جامع

سنڌي لغات

(ادبي توڙي مروج سنڌي ٻوليءَ جي)

جلد پنجون (ک ـ ي)

بسعي و اهتمام سنڌي ادبي بورڊ

زير نگراني

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

مرتبه

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

ايم. اي.، ايل.ايل.بي. (عليگ)

ايم. اي.، ڊي ايڊ (ڪولمبيا)

Gul Hayat Institute

سنڌي ادبي بورڊ

چامشورو/ حيدرآباد سنڌ

١٤٠٨هـ

جامع

سنڌي لغات

[ادبي توڙي عام مروج سنڌي هوليءَ جي]

جلد پنجون (ک ـ ي)

بسعي و اهتمام سنڌي ادبي بورڊ

زير نگراني

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

-

مرتبه

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

ايم. اي.، ايل. ايل. بي. (عليگ)

ايم. اي.، پي ايڇ ڊي (ڪولمبيا)

-

Gul Hayat Institute

سنڌي ادبي بورڊ

جام شورو/حيدرآباد سنڌ

پاڪستان

۱۴۰۸هـ

[چاپو پهريون]　　سال ۱۴۰۸هـ/۱۹۸۸ع　　[تعداد چار هزار]

[سنڌي ادبي بورڊ جا سڀ حق ۽ واسطا قائم]

قيمت: هڪ سؤ پنجاهه روپيا
[Price: Rs. 150-00]

ملڻ جو هنڌ:

سنڌي ادبي بورڊ جو بڪ اسٽال،
ٽلڪ چاڙهي، حيدرآباد سنڌ.

Gul Hayat Institute

هيڊ ڪتاب مئنيجر ميان فقه بچائي يوسف زئي سنڌي ادبي بورڊ پرنٽنگ پريس، جام شورو سنڌ ۽ چپيو ۽ مسٽر غلام حسين شيخ، سيڪريٽري انچارج سنڌي ادبي بورڊ، ان کي بورڊ جي آفيس مان شايع ڪيو.

مهاڳ

'جامع سنڌي لغات' جي هن پنجين ۽ آخري جلد ڇپجڻ سان، سنڌي ٻوليءَ جي اها اهر ضرورت پوري ٿي جنهن جي تڪميل لاءِ گذريل هڪ سؤ سالن کان وڌي کوششون هلنديون هيون: يعني ته سنڌي لفظن جي سنڌي معنائن سان، هڪ تفصيلي لغات ('ڊڪشنري') ڪُهي ڇپجي پوري ٿي. 'جامع سنڌي لغات' جي تاليف جو ڪم ڊسمبر ۱۹۵۱ع کان راقم جي اڳواڻي هيٺ شروع ٿيو ۽ ڏهن سالن اندر پورو ٿيو پر ڇپائي ستٽيهن سالن جي طويل عرصي بعد تڪميل کي پهتي آهي. اها به خوشبختي چئبي ڇاڪاڻ جو هن مدت ۾ کي اهڙا مرحلا به آيا جو ائين ٿي معلوم ٿيو ته هيءَ ڪم رڳي ويندو.

هيءَ تفصيلي سنڌي لغات جيئن ته پهريون پيرو تصنيف ٿي آهي انهيءَ ڪري تحقيقي نگاهه کان هڪ ابتدائي ڪوشش آهي، پر باوجود ان جي، سنڌي لغت-نويسي جي تاريخ ۾ هيءَ هڪ يادگار ڪارنامو آهي.

'جامع سنڌي لغات' جي شروعاتي رٿا ۽ مسودي جي صورت ۾ ان جي تڪميل تي، پهرئين جلد جي مهاڳ ۾ تفصيل سان روشني وڌي وئي آهي. هت خاص طرح ڏن توجهه طلب ڳالهين جو مختصر طور ذڪر ڪيو ويندو: يعني ته هن رٿا جي تڪميل تي جيڪا حد کان زياده دير ٿي آهي تنهن لاءِ معذرت، جامع سنڌي لغات جي ڇپائي اشاعت بابت وضاحت، ۽ جن مخلص ڪارڪنن هن رٿا جي تڪميل ۾ مدد ڪئي تن جي شڪرگذاري.

سنه ۱۹۵۱ع ۾ سنڌ سرڪار طرفان سنڌي ادبي بورڊ جي نئين سر تشڪيل ۽ بحالي بعد، بورڊ جي ٺهراءَ موجب سنه ۱۹۵۱ع جي آخر ۾ هن لغات جو ڪم راقم جي حوالي ٿيو. جنوري ۱۹۵۲ع کان وٺي ڪم باقاعدي شروع ڪيو ويو، ۽ رات ڏينهن جي ڪاتار محنت سان، 'الف' کان وٺي 'ي' تائين سڄي لغات، ويهن وڏن هٿ لکيل جلدن ۾، ڏن سالن جي مقرر مدت اندر ڊسمبر ۱۹۵۴ع ۾ جوڙي راس ڪئي وئي. هن ڪاميابيءَ جا ٻيو وڏا سبب هٿا جن جي ڪري راقم جي وڏي همت افزائي ٿي. سڀ کان پهريائين سنڌ يونيورسٽي جي عالي دماغ وائيس چانسيلر قبلہ علامه آءِ. آءِ. قاضي هن ڪم جي اهميت محسوس ڪندي، سنڌ يونيورسٽي جي (ان وقت شهر وارني) حاطي اندر، باوجود سوڙهه جي، هڪ ڪمرو مخصوص ڪيو، جنهن ۾ لغات جي ڪم لاءِ مرڪزي آفيس قائم ڪئي وئي. ٻيو ته ڪم لاءِ جيڪو مرڪزي عملو مقرر ڪيو ويو يا جيڪي تعلقن-وار ڪارڪن مقرر ڪيا ويا، تن باوجود بالڪل

Gul Hayat Institute

ٿورڙي معاوضي (پنجويهن کان پنجاهه رپيا ماهوار) ۽ عارضي تقرري جي، پنهنجي پياري هولي جي خدمت خاطر، هن ڪم کي راقم طرفان ڏنل هدايتن موجب وڏي محبت ۽ محنت سان ڪيو. ٽيون ته ان وقت سنڌي ادبي بورڊ جي لائق ميمبرن طرفان راقم کي پوري پٺپرائي حاصل رهي، ۽ هنن هلندڙ ڪم کان مطمئن ٿي ڪري ڪڏهن به ان ۾ ڪا رڪاوٽ ڪانه وڌي. 'جامع لغات' جي مسودي جي تڪميل کان پوءِ ڇپائي واري مرحلي کان وٺي البت سرد بهري، رڪاوٽن جو سلسلو شروع ٿيو جنهن جو ڪجهه ذڪر پهرئين جلد جي مهاڳ ۾ آيو آهي، ۽ جنهن جو نتيجو اهو نڪتو جو جيتوڻيڪ جامع لغات جي تصنيف ۽ تاليف جو ڏکيو ڪم ڪاميابي سان ٽن سالن ۾ پورو ٿيو، مگر ان بعد پهرئين جلد کي رڳو ڇپائڻ ۾ ٻه سال لڳي ويا جو اهو سنه ۱۹۶۰ع ۾ شايع ٿيو.

'جامع سنڌي لغات' جي بنيادي مسودي کي مڪمل ڪرڻ کان پوءِ ڇپائڻ کان اڳ، ان تي خالص علمي اصولن موجب تحقيقي نظر ڪري، ان کي وڌيڪ اضافن ۽ اصلاحن سان 'ايڊٽ' ڪرڻ وارو مرحلو هو، ۽ پهرئين جلد کي ان مطابق وڏي ڏيان سان "ايڊٽ" ڪري ڇاپايو ويو. هاڻي جئن ته ڇپائي باقاعدي هلي رهي هئي، سو راقم ڇپائي هلندي ٻئي جلد کي "ايڊٽ" ڪرڻ شروع ڪيو. هي ڪم نهايت خاطر خواهه نموني ۾ هلي رهيو هو ۽ ٻئي جلد جا ۱۴۲ صفحا تصحيح ۽ تحقيق سان ڇپائي هيٺ اچي چڪا هئا جو رڪاوٽن جو سلسلو شروع ٿيو جنهن جي ڪري نه فقط ڇپائي بند ٿي، پر باقي مواد کي راقم طرفان مرحلي وار "ايڊٽ" ڪرڻ واري رٽا بدران ان کي "ايڊٽ" ڪرڻ جو ڪم ڪن ٻين صاحبن جي سپرد ڪيو ويو، ۽ پانيو ويو ته ائين ڪم وڌيڪ تڪرو هلندو ۽ لغات جلد شايع ٿي سگهندي. انهيءَ فيصلي موجب، راقم وارو اصل مسودو هڪ ٻئي پٺيان ٻن چئن صاحبن جي حوالي ڪيو ويو، پر جئن ته هي ڪم نهايت نازڪ، تحقيق طلب ۽ مشڪل هو تنهنڪري ڪنهن کان به پورو ٿي نه سگهيو. البت انهن غير حقيقت پسندانه فيصلن جو نتيجو اهو نڪتو جو لغات جي ڇپائي جو ڪم ويتر رولي ۾ پئجي ويو، ۽ ۱۹۶۰ع کان وٺي ۱۹۷۷ع تائين سڄا سارا ۱۷ سال گذري ويا پر ٻئي جلد جو ۱۴۲ صفحن کان وڌيڪ هڪ ورق به ڇپجي نه سگهيو.

جامع لغات جي ڇپائي طرف بي توجهي سببان ايتري دير افسوسناڪ هئي. آڻ ان وقت سنڌي ادبي بورڊ جو ميمبر ڪونه هئس، پر ان هوندي به ضروري ڄاتم ته بورڊ کي "جامع لغات" جي بنيادي مسودي کي هٿ ۾ کڻي ڇپائي طرف متوجهه ڪريان، نه فقط ايترو پر اها پڻ آڇ ڪريان ته جيڪڏهن بورڊ اهو ڪم منهنجي حوالي ڪري ته باقي سڀ جلد نه صرف جلد ڇپجي سگهندا پر وڌيڪ تحقيق ۽ اضافن سان تڪميلي صورت ۾ ڇپجي سگهندا. حقيقت ۾، سنه ۱۹۷۷ع تائين سنڌي لفظن

۽ اصطلاحن جو هڪ وڏو شاهي ذخيرو سامهون اچي چڪو هو جو لوڪ ادب جا چونڊيهم جلد ڇپجي چڪا هئا ۽ پڻ ڪلاسيڪي ادب جا قيمتي ڪتاب (ميين شاهم عنات جو ڪلام، شاهم لطف الله قادري جو رسالو وغيره) شايع ٿي چڪا هئا. انهن ڪتابن ذريعي عام رائج نج سنڌي ٻولي توڙي اعليٰ سنڌي شاعري جي اُدبي زبان جي لفظن ۽ اصطلاحن جو قيمتي مواد سامهون اچي چڪو هو جيڪو پنجويهم سال اڳ، ۱۹۵۱-۱۹۵۴ع ۾ "جامع سنڌي لغات" ڪي تاليف ڪرڻ وقت موجود ڪونه هو. انهيءَ ڪري ضروري هو تہ ڪنهن سهڻي رٿا سان اهو مواد شامل ڪيو وڃي. جامع لغات جي پهرئين جلد جي اصل مسودي کي تحقيقي نگاهم سان "ايڊٽ" ڪرڻ ۽ ڇپائڻ ۾ ٻہ سال لڳا هئا باوجود انهيءَ جي جو ڪم ڪافي تيزيءَ سان هليو هو. انهيءَ لحاظ سان، باقي ڇهن جلدن جيتري مواد ۾ پهريائين نون لفظن ۽ اصطلاحن جي ذخيري کي شامل ڪرڻ ۽ ان بعد "ايڊٽ" ڪرڻ ۽ ڇپائڻ لاءِ ڪراڙ ڪر ڏهن سالن جو بدو درڪار هو. اهڙي رٿا موجب، سال ۱۹۷۷ع ۾ ڪم شروع ڪري ۱۹۸۷ع تائين باقي چار ئي جلد وڌيڪ اضافن سان "ايڊٽ" ٿي ڇپجي شايع ٿي وڃن ها.

سنہ ۱۹۷۷ع ۾ سون اها 'رٿا' بورڊ ڏانهن موڪلي ۽ ان جي تڪميل پنهنجي ذمي ڪئي پر اها سهڻي صلاح ان وقت جي بورڊ ۾ قبول نہ پئي. ائين پانيو ويو تہ ڏهن سالن جو مدو تمام وڏو ٿيندو انهيءَ ڪري بنا اضافي ۽ اصلاح جي اصل مسودو جئن آهي تيئن ڇاپيو وڃي تہ جئن ٿورڙي ئي وقت ۾ 'جامع لغات' ڇپجي شايع ٿئي. لغات جي تحقيق ۽ تڪميل توڙي ڇپائي جي تجربي جي اعتبار کان اهو فيصلو غير دانشمندانہ هو، جنهن جو ثبوت اهو آهي جو باوجود انهيءَ فيصلي جي هي پويون جلد وري ۱۹۸۷ع جي خاتمي تي ڇپجي شايع ٿي رهيو آهي: يعني تہ نڪا وقت جي بچت ٿي، نڪو نون لفظن ۽ اصطلاحن جو قيمتي ذخيرو شامل ٿيو، تہ نڪي ۱۹۵۱-۵۴ع وارو اصل مسودو 'ايڊٽ' ٿيو. ڏهن سالن ۾ ڇپائي پوري ۱۰ انهي ڪري ٿي جو مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي (جيڪو سنڌ جي عربي-ديني عالمن جي انجمن جو آخري چراغ آهي، شال ڏٹي ڪيس سلامت رکي!)، سنڌي ادبي بورڊ جي صدر جي حيثيت ۾ انهن ڇهن جلدن جي ڇپائي جي نگراني ڪئي. سندس تاڪيد ڪان سواءِ راقم وارو اصل مسودو شايد اڃان تائين بورڊ جي دفتر داخل هجي ها. اهو انهي ڪري جو هڪ وڏي عرصي تائين بورڊ جا سيڪريٽري، باوجود سندن انتظامي غلبي جي، 'جامع سنڌي لغات' جي باقاعدي اشاعت لاءِ مؤثر قدم کڻي نہ سگهيا؛ بلڪ ڪن سيڪريٽرين تہ مصنف جي حقن جي خلاف ۽ راقم جي موجودگي جي باوجود، جامع لغات جي شايع ٿيندڙ جلدن لاءِ پنهنجي طرفان غلط تاثر ڏيندڙ مهاڳ لکيا ۽ ڪن پين صاحبن کي (بنا سندن اجازت ۽ رضا جي) پڻ مصنف سان گڏ هن ڪارنامي ۾ پاڻي پائيوار ڪرڻ شروع ڪيو.

Gul Hayat Institute

ڏهن ٻارهن سالن جي عرصي تائين سنڌي ادبي بورڊ کان ٻاهر هجڻ بعد سنه ۱۹۸۴ع ۾ جڏهن راقم کي بورڊ جو ميمبر مقرر ڪيو ويو تہ سنڌي ٻولي جي لغات جي اهميت ۽ ان جي علمي صحت جي مدنظر مون نئين بورڊ جي آڏو 'جامع سنڌي لغات' جي 'ٻئي ايڊيشن' جي تياري ۽ اشاعت جي تجويز پيش ڪئي جيڪا بورڊ جي گڏجاڻي مورخہ ۷-سيپٽمبر ۱۹۸۶ع ۾ منظور ڪئي وئي.

جامع سنڌي لغات جي سلسلي ۾ هن نئين بورڊ جو هيءُ هڪ نهايت اهم فيصلو آهي جنهن سان نہ فقط مسودي تان ڇپايل جئن جلدن (ٻئي کان پنجين) ۾ علمي تحقيق جي لحاظ سان جيڪي اوڻايون آهن سي دور ٿي سگهنديون، پر گذريل ٽيهن سالن ڪن ۾ ڇپيل لوڪ ادب جي چاليهن-پائيتاليهن جلدن ۽ پين ڪيترن ئي ادبي ڪتابن مان نوٽن لفظن ۽ اصطلاحن جو ڪافي ذخيرو هن 'ٻي اشاعت' جي جلدن ۾ شامل ڪري سگهبو. "جامع سنڌي لغات" جي اهميت ۽ ان تي اڃ ڪيل محنت جي مدنظر، 'ٻي اشاعت' جي تياري جي ذميواري راقم قبول ڪئي آهي ۽ جيڪڏهن ڏٺي گهربو تہ ان کي وس آهر پورو ڪبو.

البت هيءُ محض هڪ اتفاق آهي جو سنڌي ادبي بورڊ تي نئين سر ميمبر مقرر ٿيڻ جي ڪري مون کي هن جلد جي مهاڳ لکڻ جو موقعو مليو آهي، ۽ خاص ڪري مون هيءُ مهاڳ لکڻ ضروري سمجهيو آهي: هڪ تہ جئن مصنفن ۽ مؤلفن جي موجود هوندي بورڊ جي سيڪريٽرين طرفان پنهنجي خود خيال مهاڳ لکڻ واري غير علمي روايت رد ٿئي، ۽ ٻيو تہ انهن مخلص ڪارڪنن جي شڪريي جو حق ادا ٿي سگهي جيڪي هن "جامع سنڌي لغات" جي تياري ۾ پاڻهن ٻيلي ٿيا هئا. انهن سڀني ڪارڪنن جو ذڪر ٻهرئين جلد جي مهاڳ ۾ ڏيڪهہ سببان نہ آندو ويو هو ۽ ان کي ٻئي جلد جي مهاڳ تائين ملتوي ڪيو ويو هو جنهن جي لکڻ جو ٻوءِ موقعو ئي نہ مليو.

جنوري ۱۹۵۲ع ۾ جڏهن "جامع سنڌي لغات" جو ڪم شروع ڪيو ويو تہ اهلي اديب ۽ شاعر مرحوم محمد بخش واصف جيڪو سرڪاري نوڪري پوري ڪري "رٽائرڊ" ٿيو هو سو راقم جي سڏ تي "مرڪزي ڊڪشنري آفيس" ۾ شروعاتي ڪم ۾ شامل ٿيو. ساڻئي وقت مرحوم رشيد احمد لاشاري ۽ محترم (ڊاڪٽر) عبدالڪريم سنديلي جون خدمتون سنڌ جي تعليم کاتي کان حاصل ڪيون ويون پر سگهوئي اهي ٻئي سڄ واپس تعليم کاتي ۾ وياء ٿوري وقت بعد جڏهن واصف صاحب وفات ڪئي تہ مرڪزي آفيس جو ڪم مرحوم سردار علي شاهہ سنبالیو ۽ هڪ وڏي عرصي تائين نهايت سهڻي نموني ۾ سنبالیو. هو صاحب جڏهن اخبار جو ايڊيٽر ٿيو تہ مرڪزي آفيس جو ڪم محترم شيخ محمد اسماعيل جي حوالي ڪيو ويو جنهن کي ان وقت تائين مرڪزي آفيس ۾ ڪم ڪندي ڪافي تجربو ٿي چڪو هو. مرحوم سردار علي شاهہ

۽ محترم محمد اسماعيل شيخ وڏي مدت تائين راقم سان ڀانهن ٻيلي ٿي ٻيٺا ۽ سندن خدمتون هن وڏي ڪم کي اڪلائڻ ۾ ٻين سڀني ساٿين کان وڌيڪ ڪارگر ثابت ٿيون. شيخ محمد اسماعيل هن وقت تائين هڪ وڏي اعتماد وارو ساٿي آهي ۽ "جامع سنڌي لغات" جي پي اشاعت جي تياري ۾ مرڪزي آفيس جي ڪم جو نگران آهي. ٻين ڪارڪنن جن مرڪزي آفيس ۾ گهٽي وقت تائين خدمت ڪئي تن ۾ محمد طالب لوهار، مراد علي خان بلوچ* ۽ محمد يوسف شيخ* جا نالا قابل ذڪر آهن. انهن کان سواءِ هيٺين ڪارڪنن ٿوري گهٽي عرصي تائين مرڪزي آفيس ۾ ڪم ڪيو: (ڊاڪٽر) غلام علي الانا، مخدوم غلام احمد، حبيب الله آخوند سانوٽي، شهباز علي سومرو، عزيز شيخ، ممتاز مرزا، ماستر عبدالرزاق مغل، ماستر محمد بچل انصاري، غلام قادر انصاري، ماستر غلام نبي برڙدي*، مصري شاهه ٽڪرائي*، غلام محمد ميمڻ، احمد بخش انصاري* ۽ ماستر محمد بخش سولنگي.

مرڪزي آفيس کان ٻاهر، هڪڙا خطي-وار ۽ ٻيا تعلقي-وار ڪارڪن مقرر ڪيا ويا تہ جئن سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ مان مقامي طور استعمال ٿيندڙ الفاظ ۽ اصطلاح سهيڙي سگهجن. انهن سڀني خاطر خواهه ڪم ڪيو. "خطي-وار هولين" (ڪوهستاني-لاسي، لاڙي، ٿري، اتراڏي) جي لفظن ۽ محاورن کي قلمبند ڪرڻ لاءِ خاص ڇاڻو ڪارڪن چونڊيا ويا: صالح محمد سمي ۽ محمد عرس سمي (ڪراچي) ڪوهستاني ۽ لاسي هوليءَ جا الفاظ ۽ اصطلاح سهيڙيا، مرحوم محمد صديق مسافر، محمد طالب لوهار ٽنڊي باگي مان، ۽ مقبول احمد بلوچ بدين مان لاڙي هوليءَ جي لفظن ۽ اصطلاحن جو ذخيرو مهيا ڪيو، پمي مل (اسلام ڪوٽ) ۽ رائچند (چيلهار) ٿري هوليءَ جي لفظن ۽ اصطلاحن کي جمع ڪيو، مرحوم عطا محمد حامي (خيرپور)، محمد عالم عباسي (سکر) ۽ عبدالرزاق ميمڻ (پير جو ڳوٺ) آتر جي هولي جي لفظن ۽ اصطلاحن کي گڏ ڪيو، قربان علي نقشبندي لاڙڪاڻي واري پاگي مان ۽ مرحوم رئيس ضياءالدين بلبل ۽ مرحوم علي محمد سيال دادو ضلعي جا انوکا الفاظ ۽ محاورا لکي موڪليا. انهن کان سواءِ هيٺين تعلقي وار ڪارڪنن مقامي لفظ ۽ اصطلاح ميڙيا چونڊيا: مولوي محمد سالم مهيري، ماتلي، سيد شرف الدين شاهه، ماتلي، حڪيم محمد يعقوب قادري ڪراچي، محمد خان مجيدي، سجاول، معين شاهه، چچ جمالي شاهبندر، دوست محمد، ميرپور ساڪرو، محمد امين پلي، ڏورو نارو، مينگهو مل، ٿرپارڪر، حاجي سومر خان، سانگهڙ، شاهنواز شاهه، ڏڻڙو، گل محمد آزاد، ٻڪيرا، مولوي غلام مصطفيٰ، گنگارام سامرات، سن، محمد حسن مشتاق انڙ، سکر، لعل محمد پنهڻ، شڪارپور، غلام نبي سنديلو، لاڙڪاڻو، محمد علي بلوچ، واحد بخش غازي خان، محمد بلاول، غلام نبي شاهه، رحيمداد، محمد سومار، حمزو بيگ بلوچ، امير علي.

---

* جن ڪالن جي پٺيان ستاري وارو نشان آهي، سي گذاري ويا آهن.

Gul Hayat Institute

استاد مرحوم مخدوم امير احمد صاحب وقت بوقت مفيد مشورا ڏنا ۽ خاص طرح پهرئين جلد جي بنيادي مسودي کي چپائي کان اڳ "ايڊٽ" ڪرڻ واري مرحلي تي عربي لفظن جي اشتقاق بابت مفيد مشورا ڏنا.

راقم انهن سڀني سڄڻ ساٿين جو شڪرگذار آهي جن "جامع سنڌي لغات" جي بنيادي مسودي جي تياري ۽ تڪميل ۾ مدد ڪئي. سنڌي ادبي بورڊ جي صدر مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي جي نگراني ۽ تاڪيد سان، ٻئي ڪان پنجين تائين، پويان چار جلد بالآخر چپجي پورا ٿيا آهن جنهنڪري جامع لغات جي ٻئي ايڊيشن جي تياري ۽ اشاعت لاءِ راهه روشن ٿي آهي. محترم ولي محمد طاهرزادي پروفن پڙهڻ ۾ پاڻ موڪيو آهي، ۽ بورڊ جي پريس جي مئنيجر محترم الهڏائي يوسف زئي جي رهنمائي هيٺ ۽ پريس جي ٻئي عملي جي ڪوشش سان لغات جي چپائيءَ جو هي آڻانگو ڪم تڪميل کي پهتو آهي. راقم انهن سڀني صاحبن جو دلي طور شڪر گذار آهي.

اسلام آباد — خادم العلم

۲۴-ڊسمبر ۱۹۸۷ع — نبي بخش

Gul Hayat Institute

ک

ک: ث. سنڌي الف ب جو چاليهون اکر.

● کاپ ج کاپُونْ (ل): ث. پتڪي جو پتلاند، کاڏيءَ هيڻان ورائي ٻڌل. گهوڙي جي چاڙيءَ هيڻان ڏنل چمڙي جي پٽي. هَرِ نهين ۽ ڪُڙهه (هَرُ) مضبوط ڪرڻ لاءِ چَمَڙ-چاڙي (ل).

ـ کاپَ ٻَڌَڻُ (ل): پتڪي جو پتلاند، کاڏيءَ هيڻان ورائي ٻڌڻ-ٻوکاني ٻڌڻ.

● کاپُ ج کاپَ (ڪ): ذ. (پرا. ڪَپّ = ڪپ-کاپ. سن. ڪَلَر. پَ = ڀ، وَ) وِڌ-زخم-نئين وڏو ٽُنگ-سوراخ-ڪُٻُ. گَپَ م لڳل پير جو نشان. گهارو-ڪنڀُ-واهه يا ڪسيءَ جي ڪناري جو ڳچل هنڌ.

"اوچتو منهنجي اکين مان آب ٽيئن جاري رهي، جيئن پوي ڪنهن ويل وهندڙ واهه کي ڪو کاپ ڪنڀ" ڪَپُ. لَتَڙ.

ـ کاپَ ڪَرَڻُ: تنگ ڪرڻ-ستائڻ-دپائڻ-خراب ڪالهائڻ.

ـ کاپَ ڪَپَ: ذ. وڏ-زخم. ريش-قَتُ.

● کاپارَڻُ (ت): مصدر. بيڪار رهڻ. (کاپاريو-کاپاريل-کاپاريو).

● کاپارُ ج کاپارَ (ت): ذ. درد. تيل. کارڻ. ناريل جو کاپاڙ.

● کاپارائيڻُ (ت): مصدر. ڪنهن ٻهاني سان گرفتار ڪرائڻ. سيڙائڻ. (کاپارائيو-کاپارائيندو-کاپارائيل).

● کاپارِجَڻُ: مصدر. نقصان ٽيڻ. ايذائجڻ. نوڪريءَ مان خارج ٽيڻ-ڏکجڻ. ڪم خراب ٽيڻ.

● کاپاڙِجَڻُ: مصدر. (سن. ڪِشُ = ڪيڏي چڏڻ. ناس ڪرڻ) نقصان سهڻ-ٽوٽو پائڻ-چيهو پوڻ. فصل جو آجهڙ يا برباد ٽيڻ. ايذائجڻ-ڏکوئجڻ-کهائجڻ-زخمجڻ-قتجڻ. موقوف ٽيڻ-برخواست ٽيڻ-لهڻ (نوڪريءَ تان). ڪرڻ.

● کاپَرُ ج کاپَرَ (ت): ذ. (سن. ڪَسَرُ يا کوپرو = ناريل) ڪجيءَ جي سنهي ڪَلَ-ڪجين، ناريل وغيره جي وڻن م چاريءَ وانگر پردو (جنهن مان نوڙيون، واڻ خاص پردا وغيره ناهيندا آهن). پردي جو ٽڪر ڇڻيءَ وانگر ٿهيل، باسڻ وغيره کي صفا ڪرڻ لاءِ ڪم اينڊڙ.

● کاپڙُ ج کاپڙَ: ذ. صفت. ڪپي هٿ وارو-ڪپي هٿ سان ڪم ڪندڙ-ڏاوڙ-ڏائڙ-ڏاهڙ.

● کاپڙُوتِيُ ج کاپڙُوتِيُ: ذ. صفت. ٿوري علم وارو-ٽِڪُسائي-ٽِڪُسالي-ڪم ذهن. ترانگهڙو-هلڪو-سفلو. گهٽ-ٿورو-ڪوتهه-آيَهُو. (اسم خاص). قوم جو لقب-(ميوهڻ م) کاڙوتي سيڏن جو پاڙو.

● کاپُ ج کاپا: ذ. صفت. ڏائو-ڪَپو.

● کاپُوتِيُ ج کاپُوتِيُونْ: ث. چُهنبدار ڪُٽِ-قاپُوتي.

● کاپَهُ (ت): ذ. ڏورن جو گاهه يا چارو.

● کاپِيُ ج کاپِيُونْ: (ث): ث. کاڏي-چاڙي.

ـ کاپِيُ کوئيڻُ (ث): کاوڙجڻ-کاوڙ مهل هيڻيون چَپُ مٽين ڏندن جي هيڻان ڪرڻ.

ـ کاپِيُو ج کاپِيا (ث): ذ. صفت. نڪتل چاڙيءَ وارو-وڏيل چاڙيءَ وارو-کاڏِيَرُ.

● کاتَرَ (ث): ذ. کات (گهر ڀڃي ڪيل چوري). پاڻ (ٻنيءَ م پيل).

Gul Hayat Institute

● ڪاتِرو ڙ (ث): ذ. دڪان ـ وايڪي ڪم جو دڪان ـ سوڌڙن جو دڪان. مينگهواڙ وغيره جي ڪم ڪرڻ جو ڇنو.
● ڪاتِرڙو ع ڪاتِرڙا (ث): ذ. ميُهري.
● ڪاتوءُ ع ڪاتا: ذ. (ع. حاطہ جو بگڙيل) سرڪاري محڪمو ـ شعبو ـ حلقو. سرڪاري يا ڪنهن ڪارخاني جو ڪاروبار هلائڻ لاءِ ڪو خاص محڪمو. ڪنهن وڏي راجا جو خاص حصو ـ علائقو. (سن. ڪارُ ڪَ = ڪائيندڙ) ڪنهن خاص آدميءَ جو حساب. حساب ڪتاب جي فهرست. واپاري حساب ڪتاب جو ورق. حساب ڪتاب جو سرو. روزنامچو ـ ليکي جي وَهي، جنهن ۾ رقمون ڪتائيون آهن ـ ڪنڊو ـ خسرو ـ پکي وهي. زمين جو پروانو ـ زمين جو پٽو ـ سَنَدَ ـ زمين جي ڪنهن خاص ٽُڪر تي حق، اهڙي حق جي سرڪاري دفتر ۾ داخلا.
ـ ڪاتي چاڙهڻُ: حساب ۾ داخل ڪرڻ.
● ڪاتيدارُ ع ڪاتيدارَ: ذ. صفت. ڪاتي وارو ـ زميندارُ. ننڍو زميندار ـ ٿوري زمين جو مالڪ ـ پٽي دار ـ جدا پني جهلينڊڙ ـ زمين جي ڪنهن خاص ٽڪر تي ملڪيت جو حق رکندڙ.
ـ ڪاتي لِڳَڻُ: ڪنڊي لڳڻ ـ واصل ڪرڻ ـ آڏار ۾ چاڙهڻ ـ نالي لڳڻ ـ لڪي ڪري ذمي لڳائڻ.
● ڪاتِڙِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڪاتو پَوَڻُ (ث): سُنجهڻ.
● ڪاتُ ع ڪاتَ: ذ. (سن. ڪَتَنُ = ڪوٽڻ). چورن جو پيٽ ۾ ڪيل سوراخ ـ ٽُنگ ـ هر گهٽ ـ سِرنگهه ـ پُور ـ خال ـ ڪوٽ. پيٽ جي هيٺين حصي مان چوري ڪرڻ جي ارادي سان هنيل سرنگهه. (اسم خاص). تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
ـ ڪاتِڙِيو ع ڪاتِڙِيا: ذ. صفت. هٿندڙ ـ سنڌ رِ.
ـ ڪاتُ هٽڻُ: پيٽ ۾ ٽُنگ ڪري چوري ڪرڻ ـ گهر پيڇي گهڙڻ (چورن وانگر) ـ گهر پيڇي چوري ڪري ويڃ ـ سرنگهه هڻڻ ـ سوراخ ڪرڻ ـ پور ڪرڻ. ڏوهه ڪرڻ. سنڌ هڻڻ. پنيءَ جو جهنگ هڻڻ يا وڍڻ (ل). پاڻيءَ جو زمين کي پائڻ. بيماري يا نشي جو سرير کي گهارڻ.
● ڪاتا ڪُتائِڻُ: وڏي نقصان ۾ پوڻ ـ تمام گهڻو قرض ٿي وڃڻ ـ اوڌر ۾ پرجي وڃڻ ـ قرض ۾ گپي وڃڻ.
ـ ڪاتائو ع ڪاتائُو: ذ. صفت. ڪتندڙ ـ ڪمائيندڙ ـ ڪاتُوءُ ـ لاپُ آڻيندڙ ـ اهو جيڪو ڪٽي ڪمائي ـ ڏَنُ ڪمائيندڙ ـ فائدو آڻيندڙ ـ ڪمائي وارو. ڪمائي ڪرائيندڙ ـ نفعو ڪندڙ ـ آپائيندڙ. محنتي ـ مزدور ـ مشقت ڪرڻ وارو. فاتح ـ سوپارو ـ ڪامياب ـ فتحياب ـ سو باسو ـ ڪرم سڌي ـ سوپ ـ ڪرتا رتُ ـ جئي ـ صواب ـ برصواب. (اسم خاص). تعلقي ڏکڻيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
ـ ڪاتائُوءُ پُٽُ: ڪٽي ڏيندڙ ـ ڪمائي ڏيندڙ (چوڪر). پڙوو.
● ڪاتڙوءُ: اسم خاص. تعلقي حيد رآباد ۾ ڏيهه جو نالو.
● ڪاتِڙِيءُ: اسم خاص. تعلقي ڪڇ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪاتِڙِيو ع ڪاتِڙِيا: ذ. ڪاتِيوءُ (ث).
● ڪاتُ لَشڪَر: اسم خاص. تعلقي ڪڇ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪاتُو: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪاتوءُ ع ڪاتا: ذ. (سن. ڪتنَ = ڪوٽڻ) گهارو. ندي جو وهڪرو. قوت ـ ڏارُ ـ چيرُ ـ ويندَ ـ قوڙَ. ڪڍ ـ ڪوهو ـ چُلهو ـ چرَ ـ چُلهو. گنَ. نئين ـ ڏارَ ـ رِيلو. بَنڊُ. ڪَسي ـ واه. بن ٽن ڏينهن جي رڪيل ڏَهي مان ٿهيل ڪَڙهِيءُ ـ ڪاتِيوءُ.
● ڪاتُوءُ ع ڪاتو: ذ. صفت. ڪتندڙ ـ ڪمائيندڙ. سوپارو ـ فاتح ـ ڪامياب ـ فتحياب.
● ڪاتُونبُوءُ ع ڪاتُونبُا: ڪٽونبڙو ـ ڪٽونبو ـ جهنگلي ميوي جو هڪ قسم. ٽر ماڪ ۾ هڪ جهنگلي ميوو. جهنگلي پوٽي جو هڪ قسم. ميوي جو هڪ قسم.
"ڪاتونبا ڪائجن، مينهن وسندا موت تون"
(شاهہ)
● ڪاتِيءُ ع ڪاتِيون: ث. (سن. ڪتنَ = ڪوٽڻ). واهہ مان مٽي ڪيڍي، ان کي صاف ڪرڻ جو ڪم ـ

Gul Hayat Institute

واهہ جي صفائي ـ ڪڍڻ جي اندران ڪوٽائي ـ پوريل ڪنسيءَ مان ٺهيل ڪيڏي ڪوٽ جو حڪم ـ ڪوٽائي. ڪڍ ـ پاڙ ـ ڪاڻ ـ خندق.

ـ ڪاٽيٽر ع ڪاٽيرَ: ذ. صفت. ڪاٽي ڪڍندڙ. واهہ صاف ڪندڙ ـ ڪاڍيو ـ ڪامڙيو ـ ڪوڏاريو.

● ڪاٽيوُ ع ڪاٽيا (ث): ڪٽيءَ جهڙ ۾ رڌل ٻوڙ ـ راڍيو. ٽومالو (ل).

● ڪاپ ع ڪاپُون: ث. گهرج ـ ضرورت ـ خرچ.

ـ ڪاپائُو ع ڪاپائُوُ: ذ. صفت. (سن. ڪُٽ = گهٽجڻ، زوال ڪرڻ). اجايو خرچ ڪندڙ ـ ايڏنگو خرچ ڪندڙ ـ گهڻ خرچُو. بوالفضول ـ لُٽائُو ـ ايڏنگو ـ اجايو ـ لک لُوٽ ـ ڪپائيندڙ ـ هٿ ڦاڙ. ڪٽراگ ڳولينڊڙ ـ ڪٽراگي ـ ڪيپٽيو ـ ڪڪ ڪندڙ.

ـ ڪاپو ع ڪاپا: ذ. گهرج ـ لوڙ ـ طلب ـ ڪٽپ ـ ضرورت ـ ڪٽپ. تقاضا ـ گهُر ـ ڇڪي ـ ڇڪ. خرچ ـ خرچ پکو ـ خرچ ڪاپار ـ دعوا ـ پُوتو. چلاماتو ـ هلاءُ. مانگ. ترت واپار ـ هڪدم وڪرو. پُڪي. نشو ـ خمار.

● ڪاپيُ ع ڪاپيُون: ث. ڪاپو ـ گهُرج ـ ضرورت ـ طلب. ترت وڪرو.

● ڪاپاتيُ ع ڪاپاتيُون: ث. ڪانپاٽيءَ جي ڏور (جنهن جي ڦيرائڻ مان آواز نڪري). ڪانپاٽي جو پوڇڙ. ڪانپاٽيءَ جو وڇ، جنهن ۾ ڪليلو رکي هلائبو آهي. مباحثہ.

● ڪاپارو ع ڪاپارا: ع. ڇڙ ـ دقت ـ هلاڪي ـ تڪليف ـ مٿي جو سور ـ درد سري ـ ڪشالو ـ جاکوڙو ـ ريڑهہ پيڙهہ. گيهڙ. وياڪلتا ـ اهنج ـ پريشاني ـ اِيذاءُ ـ دُک ـ ڏُک ـ ڏنج ـ ڏنجهو ـ آپاندي ـ ڪاڪاهو. جنجال ـ آزار ـ زحمت ـ خرابي ـ وکوڙ ـ گڙبڙ. ڪٽراگ ـ ڪاسارو ـ مغزخوري ـ خفو ـ مٿو هٽڻ ـ لتاڪر ـ ڪيٽ پيٽ ـ پٽڪو ـ ڊيرانبو. ڏندو ـ ڪاروبار ـ ڪرڪار ـ ڪر ـ محنت. جهيڙو ـ ڪيرڪير. (صفت). ڪپائيندڙ ـ دق ڪندڙ ـ هلاڪ ڪندڙ.

● ڪاپڻُ: مصدر. (سن. ڪُٽ = گهٽجڻ: زوال ڪرڻ) نڪرڻ (راند ماڻ) ـ راند ۾ هارائڻ ـ راند ۾ سوارو وڃي پورو ڪرڻ. ڪپڻ ـ نابود ٿيڻ. ڪانچڻ.

● ڪاڇيُ (ث): اٺ جي خارش جي بيماريءَ جو هڪ قسم ـ پاڻ.

● ڪاڇ ع ڪاڇون: ث. (سن. ڪڇُ = ولوڙڻ) خارش ـ ڪڇي ـ ڪاڇي. آرائٽين ـ ٽٽڙا. ڳاراٽو ـ لاهہ ـ لاٽ.

ـ ڪاڇوُليا (ث): هٿ سان آهستي آهستي خارش ڪرڻ.

ـ ڪاڇيُ ع ڪاڇيُون: ث. (سن. ڪڇُوٽا = ڪاڇي > ڪڇ = ولوڙڻ) خارش ـ ڪڙنهن ـ ڪرسرو ـ ڪٿهہ ـ سڙسڙ ـ ڪٿهي ـ ڪُجلي ـ ڪسڙ ـ ڪٽنهن. تِر تِر. ڪڙ.

● ڪاڇا پُوتيُ ع ڪاڇا پُوتيُون (ث). ٺ. ٽري پرت جو هڪ قسم.

● ڪاڇاريُ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪاڇڻُ: مصدر. (سن. ڪاڌ = ڪائڻ) ڪاڇجڻ ـ ڪائجڻ ـ ڪاڇي وڃڻ. ڳرڻ ـ ڏ ڦيڙ. ڦاٽڻ. ڍهڻ. ميڙڻ ـ ميڙجڻ. ڪيسڻ ـ ڪُهڇجڻ ـ ڪٽپڻ ـ ڪسڻ سبان ڳُڇجي وڃڻ ـ چٽ ٽيڻ. پيچڙ. جيئن ڪان ڪاڌل ٽيڻ.

ـ ڪاڇُ ع ڪاڇَ: ذ. (سن. ڪاڌ = ڪائڻ) ڪاڌو ـ خوراڪ ـ طعام ـ غذا ـ سميلن ـ پوجن ـ پوڇڻ ـ ڪيڻ ـ آهارُ ـ قوت. گذران ـ خورش. چوڳ ـ چوگو ـ چوڙو ـ چارو ـ پرورش ـ پشتي. سنگت ۾ ٺهڪندڙ "زالون زالن جو ڪاڇ آهن" (جملو).

ـ ڪاڇُ پڙڇڻُ: ڪاڌو وڌائڻ ـ دسترخوان تي ڪاڌو موجود ڪرڻ.

ـ ڪاڇُ پيڇُ ع ڪاڇَ پيڇَ: ذ. (سن. ڪاڌ = ڪائڻ) ڪاڌو پيتو.

ـ ڪاڇيرُو ع ڪاڇرو: ذ ـ صفت ـ (سن ـ ڪاڌ = ڪائڻ) ـ ڪاڌل ـ ڳريل ـ سڙيل ـ ڪايارو ـ ڪائڻ جو ـ ڪائڻ لائق ـ ڪاڌي جوگو ـ چرند ـ وڏو خوراڪي ـ پيٽي ـ ڪائڪ ـ گهڻ ڪائڪ ـ هيڏي ـ ڏ ڪيل ـ

ـ ڪاڇُ ڪورمُونُ ع ڪاڇَ ڪورمان: ذ ـ (سن ـ ڪاڌ = ڪائڻ) مليدو ـ پڪوان ـ سٺو ڪاڌو ـ لذيذ طعام ـ

Gul Hayat Institute

ـ کاجُ نَلِيُ: ث۔ جسم ہ کاڈي وچ جي نلِيُ.
ـ کاجوُ ج کاجا: ذ. (سن. کاڈ=کائڻ) کاج۔ کاڈو. تغلب۔ خورد بُرد۔ خيانت. ميوي جو هک قسم۔ بوهيچڻو۔ مگ قري.
ـ کاجُ وَڈَنُ: کاڈو ڻانون ہ رکڻ.
ـ کاجُ وَڈِيُ اچَنُ: کاج جو ڻانون ہ اچڻ.
ـ کاچي وچڻ: ڍدو يا هيڻو ٿيڻ۔ ضعيف ٿيڻ۔ پُٹو ٿيڻ۔ جهڏو ٿيڻ۔ جهور ٿيڻ۔ جهونو ٿيڻ۔ لڙَڻ۔ جهُکڻ۔ لهَڻ۔ پوٽو پوڻ۔ پنتي پوڻ۔ گهنجڻ۔ ڍِکِيڻ۔
● کاچَٹِيُ: اسم خاص۔ تعلقي کپري ہ هک ديهه جو نالو۔
● کاچوُ ج کاچا: ذ۔ تيلي ٻج جو هک قسم۔ بوهي چڻو۔
● کاچُوُ مَٹُ ج کاچُوُ مٹ (جبل): ذ۔ تُوُتيوُ۔
● کاچُ ج کاچَ: ذ۔ صفت۔ گهٽ۔ کمينو۔ کانچ (ل)۔ ڏنگو۔ لچو۔ قڏائي۔
● کاچِڑوُ ج کاچِڑا: ذ۔ کاچُ۔ کانچُ۔ ڏنگو۔ لچو۔ قڏائي۔
● کاڈ ج کاڈُوُن: ث۔ (سن۔ کاڈ=کائڻ) کاج۔ کَاڈو۔ کيڏ۔ طعام۔ آهار۔ غذا۔ خوراک۔ قوت۔ گذران۔ خورش۔ چوگ۔ چوگو۔ چوڻو۔ چارو۔ وروُ يا ورءُ۔ پيٽ۔ ويسي۔ کاڈي جو معاوضو۔ هنڊيائو۔ زميندار کان اگوات کنيل ان وغيره۔ کنيل قرض (هاريءَ جو زميندار کان)۔ سُرو۔ سَنهو (جو پوک کي آسرٽ وقت کائيندو آهي)۔ قوگ۔ کَسُ۔ غير۔ سَٹُ۔ سٹي۔ جوٽ آٽ۔ مينهن جو گهارو۔ دريا جو کناري کي کائڻ جي حالت.
ـ کاڈِ خوراک ج کاڈِ خوراکُونُ: ث. کاڈي جو معاوضو۔ ويسي.
ـ کاڈِ کَرَنُ: پائڻ. خارش هئڻ.
ـ کاڈَلُ ج کاڈَلَ: ذ. صفت. کاچيل۔ کايَل. ذائقو ورتل۔ سواد ورتل. سُرو لڳل۔ کيئون لڳل (آنَ يا ميوي وغيره کي)۔ کينڙوُ۔ سُريل۔ کيئين کاڈل. پراٹو۔ کهنو۔ جهونو۔ پُٹو۔ نقصان ٿيل۔ هرج پيل. ٽٽل۔ پگل۔ ناس ٿيل۔ چٽ ٿيل. پاتل۔ کائي چڏيل (دريا جو). بد استعمال ٿيل۔ خراب ٿيل۔ ستر ٽٽل۔ پرشت ٿيل۔ ناپاک (عورت).
ـ کاڈوُ ج کاڈا: ذ. کاچُ۔ کيڏ۔ طعام. غذا۔ خوراک۔ قوت۔ گذران۔ خورش. چوگو۔ چوگ۔ چُوٹو. چارو۔ آهار. ماني۔ پيٽ۔ ورو. وِيسي. ٽول۔ شيءِ. سِيڌ وسامان۔ ثمر۔ توشو۔ رسد۔ آذقو.
ـ کاڈوُ پِيٹُوُ ج کاڈا پِيٹَا: ذ. داڻو پاڻي۔ انُ پاڻي۔ آب و خورش۔ اکل و شرب.
ـ کاڈوُ پِيٹُوُ رَتُ کَرَنُ: رنج ءِ کاوڑ ڈيکاري کاڈي پيٽي کي زهر کرائي چڏڻ۔ ڏُک ڏيڻ۔ تکليف ڏيڻ.
ـ کاڈوُ وِسرِيُ وَڃَنُ: ڏاڍو خوش ٿيڻ۔ کڻن ہ نہ ماپڻ۔ خوشيءَ وچان نڇڻ ٽپڻ. ڏاڍو ناخوش ٿيڻ۔ رنجيدو ٿيڻ۔ گهٽي گهٽي ٽيڻ.
ـ کاڈِ تِي نَکَ هِيڙَ اچَنُ: بد نصيب ٿيڻ.
ـ کاڈِ جوُ خَچَرُوُ: گهٽو کائيندڙ.
● کاڈِيُ ج کاڈِ يُونُ: ث. ديسي ٽُلهو کپڑو۔ کٹڙ۔ هٹ سان آڻيل کپڑو.
● کاڈِڑِيُ ج کاڈِڑِ يُونُ: ث. (کاڈيءَ تي نکتل) تروکڙي۔ ڏينهوڙي۔ سُٹڙي.
● کاڈَنُ (ل): مصدر. چپ جهلي چوپائي کي اوت ڏيڻ.
● کاڈوُ ج کاڈا: ذ. (سن. کتدُ=وڍڻ) کاڈي۔ ٽوڙي۔ ٽوڏي۔ جاڙي. کتڙ۔ گهاڙو۔ چورس کڏ (جنهن ہ بيهي کاڏيو سنداڻ تي لوهه کي ڏڪ هڻي). سُنهن۔ منڊ. ڏنڊي ہ کوٽ. (اسم خاص). تعلقي ٽنڈي باگي ہ هک ديهه جو نالو.
● کاڈوُ کوڑَنُ: وِهڻ۔ ويهي رَهَنُ۔ کاڈي زمين تي جهکائي ويهي رهڻ. گيدي ٽي ويهي رهڻ. ڪنڌ جهکائڻ۔ ليٽي پوڻ۔ آرسي ٽي پڄي رهڻ. کِرڻ۔ ڏکو کائڻ۔ ڍهڻ. منهن پر کرڻ ڦٽجڻ. تباهه ٿيڻ۔ برباد ٿيڻ۔ تلف تاراج ٿيڻ. پاڻ کي برباد کرڻ۔ بلکل کمزور ٿيڻ. کَسَ کوڑي وِهڻ:
"وڏ ڦڑو ءِ واهَ کَرَهي کاڈو کوڑيو"
(شاهه).

Gul Hayat Institute

● كاڏِيءُ ع كاڏِيُونُ: ث. جهاڙي ـ نوڏي ـ منهن جو هيٺيون پاڳو ـ وات جي هيٺ وارو پاڳو ـ زنخ. چؤرن جو درجن. (ون ـ ڪَنُ = ڪوٽڙ) نار ـ آپسمنڊ ـ ڪاري ـ گهاٽُ ـ ڏوري. خال. اوڙاهه ـ ڪڏو ـ ڪُن.

ـ كاڏِيءِ تهي كَتلو هَٽَنُ: منهن تهي موچڙو هڻڻ ـ بي عزت ڪرڻ.

ـ كاڏِيءِ تهي هٿ رَکَنُ: انجام ڏيڻ ـ اقرار ڪرڻ.

ـ كاڏِيءِ جي كَنڊَ: كاڏِيءِ جي وچ وارو خال ـ غبغب.

ـ كاڏِيءُ كوهِيڙَ: پشيمان ٿيڻ ـ ويچار ڪرڻ. ڏاڙهي پٽڻ ـ بي عزتي ڪرڻ.

ـ كاڏِيءِ هٿُ وِجهَنُ: پرچائڻ ـ پيار ڪرڻ.

● كارُ ع كارَ، كارُونُ: ذ. ث. (سن. ڪُشار) ڪپڙن صاف ڪرڻ جو مصالحو ـ سوڊا (ٻن قسمن جي، هڪ لاٽي مان نهيل ڪاري رنگ جي، ٻي جبل مان نڪتل صاف اڇي رنگ جي) ـ قلي ڪار. شورو. لوڻ. ڪلر. جبل جو هڪ ٻوٽو (ڪ). بغض ـ ڪينو ـ وڪاند ـ دُوِيش ـ عڪس ـ وروڌ ـ ڪُدورت. رنج ـ ساڙو ـ ويرـ دشمني. (اسم خاص). تعلقي ٿٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ كارُ پَوَنُ: حسد ڪرڻ ـ ساڙ ڪائڻ ـ ويري ٿيڻ ـ دشمن ٿيڻ ـ دشمني ڪرڻ.

ـ كارَ كائڻُ: سڙڻ ـ پچرڻ ـ جلڻ ـ ڪاهڻ ـ حسد ۾ سڙڻ.

ـ كارُوڏُو ع كاروڏا: ذ. صفت. ڪاوڙيل ـ ناراض ـ آنهڙو.

ـ كاراڙ: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كاراهُو ع كاراها: ذ. گاهه جو هڪ قسم (ڪلراٽي زمين ۾ پيدا ٿيندڙ).

● كارائِنُ: مصدر. (سن. كاڊ = ڪائڻ) ڪائڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. (كارايو ـ كارائيندو ـ كارايل).

ـ كارائِيُ ع كارائِيُونُ: ث. كارائڻ جو آجورو.

● كارائِيُ ع كارائِيُ (ڪ): ذ. صفت. كاري جو ـ ڪاري وارو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● كارِتِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● كارِجاٽِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● كارِچَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● كارِدَ پَتلوُ ع كارِدَ پَتلا: ذ. لوٽهي سُڪايل پَتلو.

● كارِڙُو: اسم خاص. تعلقي دادوءِ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كارِڙِيُ: اسم خاص. لس ٻيلي جي سرحد تي هڪ ناڪي يا لنگهه جو نالو.

● كارِڙِيو: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كارِڙِيُونُ: اسم خاص. تعلقي چاچري ۽ تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كارِكَ ع كارِكُونُ: ث. (سن. ڪَٽَڪ ڪِن = كارِكَ. سن. ڪِشارڪ. ف. خورمه = كارِك) ڪَتَل ـ ڪَتجِي ـ ڪَتجور ـ ڇُهارو. ڪتجِيءِ جو ميوو. ڪَتيفِيُ. سُڪل ڏونکو. پرت جو هڪ نمونو (ث). كاري جي مڇيءِ جو هڪ قسم (ڳڙڙيءِ جي نموني چمڙن سان، رنگ ڪارو، هيڏا ننڍا، ڏيکهه ۾ ٿي فوٽ هڪ انچ). (اسم خاص). حب نديءِ جي پرئين پار هڪ قتل شهر جو نالو. تعلقي ڏيپلي جو هڪ ڳوٺ.

ـ كارِكُونُ مَتَنُ: باس باسڻ ـ سُڪا مَچَنُ.

● كارِكَ بَنْدَرُ: حب نديءِ جي ڪناري تي هڪ قتل بندر.

● كارَنُ: مصدر. بيڪاڙڻ ـ ڦٽائڻ. خراب ڪرڻ ـ بگيڙڻ ـ بيڪار ڪرڻ ـ ردي ڪرڻ ـ وڃائڻ ـ ڪُرو مُروڪرڻ ـ رد ڪرڻ ـ باطل ڪرڻ ـ ڪاٽا ڪرڻ ـ پاڙ پٽڻ ـ منسوخ ڪرڻ ـ ناس ڪرڻ ـ برباد ڪرڻ ـ کوهڻ ـ ڏاهڻ. ڪِنو ڪرڻ ـ پرشت ڪرڻ ـ ناپاڪ ڪرڻ ـ پليت ڪرڻ ـ اپوتر ڪرڻ. رشوت ڏيڻ ـ لٻڻ ـ ريبڻ. (كاريو ـ كارِيندو ـ كاريل).

ـ كارُ ع كارَ: ذ. صفت. بِيسَرُ ـ گَندو ـ كريل ـ گاڏوڙ ـ گاڏڙ.

ـ كارُڙُ ع كارُڙَ: ذ. صفت. ڪريل ـ گندجي سڏجي ويل.

Gul Hayat Institute

ـ ڪارُڙَ ڪرَڻُ: وريل سُٽ ڪي وري پيٽو ڪرڻ.
ـ ڪارُ ڪابُ ۽ ڪارُ ڪابَ: ذ. خرابي ـ بگاڙو.
● ڪاروُ ۽ ڪاروُ: ذ. صفت. (سن. ڪرُ = خراب) ڪاريندڙ ـ بگاڙيندڙ ـ بگيڙيندڙ ـ ڦٽائيندڙ ـ خراب ڪندڙ ـ وڃائيندڙ ـ ناس ڪندڙ ـ چٽ ڪندڙ ـ برباد ڪندڙ. بدڪار بنائيندڙ. بدچال ـ ڪسنگ ـ آواره ـ رولُو.
ـ ڪاروُ ڪَبَڙُ ۽ ڪاروَ ڪَبَڙَ: ذ. صفت. ٻُڌي ڪي ڪاريندڙ ـ بگيڙيندڙ ـ خراب ڪندڙ ـ ڏ تاريندڙ ـ ٻُڌي ڪي ڦٽائيندڙ ـ ٻُڌي جو مَٽ گهرو يا بَدخواهه ـ ٻُڌي ڪي برغلائيندڙ. بي لڇڻو ـ بدافعال ـ ڪج رو ـ بدهلت وارو ـ بدڪار ـ دشمن. چُغل.
● ڪاروُ ۽ ڪارا: ذ. صفت. (سن. ڪَشُتريہ، ڪَشارِتَ = ڪارو). [سن. ڪَشارا] ڪاراڻ وارو ـ نمڪين ـ لوٽائيو ـ لوڻيل ـ لوڻ وارو ـ ميٺَ لوڻو ـ ڪوڙو ـ ٻاڙو ـ ڪَڙو ـ چهرو ـ تيز ـ تکو (سواد ۾) ـ ذائقن جي ڇهن قسمن مان هڪ سمنڊ ـ بحر ـ درياء ـ ساگر ـ سائير. لَهرُ ـ موُجو. [پشتو. ڪوتاره]. تونڪرو (لئي، بانس يا ڪنهن مان ٺهيل) ـ ڏ لهو ـ ڇهو. ريشم جو هڪ قسم.
ـ ڪاراسَ ۽ ڪاراسُوُنَ: ث. ڪاري هجڻ واري حالت ـ ڪاراڻ ـ ڪوڙاڻ.
ـ ڪاراڻِ ۽ ڪاراڻُوُنَ: ث. لوڻ جهڙو ذائقو ـ ڪاري هجڻ واري حالت ـ ڪاراهي ـ لوٽائي ـ چهراڻ ـ چهرائي ـ تکاڻ ـ تکائي (سواد ۾) ـ ٻاڙاڻ ـ ٻاڙائي (سواد ۾) ـ تيزاڻ ـ تيزائي (سواد ۾). ڪَڙاڻ ـ ڪڙائي ـ ڪوڙائي ـ ڪاراس. مٺاڻ جو ضد.
ـ ڪارائِڻ ۽ ڪارائِيشُوُنُ: ث. ترشي ـ نمڪاڻ ـ ترشاڻ ـ ڪٽاڻ ـ ٻاڙاڻ ـ ڪاراڻ ـ ڪارائي ـ چهراڻ. (صفت). ڪارو ـ نمڪين ـ لوٽيائو ـ ٻاڙو.
ـ ڪارائِڻُ: مصدر. چهراڻ لڳڻ ـ لوٽيائو لڳڻ ـ ٻاڙو لڳڻ. (ڪارائِيوُ ـ ڪارائيندو ـ ڪارايل).
ڪارائِي ۽ ڪارائِيشُوُنَ: ث. ڪاراڻ ـ ڪارائُڻ ـ نمڪيني ـ ترشائي ـ ڪٽائي ـ ٻاڙائي ـ لوٽاڻ. دشمني. (صفت). دشمن.

ـ ڪارُنِيتَرُ: ذ. سمنڊ جو پاڻي.
ـ ڪاري چَڙَهَنُ: شادي جي هڪ رسم (پرٽي واري رات گهوٽ جو هڪ ڪاري تي چڙهي تَڙُ ڪرڻ.
ـ ڪاري ڪيڙائُوُ ۽ ڪاري ڪيڙائو: ذ. صفت. سمنڊ تي ڪيليندڙ ـ سمنڊ تي سفر ڪندڙ. سمنڊ تي جهاز هلائيندڙ ـ ناکئو ـ خلاصي ـ ملاح ـ ساموندي ـ جهازي:
"ڪاري ڪيڙائو، مٿي مور نہ موتيا"
(شاهه).
ـ ڪاري گهيڙائُوُ ۽ ڪاري گهيڙائُوُ: ذ. صفت. سمنڊ ۾ گهڙندڙ ـ سمنڊ ۾ سفر ڪندڙ.
ـ ڪارِهانڊو: اسم ذات. ڏنڊ جو گاهه جنهن کي مَٿي ڪاٻي.
ـ ڪارِهائُو: ذ. سمنڊ. ولايتي پاڻ جو هڪ قسم (جو ڪپڙن ڏوئڻ جي بہ ڪم ايندو آهي).
● ڪاروُ ڇاڻُ: اسم خاص. ڪراچيءَ جي ويجهو ڪناري تي، سنڌو درياء جي ڇوڙ وٽ هڪ ڳوٺ جو نالو ـ ٿي ضلعي جو تعلقو.
● ڪاروُ دَهوُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُ: اسم خاص. تعلقي ننگر پارکر ۽ تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُو آبرَندو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُو پَٽُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُو ٽَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُو جاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙُو سيرِيَنِ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪاروُڙِيُ: اسم خاص. ٿر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو (ڪچرڻ جي ڪنڊيءَ تي ننگر پارکر تعلقي ۾) ۽ هڪ مڪان جو نالو.

Gul Hayat Institute

● کارو ڪُن: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کارو ڪو: ذ. ڏنڊ جي شڪار وارن پکين مان بدڪن جي قسم وارو حصو- بدڪن جي هڪڙي جنس. ڪُومُرن (ل).

● کاري ع کاريُون: ث. ٽوڪري- ڏلهي- چلي- ڇبي- پنڊي- ٽپٽي. سمنڊ ۾ بيٺ- پٽارو. سمنڊ جي نوڪ، جا زمين اندر پيهي اچي- سمنڊ جي چپاٽ، جا خشڪي اندر گهڙي اچي- سمنڊ جي چاڙ- سمنڊ جي ڇاڙ. (صفت). نمڪين- تلخ. خاري- خار ڪندڙ- خار باز- ضدي- ويري- بدلو وٺندڙ- ڪُنڊؤ- عداوتي- ڪؤنسائتو- عڪسي- دشمن- ڏ جهڻ. (اسم). سمنڊ جي ڪناري تي پيدا ٿيندڙ گاهه جو هڪ قسم. ڪاٽي- ڪٽ (بلا) (بيلا). ڪهٽي ڪلا- بدنامي

"لوڪ جي بهتان ۽ خواري سندي،
سِرَ مٿي ڪاري ڪَٽن کي مَڙد" (گ).

(اسم خاص). تعلقي ديره محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ کاريءَ ۾ ڪٽيُن: منٽون ڪرڻ. خوار ڪرڻ- رولڻ- مشهور ڪرڻ- ظاهر ڪرڻ.

ـ کاري هيڻان کانءُ پٽجَنُ: وري ڏسڻ ۾ نه اچڻ.

ـ کاريءَ هيٺ سڄَ جو لِڪَنُ: پٽري گالهه جي لِڪَ ٽيڻ.

● کاري چار: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کاري سِيمُرَ: اسم خاص. تعلقي سيرپورساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کاري ڪَبَڙلو: اسم خاص. تعلقي ٺٽي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کاري لاڻي: ث. اسم خاص. هڪ ٻوٽو جنهن مان سوڊا کار ٺهي (Salsola (cpi. Indent.

● کاري لَکي: اسم خاص. مرڪزي حڪومت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کاريُو: ڪلراٺي زمين تي پيدا ٿيندڙ هڪ گاهه جو گل. ٿر ۾ هڪ تڙ جو نالو. کارڻ مصدر جو زمان ماضي.

● کاريُون: اسم خاص. تعلقي ديري محبت، تعلقي گوني، تعلقي گهوڙا ٻاري ۽ تعلقي محال ڪيٽي ۾ ديهه جو نالو.

● کاڙَڪ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کاڙِڪَ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو. تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● کاڙَهو ع کاڙَها: لير جي لاءِ چُلهو.

● کاسَ: ث. خواهش جو بگڙيل لفظ. سڌ.

"جيت ناهه نهايت نينهن جي،
ڪوءِ اتي هجي کاس" (شاهه).

● کاسارُو ع کاسارا: ذ. خفو. ڪپت- ڪرڪسو- ڪيڀيت- پتوڙ- پڇاڙ- گيندڙ- د قت- ديرانپ- گهٽَ- پريشاني- ڳڻتي- فڪر- ڪٽراڳ- ڪاپارو- مغز خوري- متي هڻڻ- لتاڪو- پٽلو.

● کاسوُ ع کاسا: ذ- صفت. (خاصو لفظ جو بگڙيل) چگو- ملوڪ- وٺندڙ.

● کاسوُڙو ع کاسوُڙا (ل): ذ. وهت جو ڪنهن وڻ سان بدن جي گهڻ جي حالت- ڪؤنس- گاٽ- سُرڙ سُرڙ- پاجورو.

● کاشا: ذ. (جمع ۾ استعمال ٿيندڙ) ڪِرڙ جون سنهڙيون ڪائينون، پُراڻي واڻ جو اڪڙيل ٽوٽڙو جي ٻاري گڏي سلفي جي مٽان رکندا ته لات ڪري.

● کاشوُ ع کاشا: ذ. صفت. (خاصو مان بگڙيل لفظ) سنو- چگو- ملوڪ- وٺندڙ- قبول.

ـ کاشَلُ ع کاشَلَ (ڪ): ذ. صفت. چگو- ناهوڪو- سهڻو- سنو- پوشيدو.

● کاکاهو: پوک يا فصل کي پهريون پاڻي ڏيڻ جي حالت.

● کاکَترُ ع کاکَترَ: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم. تمام سنهي، سوڪ پڪل ماني- پاپڙ. سنهون ٽڪر (مانيءَ جو).

ـ کاکتر ڪُوکترُ ع کاکتر ڪُوکتر يُون: ث. بچت- ڪَڍي- ڪُنڊي.

ـ کاکتر ڪُوکتر ڪرڻ: ڪُڍي ڪرڻ- بچت گڏ ڪرڻ. ڪُنڊي ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● کاکتڑ: اسم خاص. مرکزي حکومت م هک دیهه جو نالو.

● کاکتڑ: اسم خاص. تعلقي بدین م هک دیهه جو نالو. هک ڳوٺ جو نالو.

● کاکتڑ ع کاکتڑ (ث): ذ. تیل م تریل ء وڏو گول ٽیل پاڻڙ - کینچو.

= کاکتڑ کوکتڑ ع کاکتڑ کوکتڑون: ث. بچت سچت - اوبرسوبر - آگهه سگهه - کنهن شيء جو نکمو پاگو - شيء جو باقي بچيل ذرو - لات کوٽ. (صفت). لتلوپتنجو - کترو گنجو - ٽيڙي تامیٽي - کُٽ خلق. لُچ لُفنگو - شود و پائي - فسادي. (اسم). میڙ - گوڙ - هُل هنگامون.

= کاکوڙن: کاکوڙکرڻ - وَروَرکري ڳولڻ - ڏونڊڻ. خیال سان دوباره جاچڻ.

● کاکتڑي: اسم خاص. تعلقي کوٽڙيء م هک دیهه جو نالو.

● کاگتڑ ع کاگتڑ (ث): ذ. جبل یا ٽکر جو لاهه.

● کاگرڙي: ذ. صفت. بلکل ڏهرو.

● کامانگي ع کامانگیون: ث. سونارن جي اوزار جو هک قسم (رک جو ٽُکر، گول چگهن وارو) چُرٌ - ٽپو - مُهر - کارب.

● کامائڻ: مصدر. هتٌ لائڻ - پاکر وجهي کیرائڻ - کاپائڻ - چُهڻ. (کامائیو - کامائیندو - کامائیل).

● کامڙيا: اسم خاص. هک ذات جو نالو.

● کامڙيو ع کامڙيا: ذ. صفت. (سن. کَنٌ = کوٽڻ) کاڻي کٹندڙ - واهه يا کڙيا کوٽیندڙ - کاٽیٹر - کاٽڙيو - کوڏاريو - کڏ کوٽیندڙ. پورهیت - مزور.

● کامڻ: مصدر. بَرڻ - سڙڻ - پچڻ - جلڻ - پچرڻ - ساڙ کرڻ. حسد م جلڻ - ویر وروڌ رکڻ - ساڙ رکڻ - دشمني رکڻ - حسد کرڻ - ریس کرڻ - نہ سهڻ - هُوسُ. سڏون کرڻ. کاپڻ.

= کامر ع کامون: ث. ساڙ - کینو - پچکو - جلٌ - خلش - پچڻ جي حالت - سوزش. حسد - دشمني - ویر وروڌ - جلٌ پچٌ - ٽانڊي - هَوَس - کامڻي. بغض - ایرکا. سڌ. بدگماني - شک - خدشو. غیرت. غم - شوک - ڏک - گوندر - ارمان - افسوس. پچتاءُ - پشیماني.

= کامر پَریو: ذ. صفت. کم جي اون ء ڳٹتيء وارو هاري - اهو هاري جنهن کي کم جو سیڪ یا کهکاءُ اچي.

= کامر کاڏو ع کامر کاڏا: ذ. صفت. سڙيل - ساڙ سڙیو - ساڙي کاڏو - کامر کاٹو - اِرکاٹو - ریسارو - حاسد. ویري - دشمن. عدو. شڪي - بدگمان - اندر جو پلیت.

= کامر کاٹو ع کامر کاٹا: ذ. صفت. کامر کاڏو - ساڙ سڙیو - سڙیل. عدو - دشمن - ویري. حاسد - اندر جو پلیت.

= کامر کوسڙو ع کامر کوسڙا: ذ. صفت. بغض رکندڙ - کینو ء ساڙ رکندڙ - حاسد.

= کامیٹي ع کامیٹیون: ث. کامر - جَرَ - جراتَ - جلٌ - پچ - پچر - ساڙو - ساڙ. ڏمر - کاوڙ - رنج - غصو - چڙ - ناراضگي - وڏون. ویر - دشمني - بغض - حسد. کاغذن ء لفافن چنبڑائڻ لاءِ تیار کیل کوڙ.

● کامیٹو: اسم خاص. تعلقي ساماري م هک دیهه جو نالو.

● کامیٹي ع کامیٹیون: ث. قرڙي - چهنبو.

● کامون ع کامان: ذ. (سن. کنٌ = کوٽڻ) متيء کتل کڏ - واهه جي موافق کوٽیل کڏ - کوٽیل زمین جو ٽکر (جنهن کي ماپڻ سان کاڻيء جو حساب کري سگهجي) - کڏ.

● کامیئي: ث. کوڙ.

● کان: حرف جر. مان - وٹان - منجهان. تان. پرسان - وٹ. ساڻ. هٿان - رستي - ذریعي - هٿون. جي کري.

● کان ع کان: ذ. (خان جو بگڙیل لفظ) خانٌ. پُنهونءَ جو لقب.

● کانارائڻ: مصدر. کنهن جو کم پئي کان کرائڻ - کنهائڻ. (کانارائیو - کانارائیندو - کانارائیل).

Gul Hayat Institute

● كانٽَ ع كانٽُونُ: ث. چنتا ـ گڻتي ـ فڪر.
● كانٽِياڻ ع كانٽِياڻَ: ذ. صفت. چالاڪ ـ عيار ـ هوشيار.
● كانٽِياڻِيءُ ع كانٽِياڻِيُون: ث. (سن. ڪشِپ = اڇلائڻ) سُٽ جي وڻيل رسي، جنهن ۾ متيءَ جو گوڙهو وجهي، پڪين کي هٿجي ـ جهار (پڪي) هڪڙ جو هڪ هٿيار ـ پوڪ مان پڪين کي هڪڙ لاءِ سُٽ جي ٿهيل گِلول ـ گِليل ـ گهُٻَڻ ـ آڇل ـ ڏَڪُ ـ گِليلو.
ـ كانٽِياڻِيءَ ۾ گوڙهوُ وِجهڻُ: بدنام ڪرڻ ـ پڌرو ڪرڻ. تڪليف ڏيڻ.
● كانٽِيڙِ يُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كانٽَڙَ (ث): ٿوري گهڻي تي راضي نه ٿيڻ جي حالت.
● كانٽوُ ع كانٽا (ل): ذ. (سن. ڪنّ = ڪوٽڻ) ڪَٽَ ـ ڪُوهوُ ـ جهڪاڻ ـ رستي ۾ ٽيل ڪَٽ. چِير ـ ڦوڙ. ٻنڊ ـ ڪَسِي ـ ڏورو (ڪ). (اسم خاص). سنڌ ۾ هڪ ڪاري ڏنڊ جو نالو. مرڪزي حڪومت ۽ تعلقي جاتيءَ ۾ ڏيهن جا نالا.
● كانٽِيُ ع كانٽِيُون (ڪ): ث. (سن. ڪَنّ = ڪوٽڻ). مينهن جي پاڻيءَ مان وهندڙ نديءَ ڏورڙي ـ ڪَسِي ـ ڪُور ـ پَٽُ.
● كانٽِجاڻِ ع كانٽِجاڻِيُون: ث. رنڊڪ ـ هِنڊ ـ سَنڪَٽُ ـ پڇڙي ـ اٽڪ ـ رُڪاوٽ ـ اٽڪاءُ. پَنگُ. ارچَڻُ ـ چيڙڪ ـ قَنڊو ـ رندو. ٻار جو ڪيٽو ـ ڪپت (ٻار جي) ـ ڪاپارو.
ـ كانٽِجاڻو ع كانٽِجاڻا (ل): ذ. رنڊڪ ـ جهلَ ـ آڏ ـ رڪاوٽ ـ ڪوٽِيپو ـ ڪوٽِيپتو ـ سيڙپ ـ ديڙ ـ سيڙجاڻي.
ـ كانٽِجاڻِيُ: ث. رنڊڪ ـ اٽڪ ـ خرابي. (صفت). ڏکيو ـ خراب ـ سخت ـ تڪليف وارو.
● كانٽُ ع كانٽِ: ذ. صفت. بي وفا ـ بي ايمان ـ ڪوڙو ـ بي پتيو ـ بي ويساهو ـ اندر ڪارو ـ پليت. رهزن ـ نمڪ حرام ـ نالائق ـ نِڪمّو ـ گل هِيڻُ ـ ٽوٽوانڊ ـ نڪارو ـ ناخلف ـ نامراد ـ ڪسيرڪ ـ ڪين جهڙو ـ ٻُهر جهڙو ـ ڪَٽَر جهڙو ـ بيڪار ـ بيهودو. وِيڻُ ـ وِلُوَ ـ ٽِيڙي ٽِيمٽي. لُڇو ـ هرتالو ـ شود و ـ ڏنگو ـ لغور. ائنڙو ـ شيطان. خراب ـ آواره ـ رولو چولو. گمراه ڪندڙ ـ رولينڊڙ. اوجهڙ ڈي نينڊڙ ـ آواره ڪندڙ. ڦڏائي ـ جهيڙاڪ ـ فسادي.
● كانٽِجَڻُ (ل): مصدر. جهلجڻ ـ هٿ لڳڻ ـ وارو پورو ٿي وڃڻ ـ ڪامڻ. (ڪانچيو ـ ڪانچندو ـ ڪانچيل).
● كانٽِچوُ ع كانٽِچا: ذ. (سن. ڪشيه = ڪٽڻ) وَرُ ـ وَڪَڙُ (رستي ۾) ـ ڪُٻُ ـ ڪُوهُو. ڪٽڻ ـ پاڏ. هينانهين مٿانهين ـ هينانهين ـ جهڪاڻ ـ هيناڻ ـ ٽُنگ ـ پهل ـ پرگهل ـ ڏرڙ. ڏندو. گوشو (تير جو). ڪاڻين جي ٽهيل چلي ـ ڏلهو ـ ويڪري منهن وارو ڪارو ـ ڪارو. پاڙو پٽو. وِچوٽي. ٽُٽل هنڊ ـ ديرَ ـ چِيرُ (پيٽ ۾). نقصان (واپار ۾). چوڪَ (حساب ڪتاب ۾). پڪين جو پيچرو.
ـ كانٽِچوُ ڪِيڏَنُ: ڪَٽُ ڪِيڏُ ـ ڏنڊو ڪِيڏُ. ڪڍ ڪِيڏُ ـ هيٺ مٿانهين هڪ جهڙي ڪرڻ (لوهار کو اصطلاح).
● كانڊُ ع كانڊَ، كانڊوُنُ: ذ. ث. (سن. ڪشتر = سهڻ) ڪانڊ ـ ڏيرج ـ صبر ـ سهڻ جي حالت ـ سَهَڻ شڪتي ـ صَبُوري ـ ٿامُر ـ تنڪِشا ـ سَهَڻ شِيلتا ـ برداشت ـ سَهڻي. برد باري ـ تحمل ـ ڪميا. نيازُ. ٽڪاءُ ـ بقاءُ ـ جٽاءُ.
ـ كانڊائِتوُ ع كانڊائِتا: ذ. صفت. ڏيرجوان ـ صابِرُ ـ صبرائتو ـ ڪَمندڙ ـ ڏِيرائتو ـ برد بار ـ سهن شيل ـ دير رنج ـ ڪانديرو ـ ڪمياوان.
ـ كانڊيرُ ع كانڊيرَ: ذ. صفت. ڏيرجوان ـ صابِرُ ـ صبرائتو ـ ڪمندڙ ـ ڏيرائتو ـ برد بار ـ سَهَن شَيل ـ دير رنج ـ كانديرو ـ ڪمياوان. جٽادار ـ بقادار ـ ٽڪندڙ.
ـ كانڊيروُ ع كانڊيرا: ذ. صفت. ڪانڊائتو ـ ڪانديرُ ـ صبر ۽ تحمل وارو.
● كانڊوُ ع كانڊا (ت): ذ. صفت. بي سمجهه ـ عقل ۾ گهٽ. چالاڪ.

Gul Hayat Institute

● كانڈ ع كانڈوڻ: ث. (سن. كشمر = مهڻ) صبر ـ تحمل ـ برد باري ـ گنبيرتائي ـ كاند ـ مهڻ جي حالت ـ ڏيرج. ماڻ. چپ. ٽڪاءُ ـ بقاءُ ـ جٽاءُ.

ـ كانڈائيتو ع كانڈائيتا: ذ. صفت. كمندڙ ـ صبرائتو ـ صابر ـ ڏيرجوان ـ برد بار. ٽهمر سان ـ ڏيرائتو ـ كاندائتو ـ كاندير ـ كانديرو.

ـ كانڈيرو ع كانڈيرا: ذ. صفت. كمندڙ ـ صبرائتو ـ صابر ـ ڏيرجوان ـ ديرينو ـ كانڈيو ـ كانڈير ـ كانڈ وارو (ظرف). ٽهمر سان ـ ڏيرائتو ـ تحمل سان.

● كانڈوڙي ع كانڈوڙيون (ث): ث. گهر جي گند آڇلڻ لاءِ ڪٺڙ.

● كانڈولو ع كانڈولا (ث): ذ. اڪ جي ڪاڻي. هڙلي جي تڙ ۾ ڪر ايندڙ.

● كانڈيُ ع كانڈيون (ث): ث. صفت. هڪ سيڪ پڪل.

● كانڈو ع ڪٺڻ: پڙڪائڻ ـ هڻي ڏيڻ.

● كانڈيُ ع كانڈيون: ث. سندر جو ٽڪو (نراڙ تي هڏ لاءِ هندن ۾ مذهبي رسم) ـ ليمي جي رس ۾ هيڊ جو ڳريل تلڪ.

● كانيُ ع كانيَ: ذ. (سن. كشم = سهڻ) تحمل ـ صبر ـ برد باري.

● كانڑو ع كانڑا (ث): ڪاٺ جي ٻهري.

● كانڪيتو ع كانكيتا (ل): ذ. صفت. كوشش ڪندڙ ـ محنتي ـ تڪڙو. گهر سنياليندڙ.

● كانڪلُ ع كانكيلون (ث): ث. ٽيون وچ نڪتل ڪوڏي ـ كانكيُ. تيلان ـ تيلهان (ل).

● كانكيليو ع كانكلَ، كانكيليا (ث): ذ. صفت. ٽڪل ـ ڏ هرو ـ اپرو ـ كاڏل ـ سُڪل ـ سُڪڙو.

● كانڪورَ ع كانڪورون (ل): ث. ڪاڻي ـ واهه جي صفائي ڪرڻ جي حالت ـ ميٽي وغيره ڪڍڻ جي حالت.

● كانڪاريُ ع كانڪاريون (ڪ): ث. صفت. كانگهاري ـ چوڪيدار ع گهٽي وقت جي ويڙهل. سُٽا يا آلوڙي جو ضد.

● كانگهارَنُ: مصدر. (سن. كاسَ = كنگهه) كنگهڻ ـ بلغم ڪڍڻ ـ كانگهارو آڇلائڻ. كنگهكار ڪرڻ ـ آواز ڏيڻ ـ هڪ ڪرڻ. (كانگهاريو ـ كانگهاريندو ـ كانگهاريلُ).

ـ كانگهارُ ع كانگهارَ: ذ. كانگهارو ـ گوپو ـ بلغم (جو كنگهه ۾ نڪري) ـ ڪُٽُ. كنگهكار ـ هڪ ـ آواز.

ـ كانگهارو ع كانگهارا: ذ. بلغم (جو كنگهه ۾ نڪري) ـ كانگارُ ـ انسان جي گلي ۽ ڇاتي جو بلغمي ست. ٽُڪ ـ ڪَف.

ـ كانگهاريُ ع كانگهاريون: ث. پارهن مهينن جي ويايل چوپائي ـ ڪير ٽورو ڪري ويل چوپائي ـ گهٽو ڏهائي ويل چوپائي ـ كانگهاري ـ كاهر.

● كانگهوُ ع كانگها (ث): ذ. صفت. ٽيڏو ـ آڏو.

● كانگُنُ: مصدر. سڙڻ ـ جلي پوڻ. وهت جون مچون جي ڏنگن ڪري جلڻ. (كانگيو ـ كانگندو ـ كانگيل).

● كانگيونُ ع كانگيان (ث): ذ. مصالح ڪٽڻ جو آڪرلو.

● كانگيُتو ع كانگيُتا (ڪ): ذ. ڏرن ڪوٽڻ واسطي لوهه جو هڪ اوزار ـ رنبو.

● كانوُ ع كانا: ذ. (سن. كادَ = كائيُ) كاڏو خوراڪ ـ ماني. مجلس ـ ضيافت.

● كانوُتُ: اسر خاص. هالا تعلقي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● كانوڙيُ ع كانوڙيون (ث): ث. تلاءِ جي پرسان ميٽي ڪڍڻ سبب ٽيل ڪڏ ـ ميٽي ڪٽڻ لاءِ ڪٺڙ.

● كانهارَ ع كانهارُون (ل): ث. بدن ڪي آهستي آهستي ڪنهڻ جي حالت ـ خارش ـ منڙي كهـ ـ كهيـ. بدن تي تڏڙن ڪڍڻ واري حالت.

● كانهَرَ ع كانهَرون: ث. ڪير واري مينهن (ن ـ ب).

● كانهَرُ ع كانهَرون: ث. خارش ـ مني خارش ـ كرڙو ـ تڏڙو ـ كَرَنهَن.

Gulf Dayal Institute

ـ ڪانڌر ڪرڻ: تڏڙا ڪيڻ. ريجهائڻ ـ هٿ گهمائڻ ـ پنهنجو ڪرڻ. ويجهو پوڻ ـ ڪوڻس ڪرڻ.

● ڪانڌائي: مصدر. (سن. ڪشاه=ساڙڻ) ساڙڻ ـ جلائڻ ـ بارڻ

"انڌا اونڌا ويچ، ڪل ڪجاڙڻا ڪانڌهين" (شاهه).

ڪاوڙ ـ سڙڻ ـ ٻرڻ ـ جلڻ ـ پچڻ. ريسجڻ ـ سڙڻ ڪرڻ. هوڙ ـ حسد ڪرڻ. ريس ڪرڻ. پائي ڪڍڻ. دشمني رکڻ ـ بيائي رکڻ ـ بغض رکڻ ـ ويرُ رکڻ ـ ساڙ رکڻ ـ ڪينو رکڻ. نه سهڻ. (ڪانڌيو ـ ڪانڌيندو ـ ڪانڌيل).

ـ ڪاڻ: (ڪانڌ مان اسر) ساڙ ـ جلاءِ ـ ساڙي چڏ.

● ڪاڻ ع ڪاڻيون: ث. (سن. ڪٽن=ڪوٽن) زمين ۾ ڌاتو يا ڪنهن بـ معدنيات جو جمع ٿيل ذخيري وارو هنڌ ـ سون وغيره ڌاتن جي نڪرڻ واري جاءِ ـ دفنيل ڌاتوءَ جو ڍڳ ـ معدني شين جي پيداوار جو هنڌ. گهٽو انداز ـ انبار ـ ڍڳ. دنيا ـ دولت ـ مال ـ خزانا ـ همياڻي ـ ڪڏ ـ ڪاهي ـ ڪوٻو ـ چڙو. تلاءُ ـ تراءُ ـ ترائي ـ دٻو ـ پاڏ ـ ڍنڍ. سمنڊ ۾ وچايل بارود (بارود جي ڪاڻ). سرنگهه. مڪان ـ جاءِ. (اسر خاص). تعلقي ميرپورخاص، تعلقي گهوڙا باڙي ۽ جيمس آباد ۾ ديهن جو نالو.

ـ ڪاڻيتو ع ڪاڻيتا (جبل. ڪ): ذ. ڪڏ ڪوٽڻ جو رَنبو.

ـ ڪاڻيو ع ڪاڻيا: ذ. صفت. ڪاڻيو ـ ڪاڻ ۾ ڪم ڪندڙ.

● ڪاڻيڻا: اسر خاص. ڪاري ۾ رهندڙ ماڻهن جي هڪ ذات جو نالو.

● ڪاڏاڙو ع ڪاڏاڙا: ذ. (سن. ڪاد=ڪاڻ) رسوئي گهر ـ بورچيخانو ـ رڌ ٽو ـ رنڌ ٽو ـ ڪرانڊو ـ رڌڻ پچائڻ جي جاءِ ـ چونڪو.

● ڪاڙيو ع ڪاڙيا (ث): ذ. سال جي چاري (گوار وغيره) رڌڻ لاءِ ٽاڻڻ.

● ڪاڻو ع ڪاڻا: ذ. صفت. جليو ـ پچيو ـ سڙيو ـ پچريو ـ باهه ٽيو ـ تتو. پنهنجي ڪندڙ ڪم تان پلجندڙ. عشق جي باهه رکندڙ. چلمڙدو. (مصدر. ڪاڻ: ڪاڻو ـ ڪاڻندو ـ ڪانيل).

ـ ڪاڻي ع ڪاڻيون: ث. صفت. (مصدر. ڪاڻ ـ ڪاڻل ـ باهه جي سڙيل. تمام گهڻي ڏکويل (زالن جو اصطلاح) پيٽ پاراتي جو لفظ ـ سڙي ـ نياڳي ـ اپاڳ

"پنوهارن پڙهيو، ڪاڻيءَ سندو ختمو" (سانوڻ).

(اسر خاص). تعلقي ميرپورخاص ۽ ساماري ۾ ديهن جا نالا.

ـ ڪاڻيءَ مانيءَ تان ڪٽل نه لاهڻ: ڪنجوسي ڪرڻ ـ ڪنجوس ٿيڻ.

ـ ڪاڻيل ع ڪاڻيون: ث. صفت. ڪاڻل ـ سڙيل ـ جليل ـ ماني يا پٽ جو سڙيل پاڳو ـ تماڪ جو سڙيل حصو. (اسر خاص). تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪاڻيڻ ع ڪاڻوڻ (ت): ذ. خان زادو.

● ڪاڻي راجڙ: اسر خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪاڻي مگريا: اسر خاص. تعلقي ميرپور خاص ۽ تعلقي ڪپري ۾ ديهن جا نالا.

● ڪاوڙ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪاوڙيا: اسر خاص. ٿر ۾ رهندڙ راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● ڪاهه ع ڪاهون: ث. (سن. ڪشب=ڪاوڙجڻ) ڏمر ـ ڪاوڙ ـ ڪروڌ ـ غصو ـ وڙون ـ چڙ ـ رنج. ويـر ـ دشمني ـ ايرڪا ـ عڪس ـ خصومت ـ ڪينو ـ خار ـ چاوت ـ تعصب ـ بغض ـ بدخواهي ـ ڪوڻس ـ ضد ـ عداوت ـ ضديت ـ عداوتو. فساد ـ تڪرار ـ خارش. تمام وڏو لوڙهو.

ـ ڪاهه رکڻ: ضد رکڻ ـ دشمني رکڻ.

ـ ڪاهيڙي ع ڪاهيڙي: صفت. ڪوڻس ڪندڙ ـ ساڙ يا حسد ڪندڙ ـ دشمن.

● ڪاهه: اسر خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● كاهرَ ع كاهرُونْ (ت): ث. مٽيءَ ۽ واري گڏيل.
● كاهڙُ: ذ. اسر خاص. ٿر ملڪ جي وَتَ ۽ ڊَتَ واروحصو-مارُئيءَ جو ملڪُ.
● كاهڙيا كائِر:
"كسيائون كائر ڏي ساري هاج هيٺان"
(شاهه-ماروئي).
● كاهوْ ع كاها: ذ. كاهي-خندق-اونهي كنڊ.
- كاهوْ ڏِيَنْ (ث): پڇي وڃڻ.
● كاهُو: ث. ليڊ جي دَرَ ۽ واري گڏي ڪچي ٽانوَ ۾ پيل سير کي پچائڻ کان اڳ بند ڪرڻ جي حالت. (ن-ب).
● كاهوڙائِنْ (ت): مصدر. دشمني ڪرڻ.
● كاهوڙِي ع كاهوڙِيْ: ذ. صفت. (سن. شاب = نالو لوڏرا وڻ جو) ڦيٽائي-منتر باز-منتري-منڊ رکندڙ (نانگ جي چڪ تي)-جهاڙ رکندڙ-جهاڙائي-مانڊو. ڏٺ تي گذران ڪندڙ-ڏٺ ڏوريندڙ-جبلن تي ڏٺ گهوليندڙ ڏوٽي (هڪڙا کيتي وارا پيا مال وارا ٽيان کاهوڙي ۽ چوٽا بکياري). محنتي-اوڃ
"كاهوڙيُن خفي كانَ سوجهي لڏو سبحان"
(شاهه-كاهوڙي).
كاهوڙي-كاهيندڙ-ڏورِيندڙ. ارادي جو پڪو-اٽل فيصلي وارو. (اسر خاص). منگواڻن جو هڪ پاڙو (جنهن کي اصل ۾ ڏوٽي هڻڻ سبب ايا كاهوڙي سڏين).
- كاهوڙائِيْ ع كاهوڙائِيُونْ: ث. پرنُ-پڪو ارادو. قصد-انجام-نهراءُ-اٽل فيصلو-نبيرو-وچن.
- كاهوڙِجَنْ: مصدر. پڪو ٿيڻ-اِسْتَر ٿيڻ-هڪ متيو ٿيڻ-هڪ ڳالهه تي بيهڻ-اَٽل ٿيڻ. قصد ڪرڻ-پڪو پرنُ ڪرڻ-كاهوڙائي ڪرڻ-فيصلو ڪرڻ-نبيرو ڪرڻ. (كاهوڙبوْ-كاهوڙيندو-كاهوڙيل).
- كاهوڙوْ ع كاهوڙا: ذ. صفت. پڪو-اِسْتَر-پختو-اٽل-هڪ ڳالهيوْ-هڪ متيو-ڏِيُرُ-پڪي ارادي وارو-قصد ڪندڙ-نهراءُ ڪندڙ. آسُڙ-مَتَرُ-مَتَدَرُ. نهرايل. (اسر خاص) ڪچ ملڪ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● كاهِيْ ع كاهِيُونْ: ث. (سن. كَنَنْ = كوتَنْ) كڏ-خندق-چري-شهر يا قلعي جي چوڌاري كوٽيل كڏ. ڪَسي-واهي. ان ڪٽڻ لاءِ ۾ پورا گڏ سبيل-كڙيو-خُرزين-پوري-پورو. (اسر خاص). تعلقي سڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيارُ ع كاهِيارَ (ڪ): ذ. صفت. (سن. كادَ = كائِنْ) گهٽو كائيندڙ-كايارُ.
● كاهِيْ بِيرُوْ: اسر خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ پَكُّوْ: اسر خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ جاگِيرَ: اسر خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ راهُوْ: اسر خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ قاسِرُ: اسر خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ ڪَچُوْ: اسر خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ مَمَنْ: اسر خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاهِيْ مِيهُوُنْ: اسر خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كاءُ ع كاءَ: ذ. (سن. كِدْ = غم ڪرڻ) غم-ڏک. ٿانءُ. دلو-گهڙو.
● كائِرُ: اسر خاص. هڪ مڪان جو نالو. ٿر ملڪ جي آتر وارو وڏو پاڳو. كائُڙِ.
● كائُڙِ: اسر خاص. ٿر ملڪ جو آتر وارو وڏو پاڳو-كائِرَ.
● كائِنْ: مصدر. (سن. كادَ = كائِنْ) ڪنهن شيءِ کي وات ۾ چاڙي اندر نيڻ-چاڙي گهڻ-چاڙڻ. چڪ وجهڻ-ڏنگڻ-چڪ پائڻ-ڏاڙهڻ-ڏنگ هڻڻ-ڪٽڻ (نانگ وغيره جو). پائڻ-

Gul Hayat Institute

ڪائي ڇڏڻ ـ ڇٽ ڪرڻ ـ ناس ڪرڻ (درياءَ جو ڪناري کي) ڪٽڻ ـ ڪاڌ ڪرڻ. ڍاهڻ ـ ميٽائڻ ـ گسائڻ ـ خراب ڪرڻ. آڏائڻ ـ وڃائڻ ـ کوهڻ ـ کپائڻ ـ ڪائي کپائي ڇڏڻ ـ ساڙڻ ـ هضم ڪرڻ. سَهڻ ـ برداشت ڪرڻ (گاريون وغيره). جهلڻ ـ پيئڻ (ڏک سور وغيره). ڇٽ ڪرڻ ـ برباد ڪرڻ ـ پاڙ پٽڻ. هرج پوڻ ـ تاوان پوڻ ـ نقصان ٿيڻ. رشوت وٺڻ ـ وڍي وٺڻ. ڳڙڪائڻ ـ ڏڦڻ ـ ڏوڙ ڪرڻ ـ پيٽ پرڻ. قسم کڻڻ. وٺڻ ـ حاصل ڪرڻ. محسوس ڪرڻ. (اسم). ڪاڇ ـ ڪاڏو ـ کپڻ ـ طعام ـ آهار ـ غِذا ـ خوراڪ ـ قوت ـ گذران ـ خورش ـ چوڳ ـ چوڳو ـ چوٽو ـ چارو. سانيَ ـ ڪانو ـ پوچن.

▬ ڪائيڙَ جوُ ڪچرُوُ: ذ. صفت. گهٽو ڪائيندڙ.

▬ ڪائيٽِي ۽ ڪائيٽِيُونُ: ث. ڪائڻ جو نمونو ـ ڪيٽي.

▬ ڪائيٽِي پيٽَائِي ۽ ڪائيٽِيُونُ پيٽَائِيُونُ: ث. ڪاڏو ـ طعام ـ چوڳو ـ چوٽو ـ غذا ـ خوراڪ.

▬ ڪائُوُ ۽ ڪائُوُ: ذ. صفت. ڪائيندڙ ـ ڳرڪائيندڙ ـ ڳڙڪائيندڙ ـ ڏَڦيندڙ. ڦاٽندڙ ـ وَڏ پيٽو ـ پيٽُو ـ پيٽير ـ هَيڇي ـ گهٽو ڪائيندڙ ـ گهٽَ ڪايار ـ چَڊِوُ ـ پيٽوڙي ـ هڙپ ڪندڙ. رشوتخور ـ رشوتي ـ وڍيخور ـ وَڍَيَرُ. مهنگڙيات. نَڪُ. چتوڙو ـ گهٽ خرچائُو.

▬ ڪائُو پاتُ ۽ ڪائُو پاتَ: ذ. صفت. گهٽو ڪائيندڙ. رشوت وٺندڙ ـ رشوتي.

▬ ڪائُو پتُ ۽ ڪائُو پتَ (ل): ذ. صفت. آزمودگار ـ هوشيار ـ چالاڪ ـ گهاتُ. خِرانتُ ـ پوڙهو. رشوتي.

▬ ڪائُوقاتُ ۽ ڪائُوقاتَ: ذ. صفت. گهٽو ڪائيندڙ. رشوتي.

▬ ڪائيِ اِئيِ ٽِيَنُ يا لَٽ ٽِيَنُ: سوڪو ٽيڻ. ڏوڙ ڪرڻ ـ رڄ ڪرڻ.

▬ ڪائيِ چَڙ هَنُ: وڏو پاڳو عمر جو پورو ٿي وڃڻ ـ پوڙهو ٽيڻ.

▬ ڪائيِ ڪَپِيِ وَڃَنُ: دنيا ڇڏي وڃڻ ـ مري وڃڻ ـ وفات ڪري وڃڻ.

▬ ڪائِيِنْدَڙُ ۽ ڪائِيِنْدَڙَ: ذ. صفت. ڪائُو ـ ڪايار ـ ڪايارو.

▬ ڪائيِ وَڃَنُ: نَڪَنُ ـ ڪُٽائڻ ـ خورد برد ڪرڻ ـ غصب ڪرڻ (پيسا) ـ خيانت ڪرڻ ـ بي ايماني ڪرڻ ـ هضم ڪري ڇڏڻ.

● ڪائُوڙِيُ: اسم خاص. تر ۾ رهندڙ ڪرن جي هڪ ذات جو نالو.

● ڪائيِ ۽ ڪائِيِيُونُ: ث. ڪاهي ـ خندق.

● ڪايارُو ۽ ڪايارا: ذ. صفت. ڪاڇُو ـ ڪاڇِروُ ـ ڪائڻ لائق ـ ڪائڻ جهڙو ـ ڪائڻ جو.

● ڪَبِيراڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪَبِيروُ ۽ ڪَبِيرا: ذ. (ع. خبر=ڄاڻ) خبر ـ ڄاڻَ ـ دانهن ـ رڙ ـ واڪو ـ آواز ـ ڪوڪَ. آهَ ـ فرياد. هاڪر ڪتو. هاڪارَ ـ واويلا.

▬ ڪَبِرا پَرَنُ: دانهون ڪرڻ ـ ڪيڪون ڪرڻ.

▬ ڪَبِرا پَوَنَ: رڙيون ٽيڻ واڪا ٽيڻ ـ سڏ ٽيڻ ـ دانهون ٽيڻ ـ ريهون ٽيڻ ـ راڙها ٽيڻ.

● ڪَبِرِيُ پِيتَ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪَبِريڙو: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪَبَڙُ ۽ ڪَبَڙَ: ذ. وٺ جو هڪ قسم. ڪاري چار ـ ڪَبَڙَ (ث. ڪَبِڙِيُ ۽ ڪَبِڙِيُونُ).

● ڪَبَڙِ چاچڙِ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪَبَڙَ لَڪَمِيرُ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● ڪَبِيُ: مصدر. ڪَبَنُ مان. ڪٽڻ. ڪٽي.

● ڪَبَ ۽ ڪَبُونُ: ث. ور ـ وڪڙ ـ وَٽُ ـ پيچ ـ خم ـ گهيرو ـ سَرُ. ڪَڏَ ـ ڪُوهُ. زمين ۾ سوراخ. ڪاڏي ـ ڪاڏيءَ واري سير. ڪاڻيءَ کي هڪ طرف اندر وَڌُ. اها سينهن جنهن جو هڪ سڳ سِڌو ٻيو ڦِڏو هجي يا هيٺ مٿي هجي. گوڙ ـ ٻَڪ.

Gul Hayat Institute

ـ كتب كترڻ (ل): اجائي واهيات بكوات كرڻ.

● كتبُ ج كتبَ (ل): ذ. ڏرُ ـ پيرُ. كوهو ـ كنڊ ـ گپ ۾ پير جو نشان. ڏنگ ـ چپ ـ خم ـ وَرُ. هيٺين چاڙي (ل. ث). ڏاڙهي. كنڊ. ريش ـ ڏٺ. اهو هنڊ جتان وڻ جا ۾ ڏار ڏنن. (صفت). ڏائو.

● كُبُ ج كُبَ: ذ. (سن. كترُبَ = لُولو لتنگڙو، ڏنگو، ڏيڏو) كنڊ ـ كوهو. سوراخ ـ ٽُنگ ـ ڏنگ ـ ڏيڏ. گهاؤ. گپ ۾ پير جو نشان.

ـ كُبُ كُبَ: كنڊون كُوهڻ.

● كُبِتُ ج كُبِتَ: ذ. صفت. گاڏي يا ائٽ ۾ كبي پاسي يا كبي هٿ تي وهندڙ ڏاند.

● كُبَ جو لڪُ: كيرٽر جبل ۾ هڪ لڪ (لنگهه) جو نالو.

● كتبَرلوُ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كتبڙُ ج كتبڙَ: ذ. وڻ جو هڪ قسم. ڪاري ڄار.

ـ كتبڙِيُ ج كتبڙِيُون: ث. وڻ جو هڪ قسم ـ ڄار ـ كتبڙ.

● كتبڙوٽُ: اسم خاص. هڪ شهر جو نالو.

● كتبڻُ (ل): مصدر. كتبَ كرڻ ـ كاٽ ۾ گهپو كرڻ. چر ۾ كڏ كرڻ. لوهه كي وَرُ ڏيڻ. آلي زمين ۾ گهمڻ سان كُبُ كرڻ. لتڙ كرڻ ـ لتاڙڻ ـ لتوڙ كرڻ ـ پير ڏيڻ (آلي زمين ۾). (كبيو ـ كبندو. كبيل).

● كتبِڻُ (ت): مصدر. كوڻڻ. ٽُنگ كرڻ.

● كتبُ ج كتبا: صفت. ڏائو ـ ڪاهو. (ث. كتبي ج كتبيُون).

ـ كتبُ لتنوائِڻُ: خوش نصيب هجڻ ـ سياڻو هجڻ.

● كتبُ ج كتبا: ذ. سوراخ ـ ٽُنگ ـ ڏرڙ.

● كتبُوسُ ج كتبُوسَ: ذ. صفت. ڏاڙهي مڇن جي وارن كان سواءِ ماٿهو ـ كسرو. كتبُوسڙو ـ سُڪل ـ سڙيل. (ذ). ويڪري جُتي (ث).

● كتبي ج كتبِيُون: ث. صفت. ڏائو پاسو ـ ڪاهي. ڏاند كي هڙ وهڻ وقت، ڪاهي پاسي ورڻ جو حڪم.

ـ كتبِيُ اكُ قترُكتڻُ: نقصان ٿيڻ جو ستون ٿيڻ.

● كتبُو ج كتبا: ذ. سوراخ ـ ٽُنگ.

● كتتُ ج كتتَ: ذ. (سن. كتشت. خط) خط ـ چٽي ـ ڪاگر. حساب ـ ليكو. سنهون چيهڪ ـ زخم ـ چير ـ قاڙ. ڏاڙهيءَ جي هيٺين يا متين حد (خط).

● كتتَ ج كتون، كتتِيُون: ث. سڌي ڪاڻيءَ مان نڪتل ننڍي شاخ ـ ڪاڻيءَ جو سنهي چهنب وارو ٽڪر ـ ڪاڻيءَ جي جهل ـ سنهي چپر. چيت. ناڙ ـ ناڙو ـ سُنڊو ـ ڪُتي ـ ناڙي ـ ڪانگڙ ـ پيلاڙ. وڻ يا جوڙر پاڻهر وغيره جي پاڙ ـ ڪانهي جي پاڙ. صفت. وڏي عمر وارو ماٿهو ـ پوڙهو.

● كتابِيُ ج كتابِيُ: ذ. صفت. (ع. اصل لفظ كتابي = كتاب وارو ـ شاگرد) كتاب وارو ـ مكتبِيُ ـ مكتب وارو ـ شاگرد.

● كتابِڻُ: مصدر. آتارڻ ـ نقل كرڻ ـ داخل كرڻ ـ درج كرڻ ـ داخلا كرڻ ـ چاڙهڻ (حساب كتاب جي وهيءَ ۾). روزنامچه تان رقمون كاتن تي آڻڻ ـ كاتي واري وهيءَ ۾ وجهڻ ـ كاتي ۾ داخل كرڻ.

● كتبِرِيُ ج كتبِرِيُ: ذ. (سن. كشتريه) هندن جي هڪ ذات جو نالو. هندن جي چئن ورڻن مان هڪڙو ورڻ. (صفت). جنگي ـ فوجي ـ سپاهيانه. (ث. كتبِراڻِيُ ج كتبِراڻِيُون).

ـ كتبِرُكوُ ج كتبِرُكا: ذ. صفت. كتريءَ جو.

● كتبِرُپالَ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● كتتنگُ ج كتتنگَ: ذ. صفت. چالاڪ ـ هوشيار ـ محنتي.

● كتتنُ: مصدر. آتارڻ ـ نقل كرڻ ـ روزنامچه تان رقمون كاتن تي آڻڻ ـ كتائڻ. (كتيو ـ كتيندو ـ كتيل).

Gul Hayat Institute

● كُتّڻُ (ك): مصدر. كوڑڻ - هڻڻ. (كُتو- كُتندو - كُتل).

● كتوُ: (كُتّڻُ مصدر مان اسم مفعول) پورو ٿيو- وكامي ويو - كپي ويو. پچاڑي - آخري - پچاڻي.

● كُتوُ: (كُتّڻ مصدر مان اسم مفعول) كوڙيو- لڳايو - ٽنبيو - وهاريو - بهاريو - جمايو. (صفت). ماڳائتو - برقرار - آپو.

▬ كُتا جَواب ڏيڻُ: لحاظ نہ رکڻ - خودبون ورنديون ڏيڻ - حق گوئي كرڻ.

● كُتيُ ج كُتيُون: ث. (پرا. كاڙِٹا. سن. كاشٹا = كاك) سُنيدو - پاڙَ - بُوڑو - پُٹ - كُٹ - ناڑو - لاهہ - بُنبڌي - بُنبڌڑي - پونڌڑي. آنَ جو كانگڑ. زمين جو مالكاڻو. نندي سنهي كاڻ جي ڏبلي جنهن ۾ ڪنهن زماني ۾ قندار مان انگور ايندو هو.

"كُتيُون كين كسن، ڪنهن جنهن آگهر آپيون"
(شاهہ آسا)

● كُتيُجانُ: اسم خاص. (ع. خدِيجَہ جو بگڙيل) عورت جو نالو.

● كُتيُروُ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● كُتيُروُ: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (ضلعي خيرپور) ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● كُتُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● كِتِ ج كِتَ: ذ. صفت. (سن. كِنّ: كِدِ = تنگ كرڻ) ڪو- لڇي - شرمسار - لڇارو - شرمندو - ڪِكو وِ كو - پشيمان (ل). ٽڪل - خفي - عاجز. خراب (نشي ۾). (ت).

▬ كِتِ كَرَنُ: ورچائڻ - چيڑائڻ - تنگ كرڻ - كَپائڻ - كِجائڻ - ستائڻ - هلاڪ كرڻ - دِق كرڻ - جند كائڻ - چنڙڻ - بيزار كرڻ. تُنبَڙ - تُنباڙڻ - پيچڻ (كپه).

● كِتا: اسم خاص. ذات جو هڪ قسم.

● كُتّابُ ج كُتّابَ: ذ. اسكول - مكتب - مدرسو.

▬ كُتّابِيُ ج كُتّابِيُ: ذ. صفت. پڙهندڙ - مكتبي - اسكولي.

● كِتِر كِتِر: آتش بازي جو هڪ قسم. ڦتاكو. بازيليءَ جو هڪ قسم.

▬ كِتِرِل ج كِتِرِلِيُون (ل): ث. صفت. كريل - خراب - اجائي - قريل - واهيات.

● كِتِرِيَل ج كِتِرِيَلَ: ذ. صفت. گندگي وارو - گندو - كِنو - واهيات - بكواتي. وائڙو - چيگرو.

● كتَڙ ج كتَڙُون: ث. صفت. (سن. كُتّهہ = گاهہ) پلهي زورائتي گاهہ واري زمين.

● كُتّڙُ: اسم خاص. تعلقي گوني، تعلقي حيدرآباد ۾ ديهن جا نالا. (اسم). گاهہ جو هڪ قسم. (صفت). بي همت. (ت).

● كُتّڪَڻُ: مصدر. طبيعت ۾ محسوس ٿيڻ - هُرڻ. (كُتّكِيوُ - كتكندو - كتكيل).

● كِتّڻُ: مصدر. كِسڻ - قاڻ - گسّڻ. گرڻ - كمزور ٿيڻ. عقل كان خطا ٿيڻ. وڃڻ. (كِڙو - كسندو - كِتّل).

▬ كِتّلُ ج كِتّلَ: ذ. صفت. قاتل - قاتي ويل - كِسل - كِسي ويل. گريل - هيڻو - كمزور. كريل (ث). كيڙيل. بيوقوف.

▬ كُتّڻُ: مصدر. كُسڻ - پاڻيهي وار لهڻ - كنهن ماڻهو يا جانور جا كنهن بيماري سبب وار لهڻ. (كُتوُ - كُسندو - كُتّل).

▬ كُتّلُ ج كُتّلَ: ذ. صفت. كُسي ويل - قاتل - قاتي ويل. گريل - هيڻو - كمزور.

● كُتّڻگوسُ ج كُتّڻگوسَ: ذ. صفت. چمچوس - كنجوس - مكي چوس - بخيل - پكو - پيچي. روگي.

● كتورُ: مرد جو نالو.

● كتوُ ج كتا: (سن. كَنتا) آنَ (پشم) مان ٺهيل لوئي - بلنكيٽ - كمبل - كمل - ڏوڙو - كتي - اوني چادر. پاڻيءَ هيٺ آيل گاهياري زمين.

▬ كتانئُونُ ج كتانئُوان: ذ. صفت. كتي جي رنگ جهڙو. (اسم). ڏگي جو هڪ رنگ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪتائنين جوڙي: ڪٽي جهڙو ڪپڙو ـ سادي اوني ڪپڙي جو هڪ قسم ـ لوئي.
ـ ڪٽو پوري پاڳو ڪرڻ: هروپرو هيسائڻ. ٽنگي ڪرڻ.
ـ ڪٽو ڪڙيو ڪٽي پنيان پوڻ: سچيءَ دل سان ڪم کي لڳڻ.
ـ ڪٽي آڻائي وڃڻ: خسيس ڪالهه تي نقصان هيٺ اچڻ.
ـ ڪٽي جي ڳنڍ: سوڏو ـ پٽ جي ڏور. ديري هٽڻ شيءِ.
ـ ڪٽهرن: جمع. ڪٽو ڏيکيندڙ.
ـ ڪٽهرو ع ڪٽهيرا: ذ. صفت. ڪٽو پٽهرايل ـ لوئي اوڍيل ـ ڪٽو ويڙهيل ـ ڪٽي ۽ ڏيکيل ـ ڪٽي وارو ـ ڪٽو ڏيکيندڙ.
ـ ڪٽهري ع ڪٽهريون: ث. صفت. ٽلها اڻ جا ٽهيل ڪپڙا پائيندڙ ـ ڪٽي واري ـ ڪٽو ڏيکيندڙ ـ مسڪين.
ـ ڪٽي ۾ ٽنگ وڃهڻ: ساک وڃائ ـ پتڪار وڃائ ـ اعتبار وڃائ.
● ڪٽو: اسم خاص. تعلقي گهوڙا هاڙيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪيٽو: (ڪيٽڻ مان اسم مفعول) ڪيڪيو ـ رڙهيو ـ چريو ـ اڳتي ٽيو ـ اڳتي وڌيو. ڦڪيو ـ ترڪيو ـ ڪريو ـ چٽيو. جهريو ـ گهريو ـ سڙيو ـ ناس ٽيو ـ جهونو ٽيو ـ پراڻو ٽيو. پگهو ـ پريشان. ڪين ڪچرو.
● ڪٽو: (ڪٽڻ مان اسم مفعول) ڪٽي ويو ـ گهري ويو ـ سڙي ويو ـ چنڊ ـ ڪٽل ـ قاتل ـ پراڻو ٽيو ـ جهونو ٽيو. ڪپڙي ۾ تن ٽيل ـ خرزين جو هڪ پاسو.
ـ ڪٽو پوروڙ نه پوڻ: واندڪائي نه هٽڻ "گهٽي ڪم هٽڻ ڪري، ڪٽو پورو نه ٿو ٿوي" (جملو).
ـ ڪٽو نه پڄڻ: واندڪائي نه هٽڻ (اڪثر طعني طور چوڻ) پهچي نه سگهڻ ـ تمام گهڻن ڪمن ۾ مشغول هٽڻ.

ـ ڪٽي ڏاڙهي هٿ نه اچڻ: ڪٽي ڪين هٿ اچڻ.
ـ ڪٽور: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪٽوري ع ڪٽورين: ث. (سن. ڪستوري = سرهاڻ) هڪ خوشبودار وڪر. سرهاڻ ـ خوشبوء ـ هڪاءُ ـ سڱڌ ـ هرڻ جي ڏڻ مان نڪتل هڪ خوشبودار شيءِ. ڪستوري. مشڪ. عنبر. خوشبودارگاهه جو هڪ قسم. ڳاڙهون جي رنگ جو قسم (ڪ).
● ڪٽوريا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. چانڊين بلوچن جو لقب.
● ڪٽوريو بٽيو: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪٽي ع ڪٽيون: ث. (سن. ڪٽنٽا = ڪٽي) ڏاس، آن وغيره مان ٽهيل لوئي ـ شال ـ بلڪيٽ ـ ڪمل ـ فقيرن جي ويڙهيل جو ڪٽو. ڳوڻ يا ٽلهي ڪپڙ جو ٽڪر ـ اوني ڪپڙو. ڏڳيءَ جو هڪ قسم، جنهن جي بدن تي رهڻي جيترا ٽڪا هجن. رڳ جو هڪ رنگ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● ڪٽيءَ سان ڪٽهڻ: تمام گهٽو پڇتائڻ ـ ڏاڍو ارمان ڪرڻ ـ پنهنجي ڪٽي تي پشيمان ٽيڻ.
ـ ڪٽيءَ سان مٿهڻ: پڇتائڻ ـ پشيمان ٽيڻ ـ هٿ هڻڻ ـ پشيمانجڻ ـ توبهه تائب ٽيڻ ـ پڇتاءُ ڪرڻ ـ ارمان ڪائڻ.
ـ ڪٽيءَ ۾ ٽنگ وڃهڻ: بي ايماني ڪرڻ.
ـ ڪٽيءَ ۾ ڪيٽڻ هٽڻ: لڄ پردي سان گذرڻ.
● ڪٽي پٽنگر: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪٽيهر: تڪليف.
ـ ڪٽيهر ۾ وڃهڻ: تڪليف ۾ وجهڻ ـ ڏکئي ڪم ۾ وجهڻ.
● ڪٽيٽڙو (ڪ): پرت جو هڪ قسم.
● ڪٽهيي ع ڪٽهيئي: ذ. ڪارين ڪارڪن جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● ڪتَ ج ڪتُون ُ: ث. (پرا. ڪيدا: سن. ڪِدا: ڪتُوا: ڪنڪا: ڪت) ڪتولو ـ چارپائي ـ سَنجو ـ چوپائي ـ پلنگ ـ سيج ـ ڪوچ ُ ـ اٺ سلو ـ اٺ ڪاٺ ۽ نائين نوڙي. (ڪتَنَ مان) جيت ـ سوپ ـ فتح ـ جئي ـ جڪار. سورهيائي. سَرسي. جُڙا جو ڪتيو. آپت ـ فائدو ـ آپراسو ـ ترقي ـ نفعو. حاصلات. پيدائش ـ پراپت ـ لاپ ُ ـ لاهو ـ ڪٽيسو ـ سوياسو. وٽاءُ ـ وٽ. اڪثريت. شڪار. عدل. آتر قطب جي چوڌاري ڦرندڙ ستن تارن جو نڪٽ. (ڪتَ = ڇهه) ڇهن راڳڻ جو مجموعو ـ پيرو پيرو راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

ـ ڪتائُو ج ڪتائُو: ذ. صفت. فائدي وارو ـ نفعي وارو ـ سودمند ـ وٽاءَ وارو ـ واڌاري وارو ـ لاهائتو ـ گُنجائش ـ لاپائتو. هڏوڪي. ڪتندڙ ـ ڪمائيندڙ ـ سدورو.

ـ ڪتَ تهي چاڙهَنُ ُ: آبرو ڏيڻ ـ مان ُ وڃائڻ.

ـ ڪتَ جُوار ِي ُ: ذ. هميشه ڪتندڙ جُواري.

ـ ڪتَ ڇِڪَنُ ُ: ڏري ٽيل ڪتَ جي واڌ ڇِڪي تنگ ڪرڻ.

ـ ڪتَ دَرشَنَ: هندو فقيرن جا ڇهه قسم.

ـ ڪتَ شاسْتَر: هندو مذهب جا فيلسوفيءَ جا ڇهه متا ـ هندو فيلسوفيءَ جا ڇهه گهر: (١- آنياءُ ٢- وئشيشڪ ٣- سانکيه ۴- يوگ ۵- ميهانساءِ ۶- ويدانت).

ـ ڪتَ ڪتَنُ ُ: فتح حاصل ڪرڻ ـ بازي جيتڻ.

ـ ڪتُون ُ چِينَنُ ُ: عياشيءَ ۾ وقت گذارڻ ـ بيڪار ٽي رهڻ ـ ڪم نه ڪرڻ ـ ڪائر ۽ ٿوٽي ٽيڻ.

● ڪتَ ِ: ث. (سن. شتَ = ڪتو) ڪتائي ـ ڪتاڻ ـ ڪتاس ـ ترشي ـ ترشاڻ ـ ڪتاسَ. آچار ـ چٽني ـ ساندائو.

● ڪتَ ُ (ڪ): اوني ڪير جو ڏونرو. دوڳ.

● ڪِتَ ج ڪِتُون ُ: ث. (سن. شتَ = لُڇو) اجايو ڏڙو ـ ڏاندل ـ ڪِت ڦِٽ ـ جهيڙو ـ ڪروڌ ـ گهپي ـ جهگڙو ـ ڏڙو ـ نفاق ـ ڏڦيڙ ـ گوڙ ـ لڙ. خواري. پيڙا ـ مصيبت. ائِت ُ. (صفت). ڏڦائي ـ جهگڙائي ـ لُڇو ـ اڙنگو. واهيات. بي وهنوارو.

ـ ڪِت ڦِٽ ج ڪِت ڦِٽُون ُ: ث. ڪِرڪِر ـ جهُرجهُر (اصل ۾ فيلسوفي جي واد و واد يعني بحث ۾ لفظ "گهٽ پٽ" ڪم اينداآهن).

ـ ڪِت ڪَرَنُ ُ: گوڙ ڪرڻ ـ لڙ ڪرڻ.

● ڪِت ُ ج ڪِتَ: ذ. صفت. ڪٽيو ـ ڪٽيل. رِپ ُ ـ گري آسامي. جهيڙائي ـ ڏڦائي ـ ڪروڌي. خوار ڪندڙ. خراب ماڻهو.

● ڪِت پِت ج ڪِت پِتُون: ث. (سن. ڪرْمَتنْدَلُ = ڪِتپِت) ڪِت ڪت ـ ڪڙ ڦٽ ـ ڪِلڪِل ـ ڪُرڪُر ـ ڪِتپِتَ. ويڑهه و گڏ ڪٽراگ. ڪاسارو ـ ڪاپارو ـ مغز خوري ـ خفو ـ مٽو هٽڻ. لتاڪو ـ پٽو ـ ڊيرانهو. ڪپاگيهه. جُهرجهر ـ رگڙو ـ رون رون ـ جهيڙو ـ جهگڙو ـ گهپي ـ ڪروڌ ـ رينگو ـ راڳڙو.

ـ ڪتپِت ڪَرَنُ ُ: جهيڙو جهگڙو ڪرڻ.

ـ ڪِتپِتيو ُ ج ڪِتپِتيا: ذ. صفت. ڪِرِڪرلو ـ جُهرجُهرلو ـ رگڙائي ـ متي جو سور ـ ڪِلڪِليو ـ ڪِٽِڪِٽيو. تڪراري ـ حُجتي ـ ڪٽراگي ـ ڪٽراگيو ـ مغز خور ـ لتاڪي ُ ـ گهپير. ڪروڌي ـ فسادي.

● ڪتالي ُ: جهنگلي ڏڪ جو هڪ قسم ـ پيپَ (ث. ل).

● ڪُتائِنُ ُ: مصدر. (سن. ڪتَنُ ُ = ڪوٽڻ، سن. ڪاتڪَهُ = قرضدار) ڏيوالوڪيڻ ـ ناداري ڪيائن ـ ـ ڪتائِجَنُ ُ: مصدر. ڪتو ٽيڻ ـ سواد ۾ ترش ٽيڻ.

ـ ڪتائِنُ ُ: مصدر. ڪتو ڪرڻ. (اسم). ترشي ـ نمڪيني.

ـ ڪتائي ُ ج ڪتائُون ُ: ث. ڪتاڻ ـ ترشي ـ ترشاڻ ـ ڪتاسَ. آچار ـ چٽني ـ ساندائو.

● ڪتَ ُ (ڪ): اوني ڪير جو ڏونرو. دوڳ.

● ڪِتَ ج ڪِتُون ُ: ث. (سن. شتَ = لُڇو) اجايو ڏڙو ـ ڏاندل ـ ڪِت ڦِٽ ـ جهيڙو ـ ڪروڌ ـ گهپي ـ جهگڙو ـ ڏڙو ـ گوڙ ـ لڙ. خواري. پيڙا ـ مصيبت. ائِت ُ. (صفت). ڏڦائي ـ جهگڙائي ـ لُڇو ـ اڙنگو. واهيات. بي وهنوارو.

ـ ڪِت ڦِٽ ج ڪِت ڦِٽُون ُ: ث. ڪِرڪِر ـ جهُرجهُر (اصل ۾ فيلسوفي جي واد و واد يعني بحث ۾ لفظ "گهٽ پٽ" ڪم اينداآهن).

ـ ڪِت ڪَرَنُ ُ: گوڙ ڪرڻ ـ لڙ ڪرڻ.

● ڪِت ُ ج ڪِتَ: ذ. صفت. ڪٽيو ـ ڪٽيل. رِپ ُ ـ گري آسامي. جهيڙائي ـ ڏڦائي ـ ڪروڌي. خوار ڪندڙ. خراب ماڻهو.

● ڪِت پِت ج ڪِت پِتُون: ث. (سن. ڪرْمَتنْدَلُ = ڪِتپِت) ڪِت ڪت ـ ڪڙ ڦٽ ـ ڪِلڪِل ـ ڪُرڪُر ـ ڪِتپِتَ. ويڑهه و گڏ ڪٽراگ. ڪاسارو ـ ڪاپارو ـ مغز خوري ـ خفو ـ مٽو هٽڻ. لتاڪو ـ پٽو ـ ڊيرانهو. ڪپاگيهه. جُهرجهر ـ رگڙو ـ رون رون ـ جهيڙو ـ جهگڙو ـ گهپي ـ ڪروڌ ـ رينگو ـ راڳڙو.

ـ ڪتپِت ڪَرَنُ ُ: جهيڙو جهگڙو ڪرڻ.

ـ ڪِتپِتيو ُ ج ڪِتپِتيا: ذ. صفت. ڪِرِڪرلو ـ جُهرجُهرلو ـ رگڙائي ـ متي جو سور ـ ڪِلڪِليو ـ ڪِٽِڪِٽيو. تڪراري ـ حُجتي ـ ڪٽراگي ـ ڪٽراگيو ـ مغز خور ـ لتاڪي ُ ـ گهپير. ڪروڌي ـ فسادي.

● ڪتالي ُ: جهنگلي ڏڪ جو هڪ قسم ـ پيپَ (ث. ل).

● ڪُتائِنُ ُ: مصدر. (سن. ڪتَنُ ُ = ڪوٽڻ، سن. ڪاتڪَهُ = قرضدار) ڏيوالوڪيڻ ـ ناداري ڪيائن ـ

Gul Hayat Institute

قرضدار ڪرڻ ـ ٽوٽو وجهڻ ـ نقصان وجهڻ ـ ڪنگال ڪرڻ ـ سچو ڪرڻ ـ پينگيو ڪرڻ ـ نادار ڪرڻ.

▬ ڪُنڊِجَڻُ: مصدر. ڪُتڻ ـ ڏيوالو ڪيڻ ـ ناداري ڪيڻ ـ ڏيوالي هيڻ اڇڻ ـ سڄو ٿيڻ ـ ڪنگال ٿيڻ ـ محتاج ٿيڻ ـ نادار ٿيڻ ـ ان هوند ٿيڻ.

● ڪُنڊَرَ ع ڪُنڊَرُونُ: ث. صفت. (سن. شَتَ = لُڇو) آها چوپائي جا قَتر نہ ڪٽي ڪير نہ لاهي ڏُهائي ـ ڪير نہ ڏُهائيندڙ ـ ڏوپ نہ ڪرائيندڙ (چوپائي) ـ ڏُهڻ وقت لَتَ هڻي ڪير نہ ڏيندڙ. ٽاهڙ ـ جُڙ نٿهري ـ ڍڇي ـ ٽهٽي. (اسر خاص). هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ڪُنڊَرُ ع ڪُنڊَرَ: ذ. صفت. (سن. ڪُنڊَهَ = جامڙو) ننڍي قد واري ڪُتي جو قسم ـ ڪُلر ـ ڇوٽو. ڍڇٽو ـ ٽاهڙ ـ ڪهرو ـ ويجهو نہ اچڻ ڏيندڙ جانور. غيرتمند ـ تيز طبع ـ عزت پسند. ڪاوڙيل.

● ڪِنڊراڳُ: ذ. تيسو ـ ڪپت ـ ڪاسارو ـ معاملو ـ ڪيٽو ـ ڪروڌ ـ حرڪت ـ جنجال ـ بگيڙو ـ ٽنٽو ـ جهيڙو ـ فساد. حسد ـ بغض ـ غضب ـ حرص ـ شهوت. ڪِبُرُ. سري راڳ جو پنجون پٽ ـ هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

▬ ڪِنڊراڳُ ڪَرَڻُ: پي فائدي کي ڪم ڪرڻ ـ ڪيٽو ڪرڻ.

▬ ڪِنڊراڳُ ۾ پَتوڻُ: بکيڙي ۾ پوڻ ـ جهگڙي ۾ پوڻ ـ جنجال ۾ پوڻ.

▬ ڪِنڊراڳُ مچائڻ: جهيڙو وجهرائڻ ـ فسادوجهائڻ.

▬ ڪِنڊراڳِيُ ع ڪِنڊراڳِيُ: فسادي ـ تکراري ـ جهگڙائي.

● ڪَنڊُو: اسر خاص. جبل ۾ ٿيندڙ هڪ ٻوٽي جو قسم.

● ڪَنڊِڪَرَ ع ڪَنڊِڪَرُونُ: ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم (اڇي رنگ ۽ ڪاري ڪنڌ واري).

● ڪَنڊِڪُو ع ڪَنڊُڪا: ذ. ڪهوڙي ـ سچو ـ پينگيو ـ ان هوند وارو ـ مفلس ـ نادار ـ مسڪين ـ غريب ـ ڏيولائي. ڪسو ـ اوٽو ـ ڪهٽ ـ ان پورو ڪم ـ نرسو ـ زائل ـ عقل هيڻ.

▬ ڪُتلائِيُ ع ڪُتلائِيُونُ: ث. سُڄائي ـ ان هوند ـ مفلسي ـ تنگي ـ تنگ حالي ـ سيہ بختي ـ بيڪسي ـ بيڪاري ـ غريبي ـ ناداري ـ مسڪيني ـ پينگيائي. ڪوت ـ ڏيوالو ـ ڏيوالپو ـ ڏيوالپتي ـ ڏيوالپتي.

▬ ڪُنڊُو ع ڪُنڊَا: ذ. ڪُٻتي ـ فڪر ـ چنتا ـ انتظار ـ اوڪيا پوڪيا ـ آڏڪو ـ وسواس ـ انديشو ـ اوڻَ ـ سانگو ـ خيال ـ چُيڪو ـ خلش ـ ويچار ـ آلڪو ـ خوف ـ خطرو ـ ڏر ـ ڊپ ـ داءُ ـ خبرداري ـ پرگهور ـ پرداخت. پرواه ـ واسطو. اوسيڙو ـ اميد.

▬ ڪُنڊُو ٿيڻُ: انديشو ٿيڻ ـ فڪر لڳڻ ـ ڪُٻتي ٿيڻ.

● ڪَنڊِڪَتِ ع ڪَنڊِڪَتُونُ: ث. (سن. ڪِتُ = ڏَڪائِيڻُ) ـ ڏڪٽي ـ لوڏو ـ ڇٽڪات ـ ڪڙڪاٽُ ـ ڪيڪِڪ ـ ڪڙلڙ. جهيڙو جهٽو ـ رگڙو ـ ٽنٽو ـ فساد ـ معاملو ـ تکرار ـ بکيڙو. ڪير ڪِر ـ ڪِلاڪِل ـ ڪَلَهه ـ ڪرنهن ـ گيهه ـ گهپي ـ جُهرجُهر. وِروڌ. وِڌ (راند جو). ڪُٽڪو ـ سُٽسو. جهڙپَ. (سن. شَتَ = ڪتو) ترشي ـ ڪٽائ.

● ڪُتِڪُتِ ع ڪُتِڪُتُونُ: ث. ادڪو ـ ڊپ ـ خيال ـ ويچار. (ذ). سوئر جي ڇڻ جو آواز.

● ڪَنڊُڪَتالِيُ ع ڪَنڊُڪَتالِيُونُ: ث. جهنگ جي ڏڻ جو هڪ قسم ـ ٻيپ.

● ڪَتِ ڪَتالِ (ت): ث. ڏر ۾ ٿيندڙ راند جو هڪ قسم.

● ڪَنڊُڪَتائِيُ ع ڪَنڊُڪَتائِيُونُ: ث. ميوي جو هڪ قسم. ڪارڪ جي نمونہ جهڙو ميوو. ڪجور جي وڻ جي قر جهليندڙ لام. (ل) ڪوڏين راند جو هڪ قسم ـ ماريُ ڪُتِيُ.

● ڪَتُ ڪامُ: ذ. ڪهوڙي جي پنڊ جو هڪ قسم. (صفت). ڪتل وڪ ڪنڊڙ (ڪهوڙو).

● ڪُنڊَلُ ع ڪُنڊَلَ: ذ. صفت. خالي ـ سچو ـ پينگيو ـ ان هوند وارو ـ مفلس ـ نادار ـ مسڪين ـ غريب ـ ڏيولائي. ڪسو ـ اوٽو ـ ڪهٽ ـ ان پورو ڪم ـ نرسو ـ زائل ـ عقل هيڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪُٽلائيءُ جي گهيري ۾ گهيرجڻ: سُڄو سڪٽو ٿيڻ ـ پيٽ سان پٽر پڏڻ ـ مانيءَ لاءِ محتاج هڻ ـ قرضن جا ڪوٽ چڙهي وڃڻ ـ غريبيءَ جي ڪري هروقت پريشان رهڻ.

● ڪُٽلائُو: ذ. هڪ نيڊي ٻوٽي جو هڪ قسم.

● ڪُٽلائيءُ (ل): ث. ڪُٽالي ـ پيپ ـ ڏڻ جو هڪ قسم.

● ڪُٽيمِنِڙو ≈ ڪُٽيمِنِڙا: ذ. ڪُٽاڻ ۽ مٽاڻ مان ٺهيل مٽائيءَ جو هڪ قسم ـ ڪُٽمنو ـ ڪُٽونمڙ ـ ڪُٽومِنو.

● ڪُٽنَسِ نَصيبُ: حرف ندا. شل هو ڪامياب ٿئي ـ شل هن جي سِرَ تان مصيبت ٽري.

● ڪُٽنُ ≈ ڪُٽنَ (ڪ): ذ. پرت جو هڪ قسم ـ ٽيڪن وارو پرت.

● ڪُٽنڻُ: مصدر. ٻئي کان مقابلي واري شيءِ حاصل ڪرڻ ـ جيتڻ ـ فتح پائڻ ـ فتح ڪرڻ ـ سوپ پائڻ ـ غالب پوڻ ـ مات ڪرڻ ـ مارڻ ـ سوپ ڪرڻ. حاصل ڪرڻ (لاپ ـ فائدو ـ نفعو ـ آپراسو ـ سوپ) ـ وٽڻ ـ پرائڻ ـ ڪمائڻ ـ اپائڻ ـ پراپت ڪرڻ ـ هٿ ڪرڻ ـ (ڪُٽيو ـ ڪُٽندو ـ ڪُٽيَلُ). (اسم خاص). تعلقي نل ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

ـ ڪُٽنَهارو ≈ ڪُٽنهارا: ذ. صفت. ڪُٽندڙ ـ ڪمائيندڙ ـ اپائيندڙ ـ ڪٽڻ وارو ـ ڪاٽائو. سهارو ـ پالينڊڙ.

● ڪُٽنِ ≈ ڪُٽنِيُون: ث. ڪُٽيائي ـ ڏوپياٽي ـ ڏوهڻ.

● ڪُٽنُ: مصدر. [سن. ڪُشتُ = ڪمي، نقصان > ڪُشِيُ = گهٽجڻ] سن. ڪاتڪَهُ = قرضدار > ڪَنُ = ڪوٽ] ڪسو ٿيڻ ـ اوٽو ٿيڻ ـ گهٽجڻ ـ گهٽ ٿيڻ ـ اٽپورو ٿيڻ ـ زائل ٿيڻ ـ پورو نه پوڻ ـ ڪمي رهجي وڃڻ ـ ڪٽجڻ ـ ڪوٽ ڪيڻ ـ ڏيوالو ڏيڻ ـ ڏينهن جو ڏيو پارڻ ـ ختر ٿيڻ ـ خلاص ٿيڻ ـ ڏيوالو ٿيڻ ـ پورو ٿيڻ. ٽڪجڻ. (ڪُٽو ـ ڪُٽندو ـ ڪُٽَلُ).

● ڪُٽنُهارُ ≈ ڪُٽنُهارَ: ذ. گل جو هڪ قسم. زيور جو هڪ قسم. پرت جو هڪ قسم. (ت) ـ چمڪدوزي جي پرت جو هڪ قسم. ڪبوتر پکيءَ جو هڪ قسم. (ڪُٽنڻ مان) ڪمائيندڙ ـ ڪٽندڙ.

● ڪُٽو ≈ ڪُٽا: ذ. صفت. (سن. ڪُشارتُ = ڪُٽو) ڪُٽاڻ وارو ـ ڪٽاس وارو ـ ڪٽي ذائقي وارو ـ ترش ـ ٽيڙهه. بيزار ـ ڪڪ ـ خستو ـ ورتل ـ ورڇيل ـ ناراض ـ رنجو. (اسم). ڪٽو ڏُڏُ ـ جهڻ ـ آڇ ـ چاڇ ـ مَهِيُ ـ لسي ـ ڏونرو. ڪِنو مڪڻ ۽ پگهريل مکڻ تي اڇي گجي. (اسم خاص). هڪ جبل جو نالو (ڪ).

ـ ڪُٽو ٽِيَڻُ: نفرت ڪرڻ ـ پري ٿيڻ ـ رنج ٿيڻ ـ ڪڪ ٿيڻ ـ ورڇڻ ـ ناراض ٿيڻ.

● ڪُٽيرو ≈ ڪُٽيرا: ذ. صفت. ٽورو ڪٽو ـ ڪٽاڻ تي مائل.

● ڪُٽو: (ڪُٽڻ مان ماضي) نقصان هيٺ آيل.

● ڪُٽُوبِرو ≈ ڪُٽُوبرا: ذ. دوائن طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽو.

● ڪُٽوريُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.

● ڪُٽولو ≈ ڪُٽولَ: ذ. (پرا. ڪُٽوا. سن. ڪُٽَوا = منجو) منجو ـ پلنگ ـ ڪٽ ـ ائسلو ـ چارپائي ـ سيج. (ث. ڪُٽولِيُ ≈ ڪُٽولِيُون).

● ڪُٽُونبِڙو ≈ ڪُٽُونبِڙا: ذ. ڪُٽمنو ـ ڪُٽمنڙو (ث. ل). ڪاٽونبو ـ جهنگلي ميوي جو هڪ قسم. هڪ جهنگلي ٻوٽو.

● ڪُٽُونبو ≈ ڪُٽُونبا: ٽر ۾ ٿيندڙ هڪ جهنگلي ميوي جو قسم ـ ڪاٽونبو.

● ڪُٽهڙِيُ ≈ ڪُٽهڙِيُون: ث. ڪُٽالي ـ پيپ ـ جهنگلي ڏڻ جو هڪ قسم.

● ڪُٽيُ ≈ ڪُٽِيُون: ث. نفعو ـ فائدو ـ لاپ ـ پراپت ـ ڪٽيو ـ اپت ـ ڪمائي ـ اپراسو ـ آوت ـ ڏوتو ـ ايندو ـ لاهو ـ سوباسو ـ آمدني ـ پيسو. پورهيو ـ مزوري. (راند ۾) جيت ڪٽ. (صفت). ڏوپي ـ پرٽ.

ـ ڪٽِيائيتو ≈ ڪٽِيائتا: ذ. صفت. سودمند ـ فائدي وارو ـ فائديمند ـ واڌاري وارو ـ وٽاءُ وارو ـ لاهاتو ـ اپت وارو ـ ڪمائي وارو ـ مفيد ـ گنجائشي ـ سجايو ـ سڪيارتو.

Gul Hayat Institute

ـ ڪتڻيو ع ڪتڻيا: ذ. نفعو ـ فائدو ـ لاپ ـ پراپت ـ اپت ـ ڪمائي ـ ڪتي ـ اپراسو ـ آمدني ـ پيدائش ـ آوت ـ ڏوتو ـ ايندو ـ لاهو ـ سوباسو. فتح ـ جيت. ڪمائي ـ پورهيو.

ـ ڪتڻي وارو ع ڪتڻي وارا: ذ. صفت. ڪمائي وارو ـ ڪمائيندڙ ـ ڏنڊي وارو ـ روزگار وارو ـ پگهاردار.

ـ ڪتڻيوولیو: ذ. ڪمائي ـ آمدني ـ آپراسو.

● ڪتڻيُ ع ڪتڻيِ: ذ. صفت. (سن. ڪُشَلُ = ڏوڻ) ڪپڙا ڏوئيندڙ ـ ڏوبي ـ ڪاڌر ـ رنگريز ـ ڪُهنباتي. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. (ث. ڪتڻِ ع ڪتڻيُون. ڪتڻياڻيُ ع ڪتڻياڻيُون).

● ڪتڻياڻيُ ع ڪتڻياڻيُون: ث. ڏوبياڻي ـ پرتِ ـ ڪتڻِ ـ ڏوبڻ. (اسم خاص). هڪ پکيءَ جو نالو.

● ڪُٽڻيُ ع ڪُٽڻيُون: ث. پچاڙي ـ پُڇاڙي ـ انت ـ انتها ـ آخر ـ توڙ ـ چيڙو ـ تمت ـ قضا ـ قضيو ـ مرتيو ـ موت ـ ڪال ـ مرڻ ـ ازل ـ اجل ـ رحلت. حياتي جي پوري ٿيڻ جو وقت. عمر جو وقت. سُڃاڻي.

ـ ڪُٽڻيُ آڇتُ: مري وڃڻ ـ پورو ٿيڻ (حياتيءَ جو وقت) ـ حياتي ختم ٿيڻ.

ـ ڪُٽڻيُ ڪٽڻُ: موت جو سڏڻ ـ تقدير جو اڇڻ ـ حياتي پوري ٿيڻ ـ تقدير جو قاسائڻ.

● ڪٽڻياڻُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. نانگ جو هڪ قسم. (اسم خاص). حيدرآباد ضلعي ۾ هڪ اسٽيشن جو نالو.

● ڪتڻياڻي ع ڪتڻياڻيون: ث. ساموندي لوڻ ڏوئڻ لاءِ ٺهي پاڻي جي نديءَ ڪڏ. پکيءَ جو هڪ قسم. (صفت). ڏوبڻ ـ ڪٽڻ.

● ڪتڻيُ ڪُنُ. اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪتڻينگڻُ ع ڪتڻينگڻَ (ث): ذ. ڪتاڻ ـ سنباڻ ـ سنبائڻ. ڪير ڇمائڻ لاءِ ڪر آندل ڏڏ.

● ڪتڻينگو (ث): نندن بارن ۾ ڪنگهه جي بيماريءَ جو هڪ قسم ـ ڪرتيو.

● ڪتپَ (ت): ث. مهينهن جو هڪ قسم.

● ڪتپُ ع ڪتپَ: ذ. (سن. ڪُشِيپُ = گهٽجڻ) گٽي ـ لوڙ ـ گهرج ـ ڪاڻ ـ حاجت ـ طلب ـ تقاضا ـ دعويٰ ـ چڪ ـ چڪتاڻ ـ خرچ ـ ڪاپو ـ ڪاپار ـ خرچ پکو ـ پوتو. قلت. (پرا. ڪتپ = وِيڻ. سن. ڪتلُرتي = سٽندو ـ ڪانچو. (وڻ تي چڙهڻ لاءِ ڏنل) ـ نشان ـ قط ـ وِيڙ ـ وِيڙو ـ (چاقو يا رسيءَ جو ڪاٽ ۾) ڪٽپو. گُهپُ ـ ڪُپُ. گوشو (تير جو).

● ڪِپَ ع ڪِپُون: ث. ميانُ ـ ميان ـ مٽڙهـ ٽپڪ ـ نيام ـ تلوار رکڻ جو کوپو:

"ڪُڙڳ پراڻي ڪِپَ ۾ گهوڙي ٽنل واڳ".

ٻوٽي جو هڪ قسم ـ سائي رنگ ڏيکين لامن وارو هڪ ٻوٽو.

● ڪِپَ ڳاڙهيُ: ڪِپَ جو هڪ قسم (جابلو ماڻهو هن جا گل ڪاڙهڻ ۾ ڪر آڻين).

● ڪُپُ ع ڪُپَ: ذ. ٺيڪ ـ پورو ـ برابر ـ بيهڪ (ث). (ظرف). مضبوط ـ ڏاڍو ـ سوگهو ـ پڪو. پوڻي جو پوڻو.

● ڪپاڻيُ ع ڪپاڻيون: ث. تلوار کي صاف ڪرڻ لاءِ ڪاٻيءَ جو هڪ ٽڪر. دشمن.

● ڪپاريُ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪپائڻ: مصدر. (سن. ڪُشِيپُ = بک گهٽجڻ ـ بک ڪيڏڻ ـ گهٽجڻ) خرچڻ ـ صرف ڪرڻ ـ ڪر آڻڻ ـ واپرائڻ ـ ڪاهي ڪپائي ڇڏڻ ـ آڏائڻ ـ وڃائڻ ـ کوهڻ. (ڏاڍو) ناس ڪرڻ ـ پورو ڪري ڇڏڻ ـ خرچ ڪرڻ ـ ختم ڪرڻ ـ ڪتب لائي ڇڏڻ ـ ڪر آڻي ڇڏڻ. تيار ڪرڻ ـ پچائڻ ـ سميٽڻ ـ اڪلائڻ ـ نبيرڻ. (سن. ڪُشِيبُ = آپمان ڪرڻ) آڪائڻ ـ چيڙائڻ ـ ڪاوڙائڻ ـ رنجائڻ ـ ڪلپائڻ ـ پائي ڪڍڻ ـ ڏهڻ ـ ڪڪ ڪرڻ ـ دق ڪرڻ ـ بيزار ڪرڻ ـ متو ڪهائڻ ـ آڪائڻ ـ اهنجائڻ ـ ايذائڻ ـ آزارڻ ـ رڙائڻ ـ ڪِجائڻ ـ وياڪل ڪرڻ ـ هلاڪ ڪرڻ ـ پريشان ڪرڻ ـ تڪليف ڏيڻ ـ متو هٽڻ ـ مغزخوري ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● کَپائنو ج کَپائنو: ذ. صفت. اجایو- ایذگو- گھٹ خرچو- یوالفضول- لُٹائو- لک لوت- اڈائو. ڈوکڑانئون- ڈکائتو- اھنجائتو- ھلاک کندڑ- کپائیندڑ- تکلیف ڈیندڑ- رنجائتو. ڈکیو- اھنجو- جنجال وارو- دق- متي جو سور.

● کَپائِنُ: مصدر. کوڑ- تُنبڑ- لگائن- وھارڻ- بیھارڻ- قابو ھٹڻ- چنبڑائڻ- جمائڻ. قابو کري رکڻ. (نوکري یا ڈنڈي ۾) لگائڻ.

● کَپَتِ ج کَپَتُون: ث. (سن. کَشِپ= گھٹجڻ) احتیاج- گھرج- لوڑ- طلب- گٹي- ضرورت- کَپُ- کاڻ- حاجت- کاپو- خرچ- کاپار- خرچ پکو- پُوتو. کترا گ- کاسارو- کاپارو- مغزخوري- خفو- متو ھٹڻ- لتاکو- کت پت- پیٹو- دیرانبو- رگڑو- رد بدل- تکرار- جھگڑو- چتا پیٹي. جھوري- گار- تات. خار- کاوڑ- بُڇان- کراھت.

- کَپَتِ لَگڻُ: کراھت اچڻ- بڇان لگڻ.

● کَپُرَ: لوھ جو اوزار (جنھن سان حقي جي توپي جي صفائي کجي). نانگ جو ھک قسم. (اسم خاص). ھک ذات جو نالو.

● کَپَرُ ج کَپَرَ: ذ. صفت. (سن. کَرپُر= چور- بد معاش). چور- گنڈیچوڑ- بد معاش- لوفر- ٹنگ. (نالو ھکڑي خیالي آدمي جو جنھن لاءِ چیو ویو آھي، تہ ھن جھرکن جي ویجھو سرنگھ ھٹي راجا جي ڏيءُ چورائي ھئي). (اسم). کِشتو. مٹي جي کوپري. اکین تي چاڑھڻ جو کوپو. (اسم خاص). تعلقي قنبر ۾ ھک ڏيھ جو نالو.

● کَپُرُ: اسم خاص. (سن. سُکَرُ پَرُ) زھري نانگ جو ھک قسم. (اسم). ٹکر جا نیسارا ٹھیل جي ابتا کري چتین تي رکجن. (صفت). چور- کاڙیو- چوراڻیو.

- کَپُرُ نَرُ: نانگ جو ھک قسم.

● کَپُراڻِي: اسم خاص. تعلقي میرپور ساکري ۾ ھک ڏيھ جو نالو.

● کَپُرو: اسم خاص. ھک شھر جو نالو. تعلقي کپري ۾ ھک ڏيھ جو نالو. گاھہ جو ھک قسم.

● کَپَرُ تَنالَ ج کَپَڑُ تَنالَ: ذ. خفو- گھٹو کرڻ- تکلیف.

● کَپَڻُ واري: اسم خاص. تعلقي جیمس آباد ۾ ھک ڏيھ جو نالو.

● کَپَڻُ: مصدر. (سن. کَشَپ= پورو) خرچ ٿیڻ- صرف ٿیڻ- کرڻ اچڻ- واپرجڻ- ختم ٿیڻ- پورو ٿي وڃڻ- کوھجڻ- پاڻ کي کپائڻ- ھلاک ٿیڻ- برباد ٿیڻ- ڏک ارمان ۾ سڙي گذري وڃڻ- وکرو ٿیڻ- فروخت ٿیڻ- کاپو ٿیڻ- ھلاءُ ٿیڻ. ٽکڻ- اولجڻ- ورچڻ- کڙھڻ- کُھجڻ- ورچجڻ- دق ٿیڻ- بیزار ٿیڻ- کک ٿیڻ- بیرُ ٿیڻ. ضروري ھجڻ- گھربل ھجڻ- گھرجڻ- ضرورت ھجڻ- حاجت ھجڻ- لوڙ ھُجڻ. کجڻ- تیسو چڙھڻ- چُوڙچڙي لگڻ- رُسڻ- کاوڙ لگڻ. غصو اچڻ- ناراض ٿیڻ- چڑلگڻ- گھٹجڻ- ڏندا وجھڻ. قط وجھڻ- نشان وجھڻ- پوري تک کرڻ- سَلڻ- گھپ وجھڻ- کانچو وجھڻ- کَپ وجھڻ. رئڻ- زاري کرڻ- کنجھڻ- کرکڻ- خفي ٿیڻ.

● کَپَڻُ: مصدر. (سن. کَشَپ= ایذائڻ) بیھڻ- اندر پیھي بیھڻ- آپو تي بیھڻ- ڏاڍو ٿیڻ- برقرار ٿیڻ- ساڻائتو ٿیڻ- مضبوط ٿیڻ- سوگھو ٿیڻ- قابو ٿیڻ- قائم ٿیڻ- پکو ٿیڻ- پختو ٿیڻ- قابو رھڻ- ٽیکڻ- ٽھرڻ- جمڻ. ٽھکڻ. دل ۾ وھڻ- دل ۾ گھر کرڻ- دل کي لگڻ. کڻڻ- لگڻ- تنبجڻ. (کُپسیو- کُپندو- کُپیل).

● کَپیٹِي ج کَپیٹُون: ث. مار- سیکت.

● کَپو ج کَپا: ف. (سن. کَشوت= شور) گوڙ- لُڙ- ھُل- گھمسان- ھائتال- شور- غوغاءُ- ڏوم- کڙکو- ماڇانگ- ھنبس- غلغلو- ھاڙ- ھنگامو- ھلاڇو- بکیڑو- ڏمڇر. راماڻو- راماڻ- ھل حشر- مسٹ- خرخسو- حشر. کَپُ- کانچو- کاٽ ۾ ھنیل ڏک. نشان- قط- وڊ- ڏنڊو- ارو.

● کِج ج کِجُون: ث. تکلیف- تصدیع- دردسري- کشالو- دقت- جا کوڙو. ویاکلتا- پریشاني- ھلاکي- اھنج- ایذاءُ- ڏک- ڏنج- ڏنجھو- آپاندي- کاکاھو. جنجال- آزار- زحمت. چڙ- خفو. ڏھکو- کاڙھو- جوش.

Gul Hayat Institute

● كُجامَتْ: اسمِ خاص. هڪ وڻ جو نالو.
● كِجائِيُ ع كِجائِيُون: ث. اندر جو سور ۽ پَچ - کپت.
● كِجائِيڻ: مصدر. اهنجائڻ - ايذائڻ - وياکل ڪرڻ - دق ڪرڻ - هلاک ڪرڻ - پريشان ڪرڻ - ڪَپائڻ - تڪليف ڏيڻ - دقت ڏيڻ - سنائڻ - ساڙڏيڻ - چيڙائڻ - چيڙڻ - چيڙڻ - ڪاوڙائڻ - رنجائڻ - ڪلپائڻ - پائي ڪٽڻ - ڏَهڻ - غمگين ڪرڻ - خار ڏيارڻ - چورڻ - بيزار ڪرڻ. اوبارڻ - تهڪائڻ. (كِجائِيو - كِجائِينڈو - كِجائِيَلُ).
● كِجَبُ ع كِجَبّاوُن: ث. کپت - کجڙو. جهگڙو. خفو.
● كَجَڙَ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كَجَڙِ ع كَجَڙُوُن: ث. ويران زمين - غيرآباد زمين - بَرَ پَٽُ - پوئو - سڄو ميدان. (صفت). سڄي (زمين). روءِ واري (زمين) - داپو - داپڻين - داپيرُوُ (زمين).
● كَجَڙُ ع كَجَڙَ: ذ. کَرُڙو - گاهه واري زمين - آباڻتي زمين.
● كَجَڪ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كِجِكَڻُ: مصدر. نخري سان کلڻ. (كِجِكيو - كِجِكِنڈو - كِجِكِيَلُ).
● كِجِكو ع كِجِكا: ذ. تهذيب جي حد کان وڌيڪ کِل - ٺهڪارو - ٺهڪڙو - بي حجاب کل. کِل - مسخري.
● كُجُلِي ع كُجُلِيُون: ث. (سن. كَرُجَوُ = خارش) خارش - خارس - کاجي - کَهِ. سُر سُر. تير تير. گَرُ. ڏِي. کِرسيرو.
● كِجَڻ: مصدر. (پرا. كِجّٹَ > سن. كِنُ = ڪ ٽيڻ). ڪ ٽيڻ - کپڻ - رنج ٽيڻ - بدمزي ٽيڻ - کاوڙجڻ. چڙڻ - پوسرڻ - کُڙڻ - کلپڻ - ورجڻ - خفي ٽيڻ - کاوڙ لڳڻ - ناراض ٽيڻ - غصي ٽيڻ - ڏمرجڻ. گاراڻي ۾ گرڻ - بي حال ٽيڻ - وجهلڻ - ڪِلڻي ڪرڻ - الڪو ڪرڻ - پريشان ٽيڻ. يادڪرڻ. هُڙڪڻ. تيسو ٽيڻ - چُوُ چڙي لڳڻ - زود رنج ٽيڻ - ٻاهه لڳڻ - تانڊو لڳڻ. (كجيو - كِجندو - كِجِيَلُ).

- كِجِيٽُوُ ع كِجِيٽا: ذ. صفت. تيسِرُ - تيسهي کاڏل - ڏَڏَلُ - چوچڙو - چيڙاڪ. بخيل.
● كَجُوُرَ ع كَجُوُرُوُن: ث. (سن. گرُجُوُرَ = پکل کارکون) پکل کارکون - پال پيل کارکون. هٿيلا - چُهارا - ڏونکا - ڪتل - پنڊ. ميوي جو هڪ قسم. وڻ جو هڪ قسم - كجِيُ جو وڻ.
● كَجِيُ ع كَجِيُون: ث. (سن. گرُجُوُرَ = پکل کارکون). وڻ جو هڪ قسم - نخل. ميوي جو هڪ قسم - کارڪ - کتل - ڏونکو - پنڊ - چُهارو. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم.
● كَجِيُ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كَجَڻُ: مصدر. متي ٽيڻ - کچي وڃڻ. ڪڙو ٽيڻ - پري ٽيڻ - جدا ٽيڻ - غائب ٽيڻ. اڪرڻ - چڙهڻ - آپرڻ - نمڻ. نڪرڻ - هٽجڻ. سهڻ. برداشت ڪرڻ.
- كَجِيٽُوُ ع كَجِيٽا: ذ. صفت. کچڻ جهڙو - متحرڪ - جنگَرُ. وڃڻو - چڙهڻو - موڪلڻو - اماڻڻو - ڪٽڻو. قرندڙ گهرندڙ - هلڪو.
● كِجَهائِڻ: مصدر. هلاک ڪرڻ. (كِجَهائِيو - كِجَهائِينڈو - كِجَهائِيَلُ).
● كِچُ ع كِچَ: ذ. (سن. رڪُرشتَ = كِچِيٽِيُ) پت - کچڻي - ردّل جانور. گندي ويل - ملاوٽ ٽيل. ماڻهن جو گهاٽو ميڙ - ماڻهن جو گوڙ - گهمسان. ماڻهن جو زياده تعداد. گند - کچرو. چُورُ.
- كِچَ ٽِيُ پوڻ: چُور ٽي پوڻ.
- كِچَ ٽِيَنُ (ل): گهرو ٽيڻ - گهاٽو ٽيڻ - گهٽو لاڳاپو رکڻ.
● كُچُ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كُچَ ع كُچُوُن: ث. بدن جو هڪ عضوو - مُرئي جو پويون حصو - مرئي جي پٺ. مرئي جي پٺ واري رڳ. پيرجي کڙيءَ مٿان ۽ پينيءَ جي هيٺان وارو حصو. کڙيءَ جو مٿيون پاسو. پيڈي ۽ مرئي جي وچواري حصو. چوپائي جي کُرَ يا پير جي مٿان ۽ پٺيان وارو پاڳو.

Gul Hayat Institute

ـ ڪُڇڻِ جا ڏڪ هڻڻُ: اجايا حيلا ڪرڻ- آخري ڪوشش ڪرڻ.
ـ ڪُڇڻِ وارا ڏَڪَ هڻڻُ: مُرڻي جي پُٺ ۾ ڏڪ هڻڻ. بي فائدي ڪوشش ڪرڻ.
● ڪِڇا: ذ. پڪيءَ جي پُڇ جا نوان تازا ڪنب.
● ڪِڇا ڪِڇ: ذ. صفت. پرپور- ٽمٽار- پريل- مُنهان منهن- تارُ. (اسم). ڪاهت- گهٽائي- ڪپاگيهه- ڪِهڇِيچ- گهاٽائي- ڪوڙهه- انبوهه.
● ڪِڇِرُ ع ڪِڇِرَ: ذ. صفت. پڪيءَ جي پراڻي ڪنب ڇڻڻ بعد وري تازو ۽ نئون ڇاول ڪنب.
● ڪَڇَرُ: اسم خاص. تعلقي ڏيري محبت ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪَڇَرُ پُور: اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪَڇَرُ خانُو ع ڪَڇَرُ خانا: ذ. گوڙ گهمسان وارو هنڌ- ڪچرڪانو- خچرخانو.
● ڪَڇَرُ ڪانُو ع ڪَڇَرُ ڪانا: ذ. گوڙ گهمسان وارو هنڌ.
● ڪَڇَرُ ڪَلُو ع ڪَڇَرُ ڪَلا: ذ. ڪِيلَ- ٺهڪڙو- ٽُهه ٽُهه- ڪلڪو- هاسي- ڪِلِيلِ- خچرڪَلو- گوڙ شور- گوڙ. حيراني.
● ڪَڇَرُ ڪَلُو لائِڻُ: اجايو گوڙ مچائڻ- گهٽو گوڙ ڪرڻ.
● ڪَڇِرُو ع ڪَڇِرا: ذ. صفت. چالاڪ- هوشيار. نقصانڪار. پانيرو.
● ڪِڇِرُو ع ڪِڇِرا: ذ. صفت. بدافعال.
● ڪُڇِرُو ع ڪُڇِرا: ذ. صفت. جوا بازن جي اصطلاح ۾ هوشيار- جوا جو چاٽو.
● ڪِڇِرِيُ ع ڪِڇِرِيُون: ث. ڪچري- خراب زال.
● ڪِڇِڙِيُ ع ڪِڇِڙِيُون: ث. (سن. ڪرَشرهه = ڪچڻي) ڪِڇِڻي.
● ڪِڇِڪو ع ڪِڇِڪا: ذ. گوڙ- گهٽي ڪِلَ- ٺهڪڙو.
● ڪِڇَلِ ع ڪِڇُلَ- ڪِڇَلُون: ث. (سن. ڪَتَرِيڙ = راند ڪرڻ) ڪنهن کي چيڙائڻ لاءِ هيڏانهن هوڏانهن اڇائي ٽڪ ٽڪ- وَنڊ وَنڊ- بَڙ بَڙ- جهُون جهُون- جهُر جهُر. ڪينچل. ٽڙيل ڪڙيل شيون. ڪِنُ ڦِٽُ- ڪچرو- انڊ گنڊُ.
● ڪِڇِ مِڇائِيُ ع ڪِڇِ مِڇائِيون: ث. ڪچي- چالاڪي. لاڏُ. چُڇَمُڇَ. (ل).
● ڪُڇِڻُ: مصدر. پيڏيءَ کان پير وڌڻ.
● ڪِڇُونُ: آڏ ۾ پرت پرڻ. (ت).
● ڪِڇِڻِيُ ع ڪِڇِڻِيُون: ث. (سن. ڪرَشرهه = ڪچڻي) تمام پڙو پَتُ- دال ۾ چانور گڏ رڌل (پڙڙا)- چڀو رڌل پَتُ- نرم چانور- هلڪو ڪاڏو. ٻن ٻولين جي ملاوت. ڪارا ۽ ڳاڙها وار. ٻُور. هڪ ٻوٽي جو قسم (جو اڪثر تر ۾ ٿئي). سولو ڪرڻ- آسان ڪرڻ.
ـ ڪِڇِڻِي ڪَرَڻُ: گڏ وڇڙ ڪرڻ- ملائڻ- ملاوت ڪرڻ.
ـ ڪِڇِڻِيُ ڪائِڻُ: تمام سهنجائيءَ سان ڪرڻ- سولائيءَ سان ڪرڻ پورو ڪرڻ- آسانيءَ سان ڪرڻ لاهڻ.
● ڪُڇُو ع ڪُڇا: ذ. صفت. ڏڳهو (ماڻهو يا جانور). حقارت جو لفظ. منڊو- ٻيڻ منڊو.
● ڪِڇُو ع ڪِڇا: ذ. ڪنب ڇڻي وڃڻ کان پوءِ پڪيءَ جو نئون آيل ڪنب. (صفت). گڏيل- گاڏر ساڏڙ- مرڪب- گڏيل سڏيل. ٻن کان وڌيڪ انن جو گڏي رڌل (ڪاڏو).
● ڪِڇِيُ ع ڪِڇِيُون: ث. آها پوري جنهن جي ڇڇ جا ڪنب ننڍيا هجن. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● ڪَڏُ ع ڪَدَ (ل): ذ. صفت. ڪدڙي جو مخفف- ڪدڙو- ڪَدُو- ڪَدامُ. ٻهي مڙسيو. مَڇُو.
● ڪَدا ع ڪَدائُون: ث. انُ لڻي هڪ هنڌ گڏ ڪرڻ جي جاءِ.
● ڪِدا ع ڪِدائُون: ث. پيالي- جمني- ڪَسَتو. ڪرمنڊل. پٽڙي نموني تي بستري جي چادر. ڪپهه سان پريل بستري جو حصو. پلنگ پوش.

Gul Hayat Institute

● كَنْدَرُ ع كَنْدَرَ: ذ. كچڑي جو هك قسم - هڻ جي وٽيل سُٽ سان هڻ جي آڏاڻي تي آڻيل كچڑو - ديسي كچڑو.
● كَنْدِراڻِي: اسم خاص. هك ذات جو نالو.
● كَنْدُڑا: اسم خاص. هك ذات جو نالو.
● كَنْدِڙو ع كَنْدِڑا: ذ. صفت. (سن. شنڈَكَه: كُنْڈَكَه = نامرد) نامرد - ڀي مڙسيو. خنثي - مخنث - خصي - نرماد (گدّ) - هيجڙو - نپوسڪ. ضعيف - كمزور. بي شرم. بزدل. (اسم خاص). تعلقي خيرپورميرس م هك ديهه جو نالو. (ث. كدڑي ع كدڑيون).
- كَنْدِڑائِي ع كَنْدِڑائِيُون: كَنْدِڑائِيُون: نامردي - هيجڙائي. نرپڻتا - كمزوري - ضعيفائي.
● كَنْدِسو ع كَنْدسا: (اصل لفظ خَنْدْشَه). تنتو - جهيڙو - رگڙو - كَلَهه - ڏُڪيڙ - فساد - تكرار - لڙ - كَرنهن - وروڌ - معاملو - گڙبڙ - كروڌ - شور - بگاڙ - قدو - خدشو.
- كَنْدِسائِي ع كَنْدِسائِي: ذ. صفت. جهيڙڪ. جهيڙاڪ.
● كَنْدْشُ يا كَنْدْشو ع كَنْدْشا: ذ. (اصل لفظ خَنْدْشَه) نقصان - قدو - فساد - جهيڙو.
● كَنْدُو ع كَنْدُو: ذ. (پتي راند م) كارو رنگ - خندو.
● كَنْدِيا ع كَنْدِيائُون: ث. (سن. كشُدّ = كائڻ جي اچا ركڻ) بُك - كُنڊيا - اشتها - كائڻ جي اچا.
● كَنْدِيجي: اسم خاص. تعلقي كراچيء م هك ديهه جو نالو.
● كَنْدْجَنْ: مصدر. مست ٿيڻ - نشئي ٿيڻ.
- كَنْدِيا ع كَنْدِيائُون: ث. (سن. كُشُدّاء: كُشُدّ = كائڻ جي خواهش ركڻ) بُك - كائڻ جي خواهش. (كُشْبَد = ولوڙي م پيل). (صفت). نشئي - مست.
● كَنْدَ ع كَنْدَوُن: ث. (سن. گَتَ: كَنْدَ = كڏ) زمين م كوٽيل چلهو - اونهي كوٽيل زمين - كُوهو - چندو - كوپ - ڏرو - پاڏ - كاهي - چر - چلهو - كُهاڏو (نار جو) - پڙاڏو - كاڻ - خال - پوڙ - اوڙاهه - پوڻ - چَرْبَ - تنگ - سوراخ - غار - خندق. ٽويو - كُهه - كُوءِ كاسو - تلاءُ. (اسم خاص). تعلقي گونيءِ م هك ديهه جو نالو.
● كَنْدَ پَتوَنْ: گهرج نه هڻڻ. ڀن پوڻ - اوڙاهه م پوڻ - نابود ٿيڻ (پاراتي جو هك قسم).
- كَنْدَرُ ع كَنْدَرَ: ذ. صفت. ٻئي لاءِ كڏ كوٽيندڙ - نقصان رسائيندڙ - كانچ - مندو - دل پليت - مُنهن جو مٺو اندر جو كوتو - كڏن كوٽ.
- كَنْدَ كَنْڍُ: ٻئي جي بربادي لاءِ كوشش كرڻ - ٻئي جي بربادي لاءِ سيتا سيڙڻ. ٽنگ كوٽڻ - چرب كرڻ - سوراخ كرڻ - غار كرڻ - چلهو كوٽڻ - پور كرڻ.
- كَنْدَ كُوبو ع كَنْدَوُن كُوبا: ذ. چَرْبَ - تنگ - (زمين م) سوراخ - غار - چلهو - چندو - كوبو - پوڻ - كاڻ - پڙهاڏو - پور - خال - جهكائي - چور كڏو.
- كَنْدُن كُوتُ ع كَنْدُن كُوتَ: ذ. صفت. كڏر - كڏون كوٽيندڙ. ٻئي لاءِ كڏون كوٽيندڙ - ڀچاڙو - لُوڙيو - كڏهرو - چيٽا پور. حركتي - شريير - لُچ - بدمعاش - فتنو آڏاريندڙ. جهيڙاڪ - فسادي - جهگڙالو.
- كَنْدُو ع كَنْدا: ذ. نندي كڏ - چُهٻتو.
- كَنْدَوُن كوتَنْ: عيب ظاهر كرڻ - چُغليون هڻڻ - دشمني كرڻ - سيتا سيڙڻ.
- كَنْدَهرُ ع كَنْدَهرَ: ذ. صفت. ٻئي كي نقصان رسائيندڙ - اِيذاءُ پهچائيندڙ - ويري - دشمن - كانچ - مندو - دل جو پليت - مُنهن جو مٺو اندر جو كوتو - كڏن كوٽ. (اسم خاص). تعلقي تندي باگي م هك ڳوٺ جو نالو.
- كَنْدَهَرُو ع كَنْدَهَرا: ذ. ٻئي كي نقصان رسائيندڙ - اِيذاءُ پهچائيندڙ - مندو - دشمن - ويري - منهن جو مٺو اندر جو كوتو - وچ ويڑهائو - چيٽا پور - كڏون كوٽيندڙ - كڏر - چالاك. (اسم خاص). تعلقي تندي باگي ع جيمس آباد م ديهن جا نالا.

Gul Hayat Institute

● ڪُڏُ ج ڪُڏَ: ذ. (سن. ڪُتنُڪَ) جاءِ جي چت. چت جو مٿيون پاڳو ـ ڪونو ـ ڪنهن به گهر جي مٿئين حصي ۾ مٿين منزل ـ چوٽ. ڪچين يا پڪين سرن سان ٺهيل ڪوٺي ـ صفو.

● ڪُڏارو: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو. (ڪ).

● ڪُڏاڻي: اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪُڏاڪرون: اونهون ـ اوڙاهه

"چاچر چگيرن، گهور اچي گهاتوئين،
اکيون انين سندبون، ڪُڏاڪرون پچن"

(شاهه ڪريم).

● ڪُڏائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪُڏڪُوهي: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪُڏِڻو ج ڪُڏِڻا: ذ. (سن. ڪُٽ = ڪُٽيا) شڪار ڪرڻ لاءِ ٺهيل هڪ محفوظ جڳهه، جتان شڪاري شڪار جي ٽيٽ رکي ـ شڪار لاءِ لڪَ واري جاءِ ـ حدّ ـ نشان ـ شڪارگاهه ۾ بيهڻ جي جاءِ. لڪڻ لاءِ ڪُڏَ ـ ڪونو. ڪاغذ جو ٻوتو جو هندو پار ڏياريءَ ۾ ٿاهي، آن ۾ ڏيو رکن. ٻارن لاءِ نندڙو گهر.

● ڪُڏو ج ڪُڏا: ذ. (سن. ڪُنّ = ڪوٽن) وڏي ڪڏ. چوپائي جي ڪن جي هيٺان يا مٿان (ڪن جي اڌ ۾) ڪاٽڻ سان ٽيل نشان ـ چير ـ ڪٽ ـ ڪَتَرُ ـ ڦنگهي. وڏو جادو ـ ڪٽ ـ طاق. هُڙي. (اسم خاص). تعلقي ٽنڊي الهيار، گهوڙا ٻاري، گوٺي ۽ جاتيءَ ۾ ديهن جا نالا. هڪ جبل جو نالو.

● ڪُڏا ڪَرڻُ: نشان ڪرڻ ـ داغ ڪرڻ ـ چوپائي جي ڪن ۾ ڪڪر وجهڻ ـ چير ڏيڻ ـ چهڪ ڏيڻ.

● ڪَڏَ وارِي: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪي، جيمس آباد ۽ تعلقي سانگهڙ ۾ ديهن جا نالا.

● ڪُڏو وُتِرِي ج ڪُڏو وُتِرِيُون: ث. (سن. ڪشيرن = ڪير ڏيندڙ) گدري جو هڪ قسم. ڪدو ـ ٽنبو. ريڙي (ث). گدري جي قسم جو ميوو.

● ڪَڏَهَرَ: اسم خاص. تعلقي ڪڪڑ ۽ تعلقي سڪرنڊ ۾ ديهن جا نالا.

● ڪَڏَهَرُ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● ڪَڏَهَرِي: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۽ تعلقي واره ۾ ديهن جا نالا.

● ڪَڏَئِي: اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● ڪُڏِي ج ڪُڏِيُون: ث. (سن. ڪَڏِيه: پرا. ڪَڏِيا = جاءِ) مٽي يا ڪڪن ڪاڻن جي ٺهيل نندي جاءِ جنهن ۾ ڪڪڑين ۽ ڪبوترن کي آڻن لاءِ رکجي. ٺهيل نندڙو ڪُڏو ـ نندڙي جاءِ ـ ڪوٺي ـ حجرو ـ اوطاق ـ خانو

"هِنيون ڏجي حبيب کي، لِڳ گڏجن لوڪ،
ڪُڏيون ۽ ڪروتون، اهي پٽ سڳر ٽوڪ"

(شاهه ڪريم).

جادو ـ طاقچو. هنڊن جي مڙهيءَ جو هڪ نمونو (ڪن ڪن هنڊ سندر کي به نالو ڏيندا آهن، جيئن ٽٽي ۾ ڪُڏِي جو مندر). سوراخ ـ ڪَڏَ ـ پاڏ. سُرِي (ڏندن ۾) ـ نڪتل ڏند واري خالي جاءِ ـ ڪنڊ (ڏندن ۾ پيل وڇوٽي). ڪچڙي آٽا وقت ڪوريءَ جي ٽنگڻ هيٺ ڪري ويهڻ لاءِ ٺهيل ڪڏ. (اسم خاص). تعلقي گونسي، تعلقي بدين، جاتي، ميرو خان، ديرو محبت ۽ تعلقي چاچري ۾ ديهن جا نالا.

● ڪُڏِي آوَتَ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪُڏِي جاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي هالا ۽ تعلقي ديرو محبت ۾ ديهن جا نالا.

● ڪُڏِيڙَنِي: اسم خاص. تعلقي ميرپوربٽوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪُڏائِيجَڻُ: مصدر. ڪاوڙجڻ ـ دل سڙڻ.

● ڪُڏو ج ڪُڏا: ذ. دغاخور ـ بي ايمان ـ ڪوتو ـ ڪُنڊو. (ل).

● ڪُرّ ج ڪُرّوُن (ڪ): رهڙ ـ رهنڊ ـ ڏهنڊ. (ڪ).

ـ ڪُرُپ ج ڪُرّپُون: ث. رهڙپ ـ ڪرڙڻ جو ڪم.

Gul Hayat Institute

● كترُ ع كترَ : ذ. سن. كترَهـ. ف. خترُ= گڏهـ) خر- گڏهـ. گڏهـ کي هکلڻ جو آواز. گجگوڙ. کارکن جو هک قسم. (صفت). احمق- بيوقوف- چترپٽ- نادان- ڪم ذهن-بي عقل- موگو- مورک- مت هيڻ- گهيلو- نوڏو- پٽکو- موگو متر- اڻاسيو- اڏايو- جاهل- مئوڙهل- ڪنڊ- جڙ- چسو. حرڪتي- لچو- ائنٽرو- ستيخور- کيچلو- کريل- زبان خور- بدمعاش- کاريندڙ- بدچال. غير واقف- نامحرم. دشمن- رقيب "سٽي سڙپڙ سڃڻين، مترُ جان کترَ کيجن" (خليفو نبي بخش).

شيطان. کوٽو- ڪوڙو. (اسم خاص). تعلقي دولت پور ۾ هک ديهه جو نالو.

ـ کترَائيُ ع کترَائيُون: ث. گڏهپائي- حرڪت- ڪوڙ نسڦتائي- کيچل. چترائي- لچائي- شرارت. خرابي- نقصان- خلل- بچڙائي- بدمعاشي- متدائي.

ـ کترُهوُڻُ (ث) : ذ. صفت. وڏي منهن وارو.

ـ کترُدَيالُ ع کترُدَيالَ: ذ. صفت. (اصل لفظ "خترُ دجال") بدمعاش- لچ- لوفر.

● کيرَ ع کيرُون (ڪ): ث. جبل ۾ نسيڙي واهي- کانٽهي کان به نديڙي ڊوري. هيٺانهين زمين. چونڊ- چونڊو- لٽيل ٻنيءَ مان چونڊيل ڪٽا.

● کيرُ ع کيرَ: ذ. سنو لڇڻ- چگو افعال- نيڪ خصلت- فضيلت- شعور- ادب انداز- سنو ارڪان. ڍنگ- نمونو. تماشو- رونق. (ث). ڀانو- اٽڪل- ڪوڙو ڀانو. لاباري ۾ سٽريون يا ڪانا ڪٽڻ ڪانپوءِ چونڊيل سنگ. اڻ جي ٻار- کيڙي. لاباري ڪندي جيڪي پوک جا اَنَ سوڌا تيلا رهجي وڃن.

ـ کيرَائيتو ع کيرائيتا: ذ. صفت. فضيلت وارو- نيڪ افعال- سلجهيو.

ـ کيرُ چونڊَڻُ: رهيل سنگ ڳولڻ (لاباري بعد). بچت ڳولڻ- چونڊو ڪرڻ. (ل).

ـ کيرُدارُ ع کيرُدارَ: ذ. صفت. کيرُ ڪاريندڙ- ڪر رکندڙ- سنجيدو شخص.

● کُرُ ع کُرَ: ذ. (سن. ڪُشُرُهَ= کُرُ). چوپائي جو پير- وهٽ جو پير- سُنب- کُرانديء- وهٽ جي پير جو نڪهن- کرسلي- ظفر. وهٽ جي پير جو نشان. کوٽڻ جو ڪم- کوٽهڙو- کوٽاڙو. راند جو هک قسم. راندڪي جو هک قسم. پُنگڻ. (اسم خاص). هک ذات جو نالو.

ـ کُرَ تهي ڏيڻ: يڪدم روڪ پيسا ڏيڻ.

ـ کُرُڏائيڻُ: ڦڏي پير سان هلڻ- ڦڏائيءَ سان هلڻ. کاڏي کان پوءِ هواخوري ڪرڻ- پسار ڪرڻ- پير گهمائڻ- جنگهون ساهڻ.

ـ کُرائيُ ع کُرايُون (ل): ث. ٻکر جي پير جي رسي. "ٻکريءَ کي پير ۾ کُرائيُ وجهه (جملو)."

ـ کُرُ نه آڪاسُ: ٻي سان پار نه ٿيڻ.

● کُرتائيُ: صاف- نج- نبار (گيهه). ان سڙيو- صاف گيهه.

● کُراٽو ع کُراٽا: ذ. (سن. کُرُٽُ= کرڙاٽو). کُرڙاٽو- نڙي جو آواز- گهوگهرو- کونگهرو- نڊ ۾ نڙيءَ جو آواز.

● کُراکُ (ل): ذ. ويايل چوپائي جو کير- پسُ.

● کُرانڊو ع کُرانڊا: ذ. رسوئي گهر- بورچيخانو- رڌ ٿو- رنڌڻو- کاٽاڏو.

● کُرانڊيُ ع کُرانڊيُون: ث. (سن. ڪُشُرُهَ= کُرُ). وهٽ جي کر جو هک پاسو.

● کُراڻِ ع کُراڻيُون: ث. سڙي ويل چانور جي ديگڙي سان لڳي وڃن- اَ کراڻ- کُروڙي- کُرَ چڻ.

● کُرائيُ ع کُرايُون: ث. (سن. کَلُ= سچ پچ. پرا. کَئِيُکا=سنائي). سچائي- ايمانداري- صداقت- سنائي- چگائي- سڌائي- پاکائي- صفائي. پورائي- برابري واري حالت. (سن. کُرُ= خرابي). دشمني- خرابي. گڏهه جي مستي- گوهي- لچائي- گهڻ.

● کُراهو: گاه جو هک قسم.

● کُرائيُ (ڪ): مصدر. کُرُچڻُ- صفا کرائڻ- مهٽائڻ- کُرڙائڻ. (کرايو- کُرائيندو- کُرائيلُ).

Gul Hayat Institute

● ڪَرُبُ ع ڪَرُبَ: ذ. صفت. (سن. ڪَرُبُ > ڪَرُوَ = سؤ ارب). ڳاڻيٽي جو هڪ انگ- ڳڻپ جو هڪ حساب. سؤ ارب- ڏهه هزار ملين (۱۰،۰۰،۰۰،۰۰،۰۰،۰۰۰).

● ڪَرُبَازُ ع ڪَرُبَازَ: ذ. ڳوٽ جهڙي ٽلهي ڪڍي جو هڪ قسم.

● ڪَرُبَتُ: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم- ڪَرپٽُ- پٿروَل. پسارڪو وڪر.

● ڪَرَبُ ڪَٽَنُ: تمام لاچار ٿيڻ- سخت بيمار ٿيڻ- سڪرات واري حالت ۾ هئڻ- لڏڻ ۾ ساهه جو رهڻ- پويون پساهه کڻڻ.

● ڪُرُبِڙِيُ ع ڪُرُبِڙِيُونُ: ث. پڪي ۽ سخت زمين.

● ڪِرِپِرائِيُ (ث): مصدر. ڪاوڙائڻ- چيڙائڻ- چيڙائڻ. (ڪِرِپِرايو- ڪِرِپِرائيندو- ڪِرِپِرايل). ڪِرِپِرايوُ: (ڪِرِپِرائڻ جو ماضي) چيڙيو- ڪاوڙايو.

● ڪَرُتائِيُ (ث): ذ. نچ گيهه.

● ڪَرِ تُوُرِيُ: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪِرُتُ ع ڪِرُتَ (ل): ذ. ٻاجهر يا جوئر جو ناڙُ.

● ڪِرُتائِيُ (ل): مصدر. ستهُو ڪرڻ. راند ڪرائڻ. (ڪِرُتايو- ڪِرُتائيندو- ڪِرُتايَلُ).

● ڪَرُتُوُ: ٻوٽي جو هڪ قسم (دوا سازي ۾ ڪم ايندڙ).

● ڪَرُتُوُ ع ڪَرُتا (ث): ذ. تازي وياهل ڏڳيءَ جو ڪير- پسُ. ٽيناڪڙو. نڙيءَ جو آواز- گهو گهرو.

● ڪَرُتُوُنَرُ: ڪجيءَ جي هڪڙي ذات- ڪجيءَ جي وڻ جو هڪ قسم.

● ڪِرُتِيوُ: ذ. ننڍن ٻارن ۾ ڪنگهه جي بيماري.

● ڪَرَپُ ع ڪَرَپَ (ث): ذ. تمام جهونو لوڙهو.

● ڪَرَپُولُ ع ڪَرَپُولَ: ذ. صفت. پوڙهو- وڏي عمر وارو- ڪڙپيلُ.

● ڪَرُپِيلُ ع ڪَرُپِيلَ: ذ. صفت. پوڙهو- خرانٽ- ڪڙپيلُ.

● ڪِرِپِيٽ ع ڪِرِپِيٽَ: ذ. صفت. چيڙاڪ.

● ڪِرِپِيٽِيُ ع ڪِرِپِيٽِيُ: ذ. صفت. هڪ پير ڪان منڊو.

● ڪَرُپُنجوُ (ث): چت تي پاڻ وجهي ڏنل راڳيو.

● ڪَرُپَنُ: مصدر. ڪِڇَڻ- ڏکڻ وارو ٽيڻ. (ڪَرُپِيو- ڪَرُپَندو- ڪَرُپِيلُ).

● ڪُرُپَنُ: مصدر. (سن. ڪُشُرَ = رُهندي ون پائڻ) ڪُرپي سان ٻوٽن جي پاڙن منجهان گاهه ڪڍڻ. ڪوُنسٽ- ستائڻ.

● ڪُرُپُوُ ع ڪُرُپا: ذ. (سن. ڪُشُرُ = وڍڻ > ڪُشُرُ + پرهه = وڍڻ جو اوزار) ڪُرڙڻ لاءِ هڪ اوزار- حلوائڪي ڪُر جو هڪ اوزار. ڇڻ يا نندڻ ٻوٽن جي پاڙن منجهان گاهه ڪوڙڻ ۽ زمين ڪي پوري ڪرڻ جو اوزار- رنبو.

● ڪُرُپِيُ ع ڪُرُپِيُونُ: ث. مانيءَ وراڻي- دڦي- ٽڦي- ڪُرپٽي- نندو ڪرپو- رنبي.

● ڪَرُجُ ع ڪَرُجَ: ذ. صفت. پياري- بَرُ- ٽلهو (آواز). (اسم). واڇي ۾ ٽلهي آواز واري تار.

● ڪَرَجَ ع ڪَرَاجُ: آواز جي پهرين منزل.

● ڪَرُجَنُ: مصدر. ڪَرَنُ.

● ڪُرُجِيٽِيُ ع ڪُرُجِيٽِيُونُ (ث): ث. (اصل لفظ خرزين) خرزين- ڪڙيو.

● ڪُرُجِيٽَنَ ع ڪُرُجِيٽَنُونُ: ث. (اصل لفظ خرزين) اها ڳوٽري، جنهن ۾ ٻنهي پاسي ٽپڙ ٽاڙي وجهي وهت تي رکجي- ڪڙيو- خرزين.

● ڪَرَجُ ع ڪَرَجَ: ذ. هڪ اوزار جو نالو- ڪِرِچ. (ث). ذ. صفت. بيوقوف- جَتُ.

● ڪُرُچَڙِ ع ڪُرُچَڙِيُونُ: ث. ديگ يا ديگڙي جي تري وارا چانور- اهو ڪاڏو، جو ديگ جي تري ۾ لڳي پوي- ڪُرڙ- آڪراٽ- ترو- ديگ ترو. ڪل جي وارن لاهڻ کان پوءِ چمڙ جي ستاچري کي صاف ڪرڻ جو اوزار. پوچڻ. ڪُرُورهه.

GulHayat Institute

ـ ڪُرُچَ ع ڪُرُچُونُ: ث. ڪُرڙ. چِيڙُ.
● ڪَرُچَڻُ: ذ. جنديءَ جو هڪ اوزار.
● ڪَرُچُو ع ڪَرُچُو: ذ. ٽورو ـ اِخراج ـ پائخانو ـ ٽورو پيشاب وغيره ـ ڪاڪوس. مَنجي ـ صندلي ـ چونڪي ـ بانڪَ.
● ڪَرَچُ ع ڪُرَچَ (ل): ذ. آڻ جي ڪَرُ.
● ڪِرِچُ ع ڪِرِچَ (ث. ل): ذ. صفت. جهنگلي ۽ ديڇاريندڙ شڪل وارو (آدمي). بيوقوف ـ بيعقل ـ نادان ـ بد افعالو ـ بي لڇڻو ـ پُوش.
● ڪِرِچَ جاگِيڙَ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪَرُچِيلُو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪِرُدارُ ع ڪِرِدارَ: ذ. صفت. (اصل لفظ خريدار) گراهڪ. عشق جو خريدار ـ سچو عاشق.
● ڪَرَڏِيُ ع ڪَرَڏِيُونُ (ل): ث. ڪريل "ڪَرَڏِي ويئي ڪڳيون ماري" حيا اکين جو ڇڏيندي ماري" (چام خان).
● ڪُرُڏُو ع ڪُرُڏَا: ذ. صفت. ڦريل پيرن وارو (ماڻهو يا جانور) ـ سُڙيل پير وارو ـ ڊوُنڊڙي پير وارو ـ ڏڏو. (گڏهه يا گهوڙو) گهٽگير ـ مستي خور ـ ويڙهو. (اسم). محفل ـ مجلس ـ ڪلب ـ انجمن.
● ڪَرَڙُ ع ڪَرَڙَ: ذ. (سن. ڪَلْهه = آکري) دوائن وغيره پيهڻ لاءِ گهڙيل پٿر جو ٽنڊو ڪوندو يا ٽانءُ ـ قيمتي پٿر جي ٺهيل آکري (جنهن ۾ موتي وغيره ۽ قيمتي دوائون پيهجن) ـ ڪَرَل ـ روهي ـ روهيڙو ـ روهيلو ـ پٿرجي ڪوندي ـ آکري ـ همام دستو. پيٽ ۾ پُسيل قورو. بکري، رڍ وغيره جي ڏاس سان ٺهيل فراسي ـ ڏاس جو ٺهيل غاليچو ـ اوني فراسي ـ کهرو غاليچو. ڪرڙو. نُڻهنڊ ـ نُڻهن ـ چِيلڪو ـ ڪَلَ.
ـ ڪَرَڙ ڪَرَڙُ: ڪَرَل ۾ پيهڻ.
● ڪِرِڙُ ع ڪِرِڙَ (ل. ث). صفت. ان سڌريل ـ چريو ـ بيوقوف
"تو جهڙو ڪِرڙ ڪو ورلي دوندو" (جملو).

● ڪُرِڙِ ع ڪُرِڙُونُ: ث. (سن. ڪُشُرُ = ڪرڙڻ. ع. قُروره = ڪُرڙ) ديگڙي جي تري ۾ لڳل چانور يا سڙيل چانور ـ ڪُرچڻ ـ آڪراڻ ـ ديگ ترو.
● ڪَرُڙَا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڪَرُڙَاتُ ع ڪَرُڙَاتَ: ذ. دري جو پچرو ـ شبڪو. ڪنگهڻ جو آواز. ڪنهن شيءِ ڪُرڙڻ جو آواز. (ث).
ـ ڪَرُڙَاڏُو ع ڪَرُڙَاڏَا: ذ. نڙگهوٽي جو آواز ـ ڪرڙات ـ ڪونگهراٽو ـ نڙيءَ جو آواز ـ گهوگهرو. (ل).
● ڪَرُڙَاهُ: اسم خاص. تعلقي ميرواهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪَرُڙِيڪَڻُ (ث): مصدر. ڪُٽڪڻ. (ڪرٽڪيو ـ ڪرٽڪندو ـ ڪرٽڪيل).
● ڪَرُڙَڻُ: مصدر. (سن. ڪُشُرُ = ڪُرڙَڻ) ديگ يا ديگڙو وغيره ڪنهن ٽڪيءَ شيءِ سان صفا ڪرڻ. اکر، چاڪو يا رمڙ يا ڪُنهن سان ڌاهڻ. صفا ڪرڻ ـ مانجڻ ـ ملڻ. رندو هڻڻ. گسائڻ ـ رهڙڻ ـ تراشڻ ـ رندڻ ـ ڪورڻ ـ گهرڙڻ ـ گهوٽڻ ـ چاڻ ـ ڪُرڙي ڪيڻ. ٽوئي ٽُڪي ميڙڻ. رُهندا پائڻ ـ رهڙڻ ـ رُهنڊڻ ـ نُهنڊڻ. ڪَنهيڻ ـ ڪٽڻ. (ڪُرڙيو ـ ڪُرڙيندو ـ ڪُرڙيل).
ـ ڪُرُڙِ ع ڪُرُڙِيُونُ: ث. پور ـ ذرو ـ ٽڪرو ـ پُرزو. رهنڊ ـ رهنڊو ـ رهڙ.
● ڪَرُڙُو ع ڪَرُڙَا: ذ. واپاريءَ جو اهو ڪتاب جنهن ۾ ريل پهريائين داخل ڪري ـ حساب جو ڪچو ڪتاب ـ دڪاندار جي وهيءَ جو هڪڙو قسم، جنهن ۾ نقدي ڏيڻ وٺڻ جي داخلا نه ڪبي آهي، ان کان سواءِ داخلا مختلف آسامين جي ڪاتي ۾ ٽپائجي. روزنامچو ڏينهنڪڙي (واپاري جي) ـ ليکي جي وهي (جنهن ۾ ريزڪي وڪرو لکجي) ـ ڪچو ڪاتو ـ چوپڙو ـ حساب ڪتاب جي بندي. چندي چيري جي لسٽ. وهڻ جي ڪُرن سان چڙيل گپ واري زمين. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ خارش ـ مٽي ۽ ڪهيـ ـ ٽڏڙا. درياءَ جي وچ ۾

Gul Hayat Institute

سخت زمين، جنهن ۾ تانگهو پاڻي زور سان وهي.
ڪٻڙ- گاهه واري زمين- اها زمين، جنهن ۾ گاهه جون پاڙون ۽ ٽب گهڻا هجن. آلي زمين تي سال جي ڪُرن جي نشانن سان ٽيل، حالت واري زمين. ڪلراٽي زمين. ڪڙ واري زمين. رهڙي زمين- سخت زمين. هر ڏنل زمين. ڏرم تي سُٽ ويڙهڻ جو طريقو. (صفت). ڪٺهرو (ماڻهو). ڪرڙو (ماڻهو)- شوخ. بي ادب- ڪُڌنگو- ڪستو- خسته- اڻ گهڙيو. (اسم خاص). تعلقي ڪنڊڪوٽ ۽ تعلقي موري ۾ ڏيهن جا نالا.

▬ ڪرڙو ڪرڻ: اوبيل قورين کي پيٽ ۾ پُسائهي انهن کي ڏرم يا فريم جي مٿان آڪيلهي تاجي جي صورت ۾ آڻڻ.

● ڪُرڙو ع ڪُرڙا: ذ. گاه جي پاڻن واري زمين- پُڻن واري زمين.

▬ ڪُرڙو پٽڻ: زمين کيڙڻ. زمين مان گاه وغيره هٿ وسيلهي ڪڍڻ.

● ڪرڙو ڪنارو: اسم خاص. تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪرڙي ع ڪرڙيون: ث. ڏاس جي اڏيل فراسي- ڪرڙ. گهوگهر- گهوگهري

"خوف مان ڪرڙي لڳي،
بوساتجي جيئن ٽو ٻڪر"

(چاڙ خان).

(اسم خاص). هڪ نئي جو نالو. هڪ مڪان جو نالو. تعلقي ميرپور خاص ۽ تعلقي ڏيري محبت ۾ ڏيهن جا نالا.

● ڪرڙي ع ڪرڙيون: ث. لٽ- ڪڙي. ڪاوڙ.

▬ ڪرڙيون هٿڻ: لتون اڇلائڻ- ڪوشش ڪرڻ- همت ڪرڻ. رڙيون ڪرڻ- دانهون ڪرڻ- تڪليف ۾ اچڻ- بيهوش ٿيڻ.

● ڪرڙين ع ڪرڙينون: ث. اصل لفظ (خرڙين). هورو- ڪڙيو.

● ڪرس ع ڪرسَ: ذ. ڪڪن يا گاه جو ڦهيل جُوٽو- ڪرڪٽي- ڪوسڙو- ڪوٽڙو- سپاٽو- چمپل. ناز نخرو- لاڏ ڪوڏ.

"ساهڙ ڏاران سوهڻي، ڪوٽيون ڪن ڪرَسَ"

(شاه).

▬ ڪرسائي ع ڪرسايون: ث. حرڪت- گيسر- سيڙ- ڪوسڦتائي- سيڙاپو.

● ڪرس ع ڪرسَ: ذ. صفت. ڪمزور- ضعيف- ڪنجهٽي ميٽي- ڪچو- ٽاڪئون- پُٽو- فاني- ٻي بقا- بي جتاء- ڪيڙ پتنگر- ڪيڙڪ- ڪن جو- گهڙيءَ جو- ڪيڙ پتنگ- چلچلائُو. تمام وڏو- جهونو- جهور پوڙهو.

● ڪرساڙو ع ڪرساڙا: ذ. مرض جو هڪ قسم. (جنهن ۾ جانور جا ڪُرَ سڙي يا لهي پوندا آهن).

● ڪرسَ ع ڪرسُون: ث. حرڪت- گهسڻ- سيڙ- ڪوسڦتائي.

● ڪرسيلي ع ڪرسيليُون (ل. ث): ث. ٻڪري جي پير جو ننهن (ث). جانورن جي پيرن جي پُٺ ۾ سنهيون ۽ تڪيون سگوڙيون.

● ڪرستُ: ذ. هڪ گاه جو قسم جو اٺ کائيندا آهن. (ٻوٽيءَ جو هڪ قسم. وڏين پٽن تي اُپري، سدائين سائو، ٻڪرين ۽ آڻن جو کاڌو).

● ڪرڪ ع ڪرڪَ: ذ. وڏو چڙو- چٽو- ستر. (جانور کي گچيءَ ۾ پڏن)

"ڪرڪن جا ڪڙ ڪا، سونهان ٽڙس سير ۾"

(شاه).

▬ ڪرڪ ڏهڻ: ڪنهن ايندڙ حادثي لاءِ بي آرامي ٿيڻ- ڪنهن ڳالهه بابت صبر نه ڪرڻ.

● ڪرڪ ع ڪرڪون: ث. جاڻ- سُڌ- خبر- ڪل- گهر- سماع- سمڪ- پروڙ- معلومات- ڪڙڪ- خيال- ڪجهه- ٽيٽ- پُڻڪ- اوساڻ- پاس- دهو- ترت- قياس- ڪلپنا- سنڪلپ- منوگت- پاڙ- فهم- سمجهه- نظر- اطلاع- اشارو. خارش- ڪنهر- ڪنهار. آرانئيٽ. ٽڏڙا.

● ڪرڪان ع ڪرڪاڻ: ذ. چمپل جو جوڙو- ڪرڪڻ- ڪرڪٽو- پادر يا پراڙو جُوتو- جُتو- موچڙو- جُتي.

● ڪرڪرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● كَرْكَتُ ع كَرْكَتَ: گاه جون ٿيل جُتيون، جي جبل جا ماٿهو پائين. جتيءَ جو پادر- كمرڪاٽ- كرڪيٽو- چاكيڙي- سٽبل- جُتو- كتلو- كڙاوا- كڙاوائون.

▬ كَرْكَيٽُو ع كَرْكِيٽا: ذ. (جبل م) پيش ۽ كجيءَ جي پنن مان چمپل جهڙي ناهيل جُتي- كَرْكاٽ- كرڪٽُ- جُتي- چاكڙي.

● كِرْكَتُ: مصدر. خوش كرڻ- راضي كرڻ- پرپائڻ- ريجهائڻ.

● كُرِكَتُ (ل): مصدر. كَتڪهڻ- نيڙيءَ مان آواز ڪيڏڻ. (كُركيو- كُركندو- كُركيل).

▬ كُرِكُوْ ع كُرِكا: ذ. كنگهه. آواز- كڙڪو- سُرڪاٽ- گهوگهرو.

● كِرِكيٽُو ع كِرِكيٽا: ذ. درياء جون ڪوڏيون.

● كَرِكُوْ ع كَرِكا: ذ. چوپائي مال کي گچيءَ ۾ ٻڌل گهنڊ- چڙو- مَٽر- دَنبرُ- دَگر- سانير. كَڙڪو- آواز.

▬ كَرِكُوْ ٻَڌَنُ (ل): گوڙ كرڻ- گهوگهرو هڻڻ. آواز كرڻ.

▬ كَرِكِيُ ع كَرِكِيُون: ث. گهنڊڙي- تلي- مَٽَرُ- چڙي- مال جو سنياڻو. (ك).

● كَرِكُوڏُوْ ع كَرِكُوڏا (ك): ذ. سمنڊ جو ڪوڏ- ڪوڏو.

● كُرْكُبِيٽُوْ ع كُرْكُبِيٽا: اهو جيت جو اونداهيءَ ۾ چمڪي- كَرْكَتُ- تاندااٽو- كُڙڪُبيتو.

● كَرْكَتُ: ذ. اونداهيءَ ۾ چمڪندڙ جيت- كُڙڪُبيتو- تاندااٽو.

● كَرْكَتِيُ ع كَرْكَتِيُون: ث. كِرِتهي واري كنگهه- وڏي كنگهه- ڪُوڪ كنگهه- كِرتيو.

● كِرْكِرْ: ث. (سن. ككك = كل) اجائي ٿهه ٿهه- كِلِ كِلِ.

● كُرِكُرِ: ث. (سن. كَرْجّ = كِرنهن) خارش- خارس- كنهر- كَنهِه. كرسرو- كرنهن.

تِرتِر. سُرسُر- كُچ كُچ- چڪتاڻ- ڏرڙو. عرض پرستي- تقاضا- وچُڙ- پندي- گهُر گهُر- سخت آزي نيزاري- كُركُر. (سن. كُر=آواز كرڻ) ككڙ وغيره جو آواز.

▬ گُرْكُرْ تهي: آتي جو آتي- انهن ئي پيرن تي- پوري جا پورا.

● كَرْكَروْ ع كَرْكَرا: ذ. (سن. كَشْرُ= كُرڙڻ. ف. خَرْخَره = كَرْكَروْ) گهوڙي جي بُٽ تي قيرڻ لاءِ لوهي قٽي- سكل توري- كريرو- بُرش- كُرڙو- كَرْكَٽو. جهيڙو. كنهن ماٿهوءَ جي موت جو ٻڌائڻ ۽ پوءِ دلداري ڏيڻ واري حالت.

▬ كَرْكَروْ هَٽَنُ: گهوڙي جو بُٽ صاف كرڻ.

▬ كَرْكِيڙوْ ع كَرْكِيڙا: ذ. گهوڙي ٽڪي صاف كرڻ جو هڪ اوزار- كَرْكَرو- كركٽو. سكل توري. بُرش. (اسم خاص). كراچي ضلع ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كَرْكَرِيوْ ع كَرْكَرِيا: ذ. صفت. بلكل چنڊو- نحس- بد بنياد- حرامي- بد معاش.

● كَرْكَسوْ ع كَرْكَسا: ذ. كَرْكَرو- كركڙو- گهوڙي جي صاف كرڻ جو اوزار. تُوري سكل. (ف. خَرْخِس=پكين كي قاسائڻ لاءِ ديب هيٺ ٻڌل پكي ملهالي يا هيڙو). دَبّ. (ن- ب).

"كَرْكَسو نه خالي، آڏيو نه تہ پائلي".

● كِرْكِسوْ ع كِرْكِسا (ل): ذ. گوڙ- هُل- ڏمچر.

▬ كَرْكَسوْ بَڌَنُ: گوڙ گهمسان كرڻ. كٽپنس كرڻ. (ن- ب).

▬ كَرْكَسوْ كَرَنُ: گوڙ گهمسان كرڻ. كٽپنس كرڻ. (ن- ب).

● كَرْكَلوْ ع كَرْكَلا (ل): ذ. كركرو- كركڙو. گهوڙي کي صفا كرڻ جو اوزار- سكل توريءَ جو ٽكر.

● كِرْكِنُو ع كِرْكِنا: ذ. صفت. زبون حالت ۾ ٽيل- ذريون ذريون ٽيل- كُرچلو.

● كُڙِكَتُ: مصدر. ولوڙڻ. (كڙكيو- كڙكندو- كڙكيل).

Gul Hayat Institute

● ڪتر ڪٽو ع ڪتر ڪٽا: ذ. گھوڑي ڪي صاف ڪرڻ جو اوزار - ڪرڪرو - ڪرڪڙو.

● ڪِرِ يٽو ع ڪِرِ يٽ: ذ. صفت. ڏڏڻو - ڏکٽو - ڪڙيل - ڏڏندڙ - لچڪٽو - ڍلو - ڪچو. ٻڌندڙ ترندڙ. اڻ سالم. بي پروسي - شڪي - الڙندڙ. پگل ٽتل - جھونو - پٽو. روگي - ڏکيو - ڏڪاري - رڳو - رِ گ - رِ گت - جيءَ جڏو. ڏجھارو. مرضيل. خالي. (اسم). ڪيڪڙو - سيانتو (جيت) - سيانتي جون ڪلون، ھڏا، ڪوپا ۽ چِلر.

● ڪُرڪِيٽو: ذ. ڪُڙڪيٽو - مڪ جيڏو جيت اونداھيءَ ۾ چمڪندڙ - تانبڙاٽو.

● ڪتر ڳ ع ڪتر ڳ: ذ. تلوار - شمشير - ڪڙگ - ڪڳ.

● ڪتر ڳسو ع ڪتر ڳسا (ث): ذ. خلل - جھيڙو - ڪيٽو - جنجال.

● ڪتر ڳ ع ڪتر ڳ: ذ. (ھندن ۾) ڪپڙا رڳيندڙ ۽ ڪپڙن تي ڇاپا ھڻندڙ ھڪ قوم - ڪڙگ ڪتي - ڪڙگي.

● ڪتر ڳي: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● ڪتر ل: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو. تعلقي گھٽ ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● ڪتر ل ع ڪتر ل: ذ. (من. ڪتلھہ = آڪري) دوائن ڪٽڻ يا پيھڻ لاء پٿر جو ٽڪيل ٽانءُ - آڪرلو - پٿر جو ڪونبو - حمام دستو - آڪِري - ڪونبي - ڪٽڙ - روھي - غبارو - ھيڙي - چڪ.

- ڪتر ل ڪرڻ: دوائون پيھڻ - گھوٽڻ - سنھون ڪرڻ.

● ڪِرِ مت ع ڪِرِ مت: ذ. ٽوٽو - ڦيٽو - جادو - منتر. فال - ڦار. شِرُ - فساد. ڪوڙي پُڪار - ڪوڙي دانھن - جوڙي شڪايت - ڪوڙي تھمت - ڪوڙو الزام - ڪوڙو بھتان - بي بنياد ڳالھ. فريب. ڪاوڙ. عذر - بھانو. ميڙائي جو ٽيل آڪتر. راندڪو. ٽولڙو - ٽولُ. تانبڙاٽو - ڪُڙڪُھيتو.

● ڪُرمُون ع ڪُرمان (ث): ث. مٽاڻ (ڪُٽي). ڪتتل (سڪل) گوڙھا گوڙھا ٽيل.

● ڪترِن ع ڪترِنَ: ذ. جاء جي دروازي مٿان پاسيريون سرون ھڻڻ جو نمونو.

- ڪترن ڪي: خرن يا بچرن سڌن ڪي.

"خبر پئي ڪرن ڪي، تہ مونکي ڪندا ڪوء".

ڪر خراب ٿئين، ھيا ھچارا، پوريئي ڳليون پرين جون،

نہ چوڌاري چارا، سوين منھن ڪارا، سڙي انھيءَ سورم.

● ڪترنيو ع ڪترنيا: ذ. صفت. مضبوط - ڏکن سکن مان پار پيل.

● ڪُرنجيي ع ڪُرنجيُون (ث): ث. مٽي ڪٽڻ لاءِ ڏاس مان ٽھيل پورو - ننڍڙو پورو.

● ڪِرِنڊاھنج: جمع. ذ. ڪِرِندڙ ھنجون يا لڙڪ.

● ڪترِندُ ع ڪترِندَ: ذ. (سن. ڪشُرُ = ڪُرڙڻ. سن. ڪادَ = ڪھ. پرا. ڪرڙ - ڪڙِي) چِلتو - چوڌو (ڦٽ جو) - رھڙ يا ڦٽ ڦرڙي جو تازو نشان. ڦٽ ڦرڙي جو ڇڻي ويل نشان. خارش - ڪُرُ - ڪرنھن - ڪاڇي.

● ڪُرندُ ع ڪُرُندَ: ذ. صفا ڪرڻ جو ھڪ اوزار - پٿر جو ھڪ ٽڪرو. روھِي - صيقل. ڪُرُندُ.

● ڪرَندُ ع ڪرَندَ: ذ. ڪَڪَرُ - ڪُھاڙي، چُري وغيره جي ڌار ۾ پيل ڏَڏُ.

● ڪترِندِيل ع ڪرِنديلَ: ذ. صفت. گدلو. بدچال.

● ڪترَنُ: مصدر. (پرا. ڪار. سن. ڪتلھہ) ڪترجڻ - ڦٽڻ - ڪنو ٽيڻ - بگڙي وڃڻ - خراب ٽيڻ - بگڙڻ. نقصان پوڻ - ٽوٽو پوڻ - ھاڃو پوڻ. برشت ٽيڻ - ڏرم ڪان ڪرڻ - پليت ٽيڻ - ناپاڪ ٽيڻ. بدفعل ٽيڻ - نالائق ٽيڻ. چَمڻ - چمي پوڻ - ڏونرو ٽي پوڻ (ڪير). متجڻ - ڦِرڻ - بدلجڻ. وھنوار ۾ آلتو ٽيڻ. رھڙڻ - ڪُرچَنُ - ڪُرڙڻ. (ڪترِيو - ڪترَندو - ڪترِيلُ).

● ڪُرَنُ (ل): مصدر. ڪاڻِ يا ڪنھن تيز شيءِ سان چلي صفا ڪرڻ - ڪُرڙڻ. (ڪرٽِيو - ڪُرٽندو - ڪُرٽِيلُ).

● ڪرَٽُو ع ڪرَٽا (ث): ذ. ٻيڙھي - ايڙ. ڪُنبُ - ڪُلُ.

Gulshayat Institute

● ڪرو٘ ع ڪرا: ذ. (سن. ڪلّهه. ڏانتيءِ = ڏاڙا) ٻنيءَ مِرانَ جي ڍڳ رکڻ جي جاءِ - لاباري بعد انَ جي سنگڻ رکڻ ۽ گاهڻ جي جاءِ. انَ جو ڍِڳ - انَ جو ڍير - هنبار - انبار - راهه - انَ جو ڏڙو - ڏڙو. (ان جو) ديرو - پيانبو - انبارخانو - پار. ڏاڙو. (ڪ. ل). (سن. ڪلّ = پڪ سان) سچ پچ. (صفت). سڻو - پلو - سچو - خاصو - اصل - راست - عمدو - خوب - چوکو - متّ - برحق - يڪارث - برحال - اوچو - شِدّ - خالص - چِند - اصيل - نيارُ. سپتيو - صادق - راستباز. زرخالص - ڏيٺ - ري ملاوت. ساڻيان - پورو - ٺيڪ - صحيح - درست. حقي - حلالي - نمڪ حلال - وفادار - پتورت (استري) - ستّي - ايماندار - برابر. ٻيڻ - ڪڙو. سوادي - وٽندڙ. مڪيه. سخت - ڏاڍو. (ث). ڪشيل - چڪيل - تنگيل - تنگ. تاڙيل (رَسو). زبردستيءَ جو - زوريءَ جو. (اسم خاص). ڪترا جمع: هڪ ذات جو نالو.

- ڪترا ڏِينهنَ: هندين جي پرڻ جي تاريخ ۾ چوٽ ٻن چئن ڏينهن جي ملندي آهي، مگر اهڙي هندي، جنهن ۾ "ڪرا ڏينهن" لکيل هوندا تہ چوٽ نہ ملندي - مُڏي جا پڪا ڏينهن.

- ڪترو٘ ڪرَنُ: چوڪو ڪرڻ - ڏسڻ وائسڻ - پرکڻ - ڪسوٽيءَ تي لڳائڻ. گوش ڪرو ڪرڻ - وڏي سڙهه ۾ مُنڊ وارو واجهه دور گهيل ۾ ٽڪي ٻڌڻ (تہ واڻ کي سامهون هلڻ لاءِ سڙهه ڪڙو ٽي ٻڌي).

- ڪترو٘ ڪٽائِنُ: ڪٽائڻ. ساري ڇڻائڻ - فتح حاصل ڪرڻ - سوپ پائڻ - سوپارو ٽيڻ - جيتڻ.

- ڪترو٘ لِکِيو ڪِيه ڪترو٘ باسِيو٘: زباني گالهه لکپڙهه کان وڌيڪ وزنائتي نہ آهي - زباني انجام کان لکيل انجام وزنائتو آهي.

● ڪِرو٘ ع ڪِيرا: ذ. سٽڻو - پٽڻو - ٻيڙ ٻنو - نشان.

- ڪِيرا ڪِيڏَنُ: هر ڏنل زمين ۾ نديون ڪسيون ناهڻ. (ت).

● ڪُرو٘ ع ڪُرا: ذ. پاڪي - آسترو - اِستر ڪُ - بليد. (صفت). مُڙيل ڪڙيءَ وارو، منڊ ڪائي هلندڙ - پيرن کان ٽُنڊو يا مُنڊو.

- ڪُرو٘ ڪُٽَنُ: پاڪي ڪٽڻ - زيرناف ڪوڙڻ (ڪ) - ڪُچا ڪوڙڻ.

● ڪترُوارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪترو٘ت ع ڪترو٘ٽُونُ، ڪترو٘تِيُونُ: ث. (سن. ڪترُوَت = مسجد) نندي مسجد - نندي ديوار سان مسجد - ڪتروٽ - عبادت گاهه - خلوت.

● ڪترو٘ٽُونُ: ث. ڪتروتُون
"هِنِيُون ڏجي حبيب کي لڳ گڏجن لوڪ،
ڪُڏيُون ۽ ڪتروتُون، اي پٽ سڳر ٽوڪ"
(شاهه ڪريم).

● ڪترو٘ٽَ ع ڪترو٘ٽُونُ: ث. (سن. ڪترُوَت = مسجد) نندي مسجد - نندي ديوار سان مسجد - ڪروٽ - عبادت گاهه - خلوت.

● ڪترو٘تَ ع ڪترو٘تُونُ: ث. ڪروت - ڪچي تلهي تي بنا چِٽ نندي ٻِت سان مسجد - عبادت جي جاءِ - نندي مسجد. (ذ). جبل جي دامن وارو ڪوٽ. پهراڙيءَ جو ڳوٺ.

● ڪترو٘ڙَ ع ڪترو٘ڙُونُ: ث. ديگڙي جي تري کي لڳل چانور - ڪروڙي - ڪُرڙ - ڪُرچٽ. (صفت). نادان - بيڪار.

● ڪترو٘ڙِي٘ ع ڪترو٘ڙِيُونُ: (ل. ڪ) ث. سِسِي يا مغز جو هڏو. اوڪراٽ - ڪُرڙ.

● ڪترُوسُ يا ڪترُوسَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪترو٘هَ: ث. (سن. ڪروهَ = ڪاوڙ) ڪاوڙ. ڪترُهَ. جهيڙو
"اچن سهي آرهه سين منجهان ڪِيُمُ ڪروهه"
(جلال).

● ڪِرو٘ ڪترو٘ ع ڪِرو٘ ڪترا: ذ. صفت. ظرف. چڙ وچڙ - ڪِرو ڪر - هيڏانهن هوڏانهن - پکڙيل - اڻ سجائتو - اڻ سجلائتو - رولي وارو - گڙٻڙ وارو - گندگوڙ وارو - بي قاعدي - اٻتو سٻتو - بي سجلو - ادلو گدلو. ڍرو. اڻ گهڙيو - اڌ نگو - بي ڍنگو - ڪُڌنگو - بي ڍولو - ابتر. جڏو. مونجهاري وارو -

Gul Hayat Institute

خلل وارو – رولو وجهندڑ – فسادي. بدنام. چيڪرو – اتائو – اگلو – ميرو – ڪچيرو. بئوس. هٿين خيالي – ان هوند وارو – مُفلس. غريب – بي وسعت.

– كِرِءُ وِ كُرائِيءُ ≠ كِرِءُ وِ كُرائِيُونْ: چڑائي – ان هوندائي – مُفلسي – غريبي – بي وسعتائي – گدلائي – چيڪرائي – بي سَجلائي – ڪچرائي. ابتري – خلل – رولو – سونجهارو – گڙبڙ.

● كُرِهِءُ ≠ كُرِهِنَ (ڪ): ول جو هڪ قسم. وڻ تي چڑهندڙ هڪ ول.

● كَرَهَڑُ ≠ كَرَهَڑَ (ڪ): ذ. آڻ جو هڪ ٽپڑ – پاڪڑي تي ٽپڑ وجهڻ كان اڳ مٽس رکڻ لاءِ ڏاس يا آن جو ٽهيل هڪ ٽپڑ.

● كَرَهُنْ ≠ كَرَهَنْ (ڪ): ذ. ڪڪري وارو ميدان يا پٽُ.

● كِرِهَنْ ≠ كِرِهُونْ (ت): ث. خارش – كرڙو – كانٽهر.

● كَرَهُو ≠ كَرَهَا (ث): ذ. ڦٽر.

● كُرُڻاڳُ ≠ كُرُڻاڳُونْ: ث. ديگڑي جي تري ۾ سڑي ويل پٽُ – آكراڻ – كُرچڻ.

● كَرِئُو ≠ كَرِئا: ذ. (ع. خرج) گونڍ جو ٽهيل هڪ نمونو (سامان وجهڻ جو) – كڙئو – خرزين.

– كَرُ ≠ كَرَ: ڏاريون – كريل.

"ور سين وجهيو كاڻ، كر سين كلون پائين" (شاهه. ڏهر).

● كَرِيُ ≠ كَرِيُونْ: ث. صفت. (سن. كَلْ = سچ پچ) سچي – صحيح – پوري پوري – چٽي – ٺيڪ – چٽي. سُٽي. (اسم). ٻول. (ت). پڪ – يقين. انَ رکڻ جي جاءِ – انَ جو گدام – وکار – كارخانو – استور. (سن. كَلْهه = بدمعاش) (صفت). كريل – كري پيل – خراب ٽيل. دائم المريض.

– كَرِيُ آسامِيُ: اهو آدمي جو ڏيتي ليتي ۾ سودو عجي – پروسي جو گو آدمي.

– كَرِيُ قِسْمَتَ (ڪ): قسمت تي چڏيل گالهه. "بانصيب!" "كَري قسمت، وري مِلون يا نه مِلون" (جملو).

– كَرِيُ كَرَنْ: ٻول كرڻ – سود و پڪو كرڻ. انُ كرڻ – انبار كرڻ.

– كَرِيُ كُوٽِيُ: جهڑي ٽهڑي – سچي يا كڑي.

● كُرِيُ ≠ كُرِيُونْ: ث. چورايل مال يا وهت جي واپسي ڏيڻ لاءِ ورتل ناجائز معاوضو – پُنگ – چٽي – ڏنڊ – ڏاڻ. چوپائي جو پير – كُرُ – كرسلي.

– كُرُيا ≠ كُرُيا: ذ. پير – كُرُ.

– كُرِيُونْ جَرْجُنْ (ڪ): پير جرجڻ يا سڑڻ "اهڑي گالهه كيائين جو كُريون ئي جرجي ويون" (جملو).

● كَرِيارِيُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كَرِيبُ ≠ كَرِيبَ: ذ. ڦند – فريب – دغا – چند – ڏولاب – ويساهه گهاتي – بازي. حركت.

– كَرِيبَتَ ≠ كَرِيبَتُونْ: ث. حركت – فريب.

● كَرِيٽ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● كَرِيَلَ: ذ. صفت. خراب ٽيل – ڦٽل – بگڙيل – لُڇيل – گِهيل. خراب عادتن وارو – كريل – ويل – نيريل – ساقط – پرشٽ – پَتَت – دِلُورُ – جلاڻ. بستر – گدو – گاڏڙ – كارُ.

– كَرِيائِپَ خَرِيدَنْ: چريائيءَ جهڙا ڪم كرڻ.

– كَرِيوُ كِيڙُ: ان سڏ رندڙ ماٺهو.

● كَرِيوُ ≠ كَرِيا: ذ. ريهه ڏيڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڏاتُو.

● كَرِيوُ ≠ كَرِيا: ذ. تماڪ جي پوک جو هڪ ٻارو. باغ ۾ وڻن كي پاڻي ڏيڻ لاءِ نالي. پڪيءَ جو هڪ قسم.

– كِرِيا كَيْدَنْ: هر ڏنل زمين ۾ لنڊڙيون كسيون يا ناليون ناهڻ.

Gul Hayat Institute

● ڪُرُيوُ ۽ ڪُرُيا: ذ. تلوار جي ميان جي هيڻان چانديءَ جي چوٽي ـ ميان جي تري ۾ لڳل چانديءَ جو پٽُ ـ ڪنارِي ـ ڪُلِسُ ـ نوڪ. ڪَڙ جي نار جو هيڻيون پاڳو. گاهه ڪرڻ جو رنبو ـ گاهه ڪپڻ جي رنبي ـ ڇپر هڻڻ جو رنبو.

● ڪَڙِ: ث. سُڪي زمين ۾ هر ڪاهيل زمين جي حالت ـ هر آيل زمين. زمين ۾ ڪلراٽو حصو.

ـ ڪَڙِ يُونُ ڪَرَنُ: ٻنيءَ ۾ پهريون هرُ ڏيڻ ـ زمين تي سُڪي جو هر ڏيڻ.

● ڪَڙُ ۽ ڪَڙِ ڪَڙُونُ: ث. ذ. (سن. ڪيلِي) تيلي ٻج جو تيل ڪيڏ ڪان پوءِ بچيل قوڳ ـ تيل نڪرڻ ڪان پوءِ ڪنهن به شيءِ جو بچيل متواد. ويايل مال جي ڪير مان ناهيل مَلائي ـ پِسُ ڪاڍهو. انَ جي ڪَرِي ـ انَ جو پاندو. (صفت). تمام گندو ـ گدلو ـ تيل سان ڀريل ـ سٽيو ـ چڪنو. بڇڙو ـ ڪمينو ـ خراب ـ گهٽ.

ـ ڪَڙُ تيلُ نِڪرَنُ: مطلب نڪرڻ ـ مراد ظاهر ٿيڻ ـ مقصد نڪرڻ. حاصلات ٿيڻ ـ پيدا ٿيڻ.

ـ ڪَڙُ تيل هُٿَنُ: واسطو يا لاڳاپو هڻڻ ـ واسطيدار هجڻ ـ مطلب هجڻ ـ غرض هجڻ. الڪائتو هڻڻ. لاپ هڻڻ.

ـ ڪَڙ ٿِيَنُ: تمام ميرو ۽ سٽيو ٿيڻ.

● ڪِڙَ ۽ ڪِڙُونُ: ث. هرُ ڪاهيل زمين جي حالت. هيئُسَ. گيهيل.

● ڪَڙا ۽ ڪَڙُونُ: ث. مال جي واڙ جي وات يا گسُ. ڪير ڏيندڙ چوپائيءَ کي نه ڏُهڻ يا نه ڏارائڻ ڪري ڪير جي اها حالت، جنهن ۾ ڪير پيڻ جي لائق نه رهي.

● ڪُڙاتُ ۽ ڪُڙاتَ (ڪ): آواز.

● ڪَڙاڪَڙِيُ ۽ ڪَڙاڪَڙِيُ: ذ. صفت. سالم ـ سچو ـ ثابت ـ سُٽو ـ سَڄُڙ ـ سٽويرو ـ صحيح سلامت ـ تندرست ـ نيرويو ـ اروڳ. تڱسالي ـ ڪُرو ـ شُڌ ـ بي عيب ـ ٺيڪ ـ پڪو. پورو پورو. مضبوط ـ جاڏو ـ جبرو ـ پلياروـ ٻَلِي ـ پَرٻَل ـ ڪَراڙو ـ سگهو ـ سڙو ـ سگهارو ـ سگهائتو ـ سَبر ـ زورائتو ـ زور پريو ـ قوّتي ـ ستائتو ـ توانو ـ ستاڻو.

● ڪَڙاهَ ۽ ڪَڙاهُونُ: ث. ڪنڊن جو ڍنگهر جنهن جو ڪنڊن وارو پاسو مال جي واڙ کي ڏيڻي دروازو يا گسَ بند ڪيو آهي ـ واڙ کي بند ڪرڻ جو ڍنگهر ـ ڪَڙهه.

"ڪَڙاهه اڳيان ڪِيَ ڏاڍاڙي ڏاتار جي"
(شاهه).

ـ ڪَڙاهَ لتهَنُ: گسُ ملي وڃڻ

"چورن اڳيان ڪڙاهه لهي ويئي" (جملو).

● ڪَڙائِيُ (ث): مصدر. ڪاوڙائڻ ـ رنجائڻ.

● ڪِڙائِيُ: مصدر. ميڙيل چوپائي کي ڏُڪ هڻي ٽاهڻ.

● ڪَڙائُو: ذ. (پرا. ڪَڙاڻُوئا. سن. ڪاشت = ڪاڻ + پاد = پير + وَ هُ = هلڻ) ڪرڪٽ ـ ڪاڻ جي جُتيءَ جو پادر ـ چاڪڙي.

● ڪَڙائِيُ ۽ ڪَڙايُونُ: ث. (سن. تائيڪا = آپائي) هوشياري ـ چالاڪي ـ چُستائي ـ ڦوڙتائي ـ جهونجهرائي ـ تڪائي ـ جلدائي ـ جل ڦٽاڪائي ـ برجستائي ـ ٿورويرمي ـ چڙت ـ هشناڪي ـ بينلائي ـ فلڪ بحڪمي ـ آپائي ـ سڏائي ـ سوڏائي ـ سنوتائي. سوڙائي ـ سختي ـ ڏاڍائي.

ـ ڪَڙائِيُ ڏِيَنُ: سيکت ڏيڻ ـ مار ڏيڻ.

● ڪَڙِ بَڙِ ۽ ڪَڙِ بَڙِ يُونُ: ث. (سن. ڪشُر = ڪاٽڻ ـ ڪورڻ) هيٺ مٿانهين ـ ڪنڊون ڪوهيا ـ ٽاپڙ ٽوپڙ زمين ـ لاهي چاڙهي ـ خراب رستو ـ کهري زمين ـ سخت زمين ـ اها دونهين جي رنگ جهڙي زمين، جا مينهن ۾ نرم ۽ آس ۾ لوهه جهڙي سخت ٿئي ـ آر ـ ڪُهاڙ.

● ڪَڙُتالُ ۽ ڪَڙُتالَ: ڪَڙُتالُونُ: ث. (سن. ڪرتال) ساز جو هڪ قسم ـ ڪاٺ جي ٻن ٽڪرن کي هٿ سان وڄائڻ جو ساز. (صفت). تمام پوڙهي.

● ڪِڙُتوُلُ ۽ ڪِڙُتوُلَ (ل): ذ. صفت. ڦيڦو (ماڻهو).

● ڪَڙُتَنُ: ذ. ڪلٽر ـ ليتر ـ پُراڻا پادر.

● ڪِڙِ پِتِ ۽ ڪِڙِ پِتُونُ: ث. جهيڙو جهٽو.

● ڪَڙُپوُلُ (ل): ث. تمام پوڙهي

"مائي تہ ڪڙپول لڳي پيئي آهي" (جملو).

Gul Hayat Institute

● ڪڙ ڀيڙ ۽ ڪڙ ڀيڙ: ذ. صفت. وڏي عمر وارو- پوڙهو. نهايت سمجهدار- سمجهو- تيکو- زمانه ساز- تجربيڪار- آزمودگار- دو پار. ڪتمست- بهادر.

● ڪڙ ڀيو ۽ ڪڙ ڀيا: ذ. صفت. ڇپاڙو- لفاق وجهندڙ.

● ڪڙ جڻ: مصدر. پڪڙجڻ- ٽڙجڻ- ڪلجڻ.

● ڪڙ ڙ: ذ. صفت. ڪڪيل- نانگ جو ڪاڏل

"زلف جي ڏنگ جو وڄي،
جيئن حال جوگيءَ سان ڪيم،
تنهن ڇيو ٽيندو اسان کان،
ڪيم ڪڙ ڙ جو علاج"
(بلبل).

● ڪڙ ڦٽ ۽ ڪڙ ڦٽون: ث. ڪٽ ڪٽ- ڪاڪل- ڪڙ ڪڙ- ڪڙ ڪر- ڪڙ ٻڙ- گڇي- ڪٽڪٽ- ڪٽڦٽ- ڪٽڦٽ- ڇقمقي- حُجت- تکرار- رڳڙو- جهيڙو- جهنگو- شور- هُل- فساد- جنگ- ڪروڌ.

▬ ڪڙ ڦٽيو ۽ ڪڙ ڦٽيا: ذ. صفت. ڪٽڪٽو- ڪڙڪٽيو- ڪٽڦٽيو- ڪروڌي- رڳڙائي- تکراري- جهيڙاگر- فسادي- دنگئي- ڦڏئي- حجتي- گهپير- گهپيخور- جهگڙالو.

● ڪڙ ڪ (ت): ث. تاجيءَ جي تندن کي ڏيان هيٺ نه ٽيڻ لاءِ جهلَ.

● ڪڙ ڪڻ: مصدر. (سن. ڪل = آواز ڪرڻ) ٽڪ ٽڪ ڪرڻ- وڄڻ. ڇڪو ڪرڻ- آواز ڪرڻ- نڙ نڙ ڪرڻ- ڏڪڻ- ٽڪاءُ ڪرڻ- نڙڪو ڪرڻ- ڪڙڪو ڪرڻ- ڪڙڪو ڪرڻ- نڙڪ ڪرڻ- ٽرڪات ٽيڻ- ٽڪانو کي ٽيڻ- ٽهڪڻ- لڳڻ- کسڻ. وڙهڻ- جهگڙڻ. ڏڇڻ. ڏپ ڪرڻ. شروع ڪرڻ. هوشيار ٽيڻ- ڪنَ ڪڙا ڪرڻ. ولوڙڻ.

"مون اڃا ڪير لتبَ ڪانه ڪڙڪي آهي" (جملو).

▬ ڪڙ ڪ ۽ ڪڙ ڪون: ث. خبر- سُڌ- اشاري ۾ خبر- بانس- معلوميت. آواز.

▬ ڪڙ ڪات ۽ ڪڙ ڪات: ذ. آواز، جو ٻن شين جي لڳڻ سان پيدا ٿئي- ڪڙڪو- ڇڪو- پونيات- ڪڙڪاءُ- ڪڙڪو- ڇٽڪات- ڪيڻ ڪيڻ- ڪڙ ڪڙ- جهيڙ جهيڙ- ڙڙ ڙڙ. رم جهيم. مڙ مڙ.

▬ ڪڙ ڪاءُ ۽ ڪڙ ڪاءِ: ذ. ڪڙڪات- ڪڙڪو- آواز- ڇڪو- پُڻ پُڻ.

▬ ڪڙ ڪائڻ: مصدر. ڪڙڪو ڪرڻ- ڪڙڪات ڪرڻ- ٽڪ ٽڪ ڪرڻ- ڪڙ ڪڙ ڪرڻ- نڙ نڙ ڪرڻ- نڙڪات ڪرڻ- نڙڪو ڪرڻ- نڙڪائڻ- وڄائڻ- آواز ڪرڻ- پرلاءِ ڪرڻ. ٽڪائڻ- دَر تي ڪڙو هڻڻ- ڏڪ هڻي آواز پيدا ڪرڻ.

▬ ڪڙ ڪَ پڙ ن: خبر پوڻ- سراغ ملڻ.

▬ ڪڙ ڪيڻو ۽ ڪڙ ڪيڻا: ذ. صفت. ڪڙڪڙيو- جهٽجٽو- ڇڪٽو- ڇڪاتي- ڪڙڪاتي- نڙ نڙيو- ڪڙڪو ڪندڙ.

▬ ڪڙ ڪو ۽ ڪڙ ڪا: ذ. آواز- ٽڪاءُ- ڇڪو- پُٽڪو- ڪسڪو- ڪنهن شيءِ جي ڪرڻ يا لڳڻ جو آواز- جهنجٽي جي جهيڙ جهيڙ- واڇو- سٽس- ڪڙڪات- ڪيڻ ڪيڻ- ڪڙ ڪڙ- جهيڙ جهيڙ- نڙڪو- نوڪات- ڦڙ ڦڙ- ڪڙ ڪڙ- سرڙاٽ. ٽوڪ. نوڪر- ڏڪ. گڙڪو- گڙ گڙ- گوڙ. ڪونگهرو- خُرڪي.

▬ ڪڙ ڪيدار ۽ ڪڙ ڪيدار: ذ. صفت. ڪڙڪڙيو- ڪڙاڪيدار- ڪڙڪي وارو- آواز وارو- ڇڪاتي- نيڙ نيڙيو. تيز- چالاڪ.

● ڪڙ ڪِر ي: اسم خاص. لس ٻيلي ۾ هڪ گوٽ جو نالو.

● ڪڙ ڪڻ: مصدر. (اسم). وڄڻ- لڳي وڄڻ. (اسم). پادر- موچڙا. مار. (ل).

● ڪڙ ڪي ۽ ڪڙ ڪيون: ث. مينهن جي چڙ ي.

● ڪيڙ ڪي ۽ ڪيڙ ڪيون: ث. دري- ڳڙڪي- جاري- جهروڪ- ٻت ۾ سوراخ. جاءِ ۾ ننڍو جارو. ٻڻيون در- چور در- ڳُجهو دروازو.

● ڪيڙ ڪي لڳڻ: موت جو وقت ويجهو اچڻ.

Gul Hayat Institute

● ڪڙُ ڪُهيڻو ۽ ڪڙُ ڪُهيڻا: ذ. (سن. ڪرڪ = باھ + ڪُرِ يُتَ = جيت) آڏامندڙ جيت جو ھڪ قسم (جنھن جي پوِل سان اونداھيءَ ۾ چمڪو ڏسڻ ۾ اچي - جگنو - شب تاب - تانڌاڙو - ڪره ڪنڊي - ڪيره ڪڏ.

● ڪڙِ ڪتَ: ذ. آڏامندڙ ۽ اونداھي ۾ چمڪندڙ جيت - ڪڙ ڪيھتو - جگنو.

● ڪڙُ ڪڙُ ۽ ڪڙُ ڪڙُ وُن: ث. ڪڙُ ڪڙ - ڪڪ ڪڪ - آواز - جھڪو - پٽڪو - وَجت - ڪڙڪو - واڇو - سُر سُر - سرڙاٽ - ڦڙ ڦڙ - ڪڙڪاٽ - دروازي تي ھٿ ھڻڻ جو آواز - ڪپڙن جو پاڻ ۾ لڳڻ جو آواز - مينھن جي ڦڙين جو آواز.

● ڪڙ ڪڙُ ڪَرَنُ: آواز ڪرڻ - ڪڙڪو ڪرڻ - وڄڻ - واڇو ڪرڻ. ڏانڊولڻ - چاڇولڻ - ڏند پيھڻ. وڙھڻ - ابتو سبتو ڳالھائڻ.

● ڪڙُ ڪڙُ ۽ ڪڙُ ڪڙُ وُن: ث: جھنجٹي جي جھڑ جھڙ - چڑ چڑ - تيز تکڙو آواز. (دروازي جي ڪڙي جو يا گاڏي جي ڦيٽن جو). سنھي چرپر - حرڪت.

ـ ڪڙُ ڪڙُ لھَنُ: آکٽ گھٽ ٽيھ - وڏائي لھڻ.

● ڪڙُ ڪڙُ: ث. (سن. ڪڻَ ڪڻايَ = آواز). ڪڪ ڪڪ - آواز - جھڪو - پٽڪو.

ـ ڪڙُ ڪڙائيُ ۽ ڪڙُ ڪڙائيُون: ث. سالميت - تندرستي - مٽو پرائي - مضبوطائي - ڪڙائي - نوبنائي - شِدّ - تازگي - خوشحالي.

● ڪڙُ ڪ ۽ ڪڙُ ڪُوُن: (سن. ڪٽڪ = تلوار) ترار - خنجر.

● ڪڙُ ڪيُ ۽ ڪڙُ ڪيُون: ث. (سن. ڪرُڪ = باھ). وڏي ھٿي سان مشعل - ڏياڻي - شعلو - مُنھ - ڏيات - آلو - شعاع - سوجھرو.

● ڪڙُ ڪ ۽ ڪڙُ ڪُوُن: ث. (سن. ڪٽڪ = ترار). تلوار - سِرواھي - شڪليو - ڪنو - شمشير - تيغ - ترار - قاڊ - خنجر. "ڪڙ ڪ پُراڻي ڪيپَ ۾ گھوڙي ڏي ڏنگل واڳ."

ـ ڪڙُ ڪيُ ۽ ڪڙُ ڪيُ: ذ. صفت. ڪڙُ ڪ وارو - تلوار وارو - ھٿياربند - سپاھي - جوڌو - جنگي جوان. گينڊو (جانور).

● ڪڙِ ڪ (ل): ظرف. ڪڙو - سگھو.

● ڪڙِ ڪ ۽ ڪڙِ ڪ: ذ. صفت. (سن. ڪڻُڙ = ليکا ڪيڻ). ھندڪي ذات جو ھڪ قسم - ڪتري (رگاوت ۽ چُرَ جو ڪم ڪندڙ).

ـ ڪڙِ ڪ ڪتيُ: ھندڪي ذات جو ھڪ قسم - ڪتري. (رگاوت ۽ چُرَ جو ڪم ڪندڙ).

ـ ڪڙِ ڪيُ: ھندو ڪتين جي ھڪ ذات جو نالو.

● ڪڙَ ڪاڻيُ ۽ ڪڙَ ڪاڻيون: ث. صفت. ڏگھي - ڏگھي ڪڇيءَ واري.

● ڪڙُ ڪھَ: بي انداز گھٽائي - ڪڙُ ڪھَ. "ڪڙُ ڪھَ ڪٽُوُرِيءَ جا ٽيا. تنھيُن باغ بھار". (سُکھڙ).

● ڪڙُ ڪيُ ۽ ڪڙُ ڪيُون: ث. ڪيڙي - ڪيڙيُ - ڪيڙ. مروڙ - سيٺَ - انگ آچلو - انگ لوچو - ڏَ ڪٽي.

● ڪڙَنُ: مصدر. (سن. ڪرُوڌ = چيڙ) چيڙڻ - سڙڻ. آترڻ. (دل تان) - دل ڪچڻ - نہ وٺڻ. روئڻ. "ڪيلتَنُ ۽ ڪڙَنُ، رُسن، پرچن پاڻ ۾".

● ڪيڙَنُ: مصدر. ٽڙڻ - ڪُلڻ - نڪرڻ - پورجڻ - آپرڻ - ڦٽڻ - پوڪجڻ. چمڪڻ - ڀھڪڻ - جرڪڻ - جھلڪو ڏيڻ. (تارن وانگر) - چند ڪڙڻ - روشنائي ڪرڻ. پير ساھيڙ - پسار ڪرڻ. مينھن يا ڏڳي نہ ميڙڻ. وسامڻ - گل ٽيڻ - ڪِرَڻ. آڪرڻ - ٽيڙڻ - ھٽڻ. ٽھڻ. پچي وڃڻ.

● ڪڙِ ٽيُ ۽ ڪڙِ ٽيُون (ث). ھر ڪاھڻ وقت وھت جي ھڪڙ لاءِ ڪامَ - لڪڻ.

● ڪڙو ۽ ڪڙا: ذ. صفت. (سن. ڪٽ = بيڙل) آپو - آپو بيڙل - سِڌو - سنئون. ڪڙھو - ڪُرُھو - لٽ - ٽُڪي. عمود. ھڪو ٻڪو بيڙل. بندر تي جھاز بيڙل. ڪنھن جي سڌ تي بيڙل. تيار - چالاڪ - ھوشيار. سپتيو - سڌوپرو - بلڪل سچو - بلڪل پورو - راستباز. ڪڙاڪيدار - ڪڙاڪيدار - پورُو. (ريوڙيءَ وانگر). خوش - سکر - ڪٽاڪُرتو -

Gul Hayat Institute

تہ رو ـ بيماريءَ مان آڻيل ـ هوش ۾ آيل ـ چاق ـ تندرست ـ جوپ٘ ـ تازو ـ نوُ ٿنو ـ نيڪ ـ جوڙ. (اسم). (سن. ڪنڊ = ڇڄ). ڪرهو ـ پٿر٘ ـ ڏيرو ـ زنبوٽو ـ جنبَ ـ متيءَ جو گوڙهو ـ اهو پٿر جو هر ڪيڙن وقت نڪري ـ سڪل گپ جو چاٽو ـ ڦڙ ـ مينڊَ ـ چپَ. ڪير ڏيندڙ جانور جي ميڙن جي مهل تي رهجي وڃي جي حالت.

▬ ڪڙو٘ ڪڙو٘ ع ڪڙا ڪڙا: ذ. صفت. سخت. تيکو ـ ڏاڍو (ڏ ڪ). ڦهڪائي هنيل ـ تکڙو ـ تيار ـ ڦرنو. ٺهڪو ـ ڦهڪو ـ ڦلڪي ـ ٺهنگهين مرد ين ـ هوشناڪيءَ وارو ـ چهڪيلو ـ خوش پوشاڪ. چست ـ وانڙو ـ چالاڪ ـ جل ڦٽاڪو ـ طاقت وارو ـ جوان مرد. تيکڙ ـ جهانجهرو ـ ڦڙت ـ برجستو. ٽور ويرمو ـ چُرٽ ـ چرگنڊ٘. حاضر جواب. آگاهه ـ سُرتيو ـ سُرتيائتو ـ چيتائتو ـ هوشائتو ـ سوبتو ـ سياڻو ـ ساگو واگو ـ سُڃيت ـ داناءُ ـ ڏاهو. سڌو سٽواتو. ڏڪو مُنو. (ث. ڪڙي تڙي ع ڪڙيُون تڙيُون).

▬ ڪڙو ٽيهَن٘: آٿي بيهڻ. چگو پلو ٽيڻ. تيار ٽيڻ.

▬ ڪڙو٘ پوَن٘: ڪير ڏيندڙ جانور جو ڪير ڏيڻ جو ويلو رهجي وڃي.

▬ ڪڙو٘ ڏيتَن٘: ڪير ڏيندڙ جانور جو ٽٽن مان ڪير نہ اچڻ.

▬ ڪڙو٘ ڪرَن٘: آپو ڪرڻ (جهنڊو). چڪي بيهارڻ ـ وٺي آڻڻ (مئجسٽريٽ اڳيان). روانو ڪرڻ ـ موڪلڻ. سڌو ڪرڻ ـ سڌارڻ ـ ڏيان ڇڪائڻ. مچائڻ (جهيڙو) ـ دڪ ڪائڻ ـ جاڳائڻ ـ آڌارڻ ـ آپارڻ ـ جوش ڏيارڻ. چورڻ ـ چور ڇوڙ ڪرڻ ـ چونگ ڪڍڻ. تيار ڪرڻ. ڏيان ڏيڻ. (ڪم) تيز ڪرڻ.

▬ ڪڙي تڙي: ظرف. يڪدم ـ ترت ـ سيگهه.

● ڪڙو٘ ع ڪڙا: ذ. ڪڙي (عضوو). جُتيءَ جو ڪڙيءَ وارو پاسو.

▬ ڪڙادار: مرداني جُتي (ڪڙيءَ سان).

▬ ڪڙا ڪٽَن٘: وڏيون وڪون ڪڍڻ ـ پيرانگهون پترَن٘.

● ڪڙو٘پَ ع ڪڙوپُون٘: ث. ڏاڍي مار ـ مار ـ سزا.

▬ ڪڙو٘پَ ڏيتَن٘: مار ڏيڻ.

▬ ڪڙو٘پَ ڪيَن٘: هاها ڪرڻ ـ تنبيهه ڪرڻ ـ دَبَ پسائڻ.

● ڪِڙ٘ وِڙ٘: ظرف. تيز وِکِر٘.

● ڪڙَهَ ع ڪڙَهُون٘: ث. ترُ٘ ڪُڪڙ جي ٽنگن ۾ سيخ ـ ڪڪڙ جي پير مٿان پيدا ٿيندڙ نيش. ڪڪڙ يا تتر جو نڪتل تيکو نڪهن ـ چُهنبيارو سنڊ٘. مال جي واڙ يا لوڙهي جي گهٽي ـ لٽنگهه ـ ٻنيو ـ گذر ـ گهٽ ـ رستو. لٽنگهه (گهر يا لوڙهي جو) تي ڏنل ڍِنگهر. جاءِ ـ مڪان ـ هنڌ ـ اوطاق ـ جڳهه ـ آستانو. راهه ـ رستو ـ پيچرو ـ ڏَس ـ پتو ـ نشان. برگهل ـ لوگهو ـ پلنڊ٘. وٽي ـ وِچوٽي.

▬ ڪڙَهَ بازَ٘ ع ڪڙَهَ بازَ: ذ. صفت. سيخون هڻندڙ (ڪُڪڙ). ڪڙهون هڻندڙ (ڪُڪڙ). دروازي تي وهندڙ (ڪتو). ڏڻائي ـ ٺاڪي ـ ڳشائي.

▬ ڪڙَهَ تهي ڪِيرُ٘ پِيارَن٘: ٽڏي تي ڪم ڪرڻ ـ بروقت ڪم ڪرڻ ـ ٺهه پهه ڪم پوروڪرڻ.

▬ ڪڙَهَ ڏِيتَن٘: لوڙهي يا گهر جي لٽنگهه تي ڍِنگهر رکي بند ڪرڻ.

▬ ڪڙَهَ ڪيَن٘: تيتر يا ڪُڪڙ جو تکو نڪهن ڪيڙي جوان ٽيڻ. بُلوغت کي رسڻ.

▬ ڪڙَهَ لٿَن٘: بندش مان نڪرڻ ـ آزاد ٽيڻ ـ آزادي حاصل ڪرڻ ـ چوٽڪارو پائڻ ـ نجات حاصل ڪرڻ. سڀ ليکا اورانگهڻ.

▬ ڪڙَهَ هڻتَن٘: ڪُڪڙن جو هڪٻئي کي سيخون هڻڻ. تڪليف پهچائڻ. ٽوڪ هڻڻ ـ ٽوڪ ڪرڻ.

● ڪڙَهُو٘ ع ڪڙَهُوا: ذ. پٿر ـ پٿر ـ متيءَ جو گوڙهو. (اسم خاص). تعلقي سنجهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪڙِهِي ع ڪڙِهِيُون (ث): ث. حقي جي ڦل ۾ تماڪ قابو ڪرڻ لاءِ وڏل گوڙهو ـ چُغل.

● ڪڙُهيلَ٘ ع ڪڙُهيلَ: ذ. صفت. بلڪل ڏڪهو.

● ڪڙِي ۽ ڪڙِيُون: ث. سنهي ڪڪريءَ جو هڪ داڻو - نئين ڏاڙو پٽر - ڪڙو - پٽري. اڇي مٽي. حقي جي قل ۾ تماڪ تابو ڪرڻ لاءِ ناهيل گول اڳر - چُغل. چاڪ - چونو - سيڙهي - سفيدي - ڪلي - اڇاڻ. ٺارُ - ٽڪڙ. هڪ راند جي ساري. (ل).

▬ ڪڙِي ڪٽڻُ: جيتڻ - ڪٽڻ - سوپ پائڻ - فتح ڪرڻ. سينڊڻُ.

▬ ڪڙِي ٽڙِي: يڪدم، تُرت، جهٽ پٽ.

● ڪُڙِي ۽ ڪُڙِيُون: ث. (سن. ڪُرَ = ڪُڙِي) هڪ عضوي جو پاڳو - پير جو هڪ پاڳو - پير جو چيڙو - پير جي پڇاڙيءَ تي گول سخت مشڪ - پير جو پويون پاسو. ڪُڇ جو تر. ڪانترو - مٽڪو. چمڙي جو ٽڪر - ٻوٽ جي ٻوٽڙ. (ل).

▬ ڪڙِي تپائيُ: تڪڙ ڪرڻ - تاهوت ڪرڻ - ڳهر وهائڻ - محنت ڪرڻ - ڪوشش ڪرڻ.

▬ ڪڙِي ڪرَڻُ يا ڪٽڻُ: ڇڄڻ - تڪڙو هلڻ.

▬ ڪڙِي ڪٽڻُ: تڪي ڏوڙ پائڻ - ٽڪو پنڊ ڪرڻ - ڏُڪڻ. ماري مات ڪرڻ - سوپ ڪرڻ - فتح پائڻ - فتحياب ٿيڻ.

▬ ڪڙِي ڪيهه لائيُ: آتي جو آتي روانو ڪرڻ - در تي ٻيهڻ نه ڏيڻ - هڪدم واپس موڪلائي موڪلڻ.

▬ ڪڙِيُن تي زورُ رَکڻُ: پڇي جند ڇڏائڻ.

▬ ڪڙِيُن سانڻُ ڪٽڪڙِيُون پٽجڻُ: ڦوهه جواني ۾ آڪڙ ڏيکارڻ.

▬ ڪڙِيُون ڪٽڻُ: ٽڪو هاڻ - ڏوڙ پائڻ.

▬ ڪڙِيُون ڪسائيڻُ: ڏاڍو روئڻ - رڙڻ.

● ڪڙِيارِي آر: آها آر، جنهن سان جُٽيءَ جي مضبوط ٽوپو ڏجي.

● ڪڙِيارِي آنبُورِيُ، جنهن سان ڪوڏريون جهلي گهڙجن.

● ڪڙِيو ۽ ڪڙِيا: ذ. خرزين - ٻورو - جانو - پوري - ڳوڻ - ٽيلهي - ڳوٽري - جهولي (برهمڻ جي ٻڌيا وٽڻ جي). فائدو - نفعو - ڪمائي

"جُوا مان ڪهڙا ڪڙيا پڌندين؟" (جملو).

▬ ڪڙِيا ڪٽڻُ: فائدي وارو هٽ - فائدو پرائڻ - وَٽڻُ - نفعي وارو ٽيڙ - لاپ ٽيڙ - نفعو ٽيڙ - فائدو ڪرڻ.

● ڪڙِيو ۽ ڪڙِيا: ذ. (س. ڪُرَ = ڪڙِي) ٻوٽ جي ڪڙِيءَ وارو چمڙو - ٻوٽ جي پٽين ٻاسي ڪڙِيءَ سان لڳل پتو، جو ڪڙِيءَ کي مٽي ڪٽي - ڪڙِي.

▬ ڪڙِيا ڪٽڻُ: ڪڙِيون وڪڻ ڪٽڻ - وڏيون وڪڻ يا برانگهون پرڻ.

▬ ڪڙِيو ڪٽِي ٻيهڻُ: ڪنهن سان ڪم لاءِ تيار ٿيڻ.

▬ ڪڙِيو ڪٽِي هلڻُ: ٽپو ڏيئي هلڻ. چال مارڻ. مندڪائي هلڻ - ٽيپ ٽيپ ڪري هلڻ.

● ڪڙِيا ڪائيڻُ: ڏڪ جهلي اڇڻ.

● ڪڙِيُو ۽ ڪڙِيُڻا: ذ. مس قلم رکڻ لاءِ ڪاٺ جو ٿهيل نئين ڏو خانو - د بي - پهٽي.

● ڪڙِيُو (ث): ذ. ماڻو - ٽڪر جو وڏو ٽاڻ.

● ڪَسَ ۽ ڪَسُون: ث. جهٽ - ڪوهه - جهپ - جهڙپ - لاماروُ - چِڪي - چِڪ - چٽي - چِهي. ٽڪاءُ - حرڪت. آها پوڪ جا سنگ ڪيڏي مگر انُ نه ڪري - بنا انُ پوڪ.

● ڪَسُ ۽ ڪَسَ، ڪَسُون: ذ. ث. صفت. نئين ۽ سنهين آنين وارو (پلو). ماريل - چٽيل - اڏو گابرو - گهٽ. مرض لڳل پوڪ، (جوئر يا باجهري) جنهن جا سنگ پنن ۾ ٻي مارجي وڃن ۽ باهر نه نڪرن - ڪُڪ.

▬ ڪَسُ ٽِي وَڃڻُ: سنگن جو پنن ۾ اندر ئي مارجي وڃڻ.

▬ ڪَسُ پلوُ: تمام نئين ڏينهن آنين وارو آنيارو پلو.

● ڪِسَ: ث. جهيڙو - جهڪڙو.

● ڪَسَ ۽ ڪَسُون: ث. ڏاند کي هڪلڻ لاءِ لڪڻ جي چوڪ ڏيڻ - چونگ.

● ڪَسُ ۽ ڪَسَ: ذ. صفت. ڏاڙهيءَ جا وار اصل نه آيل (ماڻهو) - بنا وارن (ڏاڙهي، مُڇ، ٿلو وغيره) وارو - ڪَسرو - وارن کان. عورت جو مخصوص عضو. ڪاري جي گانگٽ جو هڪ قسم (رنگ اڇو، قد نئيو اڏ انچ).

Gul Hayat Institute

● کِسائیڑْ: مصدر. بچائن.
● کَسْتُوْ ج کَسْتا: ذ. صفت. رنجیدہ ـ ناراض ـ کاوڑیل.
ـ کَسْتُوْ کاٹُو ج کَسْتا کاٹا: ذ. صفت. سدائین خفا ء کاوڑیل.
● کَسْتُورِیْ ج کَسْتُورِیُون: ث. (سن. کَسْتُورِی) جھنگلي ہلن ء ہرڑ جي دمن مان نکتل سُرھاڑ (کارا کارا داٹا) خوشبودار ٹین جیئن پراٹي ٹئي تیئن زیادہ خوشبودار ٹئي) ـ مشک ـ عنبر ـ خوشبوء ـ ہگاءُ ـ بوء ـ بانس ـ ڈپَ ـ کتوري. ھک سرھي ہوٹي.
● کَسَتَرْ ج کَسَتَرَ: ذ: صفت. ویران ـ سُجو ـ نتلھو ـ خیرآباد ـ نِسقَل ـ غیر مُثمر ـ دِلو.
● کَسْتَنْ: مصدر. باھمي زور آزمائي کرڻ.
ـ کَسْتَ ج کَسْتُون: ث. زور آزمائي ـ گست ـ چتا پیٹي.
● کِسْ پِسْ ج کِسپِسُون: ث. سُرھُر ـ چُٹیڑ ـ ریڑھي سیڑھي.
● کَسَرَ ج کَسَروْن (ل. ث): ث. خارش ـ کُھِہ ـ کِرنھَن.
ـ کَسَروْ ج کَسَرا: ذ. کُھِہ ـ خارش.
● کِسَرْ قِسَرْ ج کِسَرْ قِسَروْن: ث. سُر پُر ـ کِسقِس ـ چُٹیُٹ. ریڑھہ پیڑھہ ـ گیھل ـ گیبات.
● کَسِروْ ج کَسِرا: ذ. فوتیءَ جي ٹئین ء ڈھین ڈینھن تي کیل کریا کرم ـ ختمودرود. مانی ـ خیرات ـ جُماٹو ـ چالیھو ـ بارھائو. واٹکي حساب جي بندي. ریزکي آمدني روانگيءَ جو حساب کتاب.
● کُسِروْ ج کُسِرا: ذ. صفت. بنا ڈاڑھي ء مُڇ وارو ـ کُسْ. نوڑھو ـ گنجو ـ لُسو. لُس ـ منو نڪ ـ لُسِروْ ـ لسي منھن وارو.
ـ کُسِراںْ ج کُسِراٹِیُونْ: ث. وارن جي اچڻ واري حالت.
ـ کُسِرائِي ج کُسِرائِیُونْ: ث. (سن کلوات > کیش و ھین = وارن اچڻ واري حالت) وارن جي اچڻ واري حالت. وارن جي نہ ھئڻ واري حالت.

● کَسَتَرْ ج کَسَتَرَ: ذ. صفت. سُجو ـ ویران ـ پینگیو ـ برپت ـ غیرآباد. (اسم). بنا داٹي سنگن وارو فصل ـ اوسَرْ (زمین). کَلَرْ.
● کَسْ قَسْ یا سُسْپُسْ: ث. پسان م بلکل آھستي گالھائڻ واري حالت ـ سُرپر ـ چُٹیڑ.
● کِسْکَنْ: مصدر. (سن. مَوَلَ: کیچک = کِسکڻ ـ پري ٹیڻ. کَسْ = نقصان کرڻ) ھٹ مان قِسکڻ ـ تِرکڻ ـ قُشڑڻ ـ قسکڻ ـ ٹِڑڻ ـ رڑھڻ ـ دَھڻ. تِگڻ. کسکي وڃڻ ـ تِگي وڃڻ. پلجڻ ـ گسڻ ـ چوک کرڻ. نکري وڃڻ (پیر). نا وجي پوڻ ـ دھي پوڻ ـ کِري پوڻ. گسکڻ ـ سِرکڻ ـ رِسکڻ. وَھڻ. ھٹڻ ـ پري ٹیڻ ـ دور ٹیڻ ـ اڳتي وڌڻ ـ پرپرو ٹیڻ ـ پچي وڃڻ ـ گُم ٹیڻ ـ لِکي وڃڻ. روانو ٹیڻ ـ آھستي آھستي نکري وڃڻ. چند ھٹي وِھڻ ـ لِکي وِھڻ ـ نِنیي ھٹي وِھِڻ. کائنر ٹیڻ ـ گیدي ٹیڻ ـ دِچي پچڻ ـ لِکي پچڻ. گسائي وڃڻ ـ نتائي وڃڻ ـ لھرائي وڃڻ (کِرکان). کِسڻ.
ـ کِسْکَ ج کِسْکُونْ: ث. پاج ـ پاجڑ ـ آڈام ـ کسکڻ جي حالت ـ پچي وڃڻ جي حالت. آبائي ـ سِرک ـ کِسک. ویھي گسکڻ جي حالت ـ ریڑھو ـ کِسکو ـ ترکو. نفرت. سُسڻ جي ہَچي.
ـ کِسْکائِیڑْ: مصدر. ھتائڻ ـ ریڑھڻ ـ سرکائڻ ـ پري کرڻ ـ ٹارڻ ـ ھٹ مان کڈي ڇڈڻ ـ جدا کرڻ ـ روانو کرڻ ـ ہٹي ھند موکلڻ ـ دور کرڻ. موڑڻ. ٹیلھڻ ـ ڈِکڻ ـ کھسڻ ـ اڳتي کرڻ ـ چورڻ ـ گسکائڻ ـ ریڑھو ڈیڻ ـ تِرکائڻ. لَمائڻ ـ نَشائڻ. لکائي وجھڻ (کیسي م) ـ چورائڻ ـ چوري کرڻ ـ کٹي وڃڻ ـ تگائڻ. ھٹ مان کیرائي ڇڈڻ (غفلت مان).
ـ کِسْکَ سُورَ: محاورو. پاج ـ اک چنبي م تکڑو نکري وڃڻ جي حالت. کڑي کرڻ جي حالت.
ـ کِسْکَ سُورَ پَتْرَھٹْ: پچي وڃڻ ـ کسکي وڃڻ ـ لکي وڃڻ ـ پچڻ ـ پاج ڏائڻ.

Gul Hayat Institute

= كِسكِيٹو ع كِسكِيٹا: ذ. صفت. ترڪٹو- قسڪٹو - كِسكڻ جهڙو. بهي پروسي - قرندڙ گهرندڙ.

= كِسكِي وَڃڻُ: لِڪي پڄي وڃڻ - سرڪي وڃڻ - رسڪي وڃڻ.

● كِسكوُرِيُ (ث): ٿر ۾ هڪ سرندڙ جيت جو قسم.

● كَسُ كَسُ ع كَسكَسُونُ: ث. (سن. كَسْكَسَ > كَسْكَسَرَ) پُسٽ جو بچ (طاقت وارو ۽ نشيدار ٿئي) - پُسٽ جي ڪَڻ - خسخس.

● كُسُ كُسُ ع كُسكُسُون (ل): ث. چُرپُر- قسقس - سسپس - آهستي ڪيل آواز. هٿ چراند- ڪئيس.

● كَسَ كوُهَ: ڪَسَڻ قُرڻ جي حالت - زبردستي - ظلم - ڏاڍ. لالچ - حرص. هيڃ.

= كَسَ كوُهَ تهي هُجَڻُ: قُرتي هڻڻ - قُر ڪرڻ.

● كَسَرُ ع كَسَرَ: ذ. صفت. (ع. خصر) مڙس - پتار - پتي - وَرُ - گهر وارو - شوهر. آقا - سائين - خصم.

● كَسِمانُو ع كَسِمانا: ذ. رحم - دَيا - مِهر- فضل - مهرباني - ڪِرپا - ٻاجهه - احسان - پلائي - پرساد - نوازش - عنايت - بخشش - عطا.

● كَسَڻُ: مصدر. (سن. كَشُ = نقصان ڪرڻ). جهَپَڻ - جهَت پائڻ - جهَتُ وجهڻ - جهَپو هڻڻ - جهَپ هڻڻ - زبردستي وڻڻ - قرڻ - چِٻي ڏيڻ. جهَپو پائڻ - جهَت هٿي ڪٽي وڃڻ - چڪي پائي ڪٽڻ. چِنڻ - پَتَڻ - روڙڻ - چِنِي وڻڻ - ٽوڙڻ. هٿ چراند ڪرڻ.

= كَسهِيجاهَ، كَسِيجاءِ: كسج.

● كِسَڻُ: مصدر. (سن. ڪشيُ = گهٽتجڻ - ناس ٿيڻ). تِرڪڻ - كِسكڻ - قِسكڻ - ڪِرڻ - قِٽڻ - ڏهڻ - چٽي پوڻ. قسمت جو ڏهڻ - پاڻ خراب ٿيڻ - پڙو پوڻ - پوئتي پوڻ - تيرين پر ٿيڻ - ڏڪارجڻ - غريب ٿيڻ - ڪمزور ٿيڻ. سمهڻ - نند ڪرڻ - پوڍڻ - سوپڙو ڪرڻ. بي فڪر رهڻ. سُتجڻ.

ڦاٽڻ - ڪپڙي جو تُڻ تُڻ ٿيڻ. (ڪتڙَ = مونجهارو پيدا ڪرڻ) ڪونسُ - وڙهڻ - دشمني يا ويرِ ڪرڻ - عداوت رکڻ. (اسر). ذ. دشمني - ويرِ - عداوت.

● كُسَتُ: مصدر. وارن جو مرض سبب چٽڻ - ڪُسجي وڃڻ - ڪُسي وڃڻ - ڪوهجڻ - ڪونڊ جڻ - (وارن جو) ڪِرڻ - چِڇڻ - چٽڻ. ڳري وڃڻ - چِتُ ٽي وڃڻ - گهٽجڻ. پراڻو ٿيڻ - چوڙجي وڃڻ - جهونو ٿيڻ - بوسيدو ٿيڻ - بيڪار ٿيڻ - ڏيئي ونڊي رهڻ. (ڪپڙن جو) ڳرڻ - گسڻ - گاٽ - ڪائڻ - ڪَسي وڃڻ.

= كُسِيُو: (كُسَتُ مان زمان ماضيُ) - كُتُو- ڪِربو - چٽيو - چِنو - چِڇيو - ڦاٽو - پراڻو ٿيو - جهونو ٿيو - چُڙي ويو.

● كسوُ: ذ. (ف. كَفْش = جُتِيُ). جتي - جوتو.

"پائي وِيڑا پيرَ ۾، منجهان ڪَرسَ ڪسوُ"
(شاه).

● كُسوُ لُنبو ع كُسا لُنبا: ذ. هڪ جي ڳالهه ٻئي کي ٻڌائڻ واري حالت - ٻه ويڑهائڻ واري حالت - منهن تي خوشامد ۽ پرپٽ گِلا ڪرڻ واري حالت - فتور - لائي چائي.

= كُسا لُنبا كَرَڻُ: نيگيون ڪرڻ - ٻه ڇڻا ويڑهائڻ - فتور جا گاڏڻ.

● كَسِيُ ع كَسِيُ: ذ. ث. صفت. مخنث - قر نه پيدا ڪندڙ - ڪدڙو - بي شهوت - هيجڙو - پيدائشي ڪانسواءِ - اپت ڪانسواءِ - بنا پراپت - خالي - سکڻو - ٿلهو - پالهو (جيئن فصل آن ڪانسواءِ) - ويران - سجو - ٿلهو (وڻ) - سنيد (زال) - پَچڙ (گانءِ) - بي قر - آجايو - نسقلو - سکڻو - بي داڻي - خالي - بنا نمڪ (ڪاڏو). ٻيڙي جو هڪ قسم جنهن جي هڪ پاتاري ستون چونڪ نه هجي. آهو جانور، جنهن کي متاري يا طاقتور ڪرڻ لاءِ سندس خصيا (ٻيلا) ڪٽي ڇڏجن.

● كَسِيَ لَڏُونُ: اسر. سنائي جو هڪ قسم.

● كُشامَتُندَ ع كُشامَتُدونُ: ث. (ف. خوش + آمدن = ڇڪو اچڻ). خوشامد - چاپلوسي.

Gul Hayat Institute

● كِشْتِيرِيُ: ذ. اسم خاص. هندن جي هڪ ذات - ڪتري.
● كَشْتَ: گند - لڙ - گهمسان.
● كُشُوُلُ ع كُشُوُلَ (ڪ): ڪاڻ جو سوئو جنهن سان پڪو سبجي "آدِيُ كُشُوُلُ ڏي تہ ڏَرِيُ سِبانُ" (ڪ).
● كَفَتَ (ث): ذ. ڪوشش ڪرڻ.
● كَفَارِيَلُ ع كَفَارِيَلَ (ث): ذ. شرارتي - لچو - بدمعاش - شرير - حرڪتي.
● كُفَرُ ع كُفَرَ (ث): ذ. هندائي جو ويڊيل اڌ.
● كَفَنُ ع كَفَنَ: ذ. (ع. كَفَنُ) مردي جي مٿان وجهڻ وارو ڪپڙو - ڪفن - اوچاڙ.
- كَفَنُكُوُسُ ع كَفَنُكُوسَ: ذ. صفت. ڪفن چورائيندڙ. ڪنجوس - سوسو - ڪرپڻ - چمچوس - مڪي چوس - چنجوس - سوسائٽو - موذي - شومي - ڪدڇ - بخيل.
● كَكَ ع كَكَ: ذ. تمام پوڙهو - تمام جهور - گهٽو پوڙهو - تمام ٻڍو - جهونو. "هيءُ تہ ڪَكَ پوڙهو آهي".
● كِكَتَ ع كِكَنُ: ث. بدبوءِ - كِكاڻَ - ڪڪائي - مڇيءَ جي ڏپ - چٽ - بوءِ - ڪرنپ - ڏپ - مڇيءِ پلي يا گوشت جي بانس - ڪني بانس - ڏپ. گندگي - ڪچرو - گند. تمام سنهي مڇي. نشي ۾ چُور. (ت). تُلهو.
- كِكاڻُ: ث. بدبوءِ - بانس - چٽ - عفونت - ڏپ - ڪرنپ - ڪِك.
- كِكائِيُ ع كِكائِيُونُ: ث. بانس - چٽ - بدبوءِ - ڪرنپ - ڏپ - كِكاڻَ - ڪك.
● كُكَتَ ع كُكَنُ: ث. خبر - واقفيت - جاڻ - سڌ - سماءُ. (ت). آڻ جي ڪاوڙ. (ل).
● كِكارِيُ ع كِكارِيُونُ: ث. گدڙ جي اوناءِ - آوناڙ - دانهن - رڙ - واڪو گدڙ جو.
● كُكاڙِيُ ع كَكاڙِيُونُ: ث. ڇڇ.
● ككاڙِيُونُ كَتِيَنُ: شڪست فاش ڏيڻ - هيسائڻ - وڙهڻ.
● كَكَرُ ع كَكَرُونُ: ث. زهريلي جيت جو قسم. ڏينهو جهڙو زهري جيت پر آن ڪان ننڍو ٿئي - ڏينهو - چيلاٽو - ككري. چيلاٽن جو ڇٽ - مانارو (ككر جو). ڏينهن جو ڪتڪ - ميڙ - ڏڻ - لشڪر. (اسم خاص). ذات جو نالو. وڻ جو هڪ قسم.
- كَكَرَ ۾ جِنِبُوُن آچلنُ: فساد مچائڻ.
- كَكَرَ ۾ كَڙَوُ هَٽَنُ: جهيڙو جاڳائڻ - معاملو ڪرائڻ - چربي يا لچ کي چيڙڻ - ڏڪائڻ - جاڳائڻ - چيڙڻ - چيڙائڻ - ڪپائڻ - ڪجائڻ - سندائڻ - هلاڪ ڪرڻ - دق ڪرڻ - ڪٽ ڪرڻ - جندڪائڻ - ورچائڻ - چنبڙڻ - بيزار ڪرڻ - پريشان ڪرڻ. شروع ڪرڻ - برباد ڪرڻ.
● كَكَرُ: اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه.
● كُكَرُ ع كُكَرَ: ذ. ڪاري جي مڇيءَ جو قسم. هن جا ٻہ قسم ٿين: هڪ ككر، ٻيو ٻاجو ككر، آهو رنگ جو اڇو ۽ سِرَ تي ننڍڙا ڪنڌا ۽ سنهرا چلر، ويڪرو ڏڳهو هيڏو پڇ - قد اڌ فوٽ ڪان ڏيڍ فوٽ تائين، وات ويڪرو ۽ پڇ سنهون.
● كِكِراتُ ع كِكِراتَ: گدڙ جي آونائي جو آواز - گدڙ جي آوناڙ.
- كِكِراتَ كَرَنُ: گدڙ جو ڪوڪڻ - گدڙ جو آوناڙ ڪرڻ. ڪنهن ڪم ڪان نٽائڻ لاءِ بهانو ڪرڻ - اڙڪل ڪرڻ. وڙهڻ - خرابي ڪرڻ. اجائي ڪوشش ڪرڻ - پنهنجي ڪالهہ مڇائڻ لاءِ بي فائدي ڪوشش ڪرڻ.
- كِكِراتِيُ ع كِكِراتِيُونُ: ث. صفت. گدڙ يا بگهڙ جي آوناڙ.
● كَكِراڙِيُ: ث. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كَكِرِيُ ع كَكِرِيُونُ: ث. وڻ جو قسم. هڪ لڪلڪدار ميوو جهلينڊ وڻ - ڪيدوڙي. مڇ جو هڪ قسم. (اسم خاص). تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه.
● كُكَرِ هاهُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي ۾ هڪ ديهه.

Gul Hayat Institute

● كيكڑات ع كيكڑات: ذ. گدڑن جي وڑهڻ جو آواز.
● ككڑو ع ككڑا: ذ. پيرُ وغيره جو اندريون ڀڄ - ڏڏڑو - ڏڏڑو. انب جي ككڑي - ككڑي - پتو - كوتلو - كوئيرو.
- ككڑي ع ككڑيون: ث. كارڪ جي ككڑي - ككي - كوكي. صُوف يا سنگتڑي جو اندريون ڀڄ - انب جو كوتلو. لهسُوڑي - گيدُوڑي.
كيكس ع كيكس: ذ. مڪر - فريب - چند - حيلو - ترڪت.
● ككڻ: مصدر. آلتي ڪرڻ - قئي ڪرڻ - اوچارو ڪرڻ - اوڪارا ڏيڻ.
● ڪڪڻ: مصدر. هُرڻ - معلوم ٿيڻ - سُجهڻ - ياد هئڻ - دل سان لڳڻ - ٽورو ياد اچڻ - ياد گيري دل ۾ لڳڻ - دل ۾ ڇُهڻ - سمجهڻ - جاڻڻ. (ل). گُڙڻ - وڑهڻ جو نمونو اختيار ڪرڻ.
"تون هاڻي ڪُڪڻ ڀيو، آءٌ انهيءَ کي جاڻان ٿو".
● ككو ع ككا: ذ. صفت. بيڪار ماڻهو - ڪنهن نه ڪم جو - نڪار ماڻهو. دٻاءُ - ڏڪو - دَهمان - چمت - رعب.
- ككو ٻڌڻ: هرو پرو دَٻائڻ - هيسائڻ - ڪُوڙا ناهڻ ناهڻ.
● كيكو ع كيكا: ذ. صفت. بدبُودار - گندو - بانسدار - چتارو - نرڪي - زحمتي - مڇيءَ جي بانس وارو - ڪينو. چڊو. (ث). (ث. كيكي ع كيكيون).
- كيكو و كو ع كيكا و كا: ذ. صفت. شرمندو - هڪو بڪو - حيران - ششدر - پريشان - گهبرايل - ويچون ويڙ - بتليل - بي خبر - منجهيل - شڪي ٿيل. پنڌ - چتُ.
- كيكو و كو ٿي وڃڻ: هوش حواس وڃائي وهڻ - حال ڪان بي حال ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ - سُنجهي پوڻ.
- كيكو و كو هُئڻ يا ٿيڻ: شرمسار ٿيڻ - سُنجهي پوڻ.
● ككوٽ ع ككوٽا، ككوٽون: ذ. ث. صفت. پوڙهو - ڪُراڙو - جهُور - پُڍو. (ث). پوڙهيءِ - ڪُراڙي - پيرسن.
- ككوڙ ع ككوڙ (ڪ): ذ. پوڙهو - ڪراڙو.
● ككي ع ككيون: ث. كارڪ يا ڪنهن ٻئي ميوي جو اندريون سخت ڀڄ - ككڑي - ڪڪڑي - ڪارڪ جي ككڑي.
● كيكي ع كيكيون: ث. صفت. خراب - بدبوءِ واري - چتاري - ڪني بانس واري. (اسر). مڇي.
- كيكيءَ كوڙ: مڇيءَ جي ڪني بانس - بدبوءِ - چتَ.
● ككڙ ع ككڙ: ذ. صفت. تمام پوڙهو - جهُور - ڪُراڙو - ڪٻڙ.
● ككول و دِيا: آڪاسي نروار يا علم هيئت.
● ككڙ ع ككڙ، ككڙون: ذ. ث. (سن. ككڙ = ننڍي ترار). ڳڙڳ - تراڙ - تلوار - ترار - ڪڙڳ - ڪنو
"و ڏڙا ككڙ ڪڙ ڪائي، وڃي جنت جوان گڏ يا" پڪيءَ جو قسم - ڏنڊ جو ڏکي (ٽيٽي جو قسم، ڏنگون، ڳڇي ۽ ڇُهنب ڏگهيون، ٻُڏي ميرانجهڙي ۽ ٻيٽ اڇو). (صفت). پوڙهو - پيرسن - پير مرد - ڪڙڪ. (ث). مڇيءَ جو هڪ قسم.
- ككڙ ڪائي: مفت جو ڏڙ ڪرڻ - مفت ڪائڻ تي هيرڻ.
- ككڙمار ع ككڙمار: ذ. صفت. ككڙ ڪ مارندڙ - تلوار هلائيندڙ - جوانمرد - بهادر - دلير - بانڪو - جوڌو.
- ككڙمارو ع ككڙمارا: ذ. صفت. (سن. ككڙ = ننڍي ترار + مر = مارڻ). بهادر - دلير - بانڪو - مردانو - جوانمرد - هيسٽوان - جوڌو - سُور و ويرُ - نايڪ - ويرُ - پهلوان - بلوان - بٽلي - بليارو. (اسر خاص). گڇهه پڪي سانباهو - تياري - سٽبت.
● ككڙائي: اسر خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كنگهنير: اسر خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● ڪنڊل ع ڪنڊل : ذ. ڪيچ - فائدو - مٽو - سُٽي ڪمائي.
- ڪنڊل مارڻ : فائدو پرائڻ - نفعو ونڻ - سٽي ڪمائي ڪرڻ - مٽو هٿ ڪرڻ.
● ڪنڊو ع ڪنڊا : ذ. ڇڀيءَ جو هڪ قسم - (بنا چارن جي، ڪنڌا وڏا ٿينس، ۽ ڪنڌا ڪلين کان ۽ هڪ ٻنيءَ تي، ڊيگهه ۱ ڪان ۲ فوٽ، تور ۲ يا ۲½ سير ٿئي) - رڙو.
- ڪڇي سان يقين شاهه ٿيڻ : بي زوري سان طاقتور ٿيڻ.
● ڪنڊو : ذ. صفت. چيڙاڪ - جوشيلو. ڇو "خوش ٿيو وينو ڪلندو ڪڇو" (جملو. ل).
● ڪنڊي ع ڪنڊيون : ث. (سن. ڪڪڪ = ڪِلنّ). ناچ جو هڪ قسم - منهن جو ناچ جنهن ۾ مٽو چرندو ڦرندو رهي. جاڙي ڏکائي هڪڙي خاص قسم جي آواز ڪيڻ جو نمونو - اجائي بڪ. مسخري - مشڪري - خوشي - سرهائي - روشو - تماشو.
- ڪنڊيون مارڻ : خوشي ڪرڻ - شادماني ڪرڻ - ڏسي ڏرڻ - وهسڻ - خوش ٿيڻ - گد گد ٿيڻ - سرهو ٿيڻ - چاتي ڏرڻ - مرڪڻ - جشن ڪرڻ - ڪچون ٽوڪڻ - بغلون هٽڻ.
- ڪنڊيو هٽڻ : موجون ڪرڻ - خوش رهڻ. بي فڪر رهڻ - ري ڪٽيءَ گذارڻ - آرام سان رهڻ - ڪچون ٽوڪڻ - بغلون ٽوڪڻ - خوشيون ڪرڻ.
● ڪنڊ ع ڪنڊون : ث. (سن : ڪنڊ. سن. ڪنڊ = چال - ڪنڊ) بدن جو مٿيون پوش - چمڙي - چمڙو - چم - چوڙو - چوڙي - پوست - ڪوپو - اڏوڙ - چوڏو - چيل (وڻ جو) - چلر - چلتو - تهه - ٻوهه - ڍهي - ٻهي - ٻُري (ٻاجهري جي).
- ڪنڊ آتارڻ : ڪٽلڻ - ڪل لاهڻ. سزا ڏيڻ - جت ڪرڻ - لاڪ لاهڻ - ڏاڍي مار ڏيڻ - پڇ ڪيڻ - سٽڻ - ڏاگورڻ - ڪٽڻ - عقوبت ڪرڻ.
- ڪنڊ آڏيڙڻ : سخت مار ڏيڻ - سخت تڪليف ڏيڻ.
- ڪنڊ اندر گهيڙڻ : سئي هٽڻ - اندر وجهڻ - انجيڪشن ڪرڻ.
- ڪنڊ پٽ ڍڇڻ : ڏاڍو ڍڇو هٽڻ.
- ڪنڊڙ ع ڪنڊڙ : ذ. صفت. ڪل وارو - خالي - پورو.
- ڪنڊڙ ع ڪنڊيڙ : ڪنڊن جو واپار ڪندڙ.
- ڪنڊيڙي ع ڪنڊيڙيون : ث. ڪنڊ - چمڙي - چمڙو - چم - جلد. (پاڻي جي) پکال - سانداري - نندي مشڪ.
- ڪنڊ سُڪنڻ : آپرو ٽيڻ.
- ڪنڊ ڪاڙو ع ڪنڊ ڪاٽا (ل) : ذ. سڙيل چمڙيءَ وارو. بي ترس - شوخ - ظالم - ڪنور - سنگدل - بي رحم.
- ڪنڊ لاهيڻ : ڪنهن به جانور جي ڪل لاهڻ. مار ڏيڻ - سزا ڏيڻ.
- ڪنڊ ۾ مستُ هُجڻ : پنهنجي دل ۾ خوش هجڻ - پنهنجي موجوده حالت ۾ مگهن رهڻ.
- ڪنڊ ۾ هڏا وجي رهڻ : گري ڪنڌا ٿي وڃڻ - بيماريءَ جي ڪري تمام هيٺو ٿي وڃڻ - اڌ ساهه باقي رهڻ.
● ڪيل ع ڪيلون : ث. (سن. ڪيليڪا < ڪڪڪ = ڪِلنّ). ٿهڪڙو - ٿهڪ - ٿهه ٿهه - ڪِلڪو - هاسي - مرڪ. خوشي - راحت - سرهائي - مزو - قرار - آنند. منهن ۾ سرهاڻ - مشڪ - پاپوهه. چرچو - گهبو - خندو - چٽر - ٺٺولي - رڙنشو - هنسي - ٺٺي - مذاق - ٽوڪ - خنده زني.
- ڪيلارو ع ڪيلارا : ذ. صفت. ظرف. ڪلائيندڙ - مزي جهڙو - ڪلائتو - ڪل جهڙو - ڪل جي ڳالهه. ڪلڻو - ڪلندڙ - مشڪندڙ - مرڪندڙ - ڪل منهون - خوش - سُهڻو. جنهن تي ڪل اچي. بيهودو.
- ڪيل خُوشي ع ڪيل خوشيون : ث. وندر - پوڳ شوڳ - چرچو - مسخري - ڪل ڪاپاري - ورونهه - رڙنشو - مزو - تماشو - گمت - رهسو - پوڳ - ڪل پوڳ - لٽڪو - رنگ - محفل - مجلس.
- ڪيل خوشيءَ ۾ : رضامنديءَ سان - ازخود - پاڻيهي - خود بخود - پاڻمرادو.
- ڪيلر ع ڪيلر : ذ. صفت. جيڪو گهڻو ڪلي - چرچائي - مسخرو - پوڳائي - خوش طبعيت - مرڪندڙ - مشڪندڙ - ڪاندڙ.

Gul Hayat Institute

▬ كِلِكارَ ج كِلِكارُون: ث. كل- گهٹي كل- گل جو آواز.
▬ كِلَ كرائِڻ: چڑ كرڻ- توكائڻ- (پاڻ تان ماڻهو) كلائڻ.
▬ كِلَ كَرَڻُ: چرچو كرڻ- مذاق كرڻ- چڑ كرڻ- ٽوڪ كرڻ.
▬ كِلِكو ج كِلِكا: ذ. صفت. (زور سان) كِلَ ٽهكڑو- ٽهه ٽهه- هاسي- كِلَ پوگ- هَسُكو- پوگ شوگ- چرچو- مُشڪ- ٻَهڪ- مُرڪ. گُجهي كِلَ- دَبيل ٽهكڑو.
▬ كِلَ كاپارِي ج كِلَ كاپارِيُون: ث. كِلَ جي گالهه- گهٽيو- چرچو پوگ- پوگ شوگ- وِندر. ٺٺولي- كِل- چڑ- مسخري. لاڇ- لٻاڙ.
▬ كِلَ كِلَ: كِلكو- ٽهڪ- ٽهكڑو. مشڪ- مُرڪ- ٻَهڪ. پوگ- مسخري- چرچو. دوستيءَ جو ناتو- دوستي- سِڪ- آشنائي- محبت.
▬ كِل مُكَ ج كِل مُكَ: ذ. صفت. خوش طبعَ- كِلَ مُنهن.
▬ كِلَ مُكو ج كِلَ مُكا: ذ. صفت. كِلَ مُنهن- كِل منهون- كلمڪ- پوگائي- چرچائي- مُرڪٽو- مُشڪٽو- خوش مزاج.
▬ كِل مُنهُنَ ج كِل مُنهَنَ: ذ. صفت. مُشڪٽو- مُرڪٽو- خليق- رِلٽو ميلٽو- كِلٽو- كِلَ منهون- خوش- سُهجو- كِلائيندڙ- فرحتي- خوش مزاج- خوش طبع.
▬ كِلَ مُنهُونَ ج كِلَ مُنهان: ذ. صفت. خوش مزاج- مُرڪٽو- مُشڪٽو.
● كَلاوَتُ ج كَلاوَتَ: ذ. مُنڊ- شروعات- ابتدا- اوائل- بنياد.
● كَلائِڻُ: مصدر. كَلَ لهرائڻ.
● كِلائِڻُ: مصدر. هَنسائڻ- ٽهڪ ڏيارڻ- خوش كرڻ- راضي كرڻ- مشڪائڻ- مرڪائڻ.
▬ كِلائِيتو ج كِلائِيتا: ذ. صفت. كِلندڙ- مشڪندڙ- مرڪندڙ- موهيندڙ.
▬ كِلائِيندَڙُ ج كِلائِيندَڙَ: ذ. صفت. جيكو ٻئي كنهي كِلائي- خوشيءَ ۾ آڻيندڙ- مُرڪائيندڙ- مُشڪائيندڙ- مسخرو- پوگائي- چرچائي- كِلٽو- خوش طبعيت- مزيدار- كِلائيتو- وِندرائيندڙ- رَوُنشائي- خوش كندڙ- راضي كندڙ. سڄي جهڙو- كِلَ جهڙو- كِلارو. عجيب- حيرت جهڙو.
● كَلَهِلِي: ث. ڦَڙڦوت- ٽاكوڙو- پاڄ- هاءِ گهوڙا- مانڊاڻو.
▬ كَلَهِلِيَ مَچِيَ وَڄَڻُ: ڦڙڦوت پئجي وڃڻ.
● كَلائِڻُ: مصدر. كولڻ جو ڪم كرائڻ- كولرائڻ- كَلَ كرائڻ.
● كَلَٽَرُ ج كَلَٽَرَ: ذ. اسم. پراڻي جُتيءَ جو پادر- ٽوگرو- گهيٽلو- گُسيٽَرُ- سُكل موچڙو.
● كَلَٽَرُ ج كَلَٽَرَ: ذ. (سن. كَل) پراڻو جُوتو- جهونو بُوٽ يا جُتي- اڌما جُتي، جيكا گهلي گهلي هلائجي- چِيتَرُ- ٽوگرُ- ٽوگرو- كَلَٽر- بُوٽ- جُوتو.
● كِلَ پَتِي: كوڏين سان راند كرڻ جو هڪ قسم.
● كَلَپَتَرُ ج كَلَپَتَرَ: ذ. صفت. بي هِمتُ- ڪمزور- بزدل- گِيدي- ڊرپوڪ.
● كَلَٽُو ج كَلَٽا: ذ. صفت. شِفافُ- بَكندڙ- آوجل- نرمل- صاف- ترپارشَروُ- پارد رشڪ.
● كَلَرُ ج كَلَرَ (ث): ذ. جهيڙو- فساد- رڳڙو- ٽنٽو.
● كَل رائِيُ ڏَرُ: اسم خاص. تعلقي عمركوٽ ۾ هڪ ديهه.
● كَلُووُ (ث): ذ. آڻ جي پنڌ هلڻ جو هڪ نمونو.
● كَلِيرِيُو ج كَلِيرِيا (ث): ذ. تماڪ ركڻ جي چَمَ جي گوڙي.
● كَلِيڙِيُونُ: ث. نندي مشڪ- سانداروـ پخال- كَل.
● كَلَقَرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● كَلقورُ: اسم خاص. پوتي جو هڪ قسمُ جنهن جا پن ۽ كانيون دوا جي ڪم اچن- كلقورو.

Gul Hayat Institute

● ڪنڪ ع ڪنڪَ (ث): ذ. ڏاريو - اوهرو.
● ڪِلُڪوڙِيُ ع ڪِلُڪُوڙِيُون (ل): ث. وڻ تي چڙهندڙ هڪ ننڍي جانور جو قسم - نوريڙو.
● ڪِلُ ڪِلُ: گهڻي - ڪل - ڪڙ ڪڙ - ڪلڪل - ڪروڌ. وسوسو - وهم - گمان.
● ڪَلَمُ ڪَلاَ: ذ. ظرف. ظاهر - پڌرو.
● ڪَلَڻُ: مصدر. جانور جي جسم تان چمڙو لاهڻ - ڪل آتارڻ - چمڙو لاهڻ چر - گوشت کان ڌار ڪرڻ - چوڙو لاهڻ. مارڻ - ستڻ - ڪٽڻ.
● ڪِلَڻِ: ث. اسم خاص. جوار جو هڪ قسم.
● ڪِلَڻُ: مصدر. (سن. ڪٽڪٽڪ = ڪِلَڻُ). ٺهڪ ڏيڻ - خوشي ڪرڻ - مرڪڻ - مشڪڻ - خوش ٿيڻ - سرهو ٿيڻ - راضي ٿيڻ - نهال ٿيڻ - پرسن ٿيڻ. ٽوڪ ڪرڻ - خنڊا ڪرڻ - چٽر ڪرڻ - هاسي ڪرڻ - مسخري ڪرڻ - ٽوڪبازي ڪرڻ.
- ڪِلَڻائي ع ڪِلَڻايُون: صفت. خوشي - مزو - فرحت - وندر - رؤنشو - ڪل خوشي - رهسو. (ڪِلَڻ جي) عادت - مشڪ - مرڪ.
- ڪِلَڻُو ع ڪِلَڻا: ذ. صفت. مشڪڻو - مرڪڻو - خوش طبع - هسڻو - ڪلندڙ - ڪل منهون - خوش - مُهجو - ڪلمڪ - ڪل منهن - ڪلائيندڙ - مزي جهڙو - ڪلارو - ڪلائتو - چرچائي - چرچي جو.
- ڪِلِيُ ڪِلِيُ آوندو ٽي پَتوَڻُ: ڪلي ڪلي ڪيرو ٿيڻ - ڪلي ڪلي آڏ مڙو ٿيڻ - تمام گهڻو ڪلڻ - ڪلي ڪلي ساڻو ٿيڻ.
● ڪَلَڻُ: مصدر. (سن. ڪَشْرُ > ڪَرَنِيُ = ظاهِرُ ٿيڻ). پتجڻ - ڪلي پوڻ - ٽڙڻ - مڪڙي جو گل ٿيڻ. پڌرو ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ - آپتجڻ. وڌڻ - ويجهڻ. ڳنڍ چڙڻ - رسي جو آپتجڻ. ويڙهيل شيءَ جو پڌرو ٿيڻ - روشن ٿيڻ - معلوم ٿيڻ - پڌري پٽ ٿيڻ - نظاري آڇڻ. ويڪرو ٿيڻ - ڪشادو ٿيڻ - آڪلجڻ - چڙڻ - ڏيرو ٿيڻ - چٽڻ - گهر گهلو ٿيڻ - ڦلهڙو ٿيڻ - چڙواڳ ٿيڻ - آزاد ٿيڻ. هلڻ - هلي وڃڻ - عام آشڪار ٿيڻ - عام ٿيڻ. خراب خوار ٿيڻ - ڏنو ٿيڻ - (ڪلڻ) هاب ٿيڻ - قائل (ڏڪڙُ) - ظاهر ٿيڻ (لڇائي) - پڌرو ٿيڻ - (پڙڻ) - ظاهر ٿيڻ (ڳُجهه) - ڳالهه واشگاف ٿيڻ. صفا ٿيڻ - صاف ٿيڻ - چگو لڳڻ - ٺيڪ بيهڪ وڻڻ - مڙو ٿيڻ (آواز) - سريلو ٿيڻ - چمڪڻ - چلڪڻ - تجلو ڪرڻ - جوپن نڪرڻ - نڪار ڪيڻ - (منهن ۾) لالائي اچڻ. شروع ٿيڻ - قائم ٿيڻ - سيڻ. آپتيل ٿيڻ - پٽڻ. خاموشيءَ بعد ڳالهائڻ. واءُ جو لڳڻ. آسمان ڦڪرو ٿيڻ.
- ڪِلُوُ پاڻِيُ: پلر جو پاڻي - مينهن جو پاڻي بمقابل بدل پاڻي.
- ڪَلَڻي منهن ڳالهائڻ: ظاهر ظهور ڳالهائڻ - سڻين سڌي ڳالهه ڪرڻ - به چاپڙو نه ٿيڻ - دل ۾ دغا نه رکڻ.
- ڪِلِيُ پَتوَڻُ: راز ظاهر ٿيڻ.
● ڪَلِيَلُ ع ڪَلِيَلَ: ذ. صفت. آپتيل - پتيل. ظاهر ظهور - پڌرو - ظاهر. تڙيل (گُلُ) - پري (ڪچهري) - عام (مجلس) - چالو (حساب). خلاصو - ڪشادو - وسيع - ويڪرو - فراخ - موڪرو - چوڙو.
● ڪِلِيَڙِيُ: اسم خاص. زناني سٽ جي ڪپڙي جو هڪ قسم، جنهن تي قُلن جي نموني وانگر تيڙيل جدا جدا رنگين جا پٽا هجن جي گهٽا ڏسڻ ۾ اچن.
● ڪَلُوُ ع ڪَلا: ذ. (سن. ڪَهُ. ڪَلَ = جُتي) جُتيءَ جو هڪ پاد ر - موچڙو - پاد ر - جُتي - سَپاتُ - چمپل - چاڪڙي - ڪَرڪَٽ - پَڀ رکڻي - ڪِلتر - چٽر - نوگهرو - مارڪُٽ.
- ڪَلا ڪائِيُ: موچڙي سان مار ڪائڻ - جوتي سان مار ڪائڻ - موچڙا ڪائڻ - پاد ر ڪائڻ - جوتا ڪائڻ - نوگهرا جهلڻ - مار ڪائڻ - ڪُٽيڻ.
- ڪَلا ڪَلا ڪَرَنُ: دَبائڻ - ڪاوڙجڻ.
- ڪَلاَ هَٽَڻُ: موچڙي سان مارڻ - پادر هڻڻ.
- ڪَلُوُ ڪَٽَڻُ: مڙسي ڪرڻ - زبردستي ڪرڻ - پڪائي شروع ڪرڻ - سختي ڪرڻ - ڏاڍائي ڏيکارڻ - دٻاءُ رکڻ - د ڙڪا ڏيڻ - پختائي ۽ سختيءَ سان ڪم ڪرائڻ - جمت رکڻ. "ڪَٽَڻُ ڪَلاوُ تہ ٿي پَلوُ" (مثال).

Gul Hayat Institute

ـ ڪتلوُ ڪُوهڙ ۽ وڇهڻُ: جهيڙو شروع ڪرڻ- جهيڙو جوٽڻ - جهڳڙو ڪرڻ - وڙهڻ - دڙڻ. نافرماني ڪرڻ - چيو نه مڃڻ - چيو نه ڪرڻ - نه مڃڻ - بي ادب ٿيڻ - بي چيو ٿيڻ - نافرمان ٿيڻ - ڪنهن ڳ ڪرڻ ڪان انڪار ڪرڻ.

ـ ڪتلي ڪتلي ڪرَنُ: لعنت ڏيڻ.

● ڪتلوُ ٿيُ: ذ. اسر. هڪ قسر جو ميوو. (صفت). وڏي پيٽ وارو - گهٽو ڪائيندڙ.

● ڪِلُو لُ ع ڪِلُو لُ: ذ. (سن. ڪولاهَل) غوغاءُ - هَلُ غُلغُلو - ڪرڀل - آواز - ڪڙڪو - گهمسان - ختچر ڪتلو - گوڙ شور - ٻاڪر ڪُٽو - ڏمچر - هٽبس - ڏماموُ.

● ڪتلِيُ ع ڪتلِيُونُ: ث. (سن. ڪل) ٻاڻيءَ جي سانداري - نڌي حلال ٻڪر يا هرڻ وغيره جي ڪتلَ مان ناهيل ٻخال - مشڪ - سانداري - ٻخال - اوٺي.

● ڪتلِيٽوُ ع ڪتلِيٽا: ذ. اسر. چمڙ جي ڪوٽري - چمڙي جو نهيل ٿيلهو - (انگ) بنگ. ڪتل جو جُوتو.

● ڪتلِيچِيُ ع ڪتلِيچِيُونُ (ث): ث. چمڙ يا اڳڙيءَ جي ڪوٽري.

● ڪتلِيرُ ع ڪتلِيرَ (جبل): ذ. ڪِرڙ - ڪِريڙ.

● ڪتمُ: ذ. ڪيميا - تحمل - نيهائي - نِئڙت.

ڪتمُ ڪتمندن ڪتيو هارايو هوڏنُ"

(سامي).

● ڪِما ع ڪِمائُونُ: ث. (سن. ڪُشتَم = سَهنُ) معافي - بخشش - مهرباني - پنٺ - ڪيميا - آسراڻ - رحم - ٻاجهه - دَيا - ڪِرپا - احسانُ - ڪرُمُ. صبر - ڏيرج - صَبوري - تحمل - ٽامِرُ - ڪاندِ - تِتڪِشا - سَهن شِيلتا - برداشت. اِمدادي - مَدد.

ـ ڪِمانُ ع ڪِمائُونُ: صبر - تحمل.

ـ ڪِماوانُ ع ڪِماوانَ: ذ. صفت. ستار - دَيالُو - ٻاجهارو - رحمي - غفور - رحيم - ڪَريم - بخشڻهار. ڏيرجوان - صابر - صبرائتو - ڪتمندڙ - ڏيرائتو - بُردبار - صبر ڪندڙ - ڏيرج ڪندڙ.

● ڪتماچُ ع ڪتماچَ: ذ. ث. وڃت جو هڪ قسر. راڳ يا راڳڻي جو نالو. (هيءَ مَدرُ راڳڻي آهي، هن ۾ سڀ شُدّ سُرُ ٽين ٽين ۽ رات جي ٻئي پهر ۾ ڳائجي).

● ڪتمانُ: اسر خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه.

● ڪُمانُ: اسر خاص. هڪ ذات.

● ڪتماءُ: ذ. مُهلت - فُرصت - ويچو - عرصو.

● ڪتمتَ ع ڪتمتَونُ: ث. نياز - نِئڙت - تواضع. ڏيرج - ڪيميا - بُردباري.

● ڪُمُدانُ ع ڪُمُدانُ: ذ. فساد - جهيڙو.

● ڪُمُدَنَ ع ڪُمُدَنُونُ: ث. ڪاوڙ - شوخي.

● ڪُميروُ ع ڪُميرا: ذ. (ف. خُمره = پيالو. ع. خمر = شراب). مِٽيءَ جي نڌڙي برتن جو قسر - ٺڪر جي نڌي ڏڪي - ٻاڻي پيڻ لاءِ ٺڪر جو ٽانءُ - پيالو - ٽيبو - ڪُپو - ڪَرسو - جَمَنُ - آب خورو.

● ڪُميرِيُ ع ڪُميرِيُونُ: ث. اسر. ڪَبَر جو هڪ قسر.

● ڪتمُ: مصدر. (سن. ڪُشتَم = سَهنُ) نيمُ - نِئڙت ڪرڻ - ڪميا ڪرڻ - تَرسڻ - صبر ڪرڻ - تحمل ڪرڻ - ڏيرج ڪرڻ - ٽامر ڪرڻ. دير ڪرڻ - گيسرائڻ - لتمُ - ترسڻ - ٽيڪ - بيهڻ - ٽڙڻ - ٽمڻ - ٺهرڻ - سيڙڻ. (ڪوڏر سان زمين جو) ڪوڇجڻ.

ـ ڪتمندڙُ ع ڪتمندڙَ: ذ. صفت. ڏيرجوان - صابر - صبرائتو - ڏيرائتو - بُردبار.

● ڪتمندنُ: صبر وارن.

"چور ته لڳئي چاهه، ڪر ڪمندن ڪتيو"

(شاهه، ڪلياڻ).

ـ ڪتمِيجُ: ڪمڻ - معاف ڪرڻ - ڏوهه بخشڻ.

ـ ڪتميُ ڪائينُ: نئڙت سان وقت گذارڻ - نياز نئڙت سان رهڻ - حليمائي ڪرڻ - هيٺاهين ڪرڻ - نرمائي ڪرڻ - سانتيڪي نموني هلڻ.

● ڪِميا: ذ. (سن. ڪُشتَم > ڪشْما = سَهنُ، پرا. ڪتما، چتما) صبر - نياز - نئڙت - سَهن شِيلتا. معافي - بخشش.

Gul Hayat Institute

ـ ڪيميا وانُ ۽ ڪيميا وانَ: ذ. صفت. ڪميا ڪندڙ.

● ڪنَ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه.

● ڪنُ ۽ ڪنَ: ذ. (سن: ڪنٹُ = پيچڻُ). مانيءَ جو ٽڪر - ٽڪر - پورو - پورو - گيو - چوٽو - ماني وغيره جو آڏُ. (ظرف). اٽڪل - اندازا - اٽڪل رُوءِ - لڳ - پڳ - ڏاري - ٽورو اڳتي - ٽورو پوءِ - قريباً (جيئن ستَوُ ڪنُ يا سير ڪنُ). انگن جو ميڙ ڏيڪارينڏڙ عدد مثلاً ڏهاڪو ڪن - وڌارو ڪنُ. آ ڪٽ. (سنديلو).

● ڪِنَ ۽ ڪِنُون: ث. صفت. (سن. ڪنا. ڪشڻ > ڪَشْنُ = پتلڪ) پلڪ - گهڙي - لحظو - سيڪنڊ - پل - دَم - ڪِنَ - ساعت - منٽ - ذرو دير - ٿوري دير. (ظرف). ٿوريُ دير ۾ - جهٽ - جلدي. چنڊ جي پهرين تاريخن مان ڪو ڏينهن.

ـ ڪِنَ ساعتَ: ٿوري دير - گهڙي - لحظو.

● ڪُنِ (ل): ث. آها زمين جنهن ۾ پير اندر هليو وڃي - واريائي زمين. مثلاً "رستي ۾ رڳي ڪُنِ آهي، گهوڙو تڪو هلي نٿو سگهي".

ـ ڪُنُ ۽ ڪُنَ: اسم خاص. سمنڊ جي مڇيءَ جو قسم.

● ڪتاجُ ۽ ڪتاجَ: ذ. صفت. نقصان - خرابي - خلل - ٽوٽو - ڇيهو. (ت - مشتاق).

● ڪُنامُ ۽ ڪُنامَ (ت). ذ. صفت. فساد - جهيڙو - رڳڑو - جهڳڑو - خنام. (مشتاق).

● ڪنبُو ۽ ڪنبا: ذ. اسم خاص. ڏينڊ جي پکيءَ جو قسم.

● ڪنبيرو ۽ ڪنبيرا: ذ. اسم. خميرو.

● ڪنبيون: انگ Mushrooms, Fungsu

● ڪنٽپُ ۽ ڪنٽپَ: ذ. پکيءَ جو آهو عضوو جو ان کي آڏامڻ ۾ مدد ڏئي - پرُ - پنک - ٻچُ - ڪنپ جو قلم - ڪاني - سوئو.

ـ ڪنيڑُ ۽ ڪنيڑَ: ذ. صفت. ڪنين وارو - پرن وارو - پکن وارو - ٻجن وارو - ٻجر.

ـ ڪنيرُو ۽ ڪنيرا: ذ. پکڙو - ڪنيڑاتيُ (سڃيُ جي).

ـ ڪنيڑُ ۽ ڪنيڑَ: اسم. پکيءَ جي هڪ پاسي جو پرُ - ڪنيڑاتي - ڪنپ.

ـ ڪنيڑاتيُ ۽ ڪنيڑاتيُونُ: ث. پکيءَ جي هڪ پاسي جو پرُ - پکيءَ جو هڪ عضوو - ڪنپ - پنڪ - پرُ - پک - ڪنيڑ - ٻانهن - بازو - بال. مددگارُ.

ـ ڪنٽپَ ڪنيڑاتيُون پنڻُ يا ڪوهيڻُ: نستو ڪرڻ - زور ڀيڙ - ٻيوس ڪرڻ - مجبور ڪرڻ - لاچار ڪرڻ.

ـ ڪنيڑاتيُونُ ساهيڻُ: ڪجهه طاقت سارڻ - آڏامڻ جي ڪوشش ڪرڻ.

ـ ڪنيڑَن کي باهه لڳڻ: ڪاوڙ ڪرڻ - هيسائڻ.

ـ ڪنيڑوُ ۽ ڪنيڑا: ذ. اسم. پکڙو - ڪنيڑاتي - پر - نيڊو ڪنپ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

ـ ڪنيڑيُونُ ڪوهيڻُ: سخت مار ڪيڻ. ڪاوڙجڻ - تيز ٿيڻ.

ـ ڪنٽپَ سِرُ ڪائيڻُ: تياري ڪرڻ - سنبت ڪرڻ - روانو ٿيڻ.

ـ ڪنٽپَ سوُرَڻُ: ڪنپ سهيرَڻ - تياري ڪرڻ - ڪنپ سرڪائڻ.

ـ ڪنٽپَ ڪوڙَڻُ: منسوخ ڪرڻ - رهڻ - جاءِ ڪرڻ.

ـ ڪنٽيَنُ ڪنُوُ ۽ ڪنٽين ڪنُا: جنهن جا ڪنپ ڪنڀل هجن - بي طاقت - ڪمزور - نيٽلُ - ضعيف.

ـ ڪنٽپَن ڪي رَتُ نه لائيڻُ: ڏک ۾ شريڪ نه ٿيڻ.

ـ ڪنٽپَ نه هُنڻُ: پهچ نه هُڻ - وسعت نه هُڻ - هٿ پهنڊي نه هُڻ - ڏن دولت نه هُڻ.

● ڪنٽپُ ۽ ڪنٽپَ: ذ. (من. ڪنٹُبَ) ڪنيءَ جومير ڪپڙن ٺهڪائن جو ڪورو - آهو ٽانءُ جنهن تي ميرا ڪپڙا گڏي گرم ڪرڻ لاءِ چاڙهجن - ڪنيءَ جي ڪپڙن ڪاڙهڻ جي ديگ - ڪپڙن ڪاڙهڻ جي بني - ڪني جي نانڊَ يا نادي جنهن تي ڏوئڻ

Gul Hayat Institute

كان اڳي ڪپڙا آپ مُ مُ سيڪجن- ڏوڀين جو ڪوڙيل ٽِيڻُ جنهن مُ ڪپڙا رڌجن- هڪ وڏو پيٽُ جنهن مُ ميرا ڪپڙا وڃهي باهه تي رکجن- بني. جيٺ مهيني جي ١٣ تاريخ جو ڏينهن جنهن تي هندو زالون پوڄا پاڻُ وغيره ڪن. ڪڪ يا سارين جي ڪچي فصل جي پَلُ لڻڻ واري حالت- ساريون جن جو ڪچيءَ مُ ٽورو مٽيون حصو لڻجي- پليءَ پوڪ جون چوٽيون- لڙيل پوڪ جو واڌارو- سارين جي پوڪ جي آها منزل جڏهين تيڪلا وڏا ٿِن ڪيڻ. جوَ ۽ ڪڪ پلا ٿيندا آهن تہ مٽان لٽندا آهن.

▬ ڪُنيِياڻيُ: ڪپڙن جي ڏُڌارڻِي.

▬ ڪُنيِپُ چارَهتُ: ڏوبيءَ جو ميرانُ ڳارڻ لاءِ ميرن ڪپڙن کي ديگ مُ وڃهي باڦ تي رکڻ.

▬ ڪُنيِپُ ڪتَرَنُ: ڪاڻن ڪاڻ سواءِ فقط سنگ لڳَڻ.

▬ ڪُنيِپُ لڳَڻُ: پلي پوڪ جا ڦِن لڳَڻ.

▬ ڪُنيِپُ واءُ: پاڻي پيڻ ڪري اڻ جي پيٽ جو واءُ سان پرجي وڃڻ.

● ڪُنيِاتُ: ث. هڪ راڳڻي ۽ سُرُ جو نالو. عورت جو پيار جو نالو- ڪُنياتڙي. اڇاڻ- چنڊ جي روشنائي- چنڊ جو سوجهرو. (اسم خاص). هڪ شهر جو نالو. هڪ ڏيهي رياست جو نالو- (گجرات جي آلهندي طرف، اصل نالو "ستمياوت" يعني "ٽنب وارو" ڇو جو مهاديوَ کي ٽنب جي صورت وارو ديوتا سڏيو اٿن).

▬ ڪُنيِياتڙِيُ ج ڪُنيِياتڙِيُونُ: ث. هڪ راڳڻيءَ جو نالو. پياري محبوبہ- سڄڻ- معشوقہ- جانب- پياري- دلبر- پريتما (عورت).

● ڪُنيِاتُ ج ڪُنيِاتَ: ث. هڪ راڳ ۽ راڳڻي جو نالو.

● ڪُنيِائِيُ: مصدر. ڪٽائڻ- ڇڄائڻ- ڇڄارائڻ- ٻُرو ڪرڻ.

● ڪُنيِٽُ ج ڪُنيِٽَ: ذ. اسم. ڏاند جي ڪچيءَ جي مٿان وڌيل گوشت جو حصو- ڪُنيِٽ- ڪُونهٽُ.

● ڪُنيِٽَرُ ج ڪُنيِٽَرَ: ذ. مٽي مُ پيل غليظائي- گندُ.

● ڪُنيِٽڑا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي آباوڙي مُ هڪ ديهہ. هڪ شهر جو نالو. جيت جو هڪ قسم.

● ڪُنيِٽڑَ نائڪَنُ: اسم خاص. تعلقي ڪڇ مُ هڪ ديهہ.

● ڪُنيِٽڑُو: اسم خاص. پرت جو هڪ قسم.

● ڪُنيِٽڑُوُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري سڪرنڊ ۽ بدين مُ هڪ ديهہ.

● ڪُنيِٽڑِيُ ج ڪُنيِٽڑِيُونُ: ث. ٻانهن- بازوُ. پرُ- ڪنيڑاڻي. برساتي جيت جو هڪ قسم. (اسم خاص). تعلقي ساماري مُ هڪ ديهہ.

● ڪُنيِٽڑِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪُنيِٽڑِيُونُ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد مُ هڪ ديهہ.

● ڪُنيِٽَلُ ج ڪُنيِٽَل (ث): اسم. پڪيءَ جو آڪيرو.

● ڪُنيِٽَنُ: مصدر. ڪنيي وڻي اڇڻ- زبردستي آڙڻ- زوري ڪٽي اڇڻ- ڏاڏائيءَ سان وڻي اڇڻ- ڪاهِڻ- جهلي وڃڻ. تڪڙو وڻي وڃڻ- آڏائي وڃڻ- جهٽي اڇڻ- جهپڻ.

▬ ڪُنيِٽي ڪُنيِٽَنُ: قابو ڪري ڪٽڻ.

● ڪُنيِٽُ ج ڪُنيِٽا: ذ. ڪوٽي- ڪنيي (ڪاڻ جي).

▬ ڪُنيِٽيُ ج ڪُنيِٽيُونُ: ث. ڪنيو.

● ڪُنيِٽُ ج ڪُنيِٽا: پاٽيءَ جي پڪيءَ جو هڪ قسم (قد مُ بدڪ جيڏو ٽُئي). (اسم خاص). ٽر مُ سينگهواڙن جي هڪ ذات. (ث). ڪُنيِيءَ جو مذڪر. ٽرُ ملڪ مُ پيدا ٿيندڙ پاڄيءَ جو هڪ قسم. جوپائي مال جي ڪنن مُ ڏنل چير يا ڇهڪ- ڪڪرُ.

● ڪُنيِٽُوُتيِ ج ڪُنيِٽُوتيِونُ (ث): ث. هلڪڙي- هلڪي- سُوڪيمَرُ.

● ڪُنيِٽُورُ ج ڪُنيِٽُورَ: ذ. اسم. ڪُهنبي رنگ سان مشابهت رکندڙ جانور جو هڪ قسم.

● ڪُنيِٽُورِيُ: صفت. ڏُهرو- آيرو- ضعيف- نبل- ڪمزور- لاغر- هيڏو- دربل.

ـ ڪنڊيُورِي ٽِيٽ: ماٹھوءَ جو ڪارو ۽ ڏهرو ٽِيٽ ـ بيماريءَ سبب سنهڙو ٽِيٽ ـ آپرو ٽِيٽ ـ ضعيف ٽِيٽ.

ـ ڪُنڊِيُ ع ڪُنڊِيُون: ث. اسم. (سن: ڪُنِيِ. ف. ساروغ). برسات ڪانپوءِ واريا‌سي زمين ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ قسم جو اڇو ٻوٽو (پاڇيءَ جي ڪَم اڇي ۽ سندس نپوڙيل پاڻي اک ۾ پيل ڦلي جي ڪم اڇي). قدرتي خشڪ اڇو قل ـ زمين جي اوپرڙ ـ سُپڙو ـ پُنڌقوڙ ـ ڦُنگِيُ ـ پٽ پوٽي ـ آٽوبَرُ.

ـ ڪُنڊِيُ ڏِيَنُ: ڪاري واءُ جي بيماريءَ سبب ڪن جي چوٽي وڍڻ.

● ڪُنڊجُ ع ڪُنجَ، ڪُنڊجُون: ث. عاج جا چوڙا جيڪي ٿُونڊَ ڪان مٿي پائجن ـ پانهن جي مٿين حصي ۾ پاتل عاج جا چُوڙا ـ پانهن جي ڏُوري واري حصي ۾ وڌل عاج جي پانهين.

● ڪُنڊجِرِيُ ع ڪُنڊجِرِيُون: ث. (سن. ڪانسيءَ = ڪُنجهو). ساز جو هڪ قسم ـ وڄائڻ جي جهانجهه ـ ڪنجهي ـ دڦ ـ ڪڏڻ جي وڄائڻ جو هڪ ساز. (ت). خنجر ـ ڪتار.

● ڪُنڊجُڙَ ع ڪُنڊجُڙُون (ل): ث. اڻ سڌريل زمين ـ پُنڊجَر.

● ڪُنڊجَ ڪوٽِيُ ع ڪُنڊجَ ڪوٽِيُون: ث. (سن: ڪُنڊجَ = معدني شيون). زمين مان ڪوٽي ڪڍيل معدنيات ـ معدني پيدائش ـ معدني شيءِ ـ ڏاتو.

● ڪُنڊجَل ع ڪُنڊجَلُون (ث ـ ل): ث. (سن. ڪُنڊجَل = رَبَ). رب ـ آش ـ پيجي ـ ڪُرُپَل ـ رهڙو ـ راهڙو.

● ڪُنڊجَنَ ع ڪُنڊجَنُون: ث. آ ڪ.

● ڪُنڊجَڻ: مصدر. خميس جون پانهون مٿي ڪرڻ ـ ڪپڙو سميٽڻ ـ (پتلون جا پاسا) لانچڻ ـ آڇانگڻ ـ ورائڻ. چڪ ڏيڻ ـ ڇپي ڏيڻ. مار ڏيڻ. جماع ڪرڻ.

ـ ڪُنڊجُ ع ڪُنڊجُون: ث. (سن: ڪِشَجَ = تڪليف سان گذارو ڪرڻ). جٽ ڦٽ ـ تنبيهه ـ دڙڪو. ڪنهن شيءِ کي چڪ ڏيڻ جي حالت ـ چڪ ـ چسپي ـ سٽ. زور ـ داب ـ ضرب. (ل). تڪليف ـ دقت ـ آڪ.

ـ ڪُنڊجَ جهلڻ: ڪنجي جهلڻ ـ سوگهو ڪرڻ. "خوب جهلياٿون ڪنج".

ـ ڪنج ڏيڻ: زور ڏيڻ ـ داب ڏيڻ.

ـ ڪُنڊجَ ڪِڏَنُ: داب ڪِڏڻ ـ مار ڏيڻ ـ تڙي ڏيڻ ـ مارڻ ـ دٻائڻ.

ـ ڪُنڊجَ ڪَرَنُ: مار ڏيڻ.

ـ ڪُنڊجَ ڪُٽَنُ: آستين چاڙهڻ ـ ٻانهون ڪنجڻ ـ وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ.

ـ ڪُنڊجَ هُڄَنُ: ڪجهه به نه هڻڻ ـ ڪي ڪين هڄڻ.

● ڪُنڊجَنُ: مصدر. (پرا: ڪِڇَڻَ = ڪاوڙجڻ. سن: ڪُشِيتِيَ). قميص جون پانهون مٿي ڪرڻ ـ آستين مٿي چاڙهڻ ـ مٿي ڪرڻ ـ مٿي سيرڻ ـ مٿي چڪڻ. زور سان بند ڪرڻ ـ مضبوط ڪرڻ ـ ڪاڻيون پوريون ٻاهرڻ.

ـ ڪُنڊجَ ع ڪُنڊجُون: سٽ جا وَرَ ـ سَرَ ـ تَبَ.

● ڪُنڊجُوُ ع ڪُنڊجا: ذ. صفت. ٺگ ـ ڪپتي ـ دولابي ـ دغاباز ـ دغاخور ـ دغائي ـ ٺگي خور ـ ڪپتيو ـ ڪُنڊبو ـ تيتالي ـ اندر ٻهريو ـ دورنگي ـ ڪوتو ـ چالباز ـ مڪريلو. ڪبو. (ڪوهستان).

● ڪُنڊجِيُ ع ڪُنجِيُون: ث. ٻڙيءَ ۾ ڪاٺ جو چورس تختو ـ ٻڙيءَ جي پاڇل جي اڳيان وهڻ جي جاءِ.

● ڪُنڊجِيُ ع ڪُنڊجِيُون: ث. گلاس جنهن ۾ پاڻي پنجي ـ ٺڪر جو گلاس ـ آبخورو ـ چل ـ ڪپي ـ ٽيو ـ ڪوزو. ڪاري جي ٻڙيءَ جو هڪ عضو.

● ڪُنڊجِيجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪُنڊجَهڙُ ع ڪُنڊجَهڙَ: ذ. صفت. ڪاهي هڻ سان ڪم ڪندڙ ـ ڪاهڙ ـ ڏاهڙ ـ ڏائڙ.

● ڪُنڊجهُنُ: مصدر. ڪري پوڻ.

● ڪُنڊجهوُ ع ڪُنڊجها: ذ. اسم. ڪاهو هڻ ـ ڏائو.

Gul Hayat Institute

● كَنَجَ ع كَنَجُونُ: ث. ٿونڻ کان مٿي ڏورانڀي ۾ وڏل چوڙا - ڏوري ۽ وڏل ٻانهين - کنج.

● كِنَجاتاڻ: ث. چڪتاڻ - کشش - چڪ - تڻي - ڇڀي - تاڻ - چڪي - ست. دب - زور - ٻيڙو - داب - دباءُ. ست ستاءَ - سختي - تنگي - لاچاري - سوڙهه - مشڪلات - ٻيڙ - کشمکش - ڦور - دڙ - چڪچکان.

● كِنَجُنُ: مصدر. (سن. كَنْش = چِكَنُ) چڪڻ - تاڻ - چڪي ڏيڻ - ڇڀي ڏيڻ - کينچاتاڻ کرڻ. پتڻ - کوهڻ - ڇينڻ (كَنَبُ). موهڻ - مائل کرڻ - راغب کرڻ.

● كَنَڊُ ع كَنَڊَ: ذ. اسر. (سن. کنڊ) دنيا جو وڏو پاڳو - مُلڪ. پاڳو - حِصو - پتي.

● كِنَڊا ع كِنَڊائُونُ: ث. فقيرن جي پائڻ جي پوشاڪ - کِدا.

- كِنَڊانُ ع كِنَڊاڻَ: ذ. ٽپڙ - لِيڙ - لڳڙي. سنهو ٽلهو سامان.

● كَنَڊِيا ع كَنَڊِيائُونُ: ث. (سن. كَنْڊا) ٻُڪَ - اِشتها. چاهه - تمنا - چاهت - آرزو - خواهش.

● كَنَڊَوُ ع كَنَڊَوُنُ: ث. جهيڙو - زالاڙو ٻيهودو گفتو. چَرچ - سُٽس.

- كَنَڊَكو ع كَنَڊَكا: ذ. کِٽ پِٽ. (ل). "تون مون سان اجايو كَنَڊَكو پَڌيو اچين".

- كَنَڊِ كَنَڊَ: ث. (سن. كَرُو = خراب لفظ گالهائڻ) چورا کورا - چورچور. وِنڊ وِنڊ - سِرکاپائي - مٿي جو سُور - ريڙهه پيڙهه - تِر تِر - کِر کِر - ٻِٽ ٻِٽ. واهيات سوال جواب - هر هر حرڪت کرڻ سان مغز کپائڻ واري حالت - کاپارو - کاسارو.

● كَنَڊائِيُ: اسر خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كَنَڊَوُ ع كَنَڊا: ذ: صفت. (سن. كاڊك = کائينڊڙ) اوڏر تي ورتل مال جو حساب کتاب - لهڻيدار جو قرضدار سان حساب - ڏي وَٺ - ليکو - پيتو - حساب کتاب - کٽت - آڌار کاتو - اوڏر - ڏيتي ليتي - لٿهو. گهوڙي جو طبيلو. (ث). بنياد - بُنُ - نسل "بُور گهوڙو سڀ کنڊي جو آهي". وڏو بند پيڇي، ننڍي کرڻ واري حالت. هڪ هاري مان ٻئي هاري ڏانهن کير يل ننڍي کسي. (ل) - پاڻيءَ جو آوانڊو - آنڊو. کاري جي رَڇُ جو هڪ حصو يا ڏَرُ (اڌرا گهٽا حصا گڏي رَڇُ ٺاهجي). (ک). رَڇ جي ڏِگهائي.

- كَنَڊائِيُ ع كَنَڊائِيُ: ذ. صفت. کنڊي وارو - کٽتي - کنڊ ئي - کنڊو کنڊڙ. جنهن کان اوڏر تي سودو کڄي - مودِيُ.

- كَنَڊَوُ كَتانو ع كَنَڊا كَتانا: ذ. حساب کتاب - کنڊو.

- كَنَڊَوُ كَتائُ: اوڏر کنڊي کنهن کي ٽکائي وڃڻ - کنڊي کنڊي کنهن کي بيزار کرڻ - اوڏر کٽي پاڻ کي سُڃو کرڻ.

- كَنَڊَوُ كَجَنُ: بنياد بند ٽي وڃڻ - نسل ختم ٽي وڃڻ.

- كَنَڊَوُ كَجِيُ وَجَنُ: ليکو لهي وڃڻ - ختم ٽي وڃڻ - ناس ٽي وڃڻ.

- كَنَڊَوَهِيُ ع كَنَڊَوَهِيُونُ: ث. زميندار جي آها بندي، جنهن ۾ بج يا هارين وغيره کي ڏنل تقاوي وغيره جو حساب کتاب رکجي - زميندار جي هارين سان حساب کتاب جي بندي.

- كَنَڊائِيُ: کنڊي وارو - آهو ماڻهو، جنهن سان کنڊو هليل هجي.

- كَنَڊِيُ ع كَنَڊِيُ: واصل پاسو - نانءِ پاسو - کٽ وارو پاسو.

- كَنَڊِيُ لِكَنُ: واصل کرڻ - کاتي لکڻ - حساب ۾ چاڙهڻ.

● كَنَڊِيُ ع كَنَڊِيُونُ: ث. پکين کي جهلڻ لاءِ گهوڙي جي پُڇ مان ناهيل قاهي - گاري - دام - قاهي - قاسي - سِرکساهي - پکين کي قاسائڻ جي چار. هڪ هاري مان ٻي هاري ۾ پاڻي چڏڻ لاءِ آوانڊو - بنهي کي پيچي پاڻيءَ جي وهڻ لاءِ ناهيل گهٽ - پاڻي وهڻ جي جاءِ. لاڳيتا بيت ياد کرڻ. گهٽو احوال. کيڙي جو هڪ قسم. (ت). بانڊَ جي اڌيل پِٽ. (ل).

Gul Hayat Institute

ـ كَنْدِيُون كَنْڈُ: گهٹو احوال ٻڌائڻ.
ـ كَنْدِيُون كوٽُ: بياض كولڻ ـ اعمال ظاهر كرڻ ـ ٻيتا پڌرا كرڻ ـ بيان جو ظاهر كرڻ.
ـ كَنْدِي هَٽُ: پاڻي هڪڙي ٻاري منجهان نمبروار جدا جدا ٻارن ۾ وهائڻ.
● كَنْدِي ع كَنْدِيُون: ث. پئسن پيارڻ جي قسط ـ ماهوار قسط ـ قسط ـ تڙي. ميوا يا پاڇيءَ جو ڍڳ ـ كانن لڻڻ كانپوءِ ٻنيءَ ۾ كانن جو ڪيل ڍڳ ـ گاهه جو ڍڳ. شاديءَ جي رات. (ت).
● كَنْدَيا: ث. (سن. كَشْدا) ڏسو كنڊيا.
● كَنْبُدَ ع كَنْبُدُون: (سن: كنبد > كَنْدَهْ = شكر. پرا: كَنْدَ نْ = كَنْبُد). كمند مان نڪتل مني رَسُ ـ شكر ـ سكر ـ چيني ـ مصري ـ مٺاڻ ـ پيٽل مصري ـ كاڌي جو هڪ جزو ـ پسارڪو وكر ـ گهارو. ترار ـ تلوار ـ تراڙ. (اسم خاص). تعلقي گڙهي خيري ۾ هڪ ديهه.
ـ كَنْبُدُ پُگڙو ع كَنْبَ پُگڙا: ذ. ٽول. ڪاڻ جي شيءِ جو قسم.
ـ كَنْبَ ڏِڪي آڇَ: ڪم نه ڪري آڇ.
ـ كَنْبَ كائڻ: پنهنجي دل خوش كرڻ ـ اجايون اميدون كرڻ. لاڙ هڻڻ ـ روح كي پرپائڻ ـ لاهواري اوپاري سٽائڻ. كوڙ ٻالهائڻ ـ مذاق آڏائڻ.
ـ كَنْبَ كِيمُ ٿيڻ: خوش راس ٿيڻ ـ صلح كرڻ ـ هڪ ٻئي ۾ ملي وڃڻ ـ مٺ محبت ٿيڻ ـ پرچي وڃڻ.
ـ كَنْبَ كِيمُ كائِيڻ: خوش ٿيڻ ـ عيش و عشرت ۾ گذارڻ ـ سڪيو ستابو رهڻ.
● كَنْبَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
ـ كَنْبُدُ ع كَنْبَ: ذ. (سن: كنبد = پَچَنْ) دنياجي پنجن وڏن حصن مان هڪ حصو ـ ملڪ ـ علاڪو ـ پرڳڻو ـ ڏيهه. پاگو ـ حصو ـ جزو ـ پتي. ملڪ جو حصو ـ دنيا جو پاگو ـ مهاديپ ـ وڏي پروڏ و ملڪ. ڪيٽ جو پڳل حصو ـ گهارو ـ ڳٽو ـ بند پيڇڻ جي حالت ـ چير ـ ڏار ـ شگاف. كَڌ ـ خندق. (ك). سمند جي پاري. رستو. (ل ـ ق).
ـ كَنْبُدَتُ ع كَنْبُدَتَ: ذ: صفت. (سن. كَنْبُدَ = پيڇڻ) ٽكر ٽكرا ٽيل ـ پڳل ـ چيهون چيهون ٽيل ـ پرزا ٽيل. وڍيل ـ ٽڪيل.
ـ كَنْبُدَتُ كرڻ: پيڇڻ (بُتُ يا مُورتِيُ) ـ آڏ ۾ ٽوڙي چڏڻ (پاڻُ يا ورتُ).
ـ كَنْبُدَ كَنْبُدَ ٿيڻ: ٽڙڻ پکڙڻ ـ ڪٽو ڪٽو ٿيڻ ـ پَکڙِيُ وڃڻ ـ تِتر وِتر ٿيڻ ـ چُرُ وچُرُ ٿيڻ. (ككرن وانگر).
ـ كَنْبُدَ كِهڙائُيُ: ذ. صفت. (سن: كَشْبِپْكِهْ =) سمند لنگهندڙ ـ گس تان وينڊڙ ـ ناكئون ـ كارائي ـ ملاح ـ خلاصي ـ جهازي.
● كَنْبُدُ ع كَنْبُدَ: ذ. (سن: كتل = كوتو). دغا ـ كپت ـ نگي ـ كَنْبُدائي ـ كوتائي (دل جِيُ) ـ عكس ـ وكاند ـ دويش ـ ڪينو ـ بغض ـ ساڙ ـ ويڙ.
ـ كَنْبُدائِتُو ع كَنْبُدائتا: ذ. صفت. كنبد وارو ـ دغا وارو ـ دل جو پليد ـ عداوتي ـ كنبو ـ بدخواهه ـ خاري ـ خار كائيندڙ ـ عكسي ـ كنبر ـ عدو ـ چاوتي ـ كوڙ نسائتو ـ خار ركندڙ ـ خار باز ـ ويڙ سانديندڙ. (ظرف). خارن وچان ـ عكسان عكسي ـ دشمني سان.
ـ كَنْبُدائِيُ ع كَنْبُدائِيُون: ث. دل جو كوٽ ـ نگي ـ دغابازي ـ وِيروِيد ـ عداوت ـ دشمني ـ ساڙو ـ خار ـ بغض ـ ڪينو ـ حسد ـ عكس ـ دويش ـ وِكاند ـ ايركا ـ خصومت ـ چاوت ـ تعصب ـ بدخواهي ـ كوڙنس ـ ضِد. خفگي ـ غصو ـ چڙ ـ ناراضپو ـ كدورت.
ـ كَنْبُدِجَنْ: كاوڙجن. ساڙ ركن ـ دشمني ڌارڻ.
ـ كَنْبُدُرَ ع كَنْبُدُرون: ث. كنبائي ـ لڇائي ـ بغض ـ حسد. آنا مڇيءَ جا.
ـ كَنْبُدُر ع كَنْبُدر: ذ. صفت. عداوتي ـ كنبو ـ بدخواه ـ خاري ـ عكسي ـ مدعي ـ بد ـ عدو ـ ويري.
ـ كَنْبُدو ع كَنْبُدا: ذ. صفت. نگ ـ دل جو پليت ـ دغاباز ـ فريبي ـ ويڙ ركندڙ ـ دل جو كوٽو ـ بد نيت ـ بغض ركندڙ ـ عداوتي ـ بدخواهه ـ خاري ـ حاسد ـ عكسي ـ مدعي ـ بدو ـ عدو ـ ويري ـ دشمن ـ بد انديش ـ ساڙ سڙيو ـ بدلو ونندڙ ـ ساڙو جهاڙو ونندڙ ـ ويڙ ونو ـ ويرو ـ كاري ـ ڪيني وارو ـ بغض سانديندڙ ـ كاوڙيل. گهٽ ـ بي سمجهه. منافق ـ دل جو حال نه ڏيندڙ ـ ڳجهڙو ـ دل ۾ ڳالهه سانديندڙ ـ مڌو ـ لمو. (ث: كَنْبِيُ ع كَنْبِيُون).

Gul Hayat Institute

● كِنْدارَنْ: مصدر. پکيڑڻ - کيڏائڻ - وچائڻ - وِ کيڑڻ - چتارڻ - هارڻ - چتڻ.
▬ كِنْدائِيْ: چتڻ - هارڻ - چتارڻ - وِ کيڑڻ - وِ ڇڻ - کِنديرڻ - چيڑ وِ چڑ ڪرڻ - کِنداڑڻ - ڪٽو ڪٽو ڪرڻ - ڪولڻ - ٽيڑڻ - مُنتشر ڪرڻ. وچائڻ - پتارڻ - فرش ڪرڻ - پٽيڑڻ - کيڑڻ (ڪنپ) - آڪاڙو ڪرڻ - ڪچڑو ڪرڻ (سڑهه). پتڙائڻ.
● كَنْدَرُ ج كَنْدَرَ: ذ. صفت. (سن. كَنْدُكالہ. پرا. كَنْدائي - ديرُ) قتل شهر - قتل جاين جا نشان - دَڻل جاءِ يا گوٺ جو ڍڳ - قتل گوٺ - پَڌُ - دڙو - ديرُ - ڍڳ - پراڙو پَڌُ. آواندو - كَنْدُ - لوگهو - ڏَرڙ. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه.
● كَنْدَرِ: اسم خاص. تعلقي ڍڳهڙي ۾ هڪ ديهه.
● كِنْدِرَنْ: مصدر. كِندرجڻ - كِندڻ - پکڙجڻ - چتجڻ.
▬ كِنْدِرجَنْ: كِندرڻ - كِندَڻ - پکڙجڻ - پکڙڻ - چتارجڻ.
● كَنْدَنْ ج كَنْدَنَ: ذ. (سن. كندن = پڇڻ) اڏَ - روڪ - رندڪ - اٽڪاءُ - پڇَ - ڏاهُ.
● كَنْدُنْ: مصدر. (سن. كَنْدَ = پڇڻ) ڪُوڙو ڪرڻ - رَدُ ڏيڻ - مُهاڏو اٽڪائڻ - سوال جواب ڪرڻ.
▬ كَنْدُنْ كَرَنْ: ڪُوڙو ڪرڻ - رَدُ ڏيڻ - تردید ڪرڻ - ڏوهي ثابت ڪرڻ - باطل ڪرڻ - غلط ٺهرائڻ - دليلن سان غلط ثابت ڪرڻ - ڪنهن ڳالهه تي اعتراض وڌڻ.
● كِنْدُنْ: مصدر. كِندرجڻ - كِندرڻ - كِندجڻ - پکڙڻ - تيتر وِ تر ٿيڻ - وِ ٽڻ - چُڙ وچُڙ ٿيڻ - ڪٽو ڪٽو ٿيڻ - پکڙجڻ - جدا جدا ٿيڻ - ذار ذار ٿيڻ - الڳ الڳ ٿيڻ. خوش ٿيڻ. (ل).
▬ كِنْدَنْ قِنْدَنْ: پکڙجڻ - وچائجي وڃڻ - قهلجي وڃڻ.
● كَنْدَنْ: مصدر. (سن. شِنْدُ = هلڻ) ڏورڻ - لهڻ. ڪوڙڻ - آڪوڙڻ. دل ۾ ڳالهه سانڍڻ. چتُ ڪيڻ. پيرو ڪڍڻ - آهستي آهستي ڪري پڙهڻ. تورو تورو چئڻ. (ل). چڪُ هڻڻ (مڇيءَ جو).
▬ كَنْدَ ج كَنْدُونْ: ث. توري چڪ - هلڪي چڪ. چڪُ (مڇيءَ جو).
▬ كَنْدِيهارُ (ث): خارش - كَنْدِهار - كَهه - كارس.
▬ كَنْدِيهارَ: خارش - كَنْدِيهارَ.
● كَنْدِنْ ج كَنْدِنُونْ (ل): ث. مال جي ڍڳهه وارو رَسو، جو ڏَراڙ چيلهه ۾ پَڌي سمهي. قاهي - قاسي - دامُ.
▬ كَنْدِنْ هَنڊَنْ: ڍڳهه جو رسو پڌڻ.
● كَنْدُوْ ج كَنْدُوا: ذ. (سن. كندب > كندبت = پڇڻ. ڪَڪر پيل) پُڏو - كيرو - ڏندن كان سواءِ - قدو - قَنبو - پَنبو - ڏندن پڳل. (سن. كَڙْگ = تلوار) تلوار - كنو - شمشير - سقيلو - سرواهي - كَڙْگ - تيغ - شكيلو. ڪڪرُ پيل - مُڏو - پڳل.
▬ كَنْدُنُوْ ج كَنْدُنُا: ذ. صفت. (سن. كَنْدب = پڇڻ) ڏندن پڳو - پنبو - قدو - پُڏو.
● كَنْدُوْ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه.
● كَنْدُهَرَ ج كَنْدُهَرَ: ذ. پراڙو قتل شهر - قتل جاين جا نشان.
● كَنْدِيْ ج كَنْدِيُونْ: ث. اسم. اڻ مڙن جي تور وارو ماپو - اڻ مڙ. تور ۽ ماپ جو حساب.
● كِنْدِيرَنْ: مصدر. كِنداڙڻ.
▬ كِنْدِيرَ سِنْدِيرَ: تيز پکيڙ - ڏاڍي جو ڦهلاءُ. چنڊ ڦوڪ - هار سينگار.
● كِنْدِيڑَنْ: مصدر. پکيڙڻ - چڑ وچڑ ڪرڻ - هارڻ - ذار ذار ڪرڻ - هيٺ هارڻ. هڪ ٻئي کان جدا ڪرائڻ - كِنداڑائڻ - چتڪارڻ.
● كِنْدِيوُ ج كِنْدِيا: ذ. ڪُلهي تي رکيل پَتري، اهڙيءَ طرح جو اڌ اڳيان ۽ اڌ پٺيان هجي - ڳوٽيرو - ڳوٽري - خُرزين.
● كِنْدُوْ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه.

Gul Hayat Institute

● ڪنترُ ع ڪنترَ (ڪ): ذ. رهيا - پٺسا - ڏوڪڙ - ناڙو.
● ڪنڙِيُ مُوسَرِ: اسم. پرت جو هڪ قسم.
● ڪنيِسِيُ ع ڪنيِسِيُونُ: ث. والِي - هڪ ڳهڻ جو قسم.
● ڪنڪارَنُ: مصدر. (سن. ڪرُ = آواز ڪرڻ) ڪيڪار ڪرڻ - خوش خير عافيت ڪرڻ - ڪينئن ڪرڻ - ڪنڪارڻ.
- ڪنڪارَ ع ڪنڪارونُ: ث. ڪيڪر - آدرياءُ - ڪيڪار.
● ڪنڪارَنُ (ت): مصدر. ٽورو پاڻي وجهي لوڏي سان ٽاڻءُ ڏيڻ.
● ڪنڪرَ ع ڪنڪرَ: ذ. صفت. (سن. ڪُشي = گهٽجڻ - گهٽجي وڃڻ) بي سُود - بنا لاءِ جي - سُڃو - خالي (تاس جي پتن ۾ آهو خالي پتو، جنهن جو راند تي ڪو اثر نه ٿئي).
● ڪنڪرَ ع ڪنڪرَ: ذ. صفت. بي قدر - اجايو - نسڦلو - سڪٽو - بيڪار - نڪمو - بي فائدو.
ڪنڪوُ ع ڪنڪا: ذ. صفت. (سن. ڪُشي = گهٽجڻ) ڪينگهو - سنهو - پتڙو - پترو - جهاڙو - پاڻيانو - پاڻيءَ جهڙو. ڪمزور - بي اثر.
- ڪنڪاڻُ: ڪمزوري - دُرپلتا - ضعيفائي - هيٺائي - هلڪائي - ڪمهمتي - لانجهائي. ڪينگهائي - ڪينگهاڻ - چيڀائي - پتڙائي.
- ڪينڪائيُ ع ڪينڪائيُونُ: ث. ڪينگاڻ - چيڀاڻ - پتڙائي - پاڻيڻائي. ڪمزوري - دربلتا - هيٺائي - هلڪائي - ڪمهمتي - ڏبرائي - لانجهائي.
● ڪنڪهارُ ع ڪنڪهارَ: ذ. سُور و ويرُ - نايڪُ - ويرُ - سُورهيه - بهادر - پهلوان - سورمو - دلير - جوڌو - شهزور - ٻلي - ٻلوانُ - پلياڙو - جُوان مرد - جانڙو - شيرُ - طاقتمند.
"خيمي ۾ ڪنڪهار جي، چاند وٽا چمڪن"
(شاهه، سورٺ).
هڪ راجا جو نالو. ڪچ ملڪ جو راءُ. حاڪم - بادشاهه.

● ڪنڪهارَنُ: مصدر. ڪپڙي کي پاڻيءَ ۾ ٻوڙي ٻيرا ڇڪڻ طرح ٽُهيون ڏيارڻ - چاچولڻ.
● ڪنڪهرُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات.
● ڪنڪهرُ ع ڪنڪهرَ: ذ. صفت. (سن. ڪُڪر = سخت پٿر) سڙي ويل سير جو ٽُڪر - ڪيٽوڙو - سخت پٿر - زور پکل سير يا رڃي گري ويل - ڪتوڙو - ٻُوهَڙ - سخت ڪڙو. سڙي ويل لوهه جو ڳنڍيو. سيرن جو جٽو. (اسم خاص). مسلمانن جي هڪ ذات.
● ڪنڪهنُ: مصدر. (سن. ڪاسَ = ڪنگهه) ڪنگهڪار ڪرڻ - ڪنڪُون ڪنڪُون ڪرڻ - چاتيءَ جو بلغم ڪيڻ - ڪانگهارو ڪيڻ - نڙي صفا ڪرڻ. ٻُڪڻ.
● ڪنڪهُ ع ڪنڪهَ، ڪنڪهُونُ: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم - ڪانسي - ڪنگهڻ جو آواز - ڪانگهاري ڪيڻ جو آواز - بلغم ڪيڻ جو آواز. ٽُڪَ - خنڪار - پُڪا - هيڪا.
- ڪنڪهِڪارنُ: ڪنگهڻ - ڪانگهارو ڪيڻ.
- ڪنڪهِيُ ڪائِنُ: ڪجهه به حاصل نه ٿيڻ.
- ڪنڪهِيُ ڳالهائِنُ: سُڃيتائيءَ سان ڳالهائڻ - سمجهه سان ڳالهائڻ - سوچي سمجهي ڳالهائڻ - هوشياريءَ سان ڳالهائڻ - خبرداريءَ سان ڳالهائڻ - غور سان ڳالهائڻ - ڏسي وائسي ڳالهائڻ.
● ڪينڪهوُ ع ڪينڪها: ذ. صفت. (سن. ڪُشي = گهٽجڻ) ڪينگو - ڪُنگو - پاڻِيرُ - سنهو - پتڙو - پترو - جهاڙو - پاڻيانو - پينگو - چيڀو - پتلو - پاڻيارو - مَهِينُ - سُوڪيم - باريڪ - ڪاغذي - هلڪو - پاڻيءَ جهڙو - چِٽو - چِٽڙو - پاهو - پاڪو. ضعيف - ڪمزور - هيٺو - نستو - پوٽو - بي سگهو - بي ستو - بي قوتو - نِهٻل - زچُ - ٻل هيٺو - دُربل - بيزورو - ڏُهرو - اپرو - پِٽنگ - يڪتهو - پانبهه يو - چينجهرو - لِينجهه جهڙو - لينجهڙو. ڪٿلو - ڪٿرو - ڪُومل - هلڪو - جهيڻو - جهٽڪو (آواز). ليسو - بي سوادي (طعام). قِيتل - جهٽڪو (رنگ). نِيمارُ - نِيڇ - صاف. (ل).

Gul Hayat Institute

▬ كِنْگهاڻَ: ث. كِنگهائي ـ كِنگاڻ ـ كِنگائي ـ كِنگهاڻ ـ پتلائي ـ چِدائي ـ چِداڻ ـ چِتاڻ ـ پتڑائي ـ پترائي. ضعيفائي ـ دَرِ هلتا ـ كمزوري ـ آپرائي ـ لاغرائي ـ هيٹائي ـ هلكائي ـ كَرِ هِمتي ـ لانجهائي.

▬ كِنْگهائِيُ ۽ كِنْگهائِيُونْ: ث. كِنْگاڻ ـ كنگائي ـ كنگهاڻ ـ پتلائي ـ چِدائي ـ چداڻ ـ چتاڻ ـ پتڑائي ـ پترائي. ضعيفائي ـ دربلتا ـ كمزوري ـ آپرائي ـ لاغرائِيُ ـ هيٹائي ـ هلكائي ـ كَرِ همتي ـ لانجهائي.

▬ كِنْگهو پاڻِيُ: چِدو پاڻي ـ پنگو. جَوَن جو پاڻي ـ جوَن جي پِڇَ.

● كِنَوُ ۽ كِتنا: ذ. اسر. (سن. كَڊْگ = كَڙگ). ترار ـ شمشير ـ سقيلو ـ هنڊكي ـ كنڊي ـ سرواهي ـ كڙگ ـ تيغ ـ شكيلو ـ تلوار. خنجر ـ نيمچو ـ كرپان. ٿَرِ هِ چوپائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ نشان.

▬ كنوكنيري وارو: ٿَرِ هِ چوپائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ نشان.

▬ كِتنوُنُ ۽ كِتنانُ: ذ. هٿيار جو هڪ قسر ـ ترار ـ تلوار. ڍال وانگر بچاءَ جو هڪ اوزار.

▬ كِتنِهرو ۽ كِنهِرا: ذ. صفت. شمشير باز ـ تيغ باز ـ تلواريو ـ كِڳمارو ـ تلوار باز ـ ترار هٿندڙ. سُوُرويُرُ ـ نايڪ ـ ويرـ سورهيه ـ پهلوان ـ دلير ـ رستر ـ جوڌو ـ بلوان ـ طاقتمند.

● كِنْوائِڻُ (ل): مصدر. واس ڏيڻ ـ تعويذ كي ٻڌڻ كان اڳ هِ ڏوپ ڏيڻ.

● كِنْوَنَ ۽ كِنْوُنُونْ: ث. رهنڊو ـ رهنڊ ـ رهڙ ـ چُڙ چُڙ ـ رهڙو.

● كِنْوَنْ: مصدر. (سن. كَشْر = سَهَنْ). سهڻ ـ جهاڻ ـ تحمل كرڻ ـ صبر كرڻ ـ درد سهڻ ـ نقصان برداشت كرڻ. تڳڻ ـ هلڻ ـ جڙڻ ـ جتاءُ ـ كرڻ. نمڻ.

● كِنْوَنْ: مصدر. چمكڻ ـ جهلكڻ ـ چٹكڻ ـ جهلكو ڏيڻ ـ تجلي كرڻ ـ ڏما كرڻ ـ جهرمرائڻ ـ ٽمكڻ ـ چلكڻ.

▬ كِنوائِڻُ: كِنْوَنَ وانگر چمكائڻ.

● كِنْوَنَ ۽ كِنْوَنُونْ: ث. (سن. كَشْنَ پرُيا. كَشْنَ = دَرِ + پَرُيا = چمكندڙ > پا = چمكَنْ). وڃ ـ بجلي ـ برق ـ ڏنڪ. چمكات ـ تجلو ـ شعاع ـ سوجهرو ـ ڏئو.

● كِنْهارَنْ (ل): مصدر. پريائڻ ـ هيرائڻ ـ ريڙهڻ ـ ڏُتارَنْ ـ راڏرائڻ ـ هيرائڻ. كنهڻ ـ كنهار كرڻ ـ خارش كرڻ.

▬ كِنْهارَ (ل): كٹ ـ خارش ـ خوشامد.

▬ كِنْهاكِهيڙا: چاندا پاندا ـ دل خوش (ت).

● كِنْهَنْ: مصدر. (سن. كجانا = كَنْهَنْ). رهنڊا پائڻ ـ نهنڊا پائڻ ـ رهنڊڻ ـ نهنڊڻ ـ رهڙڻ ـ كٹڻ ـ رهڙون پائڻ ـ كنهار كرڻ ـ خارش لاهڻ. كُسرڻ ـ كرڙڻ. (ت). دشمني كرڻ.

▬ كِنْهَهَ ۽ كِنْهُونْ: ث. خارش ـ كَهِي ـ نهنڊ ـ رهڙ ـ رهنڊ.

● كِنِهِيُ ۽ كِنِهِيُونْ: اسر خاص. درياءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسر.

● كِنهِواريُ: اسر خاص. تعلقي ناري (خيرپور رياست) هِ هڪ ديهه.

● كِنْهَورَ ۽ كِنْهَورُون (ت): ث. لڪجي كاڻي.

● كِنْهِنْ (ت): ث. پسيل ڪڪ ـ ڪڪ پُڳَلُ مان ٺهيل طعام جو هڪ قسر. (ل). پاجهري جي رپ. مهينهن جو هڪ قسر.

● كِنِهِيُ: مهينهن جو هڪ قسر (جنهن مهينهن جو هڪ سگ پڳل هجي ۽ هڪ سڄو هجي).

● كِنْئُرا: اسر خاص. تعلقي جاتيءَ هِ هڪ ديهه.

● كِنْئُنْ: حرف جر. كان ـ وڻان ـ مان ـ تان ـ منجهان ـ كونُ. كنانُ ـ بَ نسبت.

▬ كِنْئُنْ كِنْئُنْ: كنگهڻ جو آواز ـ كنگهكار جو آواز ـ ڏَوُنْ ڏَوُنْ.

● كِنْئُنَ ۽ كِنْئُونْ: (ث. كَشْيِرْ = سڪ). كنوڻ ـ بجلي ـ وڃ ـ برق ـ تجلي ـ شعاع ـ سوجهرو ـ چمكات ـ ڏئو. كلياڻ ـ پلو ـ چڱائي ـ خَيِرُ ـ خيريت ـ سد پاو ـ بهبودي ـ خير خُوبِيُ ـ تازائي ـ تندرستي ـ چڱيلائي.

Gul Hayat Institute

● كنيءُ ع كنيئونُ (ل): ث. (سن. كنيكا = نينگهه). آنءُ چڙڻ جو آواز يا ٽانءُ - زمين ۾ پيل آکري. جنوَن جي اکي يا ٻين اڻن مان نهيل ٽالهي. ڏريل ٻاجهريءَ جو پلاءُ. پلي، مانيءَ جو گيو - کن - ٽکرو - پور - پورو - پرزو - گيو.

- كنيءُ كرڻ: نينگهه ۾ آن وجهي چڙڻ - ڪٽڻ - ڏک هڻڻ.

● كنياتو: ذ. اسر. كانگ:

"ڪٽيو كنياتو خبرون، كيرون ڏيو كيلهي".
(شاه - پورب).

● كنيارءُ: اسر خاص. تعلقي فيض گنج (رياست خيرپور) ۾ تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه.

● كنيئوءُ ع كنيا: ذ. صفت. مست - چريو - كيو - پاگل - مجنون - نشئي - سوالي - خمارين. عاشق.

● كنيئوءُ ديروءُ: اسر خاص. نيست يا نابود انسان.

● كنڍءُ ع كنڍَ: ذ. نانگ جو قسر. (ت) - ڪرڙي جي نموني تي ٿيندڙ هڪ زهري جيت (جنهن جي ڪائڻ ڪري ماڻهو برو وقت مري وڃي) - هنءُ كنڍءُ - ڪوڏياري (بلا).

● كنڍَ ع كنڍونُ: ث. (سن. ڪشٽ) گهڙي - پل - لحظو - دم - ساعت - ويرم - كين - پلڪ - اک ڇنب - اک پور پٽ - ٽورو وقت - آڇت - آنهيءَ دم - كين ۾. ميراڻ - ميرائي - پاڻيءَ يا تيل جي ڪنهن ٽانو ۾ يا زمين تي ٻڌل اڇ.

- كنڍينگءُ ع كنڍينگَ: ذ. صفت. كين جو - كنڍڪ - كنڍ پنگرءُ - هڪ ساعت ۾ گهڙيءَ جو - چلچلائو - لحظي جو - بي بقا - ناپائدار - ساعتي.

- كنڍءُ پنگرءُ ع كنڍَ پنگرَ: ذ. صفت. كنڍينگءُ - كين جو - هڪ ساعت جو - گهڙيءَ جو - پل جو. فاني - بي بقا - ناس ٿيندڙ - ناپائدار.

● كنڍءُ ع كنڍَ: ذ. ظرف. مقرر وقت - ميعاد - مدو - عرصو - رسيس - مدت - انجام - ٽيڻ - وارو - وار - وَڃڻءُ - پرتگيا - واڌا - وجهه - مهلت. پترءُ پرڻ جي حالت. تويو - سيبو - ٽاڪو. طرف - پاسو. ورانڊي جي اڏاوت، صفي ۽ ٻن پاسن جي وچ واري پاري - ڪچي جڳهه جو پاسو. وٽيي - سنڊو - ناغو - وڇوٽي - وڇوٽو. سڪا - سنڪلپ - پرڻءُ - مڃتا - مڃت - مينت - باس. ڪالانٽر - ويساهي. (جهاز جو) لنگر. ٻيڙيءَ جو پاڳو - ٻيڙيءَ جو تختو.

- كنڍائيتوءُ ع كنڍائيتا: ذ. صفت. پوريءَ موسر تي اڇڻ وارو - مهلائتو - مندائتو. مدو - ميعاد - وٽيي - انجام - كنڍءُ - تيتَ.

- كنڍءُ ٽيڻءُ: مينهن يا گڻون ڪي لڳڻ جو خيال ٽيڻ.

- كنڍَ سَرُلوءُ كَرَنءُ (ڪ): رَجَ ۾ رڪيل پاڻيا متي ڪٽي آچلائڻ.

- كنڍيتوءُ ع كنڍيتا: ذ. صفت. پوري وقت تي ايندڙ - مهلائتو.

- كنڍيتيءُ ع كنڍيتيونُ: ث. صفت. پوري وقت يا پوريءَ موسر تي ايندڙ.

- كنڍينُ كنڍائيڻءُ: گالهين ۾ ڪوڙو كرڻ - سبين سان ثابت كرڻ - دليلن سان ثابت كرڻ.

- كنڍائيءُ ع كنڍائيونُ: ث. كنڍڻ جي مزوري - گاڏيءَ جو ڀاڙو - ڏوڻائي.

- كنڍائيءُ ع كنڍائيونُ: ث. كنڍائي - مزوري - ڀاڙو - محنت - كرايو - دامُ - آجورو.

- كنڍتَ ع كنڍتونُ: ث. كنڍو - حساب - آڏار - اوڏر - رَكت - قرض - ڏنڍو - ركال.

- كنڍتِ كنڍائيڻءُ: كنڍي تي وڻڻ - اوڏر تي كنڍڻ - ركت تي وڻڻ - قرض كنڍائڻ - اوڏر كنڍائڻ - ركت كرائڻ - ركال كرائي ڏيڻ.

- كنڍتيءُ ع كنڍتيءُ: آڏار كنڍندڙ - قرضي - كنڍو كنڍندڙ.

- كنڍ پاڻ كَرَنءُ: كاهه شيءِ هڪ هنڌان ڪٽي ٻئي هنڌ رکڻ.

- كنڍءُ پاڻ ۾ وَڃڻءُ: نه ليکڻ جهڙي ڪر ۾ گذارڻ.

● كنڍوءُ ع كنڍا: ذ. چيت جي ڪائين ۾ هڪڙو كنڍءُ - ناغو - وٽيي - چيٽيي - فرجو. ويسانهين -

Gul Hayat Institute

تعطيل - ڇوٽي - سوڪل - رخصت - اجازت. بيل گاڏيءَ ۾ ڳانڍي جي ڪنڊن وٽ لڳل ڊنگي ڪاٺي.

● ڪٽيسَ ۽ ڪٽيسيونُ: ث. ڪنڊ - چرچ - سٽس.

● ڪٽيڪَ (ت): ث. ڪتريل آنُ.

● ڪٽڪَ ۽ ڪٽڪونُ: ث. گمان - شڪ - خيال - ڏيان - سڌ - خبر - سنسو - پرم - وسواس - وهم - قياس - ڪلپنا - سنڪلپ - منوگت - پاوُ. فهم - سمجهه. جاڻ - سماءُ - آواز.

● ڪٽڪارُ ۽ ڪٽڪارَ: ذ. چٽڪات - چمڪار - ڪڙڪاتُ - ڪڙڪو.

● ڪٽُ ڪٽُ: ث. چٽڪات - ڪڙڪات - ڪڙ ڪڙ - جهڙ جهڙ - چرچر.

● ڪٽڻُ: مصدر. شيءِ زمين کان مٿي ڪرڻ - چاڙهڻ - چڙهتي ڏيڻ. نيتڻُ - ڏوڻُ - ڪٽي وڃڻ. مٿي ڪرڻ - چاڻڻ - سورڻ (وَتَ). ڪڙو ڪرڻ - جاڳائڻ - آڌارڻ - وڌائڻ (اڳهه) - چاڙهڻ (عُهدو). ڪٽي وڻڻ. قبول ڪرڻ. هٿائڻ. خرچ ڪرڻ. وڻڻ. ڪائڻ (قسم). چيڪڻ (ساهُ). ڪوڻڻ (ڪاٽي).

- ڪٽيُ: ڪٽڻ مصدر جو ماضي معطوفي، بعضي بين فعلن اڳيان آنهن جي زور وڌائڻ لاءِ ڪم آڻجي. مثلاً: "ڪٽي هلُ"، "ڪٽي لِکُ".

- ڪٽيُ ڇڏَنُ: ڪٽائي ڇڏڻ. ختم ڪري ڇڏڻ.

- ڪٽيجاهُ: ڪٽِجاڻ.

- ڪٽيُ ڏيَنُ: ڪلپائڻ - ڏاهڻ - ستائڻ - ڪپائڻ - دِقُ ڪرڻ - هلاڪ ڪرڻ - پائي ڪٽڻ - رڙائڻ - پيڙڻ. چيڙائڻ - ڪاوڙائڻ - رنجائڻ - ڪڪ ڪرڻ - بيزار ڪرڻ.

- ڪٽيُ ڪهُمائيُ: مٿهه ۾ ڦيرائڻ. چيلهه تي يا ٻانهن تي ٻارُ ڪٽي کيڏائڻ.

- ڪٽيُ وَٽَنُ: مدد ڪرڻ - سهارو ڪرڻ - چاڙهو ڪرڻ - حمايت ڪرڻ - پٺيرائي ڪرڻ - واهر ڪرڻ - سهائتا ڪرڻ. علاج ڪرڻ - آپاءُ ڪرڻ. وڌائڻ - وڪڙائڻ - جهلائڻ. بچائڻ - ڇڏائڻ.

- ڪٽيُ هٿَنُ: ساڻُ وٺي هلڻ - ڪڍ وٺي هلڻ - پيڙو ڪري هلڻ.

- ڪٽيُ هٿَنُ: زمين تي آڇلائڻ - غالب پوڻ - جيتڻ - فتح حاصل ڪرڻ.

● ڪٽڻُ: مصدر. زمين وَلڻُ - ڪوڻڻ - ڪوٽائي ڪرڻ.

● ڪٽهارُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه.

● ڪٽهيڊِيُ ۽ ڪٽهيڊِيونُ: ث. ٻير جي ڪڙيءَ کان وٺي سُرن تائين وارو حصو.

● ڪٽهيتوُ ۽ ڪٽهيتا: ذ. زمين کوڻڻ جو لوهه جو اوزار، جنهن سان ڪڍ وغيره ڪوڙجي - ڪنو - رَنبو.

● ڪٽهيٽُ ۽ ڪٽهيٽَ: ذ. منگر مڇيءَ جو قسم، رنگ ڪارو، پيٽ اڇو، منهن ڏگهيرڙو، پُڇُ سنهو، ڪائڻ ۾ لذيذ ۽ قد هڪ - ٻه فوٽ.

● ڪٽهينوُ ۽ ڪٽهينا: ذ. منگر مڇ جو قسم - ڪٽيٽ جو ٻچو. زمين وَلڻ جو اوزار.

● ڪٽيُنڊِيُ: ث. جنهن جانور جو ٻير چيريل هجي، آنُ جي پيڊيءَ ۾ ڇهنب وانگر ٻاهر نڪتل ماسُ. (ت).

● ڪٽيُنڊِيُ ۽ ڪٽيُنڊِيونُ (ت): ث. ڪٽيندي.

● ڪوُ ۽ ڪا: ذ. اسم. زمين کوڻڻ لاءِ هڪ قسم جو اوزار - رَنبو.

● ڪِو: اسم خاص. جوئر جي پوک ۾ ٽيندڙ اڇين قلمين سان هڪ گاهه جو قسم.

● ڪُوارُ ۽ ڪُوارَ: ذ. صفت. خُوار خراب - بدنام - رَذيل.

● ڪِوائيُ (ل - ت): ذ. اسم. گاهه جو هڪ قسم - ٿَرُ ملڪ ۾ پاڻيءَ جي ڪناري تي پيدا ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم - وَسَ جو گاهه (ڏسڻ ۾ ٻُوڙا ۽ سنگ اڇو).

● ڪُوبُ ۽ ڪُوبَ: ذ. صفت. خُوب - چڱو - سُٺو.

● ڪوُبِروُ ۽ ڪوُبِرا (ل): ذ. هُلُ - فساد - جهڳڙو - خرابي - نقصان - خلل - رولو.
"تون جيڪڏهن نه وڃين ها تہ ڪوبرو ٿي پوي ها".

Gul Hayat Institute

● ڪُوٻُ ع ڪُوٻَ (ت): ذ. زمين جو ڪوهو ـ ڪڏو. ڏِنگو ٽاڻڻ.
● ڪوپرائِيڻُ: مصدر. بيڪار وهارڻ ـ ناحق قابو ڪرڻ ـ ناحق روڪ ـ ناحق بند ڪرڻ.
● ڪوپَڙَ ع ڪوپڙُونُ (ل): ث. ڪڏ ـ ڪوهو ـ ڪاڙ ـ هيناهين متاهين ـ ڪڏو.
● ڪوپِلوُ ع ڪوُپلاَ: ذ. صفت. دَلو ـ ڪچر ـ پڙوو ـ ڪسبي ـ مچلو ـ ڳالهائڻ ۾ مذاق جو لفظ. اڇو ـ حرڪتي ـ اوڻترو. ٺاهڙ. بيوقوف ـ چريٽ. (ل). لوهه جو فريم، جو پيتيءَ ۽ دُريءَ ڪي ڳاڏيءَ سان جهلي ٻيهي ـ بيل ڳاڏيءَ جي ناڻي جو پرزو (لوهه يا ڪاٺ جو، جو بانڪ ڪي مضبوط ڪري). درن ۽ دريون وغيره جي طاقن ڪي اندران بند ڪرڻ لاءِ لڳل بولٽ يا پٽ.
ـ ڪوُپِلاٽو ع ڪوُپِلاٽا: ذ. دلائيءَ وارو ـ پڙوت جو.
ـ ڪوُپِلائِيُ: ث. دلالي ـ ڪٽپائي ـ پڙوت.
ـ ڪوُپِلِيُ ع ڪوپِلِيونُ: ث. عورت ڪي گار ڏيڻ جو ڪندو لفظ. ڪسبڻ ـ وَيشڻا ـ ڪسبياڻي ـ رَنَ ـ رنڊي ـ ڪچري. دَلي ـ پڙوي.
● ڪُوُبو ع ڪُوُبا: ذ. گهر جو مکيه پاتي ـ گهر جو وڏو. جنهن دِلي يا گهڙي جا ڪنا پڳل هجن. (ساڪرو). ڪ ـ لپ ـ چرون. (ٽ).
● ڪُوبو ع ڪُوُبا: ذ. جهاڪو ـ ڪڏ ـ ڪڏو ـ چدو ـ چُرَ ـ چَرَ ـ چلهو ـ ٽنگ. هيٺ متاهين.
● ڪوُبِرَڻُ: مصدر. بيڪار وهڻ.
● ڪوُپُ ع ڪوُپَ: ذ. (سن. ڪُشُوپ > ڪُشُپ = لوڏڻ). ڏڙڪڙ ـ ولوڙ ـ آندولن ـ گوڙ ـ وگوڙ ـ بحث ـ تکرار ـ شور ـ ڏڪيڙ ـ مونجهارو ـ جهگوڙ ـ بکيڙو ـ خلل ـ رولو ـ ڦيتاڙو ـ بي آرامي. گهمسان ـ گهبراهٽ ـ بي قراري ـ پريشاني ـ ماندگائي ـ ڦٽڪو ـ لوچ پوچ.
● ڪوَتَرُ (ت): ڪوت ـ گهٽتائي.
● ڪُوُترا (ت): ذ. خراب اَنَ ـ اَنَ مان هٿ سان صفا ڪرڻ ڪانپوءِ باقي بچيل گند ـ اَنَ ڪتن ڪانپوءِ باقي بچيل ڪچرو ـ اَن جي ڪوٽ.
● ڪوُتِيرَڻُ (ت). مصدر. ڪوٽڻ.
ـ ڪوُتوُ ع ڪوُتا: ذ. امر. گڏهه جو نر بچو ـ ڪودو ـ ڪودڙو. گڏهه ـ خر.
● ڪوُتِيرُو ع ڪوُتِيرا: ذ. ننڍڙو جار يا ڪنبي جو وڻ.
● ڪوُٽِ ع ڪوُٽُونُ، ڪوُٽِيونُ: ث. (سن. ڪوُدهه = ڏوُڙ. ذري > ڪُبُ = ٻيهڻ). سُٽُ، ريشم يا ٻي ڪنهن اهڙي شيءِ ڪتيندي ان جون ننڍيون ننڍيون بچيل ذريون. ڏاڪڻ جا ٽڪر تيرا ـ منجهيل سٽ جي بچت ـ ڪٽل ٽڪرا ٽڪرا ـ ذرا ذرا ـ اوگهه سوگهه ـ ٽڪراتو ـ پراڻي بچيل ٽوٽ. (ت). موچارو فصل.
ـ ڪوُٽُ ع ڪوُٽَ: ذ. صفت. ڪٽل. غيرُ ـ خراب اخلاق ـ گندو.
ـ ڪوُٽارُ ع ڪوُٽارَ (ل): ذ. صفت. اهو پڪي جنهن جا وار ڪسي ويا هجن ـ ڪٽل. (ث. ڪوٽارَ ع ڪوُٽارُونُ).
● ڪوُٽِڙوُ ع ڪوُٽِڙا: ذ. ڪڪن جي ناهيل چاڪڙي ـ ڪرڪٽي ـ ڪوسر ـ ڪڪن جو ٽهيل جوتو. چمپل ـ سپات ـ جُتي.
● ڪوُٽُ ع ڪوُٽُ: ذ. (سن. ڪوٽر > ڪٽل ـ ڪوڙ). آوٽائي ـ درڪار ـ سوس ـ قلت ـ ڪمي ـ هٿي ـ ڪوتي ـ آٽاڻ ـ ڪمي ـ ڪاٻ ـ ڪوتاهي ـ گهٽتائي ـ نراسائي ـ قرض جي ادائي لاءِ پوري وسعت نه رکڻ جي حالت ـ ڪُٽَڻ جي حالت ـ ڏيوالي ڪيڻ جي حالت ـ ٽورائي. نقصان ـ ٽوٽو ـ آبوچي ـ ٻيهو ـ ضَرَرُ ـ تاوڻ ـ زيان ـ چٽي ـ گاس ـ گهاٽو ـ هرج. چوڪ ـ غلط قدم. دُکُ ـ ايذاءُ ـ سُورُ.
ـ ڪوُٽِيوُ ع ڪوُٽِيا: ذ. ڪوت ـ هٿي ـ هار ويرُ ـ زيان. آجائي سيڙپ.
ـ ڪوُٽِيوُ ع ڪوُٽِيُا: ذ. ظرف. ديرـ اويرـ ڪانڊجاڻا. ڪوٽِيوُ.
ـ ڪوُٽِيُ ع ڪوُٽِيونُ: ث. صفت. ڪوڙي ـ نڪمڻڙ ـ بيڪار. سيڙپ ـ ديرـ.

Gul Hayat Institute

■ كوڙي ڪرڻ: ترسائڻ ـ سيڙائڻ ـ ديرڪرائڻ. روڪڻ ـ اٽڪائڻ ـ جهلڻ ـ منع ڪرڻ. سيڙاپو ڪرائڻ.

● كوڙ ع كوڙ: ذ. صفت. (سن. ڪُٽِلَ = ڪوٽو) دولاب ـ دغا ـ ٺڳي ـ چَلُ ـ تركت ـ گهات ـ دوهه ـ ڪپٽ ـ فريب ـ بي ايماني ـ ڪوڙائي ـ ڪوڙ ـ متُ ـ ميٽيا ـ امتُ ـ جُون ـ متڪر ـ اندر بهرين ـ دورنگي ـ خيانت ـ تغلب ـ خورد بُرد ـ خرابي ـ دنب ـ پاڪنڊ. بُغض ـ حسد ـ ڪينو. ڏوهه ـ گناهه ـ عيب ـ چُوڪ ـ غلط قدم. ڏڪ ـ ايذاءُ ـ سُور.

■ كوڙائي ع كوڙائيون: ث. ڪوڙائي ـ دغائي ـ برائي ـ بچڙائي ـ دغابازي ـ فريب ـ ڏوڪو.

■ كوڙائي ڪرڻ: دغا ڪرڻ ـ برائي ڪرڻ.

■ كوڙپائي ع كوڙپائيون: ث. ڪوڙ ـ ڪپٽ ـ ٺڳي ـ متڪر ـ فريب ـ دولاب ـ ڏوڪو ـ تركت.

■ كوڙو ع كوڙا: ذ. صفت. دغاباز ـ ٺڳ ـ ڪپٽي ـ دولابي ـ كوٽ ڪندڙ ـ دغا ڪندڙ ـ فريبي ـ متكار ـ مڪريل ـ بي وفا ـ بُڇڙو ـ ڏوڻگي ـ ڪوڙو ـ بي ايمان ـ ڪپٽيو ـ دوهو ـ اندر ڪارو ـ تركتي ـ ويساهه گهاتڪ. مٽو ـ خراب ـ بُرو ـ بدـ بد ذات ـ فاسد ـ ناقص ـ نڪمو ـ مدو ـ سُست ـ بي ڪمو ـ ڪمينو. جُڙتي ـ جُڙتو ـ تقليدي ـ بناوٽي ـ ناهيل ـ جعلي ـ منصوبي ـ مصنوعي. بي وفا. غلط ـ اشُدَ. ڏهاري ـ گُنهگار ـ عيبدار. گهٽ قيمت وارو.

■ كوڙي: ث. صفت. ڪوڙي ـ ٺڳينڊڙ.

● كوڙ: مصدر. (سن. ڪَنَ = كوٽڻ > ڪاتُ ڪنا ڪوٽنو ڪوتو = ولڻ). زمين كوٽڻ ـ كوٽائي ڪرڻ ـ ڪاڻي ڪرڻ ـ ڪاهي ڪڍڻ ـ مواد پاهر ڪرڻ ـ كوٽڻ ـ كورڻ ـ تيرشڻ ـ كنڊ ڪوٽڻ ـ ڪوهه كوٽڻ. ڳالهه كوٽي ڪيڏ. آڪرڻ ـ كودڻ ـ آڪيڙڻ ـ چيڙ ڪيڏ. آكوڙڻ ـ پاڻ ڪاٽڻ ـ سيرنگهه هڻڻ. پاڙ پٽڻ ـ اندران ڪات هڻڻ ـ كولڻ. ڪچرو ڪڍڻ. صفا ڪرڻ (ڏند).

■ كوڙ: ث. كوڙڻ جي حالت. كوٽائڻ.

■ كوڙائڻ: پئي ڪان كوٽائڻ.

■ كوڙائڻ: ڪٽائڻ ـ ٽُنگڻ يا سوراخ ڪرائڻ.

■ كوڙائي: كوٽائڻ جي مزوري ـ كوٽي.

■ كوڙائي ع كوڙائيون: ث. كوٽڻ واري حالت ـ ڪاڻي ـ ڪاڻي ڪڍڻ واري ڪم ـ كوٽيل زمين.

■ كوڙ ڪرڻ: تترن جو زمين كوٽڻ.

■ كوڙ ڪوڙ ڪرڻ: ڪنهن ڳالهه جي گهٽي پچار ڪرڻ. تندرست ٽيڻ لاءِ گهٽي انتظاري ڪرڻ.

■ كوڙهوڙو ع كوڙهوڙا: ذ. صفت. كوٽائي ـ گُڏ ڪرڻ جي حالت ـ كوٽڻ جي حالت ـ ميڙ ڪي پوري ڪرڻ جي حالت ـ تيتر يا ڪنهن پئي پکيءَ جو متيءَ ڪي كوٽڻ واري حالت.

● كوڙي ع كوڙيون (ث): ث. موچيءَ جو هڪ اوزار ـ ڪاٺ جو ٽڪر جنهن سان چمڙو ڪٽي سنهون ڪجي ـ ڪنڊيي (ڪاٺ جي). (ت). ٻڪري.

● كوڙ (ث): پوڙهو ـ ٻڍو. متيون تهه يا كل.

● كوڙر ع كوڙر: ذ. كوپري ـ كوپري.

● كوڙرو ع كوڙرا: ذ. (سن. كوپرڪا = ناريل) ناريل جو تيل ـ ڏونگهين جو تيل ـ مغز ناريل جو ـ ناريل ـ ڏونگهي ـ كوپرو.

● كوڙريو ع كوڙريون: ث. (سن. كورپريكا. ڪپال = متي جو هڏو). بدن جو عضوو ـ متي جي هڏي جو پيالو ـ متو ـ مغز ـ كوپري ـ دماغ ـ كيپراٽي.

● كوڙو ع كوڙا: ذ. (سن. ڪَرُپَر = ڏَڪ) ڏاندن كي اكين جي مٿان ڏَڪ يا ڏَڪڻيءَ وانگر ڪكن جو ٿهيل ڏَڪ جو هڙلي ۾ پڌڻ وقت ڏاندن كي اكين مٿان ڏجي ـ ڏَڪ ـ ڏاندن جو اكيارو. ناريل جي كل. پتُ ڪينئين چي كل. آني (بيضي) جو ڏَڪ. كوڏ وغيره جهڙي سخت جنس. (ع: كوپا). عينڪ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪوُپا ڪٽِيِ چڏڻ: چورڻ ـ چيڑڻ ـ گهٽي ڳالهائڻ لاءِ موقعو ڏيڻ.
ـ ڪوُپو ڪوڑڻ: ڏرٽو مارڻ.
● ڪُوپِيُ ع ڪُوپِيُون (ث): ث. ڏ گي ـ گاڻ.
● ڪوُجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. خوجا.
● ڪوُجڻ: مصدر. ڳولڻ ـ قولهڻ ـ جاچنا رکڻ ـ سڌ سماءُ ڪرڻ ـ ووڑڻ ـ ڏونڊڻ ـ جاچ ڪرڻ ـ وائڻ ـ ڳولڻ ـ سوجهڻ ـ جانچڻ ـ نهارڻ ـ لوچڻ ـ ڪوجنا ڪرڻ ـ شوڌ ڪرڻ.
ـ ڪوُجَ ع ڪوُجُون: ث. ڳولا ـ قولا ـ سڌ سماءُ ـ وڙڻ ـ ڏونڊ ـ تلاش ـ پڙ ڪر ـ نهار ـ لوچ ـ دريافت ـ ڪوجنا ـ پتو ـ پير ـ نشان ـ ڏس ـ پتُون ـ جاچنا ـ جهڑتي ـ جهاڑُو ـ سُراغ ـ تفتيش. ويچار. (ث).
ـ ڪوُجائِيُ: ڳولائڻ.
ـ ڪوُجِنا ع ڪوُجِنائُون: ث. ڳولا قولا ـ جانچ جونچ ـ ڪوج ـ پُڇا ڳاڇا ـ ڳولا ـ پڙ ڪُر ـ تلاش ـ ڏونڊ ـ نهار ـ لوچ ـ وڙڻ ـ وڙول ـ دريافت ـ تجسس ـ پتو ـ پير ـ نشان ـ ڏس ـ شوڌ.
ـ ڪوُجِيُ: ڪوجنا ڪندڙ ـ ڳولائُو.
● ڪوُجِيجاڻِيُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪوُجِيڳوُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).
● ڪوُچِروُ ع ڪوُچِرا: ذ. صفت. چِلو لو ـ ڪيچلو ـ ڪوُنس ڪندڙ ـ بي سُڪو ـ ايڏنگو ـ حرڪتي ـ هٿ چُراند ڪندڙ.
● ڪوُچِلوُ ع ڪوُچِلا: ذ. صفت. چِلو لو ـ مسخري ڪندڙ ـ ڪوچرو. (ل).
● ڪوُڏڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڪوُڏَمَڻُ ع ڪوُڏَمَڻَ: ذ. صفت. ڪائُو ـ پيٽُو ـ گهٽو ڪائيندڙ ـ چڌِيوُ ـ دڻهيتُ ـ پيٽُوڙي.
● ڪوُڏَڻُ: مصدر. (سن. ڪُشدَ = ڪوڻڻ) ڪوڻڻ ـ ڪوٽهڙو ڪرڻ ـ ڪوڙائي ڪرڻ. آڪرڻ ـ آڪٽڻ ـ چِتَ ڪيڏڻ ـ نقش ڪيڏڻ. (دل تي) چمائڻ ـ وِهارڻ.
● ڪوُدِڙُو: اسم خاص. ڪٽڪ جو هڪ قسم.
● ڪوُدوُ ع ڪوُدا: اسم. ڪڏهُن جو نر ڏَر ـ ڪودڙو ـ ڪوتو. ڪُسُ ـ ڪُسرو ـ مينڍو ٽڪُ. ڳلُپٽُ (چوڪرو). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
ـ ڪوُدِيُ ع ڪوُدِيُون: ث. ڪڏهن جو سادي ڏَرُ يا پَڇو. ٻارن جي راند جو هڪ قسم. (ث).
● ڪوُڏَ ع ڪوُڏُون (ث): ث. ڏونگهين يا ڪارڪن ڪي ڪُٽي، آن ۾ ڪنبڊ ۽ گيهه ملائي ڪائڻ جي خوراڪ ـ پُرٽ جو بِڄُ پيهي، آن ۾ گيهه ۽ ڪنبڊ ملائي ڪائڻ جو سليدو. سياري ۾ نڊين چيلن جي وهڻ جي جاءِ ـ ڪوپ. ڪوٽ.
● ڪوُڏِيُ ع ڪوُڏِيُون: ث. (سن. چاڳ) پَڪري ـ ميمي ـ چهيلي ـ آئي. پَڪرُ ـ پَٿروُ ـ پَڪرو.
● ڪُودَ ع ڪُودُون (ت): ث. مڇيءَ جو ڪاسٽ وقت هنيل ٽُونو ـ ٽڪرُ.
● ڪُودِيُ ع ڪُودِيُون (ڪ): ث. ٻڪري ـ آئي ـ ڇيڪا ٻڪري ٻئي ڏينهن ڪُسهي.
● ڪوُرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڪُورَ ع ڪُوروُن: ث. (ف. خواهر = پيڻ) پيڻ ـ همشيرهه.
● ڪُورِ ع ڪُورِيُون: ث. وڻ جو هڪ قسم، ڪنڊي جهڙو ٿئي، هن جي ڪاٺي پڇجي ته اندران خوشبوءِ نڪري، هن مان ڪونرُ به نڪري جو طاقت وارو آهي. (ڪ). ڪلراٺي زمين. ٻُنياد ـ پاڙ. (ت).
● ڪوُرُ ع ڪوُرَ: ذ. پوُنرُ ـ گُونڊ ـ ايڏنگو ـ بي سمجهه (ڪ). پِستن، بادامين ۽ ڪير جي ٺهيل مٺائيءَ جو قسم.
● ڪوُرام: (اسم خاص). هڪ ذات (اڪثر ٽرپارڪر ۾).
● ڪوُراهُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه.
● ڪوُرِڙوُ ع ڪوُرِڙا (ث): ذ. وڏو مرد ماڻهو ـ پُرش.

Gul Hayat Institute

● ڪوڙڪاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه.

● ڪوڙِموڙ ع ڪوڙِما: ذ. (ع. قورمہ) ٻوڙ جو هڪ نمونو- گوشت جو ٻوڙ. ڪڪ جو اٽو گوهي، گيهه ۾ پچي، ڪنڊ ملايل ڪٽي. (ث).

● ڪُوروڙ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه.

● ڪُوڙو ع ڪُورا: ذ. (ع. ڪورو، ڪوره). سِرن يا چن پچائڻ جو ٻنو يا ٻني- سرن پچائڻ جي جاءِ- باهه يا شراب جي ٻني- آوي- نهائين- ٻني- ٻٽو. ڏنوڻ جي منهن ۾ ڀانڊن کي تيار ڪرڻ لاءِ ڪنيل نديڙي ڪڏ- لوهه کي تپائڻ لاءِ مٽيءَ جو ٺهيل نسيو ٽيٽائون گهر- سنداڻ جي جاءِ- آهرڻ جي بيهڪ- چلهو. وادڪي ڪم ڪرڻ جي چلهه جنهن ۾ لوهه، پتل وغيره تپائجي ع رجائجي. ڪڏ- غار. تلاءُ- ترائي- پاڏ- جهڪاڻ. جهولي- پلاند- پاؤ. (ث). (اسم خاص). تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه.

ـ ڪُوڙا ڪتپتائِنُ: باهيون ٻڌڻ- سچ مچائڻ- دونهان ڏيکائڻ- دل ۾ درد پيدا ڪرڻ- عشق ع محبت ۾ گرفتار ٿيڻ.

ـ ڪُوڙِي ع ڪُوڙِيُون: ث. ٻٽو- ٻني- نهائين- آوِي.

ـ ڪُوڙِي ماڳ: ڪُوري جي جاءِ تي- ٻنيءَ وٽ.

ـ ڪُوڙِيءَ مان ڪڍڻ: مصيبتن کان ڇڏائڻ.

ـ ڪُوڙِيُون هڏڻُ: واهن ۾ ڪاٺي ڪٽڻ لاءِ ٻٽيون ڪڏون ڪٽڻ. (جنهن جي سنوت تي ڪاٺي ڪٽجي).

● ڪَوڙوڙو ع ڪَوڙا: ٿهڪو- آٻارو- جوش- ٿچڪو- ڪاڙهو- آڏمو.

● ڪوڙواهُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه.

ـ ڪوڙواهِي ڄانوڙ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ تهي ڪورواهه ۾ پيدا ٿيندڙ ڄانور.

● ڪوڙ هڏِي: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه.

● ڪُورئِي ع ڪوَرئِيُون (ڪ): ث. صفت. ڪاري- خاري- ڪار ڪائيندڙ- سڙندڙ- ساڙيلو.

● ڪوُرِي: اسم خاص. هڪ لڪ جو نالو. تعلقي ديري محبت ع جيمس آباد ۾ ديهن جا نالا.

● ڪوُرياري: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪوُرِيڙِي: اسم خاص. تعلقي ٽنڊه باگي ۾ ديهه جو نالو.

● ڪوُرَيو ع ڪوُرِيا (ڪ): ذ. رَلِي يا سَوَڙَ جو ٽڪيون تهه.

● ڪوڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪوڙ ع ڪوڙُون (ث): ث. چوڪ- غلطي. پٽراڻي جي سڻان ڪپڙي جِي چڙ يا ٽڪهه. (سن. ڪيڙل = بند ڪرڻ). رڳيل ڪپڙي کي ڏڪ هڻي ڪوڙڻ يا چمائڻ جو ڪم. گهٽو.

● ڪوڙِ (ث): عيب- اوگڻ- داغ- ٽِڪو. (ن- ب). ڪپڙي کي ڪيل استري- ڏاڪائي- چلڪو- لسائي.

● ڪوڙو ع ڪوڙا (ث): عيبدار.

● ڪوڙ ع ڪوڙَ: ذ. صفت. تمام گهٽو- ڏڳ- جام- گهٽو- بي انداز- انبار- آڻ ڳڻ- بيشمار- هنبار- ٿهو- گڏ- انبوهه- ديسر- دَڻ- گنجي- سٽو- سٽي- راهه- ڪوڙي- ڏگي. (اسم). ڪاٺ جو ٽڪر جنهن کان استريءَ جو ڪم ونجي. ڪپڙي کي ڏڪن جي رستي کيل لسو. ڪاٺ جو بند جنهن ۾ سنداڻ بند ڪجي.

ـ ڪوڙ ڪري وَڻڻُ: جام ڪري وڻڻ- گهٽو ڪري وڻڻ.

● ڪَوڙَ ع ڪَوڙُون: ث. اسم. چمڙي کي نرم ڪرڻ ع گهنجن ڪيڻ لاءِ ڪاٺ جو اوزار- ڪپڙي جا گهنج ڪيڻ لاءِ ڪاٺ جو اوزار- ٽپ- ڪٽ. گهٽا- جهجها.

ـ ڪَوڙَ ڏِيڻُ: ٿوڪ ڏيڻ- ٽپ ڏيڻ. ڪوڙ گوڏن ۾ ڏيئي ڇڪيو هڻڻ.

ـ ڪَوڙَ ڪَرَڻُ: ڪَلَڪُ ڏيڻ ڪپڙن کي تهه ڪري ڀاڄيءَ جو چڱو ڏيڻ.

Gul Hayat Institute

▬ ڪوڙ هٽڻُ: چمڙي جا گهنج لاهڻ.
● ڪوڙاورَڻُ (ت): مصدر. مغرور ٿيڻ.
● ڪوڙسوُ ع ڪوڙِسا: ذ. سنڌاڻ ڪي قابو ڪندڙ ڪاٺ جي اڏِيُ.
● ڪوڙَڻُ: مصدر. (سن. ڪيل = بند ڪرڻ) ڪُپائڻ ـ بِهارڻ ـ لڳائڻ ـ جمائڻ ـ بيهارڻ ـ برقرار رکڻ ـ وِهارڻ ـ جاءِ تي آڻڻ ـ ٿهکائڻ ـ ٿهکائڻ ـ ٽيکائڻ ـ ٽوکڻ. مقرر ڪرڻ ـ ٺهرائڻ ـ ٽاڪَڻ. پڪو ڪرڻ ـ پُختو ڪرڻ ـ مضبوط ڪرڻ ـ ڏاڍو ڪرڻ ـ سوگهو ڪرڻ ـ قابو ڪرڻ ـ سُڪ ڪرڻ. ڪڙو ڪرڻ ـ چاڙهڻ. مُگري سان ڪپڙي جا سَرَ ڪيڻ. (ت).
▬ ڪوڙَائيڻُ: زمين ۾ هٽائڻ ـ ڪوڙڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ.
▬ ڪوڙُ ڪَرَڻُ: پاڻ کي ڪوڙڻ يا جمائڻ ـ محڪم رکڻ ـ محڪم ڪرڻ ـ ڪُپائڻ.
▬ ڪوڙُ ڪائيڻُ: پٽَڻ جي راند ۾ رنگ جو پٽو جو پڙ ۾ پيل هوندو آهي، آنهيءَ جو جيڪڏهين ڪنهن وٽ وڏو پٽو هجي ۽ اهو رکي ڪري نڊو پٽو ڏجي.
● ڪوڙوُ ع ڪوڙَا: ذ. صفت. حساب ڪتاب جي جدول ـ ضرب جو نقشو ـ انگ ـ ڪوڙهو. پٽي ـ پاڳو. ڳاهَتُ ـ ڪوڙهو ـ جهُمتو ـ جهُمتَڪَ ـ جهنجهت ـ جهُپٽو ـ آراڙو ـ جهُمَتُ ـ جهلو (وٽن جو). جهنگ جو ٽُڪر ـ پاڇي وغيره جو پارو. تمام گهڻا ڪاناهڪ هنڌ آيا ڪري رکيل ـ ڍيڙهو. انبارُ ـ ڊِڳُ. (ت). گهٽي وقت تائين غُسل نه ڪرڻ ڪري مٽي جي وارن جي پاڻ ۾ پيدا ٿيل اڇيون سنيهون ڪٽلُون. مٽي ۾ گندُ ـ چِيڙهه ـ ٻَڦو ـ چِيڙُ. (ل). ماڻ ۾ بيٽل ـ حيران. (اسم). جار يا وڏي رَڄَ جو قسم.
▬ ڪوڙوُ پَڇَڻُ: راز سَلڻُ ـ مسئلو حل ڪرڻ ـ پيرولي پَڇَڻُ.
▬ ڪوڙوُ ٿي نَہ لڳَڻُ: ڳالهه جو عقل کان ٻاهر هُجڻ ـ سمجهڻ جهڙي ڳالهه نه هجڻ.
● ڪوڙِهوُ ع ڪوڙِها: ذ. صفت. حساب ڪتاب جي جدول. جهُڳٽو ـ ميڙ ـ ڳُوڙهو.
● ڪوڙِيُ ع ڪوڙِيُون: ث. صفت. (سن. ڪوٽيکا > ڪُوتَ = ڪوڙ). مال جو گُدام (جتان وهڻ رستي ڪيڏانهن ٻاهر موڪلجي) ـ آنُ جو ڊِڳ ـ انبارُ ـ ڪوڙُ ـ ڊِڳِي ـ ڊِڳ ـ ستو ـ ڊير ـ مال جي گهٽائي ـ جتي مال جو ڊيرو هجي ۽ مال گهٽو موجود هجي ـ آنَ يا گندَ جو ڊِڳ. حصو ـ پاڳو ـ ورهاڳو ـ پتي. ڪُٽنب. مالُ وارن مسافرن جي ٽڪُ پَڇَڻ لاءِ ٽهيل جاءِ. آڻن جي وهارڻ جي جاءِ جتي پاڙي جا آڻ گڏ ٿيڻ. ڪاٺ جو ٽُڪر، جنهن ۾ آرَنُ پيل هجي.
▬ ڪوڙِيءَ ڪهي گهُميروُ: سڀ ڇتُ ـ هڏِي ناس ـ بُنياد ٺِي ٻُڇڙو.
▬ ڪوڙِي وِڃهَنُ: آنُ ورهائي جُدا جُدا ڊِڳِيون ڪرڻ.
● ڪُوڙوُ: اسم خاص. پٺ شاهه جي ويجهو هڪ ڍنڍ جو نالو.
● ڪوڙِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه.
● ڪوڙِيلوُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه.
● ڪوڙَرُ ع ڪوڙَرَ (ت): مُهاڙي ـ ڪوڙِيوُ.
● ڪوڙِس (ل): ذ. ڳُجهه.
● ڪوڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ هڪ قوم جو نالو ـ بلوچ قوم جو هڪ قبيلو ـ (١٢ پاڙا: (١) جمالڻي (٢) بڪراڻي ڪوسا (٣) ٻيجاراڻي (٤) بشواڻي (٥) ٻاجهاڻي (٦) ٻليلاڻي (٧) گهمراڻي (٨) جروارُ (٩) مُندراڻي (١٠) نوتکاڻي (١١) عمراڻي (١٢) زنگواڻي). تعلقي ٽُل ۽ شهداد ڪوٽ ۾ ديهن جا نالا.
● ڪوڙائيُ: ذ. صفت. ٻُڇِي ـ ٻُڇُ ڏاڙهيو. ٻُڇِي ـ ڪوسائي.
● ڪوڙِسيڙُ ع ڪوڙِسيرَ (ت): ذ. صفت. بي ريٿن ـ بي ڏاڙهيو. ٻُڇِي ـ ڪوسائي.

Gul Hayat Institute

● كوسيڑوُ ع كوسيڑا: ذ. كتركٹي-كوڑو-پادر-جوتو-موچڑو-كتلو. جُتي.
● كوسِكيُ: اسم خاص. تعلقي تنبي باگي، تعلقي گوني، تعلقي ڊگهڑيءَ ۾ ديهن جا نالا.
● كوسَنُ جيُ واءِ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه.
● كَتوُسَڻ: مصدر. وڑهڻ-رڙ ڪري جهيڑو ڪرڻ. ڏاهڻ-كسڻ-چنڻ. (ث).
● كَتوُسَ ع كوُسُونُ: ث. كُسَ-كوڙ. حركت-چترائي-لُڇائي-هٿ چراند. (صفت). ضايع-كُٽ.
ـ كَتوَسَقِنَائِي ع كَتوَسِقِنَائِيُونُ: ث. حركت-چترائي-لُڇائي-كيچل-شيطانيگيريُ-بدمعاشي-چرچ-چيڑَ. خرابي-نقصان-خلل. چڙَ-دقت-هلاكي. تكليف-خفو. بي آرامي-هٿن ۾ هريون-چن كوهه-چن كڙائي-لوچو. آٽ وهه-چلولائي-هُرَ چُڙ-قَقَشَ-بي سود ڪم ڪرڻ.
● كوسو ع كوسا: نرم، لسي اوچي قسم جي لوئيُ، جا اكثر كشمير مان ايندي آهي. كمبل.
● كوسُو ع كوسُوُ: ذ. زوري كسيندڙ-قرينڊڙ-جهت هٿندڙ-چنندڙ-كسي وٺندڙ-زبرستي قرينڊڙ-زوري وٺندڙ-قورو-لوٽُو-جهانو.
ـ كوسائِي آچَنُ (ث): كسي اچڻ.
● كوُكُ ع كوُكَ: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم، (هي كاري جي مڇيءَ جو قسم آهي، جنهن جا ۾ قسم ٿيندا آهن: (١) وڏو كوُكُ (٢) ننڍو كوكُ. وڏو كوك بنا چلر ۽ مغز ۾ هڪ انچ ڊگهو كندو ٿئيس ۽ ننڍو كوك ٽن كندن سان ٿيندو آهي).
● كوكر: ذ. گند ڪچرو-كرفتي. (ت). هڪ ذات جو نالو. (ذ). جهڙ-ڪَكر (ت). لا ڪنوڻ ڪريندا كوكر ڊي وچ، بادل ڪري بهاري. (قادن). (اسم خاص). تعلقي سوري، تعلقي گوني، تعلقي تنبو الهيار ۾ ڏيهن جا نالا. مڇيءَ جو قسم.
● كوُكِرُ: وڑهڻ جو اِرادو-كاوڙ-ڏمر. (ڪ).
● كوكَرائِنُ (ل): مصدر. ميتي جي پڳل ٽاڻءَ جو گيگهرو آواز ڪرڻ.
● كوكَرو ع كوكَرا (ث): ذ. چٽو آواز نه هڻڻ جي حالت-گهگهو آواز-قوت پيل.
● كوكِرائِيُ: اسم خاص. هڪ ذات.
● كوكِڙاتُ: اسم خاص. ڏنڊ جو پكي.
● كوكَڙ رَهَنُ: پيسو ڏوكڙ نه رَهَنُ-سچو سكڻو رهڻ.
● كوُكَڙِيُ ع كوكِڙِيُونُ: ث. مهيوي، پاڄي وغيره جو قسم-كارڪ جي ككڙي-پتو-ڏوڏي.
● كوكِڙِي تانُ تِرِكَنُ: وجهه گولڻ-هروپرو وڙهڻ. (ت).
● كوكِڙِيلَ: كوكِڙِيلَ: ذ. صفت. تمام ڏبرو-بلكل پوڙهو. (ت).
● كوُكَلُو ع كوُكَلاَ: ذ. صفت. خالي-پورو-اندران كاڏل-ڏلهو-سكڻو-ڦيڦو. پراڻو-پڳل-كوكرائيندڙ (ڪِكر جو ٽاڻءَ).
● كوُكوُ ع كوُكا: ذ. (سن: كوپ=پورو). خالي پيٽي-پيٽي-پيانبو-دروازن، درين جو قالب. جو ٿوري وقت لاءِ آڏاوت ڪندي ڪم آڻبو آهي-بوتو-پنچرو-خالي-سكڻو. ڏلهو-پالهو-سچو-پورو-پينگيو-دُٻو (سُكل).
گَنَرُ-گنو-بُهَ-كڙپ-سكو كانو آن جو-كاني-كاب گريل ۽ سكل شيءِ-پكل سگر-سكل پير-ڪوكلو. ڪچو سِيِيَلُ پهرڻ جو ڪپڙو. (پُٺِ پَريَل) هُنَڊِيُ، جنهن جا پئسا وصول ٿيل هجن-متايل هنڊِي-متايل بل وغيره.
ـ كوُكوُ ٿِيَنُ: پنهنجي طاقت كان خالي هجڻ-ڪوبه زور نه هجڻ-اختياري هلائي نه سگهڻ-بي طاقت هڻڻ-سچو هڻڻ.
● كوُگ ع كوُگ: ذ. سيڙ سيڙ-اوگهه سوگهه-آخري بچت.
● كولُ: كنول.
ـ كولُ ميرُ: ننڍڙو ٻوٽو، ڦڪا گل خوشبوءِ وارا.

Gul Hayat Institute

● ڪولادارُ ۽ ڪولادارَ: ذ. ضامن.
ـ ڪولادارِيُ ۽ ڪولادارِيُونُ: ث. ضمانت ـ جوابداري ـ ذمہ برداري.
● ڪولادَرُ ۽ ڪولادَرَ (ت): ذ. ضامن.
● ڪولانڈَرُ ۽ ڪولانڈَرَ: ذ. صفت. ضامن ـ ضامني ـ ذمہ برداري ـ جوابدار ـ ڪفيل. (اسم). هڏُڻُ ـ ضمانت.
ـ ڪولانڈَرِيُ ۽ ڪولانڈَرِيُونُ: ث. ضمانت ـ ضامنگيري ـ هڏُڻُ. سلامتي ـ سوگهائي ـ امَنُ.
ـ ڪولانڈوُ ۽ ڪولانڈا: ذ. عيوضو ـ بدل ـ بدَل هڻ جو عيوضو.
● ڪولائِڻُ: مصدر. ڪولڻ جو ڪم ٻئي ڪان ڪرائڻ. ريتيءَ سان مٿلائي صاف ڪرائڻ.
● ڪولتَرَ: اسم خاص. هڪ ذات.
● ڪولِرَ ۽ ڪولِروُنُ: ث. نڊڻ ٽڻڻ واري ٻڪري.
● ڪولِرُ ۽ ڪولِرَ: ذ. ڪلدارُ ـ ڪَلَ وارو.
● ڪولڙَ (ث): ذ. جاءِ ـ گهرُ.
● ڪولِسَرُ ۽ ڪولِسَرَ: ڪبوتر جو هڪ قسم. تتر جو هڪ قسم ـ بٽگو ـ ڪارڙو.
● ڪوُلڻُ: مصدر. (من. ڪُڙُ = پڇڻ). (دَرُ) پڌڻ ـ لاهڻ ـ آپهيڻ ـ ڦاڙڻ ـ ڏارڻ. (بحث) شروع ڪرڻ ـ جاري ڪرڻ ـ ظاهر ڪرڻ ـ عيب پڌرو ڪرڻ. آکوڙڻ ـ آکيلڻ ـ کولهي چڏڻ. سلجهُڻُ ـ پڇڻُ. سمجهائڻ ـ سلجهائڻ ـ کونڊڻ ـ ڦلهيرڻ ـ وکڻڻ. سوجهڻ. چوڙڻ ـ چڏڻ ـ آزاد ڪرڻ ـ چوڪارو ڏيڻ ـ رها ڪرڻ. ڪشادو ڪرڻ. آگهاڙو ڪرڻ. (روزو) چوڙڻ.
ـ ڪوُلَ (ث): پتَ ـ ڪُشايش ـ ويڪراڻ ـ ڪُشادگي.
ـ ڪوُلَ ڪوُلاڻِيُ ۽ ڪوُلَ ڪوُلاڻِيُونُ: ث. وائڪائي ـ پڌرائي ـ ظاهرائي ـ ڪُلهِ ڪُلائي.
ـ ڪوُلِيُ ۽ ڪوُلِيُونُ: ث. ٻاڦلي کولڻ واري آکيڙڻي.
● ڪرُلِيُرُ: ذ. اسم خاص. جبل جو ٻوٽو، دوا ۾ ڪم اچي، مال کائيس، پيٽ جي ستور ۽ گوڏي جي سُور لاءِ سڪائي، گهوٽي ۽ ڪنڊ سان ملائي کائجي ـ نٽرو. (ن ـ ب).
● ڪَوُلِڻُ: مصدر. خراب ڳالهائڻ. ڪنگهڻ. (ل).
● ڪوُلوُ ۽ ڪوُلا: ذ. بندوق جي گهوڙي جي متڪِ. آلت جي سوپاري جي مٿان واري ڪَلَ ـ طُهر وهڻ مهل مرداني مخصوص عضوي جو منهن وارو ٻيڪار ڪٽيل چمڙو. ڪَلَ. زمين، جنهن تي اڏاوت نہ ٽيل هجي. (صفت). ڪَلدار ـ ڪل وارو.
● ڪوُلُو ۽ ڪوُلُو: ذ. صفت. هندو ـ واٽيو ـ طُهر نہ ويندل. حرامي.
ـ ڪوُلِرُ ۽ ڪوُلِرَ: ذ. صفت. اڻ طُهريل ـ واٽيو.
● ڪوُلهِيروُ ۽ ڪوُلهِيرا: ذ. صفت. اڻ طُهريل ـ بي خَتَنه ـ بي سُنت ـ بي سنتيو ـ ڪولهي وارو. گهٽ ذات وارو.
● ڪوُلهَڙَ (ث): ث. جاءِ ـ راهِيرو ـ آجها ـ سموري ڪڪائين تيار ٽيل جاءِ، ڪمپائونڊ وال سميت ـ (لوڙهي سميت).
● ڪوُلِهِيُ ۽ ڪوُلِهِيُونُ: ث. هڪ واڌ ڪو اوزار.
● ڪوُلِيُ ۽ ڪوُلِيُونُ: ث. موچين جو چمڙي کي چلڪائڻ جو ڪاڻِ جو هڪ اوزار ـ چمڙي کي چلڪائڻ لاءِ ڪاٺ جي رَنبِي ـ ڪاٺ جي رَنبِي، جنهن سان موچي چمڙي کي ستي ڪٽي نرم ڪندا آهن. ڪپهه ڪتڻَ جي اڏت جي تڪِ. جيل جي نندڙي ڪوٺي. واڌن جي رَندي جو هڪ قسم، جو طاقن ۽ تختن کي هٿندا آهن. (صفت). نہ ڦرندڙ لاٽُون.
● ڪوُمان: ڪورمو ـ ڪورما ـ لذت ـ لَذت وارا ڪاڄ.
● ڪُومانَ (ت): اسم خاص. ٿر ۾ ٽيندڙ گاهه.
● ڪُومائڻُ: مصدر. منجهائڻ ـ غمگين ڪرڻ.
● ڪومبرانو: اسم خاص. سنڌ ۾ هڪ ڪاري ڏنڊ جو نالو.
● ڪومَڻُ: ڪائڻ جو طعام ڪاڏو.

Gul Hayat Institute

● ڪُومو ع ڪُوما: ذ. ڪپڙي سڑڻ وقت نڪتل بانس. ڪپھ يا ڪپڙي جو ٽڪر-جوڙيءَ جو ڪپڙو- ٽلھو ڪپڙو. ڪچو ست (ويھو ڏھو چاليھو جن مان گھائي ناھجي). ڏانڊي پڪيءَ کي ۽ "ڪومو" چئبو آھي.

● ڪَنُ: حرف جر. ڪان- تان- مان- وٽان- منجھان.

● ڪُونيَتُ: ٻوٽي جو ھڪ قسم. (ٿر ۾ پيدا ٿيندڙ). ڪُونيَتُ.

● ڪُونڌَنُ (ث): مصدر. آن جھڙي شي ڌڻ.

● ڪُونڌُ ع ڪُونڌَ (ل): ذ. صفت. سوگھو ٻدل، جو ھٿ پير ھٽي نہ سگھي. ستجُو.

● ڪُونڌارُ ع ڪونڌار (ث): ذ. آھا ڏگي جا گھر ۾ ٻدل ھجي- ٻدل وَھيتُ.

● ڪُونڌَنُ: مصدر. لڏڻ- سنگ ويڙ. آڏڻ. (ث).

● ڪونڌو ع ڪُونڌا: ذ. مال کي ٻڌڻ لاءِ ڪتل ڪِلو- ڪل- ڪاني- ٽوٽي- مُني. ڪُنڌو (ڏگي کي ڪونڌي تي ۽ مھنا ٻڌي چارجي تہ ٻوءِ ڏاڍو طاقتور ٿئي). (ل). (جملو).

▬ ڪُونڌُو ڏِيَنُ: جاءِ يا ھنڌ ڏسڻ. ماڻھو جو پتو ڏيڻ. (ل). "مونکي کونڌو ڏي تہ توکي ھيءَ ڏگي ڪٽان ملي." (جملو).

● ڪُونڌيُ يا ڪُونڌِيُ: پلاڻ جو پويون ڇيڙو جنھن جو سھارو ٻن ڏاندين تي ھجي ۽ اھو ڇيڙو ڪڙو ھجي.

● ڪونڌُور (ڪ): ذ. وڻ جو ھڪ قسم، ورينگر جھڙو. (ن- ب).

● ڪُونڌُجاڻا: اسم خاص. ھڪ ذات.

● ڪُونجو ع ڪونڌجا: ذ. منائيءَ جو ھڪ قسم- ٽڪندو لڏون- نبات. ڪارکو وڪر. گيھسو. (ث). ٽين جو پيالو. پاڻي پيڻ جو ڪونجو يا کونجي- ڪُپِي.

▬ ڪونجِيُ ع ڪونجِيُون: ث. (ف. ڪوزه= ٽانءُ). نندو کيسو (ث). چل- ڪرسي.

● ڪونڌچار (ل): تکليف. "اسين ھاڻي کونچار ۾ اچي پياسون، ڪريون سو ڪريون ڇا؟" (جملو). مونجھارو.

▬ ڪُونڌِلوُ ع ڪونڌِلا (ث): ذ. ڪيسو.

● ڪُوند: اسم خاص. ھندن جي ٻڌي ويل ھڪ ذات.

● ڪونڌِيُ: اسم خاص. تعلقي ميھڙ ۾ ھڪ ديھہ.

● ڪُونڌَنُ: مصدر. سلجھائڻ- ڦلھيرڻ- وکڙڻ. (ڏاڙھي) پٽڻ. "ڏاڙھي کونڌي ڪلاھٽندو سانءِ" (جملو). محبت ڪرڻ- چنڻ- روڙڻ. ڇڀي ڏيڻ- جھپو پائڻ. صفا ڪرڻ- صاف ڪرڻ- وھنوار ڪرڻ. چنڻ- ڦاڙڻ- چيرڻ.

▬ ڪُونڌَ ع ڪُونڌُون: ث. تباھي. ڪوھ- پٽ.

▬ ڪُونڌائِيُ: پٽائڻ- چنائڻ- تباھ ڪرڻ.

▬ ڪُونڌائِي وَنَنُ: ڪسي وڃڻ.

● ڪُونڌُوُ ع ڪُونڌا (ل): ذ. مٽ وريل ٽلھو لکڻ "مونکي کونڌو آڻي ڏي تہ ٽيڪ ڏيئي گھر وڃان" (جملو).

● ڪُونرُ ع ڪونرَ ڪونرُون: ث. (سن: گُنڊ). ڪنھن بہ وڻ جي ٽڻُ سان نڪتل رَسُ- وڻ جي لڳلڳدار رس، چنڀڙندڙ. (چنڀڙائڻ ۾ ڪم ايندڙ ڪونر).

● ڪُونرُو ع ڪُونرا (ڪ): گھرُو پاڻيانو ننھين پلو آڻ.

"تن اونرن کونرن لمن ليڙن."
(ڪبير شاه).

● ڪُونرا ڪَرَنُ: پيرن سان زمين کوٽي آڇلائڻ- ڪڏ ڪرڻ- دڙھا ھٽڻ- ڏڏڻ.

● ڪُونرا کائِنُ: جوش کائڻ- پڙڪڻ- پڙڪڻ. (ن- ب).

● ڪُونسَنُ: مصدر. (سن: ڪدُ = تکليف ڏيڻ). [سن. ڪوسَنَ = جوشُ، کاھ، ڪَوس، کاوش = کاوڙ. کاھ يا حملو]. ڇيڙ خاني ڪرڻ- چرچ ڪرڻ- جھيڙي لاءِ ٻھانو ڳولڻ- تکليف ڏيڻ- وڙھڻ- دشمني رکڻ. گھُٽڻ. آڇائڻ- خار ڏيارڻ- بغض ڪيڏڻ- ضد پاڙڻ- عکس رکڻ- ڪينو رکڻ.

Gul Hayat Institute

▬ ڪنونس ۽ ڪنونسون: ث. ڪنڌ - چرچ - چيڑخاني - حرڪت - جهيڑي لاءِ ٻهانو - دشمني - ڪيتو - ڪتراڳ - جهيڑو - جهٽو - ويڑهه - جهيڑ - مونهاڙو - رقابت - عداوت - وروڌ - نفرت - ڏڪار - چاوت - بدخواهي - ويرا - ايرڪا - عڪس - خصومت - ڪينو - خار - تعصب - بغض - ضد - ساڙ - ٽنگهرائي - ٻيائي - ڏنجهائي - حسد پائي - رئيس.

▬ ڪنونسائيتو ۽ ڪنونسائيتا: ذ. صفت. ڪونس ڪندڙ - چيڑ ڪندڙ - بدخواهه - عداوتي - ڪنڊو - ويرو سادينڌڙ - حاسد - دشمن - ٽنگهرو - چاوتي - ڪنڊائتو - خار رکندڙ - خاري - خارباز - وپري - بدو - عدو. (ظرف). خارن وچان - عڪسان عڪسي.

▬ ڪنونسيرو ۽ ڪنونسير: ذ. صفت. ظرف. ڪونسائتو - ساڙ سڑيو - ويري - بدخواهه - بداندیش - بغضي - ڪينرو.

▬ ڪنونسٽو ۽ ڪونسٽا: ذ. صفت. دشمن - ويري.

● ڪنونڪارڻ (ل): مصدر. ڇڪ.

● ڪنونڪيرو ۽ ڪونڪيرا (ل): ٽڪل - ٽٽل.

● ڪنونڪيرو ۽ ڪونڪرا: ذ. ڇاڻي واڻي جهيڑو ڪرڻ.

● ڪونڪو ۽ ڪونڪا: ذ. ٽمام پوڙهو.

● ڪون ڪون: ذ. (سن. ڪاس = کنگهه) کنگهڻ جو آواز - ٽونڪارو کنگهه جو.

● ڪونگهيرو ۽ ڪونگهرا: ذ. (سن. ڪِڪ = باندر: باندر جهڙو آواز ڪرڻ). نڊ ۾ ڪيل آواز - گهوگهرو - خرخر - خراٽو - خرڪي - ڪرڪي - گهرڪي - گهرگهڻ. دل جو آواز.

▬ ڪونگهيرو ڦيهڻ: ذڪر ڪرڻ. (ن-ب).

▬ ڪونگهيرو هڻڻ: گهوگهرو هڻڻ - خرخر ڪرڻ - خرڪي هڻڻ - گهرڪي لڳڻ - نڊ ۾ آواز ڪرڻ.

● ڪونماڻ: اسم خاص. هڪ ذات.

● ڪيوڻ ۽ ڪيوڻيون: ث. (سن: ڪُشتَ > ڪڙ پريا = چمڪندڙ). وڄ - بجلي

" تنهن ڪيون ٿي ڪنواءِ جا ڏس ڏاڏائن جي. "
(شاه - ماروئي).

(مصدر). چمڪڻ.

● ڪوڻ ۽ ڪوڻ (ل): ث. (سن: ڪُوڻ = ڪنڊ). پار - طرف - ڏس - پاسو - پٿلو - ڪنڊ - ڏر - ڏسا. هدايت - ڏس.

● ڪوٽو (ث): مڙس جي مري وڃڻ تي زال جو عدت ۾ وهڻ.

● ڪوٽيتو ۽ ڪوٽيتا: ذ. صفت. پوري وقت تي اچڻ وارو - ڪٽائتو.

▬ ڪوٽيتيو ۽ ڪوٽيتيون: ث. صفت. پوري وقت تي اچڻ واري - ڪٽائتي.

● ڪوٽيو ڪنڊ ۽ ڪوٽيون ڪنڊون: ث. اونهون ڪوهو - اونهي ڪڍ.

● ڪوهه ۽ ڪوهه: ذ. (سن. ڪوپ، ڪوپڪه > ڪاتن = کوهه). زمين اندر پاڻي هٿ ڪرڻ لاءِ ڪنيل اونهي ڪڍ - زمين ۾ ڪوٽيل ۽ سرن سان اوساريل ڪڍ، جنهن سان پاڻي حاصل ڪجي - پاڻيءَ جو اونهو هنڌ -

"سنڌجي سنڌجهي ڪوهڙا، ويڑهي ويا ورت"
(شاه - ماروئي).

تڙ - واءِ - چاهه - واڻين - ويتري - ڪوهر - کهاڙو - وانهه. ڪڍ - ڪاڻ - پاڙ - تلاءُ - ترائي - تراءُ - غار.

▬ ڪوهاڙو ۽ ڪوهاڙا: ذ. نار يا هرلي لاءِ ڪوٽيل ڪڍ - کهاڙو - بيرچه.

▬ ڪوهاڻو ۽ ڪوهاڻا: ذ. ڪوهه ڪوٽيندڙ - ڪاڻيو.

▬ ڪوهه پوڻ: ڪڍ پوڻ.

▬ ڪوهه جو آڻڻ: ڪوهه ۾ سڻي جڙ نه هجڻ سبب اندران نار مان واري اينڊڙ.

▬ ڪوهه جيءُ ميڙيءُ ڪوهه ڪهي لڳڻ: جنهن ۾ هي آمد ني ٿئي تنهن ۾ هي خرچ ٿيڻ. (ن-ب).

▬ ڪوهر ۽ ڪوهر: ذ. ڪوهه - تڙ. نڍيا ڪوهه يا ڪوهيون. (صفت). ڪوهه جو سنياليندڙ.

▬ ڪوهرو (ث): چاهين - نڊو ڪوهه.

▬ ڪوهه ۾ ٽپو ڏيڻ: جوکي جو ڪم ڪرڻ - جوکم کڻڻ - جوکو کڻڻ - قسمت آزمائي ڪرڻ - خطرناڪ ڪم ڪرڻ - جوکائتو ڪم ڪرڻ. خراب ڪم ڪرڻ - بيڙو ڪم ڪرڻ - نقصان جهڙو ڪم ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪُوهَہ ۾ قِيتوُ ڪرڻُ: ڏ ک ڏيڻ ـ ظالمن جي حوالي ڪرڻ ـ ڏيءُ ڪي ڪنهن ظالم ماڻهوءَ سان پرڻائڻ.

ـ ڪُوهَہ ۾ ڪَلَ آڇلڻُ: سيني ڪي رد ڪرڻ.

ـ ڪُوهَنُ جا واتَ: دنيا جي ماڻهن جون گالهيون.

ـ ڪُوهِيُ ۽ ڪُوهِيُون: ث. نيڊو ڪُوهہ ـ ڪورين جي آڻڻ لاءِ پير هيٺ ڪرڻ جي ٻ ـ تي فوٽ اونهي ڪٽڻ.

● ڪُوهارَ: اسم خاص. هڪ ذات.

● ڪُوهارا: اسم خاص. هڪ ذات. تعلقي شڪارپور ۽ تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ ديهن جا نالا. شهر. (سيوهڻ پرسان).

● ڪُوهاڙُ: ذ. (سن. ڪوشليا) ڪڻي ۽ سڻي پاڻيءَ جي زمين سچاڻندڙ. آب شناس.

● ڪُوهَہ بِيڙوُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهہ.

● ڪوُهِيرو: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهہ.

● ڪُوهلِيُ بارانِيُ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهہ.

● ڪُوهَہ ماڻُون: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهہ.

● ڪُوهَہ مِصرِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهہ.

● ڪُوهِہ مِينهُوُن: اسم خاص. تعلقي ميرپورماٽيلي ۾ هڪ ديهہ.

● ڪُوهَہ نتورَنگُ: اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهہ.

● ڪوُهَڻُ: مصدر. (سن. ڪوش، ڪش = ڪوهڻ ـ گهٽجڻ) ڪوهڻ ـ ڪُوندڻ ـ چِنڻ ـ پِٽڻ ـ روڙڻ. ڪِسائڻ ـ خراب ڪرڻ ـ وڃائڻ. همت ڏارڻ ـ همت ٻڌڻ. ڦهرڻ ـ اوڍڻ ـ پائڻ ـ ڍڪڻ ـ چوڙڻ ـ هنڌائڻ. ٽڪائڻ ـ چُور ڪرڻ. جهلڻ ـ هلڻ ـ چُڙڻ ـ جتاءُ ڪرڻ. ڪوڙڻ (ث). چاڻڻ. (ل). زوال ڪرڻ ـ چٽ ڪرڻ ـ ناس ڪرڻ.

ـ ڪوُهَہ ۽ ڪوُهنِ ڪوُهُون: ث. (ڪپڙي وغيره جي) چوڙَ ـ چوڙڻِي ـ پَهورَ ـ هنڌائِڻ ـ هنڌ. چِنَ ـ ڪوندهہ ـ پٽ.

● ڪُوهوُ ۽ ڪُوها: ذ. ٻيڙيءَ جو شڪيلو ـ ٻيڙيءَ جو سُڪان ـ شيخلو، جنهن ۾ آڏ پڌجي ـ ڪانيءَ جو ڍُلهو ٿوهو، جنهن تي سڙهہ پکڙي.

ـ ڪُوهاڙوُ ۽ ڪُوهاڙا: ذ. ٻيڙيءَ جو ڪوهاڙو ـ ڪُوهو ڪٽندڙ.

● ڪُوهَہ وارِيُ چَنُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪُوهِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪوهِيُ جَلالُ: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪُوهِيُ ڪينگهِيُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورماٽيلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪوُهِيوُ: ذ. ڪاڙهيل کير جو ٽِڪو ـ مائو. اپر سنڌ جي هڪ خاص مٺائي، جمائي، پُڳل مانهہ ۽ سُڪل ميوي مان ناهي ويندي آهي.

● ڪوُءِ: ظرف. ٻَنِ ـ ڪڏ ۾ ـ ڪوهہ ۾.

● ڪوُئِدُ ۽ ڪوُئِدَ: ذ. گاهہ جو قسم. گهاٽو گاهُ ـ ڪَچڙو گاهُ ـ ڪچا جَوَ ـ ڪاڏو.

● ڪوُئِڻُ: مصدر. وڃائڻ ـ ناس ڪرڻ ـ جُدا ڪرڻ ـ جُدا ٿيڻ ـ جان ڇڏائڻ ـ آزاد ڪرڻ.

ـ ڪوُئِي: ناس ڪري.

● ڪوُئِنُ: مصدر. ڪاٽ جي اڏي، جنهن تي ڪرڙ ڪجي. (ن ـ ب).

● ڪوُئِيڊُ ۽ ڪوُئِيدَ (ل): ذ. (سن. ڪوئِيڪا، ڪوئِيجَڪا) ڏريل ۽ پاڻيءَ ۾ پُسايل ڏارو (متر، گُوار وغيره) ـ سال جي ڪاڏي لاءِ تيار ڪيل چارو. ٻيڙيل ڪماند جا ڇُوٽا.

● ڪِويڙُ ۽ ڪِويڙَ (ت): وڏيءَ عمر وارو ـ بلڪل پوڙهو ـ ڏبرو.

● ڪَويڙُل: ذ. فراسيءَ جي چٽن جو قسم.

● ڪَهِہ ۽ ڪَهُون، ڪَهِيُون: ث. خارس ـ ڪِرنهن ـ خارش ـ ڪئي ـ سُرسُر ـ ڪهيِ ـ ڪَرُ ـ ڪاجِيِ ـ ڪارش ـ ڪَنُ ڪَنُ ـ ڪِرڙو.

Gul Hayat Institute

● كُهِه : ظرف . كُوهه ـ كَنڈَ ـ پَنْ .
● كُهِه پَوَنْ : كَنڈَ ۾ پوڻ .
● كِهِه ۽ كِهُون : ث . گاهه جو هڪ قسم ، ديگهه ۾ فٽ کن ٽئي ، برسات جي موسم ۾ واريا سين پٽن ۽ جابلو مُلڪن ۾ ٽئي ، سندس پَن نندا ۽ سنها ٽين ، هي گاهه سنگ ۽ جهلي ، جو ڏيڍ انچ کن ڊگهو ٽئي ، وهت کائين ـ خوشبوءدار ٽيندڙ ، گنديين وارو گاهه . فصل ـ پوک ـ پَنِي ـ کهيتي . ڏوڙ ـ دَڙ ـ ڏُڙ ـ بُس ـ لتَ ـ بُسيڙ ـ خاڪ ـ متي ـ گرد .
ـ كِهِه پَڪُليُون : ڏوڙ سان پريل . "جن جون ڪڙيون کهه پَڪليون آهن." (لطيفي سير).
● كُهِه ۽ كُهَه : ذ . کوهه ـ چاهه ـ کهاڏو ـ اونهي کڏ . قربان ـ صدقي . ٻن ـ کڏ ۾ .
ـ كُهاڏو ۽ كُهاڏا : ذ . نندڙو کوهه ـ پڙهاڏو ـ آهو کڏو جنهن تي پاڻي ۽ جو هُرلو ٻيهي ـ کامو .
ـ كُهاڻو ۽ كُهاڻا : کوهه کوٽيندڙ ـ کوهه کٽندڙ ـ کُوهاڻو .
ـ كُهِيَوَنْ : تنبيهَ وار لفظ ـ کڏ پوڻ ـ ٻن پوڻ ـ کوهه ۾ ڪِرڻ ـ کڏ ۾ ڪِرڻ ـ برباد ٿيڻ ـ ناس ٿيڻ ـ نقصان رسڻ ـ ڪِرڻ ـ ڏکو ڪائڻ . وِلُوَرُ وَجَنْ .
كُهه كڏسُ : سندس مرضي .
كُهِه گهرُ : کونهي (زالن جو تکيه ڪلام) .
كُهِه گهرَسِ : هن جو گهر کوهه ۾ پوي . ين جي گالهين سان اسان جو ڇا . (ت) .
● كُهاڏو ۽ كُهاڏا : ذ . (سن : كُوپ = كنب) نندڙو کُوهه ـ آهو کڏو جنهن تي پاڻي ۽ جو هرلو ٻيهي ـ ٿورو اونهو کڏو ، جنهن ۾ پاڻي گڏ ٿئي ـ اونهي کڏ جنهن جي مٿان پاڻي ڇڪڻ لاءِ نار چڑهيل هجي ـ کامو .
● كُهاڙو : اسم خاص . هڪ ذات . (اڪثر اتر سنڌ ۾) .
● كُهاوَڙ : اسم خاص . هڪ ذات . (سنڌ ۾) .
● كُهائِڻ : (سن : كُڻ = گهٽجڻ ـ زوال ڪرڻ) . نقصان ۾ وڃهڻ ـ ڪٽائڻ ـ نقصان هيٺ آڻڻ ـ پالهو ڪرڻ ـ بي پتيو ڪرڻ . نهوڙجڻ ـ بي ستو ڪرڻ ـ ڪهيرو ڪرڻ ـ ٽڪائڻ ـ ور چائڻ ـ چُور ڪرڻ ـ عاجز ڪرڻ ـ ڪک ڪرڻ ـ بيزار ڪرڻ .
● كُهٽَ ۽ كِهٽُون : (ك) : ث . کونس ـ حرڪت ـ کيچل . (صفت) . جفاڪش ـ محنتي . (ت) .
● كُهٽَ ۽ كُهٽُون : چنل جُٽي ـ پراڻي جُٽي .
● كُهٽجڻ : مصدر . (سن . کوڻ ڪُڻِ = گهٽجڻ ـ زوال ڪرڻ) . ٽڪجڻ ـ ورچڻ ـ ورچجڻ ـ اولجڻ ـ هُٽجڻ ـ ڪک ٽيڻ ـ ڏڙهه تي پوڻ ـ ڪُڙجي پوڻ ـ چُڪي پوڻ ـ غريب ٿي وڃڻ ـ زوالیت کي پهچڻ . کِسڻ ـ کُسڻ . (وارن جو) ـ ڪِرڻ ـ کپڻ ـ پيچڻ ـ گسڻ ـ کاڇڻ . (ڪپڑو) ـ چڑڻ .
ـ كُهٽجِي وَجَنْ : ڪٽي وڃڻ .
● كُهٽَر ۽ كُهٽَرُون : ث . کير ڏيندڙ چوپائي . (ل) . خارس ـ خارش ـ ڪرنهن ـ ڪرسرو ـ کهه ـ سُر سُر ـ کئي ـ کهي ـ کَه ـ کهرائي . كُنهُن كُنهُن . جهڙي لاءِ بهانو ـ جهڙو ـ ٽنٽو ـ رڳڙو ـ کلهه ـ ڪرنهن ـ وروڌ ـ معاملو ـ تکرار ـ فساد ـ ڏڙو . دشمني .
● كُهِيرُ ۽ كُهِيرَ : ذ . صفت . واچوڙو ـ طوفاني .
● كُهرا : اسم خاص . هڪ ذات جو نالو .
● كُهرُو ۽ كُهرا : ذ . صفت . (سن : كر) . ڪڙڙيو ـ آڏ تڙڇو ـ چرڙ ٻرڙ ـ هيٺ مٿي ـ ڏڙيل ـ لسو نه ـ جاڏو (ڪپڑو) ـ سادو (ڪاڳر) . ٽلهو ـ موٽو ـ اڻ گهڙيو . پاڻياڻو ـ پلو ـ تيز ـ چالاڪ ـ هوشيار ـ فهيم ـ چست ـ جهاجهرو ـ قڙٽ ـ ڏڪٽو ـ جلد تڙٻو ـ تکڙو ـ ويرمو ـ تکو ـ وانڱُڙو ـ جل ڦٽاکو ـ ڪڙو تڙو . سئون سڏو گالهائيندڙ . چيڑاڪ ـ نہ سهندڙ ـ آکرو (سمنبد) . ڪچو (خاڪو) . سوٽُ ـ سخت ـ ڪراڙو ـ شوخ . ڪوڙو ـ ڪڙو ـ ڪسارو . بي سُرو (آواز) . ڪنڙ ٻڙائٽو . راڻوڙ . نج ـ نيجو ـ صاف ـ شڌ ـ نبار ـ نيٽ ـ سُٽو ـ اڇتو ـ نرمل ـ خالص ـ آصيل ـ چند . کرو ـ تکو ـ سچو ـ چوکو . نهوَر (زمين) . پلارو ـ آچو ـ آتر ـ آتم ـ خاصو ـ فائق ـ نهايت عمدو ـ نهايت چگو ـ سُرشيٽ ـ سني ۾ سٽو . ڏکٽو ـ تپڻو ـ جلد ـ تکڙو ـ ٽور ويرو . اثرائتو . کارگر . کروڌي ـ جوشي ـ جوشيلو ـ جوش پريو ـ تامشي ـ ڏسرائتو ـ کاوڙيل .

Gul Hayat Institute

ـ کٹھُرانِ ع کٹھُراڻِ کٹھُرائِيُون: ث. کٹھُرائي ـ لسائي جو ضد ـ نامُلائمي ـ کڙ ٻڙ جي حالت ـ سختي ـ سادي ـ جاڏي ـ ٽاهي ـ موٽي ـ سخت. خارش ـ خارس. تيزي ـ چڙ.

ـ کٹھُرائِيُ ع کٹھُرايُون: ث. صفت. سادائي ـ لسائي ـ جاڏائي ـ موٽائي ـ سختائي ـ ٽلهائي. کُهراڻ. کڙ ٻڙ ـ ٽاپڙ ٽوپڙ.

ـ کٹھُروُ ٽِيٽَ: جلدي کرڻ ـ کاوڙجڻ.

ـ کٹھُروُ ٽِيٽَ: جلدي کرڻ ـ کاوڙجڻ.

ـ کٹھُروُ ڳالهائِيَ: ڏاڍيان ڳالهائڻ ـ کاوڙجي ڳالهائڻ. تکڙو ڳالهائڻ.

ـ کٹھُرِيُ ع کٹھُرِيُون: ث. صفت. سخت زمين. کَنڊَ وانگر اونهو. چکارو ـ لُعابي ـ گَپَ سان پريل.

● کٹھُروُ ع کٹھُرا: ذ. نِڪر جو ٽانءُ جنهن ۾ کا شيءِ وجهجي.

● کٹھُڙا: اسم خاص. تعلقي گمبٽ (رياست خيرپور ۾) هڪ ديهه جو نالو ـ هڪ ذات جو نالو.

● کٹھُڙوُ: ذ. صفت. نِڳيل ـ آپو.

● کِهُ: ذ. گِهُ جو کَٽُ ـ وِشنان.

"آرو ناکارو سو تہ بلوچکو بِهُ
کاڌ ۾ اِهو کِهُ بلوچاڻي بات جو"
(آخوند).

● کٹھُڙوُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر لاڙڪاڻي ۾).

● کٹھِنبا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● کٹھِنباتِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (جُرَ جو ڪم ڪندڙ). تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کٹھِنبِڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● کٹھِنبِڙِيُ ع کٹھِنبِڙِيُون: ث. ڪجيءَ جي ذات، جنهن جو ڏونکو کهنباتي رنگ جهڙو ٿئي. ماڻهوءَ جي رت خراب ٿيڻ جي بيماري. (اسم خاص). هڪ ڪوٽ جو نالو.

● کٹھِنبُوُ ع کٹھِنبا: ذ. (سن. کَسُنبَ، کُنبُ = ڳاڙهو گل) ڳاڙهي ڪپڙي جو قسم ـ رنگين ڪپڙو ـ رنگ جو قسم ـ سنهون چمڪيل رنگين ڪپڙو ـ بانڊٽي ـ ڪُسُمبي جو گل. ڪُنڪڙ جو قسم، جنهن جو رنگ ڪيسر (زعفران) جهڙو ٿئي، هن کي ڪيسر به چوَن. هڪ وڻ، جنهن مان ڳاڙهو رنگ نڪري ـ جهنگلي زعفران.

ـ کٹھِنباتِيُ ع کٹھِنباتِيُ: ذ. رنگ ڏيندڙ ـ ڪپڙو رنگيندڙ ـ رنگريز ـ رنگ وارو ـ نيروتي ـ نيرولي ـ کهنبا ناهيندڙ.

ـ کٹھِنبائِيُ: ڪُهنبي رنگ جهڙو ـ ڪُهنبو ـ رنگُهل.

ـ کٹھِنبِيُ ع کٹھِنبِيُون: ث. لال ڳاڙهي رنگ تي زناني پوتي ـ کهنبي رنگ تي زناني پوتي ـ چادر. (صفت). ڳاڙهي ـ سرخ ـ لال.

● کٹھَنٹِڙِيُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● کٹھَنُ: مصدر. (سن. کَنڊ = تکليف ڏيڻ) آڇاڻڻ ـ کونسڻ ـ خار ڏيڻ ـ بغض ڪيڻ ـ ضد پاڙڻ ـ دشمني رکڻ ـ خصومت رکڻ ـ ويرُ رکڻ ـ عکس رکڻ ـ چرچ بازي کرڻ ـ آڇات کرڻ ـ چراند کرڻ ـ جهيڙي لاءِ سندرو ٻڌڻ ـ خواه مخواه جهيڙو اٽکائڻ ـ دشمني کرڻ. لِکائڻ. (ث).

● کُهَنُ: مصدر. (سن. کَنْش = گهٽجڻ ـ زوال کرڻ) ٽُڪجڻ ـ وڃڻ ـ کُهجڻ ـ اوڻجڻ ـ هُٽجڻ ـ ڦڙهه ٽي پوڻ ـ کُڙجي پوڻ ـ چُڪي پوڻ ـ چُور ٽيڻ ـ ٽُٽجڻ ـ ٽڪڻ ـ چِٽل ٽي پوڻ ـ ٽڪجي پوڻ ـ ساڻو ٽي کرڻ ـ ماندو ٽيڻ ـ پڇي پوڻ. ڪُٽڻ ـ ڪُٽي پوڻ ـ ڪُٽجڻ ـ مفلس ٽيڻ.

● کٹھُوُ ع کٹھا: ذ. صفت. چُهو ـ جهٽڪو ـ چوهو ـ جهُوٽو ـ جهٽڪو ـ جهاڪو ـ آڏمو ـ تنوار ـ جهلڪو ـ جهڙڪو. مَرَو ـ حظّ ـ رَسُ ـ شوق ـ لذت ـ چشڪو. واڇتُ ـ مينهن جو طوفان ـ برف جو طوفان. ڪيڪڙات. کَنڊ. (ل). لوهه جو رنبو. (ل). ڪوڏر جهڙو اوزار، ڪوڏر ڪان نڌو ٽئي، جنهن ۾ ڏگهو ڪُن وجهجي ـ کٹھِيڙُ ـ کٹھِيڙو. (ل). فصل، جنهن جو هڪ پاسو چڊو ۽ ٻيو پاسو گهاٽو ٽئي. (اسم خاص). هڪ ٽئين جو نالو.

Gul Hayat Institute

● كُهوُ ع كُها: ذ. (سن: كوپ = كوه). كوه.
● كيهوُ ع كيها: ذ. بنا پاڻيءَ پوک. هٿي کي هٿائڻ جي حالت. (ل).
● كُهيالِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
ـ كُهورَ: ٻنهنجي خيال سان سڏو ڏوڙڻ ۾ ڪوبه خوف نه ڪرڻ جي حالت.
● كُهونُ كُهونُ كَرَنُ: ڪنڪهٽ.
● كُهيُ ع كُهيُون: ث. (سن: كُجِيلَئِكا. پرا. كُجِيلِيُكا = كهي). جوان ٿهي - نوجواني - ڦوهه جواني جو - رتي - جوڀن - پوڙهين ۾ به طاقت واري حالت - صحتمندي - صحتمند بدن. بدن جو ڊيل ڊولُ - جسم جو نمونو - هاڻي. ٿهي - وَهي - چمار - عُمر. خارس - ڪرنهن - ڪرسرو - سر سر - كيهيُ - كسر - خارش - ڪٿي ڪه - كَتُهُنُ كَتُهُنُ - ڪرڙو - گٽر - ڪاچيُ - ڪارش. رنبي جو نمونو، جنهن سان زمين مان ڪانڊيرا وغيره ڪڍجن - نندڙي منهن ۾ ڊگهي ڳڻ واري ڪوڏار. (ل - ڪ).
ـ كُهياتو ع كُهياتا: ذ. صفت. جسم ۾ ٿهيل ٽڪيل - پيريءَ ۾ صحتمند حالت ۾ رهندڙ.
ـ كُهيُ كَتَنُ: مشڪل سان فتح ڪرڻ.
● كُهيُ ع كُهيُونُ: ث. (سن: كُوپ). ڪچي ڪوٽيل ڪڻ، جنهن مان ٽڪل پاڻي پيئڻ ۾ اچي - نندو ڪوهه. (صفت). ڏيئي وڃي رهيل - ٽڪل - ماندي.
" آن كا ڏني ڏوٽيا كيرن پاس كُهيُ "
(سر آبري - شاه).
خلاص - فارغ - خالي - ڪيئ.
ـ كُهيوُ ع كُهيا: ذ. صفت. ٽڪل - عاجز - ٿڪل. (ل - ق).
● كُهيُڊ: سبز ڪڪ جي ڪپيل چوٽي - سڻي ڪڪ جي پوک جو نسرڻ کان اڳ مٽيان ٽٻيل پن. ڪڪ جي پوک جا پهريان گُڇا، جي ڪپي مال کي گاهه ڪري کارائجن. تيلي پڌڻ کان اڳ ۾ پوک جو نالو.
ـ كُهيُڊَ كائِنُ: طاقت ۾ اچڻ - تيار ٿيڻ. پلي ڪڪ جا پن، نسرڻ کان اڳ لٽي کائڻ.
ـ كُهيُڊَ كهي رَسَنُ: تيار ٿيڻ.
● كهيرِيُ ع كَهيرِيُون (ث): ث. چمڙي کي لسي ڪرڻ ۽ ليکن ڪيڏن لاءِ ڪاڪ جو اوزار.
● كَهيڑُو ع كَهيڑا (ث): ذ. ڪاڪ جو اوزار - ڪاٺي جو چپڙو ٽڪر، جنهن سان چمڙي مان ستر ڪيڄن - چمڙ صفا ڪرڻ جو اوزار.
ـ كَهيڑِيُ ع كهيڑيُون (ث): ث. سوچين جو اوزار.
● كُهيَلُ ع كُهيَلَ: ذ. صفت. ٽڪل - ماندو - هڇيلُ - هڇيل - ساڻو - ڳهيل - ڪس - چُورُ ٽيل - ماندو ٽيل - ڪاڻ - بيزار - بيرُ - چور - ورتل - ڪُهيو - سڄيو - پينگيو - مفلس - پينو.
ـ كُهيوُ ع كُهيا: ذ. صفت. ڪهيل - ٽڪل - هيٺو - ٽٻل. ڏکيو - منحوس - پريشان - ڏجهارو - ڏوکي - آئي دُڪيُ - بي حال - بلڪل خراب - برو حال - اڏين - تَڇُ. ڪنهن نه ڪم جو - چٽ ڪاتي جو - خراب - ڪنو - بيڪار. ڦٽي پيل - پوٽي پيل. (ل).
● كَئِ: ظرف. (سن كَشِ، كَشْ = زوال ڪرڻ). هاڃي - بربادي - تباهي - ناس - خاتمو.
ـ كئِ ٿيءُ: ناس ٿيڻ - گم ٿيڻ - هڪڙي قسم جو پاراتو.
● كيئاءُ ع كيئاءَ: ذ. ڪاڄ - ڪاڏو - ڪائڻ - ڪيڻ - طعام - آهارو - غذا - خوراڪ - قوت گذران. خورش - چوڪ - چوڪو - چوٽو - چارو.
● كيئنُرُو: اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كيئنُرِ: اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● كئنُروُ ع كَئنُرا (ل): ذ. ٿهڪو.
ـ كيئنُ: مصدر. (سن. كاد = كائڻ) كائڻ - كيئنُ - ڏَڪڻ - گهٽنُ - گهرڪڻ - پيئنُ - (اسم). كاڏو - ماني - ڪاڄ - ڪائڻ - ڪيڻ - طعام - كاڏو -

Qul Hayat Institute

كاڏو ـ خوراڪ ـ آهار ـ غذا ـ قُوت ـ گذ ران ـ خورش ـ چوڳ ـ چوگو ـ چُوٽو ـ چارو ـ رَسوئي ـ ڪانو.

● كِيئو ج كِيا: ذ. صفت. نشو كيل ـ نشئي ـ شرابي ـ پيتل ـ مست ـ مڳ ـ آلُوتُ ـ بي هوش ـ خماري ـ خماريل ـ متخمور.

ـ كِيئائِيُ ج كِيئائِيُون: ث. نشو ـ مستي ـ مئُ ـ خُمار. شراپٽو.

ـ كِيئو كَرَڻُ: مخمور ڪرڻ.

● كَٽونْكَتُ ج كَٽونْكَتَ (ل): ذ. سنهي ڪنگهه.

● كَٽُونُ كَٽُونُ كَرَڻُ: ڪنگهڙ ـ ڪنگهه جو آواز.

● كِيهي ج كِيهِيُون: ذ. (سن. ڪشيم) هار ٽيڙ ـ هارجڻ ـ هارائڻ ـ هار ـ بربادي ـ تاراج ـ اُجُڙ ـ تباهي ـ اَبتري ـ ستياناسي ـ خانه خرابي ـ گهات ـ فنا ـ وِناس ـ پائمالي. (صفت). قِتل ـ پائمال ـ تباهه ـ ڏنل ـ دُڪُ. ڏِڪائل. آبتر ـ خانُ مانُ چَٽُ. قِتايل ـ فَنا ـ چَٽ ـ برباد ـ ويران ـ ناس.

● كِيءُ: كاءُ ـ ڏڪ ـ ڳِهڻ ـ ڏَرُ ـ ڦاٽُ.

● كُئِيُ ج كُئِيُون: ث. ننڍي ڪچي پاڻيءَ جي ڪَڈ.

● كِي: حرف جر. ڏي ـ ڏانهن ـ طرف ـ واسطي ـ لاءِ ـ ڪول ـ تائين.

● كَتيُ: (سن. ڪَٽ = گهٽجڻ ـ زوال ڪرڻ) شڪست.

● كِياتوُ ج كِياتا (ڪ): ذ. صفت. بدن ۾ ٽُهيل ٽُڪيل.

● كِيانْتوُ ج كِيانْتا: ذ. صفت. (سن. ڪشيم = سُکُ) خوشيءَ جو پيغام آڻيندڙ ـ ريهارو ـ قاصد ـ خبر آڻيندڙ ـ پارا پُو ـ پيغامي ـ پيامي ـ خابرو ـ ٽپالي. آهو پکي، جو نياپو آڻي ـ ڪانءُ (ڪو = لِڪو). جاسوس ـ ڏاهُ ـ چُغل ـ جوٽيت. سرڪاري شاهد.

● كِياءُ ج كِياءَ: ذ. ڪنهن به آدميءَ جي مرڻ جي ساليانو تاريخ ـ وَرسي ـ (هندن ۾) مٽل جي پنڊ ترپڻ جو ڪرم، جنهن ڏينهن تي ڪجي.

● كِيائِيُ: ث. چريائي ـ مستي ـ پاگلپڻو ـ ديوانگي ـ سوداءُ ـ متوالائي ـ چريائپ ـ جُنون.

● كِيبَرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● كِيبَراڻِيُ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كِيبَرُ ج كِيبَرَ: ذ. صفت. گهٽو ڪائيندڙ ـ پيٽوڙي ـ پيٽي ـ هيڻي. بي سمجهه ـ بُوزان. (ٽ). (ث. گِيبَري ج گِيبَرِيُون).

● كِيبِيُ ج كِيبِيُون (ٽ): ث. انڪل ـ تجويز.

● كِيمْتِيڻُ (ٽ): مٺا ڪُٽ ڪرڻ ـ ڪَس ڪرڻ.

● كِيمُ ج كِيمَ: ذ. (سن. ڪشيتر. پرا. كيتن = پني) ـ پني ـ پوک ـ كيتي ـ كيت ـ ٻارو ـ زمين. ڪٺهار گُل. ميدان. جنگ جو ميدان. مٽاچرو. پَوتر زمين جو ٽُڪر ـ پاڪ جاءِ. اڻ ڏَل ٻَڏل يا اڻ سروي زمين جو ٽُڪر، جنهن تي ڪنهن ڪاتيدار ڪاڻ ساڳي پَرڪار موجب ڏل وٺي هجي.

ـ كِيمَرَ (ٽ): پني ـ كيت.

ـ كِيمَ كَنْڈو: حساب ڪتاب ـ وهنوار.

ـ كِيمِيي ج كِيمِيُون: ث. (سن. ڪشيتر = پني) پني ـ پوک ـ كيت ـ زمين ـ پوکي ـ تڪُ ـ فصل ـ آبادي ـ پونءِ ـ زراعت ـ پيداواري ـ هاريپ ـ ڪڙمپڻو. اناج ـ آباد گاري ـ ڪاشتڪاري ـ ڪسالي.

● كِيمْتِران: اسم خاص. هڪ ذات (بلوچ قوم جو قبيلو).

● كِيمِرڻُ: مصدر. مست ٿيڻ.

● كِيمِكِيي ج كِيمِكِيُون (ٽ): ث. سنهي ننڍي ڪائي.

● كِيمْتِلارِيُ: اسم خاص. تعلقي ڊيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كِيمْتِلارِيا (ٽ): اسم خاص. ضلعي ٺرپارڪر ۾ هڪ شهر جو نالو.

● كِيمِتِلاوِيُرُ: چريائيءَ جو لٽهرو ـ مستيءَ جي موج.

● كِيمْتِيڻُ: مصدر. مادي تتر جو بولڻ.

Gul Hayat Institute

● کپتانُ ع کپتانَ: ذ. صفت. کتئشانُ - کپتڑیو. اکنُ چتکنُ. وحشي - اڻ گھڑیو کاڻُ. (ل).
" تون تہ کو کیتان ٹو ڈسجین " (جملو).
● کپتَرُ ع کپتَرَ: ذ. پُراڻو جُوتو.
● کپتڑِيُ ع کپتڑِيُونُ (ک): ث. ڊال.
● کپتڑِيو ع کپتڑِيا: ذ. صفت. بي عقلي گالهائيندڙ - بيوقوف - سُورَ ڪُ - احمق - اناڙي - چسو - پئوندو - اَلُو - بي عقل - چرپٽ - کپتڑيلُ - کپتڑياڻو - سفلو - بيهودو - بي وَنسُ - پورڙو - البيلو.
▬ کپتڑِياڻوُ ع کپتڑِياڻا: ذ. صفت. بي سمجهه - بيوقوف - نادان - اَلو - جهڪَ - رِبَ - بکوادي - پاگل - کپتڑيو - کپتڑيل.
● کپتُ ع کپتَ: ذ. (سن. کپتن، کشپتر = پرا. کپتن = پتني) کپت - پتني - ہارو - پوک - پوکي - آباد ڪيل ٻنيءَ جو ٽُکر - ٻنيءَ جو پاگو، جو پوک هيٺ هجي - فصل - آبادي - قلهاريل فصل. ميدان - متاڇرو. پتو تر زمين - پاڪ زمين. شڪار - شڪارگاهه.
▬ کپتُ ڪانئياڻيُ چتڻنُ: سپ لاگاپا ٽوڙڻ - ناتا چڏڻ - رستو ٽوڙڻ - تعلقات چڏڻ - واسطو ٽوڙڻ.
▬ کپتاڻيُ دُنبُو: مشهور وڏي چتڪل وارو دُنبو.
● کپتِروُ ع کپتِرا: ذ. جُتو - پادر - کرکٽو.
● کپتِنڪنُ (ث): انبيرڻ - ڪير جي جمائڻ لاءِ ٽورو ڪتو وجهڻ.
● کپتنُ (ل): راند ڪرڻ - سڪت ڪرڻ
" اسان صبح کان وٽي کيڏڻ لڳا آهيون، مگر اڃان ٽڪا ڪونہ آهيون " (جملو). (کپتيو، کپتيل، کپتندي، کپتندو).
● کپتوُ ع کپتا: ذ. (سن. کپت = راند) ڪُوڙي ٽُهمت - بيهودي گهُر - اجائي طلب. بيهُودو تکرار - بيوقوفي جو بحث - اجايو مناظرو - فضول - خرخسو. ڪنهن ہار جي اجائي پٺندي - گهُر گهُر - کل ڪل - گهپي - کت پت - تيسو - ضد - ہار جو روسامو - هوڏ - شدت - ارڏائي - ڏنگائي - شرارت - بُڇڙائي - بُرائي - ڪروڌ - جهيڑو - فساد - تقاضا - رُسامو - ڪينرو - قڏو - کترا گ - معاملو - حرڪت - چُرچو. (ل).
▬ کپتائيُ ع کپتائيُ: ذ. صفت. هوڏي - شدتي - ارڏو - ڏنگو - پٺندُ - جيجا - لڙلائيندڙ - گِڪُ - چنبڙ - تقاضائي - شريپر - زور ڪندڙ - ڪروڌي - گهپي خور - گهپيرُ - بُڇڙو - بُرو - قڏائي.
▬ کپتَرُ ع کپتَرَ: ذ. صفت. فسادي.
▬ کپتوُ ڪترَنُ: ضد ڪرڻ.
● کپتَرُ ع کپتَرَ: ذ. بلڪل پراڻي جُتي - پراڻو پادر.
● کپپَ ع کپپُونُ: ذ. ث. (سن. کپ، کُشپَ، کُشپپَ، کُشپَ = آڇلڻ، موڪلڻ - روانو ڪرڻ. پرا. کپ = گهِمرو) گهُمرو - وارو - دفعو - ڦيرو - ڦيرو - اڇ وڇ - سفر پُورو - ہُڪي - هڪڙي گهُمري جهاز ۾ چاڙهيل سامان - نوبت - لڳ - دَسُ. درياءِ مسافري - ٻيڙيءَ جو پُورُ. ساڳو - قطار. بارُ - بوجهو. پرتي - مال - وڪر - وَڪارُ - وڇ. پاڙو - عطيه - بخشش - سوغات - سوڪڙي - چٽڪت. ڪپڙن ڏوئڻ جو هڪڙو گهمرو - ڏُٽي - ڏُٽپَ - ڏوپ (ڪپڙن جو). آبادي - پوک - فصل - لاباروُ. هيميائي - فتح. ڪاپو - ڪپڙ جي حالت. (ل - ق). د غا - فريب. (ک). جنس جنس. ور - سنياڻ - ساڏار.
▬ کپپَ پَرنُ: بار لڏڻ - مال پرڻ - ڏيسا ور جي واسطي گهٽو مال لڏڻ - توشو گڏ ڪرڻ.
▬ کپپَ کتنُ: آفرين حاصل ڪرڻ - شاباس وٺڻ - انعام حاصل ڪرڻ - سوپ ڪرڻ - مُهر ستر ڪرڻ - پهلواني جو ڪم ڪرڻ - چڱي ناموس ڪيڻ - وڏو درجو حاصل ڪرڻ - ڪرتب ڪري ڏيکارڻ - وڏي گالهه ڪرڻ. ڪم پورو ڪرڻ.
▬ کپپَ کترو: لڙيل فصل جي گڏ ڪري رکڻ جي جاءِ - کترو.

Gul Hayat Institute

● کیپ ع کیپَ: ذ. (سن: کَشیپَ = نشئي). نشو ـ کیف ـ خمار ـ آنڈ ـ مستي ـ اکین تي نشي جو خُمار
"اچن سي اَرَهَ سین منجهان کیپ کروهَ".
(جلال).
مَئُ ـ شرابخوري ـ سائائي ـ موگائي. شرابپڻو. شاباس. سامان ـ مال.
ـ کیپ چڙهَڻ: نشو چڙهڻ ـ خمار چڙهڻ ـ نشو ٿيڻ ـ خمار ٿيڻ ـ غشي طاري ٿيڻ.
ـ کیپ م آلیپ هُڻڻ: تمام گهُري ننڊ م هڻڻ ـ خواب م بي حجاب هڻڻ ـ نشن م آلُوٽ هُڻڻ.
ـ کیپي ع کیپي: ذ. صفت. کیپیل ـ نشي م آيل ـ خماريل.
● کیپیرائي ع کیپیرائیون: ميجالهي جي جاءِ ـ هڏائون پيالو. کیپیراتي ـ آم الدماغ.
● کیپیو ع کیپیا: ذ. صفت. نياپو ڏيندڙ ـ تکڙو قاصد ـ جلد نياپو رسائيندڙ ـ قاصد. (اسم). تکڙو خط.
● کیچ ع کیچون: کِروڌ ـ فساد ـ جهيڙو ـ لُڙ ـ جهگڙو ـ تنتو. ملکيت. (ث).
ـ کیچ کرڻ: جهيڙو کرڻ ـ فساد کرڻ ـ کِروڌ کرڻ ـ وڙهڻ ـ جهيڙو کرڻ.
● کیچ ع کیچ: ذ. خوشي ـ مزو ـ فرحت ـ لطف ـ ذوق ـ وِنڊر. پوڳ بِلاس ـ عيش پسندي ـ اختيار ـ مؤج ـ مرضي ـ پسندي. آنند ـ جشن ـ خوشي ـ حظ. سني گهالهه ـ ناز نخرو ـ انگل آرا ـ تال. فائدو. (ل ـ ق).
ـ کیچرو ع کیچرا: ذ. صفت. کیچ کندڙ ـ خوشي کندڙ ـ موجي ـ عيش پسند.
ـ کیچاکیڙ ع کیچا کیڙ (ث): ذ. صفت. متکبّر. لاڏلو.
● کیچر (ث): ث. کندي جو وڻ.
● کیچراڑي: اسم خاص. تعلقي عمرکوٽ م هڪ ديهه جو نالو.
● کیچرو ع کیچرا: تکليف ـ درد سڙي ـ ڏک.
● کیچڑ (ل ـ ث): ث. کندي جو وڻ. اڌا زمين جنهن کي پاڻي سان پرائي منجهس گاه وغيره پيدا کرائجي، جا کيڙڻ جي لائق نه هجي.
● کیچڑو ع کیچڑا: ذ. کپت.
● کیچڑو ع کیچڑا: ذ. ارمان ـ ڏک.
● کیچڑي (ث): ث. کندي جو وڻ. (ٿر م ٽئي).
● کیچڑیو ع کیچڑیا (ث): ذ. چهيلو.
● کیچڑیو کترن (ت): پکر کهڻ.
● کیجو: ذ. اسم. فساد ـ جهگڙو ـ جهيڙو. وڌاءُ.
● کیجهو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي م هڪ ديهه جو نالو.
● کیچر ع کیچریون: ث. اجائي مستي ـ کيچل ـ کيچلاڻ ـ کيچلائي ـ حرکت ـ چُرچ ـ کؤنس بازي ـ لُڇائي ـ شرارت ـ حرکت بازي ـ مسخري. خلق جو گوڙ. (ت).
● کیچر ع کیچر: ذ. صفت. بدافعال ـ بدمعاش.
ـ کیچراڻ: ث. کيچر ـ کيچل ـ کؤنس ـ حرکت ـ چُرچ ـ کؤنس بازي ـ لُڇائي ـ شرارت ـ حرکت بازي ـ مسخري ـ چلولائي. بدافعالي.
ـ کیچرائي ع کیچرایون: ث. کيچر ـ کيچراڻ ـ کيچل ـ کؤنس ـ حرکت ـ چرچ ـ کؤنس بازي ـ لڇائي ـ شرارت ـ حرکت بازي ـ مسخري.
ـ کیچرو ع کیچرا: ذ. صفت. کيچلو ـ متي جو سور ـ حرکتي ـ شرارتي ـ بي ڏنگو ـ بدفضيلتو ـ شرير ـ منحوس.
● کیچل ع کیچلون: ث. کيچر ـ کيچراڻ ـ کيچرائي ـ کيچلائي ـ کؤنس ـ حرکت ـ چُرچ ـ لڇائي ـ کؤنس بازي ـ شرارت ـ چرچو ـ حرکت بازي ـ مسخري ـ مستي ـ لُڙ ـ اجايو گوڙ ـ پوڳ ـ هٿ چراند. خچر کلو ـ خلق جو انبوه ـ هنبوچي ـ ٽينگ ٽپو ـ خرابي ـ نقصان ـ کونسڦٽائي. تکليف ـ درد ـ ڏک ـ ارمان. (ل ـ ق).

Gul Hayat Institute

▬ كيچلاڻ: ث. كيچر - كيچراڻ - كيچرائي - كيچل - كيچلائي - كونس - حركت - چُرچ - لُچائي - كونس بازي - شرارت - حركت بازي - مسخري.

▬ كيچلائي ج كيچلايُون: ث. صفت. كيچر - كيچراڻ - كيچلائي - كيچل - كيچلاڻ - كونس - حركت - چُرچ - لُچائي - كونس بازي - شرارت - حركت بازي - مسخري.

▬ كيچل باز: بي مزي لڙواري راند - مسخري.

▬ كيچل كَرَڻ: حركت كرڻ - نازنخرو كرڻ.

▬ كيچلو ج كيچلا: ذ. صفت. حركتي - كونس قسمي - سڪ قسمي - چترو - مستي خور - مستي كندڙ - كيچل كندڙ - كيچرو - د رد سر - شرارتي - بي ڍنگو - بد فضيلتو - شرير - مسخرو - مسخري كندڙ - چلو لو - هلكي طبيعت وارو - متحسوس.

● كيچ ج كيچ: ث. كتش - چڪ. (ت).

● كيچڻ: مصدر. چڪڻ - كتشڻ.

▬ كيڇو ج كيڇا: ذ. چانورن جي اڻي جي مانيءَ - ڏوڏو. كيسو. (ل).

▬ كيڇيئا (ث): ذ. صفت. تريل پاڻي، چانورن جي اڻي ۾ مصالح ملائي، ان مان ناهيل پاڻي.

● كيڏ ج كيڏ: ذ. (سن. كِيدَهَ = ڏُک) ڏک - پيڙا - آزار - كليش - كتشٽ - وِيتا - بيماري - عذاب - دُرگتي - ڳرو دُک - برو حال - كمبختي - ڏولو - ڏولائو. دولاب - دغا - نيڪي - چل - تترڪت - گهات - كوٽ - كپٽ.

● كيڏ رائي ج كيڏ رايُون: ث. مستانگي. (ت).

● كيدر روگ: ڏيڏ - خارش - آچا چِتا.

● كيڏ رو ج كيڏ را: ذ. صفت. (سن. كيد = ڏُک) ڏوکڙائون - ڏُکائتو - اهنجائتو - هلاک كندڙ - كپائيندڙ - تكليف ڏيندڙ - پريشان كندڙ - نچائيندڙ - گڙ بڙ وارو - ڏکيو - دق كندڙ - پائي كڍندڙ - ڏهندڙ - كتلپائيندڙ - اڍنگو - بد فضيلتو - د رد سر - حركتي - كيچرو - كيچلو - شرارتي - بي ڍنگو - مغز كپائيو.

▬ كيڏ ي: صفت. رنجيده - كاوڙيل - ڏمريل. خار كاڍل - تتپندڙ - جوشيلو - زود رنج.

● كيدو ج كيدا: ذ. پكيءَ جو هڪ قسم - بُلبل جو هڪ قسم - كڙاڙو پكي (خاص كري بلبل، جا بين پکين کي ماري ۽ هڪالي ڪڍي) - پوري. بيوقوف - اڍنگو - ڏڏ - نٽ - مڏ - يوندو - پسون - اناڙي - بي عقل - چرپٽ - مورک - كٽڙيل - سفلو - بيهودو - بي ونس - پورڙو - البيلو - اڏايو - گهيلو - بد فضيلتو - د رد سر - كيچلو - مست. (ت).

● كيڏ ي وار ي: اسم خاص. تعلقي گهوڙا هاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كيڏ ج كيڏ: ذ. (سن. كيدَ = ڏک) ڏک - ارمان. دشمني رکڻ جي حالت. (ث).

● كيڏ كَر: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● كيڏ ڻ: مصدر. (سن. كِيتنَ = كيل، كيل، كيلن، كيد. پرا. كيلتكَن = راند كرڻ) راند روند كرڻ - راند كرڻ - راند رهڻ - كيلڻ - كيل تماشو كرڻ - سانگ كرڻ - نائڪ كرڻ - كڏڻ - وِندرڻ - روح ۾ بي گالهه وجهڻ - رَوَنُ

"ما سرتيون ميان سومرا،
كُڙ كُڙ راند رَوَن"

(قليچ).

سفلائي سان هلڻ - وِڻاڻ - بيهودو ڪم كرڻ - لتهو لتعب كرڻ.

▬ كيڏ ج كيڏ ون: ث. راند - كيل - بازي - رَوَنشو - تماشو - وندر - جُٹا. انكل بازي - فن - حرفت - هٿ جي چالاكي - حركت بازي - مستي - لُچائي - چالاكي - ڍنگ - تَل - تجويز - رمز. فريب - تركت - فند - گوهي - قُڙتي - قند - پرپنچ - فكن. لٽكو - چهٽڪ - نائڪ - چتلتر - چتلت. آهاءُ - وَجهه - بيلو - چاڱ. ناز.

▬ كيڏار ج كيڏار: ذ. صفت. كيڏاري - راندگير. تيز فهم - حوصلي وارو.

Gul Hayat Institute

ـ ڪيڏاريُ ع ڪيڏاريُ: ذ. صفت. راندگر- هنرمند- ڪاريگر- ڪرتب جاڻندڙ- بازيگر- اُستاد- هنري- ڪيڏ باز- ڪيڏ ڪندڙ- حرفتي- انڪلي- رمزي. سياڻو- سمجهو- پڪو- هوشيار- چالاڪ- جاڻو- مانجهيرو. ٽپتائي- جواري.

ـ ڪيڏائيُ: راند ڪرائڻ- ڪُڏائڻ. غالب پوڻ.

ـ ڪيڏبازُ ع ڪيڏبازَ: ذ. صفت. چالاڪ- حرفتي.

ـ ڪيڏَ ڪرَڻُ: انڪل ڪرڻ- چالاڪي ڪرڻ.

ـ ڪيڏوُ ع ڪيڏا: ذ. صفت. چالاڪ- سياڻو- هوشيار.

● ڪيڏوُنُ: راند جو بال- ڪينهونُ- ڪينهوڙو.

ـ ڪيڏوٽوُ ع ڪيڏوُٽا: ذ. صفت. پارن جو راندڪو- ڪينهوڙو- ڪينهون.

ـ ڪيُرَ ع ڪيُروُنُ: ث. (سن: ڪُشيُرَ ڪينڪه= ڳوٺ. ف: شيُرُ= ڪيرُ)- مبارڪ- مبارڪبادي- ڪيرون- مبارڪون- واڌائي- دُهل جي مبارڪ واري وڄت- واڌاڻو. سڪانت ناٽڪ- اِنهيءَ قسم جو ناٽڪ جنهن ۾ حياتيءَ جي خوشيءَ جو طرف وندرائيندڙ نمونو ۾ ڏيکاريل هجي. ٽوپو ڏيڻ جو نمونو. (ت)- ڪڙي جي ٻن پلاندن ڪي گڏي ٽوپو ڏيڻ جو نمونو- ڪيل. (نڪ تي نڪتل) ڳوڙهو- ڳوڙهي- ڳنڍ. سبها- متبدلي- مجلس- جماعت- ميڙ- ٽولي- سڳر- ساٿاري- ساٿ- ولر. سنگ- صحبت. بصر جي ٻارين کي سٽون سڌو ڪرڻ جو نمونو. (ت).

ـ ڪيُرونُ ڪيَڻُ: ٻاريون ڪيڻ.

ـ ڪيرِيُ ع ڪيُرِيونُ: ث. واڌايون- مبارڪون- ڪير جهڙيون- ڪيرٽيءَ جهڙيون. (ل-ق).

ـ ڪيُرُونُ: واڌايون مبارڪون.

● ڪيرِ ع ڪيرِ: پيدائش- ڄُمائي- ڏر- اصل- مُول- بنياد- مُهڇ- منڊ. ابا ڏاڏا- وڏا- پيڙهي- پُشت. مال- گوهر جو ڏَڻُ.

● ڪيرِ ع ڪيرِيُونُ: وڻ جو هڪ قسم- ڪُنور وارو وڻ: "ڪيريُونُ، ٻهيريُونُ"- ڪونيُتُ. (ث).

ـ ڪيرِ ڪرَيُلُ يا ڪيرِ ڪرَيو: بدبنياد- وڏن ڪان وڻي ڪريل- بنياد ڪان ڪريل. جنهن جو ڏڻ ئي ڪريل هجي. (ت).

● ڪيُرُوت (ت): ٻني پوکيندڙ- هاري.

● ڪيُرُ ع ڪيُرَ: ذ. (سن: ڪُشيُرَ= ڪيُرُ. ف: شيُرُ= ڪيُرُ). مال جي ٽٽن مان نڪتل سفيد پاڻيٽ- مال وغيره جي ٿڃُ (هي ٽن جزن سان گڏيديل: پاڻي، مٺائي ۽ سٽپ)- شير- ڪير- رَسُ. وٽن وغيره جو اهو رَسُ جو ڪير جهڙو ڏسڻ ۾ اچي.

ـ ڪيُرالِيُ ع ڪيُرالِيُونُ: ث. ڪير جي ناهيل لسي، جنهن کي مٺي لسي چئجي. (ت).

ـ ڪيُرُ اوٽو: ذ. آڻين جو ڪير- ڏاچين جو ڪير.

ـ ڪيُرُ ٻاڪروُ: ذ. ٻڪريءَ جو ڪير.

ـ ڪيُرُ ٽيُ پُوَنُ: چگو ٽيڻ- مطلب پورو ٽيڻ- ڪم راس ٽيڻ. (ت).

ـ ڪيُرُ ڀائيُ: ڪير ڪائڻ جي موڪل ونڻ. (ن-ب). هندن جي هڪ رسم.

● ڪيُرُ پُڙوُ ع ڪيُرَ پُڙا: ذ. صفت. ڪير مان ٺهيل مٺائي- ڪيرپيڙو- ڪيرپُڙو.

ـ ڪيُرُ پٽاڪُ ع ڪيُرپٽاڪ: ذ. صفت. ڪير تي پلندڙ- ڪيرپياڪ.

ـ ڪيُرُ پياڪُ ع ڪيُرَ پياڪَ: ذ. صفت. ڪير پئندڙ- ڪير ڏائڪُ- ٽٽن تي ڀارُ- معصوم ٻار- ٻچڙو- ابهم.

ـ ڪيُرُ پيٽُ پَرُجَنُ: ڪيُرَ پُٽ هجڻ- جهجهو رزق ۽ اولاد هجڻ- پا ڳيو هجڻ- سکيو ستابو هجڻ- آسودو هجڻ.

ـ ڪيُرُ پيڙوُ ع ڪيُرُ پيڙا: ذ. صفت. ڪيُرُپڙو- ڪير مان ٺهيل مٺائي جو هڪ قسم.

ـ ڪيُرُ پيَنُ: شاديءَ جي هڪ رسم- هڪ پياليءَ ۾ ڪير وجهي گهوٽ ۽ ڪنوار کي زالون ڪير پيارين. آزمائش ڪرڻ- پرک ڪرڻ. (ن-ب).

ـ ڪيُرٽيُ: ڪيُرٽيُ.

ـ ڪيُرُ جهٽيُ (ڪ): ڪچٽيُ.

ـ ڪيُرُ چاپنُ: ڏونرو ٽيڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪيئرُ جمائيڻُ: ڪير ۾ سڀاڻ وجهڻ.
ـ ڪيئرَ چينوُ: ذ. گير پورو نہ ٿيل. (ت).
ـ ڪيئرَ ڏايُونُ: ڏَڌَ جا داغ، جي اڪثر منهن تي ٿيندڙ. (ل).
ـ ڪيئرُ ڏوُتوُ ۽ ڪيئرُ ڏوُتا: ذ. صفت. نج ـ بي ضَرَرُ ـ بي شُبهـ ـ يقيني ـ بي شڪو ـ صاف ـ سالم ـ سُنو. (ظرف). ضرور ـ تحقيق ـ بلاشڪ ـ البت. يقينا.
ـ ڪيئرُ ڏُهڻُ: ڏُهائي ڪرڻ (ڪير جي).
ـ ڪيئرُ رِيڍوُ: ذ. ريڍن جو ڪير.
ـ ڪيئرُ زِيُ ۽ ڪيئرُ زِيُونُ: ث. بنا ڏندن ـ بارڙي ـ ڪيرِي.
ـ ڪيئرُ زِيُ پَتَ: بکريءَ جي ڇڻ مهنن جي عمر وارو قدُ.
ـ ڪيئرَ ڪيپَ (ث): جهنگ جي ٻوٽيءَ جو رَسُ ڪڍي، جنهن ماڻهوءَ کي واءُ جي بيماري هجي اُن لاءِ ڪم آڻجي.
ـ ڪيئرُ ڪرُجَنُ: ڪير جو قينڻ ـ ترش ٿيڻ ـ ڪتو ٿيڻ ـ ڏُونرو ٿي پوڻ ـ ڪير جو خراب ٿيڻ.
ـ ڪيئرُ ڪرِيَلُ: بگڙيل ـ ڪريل. خبيث ـ تڙيل ـ پَرشتَ ـ قِيَل.
ـ ڪيئرُ ڪَلِيُ: بکري (عورتون ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ چون). (ت). ڪير جي ڪَلِي، ڪير جي چمَ واري ڳوٽري. گهٽو ڪير ڏيندڙ چوپائي. (ت).
ـ ڪيئرُ ڪنڊُ ٿيَنُ: پاڻ ۾ خوش ٿيڻ ـ هڪ ٻي وڃ ـ ملي وڃڻ ـ نهي وڃڻ ـ صلح ڪرڻ ـ رضانامو ڪرڻ ـ ناهہ ڪرڻ ـ راڄ ٿيڻ ـ راضي ٿيڻ ـ قرب ڪرڻ ـ سَرچڻ ـ پرچڻ ـ پرچاءُ ٿيڻ.
ـ ڪيئرُ ڪيئرُ ٿيَنُ، پاڻي پاڻي ٿيَنُ: پورو نياءُ ٿيڻ ـ سچ کوڙ جي پروڙ ٿيڻ.
ـ ڪيئرَ ڪيئرَ وَٽي: ڌر ۾ ٿيندڙ هڪ راند جو قسم.
ـ ڪيئرُ گڏَهيہ جوُ: مادي گڏهہ جو ڪير.
ـ ڪيئرُ گائوُ: گئون جو ڪير ـ ڏڳيءَ جو ڪير.
ـ ڪيئرُ گهوڙِيءَ جوُ: گهوڙيءَ جو ڪير.
ـ ڪيئرُ لاهي ٻيهَنُ: سچي ڪرڻ ـ يڪدم پُڌائڻ.
ـ ڪيئرُ لٽيئونُ: وڏيون ٽُلهيُون نبضُون جيڪي آڱ جي پيٽ ۽ سيني هيٺان هجن. (ل).
ـ ڪيئرُ ماهيوُ: مينهن جو ڪير.
ـ ڪيئرُ مُنڊِيُ ۽ ڪيئرُ مُنڊِيُونُ: شاديءَ ۾ گهوٽ يا ڪنوار کي پارايل، سوَڻن موجب هڪ خاص مُنڊي ـ ننڍي ٽِڪَ، چورس ٽپي سان مُنڊي، جا ويڙهہ سان گڏ پائجي.
ـ ڪيئرَ ۾ ڪنڊُ: مينو ٿيڻ.
ـ ڪيئرُ ۾ مُورِيُ وِجهَنُ: ڦيٽاڙو وجهڻ ـ ڏڦيڙ وجهڻ ـ مچائڻ ـ جاگائڻ ـ پڙڪائڻ ـ ڏڪائڻ ـ چورڻ ـ باهہ ڏيارڻ ـ جوش ڏيارڻ ـ (ڪم) ڪارڻ ـ بگاڙڻ ـ ڦٽائڻ.
ـ ڪيئرَ ۾ وَڏَنڊوُ وِجهَنُ: ڪير ۾ سڀاڻ وجهڻ.
ـ ڪيئرُ نِيُ ۽ ڪيئرُ نِيُونُ: ث. ڪير مان ناهيل ڪاڏي جي شيءِ ـ ڪيرٽي.
ـ ڪيئرُ ٽِيُ ۽ ڪيئرُ ٽِيُونُ: ث. ڪير، چانور ۽ ڪنڊ ملائي، اُن مان ناهيل ڪاڏو ـ ڪير ۾ رڌل چانور ـ ڪير ۽ چانورن وارو پَتُ ـ ڪير ۾ رڌل پٽڙا چانور ـ فِيرٽي ـ ڦيرٽي.
ـ ڪيئرُ واتِيرِيُ: ث. مئل جي سُوءَ لاهڻ کان پوءِ ڪير سان ادا ڪيل رسم.
ـ ڪيئرُ وَهِيُ پَتَ ۾ پتوَنُ: ساڳي ڪاڙهہ ٿيڻ ـ هڪجهڙائي ڏيکارڻ ـ سڀنڊيءَ کي فائدو ٿيڻ. (ن ـ ب).
ـ ڪيري: ڪير ڏيندڙ ـ ڪير واري ـ ڪيريتي.
ـ ڪيئرِيتوُ ۽ ڪيئرِيتا: ذ. صفت. ڪير ڏيندڙ ـ سُوئا ـ ڪاهرَ ـ ڪيريتي ـ ڏوپلو. ٿج شريڪ پاءُ. (ت) ـ ڪنهن ٻئي جي مساءُ جي ٽڻ تي پلجڻ وارو ـ ماڻيلو. (ث. صفت. ڪيئرِيتي ۽ ڪيئرِيتيون). ماڻهيلي.
ـ ڪيئرِيتوُ پاءُ: ٿجُ شريڪ پاءُ.
ـ ڪيئرِيتوُ ڏَنڊُ: آهي ڏنڊ، جي پار ڪي اول اول نڪرندا آهن.
ـ ڪيئرَ ٻيئوُ (ث): ننڍو ٻچو، جنهن مان ڪير جي بانس اچي.

Gul Hayat Institute

● کيڑا : اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● کيراتيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● کيڑات ۽ کيراٽ: گدڙ يا لومڙ جي رڙ.
● کيڑاج: اسم خاص. تعلقي پٽنو عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑال: ول جو هڪ قسم. (اسم خاص). تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيرائو ۽ کيرائا : ذ. زرهه پهريل ماڻهو.
● کيڑائي ۽ کيڑائيون: ت. نئيائپ. (ن-ب). "کيرائي جو خيال ڪري متان حرف ڏيو هوتن".
● کيڑ ترائي: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑ تر: اسم خاص. سنڌ جي آلهندي وارن جبلن جي قطار جو نالو، جبل جو نالو، ٽونگ وٽان بارڻ لڳ هڪ جبل. ماڻهوءَ جو نالو. (ک).
● کيڑ ڌهي ۽ جاکيڑ: اسم خاص. تعلقي بدين، تعلقي ٽنڊي باگي ۾ ديهن جا نالا.
● کيڑڙي ۽ کيڑ ڙيون: ث. هڪ خوشبوءدار ول جو قسم.
● کيڑسال: دوا جو هڪ قسم.
● کيڑستر: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو. گهوڙا پاريءَ جو هڪ ڳوٺ.
● کيڑ ستر: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑ سير: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑستر آتر واري: اسم خاص. تعلقي گهوڙا پاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑ ستر ڏکڻ واري: اسم خاص. تعلقي گهوڙا پاڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑستري: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڑ کپ: اسم خاص. ٿر ۾ ٽيندڙ هڪ ٻوٽو. (ث).
● کيڑل: اسم خاص. تعلقي عمر ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو. گاه جو هڪ قسم، ڏڳي وغيره ڪائي، جنهن گاه مان کير وهي.

● کيڑل گاه: ث. گاه جو هڪ قسم، جنهن جي ٻوٽي پاڻي جي جاين تي زمين تي چٽ ڪندي آهي، گل ڳاڙهما ٽينس، ان جي ٻنن ۽ ٽارين ۾ کير ٿئي- هڪ پسارڪو وکر، جو دوائن جي ڪم اچي.
● کيڑڻ: مصدر. آڻيل پنجهو کي پارين ۾ پٽارڻ- پارين کي پوک لائق ڪرڻ لاءِ آن مان ڏانداري سان پٽر ڪيڻ- آڏ کي کوڏر سان صاف ڪرڻ. (ت). کهيرائن. (ث).
● کيڑ ٽون: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● کيڑٽي (ث). ٿر ۾ ويڙهي جهپ جي پاسهي دال کي چون. کيرول وَل.
● کهيرو ۽ کهيرا: ذ. صفت. لُولو- لُولِهو- لنگڙو- پنگلو. هيٺو- ضعيف- نستو- لاغر- هڏ هيٺو- دُربل- آلپ پل- بي همت- سُست- ڪمزور- بي زور- بي طاقت- بي ستو- هڄ- ڪم فهم. ارڏانگي- شل- بيهوش- نيم بيهوش- ساڏو- موڪو- خماريل. بيزار. (ل).
- کهيرو ڪتر: ٻيڙيءَ کي واءُ سامهون وڃڻ کان ٽورڻو موڙڻ. (ک).
● کيڑو ۽ کيڑا: ذ. (سن: ڪشيڙ، ڪشيڙ) وهتن جي ڪاڏي لاءِ ڏنل سائي ٻاجهر يا جوئر وغيره- آهو سنگ جنهن ۾ کير آيل هجي- آن جو ڪچو ڳڇو- ڪچڙو آيون آن- ڏڏر- پوک جي سنگن جو ڪچو آن. کير پياڪ- ڪچڙو- ڪچو- نيڍڙي عمر وارو- ڪنهن به وهت جو آهو نيڍو ٻچو جنهن جا ڏند نه نڪتل هجن- نيڍڙو- بي سمجهه- وڇيرو- بي ڏندو- ڦهرين سال جو ڦر. کير واري شيءِ. مبارڪي ڏيندڙ- خوشيءَ جي خبر ڏيندڙ. پتلي جو قسم- ٻنا آنيءَ پلو- کيرو پلو. ٽانڊو. (ث). (ع. خيار=ونگو). ونگو.
- کيڑو پتلو: آهو پلو، جنهن ۾ آني نه هجي- ترپلو.
- کيڑو سنگ: ڪچو سنگ.
- کيڑو ڙيڙو: ذ. صفت. پنگلو- مست. ضعيف.

Gul Hayat Institute

- کيڙ ري ع کيڙ ريون: ث. ہن سالن جي مينهن يا ڏڳي وغيره- نسنديءِ، ڪچيءِ، جنهن ڏند نہ ڪيو يا هجن.
- کيڙ ري ڳئون: ڇهن مهنن جي ڏڳي.
● کيڙرو پيٽارو: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙرول ع کيڙرولون: ث. ميوه دار وڻ جو هڪ قسم (داک، ڪشمڪش، آلو بخارا، بادام وغيره). گاهه جو هڪ قسم، ٿر ۾ ٿئي- ڏڻڪ جو قسم، ٿري کائين. ول يا ٻوٽي جو هڪ قسم- مٺديري جهڙي ٿئي، جنهن جي ڦنن ۾ تارپين ۾ کير ٿئي. مٺدي. (ت). پرت جو هڪ قسم. (ل).
● کيڙرول: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙرولي ع کيڙرولين: ث. ميوي دار وڻ جو هڪ قسم، داک يا ڪشمش جيڏو ٿئي. پاڻيءَ تي پيدا ٿيندڙ گاهه، ٻوٽيءَ جو هڪ قسم. گل شتبو جي ٻوڙي جي پاڙ- گرٽبي جي پاڙ (رڌي کائجي ته لوڙهه کان بہ وڌيڪ لذيذ ٿئي، "لوڙهه کيروئي"). کينسري جي پاڙ. لوڙهه جو قسم- هڪ ول جو قسم، جنهن جي پاڙ ۾ گنڊ ٿئي، کاڌي ۾ ڪم اچي. ول جو هڪ قسم، جنهن ۾ اڇا ڦل ٿين، جي دوا جي ڪم اچن. مٺديءَ جو قسم، کير مٺدي. گنجي ماٺهوءَ جو متو.
● کيڙروئي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيليءَ تعلقي عمرڪوٽ ۾ ديهن جا نالا.
● کيڙ هڏي: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙ نئون: تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙ ري ع کيڙ ريون: ث. جابلو وڻ جو هڪ قسم. ڪريءَ جي آوهه- جانورن جي ٽڻن مان نڪرندڙ گوشت- گوشت پستان- ڪچي ڪري وغيره. ٻلليءَ کي سڏ ڪرڻ جو آواز. چوندو- کيڙ ڪندڙ- چوندو ڪندڙ.
- کيڙ ري لاهين: ٽلهو ٽيڻ.
● کيڙ ري: ث. (سن. کدر. پرا. کٹير) جابلو وڻ جو هڪ قسم.
● کيڙ ري ع کيڙ ريون (ت): ث. ٻوري- نڪ- بٽ- بنياد
"جنهن جي ڪريل هوءِ کيڙري،
اوپ- الر نہ ڏجي آنهيءَ کي"
(گلو ميائو).
● کيڙيڄي: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙ يو ع کيڙ يا: ذ. جبل جو هڪ وڻ.
● کيڙ يون: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● کيڙ (ت): آڻ جي هلڻ جو هڪ نمونو وڪ کان مٿي. پانڊيڙو. ڊگ هلڻ. ٻنيءَ ۾ بنا ٻج جي هر ڏيڻ.
- کيڙو ع کيڙا: ذ. آڻ جي چال جو نالو.
- کيڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو- هڪ قوم جو نالو، جن مان "هيڙ" هئي.
● کيڙ ڻ: مصدر. (سن. کرش = کيڏڻ) زمين چيرڻ- هر ڏيڻ- زمين آٽلائڻ- پوکڻ. گولڻ- ڊوندڻ- وائيڻ- وڙڻ- قولهڻ- سوجهڻ- کوجڻ- تلاش ڪرڻ- نهارڻ- گولا ڪرڻ- قولها ڪرڻ- جستجو ڪرڻ. شيل شڪار ڪرڻ- گهمڻ- قرڻ- سفر ڪرڻ.
- کيڙ ع کيڙون: ث. (سن. کرش = کيڏڻ) ٻنيءَ ۾ ڏنل هر- پهريون پيرو هر ڏيڻ يا کاهڻ واري حالت- زمين کي هر سان پهريون پيرو آٽلائڻ واري حالت- ٻنيءَ جي کيڙ- زمين آکيلڻ جو نمونو. قوڙ- کيڙي- اوڙ- ليڪ- ريکا.
- کيڙاڻي (ڪ): هرن سان کيڙيل زمين.
- کيڙاڻي: کيڙائڻ جي مزوري- آجورو.
- کيڙائو ع کيڙائو: ذ. صفت. ڪاري جا ناڪٽا- سمنڊ ۾ هلندڙ- کيڙڻ وارا
"آتاهون آيسا جتي انت نہ آب جو،
جو ڪاري کيرائڻ جي ڪوري ڪايا.
(سر سامونڊي- شاهه).

Gul Hayat Institute

ـ کھیڑوُٹ: پوک کنڊڑ ـ هاري ـ کُڑمي ـ راهکَ ـ کاشتگار ـ مزارع ـ آباد گار ـ کسان ـ مُزيرو. (ث).

ـ کھیڑِي ع کھیڑِیُونُ: ث. کیڑیل زمین جا نکتل پتر ـ پترن واري زمین ـ کاهیل زمین ـ قوڑائین زمین ـ پترائین زمین ـ پوک ـ آبادي.

ـ کھیڑِي لتي چڏڻ: بنا لتجي وجڻ ـ ساوکَ کرڻ.

ـ کھیڑِي مھیڑِي: هٹ جي کمائي ـ محنت جو قل ـ بچت سچت ـ مُوڙي سُوڙي ـ پگھر جو پئسو ـ ذرو پرزو ـ مال ملکیت ـ مالي مقدار.

● کھیڑو ع کھیڑا: ذ. وڏي ڍال جو قسم ـ سپر. کنان ـ تراڙبون. قور. (ت). مور پکيءَ جو برسات جي موسم ۾ پنهنجي پُڇَ جي کنين کي ٽيڑي وڃٹي وانگر بنائڻ. جبل جي چوٽي، پَرَ پکل چوٽي هجي. (ک). لنگر

"بسم اللّٰه مجر يها چئي کنيائون کيڑا،
باجهارن ٻيڑا پار لنگهائج پاتشي."
(سر سامونديي ـ شاه).

(ث. کیڑِي ع کیڑِیُونُ). نندي ڍال.

ـ کھیڑائو ع کھیڑائا: ذ. ڍال کنڊڑ ـ کیڑو کنڊڑ.

ـ کھیڑائِيُ: ث. سپرداري.

ـ کھیڑِي ع کھیڑِیُونُ: ث. سپر ـ ڍال. (سن: کاٹِکا. پرا. کڑيا). اڇي رنگ جي مڻيءَ جو قسم، جنهن سان اڳي ڪنين تي اکر لکبا هُئا ـ چاڪ ـ سيڙهي ـ چُنَ. آڙيل زمین ـ هر کاهيل ٻني.

● کھیسُ ع کھیسَ: ذ. کڻي جو هک قسم ـ چادر ـ چاندني ـ ٽلهو ۽ ڏگهو ڪپڙو ـ چادر جي هيٺان بستري ۾ وجهبو آهي، ڏاڍا آڇا ۽ ڏزائيندار مهانگا ٿيندا آهن، نصرپور کیسن کان مشهور آهي.

ـ کھیسائُونُ بَنڈُ (ک ـ ل): ذ. پرت جو قسم.

● کھیسائنُ: مصدر. وِساڻ ـ نهوڑڻ ـ بيهوش کرڻ. بَهِيُونُ مُنجهائڻ ـ کنن ۾ تاڙيون وجهڻ ـ وايون بتال کرڻ. کهيرو کرڻ ـ مورچا کرڻ ـ موگهو کرڻ ـ بي خبر کرڻ ـ بي حِسُ کرڻ.

● کھیسَرِ (ک): ذ. خدمت چاکري ـ ٽهل ٽکور ـ شيوا.

● کھیسِلِي ع کھیسِلِیُونُ (ت): ث. موگِي ـ دَرِيُ.

● کھیسُو ع کھیسا: ذ. (ف: کھیسَهُ = کھیسو. سن. کتچ = بَتڏنُ. پرا. کتس = بَتڏنُ). گيدو ـ گوندو ـ جيب ـ گودو ـ ٽيلهو ـ ٽيلهي ـ پاکيٽ ـ گوٽري. توشيدان ـ کِسِبَتَ ـ (گولين وجهڻ لاءِ). جاءِ ـ دل.

ـ کھیسا تکنُ: پيسي ڏوکڙ ڪڍڻ لاءِ گهات گهڙڻ ـ رشوت وٺڻ.

ـ کھیسا پُرُ کرَنُ: کیسا پرَنُ ـ گهٽي رشوت وٺڻ.

ـ کھیسو پُر کرَنُ: کیسو پرڻ ـ رشوت وٺڻ.

ـ کھیسو ستيالنُ: پورو ۽ واجبي خرچ کرڻ.

ـ کھیسو کولنُ: خيرات کرڻ ـ سخاوت کرڻ ـ پُڇُ کرڻ ـ دانُ کرڻ ـ سخا کرڻ.

ـ کھیسي کتپُ: ڪُنڊ بچوڙ ـ جيب کترو.

ـ کھیسي ۾ ٽِکرِيُونُ هُجَنُ: پئسو پائي نه هجڻ ـ ڪنگال هجڻ ـ مفلس هجڻ ـ سچو سکٹو هجڻ ـ بي هنر هڻ ـ گهٽ لياقت وارو هڻ.

ـ کھیسي ۾ هُئنُ: نه ليکجڻ ـ پرواه نه کرڻ. (ن ـ ب).

● کھیسڑو ع کھیسڑا: ذ. کوسڙو ـ کڙائون ـ موچڙو.

● کھیش خُوشِيُ: رضا سان ـ مرضيءَ سان.

● کھیکَ کھیکُونُ: ث. ناٽي جي ٽهلهي ـ پئسن جو بُڪو ـ هَميانِيُ.

● کھیکارَنُ: مصدر. آدرپاءُ کرڻ ـ پليکار ڏيڻ ـ مرحبا کرڻ ـ خوش خيرعافيت کرڻ ـ تکڙائي تازائي ـ حال احوال ڏيڻ وٺڻ جي حالت ـ جُهارڻ ـ سلام کرڻ ـ تسليم کرڻ ـ السّلام عليڪُم کرڻ ـ سلام عليڪي ـ احوال پرسي. عزت ـ عافيت ـ آدرپائي. بندگي ـ سلام ـ کھیرون ـ جُهارَ.

Gul Hayat Institute

ـ كِيڪَرَ ۽ كِيڪَرُونُ: ث. ڏسو كيكار.
ـ كِيڪَرَ بازِي: كيكر كرڻ ـ آدر پاءُ كرڻ.
● كِيڪُ ۽ كِيڪَ: ذ. صفت. وڏو. وڏي عمر وارو. (ساكرو).
● كِيكا (ل): ذ. كيڪڙو ـ ٻاڦِ جو جيت.
● كِيكَرَ ۽ كِيكَروُنُ: ث. گدڙ پيكي ـ دهمان ـ وات جي پيكي يا لٻ لٻ ـ ڏيا ـ روب تاب ـ رعب تاب ـ حشمت ـ كنهن كي زنائي دٻائڻ يا ديچارڻ جي حالت.
ـ كِيكِراتَ: ذ. جهلڻ مهل گدڙ يا لوسڙ وغيره جي دانهن ـ كِيكِڙاتَ.
ـ كِيكِڙاتُ ۽ كِيكِڙاتَ: ذ. گدڙ، بگهڙ جي اونائي ـ كُوكُون ـ دانهون.
● كِيكِڙاتُ ۽ كِيكِڙاتَ: ڏنڊ جو پكي، لروان جهڙو، خاكي رنگ، مڇي كائيندڙ. (ن ـ ب).
● كِيكِڙُو ۽ كِيكِڙا: ذ. (سن. كَتَركَنَهُ، كَكَيدُكَنَهُ = سيانتو) ٻاڦِ ۾ رهندڙ جيت جو هڪ قسم ـ سيانتو ـ سرطان ـ سُرجڻو ـ كَچوئه جي نموني ٽيندڙ ننڍو جيت، هن جيت كي تمام ننڍو پڇ ۽ ڏهه پير ٽين، پهريان ٻه پير مڪڙ جي پيرن جهڙا هوندا آهن، گهڻا ماڻهو كائڻ جي كم ۾ پڻ آڻيندا آهن. پير جو پڇ. كمند جون سُنڊيون، جي كمند وڌڻ كان پوءِ ٻنيءَ ۾ رهجي وڃن. (ت).
● كِيكُو ۽ كِيكا: ذ. لڄڻي ـ شرمندو. (ت).
ـ كِيكُو وِيكُو ٽِيتَنُ: لڄي ٽيڻ ـ شرمندو ٽيڻ ـ پشيمان ٽيڻ.
● كِيلَ ۽ كِيلُون: ث. ٻاڦِ جو حوض ـ پريل كوس كي ڏنل ڇڪَ يا جهبي يا لوڏ. "نئون كوس آهي. كيل ڏئي متان ڇكين".
ـ كِيلائِجَنُ: ڇكجڻ. كشجڻ.
● كِيلَنُ: مصدر. (سن. كِيل، كيلَن = كيڏڻ) راند كرڻ ـ راند روند كرڻ ـ كيل كرڻ ـ وندرائڻ ـ وندر كرڻ. جُوا كرڻ ـ بازي كرڻ ـ تماشو كرڻ.
ـ كِيلُ ۽ كِيلَ: ذ. (سن. كِيلنُ = راند، كُرِيڙا = راند) راند ـ بازي ـ كيڏ ـ تماشو ـ وندر ـ نائڪ ـ چرچو ـ رڻشو ـ سزو ـ سانگ ـ راند روند ـ ويسڪاري نائڪ ـ كَلول ـ وِيارو ـ رنگ ـ هٿ جي صفائي ـ كرتب. مجامَعت ـ يوگ. اسرار اِلاهي ـ غيبي نظارو.
ـ كِيلائِيُ: كيڏائڻ ـ وندرائڻ ـ تماشو كرائڻ.
ـ كِيلُوڙُو ۽ كِيلُوڙا: ذ. راندِيكو ـ كينهو ـ كينهوڙو ـ بال ـ ڏَڙهو ـ پٿلو ـ طوق ـ پُتلو ـ كيڏوٽو ـ پُوري ـ گُڏو ـ گُڏي.
ـ كِيلِيڙُ ۽ كِيلِيڙا: ڏسو كِيلُوڙو.
ـ كِيلِيُ (ث): مصدر. پرت جو قسم، جاريءَ وانگر ٿئي، لوئي، كٽي يا كپهس وغيره جي ٻن تكن كي پاڻ ۾ ملائي جاريءَ وانگر پرت پرڻ ـ گِنڊِيڻ.
● كِيلُو ۽ كِيلا: ذ. (سن. كيُل = پِتدَنُ) سيپَر ـ پناهه. قبضو ـ حكر. (ل ـ ق). ستوڙي كا سموري جنس خريد كري ركندا آهن ۽ پوءِ پنهنجي مرضيءَ موجب وكڻ كري واپاري بزا تي اثر وجهندا آهن، انهيءَ طريقي كي كِيلُو چوندا آهن. لوهه جو كِيلو ـ كوكو. سُكان
"چوهي ـ چكون آنديون،
چووائي چوگان، آڻي كيلا كوڙيا"
(سر سريراگ ـ شاهه).
ـ كِيلِيُ (ث): ث. كِلِي ـ كاٺ جي چهنبدار كاٽي، وَرتَ جي پچاڙيءَ ۾ وجهن، جيئن اُن جي پچاڙي كُلي.
● كِيلُوڙِيُ ۽ كِيلُوڙِيُونُ (ل): ث. نوريڙو.
● كِيلُهوُ (ث): ٽر ۾ بصر جهڙو ٽيندڙ ڏڪ جو هڪ قسم.
● كِيلُهوڙِيُ (ث): ث. نوريڙو.
● كِيمَا: ث. معافي (ت).
● كِيمتِيا: اسر خاص. تعلقي گمبٽ (رياست خيرپور) ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.
● كِيمُ كَسَرَ (ث): خير ـ سُك.

● ڪيمئون ڪاتڻ: بکون سهڻ ـ بکون ڪائڻ ـ چلو ڪيڻ ـ ڏهو ڪيڻ. (ڪ).

● ڪينءَ ع ڪيئون: ث. (سن: ڪشيم). خيريت ـ خير ـ تندرستي ـ خوشي ـ خير عافيت ـ ڪلياڻ ـ سد پاءُ ـ بهبودي ـ خير خوبي ـ پلائي ـ سک ـ آنند ـ خوش خيرعافيت ـ مرحبا ـ موڪلاڻي ـ آدرپاءُ ـ آجيان ـ سلام دعا ـ عليڪ سليڪ ـ خوشي.

ـ ڪينرو ع ڪينرا: ذ. خوش حال.

ـ ڪينڻاتو ع ڪنئاتا: خير سان (ڪ).

ـ ڪينئارو ع ڪنئارا (ث): چگو پلو.

ـ ڪينئارو نه هڻئن: خير نه هئي.

ـ ڪينئن: خير ـ خيريت ـ خير سلامتي ـ عافيت ـ سک ـ آنند ـ کينءَ ـ خوشي. حرفت سان.

● ڪينڀڻ (ل): مصدر. زورلڳائڻ ـ هٿ کس ڪرڻ.

● ڪينئتل (بيلا): ڪرتلو. ٽپڙتاڙي ـ وسد وسلا.

● ڪينئتليا (ث): اسم خاص. هڪ ذات. (اڪثر ٿر ۾).

● ڪينئنيا (ث): چانورن جي رَيتَ جا ننڍڙا لولا جي پاڙن وانگر ٿين.

● ڪينجهو ع ڪينجها (ت): ذ. نديءَ جي پٽاريءَ ۾ ڪنهن وٽ جو آپريل ٽڙ ـ درياءُ جي وچ ۾ ڏيون ـ لاه ـ پاڙ ـ ڪت ـ بندي. خراب ـ گندو ـ قِدو. محتاج ـ گهرجائو ـ ضرورتمند.

● ڪينچل ع ڪينچلون: ث. مستي ـ حرڪت ـ لُڇائي ـ مسخري.

● ڪينچڻ: مصدر. (سن: ڪَچَيَ ڪچ = چڪڻ). چڪڻ ـ ڪشڻ ـ ڪيڻ ـ گهيلڻ ـ ڪشش ڪرڻ ـ سوڙهو ڪرڻ. ڏکو ڏيڻ ـ چڪي متي ڪرڻ ـ چڪي باهر ڪيڻ ـ چوسڻ. مدغم ڪرڻ ـ جذب ڪرڻ. پکيڙڻ ـ ڪشادو ڪرڻ. ڏاڍو ٻڌي ڇڏڻ. ڪل چڪي لاهڻ.

ـ ڪينچ ع ڪينچَ: ث. ڪش ـ چڪ.

ـ ڪينچيل ع ڪينچيَل: چڪيل ـ ڪشيل ـ ٻڌل.

● ڪينڊو ع ڪينڊا: ذ. مُڪ وريل ڏندو. (ل). فساد ـ جهيڙو ـ لڇائي. (ت).

● ڪينڊَ ع ڪينڊا: مصدر. هٿا پائي ڪرڻ ـ ڪونس ڪرڻ ـ هٿ چراند ڪرڻ.

ـ ڪينڊَس ع ڪينڊسون: ث. هٿ چراند ـ ڪيچل ـ حرڪت ـ مستي. جوابداري.

● ڪينڪار ڻ (ڪ): مصدر. خوش مرحبا ڪرڻ ـ گڏجڻ.

ـ ڪينڪارَ ع ڪينڪارون: ث. خوشيءَ جي خبر ونڊ.

ـ ڪينڪاريُ: ڪيڪاريو.

● ڪينڪيُ (ل): ث. هيڇ جي بيماري ـ ستڏَ تنهنجي اها ڪينڪيُ ٿوري وقت ۾ لهي ويندي. (جملو).

● ڪينڪل (ث): ذ. ٽڪل ـ آپرو ـ ضعيف.

● ڪينگهو ع ڪينگها (ڪ): ذ. پٽڑو ـ پاڻيءَ جهڙو.

ـ ڪينگهو پاڻيُ: بلڪل پٽڑو.

● ڪينو ع ڪينا: ذ. (سن: ڪپيل = ڪيلوٽو). ڪينهو ـ ڪينهوڙو ـ راندڪو ـ بال ـ ڳوڙهو ـ ڪوفتو ـ پرت جو هڪ قسم. (ث).

ـ ڪينوڙو ع ڪينوڙا: ڪينو ـ ڪينهو.

● ڪينهو ع ڪينها: ذ. (سن: ڪنَدُڪَه = ڪپيُو). ڪينهوڙو ـ ڪينهون ـ بال ـ ڏڙهو ـ راندڪو ـ ڳوڙهو ـ ڪوفتو ـ ست جو ڏيرو ـ ڇ جو گولو. (راند لاءِ).

ـ ڪينهوڙو ع ڪينهوڙا: ذ. ٻارن جي ڪيڏڻ جو راندڪو ـ بال ـ ڪينهو.

ـ ڪينهون: راند ڪرڻ جو بال ـ ڪينهوڙو ـ بال.

● ڪينيَڻ (ل): مصدر. (سن: ڪشنا) خوش ٿيڻ ـ راضي ٿيڻ ـ پرسن ٿيڻ.

ـ ڪيَڻ ع ڪيَڻ: ذ. (سن: ڪاد = ڪائڻ). ڪاڇ ـ ڪاڏو ـ طعام ـ خوراڪ ـ ماني روٽي ـ رسُوئي ـ غذا ـ آهارُ ـ قوت ـ گذرانُ ـ خورش ـ چوڳ ـ چوگو ـ چوٽو ـ چارو ـ آذقو ـ توشو ـ رَسَدَ ـ ڪانو ـ پوڄن.

● ڪهيڙ (ث): ڪينوَڻ ـ وڇ ـ بجلي ـ چمڪو.

Gul Hayat Institute

● کیئڻ ۽ کیئن: ذ. صفت. (سن. کشیٹ) ڏہرو ـ گھريل ـ هيٹو ـ ڪمزور ـ ايرو ـ پوٽو ـ ڪاڻنگ ـ لاغر ـ ڏانگ ـ رڳارو ـ لِڙ ـ بيمار ـ ٽُڪل.

● کیٹائي: پاڻي ۽ جي پکيءَ جو هڪ قسم (ڊنڊ ۾ رهي، پاربهل جيڏو، صاف ڪارو رنگ، ڪائڻ ۾ لذيذ آڙي ۽ جو هڪ قسم آهي. (ڪائنرو، ڪنيو، ڪانيرو، آڙي ۽ کيٹائي، اهي بدڪون نہ آهن، باقي بيا پکي اڪثر بدڪون آهن).

ـ کیٹائي ٹیئن: کيٹائي ڊنڊ جو پکي آهي، ڪاري رنگ جو ٿئي، ڏسڻ ۾ ڪارو ۽ سنهڙو نظر اچي.

● کیٹي ۽ کیٹیون: ث. کيرٽي ـ کير ۽ چانور، ڪنڊ ۾ رب وانگر رڌل.

● کیو ۽ کیا: ذ. صفت. (سن. کشیب = نشئي) نشئي ـ مست ـ چريو ـ مستانو ـ مگهن ـ پاگل ـ ديوانو ـ متوالو ـ انسان. مخمور. عاشق ـ خوش ـ راضي ـ پرسن. خفي ـ چِتو ـ هڙڪيو ـ جُنوني ـ سودائي.

● کیهہ ۽ کیهون: ث. ڏوڙ ـ دَز ـ ڏڏڙ ـ دَس ـ لٽ ـ بُسڙ ـ خاڪ ـ چار ـ ڪيري ـ رک ـ مِٽي

"ڪُهيج تہ اڇا ڪيهہ گُرديس گنگن جي" (سر آبري ـ شاهہ).

ڪٽڪ ـ گاهہ.

ـ کیهوار (ث): آڏامندڙ واري.

ـ کیهوٹاڑ (ث): آڏامندڙ مِٽي يا واري.

● کیهو: ٽُڪل ـ ماندو. (ن ـ ب). خوش مزاج ـ آنندي.

● کیئن: ث. ظرف. خوشي ـ خير عافيت ـ چڱيلائي.

ـ کیئن ٹیئن: سڀ خير ٿيئ.

ـ کیئن کرن: خوش ڪرڻ.

● کیئو ۽ کیئا (ڪ): ذ. پِسُ.

● کیئي: ث. مبارڪ بادي ـ مبارڪ باد ـ واڌائي ـ ڪيرون. خوشي ـ مزو ـ فرحت ـ لذت ـ لُطف. ذوق. وِندر. پوڳ پلاس ـ عيش پسندي. اختيار ـ موج ـ مرضي ـ پسندي. مست

"اهروَ عين عجائب ڪيئي، سال سچي جنسار ڪنون" (پيڙو).

گ

گ: ذ. سنڌي الف، ب جو ۱۴ (ايڪيتاليهون) اکر، فارسيءَ جو چوڏهون، ابجد موجب سندس عدد ويهہ. ڪاف عجمي يا ڪاف پارسي.

● گاء ۽ گائون (ث): ث. هڪ ڪير ڏيندڙ مشهور چوپايو وَهيتُ ـ ڪٿون ـ ڏَڳي ـ ڪٽو.

● گابَرَ: اسم خاص. تعلقي سيرواهہ (ضلع خيرپور) ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● گابِرُلو: اسم خاص. تعلقي ڊگهڙي ۾ هڪ ديهہ.

● گابڑو: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● گابڑي ۽ گابڑي (ث): ث. راند جو هڪ قسم.

● گابو ۽ گابا: ذ. (سن. ڪو) ڪٿونہ جو نر ڏَنر ـ وهڙو. (ث. گابي ۽ گابيون).

ـ گابار ۽ گابار: (ڪ) ذ. صفت. وهڙن جو ڏڻ رکندڙ ـ گابا چارندڙ ـ گابا پالندڙ ـ گابا رکندڙ "گابار گابا ڏبرا، هيڏي سائي گاهہ!".

Gul Hayat Institute

ـ گابَتُ ع گابَتُونْ: ت. ث. صفت. نندي گابي ـ وَهُڙي ـ گابڙي.
ـ گابِرُ ع گابِرَ: ذ. صفت. گابا چاريندڙ ـ گابا پالينڊڙ ـ گاپارُ.
ـ گابِيُ ع گابِيُونْ: ث. ڏڳيءَ جو مادي قَرُ ـ وَهُڙي.
● گابوُ پَتْ: اسم خاص. سابق مرڪزي حڪومت ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● گاپِيگَنْڊُ ع گاپِيگَنْڊِيُونْ: ث. هڪ ڪِنڊ جو قسم ـ ڪِنڊ ڏيڻ جو هڪ نمونو ـ وَڪَڙُ.
● گاپِيوُ ع گاپِيا (ڪ): ذ. ڪاري جي ٻيڙيءَ جو عضوو ـ وڏي سڙهه جي مٿان چاڙهيل ٻيو سڙهه.
● گاپالِيوُ ع گاپالِيا (ڀ): ذ. نندي گابي يا گابيءَ جو ڇيڙو ـ ڏاسو.
● گاڀاڻِيْ: اسم خاص. هڪ ذات (درڪاڻي بلوچن جو قبيلو).
● گاتِروُ ع گاتِرا (ڀ): ذ. ڏاڪڻ جو ڏاڪو. ڏاڪائين دروازي جي وچ ۾ ڏڪن جي جهل لاءِ لڳل ڪاٺ جي پٽِي. پاجاريءَ جي وچ وارن تنگن ۾ وجهڻ لاءِ ڪاني ـ گاڏو.
● گاتِرِيُ ع گاتِرِيُونْ (ڀ): سياري ۾ ڏڪ ڪان جسم تي ڪڇڻ ويڙهڻ جو هڪ نمونو ـ گاڏي.
● گاتُ ع گاتَ: ذ. غرور ـ فخر ـ ڏانءُ ـ ڦوندڙ ـ دماغُ ـ هٺُ ـ وَڏَنءُ ـ مغروري ـ وڏائي ـ تڪبّر ـ گهمنڊُ.
ـ گاتُ نہ ڏِيڻُ (ڀ): غور نہ ڪرڻ ـ ڏيان نہ ڏيڻ ـ ڪنهن کي موجود نہ سمجهڻ ـ پنهنجي ٽنڊ ۾ هڪڙ ـ دماغ رکڻ ـ خيال ئي نہ ڏيڻ.
● گاتَ ع گاتُونْ (ڀ): ث. گهاٽي رَبَ ـ گِسُ.
● گاتُو ع گاتا (ڀ): ذ. متو ـ سِرُ ـ متَڙُ ـ ڪاپار ـ سِري ـ ڪوپري. هَرَ پانجاريءَ جي ٻنهي ڪائين کي قابو جهلڻ لاءِ وچ ۾ آرپار لڳل ڪاٺ جو ٽڪرو.
● گاتَ ع گاتُونْ، گاتِيُونْ: ث. (سن. گِهرش = گاس) ڪن به بن شين جي گسڻ واري حالت ـ گاس ـ گَهڪو ـ گِسڪو ـ رَهتو. ڪن به بن شين جي گسڻ ڪري ٽيل نشان ـ سَنڊو ـ چٽو ـ داغُ ـ نشاني ـ ڪَکر ـ رنڊُ ـ گانو ـ ٽِڪو ـ آڪُ. پَڇَ پور ـ پڇَ ٽوٽ ـ چِٽَرَ. ٽُلهي انّي جي رَبَ ـ گِسَ. ڏارو ـ ڏريو.
ـ گاتَ پَتونْ: گاس ٽيڻ ـ گانو ٽيڻ ـ داغ ٽيڻ ـ نشان ٽيڻ ـ چٽو پَتونْ ـ سنڊ و ٽيڻ ـ ڪَکر پَتونْ.
ـ گانوُ ع گانا (ڀ): ذ. صفت. گسڻ واري حالت ـ گِسڪو ـ گَهٽو ـ رَهتو ـ گاتَ ـ گَهڪو.
ـ گانوڙُ ع گانوڙوُنْ (ڀ): اسم تصغير. ڪنهن به شيءِ جو گنڍل پاڳو ـ گنڍل جاءِ يا گنڍل هنڊ وغيره جو نشان ـ چٽو.
ـ گاجَ ع گاجُونْ: ث. صفت. (پرا. گِجها = گجگوڙ. سن. گجي = گجگوڙ. سن. گَرْجَ = گَجَنُ) برساتي ڪڪرن جو آواز ـ گجگوڙ ـ گوڙ ـ ڪڙڪاٽ ـ گَجڪار ـ ڪڙڪو ـ گَرجُ ـ گرجنا ـ ڏڏڪو ـ ڏڏڪر ـ گجگار ـ (ع. رعد) وڏو گوڙ ـ هُل ـ شور ـ هنبَسُ ـ غُلغُلو ـ رڙماٽُ (اسم). ڪَچَ ملڪ ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ قسم جي ڪڪ. تيلي بج جو هڪ قسم ـ سرنهن. (ڀ). ڪپڙيءَ جو هڪ قسم (رنگ جي ڪاري) پر ڪَنَ اڇا). هڪ سنهي پر پرت پريل ڪپڙي جو قسم. (اسم خاص). هڪ ڪِنڊ جو نالو. گَجِيُ ـ ڦِيٽُ ـ جهاڳ ـ گِڦَ. (گاجرا).
ـ گاجِرِيُ ع گاجِرِيُونْ: گجگوڙ ـ گوڙ ـ گجگار ـ گَرْجَ ـ گَرْجَنا.
ـ گاجُونْ كَرَنُ: گوڙيون ڪرڻ ـ وَڄَنُ ـ گجگارون ڪرڻ ـ گجگوڙ ڪرڻ. زور سان ڳالهائڻ ـ ڏاڍيان ڳالهائڻ ـ رڙين وانگي ڳالهائڻ.
● گاجارُو: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ڏيهه.
● گاجِروُ ع گاجِرا: ذ. (سن. گرنجر. پرا. گَجّرَ) پتائي گجرن جون مٺيون سايون چوڻيون ـ گَجرُن جو ڪاهه ـ گَجرُن جي وَل ـ گَجرُن جا پَنَ. رنگين پر پَرتُ پَريل ڪپڙي جو هڪ قسم ـ گاجَ. ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم. پوک ۾ پيدا ٿيل هڪ قسم جو مرض.

Gul Hayat Institute

ـ گاجُروءُ بانسِروءُ: اسم. ڪن ڇن ـ چڇر پڇر ـ گڏهه گاجرو ـ ڪيچُ ـ گُڙ گُڙ ڏاڻي ـ ايـر غيـر ـ گندگوڙ.

ـ گاجِريءُ ۽ گاجِريءُ: ذ. صفت. گجر وڪڙندڙ ـ گجرڻ وارو.

● گاجِريا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات.

● گاجِڑِيءُ ۽ گاجِڑِيءُ: ذ. صفت. گڙهڻندڙ ـ تير هڻندڙ ـ تيراندار ـ ٻاڻي ـ گازي ـ نشانه باز.

● گاجَلُ ۽ گاجَلَ (ث): ذ. هڪ ڳاڙهي پٿر جو قسم.

● گاجِيءُ ۽ گاجيءُ: ذ. صفت. (ع. غازِيءُ = جنگ ۾ وڙهندڙ). غازي ـ شهيدُ ـ الله جي راهه ۾ وڙهندڙ ـ جنگ ۾ شهيد ٿيل بهادر ـ سورمو. گانجو واپرائيندڙ ـ گانجائي ـ نشئي ـ موالي.

● گاجِيءُ جو سورُ: اسم خاص. ڪير ٿر جبل ۾ هڪ ٽڪ جو نالو.

● گاجِيءُ خانُ: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاجي دائِريوءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاجِيءُ ڏيروءُ: اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاجِيءُ ڪُهاوَڙُ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاجِيءُ گڏاڻِيءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاجِيرُ ۽ گاجِرا: ذ. صفت. (سن. ڪار). ٽلهو اڻو ـ ڏاروءُ ـ ڏريو.

● گادُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گادا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گادا شاهِيءُ ۽ گادا شاهِيءُ: ذ. صفت. (سن: گهٺسمَر) اڻ گهڙيو ـ بي ڍنگو ـ بي افعالو ـ ڊول مول ـ گاڏا شاهِيءُ. ڪُهڙوءُ. ٽلهو ـ جاڏو. رواجي ـ عام ـ هالو چالو ـ سادو ـ ساڌارڻ ـ معمولي ـ سُرُوجُ.

● گادَڪُ ۽ گادَڪَ (ڪ): ذ. صفت. پيار ڪندڙ ـ پائيندڙ ـ چاهيندڙ ـ مٺارُ ـ دلـوارو ـ مُحبُ. يار ـ دوست ـ سنگتي ـ ساٿي ـ همراهه.

● گادمُ: اسم خاص. منگر مڇيءَ جو هڪ قسم. (سندس رنگ پاري جهڙو، منهن ۽ بدن ٽالهه وانگر گول جنهن جي ويڪر ۶ فوت تائين، پُڇ سنهو چابڪ وانگر شاهي ڏگهو ۽ پڇ جي هيٺان پٽڪ وانگر جهالر).

● گادِيءُ ۽ گادِيُونُ: ث. ويهڻ لاءِ ڪپهه وڌل نرم ٽڪڑيءُ ـ ڪپهه پريل گول يا چوڪنڊو چٽرو وهاڻو ـ گاديلو ـ گدي ـ گاڏي ـ آٽ يا گهوڙي جي سنجن ۾ پاسن کان ڏيڻ لاءِ ڪپهه وڌل وهاڻو. ٽيلو ـ تڪيو ـ آسڻ ـ بينڪ. تخت ـ مسند ـ سنگهاسڻ ـ سنگهاسن.

ـ گادِيءُ تان لاهڻُ: تخت تان لاهڻ ـ مسند تان لاهڻ ـ حڪومت کسڻ.

ـ گادِيءَ تي وِهڻُ: تخت نشين ٿيڻ ـ مسند تي ويهڻ. گاديءَ تي چڙهڻ ـ تخت تي ويهڻ ـ حڪومت سنڀالڻ.

ـ گادِيءُ سَترُ ۽ گادِيءُ سَترَ: ذ. صفت. گاديءَ تي ويٺل فقير.

ـ گادي نَشِينُ ۽ گادي نَشِينَ: تخت تي ويٺل ـ مسند تي ويٺل.

● گاديلو ۽ گاديلا: ذ. صفت. وڏو وهاڻو ـ ٽلهو وهاڻو ـ هيٺان رکي ويهڻ لاءِ چمڙي يا ڪپڙي جي گادي ـ هاٿي جي پالکي ۾ رکيل ٽلهي گادي ـ گهوڙي گاڏين، موٽرن وغيره تي ٽيڪ يا هيٺان رکڻ جو وهاڻو. ڪٺ تي وڇائڻ لاءِ ڪپهه پيل رلي ـ پٽراٽي ـ پٽرٽي ـ ليٽُ ـ ڪپهه پيل رَلِيءُ.

● گاڏِ: اسم خاص. تعلقي ٺنڈي باگي، تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه.

● گاڏاهَرُ: ڪنهن هنڌان ڪهڻ ٻيل گاڏين جي هلڻ ڪري ٺهيل رستو ـ دڳ ـ گهاڙُو رستو ـ گاڏاوات.

● گاڏاهي ۽ گاڏاهِيءُ: ث. گڏهه ڏاريندڙ ـ گڏهن جو مالڪ ـ دايو ـ ٻٽارو.

● گاڏاهِيءُ سيٹرءُ: اسم خاص. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● گاڏائيِ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گاڏَرُ ۽ گاڏَرَ: ذ. صفت. مليل - گڏيل - گاڏڙ - ملاوت ڪيل.
● گاڏَرُ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گاڏِرُ ۽ گاڏِرَ: ذ. (سن. گنتري) گاڏيءَ واروَ - گاڏي هلائيندڙ - گاڏِيَرُ. پکيءَ جو هڪ قسم. "سُڻُ گاڏر جي گفتار".
● گاڏَڙُ ۽ گاڏَڙَ: ذ. صفت. گڏيل - ملاوَت ڪيل - ملاوتي - آميزش - مِلِيَلُ - گڏيل سڏيل - گاڏڙ ساڏڙ - مُرڪب - گاڏ نئون. (انگ) مڪسچر. آ جي ناسن ۾ گڏ ٽيل متي.
- گاڏَڙُ ساڏَڙُ ۽ گاڏَڙَ ساڏَڙَ: ذ. صفت. گڏيل سڏيل - گاڏوڙُ - رليل مليل (ڪن به جن جنسن جو گڏجڻ).
- گاڏوڙُ ۽ گاڏوڙَ: ذ. صفت. گاڏڙ ساڏڙ - ملاوتي. بِسترُ - ڪارُ - ڪريل. جيئن خچر، اسٽر (گھوڙيءَ ۽ لاسي گڏھ جي ميلاپ مان).
● گاڏوُ ۽ گاڏا: ذ. (سن. گنتري) ٻن يا ڇڻن ڇيڻن سان ڪاٺ يا لوھ جو ٺھيل ڏبو - ريل گاڏيءَ جو خانو - بار ڍوئڻ لاءِ ڇڪڙو - ٽانڪو - به ڇيڙي گاڏي - بار گاڏي - ريڪڙو. واھڻ - سواري - رَٿُ - وَھتُ.
- گاڏوُ گِڙڪائيِنُ: گاڏو ڳھلڻ - گاڏو ڏڪڻ - اپروسيرو وقت گذارڻ - ڏکيا سکيا حياتيءَ جا ڏينھن پورا ڪرڻ - ٻيڙو ڏڪڻ - اوٽو اڏيڪو گذر ڪرڻ.
- گاڏوُ ڳھلڻُ: گاڏو ڏڪڻ - گاڏو ريھڙڻ - زندگيءَ جا ڏينھن پورا ڪرڻ - وقت ٽپائڻ - جيئن تيئن ڪري پورت ڪرڻ.
- گاڏوُ ناسُ ٽِيڻُ: خانو خراب ٽيڻ - ٻيڙي ٻُڏڻ - گھر بار چٽ ٽيڻ - ملڪيت ختم ٽيڻ - جھگو جھڻ ٽيڻ - ستياناس ٽيڻ.
● گاڏوھوُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گاڏِھوُ ۽ گاڏِھا: ذ. صفت. گڏھ جھڙو - گڏھ سان مشابهت رکندڙ. (صفت). نار جو هڪ قسم (ت). (ن - ب).

- گاڏِھيِ ۽ گاڏِھيِ: ذ. صفت. گڏھ ھکليندڙ - گڏھ وارو - گڏھ چاريندڙ - گڏھ پاليندڙ - دايو.
● گاڏَھيِ: اسم خاص. هڪ ذات. تعلقي ڪڪڙ، تعلقي خيرپورميرس ۾ ديھن جا ٻاسا.
● گاڏَھيِ سيٺَرُ: اسم خاص. ڪاري جي مچيءَ جو هڪ قسم (سيئر جي ذات مان، قد ۾ ننڍي).
● گاڏِئڙوُ ۽ گاڏِئڙا: ذ. صفت. ننڍڙو گاڏو (ٻارن لاءِ).
● گاڏُئُونُ ۽ گاڏُئانُ: ذ. صفت. گاڏڙ - گڏيل - مليل - ملاوتي - ميڪسچرُ - ميلُ - ملاوت ٽيل - مُرڪب - گاڏڙ ساڏڙ. (انگ). مڪسچر.
● گاڏِيُ ۽ گاڏِيُونُ: ث. (سن. گم، گنتري = گاڏي) ڇڻ يا ٻن ڇيڻن سان ڪاٺ جو ٺھيل خانو - (سواري يا بار رکڻ لاءِ) ڪاٺ جو ٺھيل ڇڪڙو، جنھن کي ڊاند ڇڪين - بار ڪڍڻ لاءِ سواري - رَٿ - ڇڪڙو - ريڪڙو - سواري - واھڻ - وھت - منجولي - ٻڳي - ٽانڪو. (انگ). ريل ترين. (اسم خاص). ٽر ۾ رھندڙ مينگھواڙن جي هڪ ذات.
- گاڏِيُ جوتَنُ: گاڏي وھائڻ لاءِ گاڏيءَ ۾ وھت ٻڌڻ - گاڏي ٻڌڻ - گاڏي تيار ڪرڻ.
- گاڏِيَرُ ۽ گاڏِيَرَ: صفت. گاڏِيُوانُ - گاڏيءَ واروَ - گاڏي هلائيندڙ - گاڏھِي.
- گاڏِيُ ڪاھِڻُ: گاڏي هڪلڻ - گاڏي وھائڻ - ٻيل گاڏي رستي مزوري ڪرڻ - گاڏي ڪمائڻ. گاڏي جوڙڻ - گاڏي تيار ڪرڻ.
- گاڏِيُ وال ۽ گاڏِيُ والَ: ذ. صفت. گاڏيءَ واروَ - گاڏِيَرُ - ڪوچمينُ.
● گاڏِيُوانُ ۽ گاڏِيُوانَ: ذ. صفت. گاڏيءَ واروَ - گاڏِيَرُ - گاڏي وال - گاڏھي - گاڏي هلائيندڙ - گاڏي وھائيندڙ - (انگ). ڪوچمين.
- گاڏيُ ھٿلائِيُنُ: گاڏي واھِڻُ - گاڏي ڪمائڻ - گاڏي ڪاھڻ - گاڏي هڪلڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گاڏيئرُ ۽ گاڏِيئرَ: ذ. صفت. گاڏي وارو- گاڏيوانُ- گاڏير- گاڏي هڪليندڙ. (انگ). ڪوچمين.

ـ گاڏيئڙوُ ۽ گاڏيئڙا: ذ. صفت. نندڙو گاڏو- گاڏڙو- هٽ گاڏو.

ـ گاڏيرَنُ: اسم خاص. هڪ پکيءَ جو قسم.

● گاڏيروُ ۽ گاڏيرا (ت): ذ. صفت. بُٽ ۾ پريل- چوٻڪو- سٽرُ وَٽرُ- دوُنسو- مٽڪو- گاڏِيلوُ. ٽُلهو- ڏِيڳُ- مٺارو- موٽو. (ث. گاڏيري ۽ گاڏيريُونُ).

● گاڏِيلُ ۽ گاڏِيلَ: ذ. صفت. گڏيل- مليل- ملاوت ڪيل- ملاوتي- رليل- مڪسچر (انگ). گاڏڙ- گاڏئون.

● گاڏِيليُ ۽ گاڏيليُونُ (ت): ث. پير جو هڪ قسم- برسات جي وقت ڪارن ڪڪرن جي اڇ وڇ. چوپائي مال جي اڇ وڇ جو رستو- وات- ڪسُ- چارو- پيچرو. (صفت). مٺاري- ٽلهي- بٽ ۾ پريل- چوٻڪي- سٽر وٽر.

● گاڏِيهيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گادِيوُ گادِيا (ڪ): ذ. ريڍ و مالُ.

● گاديوُ ۽ گادِيا (ت): ذ. ڳانڍيو- ڳانڍاپو- تعلق- واسطو- ناتو- لاڳاپو- رشتو- مائٽي- عزازت- پيار- محبت- قرب- سڪ- چاهت.

● گاڏُرُ ۽ گاڏُرَ: ذ. صفت. آجوري تي کڻڻ ڏوئيندڙ- ڪتي- ڏوبي- واشنگ وارو.

ـ گارَ: (ف). اسم فاعل جو معاون- اسم فاعل ٺاهيندڙ لفظ جي نشاني- مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ. (جيئن ته خدمتگار، گنهگار، مدد گار، روزگار وغيره).

● گارِ ۽ گاريُونُ: ث. (هرا. گريُها سن. ڪنهيا، گال= گار). بدالفاظ- بدسخني- گندو ڳالهاءُ- واهيات بڪواس- بدڪلامي- گندي زبان- ڪنالفظ- يهان ڦهان- ڪني گفتگو- فاحش زباني- خراب چوَڪ- بيهودو ٻول- بچڙو الفاظ- فاحش ڳالهاءُ- بدشد- بدسخن- بري ڳالهه- شرم جي ڳالهه- بي عزتي جو ڳالهاءُ- بي حرمتيءَ جو چوڻ- عقوبت جو چوڻ- وين. "جيئن ته يهان- ڦاڙيان- وجهان ڪيان. ماڻيهان پيٽيهان وغيره". (ع. غار= چُر). غار- چُرَ- غفا. (سن: گلئر= گُرن). گُار. (گاجرا).

● گار ڏيڻ: بد الفاظ چوڻ- بدسخن ڳالهائڻ- بدڪلامي ڪرڻ- فاحش ڳالهائڻ.

● گارِيُنُ جي ڪٿي ٻڌي چَوَنُ (ت): بي انداز گاريون ملڻ- تمام گهڻي بدڪلامي ٿيڻ.

● گاردُ ۽ گاردَ: (انگ. گارڊ= گارد). پهرو- سپاهين جو پهرو- سپاهين جو جٿو- سپاهين جي ٽولي.

● گاردُ ۽ گاردَ: ذ. (انگ. گارڊ= پهريدار). پهريدار- نگهبان- راکو- رکوالُ- چوڪيدار- محافظ- سپاهي. لشڪر جي چوڏاري گشت ڪندڙ يا پهرو ڏيندڙ هڪ ٽولي- چونڪي- رون. سپاهين جي رهڻ جي جاءِ. ريل جو محافظ. ريلوي ٽرين جو نگهبان.

● گارڙو: ذ. (سن. گلہ: گُرن). گاروـ گُرن وارو- گُرندڙ. (گاجرا).

● گارَنُ: مصدر. پورڻ- دفن ڪرڻ- مٽي وجهڻ- گاڙڻ. دٻائڻ- ڪپائڻ- وجهڻ- جمائڻ- غار ڪرڻ- گار ڪرڻ. گم ڪرڻ- وجائڻ. (گاريوُ- گاريندو- گارِيلُ).

● گارِ ۽ گارُ: ث. (ع. غارُ= ڪڏ). اونهي ڪڏ- غار- چر- لِڪَلُ- پاسهي- ڏَرُ. گَمُ- غرق- لاپتا.

ـ گارُ ٿيڻ: گنون ٿيڻ- غار ٿيڻ- دفن ٿيڻ- پورجڻ- غرق ٿيڻ- ڊٻجڻ. گم ٿيڻ- ناس ٿيڻ- چٽ ٿيڻ- تباهه ٿيڻ- برباد ٿيڻ- آجر ٿيڻ.

ـ گارُ ڪرَنُ: گم ڪرڻ- غرق ڪرڻ- دفن ڪرڻ. (مٽيءَ ۾). ناس ڪرڻ- برباد ڪرڻ- آجڙ ڪرڻ- تباهه ڪرڻ- ويران ڪرڻ.

● گاروُ ۽ گارا: ذ. صفت. (سن. ڪَتَرُدَمَ). جاءِ ڪي راڳڻ لاءِ پسايل مٽي- ڪوهيل مٽي- ٻُهه ملايل مٽي- پنل پنجهو- لِڏِ ڪڪ ۽ مٽيءَ مان ٺاهيل گارو- پڙي مٽي- پاڻيءَ گڏيل مٽي- گپ- چڪ- رهٽ- چِڪڙ- راڳو- ڪهگل- گِچڻ- راڦو- ريڦو. پوسالو- سيلاب.

Gul Hayat Institute

ـ گارو ڪرڻ: متيءَ سان پاڻي ملائي گوهڻ ـ گپ ڪرڻ ـ متي پٽڻ ڪرڻ ـ متي ملڻ ـ متي گوهڻ. راگو ڪرڻ ـ لهپو ڏيڻ ـ لنب ڪرڻ.

● گارو ڙي ع گارو ڙي: ذ. صفت. (سن. گارو ڪهه گارو ڙ يڪتهه > گارو ڏ ڪ = گارو ڙي) نانگ جي چڪ تي ڦيٽو يا سنڊتر وجهندڙ ـ جهاڙون وجهندڙ فقير ـ مانڊو ـ ڏانگي ـ جهاڙو پاڙهو پڙهندڙ ـ ڦيٽو وجهندڙ ـ منتر پڙهندڙ ـ جهاڙ وجهندڙ. نانگن کي سنڊ هڻي جهليندڙ فقير ـ نانگ جهليندڙ ـ مرليءَ سان نانگ کي ريجهائي جهليندڙ ـ نانگ پاليندڙ (صفت). بازيگر ـ انڪلي ـ حرفت دار ـ رمزيل. حد کان وڌيڪ نشو واپرائيندڙ ـ گهٽو نشو هضم ڪندڙ ـ نشو واپرائيندڙ ـ نشئي ـ گهٽي پٽڪ پيئندڙ ـ موالي ـ مست. گهاٽو دوست ـ يار ـ سڄڻ. (ت).

● گار يٽ ع گار يٽ: ذ. پيڙيءَ جو هڪ قسم.

● گار يون: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاڙ ع گاڙون (ڪ): ث. ڳگر جي وڻ کي کهاڙيءَ جي ڏ ڪ هڻڻ کان پوءِ ان منجهان نڪتل رس.

● گاڙ ڪ: اسم خاص. تعلقي ڊيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاڙڻ (ل): مصدر. چوپائي وهت کي ڪنهن بيماريءَ سبب وات ڪان تيل وغيره نائڻ ـ اوتڻ ـ ڏ ڪ وجهڻ. (گاڙيو ـ گاڙيندو ـ گاڙيل).

● گاڙو ع گاڙا (ت): ذ. صفت. تڪليف ـ ڏ ک ـ درد سر ي ـ اهنج ـ جاکوڙو. فساد ـ جهيڙو ـ خرابي ـ وگوڙ ـ جهگڙو.

● گاز ع گاز يون: ذ. ڪينچي ـ مقراض ـ ڪتر ـ ڪاتر. (اسم خاص). هڪ گاهه جو قسم (جانور ڪائين).

● گاز بان ع گاز بان: ذ. (ف. گاؤزبان) هڪ ٻوٽيءَ جو نالو ـ دوائن ۾ ڪم ايندڙ گل جو قسم ـ گل گاؤزبان.

● گازر ع گازر: ذ. صفت. (ف. گازر = ڌوبي) آجوري تي ڪپڙا ڌوئيندڙ ـ پٽرٽ ـ پٽريٽ ـ رجڪ ـ ڌوبي ـ ڪتي. (انگ). واشنگ وارو.

● گازمان ع گازمان: اسم خاص. هڪ ٻوٽيءَ جو قسم (جنهن ۾ مڪڙ جي ڏنگن جهڙا ننڍڙا ڪنڊڙا ۽ پيلا پتن ٿين).

● گازي ع گازي: ذ. صفت. (ع. غازي = خدا جي راهه ۾ لڙائي ڪندڙ) غازي جو بگڙيل حرف ـ حق جي راهه ۾ سر ڏيندڙ ـ جهاد ڪندڙ ـ الله جي راهه ۾ وڙهندڙ. شهيد. بهادر ـ سورمو ـ دليرـ وير ـ شير مڙس.

● گاس ع گاسون: ث. (سن. گهرش = گاڻ) ٻن شين جي گسٽ واري حالت ـ گاڻ ـ چٽر ـ گهاس. گهاٽو ـ نقصان ـ اڻوڻي ـ ڪٽس ـ چيهو ـ ٽوٽو ـ ضرر ـ هرج ـ هرجو ـ تاوان ـ چٽي ـ زيان ـ پٽڪ پور ـ هاڃ ـ هاجو ـ تاون.

ـ گاس پيس ع گاس پيس (ل): ذ. صفت. ٻن شين جي گسڻ ڪري ٿيل خرابي ـ گاڻ ـ گس گسان.

ـ گاسو ع گاسا: ذ. گهاٽو ـ نقصان ـ چيهو ـ ٽوٽو ـ ضرر ـ چٽي ـ هاجو ـ ڪٽس ـ هرجو ـ زيان ـ پٽڪ پور ـ تاون.

● گاسٽهيل ع گاسٽهيل (ت): ذ. ٻتين هارڻ يا هاهه وغيره هارڻ جي ڪم ايندڙ هڪ تيل ـ گاسليٽ ـ ميٽيءَ جو تيل.

● گاسلهيٽ ع گاسلهيٽ: ذ. (انگ. گئس + لائيٽ) گئس وارو تيل ـ پرندڙ پاڻيالو جسم ـ (جو پائيٽ ٿي ٻتين جي هارڻ جي ڪم اچي) گاسٽيل ـ ميٽيءَ جو تيل.

ـ گاسٽ: ث. اسم. لانڊين يا چونرن وغيره جي چٽين ٽاهڻ لاءِ ڪم آندل گاهه، ڪتڪ ڪاڻا وغيره. ميٽي پاڻيءَ جي پيڙيءَ جو هڪ قسم. (صفت). ڪولائي ـ گهيرو ـ چڪر ـ ور ـ ڦيرو.

ـ گاسڻ ڪرڻ: هٿ هٿ (اڳلي جي) دل وڻن. گٽڪٽ (پاڻ ڪرڻ). ڪنبو ڪيڻ (جٽي ماڻ) ـ

Gulf Hayat Institute

هڻي ڏٺي تجويز سان پيهه ڪيڻ - منجهه ڪيڻ. سوڙهو سنگهوڙو ٿي لنگهڻ.

● گاسوُ: فعل "گسڻ" سان اسم. ڪَسُ ڪائڻ جو عمل. "گاسو خاصو آهي".

● گاسيوُ ~ گاسيا (ث): ذ. اسم. گاشو.

● گاشوُ ~ گاشا: ذ. اسم. (ف. غاشيه = گاشو). اٺ جي پاڪڙي يا گهوڙي جي هني مٿان چڙهي ويهڻ لاءِ رکيل گدي يا ڪو ڪپڙو - گاسيو - غاشو. وڇائڻ لاءِ بسترو.

● گاڪُ ~ گاڪَ (ث): ذ. ٽُنگ - سوراخ - ڪُڙڪو - ڇيدُ - (سئي جو) پاڪو.

- گاڪوُ ~ گاڪا (ث): ٽُنگ - سوراخ - پاڪو. (سئي جو) - گاڪُ.

● گاگيرائُ (ڪ): مصدر. بنا داغ جي تمام گهٽي شوروي سان گوشت رڌڻ - آنگهي پاڻيءَ ۾ گوشت رڌڻ.

● گاگيروُ ~ گاگيرا (ڪچ): اسم. گهاگهرو - پڙوُ - پيشگيرُ. (پرا. گهوليئه: سن. گهنڊ = چنڊ يا لوڏڻ). آنُ وائُرڻ جو وڏو ڇڇ.

● گاگڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گاگيڙوُ ~ گاگڙا: اسم. (پرا: گهوليئه: سن. گهڻ = چنڊ). تيلين ۾ ڪپڙ جي ڪائين مان ناهيل آنُ وائرڻ لاءِ وڏو ڇڇ - سُپ - گاگروُ. لغڙ - پتنگ (ڪاغذ جو). هوا - واءُ.

● گاگن گوريُ: پچندڙ. "اڳيان گڏ بتيءِ گاگن گوري" (شاه ڪاپائتي).

● گاگنائو: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاگهائڻُ (ل - ڪ): مصدر. للڪار ڪرڻ - ولائڻ - هوشيار ڪرڻ - للڪارڻ. بهادري ڪرڻ - همت ڪرڻ - دل جهلڻ. (جيئن واگهه اوچتي ويڙهه ۾ گهوت پئيان گاگهائي). (گاگهايو - گاگهائيندو - گاگهائيل).

● گاگهرَ ~ گاگهرونُ: ث. تامي يا پتل جي چڙوَنريُ - موريُو - گگرُ - گگهرَ - چوسُرو - گهاگهر.

● گاگهرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گاگهروُ ~ ڏاگهرا: پيشگيرُ - گاگريُ - گهاگهريُ - گهگروُ.

● گاليوُ ~ گاليا: ذ. صفت. پڪي ڪاٺ جي بنڊ ڪي وچ مان ڪوري ناهيل ننڍي بيڙيُ - ڊونڊي.

● گامُ ~ گامَ: ذ. (پرا. گامي. سن. گامهُ، گدام = گوٺُ). ماڻهن جي بستيُ - ننڍو گوٺ - وسيبن - نتَ - ٽنڊو - واهڻ - پُريُ - ديهات - ديهه - گائون - شهر - ملڪ - ڳوٺ - نگر - نڱر. هلڻ جو هڪ نمونو - وڪ - قدم - هرانگ - ورانگ - چالو - رفتار - پنڌ - ٽور. گهوڙي جو لغام. (گامِ ڏي گولو چڻي گام چڪي وڪون وڌائين).

- گامَ پَرَڻ: وڌائڻ - قدم وڌائڻ - تکڙو تکڙو هلڻ - جلدي جلدي پنڌ ڪرڻ.

- گامتوُ ~ گامتُوُ: ذ. صفت. گام جو - گوٺ جو - گام جو - پهراڙيءَ جو - هٽ جو اڻيل ڪپڙو - سادو - جاڏو.

- گاميڙيوُ ~ گاميڙيا: ذ. صفت. گوٺ جو - گام جو - پهراڙيءَ جو - ڳوٺاڻو - واهڻي - دهقاني - گامتوُ.

- گامُونُ ~ گامُونُ: ذ. صفت. وڪ وجهندڙ - تکڙو قدم هلندڙ - تيز هلندڙ. تاريخي ۽ مذهبي پيشوا - اِمام - رهبر - هادي - سونهون. (اسم خاص). سچائي جي ڪري هڪ مشهور ماڻهو - گامون سچار.

- گاموئي ~ گاموئيُ: ساڳئي گوٺ وارو - ساڳئي گوٺ جو - گوٺائي - هم وطن - ديهاتي - ملڪي - ديسي.

● گامتُ ~ گامتَ (ث): ذ. صفت. سچ ڳالهائيندڙ - سچو - سچار - راستباز - راستگو - حق گو.

- گامتُ ڳائڻُ: سچ چوڻ - سچ ڳالهائڻ - حق چوڻ - بي آلڪي رهڻ - بنا ڪنڪي رهڻ. جيئن تہ سچ تہ ٻيو نچ.

● گامپيشُ (ث): اسم خاص. سائي رنگ جي هڪ ٻوٽي جو قسم. (ريشمي ڪپڙن ڏوئڻ جي ڪم اچي).

Gul Hayat Institute

● گانُ ع گانُ (ث): ذ. اسر. سن: گامھ = ننڍڙو ڳوٺ ـ ڳوٺڙو ـ گام ـ ديهات ـ قصبو.

● گانُ ع گانَ (ت): ذ. سڱ ـ شاخ ـ قرن ـ سينگِيُ ـ سنگھو.

ـ گانا (ث): اسر خاص. ٻارن جي چولن جي ٻانهن يا ڳچيءَ تي پرڻ جو ڪڇي پرت جو هڪ قسر.

● گانڊَ دَراڙو: ڪچ ٽيڙ واري حالت ـ مانڌاڻو ـ امتري ـ وڳوڙ ـ ڏڦير ـ بکيڙو ـ گهمسان ـ بدانتظامي ـ گوڙ ـ هڙ. ڪن ڪچرو.

● گانبولي ع گانبوليُونُ (ل): ث. راند جو هڪ قسر ـ ليٽ ڪبوتر ـ بازوَليُ (مٿو ڪوڙِي لهڙو ڪائڻ).

● گانبيءَ آڏي ع گانبيءَ اڏيُونُ: ث. ٻڙيءَ جي هڪ عضوي جو نالو. (جنهن جي مٿان داڙ ٻاڻي بهي = دريائ).

● گانترو ع گانٽرا (ث): ذ. صفت. دَرُ جي وچ ر لڳل هڪ قسر جي ٽپي.

● گانٽڻُ: مصدر. ڳڻڻ ـ ڳڻيڻ ـ ڳانڍ ڏيڻ ـ ڀڏڻ. خيال نه رکڻ ـ خيال ئي نه ڏيڻ ـ ڏيان نه ڏيڻ ـ پرواه نه ڪرڻ.

ـ گانٽ ع گانٽُونُ: ث. (سن: گرنتِ = ڳنڍيڻ). ڳنڍيڻ. خيال ـ پرواهر ـ سانگو ـ ڏيان.

● گانٽُو ع گانٽا: ذ. ڪاڏي جي سلوٽي شيءِ ـ سيئون وانگي بيسڻ مان ٺاهيل هڪ ڇهري شيءِ ـ گانٽيو ـ ٽلهو مرملو ـ مُرُمرو ـ سِنڱرُ.

● گانٽيو ع گانٽيا: ذ. سيڻن وانگر بيسڻ مان ٺهيل هڪ ڇهري شيءِ ـ مُرُمُلو ـ سِنڱرُ ـ گانٽو ـ مُرَمُرو.

● گانجروُ ع گانجَرا: ذ. ڪوه مان پاڻيءَ کيڻ واري حالت. (ت). ٽلهو ڏندو ـ گهوهاڻو ـ ڏکو ـ هاڻو.

● گانجو ع گانجا: ذ. (سن: گنجڪهَ > گرنج = گانجو). پتنگ جي ٻوٽي جي ڳلتن ۽ ڳوڻڇن مان تيار ڪيل هڪ نشيدار شيءِ. (سُلفِيُ يا ٻڙيءَ ر وجهي چڪجي) ـ چرسُ ـ چرشُ.

ـ گانجائِيُ ع گانجائيُ ذ. گانجو پيئندڙ ـ گانجو وڪڻندڙ ـ گانجي ڪي استعمال ڪندڙ ـ چرسي ـ موالي.

ـ گانڊولوُ ع گانڊولا (ث): متيءَ جي ڦڪل ڪنهي جو ڪنوُ.

● گانڊِيُ: اسر خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● گانڊِيُ ع گانڊِيُونُ (ث): ث. صفت. ٿوري عقل واري ـ ڪر عقل ـ بيعقل ـ پُورڙِيُ ـ موڳِيُ.

● گانڊِ ع گانڊِيُون: ث. (سن: گُدُ = ڳُئي). پيٽ مان گُندُ جي نيڪال لاءِ ٺُنڱ ـ ڪاڪوس جي جاءِ ـ مقعدَ ـ انسان جو مخصوص عضوو ـ گُدا ـ ڳُئِيُ ـ چُتِ.

ـ گانڊِ پائِي ع گانڊِ پائِيُونُ: ذ. ث. صفت. ڳُئي جو ڳالهاءُ ـ بيعقلي ـ جاهلائِيُ ـ جهالت جو ڳالهاءُ ـ بڪواتُ ـ چُتُ پائِيُ. گيدَ ڦٽو ـ ڪائر ڦٽو ـ ڪائرائي ـ بُزدلي ـ سي جگِريُ ـ ڪهراڻي ـ ڪوچراڻِيُ.

ـ گانڊِ پوُ ع گانڊِ پا: ذ. ٻڍڙو ڪر. گانڊ پائي ـ گانڊِ پوُ ڦٽو.

ـ گانڊِ غُلامِيُ ع گانڊِ غلامِيُونُ: نيچائي ـ غلام پائِيُ ـ آڏينتا ـ هٿ جوڙ ـ گيسڙيون گهڻ ـ تابعداري ـ فرمانبرداري.

ـ گانڊَ ڦاڻڻ: ڏاڍي خوف ر هجڻ ـ تڪليف ر پرڻ جي وڃڻ.

ـ گانڊ مَرائڻ: چُٽ هٽائڻ ـ ڳُئي هٽائِيُ ـ بدفعلي ڪرائڻ ـ چُتُو ٽيڻ ـ گانڊوُ ٽيڻ. لوندو ٽيڻ.

ـ گانڊَنُ ع گانڊَنَ: ذ. صفت. گانڊ هٽائيندڙ ـ ڳُئي مرائيندڙ ـ لئونڊوُ. نامرد ـ بي همت ـ بزدل.

ـ گانڊُو ع گانڊُو: ذ. صفت. گانڊ هٽائيندڙ ـ ڳُئي مارائيندڙ ـ بدفعلي ڪرائيندڙ ـ لُوطِي ـ ڳُئي مَراڪُ ـ چُٽ مرائُو ـ گانڊن ـ علت مشائخ رکڻ وارو ـ پُٺ ڏيندڙ ـ چُتو ـ مفعول ـ گهاڻوُ ـ

Gur Hayat Institute

ڏتونڊو. بي همٽ - ڪمزور - بُزدل - ڊڇٽو - ڪائر - گيدي - ڊرپوڪ - گور دليو - بي جگر - ڊڇڙو - ڪُنڊو ڪائر - ڪڏو ميسٽو - ميسٽو گيدي. نامرد - بي مڙسيو - مُخنٽ - ڪتڙو - زنانو - هيجڙو. بي سمجهه - بي عقل.

▬ گانڈوپڻو ج گانڈوپڻا: ذ. صفت. گانڊپو - گانڊپائي.

▬ گانڈِ ٽاڻو ج گانڈِ ٽاڻا: ذ. صفت. گانڊ جو - ڪُٽي ۽ جو - بزدلي ۽ جو - گيدڙپڻي ۽ جو - ڪائراڻي ۽ جو - ڪائراڻو - نامردانو - گانڈ آڙو. نامرد - ڪم همٽ - بي همٽ - پُٺ ڏيندڙ - ڪائر - بُزدل - گيدي - ڊرپوڪ - ڊڇٽو.

● گانڈِ نَ: مصدر. ڳيڙڻ - ڳنڻ - ڪُنڊ ڏيڻ - ملائڻ - گانڊڻ. (گانڊيو - گانڊيندو - گانڊيلُ).

▬ گانڈِ جَڻُ (ت): ڳيڙجڻ - وچڙڻ - قاسڻ - اڙجڻ - اڙڻ - قاسي پوڻ - انڪڻ - ڪُٽي ۽ ڪُٽيءَ جو پاڻ ۾ ملڻ واري حالت - خراب ٿيڻ - ڪڪ ٿيڻ - بيزار ٿيڻ.

▬ گانڈِ يَلُ ج گانڈِ يَلَ: ذ. صفت. ڳيڙيل (ڪٽي جو ڪُٽيءَ سان). قاتل هجڻ.

● گانڈِ وُ ج گانڈا: ذ. ڪَڪڙ جو واريءَ ۾ پُڄڻ مٽي آنا لاهڻ واري حالت. مُنجهيل سُٽ (ت).

▬ گانڈا ڳنڊَنُ (ت): سُٽ منجهائڻ - ڳالهه وچڙائڻ - ڳالهه قاسائڻ - ڪنهن به ڳالهه کي گول مول ڪري وڃڻ.

● گانڈِ وڙِ نُ: مصدر. ڪُٽي ۽ ڪُٽيءَ جو لڳ ڪرڻ بعد پاڻ ۾ قاسي پوڻ.

▬ گانڈِ وڙِ جَنُ: ڪُٽي ۽ ڪُٽيءَ جو لڳ ڪرڻ بعد پاڻ ۾ قاسي پوڻ - گانڊوڙڻ. قاسڻ - انڪڻ - وچڙڻ - قاسي پوڻ.

● گانڈِ يو ج گانڈِ يا: ذ. اسم خاص. (سن. گانڊ يو) آهو ڏانهن، جنهن سان يگيه جي وقت رام نشان چنڊي، سيتا ڪٽي هئي.

● گانڙُو ج گانڙو (ڪ): ذ. صفت. مرڻ کان اڳ سير نه پيل حلال جانور - مُردار - حرام.

● گانگ: ث. (سن. تاانڪيه) گانگٽ جي مُڇ.

● گانگٽ ج گانگٽَ: ذ. (هـ. سن. گهگهٽ = گنگا. چنڱتنه) ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم - سانو - جهينگو - هڪتر.

▬ گانگٽَ مُڇو ج گانگٽَ مُڇا (ت): ذ. صفت. گانگٽ جي مُڇن جهڙو وڏين مُڇن وارو - مُڇيرو.

● گانگِ ريتُ ج گانگِ ريتَ (ڪ): ذ. سردي ۽ جي ڪري نڪ ۾ ٽيل ريزش - لهس - زڪام. وڏي ڪنگهه - دمڪشي.

گانگڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گانگڙا: اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ مينگهواڻن جي هڪ ذات جو نالو.

● گانگِڑو ج گانگِڑا (ت): ذ. اسم. وڏو ڇڄ (ان وائڙ لاءِ) - گاگڑو.

▬ گانگِڑِ يو ج گانگِڑِ يا (ت): ذ. وڏو ڇڄ. گاگڑو - گانگڑو.

● گانگِلو ج گانگِلا (ث): ذ. صفت. بناوتي چريو - جڙتو پاڳل.

● گانگهو ج گانگها: ذ. اسم. پڳل دلي يا چاڙيءَ جو ڪنو - ڪنهن ٽڪر جي برتن جو ڪنو. پڳل سٽ يا دلي جو ڪڇيءَ کان سواءِ باقي حصو. (ث). خواري - ذلت - بدنامي - رسوائي - گهٽتائي. (ت). گهرگهلو - ويڪرو - ڪُشادو - خلاصو - موڪرو - چوڙو.

● گانگهيڙي ج گانگهيڙيون (ث): ث. ٿر ملڪ ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ ٻوٽي جو قسم - گانهيلي.

▬ گانگهيڙو ج گانگهيڙيا (ت): ذ. گانگهيڙي ٻوٽي جو ڦر. ٿرَ جو هڪ ڏٽ.

● گانو ج گانا: ذ. (سن. گي = گانو) راڳ - سُرود - گيت - لات - موسيقي - سماع - گائڻ - گائڻ وڄائڻ - راڳ رنگ.

● گانوَ مالُ: ث. گهرج - ضرورت - ڪتپ - لوڙ - احتياج - طلب - ڪاپي.

● گانوَنُ: مصدر. (سن. گي = راڳ) گائڻ - گانو چوَڻ - گيت چوَڻ.

● گانءَ ع گانئيُونَ: ث. (سن. گوه = گئون). چوپائي مال جو هڪ قسم - گئون - ڏگي - گئو - گنءَ - گائي - وهڙي.

● گانءُ ع گانءَ: ذ. (سن = گام = گوٺڙو). گام - گوٺ - بستي - ننڍو شهر - واهڻ - وسندي - نگر - نگر - قصبو - ديهه - دهقان - وانڍ - گوٺڙو - ديهات - پهراڙي.

● گانءُ ڪاتي جي پُوليسَ: گوٺ جي بچاءُ لاءِ وڪيل هٿياربند پوليس - اسلحدار پوليس.

● گانئِچا: اسم خاص. سنڌ ۾ هڪ ذات جو نالو. (اصل ۾ لفظ آهي "گائن چو" يعني گائن جو" مي ماڻهو اڃان تائين مال وارا آهن).

● گانئِرُ: اسم ذات. مٽي جي مچيءَ جو قسم شڪل ۾ سٽي جهڙو، پر زياده سفيد، ڪائڻ ۾ سرهو.

● گانئِروَ: اسم خاص. هڪ مچيءَ جو قسم.

● گانئُونَ مانئُونَ: ظرف. بي چيتو - بي خيالو - دل من هٽندڙ - وسوسائِي - ريجڪي - سَوَدائِي - چَورالو - ٻڌندڙ ترندڙ.

- گانئُونَ مانئُوَ ٿيَنَ: هَبُڪَنَ - دل هٽڻ - ٻڌڻ ترڻ - گهوتا ڪائڻ - غوتا ڪائڻ - شڪجي ٻيهڻ - هٽڪڻ - ويرم ڪرڻ - ٻڌ تر ڪرڻ - تورڻ تڪڻ - ليڪا ڪرڻ - حساب ڪرڻ - گوڏناڻ ڪرڻ. خوف ٿيڻ - ڊپ ٿيڻ (دل ۾).

● گانِي ع گانِيُونَ (ث): ث. آڻ کي سونهن لاءِ ڳچيءَ ۾ وڌل پرت پريل ڪپڙي جي پٽي - گانِي.

● گاوَدُمَرُ ع گاو دُمَرَ: ذ. صفت. (ف. گاوُ = گانءَ + دُمَرُ = پُڇُ). ڏڳيءَ جي پُڇُ جهڙو - ڏاند پڇو. مخروط - چوٽ.

● گاوُ زبانُ ع گاوُ زبان (اسم): ذ. هڪ ٻوٽيءَ جو نالو - هڪ ٻسارکو وڪر - گازبان - جبل جو گاهه ۽ ٻوٽو. (ن - ب).

● گاوَنَ: مصدر. ڳائڻ. (گاويو - گاوِنڌو - گاويلُ).

● گاويڙِي ع گاويڙيُون (ت): ث. درياءَ جي وچ سير ۾ پاڻيءَ جو گولُ چڪرُ - ڪُنَ - پَٽُوَرَ.

- گاويڙين منهن اچڻ (ت): چڪر ۾ اچڻ - وڪڙ ۾ ڦاسڻ - ور ۾ اچڻ.

● گاه ث. ظرف. (ف. گاهه - وقت: جاءِ). وقت - ٽاڻو - عرصو - اَوَڌات - ويلو - سمون - ويرم - ايام - وِيرَ - وِيلَ - مهل - زمانو. جاءِ - جڳهه - هنڌ - مڪان - آستان - آستانو - ماڳ - ٺڪاڻو - شاهي تخت - جُڙا جو داءُ.

- گاهِ بيگاهه: ظرف. وقت بہ وقت - هر هميشه - رَڦتي رفتي - آهستي آهستي - مهلو بي مهلو - وقت بي وقت - اَڙِي اوڙِي - سانجهي سُهڻاڻي.

- گاهِي ع گاهِي: ظرف. (ف). ڪڏهين - ڪنهن وقت - ڪڏهين ڪڏهين - بعضي - اڪثر - ڪنهن فضائي - اتفاقاً - بعض اوقات.

- گاهِي گاهِي: ظرف. ڪڏهين ڪڏهين - بعضي - مبادا - موادي - اڪثر - گهٽو ڪري - اتفاقاً.

● گاهُ ع گاهَ: ذ. (پرا. گهام = سن: گهاس، گراس: ف. گياه = گاهه). ٻوٽي جو قسم، جو مال ڪائي - چوپائي مال جو ڪاڏو - چارو - تيلو - چار - چرڳ - ڪڪ ڪانا. (سڪل يا ساوا).

- گاهُ داڻوَ ع گاهَ داڻا: ذ. صفت. گاه سان ملايل داڻو - (چوپائي مال کي سائي يا سڪل ڪتر سان ڏنل مٽر، گوار يا چڻا وغيره).

- گاهِڪوَ ع گاهِڪا: ذ. صفت. گاه وارو - گاهه وڪڻندڙ - گاهي - گاهير - گاه رکندڙ - گاهه پوکيندڙ. گاهير جو - گاهي جو - گاهيسي جو.

- گاهَنُ ع گاهَنَ: ذ. استعمال ٿيل رَدِي گاهُ. (جو لانڊين جي چتين يا هُرُلَنَ جي ڏڪن ٻڌڻ جي ڪم اچي). انبار - ڏڳ. بوجو - پري - بار. (گاجرا).

- گاهِيُونَ ع گاهِيُونَ: ث. گاهه وڪڻندڙ زال - گاهياڻِي. ڳائڻي - رقاص - ڪنجري.

- گاهِيوَ ع گاهِيا: ذ. صفت. مال لاءِ گاهه ڪندڙ - گاهه وڪڻندڙ - گاهي - گاهير.

Gul Hayat Institute

ـ گاهيُ ع گاهيُ: ذ. صفت. گاهه وڪندڙ- گاهه ڪندڙ- گاهيو- گاهير. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

ـ گاهيائيُ ع گاهيائيونُ: ث. صفت. گاهه واري- گاهه وڪندڙ (عورت). گائڻي- رقاص- ڪچري.

ـ گاهيترُ ع گاهيترَ: ذ. صفت. گاهه وارو- گاهه ڪندڙ- گاهه وڪندڙ- گاهيرو- گاهي- گاهيو.

ـ گاهيوُ ع گاهيا: ذ. صفت. گاهه وارو- گاهي- گاهيترُ- گاهيرو- گاهه ڪندڙ.

● گاهڪُ ع گاهڪَ: ذ. صفت. (سن. گرهه= گراڪُ)- گراڪُ- گراهڪُ- خريدار- خريد ڪندڙ- گنهندڙ- طالبُو- وٺندڙ.

● گاهڪتُ ع گاهڪتَ (ث): ذ. صفت. ماڻهن جو گوڙ- گاهتُ- گوڙ- گهمسان. جلسو- تماشو- وندر- متبدل.

● گاهلُ مائلُ ع گاهلَ مائلَ: ذ. صفت. گهرو- رليل ملهل- واقف- حُجتي.

ـ گاهلُ مائلُ ٿيُ وَڃڻُ: هري مري وڃڻ- رلي ملي وڃڻ- گهرو ٿي وڃڻ- واقف ٿي وڃڻ- متن ماڻڻ وانگر ٿي رهڻ- حُجتي هجڻ.

گاهوُ ع گاها (ت): ذ. نقصان. ٽوٽو- ڇيهو- گهاٽو.

● گاهيُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاهُ پاتَ: ث. هڪ وَلِ جو قسم (جيڪا وڻ تي چڙهي. هن ڪي ترن جي تيل ۾ سازي، ڪن جي سور ۽ ہوڙاڻ لاءِ دوا طور ڪم آڻين).

● گاهيچاروُ: اسم خاص. تعلقي جوهي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاهيُ ستهپسترُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاءُ ع گاءَ: ذ. (پرا. گاوَ. سن. گترُوَ= هتُ) هستي- گهمنبدُ- شيخي- سيت- تيغبَ- آڪڙ- هتُ- وڏائي- تڪبر- فخر (سرليلا چنيسر- گر). نت نتاءُ- گوڻات- گس گساءُ- ڪتن لاتار. چاهُ- شوق- حُجت.

● گائيبوُ ع گائيبا: ذ. صفت. گهٽو- جهجهو- جامُ- ڪٻڙُ- سترسُ- هيڪاندو- آل جالُ- ستبيلُ- متئو- وافترُ- ريل چيل- بي انداز- بٽهون- زياده.

● گائيتريُ ع گائيتريونُ: ث. (سن. گائتري= ذرمي شعر) هندن جو ذرمي گيت- صبح يا شام جو پوجا ۾ پهل برهمڻ ۽ ٻين هندن جو رگ وید جو پڙهڻ لاءِ ڪديل هڪ پوتر ٽڪرو، ڪتا يا دعا- رگ وید جو هڪ منتر (شعر). (ٽين ٽڪن جي هڪ مصرع- اٺن مصرعن وارو شعر- ٢٤ ٽڪن وارو شعر) برهما جي زال (جا هندن جي عقيدي موجب چئن ویدن جي ماءُ آهي).

● گائيڪُ ع گائيڪَ: ذ. صفت. (سن. گي= گائڻو) گئوَيو- گائيڪُ- راگيندڙ- ڪتيونتُ- مطرب- قوال- گائڻو.

● گاءُ ڪترَنُ (ڪ): گارُ ڪرڻ- گُم ڪرڻ. قتو ڪرڻ- آچلي ڇڏڻ.

● گاءِ گتلوُ ع گاءِ گتلا: ذ. صفت. گپا گيهه- گاهتُ- ستَ ستان هجڻ- گهڻ هجڻ (ماڻهن جو).

● گائيلوُ ع گائيلا: ذ. صفت. گوڙ- ست ستان- هجوم- ميڙ- گهمسان- شورُ- هُل- هُلو- آواز- حشر (ماڻهن جو). بيقراري- بي آراسي.

● گائنچا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گائنِ وِدِيا ع گائنِ وِدِيا: ث. گائڻ وڄائڻ جو علم. علم موسيقي- راگداري.

● گاهوُ ع گاڙوُ (ث): صفت. ڪوهه- ٻه ميل- گاهو.

● گائونُ: ذ. (سن. گرامَ، پرا. گاسو) ڳوٺ.

● گائونُ مائونُ ٽيتنُ (ت): مايوسي ٽيڙ- ناآميد ٽيڙ- پريشان ٽيڙ- دڃڻ- ست ٽيڙ- بزدل ٽيڙ- دَپُ ڪرڻ.

● گائيچا: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گائينچا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گايتتري ع گايتتريون: ث. (سن. گايتري < گي = دعا جو هڪ قسم) رگ ويد جو هڪ مشهور منتر - گائتري. هندن جي سورج ديوتا جي عزت لاءِ پڙهيل هڪ دعا - هندن جي هڪ ديوي جو نالو. ويدماتا - درگا - ترپدا ديوي.

● گب ع گبَ (ت): ذ. ڪتَ - ڪنارو - پَر - ڪنڊي - ڪٿڙ - ڪٽڻي.

● گُبُ ع گبَ (ت): ذ. ڪير جو وڏو ڏڪ - سرڪو.

- گُبِ ڪنڊ: ٽلهو ٽيڪ - متارو ٽيڪ - مُشتنبو ٽيڪ.

● گُبت ع گُبِتَ: اسم. ذ. ڪُڙ مان ناهيل هڪ قسم جي مٺائي - گهُپت. (صفت) - گُبيت. بُغض - پيائي - ڪوٽ - ڪوٽائي - دغا.

● گُبجَڻ: مصدر. مچي ميوي وغيره جو ڪنو ٽيڻ يا نرم ٿي بانس ڪرڻ - بدبودار ٽيڻ. لکڻ مهل مَس جا ڦڦي تي دُڀا ڪرڻ.

● گُبڇاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گُبرَ ع گبَرَ: ذ. صفت. (ف - گبَرُ = پارسي) پارسي قوم جو ماڻهو - آتش پرست - زردست جو پيرو - باهه جي پوڄا ڪرڻ وارو. ڪافر - مُنڪر - بي دين - ملحد. پئسي وارو - شاهوڪار - سرمايه دار - سيٺ - ڏَنوان - مايائوند - غَني - سُود خور - وياج ونندڙ. ڪنجوس - مڪي چوس - شُوم - سُوڏي - بَخيل - سوُموُ - مٺ پيڙ. زبردست - دٻڪاران - دنگ - وڏي پهچ وارو. پانيڙ جو وڏو سردار. ميٽيءَ مان ٺهيل عورت جو بُت - بوتو. هوشيار - چالاڪ - قابل - افلاطون - ماهر. هڪ جهوني دهقاني شاعر جو تخلص. سنڌ ۾ هڪ ذات جو نالو.

- گُبرَ بَنڊ ع گبَرُ بَنڊَ: ذ. صفت. هڪ بند جو نالو (بلوچستان جي جهلاوان علائقي ۾ آتش پرستن جي زماني جو بَڌل).

● گُبرا پَرَڻ: دانهون ڪرڻ - ڪوڪون ڪرڻ - فرياد ڪرڻ - چلائڻ - ماءِ گهوڙا ڪرڻ - واڪا رڙيون ڪرڻ آونائڻ (درد مان).

● گُبَر جيءُ: اسم خاص. تعلقي ڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُبرو ع گبُرا: ذ. صفت. سانتيڪو - مائيٽو - صبر وان - ڏيرج وارو. سانت - ٺهرُ - مائتو - چُپ چاپ - سانت - آراسي. نويڪلو - اڪيلو - هيڪلو - تنها. چوپائي مال جي سينهن ۽ آس جي بچاءُ ڪان جهنگ يا جبل ۾ ٺهيل چٽپٽر - مال جي لاءِ ٺهيل ڪڪائون گهر - آس ڪان بچاءُ لاءِ چني وانگر بهاريل وٽن جو جهُڪٽو - پناهه - جهلل - اولو - اجهو - جهلو - اوڏر - جهٽپ - پڙد و - جهُنبو - ڪُنبو. ننڍو گاديلو - گندي - گادي.

● گُبرِيُ ع گبُرِيُون: ث. ٽُڪرين مان ٺهيل فقيراڻي رلي - گودڙي - دلڙي - رلي. فقيرن جي پنڌ جي گودڙي - بگري - جهولي. پُراڻا چٿين پيل ڪپڙا - لُڪڙ.

"سامي سمر سور، گوندر گبرين ۾".

(اسم خاص). ڪوئٽا تحصيل ۾ سيني ڪان قديم ڪاريز جو نالو (جيڪو بلوچي روايتن موجب ڪيخسرو جي جوڙايل).

● گُبِڙو ع گُبِڙا (ت): ذ. صفت. وڏو پيٽ - ڏيڏ.

● گُبلو: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُبڻ: مصدر. ڪِنو ٽيڻ - بدبودار ٽيڻ - گبجڻ - خراب ٽيڻ - بانسي ٽيڻ (مچي، گوشت يا ميوي وغيره جو) جهوُٽا ڪائڻ - اوپاسيون ڪائڻ - اوجهاڻ. (گُبيو - گهبندو = گُبيل).

● گُبيل ع گُبيلَ: ع. صفت. پاروٽو - رکيل - اوسنو - ڪِنو - بانسي - ڏپَ ڪيل. لهلهڙ - ڦڦو - ڦڦس - قوسو - لِڦ لِڦ ڪندڙ - لڙڪندڙ (ماس) - جهڪو - مُنجهيل - اٽپٽو (آواز).

● گُبيڻ: مصدر. پاڻيءَ ۾ رت ۾ پرجڻ - سُجڻ. (گبيو - گبندو - گبيل).

● گُبيُل: اسم خاص. لاشاري بلوچن جو هڪ قبيلو.

● گِپ ع گِپَ (ت): ذ. صفت. رئٽو - گِڻت.

Gul Hayat Institute

● گُپ ع گُپُون: ث. قوقيندو - چلٹو - قلٹو - قوڪٹو - لِق. ڪنهن ڏاڪ لڳڻ سبب خراب ٿيل اک - سُڄيل اک.

● گُپت ع گُپتَ: ذ. گپيت. گڙ مان ٺهيل لڏين ۾ ناهيل هڪ قسم جي مٺائي - گهپيت.

● گُپتگوهِيُ ع گُپتگوهِيُون (ڪ): ث. گساءُ - نتاءُ - گوت ناتيُ.

● گُپتُ ع گُپتَ (ڪ): ذ. ڪپت ڪرڻ - ٺڳي ڪرڻ - دغا ڪرڻ - ويساهه گهاتي ڪرڻ - دولابُ ڪرڻ (ليکي ۾).

● گُپچاڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُپريُ ع گُپريُون (ت): صفت. چتڪمري گپون.

● گُپڙشپڙ ع گُپڙشپڙ: صفت. گڙ پڙ - گهمسان - مونجهارو - لڙ - وائڙائي - ٻائيتال - بکيڙو - ڏمچر - مانڌاڻو - رولو - گهمگوڙ. بي عقلي - واهياتي - قسوُ - چريائي - پوڪاڻي - جهالت.

● گُپڻُ: مصدر. هٿ وجهي هيٺ مٿي ڪرڻ - لٻوڙڻ - لٻڙڻ - گوهڻ - مَلڻ - لوڙڻ - جهڳوڙڻ - لٻڻ - جهيڻ - خراب ڪرڻ - ڦٽائڻ (ڪاڏو). چٽڻ - هارڻ - چتارڻ - وکيرڻ - پکيڙڻ - ويڙڻ - ڪنڌيرڻ - چڙوچڙ ڪرڻ - ڪٽو ڪٽو ڪرڻ. (ڪاڏو جيئن هار ڪن).

● گُپهري جي ڪنگهه: ث. ڪرتيه واري ڪنگهه - ڪرنيو - ڪرڪ ڪنگهه.

● گُپيٽيُ ع گُپيٽيون (ث): صفت. ڏُڪي - گريٽي - حاملہ - اميد واري - گربوتي - گرب وتي - پيٽ سان.

● گُپيوُ ع گُپيا (ت). (ڏات): ذ. آڻ سهيل ڪڍڻو.

● گُت ع گُتون: (سن. گت > گتي). عادت - غذا - خُوءِ - نيم - ڏپُ - دستور - وجهه - ڍنگ - علت - هير - رهه - پر - ريت - رسم - نمونو - ونگ - وٽڪ - طرح - وضع - طريق - طرز. اطوار - چال چلڻ - آچارڻ - رهت - شيوو - لڇڻ - ارڪان - ارڪاڻ - سياءُ - خصلت - چال - روش. ڪاڻ ڪفن - ڪفن دفن - ڪريا ڪرم - پريت سنسڪار (لاش جو). آڏار - ميڪتي - موڪيه - نجات - نستارو - چوٽڪارو - رهائي. سازن ۾ طبلي جو نر ماد جو ميل آواز - جيئن "تين تار - جهپ تار يا گت - ڏاڏرو". تار - سر - راڳ - ترانو - تال ميل - سريلپڻ - آواز. نچڻ جو ڍنگ - نچڻ وقت سورهن ئي عضون جي ظاهر ڪيل حرڪت. سماءُ - سڌ - معرفت - سمڪ - پروڙ - جاڻ - علم - گيان - خبر - ڏاهه - اطلاع - واقفيت. سمجهه - خيال - ويچار. تواضع - خاطرداري - حالت - حال - دشا - بُري حالت - دردشا - ڪيفيت - هلڻ جو نمونو - ٽور - رفتار. شينهن جي ڪجگوڙ - ڪجڪارُ - ڪجڪار.

- گت ڪيرُ ع گت ڪيرَ: ذ. آڪل بازُ - ڍنگ وارو - اٽڪلي - ڪند باز - ڪريلو - نمونا ويڙهائيندڙ - ڍونگي.

- گت گيوُ ع گت گيا (ل): ذ. صفت. خراب لڇڻ وارو - لڇڻ ويل - بدافعالو - بدخصلتو - بي ارڪانو.

- گتينگ ع گتينگ (ت): ذ. صفت. چالاڪ - ڦٽ.

- گت وڄائيُ: ڪنهن به تار جي لئي وڄائڻ - سر وڄائڻ - ساز وڄائڻ - سارنگيءَ يا ستار جي ڪاب لئي ڇيڙڻ.

● گت هٿيُ: گتي هٿ - ڪر قاسڻ.

- گتيئاتُ ع گتيئاتَ (ل): ذ. بي خصلتو ماڻهو - بد عادتو - گت گيوُ.

● گتَ ع گتُون (ث): ث. ويايل ڏڳيءَ جي لاٽ اور. نديو پار - پالڪ - آبهرُ. رنبڪ - اٽڪ. غوطو - گهوتو.

● گتوُ ع گتا: ذ. صفت. (گهڙمصدر مان ماضي). پابند ٽيل - ڦاٽو - آٽڪيو - جهليو - ورتو - قابو ٿيو - گهيو.

● گتو ع گتا: ذ. نشيدار شيون رکڻ ۽ وڪڻ جو دڪان - پنگ، چرس، آفيم وغيره جو دڪان - ڪلالخانو - ڀٽو - ٻٽو - شرابخانو - مئيخانو - ساقي خانو. نئين ويايل ڏڳيءَ جو رسو. مقاطعو - ٽيڪو - بول.

Gul Hayat Institute

▬ گتيوارو ۽ گتيوارا: ذ. صفت. نشيدار شيون وڪٽندڙ - ڪُتيوال ۽ - بُتهي وارو ۽ - ڪلال ۽. مقاطعدار - ٺيڪيدار.

▬ گتيوال ۽ گتيوالَ: ذ. صفت. گتيوارو - بُتي وارو - بُتي وارو - ڪلال ۽.

● گتي ۽ گتيون ۽: ث. گهُرج - ضرورت - محتاجي ۽ - ڪمي - احتياج ۽ - لوڙ - ڪاڻ - حاجت - غرض ۽ - لاچاري - طلب. تڙ پيڙ - سوڙهه. خواهش - اچا - منشا - سڌ - ڪامنا - چاه ۽ - دل - رڇي ۽ - گت. آذار ۽ - مُڪتي ۽ - موڪيه - نستارو - چوٽڪارو - رهائي ۽.

▬ گتيار ۽ گتيار: ذ. صفت. گهُرج وارو ۽ - ضرورتمند ۽ - لاچار - حاجتمند ۽ - گهُرجائو ۽. محتاج ۽ - سُجو ۽ - سڪيٽو - مفلس - نادار - ڪنگال - مسڪين - ڪُنڊل ۽.

▬ گتي ۽ پوَڻ ۽: ڪمَ پوَڻ ۽ - ضرورت پوڻ - احتياج پوڻ.

▬ گتي ۽ هُٿ ۽: گهرج هڻڻ - ضرورت هڻڻ - لوڙ هجڻ. مُڪتي ملڻ ۽ - نجات ۽ ملڻ - موڪيه ملڻ - چوٽڪارو ٿيڻ - نستارو ملڻ. ڪريا ڪرم ۽ ڪرڻ - پريت سنسڪار ۽ ڪرڻ.

● گٽ ۽ گٽ: ذ. نڙيءَ جي هيڻان هڪ قدرتي پيدا ٿيندڙ بي ضرر ڳوڙهو.

▬ گٽ جهلڻ ۽: پڳل اڳڻ لنبڻ - اڳڻ جي پٽ ڪي راڳو ڏيڻ.

● گٽير ۽ گٽيرِيون ۽ (ث): ث. گٽلو ۽ - سيسي ۽ - ڪنڈو - ڪنڈو - ڳٽر.

● گٽل ۽ گٽلَ (ل): ذ. صفت. (گسٽ مصدر مان اسم مفعول) وِيل ۽ - چٽ - نبريل ۽. دڪيون پاڻيون نڪتل ۽ - بس ۽.

● گٽڻ ۽: مصدر. چٽڻ ۽ - ڳنڍڻ - ڳٽ ڪرڻ - ڳٽڻ - مڙهڻ ۽ - چوٽي ڪرڻ - (نوڙي) پڇڻ ۽. (گٽيو - گٽيندو - گٽيل ۽).

● گٽوڙ ۽ گٽوڙون ۽ (ل): منادي آڻ (جا ڏڪي نه ٿئي).

● گيٽ ۽ گيٽون ۽ (ث): ڪاٺ جو بُنڊ ۽ (جو زيان ڪنڊ ڪٽي جي ڳچيءَ ۾ پڌجي) گيٽ ۽ - طوق ۽.

● گٽ ۽ گٽ (ل): ذ. ڏنگ - وار ۽ - آڏ ۽ (ڪاڻي وغيره ۾).

● گٽ ڪرڻ (ث): جاوا ڪرڻ - عيش ڪرڻ - مزا ڪرڻ.

● گٽا ۽ گٽا (ث): ذ. صفت. پاڇيءَ لاءِ چٽن ۽ جي آڻي مان ٺاهيل معالج دار گوليون ۽ - بيهسٽ ۽ جا ڪوفتا - وڙيون ۽.

● گٽا ۽ گٽا (ث): ذ. ٽر ۽ ملڪ ۾ نيبوڙي نالي پيدا ٿيندڙ هڪ ٻوٽي ۽ جا پن.

● گٽري ۽ گٽريون ۽ (ث): ث. ٽلهن ڳلن ۽ واري چوڪري ۽ - ميڙ ۽ - ميٽول ۽.

● گٽڪ ۽ گٽڪون ۽: ث. ڪارڪ جي ڪڪڙي - ڪارڪ جو ٻج - ڪڪي ۽ - ڏڙو - ڪڪڙي ۽. نموريءَ جو اندريون ٻج ۽. ڪاٻ نندڙي شيءِ.

● گٽڪائي ۽ (ث): مصدر. ڪائي ۽ وڃڻ ۽ - مچڪائي ۽ - ڇڪائڻ ۽ - ڇڙڪائڻ - ڇهي ۽ وڃڻ ۽.

● گٽڪڙو ۽ گٽڪڙا (ث): ذ. صفت. قد جو ننڍو پر بت جو پتريل ۽ - ڊيمبو ۽ - ڊميٽي ۽ - ڇڪهتي ۽ - رڳهي ۽.

● گٽڪو ۽ ٽٽڪا: ذ. هٿ ڪتاب ۽ - هدايت نامو - رسالو ۽ - دستورالعمل ۽. هڪ اوزار جو قسم جو پڪي جي مٽن ۾ مٽ هلائڻ سان اڳتي پوئتي هلي. ڏائي جو هڪ پرزو (تريٽن ڪيڻ جو اوزار) سوپاريءَ جو ننڍو ٽڪر - تڙ.

▬ گٽيلي ۽ گٽيلون ۽ (ث): ث. انب جو ڪوئلو ۽ - ڪور - ڪوڪلو ۽ - ڪوئرو ۽.

▬ گٽڻ ۽: ذ. مصدر. ڳائڻ ۽ - ڇڙڪائڻ ۽ - ڇهڻ ۽. ڏائڻ ۽ - چوسٽ ۽ - گيٽن ۽ - ڏاڪڙن (ننڍي هار يا مال جي ڏر جو ماڻ جي ٻڌي). (ث). (گيٽيو ۽ - گٽينڊو ۽ - گيٽيل ۽).

● گٽو ۽ گٽا (ث): ذ. حقي جي ميڙ ۽ نئي جو هيٺ لاءِ اڳڙين جو ويڙهو - گٽو.

● گيٽو ۽ گٽا (ث): ذ. گيٽو ۽ - گل ۽.

Gurmayat Institute

ـ گيتا سُجَنُ (ث): گل متارا ٽيڻ ـ گٽا سجڻ ـ کاوڙجڻ ـ قوکجڻ ـ شوکجڻ.

● گينو ع گِنُو (ث): ذ. جاڙيءَ جي هيٺان جي پر وارو بدني حصو.

● گنو ع گٽا (ث): ذ. نموريءَ جي اندرين ککڙي ـ نر جو ٻج (ث): صفت. ٽلهو ـ متارو.

● گَنِ ع گَنُيُونُ: ث. نهر ـ کسي ـ ويڙ ـ نالي ـ نالو ـ واهو ـ واهِيُ ـ نيانُ ـ چَرَ ـ واهُ ـ سيلاب ـ برسات جي موسم ۾ وهندڙ ندي ـ نئين. رستو ـ کسُ ـ گهيڙُ ـ (اسم خاص). هڪ جوئر جو قسم.

● گِنِ ع گِنُونُ (ک): ث. ٻئي جي ڪمائي کڻڻ ـ خدمت کڻڻ ـ گيسارو کڻڻ ـ ٽهل ٽڪور کڻڻ ـ نوڪري کڻڻ ـ چاڪري کڻڻ ـ شيوا کڻڻ ـ ٻيلپو ڪمائڻ.

● گَنَ گَڏَنُ (ک): ڪنهن جي تمام گهڻي خدمت کڻڻ ـ گيسارو کڻڻ ـ چاڪري کڻڻ ـ ٽهل کڻڻ ـ شيوا کڻڻ. ٻيلپو کڻڻ. ڪاش ڪڍڻ ـ غرض ڪڍڻ ـ ڪاڻ ڪڍڻ ـ محتاجي ڪڍڻ (ٻئي جي).

● گَنڊَلُ ع گَنڊَلَ: ذ. صفت. (گَسَڻُ مصدر مان). گسيل ـ گاڻ پيل ـ گسي ويل ـ گَنڊل. هنڌاپل ـ پاتل ـ ڦهريل ـ چوڙيل.

ـ گَنُوُ ع گَنا: ذ. ڳچيءَ ۾ پاتل ڪارتوسن سان ڦريل پتو ـ ڳنو. ڪمند جي ڦري.

● گَنُوُ ع گَنا: ذ. صفت. نجس ـ نرُجوُ ـ شِدتي ـ نئر ـ هوڏِيُ ـ ضدي ـ آهنڊ ـ مادتمهرو ـ ڪدي ـ اڻ تَرُ ـ اڻونو ـ ڊنر ـ ڊِيڻُ ـ متر ـ آترُ ـ ٻُڪڻين ٻچڙو ـ وَونڪو ڊڏو ـ هوڏائتو.

● گَنُورُ ع گَنُورَ (ت): ذ. اسم. مرون جو ننڍو ٻچو ـ ٻلهر.

● گَپَ ع گَپُونُ: ث. (ف. گفتن > سن. هَلِيمَهُ > گُفتگُوءُ). گفتگو ـ گاڻهه ٻولهه ـ زباني آٽل ٽپل ـ سخن ـ ذڪر ـ خبرچار ـ حال احوال ـ سُڌ سماچارُ ـ ڪوڙي گاڻهه ـ بي بنياد گاڻهه ـ لباڙ ـ ڊاڙ ـ بڪ ـ رب ـ جوڙي خبر ـ آفواهه ـ بکواتِ ـ بکواس ـ اوائي ـ هوڙ ـ داڻ ـ آڏو ـ هاوانو ـ هُلُ بتغاوُ. زٽ شٽ ـ رنگين چرچي واري گاڻهه ـ ڪلائيندڙ گاڻهه ـ دلچسپ گاڻهه ـ گپ شپ ـ ڊاڙڪاءُ ـ ناشا ماشا ـ نڙو ٽڪاءُ ـ چرچو گهبو ـ ڪل پوگ ـ پوگ شوگ. ڀاڄي مليل متي ـ چڪڙ ـ گارو ـ چڪ ـ راڦو ـ چڪڻ ـ گرڻ. (اسم خاص). تعلقي سجاول ۽ ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ گپارو ع گپارا: ذ. صفت. گپ وارو ـ گپ سان پريل ـ متيءَ وارو ـ چڪارو ـ راڦي وارو.

ـ گپ ٽي پوڻ: طعام جو رڌيندي نرم ٽي پوڻ (سئيون يا چانور). اجائي بڪ ۾ وڃي پوڻ.

ـ گَپَ جو کِلوُ ع گَپَ جا کِلاَ (ت): ذ. صفت. بي پاڙو ـ بي زور ـ بي جٽاءُ ـ بي بقا. ڊلو ـ ڊرو ـ سست. بي متيو ـ پر متڙيو ـ ٻئي جي مت تي هلندڙ.

ـ گَپَ جو کِلوُ هُڻڻ: ڊرو هڻڻ ـ ڪمزو هڻڻ. پرمتڙيو هڻڻ ـ پرائي مت تي هلڻ.

ـ گَپيرَ ع گَپيرَونُ (ث): ث. چڪڻ ـ گپ ـ چڪ ـ چڪڙ ـ راڦو.

ـ گَپيرانُ ع گَپيرانَ (ت): ذ. صفت. گهٽي گپ ـ گهٽي چڪڙ.

ـ گَپيڙانوُ ع گَپيڙانا: ذ. صفت. گپ وارو ـ چڪڻ وارو ـ گپارو ـ ميرو ـ متي وارو.

ـ گَپيڙانوُ ع گَپيڙانا (ت): ذ. صفت. گهٽي گپ وارو ـ ڇلهه وارو ـ گپڙانو.

ـ گَپَڙ شَپَڙُ ع گَپَڙَ شَپَڙَ: صفت. ڊاڙَ ٻتاڪَ ـ يَتُ شَتُ ـ ٻتاڪ ستاڪَ ـ لاڻَ ـ اجائي بَڪَ ـ ڪُوڙُ ـ افواهُ ـ سَنسَنِيُ ـ آدائِيُ ـ داڻَ.

ـ گَپَ شَپَ: ذ. لاف ـ ٻتاڪَ ـ ڊاڙ ـ دَشَ ـ ڏَنو ستو ـ ڪوڙ ـ ڪوڙ.

ـ گَپَ گيهَه ع گَپَ گيهُونُ: ث. ماڻهن جي گهٽائِيُ ـ هَجومُ ـ گٽا گيهَه ـ پيٽُ بَ ـ ڪَتَ ـ سَتَ ـ هَشامُ ـ پيڙ پيڙان. رُڳيُ گَپَ ـ گهٽي چِڪڙ ـ گهٽي گَپَ. ڪِن ڪچرو ـ گندُ ـ ڏوڙ ڦُلهياڙ.

Gul Hayat Institute

ـ گپ ہ قاسڻ: گپ ہ گچي پوڻ. وڏي تکليف ہ آڪڙ ـ گوڙ ہ قاسڻ.
ـ گپ ہ گنجڻ: گناهن ہ قاسڻ ـ بچڻ ـ ابن ہ اڻڪڻ.
ـ گپ ہ گنجڻ: گپ ہ قاسڻ ـ گپ ہ آڪڙ. بچڻ ہ قاسڻ.
ـ گپي ج گپين: ذ. صفت. گپ ڪندڙ ـ اجائي بڪ وات ڪندڙ ـ لافي ـ بتاکي ـ زنلي ـ يتي ـ گشباز ـ گشئي.
● گپ ج گپ (ت): ذ. صفت. گڪ ـ ڪب ـ گوڙهو ـ ڪنيو.
● گپاتي ج گپاتين: (ک): ذ. صفت. قد ہ بندرو پر بٽ ہ پر يل ـ چڪهتي ـ رڪهتي ـ ڊينبو ـ دمتي ـ گهتيڪي ـ گهگهتي.
● گپاگپ ج گپاگپون: ث. سوڙهه ـ پيهه ـ مهيڙ ـ گپا گيهه ـ هجوم ـ گوڙ ـ پيڙ ـ آنبوهه (ماڻهن جي).
● گپاگيهه ج گپاگيهون: ث. (ماڻهن جو) مهيڙ ـ ڪٺ ـ گوڙ ـ آنبوهه ـ گباهٽ ـ پيهه ـ گيهه ـ سوڙهه ـ گپاگپ ـ هئس ڪس ـ پينبڙ ـ ستڙ ـ هشام ـ هجوم.
● گپائي: مصدر. جهوڪڻ ـ وڇهڻ ـ قسڻ ـ دڙڻ. (گپايو ـ گپائيندو ـ گپايل).
● گپٽ ج گپٽ: ذ. (سن. گپت = لڪل) لڪل ـ مخفي ـ گجهو ـ پوشيدو ـ چپيل ـ ڊڪيل ـ اولائتو ـ اڻڄاڻو ـ رازدار ـ آدرش ـ غائب ـ الوپ ـ نامعلوم ـ انڊر ڏيان ـ ان ڏٺو ـ نادیدني ـ معنوي ـ لڪٽ.
ـ گپٽ خزانهه ج گپٽ خزانهه: ذ. صفت. لڪل خزانو ـ ڊڪيل خزانو ـ مخفي خزانو ـ گجهو خزانو ـ پوشيده ناڻو ـ چپيل پسو.
ـ گپٽ دان ج گپٽ دان: ذ. صفت. لڪ ہ ڏنل دان ـ لڪي ڪيل خيرات ـ لڪل خيرات ـ گجهه ہ ڏنل پڄ ـ مخفي ڏنل خيرات.
ـ گپٽ دان ڪرڻ: لڪ چپ ہ دان ڪرڻ ـ گجهه گوه ہ خيرات ڪرڻ ـ پوشيده طرح مان پڄ ڪرڻ.

ـ گپتو ج گپتا: ذ. صفت. لڪل ـ گجهو ـ پوشيدو ـ چپيل ـ مخفي ـ ڊڪيل ـ گپٽ ـ غائب ـ الوپ.
ـ گپتي ج گپتين: ذ. صفت. پوشيده لٽ ہ تلوار ـ نوڪدار لڪڻ.
● گپٽ ج گپٽ (ک): گم ـ غائب ـ الوپ ـ لڪل ـ غرق. چٽ ـ ناس ـ ناپود.
ـ گپٽ ٽيڻ (ت): گم ٽيڻ ـ غرق ٽيڻ ـ هڏي وڃڻ ـ ناس ٽيڻ ـ الوپ ٽيڻ.
ـ گپٽ ڪرڻ (ت): گم ڪرڻ ـ لڪائڻ ـ ڦپائڻ ـ هضم ڪرڻ. ناس ڪرڻ ـ چٽ ڪرڻ ـ برباد ڪرڻ ـ ويران ڪرڻ ـ آجاڙ ڪرڻ.
● گپ چپ ج گپ چپ: ذ. ظرف. سانت ـ ماٺ ـ خاموشي ـ سامت ـ نسام ـ سناٽ ـ سڻ ـ ٻٽ ـ گونگ ٻوڙ ـ چپ چپيات ـ مائياڻي مائيٽائي ـ آرام. گهس قس ـ مخفي ـ گجهه گوهه ـ سوڙهه گهٽ.
● گپ گلو: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم ـ اکثر گپ ہ رهي.
● گپٽ ج گپٽون: ث. ڏبڻ ـ گرڻ ـ گهڇڻ ـ گپ ـ چڪ ـ چڪڻ. ڏورو ـ متجر ـ گهون.
● گپٽ: مصدر. قاسي پوڻ ـ گپي پوڻ ـ آڪي پوڻ ـ گيري پوڻ ـ قاسڻ ـ اٽڪڻ ـ گپجڻ ـ لڙڪڻ ـ جهلجڻ ـ ونجڻ ـ چپٽ. (گپيو ـ گپندو ـ گپيل).
● گپٽو: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ہ هڪ ديهه جو نالو.
● گپوڙو ج گپوڙا: ذ. صفت. ڪوڙ ـ آفواهه ـ ستڻسني ـ داڪ ـ بغاغو ـ داڙ ـ بتاک ـ يٽ ـ شٽ. ڪوڙو بهتان ـ بدبدو ـ الزام. ڪوڙو دلاسو ـ ڏڻسو ـ گشو ـ ٽڪاءُ. مذاق ـ چرچو ـ پوڳ ـ مسخري ـ دلچسپ گالهه.
ـ گپوڙائي ج گپوڙائين: ذ. صفت. ڪوڙ ڪندڙ ـ بتاکي ـ افواهي خبرون ڪندڙ ـ داڪ ڪندڙ بتاکي ـ گشئي ـ داڙي.
ـ گپيتل ج گپيتل: ذ. صفت. (هـ. گپ = گهڙيال) گهڙيل ـ پهيتل ـ پيتل ـ اندر ٽيل ـ ڪٽيل ـ متجهه وڏل. تنبيتل. لڪل ـ

گجهو ٹيل. مان هر - چپ هر - گجهه گوهه هر - مان ميٺ هر - لڪ چپ. آونداهي - انڊوڪار.

● گنج ۽ گنجون: ث. قيس - گيجي - گيڪ (جا صاف، کير يا ڪنهن ماٺهو يا جانور جي وات مان نڪري).

● گنج ۽ گنج: ذ. صفت. (سن. ڪنچڪ - چولو) زناني چولي جو هڪ قسم سڪنجرو - ڪنجري - انگيا - انگي - چولي (ريشمي ڪپڙي خاص ڪري گاڙهي رنگ ڪپڙي جي ٽي هٽ جي پرت سان ٽڪڑيون لڳل پٽي، جنهن سان ڇاتي ۽ پيٽ ڍڪيل ۽ پٺ اڳهاڙا هوندا آهن) خاص ڪري پهراڙيءَ ۾ سمات قوم جون زالون پائين "ٽيا مرد جهان ان سندا گنج قوتا ۽ لهريون" (سن. گنج = هاٿي) نر هاٿي - فيل - پيل - گنيش - گينور - گهنيرو.

▬ گنجباگ ۽ گنجباگ: ذ. اسم. هاٿي جي هلائڻ لاءِ ڪنڌو - پٺنو - آڪڙي - آڙڪو - آنڪڙو - سئو.

▬ گنجپال ۽ گنجپال: ذ. اسم. هاٿي هلائيندڙ - فيل بان - پيلوان - سٺاوت. خوجوار.

▬ گنجپتي ۽ گنجپتي: ذ. هاٿين جو مالڪ - هاٿين جو ڏڻي. بادشاهه - شاهه - راجا - نواب. سئورير - نايڪ - وير - سورهيه - پهلوان - بهادر - بانڪو - جوڌو.

▬ گنجراج ۽ گنجراج: ذ. اسم. (سن. گجراج = وڏو هاٿي). هاٿين جو سردار - هاٿين جو بادشاهه - شاهي هاٿي - تمام وڏو هاٿي - ڪڙپيل - فيل ڪلان - گڙهه پيل

"گونگٽ وانڪوتري کو دڳهه چابي گجراج".

● گنج ۽ گنج: ذ. اسم. پڪين جي پيٽ ۾ ڪاڏل انَ جي گڏ ٽيڻ جي ڳوٽري - گنجي - لڪ. آندو - اوجهري

"پڪي گنج پريو وتن، ڪين داڻي جي ضرورت ڪانهي".

▬ گنج پترن: ڏوڻ ڪرڻ - پيٽ پرڻ.

● گنجان: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گنجائي ۽ گنجائي: ذ. جانورن جو هڪ قسم.

● گنج پيپل: ذ. اسم. (سن. گنج پيلي) پير جي وڻ جي نموني هڪ وڻ جو قسم (هندستان ۾ ٿئي، ان جا پن چڪنا ۽ گول ٽڪي رنگ جا ٽين، ان ۾ هڪ قري ٿئي، جنهن جو ذائقو چٽيرو ٿئي، طبعيت سرد خشڪ).

● گنجر ۽ گنجر، گجرون: ذ. ث. (پرا. گجرن > سن. گجيرن، گاجر > ف. زرد ڪ = گنجر) زمين ۾ ٿيندڙ پاهي - پاهيءَ جو قسم (به نمونا، سندي ۽ لاهوري). بنگر (انگ. Sweet Potato Carrot).

▬ گنجر پتائي ۽ گنجر، گجرون: ذ. صفت. گجر جو هڪ قسم (اندر پيتو ٿئيس، پاهي ۽ آچار جي ڪم اچي.

▬ گنجر لاهوري ۽ گنجر، گجرون: ذ. ث. گجر جو هڪ قسم (پچائي يا رڌي کائڻ جي ڪم ايندڙ).

● گنجر ۽ گنجرون (ت): ث. گنجيءَ جو هڪ قسم (جنهن جا ڏونڪا تمام دڳها ٿين.)

● گنجر: اسم خاص. بلوچن، ڇهواڻن، راجپوتن ۽ سوڍن جي هڪ قوم جو نالو.

● گنجر ۽ گنجرون، گنجريون: صفت. سهڻي زال - حسين عورت - پتري - اپچرا - حسين - ماهرو - خوبصورت زائفان - عورت

"آءُ لانگوڻيا لال، ڪنهنجر ڏنهي گنجريون"

(شاهه - مومل راڻو).

حسين ڪنيا. (چوڪرين کي لاڏ مان سڏ ڪرڻ جو لفظ) مٺڙي - پياري - لاڏلي - البيلي. مينهن جو قسم - چال - گوشي - ڪنڌي - ڏهي - گنجر - چوڙڪندي.

● گنجرات: اسم خاص. هڪ شهر جو نالو (بمبئي علاقي ۾).

● گنجراٽي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گجرپت ۽ گجرپتون: ث. دوائن ناهڻ ۾ مربي ٿاهڻ جي ڪم ايندڙ هڪ ٻوڙي جي پاڙ -

Gul Hayat Institute

گجر پتائي. عورتن جي گچي، چوٽي يا ٻانهن ۾ پائڻ جو گلن مان ٺاهيل هارُ. زالن جو گچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ زيور- هار- مالها.

● گُجُرِيُ ۽ گجُرِيُونُ: صفت. (سن. گجري= هڪ راڳڻي) پيرو راڳ جي هڪ سُرَ جو نالو.

"گوهر گجرين گائيو ٽي چوڏس چتايا"

(گروڙي).

(پرا. گجريا: سن. گُجر+ايڪا: گجر قوم جي حسين زال) گجر قوم جي هڪ زال. سهڻي زال- حسين عورت- خوبصورت زائفان. عقلمند زال- سياڻي عورت- سمجهدار- زائفان. عورتن جي ڪرائي ۾ پائڻ جو هڪ زيور- منگليُ. لس ٻيلي جو هڪ اپرنديون علائقو.

● گجُڪارَ ۽ گجُڪارُونُ: ث. (سن. گرجُ= آواز) شينهن، هاٿي وغيره جي دانهن- برسات جي وقت ڪڪرن جو پاڻ ۾ ٽڪرجڻ جو آواز- پاڻيءَ جي مٿان ڪرڻ جو آواز- گوڙ- گجگوڙ- گرجنا- گاج- گرج- ڪڙڪوُ- ڏڏڪرُ- گجڪار- ڏڏڪو- ڪڙڪات- گهوگهات.

▬ گجُڪوُ ۽ گجُڪا: ذ. صفت. وڏو آواز- ڏَڏڪو- رڙات- گجڪارَ- ڪڙڪاتُ- گاجُ. فساد- گوڙ- جهيڙو- (ت). جهنڊي جو هڪ قسم، جو پيڙيءَ جي سڪان ۾ ٻڌجي- ٻيرق- جهنڊو- نشانُ.

● گجُگاهـُ ۽ گجُگاهـَ: ذ. صفت. (سن. گج= هاٿي+ گاهـ=جاءِ) هاٿي جي رهڻ واري جاءِ- گهاٽو جهنگ- جُوُهيَلُ ٻيلوُ. تمام وڏو- پاريُ- ڳرو اجهاڳ- وڻِ ٻوٽو- ڳرو- وڏو- آڙاهـ- پربت جيڏو- بلڪل وڏو. بيحدُ- نهايت گهٽو- آپار. درهـم برهـم (ت)). هوا جي سچاٽ لاءِ لڳل چرخِيُ- واءُ پرڪٽيُ- باد نُما. ڏکهي وارن ۽ پچ وارو ڏڳو- سرهـ گانُ.

● گجُگوڙَ ۽ گجُگوڙُونُ: ث. (سن. گرجُ= آوازُ). هاٿيءَ ۽ شينهن جو آوازُ- پاڻيءَ جي مٿان ڪرڻ جو آوازُ- ڪڪرن جي گوڙ- رڙ- دانهن- گجڪار- ريهـَ. گرج- گاج- گجُڪو.

● گجُمُوُتِيُ (ت): ذ. هڪ موتيءَ جو قسمُ- مرواريد. عام موتي.

● گجمهيرَ ۽ گجمهيرَ: ذ. (هِندي. رُڪ جو نالو). شينهن- گجميل- گجويلُ- شيرُ

"گُجر کي گجمهر جون تارَنُ ۾ تبرُونُ".

(شاهـ).

گجهي جيئن گجمهير، تيئن اسان جو ڪيو ڏٺو جنگ ۾.

● گجُمهيلُ ۽ گجُمهيلَ: ذ. صفت. سُوُٺهـَنُ- خوبيُ- حسن- سوڀيا- خوبصورتيُ- مجاز- ڏَماسهٽائي- بَراجَ. انداز- نازُ- نخرو.

● گجُنِيُ ۽ گجُنِيُ (ث): ذ. غزنيُ مُلڪُ جو رَهاڪُوُ- غزنوي- غزني (خاص ڪري محمود غزنوي جي لاءِ استعمال ڪيل لفظ).

● گجَنَّ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گجَنُّ: مصدر. (پرا. گجنئينُ. سن. گاجي نينُ) وڏو آواز ڪرڻ- گوڙ ڪرڻ- گهوگهاتُ ڪرڻ- گجڪار ڪرڻ- گجگوڙ ڪرڻ- گرجنا ڪرڻ- گاج ڪرڻ- دوڌات ڪرڻ- ڏڏڪنُ- ڪڙڪنُ- گجگاهـ ڪرڻ- گرجُ ڪرڻ- ڪڙڪو ڪرڻ- ڏَڏڪو ڪرڻ. رڙڻ- ڪڙڻ- گڙڪڻ- رَنيڻ- رڙ ڪرڻ- ريهاڙ ڪرڻ- رانيات ڪرڻ- ريهون ڪرڻ- ٻوُڪَنُ- رنيُون ڪرڻ. خوش ٿيڻ- مرڪڻ- ڪلڻ- هَسَنُ. مزو ڪرڻ- عيش ڪرڻ- پُسو آڏائڻ.

▬ گجُنِيُ ۽ گجُنِيُونُ (ت): ث. صفت. وڏو آواز ڪندڙ- گوڙ ڪندڙ- گجڪار ڪندڙ- گهوگهات ڪندڙ. ڪڙڪو ڪندڙ (زائفان)- هُلُ ڪندڙ- رانيُاتيوُ.

▬ گجِيُ گجِيُ وَسَنُ: نيٺ نقصان ڪرڻ- گهالهائي گهالهائي ڪوبه نقصان ڪرڻ.

● گجُٽائيُ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو (ڏاهاڻي پاڙو).

● گجُوُ: اسمِ خاص. ٿر ملڪ ۾ هڪ مسلمانن جي ذات.

● گجوُ ۽ گجا (ل) ث: صفت. وڏي دل وارو- ايمان وارو- همت وارو- جگرُ وارو- برد بار-

Gul Hayat Institute

وڏي گجي وارو ـ برد بار ـ عزت وارو ـ آبرودار ـ مانائتو ـ مانوارو ـ شانائتو.

● گُجوُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪره ۾ جنگ شاهي جي پرسان هڪ ڳوٺ جو نالو. تعلقي خيرپور ميرس، تعلقي حيدرآباد، تعلقي شاه بندر، تعلقي بدين، تعلقي ميرپور ساڪري، تعلقي ديري محبت ۾، تعلقي ٽنڊي ۾، تعلقي ٽنڊي الهيار، تعلقي ٽل ۾ ڪن ديهن جا نالا.

● گُجوُ بهُسيتيِ: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُجوُ عامرِو: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُجوُٹا ع گُجوٹا (ث): ذ. جيب ـ گوندو ـ ڪيسو. ڪٽڪ جو ننڍو سلو.

● گجوُ يل (ث): رک (پارکر جو لفظ). جيڪي ماڻهو ڪهاڙي ٺهرائڻ ويندا آهن تہ لوهار کي چوندا آهن تہ "ادا گجويل جو ٽڪرو وجهجانءِ". گجميل.

● گُجيِ ع گُجيُون: ث. چانورن رڌڻ وقت ديگڙي جي ڪنهي تي ٽيندڙ گجي ـ صابڻ جي جهگ ـ گپ ـ آچ ـ ڦيٽ ـ ڪڦي ـ ڪف ـ گوگ (ث). وِنڊ ـ لٻاڙ ـ جهگي. اڪل ۾ فوت ڏيکي ڪڙي ماپڻ جو ڪاڇو ـ گزي ـ هٿ. (سن: گَجّ = گجوڙ). هاٿي شينهن جي رڙ ـ گوڙ ـ گجگوڙ ـ گرج ـ گرجنا ـ ڪڙڪو.

ـ گُجيِ آچُنُ: جوش ۾ اچڻ ـ تپڻ ـ ڙڪو اچڻ ـ ڪاوڙجڻ ـ غصي ۾ پرجي وڃڻ ـ پيڪو اچڻ. اجائي بڪ ڪرڻ ـ يخي هڻڻ ـ جهگ هڻڻ ـ بڪ بڪ ڪرڻ ـ جهگي هڻڻ ـ بڪ ڪرڻ.

ـ گُجيِ ٽيندڙ پاڻيِ: بُڊ بُڊن وارو پاڻي ـ ڦيٽ ڪندڙ پاڻي.

ـ گُجيِ چڙَهُنُ: ڪاوڙ چڙهڻ ـ غصو اچڻ ـ جوش چڙهڻ ـ بگڙڻ ـ تپڻ ـ ڪروڌ ۾ پرجڻ ـ غصي ۾ پرجي وڃڻ ـ پيڪو ڪائڻ ـ اڌمو چڙهڻ. اجائي بڪ ۾ پوڻ ـ يخي شروع ڪرڻ.

ـ گُجيِ ڪرَڻُ: غصو ڪرڻ ـ جوش ڪرڻ ـ ڪاوڙ ۾ پرجي وڃڻ ـ ناراض ٿيڻ. تيسو ڪرڻ ـ هوڏ ڪرڻ ـ ضد ڪرڻ.

ـ گُجيِ گُجيِ مينهن وسائڻ: نسيٽ نقصان ڪرڻ.

● گُجيِ ع گُجيُون: ث. پکين جي پيٽ ۾ ڪاڏل ان جي گڏ ٽيٽ پي ٽيلهي ـ گُنج ـ اوجهريُ. معده. آلبو ـ گهٽچا ـ پتڪ ـ حوصلو ـ جگر ـ همت ـ دل.

ـ گُجيِ ڏارڻ: ايمان ڏارڻ ـ دل ڏارڻ ـ دليري ڪرڻ ـ حوصلو رکڻ ـ بردباري ڪرڻ ـ تحمل رکڻ ـ دل جي ڪشادگي ڏارڻ.

ـ گجيِ وڏي ڏارڻ: وڏو جگر ڏارڻ ـ همت پڏڻ ـ دل وڏي رکڻ ـ ايمان رکڻ ـ بردباد ٽيڻ ـ حوصلو ڏارڻ.

● گُنجَنُ: مصدر. هلڻ ـ چرڻ ـ رڙهڻ ـ ٽرڻ. (گُنجيو ـ گجندو ـ گُنجيَل).

● گُنجُ ع گُنجَ: ذ. جاءِ جي اوساري يا راڳي ۾ ڪم ايندڙ چن ۽ ريتيءَ جو گڏيل گارو ـ ميڙهي چوني جو پلستر ـ گارو ـ راڳو ـ ڪهگل ـ چن ـ چونو ـ ميڙهي ـ سفيدي ـ چنو.

ـ گُنجُ خاڪيِ ع گُنجَ خاڪيِ: ذ. اسم. اڇي چن ۾ ملهل رنگ جو پلستر ـ خاڪي رنگ جو چن ـ ميتوڙيُ.

ـ گُنجُڪاريُ ع گُنجَڪاريُون: ث. چن جي گاري سان جاءِ جي ڪيل لنب ـ گچ سان جاءِ کي ڏنل ليپُ ـ جاءِ کي سيڙهيُ جو هنيل پلستر.

● گُنجُ ع گُنجَ (ث): ذ. صفت. تمام ميرو ـ گندو ـ غليظ ـ گدلو (ڪپڙو وغيره).

● گُنجاپُونُ: آڏنگو ـ بي ڏنگو ـ بي فضيلتو ـ ڪماڻهو ـ ڪلچڙو ـ بدعادتو ـ جهنگلي ـ بد تهذيب ـ بد اخلاق.

● گُنجاپيهَ ع گُنجاپيهُونُ: ث. ماڻهن جو حد کان وڌيڪ ميڙ ـ پيهه پيهان ـ ست ـ هجوم ـ هشام ـ گاهت ـ گپا گيهه ـ انبوهُ ـ ڪُلهي گس ـ گهڻ ـ ڳوڙهه.

● گُنجا گيهه ع گُنجا گيهُونُ: ث. گُنجاپيهَ ـ پيهه پيهان ـ گپا گيهه ـ انبوهه ـ ميڙ.

Gul Hayat Institute

● گچ پچ ع گچ پچ (ت): ث. صفت. طبعيت جي خامي.
● گچپچڻ (ت): مصدر. لپ ۾ ڪپڻ - ڪچڻ - گپ ۾ قاسڻ. (گچيو - گچيندو - گچيل).
● گچر ڪو ع گچر ڪا (ث): ٻاڦ ۾ ڪاڏل غوطو - گھوتو.
● گچرڙ گلوڙ ع گچرڙ گلا: ذ. اسم. ٻاجاڻ جي ڪوٽ. ٻاجاڻ جي بچت سچت.
● گچڪي: اسم خاص. سنڌ ۾ سمات قوم جي هڪ ذات.
● گچل: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گچڻ: مصدر. گچڻ - گچي پوڻ - گپي پوڻ - قاسي پوڻ - اٽڪي پوڻ - اڙجي پوڻ - اٽڪڻ - قاسڻ.
● گچي ع گچيون (ڪ): ث. واپار يا مؤدي جي ڳالهين ۾ هاڪار ڪري وري ڪاڏل ڦيرو - انجام شڪني - وعدي خلافي - دوکي بازي - ٺڳي.
● گد ع گدڙ: ذ. چل - ڪل - پڙدو (ڪنهن ميوي جو). (ڪ). ٽٽر - گدڙيٿڙ - گيڙ. رس.
- گدڙ گدر (ت): ث. رس. طبعيت جي خامي. خوش بهار.
● گيڙ ع گيڙون (ت): ث. اٽي ڏکر يا گولين راند ڪرڻ ۾ ڪوٽيل نديي گڏ - نديڙي گيڙ - گل - سچ. (هي ۽ گڏ پارگولين يا اٽي ڏکر راند ڪرڻ وقت ڪوٽي راند ڪن).
● گيڙ هٽڻ (ت): راند جي شروعات ڪرڻ.
● گڏ ع گڏ: ن. ڪنهن شيء جو زمين تي هڻڻ سان ٿڻل ٽپو - چال - ٻڏ - ٽپو - آڇڙ. سوڙهي ۽ اونداهي جاءِ - چڙ - غفا - پر - ڏر.
● گدا ع گدائون: ث. (ف. گداگري). گدائي - ٻيڪ - پن - خيرات - گداگري - چندو - فقر - منگ. لڏ - چڙهه - چڙهي - ڪائي - لڪڻ - ڏنبو - لڙهه - لڙهو - چوب - عصا - گرز.
- گدا ع گدا: ذ. صفت. فقير - منگتو - پينو - پنٽو - پينڙائت - پهنار - ٻڪاري - سوالي - گداگر.
- گداجي نحت هٿ اچڻ: فقير جي قسمت ۾ بادشاهي اچڻ - فقير مان بادشاهه ٿيڻ - غريب مان شاهوڪار ٿيڻ - غريب مان امير ٿيڻ.
- گداگر ع گداگر: ذ. صفت. (ف). گدائي ڪندڙ - ٻيڪ پنندڙ - خيرات ونڊڙ - پهنو - فقير - گدا - ٻڪاري - منگتو - سوالي - پهنار - پهنڙات - پهنڙيات.
- گداگري ع گداگريون: صفت. (ف). فقيري - ٻڪيا - دان - پن - منگ - گدائي - سوال - گھر - ٻيڪ.
● گدائي ع گدائيون: صفت. گداگري - پن - ٻيڪ - منگ - خيرات - دان - فقيري. افلاس - ڪنگالپڻو - ڪٽلائي - جوڪائي.
● گدا ع گدائون: ث. (سن. گدیا = مقعد). مقعد - ڪٿي - گديا - چٽ - گانڊ.
● گدار ع گدار (ت، ل): ذ. گھاٽو - ڳوڙهو - ڳيل.
● گدارا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گيداڙي ع گيداڙيون: ث. هڪ جانور جو قسم - گدڙ جي مادي - گدڙ جي زال - گيداڙي.
● گدار ع گدار: ذ. صفت. (ف. گدار = ڳهريل). ڳهريل - وگهريل - ڳاريل - پاڻي ٽيل - رجيل - ڳريل - ڳهاريل - ڳاريل. نرم - ملائم.
- گدار ٿيڻ: ڳرڻ - ڳهرجڻ - وگهرجڻ - آڇجڻ. نرم ٿيڻ - ملائم ٿيڻ.
● گدالي: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گدام ع گدام ذ. اسم. آن وغيره جي گڏ ڪري رکڻ جي جاءِ - انبار خانو - ڀائلو - پندارو - وکار - پاندو. (صفت). انبار - ست - گنج - ديپر - گنڊ - ذخيرو - پندار - سرڻ - موجودات - ڪوڙ - ڪيچ - هنبار - ستو.

Gul Hayat Institute

● گِدامِرِي: (گدُ + آمري = گِر آمريءَ جي قِسر جي) وڻ جو هڪ قسم.
● گِدامِڙِي ۽ گِدامِڙِيُون: ث. (سن. آملِيکا = گدامڙي) هڪ وڻ جو قسم - ٻوڙُ ٻاڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ ۽ ٻيگهر جو هڪ قسم - آمڙي - آمري - اِملي - تمرهندي. پسارڪو ۽ ڪن دوا سازي ۾ ڪم ايندڙ.
● گُدائِڻُ: مصدر. ٽيپ ڏيارڻ - گد ڪارائڻ - ٽيپو ڪارائڻ - ٽينگ ڏيارڻ - آڇل ڪارائڻ - هيٺ متي ڪرڻ (بال ڪي) ٽپائڻ.
● گِد بَدُکِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گِدَ ڏارُ ۽ گِدَ ڏارَ (ل): ذ. صفت. ڪنهن بيماريءَ سبب آڻ جي ٻوٽين جنگهه جي ران ۾ نڪتل ڳوڙهو.
● گَدَرُ ۽ گَدَرَ (ت): ذ. صفت. نڍو ۽ ٻار - ٻالڪ - ابُهڙ - معصوم - ٻارڙو.
● گُدرَنُ (ڪ): مصدر. لنگهڻ - ٽپڻ - ٻاسو ڏيئي وڃڻ - گذرڻ - هلڻ - وَڏائڻ. وَڌڻ - اڳتي وڃڻ. وِهامڻ - نبرڻ - لنگهي وڃڻ - ختم ٿيڻ - ٻورو ٿيڻ (وقت). ٽي وڃڻ (قصو). موڪلائڻ - روانو ٿيڻ - آسهڻ - مري وڃڻ - چالاڻو ڪرڻ - لاڏاٽو ڪرڻ - وفات ڪرڻ. (گد ريوُ - گدرينڊو - گُدريَلُ) - ڪوڻ - ڪوٽائي ڪرڻ - ڪوٽهڙو ڪرڻ.
- گُدُرِيُ وَجڻُ: لنگهي وڃڻ - گذري وڃڻ.
● گُدَروُ ۽ گُدُرا (ت): ذ. صفت. گبرو - گاڏڙ.
● گِدِروُ ۽ گِدِرا: ذ. ميوي ۽ وَل جو هڪ قسم (جو خريف جي مُنڊ ۾ ٿئي) - خربتوزه - ربيڙُ.
- گِدِرِيُ ۽ گِدِرِيُون: ث. نڍو گدرو - ربيڙي.
● گِدِرِيالُ ۽ گِدِرِيالَ (ث): ذ. وَل جو هڪ قسم.
- گِدِري جو بِيجُ: ذ. تخم گدري جو.
● گِدِرِي قارَ: اسم خاص. زناني ستڻ جي ڪپڙي جو هڪ قسم (ڏيڍ انچ ڪن ويڪرا ڪارا ۽ ڳاڙها پٽا ٽينس).
● گِدَڙُ ۽ گِدَڙَ: ذ. صفت. (سن. گدر > گِرڈ = گدڙُ) ڇهنگلي سياڻي ۽ لڇهي جانور جو نالو - سعلاة - سيال - سيارُ. (صف). بُزدل - ڪائر - بزدل - گيدي - بي همٽ - گورُ دِليو. (اسم خاص). نٽي ۾ رهندڙ ميمڻ جو هڪ ڏاڙو. ذات جو نالو. (ث. گداڙي ۽ گداڙيون).
- گِدَڙُ بَتِيڪِيُ ۽ گِدَڙُ بَتِيڪِيُونُ: ذ. صفت. فقط. گدڙ وانگر ڪيل ٽلهو حملو - ٻاهريون رُعب - ظاهري دٻدٻو - ڪوڙي آڪڙ - اجائي ڦوندڙ.
- گِدَڙَ ڪُوڪَ ۽ گِدَڙَ ڪُوڪُونُ (ت): صفت. گدڙ وانگر ڪيل اوناٽي - ڪُوڪِرو. برادريءَ جو سڏُ - پائيچاريءَ جو سڏ.
- گِدَڙَ گَٽَ ۽ گِدَڙَ گَٽُونُ (ڪ): صفت. ٿورو مينهن - ٿوري برسات - گنديءَ ٻُسال.
- گِدَڙُ گَٽَ هُئَنُ: ٿورو مينهن وسڻ - ڪڙي پُسَ ٿيڻ.
- گِدَڙُ گائِيُ (ت): خوشيءَ جي موقعي تي مسخري طور گدڙ تي راڳ گائڻ ۽ گدڙ وانگي نقل ڪرڻ. نچڻ - ٽپڻ. "واه ڏي ماما مار گدڙ ڪي".
● گِدَڙُ قَلُ ۽ گِدڙُ قَلَ (ت): ذ. اسم خاص. دال جو هڪ قسم - اَرد - گِدڙ وال.
● گِدَڙُ قُلُڙِيُ ۽ گِدَڙُ قُلُڙِيُونُ (ت): ث. گاهه جو هڪ قسم.
● گِدڙُ وارُ: اسم خاص. ٻوٽي جو هڪ قسم - گدڙُ قَلُ - گدڙ والُ.
● گِدَڙُ والُ: اسم خاص. ٻوٽي جو هڪ قسم.
● گَدِ گَدِ ۽ گَدِ گَدِ: صفت. (سن. گدگد = خوش) خوشباشُ - باغُ بهارُ - هشاش بشاش - بهارُ - بيحد راضيُ - نِهالُ - بيحد سرهُو - بي حد خوش - پرسن - آنند - خوش - باغ باغ.
- گَدُ گَدُ ٿيڻُ: سرهو ٿيڻ - راضي ٿيڻ - تمام گهڻو خوش ٿيڻ - خوشيءَ جو اظهار ڪرڻ - شاد ٿيڻ - راضي ٿيڻ - بي حد خوش ٿيڻ - خوشي ۾ مست ٿيڻ - خوشيءَ ۾ پلنجي پوڻ - باغ بهار ٿيڻ - چاتي

Gul Hayat Institute

ٹرڻ - نِهال ٹيڻ - پرسن ٹيمڻ - مُرڪَڻ - جَتَنُ ڪرڻ - و هِستَنُ - موج ۾ اچڻ.

● گِدگُدو ٗلِڙِي ٗ ع گِدگُدو ٗلِڙِيُون ٗ: اسم خاص. راند جو قسم. نندو پار ٻارن تي نچائڻ.

● گَدلو ٗ ع گَدلاَ: ذ. صفت. (سن. گد+آل=ميرو) مٽيءَ ۾ پريل - مٽيءَ هاڻو - خراب - ميرو - ڪِنو - غليظ - گندو - ٻُڇڙو - ڪچرو - ميرو گچيرو - ڏوڙ پٽڪُليو - چيڪرو - آتايو - بي سجلو - ڪيرو ڪٻڙو - ڪِنو چنو - ڪنو ڪوڙهيو - لڙاٽيل - لڙاٽو - لُڙ - لڙو - گرهٽو.

ـ گدلاڻ ع گَدلاڻ: ث. مهيراڻ - گدلائي - غليظائي ٗ - گندگي - ميراڻ - ڪَنُ.

ـ گَدلائي ٗ ع گَدلائِيُون ٗ: ث. گندگي - ميلائي - غليظائي - ڪنائي - ڪچرائي - گدلاڻ - ميراڻ - ڪناڻ.

● گَدَمَ ٗ ع گَدَمَ (ڪ): ذ. ڪاري جي ٻڙيءَ جو هڪ عضو - ٻڙيءَ جي اڳيان سيني تي پڳهه پڏڻ لاءِ ڪُتل ڪاٺ جو ٽِڪاٽو.

● گَدَنُ ٗ (ث): مصدر. بندوق ۾ دارون وجهڻ. زور سان پرڻ - ڏَڻڻ. وِجهڻ ٗ - دَبڻ ٗ - قُسڻ ٗ.

● گدو ٗ ع گَدا (ڪ): ذ. صفت. گادِيلو ٗ - گادلو ٗ - لِيڦ ٗ - ستو ٗڙ - رضائي ٗ - پٽِرٽي ٗ - پٽُڙائي ٗ.

● گِدو ٗ ع گِدا: ذ. اسم خاص. هڪ جبل جو نالو. جانور جو هڪ قسم - گڏهه - خرُ. گهيٽو ٗ - دُنبو.

● گُدو ٗ ع گُدا: ذ. هڏي جي نرميءَ جو اندريون ڳٻ ٗ - ميڪ ٗ - مٿنڙ ٗ - گوڙو - ميج ٗ - چاهه ٗ - تنئُ ٗ مال ٗ - ڳٻ ٗ (ڪنهن شيءِ جو).

● گدو ٗ ڪَرَنُ ٗ (ل): هلائڻ - ڊيڪائڻ - ڊوڙائڻ - ڊوڙ ڪڍائڻ - تاپي ڪڍائڻ.

ـ گِدواڻي ٗ: اسم خاص: ديوان گِدو ٗ مل جا پوٽيرُ - حيدرآباد شهر ۾ انهيءَ جي نالي تي سڏيل هڪ گهٽي ٗ.

ـ گِدو ٗ ٻَنَدَرُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

● گُدو ٗدُ ع گُدو ٗدُ: ذ. (ع. غدود ٗ) ميڪ ٗ - مٿنڙ ٗ - گُدو ٗ - گورو - پاهُ. (ڪنهن شيءِ جو). وَڪو ٗ - ٻَندِي ٗ - غُدو ٗدُ - چيچڙو - چيچڙو ٗ - چِچڙ ٗ. خراب رت. (پونءِ وغيره جميل). پونءِ - گُندُ - روڪ. ٽوٽردار چونڊو جنهن ۾ سور ٗ نه ٽڻي.

ـ گُدو ٗدِي ٗ ع گُدو ٗدِي ٗ: ذ. صفت. گدِلو - ڪنو - غليظ ٗ - ٻُڇڙو - گندو - ميرو ٗ گچيرو - ڏوڙ پٽڪُليو - ماين - چيڪرو - آتايو - بي سِجلو - ڪنو چنو - گندو. روڪِي - رَتُ پُون ٗ ڳاڙيندڙ - مريض ٗ - ڪِنو ڪوڙهيو - آگهو - بيمار ٗ.

● گَدِي ٗ ع گَدِيُون ٗ: گادِي ٗ - تَخت ٗ - سنگهاسَنُ ٗ - ٽيلو ٗ - مَسنَدَ - گادِي ٗ - آسڻ. پشمِي ٗ گادِي ٗ - ڪپڙي جي چَوَ (جنهن ۾ ڪپهه وجهجي). ڪپڙي جو تهه - گادِيلو - گادِي - رضائي ٗ - پٽڙي ٗ.

● گِدِي ٗ ع گِدِيُون ٗ: ث. راند ۾ ڪُوڙ - راند ۾ وڏل ڏڏو - وهاڻي يا سَوَڙ مان نڪتل پُراڻي ٻچيل ڪپهه. ڪَپت - ڳڇِي ٗ - ڪُوڙ - ويساهه گهاتِي ٗ - ٻيمانِي ٗ - دولاب ٗ - دغا - بي ايماني - فريب ٗ - ڊوهه - چالاڪِي ٗ - چٽِلائي ٗ - چٽُراڻي ٗ. (راند ۾) ڪٽهه.

ـ گِدِيار ٗ ع گِدَيارَ: ذ. صفت. گِدِي ٗ ڪندڙ - راند ۾ ڊوهه ڪندڙ - گدِيخور ٗ - گِدِيتر ٗ - ڪَپتيو ٗ - قِدڙائي ٗ - بيمان ٗ - ويساهه گهاتي ٗ ڪندڙ - دولابي ٗ - ڳڇ ٗ - ڳڇيخور ٗ - فريبي - مڪار ٗ.

ـ گِدِيخور ٗ ع گِدِيخور ٗ: ذ. صفت. گدِي ٗ ڪندڙ - گِدِيار ٗ - گِدِيتر ٗ.

ـ گِدِيتر ٗ ع گِدِيتَرَ: ذ. صفت. راند ۾ ڊوهه ڪندڙ - گدِيار ٗ - قِدڙائي - ڪوڙو - فريبي - دغاباز ٗ - چلتو پرندو ٗ.

● گُدِيا ع گُدِيائُون ٗ: ث. انساني پيٽ مان غلاظت جي نيڪال جي جاءِ - ڏُنگ - چُت - متعفن ٗ - گُنبِي ٗ - گانڊِي.

● گِدِي ٗ گِدِي ٗ (ڪ): ڪرين کي سڏ ڪرڻ جو آواز.

Gul Hayat Institute

● گنڊيلَ ع گنڊيلُونُ: ث. ڪرمي.
● گنڊيلوُ ع گنڊيلا: ذ. اسر. ويهڻ لاءِ نندي گنڊي ـ گنڊيو ـ گنڊي ـ گنڊيَ ـ گنڊيَ ـ پٽرائيي ـ پٽرٽي ـ رضائي.
● گنڊيوُ: اسر خاص. هڪ جبل جو نالو.
● گنڊيتو: (سن. گنڈ = ڳالهائڻ + يتہ = نيم) نثر ـ بنا قافيي ۽ رديف جي ليکڪ. (گاجرا).
● گنڊَ: اسر خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گنڈ ع گنڈيُونُ (ڪ): ث. هڪ قسر جو زيور.
● گنڈَ ع گنڈَ: ذ. ظرف. ڪٺو ـ پيڙو ـ همراهه ـ لاڳيتو ـ ساڻ ـ شامل ـ گڏيل ـ ساڻ ـ مشترڪ ـ سهڪاري ـ شراڪتي ـ پائيوار ـ حصيدار ـ جوڙيدار ـ پيٽو ـ سنگي ـ پتيار. جهجهو ـ گهڻو ـ هيڪاندو ـ زياده.
ـ گنڈُ وچنڑِ ع گنڈُ وچنڑِ: ذ. صفت. گڏيل ـ گاڏڑ ـ رَليل مليل ـ مليل ـ گاڏڑ ساڏڑ ـ ملاوتي ـ مُرڪب.
● گِنڈِ ع گِنڈوُنُ: ث. باورَن ۽ اِتيي ڏڪر وغيره راند رهڻ لاءِ ڪنيل نندڙي ڪنڈَ ـ اِني ڪنڈَ ـ گِنڈِ ـ گِل ـ بِند ـ سڄُ. محرم جي ڏينهن ۾ پڙ ۾ باهه ٻارڻ لاءِ ڪوئيل ڪنڈَ ـ هُرليي يا نار جي پاروُنيءَ ۾ نڪتل ڪنڈَ (جنهن ۾ مهريءَ جو هينيون چيڙو ڦري) ـ نندڙي ڪنڈَ ـ چُڪهه ـ ٽُنگ ـ سوراخ. (ث). اڪين سان ايندڙ گنڈُ ـ پيڇي. سٽڻ ڪيڻ جو اوزار.
ـ گِنڈِرُ ع گِنڈِرَ (ت): صفت. ڪُٽي هڻائيندڙ ـ چُٽوُ ـ مفعول ـ بدفعلي ڪرائيندڙ ـ گانڊ مرائيندڙ ـ گانڊوُ ـ بدفعل.
ـ گِنڈِ ۾ گنڊَلُ: صفت. نندي عمر جو ـ ٿوري عمر جو ـ صغير ـ بارُ ـ بالڪ ـ اڻ لائق ـ نابالغ. ننڍَ جو نندو ـ ڊمِيتَيُ ـ ڊينبو ـ ڪوتاهه قد ـ چُڪهٽي ـ رُڳهٽي.
ـ گِنڈِ ۾ گنڊَنُ: نندو هڻ ـ ٿوري عمر جو ـ اڻ لائق هڻ ـ نابالغ هڻ ـ (ن ـ ب). قد جو تمام نندو هجڻ.

● گنڈَ ع گنڈَونُ: ث. (سن. گهونڪ، گدگا، گوڏو) پوکيل فصل مان ڪيديل نڪمو گاهه ـ بينل فصل ۽ ٻري زمين ۾ ٻيهي سان ڪيل اڻ ـ پوک کي زور وڌائڻ لاءِ ان مان ڪيديل ڪِنُ ڪِچرو ـ ڪيڙ ـ رونب ـ رونبو. ڪوٽ ـ اُڪيڙ ـ ڪوڌائي. تمام گهڻي ڏنل مار ـ سَٽَ ڪُٽَ ـ ڏاگور ـ جهاڳور ـ پيچَ ـ ڊينب. گوڏي جي ڊڪٽي ـ گوڏي وارو هڏو. دُڏ. (ظرف). (گُدا = پوءِ) پُٺ ـ پوئتان ـ پويان ـ پوئتي.
ـ گُنڈِت (ڪ): ظرف. پٺيان ـ پوئتان ـ پوئتي.
ـ گُنڈِتانَ (ڪ): ظرف. پٺيان ـ پوئتان ـ پوئتي.
ـ گُنڈَ ڏِيَنُ: پوک کي طاقت وڌائڻ لاءِ ان مان نڪتل گاهه ـ ڪِن ڪِچرو وغيره رنبي سان ڪيڻ ـ رُنب ڪرڻ ـ رونبو ڪرڻ ـ ڪيڙ ڪرڻ. ڏاڍي مار ڏيڻ ـ ڪُٽڻ ـ سَٽڻ ـ ڏاگورڻ ـ پيچَ ڪيڻ. (ت).
ـ گُنڈَ ڪَرَنُ: نندن پوٽن جي پاڙ مان نڪمو گاهه وغيره رنبي سان ڪيڻ ـ رُنب ڪرڻ ـ رونبو ڪرڻ ـ رُنبڻ. وٽوهڙن سان پيٽر پڇي سنهان ڪرڻ. زمين پَٽوري ڪرڻ. گُنڈَ ڏيڻ.
● گُنڈاپُ: اسر خاص. تعلقي جاتيي ۽ تعلقي نٽيءَ ۾ ديهن جا نالا.
● گُنڈائِيُ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گُنڈائِنُ: مصدر. (سن. گنڈا = ڏنڊو) مارائڻ ـ سخت مار ڪيدائڻ ـ ڏنڊن سان ڪُٽائڻ ـ سٽائڻ.
● گنڈجَنُ: ظرف. ميڙڻ ـ ميلڻ ـ رلڻ ـ ميلي وڇڻ ـ گڏجڻ ـ سمجڻ ـ رلڻ ملڻ ـ پَٽڻ ـ گڏجي وڇڻ. ڪيڪارڻ ـ هٽ ڏيڻ ـ پٽلي ڪار ڪرڻ. گڏجاڻي ٿيڻ ـ مُڪما ميلو ٿيڻ.
ـ گنڈجاڻِيُ ع گنڈجاڻِيُونُ: ث. ڪنهن سان ملڻ واري حالت ـ ميلُ ـ ميلاپ. پرٽيل نياڻيءَ جو مائٽن سان ميلاپ ـ ملاقات ـ ڳالهه ٻولهه. سنجوڳ ـ سنمڪائي ـ وصل ـ همبستري.
ـ گنڈجَنُ ميسجَنُ: گڏجاڻي ڪرڻ ـ ميلاپ ڪرڻ ـ گنڈنُ ـ ميلڻ ـ رلڻ. هٽ ڏيڻ ـ ڪيڪر ڪرڻ ـ پلي ڪار ڏيڻ ـ خوش آمديد چوڻ. رلي ملي وڇڻ ـ يڪمشت ٿي وڇڻ.

Gul Hayat Institute

● ڪنڊَرُ ۽ ڪنڊَروڻُ: ث. هڪ سرندڙ جيت جو قسم ـ ڪيڙو ـ ڪيئون. (هيءُ ماکوڙي جيڏو ٿيندو آهي، رنگ جو اڇو ميرو). هر شيء جو ٽڪر ـ پور ـ ڳچيو.

● ڪنڊَرُ ۽ ڪنڊَرَ (ت): ذ. صفت. ڪنگهو ـ وڏو چولو.

● ڪنڊَروُ: اسم خاص. تعلقي جيمس‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪنڊَرِيو ۽ ڪنڊَرِيا (ت): صفت. هڏي جي پوري تلي ـ نڙي.

● ڪنڊُ ڪهڻُ (ت): اٻتو گهمرو ڏيڻ ـ آٿلي پوڻ ـ سخت نقصان پهچائڻ ـ دوستيءَ جي بدران دشمني پيدا ڪرڻ ـ نفاق وجهڻ.

● ڪنڊَڻُ: مصدر. ذ. ڪنڊي ڇڏڻ ـ جمع ڪرڻ ـ ڪنڊُ ڪرڻ ـ جوڙ واڙو ڪرڻ ـ جوڙ ڪرڻ ـ ملائڻ ـ سهيڙڻ ـ سنڀچڻُ ـ واڌ ڏيڻ ـ ڪنو ڪرڻ ـ آميزش ڪرڻ ـ رلائڻ ـ شامل ڪرڻ ـ ڳنڍڻ. ڪڍ جڻ ـ ميلڻ ـ ميڙڻ ـ پڙڻ، (ڪڏيو ـ ڪڏيندو ـ ڪڏيل).

● ڪنڊَڻُ: مصدر. زمين کي هيٺ مٿي ڪري ملائڻ ـ زمين مان رنبي سان ڪاهه صاف ڪرڻ ـ اڪيلڻ. ڪنڊ ڪرڻ ـ ڪوڙڻ ـ رُنب ڪرڻ ـ رونبو ڪرڻ. (جانور) چڙڻ ـ ڪُٽڻ ـ گهوتڻُ ـ چٽڻُ. ڊڙڻ ـ گڏڻ ـ چلهڻ ـ مڪون هڻڻ ـ نڪاسو ڪيُ ڪرڻ ـ گلزاريُ ڪرڻ ـ مارڻ يا مرڻ جهڙو حال ڪرڻ ـ ڊينب ڪيڻ ـ پادر هڻڻ ـ موچڙا هڻڻ ـ قيهڻُ ـ ٽڦڙ مارڻ ـ نوڪڻ ـ سٽڻُ ـ مار ڏيڻ. گاهيڻ ـ سٽڻ ـ ڏاگورڻ ـ سڙهڻ ـ سڪائڻ (اَنُ وغيره کي). چيٽوُنُ چيٽوُنُ ڪرڻ ـ وَيڙهُ. جنگ ۾ اڻن جون پويون ٽنگون وَيڙهُ. ڪُهڻُ ـ سيڙُ وجهڻ ـ حلال ڪرڻ (مينهن، گاءِ يا اٺ وغيره کي). (ڪ).

● ڪنڊوُ ۽ ڪنڊا: ذ. (سن. گرنٿ) گاه. ڪانن يا ڪاڻين جي وڏيُ پتريُ ـ ستريُ ـ ستيُ ـ پاڪُ ـ بنڊُ ـ سڙهيُ ـ پوڙريُ ـ لڏ ـ ڪهڙيُ ـ سوڙيُ ـ لڏوُ ـ ٿهوُ ـ ٿهيُ. بيل گاڏي ـ ڏڳي گاڏي ـ رينڪڙو.

● ڪنڊوُ ۽ ڪنڊا: ذ. صفت. (سن. ڪونتيُ (ک). ڪبکهه = ڪنڊوُ) ڪڙي يا ڪاڏوُ جو ٿهيل راندڪي جو هڪ قسم ـ هارن جي ڪيڏڻ جو راندڪو ـ هڪ جوٿهيل ماٿهو ـ ڪڙي يا ڪافور جو ٿهيل مردانو پتلو ـ صورت ـ پورو ـ بوتو. راندڪوُ ڪيلونو. (ث. ڪنڊيُ ڪنڊيوُنُ).

ـ ڪنڊا اڏائيُ: خيال جو بوتو ناهڻ ـ اجايا خيال پچائڻ ـ سوداء ڪرڻ.

ـ ڪنڊو ڪنڊيُ: ڪنڊين سان ڪيل هارن جي هڪ راند.

● ڪنڊوُ ڪڙو: اسم خاص. ٿئين هارڻ جي الهندي طرف هڪ جبل جو نالو (ک).

● ڪنڊونُ ۽ ڪنڊوُنُ: ذ. اسم. ڪنهن به ڏاتوءَ جو ننڍو لوٿو ـ ننڍو لوٿو ڪير ماڻڻ جو بڙتنُ ـ ڪُپوُ ـ ڪرسيو ـ ڪلسو ـ جامُ ـ پيالو ـ آبخورو. متُ ـ ڪڇروُ ـ ڪوڙي ڏاتو ـ قيڻُ ـ ڪوت "قدر لهندءِ ڪونہ نيئي ڪڏيندءِ ڪنڊون سينُ" (شاهه ـ سر سريراگ).

چٽن جو ڪيڙو، چٽن ۾ لڳندڙ سُرو (اردو) گڙوا.

● ڪنڊَهُ ۽ ڪنڊَهَ: ذ. (پهرا. گنڈهي. سن. گرڈپَ = ڪڍه) ـ گهوڙي جي قسم مان هڪ بار ڏوئيندڙ مشهور جانورُ ـ خترُ ـ ڪترُ ـ ڪدا ـ ڪوُدو ـ ڪوُتوُ. (صفت). احمق ـ بيوقوف ـ مورک ـ اناڙي نادانُ ـ ڇسڙو ـ الوُ ـ چرپٽ. ٽڪَ ٻُجو سهندڙُ ـ جُٽ قٽ سهندڙ ـ بيهودو ـ نالائق ـ جيت جو هڪ قسم (جو پوک کي نقصان رسائي).

ـ ڪنڊَهارُ ۽ ڪنڊهارَ: ذ. صفت. ڪڍهن وارو ـ ڪڍهن تي بارُ لڏينڊڙُ ـ ڪڍهه رکندڙ ـ ڪڍهه چاريندڙ ـ ٻنارو ـ دايو.

ـ ڪنڊُهائيپَ ۽ ڪڍهائپُونُ: ث. صفت. بيعقلي ـ بي وقوفي ـ احمقائي ـ مورکپائي ـ مُورکپڻو ـ ڪڍهپائيُ.

ـ ڪڍهُ تي چڙهيُ ٻيهڻُ (ت): پنهنجي هتَ تان نه لهڻُ ـ ضد کي پورو ڪرڻ ـ هوڏ ڪري ٻيهڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گڏهه پاڻ ≈ گڏهه پاڻون (ک): ث. صفت. گڏهه کي اڳين يا پوين ٽنگن ۾ ٻڌل ڏگهو رسو (جيئن آساني سان چري سگهي).
ـ گڏهه پائي ≈ گڏهه پائيون: ذ. صفت. بي وقوفي ـ بي عقلي ـ احمقائي ـ مورکپائي ـ گڏهائپ.
ـ گڏهه پڪي ≈ گڏهه پڪي (ث): اسم خاص. پڪيءَ جو قسم ـ گڏهه جيڏو پڪي ـ گڏهه سان برابري رکندڙ هڪ پکي. (ث). ڪُجهه.
ـ گڏهه پور پئون (ت): انڪي ٿيڻ ـ ضديت ڪرڻ ـ هوڏ ڪرڻ ـ ضد ڏيکارڻ.
ـ گڏهه جان گود ٿاهيڻ (ت): هيراڪ ٽيڻ ـ هيري وڃڻ ـ عادتي ٿي وڃڻ.
ـ گڏهه جي خوار ي: ذ. گڏهه وانگر ٽيل تمام سخت بي عزتي ـ سخت گهٽي خواري ـ ذلت جو منهن ڏسڻ.
ـ گڏهه جي هينگ: صفت. بي وقوفيءَ جو ڪالهاءُ ـ بڪواس ـ بڪ ـ لٻاڙ ـ مورکپائيءَ جي ڪالهه ـ ٽيٽ ـ ڊيڪ.
ـ گڏهڙو ≈ گڏهڙا: ذ. اسم تصغير. گڏهه جو ٻچڙو ـ ڪودو. (ث. گڏهڙي ≈ گڏهڙيون).
ـ گڏهه ڪنو ≈ گڏهه ڪنا: ذ. صفت. جبل ۾ پيدا ٿيندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم، جنهن جا پن گڏهه جي ڪنن جهڙا ٿين.
ـ گڏهه ڪُرو ≈ گڏهه ڪُرا: ذ. صفت. گڏهه جي ڪُر جهڙو ـ سوڙهي سُنب وارو ـ ننڍي ڪُر وارو.
ـ گڏهه گابو ڪرن (ت): سپ هڪ جهڙا ڪرڻ ـ گرو گنجو گڏ ڪرڻ ـ ڪنهن کان به نفرت نه ڪرڻ ـ چگو متو سپ برابر ڪرڻ.
ـ گڏهه لهيت هُٽن: بيماريءَ ۾ گهٽو ڇوٽڪارو هڻڻ ـ ٽورو بيمار ٿي وري چاق ٿيڻ.
ـ گڏهه مار ≈ گڏهه مار (ت): ذ. صفت. هڪ قسم جو تمام وڏو نانگ. (ايڏو ته وڏو ۽ ٽلهو ٿئي جو گڏهه تي ڪٽي گهمائبو آهي) اژدر.
● گڏهار (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● گڏهه بٽنو (ث): اسم خاص. ٽر ۾ هڪ ٻوٽ جو نالو.
● گڏهر: اسم خاص. لٽڪيءَ جي پرسان هڪ ڳوٽ جو نالو. هڪ اناج کي ڪائيندڙ جيت جو هڪ قسم. سُرو ـ گڏهرو ـ گڏهڙو.
● گڏهرو ≈ گڏهرا: ذ. اسم خاص. جيت جو هڪ قسم. سُرو ـ گڏهڙو ـ گڏهر. (چانور اناج وغيره کائيندڙ).
● گڏهڙو ≈ گڏهڙا: اسم خاص. پوک کي کائيندڙ جيت جو هڪ قسم ـ گڏهرو ـ سُرو ـ هُرلي جو هڪ قسم. هڪ جبل جو نالو.
● گڏهه ڪُرو ≈ گڏهه ڪُرا: ذ. صفت. (زناني) ستڻ جي ڪپڙي جو هڪ نمونو (جنهن جو تَرَ ڪارو، ٽيهه ڪن رنگ جا پٽا، اڌ انچ ڪن ويڪرا).
● گڏهه گاجرو ≈ گڏهه گاجرا: اسم. ذ. گاهه جو هڪ قسم (ٽڏاڻ لاءِ گهوٽي ويندي). صفت. ملاوت سلاوت ـ گاڏڙ ساڏڙ ـ گڏيل (ڪاڏو).
ڪن ٽيٽ ـ آير غير ـ گنڊ ڪچرو.
● گڏهه گاجرو بنجڻ (ت): خسيس بنجڻ ـ گند ٽيڻ ـ چگي سان خراب ٽيڻ ـ بيڪار ٽيڻ ـ ڪنهن نه ڪم جو ٽيڻ.
● گڏهه لاڙي: اسم. هڪ گاهه ۽ ٻوٽيءَ جو قسم.
● گڏهه وَل (ل). ث: اسم خاص. ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (سيلابي زمين ۽ ٻيلن ۾ ٿئي، وڏا پن ۽ ڪاريڙيون قريون ٽيهن).
● گڏي ≈ گڏيون: ث. ڪنهن کي ڳُئيءَ ۾ هنيل آڱر ـ مقعد ۾ وڏل آڱر ـ هٿ چُرائڻ ـ ڪيڪ (ت). ٻيٽي ـ ٻيٽ. (صفت). چڙ ۽ گار ۾ ڪم ايندڙ الفاظ. هڪ زائفان جو ٻئي سان گڏجڻ واري حالت ـ گڏ ٿي ملي. گاهه جي ننڍڙي ستي ـ ستڙي ـ پتري ـ پتروٽي ـ پتروڙي ـ مُوڙي. ڏند ڪوٽي. پاڇيءَ جو هڪ قسم.
ـ گڏيءَ برابر به نه پائڻ: گهٽ ڪان گهٽ سمجهڻ ـ ٻاڻ ڪان گهٽ سمجهڻ ـ ڪيئن جهڙو سمجهڻ ـ تمام ذليل سمجهڻ ـ حقير سمجهڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گڏيءَ تي چاڙهڻ: آگر تي چاڙهڻ ـ هشي ڏيڻ ـ چاڙهو ڏيڻ ـ چوري ٻرڻ ڪرڻ ـ برغلائڻ ـ ورغلائڻ ـ چورڻ ـ چورت ڪرڻ. بي وقوف بنائڻ ـ اَلو بنائڻ ـ پوڪ بنائڻ.

ـ گڏيءَ تي چڙهڻ: ڪنهن جي چوڻ تي ڪم ڪرڻ ـ بي جي چورت تي لڳڻ ـ برغلائجي وڃڻ ـ ورغلائجي پوڻ.

ـ گڏي چاڙهڻ: آگر ڪرڻ ـ بي عزتو ڪرڻ ـ هاها ڪرڻ ـ ڏمال چاڙهڻ. دب ڏيڻ ـ زور ڏيڻ ـ مٿي چاڙهڻ (آگر سان). ڪنهن کان ابتو ڪم ڪرائڻ ـ ڪنهن کي ورغلائڻ ـ آونڌي سمجهه ڏيڻ. هشيءَ چاڙهڻ ـ چاڙها ڏيڻ ـ آپارڻ (ڇڙي ڪم ڪرڻ لاءِ). چڙائڻ ـ ڪاوڙائڻ ـ ٻرڻ ڪرڻ.

ـ گڏي ڏيڻ: آگر ڪرڻ ـ هشي ڏيڻ ـ همٿ ٻڌڻ ـ چورڻ ـ برڻ ڪرڻ ـ چاڙهو ڏيڻ ـ چورت ڪرڻ. زور ڏيڻ ـ دب ڏيڻ ـ مٿي ڪرڻ (آگر سان). چڙائڻ ـ ڪاوڙائڻ ـ ناراض ڪرڻ ـ غصي ۾ پرڻ.

ـ گڏي سلڻ: ٻئي جي زور تي هشيءَ ۾ اچڻ ـ آڏر ملڻ ـ ٽيڪو ملڻ ـ هٿي اچڻ ـ همٿ ملڻ.

ـ گڏي سنگهائڻ: آگر سنگهائڻ ـ ڏوکو ڏيڻ ـ فريب ڏيڻ ـ دغا ڪري وڃڻ ـ آسري ۾ رکي وڃڻ ـ ٽنگڻ ـ ڪوڙو دلبو ڏيئي وڃڻ ـ ڪاٽ جو ٻُبُو ڏيڻ ـ بچڙو ڪم ڪرائي پير ڪيي وڃڻ. بچڙو ڪرڻ ـ خوار ڪرڻ ـ چڙون ڪرڻ ـ ٽوڪون ڪرڻ ـ هيچ سمجهڻ. ڏک ڏيڻ. (ت). ويڙ وڙڻ ـ بدلو وڙڻ ـ عيوض وڙڻ.

ـ گڏي هٿيي سنگهائڻ (ت): چڙهڻ ڏيئي بچڙو ڪم ڪرائي پير ڪيي وڙڻ ـ ٻيڙي چاڙهي قرهو ڪيڻ ـ اڳيان ڪري بچڙو ڪرڻ ـ هشيي ڏيئي خوار ڪرائڻ ـ تڪليف ڏيئي ٽوڪون ڪرائڻ. دوست مان دشمن ڪرڻ.

● گڏي ع گڏيون: ث. (هـ. سن. گُڏ، ڪُرُتي = گڏي). اڳڙين يا ڪافور سان ٽهيل پاراڻي راندڪي جو هڪ قسم ـ ٻارن جي ڪيڏڻ جو راندڪو ـ هٿ جي ٽهيل ٽيڙي ماڻهوءَ جي ٻوٽي تي پُٽلي ـ اڳڙين جي ٽهيل پُوري (جنهن سان چوڪريون راند ڪن). ڊالي ـ پوهالي. (صفت). حسين ـ ملوڪ ـ خوبصورت. ٽهنو ـ مانيٽو. سنواريل ـ سينگاريل ـ سگلو ـ صاف ـ سُٿرو ـ لغڙ جو هڪ قسم.

● گڏيات ع گڏيات: ذ. صفت. جسم ۾ ٽنڊيو هڏو ـ هڏڙي. سُريڊ ـ چپلو ـ شِش ـ پوئلڳ ـ شاگرد. ٻالڪو.

● گڏيجي: اسم خاص. تعلقي گمبٽ (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گڏيل ع گڏيل: ذ. ميليل ـ ملاوت ٽيل ـ گڏ ٽيل ـ گاڏڙ ٽيل ـ جوڙ ڪيل ـ رَليل ـ ڪنو ڪيل ـ پيڙو ڪيل ـ آميزش ـ سُرڪب ـ ملاوتي.

ـ گڏيل انگ ع گڏيل انگ: حساب ڪتاب جو هڪ نمونو. ظرف. گڏيل انگ ـ ملهل انگ ـ ميڙيل انگ.

ـ گڏيل ٽي رقمي ع گڏيل ٽن رقمون: ظرف. رياضي جي اصول موجب ٽن رقمن وارو حساب.

ـ گڏيل جوڙ ع گڏيل جوڙ: ظرف. ٻن يا وڌيڪ جوڙن وارو حساب.

ـ گڏيل ڪٽ ع گڏيل ڪٽون: ظرف. ٻن يا وڌيڪ ڪٽن وارو حساب.

ـ گڏيل ڪٽنب ع گڏيل ڪٽنب: هڪڙي خاندان جو گڏيل عيال ـ هڪڙي آکه جا سڀئي پاتي ـ يڪو عيال ـ هڪڙي آکه ـ يڪو خاندان.

ـ گڏيل وَنڊ ع گڏيل وَنڊون: ظرف. رياضي اصول موجب لهندڙ ۽ چڙهندڙ مٽيڻ جي وَنڊ.

ـ گڏيل واڳ ع گڏيل واڳ: ظرف. هلندڙ واڳ جو هڪ قسم ـ واڳ تي واڳ ـ سود مرڪب. حساب ڪتاب جو نمونو.

Gul Hayat Institute

● گُڏِ يَلُ (گُڏڻ مان) (لس): قتيل (قتيڻ) - پيٽ جو اکر
"لال للهيا ساريا، گُڏِ ين گهگير
(ڏونگريو).
● گَبُ ع گَبَ: ذ. صفت. (سن. گاڏ = گٺهرو) ڪُوڙهو - کاڌو - تمام زور - گِڙنگُ - شَهُ - گهَتبُ (جيئن گَبُ موالي وغيره). هڪ جهنگلي رِيَ جو قسم. (ڪ). ٻڪريءَ جو قسم - ٺاڪرُو ٻڪري. (ت).
- گَبُ مَتوالِيُ: ذ. صفت. سخت نشئي.
● گَبَ ع گَبُونُ: ث. مِتِي - ڏوڙ - ڊُسڙ - دَسَ - دُسڙ - ڊُس - لَتَ - دَرَ - خاڪ - رَئِي. ڪنهن ٻُوڙي يا وڻ جي ٿاڙ - ڪُٽ (جيڪي هَرُ ڏيندي زمين مان نڪرن).
- گَبا: اسم خاص. شيدين جي هڪ شاخ (حيدرآباد، لاڙڪاڻي وغيره ۾).
● گَبائُو: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (رياست خيرپور ۾) هڪ ديهه جو نالو.
● گَبائِيُ: اسم خاص. هڪ ذات (حيدرآباد ۽ سکر ۾).
● گَبُ چَبَرَ: ث. اسم خاص ٻاٽيءَ تي پيدا ٿيندڙ هڪ چاري گاهه جو قسم.
● گَبُڙُو: اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گَبُڙِيُ ع گَبُڙِيُونُ (ث): مٽي جو ٻويون ياگو - ڪَياڙ - ڪَنڊُ - ڪِياڙي.
● گِبِلُو ع گِبِلا: ذ. اسم. (ف. دگاهه = ڪوٽ) ڪوٽ جو قسم - سياري وغيره ۾ ٻهرڻ لاءِ گرم ڪپڙي مان ٺاهيل ڪُڙتو.
● گَبُو ع گَبا: ذ. صفت. ٻن ذاتين جي ميلاپ مان پيدا ٿيل - ٻِسترُ - ٻِه نسلو - گڏو - چڙ - بد اصيل - بي بنياد و - گاڏڙ - ڪريل - ڪارُ - جيڪي بيج (جيئن ماءُ شيدياڻي ۽ ٻيءُ سندي) گهوڙيءَ ۽ گڏهه جي ميلاپ مان پيدا ٿيل قسم اصيل نانگ ۽ ٻي ذات جي ٻلا جي لڳ مان پيدا ٿيل نانگ وغيره). گرو - ميرانجهڙو - خاڪي (رنگ). ڇڙي شڪل جو - بد شڪل - بد صورت - ڪوجهو - غُلام - ٻانهو - گولو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. هڪ نانگ جو قسم.
● گِبِدُو ع گِبا: ذ. اسم. چِڏو - گولِيُ - بِلورُ. رِيَ جو ٽرُ ڇڪو - گهيٽو - دُنبو.
● گَبُو ع گَبا (ت): اسم. وڏي آلت.
● گَبَهُ ع گَبَهَ: ذ. اسم. (سن. گڙهه = ڪوٽ) شهر جي ڇاڻ لاءِ چوڌاري ڏنل وڏي ديوار - عالم پناهه - گڙهه - قلعو - ڪوٽ.
● گَبَهَڙُو ع گَبَهَڙا: اسم خاص. ٻڪيءَ جو هڪ قسم (ٽر ۾). ڳجهه.
● گَبِيُ ع گَبِيُونُ: ث. ڏگهي گرم ڪوٽ جو هڪ قسم - ڪپهه. ٻيل صدري - جرسي - گبلو. رِيَ جو ٽرُ ڇڪو - گهيٽو.
● گَبِيَ ع گَبِيَ: ذ. صفت. قلعو - ڪوٽ - گڙهه - عالم پناهه - مضبوط جاءِ. جبل جي جانور جو نالو.
- گَبِيَ ڏَڻِيُ: مُلڪ جو مالڪ.
- گَبِيُو يُ: نئين واج واڙو.
● گَبِيَ: گهاٽي جهنگ واري ٻَني (جنهن ۾ هڪڙو به وڻ وڏيل نه هجي).
● گَبا ع گَبائُونُ: ث. عادت - عِلت - هيرَ - رَهَ - رَوَش - هلت - چال چلگت - نمونو
"ڪُٽي تنهن قطمير کي ڪيائين پاڻ پسند، ويون گذائون گنڊَ، ٿو سونهين صحابن سان"
(جام خان).
● گُذارَشَ ع گُذارَشُونُ: ث. (ف. گذارش = اِلتجا) عرض - عرضداري - اِلتجا - عرضداشت - سوال - وينتي - التماس - درخواست - عريضي - مُطالعو - بيان - اظهارُ - شرحُ - تفسير - تشريح - جواب.
● گَڏانُ ع گَڏانَ: ذ. صفت. بلوچستان جي بروهين جي رهڻ جو ڏاس مان ٺهيل تنبو - خيمو.
● گذارَنُ: مصدر. حياتيءَ جا ڏينهن ڪاڻ - گذر ڪرڻ - ٻيو هلڻ (ڏکيو سکيو) - گهارڻ - ڪاڻ - بسر ڪرڻ - پورو ڪرڻ - نيرڻ - لنگهائڻ

Gul Hayat Institute

(دقت) ـ رهڻ ـ ٽيڪڻ ـ ترسڻ ـ رهي پوڻ ـ ٺهرڻ ـ (گذريو ـ گذرندو ـ گذريل).

▬ گذارُ: ذ. ڪندڙ ـ مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ جيئن "عبادت گذار".

▬ گذارو ع گذارا: ذ. گذران ـ پيٽ قوت ـ ٽنوڻ ـ جياپو ـ لڳاءُ ـ گذرسفر ـ پيٽ گذر ـ بودوباش ـ هوا جي گذر يا دونهين جي نيڪال لاءِ بخارو ـ دري ـ چمني ـ بادگير ـ منگهه. ڪاڪوس جي صاف ڪرڻ لاءِ ناهيل ڪپڙو. پهچ ـ رسائي ـ پهچ ـ هلندي ـ دخل ـ مداخلت ـ نباهه ـ نڪاڻو.

▬ گذارو ڪرَنُ: ڏينهن ڪاٽڻ ـ وقت پورو ڪرڻ ـ نباهڻ ـ حياتيءَ جا ڏينهن پورا ڪرڻ. پورو ڪرڻ ـ پيٽ گذر ڪرڻ ـ ڏکيو سکيو گذارڻ.

● گذرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گذرَ ع گذرُ: ذ. (ف. گذرُ = رستو). رستو ـ وات ـ سڙڪ ـ سڪ ـ راهه ـ ماڳ ـ مارگ ـ گهاٽ. دخل ـ لنگهه ـ گهيڙ ـ مداخلت ـ آمدرفت. رسائي ـ پهچ. قوت ـ خوراڪ "گذر جنهن جو گلوين، سا ٿر ۾ جائي ٿوريائي".

● گذرڻ: مصدر. لنگهڻ ـ متڻ ـ وڃڻ ـ لنگهي وڃڻ ـ لانگهائو ٿيڻ ـ پساهه ڏيڻ ـ مري وڃڻ ـ گذرڻ.

▬ گذرُ ع گذرَ: ذ. گذارو ـ جياپو ـ تڳاءُ ـ آهراسو ـ گذران ـ پيٽ قوت ـ آدر پورنا. لاڏاڻو ـ چالاڻو ـ وفاتي.

▬ گذرانُ ع گذرانَ: ذ. زندگيءَ جا ڏينهن ـ بسراوقات ـ گذرُ ـ گذارو ـ تڳاءُ ـ جياپو ـ پيٽقوت ـ آذقو ـ آجيوڪا ـ تنسوڻ ـ هستي ـ ستا ـ بودوباش ـ وجود ـ هٿ.

▬ گذرانيُ ٿيڻ (ت): جماع ڪرڻ ـ زال مڙس جو ميلاپ ڪرڻ ـ همبستري ڪرڻ.

● گذرُ جو مڪانُ: ذ. صفت. فاني دنيا ـ بي بقا جهان.

▬ گذرُ ڪرَنُ: حياتيءَ جا ڏينهن ڪاٽڻ ـ ڪاٽڻ ـ گهارڻ ـ گذارڻ ـ گذران ڪرڻ ـ جارڻ ـ جالڻ ـ نباهڻ ـ ٽپرڻ ـ هلڻ ـ چلڻ ـ جيئڻ ـ ساهه نڪرڻ ـ مري وڃڻ ـ رحلت ڪرڻ ـ وفات ڪرڻ ـ چالاڻو ڪرڻ ـ لاڏاڻو ڪرڻ ـ فوت ٿيڻ ـ گذرڻ. استري پوڳ ڪرڻ. همبستري ٿيڻ ـ گڏ سمهڻ. چشم پوشي ڪرڻ. تري وڃڻ ـ پاڻ جهلڻ ـ غم ڪائڻ ـ صبر ڪرڻ ـ ڪميا ڪرڻ. انجام تي پهچائڻ ـ وعدي وفا ڪرڻ.

▬ گذريلُ ع گذريلَ: ظرف. گذشتو ـ گيو گذريو ـ پويون ـ آخرين. اڳيون ـ اڳوٽو ـ مهنديُون (وقت). ڏنو (مهينو). پر (سال).

● گذشتهُ ع گذشتَه: ظرف. (ف. گذشته: گذريل). گذريل ـ گذري ويل ـ ماضي ـ اڳوٽو ـ هليل ـ ختم ٿي ويل ـ اڳيون ـ سابق (وقت). پنيان ـ بعد.

● گرُ ع گرُون: ث. (سن. ڪرجُور > ڪرجُوُ = ڪرنهن). بدن وغيره سان گڏ جميل مٽيُ ـ گندگي ـ متُ ـ مٽي ـ ميرُ ـ ميراڻ ـ ميلُ ـ ميرائي ـ غلاظت (بُت تي). چمڙيءَ جي بيماريءَ جو هڪ قسم ـ خارش ـ خارس ـ ڪرنڇين ـ ڪاچي (انسان ڪي). جانور جي بيماري جو قسم (آٿ ع ڪتي وغيره ڪي ٿئي. (جهن ۾ سندن وار ڪُسيُ وڃن) ڏڍ. (ت). هڪ يا ان کان وڌيڪ جبلن وارو ملڪ ـ جبل جو آڏوڪ يا اڏ پٽرو جبل ـ جابلو ملڪ ـ پهاڙي ـ ڪوهستان ـ چاپرو ـ جبل جو پاسو. (ڪ). پاڻ جي نندي ڏيڳي. (ڪ). ڏوري جو اهو هنڌ جتي پاڻي ٻيهي وڃي. (ت).

▬ گرُ ونڻُ: سڃائي وڃي ـ گهر ۾ ڪجهه نه هجڻ ـ جو ڪائي ٿيڻ.

● گيرُ: اسم خاص. حيدرآباد ۾ هڪ ذات جو نالو.

● گيرَ ع گيرون: ث. چاڪري ـ ٺهلَ ـ شيوا ـ خدمت. محنت. گهڙ ـ انڪار ـ گوڻاڻ ـ رڌي ـ نٽاءُ.

▬ گيرِ ڪرَنُ: گهڙ ڪرڻ ـ انڪار ڪرڻ ـ نابري وارڻ. ضد ڪرڻ ـ هوڏ ٻڌڻ ـ تيسو ڪرڻ ـ هٺُ ڪرڻ. غصو ڪرڻ ـ ناراض ٿيڻ ـ ڪاوڙجڻ ـ گهٽي بڪ ڪرڻ ـ ڪتي وانگر پوڻڪ ڪرڻ ـ يخي هڻڻ ـ بکوات ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گُرُ وَنَڻُ: سڃاڻي ونڊي وڃڻ ـ گهر ۾ ڪجهه به نه هڻڻ ـ جوڪاڻي ٽيڻ.
● گُرُ: اسم خاص. حيدرآباد ۾ هڪ ذات جو نالو.
● گِرَ ع گِروُن (ت): ث. ريشو ـ ڳاڙهو. ٻج جو هڪ قسم.
● گِرِ ع گِروُنُ: ث. خدمت ـ چاڪري ـ ٽهل ـ شيوا. محنت. گهڻ ـ اِنڪار ـ گونڊناڻ ـ رڙڪي.
ـ گِرِ ڪرَنُ: گهڻ ڪرڻ ـ انڪار ڪرڻ ـ نابري وارڻ. ضد ڪرڻ ـ هوڏ ٻڌڻ ـ تيسو ڪرڻ ـ هٺ ڪرڻ. غصو ڪرڻ ـ ناراض ٽيڻ ـ ڪاوڙجڻ ـ گهٽي ٻڌ ڪرڻ ـ ڪٽي وانگر پونڪ ڪرڻ ـ يڌي هڻڻ ـ بکوات ڪرڻ.
● گُرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (ٽرپارڪر ۾).
ٽنڊَ ـ پستان ـ ٻُبا (ت). (بلوچڪي).
"گُرُ انار عجيب سڃڻ دي باغان وچ ڪثرين" (قادن).
● گُرَ ع گُروُن: ث. آڻ جي بيماريءَ جو قسم (آڻ جي اک جي ٻلڪ اندران سوج ٿئي).
● گُرِ ع گُروُنُ (ڪ): ث. (ف. گور = ڪنڊَ) ڪتي وغيره جي ڏَرِ ـ ڪنڊَ ـ ڏَرِ ـ چُرَ ـ ڪُرَ ـ ڪوڏِ ـ ڪوپَ. سوئر مرونءَ جي گور.
● گُرُ ع گُرَ: ذ. صفت. (سن. گُرُ = مرشد) مُرشد ـ هادي ـ راهه ڏيکاريندڙ. گُرُ ـ وڏو ـ اُستاد ـ راهبر ـ پادري ـ پوجاري ـ پروهت. رئيس ـ سردار ـ مُکي ـ ڏَرو ـ سَهندار ـ اڳوانُ ـ اڳواڻ. چُڻُ ـ ڳُٽ ـ سَر ـ نوڙي جي تند ـ تندو ـ تيلو ـ ڳُرُ ـ واڻَ. مڇيءَ جي آنيءَ جو هڪ پاسو ـ ڳُڻُ ـ ڳُرُ. غار ـ چُرُ ـ غَفا. نڙ وڃائڻ جو هڪ سُر ـ نڙ جي هڪ وَڃت. (ت). ڪريءَ مان ڪڍيل ڪير جو ڪُوهو ـ سيڙهه. نمونو ـ رواج ـ رسم ـ طريقو ـ ڍنگ. چالاڪيءَ جو رستو ـ قَنڊُ ـ انڪل. طعنو ـ ٽوڪ ـ مهڻو. (ت).
ـ گُرائيُ ع گُرائيُونُ: ث. گُروءَ جي رهڻ جي جڳهه جو نالو ـ گُروءَ جو آستان.
ـ گُرُ پائيُ ع گُرُ پائيُ: ذ. صفت. ساڳئي گُرُ وارو ـ هڪ مرشد جا چيلا ـ ساڳئي مرشد جو مُريد ـ پيرَ پائي.
ـ گُرُ پيرُ زوُرُ هُنڌَنُ: بچاءُ وارو پاسو هڻڻ ـ تمام وڏي مصيبت کان بچي وڃڻ ـ وڏي پُڇ وارو هڻڻ ـ هلندي وارو هڻڻ ـ قسمت جو ستارو زور هڻڻ.
ـ گُرُدُ وارو ع گُرُدُ وارا: ذ. صفت. هندن جي پُوجا پاٺ جي جاءِ ـ مڙهي ـ ٽِڪاڻو ـ مندر ـ ڏرم سالا ـ گُروءَ جي رهڻ جي جاءِ ـ گُروءَ جو آستانُ.
ـ گُرُدُ ٽارو ع گُرُدُ ٽارا: ذ. صفت. ڏسو: "گُردُ وارو".
ـ گُرَ گُرُ: ث. مُرشد يا گُروءَ جي ڏنل جاڻ يا سکيا ـ ٻاڌي ـ گُروءَ جي هدايت ـ گُرواڻي.
ـ گُرُ گِيانُ ع گُرُ گِيانُ: ذ. مرشد جي نصيحت ـ آديش ـ گُرواڻي ـ گُرگَم. پنڊ بزرگان ـ چڱن جي چوڻي ـ نصيحت ـ هدايت.
ـ گُرَ مُکُ ع گُرَ مُکَ: ث. گُروءَ جي وات مان نڪتل پوتر لفظ ـ مرشد جي ڳالهايل ٻاڌي. هڪ ٻوليءَ جو نالو ـ گُرُ مُکِي.
ـ گُرَواڻيُ (ت): گُروءَ جي مُنهن (وات) مان نڪتل لفظ ـ گُرگِيان ـ گُرمُکُ ـ گُرگَم ـ ٻاڌي.
ـ گُرُهِيٽُو: هيٺي مرشد وارو ـ ڪم نصيب ـ ڪم بخت ـ نياڪو ـ نِدورو.
ـ گُرِ پائيُ ع گُرِ پائيُونُ: ث. گُرو نانڪ جي درٻار.
● گِراڻِ ع گِراڻُونُ: ث. ٻاڙي ـ گِرانٽ ـ چيڪ ۽ آگوٺي جي چوٽين وارو مفاصلو (هڪ هٿ ماپ ۾ ۽ گِرانون ٽين).
● گُراخَ (ڪ): ث. منهن ۽ نڙ ۾ گهُنج وجهي ڏنل تڙي ـ هڏي.
● گِراڙِيُ ع گِراڙِيُونُ: ث. ڏاڳي ويڙهڻ لاءِ لوهه جو ريل ـ چَڪرو ـ چَرخو ـ چَرخي. چڪر ـ ڦيٿو ـ گِراڙي.

Gul Hayat Institute

● گُراڙَ ع گُراڙون: ث. نندي ٻکري - ڇيلي - ٻَڇ - ٻهرو - آئيٽَ.

● گُراڙو ع گُراڙا: ذ. جانورن جي نندن سلڻ جو مُنيو - جانورن جي ٻچ جي مُوڙهي - سارين جي ٻچي جي ٻدل مُوڙهي. گُراڙو. پاڻي جي کيل گُرڙي - غُرغرو - گُرڙو. پيٽ مان وهندڙ وگ. (اسم خاص). جيت جو هڪ قسم (پاڻيءَ ۾ ٽُٽي). ٽ کين جهلڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڪورين جو هڪ اوزار. نڙ - نڙانديءَ.

● گِراسڻ: اسم مصدر. ڪُڙڪائڻ - ڳُهڙ - ڳُهڙ - گهٽڪڻ - ڳٽڪڻ. ڪائي ڪپائي ڇڏڻ - هڙپ ڪرڻ - هضم ڪرڻ - گاه وڍڻ - رُنڊَ ڪرڻ.

- گِراسُ ع گِراسَ: ذ. گِرهُ - نِوالو - ڳٽي - لُقمو - گِرنهن. ڪاچ - ڪاڏو - ڪائو - ڪِيڙ - طعام - آهارُ - غِذا - خوراڪ - قُوتُ - مانيءَ - رسوئي - روٽي - چوڳ - چوڳو - گذران - خورش. سرڪار جي پاران انعام ملهيل زمين - جاگير. شهر - نتنگر.

- گِراسو ع گِراسا (ث): ذ. ڇپر يا گاه ڪي وڍڻ جي مشين - اوزار جو هڪ قسم.

- گِر سيو ع گِراسيا (ث): ذ. پٽيل - چگو مڙس - اڳواڻ - سردار - مهندار - ڏُرو - ڏارو - مُکي - سر پنچ.

گِرافُ ع گِرافَ: ذ. (انگ). ڪنهن تصوير يا شڪل کي ديل ليڪن جا چَوڻڪَڙا نڪتل پَتنو.

● گِراڪُ ع گِراڪَ: ذ. صفت. (سن. گاهڪ > گَرهه = گِراهڪ = خريدار) خريدار - گِراهڪ - ٻُڪي - آسامي - ٽيٽي - آهتي - سودو - وٺندڙ - خريد ڪندڙ - طلبگار - خواهشمان - واپار ڪندڙ. قبول منظور ڪندڙ - تسليم ڪندڙ. اخبار وغيره جو چندو ڏيندڙ - وٺندڙ - واپاري - گهورڙيو - قيري وارو. جهلي وٺندڙ - جهلينڊڙ - ڪٽندڙ. قُرينڊڙ.

- گِراڪِيُ ع گِراڪِيُون: ث. خريداري - گراهڪي - سودو - واپارُ - وڪرو - روخت - طلبگاري - گهُرَ - مانگ - طلب - ڏي وَٺَ.

- گِرامُ ع گِرامَ: ذ. (سن. گِرامُ = آواز). راڳ جي آوازن جو انداز يا ماپو - راڳ جي آٽڪ - ميٺو آواز (ڪرج گرام = آهستي آواز، مدم گرام = وچوارو آواز، نڪاد گِرام = ڏاڍيان وارو آواز). ڪوٽ - گام - گانءُ. (انگ). انگريزي دوائن جو ماپو - تور جو هڪ وزن.

- گِرامُ مُنِيُ ع گِرامُ مُنِيُ: ذ. صفت. ڪوٽ يا گام جو پريو مُڙس - مُکي - رئيس - پٽيل - چوڌري.

● گِرامَرُ ع گِرامَرَ: ذ. (انگ. گِرامر. سن. وياڪرڻ). ٻوليءَ کي صحيح پرکڻ جو علم - ٻوليءَ جي صحيح ڳالهائڻ جو علم - ٻوليءَ جو قاعدو - علم صرف نحو - وياڪرڻ - صرف و نحو - قواعد.

● گِرامَتُ: مصدر. (ف. گِرام > خرام = وڪ يا قدم). وِڪ پرڻ - هلڻ - قدم کڻڻ. جئن "گرام مرين کس تي پَوَئي ڏاگها ڏاڻ".

● گِراميُ: صفت. (ف. گِرامي = مُڪرم). مشهور - نالِيرو - مُڪرم - بزرگ - معظم - سڳورو - پَڌارو - سعيدُ - نيڪ - مخدوم. پيارو - محبوب - وٽندڙ - مَرغوبُ - دلپسند - هردل عزيز. عزيز - رشتيدار - مائٽ - قريب - سڳو - ميٽ. مهانگو - آڪرو - گرهي مُلهه وارو. وڏو - اعظم.

● گِرانُ: ذ. صفت. (ف. گِران = مشڪل). مُشڪل - دشوار - ڏکيو - اڻانگو - ڪنن - ڪٽڻ. مهانگو - چرگنڊو - آڪِرو - قيمتي - وڏي اڳهه وارو. گِر - ياري - وزني - بار وارو. دير هضم - گرو (ڪاڏو).

- گِرانيُ ع گِرانِيُون: ث. مهانگائي - تيزي - آڪرائي. ڏکر - ڪوٽ - تنگي - اڻ لپائي - قحط - ڪال. ٿورائي - گهٽتائي - قِلت - اٽاٽ - ڪَمي. گِرائي - بوجو. مشڪلات - ڏُکيائي - اهنجائي - تڪليف. (پيٽ ۾) پرتي - قبضيت - پَٽ پورائي - معموري - جوگيرُ.

● گران: اسم خاص. ڪوهستان ۾ پاڻيءَ جي تڙُ جو هڪ نالو.

● گِرانٽ ع گِرانٽُون: ث. هٿ جي آڱوٽي کان چيچ تائين مفاصلو - گِٽاٽ - گوڪون - ٻاهو - چاڙڪي - باڙي - گِراٽ - ٻلهيس - ٻالو.

Gul Hayat Institute

— گيرانڻ مُنڍِ يو: گيرانڻ جيڏو — قد جو چوٽو — ٻند رو — ڪوتاهه قد — ٽينگڻو — ڊمڪو.

● گيرانڊرو ع گيرانڊرا (ل): ذ. ريڑهه پيڙهه — وهنوار ۾ چڪتاڻ — گيهل گينداڙ — قدو — رڌي — ڪهپي.

● گيرانڊو ع گيرانڊا (ت): ذ. آبشار جي ڪرڻ ڪري هيٺ ٽيل ڪڏ (پاڻيءَ جي ڪرڻ واري جاءِ تي ڪڏ ناهي جنهن ۾ پاڻي ڪچ وقت تائين رهي جو پوءِ تڙ وانگر ڪم اچي). نديين پٽين جو مٿيڙ جتي تڙ هجي.

● گيرانءُ ع گيرانُ ءُ: ڳوٺ — ڳانءُ — واهڻ — ديهه — قصبو — دهقان.

— گيرانڻو: ڳونائو.

● گيراڻو ع گيراڻا: ذ. صفت. ڪپڙو آڻيندڙ — ڪوري — آڻيو — جولاهو. ذات جو هڪ قسم.

● گيراڻيُ: اسم خاص. ذات جو نالو (بگٽي بلوچن جو قبيلو).

● گيراهڙ ع گيراهڙ: . (سن. گيراسُ = گيرنهن). ڪاڌي جو اهو وزن جيڪو وات ۾ سولائيءَ سان چپاڙي سگهجي — ڳٽو — ڳٽي — لهو — لهوڙو — نيوالو — گيرهڙ — لقمو — گيرنهن — گيراسُ — (مانيءَ جو) ٽڪر.

— گيراهڙ ڏيڻ: ڳٽي ڏيڻ — ڳٽو ڏيڻ — گراس ڏيڻ — نيوالو ڏيڻ. ٽورو ڏرو ڏيڻ. پاڳي پائيوار ڪرڻ — ڏري سان ڏرو ڏيڻ — حقدار بنائڻ — هٿيار ڪرڻ. ناهي تيار ڪري ڏيڻ — حاضر ڪري ڏيڻ — موجود ڪري ڏيڻ. صاف ڪري ڏيڻ — پليل ڳالهه سمجهائڻ.

— گيراهيُ ع گيراهيُون (ث): صفت. نندو گيرانهن — ٽورو ڳٽو — نندو نوالو — گرانهڙو.

● گيراهڪَ ع گيراهڪَ: ذ. صفت. (سن. گرهه > گراهڪ — گيراڪ). گيراڪ — خريدار ٿيتيُ — آهتي — سودو وٺندڙ — فروخت خريداري ڪندڙ — واپار ڪندڙ.

— گيراهڪيُ ع گيراهڪيُون: ث. وڪرو — فروخت — خريداري — گراڪي — خريدي.

● گرُبَ ع گرَبَ: د. (سن. گرو). مغروري — گهمنڊ — تڪبر — هٺ — غرور — وڏائ — فخر — دماغ — هُوءَ — شيخي — آڪڙ — سيٽ — ڏنب — ڏاءِ — دم — اغماض. مرڪ — ناز. ماڻو — لاڏ — انگل — آرو.

● گرُباتُ ع گرُباتَ (ت): ذ. چپن ۾ ڪجهه چوڻ واري حالت — هوريان ڳالهائڻ — پُڻ پُڻ — پُٽ پُٽ — پٽڪارُ — پٽڪار — مِڻ مِڻ — سرِيُرو — قُس قُس.

— گرُباتُ ڪرَنُ: پٽ پٽ ڪرڻ — پُڻ پُڻ ڪرڻ — پٽڪات ڪرڻ — مِڻ مِڻ ڪرڻ — سرِيُرو ڪرڻ.

● گرُباسيُ ع گرُباسيُون (ت): پلاڻ جي وچواري ڪاٺي — پلاڻ جي ڪٽنبن واري ڪاٺي.

● گرُبِرو ع گربَرا: ذ. سڄ جي گرمي — گهٽ — آوماهي — پُسٽ — آڪرس — آبرس — تپت — رونيو — هڦ — آهِر — تپش — تاوڙيُ — آگهڙُ — آگهه.

● گرُبڙِي: اسم خاص. ول جو هڪ قسم (جنهن جا بن پاڻيءَ جي مٽان رهن). (ن — ب).

● گرُبَهُ ع گرُبَهَ: ذ. (ف) ٻِلِيُ.

● گرُبِيُ ع گرُبِيُون: ث. ڪپڙي جو هڪ قسم — هٿ جي آڱيل زنانيُ سوسيُ.

● گرُپُ ع گرَپَ (ث): صفت. شاهوڪار — پئسي وارو — لکپتي — ڏنوان — مالياوند — غنيُ.

● گرُپَتِ ع گرُپَتَ (ل): ذ. تمام پڙو — رڙو — پتلو — رب جهڙو — راڙو — گهرٻٽ (ڪاڏو).

● گرُبُرُ: ذ. بيهودگي — اجايو واهيات ڳالهائڻ — بڪ بڪ — ٽرڙائي. گڙ بڙ — مونجهارو — رولو — بکيڙو — قيرو.

● گرُبَرو ع گرُبَرا. گهاٽو پاڻي.

● گرِبَلُ ع گرِبَلَ (ث): صفت. سکيو — آسودو.

● گرُبُ ع گرَبَ: ذ. (سن. گرپ = حمل). حمل — پيٽ — سنگهاڙ — گربتا — ڍُڪلاني — ڍُڪيائي — سنتان — اميدواري — گربڪُڙائي. ڪوٽ — ڪڙهه — رحم — بچه دان — آسٽان — گرپ آسٽان — گيهڻ.

ـ ڪرُپُ ڪيرائيڻُ: پيٽ وارو ٻار ڪيرائڻ- حمل ڪيرائڻ- ٻار ڪيرائڻ.
ـ ڪرُپُ گهاٽيُ: ث. ٻار کي ڪيرائڻ لاءِ دوا جو هڪ قسم.
ـ ڪرُپڻِ ع ڪرِپٽِيُون: ث. پيٽ سان- پيٽ واري- اميدواري- گربوَنٽيُ- ڪرُپٽي- حامله- ڏڪيُ.
ـ ڪرُپٽِيُ ع ڪرُپٽِيُون: ث. پيٽ واري- حامله- گربڻ- ڏڪي- بن جيئڻُ سان- ڪوڙهاري- دِوهُستي- اميدواري- گربوتي- ڪرَ ڪُڙائيُ.
ـ ڪرُپُوَتِيُ ع ڪرُپُوَتِيُون: ث. پيٽ سان- حامله- ڪرُپٽي.
ـ ڪرُپُوَنتِيُ ع ڪرُپُوَنتِيُون: ث. پيٽ واري- پيٽ سان- حامله- ڪرُپٽي.
● ڪرُپُرو ع ڪرُپُرا: ذ. صفت. سڄ جي ڪرُمي- ڪاڙهو- گرمي- آپس- آهِر- رُکهه- گربرو- پُسٽ- آڪرس- گهٽ- آماهي.
● ڪرُپِيُ ع ڪرُپِيُون: ث. زناني سٽڻ جي ڪپڙي جو هڪ قسم- سُوسي (هٿ جي آڻيل).
● ڪرِتُ ع ڪرتَ: ذ. (سن. ڪدتال) هڪ ساز جو قسم- ساز وانگر وڄائڻ جي ڪم ايندڙ ٻه ڪاٺ جا ٽڪر- ڪڙتال.
● ڪرِتاڻَ ع ڪرِتاڻَ (ڪ): ذ. صفت. ڪهڙي ڪم ۾ مشغول- اوليل- آڙبل- مصروف- اوليو- اوڌيو (ڪم ۾). رُڌل- ٻُڏيل- ڪرِتاڻُ- غلطان- ڪم ۾ غرق.
● ڪرَتُ ع ڪرَتَ: ذ. (سن. ڪرتي = ڪپڙي جي چڙي يا پتلا ٻُڌ ۾ پيسن ٻڌڻ جي ڪُنڊيل). ناڻي جي ڪوٽري- سمر- همياڻي- ڪيڪ- نورو- پتون. (ن- ب). پئسا- زر- ڏوڪڙ- دولت- رقم- مايا- ڌن- ناڻو. مال- پدارٿ- شئي پئي- سامان- وٽ- ٽپڙ ٽاڙي. سفر جو خرچ- راهه جو خرچ. سفر جو سامان- مسافري جو اسباب- مڏي. قيمت- بها- آگهه- دام- ملهه (جنهن سان ڪا شيءِ ڳهجي). چيلهه- ڪمر.

● ڪرَتُ ع ڪرَتَ (ل): ذ. صفت. جهجهو مالُ.
● ڪرِتِ ع ڪرِتُون: ث. بدن تي جميل متي ۽ پکهر جو ٽنهن- پاڻيءَ جي تري ۾ جايل مٽي- بدن تي جايل مَرُ- ڪيرٽ. ڪِرانڊَ- بليس- هاڙي.
● ڪرِتَ ع ڪرِتُون (ت): ث. ضِدُ- هوڏُ- شِدَتَ.
● ڪرِتِ مارڻُ (ت): ضد ڪرڻ- هوڏ ڪرڻ- شدت ڪرڻ. تيسو ڪرڻ.
● ڪرَتُ: سُورُ. "هِيُ قتُ اجان ڪرَتُ ڪندو".
● ڪرُجَ ع ڪرُجون (ث): گهرج- ضرورت- پرواه- غرض.
ـ ڪرُجُو ع ڪرُجا (ث): ذ. صفت. گهرج وارو- ضرورت وارو- گهرجائو- محتاج.
● ڪرُجُ ع ڪرُجَ: ذ. مٽي ۾ گولهي سان لوهه جو ڏَنڊو- ڪرزُ- چڙهيُ- چوبَ- لٺ- عصا. لوهه جي چهنبدار نوڪ سان لٺ- ڏقوُ- پالو- نيزو- برڇيُ.
ـ ڪرُجائيُ ع ڪرُجائيُ: ذ. صفت. گرز هڻندڙ- گرزائيُ. چوبدارُ- لڏيوُ- تيرانداز.
● ڪرُجُو ع ڪرُجا: هڪ بندوق جو قسم (اٺ تي ڪٽي هلجي). گرزو.
● ڪِرُجا ع ڪِرُجائُون: ث. (سن. گيُرجا= ديوَل). ڪرستانڻ جي عبادگاهه- ڪليسا- ديوَل (چرچ).
● ڪِرُجَڪ: اسم خاص. هڪ جاگير جو نالو. (رياست مڪران ۾ خاران جي نواب جي).
● ڪرِجَنُ: مصدر. (سن. گرجُ= گجگوڙ) گجگوڙ ڪرڻ- گرجنا ڪرڻ- گجڪار ڪرڻ- گجڻ- رڙهات ڪرڻ- گوڙ ڪرڻ- شور ڪرڻ- ڪوڪو ڪرڻ- هُل ڪرڻ. ڪڙڪاٽُ ڪرڻ. ڏمچر مچائڻ- سانڌاٽو مچائڻ.
● ڪرُجَ ع ڪرُجُون: ث. برسات جي وقت ڪڪرن جي ٽڪرجڻ جو آواز- گجڪار- گجگوڙ-

Gul Hayat Institute

گوڑ - گرجنا - کڑکو - کڑکاٹ - گجکار - گجگار - رڑھاٹ - گوڑ. شینھن جي رڑ - ھاٹيءَ جي رڑ - چنگھار.

▬ گرجنا: ث. گجگوڑ - گوڑ - رڑھاٹ - کڑکاٹ - کڑکو - گجکار - گرج - گجگار.

● گرجن (ث): مصدر. ريءَ جو قرجن.

▬ گرجھ ع گرجھون (ث): ث. پکيءَ جو ھک قسم - گيجھ.

● گرجھ ع گرجھون (ث): ث. قبر منجھ مڙدي پورڻ لاءِ ناھيل چڙ. سار.

● گرجي: اسم خاص. جارجيا ملڪ جو رھاڪو.

● گرچل ع گرچل (ت): ذ. صفت. گھٽو ڪائيندڙ - پيٽوڙي - سنچي - پيٽي - پيٽير - چڀو - وڏي پيٽ وارو.

● گرد ع گرد: ث. (ف. گرد = ميٽي) ميٽي - ڏوڙ - غبار - رڪ - دمڙ - ڏمڏڙ - ڏس - لٽ - ٻسيڙ - خاڪ - درز - پٽي - واري - ريت.

"ڪھج مر آجھا ڪيھ گرد پسي گنگن جي"
(سر آبري - شاھ).

● گرد ع گردي: ث. (ف. گرد = چوڌاري) چئوڌاري - چئني طرفن - چوڌار - چڪر - ڦيرو - گھمرو - آسپاس - چئو طرف - چئو گرد - چئو ڦير - گول. ھيتان ھتان - ھيڏانھن ھوڏانھن - اڳيان پٺيان - جتان ڪتان. ڦيري وارو - چڪر وارو - گھمري وارو - ور وڪڻ وارو - پيچيدو.

▬ گردآب ع گردآب: ذ. صفت. (ف). پاڻيءَ جو گھيرو - چوڌاري گرندڙ - ڪنڊ - پسڙ - گرداو - ميڙ - پير - اوڙاھ.

▬ گرداگرد: ذ. صفت. چوڌاري - چئو گرد - چئو ڦير - چئوطرف - آسپاس - ھيڏانھن ھوڏانھن - چئني طرفن - چڪر وارو - ڦيري وارو - ور وڪڙ - پيچيدو.

▬ گرداد: ذ. (ف). ھوا جو چڪر - واچوڙو - باد گولو.

▬ گردماپ ع گردماپ: ذ. (ف). اوزار جو قسم.

▬ گردراھ ع گردراھون: ث. وات جي منڊي - رستي جي ميڙ.

▬ گرداگرد نواحيون ع گردنواحيون: (ف). پسگردائي - ويجھڙائي - ويجھي چڪ - اوسو پاسو - آس پاس - اوري پري - ويجھي چڪ - شھر پورا. پاڙو - ويڙھو - محلو.

▬ گردو ع گردا: ذ. (ف). گھيرو - ڦيرو - گھيل - چڪر - طولائي - گھمرو - ور - گولائي. سيني پاسن جو جوڙ.

▬ گردولو ع گردولا (ث): واريءَ تي آٻتي سٻتي آٽل پٽل - آٽل - پاٽولي - پلٽيبازي - بازولي.

▬ گردي ع گردين: ث. (ف). ڦيرو - گردش - دوڙو - تبديل - چڪر - ڦير - ور - وڪڙ - ڦير ڦار - انقلاب - بادشاھ گردي - ڪرانتي.

● گرد ع گردون: ث. نار ۾ ڪنگرين کي مالھ ٻڌڻ لاءِ نوڙيءَ ٽڪر - بند.

● گرد ع گردي: ذ. صفت. پھلوان - بلوان - جنگي جوڌو - بھادر - سورھيه - سورمو - طاقت وارو - سگھارو. (ل - ق). طاقتمند - شير مڙس - ٻلي - ٻلياڙو.

● گردانن: ڦيرڻ - ڦيرائيڻ - چڪر ڪارائڻ - گھمائڻ - چورڻ - پيرڻ (چڑخو) - معلوم ڪرڻ - واقف ٿيڻ - سمجھڻ - پروڙڻ.

▬ گردان ع گردان: ذ. گرامر ۾ فعل وغيره جو ڦيرو - ورن - ڦيرو - گھمرو - وٽ - وڪڙ - وراکو. پريشان - حيران - مصيبت ۾ مبتلا.

▬ گردائن: ڦيري آڇڻ - ڦيرو ڏيڻ. ڦيرائڻ - گھمائڻ - چڪر ڪارائڻ. معلوم ڪرڻ - واقف ٿيڻ - سمجھڻ - پروڙڻ.

● گردش ع گردشون: ث. (ف. گردش = ڦيري). زماني جو ڦيرو - ڦيرو چڪر - وڪڙ - سٽڪڙ - دور - ور - دوڙو - گھمرو - گردش - تغير - انقلاب. ڪرانتي - بادشاھ گردي. (نار جو) گھيڙو - گيڙو. وارو وٽي - وار - ادل بدل. پريشاني - ڪم نصيبي - بدحالي - تڪليف.

Gul Hayat Institute

ـ گَرْدَشِ ۾ اچڻ: چڪر ۾ اچڻ ـ ڦيري ۾ اچڻ (قسمت جي). بدنصيبيءَ ۾ اچڻ ـ مصيبت ۾ اچڻ ـ دنيا جي لاهين چاڑهين ۾ اچڻ ـ پريشان حال ٿيڻ ـ کمبختيءَ ۾ ڦاسڻ.

ـ گَرْدَشِ ۾ هُجَڻ: چڪر ۾ هُجڻ ـ ڦيري ۾ هجڻ (قسمت جي). مصيبت ۾ هجڻ ـ تڪليف ۾ هجڻ.

ـ گَرْدَشِي مَحْوُرَ ۽ گَرْدِشِي مَحْوُرَ: ذ. صفت. ڏرتيءَ جي وچ واري خيالي ٽڪوءَ (جنهن تي ڏرتيءَ ڦيري) ـ مَحْوُر.

● گَرْدَنَ ۽ گَرْدَنَ، گَرْدَنُون: ذ. (ف. گردن = کنڈ). ڪنڈ ـ ڳچيءَ ـ سيسيءَ ـ نيڑيءَ ـ گلو ـ عنق ـ متو ـ سير.

● گَرْدَ ۽ گَرْدا: ذ. صفت. هڪ اوزار جو قسم. وايڪو اوزار ـ ڪاٺ ۾ سَلڻَ (ٽنگڻ) ڪيڏ جو اوزار ـ سيرائي.

● گَردوءُ ۽ گردا: ذ. پيٽ ۾ اندر هڪ عضوي جو نالو ـ ٻڪيءَ ـ گڙدو.

ـ گَرْدِي جو سُوْرُ ۽ گَرْدِي جا سُوْرَ: ذ. صفت. ٻڪيءَ جو سور ـ گڙدي جي بيماري.

● گَرْدُونْ: ذ. (ف. گردون = آسمان) آسمان ـ فلڪ ـ گگن ـ چترخ ـ آڪاس ـ آپ.

● گَرْدِيءُ ۽ گَرْدِيُونْ: ث. ڌارو ـ چڪو ـ گهوڙيءَ ـ داءُ. ڏلائيءَ ـ علحدگي ـ جدائيءَ ـ وڇوڙو ـ الڳ. تڪليف ـ دقت ـ ڪسارو ـ خفو.

● گَرْدِيوُ ۽ گَرْدِيا (ث): ذ. صفت. ٻڌو ـ پيرسَنَ ـ پيرَ مردَ ـ پيرُ ـ جهورُ ـ پوڙهو ـ وڏي عمر وارو.

● گَرِرو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گَرَڙَ: اسم خاص. ذات جو هڪ قسم.

● گَرَڙُ ۽ گَرَڙَ: ذ. سوراخ ـ ٽُنڊگ ـ پير ـ سُلاخ ـ هرگهلَ ـ گهٽپ ـ ڪٽپ ـ ڏَرَ. (ڏ). گَرْهڙ.

● گَرُڙُ ۽ گَرُڙَ: ذ. (من. گرڙ. ف. عنقا پکي) هڪ تمام وڏي قد جو پکيءَ ـ ڏَنِ چڙيءَ ـ هندن جي عقيدي موجب وشنو اوتار جي سواري جو پکي ـ وشنو مهراج جي گاڏيءَ جو نالو. سيرَن جيڏي هيڪَ پکيءَ جو قسمُ ـ گونهن خورُ. هڪ قسم جي جهنگلي وَلَ جو قَرُ ـ گَرُڙ وَل. جو قَرُ (مرچ کان کجهه نندو ٿئي)

"گَرُڙَ گوسائٽا ٽيا گهاتا،
گَڏَرُ جينيُن جو گرڙ متي"
(سانوڻ).

ـ گَرُڙُ پُران: اسم خاص. هندن جي پُستڪ جو نالو (جو هندو ماڻهو جي مرڻ بعد پڙهيو وڃي).

ـ گَرُڙُ پکيءُ: اسم خاص. ڏسو گَرُڙُ.

● گَرُڙُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● گَرَڙَاتُ ۽ گَرُڙَاتَ: ذ. گوڙ ـ گجگوڙ ـ نڙي جي گهُٽجڻ سان نڪرندڙ آواز ـ گَرُڙَاتُ.

● گَرُڙَاتُ ۽ گَرُڙَاتَ (ل): ذ. پيٽ ۾ آنڊن جو وٺ ست ـ پيٽ ۾ آنڊن جي ڊڙ ڊڙ ـ ٻڙ ٻڙ جو آواز ـ نڙي جي گهُٽجڻ ڪري نڪرندڙ آواز. گوڙ ـ گجگوڙ ـ وڏو آواز ـ گجڪار ـ وڙهاٽ. ڦيٽي وغيره جو آواز ـ گهرڙ گهرڙ.

● گَرُڙَالُ (ل): هڪ جهنگلي وَل جو قسم (گولاڙي ول جهڙي، جنهن جا ٻَن سنهڙا جار جهڙا ۽ اڪثر چارين جي پر ۾ ٽئي).

● گَرِڙُ ۽ گَرِڙَا: ذ. صفت. گَري جو اسم تصغير ـ ميٽيءَ وارو ـ گَروُ ـ گدلو ـ ميرانجهڙو ـ ميراڻ تي مائل ـ ميرو. چوپائي مال جي چمڙي تي ٿيندڙ هڪ بيماريءَ جو قسم ـ (سڄيءَ چمڙيءَ جا وار ڪٿي وڃن) گَرُ.

● گَرُڙُو ۽ گَرُڙَا: ذ. صفت. (سن. گدير = گَرڙي) وات کي صاف ڪرڻ لاءِ وات ۾ جهليل پاڻي ـ وڏي گرڙي ـ غرارو ـ ڪُلي ـ ڪتوَلَ ـ گلڙي ـ گروڙي ـ گلوڙي ـ غرغرو. پيٽ سان وات رستي نڪتل آلڻي يا قيءِ.

● گَرِڙِي بوڙَ (ث): ث. هڪ مهينن جو قسم (جنهن جو مٿو، جاڙي، پيٽ، پير ۽ پُڇ اڇو هجي).

Gul Hayat Institute

ـ گرڙيءُ ۽ گرڙيئونءُ: ث. گرڙي جو مؤنث ـ وات ۾ صفائيءَ لاءِ پاڻي وجهي غرغرُ يا گڙگڙ ڪري ٻاهر ڪڍڻ واري حالت ـ گلڙي ـ گرڙي ـ گلوڙي ـ گرگرو.

ـ گرڙيءُ ڪترڻءُ: ماني وغيره کاڌي کان اڳ يا پوءِ پاڻيءَ سان وات صفا ڪرڻ ـ وات مان پاڻي هارڻ ـ ڪلي ڪرڻ ـ گروڙي ڪرڻ.

● گرڙ ۽ گرڙ: ذ. (ف. گرڙ) هڪ هٿيار جو قسم ـ جنگي اوزار ـ لوهي پالو ـ گرج ـ ياري هٿيار ـ گورو هٿيار. اسفنديار جي سڳي ٻاڻ جو نالو.

● گرس (ث): ذ. پيرن جي تڪڙي وڃڻ جو آونهو زمين تي ٿيل نشان.

● گرسٽءُ (ل): ذ. صفت. بدڪار. درڪارُ دنيا. گرفتار ـ قاتل.

ـ گرسٽءُ آشرمءُ: ذ. ڪٽنبي ماڻهوءَ جي حالت ـ ڇڙيوال ـ ماڻهوءَ جي جاه.

ـ گرسٽءُ ڏرمءُ: ذ. صفت. گرهستي ـ دنيوي ڏي وڻ ـ دنيوي وات ـ سنساري يا ڪٽنبي رستو يا زندگي.

ـ گرسٽيءُ ۽ گرسٽيءُ: ذ. صفت. دنيا سان لاڳاپيل ـ زماني سان گڏيل ـ سنساري ـ دنيوي ـ گرهستي ـ گهروارو ـ زال وارو ـ ڇڙيوال ـ اولادي. نفس جو ـ نفسي ـ نفس جو مريد.

● گرسيائيءُ: اسم خاص. هندن ۾ هڪ ذات جو نالو (هندن جي تاريخ).

● گرشءُ ۽ گرشَ (ت): ذ. نقد ـ روڪڙ. اسباب ـ سامان ـ مال ـ سڏي ـ ٽڙ تاڙي.

● گرفتءُ ۽ گرفتونءُ: ث. (ف. گرفتن = پڪڙڻ) ڪنهن کي جهلڻ يا پڪڙڻ واري حالت ـ وَڻ ـ پڪڙ ـ جهلَ ـ قبضو ـ قيد ـ مٺ ـ چنبو.

ـ گرفتارءُ ۽ گرفتارَ: ذ. صفت. قبضي ۾ آندل ـ هٿ ڪيل ـ جهليل ـ پڪڙيلءُ ـ ورتل ـ قاتل ـ قابو ٿيل ـ قيد ٿيل ـ جڪڙيل ـ ٻڌل ـ سوگهو ـ مضبوط ـ مٺ ڪيل. جيتيل ـ ماري مات ڪيل ـ قبضي ۾ ڪيل. اڙيل ـ مڃجهيل ـ گڏيل ـ گيٽل ـ ٻڌل ـ گرتار ـ گرتاني ـ گنتل ـ غلطان ـ متگن ـ لينءُ ـ رتلءُ (مصيبت ۾).

ـ گرفتارءُ ٿيڻءُ: قبضي ۾ اچڻ ـ قيد ٿيڻ ـ ٻڌجڻ ـ جهلجڻ ـ پڪڙجڻ ـ ونجڻ ـ قابو ٿيڻ ـ سوگهو ٿيڻ ـ مضبوط ٿيڻ ـ مٺ ٿيڻ ـ قبضي ۾ ٿيڻ. گرتاني ٿيڻ ـ گنتل هجڻ ـ رڌل رهڻ ـ غلطان ٿيڻ ـ متو ٿيڻ. عاشق ٿيڻ ـ فريفته ٿيڻ ـ متفتون ٿيڻ ـ چريو ٿيڻ ـ حيران ٿيڻ (ڪنهن جي عشق ۾).

ـ گرفتارءُ ڪرڻءُ: قيد ڪرڻ ـ قبضي ۾ ڪرڻ ـ وَڻڻ ـ پڪڙڻ ـ جهلڻ ـ ٻڌڻ ـ قاسائڻ ـ قابو ڪرڻ ـ سوگهو ڪرڻ ـ بند ڪرڻ ـ وڪوڙڻ.

ـ گرفتاريءُ ۽ گرفتاريونءُ: ث. پڪڙ واري حالت ـ نظربندي ـ وَڻ ـ ٻڌڻ ـ بندش ـ پڪڙ ـ روڪ ـ گرفت. ٻڌڻ ـ قيد. مونجهارو ـ جنجال ـ حيراني ـ پريشاني ـ مونجهه. سوڙهه.

● گرڪوءُ ۽ گرڪا: ذ. هڪ ٻوٽيءَ جو قسم ـ هڪ ٻوڙي (ٻوٽي) جو نالو (جنهن جا پن سياري ۾ سردي جي اثر کان ڪنهن ڪوٽريءَ ۾ وجهي سيکي چاتيءَ ۽ پاسن وغيره تي ٽاڪورجن).

● گرڪ ۽ گرڪَ: ءُ. صفت. (ع. غرق = ٻڏل) غرق ـ ٻڏل ـ گرتانءُ ـ غلطانءُ ـ گنتلءُ (ڪنهن به خيال ۾). قاتل ـ ورتل ـ گرفتار ٿيل.

ـ گرڪ ٿيڻءُ: غرق ٿيڻ ـ گرتان ٿيڻ ـ غلطان ٿيڻ ـ ٻڏل رهڻ (ڪنهن غم يا خيال ۾).

ـ گرڪوڙ ۽ گرڪوڙَ: ذ. گڙ ـ غرق ـ ٻڏل ـ غلطان.

● گرڪار ۽ گرڪارَ: ذ. صفت. منهن ۾ گهنڊ ـ وَر ـ گهنج.

● گرڪاڻيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (لاشاري بلوچن جو هڪ قبيلو [ت]).

● گرڪتَ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ شهر جو نالو.

● گرڪتءُ (ت): مصدر. بيمار ٿيڻ ـ اگهو ٿيڻ ـ لڳو ٿيڻ ـ مرض ۾ ونجڻ.

● گرڪينءُ: اسم خاص. تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گُرَکِيڙ: اسم خاص. تعلقي سيڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُرِ کَنُ: مصدر. گُڙڪڻ. ڪُتي وغيره جو ماٺهوءَ کي ڏسي هوريان هوريان آواز ڪرڻ- گُڙڻ- ڪُتي جو آهستي پونکڻ- پوُنڪ ڪرڻ. گوڙ ڪرڻ- گجگوڙ ڪرڻ.

● گِرَکَنُو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گِرِ کِٹُو (ت): اسم خاص. وڏي واهه مان نڪتل نندو نالو. ڪڙيو- نالي.

● گُرِ کِٹُو: اسم خاص. منچر ڍنڍ تي هڪ شهر جو نالو.

● گُرِ کِٹِي ۽ گُرِ کُٹِيُون: ث. پاڻيءَ ۾ ٻيدا ٽيندڙ هڪ ٻوٽي جو قسم- نيلوفر- ڪنول گُل- ڪنول ڳٽو- پَٽُن.

● گُرُکو ۽ گُرُکا: ذ. جنهن جي هلڻ جو آواز- گهرڪو. (ڪ). ٻاڏو

" هت جهڙڪلري جهاڙ وهي،
جت گرڪن هٽُن گهنڊ"
(ٻيلا).

● گُرُکِي: اسم خاص. تعلقي ننگرپارکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُرُ ڪ ۽ گُرُ ڪ (ت): ذ. صفت. وڏو ٽُنگ- هرگهل- ڳُڙڪو- ڏَرڙ- سوراخ.

- گُرُکو ۽ گُرُکا (ت): ذ. صفت. سوراخ- ٽُنگ- ڳُڙڪو- گُرڪ- پيرگهل- ڏَرڙ.

● گُرُ گ ۽ گُرُ گ: ذ. اسم. (ف. گُرگ = بگهڙ) هڪ مشهور خونخوار جانور جو نالو- بگهڙ- بگهيڙ- بگهاڙ- ناهَرُ. (صفت). حرفتي- تريناڪ- اُستاد- ٽَڪُ- چتلي- چلتو پرزو. (جانور) اٺ تي چڙهي هرڻ جي شڪار ڪرڻ جو هڪ نمونو (اٺ جي مٿار سنهي لٺڙي ۾ ٻڌي، سُوار ۽ توبچي ٻڌي ان جي لِڪَ ۾ شڪار ڪن).

● گُرُ گ شِڪارُ: ذ. هڪ شڪار جو قسم- اٺ تي چڙهي شڪار ڪرڻ جو نمونو.

- گُرُ گ شِڪارِي ۽ گُرُ گ شِڪارِي: ذ. صفت. اٺ تي چڙهي شڪار ڪندڙ. حرفت سان شڪار ڪندڙ- شڪار ڪرڻ جو ڪيڏاري- اٽڪل سان شڪار ڪندڙ- ڪيڏاري. توبچي.

● گِرُ گُتُ ۽ گِرُ گُتُ: اسم خاص. هڪ جيوَ جو نالو- ساندو. قرندڙ گهرندڙ ماٺهو- قرٽو گهرٽو- سودائي.

● گِرِ گِرِ ۽ گِرِ گِرُونُ: ث. ڪِرڪِر- جهرجهر- ڪِنجهڪر- گهٽپي- ڪُرُڪُرُ- ڪِروڙُ- ڪِلڪِل. لُڙُ- جهيڙو- رڳڙو- ڏڙو- فساد- ڪنجهڪو- ڪنجهڪار- چِنگهڪار- چِنگهه.

- گِرِ گِرِ کَرَنُ: ڪِلڪِل ڪرڻ- گهٽپي ڪرڻ- ڪُرڪُر ڪرڻ- جهرجهر ڪرڻ. لُڙُ ڪرڻ- جهيڙو ڪرڻ- جهڳڙو ڪرڻ.

● گُرِ گُرِ ۽ گُرِ گُرِ: ذ. (من. گهُرگهُر) پيٽ ۾ گهمرن پوڻ جو آواز- گڙڪاٽ- ڏُوڪاٽ- گڙڪو- ٻُوڪاٽُ- ڏُريُر. گهٽپي- ڪِلڪِل- ڪُرڪُر.

- گُرُ گُرُ کَرَنُ: آهستي آواز ڪرڻ- هوريان ڳالهائڻ- گهُرگهُر ڪرڻ- پُٽڪڻ- چپن ۾ ڳالهائڻ. گهپي ڪرڻ- ڪِل ڪِل ڪرڻ- ڪُرڪُر ڪرڻ.

● گُرُ گُلُ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو. (ن- ب).

● گُرُ گِلو ۽ گُرُ گِلا: ذ. هڪ اناج جو قسم- جوئر (جنهن جو سنگ تمام ڪوڙهو ۽ رنگ ميرانجهڙو ٿئي). هڪ ذات جو نالو (هندن ۾ گهٽ ذات جو)- ٻڙو. دوا ناهيندڙ- دوا ملائيندڙ- دوا سازُ- هڪ مڇيءَ جو قسم (ڪارو). (ث. گُرگُلي ۽ گُرگُلِيُون). (ت). ڪچهري- ساٿ- ٽولو- ميڙ- سنگت.

- گُرُ گِلو کَيدَنُ (ت): زور وڻڻ. جهيڙو ڪرڻ.

● گُرُ گِلِي: اسم خاص. حُقي جو هڪ قسم. گُرگِلِي قوم جي عورت. (شرت).

Gul Hayat Institute

● گرگناڑي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (بلوچن جو هڪ قبيلو).
● گرگو: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● گرگهينج: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گرگهيچ: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گرگهجا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گرگهچ (ٿ): اسم خاص. ٿر ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.
● گرگير (ٿ): اسم خاص. ٿر ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.
● گرگهلو ۽ گرگهيلا: ذ. صفت. وڪرو- گرگيلو- موکرو- کُشادو. لالچ- لب- ڏُتارُ- ڏُتَ- چتَ- ريبُ- چڙهو- پرلوپنُ- ڪلٽو- ڏاڙ- ٽلُ. ڏوکو- فريب.
- گرگهليُ ۽ گرگهليُون: ث. موکريُ- ويکريُ- کشاديُ- گرگيليُ. لالچُ- لبَ- ڏُتارَ- ڏُتَ- ريبُ- چاڙهو- پرلوپن- چتَ- ڪلٽو- ڏاڙ- ٽلُ. ڏوکو- فريب- نگي- دغا- متڪرُ- ڦندُ- دولابُ.
● گرمُ ۽ گرمَ: ذ. صفت. (سن. گھرم= کوسو). جوش آيل- کوسو- تتو- تپيل- گرماش وارو- سهيڪ وارو- ہاڦيلُ- گرمائوُ- ہاھ جهڙو. آتساهيُ- حُبائتو- پُر محبت. تپٽو- چيڙاڪُ- جوشيلو- چٽڪي- تيز مزاجُ- ڪيروڌيُ- چڙٻٽو- تامشي- جوش پريو- ڏمُرائتو- پڙڪايلُ- جوش ذيار يل- غُصئي- ناراض- ڪاوڙيل- غصي وارو. مٺڪُ- خمار يلُ. تيکو- ڪرڙو- ڪوڙو. تيزُ- آتشيُ. ڇهل پهل واري (بزار). تازو پکل (ڪاڌ وغيره).
- گرماگرمُ: ذ. صفت. خُوب تتلُ- تمام کوسو- هڪدم گرم- تاوٽي آيل- تپيُ لالُ ٽيل. ڪاوڙ وارو- غصي وارو. تاز ۽ تازي (خبر)- تازو پکل (ڪاڌو).
- گرمائُ: مصدر. کوسو ڪرڻ- گرم ڪرڻ- تپائڻ. کوسو ٽيڻ- تپڻ- گرمُ ٽيڻ. جوش ۾ اچڻ- ڪروڌ ڪرڻ- ناراض ٽيڻ- ڪاوڙ ڪرڻ- غصي ۾ اچڻ- چڙڻ- غصي ۾ پرجڻ.
- گرمائُو ۽ گرمائوُ: ذ. صفت. گرمُ- کوسوُ- سهيڪل- تپايل- تتل- جوش آيل- ہاڦيل- گرم ڪيل.
- گرمُ ٽيڻُ: مصدر. تپڻُ- کوسو ٽيڻ- جلڻُ- سڙڻُ- پچڻُ- پچرڻُ. ڪاوڙجڻ- تهيزُ ٽيڻ- بگڙڻ- طيش ۾ اچڻ- ڪروڌ ۾ پرجڻ- غُصي ۾ ٽيڻ- ناراض ٽيڻ- غضبناڪُ ٽيڻ- چڙڻُ.
- گرمُ ہائيُ: ذ. صفت. تتل ہائي- کوسو ہائي- جوش ڏنل ہائي- آبارل ہائي. متني- ذات- ويُريہ- نُطفوَ.
- گرمُ جوشيُ ۽ گرمُ جوشيُون: ث. (ف) سرگرميُ- ولولو- جوشُ- آتساهُ- چاهُ- چاهتَ- تندهيُ- شوقُ. سعي- کوشش- سعُبو- آدمُ- آورُ چائي- محنت- جفاکشي.
- گرمُ سردُ: ذ. صفت. (ف). تتوُ ٽڏوُ- نيمُ گرم- ڏُهُنُ سوُسڙو- کوسو ٽڏو- آڏ گرم- سهُسهندو. نرم سخت. نيڪ بڊ- چگو مٺو- خراب سُٺو. زماني جي گردش- زماني جو دک سُک- زماني جي تڪليف ۽ خوشي- راحت ۽ مصيبت. شاهوڪاري ۽ مسڪيني- غريبي ۽ اميريُ.
- گرمُ سردُ ڏسڻُ: ڏُک سُک ڏسڻ- راحت مُصيبت ڏسڻ- شاهوڪاري ۽ غريبي ڏسڻ- لاڙا چاڙها ڏسڻ (زماني جا). تجربو حاصل ڪرڻ- آزمودو پرائڻ.
- گرمُ ڪرڻ: تپائڻ- کوسو ڪرڻ- ڪاڙهڻ- ہاھ تي رکڻ- گرميُ ڏيڻ- جوش ڏيڻ- ہاھ ڏيڻ. پڙڪائڻ- ڪاوڙ ڏيارڻ- تهيز ڪرڻ- جوشُ ڏيارڻ- چيڙائڻ- ناراض ڪرڻ- غصي ۾ پرَڻُ- ہيرُ ڪرڻ.
- گرمُ گيلا ڪرڻ: جوش پيدا ڪرڻ واري شڪايت ڪرڻ- تمام گهٽو نيڊَڻُ- حد کان زياده توهينَ ڪرڻ- تمام گهٽي بي عزتي ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

■ گرمي ع گرميون: ث. کوسائ-تپت-تابش-تئ-گرمايش-کوسائي-حرارت-تتوءُ-تائڙي-تپش-تاءُ-سيڪ. تپرس-جوش-جذبو-غصو-کاوڙ-ڏمر-ڪروڌ-وڌون-چوپ-ڪوپ-ناراضگي-غضب-قهر-بخيلي-چڙ. گرم هوا-لُڪ-لُوهه. خفت-شوق-موهه-آتساهه-چاهه-چاهت-تندهي. جماع جي خواهش-شهوت-قوت باهه. عشق-پيار-محبت-قرب-ساڙو-جلن-پچر-پچ-پوسر. اونهاري جي موسم-سخت ڏينهن-آرهڙ. جسم ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ بيماري-پرميل-سوزاڪ-آتشڪ-بادفرنگ.

■ گرمي ٿيڻ: تپش ٿيڻ-ڪاڙهو ٿيڻ-آڙنگ ٿيڻ-آهٽ ٿيڻ-تپت ٿيڻ. دل منجهن-ساهه گهٽجڻ. جماع جي خواهش ٿيڻ-جماع جو غلبو ٿيڻ-شهوت ٿيڻ-حرص ٿيڻ.

■ گرميءَ جو درجو: حرارت جو درجو-تپت جو ڊاڪو-گرمائش جو طبقو.

■ گرمي چنبڻ: ڪاوڙ چنبڻ-جوش چنبڻ-غصو لاهڻ-چڙ ڪيڻ-ناراضگي دور ڪرڻ-ڪروڌ لاهڻ. بدلو وٺڻ-عيوضو وٺڻ-دلجو خار پورو ڪرڻ-سزا ڏيڻ-دل ٺارڻ-راضي ٿيڻ-خوش ٿيڻ. شهوت لاهڻ-جماع ڪرڻ-جماع جي خواهش پوري ڪرڻ-پوڳ ڪرڻ-حرص پورو ڪرڻ.

■ گرمي ستڙي سهڻ: ڏک سُک ۾ صبر ڪرڻ-راحت ۽ مصيبت ۾ هڪجهڙو هجڻ-زماني جون لاهيون چاڑهيون برداشت ڪرڻ-زماني جا اولا واءُ سولا واءُ سهي وڃڻ.

■ گرمي ستڙي هڻڻ: ڏک سک هجڻ-سڀائين هڪ جهڙو نه هڻڻ-سڄ ۽ پاڇا هجڻ-ڏکن پٽيان سک ۽ سکن پٽيان ڏک هجڻ.

■ گرمي ستڙي ۾ ڦٽهي ٺرڻ: ڏک سک ۾ سخت پورهيو ڪرڻ-هر موسم ۾ مصيبت ۾ هجڻ-ٽڏي ڪوسي ڏي نه نهارڻ-سخت تڪليفون برداشت ڪرڻ-هر وقت مصيبت مٿي تي ڪٽڻ-آهنج ايذاءُ سر تي سهڻ-بارهوئي سخت محنت ڪرڻ-جفاڪشي ڪري وقت پاس ڪرڻ.

● گرمالو ع گرمالا: راڳي ڏيڻ جي ڪم ايندڙ هڪ رازڪو اوزار-مارو (هي ڪاٺ جو ٿهيل، ڇهن انچن ڪان ٿن فوٽن تاءِ ڏگهو، ٿي انچ موڪرو، هڪ پاسو موڪرو پيو پاسو سوڙهو، سيمنٽ جي لنبائي لاءِ ڪم اچي). (ن-ب).

● گرمائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر ڪراچي ۽ ڪنبر تعلقي ۾).

● گرميت ع گرميتَ: ذ. (انگ: گملیت) هڪ وڏڪي اوزار جو نالو-ڪاٺ ۾ سٽ ۽ سوراخ ڪيڻ جو اوزار-پيچدار سيرائي-برمو.

● گرمير: منجهيٽل ڳالهه-وڻندڙ ستڙي واري ڳالهه.

● گرمڪي ع گرمڪيون: ث. گرو جي وات مان نڪتل بولي-آها بولي جيڪا مرشد ڳالهائي. هندن جو پاڪ ڪتاب-شاستر. مرشد جي ڏنل هدايت-نصيحت.

● گرنار: اسم خاص. رياست جهونا ڳڙهه ۾ هڪ ڪريءَ تي شهر ۽ قلعي جو نالو:

"ٻيلي ۽ گرنار، آلو گنڊگا جرَ جڪرو"

(شاه بلاول).

(جتهي راجا راءِ ڊياچ جو تخت گاه هو ۽ هيءَ هندن جي پاڪ جاءِ ۽ آهي، جتي هندو تيرٿ ڪرڻ لاءِ وڃن). تعلقي گهوڙا بهاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

■ گرناري ع گرناريءُ: صفت. گرنار جو رهاڪو-گرنار وارو-گرنار جو باشندو.

■ گرناري جوڳي: ذ. صفت. فقيرن جو هڪ قسم-گرنار تان تيرٿ ڪري موٽيل فقير.

● گرنارو ع گرنارا: ٻڙيءَ جو هڪ عضو. فرش جي پاڻيءَ جي نيڪال لاءِ ٺهيل موريءَ-نارو-نالو.

Gul Hayat Institute

● گرَنٹ ع گرَنٹَ: ذ. (سن. گرنٹ = کتاب) سکن جو مقدس کتاب - گرو نانک صاحب جي چيل ٻاڻي - سکن جو ڏرمي ڪتاب - پوٿي - شاستر. پاڪ لکيت. ڪتاب - پستڪ - ديوانَ - تصنيف - رسالو.

- گرَنٹڪارَ ع گرَنٹڪارَ: ذ. صفت. گرنٿ جي علم جو ڄاڻو - شاستر جو ڄاڻو - روزانو گرنٿ جي پوڄا ڪندڙ - وِگياني - وِگياڪ - پنڊت - مها پرش - علمائتو - حڪمتي - علمي.

- گرَنٹِيَ ع گرَنٹِيَ: ذ. صفت. روزانو گرنٿ ڪتاب جو دُور ڪندڙ - روزانو گرنٿ جي پوڄا پاٺ ڪندڙ - گرنٿڪار.

● گرَنڈوَ ع گرَنڈوَ (ث): ذ. ڪنڊيءَ جي وڻ جو بگڙيل ڦَرَ - ڪريل سنگڙي (ڪنڊي جي وڻ ۾ سنگرين جي بدران سوهارين وانگر ڦَر ٿئي).

● گرَنڈِيَ ع گرَنڈِيَ (ث): ث. آلي يا سُڪي ڪاڻيءَ ۾ ڳنڍ - اک.

● گرَنگ: اسم خاص. پير شاھ جي ويجهو هڪ ويران مڪان جو نالو.

● گرَنو ع گرَنا (ث): ذ. دِلهي يا مٽَ جي منهن تي پاڻي ڇاڻڻ يا کير وغيره ڇاڻڻ لاءِ صاف ۽ سٿهي اڳڙي ٽڪر - صافو.

● گرِنو ع گرِنا (ث): ميٽيءَ جو ٿهيل آهو برتن، جنهن تي دِلا پَتري رکجن - مٽَ وغيره جي رکڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ پڳل مٽَ جي ڳچي - گيرني - گيرُ.

● گرِنِيَ ع گرِنِيَ: ث. مٽَ، دِلو وغيره رکڻ لاءِ ٽڪر جي ڪُني وغيره جي ڇڪي پوڻ کان پوءِ، آن جي ڳچي - گرنو - گيرڻ. چاڪري - خدمت. محنت. گرفتاري. گپَ.

● گرَنَ ع گرَنِيَن: ث. ڏَهن - گهڇڻ - گپڻ - گهوڻَ - گپ - چڪ - راڙو - راڦو - گارو - چڪڻ - چڪڙ.

● گرَنَ: مصدر. گهپي پوڻ - گري پوڻ - گپڻ - گڇڻ - (گپَ ۽). قاسڻ - اڙڻ - اڙجي پوڻ - گهڙي پوڻ - اٽڪي پوڻ (مصيبت ۾). (زمين ۾) پهچي وڃڻ - ڏَري پوڻ. (اسم خاص). هڪ پکيءَ جو بناوٽي نالو - گرُڻ پکي - گرڙ پکي.

● گرَنَ ع گرَنِيَن: ث. ٽِڪر جي لوٽي وغيره جي ٻڪل ڳڇي، جنهن تي دِلا، مٽَ وغيره رکجن. ڪنو - گرنو - گيرني. سج يا چند جو ونجڻ - گرهڻ ٽيڻ. (ث). نند ۽ ڪونکهرا هڻڻ.

● گرَنَ: مصدر. (سن. گهرڻ. آواز ڪرڻ) ڪُتي جو آواز ڪرڻ - پونکڻ - ٻهٽڻ - گيرت ڪرڻ. گير ڪرڻ - گهڑڪڻ - ڏاڙهڻ - گرَ ڪرڻ. (ن - ب). پٽُون پٽُون ڪرڻ - بڪ بڪ ڪرڻ - اجائي يخي هڻڻ - ٽر ٽر ڪرڻ. ڪروڌ مچائڻ - گهپي ڪرڻ - ڪِل ڪِل ڪرڻ - جهُرجهُر ڪرڻ. گنجڻ - گڑڻ - گوڙ ڪرڻ - گونرڻ. ٻيڙيءَ جو رسو ڇڪڻ - هوڪارڻ - گهيرڻ - گهلڻ. (گريو - گرندو - گريل).

● گرُنَ: مصدر. (سن. گهرُڻ. ف. غريدن = گوڙ ڪرڻ) ڪُتي جو ٻهٽڻ - پونکڻ - گونرڻ - گهڑڪڻ - گير ڪرڻ - گيرڻ. ڇڙ پاڻڻ - چڑهڻ - چڑون ڪرڻ - گنجڻ. قرائڻ - جماع ڪرائڻ (رڍ ڪي). (اسم خاص). هڪ وڏو پکي - گرڙ پکي - سيمرغ.

● گرُڙو ع گرُڙا: ذ. آڏاڻي جو هڪ عضوو. پاڻي وغيره ڇاڻڻ لاءِ سنهون ڪپڙي ٽڪر - صافو. (ث).

● گرُڙو ع گرُڙا: ذ. صفت. سرائيءَ ۾ قرندڙ چرخي، جنهن تي رَسو چڑهي - گول چڪرو - پوڙي - چرخو - چرخي - پوڻ. ٽوپيءَ جو ڪارب - قالب. (ت).

- گرُڙِيَ ع گرُڙِيَن: ث. ڪپڙي ٿهڻ جو ڪارخانو - گرُنِيَ - آڏاڻو. (انگ). ميلَ. ڪاٺ جو گول چڪرو، جنهن جي مدد سان ڪوهُ مان پاڻي ڪڍجي. (ت) - چرخي. وڏو جنڊ - جانڊاهَ - چڪيَ.

● گرُوَ ع گرا: ذ. صفت. (سن. گرُجُو = ميرو). گرِ وارو - گسر لڳل - ميرو - ڪنو -

Gul Hayat Institute

لڙو ـ ميرو ـ گچهيرو ـ ڏوڙ پڪليو ـ سُلئيڻ ـ گنڊو ـ ميٽي ۽ هاڻو ـ غٽليظ ـ گندلو. ڪوجهو ـ ڪنو ـ بدصورت ـ بدشڪل ـ فاحش ـ بُڇڙو. خارش جي بيماري ۽ ورتل ـ خارشي ـ خارسي ـ ڪاڇي وارو ـ بڳو. بيمار ـ روگي ـ مريض ـ آگهو. گهوڙي جي هڪ رنگ جو قسم. مُرجهايل ـ ڪومايل ـ جهڪو ـ قِتل (رنگ). آن جو ڪترو ـ ديرو. (ڪ). گهٽيڻ شين جو ميڙ ـ ڊِگ ـ ڊير. (ڪ). گِچي ـ ڪنڊ ـ ڪاڻو.

▬ گُرو توڏو بُنجڻ (ت): ذ. صفت. فسادي ٽيڙ ـ اڊنگي هلت هلڻ. بيمار ٽيڙ ـ روگي ٽيڙ.

▬ گرو شِڙو ۽ گرو شِڙا ( ): گري جو اسم تصغير ـ گرِڙو.

▬ گرو ڪنڊو ۽ گرا ڪنڊا: ذ. صفت. تِڙي تاميٽي ـ ڪاڪر ڪوڪر ـ ڪٿڪڙ ـ اوگهه سوگهه ـ شاهه ڪدا ـ امير فقير ـ لُچ لُڦنگو.

● گرُو ۽ گرُوَ: ذ. اسم. گهُمنڊ ـ شيخي ـ هٺ ـ مغروري ـ ٿاڻ ـ ٽنبڙ ـ سيٽ ـ غرور ـ تڪبر ـ وڏاءُ ـ وڏائي ـ دماغ ـ وڏڻءُ ـ هُوءُ ـ دم ـ اغماض ـ ڪراڙ ـ گيرب.

● گرُو ۽ گرُو: ذ. صفت. (سن. گرُو = مُرشِد). مذهب جي وات ڏيکارينڙ ـ هندن جو مُرشد ـ سٽئين راهه ڏيکارينڙ ـ هدايت ڪندڙ ـ ڏرم سيکارينڙ ـ سيکارينڙ ـ سِڌي رستي تي آڻينڙ ـ مُرشد ـ گُرُ ـ هادي ـ رهنما ـ پيشوا ـ اڳواڻ. رَهبر ـ پادري. مُني ـ رِشي ـ گوسائين ـ ڪوسائين ـ مهنت ـ درويش ـ ڪامل ـ بزرگ ـ عابد ـ زاهد ـ ساڌو. مُعلم ـ سيکارينڙ ـ ماستر ـ اُستاد ـ پاڙهينڙ ـ ميانجي ـ مُلان ـ اوجهو ـ آدياپڪ (مذهب يا ڏرم جو). وعظ ڪندڙ ـ ناصح ـ نصيحت ڪندڙ ـ وياڪياڻي. مُڪيه ـ پاسبان ـ محافظ ـ نگهبان ـ رکپال ـ رکوال ـ راکو ـ ڪترُ لاهو. هوشيار ـ چالاڪ ـ گوهر ـ ماهر فن ـ نِپڻ ـ قابل. لُچن جو سردار ـ چورن جو مهندار. گنپير ـ هردبار ـ ديرينو ـ ڪانڌ وارو ـ صبر وارو. ڏڪيو ـ سخت ـ ڪٺن ـ آڻانگو ـ دشوار ـ اوکو ـ آولو. سرگرم ـ جوشيلو ـ آتساهي ـ جوشائتو. تيز ـ تيکو ـ چُوهو. آمُلهه ـ قيمتي ـ مُلهائتو ـ مانائتو ـ عزت وارو.

▬ گُرُو چيلي جو رِڻ: اسم خاص. سونميائي (رياست لَس بيلي) ڪان چار ڪوهه ڪن پري هنگلاج واري رستي تي هڪ رِڻ جو نالو (جنهن ۾ هنگلاج ڏانهن ويندي آج وڳهي هڪ گُرو ۽ چيلي جو موت ٿيو هو).

▬ گُرُو ٿپوٽو ۽ گروٽپوٽا: ذ. صفت. گُرو جي پيڙهي ـ مرشد جوا ولاد يا پوئلڳ ـ گُرو جو گادي نشين.

▬ گُرياڻي ۽ گُرياڻيون: ث. گُرُوءَ جو مؤنث ـ گُروءَ جي زال يا گُروءَ جي ڌيءَ.

● گُرِ واري: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو ـ هڪ ٻئين جو نالو.

● گِروان ۽ گِروان: ذ. گِرِ ٻان. نوڪر ـ خادم.

● گُروانو ۽ گُروانا (ث): ذ. گُڙ جي تمام ڇيڙ پَت ـ وٽ ـ چاشَ. سِٺو ۽ چڊو پَتُ ـ سِٺو رهڙو.

● گُرُو پوتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر ڪراچي ۽ حيدرآباد ۾).

● گُروڙ: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ گاهه جو قسم (آڪ وغيره ڪائين).

● گُروڙَ ۽ گروڙون: ث. مَست آڪ يا شينهن جو آواز ـ گوڙ ـ گجگوڙ ـ راڙ ـ رڙ ـ وڏو آواز ـ گاج ـ گرج ـ گرجنا ـ گنجڪار.

▬ گُروڙ ڪرڻ: شينهن جو پنهنجي شڪار مهل آواز ڪرڻ ـ گوڙ ڪرڻ ـ گجڪار ڪرڻ ـ رڙڻ ـ رڙ ڪرڻ ـ گرجنا ڪرڻ ـ گجگوڙ ڪرڻ. گنجڻ. گونرڻ ـ گِرڻ ـ گير ڪرڻ.

● گُروڙو ۽ گُروڙا: ذ. گُرڙي ڪري وات مان ڪديل پاڻي ـ گُرڙو ـ گُرڙي ـ غُرغُرو ـ غُرارو.

● گِروڙي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ساماري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو، جتي مخدوم

Gul Hayat Institute

عبدالرحيم جو مقبرو آهي. ع گِروُڙِيُونُ: ث. وَرتڙي جي ڦرڻ لاءِ نڌي چڪري.

● گِروُسَرُ (ک): ث. ڪِڙڦِٽ - ڪِلڪِيل - ڪِٽپٽ - گهمپي - ڪِروڏ - ڪُرڪُر - جهُرجهُر - ٽُرٽُر.

● گُروڪَ (ک): ذ. جبل جو هيٺاهون پاسو - ماڙي - وادي.

● گِروَل (ق): ذ. پٿر - پهڙ - پاهڙ.

"گوهر ڪِري گرول تي،
ڦاڪون ٿئي في الحال"
(جلال).

● گِرونوَنُ ع گِروَنُونُ (ت): ث. ڏِکر جو ننڍو گول چڪرو (جنهن تي متُ، دِلو رکجي) - پڱل متُ جو ڪٽنو - گهانگهو - گِرڻ - گرڻي.

● گِروُوُ ع گِروا (ت): ڪُڪڑن جي رنگ جو هڪ قسم - سونهري رنگ وارو ڪڪڑ - گلووو - گلوو (ککڑ).

● گِروُهُ ع گِروُهَ: ذ. صفت. جماعت - مهڙ - ٽولي - انجمن - سٽ - وڳر - ٽولو - منڊلي - سڀا - (انگ). ڪمپني.

● گُروُئو ع گُروُئا (ت): ذ. برسات جي پاڻيءَ جو سهيمو - چشمو - سِر.

● گِروُوِيُ: اسم. (ف: گروَ = رَهڻ) ورتل پئسن جي عيوض رکيل شيءِ - گهي رکڻ واري حالت - گهه - آڏت - رَهڻ. گهي ۾ رکيل شيءِ - مَرهُونَه.

- گِروِيدارُ ع گِروِيدارَ: ذ. صفت. جنهن وٽ کاڌ شيءِ گروي رکجي - گروي رکندڙ - گهه رکندڙ.

- گِروُوِيُ رَکَندَڙُ: ذ. صفت. جنهن وٽ کاڌ شيءِ گروي رکجي - گهه رکندڙ.

- گِروُوِيُ رَکَتُ: ورتل پئسن جي عيوض کو گهه يا زمين وغيره امانت ۾ رکڻ - گهه ۾ رکڻ - بدلي ۾ رکڻ - عيوضي ۾ رکڻ - آڏت ڪرڻ - رهن رکڻ.

● گِرَهُ ع گِرَهُونُ (س): ث. ڇڪ تاڻ - جهيڙو - ڪرنهن - وٽ پڪڙ - گهل گينداڙ.

● گِرهُ چارُ ع گِرهُ چارَ: ڪنهن نحس سيار جو بد سوڻ.

● گِرهُ چڙهَنُ: ڪمبختي اچڻ - قسمت ڦٽڻ - تڪليف پڻيان تڪليفون اچڻ.

● گِرَهُ ع گِرَهَ: ذ. [سن: گراس = گرنهنُ] وات ۾ وڏل شيءِ جو ذرو - ڪاڏي جو وات ۾ وڏل ٽڪر - نوالو - ڳٽي - لقمو - گرانهن - گراهه. ٽڪر - ذرو - ٽورو - پورو - ڳيو - ڳنڍ - هڙ. ماپ يا پيمائش جو اٽورو پاڳو (سن: گِراس = سيار) آسماني ستارن سان آهو ستارو جيڪو سج جي چوڌاري قري ۽ مقرر ٽيل وقت تي پنهنجو ڦيرو پورو ڪري (جيئن منگل "مريخ" پُدَرُ "عطارد" وسپت "مشتري" شُڪر "زُهرو" چنڊر "زُحل" وغيره). وڏو روشنيءَ وارو گهمندڙ تارو - سيار - ستارو. هندو ڌرم موجب ڀيو آشرم يا حياتيءَ جو ڀيو حصو جنهن ۾ آدمي شادي وغيره ڪري گهرٻار ڪري.

- گِرَهُ آٽِڪَنُ: نڙيءَ ۾ نوالو ڦاسڻ - اٽڪڻ - آڙڻ - ڦاسڻ - گهُٽجڻ.

● گِرَهُ ناهي واتَ ۾ ڏِيَنُ: سَهِنجائي ڪري ڏيڻ - سولائي ڪري ڏيڻ - آساني ڪري ڏيڻ (ڪنهن کي جي ن - ب) - نَهو ڪيو ڪري ڏيڻ - تيار ڪري ڏيڻ - حاضر ڪري ڏيڻ - هڪيو موجود ڪري ڏيڻ.

- گِرهُ چارُ: ڪنهن نَحس سَيّارُ جو بَد سَوَنُ.

- گِرَهَ چڙَهَنُ: ڪمبختي آڇڻ - قِسمَتَ ڦٽَنُ.

- گِرهَ گِرَهَ تي واهَگُرُوُ چَوَنُ: ذري ذري تي ڏوراپو ڏيڻ - ٽوري گهٽي تي بَانُ ڪرائڻ - گهڙي گهڙي ۾ ستائڻ.

● گُرَهُ ع گُرهَ: ذ. ٻيڙيءَ جون وٽيون بند ڪرڻ لاءِ ڪ آندل ڪپهه وغيره.

Gul Hayat Institute

● گُڙھال: ث. ول جو هڪ قسم (وٹن تي چڑهندڙ).
● گِرهائو وِڇهُ (ث): ڪنڌ ۾ نوڙي وڇهڻ- ڇڇيءَ ۾ ڦاهو وڇهڻ.
● گُڙھُجَڻُ: مصدر. گُڙھڻ ڪَرڻ- پيار ڪرڻ- قُربُ ڪرڻ- محنت ڪرڻ. (گُڙھُيو- گُڙھيندو- گُڙھيَلُ).
● گِرِھَڙُ: اسم خاص. تعلقي دگھڑي، تعلقي روهڙيءَ ۾ ديهن جا نالا.
● گُڙھَڙُ: اسم خاص. ٿٽي ڪان اُتر اوپر طرف واري اراضي، جهڙ پير جي حد، ٿٽي ۽ درياءُ جي وچ واري اراضي، آگهاڻي تاريخ (فتحنامه) ۾ ڪرهل (دگرهرد گرهڙ) جي نالي سان هڪ مستقل پرڳڻو، عام سنڌي نالو، گُڙڙُ غالباً بمعنيِ گهارو (درياءُ جو). "سيرن جي ڏينهن ۾ خان سومرو گرڙ جو مشهور سردار هو".
● گُڙ هيڙِيُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گِرِهَستُ ۽ گِرِهَستَ: ذ. صفت. (سن. گرهست=خانه داريُ). خانه داري- گهرُ جو ڪيوٽ- اُمور خانه داري- سانڀڻ- گرهستي- گهر جي آٽي ويڻي- ڪم ڪارُ. معاملات دُنيوي- زمانه سازي- دنياداري- معاشرتُ- رهڻي ڪهڻي- منساري. عيالداري- گهر پارُ- ساڳهرَ- قبيلو- ڪُٹُم- ڪٽنب- عيال- آلِ اولاد- پار پڇا. زراعت- هارپ- ڪُٹ- پوک- ڪاشتڪاري- ڪيتي. هندن جي چئن آشرمَن مان پيو نمبر آشرم- حياتيءَ جو پيو طبقو. خانه دارُ- ڀانڀڻو- گهر جو ڪيوٽي- گهر پار وارو- سگهرو.
▬ گِرِهَستُ آشِرَمُ ۽ گِرِهَستَ آشِرَمَ: ذ. صفت. هندن جي چئن آشرمن مان پيو نمبر، جنهن ۾ شادي وغيره ڪئي وڃي.
▬ گِرِهَستِيُ ۽ گِرِهَستِيَ: ذ. صفت. ڪُٽنب جو وڏو- گهر ڏٺي- عيالدار- ڪُٽنبُ وارو- قبيلدارُ- دنياداري- گهر پاري- گهر وارو. زمين جو ڪم ڪندڙ- ڪاشتڪارُ- هاري. (ث. گرهستڻ ۽ گرهستيون).

● گِرَهتَڻُ: اسم. (سن. گِرِهتَنُ=سڄُ، چنڊ تي ڏرتيءَ جي پاڇولي پوڻ واري حالت). سج يا چنڊ جي گرفتاري. انڌيرو- اونداهه- اونداهي- ڪاراڻ- سنهن ميراڻي- انڌوڪارُ. (ث). ستَ جي هيڻان رکيل ٽِڪر جو چڪرو. (مصدر). جهلڻ- وٺڻ- پڪڙڻ- گرفتار ڪرڻ- جهلي ٻيهڻ- قبضي ۾ رکڻ- وَسُ ۾ رکڻ- قاسائڻ- قابو ڪرڻ- سوگهو ڪرڻ- بَڌَڻُ- قيد ڪرڻ. جيڙهُ ڪرڻ- هتُ ڪرڻ- ماتُ ڪرڻ. (ل). گِهلڻ- ڇڪڻ- ڳهرڻ- تاتڻ- چڪتاڻ ڪرڻ.
▬ گِرِهُ ۽ گِرِهَ: ذ. (سن. گِرِهُ=چنڊ يا سڄُ تي پاڇولو- گِرِهَنُ.
▬ گِرِهجڻُ: سج يا چنڊ جو جهلجڻ- ونجڻ- اثر هيٺ آچڻ- ڪارائجڻ- گِرِهڻ جي اثر هيٺ اچڻ.
● گُڙَهَنُ: اسم خاص. هڪ پڪيءَ جو نالو. تلُورُ پڪي.
● گِرِهَيٹُو ۽ گِرِهَيٹا (ث): پاٽيءَ چاڻڻ لاءِ ڪپڙي جو ٽُڪر- صافو. (راءِ).
● گُڙھُوُ: اسم خاص. هڪ گاهه جو قسم.
● گُڙِهوُ ۽ گُڙِها (ث): ذ. سوراخُ- ٽُنگُ- ڇيدُ- ڀرگهلُ- ڏَرَڙُ.
● گِرِهُوڙُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ڳوٺ جو نالو (جتي ميان عبدالرحيم گرهوڙي جي تربت آهي).
● گِرِهُولِيُ (ث): اسم خاص. واريُ ۾ رهندڙ ڪِرڙيءَ جي نموني هڪ جيتُ جو قسم- ڳوهه. گلوئيُ.
● گُڙِهيڙِيُ ۽ گُڙِهيڙِيُونُ: ث. آندر ڳُڙُ وِڇهي پچايل ماني- ٻُسري- ڳُڙهاري.
▬ گُڙِهيڙِيُ ڪائِيُ (ث): ٻُسريُ ڪائيُ- ڳُڙهاريُ ڪائيُ.
▬ گُڙِهيوُ ۽ گُڙِهيا (ث): ذ. لوهه جو چيمٽو.
● گِرِئوُ ۽ گِرِئا: ذ. صفت. روجُ- پتڪوُ- هنجوُنُ- لُڙڪُ- ڳوڙها- رودَنُ- ماتامُ- ماتمِ- شوڪُ- واويلا- افسوس- ڏُڪُ- زاريُ- پارَ- ويڍن- حاد ٹو- رِيڙهه- حشرَ.

Gul Hayat Institute

● گَرِيُ ع گَرِيُون: ذ. صفت. ڏَڳيءَ ۽ گهوڙي جي رنگ جو هڪ قسم - خاڪي رنگ مائل ڏَڳي - ميري - ميٽيءَ واري - ميرانجهڙي - ڪَڪِي. چيني - سنجاف - ابلق. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● گِرِيُ: اسم خاص. (ث). ٽٽر ۾ رهندڙ هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● گُرِيُ ع گُرِيُون: ث. (ف. گِرِه = ڳنڍ) ڪنهن به ڪاني. ڪمند يا بانس وغيره جي بن گُرين جي وچ وارو حصو - گُري - بُلُ - بُلِي. پاڳو - حصو - قسار - قساڪ. مُرشدي - اُستادي - رهبري - پيشوائي - مهنداري. ڊِڊُ - ڊَڊَرُ (جهاز جو). ڪرياڻو (جَوَن جو). (ڪ) چڙهڻ ۾ تڪليف ڏيندڙ جبل جي اُڀي چوٽي. ڊِڳُ ڪيل پاڻ جي ڊگهي ۽ اُڀي چوٽي.

● گُرُيارُ ع گُرُيارا: ذ. صفت. گُرين وارو - بُلين وارو - ڳنڍين وارو - گُريارو - گُريدار.

- گُرِيُ چَڙهَنُ: ڪچي سلي جي پٽن منجهان نئين سر گُرين جو نڪرڻ.

- گُرِيُدارُ ع گُرِيُدارَ: ذ. صفت. گُرين وارو - ڳنڍين وارو - گُريارو.

● گِرِيانُ (ت): ث. ٻُڃان - ڪَراهت - نفرت - ڏِڪار - سُوگ - حقارت.

● گِرِيانُ ع گِرِيانَ (ت): ذ. صفت. پاڻيءَ جي ڪاڏ جي بچاءَ ڪان واهه جي پاسن ڪي لئي جي يا بانڌ جي ڏنل پٿر - چاب - آڙ.

● گِرِيانِ چَهوُ: اسم خاص. تعلقي منڍيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گَرِيبُ ع گَرِيبَ: ذ. غريب جو بگڙيل لفظ - غريب - مسڪين.

● گِرِيبانُ ع گِرِيبانَ: ذ. (ف. گِرِي = گِچِي + بانُ = رکندڙ) پهراڻ جي گِچِي - ڪَنڈو - گلو - گِچِي - پٽو. گريوان. قميص جي پُٽ وارو ڪپڙو. اندر - ضمير - وويڪ.

- گَرِيبانُ جهلَنُ: گِچِيءَ ڪان جهلڻ - ڪَنڈ جهلڻ - ڪنڈ پڪڙڻ - ڪُلي ۾ هٿ وجهڻ - گهٽڻ.

- گِرِيبانَ ۾ مُنهُنُ پائِڻُ: پنهنجو پاڻ ڪي ڏسڻ - اندر ۾ مُنهن پائڻ - خود باز پُرسي ڪرڻ - پنهنجن ڪرتوتن تي نظر رکڻ. پُٺ ورائي ڏسڻ. لَڄي ٽيڻ - قِهو ٽيڻ - شرمسار ٽيڻ - نادم ٽيڻ.

- گِرِيبانَ ۾ مُنهُنُ و جهَنُ: پنهنجي اندر ۾ جهاتي پائڻ - خود باز پُرسي ڪرڻ - پنهنجا ڪرتوت ڏسڻ.

- گِرِيبانَ ۾ هَتُ هُنَنُ: گلو گهٽجڻ - گچيءَ ۾ هٿ پوڻ - سخت تقاضا ٽيڻ - وَٽ پڪڙ ٽيڻ - مصيبت ۾ ڦاسجڻ - ڏاڍو پريشان ٽيڻ.

● گِرِيبِي ع گِرِيبِيُون: ث. هوڙ جي مٽان (سٽپ) وجهڻ لاءِ ٻچايل روغن - شوروي جي مٽان وڏل چڪنائي - روغن.

● گِرِيٽُ ع گِرِيٽَ: ذ. گِهڙ - گِيهڙ - وگهاريل مکڻ - سٽپُ - رِجايل مکڻ.

● گُرِيزِ ع گُرِيزُون: ث. (ف. گُريز = دور) دوُر - ڊوُر - پَري. پاسو - موشو - ڪنارو - ٽارو.

- گُرِيزَ ڪَرَنُ: موشو ڪرڻ - پاسو ڪرڻ - ٽارو ڪرڻ - ڪنارو ڪرڻ.

● گِرِيوُ ع گِرِيوُ: ذ. (ف. گِريه = روڄ) روڄ - راڙهو - راڙو - رودن - ڀڪو - حشر - زاري - ماتم - آلاپ - ورلاپ.

- گِرِيوُ ڪَرَنُ: روڄ ڪرڻ - رڙڻ - ماتم ڪرڻ - پار ڪيڻ - رودن مچائڻ - حشر ڪرڻ - راڙهو ڪرڻ.

● گِرِيوانُ ع گِرِيوانَ: اسم. چولهي يا قميص وغيره جي گچي - ڪَنڈُ - گچي - ڪنڈو - گلو - گِرِيوانُ - گِرِيبانُ.

● گِرِيُوِيُ (ث): اسم خاص. (ٽٽر ۾ رهندڙ) مينگهواڻن جي هڪ ذات جو نالو.

● گڙِ: ث. ڪچڙي ويڙهڻ جي حالت.

● گڙُ ع گڙَ (ث): ذ. وڏي ڦُرڙي - گڙُ.

● گِڙِ ع گِڙِ: صفت. پريل - پُرُ - پرپور - رتو - تارُ ٽيل - مالامال - ڏلهيلُ - پرتو - معمورُ - گهٽو - مٽو - جهجو - بي انداز (مايا ۾). شاهوڪار -

دنيادار ـ گهڻي دولت وارو ـ دولت مند ـ هوندوارو ـ آسودو ـ سُکيو ـ دولت پرور ـ مايا وند ـ غني .

● گڙَ ع گڙُوُن: ث. گهڻي مار ـ گَڏ ـ پيچَ ـ دِينبَ ـ ڏاگورَ ـ سَتيڪو ـ ڦيهَ .

● گڙاباشيِ هُنَرُ (ت): خوش طبعي ڪرڻ ـ مجلس ڪرڻ ـ ڏڙو ٺڪاءُ ڪرڻ ـ چرچو گهپو ڪرڻ .

● گڙاٽُ ع گڙاٽَ: ذ. پيٽُ ۾ آندن جي وڃڻ سڃڻ جو آواز ـ گُرڙاٽ ـ گڙگڙ ـ گڙڪو ـ ڏڙڪو ـ ٻُڙڪاتُ . آٽُ جو مستيءَ وقت آواز ـ گوڙ .

● گڙاشُ (ت): ذ. صفت . ڏڪ ـ آنبارُ ـ ڏيرُ ـ سَٽُ ـ گُدامُ .

● گڙاڪُو: ذ. ڪُڙُ سان ڪُٽيل تماڪ ـ ڪڙاڪُو .

● گِڙانگ ع گِڙانگَ (ل): ذ. صفت . تمام وڏو ـ گڙَنگ . هيبت ناڪَ ـ حشمت وارو ـ دَهڪي وارو .

● گِڙانگَ جي سِيمُرَ (ڪ): اسم خاص . ڏاڙهياري جبل ۾ آونهي ڪاهيءَ جو نالو .

● گِڙٻِتو ع گِڙٻِتا: ذ. جُونِ ـ ڦوڪ ـ عصاره ـ ڪاڪڙ ڪوڪڙ ـ بچت سچت ـ اوبر سوبر ـ ٻاچُو ـ ڪِتيِ ـ آخر ـ ڏرو ـ گيرتُ ـ ٻيچڪُ . (صفت). مهيرو ـ لڙوُ ـ لڙَ لڙاٽو ـ لڙاٽيلُ .

● گڙٻڙ: (سن. گڙڌ = گُرڙاتُ) پيٽ ۾ آندن جي آٽل پٽل ـ وَت سَٽ ـ گُرڙاتُ . سامان ۾ آٽل پٽل ـ هيٺ سٽائي ـ چُرٻُر . مونجهارو ـ گهمسانُ ـ لڙُ ـ وائڙائيِ ـ ٻاٽيتالُ ـ ڪيڙو ـ رولو ـ گهمگوڙ ـ سانڊاڻ ـ مانڊاڻو ـ بي انتظامي ـ آبتري ـ ڪَنڊُ گوڙ ـ فسادُ ـ جهيڙو ـ جهڪڙو . ڪِتپٽ ـ ڪِلڪِل ـ گهپيِ ـ آٽبٽ ـ ڪِرڪِر ـ نا اتفاقيِ .

● گڙٻڙاٽُ: گوڙ گهوڙ ـ هُل ڪيڙو ـ جهيڙو جهڪڙو ـ مانڊاڻو ـ روُلوُ ـ ٻاٽيتالُ .

ـ گڙٻڙ ٽيِ پَوَنُ: ڪُ ڪڙي وڃڻ ـ رندڪ پيدا ٿيڻ ـ جهيڙو فساد ٿيڻ ـ رولو پڄي وڃڻ ـ نا اتفاقي ٿي وڃڻ ـ مانڊاڻ پڄي وڃڻ ـ رُخُنو پئجي وڃڻ .

ـ گڙٻَڙّ ٽِيَڙُ: فساد ٿيڻ ـ هُل ڪيڙو ٿيڻ ـ گوڙ گهوڙ ٿيڻ ـ گڙٻڙُ پڄي وڃڻ ـ جهيڙو مچي وڃڻ .

ـ گڙٻڙ ڪَرَنُ: معاملو ڪرڻ ـ ٺاهو ڪرڻ ـ ڪيڙو ڪرڻ ـ گوڙ ڪرڻ ـ رولو ڪرڻ ـ ٻاٽيتال مچائڻ ـ مونجهارو پيدا ڪرڻ ـ نا اتفاقي ڪرڻ ـ آبتري وجهڻ ـ ڪِتپٽ ڪرڻ ـ ڪِرڪِر ڪرڻ ـ مانڊاڻ مچائڻ ـ رگڙو ڪرڻ . آندن جو هيٺ مٿي ٿيڻ ـ گُرڙاٽ ڪرڻ ـ پيٽ ۾ وَتُ پوڻ .

ـ گِڙٻِڙُ ع گِڙٻِڙاوُنُ: ث. آهو ڳالهائڻ جو سمجهه ۾ نه اچي ـ گوڙ ٽيڻ جهڙو آواز ـ بڪواٽ ـ بڪواس .

● گڙٻڙُ ع گڙٻڙُ: ذ. صفت . جهڪو ڳالهاءُ ـ اڻ چٽي گفتگو ـ آٽ چتو ڳالهائڻ ـ منجهيل ڳالهائڻ ـ بڙ بڙ ـ پڙ پڙ ـ مڙ مڙ .

● گڙٻُتُ ع گڙٻُتَ: ذ. فراسين آٽڻ ۾ ڪم ايندڙ هڪ اوزار ـ (وڃ جو پورو ٽڪر جو اوڇي جي تندن جي وچ ۾ هوندو آهي).

● گڙٻٽڻ چُونڊِڙيِ (ت): آٽ جي ڪم جو هڪ اوزار (وڃ جو پورو ٽڪرو، جو گڙٻ ڪان نڊو ٿئي، منجهس اوجي جون مٽيون ۽ هيڻيون تندون ڏاڳي سان چونڊيل هونديون آهن، گهوڙي تي چڙهيل تِکڙي کي پاڻ ڏانهن چڪبو تہ هيڻيون تندون مٽي ۽ مٽيون تندون هيٺ ٽي ويندیون آهن).

● گڙٻُپُ ع گڙٻُپَ: صفت . (سن: گڙ = هڙٻُپُ) گهپي وڃڻ واري حالت ـ هڙپ ـ گهيٽ ڏنل ـ گڙڪايل ـ گهنل ـ ڪاڏل ـ پيتل ـ لڪايل ـ گم ڪيل . چورايل . پاڻيءَ ۾ ٻڏي ويل ـ ٽهي هنيل ـ پاڻي ۾ گم ٿيل .

● گڙٻُپُ ع گڙٻُپُ: جلدي ٻڏڻ جو آواز ـ پاڻيءَ ۾ ٽهي ڏيڻ جو آواز . جلد ـ جهٽپٽ .

● ڏڙِ ٻول ع گڙِ ٻولَ (ل): ذ. صفت . وڏو ٽنگ ـ گڙ بل ـ سوراخ ـ پرگهل ـ ڏرڙ ـ پرڙ .

Gul Hayat Institute

● گڙپُونگ ع گَڙپُونگ (ت): ذ. صفت. مضبوط - بهادر - پهلوان - بانڪو - جوڌو - سورمو - ويرَ - سورهيه - بلوان.

● گڙجَڻ (ل): مصدر. قُنڌَڻ - آڦامڻ - آپامڻ - آڦرڪڻ. (گڙيو - گڙندو - گڙيل).

● گڙدَ ع گَڙدون: ذ. لٽ - متي - دز - رڻ - گرد. بچڙائي - گندائي. پريشاني.

- گِڙدِ بَڏڻ لڳي وَڃڻ: ڏاڍو گوڙ مچڻ - ڏمڪر لڳي وڃڻ. عجيب چهڦتو نظر اچڻ - ماندائ مچي وڃڻ - هائيتال مچي وڃڻ.

● گِڙدِ (ل): ذ. ماڳهين - موراهين - بنهه - صفا - بلڪل - نيٺ.

● گڙدانُ ع گَڙدانَ: ذ. (ف: گردان = قيرو) وَرُ - گهمرُ. قيرو - چڪر - گردان. (خاص ڪري سنڌي گرامر موجب فعل ڪي زمانن ۾ قيرائڻ واري حالت ڪي "گردان" چوندا آهن). سنڌي درن يا درين ڪي قيرائڻ لاءِ لڳايل لوهه جا اِنجيسن وانگر ڪُنديا.

● گِڙدو ع گِڙدا: ظرف. (ف. گردو = چَڪَرُ) گهيرو - ور - وڪڙ - وراڪو - قيرو - چڪر - گردان. چؤطرف - چوڌاري - هرطرف - چؤگرد. هڪ وادڪو اوزار - جٽن ڪيڻ جي رنبي. (اسم خاص). تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گڙدو ع گڙدا: ذ. (ف. گرده = بُڪِي) پيٽ ۾ اندر هڪ عضوو - بڪي - ڪليه. حوصلو - ڪام - صبر. جيئن ته "هي وڏگڙدو اِنسان آهي".

● گڙدِي ع گَڙدِيون: ث. ماٽهن جي پيڙ - پينڊ - پيهه - مٽ - گوڙ - حشار - (انگ). رش.

● گڙدِي ع گَڙدَيون: پروٽيءَ جي مٿين ڪڙي جي مُنڊ ڪي ڪَڙَڻُ واري رسي. (ن - ب).

● گڙمَر (ث): اسم خاص. (ٽر ۾ رهندڙ) مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● گڙڪَڻ: مصدر. پاڻيءَ وغيره جو زور سان وهڻ - گڙڪات سان وهڻ - شُوڪت سان وهڻ - وڏي آواز سان وهڻ. (گڙڪيو - گڙڪندو - گڙڪيل).

● گڙڪَڻ: مصدر. گڙ گڙ ڪرڻ - ڏڙ ڏڙ ڪرڻ - گڙڪات ڪرڻ - گڙڪو ڪرڻ - گوڙ ڪرڻ - (چام يا حقي جو) بڙڪن - بڙڪو ڪرڻ. ميائو ميائو ڪرڻ. ڏاڍو روئڻ - رڙيون ڪرڻ. (گڙڪيو - گڙڪندو - گڙڪيل).

● گڙڪو ع گڙڪا: صفت. پيٽ ۾ آنڊن جو آواز. چام يا حقي جي ڦوڪ جو آواز. گوڙ - ڏڪو - بڙڪو - بُڙ بُڙ - گڙڪات - پرڙات - گڙڪو - گڙ گڙ - گوڙ - شور - ڏمچر - هُلُ. گڙڪات.

● گڙڪِي: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گڙ ڪَڪ ع گڙ ڪَڪ (ل. ث): ذ. ٽُنگ - سوراخ - ٻِرُ. ڇيد - ٻِرگهل - لوگهو - ڪُڙڪو.

- گڙڪو ع گڙڪا: ذ. لوڙهي يا واڻ مان ڏورن جي اڇ وڃ لاءِ ڇڏيل سوڙهي گهٽي - سوڙهو گهٽ - سوڙهي وات - ڪُٽو - لنڪهه.

● گڙگاتُ ع گڙگاتَ: ذ. پاڻيءَ جي مٿان ڪرڻ جو آواز - لهرين جي گاج - جبل وغيره جي ڦاٽڻ جو آواز - آسمان جي گجڪار - گِروڙ - گوڙ - گجگوڙ - گرجنا - گاجُ - گرج - ڪڙڪو - گڙگڙ ڏڏڪو - ڏَڏڪڙ - ڪڙڪات - گجڪار.

● گڙگڙ ع گڙگڙ، گڙگڙون: گڙگات. وات جي صفائيءَ لاءِ نڙيءَ ۾ هيٺ مٽي ڪيل پاڻيءَ جو آواز - غُرغُر - گُرڙو - گُروڙي - گُرڙي. بُڙبُڙ - بُڙڪو - بُڙڪات - گڙڪو - بُڙ بُڙ. اجايو گالهائڻ - بڪ - لٻاڙ - يَخي - بڪواس.

- گڙگڙ ع گڙگڙُ: پاڻي وات ۾ وجهي نڙيءَ مان آواز ڪيڻ - گڙڪو ڪرڻ - گُرڙي ڪرڻ - گروڙي ڪرڻ - غُرغُر ڪرڻ. اجايو گالهائڻ - يَخي هڻڻ - بَڪَ ڪرڻ.

● گِڙگِڙ ع گِڙگِڙ: ث. بي واجبي گالهائڻ - آجائي مغز ماري - يَخي - بڪواسُ - هُل بڪيڙو - تِڙ نِڙ. معاملو - فَڏو - فسادُ - رڳڙو - ڏَنڊو - بکيڙو.

- گِڙگِڙ لاهڻ: گوڙ لاهڻ - وڃڻ - معاملو ختم ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گِڑگِڑ ڪَرڻُ: اجائي بَڪَ ڪرڻ ـ اجايو متو مارڻ ـ بي واجبي گالهائڻ ـ بَڪڻ ـ يَخي هڻڻ.
● گڙُ گڙُ ۽ گڙُ گڙُ: ث. (سن. گهُر گهُر) حقو يا چلم چکڻ ڪري نڪتل آواز ـ پيٽ ۾ آنڊن جو آواز ـ گُرڙاٽ ـ گڙڪاتُ ـ ڊڙڪاتُ. اجائي بَڪ بَڪ. (ت).
ـ گڙُ گڙُ (ڪ): هوائي جهاز يا پي ڪنهن اهڙي مشين جو آواز ـ گهَرگهَر ـ ڊَرڊَر.
● گڙُ گڙُ (ڪ): اسم خاص. هڪ پٿر جو قسم (جي، رنگ جا اڇا ۽ ننڍڙا ٽين، اڪثر ڪوهه ڪوٽيندي لڌين).
● گڙُ گڙيو: (ڪ). اسم خاص. هڪ پٿر جو قسم.
● گڙُ گِلو: اسم خاص. جوئر جو هڪ قسم.
● گڙُ نَبِ ۽ گڙُ نَبَ (ت): ث. هيٺ متاهين ـ لاهي چاڙهي.
● گڙُ نَڊَ ۽ گڙُ نَڊَ: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم ـ ٻنڊڻ (آها رَسي، جنهن سان هُرلي ۾ لوٽيون ٻڌجن) ـ ڪوهه جي مالهه.
● گڙُ نَڱُ ۽ گڙُ نَڱَ: ذ. صفت. وڏو ـ زبردست ـ تمام وڏو ـ شاهوڙ ـ ڳرو ـ پاري ـ ڊگهو ـ متها ـ آتم ـ آوچو ـ اعليٰ ـ اعظم ـ عالي ـ شهه ـ ڪبير (مهاتما) ـ شاهي ـ چالاڪ ـ حرفتي. ڏڻو (چور). دنياادار ـ دولت وارو ـ تمام گهٽو شاهوڪار ـ لکاپتي ـ ڊنگ ـ گِڙينگ. وڏو سوالي ـ گهٽو نشو واپرائيندڙ ـ گهنڊ. (اسم خاص). پٽ شاهه ڪان اڌ ميل پري هڪ مڪان جو نالو (جتي شاهه صاحب جن هڪ ڪنديءَ هيٺ ويهندا هئا).
ـ گڙُ نَڱُ ٻنڊُ: اسم خاص. سکر وٽ درياءُ ڪي آڏل ڪان ڏنل بند ـ بچاءُ بند.
● گِڙُ نَڱَ: اسم خاص. تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گِڙُ نَڻُ: مصدر. نارُ يا هُرلي جو وَهَڻُ. (گِڙيو ـ گڙندو ـ گڙيل).
● گڙُ نَڻُ: مصدر. (سن. گُرڻ. پرا. گهُگهري = آواز ڪرڻ) گوڙ ڪرڻ ـ گجگوڙ ڪرڻ ـ گاج ڪرڻ ـ گرجنا ڪرڻ ـ گرج ڪرڻ ـ ڪڙڪو ڪرڻ ـ گجڪار ڪرڻ ـ ڏڏڪو ڪرڻ ـ ٻُرڻ ـ وَڄڻ ـ رڙهاٽ ڪرڻ. مست آٽ جو آواز ڪرڻ. هاٿيءَ جو چنگهار ڪرڻ. گنبَ ۾ ڪائي ڪوڙڻ. چمڙي ۾ گالهائڻ ـ پُٽ پُٽ ڪرڻ ـ مِڙ مِڙ ڪرڻ. (گڙيو ـ گڙندو ـ گڙيل). (اسم خاص). بِنا پرن جي هڪ سائي رنگ جو مڪڙ.
● گڙُوءُ ۽ گڙُوا (ت): آٽ جي گوڙ ـ گڙگڙ.
● گڙُوُلُ ۽ گڙُوُلَ (ل): ذ. صفت. فتنه انگيز ـ جهيڙو ڪندڙ ـ قڏائي ـ شرارتي ـ جهگڙالو.
● گڙُ هاتُ ۽ گڙُ هاتَ: ذ. آنڊن ۾ رِيح جي ڊوڙڻ جو آواز ـ گُرڙاٽ ـ گڙُ گڙُ ـ ٻَرڙاٽ.
● گِڙُ هُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گڙُ هُ ۽ گڙُ هَ (ل): ذ. ٽلهو متارو ـ ڏڻو مُٽو ـ دُ دَستو ـ مُٽڪو ـ ڏِينگُ ـ ڏِگ.
● گڙُوئُ ۽ گڙُوئا (ت): وڏي ڪَڏَ (گبڙي پاسي چاچري تعلقي ۾ ٿر جا ماڻهو تلائن ۾ وڏيون ڪڏون ڪوٽين).
● گڙُ يُ: اسم خاص. هڪ گهوڙي جو قسم (جو قد ۾ وڏو ۽ طاقت وارو ٿئي، سندس ڪَن چوٽا ۽ نڪ وارا سُنبَ وڏا ٿين). (ن ـ ب).
● گڙُ يِنگُ ۽ گڙُ يِنگَ: ذ. صفت. وڏي قد وارو آٽ. "گڙينگ آٽ جا گوڏا پلا" (ن ـ ب).
● گڙُ ۽ گڙَ: ذ. (ف. گڙ = ماپو). لوهه جي شيخ ـ لوهه جي لڪ ـ شيخ ـ سيخ. ٽن فوٽن ماپ وارو ماپو ـ وال ـ گڙِيُ. (ڪاٺ يا لوهه جو) تيرُ ـ ٻاڻُ ـ تُڪو ـ تُنڪو. سارنگيءَ جي ڪمانَ (وڇائڻ جي). توبَ يا بندوق صفا ڪرڻ جو سُوئو ـ سُنبو. واهه يا درياءُ جي پاڻي بند ڪرڻ يا ڪولڻ جو دَرُ. ٽنگڙُ يا جاري آڏڻ لاءِ ڪ ۾ اينڊڙ ڪاڻيءَ ٽُڪر. وادڪي ڪ جي هڪ اوزار جو نالو ـ رَڌي جو هڪ قسم (جو ڪنهن سِڌي ڪاڻيءَ تي ليڪن ڪيڻ جي ڪ اچي). ماهيچو. هڪ وڻ جو نالو ـ لئو ـ آسري لئو.

GulHayat Institute

زمين ۾ هارڻ لاءِ ڏمڪ - ڪوپو. ڪُوڙ - داڙ - پٽاڪ - لاف. (ن - ب).

● گنزافُ ع گنزافَ: ذ. آجائي پٽاڪ - داڙ - لافَ زنيُ - بڪ - يتُ - شتُ - گنزيُ. ٽرڙو - آپماڻي - ٻيهودو.

● گُنزَرُگاهَ ع گزَرُگاهُونُ: ث. صفت. (ف. گزرگاه = آمدرفت جي جاءِ). آمدرفت جي جاءِ - لتڪهه - گسُ - آچُ وڃُ جي جڳهه - واٽ - رستو - راهَ - سڙڪ - شارع عام.

● گنزَڪَ ع گنزَڪُونُ: ث. سٿولت - سٿڻجائيُ - آسانيُ - سولائي - سؤڪائي.

● گنزُلتوُ ع گنزُلتا: اسم خاص. هڪ قسم جو لتو - آسري لتو (هي ٽڪرائيتي زمين ۾ ٽئي ۽ سندس ڊيگهه ويهه پنجويهه فوٽ ٽيندي آهي). (ن - ب).

● گنزيُ ع گنزيُونُ: ث. ۲۲½ انچن جي ماپ وارو ماپو - نندو وال - آڏ وال - نندو گنزُ. گنزُ - ٻاڻُ - تير - تُڪو - تُنڪو. پٽاڪ - داڙ - لافَ - لٻاڙ - يخيُ. (اسم خاص). تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

- گنزيون هڻڻ: ڪُوڙ هڻڻ - پٽاڪ هڻڻ - لاف هڻڻ.

● گنزيتَ ع گنزيتُونُ: ث. (انگ. گزيٽ. (اخبار). اخبار. خبرن جو ڪاغذ. نيوز پيپرُ. روزنامو. ڪنهن ڪاتي يا گورنمينٽ جي آها اخبار جنهن ۾ حڪم احڪام، بدليون سدليون، موقوفيون ۽ مقرريون وغيره جون خبرون ڇپيل هجن.

● گنزيرُ ع گزيرُ (ت): ذ. صفت. نوڪرُ - خادمُ - ٻانهو - غلام - خدمت ڪندڙ - خاصخيلي - سيرائيُ - ٽهليو - چاڪرُ - چوڪرُ - خدمتگارُ - نفرُ - خدمتيُ - شيواداري.

● گسَ ع گسُونُ: ث. (سن. گهرشَ = گاڻ). ڪن ٿن شين جي گسڻ واري حالت - گاڻ - گاس - گهڪو - گسڪو - رَهتو. نقصان - ٽوٽو - هيرُجُ - هرُجُ

"ڏيون هڏم ڏور، ڏهوريو هرجو". (سر ڪارايل شاهه).

تاوان - چٽيُ. خدمت - چاڪريُ. "گٽ گسن جو".

● گسُ ع گسَ: ذ. رستو - سڙڪ - واٽ - رند - راهه - گهاڙو - شارع عام - دڳ - ٻيچرو. گڏرُ - لنگهُ - گهٽُ - گهيرُ. (اسم خاص). تعلقي هالا ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

- گسَ ڪانُ گسَڻُ: راهه ڪان پُلجڻ. سنئين واٽ چڏي ڏيڻ - گمراهه ٿيڻ - اوجهڙ ۾ پوڻ - پُلجي وڃڻ - گناهن ۾ گرفتار ٿيڻ - حق ڪان پاسو ڪرڻ - حق جي راهه ڪان ٽڙي وڃڻ.

- گسُ گهٽُ: راهه رستو - ٻيچرو.

- گسُ لائيُ: راهه تي آڻڻ - رستو ڏيکارڻ - راهبري ڪرڻ - دڳُ لائڻ - گس تي چاڙهڻ - گس تي آڻڻ - سنئينءَ راهه تي ڪرڻ. حق جي راهه ڏيکارڻ - سچي واٽ تي چاڙهڻ - هدايت ڪرڻ - راهنمائي ڪرڻ.

● گسِ ع گسِ (ت): ث. ٽُلهي آٽي جي گهاڻي رب - گاڙَ - رَبَ.

● گسُ ع گسَ: ث. ڏوڙ - دڙ - ڏڙ - دُسَ - چائي - واري - گرد - لٽَ - ٻُسيڙ - خاڪ - مٽي - دُمڙ - رئي - رائو. واريائسي زمين - نرم زمين - ايوگي زمين. ڪچي واري زمين.

- گساڙوُ ع گساڙا: ذ. صفت. ريت وارو - ڪچو (زمين جو ٽڪرُ). آيوگي ڪچي واري زمين.

- گسَروُنُ ع گسَروُنُ (ت): ث. واريائسو رستو - گهٽيءَ واري ۽ وارو رستو - داسڙ سڙڪ - ٻُس وارو ٻيچرو.

- گسُ مسُ ڪترَنُ: لٽي مٽي ڪرڻ - گسُ ڪرڻ - لڪائڻ - چٻر ڪرڻ - چٻٽ ڪرڻ - گسُ مسُ ڪرڻ - هيٺ مٽي ڪرڻ.

● گسُارُ ع گسارَ: ذ. صفت. تارينڙ - دورُ ڪندڙ - دفع ڪندڙ، سرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ، جيئن "غم گسارُ".

Gul Hayat Institute

● گُسائنُيِنُ ع گُسائنُيِنُ: ذ. صفت. (سن. گوسواس = سوامي، مالڪ) (گوسوامي آهي، جنهن پنهنجي اندرين کي جيتيو هجي) هڪ فقير جو سڀ - نفس تي غالب پوندڙ - سَنَتُ - ہائو - مهاتما - وَلِي - پروهت - اولياءُ. ديوي. ديوتا.

● گُسانُ ع گُسانُ: بي مزي کاڌو - گُسو - اپوگُو - لِسو - بنا ساءُ سَواد جي - بي لذتو - اٽيو.

● گُسائِيُ: مصدر. (پرا. گهسان. سن. گهش+ آئپ = گسائڻ) هڪ شيءِ ٻئي شيءِ تي رکي تحرڪ ڏيارڻ - رگڑڻ - مَٿڻ - گهڻُ - مَلڻُ - رَهڙڻ. (گُسائيو - گُسائيندو - گُسائيل).

● گُسائِيُ: مصدر. جاڻي واڻي پاسو ڪرڻ - نٽائڻ - حاضر نہ رهڻ - غير حاضر رهڻ - گُسگُساءُ ڪرڻ. نٽائي وڃڻ - گوٽائڻ ڪرڻ - گوهي ڪرڻ - آناڪاني ڪرڻ - تيڄي وڃڻ - ٽاڻمائڻ - ٽُلڪائڻ - لٹمائي وڃڻ - تڙڪائڻ - ٽڙڪائڻ - ريڙهڻ - وانجڻ - پسرو ٽيڻ. (گُسائيو - گُسائيندو - گُسائيل).

▬ گُسائُو ع گُسائُو: ذ. صفت. گوسڙو - نٽائو - ناٽائو - گوهيرُ - گوهي خور - لاهرائو - ڪرچور - گهيرُ - گوسڙاٽُ - ڪوسڙٽُ - گوٽائڻ ڪندڙ - آناڪاني ڪندڙ.

● گُسائِينُ ع گُسائِينُ: ذ. صفت. هڪ فقير جو قسم - سَنت - مهاتما - وَلِي - اولياءُ - وڏو سائين - گوسائين - پروهت. ديوي. ديوتا.

● گُستاخُ ع گُستاخَ: ذ. صفت. (ف. گستاخ = بي ادب) گهرو - گهائل مائل - هيريل ميريل - حُجت ڪندڙ - حُجتي. اپٿتو - بيڄاڻ - بيهودو - بي ادب - بي امتياز - بي حيا - غير مهذب - بي شرم - شوخ - ڍيٺ - زبان دراز - جهنگلي - اڻ گهڙيو. هٿيلو - ايسائي. شرير - فسادي. دلير - بي باڪ).

▬ گُستاخِيُ ع گُستاخِيُونُ: ث. صفت. هيري ميري وڃڻ واري حالت - گهائلي مائلي - واقفيت - ڍيٺ ويڙ - بي امتيازي - حجت - لڙهه وڇڙ. بي ادبي - بي شرمي - بي حيائي - ڪرفهمي - ڍيٺائي - هٿيلائپ - شوخي - چيڙ - زبان درازي - ترڪ ادب. تحقير - حقارت. شرارت - بدمعاشي. دَنگو فساد.

▬ گُستاخِيءَ جي گهِڙيءَ ڏِي مُنڌُنُ رَکَڻُ: حُجتي ٿيڻ - گهرائي رکڻ - گهائل مائل ٿيڻ. اڻ شائستا لفظ استعمال ڪرڻ - بي ادبي ڪرڻ - بي حيائي ڪرڻ - بي عزتي ڪرڻ - وڏ نڀائيءَ جو خيال نہ رکڻ.

▬ گُستاکُ ع گُستاکَ: ذ. صفت. گستاخ.

▬ گُستاکِيُ ع گُستاکِيونُ: ث. صفت. گستاخي.

● گُستِيو ع گُستِيا (ت): ذ. صفت. واقف - چاڙو - سجاڻو. سَيّاح - گهمندڙ - سيلاني. داناءُ - ڏاهو - سياڻو. ٻُردبار.

● گُسٹُو ع گُسٹا (ڪ): ذ. نِڙيءَ کي گهُٽڻ واري حالت - گهُٽو - گهوگهو.

▬ گُسٹا کَيَڻُ (ڪ): گهوگها ڏيڻ - گهُٽا ڏيڻ - گهُٽڻ.

● گِسٹَڻُ: مصدر. گسڻ - لڳڻ - رگڑجڻ - گهيڙجڻ - رَهتجڻ. (گسٹيو - گسٹيندو - گسٹيل).

● گُسرُ ع گُسرَ: ث. ڏُوڙ - دَزَ - ڏُڙڙ - ٻُسڙ - چائي - واري - گِرد - ٻُسڙ - رئي - لتَ - خاڪ - مٽي. وارياسي زمين.

● گِسِرِ ع گِسِرِيُونُ: ث. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (هيءَ مڇي بنا چلرن جي رنگ جي ميرانجهڙي ۽ قد ۾ ايڏائي فوٽ ڊگهي، پاڻيءَ کان سواءِ ٻاڦ ۾ به ڪلاڪ زنده رهي سگهي ٿي).

● گُسِرَ ع گُسِروُنُ: ث. بدلو - عيوضو - پاڙُو جهاڙُو - وير. گُسِرَ کَيَڻُ: بدلو ونڻ - عيوضو ونڻ - وير ونڻ - پاڙو جهاڙو لهڻ - ڪٽر ڪيڻ - دشمني پاڙڻ - ڪاوڙ چنڊڻ - دل ٽاڙڻ - رَهيو ڪهيو حساب چُڪتو ڪرڻ - پتلاند ونڻ.

▬ گُسِرُ ع گُسِرَ: ذ. صفت. ويرُ ونندڙ - بدلو ونندڙ - پاڙو جهاڙو ونندڙ - ڪاوڙيلُ. خارباز - خاري.

● گسڙجڻ: مصدر. ڀوندڙو ٿي هلڻ - ريڙهيون پائڻ - بانڊا ڏيڻ - سڙڻ - رڙهڻ - گسڙڻ - گيسيئون ڏيئي هلڻ. ڏڪجهڻ - چيڀڻ پوڻ - خفي ٿيڻ - ڪاڇڻ - بيزار ٿيڻ - هڙڪڻ. پوسڻ - ڪٽڻ - ڪيڇڻ - جلڻ - سڙڻ (حسد ۾). ڇڇڻ - ٽٽڻ - جهونو ٿيڻ - پراڻو ٿيڻ - بوسيدو ٿيڻ. ٻُلجڻ. (ڪ). (گسڙجيو - گسڙجيندو - گسڙجيڻ).

- گسيڙ ۽ گسيڙي گسيڙون: گهيسر - سيڙپ - ڊير - سيل و ل - ڊيڙ - چڙک - آويڙ - چلهه - وسڪائي - آويرائي - سستي - ڊرائي - ڳڙ - غفلت - آلس - ڪاهلي - ٽوٽ - ٽوٽهڙو - لاپرواهي - بيپرواهي - بي خيالي. (اسم خاص). سڇيءَ جو هڪ قسم.

● گسڙ ۽ گسڙون: ث. ڏوڙ - ڏڙڙ - دسيڙ - دسيڙ - بسڙ - رئي - دڙ - سِتي. واريائي يا گهٽي ڏوڙ واري زمين - ڪچهي جي زمين - ڏاسوڙ زمين.

- گسيڙ ۾ پير هڻڻ: ڏڪڙ ۾ پير وجهڻ - پير نه کوڙڻ - چيل گاڙهه کان ڦري وڃڻ - آلي وڃڻ - نڪائي وڃڻ - ليڙڙائڻ - آسري ۾ رکائڻ - آسري ۾ رکائي وڃڻ - تيرڪ تال ڪري وڃڻ.

● گسڪڻ: مصدر. (سن. گهرش = گهڻ). تڙڪڻ - گسڪڻ - ڙڪڻ - ٽڳڻ - ٽيڙڻ - گهڪو ڪائڻ - رهڙجڻ - ٽيڙڙڻ - ڦسڪڻ - ڪسڪي وڃڻ - ٽڳي وڃڻ - سڙڪڻ - رڙهڻ. (گسڪيو - گسڪندو - گسڪيل).

- گسڪيڙو ۽ گسڪيڙا: ذ. صفت. تڙڪڙو - ٽيڙڪيڙو - ڪسڪڙو - سيڙڪڙو - سڙڪڙو - رڙهڙو - ڦسڪڙو.

● گسڪو ۽ گسڪا: ذ. تيرڪو - ڪسڪو - ٽڙڪو - ريڙهو - رهڙو. آٽڪل - چالاڪي. مار - ڪٽ. ڪاوڙ. (ت).

● گس ۽ گساءُ ۽ گس گساءِ: ذ: ڪوٽيناڻ - نٽاءُ - گوهي - تار - ٽال متول - ٽاٽمارو - ترڪ تال - آنا ڪاني - نٽ نٽاءُ.

- گس گساءُ ڪرڻ: نٽائڻ - گوٽناڻ ڪرڻ - گوهيون ڪرڻ - ناڻ نوٽ ڪرڻ - ٽال متول ڪرڻ - ٽاٽمائڻ - گسائڻ.

● گسلي ۽ گسليون (ل): ث. هٿ جي آڱونيءَ تي ڏسڻي آڳر مٽان رکي، هنيل هڙ.

● گس مڙ ڪيڏڻ (ت): ڪوڏين سان هڪ راند جو نمونو ڪيڏڻ.

● گسڻ: (سن. گهرش = لڳڻ). ٻن شين جو پاڻ ۾ لڳڻ - گسڪو ڪائڻ - گهٽو ڪائڻ - گاڙ ٽيڻ - گسجڻ - گسرڻ - ڪاڇڻ - رگڙجڻ - مهٽجڻ - رهٽجڻ - گهيجڻ - مٽجڻ. سوس ڪائڻ - سوکهڙو ڪائڻ - لاڙ ڪرڻ - ڪر ٽيڻ. هڪ شئي ٻيءَ ڪنهن شيءِ سان لڳي لسو ٽيڻ يا سنهون ٽيڻ. (گسيو - گسڻڙو - گسيل).

- گسڻ پيڻ: ٻين جي لهه وچڙ ۾ اچي، ڪاڻ ڪسي ڪيڏي، تجربو پرائڻ.

- گسڻي ۽ گسڻيون: ث. گهڪو سگهاڙ - چٽر. مٽلي - مٽهڻي - لسي - تيرڪيڻي.

● گسڻ: مصدر. گسي وڃڻ - ٽيڙڪي وڃڻ - خطا ٿي وڃڻ - ناڪامياب وڃڻ - فتحياب نه ٿيڻ - نه لڳڻ - ٽيڙي وڃڻ - آجايو وڃڻ - خالي وڃڻ - بيڪار ٿيڻ - نڪمو وڃڻ (ڪنهن ڏڪ وغيره جو). نه ليڻ (ڪا شيءِ). افراد ٿيڻ. وجهه هٽان وڃڻ - ريل گاڏيءَ کي نه پهچڻ - نه سهڙڻ - نه رسڻ. بيت يا ڪنهن ڳجهارت کي نه سلڻ - معنيٰ نه ڪيڏ. آٻتو سمجهڻ - ٻُلڻ. چُڪڻ - بطال ٿيڻ. غلط فهمي ڪرڻ - هڪ جو ٻيو سمجهڻ. تيگي وڃڻ - لٽائي وڃڻ - دلبو ڏيئي وڃڻ.

● گسو ۽ گسا: ذ. صفت. ناوڻندڙ - بي سوادي - بي لذتو - لوڻ - چڙيل جانورن جو رکڻ سبب سواد ۽ خوشبوءِ گهٽائي وڃڻ - لسو - ڦڪو - آڇو - آيوگو - بي مزي - اگرو - بي لطف - آلوٽو - اپوگ - رڪو (طعام). تانگهو - ويڪرو - تاسرو. (ن - ب).

● گسي ۽ گسيون: ث. آٽي، ڪري وغيره جي پٽڙي تيڪ - نرم ليڏوٽو يا چيٽو (هي ڪٽين

کي کپڑي رنگڻ وقت کم ايندڙ آهي، رنگ بعد کپڑي جي صفائي لاء پاڻيءَ ۾ ملائي ڏيندا آهن) - لِڏ - چيٽو.

● گُسِيُ ع گُسِيُون: اسم خاص. مٿگر مڇيءَ جو هڪ قسم (منهن سندس ڏکوئيندڙ وچ وارو حصو وڪرو، پُڇ سنهون، ٻئي ڪاري ۽ پيٽ اڇو، سندس ڏيکڙ تن کان ست فوٽ). (ن - ب).

- گُسِيُ پَوَنُ: نشانو غلط وڃڻ - غلطي.

● گِشَ ع گِشُونُ: ث. پارکر ۾ "رب" جي لاء استعمال ڪيل لفظ. وڏائي.

● گُشادُ ع گُشادَ (ک): ذ. عقل - سمجهه - جاڻ - خيال - دانائي - ڏنگ.

- گُشادو ع گشادا (ل): ذ. صفت. عقل وارو - داناءُ - سمجهه وارو - جاڻو - چالاڪ - هوشيار - ماهر - قابل.

● گَشْتُ ع گَشْتَ: ذ. (ف: گَشْتُ = گهوم). گهمڻ واري حالت - شَڪِلُ - تفريح - هواخوري - گهور - گهمتاري - سير - چهل قدمي. دؤرو - ڦيرو - وَرُ - چڪر - سفر - مسافري - ڪهه - آڇا ڪو - آڇا ڳ - ديڪ پال - مدد سماءُ - خبر چار - پڙتال - حال احوال.

● گَشِڪو ع گَشِڪا (ت): ذ. گشو - ڏڻو - دلبو - ڪوڙو آسرو - دلاسو.

- گَشِڪائِيُ ع گَشِڪائي (ت): ذ. صفت. گشا ڏيندڙ - گشائي - ڏڻائي - دلاسيباز - ٻتاڪي - رماڪي - ڀاڙي - ڪوڙا دلاسا ڏيندڙ.

● گِشْڪو ع گِشْڪا: ذ. گاٽ - گاس - چِٽر - ڪهڪو - رهتو - گهندي - گسڪو - رهڙو - رهندو.

● گَشْڪورِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو قسم - (لاشاري بلوچن جو هڪ قبيلو). (ت).

● گشوُ ع گَشا: ذ. (من: گهرش) ڏِڪو - ٽيلهو - پيلڪ - جهوبو - تُلَ - ٽونو - چوڪ. گهڪو - رهڙو - گسڪو - رهتو - رهندو - گاس. اتصال - سنگم - اسپرش - سنجوڳ - ميلاپ - جماع - همبستري - ڏڻو - گشو - لباڙ - ڀاڙ - ڪوڙو آسرو - دلاسو - بَتَرُ - ڏَڪو. مسخري - چرچو - پوڳ - مذاق - ڏِڪو - ٽيلهو - ٽاهو. چوٽ - ضرب. ڪلهي گس - چڪتاڻ.

- گشائِيُ ع گَشائِيُ: ذ. صفت. ٻتاڪي - ڀاڙي - ڏڻائي - ڪوڙ هٽندڙ - ڪوڙا دلاسا ڏيندڙ - گشئي.

- گَشوُ مِلاَئِيُ: من گهڙت گاله ٻڌائڻ - پيلائڻ - ڪوڙ ٻڌائڻ - ڏڻو هٽڻ - ڏڻو ڏيڻ - ڪوڙ گاله ڀائڻ - ڪوڙ هٽڻ.

- گشو هَٽَئُ: ٻتاڪ هٽڻ - ڏڻو ڏيڻ - دلاسي ۾ رکڻ - ڪوڙ گاله ڀائڻ - من گهڙت گاله ٻڌائڻ - پيلائڻ - ٻُڌبُدو ٻڌائڻ - آسري ۾ رکڻ.

- گَشَئِيُ ع گَشَئِيُ: ذ. صفت. ڪوڙ هٽندڙ - ٻتاڪي - ڀاڙي - ٺڳائي - ڪوڙو - لباڙي - گشيباز - ٻکواتي.

● گِيفَ ع گِيفُونُ: ث. (ف: ڪتف = قِيڻُ) گهٽي گاله ڀائڻ جي ڪري وات مان ايندڙ - گگ - گجي - قيڻ - ڪف - گڦ. اجائي ٻڪ ڪرڻ واري حالت - جهجهي - يخي - ٻک.

- گِيف وَهَٽُ: گهٽي گاله ڀائڻ ڪري وات مان گگ وهڻ - گجي وهڻ - گڦ وهڻ. جهجهي هٽڻ - ڏاڍي ڪاوڙ ۾ آڇڻ - لباڙ هٽڻ.

● گُفا ع گُفائُونُ: ث. (سن: گُهَا = غُفا) اونداهي ڪڍ - غفا - غار - هود - چُر.

● گُفْتُ: ذ. (ف: گُفْتُ = هُڻ چڀو) هولي - گاله - گفتار - گاله هولهه. حرف - لفظ - جملو - گفتگو - نڪتو - نقطه.

- گُفْتارَ ع گُفتارُونُ: ث. گاله - گاله هولهه - بيانُ - واردات - گفتو - گاله ڀائڻ - گفتگو - وارتا - تات - پڇڙ - سُرسلو - وائي - چَوَوَتُ - چَوَپچوءِ - سُڌِيُ - ڏند چرچو.

- گُفْتَگُوُ ع گُفْتَگُوُ: گاله هولهه - هول چال - قِيلُ قال - قِيلُ مقال - صلاح مصلحت. بيان - تقرير - ذڪرُ.

- گُفْتَگُوئي ع گُفْتَگوئيون: ث. گاله هولهه - گفتگو.

Gul Hayat Institute

▬ گفتو ع گفتا: ذ. حرف - لفظ - جملو - ٹڪتو - بول - گفتار - گالهه - بيان - يخي - بڪ. وَچن - انجام - قول - اقرار - وعدو - عهد - بول.
▬ گفت و شنيد ع گفت و شنيد: ث. گالهه و پولهه - گفتگو - ردبدل - چيو ٻڌو - قيل مقال - بحث مباحثو.
▬ گفتهي م: گالهين م - گالهه گالهه م - اٽڪل سان - رمز سان.
● گفٹو: ذ. هڪ رنگ جو نالو (موچڪو رنگ). (ن - ب).
● گف ع گفَ: ث. (ف. كف = قيڻ). كفَ جو بگڙيل لفظ - گهٽي گالهائڻ جي ڪري وات مان ايندڙ گگ يا گجي - قيڻ - كفَ - گف - جهڳ - جهگي - يخي - بڪ - لاٽ - بڪوات - لٻاڙ - داڙ - بڪواز.
▬ گفَ هٽڻ: وات هٽڻ - گهٽو ع اجايو گالهائڻ - بڪواتَ ڪرڻ - بڪ ڪرڻ - لٻاڙ هٽڻ.
▬ گفي ع گفيون: ث. وات مان ايندڙ قيڻ يا گجي - جهگي - گف - ڪف. آجائي بڪ - لٻاڙ - يخي.
● گڦا ع گڦائون: ث. (سن. گُها = غُفا). هندو فقيرن جي پاڻ کي جيڙي پوري چڙڻ جي چُرَ - غفا - غارَ - گجهتَ - ڪوپ.
● گڪ ع گڪَ: ذ. پُٽيءَ جو ڏنگ - ڪُبَ - گهُبُ - ڪُرهو - ٿوهو - ڪوهت - گَٽن. پيرَ جو هڪ قسم - پڪل وڏو پير - گوڪ.
▬ گڪان ع گڪان (ث): ث. پڪل پير. ٽر م پير جي پنن کي سڏين.
▬ گڪو ع گڪا: ذ. صفت. پُٽيءَ جي ڏنگ وارو - ڏنگو - ٿوهي وارو - ڪوهو. چپو - ڪُبو. ڪُبڙو "تون گڪو ٿي چو ٿو هلين." نار جي هڪ عضوي جو نالو. ڪوڏيءَ جو قسم. "درياهه جي ڪَٽَ تي ڪيترائي گڪا پيل ڏاسون."
● گڪو: اسم خاص. تعلقي واره م هڪ ديهه جو نالو.

● گگ ع گگَ (ڪ): ذ. (سن. گگن = آسمان). ڪَڪَرُ - بادل - آبَرُ. (ن - ب).
"مُنڊَ ٿي منڊل وَجيا، گگنَ گجي ڪئي گوڙ" (شاهه).
● گگَ ع گگون: ث. وات مان ايندڙ پاڻي - قيڻ - گف - گفَ - پڪ - ٽڪ - گاڙ - لارَ - قيڻي - لُعاب. بَلْغَم - ڪانگهارو. ڪٽي جو واتَ رستي نڪتل پگهر.
▬ گگَ آٽڪائڻ (ت): اٽڪل ڪري پهنجو حق ڇڏائڻ - قبضو رکڻ.
▬ گگَ ٿيءُ پَتوڻ: چَنبڙي پوڻ - چُهٽي پوڻ. نه ڇڏڻ.
▬ گگَ ٿيڻ: پنيان لڳي پوڻ - جيڇا ٿي پَتوڻ. (ن - ب).
▬ گگر ع گگرَ: ذ. صفت. گگون گاڙيندڙ - ٽڪون وهائيندڙ. چرپٽ. گندلو.
▬ گگَ وهائڻ (ت): هوش کان نڪرڻ - خطا ٿي وڃڻ. گندلو ٿيڻ.
● گگدام ع گگدامَ: ذ. صفت. گونگو - بي زبان - ويچارو. اپوجهه.
● گگسَ ع گگسَ يون (ل): ث. (سن. گگيرَ = دلي). سوڙهي ڊگهي ڳچيءَ وارو دلو - پاڻيءَ جو ٽانو - دلي - گهاگهر - گاگر - چونڙي - چونڙي - چونرو - گهگهر.
● گگرپٽ (ت): ارمان ڪرڻ - غم ڪرڻ - رلج ڪرڻ - روئڻ پٽڻ. ارمان - غم - رنج - ڏک. (ن - ب).
● گگرو ع گگرا (ڪ): ذ. ننڍو دلو - گهڙو - گهاگهرو.
▬ گگري ع گگريون: ث. سوڙهي ڳچيءَ سان پاڻيءَ جو ننڍو ٽانو - گاگهر - گاگر - گهاگهر - دلي - چونڙي. موربو.
● گگر ع گگرَ: ذ. اسم. (سن: گگل = گگرُ). هڪ وڻ جي ڪوٺر جو قسم - (ٽن قسمن جو ٿئي، (۱) گاڙهو (۲) گاڙهو زرداڻ مائل (۳) گاڙهو ڪاراڻ مائل - پهريون دوائن جي

Gul Hayat Institute

ڪر اچي ۽ ٻيا رنگ شيشي ڪنڊن جي ڪر آڇن)- گندرف - ٽنيڻ. واس ڏوپ جي ڪر ايندڙ هڪ پسارڪو وڪر.

(ڪ). ڇت - اڇاڻ - چرٻٽ - ڇوڪ - اناڙي - چسو.

▬ گگترنيءُ (ڻ): ث. وڻ جو هڪ قسم، جنهن جي ٽڙ وغيره مان رَسُ نڪري ۽ دوائن جي ڪر اچي - گگرُ جي وڻ جو نالو - گگرٽي - سنڌي ۾ ٻاهڪو آهي ته "گگر گگتر پنڌ اڏيا" (سر مارئي - گر). (ن - ب).

● گگران (ڪ): اسم خاص. ڪوهستان ۾ هڪ ٽئين جو نالو.

● گگراولُ: اسم خاص. هڪ ٻوٽو جو نالو.

● گگرڙا: اسم خاص. تعلقي گنبٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.

● گگرڙوءُ: اسم خاص. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه جو ۽ ڪوٽ جو نالو.

● گگڙوءُ: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم (سنهڙن چلرن سان، قد ٻن الڇن کان چار انچن تائين ٿئي). (ن - ب).

● گگيلانُ: اسم خاص. ٻوٽيءَ جي هڪ قسم جو نالو.

● گگلٽُ (ڻ): هڪ وڻ جو نالو (جنهن مان گگر پيدا ٿئي) گگري - گگرني - گگرٽي.

● گگمڪ ۽ گگمڪگ (ڻ): بيهوش - غش - فنا - مورڇا. خاموش - چپ - ماٺ - سانت.

▬ گگمڪگ ٿيڻُ (ڻ): بيهوش ٿيڻ - غشي ٿيڻ - فنا ٿيڻ - مورڇا ٿيڻ. خاموش رهڻ - چپ ٿيڻ - ماٺ ۾ ويهڻ.

● گگنُ ۽ گگنَ: ذ. (سن: گگنَ = آسمانُ) آپ - آسمان - آڪاس - امبر - فلڪ - چرخ. ڌرتي ۽ آسمان جي وچ وارو خال - ماحول - وايو منڊل - خلا - هولار. موج - مزو - لهر - راحت - عيش - وارن جو ڇوٽو - چوٽي - ميڙ. (ن - ب). پرين. دوست - سنگتي - ساٿي - يار.

▬ گگنَ گٽون: چيتن سُٽا. الوت. ڪر ٽيل.

● گگڙو ۽ گگا: ذ. هروچ عورتن جي پائڻ جو ڏڳو چولو - گهگهو. لاوڻي.

▬ گگڙيلو ۽ گگهيلا (ت): ذ. صفت. گگهي وارو - گگهو ڀائيندڙ.

● گگو ۽ گگا: ذ. نڙي ۾ وڻ واري حالت - جهڪو آواز. گگهو - گهگهو.

● گگولي ۽ گگولِيُون (ت): ث. گرڙي - گروڙي.

● گگوڙُ ۽ گگڙا (ڻ): ذ. اسم خاص. هڪ پکيءَ جو نالو - چهرو - گگهه پکي.

● گگهه ۽ گگهِ (ل-ڻ): اڳين پاسي ڳچيءَ وٽان وڏيل چمڙو - جاڙهي هيٺان سوج وانگي آپريل چمڙو.

● گگهَه ۽ گگهَهَ، گگهُونُ: ث. سخت اونداهي - اونداهه - انڌارو - ڪاري ٻات - ڦنڀ آوندهه - ٻاڏ اونڌهه. گهاٽي - گهٽي - زياده - بلڪل جهجهي - لهايت - جام.

▬ گگهَه آونڌهِ ۽ گگهَه آونڌهِ: صفت. گهاٽي اوندهه - گهٽي اوندهه - ٻاڏ آونڌهه - سخت انڌارو - ڪاري ٻات.

● گگهَهُ: اسم خاص. هڪ پکيءَ جو نالو - وڏي چپ - چهرو (جنهن جي نڙي گهگهي هڻڻ ڪري سندس "گگهَهُ" نالو پيو آهي).

● گگهِرِ ۽ گگهِروُنُ: ث. ٻئسن جمع ڪرڻ جي ڪيڙي - پنڌارو - پنڌالو. ٻوگهو.

● گگهِراتِ ۽ گگهِراتِيُونُ (ڻ): ث. منٽ - آزي نيزاريُ - عرض - وينتي - ليلڙاٽ.

▬ گگهِراتِيُونَ ڪرَنُ: منٽون ڪرڻ - آزيون نيزاريون ڪرڻ - ليلڙاٽيون ڪرڻ - عرض ڪرڻ.

● گگهڪتوءُ ۽ گگهڪا (ڪ): آٽ جي آواز جو قسم.

● گگهِلٽُ (ل): مصدر. نخرا ڪرڻ - ناز ڪرڻ - لاڏ ڪرڻ - انگل ڪرڻ - ماٺا ڪرڻ. اجايو گالهائڻ - بڦلڻ - بڪ بڪ ڪرڻ - وڦلڻ - يخي هڻڻ - لٻاڙ هڻڻ - ڪوات ڪرڻ. اندر جي گالهه ظاهر ڪرڻ - اندر جي ٻاهر ڪيڏ - دل مان ڪاوڙ جا جذبا نڪرڻ - جوش ظاهر ڪرڻ.

Gulshayat Institute

● گنگهو ع گنگها: ذ. وڏو چولو - وڏو پهران - گنگو (بلوچ قوم جون عورتون ڏکين).
- گنگهيرو ع گنگهيرا: ذ. صفت. گنگهي وارو - گنگهو پائيندڙ.
● گهگهو ع گهگها: ذ. صفت. نيڑيءَ ويڙل آواز - گهنڊيل آواز - ويڙل آواز - جهڪو آواز - گهگو - گهگهو - ٽلهو آواز.
- گهگهي ع گهگهي: ث. ڳورو ڳالهائڻ - نيڑيءَ ويڙل ڳالهائڻ - بي ڏولو ڳالهائڻ - بي ڏولو آواز - خوف يا ڏڪ سبب ويڙل ڳالهائڻ.
- گهگهي پوڻ: نيڑي پوڻ - نيڑي گهنڊجڻ.
● گهگهو ع گنگهو: ذ. ڳيري جي پوليي - گهوگهو.
● گنگهي ع گنگهيون: ث. سوڙهي ڏکي ڳچيءَ سان پاڻي پري رکڻ لاءِ ٺڪر جو ٺانءُ - صراحي - گهنگهي. برسات جي بچاءُ لاءِ اوني ڪپڙو. (ث).
● گل ع گل: ث. چڱائي مال جو ولر - ڏن - وڳر - وگ - ميڙ - مجموع - گلو.
- گلارو ع گلارا (ت): ذ. صفت. گهڻي مال وارو - مالدار - پاڳيو - وڳر وارو.
- گلبان ع گلبان: ذ. صفت. مال جي ولر جي چاريندڙ - مال جي سنياليندڙ - ساربان - جت - ڏنار - ڏاراڙ.
● گل ع گلون: ث. ڪاري ڪپ - چڪ - چڪڻ - راڦو.
● گل ع گل: ذ. اڻي ڏڪر يا بلورن راند ڪرڻ لاءِ ڪوئيل ننڍي ڪڏ - سڇ - گيڙ.
● گل: اسم خاص. هڪ پوڻيءَ جو قسم (اڪثر ٿر ملڪ ۾ ٿئي). هڪ ذات جو نالو.
● گل ع گل: ذ. (ف. گل = قول) ڪنهن ٻوٽي جي قل يا قول جو نالو - قل - قول - پشپ (قسم: گلاب، موتيو، سوسن، سمن، زعفران، ڪيسر، دائودي، سنبل - آتشي، نرگس، گونٽو، بنفشو، ياسمين، جاءِ گل، رتن جوت، خيرو، ٽانگر، ڪيتڪي، چنبيلي، مگرو، ڪٽهار، نيلوفر، ڪنول، جافري وغيره). قندن - چوٽي. داغ -
ڪلنڪ - ٽيڪو - ڏنب. حقي جي ٽوپيءَ ۾ سڙي ويل تماڪ جو ڳوٽو. پٽ جو هڪ قسم (ناڙيءَ گل، جاءِ گل). (ڪ). معشوق. (اسم خاص). هڪ شاعر آخوند گل محمد سانوٽيءَ جو تخلص "گل". ديوان گل. هڪ ماٺهوءَ جو نالو.
- گل آتشي ع گل آتشي: ذ. صفت. گل جو نالو - گلاب جي گل جو هڪ قسم - سدا گلاب.
- گل ابيض ع گل ابيض: ذ. صفت. هڪ گل جو نالو - زنگي گل.
- گل ارغوان ع گل ارغوان: ذ. هڪ گل جو نالو - گنونتي جو گل.
- گل اشرفي ع گل اشرفي: ذ. هڪ گل جو نالو - گنونٽو - گل ارغوان.
- گل انار ع گل انار: هڪ گل جو نالو - ڏاڙهونءَ جو گل.
- گل اندام ع گل اندام: ذ. گل سان مشابهت رکندڙ بدن وارو - گلن جهڙن نرم لڳن وارو - اڇي ڳاڙهي جسم وارو - نازڪ بدن. سهڻو - حسين.
- گل بدن ع گل بدن: ذ. گل جهڙو بدن - گل اندام - نازڪ بدن. سهڻو - حسين - خوبصورت. هڪ قسم جو ريشمي ڪپڙو (جدا جدا نمونن جو، سهڻن ليکن ۽ پٽن وارو ڪپڙو، جو ڪنهن زماني ۾ وچ ايشيا کان ڪابل جي رستي هندستان ۾ ايندو هو. پنجاب، دهلي ۽ آن جي آسپاس اچان تائين اهو نالو مشهور آهي، اهڙي قسم جي ولائتي ڪپڙي کي به "گلبدن" ڪوئيندا آهن "پيشه وران").
- گل پتر ڳ: گلاب جي گل جي پنکڙي.
- گل بڪاولي: ذ. نهايت عمدي اڇي رنگ جو خوشبوءِ دار گل. هڪ هٿراڏو افسانو - هڪ خيالي ڳالهه. هڪ مصنوعي بڪاولي پٽيءَ جو گل ۽ قصو.
- گل بنفشو: ذ. گل جو هڪ قسم - بنفشي جا سڪل گل - دوائن ۾ ڪم ايندڙ هڪ پسارکو وکر.

Gul Hayat Institute

ـ گلبوء: ث. گل جي بوء ـ گل جي سڑهاڻ ـ سڳنڌ ـ خوشبوء ـ واس ـ هيڪاءَ ـ هڪاءَ ـ هيڪار. لالن ـ ساجن ـ پرين ـ محبوب ـ دولن ـ دلبر. مينڙي ـ پياري ـ دل واري ـ ساهيڙي
"گولي ٿيان گل بوء جي مون نيو پاڻسين" (شاھ).

ـ گلبهار: ذ. گل جو هڪ قسم.

ـ گل ٽڪن: صفت. گلن جهڙا چٽ ٽڪن ـ گلڪاري ڪيڻ ـ چتسالي ڪرڻ ـ نقش نگاري ڪرڻ ـ اڪر جو ڪم ڪرڻ.

ـ گل پشپ ۽ گل پشپ: ذ. گل جو هڪ قسم.

ـ گلپوش ۽ گلپوش: ذ. صفت. گلن جو ڍڪ ـ پشپ متڪ.

ـ گل جافر ۽ گل جافر: ذ. گل جو هڪ قسم.

ـ گل جاولي: ذ. گل جو هڪ قسم. جاء جو گل. (ن ـ ب).

ـ گل جاء: ذ. جاء تي ٿڪڻ واري وَل جي گل جو هڪ قسم ـ گل ياسمين.

ـ گل جليل ۽ گل جليل: ذ. رنگڻ ۽ دوائن جي ڪم ايندڙ گل جو هڪ قسم (گل آڇا گلاب جي گل وانگر ۽ خوشبوء ڪتوري جهڙي).

ـ گل جهڙو ٿي ڇوٽ: صاف ٿي ڇوٽ ـ سهڻو لڳڻ ـ چمڪ ـ زيبائتو ٿيڻ. نازڪ بدن ٿيڻ ـ گل اندام ٿيڻ.

ـ گل چنبيلي: ذ. گل جو هڪ قسم (هي گل آڇا خوشبوء دار آهن، سندن سنگهڻ اڏ مٿي جي سور کي فائدو ڪري ٿو ۽ سندس تيل دوائن ۾ ڪم آچي).

ـ گل چندن: ذ. گل جو هڪ قسم (ت): شاديءَ جي وقت گهوٽ ۽ ڪنوار کان گلن چونڊائڻ جي هڪ رسم ادا ڪرائڻ ـ گل ميڙڻ ـ گل ميڙ (شاديءَ ۾ گهوٽ ۽ ڪنوار جي مٽن تي ڪپهه جا ذرا ذرا رکي ڇوء گهوٽ ۽ ڪنوار هڪ ٻئي جي مٽن تان آهي گل چونڊين). عيش ڪرڻ ـ مزا ماڻڻ ـ عيش عشرت ڪرڻ.

ـ گلچهرو ۽ گلچهرا: ذ. صفت. گلاب جي گل جهڙي صورت وارو ـ گل جهڙو حسين ـ سهڻو ـ خوبصورت ـ وٿندڙ.

ـ گل چين ۽ گل چينَ: ذ. صفت. گل چونڊيندڙ. تماشو ڏسندڙ.

ـ گل چيني مٿهن ۾ ڏيڻ: روبرو مهڻو ڏيڻ ـ عتاب ڏيڻ ـ ڏوراپو ڏيڻ ـ مهڻو ڏيڻ ـ طعنو هڻڻ ـ ويڻ وجهڻ.

ـ گل چيني هٿ ۾ ڏيڻ: ڳالهه جو تت پڌائڻ ـ ڳالهه جو ڳالهه جو مقصد پڌائڻ ـ مطلب جي ڳالهه ڪرڻ.

ـ گل حنا: ذ. گل جو هڪ قسم ـ مينديءَ جو گل.

ـ گل خطمي: ذ. نيري رنگ جي گل جو هڪ قسم.

ـ گل خزان: ذ. گل جو هڪ قسم ـ آسماني رنگ جو گل (لاجوردي رنگ خوشبوء دار گل ٿئي ۽ دوائن جي ڪم اچي).

ـ گل خطمي: ذ. گل جو هڪ قسم ـ خيڑي جو گل.

ـ گلخن ۽ گلخن: گلن جي عرق ڪيڻ جو ٿانءُ ـ قرنتقل.

ـ گل خندان: ذ. ٽڙيل گل ـ گل شگفته ـ ڪڙيل گل. هڪ ڪتاب جو نالو. (جانعالم جو قصو).

ـ گل خيرو ۽ گل خيرا: گل جو هڪ قسم.

ـ گل خيرو ۽ گل خيرا: ذ. گل جو هڪ قسم (نيري رنگ تي) ـ گل خطمي يا گل خيرو ـ دوا ۾ ڪم ايندڙ گل.

ـ گل خيري: ذ. گل جو هڪ قسم (سوسني رنگ تي هيڏاڻ ماڻل، جو تپ ۽ جگر جي گرميءَ لاءِ رات جو پسائي فجر جو جهڳي ـ مصري وجهي پيار جي ته فائدي مند آهي).

Gul Hayat Institute

ـ گلدانُ ع گُلدانَ: ذ. صفت. گلن رکڻ جو ٽانءُ ـ گلدستو. گلاب داني.
ـ گلُ دائودِيُ ع گلُ دائودِيُ: ذ. گل جو هڪ قسم (هيءُ گل هيڊي ۽ گاڙهي رنگ تي ٿورو خوشبوءِ دار ٿئي، هيڊڪي، دستن ۽ تپ لاءِ گاڙهي پيئجي تہ فائدي مند آهي).
ـ گلُ دَستُوُ ع گلُ دَستا: ذ. صفت. گلن جو ويڙهو ـ گلن جو مجموعو ـ گلن جي ٻدل مُٺ ـ گلن جو ڇڪو ـ گلن جو ٻدل مُٺيو ـ ويڙهو ـ مُٺکو ـ جهُمٽو ـ مُشقُر. گلن جي رکڻ جو ٽانءُ ـ گلدانُ.
گلدوزُ: ذ. گلن سان پرت پريل ـ قُولدار. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم ـ گلدار ساٽين ـ قُولدار ريشمي ڪپڙو.
ـ گلُ ڏاڙهُونُ ع گلُ ڏاڙهُونُ: ذ. گل جو هڪ قسم ـ ڏاڙهونءَ جي وَڻ جو گل ـ گل انارُ. گل اڇو، بنفشي ۽ زردي رنگ تي ٿورو خوشبوءِ دار ٿئي ۽ دوائن ۾ ڪم اچي.
ـ گلُ رُبا ع گلُ رُبا: ذ. صفت. گل جي شڪل جهڙو ـ گاڙهو گلو ـ حسين ـ سُهڻو ـ وٽندڙ ـ خوبصورت. دلربا ـ محبوب ـ معشوق.
ـ گلُ رُخُ: صفت. گل جي صورت سان مشابهت رکندڙ ـ سُهڻو ـ حسين ـ خوبصورت ـ گلربا ـ گلعذار ـ گاڙهو گِلو.
ـ گلُ رَعِنا: ذ. گل جو هڪ قسم (ڦ رنگو، اندران گاڙهو ۽ ٻاهران ڦيڪو ٿئي).
ـ گلُ رَنگَ: ذ. صفت. گل جهڙو رنگ ـ گلابي ـ گاڙهاڻ مائل ـ قرمزي رنگ. گهوڙي جي رنگ جو هڪ قسم ـ گلابي رنگ وارو گهوڙو.
ـ گلُ روءِ ع گلُ روءُ: ذ. صفت. گل جهڙي شڪل جهڙو ـ گاڙهو گِلو ـ گلعذار ـ گل رنگ ـ گل رُخ ـ گلربا ـ حسين. خوبصورت وٽندڙ ـ محبوب ـ معشوق ـ متُ.
ـ گلُ زارُ ع گلُ زارَ: ذ. صفت. ڏڻ سان پريل ـ چمنُ ـ ٻاغ ـ باغيچو ـ گلستان ـ قُولاڙي ـ تختہ گل ـ گلن جي ڪياري. شاداب ـ خوشآب ـ هريو پريو ـ سرسبز ـ تازو توانو. ڊولائتو ـ موچارو ـ اوگهو ـ سُهڻو ـ وينگس ـ زيبائتو ـ شڪيل ـ ڏجُ متج جهڙو ـ سدا ملوڪ ـ چوڏهينءَ جي چنڊ جهڙو ـ خوبصورت. رنگدار قول ـ سُهڻا چِتَ ـ نقشُ.
ـ گلزارِيُ ع گلزارِيُونُ: ث. قُلواڙي. هريالي ـ ساوڪ. سُونهن ـ سهڻائي. گلڪاري ـ نقشبندي ـ چِتسالي.
ـ گلُ زَعفرانُ: ذ. گل جو هڪ قسم ـ زعفران جو گل ـ ڪيسر جو گل.
ـ گلُ زَنگِيُ: ذ. گل جو هڪ قسم ـ خوشنما گاڙهي ۽ اڇي رنگ تي گل ـ دوائن جي ڪم ايندڙ گل. (ن ـ ب).
ـ گلِستانُ ع گلِستانَ: ذ. صفت. (ف). گلن جي جاءِ ـ باغيچو ـ باغ ـ چمن ـ گلزار ـ واڙي ـ قُولستان ـ قُلواري.
ـ گلُ سُورِيُ: ذ. گل جو هڪ قسم.
ـ گلُ سُوسَنُ: ذ. گل جو هڪ قسم ـ آسماني رنگ جو گل.
ـ گلُ سُوءِ: ث. گل جي بُوءِ ـ سُرهي بُوءِ ـ هُڪار ـ خوشبوءِ ـ سُگنڌ. دلداري ـ ميڙي ـ ساهيڙي ـ سڃڻ ـ لڏڻ ـ منٿار.
ـ گلُ شَڪَرُ: ذ. صفت. گل جا پَنَ ۽ ڪنڊ ملائي ٺاهيل هڪ قسم جو مرڪب ـ گلقند.
ـ گلُشَنُ ع گلُشَنَ: ذ. صفت. گلن جي جاءِ ـ گلن جو ٻاروـ باغ ـ باغيچو ـ چمن ـ اِرم ـ گلستان ـ قُلواڙي ـ قولستان ـ گلزار.
ـ گلُ صدُ بَرُگُ: ذ. (ف). گل جو هڪ قسم ـ سئو پَنن سان گل ـ گينڊو گل.
ـ گلُ صَنُوبَرُ: ذ. گل جو هڪ قسم. (ت). هڪ عاشق ۽ معشوق جي خيالي نالن تي بدل ڪهاڻي. "گل با صنوبر چِکَرد".
ـ گلُ عَبّاسِيُ: ذ. عجب جهڙو گل ـ عجيب قسمن جو گل (هي گل خوشبوئدار آهي، صبح کان رات تائين طرح طرح جا رنگ ڪيڏي،

Gul Hayat Institute

جيئن تہ "فجر جو آڇو، منجهند جو ڪارو، رات جو ڳاڙهو وغيره" اهڙي ريت رنگ ڦيرو بدلائي [انهيءَ ڪري هَنڌَ رنگي (سَت رنگي) گل ۾ چوندا اٿس، سنگهڻ ۾ دل ۽ دماغ کي قُوَتَ ڏئي).

▬ گُلُ عِذارُ: ذ. صفت. (ف. ع). گل جي شڪل سان مشابهت رکندڙ شڪل وارو - گُلُ- ڳاڙهن رُخسارن وارو - ڳاڙهہ ڳِلو - ڳاڙهہ ڳِلو- خوبصورف - سُهڻو - حسِينُ. معشوق - محبوب.

▬ گُلُ فامُ ≋ گُلُ فامَ: ذ. صفت. (ف). گل جي رنگ جهڙو - گلابُ جي گل جهڙو - ڳاڙهہ ڳٽو - ڳاڙهہ ڳِلو - گل انڊامُ - گل رُوءِ - گُلرخسارو - گلسُوءِ - ڳاڙهہ ڳِلن وارو - سهڻو - خوبصورت - حسين. محبوب - معشوق.

● گُلْقَنْدُ ≋ گُلْقَنْدَ: ذ. صفت. گلاب جي گلن جو ناهيل مُرڪب - گلاب جي پَٽن سان ڪنڊ ملائي ناهيل هڪ قسم جي معجون - گُلُ شَڪَرُ.

▬ گُلُ کارِيُ ≋ گُلُ کارِيُون: ث. صفت. باغ ۾ گلن جو ڇڇتو - گهڻن قسمن جا گُل - مزيداري - ڇڇتو - بَهاري - قلواڙي - گُلزارِيُ. گل چٽڻ جو ڪم - نقشبندي - نقاشي - چِٽسالِي - ڪَمانگري.

▬ گُل ڪَچِنا: ذ. (ف). گل جو هڪ قسم.

▬ گُل ڪَرَنِيُ: ذ. گل جو هڪ قسم (پنج قاڪو، اڇي ۽ ڦِڪي رنگ تي). موتيو. (ن - ب).

▬ گُل ڪرڻ: وِسائِي ڇڏڻ - وِسائڻ - آجهائڻ (بتي) - ڏِيئو وڏو ڪرڻ. خراب نتيجن ڏي خيال ڏوڙائڻ - خراب خيال ظاهر ڪرڻ.

▬ گُلُ ڪَلَنگُوُ: ذ. گل جو هڪ قسم (ڦِڪي ۽ ڳاڙهي رنگ تي).

▬ گُلُ ڪوزه: ذ. (ف). گل جو هڪ قسم.

▬ گُلُ گَشْتُ: ذ. صفت. سَيْرِ چَمَنُ - باغ جو سَير - قلواڙي ۾ چَڪَرُ - باغيچي جو گشتُ.

▬ گُلُ گُلابُ ≋ گُل گُلابَ: ذ. اسم هڪ مشهور گُلُ - گلابُ جو گل - سدا گلاب. (صفت). سدا سهڻو - حسين - خوبصورت.

▬ گُلگُونُ: ذ. صفت. (ف). گل جي رنگ جهڙو - ڳاڙهن ڳلن وارو - ڳاڙهہ ڳِلو - گُلِرنگُ - گُلسوءِ - گُلفام.

▬ گُلُ گُنونْٹُو ≋ گُلُ گُنونْٹا: ذ. گل جو هڪ قسم (هيءُ گُل زرديءَ رنگ تي دل ۽ دماغ کي توت ڏيندڙ، جيڪڏهن هن کي چاليهہ ڏينهن تِرن جي تيل ۾ وجهي آس ۾ رکجي تہ سَٽڏن جي سور کي سندس مالش فائدي مند آهي). (ف - ج). (ن - ب).

▬ گُلُ گِيرُ: ذ. (ف). آها ڪينچي جنهن سان وَتَ کي وَڌي صفا ڪجي - بتِيُ جي وَتَ جي قُلهي ڪترڻ جي ڪينچِيُ.

▬ گُلُ گِلوُ ≋ گُلَ گِلا: ذ. صفت. گل جي رنگ تي مائل ڳلن وارو - ڳاڙهہ ڳِٽو - ڳاڙهن ڳلن وارو.

▬ گُلُ لالَ: ذ. (ف). هڪ قسم جو ڳاڙهو گل.

▬ گُلُ مُتَڪُ ≋ گُلُ مُتَڪَ: ذ. گل جو هڪ قسم. (ت).

▬ گُلُ مَرِيَمُ: ذ. گُل جو هڪ قسم (هي گل هٿ جي چنبي جهڙو ناسي رنگ تي ٿئي، دوائن ۾ بہ ڪم اچي، تنهن کان سواءِ ڪنهن عورت جي ويم وقت هي گل چِيڻيءَ جي ٽاڻ ۾ پُسائي رکجي تہ ويم آسانيءَ خير سلامتيءَ سان ٿئي). (ن - ب).

▬ گُلُ مُشْڪُ: ذ. سُرهِيُ خوشبوءِ وارو گل جو هڪ قسم.

▬ گُلُ مَلُوڪُ: فراسيءَ جي چِٽَن جو هڪ قسم.

▬ گُلُ مُنْهونُ ≋ گُلُ مُنْهانُ: ذ. صفت. گل جي رنگ جهڙو - ڳاڙهي مُنهن وارو - لال منهون - ڳاڙهہ ڳلو - ڳاڙهہ ڳٽو.

▬ گُلُ موسِمِيُ: ذ. گل جو هڪ قسم.

▬ گُلُ مَيْدو: ذ. اسم خاص. بُلْسانُ. آڪْسِيبِرُ.

Gul Hayat Institute

▬ گُلُ مہینْدِي: ذ. گاڑهي رنگ جهي گل جو هک قسم ـ مينديءَ جي رنگ جهڑو ٹينڈڑ گل ـ گُل حِنا ـ گاڑهو گل.

▬ گُلُ نازُ ع گُلُ نازَ: ذ. گل جو هک قسم ـ ڈاڑهون جو گل ـ گل آنارُ. گلعذاري رنگ ـ گاڑهو گلابي رنگ ـ گاڑهو پيازي رنگ. گاڑهو شوخ رنگ ـ ارغواني رنگ. (اسم خاص). هک عورت جو نالو. (ت).

▬ گُلُ ناغَرُ: ذ. (ف) گل جو هک قسم ـ چنبيليءَ جو گل.

▬ گُلُ نِيلُوفَرُ: ذ. گل جو هک قسم ـ نيلوفر جو گل (دوائن جي ڪم ايندڙ).

▬ گُلُ وَرْدُ: ذ. (ف.ع) گل جو هک قسم ـ گلاب جو گل.

▬ گُلُ هُجَنُّ: خوش هجڻ ـ بهار هجڻ ـ مؤج ۾ هجڻ. سهڻو هجڻ ـ حسين هجڻ ـ خوبصورت هُئڻ.

▬ گُلُ ياسِمِيْن: ذ. گل جو قسم ـ جاءِ جو گل ـ جاءِ گل.

● گِلاَ ع گِلائُونْ: ث. (ف. گِلُ = شِڪايِتَ) ڪنهن مائهو جي پرهٽ ڪيَل بدناموسيُ ـ ٻئي جي بيان ڪيل آوٽائي ـ بدناموسي ـ بدنامي ـ نندا ـ شڪايت ـ غيبت ـ شڪوه ـ پڇار ـ عيب جوئي ـ خواري ـ چغلي ـ لائي چائي ـ سٽيندي ـ گهٽتائي.

▬ گِلاَ جو گهانڪهوُ: ذ. صفت. گلا جو ڪٽ گلا جو هار ـ گلا جو ٽڪر ـ لعنت جو زنجير ـ بدنامي ـ شڪايت ـ نندا.

▬ گِلاَ جو گهانڪهوُ ڪٽڻُ: گلا جوهار وجهڻ ـ سر تي لعنت وسائڻ ـ پنهنجي بدناموسي ڪرائڻ ـ گلارو ٽيڻ ـ مهٽي هاب ٽيڻ ـ گهٽتائي جهڙو ڪم ڪرڻ ـ بدنامي جو ٽڪر اچڻ ـ پنهنجي لائي چائي ڪيائڻ.

▬ گِلاَ جو گهانڪهوُ ڇڇيءَ ۾ وِجهڻُ: بچڙو ۽ گلا جهڙو ڪم ڪرڻ ـ گلا جو طوق ڇڇيءَ ۾ وجهڻ ـ گلا جو ٽيڪر سير تي ڪٽڻ ـ سر تي ملامت ڪٽڻ ـ بچڙائيءَ جي پڳ ٻڌڻ ـ گلا جهڙو ڪم ڪرڻ ـ گلارو ٽيڻ ـ مهٽي هاب ٽيڻ ـ لعنت جو طوق ڇڇيءَ ۾ وجهڻ.

▬ گِلاَ خورُ ع گُلُ نازَ: ذ. صفت. گلا ڪندڙ ـ نندا ڪندڙ ـ پرائي پڇار ڪندڙ ـ بچاڙو ـ منافق ـ ڪنهن جي پرهٽ گهٽ وڌ گهالهه ڪندڙ ـ خواري ڪندڙ ـ بدنامي ڪندڙ ـ چغل ـ نندا خور ـ بدنام ـ عيب جوئي ڪندڙ.

▬ گِلاخورِيَ ڪَرَڻ (ڪ): بچاڙائي ڪرڻ ـ ٻن گهرن ڪي باهه ڏيندڙ ـ منافقي ڪندڙ.

▬ گِلارُو ع گِلارا: ذ. صفت. ڪارمنهونُ ـ گلا وارو ـ بدنامي جهڙو ـ رذيل ـ ذليل ـ عيبدار ـ لعنتي ـ خوار ـ بدنام ـ عيبدار ـ ڏاميچ ـ ڏهاري. بدهيشهي.

▬ گِلاَ غِيبْتَ ع گِلاَئُونُ غِيبْتَئُونُ: ث. صفت. گلا ـ خواري خرابي ـ فتهي بازي ـ پرائي پڇار ـ نندا ـ عيبجوئي.

▬ گِلاَ ڪاڏُو ع گِلاَ ڪاڏا: ذ. صفت. عيب جويو ـ گلا خور ـ گلا ڪندڙ ـ گلارو ـ ذليل ـ رسوا ـ بدنام ـ عيبدار. خواريءَ جهڙو ڪم ـ بدنام ڪم ـ خراب ڪم ـ بچڙائي ـ ذلالت.

● گُلا: ث. اسم خاص. ڇڇيءَ جو هک قسم.

● گُلاَبُ ع گُلاَبَ: ذ. (ف. گُلاب = گُلُ + آب) خوشبوءِ دار گلابي ۽ گاڑهي رنگ تي مائل گُلُ جو هک قسم ـ سدا گلابُ. گاڑهو گل ـ گُل اَحْمَرُ. (هن گل جا رنگ پيا به ٽين ٿا، جهڙوڪ، آڇا، زردا).
(ف. گُلُ + آبُ = گُلُ جو پاڻي) گل جو پاڻي ـ گلن جو پاڻي ـ گلاب جي گلن جو عرق ـ عرق گلاب.

▬ گُلا باشِيُ ع گُلا باشِيُونُ: ث. (ف) گلابداني ـ گلاب جي پاڻي ڇٽڪڻ جي بوتل ـ گلاب ڇٽڪائڻ جي صراحي.

▬ گُلاباشِيُ: گلاب جو پاڻي ڇٽڪڻ ـ گلاب جو عرق ڇٽڪارڻ.

Gul Hayat Institute

▬ گُلابُ جوُ پاڻِيُ: گلاب جو عرق ـ گلاب جي گلن جو نچوڙ.
▬ گُلابْدانِيُ ع گُلابْدانِيُونُ: صفت. گُلاب جي پاڻي ڇِڪڻ جي ٻوتل ـ گلاباشي ـ گلاب جي پاڻيءَ جي گهُڪهي ـ گلاب جي پاڻيءَ جي صُراحي.
▬ گُلابُ كَتْلِيُونُ: گلاب جون سُڪل مکڙيون ـ گلاب جون ڪتليون.
▬ گُلابِيُ گُلُ: ذ. شربت ناهڻ ۾ دوائن جي ڪم ايندڙ گاڙهي رنگ تي هڪ خوشبوءِ دار گُلُ. (ن ـ ب).
▬ گُلابِيُ ڳُوڙهُو (ت): رنگ جو قسم (گاڙهي رنگ جي لاڪ، جا جنبيءَ ۾ ڪم اچي).
● گُلابَ پُور: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُلُ پُرُڙوُ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گِلاسُ ع گِلاسَ: ذ. پاڻي پيئڻ جو ٽانوُ ـ شيشي جو ڊگهو آبخورو. (انگ. گِلاس=شيشو) شيشو ـ ڪاچُ. آئينه ـ آئينو ـ دَرپن ـ دَرسڻي ـ آرسي. عَيْنڪ ـ چشمون.
▬ گِلاسِدانِيُ ع گِلاسِدانِيُونُ: ث. گِلاسن رکڻ لاءِ ٽُنگن سان ڪاٺ جو طاقُ.
● گِلاقُ ع گِلاقَ (ث): ذ. وات جي ٻنهي پاسن جون پَچاڑِيُون ـ گِلاڦ ـ واڇون.
▬ گِلاڦُ ع گِلاڦا: ذ. (سن. گلّ) وات جي پچاڑي ـ گِلاقُ ـ گِلاڦ ـ واڇ.
● گِلال: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ڪنيار.
● گُلالُ ع گُلالَ: ذ. صفت. گاڙهي رنگ جو اتو ـ سِيندَرُ. گاڙهو رنگ ـ لال رنگ ـ سُرخُ رنگ. هولي ۾ هندن جو هڪٻئي تي اڇلايل گاڙهو رنگ. سيندور.
● گِلانِيُ ع گِلانِيُ: ث. ڪَراهت ـ نفرت ـ بُڇان ـ انْرَسُ ـ ڪِرْپَ ـ سُوگ ـ ذِڪار ـ حقارت ـ مَلِيچا.
● گُلاٽِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (هزاري بلوچن جو هڪ قبيلو، رستماڻين جي شاخ).

● گُلُ بُحرُ: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُلُ تاڙوُ: ذ. درياءَ جي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو ـ منزلن ٻڌڻ واسطي سُڪان ۾ ٻَڌل هڪ پتڪل ڪاڻيءَ جو ٽُڪر. (ن ـ ب).
● گُلْتانُ ع گُلْسْتانَ (ڪ): ذ. (ف. غلطان) غلطان ـ غرق ـ ٻُڏل ـ رُڌل ـ مشغول ـ مصروف.
● گُلْتوُ ع گُلْتا: ذ. وادڪي اوزار جو هڪ قسم ـ اهو رندو، جنهن سان ڪاڻيءَ جي ڪناري ۽ ڪاڻيءَ جي رين تي سُونهن لاءِ ليڪون ۽ گولايون ڪيڏجن ـ اهو رندو، جنهن سان درن ۽ درين جي پانهين تي گولايون وغيره ڪيڏجن ـ ڪاڻيءَ تي ڪنار ڪيڏڻ جو رندو.
● گِلْتُ ع گِلْتَ: ذ. ڪنهن ڏاتوءَ تي هٿرادو ڪرايل چِلڪور، هن جا ٻه قسم ٿين (هڪ اڇي رنگ جو ۽ ٻيو سونَ جهڙو رنگ) ـ مُلمعو ـ پاڻي ـ نِڪِل.
▬ گِلْتُ كَرَنُ: ڪنهن ڏاتوءَ تي اڇو قلعي جهڙو رنگ ڪرڻ. ڪنهن کي دغا سان قُربي وڃڻ.
▬ گِلْتِيُ: صفت. چاندي ۽ جي رنگ جهڙو رنگ چاڙهيل ـ مُلمعو چاڙهيل ـ پاڻي ڏنل ـ گِلٽ ڪيل ـ نِڪل ڪيل. (اسم). هڪ قسم جو ڏاتُو ـ جرمن سِلور. راند جو هڪ قسم ـ پئسا ڪَڏڻ ۾ اڇلڻ سان ڪُڏيل راند.
● گُلْهاڻُ ع گُلْهاڻَ (ڪ): ذ. نوڪر ـ ٺهليو ـ شيوڪ ـ خدمتگار ـ چاڪر ـ خدمتي ـ شيواڌاري ـ خادِمُ.
▬ گُلْهاڻِيُ (ڪ): ڪَٽِ ـ گولتَ ـ غُلامي ـ پانهَپ ـ چاڪري ـ خدمتگاري ـ شيوا.
● گُلُ چَنُ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گِلُ حِڪْمَتَ: ث. (ف). حِڪمت واري مِٽِي. (ن ـ ب). طِبُ جو اصطلاح ـ دوا واري ٽاڻُ تي اڳڙي ٻَڌي، مٽانس اَلِي مِٽِيءَ جو ڏنل تهه ـ پوٽو ـ ٽِڪ ـ لهپو ـ پوچو ـ پَلَستر ـ لِنبَ ـ مٽڪ.

Gul Hayat Institute

ـ گِلِ حِکْمَتَ کرڻ: کِيمِياگرن جو اصطلاح ـ دوا جي ٽاڻڻ کي ڪپڙي ۾ ويڙهي مٽانس آلي مٽي جو تهه ڏيڻ ـ ڪوٽاري ۾ دوا جو ڳوٽو بند ڪري مٽانس اڳڙيون ويڙهي قابو ڪري ان جي مٽان آلي مٽيءَ جو تهه ڏيڻ.

● گُلَرُ ع گُلَرَ: ذ. ٽولو ـ وَلَرُ ـ ٽولِي ـ جماعت ـ ڏَڻُ ـ جانگ ـ گلو (جانورن جو). مِيڙُ ـ گوڙ ـ پيهه ـ آنبوهُ ـ ڪَٽُ ـ پِينڊ ـ پِيڙُ ـ خلق ـ هٿيار.

● گُلَرِ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُلَرُ ع گُلَرَ: ذ. ڪُتي جو نينڊو ٻچو ـ نينڊو ڪُتو ـ ڪُتڑو ـ ڪُتڑو ـ پُونگڑو ـ پُونگ ـ پَلونگڑو ـ ڪِنڊُ. نينڊي قد وارن ڪُتن جو هڪ قسم.

ـ گُلِرڙو ع گُلِرڙا: نينڊو تازو جاول ڪُتي جو ٻچو ـ پَلونگڑو.

ـ گُلِرُو: ذ. ڪتي جو نينڊو پلونگڙو ـ گُلَرُ ـ گُلَرڙو.

ـ گُلِرِيُ ع گُلِرِيُون: ث. نينڊڑي پُونگڑي ـ ڪُتڑي. پُورُ ـ رِيڇڪ ـ سوداءُ ـ خيالُ ـ بُدبُدو ـ رِيڇڪِي.

ـ گُلِرِيُون ٿيڻ: جاڳڻ.

● گُلاجاڻِي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات.

● گلرين: اسم خاص. هڪ ذات (مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو). (ت ـ بلوچستان).

● گِلڙو ع گِلڙا (ث): ڳالهه تان هر هر ڪري ويندڙ ـ هڪ ڳالهه وارو نه هٽڻ ـ ڦرٽو گهرٽو ـ هڪ سخن وارو نه هٽڻ ـ محڪم ارادو نه رکڻ.

● گلڙِي (ل): فراسيٽن جي چٽن جو هڪ قسم.

● گُلُ سانگهيڙو: اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه.

● گُلُ شاهُ: اسم خاص. تعلقي ميرو خان، تعلقي ڪنڊياري ۾ ديهن جا نالا.

● گُلشيرزئِي: اسم خاص. هڪ ذات (بگٽي بلوچن جو هڪ قبيلو).

● گُلُ شڪرَ: ذ. اسم خاص سنڌي هوليءَ ۾ هڪ مشهور پهاڪن جي ڪتاب جو نالو.

● گُلشيراڻِي: اسم خاص. هڪ ذات (مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو).

● گُلشيڙو ع گُلشيڙا: ذ. وات جو اندريون پاڳو ـ واچَ ـ چاڙي ـ واتُ جي ڪُنڊَ.

● گُلُ ڪلهوڙو: اسم خاص. تعلقي ميرو خان ۾ هڪ ديهه.

● گِلڪِيُ ع گِلڪِيُون (ث): هٽن سان بدن جي ڪنهن ٻئي عضوي تي آهستگيءَ سان ڪيل ڪنهارَ ـ ڪِتڪِتائي ـ ڪِتڪِتوئي.

● گِلِ گِلِ: ذ. نينڊڑي پار کي ماءُ ٻيءَ جي سڏ ڪرڻ جو نمونو ـ سڃاڻهو آواز ـ پيار مان سڏڻ جو آواز ـ پيار جو لفظ ـ "گِلگِل ڪير اچي." خوشامد ـ چاپلوسي (ت).

● گِلگَٽال (ل): ذ. خارش ـ ڪَٽهه ـ ڪَٽهيرَ ـ خارشَ ـ خارسَ ـ ڪُجلِيُ.

● گُلگُلو ع گُلگُلا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ هڪ هندن جي ذات ـ گهٽ ذات وارن فقيرن جو هڪ قسم (هندو) ـ گُرُ گُلو ـ ٻڙو.

● گِل گولِڙِيُ: ث. نينڊڙن ٻارن کي ڪوڏائڻ جو نمونو ـ گِل گِلولِڙِيُ.

● گِلهُ ع گِلهَ: ذ. (ع. قالِيٰن. ف. گلِيم = رِلِيُ). پَٽُ تي پکيڙڻ لاءِ وڏي فراسي ـ فَراشُ ـ غالِيچو ـ فَرُشُ ـ تَهَڙُ.

● گُلُ مُحَمَّدُ: اسم خاص. تعلقو ميرپور ٻٽورو، تعلقو شاهبندر، تعلقي ميڙ ۾ ديهن جا نالا.

● گُلُ مُحَمَّدُ لِغارِيُ: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ گُلُ مِيخَ ع گُلُ ميخونُ: ث. ڪِلِيءَ جو هڪ قسم ـ وڏيري مٽي واري ڪِلِي ـ ٽوپيدار لوهه جي ڪِلِي ـ ٽوپي واري ڪِلِيُ. ريزا ميخ. ڪچي ملائي ـ ٽاڪو ـ ڪوڪَ.

● گُلَنْدازُ ع گُلَنْدازَ: ذ. (گولہ انداز) نشانہ بازُ ـ چهٽو ـ توبچي ـ نشان چٽيندڙ ـ غبارچي. فوجي ماڻهو ـ سپاهي. (اسم خاص). هڪ ذات.

Gul Hayat Institute

ـ گلتندازيُ ع گلتندازيونُ: ث. توپيزنيي- نشانه بازي.

● گلندرُ: ذ. اسمِ خاص. پوتي جو قسمِ، كائيون ۽ ين آن جا سكل ٿين- هك پسار كو وكرِ، جو دوائن ۾ كمِ اچي. (ن-ب).

● گلوُ ع گلا: ذ. (سن. گل > گلا=گچي) نڙيُ- گهٽ- ڳات- كنڌ- سسي- كنڌو- هڪي- گچي- گلو- كنڌ واري گلي- نڙگهوتو- نڙگهٽ- نرگهٽ. نڙيءَ جو آواز- سريلو آواز- مٺو آواز- آواز- صدا- الحان- هانڪ- پرلاءُ- تنوار- هولي- كوك- لات- رڙ- سر- واڪ- واڻي. آڻن جو وڳ- وگر- ولر- گلر- قطار- ڏڻ- ساڳو. (ماڻهن جي) جماعت- ٽولي- سگر- ساڻاري- ميڙ- مجموعو- ساٿ. (ت). پڙهي- ڪتب. قاهي- قاسي- فاسي- سوري. مڇي قاسائڻ جي ڪنديِ. آگرُ- دوكاندارن وٽ پئسن ركڻ جي پيتي. (ت).

ـ گلاَبتندُ ع گلاَبتندَ: ذ. صفت. گچيءَ كي ويڙهڻ جو ڪپڙو- آهو روسال جنهن سان ڪن ۽ گچي ويڙهجي- ڪنڌ ڪ- شانهه پوش- (انگ) متفلترُ.

ـ گلوُ ڪاٽنُ: سسي لاهڻ- نڙي وڍڻ- گچي ڪپڻ- سرُ لاهڻ. ڏاڍي سختي ڪرڻ- ڪنور ٿيڻ- بي رحمي ڪرڻ- آزارڻ- ڏ ڪوٽڻ- پيڙڻ- ستائڻ- رنجائڻ- ايذائڻ. زوريءَ ڪمِ ونڻ- زبردستي ڪرڻ. جبراً ڪرڻ.

ـ گلوُ ڪٽيُ: گلو ڪاٽڻ- گچي وڍڻ- سر ڪاٽڻ- گلو وڍڻ- ڪنهن جو نڙگهٽ وڍي ڇڏڻ. پئسي جو نقصان ڏيڻ- خواه مخواه ڇيهي ۾ وجهڻ- توتو رسائڻ.

ـ گلوُ گهٽجنُ: گالهائڻ ئي نه نڪرڻ- آواز بند ٿي وڃڻ. ساهه نه ڪڍڻ. زبردستي ٿيڻ- جبراً سرُ تي اچي هوڻ.

ـ گلوُ لڏجنُ: ڪمِ جو پورائو ٿيڻ. (ن-ب).

ـ گلوئيُ گارُ ٿيتُ: پڙهي ناس ٿيڻ- ڪتب تباهه ٿيڻ- خاندان ئي چٽ ٿي وڃڻ- بنياد تباهه ٿيڻ- گهر بار تباهه ٿي وڃڻ. ستياناس ٿي وڃڻ- هڏموڙي چٽ ٿي وڃڻ.

ـ گلهي پتونُ: ستائڻ- ڪپائڻ- هلاڪ ڪرڻ- درِق ڪرڻ- تكليف ڏيڻ- آزارڻ- رڙائڻ- ريڙائڻ- پائهي ڪڍڻ- ڏڻ- آچائي ڪڍڻ- دشمني پارڻ- هرو پرو وڙهڻ- ڪند ڪڍڻ- جنجال ۾ وجهڻ.

ـ گلهي جوُ هارُ: مالها- ڪنيِ- هار- ڪنديلو- ڳلپتو- ڪنديِ- مڻن- لڙڙ- پهن- پرين- دوست- پياروِ- مبذول- سكيلڙو- بودلو- لاڏلو- چچلو- طوق پتلو- انگلي. محبوب- معشوق- دلبر- ساجن- جاني.

ـ گلهي جوُ هارُ هڻنُ: بلكل پياروِ هڻڻ- محبوب هڻڻ- دلبر هڻڻ- سجڻ هڻڻ- ساهه جو سينگار هڻڻ- ساجن هجڻ.

ـ گلهي لائيُ: پيار ڪرڻ- محبت ڪرڻ- دل ۾ سانديڻ- هنڌين سان لڳائڻ- گهر لڳائڻ- چاتيءَ سان لڳائڻ.

● گليي گوڙُ ع گليي گوڙَ: ذ. صفت. گلوگير- ليلڙاڻيو- منٿائتو- سوالي- محتاج- نيازمند- عرضدار- منٿائو- نيازي.

● گلوُ: اسمِ خاص. پوتي جو هك قسمِ. پوتي جي پاڙ، جا دوائن جي ڪتب اچي. پترو- پتڙو- نرمِ چدو- پاڻيءَ جهڙو- چٽڙو- پتلو- پنگو- چٽو.

● گلو ع گلا: ذ. ننڍڙي مڇيءَ جو هك قسمِ- (بنا چلرن جي، رنگ ڪارو، قد ٻن كان چار انچ هن جا ۽ قسمِ ٿين (۱) مٽيون گلو (۲) چمن گلو.

● گلوُ: اسمِ خاص. ڪڪڙ جي پاپڙيُ. گچيءَ كي ٻڌڻ جو ڪپڙو- آن مان نهيل گچيءَ كي ويڙهن لاءِ هك دگهو پتو- گلا بند- (انگ). متفلترُ.

● گلوگيرُ ع گلوگيرَ: ذ. صفت. (ف. گلوگير=طامعُ). طامعُ- لالچيُ. نڙيءَ كي ونندڙ ڪڙي شيءِ- گهٽيرُ. سوالي- عرضدار- منٿائو- نيازمند- دامنگير- پيرين پوندڙ- التجا كندڙ- التماس كندڙ- عرض كندڙ- منٿ كندڙ-

عاجزي ڪندڙ. ڏکويل ـ اداسءُ ـ دلگير ـ غمگينءُ. (ن ـ ب).
"جاڪي جاڻين پاڻکي ستگهو منجهه سرير،
تانکي اگهو آهين گهايل گلوگير"
(خانه زئي).
● گلتوانيءُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڌ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه.
● گلڙواهٺ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيرو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گلوءُ پترائيڻ: ڪورين جو اصطلاح ـ قٽيءَ جي گهرن ۾ ڏزائين موجب تندون داخل ڪرائڻ.
ـ گلوءُ پترڻُ (ت): ذ. رَش ۾ هڪ پاسي کان تندون وجهي پئي پاسي کان ڪيڻ ـ قٽيءَ ۾ نموني سان تندون وجهڻ.
● گلوڙتيءُ (ت): ذ. لٽبو ـ لامٻتءُ ـ ڊگهو. ڏُهرو ـ هيٺو ـ ضعيف ـ نيستو ـ ڪم طاقت ـ لاغر ـ آپرو.
● گلوءُ پتافيءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گلوڙ ۽ گلاڙ (ل ـ ت): ذ. لشکر ـ ٽولو ـ جماعت ـ دلُ ـ ولر ـ گلتر ـ جٿو ـ ڏلُ ـ جانگ.
ـ گلوڙ ٻڌڻ ڪترڻُ: شڪست ڏيڻ ـ هيسائڻ ـ دٻائڻ ـ ڊپ ڏيڻ ـ هراس ۾ رکڻ ـ چُپُ ڪرائڻ ـ خوفزدو ڪرڻ.
● گلوڙ ڪاڻيءُ: اسم خاص. هڪ ول (جا وڻن تي ڦهلجي وڃي، هن جا پٽن بانس چي پٽن وانگي ٿين، ذانڊو ڪوڙو ۽ ڪسارو) ـ پسارڪو وڪر ـ دوائن جي ڪم اينڊڙ. (ن ـ ب).
● گلوڙريءُ ۽ گلوڙريونءُ: ث. نوريڙي جو قسم. گلوڙيي.
● گلوڙلَ ۽ گلوڙلونءُ: ث. ننڍڙي پٿر جي پري مار ڪرڻ لاءِ پسانگي ڪاڻي جي ٻنهي مُنهن ۾ ٻڌل رَٻڙَ ـ پڪين ڏي پٿرن آڇلائڻ لاءِ ڪاڻي ۽ رٻڙن سان جوڙيل هٿيار ـ گلهيلو ـ ڪمانَ ـ سينگ. (ت).
● گلوڙلوءُ ۽ گلوڙلا: ذ. صفت. گلول ۾ هڻڻ لاءِ ميٽيءَ جو ٿهيل ڳوڙهو. پنوڙو.
ـ گلولييءُ ۽ گلوڙليونءُ (ث): ث. ميٽيءَ جو ٿهيل ڳوڙهو ـ گلولو.
● گلوڙليءُ ۽ گلوڙليونءُ (ت): ث. گرڙي ـ ڪتلولي ـ گروڙيءُ.
● گلوهٺ ۽ گلوهٽ: ذ. ٿورو ـ ڪُڻ ـ احسان. (ن ـ ب).
"گانڊو سان گلوهٺ ڪيوَ تہ ڪٽار هاريو".
● گلوڻيءُ ۽ گلوڻيونءُ: ث. جيوَ جوهڪ قسم (گوهٽ جهڙو ٽٽي، هن جو گوشت ۽ چربي دوائن جي ڪم اچي). (اسم خاص). هڪ ذات.
● گلهڏيءُ: اسم خاص. تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه.
● گليهييءُ ۽ گليهيونءُ (ت): ث. پکريءَ جو هڪ قسم ـ ڳاڙهن ڳلن واري پکري.
● گلٽيءُ ۽ گلٽيونءُ: اسم خاص. پکيءَ جو نالو.
● گليءُ ۽ گليونءُ: ث. (سن. گليءُ = گهٽي) ڪُوچو ـ ڳلي ـ گهٽي. راهه ـ رستو. پاڪڙ.
ـ گليءُ پائڻ: پاڪڙ پائڻ.
● گليءُ ۽ گليونءُ: ث. اڃي ـ اڃي ڏڪر راند ڪرڻ ۾ ڪم اچي ـ ننهي طرفن نوڪدار ۽ وچ آپريل ڪاڻيءَ جو ٽُڪر ـ راند واري ڪاڻي ـ ڪاڻيءَ جو ٿهيل بيضو ـ بدوڙو ـ ڪاڻيءَ جو ٽُڪر، جنهن جو وچون حصو بيضوي ۽ پاسا چُهنبدار.
ـ گليءُ ڏڪرَ: ذ. هڪ راند. (اڃيءَ ڏڪر راند ۾ آگ ونڊڻ چوڪر، اڃيءَ کي ڏڪ هڻي راند جي شروعات ڪندو، آگ ڏينڊڙ چوڪر وري اڃيءَ سان پٺَ تي پير ڏڪر کي نشان چُنيندو، جيڪڏهن ڏڪر کي ڏڪ ڪسي ويو تہ هوءِ ڏڪر سان اڃيءَ جي ڊوري ماپيندا آهن. پهرئين ڏڪر کي بڪٽڻُ ٻئي کي ٽين، ٽيئي کي مُون، چوٽين کي نار، پنجين کي آر، ڇهين کي وڻيئي ۽ ستين کي جُڳ يا يُڪو چوندا آهن [اِهي مدراسي انگ آهن]. مفاصلو جنهن نمبر تي ختم ٿيو، اُن نمبر واري داءُ جو ڏڪ، آگ ونڊڻ هٽندو آهي. بڪٽڻُ ۾ پير جي آگرين مٿان اڃي رکي، مٿيرو آڇل ڏيئي ڏڪ هٽيو آهي. ٽين ۾ (اِلهو ٻِلهو) ڏڪ هٽندا آهن. مُون (منگل)

Gul Hayat Institute

جو مٹيو) م مُٺ تي اِٽي رکي، مٽي آچلي ڏڪ هٽيو آهي. نارِ (يا گهوڙا پار، بمبئي ۽ ڪلڪتو ڈيڪار) م چيڪ ۽ ڈسٽي آگرين جي پٽي۽ مٽان اِٽي رکي، مٽي آچلي ڏڪ هٽندا آهن. آر (انڈي اڪ) م اڪ تي اِٽي رکي، هيٺ ڪيرائي ڏڪ هٽيو آهي. ويڙي (وڻ ٽپندي ويڙي) جو ڏڪ ٿونٽ مٽان اِٽي رکي، مٽي آچلي ڏڪ هٽيو آهي. جُڳ م گِلِ م اِٽي رکي ڏڪ هٽندا آهن. هن راند م ڪنهن به داءُ جي ڏڪ گُسڻ سان راندگر ڪاپي پوندو، وري پاڻ وچي آگ ڏيندو).

● گُلِيُ ع گُلِيُون: نيرو رنگ ـ ڪپڙن جو ڪليل رنگ بيهارڻ لاءِ نيرُ مان ٺهيل الو (پائوڈر) ـ نيل.

ـ گُلِيُ گُوڙهُ: جنڊي۽ م ڪرائينڈ رنگ جو قسم.

● گُلِيٹُو ع گُلِيٹا (ت): ذ. ڪنهن ڳالهه تان ڪاڏل ڦيري ـ نابري ـ انڪار ـ ڦيرو.

ـ گُلِيٹُو ڪائِيُ: ڪيل ڳالهه ڪان انڪار ڪرڻ ـ اصل ڳالهه تان ڦري وڃڻ ـ ناڪار ڪرڻ ـ نابري وارڻ ـ نٽائي وڃڻ.

● گِلِيُ خوُرُ: اسم خاص. ذ. هڪ پکيءَ جو نالو (بدڪ جيڏو). (گِني فُول) ولايتي ڪڪڙ. فيل مرغ.

● گُلِيمُرُ ع گُلِيمُرُون (ت): ث. پکريءَ جي نِڙيءَ هيٺان م چڙي جون گِلٽيون ـ لڙڪا.

● گُلِيمُرُو: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر حيدرآباد م).

● گِلِيمُڪُ ع گِلِيمُڪَ: ذ. پِتو سِيمل ڪپڙو، جو سياري م سرديءَ کان ويڙهجي ـ غِلاف ـ گِليڇ.

● گِلِيمُڪُ ع گِلِيمُڪَ (ت): ذ. ٽُلهي ڪپڙي جو قسم ـ ڪپڙو. (شايد گِلِيمُڪُ).

● گُلِيمُلُ ع گُلِيمُلَ، گُلِيمُلُون: ث. پڪين جي هڪلڻ لاءِ سُٽ ۽ ڪاڻيءَ مان ٺهيل ڪانپاٽي ـ رڄڻ ۽ ڪاڻيءَ مان ٺهيل شڪار ڪرڻ جو هٿيار ـ غُلِيل ـ گُلِيلو ـ گِلولَ ـ ٽِينڊڪ ـ ڪانپاٽي. (اسم خاص). تعلقي گهوڙا هاريءَ م هڪ ديهه جو نالو. ميرپورساڪري م هڪ شهر جو نالو.

ـ گُلِيلو ع گُلِيلا: ذ. صفت. (سن. گلي) مِٽيءَ سان ٺاهيل چِڏو ـ مِٽيءَ جو گوڙهو ـ گولو ڪانپاٽيءَ م وجهي هٽڻ لاءِ ـ مِٽيءَ جو گول روڙو ـ گولو ـ گُلولو. ٻوڙو.

ـ گُلِيلِيُ ع گُلِيلِيُون: ث. ٻسانگي ڪاني مان جوڙيل هٿيار، جنهن سان پکيءَ وغيره مارجن ـ رهڙ، ڪاني ۽ چم جي چِلي مان ٺاهيل گُليل. مِٽيءَ جي نندڙي گوڙهي.

● گُلِيوُ ع گُلِيا (ت): ذ. ڪُتي جو نندو پچو يا پچڙو ـ گُلِرُ ـ پِلونگڙو ـ پونگڙي ـ پُونگڙو.

● گُلِيهه: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر حيدرآباد م).

● گُمُ ع گُمَ، گُمُون: ذ. ڪَلَ ـ سماءُ ـ سُڌ ـ معرفت ـ سَمڪَ ـ پَروڙَ ـ خبرچار ـ هوجهه ـ خبر ـ علم ـ جاڻ ـ وِدِيا ـ گِيان ـ گُمان. ڏَس ـ آهُڄ ـ آثار ـ نشاني ـ آرپارُ ـ سنگ ـ آهجاڻ ـ پتو ـ پارُ. سمجهاڻي ـ نصيحت ـ هدايت. سَمجهه ـ فَهم ـ زيرڪي ـ بُدِ ـ بُدِي ـ ذهن ـ چَترائي ـ دانائي ـ ڏاهپ ـ سياڻپ ـ سنڌو پَرائي ـ هوشياري ـ چالاڪي.

● گُمُ ع گُمُ: ذ. صفت. (ف. گُم = غائب) غائب ـ لڪل ـ چُهيل ـ ڳُجهو ـ الُوپُ ـ مخفي ـ غرق ـ لاپتا. ڪوهيڙل ـ وجايل ـ وِيَلُ ـ ٽِڙيل ـ چَتُ ـ نابود ـ تباهه ـ برباد ـ آجاڙ ـ هارايل ـ ضايع ٿيل. (ڏڪ لڳڻ ڪري يا رت جي خراب ٿيڻ ڪري). بدن تي نڪري پوندڙ گوڙهو ـ گُنڊو ـ گُٽڙُ.

ـ گُمُ ٿِيَنُ: غائب ٿيڻ ـ الُوپُ ٿيڻ ـ هِڙپ ٿيڻ ـ وڃائجي وڃڻ ـ غرق ٿيڻ ـ لاپتا ٿيڻ. ضايع ٿيڻ ـ تباهه ٿيڻ ـ برباد ٿيڻ.

ـ گُمُ شُمُ: صفت. گُمُ ـ گُنئون ـ لِڪَل ـ لِڪايل ـ گُمُ نام ـ مخفي ـ ڳُجهو ـ الُوپ ـ غائب. خاموش ـ مات ـ چُپُ ـ سانت. ششدر ـ حيران ـ هڪو بَڪو ـ وائڙو ـ ويڇُون وِيَلُ.

ـ گُمُ ڪَرَڻُ: لِڪائڻ ـ ڇپائڻ ـ روپوش ڪرڻ ـ ڳُجهو رکڻ ـ ڏکي ڇڏڻ ـ غائب ڪرڻ ـ الُوپ ڪرڻ. وڃائڻ ـ ضايع ڪرڻ ـ گنوائڻ ـ کوهڻ ـ وجائي ڇڏڻ ـ زيان ڪري ڇڏڻ.

Gul Hayat Institute

● گُماڻِجڻُ: (سن. گُمـ = وڃڻ) وڃڻ ـ کوهجڻ ـ ڳجهو رهڻ ـ غائب رهڻ. ناپود ٿيڻ ـ ضايع ٿيڻ ـ چٽ ٿيڻ. (ن ـ ب).

● گُماشِتو ع گُماشِتا: ذ. (ف. گُماشتن = نظرداري ڪرڻ) پٽاوٽو ـ ايجنٽ ـ دَلالُ ـ شاهوڪاري ڪاروبار هلائيندڙ ـ خريد فروخت ڪندڙ ـ ٻئي جي طرفان ڪنهن ڪم لاءِ مقرر ڪيل خاص ماڻهو ـ ڪارڪن ـ نائب ـ ڪامگار ـ ڪارائو ـ ڪمدار ـ مُنيم ـ مُنيب ـ مختيار ـ مئنيجر ـ ڪَرتا.

ـ گُماشِتگيرِي ع گُماشِتگيرِيُونُ: ث. صفت. پٽاوٽ ـ دَلالي ـ ايجنٽي ـ دستوري ـ نائبي.

● گُماگُمُ (ت): ذ. ذِڪر ـ وَجد ـ ياد اِلاهي. جهد ـ سَعيو ـ ڪوشش ـ اَدم ـ محنت. رَقصُ ـ ناچُ.

● گُمانُ ع گُمانَ: ذ. (ف. گُمان = شَڪُ) شَڪُ ـ شُبهو ـ ظَنُ ـ پَرم ـ منسو ـ وسواس ـ وِشواس ـ وَهم ـ وِسوسو ـ سنديهُ ـ عيرت ـ بي ويساهي. ڪَلپنا ـ خيال ـ قياس ـ پاوَ ـ اندیشو ـ سنڪلپُ ـ مُنوگيت ـ وَهم ـ سمجهه ـ نظر ـ راءِ ـ قياس آرائي ـ وِيچارُ ـ دَليل ـ ڪيافو.

ـ گُماڻِجڻُ: مصدر. شَڪجڻ ـ شَڪ آڻڻ ـ بدگماني ڪرڻ ـ گُمان آڻڻ ـ شَڪ هجڻ ـ وَهم هجڻ ـ خيال آڻڻ ـ اوشواش هجڻ ـ پرمجڻ ـ منسو آڻڻ ـ جاڻڻ ـ سمجهڻ ـ پانڌِيڻ ـ وَهم آڻڻ ـ اندیشو ڪرڻ ـ وِسواس ڪرڻ ـ شڪي ٿيڻ.

ـ گُمانُ ڪَرَنُ: شڪ ڪرڻ ـ وَهم ڪرڻ ـ اوشواش هڻڻ ـ پرم ڪرڻ ـ منسو آڻڻ ـ گُمانجڻ.

ـ گُمانِيُ ع گُمانِيُونُ: صفت. شڪي ـ سنسي ـ پرمي ـ وِسوسيو ـ بي ويساهو ـ وِسواسي ـ شڪائيون ـ بي ويساهي ـ بي اعتباري ـ خيالي ـ پُورالو ـ شڪائتو ـ اوشواشي ـ بي اعتبارو ـ اڻ وِسهُو ـ شڪ گاڏيو ـ بدگمان ـ سنسائي.

● گُمائِنُ: مصدر. وڃائڻ ـ ليڪائڻ ـ گُم ڪرڻ ـ پرائي شيءِ لڪائي ڇڏڻ. غائب ڪرڻ ـ الوپ ڪرڻ. چورائڻ ـ ڦِٻائڻ ـ غصب ڪرڻ ـ پرائو مال هڙپ ڪرڻ. (گُمايو ـ گُمائيندو ـ گُمايل).

● گُمبَتُ: اسم خاص. رياست خيرپور م تعلقي ۽ ديهه ۽ شهر جو نالو.

● گُمبِرَلُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهه م).

● گُمبُوُ ع گُمبا (ت): صفت. تُلهو ـ موٽو ـ جاڏو ـ سَرڪو ـ سَپَرُ ـ دُدَمتو.

● گُمپِيرُ ع گُمپِيرَ: ذ. صفت. (سن. گمپير = بُردبار) سوچ ويچار وارو ـ بُردبارُ ـ گُوڙهو ـ ويچار وانُ ـ گَنرو ـ مُتحمّل ـ باري ـ ذِيمُون ـ آونتهن خيالن وارو ـ گيان وارو ـ آونهو ـ جهانُ ديدو ـ آستوار ـ محڪم ـ مستقل مزاج ـ منجيدو ـ سوچيندڙ ـ فهيم ـ دوُر انديش.

● گُمَتَ: راند ـ رؤنشو ـ چَرچو ـ تماشو ـ مَزو ـ کِل خوشي ـ ٽينگ ٽپو ـ رَهسو ـ وِندر ـ يوڪ.

● گُمراهُ ع گُمراهَ: ذ. صفت. (گُم = لِکَل + راهه = رستو) واٽ ٻُلل ـ رستو ٻُلل ـ رستو وڃايل ـ واڙِو ـ بدليل ـ ٻُليل ـ وسوڙيل ـ بي راهو ـ ٻُلل ـ پيرانتمانُ ـ رولُ ـ اوجهڙ ـ آواره ـ مُنجهيل ـ حيران ٿيل ـ پريشان ٿيل ـ غَرق. بدراه ـ مذهب کان ڦريل ـ مُلحد ـ ڪافر ـ مَلعُون ـ اذرمي. تڙيل ـ ڏِڪاريل ـ لوڏيل ـ ڦريل ـ بِدعتي.

ـ گُمراهِيُ ع گُمراهِيُونُ: ث. صفت. بي راهي ـ اوجهڙ ـ اياپ ـ رولو ـ جنجل ـ پولو ـ پريشاني ـ حيراني. مَلعُونيت ـ ڪُفر ـ مُلحدي ـ بي ديني. خطا ـ چُوڪ ـ چُڪَ ـ غَلطي ـ سَهوَ. اياپ ـ بي سمجهي ـ بيوقوفي ـ نادائي.

ـ گُمرِيُ ع گُمرِيُونُ: ث. نڪچي.

● گُمسانُ ع گُمسانَ: ذ. گوڙُ ـ گڙبڙ ـ وِگوڙ ـ فساد ـ لڙُ ـ شور ـ هَلُ ـ هُجوم ـ پيڙ ـ گهمسان ـ مانڌاڻ.

● گُمسانُ ع گُمسانَ: ذ. اسم. گند. خرابي ـ بدبو.

● گُمڪَنُودا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد م).

Gul Hayat Institute

● گيملي: اسم خاص. ڪانياواڙ علائقي ۾ هڪ شهر (راڻن جي گاديءَ جو هنڌ هو ۽ هڪ جي جاڙيجن حاڪمن ڪاهه ڪري زبون ڪري ڇڏيو).
● گمنام ۽ گمنار: صفت. (ف. گمنام = غيرمشهور) اڻ واقف - ناواقف - اڻ سڌو - اڻ ڄاتل - نامعلوم - اپر چيت - لڪل - غيبسائو - لاپتي - غير مشهور. ليکل - پوشيده - ڳجهو - ڇپيل - لاپته - گم - مخفي. گونگو - ليکل (خط).
- گمنامي ۽ گمنامين: ث. غير مشهوري - نامعلوميت - ڳجهائي - نامعلومي - معدومي.
● گمناڻي: اسم خاص. هڪ ذات. (قادري).
● گمنڊهن (ت): ذ. سنڌ جو هڪ حصو (مٽيون حصو). سيرو - آپو - آتر.
● گمٽ (ت): مصدر. گم ٿيڻ - غائب ٿيڻ - الوپ ٿيڻ.
● گميل: ذ. گمراهه - پليل - پتڪيل - ٽاهڙيل - مڃجهل - مڌل.
● گن: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر لاڙڪاڻي ۾).
● گن ۽ گنه: ذ. (هـ. گن = گٻ) گٻ - عادت - خصلت - وصف - صفت - خاصيت - جوهر - اثر - تاثير. لڇڻ - افعال - ڪرتوت - اعمال - ارڪان - ڪرڻي - فعل. قابليت - لياقت - دانائي - هوشياري - ڏاهپ - سياڻپ. چگائي - پلائي - نيڪي - خوبي. عنايت - مهرباني - احسان - ورڇ - ڪرپا - ڪرم - ٿورو - لائق. مدح - ثنا - واکاڻ - ساراهه - تعريف - نفعو - فائدو - آپراسو. هنر - اٽڪل - ڪيڏ - حرفت - چالبازي.
- گنائيتو ۽ گنائتا: ذ. صفت. گن وارو - لڇائتو - چگين عادتن وارو - سڻڻ لڇڻ وارو - گٽائتو - اخلاقن پريو - احسانائتو - ٿورائتو - وڙائتو - فائدي وارو.
● گن چور ۽ گنه چور: ذ. احسان نه مڃيندڙ - ٿورو نه مڃيندڙ - ٻئي جي ڀلائيءَ کي وساريندڙ - احسان فراموش - ناشناس.
- گنتر ۽ گنتر: ذ. مفيد - گن وارو - احسان وارو - لڇائتو - اخلاقن پريو - گٽائتو - گنائتو.
- گن ڪرڻ: احسان ڪرڻ - ٿورو ڪرڻ.
- گنوتي: گن وارو - احسان وارو - وڙائتو - ٿورائتو. (ن - ب).
- گنيونٽ: گڻن وارو - گڻي وارو - گٽيونت - گٽائتو. احسان ڪندڙ - مهربانيون ڪندڙ.
- گن هجڻ: خاصيتون هجڻ - گڻ هجڻ. چالاڪيون هجڻ - هنر هجڻ - انڪلون هجڻ - هنرمند هڻڻ.
● گينات ۽ گيناتون: ث. همذات - ذات وارو - عزيز - رشتيدار - قريب. چوڪري يا چوڪريءَ جي ساهرن جو عزيز - پائيچاري - پٽ - قوم وارو. قبيلو - پاڙو. (هي سمائڪو اڪر آهي).
- گناتي: ث. رشتيداري - عزيزي. مائٽي - عزازت - قرابت. تعلقات - ڳانڍاپو - لاڳاپو - ناتو - واسطو.
● گناگور ۽ گناگورَ (ت): ذ. فيض رسائيندڙ - فائدو پهچائيندڙ - شفاعت ڪندڙ - نفعو رسائيندڙ - فيض وارو.
● گناهه ۽ گناهَ: ذ. (ف. گناهه = پاپ) ڏوهه - قصور - جرم - خطا - اوگڻ - دوش - پل - عيب - اپراڌ - ڪڪرم - سقم - وڌ - گهٽتائي - تقصير - سيار. غير فطري ڪم.
- گناهتو ۽ گناهتا: ذ. صفت. پاپي - پراچتي - گناهي - پاپائتو - هڇارو - پاپ جو - پاپ جهڙو - عيبدار - ڏوهي - ٻڪڙو - خراب - دشٽ - بد - خبيث - شرير - مندو - اپراڌي - ڪڪرمي - قصور وارو - خاطي.
- گناهَ جهڙو ۽ گناهه جهڙا: صفت. ڏوهه جهڙو - ڏوهه جو - ڏوهي - اپراڌي. فوجداري.
- گناهه صغيرو: ذ. صفت. ننڍو ڏوهه - ڇوٽي خطا - هلڪو جرم - آهو گناهه جيڪو ڏئي تعالي (توبه ڪرڻ سان) معاف ڪري ڇڏي - انساني سهڙو. (نظر بد - بد ڌيانت - فاسد خيال جو دل ۾ اچڻ).

Gul Hayat Institute

ـ گناهُ کبیرُو: ذ. صفت. سخت گناهُ ـ وڈو گناهُ ـ متا پاپُ ـ متا دوشُ. (زنا کاري. [ناحق] خون. خود کشيُ وغيره جهڙو ڏيل گناهُ).

ـ گناهگارُ ع گناهَ گارَ: ذ. صفت. گنهگارُ ـ ڏوهيُ ـ پاپيُ ـ اذرميُ ـ عاصيُ ـ کُکرميُ ـ فاسقُ ـ فاجرُ ـ بدڪار ـ خطا وار ـ مُجرمُ ـ آپراڌيُ ـ گناهتو.

ـ گناهگاريُ ع گناهگاريُونُ: ث. صفت. خطا ـ قصورُ ـ جرمُ ـ دوشُ ـ ڏوهُ ـ گناهُ ـ آپراڌ. ڏنڊ ـ جرمانو ـ چٹي ـ عيوضو ـ ڪفارو ـ پراشچت ـ شُڌيُ. توبهه ـ پچتاءُ.

ـ گناهيُ ع گناهيُ: ذ. صفت. گنهگار ـ گناهتو ـ گناهگار ـ ڏوهي ـ پاپي ـ اپراڌي.

● گنٹَ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو (بلوچن ۾).

● گنٹُ: ذ. ث. ڳوهيل مٽي ـ گارو ـ گپ ـ چڪَ. مٽيءَ جو چٹبو. (صفت). نرم ـ ڪُنڌرو. مٽيءَ جي پيٽ. آهو پيٽُ جو گهٹي پاڻيءَ سبب ڳوڙها يا لئي جهڙو ڪهاتو ٿي پوي.

ـ گنٹُ پيٹُ: ذ. ٿوري گيهه وارو پيٽُ ـ آدرڙو پيٽُ.

ـ گنٹبوڙو ع گنٹبوڙا: ذ. مٽيءَ جو ڀينوڙو.

● گنٹبَ ع گنٹبُونُ: ث. ڪُنڊُ ـ ٽنهوُ ـ ديگ ـ ديگيُ ـ ڪوڙي. ڪوڙ ـ ديئر. گنجُ ـ خزانو. ڪاهه ڳڙڪايل شيءِ. چيڙَرو ـ پيٹرُ ـ ديڙيرو ـ پهٹيرو. پيپَ ـ پيٹُ.

ـ گنٹبَ وِجهڻ: چيڙَرو ٽيڻ ـ پهٹيرو ٽيڻ.

● گنٹبُ ع گنٹبَ: ذ. ڪوڪهي يا ڪنهن به شيءِ جي چوٽي يا گولائون مٿو ـ متو ـ سرو ـ چوٽي.

● گنٹبا: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گنٹباتُ: اسمِ خاص. پيٹَ شاهه جي ويجهو هڪ قديم ديهه جو نالو.

● گنٹبٹُ ع گنٹبٹَ: ذ. ٻيڙيءَ جو وچ. ٻيڙيءَ جي وچ وارو خال. (جهاز جو) ڪُنُ ـ پٹکرُ. (اسمِ خاص). ضلعي خيرپور ۾ هڪ شهر جو نالو.

● گنٹبٹُ ع گنٹبٹَ دارُ ع گنٹبٹَ دارُ: ذ. صفت. قبهي وارو ـ قبائونُ.

ـ گنٹبٹ مٹدفن: ذ. قبر مٿان قبو.

● گنٹبو ع گنٹبا: ذ. ٿلهو ـ موٽو. متارو ـ ٿوٽان.

● گنٹبيُ ع گنٹبيُونُ: ث. نارَ جي قرهين ڪي آرن سان جڪڙڻ يا مضبوط ڪرڻ لاءِ هنيل ڪاٺ جون چپرون ـ ٽلهي ڊگهي چپٽر ـ گول چپٽر.

ـ گنٹبيُ هٹڻُ: فائدي ۾ ڳالهائڻ.

● گنٹبيُ ع گنٹبيُونُ (ڪ): ث. آٺ جي ڪير جي ڪجيُ.

● گنٹيَلَ (ث): ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● گنٹيرُ ع گنٹيرَ: ذ. صفت. (سن). سالتيڪو ـ ڏيرو ـ ديرينو. باري ـ سنجيدو ـ برد بار ـ تحمل وارو. سياڻو ـ ڏاهو. ڳوڙهو ـ گهرو ـ آونهون. غمگين ـ آداس ـ دلگيرُ. (ث). مانيٽهي طبيعت وارو. خاموش. (ڪ).

ـ گنٹيرائيُ ع گنٹيرايُونُ: ث. ڏيرجائي ـ تحمل ـ سانٹيڪائي ـ ڳوڙائي ـ ديرينائي ـ برديباري ـ سنجيدگي ـ سانٹ ـ ڏيرائي ـ ساڻ ـ خاموشيُ.

● گنٹو ع گنٹا: ذ. زمين جي ماپ جي هڪ زنجيرَ ـ ٦٦ فٹوٽيُ ستڪلي. زمين جي ايراضيءَ جو هڪ ماپو ـ گهٹتو.

● گنٹُ (ث): ذ. ڏيءِ جو ڦٽُ.

● گنٹرو (ث): ذ. آڻن جي بيماريءَ جو هڪ قسم.

● گنٹڙيُ ع گنٹڙيُونُ (ث): ث. ڳنڙيُ ـ ڳنڊڙيُ.

● گنٹيو ع گنٹيا (ث): ذ. مرض جو هڪ قسم (جنهن ۾ سنڈ سڪي پوَن يا بدن جا هڏ وڏي پوَن). گاهه جو هڪ قسم ـ ڏکهين تندن وارو ڳنڊيرُ.

● گنٹبٹُ ع گنٹبٹَ: ذ. (ف). عمارت جي مٿان گولائين ديوار. گول چت واري عمارت. قبوُ ـ پُرجُ.

Gul Hayat Institute

● گنڄ ع گنڄون: ث. (سن. کنڄ یا کنڄ). مٹي جا کٽل وار- مٹي تي کٽل وارن وارو هنڌ. مٹي جي لسائي- ٽپٽي- روڌ- ٿوڙهه- ٽال.

- گنڄاڻ: ث. گنجائي- ٿوڙهائي- روڌائي.

- گنڄو ع گنڄا: ذ. مٹي جي کٽل وارن وارو يا کوڙيل وارن وارو- ٿوڙهو- روڌو- موڌو. (ث. گنجي ع گنجيون). (اسم خاص). حيد رآباد ۾ هڪ ٽڪر جو نالو (گنجو ٽڪر).

● گنڄ ع گنڄ: ذ. (سن. گنج. ف. گنج= کوڙ) ڍڳ- کوڙ- انبار- هٿبار- جهجهو- گهٽو- پٿنجن جي انگ پوئتان برڪت لاءِ "گنج" چوڻ. گهٽو- دل- اڻ ٽيو- هيکاندو- سرس- انيڪ- بي انت- پنڌار- خزانو- ٿئو مال- راهه- گند- ٽٿهو- کوڙي- انبوهه- ڍير- دڻ- ٿئو- گنجي- مٹي. بي انداز- گدام- ذخيرو- ڪٿيرخزانو- گهٽو مال- ميڙ. بازار- ٽنڊي- ڏڻي- مارکيٽ.

- گنڄ آهي: (ڪونہ آهي)- گهٽو آهي. (انڪار جي معنيٰ ۾).

- گنڄ الاهي: ذ. قرآن مجيد- مصحف عزيز- ڪلام الله.

- گنڄ بخش: صفت. وڏو فياض- ڏاتار- لک داتا- لک بخش.

- گنڄي ڏيڻ: مار ڏيڻي سڌو ڪرڻ. ايٽ ڪي ڏاڍ ۾ آڻي ٽيڪ ڪرڻ.

- گنڄ شهيدان: ذ. صفت. شهيدن جو مقام.

- گنڄ لڳي و ڇڻ: تمام جهجهو فائدو ٿيڻ- گهڻي آپت ٿيڻ- زياده نفعو ٿيڻ.

- گنڄ هڄڻ: گهٽو هڄڻ- ڪجهه نہ هڻڻ. "هاڻي ان گنڄ آهي".

● گنڄ ع گنڄ (ت): ذ. سٽڻ جي آبداڻي وٽان وريل وڪڙ- گهنڄ.

● گنڄ ع گنڄ: ذ. ڪاٺ جو دهلو (جنهن ۾ اندر گهٽا ڏهلا بند ٽيل هجن، سندس شڪل گول ٿئي). دهلي ۾ ڏهلو.

● گنڄا: اسم خاص. چانورن جو هڪ قسم (ڳاڙها چانور، ٿڌا اڇو، سنگ لٽسو). هڪ ذات جو نالو.

● گنڄا ٿوڙها: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گنڄارڻ: مصدر. (سن. گنڄ) لامارا ڏيڻ- ڦيرڻ- چڪر ڏيڻ- لمڻ- تنبڻ- ڦيرڻ- ڦيرا ڏيڻ- چڪر ڪاڻ- گهمرا ڏيڻ- وارا ڪيڻ. (گنجاريو- گنجاريندو- گنجاريل).

● گنجار: ڦيرا ڏيڻ. "پوڻن جي گلن مٹي گنجار."

● گنڄاس ع گنڄاسون (ت): ث. خيانت. چيهو- نقصان. ٽوٽ.

● گنڄالن: اسم خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گنڄائش ع گنڄائشون: ث. ڪمي. ضرورت. سهل- موقعو- جڳهه. لياقت- حيثيت. جاءِ.

● گنڄرڻ: مصدر. قاسي وجڻ- اٽڪي وجڻ- چنڊي وجڻ.

- گنڄرجڻ: قاسي پوڻ- بيمار ٿيڻ.

- گنڄرجي پوڻ: گنڊجي يا قاسي پوڻ- بيمار ٿي پوڻ. ويڙهجي وجڻ.

● گنڄڙو: ذ. سارين جو هڪ قسم (سڳداسي سنهڙا ۽ خوشبوءِ دار چانور).

● گنڄس ع گنڄسون: ث. ڪاٺ جي چٽر.

● گنڄسيون (ت): ث. غير- ڪٽ- ميرائي.

● گنڄفو ع گنڄفا: ذ. راند جو قسم- تاس- پتو- پتن جي راند.

● گنڄ گيڙي: اسم خاص. تعلقي ڏگهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گنڄن: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر ڪراچي، حيدرآباد ۾).

● گنڄڻ: مصدر. پون پون ڪرڻ- جهونگارڻ- رڙون رڙون ڪرڻ- پڙ پڙ ڪرڻ- ميڙ ميڙ ڪرڻ (مڪ وانگر). (گنجيو- گنجندو- گنجيل).

Gul Hayat Institute

● گنڊُو: اسر خاص. تعلقي ڏوکريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گنڊو ٽڪرُ: اسر خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گنڊُو جٻلُ: ذ. اسر خاص. حيدرآباد ۾ هڪ ٽڪر جو نالو
"ڪتوڙين پال پنهونءَ جا گنڊي منجهه گهُريام".
● گنڊوُرا: اسر خاص. هڪ ذات (ڪيترن بلوچن جو هڪ قبيلو).
● گنڊِي ۽ گنڊِيُونُ: ث. قميص جي اندران پائڻ لاءِ نندي چولي ـ ڪڙي جي گنڊي ـ ولايتي آئيل نندي چولي، جا قميص جي اندران پائجي. ٿوڙهيي، گاهه جو ٻُوڙو. (اسر خاص). تعلقي نُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گنڊِيُ يا گُڊِيُ ۽ گنڊِيُونُ (ڪ): ث. پڪيءَ جي نِڙَ گهٽ وٽ هڪ چمڙي جي ٿيلهي، جنهن ۾ ڪاڄ ڪنو ٿئي.
● گنڊُچُ ۽ گُنڇَ (ت): ذ. آندِي جو پاسو.
● گنڊُ ۽ گنڊَ: ذ. (سن. کنڊ، گنڊ. ف. گند=ڪچرو). ڪِنُ ـ ڪچرو ـ ٻُهَرُ ـ مَٽِيلُ ـ مِٽي ـ مَترُ ـ ميرـ ميلُ. وگند ـ چِٽ ـ بدبوءِ ـ ڏپ ـ ڏَمَڪَ ـ دُرگنڌُ ـ عُفُونت. غلاظت. نجاست ـ ناپاڪائي ـ پَليتِيُ. گندي زبان ـ ڪَچُ ـ بارگند. زخم ۾ خراب ٿيل رت. موٽَ (پَٻڙ جي پاڙ وٽ هيڻان پاڻيءَ ۾ وڌا لوڙهه ٿين). پڪو لوڙهه ـ ڪوڙل پوٽيءَ جي پاڙ ـ خراب ٻوجارا ڪڙيل لوڙهه:
"گنڊُ جنين جي گوڌ ۾، ڪلهن تي ڪوٽيون" (شاهه).
"گند جنين جي گوڌ ۾، پاڻ ـ وڙا پوشاڪ" (شاهه ـ ڪاموڏ).
ـ گنڊائِيُ ۽ گنڊائِيُونُ: ث. صفت. ميرائي ـ ڪنائي ـ گدلائي ـ گندگي ـ مٽلاڻ ـ ميراڻ. غليظائي.
ـ گنڊُ ستڻُ (ث): خرابي ڪڍ ڪرڻ ـ خراب ڪم ڪرڻ ـ بچڙائي ۾ پوڻ ـ بدمعاشيءَ ۾ مُبتلا ٿيڻ.
ـ گنڊُ ڦُلارَنُ: خراب ڳالهه ظاهر ڪرڻ ـ خراب گفتگو ڪرڻ ـ بدشد ڳالهائڻ ـ گلا ڪرڻ. ڪنهن جو لِڪل عيب ظاهر ڪرڻ.
ـ گنڊُ ڪيڏَنُ: ٻوهاري ڏيڻ. لُڇَ لُڦنگي کي تڙي ڪيڏڻ.
ـ گنڊُ گانهڻُ (ت): ڪِن ڪِچرو ـ ٻُهَرُ. مَٽِيلُ.
ـ گنڊُ گاهڻُ (ت): ڪِچرو ـ خرابي.
ـ گنڊَ گِيُ ۽ گنڊَ گِيُونُ: ث. صفت. گدلائي ـ ميراڻ ـ ميرائي ـ ڪِنَ مان پريل ـ مَترُ ـ غلاظت. مَٽِيلُ ـ ڪِچرو ـ ٻُهَرُ ـ ڪِنُ قِٽُ ـ غليظائي.
ـ گنڊُ مَٽِيڻُ (ت): خراب ڳالهائڻ ـ خرابي پَترَنُ.
ـ گنڊُو ۽ گنڊا: ذ. صفت. ميرو ـ ڪِنو ـ لُڙوُ ـ گچيرو ـ گندِلو ـ ڏوڙ پٽڪُليو ـ غليظ ـ مَليِنُ ـ فاحِشُ ـ بانسدار ـ ڪِکوُ ـ اوباشُ ـ بي شرميءَ جو ـ اڳهاڙو ـ ريجالو. چٽارو ـ نرڪ؛ ويدڪاري ۾ مُڪتي جي بچاءَ لاءِ.
ـ گنڊُو هَڙُ ۽ گنڊُو هَڙَ (ت): فساد ـ جهيڙو ـ خرابي.
ـ گنڊِيُ ۽ گنڊِيُونُ: ث. صفت. بچڙي ـ خراب ـ ميري ـ ڪِني.
● گِندُ ۽ گِنڊَ: ث. پراڻي رليُ ـ رلهيُ.
● گَنڊُ ۽ گَنڊَ: ذ. صفت. راهه ـ ٽُهو ـ ڊِگُ ـ ڊِگِيُ ـ ڪوڙي ـ آن جو گُندلو ـ ڪوڙ ـ انبوهُ ـ ڊِيرُ ـ گهڻو ـ جهجهو ـ ستو ـ ستِيُ ـ گُدام ـ دَنَ ـ دڙو. ڪتليُ. آونهو (ڪنڊِ انُوسارَ). اوڙاهُ.
● گِنڊا ۽ گِنڊايُونُ: ث. فقيرن جي گودڙي ـ گودڙ ـ رليُ. ڪٿي ـ ڪدا يا جمني.
● گندا گبري: جهولي. رلهي فقيرن جي.
"نہ گندا نہ گبري نہ لانڪوٽي ليڙ"
(شاهه ـ رامڪلي).
● گنڊا گولڳ: اسر خاص. هڪ ذات (درڪاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو).
● گنڊاوا: اسر خاص. بلوچستان ۾ جهونا غرق ٿيل ڏڙا (جن جي ويجهو پهريائين لاشاري بلوچ اچي آباد ٿيا).

Gul Hayat Institute

● گنڈ ٻھوڙ: اسم خاص. لسٻيلي طرف هڪ جبل جي لڪ جو نالو.
● گنڈ ٻٽ ۽ گنڈ ٻٽ: ذ. پاڻيءَ تي پيدا ٿيندڙ ٻوٽيءَ جو هڪ قسم.
● گنڈر (ت): ذ. ستر نھٽن جا ڪچڙا ڪنر- ڪوڪرون يا ستر نھن جا ڪنر- سائيي پاڇي.
● گنڈر ۽ گنڈرَ (ل): ذ. گنڊل- قاتل رلي- گلي- ڏڙڪي. قاتل اوچڻ.
● گنڈر ۽ گنڈر: ذ. ڏک- فڪر- غم- ڪٻتي.
- گنڈرَ وَل: ڏکن جو وڻ. (سرحسيني- گر).
● گنڈرا: اسم خاص. هڪ ذات (مهاڻن ۾ ملاحن جي).
● گنڈراڻي: اسم خاص. رياست لسٻيلي ۾ هڪ ڳوٺ، جنهن جي ويجهو جبلن ۾ غارون جڙيل آهن، شايد اڳين زماني ۾ هتي جا رهاڪو، تور عاد ۽ ثمود وانگر، غارن ۾ رهندا هٿا (ت- بلوچستان).
● گنڈرف ۽ گنڈرَف: ذ. معدني پيدائش جو قسم، جو پارڻ جي ڪم اچي- گندڪ- آنولاسار- ڪنڪر- گوگيرو.
- گنڈرف جو تيزاب: گندڪ جو تيزاب- آنولاسار جو پاڻي.
● گنڈرو ۽ گنڈرا: ذ. ملاح- مهاڙو.
- گنڈري ۽ گنڈريون: ث. مهاڻن جي ذات- مهاڻي
"تون سمو آءٌ گندري، مون ۾ عيبن جوءِ"
(شاهه- ڪاموڏ).
● گنڈڙو ۽ گنڈڙا: ذ. نڍي گندي- گندلو.
● گنڈڪ ۽ گنڈڪ: ذ. (سن. گندڪ = گندڪ) گندف- معدني پيدائش جو قسم، جا پارڻ ۾ ڪم اچي- تيزابي شيءِ جو قسم- ڪنڪر- آنولاسار- گوگڙ. پسارڪو وڪر- هڪ دوا. عطار- عطر وڪڻندڙ- وڻ ۾ ٿيندڙ جيت جو قسم.
● گنڈل ۽ گنڈل: ذ. ٻہ پڙو ڪٽو- ڪمبل. جانهي ۽ سرنهن جا گل.
● گنڈلو ۽ گنڈلا: ذ. صفت. ڏاڙو مٽو- پٽو- جٽو- زاڙو- ٽلهو- ڦوڦانگ- ستر وتر- دڙنسو- سنڪو- ڏگ- بٽ ۾ پريل- چٻوبڪو- ڳٽڪو- گهڳهيٽو- چڳهيٽو- پرٽو. وڻ جي ٻچاءُ لاءِ ڏنل لوڙهو- جهنگلو. ڪتبن جي پيٽ چوڌاري آيل.
● گنڈلو ۽ گنڈلا: ذ. انَ رکڻ لاءِ ميڻيءَ جو ٿهيل نندو ٿانءُ.
● گنڈم ۽ گنڈمَ: ذ. ڪڪ- گيهون.
● گنڈنا ۽ گنڈنائون: ذ. ث. گاهه جو هڪ قسم، ٽوم جي ٻڻن جهڙو، جبلن ۽ باغن ۾ ٿئي. پسارڪو وڪر- دوائي ٿئي.
● گنڈن ۽ گنڈنَ: اسم خاص. مڇيءَ جو قسم، فوٽ ڪن ويڪري ۽ ٽن- چئن فوٽن تائين دگهي ٿئي، اڇا سنهڙا چيلر، ٻڏيءَ جا ڪارڙا چيلر، ست پٽر، ويڪر ايڏائي فوٽن تائين، ڏيگهه ۾ پنج- ڇهه فوٽ، تور ۾ وڏي ۾ وڏيءَ جي تور جهڙي سيرن تائين ٿئي- ڦلهي جي شڪل جهڙو، پاڻيءَ ۾ پاميرو ترندڙ- جرڪي جهڙي ٿيندڙ مڇي جو قسم. وڏي ڪارائي، جا ڪرت ڪان نندي ٿئي. (ت).
عيب لائق. (ت).
- گنڈنڀي ۽ گنڈنڀيون: مڇيءَ جو قسم.
● گنڈو ۽ گنڈا: ذ. لوڙهي واريون گنديون ۽ گندڙ، جن ۾ ڏنار نڍيا قٽر رات جو ٻوري، مٽان ٻهلڻ ڏيئي چڏين، انهيءَ لاءِ ته ڪو ميرون وغيره ڪين ڪٽي نه وڃي. (سر مارئي- گر).
● گنڈولو ۽ گنڈولا: ذ. نڍي رلهي.
● گنڈوئو ۽ گنڈوئا (ڪ): ذ. سئو- ڳوڻين سيبڻ لاءِ لوهه جو چهنبدار، سنهو ڪيل اوزار. (ڪاڇو).
- گنڈوئي ۽ گنڈوئيون (ڪ): ستوڙين سيبڻ لاءِ وڏي سئي.
- گنڈي ۽ گنڈيون: ث. مٽي تي پهرڻ لاءِ هڪ زنانو ڪپڙو- زناني چادر. زالن جي پوتي- ڪپڙو- لتو- چٻڙ- رٽو- بانڊٽو- سالورو- دهٻتو- چتيي- اوڙني- چادر. گودڙي. خراب

Gul Hayat Institute

عورت وغيره - ميري - کنيي - فاحش - اوباش - گدلي - غليظ. (ت). چادر - رلي - ٽپڙ.
= گنڈي ريرکڻ (ن): چادر ڏرکڻ.
= گنڈي پسال: ٽورو مينهن. جهيڙي برسات - کڙي پوس مينهن.
= گنڈيءَ مانيءَ چريو هڻ: چٽ چريو هڻ. نهايت چٽ کان باهر. بلڪل هوش کان نڪتل.
● گنڈي ۽ گنڈيون: ث. رلي - رلهي - گودڙي - چادر - ديهاتي عورتون کڙي جي ٽڪرين سان ڏزائين تي رليون ٺاهين - جمني - کدا.
= گنڈيءَ جا آيون: راز - ڳجهه - مخفي ڳالهه. رمز - انڪل. رنگ - طرح.
= گنڈي چنڈڻ: سکڻو موٽڻ - خالي هٿين وڃڻ.
● گنڈي ۽ گنڈيون: ث. آن رکڻ لاءِ مٽيءَ جو ٺهيل گنڈلو - آن رکڻ لاءِ مٽيءَ جو ڏو ٽانءُ - اڻ جي پتلي - مٽيءَ جو ٻيڙ آن رکڻ لاءِ.
= گنڈيءَ جا آيون کڏڻ: عيب ظاهر ڪرڻ - سقم کولڻ. راز کولڻ.
● گنڈ ۽ گنڈ: ذ. (سن. گنڈ = بانس). بانس - ڏپ - بدبوءِ - بوءِ.
● گنڈار ۽ گنڈار: ذ. (سن. گنڈار = گنڈار). راڳ جي ستن آوازن مان هڪ آواز، راڳ جي ستن آوازن مان ٽيون نمبر آواز - علم موسيقي جي ٽئين سُر جو نالو جو رڪب کان هڪ درجو متي آهي، هن ۾ مخرج سيني مان نڪري، جيئن (ريءِ گهيٽي يا ٻڪريءَ جو آواز) - هڪ راڳيءَ جو نالو - پيرو راڳ جي هڪ راڳني. قندار جو مُلڪ يا آتي جو رهاڪو - قندار مُلڪ جي هڪ شهزادي جو نالو - قندار جو هڪ شهر.
= گنڈاري ۽ گنڈاريون: ث. گندارين جي شهزادي. ڏرت راشٽر جي زال. هڪ راڳنيءَ جو نالو.
● گنڈاري ۽ گنڈاريون: ث. صفت. ڪينيي - مُهاڻي "بوري گنڈري".

● گنڈڻ (ت): ذ. سنڱهڻ. مانيءَ لاءِ ٻوڙ يا پاڄي.
● گنڈيل: ڪيرو لباس پهريندڙ، مرلي وڄائيندڙ ۽ نانگ نچائيندڙ جوگي (انهن جوگين جي قبيلي جو نالو).
● گنڈڻ: مصدر. بتالڻ - رولو - گهه ٻيهه. مُنجهائڻ - اڙائڻ - ڦاسائڻ - مُبتلا ڪرڻ - حيران ڪرڻ - تال مُول - گم ڪرڻ - دق ڪرڻ - پريشان ڪرڻ - تڙڪائڻ.
= گنڈ ۽ گنڈ: ذ. آندُ گنڈ - گوڙ - ڪن - ڪيچرو - مولجهارو - دقت - حساب ڪتاب جو مونجهارو - گنڊ گوڙ. معاملو - مقدمو. گهنڊ. مُشڪل مهيو. (ت).
● گنڈائڻ: مصدر. سٽ وغيره و پڙهڻ - حساب ڪرائڻ.
● گنڈجڻ: مصدر. ڪيڪو وڪو ٽيڻ - وڇون: ٽيڻ - فهميون مُنجهڻ - وائڙو ٽيڻ - حواس خطا ٿي وڃڻ - آرجهڻ. بدهضمي ٽيڻ.
= گنڈجي پوڻ: گهٽي ڪاڏي ڪائڻ ڪري پيٽ ۾ گوڙ گهمسان ٽيڻ - تڪليف ٽيڻ.
= گنڈ گوڙ: ذ. صفت. مونجهه - گهوٽالو - گهمٽ گهوڙ - مونجهارو - رولو - پولو - جنجال - پريشاني - گڙٻڙ - بي انتظامي - آبتري - خلل - فساد. ليکي چوکي جي مونجهه. گند ڪچرو - آندگنڊ. ڪن چٽ - ٻُهر - ڪچرو - ڪن - ليٽ - ناڙ - بودو - بولانڊو - گوگيڙو. آٽل پُٽل - ڦٽڪو - ڏونڊاڙ - چاڇول - پوڙ.
● گنڈيل ۽ گنڈيل: صفت. ڪيڪو وڪو ٽيل - وڇون ٽيل - فهيون منجهيل - آڙيل - گيٽل - ٻڏل.
● گنڈ ۽ گنڈ (ڪ): ذ. گهنج - سر - ور - مُنهن ۾ شور - گهنڊ - اندر جي پليتي - ٻيائي - بغض - ڪينو - ساڙ - مُنهن بچڙو - ڪٻٽ - دل جي خرابي - بدنيت - خرابي - حسد. منجهيل حساب. دعويٰ - مقدمو - معاملو.

ـ گنڊ مُنڊ: ذ. صفت. مونجهارو ـ گڙ بڙ ـ گهمسان ـ لڙ ـ وڙوائي ـ بکيڙو ـ رولو ـ گهمگوڙ ـ کچ ـ گول مول ـ گڙ گڙ ڏاني.

● گنڊو ع گنڊا: ذ. صفت. ڊاکو ـ ڏاڙيل. ٺگ ـ کوٽو ـ اندر جو پليت ـ بدنيت وارو ـ دغاباز ـ اندر جو کارو ـ فريبي ـ مکريل ـ منافق ـ ڊوهو ـ ڊڪو ـ بيڙو ـ خراب.

● گنڊير: اسم خاص. تعلقي کشمور هڪ ديهه.

● گنڊيه ع گنڊيَ (ت): گونگهٽ ـ گهنڊ. لڪ لڪاءِ.

ـ گنڊيه بتلاڙو کترن: منهن ڍڪي ويهڻ. پڙدي ۾ ويهڻ. لڪي ويهڻ. گهنڊ گهنڊالو.

ـ گنڊيه کترن: منهن لڪائڻ. پڙدو ڪرڻ.

● گنڊيَڙَ (ث): ذ. ٻانيڻ جي هڪ نڪت. ٻانيڻ جي ذات.

● گنڊيوخ ع گنڊيوخَ (ت): ذ. بي همت ـ ڍڇو ـ سست. نستو ـ ڪمزور. ضعيف ـ ڏهرو.

ـ گنڊيوخائي ع گنڊيوخايون: ث. بزدلي ـ ڍڇي طبعيت.

● گنڊيڙَ (ث): اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر تر ۾ رهندڙ).

● گنڙ: اسم خاص. گاهه جو قسم.

● گنڙوَ: هڪ دلي رکڻ لاءِ ڪاڻيءَ جي گهوڙي (منجي). ان کي ٽنگون ڪونه ٿين.

● گنڪا ع گنڪائون: ث. کسبڻ ـ ويشڻ ـ رن ـ ڪيڙي ـ بدڪاري ـ چڪلائڻ ـ فاحشي ـ رنڊي ـ کسبياڻي ـ طوائف.

● گنڪ (ت): ذ. ڪانهن يا سڙن جي ڇوڙي جي ڪاڻي جو سنگ ـ نسريل ڇوٽو.

ـ گنڪ ڪنيَن: ڪانهن يا سڙن جي ڪالي جو نسرڻ.

● گنڪ ع گنڪ: ذ. صفت. بيحد وڏو ـ پاري ـ ڏاڙ دنگ ـ پربت جيڏو ـ وڏو درياءُ ـ تمام وڏو. ڀيانڪ ـ خوفناڪ ٿو. (اسم). سڙ جو ڏوڏو. (ن ـ ب).

"سڙءُ لڳو سترَ موريا، ڪيڏيا گوش گنگن".

ـ گنگارپڻ: سڙن جو ڪم.

ـ گنگ ٽيٽ: گڏجڻ ـ مقابلي لاءِ هٿيارن سان دشمن جي آڏو اچڻ.

● گنگ ع گنگ: ذ. صفت. گونگو ـ گنگو. محويت. خاموشي. (ع. ا ـ د).

ـ گنگباز ع گنگباز: ذ. صفت. گونگو نائڪ ڪندڙ ـ سانگ وجهندڙ.

ـ گنگبازي ع گنگبازيون: ث. صفت. سانگ ـ گونگو نائڪ ـ گونگو تماشو.

ـ گنگهوڙ ع گنگهوڙَ: ذ. ماڻ مٺ ـ چپ چاپ ـ سانت ـ سڪ ـ خاموشي ـ گپ چپ ـ سامت ـ ٺام ـ آرام ـ سناٽو ـ ٿپر ـ بي هوشي ـ غشي ـ گهيٽرائي ـ مورچاڪتي ـ گيرت.

ـ گنگ ٻوڙَ ۾ گذارڻ: آندر جو اندر ۾ ڳٽيون ڪندو رهڻ. جيءَ سان جهوري لڳڻ ـ ڳٽيءَ ۾ گذارڻ ـ پريشان حال رهڻ.

ـ گنگتڙ ڪتيو ڳالهائڻ: چٽيءَ طرح نه ڳالهائڻ. صاف نه ڳالهائڻ ـ آڪي ڳالهائڻ.

ـ گنگدام ع گنگدامَ: ذ. بي زبان ـ حيوان ـ جانور ـ مرون ـ پسون ـ گڪدام ـ وهٽ ـ جيئو ـ ساهوارو.

● گنگا ع گنگائون: ث. (سن: گنگا = مشهوري) هندستان ۾ هڪ نديءَ جو نالو ـ پارت ۾ هندن جي پوٽر نديءَ جو نالو.

"گنگا لوچي گودڙيا، جر پيٽائون جام"
(شاه. رامڪلي).

هندن ۾ اڪثر عورت جو نالو. دور ديش ۾ مري ويل هندن جي هڏڻ جي رکَ ۽ هاڏيون هندو ماڻهو اتان ڪٽي اچي هن نديءَ ۾ وجهندا آهن.

ـ گنگا آشنان کترن: ڏرم جو ڪم ڪرڻ.

ـ گنگاني ع گنگانيون: گنگانديءَ جي مٽي ـ گنگانديءَ جي واري (جا هندو قوم پوڄا پاڻ لاءِ ڪم آڻي). گنگي ماڻهوءَ جي حالت ـ گنگا فقير.

ـ گنگا پرُبت: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو، جنهن مان گنگا ندي نڪري وهي ٿي.

Gul Hayat Institute

ـ گنگاڈارا: آڪاش گنگا ـ ڪتھڪشان ـ ڪيرڈارا.
● گنگا رامِيُ: اسر خاص. چانور جو قسر.
● گنگا: اسر خاص. ھڪ ذات جو نالو.
● گنگائِيُ: اسر خاص. ھڪ ذات (اڪثر ڪراچيءَ ر).
● گنگائنُ: مصدر. گنگي وانگي ڳالھائڻ ـ دَ ٻيل آواز ـ گھگھو ڳالھائڻ ـ سمجھ ر نہ اچڻ جھڙو ڳالھائڻ ـ گنگ پوڙ ڪرڻ. (گنگايو ـ گنگائيندو ـ گنگايل).
ـ گنگائِيُ ع گنگائِيُونُ: ث. بي زباني ـ ڳالھائي نہ سگھڻ واري حالت ـ نہ سمجھڻ جھڙو ڳالھائڻ ـ گونگو.
● گنگتِر ڑُو ع گنگتِر ڑا: ذ. صفت. ٽرڙو (لائيُون) ـ ھڪ ٽڪ نہ ٽرندڙ لائٽون ـ ڪڙڪڙيو.
ـ گنگتِر ڑائِيُ ع گنگتِر ڑائِيُونُ: ث. صفت. لوڏي سان ھلڻ ـ دَڏڪي سان ھلڻ ـ نخري واري چال ـ ڪَرَ ـ لوڏو ـ دوڏو.
● گنگڈاسِ (ث): اسر خاص. ھڪ ذات (ٽر ر رھندڙ راجپوت).
● گنگر ع گنگرَ: ذ. صفت. وڏو ڪُٽنب ـ وڏو عيال ـ عيالدار.
● گِنگِريتُ ع گِنگِريتَ (ڪ): ذ. سڪرات واري حالت ـ لُڪيءَ ر ساھ ھڻڻ.
● گنگڙُ: اسر خاص. ھڪ ذات. تعلقي گمبٽ (ضلعي خيرپور) ر ھڪ ديھ جو نالو.
● گنگڙُ ع گنگڙَ: ذ. نوڙي ـ ڦاھي. نقصان. ڏڦو ـ فساد. ڇيھو ـ ڪوٽ ـ ٽوٽ.
ـ گنگڙُ پَوڻُ: فساد ٿيڻ ڪري مشڪلاتون پيش اچڻ.
● گِنگِرِڙائِيُ ع گِنگِرِڙائِيُونُ: ث. صفت. دَڏڪي سان ھلڻ ـ لوڏي سان ھلڻ.
● گنگڪِيُ: اسر خاص. تعلقي ميرپورساڪري ر ھڪ ديھ جو نالو.
● گنگوُ ع گنگوُ (ت): ذ. لٽيءَ (وڻ) جو ڳاڙھو گونچُ ـ ڪنگو (ل).
ـ گنگوُتارو ع گنگوُتارا (ت): ذ. صفت. ڳاڙھي گونچ وارو لٽيءَ جو ٽارو.
● گنگو: اسر خاص. تعلقي ميھڙ ر ھڪ ديھ جو نالو.
● گنگوُ ع گنگا: ذ. صفت. (ف. گنگُ) جيڪو ڄائي ڄر ڪان ڳالھائي نہ سگھي ـ بي زبان ماڻھو، حيوان وغيره ـ جيڪو ڳالھائي نہ سگھي ـ ڳالھائي نہ سگھندڙ. ماڻ وارو ـ مانيٽو. گڏار ـ جانور ـ حيوان ـ بي زبانو.
ـ گنگاڻِيُ: گنگا فقيرَ جي نہ ڳالھائين.
ـ گنگنَ ع جنگنَ: آڻن ع پھلوان جتن سان. (ن ـ ب).
ـ گنگِيُ گانءِ ھُنڌُ: مانيٽو ھڻڻ ـ سادي سياڻ وارو ھڻڻ.
● گِنگوُ ع گِنگا: ذ. اسر. نڪ ڪان گھٽو.
● گنگوُتَرِيُ ع گنگوُتَرِيُونُ: (سن. گنگوتري = گنگا نديءَ جو مُنھن) ث. گنگا نديءَ جو منھن ـ گنگا نديءَ جي ھمالي جبل مان نڪرڻ واري جاءِ. ھمالي جبل جي ھڪ پربت جو نالو. جبل جي ھڪ چوٽيءَ جو نالو.
● گنگوُ دِ ھوُ: اسر خاص. تعلقي آباوڙي ر ھڪ ديھ جو نالو.
● گنگوُنُ (ل): ذ. آڻ جي ڇڄ ڪان وٺي ڪنڌ جي پاڙ تائين ٿوھي جي مٿان وارن جو ليڪو، سنڌو.
● گنگوُ وارو گوڙُ لائِنُ: ڳالھائي ٽڪجڻ ـ رڙيون ڪرڻ.
● گنگُ: خوفناڪ ـ خطرناڪ ـ ٻيو ٻريو.
● گنگھہ ع گنگھہَ: ذ. نندڙو ڪوٽ ـ ڪونڙو ـ نندو ڪوٽ ـ وستي ـ واھ ـ گامُ ـ ديھ.
● گنگھرُ ع گنگھرَ: ذ. آھدا ـ مصيبت ـ آفت ـ غضب ـ ڪمبختي ـ نياڳُ ـ شامت ـ ماجران ـ سوڙھ ـ لاچار حالت ـ مشڪلات. جنجل ـ جنجال. ڏک ـ اھنج ـ سُورُ ـ رَنجُ ـ ڪَٽُ ـ ڦاھو ـ ڪَٽُ ـ سُرڪڻ ـ ڦاھي. تنگي ـ إفلاس.

Gul Hayat Institute

● گِنگھروءُ ع گِنگھرا: ذ. (سن. گگتر + اوک = گِنگھرو) زيور جو قسم ۾ پيرن ۾ پائڻ جو وڇندڙ زيور- پيرن ۾ پائڻ جو ڪُهڻ - نندڙو مٽر- زَنگلو- ڦلقو. چٽي جو ڦوٽو - سِٽي جو ڦوٽو- گھنگرِيو.

● گِنگھڻ جاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُنگھيٽِيءُ ع گُنگھيٽِيُونءُ (ل): ث. جِيتءُ جو قسم، ڪاڙهي رنگ جو ٽٽي، گدري ۽ چانهين جي ول ڪائي. گھريٽڙي.

● گُنگھ ہوڙ ع گُنگھ ہوڙا: ذ. ڪالهه اهڙي ڪالهائي، جنهن جو اول آخر نه هجي، ۽ نه سمجهه ۾ اچي. بنا سمجهه جي ڪم ڪرڻ.

● گُنگھِي ع گُنگھِيءُ: ث. گھُٽِيَل آواز- ويڙل نڙي- گھِگھيءُ.

● گُنمِيچِيءُ: اسم خاص. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُنوارءُ ع گُنوارَ: ذ. ڳوٺاڻو- واهٽي- دَهُقاني- گاميڙيو. جٽءُ- آناڙِيءُ- جهنگِليءُ.

ـ گُنوارءُ سَمجهَڻءُ: ڳوٺاڻو يا جٽءُ سمجهڻ.

● گُنوار: آن جو قسم- هڪ پوڪ.

● گُنوائِڻءُ: مصدر. (سن. گَمْياوي = وڃائڻ. پرا. گَماوي = وڃائڻ). وڃائڻ- ضايع ڪرڻ- گوهڻ- برباد ڪرڻ- بگاڙَڻ- نابود ڪرڻ- ڇٽ ڪرڻ- آجاڙڻ- آجڙڻ- ويران ڪرڻ- اجايو وڃائڻ- لُٽڻ- دُفءُ ڪرڻ- ڦوڪي ڇڏڻ- چٽِيءُ چُورو ڪرڻ- خرچي ڪائي ڇڏڻ- آڏائڻ- کوهڻ- ناس ڪرڻ. گم ڪرڻ- لِڪائڻ- چوراٽڻ- چُپائڻ. (گنوايو- گنوائيندو- گوانيل).

ـ گُنوائِيڻ: وڃائين- ضايع ڪرين.

● گنوتر: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد ۾).

● گُنوَتِيءُ ع گُنوَتِيءُ (سس): ذ. صفت. گُڻ وارو- گُڻ ڪندڙ:
"گُنِيءُ گيانِيءُ گنوتي، اعليٰ دوس عجيب"
(نامعلوم).

● گُنوخءُ ع گُنوخَ (ت): ذ. صفت. ڪوڙو- ٺوٽي- غافل. سستءُ. جاهل- بيوقوف- ڪِهيلو- مورک- اناڙي- بي عقل- بي سمجهه.

● گُنهَهُ ع گُنهَہ: ذ. گُناهُ- ڏوهه. دوش- پاپ.

ـ گُنهَگارءُ ع گُنهَگارَ: ذ. صفت. ڏوهي- آپَراڌي- تقصير وارءُ- عيبدارءُ- عاصي- خطا وار- قصوروار- پاپي- بُڇڙو- ڪلنڪي- داغي- بدڪار- دوشي- حرفي- ڏوهو- هراپِتِي- گُناهِي- مازم- مُجرم- فاسق- ڪُڪرمي- پاپائتو- هڇارو- گُناهتو- پاپ جو- پاپ جهڙو- سزاوار.

ـ گُنهَگارِيءُ پَرَنءُ: ڏنڊ پرڻ- ڏوهه ڏيڻ.

● گُنهُورا: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گِنهُولُو ع گِنهُولا: ذ. بَلا ۽ نانگ جو قسم.

● گُنئُونڙوءُ ع گُنئُونڙا: ذ. صفت. ڪير پياڪ نندو اڻ پا اڻ جو نندو پُڇو- ڪَنوات- ڪنواٽ.

● گُنئُنءُ: ذ. صفت. ويل- گم- وجايل- برباد ڪيل- ڪوهيل- آجڙيل. ڪوهڻ- آڏائڻ- ضايع ڪرڻ- هارايل. جٽءُ- ناس- برباد- گُنئُنءُ. غلطان (ڪ ۾).

ـ گُنئُنءُ ٽيڻ: وڃائجي وڃڻ- گم ٿي وڃڻ (ڪنهن ڪم لاءِ وڃي ۽ واپس نه موٽڻ). وڃائڻ- برباد ڪرڻ- ڪوهڻ- آڏائڻ- ضايع ڪرڻ- نقصان ڪرڻ. جٽءُ ٽيڻ- ناس ٽيڻ- تباهه ٽيڻ.

ـ گُنئُنءُ: ذ. صفت. بهادر- پهلوان- طاقت وارو- بلوان- سُورمو- سورهيه- سُور ويرُ- زور آورَ- ويرءُ- جوڌو- نايڪءُ- پَٽِيءُ- پَٽِياروءُ- دليرءُ.

● گُنِيءُ ع گُنِيءُ: ذ. ث. صفت. گُڻ وارو- گُنءُ ڪندڙ- گُڻ وارو- گُڻواڻ- علم عروض جو ڪامل ۽ ماهر. ڪامل- وَلِيءُ اللهه- خدا رسيدو- عارف- شڪتي وان- علم وارو. لائق- فائق. نانگ ڪيڏائيندڙ- نانگن جا منتر جنتر ڄاڻڻ وارو. سياڻو. جادوگر- ٽوڻو ٽِيٽو ڄاڻيندڙ. فائده دارءُ.

Gul Hayat Institute

● گنيات ع گنيات (ک) : ذ. خيال - شعور - مت - ڏنگ - عقل - سُڌ. اوت - اٽڪل. ڳڻتي - فڪر - چنتا.

● گنيَر ع گنيَر : ذ. صفت. وڏو شاهوڪار.

● گنيَرُ ع گنيَرَ : ذ. هاٿي - فيل - گج - قرنبد ڪان وڏو هاٿيءَ جو ٻچو. بي عقل - آڏاپو - ڳهيلو - مورڪائو - بي عقليءَ جو - احمقاٽو. ڪڪر. ڪڏهرو ماٺهو. شيطان.

● گنيَرگَم : ذ. صفت. بهادر - جوڌو - پهلوان - بانڪو - ڪوپو.

● گنڊ ع گنڊَ : ذ. (سن: گنڊَ = نوڪر) ٻانهون - ٻيلي - نوڪر.

● گُنڊ ع گُنڊَ : ذ. (سن: گُنَ = گُڻ) اخلاق - لڇڻ - چڱي عادت - سٺا لڇڻ - عادتون - خصلتون - خاصيت - خوبي - شخصيت - سياڻ - عادت - صفت - وصف - آثر - تاثير - ڳڻ - لياقت - هنر - قسم - نمونو. نيڪي - چڱائي - فائدو. سدا چار - مت ڳڻ - ثواب - سلڇڻ. لائقي - خوبي - چڱائي. هنر - فن - ڪشلتا - چتراٽي - حڪمت - مهارت - ڪاريگري - ذهن - اِدراڪ - آرُ - جوهر - قابليت - پُڌ شڪتي - لياقت - پاتِرتا - يوگيتا. ديا - پلائي - مهرباني - مهر - آن گرهه - وڙ - احسان - ٿورو - ڪرپا - ٻاجهه - ديا - عطيه - نوازش - عنايت - اِيڇو - ساسخاطري - رعايت. گهٽائي - زيادتي. طريقو - وات - رستو. اسباب. ڳڻڪوت - خيال - ويچار. ڏاڳو - سڳو - رسي - نوڙي. ساز جي تند - ڪمان جو زِهُ - ڏاڪو - گهمرو.

▬ گُنڊاڪاريُ ع گُنڊاڪاريُونُ : ث. صفت. گنڊاڪاري - فائدي وارو - قلدائڪُ - قيمتي - ڪمائتو - صحت بخش - مفيد. وٿندڙ - مزيدار - سوادي.

▬ گُنڊُ آوگُنڊُ : عيب ثواب - برائي پلائي - ڇڙائي چڱائي.

▬ گُنڊائِتوُ ع گُنڊائِتا : ذ. صفت. گڻ وارو - چڱين عادتن وارو - لاياٽتو - گڻ ڪاري - گناڪاري - فائدي وارو - قلدائڪ - قيمتي - ڪمائتو - صحت بخش - مفيد. وٿندڙ - مزيدار - سوادي. نيڪوڪار - نيڪ - چڱو - مرادوند - سلڇڻو - فرمانبردار - شڪر گذار - مشڪور. ڪاريگر - مجرب - هڪ ٽڪ - عمل ڪندڙ. لائق. ساراهه جوگو - انعام جوگو. ڳڻائتو - وڙائتو - مهربان - آڌڪاري. ڀڳڻ - گوهر - گٽي - چترُ. وٿندڙ - مفرح - تازگي ڏيندڙ. شاڪر - احسانمنديءَ جو - احسان مند - ممنون.

▬ گُنڊائِتيِ ع گُنڊائِتيِيُونُ : ث. صفت. گڻ سان پريل.

▬ گُنڊُ چورُ ع گُنڊَ چورَ : ذ. صفت. احسان فراموش - بي شڪر - بي شڪريو - بي گڻو - ڳٽچور - ڪرتگهن. ڪلال - بي قدر - آڌاسو - بي مروت - بي حيا - بي ديدو. ناوٿندڙ - نمڪ حرام - گلا خور - ناموافق - نيچ - ڪميٽو - ملينچ.

▬ گُنڊُ چورائِيُ ع گُنڊُ چورائِيُونُ : ث. صفت. گڻ چوري - بي شڪري - ڪلالي - بي مروتي - ڪرتگهنتا - اڌاسائي - احسان فراموشي - بي قدري - بي حيائي - بي شرمائي. ڪميٽائي - ملينچائي - نيچپائي.

▬ گُنڊِ ڪارُ ع گُنڊَ ڪارَ : ذ. صفت. فيض بخشيندڙ. شفاعت ڪندڙ - مهرباني ڪندڙ - احسان ڪندڙ.

▬ گُنڊُ ڪارِيُ ع گُنڊَ ڪارِيُونُ : ث. صفت. فائدي وارو. قلدائڪ - گناڪاري - سقل - سڳلائتو - نيڪو ڪار - قيمتي - ڪمائتو - ڪارائتو - ڪتبائتو - فائدي مند - مفيد - صحت بخش - ڪم وند - سڃاپو - سڪيارتو - سڪمو - سارٿڪ. نيڪ - چڱي - چڱو.

▬ گُنڊُ ڪرَنُ : پلائي ڪرڻ - ڪنهن سان نيڪي ڪرڻ - چڱو ڪم ڪرڻ. پيار پيدا ڪرڻ.

▬ گُنڊ گرهڻ ڪرَنُ : لڇڻ سکڻ - تهذيب وارو ٿيڻ - اخلاق سکڻ.

▬ گُنڊُوانُ ع گُنڊُوان : ذ. صفت. سٺن لڇڻن وارو - سٺين خصلتن وارو - سهڻين عادتن وارو.

● گُنڊونٹُ ع گُنڊونٹَ : ذ. صفت. گڻ وارو - سٺن اخلاقن وارو - ايمانڊار - نمڪ حلال - دالاءِ - هوشيار - هنرمند - ماهر - گٽي - هنري - ڪامل - حاذق - چتر - سگهڙ - پڙ - ڪاريگر - استاد. ڏاهو - سياڻو - سڳل. سجان.

Gul Hayat Institute

▬ گٹوَنٹيُ: گٹن واري. لڇڻ واري.
● گٹوٹيتُ ع گٹوٹيتَ: ذ. صفت. گٹي ـ ساهر ـ چالاڪ ـ هُنرمند ـ هوشيار ـ داناءُ ـ ڳاڙهو ـ سياڻو ـ ڪاريگر ـ حاذق ـ ڪُشلُ ـ آستاد ـ پڙُ ـ سُگهڙ ـ حڪمتي.
▬ گٹيُ ع گٹيُ: ذ. صفت. نيڪ ـ پَلسو ـ سيلوان ـ ڏرم شيل ـ دانيُ پُرش. پلهي مانس ـ مدا آچاري ـ ثوابي ـ پُڇيي ـ سُلڇڻو ـ نيڪيءَ جو ـ چڱائي ـ نيڪ نام. پاڪدامن ـ پتورت. لائق ـ پڙُ ـ قابل ڪار ـ مُجرب ـ هِڪ نِيڪ ـ عمل ڪندڙ. هُنري ـ هُنرمند ـ ڪُشل ـ ماهر ـ حاذق ـ چتر ـ سُگهڙ ـ ڪاريگر ـ آستاد. پڙهيل ـ وِدوانُ ـ عالم ـ فاضل ـ خوبيءَ وارو ـ اثرائتو. گُڻ ڳائيندڙ ـ ٿورو ميڙيندڙ. خوبين وارو.
● گٹبُ (ل. ت): ذ. وڏو ڳيڙو ـ ڦوڪيندو ـ نشان ـ دڙو ـ ڪُنگرو.
▬ گٹبيلُ ع گٹبيلَ: ذ. صفت. آهو ماٹهو جنهن جو سينو ٻاهر نڪتل هجي.
● گٹيتِ: (سن. گٹت) گٹ وديا ـ انگ گڻڻ ـ انگي حساب ـ آلجبرا ـ علم هندسه.
▬ گٹيتِ ڪرَنُ: حساب ڪرڻ.
● گٹگَ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گٹگِ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۽ تعلقي آباوڙي ۾ ديهن جا نالا.
● گٹيگُ ع گٹيگَ: ذ. وڏو هوشيار. چالاڪ ـ ٺڳ. ڪنجوس. مڪار ـ فريبي ـ دغاباز ـ پنڌال.
● گٹينبُ ع گٹينبَ: ذ. ڳوڙهو ـ گهاٽو.
● گٹوُ ع گٹا: ذ. گهٽو ـ جيت جو قسم، جو ڪاٺ ۽ ڪتابن کي لڳي، کين ڳاري چڏي ـ ڪاڏ ڪندڙ ڪيڙو ـ سُرو. ٻڙيءَ جو ٽُڻ ـ ٽُنگ.
● گڻَ ويلڙِيُ: اسم خاص. ول جو قسم (تُرڪ).
● گٹهسُ ع گٹهسَ: ذ. ڪِلو ـ ڪونٽو.
● گٹهيشُ ع گٹهيشَ: ذ. (سن. گڻ + ايش = شِوَ ۽ پارٻتيءَ جو داناءُ پُٽ). هاٿيءَ جي مٿي جهڙي مٿي سان.

● گوُ: حرف جملو. گويا ـ جڏڪ ـ جيتوڻيڪ ـ توڙي ـ اگرچ. (ذ). ڳالهائيندڙ ـ سُروَ ٿو ـ آلاڻو ـ وَڪَٿا. (جيئن: بَدگو = خراب ڳالهائيندڙ).
● گوُ ع گوُ (ل): ذ. چانديءَ جي هار جو مڻيو.
● گواڏَرُ: اسم خاص. بلوچستان ۾ هڪ ساموندي بندر. ايران ۾ هڪ بندر.
● گوُارُ ع گوُارَ: ذ. ڳنوار ـ گنوار ـ گوپ.
● گوُارَ ع گوُاروُنُ: ث. سنڌ ۾ ٿيندڙ هڪ پوک جو قسم، پياجيءَ طور ڪم اچي، پوُتي جون قرهيوُن ـ موٺُ ـ گوُارِي ـ گاهه ۽ ٻج جو قسم. هاضم ـ هضم ٿيندڙ ـ جيورندڙ ـ هاضمو ٿيندڙ. سُهائيندڙ ـ وٽندڙ ـ ياءِ پوندڙ ـ دل پسند ـ موافق.
▬ گوُارِ ٽيُ (ث): ث. گوُار جون سُڪل ڦريون، ٻج ڪان سواءِ، جي آٺ ۽ ڪريون ڪائين.
▬ گوُارَ قرِيوُنُ: ث. هي ننڍو ٻوٽو جوُار سان گڏ ٻوکيو آهي، ڦريون ٻج سان پريل ٽين، وڏي ڪائجن (اکثر جانور وغيره ڪائين).
▬ گوُارِيُ ع گوُارِيوُنُ: گوُار ـ پاجيءَ جو قسم.
● گوُارُ ع گوُارَ: ذ. صفت. ڳنوار ـ گنوار. ڳوٺن چاريندڙ ـ مال چاريندڙ. چوپايو مال ڏارندڙ.
● گوارا: هضم ـ برداشت.
▬ گوارا ڪرَنُ: برداشت ڪرڻ ـ سهڻ ـ مڃڻ ـ منظور ڪرڻ ـ تسليم ڪرڻ ـ قبول ڪرڻ.
● گوارائِنُ: مصدر. گم ڪرائڻ.
● گوُارِيا (ث): اسم خاص. هڪ ذات (اکثر ٿر ۾).
● گوُاڙَ (ل): ذ. ٽپَ ـ وڏا چال. چلانگ.
● گِواسَ ع گِواسِيوُنُ (ل): ث. صفت. آباسي.
● گوَالُ ع گوَالَ: ذ. (سن. گو + وال). گائيُن وارو ـ ڏَڳيُن وارو. هندن جي هڪ ديوتا، ڪرشن مهراج جو نالو. مينهون ڏيڻ چاريندڙ.
● گوَالِيارُ ع گوَالِيارَ: ذ. (ف). هڪ شهر جو نالو. گهٽو بوجهه.
● گواهُ ع گواهَ: ذ. (ف. گواه = شاهدُ). ساکِيُ ـ گواهي يا شاهدي ڏيندڙ ـ ثابتي پهچائيندڙ.

Gul Hayat Institute

ـ گنواهيءُ ۽ گنواهيئونُ: ث. شاهدي ـ ثابتي. پرماڻي ـ تصديق.

● گنواهُ ۽ گنواهَ: ذ. شاهدي ڏيندڙ ـ ثبوت ڏيندڙ ـ ثابت ڪندڙ ـ تصديق ڪندڙ ـ ساک پريندڙ ـ شاهدُ ـ ساکي ـ اوگاهي ـ اوگاهي ـ اوگاهه ـ ثابتي ـ پرماڻ. نشاني.

ـ گنواهيءُ ۽ گنواهيئونُ: ث. صفت. شاهدي ـ ساک ـ ثبوتي ـ اعتبار ـ تصديق ـ قسما قسميءُ ـ شبد پرماڻُ ـ اوگاهي ـ ثبوت.

● گنوائيڻُ: مصدر. گم ڪرڻ.

● گنوائيءُ ۽ گنوائيئونُ: ث. شاهدي ـ گواهي. اوگاهي ـ ثابتي.

● گوٻرُ ۽ گوٻرَ: ذ. چيٽو ـ مال جو چيٽو ـ قومي. لڏ. ڦولهڙيونُ ـ گسيءُ. پيٽ پرڻ.

ـ گوٻيريءُ: ث. چيٽي پيل ميڙيءَ جو گارو.

● گوٻرُ ۽ گوٻرَ: ذ. مضبوط ـ ٽُلهو. سُٽو ڏاند. سُهڻو جوان. سُٽو تيز گهوڙو ـ وڏي ۽ سڻي مهينهن يا ڏيون. پلو ـ انعام ڪندڙ. پيٽوڙي. وڏي هڏ ڪاٺ وارو.

ـ گوٻرُ جوانُ: سهڻو جوان ـ بهادر جوان.

● گوٻرُ: گوءِ (بال) + ٻرُ (ٻرڊن) = ڪٽيل بال ڪٽندڙ. چالاڪ ـ تيز.

● گوٻنديءُ: ث. صفت. روايه جو قسم، ميرن جي صاحبيءَ جو رڀيو ـ سڪو ـ ريزو ـ خُردو.

● گوٻوُ ۽ گوٻا: ذ. نڪَ مان نڪتل بلغم ـ نڪَ جي غلاظت ـ نڪَ مان نڪرندڙ لٺي جهڙو گندُ ڪچرو ـ سينگهه ـ ليرَ ـ بودو ـ بوگو ـ ليبَ ـ گيگَ ـ بلغم ـ ليسُ ـ قوڏيندو ـ حُباب. مڇيءَ جي آني. (تند) لڳڻ سبب نڪ جي پائيءَ جو بند ۽ گهاٽو ليبَ جهڙو ٽي پوڻ.

ـ گوٻائيءُ: ث. غليظ ـ گندو ـ ڪينو ـ خراب ـ ڪچرو.

ـ گوٻيرُ ۽ گوٻيرَ: ذ. صفت. سينگهيرُ ـ بودرُ ـ ليبيرُ ـ گوبرُ ـ گيگيرُ.

ـ گوبوُ ۽ گوٻا (ٽ): ذ. ٿوري عقل وارو ـ مورک ـ گهيلو ـ بيوقوف.

● گوٻيُ ۽ گوٻيونُ: ث. هڪ پوک ۽ پاڻيءَ جو قسم، جا رڌي ڪائجي.

● گوٻرَ (ت): ذ. چيٽو. لڏ ـ ڦولهڙيون.

● گوٻنَ (ک): ذ. سُڪايل لتسيءَ جا ڦُٽَ.

ـ گوٻوُ (ٽ): ذ. تمام سياڻو ـ ٽور ڳالهائيندڙ ـ ٽور ڳالهائيندڙ ـ برد بار ـ فهيم.

● گوٻرَ: اسم خاص. هڪ ذات.

● گوٻترَ ۽ گوٻترَ: ذ. صفت. (سن. گوتُرَ = اڪه). ڪُٽُنبُ ـ گهر بار ـ آل اولاد ـ پٽوارُ ـ عيال ـ تبيلو ـ خاندان ـ اڪته ـ گهراڻو ـ ڪُلُ ـ وَنسُ ـ آدِ ـ ڳوٽُ ـ اصل نسل ـ حسب نسب ـ ذات ـ نيات ـ قوم. هڪ گل جو قسم.

● گوٻتمُ: اسم خاص. (سن. گوتم). هڪ مشهور رشيءُ ـ سُنيءُ ـ بُدّ متهي جو ڏرم پيدا ڪندڙ.

● گوٻتنُ (ٽ): مصدر. نهارڻ ـ ڪولڻ ـ ڏونڊڻ. (گوتيو ـ گوتيندو ـ گوتيل).

ـ گوٻتِ (ٽ): ث. ڪول ـ نهار. جاچ ـ ڦول ـ ٽٽول.

ـ گوٻتيُ (ٽ): نهارڻ يا ڪولڻ.

ـ گوتِ يا گوتنُ (ٽ): نهارڻ يا ڪولڻ ـ جاچڻ ـ ڦولڻ.

ـ گوتيوُ ۽ گوٻتيا (ٽ): ڪوليو ـ جاچيو ـ نهاريو.

● گوٻتڻيءُ ۽ گوٻتڻيئونُ (ٽ): ث. ويچار ـ خيال. پهه ـ ڏيان.

● گوٻتوُ ۽ گوٻتا: ذ. (ع. غوطه = ٽُبيءُ) ٽُبي. گوتي ۾ گوتو ـ ٽُبيءَ ۾ ٽُبي، خيال ۾ خيال.

ـ گوٻتوُ ڪائيڻُ: صبر ڪرڻ. ٻڌڻ. پهه پچائڻ ـ خيالن ۾ اچي وڃڻ.

● گوٽَ ۽ گوٻٽونُ: ث. گسائڻ ـ نڙائڻ. ادب ـ نياز ـ نڙت.

ـ گوٻڻاڻَ ۽ گوٻڻاٽونُ: ث. صفت. نت نڙائڻ ـ گس گسائڻ ـ عذر ڪرڻ ـ گسائڻ ـ نڙائڻ ـ جند ڇڏائڻ ـ

ٽارڻ ـ ٽالمائڻ ـ لمدي ڏيڻ ـ گوسڙو ـ نٽائو ـ گوهير ـ لاڙائو ـ ڪم چورُ ـ گوهي ـ تار ـ آنا ڪاني ـ فرار ٽيڻ. آنڪل ـ حرفت ـ ڪنبو ـ ڪانئر ـ ڪڏو ـ مهيسٽو ـ سمٽو ـ گيدي.

ـ گوٽيناڻ ڪرڻ: بهانا ڪرڻ ـ نٽائڻ ـ ڪم ڪان نٽائڻ ـ عذر پيش ڪرڻ ـ ٽال متول ڪرڻ ـ ترڪ تاليون ڪرڻ ـ گسائڻ.

● گوٽنو ≈ گوٽا: ذ. سون يا چانديءَ جو ڪلابات ـ سونهري يا اڇي ڦيٽ ـ ڪناري ـ وٽ. زالون سُونهن لاءِ اوڍڻ ۽ ڪُرتين لاءِ ڪم آڻين. (ت).

● گوٽ (ت): ذ. رَهه. مجلس. دعوت.

● گوٽُ ≈ گوٽَ (ت): ذ. ضد ـ هوڏ ـ توڏهه ـ بحث. نٽربائي ـ تيسرپائي.

ـ گوٽُ ڪرڻ (ت): ضد ڪرڻ ـ نٽربائي ڪرڻ ـ انڪار ڪرڻ ـ نه مڃڻ.

● گوٽڻ (ت): مصدر. قميص يا ڪوٽ جا ڪاج ڏاڳي سان ٽاهڻ. (گونيو ـ گونيندو ـ گونيل).

● گوٽُ ≈ گوٽَ: ذ. گوهيري ـ ڳنوار ـ ڪنوار. ڏنار ـ ڏڻ وارو.

ـ گوٽِ آشٽميُ: اسم خاص. هندن جو هڪ وڏو ڏرمي ڏينهن جنهن تي ڏيئن جي ڇڇيءَ ۾ گلن جا هار وجهن.

ـ گوٽِنيُ ≈ گوٽِنيُون: ث. هندو ساڌو فقير ۱۰ ـ ۱۲ ڪڏجي هڪ عورت زال ڪري رکن.

ـ گوٽِيُ ≈ گوٽِيُون: ث. (سن: گوپي = ڏنارڻ) گوپ جي زال ـ ڳنوار جي زال ـ ڏنارڻ ـ مال چارينڊڙ عورت ـ جهٽ يا ڪير وڪڻندڙ عورت ـ گوالڻ ـ ڏوڏڻ ـ ڪير واري. ڪرشن جي ساهيڙين مان هڪ ساهيڙي. ڀانهي ـ شيواڏاري (عورت).

● گوٽِپالوُ: اسم خاص. تعلقي ديرِي محبت ۾ هڪ ديهه.

● گوٽِپانگ: اسم خاص. هڪ ذات. تعلقي شهدادڪوٽ ۾ هڪ ديهه.

● گوٽِپانگ سَمان: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گوٽِپسيُون (ل): ث. واهيات گپوڙا ـ اجائي بڪواس ـ ڪوڙا آفواهه.

● گوٽِپِچنڈنَ ≈ گوٽِپِچنڈنَ: ذ. زرد متيءَ جو قسم. جو هندو قوم پوڄا پات وقت ڪم آڻين. هندن جي نرڙ تي تلڪ ڏيڻ لاءِ ڪم آندل هڪ پيلهي رنگ جي متي.

● گوٽُ ≈ گوجَ، گوٽُون: ث. مڇيءَ جو قسم ـ هي ۴ ـ ۵ فوٽ ڊگهي، ٿولهه ۾ انچ ڪن چورس، شڪل ۾ نانگ جهڙي، وات ان جو نانگ وانگر ٽئي، هيءَ ڏندن ۾ ٽئي، ڪاري رنگ تي ٻنا چلرن جي ٽئي ـ نانگ جهڙي ٽيندڙ مڇي ـ بونهڙ ـ پانهياري ـ آبتن ڪنبن سان مڇي ـ مار ماهي. تمام ڊگهو ۽ بلڪل ڊگهو ۽ بلڪل ڊپرو ماڻهو. ڪٽڪ جو قسم، جنهن جو داڙو ڳاڙهو ٽئي.

● گوٽِ (ل): ذ. ڳنڍيو.

● گوٽِ ≈ گوٽَ (ت): ذ. آلت.

ـ گوٽَ چنڈنُ: پتاڪون هٽڻ ـ پڏڻ ـ پتاڪ هٽڻ ـ در هٽڻ ـ مرڪڻ ـ لاف هٽڻ.

ـ گوٽمان آڇلڻ (ڪ): اجايو ۽ ايڏنگي طرح ڳالهائڻ.

● گوٽاڙُ ≈ گوٽاڙَ (ل): ذ. ڏيسر. ڏڪ ـ سٽو.

● گوٽرَ ≈ گوٽرَ (ل): ذ. بن واهن جي وچ ۾ وڻ ۽ ڪپ ۽ پاڻي.

● گوٽِرُ: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر ٺرن).

● گوٽرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گوٽرو ≈ گوٽرا (ت): ڳاڙهيرو (ڪپڙو).

● گوٽِرو ≈ گوٽِرا: ذ. گجر (زالن جي پهرڻ جو ڪپڙو).

● گوٽِرو: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوٽِرِيُ (ت): ث. ڪٽڪ جو هڪ قسم.

● گوٽِرِيُ ≈ گوٽِرِيُون: ث. راڳ جو قسم. راڳني جو قسم. هڪ زيور جو نالو (ث).

● گوجِڙِيُ (ت): ث. ڪٽڪ جو قسم.

Gul Hayat Institute

● گوڻجيءُ ۽ گوڻجيئونءُ: ث. ڪڪ جو قسم- آها ڪڪ جنهن ۾ وڏي انداز ۾ جتو ڪڏيل هجن.

● گوڻجيڙو: اسم خاص. مڇيءَ جو قسم- گوج مڇي- ٻوهٽ.

● گوڻچانيءُ ۽ گوڻچانيئون: ث. دڪاندارن جي پٺسن وجهڻ جي ڪوٺري- گولڪ- آگر- گهگهه- گهگهر- پٺسن رکڻ جي هميائيءُ.

● گوڻچر (ث): ذ. ڳوٺ جي ٻر وارو پاسو. ڪنڊ.

● گوڻچار (ث): ذ. ٻيٽ جو ٻيو پاسو- ٻيٽ جو آهو پاڳو، جتي ديسر سان آس ايندي هجي. ٻيٽ جو آهو پاسو، جو آلهندي ڪي سامهون هجي- تيرڪول جي آبتڙ ڪوچار.

● گوڻچار: ذ. ٻيٽ جو آهو پاسو، جنهن تي سج آٿرڻ وقت تڙڪو نه پوي- ٻيٽ جو وهائو پاسو- ٻيٽ جو اونداهو پاسو- ٻيٽ جو اتريون پاسو. مڙهي جو ڏاکڻيون پاسو. (ن-ب).

● گوڻچٽوءُ ۽ گوڻچٽ (ت): ذ. مانين ڍڪڻ لاءِ ڪپڙي جو چورس ٽڪر- مانين ڍڪڻ جو ڪپڙو.

● گوڻدءُ ۽ گوڻدوڻءُ: ث. (سن. ڪوڊ = جهولي) جهوليءِ- دامن- هنج- آغوش- ٻٿڙو- پلئو- پلاند. ڪوڙو- چاتي. ڳرءُ- ڳلو- پاڪر- ٻڪ- ڳراڙي- ڳراڻي. گود جو پاروٽ. وڻ پوکڻ لاءِ ڪوٽيل ڪڏ.

▬ گوڻدَ جوءُ پٽءُ: پالين پٽءُ. ڏاريون پار پنهنجو ڪري پالين.

▬ گوڻدَ ۾ لڪائڻءُ يا جاءِ ڏيڻءُ: لڄ رکڻ- ڳالهه آگهاڙي نه ڪرڻ. راز ظاهر نه ڪرڻ.

▬ گوڻدَ ۾ وڻڻءُ: اختيار ڪرڻ- جهوليءَ ۾ وڻڻ- ڏرم جو اولاد ڪرڻ- قبضي ۾ ڪرڻ- جهلڻ.

● گوڻدءُ ۽ گوڻدَ: ث. ٻڇڙي عورت (ت). ڇنال- پڙوي- ڏوٽيي.

▬ گوڻدءُ گڏهءُ: خراب- بدچال. اڏنگو- بيهودو- بي شرم- بي حيا.

● گوڻدا: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر ٿر ۾ مينگهواڙ).

● گوڻدائيءُ: اسم خاص. هڪ ذات (ٻڪڻي بلوچن جو هڪ قبيلو).

● گوڻدَرءُ ۽ گوڻدَرَ: ذ. آهو زمين جو حصو، جو آباد ڪيل زمين جي وچ ۾ غيرآباد هجي، جتي سخت گاهه جمي، ماڻهو آتي پنهنجو مال چارين. جانورن جي چرڻ لاءِ جهنگ. تترن قاسائڻ لاءِ دام. سيڙهو. (ت).

● گوڻدڙءُ ۽ گوڻدَڙَ (ل): ذ. صفت. (سن. گودر = گودڙي) نرم گودڙي- وڏي گودڙي- ٽٽل قاتل رَليي- فقيرن جي (پٽڻ جي) جهولي- پراڻن ڪپڙن جي هٿڙَ- قاتل ٽٽل ڪپڙن جي مڙ. پراڻو ڪپهه. ڍوُل بلاڙو- بي ڍولو- اڏنگو- بي ڍنگو- اناڙي- جڏو- بي هُنر- اڻ گهڙيو- دو دَستو- ڪُڍنگو- ٻُڇڙو- ڍول سول. ڪوجهو- ڪنو- خراب. ڪميڻو ڪڏو- پاجي- مُٺ پيڙءُ. چنل قاتل (ڪڙا). ٻُري حال- ٻُرا حال- ڪيڙيل حال. ذليل. ٽيڪرءُ- ڪٻو- تلءُ- ويڏر. تترن قاسائڻ جي چار جو قسم.

▬ گوڻدڙءُ ۽ گوڻدَڙا: ذ. صفت. قاتل ڪپڙو- قاتل رليي يا ستوڙَ- وڏي رليي يا گودڙي.

▬ گوڻدڙيءُ ۽ گوڻدڙيئونءُ: ث. صفت. فقيرن جو پهرڻ لاءِ ڪپڙي جي ٽڪرين مان ٺهيل ڪوٽ يا ڪڙتو- چتيون لڳل پوش- فقيرن جي ڪوٺري. گيدن- فقيرن جو بسترو.

"جا گُر ڏني گودڙي، سا مون کي ٿي مرڪ،
جا گُر ڏني گودڙي، سا ٽيئي لاهيندي لڄ."
(شاهه- رامڪلي).

قاتل ٽٽل تپڙ تاڙي. فقيرن جي ڪفني. فقيرن جو جُبو- خرقو- خرقو- دلق- گودڙ- پراڻو ڪپڙو- ٻُڪڙ- لڪڙ- گودڙ پائيندڙ فقير- فقير- سادو. رَليي- ٻتڙٽي- ستوڙ- اوچٽ. ڪوٺري- جهولي.

▬ گوڻدڙيءُ پوشءُ: رليي ويڙهيل فقير- هينو.

Gul Hayat Institute

ـ گوُدَڙِيُ فَروُشُ ۽ گودَڙِيُ فَروُشَ: ذ. صفت. گهورڙيو ـ سَستو وڪنڊڙ ـ ڦيريءَ وارو ـ گهورڙيو.

ـ گودَڙِيَنُ: گودڙيءَ وارن. صوفي فقيرن.

ـ گوُدَڙِيو ۽ گودڙِيا: ذ. صفت. هميشه گودڙي ٻهريندڙ ـ فقيرن جي هڪ ذات. گودڙي ڊڪيندڙ فقير ـ گودڙيءَ وارو ـ صوفي فقير. برهمڻ جو موت جي ۱۱ ڏينهن فوتيءَ جي گهر اچي ماني کائي ۽ موت جو تڏو ڪٽي.

ـ گودڙِيءَ هيٺُ لِڪائِڻُ: غريبيءَ ۾ گذارڻ، حال تي راضي رهڻ. جهوليءَ جهاڻ ـ پناهه ڏيڻ ـ آمن ۾ رکڻ ـ سام جهلڻ.

● گوُدَڙُ ۽ گوُدَڙَ: ذ. ث. رلي ـ رلهي ـ رلکو ـ پٽڙي ـ ستو ڙَ ـ گودڙي. چنل ڦاٽل ڪپڙو ـ ليڙون ليڙون ٿيل ڪپڙو ـ لڱڙُ ـ لينگهون لينگهون ٿيل پراٽو ڪپڙو. (اسم خاص). هڪ ذات (هندن فقيرن جي).

● گوُدَڙَا: ذ. ٻن ڊورن جي وچوارو زمين جو ٽُڪرُ.

● گوُدڙِيا: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر ڪر ۾ مينگهواڙ).

● گوُدُو ۽ گودا: ذ. (سن. گوڏا). ڪيسو ـ جيب ـ گيدو. ڪوٽ جو ٿهيل ڪُنڊائتو هورو.

ـ گوُدوُ آڏَنُ: تيترن ڦاسائڻ لاءِ گودو تيار ڪرڻ. (ت).

ـ گوُدوُ رَکَنُ: تيترن ڦاسائڻ لاءِ گودو تيار رکڻ.

ـ گوُدُو وِجهَنُ: تيترن ڦاسائڻ لاءِ گودو تيار ڪرڻ.

● گوُدِيُ ۽ گوُدِيُونُ: ث. آها جاءِ جتي ريل گاڏين يا جهازن مان مال لاهجي ـ جهازن جي بيهڻ جي جاءِ ـ سامان رکڻ جي جاءِ ـ ورڪشاپ ـ ڪارخانو ـ ڪم جو سينٽر. مچي رکڻ جي ننڍي ڪوٺري. پُڇَ جي ڏَنڊِيُ ـ دُمچي ـ ڪوڏي ـ ڏاڪ. اسٽيشن ـ ٽيشڻ. گهر ڏياڻي ـ وڏي مائي ـ سائڻ ـ گهرجي وڏي عورت.

● گودُيرَ (ت). اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم.

● گوُڏُو ۽ گوُڏا (ل. ث): ذ. ٿلهو جوان. ٽيٽيس وهڙو. متارو گابو.

● گوُڏوڙِيُ جو وِهانوُ: ذ. هندڪي ڏرم ۾ پڙهيل نِڪاحُ ـ ويڊي.

● گوُڏوُ هِنڊُو: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُڏِيُ ۽ گوُڏِيُونُ (ث): ث. ٽن سالن جي وهڙي ـ ۽ ڏندي عمر واري گابي.

● گوُڏِيار: تعلقي مِٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُڏُ ۽ گوُڏِيُونُ: ث. (سن. ڪُورُپَرُ). گوڏَن تائين ٻڏل جو ڪپڙو ـ چيلهه جي هيٺين ڏَڙَ کي ٻڏل جو ڪپڙو ـ بدن جو هيٺيون ڏَڙُ ڍڪڻ لاءِ ڪپڙو ـ هيٺ ٻڏل لاءِ ڪپڙو ـ ڏوتيءَ جي نموني چيلهه کي ٻڌل ڪپڙو ـ تهبند ـ پوتڙو ـ انگوشو ـ لانگوٽو ـ لاڪوٽو ـ منجهلو ـ گهيرو ـ منجهه ـ ڏاب ـ لاڪ ـ گود. ڪمر ـ چيلهه.

ـ گوُڏُرُ ۽ گوُڏَرَ: ذ. صفت. گوڏ ٻڌندڙ.

ـ گوُڏُڙِيُ ۽ گوُڏُڙِيُونُ: ث. صفت. انگوڙي ـ انگوشو ـ پوتڙو ـ ڏوتي. لانگوٽي.

ـ گوُڏُ گَرُتُ: گِنڊ ۾ ناٽو.

● گوُڏا (ث): ذ. وڻ جا سَنڌا جتان ٻَنَ ڦُٽَن ـ ڦوڳ جا لاسُو.

● گوڏائِيُ: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد ۾).

● گوُڏُو ۽ گوُڏا: ذ. (سن: ڪُورُپَرُ، گهُٽنا = گوڏو. پرا: گَڊِئو، گهُٽنا = گوڏو) هڪ عضوو ـ سٽر ۽ بکيءَ جو سنڌ يا جوڙ ـ ران ۽ سٽر جي هينان گولي پيالي وارو سنڌ ـ ٽنگن جي وچ واري حصي وارو هڏو ـ زانو ـ مونو. جوتَ.

ـ گوُڏا ٻيڪڙَنُ: ذ. صفت. گهٽو وقت نه ترسڻ ـ جلد اچڻ ـ تمام جلدي آڻ واري حالت ـ هڪدم موٽي اچڻ واري حالت ـ نهه پهه ـ ويرم ۾ ـ بنا دير ـ آ ڪ چنپ.

ـ گوُڏا ٻيڪڙَنُ: گهٽو وقت نه ترسڻ ـ جلد اچڻ ـ دير نه ڪرڻ ـ بنا دير ـ ويرم ۾ آڻ ـ نهه پهه.

Gul Hayat Institute

ـ گوڏا پٽجڻ وڙهڻ: بيحد بهادريءَ سان وڙهڻ. ڪش ڪشان ڪرڻ. ڇڪ تاڻ ڪرڻ- جدوجهد ڪرڻ- آڻ ورڇ ٿي وڙهڻ.

ـ گوڏا پٽجڻ وهڻ: گوڏن جي آڌار تي وهڻ- گوڏي پر وهڻ- دوزانو وهڻ- گوڏا ڪوڙڻ- جهڪڻ- هٿڻ. پلٽي ماري وهڻ.

ـ گوڏا پٽجڻ وهڻ: پلٽي ماري وهڻ- جهڪڻ- جهڪي وهڻ.

ـ گوڏا چٽجڻ: وهجي وڃڻ- لاچار ٿيڻ. بي وس ٿيڻ- نستو ٿيڻ- ضعيف ٿيڻ. ٻئي جي وس هڻڻ- ٻئي جي قابو ۾ رهڻ- ٻئي جي چئي هيٺ آڇڻ.

ـ گوڏاڙ ۽ گوڏاڙ: ذ. آن جي گوڏي تي گهنڊو ٿيندڙ.

ـ گوڏا ڪوڙ ۽ گوڏا ڪوڙ: صفت. گوڏن پر وهڻ. اوڪڙو وهڻ- جهڪي وهڻ- پلٽي هڻي وهڻ. (گهوڙن جو اصطلاح) گوڏا ڪوڙيندڙ (گهوڙو)- ٽاپو ڪائيندڙ (گهوڙو).

ـ گوڏا ڪوڙائڻ: هيسائڻ- ماري مڃائڻ- آڻ مڃائڻ. مڃتا مڃائڻ. دٻائڻ.

ـ گوڏا ڪوڙڻ: ڏيرو ٿيڻ- بي همت ٻنجڻ- ٻيڏو ٿيڻ- مڃڻ. بي وس ٿيڻ- بي طاقت ٿيڻ- ضعيف ٿيڻ.

ـ گوڏا ڪوڙي ٽو آڇان: اڃهو ٽو اچان- ڏهه ساعت ۾ ٽو اچان- وڏيرم ۾ ٽو اچان- هن گهڙيءَ ۾ ٽو اچان- اڃهو ٽو اچان- بس آيس.

ـ گوڏا نڪتڙي: ث. ڏيلهي جي نزديڪ ٻه تڙ يا تلاءِ اهو نالو هن ڪري رکيو آٿن جو، هتن مان ڪوبه وهت گوڏا ڪوڙي پنهنجو ٻوٽ وڃهي آساني سان پاڻي ۾ سگهي ٿو.

ـ گوڏاڙ ۽ گوڏاڙ (ث)؛ ذ. صفت. جنهن جا گوڏا ٻين عضون بنسبت وڏا هجن.

ـ گوڏاڙي ۽ گوڏاڙيون: ث. ڪشتي يا ملهه ۾ جانگهو يا انگڙو. مڙڙي. گوڏو گوڏي سان ملائي پيچ ڏيڻ واري حالت.

ـ گوڏان پٽ ٽيٽ: سقيم حال هڻڻ- ڪنگال ٿيڻ. مسڪين ٿيڻ. نقصان ۾ اچڻ- ڇيهي ۾ پوڻ. ٻيڏو ٿيڻ- جهونو ٿيڻ- نهايت پوڙهو ٿيڻ.

ـ گوڏان پٽ پٽهڻ: سچو ٿيڻ- مفلس ٿيڻ- غريب ٿيڻ. فقيري حال ٿيڻ. عمر ڪائي چڙهڻ.

ـ گوڏان پٽ ڪسٽ: گوڏن سان رڙهي هلڻ.

ـ گوڏان تان ڪپڙو لاهيڻ: نر لڇو ٿيڻ.

ـ گوڏن تان ڪنڊي يا ڪپڙو ڪڍڻ: لڄ لاهيڻ.

ـ گوڏن تائين ڪتل: ڏاڍو گنهگار. مها پاپي. قرض ۾ ورتل. مقروضي حالت.

ـ گوڏو ٻيڪڙڻ: گهٽي ديرنه ترسڻ- تمام جلدي موٽڻ- هڪدم واپس وڙڻ- بنا ديرجي موٽڻ- وڃڻ ۽ اچڻ.

ـ گوڏو پٽجڻ: وڙهڻ ڪان اڳ ۾ ملهه جو گوڏو پڄي ميدان ۾ ويهي رهڻ- واري ڪرڻ ڪان اڳ ۾ هٿ وجهي گوڏو پڄڻ.

ـ گوڏو ڪپڻ: ملهه وڙهندي زمين سان گوڏو ڪپي وڃڻ. موقعو ملڻ- داءُ ملڻ- وجهه ملڻ.

ـ گوڏو ڪوڙڻ: شڪست قبول ڪرڻ. آڻ مڃڻ- ملهه ۾ زور پوڻ تي لاچار گوڏو ڪوڙڻ.

ـ گوڏو ڪوڙڻ يا پڪيڙڻ: آرام ڪرڻ.

ـ گوڏو ڪوڙي اچڻ: گهٽي ديرنه ترسڻ- وڃڻ ۽ وري موٽڻ- بنا ديرا چڻ- هڪدم موٽڻ.

ـ گوڏو لڳڻ: ملهه وڙهندي زمين سان گوڏو لڳڻ. ملهه وڃائڻ.

ـ گوڏو هٽڻ: ضد ڪرڻ- جهڪي پوڻ. آڏڙي ڏيڻ- رندڪ وجهڻ.

ـ گوڏي تان ڪٽي هلڻ: لڄ ٽيٽ- بي حيائي سان هلڻ- لچائي سان هلڻ.

ـ گوڏي تان ڪٽي ٻيهڻ: پنهنجي عزت جو به خيال نه ڪرڻ. مشڪلاتن کي منهن نه ڏيڻ.

ـ گوڏي تي ڏاڙهي هڻڻ: وڏي ڏاڙهي هجڻ- نڍيڙي قد وارو ماڻهو هجڻ- نڍيڙيءَ وهيءَ ۾ ڏاڙهي اچڻ.

Gul Hayat Institute

— گوڏي پُنيان رَسُ: گهوڙي جي پوئين گوڏي پنيان رَسُ پرجڻ.
— گوڏي جي ڊڪٽي ع گوڏي جون ڊڪٽيون: ث. گوڏي جي سنڌ ۾ ڊڪٽي وانگر هڏو.
— گوڏي سان پُٽ جَمَڻ: تيار مال ملڻ— آساني سان ڪم ٿيڻ. ڪهي نڪيءَ جو سائين ٿيڻ. مفت ۾ ڪم ٿيڻ.
— گوڏي هيٺ رَکَڻ: ويچار ۾ نه آڻڻ— زير تجويز هڻڻ— جواب نه ڏيڻ— ويچار ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪرڻ. دبائي چڏڻ— لاغرض ٿي ويهي رهڻ.
● گوڏو: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر لاڙڪاڻي ۽ سکر ۾).
● گوڏي (ت): ث. زمين مان ڪڍ— رَنبي سان ڪڍ. ڪيسهي جي اڳيان ڪيو ڪيسو ناهڻ. گهيڙ مان آڻ جو گوڏن ۾ متي چڙهڻ.
● گوڏي قُل (ل): اول ۾ مٽان ٻن انڇن جي اوچيدار پٽي ٿئي ۽ ان ۾ هيٺ لڏندڙ ڏگهيون سريون، جن جي هوڇڙ ۾ لانگهه تي ان جا ٿوڻر ٿين، سرون، ڪچ ڪوڏين ۽ سڇن ڪوڏين سان پريل هجن.
● گوڏيو ع گوڏيا (ث): ذ. آڻن جي گوڏن تي ٻڌل گهنگهرا— اڳين پيرن جي گوڏن وٽ گهنگهرا چمڙي جي پٽيءَ ۾ پوتل هجن.
● گوڏ: پوتڙو.
● گوڏو ع گوڏون: ث. جانورن وغيره جي آلت— ڏنَ هيٺان نڪتل چمڙو— چُچ. ڪنهن وڻ جي ٻاڙ. (ت).
— گوڏو ع گوڏا: ذ. صفت. ڏگهين آنورن وارو— اهو جانور جنهن جا ڪن وڏا ۽ موٽيءَ وارو چمڙو هيٺ گهڻو لڙڪيل هجي— وڏي آلت وارو ڏاند— ڏگهين متن وارو جانور. ڏگهين جنگهن وارو.
— گوڏ وال: سٽڻ جو قسم. گهڻن سرن واري سٽڻ.
— گوڏيو ع گوڏيون: ث. اهو جانور جنهن جو ڏن ڏگهو هجي.

● گوَيِ (ث): ذ. (سن: لِڪتل) وڻ ڪي ڏرتيءَ تان ڪپڻ بعد ٻچيل ٽڪڙ— ڪُونڊ.
● گوڏيو ع گوڏيَ: تنرو— دامن (پٽ جو).
● گوڏيو ع گوڏيَ: ذ. (سن. گوڏيَ = لِڪتل) منجهيل.
● گورَ ع گورُون: ذ. (ف: گور = قبر) قبر— تربت— مزار— مرقد. سَمانڊِ— لوڙهه— سماڌيُ. ٻُني. (اسم خاص). هڪ مڇيءَ جو قسم، سڌهن چلرن سان ۳— ۴ فوٽ ڏگهي، تمام لذيذ (سُرمائي ۽ پيٽون جهڙي).
— گورِ پٽَ ع گورِ پٽَ: ذ. صفت. قبر کوٽيندڙ هڪ جانور— گورپٽ. (ث. گونهاري).
— گورِ سُتانُ ع گورِ سُتانَ: ذ. صفت. مقام— قبرستان.
— گورَ ۾ گارُ ٽيڻ: قبر ۾ گم ٽيڻ— مري وڃڻ— نام نشان گم ٿي وڃڻ. غائب ٿي وڃڻ. الوپ ٿي وڃڻ.
● گورُ ع گورَ: ث. آهو جانور جو همیشه چڙواڪ رهي ۽ ڏکيو ليي— جهنگ ۾ چرندڙ مال— ٽاهڙ— پهندڙ— گورُ ڏَرُ. قبر. مڙ. ست جو ٽکرو، جو گهوڙي جي ۽ آڻ جي سيني وٽان سونهن لاءِ پڏجي.
— گورُ آچَڻ: چڙواڪ ٽيڻ— زور وڻڻ. بي لغام ٽيڻ— ادنگو ٽيڻ— حياءَ ادب ڪان نڪرڻ— لڄ وڃائهي چڏڻ.
— گورانيُو ڪرَڻُ (ث): ڏکيون جو ٽاهه ڪائڻ.
— گورَبَنڊ ع گورَبَنڊَ: ذ. صفت. آهو چمڙ جو ٽڪر جو پلاڻڻ وقت آڻ جي چاتيءَ وٽ پڏجي— آڻ جو گاشو— آها چمڙ جي پٽي، جنهن جو پاسو هرلهي جي ڪنڌَ ۾ پڏي، وهٽ جي ڪچيءَ جي هيٺان لنگهائي. ٻئي پاسي ڪنڌَ ۾ پڏجي— آڻ کي سنجڻ وقت پٽو وجهڻ— آڻ جي ڪچيءَ وارو رسو.
— گورُبَنڊ ع گورُبَنڊَ: ذ. صفت. آڻ جو ساز.

Gul Hayat Institute

▬ گوُرُ ٹيي وَجَنْ (ث): پنهنجي خيال سان گهمڻ ڦرڻ. آزاديءَ سان هلڻ. ڪنهن جي پرواهه نه رکڻ. بي پرواهه ٿي رهڻ. الغرضائيءَ سان هلڻ.

▬ گوُرِ هانڊوُ (ث): ٽاهه ڪائڻ وقت ڇڪين جو پٽجَنْ.

▬ گوُرا: اسم خاص. هڪ ذات. سريراڳ (راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو).

● گوُرابُ ۽ گوُرابَ: ذ. جهاز - ساموندي ٻيڙو - واڻ - غوراب - ٻيڙو. ڪپڙي جي ٿهيل سڙهن تي هلندڙ وڏو ٻيڙو.

● گوُرابَنْدِ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُراتُ ۽ گوُراتَ: ذ. منگر مڇيءَ جو قسم، پيٽ جهڙو ڪارو، ڏيگهه چئن ڪان ڀارنهن فوٽ.

● گوُراڙُ ۽ گوُراڙَ (ڪ): ذ. ڪريءَ جو قسم (هي لنڊڙو مادي قَرُ يا ڇچو. نانگ جو قسم (هي گهٽو ڪري پاڻيءَ ۾ هلندو آهي).

● گوُراڙوُ ۽ گوُراڙا (ث): ذ. نانگ جو قسم. سُرندڙ جيت جو قسم (اڪثر ٿر ۾). ٿر ۾ هڪ ڏَهر جو نالو.

● گوُرا گِلِ ۽ گوُرا گِلُونْ: ث. ڇيت تي مٽي وجهڻ - ڇيت لنبڻ وقت تڏن جي مٿان ڪَچو ليهو هٿندا آهن ۽ منجهن پاڻ ملهل هوندو آهي - جاءِ جي ڇت تي وڏل گارو.

● گوُرانْبُ ۽ گوُرانْبَ (ث): ذ. صفت. وڏو گيراهُ.

● گوُرانْدِي: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُرانْهِي: اسم خاص. هڪ ٻلا جو قسم.

● گوُراهِ: اسم خاص. هڪ ندييءَ جو نالو، جا چون ٿا تہ ڪنهن زماني ۾ تعلقي گهوڙا ٻارييءَ جي پرسان وَهندي هئي.

▬ گوُراهِ ٻارِي: اسم خاص. گهوڙا ٻاري تعلقي جو اصل نالو.

● گوُرا هَڏِي: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُرِ ٻَنْدُ ۽ گوُرِ ٻَنْدَ: ذ. آٽ تي ڪجائي کي جهلڻ واسطي آٽ جي سيني کان هڏل ٻَڌي - سينا بندُ هيءُ ٻَڌو ڏاس جو ٿهيل ٿئي.

▬ گوُرِ ٻَنْدُ ڪوُڏارُ (ث): ذ. ڪوڏڻ جي ٿهيل لڙهي، وڏن ڇڪجن سان ٿئي، آٽ جي گوڏن تائين پئي لڙڪي.

● گُورِ ٻاڻِي: گُروءَ جي چيل گاله. جوڪتاب. گُروءَ جي ڪٽا جو ڪتاب. گُروءَ جي ٻاڻِي. گُروءَ جا حڪم.

● گوُرِ تابُ ۽ گوُرِ تابَ (ڪ): ذ. ٻاڻيءَ جهڙو پٽڙو پوڙ، جنهن ۾ سڀ قسم جون پاڇيون پيل هجن.

● گوُرَپَ: ڳولا.

● گوُرِ پَتُ ۽ گوُرِ پَتَ: ذ. جانور جو قسم، جو قبرن مان مُڙدا کڌي وڃي کائي - ڳورپَتُ.

● گوُرِ پَتاڻِي: اسم خاص. هڪ ذات (خليلاڻي بلوچن جو قبيلو).

● گوُرجَرُ: اسم خاص. هڪ ذات (هندن جي).

● گوُرِ چاڻِي: اسم خاص. هڪ ذات (بلوچن جو هڪ قبيلو). تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه.

● گوُرِ خَرُ ۽ گوُرِ خَرَ: ذ. جهنگلي جانور جو قسم - جهنگلي گڌهه - قبر کوٽيندڙ ميروُن - ڳورپَتُ.

● گوُرِ زِيا (ث): اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر ٿر ۾).

● گوُرَرِ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُرَسَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوُرَسِيُ ۽ گوُرَسِيُونْ (ث): ث. پوئيواري - خبرچار - سُڌ لهڻ - سار سنڀال لهڻ.

● گوُرَشُ ۽ گوُرَشُونْ: ث. آتساهه - سرگرمي - غورش - چاهه - شوق - آجَرُ - جوش - آدَرُ - سعيو - پيڙڪي - ڏَڻ - فلاڪ - ڪوششون - سرگرمي - ڪوشش - جِهَدُ - جَفا - محنت - تندهي.

▬ گوُرَشِيُ ۽ گوُرَشِيَ، گوُرَشِيُونْ: ذ. صفت. آتساهي - سرگرم - شوق مند - آجمي -

Gul Hayat Institute

آڇمائتو- آدم واروـ محنتي - نيهي - غورشي - خيالي- آدمي - سعيائتو - آتساهُ - چاهُ - شوق - خيال - جوش - فلک - ڏَن - پڙڪي - سرگرمي - سعيو - آدم - ڪوشش . تيڪو - جُهدِي - خڪتي .

● گوُرشاٹيُ: اسم خاص . هڪ ذات (جڪراٹي پاڙو) .

● گوُرَڪُ: اسم خاص . هڪ مشهور سنت جو نالو . هڪڙي سنڌ جو نالو - ڏڪيو - مُنجهيل . وڏو - اعليٰ .

● گوُرِڪا: اسم خاص . نيپالءِ پوتان رياستن جا رهاڪو .

ـ گوُرَکَ ڏَنڊُو ۽ گورَکَ ڏَنڊا: ذ . صفت . مونجهاري واروـ وڏو ڪم - مُنجهيَلُ مسئلو - مشڪل حل - پڌاڙ وارو ڪم - عجيب و غريب ڪم - ڏانڊل وارو ڪم - آوا گهر - اَوَجهڙو - ڪتراڳ - ريڙهه پيڙهه . ڳجهارت . راندِ يُڪو . هڪ قسم جي مُنڊي - وينڊو .

ـ گوُرَڪُ ڏَنڊُو ۽ گوُرَکَ ڏَنڊا: ذ . صفت . مُنجهيل ڪم - منجهيل مسئلو - مُشڪل حلُ - منزل ۽ ڏڪيو ڪم يا عمل - مونجهارو - آوا گهرُ - آوَجهڙو . گورک پنٿي جوگين جو مذهبي سلسلو يا مت - گورک پنٿي متي جو پرچار - هڪ ڏڪئي ڪُرف جو قسم - ڪُرو گورکناٿ جو ٺاهيل ڪرف . ڪُنڊل - ڪلف . ڳجهارت - پرولي . منڊيءَ جو قسم - وينڊو . (ن - بلوچ) .

ـ گورُڪ ڏَنڊُو هُئَنُ: مونجهاري جهڙي ڳالهه هئڻ - مشڪل مسئلو پيش اچڻ .

ـ گُورَکِناٿُ: اسم خاص . جوگين جو وڏو گُرو . هندن جو مهاتما - گُرو گورکناٿ: "سامِيُ ڇڏِي سانگُ، گڏيا گورکناٿ کي" (شاهه - رامڪلي) .

جهونا ڳڙهه جي ويجهو گرنار ٽڪريءَ جي سپ کان آٽاهين چوٽي .

● گوُرِکوُ: ذ . پوٽيءَ جو قسم . سوراخ . (ل) . هڪ ذات جو نالو .

● گُورِکِيُ: ث . آهو ٽانءُ جنهن ۾ ٽُڪون آڇلجن - ٻِڪَ دانُ - ٽُوڪوُ - ٽُڪو . (ن - بلوچ) .

● گوُرَڪ: شُڪر پڳوان جونالو "شِري گورگ" .

● گوُرَ ڪتَنَ: ذ . (ف) . گُورپتُ قبرن مان مُردا ڪڍي کائي - گورپٽُ .

● گوُرِ گِيُ ۽ گوُرِ گِيُونُ (ل): آها ٻڪري، جا سسِي کان وڏي ڪنڊ تائين ڳاڙهي هُجي .

● گوُرِلا (ث): ذ . ٽونڊ کان هيٺ ڪترائي ۾ پاتل چُوڙا .

● گوُرَمُ گوُرَمَ (ک-ک): ذ . ڏڳين ڏڳن وغيره جي گوهر - وهتن جو ڏڻ - مال جي چانگ - آڻن جو گلو - گوهر - ڏڻ - ولر - ساڳو . گهٽا - جهتجها "آن جا گورم گڏَر ويڙ تي تاداڀيجي دَوَڪن" (عيب)

(جيئن: سوئرن جو ٽولو - ڪُتن جو ولر) .

● گورسي: ث . ڳاڙهي جوئر . آن جو قسم .

● گورُنار (ک): ذ . جانور جو قسم - گُورپتُ .

● گوُرَنتَرُ ۽ گوُرَنتَرَ: ذ . (انگ . گوَرنتر = حاڪم اَعليٰ) . ڪنهن ملڪ يا رياست ۾ ڪُليُ اختيار رکڻ وارو حاڪم اعليٰ - ماجسٽريٽ - فرمان رَواءِ - عامِل - ناظم .

ـ گوُرَنتَرُ جنَتَرَلُ: ذ . (انگ) . گورنرن جي مٿان مقرر ڪيل حاڪم - حاڪم اعليٰ . وائسراءِ - نائب سلطنت - لاٽ - لارڊ - وڏو حاڪم .

ـ گوُرَنمِينٽَ ۽ گوُرَنمِينٽَونُ: ث . (انگ . گورنمينٽ = حڪومت) . حڪومت - طاقت - سلطنت - راج - دولت - بادشاهي - حڪمراني .

● گوُرَ نتهارِيُ ۽ گوُرَ نتهارِيُونُ: ث . قبر کوٽيندڙ جانور - گُورپتُ جِي مادي - گُور نتهاري .

● گوُرَنُ (ت): مصدر . ڏيڻ . گوٽ يا رلي ٽُڪر جو آڻن جي بچاءُ لاءِ سندن ڳچيءَ ۾ وجهجي . (گوريو - گوريندو - گوريل) .

● گُورُو: مُرشد - هادِيُ - رَهبر .

ـ گُوروائِيُ: گُروءَ جي ڏنل سمجهه - گُروءَ جي چيل ڳالهه .

● گوُرو ۽ گوُرا: ذ . (سن: گؤر = گورو - اڇو . انگريز) انگريز قوم جو هڪ فرد - يورپين - اڇو يا پُورو - گورو - بادامي وغيره جو گورو - سفيد

چـڙيءَ وارو ماڻهو (اڪثر مغربي ملڪن جا باشندا انگريز، آمريڪي، يورپي وغيره) ـ سفيد ـ چانديءَ جهڙو ـ بگو ـ ڏوُنرو ـ پورو. سٹو ـ صاف. عمدو ـ سهڻو ـ موچارو. توب جو گولو ـ توف جو گولو. ناريل جو گورو يا گپ يا مغز ـ بادام جو مغز. آڻ جو قَرُ ـ ڪڪي رنگ جو ٿيون چاول آڻ ـ گوُنرو ـ ڪنوات ـ نڊيو پڇو ـ توڏو. پينسل جي گهڙيل ڇهنب ـ پينسل جو گورو. رنگ جو نالو ـ گلابي. هندو مُردي جا سڙيل هڏا ۽ خاڪ، گنگا ۾ آڇلڻ "گوروئي گنگا ۾". بدن جو عضوو. (ت). ڦيرا ـ چڪر ـ گهمرا. (ڪ) لوهه ڪي گرم ڪرڻ. (ل).

ـ گوُراڻ ۽ گوُراڻ: ث. آڇاڻ ـ پوراڻ ـ گوراڻ ـ ڏَوُنئراڻ ـ عمداڻ ـ سهڻائي ـ سٹائي ـ موچارائي ـ صفائي ـ چٽائي ـ بگائي.

ـ گوُرائيڻُ: مصدر. پُورو ٿيڻ ـ سفيد ٿيڻ ـ بگو ٿيڻ. آڇائي ـ عمدائي ـ چمڪ ـ جهلڪ ـ سونهـ ـ سوڀيا. آجَرَ.

ـ گوُرائيُ ۽ گوُرائِيـوُنُ، گوُرايُونُ: ث. صفت. اڇائي ـ عمدائي ـ سهڻائي ـ سٹائي ـ بهڪ ـ چمڪ ـ گوراڻ.

ـ گوُروُ ڪنڌَنُ: چلڻ ـ بادامين جو مغز ڪيڻ ـ ناريل جو گپ ڪيڻ. لاهڻ ـ ترڇڻ (ڪل). تڇڻ ـ ڪلڻ. چوڏو لاهڻ. گنجو ٿيڻ ـ ڏوڙهو ٿيڻ ـ ڏُرڙ ٿيڻ ـ روڏو ٿيڻ ـ روڏ ڪيڻ.

ـ گوُروُ گنڌگا تي موڪلڻُ: هندو قوم جي مُردي کي ساڙڻ کان پوءِ سڙيل خاڪ ۽ رک گڏ ڪري گنگا جي پاڻي ۾ وجهڻ.

ـ گوُروُئيُ گنڌگا هُئڻُ: سڀ ڪجهه ناس ٿيڻ ـ حال نه هڻڻ. حال تباهه ٿيڻ. مفلس ٿي وڃڻ ـ ڪنگال ٿي وڃڻ. دربدر ٿي وڃڻ.

● گوُرهوُ: اسم خاص. هڪ ذات (اڪثر نواب شاه ۾).

● گوُرَهاڙِيُ (ث): ث. ڪريءَ جو قسم، جنهن ڪريءَ جي بدن تي گاڙها پٽا هجن.

● گورهيڙو: اسم خاص. نانگ جو قسم.

● گوُرِيُ ۽ گوُرِيُونُ: ث. (هـ. گوري = پارهٽي) مهادِيوَ جي زال ـ زال ـ پارهٽي. حضرت آدم عليه السلام جي زال ـ حضرت بيبي حوّا. اڻ سالن جي چوڪري ـ باڪره ـ دوشيزه. گولي ـ ڪنهن به شيءَ جو نڊيو گولو ـ داڻو ـ چڌو ـ جَوُ ـ حَبُ ـ ٽِڪِي. سُونهن ـ خوبي ـ حُسن ـ سوڀيا ـ نِراج ـ خوبصورتي. ڪامڻي ـ منڊ ـ سندري ـ گُجر. معشوقه ـ محبوبه ـ حسينه ـ جميلا ـ سندرناري ـ خوبصورت عورت. چٽي ـ صاف ـ اڇي. ڏاڇيءَ جو مادي قر. سريراڳ، مالڪوس راڳ جي راڳڻي، جا مانگهه ۽ ڦڳڻ ۾ گائين. ڏڳيءَ جو قسم، گاڙهي ٽئي. گور يا غور ولايت جا پٹاڻ. گويا قبر جا (منڪر نڪير). ٿر ۾ مارئي جي ملير جي ويجهو، هڪ ڳوٺ، جنهن جي نزديڪ جين ڏرم وارن جا ڏيرا ۽ پارسناٿ جا پوجاري ٿا رهن "پارسناٿ" کي "گوريجو" به سڏين ٿا آن جي پڻيان، ڳوٺ ۽ مندر ٿا سڏجن، هن مندر کي ڏيرا (ڏيورا) به سڏين.

● گوُڙُ ۽ گوُڙَ، گوُڙوُنُ، گوُڙِيُونُ: ث. هُل ـ لُڙ ـ گهمسان ـ هائيتال ـ شور ـ غوغاءُ ـ ڏوم ـ ڪڙڪو ـ غلغلو ـ ڪرگل ـ رڙَو رَڙُ ـ واڪو ـ وڏو آواز ـ هنگامو ـ ماچانگ ـ واڪو واڪاڻ ـ هنبس ـ هلڙ ـ بکيڙو ـ ڏمچر ـ راماڻو ـ هل حشر ـ راماڻ ـ ممڻ ـ حشري ـ خرخسو. راڙهه ـ گجڪار ـ گجگوڙ ـ گرجنا ـ گاج ـ گرج ـ ڪڙڪو ـ ڏڏڪو ـ ڏدڪر ـ ڪڙڪاٽ ـ (شينهن جي گوڙ ـ ڪڪرن جو آواز ـ آڻ جي مستيءَ ۾ آواز) ٽاڪ ـ گهڙڪاٽ ـ واجت. ڪيڪڙاٽ ـ ريهاٽ ـ گهوگهاٽ. ٺهه ٺهه ـ ٺهڪڙو ـ ڪلڪو. ميڙ ـ پيهه ـ لُڙ ـ انبوه ـ ڪٺ ـ هجوم ـ پيندو ـ پيڙ ـ چوُپول. جهڳٽو ـ خلق ـ حشام ـ فساد. سم ـ سيلاب ـ آلاڻ ـ سڪ. ڦڪو پيٽ ۾. سارنگ جو قسم. (موسوي). پهراڙيءَ جو نڊيو ڳوڙڙو يا پهر ـ داڻي (جتي ۵ ـ ۷ گهر ويڙهه هجن). (ت)

ـ گوُڙائُو ۽ گوُڙائُو: ذ. صفت. گوڙي ـ بکواتي ـ بڪ بڪ ڪندڙ ـ گهڙ ڦالهائو ـ اوباش.

ـ گوُڙُ ڪرڻُ: شور ڪرڻ ـ بغاوت ڪرڻ ـ فساد ڪرڻ ـ لُڙ ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

▬ گوڙ گنبوڙ (ت): مائهن جي هجوم مان نڪتل آوازن جو ميل - ڪنديل آواز - رڙيون - دانهون. شور - هُلڙ - هنگامو - هلاچو. فساد.

▬ گوڙ ڪنڊ: گڙ بڙ - مونجهارو - هل هنگامو. شور - غوغاءُ.

▬ گوڙ گهمسان: اجايون رڙيون - واڪا. دانهون - ڪوڪون - فرياد.

▬ گوڙي ۽ گوڙيُ، گوڙيون: ذ. صفت. گهڻ ڳالهائو - بڪ بڪيو - مٿي جو سور - بڪواتي - گوڙ وارو - گوڙ ڪندڙ - غوغائي - هُلڙ - گوڙائو - گوڙيلو - لُٽبدائو - شوري - واڪرُ - رانياڻيو - رانياڻي.

● گوڙامُ ۽ گوڙامَ: اسم خاص. حلال پکيءَ جو هڪ قسم (تلور کان وڏو ٽيندڙ، وزن اڌ کل سير يا ڏيڍ سير ٿئي). ترڪي پکي.

● گوڙامُ: اسم خاص. پکيءَ جو قسم. زمين آلي ٿيڻ.

● گوڙجڻ: مصدر. زمين آلي ٿيڻ - آلاڻ ٿيڻ - گهير ٿيڻ - پوسل ٿيڻ - گهميل - پسيل - آلو ٿيل - آدوڪو - آلاڻ جي ڪري خراب ٿيڻ - گهير جي ڪري ڪنو ٿيڻ - پوسل جي ڪري خراب ٿيڻ.

● گوڙَ موڙ (ث): گولَ مولَ.

▬ گوڙ موڙو (ث): گول شيءِ.

● گوڙڻ (ث): مصدر. ڳوٺ جا ننڍا ٽڪر جي آٽ جي ڪچيءَ مٽان رکي پاچاريءَ کي آڏا ڏجن.

● گوڙو ۽ گوڙا: ذ. منگر مڇيءَ جو قسم، چلرن سان، ننهن ۾ پالي وانگر نوڪيلي تڪي چُهنب ڏيڍ فوٽ، رنگ ڪارو، ڊيگهه ۱۰ کان ۱۲ فوٽ.

● گوڙو ۽ گوڙوُ: ذ. ڪڪڙ جو قسم، بنا ڪنين جي - بي ڪنيو ڪڪڙ - وارن ڪٽل - مٽو ۽ ڪچي ڪُٽل - اصيل ڪُڪڙ - ٽُرڙ - ڪُسِرُ. قد ۾ ننڍو بدن ۾ ويڪرو.

● گوڙهواڙ: اسم خاص. گهوڙن جو ملڪ. ماروار جي جالوترو علائقي جي ويجهڙائي واري ايراضي.

● گوڙي ۽ گوڙِيون: ث. ڪاري جي ٻيڙيءَ ٻڌيان ڪاڪوس لاءِ ڪاٺ جي منجي. (ن - ب). آهواس رکڻ کان اڳ ۾ مصالح وڌل طاقت وارو کاڌو. (ت). گوڙيچو - پارسناٿ - جيئن ڏرم جي ديوتا جو نالو. هڪ ڳوٺ، تعلقي ننگر پارکر ۾. (عام راءِ). راڳ جو نالو - راڳڻيءَ جو نالو.

● گوڙيلوُ: اسم خاص. تعلقي ڪهري ۾ هڪ ڏيهه.

● گوڙيوُ ۽ گوڙِيا: ذ. هٿيار جو قسم، هڪ تلوار جو قسم، ڪچ ملڪ ۾ ٺهندڙ هڪ قسم جو هٿيار.

● گوزُ ۽ گوزَ: ذ. (ف: گوز = ڇٽ) ڇِٽُ - قوسَ - قوسي - واءُ - باد - هوا جو شوشٽ - ريح. آندارو يا ڳڙهه يا اهڙو ٻيو زخم يا ڏڪ، جو چمڙي کان مٿي آسرندو اچي ۽ ڦاٽي نه. (ڪ).

● گوزباڙيُ (ت): اونڌو ٽي ٻنيءَ پر ڪيري پوڻ.

▬ گوزَ بتڻُ: ٻتاڪ هڻڻ. وڻ ڏيڻ - مهڻو ڏيڻ - طعنو ڏيڻ - ٽوڪ هڻڻ. لاف هڻڻ.

▬ گوزَلُ ۽ گوزَلَ (ت): ذ. واهيات ڳالهيون - گاريون.

▬ گوزُ نه ڏِيتُ (ت): خيال نه ڏيڻ، متوجهه نه ٿيڻ.

▬ گوزُ هڻڻُ: ٻتاڪ هڻڻ - لاف هڻڻ - فخر ڪرڻ - وڏاءُ ڏيکارڻ.

▬ گوزِيُ ۽ گوزِيُ: ذ. صفت. ڇِٽِرُ - ڇِٽُ ڏيندڙ - قُوسِرُ. اجايون ڳالهيون ڪندڙ - فضول ڳالهيون ڪندڙ - يتَ هڻندڙ - ازبڪون بڪندڙ - آفواهه ڦهلائيندڙ - ڳالهير - داستان ٻڌائيندڙ - لافون هڻندڙ - مهڻي باز - طعنه باز.

● گوزبانيُ: اسم خاص. هڪ لڪَ جو نالو - هڪ گهير جو نالو.

● گوزبُريُ: فصل جو قسم.

● گوزوُ ۽ گوزوُ (ت): ذ. صفت. سُست - تڪڙلُ - عاجز.

Gul Hayat Institute

ـ گوزُوِ ٹیٹنُ: ٹکجن ـ لاچار ٹیڻ ـ آڻ مچڻ ـ عاجز ٹیڻ ـ پریشان ٹیڻ.
ـ گوزُونُ (ت): سُست ـ کم همت ـ بُزدل ـ دبڏو ـ گیدي ـ کاهِلُ.
● گُوزوُ: اسم خاص. تعلقي ککڙ ۾ هک ديهه جو نالو.
● گوُسُ آتارَنُ: چاپڙُ ـ قُتيکو هڻڻ ـ جهاز جو رُخُ بدلائڻ. هلت بدلائڻ ـ نيتي بدلائڻ. رَوَش ڦيرائڻ ـ چال چلگت ۾ ڦيرو آڻڻ.
● گوُسائوُ: ذ. وَل جو هک قسم (ڏُوهال وَل جهڙي، جا زمين تي پکڙي ۽ وڻن تي چڙهي، قرتي ڪندا ٹيڻس، مٽي تي ڦاڪون، بيجُ ڪارو، گُل ڪارو، پَن پانن جهڙا، قَرُ ڪڙو ٹئي، جُلاب طور ڪم اچي) ـ ڏيڏڪي.
● گوُساکَڙُ ۽ گوُساکَڙَ: ذ. صفت. گُسائيندڙ ـ گوسڙو. ناڻائو.
● گوُسائِينُ ۽ گوُسائِينُ: ذ. صفت. (پرا. گوسائيو. سن. گوکائيمکه = فقير) ٻائو. هندو فقير. مجاور. چيلو ـ مريد. ڏڃين جي ڏاڻ جو مالڪ ـ گنوار. (اسم خاص). هک ذات جو نالو.
● گوُسِرُ ۽ گوُسِرَ: ذ. صفت. گوسڙو ـ ناڻائُو.
ـ گوُسِرُو: ذ. صفت. گوسِرُ.
● گوُسِراڻِيُ: اسم خاص. هک ذات جو نالو (مري بلوچن جو هک قبيلو).
● گوُسَڙُ ۽ گوُسَڙَ: ذ. صفت. گُسائيندڙ ـ گوسِرُ.
ـ گوُسِڙُو ۽ گوُسِڙُو: ذ. صفت. گوسڙُ.
● گوُسَڙجِيُ: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هک ديهه جو نالو.
● گوُسوُ ۽ گوُسا (ڪ): ذ. حجاب. شرم. موشو. گوشو.
ـ گوُسوُ کَرڻُ: پرهيز ڪرڻ. گوشو ڪرڻ. حجاب ڪرڻ.
● گوُسِيُ (ڪ): ذ. صفت. ڪوهه تي ٻاڦِ سان پرجي نڪتل ڪوس کي جهليندڙ (ماڻهو).
● گُوسِيُ: ث. مچيءَ جو هک قسم.
● گوُشُ ۽ گوُشَ: ذ. (ف). هک عضوي جو نالو. جسم جي پنجن مکيه حواسن مان ٻُڌڻ جو حواسُ ـ ڪَنُ. گوچ ـ گُوهو ـ انگورُ. وڻ جون نيون ڦُٽل ٽاريون ـ ٻُورُ. ڪاري جي ٻيڙيءَ جو سڙهه ۾ ٻڌل آڏو رسو. پکيءَ (ڏاڍي) جو هک قسم. ڪڇيءَ جي قسم جو ڇڇو.
ـ گوُشاڙنُ: مصدر. ڪَنَ مَهٽ ڪرڻ. ڏمکي ڏيڻ. ٿوري سزا ڏيڻ.
ـ گوُشُ ڏِيَنُ: ڪَن ڏيڻ. توجه ڏيڻ. ڏيان سان ٻُڌڻ.
ـ گوُشُ رَکڻُ: ڪَنُ ڪرڻ. ڏيان ڏيڻ. هوشيار رهڻ.
ـ گوُشُ سِيارُوُ: ذ. ڏکڻ آپرندي يا ڏکڻ آلهندي جي ڪُنڊ.
ـ گوُشُ کَرَنُ: ڪَن ڪرڻ. ڏيان ڪرڻ. هوا جي سامهون هلڻ لاءِ گوش ڪڙي ڪرڻ (ٻيڙياتن جي اصطلاح ۾) سڄي دنيا هو سامونڊي سَير ڪرڻ.
ـ گوُشُ گُذارُ ۽ گوُشُ گُذارَ: ذ. صفت. ڪَن ڏيئي ٻُڌندڙ ـ توجه ڏيندڙ. فرياد ٻڌندڙ. دانهن اوناڻيندڙ.
ـ گوُش گُذارُ ڪرڻ: ڏيان تي آڻڻ. ڪن تي آڻڻ. اطلاع ڏيڻ. سُڌ ڏيڻ. ٻُڌائڻ ـ جاڻائڻ ـ چتائڻ. پڪارڻ. احوال ڏيڻ ـ بيان ڏيڻ.
ـ گوشُ گُذارِيُ ۽ گوُشُ گُذارِيُونُ: ث. خبر ـ سماءُ ـ سُڌ ـ اطلاع ـ جاڻ. فرياد ـ پُڪارَ ـ دانهن.
ـ گوُشمالَ: ث. ڪَن مهتَ ـ ڪَن مروڙ. ڏمکي ـ دڙڪو.
ـ گوشِمالِيُ ۽ گوشمالِيُونَ: ث. ڪن مهٽ ـ ڪن مروڙ. ڪن مهٽڻ جي سزا. سيکت ـ تنبيهه. جهٽڪ.
ـ گوشُ نہ ڏِيَنُ: خيال نه آڻڻ. ڏيان نه ڏيڻ. نظر انداز ڪري ڇڏڻ.
ـ گوشِوارُ ۽ گوشِوارَ: ذ. ڪنن ۾ پائڻ جي گَهڙُ جو هک قسم ـ ٻنڍا.

Gul Hayat Institute

● گوشت ع گوشت: ذ. (ف). ماس- ماهه- مانس- لحم- گوسٹ. گودو- مغز- گر (ميوي جو).
● گوشت: ت. (سن. گوستي = گالهائڻ). گفتگو- گالهه. رهاڻ. احوال جي ڏي وٺ (پاڻ ۾ زباني). علمي مجلس. مذهبي گفتگو- ديني گالهه پولهه- ڏرمي بحث.
● گوش ماهي: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● گوشو ع گوشا: ذ. (ف. گوشه). ڪنڊ- ڪڙڇ. پاسو- ڪنار. سنياسي جي ڪٽيا. رشيءَ جي غفا- خلوت گاهه- ڪڇهو هنڌ. گونج- گوش- گوهو. وڻ جي ٻور جهلڻ جي پهرين قوت- ٻور. طرف. جانب- سمت- پاسو. خلوت- اڪيلائي. ڪمان جا ٻئي ڇيڙيل ڇيڙا. ٻنجي- ڪڙي- ڪنڌيو. گز جو ڇيڙيل خانو. ڏنش جي ڇيڙي واري ٻونب. تير جي ڇوٽيءَ ۾ ڪپ. چلو.
- گوشائتو ع گوشائيتا: ذ. صفت. پاسي ڪنڊ- هڪ پاسي- هڪ طرف. پاسي- ڏار- پاسيرو- خلاصو. ايڪانت ۾- خلوت ۾- نويڪلو- اڪيلو. اڪيلائي پسند. گوشه نشين. ڪنڊ ۾ ويٺل- مخفي- ڪڇهو- لڪل. علحدو. خلوت پسند- خلوت نشين.
- گوشو ڪرڻ: پاسو ڪرڻ- ڏارو ڪرڻ- ڪناروڪرڻ- برطرف ٿي وڃڻ- پاڻ پلڻ- پاڻ ڏارڻ- پري رهڻ- پرهيز ڪرڻ- پري ڇڄڻ- ڦري وڃڻ.
- گوشهي رهڻ: پاسي رهڻ- پري رهڻ- ويجهو نه اچڻ- ڪناروڪرڻ- اڪيلو رهڻ- علحدو رهڻ- خلوت ۾ رهڻ.
- گوشهي نشينٽ: ذ. صفت. خلاصو- ايڪانت ۾- نويڪلو- گوشائتو- اڪيلو- اڪيلائي پسند- ڪنڊ ۾ ويهندڙ- لڪل. رشي- سنياسي- تياگي.
- گوشهي نشينٽ ٿيڻ: گوشائتو ٿيڻ- اڪيلائي اختيار ڪرڻ- خلوت اختيار ڪرڻ- ڪنڊائتو ويهڻ. علحدو رهڻ- تنها رهڻ.
- گوشهي نشينٽ ڪرڻ: اڪيلائي ۾ گذارڻ- هن دنيا جا سڀ تعلقات توڙي هڪ ڪنڊ ۾ ويهڻ. لا طمع ٿي رهڻ. حرص و هوس کان پاسو ڪرڻ.
- گوشهي نشينٽي: ث. ايڪانت- نويڪلائي- گوشو- ڪنڊ ۾ ويهڻ جي حالت. پرده نشيني.
● گوشو ع گوشا: ذ. ڪشو- گوشو- ٽونشو- مڪ.
● گوشي ع گوشيون: ث. مهينن جو هڪ قسم (جنهن جا سڳ مٿي کان ڪتن ڏانهن وريل هجن).
● گوشٽن (ٽ): ث. ڪانپاٽي.
● گوڙو ع گوڙا: ذ. ماڻهن جو ميڙ- انبوهه- ميڙ- گاهٽ- دنب- دنبلو. گهٽ- ڪاڙهو- رگهه- ٻس.
● گوڪ ع گوڪون (ل): ث. سلوار ۾ اڳيڪ وجهڻ جي جاءِ- آبداٽو.
● گوڪ ع گوڪ: ذ. وڏو ۽ سٽو ٻڪل پير. ڪيرولي پير. لوڙهه جو هڪ قسم.
● گوڪ ع گوڪون: ث. خيال- ويچار- ٻڌهه. سمجهه.
● گوڪر ع گوڪرون (ڪ): ذ. ڦيٽ.
● گوڪل: اسم خاص. (سن). ڏڳين جو ڏڻ- ڪوسالہ. هڪ ڳوٺ جو نالو (جتي ڪرشن مهراج جائو ۽ نپنو).
● گوڪلپور: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيرو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گوڪڻ (ت): مصدر. ستم ڪرڻ- ظلم ڪرڻ. ڏت لعنت ڪرڻ- ٽڪ ٻڌو ڪرڻ. (گوڪيو- گوڪيندو- گوڪيل).
- گوڪر ع گوڪون: ث. ظلم. ڏت لعنت. مهٽو. ڏوراپو- الانبو.
- گوڪر ڏيڻ: اڻ ڏهندڙ وچن چوڻ- پاراتو ڏيڻ- بد ڏيڻ- بد دعا ڏيڻ.
● گوڪي ع گوڪيون (ڪ): ث. عورت- نار- ناري- سٽڻ.
● گوڪياواڙي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (پتاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو).
● گوڪيرو ع گوڪيرا: ذ. هل- گوڙ- غوغاءِ- شور- آواز.

Gul Hayat Institute

● گوڪت ع گوڪڻو (ل-ٹ): ث. ڪهڙ جو هڪ قسم- ڪنن ۾ پائڻ جي ڪهڙ جو هڪ قسم. اڇي زريءَ جي ٺهيل ڪُلدار پٽي. ڪير جا ٽاڻ مٽان هوا سان پريل ڪنا. خوشامد- جاپلوسي. ڏندن جي وٽي. (ل).

● گوڪڙو ع گوڪڙا (ٹ): ث. ڪهڙ جو هڪ قسم- ڪنن ۾ پائڻ جو ڪهڙ (جو مرد پائين)- ڪپوٽي. ٻوٽي جو هڪ قسم.

● گوڪرو ع گوڪرا: ذ. گند- ڪچرو- ميل.

● گوڪٽ ع گوڪڻو (ل): ث. ڪير جي جهنگٽ- ڪيجي.

● گوڪاٽي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گوڪاءُ ع گوڪاءَ: ذ. آواز- لڙ- ڏڇو- غوغا. گوڙ- شور- هنگامو- هُل.

● گوڪائيءُ ع گوڪائي: ذ. مرڇن جو هڪ قسم.

● گوڪيارو (ٹ): ث. هڪ پٽ جو نالو.

● گوڪروءُ ع گوڪرو: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (جو ڪنڊن وارو قَرُ جهلي).

● گوڪڙ (ت): ث. دنيا- جهان.

● گوڪڙنڊ ع گوڪڙنڊ: ذ. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم- گندرف- گندڪ- آنولاسار.

● گوڪڙو ع گوڪڙا: ذ. ووڻ جي ٻوٽي جو قَرُ- ڏينو- گوگيڙو- ڏيلهو- ڏوڏو. هندن جو هڪ ڏَنُ (جنهن ۾ مڇي ۽ گوشت نه کائين "ت").

● گوڪڙي جوءُ ڪينئونءُ: ذ. ووڻن ڪي ٽينڊڙ مرض جو هڪ قسم.

● گوڪڙو ع گوڪڙو: ذ. (ف. شلغم) پاڇيءَ جو هڪ قسم- شلغم. سارنگ گاهه جو قَرُ. گندرف- گوڪڙنڊ- گندڪ.

● گوڪڙنڊ: ذ. گندرف- گوڪڙنڊ.

● گوڪل گانيءَ: ث. سپ جو هڪ قسم- گهوگهيتو. سُتيئڙو- سيءُ.

● گوڪو: ذ. جيت جو هڪ قسم. (ٹ). اڪ مڪڙ. نانگ. (ٹ). (ذ. صفت). بي سمجهه. (اسم خاص). هڪ فقير جو نالو (جو چوڻ ۾ اڇي ٿو ته نانگن ۽ بلائن جو گرو هو. هُو ڳوٺ اوريڙهه تعلقي راجڪيه علائقي بيڪانير جو ويڙل هو. ذات جو چُوهان هو، ان ڪري ڪيس گوگو چَوهان چوندا آهن). تعلقي ناري (ضلعي خيرپور) ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گوڪياءُ ع گوڪياءَ: ذ. هُل- گوڙ- شور- غوغاءُ.

● گوڪيڙوءُ ع گوڪيڙا: ذ. ڪپهه جو ڏينو- ڏيلهو- گوگڙو. ٻاراڻي راند جو هڪ قسم. (ت). ڪوڏي. (ت).

● گوڪهَ ع گوڪهُونءُ (ٹ): ث. ڪير ڏُهڻ وقت ٽيل ڳجي.

● گوڪهاتُ ع گوڪهاتَ: ذ. وڏو آواز- گهوگهٽُ.

● گوڪهٽُ ع گوڪهٽَ: ذ. لڳاتار هوا لڳڻ جو آواز- شوشٽ.

● گوڪهڑوءُ ع گوڪهڑا: ذ. سمهڻ ۾ نڙيءَ مان نڪتل آواز- ڪونگهرو.

● گوڪهڙو ع گوڪهڙا (ٹ): ذ. گهنگهرو.

● گوڪهيريءُ ع گوڪهيريونءُ (ڪ): ث. گوگڙو.

● گوڪهڻُ (ل): مصدر. مجبور ڪرڻ. لاچار ڪرڻ- بيوس ڪرڻ- محتاج ڪرڻ. (گوگهيو- گوگهيندو- گوگهيل).

● گوڪهو ع گوڪها: ذ. نڙيءَ ۾ هٽ وجهي زور ڏيڻ جي حالت- گهٽو. ڪيسوءُ- گيدو- گوندو. ڪوٽري- ٽيلهي.

● گوڪهيءُ ع گوڪهيونءُ (ٹ): ث. ننڊ ۾ ڪونگهرا هڻڻ جي حالت. گُڪهي جي چوٽي.

● گوڪهيٽوءُ ع گوڪهيٽا: ذ. ٻارن جي راند جو هڪ قسم. پاڻيءَ جي جيت جو ٺاهيل گهَرُ- ڪچ ڪوڏي.

● گوڪهيٽا (ڪ-ل): ذ. اوڙڻ جو هڪ قسم- گُڪڙ جو قتلُ، گُڪر.

● گوڪهيڙوءُ ع گوڪهيڙا: ذ. ٻارن جي راند جو هڪ قسم. ڪوڏي. ڪيڙو. (ل).

Gurmat Institute

● گوُلَ ۽ گوُلُونُ: ث. ڏٺ جو هڪ قسم- گولاڙي ول جو قسر.
"آڇ گولُونُ گولاڙن تان چونڊيندئيس چڙهيو" (ڪبير شاهه).
● گوُلِ (ڪ): ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● گوُلُ ۽ گوُلَ: ذ. (سن). چڪر- ڦيرو- گهمرو- گردو- گولو. ڪاٻه چڪرائين شئي. آڌا شڪل جنهن ۾ ڪتمان وانگر وريل ليڪ جا ٻئي ڇيڙا ٻاڻ ۾ مليل هجن. چوڦيرو گهيرو. گهيرو جو اندريون پاڳو. (صفت). چڪرائون- گولائون- ٻيچدار- ٻيچدو. چوڦير- چوطرف.
- گوُلارا ۽ گوُلارا: ذ. گهيرو- چڪرُ- گولُ- گولو.
- گوُل آنڊازُ: ذ. صفت. گولو اڇلائيندڙ- توبچي.
- گولانِ: ث. گولائيُ. چڪرُ- ڦيرو.
- گولائونُ سطحُ: ذ. گولائي وارو مٿاڇرو.
- گوُلائونُ مخروط: ذ. گوُلائين چوٽي.
- گوُلائيُ ۽ گوُلائيونَ: ث. گوُلانِ. ڦيرو- گهمرو. گهيرو. وَرُ- وَڪرُ- ڏنگائي.
- گوُلائينُ ليڪَ: ث. گهري واري ليڪ.
- گوُلائينُ ماپَ: ث. گهيري جي ماپ- چڪرائين ماپ.
- گوُلُ مالُ ڪرڻ: خرد برد ڪرڻ- ڪائي وڃڻ- هضم ڪرڻ. منجهائي وڃڻ.
- گوُلُ مُنهُنُ: ذ. گولائون مُنهن. سهڻو مُنهن.
● گوُلُ موُلُ: ذ. صفت. مُنجهيل. بتليل- ڏکيو. گانڊوڙيل.
● گوُلا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گوُلاٽَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (ڏومڪي پاڙو).
● گوُلائيُ ۽ گولائيونُ: ث. ڦيراڻي- ڦيري. بولائي- بازيلي.
● گوُلارا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ ڪراچي ۾).
● گوُلارو ۽ گولارا: ذ. صفت. ٻانهو- غلام- گولاڙو. (ذ). ٻُوٽي جو هڪ قسم- گولاڙو.
● گوُلاڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گوُلاڙڪيُ: اسم خاص. تعلقي ساساري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گوُلاڙوُ ۽ گولاڙا: ذ. ول جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڳاڙهي رنگ جو هڪ گول ميوو پيدا ٿئي). ڏٺَ جو هڪ قسم. دوا طور ڪم اينڊڙ پساريڪو وڪر جو هڪ قسم. پرت جو هڪ قسم. ڀاڄيءَ جي پڪيءَ جو هڪ قسم. (ذ. صفت). ٻانهيءَ جو ٻار- ٻانهو- غلام- گولاڙو.
● گوُلانبُ ۽ گولانبَ (ت): ذ. وڏو پيٽ. وڏو تلاءُ. بلغم واري ٽڪَ- ڪانگهارو.
● گوُلانِ: ث. ٻانهو- غلام- داسَ. گولائي- چڪر- ڦيرو. ڦرهي جي ٽاري. (ل).
● گوُلِچيُ ۽ گوُلچيونُ: ث. رازڪي اوزار جو هڪ قسم- پيٽ جي دَرزن ڪيڻ جو اوزار. درزن پرڻ بعد مٿان لڳائڻ جو اوزار. درزن جي وچ ۾ ليڪو ڪيڻ جو اوزار.
● گوُلِ چيڙيُ: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم- سُڪل مڇي (سوٽو).
● گولِريُ ۽ گوُلريونُ: ث. سپاهين جو دستو- دفعو. تعيناتي (سپاهين جو). بينڊواڇي جو پورو دستو- چُلڪي- جهُنڊ- جماعت- ٽولي- گلو (ماڻهن جو). راڄ- جماعت. ڏڻ- وڳر- گلو- سڳرُ.
● گولِڙوُ ۽ گوُلِڙا (ث): ذ. سُرمي رکڻ لاءِ ڪُٽ يا پتل جي ڪُپي- سُرميدائي.
● گوُلَڪَ ۽ گوُلَڪونُ: ث. پتڻون- همياڻي- زر جي ٽيلهي- زردان. ڪيڪ- گوڇاني.
● گوُلو ۽ گوُلا: ذ. (سن. گولا، گوُلڪهُ= گولو. ف. گوله= گولو). غلام- ٻانهو- پازي- داس- گولاڙوُ- تابعدار- مطيع- نوڪر- بردو- چاڪر- خدمتگار. پتن جي تاس جو اهو پتو جنهن تي غلام جي سورت هجي (۵۲ پتن ۾ ۽ گولا ٽين). گول شئي- چڪر- گول- منڊل.

توف جو، ڏرتي جو، ٻاهر جو، ۽ ڪوبہ آسماني گولو. (بر) گولو. وڏي اوزار جو هڪ قسم.
ـ گوُلاٹو ع گولاٹا: ذ. صفت. غلاماڻو ـ گولي جو ـ ٻانهي جو ـ غلام جو. ڪميڻو. تابع ـ اڌين.
ـ گوُلَپَ: ث. غلامي ـ ٻانهپ.
ـ گولِپڻُ: ث. ٻانهپ ـ غلامي ـ گولپو ـ ٻيلپو. نوڪري ـ خدمت ـ چاڪري.
● گولِپو ع گولِپا: ٻانهپ ـ غلامي ـ ٻيلپو ـ گولپڻ. خدمت ـ چاڪري ـ پورهيو ـ گولاپڻ.
ـ گولپِيُ ع گولپِيُونُ: ث. ٻانهپ ـ غلامي ـ ٻيلپو. گولپو.
● گولوچَنُ: ذ. ڏڳي جي پيشاب سان نڪتل پيلهي رنگ جو سادو. پيلي شيءِ جا ڳئون جي مت مان نڪري (۽ ٻانهڙ دعا طور ورهائين).
● گولو ڏاهِريُ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● گولو غلطي: ذ. اوزار جو هڪ قسم.
● گولو ڪُهاوَڙُ: اسم خاص. تعلقي ميرو خان ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● گولِيُ ع گولِيُونُ: ث. بندوق جي گولي ـ متيءَ جي گولي. راند رهڻ جي گولي. شيهي جي گولي. ڊڙِيُ. ڏيڙهي. ڳوڙهي. ٻانهي ـ داسي ـ نوڪرياڻي ـ گولاڙي ـ ٻيلياڻي. پورهيت. مڇيءَ جو هڪ قسم.
ـ گولِيائِيُ ع گولِيائِيُونُ: ث. ٻانهپ ـ غلامي.
ـ گولِيُ گها گهائِي: نڪ جهلي ٽُپي هڻڻ. (سُهٹي کِلي، ڪڏي ڪُن ۾ پيئي، هوڏانهن وري درياءُ جي جانورن جَڪَ پي ڪاڏي جو هوءَ سندن چنبي کان نڪري وڃي پار پهتي)
"گولي گها گهائي گهڙي،
جکن ٿا جانار ساهڙ سائر سير ۾."
(شاه سهٹي).
ـ گولِيُ مارِ: ث. نشان (چُٽڻ جو). هدف. بندوق سان نشانن چٽڻ جو هنڌ.
● گولِيڙو (ڪ): ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.
● گومَ (ت): ذ. ڏگهو. پيٽوڙي.
● گوُماتُ ع گُوُماتَ (ت): ث. مخموري. خمار ۾، نشي ۾ پُور. مستي ۾ ـ شباب ۾ ـ جواني ۾ ـ خوشيءَ ۾. مونجهہ ـ آباتَ ـ گومَسَ. ڦيري ـ چڪري. موگاڻپ ـ بيهوشي.
ـ گُوُماتِجَنُ (ل): مصدر. ڦيري اچڻ ـ گهوماڻجڻ. منجهڻ. بيهوش ٿيڻ. (گوماڻيو ـ گوماڻيندو ـ گوماڻيل).
ـ گُوُماتِيَلُ: ذ. صفت. موگو ـ منجهيل.
● گومادَرُ: دوا جو هڪ قسم. پساريکي وکر جو هڪ قسم.
● گومانْدَرُ ع گُومانْدَرَ: ذ. پساريکي وکر جو هڪ قسم.
● گوميِيُ: ث. روپيہ جو هڪ قسم. مهينهن جو هڪ قسم. (ت).
● گوميڙيُ ع گومڙِيُونُ (ت): ث. جوئر جو سنگ.
● گومُکِيُ ع گومَکِيُونُ: ث. ٻانهڙ جي بکيا وٺڻ واري ڳوٺري. مالهائون وغيره رکڻ جي ڳوٺري. جپ مالها ـ سُمرڻي ـ تسبيح.
● گوميِيُ (ت): ث. مينهُنُ ـ برسات.
● گومِيڏُ: ذ. ڏڳيءَ جو ٻليدان ـ گاهءَ جي قرباني.
● گونَ: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم.
● گونَ: ٻج جو هڪ قسم. ڏُٽ جو هڪ قسم (جنهن جو غريب ماڻهو اٽو ڪري کائين).
● گُونُ: ذ. رنگ ـ ورن. رونق ـ صورت. قسم.
● گُونُاگُونُ: ظرف. قسمين قسمين ـ طرحين طرحين ـ رنگ برنگ ـ رنگين رنگين ـ پانتين پانتين. مختلف ـ جدا جدا ـ ڏاتيرو.
● گُونْبُ ع گُونْبَ (ل): ذ. ڳنڍيو. ڳوڙهو. ڳٽڙ.
ـ گونبو ع گُونبا: ذ. وڏو ڳنڍيو ـ ڳوڙهو.
● گُونبَتُ ع گُونبَتَ: ڏڳيءَ جو ٿوهو ـ ڪُوهو. ٻيڙيءَ ۾ اندر گهر يا جاءِ ـ گُنُ.

Gul Hayat Institute

● گونٹو ع گونٹا (ت): ذ. خيال - ويچار - پتهه - پور. ادراک - سمجهه.
● گونٹ ع گونٹون (ت): ث. ويڙهيل جي حالت.
- گونٹاجڻ: مصدر. قاسجي وڃڻ - اٽڪجڻ. منجهي پوڻ.
● گونٹ (ت): دونهون.
- گونٹاڙ (ت): ذ. دونهون.
● گونٹ ع گونٹ: ذ. گورو - ڪپ - مال - مغز - ستت - عرق - روح. پشپ مڪرند.
● گونٹو ع گونٹا: ذ. (سن. گينڊڪ) سونهري يا روپي وٽ. اڇي زريءَ جو ٿهيل گل. زري - مقيس - ڪلابات. پامڪ - پٽي. قندڻ - گل - پڇ.
- گونٹيي ع گونٹيون: ث. گونڇ - ڪلي - مکڙي.
"جون باغان دي وچ گونٹي"
(عرضي فقير).
● گونٹ: ذ. صفت. ميرو - ڪنو - ڪندو - گدلو - غليظ - ڇڄڙو - خراب - لڙو - ميرو ڪچيرو - ڏوڙ پڪيلو.
● گونجاري: ث. بلا جو هڪ قسم.
● گونجاڙ (ت): ذ. آٽ وغيره جي ڪوڙ جو آواز - ڪڙ.
● گونڇ ع گونڇ: ذ. تازي قتل وڻ جي ڏاري - وڻ جا ڪٽيا پن. انگور - گوش - گوهو - پور.
● گونڇڙ (ت): پهريات ڏڪيءَ جو ڪير پهريائين پيٽ يا ڏيءَ جي گهر رسائڻ جي رسم.
● گونڇڙو ع گونڇڙا (ت): ذ. واڻ جي ويڙهي. (ث. گونڇڙي ع گولڇڙيون).
● گونڈ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (جهنگلي).
● گونڈ: ذ. جابلو ڪونئر.
● گونڈ: ذ. ڪوڏن جو هڪ قسم (اڇا گول ڪوڏا جي سينگار واسطي وهٽ جي ڇنڊ ع گوهر ۾ پوئجن).

● گونڈو (ت): ذ. ڪوڏيون. آن جي ڪندي. قميص جو ڪيسو. چيلڙن پورڻ جو واڙو.
- گونڈي ع گونڈيون (ل): ذ. ڪوڏ (جي گهٽو ڪري آڻن جي ڳاڻين ۾ هڻجن). هڪ سامونڊي جيت. ڪچ ڪوڏي. سچي ڪوڏي.
● گونڈار: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).
● گونڈاڙڻ (ت): مصدر. دٻائڻ. دڙڪا ڏيڻ. هيسائڻ - ڊيڄارڻ - گهلڻ. ڏونڈاڙڻ. ڇيڇاڙڻ. ستائڻ. رلائڻ. چڪ تاڻ ڪرڻ. (گونڈاڙيو - گونڈاڙيندو - گونڈاڙيل).
● گونڈ بتنڈ: ذ. سنهي رسي جنهن سان پاڪڙو بڌ جي.
● گونڈر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گوندر: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گونڈر ع گونڈر: ذ. ڳڻتي - فڪر - خيال - تات - سنڀال - خبرداري - سڌ سماءُ - نظر - چنتا - اون - انديشو - آدڪو - پرگهور - پردانت. سور - ڏڪ:
"گونڈر ڪيو غرق ساڻ منهنجو جندڙو"
(شاه - رپ).
خيال - ڏيان - سانگو - پرواهه - لٽڪ - چيت. چنتا - انتظار - اوڪيا پوڪيا - وسواس. ڏک - غم - تڪليف - فڪر - وڇوڙو - جدائي. گهٽائي.
"گاه جا گوندر لڳا پيا آهن" (جماو).
- گونڈر ع گهيرو ٿيڻ: مصيبت جو سينهن وسڻ - پهاڙ ڪنڊ تي اچي ڪرڻ. هزارين غمن ۾ گرفتار ٿيڻ. خوشيءَ جي ڪا اميد نه رهڻ. فڪر چڙهڻ - چنتا ٿيڻ. وڇوڙي ۽ جدائي جا ڏينهن اچڻ. پشيماني وڌڻ. انتظار ۾ پوڻ.
- گونڈر گهائيڻ: ڏک گهر ڪرڻ يا وسارڻ - غم غلط ڪرڻ.
- گونڈريو ع گونڈريا: ذ. صفت. منتظر - فڪرمند - اونائتو - آڏيڪ - خبردار - هوشيار - سچيت - چالاڪ.

Gul Hayat Institute

● گُونڈرِڑُو: اسم خاص. تعلقي ڪوٽ ڈيجيءَ (ضلعي خيرپور) ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● گُونڈرِول: اسم خاص. ول جو هڪ قسم (لاڑ ۾ پاڻيءَ تي ٽيندڙ). (ن-ب).
● گُونڈڑِي: اسم خاص. جوئر جو هڪ قسم (جنهن جو سلو ۽ ڪانو سنهڙو هجي). "گوندڑي جوئر"، "گوندڑي ڪمند". (ن-ب).
● گُونڈِڪ ڪوٽ: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُونڈَل: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گُونڈِلِي ۽ گُونڈِلِيُون (ل): ث. سُٽَ جو ڦورو.
● گُونڈو ۽ گُونڈا: ذ. ڪپڙي جا به پاسا پڌي ناهيل ڳوٽري - جهول - ڪانبو - ڳوٽرو - جهولي - ڪيسو. درياء ۾ مڇين رکڻ جي جاءِ. نندڻ ڇيلن جي واڙ. نندڻ ڇيلن جي پورڻ لاءِ نندي لوڙهي واري واڙ. سوڙهي جاءِ. سَنڈُ - گَنڈِيءُ (گوڏي جو). گيدوڙو - ليسوڙو. ٽر ۾ ٽيندڙ ميوي جو هڪ قسم. ڪانن جي ٽهيل جاءِ (جنهن ۾ ڦٽيون وغيره رکجن "ل"). ڇڇرو.
- گُونڈِي مانُ نِڪرَڻُ: آڪريءَ مان نڪرڻ. آڪوڙجڻ. ارن سان نڪرڻ. ڏائوا ڏول ٽيڻ. پنهنجي اصلوڪي جاءِ تان (سنڌ جو) نڪري وڃڻ.
● گُونڈِيُ: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُونڈَڻُ (ت): مصدر. سُنگهڻُ. (گونڈيو - گونڈيندو - گونڈيل).
● گُونڈِيَ ۽ گُونڈِيُون: ث. وڇت جو هڪ قسم - ميگهه راڳ جي هڪ راڳنيءَ جو نالو.
- گُونڈِيَ هڻڻُ: مصدر. متڪڙن جي آنن ڏيڻ کي گونڊ هڻڻ چوڻ.
● گُونڈِياريُ ۽ گُونڈِاريُون (ڪ): ث. جيت جو هڪ قسم.
● گُونڈِياڙَنُ (ل): مصدر. قلهورڻ - ڪنڊيرڻ - هيٺ مٿي ڪرڻ - مُنجهائڻ (سُٽ وغيره). گڏائڻ. (گونڈياڙيو - گونڈياڙيندو - گونڈياڙيل).

● گُونڈِيَاس: اسم خاص. فيدر ابريا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُونڈِيَڪُ (ت): اسم خاص. هڪ ٻيلي جو نالو.
● گُونڈِيَل هارَنُ: سخت رُٽڻ. واويلا مچائڻ.
● گُونڈِيَل هَٽَنُ: ڪوڙ ڳالهائڻ. رندڪ هڻڻ. الڪاءُ وجهڻ.
● گُونڈِيو ۽ گُونڈِيا: ذ. صفت. ڏاڙيل - ڏاڪو. ٺڳ. بدمعاش - لُڇ - لُڦنگو - اوباش. ڪمينو - بي غيرت - بي شرم. (ذ). پيٽ جو اندريون عضوو - آندو. (ت).
● گُونڈِيُ ۽ گُونڈِيُ: ذ. صفت. پٺر ٽُڪيندڙ - سنگتراش - سلاوٽو - سلاوت - سروئي.
● گُونڈِيُ گَٽَنُ (ڪ): پنن تي ڪٽڻ.
● گُونڈِيُ (ت): ث. پاڙ - جڙَ - بيخ.
● گُونُر (ل): ذ. ڪچي شاخ.
● گُونُرِجَنُ (ت): مصدر. ڪاوڙجڻ - چڙجڻ - ڏمرجڻ. (گونُريو - گونريندو - گونريل).
● گُونُرِشِيُ: خيال. ويچار.
● گُونُرَنُ: مصدر. گِرَنُ - گهيرَ ڪرڻ - ڪُڙڻ. چڙهڻ. گهڙ ڪرڻ. (گونريو - گونريندو - گونريل).
● گُونُرو ۽ گُونُرا: ذ. آڻ جو نيڏو پچو - نيڏو آڻ - ڪنوات - پانگڙُ. (ث- گُونُرِيُ ۽ گونُريُون).
● گُونُشانڙُو ۽ گُونُشانڙا (ڪ): ذ. موڪو - آلوپولو - بي ٻُڌيو - ڪر عقل - مَتُ جو موڙهو - مُورک - ڪُهيلو - بي وقوف - نادان.
● گُونُڪِرائِي وَجَنُ (ت): لٽائي وڃڻ - گسائي وڃڻ. منهن ڦيرائڻ.
● گُونگا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گُونگاڏُو: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُونگاٹِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Sindhi Hayat Institute

● گُونگَتُ ع گُونگَتَ (ت): ذ. پردو ـ نقاب. گهونگهتُ.

● گُونکِڑو: اسم خاص. سنڌو نديءَ جي هڪ قديم شاخ جو نالو (جو جاتيءَ لڳ وهندو هو، انهيءَ کري جاتيءَ ۾ مدفون وَلي ۾ مغل پيڻ کي "گُونگڑي ڏني" ۾ چوندا آهن).
"سوال سائل جا سٹي منهنجو غور کر گُونگڑي ڏني"
(احمد علي).
"سونو وهي گُونگڑو روپا تڙ سندياس"
(مائي پلي).
(صفت). کونگڑو ـ ڏنگو ـ ڏوڙو. ور وکڙ وارو. گُونگو جو اسم تصغير. خاموش ـ بي زبان ـ بي آواز.

● گُونگو ع گُونگا: ذ. صفت. گهالهائي نہ سگهندڙ. بي زبان. لڄ شرم وارو. خاموش ـ ماڻ. (ث. گونگي ع گونگيُون).
ـ گُونگيُ گانءَ: صفت. نہ کچندڙ ـ گُنگو. ٿور گهالهائو. صبر وارو.

● گُوُن گُوُن: اڻ چنو آواز ـ سُنجهيل آواز ـ جهڪو.

● گُونُ گُونُ: نندڙي ٻارڙي جي هُونگر ـ آواز.

● گُونگِيءَ جي ٿَري: اسم خاص. گونگيءَ وٽ هڪ سرڪاري ناکو. گونگيءَ وٽ هڪ پٽ جو نالو.

● گُونگهت ع گُونگهتَ: ذ. (سن. گُنٹھتَ). گهونگهتُ ـ پردو ـ نقاب ـ جهُنڊُ. ڪنوار جي منهن تي ڏنل ڪپڙو. اوٽ. حجاب ـ شرم ـ حياءُ.
● گُونگهتُ ڪرڻ: پردو ڪرڻ ـ نقاب پائڻ. برقعو پائڻ. منهن تي ڪپڙو وجهڻ ـ منهن لڪائڻ ـ منهن ڍڪڻ. حجاب ڪرڻ. حياءُ ڪرڻ.

● گُونگهيڻُ (ت): مصدر. نندمان سجاگ ٿيڻ. (گونگهيو ـ گونگهيندو ـ گونگهيل).

● گُونگهوُ (ت): ذ. جيت جو هڪ قسم.

● گونگهيُ (ت): ث. جيت جو هڪ قسم (جو وچوڻ جيڏو ٿئي).

● گوُنو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ تعلقي ٺٽي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُونهَـ ع گُونهَـ: ذ. (سن. گُوُ = گُونهُن). ٿورو ـ پائخانو ـ ڪرڦي ـ مَٽيلو ـ هنگٹُ. (صفت). بزدل ـ ڍڇڙو ـ هيسيل.

● گُونهانڊيُ ع گُونهانڊيُون: ث. قِيڪ ـ ڪرڻ ـ ڏڏو ڪرڻ. ڪِلڪل ڪرڻ. فساد ڪرڻ.
ـ گونهِرُ ع گونهِرَ: ذ. صفت. گونهن جهڙو. گونهن ڪنڊڙ ـ گيدي ـ ڍڇڙو ـ بي همت.
ـ گُونهَـ جا دُوُنهان ڏيڻ: بدهلت ڪرڻ.
ـ گونهُنُ ڪوُرُ ع گُونهنُ ڪورَ: هڪ پکيءَ جو قسم جو گندگي ۽ ڪاکوس وغيره کائي. هڪ جيت جو قسم. گونهه ريڑهو.
ـ گُوهَـ مانا ٽپَنُ: تمام بيڙو ٿيڻ ـ خوار خراب ٿيڻ. هوش کان نڪرڻ ـ چريو ٿيڻ. تمام خراب حالت کي رسڻ.
ـ گُونهه مانا داڦَنُ: گُونهه مانا ٽپَنُ.
ـ گُونهَـ مانڊِڻُ (ث): خراب گهالهائڻ ـ گارگند ڪرڻ. بدشد گهالهائڻ.
ـ گُونهه مُٽ ٿيڻ: ڍچي وڃڻ. خوف ۾ اچي وڃڻ. سُست ٿيڻ.
ـ گُونهه مُٽُ گَڏُ ٿيڻ: پريشان ٿيڻ ـ مصيبت ۾ ڦاسڻ. هلاڪ ٿيڻ. دربدر ٿيڻ.
ـ گُونهيُ ع گُونهيُ: صفت. گُونهِرُ. ڍڇڙو ـ بزدل.
ـ گونهِينُ: ذ. صفت. گونهيُ.

● گُونهتُ ع گُونهتَ: ذ. لوهه جو ڪتُ ـ زَنگُ.

● گُونهه خُورُ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم ـ ڏونڊ ڪائيندڙ پکي ـ گونهه ڪور.

● گُونهُنُ ع گُونهنَ: ذ. (ف. گوهم) ماٹھوءَ جي مقعد مان خارج ٿيل بدبودار مواد ـ ڪرڦي ـ مَٽيلو ـ ٿورو ـ بدراز ـ پاخانو ـ ڪاکوس (قسم: لِنڊُ، دَست، تِيڪَ، پِتڪي، ڏڪڙ، ريڪڙو، رهٹُ، داڦ) ـ گُونهَـ.

Gul Hayat Institute

ـ گُونڍُ خورُ ۽ گُونڍُ خورَ: ذ. صفت. گونهن کائيندڙ ـ ڪرفتي کائيندڙ. پکيءَ جو هڪ قسم ـ مُردار کائيندڙ پکي.

ـ گُونڍُ ڪرَنُ: اجائي بکوات ڪرڻ. گارگند ڪرڻ. گند ڦالهائڻ. بڇڙائيءَ تي سندرو ٻڌڻ.

ـ گُونڍُ کائيڻُ: ڪن ڪيڇرو کائڻ ـ گند کائڻ. ناشائستو ڪم ڪرڻ ـ بي شرمائيءَ جو ڪم ڪرڻ. کوڙ ڦالهائڻ ـ بدشد ڦالهائڻ.

ـ گُونڍُ ۾ لٽيُون هٽڻُ: خواه مخواه خرابي پيدا ڪرڻ.

● گُونڍُ خورُ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم ـ سانباهو.

● گُونيُ ۽ گُونيُون: ث. وڊي ڪم جي اوزار جو هڪ قسم. عمود جي سڌائي لهڻ جو اوزار. گونيا. جاميٽري موجب ڪُنڊَ جو هڪ قسم ـ نَوي درجن جي ڪُنڊَ. (اسم خاص). ڦليلي ڦات جو لاڙ واري پاڳي جو نالو. (صفت). آباد ـ وسندڙ.

ـ گُونيا ۽ گُونيائُون: ث. گوني ڪُنڊ جي سڌائي وٺ جو اوزار ـ عمودي ليکن ڪيڏ جو اوزار ـ گوني ڪُنڊ ڪيڏ جو اوزار.

ـ گُونيُ ڪُنڊَ ۽ گُونيُ ڪُنڊُونُ: ث. ڪُنڊَ جو هڪ قسم ـ نوي درجن جي ڪنڊ.

● گُوٽُو ۽ گُوٽا (ث): ذ. گوار مان قربون ۽ داڻا ڪيڏ بعد بچيل ٽاريون.

● گُوٽُونُ (ل): ذ. صفت. بي هوش. (ڏڪَ لڳڻ سبب) بي سُرتيو.

● گُوٽهيٽر: ث. نندڙي ڳُوڻ.

● گُوَوالُ ۽ گُوَوالَ: ذ. صفت. ڳنوار ـ گوهري ـ ڪير وارو ـ وِسَرُ. ڏوڏي ـ ماهيڙ. راکو ـ نوڪر.

● گُوهَ (ث): ث. جيوَ جو هڪ قسم.

● گُوهانڊِيُ ۽ گُوهانڊِيُون: ث. ريڙهه ـ خرابت ـ رڳڙو. قدو ـ اٽڪاءُ ـ رندڪ ـ ڪِهلَ.

● گُوهٽُ ۽ گُوهٽَ: ذ. لوهار جي چلهي مان ڪرندڙ رک (لوهار جي لوهارخاني مان نڪتل گند، جنهن مان ڪير لوهه جا ذرا ذرا چونڊي ڪڍن).

● گُوهَرَ ۽ گُوهَروُنُ: ث. (سن. گو=ڏيڳي) ڏيڳين جو ڏڻ ـ ڏاندن جو وَلَرُ. مينهن ۽ ڏيڳين جو گڏيل ڏَڻُ. گلو ـ ٽولو ـ ڏَڻُ. آڻ جي سنج جو هڪ قسم ـ ٻاکڙي کي ٻوٽي وڃڻ کان روڪڻ لاءِ ڪِچيءَ کان ورايل رسو. جَنَوئي. (اسم خاص). هڪ عورت جو نالو (جا ذات جي جَٽڻ هئي ۽ ان جي سبيان بلوچ قوم جي رند ۽ لاشاري قبيلن جي وچ ۾ ٽيهن سالن واري لڙائي لڳي).

ـ گُوهِرِيُ ۽ گُوهِرِيُ: ذ. صفت. ڏيڳيون چارينڊڙ ـ ڳنوار ـ ڏراڙ ـ ڏنار ـ پَن چرُو.

● گُوهَرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ نصرپور ۾).

● گُوهَرُ ۽ گُوهَرَ: ذ. (ف). موتي ـ لؤلؤ ـ دُر ـ صدف ڏاٽو ـ سيپ مان نڪتل ڏاٽو ـ ٻيڙو ـ مَروارِيدُ. هيرو ـ جوهَرُ ـ ماڻڪ. مٽيو. (صفت). هوشيار ـ پَڙُ ـ قابل ـ داناءُ ـ ڏاهو ـ سياڻو ـ اُستاد ـ ڪاريگر ـ ماهر ـ چتر.

ـ گُوهَرِيُ ۽ گُوهَرِيُ: ذ. صفت. جواهري ـ جوهري.

ـ گُوهِرُ ۽ گُوهِرَ: ذ. گوهيون ڏيندڙ ـ گوهي کائيندڙ. گوهي ڪندڙ ـ گُسائيندڙ.

● گُوهَرَ (ث): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

● گُوهِرِيُ (ث): ذ. ڪنهن ديوتا لاءِ ناهيل ميڙيءَ جو ننڍو ٿلهو.

● گُوهڙُ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم ـ گُونهه خور. گُونڙُ. سانباهو. (ث). (ن ـ ب).

● گُوهڙجيُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُوهِڪوُرَ: گُونهن کائيندڙ.

● گُوهِلِ (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● گُوهيڻُ (ت): مصدر. زور سان دَهي وِجهڻ ـ ڦُسڻ ـ گهوچڻ. زور سان چِڪڻ.

Gul Hayat Institute

● ڪوهو ۽ ڪوها: ذ. ٽڻن سان نڪتل ڪير جي سهڙهه - پاندا (ڪير جا). ڏارَ - لارَ. ون پورجڻ بعد ٽارين سان نڪتل سنهي شاخ - گوشو. فائدو - نفعو. (ت). ڏڪيءَ جو سُڪل ڇيڙو. لنگهه - ڪڙهه - ڳٽليءُ. (ڪ). جيوَ جو هڪ قسم.

- ڪوها ڪيڏَنُ: ڪير جا پاندا ڪيڻ.
- ڪوها وَٽَنُ: فائدو ونڻ.
- ڪوها هٽَنُ: سيڙهوُن هڻڻ - وات ۾ ڪير جا ڪوها هڻڻ.
- ڪوها يادِ ٿوَنُ: سُڪ ياد ٿيڻ. جذبا اڀرڻ.
- ڪوهو ڪيڏَنُ: ڪير ڏهَنُ. فائدو ونڻ. جماع ڪرڻ. (ت).

● ڪوهيءُ ۽ ڪوهيونُ: ث. ڪوٽنات - ڪُساءُ - نتاءُ - ٽارَ - آنا ڪاني - رَکِ رکان - عدول حڪمي. ڳهٽَ - پنتي ڦري اڇڻ جي حالت - ڦڙتي. التوا - ناغو - ليت و لعل. مهملي - ٽارو - نٽ نتاءُ - ٽُلڪو. موقعو - وَجهه - اوڪاس. ڦيروُ - وَلو - ڳهتاري - چڪرُ - گردش - ڦيرائي - وَڪرُ. وارو - دَسُ - ڳهرو. سُستي.

- ڪوهيءُ ڏيڻُ: وَرُ ڪرڻ - ڦيرو ڏيڻ - ڳهري ڏيڻ. نٽائڻ - گسائڻ. ٽارو ڪرڻ. چڪر ڏيڻ.
- ڪوهيرُ ۽ ڪوهيرَ: ذ. صفت. گُسائيندڙ - گُسائو - ناڻائو. ڪوهي ڪندڙ - گوسڙائو - ليڇائو.
- ڪوهيءُ ڪرڻُ: ڦيرو ڪائي پنتي موڙڻ - ڪسڪي وڃڻ. نٽائڻ. ٽارڻ. پاڻ بچائڻ.
- ڪوهيءُ ڪري وِيوُ: گُسائي وِيوُ - نڪري وِيوُ.

● ڪوهيونُ ڪرَنُ: بچڻ لاءِ سٽ سيٽڻ - پنتي موڙڻ. ڪم ڪان نٽائڻ. اڪل سان پڇي وڃڻ.

- ڪوهيون ڪائيڻُ: ڳهتون هڻڻ. لنگڙ جون ڪلا بازيون ڪائڻ. ڦيريون ڪائڻ.

● ڪوهيرو (ت): جيوَ جو هڪ قسم - ڪوهه.

● ڪوهيڙُ ۽ ڪوهيڙَ (ت): ذ. جيت جو هڪ قسم - چچڙُ - ڪوئڙُ. (ت).

● ڪوهيوُ ۽ ڪوهيا (ٿ): ذ. صفت. ڪپوٽ - نافرمان - بي ڇيو. بدلڇٽو - بي حيا - بي شرم.

● ڪوءُ ۽ ڪوئيونُ: ث. شرط - بازي - ٻن يا وڌيڪ گهوڙن وغيره جي ڇڻ جو مقابلو - ڊوڙ. شرط جو ميدان - بازي جي جاءِ. حُقي جو نڙُ ڪوءِ. ڪولُو - ڪولي. بال - ڪينهوڙو. گفتگو - نصيحت. "چڙهي ويڻين گاڏيءَ تي گُر جي چڏي ڪوءِ" (اسم خاص). تعلقي آهوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- ڪوءِ ڇڄائيڻُ: شرط رکڻ. آڻ، گهوڙا، ڏاند وغيره ڊوڙ ۾ ڇڄائڻ.
- ڪوءِ رَکڻُ: شرط رکڻ - بازي رکڻ.
- ڪوءِ ڪٽَنُ: شرط ڪٽڻ. مقابلو ڪٽڻ.
- ڪوءِ ڪٽڻُ: شرط ڪٽڻ - بازي ڪٽڻ. سرسي ڪٽڻ. نمبر ڪٽڻ.
- ڪوءِ ڪٽيءُ وَڃڻُ: ڪوءِ ڪٽڻ. ڪٽسر ڪٽڻ. شهه ڏيڻ. بازي ڪٽي وڃڻ.
- ڪوءِ مارڻُ: شرط ڪٽڻ.
- ڪوءِ نيڻُ: بازي جيتڻ - راند ڪٽڻ - ڪامياب ٿيڻ - سوپارو ٿيڻ - فتح پائڻ.
- ڪوءِ هارائڻ: شرط هارائڻ.

● ڪُوءِ: ث. ڳالهائڻ جي طاقت - قوت" گويائي - نطق. واڪ - آلاءُ - وائي - ڪٿهڻي - چوڻ. سُخن - ڪلام. زبان - هولي - پاشا - باڪا. ڳالهه - گفتگو - گفتار - ذڪر. تقرير.

● ڪوٽارُ ۽ ڪوٽارَ (ٿ): ذ. صفت. ڳنوار. ڏاڙو.

● ڪوٽيرَ: ذ. جانور جو هڪ قسم.

● ڪوٽينڊُ: ذ. ڪوٽرَ. ذ. ڪوڻرُ. ڏڪيءَ جو سُٽُ. (ٿ).

● ڪوٽينڊوُ ۽ ڪوٽينڊا (ٿ): ذ. لیار جو قسم.

● ڪوٽينڊيءُ ۽ ڪوٽينڊيونُ: ث. لیارجوون.

● ڪوٽوڙيءُ ۽ ڪوٽوڙيونُ (ٿ): ث. ڳٽون جو چمڙو - ڪاٿو چوڙو.

● ڪوٽيءُ ۽ ڪوٽيونُ: ث. گوهي. ڪيڪڙ. گِدي. گوٽنات - گُسي گُساءُ.

Gul Hayat Institute

● گوئيندر (ث): ذ. ڏگيءَ جو مٽ - پيشاب. پونئرن وارو ڪنو پاڻي.

● گوئيو ۽ گوئيا: ذ. (سن). گهاٽ وارو - راڳيندڙ - گهائڪ - گويو. راڳي. علم موسيقيءَ جو ڄاڻو - ڪلونت.

● گوئيمڙ (ث): ذ. جيت جو هڪ قسم - چيچڙ.

● گويا: حرف جملو. ظرف. (ف). جيئن تہ - جڏڪ - بالغرض. (ث). گهالهه پولهه - گفتگو - وارتا. واڻي - چووَتُ - چو ڇو - چو هولو. تات - پچر. ڏند چرچا.

- گويا گفتار ۽ گويا گفتاروڻ: ث. گهالهه پولهه - بات چيت - گفتگو. رهاڻ - ڪچهري - رَڻ جهڙ. علمي مجلس. بحث مباحثو. تات - پچر - سُرسالو. وارتا - واڻي - چوهولو. سٽيندي - ڏند چرچا.

- گويائي: ث. گهالهاڻ - نطق.

● گويو ۽ گويا: ذ. صفت. (سن. گويہ = گهاٽو - گهائيندڙ - گهاٽو - گوئيو - ڪنڪ.

● گهر ۽ گهٽ: ذ. نڙائي - ضد - هوڏ - ڏوڏ - ويٺاڻي - ڪج بحثي - ڪَدُ - رڌي. گوٽنات - گسگسائ - نٽاءُ - بهانو - گوهي - تار - ڊِرَ - سُستي - آنا ڪاني. سکٽو هٽُ - ٽاڪ - ايمان - ٽاڏ - قونڊ - مستي. مَلَ - مَهتَ - گهِسَ. پاڻيءَ جو وهڪرو. گسُ - رستو - پيچرو.

- گهائيتو ۽ گهائيتا: ذ. صفت. ليٽر - هوڏي - اڻونو - شدتي - نجس - ڪدِيُ - نرجو - اهنبو - گهڪير - نڙائو - گوسڙو - اردو - رڌي خور. ڪج بحثي.

- گهر ٻيهر (ل): ث. اٽڪل - چالاڪي - ڏڪي. مڪاري - فريب - دولاب.

- گهرپهر ۽ گهرپهرون: ث. ڏاندل - رڳڙو - ڪلڪيل - ڪيٽ قيٽ.

- گهر سير: ظرف. رستي تي - گسُ ڏنڊ - پيچري تي - دڳ تي.

- گهر ڪرڻ: ضد ڪرڻ. اڳتي نہ هلڻ. پنهنجي گهالهه ڪان اصل نہ هڻڻ. رڌي ڪرڻ - اڙي ڪرڻ. گس گساءُ ڪرڻ.

- گهر کهي وڃڻ: مرڻ جو امڪان هڻڻ - ڏاڍي ايذاءُ جو امڪان هڻڻ.

- گهر گوٽ ۽ گهر گوٽون: ث. گوٽنات - گس گساءُ.

- گهر گوٽ ڪرڻ: نڙائڻ. اٽڪل ڪرڻ. رُلائڻ.

- گهر گيرُ ۽ گهر گيرَ: ذ. صفت. ڪر ۽ گهل ڪرڻ وارو - گساءُ - ناڙائو.

- گهر هارڻ (ث): سڻي ٻاهر ڪيڏڻ. جماع ڪرڻ.

● گهر ۽ گهٽ: ذ. (سن. گهٽ يا گهرت) وگهاريل مڪڻ - رڌيل مڪڻ - گيهه - گهي - گيريت.

- گهر تپائيڻ: گهر ڪوسو ڪرڻ - گهر وگهارڻ.

- گهر جو گهڙو: ذ. صفت. برد بار - متحمل. نرم دل.

"جفا ۽ تندخوئي سهندو سيکجهه،
هي عاشق تنهنجو بس گهر جو گهڙو آهه"
(واصف).

● گهڻتڻ (ڪ): مصدر. گسڻ. (گهڻيو - گهڻيندو - گهڻيل).

● گهپي ۽ گهپيون: ث. ڪيٽ ڪيٽ - ڪيڙ قيٽ - ڪل ڪل - ڪرڪر - ڪيٽيٽ - ڪيٽيٽ - ڪيڪيٽ - ويڙهه وڳ - بحث - تکرار - رد بدل - رڳڙو - چٽا پيٽي - نمجهه - جهيڙو - ريڙهه ڀيڙهه - ٻائيتال - ڪُچ ڪُچ - چڪتاڻ - ڏرٽو. تقاضا. وَچُوَ - پٽندي. گوڙ - شور. ڪيٽ - لڳي. (ڪ).

- گهپيءَ جا خرار هُٽڻ: ميهڻ جا مٽ هڻڻ - طعني بازي ڇڏڻ. ڪروڌ هڻڻ. ڪڙاڳ هڻڻ.

- گهپيهر: ث. گهپي.

● گهرُ ۽ گهرَ: ذ. صفت. مغرور - هوڏي - ضدي - اهنبو - نڙو - اڻونو - شدتي - ڪدِي - نرجو.

Gul Hayat Institute

گھگِیرُ. گھہُ کندڑ. گوسڑو - نڪائو - اهنبر. کُنڈو - هیسٹو - گیدي.

● گِھرُ ع گِھرَ: ذ. منائيءِ جو هڪ قسم - جلبي.

● گُھرَ ع گُھروُنُ: ث. آڻ جي هڪ سنج جو نالو. جنوئي.

● گُھرِ ع گُھرَ یُونُ (ک): ث. گهائي سال جي چانگ.

● گُھرُ ع گُھرَ: ذ. (ف). موتي - گوهرُ.

● گُھرامُ: اسم خاص. هڪ شاعر جو نالو ع ماڻهوءِ جو هڪ نالو.

● گھرا ماڻيُ: ذ. لاشاري بلوچن جو هڪ قبيلو.

● گُھرامُ چاچڑَ: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گُھرام مَرِيُ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گِھرَنُ: مصدر. گِھلڻُ - چِڪَنُ - ڪيڻ - تاڻڻ - ڪشڻُ. ڇپي ڏيڻ - چِڪَ ڏيڻ. سهرڻ - ريڑهڻ.

● گُھروُ ع گُھرا: ذ. صفت. (پرا. گهريا. سن. گهيرُ + ڪهہُ = گنهير. گهر = ويجهو). اونهون - عميق - هيٺ. ويجهو - اوڏو - نزديڪ - ويجهڙو. دل گهريو. ٿلهو - گهاٽو - گوڙهو - ڪَرَڪُ - جاڏو - گجگاه (بيلو). جُوهيل - دُهُرو (ڪاغذ). گِرو - نهرو - ڏاڍو - سخت - پڪو - مضبوط. سنگين - مائيدار. وزنائتو. گنهيرُ.

▬ گُھراڻِ: ث. گُھرائي - گهاڻاڻ - گوڙهاڻ - گُوڙهائي. ٿلهائي - موٽائي. گنهيرائي.

▬ گُھرائِيُ ع گُھرائِيُونُ: ث. گهاڻائي. ٿلهائي. گهراڻ.

● گُھرِيُ: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گِھہَ قوڙُ: اسم خاص. هڪ لڪُ جو نالو.

● گُھڪَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گُھڪُوُ ع گُھڪا: ذ. (سن. گهرش). متهڻو - گتهنڊي - رَڳڙو - رهڻوُ - مٽلوُ - ڪسڪسو. گِسڪوُ. ڪاتيءِ جو چيرُ - وَيُ - چٽڪُ. چيروُ.

▬ گُھڪا ڈيَنُ: وَيَ وِجهنُ - چيرُ وجهڻ.

▬ گُھڪوُ ڈيَنُ: گسائڻ. متهڻو ڏيڻ.

● گُھگِيرُ ع گُھگِيرَ: ذ. صفت. نٽر - هوڏي - اڏونو - شدتي - نجسُ - ڪدي - نيرجو - اهنبُ - مٽرُ - آڏرُ - ووُنكوُ - ڊڏر - هوڏائتو - سرڪش - رڏي باز.

● گِھلڻُ: مصدر. گِھرَنُ - سهرَنُ. چِڪڻ - ڪاهيڻُ. ريڑهڻ. (گِھليوُ - گِھليندوُ - گِھليلُ).

▬ گِھلَ ع گِھلُونُ: ث. خفو - تڪليف - سيڑاپو. اوسيڑو. چِڪَ تاڻَ - ڪشمڪش. ديگهه - اينگهه - گِھہَ - چِڪَ.

▬ گِھلَ سِھِل: ث. ريڑهه سيڑهه. چڪتاڻ. گِھلَ گيندڙ. دير. سيڑاپو.

▬ گِھلَ گيندڙ: ث. تڪليف - هلاڪي - دقت - خفو - ڪاسارو - ڪٽ - ڪِٽڪٽ - پتوڙ - پچاڙ - گيندڙ. پريشاني - فڪر - ڳڻتي.

▬ گھلِي وِجنُ: چڪي وِجڻ - ريڑهي وِجڻ. وٽي وِجڻ - ڪاهي وِجڻ.

● گِھلِپُور: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو ع ديهه جو نالو. (ٽپو چيچاپُور تعلقو ڪڪڙ، ضلعو دادوُ).

● گُھٽنُ: مصدر. (سن. گهرشن). گسائڻ - مهٽڻ - ملڻ - چلڪائڻ. رگڑڻ - اوجارڻ - پهڪڻ - ڪُرڙڻ. گاٽ ڪرڻ - گهڪوُ ڏيڻ - مهٽو ڏيڻ - رهڙو ڪيڻ - (گهيو، ڪنو - گسندوُ - گهيل - ڪنل).

▬ گُھٽِيُ ع گُھٽِيُونُ: ث. گُھڪو - گاٽ - گُھٽنڊي - گِسڪو - رهڙو - مهٽو - رهٽو.

▬ گُھٽِيُونُ ڪيڻُ (ت): مار ڏيڻ - تنگ ڪرڻ - هلاڪ ڪرڻ. پريشان ڪرڻ. سيڪت ڏيڻ.

● گُھوُ ع گُھا: ذ. گُھہَ - گُسائڻ جي حالت.

● گُھوَارُو ع گُھوَارا: ذ. (ف. گهواره - پينگهو) پينگهو - جهولوُ - لوڏو - لوڏڻو. هندورو - متهد.

● گھوٹپيُ ع گھوٹپيُونُ: ث. گھوٹپيُ.
● گھوٹيُ (ث): ث. اِيُسَ جي چيڙي وارو پاڳو- چُوڙَ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).
● گھوٹيلُروُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (ڪراچي، حيدرآباد ۽ ٿرپارڪر ۾).
● گھُٽاتريُ (ث): ث. گھُٽار - گھُوار.
● گھُٽاتُ ع گھُٽاتَ (ت): ذ. مستي. بي پرواهي- ڏوُ. ڦوندڙ- آڪڙ- سيٺُ. مغروري.
● گھُٽارَ ع گھُٽارون: ث. (سن. گو+پالي=گوار) پوڪ جو هڪ قسم. اناج جو هڪ قسم. پاڻي طور ڪم ايندڙ گٽار پوڻي جون ڦريون- گوار. گھوڙي وغيره جو ٽپ- چال.
- گھُٽارتيُ (ث): ث. گٽار جي ڦرين مان بچ ڪيڏ بعد باقي بچت واريون ڪلون.
● گھُٽاريُ (ث): ث. ننڍي بستي- ڳوٺڙو- ڳوٺ.
● گھُٽالَ: اسم خاص. پوربي پٽيَنِ جي هڪ ذات جو نالو. (صفت). چغل. پيٺرُ. (ت).
● گھُٽاليُ ع گھُٽاليُونُ: ث. غاليچي جو هڪ قسم. نرم لوئي- مگ- بلاڪيٽ.
● گھُٽسَ ع گھُٽسُون: ث. (انگ) دونهون. ڀاڦ. غُبار.
● گھُٽڻُ ع گھُٽڻَ (ڪ): ذ. پروڙ- سمجهه- ڄاڻ- ادراڪ- فهم- پوجهه- تميز. گيانُ.
● گھُٽُو ع گھُٽُوُ: ث. (سن. گوُ) جانور جو هڪ قسم- ڏيڳي- گھُٽُنُ- گانءِ.
- گھُٽُوچرَ (ت): ث. ڏيڳين جي چرڻ لاءِ خاص رک.
- گھُٽُودانُ ع گھُٽُودانَ: ذ. ڏيڳين ڪي ڪارايل خيراتي ڪاڏو. ڪنوار ڪي مائٽن ڪان شاديءَ وقت ملهيل ڏيپُ (جو هميشه گانءِ جي صورت ۾ هجي). وارو ڪونچو.
- گھُٽُوسالاَ ع گھُٽُوسالاَئُونُ: ث. ڏيڳن جي ٻڌڻ جي جاءِ- گھُٽوشالا.
- گھُٽُوشالاَ ع گھُٽُوشالاَئُونُ: ث. گھُٽوسالا.
- گھُٽُو ساتا: ث. ڏيڳيءَ جو لقب (جو جو هندڪي مذهب ۾ گھُٽو ڪي اوتار ليکي ان جي پوڄا ڪئي ويندي آهي).
- گھُٽُوهٽجا: ث. ڏيڳين ڪي مارڻ جو ڏوهه- گھُوهتيا.
- گھُٽُوهتيا: ث. گھُٽُوهڇا- گانءِ مارڻ جو پاپ.
● گھُٽُوچترَ ڏَهترُ (ت): اسم خاص. هڪ ڏهر جو نالو.
● گھُٽُومُڪيُ: اسم خاص. ڪارونجهر ٽڪريءَ تي هڪ تيرٿ جو نالو.
● گھُٽونُ: ظرف (سن: گرُ=وڃڻ: ف. گُمُ=غائب) گرُ- غائب- الوپ- اوجهل. غرق. (ل).
- گھُٽُونُ ٽيُ وَڃَنُ: گمر ٽيڻ- الوپ ٽيڻ. غرق ٽيڻ.
- گھُٽونُ ڪَرَنُ: گرُ ڪرڻ- گنوائڻ- لڪائڻ. غرق ڪرڻ.
● گھُٽُونڇُ ع گھُٽُونڇَ: ذ. وڻ جي گوشي مان تازا ڦٽي نڪتل پنڪڙا. گوش- گوهو.
● گھُٽيُ: ذ. آٽ يا گھوڙي ڪي چڙهي سبب يا گھٽي بار ۾ وڻڻ سبب پٽيءَ ۾ ٽيل ڦٽ- چٽو. رڌي- گھُٽ. (ل).
● گيانُ ع گيانَ: ذ. ڪل- گرُ- سماءُ- سڌ- سمڪ- پروڙ- ڄاڻ. ودياءِ- علم- گيان- سمجهه- فهم- پرجهه- وقوف- ادراڪ- بُڌي. هوش- حوصلو.
- گيياتُوُ ع گيياتُوُ: ذ. صفت. گياوان- واقف. وڌياوان- عالم. سمجهو. ڄاڻو.
● گيياپُ ع گياپَ (ڪ): ذ. گھمسان- گوڙ- هل- حشر- هنگامو- شور.
● گيارَس: ث. يارهين (تاريخ). هر چند جي مهيني جي يارهين تاريخ (جنهن تي هندو سڄي يا ماسُ ڪونه واپرائين).
● گيالييُ ع گيالييُونُ: ث. (ف. غاليچه جو بگڙيل لفظ) ننڍڙو غاليچو- غاليچو.
● گيانُ ع گيانَ: ذ. (سن) ڄاڻ- پروڙ- سمجهه- بُڌي- فهم- ذهن- پرجهه- وقوف- ادراڪ.

Gul Hayat Institute

حسن. اندري گيان. شناخت. چيتو ـ حوصلو ـ هوش ـ همت ـ حواس ـ خيال ـ راءِ ـ اوسان ـ دانش. واقفيت. علم معرفت ـ الٰهي علم.
ـ گيانُ چَکَرُ: ذ. علم جو دائرو.
ـ گيانوانُ: ذ. اسم. (سن) پڙهيل ـ علم وارو ـ تعليم يافته.
ـ گيانيُ ع گيانيِ: ذ. صفت. گيان وارو ـ هوشيار ـ اکابر ـ داناءُ ـ سياڻو ـ ڏاهو ـ زيرڪ ـ عاقل ـ عقل وارو ـ هوش وند ـ سوجهه ـ سڌورو ـ پهچاڻ ـ سمجهه ـ جاڻو ـ پارکو ـ چتر ـ فهميدو ـ هوشائتو ـ پُڌوان ـ مدبر ـ جهان ديدو ـ دوراندیش ـ آگاه ـ سُرتيو ـ سرتائتو ـ چيتائتو ـ متمان ـ حوصلائتو ـ سوهتو ـ ساگو واگو ـ سڃيت ـ گُڻي ـ هنرمند. عالم ـ فاضل ـ علم وارو.
● گيٖتُ ع گيٖتَ: ذ. (سن. گيٖتِ = گائڻ) راگ ـ سرود ـ گانو ـ کاڻي ـ بيت ـ گاڇُ ـ پجن ـ گيت ـ قصيد و ـ شَبَدُ ـ ڏوهيڙو ـ لاڏو ـ سهرو ـ شعر ـ بيت. گائڻ ـ لات. گيچ. ساراه جو بيت.
● گيٖتا ع گيٖتائون: ث. (سن) راگ ـ گيت ـ پجن ـ نغمو ـ سرودُ ـ بحث ـ مباحثو. تذکره. هندن جو هڪ ڏرمي کتاب. مهاڀاري جنگ وقت ارجن ۽ ڪرشن مهراج جي وچ ۾ ٿيل سوالن جوابن وارو کتاب.
ـ گيٖتاوليُ: ث. گيتن جو کتاب ـ پجن مالها.
● گيٖتلوُ ع گيٖتلاَ: ذ. جُوتو ـ گهيتلو.
● گيٖتلو ع گيٖتلا (ل ـ ت): ذ. صفت. ڪوڙو ـ بناڪي ـ لباڙي.
● گيٖتو ع گيٖتا (ل): ذ. ڪوهيڙو ـ ڏُلڏ.
● گيٖتيُ: ث. (ف) دنيا ـ جهان ـ جڳت ـ عالم. جوڙ ـ صنعت. متبدل ـ مانڌاڻ.
● گيٖجيو ع گيٖجيا (ث): ذ. صفت. مرضيل ـ بيمار ـ روگي.
● گيٖچنِ (ت): صفت. تمام ٽلهو.
● گيٖچنُ ع گيٖچنَ: ذ. پترڻُ ـ چاٽيُ ـ پترُونُ.
● گيٖدَڙ: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● گيٖدڙيُ ع گيٖدڙيُ: ذ. صفت. گدڙن جو شڪار ڪندڙ. گدڙ ساري ڪائيندڙ. سيرا ڪپڙا ڏيکيندڙ. ڪيو ـ گدلو. خراب. اڇوت. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● گيٖڏو ع گيٖڏا: ذ. ڪيٖسو ـ گوندو ـ جيبُ. (ث. گيٖڏيُ ع گيٖڏيُون).
● گيٖدُوڙوُ ع گيٖدُوڙا: ذ. وڻ جو هڪ قسم ـ گيدوڙي وڻ جو قسم. لڳ لڳ دار قسم ـ لهسوڙو.
ـ گيٖدُوڙيُ ع گيٖدُوڙيُون: ث. گيدوڙي جو هڪ قسم ـ ننڍڙي گيدوڙي جو وڻ ـ لهسوڙيُ.
● گيٖڊيُ ع گيٖڊيُ: ذ. صفت. (ف) بزدل ـ پاڙي ـ ڍڇو ـ ڪانئر ـ گوردليو ـ ڊرپوڪ ـ بي همٿ ـ نامرد ـ ڪم حوصلہ ـ سُست ـ بي ڪار. ڪافر.
ـ گيٖڊيُ گهٽنُ: گهڙ ـ وَهتنُ. غلامي ڪرڻ. چاپلوسي ڪرڻ ـ بيگار وهڻ.
● گيٖڌ ع گيٖڌُون: (ذات): اسم. ث. (ن ـ ب).
● گيڌا (ت): ذ. سنگن جي ڳاهه بعد ان کيڻ ڪان پوءِ بچيل گاهه. ميڙ ميڙ جو پويون آنءُ ـ ترو.
ـ گيٖڌَر: ذ. گيڌا ـ ڪڏَر.
● گيٖڌِيُ ع گيٖڌِيُون (ث): ث. لٽ ـ لکڻ ـ ڏنڊو ـ ڏڪو.
● گيڌيو ع گيڌيا (ث): ذ. لکڻ. چوپائي مال تي سڃاڻپ جو هڪ نشان.
ـ گيٖڌِيا ڪتنِيُ: ث. لکڻ وانگر وريل ڪنن واري ڪري.
● گيٖڌاڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گيٖرَ ع گيٖرُونُ: ث. ڪيٖڙي جي پونڪ ـ باهوڙ. ڪِلڪل ـ گهپي. چهڙ ـ ڏهر ـ چڙب.
ـ گيٖرَ ڪترَنُ: بڪوات ڪرڻ. اجائي گفتگو ڪرڻ. ويڙهه ڪرڻ.
ـ گيٖرِ گيٖرِ: ث. ڪيٖرڪيٖر ـ ڪِلِ ڪِلِ ـ ڪيٖت قيٖت. ريڙهه پيڙهه.

Gul Hayat Institute

- گيهر گيهر ڪرڻ: مرضي رکڻ. خواهش ڪرڻ. سڌ ڪرڻ.
- گيهر مارڻ: ويڑهه ڪرڻ. فساد ڪرڻ.
- گيهر هٽڻ: گوڙ ڪرڻ- هل ڪرڻ. شور ڪرڻ- غوغاءَ ڪرڻ. هنگامو ڪرڻ. بڪ ڪرڻ.

● گيهراڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو).

● گيهرب ۽ گيهربَ: ذ. (سن. گرو > گربَ = تڪبر). مغروري- گهمنڊ- شيخي- هٽ- دماغ- وڏائي- فخر- تڪبر- بي پرواهي- غرور- دم- ايمان- وڏائو- ناز- وڏنءُ- هُوءِ- اغماض- قونبَ- آڪڙ.

● گيهربهو ۽ گيهربها (ث): ذ. گيهرب.

● گيهرت ۽ گيهرتن: ث. تري وارو پاڻي، تيل وغيره (جنهن ۾ متر يا مٽي مليل هجي). ٻوڙ جو گهاڻو شوروو.

● گيهرتُ ۽ گيهرتَ (ت): ذ. گند گڏيل تيل وغيره. گيهرتَ. ٽوري نڊ- پنڪي- گهيرتُ.

- گيهرتُ آڻڻ: ڏاڍو نشو ٿيڻ- بيهوشي چڙهڻ.

● گيهرپ ۽ گيهرهون (ڪ): ث. ويسلائي- وبسر- غفلت. بي سُرتي.

● گيهرجڻ: مصدر. ڪُوهه مان نار ڦيرائي جانورن لاءِ پاڻي ڪيڻ. (گيهريو- گيهريندو- گيريل).

● گيهرو ۽ گيرو: ذ. (سن. گويرگ). ڳاڙهي مٽي.

● گيهرو ۽ گيهرا: ذ. صفت. نشي ۾ خطا- بي هوش- مورچا. نڊاڪرو- نڊائتو- گهريل- غافل- بي سُرت. ڍلو. ويسارو- سُست.

- گيهرائپ ۽ گيهرائپون: ث. نڊائتو- گهريل- ويسلائي- بي سُرتي.
- گيهرائپ ڪرڻ: غفلت ڪرڻ. سُستي ڪرڻ- وبسر ڪرڻ.

- گيهرائي ۽ گيهرائيون: ث. بي هوشي. گيهرت. مورچائي. نڊ جو خمار- پنڪي.

● گيهرو ۽ گيهرا: ذ. صفت. جهلڻ جو تکو- پکڙڻ جو تهيز. جهٽڻ جو ماهر- جهاڻو. ديرينو. بي خوف. نڏر- نڊي- بي چيو- هوڏي.

● گهيري: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

● گهيڙ ۽ گهيڙ: ذ. خيال- پُور- ويچار. (ت). ڊگهيءَ جي ڪُوڻڻ. (ل).

- گهيڙ آڻڻ (ت): اوچتو خيال اچڻ- پُور پوڻ- ٿهه پوڻ.

● گهيڙائي: اسم خاص. ڪُتي جو هڪ قسم.

● گهيڙ بازي (ت): ث. اونڌي ٽيڙ جي حالت.

● گهيڙو گالهو ۽ گهيڙ گالا (ت): ذ. صفت. ٻئي ملڪ جو- ڏاريو- اوپرو. بي ٻولي گالهائيندڙ.

● گهيڙن: مصدر. هُرلي ڪي يا نار ڪي ڦيرو ڏيڻ. (گهيڙيو- گهيڙيندو- گهيڙيل).

- گهيڙ: ث. نار ڪي ڦيرائڻ جي حالت- گهمرو- ڦيرو. مستي. جذبو. جنون.

- گهيڙو ۽ گهيڙا: ذ. نار جو گهمرو- ڦيرو- چڪر. ڦيرائي- وڪڙ- گهمتاري- ور- وراڻو.
- گهيڙو ڏيڻ: ڦيرو ڏيڻ. ٻيڙيءَ کي لهوارو وهڪري تي هلائڻ. وقت ڪيڻ.

● گهيڙو ۽ گهيڙو: ذ. (سن. گويرگ). رنگ جو هڪ قسم- لياري رنگ. (جو سنياسي پنهنجن ڪپڙن کي ڏين). (صفت). گيڙو رنگ، جو ڳاڙهوءِ سُرخ مائل ٿئي. صوفين ۽ سنياسين جي پوشاڪ جو رنگ.

- گهيڙوڻ ۽ گيڙوان: ذ. صفت. گيڙو رنگ ڏنل.

● گهيڙو ۽ گيڙا: ذ. صفت. ٽورو گنگو. ٻاتو- هڪلو. هڪڙ.

- گهيڙهي ۽ گهيڙهيون (ث): ث. سُٽ جي ويڙهي- ڦُوڙي.

● گهيس ۽ گهيسون: ث. ننڍي عُمر واري ڇوري.

● گهيسَ ۽ گهيسيون: ث. گهيسي- ريڑهي. توبهه- بان.

- گهيستُ ۽ گهيستَ: ذ. گهيسَ- ريڑهي.
- گهيسر ۽ گهيسرَ: ذ. صفت. گهيسي ڪندڙ. ننڍڙو ٻار (جو ريڑهيون ٻاڌي هلندو هجي).
- گهيسرات ۽ گهيسراتَ (ت): ذ. گهيسي- عاجزي- منٽ- نيزاري.

Gul Riyat Institute

ـ گيسَ گيسَ ڪرڻ: هٿ جي تريءَ تي ٻئي هٿ جي آڱر گسائڻ. چيڙائڻ ـ مسخري ڪرڻ. ٺول ڪرڻ ـ چٽر ڪرڻ.

ـ گيسيمارو ۽ گيسَ مارا: ذ. بانهپ ـ غلامي. مزوري ـ پورهيو.

● گيسات ۽ گيسات: ذ. ڪٿڻ جو نشان ـ ڳاٽ جو نشان ـ رنڊ. نشان. رهڻ. جانور جو هڪ قسم ـ ڦاڙهي جو نندو ٻچو.

ـ گيساتو ۽ گيساتا: ذ. رهڻ ـ رهڻو ـ نشان. ليکو. ڪٿڪو.

ـ گيساتا ڪائڻ: منٽون ڪرڻ. نيزاريون ڪرڻ. ڏک ڏسڻ.

● گيسرائڻ: مصدر. گيسسي ڪرڻ. ريڙهي پائي هلڻ. سُستيءَ سان ڪم ڪرڻ. تال متول ڪرڻ. نٽائڻ. (گيسرائيو ـ گيسرائيندو ـ گيسرائيل).

● گيسرڻ: مصدر. (سن. گهرش). گهاڻ ـ گهاڻ ـ گسي پرڻ. دير ڪرڻ ـ سُستي ڪرڻ ـ آرس ڪرڻ ـ آلس ڪرڻ. گسر ڪرڻ. (گيسريو ـ گيسريندو ـ گيسريل).

ـ گيسرَ ۽ گيسريون: ث. ديسر ـ اويل ـ ميل ول ـ چرڪ ـ اوير. سيڙاپو. گهيل. سستي ـ ڍلائي ـ ڍرَ ـ گيهه ـ ڪاهلي ـ آلس ـ آرس ـ تونپڻ.

ـ گيسرائڻ: مصدر. دير ڪرڻ ـ اويل ڪرڻ ـ چرڪ ڪرڻ ـ گيسرَ ڪرڻ ـ سيڙائڻ ـ ٽٽرائڻ ـ سيڙپ ڪرڻ ـ لٽمٽ. تال متول ڪرڻ ـ سُستي ڪرڻ ـ آرس ڪرڻ. گهاڻ ـ گهاڻ. (گيسرائيو ـ گيسرائيندو ـ گيسرائيل).

ـ گيسريو ۽ گيسريا: ذ. صفت. گيسر وارو ـ گيسر ڪاڏو ـ مست ـ ڍرو ـ ڇلهو ـ ڪاهل.

● گيسڙ (ث): ث. سنهي واري.

● گيسڪ ۽ گيسڪون: ث. (سن). گهاڻ ـ گهاڻ ـ چڪ ـ ڏوهن.

● گيسل ۽ گيسلون (ث): ث. ڏيگهه ـ اينگهه. گهيل.

● گيسو ۽ گيسو: ذ. (ف). وڏا وار ـ ڏگها وار ـ ڪاڪل.

● گيسو ۽ گيسا: ذ. (سن. گهرش). ليکو ـ ليٽو ـ گيهو ـ گهل ـ نشان ـ رهڙ ـ رنڊ ـ پيرو. ڏگهي ليڪ. غار ـ چُر ـ پور ـ خال ـ ڪڍ. ڪم. (ڪ).

● گيسوڙي (ڪچ): ث. تُوري.

● گيسي ۽ گيسيون: ث. (سن. گهرش). ريڙهيون پائي هلڻ جي حالت ـ ڪٿي گيس ـ ڪٿي پر ريڙهي. پڇتاءُ جي نشاني. نڪ تي آڱر جو گهرڙو ـ جانو ـ توبهه. بان ـ پڇتاءُ. انتظار. (ت). آٽ جي پڙي لڏ. (ت).

ـ گيسي ڪرڻ: نهايت عاجزي ڏيکارڻ ـ توبهه ڪرڻ ـ بان ڪرڻ ـ زمين تي ڪٿي رهڙڻ. گهٽو پڇتاءُ ڪرڻ. وري ساڳيءَ طرح (ڪو ڪم) نه ڪرڻ جو پول ڪرڻ.

ـ گيسيون پريندڙ: توبهه ڪندڙ.

● گيش ۽ گيش (ت): ذ. ملڪيت ـ روڪڙ ـ نقدي. چوپايو مال ـ ڍور ڍڳا.

● گيگ ۽ گيگ: ذ. ڍونگ ـ مڪر ـ مينهن ـ تيتال ـ چالبازي ـ اٽڪل ـ حرفت ـ تال ـ رمز ـ چٽهر ـ چنڊ ـ بهانو ـ گيگ ـ چپ ـ وَل چل.

● گيگائڻ: مصدر. مينهن ڪرڻ ـ بهانو ڪرڻ ـ تيتال ڪرڻ ـ گيگ ملائڻ ـ مينهائڻ ـ ميڪرائڻ ـ ڍونگ مچائڻ ـ مڪر ڪرڻ ـ مڪر ڪرڻ ـ تير ڪ تال ڪرڻ. (گيگائيو ـ گيگائيندو ـ گيگائيل).

ـ گيگير ۽ گيگيرَ: ذ. صفت. مڪريل ـ نٽائو ـ ڍونگي ـ ميڪريلي ـ بهاني خور ـ گيگي ـ ميڪري.

ـ گيگي ۽ گيگيو: ذ. صفت. گيگر ـ مڪريلي ـ نٽائو ـ ڍونگي ـ مڪريلي ـ ڪوڙو ـ بهاني خور.

● گيگل (ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (مهيشورين جي نڪ).

● گيگلو ۽ گيگلا (ث): ذ. نندڙو پار.

● گيگسر: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم. (سوتي ۽ پٽيدار).

Gul Hayat Institute

● گِينگو ع گِينگا (ث): ذ. نندو ٻار.
● گِيگهڙ ع گِيگهڙ: ذ. ڇانهر - ڇپ - سنهن - مڪر - ڏونگ.
- گِيگهرُ ع گِيگهرَ: ذ. صفت. مڪريلي - نٽاڻو - ڏونگي - مڪريلي - ڪوڙو - لٻاڙي - ٻهاڻي خور - گيگر - گيگي.
● گِيلَ ع گِيلُون: ت. پکيڙ - ويڪر - وڌاءُ - پرڪاش - پسارو - گهل - وستار - اٿار - موڪراڻ - ويڪراڻ. گودو - گهيرو - چڪر - ٽولهه - ڪشادگي.
- گِيلَ ڪرڻ: ڪاڏي سبان ٽلهو ٽيڻ - پهڻ (ٻاڻ م). مڇ ڇاڙهڻ (ٻڌ تي).
"ڳل ڇرڻ، گيل ڪرڻ، ايءَ نه ڪنواتن ڪر" (مدن).
● گِيلاڻِيُ ع گِيلاڻِيُون: ث. بازولي - بازيلي - ڪلابازي - بولاڻي.
● گِيلانُ: اسم خاص. هڪ شهر جو نالو. (حضرت شيخ عبدالقادر جيلاني رحمة الله عليه جي جنڊ جو شهر).
- گِيلانِيُ: ذ. صفت. گيلان جو ويڙل.
● گِيلرَ (ث): ذ. جيت جو هڪ قسم.
● گِيلڙَ (ث): ذ. جيت جو هڪ قسم.
● گِيلڻُ ع گِيلڻَ: ذ. (انگ). ماپ جو هڪ قسم - ۲۷۷ ڪعب انچ جو پيمانو.
● گِيلو ع گِيلا (ڪ): ذ. صفت. چريو - مستانو - ديوانو.
● گِيلهڙَ (ث): ذ. جيت جو هڪ قسم.
● گِيمرُ ع گِيمرَ: ذ. پاپ - گناهه - عذاب - ڏوهه - وبال - چٽي.
● گِيمازَ ع گِيمازَ: ذ. وڏائي - هٺ - هستي - آڪڙ - قونبر - ٽيڙي - فخر - تڪبُّر.
● گِينُ ع گِينَ: صفت. (ف). پريل - وارو. صفاتي معنيٰ ڏيڪاريندڙ لفظ. (مرڪبات م ڪر اچي). "مثال، غمگين، اندوه گين وغيره."
● گِينارَ: (ڪ): ث: ٻڌواڻ - ٻڌن ڪرڻ جي حالت.
● گِينچو ع گِينچا (ث): ذ. آندا ٻاهر نڪرڻ جي حالت. چيائجي پوڻ ڪري ڪاڏو ٻاهر نڪرڻ جي حالت.
● گِيندَ: اسم خاص: هڪ ذات جو نالو. (اڪثر نواب شاه ۽ حيدرآباد م).
● گِينڊُ ع گِينڊَ: ذ. هاٿي - گج - فيل - پيل - گنيٽرُ.
● گِينڊُ ع گِينڊَ: ذ. ٻال - ڏاڙهو - ڪينو. لڙ - ڪشتُ.
- گِينڊُ ڪرَڻُ: اجائي گهل ڪرڻ - ريڙهه پيڙه ڪرڻ.
● گِينڊاڙَڻ: مصدر. جهوڪڻ - ڇاڇولڻ - ٻوڙڻ. جهڪورڻ. گهلڻ - گهيڙڻ - گهيچا ڪيڻ. ڪشمڪش ڪرڻ. لوڏڻ - ٽلڪائڻ. ڏوئڻ - ڏڪائڻ - ڏونڊاوڻ. لوڙڻ - ليڙاڻڻ. ڳوهڻ. چيڪنُ. لٻنُ. (گِينداڙيو - گِينداڙِينڊو - گِينڊاڙيل).
- گِينڊاڙَ ع گِينڊاڙُون: ث. گِرهستاڻِ - چڪتاڻ - گهل - ڪساروَ - خفو - ڪپت - ڪرڪسو - ڪِٽ پٽ - ٻوڙ - ٻچاڙ - دِقت - ديرانبو.
● گِينڊَڙُ ع گِيندَڙَ (ث): ذ. پراڻو ڦاٽل ڪپڙو.
● گِينڊو ع گِينڊا: ذ. (سن. گنڊ) جانور جو هڪ قسم. گل جو هڪ قسم.
● گِينڊو ع گِيندا (ل): ذ. گيندسو.
● گِينڊُوڙَڻُ: مصدر. ڦٽڪائڻ. چڪڻ. تاڻڻ. (گِينڊوڙيو - گيندوڙِيندو - گيندوڙيل).
● گِينڊِيُ گُل شاه: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص م هڪ ديهه جو نالو.
● گِينڊَبَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر ڪراچي م).
● گِينڊِبِ (ت): ذ. نخرو - ناز - مستي - لاڙ.
● گِينڊِبِ ع گِينڊِبِيُون (ت): ث. راند جي ٻوٽ - ساري. ڪوڙ - مسخري.
● گِينڊَبَرو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماڪيلي م هڪ ديهه جو نالو.
● گِينڊارِيُ: ث. جيت جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● گينڊاهو: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۽ تعلقي ناري (ضلعي خيرپور ۾) هڪ ديهه جو نالو.
● گينڊڙ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. (صفت). ٽلهو- موٽو.
● گينڊو ۽ گينڊا: ذ. (سن. کنڈ: ف. کرگ= گينڊو). جانور جو هڪ قسم. گل جو هڪ قسم. نديو ميوو. (ت). هاز قاسائڻ جو دام. (جنهن کي وال چتي ٻه چون).
● گينڊو ۽ گينڊا: ذ. ارٿ جي ويلڙ تي ويڙهيل ڏاڳي مان نڪتل مڇو.
● گينڊي ۽ گينڊيون: ث. ٽانءُ جو هڪ قسم (جنهن ۾ منهن هٿ ڏوئڻ جو پاڻي پوي). دوگيءَ جو نڙو. ڪپڙي آڻڻ ۾ ڪم ايندڙ ٽري.
● گينڊسو ۽ گينڊسا: (ت): ذ. نانگ بلا جي هاڻ ڪري يا ڪنهن شيءِ جي گهاڻ ڪري ٽيل نشان.
● گينگ (ل): مکر- ڏونگ- تال- ٽڪر.
● گينگيٽو: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● گينگو ۽ گينگا: ذ. معصوم- صغير- ڪڪو- بالڪ- ٻار- آٻهر- بي سمجهه- گينگهو- اپامڙو- باڙو. ٽنڊڻ.
● گينگاڻو ۽ گينگاڻا: ذ. صفت. باراڻو- ڪاڻو.
- گينگائي ۽ گينگائيون: ث. صغيرائي- بال اوستا- بالڪپڻ.
● گينگيڙا: نندڙا بار- ٻچا.
● گينگهو ۽ گينگها: ذ. جيت جو هڪ قسم (جو ڪاري رنگ جو ٽئي، چيٽي مان پيدا ٿئي).
● گينگهي ۽ گينگهيون: ث. جيت جو هڪ قسم.
● گينڊوار ۽ گينڊارون: ث. ڪاهلي- سستي ڪري وقت وڃائڻ- سُستي- ڍهيلپائي- الغرضائي- بي پرواهي- البيلائي- بي طرفداري- بي خيالي. نسياني- وسر. غرور- هٺ- فخر- تڪبّر. مورڪائي- مجهولي- ناداني.
- گينڊواڙڻ: مصدر. غفلت ۾ رهڻ- نند جي نشي ۾ رهڻ.
- گينڊواري: ث. گينڊوار. نشئي.
- گينڊواريل ۽ گينڊواريل: ذ. صفت. مست. لشي ۾ چور- مخمور. نندايل.
● گينوار ۽ گينڊار: ذ. صفت. ڏڏ- نٽ- مڏ- ونڊو- پسون- اناڙي- گينواريل. سست- ٽوٽي.
- گينوار يل ۽ گينوار يل: ذ. صفت. ڏڏ- پسون- مڏ- جاهل.
● گينڊواهه: اسم خاص. تعلقي کهوڙاپاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گينڊور ۽ گينڊور: ذ. هاڻي. شينهن. شينهن جو هڪ قسم. (صفت). مست.
● گيور ۽ گيور: ذ. پکين جي وٺ.
● گيهه ۽ گيهون: ث. اجائي ڏيگهه- گهل- گهسر. ڏل- ڏير. مستي. وڌاءُ. اينگهه. چڪچکان- ڪشمڪش.
- گيهه ڪرڻ: ڪم ۾ ڏل ڪرڻ- اينگهه ڪرڻ.
- گيهه گينداڙ: ث. چڪ چکان- گهل گينداڙ. خرابي. تڪليف.
- گيهه ۾ پوڻ: ڏک ۾ قاسائڻ. تڪليف ۾ پوڻ. چڪ تاڻ ۾ پوڻ. دنيادار ٽيڙ لاءِ ڪوشش ڪرڻ.
- گيهي ۽ گيهي: صفت. سست. ڍرڪندڙ.
● گيهه ۽ گيهه: ذ. (سن. گهرٺ= گيهه). پگهاريل ڪڻ- رجايل ڪڻ- وگهاريل ڪڻ. ڪڻ مان نڪتل سٽپ- گيهه- گيريت- روغن.
- گيهڙ ۽ گيهڙ: ذ. صفت. گيهه مان ٺهيل، گيهه وارو (ڪاڏو وغيره).
- گيهي ۽ گيهي: ذ. صفت. گيهه وڪندڙ- گيهه جو واپاري.
● گيهاڻي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● گيهڙ ۽ گيهڙ: ذ. سڻائي جو هڪ قسم- وڏي (۽ ٽلهي) جليبي.

Gul Hayat Institute

● گيهڙڻ: مصدر. گيهڙ ـ گيهلڻ ـ چيڪڻ ـ (گيهريو ـ گيهريندو ـ گيهريل).

● گيهڙ (ث): ث. ماڪوڙيءَ جو هڪ قسم ـ گاڙهي ماڪوڙي.

● گيهڙ ڳجو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گيهلپور: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گيهليءِ ۽ گيهليون (ث): ث. صفت. گهيلي.

● گيهو ۽ گيهه: (ل). ذ. گيهلڻ جو نشان ـ ليکو ـ ڳهڪو ـ "گيهو تہ ستو لو ڪيڏ". گيسڪو ـ گيسو ـ پٽو. (ٽانگ وغيره جو).

ـ گيهه پائيڻ: ليکا پائڻ.

گيهه ڪيڏائيڻ: مار ڏيڻ ـ گيهليءِ مارڻ.

● گيهول: ث. و"ل" جو هڪ قسم. جيت جو هڪ قسم.

● گيهون (ث): ث. ذ. (ف). ڪڻڪ.

● گيهيلڙا (ث): اسم خاص. ميگهواڻ جي هڪ ذات جو نالو.

● گيهڙ ۽ گيهڙ: ذ. گيهڙ ـ جليبي.

ـ گيهڙن ۾ پتو: خوشين ۾ هجڻ ـ فرحت ۾ گذارڻ.

● گيهڙو: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

گ

● گ: ث. سنڌي الف بي جو (۴۲) هائيتاليهون اکر.

● گاپرو ۽ گاپيرو (ل): ذ. صفت. ننڍي عمر وارو ـ لاسڙيات ـ گيرو. (مهيري).

● گاپڙون ۽ گاپڻان: ذ. صفت. (سن. گرپ = مغز). گپ وارو ـ ڪچي آن وارو (سنگ) ـ گيرو. (ل ـ وفا). آلو (ت). (ذ). گيه وغيره سان تيار ڪيل ماني جو هڪ قسم. (پرمانند).

● گات ۽ گاتر: ذ. (سن. گُتْكَهْ > ڪنڊ > گهاتَ = گچي). هڪ عضوي جو نالو ـ ڪنڊ ـ گاڏو ـ گلو ـ گچتر ـ ڪنڊ ـ هڪي ـ گردن ـ گچي ـ سسي. ڏگي جو ڪلهو ـ ڪونڊ. (پلس).

ـ گات پتر: غم جي گهڙي اثر هيٺ ڪري روئڻ جو آواز نہ ڪرڻ ـ دانهن ڪرڻ ڪان سواءِ رڙڻ ـ جهجهڻ ـ گريو ڪرڻ.

"ڪوڙهن پري گات، مسئي تي مڙڙا ڪري" (شاهہ).

ـ گات ڪٽڻ: ڪنڊ مٽي ڪرڻ ـ منهن مٽي ڪرڻ ـ سر مٽي ڪرڻ ـ گاڏو ڪٽڻ.

ـ گاڏو ۽ گاڏا: ذ. گچي ـ ڪٽڻ ـ گات.

ـ گاڏو پچڻ: ڪنڊ پچڻ. ڪر پچڻ.

ـ گاڏو پچندڙ: ذ. صفت. ڪنڊ پچندڙ ـ گردن ٽوڙ ـ سر ٽوڙ. زبردست. خوفناڪ.

ـ گاڻي ۾ پٽ ڪيڻ: ڪنڊ پير ڪرڻ ـ تمام گهڻي نقصان هيٺ اچڻ ـ ڏاڍي مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

— گاڻي پڳا خرچ ڪرڻ: تمام گهڻا خرچ ڪرڻ — ڪنڌ پچندڙ خرچ ڪرڻ — وڏا خرچ ڪرڻ — اجايا خرچ ڪرڻ — فضول خرچ ڪرڻ.

— گاڻيڙ پڳو ع گاڻي پڳا: ذ, صفت. ڪنڌ پڳو. وڏائي خور — متڪبر — هٿيلو. ظالم — بي ترس — بي قياس.

— گاڻيڙ لتو: ندا. (ڪنهن کي پٺتي طور ڪم ايندڙ محاورو) ڪنڌ لتو — ڪنڌ ڪريو — ڪنڌ پڳو.

● گاڻارڙ ع گاڻارَ (ل): ذ. وَل (گدري، ونگي، ٿوهه وغيره) جي شاخ. (لوهار).

● گاڻيڙ ع گاڻيئون: ث. (پرا. اِيا. سن ايڪا = گاڻيڙ) زال جو هڪڙي ڪپڙي سان گوڏ پڌڻ ۽ آره ڏيڻ جو نمونو. گوڏ پڌڻ جو هڪ نمونو — منجهان پوتيءَ جا پلاند لنگهائي گلي ۾ پڌل گوڏ — پوڪي. پوتي — ڏوتي — گوڏ.

"اڌ لوئيءَ جو انگ تي اڌ ڪچي ۽ گاڻي"
(سانوڻ).

پورن جي چوندڙ لاءِ پيئس مان نهيل ڪوٽري. (ت).

● گاچ ع گاچَ: ذ. (سن. ڪتي = گاڻ) راڳ — گيت — گيت — گيچ. (ل). سهرو — لاڏو.

● گاجهه ع گاجهون (سن): ث, (سن. ڪي = گاڻ). گاڻ — راڳ — گيت — گاچ. گيتن جي جهڪور — جهونگار. گانهه — گاچ.

"گانهه نه جاڻان گاجهه، ڪا ريجهه نه رباني"
(نور).

اشارو — رمز — اهڃ. (پيلا).

● گاڇڻ: مصدر. (سن. ڪتن = گاڻ) گڻڻ — شمار ڪرڻ — سارڻ — ڪتڻ — حساب ڪرڻ — ليکڻ — ليکو ڪرڻ — انداز ڪرڻ. (پرمانند). (گاڇيو — گاڇندو — گاڇيندو).

— گاڇ ع گاڇَ، گاڇيون: ذ. ث. گڻپ — گڻت — شمار — ليکو — حساب — اندازو — ڪٽ. پتو — نشان — آهڃ.

— گاڇ نه ٺيڻ: شمار کان باهر هڻ — اڻڪت هڻ — بي انداز هڻ. پتو نه ملڻ — ڏس نه ملڻ.

● گاڇ ع گاڇَ (ل): (سن. گايه = گيت) گاڻ — راگ — گيت — گيچ — گاجهه. (س).

"ميڙي آپ سرتيون نڪي گايم گاڇَ"
(شاه — آهري).

● گاڏِيڙ ع گاڏِيون: ث. (سن. گدايا = ايڪا يا ويهڪ جي جاءِ) نار يا هرلهي جو هڪ عضوو — (نار يا هرلي تي) وهڻ ڪي هڪلڻ لاءِ ويهڻ جي جاءِ — وڏي ڇڪر مٿان پيرجڻ ۾ لڳل ساڌا ڇهه هٿ ڪن ڊگهو تختو — پاڻيو. (ت).

● گارَ ع گارُون (ت): (پوڪ جو) وڏو هارو (جنهن ۾ اٺ ڏهه تاڪيون يا پڪيون هجن ۽ منجهن صرف پاڇي پوڪجي).

● گارُ ع گارَ (ت): ذ. گريل متيءَ وانگر پاڻ. گرڻ — (گڏاز) قاهي — سيرڪ.

● گارائيڙ ع گارائيئون: ث. دوا طور ڪم ايندڙ پوتي جو هڪ قسم.

● گاراچو ع گاراچا: ذ. شاد مانو — خوشي. (پرمانند).

— گاراچو ڪيڻ: سرگس ڪيڻ — شادمانو ڪيڻ.

● گارانجهو ع گارانجها: ذ. صفت. گاڙهاڻ تي مائل رنگ — گاڙهسرو — گاڙهيرو. (پرمانند).

— گاراڙو ع گاراڙا: ذ. گاريندڙ مرض — ڪٻتي — جهوري — فڪر — پريشاني — گاروَ. ڏڪ — درد — غم. روڄ — راڙو.

● گارائيڻ: مصدر. (سن. گايه = گاڻ) راڳ ڪرائڻ — بي ڪمان راڳ چوارائڻ — گاڻ ڪرائڻ. (گارايو — گارائيندو — گارايل).

● گارائيڙ ع گارائيون: ث. ڪاڻي جو هڪ قسم — چت جي بار جهلڻ لاءِ شهتير جي منهن ۾ گنديل جهلو.

● گارڙو: ذ. جانڊهه جو منهن. قاهي. رسو ڪنڌ ۾ وجهڻ.

● گارڙهيڙ: اسم خاص. تعلقي ڪنڌ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گارڻ: مصدر. (پرا. گتلاوو. سن. گال + اوپيا > گل = گارڻ) پگهارڻ — رجائڻ — آڻتائڻ — وگهارڻ — ڏاتوءَ ڪي گرمائش ڏيئي پاڻيءَ جهڙو ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

پٽڙو ڪرڻ. حل ڪرڻ ـ ملائڻ ـ ملت ڪرڻ. چٽ ڪرڻ ـ ناس ڪرڻ. اپرو ڪرڻ ـ ڏپرو ڪرڻ. سُڪائڻ ـ سسائڻ (گارِيوُ ـ گارِينڈوُ ـ گارِيَلُ).

ـ گارَ ۽ گارُونُ، گارِيُونُ: ث. گريل حالت. گارو ـ تحليل ـ گارتي ـ آئٽ ـ سمجهاڻي ـ حل ـ پچڻي.

ـ گارُ ۽ گارَ (ت): ذ. گريل ـ هيٺو ـ اپرو ـ ضعيف.

● گاراڻيُ ۽ گاراڻِيُونُ: ث. رجاڻي ـ پکهاڙي ـ آناڻي.

ـ گارِڙُوُ ۽ گارِڙُوُ: ذ. صفت. گرڻ جهڙو ـ گاراڻون ـ تحليل پذير ـ حل ٿيڻ جهڙو ـ گُهلتَنِشِيلُ.

ـ گارِڻي ۽ گارِڻِيُون: ث. گارڻ جو ڪر ـ رجائڻي ـ آئٽ ـ گرڻي ـ گار.

ـ گارُوُ ۽ گارُوُ: ذ. صفت. جلد گرندڙ ـ گرندڙ ـ گرڻ جهڙو.

● گاروُ ۽ گارا: ذ. (سن. گَلَ = گَرَنُ). گرڻ جي حالت ـ گارَ ـ گاراڻو. غر يا ڏڪ ۾ گرڻ جي حالت ـ دَرَدُ ـ ڏڪ ـ غر. گهٽي ـ نڪر ـ جهوري. تڙپ ـ ڦٽڪو ـ ياد گيري. ساڙ ـ پچُ. (پرمانند). جنڊ جي مٽين پڙ جي وچ واروخال. (جنهن ۾ پيسُڻ لاءِ آن وجهجي). جنڊ ٻيهڻ وقت گاري ۾ هڪ پيري سان وڏل آنءَ (جو لپ ڪن هجي) ـ ٻُڪي ـ لپ ـ چرونُ. جنڊ جي مٽين پڙ جي وچ ۾ رهجي ويل (اڻ پيڻل) آن. (ت). جنڊ جي ٿارُ وغيره ڪي صاف ڪرڻ جي اڳڙي ـ ناڙو. گچيءَ ۾ وڏل ڪپڙو. (منٽ وغيره ڪرڻ لاءِ). آزي ـ نيزاري. (ت). ڪاڏو ـ خوراڪ. (ڪيڏارو ـ گر). ڪري ۽ جي گرڻ ٻڏڻ لاءِ رَسِيُ جو گنڍيل ڇلو. (ڪ ـ ت). نوڙي ۽ ٽڪر. رسو ـ توڙهو. (ڪ). سيلهيءَ جو وڪڙ جو ڏڳي جي گچيءَ ۾ وجهجي. (ت). رستو ـ وات. (ت). پاڻيءَ نيڪال جو ٽورو رستو. (ت). ڪو راڳ وغيره جهيڙي آواز ۾ چوڻ جي حالت ـ جهونگار. (ک). نياهو ـ اشارو ـ آهج. (ک).

ـ گارَنُ ۾ گارا پتوَنُ: تار ۾ تار لڳڻ ـ تمام گهڻي سڪ ٿيڻ ـ محبت ۾ اضافو ٿيڻ ـ حد کان وڌيڪ يادگيري ڪرڻ.

ـ گاروُ پتجهنّ: جنڊ ۾ اڌ پيڻل آن يا ٽُلهي اڌي جو قاسي ٻوڙ ۽ جنڊ جي مٽين پڙ کي ڦرڻ کان روڪڻ ـ جنڊ جو ڦيرڻ گهرو ۽ ڏکيو ٿي ٻوڙ. ڪنهن ڪر جو آڪلاءُ نه ٿيڻ.

"فلاڻي جو ته گارو پتجهي ٻيو آهي."
(جملو).

● گارِيُ ۽ گارِيُونُ: ث. نوڙيءَ ٽڪر ـ رَسِيُ ـ نوڙي. پڪين قاسائڻ جو دار ـ قاهي ـ ڦندو ـ ڦڙڪ ـ ڦڙتي ـ دار ـ چڙڪ

"طرفون تنهنجي يار سچوءَ کي، آهي گچيءَ گاري"
(سچل).

ٻيڙي پائڻ جو ڪاجُ ـ ڪاجُ. ڪڙو. (پرمانند). ميربحرن جي اصطلاح ۾ مڇي ڦاهي مارڻ جو رڇ. (جو درياه ۾ پاڻي گهٽجڻ ڪان پوءِ آر پار ڪوڙي چڏجي). پٿر جو هڪ قسم ـ چٽڪون ڪيندڙ پٿر ـ چقمق پٿر.

ـ گارِيُ ۽ پُرُزُ (ک): ذ. چقمق ۽ لوهي ڪڙو.

● گاڙَنُ: مصدر. (سن. گدـ = گَڙَنُ). ڦڙو ڦڙو ڪري هارڻ ـ ٽيپو ٽيپو ڪري وهائڻ ـ ٽمائڻ ـ وهائڻ. گوڙهما وهائڻ ـ لڙڪ وهائڻ. گهاڙڻ ـ گذارڻ. (ڪيڏارو ـ گر). سمهڻ ـ برداشت ڪرڻ. (ڪيڏارو ـ گر). عرق ڪيڻ ـ ست ڪيڻ ـ مغز ڪيڻ ـ نچوڙ ڪيڻ. تت ڪيڻ ـ اختصار ڪيڻ. (گاڙِيوُ ـ گاڙِينڈوُ ـ گاڙِيَلُ).

ـ گاڙَ ۽ گاڙُونُ: ث. ڪنهن گهاٽي پاڻيٽ جهي ڦڙو ڦڙو ٽي گرڻ جي حالت ـ لات ـ لارَ ـ ڏار. ٽيپو ـ قطرو ـ ڦڙو ـ چٽاڪو ـ بوند ـ ٽيمو. ٽورو ڏڪ ـ چُڪو.

"ڪيفن ڪان قدح ۾ ايندس گاڙ گڙهي"
(جام خان).

ڪنهن ٽاڻءُ سان پاڻيٽ لاهڻ بعد باقي بچيل پچاڙيءَ جي اوگهه سوگهه.

ـ گاڑاڻي ۽ گاڑاڻيون: ث. گاڙڻ جوڪم- گهرڻ جي حالت- گاڙڻي.
ـ گاڑائيندَ: مصدر. تماڻائڻ.
ـ گاڑو ۽ گاڙا: ذ. ٽيپو- نطفو- قڙو- چٽاکو- قطرو- هوند- چندو- گاڙ. آفيم جي لار (جا آميز ۽ نواب پيئن). (شرت).
ـ گاڑوٽون ۽ گاڑوٽان: ذ. صفت. قڙن وارو- گرندڙ- گڙيل. ٽيپو ٽيپو ڪري گڏ ڪيل. قڙن مان ملل.
ـ گاڑي چڏڻ: تمائي چڏڻ- نچوڙي چڏڻ- ست ڪيڻ.
● گاڑانجهو ۽ گاڙانجها: ذ. صفت. گاڙهاڻ تي مائل- ٽورو گاڙهو- گاڙهيسرو. (گاجرا).
● گاڑهَ (ک): ث. لالاڻ- لالائي- گاڙهاڻ. (هيڙياتن جي اصطلاح ۾ درياه يا سمنڊ جي پاڻيءَ جو ڏکڻ جي واءُ تي گاڙهاڻ ڪري ٻيهڻ جي حالت).
ـ گاڙهِ تُهِي: ث. جوئر جو هڪ قسم- داڻن مٿان گاڙهي تهه واري جوئر.
● گاڙهَڪو: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گاڙهو ۽ گاڙهِ ها: ذ. صفت. (پرا. گهيرَ. سن. گهِرَهَ = گهاٽو). گاڙهي رنگ وارو- لال- رتو- سرخ- رتائون- گلابي. (ک): ذ. گاڙهي رنگ واري ڪا به شئي، جانور وغيره. (جهڙوڪ گهوڙو، ڏيو، آ ۽ ڪڪڙ وغيره). (اسم خاص). تعلقي گهوڙا پاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
ـ گاڙها: ذ. سڳداسي جانورن جو هڪ قسم.
ـ گاڙها چانوَرَ: ذ. جانورن جو هڪ قسم.
ـ گاڙها چٽا: د. چٽن جو هڪ قسم.
ـ گاڙهاڻِ: ث. لالاڻ- لالائي- سرخي- گاڙهائي.
ـ گاڙهاڻڻ: مصدر. گاڙهاڻ تي مائل ٿيڻ- گاڙهيرو ٿيڻ- گاڙهسرو ٿيڻ- گاڙهو ڪرڻ.
ـ گاڙهائي ۽ گاڙهائيون: ث. سرخي- چفق- لالائي- سرخاڻ.
ـ گاڙهو آبلتق: ذ. گهوڙي جو هڪ رنگ مطابق نالو.
ـ گاڙهو بزانگ (ت): ذ. سارين جو هڪ قسم.
ـ گاڙهو ٽي وَڻ: ٽپي لال ٽيڻ- گاڙهو ٽيڻ. ٽپڻ- شوخ ٽي وڻڻ. تمام گهٽو ڪاوڙجڻ. ناراض ٽي پوڻ.
ـ گاڙهو ڪميت: ذ. گهوڙي جو هڪ قسم.
ـ گاڙهو گتول (ت): ذ. صفت. گاڙهن گڻن وارو. متارو- ٽلهو.
ـ گاڙهو گيرو ۽ گاڙها گيرا (ت): ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم.
ـ گاڙهو نانگ (ت): نانگ جو هڪ قسم- ڪونياريو نانگ- پيو نالو (رنگ جي موافقت سبب).
ـ گاڙهي ۽ گاڙهيون: ث. گاڙهي رنگ جي (ڪا به مادي چوپائي وغيره). رتول.
ـ گاڙهي بَري: ث. بري پکيءَ جو هڪ قسم. (هن جو رنگ صفا گاڙهو- وار تمام سنها بت سان چنبڙيل، ڪن گاڙهي وانگر ڏگها ٽيندا اٿس، ٽڻ سندس هورا وچولي قد جا، ٿورا ڏگها وار پڻ تي هوندا اٿس).
ـ گاڙهي ٽيٽَ: ث. پوک جو پڇڙَ.
ـ گاڙهي جُوئرَ ۽ گاڙهيون جُوئار: جوئر جو هڪ قسم- گاڙهي رنگ جي جوئر (گاڙهي جوئر جا قسم: "گاڙهي ڪنياري، گاڙهي جنپور، گاڙهي تري، گاڙهي گوگري، گاڙهي گُڻڙي").
ـ گاڙهي سنج: ذ. شفق جي سهل- نماشام جو وقت. (سرديسي- گُر).
ـ گاڙهي ماڻ سان مَٽي ڏيڻ: ڪجهه به نه ڏيڻ- نه ڏيڻ جا پار ظاهر ڪرڻ.
ـ گاڙهيرو ۽ گاڙهيرا: ذ. صفت. گاڙهاڻ تي- لهلائي- هوائي گلابي- گاڙهسرو.
● گاڙهو پيڙو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ تعلقي ڏگهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گاڙهو جاگيرَ: اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گاڙهيءُ: اسم خاص. سنڌو نديءَ تي هڪ پٽ جو نالو. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

● گاڙهيءُ پيڙيءُ: اسم خاص. تعلقي ديرو محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاڙهيءُ جاگيرَ: اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاڪ ۽ گاڪٽ (ث): ذ. سوراخ ـ ٽنگ ـ ويجهه.

● گاگا: ذ. (هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ). ڏٽ جو هڪ قسم. گاگيءُ ول جو قر.

"جيئن هيٺ مال منايون، تيئن هٽ گاگا ڳر ڳنديرين"
(ڪبير شاه).

● گاگوءُ ۽ گاگا: ذ. ڏٽ جو هڪ قسم. (پرمانند).

● گاگيءُ ۽ گاگيئونءُ: ث. ڏٽ جو هڪ قسم. (ليار جهڙو نڍڙو هيدو داڙو ٿيندڙ). (ن ـ ب). گاگي ٻوٽي جو قر.

● گاگيءُ قترءُ: ذ. هڪ وڻ جو نالو. داماهو.

● گاگيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● گاگياروءُ: اسم خاص. ضلعي ڪراچيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاگيال: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم. (ماٺهوءَ جيڏو ٿيندو آهي). (ن ـ ب).

● گالهه ۽ گالهيئونءُ: ث. (سن. گاتا = گالهه. ع. قال = چوڻ). آکاڻي ـ کهاڻي ـ ڪٿا ـ قصو ـ گفتگو ـ ڪهت ـ ڪهاوت. بيان ـ ذڪر ـ داستان ـ نقل ـ حڪايت. ڪهڻي ـ وائي ـ پچر ـ تات. زَتُ شت ـ ڪوڙ سچ ـ ابوالبحر. (پرمانند). معاملو ـ ڪيفيت. (پرمانند). ڪترءُ ـ واقعو ـ ماجرا. (گاجرا).

ـ گالهه هوليهه ۽ گالهيئونءُ هوليهيئونءُ: ث. بات چيت ـ گالهه مهاڙ ـ قيل و قال ـ گفتگوءِ ـ ذڪر اذڪار ـ رڻ جهڻ. گيان گوشت.

ـ گالهه تڙِ ڪترَءُ: گالهه پوري ڪرڻ ـ گالهه جي پڄاڙي ڪرڻ. (ن ـ ب).

ـ گالهه ٻتري پتوَڻءُ: ڪنهن ڪم جو هٿان نڪري وڃڻ ـ وس کان نڪرڻ ـ هٿان وڃڻ.

ـ گالهه چورَڻءُ: گالهه ڪرڻ ـ گالهه ڪيڻ ـ ذڪر شروع ڪرڻ.

ـ گالهه چاڻڻءُ: پورو ويچار ڪرڻ ـ چنبڙ چاڻ ڪرڻ.

ـ گالهه چٽيءُ ڪترَڻءُ: گالهه ظاهر نه ڪرڻ ـ گالهه لڪائڻ.

ـ گالهه چٽبديءُ بيهارَڻءُ: ويچار ڪري هڪ صلاح ڪرڻ.

ـ گالهڙءُ ۽ گالهڙَ: ذ. صفت. گالهائڻ وارو ـ گالهيون ڪندڙ ـ آکاڻيون ٻڌائيندڙ ـ گالهيئرءُ. ٻڌڻ واري ـ گهڻ گالهائو. وڏ واتو ـ بڪ بڪيو ـ واترادو ـ وات ڏارو ـ گالهيترءُ. گالهيون ڪري وقت وڃائيندڙ.

ـ گالهه رکڻءُ: ڪنهن جي چوڻ موجب ڪرڻ. چوڻ قبول ڪرڻ ـ چيو مڃڻ ـ مرضي رکڻ ـ رايو رکڻ ـ گالهه مڃڻ. راز سانڍڻ.

ـ گالهه ڪترڻءُ: گالهه ڪٽڻ. ذڪر ڪرڻ ـ قصو ڪرڻ.

ـ گالهه ڪٽڻءُ: قصي جي شروعات ڪرڻ ـ حڪايت جو آغاز ڪرڻ. گالهه ٻڌائڻ ـ آکاڻي ٻڌائڻ ـ کهاڻي چوڻ ـ قصو ٻڌائڻ. پنهنجي گالهه کي برابر ثابت ڪرڻ لاءِ دليل ڏيڻ. (ت). منجهيل گالهه کي صاف ڪرڻ. (علم نحو).

ـ گالهه کولڻءُ: راز فاش ڪرڻ.

ـ گالهه گاڻيءُ: ياد ڪرڻ. واکاڻ ڪرڻ ـ تعريف ڪرڻ.

ـ گالهه گٽِ: ث. گالهه پولهه ـ ذڪر اذڪار ـ گفتگوءِ. بچا گاها.

ـ گالهه گنڍيءُ ٻنڌَڻءُ: ڪنهن گالهه کي سچ سمجهي ان موجب هلت ڪرڻ. پڪ ڄاڻڻ ـ مڃڻ.

ـ گالهه گٽڻءُ: گالهه جي گٽڪ ڪرڻ ـ سوچ ويچار ڪرڻ ـ حالت جاچڻ.

"گالهيون گٽيو گجهه ۾ گران"
(بلند شاه).

Gul Hayat Institute

ـ گالهڙ سان گالهوڙو ٿيڻ: ٺوري گالهه مان وڌو معاملو ٿي پوڻ ـ معاملو وڌي وڃڻ.
ـ گالهڙ مٿي ٿيڻ: سوب ٿيڻ.
ـ گالهڙ مٺاڙ ۽ گالهيون مٺاڙيون: ث. ذکر اذکار ـ گفتگو ـ قيل و قال ـ بات چيت ـ رڻ جهڻ. رهاڻ.
ـ گالهڙ وارو ۽ گالهه وارا (ت): ذ. صفت. اعتبار جو گو ـ معتبر.
ـ گالهوڙو ۽ گالهوڙ: تمام وڏي گالهه (جا پوري نه ٿئي) ـ گفتگو ـ گالهه ٻولهه ـ حال احوال. وڏو معاملو. (گاجرا). بک شک ـ يخي ـ وڪ ـ بيب.
ـ گالهوڙو ۽ گالهوڙا: ذ. نه ڪٽندڙ گالهه ـ دکهي گالهه ـ وڏي ڪتوت. حال احوال ـ خبرچار. خطرناڪ معاملو. شور ـ هنگامو. وڪ ـ بک شک. اجايو ڪوڙو بهتان.
ـ گالهڙ هٿان وڃڻ: غفلت کان ڪم وڃڻ ـ تيرتان گسڻ ـ نهيل ٽڪيل ڪم بگڙي وڃڻ ـ من جي مراد پوري نه ٿيڻ.
ـ گالهڙ هڪ پاسي رهجي وڃڻ: گالهه ڪندي وچان ئي گالهه ڪرڻ ـ اصل موضوع کي ڇڏي ڏيڻ ـ بي تڪو گالهائڻ.
ـ گالهيار ۽ گالهيار (ل): ذ. صفت. گالهيون ڪندڙ ـ قصا ڪٿندڙ ـ آکاڻيون ٻڌائيندڙ ـ گالهير ـ گالهر.
ـ گالهيرو ۽ گالهيرو: ذ. صفت. گالهيون ڪندڙ ـ گفتگوءِ ڪندڙ ـ قصا ڪهاڻيون ٻڌائيندڙ ـ خوش گوءِ. وات ڦاٽو ـ ڦاٽوڙو ڍهل ـ بڪ بکيو ـ يخي هٽندڙ.
ـ گالهيڻ جو گهيڙ: ذ. صفت. گالهين جو ماهر. گهٽيون گالهيون ڪندڙ ـ گهٽ گالهاڻو. ڪچهريءَ جو ڪوڏيو.
ـ گالهيڻ جو گٿيڙ هڻڻ: گهٽين گالهين وارو هجڻ.
ـ گالهيڻ ماريل (ت): ذ. صفت. ڏڻ تي ويساهه ڪندڙ ـ دلاسن تي پروسو ڪندڙ ـ ويساهه وسوڙيل.

ـ گالهيڻ هر ڪائڻ: بحث هر ساري مڃائڻ. گالهائڻ هر هيسائڻ.
● گالهه ۽ گالهڙ، گالهڙ: ذ. (سن. گاٿا = گالهه). گالهه. خراب گالهه ٻولهه ـ گار. مهڻو ـ طعنو ـ اوپالو ـ عتاب. جهڪ ـ ڏڪو ـ ها هاـ ڏمڪي ـ تڙي.
ـ گالهوَ ڏيڻ: گاريون ڏيڻ. مهڻا ڏيڻ. ڏڪا ڏيڻ.
● گالهائيڻ: مصدر. (سن. گاٿا = گالهه. قال = چوڻ). چوڻ ـ ڪٿڻ ـ ڪُهڻ ـ آکڻ ـ آتڻ ـ فرمائڻ ـ ٻڌائڻ ـ ٻولڻ. گفتگو ڪرڻ. ذڪر ڪرڻ ـ تقرير ڪرڻ ـ بيان ڪرڻ. رٽڻ. آواز ڪرڻ ـ پرلاءُ ڪرڻ ـ آلاپڻ. بڪ ـ جهڪ ـ ٻهيڻ ـ چانگارڻ. چيڪ ڪرڻ ـ ڏڪا ڏيڻ. ڪهٽ وڌ گالهائڻ ـ گاريون ڏيڻ. (گالهايو ـ گالهائيندو ـ گالهايل).
ـ گالهاءُ ۽ گالهاءِ: ذ. گالهائڻ جو آواز ـ پرلاءُ. گفتگو ـ گالهه ٻولهه ـ حال احوال ـ بيان. وائي ـ واڪ ـ چوٽي. بحث. بک شک ـ يخي.
ـ گالهائڻ هر پوڻ: اجائي بک ڪرڻ ـ جهگڙي هٽڻ ـ يخي هٽڻ.
ـ گالهائڻ هر ڪنڌا هڻڻ: گالهائڻ نه وڻڻ.
● گالهڙ ۽ گالهڙ: ذ. جيو جو هڪ قسم ـ نموريئڙو ـ ڪلوري.
● گاموٽ ۽ گاموٽون: ث. بدن هر سستي ـ پيڙا ـ آڪيڙ ـ گاموڙ. (ن ـ ب). مٿي هر ڪوراڻ ـ موڪاڻ ـ سستي. (ل ـ وفا).
● گاموڙ ۽ گاموڙون: ث. (سن. ڪرَ = عضوا + مُرَ = موڙڻ). سستيءَ ڪان ڪر موڙڻ واري حالت ـ آرس. بت هر سور ـ پيڙا ـ ٽڪ ـ موڙ ـ پانيڪ ـ گاموٽ. آرس ـ موڪاڻي ـ سستي ـ ڪوماٽ. لانجهه ـ ضعف. (پرماننڊ).
ـ گاموڙجڻ: مصدر. سستي هر ڪر موڙڻ ـ لڳ ڇڄ ـ آرمجڻ ـ مست ٿيڻ. (ٽنگون) ٽيڙي پوڻ.

Gul Hayat Institute

● گامُوں: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم - گهر. (ن - ب).
● گانِ ع گانُون: ث. ٻڙيءَ جي مڙهه ۾ لڳل چمڙي. (پرمانند).
● گانُ ع گانَ (ت): ذ. ڪڇيءَ جي ڪوشي جو ڦر تائين حصو. گَنُ. (گاجرا).
● گانُب ع گانبُون: ث. آڻ جي ڪوڙ. (ل). دانهن - ڪُوڪ. (ڪ). جبل مان پاڻيءَ جي هيٺ ڪرڻ جو آواز. (ڪ). گجڪار. گجگوڙ. گورانپو - قرب. (ٻيلا).
- گانُبَ ڪرَڻُ: گورانپو ڪرڻ - قُرب ڪرڻ. (ن - ب).
● گانٽُ ع گانٽَ (ڪ): ث. (سن. ڪنٽ = ڪِچِي) ڪِچِي - ڪاتُ.
- گانٽُو ع گانٽا: ذ. ڪِچِي - ڪاتُ - ڏکي ڪِچِي - ڪانو.
● گانٽِيُ ع گانٽِيُون (ل): ث. (سن. ڪنٽ = ڪِچِي) گوڏ پتڻ جو هڪ لمونو - گانِي. (ل - مهيري).
● گانُچَ (ت): ث. حقيقت. خبر. اشارو. راز. احوال. شمار. حد. مجلس. (ل - وفا).
● گانُچَڻُ (ل): مصدر. وڍڻ - ٽُڪر ٽُڪر ڪرڻ. (گانچِيو - گانچِيندو - گانچِيَلُ).
- گانُچُ ع گانُچَ (ت - ل): ذ. ڇڪ - وَڍُ - چيهه. ٽُڪر - ڪِيو.
● گانڈُو ع گانڈا (ت): ذ. گاڙهو ميوو. (ل - وفا). (صفت). گاڙهو. (محاورو: گاڙها گانڈو پير).
● گانڈِيُ (ل): ث. درياءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم (ڏيکهه اٽڪل هڪ انچ).
● گانڈياپُو ع گانڈياپا: ذ. (سن. گُرَنٽَ = گنڊ) جوڙُ - گَنڊيُ - سَنڌُ - سَنڌو. لاڳاپو - سَنبَنڌُ - تعلق - واسطو. ويجهڙائي - قرابت - ناتو - سڳائي - عزيزي - نسبت - عزازت - رشتيداري.
- گانڈيڑَ ع گانڈيڑَ: ذ. صفت. (سن. گُرَنٽَ = گَنڊ) گانڈُو - گَنڊيل. پائيوار - شريڪ - حصيدار - جُٽُ - ملڻي - صلاحُو - ساڻي. (مُرٽ). (ذ). سُٽڻ جو وَرُ - گهُنج - ڪُنجُ. (ڪ).
● گانڈِيُو ع گانڈِيا: ذ. صفت. (سن. گُرَنٽَ = گنڊ) گنڊيندڙ. گنديل. پائيوار - حصيدار - شريڪ - جُٽُ - ملڻي - صلاحُو - ساڻي. (مُرٽ). (ذ). سُٽڻ جو وَرُ - گهُنج - ڪُنجُ. (ڪ).
● گانڈِيُو ع گانڈِيا (ل - ڪ): ذ. ڪنهن ڏور ڪي ڪڇيءَ ۾ سُونهن خاطر پتڻ لاءِ سُٽ يا ڏاس مان ناهيل گهٽين گنڊين وارو رنگين ڏاڳو - ماهينبر. گانو - گاني. (گاجرا).
● گانِڑُو (و چ): ذ. چولي جي ڪِنار تي هنيل پَٽ جو وَرُ.
● گانگُو ع گانگا: ذ. ڏڻ جو هڪ قسم. (ل - وفا).
- گانگا پير ڪرَڻُ (ڪ): گالهائي نه ڄاڻڻ. ڪجهه به نه ڄاڻڻ. ڪابه خبر نه هئڻ.
● گانگِيُ ع گانگِيُون (ل): ث. برسات ۾ ٽيندڙ ٿوٻي. گاگي ٻوٽيءَ جو ڦرُ (جو چٽوٽيءَ جي داڻي وانگر ٽڻي).
● گانگِياريُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گانوُ ع گانا: ذ. (سن. ڪنٽ = ڪِچِي) ڪِچِيءَ ۾ سُونهن خاطر پتڻ لاءِ سوتي يا ريشمي رنگين ڊوري - گاني. ڪاريءَ آن مان ناهيل لال شهباز جي دعا جو ڏاڳو. (پرمانند). آڻ يا ڏڳي ڪي سونهن لاءِ پتڻ جي (سُٽ، ڏاس يا چَٽ مان ٺهيل ڪوڙين يا ڪوڙن موتين سان جُڙت ڪيل) پٽي - مهينبر. شاديءَ جي وقت ڪهوت ڪنوار ڪي پيرن يا هٿن ۾ پتل گاڙهو سجاتي جو ڏاڳو. نئين چاول گڏهه جي ڦر ڪي ڪوڏن ۾ پتل ڪارو ڏاڳو. ڪِيري جي ڪنڌ وارو ڪارو ليڪو. (ل). ڪِچِيءَ ۾ پتڻ جو هڪ زيور - ڪڙو - هَسُ. (مارئي - گُر). سزا ڏيڻ لاءِ ڪِچِيءَ ۾ وڏل لوهه جو پٽو. (پرمانند) - گَٽُ - طوق - ڪڙو - ڪنديُ. (مارئي - گُر). آڻ جي ڪِچِيءَ جو پٽو. (پرمانند). ٻڙيءَ جو هڪ پاڳو - ٻڙيءَ جي شڪيلي يا ڪوهي جي هيٺين ڪُنڊ. (پرمانند). پرت جو هڪ قسم. (ث).
- گانوُ پتڻُ: شاديءَ ۾ گاني پتڻ جي هڪ رسم ادا ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● گانوَڻُ: مصدر. (سن. گتيَ = گائڻ) گائڻ. (گانڊيو - گانڊيندو - گانڊيل).

● گانيءُ ع گانيُونُ: ث. گانو. هوڪ جي سنگ جو هيٺيون حصو. (ت).

- گانيُونُ بَڏُ (ت): ڪجيءَ جي اصطلاح ۾ ٻُڌارا هيڻ ڪري چڙيُن سان بَڏڻ. (حامي).

● گانهيرَ: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم. (ن - ب).

● گانهيرو ع گانهيرا: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم. (پرمانند). ڪمند يا جوئر جي ڪاهي جي ڪُري - ڳنڍيُ. (ڪ).

● گاڻ ع گاڻُون، گاڻيُونُ: ث. (سن. گتَ = گڏڻ) گتَ - گيت - گاڻيتو - انداز - شمار. حساب - ليکو.

- گاڻاتو ع گاڻاتا: ذ. گاڻيتو.

- گاڻاپو ع گاڻاپا: ذ. گڻ - مار - گاڻ - انداز - شمار - گاڻاتو.

- گاڻَ گَٽِيو ع گاڻَ گَٽِيا: ذ. شمار ڪيل - گڏيل. ليکي ۾ آندل. تمار ٿورو - تمار گهٽ. چدو - ورلي. ورچيل - ڏار ڪري رکيل. مقرر ڪيل پر اڃا نہ ٿاڦيل. ڪنهن خاص ڪر لاءِ مقرر ٿيل.

- گاڻيتو ع گاڻيتا: ذ. گڻ - گيت - انداز - شمار.

- گاڻو ع گاڻا: ذ. گيت - گاڻيتو - انداز - شمار.

- گاڻيوان: گڏيل - شمار ڪيل.

● گاڻُو ع گاڻُو: ذ. صفت. گُڻ ڪندڙ - ويچار وان - عاقل - سياڻو - دور انديش - دانائ - ڏاهو - مدبر - ديرينو. لياقت پريو - لحاظ پريو - ساڃهه وارو - خليق - سَتمان.

● گاوَڻِ: (سرائڪي) راڳ چوٽ - گائڻ.

● گاهَ ع گاهُونُ: ث. (پرا. گاھ. سن. گُراسَ = اکر ڪائي وڻندڙ. سن. گُهہ = ڇڪيءَ طرح سان ڏيکڻ) ناصاف آچار. اکر ڪاڏل جملو. ۽ نڪي ڳالهه. اشارو - نشاني - رمز - سام. ڪجهارت - پرولي. (سُر مارئي - گُر). ڪنهن قصي يا ڪهاڻيءَ ۾ ڪو موقعي جو بيت. مثلاً:

"دولهه دريائ خان ۽ همونءَ پريءَ جي ڳالهه ۾ آيل گاهُون".

(سن. گاتا = ڳالهه) ڪهاڻي - آکاڻي - قصو - ڳالهه. (ن - ب). (سن. گاه = ناس ڪرڻ) گهات - قتل - ڪُسَ - مارو - ڪوس - خونريزي. (پرمانند). ترار جي قٽر جو سُٽئي سان ڳنڍيل پاسو. (گاجرا). تلوار جي هٿئي ۾ ڳنڍيل پوچڙ. (پرمانند). سوڙهه - پيهه - پيهت - مونجهه - پُوسات. (پرمانند).

- گاهِنُيارُ ع گاهِنُيارَ: ذ. صفت. آکاڻي ڪندڙ - ڳالهه ڪندڙ - ڳالهيرو. (ن - ب).

- گاهُونُ ڏيئَنُ: ڳالهه ڪندي موقعي جو بيت ڏيڻ. (ن - ب). اشارا ڏيڻ.

● گاهُہ ع گاهَہ: ذ. (سن. گِراسَ = ڪاڌو) ڪاڌو - ڪاڄُ - طعام - چوٽو. (ڪيڏارو - گُر). گوشت. ماس جو ٽُڪر.

"جهلي وار دشمن جا، ڪاڻيان ٿو گاهُہ"

(عزيز).

مڇيءَ قاسائڻ لاءِ ڪُنڊيءَ ۾ وڌل ڪاڌو (اٽو، گوشت وغيره). لتبَ - لالچ (جنهن تي پکي يا مڇي ڦاسي. (پرمانند). چُورو - اٽو - ڪُٽو. (مارئي - گُر). ٻانهي جي سل ۾ وجهڻ لاءِ اِيسَ جو ڪوريل حصو - چُوڙَ. (ل). (سن. گاهُہ = ولوڻ، متان گهمڻ) گاهڻ مصدر. سان ٿهيل اسر. گاهڻ جي حالت - هلس. پيڙَ - پيڙا. سخت پورهيو - محنت - ڪشالو - پتوڙ - هڇٽي. (پرمانند).

● گاهِہ ع گاهِيُونُ (ث): ث. گهوڙي جو هڪ عضوو. سُنب ۽ نريءَ جي وچ وارو سنهو سٽڻُ.

● گاهيا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ ڪراچيءَ ۾). تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گاهتُ ع گاهتَ: ذ. ماڻهن جو ميڙ - انبوهه - ڪوڙ - جٽو - خلق - جماعت. پيهه - سوڙهه - سُونجهه - پُوسات - گپاگيهه - هئيسُ گئيسَ.

● گاهِڪِي: اسر خاص. تعلقي ٽنڈي بهاگي، تعلقي ميرپورٻٽوري ۽ تعلقي ٽنڈي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● ڳاهڻ: مصدر. (پرا. کَهاب: سن. کَهَ+ آئپ = گاهه. سن. گاهه = ولوڙڻ، مٿان گهمڻ). اناج ني ڏاند هلائڻ - هلر هلائڻ. لٽڻ. سنگن مٿان ڏيڻ هلائي منجهائڻ آنءُ ڪيڻ - مٿ - ڪٽڻ - سڙهڻ - مهٽڻ - سهٽڻ - چلهڻ. ڪم سان ڦڪائڻ - هڃائڻ. (گاجرا). عذاب ۾ وجهڻ. (گاجرا). (ڳاهيو - ڳاهيندو - ڳاهيَلُ).

● ڳاهه ع ڳاهون: ث. آنَ ڪي تهن ڪان ڏار ڪرڻ لاءِ ڏاندن جي لٽاڙ - هٽلر. چپ - پيڙ. پيڙا. سخت پورهيو - محنت - ڪشالو - هڇي.

- ڳاهڻ ع ڳاهه (ت): ذ. آنَ ڪيڻ لاءِ مٽي مٿان ڏيڻ هلائڻ جي حالت - ڳاهه - هٽلر. (صفت). هلر هلايل - هلر ڪيل - ڳاهيل - ڳهيل. بيمار. ضعيف. خراب حال. قيدياڻي.

"لڪيائين لطيف چوي ڄجهاندر جي ڳاهه"
(شاه - مارئي).

- ڳاهه پٽڻ: ڏاندن ڪي آنءُ جي ول مٿان هلائڻ - هلر پٽڻ.

- ڳاهه جو پيڙ: هلر ڪاهڻ جو پڙ يا ميدان.

- ڳاهه چوڙن: ڏاندن ڪي ڳاهه مان ڇڏائڻ.

- ڳاهه ڳاهن: ڳاهه پٽڻ - هلر ڪرائڻ. ظلم ڪرڻ - ڪيس ڪرڻ. ضد ڪرڻ - بکوات ڪرڻ. (ت). ناز ۽ نخري سان کهائڻ - ماڻن سان موهڻ.

- ڳاهو ع ڳاهو: ذ. صفت. ڳاهه ڪاهيندڙ - ڳاهيندڙ.

● ڳاهڻ ع ڳاهڻ: ذ. ڪک. تهه - ڪانا - سڙ - لاکڙ - لڪڙ. (پرمانند).

● ڳاهو ع ڳاهو: ذ. ٻن ميلن جو مفاصلو - ڪوهه. ذ. (صفت). وات لائيندڙ - رهبري ڪندڙ - رهبر - سونهون - پوميو - آڳرو - اڳنون. (پرمانند).

● ڳاهوت: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳاهوتي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڳاهويا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڳاهي ع ڳاهيون: ث. قاسي - ڳاري - قاسي - قندو - ڏڻتي - چڙڪ - قاندو.

● ڳاهيجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳاهيجيو: اسم خاص. تعلقي ٽنڈي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳاءُ ع ڳاءِ (ڪ): ذ. ڪٽ جي ايس يا اوهري جي منهن جو گهڙيل ڇيڙو - چوڙ - ڳاهه. (ل).

- ڳاءِ ڪيڻ: ڪٽ جي ايس يا اوهرن جا ڇيڙا ناهڻ - چوڙون ڪيڻ.

● ڳائڻ: مصدر. (پرا. گائي: سن. گائي (تي) > گاين > گاتا > گي = ڳائڻ). سُر سان ڪجهه چوڻ. سُر ڪيڻ - سُر آلاپڻ - آلاپ ڪرڻ. نڙيءَ مان آواز ڪڍي ان کي لئي ۾ آڻڻ. راڳ چوڻ - راڳ ڪڍڻ - سُر سان ڳائڻ - آلاپڻ. (ٻڪي جو). لات ڪرڻ - لتو ڻ - هولي ڪرڻ - لات ڪرڻ - هولڻ - تنوارڻ - نغمه سرائي ڪرڻ. ڪنهن جو نالو ڳائڻ - ٿورو ميڙ - گن ڳائڻ - وڏائي ڪرڻ - تعريف ڪرڻ - ساراهڻ. بيان ڪرڻ - ورنن ڪرڻ - چوڻ - آکڻ - ڏڻائڻ. مشهور ڪرڻ. (ڳائيو - ڳائيندو - ڳائيَلُ).

- ڳائڪ ع ڳائڪَ: ذ. صفت. ڳائيندڙ - ڳائڻو - راڳي - راڳيندڙ - مطرب - ڪلونت - قوال - گوئيو - ڪتڪ.

- ڳائڻ ع ڳائڻَ: ذ. راڳ - موسيقي. راڳ جي مجلس. (گاجرا).

- ڳائڻو ع ڳائڻيا: ذ. صفت. ڳائڻ وارو - ڳائيندڙ - راڳيندڙ - گويو - راڳي - ڪلونت - گائڪ.

- ڳائڻپي ع ڳائڻپيون: ث. صفت. ڳائڻ واري - مطربه - مغنيه.

- ڳائپي راڄي وڃڻ (ت): خوش ٿي وڃڻ.

- ڳائپي وَڄائڻ: ڪوشش ڪرڻ - وَسٽون نه ڳهڻ. چڱي طرح بيان ڪرڻ - آڪاڻي ڪرڻ. ڳائڻ.

Gul Hayat Institute

● گھائو ع گھاوا: ذ. (پرا. گانهي. سن. گوُ = گانْءِ). گھئُونْ جو- گھئون وارو- گانءِ جو- ڈگيءِ جو (کير وغيره)- گھائي مال جو (گوشت وغيره)- وڈو (گوشت). (پرا. گئه. سن. گنهتہ). گھالهه- ذکر. خبر- سُڈ. (سر کوهياري- گر).

"گھائو نہ وائو ادیون آریچن جو"
(بهاکو).

- گھاوا کترَ کترَنْ (ت): پکا کم کرڻ- خاطريءِ جهڙا کم کرڻ.

- گھائوُنہ وائوُ: نکاخبرنکاچار. (کوهياري- گر).

"گھائو نہ وائو ادیون آریچن جو" (چوٹي).

"گھائي نہ وائي ادیون آریچن جي"
(شاهه- کوهياري).

- گھائوُ نہ وائوُ: ذ. گھائي وائي- ذکر- گھالهه- حقيقت- چرچا- ڈنڈ ڪٹا. (پرمانند).

- گھائي گھهہ جهيڑوُ: صفت. تمام سنو- نيڑو- صاف- بهترين- ڪترو.

- گھائي گھهہ جهيڑوُ هئڻ: ڪترو هئڻ- چوڪو هئڻ.

● گھائو ع گھائو (ث): ذ. (سن. گوُيتہ = کوهه) هڪ ميل- کوهه.

● گھپ ع گھپ: ذ. (پرا. گاڍي. سن. گهيي> گترُپ = گپ) اندريون حصو (ڪنهن به شيءِ جو)- وچ- وچ وارو مال- وچ وارو گودو- گترُ- رَسُ. ڪنهن به ميوي، ڦل يا ڪاڻيءِ وغيره جو اندريون حصو- گودو- مال- مغز. تخم- بج- گورو. ميوي، عورت يا حيوان وغيره ۾ بج رهڻ جي جاءِ- تخم رهڻ جي جاءِ- گهيرڻ- گهيهڻ- پچيداني- پيٽ. عورت کي پيٽ ۾ ٽيل ٻار- حمل- پيٽ- گترُپ.

- گھپ پوَنْ (ت): کجيءِ جو قر ڪرڻ لاءِ تيار ٿيڻ.

- گھپ جهلنْ (ت): گھپ ونڻ- گھپ پونڻ.

- گھپجنْ: مصدر. ڏڪو ٿيڻ. ٻور يا قترُ جهلڻ. سنگن ۾ آن پيدا ٿيڻ.

- گھپ وارِي: ث. صفت. حامله- ڏڪي- پرئي پيٽ- گورهاري.

● گھپ ع گھپ (ت): ذ. ڀير جي تتر ۾ ڪنهن ڏڪ لڳڻ سبب ٽيل زخم (جو ظاهر نه ٿئي) پر کل اندر ئي سڙندو رهي)- گھمبَ.

● گھپتْ ع گھپتَ (ت): ذ. ڪجيءِ جي محاوري ۾ ڪوئر واري ٽاري- ٻجْ. (حامي).

● گھپرُو ع گھپرُو: ذ. صفت- پرا. گهيروهي. سن- گهيرو+ پهہ) چوڪر- چوڪرو- چوڪراٽ. بي ڏاڙهيو ٻار- اڻ بالغ چوڪرو (پلئنس)- ننڍي عمر وارو- ننڍي ٽهي- ننڍو نيٽو- لاسيار- لاسڙياٽ- گلپٽ- اَلڙ- گترُ- ڪُمار- ڪنور. نوجوان.

"متارڪا گھپرُ گرٽ نہ ٻڌن گوڏ"
(شاهه ڪريم).

گهوٽ- ٻنو- ٻنرو (پلئنس).

● گھپنْ: مصدر- (من. گترُپ = گپ) گپ ڪرڻ- قر ڪرڻ- (گھپيو- گھپندو- گھپيل)-

● گھپو ع گھپا (ل): ذ- ٽورو حصو- ٽڪرُ- ٽڪرو- ٽوٽو- پورُ- ذرو- پاگو- حصو- ٻار جي ٻانهين- مانيءِ جو ٽڪر.

- گھپو هئڻ (ت): ڀڙيءِ جي سڙيل ڪاٺ کي وڌي، ڪيڙي چڙڻ ۽ اُن جي جاءِ تي نئين ڪاٺ جي چٽيي هئڻ.

● گھپورُ ع گھپورَ: ذ- (من. گترُپ = گپ) پنجن- ڇهن سالن جي عمر وارو چوڪر- ننڍڙو ٻار- معصوم- ابهرو- گھپرُو.

- گھپوراروُ ع گھپوراڙا: ذ- صفت- گهڻن ٻارن وارو- عيالدار- ٻچڙيوال.

- گھپوراڑوُ ع گھپوراڑا: ذ- صفت- گهڻن ٻارن وارو- ٻچڙيوال- عيالدار- آڪٿهي- اولادي- ڪٽنبي- آڪاهيو.

ـ ڪِيُوراڙِيُ ۽ ڪِيُوراڙِيُونُ: ث. گهريب واري-پيٽ واري- ٻار واري مائ- تازو وِيٽم ڪيل عورت.
ـ ڪِيُوراڙِيُونُ ڳالهِيُونُ ڪرڻ: ڪچيون ڳالهيون ڪرڻ- اجايا پهه پچائڻ.
ـ ڪِيُوراڻِي ۽ ڪِيُوراڻِيُونُ: ث. ٻاراڻي وهي-چوڪراڻي عمر-ننڍي اوستا.
● ڪِيُوِيُ ۽ ڪِيُوِيونُ (ل): ث. ظلم-ستم. ڪاوڙ- گرمي. (مهيري).
● ڪِيُوِيرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ن-ب).
● ڪِيُوِيرَنِ ۽ ڪِيُوِيرَڻِيُونُ: ث. (سن. گرُپَ= ڪِپ). تخم جي رهڻ جي جاءِ-گرپ آستان- تخم داني. ڪوٽ-ڪڙه- گرپ- گهڻ- پچيدان- رحم. عورت جي بدن جو اهو حصو جنهن ۾ رَج يا حيض پيدا ٿئي. گل ۾ ڪِپُ رهڻ وارو حصو.
● ڪِتِ ۽ ڪِتُونُ، ڪِتِيُونُ: ث. (سن. گتم= وجڻ). ريت- عادت- چال- ڪتِ. ڪا شيءِ حاصل ڪرڻ لاءِ اجائي ڪوشش- زور- ضد. (ت). ڪِت- ويچار- عقل- فهم. هميشه ڳالهه سان گڏ استعمال ٿئي "ڳالهه ڪِتِ=خبرچار، پچا ڳاڇا وغيره." ڳالهه- ڳالهه ٻولهه- پچا ڳاڇا- خبرچار. (گاجرا).
● ڪِتِ: لالچ ڪرڻ. ڪنهن شيءِ جي حاصل ڪرڻ لاءِ ويهن ننهن جو زور لائڻ.
ـ ڪِتِ ڏِيڻ (ت): حاصل ڪرڻ لاءِ سخت ڪوشش ڪرڻ- زور لائڻ. ضد ڪرڻ.
● ڪِتَ ۽ ڪِتُونُ. ث. (سن. گرَ= ڪرڻ). ڪِيتَ- ڪِهڙِي. ڏڪ-سرڪي- ڪِيهَ.
● ڪُتَ ۽ ڪُتُونُ (ل): ث. (سن. گرَنتَ= ڪَنڊُ ڏيڻ). زالن جي وارن جي ڪُتيل چوٽي- چمڪ- چُڻ. (پرمانند). چوپائي جي تڻ ۾ ٽينڊڙ رندڪ. (ل-مهيري). ٽُپي- غوطو- گوتو- گهُتَ. (ت). موتين وغيره جي ڪُتڻ يا پوئڻ جي حالت- پُوڄ- مڙهت. (ڪ). زميءَ سان ظاهر ٽيل ڪنهن وڻ جي پاڙ- ڪُتُ. (ڪ). بدن ۾ ڪل جي اندر سوڄ ڪاڏل زخم (جو ظاهر نه ٿئي)- گهُب. (ڪ). ڪاري جي ٻيڙيءَ جو هڪ قسم. (ت) (جي پرسان) ۾ بدل چيڙي واري ڪي مڙهيل نوڙيءَ جو ٽڪر. (ن-ب). ميٺهي جي ٻيڙيءَ جو مڙهه. (ن-ب).
ـ ڪُتَ ڪَرائِڻُ: چوٽيون ڪرائڻ- ستو ويڙهائڻ.
ـ ڪُتَ وَڌَڻُ: عورت جي مٽي جا وار وڌڻ- چوٽي وڌڻ (تعدي ڪرڻ لاءِ).
● ڪِتِرُو ۽ ڪِتِرا (ل): ذ. (سن. ڪرُتَن= ڪَتَنُ). وڌيل ٽڪر- ڪترو. ٽُڪر- پورو- پيرو- ڪِتيو- پاگو. ميوي وغيره جو ٽڪر- قار. (ث. ڪِتِرِيّ ۽ ڪِتِرِيُونُ).
ـ ڪِتِرا ڪِتِرا ڪَرَنُ: ٽُڪر ٽُڪر ڪرڻ- ڪِتيا ڪِيا ڪرڻ- پيرا پيرا ڪرڻ.
● ڪِتَنُ: مصدر. (پرا. ڪَنتَ، سن. ڪرَنتَ= ڪِنڊِڻ). ڪِنڊِيون ڏيڻ- ڪُوپڻ- ويڙهڻ- وَڪَنُ- سِتَنُ- ڪِنڊَنُ- ڪِنڊِيَنُ- ملائڻ- سڙهڻ- چُڻَنُ (وار)- واڻڻ. جڪڙڻ- قابو ڪرڻ- قائل- مضبوط ڪرڻ. ڪڏي چڪي بڏڻ- پوئڻ- جڙَنُ. "روز ازل دي رانجهو واليان سر تي ڪِڙيم سڳيان" (سچل).
(ڪُتِيوُ- ڪِتِيندوُ- ڪُتِيلُ).
ـ ڪُتِيلُ ۽ ڪُتِيلَ: صفت. ويڙهيل- ڪِنڊِيل- ڪِنڊِيون ڏنل- مڙهيل- ڪوپيل- گهاتو اڏيل.
● ڪُتُوُ (ت): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
● ڪِتِرُ ۽ ڪِتِيرَ: ذ. (سن. ڪنتُ= ڪچي). ڪچيءَ جو اڳيون حصو- سِسِيُ- گردن- مُنڊِي- ڪَنڊُ.
● ڪِتِڙُ ۽ ڪِتِڙُ (ت-ڪ): ذ. (سن. ڪنتُ= ڪچي). ڪِتِرُ. (ث. ڪِتِڙِيُ ۽ ڪِتِڙِيُونُ).
ـ ڪِتِڙِ ڪانُ جهلڻُ: ڪچيءَ ڪان وٽڻ. سوڙهو گهُتَنُ- قابو جهلڻ- تنگ ڪرڻ.
● ڪُتِلُو ۽ ڪُتِلاَ (ل): ذ. ڳوٽرو- ٻُجڪو- ٽيلهو. ذ. (صفت). ٽلهو- متارو.
● ڪِتَنُ (ل): مصدر. ڪِيهڻ- ڪِڙڪائڻ. (ڪِتُوُ- ڪُتَنڊو- ڪِتُلُ).

Gul Hayat Institute

● ڪُٽو ۽ ڪُتا: ذ. ٽنگ - سوراخ - ڪُڙڪ - لوڪو - پور - ڪِلڪڙو. پِٽ تان چاهوڙي لهڻ ڪري ٽيل وڏو سوراخ - پير ڪهڻ. وڻي - خال. ڪنهن واهه جي ڪناري ۾ ٽيل خال - ڪنڊ - گهارو. لنگهڻ جي جاءِ - رستو - پيچرو - وات - لنگهه - گلي - گوهو. پِٽ ۾ سامان وغيره رکڻ لاءِ دري - جارو. وڏو گرهه - ڪِٽو. (ڪ). قريب - مڪر - حيلو. (ل - وفا).

- ڪُٽو جاچڻ (ت): پُڇڻ لاءِ جاءِ ڳولڻ - چوڪاري لاءِ حيلو هلائڻ. وجهه ڳولهڻ - موقعو تلاش ڪرڻ - واجهه وجهڻ.

● ڪِٽو ۽ ڪِيٽا (ت - ڪ): ذ. ڪُٽو. ڳهڻ جو ماضي.

● ڪُٽَ ۽ ڪُتَ: ذ. (سن. ڪُرَنتِي = طوق > ڪَنٺُ = ڳچي) ڳچيءَ ۾ پڌل رسو يا پٽو - طوق - پٽو. ڪُتي جي ڳچيءَ ۾ پڌل ويڙ. ڦاهي. ڦاهڪو. رَسِي - نوڙي. مينهن يا ڏيءَ جي ڳچيءَ ۾ پڌل ڪاڻي (جا زمين سان گسندي ويندي آهي، جنهن ڪري ٽاهڙ چوهايو پُڄي نه سگهي). ڪُتَ. دَبَڪُ - اَٽڪَ - روڪ - رنڊڪ. (پرمانند).

ڪُٿه جو هڪ قسم - ڳچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ ڪُٿهُ. (ت). وڏا گراهه - لپوڙو. (ڪ). بيمار ماڻهوءَ لاءِ گهر جي ڪنڊ ۾ ڪاڪوس ڪرڻ لاءِ ڪوٽيل ننڍڙي ڪَنڊَ - ڏرو. (ڪ).

- ڪُٽَ ڪوٽڻ: ڏرو ڪوٽڻ.

- ڪُٽَ ڳچيءَ ۾ پَتوڻ: آزار ۾ پوڻ. پابندي هيٺ اچڻ - قابو ٿيڻ. شادي ٿيڻ.

- ڪُٽَ ڳچيءَ ۾ وڃهڻ: ڦاسائڻ - قابو ڪرڻ. آزار ۾ وجهڻ. پرڻائڻ.

● ڪِٽَ ۽ ڪِٽَ، ڪِٽُون: ذ. ث. مُنهن جو هڪ حصو - ڪِل - ميٽ - وڏو گرهه - گِرانهه - نڪوالو - لُقمو. (ت).

- ڪِٽِرُ ۽ ڪِٽِرَ (ت): ذ. صفت. ڳاڙهن ڪِٽِن وارو - ڳاڙهو ڪِٽو - ڳاڙهه ڪِلو - خوبصورت - حسين - سُهڻو. وڏن ڪِٽِن وارو.

- ڪِٽَ هڻڻ: وڏا گراهه هڻڻ - لپوڙا هڻڻ.

● ڪُٽار ۽ ڪُٽارَ (ل): ذ. ڏاري - شاخ. گولُر - ڳنڍُ. (ل)

"جانيي جار ڳا ڪُٽار پتجانءِ پَنَ نه ڪين" (جملو).

● ڪُٽرُ ۽ ڪُٽرَ: ذ. (سن. ڪَرتَن = ڪَٽڻ) ٻيهه جو ڪُٽرو. مڇيءَ وغيره جو ٽُڪر - سري - ڪُٻي.

● ڪِٽِڪَ: ث. جانور کي سڏڻ جو آواز - تنوار - ڪِٽڪار - پٽڪار. (شرٽ).

● ڪِٽِڪارڻُ: مصدر. (سن. گهٽ = ڪالهائڻ) جانور کي سڏڻ - پچڪارڻ. ڪنهن ٻڪيءَ جو پنهنجن بچن کي ڪُٽ ڪُٽ ڪري سڏڻ. ڪن ڳالهين ٻڌائڻ سان راضي ڪرڻ - ڏاڙتارڻ. (ڪِٽِڪاريو - ڪِٽِڪاريندو - ڪِٽِڪاريل).

- ڪِٽِڪارَ ۽ ڪِٽِڪارُونُ: ث. جانورن کي هڪلڻ يا سڏڻ جو آواز - تنوار - پچڪار - ڪِٽِڪ.

- ڪِٽِڪارَ وَڃائِيُ: ڪنڊ ڏوئڻ - انڪار ڪرڻ.

- ڪِٽِڪاريُ نِيتُ (ت): ڏتاري وڻڻ.

● ڪُٽِڪارُ (ل): مصدر. ڪنهن ٻڪيءَ وغيره جو آواز ڪرڻ - ڪُٽ ڪُٽ ڪرڻ. ڪِٽڪارڻ.

● ڪِٽِڪَرَ ۽ ڪِٽِڪَرونُ: ث. ڏاند يا گهوڙي وغيره کي هڪلڻ جو آواز - ڪِٽڪار.

● ڪِٽِڪِلو ۽ ڪِٽِڪِلا (ت): ذ. صفت. چغل - منافق. چالاڪ.

● ڪُٽِڪِلو ۽ ڪِٽِڪِلا (ت): ذ. صفت. ٺاهو - متارو - فربه - موٽو. بهادر - سورهيه - پهلوان.

● ڪِٽِڪَڻُ (ل): مصدر. ڪِٽ ڪِٽ ڪرڻ - ڪِلڻُ - چهڪَڻُ. (ڪِٽِڪِيو - ڪِٽِڪندو - ڪِٽِڪِيل).

● ڪُٽُڪَڻُ: مصدر. ڪبري يا ڪبوتر جو آواز ڪرڻ - ڪُٽ ڪُٽ ڪرڻ. ڪالهائڻ. (ڪُٽُڪِيو - ڪُٽُڪندو - ڪُٽُڪِيل).

● ڪِٽِڪو ۽ ڪِٽِڪُو (ل): ذ. صفت. ڪنهن پار لاءِ ڪر آندل پيار جو لفظ - ننڍڙو.

● ڪُٽِڪو ۽ ڪُٽِڪا: ذ. (سن. ڪُٽِڪا = ڪوڙهي) ننڍو ڪتاب - پنن جي ننڍي دستي - ڪاغذن جو بنڊل. هاضمي جي گولي. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

جادوءَ جي گوري (جنهن جي وات ۾ وجهڻ سان پگهت آڪاس ۾ آڏامن). پاري مان ناهيل گوري. (پرمانند). حُقي چِڪڻ جو آواز- گڙڪو. (ت). قد جو نندو، پر بدن ۾ پريل ۽ سگهارو. (ل). (ظرف). ڏوءُ- لٺا- آسالڪ- صاف صاف- ڪُنڌو- چوڙڪ. (پرمانند).

● ڪُنڌُ ڪُنڌُ (ت): ذ. جهيڙو آواز- آهستي ڳالهائڻ- سُس پُس.

● ڪُنڌِ ڪُنڌِ (ت): ث. (آواز) بلبل جو آواز. (ل- وفا). گهُڪهيءَ سان پاڻي اوٽڻ جو آواز. چلم چِڪڻ جو آواز- گڙگڙ.

● ڪُنڌِلو ۽ ڪُنڌِلا (ت): ث. صفت. ٽُلهو- متارو.

● ڪُنڌِلي ۽ ڪُنڌِلِيُون (ت): ث. ڪُرِي- گُرِي (ڪمند جي).

● ڪُنڌِمِي ۽ ڪُنڌِمِيُون (ل): ث. صفت. قد جي نندي ۽ بدن جي ٽُلهي- بِندري- گهُٽڪي.

● ڪُنڌُ (ل): مصدر. وات سان (ٽڻ کي) چوپڻ- چگڙڻ. (مهيري). (ڪُنڌِيو- ڪُنڌِيندو- ڪُنڌِيلُ).

● ڪُنڍُ ۽ ڪُنڌا: ذ. (سن. گُرنٹ=بدڻ) پِٽ جو پڳل ٽڪرو- ڪُنڍو. واهه کي بند ڪرڻ لاءِ ڏنل ڪُنڍو- ڏنو- ڪَٽِ گِرهُ. (ت). گِرَهُ- گِرانهُ- نِوالو- لُقمو. (ت). (صفت). ٽُلهو- مُنڍکو.

● ڪِنڍُ ۽ ڪِنڌا: ذ. (سن. گُلّهه > ڪِنڍِ= ڪَلِ) مُنهن جو هڪ حصو- ڪِلُ- ڪِٽَ- مِٽَ- رخسار. "مُنهن جي ڪُنڍري ڪِنڌا پِتائي" (چَوٽي). پنن مان ظاهر ٿيل (پڪل) جوئر جو سنگ. (مهيري). وڏو گراهه- لهوڙو. (ل- ڪ).

- ڪِنڌا سُجائِيُ: مِٽُون ڦُوڪڻ. ڪاوڙجڻ- رُسڻ.

- ڪِنڌا ڦُوڪَ: ث. ڪاوڙ- چِڙَ- غُصو- ڏمر- ڦُوڪَ- شُوڪَ

- ڪِنڌِن ڳوڙهَ: ذ. صفت. ٽُلهن ڪِلن وارو- مِٽرو- ڪُنڍو. ٽلهو- ڪُندلو.

● ڪِنڍُرُ ۽ ڪِنڍُرَ (ت): ذ. صفت. ٽُلهن ڪِنڍن وارو- وڏن ڪِلن وارو. ٽُلهو. سهٽو.

● ڪُنڍُو ۽ ڪُنڍُ (ت): ذ. پڪيءَ جو هڪ قسر.

● ڪُنڍُول ۽ ڪُنڍُولَ (ت): ذ. ٻاڪل ڪاڙهو. ڪاڙهو پڪل ميوو.

● ڪُنڍِي ۽ ڪُنڍِيُون: ث. هاٿيءَ جي ڏند جو ٽُڪر- عاج جو ٽُڪر. ٻانهيءَ جي ننگ جو اندروبون حصو (جو چيرڻ بعد بچي). هٿڪڙي- ڏاوَنُ (پيرن لاءِ)- ٻيڙيُون. نيٽرُ- زنجير. گهوڙي جي پيرن ۾ پيل ڪڙي ۾ بدل رَسِي ٽُڪر. (پرمانند).

- ڪُنڍِيُون پتوَنُ: نيٽر پوڻ- زنجير پوڻ. ٻيڙيون پوڻ.

- ڪُنڍِيُون وِجهَنُ: نيٽرُ وجهڻ ڪُنڍُ وجهڻ.

● ڪِنڍِي ۽ ڪِنڍِيُون: ث. (سن. گُنڍ=گِرڻ) ڪاڌي جو ذرو- نندو ڪِرَهُ- گِرانهُ- ڪِنڍو- نِوالو. (پرمانند). گِراهي (ٻارن کي ڏيڻ لاءِ). ٻارڙن جو ڪاڌو. نيٽي جي چيڙي ۾ بدل نندڙي ڳاڙهي رنگ جي ڪائي- ڪِنڍِي. (ل).

- ڪِنڍِيُون ڪُنڍُ (ت): گِرانهه ڪُنڍ. ويچار ڪرڻ- ڪُنڍي ڪرڻ. منجهي پوڻ.

● ڪِنڍِ ۽ ڪِنڍُ، ڪِنڍُونُ: ث. ڪَسِي- نالي- نالو- ويڍَ- واهه- نِياڻ- واهو- نهر. (پرمانند). وڏي هڙَ- ڪُنڍي. (ڪ).

● ڪُنڍِڙو: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪُنڍِڙِي ۽ ڪُنڍِڙِيُون: ث. (پرا. گُنڍِيا. سن. گُنڍَ+ر= ڪُنڍِي) ڪهه ۽ سيٿيءَ جي مشين سان بدل پري. بدل هڙَ- سُوڙي- ڪُنڍِي- پِتري. بدل پاڪر- سُروڙي- ويڙهي. خزالي سان پريل ڪوٽري- سلڪيت- مالي (پلش). سُٽ جي پيتين ۾ بند ٽيل پري. ڪپڙي جو باردانه. (گاجرا).

● ڪُنڍُو ۽ ڪُنڍا: ذ. (پرا. گُنڍِي. سن. گُرنٹ= گِنڍِ> گُنڍَ= پِتَلُ) ڪانن يا ڪماند جي لڙين جو بدل پُورو- سٽو- بُنڍُ. سُجو- بنڊل- سُوڙهِي. (اسم خاص). تعلقي بدين ۽ تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گُپُ ع گُپَ: ث. (سن. گرُپَ) گُپَ کان پوءِ ميوي جي گِري حالت. (مهراڻ).
● گُپَ ع گُپُونُ: ث. رنجايل چوڪري - وقتي ڏکويل چوڪري. (صفت). ويچاري. (پرمانند).
● گُپَ: ث. نوڙيءَ کي گوپ ڏيڻ جي حالت - گُنڊيد. (پرمانند).
● گُپَلُ ع گُپَلَ: ذ. (سن. پُشْکَلَ = گهٽو) وڏو حصو - وڏو پاڳو - ٽُکر - حصو - پاڳو - ٽوٽو - پورُ. ڪاڏي جي شيءِ جو ڳنڍو - دَ گُپَلُ - دَغَلُ - هِنوڙو - گُنڊو. وڏو گِرهُ - هَپَلُ - لَپوُ. (شرت). (صفت). گهٽو - جهجهو - جام - ڊِگ - گهٽيءِ.
- گُپِلائِيُ ع گُپِلائِيُ: ذ. صفت. وڏا گراهڪ ڪائيندڙ - هَٿِچِي. پٽاڪي - ڳپلي. (ت).
- گُپَلُ فِروُشُ: ذ. صفت. خوشامد ڏيو - چاپلوس.
- گُپَلَ گارَنُ: گهٽو هلاڪ ٽيڻ. (ديوان فاضل).
- گُپِلُو ع گُپِلُو (ت): ذ. صفت. وڏا گِرانهه هٿندڙ - هيڄي. مفت خور - ڪائُو.
- گُپَلِيُ ع گُپَلِيُ: ذ. صفت. ڪِپل يا گهٽي تي سرچندڙ - گهٽي جا تاڪائو - لالچي. بي همت - بي اعتبار ماڻهو. (ن - ب). ٽُکر گُپِيي تي ڪر ڪندڙ - نمڪ خور - نوڪر.
● گُپَنُ: مصدر. (سن. گرنْتَ = گُنڊ ڏيڻ) نوڙيءَ جا ٻه ٽُکر هڪ خاص نموني ۾ گُنڊڻ - گوپ ڏيڻ - گُوهڻ. (گُپِيو - گُپِيندو - گُپِيلُ).
● گُپُو ع گُپا (ل): ذ. وڏو گراهڪ - گُپوڙو - وات ۾ نہ پورو ٽيندڙ گراهڪ - گُٽو.
● گُپُوڙَنُ (ل): مصدر. (سن. گُتْ + ڪن = گُپوڙڻ) وڏا گراهڪ هٿ - وڏا گراهڪ ڪائن - وڏا گُٽا هٿ. (گُپوڙيو - گُپوڙيندو - گُپوڙِيلُ).
● گِجهَ ع گِجهُونُ: ث. (هرا. گِدِيُ: سن. گِدَ > گرُدَ) پکيءَ جو هڪ قسم - هڪ مشهور ڊيڊ وانڊ ڪائيندڙ وڏو پکي - سانبا هو - ڪرگس. ذ. (صفت). ليلائيندڙ - ڇڄا - گِدَ - پَتنڊ (فقير). چنبڙو - تقاضائي. (پرمانند).
● گُجهَ ع گُجهُونُ: ث. (سن. گُهْيَ = گجهو) لِڪَ - چِپَ - پوشُ - پردو - ڍڪَ - شَبَ. گُجهاڻي - گُجهُ - رازداري - پرده پوشي. اٽڪ جو هڪ عضوو - چڪري جي وچين ڪاڻي - اٽڪ جي تاڻين کي ڦيرائڻ واري ڪاڻي - اٽڪ جي ڊُري يا ستراڻي. اڏَ - ڪتسي - نالي - وِيتَ. (پرمانند).
- گُجهتَ: ذ. ث. لِڪَ. گُجهَ. لڪل جاءِ - مخفي جاءِ.
- گُجهرِ (ت): ث. گُجهي نموني ۾ (پاڻيءَ ۾) ترڻ جي حالت.
- گُجهَ گوُهَ: ث. ماڻ ميڙ - لِڪ چِپَ - رازداري.
● گُجهُ ع گُجهَ (ن): ذ. (سن. گُهْيَ = گُجهوُ). لڪل گهالهه - راز - پيدُ - رَهسيَ. منجهه - انت - اندر (ماڻ - وِچُ - سرُ. اوزارن رکڻ لاءِ چ ۾ جي ٿهيل ڪوٽري (ت). قبر جو لڪ وارو سنڌ (جنهن ۾ لاش رکجي) لحد - سامي.
- گُجهُ گالِهائِنُ: گُجهو گالهائڻ. راز ظاهر ڪرڻ - گُجهه جي خبر ڏيڻ. پيشگوئي ڪرڻ.
● گُجهارَتَ ع گُجهارَتُونُ: ث. (سن. گُوِدِ = لڪل) راز جي گالهه - گُجهو سوال - پهرولي - مُعمو - بُجهارت - بجهٽي - مُعما - پيڇٽي - سَلٽي. رمز - ماڻ - اشارو.
- گُجهارَتَ پِيڇَنُ: پهرولي سَلٽَنُ.
- گُجهارَتَ ڏِيڇَنُ: ڪنهن کي پهرولي سَلٽَنُ لاءِ ڏيڻ.
- گُجهارَتَ کي ماروُ ڪَرَنُ: گُجهارت سٽر ڪرڻ - گُجهارت جو مطلب بيان ڪرڻ يا پيڇٽي ٻُڌائڻ.
● گُجهانْدَرُ ع گُجهانْدَرَ: ذ. (سن. گُهْيَ = گُجهو + تَرَ = وڌيڪ) رازُ - گُجهُ - پيهه - انت - پيٽ - وِچُ - سرُ. تمام گُهوڙهو گُجهه - تمام اونهون راز. (سر. ليلان - گُر).
- گُجهانْدِروُ ع گُجهانْدِرا: ذ. صفت. گُجهو - لڪل - اولائتو - گُپت - مخفي - رازدارانه.

Gul Hayat Institute

● ڪُجهتُ ۽ ڪُجهتَنُونُ: ث. (سن. ڪُهيَہ = لِڪَ) لڪل جاءِ - مخفي جاءِ. ٽپڙن رکڻ لاءِ پٽ ۾ ڪيل پورُ يا خالُ. سامان لڪائي رکڻ لاءِ مخفي جاءِ. پونگالي - پونگالڙي - ڪُڏڙي. ائٽ جي دُري - سرائي - ڪُجهہ.

● ڪُجهڙُ: اسم خاص. فيڊرل ايريا ڪراچيءَ ۾ تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪُجهڙُو ۽ ڪُجهڙا: ذ. صفت. (سن. ڪُهيَہ = لِڪ) لڪل - ڪُجهو - مخفي - ڳُت - اولائتو. دل ۾ ڳالهہ ساڏيندڙ - راز لڪائيندڙ - رازدار - اڻ چٽو. ڪُجهي طرح پيسا بچائيندڙ - پيسا لڪائي رکندڙ. (ظرف). پنهنجي پٽ ۾ - چوريءَ - ڪُپ چِپُ ۾ - ڪُجهہ ڳوهہ ۾. خاموش - ماڻ ۾ - چِپُ ۾. محبت جهڙو. (ذ). ڪُجهي ٻاهر ڪيڏي ترڻ جو هڪ نمونو. (اسم خاص). تعلقي جاتيءَ، تعلقي شهداد پور ۽ تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

- ڪُجهِڙِيُ نِشانِيُ موڪِلَڻُ: محبت جو مخفي پيغام ڏياري موڪلڻ - ڪُجهي ملاقات لاءِ ماڻهو موڪلڻ. اڻ ڏٺل ماڻهوءَ جو عشق دل ۾ گهر ڪري وڃڻ.

● ڪُجهِڙِيُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪُجهوُ ۽ ڪُجها: ذ. صفت. (سن. ڪُهيَہ = لِڪل). لڪل - اندريون - مخفي - خفيہ - نامعلوم - ڳُت. اولائتو - سائڊَ وارو - پوشيدو - روءِ پوش - غيبي - اڻ چٽو. (ظرف). پنهنجي پٽ ۾ - لڪائي - چوريءَ - ماڻ ميٽ ۾.

- ڪُجهائِتوُ ۽ ڪُجهائِتا: ذ. صفت. ڪُجهہ وارو ڳُت - لڪل - اولائتو - مخفي - ڪُجهڙو.

● ڪُجهائِيُ ۽ ڪُجهائِيُونُ: ث. ڪُجهہ - لڪ - چِپَ - پوشيدگي. رازداري.

● ڪُجهَہ هيرنُ: اسم خاص. تعلقي منجهوري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ڪُڇُ ۽ ڪُڇَ: د. (سن. ڪُٽِڇا = ميخانو). گهر - جاءِ - حويلي - مڪان. مٺخانو - ڪتو - شرابخانو - ڪلالخانو. محفل خانہ - جم خانو - ڪچهري - بينڪ - بارگاهہ - درگاهہ.

● ڪُڇَ ۽ ڪُڇُونُ: ث. (سن. يَجْ = يڪيَہ. قرباني). قرباني - بَلِدان - صدقو - بَلُ - مهيدُ. گوشت جو ٽُڪر. (گاجرا).

● ڪُڇُ ۽ ڪُڇَ: ذ. (پرا. ڪَچَچَ. سن. ڪَنچَ = ڪَتَنُ، سوڙهو ڪرڻ). گهُنڇُ - سَرُ. (پرمانند).

● ڪُڇا ۽ ڪُڇائُونُ: ث. (سن. گُڙَ = مِٺو، مِٺاڻ). خوشي - سرهائي. سوج - سزو - لذت - فرحت - ذوق - لطف - آنند - عيش - وندر. جشن - جُڇُ.

"جنگن سندي جوءِ ۾ آهي آسرو اڃا،
ڳاهت ۽ ڳِچا، ڏسو پياڪن جا پڙ ۾"
(نواب جانعلي لغاري).

● ڪُڇائِنُ: مصدر. (پرا. ڪَچَچَ. سن. ڪَنچَ = سوڙهو ڪرڻ). گهنجائڻ - سَر سَر ڪرڻ. ڪومائڻ - سُسائڻ - سُڪائڻ. مارڻ. (ڪُڇائِيوُ - ڪُڇائِيندو - ڪُڇائِيندُ).

● ڪُڇَرُو ۽ ڪُڇَرا: ذ. در - دروازو - ڪِواڙُ - ڪهاتُ - ڪُڇڙو. (پرمانند).

● ڪُڇِڙو ۽ ڪُڇِڙا: ذ. ڪُڇَرو

"ڪُهڻ تنهنجي ڪُڇَڙِي اچي جال جڪَتُ"
(شاهہ: سر بلاول)

● ڪُڇَڙِيُ ۽ ڪُڇِڙِيُونُ: ث. ڪچهري - دربار. (گاجرا).

● ڪُڇُ ۽ ڪُڇَ: ذ. صفت. گهٽو - جهجهو - ڪافي - جال - جام - هيڪاندو - سرس - انيڪ - زياده - وڌيڪ - بهون - الهي - ڪيترو ئي - ڪتائينُ. (ذ). ٽُڪر - پاڳو - حصو - ٽوٽو. ماس جو ٽڪر - دڳل - ڳپل. (ل - غريب). مانيءَ جو چوٽو. (پرمانند). (سن. گَتَ = ڳائڻ). گيت - گِيتُ - ڳانچُ - گانوُ. (ل). (ن - ب).

- ڪُڇَتائِينُ: ظرف. گهٽي وقت تائين. گهٽي پنڌ تائين.

Gul Hayat Institute

ـ ڪچهيتيرو: ذ. صفت. ڪافي انداز ۾ ـ ڪچل جيترو ـ سرس ـ زياده ـ هيڪاندو ـ جال ـ وڏيڪ ـ متو ـ سرسرو ـ چڱيءَ طرح ـ چڱي انداز ۾.

ـ ڪچهڙڪ: ذ. گهٽو مفاصلو ـ گهٽو پنڌ.

ـ ڪچ ڪترڻ: ٽڪرا ڪرڻ ـ پرزا ڪرڻ ـ چيهون چيهون ڪرڻ ـ ڪچل ڪرڻ.

ـ ڪچ ڪارڻ: ارمان ظاهر ڪرڻ ـ افسوس ظاهر ڪرڻ. هٿجوڻ هارڻ ـ اوچنگارون ڏيڻ ـ روئڻ.

ـ ڪچ ڪاڙڻ: ڪٽڻ ۾ ڪري وڃڻ ـ پاڻ کي ڪاري ڇڏڻ (غر ۾) ـ ايرو ٽيڻ ـ ڏهرو ٽيڻ.

ـ ڪچ ڪرڻ: زار زار روئڻ.

ـ ڪچ ڪنڌڻ (ت): احسان ڪرڻ. ٽوورو ڪرڻ ـ مهرباني ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ.

● ڪچاپولون ڪترڻ: هڪ جي ٻي ڪرڻ ـ ٻي سمجهي مان ڳالهائڻ ـ ٻي عقليءَ مان ڳالهيون ڪرڻ. "سوال تو پچينس ته ڪچاپولون يا ڪچون پولا تو ڪري" (جملو).

● ڪچ ۽ ڪچ: ذ. (سن. ڪريڻا = ڪچي) ڪچي ـ ڪنڊ ـ ڪاتو ـ ڪنڊ ـ سيسي. نيڙي ـ ڪهڻ ـ گلو ـ ڳلو ـ هڪي.

ـ ڪچ هٿڻ (ت): ڪنڊ هڻڻ. فخر ڪرڻ. معتبر سڏائڻ.

● ڪچل (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪچل: اسم خاص. تعلقي ڪڙ ۽ تعلقي رتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪچل ۽ ڪچل (ت): ذ. صفت. ڪچل. (ن ـ ب).

● ڪچلا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪچي ۽ ڪچيون: ث. (سن. ڪريڻا = ڪچي) سيسي ـ ڪنڊ ـ ڪنڊ ـ گلو ـ گردن ـ ڪچ. گراڇ جا ڪنڌا (سنها ڪنهڙ جي ٻر وارا).

ـ ڪچيءَ ٻوڙ: گلي پوڻ. وڙهڻ ـ جڙهه ڪرڻ ـ آلر ڪرڻ ـ حملو ڪرڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ هٿين پوڻ. نزول ٽيڻ. مرضيءَ جي خلاف ڪوبه ڪم ڪرڻ لاءِ ملڻ.

ـ ڪچي ڏرتي: ث. ڏرتيءَ جي ٻن وڏن پاڻ گن کي پاڻ ۾ ڳنڍيندڙ زمين جو سوڙهو ٽڪر.

ـ ڪچي سمنڊ: ذ. پاڻيءَ جي ٻن وڏن پاڻ گن کي پاڻ ۾ ڳنڍيندڙ پاڻيءَ جو سوڙهو پاگو.

ـ ڪچيءَ ڪان وڇ: ڪٽو ڪان وڍڻ. قاسائڻ ـ جوابداري هيٺ آڻڻ.

ـ ڪچيءَ ڪارو (ت): ذ. منٽ ـ آزي ـ نيزاري ـ پلاند پوتي.

ـ ڪچيءَ ڪارو ڪترڻ (ت): منٽون ڪرڻ ـ آزيون ڪرڻ ـ نيزاريون ڪرڻ ـ پلاند پوتيون ڪرڻ. راضي ڪرڻ لاءِ نمونو ڪرڻ.

ـ ڪچيءَ مان قاهي ڪڍڻ: آجو ڪرڻ ـ آزاد ڪرڻ ـ چوٽڪارو ڏيڻ ـ ڏچو لاهڻ ـ مصيبت مان ڇڏائڻ ـ پلاند آجو ڪرڻ.

ـ ڪچيءَ ۾ ٽوڙهو پوڻ: ڪنڊ ۾ نوڙي پوڻ. قاسائڻ ـ قابو ٽيڻ. نقصان هيٺ اچڻ.

ـ ڪچيءَ ۾ پٽاڻو وڇهڻ: منت زاري ڪرڻ ـ عاجزي ڏيکارڻ ـ التجائون ڪرڻ ـ پنهنجي بيکسي جو اظهار ڪرڻ ـ رحم جي درخواست ڪرڻ.

ـ ڪچيءَ ۾ قاهي پوڻ: اوچتي مصيبت گلي ۾ پئجي وڃڻ ـ زوري ڪنهن ڪم ۾ قاسجڻ. عشق جي دام ۾ گرفتار ٽيڻ. زال پرڻجڻ.

ـ ڪچيءَ ۾ ڪنڍڻو ڪترڻ: نڙت ڪرڻ ـ نياز جي وات وڻڻ.

ـ ڪچيءَ ۾ ڪنڪڙ پوڻ (ت): ڪچيءَ ۾ قاهي پوڻ. قدي ۾ قاسڻ. نقصان پوڻ. پنهنجي ذمه فساد اچڻ.

ـ ڪچيون ۾ ڪرهه وڇهڻ: ڪچيءَ ۾ ڪپڙو وجهڻ ـ سخت پشيمان ٿي معافي گهرڻ ـ پنهنجو گناهه بخشائڻ ـ ڏاڍي عاجزي ۽ انڪساري سان پيش اچڻ.

● ڪچيٽر: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪچيٽرو نٿون: اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڪڇو ۽ ڪڇا: ذ. (سن. ڪڇ = ڇڪو) وارن يا موتين وغيره جو ڪڇو ـ ڇڪو.

Gul Hayat Institute

● ڳڏو ۽ ڳڏا: ذ. صفت. سڳهارو. پهلوان - بهادر - سورهيه - گوڏو - ڳوڏو. (ل).

● ڳيڏو ۽ ڳيڏا: فعل ماضي. (سن. گُرْ هتـ = ونڻ) ڏنهڻ مصدر جو اسر مفعول. خريد ڪيو - ورتو - سوديو - وڻجيو - مُلهه ورتو.

● ڳيڏيُ ۽ ڳيڏيُون: (ت - ڪ): ث. بي طاقتي سبب بدن جي ڪنهن نس ۾ اوچتو ٽيل ڳوڙهي - ڳيڏ - ڳيڏڙيُ.

- ڳيڏيُون پتوَنُ: هٿن پيرن جي آڱرين ۾ اوچتو ڳوڙهيون ٽيڻ - ڳيڏيون پوڻ. عضون جو چرڻ ڦرڻ ڪان بيڪار ٽي وڃڻ - بي طاقتي سبب عضون جو نه چرڻ.

● ڳيڏَ: ث. محبت. لياقت - مروت.

● ڳيڏّ ۽ ڳيڏيُونُ: ث. (سن. ڪوَر > ڪوَڙَ) ڪمزوريءَ سبب هٿ يا پير جي نسن ۾ ٽيل ڳوڙهي - ڳيڏي - ڳيڏڙي.

- ڳيڏيُونُ پتوَنُ: ڪمزوريءَ سبب بدن جو بيڪار ٽيڻ.

● ڳيڏڙيُ ۽ ڳيڏڙيُونُ: ث. ڳيڏ - ڳيڏيُ.

- ڳيڏڙيُونُ پتوَنُ: ڳيڏيون پوڻ.

● ڳيڏ وڇوُ: ذ. منگر مڇي جو هڪ قسر (رنگ ڳاڙهو آڇا ٽيڪا - سيسيُ گول، مغز ۾ ٻه ٽنگ ۽ قد اڌ ڪان ڏيڍ فوٽ).

● ڳيڏيُ ۽ ڳيڏيُونُ: ث. ڳيڏڙي - ڳيڏي.

● ڳرَ: حرف جر. وٽ - پر - لڳ - سانَ - ڪڏ - پرسان. (ظرف). اوري - قريب. ڏانهن - ڏي.

● ڳرانُ: حرف جر. ڪان - مان - وڻان - ڪنان - پران.

● ڳرَسِ ۽ ڳرَنِ: حرف جر ۽ ضمير جي ڇڙي مان مرڪب لفظ. هن ڪي. ڪيس.

● ڳرَسُ: ضمير. وٽس - ڪنڊس - ان ڪي - ڪيس - انهن.

● ڳرِ: ث. (سن. گلَ = گلرُ). بدن جو هڪ حصو گلو - ڳچي - ڳل - ڳلو.

- ڳرِ لائڻُ: ڪنهي سان لائڻ - ڳلي لائڻ - پاڪر پائڻ.

- ڳرِ لڳڻُ: ڳلي لڳڻ - ڳلي ملڻ - پاڪر پائڻ - ڳراهٽڙي پائڻ.

" هوند ڳر لڳي ڳالهيون ڪريان "
(شاهه، سر ساموندي).

● ڳرُ ۽ ڳرَ، ڳرُونُ: ذ. ث. (سن. گرُبَ = گبَ). ڳپ - مال - سارُ - مغز. ميوي وغيره جو اندريون رس وارو مال - گودو.

- ڳرُدارُ ۽ ڳرُدارَ: ذ. صفت. ڳپ وارو - ڳر وارو - مالدار - رس وارو.

● ڳرُوُلوُ ۽ ڳرُوُلا (ت): ذ. صفت. ڳردار - مالدار - مغز وارو.

● ڳرُ ۽ ڳرُونُ (ل): ث. گهوڙي جي ڪنڌ وارا وارَ - بشڪون - ٻرَ. (ظرف). اندر - منجهه. ڳجهه ڳوهه ۾ - ليڪَ ڇپَ ۾.

- ڳرُ ڪرَنُ (ت): ڪورڪي اصطلاح ۾ تاجيءَ جي ڇاڙي ٽيڻ تي تاجيءَ کي سنهين ڪاڪن ۾ ورهائي، منجهيل تندن کي پٽڙي اڻاوت لائق ڪرڻ.

● ڳرُ ۽ ڳرَ: ذ. مڇيءَ جي آنيءَ جو اڌ (ت). مڇيءَ جو ڳچرو - ڀيرو - ڪيري - ڪررو (ت). رسيءَ جو ڳرُ - ڳنڍيُ. لڙُه - تندو. سُٽ جي آنيءَ جي ڏهن ڇڻن مان هرهڪ جي ستن حصن مان هڪ حصي جو نالو. (ت).

● ڳراڙڙيُ ۽ ڳراڙڙيُونُ: ث. گلي لائڻ جي حالت - پاڪر - ڳراڻي - ڳراهٽڙي - ڳراهڻي.

● ڳراڻيُ ۽ ڳراڻيُونُ (ل - ڪ): ث. گلي ملڻ واري حالت - ڳراهڻي - ڳراڙڙي.

- ڳراڻيُ پائڻُ: پاڪر پائڻ. دل وڻڻ - همدردي ڪرڻ.

- ڳراڻيُ ڏيڻُ: ڳراڻي پائڻ.

● ڳراڙڙيُ: اسر خاص. تعلقي تندي ڀاڳي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳراڇُ ۽ ڳراڇَ (ل): ذ. ڪنڌ جا وار. (مهيري).

● ڳراڇَ (ل): ذ. ڳڇيءَ جي لڙڪيل ڇڙي.

Gul Hayat Institute

● گِدَ: ث. (سن. گُرَ = وڏن) گھُرڻ جي حالت - گھُر - مانگ - طلب. پِنَ - ٻيڪ. (پرمانند).

● گُراڙُ ۽ گُراڙا: ذ. اٿاوت جي ڪم ايندڙ هڪ اوزار جو نالو - تاڃيءَ جي ڏاڪڻ جي وچ ۾ وڏل لکڻ جو ٽڪر. (پرمانند).

● گُرانُ (ت): ذ. چوپائي جانور جي پُڇَ کان ٿورو مٿيرو حصو.

- گُرانُ پِڇَنُ (ت): چوپائي جانور جي وير جو وقت ويجهو ٿيڻ - سڪڙا پِڇَنُ. (ث).

● گِرانجهِڙُو ۽ گِرانجهِڙا: ذ. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ ٻج جو نالو.

● گُراٽِيُ ۽ گُراٽِيُونُ: ث. مرشداڻو لاڳ. (ل - وفا).

● گِراهِٽِيُ ۽ گِراهِٽِيُونُ: ث. (سن. گَلَ = گلو) پاڪُر - ٻَڪ - گِراهٽي - گِراڙي.

● گِراهِڙُو ۽ گِراهِڙا: ذ. (سن. گَلَ = گلو) گلن وارو پاڻو - گُلاڪ - گُلڙو - ملهو - گِراڙهو. گلي جي بيماري - گِلاڙو.

● گُراهِڙِيُ ۽ گُراهِڙِيُونُ: ث. ڪڪ جي اڃي ۾ گُڙُ ڪڏي پچايل ماني - ٻُسري - گُرهاڙي.

● گِراهُ ۽ گِراهَا: ذ. (سن. گَلَ = گلو) گِرهاڙي - پاڪُر. چوپائي جي گچيءَ ۾ پڌڻ جو رسو - گِرهو - گارو. (ث. گِراهِي ۽ گِراهِيُونُ).

● گُرائِنُ: مصدر. وٽن ۾ قلم هڻڻ. (ل - وفا). (گُرايو - گُرائيندو - گُرايل).

● گُرُتُ ۽ گُرُتَ: ذ. صفت. گِيرُ - لاميار - ڪشور - ڪوڏر.

● گِيرِتُ ۽ گِيرِتَ: ذ. رڳن جو هڪ ٻئي تي چڙهڻ جي حالت - گِيڙ. (ت). ڪُهاڙيءَ جي ٻاهي ۾ پيل ڳڻ جو ٽڪر. (ڪ).

● گِيرِتِيُ ڪِتيَنُ (ت): ٻيسي جو بي سود نيڪال ٿيڻ - اجايو خرچ ٿيڻ.

● گِيرِپُو ۽ گِيرِپُو (ت): ذ. صفت. ڪائو - لالچي - حريص. ڪنجوس.

● گُرُپُ: ذ. (سن. گُرُپ = گُپ) گُرُپُ - گُپُ. گپيرڻ. پيٽ جو پار. انسان.

● گِيرُجهِ ۽ گِيرُجهُونُ (ڀ): ث. پڪيءَ جو هڪ قسم - گِجهَ.

● گِيرِڙُو ۽ گِيرِڙا (ت - ل): ذ. (سن. گَلَ = گلو) جانورن جي بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ چوپائي جي گچي سُڄي ٿي).

- گِيرِڙُو لاهِڻُ (ت): جانورن جو بيماريءَ سبب گچيءَ جو چڙو هيٺان ٽلهو ڪرڻ - گچي سُڄائڻ. بيمار ٿيڻ.

● گِيرُڪَ (ت): ث. گاهه جو هڪ قسم. ڪانهي جو اندريون ڪچو حصو. تڪ تي زور ڏيڻ سان نڪتل اڃاڻ.

● گِيرُڪَنُ: مصدر. (سن. گرَّ = گرَنُ) نڑيءَ کان هيٺ لنگهڻ - گِيهَنُ - گِڙڪڻ - گِسَنُ. هضم ڪرڻ. هڙپ ڪرڻ. (گِيرُڪِيو - گِيرُڪَنڈو - گِيرُڪِيَلُ).

● گِيرُڪائِنُ: مصدر. گِرڪڻ - گهڻ - گِيهڻ - گِڙڪائي ڇڏڻ - هڙپ ڪرڻ. (گِيرڪائِيو - گِيرڪائيندو - گِيرڪائِيَلُ).

● گُرُڪُو ۽ گُرُڪُو (ت): ذ. سلهي جي چوٽي. ٻوڪ جي ڪانهي جو نرم حصو.

● گُرُڪُ ۽ گُرُڪَ: ذ. ٽنگ - سوراخ - ڇيد - سَلُ. ڏَرُ - ڀِرُ - ڏرڙ. ٻرگهل. ٻور - خال.

● گُرَ ڪُرِيُ ۽ گُرَ ڪُرِيُونُ: ث. صفت. حمل واري زال (جنهن جو وير جو وقت ويجهو هجي) - حامله - پيٽ واري - گريٽي - گيڙ - دوهستي - گورهاري - ڏُڪَلَ - ڏُڪِي.

● گُرَ ڪُڙِيُ ۽ گُرَ ڪُڙِيُونُ: ث. صفت. گُرَ ڪُرِي.

● گُرُڪِيُ ۽ گُرُڪِيُونُ: ث. سوجهري ۽ هوا واسطي پت ۾ ڪيل ننڍو سوراخ - دَري - روشندان - ڪڙڪي.

● گُرُنارَ: ث. ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو - سُهري ۽ ڪڇي جي وچ ۾ لڳل ٻَڌي.

Gul Hayat Institute

● گِرَنڈو ≈ گِرِنڈو (ث): ذ. کنڊي (وڻ) جو کنريل پور- کريل پور جو ڪنڊو. "وڻ ڪري، گِرِنڈو ڪري" (چوٽي).

● گِرَنْ: مصدر. (سن. گرن = گِرَنْ) گِرڻ ڀاڻي ٽيڻ- رڄڻ- وکوڙڻ- آڻڻ. ڪوڙڻ. ڪُنڊ (جيئن ته انب شاخن تي وري ۽ شاخون ڳاريندو يعني ڪيرائيندو آهي، انهيءَ کي "ڪُنڊ" چئبو آهي). چِنْ پُنْ ٽيڻ. اجايو وڃائي چڏڻ (پئسو). فضول خرچي چڏڻ. سُڪڻ- هٿڻ. اپرو ٽيڻ- ڏُهرو ٽيڻ- ڪمزور ٽيڻ- گِري ڪنڊا ٽيڻ- سُڪي ڪائي ٽيڻ. ڪِنو ٽيڻ- خراب ٽيڻ (ميوو وغيره). چٽ ٽيڻ. رڌجي نرم ٽيڻ. (پرا. گِرْنْ. سن. گرو = ڳالهائڻ) چوڻ- نياز ڪرڻ. (سر سورٺ- گر). (گِريوْ- گِرَنْدو- گِريتْ). ≈ گِرَڙو ≈ گِرَڙا: ذ. صفت. گِرندڙ- رجندڙ- گِهارُو.

≈ گِرَڙِيْ ≈ گِرَڙِيُونْ: ث. گِهارَ- وکوڙي- رجڻي- آڻٽ. ميلاپ- تحليل.

≈ گِرِيْ وَجَنْ: رِجي وڃڻ- وِکوڙي پاڻي ٽيڻ. اپرو ٽيڻ- سُڪي وڃڻ. رڌجي وڃڻ. هڄي وڃڻ.

● گِرَنْ ≈ گِرِنُونْ: ث. ڪاڌي جي تلي- نِڙڪهٽ. (پرمانند). اوجهري- ڪُنجي- معدو. (گاجرا).

● گِرَنْ: مصدر. (پرا. گِلتْ. سن. گِر = ڪائڻ) ڪائڻ. ڳهڻ- ڳِڙڪائڻ- اندر لنگهائڻ- ڪاوڙ- ڪِيتْ- واپرائڻ. هيڄ ڪري ڪائڻ- هٿاهٽي ڪائڻ- هٽ هٽ ڪري ڪائڻ. (گِريوْ- گِرِنْدوْ- گِرِيتْ). (اسم خاص). هڪ جبل جو نالو.

● گِرُوْ ≈ گِرا: ذ. صفت. (سن. گرُوَ = گِرو) وزندار- وزنائتو- گِڙورو- پاري- ثقيل- گِران- باوي- پاري. سنگين- سخت- ڏاڍو- پختو- پڪو. وڏو. بدن ۾ پريل- ٿلهو. سنجيدو- گنڀير- ديرينو- برد بار. (پرمانند). هيئيون (سُر). ديرِ هضم (ڪاڌو). قوي. (سن. گلَ = گلو) گلو- گِلو- گِچي. (گاجرا).

≈ گِرانِ ≈ گِراڻِيُونْ: ث. گورائي- گِرائي. بوجو- بار- بوج- وزن.

≈ گِرائِيْ ≈ گِرائِيُونْ: ث. گِران.

● گِرُوْ ≈ گِرُوْ: ذ. (سن. گلَ = گِرَنْ) گِرڻ جهڙو.

● گِيرُوْ ≈ گِيرا (ل): ذ. (سن. گلَ) نِڙيءَ وارو پاڳو- نڙي- گِيراڙو. گِچي- ڪنڊ- گِٽر. چاتي- ڪوڙو- هنيانءُ- سينو. گِنڊو. گِوڙهو (بيماري). گهائي مال ۽ چوپائي مال کي ڪنهي پاڻي پيئڻ ڪري، گِچيءَ ۾ نڙگهٽ جي مٽان نڪتل گوڙهو. (سن. گُرو). پڪڙ- قبضو- چنبو- آوَر. ڪُنڊو- قاهي. (ن- ب).

● گِرُوانْ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ن- ب).

● گِرُهائِيْ ≈ گِرُهائِيُونْ: ث. (سن. گلَ = ڪنڊ) گِيرائي.

≈ گِرُهاڙِيْ ≈ گِرُهاڙِيُونْ: ث. گِراڙي.

● گِرُهاڙِيْ ≈ گِرُهاڙِيُونْ (ل): ذ. گِڙ وجهي پچايل ماني- بُسري- گُراڙي. زناني سُٽڻ جي ڪپڙي جو هڪ قسم (ڪارو پيٽو ۽ چاڪليٽي رنگ).

● گِرُهائُوْ ≈ گِرُهائا (ڪ): ذ. گِرَهوْ- گِراهوْ- پڙهائي. (ڪ).

● گِرَهِجَنْ (ت): مصدر. (سن. گلَ) گلهي لڳڻ. پرچڻ- سرچڻ- ريجهڻ. (ل- وفا). (گِرَهِيوْ- گِرَهِنْدوْ- گِرَهِيتْ).

● گِرَهُچا ≈ گِرَهُچا: ذ. جيرانبدي- جيرو (ڪنهن جانور جو). جگر. همت- جان مردي- مڙسي. (پرمانند).

● گِرَهَڙِيْ ≈ گِرَهَڙِيُونْ (ل): ث. ڪڪ جي اڌي ۾ گُڙ (وچ ۾) وجهي پچايل ماني- بُسري- گِرهاڙي.

● گِرَهَنْ: مصدر. (سن. گرُوَ = ڳالهائڻ) حال بيان ڪرڻ- احوال ڪرڻ- حال اوڻ- حال ونڊڻ. اوڻ. ڏکن جو احوال ڪرڻ- ڏک سُور ٻڌائڻ. محبت ڪرڻ- رهاڻ ڪرڻ. (گِرَهِيوْ- گِرَهَنْدوْ- گِرَهِيتْ).

● گِرهوُ ۽ گِرهما (ت ـ ل): ذ. (سن. گَلَ = گلو) چوپائي کي گِچيءَ ۾ ٻڌڻ لاءِ ڏنل رسو. چوپائي مال کي گِچيءَ ۾ ٽيندڙ هڪ بيماري.

● گِرِي ۽ گِرِي: ذ. گلي ـ پاڪر. (حرف جر). وت ـ پٽر ـ پاسي ـ ۾. (سن. گرهي = گهر ۾) گهر ۾. (سر ڪليان ـ گُر). جهوليءَ ۾ ـ هنج ۾. (گاجرا). (فعل) گرهي ـ ڪري ـ اوري ـ ٻيان ڪري

" ڪريون ڪرمشيون ڪيترون ٿي سور گري ساڻان "

(ڪبير شاهه).

ـ گِرِي ٻوَنُ (ڪ): گِچيءَ پوڻ ـ گلي پوڻ ـ ڪنڌ ۾ پوڻ. گلي لڳڻ.

ـ گِرِي لائِنُ: پاڪر پائڻ ـ گلي لائڻ

" نيڪن سان نرمي ڪري، جيئن گري لائي ماءُ "

(گرهوڙي).

ماءُ يا ٻيڻ جو شاديءَ وقت گهوٽ کي پاڪر پائڻ. (ڪ).

ـ گِرِي لڳَنُ: گِچيءَ لڳڻ ـ چاتي چاتيءَ سان ملائڻ ـ پاڪر پائي گڏجڻ ـ گِراٽڙي پائي ملڻ ـ گِر لائڻ ـ ٻغلگير ٿيڻ ـ گڏجڻ ـ ملڻ.

● گِرِيُ ۽ گِرِيُونُ: ث. سوراخ ـ ڪُنڊ ـ ڏَرُ. پَرڪهل ـ خال. لوڪهو. دَري ـ گِڙڪي. ڪهِڻي ـ گلي ـ ڳلي. رستو ـ وات. واهه ـ وسيلو

" ڪانهِه جي گِري، مينهن کي مهار ري "

(سر سهڻي ـ شاهه).

اجهو ـ پناهه ـ پُشت پناهه ـ اوٽ ـ اولو ـ ديار. حفاظت ـ بچاءُ ـ رکيا ـ سُرن ـ پناهه. (پرمانند). واندڪائي ـ فرصت. (ڪ). (سن. گلَ = گچي) گِچيءَ جو هار. (سر ليلان ـ شاهه).

ـ گِرِيُونُ چُڪَنُ (ڪ): واهون ڪٽڻ ـ وسيلا وڃڻ. ڏينهن پورا ٿين ـ متيون مُنجهن.

ـ گِرِيُونُ ڪٽَنُ: واهون ڪٽڻ.

● گُرِيُ ۽ گُرِيُونُ: ث. ڪنڊ يا ڪاني جي ٻن ڳنڍين جي وچ وارو حصو ـ گُرِيُ.

ـ گُرِيدارَ ۽ گُرِيدارَ: ذ. صفت. گُري وارو.

● گِرِين (حرف جر): سان ـ پرسان ـ ويجهو ـ نزديڪ ـ ساڻ ـ ڏانهن ـ ڏي ـ طرف. (پرمانند).

● گُرِيوُ ۽ گُرِيما: ذ. پير کان مٿيرو ٿورو ٻاهر تي نڪتل هڏو. مُرو ـ مُريو ـ پيڊي. ٻڙيءَ جو هڪ عضوو ـ ڪَٽن ٻڌڻ جو ڪِلو. مَٿهُن يا اڏاوت جو هڪ ڪاٺ ـ ٽُوٽي ـ پاٽاريو. (ل).

● گُڙُ ۽ گُڙَ: ذ. (سن. گنْڊَه) چمڙيءَ جي اندر ٽيل ماس جي گوڙهي ـ ڇُهندو. (ت). گوڙهو ـ گنڊو (ماس جو).

● گُڙُ ۽ گُڙَ: ذ. (پرا. گُڙِيُ. سن. گنْڊَ > گُڙْهَ > گُڙَ = گُڙُ). ڪمند جي رس مان ناهيل مٺاڻ ـ قَنْدِ سِياهُ. ڪمند جو ڪاڙهيل رَسُ ـ مُستي ـ ڪَڪَهُ.

ـ گُڙُ ٽِيٺُ: ڪَرڻ ـ خراب ٽيڻ. مونجهارو ٽيڻ.

ـ گُڙُ جِيءُ گُوڙِيُ ٽِيٺُ (ت): مائيٽو ٽيڻ. هڪ طرف جي تڪليف سهندڙ هئڻ.

ـ گُڙُ چِڏائِنُ (ت): شاديءَ جي هڪ سوڻ ۾ گهوٽ جو (ڪُنوار جي هٿ ۾ جهليل) گُڙُ چِڏائڻ ـ مُٺ چِڏائڻ. (اها رسم ڪن هندن تي گُڙ بدران ڪارڪ چِڏائڻ جي صورت ۾ ادا ڪئي ويندي آهي).

ـ گُڙَڏاڙِيُ ۽ گُڙَڏاڙِيُونُ: ث. گُڙ سان ٺُلايل پُڳڙا يا چانور ملائي، آن مان ٿهيل مٺائي ـ لائِي. (ل).

ـ گُڙ ڏاڙِهيو ۽ گُوَ ڏاڙِهيا (ت): ذ. صفت. ڳاڙهي ڏاڙهيءَ وارو. ڏاڙهيءَ کي ميندي لائيندڙ.

ـ گُڙُ گُڙُ ڏائِيُ ۽ گُڙُ گُڙُ ڏاڙِيُونُ: ث. صفت. گڙبڙ ـ گول مول ـ ڪِچ ـ خراب. منجهيل.

ـ گُڙُ گُڙُ ڏاڙِيُ ٽِيٺُ: ڪو ڪم ڪري پوڻ ـ منجهي پوڻ ـ خراب ٽيڻ ـ گول مول ٽيڻ.

● گُڙاڪُو ۽ گُڙاڪُو: ذ. (سن. گنْڊُ = گُڙ) گُڙ جي پاٽيءَ ۾ پُسايل تماڪ.

● گُڙاڪُو ٻڌڻو: ذ. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم. (پڌڻي جنس، رنگ هيڊو، بدن ويڪرو، ڏيکڻ هڪ فوٽ تائين).

● ڳُڙاڪُ، ع ڳُڙاڪ (ل): ذ. صفت. ڏَڪومڻو- ٽُلهو ٽنيرو. چُست چالاڪ. (ث. ڳڙاڪِ ع ڳَڙاڪُونُ).

● ڳَڙڇُ ع ڳَڙڇَ (ٿ): ذ. خراب گُفتگو- بدڪلام- خراب بول.

● ڳِڙڪَ ع ڳِڙڪُونُ (ت): ث. سنهي تنڊ- تندورو. گهاٽو گوهو.

● ڳِڙڪَڻُ: مصدر. ڳِرُڪَڻُ. گهجي وڃڻ- گسجي وڃڻ. (ڳِڙڪِيو- ڳِڙڪَنڊو- ڳِڙڪِيَل).

- ڳِڙڪ ع ڳِڙڪُونُ: ث. ڳڙڪڻ جي حالت- گيت.

- ڳِڙڪائِيڻُ: مصدر. ڳِرڪائڻ- گهي چڙڻ.

● ڳِڙُڪ ع ڳِڙُڪُونُ (ت): ث. ڪِڙڪي- ڳِڙڪي- دَري.

● ڳُڙُڪُ ع ڳُڙُڪ (ل): ذ. ٽُنگ- سوراخ- ويڇهه- سَلُ. ڏَرڙ- ڀِرگهلُ.

● ڳُڙُڪو ع ڳُڙُڪا: ذ. پِٽ ۾ ٽيل سوراخ- پرگهل- لوگهو. (ٿ)- ڏرڙ.

● ڳُڙُڪِيءُ ع ڳُڙُڪِيُونُ: ث. (سن. گَواڪشُ) پِٽ ۾ روشنيءَ يا هوا جي گذر لاءِ ڪيل ننڍو سوراخ- ڪنڪو- جارو. ننڍڙي دري- ڪڙڪي- روشن دان. ٽُنگ- خال- سوراخ- ڳُڙڪو.

● ڳُڙُنگُ (ت): ذ. ڳڙڻ وسڻ واري برسات. (وفا).

● ڳَڙڻُ: مصدر. (سن. گلبَ = گَرڻ) ڦُڙو ڦُڙو ٿي وَهڻ- ٽِمڻ- سِمڻ- وَهَڻُ- چِڪَڻ- جهرڻ. ٽِنڊي وهڻ. چوڻائيءَ جو ڪير لاهڻ. (ل). (ڳَڙَيو- ڳَڙَنڊو- ڳَڙَيَل).

● ڳِڙَڻُ: مصدر. قبول ڪرڻ- هاڪار ڪرڻ- سڃڻ

"مِلاءَ ڪانڊ سندو ۽ رُکو ٿي رءِ ڳِڙي"

(سر ليلان- شاهه).

(ڳَڙَيو- ڳِڙَنڊو- ڳِڙَيَل).

● ڳَڙوُ ع ڳَڙا: ذ. (سن. گلبَ) برسات ۾ ڪرندڙ برف جو ٽڪرو.

● ڳَڙُولِ (ٿ): ث. ول جو هڪ قسم.

● ڳَڙَهُ ع ڳَڙَهُونُ: ث. اڏ (ڀِڙيءَ جو). ڪَڙَ- بند- ٻنو.

● ڳَڙَهُ ع ڳَڙَهَ: ذ. (سن. گيه = ڳَڙُهُ) ڪوٽ- قلعو- گَبدُ- حصار. شهر جي باهرين عالمِ پناهه- شهر پناهه. وڏي ڦرڙي- قَلعُ. رَتَ ڳَڙ- ڳَڙُ. (پرمانند). (سن. گهتَ) مڇيءَ جو ڙ (جنهن ڙ ٿي فقط مڇي اچي). (ڪ). ڀِڙيءَ جو هڪ عضوو- ڪچي مٽان لڳل تختو- چونڪُ.

- ڳَڙَهِيءُ ع ڳَڙَهِيُونُ: ث. ننڍو قلعو- ڪوڙڙي- وڏي ديوار- وڏي ڀِت- عالمِ پناهه.

- ڳَڙَهِيُونُ ڳولُڻُ: دَر دَر ڦولڻ- جاءِ بجاءِ ڳولا ڪرڻ.

● ڳَڙَهارِيءُ ع ڳَڙَهارِيُونُ: ث. (سن. گلبَ = ڳَڙُ) ٻُسري- ڳرهاڙي- ڳَڙهاٽي. (ٿ).

● ڳَڙَهَڻُ (ت): مصدر. حال ٻڌائڻ- حال اورڻ- حال وندڻ. ڏڪ ٻڌائڻ. ڳَرُهَڻُ. (ڳَڙَهيو- ڳَڙهَنڊو- ڳَڙَهَيَلُ).

● ڳِڙَهَڻُ: مصدر. (سن. گرهَ = جهلڻ، وڻڻ) گهڻڻ- گِڏڻ- وڻڻ- خريدڻ- ملهه وڻڻ- سودڻ

"جي هجيئي ناڙو تہ وڃ بازار ۾،
جيڪي وڻيئي سو ڳِڙهه" (قاسم).

(ڳِڙَهيو- ڳِڙَهَنڊو- ڳِڙَهَيَلُ).

● ڳَڙَهِيءُ ٻَدَلُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ جِيڻُها: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ چاڪَر: اسم خاص. تعلقي ميرپورماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ چَنبُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ حَسَنُ: اسم خاص. تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ حَليمُ: اسم خاص. تعلقي سڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙَهِيءُ خَيرُو: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳَڙهِيءُ رحيمڏادُ: اسم خاص. تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گڙهيءُ دڪڙُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گڙهيءُ ماکوڙُ: اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گڙهيءُ ميرابُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گڙهيءُ ياسينُ: اسم خاص. تعلقي گڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گڙيءُ ۽ گڙيُونُ: ث. (سن. گبٰ) نندو ٽڪر (گوشت جو) ـ تڙَ ـ پُوتيي ـ سڌِي. ڪنهن شيءِ جو داڻو (انب وغيره جو). (ٿوم جي) سِري. (هنڊ جو) ٽُڪر. (بصر جي) پِتِي. (کجور جي) پيشي. (الگور جو) هڪ داڻو. ذرو ـ پُرزو ـ ٽُڪر.
ـ گڙيءَ وارو: ذ. صفت. طاقت وارو ـ مضبوط ـ جاننو ـ پهلوان. غيرتمند. ڏَنگي وارو.
● گڙيو ۽ گڙيا: ذ. آڻاوت ۾ ڪم ايندڙ هڪ اوزار جو نالو. پيٽي جي تند کي جهلڻ لاءِ ٺڙو. (پرمانند).
● گڙيُونُ: ث. (هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ) رَچَ جو هڪ حصو ـ رَچَ جي گهائي واري پاسي وزن گري ڪرڻ لاءِ لوهه جون ڪڙيون.
● گسڪڻُ: مصدر. پيٽ ۾ وڃڻ ـ نڙيءَ مان لنگهڻ ـ هيٺ ٽپڻ (نڙيءَ کان) ـ اندر وڃڻ (پيٽ ۾). ڪاڄڻ ـ گڙڪڻ. هضم ٽپڻ. (گسڪيو ـ گسڪندو ـ گسڪيل).
● گسڻُ: مصدر. (سن. کرّ) نڙيءَ سان سولائيءِ سان لنگهڻ ـ گڙڪڻ ـ ڪاڄڻ ـ گسڪڻ. (گسيو ـ گسندو ـ گسيل).
● گڦلُ ۽ گڦلَ (ت): ذ. گپل ـ ٽُڪر. وڏو ڪره.
● گڦلُو ۽ گڦلُوُ: ذ. صفت. پيٽوڙي ـ گهٽ ڪمايار ـ پيٽير ـ هيڇي. حريص ـ لالچي ـ طمع خور.
● گڦڻُ (ل): مصدر. وڏا گرد ڇڻ ڪان سواءِ ڪيهڻ. (مهيري). (گڦيو ـ گڦندو ـ گڦيل).

● گڦوُ ۽ گڦا: ذ. گيرهُ ـ گيرانهُ ـ لقمو ـ نوالو. اوچتو هٿ آيل وڏي رقم. ڪنهن به شيءِ جو وڏو انداز ـ ڪپل.
ـ گڦوُ پرَڻُ: گڻو پوڻ. گهٽو نفعو حاصل ڪرڻ. گهٽي رشوت وٺڻ.
ـ گڦوُ هٿُ لڳڻُ: مفت جو مال هٿ اچڻ.
● گڪَ ۽ گڪُونُ: ث. صفت. هرو پرو ٻنيان پوندڙ ـ چنڙي پوندڙ ـ ڇٽندڙ ـ چنڙُو ـ جيجا ـ پتندُ ـ رڳ. ليلائيندڙ ـ ٻاڌائيندڙ ـ منتائو. ريڙه ڦيڙه ڪندڙ. تقاضا ڪندڙ.
ـ گڪَ ٽيُ پتوڻُ: خواه مخواه ڪنهن جي ٻنيان لڳي پوڻ ـ چنڙي پوڻ.
● گڪڙيُ ۽ گڪڙيُونُ (ل): ث. ڪڪڙي ـ دَڙَڙُ. (ث) ـ دَڙَڙوُ ـ ٽڙو.
ـ گڪڙيُ ڪنڊَڻُ: چُمي ڏيڻ ـ مٺي ڏيڻ ـ ستڪار ڏيڻ. (ث).
● گڪڻُ: مصدر. گرڻ ـ گري لڳڻ.
"جسم جوانيءَ تي ٽي نه گريا گڪَ" (نجفي).
(گڪيو ـ گڪندو ـ گڪيل).
● گڪڙُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گڪلُ ۽ گڪلَ (ت): ذ. وڏو حصو (ملڪيت جو) ـ وڏو پاڳو. خزانو ـ دولت ـ ڌن.
گگڙ: ث. برف ـ يخ. تمام گاڙهو. مست ـ خوش ـ سرهو. (گاجرا).
ـ گگڙ ٽيڻُ: ڏاڍو ٺرڻ ـ سخت ٽڏو ٽيڻ. زور گاڙهو ٽيڻ.
● گگڙائيجڻُ: مصدر. بيهوش ٽيڻ. نشو ٽيڻ. ناري چڙڻ. (گگڙائيو ـ گگڙائندو ـ گگڙائيل).
● گگڙائڻُ: مصدر. ٺارڻ ـ ٽڏو ڪرڻ. خوش ڪرڻ ـ راحت ڏيڻ. (پرمانند). (گگڙائيو ـ گگڙائيندو ـ گگڙائيل).
● گلَ: ث. (سن. گلَ = گچي) گچي ـ گلو ـ گلو ـ ڪنڊُ. گلهه. (ث).
ـ گل ِ پتوڻُ: گچيءَ ۾ پوڻ ـ ڪنڌ ۾ پوڻ. برائي گالهه ۾ دخل ڏيڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ وڙهڻ. ڪڪ ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

— ڪَلِ لائِنُ: ڪچيءَ سان لائڻ - پاڪر پائڻ. چاتيءَ سان لائڻ. ڳر لائڻ - ڳراهڙي پائڻ.
— ڪَلِ مِهيچُ (ت): ذ. ڏاهه - صلح. رسائي.
● ڪِلُ ۽ ڪَلَ، ڪِلُونُ: ذ. ث. (سن. ڪَلهَ > ڪَلُ = ڪِل) منهن جي هڪ حصي جو نالو - ڳٽو - ڳٽُ - ميٽَ - رخسار - ڳلو - ڳلهه - عارض.
— ڪِلپَتُ ۽ ڪِلپَتَ: ذ. صفت. لاسڙيات - لاسيار - لاسيات - ڪَيرو - لتسُوتُ - ڪِرتُ. سهٽو - خوبصورت - پورل. (مهيري).
— ڪَلَ جِيُ لَهيُ ڪِچِيءَ پَوَنُ (ت): پرائو نقصان پنهنجي ذمي ٽيڻ. ٻئي جي آوت ۾ اچڻ. پرائي نقصان ۾ پاڻ قاسائڻ - ٻئي جي باهه ۾ سڙڻ.
— ڪَلَ ڪَچَ ٽِيَنُ: ڪِل ڪهنجي وڃڻ.
— ڪَلِهُ ۽ ڪَلِهُ (ت): ذ. صفت. تُلهن ڳلن وارو - ميڙُ - ميڙولڙو.
● ڪَلُ ۽ ڪَلَ: ذ. ڪوهه جي ڪِنارَ (ت). ٻيڙيءَ جو هڪ حصو. (ڪ). (سن. ڪَلهَ) گلي جي هڪ بيماريءَ جو نالو.
● ڪِلاڪُ: ڪِٽو - ٽُنڪ - سوراخ.
● ڪِلافُ ۽ ڪِلافا: ذ. ڪِل جو اندريون پاسو - بلاڦو. (شرت).
● ڪِلاقَ ۽ ڪِلاقُونُ (ل): ث. ڪِلافو - ڪِلاڦو. (مهيري).
● ڪِلاڦو ۽ ڪِلاڦا: ذ. ڳلن جو اندريون پاسو - ڳلافو. (شرت) - ڪِلاقَ. (مهيري).
● ڪَلٽُو ۽ ڪَلٽا: ذ. پرپَ - چتَ - ريبَ - چتر - ڦتر - ڏُتر - ڏاڏَر. ڏَنُو - ڪشو - رَماڪُ. (ل). فريب - ٺڳي - مَڪرُ. عذر - بهانو.
— ڪَلٽائِيُ ۽ ڪَلٽائِيُ: ذ. صفت. ڪَلٽو ڏيندڙ - پرپائيندڙ - ڏتاريندڙ - ڏاڏرائيندڙ. ڏڻائي - ڪَشِئي - رَماڪي.
— ڪَلٽُو بَدَنُ: ڏنو ڏيڻ - ڪشو ڏيڻ. درِ دلاسو ڏيڻ. ريجهائڻ - ڏاڏر ڏيڻ. پَچِي بڌڻ. ٺڳڻ - ريبڻ.
● ڪَلٽُپتُو ۽ ڪَلٽُپتا: ذ. ڪچيءَ جو ٻنو - طوق. ڪچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ ڪَٿهُ - هار جو هڪ قسم. (پرمانند).
● ڪَلٽُپيڙو ۽ ڪَلٽُپيڙا (ل): ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم - ڪنن ۽ نڙيءَ جي وچ ۾ غدودن جي سوج - ڪَلِيُون - ڪوئليون (ڪوئلي).
● ڪَلٽُکوڙُ ۽ ڪَلٽُکوڙَ: ذ. گهوڙي جي سنڇ مان هڪ جو نالو. گهوڙي کي ڪنڌ ۾ بڌڻ جي مُڇي واري رسي.
● ڪَلٽُقاڙُ ۽ ڪَلٽُقاڙَ: ذ. ٻوڪ جو اصطلاح - چوڪ - ٽِڪُلو. ڊيڏو. (ن - ب).
— ڪَلٽُقاڙَنُ (ت): ٻوڪ جو سنگ ڪيڻ.
● ڪَلٽُقِڙو ۽ ڪَلٽُقِڙا: ذ. ڪِل ۽ ڪچيءَ جي دنگ وارو حصو. بيماريءَ جو هڪ قسم - ڪَلهڙو - ڪَلي - ڪوئلي. (ل).
● ڪِلِڪِڙو ۽ ڪِلِڪِڙا (ت): ذ. چوپائي جي ڪچيءَ ۾ بڌڻ جو رسو.
● ڪَلُو ۽ ڪَلا: ذ. (سن. ڪَلَ = ڪچي) بدن ۾ هڪ حصي جو نالو - ڪچي - ڪَلو - ڪَنڊُ. قميص يا چولي وغيره جي ڪنڌ ۽ ٻيڙن وجهڻ واري پٽي. سنڌي جُتيءَ جي پَٻُ ۽ ڪُڙيءَ واري حصي کي پاڻ ۾ ڳنڍڻ لاءِ چمڙ جو ڪَٽو. (ل - ت). ڪنارو - ڪَنپُ - پاسو - پَترِ "ڪٽڪ جو ڳلو ونارائي مال کي گهر آڻج" (جملو). لنگهه - رستو - لانگهو - وات - ڪَڙهه. (ن - ب). "هاڻي تہ پَڇڻ جو ڪو ڳلو ٻہ ڪونهي" (جملو). باشي پڪيءَ کي جهلڻ جي هڪ قسم جي چار. (پرمانند). مهاڻن جي اصطلاح ۾ سنبوهيءَ کي پاڻين سان قاسائڻ لاءِ وڏل ڏاڪو. درياهي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو - شيخلي جي چوٽي وٽ پاسي ۾ ڪيل سوراخ (جنهن ۾ ڪپي ٻہ ٻيهي سگهي ۽ سَٽلي جو ٻنو رسو ٻہ لنگهي).
— ڪَلُو ڏَسَنُ (ت): رستو ٻڌائڻ - وات ڏَسڻ. بجاءِ ڏسڻ.
— ڪَلهي لائِنُ: پاڪر پائڻ - هاڻ سان لائڻ - ڳراڙي پائڻ.

Gul Hayat Institute

● ڳِلو ع ڳِلا (ت): ذ. رستو - لنگهه - ڳلي - گهٽي. دروازي کي بند ڪرڻ جو ڏنگهر - ڪٽ ڪ. (ل). ذ. (صفت). اڌ ڪچو اڌ پڪل (متي ۽ جو ٽاڻ). ٽورو پُسيل - اڌوڪو - ڳِلهو. (ل).

- ڳِلو ڏِيڻ (ت): رستو بند ڪرڻ. ڏنگهرن جو در ڏيڻ. قطع تعلقات ڪرڻ. وهنوار بند ڪرڻ. دوستي ڦٽائڻ.

● ڳِلواسو ع ڳِلواسا: ذ. ٻيڙي ۽ جو هڪ عضوو - شيخلي جي آرپار ٻڌل ڪاٺي. جهاز جو ڪوهو. (گاجرا).

● ڳِلوَڻِي (ل): ذ. ٽوپي ۽ جو هڪ قسم. (مهيري).

● ڳاموٗ لٺهڻ: خوار ٿيڻ - گلا ٿيڻ.

● ڳِلٺهُ ع ڳِلٺهُون (ت): چِڪ - گپ - چِڪڻ - ٻِلٺهڻ. (ل).

● ڳُلِهرِ ع ڳُلِهروٗن: ث. اٿو ڪنڊ ۽ گيهه ملائي ڪچو ڪاڻ واري حالت - ڪُلُرُ. (ث).

● ڳِلٺهُ ع ڳِلِهٺُون (ل): ث. ڳِلٺهه. (ت).

● ڳِلِهو ع ڳِلِها: ذ. دولاب - ڏبڪي - چتُ - ترڪٽ - گهات - ڪوٽ - ڪٽپٽ - دوهُ. (پرمانند).

● ڳِلهُو ع ڳِلهُا: ذ. صفت. ڪٽ جهڙو - رهڙيو - ٻڏو. ڪنڙو - نرم. لِيلٺهُ - قُقسُ - ڦيڦو - ڦوسو. موگو - دِرو - سست. (ث. ڳِلهِي ع ڳِلهِيون).

● ڳِلهِي ع ڳِلهِيون: ث. ڪِريءَ جو هڪ قسم (ڏاس وڏي، ڪنن جا وچ گاڙها ۽ رنگ ڪارو).

- ڳِلهِي ٿوڙِهِي: ث. ڳِلهِي ڪِريءَ جو هڪ قسم.

● ڳِلِي ع ڳِلِيون: ث. (سن. گل + ايڪا = گلي) سنهون ۽ سوڙهو رستو - گهرن جي وچان سنهڙو لنگهه - گهٽي - گلي - ڪُوچو - ڪوءِ. سنڊي جُٽيءَ جي پني ۽ پاڻي کي بند ڪرڻ لاءِ چمڙ جو ٽڪر - ڳِلو - گلي. (ت). گهوڙي جي لغام جو هڪ پاسو. (ل - مهيري). ٻيڙيءَ جو مٿيون پاسو. (ک).

- ڳِلِي ڪُوچُو: ذ. گهٽي گهوبي - درمنڊ.

- ڳِلِي ڳِلِي ڳائِڻُ: هر جاءِ تعريف ڪرڻ - تمام گهٽو ساراهڻ

" ڳايان گلي گلي ۽ اوڙنگ وڃائي آڙو"
(محمد ڪٽيان).

● ڳِلِي ع ڳِلِيون (ت): ث. ڳِلِي. (ل). پني ۽ پاڻي کي بند ڪرڻ لاءِ چمڙ جو ٽڪر.

● ڳِلِي بَنْدُ ڪَرَڻُ: پني ۽ پاڻي کي چمڙ جي ٽڪرن سان بند ڪرڻ.

- ڳِلِي چِڪَڻُ: ڳِلِي بند ڪرڻ.

- ڳِلِي هَٽَڻُ: گلي چِڪڻ.

● ڳِلِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ن - ب).

● ڳِمّ ع ڳِمُون: ث. (سن. گنڊ = سُستي سان هلڻ) سستي - گاموٽ - آرس - گاموڙ. ڳِهرُ - خمار. نشو. سوچ. (وفا).

● ڳِرُ ع ڳِرَ: ذ. گاهه جو هڪ قسم. ڏٺ جو هڪ قسم. ذ. (صفت). شومتي - وساٽو - ديرو - ڍلو - سست - ڪانڊُ - آرسي - ٽوٽي - ڏاڪن ڍلو - عاري - ڪم ڪوس - ڪم چور. (پرمانند).

● ڳِمائِڻُ (ت - ل): مصدر. مخمور ڪرڻ - نشي ۾ آڻڻ. سست ڪرڻ - گاموڙ ٿيڻ. (ڳِمايو - ڳِمائِيندو - ڳِمايَلُ).

● ڳِمِراجُ: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ڳِمَڻُ: مصدر. (سن. گم = وڃڻ) آهستو هلڻ - چُرڻ. ٻار هيٺ هلڻ. ڪنجهندو هلڻ - ڳِهَڻُ. گهٽ وڃڻ - پير ساهڻ - پسار ڪرڻ. ڪرينچ موڙڻ. نند جي خمار ۾ هجڻ. ڪِن ڪچري سان سُتڻُ. (پرمانند). (ڳِمِيو - ڳِمَنْدُو - ڳِمِيَل).

- ڳِمِي ڳِمِي: ظرف. آرس ڪري ڪري - سستي ڏيڪاري ڏيکاري.

- ڳِمِي ڳِمِي ڪَرَڻُ: دير دير سان ڪرڻ - سستي سان ڪرڻ.

- ڳِمِيو ڳالهائِڻُ: ديرو ڳالهائڻ - اينگهه ڪرڻ - ڏيگهه ڪري ڳالهائڻ. جهِمِي ڳالهائڻ. ڪنڌ هيٺ ڪري ڳالهائڻ. نهنائي سان ڳالهائڻ.

● ڳِمورا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

Gurmayat Institute

● ڪَمورِيُ: اسمِ خاص. تعلقي عمر ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪَمولُ (ث): ذ. گاهه جو هڪ قسم (سارين جي مثال ٻوڙو ٽيندڙ، مگر ٽلهو ۽ ڪارو). (ن-ب).
● ڪَمَهُ (ت): ذ. مٽر ۽ جوئر يا چٽا ۽ ڪڪ گڏي رڌل. (جميعت).
● ڪَنُ (ت): اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو. (بلبل).
● ڪَنِ ۽ ڪَنيُونُ: ث. ڏڳي جي ڪنڌ وارو ڪونٽ-ٽوهو. (پرمانند).
● ڪَنِ ۽ ڪَنَ: ذ. (سن. ڪَرْنَ) ڪنهن ٻ اوزار جو هٿ ۾ جهلڻ وارو حصو-مُٺيو-دستو-هٿيو-هٿيو-نيڄ. بيل ڪاڏيءَ جي اڳ واري ڏگهي ڪاني (جنهن ۾ پاجاري ٻڌجي)-هول. (ت).
ڀيڙيءَ جو هڪ اوزار-ڀيڙيءَ هلائڻ لاءِ ڪاني-اولو (ڏونڊيءَ ۾)-هاليسو (هُڙِي ۾)-چپُو-وَنجهُ. ڪُڙهيءَ جي زِهَ ۾ وجهي چڊيل ڪاٺ جو ننڍو ٽڪر. (ت). ڪڙِي يا واهه جو منڊ. (ت). (سن. ڪَرْٿَهَ). ڳهڻ جو هڪ قسم-ڪَنن ۾ پائڻ جو وڏو والو. (ت).
- ڪَنَ ڏِيڻُ: مدد ڪرڻ-همراهي ڪرڻ. مٿو مونو هڻڻ. لوڙڻ. مقابلو ڪرڻ. چانورن وغيره کي رڌيندي ڏوئي ڏيڻ.
- ڪَنُ ڪُهاڙِيءَ ۾ هُجَنُ: هميشه تيار هجڻ. ساڻي حالت ۾ هجڻ.
- ڪَنُ ڪَرَيوُ ڪَرَنُ: ميربحرن جي اصطلاح ۾ سنيت ڪرڻ. (سامونڊي-گر).
- ڪَنُ موڙَنُ: ڪَنِ يا اولو هلائي ڀيڙِيُ هاڪارڻ-چيڪِيُ ڏيڻ.
- ڪَنَ وَراڻِيُ: ث. چلن ۽ سنڌين ٽاهڻ لاءِ ڪاٺ جو هڪ اوزار.
- ڪَنُ هَلاَئِڻُ: ڀيڙِيُ هلائڻ.
● ڪَنُ ۽ ڪَنَ (ڪ): ذ. (سن. ڪَرْنُ). ڪَنِ-ڪَنڊُ. احسان-مهرباني-پلائي-ٽورو.
● ڪَنانُ (ل): حرف جر. ڪان-وٽان-ڳران-مان-ڪتا.
● ڪَنَبَ (ت): ث: ٻُردباري-تحمل. (ل-وفا).
● ڪَنبُيڪوُ (ڪ): ذ. (آواز) جبل تان پاڻي ڪرڻ جو آواز-ڪڙڪڙ جو آواز-ڪڙڪاٽ-ڳجڪو.
● ڪَنبِيرَ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڪَنبِيرُ ۽ ڪَنبِيرَ: ڪَنبِيرَ.
● ڪَنبُ: ث. متڇِيءَ جو هڪ قسم.
● ڪَنبَرِ: ث. (سن. ڪَنڊ=بانس): ٻُوءِ-بانس-واسُ.
● ڪَنبَرُ ۽ ڪَنبَرَ (ل-ڪ): ذ. ساڻيءَ سان ڪائڻ واري شئي-ڪَنڊ-تيوڻ-ٻوڙ.
● ڪَنبَرَنُ ۽ ڪَنبَرَنَ: ذ. ساڻيءَ سان گڏ ڪائڻ لاءِ ٻوڙ وغيره-ٻوڙ-پاڄي-ڪَنبَرُ.
● ڪَنبَرَنُ: مصدر. (سن. ڪَنڊَ=خوشبوءِ). ڏاند جو ڪَنون کي سنگهڻ-ڪَنون جي پيشاب کي سنگهڻ-واسُ ونڻ-ٻوءِ ونڻ. ڪَولڻ. (سن. گڊ=سَلَنُ>گُرَنْتَ=ڪَنيڻ) وارن کي ڪَنبَ-ڪوپڻ-ويڙهڻ. چُٽڻُ-ڪَنبَ. پوئڻ (گل وغيره)-هار ٽاهڻ. (ڪَنبَ يوُ-ڪَنبَنَدوُ-ڪَنبَنبَل).
● ڪَنبَيوُ ۽ ڪَنبَيا: ذ. صفت. خوشبوءِ وارو-خوشبودار-واسيل.
● ڪَنبِيُ ۽ ڪَنبِيوُنُ، ڪَنبِيوُنُ: ث. (پرا. ڪَنبِيُ. سن. ڪَنْتَ>گُرَنْتَ=ڪَنيڻ) رسي يا ڏاڳي وغيره جي ٻن ڪرن کي يڪو ڪرڻ لاءِ ڏنل ٻَڌُ-ڪڙِي، رسي يا ڏاڳي وغيره ۾ آيل وَڪَڙُ-عقده-ڳوپُ-گرهه. ڪَنيڻ وارو هنڌ-ٻَڌُ-جوڙ-سَنڌُ-ڪَنبِيُ. ڪَنيڻ جي حالت-ناتو-لاڳاپو-ميلُ-ڳانڍاپو. ٻَڌَنُ-ٻانڌيڙ. (ل). پرتگيا-انجام-وعدو-وچن-پول-ڪَنُ (پلس). ڦاسڻ واري حالت-ڦاسي-ڦاهي-ڦندو-ٻَڪڙ-گرفت. وڪڙ-ڦيرو-وراڪو. ڪن شين جو سُڇو-مُوڙهه-ڇڪو. جهوڙو-جهڳٽو. (پلس). موڙي-ويڙهي. هڏَ-بدڙي-بجڪو. پُڌارڪ-پَري-پاڪر (ڪاڻن وغيره جو)-ٻَندُ-ڪڏو. ٻاڙ-ٻُٽو-ٽپو. مال-مغز-ڳَبُ-گورو. ناڙو-ناپ-نافُ-دَنُ. پُڙِيڪو-پُڙِي-ڪِيسو-گُودوُ-

گولندو. هير جو هڪ داڻو - پتيِ - ڪڙي. ڪمند يا ڪاڻ وغيره جي گنڊ - ڪري.
- گنڊيِ ٻڌڻُ: ڪپڙي يا رسي جي پلاند کي وراکا ڏيئي موڙ ڏاهڻ - ڳوپ ڏاهڻ - ور ڏيڻ. ڪا گاله هار بار چوڻ - ضد ڪرڻ - هوڏ ڪرڻ. يقين ڪرڻ - پڪ ڪرڻ. هٺ ڪرڻ. اڳ جي هريڙ ٻڌڻ.
- گنڊيَ ٻڌلَ هُنڻُ: پرواهه نه هڻڻ - نه ايڪڻ.
- گنڊيِ ٽوپُ ڪرڻُ: ٽوپو وغيره ڪرڻ. چتيون وجهڻ. سادي سُودي شيءِ تي اڪتفا ڪرڻ.
- گنڊيِ ڏاهيڻُ: گنڊ ٻڌڻ.
- گنڊيِ پاءِ ۽ گنڊيِ پايُونُ: ث. گنڊ ٽوپ.
- گنڊيِ جوُ پٽسوُ: ذ. هڙ جو پٽسو - پنهنجو پٽسو.
- گنڊيِرُ ۽ گنڊيِرَ: ذ. صفت. گنڊين وارو - گنڊين ڏنل. گنڊيدار.
- گنڊيِرُ ٻصرُ: ذ. وڏين گنڊين وارو ٻصر - سُڪل ٻصر جي هڪ گنڊ.
- گنڊيِڙيُ ۽ گنڊيِڙيُونُ: ث. نندي هڙَ - گنڊڙي. ٻُڪو - بدڙي - گنڊيِ.
- گنڊيَ سنڊيَ: لڳ لاڳاپو - ميتيِ مائٽي.
- گنڊيِ ڪٽهَنُ: ڪيسو ڪترڻ - هڙي هڻڻ.
- گنڊيِ ڪترَنُ: قاتل جُٽيءَ کي ٽوپو هڻڻ - چتيِ هڻڻ.
- گنڊيِ ڪوُسيِ ڪرَنُ: ڪجهه روڪڙ پيسا هٿ ڪرڻ.
- گنڊيِ ڪُلَنُ: سمجهه پوڻ.
- گنڊيِ ڪولَنُ: اڇاڻائي چڏي ڏيڻ.
- گنڊيِ ۾ زور هُنڻُ: هوند وارو هڻڻ - پيسي ۾ زور هڻڻ.
- گنڊيِ ۾ نٿ هُنڻُ: پيسو نه هڻڻ.
- گنڊيِ نٿ چوڙَنُ: پيسو نه خرچڻ.
- گنڊيِيُ ۽ گنڊيِيُونُ: ث. نندي گنڊ - نندي هڙَ - گنڊڙي.

- گنڊيِ يُچوڙُ ۽ گنڊيِ يُچوڙَ: ذ. صفت. ڪيسا ڪترندڙ - ڪيسي ڪٽ - ڪيسا ڪپندڙ - لالچو - جيب ڪترو - گنڊڙي چوڙ.
- گنڊيِ يُڪتبُ ۽ گنڊيِ يُڪتبَ: ذ. صفت. گنڊيچوڙ.
- گنڊيِ يُونُ پتوَنُ: ڪنهن گاله ۾ منجهڻ - حيران پريشان ٿيڻ.
- گنڊيِ يُونُ متجهيِ گنڊيِرَ: پُختا پيچ پيل.
"جيئن گنڊيِ يُون منجهه گنڊيِر،
تئن مون من ۾ ساروڊ-ڙن سين".
● گنڊيَنُ: مصدر. (پرا. گنٹيين. سن. گنٹنيِتنُ > گنٹيِتنُ > گرَنٹيِنِ = گنڊيڻ) گنڊ ڏيڻ - وکڙ ڏيڻ - ٻڌڻ. گانڊاپو ڪرڻ - جوڙڻ - ملائڻ. گڏي ٻڌڻ. سوگهو ڪري ٻڌڻ - ڪشش - جکڙڻ - مضبوط ٻڌڻ. سانڍ ڪرڻ - گڏڻ - گڏ ڪرڻ - شامل ڪرڻ - پيڙو ڪرڻ - لڳائڻ. ڳوپ ڏيڻ - ڳوپڻ - مڙهڻ. گنڊ ڳوپ ڪرڻ. چنڙائڻ - ڇڏائڻ. ڏاهڻ - جوڙڻ - بنائڻ. چتيون هڻڻ - پيوند ڪرڻ - گنڊ ٽوپ ڪرڻ. هڪ ٻئي پڻيان ڪري ٻڌڻ - ترتيبوار ٻيهارڻ - ترتيب ڏيڻ - قربي سان رکڻ - سڌارڻ - سنوارڻ. گانڊاپو ڪرڻ. ريهه ڏيڻ - ريهڻ (ڏاتوءَ وغيره کي). سٻ - ٽوپو ڏيڻ (بوٽ وغيره کي).
- گنڊيُ ۽ گنڊيَ: ذ. سنڊ - ميلاپ - جوڙ - ٻڌ. گُريُ (ڪمند جي) - ٻُل - گُري. اتفاق - يوگ - ٻڌي - لوڪ. پيوند. دوستيءَ جو ناتو - مائٽيءَ جو ناتو.
- گنڊيائيُ ۽ گنڊيائيُونُ: ث. گنڊيڻ جو عوض - نهرائي - جوڙائي.
- گنڊيائيڻُ: مصدر. گنڊيڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ.
- گنڊيِجڻُ: مصدر. ملي وڃڻ - شامل ٿيڻ. جهڳڙي ۾ ٻهرو ونڊ.
- گنڊيِجيُ پتوَنُ: وڙهڻ. جهجهو لاب ٿيڻ. پائيوار ٿيڻ.
- گنڊيِرُ ۽ گنڊيِرَ: ذ. صفت. سنڊي وارو - جوڙ وارو - گنڊ وارو. مشڪل - منجهيل.

Gul Hayat Institute

ـ ڪنڊيءَ سنڊيءَ ۽ ڪنڊيَ سنڊيَ: ذ. لاڳاپو- عزيزي- مائٽي- رشتيداري- عزازت- قرابت.
ـ ڪنڊيءَ سنڊيءَ ڪرڻ: اڳڙيون هڻڻ- چتيون هڻڻ. رڻ ڪي ريجهائڻ- گهٽ وڌ ڪري ٺاهڻ- ڪنهن قتل ڪاڻ ڪي ٺاهڻ. مائٽي ڪرڻ.
ـ ڪنڊيءَ ڪرڻ: هڪ ٽاني آڇي ختم ٿيڻ تي اڻ جي ڇڙين ۾ ٻي نئين ٽاني جو ميلاپ ڪرڻ. ڇڪل تندن جو پاڻ ۾ ميلاپ ڪرڻ.
ـ ڪنڊيءَ ڪارڻ (ت): ناس ڪرڻ- چٽ ڪرڻ. ڏاڍي تڪليف ڏيڻ.
ـ ڪنڊيءَ ڪنڊڻ: مائٽي ڪرڻ. احسان ڪرڻ- مهرباني ڪرڻ.
ـ ڪنڊيءَ ڪوٽ ڪرڻ: هرممڪن طريقي ڪنڊي ٺاهي سولو ڪرڻ.
ـ ڪنڊيڙائيءَ ۽ ڪنڊيڙائيئون: ث. ڪڍڻ- ملائڻ- جوڙڻ- جڪڙڻ. (بوت وغيره جي) سُٻڻ- سُٻاڻي. ٽانڪي هڻڻ- چٽيون هڻڻ (آڻڻ ۾). سيمينٽي.
● ڪنڊيڙ (ل): وڏو ڪنڊو. "هيءُ منائيءَ جو ڪنڊڙ ڪنيو وٽين، سو ڪنهن کي ڏيندين" (جملو).
● ڪنڊو ۽ ڪنڊيا: ذ. (سن. ڪنڊ = ٽڪر) ڪنهن به شيءِ جو ٽلهو ٽڪرو (جهڙوڪ برف، ڪنڊ يا ميٽيءَ وغيره جو)- روڙو- ٻوڙو- پِنُ- چاڙو- ڳوڙهو- ٽيرو- دڳل. ڳپل. پاراڻي ٽول جو هڪ قسم- برف جو گول. اندروني زخم سبب ٿيل ماس جو ڳوڙهو- ڳڙ. واهه ڪي ڏنل بند- ڳنڍو- بند- مٽو- ڏڻو. جهل- روڪ- اٽڪاءُ. (پرا. ڪنڊيي. سن. ڪنڊ > ڪرنٽ = ڪنڊ) ڪاهه ڪنڊ واري شيءِ- ڪمند جو ٽڪر- ٻُل- ڳري. لغام جي ڇڙيءَ واري ڳنڍ. (ت). ڪورڪي اصطلاح ۾ پٽڻيءَ ڪي جهلڻ ۽ اڳتي سرڻ جي رسي جي ڇاڙيءَ واري ڳنڍ (جا ڏاڳي ۾ اٽڪائجي). مالهه جي چوٽيءَ ڪي ملائي ڏنل ڳنڍ. (ت). ٻن پانهن ۾ اڇل جيترو گاهه يا ڪاڻن جو انداز- پاڪر. (ت). زمين ماپڻ لاءِ هڪ قسم جي ڪٽ. (پرمانند). هندن ۾ شاديءَ وقت فقيرن وغيره کي ڏيڻ لاءِ مقرر رقم. ڪُٽ ۾ چار(۴). (پرمانند).
ـ ڪنڊيو ٻڌڻ: چ جي تندن جي ڳنڍ ٺاهڻ. هريڙ ٻڌڻ. (ت). پڪي صلاح ڪرڻ.
ـ ڪنڊيو ٺاهيڻ: ڪنڊيو ٻڌڻ.
● ڪنڊيُو: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڪنڊيارُ: ذ. گاهه جو هڪ قسم.
● ڪنڊيڇوڙَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾).
● ڪنڊيڙُ: ذ. گاهه جو هڪ قسم (زمين تي ڇٽ هٿي ٻهي، مال وغيره کائي).
● ڪنڊيڙيُ ۽ ڪنڊيڙيُون: ث. ڇيلل ڪمند جو ڪترو.
● ڪنڊرُ ۽ ڪنڊروُن: ث. ڪنهن به عضوي تي ڦٽ ڦرڙيءَ کان يا ڏڪ لڳڻ سبب نس جي ڇهڙي تي ٽيل ڳوڙهي- ويلڻ.
ـ ڪنڊرَ تي لٽَ اچڻ: پاڻ تي يا پنهنجي ڪنهن ويجهي مائٽ تي (پيڙ) سختي اچڻ- پيڙ پوڻ- زور پوڻ- سختي اچڻ.
ـ ڪنڊرَ ڇڙ هڻڻ: ويلڻ ٽيڻ- وڌڻ ٽيڻ.
● ڪنڊرُ ۽ ڪنڊرَ: ذ. ساڻي ڏاڇيءَ جو ڪچو ڪانو يا گونچ- ڪنڊرَ. (ت). ڪاڻاٽيءَ جي ڇاڙيءَ وارو ٻوچڙ جو حصو. (ت). درياءَ جي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو. (ن- ب).
● ڪنڪ (ل): ذ. صفت. ڪنڪ. نار.
● ڪنڪاتجڻ: مصدر. مخمور ٽيڻ- ڪنڪاتجڻ. (ڪنڪاتيو- ڪنڪاتيندو- ڪنڪاتيل).
● ڪنڪاتڻ: مصدر. ڪنڪ ڪرڻ- ٽمارڻ. محو ڪرڻ- ڪنڪاڻڻ.
هي ڪالن ڪنڪاڻيا تن بڻ پاسي ٻُڌيون"
(سُر يمن ڪليان- شاهه).
● ڪنڊنئون: حرف جر. ڳڻون- ڳڻان- ڪان- وٽان- مان- جي رستي. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

● ڪِنڻُ: مصدر. (سن. ڪ٘رَ٘ہ٘=وڻڻ). وڻڻ- مُلهڻ- ڳنهڻ- خريد ڪرڻ.

"ڪچو ڪان ڪنيار اوڳي ڪِنو اٽس"

(سر سهڻي- شاهه).

(ڪِنيِو- ڪِنڻُڏو- ڪِنيِتل).

● ڪِنو ۽ ڪِنا: ذ. جوئر جو ساڻو ڪانو- تُرِيُ. (پرمانند). اڪ يا ٿوهر جو پَنُ. (ڪ).

● ڪِنهي جانُ ٿُڙِڪِيُ پَوَنُ (ت): قوه جوالي ۽ مري پوڻ.

● ڪِنُوارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪِنُوارُ ۽ ڪِنُوارَ (ل): ذ. صفت. ڪِڻون چاريندڙ- ڍڳيون چاريندڙ- گوهري. پهراڙيءَ جو- ڳونائو- دهقاني- واهشي. هاري. اڻ پڙهيل- اڻ سڌريل- جهنگلي. پورهيت- ٿوري رزق وارو. پوڪ- بي وقوف- جاهل- آلو- جٽُ. (پلئس).

● ڪِنُواسَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪِنهڙِيُ ۽ ڪِنهڙِيُون (ل): ث. وڏن ٻيٽن يا درياڪيَن مان پاڻي ڪڍڻ لاءِ ٺڪر جي مُٺ واري وڏي چَلَ. ڪِنگر.

● ڪِنهڻُ: مصدر. (سن. ڪ٘رَ٘ہ٘=وڻڻ). قيمت تي وڻڻ- خريد ڪرڻ- مُلهه وڻڻ- وٺڻ- سودو ڪرڻ- وڻڻ- خريدڻ- ڳڻڻ. هٿ ۾ وڻڻ- پڪڙڻ- جهلڻ. (ڪِنهيُو- ڪِنهنڊو- ڪِنهيَل).

● ڪِنڻُن ۽ ڪِنيُون: ث. (سن. ڪوُ=ڪانءِ). ڳڻون- ڍڳي- ڪانءِ.

● ڪِنيِ ۽ ڪِنيُون: ث. (سن. ڪَرُنَ= ڳن). ڪنهن لوهي اوزار ۾ ڪاٽ جو پيل هٿيو. وڄي يا پنڪي جو ڳن. ڪورين جي اصطلاح ۾ هٿ وڄهي تاجي يا ست مٽان ويڙهڻ وارو هٿ (ت). ساهميءَ جي ڪائي. ڪچي پوک. (ل-وفا). ماپ جو ڪانو. (ل-وفا). ڳهڻ جو هڪ پاڳو- نٽ جو هڪ حصو. اڪ جي ننڍڙيءَ ٽاريءَ جي ٽڪري. (ڪ). واڙ جي درٽي ۾ ڍڳن جا ڳن. (ڪ). ٻليءَ يا لنگر جي ڏاڙ. (پرمانند).

● ڪِنيِ: حرف جر. ڏانهن- ڏي- پرسان- ويجهو- نزديڪ- ڳڏ- سان- ساڻ- وٽ- اوري- نيڙي. (پرمانند).

● ڪِنڻُڙِ (ث): اسم خاص. هڪ ٻيٽ جو نالو.

● ڪِڻَ ۽ ڪِڻُون: ث. (سن. ڪڻِ=ڳڻڻ). ڳاڻاٽو- ڳاڻاپو- ڳڻپ- شمار- انداز. سمجهه. خيال- سوچ- ويچار. آلڪو- ڪِڻتي.

- ڪِڻتوُرَ ۽ ڪِڻتوُرُون: ث. ڪِڻ متوَ- ڪِڻ ڳوت- دور انديشي- سوچ ويچار- چِٻَ چِٽَ. (پرمانند).

- ڪِڻَ ٻهڻ ۽ ڪِڻَ ٻهَہ: ذ. ڪِڻتي- ويچار- فڪر. (نئين زندگي).

- ڪِڻَ ڪرڻ: شمار ڪرڻ- انداز ڪرڻ. خيال ڪرڻ- فڪر ڪرڻ- ڳڻتي ڪرڻ. (ت).

- ڪِڻَ ڳوُتَ ۽ ڪِڻَ ڳوُتُون: ث. ڪِڻ ٻهڻ- ڪِڻ تور.

- ڪِڻَ ڳوُت ڪرڻ: ويچار ڪرڻ.

● ڪِڻ ۽ ڪُڻَ: ذ. (سن. ڪُڻَ). خاصيت- ڪُڻُ. احسان- ٿورو- مهرباني- پلائي- لائق- پال- وڙ- ڪُڻُ. لڇڻ- عادت. خوءِ- خصلت- خوبي. هنر- فن، لياقت، سڃاڻيءَ جي آنيءَ جو هڪ پاسو. (پرمانند). ڏور- رسي- پڳهه. (سر سامونڊي- گر).

- ڪِڻاڪاريُ ۽ ڪِڻاڪاريُ: ذ. صفت. قلدائڪ- فائدي وارو- فائدي مند- ڪتبائتو- ڪِڻڪاري.

- ڪِڻائِتوُ ۽ ڪِڻائِتا: ذ. صفت. فائدي مند- فائدي وارو- لاپائتو- مفيد- ڪِڻڪاري- قلدائڪ. ڪٽائتو- سارا هم جو ڪو- وڙائتو- ڪُٽيِ. شاڪر- شڪر گذار- احسانمند- مشڪور- ممنون. مهربان- اهڪاري- لائق. ڪارگر- سجرب- هڪ ٽڪ. ٻهڪڙُ- گوهر- چٽُرِيُ. (پرمانند).

- ڪِڻَ چوُرَ ۽ ڪِڻَ چوُرَ: د. احسان فراموش- مهرباني وساريندڙ- بي شڪر- بي ڪُٽو- ڪرت گهنُ- بي قدر.

- ڪُڻَ چوُرائيِ ۽ ڪُڻَ چوُرائِيُون: ث. ڪُڻ چوري- بي شڪري- ڪرت گهنتا- احسان فراموشي- ڪُ وڙائي.

Gul Hayat Institute

ـ ڪُٹندارُ ۽ ڪُٹندارَ: ذ. ڪَٹ وارو ـ ٻھڪَٽ. ڪُٹائتو.

ـ ڪُٹُ ڪرڻُ: فائدو ڏيڻ ـ نفعو پھچائڻ. مھرباني ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ ـ ڪُٹُ ڪرڻ ـ چڱائي ڪرڻ ـ نيڪي ڪرڻ.

● ڪُٹُ ڳائڻُ: مھرباني ياد ڪرڻ ـ تعريف ڪرڻ ـ ثنا ڪرڻ ـ مدح ڪرڻ ـ ساراھ ڪرڻ. وڏڙُ سڃاڻڻ.

" ڪُٹ آنھيءَ جا ڳايان " (سچل).

ـ ڪُٹُ ڪَٹنڊِ پائڻُ: ٿورائتو ٿيڻ ـ سدائين احسان مڃڻ ـ ھر وقت شڪريہ ادا ڪندو رھڻ.

ـ ڪُٹنِ سانُ ڪَٻھَڻُ: حد مھربانيون ڪري پنھنجو ڪرڻ.

ـ ڪُٹنِ سانُ ڪَٻھَڻُ: اخلاق سان سينگارڻ ـ پنھنجن چڱن لڇڻ جو اثر ٻين تي وجھڻ ـ خوش اخلاقي ظاھر ڪرڻ. (ھدايت‌الانشا ص ـ ۲). حد مھربانيون ڪرڻ. (ت).

● ڪُٹنِ ڪَٻھيڙُ (ت): صفت. ٻھڪَٽ ـ ڪُٹائتو.

● ڪُٹُوانُ ۽ ڪُٹُوانَ: ذ. صفت. ڪَٽ وارو ـ ڪُٹائتو. ڏاھو ـ سياڻو ـ اڪاھر. ويچاروان.

ـ ڪُٹُوَنڊُ ۽ ڪُٹُوَنڊَ: ذ. صفت. ڪٽونت ـ ڪُٽي ـ ڪُشلُ. حاذق ـ چتر ـ سگھڙ ـ پڙُ ـ ڪاريگر ـ آستاد. (پرمانند). داناءُ ـ ھوشيار ـ ماھر ـ ھُنرمند.

● ڪُٹائيجڻُ: مصدر. ٿورو مڃڻ ـ احسان مڃڻ ـ مھرباني مڃڻ ـ خوش ٿيڻ.

● ڪُٹائيُ: مصدر. (سن. ڪُٹُ) ڪنھن کي پنھنجي خوبين سان پنھنجو ڪرڻ. (پرمانند).

● ڪُٹائڻُ: مصدر. (سن. ڪَٽ) ڪَٽ ڪرائڻ ـ شمار ڪرائڻ. ڪَٽي ڏيڻ. (مڱ يا ڪنوار کي) ڪپڙا ڏيکاري ڏيڻ. (ڪُٹايو ـ ڪُٹائيندو ـ ڪُٹايل).

ـ ڪُٹائيُ ۽ ڪُٹائيُونُ: ث. شمار ڪرائڻ جو آجورو. ڪَٽ جو ڪم ـ ڪَٽ.

● ڪُٹتِ ۽ ڪُٹتُونُ: ث. (سن. ڪَٽ = ڪَٽ) ڪَٽ جو ڪم ـ ڪَٽ ـ ڪُٹائيتو. خيال ـ سوچ ـ ويچار. انسٹو ـ ھرتم ـ ڪت. انديشو ـ تياس ـ سمجھ ـ راءِ.

● ڪُٹتيُ ۽ ڪُٹتيُونُ: ث. (سن. ڪَٽ = ڪَٽ) ڪَٽپ ـ ڪَٽ ـ شمار ـ اندازو. سوچ ـ خيال ـ ويچار ـ فڪر ـ چنتا ـ تات. انتظار ـ اوسيڙو ـ اونو. انديشو ـ سانگو ـ آھ ڪو ـ وسواس. چونرا ڪونرا.

● ڪُٹنِيالُ ۽ ڪُٹنِيالَ (ت): ذ. صفت. ڪُٽني ڪائيندڙ ـ ڪُٽني خور.

ـ ڪُٹنِيُ خوڙُ ۽ ڪُٹنِيُ خوڙَ: ذ. صفت. ڪُٽنيون ڇائيندڙ ـ سودائي. جڪيءَ ڪاڌو. ڪُھ متيو. قرندڙ ڪھرندڙ ـ ڀھ رلڪي. ٻہ چتو. پورالو.

ـ ڪُٹنِيُ خوڙُ ھُنڻُ: پورالو يا چنچل ھڻڻ.

ـ ڪُٹنِيُنِ ڪُوڙِ ھوءُ مَتِيُنِ مُوڙِ ھوءُ ھُنڻُ: ٻُسي وارو، ٻہ ئي عقل ھڻڻ.

ـ ڪُٹنِيُنِ ٻہ ھُجڻُ: ڦڪرن ۾ ھجڻ.

● ڪُٹنُبَ ۽ ڪُٹنُبُونُ: ث. (سن. ڪُٹنُتَ > ڪُٹ = ڪَٽ) ڪَٽپ جو ڪم ـ ڪَٽ ـ ڪُٹائيتو ـ تخمينو ـ اندازو ـ شمار. علم حساب ـ علم اعداد ـ انڪ بدا ـ انسگ وديا. سوچ ـ ويچار ـ خيال ـ فڪر.

● ڪُٹيڪيُ ۽ ڪُٹيڪيُونُ: ث. د ري ـ ڪڙڪي ـ جارو ـ روشن دان. (پرمانند ۽ شرت).

● ڪُٹنُ: مصدر. (پرا. ڪينيا. سن. ڪُٹنَ > ڪَٽ = ڪَٽ) شمار ڪرڻ ـ حساب ڪرڻ ـ ڪُٹائيتو ڪرڻ ـ تعداد ڪرڻ ـ شمارڻ ـ ليکڻ ـ سارڻ. سوچڻ ـ خيال ڪرڻ ـ رتڻ ـ پتھڻ ـ ويچارڻ. سمجھڻ ـ خيال ۾ آڻڻ ـ جاڻڻ ـ پائڻ. (ڪُٹيو ـ ڪُٹيندو ـ ڪُٹيل).

ـ ڪُٹنُ ڪُرُتنُ: ڪَٽ ڪوٽڻ ـ خيال ڪرڻ.

ـ ڪُٹنِيُ ۽ ڪُٹنِيُونُ: ث. ڪَٽ جو ڪم ـ ڪَٽپ ـ ڪُٹائيتو ـ شماري.

● ڪُٹنُ: مصدر. (سن. ڪُرَ ھنڻُ). ڪٽڻ (سر سورٺ ـ ڪُر). نيٽنُ (سر مارٽي ـ ڪُر). (ڪُٹيوُ ـ ڪُٹينڊوُ ـ ڪُٽِيلُ).

● ڪُٹنُوُ ۽ ڪُٹنُوُ: ذ. صفت. (سن. ڪَٽ = ڪَٽ). ڪُھ ڪندڙ. ويچاروان ـ ڪُاڻو ـ خيالي ـ ويچاريُ. ساڳاھو ـ سڃيت ـ خبردار. سياڻو ـ ڏاھو ـ ھوشيار.

Gulshayat Institute

● گُٹو ۽ گُٹا: ذ. پوش - پردو. ٻاهريون سلمو - ڏيک. (پرمانند). ٻڙيءَ جو هڪ عضوو - ڪار اندران لڳل ٻئي. (نجف علي شاهه). دروازي ۾ واڌڪن جي وچ ۾ اريب ۾ لڳل ٻئي (جيئن واڌڪ مضبوط رهن).

- گُٹو ڏيڻ (ت): موچن جي اصطلاح ۾ جُتيءَ جي ٻُسيءَ جي وچ ۾ اڇو چمڙو هڻڻ.

● گُٹوڻِي ۽ گُٹوڻِيُون: ث. گُٹوڻِي - گُٹِيڻِي - مرجان. (پرمانند). هار جي چوسٽي. (شرت).

● گُٹو ڻِي ۽ گُٹو ڻِيُون: ث. گُٹوڻِي - گُٹِيڻِي.

● گُٹِي ۽ گُٹِيُ: ذ. صفت. گڻ يا گڻ وارو - گڻائتو - گڻائتو - گڻي - گڻوان - گُڻونٽُ. سليڻو - نڪ افعال - نڪ - پلو - سيلوان. ڏرم شيل - سدا چاري - ثواپي - پچي.

- گُٹِپاڻِي ۽ گُٹِپاڻِيُون: ث. گُٹا ڪاري. گڻ - خاصيت - خوبي - جوهر - گُٹِپو.

- گُٹِپو ۽ گُٹِپا: ذ. آچائي - خاصيت - گڻ - خوبي. وصف - عادت - خصلت - سنو پرائي. (شرت).

● گُٹِيڻِي ۽ گُٹِيڻِيُون: ث. گُٹوڻِي. (پرمانند).

● گُتوات: ث. (سن. گتي = گهاڻ). گهاڻِيُ.

● گُتوارُ ۽ گُتوارَ: ذ. صفت. گهڻون چاريندڙ - گُنوار - گوهري.

● گُوُپُ ۽ گُوُپَ (ل): ذ. صفت. جانور - حيوان - ڍور - وهت - چوپايو. بي زبان - ڳڏار - ڪچندڙ. گهٽ سمجهه وارو - موڳو - بي سمجهه - اناڙي - پُوڪ - پورڙو. ٻالو پولو - سادو سُوُدو.

- گُوُپُو ۽ گُوُپُو (ت): ذ. صفت. گوپ. (ل).

● گُوُتَ ۽ گُوُتُون: ث. ويچار. گُتَ. گِيتَ - گِيهَ. (پرمانند).

- گُوُتِنات (ل): ذ. خيال - ويچار.
" اسان گوتنات ڪري جواب ڏينداسون."

● گُوُتُ (ت): مصدر. گولڻ - ڌارڻ. (گُوتِيو - گُوُتِينڊو - گُوتِيل).

● گُوُٽُ ۽ گُوُٽَ (ڪ): ذ. گوٺ - واهڻ.

● گُوُٽِرو ۽ گُوٽِرا: ذ. (سن. ڪوشَ = ٻردو). وڏي گوٽري - گوٺ. ٽيلهي - ٽيلهو. سامان وغيره رکڻ لاءِ ڪپڙي جو ٻڌڪو. ستڪ لاءِ ڪپڙا ۽ زيور وغيره - ساڪريو - مَڏَ - سوت. (ث). (ث. گُوُٽِرِي ۽ گُوُٽِرِيُون).

● گُوُتَ ۽ گُوُتُون: ث. (سن. گوُتِيڪا > گُتِڪا = گوتَ) چوسر، چوپڙ يا نوٽن وغيره راند جي ساري - گوٽي. پتُون - ڏارو. ڏاڪڻ جو ڏيرو - ڏيري - گوٽو.

● گُوُتُ ۽ گُوُتَ: ذ. (سن. گُتِڪا = گوڙهو). حقي ۾ وجهڻ لاءِ تيار ڪيل تماڪ جو گوڙهو. وَنُس - ڪُلُ - نسُلُ - گوتر. (پرمانند).

● گُوٽو ۽ گُوٽا: ذ. (سن. ذ. گُتِڪا = گوڙهي). ست جو ڏيرو - ڍورو. ريل - اوبٽو - اوبرو. پرت جو هڪ قسم.

● گُوُتِيُ ۽ گُوُتِيُون (ل): ث. (سن. گُتِڪا = گوڙهي). تماڪ کي ڪٽي ناهيل گنڍو - گوتُ. سُٽ جي ڏيري. اوبٽي - اوبري. (سن. گوتَرَ = آکهه). گوتري - گوتر. برادري وارو. (هندن جي تاريخ). نسلائتو.

● گُوتِيُ چاڙهڻُ (ت): ڪُلَ ۾ گوتي وجهڻ - حُقي جي ٿوپيءَ ۾ تماڪ وجهڻ.

- گُوُتِيُ مَلڻُ (ت): تماڪ ڀاڻيءَ سان ملڻ.

● گُوُٽ ۽ گُوُٽَ: ذ ذ. (پرا. گُوُتِيُ: سن. گوشٹَ > گوسٹا > گو = گانءِ + سٹان = جاءِ) گانين ٻڌ جو هنڌ. "آگاڻن آريه لوڪن جي گانين چرن ۽ رهڻ جو هنڌ". ٿورن ماڻهن جي آباديءَ - گام - نگر - نگر - واهڻ - ديهه - ڏهقان - وسي - ميان - وسندي - وستن - آبادي - ديهات - واڙيءَ. ڳهٽا ماڻهو - مهڙ - ميڙو. جنم جو هنڌ. وطن - ديس. گانين يا ڏيڻين ٻيهڻ جو هنڌ - ٽاڻ - پاڻ. (ن - ب).

- گُوُڻاٽو ۽ گُوُڻاٽا: ذ. صفت. گوٺ جو - گوٺ وارو. گوٺ جو رهاڪو - واهٽائي - ڏهقاني - واهڻي - گاميريو.

Gul Hayat Institute

ـ گونائيتو ع گونائيتا: ذ. صفت. گوٺ جو ـ گونائو. واهڻ جو ـ ٻهراڙيءَ جو. ڪنهن جي ساڳئي گوٺ وارو. گوٺ جي رواج موجب. (پرمانند).
ـ گونائيي ع گونائيي: ذ. گوٺ جو. هڪ ئي گوٺ جو رهاڪو ـ ساڳئي گوٺ جو. ساڳئي شهر جو ـ هم وطني.
ـ گوٺَ جا ڪٽا پٽونڪائين (ک): بيڪار گذارڻ ـ اجايا ڏڪا ڇڻا ڪائڻ ـ نڪمون گذارڻ.
ـ گوٺَ جا ڪٽا ڪٽڻ (ک): نڪمون ۽ بيڪار گذارڻ ـ اجايا ڏڪا ڇڻا ڪائڻ.
ـ گونيڙو ع گونيڙا: ذ. نئين ڳو گوٺ ـ واهڻ ـ گامڙو.
● گونيي ع گونيي: ذ. صفت. ساڳئي گوٺ جو ـ گونائي.
ـ گونيچو ع گونيچا: ذ. صفت. گوٺ وارو ـ گوٺ جو. هڪ ئي گوٺ جو رهاڪو ـ وطني ـ گونائي ـ شهر جو.
ـ گونيٽو ع گونيٽا: ذ. صفت. گونائو.
● گوپڻ: مصدر. رسيءَ جا ٻئي ڇيڙا ٻاڻ ۾ وٽي ڳنيڻ. ملائڻ ـ جڙڻ. ڪڙو ڪڙي سان پچائڻ. ناهڻ ـ مرمت ڪرڻ. (ڪ). مضبوط ڪرڻ. مڙهڻ. ڳٽڻ. (گوپيو ـ گوپيندو ـ گوپيل).
ـ گوپ ع گوپَ، گوپُون: ذ. ث. چنل نوڙيءَ جا ٻئي ڇيڙا وٽي، ملائڻ جي ڳنڍ. ڳنڍ. آٽ ـ مڙهه. عقد. پرت جو هڪ قسم.
ـ گوپَ ڪترَڻ: چنل تنڊ ٻيءَ تند سان ڳنيڻ. (ت).
● گوچ ع گوچَ: ذ. فضيلت ـ فوق ـ سبقت ـ پرڪاش ـ شرف ـ آتمتا ـ آتر ـ وڏائي ـ آچائي ـ آچاڻ ـ اوج ـ سرمي. (پرمانند). خوبي ـ خاصيت ـ ڳڻپائي ـ ڳڻ ـ جوهر. (پرمانند).
● گوڏ ع گوڏَ (ت ـ ک): ذ. صفت. (سن. گودا) وڏو ڏانڊ. ڳرو مڙس. جنگي جوان. بهادر ـ سورهيه ـ پهلوان ـ ڪونڊر ـ ڏگ.
"گوڏ وڏا ڪاري ڏاڍي ڏوَ تيڳين تي"
غريب ـ بي خبر ـ نماڻو ـ ڪمزور ـ ڪوپ ـ ساڌو ـ الله لوڪ.

● گوڏو ع گوڏا: ذ. صفت. سور ويڙ ـ نايڪ ـ ويڙ ـ سورهيه ـ پهلوان ـ جوان ـ جوڌو ـ بهادر ـ سورمو. حيوان ـ ڏيگو ـ ڏاند
"ڳاهيٽن ڳاهه گوڏا سنگن جي ستيءَ تي"
(مرحوم ميرمحمد ڏنبو محمد خان).
(ث. گوڏِي ع گوڏِيون).
● گورَ ع گورون: ث. (ف. گور = قبر) قبر ـ گور ـ ٻٽيي ـ تربت ـ سماند.
"ميان گور لائق، بيبي سيج لائق"
(گل قند ۱۲). مقعد ـ ڪٽيي ـ گنديا. (ت). (سن. ڪُليش) گولا ـ قولا ـ پترُ ڪرَ ـ تلاش. ڏونڊ ـ کوج ـ نهار ـ لوچ ـ وڙڙَ ـ دريافت (پوليس م).
جهاڙو ـ جهڙتي ـ تلاشي. (پرمانند).
ـ گورَ ڳليءُ نه هٽن: حيلو وسيلو نه هڻ ـ ٻلو ٻيٽي نه هڻ ـ ڪابه پرواهه نه هڻ.
● گورات ع گورانون (ل): ڪنڊ ـ ڪونهٽ (ديگ وغيره جو).
● گوراٽ وارَڻ: ڪنڊ پٽ تي ورائڻ.
● گوراچاٽي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهه، حيدرآباد سنڌ ۽ ٿرپارڪر ضلعن ۾).
● گورانيو ع گورانيا: ذ. پيار. گرهاڻي.
ـ گورانيو ڏيڻ: گرهاڻي ڏيڻ ـ پيار ڪرڻ. (ن ـ ب).
ـ گورانيو ڪرَڻ: پيار ۽ محبت سان پاڪر ۾ آڻڻ. ڳٽ ڪرڻ ـ ننگ وڙ ڪرڻ. (ن ـ ب).
● گورائون: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گورُاها: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گورُاهو: اسم خاص. تعلقي غمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گورُاهون: ذ. سُرٽي جيو جو هڪ قسم ـ گوه ـ گوهيرو. (ڪارايل ۱۹۸).
● گورُاهي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گورُ پٽ ع گورُ پَٽَ > گورُ پَٽون: ذ. ث. هڪ جهنگلي جانور (جو قبر سان مردو کوٽي کائيندو آهي) ـ گورپٽ ـ مڙده خور.

Gul Hayat Institute

● گھُورَڙَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گھُورِڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گھُورِنارُ ۽ گھُورِنارَ (ڪ): ذ. قبر مان مڙدا کوٽي ڪڍندڙ جانور- مڙده خور- گھورپٽ.
● گھُورِ نِهارِيُ ۽ گھُورِ نِهارِيُونُ: ث. (ف. مُوشتڪ ڪُورُ). قبر مان جو مڙدا کوٽي ڪائي اهو جانور- مڙده خور- گھورناري- گھورپٽ جي مادي "ابرادي آندي گھورنهاري گھوٽ ۾".
● گھُورَڻُ: مصدر. (سن. گِلِيُشَ). گھولڻ- ديوندڻ- وائڻ- وڙڻ- قولهڻ- سوجهڻ- ڪوجڻ- ڊورڻ- تلاش ڪرڻ- جاچڻ- سوجهڻ- قولڻ. بنا چپ جي ڪائي وجڻ- گھي چڙڻ- گھڙڪائڻ. (گھُورِيوُ- گھُورِيندوُ- گھُورِيلُ).
- گھُورِيُ وَجَنُ (ڪ): نِڙيءَ تان هيٺ لهي وڃڻ.
● گھُورُو ۽ گھُورا: ذ. صفت. (پرا. گھُورِنُو. سن. ڪُوَرَ+ڪتهـ= گھورو). گوري رنگ وارو- اڇيءَ چمڙيءَ وارو- سهڻي چمڙيءَ وارو. ڪڪ رنگو- سرخ سفيد رنگ وارو. سفيد- پورو- گورو- چٽو- آجرو- اڇو. خوبصورت- حسين- جميل- سندر. (ث. گھُورِيُ ۽ گھُورِيُونُ). (اسم خاص). لس پيلي جو ايرندين هڪ علائقو.
● گھُڙُورُ ۽ گھُڙا: ذ. صفت. (سن. گُرُ= گرو). گهڻي بار وارو- باري- پاري- گرو- گران- ثقيل- وزندار- وزني- وزنائتو. سخت (مينهن). گرو (ڪاڏو)- ديرهضم. قوي. سانتيڪو- ڏيرُ- گنهير- ديرينو- سنجيده. وڏي ڏير لاءِ هڪ لقب. (پرمانند). مڙس جو ننڍو پاءُ. (گاجرا).
- گھُڙاڻِ ۽ گھُڙاڻِيُونُ: ث. گھوراڻي- وزن- گراڻ- بوج- بار- بوجو- نهراڻ.
● گھُڙائِيُ ۽ گھُڙائِيُونُ: ث. گھوراڻ- گرائي- باري- وزنداري- نهراڻ.
- گھُڙُوُ گانِهائِيُ: ديرو يا آهستي گالهائڻ. (ن-ب).
● گھُورَهارِيُ ۽ گھُورَهارِيُونُ: ث. صفت. (سن. گُرُپيهـ= گپ). گپيڙي- گپوتي- گپيڻ- دوهستي- حاسد- هيٺ سان- ڏُکيُ- هيٺ سان (عورت)- گُرَ ڪُرِيُ- ڏُکل- بن جيئُنُ سان. (ث). بکريءَ جو هڪ قسم. (ث).
● گھُورِ هِيلُوُ: اسم خاص. تعلقي اباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گھُورِيُ ۽ گھُورِيُونُ: ث. صفت. (پرا. گوريا. سن. گُوَرَ+ايڪا> گوري= گوري). سهڻي زال- حسين زال- سونهن واري زال- خوبصورت عورت. چمڪندڙ ديوي- ديوي پاروتي. نينگري- جوان چوڪري. عورت ناريُ- مُنڊَ. هڪ راڳڻي جو نالو. ٺڪڙي. (ن- ب).
"تان ڪي گھوري چُلَ، لاڙائو سج ٽيو"
(شاهه ڪريم).
● گھُڙِيُ ۽ گھُڙِيُونُ: ث. آپدا- آفت- مصيبت- غضب. (پرمانند ۽ غريب ۳۴).
● گھُڙُهـُ ۽ گھُڙَهـُ (ت): ذ. هڪ جاءِ تي ٽيل ميڙ. (صفت). گهاڻو- ڪٽيل.
- گھُڙَهـُ پِياڪُ: ذ. صفت. گهاڻي پنگ پيئندڙ.
- گھُڙَهـُ پِياڪُ هَنَڊُ: پنگ پيڻ جو ڪڙڪ موالي هڻڻ.
- گھُڙَهـُ ڪَرَڻُ: سوڙها ٽيڻ- جُهڙُ ڪرڻ. سهڙُ ڪري اچڻ. (مڇيءَ جو) اوهيڙو ڪري اچڻ. (پرمانند).
● گھُڙِهـُوُ ۽ گھُڙِها: ذ. (سن. گولڪَ> گُڻڪا= گھُڙهو) ڪنهن شيءِ جو گول ڳنڍو- پنوڙو- چاڙو- ٽيرو- روڙو. مٽيءَ جو گول چڙو- گلبلو (جو ڪنائيءَ ۾ وجهجي). ڪنهن ڏڪ وغيره لڳڻ سبب (بدن ۾) ٽيل ماس جي گھوڙهي- ڊَبَڙُ. رت گڙ. روئڻ وقت اکين مان پاڻيءَ جو وهندڙ قطرو- ڦُڙو- لُڙڪُ- هَنجُ. ڪجيءَ جي هڪ ذات (جنهن جو ڏونگو گھوڙهي وانگر ٿئي).
- گھُڙِها پِيُ وَجَنُ. روئڻ سهل اڪ مان گھوڙهو ٻڌڻ نه ڏيڻ- چپ ڪري روئڻ. روئڻ کي روڪڻ. غم ڪائڻ- صدمو سهڻ.
- گھُڙِها ڪَرَڻُ: گنڍيون ڪرڻ (سُتَ ۾). مُنجهائڻ- پريشان ڪرڻ. فڪر ۾ وجهڻ. ڪورين

جي اصطلاح ۾ پاڻي تيار ڪرڻ بعد هرهڪ رنگ جي تاني جدا ڪري، ڪاني مٽان ويڙهڻ. (ت).
= گوڑِھا گارَنُ: آڪين مان آب وهائڻ - هنجون هارڻ - ماٽ ۾ روئڻ - روئڻ.
= گوڑِھا يا گُنڊِيُون گوڑھا ٽِيتَنُ: مُنجهي پَوَنُ.
= گوڑِھَنُ گاتَ پَرَنُ: گات يا گردن ڪي گوڙهن سان پرڻ. لاگيتا لڙڪ وهڻ. (سرحسيني - گر).
= گوڑِھو پَوَنُ: آهدا جو اچڻ - مصيبت پوڻ. (ن - ب).
= گوڑِھِيُ ۽ گوڑِھيُونُ: ث. گوڙهي جي مونث - گولي.
= گوڑِھِيُون گوڑِھِيُونُ ٽِيتَنُ (ت): ماڻهن جون جدا جدا ٽوليون ٽي، پنهنجي منهن ويڙ.
= گوڑِھِيُ هَٽَنُ (ت): ڳجهارت پڇڻ - پرولي پڇڻ. ڳجهارت سڻڻ.
= گوڑِھِيُون هَٽَنُ (ت): خيال پچائڻ - رڦون ڪرڻ. گمان ٽيڻ.
● گُوڑِھو ۽ گُوڑِھا: ذ. صفت. (سن. گنڀير > گوڑَ > گُوڍَ = گهاڻو، ڳرا، گهرو) گهاڻو - ٽيڪو - چُهچُ - گهرو (رنگ). گُهٽيل - مُوڙهل - گنديل - گوهيل. لڪلڪدار. ويجهو - لاڳو. گهٽو. گجگاهه - جوهيل. ڳجهو - لڪل - ناپسند (سرپراڳ - گر). پريل (بدن ۾) - ٽلهو - جوپ. نهرو. سمجهه ۾ ڏکيو - مشڪل. (ذ). ٽري، ڏانڪي ۽ هندي پوليءَ ۾ پرده ۾ ڳالهائڻ جو نمونو - راز وارو سوال جواب - گوڙهي ۾ ڳالهائڻ. (ت). ليکَ ڪري ڳالهائڻ - رمز سان ڳالهائڻ. (ث. گُوڑِھِي ۽ گُوڑِھِيُون).
= گُوڑِھاپَنُ ۽ گُوڑِھاپَٽِيُونُ: ث. گهاڻاڻ - گهٽتراڻ. ٽُلهاڻ - ٽُلهائي - گُوڙهائي - گهرائي. (پلس).
= گُوڑِھاڻِ ۽ گُوڑِھائُونُ: ث. گوڙهائي - گهاڻائي - گهرائي. (پرمانند).
= گُوڑِھائِيُ ۽ گُوڑِھائِيُونُ: ث. گوڙهاڻ - گهرائي - گهاڻائي. (ترت).
= گُوڑِھِيرُو ۽ گُوڑِھِيرڙُو: ذ. صفت. ٽورو گوڙهو - گوڙهيرو - ڪجهه گهاڻو - البت گهيرو.
= گُوڑِھِيرُو ۽ گُوڑِھِيرا: ذ. صفت. گهاڻو - تکو - مُٽُ - گهراؤ. (شرت).
● گُوڑَ هَٽَنُ: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گُوڪُو ۽ گُوڪُوُ: ذ. ذ. صفت. چوٽي ڪپي ۽ لائيري بدن وارو (ماڻهو).
● گُوڪُونُ: ث. آڱوٺي ۽ ڏسٽي جي درميان ساپ جو انداز - گرائڻ - گٽاڻ - ٻاڪون - ٻالو - ٻاچو. (پرمانند).
● گُوڪِڑِ (ت): ث. دنيا - ملڪيت - زر - ناڙو - مالي - ڪيڪَ. (ل).
● گُولَنُ: مصدر. (سن. گلَيتِ = گولڻ) گولا ڪرڻ - تلاش - ڏونڍڻ - ڦولهڻ - ووڙڻ. ڏسڻ - جاچڻ - نهارڻ - هٿ ڪرڻ. (گولِيو - گولِيندو - گولِيتَلُ).
= گُولَ ۽ گُولُونُ: گولهه - گولا - جاچ - ڦولها - تلاش - گولپ - ڏونڍ.
= گُولا ۽ گُولائُونُ: ث. گول - گولها - گولپ - ڏونڍ - تلاش - جاچ - وَوڙ - ڦولا - دريافت - پَرَکَرَ - سُڌ سماءُ - پچا ڳاڇا - جُستجو.
= گُولا ڦُولا: ث. جاچ جوچ - پچا ڳاڇا.
= گولائِنُ: مصدر. گولا ڪرائڻ - تلاشائڻ - ڦولائڻ - نهارائڻ - ڏونڍائڻ. پچا ڳاڇا ڪرائڻ - دريافت ڪرائڻ. (گولائيو - گولائيندو - گولائيل).
= گولائُو ۽ گولائُوُ: ذ. صفت. گولا ڪندڙ - گولائندڙ - گولو - ڏونڍيندڙ. ڪنهن شيءِ جي تلاش ۾ نڪتل - جاچو. (پرمانند). ضرورتمند - گهورو - گهرجائو.
= گولَپَ ۽ گولَپُونُ: ث. جاچ - ووڙ - تلاش - ڏونڍ - ڦولا. سُڌ سماءُ - پچا ڳاڇا.
= گُولِ ڦُولَ (ک): گولا ڦولا.
= گُولَنُ گُنْدَنُ: گولڻ - گولا ڪرڻ - تلاش ڪرڻ. (پرمانند).

Gulhayat Institute

ـ ڳولو ۽ ڳولا: ذ. ڳولا ـ تلاش ـ جستجو ـ وڑ ـ ڏونڌ.
ـ ڳولڻو ۽ ڳولئو: ذ. صفت. ڳولائو ـ ڳولبندڙ ـ ڳولها ڪندڙ ـ تلاش ڪندڙ ـ ڏونڌيندڙ ـ ووڑيندڙ. تلاش ۾ (ڪنهن شئي جي نڪتل) ـ جاچو.
ـ ڳولٿہ ۽ ڳولٿون: ث. جاچ ـ تلاش ـ ڏونڌ ـ ڳول ـ قول. سڌ سماءُ ـ پچا ڳاڇا. (شرت).
ـ ڳولها ۽ ڳولهائون: ث. ڳولا.
ـ ڳولهي ڪڍڻ: قولڻ ـ هٿ ڪرڻ. ڪا (شئي) هٿ ڪرڻ ـ لهڻ.
● ڳوم ۽ ڳومر (ٿ): ذ. ماڻهن جو ٽولو ـ جماعت.
● ڳون: اسم جنس. هڪ پساڪو وڪر.
● ڳونڙا: اسم جنس. جانيي جي شڪل جهڙي ٻوڙي (توريي) جون ڪاڻيون ـ جانيي جا ڳونا:
"عاشق ان ڪٽي وڃي، تون ڳونا پيو ڳاهين"
(ڀاڳ د ل).
● ڳونٽ ۽ ڳونٽ: ذ. (سن. ڳو = ڪاڻ + موتر = مت) ڪاڻ جو مٽ ـ ڏڪيءَ جو مٽ. (پرمانند). گابو. (ت).
● ڳونڊڻ (ت): مصدر. ڳوهڻ ـ ڳونڊڻ. (ل ـ وفا). (ڳونڊيو ـ ڳونڊيندو ـ ڳونڊيل).
● ڳونيڙ ۽ ڳونيڙ (ٿ): ذ. ڪنهن به وڻ جو ٽڻ.
● ڳونٽر (ل): ذ. جانيي يا توريي ڳاهڻ بعد بچيل تيليون ـ ڪاڏر. (ل).
● ڳونهي: ث. ڪاڻ ـ ڏڪي.
● ڳونيرو: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٿوري ۾ تعلقي ميڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڳونهيرو: اسم خاص. تعلقي ڏڪڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ڳوٽ ۽ ڳوٽيون: ث. (سن. ڪوٽي). ڳوٺ جو ٽهيل ڳوٺرو ـ پوري ـ پوجهو. پساڪي وڪر جو هڪ قسم ـ دوا طور ڪم ايندڙ ڪوڙنر جو هڪ قسم. ٻوٽيءَ يا گاهه جو هڪ قسم. (ڪ).
ـ ڳوٽي ۽ ڳوٽيون: ث. ڳوٺ مان ٽهيل ڳوٺرو يا پوجهو. (ل ـ قليچ).

● ڳوٺ ۽ ڳوٺيون: ث. (سن. ڪوٽي). جانور جو هڪ قسم ـ (واڪيءَ جي بناوت جهڙو، جنهن پيرن مان هڪ پيٽ پر سرٽو جيو).
ـ ڳوٺ مان واڪيون ٽيٽ (ت): حيثيت ڪان مٿي رعب تاب ڏيکارڻ ـ اڪڙ يا وڏائي ۾ وڌي وڃڻ ـ خسيس مان وڌي زور وٺڻ
● ڳوٺ ۽ ڳوٺ: ذ. ڳاهٽ ـ مهيڙ ـ انبوه ـ هجوم. (ميلو شهباز ص ۱۲).
● ڳوٺاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾).
● ڳوٺت ۽ ڳوٺت: ذ. ڪاڻ لاءِ ڪٽڻ ۾ ميل ڪٽر ـ ڳوئٽ.
● ڳوٺڻ: مصدر. (سن. ڪرنتنم > ڪڍ = ڳوهڻ). آڻي وغيره ۾ پاڻي وجهي ملائڻ ـ متلڻ ـ ستهڻ. ڪڍڻ. خراب ڪرڻ. (ت). (ڳوهيو ـ ڳوهيندو ـ ڳوهيل).
● ڳوٺو ۽ ڳوٺو (ت): ذ. صفت. سيڪجهه ڳهندڙ ـ هضم ڪندڙ ـ ڪائو. گهٽو ڪائيندڙ ـ پيٽيرو.
● ڳوٺو (ل): ذ. آن جي ويڙهيءَ جو ٽڪر.
● ڳوٺيرو ۽ ڳوٺيرا: ذ. جانور جو هڪ قسم (سانبي جي جنس جو، زهريلو ڳاڙهي پوري رنگ تي).
● ڳوهينڊو ۽ ڳوهينڊا (ڪ): ذ. گاهه جو هڪ قسم.
● ڳوئٽ ۽ ڳوئٽ: ذ. (سن. گو = ڪاڻ). مال ڪي ڪٽر ۽ ڏارو وغيره ڪڍي ڏنل چارو. (پرمانند).
● ڳوئڙ (ت): ث. جيت جو هڪ قسم.
● ڳوئن ۽ ڳوئن: ذ. جانور جو هڪ قسم ـ سامبر ـ سانوَر. (پرمانند).
● ڪٿہ ۽ ڪٿون: ث. (سن. گتهـ = اونهو وڃڻ. گتهن = ڏکيو ـ سمجهه ڪان ٻاهر). ڪنهن ڏکئي ڪم ۾ گهڻي وقت تائين ويهڻ جي حالت ـ هٿ ـ ڪٿهہ ـ هڇي. پتوڙ ـ پورهيو ـ هلاکي ـ جاکوڙو. درد ـ ستري ـ ڪشالو ـ ذلت ـ محنت. تڪليف ـ

Gul Hayat Institute

آزار - زحمت - تصديع - اهنج - ڏُنڇ ُ - جنجال. (پرمانند).

= ڪُهڻو ڙَ ۽ ڪُهوڙون ُ: ث. بُٽ جي پاج. سُسُٽي ُ - آرس. ٽڪ ُ.

● ڪُهڻ ُ ۽ ڪُهڻ: ذ. (سن. گهڻ = زيور، ڪُهڻ ُ). زيور - ڳهڻو. جنسار - زيب. گروي - رهن. عوضو - بدلو.

= ڪُهڻ ُ رَکڻ ُ: گروي رکڻ. ڪو زيور وغيره پيسا (قرض طور ونڻ) جي عوض رکڻ.

= ڪُهڻ ُ ڪُنو ُ ۽ ڪُهڻ ُ ڪُٽا: زر زيور - ڳهڻو ميڙيو. ميڙيو موتي.

= ڪُهڻ ُ وارو ۽ ڪُهڻ ُ وارا: ذ. صفت. (زيور وغيره). گروي رکڻ وارو.

= ڪُهڻيَل ُ رَهڻ ُ: گروي رهڻ. ٽورانتو رهڻ - شڪرگذار رهڻ - احسانمند رهڻ.

● ڪُهائِڻ ُ: مصدر. سخت پورهيو ڪرائڻ - ڳهڻو ڪم ڪرائڻ - محنت ڪرائڻ - هڃائڻ - ٽڪائڻ. تڪليف ڪرائڻ. (ڪُهائِيو ُ - ڪُهائِينڈو - ڪُهائِيَل ُ).

● ڪُهٽ ُ ۽ ڪُهٽَ: ذ. ڪاڻيل گاهه (مال لاءِ). مال جي ڪاڏي لاءِ ڪُٽر وغيره ملائي ٽاهيل چارو - ڪُوٽ. (پرمانند).

● ڪُهٽ ُ ۽ ڪُهٽَ: ذ. ماڻهن جي گهٽِ - مهڙ - ڪَٽ ُ - انبوه - دَنڀ ُ - اجتماع - ڳاهت. ماڻهن جي گهٽِ سبب ٽيل سوڙه - پِيهٽ - پِيهُ ُ. ڪوڙ - گهمسان.

● ڪُهڇَ ۽ ڪُهڇيون ُ: ث. محبت. پيار - قرب. ڪُڻ ُ.

● ڪُهڙَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ڪُهڙَ ۽ ڪُهڙ ُون ُ: ث. (پرا. ڪُهڻ. سن. ڪَرَهَٽ ُ). نشي جو خمار - پنڪي - اوجهراٽي. نشي جو خمار - سستي - ڪر موڙ - آرس - آلس. بيهوشي. موگهائي.

= ڪُهڙ ُ ۽ ڪُهڙَ: ذ. صفت. نشي جو خمار يل - نشي اڪڙو. سست - ڪاهل - ڏاڪڻ ڏيلو - شومتي - ڪم چور.

= ڪُهڙ ُجَڻ ُ: مصدر. نشي اڻجڻ - پنڪي ڪائڻ - جهوتا ڪائڻ. خمار جڻ. (ڪُهڙ ُيو ُ - ڪُهڙ ُيو ُ - ڪُهڙ ُيَل ُ).

● ڪُهِڙ ُو ُ ۽ ڪُهِڙ ُيا: ذ. صفت. ڪُهڙ وارو. پنڪيون ڪائيندڙ - نشي هارکو - جهوتا ڪائيندڙ. سست - ڪاهل - ڪاهل.

= ڪُهڙ ُيو ُ ۽ ڪُهڙ ُيا: صفت. نشي هارکو. سست - ڏوتي - ڪاهل.

● ڪُهڙ ُو ُ ۽ ڪُهڙ ُا: ذ. مڙس جو ٻيءُ. سُهرو. (آزاد).

● ڪُهِڙ ُ ۽ ڪُهِڙَ: ذ. صفت. سکر ماڻهو - وڏو ماڻهو. (ل - وفا). ڳالهه گهڙيندڙ يا ٽاهيندڙ - ڳالهه آڪاڻي ٻڌائيندڙ - ڳالهه ڪٽندڙ - بيان شروع ڪندڙ - ڳهڙيو. اشارو ڪندڙ. (پرمانند).

= ڪُهڙ ُيو ُ ۽ ڪُهڙ ُيا: ذ. صفت. ڪُهڙ ُ.

● ڪُهڪَڻ ُ: ذ. پساريڪي وکر جو هڪ قسم.

● ڪُهڻ ڪُهڻ: صفت. اجايو - بيهودو. (ث) بڪ بڪ. (گاجرا).

● ڪُهِلائِڻ ُ: مصدر. ڪاهل ٽيڻ - سست ٽيڻ - ڍرو ٽيڻ - غافل ٽيڻ - بي پرواهي ڪرڻ - الغرضائي ڪرڻ. بي خيالو ٽيڻ - ڳهيلائڻ. (ڪُهلايو ُ - ڪُهلائِينڈو ُ - ڪُهلايَل ُ).

● ڪُهِلو ُ ۽ ڪُهِلا: ذ. صفت. سست - ڏوتي - ڪاهل - ڍرو - آلسي - آرسي - بي خيالو - لا غرض. بي وقوف - بي عقل - ڪم فهم - نادان - جَتُ ُ. پورڙو - مت مُوڙه.

= ڪُهِلاڙو ۽ ڪُهِلاڙا: ذ. سستي جو - ڪاهليءَ جو. بي پرواهي جو. بي خيالييءَ جو - الغرضائي جو.

● ڪُهِلائِيپ ُ: ث. ڳهلائي.

= ڪُهِلائِيَ ُ ۽ ڪُهِلائِيُون ُ: ث. غفلت - غافلي. ڪاهلي - سستي - موڳائي. بي پرواهي - بي خيالي. هنيلائي.

● ڪُهڻ ُ ۽ ڪُهڻَ (ل): ذ. خيال - ڌيان

"جيڪڏهن تون ڪُهڻ ُ ڪري لکين پڙهين ها ته توکي ٻڌ داد ملي ها"

(جملو).

Gul Hayat Institute

● ڪَهڻُ: مصدر. آنَ جي سنگن جو ڳاهه ۾ پُري وڃڻ. آهستي آهستي ڪم ڪار ڪرڻ- هلڻ- ڳهل ڪرڻ. (شاهه).
● ڪَهڻُ: مصدر. سخت پورهيو ڪرڻ- گهڻي محنت ڪرڻ- ڪشالو ڪيڻ- ڏاکڙو کيڏڻ- تڪليف ونڻ- لوڙڻ- هڇڻ- ڪَهڻُ- وَهڻُ. سعيو ڪرڻ. آهستي آهستي ڪم حاج ڪرڻ. ڳهل ڪرڻ. آهستي هلڻ.
" هڏريون هاڙيون لنگهيون، ڳڙيون پيون ڳهن" (شاهه).
سنگن جو ڳاهه ۾ پُري وڃڻ. احسانمند ٿيڻ. تابعدار ٿيڻ. مطيع ٿيڻ. (ڪَهيو- ڪَهندو- ڳهيل).
- ڪَهڻُ پَهڻُ: خيال ڪرڻ- تورڻ تڪڻ- رڌڻ ڪٽڻ.
● ڪَهيِڻِي ۽ ڪَهيِڻِيُون: ث. درد سري- سخت محنت- گهڻو پورهيو. (پرمانند).
- ڪَهيِڻَل ۽ ڪَهيِڻَلَ: صفت. ٽڪل- هڇيل- ساڻو- ماندو- چُورُ- هلاڪ- وِرتل.
● ڪَهڻُ ۽ ڳهيِڻُون: ث. (سن. ڪَرْپ = ڪپ) مادي جي مخصوص عضوي ۾ ڪپ جي رهڻ جي جاءِ- ڇڻي داني- رحم.
● ڳهڻُ: مصدر. (سن. ڪرّ) ڳيت ڏيڻ- ڳهڻ- ڳڙڪائڻ- ڳرڪائڻ- هڙپ ڪرڻ. (سن. گرهَ) پڪڙڻ- قابو ڪرڻ. (سر سامونديِ- ڪُر). (ڳيتو- ڳهندو- ڳيتل).
● ڪَهڻُو ۽ ڪَهڻا: (پرا. ڪَهڻيا. سن. ڪَهڻا = ڳهڻو) زيور- ڳهڻ. مڻيو- هيرو- جواهر- جوهر. ڪارڪ جهڙو تعويذ (جو ڪڇيءَ ۾ پڌبو آهي). (وفا).
- ڪَهڻُو ڪَڻُو ۽ ڪَهڻا ڪَڻا: ذ. زر زيور- ڳهه ڳڻا- سوني ساهه.
● ڪَهڻُو ڪُوسُو: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪَهڻُو لُنڊُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيلي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڪَهڻُو واهِه: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● ڳهڻُي ۽ ڳهڻُيُون: بي چيني- بي آرامي.
● ڳهوُ ۽ ڳَهَا: ذ. ڪاڻي ڪٽڻ لاءِ هڪ ماڻهوءَ جو ڪاڻيءَ جي ڪوڻ جو مقرر انداز. (ل). تڪليف- ڏک- جفا. (ت). حصو- ورهاست- پاڳو. (ت). ڳهه- زيور- ڳهڻو. (ل).
- ڳهوُ چاڙ هَڻُ (ت): مدد ڏيڻ- امداد ڪرڻ. ڪم پورو ڪرڻ.
- ڳهوُ ڪيڏَڻَ (ت): ڪم جو مقرر حصو ڪرڻ.
ڳهيِي ۽ ڳهيِي (ل): ذ. صفت. وڏيرو- سکر. (ل- مهيري).
● ڳهيِرُ ۽ ڳَهَيِرَ (ڪ): ذ. ننڍ جو ڳهيرت- خمار. اوحاڳو.
● ڳهيِرُ ۽ ڳَهَيِرَ: ذ. (پرا. ڳهيِرَ: سن. گنبير). پربل- ٽمٽار- تار- پرپور. ڳرو- پاري. برد بار- گنبير. وڏو- اعليٰ- بلند- مٿاهون- اوچو. فلڪ وارو. ڳهڻيون ڳالهيون چائنڊ. ڳهٽا ڳڻ ڪنڊ" ڳڻن جا ڳهير، مارو ملڪ ملير جا" (شاهه).
● ڳهيِرَ: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● ڳَهيِلَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڳهيِلاَ: اسم خاص. ذات جو هڪ قسم.
● ڳَهيِلِڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ڳَهيِلائِڻُ: مصدر. ڳهيلو ٿيڻ- پورڙو ٿيڻ- بي عقل ٿيڻ. ڪاهل ٿيڻ- ڍوو ٿيڻ- سست ٿيڻ. بي پرواهه ٿيڻ- بي خيال ٿيڻ. (ڳَهيلايو- ڳهيلائيندو- ڳهيلايَل).
● ڳَهيِلو ۽ ڳهيِلا: ذ. صفت. (سن. ڪرْ+ڇهَ = ڇجاڻن= رڳو ڳهر تائين سچاڻپ رکڻ وارو). بي وقوف- بي عقل- پورڙو- مت مُوڙهه. سست- ڪاهل- ٽوڻي- آلسي. ڍرو. غافل- بي خيال- بي پرواهه.
● ڳَهيِلاڙو ۽ ڳَهيِلاڙا: ذ. ڳهيلن جو- ڳهيلي يا بي خيالي جو.
- ڳهيِلائِي ۽ ڳَهيِلائِيُون: ث. بي وقوفي- پورڙائي- ڳهلائي- ڪاهلي- سستي- ڍرائي- غفلت- بي پرواهي- الغرضائي.

Gul-Hayat Institute

● ڳئيءِ (ت): ث. آٽ يا کھوڙي تي بنا سنجن جي چڑھڻ ڪري ويھڪ جي جاءِ تي ٽيل گاٽ- چٽو.

● ڳٽاڙ ۽ ڳٽاڙ (ت): ذ. ڪٽنب- قبيلو- خاندان

● ڳٽڙ ۽ ڳٽڙ (ت): ذ. ڦاھو. نقصان.

- ڳٽڙ ڳڇيءِ ۾ پوڻ: ڦاھو پوڻ. نقصان پوڻ.

● ڳٽڻ ۽ ڳٽون: ث. (سن. کو=گاءِ) گاءِ- ڳئون- ڏيگي.

● ڳٽون ۽ ڳٽون: ث. (پرا. گوئي > گوئا > گائي. سن. گيي > گو=گاءِ) چوپائي جانور جو ھڪ قسم- گاءِ- ڏيگي- گاءِ. مسڪين- غريب. حليم- مظلوم- ويچاري. ساده دل- پالي ھولي.

- ڳٽونٽ ۽ ڳٽونٽ: ذ. گاءِ جو مٽ (ھندو ماڻھو پاڪ ڪري سمجھندا آھن ۽ مذھبي رسمن ۾ ڪم آڻين).

● ڳٽون بٽي: اسم خاص. لس ٻيلي طرف ھڪ جبل جي ٽوڙ جو نالو. (مھراڻ).

● ڳٽي ۽ ڳٽيون: ث. تڙ پيڙ- جلدائي- تڙتڪڙ. (ل). ڪسي- واھي. (ل). گھرج- ضرورت. (ل- وفا). سينھن جي ڪوڙ- ڪجڪوڙ. (ڪ).

● ڳٽي ۽ ڳٽيون: ث. (سن. گدَ=ڳٽي) پاخاني اخراج ڪرڻ جي جاءِ- چٽ- دٻير- قوڪي- گديا- گاند- مقعد- ھڻگڻ جي جاءِ.

- ڳٽي آجٽ ۾ رکڻ: وڃائي ڪرڻ- آکڙ ڪرڻ.

- ڳٽي آگھاڙو ۽ ڳٽي آگھاڙا (ت): ذ. صفت. بي حياءِ- بي لڄو- بي شرم- اڻاسو.

- ڳٽي ٻيٽ ڪرڻ (ت): ڪنجوسائي ڪرڻ- پڪائي ڪرڻ.

- ڳئيءِ تي مھرَ ھٽڻ: احسان ڪرڻ- مھرباني ڪرڻ.

- ڳئيءِ جو ڳڙ ھجڻ (ت): ڪھڻو عذاب ڏيندڙ ھجڻ- سخت ايذائيندڙ ھجڻ.

- ڳئي چڪي تي رکڻ: سيٽ ڪرڻ- مغروري ڏيکارڻ. پاڻ کي وڏو ماڻھو سمجھي آکڙ ڪرڻ.

- ڳئي ڏيکارڻ: دل جو راز ظاھر ڪرڻ. ڳجھ سلڻ. بي پرواھي ڏيکارڻ.

- ڳئي ڏيئڻ: بي پرواھي ڏيکارڻ. انڪار ڪرڻ.

- ڳئي ڏيئي ھليو وڃڻ: پورو جواب نہ ڏيڻ. پورو منھن نہ ڏيڻ.

- ڳئيئر ۽ ڳئيئر: ذ. صفت. ڳئي مارائيندڙ- چٽو- گاندو.

- ڳئيءِ سان ڳالھائڻ: آکڙ مان ڳالھائڻ- لاغرضائيءِ سان پيش اچڻ. رکو ۽ ايڏنگو جواب ڏيڻ.

- ڳئي سوڙ ھو ۽ ڳئي سوڙھا (ت): ذ. صفت. بخيل- ڪنجوس- پکو- مکيچوس- شوم.

- ڳئي ڪٽڻ: آٽڻ.

- ڳئي ڪوڙڻ: وڃھڻ. آرام ڪرڻ- ٽڪ پچڻ- وسرام ڪرڻ.

- ڳئي ڳيس: ث. توبھ- بان- بس.

- ڳئي ڳيس ڪرڻ: بس ڪرڻ- توبھ ڪرڻ- بان ڪرڻ.

- ڳئيءِ ڳاڙھو ۽ ڳئيءِ ڳاڙھا: ذ. صفت. ڳاڙھيءِ ڳئيءِ وارو- ڳاڙھ گيو. (ذ). باندر- پولڙو.

- ڳئي ڳنا ڪائڻ: اجايو حرص ڪرڻ. ھوند وارو ٽيڻ- پيٽ پرجڻ- ڏَو ٽيڻ. (موسوي).

- ڳئيءِ ڳوڙو ۽ ڳئي ڳوڙا: ذ. صفت. وڏائي خور- ھٿيلو- متڪبر- مغرور.

- ڳئيءِ ڳوڙو ھجڻ: مغرور ھجڻ. وڏو ماڻھو ھجڻ.

- ڳئي گھرڙاٽيون ڪرڻ (ت): جانا پرڻ- منٽون ڪرڻ- ايلاز ڪرڻ.

- ڳئي مارائڻ: بدفعلي ڪرائڻ- ياھڻ- لواٽت ڪرائڻ.

- ڳئيءِ سان ھٽ ھوڙڻ: خراب گفتگو ڪرڻ. گاريون ڏيڻ- گھٽ وڌ ڳالھائڻ.

- ڳئيءِ ۽ وات ۾ تي ھٿ رکڻ: ڪنھن جي پچار نہ ڪرڻ. غريب ٿي گذارڻ.

Gul Hayat Institute

- گئيسون گالهائيڻ: تمام بد لفظ چوڻ- گهٽ وڌ گالهائڻ.

● گيارِي (ت): ث. ڪُڙهه جو هيڻيون حصو (جنهن ۾ گهوٻو پيل ٽئي ٽو)- متو- ٽئو. (بلبل).

● گيٽ ۽ گيٽون: ث. (سن. گرّ) گهڻ جي حالت- گيت- تيڪ- هٿو- گيهه.

- گيٽ ڏيڻ: نرڙيءَ کي زور ڏيئي ڪاڏو ٻيٽ ۾ وجهڻ- گيت ڏيڻ- تيڪ ڏيڻ.

- گيٽ ڏيڻي قرض لاهڻ: قسطون ڪري قرض لاهڻ. تڪليفن سان قرض لاهڻ.

- گيٽون ڪائڻ: تڪليفون ڏسڻ.

● گيٽ ۽ گيٽ: ذ. (سن. گيت > گئي = گائڻ) راڳ- گيچ- گانو- گاڇ- گيو. گائڻ جو هڪ قسم. تڪدار ۽ هاوزن فقرا (جي سُرن ۾ گائجن). خيال. ڏر پت. پڌ وغيره. (آصفيه).

- گيٽ گائڻ: راڳ آلاپڻ- سرود خواني ڪرڻ- نغمه سرائي ڪرڻ. پڄن ڪرڻ. رام ڪهاڻي چوڻ- دکهو بيان ڪرڻ. گُڻ گائڻ- تعريف ڪرڻ- ساراهه ڪرڻ. (آصفيه).

● گيٽڻ (ڪ): مصدر. ڪا شيءِ نرڙيءَ مان هيٺ لاهڻ- ڇڙڪائڻ- گورڻ- تيڪ ڏيڻ. (گيٽيو- گيٽيندو- گيٽيل).

● گيٽو ۽ گيٽا: فعل. گيهڻ مصدر جو امر مفعول- گيهي چڏيو- ڇڙڪايو- هڙپ ڪيو- گورايو.

● گيٽ ۽ گيٽون: ث. (سن. ڪُٽڪا = ڪوڙهي) سُٽ جي ويڙهي- ديري- رِيل.

● گيٽي ۽ گيٽيون: ث. چوهڙ يا چوپڙ راند ۾ ڪم ايندڙ ساري- گوٽ. چقمق پٿر جو ناهيل ٽڪر. (پرمانند). ڪاٽ جو گهڙيل ٽڪر- گيلي- اِٽي. نهٽهي جي چيڙي ۾ وڏل ڪاٽيءَ جو ٽڪر. يڪتاري جي تند ويڙهڻ واري ڪاٽيءَ جو ٽڪر.

● گيجهه ۽ گيجهون: (سن. گُر يڏَر) ڏونڊ ڪائيندڙ پکي- ڪجهه. (گاجرا).

● گيجهوڙو ۽ گيجهوڙا (ل): ذ. صفت. ٿورڙيءَ محبت وارو- ڪوڙو عاشق- سڏڙيو. (مهيري).

● گيجهو ۽ گيجهتا (ڪ): ذ. محتاج- بي وس. قرضي. مجبور. ٿورائتو.

"ڪيوات پيسا ڏيئي ڪين گيجهو بناء" (جملو).

● گيجهو ٽيئن: محتاج ٽيڻ- بي وس ٽيڻ. قرضي ٽيڻ.

● گيچو ۽ گيچا: ذ. زنانو راڳ- سهرو. (ڪ- ٽ). اکروٽ. (ل- وفا). گٽو. (ل).

"ڪِڙ وارو گيچو ٻُڌي چڏيو" (جملو).

● گيتر ۽ گيتر: ذ. صفت. گئي مارائيندڙ- چٽيو- مفعول- گانڍو.

● گيرا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● گيراتي (ل): اسم خاص. پکيءَ جو هڪ قسم (وڏو اڇو گيرو، ڪڙڪٽ ننڍي گيري، ٻاٻهو (ننڍو اڇو گيرو). (ن- ب).

● گيرائي ۽ گيرائيون (ڪ): ث. دوائن ۾ ڪتب ايندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم- گارائي.

● گيرڙي (ت): ث. ڪُنيڙ جو رڳ.
(۱) ڪاڙهي گيرڙي = ڏاءِ
(۲) ڪاري گيرڙي = رڳ.

● گيرو ۽ گيرا: ذ. (ف. فاخته). پکيءَ جو هڪ قسم (قد ۾ تتر جيڏو، ڳچيءَ ۾ ڪارو ليڪو ٿئي). (ث. گيري ۽ گيريون).

- گيرانجهڙو ۽ گيرانجهڙا: ذ. صفت. گيري جي رنگ جهڙو. پسارڪو وڪر.

- گيرو ڪتري چڏڻ: وار ڪوهي چڏڻ.

- گيري ۽ گيريون: ث. (ف. قمري). گيري جي مادي.

- گيري جيءُ وڃڻ: تمام ٿورو پنڌ- ويجهڙائي- نزديڪي.

- گيري ورنو: ذ. صفت. گيري جي رنگ تي مائل- گيرانجهڙو.

- گيري هينان آنا ڪيڏن: تمام چالاڪيءَ سان ڪم ڪرڻ. چالاڪي ڏيکارڻ.

Gulhayat Institute

● گھير نيڑو: ذ. دوا طور ڪر ايندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم (بيشمار داڻا جهليندو آهي ڪيس "هزار داڻي" به سڏين).
● گھيريُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گھيريلو: اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● گھيڙَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (سڪايل).
● گھيڙوُ ۽ گھيڙَ (ل): ذ. صفت. بي وقوف. سوالي. سست. بي زور. (ل - وفا).
"ڪهي ڪوڙا گھيڙَ ڪوٽ ۾ ڪي ڪارا قربدار"
خريد ڪيل لوڪر - ٻانهون. (ڪ). (ذ). نقصان. ڏوهه. خرابي.
● گھيڙَنُ: مصدر. (سن. گرَهَنْ = وٺڻ). وٺڻ - خريد ڪرڻ - خريدڻ - ڪنهڻ - سودڻ. (پرمانند). (گھيڙِيوُ - گھيڙِينڊوُ - گھيڙِيلُ).
● گھيڙوُ ۽ گھيڙا: ذ. ٽيپو - ڦڙو - قطرو. ڇٽاڪو. (ت). اٽي ڏه ڏينهن سِيءَ واءُ سان سانده پيل برسات. (ڪ).
● گھيڙوَ (ت): صفت. آپرو - ڏهرو - ڪمزور - ضعيف - هيڻو. سست. تنگ ڪندڙ. نقصان ڪار. سُڄو. پوڙهو - ڪراڙو.
● گھيڙڻُ: مصدر. (سن. گرَهَ = وٺڻ). ڪنهڻ - خريد ڪرڻ - ملهه وٺڻ - سودڻ - وڃڻ - گھيڙڻ. (پرمانند). ٻي همٿ ڪرڻ. (ل - وفا). (گھيڙِهيوُ - گھيڙِهينڊوُ - گھيڙِهيلُ).
- گھيڙَهوُ ۽ گھيڙَها: ذ. صفت. خريد ڪندڙ - وٺندڙ - ڪنهندڙ - خريدار - گراهڪ - ملهه ڏيئي وٺندڙ.
- گھيڙوءِ: تو ڪُجوُ - توُ چتوُ - تو وڙتوُ.
گڙڻ (سن. گڙڻ = چوڻ). آچارڻ - چوَڻ. (سرڪلياڻ).
● گھيسَنُ: مصدر. (سن. گرّ = گرڻ). ٻيٽ ۾ وڃڻ - نڙيءَ مان اندر وڃڻ - گڙڪڻ - گرڪڻ - ڪسڪڻ - هضم ٿيڻ. (گھيسِيوُ - گھيسِينڊوُ - گھيسِيلُ).
● گھيڪوُ ۽ گھيڪا (ت): ذ. پوريءَ (بلبل) جو ٻچو. (حامي).

● گھيلتھڙُ ۽ گھيلتھڙَ: ذ. جانور جو هڪ قسم - نوريئڙو.
● گھينجھڙِيُ ۽ گھينجھڙِيُونُ: ث. ڪڇهري - مارڪو. (گاجرا).
● گھينوُارُ ۽ گھينوُارَ: ذ. صفت. مستانو - بودلو - ديوانو - سودائي - گينوار. (سومل مينڌرو ص - ۱۳).
● گھينھوُ ۽ گھينھوُ: ذ. صفت. (سن. گرَهَ = وٺڻ) ڪنهندڙ - خريد ڪندڙ - خريدار - وٺندڙ - سوديندڙ گراهڪ. چوريءَ جو مال وٺندڙ. (پرمانند).
● گھيوُ ۽ گھيٽا (ل): ذ. ڏاندي پڪيءَ جو هڪ قسم - لنگهو. (منچر) - گھٽو. (ل).
● گھيوُ ۽ گھيا: ذ. (سن. گئي = گائڻ) گھٽ - سٿرو - گاڇ.
● گھيھڙوُ ۽ گھيھڙا (ل): د. گاڙو. مينهن جو سانده ٻه - چار ڏينهن وسڻ جي حالت - گھيڙو. (ڪ).
● گھيھُنِ ۽ گھيھُنُونُ: ث. (سن. گرُپَ < گرِيُ + پ = جهلڻ) مادي ۾ گپ جي رهڻ وارو هنڌ - رحم - گھٽِ.
● گھيھُنُ: مصدر. (سن. گرّ = گھرڻ) نڙيءَ مان لنگهائڻ - گھٽُ - گڙڪائڻ - گسڪائڻ - گھيڙڻ - گھٽ ڏيڻ. وٺڻ - ڪنهڻ. (ٻيلا). (گھيڙو - گھٽندو - گھيلُ).
- گھيھيوُ وَجَنُ: گڙڪائڻ - ڪائڻ. قبائڻ - هضم ڪرڻ - غصب ڪرڻ - موروثي حق تي ناجائز قبضو ڪرڻ - غريبن جو حق ڪائي وڃڻ.
● گھيھيھوُ ۽ گھيھيھا: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم - گھيٽو.
● گھيھُونُ ۽ گھيھُونُ: ث. (سن. گوڏُومرَ. ف. گنڈُمُ = ڪڪ) ڪڪ - گندم - ڪنڪي. ڪڪ جا سلا.
● گھيھين (ل): ث. ٻوٽيءَ جو هڪ قسم - پتر.
● گھيئو ۽ گھيئا (ڪ): ذ. (سن. گئي = گائڻ) گھٽ - گاڇ - گھيو.

Gul Hayat Institute

گھ

گھ: ث. سنڌي الف ب جو ٽيتاليهون نمبر اکر. ابجد موجب سندس عدد ۱۰۰۰ هڪ هزار.

● گھا (ل): ظرف. وانگيان ـ جيان ـ وانگر. (جهڙيءَ طرح چئبو آهي: "مون وانگيان = مون گھا). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● گھاب ۽ گھاءُن (ل): ث. ڪَڏڻ ـ ترائي ـ هيٺائين زمين. نماڻو. (ت). (اسم خاص). تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ گھابَ ڪَڍَڻُ: بيمار ٿي پوڻ ـ ڏُک پهچائڻ ـ ايذاءُ پهچائڻ ـ نقصان پهچائڻ.

ـ گھاباروءُ ۽ گھابارا: ذ. نڑيءَ جي پٿجهڻ (ڪنگهه سبب) ـ نڑيءَ جي گھُٽَ ـ گھُپو. (سخت تڪليف سان يا نه ڳالهائڻ جي حالت).

● گھاتُ ۽ گھاتَ: ذ. (سن. گھات = موت) مارو ـ ڪوس ـ خون ـ ڪُسَ ـ قتل ـ گاهُ. بربادي. هيٺ ڪيرائي وڃڻ واري حالت ـ ڏَڪ ـ زخم ـ قتُ ـ وَيُ. (پرا. گھتا. سن. گھوتا = وجهُ) وقت ـ موقعو ـ وارُ ـ وَل ـ اوسر ـ سَجهُ ـ ساڃي ـ تِئُ ـ سَڏو ـ سانگو ـ ڏَتُ ـ داءُ. ارادو ـ خيال. ڦاهي ـ ڦَندُ. ڇَندُ ـ دولاب ـ دغا ـ فريب ـ ٺڳي ـ ڇَلُ ـ ترڪَتُ ـ ڪُپَتُ ـ ڪوٽ ـ ڍوهه. ڏَڪُ ـ ڪَڏڻو. (پليتس).

ـ گھاتڪُ ۽ گھاتڪَ: ذ. ماريندڙ ـ فنا ڪندڙ ـ نابُود ڪندڙ ـ بي رحم ـ قاتل ـ خوني ـ جَلادُ ـ قصاب ـ سَفّاڪُ ـ ڪاسائي. (آصفيه). بي ايمان ـ بدمعاش ـ اوباش ـ دغا ڪندڙ ـ ڍوهه ڪندڙ ـ فريب ڪندڙ ـ ترڪٽي ـ ڪُپتي ـ نقصان ڪار. جيئن: "ديس گھاتڪ = وطن جو دشمن". مارڻ جي هڪ اوزار جو نالو. (پليتس).

ـ گھاتُ ڪَرَڻُ: خون ڪرڻ ـ قتل ڪرڻ ـ مارڻ ـ اتم هڇا ڪرڻ ـ آپ گھات ڪرڻ ـ پاڻ کي مارڻ.

ـ گھاتُو ۽ گھاتُو: ذ. خوني ـ قاتل ـ گھاتي ـ ماريندڙ ـ چيريندڙ ـ قاڙيندڙ ـ زخمي ڪندڙ. شڪار ڪندڙ ـ شڪاري ـ جھاڙو ـ مڇي ماريندڙ ـ پٿهر ري وارو ـ ميربحر. ٽوپُو ـ ٽوپيو ـ سمنڊ جو واقف.

"گھاتو سڃن سندا مڪڙا کي تڙ جا نهار" (شاهه ڪريم).

ٺڳُ ـ چورُ ـ د غاباز ـ حرفتي ـ غدار ـ فريبي.

"گھر ۾ گھاتوڙا نه ڄاڻان، مارين ۾ ٽوڪ" (شاهه. گھاتو).

ـ گھاتيُ ۽ گھاتِيُ: ذ. خون خوار ـ خونيُ ـ پاپيُ ـ خونريز ـ قاتل ـ نقصان رسائيندڙ ـ د شمن ـ نقصان ڪار ـ خطرناڪ ـ هولناڪ ـ هيبت ناڪ. آشُبُ ـ خراب ـ بدسڳن ـ نياڳو ـ نَحسُ ـ بَدُ (ستارو). جيئن "توتي تہ کو گھاتي گرهه آهي، رکو نقصان ٻيو سَهين".

ـ گھاتيُ گِرهُ ۽ گھاتيُ گِرهَ: ذ. نقصان پهچائيندڙ گرهُ ـ خراب گرهُ ـ نَحسُ گِرهُ.

● گھاتُ ۽ گھاتَ: ذ. (سن. گھتَنا = گھٽائي). گھاتائيُ ـ گھاتاڻ ـ گھرائيُ ـ گوڙهاڻ ـ جھجھائيُ ـ هيڪاندائيُ. ڪڙي ڪي چُرڻ بعد ڏنل گھاڻو ڳاڙهو رنگ. ڊِگُ ـ کوڙ ـ گھٽو ـ جھجھو ـ انبار. لشکر ـ ميڙ ـ انبوهه ـ ٽوليُ ـ ڏڻ ـ وَلَرُ ـ گلرُ ـ جھڪٽو ـ جھُمٽو. (انگ. گارڊ = سنياليندڙ). گاڏي، ريل وغيره جو نگهبان. پوليس جي چونڪي ـ سپاهين جي رهڻ جي جاءِ. (سن. گھاتَ، گھتَ = پائي پرڻ جي جاءِ). وهنجڻ جي جاءِ ـ پٽَنُ ـ ٻيڙي يا جهاز وغيره جي ٻيهڻ جي جاءِ ـ د مدمو ـ بندر ـ ڊِڪو.

"جن کي سِڪ ساهڙ جي سي گھيڙ نہ پُڇن گھات" (شاهه).

(سن. گھتَنُ = هلڻ) ـ ساڪرو ـ جبل مان لنگهه ـ

Gul Hayat Institute

جاءِ - واٹ - رستو - پیچرو - گیھرُ - گھیڑُ - گھٹ. (پرا. گھتّ = ڈاکا). پھاڑ - جبل جیئن الھندو گھاٹ، آپرندو گھاٹ، (سن. گھٹ = ناھڻ، جوڑڻ). زیورن جي گھاڑ جو نمونو - شڪل - شبیھ - نمونو - ڍوڙ - بیھڪ - ڍنگ - وضع - گھاڑ - قسم - آڪار - صورت - رُوپ - آچار - ڍنگ. وَیُ - ڪاٹَ - ڪٹَ - وَیُ - گھاڑ - گھڑت. (سن. گھٹ = ملائڻ). ملاوتي (سون) - گاڏڙ (سون) - مَتُ. تجویز - انڪل - حیلو - منصوبو - فریب - رت - سازش.

▬ گھاتُ بابُو: ذ. ریل گاڏي سنیالیندڙ عملدار.

▬ گھاتَ جوُ سُونُ: ذ. ملاوتي سون - اٺ صاف ٿیل سون - اٺ نجو سون - اٺ نبار سون - مٽو سون.

▬ گھاتَ گاڏو: ذ. ریلوي گاڏي ۾ گھات جي ویھڻ وارو گاڏو.

▬ گھاتُ گُسائیُ: وقت تي ٽارڻ - ڏَڪُ گُسائڻ - وار گُسائڻ - ڪاوڙ ٽارڻ - ڪاوڙ واري وقت منھن تان ٽَري وڃڻ.

▬ گھاتُ گھڙڻُ: رستو ناھڻ - اِرادو ڪرڻ - منصوبو سِڻڻ - سازش ڪرڻ. سوچ ویچار ڪرڻ - انڪل رڻڻ - تجویزون گھڙڻ - رڻائون رڻڻ.

▬ گھاڻِيُ ۽ گھاڻِيُونُ: ذ. جبل مان لنگھڻ جو رستو - گھٽِي - گھٽ - لنگھُ - درو - گھیڑ - لڪُ - جور لڪُ - پیچرو - دڙ. بن پھاڙن جي وچ واري ماڳري. جابلو ماڻھو - پھاڙي. گھاڻن شھرن جو گھرو نوڪر - مزور - مزدور.

● گھاڻوُ ۽ گھاڻا: ذ. (سن. گھٹ > گاڑ + ڪھ = گھاڻو). ضَرَرُ - زیان - نقصان - ھاڃو - ٽوٽو - ھرج - چوٽ - چیھو - اپوچي - تاوَنُ - چٽي - گاس - گھاٽو. اوڻائي - درکار - کوٽ - ٽوٽ - سوس - ڪَسُ - ڪمِي - کوٽِي. ویجھو - ویجھڙو - گھرو - مَڈُ - ڳرو (عزیز، دوست). میل - واسطو - لاڳاپو - تعلقات. (سن. گاڏ = گھاڻو) ذ. صفت. چٽھرو - تیز - تکو - ڳوڙھو رنگ. ڳِرو - گیھرو - نھرو - ٽلھو - ڳوڙھو - کَڙڪ - جاڏو (ڪپڙو). گجگاھ - جوھیل - گِتیل - چانیل (ٻیلو یا جھنگل وغیرہ). جاڻو - سیاڻو - ڏاھو. (ث. گھاڻِيُ ۽ گھاڻِيُونُ).

● گھاڻاپوُ ۽ گھاڻاپا: ذ. ڪات ڪُوٽ - گھٽتائي. نشاني (لیکي جو ڪتاب).

▬ گھاڻا گھاءَ کائِڻُ: (محاورو) تلوار جا اونھا زخم جھلڻ - تمام گھٹو قتجڻ - حد کان زیادہ مھٽا ۽ طعنا ٻُڌڻ.

▬ گھاڻاںُ: ث. ڳوڙھائي - گھاڻائي - ویجھائي - ویجھڙائي - گھرائي - جاڏائي - نھرائي. گھاڻائي (وڻ جي). تکائي - تیزائي.

▬ گھاڻائِيُ ۽ گھاڻایُونُ: ث. گھاڻاڻ - ڳوڙھائي - گھرائي - نھرائي. تیزائي - تکائي.

▬ گھاڻوُ ھائِڻُ: نقصان پائڻ - چیھو پائڻ - ٽوٽو پائڻ - کوٽ پائڻ - خسارو پائڻ - چوٽ پائڻ - کَسُ پائڻ - کمي پائڻ - سوس پائڻ - اپوچي پائڻ - ھرج پائڻ.

▬ گھاڻوُ پَوَنُ: نقصان پوڻ - چیھو پوڻ. ڪک ڪرڻ - قابو ڪرڻ. سِڪ وڌائڻ.

▬ گھاڻِيُ: ظرف. گھاڻي سان - نقصان سان - ھرج سان - ٽوٽ سان - کَس سان - چیھي سان.

▬ گھاڻِيُ: ث. صفت. گِتیل - جھنجھیل - لڱل - پَتلي - زور (ٻوڪ وغیرہ). سخت - گھٽي (دوستي وغیرہ).

▬ گھاڻِيُ سَرنھَنُ ڏِسَنُ: دوستي پرکڻ - سنگت پرکڻ - ساڻي سمجھڻ.

● گھاپُ ۽ گھاپ: ذ. چِیرُ - ڏَڪُ - گھاءُ - زخم - ڏارُ.

● گھاپاتوُ ۽ گھاپاتا (ل): ذ. ڏِکا - ڏوما - ڏک - اھنج - سُور - تکلیف - ڏکڙا - مشکلاتون - رنڊڪون - انڪاءُ - سختیون.

● گھاچَنُ: اسم خاص. ٻلا جو ھڪ قسم.

● گھاڏوُ: اسم خاص. تعلقي میرپور خاص ۾ ھڪ ڏیھ جو نالو.

● گھارَ ۽ گھارُونُ (ل): ذ. (پرا. گھتیا. سن. گھتّ = تمندِيُ زمین). ھیٺاھین زمین. پاڻيءَ جي کَسِيُ - جھونو قتل واھڙ. غار - چُرَ. سِیرُ -

Gul Hayat Institute

ڦوڙ. (ڪ). (اسم خاص). تعلقي ڏنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھارُ ۽ گھار: ذ. صفت. بڪيو - بڪواتي - وڏواتيو - واتراڏو - وات ڏارو. ڳالهيرُ - ٻٽوڙ - قِصّرُ. (اسم خاص). تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھارَنُ: مصدر. گُذارڻ - جالڻ - ڪاٽڻ - رهڻ - جِيئڻُ. گھارڻ. وقت ڪيڻ. (گھاريو - گھاريندو - گھاريل).

● گھارُ ۽ گھارا: ذ. واهه، نديُ وغيره ۾ وهڪري سبب ڪاڌ - ڪنڌ - گھاءُ - گِيتو - ڪاڦو - ڪاٽ - روڻ. ڦوٽ - ڏوري - نار - ڪاري. ڪڏ - وهڪرو - شاخ. سِيڙُ - ڏار - قاڦل زمين. (اسم خاص). شهر جو هڪ نالو، پنيور وارو نئون ڳوٺ. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- گھارُ پَٽَنُ: ٽُٽي پوڻ - ڇڄي پوڻ - ڏار ٽيڻ - ليڪ اچڻ.

- گھارُ ڪري وَڃَنُ: ڪڏ ڪري وڃڻ - ڏَرُ ڪري وڃڻ - ٽنگ ڪري وڃڻ - گھاءُ ڪري وڃڻ - ڪنڌ پُڄي وڃڻ - ڏوري هٽڻ - پاڻيءَ جو ڦاڻي نڪرڻ.

● گھارِيُ ۽ گھارِيُونُ: ث. ڪپڙي جي ٻيٽيءَ مان نڪتل چند تندن واري حالت - وِڻي - وِڇوٽي - جاءِ - گنجائش - ڏنگ - ڪٽ - اوڪاش - خال. پاڻيءَ جو واهه جي هڪ پاسي وهڪري ڪري نڪتل نالي. نديءَ جي وهڪري جي وچ ۾ سُڪل زمين. ڦوٽ - جُدائي - ويڇو - رخنو - رنڊڪ - وچوڙو - فراق. زخم. مانيءَ جو هڪ قسم. (مُڪڻ جي آڏي ۾ مصالح وڄهي تريل مالپڙو). (ث).

● گھارو لاڙِي: ث. اسم خاص. هڪ قِسم جي لاڙي.

● گھاڙَ ۽ گھاڙُونُ: ث. (سن. گھٽ = گھڙڻ). ڪاٺ جي ٿهيل شئي ڪي رَنڌي سان لسي ڪرڻ واري حالت - چِيل - گھڙائي - جڙائيُ. هُڙيءَ مان ٻڪي لنگهڻ. جاءِ. گھات. رڍ. ڪنهن جا ڪچا گھڙيل ٽانوَ. ٿاهڻ جي ترتيب. (اسم خاص). مڇيءَ جو هڪ قسم. (موسمي). ڳولا - جانچ "ڪنهن جي گھاڙ ۾ آهين" (موسمي).

- گھاڙِ ٻِٽوُ ۽ گھاڙِ ٻِٽا: ذ. گھڙٽي - گھڙٽ - گھڙپ. گھات - نمونو - ڊُول - ڊنگ - ڪاريگري. رڍ - تجويز. ڪم ڪرڻ جي جاءِ - ورڪشاپ - ڪارخانو - شهيد - گودِيُ.

- گھاڙِ يتِيُ جوُ گھيڙُ يتَلُ: گھڙٽ جو عمدو ٽُڪرُ.

● گھاڙوُ ۽ گھاڙا (ث): ذ. ڏنگو ليڪو - ڏڏو ليڪو. (اسم خاص). تعلقي ڪَڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو. تعلقي ساڪري ۾ ڳوٺ جو نالو.

● گھاڙُو ۽ گھاڙُو: ذ. (سن. گھڙڻ > گھٽ = ٿاهڻ). پورو سئون سڌو رستو - شاهي رستو - ڪشادو رستو - دڳ - سڌي وات - سڌو پيچرو. آستاد - سيڪاريندڙ. ماريندڙ. (ت). چڱي طرح پير وغيره سڃاڻندڙ. (ل). لوهه جو قسم.

- گھاڙُوآرِ: ٿاهڻ يا گھڙڻ لاءِ ڪم ايندڙ هڪ اوزار.

● گھاڙِيُ: اسم خاص. واهه جو هڪ نالو. (دادُو جي پر ڪان وهندڙ).

● گھاڙِيُ جاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھاڙِيُ رَعيتِيُ. اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھاڙِيُ لُڊِيُ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھاسِ پاتِ: اسم خاص. (ف. درخت شان) وڻ جو هڪ قسم. (دوا طور ڪم ايندڙ).

● گھا گھائِنُ: مصدر. (سن. گھگھ) ڪِلڻ - سُٽڪڻ - نچڻ - تِپڻُ. اڳتي ڏوڪڻ - ڪاهڻ - چڙهائي ڪرڻ - همت ڪرڻ - وِڪَت وڌائڻ - جرئت ڏارڻ - دل جهلڻ - سِير سهسائڻ - طاقت رکڻ. پاڻيءَ ۾ ٻڏڻ - نڪ جهلي ٽٻي هٽڻ. قبول ڪرڻ. جيئن "ساهڙ سندو تَنِ گھاگھائي گھيڙَنِ جي" (سر سهڻي، شاهه). (گھاگھائيو - گھاگھائيندو - گھاگھائيل).

Gul Hayat Institute

● گھاگھٹرُ ۽ گھاگھروُنُ: ث. (پرا. گاگريا. سن. گرگر> گرگري+ايڪا= گھاگر). پاڻي پرڻ جو ٺانوُ- پتل يا تامي جو دلو- گھڙ ي ُ- چڙ ُنري- موريو- دلي- ڪگر- پارڙو- گھگھر ي ُ.

ـ گھاگھٹروُ وَجائِڻُ: ڳائڻ ۾ دلو وڄائڻ.

● گھاگھيرا پڌُنڌُ: اسم خاص. فوج جو هڪ قسم. (اسڪاٽلنڊ جي اُتر طرف وارو لشڪر جن جو پلاند ڪمر ڪان گوڏن تائين لڙڪندو آهي). (گاجرا).

● گھاگھيروُ ۽ گھاگھيرا: ذ. (پرا. گھنگھر ي ُ. سن. گھنگھرُ + ڪٽ = گڏيل، ڪنجرو ۽ پڙو). گڏ سبيل ڪنجرو ۽ پڙو- پيشگيُر- پڙو- پيشواز- پيڪوٽ- جَمْپَر- وڏو چولو- ڪُرتو. (ث. گھاگھير ي ُ ۽ گھاگھير يُون ُ). وڏي گھاگھر. اَن وائرڻ جو گاگڙو. (ت).

● گھالڻِ (ث): وجھڻ (عضوو مخصوص). جيئن "آلي سوگھالي پيجو مارو پائي". (گھاليو- گھاليندُو ُ- گھاليل ُ).

● گھامڙُو: اسم خاص. ٿر ۾ پيدا ٿيندڙ گاھ جو هڪ قسم (گَھمُ ُ).

● گھان ُ: حرف جر. جيان- وانگر- وانگيان- جھڙو. "هُن گھان آهي= هُن جھڙي آهي".

● گھانڇ ۽ گھانڇَ: ذ. زمين ۾ ٿوري کڏ- گھانڇو.

● گھانڇَڻ ُ: مصدر. (سن. گھاتَ). ايذاءُ رسائڻ- چيڙڻ ُ- چيڙن ُ- چيڙارَڻ ُ- پيورَڻ- چيڙائڻ- گھوٽڻ. گپا گيھ ُ ڪرڻ- ڏوڪَڏ ُ وکان ڪرڻ. کڏ ڪرڻ. (ت). (گھانڇيو- گھانڇيندُو- گھانڇيل ُ).

ـ گھانڇو ُ ۽ گھانڇا: ذ. ايذاءُ. لقصان- گھاٽو- چيھو- ٽوٽو- اپوچي- گاس- چٽي ُ- هارتو- ضَرَرُ- تاوڻ. زمين ۾ ٿوري کڏ- کانٽو- گھانچ.

● گھانڊار ُ ۽ گھانڊارَ: ذ. (سن. گھنٽا= گھنڊ ُ). وڏو گھنڊ- ڏور يا وهت کي ٻڌل گھنڊ يا گھنڊڙي- چڙو- ڏگرو.

● گھانتر ُ ۽ گھانترَ (ل): ذ. قاتل ۽ ٽُٽل رليون- قاتل ڪپڙا. جينئ مون کي ته اِهو رلي ۽ جو گھانتر ُ آڇلائي ڏي.

● گھانگھٽ ُ ۽ گھانگھٽَ (ت): ذ. وڏو قاڙ- زخم. پڳل چلو وغيره جو تترو.

● گھانگھيرا: اسم خاص. ذات جو هڪ نالو. تعلقي حيدرآباد ۽ تعلقي ڪنڊياري ۾ ڏيھن جا نالا.

● گھانگھرڪُو: اسم خاص. تعلقي ڏوکري ۽ ۾ ڏيھ جو نالو.

● گھانگھير ُو ُ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ ڏيھ جو نالو.

● گھانگھڙُو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ ڏيھ جو نالو.

● گھانگھو ُ ۽ گھانگھا: ذ. ڪنھن ٺانوُ جي پڳل ڇڄي- ڪِرڻ- ڪٽڻو. چلو وغيره جو پڳل ترو. ڇٽ ُ- ميلھو- دَبڪ ُ- رندڪ- روڪ- رُڪاوٽ.

ـ گھانگھا ڪَڍَڻ ُ: (ڪوبه ڪم) پورو ڪرڻ- يڪدم پورو ڪرڻ- جلد لاھڻ. پاڳا لاھڻ يا ڪڍڻ.

ـ گھانگھا لاھِڻ ُ: ٽڪر ٽڪر ڪرڻ- پور پور ڪرڻ- پُرزا پُرزا ڪرڻ- زخم ڪرڻ- ڇٽ ُ ڪرڻ- زيان ڪرڻ- تباھ ڪرڻ- ناس ڪرڻ. جُدا ڪرڻ- ڪابه شيءِ وڍي ڇڏڻ. ڪُھاڙيءَ سان ڪنھن ۾ انسان وغيره کي ڏڪ هڻڻ. (وهندڙ ڪڙي کي ڪنڌ ڏيڻ).

ـ گھانگھو ڇِڇِيءَ ہَوَنُ ُ: قاسائڻ. شادي ڪرڻ.

ـ گھانگھو ڇِڇِيءَ ۾ وِڇھَڻ ُ: ڪنھن جي ڇِڇِيءَ ۾ بار ُ وِڇھڻ- پرائي بالا پنھنجي ڇِڇِيءَ وِڇھڻ- پرائي آفت سر تي ڪٽڻ- تڪليف جو ڪم ڪٽڻ. پٽ جي شادي ڪرائڻ.

● گھانگھير ُ: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم. (موراکي جھڙو. قد اٽڪل ۸-۹ انچ).

● گھانڻ ُ ۽ گھانَ (ڻ): ذ. ٻڪريءَ جي ڏاڄي وڃڻ ڪان ڦر ڪي روڪڻ لاءِ ان جي ٽڻن ڪي گسي ُ- ٻڪريءَ جي ٽڻن ڪي لاتل ُ ڇيڙو يا ڳوهيل ميڙي ُ- گھاڻي. (ت). ڪڻيءَ جا ڪچرن

ڏوئڻ وقت ٽاهيل جوڙا. (ٿهي ٿهي قميصون ۽ ٻه ستڻون).

- گھاڻُ ڪَرَڻُ: ڪٽڻ جي اصطلاح موجب ڪپڙن کي قرهي تي ستڻُ.

● گھاڻُ ۽ گھاڻا: ذ. (پرا. گھاڻِي > گھات. ستڻ. گھات > گھان + ايڪا = گھاڻو). تيل ڪيڻ جي مشين - تيلي ٻج پيڙڻ جو اوزار - چيچڙو - ڪولهو. هڪڙي وار ۾ ڏوپنڊڙ ڪپڙن جو مُچو - ڪيپ.

- گھاڻا ڪَرَڻُ يا گھاڻو ستڻُ: هڪ جيترا ڪپڙا گڏي ستڻ.

- گھاڻو پَوَڻُ: چيچڙو پوڻ - تڪليف اچڻ - سختي ٿيڻ.

● گھاڻِيُ ۽ گھاڻِيُون (ل): ث. مار - مصيبت - آبدا - آفت - غضب - شامت - ڪمبختي - نياڳ - ماجران - چٽي - بدقسمتي. تيلي ٻج، جو هڪ ئي وقت گھاڻي جي آڪريءَ ۾ پيل مقدار - واڌائي.

- گھاڻِيُ پَوَڻُ: مار پوڻ - پاڙ پٽجڻ - برباد ٿيڻ.

● گھاوَڻُ: مصدر. گھائڻ.

"اهڙيون تنهنجون اکيون،
ڏاڍو گھور گھاوڻ سڄڻ سکيون"
(بلند شاهه).

● گھاءِ: حرف جر. جيڪر - وانگر - شايد - جهڙو - وانگي.

- گھاءِ گھٽ: صفت. چٽوڙو - فضول خرچائُو - هٽ قاڙ - چٽي باز - پيٽي. لوسِي - لٻوسِي.

● گھائِيڻُ: مصدر. چاڪ ڪرڻ - واڌوڙڻ - زخمي ڪرڻ - ٽپُ ڪرڻ - ڦٽ ڪرڻ - ڦٽڻ - دل ڏڪوڻ - آزارڻ - رنجائڻ - زخمڻ - گھاءُ ڪرڻ - سُور ڏيڻ - تڪليفون ڏيڻ. (گھائيو - گھائيندو - گھايل).

- گھاءُ ۽ گھاءِ: ذ. (پرا. گھائو. سن. گھاو > گھات = ڏَڪ). ڏَڪُ - ڦٽ - چيرُ - چٽهڪَ - جٽهٽُ - وَيُ - ڪٽُ - ضَربَ - چوٽ - زخم. خال - ٻرڙ - ڏَنءُ - چاڪ - چيهه - واڌوڙ - ڦُڇُ - ٽپُ. (ل). وڏو سُٽرڪو يا گھٽن.

- گھاءُ پَوَڻُ: وڌجڻ - ڏکيڙجڻ - زخمي ٿيڻ. اندر سڙڻ - جلڻ - وَيَ پوڻ.

- گھاءُ ڪَرَڻُ: ڦٽڻ - ايذائڻ - زخمڻ - زخمي ڪرڻ - گھائڻ - واڌوڙڻ. رنجائڻ - دل ڏکائڻ - دل آزارڻ.

- گھاءُ گَسائِيڻُ: ڏَڪُ گَسائي وڃڻ - ٻئي جو وار خالي موٽائڻ. وقت وڃائڻ - داءُ گَسائڻ - وار ٽارڻ. ڪاوڙ ٽارڻ.

- گھاءُ گھيبَ: زخم - ليڦُون - قُرڙِيُون - ڦوڦينڀا.

- گھائِلُ ۽ گھائِلُ: ث. ڦٽيل - وَيِل - زخميل - ڏکيل - ڏکڙيل. ڏکويل - خربيل - عشق جو ماريل - ستايل - فراقيل - جُدائي جو ستايل.

- گھائِلُ ٿِيڻُ: زخمي ٿيڻ - مجروح ٿيڻ - ڦٽجڻ - وڌجڻ - زخمجڻ.

- گھائِلُ مائِلُ: واقف - جاڻو - گڏ گذارينڏڙ - هريل - گھٽرو - گستاخ - رليل مليل - گھاڻو - ويجهو دوست.

- گھائُن سان: ڦٽن سان - زخمن سان - ڦٽيلن سان.

- گھائُو ۽ گھاڻُو: ذ. گھاءُ ڪندڙ - گھائيندڙ - نقصانڪار - ٻيڙيءَ ٻوڙ - ڏکپتائيندڙ - زخم ڪندڙ - ڦٽيندڙ. (هٿيار). تيز - تکو. اونهو (ڏڪ يا چوٽ). خوفناڪ - خطرناڪ (ندي وغيره). محاورو. جٽن "هٿر وهٽُ ۾ گھائو آهي." (صفت). بهادر - سورهيه - پهلوان.

- گھاءُ و جھٽُ: ڪاوڙائڻ - چيڙڻ - ڏکوئڻ - تپائڻ - ڪٽڪ ڪرڻ - آزارڻ - رنجائڻ. جهڳڙي کي وڌائڻ.

● گھائُو ۽ گھائِلُ، گھاوا: ذ. مڇي ڦاسائڻ جي وڏي جار - مڇي مارڻ جو جار - رڇ - پانُ - ڳانڍو. (چار جون ۵ ڪان ۶۰ گھايون پاڻ ۾ گڏجي هڪ وڏي مڪمل جار تيار ڪجي - تنهن کي "گھائو" چون.

- گھائِيُ ۽ گھائِيُون، گھايُونُ: ث. مڇيءَ يا پکيءَ مارڻ لاءِ هڪ وڏو جارُ - رڇُ - پانُ.

Gul Hayat Institute

(هي سُٽ يا آڪاري يا سٽيءَ مان ٺاهين اَن ۾ ڪدوءَ جون تنبيُون٘ مٽي ٽرڻ لاءِ ڪاهاري جا رسا جهل لاءِ وجهن، ان جاڙ جي هڪڙي حصي ۾ مڇيءَ ڦاسائڻ لاءِ ۲۱ ڪوٽريون ٽيندیون آهن).

▬ گھائيءَ لُنڊَنُ: جاڙ جي گھائي ۾ ڪوٽريون ٺاهڻ.

▬ گھايُونُ ڏِيڻُ: (دهل) وڄائڻ ـ ڦيريون پائڻ ـ گھمرا پائڻ. وڙهڻ ـ لڙهڻ ـ ليٽڻ.

● گھايا!: حرف نِدا (فعل "گھائڻ" مان اسم مفعول = گھايل). اي قتيل! اي وڍيل! بد دعا جو سَدُ.

وَڍي وڃ وَنهيُون ڦيئُ،
آهين گھايا! تون گھرندل
(گلو سياڻو).

● گھايوُ ۽ گھايا: ذ. لوهار کي گھڻ سان ڏکن هڻڻ ۾ مدد ڪندڙ نوڪر يا مزور.

● گھٻَ ۽ گھٻُونُ: ث. زخم ـ لڦ ـ ڦڙڪي ـ ڦوڪيندو ـ گھاءُ.

● گھُٻا: ديهه جو نالو. تپو ڳاڙهو، تعلقو گھوڙاباري، ضلعو ٺٽو.

▬ گھُٻٽِيُ ۽ گھُٻٽِيُونُ: ث. گھوڙي هڪلڻ لاءِ خاص لڪڻ.

● گھٻِراتُ ۽ گھٻِرات (ت): ذ. انديشو ـ خيال ـ گھبراهٽ.

● گھٻِراهتُ ۽ گھٻِراهتَ: ذ. انديشو ـ خيال ـ فڪر ـ خفو ـ پريشاني ـ رنج ـ ملال. آندماند ـ بي قراري ـ لوچ پوچ ـ بي آرامي ـ بي صبري.

● گھٻِرائِڻُ: مصدر. ڊڄڻ ـ ڊپ ڪرڻ ـ پڏو ڪرڻ ـ خوف ڪرڻ ـ هراسجڻ ـ سُنجهڻ ـ ساندو ٿيڻ ـ وسامجڻ ـ موڪو ٿيڻ ـ دل هٽڻ ـ بيقرار ٿيڻ ـ حيران ٿيڻ ـ پريشان ٿيڻ ـ تنگ ٿيڻ. (گھٻرائيو ـ گھبرائيندو ـ گھبرائيل).

▬ گھٻِرائِجَنُ: مصدر. حيران ٿيڻ ـ ششدر ٿيڻ ـ بي آرام ٿيڻ ـ پريشان ٿيڻ ـ بيقرار ٿيڻ ـ بي صبر ٿيڻ ـ سُنجهي پوڻ.

● گھٻِيرُ ۽ گھٻِيرا: ذ. پُڏڻ جو موڪو ـ ٻَهرو ـ موڪو ـ ٿورو پوڙو ـ پوڙو. گلي مان زور سان ڳالهائيندڙ. انديشو. بيهوش. (ث. گھٻِيري ۽ گھٻِيرِيُون).

▬ گھٻِيراڻِ ۽ گھٻِيراڻُونُ: ث. پوڙاڻ. موڪاڻي.

● گھٻِيڪوُ ۽ گھٻِڪا (ت): ذ. چالاڪي ـ عياري.

● گھُٻَڻِ ۽ گھُٻَڻِيُونُ (ث ـ ل): ث. پڪين هڪلڻ جو اوزار ـ ڪانياڻي ـ ڪُليلُ. جيئن:
"مون کي گھڻ ڪٽي ڏي تہ جهار هڪليان" (جملو).

● گھٽِيوُ ۽ گھٽِيا: ذ. (سن. گھٽگھِ = ڪِلڻ). ٽٽولي ـ چٽسر ـ ڪِلَ ـ گھگھيُ. (ت) ـ چرچو ـ مسخري ـ يوڳ شوڳ. رهاڻ.

▬ گھاهائِيُ ۽ گھاهائِيُ: ث. بدوشد چوڻ ـ مسخرو ـ چرچائي ـ مذاقيه ـ پوڳائي ـ ڪلائيندڙ ـ من موجي.

▬ گھاهائِيتو ۽ گھاهائِيتا: ذ. بيهودو ـ ڪِلائتو ـ ڪِل جهڙو ـ غيبت وارو ـ اڌنگو.

● گھٽِيوُ ڪَرَنُ: ڏاڍو ڏيڻ ـ دغا ڪرڻ ـ ٺڳڻ ـ فريب ڪرڻ ـ ڏوکو ڏيڻ.

● گھُٻوُ ۽ گھُٻا (ل): ذ. نڙيءَ جي گھُٽَ ـ نڙيءَ جي ٻَجهَ (ڪنڌ سبب) ـ گھاهارو.

▬ گھُٻو ٻَوَنُ: نڙي پوڻ ـ گھگھي پوڻ.

● گھٻِيُ ۽ گھٻِيُونُ (ل): ث. راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ هڪ نڍڙي ڪڏ ڪوٽي آنهيءَ ۾ پئسا آڇلائيا ۽ جيڪو اڳ ۾ گھُٻَ ۾ پئسو وجهندو آهي آهو پين جي رکيل پئسن کي ڏڪ چٽِيندو آهي، ڏڪ لڳڻ جي حالت ۾ پئسو ڪٽندو آهي). ڊڻ. (ت).

● گھُٻِيٽُ ۽ گھُٻِيٽَ: ذ. مٺائي جو هڪ قسم. ريوڙين جو اندر وارو گودُو (جنهن ۾ جوهر پيل هجي). جوهردار مٺائي.

● گھٽِيڙُ ۽ گھٽِيڙَ: ذ. صفت. هوشيار ـ قابل ـ چالو ـ سمجهو ـ داناءُ ـ اهل ڪار.

● گھٽِ ۽ گھٽِيُونُ: ث. (سن. هُول = هلڻ). عادت ـ چال ـ اٽڪل ـ رمز ـ طرح ـ وَجهُ ـ طور ـ طريقو ـ ڪٽ. مڇي مارڻ جو هڪ اوزار.

Gul Hayat Institute

- گھٽ ۾ گھٽائڻ هڻڻ: (سج وانگر). لهڻ وارو هڻ - لهڻ تي هڻڻ.
- گھٽ صحيح ڪرڻ: ٻڌا ڏسڻ جي ڪمر ڪرڻ - اٽڪل سمجهڻ - عادت سمجهڻ - هلت چلت سمجهڻ - رمز سمجهڻ.
- گھٽ هٿائڻ: ڪنهن اٽڪل سان ناهڻ - رمز سان ناهڻ - ڪنهن چال سان ريجهائڻ.
● گھٽ ۽ گھٽ (ت - ٽ): ذ. وڃهه - وقت - ٽائيم - عرصو.
● گھٽا ۽ گھٽائون: ث. پاڻيءَ ۾ ٽٻي هڻڻ واري حالت - غوطو - گوهي. ٻڏانو - ڪس ڪڍڻ - ٽٽ ٽٽائڻ - عذر - ترڪ تعلق - ڪيوبي - حرڪت - ڪوس - ٽڪار. چوڪ - چونگ - ڳهاڻ. ٽيلهي - ڪيسو - ڳوٽري. حملو. سفر. پيرو - دفعو - وارو. ڏڪڻ ۽ مينهن ۾ بيماريءَ جو هڪ قسم. (ت).
- گھٽ ڏيڻ: ڪم ٿي وڃڻ - غائب ٿيڻ. تيزيءَ سان باهر نڪرڻ (پاڻيءَ مان). زور سان دَمڻ. (ت). اڇارڻ - هوشيار ڪرڻ. برغلائڻ. (ت).
- گھٽير ۽ گھٽير: ذ. گوڙو - نٽائو - گوهير - لاڙائو - ڪم چور. پاڇوڪڙ - ڦٽڪڙ - رولو - آواره. رولو - رولاڪ - ٽلڪائو - لفنگ - لٽب - لانبو.
- گھٽون ڇڏڻ: عذر ڇڏڻ - بهانا ڇڏڻ - گوهيون نه ڪرڻ.
- گھٽ هٿائڻ: رمز سان پاڻيءَ ۾ ٽهو ڏيئي ڪجهه وقت لڪي وڃڻ - اندر پاڻيءَ ۾ لڪڻ - لڪي وڃڻ - ٽٻگي وڃڻ - نٽائي وڃڻ - پوري خبر نه هوندي ۽ پڇنجو رايو ڏيڻ.
● گھٽ گھٽ ۽ گھٽ گھٽون (ڻ): ث. گھڙي گھڙي گھرڻ واري حالت - گھر گھر.
● گھٽائڻ: مصدر. گھيڙڻ - وڃڻ - داخل ڪرڻ - درج ڪرڻ - قلمبند ڪرڻ - رکڻ. سڳ گھرڻ. (ل). (گھٽيو - گھٽينڊو - گھٽيل).
● گھٽو ۽ گھٽا: ذ. نشيدار شين جو دڪان - ڪٽو.
● گھٽوٽڙو ۽ گھٽوٽڙا: ذ. تيتر جو قسم. (رنگ ميٽائون ۽ پيٽ ڪارو).

● گھٽ: صفت. ٿورو - ڪٽسو - اوٽو - گھٽ - اڻ پورو - ڪوتاهه - لانبيرو. گھٽ قيمت وارو - ٿوري قيمت وارو - هلڪي نائٽي وارو. گھٽ (تور). مختصر - ٿورو (جيئڻ). عيبدار - خاميءَ وارو - نيچ. غير ڪافي ڪم. ڪمبختي.
- گھٽا وڌي ۽ گھٽا وڌيون: ث. ڪٽمي بهيشي - سوڙي آڪڙي.
- گھٽيتا ۽ گھٽيتا: ث. وڏڙ - سقم - ونگائي - شبهه - خامي - ٽورائي - ڪوتاهي - اڻ پورائي - ڪمائي - لانبرائي - گھٽتائي - اوٽائي.
- گھٽيتائي ۽ گھٽيتائيون: ث. وڏڙ - ڏنگائي - خامي - عيب. ڪمي - ٽورائي - ڪوتاهي - اڻ پورائي - گھٽتا - گھٽتي - گھٽي. سوس - ڪوت - درڪار - قلت - ڪس - هٿي. ڪوٽي - اٽاڻ. گھٽتائي - بي عزتي.
- گھٽيتي ۽ گھٽيتيون: ث. اوٽائي - گھٽتا - وڏڙ - ونگائي - شبهه - گھٽتائي - خامي - عيب - سقم - ڪوتاهه - لانبيرو - اڻ پورو.
- گھٽ پٽون: نسٽو ٿيڻ - ضعيف ٿيڻ.
- گھٽ ڪرڻ: گھٽائڻ - سڪائڻ - جهپائڻ. ڪائڻ (پگهار وغيره) - ڪٽ ڪرڻ. مان گھٽائڻ - شرمندو ڪرڻ. سوڙهو وڻڻ.
- گھٽ وڌ: صفت. ٿورو گھٽو - داڻو - ماڻو - ذرو پورو. مهانگو سهانگو - سوڙو آڪرو - وڌيڪ يا گھٽ - اڻ پورو - ناسناسب.
- گھٽ وڌائي: هڪ جيترائي - هڪ جهڙائي - ڪمي بيشي. گھٽ وڌ پڻو - اڻ پورائي - بي مناسبي.
- گھٽ وڌ پڻو: هڪ جيترائي - هڪ جهڙائي - ڪمي بيشي. گھٽ وڌائي - اڻ پورائي - بي مناسبي.
- گھٽ وڌ چون: ڪارگند ڏيڻ - بي عزت ڪرڻ - بداخلاقيءَ سان ڳالهائڻ - آبرو وڃائڻ - مان لهرائڻ.
- گھٽ وڌ ڳالهائڻ: بي عزتي جهڙا لفظ ڳالهائڻ - ڪاريون ڳالهائڻ - اجائي بڪواس ڪرڻ.
- گھٽجي رڙو ۽ گھٽجي رڙا: ذ. صفت. گھٽيڙو - ٿورو گھٽ - البت ٿورو - ڪجهه ٿورو - ڪٽسو -

Gul Nawaz Institute

اوٹو - گھٹ - زائل . کم - چوتو - نندو - هلکو - لانیرو - کوتاهه .

▬ گھٹنہیرو ۴ گھٹنہیرا : ذ . صفت . گھٹیرڑو .

● گھٹ ۴ گھٹ : ذ . (سن . گھٹ = گھڑو) . گھڑو - مٹ - پورو ٹانڈو . (سن . کٹ = نڑي) . نڑي - نڑ گھٹ . من . دل . خیال - ڈیان . کلیجو - اندر - جگر - هنیو . وچ . دماغ . (سن . گھٹ = وات) . رستو - گھاٹ - گھیڑ - پیچرو - لوگھو - لنگھ - گذر - کڑھه - ہُنڈیو - وات - گس - راهه - گھني - دگ . سوراخ - تنگ . ٹورو - نقصان وارو - مقرر کیل انداز کان ٹورو . انکل - رمز - تجویز - رٹ - ناهه - منصوبو . بتنیء جي بند يا کڑ جي هيان رستو - گھاتو . (ت) . تلاءُ . (صورت بهار) . پکين قاسائن جو چار - دام .

▬ گھٹ اندر گھوڑا هُئڻ : وجود جي اندر هکلون يا زور پريا آواز هُلڻ .

▬ گھٹ بنائڻ : لنگھ بنائڻ - رستو صاف کرڻ - دشمن کي موقعو ڏيڻ .

▬ گھٹ جو : اندر جو .

▬ گھٹ کرڻ : قابو کرڻ .

▬ گھٹ گھيڑ : ذ . لنگھ - پيچرو - وات .

▬ گھٹ گھيڑ جھلڻ : رستو روکڻ - لنگھ تي بيهڻ .

▬ گھٹ ۾ پگھيوان و بهڻ : رحم سان هلڻ - کهل سان هلڻ - تياس سان هلڻ .

▬ گھٹ ۾ وهڻ : گھٹ ۾ وجهڻ - الهام ڏيڻ - پيغام ڏيڻ - اندر ۾ وهڻ - بُڌ ۾ وهڻ - سمجهه ۾ وهڻ - عقل ۾ وهڻ .

▬ گھٹ و نڻ : لنگھ جي جاءِ تاڻڻ - رستو روکڻ .

▬ گھٹڻون : حرف جر . گھٹ مان - دروازي مان - لنگھ مان - لوگھي مان .

● گھٹ ۴ گھٹون : ث . (سن . گھٹ = ڦيرائڻ) هوا جي بندش - کاڙهو - رُکھ - گرمي - اُهمو - تپ - تاءُ - ہُوسات - کترپرو - اوماهي - ہُٹ - آکرمن - آپرس - کترپرو - رُنيو - هٹ -

آڙنگ . ڪڪرو - صاف . نيوائي - ٽيهٽر - سان - سانتيکائي - سانت . روک - جهل - پل . دباءُ - زور - پکڙ - زبردستي - زوري . سوڙهه - تکليف - ہوست . داب . بيماريء جو هک قسم (پوک وغير کي ٽئي) . نار يا هُرلي جو هک عضوو - ويڙي يا ڦتي کي جهلڻ لاءِ واجهه يا زنجير جو ٽُکڙ .

▬ گھٹائيتو ۴ گھٹتائيتا : ذ . آکرس - ہُٹ - گھٹارو - رُکھارو - کاڙهائتو - تاپش وارو - گرپرو - اوماهي .

▬ گھٹتارو ۴ گھٹتارا : ذ . آکرس - ہُٹ - گھٹائتو - رکھارو - کاڙهائتو - تاپش وارو - گرپرو - اوماهي - رُکھائتو - بند .

▬ گھٹ ہُوسات : ث . سوڙهه سنگهيڙ - ظلم زبردستي . تاءُ تپ .

▬ گھٹ ٽيٽ : هوا جو بند ٽيڻ - رُکھ ٽيڻ - گرمي ٽيڻ - ہُوسات ٽيڻ - تپ ٽيڻ .

▬ گھٹکار ۴ گھٹکارو : ث . گھٹ - گرمي - آہ .

▬ گھٹ کترڻ : هوا بند کرڻ - تنگ کرڻ - واهون بند کرڻ .

● گھٹ : اسم خاص . تعلقي جاتيء ۾ هک ديهه جو نالو .

● گھٹ ۴ گھٹ : ذ . گھونٽ - چکو - چرون - لتپ - ڏڪ .

● گھٹنا ۴ گھٹنائون : ث . کارن ڪرن جو ميڙ - برساتي بادلن جو مجموعو - گھاٽا ڪر - گھٽيل بادل . ميڙ - پيهه - گيهه - هجوم - هشام - پينڊ - ڪٽ - انبوهه .

● گھٹنائڻ : مصدر . (پرا . گھٹاوَ . سن . گھٹ + آئپ = ٽورو کرڻ) . ٽورو کرڻ - گھٹ کرڻ - ڪٽڻ - ڪٽ کرڻ - ڪم کرڻ - سُڪائڻ - انداز ٽورو کرڻ . تخفيف کرڻ - (خرچ) گھٹائڻ - چانٽڻ - ڪفايت کرڻ - لاهڻ . شرمندو کرڻ . هٽ پڇاڻ - ڪٽڻ مان ڪڍي ڏيڻ . کيرائڻ . (گھٹابو - گھٹائيندو - گھٹايل) .

Gul Hayat Institute

▬ گھٽائڻ: تخفيف ـ ڪٽ ـ لاٿ ـ لاهڻ. ڇت ـ ڪفايت ـ اِستخراجي عمل.
▬ گھٽائڻ ڪرڻ: تخفيف ڪرڻ ـ ڪٽڻ ـ ٽورو ڪرڻ ـ لاهڻ ـ ڪفايت ڪرڻ. اِستخراجي عمل ڪرڻ.
▬ گھٽائِيندڙ شيءِ: اِستخراجي شيءِ.
● گھٽِيجڻ: مصدر. گھٽڻ ـ جھڇڻ ـ ڪٽجڻ ـ ڪٽجڻ ڪائڻ. (تپ) سُڙڻ ـ لھڻ ـ ڇِڇڻ ـ سُسڻ ـ ٽورو ٿيڻ ـ چنڊ ڻ ـ چانگڻ ـ هٽڻ. (گھٽيو ـ گھٽندو ـ گھٽيل).
● گھٽِيڇڻ: مصدر. (سن. گھُٽَ = سوٽ ۾ ڏڪ هڻڻ يا بدلڻ). ٻُوسائڻ ـ گھوگھو ڏيڻ ـ گھُٽو ڏيڻ. نڙي سوڙهي ٿيڻ. ساهه بند ٿيڻ ـ دم روڪجڻ. گھٽڻ ـ سوڙهو ڪرڻ ـ تنگ لڳڻ. ماڻ ڪرڻ ـ صبر ڪرڻ. ڏَڪجڻ. جوئر جو سنگ جو ڏيڍي ۾ سُڪي وڃڻ. (گھٽيو ـ گھٽِيندو ـ گھٽيل).
● گھٽِيرُ ع گھٽِيرَ: ذ. گھوگھو ڏيندڙ ـ ساهه روڪيندڙ ـ ٻُوسائيندڙ ـ گلو دٻائيندڙ ـ تنگ ڪندڙ.
● گھٽِيڙو ع گھٽِيڙا: ذ. بندر جي زمين ڪي هيٺان ڪاڻ جا ڏنل ٽُڪر (رسن ڪي جھلڻ لاءِ).
● گھٽِيڪُ ع گھٽِيڪَ (ث): ذ. خال ـ پور ـ برگھل.
● گھُٽا: اسم خاص. ذات جو هڪ نالو.
● گھُٽِيڪڻ (ل ـ ث): مصدر. ڏڪ پرڻ ـ ڪڙڪائڻ ـ ڳھڻ ـ آڳرڻ. گھٽڪو ڪائڻ ـ ڪيت ڏيڻ. ابرجڻ ـ ڏرڪڻ ـ ڏوگھڻ. ڀاڄيءَ جو نڙيءَ مان تڪليف سان هيٺ لھڻ. آنوڙجڻ ـ دم روڪجڻ. (گھُٽڪيو ـ گھُٽڪندو ـ گھُٽڪيل).
▬ گھُٽڪُو ع گھُٽڪا: ذ. ڀاڄيءَ پيٽ وقت نڙيءَ ۾ هيڏڪو اچڻ جي حالت. ڀاڄيءَ جي لپ سُڙڪي ـ ڏڪ ـ ٻُڪَ. ڇڪي ـ هڪدم ڪيت. نڙيءَ کي صاف ڪرڻ جو اوزار. (ل ـ ث). ڏوگھ ـ ڏڙڪَ ـ آنوڙ. واڍڻ جي هڪ اوزار جو نالو ـ رندو. (ل).

● گھُٽَل ع گھُٽَلِ: ذ. ميوي جو هڪ قسم، ترنج ۽ نارنج وانگر پن وڏا، بينگال ۾ ٿيندڙ، سندس ڇ ۽ لوڻ هاضمي لاءِ فائديمند ٿئي.
● گھٽِنا ع گھٽِنائُونُ: ذ. (سن. گھٽنا). حادثو ـ واقعو ـ معاملو ـ ڪالھ ـ حالت.
● گھٽَنُ: مصدر. (پرا. گھٽ + اي. سن. گھٽ = هاڻ، ٽورو ٿيڻ). ٽورو ٿيڻ ـ گھٽ ٿيڻ ـ گھٽجي وڃڻ ـ سُسِيءُ وڃڻ ـ پُنڌتي هٽڻ. تنگ ٿيڻ ـ ڪم ٿيڻ. پوڙهو ٿيڻ ـ جمار ۾ وڏو ٿيڻ. (گھٽيو ـ گھٽندو ـ گھٽيل).
● گھُٽَنُ: مصدر. (پرا. گھُٽ. سن. گھُٽ = سوگھو جھلڻ). نڙيءَ کي گھٽڻ ـ ڪچيءَ کي جھلڻ ـ سوگھو جھلڻ ـ گھوگھو ڏيڻ ـ رَدُ ڪرڻ ـ ساهه کڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ. بند ڪرڻ ـ دٻائڻ. قابو ڪرڻ ـ نپوڙڻ ـ چِپُوڙڻ ـ نيپڻ. (گھُٽيو ـ گھُٽندو ـ گھُٽيل).
● گھُٽُو ع گھُٽا: ذ. گھيٽو ـ دُنبو. (جُونءَ جو) ٽولرُ ـ رِنڊُ ـ ٽُلھي ستاري جُونءَ ـ رَجھتُ. رالديڪي جو هڪ قسم ـ عاج جو بال يا ڳوڙهو ـ هارن کي وندرائڻ لاءِ عاج جو مڊو چڙو (ڏاڱي ۾ پُوتل). ڪاري جي ٻڙيءَ جو هڪ عضوو. اڏو جنهن تي کوهو ٻيٺهي آن کي قابو جھلڻ لاءِ پسون جي مٿان ڪاڻ جا ٽُڪر. (ڪ).
▬ گھُٽُو ٻُڌجَنُ: ٽُلھو متارو ٿيڻ. ويڑهاکو ٿيڻ ـ جھيڙاکي ٿيڻ ـ فسادي ٿيڻ.
▬ گھُٽُو وَڃَنُ: نقصان ٿيڻ ـ ٽوٽو پوڻ ـ چيٿهي هيٺ اچڻ.
▬ گھُٽِي ٻُوساتَ: زور ـ ڏاڍ ـ جَبَرُ ـ غضب ـ زور آوري ـ ڏاڍائي ـ دست درازي ـ دبردَوُنسَ ـ زبردستي.
▬ گھُٽِي سِڱُ: اڳٽ جي چِٽن جو هڪ قسم.
● گھُٽُو ع گھُٽا: ذ. گھوگھو ـ نڙيءَ تي زور ڏيئي جھلڻ سان ساهه گھٽجڻ واري حالت.
▬ گھُٽُو ڏِيڻُ: نڙي بند ڪرڻ ـ گِٽر کان ونڻ ـ گھوگھو ڏيئي مارڻ ـ سوڙهو ڪري مارڻ ـ ساهه

Gul Hayat Institute

ڪيڻ. زور سان ڪا گاڏهه سڇائڻ. سودو وغيره ٺاهڻ. زبردستي ڪرڻ - ڏاڍ ڪرڻ - غضب ڪرڻ - دست درازي ڪرڻ.

▬ گھنٹو ڪائيڻ: غم ڪائڻ - صبر ڪرڻ - تحمل ڪرڻ - ڪنهن گاڏهه تان تري وڃي - پاسو ڪرڻ. نقصان جي خبر هوندي به سهي وڃڻ.

● گھٻورو ع گھٻورا (ڪ): ذ. نڙ گھٽ - نڙي.

● گھٻوڙي ع گھٻوڙيون (ث): ث. جوان ريڍ.

● گھٻٽيڙ: اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھٻيي ع گھٻيون: ث. (سن. گھٻٽ = وات) سوڙهن جاين جي وچ مان رستو - لنگهه - وات - شهري سڙڪ - ڪوٺ - ڳلي - گلي. ڪوچو - محلو - پاڙو - پتو - نشان - سترنامو.

▬ گھٻيون گھٽڻ: نخرا ڪرڻ - ناز ڪرڻ. واهيات نموني گھمڻ - بي ڍنگي هلت وٺڻ. پرايا در ديکڻ - شهر شهر ڦرڻ - جدا جدا هنڌن تي تلاش ڪرڻ.

● گھٽيي ع گھٽيون: ث. ننڍي ٻار کي ڏنل جلاب - سٽي.

● گھٽيي سور: اسم خاص. ڪيرٿر جبل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھٽيڪا: اسم خاص. هنگلاج وڃڻ لاءِ پواڻي جي ڪوهي ڪان پوءِ بلوچستان جي پب جبلن ۾ وات تي جيڪي وڻ ۽ وراڪا آهن، تن کي عام طرح "گھٽيڪا" چوندا آهن. (اها سموري وات اهڙي تنگ ۽ وڻ وڪڻ سان آهي، جو جيڏهن هڪ قافلو هنگلاج ڏي پيو ويندو آهي ۽ پيو پرڀان پيو ايندو آهي تہ پرڀان ٻي هڪ ٻئي کي هڪل ڪري ٻيهاري ڇڏيندا، تہ اول هڪ قافلو لنگهي، تہ پوءِ ٻئي جي لنگهڻ لاءِ جاءِ ٿئي، شاهہ صاحب رحہ انهيءَ تنگ وات کي "سوڙهو سڳڙ" ۽ ڪوٽيو آهي). (هيلايا ۽ ڪينجهر ۳۳).

● گھٽپ ع گھٽپ: ذ. (سن. گرپ = جهلڻ). ڏاڙ - سوراخ - هرگھل - چيد - سرنگهه - سل - ٽونگ - ٽنگ. ڪانچو - ڪٽپ - گھاءُ - اونهو ڏڪ - ٽڪو - ڪٽ - وڍ - چيهر. گھٽپ - ڏنگ - ڏاپ - چپ - اوندهي - گھٽي اوندهي - گھنگهور - باڏ اوندهي.

▬ گھٽپاتو ع گھٽپاتا: ذ. ٽاپو - پير ڪسڪ - ٽڏو - آٽڙ - آڏيرو - ٺوڪر - ٻاهڙ.

▬ گھٽپو ع گھٽپا (ل): ذ. وڍ - چيپ - گھاءُ - زخم - ٽڪو - ڪٽ.

● گھڀجو ع گھڀجان: ذ. (سن. گھن = شادي ۽ جو موقعو) گھنڊ - چيچ - ناچ ٽپا - ڪيل - مجلس - خوشي - دهل دماما. (سر حسيني گر).

● گھڀچ ع گھڀچ: ذ. گھٽپ - ڪٽپ - چپ - خم - ڏنگ - نشان - چڪهه - جهڪ - ڏڪ. (صفت). ڏاڍو ميرو - گدلو - گندو - ڪنو - خراب. (ت).

▬ گھڀچلو ع گھڀچلا: ذ. صفت. ميرو - گدلو - ڪنو.

● گھڇ ع گھڇ (ل - ڪ): ذ. بيوقوف - نادان - بي مت - بي سمجهه - اڻ ڄاڻ. اڳلو - بي سڃلائتو - ڪچرو - ٻوس - چيڀرو - دول بلاڙو - ميرو ڪچيرو - هلت چلت، پوشاڪ ۾ آٻتو سٻتو. (ث. گھڀچليي ع گھڀچليون).

▬ گھڇپال ع گھڇپال (ل): ذ. صفت. بيوقوف - بي سمجهه - بي عقل.

● گھڀچا ع گھڀچا: ذ. (جمع) آنداڻپڪ - ڪرفتي - چيٽو.

● گھڀچا ڪڍڻ: سخت سزا ڏيڻ - ڏاڍي مار ڏيڻ - سيڪت ڏيڻ - چيائڻ - ماري مات ڪرڻ - تڪليف ڏيڻ - سور ڏيڻ - عذاب ڏيڻ.

● گھڀچپچ ع گھڀچپچون: ث. گنهاگيهه - ڏوڪ ڏوکان - پيڙ - چيپات - سوڙهه - پيهه - پڪتر پوسات - هجوم - گوڙ - ميڙ - انبوهه - جٽو - گهمسان - جهڳٽو.

● گھڀچر ع گھڀچر: ذ. گھڙيال جي پليت تي مترڪي جا ڏڪ - گھڙيال جا ٽڪا - ڏڇڻ - ٽڪا ٽوڪي - شور - غل - غوغاءُ - آواز. نقصان - چوٽ - ڏڪ - ڪوٽ.

● گھِچڪَ ۽ گھِچڪُونُ: ث. لسپي مٽاچري ۾ ڪجهه ڪاڌ وارو پاڳو - ڪتڑ ٻڑ.

● گھُچِڪو ۽ گھُچِڪا: ذ. لوڏو - ٽيلهو - رهڻو - گهِڪو - گهڻو. جنڊ جي اٿوري هلڻ جو آواز - جنڊ هلندي هلندي ڪنهن جاءِ تي زور ڏياري ۽ آواز مٽائي - ڪنهن هلندڙ شئي جي آواز جي ستاستا.

● گھِچڻُ ۽ گھِچڻُونُ: ث. ڏُهڻ - گِرڻ - چور ڪَپ.

● گھِچڻُ: مصدر. (گسپ وغيره ۾) گِرڻ - ڪَٽڻ - ڪپي اچڻ - ڪچڻ (ٽُنگ وغيره ۾). گهڙڻ - وڃڻ - ڦاسڻ. پورو اچڻ (جاءِ ۾). ٻُڏَڻ - برباد ٿيڻ. (گهِچيو - گهِچندو - گهِچيل).

● گھُچڻُ: مصدر. وجهڻ - گهيڙڻ - ڦاسائڻ - اٽڪائڻ - لنگهائڻ. ٽنگ ڪرڻ - گهُچا هڻڻ (لاٽون ڪي). (گهُچيو - گهُچيندو - گهُچيل).

- گھُچو ۽ گھُچا: ذ. هڪ لاٽون ڪي ٻئي جي چهنب ۾ ذڪ هڻي ڪيل ٽونگ.

● گھُچِيُ ۽ گھُچِيُونُ: ذ. صفت. ڪنهن گالهه تان قري وڃڻ واري حالت - قهيريُ - قِڙتِيُ.

- گھُچِيُ ڪائِڻُ: قهيري ڪائڻ - قِڙتِي ڪائڻ - قِريُ وڃڻ.

● گھِڏِڪَڻُ: ٽِلڻ - لِڇِڪڻ - ڏَڪڻ.
"گھِڏِڪِيُ آيا گهوٽ وڃڻ جي واردات تي"
(جام خان).

● گھِڏَڻُ: مصدر. (سن. گهُڻ = قهرا پائڻ). ڏُڏَڻُ - ڏَڪڻ - ڪنبڻ - جهولڻ - آڙڻ - جهمڪڻ - اچڻ وڃڻ. جهوٽا ڪائڻ - ٻنڪيون ڪائڻ - اونجهرڻ - ڪهوماڻڻ - ڪُلهن تي ڪٽي قهري پائڻ. (گهِڏيو - گهڏَندو - گهِڏيل).

● گھَڏَ ۽ گھَڏُونُ: ث. جانور جو هڪ قسم - جهنگلي رِڍَ.

● گھرُ ۽ گھرَ: ذ. (سن. گرُهَ = گهر). رهڻ جي جاءِ - جاءِ - مڪان - آڃيو - جهُڳو - ڇونڪي - چونرو - ڇنو - سَنتهُنُ - لانڊي - صفو - ڪوٺو - بنگلو - محلات. چپر - ڇانڍ - پونگو. هنڊ - پيٽي - پَتُ - ڪهاڻ. آڏو - پاڻاري - ڏَرُ - غار - چُر - آ ڪيرو. ٽنگ - ٻير - ٻرڙ. گهر هار - آل اولاد - ساڳهر - پَرُوار - آڪهه - عيال - قبيلو - خان مان - گهر جا ڀاتي. فرقو - ڪوفو - پنٿ - پات - ٻيڪ - پڪ - مت - سمپردايه. مذهبي حڪم. ڪنهن شئي جي رکڻ لاءِ ٻيڙي. خانو. ٻالو. برج - راس.

- گھَراٽو ۽ گھَراٽا: ذ. صفت. گهر جو - گهرو - گهر جو ٺهيل - گهريچو - خانگي. وڏي گهراڻي جو - خانداني.

- گھَرائِتو ۽ گھَرائِتا: ذ. صفت. شاهاڻو - بُنيادي - اَصل - نسل - آنس - خانداني - ڪُل. گهراٽو - وڏي گهراڻي وارو.

- گھَرائِيُ ۽ گھَرائِيُونُ: ث. گهر ڏياڻي - گهر ڏَئِيُ.

- گھَرُ پارُ ۽ گھَرُ پارَ: ذ. پار پچا - ڪُٽنب - عيال - اطفال - جاءِ - ٺاڪاڻو - هنڊ. قبيلو - ڪل - نسل - آل و اولاد - خاندان - گهراٽو - گهر.

- گھَرَ (ہ) پارَڻُ: جهيڙو آڌارڻ - فساد جاڳائڻ - جهڳڙو مچائڻ - ٻن جي وچ ۾ لائِيُ چائِيُ ڪرڻ.

- گھَرُ پاري ڏِياريُ ڪَرَڻُ: ٿوري ڏيڪاءُ لاءِ گهڻو نقصان ڪرڻ - پرائي ماڙي ڏسي ٻُهٽجو پونگو ڀاهڻ - ٿوري ڳالهه تي گهڻو خرچ ڪرڻ.

- گھَرَ ٻَڌَڻُ: صلاح ڪرڻ - پاڻ ۾ اتفاق ڪرڻ - گهر جا ڀاتي اتحاد ۾ رکڻ - يڪراءِ ٿيڻ.

- گھَرُ پَٽِجَڻُ: چوري ڪرڻ - نڪبي ڪرڻ - نقصان ڪرڻ.

- گھَرُ پَڇُو: ذ. صفت. رَنڊُ. (ث. گهر پڇِي).

- گھَرَ پَڇِيُ ۽ گھَرَ پَڇِيُونُ: ث. گهر جي ڪُم مان واقف - گهر جي حال مان جاڻو - سليقه مند - پوشيده.

- گھَرَ پَڇِيُ هُجَڻُ: گهر جي ڪُم مان واقف هڻڻ - گهر جي حال مان جاڻو هڻڻ - سليقه مند هڻڻ - پوشيده هڻڻ.

- گھَر ٽڏو ٽِيڻُ: گهر ڇڏي وڃڻ - نقصان ٿيڻ - گهر کي باهه لڳڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گھرُ نرِ يوُ هُنڌُ: گھر سڙيو هڻڻ ـ گھر ڏڪيو هڻڻ ـ گھر جو رنجايل هڻڻ.
ـ گھرُ پارُ: ذ. صفت. گھر پالينڊڙ.
ـ گھرَ جا ٽپڙَ تڪڻُ: لالچ رکڻ ـ تمنا رکڻ ـ طمع رکڻ. دشمني ڪرڻ ـ ويرَ وڌڻ.
ـ گھرَ جا پٽجَرَ ڳڻڻُ: خراب خيال رکڻ ـ اجايا پٿ پچائڻ.
ـ گھرَ جا ڪُڪڙَ مارَڻُ: هيٺائي ڏيکارڻ ـ بي شناس هجڻ ـ هيڻن تي ظلم ڪرڻ ـ ڪمزورن کي دٻائڻ ـ غريبن کي آزارڻ.
ـ گھرَ جوُ ڏِيوُ ٽِيڻُ: سُنو ٽيڻ ـ چڪو ماڻهو ٽيڻ. ايڪو ڪرڻ ـ پڌري ڪرڻ.
ـ گھرَ جوُ ڪُنڊُ: آرام پسند.
ـ گھرَ جوُ مالِڪُ: ذ. گھر وارو ـ صاحب خانه ـ مالڪ مڪان. مڙس ـ خاوند ـ پتي ـ ميان صاحب.
ـ گھرَ جيِ دال روٽِيِ يادُ ڪرَڻُ: گھر ويهي رهڻ ـ مسافريءَ کان ڊڄڻ ـ باهر نڪرڻ جي واڻي نه ڪرڻ ـ ڪنهن مشڪل ڪم لاءِ همٿ نه سارڻ. (مسئي پنهون).
ـ گھرَ جيِ گھريتِڙِيِ هُنڌُ: گھر ڪمان باهر نه نڪرڻ.
ـ گھرُ جھلي وِهڻُ: سڀ بندوبست رکڻ ـ ناڪا بندي ڪرڻ ـ ڪهت پڌڻ ـ رستا جهلڻ ـ گھيڙ جهلڻ.
ـ گھرُ خيرُ کوُ هُنڌُ: گھر ۾ نه هجڻ ـ غير حاضر هجڻ.
ـ گھرَ ڏ ياڻِيُ: ث. زال ـ گھر واري. مائڏاڻي. (عام راءِ).
ـ گھرَ ڏَڻِيُ: ذ. گھر جو مالڪ ـ جاءِ جو ڏڻي ـ ڏاڻي ـ وارث. وڏو ڪٽو ـ چوهو.
ـ گھرُ ڏَهڻُ: پنهنجي زال وڃائڻ ـ زال سري وڃڻ.
ـ گھرُ ڪَرَڻُ: شادي ڪري ويهڻ ـ زال آڻڻ. ناسور ٽيڻ (بيماري وغيره جو).
ـ گھرُ ڪَري وِهڻُ: بٽڪ ڪرڻ. ترسي پوڻ.
ـ گھرُ ڪاوائِڻُ: مفت ۾ ڪاوائڻ ـ تڪليف وڻڻ.

ـ گھرَ کي ٻُھاري ڏِيڻُ: گھر صاف ڪرڻ ـ گھر جو سڀ سامان چوري ڪري وڃڻ ـ گھر تباهه ڪري ڇڏڻ.
ـ گھرُ گُسائِنُ: (محاورو) پڻ ڪان پاسو ڪرڻ ـ گداگري ڇڏي ڏيڻ ـ خود دار ٿيڻ. (ديوان فاضل).
ـ گھرَ گنڀِيرُ ۽ گھرَ گنڀِيرَ: ذ. صفت. عميق ـ گھٽو اونهو. گوڙهو. (لغت قديم). فاضل. گهرو.
ـ گھرُ گُونھُنُ ڪَرَڻُ: ڪين ڪرڻ ـ نقصان ڪرڻ ـ گلارو ڪرڻ ـ بچڙو ڪرڻ.
ـ گھرَ گھاتُ: گھر ۾ سامان ـ ڏاڻ نڪاڻو ـ ٽڙ ٽانڻُ.
ـ گھرَ گھاتُ نه هُنڌُ: بيواهه هڻڻ ـ بي گھر هڻڻ.
ـ گھرَ مانُ ٻَرَڻُ: پنهنجن سان دشمني پيدا ٽيڻ.
ـ گھرَ مانُ لڳڻُ يا پَوَڻُ: پنهنجي ڪٽنب سان ويرَ پيدا ٽيڻ.
ـ گھرُ مٿي تي رَکڻُ يا ڪٽڻُ: ڏاڍو گوڙ ڪرڻ ـ تپائڻ ـ گھمسان ڪرڻ ـ غلغلو ڪرڻ ـ ڀائيتال پارڻ.
ـ گھرَ مٽَ: جاءِ جي مٽا سٽا ـ گھر جي بدلي.
ـ گھرُ مَسِيتُ ٽِيڻُ: گھر سڄو ٽيڻ ـ گھر پينگ ٽيڻ ـ گھر کي نقصان ڏيڻ ـ گھر صفا چٽ يا نابود ڪرڻ.
ـ گھرَ ۾ ڪُوٽوُ ٽِيِ لڳڻُ: گھر جو نقصان ڪرڻ ـ گھر جي چوري ڪرڻ ـ گھر کي ڪوت وڃهڻ.
ـ گھرَ ۾ گَنگا وَهڻُ: پاڻ وٽان مطلب پورو ٽيڻ ـ پاڻ وٽ سڀڪجهه موجود هڻڻ ـ ڪنهن به ضرورت جي گھر ۾ گھرج نه هوڻ.
ـ گھرَ ۾ گھارَڻُ: رضا تي راضي ٽيڻ ـ هرڪاله ۾ خوش ٽيڻ.
ـ گھروُ: ذ. صفت. گھر جو يا گھر سان واسطو رکندڙ ـ گھريلو ـ گھربجو ـ خانگي ـ اندروني ـ گھراٽو.

Gul Hayat Institute

ـ گھرَ واروُ ۽ گھرَ وارا: ذ. مڙس ـ مڙد ـ خاوند ـ پتي ـ شوهر ـ وَرُ ـ ڏڻي ـ وارث ـ پتار. گھر جو مالڪ ـ گھر هلائيندڙ ـ وڏو ـ مکيہ. (ث. گھرَ واري ۽ گھرَ واريون).

ـ گھرَ وِيهُ ڪائيڻُ: بيڪار ويٺل ـ واندو ويهڻ ـ بنا ڪم جي ويهڻ.

ـ گھرَ وِيهي تيئُرُ هٽڻُ: گھر ويهي ان ٽيٽي رِتَ رِتڻ ـ ان ٽيٽيون تجويزون گھڙڻ ـ واريءَ تي قلعا اڏڻ ـ اجايا پٽھ پچائڻ ـ ان ٽيٽا دليل دوڙائڻ.

ـ گھرَ ِيتوُ ۽ گھرَ ِيتا: ذ. صفت. گھر جو ڌڻيل ـ گھريچو ـ گھرووُ ـ هڪ گھراڻي جو. شاهاڻو ـ بُنياد ي ـ خاندان ـ اصلي.

ـ گھرَ ِيتيُ ۽ گھرَ ِيتيوُنُ: ث. گھر واري ـ گھر ڌياڻي ـ گھر جي مالڪياڻي. وَر ِيتيي ـ مڙس واري ـ سُهاڳ واري.

ـ گھر ِيچوُ ۽ گھرَ ِيچا: ذ. صفت. گھريتو ـ گھر جو ـ گھر جومالڪ. بنيادي ـ شاهاڻو ـ اصل ـ چندُ.

ـ گھرَ ِيلوُ ۽ گھرَ ِيلا: ذ. گھرو ـ گھر جو ـ گھر وارو ـ خانگي ـ گھر جو ڌڻيل ـ هٿراڏو. پالتو ـ گھر جو پالیل.

● گھرُ ۽ گھرُوُنُ: ث. تقاضا ـ خواهش ـ مرضي ـ چاهه ـ طلب ـ دعويٰ ـ اسدعا. ڏڻي سائين جي مرضي ـ پسندي. لٺو ـ قرض.

ـ گھرَہ: رب جي رضا ـ الله سائين جي مرضي يا خوشي.

● گھِرائُو ۽ گھِراٽا: ذ. خاندان ـ ڪُل ـ ڪُٽنب ـ ڪُٽم ـ وَنس ـ قبيلو ـ ٻُڌ ـ ڪِيڙُ ـ ڀيڙهي ـ نسل ـ اولاد.

● گھُرائِيڻُ: مصدر. خواهش ڪرڻ ـ چاهڻ ـ گھُرڻ ـ ڪوڻ ـ سڏائڻ ـ چوائڻ ـ ڪوائڻ ـ آڌائڻ ـ اِچا ڪرڻ ـ حڪم ڪرڻ. (گھرايو ـ گھُرائيندو ـ گھُرايل).

● گھِرتُ ۽ گھِرت: ذ. (سن. گو = آواز ڪرڻ يا گھُڻ = ڦيرا پائڻ). گھِرت ـ چڪو.

● گھرتَنُ: مصدر. گھوٽڻ ـ رهٽڻ ـ گھرڙڻ. (گھرَڙيوُ ـ گھرَڙيندوُ ـ گھرَڙيل).

ـ گھرَڙُ ڪوُ ۽ گھرَڙُ ڪا: ذ. گھرراٽ گھرڙو.

● گھرَڙيُ: ث. جَنڊُ.

● گھرَڙيي ۽ گھرَڙيُونُ (ل): ث. بندري ـ گھُٽڪي. قدم نڌي شيءِ. جيئن "مائي گھرَڙي ٻيٽي وڃي".

● گھرُجَنُ: مصدر. ضروري ٿيڻ ـ گھُرُبل ٿيڻ ـ هُٻڻُ ـ هُجڻ ـ رهڻ. آوس يا ضروري هڻڻ ـ واجب يا لازم هڻڻ. کپڻ ـ جڙڻ.

ـ گھرُجَ ۽ گھرُجُونُ: ث. ڪَپُ ـ ضرورت ـ مرضي ـ چاهه ـ لاڙو ـ سڌَ ـ رغبت ـ اِچا ـ منشا. احتياج ـ طلب ـ لوڙ ـ گھُٽي ـ ڪاڻ ـ حاجت ـ گھُرَ ـ چِڪَ ـ تقاضا ـ دعويٰ.

ـ گھُرجائُو ۽ گھُرجائُو: ذ. ضرورت مند ـ ضرورت وارو ـ احتياجمند ـ طلبائُو ـ حاجتمند.

ـ گھُرُجي: کپي ـ ملهي ـ حاصل ٿئي ـ جُڙي.

● گھِرڙ (ث): ذ. صفت. بيوقوف ـ چَسو ـ اناڙي.

● گھرَڙُ: مصدر. (سن. گھوش = گھٽا). آڏو گابرو گھوڻڻ ـ ڪتي ذرا ڪرڻ ـ ٽلهو پيهڻ ـ پورڻ ـ ڏارو ڪرڻ. گھڻ ـ گھوڻڻ ـ گسنُ ـ ملهڻ ـ گسائڻ. رگڙڻ ـ مهٽڻ. خارش ڪرڻ. (ث). سزا ڏيڻ ـ تکليف ڏيڻ. (گھرڙيو ـ گھرَڙيندو ـ گھرڙيل).

ـ گھرَڙاٽُ ۽ گھرَڙاٽَ: ذ. ٻن شين جو پاڻ ۾ گسڻ ڪري نڪتل آواز ـ گاڏي هلڻ جو آواز ـ ڏندي ۾ ڪوندي جو آواز.

ـ گھرَڙاٽو ۽ گھرَڙاٽا: ذ. گھرٽو ـ گھرڙو ـ گھرڙاٽ. (مرڻ وقت) نيڙيءَ جو آواز ـ گھوگھرو.

ـ گھرَڙِڪوُ ۽ گھرَڙِڪا (ث): نيڙيءَ جو آواز.

ـ گھرَڙُ گھرَڙُ: ڏندي ڪوندي ۾ شئي کي گھوڻڻ جو آواز ـ ڏرڻ جو آواز جنڊ جو آواز.

ـ گھرَڙُ گھائُو: ذ. زوردار ـ سخت (جلاب). ڪنور ـ بي قياس ـ بي رحم ـ ڪاسائِيُ.

ـ گھرَڙوُ ۽ گھرَڙا: ذ. گھٽڪو ـ گسڪو ـ گھوٽو ـ گھنڊي ـ گھرڙ گھرڙ ـ گھرڙاٽ ـ سنسٽو ـ ڪرت للڪار. رگڙڻ. نيڙيءَ جو آواز ـ گھوگھرو.

Sindhi Adabiyat Institute

● گھرڙي: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھيرڪڻ: مصدر. (سن. گھرش) رسڻ ـ سرڪڻ ـ گسڙڻ ـ گسڪڻ ـ ترڪڻ. جيئن: "واري گھيرڪندي وڃي". (اسم خاص). تعلقي ميرپورماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (گھيرڪيو ـ گھرڪندو ـ گھيرڪيل).

ـ گھيرڪائيڻ: مصدر. ترڪائڻ ـ گسڪائڻ ـ قسڪائڻ ـ ڪسڪائڻ ـ سيرڪائڻ.

ـ گھيرڪيجڻ: مصدر. هيٺ سرڻ ـ گھيرڪڻ ـ تيرڪڻ ـ گسڪجڻ.

● گھرڪڻ: مصدر. (سن. گھر = ڀياڪ آواز ڪرڻ). گوڙڻ ـ گڙڻ ـ گرڻ ـ گھڙڪڻ ـ ڏاڙهي ڏيڻ ـ چڙڀ ڏيڻ ـ هڏي ڏيڻ ـ جسي پائڻ ـ چھڙ پائڻ ـ گھير ڪرڻ ـ تڙي ڪيڻ ـ جھيڪڻ. (گھرڪيو ـ گھرڪندو ـ گھرڪيل).

ـ گھرڪيجڻ: ڪاوڙجڻ ـ رنج ٿيڻ.

ـ گھرڪو: رسو، جنهن سان گھٽي واءُ لڳڻ ڪري آڏون گڏيل پيڙيءَ جو اوزار.

ـ گھرڪيي ۽ گھرڪيئون: ث. هڏي ـ چڙڀ ـ ڏاڙهي ـ پيڪ ـ دَبَ ـ ڏمڪي ـ ڏنار ـ سوتَ ـ جھڪ ـ چنڊ ـ ڪاوڙ. جُٽ.

● گھرڪو: ذ. پيڙيءَ جي هڪ اوزار جو نالو ـ گھٽي واءُ لڳڻ سبب آڏن گڏڻ ۾ ڪم ايندڙ رسو.

● گھيرگوڙي: ٻار ڪي پيرن تي ٻيهاري راند ڪرائڻ جو هڪ قسم ـ گيدگيدوليڙي.

● گھيرگھير: (سن. گھرگھر). پاڻي وغيره جي گھرگھر جو آواز. شور ـ گيرگير ـ ٽين ٽين. جنڊ وغيره جو جھيڻو آواز.

● گھيرگھلو ۽ گھيرگھيلا: ذ. صفت. مقدار ڪان وڌيڪ ـ موڪرو ـ ويڪرو ـ ڪشادو ـ ڍلو ـ ڦلھڙو ـ ڍرو ـ ڇپلو ـ خلاصو. (ث. گھيرگھيلي ۽ گھيرگھيليئون).

ـ گھيرگھلو پيرُ ڪٽڻ: گھر ڪان ٻاهر جلد وڃڻ ـ آٻهرو ڪم ڪرڻ ـ تکڙو قدم ڪڍڻ.

● گھرلو (ث): ذ. مٽيءَ جو ڪچو ڪنو. (جنهن ۾ ٽنگ ڪري زالون ڍيو ٻاري سيکنهن جي دروٽ گيت ڳائين).

● گھيرَڻ: مصدر. (سن. گلڻي = ماندو ٿيڻ) بدن ۾ سُستي يا بيماري محسوس ٿيڻ ـ دل ماندي ٿيڻ ـ گھيرڪڻ. (گھيريو ـ گھيرندو ـ گھيريل).

● گھرڻ: مصدر. (سن. گھٽ = وڻڻ، جھلڻ) گھرَ ڪرڻ ـ پُڇڻ ـ پُڇا ڪرڻ ـ چاهڻ ـ پسند ڪرڻ ـ مرضي هڻڻ ـ خواهش رکڻ ـ طلب ـ دعويٰ ڪرڻ ـ چڪڻ ـ اڇا ڪرڻ ـ منشا ڪرڻ. شوق ڪرڻ ـ پيار ڪرڻ. هٿ ٽنگڻ ـ سوال ڪرڻ ـ منگڻ. وٺڻ.

● گھير ٽاڪرَڻ: جھگڙو ڪرڻ سڙ فساد ڪرڻ ـ جھيڙو ڪرڻ. (خوني سماج ۳۰).

● گھيرو ۽ گھيرا (ڪ): ذ. ٻڪرين جي قطرن پورڻ لاءِ پٽرن جو واڙو (هڪ ٻئي مٿان پٿر رکي ٺاهيل گھر).

● گھيرو ۽ گھيرا (ت): ذ. سوراخ ـ ٽنگ ـ ڪُٽڪ.

● گھيروڙڻ: مصدر. ٻُجي وارو هٿ منهن سان ملائي زور سان هيٺ ڪرڻ. پُونڊو مُنهن تي گسائڻ ـ ڪوڙڻ (اُجو). (گھيروڙيو ـ گھيروڙيندو ـ گھيروڙيل).

ـ گھيروڙي رکڻ: پونڊو منهن تي گسائڻ. مُنهن تي چوڻ يا ٽيڻ.

● گھيڙه: ث. (سن. گھرٽو. پيرا = گُرهه) آڻ ٽڻ ـ ڪٻتي. فڪر ـ سوداءُ.

● گھيريُ ۽ گھيريُون: ث. پيڙيءَ جي رسي وڻڻ لاءِ ميربحرن جي ڪم ايندڙ ڪاٺ جو اوزار. (ڪ). حقي جي پتل واري نلي يا نڙي، جنهن ۾ نڙ پوي. (ڪ).

● گھيريُ ۽ گھيريُون (ل): ث. حقي يا چلم جي ڊيڊري.

● گھريُ ۽ گھريُون: ث. ولجھوٽيءَ راند جي ٻاري يا ڏري.

ـ گھريُون ڪرڻ: تولبون ڪرڻ ـ ٻاريون ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● گھُرِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گھَرِيتڙو ع گھَرِيتڙا: ذ. جيت جو هڪ قسم - ڏينهُو - ڏکڻ هاري - آکراڻ.
● گھَرِيُڪ ع گھَرِيُکَ: ذ. صفت. برهمڻ کي دعوت ڏيڻي اُن کي کارايل کاڌو يا ڏامو.
● گھَڙ ع گھَڙُونُ، گھَڙِيُونُ (ل): ث. رَسيءَ جو وَتُ يا وَيُ يا نشان. ياڪُنُنُونءَ جو پُڙ. (پره). ڊِگُ - انبار - نونر (ل). جيئن "سرڪار تہ ڏوکڙن جي گھَڙ پيٽي گھَڙي". گھٽا گھڙا - جهجها دِلا "هيتري گھَڙ خالي پيٽي آهي پريندو ڪير" (ل).
- گھَڙَ وانجُ ع گھَڙَ وانجُونُ: ث. گھَڙن رکڻ جي جاءِ - گھڙا منجي - گھڙانجي.
● گھَڙا ڪارنگا: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ ديهه جو نالو.
● گھَڙِبَ ع گھَڙِبُونُ (ل): پاڻيءَ ۾ ساريَن جو ڇِڻُ جو نمونو.
● گھَڙِهُو ع گھَڙِهُونُ (ت): ث. بلڪل پڙو ٽيل. گھاٽو. اڻ وٽندڙ - نہ وڻڻ جهڙو.
● گھَڙِيِ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ ديهه جونالو.
● گھَڙِيِ ع گھَڙِيُونُ: ث. پتوين جي راند. نائڪ. سانگ.
● گھُڙُ هِيلڻُ (ت): مصدر. خراب ڪرڻ - گندو ڪرڻ - ڪِنو ڪرڻ - آبالو ڪرڻ - رڊ ڪرڻ - ڪنهن ڪم جو نہ ڪرڻ. ولوڙڻ - جهنجهوڙڻ - ڏونڊڻ - رڳڙڻ. (گھُڙ هِيلِيو - گھُڙ هِيلِيندو - گھُڙ هِيلِيل).
● گھُڙ پِڇ: ث. سوچ - ويچار.
● گھَڙَتَ ع گھَڙَتُونُ: ث. بناوت - آڏاوت - جڙاوت - ساخت - گھاڙيتو - گھاڙ - بيهڪ - ناهپ - گھڙپ. گھڙائي - پورهيو - مزوري - محنت - ٺهرائي - جوڙائي جو آجورو.
● گھَڙَپَ ع گھَڙَپُونُ (ل): ث. گھڙت - بناوت - جڙاوت - ساخت - گھاڙيتو - گھاڙ - بيهڪ - ناهپ. گھڙائي - پورهيو - محنت - مزوري - ٺهرائي - جوڙائي جو آجورو.
● گھَڙِهُو ع گھَڙِهُو (ت): ذ. گھٽو ڪائيندڙ - پيٽيسُرُ - پيتوڙي - گھٽو ڪائڪ - وڏ قوتو. عيار - چالاڪ - مڪار - دوکيباز - دغاباز - فريبي - مڪريلو.
● گھَڙِجڻُ: مصدر. (سن. گھَتَ). ٺهڻ - جُڙڻ - آڏجڻ - بنجڻ - تيار ٿيڻ. چِلجڻ.
● گھَڙُچَڪُ (ل): ذ. گاڏيءَ جي هلڻ جو آواز - گھَڙُ گھَڙُ. جيئن "اڄ گاڏي گھَڙچَڪ گھَڙچَڪ ڪندي اچي".
● گھَڙِڪَڻُ: مصدر. وَڇڻ - پُرَڻ (ڪنن ۾) - گھٽڪن - چڻ چڻ ٿيڻ يا ڪرڻ - چِم چِم ٿيڻ - گھِڻ گھِڻ ٿيڻ. (پرم). گھنڊ وڄائڻ - گھنٽي مارڻ - آواز ڪرڻ. (گھَڙڪيو - گھَڙڪيندو - گھَڙڪيل).
- گھَڙُڪو ع گھَڙُڪا: ذ. گھِنڊ - گھنڊ جو آواز.
● گھَڙُگھاتَ گھَڙَنُ: ناهه ناهڻ - بٽاءُ بنائڻ - رڙون ڪرڻ - تجويزون گھڙڻ - انڪلون سِٽڻ - ڪم ناهڻ جي ڪوشش ڪرڻ.
● گھَڙائِڻُ: مصدر. (سن. گھٽ = ناهڻ). بناوائڻ - ٺهرائڻ - جوڙائڻ - آڏائڻ - منڊائڻ - تيار ڪرائڻ.
- گھَڙائِيُ ع گھَڙائِيُونُ: ث. گھڙٽي - ٺهرائي - ناهٽي - جوڙائي. پورهيو - محنت - مزدوري - آجورو - عوضو. (ڪنهن شئي کي ٺهرائڻ جو).
- گھَڙائِيُ ع گھَڙائِيُونُ: ث. ٺهرائي - ٺهراٽي - آجرت - گھڙائي - مزدوري - پورهيو. گھڙائپ - گھڙجڻ واري حالت.
● گھَڙَڻُ: مصدر. (پرا. گيدي. سن. گھڻ > گھٽ = گھڙڻ). ناهڻ - جوڙڻ - بنائڻ - سنوارڻ - تيار ڪرڻ - ساخت ڪرڻ - سوڌڻ - ڏائڻ - پڙڻ - پلٽڻ - ناهي بهارڻ - سڌارڻ.
- گھَڙَ پِڇَ ع گھَڙَ پِڇُونُ: ث. ناهه ٺُوهه - پچ ڏاهه.
- گھَڙِڻِيُ ع گھَڙِڻِيُونُ: ث. گھڙٽ - گھڙپ - ناهپ - جوڙپ. ڍول - گھاڙ - شڪل - شبيهه - نمونو. هُنر - ڪاريگري - آستادي. گھڙائي - ٺهرائي - بناٽي.

Gul Hayat Institute

● گھڑڻ: مصدر. (سن. گھُورڻ = گھمڻ) داخل ٿيڻ - گھڙي وڃڻ - لنگهي وڃڻ - چُڀڻ - پيهڻ - درج ٿيڻ - ٿوڻ. پيرو وڃهڻ - اندر وڃڻ يا اچڻ. ٽپي هڻڻ (پاڻيءَ ۾). ڪنهن ڪم جي شروعات ڪرڻ. (گھڙيو - گھڙندو - گھڙيل).

● گھڙو ۽ گھڙا: ذ. (پرا. گھڙيو. سن. گھٽ = دِلو. ف. سبوچه). پاڻي پرڻ جو ٺانءُ - دِلو - گاگهر - موريو - مٽکو - پيلو - گھڙي - ججهري - نادي - ڪُنپ. (ث. گھڙي ۽ گھڙيُون). وڄائڻ جو هڪ ساز. (اسم خاص). تعلقي شاهبندر، گوني ۽ ديري محبت ۾ ديهن جا نالا.

- گھڙا پُرڻ: گهٽي خدمت ڪرڻ - شيوا ڪرڻ - ٽهل ڪرڻ - چاڪري ڪرڻ. خوشامد ڪرڻ - نوڪري ڪرڻ.

- گھڙا مٽُجيو ۽ گھڙا مٽُجيُون: ث. دلن رکڻ لاءِ ڪاٺ مان ٺهيل گھوڙي - گھڙانجي - گھڙوانجي. مٽجڻ.

- گھڙانجيو ۽ گھڙانجيُون: ث. گھڙامنجي.

- گھڙو پُجڻ يا ڀانڀڻ: ڳالهه ڪُلڻ - پيد پڌرو ٿيڻ - راز فاش ٿيڻ - ڪڙ ڦاٽڻ - لڪل کوڙ ظاهر ٿيڻ - پول پڌرا ٿيڻ. وسيلا وڃڻ.

- گھڙو پُرجڻ (پاپ جو): سچو گناهن سان پريل هڻڻ.

- گھڙ ٻُڌاڙ: گھڙڻ يا دِلن ڪان سواءِ. جيئن "گھڙيُون گھڙٻُڌاڙ، ڪاهي پيون ڪُن ۾" (سر سهڻي، شاهه).

● گھڙو ستر مَسِّت: اسم خاص. تعلقي ٽارو ڪوٽ ۾ هڪ ديهه. جو نالو.

● گھڙولو ۽ گھڙولا (ل): ذ. ننڍي بار جي چرڪ يا ڊپ لاهڻ لاءِ هڪ سوٽ - گھڙيالو. (ٽالهه ۾ ٽانڊا رکي مٽان خالي دلو اونڌو ڪن، ٻوءِ ٽالهه ۾ پاڻي وجهن تہ گھڙو بُڑ بُڑ جو آواز ڪري). پينگهو - جهولو. (لس).

● گھڙيُ ۽ گھڙيُون: ث. (پرا. گھٽيا. سن. گھٽڪا = ڪِن). رات ڏينهن جو ستُون حصو - هڪ ڪلاڪ جو ۲/۵ حصو - ۲۴ منٽن جو وقفو. وقت ماپڻ جو اوزار - وقت جو پيمانو - واچ - گھڙي. ڪِن - پَلڪ - ساعت - ويرم - لحظو - لمح - جهٽڪو. انجام. ٿوري دير - پَل - وقت - سمون - زمانو. مُنڊيءَ تي ٽِڪ چاڙهڻ واري جاءِ - گھٽ. (سن. گھٽ = دِلي). پاڻي پرڻ جو نڌيو ٺانو - دِلي. شاديءَ جي هڪ رسم - شاديءَ جو سَوَڻُ (شاديءَ واري رات گھوت ۽ ڪنوار کي وهجارڻ لاءِ سائڻ ۽ سوڻن سان پريل پاڻيءَ جي دِلي).

- گھڙيُ پُرَڻُ: وهانوَ وقت ساڻ ڪرڻ (شاديءَ جي موقعي تي گھٽو ڪري باهر ڪنهن ڪُوهه يا ڪُهيي تان پاڻيءَ جو دِلو پرين، جنهن سان گھوت تڙُ ڪري، آهو دِلو گھٽو ڪري گھوت جي پيٽ يا ٻي ويجهي عزيزياڻي پُري اچي).

- گھڙيُ جيُ رات: شاديءَ ۾ گھڙيءَ جي رسم ادا ڪرڻ واري رات - پرب.

- گھڙيُ ڪَرَڻُ: (ڪپڙا) هڪٻئي مٿان ستي رکڻ - ڪپڙا هڪٻئي مٿان ناهي رکڻ.

- گھڙيُ ڪِن: ٿوري ساعت - ٿوري ويرم - ٿوري پلڪ - ٿورو لمح - ٿورو دَمُ - ٿورو وقت - اک ڇِنُپ.

- گھڙيُ ڪٽڻُ: شاديءَ جي هڪ رسم (شادي ڪان هڪ رات اڳ ۾ ڪوري گھڙي يا دِلي ڪٽي مسجد مان يا ستن ڪوهن تان پاڻيءَ سان پري، گھوت ڪي وهنجارڻ جي هڪ رسم).

- گھڙيءَ ۾ تولُ ۽ گھڙيءَ ۾ ماسو ٿيڻ: مستقيم طبع نہ هڻڻ - ڦرٽو گھرٽو هڻڻ.

- گھڙيُ هٽائيُ: باديءَ جي سُور لاءِ ڪيءَ ڪي انو وغيره هٽي چيلهه تي چنبڙائڻ - ڏَڪيي هٽائڻ.

- گھڙيءَ جا گھڙيال هُئڻ: خداوند ڪريم جي قدرت جا ڪرشمہ هڻڻ - الله سائين جي قدرت جا جدا جدا نمونا ظاهر ٿيڻ - ڪڏهين گھڙي ۽ ڪڏهين گھڙي حالت هڻڻ.

- گھڙيءَ چٽ (ڪ): ث. ٻالا جو هڪ قسم.

ـ گھڑيءَ ساعتُ تہي هُجڻُ: قريب الموت هجڻ ـ مرڻ تي هجڻ.
ـ گھڑيءَ گھڑيءَ: ث. هرَ هرَ ـ هردم ـ همشه ـ ساعت به ساعت ـ پلڪ به پلڪ ـ لحظي به لحظي ـ لمحو به لمحو ـ دم دم ـ دمبدم ـ هر وقت ـ هر ساعت ـ هر هميشه ـ وَرِي وَرِي ـ بار بار ـ هر دفعي ـ پيري پيري. متواتر ـ لڳاتار ـ سدا ـ نت ـ سدائين.
ـ گھڑيُ ماسوُ گھڑيُ تولوُ: ذري ۾ ڪُچُ ذري ۾ ڪُچُ، قُرندوُ گھرندڙ ـ چنڇلُ ـ چلولو ـ بي وفا ـ بَھُہ رَنگيُ ـ قُڙِتيون ڪائيندڙ ـ آوقاتي ـ گھڻ ستيو ـ سرد گرم ـ دل دالِيوُ ـ ڳٽي خور.
● گھڑِيالُ ۽ گھڑِيالَ: ذ. (هرا. گھڑيالِيُ. سن. گھڑِيالَہہ > گھنٽي = گھڑيال). وقت جاچڻ جو اوزار ـ ٽائيم يا وقت ڏيکارڻ جي مشين ـ جرَسُ ـ گھنٽو. درگاهن تي ڏمال ڪرڻ وقت وڄائڻ جو هڪ ساز ـ گھنڊُ. پاڻي جو هڪ جانور ـ مانگرمڇُ. مڇيءَ جو هڪ قسم.
"وجن گھنڊ گھڑيال نوبت نغارا"
(مصري شاهه).
بلا جو هڪ قسم (گھوڑيال).
ـ گھڑِيالچوُ ۽ گھڑِيالِچا: ذ. وقت ڏيکارڻ جي ننڍيري مشين ـ ننڍو گھڑيال.
ـ گھڑِيالچِيُ ۽ گھڑِيالچِيُ: ذ. گھنڊ وڄائيندڙ ـ گھنٽا وڄائيندڙ. گھڑيال ٺاهيندڙ. گھڑيال جي وقت جا ڏڪ هٽندڙ اوزار.
ـ گھڑِيالوُ ۽ گھڑِيالَ: ذ. گھڑيال ـ گھنٽو ـ ڪلاڪ مشين ـ وقت ڏيکاريندڙ هڪ مشين. هٿرلي يا نار جي تڙَ جو تنرو ـ کوهاڙي جو تنرو، جنهن ۾ پاڻيُ ٻيهي. ننڍي ٻار جي ڏپ وغيره لاهڻ لاءِ هڪ ستوُن ـ گھڙولو.
● گھڑِيوُ ۽ گھڑِيا (ک): ذ. چوٽالو ـ آن جو هڪ ماپو.
● گھُسِ قُسُ: ث. سُس قُسُ ـ ٻُٽ پُٽ ـ ٻاهوڙ ـ ٻڪو ـ ٻڪار ـ جهونگار ـ ڪن جي ٻالهہ.
ـ گھُسِ قُسُ ڪرڻ: ڪن ۾ ٻالهائڻ ـ ڳجهہ ڳوهہ ۾ ڪا ٻالهہ ڪرڻ ـ آهستي ٻالهائڻ.
ـ گھُسِ قُسُ ۾: ظرف. ڈيري ـ آهستي ـ ڳجهہ ڳوهہ ۾ ڪيل ٻالهہ.
● گھُسَتڻُ: مصدر. زور سان اندر وجهڻ ـ قُسُٽ ـ سمائڻ. گھڙڻ لنگهڻ ـ پيهي وڃڻ ـ داخل ٿيڻ. (گھُسيو ـ گھُسيندو ـ گھُسيل).
● گھتُ ۽ گھتَ (ت): ذ. جماع ـ ميلاپ. ڳانڍاپ.
● گھتُو ۽ گھتا (ت): ذ. ڏڪو ـ ٽيلهو ـ ٽاپو ـ گھٽڪو ـ گھٽندي ـ گھرڙو ـ رهڙو ـ ڪرڙو. ڪنهن شئي کي زور سان هيٺ مٿي ڏهڻ واري حالت. حقي جو دَمُ پرڻ واري حالت ـ ڪش لڳائڻُ ـ حقي جو ٻُڙڪو. ڏَٽو ـ ڪشو ـ ميڪر. جماع ـ ميلاپ ـ ڳانڍاپ.
● گھُڪھہ ۽ گھُڪھُنُ: ث. اوندهہ ـ پنپ ـ ڏُنڊ ـ سيرُ ـ آجهندو ـ گھور ـ تمام اونداهي.
ـ گھُڪھہ اونداهہ يا اونداهيُ: تمام گھٽي اونداهي ـ پنڀ اونداهي ـ ٻات اونداهہ.
● گھُڪھُہ ۽ گھُڪھَہ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. چپرو ـ چپ ـ گھگهو ـ آلو. مڇيءَ ۾ ڪوئن وانگر گھر ٺاهيندڙ ننڍي جيت جو هڪ قسم (جون ڪان وڏو، مڪ ڪان ننڍو، رنگ جو پُورو). وڏو دلو. (اسم خاص). تعلقي ڏگھڑيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
ـ گھُڪھُ پڪيُ: اسم خاص. پکيءَ جو هڪ قسم. جهنگلي ڪُڪڙ.
● گھِڪھائِڻُ: مصدر. آواز جهڪو ٽيڻ ـ آواز ڏيمون ٽيڻ ـ نيڑي پوڻ ـ گھگهو پوڻ ـ گهرو آواز ٽيڻ. (گھِڪھايو ـ گھِڪھائيندو ـ گھِڪھايل).
● گھُڪھِتِيُ ۽ گھُڪھِتِيُونُ: ث. ڏوڻشو ـ ڪُوشو ـ مُڪ ـ گھوسو. ٽقڙُ ـ ڏَڪُ ـ چوڪَ ـ چمات. غوطو ـ ڏُبِيُ ـ گھوتو (ک).
● گھُڪھِتِيُ ۽ گھُڪھِتِيُونُ: ذ. صفت. ڏِمتي ـ چوٽو موٽو ـ ڏِمڪڙو ـ چهڪٽي ـ ڏِمي ـ ٽُلهو ـ متارو ـ ڏينبو ـ دوڙ ـ ڏوسو ـ ڏيهڪڙو ـ رُگھٽيو.

Gul Hayat Institute

● گھنگھرَ: اسم خاص. تعلقي ڪراچيءَ ۾ ديهه جو نالو.

● گھنگھرَ ۽ گھنگھروُنُ: ذ. ڊگھي ۽ سوڙهي گڇيءَ وارو ڊلو- وڏو ڊلو.

● گھنگھرائيُ ۽ گھنگھرائيُونُ (ت): ث. منت- عاجزي- اِلائون بِلائون- نيزاري. نياز- نوڙت- هيڻا هين.

- گھنگھرائيُونُ ڪرَنُ: ايلاز ڪرڻ- منٽون ڪرڻ- عاجزي ڪرڻ.

● گھنگھرُو ۽ گھنگھرا: ذ. (سن. گھوگھرا= گھنگھريدار ڪپڙو). زالن جي پائڻ جو پيشگير- وڏي گھيري وارو چولو. گھگھو- ڊگھو چولو- جُبو. بلوچي ۽ مارواڙ جي هندو عورتن جو قومي لباس. (ث. گھنگھرِيُ ۽ گھنگھريُونُ).

● گھنگھرِي ۽ گھنگھرِيُونُ: ث. سرگرِ ڀائڻ جو نمونو- تانُ- پٽلو.

- گھنگھرِيُ هٽڻُ: ڀائڻ جو هُنر ڏيکارڻ- سرگرِ کي پلٽائي ڀائڻ- تانُ هڻڻ- پلٽو هڻڻ.

● گھنگھرِيُ ۽ گھنگھرِيُونُ: ذ. ڪُھرَ (ڪوءِ اڻ چڙيل سڄو انُ ۽ لُوڻ پاڻيءَ ۾ وجهي رڌي رکجي ۽ ڪٽو ڪٽو جدا هجي).

● گھنگھڙُو ۽ گھنگھڙا (ت): ذ. ننڍو گھرڙو.

● گھنگھلڻُ: مصدر. گيري جو آواز ڪرڻ- گھوگھو ڪرڻ.

● گھنگھلِيو ۽ گھنگھلِيا: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

● گھنگھوُ ۽ گھنگھا: ذ. وڏين ٻانهن سان پيرن تائين ڊگھو چولو- جُبو.

- گھنگھيرَنُ: ث. گھنگھي پاتل عورت- بروچائي- گھگھيلي- گھگھيري.

- گھنگھيرِيُ ۽ گھنگھيرِيُونُ: ث. گھگھي پھريل عورت- گھگھي سان- گھگھيرڻ- گھگھيلي.

- گھنگھيليُ ۽ گھنگھيليُونُ (ک): ث. ڊگھي چولي وري- گھگھي واري عورت- بروچائي- گھگيرڻ- گھگھيري.

● گھگھوُ ۽ گھگھا: ذ. ويندل نڙيءَ جو آواز- جھڪو آواز- گھٽو آواز- گھٽيل آواز.

● گھگھوُ ۽ گھگھا: ذ. نڙيءَ تي ڏنل زور- گھٽو- گھوگھو. پکيءَ جو هڪ قسم.

● گھگھوُلوُ (ک): وڏي ٽيري، جنهن سان ٻار راند ڪن. چُڻ جي گولي.

● گھگھيُ ۽ گھگھيُونُ: ث. ڪر جو سوڙهي منهن سان ٽهيل ننڍو پاڻي رکڻلاءِ ڏانوُ- ڪُوزو- صُراحِي. سِريءَ بنان ڏڙُ. بدن جو هڪ عضو. (ت). برقعو. اونداهي. طرف. (اسم خاص). تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- گھگھيُ پاڻِيُ: برقعو پائڻ- چادر پائڻ- منهن لڪائڻ- پڙدو ڪرڻ- پوش ڪرڻ. ڍارو ڍرڻ.

- گھگھيُ وِجھنُ: برقعو ڍڪڻ- منهن لڪائڻ- پڙدو ڪرڻ- پوش ڪرڻ. ڍارو ڍرڻ. ڪيل ڪرڻ.

- گھگھيُونُ ٽِيَنُ: ڪارڪن جو سُڪي خراب ٽيڻ- ڪجيءَ جو سُڪي وڃڻ.

- گھگھيُ هٽڻُ: ڪيل ڪرڻ.

● گھگھيٽِڙوُ ۽ گھگھيٽِڙا: ذ. سنهي جيت جو قسم.

● گھلَ ۽ گھلَنُ: ث. ڦورن جو ٽولو- ڏاڙيلن جو ٽولو يا جماعت- لُٽيرن جو گروهه- ويري- لشڪر. ڪُٽن يا ٻارن جو انبوهه. نياپو. رڙِ. چِٽُ ٻوڙو.

- گھلَ اچنُ: ٽولو اچڻ- جماعت اچڻ- گروهه اچڻ.

- گھلِ ٻوڙوُ: ذ. جو بلڪل نه ٻڌي سگھي- صفا چِٽُ ٻوڙو- وڏي آواز سان به نه ٻُڌي سگھندڙ- بَھِرُو.

- گھلَ تي پَوَنُ: ٽولهي تي پوڻ- لشڪر تي پوڻ.

- گھلِرُ ۽ گھلِرَ: ذ. ڏاڙيل- ڪاڪو- لوٽو- ڊاڪو- ڦورو- چور- رهزن- چورن جو سردار.

- گھلَ ڑِي: حرف ندا. دانهن ڪرڻ واري حالت- گھوڑا ڑي- الاڑي.

Gul Hayat Institute

● گھيلَ ۽ گِھلُونُ (ل): ث. نند- پنڪي- اوجهراڻي. بي هوش- آنوشائي- بي سُرتيءَ. "توکي گِھل اچي ويئي اٿئي" (جملو).
- گِھلا: نندون.
- گھيلَ آوَنُ: نند اچڻ- پنڪي اچڻ- اوجهراڻي اچڻ.
- گھيلَ گِھنڻُ: نند وڻڻ- پنڪي وڻڻ- اوجهراڻي وڻڻ.
● گھيلَپُور: ديهه جو نالو- تپو ٽنڈه جان محمد تعلقه ڊگهڑي، ضلع ٽڙپارڪر.
● گھيلَر ۽ گھيلَرُونُ: ذ. وَلَرُ- ٽولو- جماعت- گروهه- انبوهه- گوڙ- هجوم- مجموعو.
● گھيلَريو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).
● گھيلڙا: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ ديهه جو نالو.
● گِھلِڪِيءُ ۽ گِھلِڪِيُونُ: ث. پاڇيءَ جو هڪ قسم- ٽُور يءُ.
● گِھلِ گِھلِ: ث. زور سان دانهون- ڪُوڪَونُ- رڙِ يُونُ- واڪا- هَلَ.
- گِھل گِھلِ ڪَرَڻُ: رڙيون ڪرڻ- واڪا ڪرڻ- گوڙ ڪرڻ- گوڙ گهمسان ڪرڻ- دانهون ڪرڻ- ڪُوڪُون ڪرڻ. گڙ گڙ ڪرڻ- ڦڙ ڦڙ ڪرڻ.
● گھيلَنُ (ڪ): مصدر. پُڏائڻ- سَلائڻ- سُڌائيڻ- ظاهر ڪرڻ. ٽُسڻ- زبردستي وڃڻ. قاصد هٿان نياپو موڪلڻ- پيغام موڪلڻ. (گھليرو- گھليندو- گھليل).
● گھلَنُ: مصدر. لڳڻ- وَڄڻ- ڇُرڻ- ڪَلڻ (هوا جو)- شوشاٽ ڪرڻ- زوزاٽ ڪرڻ. (گھليو- گھلندو- گھليل).
● گھلُو: اسم خاص. ذات جو هڪ نالو. تعلقي شڪارپور ۾ ديهه جو نالو.
● گِھلوُرُو ۽ گِھلوُرَا (ث): ذ. جَهنڊ آڻڻ لاءِ ڪَر جو ٽانئو- وڏو دلو يا ٽڪو- وڏي ڏَڪي يا ڪُنيءُ.
- گِھلوُريءُ ۽ گِھلوُريُونُ (ث): ث. گِھڙ رکڻ لاءِ ٽامي يا پتل جي لوٽي- پتل جو لوٽو- ٽامي جو دِلو.
● گِھلوُڙُو ۽ گِھلوُڙَا (ث): ذ. ڪَر جو ٽيپو- ڪِنڪَرُ- لوٽو. پارو.
- گِھلوُڙيءُ ۽ گِھلوُڙ يُونُ (ث): ث. گِھڙ رکڻ لاءِ ڪَر جو ٽانئو- ڪَر جو نندو برتن- لوٽي- ٽيپيءُ- ڪِنڪَريءُ.
● گھلهيجتا: اسم خاص. ذات جو نالو.
● گِھلِيُونُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ ديهه جو نالو.
● گِھمَ ۽ گِھمُونُ: ث. پاڻيءَ جي سِيرَ- پاڻيڻ- رطوبت- سيلاب- پوسل- آلاڻ. وَٽَ- ادڪائي. ماڪ- ڪوهيرو.
- گِھمَرِ جُهنڊُ: آلاڻ وڻڻ- پوسل وڻڻ- پاڻيءَ جي سِير ڪٽڻ.
● گُھمّ ۽ گُھمُونُ: ث. گھمڻ جي حالت- گھومر. گُھٽَ- آگر- اوپاس- آس- آڙ نسنگ.
● گُھمائيجڻُ: مصدر. (سن. گھورڻيان =) مٿو ڦرڻ- پنوائجڻ- گھمرو ڪائڻ- ڦيرو ڪائڻ. پريشان ٿيڻ- پروڙجڻ. (گُھمائيو- گُھمائيندو- گُھمائيل).
- گُھمائيءُ ۽ گُھمائيءُ: ذ. مٿي ڦرڻ واري حالت- پنوائي- ڦيري- گھمري.
"ڪا ڪن وَهي وسيري جا گهائي گُھمائي" (سر آبري- شاهه).
● گُھماگُھمُ: ذ. (سن. گھناگھن = پرپُور) پرپُور- تلهو- ڳوڙهو- گِھمرو- ڳُتيل. گُھٽائي وارو- جهجهائي وارو.
● گُھمائيڻُ: مصدر. (پرا. گھمتاو. سن. گھورڻ = گھمائڻ). چڪر ڏيارڻ- ڦيرائڻ- هلائڻ- چلائڻ. آٽلائڻ- پٽلائڻ- هيٺ مٿي ڪرڻ. هوا خوري ڪرائڻ- ٿهلائڻ- سير ڪرائڻ. (هٿيار) لوڏڻ. هلائڻ- (ڪنهن ٽاڻءِ ۾ ڪاڏو) جهڪڻ- جُهوڪڻ- چاچولڻ. آسري ۾ رکڻ- فريب ڏيڻ- دلبو ڏيڻ. تنگ ڪرڻ. (گُھمائيو- گُھمائيندو- گُھمائيل).

= گھمائي مارڻ: زوريءَ ڪٽي وڃڻ. دغا سان مارڻ- ٺڳبازي ڪرڻ. زبردستي ڪرڻ- تنگ ڪرڻ- ماري مڃائڻ.

● گھمڻتاري ۽ گھمڻتاريون: ث. چڪر- گھوم- ٽورو سير- هواخوري- تفريح- پسار- جھوت- شڪل شڪار- چرخ شماري. چڪري- ڦيري- ٻنواڻي. ٽلاڻي- پٽلاڻي.

= گھمڻتاري ڏيڻ: گھمڻ ڦيرڻ- چڪر ڏيڻ- سير ڪرڻ- هواخوري ڪرڻ- پسار ڪرڻ- تفريح ڪرڻ. ڦيراڻي ڪيڏ- ٻنڌواڻي ڏيڻ.

● گھمت ۽ گھمتَ (ل): ذ. ناز نخرو- ناھ نڪوھ- تال تڪول- راڳ رُوپ- انگل آرو.

● گھمجڻ: مصدر. آلو ٽيڻ- ماڪجڻ- سيلابجڻ- آبوڪو ٽيڻ- گھميل ڏيڻ- پاڻياڻجڻ- پوسلجڻ (گھميو- گھمندو- گھميل).

● گھمچڙ ۽ گھمچڙَ: ذ. شور- فساد- جھيڙو- جھڳڙو- هنگامو- آواز- گوڙ- غلغلو- ڏمڙ.

● گھمڙا: اسم خاص. ذات جو ھڪ نالو.

● گھمرو ۽ گھمرَا: ذ. (سن. گھورڻ=) پيرو- دفعو- وارو- مرتبو- پرڪو- وار- ليڙو. گرداب- ٻنور- ڪُن- چڪر- ڦيرو- گيڙو- وراڙو- نوبت. بيماريءَ جو ھڪ قسم- دست.

= گھمرا ٻوڙ: بدهاضمي سبب پيٽ ۾ هوا جو پرڻ.

= گھمرو آچڙ: ذ. ڦيرو آچڻ- چڪر آچڻ- ڦيراڻي آچڻ- بيهوشي اچڻ- مغز خراب ٿيڻ- دل گھبرائڻ. آجھڙجڻ- مشڪلات ۾ پوڻ- تڪليف ۾ اچڻ- دربدر ٿيڻ.

= گھمرو ٿيڻ: گھڙي گھڙي ڪاڪوس جو خيال ٿيڻ.

= گھمرو ڏيڻ: پيرو ڏيڻ- ڦيرو ڏيڻ- چڪر ڏيڻ. دلاسي ۾ رکڻ- دغا ڏيڻ- فريب ڪرڻ- ٺڳي ڪرڻ- نقصان پهچائڻ. عذاب ڏيڻ.

= گھمرو ڏيئي ٻيھڙڻ: ناس ڪرڻ- نابود ڪرڻ- تباھ ڪرڻ- فنا ڪرڻ- ڇتڙ ڪرڻ- آسرو لاهي ڇڏڻ.

= گھمرو ڪڍڻ: وارو ڪيڏ- وراڙو ڪيڏ. ڪاوڙ ڪرڻ- غصي ۾ اچڻ. چڑ ڪيڏ- ڏمڪي ڪيڏ- خار ڪيڏ. ٺڳي وڃڻ- دغا ڪرڻ- فريب ڪرڻ- دوکو ڏيڻ.

= گھمرو گھٽي: ث. واري ڦيري- جاچ جُوچ- اچ وچ- ديک ٻال- سنڀال سڙي.

= گھمرو لٽڪڻ (ت). آن جو خراب ٿيڻ. وارو ورڻ.

= گھمرو نه ڪرڻ: پيرو نه ڪرڻ- دفع نه ڪرڻ- نه اچڻ- خبر نه وٺڻ- سار نه لهڻ- يادگيري نه ڪرڻ.

= گھمري ۽ گھمريون: ث. متي يا دماغ جي بانڊيتي يا ڦيري- چرخ- ٻاڻ- چڪر- ڦيرو- گھمتاري.

= گھمري ڏيڻ: ملهه ۾ اٽڪل ڪري اوچتو ڦيري ڏيئي ڪيرائڻ- وڪڙ ڏيئي قاسائڻ- رفت سان ڪم ڪيڏ- چالاڪي ڪرڻ- دلبو ڏيڻ- فريب سان قاسائڻ. ڇيھو پهچائڻ- نقصان پهچائڻ- ڦيري ڏيئي هڙ مُوڙي ڪائي وڃڻ.

= گھمري ڪڍڻ: ث. ڏمڪي ڏيڻ- چڑ ڪيڏ- دب ڪيڏ- چنڊ ڪيڏ. زيربار ڪرڻ- هيٺ مٿي ڪرڻ- گھٽ وڌ ڳالهائڻ- ٻڌ شڌ ڳالهائڻ.

● گھمستان ۽ گھمستانَ: ذ. (سن. گھور شمشان > گھر + ستمستان = گھمسان). ماڻهن جو گوڙ ھ- ميڙ- انبوھ- ڪٺ ڪوڙ- هُجوم- هنگامون- هشار. شور- هُل- غوغاءُ- ٻائيتال- ڏمڙ- اٽڙ- ڪڙٻڙ- ڏور- ڪڙڪو- غلغلو- ڪرڪل- هنبس- ٻڙڏام- غوغا- هشر- واڪو. لڙائي- جڏ- جنگ- خونريزي- چتي جنگ- جھيڙو. ڪوس. مونجھارو- ڏڦير- جھڳوڙ- بکيرو- خلل- رولو- ڦيٽاڙو- بي آرامي.

● گھمستان ۽ گھمستانَ: ذ. جھڳوڙ- فساد- گھمسان. مانڊاڻ- ماڇانگ- شور- هُل- غوغاءُ- ٻائيتال- ڏمڙ- اٽڙ- ڪڙڪو- غلغلو- ڪرڪل- هنبس- ٻڙڏام- غوغا.

Gul Hayat Institute

● گھمڪوڙ ۽ گھمڪوڙ: ذ. گوڙ - شور - هُل - گهمسان - غوغاءُ - ڪڙڪو - ڏوم - لڙ - ٻائيتال. مولجهارو - گڙٻڙ - وائڙائي - بکيڙو - رولو - رگڙو.

● گھمڪھمو ۽ گھمڪھما: ذ. ٻاڻي گرم ڪرڻ جو ٽاڻءُ - ستماوار.

● گھمڻ ۽ گھمڻَ: ذ. صفت. گھمڻ - جاڻو - جبرو - جوڌو - پهلوان - بانڪو. ناهوڪو - سهڻو - حسين - دلبر.

● گھمنڈڙ ۽ گھمنڈڙ: ذ. صفت. سيلاني - شيلاني - چڪر ڏيندڙ - ڦرندڙ - هلندڙ.

- گھمنڈڙ زال ۽ گھمنڈڙ زالُون: ث. ٻاهر ٻدري (زال) - بد اخلاق عورت - چڙواڳ عورت - بد فعل عورت - بي حيا عورت - بي شرم عورت.

● گھمنڊ ۽ گھمنڊ: ذ. (سن. گرِ‌مَن > ڪرُوَ = وڏائي) هٺ - وڏائي - فخر - تڪبر - ايمان - بانور - اهنڪار - غرور - مغروري - آڪڙائي - ڪرُ - فرُ. اِغماض. ناز. (ت).

- گھمنڊي ۽ گھمنڊِي: ذ. ايمان ڪندڙ - تڪبر ڪندڙ - فخر ڪندڙ - هٺ ڪندڙ - بانور ڪندڙ - اهنڪار ڪندڙ - وڏائي ڪندڙ - آڪڙ ڪندڙ. ناز ڪندڙ. (ت).

● گھمڻ ۽ گھمڻَ: ذ. صفت. تمام وڏو - جبرو - جُنگ - جوڌو - پهلوان - بانڪو - بهادر.

● گھمڻ: مصدر. (سن. گمن > گھورُن = گھمڻ) هلڻ - رسڻ - چالڻ - ڦرڻ - پنڌ ڪرڻ - ڦرڻ ڦرڻ - جنگهون ساهڻ - ٽهلڻ - شڪل ڪرڻ - سير ڪرڻ - تفريح ڪرڻ - ڏسڻ - وائسڻ - چڪر هڻڻ - پسار ڪرڻ - رلڻ - پڪڻ - پٽڻ - پنوڻ - لٽڪڻ - وَڃڻ - پرسڻ - ٽلڪڻ - آجهڙڻ. چوڌاري ڦرڻ - چڪليءِ پائڻ - گول ڦرڻ. (اسم خاص). گاهه جو هڪ قسم. (گھمريو - گھمندو - گھميل).

- گھمڻ ڦيرَڻ: پسار ڪرڻ - شڪل شڪار ڪرڻ - تفريح ڪرڻ - گھمڻ گھمڻ - پرسڻ پڪڻ - پٽڻ پنوڻ - جنگهون ساهڻ.

- گھمڻ گھوڙو ۽ گھمڻ گھوڙا: ذ. رُلندڙ - گھمندڙ - ڦرندڙ - سير ڪندڙ - تفريح ڪندڙ - پڪندڙ - سئيلاني - سياح - رولو - گھومڻو - رمڻو - رولاڪ - رول.

- گھمڻ وَڃڻ: چڪر هڻڻ لاءِ وڃڻ - سير لاءِ وڃڻ - تفريح لاءِ وڃڻ.

● گھمڻگھوڻو ۽ گھمڻگھوڻا: ذ. گھڻن نشيدار شين کي گڏي گھوڻڻ جي حالت.

● گھنَ ۽ گھنَ: ذ. مارتول - لوهه جو هڪ اوزار - لوهه جو وڏو اوزار - وڏاڻ - هٿوڙو - متروڪو. (سن. گھن = بادل) بادل - ڪڪر - بادلن جو هُجوم. چالاڪ - عيار - اٽڪلي. لُڇ - بدمعاش - اوباش - رهزن - غدار - ڦورو - ٺڳ. جُنگ - جوڌو - پهلوان - بهادر.

- گھنَ چڪرَ ۽ گھنَ چڪرَ: ذ. صفت. چالاڪ - عيار - اٽڪلي - ٺڳ. لُڇو - بدمعاش - اوباش - رهزن - ڦورو - دغاباز - دلبي باز - دوکيباز - فريب ڪندڙ.

● گھنَ: صفت. گھاٽي. (ديوان صورت بهار ۲۳۱).

● گھنُ: (سن. گُو) پائخانو - جسم مان خارج ٿيندڙ گند.

● گھنتيَر: اسم خاص. ٿر ۾ گاهه جو هڪ قسم.

● گھنتيرِي ۽ گھنتيرِيُون: ث. چالاڪي - اٽڪل - حرفت - دلاسو - پاليسي. ڏاڻو - ٺڳي.

- گھنتيرِي باز ۽ گھنتيرِي باز: ذ. صفت. چالاڪي - اٽڪلي - حرفتي - چالاڪ - سياڻو.

- گھنتيرِي چازَهٽُ: چالاڪي ڪرڻ - اٽڪل ڪرڻ - دغا ڪرڻ - دوکيبازي ڪرڻ - حرفت بازي ڪرڻ - بدمعاشي ڪرڻ.

- گھنتيرِي هٽيُ: ٺڳي ڪرڻ - دولاب ڪرڻ - فريب ڪرڻ - مڪر ڪرڻ - دوکيبازي ڪرڻ.

- گھنتيرِي مِلائِنُ: چالاڪي ڪرڻ - اٽڪل ڪيڏڻ - حرفت هلائڻ. دلاسو ڏيڻ - ڏاڻو ڏيڻ - بدمعاشي ڪرڻ - رهزني ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گھنٽيري هنئن: ٺڳي ڪرڻ ـ دولاب ڪرڻ ـ فريب ڪرڻ ـ مڪر ڪرڻ ـ دوکيبازي ڪرڻ.

● گھنٽيو ۽ گھنٽيا: ذ. (سن. گھنٽي = وقت) ڪلاڪ ـ بتجو ـ وقت. گھنڊ. (گارگند جو ڇڙو الفاظ) ڪن ـ لوڙو ـ آلت ـ ڪاڙھ. (سن. گنٽ = گھنٽو) ماپ جو ھڪ عدد. جريب جو ويھون حصو.

● گھنٽيي ۽ گھنٽيون: ث. ھٿي سان نندو گھنڊ ـ گھنڊ ٽي ـ گھنڊي ـ ٽلي ـ چڙي ـ چنگ ـ واڄو.

● گھنٽيري ۽ گھنٽيريون: ث. صفت. چٽ چم ـ گشاپتي ـ درد لاسو ـ راڳ ـ ٺمري ـ ور ڏنو.

● گھنڇ ۽ گھنڇون (ت): ذ. ھيٺ لڙيل سڪن سان مينھن يا ڏاند جو ھڪ قسر. "ڏيگو گھنڇ مينھن پيل".

● گھنڇڻ: مصدر. (سن. ڪنڇ = گھنڇ) گھنڇ وجھڻ ـ ور وڪڙ ٽيڻ ـ پيچدار ڪرڻ ـ سٽر ـ چنڊ. (گھنجيو ـ گھنجندو ـ گھنجيل).

ـ گھنڇ ۽ گھنڇ: ذ. ڪپڙن ۾ سٽر ـ چڻ ـ ڪنڇ ـ پيڇ ـ توڪ ـ تاڪ ـ ور ـ وڪڙ ـ وٽ ـ وڙھ ـ ڳوپ ـ پيچ ـ تھ ـ تڻ تڻ. پيچ. گنڊ ـ پيچيدگي ـ الجھن ـ مونجھارو ـ جھڳڙو ـ گول ۾ مول.

ـ گھنڇتائين: مصدر. ڇيھائڻ ـ (ڪنسي) ڪانڊارجڻ. گھنڊ پائڻ ـ مڙھن ڇڙو ڪرڻ. چڻ چڻ ڪرڻ ـ تھ ڪرڻ ـ ڇڪائڻ ـ چٽائڻ ـ موڙڻ سوڙڻ ـ ور وڪڙ ڪرڻ.

ـ گھنڇ ٽيڻ: سٽر ٽيڻ ـ ور وڪڙ ٽيڻ.

ـ گھنڇجڻ: مصدر. وڙھجڻ سيڙھجڻ ـ چڻ چڻ ٽيڻ ـ تھ ٽيڻ ـ ڪٽجڻ ـ ڳنڍجڻ. مڙھن ۾ شور وجھڻ. (ڪنسي) ڪانڊارجڻ.

ـ گھنڇر ۽ گھنڇر: ذ. گھنڇ واري ـ گھنڊ ٻڌار ـ گھنجيل ـ موڙيل سوڙيل ـ وڻيل سٽيل ـ چٽيل.

ـ گھنڇڻ: گھنڇن واري ـ گھنڇن واري ـ وريل ـ ور وڪڙن واري.

ـ گھنڇ وجھ: وڙ وجھڻ ـ شور وجھڻ ـ گھور ڪرڻ.

● گھنڇ ۽ گھنڇون: ث. خوشي ـ موج ـ بھاري ـ سرھائي ـ عيش ـ جشن ـ لذت ـ مزو ـ لطف. فرحت ـ آرام ـ مرضي ـ وندر ـ رھسو ـ رھس ـ پوڳ ـ حظ.

● گھنڇ: اسر خاص. تعلقي ٽل ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● گھنڇي: اسر خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● گھنڊ ۽ گھنڊ: ذ. گھڙيال. وڏو چڙو ـ گھنڊ. (صفت) ڏاڍو مڙس ـ بھادر ـ جنگ ـ پھلوان ـ جوڌو ـ ڪوپو ـ گھيڙ. ڪواسي ـ واترادو ـ ٻتاڪي ـ گھڻ گالھاڙو ـ داڙي.

ـ گھنڊارو ۽ گھنڊارا: گھنڊ ٻڌل جانور ـ گھنڊ وارو.

ـ گھنڊٽي ۽ گھنڊٽيون: ث. نندي گھنڊڙي ـ نندي ٽلي ـ نندي چڙي ـ گھنٽي.

ـ گھنڊڙي ۽ گھنڊڙيون: ث. نندي ٽلي ـ چڙي ـ گھنڊي.

ـ گھنڊيءَ لار: وڏي يا نندي چڙي جي وچ ۾ ھڪ ڪاٺي يا لوھ جو آواز پيدا ڪندڙ ٽڪر. ٽلي ـ گھنٽي ـ چڙي.

● گھنڊ ۽ گھنڊ: ذ. (سن. گھنٽا). وڏو گھنڊ ـ وڏو چڙو ـ وڄائڻ جو ساز.

ـ گھنڊاڙو ۽ گھنڊاڙا: ذ. صفت. گھنڊن واري.

ـ گھنڊڙي ۽ گھنڊڙيون: ث. نندو گھنڊ ـ چڙي ـ گھنٽي ـ وڄت جو ساز.

ـ گھنڊڪي: نندي گھنڊ ٽي جا مال کي ٻڌجي.

ـ گھنڊليي ۽ گھنڊليون: ث. ڏاتوءَ جي ٺھيل نندڙي گھنڊ ٽي جا ھندو قوم پوڄا ۾ وڄائين. نندن پالتو جانورن جي ڳچيءَ ۾ سونھن لاءِ ٻڌل چڙي يا مٽر.

● گھُنڈُ ۽ گھُنڈَ: ذ. جھُنڈُ - نقاب - پڙد و. نازُ - نخرو - ماڻو - انگل - لاڏ. شور - گھُنڈُ - سُونڊُ.

- گھُنڈُ ڪرڻُ: منهن ڏيڪڻ - جھُنڊ ڪرڻ - نقاب ڪرڻ - پڙد و ڪرڻ. نازُ ڪرڻ - نخرو ڏيکارڻ - ماڻو ڪرڻ - انگل ڪرڻ - لاڏ ڪرڻ.

- گھُنڈو ۽ گھُنڈا (ل): ذ. صفت. منهن ۾ مترَ وڌل - منهن ۾ شور پيل - گھُنڊ وارو - ڦوندو وارو - هٺ وارو - مغرور - هٺيلو - سيٽيل - آڪڙيل - شوريل.

- گھُنڈِيُ ۽ گھُنڈِيُون: ث. گھُنڊ - وَڪڙ - وَٽُ - پيچُ - ڳنڍ - مُنجهه. سُونڊ. زُلف - ڪاڪل. مترُ - وَرُ - ڏنگ - ارڏائي - ڏنگائي - بدمعاشي.

- گھُنڈِياروُ ۽ گھُنڈِياراُ: ذ. گھُنڊيل - مُنجهيل - سُوڙهل - وڪڙيل - جڪڙيل - ڳنڍيرو - گھُنڊيدار. مشڪل - اهنجو.

● گھُنڈِڙڪ: اسم خاص. جوئر يا باجهر جو خالي سٽنگ.

● گھُنڈلاڙ: ذ. ڪُنهر جو ٽانون تي پيٽُ ڪيڻ جو هڪ قسم.

● گھُنڈوُ ۽ گھُنڈا: ذ. وَڪڙ - وَرُ.

● گھُنڈِيُ: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھُنڈِيُ ۽ گھُنڈِيُون: ث. گھُنڊ - سُونڊ - شور. وارن جا وَرَ وَڪڙ - ڪاڪل. اناج جي ٻوٽي ۾ سڄان ڦُٽل داڻو يا ٻُور. ڪڻڪ آڻ وقت ڏاڳي ۾ رهجي ويل ڳنڍ - سترُ - مونجهارو - ليٽَ - ناڙُ - ٻوڏو - ٻودانڊو - گوگيڙو. سُڪترُ - ڪَتِيَتُ. اندر پيرين. رَنڊڪ - روڪ - اٽڪ. پنگ جي سنگ جا ذرا ذرا. نازُ ۾ ڪڪ جا سنگ - اُنُ نڪتل جوئر جو سنگ.

- گھُنڈِيُ پيٽُ: پنگ جو سنگ ٻور ٻور ڪري ڪوٽي ڏيڻ - نشيدار شيءِ پيڻ.

- گھُنڈِيدارُ ۽ گھُنڈِيدارُ: ذ. صفت. گھُنڊي وارو - گھُنڊي پيل - ورن وڪڙن سان.

● گھُنڈِيلتُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھُنڈُگھتُ ۽ گھُنڈُگھتَ: ذ. گھُونگھٽ.

● گھُنڈُگھترُ ۽ گھُنڈُگھترُ: ذ. (پرا. گھنگھل = مونجهارو) مونجهارو - لڙ - گڙبڙ - گھمسان - وائڙائي - پائيتال - بکيڙو - رولو - گھمگوڙ. اپڻاءُ - دقت - پريشاني - هلاڪي - اهنج - دهرم - گھانگهو - گُٽ - ڏڪ - تڪليف - مشڪل - مصيبت. بيقراري - غم - ارمان - ڏک - پريشاني - ڳڻتي - فڪر - چنتا - انتظار - اوڪيا ٿوڪيا. آدڪو - وسواس - انديشو - سانگو - اونَ - اوسيڙو. سُڄَ - پينگ.

- گھُنڈُگھترِجڻُ: مصدر. منجهڻ - حيران ٿيڻ - پريشان ٿيڻ. مشڪل ۾ اچڻ - مصيبت ۾ پوڻ - وڏي معاملي هيٺ اچڻ - ڏکوڻجڻ - مونجهاري ۾ پوڻ - گڙبڙ ۾ پوڻ - رولي ۾ پوڻ - بکيڙي ۾ پوڻ - ميرن ڦاٽل ڪپڙن ۾ ملبوس هجڻ.

- گھُنڈُگھترُ گُذارَنُ: ڏڪ ۾ گذارڻ - پريشان حال گهارڻ - مُفلسي ۾ پوڻ - مصيبت ۾ پوڻ - د رد سڙي هيٺ اچڻ.

- گھُنڈُگھترُ ڳچيءَ ۾: آزار ڳچيءَ ۾ پوڻ - مصيبت ۾ هار متي تي ڪٽڻ.

- گھُنڈُگھترُ گھارَنُ: ڏکيو گذارڻ - تنگ گذارڻ - پريشان حال گذارڻ. تڪليف ۾ پوڻ - اهنجن ۽ مصيبتن ۾ گذارڻ.

- گھُنڈُگھِرِيوُ ۽ گھُنڈُگھِرِيا: ذ. صفت. ڏکن جو ورايل يا ماريل - ڏکيو.

● گھِنڈُگھِروُ ۽ گھِنڈُگھِروُ: ذ. (سن. گھترگھترا = زيور جهڙو گھِنڈُ > گھن = هن = مارڻ + گھر = آواز ڪرڻ > ڪِنڪِڻِيُ = گھِنڊٽي) ڇپرَ - تلي - چڙي - گھنگهٽو - ڇپر جو هڪ داڻو - ميٽر. هارن جي پيرن جا زيور. جانورن جي ڳچيءَ جو زيور. آٽ جي سنج جو هڪ قسم. هڪ ساز جي وڄت جو قسم. (ث. گھِنڈُگھِرِيُ ۽ گھِنڈُگھِرِيُون).

● گھُنڈواراہ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● گھنگھڑ ۽ گھنگھٽا: ث. ڪاڪ ڪي ڪائيندڙ جيت جو هڪ قسم.

● گھنگھيڙو ۽ گھنگھيڙا: ث. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم. پڳل وَهڙ جو هڪ قسم - گوگڙو.

● گھنگھيڙي ۽ گھنگھيڙيون: ذ. (سن. گت = آواز ڪرڻ يا پون پون ڪرڻ) جيت جو هڪ قسم. ڪٽني - چنتا. پيهو يا ڪورو مرض. دُنبي جي دُنب جي چربيءَ جا ٻاهم تي ڇاڻي سڪ ڪيل ٽڪر. چٽن، مٽرن جو اوبارييل داڻو. نيڊو پيٽ - چمڪندڙ. ڪوڪڙو. ڦوڪ. ماڻهوءَ جو ڏسڻ ۾ مائيٽو ۽ حقيقت ۾ هوشيار هجڻ - داناءُ هجڻ. (ت).

● گھنگھورَ ۽ گھنگھورُون: ث. (سن. گھن = گھاڻو + گھر = آواز ڪرڻ) ڪڪڙن جو ميڙ - بادلن جو هجوم - گھاٽا ڪڪڙ - ڳوڙها بادل - هڪٻئي سان ڪڪڙن جا ٽهڪ. رُهي. مشڪل معاملو - مصيبت واري حالت - ڏکويل حالت - اهنج واري حالت - پريشاني حالت.

● گھنڙَ ڏَنيٽا: فرمائش - نرمي - ملايميت - نرمائي - ڪُنڀرائي - پٽڙائي - پتلائي.

● گھنيي ۽ گھنيون (ڪ): ث. ڪنن وريل پکريءَ جو هڪ قسم. ٽر ۾ ٽيندڙ راند جو هڪ قسم.

● گھنيٽا: اسم خاص. ذات جو هڪ نالو (اڪثر خيرپور رياست).

● گھٽن ۽ گھٽون: ث. (سن. گن = زياد گي) گھٽائي - جھجھائي - زيادتي - زياد گي - متو - ڪوڙ - اڻاهي - ڪچ - ڦيل - بي انداز

"گھٽن پُٽان ڪترَ مٿو،
گھڻ ميڙهان ڪٽن گھت" (نامعلوم)

گھٽو انداز. پيهڙ - ميڙ - ڪٽ - ميڙاڪو - ڳاهت - گوڙ. جماعت. وڏيڪ - وڏيڪائي - فرط - نهايت - سياري. اَجهلائي - ايڏنگائي - بوالفضولي - ايڏنگو خرچ.

- گھٽَ آچرو: ذ. گھڻ اڪرو - لفظن وارو. ڳالهائو - ڏيکهارو - ڪاڌارو - ڏيکهه ڪندڙ - لاڌارو - وستاري - طول طويل.

- گھٽِ آکيرو: ذ. صفت. گھڻن لفظن وارو - گھڻ اچرو - ڏيکهارو - لاڌارو - ڪاڌارو - ڏيکهه ڪندڙ - وستاري - طول طويل.

- گھٽِ ٻيجو: ذ. صفت. گھڻن ٻجن وارو - ڪردار - ميوه دار.

- گھٽِ پتلائيُ ۽ گھٽِ پتلائيون: ث. ياراني - لڙهه وڇڙ - لهه وڇڙ - پريت - صحبت - ٺهڪ - گھاٽلي مائٽلي - ڳهرائي - گھاتائي - دوستي. مهرباني - احساني.

- گھٽِ پترماٽو: ذ. چار يا وڌيڪ پرماڻا.

- گھٽِ پيتاريُ ۽ گھٽِ پيتاريُون: ث. عام - رواجي - هالو چالو - معمولي. پائيواري وارو (زمين وغيره).

- گھٽِ جٽاڻ: ذ. گھڻو جاڻندڙ - داناءُ - ڄاڻو - قابل - سياڻو - ڏاهو - سجاڻ - عقلمند.

- گھٽِ خرچو ۽ گھٽِ خرچا: ذ. گھٽي خرچ واري (ڪابه شيءِ) قيمتي - مهانگي. وڏو خرچ - وڏو خرچ ڪائيندڙ - اڏاڻو - بي فضول - لٽائو. عالیشان - رونق دار.

- گھٽِ ڏُهوٽو ۽ گھٽِ ڏُهوٽا: ذ. گھڻن ڏينهن جو - گھٽي وقت جو - ڪيتري وقت جو - گھڻو اڳي - آڳاتو - پراڻو - جهونو - ڪيتري مدت جو - گھٽي عرصي جو.

- گھٽِ رُخو: گھڻن پاسن وارو.

- گھٽِ رَسُو: ذ. رسائتو - گھٽي رس وارو - پاڻيءَ وارو - ترُ - رَسدار.

- گھٽِ رَقمو: وڏي رقم يا خرچ وارو.

- گھٽَ ڪُنڊو: گھڻن ڪنڊن وارو.

- گھٽِ ڪَرو: عام طرح - اڪثر - گھڻوڪري - عموماً - رواجي طرح - عام - پڌرو. جيڪر. عام چراگاهه. هميشه جو.

- گھٽِ ڳالهائيٽو: ذ. واترادو - وڏ واتيو - بڪبڪيو - ڳالهيرو - وات ڏارُو - پٽورُ - فصير - وات قاتو - قاتوڙو - دهل - يخي هٽندڙ - گھڻ ڳالهائو.

- گھٽِ ڳٽالهايو: واترادو - وڏ واتيو - بڪبڪيو - وات ڏارو - پٽوڙ - فصر - وات قاتو - قاتوڙو دهل - يخي هٽندڙ.

Gul Hayat Institute

ـ گھٹنگھرائيءُ ۽ گھٹنگھرائيُونءُ: ث. خيرخواهي- پلائي- مهرباني. جهجهو پيار.
ـ گھٹنِ گھرو ۽ گھٹنگھرَا: ذ. پلو چاهيندڙ- سلامتي گهرندڙ- گھٹو گهرندڙ- پيار ڏيندڙ- پلومانس- خيرخواهه- نيڪ انديش. محبتي- همدرد- شُبھ چنتڪ- دعا گو- ڪجندڙ- پائيندڙ.
ـ گھٹنِ متيوءُ ۽ گھٹنَ متيا: ذ. گھٹين متين تي هلندڙ- ڦرٽو گهرٽو- اڻ پختو- ڏڏو- لچڪٽو- چترنگ. چنچل- ڦڙتيون ڪائيندڙ- اوڻائي ۾ رنگي- ڳٻٽي خور- سرد گرم. دلوالبو- بي وفا. هرڻن مولياڻ- هر هنرو. حرفتي- چلولو. بي قرار.
ـ گھٹنِ ۾ ٻوڙڻ: گرڙ ۾ پوڻ- هجوم ۾ پوڻ- گهمسان ۾ پوڻ. هوش کان نڪري وڃڻ. گھٹي سار ۾ پوڻ. ڏکيئن ڳالهين ۾ پوڻ- اجائي سجائي ٻَڪَ ڪرڻ- زيادتيءَ ۾ وڃڻ- گھٹو ڳالهائڻ- ڏَڪَ ۾ پوڻ- پٽَ ٿڙ ۾ پوڻ- دنيا گڏ ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ- مال ميڙائو ٿيڻ- لُڇاين ۽ ايذ نگين چالن ۾ پوڻ- اجايا سجايا رستا هلڻ- بي حيا ٿيڻ- بي ايمان ٿيڻ.
ـ گھٹنِ واخِتائيءُ ۽ گھٹنِ واخِتائيُونءُ: ث. پريشاني- مونجهارو- هلاڪي- مصيبت- تڪليف. آندماند. حيراني. ڪ ۾ رڌل هڻڻ واري حالت- مشغولي- ڪ.
ـ گھٹنِ واڪتائيءُ ۽ گھٹنِ واڪِتايُونءُ: ث. ڪ ۾ رڌل هڻڻ واري حالت. مشغولي- ڪ. گھٹ واختائي.
ـ گھٹنِ واڪِتوءُ ۽ گھٹنِ واڪِتا: ذ. ڪ ۾ گھٹو مشغول- ڪ ۾ رڌل- ڏنڊي سان لڳل.
ـ گھٹنِ واهِپتوءُ ۽ گھٹنِ واهِپتا: ذ. گھٹن ڪمن ۽ خيالن وارو.
● گھٹءُ ۽ گھٹَ: ذ. وٽوهڙ- وڏاڻ- هٿوڙو- متڪو- گھٹنَ.
● گھٹءُ ۽ گھٹءَ: ذ. جيت جو هڪ قسم- گھٹو.
● گھٹائيءُ: مصدر. ڪ جي آواز سان ڳالهائڻ- گھٹو ڳالهائڻ- منائڻ. (گھٹائيو- گھٹائيندو- گھٹايل).
● گھٹڪورَ ۽ گھٹڪوروُنءُ: ث. گھنگهرن جو آواز. گھنڊ جو آواز.
● گھٹِڪڻءُ: مصدر. (سن. ڪنڪٽي = گھنگهرون) گھنگهرن جو آواز ٿيڻ- چمڪڻ- چٽڪڻ- وڄڻ- ٽڙڪڻ- ٽڙڪو ڪرڻ (ڪنن ۾) ٻُرڻ- گھنڊ وڄائڻ- گھنٽي هڻڻ. (اسم). آواز جو لفظ. (گھٹڪايو- گھٹڪو- گھٹڪايل).
ـ گھٹِڪارَ ۽ گھٹِڪاروُنءُ: گھنڊ جي وڄڻ جو آواز- گھنگهرن يا چير جي چٽڪار- ٻال يا ڪينهوڙي جو آواز- واڄت- ٽڪاءُ- ٽِٽاڪ- چمڪاٽ- چمڪو- گھٹ گھٹ.
ـ گھٹِڪائڻءُ: مصدر. وڄائڻ- واڄو ڪرڻ- گھٹڪار ڪرائڻ- چمڪاٽ ڪرائڻ- چٽڪاٽ ڪرائڻ- گھٹ گھٹ ڪرائڻ.
● گھٹِ گھٹِ ۽ گھٹِ گھٹِ: ث. گھنڊ جو آواز- گھنڊ وڄڻ جو آواز- چڙي جو آواز- گھنڊ ٽيءَ جو آواز- گھنگهرن جو آواز. واڄٽ- ٽِن ٽِن- چٽ چٽ. جيئن:
"گھٹ گھٹ گھنڊ ليون چمڪن چيريون"
(حاجي خانڻ).
● گھٹوءُ ۽ گھٹا: ذ. صفت. (سن. گھن = گھٽو) جهجهو- متو- زياده- جام- بسيار- جال- ڪَٽهل- ٻَهون- گاڙيو- سُٻَيل- ڏاڍو- ڪچ- ڪئين- ڪيترائي- گھڻي ئي- انيڪ- سڀهو- ڏينهين ڏينهن وڌيڪ- وافر- ريل پيل. (ظرف). نهايت- تمام- خوب- اتينت- عموماً- اڪثر- گھٹو ڪري- گھٹڪرو- عام طرح- رواجي نموني- سڄو ڀڄو- پڪو (لڳ)- بلڪل- زور- نيور نٽ يا اڻان (چريو).
ـ گھٹا سٽَ آٽَلائيءُ: گھٹا زمانا ڏسڻ- آزمودگار هڻڻ- تجربيڪار هڻڻ.
ـ گھٹائيءُ ۽ گھٹائيُونءُ: ث. جهجهائي- وڏيڪائي- زيادتي- سترسائي- عميقائي- سُڪڙُ- سبز سالي- انيڪتا.
ـ گھٹوءُ تٹوءُ: اڪثر ڪري- گھٹو ڪري- عام طور- عموماً.

Gul Hayat Institute

- گھٹنو ٹيڻ: کي کين ٽيڻ.
- گھٹنو ڪري: عام طرح - اڪثر ڪري - جيتوڻيڪ - عموماً. گھڻ ڪرو.
- گھٹيرو ڏو ۽ گھٹيرڙا: ذ. گھٽيرو - ڪجھ وڌيڪ - البت سُٹوالو - ٿورو زياده. سرس - جام - جال - انيڪ - زياده - جھجھو - سٹو - عميق - ٻھون.
- گھٹيرو ۽ گھٹيرا: ذ. صفت. ڪجھ وڌيڪ - البت سنوالو - زياده - ڪجھ زياده. سرس - جام - جال - انيڪ - ٻھون - عميق.
- گھٹيرو يا: گھٽا - جھجھا - وڌيڪ - زياده.
- گھٹي و ٻھڻ ستو ھٹڻ: ڪيتري قدر ڏکيائي ھڻ - ڪيتري قدر مشڪلات ھڻ - ڪيتري مصيبت ھڻ - ڪيتري قدر هلاڪي ھڻ - ڪيتري قدر پريشاني ھڻ.
- گھٹو ۽ گھٹا: ذ. (سن. گھڻ) ڪاڻ يا ان کي ڪائيندڙ جيت جو هڪ قسم - سُرو. (صفت). ٽڪ مان آواز ڪيندڙ (ماڻهو). مينو ڳالهائيندڙ - ٽڪان ڳالهائيندڙ.
- گھٹو لڳڻ: جيت جو آن کي ڪائڻ - سُرو لڳڻ. بيمار ٿي پوڻ - بيماريءَ ۾ گرفتار ٿيڻ. هڪدم پتلو ٿي وڃڻ - سنهو ٿي وڃڻ - ڳٽي پيدا ٿيڻ - فڪر ٿيڻ - پريشان حالت ٿيڻ - مشڪلات ۾ پوڻ.
- گھو (ت): ث. ڳجھارت - پرولي.
- گھوٻاٽو ۽ گھوٻاٽا: ذ. ڏندو - سؤنٽو - لٺ - ڏڪو - ڇڙهي - ڇوب - عصا - گرز. هٿ لاءِ لوهه جي چُوني (ت). آٻٽو جواب - آڏنگو ڳالهائڻ - بي ڍنگ هلت - گار گند - گوڙ - فساد. (صفت) ٽلهو - متارو - موٽو - مُستنڈو.
- گھوٻاٽو چڑھڻ: (ت). زور يا دٻاءُ چڑھڻ. تنگ ٿيڻ - عاجز ٿيڻ - پريشان ٿيڻ.
- گھوٻاٽو لٽڪھائڻ: (ت). اغلام بازيءَ جي اصطلاح موجب مقعد ۾ آلت وجھڻ.
- گھوٻاري: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ هڪ ديهه جو ڏاڙو.
- گھوٻو ۽ گھوٻا: ذ. هر جو هڪ عضوو - زمين کي کيڙڻ لاءِ لوهه جو ٽهيل ڪار يا چوني. ڏوڙ. مفت - حاصل. رنڊڪ - اڙڪ - اڏ - جھنجھٽ. (ت).
- گھوٻو ٻوٽ: (ت). ڪنهن شيءِ جو اڪ ۾ لڳڻ.
- گھوٻي ٻوٽيو: (ت). ڪنهي ڪنهن وارو.
- گھوٻي ۽ گھوٻيون (ل): ث. ٺڳي - دغا - فريب - غبن - چار ستو ويهه - بي ايماني - دوهو - ترڪٽ - گھٽ - ڪپٽ - دولاب - ويسا گھاتي - نقصان ٽوٽ. ڏڏو - روڪ (ت) هٿ جو لڪڻ. گاهه جو قسم.
- گھوٻي ھٹڻ: ٺڳي ڪرڻ - دغا ڪرڻ - فريب ڪرڻ - ڪپٽ ڪرڻ - دولاب ڪرڻ - ويسا گھاتي ڪرڻ - ڏڏو ڪرڻ - روڪ ڪرڻ.
- گھوٽڙ ۽ گھوٽڙ (ت): ذ. ڦاٽل ڪپڙا.
- گھوتو ۽ گھوتا (ل): ذ. (ف. غوطه) ٻڏڻ وانگر ترڻ واري حالت - ڦڙن ۾ پاڻي پڻجي وڃڻ واري حالت - غوطو - گوتو. ڦيرو - چڪر (ڪ) پٽ پٽ - ڳٽي.

"گھوتي ۾ گھوتو مون کي محب ميهار جو"
(شاهه)

- گھوتا ڏيڻ: گھٽ گھٽ ڪرڻ - ڳٽيون ڪرڻ.
- گھوتا ڪائڻ: ٽهي هڻڻ - غوطه هڻڻ. گھگھٽيون ڪائڻ. پور پچائڻ - دل هڻڻ - ٻڏڻ ترڻ - ڳٽيون ڪائڻ. هيڪڻ - هڏڪڻ. شڪجي ٻيهڻ.
- گھوتيي ۽ گھوتيون (ڪ): ث. گھوتو - پور - پھٽ - پٽھ - خيال - ويچار. ڦيرو - بدل. جيئن "تو کي کھڙي گھوتي آئي".
- گھوٽ ۽ گھوٽ: ذ. (پرا. گوهه. سن. گوگھه = گھوٽ) تازي شادي کيل (ماڻهو) لاڙو - وَنو - ڪانڊ - ڳيرو. گھوٽو. شراب. (صفت) پهلوان - بهادر - غازي. خوش مراد ياب.
- گھوٽ ٻڌجيي وڃيڻ: بي اونو ٿي وهڻ - بي پرواهه ٿي وهڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گھوتَ پيءُ ٿي وڃنَ: بيءاونو ٿي وهڻ ـ بي خيال ٿي وهڻ ـ بي آلکو ٿي وهڻ ـ بي انتظار ٿي وهڻ. آنند م گذارڻ ـ آرام م گذارڻ ـ مک م گذارڻ ـ سکيو ستابو گذارڻ.

ـ گھوت ڪُنوار جو ڏکڻ چڙهڻ: شاديءَ جي هڪ رسم بجا آڻڻ.

ـ گھوٽيتو ۽ گھوٽيتا: پرڻجندڙ ماڻهوءَ جي پاسي وارا ماڻهو ـ لاڙي جي پاسي وارو ماڻهو.

● گھوٽتا ۽ گھوٽتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ضلع حيدرآباد مکر ۽ اتر سرحد سنڌ ۾.

● گھوٽتارو: تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھوٽالو ۽ گھوٽالا: ذ. (سن. گھٽ = بدل مدل ڪرڻ). بي بند وبستي ـ گڙبڙ ـ قدر ڏڙو ـ اٽڪاءُ.

● گھوٽِڪو ۽ گھوٽِڪا: ذ. جنب جو آواز.

● گھوٽاٽا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھوٽاٽو: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گھوٽڻُ: مصدر. (پرا. گھوٽ = گھوٽڻ. سن. گھٽگھت. گوشتھ) ڏندي ڪونديءَ ۾ وڃي رهڻ يا گھرڻ ـ خوب ياد ڪرڻ ـ بار بار پڙهڻ. مَلڻ ـ مهٽڻ ـ پيهڻ ـ ٽپوڙڻ ـ رڳڙڻ ـ گوهڻ ـ گھٽ ـ سنهو ڪرڻ (گھوٽيو ـ گھوٽيندو ـ گھوٽيل).

ـ گھوٽو ۽ گھوٽا: ذ. دوا طور ڪم آڻڻ لاءِ گھوٽيل بسارڪيون شيون ـ دوائن جي ملاوت ـ سُتي ـ جلاب. ٽاڊل جي شين جو مرڪب. پنگ جو رڳڙ. مهرو ـ مترڪو ـ ويلڻ ـ پيسٽو.

ـ گھوٽالائڻ (ت): پنگ گھوٽڻ.

ـ گھوٽپي پيارَنُ: نشو پيارڻ ـ برغلائڻ ـ ريهٽ ٻيٽ ـ چتَ ڏيڻ ـ پيار ڏيڻ.

● گھوٽپي: اسم خاص. تعلقي ننگر پارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ گھوٽپين: اکر.

"ونگا و ر َ پاڻ گھور ٻڌي گھوٽپين"

(شاهه ڪريم).

● گھو ُٽِيو ُ ۽ گھو ُٽِيا: ذ. نوجوان ماڻهو. ٺهڪو ڦهڪو ـ لياقت پريو ـ سيبتو ـ ملوڪ ـ شوقين ـ ناهوڪو ـ ميل جهول وارو ـ قداور ـ بانڪو ـ جوڌو ـ جُنگ ـ پهلوان.

● گھو ُجارَ ڏِيَنُ (ڪ): منڊائي هلڻ.

● گھو ُچڻُ: مصدر. ڏوکڻ ـ جهوڪڻ ـ ٽوڪڻ ـ ڏهي وجهڻ ـ قسڻ ـ ڏڻڻ ـ گهائڻ ـ ٽپوڙڻ ـ ڪُپو هلڻ ـ ڏوندڙو هلڻ ـ ٽِوڙڻ ـ ٽوڻ. (گھوچيو ـ گھوچيندو ـ گھوچيل).

● گھوچَ ۽ گھوچُونُ: ث. دبَ ـ قُسَ ـ ٽوڪَ. بيهوشي.

ـ گھوچَ گھوچَانُ: ٽوڪَ ٽوڪان ـ قُسُ قسان ـ دَب دبان.

● گھوچُ ۽ گھوچَ: ذ. گھوچو ـ پورُ ـ خيال.

● گھو ُچو ُ ۽ گھو ُچا: ذ. پُورُ ـ لهر ـ ويچار ـ خيال ـ ريچڪ ـ جهجهڪي ـ بدڪي ـ بدبدو ـ لهرو ـ ترنگ ـ وهر. جهوٽو ـ پنڪي ـ ڳٽي ـ فڪر ـ غم. ڏڏڪو ـ لوڏو ـ ڏوڏو. ڏيڪو. (ڪ).

ـ گھو ُچائِيُ ۽ گھو ُچائِيُ: ذ. پورالو ـ لهري ـ دِلوالو ـ مُتِلوَنُ ـ ريچڪائي. وهمي ـ رنگ رنگ ۾ ڦرندڙ ـ بي وقوف ـ بي عقل ـ نادان. بي خيالو ـ چريو ـ اي نوايو. چرچائي ـ ظريف حريف.

ـ گھو ُچائِيُ ٽِيَنُ: چريو ٽين ـ پورالو ٽين ـ رڪي رڪي بي سمجهائيءَ جهڙو ڪم ڪرڻ ـ اڻ وٽندڙ لفظ چوڻ. پنهنجو نفعو نقصان نه جانچڻ.

● گھو ُرُ ۽ گھو ُرَ (ل): (پرا. گھُلَ. سن. گھورڻ = گھر = پيانڪ آواز ڪرڻ). قيرو ـ وَرُ ـ ڪُنُ. سخت وهکرو تيز يا تکي نظر. گھنڊ. لهر ـ ويچار ـ ڪاهه ـ چِڙَ ـ ڪاوڙ. پهه ـ پور ـ خيال ـ لهر ـ ويچار. يادگيري. وهم. ناز نخرو. ڪنجري ـ ڪنجري. هوا جو شوشات ـ سمنڊ جو شور. گجيءَ ۾ هوا جو آواز (صفت) هٻڪ ناڪ ـ خوفائتو ـ پوائتو ـ خوفناڪ. گھنگھور اوندهه ـ گھٽي اوندهه ـ ڪار ـ تاريڪ. پيٽ جو سور.

● گھو ُرَارِ: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Sindhi Hayat Institute

● گھورا واري: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد سنڌ ۾).

● گھوڙَڻُ: مصدر. (پرا. گھرل = گھڻ. سن. کھورڻ) گھمڻ ـ ڦرڻ ـ گھوليڻ ڦوليڻ. گھمائڻ ـ ڦيرائڻ ـ صدقو ڪرڻ ـ قربان ڪرڻ ـ گھوري چڙڻ ـ مڃتا وانگر جان مٿان گھمائي ڏيڻ (خيرات) لڳائڻ ـ اوپڻ ـ فدا ڪرڻ ـ وارڻ (بک). ذبح ڪرڻ ـ گولا ڪرڻ ـ جاچ ڪرڻ ـ تلاش ڪرڻ. نھارڻ ـ ڊوڙڻ ـ ڊڪڻ ـ ڳولڻ.

"هنگ سھانگي تہ بہ ڪاپات ۾ کھوري".

(گھوريو ـ گھوريندو ـ گھوريل).

ـ گھوڙَ ۽ گھوڙوڻُ: ث. خوشي وغيره ۾ گھوريل رقم يا شيءِ ـ صدقو ـ خيرات ـ بخشش ـ قرباني ـ عطا. گھوڙڻي جي گھمڻ واري حالت ـ گھومر ـ چڪر ـ گھمرو. ڦيري ـ گھمتاري. ستار (ساز) جو ڪاهو هٿو. گولا ـ تلاش ـ ڊوند ـ ڳول ـ جاچ (ڪ). سڏ سماءُ ـ پچا ڳاچا ـ گولا ڦولا.

"سيئي ساري مسئي گھر ڪندون تون گھور"

(سر آبري، شاهه).

● گھورارو ۽ گھوراراڙ: ذ. (سن. گھورڻ) گھورڙيو ـ سودڙيو ـ گھورڪندڙ ـ شيءِ وڪڻندڙ ـ ڪونجڙو ـ ڦيري وارو.

ـ گھوراڙو ۽ گھوراڙا: ذ. ڦيريءَ وارو ـ گھورڙيو ـ خورد فروش.

ـ گھورائوڙ گھٽتوڙ: رلندڙ ـ ڦيريون پائيندڙ ـ گھمندڙ. قرباني جو گھٽو.

ـ گھوڙَپَ ۽ گھوڙپُڻُ: ث. ڳولا ـ تلاش ـ ڊوند ـ ڳول ـ جاچ ـ جاچنا ـ کوجنا. صدقو ـ خيرات ـ بخشش ـ عطا.

ـ گھوڙَپَ ڪَرَڻُ: ڳولا ڪرڻ ـ جاچ ڪرڻ ـ تلاش ڪرڻ ـ صدقو ڪرڻ ـ خيرات ڪرڻ ـ بخشش ڪرڻ ـ عطا ڪرڻ.

ـ گھوڙَ پَتوَڻُ: شادي يا خوشيءَ جي موقعي تي ڳائڻ وڄائڻ وارن کي گھوٽ جي عزيزن وٽان پئسا ملڻ.

ـ گھورڙيوڙ ۽ گھوڙڙيا: ذ. (سن. گھورڻ) گھورارو ـ گھورڪندڙ ـ شيءِ وڪڻندڙ ـ ڪونجڙو ـ ڦيريءَ وارو ـ سودڙيو ـ خورده فروش.

ـ گھوڙَ ڪَٽيڏَڻُ: صدقو ڪيڏڻ ـ خير ڪيڏڻ ـ قرباني ڪيڏڻ.

ـ گھوڙَ گھوڙَ: قربان ـ صدقو. ٻلهار ـ خوش.

ـ گھوڙَ گھوڙَڻُ وَڄڻُ: ٻلهار ٿيڻ ـ صدقي ٿيڻ ـ قربان ٿيڻ ـ خوش ٿيڻ.

ـ گھورَ گھوڙَڻُ: شادي يا خوشيءَ جي موقعي تي ڳائڻ وڄائڻ وارن کي گھوٽ تان پئسا گھوري ڏيڻ.

ـ گھوڙو ۽ گھوڙا: ذ. ڳولينڊڙ ـ ڦولينڊڙ ـ ڊونڊيندڙ ـ لھندڙ ـ تلاش ڪندڙ ـ جاچ ڪندڙ ـ وڙول ڏيندڙ ـ طالبو ـ گھرجائو ـ آسروند ـ خواهان ـ نھارو. (وڃايل وهت جو ڳولائو) ناسپيٽو.

ـ گھوڙوڻُ گھوڙڻُ: صدقو ڪيڏڻ ـ خيرات ڪرڻ.

ـ گھوڙاري ۽ گھوڙري: ذ. قربان ڪري ـ صدقي ٿي ـ فدا ٿي.

ـ گھوڙَيا پاڻيِ ڏيڻُ: قربان ٿيڻ ـ صدقي ٿيڻ.

ـ گھوڙاري گھوڙري: صدقي صدقي ـ يارو ياري ـ سدائين گڏ ـ ڀيڙا ٿي پار ـ موڪلاڻيءَ وقت استعمال ٿيندڙ لفظ. جيئن: "ادا، هاڻي گھوري گھوري يا يارو ياري".

ـ گھوڙَ ڀڏَڙ ۽ گھوڙ ڀڏَڙَ: ذ. گھرندڙ ـ طلب ڪندڙ ـ تلاش ڪندڙ ـ طالبو ـ گھرجائو ـ خواهان ـ ڳولائو ـ گھورو ـ ڪارو. (سر حسيني گر).

ـ گھوڙَ ريوڙ ۽ گھوڙريا: خيرات ڪيل ـ صدقي ڪيل ـ قربان ڪيل ـ بن ڀيو ـ ڪيهه ڀيتو ـ بيڪار ـ نڪمون ـ فضول ـ اجايو ـ نھيو ـ ڦيريو. (ڪ).

ـ گھوڙَ ريوڙ پاڻيِ ڀيڻُ: صدقو وڃڻ ـ قربان ٿيڻ ـ فدا ٿيڻ.

ـ گھوڙَري وَڄڻُ: صدقي ٿيڻ ـ قربان ٿيڻ ـ فدا ٿيڻ.

● گھوڙاڙا: هڪ قسم جي ٻڪا.

Gul Hayat Institute

● گھورَڻُ: مصدر. تڪڻُ - جانچي ڏسڻ - غور سان ڏسڻ - ٽڪٽڪي لڳائي ڏسڻ - تاڙڻ. شوخيءَ سان ڏسڻ - ڪاوڙ مان نهارڻ - شور سان ڏسڻ - گهُنبڻُ (منهن ۾) وجهڻ. (گهُوريو - گهُورينڊو - گهُورِيَلُ).

▬ گهُورَ ۽ گهُورُونُ: ث. شوخيءَ واري نگاهه - ڪاوڙ واري نظر - شور واري نگاهه - تيز نظر - نظر جو تيڪ - گهُنبڻُ - اکين جي مار - نراڙ جو گهُنبڙ. يادگيري - اونو - خيال - ڪٿي - سارَ - سنڀال - سمڪ - ساروٽي - هُرَ - نشاني - يادگار.

▬ گهُورَپَ ۽ گهُورَپُونُ (ڪ): ث. تاڙ - تڪ - تلاش - جاچ - ڳولا.

▬ گهُورُنِ سانُ گهائِڻُ: نظر (ڪشش ڪندڙ) سان زخمي ڪرڻ. نازسان مارڻ - نخرن سان مارڻ - اشارن سان مارڻ - پريشان ڪرڻ - حيران ڪرڻ.

▬ گهُورِيتو ۽ گهُورِيتا (ڪ): ذ. ڪاوڙيل - شوخ - تيکو - گرم مزاج - گهنڊيل - گهنڊير.

▬ گهُورِيُونُ گهُورَنُ: هيڏي هوڏي نهارڻ - تلاش ڪرڻ - جاچ ڪرڻ - ڳولڻ ڦولڻ.

"گهُوريون ڪارنيار سان مڙنهون سپرين"

(سر سهڻي، شاهه).

● گهُورِڙُ ۽ گهُورِڙا: ذ. پوڳڙي جو اوزار - منڊيڙي جنهن سان دال وغيره مهٽجي - ڦلن آٽلائڻ لاءِ لوهه جو وڏو چمچو.

● گهُورُ لُهارُ: اسم خاص. تعلقي جيمس‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گهُورِيُ ۽ گهُورِيُونُ (ت): ث. راند جو هڪ قسم - هارين يا ونجهوٽي راند.

● گهُورِي گهُورِي: شڪاري ڪتي کي سوئرن يا رڇ تي ڇڏڻ وقت چوندا آهن.

● گهُوڙا ڀاڙِيُ: تعلقي گهوڙا ٻاڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● گهُوڙالِ ۽ گهُوڙالُونُ: ث. هڪ وڏي خطرناڪ ٻلا جو نالو - گهوڙيال.

● گهُوڙاوَلِ ۽ گهُوڙاوَلُونُ: ث. دوا طور ڪم ايندڙ وَلِ جو هڪ قسم.

● گهُوڙا گهُوڙا: (ندا) دانهون - رڙيون - واڪا - ڪوڪون - سڏ. فرياد - واءِ ويلا - ڪوڪرو - ڪوڪاٽ - هاءِ هاءِ - الا الا (انهيءَ زماني جي يادگيري ڏياري ٿو جڏهين ڦورو ۽ گهوڙن تي چڙهي ڦرڻ ايندا هئا).

▬ گهُوڙا گهُوڙا ڪَرَنُ: پڪار ڪرڻ - دانهن ڪرڻ - رڙيون ڪرڻ - واڪا ڪرڻ. (مدد لاءِ) زور سان آواز ڪرڻ - فرياد ڪرڻ - رُئڻ پِٽڻ - ارمان ڪرڻ.

● گهُوڙُو ۽ گهُوڙا: ذ. (پسرا. گهوڙيو = گهوڙو. سن. گهوٽڪه > گهوت) هڪ مشهور جانور - آسِپُ - ترنگ - توسن - فرس. شطرنج جي راند ۾ هڪ ساريءَ جو نالو. گهرو ساڻ وغيره رکڻ لاءِ لوهه يا ڪاٺ جو ٺهيل ڪٻٽ. بندوق جو هڪ پرزو. (ث. گهوڙِيُ ۽ گهوڙِيُونُ).

▬ گهُوڙا پتو ڻُ: ذ. ظلم ٿيڻ - ڏرجڻ - لٽجڻ - بغداد ٿيڻ - واويلا مچڻ - هاءِ دوس پوڻ. مصيبت پوڻ - آفت اچڻ - تڪليفون اچڻ. پاڇ پوڻ - قيامڙو پوڻ - قوت پوڻ - نقصان پوڻ - خانو خراب ٿيڻ.

▬ گهوڙا چڙَهَڻُ: ذ. مار پوڻ - سوچڙا پوڻ - پادر پوڻ - مصيبت ۾ قاسڻ - مشڪل ۾ پوڻ - پريشان ٿيڻ - خطري هيٺ اچڻ.

▬ گهُوڙا دُڪائِڻُ: ذ. دُڪَ دوڙ ڪرڻ - هٿ پير هڻڻ - حيلا وسيلا ڪرڻ - تمام گهڻيون ڪوششون ڪرڻ - مٿا مونا هڻڻ.

▬ گهُوڙا گَلا: ذ. گهوڙن جا ڏَڪَ - گهوڙن جا وَلر - گهوڙن جا گلر - گهوڙن جا هجوم - گهوڙن جا هشام.

▬ گهُوڙُو پَڏَنُ: ڊرو ٿيڻ - ترسڻ - ڊيڄرج ڪرڻ - ڪمڻ.

▬ گهُوڙُو پَٽَهلُو ۽ گهُوڙا پَٽَهلا: ذ. پارن جو هڪ راندِيڪو - پاراڻو راندِيڪو. ڪلوڻو.

▬ گهُوڙُو پتو ڻُ: برباد ٿيڻ - تباهه ٿيڻ - فنا ٿيڻ - ڦرجي وڃڻ - لٽجي وڃڻ - چٽُ ٿي وڃڻ - ناس ٿي وڃڻ. سرڪار جي پيڙ هيٺ اچڻ - تنبيهه هيٺ اچڻ - چيڪَ تاڻ ۾ پوڻ.

Gul Hayat Institute

ـ گھوڑَنِ جوُ گھيڙُ: تمام پري.
ـ گھوڙوُ چوڙَنُ: روانو ٿيڻ ـ وڃڻ ـ وڃڻ لاءِ هڪدم تيار ٿيڻ ـ نہ ترسڻ.
ـ گھوڙوُ ڏوڙائيڻُ: گھوڙو پڃائڻ. پنهنجي مرضي موافق هلڻ يا ڪم ڪرڻ ـ خواهش پوري ڪرڻ.
ـ گھوڙو سَنڀجَڻُ: گھوڙي تي هنو يا زين رکڻ. گھوڙو مسافريءَ لاءِ تيار ڪرڻ ـ گھوڙو چڙهيءَ لاءِ تيار ڪرڻ.
ـ گھوڙو وِجھَڻُ: ڏيڇارڻ ـ ٽاهڻ ـ ڏکائڻ ـ ڏهکائڻ ـ ڏپ ڏيڻ. مصيبت وجهڻ ـ آفت آڻڻ ـ تڪليف ۾ وجهڻ ـ حيران پريشان ڪرڻ.
ـ گھوڙَنِ هَٿَئي: مصيبت ۾ آيل ـ آفت ۾ آيل ـ آپدا ۾ آيل. مار پيل ـ مصيبت پيل.
ـ گھوڙي تي چڙهي اچڻُ: گھٽي تڪڙ ڪرڻ ـ گھٽي جلدي ڪرڻ ـ گھٽي آڇرائي ڪرڻ.
ـ گھوڙِ ڇوُ ۽ گھوڙِ ڇا: گھوڙي سان تعلق رکندڙ ـ اسپي.
ـ گھوڙِي سُوارُ ۽ گھوڙِي سوارَ: ذ. هَسوارُ ـ سُواري ڪندڙ.
ـ گھوڙِي ڪَنَ بَرابَر هُئَڻُ: پائپي ۾ سپ هڪ جهڙا هڻ. ڪوبه ڦيرو نہ هڻ.
● گھوڙِي ڪنوُ (اسم خاص): جبل جو هڪ ٻوٽو، جنهن جا ٻن گھوڙي جي ڪن جهڙا ٽين ٽا. هن کي اسپنگر ۽ چوندا آهن، جو اصل ۾ اسپغول آهي ۽ ان جو اشتقاق آهي. (اسپ = گھوڙو + غول = ڪن) يعني گھوڙي ڪنو.
● گھوڙِيُ ۽ گھوڙِيُونُ: ث. گھوڙي جي سادي. (منڊي جي آڏ لاءِ) ڪاٺ جي ٻن ڦاڪن جي هڪ هنڌ گڏ ٽيل منجي (جنهن ۾ ڪاٺ جا ٻه وڏا ڪلا ڪتل ٽيندا آهن، انهن ۾ ڪاٺ جا بند قابو ڪري، ڪرت سان ٻه ماڻهو چيريندا آهن). ڪپڙن ٽنگڻ لاءِ ڪاٺ يا لوهه جو ڇيرو. ٻنگهي جي ٽنگن وارو حصو يعني وڃين ڪائي. ٻار جي پنڌ ڪرڻ لاءِ هڪ گاڏيءَ جو قسم. ستار جي تارن چوڻ لاءِ هڪ عاج جو ٽڪر. سٽيئن ٽاهڻ لاءِ مشن. ۲۵ يا ۵۰ سرن جي آيي قطار. تانيءَ سڪائڻ لاءِ ڪورين جو هڪ اوزار. پاڪڙي جي وڃين ڪائي.
● گھوڙِيالَ: هڪ قسم جي بٽلا.
● گھوڙِيلَ ۽ گھوڙِيلُونُ: ث. ٻلا جو هڪ قسم.
● گھوڙِيَنِ جا نالا: مارئي ـ سورٺ ـ وٽجاري.
● گھوڙِيو ۽ گھوڙِيا: ذ. (ڪ). پينگهو ـ جهولو.
● گھوڙِي وَلَهَ ۽ گھوڙِي وَلَهُونُ: ث. گاهه جو هڪ قسم.
● گھوسوُ ۽ گھوسا: ذ. (سن. گھشي). مُڪَ ـ ٽَوُنشو ـ ڏ ڪُ ـ ٽڦڙ ـ لپاتَ ـ چماتَ ـ گُوشو.
● گھوشِيڙا: ذ. (سن. گھُشَ) پڌرائي ـ اعلان ـ ظاهر خبر.
● گھوشوُ ۽ گھوشا: ذ. ٽَوُنشو ـ مُڪَ ـ ڏ ڪ ـ چمات ـ لپاٽ.
● گھوُکرَ ۽ گھوُکروُنُ: ذ. (ڪ). ڏيهه ـ گھوُکَ ـ ڏڪرُ ـ ڏُونو.
● گھوُکِڻُ: مصدر. تيزيءَ سان اڳتي وڌڻ ـ ڏوکڻ. (گھوکيو ـ گھوکيندو ـ گھوکيل).
ـ گھوُکوُ ۽ گھوُکَ: تيزيءَ سان اڳتي وڌڻ واري حالت ـ ڏوُڪ. (ل). تمام وڏي.
ـ گھوُکِيڙوُ ۽ گھوُکِيڙا: ذ. (ل). ٺڪاءُ ڪيائيندڙ ـ چٽ سرائيندڙ ـ بدفعلي ڪرائيندڙ.
● گھوُکوُ ۽ گھوُکا: ذ. (ٽ). ڪنهن شيءِ جو اوچتو آواز ـ شور ـ غُل ـ ٺڪاءُ ـ گجگوڙ.
ـ گھوُکا ڏِيَڻُ: بدن ۾ آگريون ڪڍائڻ. جهوڪون ڏيڻ ـ نوڪون ڏيڻ ـ چوڪون ڏيڻ.
● گھوگھِ ۽ گھوگھِ (ت): ذ. وڏو آواز ـ گوڙ ـ شورُ ـ غُلُ. ڪنڊيل آواز (نڙيءَ جو).
ـ گھوگھِ مارَڻُ: گھٽي ٻڪَ شڪَ ڪرڻ ـ جهجهو ڪالهاءُ ـ ٻٽاڪ هڻڻ ـ اجايو گوڙ.
ـ گھوگھِ هَڻَڻُ: وڏو آواز ڪرڻ ـ هرو ڀرو لُڙُ ڪرڻ ـ ڪروڌ ڪرڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ ڦڏو مچائڻ.
● گھوُگھاتُ ۽ گھوُگھاتَ: ذ. (سن. گھ = آواز ڪرڻ) هوا جو آواز ـ گھوگھٽُ ـ گھونگھات ـ شوشات ـ زونگھاتُ ـ رونگات ـ (لائونءَ وغيره جي) تيز ڦڙڻ جو آواز.

Gul Hayat Institute

● گھوگھاتَ: اسم خاص. تعلقي هالا م هڪ ديهه جو نالو.
● گھوگھارو: اسم خاص. تعلقي قنبر م هڪ ديهه جو نالو.
● گھوگھاريُ ع گھوگھارِيُونْ: ث. گيهه يا تيل وجهڻ لاءِ چمڙي جي هڪ قسم جي ڪپي يا ٽيلهي - چمڙي جي دَبي.
● گھوگھاءُ ع گھوگھاءِ: ذ. (سن. هتن نقصان پهچائڻ) سخت آواز - گاج - گجگوڙ.
● گھوگھيتَ ع گھوگھيتَ: ذ. هوا جو آواز - شوشات - قرندڙ شيءِ جو آواز - هيبتناڪ آواز.
● گھوگھرَ ع گھوگھرَ (ث): ذ. پڪيءِ جو هڪ قسم.
● گھوگھرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● گھوگھيرو ع گھوگھيرا: ذ. (سن. گھرگھر. ف. خرخره) نڊ م نڪ سان نڪرندڙ آواز - ڪونگھرو هڻندڙ.
- گھوگھيرو هڻڻ: نڊ م آواز ڪرڻ.
- گھوگھيريُ ع گھوگھيرِيُونْ: ث. بيهوشي م ساهه جي مونجهه سبب نڪتل آواز.
● گھوگھيريُ ع گھوگھيرِيُونْ (ڪ): ث. گھيٽي جو پُڇُ وَڍي وَهڻ ڪيل گوشت جي ٽڪَر.
● گھوگھاڙو: اسم خاص. ٽَرَ م هڪ ڏهر جو نالو.
● گھوگھڙَ ع گھوگھڙَ (ت): ذ. ڪڪڙ جو هڪ قسم.
● گھوگھيڙو ع گھوگھيڙا: ذ. هندڪو وڏو ڏينهن - گوگڙو - گوگو.
● گھوگھيڙ: (ت). مصدر. چيچلائڻ - هلاڪ ڪرڻ - پريشان ڪرڻ - گھٽڻ.
(گھوگھيو - گھوگھيندو - گھوگھيل).
● گھوگھوُ ع گھوگھيا: ذ. بن هٿن سان نڙيءَ ڪي ڏنل زور - گھٽتو - قاهو - پُوسات. سپ جو هڪ قسم - سپ جي ڪٽلَ - سُٽيل - سُٽيڙو. گھوگھيتو - گوگل گانءِ ڪوڏي - ڪوڏو. (اسم خاص).
هندن جي هڪ وڏي ڏينهن جو نالو - گوگڙو - گھوگھڙو - گوگو (هن ڏينهن تي هندو نانگ جي پوڄا ڪندا آهن).
- گھوُگھوُ ڏيڻُ: گھٽتو ڏيڻ - نيڙيءَ تي ننهن ڏيئي مارڻ - نڙي د پائڻ - ساهه بوسائڻ - نڙ گھٽ ڪان جهاڻ - دم روڪڻ.
● گھوُگھوُ: آواز جو هڪ قسم (ڪبوتر جو) تنوار. جيت جو هڪ قسم.
● گھوگھيُ (ت): ث. جانورن جي هڪ بيماريءَ جو نالو.
● گھوگھيتو ع گھوگھيتا: ذ. دلي يا مٽ م پاڻيءَ جي سم سبب ٿيل سوراخ. ڪوڏَ جهڙو مٽي پاڻيءَ جو جيت - گھوگھو - گوگل گانءِ.
● گھولَ چھيريُ ع گھولُ چھيرِيُونْ (سن): ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
- گھولترُ ع گھولترَ (ث): ذ. گھٽا ماٺهو - ماٺهن جو گوڙ. هجوم - حشام.
- گھولِرو ع گھولِرا (ل): ذ. ميڙ - هجوم - حشام - گھولتر. ميڙو - گڏ - گوڙ.
(ڪريو گھولرا گھتين م ٿا توڪي نور جيئن نچائين.)
● گھولتُ: مصدر. گھورڻ - قربان ڪرڻ - صدقي ڪرڻ - گھورڻ. نثار ڪرڻ. گاريُ - پڳهارڻ - وٺڻائڻ (فائيل). (گھولِيو - گھولِيندو - گھولِيل).
● گھولَ ع گھولُونْ: ث. گاريَ.
- گھولَ ٽيلُ: گھريل - پگھريل. وِڙيل - آنريل.
- گھولَ ڪنڊَڙُ: گھاريندڙ - پگھاريندڙ - واڙائيندڙ. آنرائيندڙ.
- گھولَ گھٽتُ: گھوري چڏڻ - قربان ڪري چڏڻ - صدقو ڪري چڏڻ - ٻلهار ڪري چڏڻ - نثار ڪري چڏڻ - گھوري چڏڻ.
● گھومِ ع گھومُونْ: ث. (سن. گھورڻ) ڦيري - گھمرو - ڦيرو - قدم - ٽورَ - چال - پسار - هلڻي - چلڻي - هلت - چلت. سفر - مسافري - گشت - سير - چڪرُ - شيلُ.

Gul Hayat Institute

ـ گھومڻو ۽ گھومڻ: سياح ـ رلندڙ ـ گھمندڙ ـ ڦرندڙ ـ ڦرندڙ ـ پتکندڙ. رولاڪ ـ ٽولاڪ ـ رول ـ پينانگ ـ سٽنيارو. گولو. (ت).

● گھومائڻ: مصدر. اداس ٿيڻ ـ غمگين ٿيڻ ـ دلگير ٿيڻ ـ ڏک ۾ بيهوش ٿيڻ ـ ارمان ۾ اچڻ ـ رنج ٿيڻ ـ مخمور ٿيڻ ـ مُنجهڻ ـ موگو ٿيڻ. ڪاوڙ سبب شور ۾ رهڻ. (ت). (گھوماتيو ـ گھوماتيندو ـ گھوماتيل).

ـ گھومساڻ ۽ گھومائڻ: ث. اداسائي ـ غمگين ـ نراسائي ـ دلگيري ـ بي هوشي ـ مدهوشي ـ مخموري. ڪنجهه ـ ڪٽڪ ـ سُور ـ ارمان ـ رنج ـ غم ـ الم.

ـ گھومائيجڻ: مصدر. ڏکوئڻ ـ دلگيرڪرڻ ـ اداسجڻ ـ ڪومائجڻ سسجڻ ـ سوڙهو ٿيڻ ـ مُنجهه ۾ اچڻ ـ تنگ دل ٿيڻ. ڏونڊڙو ٿيڻ. سُڪجي وڃڻ.

● گھومائي ۽ گھومائيون: ث. (مغز ۾) ڦيري ـ چڪر ـ پنواڻي.

ـ گھومائي ڪائي: ڦيري ڪائڻ ـ چڪري اچڻ ـ پنواڻي ڪائڻ ـ ڪلابازي ڪائڻ ـ ٽاپو ڪائڻ ـ ڏڪ سهڻ.

ـ گھومتر (ت): هارن جي راند جو هڪ قسم.

● گھومو ۽ گھوما: ذ. پڪين قاسائڻ واسطي ڄ جو هڪ قسم.

● گھونٽ ۽ گھونٽ (ت): ذ. ڏڪ ـ لٽپ ـ ذرو.

● گھونسڻ (ڪ): مصدر. گھمائڻ ـ ڦيرائڻ ـ هلائڻ ـ چڪر ڏيارڻ ـ ڦيري ڏيارڻ ـ گھمري ڏيارڻ. (گھونسيو ـ گھونسيندو ـ گھونسيل).

● گھونگھات ۽ گھونگھات: ذ. هوا جو زورائتو آواز ـ طوفان جو شور و غل ـ لائڻ جو رنگات. منهن ڏيکڻ واري حالت ـ گھونگھت ـ پڙدو.

ـ گھونگھٽ ۽ گھونگھت: ذ. منهن تي ويل ڪپڙو ـ برقعو ـ نقاب ـ مرقعو ـ پردو ـ چادر ـ لباس ـ ڏيک ـ پوش ـ پُڪُل ـ هوڪاني ـ ليڪ ـ چَپ. گھنڊ ـ ناز. حجاب. هوا جو زور پريو آواز ـ شور ـ غل ـ گوگاءُ. آلت جي اڳيان وارو چمڙو.

● گھونگھيچي ۽ گھونگھيچيون: ث. جيت جو قسم (هيءُ جيت گاڙهي رنگ ۽ ان جي مٿي ۾ ڪارو داغ، ۽ قسم هڪڙو مٿيون قسم ۽ ٻيو اڇي رنگ تي هن کي سڏڻ ۾ ريتون چوندا آهن). دوا طور ڪم اينڊڙ هڪ پسارڪو وڪر. صرافڪو تورو ـ رتي ـ چيٽوئي.

ـ گھونگھٽ: ذ. جيت جو هڪ قسم (سيرانجهڙي رنگ تي راهڻ جي داڻي جيترو، ٽيڙ تپ لاءِ سفيد ڪپڙي ۾ ٻڌي ڳچيءَ ۾ وجهي ڇڏجي). (ف ـ ج).

● گھونگھيٽو ۽ گھونگھيٽا: جيت جو هڪ قسم (هيءُ گھٽو ڪري سڙن جي ڪانن اندر رهندا آهن ۽ هن جي بدبوءِ مُنگهڻ کان ٻه وڏيڪ خراب آهي).

● گھونگھو (ت): ذ. ڪنين سان ڪاري رنگ جي جيت جو هڪ قسم.

● گھون گھون: (آواز) مڪين جو آواز ـ ماکي جي مڪين جي پُون پُون. پونئرن جي اڏامڻ جو آواز ـ لائٽن جو گھوگھات.

● گھوئڻ: مصدر. ڏڪا ڪائڻ.

● گھوئي ۽ گھوئيون: ث. ڏوڙ ۾ ڦرندڙ بدلائيندو رُخ ـ قلابازي ـ ڦيرو ـ گھُٽ ـ گومي ـ گسڻ ـ سوڙو ـ ٻهانو ـ نڻڻ ـ گوڙنات ـ گسگسڻ ـ تار آنڪائي. اڇ سيان (ڪرڻ) ـ رکر ڪان ـ دارمدار. اجايو پنڊ. (ت).

ـ گھوئي تي اچڻ: درگاهه تي ڦيرو ڪرڻ. باس باسڻ. زيارت ڪرڻ.
"انڊيون اکيون جن، تن کي گھوئي وارو گھاڙو".

ـ گھوئي ڪرڻ: گھمرو ڪرڻ ـ ڦيرو ڪرڻ.

● گھٽئون (ل): ذ. اکين جي ڏيءَ جو هڪ قسم.

● گھيٽپٽ ۽ گھيٽپٽ (ل): ذ. ٻار جو روسامو ـ ڪيتو ـ ڪروڌ ـ ڪل ڪل ـ ضد.

Gul Hayat Institute

● گھپتارڻ (ت): مصدر. ڏتارڻ ـ دلبو ڏيڻ ـ پتيلائڻ ـ بتالڻ ـ منجھائڻ. بتلائڻ. راضي ڪرڻ ـ رجھائڻ ـ پيار سان مجھائڻ. ڪجھ لالچ ڏيئي ڪا شيءِ وٺڻ. (گھپتاريو ـ گھپتارينڊ و ـ گھپتاريل).

ـ گھپتيلو ۽ گھپتيلا: ذ. (پرا. گھت = جتي. سن. گھيت) اونچي نوڪ سان قديم جتيءَ جو ھڪ قسم، اڪثر ملتان ۾ ٿھي. ديسي جتيءَ جو ھڪ قسم ـ ويڪري جتي ـ چپلو ـ ڪرڪڻ ـ موچڙو ـ جوتو ـ موزو. پرت واري جتي. ٿوري فرق واري جتي جا پير ۾ پائڻ سان پوري ٿي وڃي.

"ملتاني گھپتلو، سڀ ڪنھن جي پير ۾ پورو" (جملو).

ـ گھپتيلو ٿيڻ: ھري وڃڻ ـ سڀ جو سونھون ٿيڻ. ھلڪي طبيعت وارو ٿيڻ ـ ڦلھڙو ٿيڻ ـ فصل پٽيرو ھڻڻ ـ پڪيو ھڻڻ ـ ترڙو ھڻڻ.

ـ گھپتيلو ھڻڻ (ملتاني): سيڪنھن جي سنگت ۾ ھڻڻ. سيڪنھن خيال جي آدمي سان ٿھي وڃڻ ـ ڦرٽو گھرٽو ھڻڻ ـ ڦلھڙو ھڻڻ.

● گھپٽو ۽ گھپٽا: ذ. جانور جو ھڪ قسم ـ گھٽو ـ دنبو ـ ڪڪ ـ برو. (ث. گھيٽي ۽ گھيٽون).

ـ گھپٽڪي (ٿ): ث. نندڙي رڍ.

ـ گھپٽي پڄ (ڪ): جھنگ جي ڏڪ جو ھڪ قسم.

ـ گھپٽيو: ذ. گھيٽي جو نندو ڦٽ يا پٺو.

● گھپٽڪ ۽ گھپٽڪون (ڪ): ث. ڪارڪ جي ڪڪڙي ـ دڙڙو ـ ڪارڪ جو ٻج.

● گھپٽپ ۽ گھپٽپون (ت): ث. چڪ ـ ڪپ ـ چڪٽ ـ چڪٽ.

● گھپڙا: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● گھپڙڻ: مصدر. گٹھٽڻ ـ رھٽڻ ـ گسائڻ ـ ھڙڻ. گھرڻ ـ ڏڪ ـ ڏلھڻ. لوڏڻ. ڳوھڻ ـ مٿڻ ـ منڊڻ ـ مڪوڻ. (ل). تاڻڻ ـ چڪڻ. (گھپڙيو ـ گھپڙيندو ـ گھپڙيل).

ـ گھپڙ ۽ گھپڙ: ث. لوڏو ـ ڏوڏو ـ گھڏڪو. دٻ ـ زور.

ـ گھپڙا ڏيڻ: لوڏا ڏيڻ ـ ڏوڏا ڏيڻ. دٻ ڏيڻ ـ زور ڏيڻ.

ـ گھپڙاڻ: پيچاڻ ـ پيھڻ ـ لنگھاڻ ـ پيھاڻ ـ گھيرڻ ـ قاسائڻ ـ گيھچڻ.

● گھپڙ پڇا: (ل). آندا گجون.

"احمد بندوق سان بٽلا جا گھپڙ پڇا ڪيو ڇڏيا".

ـ گھپڙ پڇا چاڙھڻ: پار پڇا پيڙھڻ ـ دين دنيا کان ڪيڻ ـ گھر گھات جو نہ رکڻ ـ دربدر ڪرڻ ـ نقصان ھيٺ آڻڻ.

ـ گھپڙو ۽ گھپڙا: ذ. ڏکو ـ جھاکو ـ ٽيلھو ـ لوڏو ـ ٽاپو ـ رھڙو ھيٺ مٿي ـ اندر باھر ٿيڻ واري حالت. آٽ جو لوڏو ـ ڏوڏو. گھانگھو ـ ڪٻ ـ ڇڪ ـ چپي.

● گھپڙ ۽ گھپڙون: ت. (سن. ڪھ = پڪيڙ) پڪيڙ ـ گردو ـ گھيرو ـ چلائون ليکو ـ گول ـ گيل ـ ڦيرو ـ وڙ. خلاصائي ـ گھر گھلائي ـ موڪرائي ـ ويڪراڻ ـ چٽڪٽ. وٽ ـ ڪناري ـ اوپاري ـ ڏوري. ڇولي جي داون ـ دامن ـ پھراڻ جو گردو. ڦڙو. ڦٽل يا ڪريل ڪير ـ ڏونرو ـ چاول ڪير. گھاٽو ڏڏ ـ ڪٽو ـ جھڻ ـ لسي ـ مھي. ڦير ـ زماني جا لاھا چاڙھا. (ت).

ـ گھپڙدار ۽ گھپڙدار: ذ. موڪرو ـ ويڪرو ـ ڪشادو ـ خلاصو ـ گھر گھلو. گھيري وارو ـ وٽ وارو ـ ڦيردار.

● گھپڙ ۽ گھپڙ: ذ. ڏسو گھپڙ. گھيرو ـ گشت ـ دورو. پيڙھ جي آڏ جي ھيٺين ڪپيءَ وارو رسو ـ قلميءَ جي لاھڻ چاڙھڻ جو رسو.

ـ گھپر گھٽ: رستا ـ واٽون ـ پيچرا ـ لنگھ ـ گھات ـ جايون ـ ترڙ ـ گھيڙ گھٽ.

● گھپرٽ ۽ گھپرٽ: ذ. (سن. گھورڻ = گھمڻ) نندِ جو جھوٽو ـ رونءَ ـ ڏونکو ـ ڀٽڪي ـ بيخبري ـ نندا ڪڙائي ـ گرد نواحي ـ اوسو پاسو ـ گھيرو. مايا جو نشو ـ ڏن جو ڏوڙ ـ مال جي طاقت.

● گھپر جو لڪ: (اسم خاص). ڪيرٿر جبل ۾ ھڪ لڪ جو نالو.

● گھيرَنُ: مصدر. (سن. گھورڻ = گھمڻ) ويڑهڻ - وَکوڙڻ - ڦاسائڻ - سوڙهوکرڻ - ٻکڙڻ. وَرَ ۾ کرڻ - وراکو ڏيڻ - وراکڻ - ڦيري ۾ آڻڻ - چکر ۾ آڻڻ - ورائي گڏ کرڻ - گهيرو کرڻ - چوڌاري ڦاسائڻ - چوڌاري جهلڻ. قبضو کرڻ - هٿ ۾ کرڻ - بند کرڻ. کارڻ - ميلڻ.

- گهيرو ۽ گهيرا: ذ. گول جي باهرين حد واري ليک - گرد و - ويڑهه - وراکو - گولائين ليک - ڦيرو - دائرو - منڊل - چَڪرُ. چوگرد - چوڌاري - ناکابندي - ٻُوساتَ. گرد نواحي - چارئي طرف بند - چَڪَ تاڻ - بَچَ. ڏِکهائي - لنبائي. سوکڙ - ويڪر - اوچ - آٻيٽو - بچاڻ - ان رس. ٻڙي جو شيڪاو - کوهو. لاکوٽو - گوڏ - منجهه - منجهلو. (ت). واقف - ڏاڻل. پاڻيءَ ۾ هيٺ ويندڙ ٿوهو. (صفت). چالاک - داناءُ.

- گهيرو ٿيڻَنُ: واقف ٿيڻ.

- گهيرو رَکڻُ: گهٽو اچڻ - هر هر اچڻ.

- گهيرو کڻَرَنُ: محاصره کرڻ - چئني طرفن کان ڦري اچڻ - قبضي ۾ کرڻ - هٿ ۾ کرڻ - ڦاسائڻ. حلقي ۾ آڻڻ. ويڙهي وڃڻ - سوڙهو کرڻ - واهون بند کرڻ - ناکا بندي کرڻ - وکوڙڻ.

- گهيرو وِڇهَنُ: ويڙهڻ - گهيرڻ - سوڙهو کرڻ - واهون بند کرڻ - ڦاسائڻ - ناکابندي کرڻ - گهٽ جهلڻ - رستا روکڻ.

- گهيري ۾ اچڻُ: نرغي ۾ اچڻ - وَکڙ ۾ اچڻ - وَتَ ۾ اچڻ - وراکي ۾ اچڻ - گردي ۾ اچڻ.

● گهيڙُ ۽ گهيڙَ: ذ. (سن. گهتَ = وات) دريا۾ ۾ گهڙڻ جو هنڌ - پتنُ - ترُ - جاءِ - لتنگهه - رستو - گهتُ - گهيرُ - لانگهو. ميڙو. (سن. گهرش = مهٽڻ) وڃهه - حملو. کاهه (ڏمر). نَرَ ڏاند جي اڳين جنگهن مٿان پنيءَ تي هڪ اَٽ جي ٿوهي وانگر گوشت جو آپريل ٽڪر - کَوَنٽَ (ک).

- گهيڙان: گهيڙَ کان

"گهيڙان ڪري نه گهوريو تڙَ تڪڙَ کان نه تهي"

(سر سهڻي. شاهه).

- گهيڙَنُ مانُ لٽنگهڻُ: ڪنهن تانگهي يا لاهيءَ واري هٿ کان لنگهڻ. مشڪلاتن مان پار پوڻ - تڪليفون حل کرڻ - ڏکين رستن مان پار ٿيڻ - صدما سهڻ - ڏَکَ پچائڻ.

- گهيڙي گهٽَ: گهٽَ ۾ گهڙيئي - گچيءَ يا نڙيءَ ۾ وِڌَئي. ڪليجي ۾ وڌئي. (سر ڈهر - شاهه).

● گهيڙڻَ: مصدر. (سن. گرهڻ) ويڑهڻ - وکوڙڻ - جهلڻ. گهڙڻ - گهڙي وڃڻ - چپائڻ - گهيڙائڻ - ٻيهارڻ - ٽنبڻ - ڈوکڻ - ٽنگ کرڻ - اندر کرڻ - اندر دَبڻ - ڈوکڻ. ڪم ۾ لڳائڻ. (گهيڙيو - گهيڙيندو - گهيڙيل).

- گهيڙو ۽ گهيڙا: ذ. گيڙو - گهمرو - ڦيرو - چَڪَرُ. نار يا هراسي جو چکر. گردش - ڦيرو.

● گهيڙُو ۽ گهيڙُوُ: ذ. صفت. پاڻيءَ ۾ گهڙندڙ.

● گهيڻسو ۽ گهيڻسا: ذ. (سن. گهوري + ش = مهٽڻ) گاڙ - کيسو - ليکو - نشان - داغ - لينگهو - گهکو. زور - دباءُ - دبوچُ.

● گهيڻکِ ۽ گهيڻکَوُنُ (ل): ث. اٽ جي گوڙ جو آواز. وچ ۾ گالهائڻ واري حالت. تمام ٿلهي.

● گهيڻلَ ۽ گهيڻلَوُنُ: ث. ڊيگهه - ويڪر - موکر - کشادگي.

● گهيڻڻيا: ڏاجوري - ڏاجورا. ننڍڙا ڪارا ڦر. "ڏاجوري کڏي چڏڻ".

● گهيڻگهڙ ۽ گهيڻگهڙ: ذ. وڻن کي زيان ڪندڙ جيت جو هڪ قسم - ننڍڻي. گريل موتي.

● گهيڻگهڙ مالا: اڳوٽ مان گڏ پاکڙي مان گهيڻگهرن ڳٽيل رسو. (اٽ هلڻ مهل خوب چرچر جو آواز ڪندو آهي).

● گهيڻگهوُ ۽ گهيڻگهاُ: ذ. ٽڪَ جي غلاظت - زڪام جو سکل ڳوڙهو. ٽنڊڻ جو قسم. ڏورڙو - سنهو - تمام ڏهرو.

● گهيمُ ۽ گهيمَرَ: ذ. منگر مڇيءَ جو هڪ قسم (پٽڻ جي جنس مان پاسا ونجڻي مثل).

Gul Hayat Institute

گ

● **گنگو**: ديهه جو نالو، تپو شجاع جکرو، تعلقو شهداد پور، ضلعو نواب شاهه.

ل

ل: ذ. سنڌي الف - بي جو پنجيتاليهون - عربيءَ جو ٽيويهون - فارسيءَ جو ستاويهون ۽ سنسڪرت جو اناويهون اَکرُ - ابجد موجب سند س عدد ٽيهه. آچار اڳس "لام".

● **لا**: حرف نفيُ. (ع. لا = نه). نه - ناکار. بَغيَرُ - بِنان - کانسواءِ. مرکبات ۾ لفظن جي اڳيان اچي 'نه' جي معنيءَ ڏيکاريندڙ لفظ. جيئن "لاشڪ، لاثاني وغيره". دنيوي ديوتائن يا خُدائن جو اِنڪار - ڪلمي توحيد جو پهريون حرُفُ، (جنهن سان سڀني دنياوي ديوتائن جو انڪار ڪجي). عدم. نفيُ - نيستي. (سر معذوري گر).

- **لا اِلٰهَ اِلّا اللّٰهُ**: (ع). توحيد جو هڪ ڪلمو. خدا کان سواءِ ڪوبه معبود (عبادت جو لائق) ناهي.
- **لا اُبالِي**: صفت. (ع. لا اُبالِي = بي پرواه). بي پرواهُ - بي خوفُ - بي خطَرُ - بي باڪ - دليرُ. بي فڪر - غافل. لاغرض يا الغرض (پرما). دين دنيا کان آزاد. لا مذهب. خدا ۽ رسول جو منڪر.
- **لاابالِي**: صفت. (ع. لا اُبالِي = بي پرواه). لا اُبالِيُ.
- **لابُدُ**: صفت. (ع). بي واهه - بي وسيلو. بيوس - لاچارُ - بي پُهچُ - نِڌڻڪو - عاجزُ - آپالو. (شرط). محتاج - گهرجائتو. بي اختيارُ - لا علاجُ. ضروري - آوَسُ ٽيٽو - اَڻَ ٽرَ. (ظرف). ضرور - آوَس - جائي - بلاشڪ.
- **لاتَعَدُ**: صفت. (ع). گِڻتيَ کان باهر - بي حساب - بيشُمار - تمام گهڻو.
- **لاتَعُدادُ**: صفت. (ع). گِڻتيَ کان باهر - تمام گهڻو - بي حسابُ.
- **لاتَڪُ** (ت): صفت. (ع). بي پرواه - لا غرض - بي خوف. (ظرف). لاشڪ - تحقيق - بي شڪ.
- **لاتَقنَطُوا**: جملو (ع). نه مايوس ٽيو.
- **لاثانيُ**: صفت. (ع). پنهنجو مٽُ پاڻ - جنهن جهڙو ٻيو نه هجي - بي مقابل - يگانه. بي مثل. بي نظير - يگانو - يڪتا.
- **لاجَرَمُ**: ظرف. (ع). بلاشڪ - بي شڪ - تحقيق - پڪَ سان - البت.
- **لاجَوابُ**: صفت. (ع). سوال جو جواب نه ڏيئي سگهندڙ - مُنهُن بند - ساڻ ۾ - خاموش - چُپ. (اهو سوال) جنهن جو جواب نه هجي - سُنجهيَلُ. بي جواب. قائل. ڪنڊُ. لاثاني - بي نظيرُ - بي مثل - يڪتا - يگانو. انمول - امُلهه. نِرالو - انوکو.

Gul Hayat Institute

ـ لاجواب ڪرڻ: مات ڪرائڻ ـ بس ڪرائڻ ـ ٻڏجو ڏيئي ڇڏڻ ـ (بحث ۾) بيهارڻ (ڪنهن جي زبان) بند ڪرائڻ ـ رد ڏيئ ـ تردید ڪرڻ ـ ڪنڊ ڪرڻ ـ قائل ڪرائڻ.

ـ لاجواب ڪري ڇڏڻ: جواب ڏيڻ جي ڪابه گهٽي نه ڇڏڻ. ڪنهن بند ڪري ڇڏڻ چپ ڪرائي ڇڏڻ. مجبور ڪري ڇڏڻ ـ مات ڪرڻ.

ـ لا جو ليڪو لٿڪهڻ: پنهنجي هستيءَ کي فنا ڪرڻ ـ نفيءَ منجهان اثبات کي پهچڻ. خدا جي راه ۾ سير ڏئي هميشه لاءِ جيئڻ.

ـ لاچار: صفت. (ع. لا = نه + ف. چارهَ = علاج). بنا چاري ـ لا علاج ـ ناگزير ـ جنهن جو چارو نه هجي ـ ناچار ـ مجبور ـ بي وس ـ عاجز. مغلوب. اپاهج ـ محتاج ـ معذور. غريب ـ مفلس ـ ڪنگال ـ قدرت نه رکندڙ ـ ويچارو ـ بي نوا ـ بي ڪس. (آصفيه). بي پهچ ـ نڈر ـ آپالو. (شرٽ). بي واهو ـ بي وسيلو ـ آوس ـ نيڊڪو ـ آدينس ـ زچ. بلا علاج ـ نيرو آپاءُ. زوريءَ ڪرايل ـ زور ڪري ـ زبردستيءَ جو ـ اڻ سهائيندو. مسڪين ـ درڏري ـ تهيي دستي ـ ڪنڊ ـ بي ملڪيت ـ اتابو ـ نيرودني. بلڪل هيٺو ـ ضعيف ـ ڪمزور ـ نربل ـ دربل ـ ڪترهيڻ.

ـ لاچار ٿيڻ: لا علاج ٿيڻ ـ مجبور ٿيڻ ـ بي وس ٿيڻ ـ عاجز ٿيڻ. اپهاج ٿيڻ ـ محتاج ٿيڻ. معذور ٿيڻ. معطل ٿيڻ ـ بيڪار ٿيڻ. هارائڻ ـ هارڻ. مفلس ٿيڻ ـ ڪنگال ٿيڻ ـ تنگدست ٿيڻ. (آصفيه). مغلوب ٿيڻ ـ ٽٽڻ.

ـ لاچار ڪرڻ: مجبور ڪرڻ ـ بي وس ڪرڻ ـ عاجز ڪرڻ. اپاهج ڪرڻ ـ محتاج ڪرڻ. معذور ڪرڻ. مفلس بنائڻ ـ تنگدست ڪرڻ. نڪمو ڪرڻ ـ بيڪار ڪرڻ.

ـ لاچاريءَ ۽ لاچاريون: ث. اڻ سرندي. درڪتي ـ اڻ هوند ـ تنگي ـ عينتا ـ ڪنگالپڻو. ضرورت ـ گهرج ـ گپ ـ حاجت. جيئن ته: لاچار کي سڀ روا = لاچار کي باضرورت مهل سڀ ڪجهه ڪرڻ روا). مجبوري ـ بيوسي ـ عاجزي ـ محتاجي ـ ناچاري ـ بي ڪسي. غريبي ـ ڪنگلائي.

ـ لاحاصل: صفت. (ع. لاحاصل = بي سود) بي فائدو ـ بنا نفعي ـ بي سود. فضول. (آصفيه). لسقل ـ بي ڪار. وڻ ٽرٽ ـ اڪيارٿو ـ اجايو ـ سڪو. بي آثار ـ نڪمو ـ سڄو ـ ويران.

ـ لاحدّ: صفت. (ع). بنان حد ـ انتهٰ ـ بي حد ـ اپار. (شرٽ). حد ڪنان ٻاهر. بي انتها ـ اتيهٰ ـ ڪلي ـ مطلق ـ اڪل (پڌڌ) ـ بي منڊو. لامڪان.

ـ لاحلّ: صفت. (ع. لاحلّ = ڏڪيو). حلّ نه ٿيندڙ ـ ڏکيو ـ ڪٺن ـ دشوار ـ مشڪل. جو سمجهي نه سگهجي. جنهن جو حل نه ٿئي ـ مڃجهيل.

ـ لاحوَل: ڪلمو. (ع. لاحول = ناهي قوّت ناهي قوّت ـ زور ۽ توانائي ناهي. لعنت ۽ ڦٽڪار. شيطان کي پجائڻ جو ڪلمو.

ـ لاحوَل پڙهڻ: لعنت ڪرڻ ـ نفرت ڏيکارڻ. بيزار ٿيڻ. گهٽ وڌ ڳالهائڻ. بُرو سمجهڻ. ٻاهه گهرڻ. شيطاني (غصي) کي ٽارڻ لاءِ خدا جي قوت ۽ طاقت ذهن ۾ لائڻ لاءِ (ڪلمو) لاحول ولا قوّت إلاّ بالله پڙهڻ.

ـ لاخراج: صفت. (ع. لاخراج = بنا ڏَل). (اها زمين) جنهن جي ڏل سرڪار کي ڏيڻي نه پوي ـ بي باج ـ معافي ـ بنان ڏَل.

ـ لادَعُويٰ: (صفت). (ع. لادعويٰ = بي دعويٰ). بي دعويٰ ـ دست برداري ـ بي غرض ـ دست بردار. درگذر. (آصفيه). جنهن جو حق نه هجي ـ بي واسطه ـ لاتعلق. تترڪ ـ تياڳ نامو ـ زور نه رکندڙ. قبضو ڇڏيندڙ ـ دعويٰ ڇڏي ڪندڙ.

ـ لادَعُويٰ ڪرڻ: وارث نه ٿهرائڻ. رد ڪرڻ.

ـ لادَوا: صفت. (ع. لادوا = لاعلاج). بنان دوا يا علاج ـ لاعلاج ـ بي علاج. تمام گهٽو بيمار. اساڌيه.

ـ لادينيت: ث. ڪوبه دين مذهب نه هجڻ واري حالت ـ بي دينيءَ ـ ڪفر.

ـ لارَيْبَ: صفت. (ع. لارَيْبَ = بي شڪ) بي شڪ ـ بنان شڪ شبہ جي ـ تحقيق. يقيناً. نسچي ـ پڪ سان.

ـ لازَوالُ: ذ. صفت. (ع. لازوالُ = غيرفاني) جنهن کي زوال نہ هجي ـ غير فاني ـ ازلي ـ ابدي. (آصفيہ). قديم. جيکو ناس نہ ٿئي ـ ابناسي ـ امر. هميشہ هجڻ وارو. انتٹ.

ـ لاشَرِيڪُ: صفت. (ع). لاثاني. لامُقابل. جنهن جو کو شريک نہ هجي (خدا تعالىٰ). بي مقابل. (اسم خاص). خدا تعالىٰ جو هڪ صفاتي نالو.

ـ لاشڪُ: ظرف. (ع). بنان شڪَ ـ بي شڪ. حقيقتاً ـ بلاشڪ ـ درست ـ لابُدُ ـ لاجَرَم.

ـ لاطَمَعَ: صفت. (ع)، بنان طمع ـ بي مطلب ـ نسڙُوار ٽي. بي رِيائيءَ جو. نِشڪام.

ـ لاعِلاجُ: صفت. (ع. لاعِلاجُ = لادَوا). جنهن جو علاج ٿي نہ سگهي ـ لادَوا. لاچار ـ مجبور. اساڏيہ. لہ ڇڏڻ جهڙو ـ ناسُور. (گاجرا).

ـ لاغَرَضُ: صفت. (ع). غافل ـ بي پرواهہ ـ بي فکر ـ بي خيالو ـ لاپرواهہ ـ لاابالي ـ الغرضو. بي طمع ـ بي مطلب. نسڙُياني ـ ويسارو.

ـ لاڪُوفيُ: صفت. (ع). ايڏوار ي ـ بي تعصب. صاف دل.

ـ لامَذْهَبُ: صفت. (ع. لامَذْهَبُ = بي دين) بنان مذهب جي ـ بي دين ـ ملحد ـ اڌرمي. دهريو ـ کافر ـ ناستڪ. زنديق ـ بي ايمان.

ـ لامَڪانُ: صفت. (ع. لامَڪان = بي مڪان). عالمِ الاهيءَ جو مڪان. بنان طرفن جي مڪان. بنان مڪان ـ بي گهر ـ بي اجهو ـ ادرش ـ ناديد ني ـ ان ڏٺو ـ غائب. اَلُوپُ ـ انترڌيان. وحدت جي منزل ـ لاهُوت. ڏٺيءَ جو هڪ صفاتي نالو.

ـ لاوارِثُ: صفت. (ع. لاوارِثَ = بي وارِثُ). بي وارث ـ بي وارثو ـ مائٽن ميٽن کانسواءِ ـ بي مائت ـ بي مائٽو ـ يتيم ـ نِڌڪو

ـ لاوارِثُ کَتَرَنُ: وارِثُ نہ ٿيرائڻ. ورثي کان خارج ڪرڻ.

ـ لاوَلَدُ: صفت. (ع. لاوَلَدُ = بي اَولادُ). بي اولاد ـ نپتو ـ ري اولادُ ـ نسڙتانُ ان وياءُ.

ـ لايَزالُ: صفت. (ع. لايَزالُ = زائل نہ ٿيندڙ). بي زوال ـ قائم ـ هميشہ رهڻ وارو ـ فنا نہ ٿيندڙ ـ دائمي ـ باقي. الله تعالىٰ جي هڪ صفت.

ـ لايَمُوتُ: صفت. (ع. لا يَمُوتُ = غيرفاني) نہ مرندڙ ـ آمر ـ هميشہ رهندڙ ـ غير فاني ـ بقا وارو.

● لاَبُ ع لاَبَ (ڪ): ذ. (من. لُو). (فصلُ) لُٻڻ واري حالت ـ لاباروـ لوبُ. فائدو. وياج ـ سُود. چوٽي "سُورَ ڪان لاَبُ ميٽو".

ـ لابارِجَنُ: مصدر. لُٽجڻَ (فصل وغيره) ـ لاباروـ وجهڻ. لُٻِجڻَ ـ لُٻڻ ـ ڪترجڻ ـ لاهِجڻُ ـ لُڇڻ.

● لاَبارو ع لاَبارا: ذ. پڻيءَ لُٽڻ جو ڪم ـ پڪل پوک کي ڪٽڻ واري حالت ـ لوبُ ـ فصل جو ڪاپو ـ لُٻ ـ لُڇ ـ ڪٽڻ ـ وَڍَ. لاباري جي مُنڊَ.

ـ لاَبارائُو ع لاَبارائُوُ: ذ. صفت. لابارو ڪندڙ ـ لاهِيارو.

ـ لاَبارائِيُ ع لاَبارائِيُ: ذ. صفت. لابارو ڪندڙ ـ لاهِيارو ـ لابارائو.

ـ لاَبارو وِجهڻُ: پوک لُٽڻ. دشمني رکڻ. گهٽا ماٹهو ڪرڻ.

ـ لاَبِيارو ع لاَبِيارا: ذ. صفت. لاباري ڪرڻ وارو ـ لاَهِيارو. (ث. لاَبِيارَڻ ع لابِيارِٽِيُونُ).

● لابِيُ ع لاَبِيُونُ (ث): ث. (رڍن ۽ ٻکرين وغيره جي) وارن ڪترڻ جو هڪ اوزار ـ ڪَٽَنچيُ ـ ڪَٽَرُ.

● لاَبَڙُ ع لاَبَڙَ: ذ. صفت. لباڙ يا ٻتاڪ هٿندڙ ـ ٻتاڪِيُ ـ بَتڪَبتڪِيو ـ ٻکواتيُ. واهيات ـ کوڙو.

ـ لابَڙَتُوُيو ع لابَڙَتُوُيا: ذ. صفت. کهٽو ڀالهائيندڙ ـ اڪيون متڪيون جاڏندڙ ـ ڦڙ ٻاتي ـ ٻتاڪي ـ باڙ ي ـ ڪشائي. پاسخاطري ڪندڙ.

ـ لابَڙَتُوُيو هُنَنُ: ٻتاڪي هڻڻ ـ باڙي هڻڻ ـ لاف زن هڻڻ.

ـ لاهڙ ٽاهڙ هٿڻ: اينگو ڀالهائڻ ـ واهيات ڀالهائڻ.
ـ لاهڙ چٽو ع لاهڙ چٽو: ذ. صفت. بٽاڪي. پيٽ جو مريد ـ پيٽوڙي ـ هيڇي ـ لالچي ـ حريص. بدمعاش. بٽاڪي ـ ڏاڙي ـ لاف زن.
● لاهو ع لاهه (ل): ذ. برغلائڻ واري حالت ـ چٽ ـ ريب.
ـ لاهو ڏيڻ (ل): هر ڪنهن ـ چٽ بٽڻ. برغلائڻ.
● لاهير ي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لاهيٽي: اسم خاص. تعلقي ديسري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاپ ع لاپ: ذ. (سن. لپ = حاصل ڪرڻ) فائدو ـ نفعو ـ ڪٽيو ـ منافع ـ ڪمائي. حصول ـ پراپت ـ بالائي آمدني ـ سفت جي آمدني ـ آهراسو ـ ملت ـ حاصلات ـ پيدائش ـ وٽاءُ ـ سوباسو ـ لاهو ـ رشوت. لالچ ـ لوب ـ حرص ـ طمع. ميٽي ـ سود ـ وياج. علم نجوم جي زائچي جو يارهون خانو ـ ڪمند جو پويون فصل ـ هڪ دفعو ڪٽڻ کان پوءِ وري ٽيڻ واري حالت. (صفت). لهڻ جو ڇاڻو ـ لهندڙ
" هن کي سپ ڪنهن شيءِ جو خدا لاپ ڏنو آهي" لاڙ وارو.
ـ لاپ آلاپ: ذ. نفعو نقصان.
ـ لاپائتو ع لاپائتا: صفت. فائدي وارو ـ نفعي وارو ـ مفيد ـ سڪارتو ـ واڌاري وارو ـ وڌاءُ وارو ـ لاهانتو ـ گنجائشي. سجايو. ڪمائتو. وياج وارو ـ وياج جو ـ سود مند. ڳرو وياج خور.
ـ لاپ خور ع لاپ خور: ذ. صفت. وياج خور ـ وياج ڪائڻو ـ لاپ ڪائڻو ـ لاپر. ڳرو وياج ڪائيندڙ. حرام ڪائو.
ـ لاپ خوري ع لاپ خوريون: ث. ڳري وياج ڪائڻ واري حالت ـ وياج خوري. سود خوري.
ـ لاپر ع لاپر: ذ. صفت. نفعو ڪمائيندڙ ـ لاپ خور ـ وياج خور ـ وياج ڪائو. حرام خور. ڳرو وياج ڪائيندڙ. لاپ وارو ـ فائدي وارو.
ـ لاپ ڪار: ذ. صفت. لاپ وارو ـ لاپ يا نفعو آڻيندڙ ـ لاپائتو ـ فائد يمند ـ اثرائتو.
ـ لاپ ڪاري: ث. لاپ ـ نفعو ـ فائدو ـ آپت.
ـ لاپ لپيڪي: ظرف. رونگ ۾ ـ وچ هٿڻ ـ اهيئين ـ مٿان.
ـ لاپيرو ع لاپيرا: ذ. صفت. لاپ تي ڏنل يا ورتل (رقم) ـ نفعي تي ڏنل. وياج تي آڏارو ڏنل پيسو ـ آڏارو
" مرد ڪنيو لاپيرا ويڻو ڪري آپڪار" (سگهڙ).
لاپر ـ فائدي وارو.
● لات ع لاتيون: ث. (سن. لتين = آواز) سُڌر وائي ـ مينهن آواز ـ مٿر راڳ ـ دردبلو آواز. ڪي ۽ جو آواز ـ پکين جي چيهات ـ هولي ـ پٽڪو ـ وائي. ڪتوت ـ راڳ. وينتي ـ عرض ـ مناجات
" لات جا لطيف جي سڌ تنهنجو سچي"
(سر ڪليان ـ شاهه).
اهل ـ نقل ـ آواز جي پيروي. گوڙ ـ هل ـ لوڙ ـ شور ـ گهمسان ـ ٻائيتال ـ غوغاء ـ ڏوم ـ ڪڙڪو.
ـ لات هٿڻ: ٽهڻ ـ ڏاهپ ڪرڻ.
ـ لاتر ع لاتر: ذ. صفت. هولينڊ ـ ٻولو ـ اهلون ڪندڙ ـ اهلير ـ مسخرو ـ نقال.
● لات: ذ. اسم خاص. (ع. لات) هڪ مشهور بت جو نالو ـ عرب جي ٽن مشهور بتن (لات، منات ۽ عزيٰ) مان هڪ نالو. شعيب عليه‌السلام جي قوم جي هوڏ وارو بت، جنهن کي حضور رسول صلعم جن جي حڪم مان تباهه ڪيو ويو.
● لاتڙا (ت): گدڙن جون سڪل ڳارون.
● لاتو: (لاڙ مصدر مان اسم مفعول) لايو ـ لڳايو ـ لاڙو ـ لاهيو. (هرمانند).
● لاتي: ذ. اسم خاص. ايراني مڪران ۾ رهندڙ هڪ قوم جو نالو.
● لاٽ ع لاٽون: ث. لٽل هڻ واري حالت ـ ڪاٽ ڪوٽ ـ ڪٽي ـ وضع ـ حساب ۾ ڪٽ ـ (اڪثر) پکهار جي ڪٽ. لٽل رقم ـ پوتا ميل ڪيڻ کان پوءِ سيٽ يا پائيوار رهيل اوڏر مان

GulHayat Institute

جيكا رقم لاهي اوڏر رکندو آهي، آها لٽل رقم. گهٽتائي. "درياءَ لات ڏيئي ويو آهي". مٽاسٽا- فيرڦار. (شرت).

● لاتو: (لاَهِڻ مصدر مان. لاهيو- لڳايو.

● لاتَ ۽ لاتُون: ث. اسر. ٻاهر جي لاتَ- جيئي- ٻاهر جو شُعلو يا آلو- ينيتُ- پتيرُ- شمع يا موم بتيءَ جي لاتَ- روشنائي- جَرَ- مَچُ- سيجَ جا ڪرڻا- دونهين جي لاتَ- ڏارَ- تاري جو شعاع. قطب جي لاتَ- پاڻيءَ جي سيڙه يا سنهي رواني- ڏارا يا ڏارَ. قطارَ- ساڳون. ڪاجَلِ- ڪارَ- شهتيرُ "جاءِ تي لاتون چاڙهيون اٿس؟"- "آها لاتَ ٻيهندي هڪ ٽوٽيءَ ۾ ٻُندي سندي ٻل." ٽاڻه جو هڪ قسم- ڏکڻي ڪچيءَ سان ٺهڪ جي ڏکيُ- ڪير ڏُهڻ جو ٻَرتنُ. آنَ ڪي مهار وجهڻ لاءِ ڪاڻيءَ مان ٺهيل لاتَ. (ت). اسر خاص. گجرات جي هڪ پاڳي جو پراڻو نالو.

- لاتَ ٽيتنُ (ت): سِڌو ٽيڙ- هليو وڃڻ.

- لاتَ چَوَنُ: پاڻيءَ ۾ ٽَرڻ- لٿهارو لڙهڻ. ٽُلڪَنُ- ٽِلَنُ- آجهَنُ.

- لاتَ ڪرڻ: دونهون ڪڍڻ. وَهي هلَنُ- روان ٽيڻ.

- لاٽُن جُونُ لاتُونُ: قطارن جون قطارون.

● لاتُ ۽ لات: ذ. (انگ. لارڊ). لارڊ جي ٻگڙيل صورت- وڏو ماڻهو- صاحب- مالڪ- آقا- خداوند. امير- مخدوم- سرتاج- عامِلُ- حاڪم- راءِ- راڻ- نواب- خان- نوابزاده- رئيس- ڪتڪوَرُ- مُعتَزِزُ هستي. گورنر- گورنر جنرل- فرمان فرماءِ- نائب السّلطنت- وائسراءِ. جوابده- ذميدارُ. شوهرُ- مڙس- سامي- گهر وارو- ميان. هڪ قد وارو- ساڳيو. قطار. اسر خاص. پکيءَ جو هڪ قسم. جُٽو- ڪوڙ. (گاجرا).

● لاتارُ: مصدر. ڏيان نه ڏيڻ- ڪَنَ تارَ ڪرڻ- خيال نه ڏيڻ- نه ليکڻ- نٽائڻ. بي پرواه رهڻ.

- لاتارَ ۽ لاتارُونُ: ث. (سن. تتلتن) ڪَنَ تارَ- بي پرواهي- بي خيالي- غَفلتَ- ڏيان نه ڏيڻ واري ڪيفيت. وِسَر.

● لاتا سُوت (ڪ): چٻڙي وڃڻ واري حالت- هڪ ٻئي ڪي نه چڏڻ واري حالت.

● لاتَ ڪُوٽ ۽ لاتِ ڪوٽَ: ذ. معمولي ماڻهو- ٿوري علم يا ٿوري هنر وارو.

● لاٽُرُ ۽ لاٽَرَ (ڪ): ذ. ٻارن جو ڏورسان ڦرندڙ راندڪي جو هڪ قسم- لاٽِمُونُ- لاٽُون- لاٽُون.

● لاٽُمُوُ ۽ لاٽُما: ذ. راندڪي جو هڪ قسم- لاٽون- لاٽون. ڦرڻي.

● لاٽنُ ۽ لاٽَيِيُونُ: ث. (سن. يَشْتِهِ=ڪاڻ) ڪهرجيُ وچين ڪار- ڪار- شهتير- ڪاجَلِ. ڪَرَنگهو- ڪٽنگهو. ڦٽيُ- جهلَ- وَلو. ڏنگي ڪمان واري ڪاٺي.

- لاٽِيُ ۽ لاٽِيُونُ: ث. ڪارَ- شهتير (جيئن جَڪَٽهنُ ۾ ڪردرن جي مٿان ٽيئر رکيل هوندا آهن، تيئن لاٽي جي مٿان ڪاٺ جون پٽيون رکيون ويندڙيون آهن).

● لاٽورِيُ ڏِيڻُ: مصدر. چوري ڪرڻ- قَرَنُ ڏَهو ڏيڻ.

● لاٽو لُوهي چڏِڻ: سڀ ڪجهه ناس ڪرڻ- برباد ڪري چڏڻ.

● لاٽُونُ ۽ لاتُونُ: ذ. (ف. لاتُوُ) ٻارن جي راندڪي جو هڪ قسم- ڦرڻي- لاٽمُوُ.

- لاٽُوُ چُڪَها ٻَڌِجَنُ: تڪرار ڪرڻ- معاملو مچائڻ.

- لاٽُوڙِيُ ۽ لاٽُوٽِيُون (ل): ث. راندڪي جو هڪ قسم- ننڍو لاٽون يا لاٽمُونُ. لاٽِمي.

● لاٽِيُ ۽ لاٽِيُونُ: ث. (سن. لاٽڪا=لغام يا يشٽهه=ڪاڻي). آڻ جي چَوَٽنِيءَ ۾ مهارَ ٻڌڻ لاءِ پَيتل ڪاڻي- ناڪيلي. جيبيُ.

● لاٽِيُ چاڙَهنُ: دَباءُ ڪرڻ- جماع ڪرڻ.

● لاٽِڙيو ۽ لاٽِڙِيا: ذ. صفت. لٽيِئن وارو- ويڙهاڪ. خوشامدي- چاپلوس.

- لاٽِڙيو گاٽِڙيوُ ٽيڻ: چاپلوس ٽيڻ- خوشامدي ٽيڻ.

● لاٽنُ: مصدر. پروسو رکڻ- پاڙڻ. آسرو رکڻ. (گاجرا). لاٽيو- لاٽيندو- لاٽِيتلُ).

● لائوُ ع لائنا: ذ. صفت. (سن. لگھـ = لائو). نئين و - نئيرو - چوٽو - بندرو - ٽورو - لانجهو - گهٽ - ڪمُ - ڪسو. وڏ جو هڪ قسم. (اسم خاص). جبل جو پوٽو (مال ڪائيس، قدّ جي مٽان رکجي. (ن - ب).

- لائناڻو ع لائناڻا: ذ. صفت. نئين ڏو - لائيرو - ڪجهه چوٽو.

- لائائي ع لائائيون: ث. نئيائي - چوٽائي - ڪمي - گهٽائي - ٽورائي.

- لائهير ڙو ع لائهير ڙا: ذ. صفت. (سن. لگھـ = لائو - ڪسو) لائيرو - ڪجهه گهٽ - نئين ڏو - چوٽو - البته ٽورو - ڪجهه ڪم - هلڪو.

- لائهيرو ع لائهيرا: ذ. صفت. نئين قد وارو - ٽورو نئين و - لائيرو - چوٽو - نئين ڏو - هلڪو - ڪمُ.

● لائي ع (ث): ذ. اسم خاص. ٽر ۾ هڪ ڏهر جو نالو.

● لائيو ع لائيا: ذ. گاهه جو هڪ قسم - نئين ڏو قرين وارو گاهه. پوٽي جو هڪ قسم.

● لاپ ع لاپون: ث. (سن. لوپ) چانڪ - ڪاپي - وڏ. (قليچ). هوڪ جي جهار هڪلڻ لاءِ ڪانياڻي هٿ جو هڪ سنو طريقو.

● لاپ ع لاپ: ذ. اسم. (انگ. ليمپ) ليمپ جي بگڙيل صورت - گاسليٽ واري بتيءَ جو شيشو.

● لاپريو ع لاپريا: ذ. ڇڙ ۽ لائمي ڪي ڪچ ڪيدي ڏڪ هٿ جو هڪ نمونو.

● لاپٽ ع لاپٽون: ث. چاڙپ.

● لاپڙ ع لاپڙ: ذ. صفت. دگهوءِ ڏهرو مائهو - ضعيف - ڪمزور.

● لاپڙو ع لاپڙا (ل): ذ. صفت. دگهن ڪنن واري ٻڪر جو هڪ قسم.

● لاپڙي ع لاپڙيون: ث. صفت. ڏنگي - ٽيڏي - قيدي - ٽيڙي.

- لاپڙيو ع لاپڙيا: ذ. مٽلهه جو هڪ وار - ٽيڙتي. (صفت). لاپ هٿندڙ. جيئن ته: "مٽلهه سنيالي وڃهج، هي لاپڙيو مٽلهه آهي".

● لاپسيي ع لاپسيون (ڪ. ل. ث): ث. (سن. لمپسي ڪا = ٻڙو شيرو). مٺائيءَ جو هڪ قسم - ڪڪ جي اٽي جو ٻڙو شيرو - حلوو. (ث). لپي يا لاپي.

● لاپو ع لاپا: ذ. (سن. لوُ = لٽڻ). ڪاسبيءَ ڪي فصل لٽڻ يا لاهاري وغيره جو مليل آجورو (آنَ وغيره) - عيوضو - مقرر آنَ - آنَ جو ٺيڪو - معاوضو - حقاءُ - مزدوري - بدلو - آجورو. محنت - مزدوري. زمين جو محصول - ڏَل. بالائي آمت - لاڳ - يافت. رسائي - وَرسُ - رشوت - تهيدار ڪي ڏنل "ڏَنَ". ٺيڪو - اجارهٽتو.

- لاپو ڏيڻ: ڪنهن ڪاسبيءَ ڪي (فصل يا ٻنيءَ ۾) سڄي سال جي ڪم ڪرڻ جو آجورو ڏيڻ. رشوت ڏيڻ.

- لاهي تهي ڏيڻ: مصدر. ٺيڪي تي ڏيڻ (زمين وغيره).

● لاپي ع لاپيون: ث. درن يا دريءَ ڪي شيشا هٿي، بند ڪرڻ جو مصالح - لاٽبي.

● لاج ع لاجون: ث. (سن. لجّا = شرم، لجّ) مرجاتا - لجّ - شرم - حيا. عزت - مان - آبرو.

● لاجو ع لاجو: نوان.

"لاجو سپ لڙيءَ پاس وڃي"؟

● لاجورڊ ع لاجورد: ذ. ڪاڻين مان نڪرندڙ جواهر جو هڪ قسم - جواهري رنگ جو هڪ قسم.

● لاجَ ع لاجون: ث. لاجَ - شرم - لج. رسي - لوڙي

"لاجو سپ لڙياس" - (شاهه).

- لاجو ع لاجو: ذ. لڇپال - نڏنگي - مرد - غيرتمند. (لج جو جمع) نوڙ - نوڙي - رَسو - رَسي.

● لاجو ڏيڻ: ڏاڍو ڏڪ هڻڻ - ماري پورو ڪرڻ. "لاجو نٽو ڏين، ڏسين چا ٻيٽو" (جملو).

● لاچڙو ع لاچڙا (ث): ذ. سُڪل چيڙ جو نئين ڏو ٽڪر.

● لاچيڻ: مصدر. لالچ ڏيڻ - رشوت ڏيڻ. (وفا).

- لاچ ع لاچون: ث. وڏي - رشوت. (وفا).

Gul Hayat Institute

● لاچُوُ ۽ لاچا: ذ. مارڪُٽَ - سَخْتُ مارُ. (مهيري).

● لاچِيُ ۽ لاچِيُون: ث. خوشبودار وکر جو هڪ قسم - ڦوٽا - الاچي.

- لاچِيُ داٽا: ذ. مِٺائيءَ جو قسم - ڪنڊ چڙهيل ٿوڻن جا داٽا.

● لاحَقُ ۽ لاحَقُ: ذ. صفت. (ع. لاحقٌ = پيوسته) پوئتان اچي شريڪ ٿيندڙ - پنهان اچي ملندڙ - پيوسته - چسپانُ - مِلِيتَلُ - چُهٽل - ڪنديل - جڙيل. ضَمِيمُو - تتمو - تڪملو. (آصفيه).

- لاحَقُ ٿِيڻُ: چُهٽڻُ - واسته ٿيڻ - لڳڻ. (آصفيه).

● لادِيُ ۽ لادِيُون (ڪ): ث. مُسْتَطِيل وڏو پٿر (جو ڪَسِيئَن مٿان اڇ وڇ لاءِ رکجي). برف جي نادِيُ.

● لاڏ ۽ لاڏُونُ: ث. (سن. لاپ = لِيڻُ، سن. لَڏِيُ) ليڀ واري حالت - ملڻ واري حالت. (پرمانند). لڏل شيءِ - مِلڪَتِ - ڪَتَ - حاصلات - فائدو - اپت - پراپت - حصول - لڏل مال - لڏ - حاصِلِيَت - حُصُو لِيَتَ - پراپتي.

لاڏُو ۽ لاڏا: ذ. نفعو - اپت - لابُ - فائدو. (وفا).

● لاڏُورُ: ذ. اسم خاص. تعلقي ننگرپارکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڏُ ۽ لاڏَ: ذ. (سَنُ. لڏ = ڪيڏائڻ) ناز - نخرو - چانجلائي - البيلائي - چاڪلائي - بودائي - هيجُ - ماڻو - آرُ - اُنگل - ڪوڏ - پيار - پريم - پريت - پياءُ - قرب - محبت - نينهن - لٽون - موهُ - هيجُ. اخلاص - مامتا - دُلار - ٽڪ - سينگار. فخر. خوشي. راحت. چُما چٽِيُ - عشق بازي - عشق پچائڻ واري حالت. شاديءَ جي چڪ ڪرڻ واري حالت. (پرمانند).

- لاڏَ ڏيکارُنُ: لاڏ ڪوڏ سان پالڻ - پيار محبت سان سائيڻ. دادلو ٻڌائڻ. سکيو ستابو رکڻ - ڏک نه ڏيکارڻ.

- لاڏَ ڪرڻ: نخرا ڪرڻ - ناز ڪرڻ - ڪوڏ ڪرڻ - پيار ڪرڻ. هار سينگار ڪرڻ.

- لاڏِ ڪوُ ۽ لاڏِ ڪا (ث): لاڏَ وارو - پياروَ - لاڏلو - دادلو.

- لاڏُ ڪوُڏُ ۽ لاڏَ ڪوُڏَ: ذ. ناز - نخرو - چِلولائي - دادلائي. پيار - چاهُ - محبت - پياءُ.

- لاڏَ ڪوڏَ ڪَرَنُ: انگل ڪرڻ - ناز نخرا ڪرڻ.

- لاڏِ ڪِيُ ۽ لاڏِ ڪِيُونُ: ث. صفت. دادلي - لاڏِلِي - نازنين

"ليلا جهڙيون لاڏِ ڪِيُون دم دم ڏيان ٻم" (ڪمال).

- لاڏَ ڪِدوُڙوُ ۽ لاڏَ ڪِدوُڙا: ذ. صفت. خراب ٽيل پيار - وِلُوَرُ - چِلو لو - دادلو - آدِنگو - اٽانگو - نِيٽَرُ. (شرت) - متچلو - ڪِدوُڙو - الڪلي - شيڪرو (پار). (پرمانند).

- لاڏَ لاهِيُ: نخرو ٽيٽو ڪرڻ - هٽ وڌائي ڇڏڻ.

- لاڏِلو ۽ لاڏِلا: ذ. صفت. (من. لاڏِنِيُ = ي، لڏ = راند) لاڏ وارو - لاڏ ڪوڏ سان نِپايَلُ - سڪيلڏو - پيار پريو - چاڪلو - دادِلو - بودلو - وٽندڙ - عزيز - دلبر - مِٺڻ - چٽچُلو - پِيٽُ - متڙول - انگلي - ناز نعمت ۾ پاليل پيار - ناز پرورده - لَخْتِ جِگر - اکين جو تارو - دُلارو - دِل جو پيوند. فرزند جگر بند. البيلو - متڙچلو. کَرِيَلَ پارُ - طوق پٽلو.

- لاڏِلِيُ ۽ لاڏِلِيُونُ: ث. صفت. ناز سان نپايل - دُلارِيُ - پيارِيُ. زياده پيار سبب سُست - سرڪش چوڪري - ڪاهِل. ڪنوار - عروس - بني - بتري.

● لاڏاڻِ ۽ لاڏاڻِيونُ: ث. روانگي - لاڏاڻو

"پلي جي لاڏاڻ، سپ لنگهيندا لڪيُونُ"

"نِهاريندس نِيڪري، پاروچي لاڏاڻ" (فتح).

لڏُ - پارُ.

- لاڏاڻو ۽ لاڏاڻا: ذ. لڏَ پلاڻَ - سَنْبَتُ - ڪُوچُ - هِجْرَتَ - روانگي - چُرُپُرُ - لڏَ -

Gul Hayat Institute

تنڑَ ـ پاڄ ـ پڄَ. رحِلتَ ـ وفات ـ موت. پارُ ـ لنڏَ.

ـ لاڏائنُو ع لاڏائنُو: ذ. صفت. لڏيندڙ ـ سانگي.

● لاڏِڪُ: ث. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لاڏَڻِ ع لاڏَڻُونُ: ث. هڪ هنڌان ٻئي هنڌ ڪٿي ڇڇايل سامان ـ ساماڻ ـ اسباب ـ مال متاع. (شرٽ). ٻئي هنڌان لڏي آيل (ماڻهو).

● لاڏُو ع لاڏا: ذ. صفت. (سن. لب = ڪيڏائڻ) (سن. لابِڪهُ = لاڏو). لاڏ وارو ـ پيارو ـ دلبر ـ محبوب ـ دلربا ـ مرغوب. گهوٽ ـ وَرُ ـ ڀتو ـ ٻنرو. شاديءَ جي وقت چيل سهري جو هڪ قسم ـ شاديءَ جي وقت گهوٽ جي ساراهه ۾ گايل گيت يا گاڄُ. نير جو ٻوٽو. (اسم خاص). تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ لاڏِيُ ع لاڏِيُونُ: ث. ٽئين پرٽيل زال ـ ڪُنوار ـ ڪُنڌار ـ وَڻِي ـ عُروس. زال. (ت).

ـ لاڏِيلو ع لاڏِيلا (ت): ذ. شاديءَ جو گيت ـ گيچ ـ گاڄُ.

● لاڏُو ع لاڏُو: ذ. صفت. (لادَؤيا = لاڏُو). لڏيل يا بار ڪندڙ (اٺ) ـ بار برداريءَ جي لائق ـ بوجو ڪٽڻ جي لائق ـ بارگير ـ بار بردار.

ـ لاڏُوٽُو ع لاڏُوٽا: ذ. لڏُ ـ بار ـ بوجهه ـ لڏو ـ ساماڻ ـ سٽ. (هرمانند).

ـ لاڏُنُونُ ع لاڏُڻانُ: ذ. صفت. (سن. لڏ ڪ) لاڏُ ـ لڏيندڙ ـ بارگير. (ذ. اسم). مٽائيءَ جو هڪ قسم ـ لڏُڻ ـ توشا.

● لاڏِيُ ع لاڏِيُ: ذ. صفت. لڏ ڪٽي ويندڙ ـ لڏيندڙ ـ وطن ڇڏيندڙ ـ پردیس ويندڙ ـ پردیسي. ساماڻ جو نگهبان. (ث. اسم). هڪ هنڌان ٻئي هنڌ آندل ساماڻ ـ لڏو. ڪُنوار. جهاز يا ٻيڑيءَ جو رسو يا رسي. (شرٽ).

● لاڏِيُونُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لارَ ع لارُونُ: ث. (سن. لالا يا لسڪا) چڙي يا چنگ وغيره ۾ وڄائڻ لاءِ پيل لوهه يا ڪاٺيءَ جي ڪهڙيل ٽُڪري يا ڪِلِي ـ لارُون ـ گهنڊ جي زبان ـ لاڙَ (ت). قطار ـ صف ـ سَرَ. پاڇاريءَ جي هيٺين ڪاٺي ـ ترهت ـ ترهات (ل). ماڪيءَ جي تار ـ ماڪيءَ جو تندورو ـ چاش جي ڏار. ڏيندي. ڪاٺي، جنهن ۾ ماڪي مانارو ناهي. ڏار.

"لارُون جي لُوڪن جون، ڳڻي وڃان توءِ"
(سر مارئي ـ شاهه).

ٽُڪَ ـ لعاب دهن. ڪِيڙَ سان ڪريل مِٽي. لائي يا نائڪي سان هر وهڻ ڪري ڪريل مِٽيءَ کي ڏانداري سان ساڳئي هنڌ اڻڻ واري حالت. دل جو لاڙو ـ رَغبت. عيوض ـ معاوضو. جدا جدا طرف کان ٽيندڙ پيدائش. (گاجرا). شاديءَ جي رسم موجب ڪنوار مٽان وڏل پوتي.

ـ لارَ لائِيڻُ: ٻيٽي تنسد جو هڪ چنڊل پاڳو برابر ڪرڻ.

ـ لارَ لٽڪائِيڻُ: قابو ڪرڻ ـ قاسائڻ. (گاجرا).

● لارُ ع لارَ: ذ. نڊو ڪير ٻياڪ جانور جو ٻچو ـ نڊو قر ـ ڦرڦلو.

● لارائِيڻُ: مصدر. چيرو ڏيارڻ ـ تيز ڪرائڻ ـ تکو ڪرائڻ. جانور کي ميڙائڻ ـ (خواهش) آڌارڻ ـ جاڳائڻ. (شرٽ ۽ پرمانند).

● لارِڪُ: ذ. اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لارُو ع لارا: ذ. لاڙو ـ رَغبت. خيال ـ مرضي ـ اِڇا. چاهه ـ پيار. تانگهه ـ آسرو ـ پروسو ـ آڌار. پاسو ـ دلاسو. سنگت.

"لڳڙي جن جي لاري"
(بيدل).

دلبو ـ ڏاتو. نمونو ـ ريت.

ـ لارِيُ لڳڻُ: پناري پوڻ ـ آسري تي هجڻ ـ آڌار تي هجڻ.

● لارُو ع لارُو: ذ. نڊو گهنڊُ. (گاجرا).

● لارَهائِيڻُ: بار هيٺ رکائڻ ـ ڏرائڻ ـ لهرائڻ ـ هيٺ ڪرائڻ. (وار) نهرائڻ. نٽائڻ ـ لٽوائڻ ـ گسائڻ.

ـ لارَهائِيءُ ع لارَهائِيءُونُ: ث. لاهڻ جو آجورو ـ لاراهڻ جي مزدوري.

Gul Hayat Institute

● لار ِيُ ۽ لار ِيُونُ: (سن. هڪ رپئي جو ٽيون حصو يعني پنج آنہ چار پايون) ذرو- هتوَ- لتغار- تمام ٿورو. آڏاڻي جو هڪ اوزار- نار. يڪتالي بندوق جو هڪ قسم- سنڌي بندوق. (ن- ب). سُواريءَ جو گاڏو- بَسُ- موٽر. لڙيل- لهنديءَ تي- لسار ڪائيءَ ۾ واهه جا ڪنارا.

● لار ِيُڙ ِيُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لار ِيو ۽ لار ِيا: ذ. لغام جي ڪنڊين ۾ واڪن ڳنڍڻ لاءِ ڪم ايندڙ چم جو ٽڪرو.

● لاڙَ: ذ. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لاڙَ ۽ لاڙَونُ: ث. (سن. لبد = آچلڻ) لاڙو ڪرڻ واري حالت- لاهي- نشيبي. سلامي. (گاجرا). پاڇاريءَ جي رسي. ڪنڌات جي هيٺين ڪائي. پرت جو هڪ قسم.

● لاڙُ: ذ. اسم خاص. سنڌ جي پنجن طبعي پاڻن مان هڪ پاڻو- سنڌ جو هيٺيون لڙيل حصو.

- لاڙائِڪِي: ث. صفت. لاڙ جي- لاڙ وارن جي (ٻولي يا ريت رسم وغيره). (گاجرا).

- لاڙائِي ۽ لاڙائِيُ: ذ. صفت. لاڙ ملڪ جو رهاڪو- لاڙ جو- لاڙ جي ٻولي- لاڙ ۾ ٿيندڙ جانورن، سرنهن ۽ ڪنڊ وغيره جو هڪ قسم.

- لاڙ ِپچو ۽ لاڙ ِپچا: ذ. صفت. لاڙ جو رهاڪو- لاڙائي.

● لاڙا: ذ. گيت جو هڪ قسم، جنهن سکيلڊي ٻار جنم وقت گايل خوشيءَ جي گيت جو هڪ قسم.

● لاڙ ڪَ: ذ. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪٻٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڙ ِڪاڻو: ذ. اسم خاص. سنڌ جي هڪ مشهور شهر جو نالو، جو اصل لاڙ ِڪَ يا لاڙ ِڪَ ذات وارن جي نالي پٺيان سڏبو هو. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڙ ِڪَ جاگِيرَ: ذ. اسم خاص. تعلقي کهوڙا پاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڙ ِڪَتَر ِيهتِيُ: ذ. اسم خاص. تعلقي کهوڙا پاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڙ ِڪِيُ ۽ لاڙ ِڪِيُونُ: ث. هار جو هڪ قسم- پڪين قساسائن جي هاري- ڪڙهِي- ديهي. (شرت).

● لاڙَنُ: مصدر. (سن. لبد = آچلڻ) لاهه واروڪرڻ- ليتائڻ- لٽڪائڻ- ٽنگڻ. هارڻ- ڪيرائڻ. آچلڻ- آچلائڻ- ڦٽو ڪرڻ. ڦيرڻ- موڙڻ- لوڏڻ- ورائڻ- ڦيرائڻ. گشت ڪرائڻ. پاسو ڪرڻ- ڏار ڪرڻ- جدا ڪرڻ- (ڪپهه ۾ ڇ ڪان) چانٽڻ. لٽڪائڻ- ٽنگڻ. ٽيڙڻ.

● لاڙَ ۽ لاڙَونُ: ث. لاڙي ڪرڻ واري حالت- لاهِي- لاهه- لاهو- ليٽ- سلامي- نشيبُ- آڏويڙ- نشيبِي- ٽپ- (سج) لاڙَ مَٿل.

- لاڙائُو ۽ لاڙائُوُ: ذ. صفت. لهندڙ- لڙندڙ- لاڙو ڪندڙ- ڏرندڙ. مُڙڻو- موڙائتو- گهٽجندڙ- گهٽندڙ- پوئتي پولندڙ. گهٽائيندڙ- سُڪائيندڙ- لاهيندڙ- هيٺ ڪندڙ.

- لاڙائُو ٽِيڻُ: لهڻ تي ٽيڙ- پويون سج ٽيڻ، "سج لاڙائو ٽيو".

- لاڙ ِپاڙَ: ظرف. لٽ پٽ- برابر- هڪ جهڙا. (پرمانند).

- لاڙُو ۽ لاڙا: ذ. لڙڻ يا مائل ٽيڙ واري حالت- آڌارُ- رَغبتَ- جهڪاءُ- رُخُ- چاهُ- ليٽ- خيال- ميل- توجهه- وِرتي- شوق. چاڻي- ڦيرو- پاسو- طرف. وَڪڙ- حملو.

- لاڙُو ۽ لاڙُو: ذ. صفت. لڙندڙ- لهڻ وارو (سج)- لهندڙ. زنده پير ڪان موٽيل پلي جو هڪ قسم.

- لاڙُوءَ رات: ث. اڌ رات- آڌي رات. اسُر وقت. (ڪٿين زندگي).

- لاوَهُ لڙ ِهِيُ ۽ لاڙَهُ لڙ ِهِيُونُ: ث. آواره- لاوارث- بدچال.

- لاڙ ِهِيُ ۽ لاڙ ِهِيُونُ: ث. لاهي- لهندي- هيٺانهين- نشيب. (پرمانند).

- لاڙ ِئُونُ ۽ لاڙ ِئانُ: ذ. صفت. (سن. لبد) لاڙو ڪندڙ- لڙندڙ- لهندڙ- گهٽجندڙ- هيٺانهون- نشيبي. سلاميءَ وارو. ڏ ِنگو- لڙيل- لميل. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

● لاڙو ع لاڙُو: ذ. صفت. (سن. رڏ = رسائڻ) لڙندڙ يا وڙهندڙ - جهيڙائي - جهڳڙائي - تڪتائي - وڳڙائي - جهڳڙالو - معاملائي - بکيڙائي - ڪلهه - ويڙهاڪ.

● لاڙواهُ: ذ. اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاڙهو ع لاڙها: ذ. گهٽي پاڻيءَ وڏل جهٽ - چيڊي لٽسي - جهارو - لڙهو. سلهه واري مريض جي آچايل ٽڪ - ڪانگهارو.

- لاڙهيُ لٽ: چيڊي لٽسيءَ جو چڪو يا ڏڪ.

● لاڙيُ ع لاڙيُ يا لاڙيُون: ث. (سن. لاتي). ريشمي ڪپڙو - پٽ جو پيشگير. (گاجرا). اڳڙي - ٽيڪڙي - ڪپڙي جو ٽڪر. چيٿڙ - پٽي - اڳڙيءَ ٽڪر - ڏڪ. پٽاهه جو پاند. "ليڪ لاڙي" (سر مومل راڻو - گر). جبل تان لهندڙ وات. (ذ. صفت). لاڙ جو رهاڪو - لاڙائي. آٿ جو هڪ قسم. جانورن جو هڪ قسم (لاڙ ۾ ٽيندڙ).

- لاڙيوُ ع لاڙيا: ذ. ڪَٽَ جي ڏاڻ ۽ ڏنار جي ڏُهڻ جي بچاءُ لاءِ مال جي ٽٽن تي مٽي ۽ چيڻ وغيره هڻي، مٽان بدل اڳڙيون يا ڪپڙي جون پٽيون.

● لاڙيُ بَنڊَرُ: اسم خاص. سنڌونديءَ جي هڪ قديم بندر جو نالو.

● لاڙيئُو ع لاڙيئا (ث): ذ. صفت. اجائي خوشامد ڪندڙ - خوشامدڙيو - چاپلوس.

● لازِمُ: ذ. صفت. ظرف. (ع) برابر - جوگو - آڇيت - مناسب - واجب - ٺيڪ - ٺهندڙ - ٺهڪندڙ - باب ۾. ڇهٽل - چٽبڙيل - لڳل - واسته - ملحق. سجلائتو - شايان - لائق. (ڪپڙو) چُست.

- لازِمُ مَلزُومُ: ذ. صفت. هڪ ٻئي سان واسطو يا تعلق رکندڙ - هڪ ٻئي سان گڏيل.

- لازِميُ ع لازِميُ: ذ. صفت. ظرف. آوَس - ضروري - واجب - لازم - مُناسبي - واجبي - ڪرڻ جوگو. (فعل) لازمي - اڪرتڪ فعل جنهن کي مفعول جي ضرورت نه هجي.

● لاسَ ع لاسُونُ: ث. ذ. ٻوڙ ڪي گهاٽي ڪرڻ لاءِ ڪڪ وغيره جو وڏل انبو. ٽُوم گيهه ۾ ساڙي، دال ڪي ڏنل داغ - گهوٽيل مصالح - ازداغ - پاڇيءَ جي رائي. گوشت جو پاڻي - آب گوشت - شوروو - شوروو - رڏل ٻوڙ جي رس - "پرائي آسَ لاسَ ڪُني جي" (گ - ش). گريبي - رَهو - عرق. پورو پڪل - راس - جملو: "فصل راسُ ٽيو آهي". گاهُ. پڪين قاسائڻ جي چار. ڪير نه لاهيندڙ وهت جي ٽٽن کي ڪيل جُنبش - سوئڻ. ونَ جي شاخ - سنهي ٽاري.

- لاسَ وِجهڻُ: ٻوڙ ڪي گهاٽي ڪرڻ لاءِ ڏڻ ۽ انبو گڏي ان ۾ وجهڻ.

● لاسَ: ث. (سن. لتسَ = چمڪڻ) لسي هٿ واري حالت - لتسَ - لتسائي - لتساڻ.

- لاسِراتُ ع لاسِرات: ذ. صفت. لتسو. نوجوان ڇوڪرو - لاسياتُ - لاسڙياتُ.

- لاسِرُياتُ ع لاسِرُياتَ: ذ. صفت. لئوجوان ڇوڪرو.

- لاسُڙُ ع لاسُڙَ: ذ. صفت. لاسَ يا لتسَ وارو - بنان ڪندن جي (ونَ يا ٽاري) - لتسو - بنان وارن (جانور يا ماڻهو) - بي ڏاڙهيو - بنا ڏاڙهيءَ مُڇ - نندو ڇوڪرو - لتسو - لتساتُ - ڪيسرو - لاسُرُ - ڇوڪراتُ. صاف - چمڪندڙ - چلڪندڙ - مُهريدار.

- لاسِڙاتُ ع لاسِڙاتَ: ذ. صفت. مُڇن جي ساوڪ ايندڙ جوان - ڪڪيي ڏاڙهيءَ مُڇ وارو - نوجوان - ٻُورل - سُهڻو.

- لاسِڙِياتُ ع لاسِڙِياتَ: ذ. صفت. بنا ڏاڙهيءَ مُڇ جي - نئو ڪيرو - ڇوڪرو - جوان - لسوٽ - لاسيات - لاسِيارُ - ڪٽمارُ - ڪٿور - ٻُورل - ڪُليت - نوٽهال - الڙُ - ڪرت - لاسُڙُ - لاسڙاتُ.

- لاسُوڙُ ع لاسُوڙَ: ذ. صفت ڪنڊن ڪان سواءِ - لتسو.

- لاسِيارُ ع لاسِيارَ: ذ. صفت. (سن. لتسَ = چمڪڻ). نوجوان - ڪيرو - لتسو - لتسات - لاسِڙُ - لاسِڙاتُ - ڇوڪرو - آٿمودُ - ٻُوزَلُ.

ـ لاسيارو ۽ لاسيارا: ذ. صفت. بنا ڏاڙهيءَ مڇ ـ چوڪرات ـ ڇوڪرو ـ نوجوان.

ـ لاسيارِي ۽ لاسيارِيُون: ث. (من. لَسَ = چمڪڻ). جوانيءَ جو ڦُوهه ـ جوانيءَ جو وقت ـ وَهي جواني ـ جُواڻي ـ نندپڻ ـ ڇيروپڻ ـ جوبن ـ وَهياتراڻي ـ بلوغت ـ جوبن آوسُتا.

● لاسَ (ث): ڪنڊ وغيره ڪرائڻ لاءِ ماڻهو ڪنڊ ڪرڻ واري حالت ـ آبتَ.

ـ لاسِيٹُو ۽ لاسِيٹا (ث): ذ. صفت. پنيءَ جي ڪم مدد ڪرائيندڙ ـ مددي ـ چيڙيئو ـ آبتي.

● لاس: (انگ. لاست = پڇاڙي) پڇاڙيءَ جو ـ سڀني ڪان پوءِ ـ آخر جو ـ چيڙي جو. گهٽ ـ پوئتي.

● لاسِيجَڻُ: مصدر. لٿهسجڻ ـ سيڪجڻ ـ تئجڻ ـ جَرانجڻ.

● لاسڙُ تَسڙِي ۽ لاسڙُ تَسڙِيُون: ث. ڪريءَ جو هڪ قسم.

● لاسُو ۽ لاسُوُ (ث): ذ. ڦوڳ ٿوٿي جا پن ـ لاسُونُ.

● لاسِيُ ۽ لاسِي: ذ. ڪڏهن جو هڪ قسم (رنگ ڪاراڻ تي مائل) لٺ ملڪ جو پيدا ٿيل. بي حياءَ ـ ڏرڙو ـ واهيات ـ بي شرم.

● لاشُ ۽ لاشَ: ذ. (ع. تعشُش = ف. لاشہ = ترڪي. لاشُ = ميّتُ) مُئل ماڻهوءَ جو جسم يا بوتو ـ جنازو ـ مڙهه ـ مُردو ـ لاشو ـ مرده جسم ـ تن مرده ـ لوٿ ـ مُئلَ. ڏکهو ماڻهو.

● لاشُو ۽ لاشا: ذ. مُئل ماڻهوءَ جو جسم ـ مُردو ـ لاش ـ جنازو ـ مڙهه ـ لوٿ ـ ميّتُ ـ ميّتُ. ڏکهو ماڻهو. لڇو ـ احمق.

● لاشارِيُ ۽ لاشارِي: ذ. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ بلوچن جي هڪ مشهور قبيلي جو نالو (هن ذات جا ١٣ پاڙا آهن: ١. آدمائي لاشاري ٢. آلڪيا ٣. پُٹائي ٤. بتدَوَ ٥. چُک ٦. دِناري ٧. گوراڻي ٨. گهُڙاماڻي ٩. اصفهاني ١٠. ڪُلاچي ١١. قمبراڻي ١٢. مُود راڻي ١٣. شَبلاڻي) ـ لِشاري. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاشِراتُ ۽ لاشِراتَ (ڪ): ذ. نوجوان ـ لاسِڙاتُ ـ لاسيارُ ـ ڇيرو ـ لاسياتُ.

● لاغُ ۽ لاغَ: ذ. صفت. ڏکهو ـ وڏو ـ قدآور. ڳرو ـ ڳوڙو. نِڪمو ـ بيڪار. (بلبل). (ذ. اسم). نرُ ڪڏهه. پکيءَ جو هڪ قسم ـ ڪانءُ.

ـ لاغُ يَتنجَڻُ: لُڇو ٿيڻ ـ بدمعاش ٿيڻ ـ لُفنگ بنجڻ.

● لاغرُ ۽ لاغَرَ: ذ. صفت. (ف. لاغرُ = اپرو) ڏُبرو ـ سنهڙو ـ آپُرو ـ ڏانگ ـ ڪمزور ـ نحيف ـ هيڻو ـ ضعيف ـ بي طاقت ـ بي زور ـ د رهٽل ـ نِرهٽل. ڪم هيڻُ. ڪِهٽُ ـ رڳارو ـ لِيز ـ سنهون ـ پتلو ـ مُهِين ـ سُوڪِمُ ـ باريڪ. ڪاغذي ـ هلڪو. زارزهون ـ حقير ـ ناتوان. ويچارو.

ـ لاغِرِيُ: ث. ڏُبرائي ـ اپرائي ـ ضعيفائي ـ ڪمزوري ـ ضعف ـ نِرهٽلتا ـ ڪم هيڻا.

● لافَ ۽ لافُونُ: ث. (ف. لاف = لٻاڙَ. من. لٻَ = اجايو ڳالهائڻ) اجائي يا واهيات ڳالهه ـ بڪوات ـ لاف زني ـ ٻڙاڪ ـ لٻاڙ ـ ڏاڙ ـ لاڙ ـ گپ ـ شيني. پٽڻ واري حالت ـ پٽڙ ـ وڏائي ـ فخر ـ مَڙَڪُ.

ـ لافِرُ ۽ لافِرَ: ذ. صفت. لاف وارو ـ لاف هڻندڙ ـ لاف زَنُ ـ ڊِڪٹرُ. ٽرڙو. پٽڙائيندڙ ـ فخري ـ پٽڙِيُ.

ـ لافُ زَنِيُ: ث. (من. لٻَ = اجايو ڳالهائڻ) لاف هڻڻ واري حالت ـ ٻڙاڪ هڻڻ ـ ڊينگ اچلڻ ـ ڊيڪ ڏيڻ ـ ڏاڙ هڻڻ واري حالت.

ـ لافُ زَنِيُ ڪَرَنُ: ٻڙاڪ هڻڻ ـ ڊيڪ ڏيڻ ـ ڏاڙ هڻڻ ـ لٻاڙ هڻڻ ـ بڪوات ڪرڻ.

ـ لافُ ڪزافُ: ث. ڏاڙ ـ ڊيڪ ـ لٻاڙ ـ گپ ـ ٻڙاڪ. (نئين زندگي).

ـ لافُونُ هٹنُ: ڊيڪ ڏيڻ ـ لٻاڙون هڻڻ ـ گپ شپ ڪرڻ ـ ٻڙاڪون هڻڻ ـ ڏاڙون هڻڻ.

● لاقڙُ ۽ لاقڙَ: ذ. صفت. بلڪل ڏکهو ماڻهو ـ قد آور ـ لٽمبو ـ لنبو. ڪنن ڏکهو. رواجي طرح ڪان وڌيڪ آلت. ڏکهو.

Gul Hayat Institute

● لاقئ: مصدر. (سن. لق = لاڻ). وڌيون وڪون وجهڻ - تڪو هڻڻ - ٻيلانگون پرڻ. اينگو هڻڻ - خراب چلگت چلڻ.

● لاڪ ۽ لاڪون: (ت): ث. گوڏ پٽڻ جو ڪپڙو - گوڏ - پوتڙو - منجهلو - منجهه - انگوڇو - آنگيو - پوتارو - ڏوتي.

- لاڪ پٽڻ: گوڏ پٽڻ - منجهه پٽڻ.

- لاڪ لاهي ٻيهڻ: گوڏ يا پٽڻ پوتڙو لاهي ڇڏڻ - ننگو ٿيڻ. بي حياءَ ٿيڻ - بي شرم ٿيڻ - نرلجو ٿيڻ.

- لاڪوٽو ۽ لاڪوٽا (ت): ذ. گوڏ يا ڏوتي پٽڻ وارو ڪپڙو - لانگوٽيءَ وارو ڪپڙو - گوڏ - منجهلو - منجهه. گهيرو.

● لاڪ (ڪ): حرف جر + ضمير متصل. تن لاءِ - انهن لاءِ - لاڪُن - لائين.

- لاڪاس: آن لاءِ - آن جي ڪري.

- لاڪُر: حرف جر. هن وقت ڪان وٺي - وقت ڪان - نديڪ ڪان وٺي (نديڪ لاڪر) ڪان - ڪان وٺي - تائين - لاڪون - تڪ.

- لاڪُس: حرف جر + ضمير متصل. لاڪاس - آن لاءِ.

- لاڪون: حرف جر. ڪان وٺي - تائين - لاءِ - واسطي - توڙي - ڪان - ايستائين - تيستائين. (ظرف).

● لاڪڙ: ث. سنهيون وڏيل ڪاڻيون (پارڻ لاءِ) - لٽي جا لڪڙا - لڪڙ - ناهڻ. (پرمانند).

- لاڪڙا: ذ. لٽيءَ ۽ ڪپڙن جا ڇهيل ڳهر

"سنبهي ٽا سيرن، ساڳا ساموندين جا،
وَري مانَ ورن، نڪتا لوڙي لاڪڙا"

(خانه زئي - ساموندي).

- لاڪڙيو ۽ لاڪڙيا: ذ. صفت. لاڪڙ جو يا لاڪڙ وارو - لڪڙياڻون - ڪاٺ جو ڇهيل - ڪاٺاڻون. (پرمانند).

● لاڪڙ ۽ لاڪڙون: ث. آپي چاڙهي. (اسم خاص). بهاولپور ۾ ڪلهوڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● لاڪڙي ۽ لاڪڙي: ذ. عملدار - آفيسر. ناظر - نگهبان. مهندار - پيشوا - سرپنچ - پيش ڪار - سرداهه ڪار - داروغو - اوورسيئر - سپرنٽينڊنٽ.

● لاڪڻا ۽ لاڪڻائون: ث. (سن. لاڪشڪ = نشانيون آٽاريندڙ) حرف عِلت جي نشاني - حرف عِلت - اعرابون.

- لاڪڻا ڳٽيڻ: آچار جون نشانيون لڳائڻ - اعرابون ڏيڻ. حرف علت ڳڏيڻ.

● لاڪيت ۽ لاڪهيت: ذ. (انگ. لاڪيٽ = زيور) گلي ۾ پائڻ جي زيور يا ڳٿهه جو هڪ قسم - هُٽيلي - دُگلي - تعويذ - تائيٽ.

● لاڪ ۽ لاڪون: ث. (سن. لاڪشا) ٻير وغيره جي وڻ جي ٽارين سان نڪتل رس يا غلاظت - ڪوڙ جو هڪ قسم. ڇؤ. سيل مُهر ڪرڻ جي هڪ شيءِ - اِٽي. (گاجرا). رنگ جو هڪ قسم - ڳاڙهو رنگ - قرمزي رنگ. شيءِ جو رگيل سُٽ، جنهن سان لوئين وغيره تي پرت جما ٻوٽا هٿندا آهن. (سر مارڻي - گر). صاف نه ٿيل پٽ يا ريشم. سورهن سينگارن مان هڪ سينگار جو سامان. ڳاڙهي رنگ جي ڳئون جو هڪ قسم.

- لاڪ لاهيڻ: ڏمڪي ڪيڻ - ڏمڪائڻ - زوردار لفظن ۾ سمجهائڻ - پوري سيکت ڏيڻ - تنبيهه ڪرڻ - جُٽ ڦِٽ ڪرڻ - سڌو ڪرڻ - سڌارڻ. سزا ڏيڻ - مارڻ - مار ڪيڻ. عزت لاهڻ - حاج لاهڻ - (گهٽي تعدي ڪري يا طعنا هڻي) سڀين راهه تي آڻڻ.

- لاڪِي ۽ لاڪِي: ذ. صفت. لاڪ جي رنگ تي رگيل - لاڪ وارو. ذ. رنگ جو هڪ قسم - لال - لاڪ جي رنگ تي مائل هڪ رنگ - لاڪ سان رگيل چمڙو. رڍ جو هڪ قسم.

- لاڪيٽو ۽ لاڪيٽا: ذ. صفت. لاڪ جي رنگ وارو - لاڪي - ڳاڙهو. (ث. لاڪيٽي ۽ لاڪيٽيون).

● لاڪ ۽ لاڪ: ذ. (سن. لڪشيته = لک) هڪ عدد - ڳڻاڻي جو هڪ انگ.

Gul Hayat Institute

ـ لاکيءُ ۽ لاکيءُ: ذ. صفت. لکن وارو ـ امير ـ لکاپتي.
ـ لٽڪت جيءُ لوڏَ: ث. لکن واري لوڏ. ناز نخري واري هلت يا چلت.
ـ لاکيدارُ ۽ لاکهيدارَ: ذ. صفت. لکن وارو ـ لاکيي ـ لکپتي ـ لکاپتي.
ـ لاکهيڙوُ ۽ لاکهيڙا: ذ. لکن جو يا لکن جهڙو ماڻهو ـ شريف انسان ـ خوبصورت يا موچارو ماڻهو. (ذ. صفت). سهڻو ـ موچارو ـ ڏاهوڪو. (گاڇرا).
● لاکا: اسم خاص. تعلقي وارهه گمبٽ (رياست خيرپور)، ميرپورساڪري، ڪنڊياري، جاتي، ڪوٽڙي، سنجهوري ۽ تعلقي ڦٽبر ۾ هڪ ديهه جو نالو. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ذات جو نالو (واحد لاکو) آهي.
● لاکاتُ ۽ لاکاڏُونُ (ث): ث. ذ. تڪليف ـ درد ـ رنج ـ آزار ـ پيڙا ـ ڏاکڙا. (اسم خاص). تعلقي گونيءَ ۽ تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکا جاگيرَ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکاڏيُ: اسم خاص. تعلقي ديسري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکاڻُ: ذ. اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.
● لاکيرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لاکيرُ بد: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (رياست خيرپور) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکيڙوُ: (سن. لڪُشَ = سنڊو) ساڻا جي بيماريءَ جو هڪ قسم ـ هلڪي ماتا جو هڪ قسم ـ آوريءِ ـ آورڙي. (اسم خاص). لسيلي ۾ هڪ ڪوٽ جو نالو.
ـ لاکيڙا لٽڪهاڻُ: مصيبتن کي منهن ڏيڻ ـ تڪليفون سهڻ.
● لاکيڻيُ: اسم خاص. تعلقي ڏکهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکو: اسم خاص. (چتور جي) هڪ مشهور سُورمي يا راڻي جو نالو. شهداد ڪوٽ ويجهو هڪ مشهور وليءَ جو نالو. واپارين لاءِ صبح سان برڪت پريءُ پيرُ. جيئن تہ: "لاکا لٽهيراڻي، لٽهرَ بتحرَ جا سائين". هڪ بزرگ جو نالو. (ذ). ڪپيءَ جو هڪ قسم. سمان قوم جو هڪ مشهور بادشاهه (جام لاکو). تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ذات جو نالو.
ـ لاکهي جيءُ متهلَ: صبح جو وقت ـ صبح جو سويل. سمان قوم جي هڪ مشهور سخي بادشاهه جام لاکي جي سخا کرڻ جو وقت.
● لاکوُ گهوڙُتُ: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکوُ متهيرِ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لاکيارِ: اسم خاص. تعلقي ٽنڈو الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. سمان قوم جو هڪ بادشاهه (جام لاکيار).
● لاکيارِيُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ذات جو نالو.
● لاکهيوُڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لاکي جاجيءُ ۽ لاکيءُ جاجيءُ: ذ. ساموندي ڪپيءَ جو هڪ قسم (سمنڊ جي ڪناري تي رهندڙ، جون ٽاڙ تہ هي لاکي پير جي شاديءَ تي جاجيءُ ڏيا هٿ ان ڪري کين اهو نالو مليو آهي). ڪُونج ڪپي.
● لاکيرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لاکيڙوُ ۽ لاکيڙا: ذ. صفت. (سن. لڪش = لکن جو) لاکيڙو ـ لٽکڻ جو ـ لکي. (سرڪنيات ـ گر). لک لهڏڙ ـ لک جو مٽُ ـ قيمتي. سدا ملوڪ ـ چڱو ـ وٽندڙ ـ سُهاڻو ـ سدورو ـ سپوتر ـ سڏا تورو. موچارو ـ عمدو ـ سُٽرو ـ چوکو ـ شُڀ ـ پلارو ـ آڇو ـ آتم ـ آڏر ـ خاصو ـ فائق ـ سرشٽ. سهڻو ـ خوبصورت ـ حسين ـ ڏاهوڪو. دلبر ـ محبوب ـ دلربا. فياض ـ فيض جو ـ سخي ـ فراخ دل ـ آدارُچت. لاکَ وارو ـ لاک جو ـ لاکي جو. (پرمسانند). (ث. لاکيٽيُ ۽ لاکيٽيُونُ).
ـ لاکيٽائي ۽ لاکيٽايُون: ث. لاڳي ـ چڪڙمي.

Gul Hayat Institute

● لاکڻونُ: صفت. لڪن جي تعداد ۾ - لڪين. گھٽو - جھجھو ٿي - ڪيترو ٿي - گھٽو ٿي.

● لاکيڻوُ ۽ لاکيڻا: ذ. گاھ جو ھڪ قسم.

● لاگُ ۽ لاگَ (ت): ذ. لاڳ. سالياني ڏَنڊ - حساب - آجورو.

- لاگتَ ۽ لاگتُونُ: ث. آجوري جي رقم - ميلت - حاصلات.

● لاگڻُ ۽ لاگڻُونُ (ت): اُٺ جي بيماريءَ جو ھڪ قسم - اُٺ جي بغل ۾ ايڏر لڳڻ سبب ٿيل زخم.

● لاڳ ۽ لاڳُونُ: ث. لاڙو - رغبت - لاھُ. چاھُ - خواھش - اِڇا - مَنشا - رضا - مرضي. اُلفت - پيار - محبت - پريت - اڪنجھر - موھ - پاڻ - سَنيھ - ارواح - حُبَ - پريم - دِل - قرب - چاھ - شوق - دوستي - يارانو - اخلاص - آسا - آساپَنڊ - ميترتا - ٽھڪ آشنائي. مزو - لطف. حق - واسطو - مائٽي - لاڳاپو. (سر مومل راڻو - گر). آڌار - ٽيڪ - جھلَ - ٽيڪر. آسرو

"پيرو پيچُ مَ ڪاپڙي،
لاھي وِھُ مَ لاڳَ"

(سر مومل راڻو - شاھ).

ڪريءَ جو اڻ يا نتوڻن مھينن جي عمر وارو ڦر. ڏورن جي ڏُکي ٽيڙ يا وَھرجڻ يا وھورجڻ واري حالت - لڳت. پٺيرائي - ھمت افزائي. خوشامد. عداوت - دشمني - خصومت - اپرکا - عکس - خار - ڪينو - چاوت - تعصب - بُغض - بدخواھي. ھٿ مسخري - ھٿ چُراند - ڪوڙس. راند. مَلھ - قيمت - بھا. خرچ. محصول - ڏَنڊ - ڏِل.

- لاڳاڻوُ ۽ لاڳاڻا: ذ. صفت. لڳل - ڳنڍيل. دوستانو - ميلاپ - ناتو - گھرائي - ميٽي مائٽي - پَنڊُ - لَھ وچڙ - رستو - سنگت - دوستي - پيار - موھ - پيوند - لڳڻي - ممتا - يارانو - اِخلاص - ياري - آساپنڊ - ميترتا - ٽھڪ - آشنائي - جان پچان - واقفيت - مُھاڪڙو - سَھيو - ڏيڻ - پَرچو. ادب - عزت - ھاڻ - ڪورانپو - سَنمانُ. سانگو - آسرو - آڌارُ - ٽيڪ. لاڳيتو - مُسلسل.

- لاڳاڻو ۽ لاڳاڻُو: ذ. صفت. ڳنڍيل - ڳڏيل - شامل - لڳل - مائٽ - عزازت وارو - ميٽُ - عزيز. لاڳاپو - عزازت - گھرائپ - گھرائي.

- لاڳُ چاڳُ ۽ لاڳَ چاڳَ: ذ. ناز - نخرو - انگتلُ - آرُ. بخشش - انعام.

- لاڳ لائِڻُ: واسطو رکڻ - ناتو جوڙڻ - دوستي ڳنڍڻ - تعلق پيدا ڪرڻ.

● لاڳُ ۽ لاڳ: ذ. (سن. لگ). (پرا. لگا) عيوضو - آجورو - لاڻو - وَرُسُ - يافت - بالائي آمٿ - مُجرائي - لواز مو - محنتاڻو - ابواب - پگھار - فيي. شادي، مڱڻو يا ڇٽ جمڻ جي وقت (مڱڻھارن، حجامن، ڌٽن يا ڪدڙن کي) ڏنل انعام. جملو:

"لنگھيا لاڳُ ونڻ لاءِ ترت ٽيا تيار".

ڏَنڊُ - حق - دانُ - بخشش - آڏو - ميلڪ. پارچمڻ جي خيرات - خيرخيرات - شاديءَ ۾ ڪنوار جي ساھيڑين لاءِ مقرر ٽيل رقم، جا گھوٽ کي ادا ڪرڻي آھي. لاڳاپو - رشتو - تعلق - لڳاءُ - نسبت - ربط - سَنوَ تي لاڳاھو. ميٽي مائٽي - عزازت - دوستي - آشنائي - واقفيت - جان پچان - ياري. عشق - محبت - صحبت. ھم نسبتي - ھڪجھڙائي. پيڙو - زور - دَب - ڏباءُ - دباءُ. پرتو - لڳايل - وڌيڪ ڏنل. ٽيڪ - آڌارُ. رنگ - لالائي. مينديءَ جي رنگ واري چٽائي. سھج - سينگار

"طعنا تھمت لاڳ منھنجو" (پيدل).

برابري - پورائي - موزونيت. ڪرين جي ڦرڻ جو وقت (مند). (ڪ). مائٽي - لائق يا مڪمل جي شيءِ. (صفت). (ڪ). لڳ جي عمر کي پھتل - ڦرڻ جي وھيءَ کي پھتل - لڳڻ جھڙي.

- لاڳ پَڏائِڻُ: بي مانو ڪرڻ - سخت ڳالھائڻ - ڪٿرو ڳالھائڻ - گھٽ وڌ چوڻ - سخت ڪلامي ڪرڻ - سَٽ سُريون پڏائڻ - روڪ جواب ڏيڻ.

- لاڳُ جھلَنڊُ: ٽيڪ يا آڌَرُ ڏيڻ - (مطرقي وغيره جي) ڏڪ کي ھيٺان آڌ ڏيڻ.

- لاڳُ دارُ ۽ لاڳُ دارَ: ذ. صفت. لاڳ وارو - لاڳ ونڊڙ - لاڻو ونڊڙ - آھت ونڊڙ - تعلق وارو - رشتيدار - مائٽ - عزيز - ميٽ. دوست - يارُ.

Gul Hayat Institute

ـ لاڳ ڏيڻ: مچيل مچتا ڏيڻ ـ بناس ڏيڻ ـ پڇڙ ڏيڻ (منگتي فقير کي). ڪورين جي ڪپڙي کي پختي رنگ ڏيڻ لاءِ ابتدائي مصالحو ڏيڻ. رنگ ڏيڻ لاءِ بانڊو ڪپڙو تيار ڪرڻ. لوهار کي ڪم جو اصطلاح ـ دٻاءُ ڏيڻ. ڏڪ کي سامهون دٻاءُ ڏيڻ.

ـ لاڳ سار: ظرف. عام اڳهه موجب ـ قيمت سار ـ سُلهه جي ڪري.

ـ لاڳ لاهڻ: مار ڏيئي سڌو ڪرڻ ـ سيڪت ڏيڻ. تنبيهه ڪرڻ. (پرمانند).

ـ لاڳ لائڻ: سيندي لڳائڻ. رنگ لائڻ يا لڳائڻ.

ـ لاڳ ميلائڻ: چٽ ٻڌڻ ـ تاتيرائڻ ـ چٽ ڪرڻ ـ پريائڻ ـ ڦسلائڻ ـ آثارڻ ـ چٽرائڻ ـ برغلائڻ ـ چاڙهه ڏيڻ ـ شاهه ڏيڻ ـ رنيڻ ـ رهيڻ ـ هلڻ ٻڌڻ.

ـ لاگو ۽ لاڳاپو: ذ. لاڳ ـ ٻنڌيان ـ دستوري (آجورو) ـ وَرِس ـ ابواب ـ بالائي ـ آٽي ـ لاپو ـ اجورو ـ مجرائي ـ فيي ـ محنتاڻو ـ عيوضو ـ محصول ـ ڏَن ـ آڏو.

ـ لاڳو ۽ لاڳو: ذ. صفت. لڳل ـ لاڳاپو رکندڙ ـ متعلق ـ واجب ـ لاڳيتو ـ لڳاپيل ـ مليل. (ظرف). ويجهو ـ نزديڪ ـ ساندهه ـ ڳڏو ـ ڳڏ ـ پر ـ پاسي ـ ويجهڙو ـ ڪٽنبي ـ پين سان ڳڏ. مسلسل ـ لاڳيتو.

ـ لاڳ وار ي انبُور ي: ث. لوهه کي سوگهو جهلينڊڙ انبوريءَ جو هڪ قسم.

ـ لاگوڙ ۽ لاڳوڙيون (ڪ): ث. صفت. ڏاريل ـ سانديل ـ پالي ـ هيرايل ـ وهرجڻ جي عمر کي پهتل ـ بلوغت جي عمر واري.

ـ لاڳيدار ۽ لاڳيدار: ذ. صفت. لاڳ وارو ـ لاپو وڻندڙ ـ لاپي وارو ـ لاڳيدار ـ لاڳو يا لاڳ وڻندڙ ـ محصول آڳاڙيندڙ ـ اجاره دار. (سرسري اڳ ـ گر).

● لاڳت ۽ لاڳتون: ث. نڪراڻي ـ گهٽڙائي ـ مزوري ـ لڳت ـ خرچ ـ صرفو ـ ڪٽپت. نرخ ـ اڳهه ـ سُلهه ـ قيمت. دلالي.

ـ لاڳت اچڻ: خرچ اچڻ ـ صرف ٿيڻ ـ ڪپت ٿيڻ.

ـ لاڳت لڳڻ: خرچ اچڻ ـ صرف ٿيڻ ـ ڪپت ٿيڻ.

● لاڳاپو ۽ لاڳاپا: ذ. لڳل يا ڳڏيل هڻ واري حالت ـ ڳانڍاپو ـ واسطو ـ تعلق ـ ڳڏ ـ ناتو ـ ميلاپ ـ ڪنهائي ـ لڳڻ ـ پيار ـ موهه ـ پيوند ـ ممتا ـ لڳاءُ ـ چاهه ـ سنڌ ـ رَبْطُ. نسبت ـ مائٽي ـ عزيزي ـ رشتيداري ـ مٽي مائٽي ـ ويجهڙائي ـ ياراني ـ عزازت. لهه وچڙ ـ رستو ـ راهه ـ نمونو. تحرڪ.

ـ لاڳاپا لاهي ٻيهڻ: آسرو يا ڊپ لاهي ٻيهڻ ـ لڄ لاهڻ ـ بي حيا ٿي ٻيهڻ. خواري ڪڍڻ ـ بدنامي ڪڍڻ.

ـ لاڳاڻ ۽ لاڳاڻون: ث. چوت سان ٿيل بيماري ـ چُوت ـ ڪنهن بيمار ماڻهوءَ سان لڳي، ٿيل بيماري ـ مرض.

● لاڳاڻو ۽ لاڳاٽا: بيماريءَ جو هڪ قسم (ياون ڀر) مرض. حرڪت. (وفا).

● لاڳيڙو ٿيٽُ (ت): ڏڪيو آباد ٿيندڙ زمين جو حصو.

● لاڳڻ: مصدر. لڳڻ. (لاڳيو ـ لاڳيندو ـ لاڳيل).

● لاڳيتو ۽ لاڳيٽا: ذ. صفت. لڳل يا ڳڏيل ـ لڳ يا پر وارو ـ مُتصل ـ دنڪي ـ حد اندر ـ ويجهو ـ اوري ـ نزديڪ ـ ٽهيڙو ـ اوڏڙو. بند ـ لڳل ـ ڳُجهو. سوڙهو ـ حد وارو. (ظرف). سلسلي وار ـ مسلسل ـ لڳاتار. (حرف جر). لڳ ـ وٽ ـ پرسان.

ـ لاڳيٽائي ۽ لاڳيٽائيون: ث. لاڳيتي هڻ واري حالت.

ـ لاڳيتي مُتناسبت: (الجبرا اصطلاح). ڪن ٽن رقمن مان پهرينءَ جي ٻيءَ سان مناسبت يا ٻيءَ جي ٽيئءَ سان متناسبت.

● لاڳهه ۽ لاڳهه (ڪ): ذ. صفت. وڏو ـ لمبو ـ ڏگهو ـ نوجوان ـ جوان.

● لال ۽ لالون: ث. (ف. لال = ياقوت) (ع. لعل) سهڻي ۽ قيمتي پٿر جو هڪ قسم ـ موتي ـ مانڪ ـ ياقوت ـ گاڙهو موتي.

Gul Hayat Institute

ـ لالِيُ ع لالِيُون: ذ. (ع). گاڙهو موتي ـ وڏو موتي. گاڙهاڻ ـ چين کي هڻڻ جي سرخي ـ لعلاڻ ـ لالائي ـ ڪٽالي. پهون. نٽ جو هڪ قسم.

● لالُ ع لالَ: ذ. (ف. لالُ = ياقوت. ع. لعلُ = گاڙهو). (صفت). گاڙهو ـ رتڙو ـ سُرخ ـ رَتل يا رتو. گاڙهي جواهرات جو هڪ قسم ـ گاڙهي رنگ جو هڪ قيمتي پٿر ـ ياقوت ـ رُماني ـ ماڻڪُ ـ موتي، جيئن تہ:

"ستوين وَهَن سير ۾ ماڻڪَ موتي لالَ" (شاهہ).

تاسَ جي پٽن جو هڪ قسم ـ لالُ پانُ ـ پانُ. چوڪرو ـ پالڪ ـ پار ـ طفيل ـ پٽ ـ پيٽو ـ فرزند. (صفت). پيارو ـ مٽلوڪ ـ وٹندڙ ـ اڪين جو تارو ـ عزيزجان. رَتلُ (عشق ۾) ـ مشتاق. دلبر. گرم. ڪاوڙيل ـ غضبناڪ ـ غصي ۾ آيل ـ ڏمريل. گونگو.

ـ لالائيُ ع لالايُونُ: ث. گاڙهاڻ ـ لالاڻ. سرخروئي ـ خوشي.

ـ لالُ بَٽيرا چَوائِڻُ: سخت مصيبت ڏيڻ ـ عقوبتن ۾ وجهڻ ـ مصيبت ۾ مبتلا ڪرڻ.

ـ لالُ ٽيُ وَڃڻُ: گاڙهو ٿي وڃڻ ـ غضبناڪ ٿي وڃڻ ـ ڪاوڙجي وڃڻ ـ اڪين ۾ خون اچي وڃڻ ـ سخت ناراض ٿيڻ. ميوي جو پچي وڃڻ.

ـ لالُ پاٹيُ ع لالُ پاٹيُ: ذ. گاڙهي رنگ وارو پاٹي ـ سُرخاب. گاڙهو شراب. حيض جو رَتُ ـ رَتُ.

ـ لالُ پتُو ع لالُ پتا: گاڙهي پٽي سان پنجاب جي انب جو هڪ قسم.

ـ لالُ پتريُ ع لالُ پتريُون: ث. گاڙهي پوشاڪ واري پٽي ـ اندرسيا جي آڪاڙي جي پري. شراب ـ مٽي ـ گاڙهو شراب.

● لالَ پتلاٹيُ ع لالَ پتلاٹيُون: ث. گاڙهي زمين. (سر ڪيڏارو ـ گر).

ـ لال جا آرسيُ: مشهور درويش آڏيرو لعل جو پوجاري. ڪم نہ ڪندڙ ـ بيڪار ـ سُست.

ـ لالَ جوُ آرسيُ هُجڻُ: بيڪار هڻڻ ـ تمام سست هجڻ.

ـ لالُ گُلُ ع لالَ گُلَ: ذ. پوٹي جو هڪ قسم (جنهن جو گل گاڙهو ڪاري داغ سان ٿئي). (ف. ج).

ـ لاليڑيُ ع لاليڑيُون: ث. گاڙهي رنگ واري ميوي جو هڪ قسم. جواهرين جي تورڻ جي ڪم ايندڙ نسيدو ڪارو ۽ گاڙهو هيرُ ـ صرافڪي تور جو هڪ وَتُ ـ پيٹوئي.

● لالَ ع لالا: ذ. پينگهو ـ جهولو ـ هندورو ـ جملو: "اسين وجي تا لالا ۾ لڏون". جناب ـ صاحب ـ حضرت ـ ميان ـ سَرُ ـ بابُو ـ سائين ـ جيي ـ آقا ـ آغا ـ آگو. سوامي. لقب (هندن ۾) ـ مهاجڻ ـ دڪاندار ـ واڻيو ـ معزز هندن جو لقب ـ پيءُ جو لقب ـ بابُو ـ پيتا ـ پيتاجي. پٹاڻن ۾ وڏي پاءُ جو خطاب. پٹاڻ. معشوق جو چتُ. عاشق جي دل. (آصفيہ). گاڙهي گل جو هڪ قسم. (آصفيہ). (اسم خاص). هندن جي هڪ ذات جو نالو (جيسلمير ڪان آيل).

ـ لالَ جوُ جُونُ ڪَرَنُ: ستائڻ ـ آزمون ڪرڻ ـ ليلهڙائڻ ـ منٽ ڪرڻ. خوشامد ڪرڻ. لولي ڏيڻ.

ـ لالا ڪُنَرَ ڪَرَنُ (ڪ): مِنٹُون آزمون ڪرڻ ـ گيسيون ڪرڻ. ليلهڙائڻ.

ـ لالا ڪُو ع لالاڪا: ذ. صفت. پيار جو پاليل ـ سُک جو پليل. نهنجي مرضيءَ وارو. ڪجهہ نہ سهندڙ ـ چهڙاڪ.

ـ لالانُ ع لالانُ: ذ. گل جو هڪ قسم ـ پُست جو گل (جنهن سان آفيم پيدا ٿيندو آهي) ـ گل لالا.

● لالا پَهہُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٹ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لالانگروُ ع لالانگرا (ل): ذ. آڪاڻيو. ميل. لاڙو ـ رَغبت. دل جو نرم.

● لالانگهرُ ع لالانگهرَ: ذ. ضرورت ـ گهرج ـ احتياج ـ ڪتپُ ـ لوڙهہ ـ گهٹي ـ ڪاڻ ـ حاجت ـ

Gul Hayat Institute

طلب. سبب. ڪارڻ. دوستي ـ ياراڻي ـ يارائي ـ ياري ـ اخلاص ـ آشنائي ـ ميترتا ـ ٽهڪ ـ آسائڏ. تعلق ـ پروسو ـ آسرو ـ آڌار ـ مدار ـ آڌار.

ـ لالانگهيرو ۽ لالانگهيرا: ذ. اميد ـ آسرو ـ آڌاڻو ـ مهيل ـ تعلق ـ لاڙو. جملو:

"آءٌ اوهان جي لالانگهري اچي لڳو آهيان".

● لالانگهيري لڳڻ: (ڪنهن جي) دوستي يا آسري پٽيان لڳڻ يا (ڪنهن تي) اعتبار ڪرڻ ـ پروسي لڳڻ.

ـ لالانگهو ۽ لالانگها: ذ. اميد ـ آسرو ـ لالانگهيرو ـ پروسو ـ آڌاڻو.

● لالائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. مزاري بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

● لالائڻ: مصدر. (سن. وَنْدَن) منت ڪرڻ ـ آزي ڪرڻ ـ ليلهوائڻ ـ ريجهائڻ ـ ليلائڻ. (سر آبري ـ گر).

"لڏائين لطيف چئي، لالڻ لالائي"

(سر آبري ـ شاهه).

(لالائيو ـ لالائيندو ـ لالائيل).

● لالٽين ۽ لالٽين: ذ. (انگ. لئنٽرن = بتي) گاسليٽ تي هلندڙ بتيءَ جو هڪ قسم ـ بتي ـ شمعدان ـ ليمپ ـ فانوس ـ شيشي جو قنديل.

● لالچ ۽ لالچون: ث. (سن. لالسا = لوڀ) حرص ـ طمع ـ هٻڪ ـ ڏَڻُ تِرشنا ـ لَٻ ـ لوڀ. موهه ـ آڪير ـ واجهه ـ لاڙو ـ خيال ـ چاهه ـ ڪامنا ـ سڌَ ـ متشا ـ اچا ـ خواهش.

ـ لالچائڻ: مصدر. لالچ ڏيڻ ـ پرسائڻ ـ ريهڙ ـ برغلائڻ ـ ڏڪارڻ ـ لوپائڻ ـ ريسڙ ـ حرصائڻ ـ هيرسائڻ ـ هيرڪائڻ ـ دل سڙڪائڻ ـ ڏاڍ رائڻ ـ ريجهائڻ ـ اچائڻ. فريبڙ ـ فريب ڏيڻ ـ دوکو ڏيڻ ـ ڏولو ڏيڻ ـ دغا ڪرڻ.

ـ لالچهڻ: ريجهي وڃڻ ـ لالچجي وڃڻ ـ هيرڪجي وڃڻ.

ـ لالچ ڏيڻ: لوڀ ڏيڻ ـ لَٻ ڏيڻ ـ طمع ڏيڻ. فريب ۾ آڻڻ.

ـ لالچ ڪرڻ: هٻڪ ڪرڻ ـ لالچي ٿيڻ ـ لوڀي ٿيڻ ـ طمعدار ٿيڻ ـ طمعائو ٿيڻ ـ طمع ڪرڻ ـ حرص ڪرڻ.

ـ لالچڻ: لالچي ٿيڻ ـ حريص ٿيڻ ـ هيچي ٿيڻ.

ـ لالچي ۽ لالچيو: ذ. صفت. لالچ وارو يا لالچ رکندڙ ـ لوپي ـ حريص ـ هيچي ـ طمعي ـ تاکائو ـ طامع ـ مطلب پرست ـ خود غرض.

● لالچندن: ث. پساريڪي وڪڻ جو هڪ قسم ـ خوشبوءدار ۽ ڳاڙهي ڪاٺيءَ جو هڪ قسم.

● لالچو ۽ لالچا: ذ. ڏهري ڳهڻ جي ستر جي چوٽيءَ ۾ پيل بلڪل ننڍڙي مانگهه.

● لالڙ ۽ لالڙون: ث. صفت. ننڊاڪوڙي (اک) ـ پوريل (اک). دلپسند ـ وٽندڙ.

ـ لالڙ هڻڻ: ننڊاڪرو ٿيڻ. جملو:

"منهنجون اکيون هاڻي لالڙ هڻن ٿيون".

بيهوش ٿيڻ ـ مدهوش ٿيڻ.

● لالسا: ذ. لالچ ـ لوڀ ـ حرص ـ طمع. سڪ ـ چڪ ـ اُڪير ـ حُبّ ـ آڪند ـ تانگهه.

● لالڪائيون (ل): سارين جو هڪ قسم.

● لالڪي: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لالڻ ۽ لالڻ: ذ. (سن. لل = ڪيڏائڻ) پيارو ـ پيار مان پالڻ ـ لاڏلو ـ دادلو ـ چڇلو ـ ڪوڏ نيڻو ـ آنگسلي ـ سڪي لڏو ـ بودلو ـ طوق پٽلو. دوست ـ پرين ـ ساجن ـ دلبر ـ محبوب ـ ديولن ـ مينڙ ـ ستڙ ـ لالڻ ـ مشتاق ـ مرغوب. پٽن ـ لڏڻ ـ مينڙو. حسين ـ ناز ڪندڙ. آوڄ. جملو:

"ٻنين جا لالڻ هاڻي ڇڏي ويا آهن".

ـ لالڻ ٽنين لٽ: دوست انهن ڪي حاصل ٿي ٿو. (سر سهڻي ـ گر)

"لالڻ ٽنين لٽ، عشق جن جي اڳ ۾"

(سر سهڻي ـ شاهه).

ـ لالڻ لڳ: محبوب وت ـ محبوب مان ڪڍ. (سر سهڻي ـ گر).

● لالڻ ۽ لالڻ: ذ. ساهين ـ محبوب. (ڏسو "لالڻ").

Gul Hayat Institute

● لالٹنگھہ ع لالٹنگھہ (ت): ذ. صفت. جوڙو ـ سُورو ويرُ ـ پهلوان ـ بهادر ـ نيڏرُ ـ بانڪو ـ سورهيه.

● لالو ع لالا: ذ. صفت. لالڻ ـ پيارو ـ سڄڻ. (گاجرا).

● لالُواڻيُ: ذ. اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● لالُ واهہ جوُ چيڙوُ ع لال واهہ جا چيڙا: ذ. صفت. انگريزن جي اوائلي زمانيَ ۾ لال واهہ جي ڪٽائڻ لاءِ بيگر ۾ وهندڙ ـ ماڻهن لاءِ مشهور ٽيل جملو: "لال واهہ جا چيڙا". نڏڪو ـ غريب ـ سُڄو. ڪاسبي.

ـ لالُ واهہ جوُ چيڙوُ هُجڻُ: نڏڪو هجڻ ـ لاوارث هڻ ـ بي ماڻتو هڻ.

● لالہ ع لالہ: ذ. (ف. لالہ) گل جو هڪ قسم (گاڙهو).

ـ لالہ رُخُ ع لالہ رُخ: ذ. صفت. (ف. لالہ) گاڙهي منهن وارو ـ گاڙهن گلن وارو. معشوق ـ دلبر ـ دلربا ـ پرين ـ محبوب ـ منڍو.

ـ لالہ رُخسارُ ع لالہ رُخسار: ذ. صفت. گاڙهن گلن وارو. معشوق ـ سهڻو ـ محبوب ـ لالہ رُخ.

ـ لالہ رُو ع لالہ رُو: ذ. صفت. گاڙهي منهن وارو. معشوق ـ محبوب. لال رخ ـ لاله رخسار.

ـ لالہ زارُ ع لالہ زار: ذ. صفت. (ف. لالہ + زار = لاله گل + بتي) لاله گل جي بتي. باغ ـ گلزار ـ چمنُ ـ بوستان ـ باغيچو.

ـ لالہ عِذارَ ع لالہ عِذار: ذ. صفت. گاڙهن گلن وارو. معشوق ـ محبوب ـ دلبر.

ـ لالہ فامُ ع لالہ فام: ذ. صفت. گاڙهي رنگ وارو ـ لال ـ سُرخ ـ گاڙهو.

ـ لالہ گُونُ ع لالہ گون: ذ. صفت. (ف. لاله + گون = لاله گل + رنگ) گاڙهي رنگ وارو ـ لال ـ سرخ ـ لاله فام ـ گاڙهو.

● لاليُ ع لاليُون: ت. لعلاڻ ـ لعلائي ـ لالائي ـ گاڙهاڻ ـ سرخي. چپن تي لائڻ جو رنگ ـ سرخي.

● لاليُ پُراڻيُ: ث. اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لالهيجا: ذ. اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لالي ٽڪين: تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لام ع لامُونُ: ث. (سن. لَنبَ = لَنبُو) وڻ جي سنهي ڏاري ـ ڏار ـ ڏاري ـ شاخ. ڏيگهہ ـ ڏگهائي ـ لنبائي ـ لنبائي ـ طول ـ مٿهاري آڻ. اسپتالن ۾ مريضن کي ڪٽڻ لاءِ ڏولي ـ چنگُل. (پرمانند). آجهو ـ آسرو ـ پناهہ ـ دامن ـ پناهہ

"پرين اوهان جي پوٽا، لڙهہ لڳاسين لام".
آس ـ اميد ـ پروسو

"لڳس جي لام، سو دلاسي دوست جي سُهي" (سر سهڻي ـ شاهہ).

ڪارو داغ، جو نظر ڏاڙ لاءِ ٻارن جي منهن تي ڏيندا آهن. فوجي آفيسر جي ڪمان ۾ هڪ فوجي دستو ـ بريگيڊ ـ سوار ۽ پيادن جي فوج ـ پلٽڻ جو مجموعو. تويخانو. (آصفيه). ڪار ديوتا جو تير. (گاجرا). زرَ ـ دَنُ ـ دولت ـ مايا ـ ملڪيت.

ـ لامَ بَڌڻ: چوڌاڻيءَ واسطي فوج ۽ سامان ڪنو ڪرڻ.

ـ لامبر ع لامبر: ذ. صفت. لامبن وارو. وڏن ٽڻن واري (ڳچي يا مينهن وغيره).

ـ لامَ لڏڻُ: ڏڻيءَ جو رحم ٽيڻ ـ سکيو پنجڻ ـ سرسبز ٽيڻ ـ خوشحال ٽيڻ.

ـ لامَ لڳڻُ: آجهو وڻڻ ـ پناهہ وڻڻ ـ پاند پڪڙڻ ـ سهارو ڪري سمجهڻ ـ وسيلو اختيار ڪرڻ ـ پناهہ ۾ اچڻ ـ سامهون پوڻ ـ پناري پوڻ

"هوءَ جا لڳي اوهان جي لامَ،
سا هٿان چڏ مَ هيڪلي"
(راڄن شاهہ).

ـ لامبُ ع لامبُ: ذ. صفت. (سن. نامت) لام وندڙ ـ نمندڙ ـ نامي ـ لڙڪندڙ ـ شرف وندڙ.

● لاما: اسم خاص. ٽيٻت ملڪ جي شهر لاسا ۾ رهندڙ ٻڌ ڌرم وارن جو گرُو.

● لامارو ع لاماروُ: ذ. پڪين جو ڦهنجي شڪار ٿيڻ جهڙا ٿيڻ واري حالت ـ هڪيءَ جو جهپو ـ

جھٹ - والارو - جھپٹو - بولاتي - قيرو - وَنو. (صفت). ليئيل - پاوَنجرو - ترچو - ٹيڑو - نمندي ۽ وارو - سلامي ۽ وارو - لڙيل.

= لامارو ڈيٹ: جھٹيون ڈيئ - وري وري اڇڻ - قيرون پائڻ - پرواز ڪرڻ. آلي وڃڻ - اٽڪل ڪرڻ. لوڏو ڏيئ.

● لامتهيئر: اسم خاص. تعلقي جوهي ۽ هڪ ديهه جو نالو.

● لانب ع لانبون (ت): ث. لمبائي يا لڏائي - ڏکائي - ڏيکه.

= لانبڙ ع لانبڙ: ذ. صفت. (سن. لنب = لنبو) لمبو - لنبو - ڏکي (ڪائي) - ڏکو.

● لانبت ع لانبت: ذ. صفت. (سن. لنبت = لنڊو) لڇ - بدمعاش - لڦنگو - لڇو. بي شرم - بي حيا - نرلاڇو. بدچال - ايڏنگو.

● لانبر ع لانبر: ذ. وڏ جسو نڪتل ڪونچ - غنڇ.

● لانبڙ ع لانبڙ: ذ. صفت. (سن. لنبت = لنڊو) نرلڇو - بي مانو - لاهي پاهي بيهندڙ - ٿوهيو - بدمعاش - لڇو - لڦنگو - لڇ - ٺوري - چڀسو - چرٽو. (پرما). رولو - رولاڪ - پيناڪ - بي هنڌو - بي ڏرو - بي ماڳو - آوارو - بي ٺاهيڪو - ٺلڪائو.

● لانبوسي ع لانبوسي. ذ. صفت. ڪمزور - نسٽو - نرٻل - ڪمر هيڻ - درٻل - ضعيف - هيٺو - ڏرو. بي وقوف - اناڙي - اڻوجهه - چٽ.

● لانبي ع لانبيون: ث. ڪاٺ جي فريم ۾ شيشن کي مضبوطي ڪرڻ لاءِ لڳايل سفيدو - لاڀي.

● لانبو ع لانبا (ت): ذ. صفت. (سن. لنب = لنبو) لنبو - لمبو - ڏکو - قداور - لانبڙ.

= لانبڙ ع لانبڙ (ت): ذ. صفت. (من. لنب = لمبو) لنبو - لانبڙ - ڏکو (ماڻهو) - قداور.

● لانٽي ع لانٽيون: ث. آٽ جي لڪ ۾ ٺهار پڻ لاءِ وڏل ڪاني - لاڙي - ناڪيلي.

● لانجاري: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لانجهه ع لانجهون: ث. لاغري - ڏهرائي - ضعيفائي - ڪمزوري - ضعف - ڪمر همتي - درٻلتا - هيڻائي - ڪمر هيڻتا - نرٻلتا - بي زورائي. ماندڪائي - ساڻائي - سستي - ڳاموڙ - ٽڪاوٽ - موڳائي. ڪمي. ڪهڻتائي - آڻاٽ. آواز جو لمونو - نمونو. جهيڻائي. درد. فڪر - ڳڻتي. عشق.

= لانجهه ع لانجهه: ذ. صفت. (من. رڳو) سيٽو - ضعيف - بي قوت - ڪمزور - نسٽو - بي سگهو - زرچ - نرٻل - ڪمر هيڻ. لاغر - ڏهرو - آپرو.

= لانجهارو ع لانجهارا: ذ. صفت. درد ۽ ڏک ۾ قائل - ڏکويل - رنجور - آزاريل.

= لانجهائي: ذ. صفت. جهگڙالو - تکراري - ٽنٽائي (ڳاجرا).

= لانجهو ع لانجها: ذ. صفت. (من. رڳو) بي طاقت - هيٺو - ڪمزور - بي سگهو - بي همت - بي روحو - ڪمر همت - ڪمر هيڻ - ري همت - لٻلهڙ - بي ڪاڻو - نسٽو - نرٻل - آپرو - لاغر - ڏهرو. سڪالو - بيمار - ناچاق - بي مزي. اداس - حيران - پريشان. ٽڪل - ماندو. سست - ڪاهل. آرسي - ڪاڻ - ٺوڻي - ڏاکن ڏيلو - عاري - شومتي - ڪمر ڪوس - ڪمر چور - هڏ رکو. ڦڏو - تکرار - جهگڙو.

● لانچ ع لانچون: ث. ڪيس جي زور تي هلندڙ پيڙي ۽ جو هڪ قسم. رشوت - وڍي - لٻ - ڳڦو - حرام جو هڏو - لالچ - طمع.

● لانچ ع لانچ (ڪ): ذ. ويس - وڳو - پوشاڪ - لباس - لڳڙ.

● لانچڻ: مصدر. مسافري ۽ لاءِ تيار ٿيڻ - سندرو پڻ - ڪمر ڪسڻ - سجاوٽ ڪرڻ - سنيرڻ - سنڀيٽ ڪرڻ - پانهون ڪنجڻ - ور ڪٽڻ "حب ماروئي لانچياڻون، پانياڻون تان نه ٻهي" آڇانگڻ - لنجڻ. ڳولڻ - تلاش ڪرڻ - ڪوجڻ - ڳولا ڪرڻ - لنگهڻ - لتاڙڻ - ڏونڊڻ - نهارڻ - ڏورڻ "لاڇي ڪ لطيف چئي، ٻڌي ۽ ڪيچن ڪاهه" (سر آبري - شاهه)

Gul Hayat Institute

جاچڻ. لوچڻ - لٿڻ. سوچڻ - ويچارڻ - خيال ڪرڻ - پٿڻ پڇائڻ. (لانچيو، لانچيندو، لانچيل).
- لانچ ۽ لانچون: ث. ڪمربند - سندرو - چيلهڪي - پيٽ - پٽو - خردمر. تياري - ستيت - اڏاوت - سجاوت - هلڻ وقت ليڇڪو - سانباهو. پوشاڪ - ويس - لڳڻ - لباس.
● لانڊو پانڊو ۽ لانڊا پانڊا: ذ. ڪتڏو - حساب ڪتاب - قرض. لالچ - لوڀ - طمع.
- لانڊا پانڊا ڪرڻ: چوراٽا حساب ڪتاب ڪرڻ. مرضيءَ موجب ڪم ڪرڻ - پاڙ جهاڙ ڪرڻ.
● لانڊ ۽ لانڊون (ڪ): ث. لنبائي - ڏيکهه - طوالت (جملو). "ڳالهه گي لانڊ نه ڏي، جلد پورو ڪرينس". گهڙ جو ستنهن - چٽو.
● لانڊ ۽ لانڊيون: ث. لانڊي - لنڊي يا رنڊي - ڪچري - ڪسبياڻي.
- لانڊ ۽ لانڊ: ذ. (سن. لنڊ = شهوت پرست - گنهگار. لچو - بدمعاش.
- لانڊارو ۽ لانڊارا: ذ. صفت. (سن. لنڊ = شهوت پرست) شهوتي - ڪامي - آوباش - لانگ چوٽو - اٻتر - فاحش - وراچائي - ڪنيتو - ڪلٽچٽو - بدڪردار - ڪميڻو - بد اخلاق - بڇڙو. بدچال - بدمعاش - لچو. مسخرو - ترڙو - ڏڇر. (ث. لانڊاري ۽ لانڊاريون).
- لانڊارائي ۽ لانڊرائيون: ث. شهوت پرستي - لانگ چوٽائي - چنچلائي - متوسي - مستائي - مستي - بدمعاشي - بدچال.
● لانڊر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لانڊري ۽ لانڊريون (ڪ): ث. مسافرن جي ٽڪ ڇڪ لاءِ رستي ۾ ٿيل جاءِ - لانڊي - مسافرخانو (اسم خاص). تعلقي شاهبندر ۾ تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لانڊ ۽ لانڊون: ث. (سن. لنب = ڏيکهه) - ڏيکائي - طوالت - طول. ڏيکهه - لنبائي. قطار - ستنبير - ستنگهڙ - اينگهه. ڊار - ڊير - جهيڙ. چٽ ٿيل جاءِ - (مسافرن جي) لانڊي. (صفت). ڏيکهارو - ڪاندارو - لانڊارو - ڏيکهه ڪندڙ - ليسو ڪندڙ - وستاري - طول طويل - ڏگهو - لنبو - وڏو.
- لانڊار ۽ لانڊارون (ڪ): ث. ڏيکائي - لنبائي - ڏيکهه - طوالت - طول. ڊار - جهيڙ - ڊير.
- لانڊ ٿڻڻ: قطار ڪري هلڻ - قطار ڪري بيهڻ.
● لانڊ ۽ لانڊ: ذ. صفت. نموڙ - اڻ سکيل - پهراڙيءَ جو چٽ - بزر. ڏگهو ماڻهو.
● لانڊار ۽ لانڊارون (ڪ): ث. رڙاڪو - وڏي آواز سان روڄ - ڏنڊڪار - اوچنگار.
● لانڊارو ۽ لانڊارا: ذ. صفت. شهوت پرست - نفس پرست - شهوتي - اٻتر - اوباش - لانگ چوٽو - وحشي - ڪامي - فاحش - عيش پرست. ڏيکهارو - ڏيکهه ڪندڙ.
● لانڊي ۽ لانڊيون: ث. پڪن سان اڏيل ڪچي جهوپڙي - چپراڻين اوطاق - چاپرو - چاهو - ستنهن - ڪچو گهر - چٽو - چنجر - چٽ - چپراڻين اوطاق. (اسم خاص). تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ مرڪزي حڪومت ۾ هڪ ديهه جو نالو - هڪ ڳوٺ جو نالو - هڪ ريلوي اسٽيشن جو نالو.
● لانڪ ۽ لانڪون (ل): ث. گودڙ جو ڪپڙو - اجرڪ يا چادر (اگهاڙ مٽان پٽڻ) - ٻاڏ - منجهه - منجهو.
● لانڪارو ۽ لانڪارا (ڪ): جبل جي وات - جبل مان لنگهڻ - لڪ.
● لانڪير ۽ لانڪيرا: ذ. لٺي ون وغيره جا ٽڪا ٿهاڙ - ڪاڻيون. (گاجرا).
● لانڪڙ ۽ لانڪڙ: ذ. (سن. لڪڙ) لاڪڙي ڪنڊي - ٻانڊ واري پيٽ - وڻ جي سنهين ڪاڻين جي ڏنل پيٽ - آجهو - ڏڪ - پناهه. جهوپڙي يا چني جا ڪايا - سنهيون ڪاڻيون.
● لانڪ ۽ لانڪون: ث. شلوار جو وچ وارو حصو - ڳنگن جي وچان پاتل ڪپڙو - سڙن وٽان ڏوتي جا وارايل وڙ - ڏوتيءَ جو ٻن سڙن وچان لنگهيل پلاند - ٻن ڳنگن جي سڙن جي وچ وارو حصو -

Gulhayat Institute

ڏوتيءَ جو پٽيان ٽنگڻ وارو پلاند. گوڏ (اُگهاڙ مٿان پڌل). چادر ـ ڏوتي ـ انگوچو ـ پوتڙو. ورانگهه ـ پيرانگهه ـ وڪ. پيڙيءَ جي پويان وڻيٽي وٽ هڪ اوزار ـ سُڪان کي جهلڻ واري کاٽي.

ـ لانگٽ چوتائيءُ ۽ لانگٽ چوتايُونُ: ث. شهوت پرستي ـ بدپرهيزگاري ـ زناه لُچپڻُ ـ چِلولائي ـ مَٽولائي ـ پيرشٽتا ـ لنگوتاڙائي. قرندي گهرندي ـ بي وفائي.

ـ لانگَ چوُتوُ ۽ لانگَ چوُتا: ذ. صفت. شهوت پرست ـ زناهي ـ شهوتي ـ اوباش ـ زناڪار ـ خراباتي ـ عياش ـ لانبارو ـ ابتر ـ بدفضيلتو ـ لنگوتاڙو. لُچو ـ لُڏنگ ـ بدمعاش.

ـ لانگَ چوُتوُ هُئڻُ: مڙس جو زناڪار هجڻ ـ زاني هڻ ـ بدڪار هڻ.

ـ لانگ چوڙَنُ: لاهي پاهي ٻيهڻ ـ بي حيا ٿيڻ ـ بي شرم ٿي ٻيهڻ.

ـ لانگَ رَکڻُ: ٽورو ڪرڻ ـ احسان جتائڻ ـ لائق ڪرڻ ـ (ڪنهن تي) مهرباني ڪرڻ ـ لانگ وراڻ.

ـ لانگٽڙِ لاهڙ ۽ لانگٽڙُ لاهڙ: ذ. صفت. نِرلڄو ـ نِرجو ـ بي حياءُ ـ بي شرم ـ اجايو خرچ ڪندڙ ـ فضول خرچ ـ هٿ ڦاڙُ.

ـ لانگَ ڪٽڻُ: اُگهاڙو ڪرڻ ـ پردو کولڻ ـ لانگ لاهڻ.

ـ لانگَ لاهڻُ (ڪ): گهوڙي تان لهڻ. چڙي ڏيڻ ـ اوسراڻ ڪرڻ ـ ڇڏڻ ڪرڻ. جملو: "ويچاري غريب ٽان زميندار مس مس لانگ لاٿي آهي."

ـ لانگٽ لڏڻُ: ڊاڙ هڻڻ ـ لاف هڻڻ ـ ٻڙاڪ هڻڻ ـ وڏائي ڏيکارڻ ـ ٽينڊَ ٿُوڪ ۾ رهڻ.

ـ لانگَ مٽي ڪَرَنُ: اگهاڙو ڪرڻ ـ پردو کولڻ. بي حيا ٿيڻ ـ بي لڄو ٿيڻ.

ـ لانگَ مِلائيڻُ: هرڪدم ٽيڻ. ريجهائڻ ـ پرچائڻ.

ـ لانگوٽُ ۽ لانگوٽَ: ذ. لانگوتو ـ ڏوتي ـ چوتو ـ زيربند.

ـ لانگوُتوُ ۽ لانگوُتا: ذ. ڏوتي پڌڻ جي ڪم ايندڙ ڪپڙو ـ ڪاچوٽي.

ـ لانگوُتيُ ۽ لانگوُتيُونُ: ث. ڏوتي يا گوڏ پڌڻ جو ڪپڙو ـ لانگوٽو ـ ڪڇو ـ جانگيا ـ لنگوٽي.

ـ لانگوُتيوُ ۽ لانگوُتيا: ذ. صفت. لانگوٽي پڌڻ وارو ـ لانگوت پڌندڙ. زِنا ڪار ـ بدچال. بي حيا ـ بي شرم ـ بي نڪو ـ بي ديدو ـ ڪميڻو ـ اوباش ـ لانبارو ـ بدفضيلتو. فتنه انگيز ـ چالاڪ. نڊو چوڪر. نڊيڻ جو ساٿي ـ گهرو دوست.

ـ لانگوتيوُ يارُ: ذ. نڊيڻ جو ساٿي ـ گهرو دوست.

ـ لانگٽ وَرائيڻُ: گهوڙي يا اٺ وغيره تي ٽنگَ وَرائي چڙهڻ ـ (ڪنهن تي هٿ رکي) ٽپڻ ـ (ڪنهن شيءِ مٿان) چال مارڻ. تڪڙو روانو ٿيڻ ـ هليو وڃڻ ـ ڪُڙي ڪڍڻ. ٽورو رکڻ ـ زور جمائڻ ـ سيني تي سٽر ٽيڻ ـ غالب پوڻ ـ نصرت لهڻ.

ـ لانگُونُ وَرائيڻُ: ٽنگن ۾ جهلي قابو ڪرڻ ـ پيڙڻ.

ـ لانگٽ هيٺانُ ڪَرَنُ: قابو ڪرڻ ـ هٿ ڪرڻ. پرائو پيسو ڦائڻ.

ـ لانگٽ هيٺانُ لنگهائيڻُ: آڻ مڃائڻ ـ ساري مات ڪرڻ.

ـ لانگٽ هيٺِ ڪَرَنُ (ڪ): حياءُ ڪرڻ ـ شرم ڪرڻ ـ اوگهڙ ڏيکڻ.

ـ لانگيُ ۽ لانگيُ: ذ. سٽڻ جو وچ وارو ٽوپو ـ ڇڇيءَ وارو حصو.

● لانگارو ۽ لانگارا: ذ. آڏامندڙ جيت جو هڪ قسم ـ مڪي جو هڪ قسم.

● لانگاڻو: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لانگاڻيُ: اسم خاص. سري باوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

● لانگاهڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. خيرپورميرس ۾ هڪ ديهه جو نالو. (سکر جي پرسان) هڪ ڳوٺ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● لانگوٗتي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لانگوٗهٗ: اسم خاص. (بروهي) بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو.
● لانگٹها: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لانگهاٹوٗ: تعلقي ڊگهڙي ۾ تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لانگهاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لانگهڙجي: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لانگهوٗ ۽ لانگها: ذ. (ڪنهن جي) لنگهڻ جو رستو - وات - لنگهڻ - پيچرو - گس - پيلاڻي - لڪ - گهٽ - گذرگاهه - گهپر - تڙ - پاڻي ۾ مان لنگهڻ جو رستو - پاڻي ۾ جو ٿورو مفاصلو. ٻڪ جو ويلو - ٻڪ. مشڪلات - دک درد - ڏک - گهاري - وچوٽي - وقت - مهل. (صفت). تانگهو - تانگهڙو - تراکڙو - تراشو - پاياب. (اسم خاص). تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- لانگهاٹوٗ ۽ لانگهاٹو: ذ. صفت. لنگهندڙ - واڌڙو - راهه گذر - گذرندڙ - متيندڙ - وات ويندڙ - مسافر - رهگير - چاڙهو - چترو. وڇون وهڻ - درميانو - متديو - پورو پنو - هالو چالو.
- لانگهاڻي ۽ لانگهاٹيوٗ: ث. صفت. تانگهو - تانگهڙو - تراشو - تراکڙو.
- لانگهوٗ ۽ لانگهوٗ: ذ. صفت. رهگير - رهگذر - لانگهاڻو - مسافر.
- لانگهوٗ ڪيڏٗ: لنگهڻ کيڏڻ - فاقو کيڏڻ - ٻڪ مرڻ.
- لانگهوٗ لنگهڻ: اسم مصدر. تراکڙي پاڻي ۾ جي پيچري مان پار پوڻ - پاڻي ۾ جو لنگهه ٽپو. تڪليف کائڻ - دک درد سهڻ.
● لانتوان ۽ لانتوانٗ: ذ. خط جي شروعات جو اکر، جيئن: بسم الله ۷۸۶ اوم وغيره.
● لانهڻ ۽ لانهڻ (ڪ): ذ. ڪوهه جي پاڻي ۾ پرڻ وارو رسو. وڻ جون پاڙون.
● لانء ۽ لانڱون: ث. شادي ۾ وقت (هندن ۾) برهمڻ جو سندن اولياڻ ۾ مهاديون وغيره جا نالا وڻڻ واري حالت - ڪموت ۾ ڪنوار جو ست دفعا پاڻ ۾ متا ٽڪرائڻ واري حالت - (هندن جي) شادي ۾ جي هڪ رسم - ستون ماڻ.
- لانڱونٗ لٿهڻ: شادي ڪرڻ - پرڻجڻ - وهاڻ ڪرڻ.
● لانء: ث. گهٽتائي. جملو: "تو هين مان گهڙي لانء ڪيدي آهي، جو نٿو وڻين". نقص - اوڻائي - عيب. خطا - پل - چوڪ - ڏوهه - ڪمي - ويڪ - سقم - جيء - ونگ - وڏ - گهٽ - ڏيڻ - آڻ ڇڻ - آل - خامي. ٽڪو - داغ - ڪلنڪ.
- لانء لاهيڻ: هٽڪ عزت ڪرڻ - بي عزت ڪرڻ - بي مانو ڪرڻ.
- لانڱونٗ ۽ لانڱوان: ذ. صفت. خراب - گهٽ - لڏو. (ث. لانڱي).
● لانٗ: ث. بيماريء جي پرهيز ۾ رک ڇڻ - نظر لڳڻ. تڪليف رسڻ
"عالم خان کي عشق جي، لڳي ويئي کا لانٗ"
(عالم خان نظاماڻي).
● لانٗ ۽ لاٹيوٗنٗ: ث. کوڙو ٽيڪرو - اهانت - بهتان. گيلا - خواري - بدنامي - پٽ نندا - نندا - غيبت - ڪوار - طوفان.
- لانٗ لائيٗ: مصدر. عيب لائڻ - گيلارو ڪرڻ.
- لانٗ لڳڻٗ: اکين آٽيل مانهوء کي اکين ۾ ڪڪ ڪتر پوڻ.
● لاٹا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لاٹوٗ ۽ لاٹا: ذ. ڪلراٹي زمين ۾ پيدا ٿيندڙ گاهه جو هڪ قسم، جو اڪثر آٽ کائيندا آهن. ٻوٽي جو هڪ قسم - لاٹي. (اسم خاص). تعلقي ڊگهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- لاٹا لوهه ۽ لاٹا لوهونٗ: ث. وٽ پٽڻ - بي حد گهڻي ڪوشش - هٿان هٽان ڪري وڃي پار پوڻ جي حالت.
● لاٹي ۽ لاٹيوٗنٗ: ث. (ف. بيدر) ٻوٽي جو هڪ قسم، هن جا ست قسم ٿيندا آهن: (۱. آوتٗ لاٹي يا آشڪ لاٹي ۲. ميٹي لاٹي يا

Gul Hayat Institute

سمندر لائي ٣. گهرو لائي ٤. ڪاري لائي ٥. ڪوئلتي لائي ٦. پٽ لائي يا گڏهه لائي ٧. چوٽي لائي يا ٽيسر لائي) هن کي ساڻي ڪار ناهين ۽ پاڇيءَ طور ب ڪم اچي.

● لاڏيرو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۽ تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاوارو ۽ لاوارا: ذ. نندو گابو ـ ٽئون جاول قر ـ ڪونهون ـ نندو

"هُو دائم جام چنيسر داسڙو،
سوڪٽي ليلهان لاوارو"

(صاحبڏنو).

ـ لاوارا ڪانڪهارا: ذ. گهٽ وڌ عمر وارا ٻه ڇڻا.

ـ لاوارو بنيڇڻ: نادان ٽيڙ ـ بيوقوف ٽيڙ ـ اڻوجهه ٽيڙ.

● لاوِرو ۽ لاوِرا: ذ. پالين ـ هٿايو ـ هيرايل (پکي يا جانور وغيره). تمام نندو ـ هلکو ـ نندو ـ چوٽو. ڪير ڏائڪ (ڳوڙي وغيره). (سرديسي ـ گر).

ـ لاوِرو بنيڇڻ: نادان بنجڻ ـ چريائي ڏيکارڻ ـ بيوقوف ٽيڻ.

● لاوِري ۽ لاوِريون: ث. تازي ويائل ڳئون وغيره. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

● لاوَڪٽا ۽ لاوَڪٽائون: ث. راز ـ پيد ـ ماترا ـ ڳُجهه (سامي). اشارو. رَمزَ.

● لاوَڻ ۽ لاوَن: ذ. مسلمان عورتن جي پائڻ لاءِ گج جو هڪ قسم ـ گهگهو ـ گها گهرو ـ گنج ـ ڪُرتي ـ شيمي ـ (بلوچڪو) وَڳو

"ڪينَ لاوڻَ ڪي لڇايو وقت تي وريام خان،
ڪيئن بلوچائو پلا بنياد ٽيندو بي وفا؟"

(حامد).

● لاوَهارو ۽ لاوَهارا: ذ. صفت. لاهيءَ جي طرف وارو ـ پاڻيءَ جي وهڪري طرف لڙهندڙ.

● لاهڻ ۽ لاهه: ذ. اسم. ٻنيءَ ۾ پوکڻ وقت ٻيئل سڪل ڪکن جو ٻوڙو ـ ٽڏو ـ زمين مان وٽن جون ڪيل پاڙون ـ ٻنيءَ ۾ ٻيئل ڪک ڪچرو. لاهي ـ نشيب ـ لٿهندي ـ لهيت ـ لاهو ـ لاڙ ـ سلامي ـ خيانهين ـ لاڙو ـ ڦيرو. پاڻيءَ جي لاٽ ـ گهٽجڻ جي حالت ـ ٻوڏ جو رُخ. (هرڻ وغيره جو) چال ـ ٽپو

"ڏنائين لاهڻ لئين تان، پُنتي ڪين نهاري"

(علي).

عيب ـ اوڻائي ـ ڪمي ـ سُڪُم ـ گهٽتائي ـ نقص ـ گهٽتِ ـ پُل ـ ڏوهه ـ خطا ـ ستهو. نمونو. دستور. فائدو. ڏڪ (طرف)

"جي آتر جي لاهه سڃ سپ پرکيا"

(شاهه ڪريم).

ذ. صفت. ضدي ـ هوڏي ـ مغرور.

ـ لاهارو ۽ لاهارا: ذ. لٿهارو ـ لاهيءَ تي. (ضد ـ اوپارو).

ـ لاهڻ ٻڌڻ: مصدر. رڙيون ڪرڻ ـ ڪوڪڑيون ڪرڻ. لٽل ٻڌڻ ـ لُڙڙ ٻڌڻ (مهراڻ).

ـ لاهڻ پاهڻ: هيٺ متي ڪرڻ واري حالت ـ هڪ ٽانوَ سان ٻئي ۾ لاهڻ ۽ وجهڻ واري حالت.

ـ لاهڻ ترآنيي: ڏاڍو ڪنوڙو ـ تکو.

ـ لاهڻ ڪيڙَڻ: هوڻي کي پاڻ سوڌو ڪيڻ ـ پوک سان نقصان ڪندڙ گاهه ڪيڻ. سُوڙهه ڪيڻ پاڙ پٽڻ ـ نابود ڪرڻ ـ ناس ڪري ڇڏڻ ـ تباهه ڪرڻ.

ـ لاهڻ ڪيڙي ڇڏَڻ: مصدر. خوب سزا ڏيڻ ـ بچڙي سخت سزا ڏيئي سڌارڻ ـ ملامت ڪري سٽين راهه تي آڻڻ.

ـ لاهڻ لڙَندو: (ڪوڪر) لاچاريءَ سان ڪيل ـ مٽين دل سان ڪيل (ڪم).

ـ لاهڻ لٽڪهائين: ٻنان سوچ ويچار جي ڪم ڪرڻ ـ آڏو آهستو ڪم ڪرڻ. تير تُڪلي ۾ ڪرڻ ـ بيڪر ڪرڻ. ٽُڪَ ٽيڙ ڪرڻ ـ ڏانگها وَهائڻ ـ مٽو هڻڻ ـ سٽي طرح ڪم نه ڪرڻ ـ مٽاچرو ڪم ڪري پورائو ڪرڻ.

ـ لاهڻ نڪرِنَ: مصدر. بُنڊ نڪرڻ ـ ناس ٽيڻ ـ بنياد پنجڻ ـ برباد ٽيڻ ـ تباهه ٽيڻ.

ـ لاهڻ نڪري وَڇڻ: مصدر. پاڙ پٽجي وڃڻ ـ تباهه ٽي وڃڻ ـ برباد ٽي وڃڻ ـ ناس ٽي وڃڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لاهوٗ ۽ لاها: ذ. (سن. اوروهـ = لهڻ) لاهڻ ـ هيڻانهين. هيڻانهينءَ ڏي هلڻ جي حالت ـ پٺيرو ڏي هلڻ ويڙ جي حالت

"ڪير لڙهـ لال لڙڪن سان،
لـڙي لڙڪ ٽيـا لاهـا"

(احمد ملاح).

ـ لاهـ وَجَنٗ: ناس ٿيڻ ـ تباهـ ٿيڻ ـ برباد ٿيڻ ـ بنياد وڃڻ ـ چٽٗ ٿيڻ.

ـ لاهوٗ چاوَهوٗ ۽ لاها چاوَهـا: ذ. زمين جي هيٺ مٿانهين. ڏک سک.

ـ لاهُوڪتوَ ۽ لاهُوڪتوَ: ذ. صفت. لاهيءَ وارو ـ نشيدارو ـ نشيبي ـ سلامي وارو ـ ليتيل ـ لاڙو ـ مائيل ـ راغب.

ـ لاهوٗ گاهوٗ ۽ لاها گاها: ذ. گهٽ وڌ ـ ڪٽسٗ ڪٽر.

ـ لاهوٗ گاهوٗ ڪتَرَنٗ: مصدر. اڳهه گهٽ ڪرڻ ـ مُلهه گهٽائڻ ـ چڙچوٽ ڪرڻ.

ـ لاهيٗ ۽ لاهيُونٗ: ث. لهندي ـ لِوَڻ ـ هيڻانهين ـ نشيب ـ تترٗ. تانگهي ايراضي. جهوڪ ـ جهڙ. آڪ جي ويهڻ واري حالت.

ـ لاهيُونٗ چاوَ هيُونٗ ڏيتٗ: برغلائڻ ـ ڏتا ڏيڻ ـ ڏوَ دلاسو ڏيڻ.

● لاهارِيوٗ ۽ لاهارِيا: ذ. صفت. (سن. لُو = لُٽڻٗ) لاباروَ ڪندوَ ـ پوڪ لُٽندوَ ـ لاهيندوَ ـ لاهيارو ـ لايارو. ڪميءِ ـ مزورِ ـ همراهـ ـ پورهيت.

● لاهتٽٗ: مصدر. گهُٽڻ يا گهوڙڻ. جملو: "ٽاڏل لُهاڻي وتٗ". (لاهيتو ـ لاهيندو ـ لاهيل).

● لاهِرُو ۽ لاهِرُو: ذ. صفت. لهرين ۾ لڙهي آيل.

● لاهِرِي: اسمِ خاص. لاڙڪاڻي جي پر ۾ هڪ ٻڌ محلي جو نالو.

● لاهيڻٗ: مصدر. (سن. اوروهـ = لهڻ) هيٺ آڻڻ ـ ڏارڻ. (ڪتل) آتارڻ ـ (ڪپڙا وغيره) لاهڻ ـ (بن) روڙڻ ـ ڇنڻ. درجو گهٽائڻ. (وار) ڪٽڻ. (ٻني يا فصل) لُٽڻ ـ ڪٽڻٗ. (سُڪيءَ تي) آڻڻ. (ڪنهن جي) سِسِي وِيڻ. (آنا يا بيضا) ڏيڻ. ٻاهر ڪيڏڻ. (چت) ڏاهڻ. (پاڻ کي) حقير سمجهڻ. ساڻ ڪرائڻ ـ سرچائڻ. (حساب) صاف ڪرڻ ـ قرض ادا ڪرڻ ـ (اوڌار جا پيسا) ڏيئي چڏڻ ـ رقم وارڻ. (حساب ۾) پيسا ڪائڻ ـ پيسا گهٽائڻ ـ پيسا ڪٽ ڪرڻ. (سُڪا) پوري ڪرڻ. ستيميءَ ڪرڻ. چڏ چوٽ ڪرڻ. آڇ مارڻ. پٺي راند ۾ پيس ڪندڙ جا پتا لاهي رکڻ. (لاڙو، لاهيندو، لاهيل يا لاڙل).

ـ لاهتٗ ۽ لاهُونٗ: ث. لاهڻ جي حالت ـ لاهـ پ.

ـ لاهتٗ پاهتٗ: ث. هڪ ٽانءَ مان (ڪا شيءِ) پئي ۾ لاهڻ پائڻ واري حالت. آڇا پاڇا ـ متومتڻ ـ هڪجهڙائي ـ مٽا سٽا ـ لٽتٗ پٽ. (پاڻيءَ جي) آڏل پٽل ـ هار وِير.

ـ لاهتٗ پاهتٗ ڪتَرَنٗ: هڪ ٽانءَ مان ڪيڏي پئي ٽانءَ ۾ اوتڻ. حساب صاف ڪرڻ ـ آجو ٿيڻ ـ ڏيئي ونئي چڏڻ.

ـ لاهِيٽِيٗ ۽ لاهِيٽِيُونٗ: ث. (عزت) لاهڻ واري حالت ـ جُٽ ـ قِيتڪار ـ ملامت ـ لعنت.

ـ لاهِيٽِيٗ لاهِيٽٗ: (محاوو) بي عزتو ڪرڻ ـ بي مانو ڪرڻ ـ اپمان ڪرڻ ـ نِرسڪار ڪرڻ ـ بي عزتي ڪرڻ. ڏيان نہ ڏيڻ ـ ڪتَ لاڻار ڪرڻ.

ـ لاهي پاهي: ظرف. ظاهر ظهور ـ آشڪار ـ پدرو ـ سهي سنيري ـ مُصمم ارادي سان.

ـ لاهي پاهي هِيٺهتٗ: مصدر. ضد ڪري ويهڻ ـ ارادتا ڪنهن ڪم جي پڻيان پوڻ. ننگو ٿي ويهڻ ـ آگهاڙو ٿي ويهڻ ـ بي حيا ٿيڻ ـ بي لڄو ٿيڻ ـ بيهودو ٿيڻ ـ ڪو لحاظ نہ ڪرڻ ـ طعنہ زني ڪرڻ.

ـ لاهي چڏنٗ: مصدر. (ڪم ڪار) ختم ڪرڻ ـ پورو ڪرڻ ـ ڪري چڏڻ. ڪيڏي چڏڻ ـ بند ڪرڻ ـ منسوخ ڪرڻ.

ـ لاهي ڏِيتٗ: مصدر. ٻارهلڪو ڪرڻ ـ پٺي تي مڙهڻ.

ـ لاهي ڪُلهوٗ ڏِيتٗ: مصدر. همدرد ٿيڻ ـ سِڪَ وڌائڻ. ڪنهن ٻار کي وچ ڪان ٽورو هيٺ پرو ڪلهو ڏئي ڪڍڻ.

● لاهوٗ ۽ لاها: ذ. (سن. لابَ = نفعو) فائدو ـ نفعو ـ ڪٽيو ـ آپت ـ پرابت ـ لابٗ ـ آپراسو ـ سوباسو ـ

حاصلات ـ مرسي. لٿي وڃڻ جي حالت ـ لٿڻ واري حالت.

ـ لاهاتوُ ع لاهاتا: ذ. لٿڻ جهڙو.

ـ لاهائِتوُ ع لاهائِتا: ذ. صفت. فائدي وارو ـ نفعي وارو ـ سودمند ـ واڌاري وارو ـ وڌاءَ وارو ـ اُپائتو ـ لاپائتو ـ گنجائشي.

● لاهُوُ ع لاهُوُ: ذ. صفت. ڳولي ڪيندڙ ـ ڳولينڌڙ ـ لينڌڙ ـ لهندڙ ـ هٿ ڪندڙ ـ ڊوڙيندڙ ـ قوليندڙ ـ ڳولُو ـ پتو ڪيندڙ.

● لاهُوتُ: ذ. (ع. لاهُوتُ = عالمِ ذات الاهي) عالمِ ذات الاهي، جنهن ۾ سالڪ کي فنافي‌الله جو مقام حاصل ٿيندو آهي ـ صوفي طريقي جي چوٿين منزل ـ لئُونُ ـ متحوِيَتَ. (اسم خاص). ڪراچيءَ کان چٽيهه ڪوهن جي مفاصلي تي هڪ زيارت گاهه جو نالو ـ پب جبل جي هڪ وڏي صفي جو نالو. هڪ مڪان جو نالو.

ـ لاهُوتِيُ ع لاهُوتِي: ذ. صفت. عبادت ۾ محو يا غلطان ـ جوگي فقيرن جو هڪ قسم ـ سنياسي ـ آديسي ـ رشي ـ لوڪ تياگي ـ الله لوڪ. سيلاني ـ سيّار. سچو عاشق ـ بي پرواهه ـ لاهُوت لامڪان جي خبر رکندڙ (فقير). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

ـ لاهُوتِيڪوُ ع لاهُوتِيڪا: لاهُوت جو ـ لاهوتي فقيرن وارو.

● لاهورُ: اسم خاص. پاڪستان جي پنجاب علاقي جي هڪ مشهور شهر جو نالو. پرت جو هڪ قسم.

ـ لاهوُرِيُ ع لاهوُرِيُ: ذ. لاهور جو رهاڪو ـ لاهور وارو.

ـ لاهوُرِيُ ڪَمَنڈُ: ذ. پنجاب ۾ ٿيندڙ وڏين ڪُرين وارو ڪمند.

ـ لاهوُرِيُ گجرَ: ذ. گجر جو هڪ قسم.

ـ لاهوُرِيُ مِرچُ: ذ. گاڙهن سرخ مرچن جو هڪ قسم.

ـ لاهوُرِيُ: ذ. اسم خاص هڪ ذات جو نالو. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه ۽ گوٺ جو نالو.

لاهُوڙِيوُ ع لاهُوڙِيا: ذ. هڪ وڻ يا ٻوٽي جو هڪ قسم.

● لاهوڪتڙُ: ذ. لاهيءَ وارو ـ لاهيءَ تي.

● لاهيارُ ع لاهيارا: ذ. صفت. لاهارو ڪندڙ ـ لاهاريو. لاهيءَ وارو. فائدي مند ـ لاهائتو ـ لاپائتو ـ سُود مند.

ـ لاهيُوارُ ع لاهيُوارَ: ذ. صفت. لاهارو ڪندڙ ـ لاهي وڻندڙ.

● لاءِ: حرف جر. واسطي ـ جي لاءِ ـ جي ڪري ـ ڪاڻ.

● لاءُ ع لاءَ: ذ. مزو ـ لذت ـ رَسُن (چَوَڻِي) "مُنڌِ پيڙهائي ٻلي، آپڻين تہ لاءُ نڪو ساءُ" ـ سواد ـ لطف. وڻ جو هڪ قسم ـ لئِي ـ لئيءَ جي وڻن جو جهنگ ـ ٽارو. عادت ـ وصف ـ خصالت ـ خصلت ـ وَضعُ ـ چال ـ حال چال ـ شيوو ـ رَوَش ـ پَٽَ ـ هير ـ وِردُ ـ غِذا ـ خوءِ ـ سُڀاءُ ـ حالت ـ عِلّتَ ـ ريت.

ـ لاءِ ساءُ ع لاءَ ساءَ: ذ. اسم. مزو ـ لذت ـ ذوق ـ شوق.

● لاءِ جوُ شِڪارُ: ذ. هڪ ڏاريل تتر جي ذريعي ٻيا تتر قابو يا مارڻ وارو شڪار.

● لاءُ آچڻُ (ث): مصدر. رڍ يا ٻکريءَ جا وار ڪترڻ جيڏا ٿيڻ.

● لائِرُو ع لائِرا: ذ. اسم. ٻکريءَ جو نندو قترُ ـ گاهو. بي سمجهه ـ بي وقوف.

● لائِقُ ع لائِقَ: ذ. صفت. نيڪ ـ ديانتدار ـ وڙائتو ـ لائق پريو ـ ڳڻ وارو ـ هاتر ـ پاتُ ـ چگو (مائهو) ـ ستڪترُ ـ لياقت پريو ـ سنو پرو ـ ڳڻونت ـ لياقت وارو ـ قابل ـ سمجهو ـ هوشيار ـ رُوڙو ـ شائستو. جوڳو ـ جوڳ ـ شايان ـ واجب ـ موزون ـ مُناسب ـ نيڪ ـ بجا ـ درست ـ برابر ـ لتلائتو ـ جڳائتو ـ نهنڌڙ ـ آچيت ـ مناسب ـ معقول ـ آچت. پورو ـ ڪم جو ـ ڏانوَ جو ـ باب جو ـ وٽندو ـ ياوَندو ـ جڙندڙ.

ـ لائِقائِتوُ ع لائِقائِتا: ذ. صفت. لائق پريو ـ لياقت پريو ـ عدو ـ بهتر ـ چگو ـ سُٺو.

Gul Hayat Institute

ـ لائيقائيءُ ۽ لائيقائيءُن: ث. اسم. لائقي ـ شرافت ـ لياقت ـ مهارت ـ استعداد ـ نيڪ نامي ـ لحاظ ـ مروت ـ پاڻمانسائي ـ قرب ـ پلائي ـ مهرباني ـ ٿورو ـ احسان.

ـ لائيقُ فائيقُ ۽ لائيقَ فائيقَ: ذ. صفت. عزت وارو ـ مان وارو ـ مانائتو ـ باعزت.

ـ لائيقُ ڪرڻُ: مصدر. مهرباني ڪرڻ ـ عنايت ڪرڻ ـ و ڙ ڪرڻ ـ پال پلائڻ ـ احسان ڪرڻ ـ ٿورو ڪرڻ.

ـ لائيقُ وَنڊُ ۽ لائيقَ وَنڊَ: ذ. صفت. لياقتن وارو ـ لياقت پريو ـ لائق. شانائتو ـ مانائتو.

ـ لائيقُ هُجڻُ: هوشيار هجڻ ـ لائقن پريو هڻ ـ قابل هجڻ ـ مُستحق هجڻ ـ گُنجي هجڻ ـ موزون هجڻ ـ واجب يا معقول هجڻ.

ـ لائيقيءُ ۽ لائيقيئُونُ: ث. لائق ڪرڻ واري حالت ـ شرافت ـ نيڪ نامي ـ نيڪ نيتي ـ جوڳائي ـ مُناسبي ـ برابري ـ شائستگي ـ مرجاتا ـ سُڀيتي ـ سياڻپ ـ ناهوڪائي. احسان ـ پلائي ـ وَڙُ ـ ٿورو ـ قُرب. لياقت.

ـ لائيقيءَ لڳڻُ: مصدر. چڱي درجي جي پهچڻ ـ مان وارو ٿيڻ.

● لائيقَ پُورُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٿوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لائيقُ پيرُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لاءِ لشڪرُ ۽ لاءِ لشڪرَ: ذ. پٺهنجي آفيسرن ۽ سامان وغيره سميت هڪ فوج يا ڪٽڪ. ڪٽم ـ قبيلو.

● لائيڻُ: مصدر. (دوا وغيره) لڳائڻ ـ هڻڻ ـ مکڻ. اٽڪائڻ ـ ڪُپائڻ ـ ڦاسائڻ ـ اڙائڻ ـ ڪوڙڻ ـ بيهارڻ ـ ويهارڻ. ملائڻ ـ گڏائڻ ـ گڏيڻ. ڏرڻ ـ رکڻ ـ ناهي رکڻ. پائيندي جو شرط لاڳو ڪرڻ ـ ڪم ۾ رڌائڻ ـ ڪم ۾ رکڻ. (ڏوهه) مڙهڻ ـ شامل ڪرڻ. (هٿ) رکڻ ـ چُهڻ. نَرَ جو مادي ۽ مٽان پوڻ ـ ڪنهن جانور جو قُرَنُ ـ ملائڻ ـ لاڳو ڪرڻ. (ڪو اوزار، پٿر تي) تکو ڪرڻ ـ سراڻ تي چاڙهڻ ـ ڪلاڪائڻ ـ چيرو ڏيڻ. ڏاڪڻ ڪي مانجهو هڻڻ. پيڙڻ ـ پرڻ. (ڏوهه) مڙهڻ ـ شامل ڪرڻ. (لائيو ـ لائيندو ـ لائيل يا لاتل).

ـ لائهي ڏيئُ: وڏائي ڏيڻ ـ گڏي ڏيڻ ـ واڌاري ڏيڻ ـ ڪجهه ملائي زياده ڏيڻ.

ـ لائهي رکيُ: نيات مان ڪڍي ڇڏڻ ـ پاڻ برادر مان نيڪالي ڏيڻ.

ـ لائهي گالهائڻُ: مصدر. نموني سان گالهائڻ ـ برخلاف گالهائڻ ـ وڌائ ڪري ٻڌائڻ ـ خراب ڪرڻ. (ڪنهن تي) سڌي ۽ طرح حملو ڪرڻ. (پرمانند). اڻ سڌي ۽ طرح ڪنهن کي طعنو هڻڻ.

ـ لائهي لائيڻُ: ٿورو ٿورو ڪري ڪائڻ. ماني سرس ۽ ٻوڙ ٿورو ٿورو ڪري کائڻ ـ مکي چکهي کائڻ.

● لائوُ ۽ لاڻا لاوا: ذ. (سن. لتگهہ). (و ـ ڪوش) (سن. لاوُ). (قليچ). پلهي (مڇيءَ جو) بنان ڪنڊي وارو اڌ. (ضد: ڪانڊو). (صفت). لئيءَ جي وڻ جو ـ ناري جي وڻ جو. مُڏو ـ لِمو ـ ڪُنڊ ـ موگو ـ سادو سُودو ـ گالهائڻ جو ٽُلهو. جڙتو ـ ڪوڙو ـ ڪوٽو ـ جعلي ـ مصنوعي. صفا ننڊو ـ تمام گهٽ ـ بلڪل گهٽ ـ بلڪل چوٽو ـ ڪسو ـ اوٽو ـ گهٽ ـ ڪَمِ ـ ڪمتي ـ نِرسو ـ زائل ـ اڻ پورو. خراب ـ بُرو ـ بڇڙو ـ عيبدار ـ مَندو ـ بدتر ـ ابتر ـ بَند ـ ڪميڻو ـ ڪُڌو ـ پاجي ـ مُٺ پيڙُ. لِمو ـ مَنو ـ جَڏو. پالِيل (پکي، جانور) ـ هيرايل ـ ڏاريل (خصوصا تتر). جملو: "هي تتر لائو آهي". "آهي حرامي هميشه جا، جن لاوا لتکايا" (جام خان جي شعر جي ست).

(ث. لائيُ ۽ لائيئُونُ).

ـ لائوُ ٿيڻُ: مصدر. هيرڻ ـ هيري مري وڃڻ (پکي يا جانور جو)

"ستهو لائو نه ٿئي. جوکيو ٿئي نه يار" (سُکهڙ).

ـ لائوُ پاسوُ ۽ لاڻا پاسا: ذ. پلهي يا مڇيءَ وغيره جو بنان ڪنڊن وارو اڌ. وڻهاست ۾ گهٽ حصو. (ضد ـ ڪانڊو پاسو).

Gul Hayat Institute

ـ لائوُ ڏوڪٽڙُ: ڪوڙو سڪو ـ ڪوڙو پيسو.
● لائنُون ع لائانُ، لاوانُ: ذ. صفت. خراب (چڱي جو ضد) ـ ڍلو ـ ڪمسو. عيبٽو ـ ڏُهرو ـ ضعيف ـ ڪمزور. ڪوجهو ـ گهٽ ـ عيبدار. مندو. غريب ـ نماڻو ـ مسڪين. (ث. لائيِنُ ع لائيِنُون).
ـ لائوُ ڪنڊوُ ع لاوا ڪانڊا: ذ. چڱومنو ـ گهٽ وڌ ـ عام خاص ـ ڪسو پڪو.
ـ لائوُ ڪانڊوُ ٽيٽرُ: رَسُ ڪري هلڻ ـ هڪٻئي جي ٻالهه ڪٽڻ ـ اٽڪل سان ٻالهائڻ ـ حرفت ڪرڻ ـ چالبازي ڪرڻ.
ـ لائي ٻڪيءَ سانُ جهلڻُ: ڏُتارڻ ـ لڳڻ ـ برغلائڻ ـ ريبڻ ـ قُسلائڻ ـ قاسائڻ ـ لڳارڻ.
ـ لائيِ لنڊجيِ ع لايُونُ لنڊجيِنُونُ: ث. صفت. ٻلي ٻُڇڙي ـ چڱي مڻي.
● لائنُونُ (جمع): ث. (سن.) شاديءَ جي وقت گهوٽ ڪنوار جا مٽا نمائي آهستي آهستي پاڻ ۾ ملائڻ واري رسم ـ مٽا ميڙ ـ پرڻو ـ شادي ـ شاديءَ جو ساڻ ـ ٽڪرَ ـ ٽڪروٽ.
ـ لائنُ اوٽنُو ع لائنُ اُوٽا: ذ. اهو مڙس جنهن جي ويجهڙائيءَ ۾ شادي ٽيڻ واري هجي ـ گهوٽ.
ـ لائنُونُ ڏِيارَنُ: مصدر. شاديءَ واري رات گهوٽ ۽ ڪنوار کي مٽا ميل ڪرائڻ.
ـ لائنُونُ ڏِيڻُ: مصدر. گهوٽ ۽ ڪنوار کي نڪاح خواني بعد مٽا ميڙ ڪرائڻ ـ شاديءَ جي رسم پوري ڪرڻ.
ـ لائنُونُ ڪرَنُ: مصدر. پاڻ ۾ ميل ڪائڻ ـ موافقت پيدا ڪرڻ ـ هڪجهڙائي حاصل ڪرڻ.
ـ لائنُونُ لنهڻُ: مصدر. پرڻجڻ ـ شادي ڪرڻ ـ شاديءَ جي رسم ادا ڪرڻ ـ شاديءَ رات مٽا ميڙ ڪرائڻ.
ـ لائنُونُ هڻڻُ: مصدر. (هڪ ٻئي سان) جهجهي پريت هجڻ ـ گڏ وڏ هجڻ. جملو:
"فلاڻن جون هڪٻئي سان لائنون آهن".
ـ لائنُونُ نه لنهڻُ: مصدر. شاديءَ کان اڳ جوانيءَ ۾ فوت ٿي وڃڻ. پاراتو يا ٻيڙ ـ "شل لائنون نه لهين!".

● لائيِ ع لائيِنُونُ: ث. (سن. لاوَنيِ = لائيِ ـ پترا. لاوينا = لائيِ) لاباري يا فصل ڪٽائيءَ جو آجورو ـ لڻائيءَ جي عيوض ۾ ميل يا ڏنل اناج وغيره ـ مزوري ـ لاپو. لابارو. مٽائيءَ جو هڪ قسم ـ ڪُنڊ ۾ پُسائي ۽ پچائي ٺاهيل چانور. چُغلي ـ ڪِلا ـ چورت ـ چيٽا پور ـ جهيڙو. مرهٽي بوليءَ جو ڪِيت.
ـ لائيِ ڪرُ ع لائيِ ڪرَ: ذ. فاعل. (بل). لابارو ڪندڙ (۽ عيوض ۾ "لائي" جنس جو حصو ونڊندڙ). (ن ـ ب).
ـ لائيِ وارُ ع لائيِ وارَ: ذ. صفت. لائيءَ وارو ـ لائي ونڊندڙ ـ لاهو ونڊندڙ.
ـ لائيِ چائيِ ع لائيِنُونُ چائيِنُونُ (يا) لايُونُ چايُونُ: ث. جهيڙي جاڳائڻ واري حالت ـ فتنه انگيزي ـ گهٽ وڌائي ـ ڪِلا غيبت ـ لُوٽ مار ـ لُڇائي ڪرڻ ـ حرامپائي ـ چالاڪي ـ حرفت. ڏُک ـ دُک ـ رنج. راز ـ ڳُجهه. خوشي ـ راحت. (ت).
ـ لائيِ چائيِ ڪرَنُ: هڪڙي جو راز ٻئي کي ٻڌائي، جهيڙو پيدا ڪرڻ ـ گهٽ وڌ ٻالهه ڪرڻ ـ چغلي هڻڻ ـ ڪِلا غيبت ڪرڻ ـ نندا ڪرڻ.
● لائيِنُ ع لائيِنُونُ: ث. (انگ. لائيِنُ = لِيڪَ) سِٽَ ـ لِيڪَ. خط ـ ڌار. ڏوريِ ـ رَسيِ ـ نوڙي ـ ريکا ـ قطار ـ صف. پد ـ مصرع. لوهه جي وات ـ لوهه جي پٽڙي. (آصفيه). ڏوهه ـ خطا ـ گناهه ـ قصور. عيب ـ اوٽائي. ذ. (صفت). محتاج. (ڪاجرا).
ـ لائيِنِ ڪليِئرُ: ذ. (انگ). رستو صاف ـ صفائي وات جي ـ وات صفا. استيشن ماسٽر جو گاڏيءَ جي ڊرائيور کي رستي جي صفائي بابت لکي ڏنل ڪاغذ.
● لايارُو ع لايارا (ڪ): ذ. صفت. لاباروڪندڙ ـ لاباري وارو ـ لاهيارو.
● لايترُ ع لايرَ (ڪ): ذ. صفت. لاباروڪندڙ ـ لايارو ـ لاهيارو.

Gul Hayat Institute

● لايتطاقُ ع لايتطاقَ: ذ. صفت. (ع). بي طاقت - نيرپتل - كمزور هيڻ. (پرمانند).
● لايوُ ستجايوُ ع لايا ستجايا: ذ. اميدون پوريون ٿيڻ واري حالت - شادي - كاج. خوشي. فائدو (راس ٿيڻ واري حالت).
- لايوُ ستجايوُ ٿيڻُ: مُراد پُڄڻ - تكليفون سجايون ٿيڻ - محنت ثاب پوڻ - ٿيل خرچ سجايو ٿيڻ.
● لتبَ ع لتبُونُ: ث. ٽڪ - قميٽي - لتبَ - پڪ - گڳت - او گاڙ - لڳاب - كفنَ. (پرمانند).
● لتبُ ع لتبَ: ذ. (ف. لتبُ = چتبُ) - هڪ عضوي جو نالو - چتبُ. رشوت - وَڍي - حرام - گندو - نفعو - بوهبو - لالچ - لوپ - طمع. طرف - جانب - پاسو - كنڊي - كتبُ (درياءَ جو) - كتنو - كنارو - پرَ - كنسُ. (پرمانند). بندوق جو لتبُ - گتزُ - تير. پيڙيءَ جي سڙهه ڪي هوا ڏانهن ڦيرائڻ واري رسي.
- لتبَ تي لڙڻُ: لالچ تي پاسو ڪرڻ.
- لتبُ چتڻُ: روح سُرڪڻ - وات پاڻي ٿيڻ - ستڻ ڪرڻ - خواهش ڏيکارڻ.
- لتبُ دانيُ ع لتب دانيُونُ: ث. بندوق جي لب يا گتزَ جي رکڻ جي نالي. (پرمانند). ٽڪو.
- لتبيرُ ع لتبيرَ: ذ. لتبَ وارو - حرام کائڻو - وَڍيرُ - پسي جو بندو - لتبي - لتبيجنَ جو گو - لتبيترُ - کائڻو - وَڍي خور - رشوت کائڻو - رُشوتي.
- لتبُ ڪتڻُ: روح سُرڪڻ - وات پاڻي ڪرڻ - ستڻ ڪرڻ - لتب چڙڻ.
- لتبيُ ع لتبيُ: ذ. صفت. لتبَ وارو - رشوتي - لالچي - حرام کائو - پسي جو پٽ - کائڻو - وَڍي خور - پترشتُ - خبيث.
● لتبُ ع لتبُونُ: ث. (سنڌ لتو = لٽبڻ). (فصل) لٽڻ واري حالت - لوبُ - لاڀارو - (فصل جي) ڪٽ يا کڻائي. طمع. مُوڙي - نقد - روکڙ. (رام ڪلي).

● لتباتوُ ع لتباتا: ذ. (ف. لتبادهَ = ڊگهو ڪوٽ) سيءَ يا برسات جي بچاءَ لاءِ پهريل ڊگهو چوغو. (ع. لباد) ڊگهو ڪوٽ - چُغو - ڪوڙتو - وردي - اوورَ ڪوٽ. جانور جو هڪ قسم.
● لباسَ ع لباسُونُ: ث. ڪوڙي خوشامد - چتَ - چاپلوسي - ناز برداري - مک استي. (پرمانند). ڪوڙي ساراهه - پينيُل - لتلو پتو.
● لباسُ ع لباسَ: ذ. (ع. لبسَ = هڻ پتهريو) پوشاڪ - وِيسُ - وڳو - ڪپڙا - جامون - وَستُر - ڪپڙو لتو - ڊڪُ - ستر - هرڪو. ڊنگ - روپ - مُلمعو - ڊيڪُ. زرين پوشاڪ - زَرُ - زيور - هار سينگار - ٽيپ ٽاپ - ڊيڪُ ويڪ - پيڪو. چاپلوسي - خوشامد - ڊونگ - چتَ - لُٽبدي خوشامد - قُل هندي - ڪوڙي ساراهه - لتلو پتو - پينيُل. ڪاري جي پيڙيءَ جو هڪ عضوو - درياهي پيڙيءَ جو وڏو گوش. (سر ديسي - گر).
- لباسُ پتڻُ: چاپلوسي ڪرڻ - چتَ پتڻ - خوشامد ڪرڻ - لڳڻ - پينيلائڻ - تاتارڻ - چترائڻ - برغلائڻ - ڏتارڻ - قُسلائڻ - چاڙهه ڏيڻ - شاهوڏيڻ - ريهڻ ريڙڻ - گلتو پتڻ. (پرمانند).
- لباسُ ڪترڻُ: ويس ڏيڪڻ يا بدلائڻ. پردو رکڻ - منافقي ڪرڻ.
- لباسيُ ع لباسيُ: ذ. صفت. ڪوڙو - خوشامد ڪندڙ - خوشامدڙيو - مُنهن تي خوشامد ڪندڙ - دل جو هليد - اندر جو ڪوڙو - ڪُپتيو - ڪُپتيي - مڪارُ - ڏورت - چالاڪ - ڏيکاءُ واروَ - ٺوڪي - وات ميٺڙو - سياڻو - ريهو - ريهيندڙ - ريبيندڙ - برغلائيندڙ.
● لتباڪو ع لتباڪا (ل)؛ ذ. نڪ - شرم - حيا - مترَمُ - لتجَ - مرجاتا. ليسو - جهاتي - ليئو. (مهيري).
● لتبُر ريزُ ع لتبر ريزَ: صفت. (ف. لتبُ + ريختنَ = چپ يا كنارو + هارڻ) تارُ پريل - تارُون تار - چڪار - ڪٽڻ تائين پريل - لبالب - پرهبو - ڪنارن تار - بالبل - ٽمتار - ڪناڪن.

● لُبِ لُبابُ ۽ لُبَ لُبابَ: ذ. (ع. لُبِ لُبابُ = تتُ تتُ) تتُ - ستُ - مغز - خلاصو - مطلب - مفهوم.

● لُبُلُبِي ۽ لَبَ لَبِيُونُ: ث. بندوق جي اوزار جو هڪ قسم - بندوق جي گهوڙي کي چوريندڙ اوزار.

● لُبَنُ ۽ لُبَنَ: ذ. (ع). کيرُ. انجيرُ. خسيس شيءِ. (پرمانند).

● لِبُنانُ: اسم خاص. شام ملڪ ۾ پهاڙي علائقي جو نالو.

- لُبَنُ: مصدر. (سن. لُبْ) لُبَ ڏيڻ - لالچ ڏيڻ - طمع آڇڻ - رشوت ڏيڻ - لالچائڻ - وڌي ڏيڻ - ڪنهن کي ڪجهه ڏيئي، پنهنجي طرف ڪرڻ - پاڙيو ڪرڻ. (بندوق) لُبَنُ. ڪنهن شيءِ کي پائوڊر وغيره لڳائڻ. (پرمانند). (لبيو - لبندو - لبيل).

- لُبَنُ: مصدر. (سن. لو = لُنُ) لابارجڻ - لُبِجَنُ - لُٹِجَنُ - (فصل) ڪٽجڻ.

- لَبُوچَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لَبُوسِيُ ۽ لَبُوسِيُ: ذ. صفت. لالچي - بي غيرت. خوشامدڙيو - چاپلوس. نَوَلُ (ڪتو) - نِذَڪو. گيدي - ڪانئِرُ - دڇڻو - بزدل. (پرمانند).

● لَبِيبُ ۽ لَبِيبَ: ذ. معشوق - سوهڻو - جاني - دلبر - منو - پيارو - پريتم - جانب - شيرين - وٹندڙ - محبوب. هوشيار - اڪابر - سياڻو - ڏاهو - داناءُ - عقل وارو - هوشوند - زِيرڪ - سَهوجهه - سٹو پرو - پَهچاڻ - سمجهو - فهميدو - چتر - هوشائتو - پُڌوان - گياني - عقل وند. (پرمانند) - پَڙُ - ماهرُ.

● لَبِيسُ ۽ لَبِيسَ: ذ. لِباسُ - پوشاڪ - وڳو. هار سينگار - صورت - ٻاهريون ڪاٽ. شڪل - رُوپُ - رنگ. چتُ. (گاجرا). لذت - مزو - خوشي.

● لَبِيسَ ۽ لَبِيسُونُ: ث. خوشامد - چاپلوسي - لِباسَ. (پرمانند).

● لِبِيسُ ۽ لِبِهِسَ: ذ. چيڙهه - چميرُ - لڳ لڳ - لِوَ - چمڪائي - چمَرَ - لهيسُ. چتَ - ڏُتار - داڏر - چڙهو - ڦلٹو - ڦُلُ - گهير گهيلي. (زبان جو) ميٹاس - ميناج - شيري. (پرمانند).

● لَبَّيْكَ: حرف ندا. (ع. لَبَّيْكَ = حاضر آهيان) سڏَ جو حاضر جواب - حاضر آهيان - ٻيو آهيان - حاضر سائين - حاضر حضور - خدمت ۾ موجود آهيان.

● لَبَ ۽ لَبُونُ: ث. لافَ - لٹباڙ - داڙ - ٻڪاڪ. (مهراڻ).

● لَبُ ۽ لَبَ (ڪ): ذ. خَمُ - وَرُ - وڪڙ. ڪانچو - ڪانٹو. جبل جي سلسلي ۾ ڪاڏل زمين. خالي جاءِ - ٽَبُ - ٽُنڪ - سوراخ.

● لِبَ ۽ لِبُونُ: ث. ٽُڪَ - ڦيٽي - پِڪَ - وات جو پاڻي - لُعاب - گِفَ - گِگَ - چِيچُ - جيجَ - ريشو. (ڪ). واهيات ڳالهائڻ - بَڪَ. (ڪ). ليسوڙي يا گيدوڙي جو ريشو. (صفت). لڳلڳدار. گِهٹ جو مصالحدار رَهو. (ٻيشه وران). پکيءَ جو هڪ قسم. (شرت). (اسم خاص). تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- لِبَ وِ جهائِنُ: پِڪَ وجهائڻ - دعا ڪرائڻ.

- لِبُونُ جهٹلَنُ: چينچڻ - تنبيهه ڪرڻ.

- لِبُونُ چٹَنُ: بي مانو ڪيڻ - بي عزتو ڪيڻ.

● لُبَ ۽ لُبُونُ: ث. پاڻي لُٹَنُ واري حالت - پاڻي خراب ڪرڻ جي حالت. (وفا). جهڪ - پوڙ وغيره ۾ هٹ وجهي، ڦاٽڻ واري حالت. مِهڙو - طعنو - عتاب. چِڙِبُ - جُٹ - ڦِٹ - وياد - ويڙ - لعنت. ناچيز. (ذ). پاڻيءَ جي گاهه جو هڪ قسم. جانورن جو چارو (جنهن ۾ ڪڙ ۽ بوسو جام هجي).

- لُبَ ڪَتَرَنُ: (پاڻي وغيره) لُٹاڙي خراب ڪرڻ. تنگ ڪرڻ - هيسائڻ - دٻائڻ - تنبيهه ڪرڻ.

● لٹپاتَ ۽ لٹپالُونُ: ث. (سن = لَبُ) اڃائي لٹباڙ - بَڪ بَڪ - ٻڪواس - ٻڪوات - لٹباڙ.

Gul Hayat Institute

● لٻاڇوءُ ۽ لٻاڇا (ل): ذ. صفت. گندلو- ميرو- گڇيلو- ڪنو- غليظ. (ث. لٻاڇيءُ ۽ لٻاڇيئونُ).

● لٻاڙَ ۽ لٻاڙُونُ: ث. (سن. لٻ = اجائي گالهه ڪرڻ، ڍاڙ) - ڍاڙ- ٻتاڪ- وِڇِل- لاف- لاڻ. (شرت)- بڪواس- بڪوات- يتخي- ياوه گوئي- ڊيڪ- ڊينگ- لٻات- ڊينگل- ٻڙ- جاڙي- مبالغو- وڏاءُ- آناءُ- زياد تي- زياده بياني.

- لٻاڙَ هڻڻُ: لاف هڻڻ- ٻتاڪ هڻڻ- ڍاڙ هڻڻ- بڪواس ڪرڻ- بڪوات ڪرڻ.

- لٻاڙِيَ ۽ لٻاڙِيُ: ذ. صفت. لٻاڙ ڪندڙ- لٻاڙ هڻندڙ- ڍاڙي- گهڻو گالهائيندڙ- ٻتاڪي- لاف زن- بڪ بڪيو- ڪوڙ گالهائيندڙ- بڪواتي- ڊيڪر- ڪوڙا آفواهه آڌاريندڙ- اجائي بڪ بڪ ڪندڙ- ڦڙهاڻي.

● لِٻاڪِيُ ۽ لِٻاڪِيئونُ: ث. نڊي مڇيءَ جو هڪ قسم.

● لٻاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. سڪ قوم جي هڪ فرقي جو نالو. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لٻاڻوءُ ۽ لٻاڻا (ڪ): ذ. صفت. لاڀارو ڪندڙ- لاڀارو- لاهارو. ڪائيون وڪڻندڙ. (وفا). جلائو ڪائيون وڪڻندڙ جي هڪ ذات. (پرمانند).

● لُٻَڌُ ۽ لُٻَڌَ (ث): ذ. عادت- هير- ڏندو.

● لٻُرُ ۽ لٻَرَ (ت): ذ. رليي- ڏبر. پراڻو چنل ڪپڙو. (مهيري). لُڳڙُ.

● لِٻَرُ ۽ لِٻَرَ: ذ. صفت. نيرپل- ڏرپل- لِٻل- ڪمزور- نبرُ- هيڻو- ضعيف- عاجز- ناتوان- بي پهچ. (منصور نامو).

● لٻڙَ: شاديءَ وقت ڪهوت ڪنوار جي لاءِ زعفران جي رنگ تي ناهيل گاديلو. (پرمانند).

● لٻڙُ لٻَڙُ ڪرڻُ: تڙ تڪڙ ڪرڻ- هيڏانهن هوڏانهن ڪرڻ- اڏ و گابرو ڪرڪرڻ- جهڙو تهڙو پوراڻو ڪرڻ. (گنگا جو ڪتب).

● لٻَڙُ ٿُوءُ ۽ لٻَڙَ ٿُوءُ يا: ذ. صفت. گهٽ وڌ گالهيون ڪندڙ- لائي چائي ڪندڙ- چُغل خور. بدمزاج.

- لٻَڙُ ٿُوءُ ٽيهَڙُ: ڏنو ڏينڙ- گشو هڻڻ- دلاسي ۾ رهائڻ.

- لٻَڙُ چَٽُوءُ ۽ لٻَڙُ چَٽا: ذ. صفت. آفواهه آڌاريندڙ- آفواهي. بڪواتي- بڪ بڪيو- لٻڙاتي- واهيات گالهيون ڪندڙ. بي عزتو- بي مانو- لانبڙُ. (شرت).

- لٻَڙُ چَٽائِيُ ۽ لٻَڙُ چَٽائِيُ: ذ. صفت. مفت خور- حرام خورُ. اوبر ڪائيندڙ.

- لٻَڙَ شٻَڙَ: ث. اڌوري گالهه- سمجهه ۾ نه اچڻ جهڙي گالهه- گپڙ شپڙ- خلط ملط. (آصفيه).

● لُٻُڙَنُ: مصدر. هٿ هٿي گندو ڪرڻ- خراب ڪرڻ- جهُڳڻ- لُٻَڻُ.

- لُٻُڙِ ڏُهڙُ ڪرَنُ: لُٻڻ- جهُڳڻ- هٿ وغيره وجهي خراب ڪرڻ. (پرمانند).

● لٻُڪَڻُ: مصدر. بڪوات ڪرڻ- واهيات ۽ بي ڍنگو گالهائڻ- اجايو بڪڻ.

- لٻُڪوُ ۽ لٻُڪا (ڪ): ذ. بدگفتگو- گيلا- لٻ لٻُ- بي ڍنگائي- بڪَ. (ت). مينهن جي ڪير وڌائڻ لاءِ ڪُنڊ ۾ منڊن جو ڏارو- چانورڙ جي ڪٽي گهٽي ڀاڄيءَ سان ملائي ڏنل چارو.

● لٻِ لٻِ ۽ لٻِ لٻُونُ: ث. واهيات گالهيون- بيوقوفيءَ جي گفتگو- اجائي بڪ بڪ- يتخيُ- چرپائي- بڪوات.

- لٻِ لٻِ ڪرَنُ: طعنا هڻڻ- مهڻا ڏيڻ- ڏوراپو ڏيڻ- ستائڻ.

● لٻِ لٻِيُ ۽ لٻِ لٻِيئونُ: ث. بندوق جي اوزار جو هڪ قسم- بندوق جي گهوڙي جي هيٺين ڪلي.

● لُٻَڻُ: مصدر. ڪاڏو خراب ڪرڻ- پليد ڪرڻ. جملو: "ڪانوَن جو لُٻيل پٽ ڪير ڪائيندو". جهُڳڻ- لُٻڙ ڏُهڙ ڪرڻ. ٽڪ لعنت ڪرڻ- (ماڻهوءَ کي) تنبيهه ڪرڻ- جُٽ ڪرڻ. هيسائڻ- ڪتبائڻ- ڊيڄارڻ- ڏمڪائڻ- ڊبائڻ- سُونڻ.

Gul Hayat Institute

ڏکوئڻ ـ ڇڙڻ ـ ستائڻ ـ ظلم ڪرڻ. عيب ڪڍڻ. (لُڇيو ـ لُڇندو ـ لُڇيل).

● لتهوُ ع لتها (ل): ذ. صفت. جانورن جو هڪ قسم (ڪتن ڏريل).

● لهوُ ع لِها (ل. ث): ذ. صفت. ڏندن ڇڳل يا ڏندن اکويل ـ ڦٽو ـ قدو. (وفا).

● لتهوُ تتهوُ ع لتها تتها: ذ. تنگ گذرانُ ـ غريبي گذر ـ ٽورائي مان پورت ڪرڻ واري حالت ـ ايرائي سيرائي ـ اوڏو سوڏو ـ قناعت. ڪٽل ڪُٽل. اڪل سڪل ـ تيرڙ و رڙ ـ لتهُ لتهُ ـ آٽا ماري ـ جهڙو تهڙو. حيلو ـ سازباز.

ـ لتهوُ تتهوُ ڪرڻ: دلچسپيءَ سان ڪم ڪرڻ ـ مٽاچرو ڪم ڪرڻ ـ بي خيالو ڪم ڪرڻ ـ بنا شوق جي ڪم ڪرڻ.

ـ لتهي تتهي رهڻ: ڪنهن معاش جي ذريعي کان سواءِ گذارڻ.

● لهوڙڻ (ت): مصدر. ڪاڏي هم آگريون وغيره وڃهي خراب ڪرڻ ـ جهڳڙ ـ لُڇڻ ـ ڪاڏو خراب ڪرڻ ـ لوڙڻ ـ گڏڻ. لعاب هارڻ. (وفا).

● لتهُ ع لتهُ: ذ. لاڀ ـ فائدو ـ پيدائش ـ حاصلات ـ پراپت ـ نفعو ـ آپراسو ـ ڪتيو ـ آپت. لالچ ـ لوڀ ـ طمع.

● لتهائڻ: مصدر. (سن. لپ) لهارائڻ ـ شيءِ گولڻ هم مدد ڪرائڻ ـ گولهائڻ.

ـ لتهائي ع لتهاڻيون: ث. گولائڻ جو عيوض ـ لتهائي ـ گولائي.

● لُڇائڻ: مصدر. لوڀ ڏيڻ ـ هرڪائڻ ـ لالچائڻ. (پاڻ تي) مست ڪرڻ ـ موهڻ ـ ريجهائڻ.

● لتهيجڻ: مصدر. ملڻ ـ هٿ اچڻ ـ گڏجڻ.

● لهڏڪ ع لتهڏڪ: ذ. آسمان هم سپ کان وڌيڪ روشن ستارو. ڪُتو ـ ڪتلب ـ ثريا.

● لتهڻ: مصدر. (سن. لپ = هٿ ڪرڻ يا حاصل ڪرڻ) حاصل ٿيڻ ـ هٿ ڪرڻ يا هٿ اچڻ ـ ملڻ ـ لهڻ ـ پراپت ٿيڻ ـ پائڻ ـ گولي لهڻ ـ ڦڙڦوڙ ـ لڇڻ. (لتهيو يا لتهو ـ لتهندو ـ ليل يا لدل).

ـ لتهيڙو ع لتهيڙا: ذ. صفت. ملي سگهندڙ ـ ملڻ جهڙو ـ وٺڻو ـ مڙو ـ حاصل ٿيڻو ـ ملڻ جوگو ـ ميسر ـ دستياب.

● لُڇڻ: مصدر. (سن. لُپ = لالچ ڪرڻ) (و ـ ڪوش) ـ لُڇڻ ـ لاڀارو پوڻ ـ لُڇجڻ ـ وڃجڻ ـ گاهه جو ڪڇڻ ـ لاڀارو ٿيڻ. لالچ ڪرڻ ـ لوڀجڻ ـ لوڀ ڪرڻ. ڪم هم مشغول ٿيڻ. (لُڇيو ـ لُڇندو ـ لُڇيل).

● لتهوُلو ع لتهوُلا: ذ. آڪير ـ سڪ ـ چڪ ـ تانگهه.

● لتَ ع لتُون: ث. بدن جي عضوي جو هڪ قسم ـ چنگهه ـ پيرُ ـ تنگ. ٽڏو ـ ٽوڪر ـ تنگ سان ڏڪ ـ ٽونٽي ـ پشتاڙ ـ اِٽ ـ چڙهي ـ آٽهيو ـ آڇل ـ پير جو زور ـ د هڪو ـ آهٽ. (ڪ). پيڙيءَ جي رسيءَ جو هڪ قسم ـ پيڙيءَ جي پرسان ڪي ڪوهي تي لاهڻ چاڙهڻ لاءِ اڳئين پاسي بدل واڇهه.

ـ لتَ ڏيڻ: تنگ سان زور ڏيڻ. چپڻ ـ چيپائڻ ـ لتاڙڻ. زور رکڻ ـ تنگ ڪرڻ ـ تڪليف ڏيڻ.

ـ لتيرُ ع لتيرَ: ذ. صفت. لتون هٽندڙ ـ ٽڏو هٽندڙ ـ ٽونٽيرُ (گڏهه وغيره). چالاڪ ـ هوشيار ـ محنتي. تنگ جو گوشت. (گاجرا).

ـ لتَرَ ع لتَرُون: ث. لتاڙَ ـ پيرن هم پيل ـ عام لنگهه جو هنڌ.

ـ لتيڙُ ع لتيڙَ: ذ. صفت. لتون هٽندڙ ـ ٽڏو هٽندڙ ـ لتيرُ ـ اِتيرُ ـ پُستيرُ ـ ننديءَ ڪُڙيءَ واري جُتي.

ـ لتَ ڪَرِي ٽيڻ: مصدر. زور پوڻ ـ نه پُڄڻ ـ نه پُڄڻ.

ـ لتَ ڪتوري هُجڻ: اثر وارو هجڻ ـ اثردار هُڻڻ.

ـ لتَ هڻڻ: نوڪر لڳائڻ ـ چڙهي هڻڻ ـ پيرن جي ضرب رسائڻ. نقصان پهچائڻ. ڏڪارڻ ـ ناڪار وارڻ. ڪم ڌاهي ڇڏڻ ـ رندڪ وجهڻ. ڏڳي يا مينهن جو ڪير ڏيڻ کان انڪار ڪرڻ ـ (ڪير) چڙي ڏيڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لتيڑيو ۽ لتيڑيا: ذ. صفت. لتون هٽندڙ ـ پُسڻيڑ ـ ٽونٽيڑ ـ لتيڑ.

● لت ۽ لتُون: ث. عيب ـ عادت ـ خصلت ـ خُو ـ چُوس ـ نمونو ـ سياڻ.

● لِتَ ۽ لِتُون (ت): ث. گوهي. جيت جو هڪ قسم ـ ڪُٽ. تمام گهاڻي.

● لتاڑڻ: مصدر. لتن يا پيرن هيٺ لتوڙڻ ـ جهاڳوڙڻ ـ گوهڻ. چاهڻ. لتون هٽڻ ـ لتن سان مارڻ ـ لتن سان چيپاڻ. زور ڏيڻ ـ سٽڻ ـ پيڙون ڏيڻ ـ مُڪون هٽڻ ـ ٽڪ لاهڻ ـ لتون ڏيڻ. ذڪارڻ ـ ذليل ڪرڻ. ملامت ڪرڻ.

ـ لتاڑ ۽ لتاڑون: ث. پٿيءَ يا گاهه ڪي ماڻهن يا مال جي لتاڑ ـ اورانگهه ـ پيراڻ. لتون ڏيڻ واري حالت ـ چپ ـ چهپيت ـ گوهه. (ل) ـ گوهيل. (ل). مهٽ ـ زور ـ پيڙون ـ مُڪيون ـ جهاڳوڙ ـ لتڑ ـ لتوڙ.

ـ لتاڑ تپي وهڻ: رستي تي ڪُوڙ پٽڻ. اڇ وڇ جي رستي تي ويهڻ.

ـ لتاڑ ۾ اچڻ: چپ يا پيهٽ ۾ اچڻ ـ تڪليف ۾ اچڻ ـ چڪر ۾ اچڻ.

ـ لتاڑيُ ۽ لتاڑيُون: ث. پيڙيءَ تا لهڻ ۽ چڙهڻ جو تختو.

● لتاڑيو ۽ لتاڑيا (ڪ): ذ. صفت. اهو ماڻهو جو مهمان کي ماني نه کارائي (ڪوهستاني اهڙيءَ سڀ ڪان تمام گهٽي سنيال ڪندا آهن، پاڻ فاقو ڪيندا، پر مهمان کي ماني کارائيندا). (سمون).

● لِتائِڻ: مصدر. لِتڻ ـ بند ڪرڻ

"جي ليا ڪ لوڪ ڏُون، جان جان سي نه لتاءِ"
(شاهه ڪريم).

● لتتر ۽ لتترون: ث. ٽنگ جو گوشت.

● لِتترُ ۽ لِتترَ: ذ. اسم. جُتيءَ جو هڪ پادر ـ موچڙو. پراڻي جُتي ـ لِتترُ.

● لتترَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لتترَ ۽ لتترون: ث. اسم. لتاڑ ـ زور ـ پيڙون ـ جهاڳوڙ ـ لتوڙ ـ مُڪيڙيون ـ مُڪيون ـ هيرن جي دَبَ.

ـ لتترَ ڪترڻ: مصدر. ڏورن ڏِڪن جو پوڪ جا سلا لتاڙڻ. واهه جي ڪڙ تي گهمڻ.

● لِتڙُ ۽ لِتڙَ: ذ. اسم. ڪلو ـ پادر ـ موچڙو ـ لِترُ ـ جُتي.

● لتڑڻ: مصدر. لتڑڻ ـ گيندازڻ. (پاڻيءَ ۾) ٽُبڪڻ. ميرو ڪرڻ ـ گندو ڪرڻ.

ـ لتڑيل ۽ لتڑيلَ: ذ. صفت. لهيڙيل ـ گيندازيل. (پرماڻندا). ميرو ڪيل.

● لتڪا (ڪ): تڪڙا تڪڙا چڪر ـ گوهيون ـ لت لت ـ گهٽون هٽڻ واري حالت.

● لِتلُ ۽ لِتلَ: ذ. صفت. لِٽبيل ـ چنبڙيل ـ متڪيل ـ مَليل ـ لڳل ـ ٽڪيل ـ لهيهتلُ.

● لت لت (ڪ): ث. گهٽتن هٽڻ واري حالت ـ گهڙيءَ گهڙيءَ اڇ وڇ.

ـ لت لت ڪرڻ: هيڏانهن هوڏانهن اڇ وڇ ـ گهر گهر هلڻ ـ اجايو رلڻ ـ ناسون هٽڻ.

ـ لت لتيوُ: ذ. صفت. لت لت ڪندڙ ـ بي صبر ـ نوسيي. رولاڪُ ـ رولُو.

● لتڻ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لِتڻ: مصدر. لِٽبڻ ـ لهپو پائڻ. (ث). جاءِ جنهن جي جن کي گاري سان لِٽبي ڇڏجي. (ذ). سادو گارو (مِٽيءَ جو).

● لِتڻ ۽ لِتڻ: ذ. گندي پاڻيءَ جو تلاءُ يا ڪنڊ ـ (پاڻيءَ جو) دُهو ـ دهو. (پرماڻند).

● لِتڻيُون جاگيڙ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتو ۽ لتا: ذ. پاڙو ـ متحلو.

● لِتو ۽ لِتا: ذ. لِتڻ يا لِٽبڻ مان اسم مفعول ـ لِٽبيو ـ مرمت ٿيل ـ پوڙهو (ماڻهو). (ذ). پرتي ـ ڏات ـ ٽيڪي. بندوق جي منهن وارو ڏندو. (ڪپڙي جي) ٿهي ـ (ڪاغذ جو) مُٽو. ڪنڪترڙائي.

● لتو پتو ۽ لتا پتا: ذ. ڏيتي ليتي ـ ڏي وٺ ـ لاڳاپو.

ـ لتهي پتهي وارو ۽ لتهي پتهي وارا (ث): ذ. صفت. پنهنجي پاسي وارو ـ لاڳاپيدار ـ ڏيتي ليتيءَ وارو.

Gul Hayat Institute

● لتوڙڻ: مصدر. لتاڙڻ. لتڻ ۽ چيڀڻ. نڪليف ڏيڻ. (لتوڙيو ـ لتوڙيندو ـ لتوڙيل).
ـ لتوڙ ۽ لتوڙون: ث. زور ـ ٻيڙون ـ جهاڪوڙ ـ مڪيڙيون ـ مڙيون ـ مَنَ ـ لتاڙ ـ لتڙ.
● لتيءُ ۽ لتيءُون: ث. پير جو ڏڪو ـ ٽڏو ـ ڏڪ.
ـ لتيءُ لڱڻ: ٽڏو لڳڻ ـ انگڙو لڳڻ. رندڪ پوڻ. ڏمر مچڻ. جهيڙو ٿيڻ ـ معاملو ٿيڻ.
ـ لتيءُ هٽڻ: ٽڏو هٽڻ ـ ڇڙتي هٽڻ. رندڪ يا رڪاوٽ وجهڻ. هر هر پنڌ ڪرڻ ـ گهٽو ڊوڙڻ ـ تڪليف ڪرڻ.
● لٽَ پٽَ: ث. لهيڪهي وهنوار ـ لاڙ پاڙ ـ پاڙ جهاڙ ـ حساب ڪتاب.
● لٽيڙائيءُ: مصدر. دلاسو ڏيڻي ترسائڻ ـ ڪُسائي يا گهٽو ڏيئي پڇي وڃڻ. (لٽڙائيو ـ لٽڙائيندو ـ لٽڙائيل).
● لٽڙ ٻٽڙ (ل): ث. هيٺ مٿي ـ آٽ سُٽ. ٻيٽ ٻيٽ ـ آٽ پاٽ ـ ليٽ ڪبوتر. (آصفيه).
● لٽيڙڻ: مصدر. لٽڻ ـ لٽڙيون پائڻ.
● لٽل ۽ لٽلَ: ذ. صفت. گهٽ ٽيل يا گهٽيل ـ (پاڻي) گهجتي ويل ـ (بدن ۾) ڪمزور ٿي ويل. (برادريءَ مان) خارج ٿيل.
● لٽڻ: مصدر. مٽيءَ يا ڪچري مان پرجڻ ـ ڪنَ ۾ لٽڙڻ.
● لٽو: لٿل مان زمان ماضي.
● لٽوڙڻ: مٽيءَ ۾ لٽڙيون پارائڻ. ٽاڪوڙا هٽڻ ـ لٽيڙون پائڻ. لُٽڻ ـ جهُڪڻ.
ـ لٽهي پٽهي: (محاورو). آخرڪار ـ ليٽان ٽيٽ ـ ٻويان ٻوءِ ـ ڏاڍي ورتي ـ ٽيٽ ٽڏان ـ هوڃاڻان. قصو ڪوتاهه.
ـ لٽهي لاباري: محاورو. آخرڪار ـ ڪر لهڻ ڪان پوءِ ـ لاباري لهڻ ڪان پوءِ ـ دير سان ـ اوسيرو.
ـ لٽهي لٽڙ ٽيٽڙ (ت): ڍڇو ٻنجڻ. سُست ٽيڻ ـ ٿوٻي ٽيڻ.
● لٽ ۽ لٽَ: ث. (سن. رَبهه) مٽيءَ ـ ڌُسيڙ ـ ڌَسَ ـ ڌَڙَ ـ ڌُوڙ ـ ٻُسيڙ ـ ڌُڙ ـ غُبار ـ گرد ـ رڙ ـ واري. (ث). ڌرتيءَ جي ڪيڻن جو هڪ قسم. جيت ـ گڏر. (ڪ). پاڻيءَ جي از خود وهڪري سبب ٺهيل ڊوري.
ـ لٽيارِي ۽ لٽيارِيُون: ث. صفت. لٽَ واري ـ ريت واري ـ ريتائين. مٽيءَ گڏيل.
● لٽ ۽ لٽَ: ذ. اسم. (سن. رَجس) وهندڙ پاڻيءَ جو رَڙ ـ واري ـ ريتُ ـ مٽي.
● لِٽَ ۽ لِٽُون (ڪ): ث. ڪُٽيل وارن جي چٽڪ ـ وارن جي ڳوپ ـ وارن جو ناڙو ـ مونجهارو ـ بودو ـ بولانڊو ـ گوگيڙو.
ـ لِٽِي ۽ لِٽِيُون (ت): ث. نہ وهنجڻ سبب وارن جي ٽيل حالت ـ لِٽَ ـ وارن جو ناڙو ـ مونجهارو.
● لُٽَ ۽ لُٽُون: ث. اسم. (سن. لُٽ = قُرڻ) قُر ـ قُر لُٽ ـ ڏاڙو ـ لُٽ ـ هٿَ ڪنڊ ـ زوري. ظلم. ڪٽپٽ ـ ڏيپ ـ مصرف ـ فضول خرچي ـ اجايو خرچ. حد ڪان وڌيڪ ڏنل دانُ. عام خيرات. تباهي ـ بربادي ـ نقصان ـ زيان ـ خرابي. (صفت). تمام ٿڪو. گهٽو.
ـ لُٽَ ٽيٻَ: قُر ٽيڻ ـ تاراج ٽيڻ ـ غارتگري ٽيڻ. ظلم ٽيڻ ـ الڌير ٽيڻ.
ـ لُٽَ جو مالُ: قُر جو مال ـ مال غنيمت. ڏاڙي جو مال. حرام جو مال. مفت جو مال.
ـ لُٽ لُٽانُ: ث. مسلسل قُر لُٽَ. قُرقران.
● لٽاڪُو ۽ لٽاڪا: ذ. لُڙ ـ گوڙ ـ گهمسان ـ گڙٻڙ ـ مونجهارو ـ رولو ـ ڪيڙو ـ گهمگوڙ ـ گهپري ـ منجهائيندڙ خيال ـ ڪيڙاڳ ـ ڪاسارو ـ ڪاپارو ـ مغز خوري ـ خفو ـ ٻائيتال ـ شور ـ غوغاءِ. جهيڙو ـ وائڙائي ـ (ل). سَر دردي ـ مٽي هٿَ ـ ڪيٽ ٻيٽ ـ مشڪلات ـ اهنجائي ـ حيراني ـ پريشاني. (ت). اميد. لڇ. قصو. حساب ڪتاب.
ـ لٽاڪُو لاهڻ: رهيل ڪر پورو ڪرڻ ـ ڪر جي گهيل ۽ اوسيڙي کي ختم ڪرڻ ـ ڏکيو ڪر پورو ڪري ڇڏڻ يا جند ڇڏائڻ. بدنام ٽيڻ. (ت).

Gul Hayat Institute

ـ لتاڪوُ لٿڻُ: مصيبت دور ٽيڻ ـ جهڳڙو نرڻ ـ ڏڇو لهڻ. ڏرو ٽيڻ. خوار ٽيڻ.

● لتائڻُ: مصدر. ڏکائڻ ـ پهرائڻ. ڇپائڻ ـ لکائڻ ـ پردو ڏيارڻ. بند ڪرڻ ـ پوُرائڻ ـ دفن ڪرائڻ. (لتائيو ـ لتائيندو ـ لتائيل).

● لڏائڻُ: مصدر. (سن. لڏ = لڏڻ) ڦرائڻ ـ آڏائڻ ـ لڏڻ ـ نقصان ڪرڻ ـ گنوائڻ ـ ورهائڻ ـ ڪپائڻ ـ اجايو وڃائڻ ـ برباد ڪرڻ ـ فضول وڃائڻ. ويران ڪرڻ ـ تاراج ڪرڻ ـ غارت ڪرائڻ ـ برباد ڪرائڻ ـ نقصان ڪرائڻ ـ خراب ڪرائڻ يا ڪرڻ.

ـ لڏائوُ ۽ لڏائو: ذ. صفت. لڏائيندڙ يا لڏيندڙ ـ خرچائو ـ آڏائو ـ پائو ـ بوالفضول ـ وڃائو ـ چڏو ـ ڇڏو ته ڇڏو ـ هٿ ڦاڙو ـ لڏڪ لوڏ. ڏاتار ـ سخي ـ اُدار چتُ ـ ڪشاده دل ـ درياءِ دل.

● لڏيجڻُ: مصدر. متيءَ سان ڍڪجي وڃڻ ـ رُڌيجڻ ـ ڏرجڻ.

● لڏڙيُ: اسم خاص. هڪ ڏين جو نالو.

● لڏڪَ ۽ لڏڪوُن: ث. ناز نخرو ـ ادا ـ لوڏ ـ مُنهن جو بناءُ ـ مُنهن جو ڏيک ـ نازُ ـ چمڪ ـ انداز.

● لڏڪڻُ: مصدر. (سن. لڏ) لڙکڻ ـ لڏڻ ـ آويزان ٽيڻ ـ ٽنگجڻ. سُوريءَ تي چڙهڻ ـ قاسيءَ تي چڙهڻ. هلڻ ـ ڦرڻ.

ـ لڏيڪائيڻُ: مصدر. (سن. لڏ) لڙکائڻ ـ ٽنگڻ ـ هيٺ لاڙڻ يا ڏيارڻ ـ ڏورکائڻ. گلي ۾ وجهڻ ـ آويزان ڪرڻ ـ متي رکڻ. قاسي ڏيڻ.

ـ لڏڪڻُ ۽ لڏڪڻ، لڏڪيڻونُ: ث. ڏاڪي ۾ هڏل پٽ، جنهن کي لٿڻ جهڻ لاءِ مٿان ڏاڪي تان آڇلائبو آهي ـ لڏڪيل شيءِ ـ لڏڻو ـ لڏڪو. ڪاٺ جي ڪومچي ۾ رکڻ لاءِ هڪ مٽنجڻ. ڪن جي سور جي دوا جو هڪ ڦڙو.

ـ لڏڪيڻو ۽ لڏڪيا: ذ. گهنڊ جي لار ـ هڪ ڪائي جا گهنڊڪي وڃائي. جهاها ـ جهوڙا (لڏندڙ).

● لڏڪڻُ: مصدر. هيڏي هوڏي هلڻ ـ چُرڻ ـ گهمڻ ـ سير ڪرڻ ـ ڦرڻ ـ رُلڻ ـ رَمڻ ـ پيڪڻ ـ پُڇڻ ـ پنوڻ ـ وَڻڻ ـ ٽڪڪڻ ـ اُجهڙڻ ـ پرهڻ. ڦُرجڻ ـ لڏجڻ.

● لڏيڪوُ ۽ لڏيڪا: ذ. عمل ـ مندُ ـ مڏر ـ ڦيٽوُ ـ ٽوٽڪو ـ چڏو. مزاحيه اڪاڻي يا گاله ـ لڏڪو چڏڪو ـ موهڻي. حرڪت ـ حرڪت بازي ـ نڪي بازي ـ نيڙي ـ مسخري.

ـ لڏيڪوُ چڏيڪوُ ۽ لڏيڪا چڏيڪا: ذ. پوڪ چرچو. چالاڪي ـ ٺڳي.

● لڏيڪوُ ۽ لڏيڪا (ل): ذ. جادو ـ سِحرُ ـ افسون ـ مڏر ـ جنتر ـ ٽوٽو ـ ڦيٽو ـ جادوءَ جي موٽ. محبت جو عمل ـ ڪنهن کي گرفتار ڪرڻ جو عمل ـ موهني ـ شعبده ـ ڪرتب ـ هٿ جي چالاڪي ـ عياري ـ مڪر ـ فن ـ فريب. چُٽڪو ـ چوٽي ـ مٺيون ڳالهيون. ناز نخرو ـ تالُ. نزاڪت ـ سونهن ـ سوڀيا ـ زينت ـ زيب ـ سُهڻائي ـ سندرتا ـ لطف (جوانيءَ جو ڦوهڙ). رونق ـ شان. (صفت). نزاڪت پريو ـ زيب آور. (اسم خاص). تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ لڏيڪيُ سانُ لڏڻُ: ناز نخري سان پاڻ تي اڪڻُ چڪڻُ ڪرڻ ـ موهڻ.

● لڏڻُ: مصدر. ڏڪڻُ ـ پورڻ ـ مٽي وجهڻ ـ پرڻ ـ ملائڻ ـ (ڏر وغيره) مٽيءِ سان بند ڪرڻ يا پرڻ. (لاش) دفن ڪرڻ. (لڏيو ـ لڏيندو ـ لڏيل).

● لِڏڻَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لڏڻُ: مصدر. (سن. لنڏنڻ) ڦرڻ ـ ڪڍڻ. ڏوهڻ ـ لڏي وڃڻ. چورائڻ ـ چوري ڪرڻ. اجايو وڃائڻ ـ اجايو خرچڻ ـ فضول خرچ ڪرڻ ـ آڏائڻ ـ ضايع ڪرڻ ـ برباد ڪرڻ ـ تباهه ڪرڻ.

● لڏوُ ۽ لڏا: ذ. اسم. (سن. لڏڪَ. پرا. لڏيا = ڪپڙو) ڪپڙو ـ ڪندي ـ لڳڙُ ـ اوڍڻ ـ جامو ـ پارچو ـ اڳڙي ـ ليڙَ ـ چيوٽ ـ ڪوڙي جو ٽڪر. ميرو ۽ قاتل ڪپڙو.

ـ لڏا لاهڻُ: مصدر. وهنجڻ لاءِ ڪپڙا لاهڻ ـ آگهاڙو ٽيڻ. بي غيرت بنجڻ ـ پنهنجي عزت جو ڪو خيال نه ڪرڻ ـ تمام فاحش ۽ بدڪار ثابت ٽيڻ ـ بي شرم بنجڻ ـ بي حيا ٽيڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لتا ليڙون ڪرڻ: ڪپڙا ڦاڙڻ ـ گريبان چاڪ ڪرڻ ـ ديوانو ٿيڻ ـ وحشي ٿيڻ ـ مجنون ٿيڻ ـ وحشت طاري ٿيڻ.

● لٽو ع لٽا (ڪ): ذ. صفت. نشيدو ـ چوتو ـ ڪٻل ـ ٻانڊو ـ لڏو.

● لٽو بٽ واري: اسم خاص. تعلقي ساماري م هڪ ديهه جو نالو.

● لٽوٻٽ ع لٽوسٽ: ذ. ڳٻيدو ـ ڳوڙهو "رڍ کي پڇ م کهڙا نه پيا لٽوسٽ لڏن".

● لٽيي ع لٽيون: ث. بازاري عورت ـ ڪسبياڻي ـ چڙواڳ زال ـ گهومڙائو زال ـ ويڇهو زال ـ ولد حرام. پٽيڙي ـ پياري. (آصفيه). (ث). عورت جو عورت ڏانهن طعني طور مخاطبت "لٽيي هيڏانهن ته اچ". (حرف ندا). زالن جو سڏ ڪرڻ م ايندڙ لفظ ـ اڙي! ـ آئيي! ـ بڙي! ـ لٽيي!. (ڪ). (اسم خاص). بلوچ قوم جي هڪ ذات جو نالو.

● لٽيي ع لٽيون: ث. وارن جي ڇڪ ـ ناڙو ـ ليٽ.

● لٽهرو ع لٽهيرا: ذ. صفت. لٽيندڙ يا قزلٽ ڪندڙ ـ ڦورو ـ ڦريندڙ ـ ڏاڙيل ـ ڊاڪو ـ لوٽو ـ ٽڳ. ظالم.

● لٽيو ع لٽيا: ذ. ڦورو ـ لوٽو ـ لٽهيرو. ٽڳ ـ بدمعاش ـ لڇو. بد اخلاق.

● لٽ ع لٽيون: ث. (سن. لٽيڪا = لٽ. پرا. لٽيا = لٽ) ـ لڪ ـ ڏنڊو ـ لڪڙي ـ لوڙهه ـ ڏنڊي ـ ڏڪو ـ ڪاني ـ مدگر ـ ميٿهر ـ چوب ـ عصا ـ جهانگهه ـ ڏانگهه ـ ڏاگورو ـ سونٽي ـ وانجهه ـ جاگرو ـ وانجهيلي ـ بانڊو ـ سونٽو ـ چڙهي ـ چڙهه ـ چڙ. لڙهه ـ سرخ (ٽنبوءَ جو) ـ (ڪمند جي) وڏي ڳري. نار جو هڪ عضوو ـ چڪر ع ڊينگي م جند تيل ڀڳي، گول ع ٽلهي ڪاني. گهاڻي جي اڪريءَ م پيل سال ڪي پڙهيندڙ وڏي ٽلهي ڪاني. (ڪ). بند ـ بٽڻ ـ ڪٽ. (ت). گهرو جانورن جو ٽولو يا ڏڻ. ٽري پرت جو هڪ قسم.

ـ لٽ ٻيه ڏيڪارڻ چٽ ٻيه ڏيڪارڻ: زور ۽ ڏيڪارڻ ع چٽ ۽ ٻڌڻ ـ ڏڍ يون ڪوميون ڏيڪارڻ ـ ڪجهه ڏڪو تاب، ڪجهه پيار محبت ڪرڻ.

ـ لٽ چٽ: قرب ڪلفت ـ پيار ڏمان ـ ڏڪو دلاسو.

ـ لٽ چٽ ڏيڪارڻ: ڪجهه مار ڪجهه پيار ڏيڪارڻ.

ـ لٽيڙيو ع لٽيڙيا: ذ. صفت. لٽ ڪٽندڙ ـ لٽ وارو ـ چوبدار.

ـ لٽ لٽڪڻ: فساد ٽيڻ ـ گوڙ مچڻ ـ جهيڙو وڌڻ ـ ضد ٽيڻ ـ مارا ماري ٽيڻ ـ هنگامو يا جهيڙو ٽيڻ. ڪوشش ٽيڻ. سوڙهه هڻڻ ـ تنگي هڻڻ.

ـ لٽ م هڻڻ: سنيال م هڻڻ ـ ڪنهن جي هٿ هيٺ هڻڻ.

ـ لٽ هلائڻ: وڙهڻ ـ شوخي ڏيکارڻ ـ گهٽ وڌ گالهائڻ.

ـ لٽ ۽ ڪنگر ڪٽڻ: پينڻ ـ پينڙيات ٽيڻ.

ـ لٽيون جهلڻ: مار کائڻ ـ تڪليف ڏسڻ. "ڪتيو کائي فقير، لٽيون جهلي پولڙو".

● لٽو ع لٽا: ذ. (سن. لتڪ) ڪپڙي جو هڪ قسم ـ پٽون ـ هر ڪپڙو. باقيو. ان سيبيل ڪپڙو ـ چادر.

● لٽيوارو: اسم خاص. تعلقي پنوعاقل م هڪ ديهه جو نالو.

● لٽهيرو ع لٽهيرا: ذ. صفت. چوتو ـ ڪٽسو ـ لائيرو ـ نيڏڙو.

● لٽ ع لٽون: ث. ڪنهن شيء سان پريل مٽ ـ هٿ جي تريءَ جيترو مقدار ـ جيترو هٿ م اچي. هٿ ڏونگهيءَ وانگر جهلڻ جي حالت. مٽ ـ چڪو ـ چرون ـ چنگل.

ـ لٽ پاڻيءَ م ٻڏڻ: ڏوري پاڻيءَ م وڃي ٻڏڻ. سخت شرمندو ٽيڻ.

ـ لٽ چرون: ذ. ايترو پڪوڙيل هٿ، جو وچ واري ڪپ م سمائجي سگهي. مٽ.

ـ لٽ چڪو: ٽورو وزن ـ ٽوري شيء.

Gul Hayat Institute

● لِپَ ع لِپَوُنْ: ث. ذ. لِپو - راگو. بندوق ع بندوق ۾ ڏڪائي وڏل اڳڙيون.
● لِپُ ع لُپَ: ث. ذ. تهن تي تهه. ستي.
● لِتپات ع لتپاٹُونْ: ث. چمات - مُنهن تي هنيل هٿ جو ڏڪ - چاٹَ - ٹَڙ - ٹَڙ - چپات. ڏونشو - مُڪ.
● لتپاتو ع لتپاتا: ذ. صفت. وڏي لتپ - لتپوڙ - خوب پريل لپ.
- لتپا ناهيڻ: لپوڙا هڻڻ. خوب ڪائڻ - گهٽو ڪائڻ.
● لتپاچو ع لتپاچا (ڪ): ذ. سامان سڙو - ڪنو گدلو سامان - ميري ڪوٽري.
● لُپُٹَ ع لُپُٹَ: ذ. صفت. معلوم ٹيل - خبر پيل - چاتل - پروڙيل. ڏيرو - مست. هيٺ مٿي.
● لتپُٹُ: ذ. صفت. (من. لُپُ = گُم ڪرڻ) لِڪل - ڳجهو. باطن - پنهان.
● لُپُٹُ ع لُپُٹَ: ذ. صفت. چاتل. پروڙيل - خبر پيل. ديو مست.
● لِپتِيُ ع لِپتِيُ (ث): ذ. بنمان گيهه يا سٹيپ جي رڌل پِتُ وغيره - اوسو - رکو - چِتو.
● لتپرُ ع لتپرَ: ذ. تڏو - تؤنري - پٹڻُ يا پڑچُ.
● لُپِرِيُ ع لُپِرِيُونْ: ث. قت قُرڙيءَ تي ٻڌڻ لاءِ گهائي اڻي رڌل دوائن جو ميرو - زخم تي ٻڌڻ لاءِ گهائي اڻي رڌل دوائن جي لٹي - پوتيس - لِپ - ضماد - پلستر - چپڙي - لِپوڙو - لُپڙي - لٹي - لڳدي. (ل). لُبدي. (ل). پِنِي - پٹهو.
● لتپوُ ع لتپوَ: ذ. مانيءَ يا پِت جو وڏو گِرهه - وڏو ٹُڪر - لتپو. لتپات - چمات - ٹَڙ - ٹَڙ - چات.
● لُپڑائِيُ: مصدر. لٹائن - گُسائڻ - لسڪڻ - لِڪي وڃڻ - جند چڏائڻ لاءِ ٻهانو ڪرڻ.
- لُپڑَ ٹي وَڃَنْ: وينِي ويڻي نڪري وڃڻ - ڪِسڪي وڃڻ - لِڪي وڃڻ - گُسائي وڃڻ - لِڪي ڇڪي وڃڻ - اڪل سان جند چڏائي وڃڻ - لٹائي وڃڻ.
● لِپڑ داسِيُ ڏِيَنْ: ڏاڍي مار ڏيڻ - لتپاٹون هڻڻ - ٹَڙ هڻڻ.
● لتپڑِيُ ع لتپڑِيُونْ (ث): ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم - ڏڳهن ڪنن واري ٻڪري.
● لُپڑِيُ ع لُپڑِيُونْ: ث. (سن. لِنپَ) قت قرڙيءَ تي ٻڌڻ لاءِ گهائي اڻي ۾ رڌل وڻي - پوتيس - لِپ - سهيڪ - چپڙي - دوائن سان ٺهيل ميرو.
● لتپِسِيُ ع لتپِسِيُونْ: ث. لِپِس يا چيڙهه واري مٺائيءَ جو هڪ قسم - حلوو چاهو.
● لتپَڪِ لتپَڪِ: ذ. ڦٽاڪو. (ظرف). چٽيون وڃائي، جهمريون پائڻ جو هڪ نمونو - بازيءَ جو هڪ قسم. ٽاڦوڙا.
● لتپِلوُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۽ تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتپَنُ ع لتپَنَ: ث. ذ. لتپاتَ - ڏڪ - چپات - چمات. جهڙپ. لتپڪو - اوچتو حملو - جهتُ - وارو.
- لتپِڻِيُ ڏِيَنْ: مارڻ - چمات هڻڻ. ڏڪ ڏيڻ.
● لتپَنُ: مصدر. لپا هڻڻ. جهڙپ - اوچتو جهت هڻڻ. (لتپيو - لتپيندو - لتپيلُ).
- لتپِڪو ع لتپِڪا: ذ. اوچتو - جهت - وارو - جهڙپو.
- لتپوُ ع لتپا: ذ. زمين وغيره ڪوٽڻ وقت هڪ واري سان ڪوڏر ۾ آيل مٽي. ڪوڏر جو زمين ۾ (ڪوٽڻ لاءِ) هنيل ڏڪ. ڪاري جي مٽيءَ جو وڏو چنبو يا ٻُڪ. مانيءَ يا پِت جو وڏو گرهه. وڏن ڪنن وارو ڪتو. هڪ ميل.
- لتپوُ لتپَنُ: وجهه ملڻ - (ڪو ڪم) چالو ڪرڻ. موقعو ملڻ - وجهه لڳڻ - چانس ملي وڃڻ.
- لتپوُ مارَنُ: ڪنهن جي فائدي ۾ ڪجهه چوڻ.
- لتپوُ هتنُ: ڪوڏر زمين ۾ هڻڻ. پاسو وڻي ڳالهائڻ - همدرد بنجڻ - ڪنهن جي فائدي ۾ ڪجهه چوڻ - پرهٻ مدد ڪرڻ. دڳ وڻڻ يا بند ڪرڻ. ٻج پوکڻ جي هارين کي ڪوڏر سان گهوڙڻ. (ملهه ۾) وجهه وڻي اوچتو ڪيرائڻ.
● لِپوُ ع لِپوُ (ث): ذ. صفت. ڪتپُوتُ - بدچال. بي همت - بزدل - دڇتو - گيدڙي.

Gul Hayat Institute

● لٹپوڑ ۽ لٹپوڑون: ذ. (سن. لٹپ) گنپ شٽپ- داؤ ڏوڑ- کوڑمچ- ٻناڪ ستاڪ- گپوڙ. ڦوند- لاف. رشوت- وڏي.

● لٹپوڑي ۽ لٹپوڑي: ذ. صفت. لپوڙ هٿندڙ يا ڪندڙ- گپڙشپڙ- داڙي- ٻناڪي- لاف زن- پرهاڻي- ڦڙهاڻي- لٻاڙي- گپوڙي.

● لٹپ هيرو ۽ لٹپ هيرا: ذ. تماڄيءَ ڪي پکيڙي ويهاريندڙ رسيءَ کي هٿ لاءِ زمين ۾ ڪتل ڪاٺي.

● لٹپٽيو ۽ لٹپٽيون: ث. ڪڪ کي گيهه ۾ ٻوڙي تيار ڪيل ڏريو.

● لٹپي ۽ لٹپيون: ث. (سن. لِپ يا لپي = بولي) بولي- زبان. اکرن لکڻ جو نمونو. طعام جو هڪ قسم- ڪڪ گيهه ۽ گڙ ۾ ٻوڙي رڌل ڏارو. کير ڪڙهيل. ڪپڙي جو هڪ قسم. رڌ جو هڪ قسم.

● لٹپيٽ ۽ لٹپيٽون: ث. (سن. لپ) گهيرو- گيرو- ڦيرو- دور- احاطو- وَرُ- پيچ- ختر- ويڙهه- وَتُ- مروڙ- مروت. (ڪنهن شيءِ جو) وراکو. ڏَڪَ- ڪَچُ- پوٽو- ٻڪ- پاڪر- ولهوت- وکوڙ. چپيٽ- جهڙپ- ضرب- مهٽ- آڪيڙو. چمات- ڏَڪُ- ٽڪر- لٽپاٽ. لفافو- ويڙهو- ٿورو- لٽهُ- آٽل پٽل- لپيٽ لپيٽ- لپيٽڙي- وکوڙو- ڏيرو. مَڪرُ- فريب- دغا- ڇل- ڇندُ. سزا- جوکو- نقصان. بيماريءَ جو دور. درياءَ يا طوفان جو گهيرو- چڪر. مونجهارو.

● لٹپيٽ ۽ لٹپيٽون: ث. لاس- عرق- رَسُ- شُرُو (رڌل گوشت جو).

● لٹپيٽڻ: مصدر. (سن. لِپ = ڏَڪڻ) ويڙهڻ- وروڪڻ- ٽڏا ويڙهه ڪرڻ- سميٽڻ- وَليٽڻ- بند ڪرڻ- ور ڏيڻ- پيچڻ- پيچ ۾ آڻڻ- (نوڙي) وٽڻ يا ڪُنجا ڪرڻ- (در) ورائڻ يا ٻيڪڙڻ- پائڻ- (در) بند ڪرڻ- پُورڻ. ٻڌڻ- تهه ڪرڻ- هٿرو ڪول ڪرڻ- مروڙي سروڙي ڪرڻ. ورائي چڙهڻ- جڙڻ- (ڪلي يا نيٽر جو) ڪڙو ڪڙي سان ملائڻ. جڪڙڻ. لينبڻ- ڏڪڻ. (لپيٽيو- لپيٽندو- لپيٽيل).

- لٹپيٽ ستپيٽ ۽ لٹپيٽون ستپيٽون: ث. داءُ پيچ- ور وکڙ- ڪنڊ چنڊ.

● لٹپيٽيجڻ: مصدر. ويڙهجڻ- لپيٽجي وڃڻ.

● لٹپيڙ ۽ لٹپيڙون: سزا. ڏک. نقصان- ضرر- هرج.

● لٹجا ۽ لٹجائون: ث. (سن. لٹجا = لٹج) حياءُ- شرم- مرم- مرجاتا- لٹج.

- لٹجاوان ۽ لٹجاوان: ذ. صفت. مرجات وارو- حياءُ وارو- حيادارُ- لٹجارو- شرم وارو- منکوچي- شرمائتو- شرمائتو. (ث). لٹجونتي- سيڙاوان- پاڪدامن.

- لٹجاونٽي ۽ لٹجاونٽيون: ث. شرم پوڻي- لجونتي- پوڻيءَ جو هڪ قسم.

- لٹجائيتو ۽ لٹجائيتا: ذ. صفت. لٹج وارو- شرميلو.

● لٹجام ۽ لٹجام: ذ. گهوڙي جي ڪڙين واري واڳ- لڳام- لغام.

● لٹجر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لٹجڻ: مصدر. (سن. لنب = لٹب) لٹبڻ- لٹبُ ڏيڻ- رشوت ڏيڻ يا آڇڻ.

● لٹجُ ۽ لٹجون: ث. (سن. لٹجا = لٹج. هرا. لٹجا = لٹج) شرم- حياءُ- ڪائي- مرم- پرم- لِيهه- شرمندگي- شرميلتا. خجالت- لحاظ- مُحابو- منکوچ- مرجاتا- غيرت. پردو- ڍڪ- سيل- سچائي- ستُ- آبرو- حُرمت- ٻُڇ- مانُ- ڇڪو نالو. ناس پتو- ننگ- عزت- ناموس. زال- لڪاح ٻڌل زال- گهر واري- منکوحه- پانهن. زهه- نوڙي- رسي- رَسو- واڳ- واڌڻ.

- لٹج آچڻ: شرمندو ٿيڻ- ڪو ٿيڻ- شرم اچڻ- شرم محسوس ٿيڻ- حياءُ ٿيڻ- مرجاتا اچڻ. غيرت اچڻ. لحاظ آڏو اچڻ.

- لٹجارو ۽ لٹجارا: ذ. لج وارو- حياءُ دار- شرميلو- لِجارو.

- لٹجَ باسٽُ: ڪاڻ ڪيڻ- منٽ ڪڍڻ- محتاجي ڪڍڻ- محتاجي ڪيڻ.

- لٹجَ پال: ذ. صفت. شرم وارو- حياءُ دارُ. لج پت رکڻ وارو. سردار.

Gul Hayat Institute

= لڄَ پَتِ سانُ رَهُجِيُ آڇَنُ: عزت آبرُوءَ سان ڪرِ ٻورو ٿيڻ.
= لڄَ پَتِ وِڃائِيڻُ: ڪارِهِت وڃائڻ - اعتبار کوهڻ - بدناموسي ڪرائڻ.
= لڄِڄَڻُ: شرمسار ٿيڻ - حياڻجڻ - ڦِڪو ٿيڻ - شرمندو ٿيڻ - لڄي ٿيڻ - پشيمان ٿيڻ - ڪِکو وِکو ٿيڻ - هڪو ٻِکو ٿيڻ - شرم يا ڦڪائي محسوس ڪرڻ.
= لڄَ جوُ ڏاڍوُ ٽِيڙَنُ: بي حياڻ ٿيڻ - بي شرم ٿيڻ - نِرلڄو ٿيڻ.
= لڄَ ذوُڻُ: بدڪار عورت کي مارڻ - زاني مرد يا عورت جو خون ڪرڻ.
= لڄَ رَکڻُ: عزت رکڻ - حياءُ رکڻ - شرم رکڻ - آبرو رکڻ - عزت ڪرڻ. ڪنهن جي پت رکڻ. رُسوخ قائم ڪرڻ.
= لڄَ رهُتِ: ذ. صفت. بي حياءُ - بي شرم - بي ٽکو - بي دِيدو.
= لڄَ کَڙڻُ: حياءُ ڪرڻ - شرم ڪرڻ - حجاب ڪرڻ.
= لڄَ ڪِڏِيَ ٽِلُ هُڻَنُ: پاڻ ۾ ٽورو ناتو هڻڻ - لاڳاپو هڻڻ.
= لڄَ گهوگهو ڏِيڻُ: غيرت اڇڻ - شرمندو ٿيڻ.
= لڄَ لاهِيڻُ: بي حياڻ ٿيڻ - حياءُ يا شرم وڃائڻ - بي شرمو ٿيڻ.
= لڄَ لڳَنُ: (ڀٽيان) زال لڳڻ.
= لڄَ لِيهَڙَ ڏارَنُ: حياءُ ڪرڻ - شرم ڪرڻ.
= لڄَ ۾ سُسِيُ وَڄَنُ: ڏاڍو شرمسار ٿيڻ - حياءُ ۾ ٻُڏي وڃڻ - ڀنهنجي ڪيل ڪرِ تي ڇڄائڻ - مرم ۾ مري وڃڻ.
= لڄَ وِڃائِيڻُ: حياءُ يا شرم وِڃائڻ.
= لڄَ وانُ ۽ لڄَ وانَ: ذ. صفت. لڄ وارو - حياءُ وارو - حيا دار.
= لڄَ وِڪِيوُ: ذ. صفت. بي حياءُ - بي شرم.
= لڄَ وَنڊُ ۽ لڄَ وَنڊَ: ذ. صفت. لڄارو - حياءُ وارو - شرم وارو - شرمالُو - شرمائتو - لڄهڙو - شرميلو - مُنهن اڇڻو. ادب وارو - مرجات وارو.
= لڄُونُ لُڏَنُ: ٻين جي عورتن جي عصمت دري ڪرڻ - بدچال ٿيڻ.
= لڄَهڙو ۽ لڄَهڙا: ذ. صفت. لڄارو - لڄوند - حياءُ وارو - شرميلو - منهن اڇڻو.
= لڄَڄُونُ ڪُلڄَڄُونُ (ت): شرم ڪان - لڄ سبب.
= لڄَڏُونُ ڪُلڄَڏُونُ: حق ناحق - طوعاً ۽ ڪرهاً - خوشي ناخوشي.
= لڄِيُ ۽ لڄِيُ: ذ. صفت. شرمندو - شڪي - ڦِڪو - شرمسار - هڪوبِڪو - ڪِکو وِکو - پشيمان.
= لڄِيُ ٽِيڻُ: ڦِڪو ٿيڻ - حياءُ ڪرڻ - شرم ڪرڻ - شرمندو ٿيڻ - خجل ٿيڻ - هڪو ٻِکو ٿيڻ - پشيمان ٿيڻ.
● لڄا: ث. (من. لڄا = لڄَ) حياءُ - شرم - ڦِڪائي. پردو.
● لڄاروُ ۽ لڄارا: ذ. صفت. حياءُ وارو - شرميلو - ڦِڪو - سنڪوچي - شرمالُو - شرمائتو - لڄائتو - مُنهاچڙو - لڄِيو. محبوب. غيرت مند - مرجات وارو - نڪ چپ وارو. (ث). لاجونتي - لڄونتي - سيلوانُ - پاڪدامن. (ظرف). شرميلي طرح.
= لڄاڙوُ ۽ لڄاڙا: ذ. صفت. منهانچڙو - شرميلو - لڄ ڪندڙ.
= لڄائُو ۽ لڄائا: ذ. صفت. لڄ شرم وارو.
= لڄائِتوُ ۽ لڄائِتا: ذ. صفت. شرم وارو - حياءُ وارو - شرميلو - ڦڪائيءَ وارو - شرمائتو - شرمالُو - لڄارو - سنڪوچي. شرمندو - شرمسار - لڄي. (ظرف). شرم سان - حياءُ سان - مرجات سان.
= لڄائِيڻُ: مصدر. شرمائڻ - لڄي ڪرڻ - شرمندو ڪرڻ - شرمسار ڪرڻ - ڦڪو ڪرڻ - هڪو ٻِکو ڪرڻ - ڪِکو وِکو ڪرڻ - ڦِڪائيءَ ۾ منهن ڳاڙهو ڪرائڻ. (لڄائيو - لڄائندو - لڄائيل).
= لڄِڄَڻُ: مصدر. شرمسار ٿيڻ - شرمندو ٿيڻ.
= لڄَڻُ: مصدر. شرمسار ٿيڻ - ڦڪو ٿيڻ - لڄي ٿيڻ - لڄ اڇڻ - شرمندو ٿيڻ. (لڄيو - لڄبو - لڄيل).

Gul Hayat Institute

● لُجھنُ: مصدر. تنکن ـ لُچڑ ـ تڑفڑ ـ لڑکن. (ت). وڑھن ـ گیچیءِ ہوڻ. خیال کرڻ ـ کوشش کرڻ.

ـ لُجھہَ ع لُجھونُ: ث. بي آرامي ـ لوچ ہوچ ـ تنتیکو ـ تڑپ.

● لُجَ: صفت. (سن: لنچت یا لنگ = منڈو ٹیڻ) منڈو ـ لیگڑو ـ منڈکائیندڑ ـ لنگ.

● لُجُ ع لُجَ (ک): ذ. (سن: لُچُچکہ) بدمعاش ـ بدکار ـ آوارہ ـ اوباش ـ بدچال ـ بدچلن ـ بداطوار ـ بدوضع ـ لُفنگ ـ انوري ـ چتہیسو ـ چُرٹو ـ کالینگھو ـ شودو ـ لچو ـ شاهي. شرارتي ـ حرکتي ـ شیطان. کریل. پیمُو ـ حرامزادو ـ رهزن. نانگو ـ آگھاڑو ـ عُریان ـ برهنہ.

ـ لُچاٹُ ع لُچاٹا: ذ. صفت. لچائیءِ وارو ـ بدمعاشیءِ وارو ـ لچن جو ـ بدمعاشن جو ـ لُفنگن جو ـ لچکو.

ـ لُچائي ع لُچائیونُ: ث. بدمعاشي ـ حرکت ـ شرارت ـ لچائي ـ شودپائي ـ لُچپن ـ لیڑپائي. انکل ـ طرز ـ ریت.

ـ لُچپتائي ع لُچپتائیونُ: ث. شرارت ـ حرکت ـ بدمعاشي ـ لُچائي ـ حرفت ـ انکل ـ طرز.

ـ لُچپتُ ع لُچپتَ: ث. بي حیائي ـ لُچائي ـ شوداپڻ ـ بدچلني ـ غنداپڻ ـ بدکاري ـ بدکرداري ـ بدافعالي ـ شرارت ـ فساد ـ بدراهيءِ بي شرمي ـ بي عزتائي.

ـ لُچُ لاسبتُ ع لُچَ لاسبتَ: ذ. صفت. بدمعاش ـ چور چکار ـ لچ ـ لُفنگ ـ چتہیسو ـ کالینگھو ـ لُچو ـ شاهي. ڈاریو ـ اوباش ـ بیگانو. دشمن. کتي جو هک قسم.

ـ لُچُ لمپٹُ ع لُچَ لمپٹَ: ذ. صفت. وڈو بدمعاش ـ کمینڻو ـ چورچکار.

ـ لُچکو ع لُچکا: ذ. صفت. لچي یا بدمعاش جو ـ لچن وارو.

ـ لُچوُ ع لُچا: ذ. صفت. (سن: لُچُچکہ = لچو) کمینڻو ـ بچڑو ـ بدمعاش ـ بي حیاءَ ـ بي شرم ـ لُنبُ ـ لوفر ـ لمپٹ ـ لنگو تاڑو ـ کالینگھو ـ شودو ـ لُفنگ ـ چُرٹو ـ چتہیسو ـ انوري ـ لچ ـ حرکتي ـ بي لنگ ـ اوباش ـ غنڈو ـ بدچلن ـ بدکار ـ رنڈو. بدنام ـ خوار ـ گلارو ـ کار مُنھون. فتنہ انگیز ـ فسادي ـ متي اگھاڑو. اوباشي.

ـ لُچيُ ع لُچیونُ: ث. صفت. بدمعاش (عورت) ـ کمینيُ = بدچال ـ شودي ـ رهزن. خمیري واري مانيُ جو هک قسم. گیهہ ۽ تریل هک سنھون ۽ نندو تیکلو ـ لولڑو

ـ لُچیتاڻو ع لُچیتاٹا: ذ. صفت. بدمعاشيءِ وارو ـ کمینپ وارو ـ بدچالیءِ وارو. پڑوتَ ـ لچائي ـ لچپڻ ـ بدمعاشي ـ شودائي ـ لچیائي.

● لُچَ ع لُچونُ: ث. لچکو ـ لوڈو ـ ڈوڈو.

● لُچائيُ ع لُچائیونُ (ت): ث. آٹاڻ ـ آڻ هوندِ ـ گھٹتائي ـ کٹميُ ـ قحط.

● لُچُتُ ع لُچتَ (ک): ذ. صفت. لیگدبر ـ چنبڑندڑ.

● لُچکہ ع لُچکو یا لُچکَ: ث کاري یا مچيءِ جو هک قسم.

● لُچکنُ ع لُچکنیونُ: ث. سخت گرمي.

● لُچکنُ: مصدر. لڈڻ ـ آلڑڻ ـ لتمڑ ـ جھڪڻ ـ مڑڻ ـ وڪائڻ ـ هلڻ ـ هيڏانهن هوڏانهن ٹیڻ ـ ڈکن ـ ٹڑکن ـ کنبڻ ـ ڈڈڻ. لرزجڻ. (لچکیو، لچکندو، لچکیل).

ـ لُچکَ ع لُچکُون (ل.ث): ث. لوڈ ـ جھڪ ـ چیلهہ ۾ وڙهوڻ جي حالت. لرزش ـ جُنبش ـ جھٹکو ـ چڪ ـ ضرب ـ هچکي.

ـ لُچکائڻ: مصدر. جُنبش ڏیڻ ـ هلائڻ ـ لوڈڻ ـ ڈوڈڻ ـ لرزش ڏیڻ.

ـ لُچکہ جھورڻ (ت): خرچ ۾ وجھڻ ـ اجایو مصیبت ۾ قاسائڻ.

ـ لُچکدارُ ع لُچکدارَ: ذ. صفت. لچکیوارو ـ لچکٹو ـ لچکیدار ـ لچکہ وارو. قرندڑ گھرندڑ ـ نیوبل ـ مڑیل. چیڑہ وارو. انگھندڑ.

ـ لڇڪيٽو ع لڇڪيٽا: ذ. صفت. ورندڙ ـ مزندڙ ـ لڇڪيدار. زيبائتو ـ ڏاهوڪو ـ نزاڪت وارو.

ـ لڇڪو ع لڇڪا: ذ. لوڏو ـ هيڇڪو ـ جهٽڪو ـ جُنبش ـ لرزش. ڦيرو ـ وَرُ ـ وڪڙ ـ وَتُ. ضرب ـ ڏَڪُ.

ـ لڇڪو ڪائيُ: لوڏو ڪائڻ ـ ڏيڏو ڪائڻ. مُڙڻ ـ وَتُ ڪائڻ. ڦيرو ڪائڻ.

ـ لڇڪي وَڄڻُ: وَرُ ڪائڻ ـ ڦيرو ڪائڻ ـ وَتُ ڪائڻ ـ مُڙي وڃڻ. هلي وڃڻ ـ لرزجي جُنبش ڪائڻ.

● لڇڪڻُ: مصدر. ضعيف ٿيڻ. لُڏڻ.

● لڇلڇ ع لڇلڇاٽُ: ث. لچڪ جو آواز ـ آکٽڻ جو آواز. هلڻ جو آواز ـ لوڏي جو آواز.

● لڇڻُ: لُڏڻ ـ لڇڪڻ ـ ڏَڪڻ ـ ڪنبڻ. دڇڻ ـ خوف ڪائڻ ـ هراسجڻ. ترڪڻ ـ ڪسڪڻ ـ موڙڻ. چنبڙي وڃڻ يا چنبڙڻ ـ گڏ ٿڻ ـ لڳڻ. (لڇيو ـ لڇيندو يا لڇجو ـ لڇيل).

● لڇڻُ (ڪ): ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● لڇُٽيُ: ث. امر خاص. جبل جي پُوتي، سٽي، منجهس اڻ ڏٺل جهڙا ڪنبڙا، نمونيا جي بيماريءَ ۾ گهوٽي پيارجي. (ن ـ ب).

● لڇو ع لڇا (ڪ): ذ. بندوق جو ڪان، "تندير لوڏي، وڏو ڪري هٿي لڇي سان ليٽائي". (ن). ڏ ڪو ـ نقصان ـ ڏَڪ، جيئن ته "چوپائي مال کي زبردست لڇو اچي ويو آهي، چو ته منو پاڻي ملي ئي ڪونه ٿو."

ـ لڇيُ ع لڇيسُونُ (ت): ث. ڪچي. گهٽتائي ـ ڪمي. تقصير ـ خطا. (لوهار).

"شرم ڏٺي شير خان چوي، لڇيون ڪين لڪن".

ـ لڇيُ ٻوَڻُ: گهٽتائي ٻوڙ ـ ڪوٽي يا ڪمي ٿيڻ. رندڪ ٿيڻ.

● لڇ ع لڇونُ: ث. (سن. لڪشا = ذري) ٿورو حصو ـ ذرو ـ هڪوَ ـ قدري ـ معمولي ـ ڪي ڪُجُ. ٿوري شيءِ يا مائٽي يا تعلق وغيره.

ـ لڇ لائيُ: فائدو رسائڻ ـ ٿورو ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ لائق ڪرڻ.

● لُڇ ع لُڇُونُ: ث. بي آرامي ـ لوڇ پوڇ ـ لُڇ پُڇ ـ لُڇڪارو ـ لُڇڪو ـ تڙپ ـ بي تابي ـ آنڊ ماندُ ـ بيقراري ـ ڦٽڪو ـ بي چيني ـ درد ڪان آٽ ويهڻ ـ لُڇ پُڇ.

ـ لُڇُڪارو ع لُڇُڪارا: ذ. بي آرامي ـ لوڇ پوڇ ـ ڦٽڪو ـ آنڊ ماندُ ـ لُڇ پُڇ ـ درد جي آزار ڪان آٽ ويهڻ ـ بي قدري ـ بي تابي ـ بي چيني.

ـ لُڇُڪو ع لُڇُڪا: ذ. بي آرامي ـ لوڇ پوڇ ـ آنڊ ماندُ ـ لُڇ پُڇ ـ بيقراري ـ ڦٽڪو ـ لوڇ.

ـ لُڇ پُڇ: ث. ڦٽ ڦٽ ـ لوڇ پوڇ ـ ڦٽڪو ـ سخت حسد ـ ساڙو ـ بغض.

● لڇڪَ ع لڇڪُونُ (ث): ث. صفت. سهڻي ـ حسين عورت ـ خوبصورت ـ دلڪش عورت.

● لڇ لڇ (ل): ث. نُوس نُوس ـ درد رڻ جي حالت.

ـ لڇ لڇ ڪرڻُ (ل): درد رڻ ـ نوس نوس ڪرڻ.

● لڇمي ع لڇمِيُونُ: ث. (پرا. لڇچي. من. لڪشمِ = ڏسندڙ، ڏاهيندڙ) سدوري ـ مراد وند ـ سُڳهڙ. ڏن ديوي ـ دولت جي ديوي ـ دولت جي ڏاڻي يا لڇي، اصل ۾ سمنڊ جي ڌيءَ ۽ وشنو جي زال مڃي ويئي آهي، جنهن کي پدما، ڪملا، شري اندرا، لوڪ ماتا، رما وغيره جي نالن سان پڻ سڏيو وڃي ٿو. سُک سچدا ۽ اقبال جي مالڪياڻي. دولت ـ ثروت ـ مال ـ زر ـ ڏن ـ سايا ـ دنيا. جاه و جلال ـ شان شوڪت ـ حشمت ـ دبدبو. خوبصورتي ـ سُندرتا ـ حسن جمال. نُنهن ـ پُٽ جي زال ـ ڌيءُ ذات ـ ڌيءَ ڏڻ ـ ڏيئون ـ ڏيئرون. موتي ـ دُرُ ـ مرواريد. هيڊ. سيتا ـ رام جي زال. بهادر جي زال ـ خوبصورت يا سهڻي عورت.

ـ لڇمي گهرَ ۾ آڇڻُ: ڏن دولت جو گهر ۾ اچڻ ـ ڪنهن اقبال مند جو گهر ۾ اچڻ. گهر ۾ سياڪي نينگريءَ جو پيدا ٿيڻ. اقبال وڌڻ.

Gul Hayat Institute

● لڇڻ ۽ لڇڻ: ذ. (سن. لڇڻ = ڪٽڻ) عادت - چال - خصلت - آرڪان - افعال - شيوو - پٽ - خوءِ - روش - ڍنگ - طور - طريق - لٽ - ڪير - رنگ ڍنگ - سڀاءَ - سيرت - ڪردار - عمل - اعمال - شعور - ڪرم - ڪرڻ - ڪيرپا - اوصاف. اخلاق - خوبي - خاصيت - آڏاڻ - علت - دستور - ڪرتوت - قول - فعل. ڪار - آريکڻ - آپا. نشاني - علامت - پتو - آهڃاڻ - ڏس - پار - آلنڪار - ظاهر سامان - آثار - روپ. عيب - ڪلنڪ - اوڪڻ. ڪيفيت - حال - حالت. تعريف - توصيف - وصف. گاهه جو هڪ قسم

"سوين ستر گاه ساماڻا لڇڻ لنب ۽ لٽر لاڻا"

(احمد ملاح).

● لڇڻ: ڦٽيڪڻ - بي آرام ٿيڻ - بيقرار ٿيڻ - سور ڪان بي تاب ٿيڻ - دانهون ڪرڻ - ڇڇڻ - ڪاهڻ - ولوڙڻ - چاڇولڻ - لٽڪڻ - تڙپڻ.

- لڇڻ نه ڪڇڻ: عشق جي عذاب ۾ رڳو لڇڻ ۽ لوري. جهڇڻ ۽ جهوري، سهڻ پر دانهن نه ڪرڻ بره جي باه ۾ صبر سان جلڻ.

● لڇو ۽ لڇا: ذ. ڏکڻين لڙهين سان ايرنگن وانگر ڪنن جي هڪ زيور يا گهڻ جو هڪ قسم.

● لڇي ۽ لڇيون: ث. (سن. لڪشتر. پرا. لڇڇي) لڇمي.

● لحاظ ۽ لحاظ: ذ. (ع.) خيال - ڌيان - پاس خاطر - طرفداري - توجهه - جانب داري - پرواه - ساڻ ڏاڻي - سانگو - رکڻي - مروت - عزت - ادب - تسليم - سنمان - هاءِ پاءِ - اوراڻيو - ماناڻ - آبرو - مان - منهن لڳڻي. حيا - شرم - حجاب - پردو - سنڪوچ - پرهيز - احتياط - غيرت - اجتناب - حذر - واقفيت - دوستي - سنگت - شناسائي - ملاقات - ميل.

- لحاظ رکڻ: خيال رکڻ - ڌيان رکڻ. ادب ڪرڻ - عزت ڪرڻ. شرم ڪرڻ - حيا ڪرڻ. پرهيز ڪرڻ - احتياط ڪرڻ. دوستي رکڻ - محبت رکڻ.

- لحاظ ڪرڻ: مروت سان پيش اچڻ. شرم ڪرڻ - حياءُ ڪرڻ - پردو ڪرڻ - حجاب ڪرڻ - منهن لڪائڻ. پرهيز ڪرڻ. خيال ڪرڻ - ڌيان ڪرڻ.

- لحاظ وارو: ذ. صفت. بامروت - مروت وارو - حياءُ وارو - لاجونت - لياقت پريو - خليق. ملاقاتي - آشنا - دوست - جاڻ سڃاڻ - واقف.

● لحاف ۽ لحاف: ذ. (ع. لحاف > لحف = ستر، پتراڻي) ستر - رضائي. رلي - ڏپٽ - ڏڪي - رات جو مٿان اوڍڻ لاءِ ڪپڙو - چادر. غلاف - پوش - ڍڪ.

● لحافاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لحد ۽ لحدون: ث. (ع. لحد = قبر جو ڪڇهه). قبر جو اندريون حصو. جنهن ۾ مردو رکيو ويندو آهي - قبر ۾ کوٽيل ڪڇهه. قبر - مزار - تربت - گور - ڪور. مڙدي يا لاش کي غسل ڏيڻ واري ڪٺڙ.

● لحظو ۽ لحظا: ذ. (ع). گهڙي - ساعت ڪن - ويرم - ٿوري دير - پلڪ - پٽ. ذرو - رتي. پور - اوچتو خيال.

- لحظي ۾ لحظي: ظرف. ساعت ۾ - ساعت - لمحه ۾ لمحه - هردم - هر گهڙي.

- لحظي جيتري: بلڪل ٿوري - ذري - هتو - ليڇ.

● لحم ۽ لحم: ذ. (ع. لحم = گوشت) گوشت - ماس - ماهه.

● لحن ۽ لحن: ذ. (ع. لحن = آواز) آواز - شبد - مٺو آواز - سريلو آواز - سر - لئي. خوش لوائي. ترانو - نغمو - راڳ. قرآن مجيد پڙهڻ جي خوش الحاني.

● لخت ۽ لخت: ذ. (ف. لخت = ٽڪرو) ٽڪرو - پاره - پاڳو - حصو - ٿورو مقدار. لوهه جو گرز.

- لخت جگر: ذ. جيري جو ٽڪر - ڪليجي جي کوڙ. پيارو اولاد. شعر - نظم - سخن - بيت.

Gul Hayat Institute

● لتخلتخو: ذ. (ع. لُخْلُخَة) گهڻين خوشبوئن جو مرڪب.

● لِڏڙُ ۽ لڏڙَا (ڪ): ذ. صفت. نرم- ڪُنڌرو- رَهڙو ۽ ملائم- سوڪمر.

● لڏواڙ: اسم خاص. مَرِيُ بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

● لڏَ ۽ لڏَ: ذ. (سن. لبْ = لپڻ) پيدائش- حاصلات- پراپت- فائدو- لاڀ- لبْ- ملڪيت- لڏل شيءِ- هٿ آيل شيءِ- لاڀ- لڏل مال.

- لڏڙيو ۽ لڏڙيا: ذ. صفت. لينڊڙ. ڪتي جو هڪ قسم، جو سُوئر وغيره جي شڪار کي جهنگل مان ڪوليِ باهر ڪڍي.

- لڏ ڪرڻ: سُوئر کي ڪولڻ.

● لِڏا: ث. (سن. نِيردش = اشارو ڪرڻ) پاسو- طرف- ڏس.

● لڏاڪو: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏا لِيهتو: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏاڻ: اسم خاص. تعلقي ڪوٽيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏاهُو: اسم خاص. تعلقي ٽاري (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏڙ: اسم خاص. ٽر ۾ رهندڙ هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● لڏڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لڏڙو ۽ لڏڙا: ذ. پاڻيءَ جي جانور جو هڪ قسم- (هي جانور پستي ڪُتي جي قد جيترو ۽ ستڊس پُڇ ڏکهو ٿئي ٿو، مڇيءَ تي گذران ڪندڙ آهي، هن جي ڪل سرديءَ جي بيماري ۽ بواسير لاءِ ڪارآمد آهي). (ف. ج). سگ آبي- لُوڊڙو.

● لڏَل ۽ لڏَلَ: ذ. صفت. (سن. لبْڌ) هٿ آيل- حاصل ڪيل- ڪولي لڏل- ڏنل- مليل.

● لڏو: لهڻ مان زمان ماضي مطلق (سن. لبْڌ) حاصل ڪيو- هٿ ڪيو- ڏانو- پاتو- حاصل ٿيو- لڀيو. (۽ لڏا: ذ. حاصلات- ڏاج- ڏيپ- ڏيتي ليتي- اِستري ڏَن.

● لِڏو ۽ لِڏا: ذ. لکيو- قسمت- پاڪ- تقدير- انگ اڙلي- نصيب.

- لِڏاتي: لکڻهي سان- قسمت سارو- لکيا- نصيب ۾ لکيل

"لِڏا تي لِڏَن، مَل مهانگا سُپرين".

● لڏو ۽ لڏا: ذ. (سن. لُبْدَ. پرا. لِدو = ع. فرقدين) هڪ تاري جو نالو- هڪ نڪت جو نالو- ٽهڙو

"ڪتيون ڪهار آئيون، لڏا ويا لڙي"

هن تاري کي عربيءَ ۾ شعرىٰ ڪري چوندا آهن، هي سڀني تارن کان روشن آهي. مشهور ايراني نجومي الصوفي (ڏهين صدي عيسوي) هن تاري کي "سهيل" تاري جي پيڙ ڪري ٿو سڏي. هيءُ يمن ملڪ ۾ نهايت روشن آپرندو آهي- صبح جو روشن تارو

"تارا تيليءَ روءِ، لڏا لالڻ آپرين،
جهڙو تون صبوح، تهڙي سُهائي سڃڻين"
(ڪنيات- شاهه).

وسپت تارو. (ق- ل). بي وفا- سنگدل.

"ڏاڍو لڏو ڪڏو آهين". (صفت). تاڪائو- لوسي- نوس نوس ڪندڙ- لڏو ٻار. سيڪڙو. ڪڏو.

● لڏو بِشارَتُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏو ڊيرو: اسم خاص. تعلقي ڪڪڙ ۾ تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏو راڻو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڏي جو ڏهو (ڪ): سياري جون برساتيون.

● لڏ ۽ لڏون: ث. قوڙائين يا ڪائين جي پٽي- لڏو- سامان سڙو. (ڪپڙن وغيره جي) هڙ- پروٽي- پروڙي- پٽي. لڏ جو اسباب- گهر جو سامان- سامان سڙو- مال اسباب. سامان جي چوپر يا هڪ هنڌان ڪٽي ٻئي هنڌ وڪڻ واري حالت.

Gul Hayat Institute

عبادت ڪندڙ جي ٽولي. مسافرن جي ٽولي.

ـ لڏ پتر ڻ (ث): پاڻي جا ٻه سانداڙا پرڻ ـ ڏهو پاڻي پرڻ.

ـ لڏ پلاڻ: هڪ هنڌان لڏي، ٻي هنڌ وڃڻ واري حالت. پاڄ ـ لڏ لڏڻ ـ ڪوچ.

ـ لڏ پلاڻ ڪرڻ: هڪ هنڌان ٻئي هنڌ وڃڻ ـ ٽپڙ ڏاڙي ڪڻي ٻئي هنڌ ٽيڻ ـ لڏڻ جي تياري ڪرڻ.

ـ لڏ پلاڻ هڻڻ: منيت (وڃڻ جي) هڻڻ ـ لڏڻ جي تياري هڻڻ. بار بار ڪوچ ڪرڻ ـ هر هر لڏڻ.

ـ لڏ لاهيڻ: منزل هڻڻ ـ ترسڻ (سر مارئي ـ گر) ـ بار لاهڻ "ڇڄي ٻوء ٻڌن ڪي، لکن ۾ لڏ لاهي" (سر آبري ـ شاه)

● لِڏِ ۽ لِڏِيُون: ث. (سن. لیپ. پرا. لیٹا = لِڏِ. ع. روٹ) کوڙي، گڏهه، خچر وغيره جو چيٽو ـ گوبر ـ لِڏو ٿا ـ قوسي.

ـ لِڏِ ڪترڻ: واهيات ڳالهائڻ ـ بيهودو بڪڻ ـ بڪڻ.

● لڏ: لاڀ ـ حاصلات (سر سهڻي ـ گر)

"لا لڏن تِنين لڏ، عشق جنهن جي اڳ ۾" (سر سهڻي ـ شاه)

● لڏاڻ ۽ لڏاڻيُون: ث. اڻ جي لڏ ـ قطار ـ قافلو

"اڳي توکان ڪيتري، وئي لکن هيٺ لڏاڻ" (خانه زئي ـ حسيني)

● لڏائڻ: بار ڪڍائڻ ـ گاڏي بار سان پرائڻ يا گاڏيءَ ۾ بار وغيره رکائڻ. (ڪنهن کي) شهر يا ڳوٺ مان ٽپڙ ڪڍائڻ ـ لوڏي ڪيڻ ـ هڪالڻ. (ل). شهر نيڪالي ڏيڻ ـ پڇائڻ.

● لڏائڻ: گيڏائڻ ـ لڇائڻ ـ ڪوڏائڻ ـ جهولائڻ ـ ٻينگهي ۾ سمهارڻ (ٻارن کي). ڪڇ ڪرائڻ.

● لڏائي ۽ لڏائيُون: ث. لڇڻ ـ او باشي ـ ڇي حيائي ـ پيرمٽيا. فضوليي ـ خرچ ڪپائڻ جي حالت ـ اڏائڻ ـ ڪائڻ ڪپائڻ جي حالت.

● لڏڻ: مصدر. (سن. لڏ) ٻينگهي يا ٻينگهه ۾ لوڏا ڪائڻ ـ جهولڻ ـ ٻينگهه ۾ لڏڻ. ڏڪڻ ـ ڪنبڻ ـ ٽڙڪڻ ـ ڏهڻ ـ ٽلڪڻ = (جهنبو) وڙڪڻ ـ وونڻ. ترٽيلڻ ـ ترٽلي ۾ ٻوڙ ـ گهڏڻ ـ لرزش ۾ اچڻ. لڙڻ ـ جهوٽو ڪائڻ ـ چرڻ. چپ ڪرڻ ـ ڳالهه يا وعده تان ڦرڻ.

ـ لڏڻ لڏڻ: جهولڻ ـ هوا ۾ لڏڻ ـ ٽيلڻ ـ خوشيءَ ۾ اچڻ وڃڻ ـ قيريون پائڻ ـ اجائي اڇ وڇ ڪرڻ ـ ڊڙ ڪرڻ ـ گوڏنات ڪرڻ ـ فيصلي ۾ هڪ ڳالهه تي نه بيهڻ ـ ڪسڪي وڃڻ ـ ترڪي وڃڻ ـ تال مٽول ڪرڻ ـ ڪسرائڻ ـ ٽيڙائڻ ـ ترسڻ.

ـ لڏي لڇائڻ: ڳالهه تان ڦري يا ڊپ ۾ اچي ڪوڙو وعدو ڪرڻ ـ ٻڌ وڃائڻ.

ـ لڏو ۽ لڏِ ٿا: ع. لڏندڙ ـ ٻينگهو.

● لڏڻ ۽ لڏڻ: ذ. صفت. لاڏ ڪندڙ ـ مينڊ ـ ٻڇڻ ـ متڏول ـ مڪيلڏو ـ بودلو ـ لاڏلو ـ چڇيلو ـ عزيز ـ پريتم ـ دلبر ـ جانب ـ جاني ـ مينو. وٽندڙ ـ پيارو ـ محبوب ـ دلدار ـ معشوق. لوڏ سان هلندڙ "لامُ لڏن، شل مون وٽ ايندو" ـ لوڏي سان هلندڙ.

"لڏن! تو موهيس تنهنجي لوڏي" (ڏرتل).

سهڻو ـ موچارو ـ ٺاهوڪو ـ وٽندڙ ـ خوبصورت. (ث. لڏن ۽ لڏڻون).

● لڏو ۽ لڏا: ذ. پري ـ ٻار ـ لڏ ـ بوجو ـ ٻوجهو. ٻاربرداري ـ ڪنبل سامان ـ ٻڌل بار ـ ڪوچ ـ منزل لڏپلاڻ. اڏ ـ ٽولي ـ ٽولو. عيال ـ لڏيندڙ ماڻهو جو مجموعو.

Gul Hayat Institute

ـ لتڻ ٗ جا لتڙا: هڪ ٻئي ٻانهن لتڻ ڻ جا تولا.
ـ لتڙوڪ ٗ: ذ. لڙڻ واري حالت ـ ڪوچ ـ منزل ـ قافلو ـ لڙ ٻلاڻ ـ لڙو.
ـ لتڙو ٗ لاهڻ ٗ: گهر ڪري ويهڻ. ٻئي تي بار ٿي ڪرڻ. همت هارڻ ـ بزدل ٿيڻ.
ـ لتڙو ٗ لٿ ٗ تي هڻڻ ٗ: نقصان ۾ هڻڻ ـ بي ترتيب رهڻ ـ ڏينگوئي ڏيري هڻڻ.
ـ لتڙو ۽ لتڙو: ذ. صفت. بار ڪندڙ ڏڪو.
● لتڙون ٗ ۽ لتڙون ٗ: ذ. (سن. لتڙوڪتڙ > لتڙوٽا = لتڙون ٗ) منائيءَ جو هڪ قسم ـ بوندي يا ڇتيءَ مان ٺهيل ڪوڙهو ـ تول ـ مڻيو. ڪوڙهو ـ پيتر ٗ ـ پٿر. نفعو ـ فائدو.
ـ لتڙون ٗ آنب ٗ: ذ. ڪول انب جو هڪ قسم.
ـ لتڙون ٗ ٻوري تاليهيءَ ۾ ڪائڻ ٗ: سوڪڙيءَ جي عيوض سوڪڙي ڏيڻ.
ـ لتڙون ٗ و رهائڻ ٗ: خوشيءَ جو موقعو ملهائڻ ـ خوشيءَ جي موقعي تي دوستن کي منائي ڪارائڻ.
● لڙوڻو ـ لڙوڻو: اسر خاص. هڪ شهر جو نالو.
● لڙيڙ ۽ لڙيڙ (ل): ذ. صفت. هٿاوڙو ـ دادلو ـ چريو ـ ڪيچل ڪندڙ ـ ڪيچلو. چور (ڪتو) ـ چور. رول. هرهنڌ نوسيندڙ ڪتو. جملو: "تون تہ لڙيڙ ڪتي وانگر منهنجي پٺ ٽي نہ ڇڏيندين".
● لڏاڙو ٗ: اسر خاص. جيسلمير طرف هڪ ڳوٺ جو نالو، جنهن جو اصل آچار "لتڙروو" آهي.
● لڏيو ٗ ۽ لڏيا: ذ. رسو. (ن ـ ب).
● لڏڻت ۽ لڏڻتون ٗ: ث. مهيناج ٗ ـ ذائقو ـ سواد ـ سائ ـ لاءُ ـ لاڙ سائ ـ رَسنا ـ چٽ ـ چٽ ـ چس ـ چسڪو ـ چسڪو ـ چسهر ـ چٽڪ. خوشي ـ لطف ـ مزو ـ سڪ ـ سٽوش ـ فرحت ـ موج ـ وندر ـ عيش و نشاط ـ حظ ـ عيش ـ آرام ـ آنند.
ـ لڏڻتائيتو ٗ ۽ لڏڻتائيتا: ذ. صفت. سوادي ـ ذائقيدار ـ چهرو ـ تمڪين ـ لڏڻتي ـ لڏيڙ ـ لڏڻت وارو ـ چشڪيدار ـ رَس پريو ـ ڪامڻ گور ـ چشائتو ـ مزي وارو ـ سڳڌتي ـ سڳڌتا وارو.

● لڏڻتائيڻ ٗ: لڏڻت ڏيڻ ـ لطف ڏيڻ ـ چشڪو ڏيڻ ـ مزو ڏيڻ ـ مزيدار لڳڻ ـ سواد اچڻ ـ چهرو لڳڻ ـ (ڪنهن شيءِ جو ڪائڻ يا واپرائڻ ۾) سواد ڏيڻ.
ـ لڏڻتي ٗ ۽ لڏڻتي ٗ: ذ. صفت. لڏتائتو ـ سوادي ـ لذت وارو ـ مزي وارو ـ ذائقيدار ـ چهرو ـ تمڪين. لڏڻتي ـ لڏيڙ ـ لذت وارو (ڪاڌو وغيره) ـ لڏتائتو ـ سوادي ـ ذائقيدار ـ چهرو ـ چشڪيدار ـ رَس پريو ـ ڪامڻگور ـ چشائتو ـ مزيدار ـ نيڻ نار ـ دل قرار ـ فرحت بخش ـ خوش ذائقي ـ خوش مزي ـ مزي وارو ـ لذت بخش ـ لطف ـ لطيف. عزيز ـ پيارو ـ من موهن.
● لڙ ٗ: ظرف. ٿهه ـ تهه ـ تڙٽ ٗ ـ چٽ ـ وهندي ـ تهه طلبيو ـ تڪڙو ـ تهه طلب ـ پٽ ـ چوهو. لڙ ٗ ۾ ـ تڙتڪڙ ۾ ـ جلدي ـ ترت ڦڙت ـ تيز ـ تيڪو "لهيڙا نيو ۽ لڙ ٗ" (شاهه).
۽ لڙ ٗون ٗ: ث. آهپرائي ـ تڪڙ ـ هٿيٽر هٿيٽر ـ تيزي ـ تعجيل ـ اجائي تڪڙ ـ تيزي ـ پرٻٽلڻ ـ هنگ تڙڪان. تکو هلڻ جو هڪ نمونو ـ تيز رفتار ـ دوڙ ـ ياڄ. ڪتي ۽ هاڻيءَ جي پٺ جو هڪ قسم ـ ٽور.
● لڙ ٗ ۽ لڙ ٗ: ذ. صفت. (ف. لڙ ٗ = بيوقوف) بيوقوف ـ احمق ـ بي عقل ـ بي شعور ـ بد سليقه. بي سمجهه ـ نادان ـ اڻوجهه. بدمعاش ـ بدچال. حڙ ٗ ـ هڪ قوم جا قديم زماني ۾ سنڌ ۾ ڦر ڪندي هئي.
● لڙ ٗجانڪ ٗ: ث. سُريلي آواز واري پکيءَ جو هڪ قسم ـ ٻاز يا لغڙ يا شڪري جو هڪ قسم.
● لڙ ٗڙ ٗ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لڙ ٗڙ ي ٗ ۽ لڙ ٗڙ ٻون ٗ: ث. تيز هوا ـ هوا جو جهونڪو ـ ڦڪي.
● لڙ ٗڙڻ ٗ: مصدر. (ف. لڙ ٗز ٻدڻ ٗ = ڏڪڻ) ڪنبڻ ـ ڏڪڻ ـ ڏڪ ٻڻ.
ـ لڙ ٗڙان ٗ: ذ. ڏڪندڙ ـ ڪنبٽندڙ ـ ڪنبندڙ.
ـ لڙ ٗزجڻ ٗ: مصدر. (ف. لڙ ٗز ٻدڻ ٗ = ڏڪڻ ٗ) لڏڻ ـ ڪنبڻ ـ ڏڪڻ. ڪيل انجام يا ارادي

Gul Hayat Institute

تان هٿي وڃڻ. ۽ چتو ٿيڻ.
"متان لالچ ۾ تون لرزين
متان سڪ لاءِ ڪرين آزي"
(منار).
= لرزش ۽ لرزشون: ث. (ف. لرزيدن = ڏڪڻ) ڏڪڻي - ڦرڪي - ترڪڻي - ڦرڪڻي - سياندو - سياڻ - سيرات - سهاڻ - لهرو - ڏڪ - ڏڪڻ - چرپر - ڏوڏو - لوڏو - جنبش - ترڪو - تڙ تڙ - ڦڙ ڦڙ.
= لرزه ۽ لرزا: ذ. ڏڪڻي - ڏڪ.
= لرزي ٿيڻ: شرميلو ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ - لانجهو ٿيڻ - پشيمان ٿيڻ.
● لرڙ لرڙ: ث. وڏي آواز سان اجايو ڳالهائڻ جو نمونو - بڪ بڪ - بڪوات - بکواس - وڙ وڙ - ٽين ٽين - ٽر ٽر - چرڙات - بخيي - بڙ بڙ - گڙ بڙ.
= لرڙ لرڙ ڪرڻ: اجايو ڳالهائڻ - بڪ بڪ ڪرڻ - ٽپڪ ٽپڪ ڪري هلڻ.
● لرڙ ٽنگو (ث): ذ. ايماري جو هڪ قسم.
● لرڙوٽو ۽ لڙوٽا (ث): ڇيڙو - ڇجاڙي - آنٽ - آخر.
● لرڙهو ۽ لرهار (ث): ذ. ڪوڙو عذر - خالي دلاسو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● لرئي: اسم خاص: هڪ ذات جو نالو.
● لرِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لرِي ۽ لرِيون: ث. (سن. لشْ = سخت اڇا ڪرڻ) سياري ۾ اُتر يا اولهه کان گهلندڙ ٺڏي هوا - تمام ٺڏي هوا. لُوهه - جڙ. (ڪ). گهٽي لُڪ. (ل). لولي - لوري. اجائي هٻڪ. (ل). سخت تمنا - گهٽي سڪ يا ڇڪ وڙ.
= لرِي لڳڻ: سياري ۾ اتر يا اولهه کان ٺڏي هوا جو لڳڻ.
● لرِيل ۽ لرِيلون: ث. صفت. دز سان خراب ٿيل.
● لڙ ۽ لڙون (ت): ث. هيٺانهين زمين - نمندي. آسرو - پروسو - لڙه.
● لڙ ۽ لڙ: ذ. لاڙو - جهڪاءُ - نهر - ترسائ.
● لڙ ۽ لڙ: ذ. (من. لڍ = لڏڻ) لڙات - ڏڻ - ڪوهيڙو - ڍولگر - غبار - انڌڪار - ماڪ - اوندهه. هُل - غُل - شور - گوڙ - واکو واکاڻ - رڙورڙ - مونجهارو - گڙ بڙ - گهمسان - ٻائيتال - بگهيڙو - رولو - گهمگوڙ - ماچانگ - هنبس - غلغلو - هُلڙ - هنگامو - ڏمڙ - ستمڙ - خرخسو - (گهٽن ماڻهن جو) آواز - هُل "ڪانو ڪيي لڙ ۾ مزو". جهيڙو - فساد - بدامني - بي امني. ميرو پاڻي - او نهو پاڻي - ميل - مڙ - تيڪ. پاڻيءَ جي جنس - لڙو پاڻي - درياءَ (ڪارايل). واهه جو جوش ۽ تيڪ. (صفت). لڙاٽيل - ميرو - لڙو - گڙبڙيتو - لڙاٽو.
= لڙ ٿيڻ: ٿورو ٻيڻ پاڻيءَ جو، مال جي اڇوڇ سبب ميرو ٿيڻ.
= لڙ هڻڻ: مهيري پاڻيءَ ۾ وڃي گهڙڻ.
= لڙ جڙ: ميٽيءَ ۾ پرجڻ - ميرو ٿيڻ - خراب ٿيڻ.
= لڙ ڏڪو: ث. خواه مخواه وڏو آواز - ڪروڌ فساد - جهيڙو - لڙ.
= لڙ لاهڻ: گوڙ ڇڏڻ - جهيڙو بند ڪرڻ.
= لڙ لنگهڻ: درياءَ عبور ڪرڻ - درياءَ لنگهي پار هوڻ. تڪليف مان ڇٽڻ.
= لڙ لهڻ: غبار لهي وڃڻ - ڏمڙ پامي ٿيڻ. تڪليف دور ٿيڻ.
● لڙائڻ: ميرو ڪرڻ. لڙات ڪرڻ - خراب ڪرڻ - وڃائڻ - ڏنڊ وارو ڪرڻ. مُنجهائڻ - ڪنڊڻ. (لڙائيو، لڙائيندو، لڙائيل).
● لڙات ۽ لڙاٽ: ذ. ڪوهيڙو - ڏنڊ - ڍونگر - لڙ - جات - نڙ ڏمڻ جي حالت - انڌوڪار - لٽ - غبار - رئي - ماڪ - انڌيرو - جهڙ - جهڪ. پاڻيءَ جي ميري ٿيڻ جي حالت. آسمان ۾ واءَ جو رڻو جنهن کان سج جي روشني جهڪي ڏسجي. (صفت). لڙو - لڙاٽيل ٿيڻ - لڙ جڙ - خراب ٿيڻ - لڙ يو ٿيڻ.
= لڙاٽو ۽ لڙاٽا: ذ. صفت. (سن. لڍ = ميرو) ميرو - لڙو - لڙاٽيل - لڙ - گڙبڙيتو - چڙ يو.

Gurmukhi Institute

ـ لڙائيندڙ ۽ لڙائيندَ: ذ. صفت. ميرو ـ لڙو ـ لڙاڪو ـ لڙ ـ گڙبو ـ متيءَ وارو ـ گدلو ـ ميرانجهڙو.

ـ لڙو، ۽ لڙا: ذ. لڙائيل ميوو ـ ڪينو.

● لڙائيڙ: مصدر. ويڙهائڻ ـ جنگ ڪرائڻ. داءِ رکڻ ـ شرط رکڻ ـ هوڏ رکڻ. ٽڪرائڻ ـ زور آزمائي ڪرائڻ. ملائڻ ـ پائيواري ڪرڻ.

ـ لڙائيءِ ۽ لڙائيءُن: ث. جنگ ـ جهيڙو ـ جدل ـ رزم ـ جڏ ـ يڏ ـ ويڙهه ـ ڪارزار ـ حرب ـ چڙپيٽي ـ معرڪ آرائي ـ تڪرار ـ تنازع ـ قراولي ـ آواڙو ـ ڪيڏارو ـ جهاد (ڪافرن سان) ـ دنگو ـ فساد. عداوت ـ دشمني ـ نزاع ـ ويرُ ـ بُغض ـ ڪينو ـ حسد ـ اڻ بڻ ـ ڪدورت ـ رنجش ـ بگاڙ. ڪُشتي ـ زور آزمائي ـ مقابلو. ڪارگند ـ ٽنٽو. هُجّت ـ هوڏ.

ـ لڙائيءِ تي وَڃڻ: جنگ تي وڃڻ ـ معرڪ آرائيءِ لاءِ روانو ٿيڻ.

● لڙائيڻ: مصدر. (من. ليگ=جنبڻ) لِيلائڻ ـ آزي ڪرڻ ـ ياڏائڻ ـ منت ڪرڻ ـ ستائڻ.

● لڙٻاٽ ۽ لڙٻاٽ: ذ. ٻناڪ ـ داڙو ـ لاف ـ لڙٻات ـ بڪَ شڪَ ـ يتّ ـ يتّ شتّ.

ـ لڙٻائيءِ ۽ لڙٻائيءُ: ذ. صفت. داڙي ـ ٻناڪي ـ لافيرو ـ لافَ زَن ـ لافي ـ لڙٻائي.

● لڙدڪ ۽ لڙدَڪَ (ل): ذ. صفت. وڏو ـ لنبو ـ دِگهو.

● لڙڦڙ: ث. وَنُ پَکڙ ـ تڙ تڪڙ ـ بکوات ـ بکواس. شورُ ـ هُل.

ـ لڙڦڙ ڪرڻ: گوڙ ڪرڻ ـ بکوات ڪرڻ "لڙڦڙ ڪرين ٿو، لوڪ ساري پر".

● لڙڪ ۽ لڙڪَ (ڪ): ذ. بکين جي پر وارو حصو "لڙڪَ تي مُنڪو هنيائينس، تار ۾ ڪين ٽڪيو".

● لڙڪ ۽ لڙڪَ: ذ. (من. لبْ) (اک مان نڪتل) پاڻيءَ ڦڙو ـ اک مان ايندڙ پاڻي ـ ڳوڙهو ـ نيئرُ ـ آشڪ ـ هنج ـ (اک جو) آب ـ بولد ـ قطرو. ڪَنَ جي زيور جو هڪ قسم.

ـ لڙڪ وَهائيڻ: ڳوڙها ڳاڙڻ ـ رُئڻ ـ ڏڪ ڪرڻ.

ـ لڙڪَ هارڻ: رُئڻ ـ ڏڪ ڪرڻ ـ هنجون هارڻ.

● لڙڪا: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.

ـ لڙڪڻ: مصدر. (من. لبْ=لڙڻ) لڙکڻ ـ ٽنگجڻ ـ ٽنگيو رهڻ ـ لُڊڻ ـ لڙي پوڻ. ڦاهو ڪائڻ. جهلجڻ ـ قابو ٿيڻ ـ قاسجڻ. لاڙو رکڻ ـ مائل ٿيڻ. لڳو رهڻ ـ چنبڙيو رهڻ.

ـ لڙڪائيڻ: مصدر. (من. لبْ) لڙکائڻ ـ ٽنگي ڇڏڻ ـ ڦاسيءِ تي چاڙهڻ ـ ٽنگڻ. لاڙو ڪرائڻ.

ـ لڙڪيلُ: ذ. صفت. سُست ـ لهيلتهرُ.

● لڙڪڻ (ل): مصدر. لڙڻ ـ جهيڙ ـ نيڙ ـ سارين جي سنگن جو هيٺ نيڙ.

● لڙڪو ۽ لڙڪا: ذ. چوڪرو ـ ننگر ـ پٽ ـ ننگرو ـ چوڪر. (ت). ڏاڏيان ڳالهائڻ ـ بڪ بڪ ـ بڪ شڪ ـ بڙ بڙ. (ث: لڙڪي ۽ لڙڪيُون).

ـ لڙڪو ڪرَنُ: ڏاڏيان ڳالهائڻ ـ بڪ بڪ ڪرڻ.

● لڙڪو ۽ لڙڪا: ذ. (من. لبْ) ڏڪ. گهاتو شرت. لڙڪ ـ آشڪَ ـ هنجَ. ڦڙو ـ ٻيهو ـ قطرو ـ بُوند ـ ڳوڙهو. پکري وغيره جو ڪوس کان هوءَ ٽنگڻ وقت نڙيءِ وٽان لٽکندڙ چمڙ ٽُکر.

● لڙڪيُ ۽ لڙڪيُونُ: ث. (من. لبْ) ڪُنيل شيءِ کي پاڻيءِ سان ملائي ٺاهيل سُٽي ـ کير ميلائي رڌل رَبَ يا ٻڙو پتّ ـ ڏڪ ـ سنهون پاڻي. لڙڪ. ڪن جي زيور جو هڪ قسم ـ ڏاڻ. پکريءِ جو هڪ قسم.

ـ لڙڪيُ ڪرَنُ: کير پٽ گدي ڪائڻ.

ـ لڙڪيُ هڻڻُ: ڏاندارياءِ سان ٻج ٽمر ڪرڻ.

● لڙڪ لڙڪ ۽ لڙڪ لڙڪون: ث. (من. لتّ=پارائو ڳالهائڻ) بڪ بڪ ـ بکوات ـ وِڦل ـ ٽين ٽين ـ بي فائدو ڳالهائڻ ـ لب لب. ڦڙڪي ـ ڏڪي ـ ڪنبي.

Gul Hayat Institute

● لڙَڻُ: مصدر. (سن. رَتْ > رتيُ). پرا. لڌِيُ = وڙهَڻُ) وڙهڻ - ڳڊيڊجڻ - ڀڪين ٿيڻ - مقابلو ڪرڻ - جُٽڻ - جهڳڙڻ - جهيڙو ڪرڻ - جهڙڻ - جهيڙڻ - جنگ ڪرڻ - تڪرار ڪرڻ - جهوندڻ - سامهون ٿيڻ - جنگ جوٽڻ - يُڌ ڪرڻ - ڏنڊو ڪرڻ - فساد ڪرڻ - نزاع ڪرڻ - خصومت ڪرڻ. مُڙڻ - پاسو ڪرڻ - لاڙو ڪرڻ - لهڻ - وَرڻ - واراڪو ڪائڻ - وراڪو ڪرڻ - سنئين رستي تان ڦرڻ - ڦوٽي ڪائڻ - گوهيُ ڪرڻ - پَٽڪَٽُ - گمراه ٿيڻ - پٺ تي هڻڻ - پويان پير ڪرڻ - هڪ پاسي کان گذري وڃڻ. ملاکڙو وڙهڻ - ڪُشتي ڪرڻ. ڏَڏڻ - لُڏڻ - لرزش ۾ پوڻ. ٽنگجي رهڻ - لڙکڻ - لٽکڻ. (سج) لٽهڻ - ڏَڪجڻ - ليکڻ - گُم ٿيڻ. ڏينهن جو ڏڏو ٿيڻ - پاڇو مُڙڻ - (پاڇا) ڦري وڃڻ. (لڙ يو - لڙ ندو - لڙيل).

- لڙِيُ وَڃڻُ: لڦڪهي وڃڻ - هلي وڃڻ. پاسو ڪري وڃڻ.

● لُڙَڻُ: مصدر. ميرو ڪرڻ - لُڙائڻ - پَڪَلَڻ - لوڻڻ - لُڇڻ - ڪِنو ڪرڻ - خراب ڪرڻ. (لڙ يو - لُڙ يندو - لُڙ يل).

● لُڙو ۽ لُڙَا: ذ. صفت. ميرو - لُڙ - لُڙائيَلُ - لُڙائوُ - ڪِنو - گيڙ ٻتو.

● لڙُوَتُ ۽ لڙُوَتَ: ذ. دوستي - ياريُ - سهيڙ - يارانيُ - اُلفت - اخلاص - پريت - دوستانو - محبّت. جاڻ سڃاڻ - ڪٺهرائي - ميل جول - آسانڀند - آشنائي - واقفيت - جاڻ پڇاڻ - مهاڪڙ - سهيڙو - ٽهڪ - ملاقات - مترتا.

● لڙهه ۽ لڙهُون: ث. (سن. يَشْتِ = قطار) (سن. يَدِيُ. پرا. لڙيُ = موتين وارو ڏاڪو) موتي پُوئل ڏاڪو - سَرَ - مالها - لڙيُ - لڙهِي. قطار - صف - زنجير - ليڪ - سيٽ - لائين. ٽٽ - چڙهه - ڪائي - لڪڙو (جنهن سان ٻيڙي هلائجي) - جانڪهه - ڏڳهي لٽ. (نوڙي جو) گُرُ - تندو - ڏاڪو. لاڙو - رغبت. جهلو - ٽيڪ - ٽيو - ٽوٽي - هُستي - آڌار. پير - وسيلو - سمر - دامن - پلو - اجهو - اوت - واه - پروسو - آسرو - اميد "لڳيس اوهان جي لڙهه" - سهائتا - تڪيو - ٽُل - تاريءَ - پيٽيُ - پالنا - پڻيءَ = ڪَنڌَ.

"هرين اوهان جي هوڻان" لڙهه لڳاسين."

لالچ - طمع - لٻ. پُورُ - اوچتو خيالُ - ريجهڪُ - جهُجهڪي - بُدڪيُ - بُدبُدو - لٿهرو - ترنگ - وهر. واه يا دريائ يا ڍوري وغيره جو ڪٻ - ڪنڊي - ڪنارو. (اسر خاص). تعلقي ديري محبت، تعلقي هالا، تعلقي ٽنڈه الهيار، تعلقي جيمس آباد ۽ تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- لڙهه لڳَڻَ: آسري لڳڻ - پروسي لڳڻ - پُڻيءَ لڳڻ - آڌار تي هجڻ - پاند پڪڙڻ - دامن جهلڻ - وسيلي تي ويهڻ. تابع ٿيڻ - پناه وٺڻ.

"لڙهه لڳيس تنهنجي لام".

- لڙهُ وُڇُڙُ: ذ. ڏنڊو - پهيشو - ڪِر - ڪار - ڪرت - وٽج واپار - ڏنڊو ڏاڙي - ڪار وبار - وهنوار - ڏيڻ ليڻ - واهپو - مشغولي - وَهِيُ وات. يارانو - صحبت - ٽهڪَ - گهاٽلي مائيلُ - ڏيڻ ويڻ.

● لُڙهاڪو ۽ لُڙَهاڪا: ذ. ٽوري نند - ڪُهيڙ - جهوٽا - پِنيڪيُ - گهل مل.

● لڙهائيُ: مصدر. مالش ڪرائڻ.

● لڙهه جاگيِڙُ: اسر خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڙهه جاڙهوُ: اسر خاص. تعلقي ميرپور ٻنوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڙهه سَنهيڙو: اسر خاص. تعلقي شاه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڙهه ٽنبُوُ: اسر خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڙهڻ: مصدر. مَهڙَڻُ. (ڪ). پٿر تي مرچ مصالح چيڙڻ. (ڪ). ڪپڙ ڪٽڻ - ڏاس جي لوڙي ڪٽڻي پيٽي ڪرڻ.

● لُڙ هڻُ: مصدر. (سن. لَتْ = پاڻيءَ ۾ وڃڻ) پاڻيءَ جي وهڪري ۾ وهي وڃڻ - لُڙهندو وڃڻ -

Gul Hayat Institute

آجهڻ - اولجڻ - پاڻيءَ ۾ لاٿ پوڻ - لهت پهت ٿيڻ - لهڙڻ - وَهڻ. ڍُلڪڻ. تڙڦ ڪرڻ - (مريض جو) ڍَهي پوڻ - اوچتو ڪري پوڻ - گهر ٿيڻ (پاڻيءَ ۾) - تُٽڻ. (بدن ۾) - ضعيف ٿيڻ - ضعيف ٿي وڃڻ يا لهي وڃڻ.

- لڙهيءُ پوَڻُ: پوڪ جو ٽوڙي پوڻ. (ن-ب).

- لڙڦيءُ وَڃڻُ: وَهي وڃڻ. زيان ٿيڻ - نقصان پوڻ. سخت تڪليف اچڻ. طاقت چڏائي وڃڻ.

● لڙڦوءُ ۽ لڙڦا: ذ. (سن. يَشْٹِ = لڙهه وارو) بوڊ - آٽل - برهرو - پوڙ پوڙان - لهت - سيلاب - پاڻيءَ جو چڙهاءُ - چڙَ - پاڻيءَ جي چاڙهه وقت تڪو وهڪرو - پاڻيءَ جو گهمرو يا گهيرو. ڍگهي ڪائي - ورو - ڪاڇڻ - چڙهي - لٽ - لڙَهه - لڪڙي - بانڊو - متنهنُ ۾ ڪر ايندڙ ڪاڪي - ڪايو. زبردست حملو - غضبناڪ حملو. جوش. (ڪ). تپ جو جهٽڪو - هلڪو تپ - تپ جو عزم. (ل). بٽاڪ "اهڙا ٿو لڙها هٽين، جو خدا رکي پناهه ۾". رڍن جي بيماريءَ جو هڪ قسم. پکين جي بيماريءَ جو هڪ قسم. (صفت). قطارن سان يا موتين وارو جيئن تہ ٽن لڙهو هار = ٽن سَرَن وارو هار. (اسم خاص). تعلقي گهوڙا بَاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- لڙهوءُ آڇڻُ: ليٽ جو هڪ دفعو اچڻ. ويرو ٿيڻ - آٽل اچڻ. (بيماريءَ جو) دورو ٿيڻ.

- لڙهوءُ چڙَهڻُ: درياءَ مان گهٽي پاڻيءَ سبب ليٽ ٿيڻ - ٻوڏ ٿيڻ. بيماريءَ جو دورو ٿيڻ. هوش مان نڪرڻ - پاگل ٿيڻ.

- لڙهوءُ لڳڻُ: دماغ خراب ٿيڻ - چريو ٿي پوڻ - پاگل ٿيڻ.

- لڙهوءُ هٿڻُ (ٺ): ڪوڙ ڳالهائڻ - بٽاڪون هڻڻ - ڏڙو هڻڻ - ڪشو هڻڻ - لاف هڻڻ.

- لڙهي ۾ هلڻُ (ٺ): تڪڙي وڪ سان هلڻ.

● لڙهيءُ ۽ لڙهيونُ: ث. (سن. يَشْٹِ = قطار) هار - سنگهر - لڙهه - سَر - موتين سان پوَتل ڏاڪو. (ل). لانڍي يا چونري جي ڪنڊيءَ کي بدل سنهيون ڪاٺيون. وڻ جون ٽاريون يا ڏار سنهي ڪاڻي - ڇڇنيو - لڪڙ - چڙَ. (ٺ). پريل وک سان آڻ جي هلڻ جو هڪ نمونو.

- لڙهيءُ لاٽيڻُ: مينهن يا برسات جو لڳاتار پيو وسڻ - گهڻو مينهن پوڻ.

- لڙهيءُ وارو (ٺ): ذ. پنهنجي ٽوليءَ جو ماڻهو.

● لڙَڻيءُ ۽ لڙَڻيونُ: ث. جنگ - لڙائي - يُدّ.

- لڙڻيءُ آڪڙَڻُ: جنگ ڪرڻ - ڪوڙاهڻ - قلعو فتح ڪرڻ - سوپارو ٿيڻ. نڦو پرائڻ - راند ڪرڻ.

● لڙِيءُ ۽ لڙِيونُ: ث. (سن. يَشْٹِ = قطار) قطار - سَرَ - صفَ. هار - مالها - پُوچَ - پُوتَ - سڳو - ڏاڪو - ڏورو.

● ليزَ ۽ ليزَونُ: ث. صفت. (سن. ليکْشا) سنهڙو - ايرو - لاغر - ڪمتڻُ - ڏهرو - ڏانگ - رڳارو - پتلو - متهينُ - سُوڪيرو - باريڪ - ڪاغذي - هلڪو. نرم - ڪونئرو - ڪنئرو. نازڪ. بي همت - بي زورو - ڪم همت - تهج هيڻ - ري همت - لهيلهڙ - لانجهو - بي هاڻيو - نيستو - ضعيفڙو. ڏرو - ڪي ڪچ - قدري - ٿورو.

- ليزوءُ ۽ ليزوءُ: ذ. صفت. ڪمزور - بي زورُ - ليرهل - درپَلُ - بي طاقت. نيروڙو.

● ليڙُ ۽ ليزَ (ڪ): ذ. پکريءَ جو تازو چاول ڦر. ننڍو ڦر. نرم - نازڪ - ڪُومل.

● لسَ ۽ لسُون: ث. (سن. لسْ = چمڪڻ) جهڙُ - ڪارا چانيل ڪکر - جهڙالو. درياءَ جو تانگهو پاڻي - پاڻيءَ جي لسَ ليٽ - سطح - آچَ - چَر. لسڻ - لسائي - هراپري - چڪنائي - سڌائي - هڪجهڙائي - سنئين يا لسي زمين. مادري ٿور. لسو پٽُ. واريءَ جو ڍير - ڍِٽَ. ڪوهه جي مالهه جو هڪ قسم. چورڪٽَ - وِڪِرُ. بنان چٽي بندوق وغيره. ڏاڻي جي نموني اوزار جو هڪ قسم - لسيي. (صفت). بيشمار - گهڻا - هڪٻئي مٿان - هڪٻئي ٻيان - ان ڪٽ - اڪيچار - بڙ ڍيرو - ڪچ ڪهيئين - جام - انيڪ - ڪيترائي - گهڻائي. (ظرف). جاري - تکو - سڌو - صاف - بنا اڏڪ - اسو -

سئون. (اسم خاص). سنڌ جي اولهه ۾ رياست لتس جي هڪ ڳوٺ جو نالو. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتسانِ ع لتسائُونْ: ث. لتس ـ لتساني. نار ڪيل زمين.

ـ لس پيشاني: ڪميت يا مشڪي گهوڙي جنهن جي پيشانيءَ تي ڪو به نشان نه هجي. (ن ـ ب).

ـ لتسَ لائِنْ: قطار ناهڻ ـ بٿيڙَ ڪرڻ ـ سلسلو ناهڻ ـ ڪِرَمْ ڪرڻ ـ لاڳيتائِيْ ڪرڻ. گهٽي ڪوشش ڪرڻ.

ـ لتسَ لتنگهتَنْ: بنا جاچ جوڙَ لنگهي وڃڻ ـ بنا خيال يا سوچَ ويچار جي هليو وڃڻ.

ـ لتسَ لهيتَ: ث. هڪ ٻئي پٺيان لٻندڙ يا موٽندڙ.

ـ لتسَ نِيتَنْ: وهت تڪا هڪلي وڃڻ "لهڙا لتسَ نيڻ، آ تِڪا ڪاهي وڃڻ." لتسَ ٻيلي ڏانهن وڻي وَڃَنْ.

ـ لتسَ هُجتَنْ: گهاڻو جهڙَ هُجڻ. سيڌو هجڻ.

● لُسْ ع لُسَ: ذ. صفت. خُسِرو ـ ڪسرو ـ ڪُس ـ گنجو ـ ڪُرِڙْ ـ (ث) بنا ڏاڙهي مُڇ وارو. (ل). پُڇِيْ ـ ڪورو. بي حيا ـ بي شرم ـ بي نڪو ـ بي ديدو.

ـ لُسِروْ ع لُسرا: ذ. صفت. پُڇِيْ ـ ڪُس ـ ڏاڙهي نه هڻڻ جي حالت. بي سروپا.

● لِسانَ ع لِسانُونْ: ث. (ع. لِسان = جِيبَ) جِيبَ ـ زبان. بولي ـ ٻاشا ـ ٻاڻي ـ پاڳا ـ لُغت.

ـ لتسائِنْ: مصدر. (سنڌ. لتسْ = چمڪڻ) لتسو ڪرڻ ـ لس ڪرڻ ـ چمڪائڻ ـ چلڪائڻ. (ڪپڙي ڪي) استري هڻڻ. (زمين) سندرڻ. لسو محسوس ٿيڻ ـ لسو لڳڻ.

ـ لتسائِيْ ع لتسايُونْ: ث. (سن. لتسْ = چمڪڻ) لتسائڻ ـ صفائي ـ سِڌائي ـ سنوٽ. چمڪَ ـ چِلڪوْ.

● لتسَ ٻيلو: اسم خاص. سنڌ جي اولهه ۾ بلوچستان جي هڪ پاڳي جو نالو.

● لتسْتَ ع لتسْتُونْ: ث. (ع. لتذْ = هن مزو ورتو) لُطف ـ (اصل لفظ) لذّت ـ مزو ـ سواد ـ ساءُ ـ لاءُ ساءُ ـ ذائقو ـ چشڪو ـ چهراڻ.

ـ لتسْتِيْ ع لتسْتِيْ: ذ. صفت. لتسْتَ وارو ـ لذتي ـ سوادي ـ مزيدار ـ چهِرو ـ چشڪيدار ـ لذت وارو ـ وٺندڙ ـ لذيذ.

● لتسْترْ: اسم خاص. تعلقي ٿَري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتسِرِڪو ع لتسِرِڪا (ث): زور سان آبل ڪهڪو ـ رَهڙڪو ـ رَهڙَه

ـ لُسِرو ع لُسِرا: ذ. صفت. ٿلهو ـ زور وارو ـ طاقت مند.

ـ لُسِرو ٿِيڻْ: طاقت وارو ٿِيڻ ـ ٿُلهو ٿِيڻ.

● لُسْرِيْ ع لُسْرِيُونْ: ث. ۲۷ تولن جي سون جي ٿلهي شخ ـ سون يا چانديءَ جو ننڍو ڊگهو ٽڪر يا ڳنڍيو. سيتارامي سون ـ سونيِ سِرَ ـ ڏَنگيِ.

● لتسْڙاتْ ع لتسْڙاتَ: ذ. صفت. ننڍي عمر وارو ـ جوان ـ ڪِيرو ـ لاسيارْ ـ سهڻو نينگر.

● لتسِڙو: گاهه جو هڪ قسم.

● لتسِڙوْ ع لتسِڙوْ: ذ. صفت. ننڍي عمر وارو ـ لاسِڙياتْ ـ لتسُوتْ ـ لاسِيارْ ـ ڪِيرُوْ ـ ڪِلهٽ ـ نَوْنهالَ ـ آلَڙْ ـ ڪَرُتْ ـ پُوْرَلْ.

● لِسْڪائِيْ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي پنو عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتسِڪترنائِيْ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتسْڪِيْ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتسْ ع لتسَنْ: ذ. بدن تي داغ ـ چمڙيءَ جو داغ ـ چتوْ. آڏِي ـ بُنبْ. ڪارَبْ ـ قالَبْ. (ث). ٽوم. گاهه جو هڪ قسم.

● لتسْٹوْ ع لتسْٹا: ذ. سائيري رنگ جي جواهرات جو هڪ قسم ـ زبَرْجَدْ ـ فيروز. بلليءَ جي اک. جواهرن سان جڙيل.

Gul Hayat Institute

● لسو ۽ لسا: ذ. صفت. (سن. لس = چمڪ) لس وارو - جنهن تي وار وغيره نه هجن - برابر - هموار. چلڪايل - چلڪيل - چلڪڻو - چمڪندڙ - چلڪندڙ - صيقل ٿيل - صاف - لاسرو - سٽريڪو - مٺريدار. سهڻو - حسين - گهٽن لسو - پورل. پي ڏاڙهيو. (ث. لسي ۽ لسيون).

- لسا پتا (ت): ٿر ۾ زالن جي مٿي ويڙهڻ جو نمونو.

- لسا لٿن: عدت واري زال، جو عدت جا ڏينهن پورا ڪري، سوگ جا ڪپڙا لاهڻ، رنگين ۽ پرت وارا ڪپڙا پائڻ.

- لساڻ ۽ لساڻيون: ث. لسائي - لس - برابري - چمڪائي - چلڪو - مٺيرو - آجر - چلڪاٽ - چمڪ - سڏائي - صفائي - سنوت.

- لسو لغام: لسو يا صاف لغام - بنان ڪنڊي لغام - ڏهانو - زبانو.

- لسي ۽ لسيون: ث. سڏي - صاف - سٿين. بنان گنڊ جي تند وغيره.

- لسي ٽيٽ: سڏي ٽيڻ. صفا ٽيڻ.

- لسيون ڪرڻ: لسا ڪپڑا ڪرڻ - سوڳ يا شوڪ ڪرڻ - ڏک ڪرڻ - ارمان ڪرڻ.

● لسو ۽ لسا: ذ. صفت. بي لذت - ان سوادي (ڪاڏو) - آلوڻو - بي سوادو - بي ذائقو - بي لذتو - بي لطف - بنان مصالح - بنان ويگر - ڦڪو.

"بيماريءَ ڪري وات لسو ٿي پيو اٿم". (ل).

ليسدار. سوڪيم - پتلو - مٺين - سنهڙو - ڏهيرو - ضعيف - ڪمزور - تيج هيڻ - ڏانگو.

- لسائي ۽ لسائيون: ث. آلوڻائي - ڦڪائي - بي لذتائي - بي سوادائي.

● لسو ۽ لسا (ل): ذ. صفت. جنهن کي ڏاڙهي بلڪل نه اچي - لڳڙو - ڏلو.

● لسوت ۽ لسوت: ذ. صفت. نئين عمر وارو - نئين جوان - ڪپرو - بنان ڏاڙهي مڇ - لاسيار.

● لسي ۽ لسيون: ث. چيڙو ڏڙ - چيڙي جهڙ - چيڙي مٿي - ڪتو - ڏڙ - هاٿيءَ جا ڪير گڏي ناهيل شريت. جهڙ - لڙات - متلهار. (ل). بنان ڏندن جي، وٽن جي بٽن وغيره روڙڻ لاءِ ڏاڙي جهڙي گول نئين اوزار جو هڪ قسم - لتسيڙو - لتس.

● لتسي موسر: پرت جو هڪ قسم.

● لتسيون ڪرڻ (ڪ): سوءَ ڪرڻ - ارمان ظاهر ڪرڻ.

● ليشاري: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۽ تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ليشاري: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ، تعلقي حيدرآباد، تعلقي گوني ۽ تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.

● لشڪر ۽ لشڪر: ذ. فوج - ڪٽڪ - سٽا - عسڪر - سپاهه - آڏ. عملو - اٽالو - دمبلو - انبوهه - هشار - ڪمڪ - دل - گهل - جٿبش - رسالو. ڪنڊڪ لڳ سواري. ڪتب. هندستاني ختلاصي - سپاهي.

- لشڪر ڪشي: ث. (ف. لشڪر + ڪشيدن) چڙهائي - حملو - يلغار - پرتي.

- لشڪر گاهه: (ف. لشڪر گاه = چانوٽي) لشڪر جي رهڻ واري جڳهه - چانوٽي - ڪئمپ - سپاهه جو پڙاءُ - لشڪر جو فرود گاهه - ڪامپو - منزل - پاڙو - صدر.

- لشڪري ۽ لشڪري: ذ. صفت. سپاهي جهو - فوجي - عسڪري - جنگي - سٽڪ - لشڪر وارو - لشڪر جو - سپاهڪو - فوجي ملازم.

- لشڪري آئين: ث. لڙائيءَ جو سامان - جنگي ٽپڙ. جنگي قانون.

● لشڪر خان چانڊيو: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لشڪري چانڊيو: اسم خاص. تعلقي قنبر علي خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لشڪري لنڊ: تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● لطافتَ ع لطافتُونْ: ث. (ع. لطافتَ = سنهڙائي) سنهڙائي - باريکي - رقت - نازکي - نفاست - پاکيزگي - سوکيمائي - صفائي - سهڻائي - سُڪرائي - خوبي - نزاکت - سُڻائي - ملُوکت - خوبصورتي - رونق - بهار - طراوت - تازگي. نرمي - ملائمت. جوبن - سُونهن - سوپيا - زينت - زيبُ - سندرتا. حلاوت - ذائقو - مزو - لذت - لُطف. فصاحت - سلاست.

● لُطفُ ع لُطفَ: ذ. (ع. لُطفُ = فائدي وارو). مهرباني - ٿورو - احسان - لائق - پلائي - نوازش - عطيو - عنايت - ايچپو - آنڪَرُ - ديا - مهر - وَڏُ - عطُوفتَ - ڪرپا - ڪرَمُ - باجهه - رحم - غمُرَبا پروريُ. مزو - لذت - بهار - خوشي - فرحت - ذائقو - حلاوت. تازگي - نرمي - طراوت - ملائمت. عمدگي - باريک بيني.

● لطيفُ ع لطيفَ: ذ. صفت. (ع. لطيفُ = بَار ينڪُ) نفيسُ - باريک - مَهيِنُ. پتڙو. نازڪ - ڪومل - نرم. هلڪو - سُبُڪَ. صاف - شفاف. نيڪوڪار - مقدس - پاڪ - پاڪيزو - ستو. لذيذ - مزيدار - مزي جو - خوش ذائقه - سوادي - نيڻ نار. اڻ لپ - ورلو - ناپيد - ڪمياب - دُرلپ - عُنقا - سُوڏو - سُهڻو - پَلپَلوڙ - سُنو - رُوڙو - عمدو. محبوب - دوست - سجڻ - مهربان. تحفو - سوڪڙيُ. (ث. لطيفتانْ).

- لطيفُ غِذا: ذ. هلڪو ڪاڏو - سادو ڪاڏو - زود هضم ڪاڇ.

● لطيفُ پُورُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لطيفُ شاهُ: اسم خاص. تعلقي دگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُطيفو ع لطيفا: ذ. پوڳ چرچو - ظرافت آميز گفتگو - پول - لڪتو - بيان - ڳالهه - عقل واري ۽ مزيدار آڪاڻي.

● لطيفُ واهُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُعابُ ع لُعابَ: ث. (ع. لُعبُ = ڳيگ) ڳيگ - ٿڪ - قٽيٽيُ - پيڪ.

"خودبائي خوب ٽين لائن جي لعابُ"
(سر سهڻي - شاه)

رَسُ - لسبَ - ڪنڌَ. لڳدار شيءَ - ڪوڙنرُ - لاسَ - لهيس - وَڪواري شيءِ. جادو طور مڪجي - دوائن جو شيرو - پوساڙو - ڪاڙهو. پتاشن جو شربت.

- لُعابِدارُ ع لُعابِدارَ: ذ. صفت. لِڳلِڳدارُ - لهيسدار - گگ وارو.

- لُعابُ لائينُ: چين جي ڪوڙنر سان لنبي چڙن - مونيُ ٽيڻ.

● لعلُ ع لعلُونْ: ث. قيمتي جواهرات جو هڪ قسم - ياقوت - چُونيُ - ماڻڪ.

● لعلُ ع لعلِ: ذ. لالُ - سُرخُ - گاڙهو. سُهڻو. دوست - پيارُ - لاڏلو. گهوتُ - وَنو. تاس جي پتن جو هڪ رنگ لال پان. درياءَ ۾ اولياڻن وغيره جو خطاب (جيئن ته لعل شهباز وغيره).

- لعلانِ ع لعلانِيُونْ: ث. لعلائي - گاڙهاڻ - سُرخائي - سُرخيُ - لالاڻ.

- لعلَ بَزار ع لعلِ بَزارِيُونْ: ث. عصمت فروشيءَ جو اڈو - چڪلو - طوائف خانو - زناءِ خانو - گاڙهي بزار.

- لعلَ ذِ ناٿينْ لاتَ: هُنَ پريان قافلي جي پاريل باه جي گاڙهاڻ يا جيئي ڏني (سر سهڻي - گر)

● لعلُ ع لعلَ: ذ. گاڙهو - لالُ - رتو - سرخ - گلرنگ - رڳيل (سر مومل راڻو - گر) پرميشر. (سامي). پٿر جو هڪ قسم - جواهرات جو هڪ قسم. (صفت). سينگاريل - آرائش ٽيل - براجيتلُ - عمدو - حسينُ - سُندرُ - نيڪو - ناهُوڪو - موچارو - سُهڻو - سوپيا وان - صورت وند - سُدرشنُ - خوبصورت. (اسم). مِيتنُ - لڏن - پتپتنُ - پيارو - عزيز. (پتن راند ۾) لال پان. ڪن بزرگن جو لقب (جيئن ته) لعل شهباز - اڏيرو لعل - ڪن جاين جي مشهوري لاءِ ڪم ايندڙ لفظ جيئن ته: لعل قلعو - لعل مسجد.

Gul Hayat Institute

ـ لتعلائيءُ ۽ لتعلائيونُ: ث. گاڙهاڻ ـ سُرخائي ـ سُرخيءُ.
ـ لتعلُ ياجيءُ گاٽيءُ: گوشت رڌڻ ـ تيوَنُ واپرائڻ.
ـ لتعلَ جيءُ مُهرَ: ماڇي ٻانهن تي قلندر شهباز جي فقيرن کي ڏنل داغ.
ـ لتعلُ جهتڙيءُ آچتُ: ماهواري ٿيڻ ـ حيض جاري ٿيڻ.
ـ لتعلُ ٿيڻُ: رڳجڻ. گاڙهو ٿيڻ ـ سرخ ٿيڻ. گهوٽ ٿيڻ. ڪنهن وليءَ جي دعا سان شاداب يا سرسبز ۽ آباد ٿيڻ.
ـ لتعلُ ڏلمُ: ذ. صفت. لعل جي رنگ جهڙو ـ سُهڻو.
ـ لتعلُون لتعلُ ٿيڻُ: خوش رهڻ ـ تندرست رهڻ ـ بت ۽ پرجڻ. سُرهو ٿيڻ ـ خوش ٿيڻ. وڏي اوج تي رسڻ ـ ڪمال حاصل ڪرڻ.
ـ لتعلُيءُ ۽ لتعلُيونُ: ث. گاڙهاڻ ـ سرخي ـ لالاڻ ـ لعلاڻ ـ لعلائي.
● لتعلُ آوڏوُ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ آوڏوُ: تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلاڻُ: مصدر. گاڙهيرو ٿيڻ ـ گاڙهاڻ تي مائل ٿيڻ ـ گاڙهو لڳڻ ـ گاڙهو نظر اچڻ ـ گاڙهاڻ ـ سُرخائڻ.
● لتعلُ بخشُ شاهه: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ بڪرُ: اسم خاص. ڪراچي ايريا ۾ هڪ ديهه جو نالو. ماريپور جي اتر ـ اولهه طرف هڪ ڳوٺ جو نالو.
● لتعلُ پتافيءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ پُورُ: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ جتوُ: اسم خاص. تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ خانُ لغاريءُ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ خانُ متسٽوئيءُ: اسم خاص. تعلقي ميروخان ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلڙيءُ ۽ لتعلڙيونُ: ث. گاڙهي ڇهنب واري ڪپر جو هڪ قسم.
● لتعلُ لوڏوُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ محمدُ پنجوُ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُ واهڙ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُو رانوَڪَ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُو گهاڙيءُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعلُو واليءُ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتعنتَ ۽ لتعنتونُ: ث. (ع. لتعنتَ = قِتڪار) قتڪار ـ ملامت ـ تبترا ـ ٽڪَ ٻُجو ـ بد دعا ـ نفرت جو جذبو ـ بيزاري. ٻٽ پاراتو ـ سراپ.
ـ لتعنتيءُ ۽ لتعنتيءُ: ذ. صفت. لعنت وارو ـ پيتيل ـ ملعون ـ لتعين ـ مردود ـ رَجيم ـ پاراتيل ـ سراپيل ـ ڏڪاريل ـ لعنت ٿيل ـ لعنت جو لائق ـ بد بخت ـ بد نصيب ـ شامت زده. اشارو نفس ڏانهن.
ـ لتعنُ طعنُ: ذ. ٽڪ لعنت ـ ملامت ـ ٻٽ پاراتو ـ مهڻو طعنو.
ـ لتعينُ ۽ لتعيينَ: ذ. صفت. پيتيل ـ لعنتي ـ پاراتيل ـ هٿارو ـ ملعون ـ مردود ـ رَجيم.
● لٽغادَ ۽ لٽغادونُ: ث. طعنو ـ مهڻو ـ ڏوراپو ـ عتاب.
ـ لٽغادَ هٽنُ: ٻئي جي گاله ۾ ٻي جا دخل ڏيڻ.
● لتغارَ ۽ لتغارونُ: ث. (سن. لتکهوُ = ذرو ـ رَتي) آٽوُ ـ رَتيءُ ـ ذرو ـ پترسائو ـ چورو ـ

جڙو - چڙُوڻُ - لتپ - ٽورو - چتَ - هتو - ذراڪ - پرزو - پچڪڙو - تيرَ ماتر - تمام ٽورو ذرو. لاڳاپو - اثر. سڪ - سارُوٽي. رَسُ - چشڪو. نشان - داغ - چيتو. چوٽ - ڏڪ - صدمو.

- لتغارَ لگڻُ: ٽورو اشارو ٽيڻ - پاسو لڳڻ - واءُ لڳڻ - اثر ٽيڻ. چوٽ لڳڻ - ڏڪ لڳڻ - صدمو رَسڻُ.

● لتغارڪي: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لغاري: اسم خاص. لتغار مڪران مان آيل بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو - بلوچن جي ذات، جنهن جا ست پاڙا آهن ((۱) آلواڻي (۲) آدماڻي (۳) بيراماڻي (۴) پرگڙي لغاري (۵) بوزدار (۶) بنگلاڻي (۷) هڏوار). تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لتغارُ ≡ لتغارَ: ذ. (ف. لتڪارُ = لتغار. ع. لتجارُ = لغار. سن. وَلگا = لغار) گهوڙي جي لوه جي ڪڙين واري واڳ - لڳام - لجام - عنان - واڳ - دهانو - اليان.

- لتغار چاڙهڻُ: گهوڙي ڪي لغار ڏيڻ. روڪڻ - بند ڪرڻ. چيڙهڻ. قابو ڪرڻ.

- لتغارُ لاهيڻُ: گهوڙي جي مُنهن مان لغام ڪڍڻ - گهوڙو ڪولڻ - (گهوڙي جو) قاعدو لاهڻ.

● لتغائتَ ≡ لتغائتُون: ث. انتَ - نيهيرو - إنتها - آخر - نيڇوڙ - نيورتي - چيڙو - پورائو - سَمايت - چيهه - پڇاڙي. (ظرف). شامل - سڏو - داخليُ - بِحتَ - سميت. جي پڇاڙي تائين - لغايتَ.

● لتغتَ ≡ لتغتُونُ: ث. (ع. لِغتُو = بالهائيڻُ) ڪنهن قوم جي زبان - هڪ ڪتاب جنهن ۾ ڪنهن ٻوليءَ جا لفظ سمجهائين، معنائن وغيره سميت درج ٿيل هجن - فرهنگ - ڪوشُ - قاموس - زُبان - ٻولي - پاشا - ڊڪشنري - اهي لفظ جن جي معنيٰ مشهور نه هجي. لفظ - شبد. وارتا - وائي - چڏوت - چوپڙو - چڙ ٻولو.

- لتغتَ نتوريسُ: ذ. صفت. لغت ناهيندڙ - لغت يا فرهنگ لکندڙ - ڪوش ڪرتا - ڪوش ڪار - حرف جو سلسلو ناهيندڙ.

● لتغتِي ≡ لتغتِيونُ: ث. نتولشو - گوشو - مُڪ - ڏڪ. گهوٽيل پنگ جو رهٻٽ - پاڻي ڪڍڻ ڪان اڳ ۾ وارو ڪنڊو - چاڙو - پسوڙو - ڦوڳ.

● لتغدِيُ ≡ لتغدِيُونُ: ث. آلي متيءَ جو ٻنوڙو. ٽاڻءَ مٽان آلي متيءَ جو ڏنل پوٽو.

● لتغرّ ≡ لتغرَ: ذ. ڪاغذ جو ٺهيل اڏامندڙ راندِيڪو - پتنگ. نڊي جهاز جو هڪ قسم. (حقيقت ۾ مادي، پر مذڪر طور استعمال ٿيندڙ ڪار اکيو ڏکڻ پرن وارو شڪاري پکي) - "جغڙ" جي مادِيُ". (ن - ب). جهگر باز جي مادي (جنهن جو رنگ ڪارو ۽ ڳاڙهو ۽ اکيون ڪاريون ٿيندِيون آهن) - شِڪار لاءِ پالِيل باز جهڙي نر پکيءَ جو هڪ قسم. ڪپوڙو - پتاکَ.

- لتغرّائِيُ ≡ لتغرّائِي: ذ. صفت. لتغرّ ناهيندڙ. پتاک هڻندڙ - لاف زن.

- لتغرّ بازُ: ذ. صفت. چالاک - پتاکي - زَٽ هڻندڙ - گشائي.

- لتغرّوُ ≡ لتغرّوُ: ذ. صفت. بهادر - دلير - سُورهيه - جوڌو - پَلوانُ.

● لتغرَ هڻُ: ڍاڙ هڻڻ - پتاک هڻڻ - لاف هڻڻ - گشا هڻڻ - اجايا دلاسا ڏيڻ - پهيون ڏيڻ.

- لتغرِي ≡ لتغرِيُونُ: نڊو لتغرّ.

● لتغرِشُ ≡ لتغرِشُونُ: ث. (ف. لتغرِيدن = تيرڪڻ) پير جي ڪيسڪ - تيرڪ - لرزش - لرزو - لوڏو - ڏوڏو - جنبش. غلطي.

● لتغِلامُ ≡ لتغِلام: ذ. پلي مچي وغيره تري لاءِ برتن جو هڪ قسم - تئيُ.

● لتغنّ ≡ لتغنَ: ذ. وڏي ۽ ويڪري ٽاڻءَ جو هڪ قسم - ڦيلهي - پات - ٽالهه - خومچو - طبق - پاڙو - طباق - وڪرو ٽالهه.

● لتغُوُ ۽ لتغُوَ: ذ. صفت. (ع. لتغُو = بيهودو) بيهودو - واهيات - نامعقول - بي معنيٰ - باطل - بي فائدو - بيڪار. (اسم). بيهودگي - بڪوات - جهڪ - بيهودو ڳالهاءُ.

● لتغُوُرُ ۽ لتغُوَرَ: ذ. صفت. (سن. لتگُورُ) بزدل گيدي - بي غيرت - بي حياءُ - بي شرم

"اشراف لاءِ اڄ ڪلهه آزار آهڪ آهي
نـرڙا ٿلن ٿپن ٿـا لونيا لتغور لُوڻ"

(فاضل شاهه).

لُڇ - بدمعاش - بي ايمان - لوفر - گانڊُو

"متان ٿيڄ لغور، لڏي لهرين وچ ۾"

(خان زئي - سهڻي).

بي همت - ڍڇڙو - سُست - بيڪار - ڪوڇڙ - ڪم چور. ٽوڪبازيءَ جو هڪ لفظ.

● لتغُوري: اسم خاص. ايران مڪران ۾ رهندڙ هڪ قوم جو نالو.

● لتغيُرَ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لِفَ ۽ لِفُونُ (ث): پاڻيءَ يا گند مان پريل هڪ ڪرڙي - قوڦيندو - قوڪڙو.

● لفا (ڪ): ث. لٻاڙ - بتاڪ - لافَ - بڪوات.

● لفا هٽنُ يا لفّا هٽنُ (ڪ): لٻاڙون هڻڻ - بتاڪون هڻڻ - گسا هڻڻ.

● لِفافو ۽ لِفافا: ذ. (ع. لفّ = هڻ ويڙهيو) ڪاغذ جي ٿيلهي - ڪنهن خط جو پوش يا ڍڪڻ - ڪوٽري - ڪاغذ جو غلاف - پوشش - ڪورُ.

● لفظُ ۽ لفظَ: ذ. (ع. لفظ) حرف - اکر - ڪلمو - شبدُ - بول - چوٽي - ڳالهه - منهن مان ٻاهر نڪتل اکر. وَچنُ - انجام - بول - اقرار - پرتگيا. لُغت. گارگند.

- لفظاً: ظرف. اکر بہ اکر - حرف بہ حرف - لفظن ۾. لفظن موجب.

- لفظُ بہ لفظُ: اکر بہ اکر - اهڙي جو اهڙو - حرف بہ حرف - ساڳين شبدن ۾ - هو بهو - جيئن جو تيئن - ساڳيو.

- لفظِي ۽ لفظُي: ذ. صفت. اصلي - حقيقي - ٺيڪ. لفظن جي - لفظن جو - تحت لفظي - لُغتي. لفظي بحث - لفظي تڪرار.

● لفنڱُ ۽ لفنڱَ: ذ. صفت. لفنگو - ڪمينو - ادنگو - بدمعاش - لُچو - لوفر - شودو - غُنڊو - اوباش - نڪار - بدخصلت - بداخلاق - بدڪردار - بي فضيلتو - بداطوار - بي غيرت - بي ننگو. رولُو. رولاڪُ - رولُو چولُو - رولاڙُ. لاف زن - بتاڪي - گشائي - ڍاڙي.

- لفنڱُو ۽ لفنڱا: ذ. صفت. ڪمينو - بدمعاش - اوباش - لُچو - لفنگ - بي شرم - نڪار - بي فضيلتو. رولاڪ - رولُو چولُو.

● لفوُ ۽ لفا: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم.

● لِقَ ۽ لِقُونُ: ث. گهٽي ڪم ڪرڻ ڪري ڪاڪ يا ڪٿڪي ڪان ٿي پيل ڦوڪڙو - ڦلوٽو - ڦلوڪڙو - ڦلڙو - ڦوڦيندو - لِفَ - نِقَ. (ڪ). بڪَ بڪَ - اجايو ڳالهاءُ - بڪوات - بڪواس.

- لِقُونُ لِقّنُ (ڪ): گندو بولڻ يا ڳالهائڻ - ڪاريون گند ڪرڻ - بڪوات ڪرڻ. اوجهه اوتڻ.

● لِقِجّنُ: گند ۾ پرجي ٻوڙ.

● لقِيرِي ۽ لقِيرِيُ (ث): ذ. صفت. بتاڪي - بتاڪ هڻندڙ - لاف زن - ڍاڙي.

● لقّرُ ۽ لقّرَ: ذ. صفت. قداور. ڪنن ڍڳهو. بدعادتو - بداطوار - بي فضيلتو.

● لِقِڑِ (ڪ): پاڇيءَ جو هڪ قسم.

● لِقِڑِي ۽ لِقِڑِيُ: ذ. صفت. بي طاقت - بل هيڻَ - دربل - ڪمزور - هيڻو - ضعيف - ڏهرو. رس - عرق.

● لقّسِي ۽ لقّسِيُونُ (ث): ث. ڪڪ جي ٻات، گيهه ۾ پچي، ڪُڙ ملائي ٺاهيل ڪاڏي جو هڪ قسم.

● لقِڪائِنُ (ث): مصدر. لوڏڻ - ڏوڏڻ - ڏڏڪائِنُ.

● لقِڪنُ: مصدر. لُڇڻ - ڦڪڻ - تڙپڻ. ڏڪڻ - ڪنبڻ - ڏڏڪڻ.

● لقّ لقّ: وڏا ڦڪ هڻڻ.

● لتقنٌ : مصدر. لت لٹ کرڻ ـ لتڪتنٌ ـ لتڙنٌ. سيڪي کائي وڃڻ.
● لِڦتنٌ (ک): مصدر. ٽِڦتنٌ ـ راڳو ڏيڻ.
● لِڦو ۽ لِڦا (ل) : ذ. صفت. ٻوڏندن پسگل (ماڻهو).
● لِڦوتي ۽ لِڦوتيون : ث. رات جو اوڍڻ جي اوڍڻ جو هڪ قسم ـ سوڙ ـ رَلِيٌ ـ گودڙي ـ رضائي ـ اوڍڻ ـ پٽراڻي ـ جهيرِيٌ.
● لڦيٌ وڃنٌ : ٻوروکري وڃڻ ـ ختم ٿي وڃڻ.
● لقا ۽ لقاء: ث. ذ. ديدار ـ نظارو ـ ڏيکاءُ ـ اسرار. صورت ـ شڪل ـ لِقاءُ.
● لقاپُور: ذ. اهو هنڌ يا مڪان جتي محبوب جو ديدار ٿئي ـ اهو مڪان جتي سڀائين سوجهرو آهي ۽ اونده اصل ڪانهي ـ هڪ فرضي جاءِ جو نالو ـ ماڳ مڪان ـ لقا وارو (هنڌ) "لنگهه لقاپور ڏانهن".
● لِقاءَ ۽ لِڦاء: ذ. (ع.) ديدار ـ درشن ـ ملاقات. نظارو ـ چهرو ـ صورت ـ لقا.
● لقبٌ ۽ لڦبَ: ذ. (ع. لقبَ = هُن عنوان ڏنو) اهو نالو، جنهن سان تعريف يا مذمت جو مطلب نڪري (ع ـ م ـ د) ـ عزت وارو نالو ـ صفتي نالو (جيئن ته "خان صاحب، خان بهادر" وغيره) ـ خطاب.
ـ لقبٌ لائڻ : لچائيڻ ـ ٽيڪو لائڻ ـ عيبدار ڪرڻ ـ عيب لڳائڻ ـ گلا ڪرڻ ـ بدنام ڪرڻ.
"ڪهڙو لقب ڏيرن ڪي لايان"
(شاه).
● لُقطو ۽ لُقطا: ذ. فقه جو اصطلاح. (ع) اها شيءِ جا ڪنهن کي هٿ اچي پر ان جو مالڪ نا معلوم هجي. (هدايت الانشاء).
● لقلقٌ : ذ. ٻگهه پکيءَ جي نموني وڏي پکيءَ جو هڪ قسم، ڪيس آڇيٽ ۽ سڏين، اتر هندستان جي ڪن پاڻين ۾ بنگال ۾ عام آهي، پُٺيءَ جي پرن جو رنگ خاڪي ٽئيس، سندس ڪاڏو: ڏهڏر سڃي ۽ هڏا آهن، منڪي ڪٺنگ يا هڏي خور به چون.

● لُقمانٌ : اسر خاص. هڪ مشهور حڪيم جو نالو، جو باعور جو پُٽ، حضرت داؤد عليه السلام جو شاگرد ۽ بني اسرائيل قوم جو قاضي هو. هي شهر نوبه واقع آفريقه جو رهاڪو هو، ملڪ شام ۾ پڙهيو ۽ شهر رملہ (فلسطين) ۾ دفنيو ويو. (صفت). سياڻو (ماڻهو) عقلمند ـ دانائ ـ ڏاهو ـ تجربيڪار ـ اڪابر ـ هوشيار. (اسر خاص). قرآن شريف جي هڪ سورت جو نالو. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو.
● لُقمانَ جيٌ واءِ: اسر خاص. تعلقي مڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُقمُوٌ ۽ لُقما: ذ. وات ۾ وجهڻ لاءِ هٿ ۾ کنيل کاڌي جو مقدار ـ گِرَهُ ـ ڳڙي ـ نيوالو ـ ڳيو ـ ٽڪر ـ پورُ ـ ڦڪو ـ خَرمُوٌ ـ گِراس. عمدو کاڌو.
● لُقو ۽ لُقا : ذ. واڱڻائي يا ڪاڙهي رنگ تي مائل رنگ ـ وارو لُقڙٌ. چِتڪمرو ڪبوتر. (ث. لُقيٌ ۽ لُقيُونٌ).
● لُقوو ۽ لُقوو: ذ. (ع. لقوٌ = اڌ رنگ). بيماريءَ جو هڪ قسم ـ اڌ رنگ ـ (جنهن ۾ جسم جا عضوا سُڪي ۽ ڦري ويندا آهن).
● لڪَ ۽ لَڪُونٌ : ث. تڪليف ـ مصيبتَ ـ ڏاکڙا ـ رنج ـ عذاب. (اسر خاص). هڪ ذات جو نالو.
ـ لڪَ لڳنٌ : تڪليفون ڏسڻ ـ مصيبت ۾ هٿ ـ ڏڪ ٽيڻ. ٻُڪ ـ وڻ ـ حرص ٽيڻ ـ حسد وڻ.
● لڪٌ ۽ لڪ: ذ. جبل. پيتَ. ٽڪرين جي وچان ويندڙ پيچرو ـ جبل جو رستو يا اٽانگو لنگهه. لنگهه ـ گهٽٌ ـ گهيڙ ـ سرنگهه. پٽ مٽان لنگهندڙ گس ـ وات ـ لانگهو. ٻيٽ ـ ڪٽمر ـ ميانٌ ـ چيلهه

"گل سرخ سڃڻ، سيه سرس سيسيٌ،
لڪ ليٽ پسي نه لهن" (محمد).

ٻيڙيءَ جي اڏي ڪان پاڇيل وارو پاسو. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ طاعون مرض. مهامري (پليگ) ڏکيو وقت ـ تڪليف. خيال. (مارئي). سندرو ـ همت.

ـ لڪُ بَنڌَڻُ: چيلهه بڌڻ ـ همت ڪرڻ ـ مندرو بڌڻ.

ـ لڪُ چيڪي بَڌَڻُ: خيال قائم رکڻ ـ پڪو ارادو ـ عزم ڪرڻ.

ـ لڪِدارُ ۽ لڪِدارَ: ذ. صفت. سنهي چيلهه وارو ـ چيلهه سنهو ـ سهڻو. (ث. لڪِدارِ ۽ لڪِدارُون).

ـ لڪڙِ يارُو ۽ لڪڙِ يارا: ذ. صفت. لڪن ۾ رهندڙ ـ لڪن وارو ـ جابلو ملڪ جو رهاڪو ـ لڪيو ـ لڪياروَ.

ـ لڪَ لانگها (ت): گهيڙ گهات. ڏک تڪليفون ـ دک درد.

ـ لڪَ لاهيڻُ: ڏک سهڻ ـ تڪليفون ڏسڻ. راز فاش ڪرڻ.

ـ لڪ لنڱهڻُ: لنگهڻ يا ڊڙو لنگهڻ ـ گهيڙ يا سرلنگهه اڪرڻ. وڏي مشڪلات مان چوٽڪارو حاصل ڪرڻ ـ وڏي مرض مان بچي اٺڻ ـ مشڪلاتن کان پار پوڻ ـ ڏکيو وقت گذاري وڃڻ.

● لِڪَ ۽ لِڪُون: ث. لڪڻ يا لڪائڻ واري حالت ـ چِپَ ـ دَبُ ـ گُجهه ـ ڏَک ـ پوشيدگي ـ لِڪاءُ ـ بي خبري. نڊي پڪيءَ جو هڪ قسم (جو چمڪندڙ ڪاري رنگ جو ٿيندو آهي).

ـ لِڪَ چِپَ: ظرف. چوري ـ مخفي ـ گُجهيءَ طرح ـ گُجهه گوهه.

ـ لِڪَ چِپَ ۾: ظرف. لڪائي ـ چوريءَ ـ چُپائو ـ گُپ چُپ ۾ ـ پنهنجي ٻرم ـ گُجهه گوهه ۾ ـ ماڻ ميڙ ۾ ـ تخليه ۾ ـ خلوت ۾.

ـ لِڪَ لِڪائي: ث. ٻارن ۾ راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ ٻار لڪندا آهن) ـ لڪ لِڪوٽي.

ـ لِڪُ لِڪوٽي ۽ لِڪُ لِڪوٽيُون: ث. لڪ چپ راند جو هڪ قسم ـ هڪ راند جو نالو، جنهن ۾ هڪڙو اکيون ٻوري ٿو ٻيا لڪن، وڃو هو پن کي ڳولي لهي.

ـ لِڪ لِڪوٽي قِرَنُ: گمنام رهڻ ـ دنيا جي ڌڻڻ سان ڪو به واسطو نه رکڻ.

ـ لِڪوڪڙُ ۽ لِڪوڪڙَ (ت): ذ. صفت. لڪندڙ ـ لڪي گهمندڙ.

ـ لِڪُونڍُو ۽ لِڪُونڍا (ت): ذ. صفت. لڪندڙ ـ ڳُجهو ـ لڪل ـ ڇُپيل.

● لِڪُ ۽ لِڪَ: ذ. گُجهه ـ راز ـ پيد ـ ڏنڊ جي پڪيءَ جو هڪ قسم.

ـ لِڪُ رَکڻُ: گالهه لڪائڻ ـ راز مخفي رکڻ.

ـ لِڪُ لِڪائِڻُ: راز مخفي ڪرڻ ـ پيد ظاهر نه ڪرڻ.

● لُڪَ ۽ لُڪُونُ: ث. گرم هوا ـ ڪوسو واءُ ـ لُوهه ـ لُوءَ ـ لُڪ ـ جهولو ـ گرمي ـ بياباني ـ بادِ سموم ـ ساڙو. لُتَ.

ـ لُڪَ ڪائِڻُ: گرم هوا ڪائڻ.

● لڪا: پڪيءَ جو هڪ قسم ـ ڪبوتر جو هڪ قسم. (اسم خاص). هڪ جبل جو نالو.

● لِڪائِڻُ: مصدر. ڇُپائڻ ـ ڍڪڻ ـ پوشيده رکڻ ـ گُجهو رکڻ ـ روپوش ڪرڻ ـ راز ۾ رکڻ ـ چِٽرُ ڪرڻ ـ تلُ ڪرڻ ـ ٽمڻ ـ دَپڻ.

● لُڪائِڻُ: مصدر. لِڪائِڻُ.

● لُڪَپُور: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڪِدارُ ۽ لڪِدارَ: ذ. صفت. گهوڙي جو هڪ قسم ـ هڪ سهڻو ۽ چهلو (گهوڙو).

● لڪَرُ ۽ لڪَرَ (ث): ذ. مانيءَ جو ٽڪر ـ حصو.

● لڪڙُ: ث. ڏڳها ٽارا ـ وڏيون لڪڙيون ـ لئيءَ جون ڪاڻيون (جن سان ڪندي ٺاهيندا آهن) ڪاڻين جي ٽهيل پت يا پٽاهه.

● لڪڙِ ۽ لڪڙُون: ث. ڏکڻ يعني واڍڻ جي هڪ اوزار جو نالو ـ چار يا پنج فوٽ ڪاڻيءَ ۾ ڏورو يا نوڙي پڌي سيراڻي قيراڻلاءَ ڪرايندڙ اوزار. ڏنون يا ڏمڻ کي ٿوڪڻ يا ڏمڻ لاءِ هڪ وڏي لٺ.

● لڪُڙُ ۽ لڪُڙَ: ذ. لاڪُڙ جي ٽاهيل جهوڙي ـ لڪڙ ـ لاڪيڙ ـ ڳاهڻُ. لڪڻ ـ پيد ـ چاهڪ ـ ڪاڻي. ٽنگ ڪيندڙ سيراڻيءَ جو ڳڻُ.

● لڪڙا (ج): ذ. هندن جو سڙيل مردو- مردي ساڙڻ لاءِ ڪاٺ اينڊڙ ڪائيون- لونگا.
- لڪڙا ڏيڻ: (مُردي کي) ساڙڻ- جلائڻ- پسر ڪرڻ.
● لڪڙو ۽ لڪڙا: ذ. (سن. لڪُد = چڑهو) ڪاٺي- لڪڻ- ڇينيو- لٽ- چڑهه- لوڙهه- عصا- ڏڪو- ڏنبو- گهوپاڙو. اختياري- حاڪِميءُ. (اسم خاص). تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- لڪڙياريءُ: ث. (سن. لڪُد = چڑهو)- لڪڙي جهڙي سنهي يعني نازڪ. جابلو- جابلو ماڻهن جهڙي (لڪُ=جبل). (سر حسيني- گڙ).
لڪڙيُونُ ۽ جهنُ: جاه ۾ پٿرن جي بدران وڻن جون سڏيون لڪڙيون کپي هڻڻ.
- لڪڙِيءَ کي سلامُ ڪرڻُ: (سرڪاري) آگيا ۾ رهڻ- اختياريءَ کي مڃڻ.
● لُڪڙيُ ۽ لُڪڙيُونُ: ث. ڪِڇيءَ يا لُڪيءَ ۾ پائڻ جي ڪهه جو هڪ قسم- لُڪيءُ ۾ سون يا چانديءَ جو ٿاهي پاتل پتلو يا بيلو.
● لڪڙِيُ جاگيِرُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لڪشمي: ث. (لڪش = ڏسڻ ، ناهڻ: لڪشمي = ڏسندڙ ، ناهيندڙ) دنيا جو ٻنائيندڙ ماتا جي روپ ۾. پاڳواري- دولت جي ديوي. (ڏسو لڇمي). (گاجرا).
● لڪِ لُڪ: ث. ڪتي جي چٽڻ يا پاڻي پيئڻ جو آواز- لپُڪوُ- چٽڪو.
● لُڪندرُ ۽ لُڪندر (ل): ذ. صفت. لُچ- بدمعاشُ- ٺرڙو- آدنگو- بد فضيلتُ. (مقبول).
● لڪڻُ: مصدر. چٽڻ- لڪهي وڃڻ- چٽي وڃڻ- لپ لپ ڪري (ڪاڏو) ڪائڻ. ڪڪ ٽيڻ- دِق ٽيڻ- بيزار ٽيڻ- تنگ ٽيڻ. (لڪيو- لڪيندو- لڪيل).
● لڪڻُ: مصدر. ڏسو لڪڻُ.
● لڪڪُ ۽: لڪُ: ذ. (سن. لڪُد=چڑهو) هٿ ۾ جهلي هلڻ جي چڑهي- چڑهه- لٽ- ڇانئو- ڪاٺي- هاسو- عصا- ڏنبو- ڏڪو- سوٽو- گهوپاڙو. چهڪ.
- لڪڻُ لڳڻ: ميار ميڙڻ- خواه مخواه ڏوهيڙڻ.
● لِڪڻُ: مصدر. لِڪيُ وڃڻ- ڇپڻُ- گُهٽي وڃڻ- روپوش ٿيڻ- پوشيده ٿيڻ- لُڪڻُ- ڳجهو رهڻ. (لِڪيو- لِڪندو- لِڪل).
- لِڪي ڇپي وڃڻ: مخفي طرح وڃڻ- چوريءَ چوريءَ وڃڻ.
● لُڪڻ: مصدر. لِڪڻ.
● لڪِڻا: اسم خاص: پکيءَ جو هڪ قسم.
● لڪو ۽ لڪا: ذ صفت. لڪو (ضد: اُپڻيو).
- لڪائي ۽ لڪائيُونُ: ث. لڪايل.
● لِڪو ۽ لِڪا: ذ. ڪانگ- ڪانءُ. ڪانءَ کي هڪلڻ جو آواز. لِڪڻ جو ماضي. ڇهيو- گهر ٽيو.
● لُڪوُ ۽ لُڪا: ذ. سوراخ- ڏُنگ- ڏَرُ- لوڪو. لٿڪو- ستُ- جُنبش. ڏکي پُڇَ واري پکيءَ جو هڪ قسم.
● لِڪوڙُ ۽ لِڪوڙَ: ذ. صفت. ٺوٽي- ڪاهل- هڏ رکو- سليو ساڻ- ڪم چور- سست- ڪم نه ڪندڙ.
● لڪِي ۽ لڪِيون: ث. جبل جو لٽڪهه- ڪنهن ٽڪريءَ تان گهڙيل وات- سوڙهو پيچرو رستو. مشڪل جاءِ. ڳڙڪي- سوراخ. (اسم خاص). هڪ جيل جو نالو. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُڪِي ۽ لُڪيُونُ: ث. ڪِڇيءَ جو هيٺيون حِصو- نرڪهٽ جو مُنهن- ماڻهوءَ جي ڪِڇيءَ جي ڇاڙيءَ وٽ ڪڏ- ڳاٽ واري ڪڏ- نِڙي- ڪِڇي. سوراخ- ڏُنگُ- خال. مال جي بيماريءَ جو هڪ قسم. (ت).
● لُڪِيُ ڪائڻ: اندر سڙڻ- ڏڪ ٽيڻ. ارمان ٽيڻ- افسوس ٽيڻ.
- لُڪِيءَ ۾ ساه هُجڻ: ٿورو ساه هُجڻ- آخري گهڙيءَ ۾ هڻ- مرٽينگ- حالت ۾ هڻ- سڪرات ۾ هڻ- مرڻ وارو ٽيڻ. تمام ضعيف ۽ ڏهرو هڻ.

Gul Hayat Institute

● لڪياريُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ سيڊن جي هڪ قبيلي جو نالو، جنهن جا وڏا لڪيءَ جا رهاڪو هئا.

● لڪِيرَ ۽ لڪِيرُونُ: ث. ليڪَ ـ سيتَ. پيروي ـ تقليد ـ نقش قدم ـ پئي جي پئيان هلڻ واري حالت ـ پيروي ڪرڻ واري حالت.

ـ لڪِيرَ جوُ فقِيرُ ٿِيڻُ: انڌي تقليد ڪرڻ ـ اجائي پيروي ڪرڻ ـ اڪ پوڻي مريد ٿيڻ ـ اڪيون پوري پئي جي پئيان هلڻ ـ قدامت پرست ٿيڻ.

● لڪت ۽ لڪَونُ: ث. (سن. لڪْشَ) خبر ـ جاڻ ـ شناخت ـ سُرت ـ سُجاڳي ـ سوچيتائي ـ سُڃتي ـ سمجهه ـ ڪَلَ ـ گرَ ـ سماءُ ـ سُڌ ـ ڏاهـ ـ معرفت ـ سمڪ ـ پروڙ ـ جاڻ ـ معلومات ـ علم ـ راز ـ حقيقت ـ پرڪ ـ سارَ ـ نظر. آتما. خط ـ نشان

"ڏيگيءَ جا لڪَ پارَ ڪهڙا آهن."

ـ لڪت پتِيجِيُ وَڃَڻُ: خبر پوڻ ـ حقيقت معلوم ٿي وڃڻ. يادگيري پوڻ.

ـ لڪت وِ جهڻُ: (ڪريءَ کي) خط وجهڻ يا نشان ڪرڻ.

● لڪُ ۽ لڪَ: ذ. صفت. (سن. لڪْشَ) هڪ سئو هزارن جو گڏيل عدد ـ هڪ ايڪي کي اڳيان پنج ڇهڙيون ڏنل انگ ـ ڳڻڻ جو هڪ انگ. گهٽو ـ جهجهو. ڪيترو ـ ڪيترو ئي ـ ڪيتري قدر.

ـ لڪاتِپتِيُ ۽ لڪاتِپتِيُ: ذ. صفت. لڪن جو مالڪ ـ شاهوڪار ـ امير ـ لڪاپتي ـ هوند وارو ـ گِڻنگ ـ آسودو ـ سيٺ ـ سڪيو ـ سرسبز.

ـ لڪاپتِيُ ۽ لڪاپتِيُ: ذ. صفت. لڪن جي ملڪيت وارو ـ لک روپين جي حيثيت وارو ـ نهايت امير ـ دولتمند ـ ڏن پتي.

ـ لڪَ تهي ڏِيوُ پَرَڻُ: وڏو شاهوڪار هڻڻ يا ٿيڻ ـ دولتمند ٿيڻ.

ـ لڪُپالُ ۽ لڪُپالَ: ذ. صفت. لکين ڪي پالينڊڙ ـ رازق ـ خدا جو هڪ صفاتي نالو.

ـ لڪَ تهي مَتَرُ ڏوئڻُ: هٿ آڇل ڪرڻ ـ فضول خرچڻ ـ اجايو هٿ ڦاڙ ٿيڻ.

ـ لڪُپتِيُ ۽ لڪُپتِيُ: ذ. صفت. لکن روپين جي سرمايـ وارو ـ لکاپتي ـ لکي ـ لکيسري ـ لکاتپتي ـ لکن جو مالڪ ـ شاهوڪار ـ دنيادار ـ تونگر ـ جوپ.

ـ لڪَ لُڻائِيُ: گهٽي سخاوت ڪرڻ. بي ڊنگو يا فضول خرچ ڪرڻ.

ـ لڪُ لَعْنَت: ث. گهٽي ڦٽڪار ـ نفرت.

ـ لڪَ لُوتُ ۽ لڪَ لُوتَ: ذ. صفت. لکين روپيا خرچي چڏيندڙ ـ ڏاتار ـ سخي. (حاتم جهڙو) دريادل ـ داني پُرش ـ آدارتا ـ فياض. اجايا لک لٽائيندڙ ـ اجايو ـ ايڈنگو ـ بوالفضول ـ گهڻ خرچو ـ هٿ ڦاڙ ـ اڏائو ـ هٿ ڦاٽو.

ـ لکنُ جوُ ڏاتارُ ۽ لکنُ جا ڏاتارَ: ذ. صفت. سچُ.

ـ لڪيُ ۽ لڪيُ: ذ. صفت. لکپتي ـ لکاپتي ـ لکيسري ـ لکاتپتي ـ شاهوڪار ـ لکن جو مالڪ ـ دنيادار ـ تونگر.

ـ لڪپستَرُ ۽ لڪپستَرَ: ذ. صفت. لکاپتي ـ ملڪيت وارو ـ لکن جو مالڪ.

ـ لڪپستَرِيُ ۽ لڪپستَرِيُ: ذ. صفت. شاهوڪار ـ لکاپتي ـ ملڪيت وارو.

● لڪُ ۽ لڪَ: ذ. نشان ـ پارپتو ـ اُهچاڻ ـ ڦُنگي ـ ڪرُ ـ ڪُڏُ ـ (مال جي ڪن ۾ پيل) چير.

● لِکَ ۽ لِکُون: ث. (سن. لِکْشا) ذرو ـ ٿورو ـ گهٽ حصو ـ ذري ـ رَتي

"لِکئي منجهان لِک ذرو ضايع نـ ٿئي".

پِڇڪ ـ لِڇَ. گهڙي ـ ساعت ـ پَل ـ ڪِن ـ پَلڪ ـ ويرم ـ لحظو

"وِڇُ مَرَ پوءِ وِصال پِرَ،
لِکَ مَرَ پوءِ لِسپاکو"

(سر آبري ـ شاهـ).

لبک ـ قسمت. پاڳ. نيري يا فيروزي رنگ جي (پٿري لاءِ) نگيني يا پٿر جو هڪ قسم ـ سنهڙو مٽيو

"لوٽهي لـڏن ٿيون لعل لِکون،
جـوئـيءَ جـوڌار جهڪ ٿکون"

(محمد ٿالپر).

Gul Hayat Institute

(کن جي) گهڻ جوهڪ پاڳو. (سر يمن کلياڻ ـ گر). فيروزو. چَرُ (سوچين جو اصطلاح). پکيءَ جو هڪ قسم.

ـ لِکَ ٹِکَ ۽ لِکَ ٹِکُونُ: ث. آئينو ـ آرسي.

ـ لِکَ پِچَ (ث): ث. ذرو پرزو.

● لُکَ ۽ لُکُونُ (ل): ث. (سن. لُوکا = لُکَ) لُکَ ـ جهولو ـ گرم واءُ ـ گرم هوا ـ لُوءَ ـ لُوهَ. آڇَ ـ پياس. گهٽتي ـ ڏک ـ فڪر ـ مانداڻي ـ دلرماندگي ـ انتظار.

ـ لُکَنُ لوڙُ: ڏک وکوڙ ـ مصيبتون اچڻ.

● لکا ۽ لکاڻُون: ث. (سن. لکْشَ = خبر) خبر ـ پڌراڻي ـ لکَ ـ سُڌ ـ سماءُ ـ معلومات ـ جاڻ "ڏک لڳو تہ لکا ٹي کاڻ پيئي". ڏيکاءُ ـ نماءُ.

● لکاءُ ۽ لکاء: ذ. (سن. لکْشَ = خبر) ڏسو لکا.

ـ لکا پوَنُ: خبر پوڻ ـ سڌ پوڻ ـ معلوم ٹيڻ.

ـ لِکاپڙهِي ۽ لِکاپڙهِيُونُ: ث. لِک پڙهه ـ لکڻ پڙهڻ ـ خط و کتابت ـ چٹي چپاتيءَ جو رستو.

● لکانُو: اسم خاص. رجب مهيني جو نالو، جنهن ۾ زڪوات ۽ خير خيرات ڏجي.

● لکاڻ: اسم خاص. هڪ سنڌي ذات جو نالو، جنهن جا ٻہ پاڙا آهن: (۱) بند ٻوٽا (۲) ٹيندائي.

● لکاڻ: ذ. صفت. (پارن جي) بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ پارن کي دست گهٽا ٹين).

● لکاڻُ: مصدر. (سن. لکْشَ) لکا ڏيڻ ـ لکڻ ـ ظاهر ٹيڻ ـ جاڻائڻ ـ نظر اچڻ ـ ڏيکائي ڏيڻ ـ اشارو ڪرڻ ـ ظاهر ڪرڻ ـ ڏسڻ ۾ اچڻ ـ معلوم هڻڻ ـ خبر هڻڻ ـ جاڻ هڻڻ ـ يادگيري ڪرڻ ـ پڌرو ڪرڻ ـ ڏنو ڪرڻ ـ سمجهائڻ. پڪ ڪرڻ ـ تحقيقات ڪرڻ ـ جاچ ڪرڻ. حاصل ڪرڻ ـ ملڻ ـ پرائڻ ـ (ڪنهن جي) خبر ڳولي ڪيڏڻ ـ سمجهڻ ـ مغز ۾ (ڪا ڳالهہ) وهارڻ. (اسم). لچڻ ـ افعال ـ چيهٽُ ـ اخلاق.

● لِکائيڻُ: مصدر. تحريرڪرائڻ ـ نوشت ڪرائڻ ـ دستاويز لکائڻ ـ تحريري اقرار وٹڻ ـ ٻئي کان لکارائڻ ـ ڪتابت ڪرائڻ. جاڻائڻ. (ث). پرت پرڻ لاءِ ليکا ۾ گُل وغيره ڪڍي تي ڪيائڻ.

ـ لِکائِي ۽ لِکائِيُونُ: ث. ڪنهن شيءِ جي لکائيءَ جو عوضو ـ لکڻ جو اُجورو ـ لکڻ جي محنت، في يا مزوري.

ـ لِکاوت ۽ لِکاوَتُونُ: ث. لِکاوَتَ ـ ڪنهن شيءِ جو حڪم ـ لکپڙهہ ـ مال جو طلب نامو ـ سامان وغيره جي يادداشت. لِکت.

ـ لِکائِي ۽ لِکائِيُونُ: ث. لکيت ـ لکڻ واري حالت. لکائڻ جي مزوري ـ محنت.

ـ لِکَت ۽ لِکتَونُ: ث. (سن. لِکت = لکيل) ڪاب. لکيل حقيقت ـ لکيت ـ تحرير ـ نوشت ـ هٿ اکري ـ دستاويز ـ اقرارنامو. لکڻي ـ اکر لکڻ جي بيهڪ ـ خط. صورتخطي.

ـ لِکَتِ پڙهَتِ: لکپڙهہ ـ هٿ اکري ـ لکڻ پڙهڻ جي حالت.

● لکتيا: اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهہ جونالو.

● لکتيُرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لکتُپتُ: اسم خاص. ڪچ ۾ هڪ مشهور بندر جو نالو.

● لِکتپڙهِ ۽ لِکتپڙهُونُ: ث. لِکتِ ـ لِکاوَت ـ لکاوت ـ لکڻ پڙهڻ جي حالت. چٹي چپاتيءَ جو رستو.

● لکماسکٹِي: پسارکي وکر جو هڪ قسم ـ پوتيءَ جو هڪ قسم، ٹکڙن ۾ ٹيندڙ ۽ رات جو چمڪندڙ آهي، پاڙ نشيدار ٹئيس.

● لکمان: اسم خاص. دودي سومري جي ڏيءَ سونڍ جي دائيءَ جو نالو.

● لکميار: اسم خاص. تعلقي سنيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لکميُرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي مڪرنب ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لکنُ: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● لڪڻُ: مصدر. (سن. بڪُشنَ = معلوم ڪرڻ) پرکڻ - معلوم ڪرڻ - سمجهڻ - سمجهي وڃڻ - سهي ڪرڻ. ڏسڻ واڻڻ - نظر ڪرڻ - جانچڻ.

● لڪڻُ ۽ لڪڻَ: ذ. (سن. لڪُشَ) لڇڻ - گڻ - عادت - ارڪان - اطوار - خصلت - افعال - چڱو گڻ
"جو لڪڻَ ۾ مار ڏٺهين، سو ڪُلڪڻ ۾ ڪيرُ" (شاهه ڪريم).

- لڪڻُ ڪرڻُ (ث): اجايا پنهنجا وس ڪرڻ.

- لڪيڻُو ۽ لڪيڻا: ذ. (سن. لڪُشَنَ) سُڻي سياڻ وارو - چڱن لڇڻن يا لڪڻ وارو - نيڪ افعال "ٻٽيهه لڪڻو، چٽيهه لڪڻو" سڃاڻو - نيڪسيرت - بلند اخلاق - سٺين عادتن وارو - چڱن لڇڻن وارو - هردل عزيز - سياڃهڙو - سُهاڃڙو - موهن - وٺندڙ - ڪل مُڪ.

● لِڪڻُ: مصدر. (سن. لِيکَنُ = لکڻ) تحرير ڪرڻ - لکائي ڪرڻ - نقل ڪرڻ - لِکِي وڃڻ - درج ڪرڻ - نوٽ ڪرڻ - داخل ڪري لکي ڇڏڻ - رجسٽر ڪرڻ - وهيءَ ۾ چاڙهڻ - ڪتاب ۾ درج ڪرڻ - فهرست ۾ داخل ڪرڻ - روزنامچي ۾ چڙهائڻ. رَچائڻ - بنائڻ - تصنيف ڪرڻ - مضمون لکڻ. نقش ڪيڻ - ليکون ڪيڻ - دول ناهڻ. اوڙ ڪيڻ. تحريري عهد ڪرڻ. خط موڪلڻ. (لکيو - لکندو - لکيل).

- لِڪِيَلُ ۽ لِڪِيَلَ: ذ. صفت. تحريرڪيل - لکي ڇڏيل - ليکيل. تقدير ۾ لکيل. (اسم).

- لِڪِيَلُ پڙهِيَلُ: ذ. صفت. تعليم يافته - خواندو - ودياوان.

- لِڪڻُ هارُ ۽ لِڪڻَ هارَ: ذ. صفت. لکڻهارو - لکندڙ - نويس - لکڻ وارو - نويسنده - ڪاتب - راقم - مُنشي - ليکاري - ليکڪ - مُحَرِّر.

- لِڪِيڻِي ۽ لِڪِيڻِيُون: ث. لِکت - هٿ اکر - اکرن جي ٻيهڪ - صورتخطي - تحرير - عبارت - لوشت. (ڪ). قلم - ڪِلڪُ.

- لِڪڻِيڏاسُ: ذ. لکڻ جو هوشيار - خوش نويس.

● لِڪڻُ ۽ لِڪڻَ: ذ. ڳاڻيٽو - حساب - شمار، "لِڪيا جي لِڪڻَ ۾ سي قرب رسندا ڪيئن" (سر يمن ڪلياڻ - شاهه).
قسمت - وارڙاتا جو ليک - نصيب - لکيت.

● لڪوُ ۽ لڪا (ل): ذ. لشان - وات ڏيکارينڊڙ - ڪڇ ڏانهن وڃڻ واري رستي ۾ ڪڇ جي رڻ ۾ وات سڌي وڃڻ لاءِ ڪي اڇڙا ٿڌيا يا پٿر لڳل هوندا آهن، انهن کي چٻو آهي "لڪوُ". (اسم خاص). ٻاڦيءَ جي ٻڪيءَ جو هڪ قسم. لاکي جانچي.

● لڪِوارا (ث): اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● لِڪُواڻِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڪِيُ: اسم خاص. شڪارپور لڳ سنڌ جي هڪ جهوني شهر جو نالو. شڪارپور شهر ۾ هڪ دروازي جو نالو. تعلقي سکر، تعلقي ٽڻي، تعلقي بدين، تعلقي شاهه بندر، تعلقي مغل ٻين ۾ هڪ ديهه جو نالو. لاکي جي مشهور گهوڙيءَ جو نالو "لاکو لڪيءَ تي چڙهيو، لڪِيُ لاکي هيٺ". ذ. (صفت). رَچ ڇگو مڙس - لائق - لک لهندڙ - لکي مڙس - چڱن لڇڻن وارو - وٺندڙ. لکن وارو - قيمتي. شاهوڪار.

● لڪِيا (ث): اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● لِڪِيتِ ۽ لِڪِيٽُونُ (ڪ): ث. اقرار نامو - تحرير - لکيو.

● لڪِيسَرُ: اسم خاص. تعلقي ڪپرو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڪِيسَرُ جاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لڪِيُ ڪِهڻِيُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لِڪِيوُ ۽ لِڪِيا: ذ. لکيل - تحرير ڪيل. دستاويز. قسمت - نصيب - پاڳ - ڪرم - تقدير -

Gul Hayat Institute

پاوِري - پيرالتبدّل - هوونهار - مقدر - شُدني آمر. ازلي حڪم - قضا - قدرتي قلم - سرنوشت - ڪتاب الله - جيڪي لوهه محفوظ ۾ لکيل هجي. انگ. لِلات - لِڙات - لِبراڙ - زِراڙ. زنجير - ڳنڍ - تعلق - واسطو - لاڳاپو - نڪاح.

■ لِکِيوُ اَنْگُ پَرَنُ: قسمت جو قلم وهڻ - پاڻ موجب ضرور ملڻ.

■ لِکِيوُ پاڙَنُ: ڪرم پوڳڻ - ڪرمن جو قُل ڪائڻ - قسمت پٽڻ - مصيبت ڪاڻ - تقدير جي لکئي کي لوڙڻ - مصيبت جا ڏينهن ڪاٽڻ.

■ لِکِيوُ ماڻڻُ: مڙس ڪرڻ - پنهنجي مڙس سان زندگي بسر ڪرڻ.

■ لِکِيهِي جُونُ لامُونُ: قسمت جا نتيجا.

■ لِکِيهِي جُونُ لامُونُ ڪوڙَنُ: قسمت جو نتيجو ملڻ - لکيو انگ پورو ٿيڻ

"اسان جي اکين آگر لائيا،
هِتِ لِکِيهِي ڪوڙِي لار"

(سُگھڑ).

● لنگات: ظرف. شامل - سوڌو - سان - سميت - لغائت - لِغايت - داخلي - بَتمعه.

● لنگارَ ۽ لنگارُونُ: ث. (سن. لنگھ = نيڍڙو. لنگ = چنبڙڻ) لورِيُ - لغار - لٽپيٽ - ڪاب چنبڙندڙ شيءِ - چنبڙيل شيءِ - لڳل شيءِ - پلستر. ذرو - جُزو - رَتِي - ٿورڙي - هَوَ - لِکَ - پڇڪرو.

● لنگاڙُ ۽ لنگاڙَ (ت): ذ. آلت - مرد جو مخصوص عضوو.

● لنگامُ ۽ لنگامَ: ذ. (سن. ع. ف. و. لنگام، لجام، لگام = لتغام). گھوڙي جي وات ۾ لوهه جي ڪڙين سان پيل واڳ - گھوڙي جي سنجن مان هڪ سنج - واڳ - عِنان - اَلٽياڻ - لغام.

● لنگائِڻُ (ت): مصدر. لوهه يا رُڪ جو اوزار روهيءَ تي تکو ڪرڻ - لائِڻُ.

● لُنگائِيُ ۽ لُنگائِيُونُ (ت): ث. زال - جوءِ - گھر واري - اهليه.

● لنگُتِيُ ۽ لنگُتِيُونُ: ث. ڏَڪُ - مُڪَ - نَڙونشو - نُوشو - لُنتي - ڪُوشو - تُڏو. عشق جي چمات يا ڏَڪُ.

● لنگَڙُ ۽ لنگَڙَ: ذ. لَنگڙ - راند لاءِ ڪاغذ جو ٺاهيل پتنگ. شڪاري پکيءَ جو هڪ قسم - جھگڙ (باز جي مادي).

● لنگِڙا (ت): اسم خاص. ٽر ۾ رهندڙ راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● لنگِلامُ ۽ لنگِلام (ل): ذ. ڪاڏي جي شين ترڻ لاءِ هڪ پاسي ڳڻ واري ٽڪي جو هڪ قسم - ڪڇي.

● لنگَنُ ۽ لنگَنَ: ذ. (سن. لگْنَ > ازلگ = لڳڻ) هندوڪي شاديءَ جي رسم جو هڪ ساڻ - سَنوڻ. نڪاح - شادي - ويڌي - چُني. آڪاس گرپ تي آپرندڙ بُرج يا راس - راس ۾ سج يا سج ۾ راس گھڙڻ جي حالت يا گھڙي. بخت - پاڪ - نصيب.

■ لنگَنَ ڪَنْبِلِيُ: چُني - جنر پتري - زانچو - زائچو.

■ لنگَنَ ڪَنْبِلِيُ ڪِينچَنُ: نجوم جي حساب موجب ڪنهن جو بخت جاچڻ - ستارو ڏسڻ.

● لنگنُ: ث. (سن. لگْ > لج = لاڳاپو رکڻ) پريم - پيار - رغبت - چاهه - موهه - پريت.

● لنگٻ ۽ لنگٻُونُ: ث. پيار - محبت - اُلفت - قُرب - پريت - اَڪنجهر - سوهه - پاڻ - ارواح - سَتِيهُ - حُبَ - شوق - اَڪير - رُچ - پريم - دل - لنئون - نيڻهن - لاڳاپو. صحبت داري - جماع - سنجوڳ - لنگٻ (جنّ وغيره جي).

● لنگِٻ: حرف جر. لاءِ - جي ڪري - ڪارڻ - جي سبب - واسطي - وَٽ - پرسان - ويجهو - نيڑي - قريب - نزديڪ - ويجھڙو - ساڻ - پير. (صفت). لاڳيتو - متصل - د نگئي - لڳاتار - يڪو - پاسي وارو. (اسم). دوستي - لاڳاپو - واسطو.

■ لنگِٻ پَنگِٻ: ظرف. اٽڪل روءِ - قريب قريب - ذري گھٽ تي - برابر - گھٽو ڪري. (اسم). لاڳاپو - دوستي - اچ وچ.

■ لنگٻ وارو: لاڳاپيدار - واسطيدار - لاڳاپو رکندڙ.

Gul Hayat Institute

● لگگ ≈ لگ: ذ. پکین یا جانورن جو میلاپ یا جماع ـ نر مادیء جو میلاپ ـ مجامعت. لاگاپو ـ متي مائٹي ـ ناتو ـ سنبندھ. رنبدک

"کینَ ترانْ کینَ تار مونْ،
کین سگھان کین سگھ،
آڈو ڈیج مرَ لگ، مون ھیکل وَلتھا"

(شعر).

ـ لگگ کترَنْ: گڈجڻ ـ ملائڻ یا ملڻ ـ جماع کرڻ.

● لگگ ≈ لگت: ذ. صفت. کمزور ـ لگڑو.

● لگاتارَ: ظرف. مسلسل ـ مُتواتر ـ پئي درْپئي ـ گڈوگڈ ـ سانده ـ یکاتار ـ سانْ ٹي سانْ ـ یکساھيءَ ـ یکو.

● لگارائنْ: مصدر. پئي جي معرفت لگائڻ ـ گنڍائڻ ـ گڈائڻ ـ جوڙائڻ ـ لاگو کرڻ ـ ملائڻ ـ میڙائڻ.

● لگاءُ ≈ لگاءَ: ذ. تعلق ـ نسبت ـ گانڍاپو ـ ناتو ـ جوڙ ـ واسطو ـ ربط. ضبط ـ پیار ـ اخلاص. میل ـ میلاپ ـ قرابت ـ سگاوت ـ ملاوت ـ آمیزش ـ رشتو ـ سنبندھ. پھچ ـ دخل ـ مداخلت.

ـ لگاءُ لگائنْ (ک): نینھن لائڻ ـ پریت کرڻ.

● لگائنْ: مصدر. (دوا) لائڻ. (پیٹ ۾ فوٹو وغیرہ) ھڻڻ. گنڍڻ. جوڙڻ ـ شامل کرڻ ـ ملائڻ ـ جمائڻ ـ چُھٹائڻ ـ چنبوائڻ ـ چوڑائڻ ـ کُپائڻ ـ پیوست کرڻ ـ کوڑڻ ـ بیھارڻ ـ ویھارڻ ـ ھونو نصب کرڻ ـ پوکڻ. ٹانکڻ ـ سیبڻ ـ کنار لگائڻ ـ جوڙڻ. چغلي ھڻڻ ـ برغلائڻ ـ پڑکائڻ. (سرمو) وجھڻ. دل لائڻ ـ ڏیان ڏیڻ. (ھٹ) رکڻ یا ھڻڻ. (گلو) وچائڻ. جوڙ کرڻ ـ بنائڻ ـ ناھڻ.

ـ لگائي چڏنْ: لیپ کرڻ ـ لیپو کرڻ ـ پلستر ھڻڻ ـ راگو ڏیڻ لیپو ڏیڻ. مالش کرڻ. دوا لگائڻ ـ ملھ رکڻ. شامل کرڻ ـ گڏي چڏڻ ـ ملائڻ ـ چھٹائڻ. پُلائڻ ـ برغلائڻ ـ آپارڻ. ھوڏ رکڻ ـ شوط رکڻ.

ـ لگائیںْ (ک): مصدر. تیگائڻ ـ چوري کرڻ ـ ھیرڻ.

● لگت ≈ لگتونْ: ث. جن یا پوت وغیرہ جو اثر ـ حساب ـ جادو ـ کامڻ ـ دوھ. گنڍ جڙ یا ملڻ واري حالت ـ چنبڙ. ھٹ چڙھڻ یا لڳڻ واري حالت. قیمت ـ مُلھ ـ اگھ ـ بھا.

● لگتنْ (اس): مصدر. لڳڻ.

ـ لگتوْ ≈ لگتا (ل): ذ. صفت. ٹوٹي ـ کاھل ـ کم چور. سست. گندو ـ غلیظ ـ میرو ـ کینو.

ـ لگنو ≈ لگنا (ل): ذ. لگت ـ جماع.

ـ لگنو کترَنْ: جماع کرڻ ـ لگگ کرڻ.

● لگڈیوْ ≈ لگڈیونْ (ل): ث. وَجھہ ـ موقعو ـ جھتیوْ ـ پلْ.

● لگڑ ≈ لگڑَ: ذ. صفت. لگلگڑو ـ لگلگیو ـ جمیرْ ـ چنبڙندڙ ـ چیڑھالو ـ لیسدار.

ـ لگڑو ≈ لگڑا: ذ. صفت. چیڑھ وارو ـ چنبڙندڙ. سنھڑو ـ نیبل ـ لیڑو ـ قیلیڑو ـ قیقو ـ ھیٹو ـ سست ـ موگو ـ دیرو. (ضد: سخت).

● لگڑْ ≈ لگڑَ: ذ. کپڑو ـ میرو یا ڈوتل کپڑو ـ پاتل کپڑو. "لگڑا میرا ٹي ویا آھن" (جملو). (صفت). میرو ـ گندو ـ خراب ـ نکمو ـ گدلو ـ کینو ـ کچیرو. قیلیھڑو ـ بي زورو ـ سست ـ موگو ـ ھیٹو. نالائق ـ نکمو ـ وڃائنڊ ـ گئل ھیڻ ـ نیکار ـ نامراد ـ ناخلف ـ کمیرک ـ کین جھڑو.

ـ لگڑْ لگڑَ (جمع): ذ. چنل قائل کپڑا ـ چیھونْ ـ لیڑون ـ چیھاڙیون.

ـ لگڑوْ ≈ لگڑا (ث): ذ. صفت. ھیٹو ـ کمزور ـ جنھن ۾ قوتائي گھٽ ھجي ـ لیڑو. (اسم). پراٹو یا ردي کپڑو ـ میرو قائل کپڑو.

● لگلْ: ذ. صفت. گڏیل ـ ملیل ـ گنڍیل ـ شامل ٹیل ـ کنھن سانْ بد پیشي جي رستي گنڍیل. کنھن سان پیار ۾ قائل ـ اڙیل ـ منجھیل. ٹھکیل. (میوو) کینو ٹیل ـ سڑي ویل ـ داغدار ٹي ویل. (پاڻ ۾) وڙھیل ـ جھگڑیل.

● لگلگگ ≈ لگلگگونْ: ث. لبیس ـ لیوَ ـ چیڑھ ـ جمر ـ کونر یا (ماکيءَ جھڑي) چنبڙندڙ شيءِ. (صفت).

Gul Hayat Institute

لڳلڳدار - چيڙهه وارو - چيڙهالو - چڪنو - جنهنجو - ليو وارو - چنبڙندڙ.
- لڳلڳڏو ۽ لڳلڳڏا: ذ. صفت. چيڙهه وارو - ليو وارو - چنبڙندڙ - ٽنٽيڙ.
- لڳلڳڏيو: ذ. چيڙهالو - لڳدار.
● لڳلڳو ۽ لڳلڳا: ذ. هڪ برتن جو نالو - ڪٺي - تي جهڙو برتن - ڪترچي - ڪڇو باسڻ. مارڪٽ. لڳو لڳ.
● لڳڻ: مصدر. (سن. لڳي). پرا. لڳائي = لڳڻ) (هوا يا طوفان) لڳڻ - گهلڻ. (ڪ). هوا جو هلڻ. لاڳاپو رکڻ - نسبت رکڻ - واسطيدار ٿيڻ - لاڳاپيدار ٿيڻ. ڪٽڻ - کوڙجڻ - جڙڻ - بيهڻ - پورو ويهڻ - ٽهڪڻ - ٽڪڻ - ڇڻڻ - جنبڙڻ - گڏجڻ. (هڪ ٻئي سان) لڳڻ - گسڻ. (بجا گهڙيال جا) وڄڻ - ٽڙڪڻ - وقت گذرڻ. چٽيڻ - ٽهڪڻ. ٽڪرڻ - زخمي ٿيڻ - ڏڪجڻ - ٽڪرجڻ - (ڏ ڪ) لڳي وڄڻ. لپيجڻ - راڳجڻ - لپنجڻ. ڏيان ڏيڻ - توجهه ڏيڻ. عشق لڳڻ - ناتو لڳڻ - لٽون لڳڻ - (د ل) لڳڻ - نينهن اڙڻ - (د ل) قاسڻ - آڙڻ - ٻڌڻ - (د ل) قابو ٿيڻ. ڏڪي ٿيڻ - پيٽ سان ٿيڻ - ڦرجڻ. (وڃهه) مسڻ - (موقعو) هٿ اچڻ - (د ل ۾) اچي وڄڻ - ڦرڻ - ڪٽڻ - سمجهه ۾ اچڻ - هنڌڻ - د ل سان هنڌائڻ - اعتبار اچڻ - (ڪنهن ڳالهه تي) پروسو ٿيڻ. هٿ اچڻ - دستياب ٿيڻ - وَر چڙهڻ. لڙائي شروع ٿيڻ. محسوس ٿيڻ. (ٻاه) ٻرڻ - جلڻ. (ڪنهن شيء کي) لڳڻ - گهٽو سڙي وڄڻ (جانور پاڇي وغيره). (ڪنهن ڳالهه تان) چڙڻ. (ڪنهن کي سنو نصيب) هڻڻ. لياقت حاصل ڪرڻ - پاس ڪرڻ - پاس ٿيڻ. (بوٽ ۾) ڪوڪو يا نالون وغيره هڻڻ. (نوڪري تي) بيهڻ - چڙهڻ - مشغول ٿيڻ - رونيڻ - ڪم تي چڙهڻ - لڳي وڄڻ. گهُر گهُر لائي ڏيڻ - پٽندي لائڻ - ڏُرٽو هڻڻ - ڏُرٽو مارڻ. زخم ٿيڻ - (ڏ ڪ) لڳڻ - وڄي پوڻ. ڦاڙ هڻڻ - ٻوڪڻ - ڦٽڻ - (ٻوٽو) جمڻ - پيدا ٿيڻ - قائم ٿيڻ - ڪڙو ٿيڻ - راڳڻ - (پڻن جو) لڳڻ - ڦٽڻ - مورجڻ - انگورجڻ - ٻُورجڻ - (اڻب وغيره جو) سلو ڪيڏڻ. ڏسڻ ۾ اچڻ - پائڻ - ڏٺل معلوم هڻڻ (جيئن شڪل لڳڻ) اثر ڪرڻ. (ڇُهڻ سان) پليد ٿيڻ. ڪارگر ٿيڻ - اثرائتو ٿيڻ - فائديمند ٿيڻ. (رقم) خرچ ٿيڻ يا اچڻ. بند ٿيڻ - پورجي وڃڻ (اڪ وغيره جو) - ننڊ اچڻ. شروع ڪرڻ - شروع ٿيڻ - شروعات ڪرڻ "فلاڻو ڪالهائڻ لڳو = ڪالهائڻ شروع ڪيائين" (جملو). (ميوو) ڪنو ٿيڻ - سڙڻ - ڳرڻ - (ميوي کي) داغ ٿيڻ - ٽِڪو ٽي پوڻ. ملي اچڻ - ٺهي اچڻ - برابر ٿيڻ - ٺهڪڻ - ميل ڪائڻ - جمع ٿيڻ. ميلو لڳڻ.
- لڳڻو ڦڳڻو: رلڻو ملڻو - ميل ميلاپ وارو - هريل ۽ مريل.
- لڳڻي ٻيڙي هڻڻ: جتي وٽي آتي (ڳالهين ۾) بيهي رهڻ.
- لڳي ڦتو ڻ: ٿوري پاڻي جي ڪري ٻيڙي جو ترو زمين سان اٽڪي پوڻ.
- لڳي ڇڙهڻ: پنيان پوڻ - سائ هلڻ - گڏ هلڻ - گڏجي هلڻ.
- لڳي رهڻ: سُڪيءَ تي رهجي وڃڻ.
- لڳي لائڻ: حوالي ڪرڻ - گلي لائڻ "مال ميڙوئي تن جو، ٻئي لڳي نه لاءِ" (جملو).
● لڳڻ (ڪ): مصدر. لُٻڻ - جهڳڻ - جهپڻ - ميرو ڪرڻ - لوٽڻ.
● لڳو ۽ لڳا: ذ. صفت. اڳو (ٻاءُ وغيره) - ٻيءُ يا ماءُ جو اولاد. (ضد: سڳو). پورو پورو - ڪُتو.
- لڳو آڙِيو: ذ. صفت. لڳي ٽيڙندڙ - بي اثرائتو.
- لڳو ٻڌو: ذ. صفت. پورو نشان تي لڳندڙ - برابر - پورو - مقرر ٽيل.
- لڳو لڳ: ذ. صفت. ڪڏ - سائ - قريب - ويجهو - ٻيٽ - جُٽو - ڪُلهي سان - گڏوگڏ - لاڳيتو - متصل - دنگائي - لڳاتار - يڪاتار - سانڌهه - مسلسل - آڳاٽ ساڳيت.
- لڳو رهڻ: گڏ هجڻ - سائ هجڻ - پيڙو هجڻ - شامل هڻڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لڳو هلڻ: گڏ وگڏ هلڻ ـ همراه ٿي هلڻ.
● لڳهه ۽ لڳهه (ت): ذ. جهڙ جي اونده يا کاراڻ ـ گهاٽا ڪڪر. وڏو ڪڪر
"زلف لوڻ تي لڙيا لڄ ڪان،
لڳهه پيو چنڊ لڪي"
(ملاح).
گهاٽو ڪارو ڪڪر ـ مينگهه. (سر د يسي ـ گر).
سنهڙو مينهن ـ ڦڙيون.
● لڳي ۽ لڳيون: ث. (پرا. إيا. سن. ايکا = لڳي) لڳڻي ـ پيار ـ موهه ـ پريم ـ پيوند ـ لئون ـ محبت ـ عشق ـ قرب ـ لگن ـ اُلفت ـ نينهن ـ سنيه ـ پريت ـ پياءُ ـ چاهه ـ شوق ـ اُڪنجهر ـ اُڪير ـ خواهش ـ إچا ـ چاهت گهٽي. آرزو ـ تمنا. اشتها ـ ٻڪ. دوستي ـ آشنائي ـ لاڳاپو ـ تعلق ـ نسبت. دشمني ـ ويـر ـ وِروڌ. اٽڪ. رنبڌڪ ـ روڪ. مڃيءَ جو هڪ قسم.
● لڳهه ۽ لڳهه: ذ. (سن. لگهه = نيڊو + نڪا = شڪ) پيشاب ـ مُتُ ـ سيمو. سوراخ ـ ٽُنڪ.
● لڳهه ۽ لڳهون: ث. اونداهي. (وفا).
● لڳهات ۽ لڳهاتون: طعنو ـ مهڻو ـ عتاب ـ وين ـ ڏوراپو.
ـ لڳهاتون هڻڻ: طعنو مارڻ ـ مهڻو ڏيڻ. ڏونسا هڻڻ.
● لڳهڻي ۽ لڳهڻيون: ث. ڪِتڪِتوئي. گوهيي.
● لڳهو ۽ لڳها: ذ. گهر جو جارو ـ ڪٻٽ ـ پٽ ۽ لڳل تختو.
● لڳ ۽ لڳ: ذ. (ف. لنڪ = سنڌو) سنڌ ـ سنڌاڻ ـ سنڌ ڪائي ـ سنڌ ڪاءُ.
ـ لڳو ۽ لڳا: ذ. صفت. سنڌو ـ لنگڙو ـ قِدو ـ بيمار
"چارڻ لڳو، پنڌ گهڻو، ڪيي چوتائي چهيج"
(شاهه).
بي خوش ـ بي مزي ـ اڌ ماٺهو ـ بي وس. خراب ـ بُڇڙو.

● لڳ ۽ لڳ: ذ. پيرو ـ گهمرو ـ دَسُ ـ وارو ـ دفعو ـ ڪهپ ـ پُورُ.
لڳ ۽ لڳون: ث. پيرو ـ گهمرو ـ دَسُ ـ لڳ ـ ڪهپ ـ پُورُ (ڪا شيءِ ڪٽڻ هل) ـ ڦيرو ـ وارو ـ دفعو. "آءٌ گاهه جي هڪ لڳ ڏيئي آيو آهيان" (جملو). عضوو. (ن ـ ب).
● لڳا: ذ. پيرو ـ گهمرو ـ وارو ـ وقت ـ سمو ـ دفعو.
ـ لڳو ۽ لڳا: ذ. پيرو ـ گهمرو ـ وارو ـ دفعو ـ موقعو ـ وَهڻ ـ وقت ـ سمو.
● لڳ ۽ لڳ: ذ. (من. لِنگ) عضوو ـ انگ ـ بدن ـ جسم ـ بازُو ـ بدن جو پاڳو. ڪنبڻ جا ٻن. (ج. لڳ). بيماري ـ مرض ـ روڳ ـ تپ ـ ٻَرو ـ ڪوسو ـ بخار.
ـ لڳ ٽيئن: تپ اچڻ ـ بخار ٽيڻ.
ـ لڳ سِٽڪِجڻ: ٻڌ ڪي نه وٺندڙ واءُ لڳڻ.
ـ لڳ ڪانڊارِجڻ: پوءِ ونڊي وڃڻ ـ ڪنهن خوفناڪ گهر ٻڌڻ ڪري دل تي اثر ٽيڻ.
ـ لڳ ڪوسا ٽيئن: بخار اچڻ ـ تپ ٽيڻ.
ـ لڳ لوڻ ٽيئن: لُڇڻ ڦٽڪڻ ـ لوري لڳڻ ـ بيقرار ٽيڻ ـ بيتاب ٽيڻ ـ سوز ۽ سڙڻ ـ جهوريءَ ۾ جهڄڻ ـ ڳڻتين ۾ ڳرڻ.
ـ لڳ سڙڻ: تپ محسوس ڪرڻ ـ تپ اچڻ ـ بخار چڙهڻ.
● لڳ (ت): ءُ. هميشه جمع جي صورت ۾ ڪ اينڊ ڙ. ڪنبڻ يا پير جا ٻن.
● لڳائڻ: مصدر. (ف. لنگ = منڊ ڪائڻ) منڊائڻ ـ منڊ ڪائڻ ـ لنگڑائڻ ـ قِدڪ قِدڪ ڪري هلڻ. (لڳائيو ـ لڳائيندو ـ لڳائيل).
ـ لڳائي ۽ لڳائيون: ث. منڊائڻ ـ لڳ ـ منڊ ڪائي ـ منڊ ڪاڻ ـ اڳهائي ـ بيماري ـ طبيعت جي ناسازي ـ ناچڳائي ـ روڳ ـ پيڙا ـ مرض ـ ڏوار ـ ڏوڄ ـ ڏُجندو ـ آزار ـ ڪُمتهرائي ـ بي مزائي ـ ناچاقائي ـ عليلائي. خرابي ـ بچڙائي ـ بدي ـ مَنائي ـ سُرائيي ـ سڏائي ـ بدڪاري ـ ڪُبيد ـ آپڪار.

Gulshan Riyaz Institute

ـ لڏائي چڏائي ع لڏايون چڏايون: ث. بيماري سيماري. بڑائي پلائي.
● لل ع لل: ذ. (سن. لـل = کنڈ). لڇڻ ـ کير ـ عادت ـ خوبي ـ لتکڻ ـ ارکان ـ افعال ـ ڇيهڙ ـ شعور ـ نشست برخواست ـ ادب انداز ـ سڻي چال ـ چڱي چلت ـ لل ليکر. مايو ـ ٿپڙ ـ حال ـ همت ـ طاقت ـ زور ـ چاڙهو ـ وت. ٻلو ـ آهاڻ ـ تدارک ـ چارو ـ وسيلو ـ ذريعو ـ حيلو
"ڏونگر ڏورن ڏاکڙو، لڻئ ري ڪونهي لل"
(سر آبري ـ شاهه).
مهر ـ پلائي. اٽکل ـ تجويز.
ـ للائتو ع للائتا: ذ. صفت. کرائتو ـ فضيلت وارو ـ لائق. سمجهو ـ عقلمند ـ سياڻو.
لل ليکر وارو ـ کجهه وٺ وارو. هوند وارو. تجويز وارو ـ آٽکلي.
ـ لل ليکر ع لل ليکر: ذ. مايو ـ وت ـ ٿپڙ ـ حال ـ هوند. ٻلو ـ آهاڻ ـ ذريعو.
● لل ع لل: ذ. صفت. چريو ـ بيگانو ـ مست ـ نڪمو ـ بيڪار ـ جت ـ بي عقل ـ بي وقوف ـ ٽلهي ماني ـ ڊبل روٽي ـ روٽلي جو هک قسم ـ روٽي ـ نان.
ـ للائي ع للائيون: ث. چريائي ـ بيوقوفي ـ نادائي.
ـ لل متڻ: اجائي بکوات ڪرڻ ـ لاف هڻڻ.
● للا: اسم خاص. هندن جي هک ذات جو نالو.
● لڙا: اسم خاص. هندن جي هک ذات جو نالو.
● للات ع للات: ذ. (سن. لالاٹ = نراڙ) ليراڙ ـ نيرڙ ـ نلاڙ ـ ليلاڙ ـ پيرون ـ پيشاني ـ نيلات. (ل)
"لکيو جو ليلات، قلم ڪياڙي نه وهي" (جملو).
پاڪ ـ نصيب ـ قسمت ـ تقدير ـ لوح قلم ـ بخت ـ پاڳو. جوت ـ روشني ـ تجلو.
● للائي: اسم خاص. هک ذات جو نالو.
● لالله: حرف ندا. (ع. ل + الله = خدا واسطي) الله جي واسطي ـ خدارا ـ خدا لاءِ.
ـ ليلاهون: ث. هميشه جمع جي صورت ۾ ڪم ايندو آهي). منتون ميڙون ـ عاجزيون نيازيون.
● لالا ٹو ع لالا ٹو: ذ. ٻارن کي ڏيجارڻ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ ـ لڙو ـ جن ـ پوت ـ ٻاٹو ـ جهوجهو ـ جهوجهاٹو ـ رڇ پورو ـ ڪڙيدو.
● لڻت: اسم خاص. هندول راڳ جي هک راڳڻي جو نالو.
● لڇپ ع ليڇپون: ث. چاپلوسي ـ خوشامد کوڙي.
● لڙر ع لڙر: ذ. گاهه جو قسم جو پاڻي طور ٻه ڪم اچي.
● لڙر ڦڙر: ث. ڏڙر ڦڙر.
● لڪار: مصدر. (سن. رٹ + ڪاري = پڪار). پرڪاٹ ـ اوپار ـ جوش ڏيارڻ (مڻي آواز سان) ـ هلڪارڻ. پڪارڻ ـ سڏ ڪرڻ ـ آواز ڏيڻ ـ سڏڻ. هوڪارڻ ـ نعرو هڻڻ ـ ڏمڪي ڏيڻ. مقابلي لاءِ سڏڻ يا هڪڪارڻ ـ چئلنج ڏيڻ. (للڪاريو ـ للڪاريندو ـ للڪاريل).
ـ لڪار ع لڪارون: ث. مٺو آواز ـ سر ـ ترانو ـ لات ـ آلاپ ـ (تر، سان يا مست فقير جو) آواز. هلڪار ـ سڏ ـ نعرو ـ ڏمڪي ـ رعب دار آواز ـ پڪار ـ چئلنج. سونهن ـ سوپيا ـ حسن ـ زينت.
● ليل: ث. خوشامد ـ منت ـ عاجزي ـ محتاجي.
ـ ليل لل ڪرن: خوشامد ڪرڻ ـ محتاجي ڏيکارڻ ـ منتون ڪرڻ ـ عاجزي ڪرڻ ـ ٿورو ڪڍڻ. جهڪڻ
"اجائي کهڙي ڪئي ليل لل ڪئي آئي"
بکوات ـ بکواس ـ يڪيي.
● لڏڪهه ع لڏڪهه: ذ. صفت. رئيس ـ امير ـ وڏو ماڻهو ـ نواب. سور ور ـ ور ـ نايڪ ـ سورهيه ـ پهلوان ـ بهادر ـ جوڌو. نوجوان ـ آڏو ساماڻو ـ وهيءَ ڪي پهڻ. سڻو ـ ملوڪ ـ سهڻو ـ وڻندڙ ـ موچارو.
● للو ع لڙا: ذ. (پرا. لڏڪي = لڏو. سن. لل + ڪ = لڏو) چوڪرو ـ ٻالڪ ـ پيارو چوڪر ـ

وٹندڑ چوکر - البیلو چوکر - ڇوڪرو - ٻار - طفل.
پُٹ - ٻيٽو. ڪرشن جو لقب. مرد جو مخصوص عضوو - آلت (اسم تصغير = لٹلي). اڃايل رکي ڏکر سان ڏکڻ هٿ واري جاءِ. واٽکن اکرن ۾ لام جو نالو. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم - لٹلو هنج - پاڻيءَ جو هنج. (صفت). البيلو - پيارو - عزيز - دُلارو - لاڏلو - ناز پرور. نادان - ڪمسن - لو عمر - نوخيز. چريو - بيوقوف - احمق - نادان.
- لٹلو پتو ۽ لٹلا پتا: ذ. ناز برداري - چاپلوسي - خوشامد - چٽ - ريهه ريب - ڪاڻو - چڙهو - ڏاڙ - ٽل - ڪير ڪهيلي. دارمدار.
- لٹلو ڏيئڻ: حساب وهنوار ڪرڻ. جوڙ ملائڻ - ميزان ملائڻ.
- لٹلو هٽنج: پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم (جنهن جو اڳيون ٻٽ اڇو ۽ ڪُنڊڙ هجي).
● لٹلو: ذ. چاهه - شوق. "هيءَ ٻار ڪائڻ تي اهڙو لٹلو نه ٿو لائي" (جملو).
● لٹلو ۽ لُٹلو: ذ. ٻڇڙي شڪل واروپاڻو - جين پُوت - لٹلاٽو - جهوجهاڻو (ٻارن کي ڏيڇارڻ لاءِ ڪتب اينڊڙ لفظ). "بابا، بس ڪري سمهه نه ته جنّ ٿو اچي يا لُٹلو ٿو اچي" (جملو). (صفت). ڍڇو - ڪائر - بزدل - ڪيڏي - پست - گورڊ ليو - بيڪار - نڪمو - نامرد.
- لُٹلو ٻڇاڻِ: ڏيڇارڻ.
- لٹلو پٽجو: ذ. صفت. واهيات - رولو - لوفر - ڪميڻو - جهڙو تهڙو - نالائق.
- لٹلو پٽنجو: ذ. صفت. بدآرڪان - ٻُڇڙي چال واروضعيف - هيڻو - ڪمزور - بي طاقت - بي حشمت - زنانو. ڪوبه نه.
- لٹلو پٽنجو هُٽڻ: ڪير به نه هٽڻ - ڪوبه نه هٽڻ. خسيس هٽڻ.
● لٹلهڪار ۽ لٹلهڪارُون: ث. بلند آواز - لٹلڪار - هوڪار - آواز - هٽڪل. مالِوا (شهر) مان آندل ڪٽو يا لوئيي - ٽونڪار.
● لٹلهٽُ ۽ لٹلهٽُٽ: ذ. صفت. پهلوان - سورمو.
● لٹلهٽُنگ ۽ لٹلهٽنگ: ذ. صفت. پهلوان - بهادر - سورمو - سوروبهر - جوڌو. امير - رئيس - وڏو ماڻهو.
● لِٹلهو ۽ لِٹلها: ذ. صفت. سوڳو - ڍلو - سست. جهڪو (رنگ). گندو - گرو. ڪُرسو - ڪُجسو. (پڌڻ جو) گهپرو.
● لٹلهو ۽ لٹلهو رُون (ل): ث. صفت. سُني - پلوڙ. "ڳئون لٹلهو آهي".
● لٹلهوڙي ۽ لٹلهوڙيُون (ث): ث. نڍي پار جي پيشاب ڪرڻ جو عضوو - لٹلي.
● لٹلهيو ۽ لٹلهيا (س): گهوٽ. (ن-ب). "لعل الهيا ماريا، گڏين گهڪهيلن" (ڏ نگريو).
● لٹليو: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لٹلي ۽ لٹليُون: ث. نڍي پار جي آلت - ٽٽڻي - نُٽڻي - ڇيلي. چوڪري - ڇوري - ڇوري - نينگري. (آصفيه). (صفت). نامرد - ڪمر ڏرو - عورت تي قادر نه ٿيندڙ مڙس. ليڙو - ليلو.
● لِٹلي ۽ لِٹليُون: ث. تعلق - پروسو - مدار - آسرو - آڌار - اعتبار (قسمت تي) - سهارو - توڪل - پرتيت - ويساهه - (خدا تي) توڪل - ٽيڪو - اُميد - آس - آسانگو. (پرمانند). گل جو هڪ قسم.
- لِٹلي چِٹِي: ث. خوشامد - چاپلوسي - وٽ - پاسخاطري. چٽ پٽ - چڪو - منهن پڪائي. مان - سُن.
- لِٹلي چِٹِي ڪرڻ: ڪالهائڻ ۾ خوشامد ڪرڻ.
- لِٹلي لاڻِ: شڪي هُٽڻ: دربدر ڪرڻ "مون کي مهرباني ڪري لِٹلي نه لاءِ" (مهيري).
آسري ۾ رکڻ - انتظار ڪرائڻ - اوسيڙو ڪرائڻ - آلکو ڪرائڻ.
● لٹليا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُٹليا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● لتليچا: اسم خاص. (كلهوڙن جي پاڙي مان) هڪ ذات جو نالو.

● لتليچو ع لتليچا: ذ. صفت. چور- چورٽو- چوراڪار- كيسهي كٽ- گنڊي چوڙ- بدمعاش- ٺڳ.

● لتليچو ع لتليچا (ت): ذ. صفت. ڏسو لتليچو.

● لتر ع لتر: ذ. ٽيڙ- ٽپو (هال جو)- ٽيلهو- ڏڪو- آسرو- آوسيرو- پانهن جي زور تي كنهن كي مٿي كٽي آن جا پير كيڻ واري حالت. آبتڙ گالهه- كوڙ.

- لتر تپ: چالبازي- آٽكل ستكل "هلهي كيئن هرگز آتي لر تپ" (جملو).

- لتر تپ كرڻ: آدوروٽ كر كرڻ.

- لتر ڏيڻ: پانهن جي زور تي كنهن كي مٿي كٽي جنگهون كيڻ- چكي پٽڻ- ملهه ۾ رائل جو هڪ قسم. گشو هڻڻ. ڏنو ڏيڻ- كوڙ گالهائڻ- گالهه نٽائڻ. (هال جو) ٽپو ڏيڻ. گسكي وڃڻ- چوريءَ پڇي وڃڻ.

- لتيرو ع لتيرا: ذ. صفت. بٽاكيي- چالاك.

- لتر هڻڻ: دغا كرڻ- اٽكل كرڻ.

● ليرَ ع ليمون: ث. نڪَ جو گند- سينگهه.

- ليرو ع ليرا (ت): ذ. صفت. سينگهو (جنهن ماڻهوءَ جي نڪ مان سنگهه وهي)- گدلو.

- ليرَ سينگهه گنڊ ٽيڻ: مُنجهي پوڻ- تكليف پوڻ- آئيءَ ۾ آچڻ- تكليف ۾ قاسڻ- مصيبت ۾ پوڻ.

● ليرُ ع ليرَ، ليمون: ث. وڻ جو هڪ قسم- نيرُ.

● لتمائيڻ: مصدر. آهستي آهستي چوريءَ كسكائي وڃڻ- چورائڻ- چوريءَ كرڻ- لترُ ڏيڻ- لتيڙي ڏيڻ- لتمائي وڃڻ- ليكائڻ- سنهي چوري كرڻ.

- لتمائي آچڻ: لكائي كٽي آڻڻ- چوري كري آڻڻ- يكدم كٽي آڻڻ.

● لتمبرُ ع لتمبرَ: ذ. (انگ. نمبر=عدد) نمبر- عدد- انگ- رقم. درجو- رتبو- گريد- عهدو- منصب وارو- ٽوبتَ- دفعو- وقت.

● لتمبو ع لتمبا: ذ. صفت. (سن. لتمبُ= ڊگهو) ڊگهو- دراز- طويل قامت- لتنبو- بلند- طويل- وڏو- قداور- آوچو. احمق- بيوقوف- نادان.

- لمبو ع لتمبو: ذ. صفت. ڊگهو. ڊگهو- وڏي قد وارو- طويل قامت- قداور. بيوقوف- احمق.

● لتر لوڙ: ذ. گوڙ گهمسان- گوڙ گائلو.

● لتمتي ع لميتون (ل): ث. ڏنو "اهڙي لتمتي هٿيي اٽي، جو كڏهن كونه ايندو" (جملو)- گشو- ٽيڙ.

- لمپ (ث): تر ۾ پيدا ٿيندڙ گاهه جو هڪ قسم.

● لمپت ع لمپتَ: ذ. صفت. (سن: لنپتُ= لتنبو) لانگ چونڊ- لانبارو- آبتر- اوباش- لنگوتاڙو- ترڙو- وِيلُ- لونيو- چتُ- لانبڙ- لتنبو.

● لمجنُ: مصدر. آڏاستُ.

● لمحو ع لمحا: ذ. (ع. لمحة= اك چنبُ) پلڪَ- گهڙي- لمحو- اك چنيڻ جيترو وقت- تمام ٿورو وقت- سيكنڊ- ساعت. بجليءَ جي هڪ چمكي جيترو وقت- پلُ- دَمُ- لحظو.

● لمڏاڻ ع لمڏاڻ (ت): ذ. گوڙ. جهيڙو- فساد- دشمني. رگڙو- معاملو. نقصان- چيهو.

● لمس: ث. (ع. لمسَ = هٿن چُهيو) چُهڻ واري حالت.

● لمكارُ ع لمكارَ: ذ. (كجيءَ جو سُڪاورو) ٻُهارا نيوڙائي چڏڻ.

- لمڪو ع لمكا: لوڏو- لوڏَ.

- لمكو ڏيڻ: لوڏو ڏيئي هلڻ (عورت جو).

- لمكي ڏيڻ: گهوڙي تي چڙهي ڊوڙائڻ- گهوڙي تي چڙهي چكر ڏيڻ.

● لملهيتُ ع لملهيتون: ث. (انگ.) ليمن جو ٻاڻي.

● لمندُ ع لمدَ (ت): ذ. صفت. وڏو- لمبو- ڊگهو- ڏنگو. لڙيل- نيوڙيل.

- لمندا كتن: ڊگها كتن (شاه كريم)

Gul Hayat Institute

"جيڪا ڏاريان ٻڪري، تنهن لمندا ڪن"
(جملو- گل شڪر).

● لِيرُ ليرُ ڪرڻ: بلڪل ٿورو چمڪڻ.

● لِتَڙُ: مصدر. (سن. تَرُ = جهڪڻ) لاماروڏيڻ (پڪيءَ جو)- آڏڻ- آڏامڻ- سيخ ٽيڻ- مٿي چڙهي وڃڻ. جهت هڻڻ- جهپو هڻڻ. ڪِسڪڻ- گر ٿي وڃڻ- رفو چڪر ٿي وڃڻ- غائب ٽيڻ- پڄي وڃڻ. لڙڪڻ- ٽڱيو رهڻ- لُڏڻ- لٽڪڻ- نِئڙڻ- جهڪڻ- نِوڻ- نِمڻ- ڪُبڙو ٽيڻ- هيٺ ٽيڻ. لُڏڻ.

● لِيڙُ: مصدر. لِيڙڻُ- (سُستيءَ ۾) لهڻيو رهڻ. لمندو لُڏندو هلڻ. ننڊ مان سجاڳ ٿي او ٻاسيون ڏيڻ- ڪر موڙڻ. تماڪ هٿن ۾ سُهڻ- چلم يا حقي لاءِ تماڪ تيار ڪرڻ. نِوڙڻ- جهڪڻ- نِمڻ.

- لٽو ۽ لما: ذ. صفت. مُڏو- "ڪپ لمو ٿئي روهيءَ تي لائجي"- لائو- ڪُنڊ- ٽڪل (زمين)- ڪوڙو (سڪو وغيره)- سادو سودو- لسو، هيڻيون يا ڏاڪٽو پاگو. (اسم) لاڙ- ڏڪڻ سنڌ جو هڪ حصو (خيرپور، روهڙي، سکر ۽ شڪارپور تعلقا). (اسم خاص). لس ٻيلي جي هڪ جبل جو نالو. (ظرف). پري- دور- ڏورانهون "مون اوهان کي لمو ڏٺو هو". (ڪ).

- لٽيءُ راهَ: ث. اڻ لتاڙيل رستو- اڻ ٻيرو ڪٽيل- نئون رستو.

● لنُ ۽ لنَ: ذ. (ف. لنڈ = آلت. سن. لنڈ = آلت) انسان يا حيوان جو مخصوص عضوو- انساني آلت- عضو تناسل- لنوڙو- ٽنٽو- رڳ. ذڪر- ڪيڙُ- ڪِلو- لنگ- اِندريُ- آڳونو- ٻائي وارو.

- لٽنِ آڳهٽو: ذ. حسد يعني- لالچي. حاسدُ.

- لنُ جا ٽِڪرَ پُڄڻ: ڪجهه به نه هڄڻ- سُڃائپي هڻڻ.

- لنُ جهڙو منهن ڪرڻ: خراب منهن ڪرڻ- ڦِڏو منهن ڪرڻ- ڪاوڙ ڏيکارڻ.

- لنُ ڏيئيُ ڇڏڻَ: انڪاري جواب ڏيڻ- ناڪار ڪرڻ.

● لٽُبُ ۽ لٽَبَ: ذ. جهنگلي گاهه جو هڪ قسم جو ڏٺ طور به ڪم اچي
"ويڙهيجا وَسَن تي لُڙُ لٽبَ لاٽا"
مينهن جي موسم ۾ ايرندو آهي، ٽري ماڻهو ان کي "لٽبَ مٽڻ چنبَ" ڪري چون، چو ته هن جي ڪاڻ ڪري مال مڪئ وڌائيندو آهي.

● لٽُبَ ۽ لٽَبَ: ذ. صفت. روٽُو- پينانگ- ٽوهُ- پٽنوارو- رولُو مارڪو- روهيه رُليو- ٽولاڪٽڙُ- ٽرٽاپڙيو- رول پائي- آواره- دربدر. (شرت). ڦيٽهڙ- لاٻڙ- لفنگ- چور- لوفر- لُچ- بدمعاش. چڙو- جنهن جي شادي ڪيل نه هجي يا ڪيس کو عزيز نه هجي- ڪنوارو- چڙو چانڊ- مڪٽو. نڏڪو- غيباٽو- آنات- نِڏرُ- ويڳاڻو- ڏُليٽلُ- آٻالو- غريب- مسڪين- دَرَدَريُ- تيهي دَستُ- ڪُٽنل- آتابوُ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● لٽنبِڪوُ ۽ لٽنبِڪا: ذ. لهڪو. وچ ۾ ڳالهائڻ واري حالت.

● لِنبَڻُ: مصدر. (سن. لِپ = لِنبَڻُ) لهڻ- راڳو ڏيڻ- ڇنيڻ- گاري سان لِٽڻ- راڳڻ- مڪڻ- لِڦڻ- پلستر هڻڻ (مٽيءَ جو)- لنباوت ڪرڻ- پٽين کي گارو وغيره هڻڻ- لهپو ڏيڻ. گاري مٽيءَ سان جاه جي مرمت ڪرڻ. (لنبيو- لنبندو- لنبيل).

- لِنبَ ۽ لِنبُونُ: ث. لِنبڻ واري حالت- گاري جو لهپو- راڳو- تنهُ- آستر- لهپو.

- لِنبارائيُ: لِنباوَتَ يا لنبڻ جو ڪم ڪرائڻ.

- لِنبائيُ ۽ لِنبائِيونُ: ث. (سن. لِپ) لِنباوَتَ ڪراڻي- لنبائڻ يا ليپي ڏيارڻ جو خرچ- لنبڻ جي مزوريُ- محنت- پورهيو- آجورو.

- لِنباوَتَ ۽ لِنباوَتونُ: ث. لنبائڻ يا لنبڻ واري حالت- پٽين چٽين جي لنبائڻ جو ڪم- لنبائي.

● لِنبائڻ: مصدر. (سن. لپ=) لنباوت ڪرائڻ- گاري جو راڳو ڏيارڻ- لهپو ڏيارڻ. (لنبائيو- لنبائيندو- لنبائيل).

Gul Hayat Institute

= لِنبائيُ ع لِنبائيُ گاري مستيءَ ۾ان لنبڻ جو ڪر.
= لِنبيٽِيُ ع لِنبيٽِيُونُ: ورزن کي بند ڪرڻ يا لنبڻ يا سيمينٽ جو گارو يا ڪچُ.
● لنبُو ع لنبا: ذ. (من. لنبُ =) ٻارڻ وارين ڪاٺين جو ستو يا ڊِگِيُ (مردي جلائڻ وقت). طول- دراز- وڏو- ڏگهو- اُوچو- وڏي ڏيکهه وارو- ڏگهي قد وارو- قداور.
= لنبا ع ذ. وڏا گره- وڏا ڏڪرَ (مانيءَ جا)- وڏا پور. (پرماند)- لپا- لهوڙا.
= لنبا ڏِيڻُ: لنبَ ڏيڻ: هرندڙ نديءِ ڪاٺين سان چڪيا کي ٻاهه ڏيڻ.
= لنبائِ: ث. ڏِيکهه- لنبائي- ڏِکائي.
= لنبائيُ ع لنبائِيُونُ: ث. ڏيکهه لنبائ- ڏکائي.
= لنبوڙو ع لنبوڙا: وڏو گراهه- پريل لپَ- لٽو.
● لِنبُ: ڪرائي زمين تي پيدا ٿيندڙ گاهه جو هڪ قسم.
● لُنبُ ع لُنبَ (ث): ذ. صفت. ڏکهو- لنبو- لمبو- قداوَرُ- اُوچو. بد- خراب.
= لُنبِڪو هٽُ: وچ ۾ گهالهائڻ. خراب گهالهائڻ.
● لُنبُ ع لُنبَ: ذ. صفت. ضعيف- ڏهرو- ننهڙو- لاغر- هيٺو- نربل- ڪمزور.
● لُنبَ: مصدر. بد شد گهالهائڻ. لڄي ڪرڻ- شرمندو ڪرڻ. (لُنبيو- لُنبيندو- لُنبيلُ).
= لُنبو ع لُنبا: ذ. جهتُ- چِيڙُ- ڏمڪي. طعنو- مهڻو- ڏوراپو.
● لنبَ: ٿر ۾ ٿيندڙ ننهي گاهه جو هڪ قسم.
● لِنجَ ع لِنجُونُ: ث. آوٽائي- ڪوت- اٽاڻ- (پائيءَ جي) ڪا پَتِ- ڪوتاهي- گهٽتائي- تراسائي- اُوڻ- هيٺا- لقصُ- (عقل جي) مار. احتياج- گهرج- طلب- لوڙ- ضرورت- ڪٽي- ڪپُ- ڪاڻ- حاجتَ.
● لنجا: اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.
● لنجارَ: اسم خاص. ڪاري ۾ رهندڙ ماڻهن جي هڪ ذات جو نالو.
● لنجارِي: اسم خاص. تعلقي پنو عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لنجرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لنجواڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لِنجهتَ ع لِنجهُونُ: ث. ٿورو واسطو- ڳهت رشتو- ٿوري مائٽي، بيماري- اگهائي- عليلائي.
● لنجهڻِ ع لنجهڻُونُ (ت): ث. بيماري- روگ- اگهائي- مرض.
● لنڊو (ت): رڍن جي بيماريءَ جو هڪ قسم.
● لنڊَوُرُ ع لنڊُوُرَ: ذ. صفت. لفنگ- لُچُ- بدچال- بدفضيلتُ- لوفر- بدمعاش.
● لنڊُ ع لنڊَ: ذ. صفت. بدمعاش- لوفر- لُچُ. بِنا پُڇ- لنڊو.
= لنڊَرُ ع لنڊَرَ (ل): ذ. صفت. بيهودو ماڻهو ڪيڏنگو- آيڏنگو- بدچال- بي فضيلتو.
● لِنڊُ ع لِنڊَ: ذ. ٿورو- ماڻهوءَ جو پائخانو- گونهه جو چاڙو- لينڊو- گونهن- ميلو. راند ۾ جيت يا هارَ- آڪَ.
= لِنڊُ ڏِيڻُ: راند ڏيڻ- راند چاڙهڻ- شڪست ڏيڻ.
= لِنڊُ سهيراندِيءَ آڇتُ: پريشان ٿيڻ- مُنجهڻُ- مونجهو- ٿيڻ- تڪليف ۾ اچڻ.
= لِنڊُ ڪائِڻُ: راند هارائڻ.
= لِنڊُ ڪپتُ: سخت قبضيُ ٿيڻ- مشڪلات ۾ آچي وڃڻ.
= لِنڊُ ڪهوڳيرِيُ ٿيڻُ: پريشان ٿيڻ- آئيءَ ۾ اچڻ- تڪليف ۾ هُجڻُ.
= لِنڊُ لِنڊائي: راند جو هڪ قسم.
= لِنڊُ مَكرُوهُ ٿيڻُ: تڪليف ۾ پوڻ- پريشان ٿيڻ- مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ.
= لِنڊُ مَكرُوهُ كرَنُ: منجهائڻ- پريشان ڪرڻ- سوڙهو گهٽڻ.

Gulhayat Institute

= لِنڈبو ۽ لِنڈبا: ہارن جي راند ۾ هڪڙي طرف جي شڪست - هار.
● لِنڈبو ڏيڻ: جيتڻ - راند ۾ کٽڻ.
● لُنڈبُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُنڈبِ: تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُنڈبَ ۽ لُنڈبَ: ذ. هندن جو آڏڪ مهينو - ڪبيسَهَ - پرشوتر. ڪاسابن جي ڇنب کان سواءِ ٻُلهي هڏن وڍڻ جي ڪاتي - ڪاتُ. (ت). رچَ جو هڪ حصو - "گهايُن" جي پاسي وارا سڳا، جي چونڪن منجهان واڇجي، وڃي پين چونڪن سان جوڙ ڪن. (ک). (اسم خاص). بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو. تعلقي ڪپري ۽ تعلقي ڳڙهي خيرو ۾ هڪ ديهه جو نالو. (صفت). لُڇُ - لُڦنگ - لوفر - بدمعاش - بدچال. بنا پُڇ - لُنڈو. زهريلي نانگ يا بلا جو هڪ قسم.
= لُنڈبُ ڏيڻ: ملاحن جو اصطلاح. "گهايُن" جا پاسي وارا سڳا واڍڻ.
= لُنڈبَکَ (ث): اڏڪ مهينو - پرشوتر.
● لُنڈبا ستيارا: تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُنڈبائُو: تعلقي ديرو محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُنڈبائُو: ذ. صفت. (من. لنپ) بڪبڪيو - بکواز تي - گوڙ ڪندڙ. معاملائي - جهيڙائي - لُنڈبائي.
● لُنڈبُرُ ۽ لُنڈبُرَ (ک): ذ. صفت. لالچي - لوپي - لٻيرُ. (اسم خاص). بلا يا نانگ جو هڪ قسم - ستپُ - ڪتپُرُ - لُنڈبِري. (ث. لُنڈبري ۽ لُنڈريون).
● لُنڈبِڪِيُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُنڈبو ۽ لُنڈبا: ذ. صفت. (من. لنپت) بي شرمو - بي حياءُ - لُچِي - ڦِڪو - لُڦنگ - اوباش - لوفر - زناڪار - زاني - خراباتي - لانگ چوٽو - عياش - لُچو - ڪامي - لانبارو - شهوتي (ماڻهو) - چٽيلو - بدمعاش - حرامي - بدذات - ڪمينو.
= لُنڈبائِيُ ۽ لُنڈبائِيونُ: ث. بي شرمائي - بي حيائي. حرام. بي وفائي. (گاجرا).
= لُنڈبُو ۽ لُنڈبُو: ذ. صفت. حرامي - اوباش. لُنڈو - بدمعاش - لوفر.
= لُنڈبِيُ ۽ لُنڈبِيونُ: ث. صفت. اوباش (عورت) - نالائق - لُنڈبِي پُٽِيي - بدڪار (عورت) - ڪميني - گهٽ ذات
"ستي ٽي سيڏائي، لُنڈبِي ٽي ڪائي".
= لُنڈبِيُ پُٽِيُ: ث. صفت. بدڪار عورت - وٽشيا. خاص عام - نڊو وڏو - هرڪو - سيڪو.
= لُنڈبِيُ ڪُتُورِيُ: سيڪو - غريب غني - عام خاص - هرهڪ يا هرڪو. گهٽ درجي وارو - خسيس.
● لُنڈبُو ۽ لُنڈبا: ذ. صفت. (سن. لون = وڍيل) پُڇ ڪان سواءِ - بي پُڇو - ڪٽيل پُڇ وارو - پُڇ وڍيل. پنن ڪان سواءِ وڻ. بي يارومددگار - بي يارو - جنهن ماڻهوءَ کي عزيز دوست وغيره نه هجي. لاسنگو - نپٽو. مرد، جنهن جي زال مري ويئي هجي. بي ڪَسُ. آڌا ريل گاڏي، جنهن ۾ ٽورا گاڏا هجن - گهٽ - نڊو - چوٽو. عيبدار - ناقص. بي حيا - بي شرم - بي لڄو - بي ديدو - بي نڪو - وِيَلُ - وِلوَرُ - نِيريل - وِنِيٽلُ - لُچو - اوباش - لُمپٽ - لُنگوتاڙو - لوفر - بدمعاش - لُڦنگ. لُچي - شرمسار - شرمندو. (اسم خاص). تعلقي آباوڙي، تعلقي جيمس آباد، تعلقي بدين، تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو. ڀڳي ٽوڙهي ڪان آلهندي طرف هڪ جبل جو نالو. تعلقي نواب شاهه ۾ هڪ ريلوي اسٽيشن جو نالو. سنڌو نديءَ جي ملتان هيٺان هڪ حصي جو نالو.
= لُنڈبائُو ۽ لُنڈبائُو: ذ. صفت. لُنڈبائي - گوڙ وارو - گوڙي - شوري - غوغائي - گوڙ ڪندڙ - هُلڙ - آجهل - خچرخلو - خرمستُ - بي لغامُ - فسادِيُ - جهيڙائي.
= لُنڈبُ پِتلائِنُ: ضد ڪري ٻيهڻُ - هوڏ ڪرڻ.
= لُنڈبُو ڪونهو (ت): لوفر - لُچو - چڙو چانڊ.
= لُنڈبُو ڪُتُو: بدمعاش - لُچو اوباش - لُڦنگ.
● لُنڈبُو ۽ لُنڈبُو: ذ. صفت. (من. لُنڈَ + ڪ = لُنڈبُو) پانڊبو - بنا پُڇَ جي - بي پُڇو -

Gul Hayat Institute

ڪريل پُڇَ سان (بلبل وغيره). (صفت). نالائق- بي حيا- ڪمينو- اڻ سڌريل - بي لڇڻو- اڊ نڪو- بي فضيلتو.

● لنڈي: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُنڈِي ۽ لُنڈيُون: ث. بنان پُڇَ. بلا يا نانگ جو هڪ قسم- زهريلي بلا- مانجهو. ٻُڇڙي- نالائق- ڪميني- لُڇي. (اسم خاص). تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو. ٻگي ٽوڙهي ڪان آلهندي طرف هڪ جبل جو نالو.

- لُنڈِي تانْ نہ لهَنْ: لُڇائي نہ ڇڏڻ- بدمعاشيءَ ڪان باز نہ اچڻ.

- لُنڈِي پاسِرِي: پاسن وارن هڏين مان هڪ هڪ نديڪي هڏي.

- لُنڈِي خوشامَدْ: ڪوڙي يا متاچري خوشامد- لڇائي تعريف. چمَڙ- ڏاڍَ ر- چاپلوسي.

- لُنڈِي خوشامَدْ ڪرڻ: خسيس چاپلوسي ڪرڻ- ڪوڙي واکاڻ (منهن تي) ڪرڻ.

- لُنڈِي ڪاڏَل: ذ. دشمن- حاسِدْ- حَسَدَ وارو. ظالم- قهارْ.

● لُنڈِي ٻَهڻِي: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لنڈيو ۽ لُنڈيا (ل): ذ. رسو- ٽوڙهو- واجهُ- ٽُلهي ٽوڙي.

● لُنڈيو ۽ لُنڈيا (ت): ذ. بدمعاش- لچو- لفنگ- لوفر- اوباشْ.

● لنڈا: اسم خاص. هڪ مشهور ٻيٽ جو نالو- راوَنَ جي راجڌاني جو نالو- سراندیپ- جزيره سلون- سيڱل ديپ- سِلونْ.

● لنڈارَ ۽ لنڈارُوْن (ت): ث. عشق جي نارْ. لنڈُنْ.

● لنڈِ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لنگ ۽ لُنڱَ: ذ. صفت. (ف. لنگ: متبو) هڪ ٽنگ وارو- متبو- لنگڙو- پنگلو- لولهو- اپاهج. متبِرڪَ. عيبْ- گهٽتائي.

- لنڱڙو ۽ لنڱڑا (ت): ذ. صفت. متبو- پنگلو- لنگْ- لُولهو.

● لنڱو ۽ لنڱا: ذ. صفت. لنگڙو- متبو- لُولهو.

● لنڱ ۽ لِنڱَ: ذ. هندن جي پوڄا لاءِ پٿر جي لهيل شيوَ مهراج جي آلت. انساني مخصوص عضوو. (گرامر ۾) جنس.

● لنگايتْ ۽ لنڱايتَ: ذ. شيوَ جي لنگ يا پٿر جي ٺهيل مخصوص عضوي کي پوڄيندڙ.

● لُنگْ ۽ لُنڱَ: ذ. گوڏ يا سلوار هيٺان ڪپڙي جو لنگ- لُنڱ پڌڻ جو ڪپڙو- نديڪي گوڏ- لانگوٽو- ڪڇو- چوتو- لانگوٽي- نديڪي چڊِيْ- لانگوت. پرهيز- پاڪائي (ت). شيوَ مهراج جو مخصوص عضوو جنهن کي هندو عورتون پوڄين ۽ ان جي ٺهل ڪن. سڃاڻ جي نشاني.

- لُنگْ ڪڍڻْ: لنگوٽو پڌڻ- نديڪي ڪپڙي ٽڪر سان آگهاڙ ڏيکڻ- گوڏ پڌڻ- ڪڇو پائڻ.

● لنڱرْ ۽ لنڱرَ: ذ. (سن. لاگٹلا > للگر) (ف. لنگر: ناتاري) جهاز يا ٻيڙي کي روڪڻ لاءِ لوهه جو اوزار- ناتاري- ڪنديو- ٻيليْ- پنجهه- لنگر. اها جاءِ جتي هر ڪنهن مسافر، فقير وغير کي خيرات ملي- ڪاڏي ملڻ جو هنڌ. سداوت- خيرات. دان- زڪات- مڱ. مُٽل کي ثواب ڏيڻ لاءِ ختمي جو رڌل پت وغيره. چنرَ- چُلهه. ٻيرن ۾ پائڻ جي زيور جو هڪ قسم.

● لنڱرْ ڪڍڻْ: ناتاري ڪڍڻ- جهاز چوڙڻ- جهاز هلڻ لاءِ تيار ڪرڻ.

- لنڱرْ هڻڻْ: ناتاري ڪوڙڻ- جهاز بيهارڻ- ٻيڙي پڌڻ.

- لنڱرِي ۽ لنڱرِي: ذ. لنگر پچائيندڙ- بورچي- رسوئيو- واڌائُو.

● لنڱرِاڻِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (درڪاڻي بلوچن جو قبيلو).

● لِنڱڑ ۽ لِنڱڑا (ت): ذ. صفت. ڪپڙو- لڙڪڻ.

- لِنڱڑ ڌارِي: ث. قائل ڪپڙن واري.

● لنڱڻْ: مصدر. (سن. لنڱهن = لنڱهڻْ) ٽپڻ- ٽپو ڏيڻ- لنگ ڏيڻ- وڃڻ- پار پوڻ-

Gul Hayat Institute

اڳتي وڌڻ - اورانگھڻ - لنگھڻ - وڪ وڌائڻ. (ذ).
لانگھو - بنا ڪاڌي جي - بکٽ - روزو - فاقيو.
(لنگيو - لنگندو - لنگيل).

● لنگوٗتاڑو ۽ لنگوٗتاڑا: ذ. صفت. بي حيا - لانبارو - بي شرم - لوڏيو - بي نڪو - بي ديدو. بيهودو - لُڦنگو - لُچ - فاحش - لُچو - بد چال - ڪمينو - ويَلُ - چٽُ - لمپٽ. زناڪار - خراباتي - عياش - لانگ چوٽو - اسنيمي - نفس پرست - شهوت پرست - لالگوٽيو. مسخرو.

= لنگوٗتاڑائيُ ۽ لنگوٗتاڑائيُون: ث. لانگ چوٽائي - لاندر پائي - بي شرمائم - لُڦنگائي - لُچائي - زناڪاري - آسنيمي.

= لنگوٗ تاڑِيُ (ل): ث. بدچال رَن - ڪميني - وٽيشيا.

● لنگوٗٽُ ۽ لنگوٗٽَ: ذ. (سن. لنگ + پٽ = لنگوٽ. پرا. لنگوٽي). ننگن وچان لنگهائي چيلهه ۾ پٽڻ جو ڪپڙو - لانگوٽو - لنگوٽو - ڏوتي - ٻن سڙن وچان لنگهيل ڏوتيءَ جو پلاند. اڳهاڙ ڍڪڻ جو ڪپڙو - لُنگُ - پوتڙو - پوچو - انگوشو - چوتيو.

= لنگوٗٽو ۽ لنگوٗٽا: ذ. صفت. پوتڙو - چوتو - انگوشو - لُنگ - چوتيو - لانگوٽو - گوڏ - لاڪ - منجهلو - ڏاب - ڏوتي.

= لنگوٗٽيُ ۽ لنگوٗٽِيُون: ث. ڏوتي - اڳهاڙ ڍڪڻ جو ڪپڙو - چوتو - لُنگ - لانگوٽ - چوتيو - چڊِي.

● لنگوٗرَ ۽ لنگوٗرَ: ذ. صفت. (سن. لانگولِن = باندر) ڏکهي پڇ ۽ ڪاري منهن سان باندر جو هڪ قسم - پولڙو - باندر - پولون - وانترُ. سست - ٿوٿي.

لُنگِيُ ۽ لُنگِيُون: ث. (ف. لُنگِيُ) پٽ مان ٺهيل ڪپڙي جو هڪ قسم، جو پٽڪي طور ڪم اچي.

● لنگهاُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو - مڱٺهار.

● لنگهڻُ: مصدر. (سن. لنگهڻ) گذرڻ - ٽپڻُ - رستي تان لنگهڻ - رستو پار ڪرڻ - ڪنڌ پنڌ ڪري وڃڻ - لنگهي وڃڻ - وڃڻ - اڳتي نڪري وڃڻ - پار پوڻ - اورانگهڻ - اڳتي وڌڻ - هليو وڃڻ - لتاڙڻ - حد ٽپڻ - آڪرڻ - جها گي چڙهڻ. (لنگهيو - لنگهندو - لنگهيل). (ذ). سجو ڏينهن بکُ ڪيڻ واري حالت - فاقو - اپواسُ - روزو - بکُڻ (ذ. صفت). روزيدار - بکيو - بنان ڪاڌي - بکايل - نيرانو.

= لنگهڻُ ۽ لنگهڻَ: ذ. صفت. لنگهڻ جو رستو - وات - لانگهو - لڪُ - رستو - پيچرو - دڳ - وات - سيڙُ - ڪس - راهه - گذر - اچڻ وڃڻ جو رستو. پيلاڻي - پهاياب - سڙڪ - گهٽ - ٻُنيو - ڪڙاهِه. آمد رفت - اچ وچ - لتاڙ.

= لنگهائيڻُ: مصدر. لنگهائي چڏڻ - پار پهچائڻ - رَسائڻ - منزل تي پهچائڻ. وِڇهڻ - اندر ڪرڻ - داخل ڪرڻ - گهيڙائڻ. (لنگهائيو - لنگهائيندو - لنگهايل).

= لنگهڻُ لنگهڻُ: تڪليف ڪان ٽپڻ - مصيبتُ مان آزاد ٿيڻ - مشڪلاتن مان پار پوڻ.

= لنگهڻُ پتوڻُ: بکُ ڪيڻ - روزو رکڻ - فاقو ڪيڻ.

= لنگهڻُ ڪيڏُ: بکُ هڙتال ڪرڻ - بک ڪيڻ - مانيُ نه ڪائڻ - بک مرڻ - روزو رکڻ - اپواس ڪرڻ - بکُون ڪائڻ - بکُڻ ۾ پاهه ٿيڻ.

= لنگهڻُ ڪترڻُ: بغير ڪاڌي گذارڻ - بکيو رهڻ - فاقي ۾ رهڻ.

= لنگهيڙيُ ۽ لنگهيڙِيُون: ث. فاقي جي مانيُ - جنهن گهر ۾ قضيو ٿيل هجي، اُن گهر لاءِ پاڙي واري يا عزيز جي ٿهرايل مانيُ - ڪڙي ڪُني.

= لنگهيُ پارُ پتوڻُ: ڏکن منجهان سڪ حاصل ٿيڻ - مصيبت جا ڏينهن پورا ڪرڻ - ڪاب تڪليف باقي نه رهڻ.

● لنگهيڙيُ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لنگهوُ ۽ لنگها: ذ. (سن. شلانگ) ڏهلاري - مڱٺهار - گيٽو - مڱتو - ميراثي. لنگهڻ جو ڏکيو ڪس - اڻانگو پيچرو - دڳ - لنگهڻ. بي حيا - بي شرم - بي نڪو - بي ديدو - بي لڇو - شوخ -

Gulshan Hayat Institute

بي ادب - نرلجو. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم (بدڪ). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. (ث. لتنگهيو ۽ لتنگهيئون).
- لتنگهو ٹي بيٹهڻ: بي حيا ٹيڻ- ظاهر ظهور بيڙو گم ڪرڻ - نرلجو ٹي بيهڻ - اکيون پوري بيهڻ.
- لتنگهو ڏيڻ (ث): نشان ڪرڻ.
● لتنگهيجي: اسم خاص. تعلقي ڪراچيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتنگو ۽ لتنگا: ذ. لڳو- دفعو- ڦيرو- گهمرو.
● لِنڊو ۽ لِنڊون: ث. (سن: لي=چنبڙڻ) لِس - چيڙهه - چيڙ - ليو - ليپس - لڳلڳ - جَمَر - گهاڻاڻ. لتنڻ - تار (تن ۾) - لڳڻي - عشق - چاهه - پريت - پريم - موهه - پيار - محبت - پوند - ممتا - الفت. بندگي - عبادت - پڳڻي. عيب - گهٽتائي - نقص. مڇي قاسائڻ جي جار جو هڪ قسم.
- لِنڊو لائڻ (ت): عيب لائڻ - ڏوهي ڪرڻ - مياري ڪرڻ.
● لُنڊواري: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتنوائڻ: مصدر. گوٹنات ڪرڻ - نتائڻ - گسائڻ - لِکيي وڃڻ - ڪو خيال يا ڏيان دل ۾ آڻڻ. ڪالهه ڪيري وڃڻ - ڪترائڻ. بي عزتو ڪرڻ - بي مانو ڪرڻ - هتڪ عزت ڪرڻ - بي آبرو ڪرڻ. (لتنوائيو - لنوائيندو - لتنوائيل).
- لتنوائي چڏڻ: نتائي چڏڻ - لهرائي وڃڻ - گسائي وڃڻ - پڇي وڃڻ.
- لتنوائي وڃڻ: نتائي وڃڻ - گسائي وڃڻ - حرفت سان ڪالهه ڦيرائي وڃڻ - گوٹنات ڪرڻ - ڪن ٹار ڪري وڃڻ.
● لتنوندي ۽ لتنوندِيون: ث. تڪليف - مشڪلات - ڏاکڙو - اوجهڙ - درد سوري - ڪشالو - دٹ - جاکوڙو - زحمت - جنجالو - آزار. خرابي - وگهوڙ - گڙٻڙ - ڪتراڳ - ڪاماڙو - ڪاپاڙو - مغز خوري - خفو - مٿي هٹڻ - لتاڪو - ڪيت پيٹ - پٹو - ڀيرانبو.

● لتنوڻ (ل): مصدر. پڪين جو هيٹ لهڻ ۽ چڙهڻ - لمڻ - لڏڻ - لاماراڏيڻ - لهڻ چڙهڻ. لات لنوڻ.
● لتنوهار ۽ لتنوهارون (ت): ث. ٹوري هوا - مختصر واءُ.
● لتنڻ ۽ لتنڻون: ذ. عشق - محبت - قرب - پيار - الفت - نيهن - لٹهه - پريت - ناتو - چاهه - موهه - پريم - لغار عشق. عبادت - بندگي - پڳڻي - پنگتي - پوڄا پاٹ. خيال قائم - پڪو ارادو. مڇي قاسائڻ جي جار جو هڪ قسم. لوهي تار.
- لتنڻ لڳائڻ: نيهن لائڻ - دلي قرب ڪيڻ. پڳڻي ڪرڻ - عبادت ڪرڻ - بندگي ڪرڻ - دل سان پوڄا ڪرڻ.
- لتنڻ لڳڻ: محبت ٹيڻ - عشق لڳڻ - تن ۾ تار لڳڻ. (محبت يا بندگي) قائم ڪرڻ - پڪو ٹيڻ.
- لتنڻ لتنڻ: رَڳ رَڳ - روم روم - بدن جو عضوو عضوو - وار وار - نَسَ نَسَ. مسلم.
- لتنڻ لتنڻ ترڻ: رَڳ رَڳ ٹرڻ - بيحد مسرور ٹيڻ - تمام گهڻو خوش ٹيڻ.
- لتنڻ لتنڻ جو ياد ڪرڻ: ساهه پساهه جو ڪهڻ کي ياد ڪرڻ - تن ۾ تار لڳي رهڻ.
- لتنڻ لتنڻ کي لتغام چاڙهڻ: پوري طرح (محبت ۾) قابو ڪرڻ.
● لٹنو ۽ لٹنا: ذ. ڪنهن شيءِ کي ساڙڻ لاءِ باهه ٻارڻ لاءِ گاهه جو پوڙو - لٹو. باهه جو شعلو - چنگ. جڏ بو.
● لتڻ (ل): سڻي حالت.
● لٹائڻ: مصدر. (سن. لُو) کپائڻ - لهرائڻ - لٹڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ - لاباروڪرائڻ.
- لٹائي ۽ لٹائيون: ث. لاباري جي مزوري - لٹڻ جو عيوضو - لائي - لٹڻي - لٹائي - لٹائي جو اجورو - محنت - مزوري - پورهيو.
● لِٹِجهه ۽ لِٹِجهون (ت): ذ. صفت. ٻلڪل ٹورو حصو - ڪجهه پاڻو.
● لٹڻ: مصدر. پڪل فصل يا گاهه وڍڻ - کپڻ - ڪٹڻ - لاباروڪرڻ - لاباروڪرڻ. (لٹيو - لٹندو - لٹيل).

Gul Hayat Institute

● لُٹیِجَ ع لُٹیِجُون: ث. ضرورت ـ کتپ ـ کُهرج ـ طلب ـ گُتي ـ احتياج ـ لوڙ ـ حاجت ـ کاڻ ـ خواهش ـ چاهه ـ منشا ـ اِراده ـ مرضي ـ شوق. (پرمانند).

● لُو: موزون تکيه ڪلام. (پرمانند). وزن پوري ڀهارڻ لاءِ جملي ۾ ڪو آندل لفظ.

● لِـوَ ع لِـوُون: ث. لِـڦُوَ ـ چِـيڙ ـ چِـيڙُ ـ لِـيس ـ لِـهِـيس ـ سِـرس ـ ٽِـڻ ـ گِـڪٽ يا لِـڳلِـڳدار ٻِـيءَ. پارڙي جي ڪچي ٻاس. مچيءَ جي ڪِـکاڻ ـ لِـي. (ن ـ ب).

"پسي لهي لغار، متان مسان گهر متئهين".

ـ لِـوارو ع لِـوارا: ذ. صفت. لِـوَ وارو ـ لِـڳلِـڳدار.

● لُو: ث. لُـڪَ ـ گرم هوا ـ بادِ سموم ـ بادِ گرم ـ حرور ـ سموم ـ جهولو ـ ڪومو واءُ.

● لُو لڳڻ: گرم هوا لڳڻ ـ جهولو لڳڻ.

● لُوا ع لُوا: ذ. هڪ ڏاتو جو قسم.

● لِـوارُ ع لِـوارَ (ل): ذ. نديءَ ڪَر.

● لُوڙِـڻ: مصدر. سيرو ڪرڻ ـ جهُـڀڻ ـ ڳيندڻ ـ خراب ڪرڻ. (لُوڙِـيو ـ لُوڙِيندو ـ لُوڙِيل).

● لِـوازُو: اسم خاص. تعلقي ڪمبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُوازِمُو ع لُوازِما: ذ. (ع. لُوازمه = ضروري سامان) سختائو ـ عيوضو ـ آجورو ـ محنت ـ مزوري ـ پورهيو. دام ـ پگهار ـ لاڀ ـ في.

● لِـواطَه: ذ. لونڊي بازي ـ بدفعلي. (ذ. صفت) لُونڊي باز ـ لُوطِي ـ بدفعل.

● لُوانڊُو: زمين جو ڪو غيرآباد ٽڪر، جتي ڪجهه وٽڪار ۽ گاهه هجي.

● لُوائِـڻ: مصدر. ٻُڌو اڻ ٻُڌو ڪرڻ ـ ڪن تار ڪرڻ ـ نٽائڻ ـ ڀهانا ڪرڻ.

● لُوڀ ع لُوڀَ: ذ. پوڪ جو لاڀارو ـ هڪل پوڪ کي ويڙ واري حالت. لاڀارو وجهڻ يا لڳڻ جي حالت. (فصل جو) لاڀارو ـ وَڍَ ـ ڪٽَ ـ لُـبّ ـ لاڀ. لالچ ـ لوپ. اُميد ـ اُميرو.

ـ لوڀِـيءُ ع لوڀِـيءُ: ذ. لٽڻ وارو ـ لُٽندڙ ـ لاهيارو ـ لاڀ ڪندڙ ـ لاڀارو ڪندڙ.

● لوڀانُ ع لوڀانَ: ذ. (ع. لوبان = خوشبوء) پساريڪي وڪڻ جو هڪ قسم ـ خوشبوءِ دار ڪولر ـ جوهر ـ واسُ. خوشبوءِ جو هڪ قسم.

● لُـوٻَڻ: مصدر. (من: لَـرُبَ = وِيڻ + بَـرُ = وڃڻ يا لَـڙُ = وِلوڙڻ) طعنا تڪا هڻڻ ـ مهڻا ڏيڻ. ڪُـرڪڻ ـ جهڪڻ. ڪاوڙجڻ ـ ڏمرجڻ.

● لوڀِـيءُ ع لوڀِـيُون: ث. پاڻياڻي يا آلي زمين ۾ ڏنل هَـرُ ـ زمين رونبي لائق بنائڻ واري حالت.

● لُوبُ ع لُوبَ: ذ. (من. لـوب > لُـبُ = لالچ ڪرڻ) لالچ ـ طمع ـ لوبُ ـ ڏَن ـ ترشنا ـ هِـچ ـ حرص ـ هَـوَسُ. خواهش ـ اِچا ـ تمنا ـ موه ـ سَڌَ ـ شوقُ. ٻاجهر جو لُٻَڻَ ڪان پوء ٻيو فصل ـ وَڍِ.

ـ لُوڀائِـيءُ: مصدر. لـوڀِـڻ ـ ڏَتارڻ ـ لالچائڻ ـ برغلائڻ ـ هرڪائڻ ـ لوپ ڏيڻ يا ڏيڪارڻ ـ حرصائڻ ـ لالچ ڏيڪارڻ ـ دِل سِـرڪائڻ ـ موهڻ ـ رِيجهڻ ـ ڏاڙائڻ.

ـ لوڀَ جو سَهاتمَ پِـکيڙَنُ: حرص جو چار پِـکيڙڻ ـ لالچ ۾ ڦاسائڻ.

ـ لوڀِـڻ: مصدر. لوبُ ڏيڻ ـ لالچائڻ. برغلائڻ ـ هرڪائڻ ـ ڏَتارڻ ـ حرصائڻ. لـوپ ڪرڻ ـ لالچ ڪرڻ ـ لوڀي ٿيڻ.

ـ لوڀِـيءُ ع لوڀِـيءُ: ذ. صفت. لـوپ ڪندڙ ـ لالچي ـ طمعدار ـ لالچ ڪندڙ ـ لـوپ رکندڙ ـ حريصُ ـ طمِـعيءُ ـ تاکائو ـ هَـوَسِـيءُ ـ طامعُ ـ طمع ڪندڙ. خواهش مند ـ مشتاق. وسوڙل. (ت).

● لوٽَ ع لوٽُون: ث. (من. لُـٽُ = ختم ڪرڻ). غم ـ شُوڪ ـ ڏک ـ گوندر ـ پِـيڙا ـ دُک ـ رنج ـ سوڙ ايذاءُ ـ بي آرامي ـ وِسواسُ ـ لوڇَ پوڇ ـ ڦڪو ـ بيقراريُ.

ـ لـوتِ بارِ: ث. چغل خوري ـ لائي چائي ـ چغلي هڻڻ واري حالتِ. حرڪت بازي.

ـ لوتِ بارِ ڪرڻ: حرڪت يا لچائي ڪرڻ.

Kul Hayat Institute

ـ لُوتيڑيُو ع لوتيڑيا: ذ. صفت. ٻين جا ڪن پريندڙ ـ هُر تڙيو ـ فضولي ـ هر ديڳي چمچو ـ چغل خور ـ جهيڑائي ـ چيٽا پورُ. وچين آگر. (ڳاڙا).

● لُوتُ لِباسيُ ڪرڻُ: خوشامد ڪرڻ ـ چاپلوسي ڪرڻ.

ـ لُوتُ لُوتِ ڪرڻ (ڪ): نئون نئوس ڪرڻ ـ ناسون هڻڻ.

● لُوتيُ ع لُوتيُ (ڪ): ذ. صفت. چغل خور. رولو ـ نُوسي. چور ـ بدمعاش. (ذ) سوئر جو هڪ قسم.

ـ لُوتيُ سُورُ (ڪ): ذ. صفت. اڌ مٽي جو سور ـ اڪين جي مٿان يا ٽيراڙ ۾ پيل سُورُ. ميرون يا سوئر جو هڪ قسم.

ـ لُوتيُ لائيڻُ: جهيڑو ڪرائڻ ـ عداوت ڪرائڻ ـ ويڑهائڻ ـ جهيڑي ڪي وڌائڻ ـ معاملو مچائڻ ـ چيڑ ڏ ڪرائڻ ـ جا ڳائڻ ـ پڙڪائڻ ـ ڪُنڌ ڪٽڻ ـ تپائڻ.

● لُوتُ ع لُوتَ: ذ. گاهه جو هڪ قسم. جيئن ته "لٽنبَ لُوت لهي پيا، ڪي پٽن ۾ پوتر" وڻ جو هڪ قسم. لُوت وڻ جون ڀاڙون، جيئن ته: "لوت ڪائي عمر آئي، ڏول وڏي سين ڏار ميان" (ولي محمد).

ٻوٽي جو هڪ قسم.

● لوُتارُ ع لوُتارَ (ڪ): مُنهن ڪان پرتي واري پُراڻي ڪتيِلَ بندوق جو هڪ قسم ـ مزل لوڊ.

● لوتڑِيُ: اسم خاص. پِٽَ جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو.

● لوُتيڪوُ: اسم خاص. تعلقي ڏنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لوُٽ ع لوُٽنونُ: ث. (سن. لُنٺَ=مارڻ) مُرده جسم ـ تن مرده ـ لاش ـ لاشو ـ مڙهه پراڻي ـ مُردو ـ جناڙو ـ ميت ـ مُئل ـ ڏڙ ـ بدن ـ ڏُونڊيُ. هڏ ـ ڳڙيُ. ڊيرُ ـ پرت.

● لوُٽُ ع لوتَ (ل ـ ڪ): ذ. ٽلهو ـ موٽو. جهولُ ـ جهولڻ ـ وڏو ڪوترو ـ وڏو پيٽ ـ ڳوٽري. ڪنڌ واري اونهي جاءِ. پڪيڙ ـ سطح.

ـ لوتُ پوتُ: تمام ٽُلهو ـ ڦيڦو.

ـ لُوٽَرُ ع لوُٽَرَ: ذ. صفت. ٽلهو ـ بهادر ـ مضبوط.

ـ لوُٽُ موُٽُ: سُڄيل ـ موٽو ـ ٽُلهو. مضبوطُ.

ـ لوُٽُ موُٽُ ٽيٽُ: سُڄيُ وڃڻ ـ ٽلهو ٽيڻ.

● لوُٽيُ ع لوٽيُونُ: ث. سُئيُ! ـ جلّيي!

● لوُٽَ (ث): ذ. آنو.

● لُوتَ ع لُوتُونُ: ث. (سن: لُٽُ=قُر) لُٽنَ واري حالت ـ قُر ـ ڏاڙو ـ زبردستي ـ هٽ ڪُٽ ـ لُوٽ ـ قُر مار. غارت ـ غنيمت ـ غارت گري ـ تاراج. يغما. عام بيماريءَ ۾ هڪ قسم.

ـ لُوٽ ڪُٽسُوٽ ڪرڻُ: قُرڻ ـ قُر مار ڪرڻ ـ لوٽ مار ڪرڻ. ظلم هاري ڏيڻ.

ـ لُوٽ لائيڻُ: لُٽنُ ـ قُرڻ ـ قرون ڪرڻ ـ هٽ ڪُٽ ڪرڻ ـ زبردستي قُر ڪرڻ.

ـ لُوٽُو ع لُوٽُو: ذ. صفت. سن. لُٽڻ وارو ـ لٽيندڙ ـ قورو ـ چور ـ ڏاڙيل ـ لُٽيرو. ٺڳ ـ رهزن. فضول خرچ ـ هٽ ڦاڙ ـ خرچائو ـ پساڻو ـ اڏائو ـ اڏائيندڙ ـ لُڏائيندڙ ـ بالفضول ـ چٽو ـ پيچُ ته چٽو ـ لٽڪَ لوُٽُ.

● لوُٽِ ع لوُٽيونُ (ل): ث. مٽَ ـ لوٽي ـ ٽيپيُ ـ لڏي دَڪيُ.

ـ لوُٽڪيُ: دَڪي ـ دَڪو ـ ٽيپوُ ـ نڏو لوٽو.

● لوُٽي لُوٽُ ٽيٽُ: (پاراتي جو اصطلاح) لوٽي (ٽاڻهَ) ۾ لوٽ وانگر گهري وڃڻ ـ نگوسار ٽيڻ. (ن ـ ب).

● لوُٽنُ (ڪ): مصدر. چيٽيڻ ـ چڙهون ڏيڻ ـ ڏمڪائڻ ـ تڙي ڏيڻ.

● لوُٽيُ ع لوُٽيونُ: ث. ڪاڻيءَ جو هڪ قسم ـ مُڪل ڪاڻي.

● لوٽي: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لوُٽيوُ ع لوُٽيا: ذ. (سن. لُٽنڪ) بي حياءَ ـ بي عزت ـ بي شرم ـ بي غيرت ـ بي نڪو ـ بي عزتو ـ اڳين ڏَڪيو ـ بي ديدو ـ مَردُودُ ـ وِيلُ ـ چٽُ ـ وِلُوَرُ ـ چنڊ و ـ ٽوهو ـ نبريل ـ جلّان ـ

Gul Hayat Institute

و نڪيل ـ تهه نيا گو ـ لڇو ـ لوفر ـ بد معاش ـ ڦورو . مائٽ ميٽ کان سواءِ ـ سر آ گهاڙو ـ ڇڙو ـ نانگو ـ نپتو. ڪنڊل ـ پينگيو ـ سڄو.

ـ لوڻيي ۽ لوڻيون: ث. بي عزت. اڇ کان خالي ـ نرلجي ـ ناقص ـ ڪتر ڪتر.

● لوڻ: ث. گهٽ قيمت ۾ وڪڻڻ. جهٽڪ. ڇڙپ. (ت). ڏمڪي ـ ڇينب.

● لوڻ ۽ لوڻ (ڪ): ذ. ڪنڊ جو قسم ـ سرڪڻ ڪنڊ ـ سُرٽڻ لڪ (تترن قاسائڻ لاءِ دام ۾ گهوڙي جي پڇ جي وارن سان ٺاهيل لڪ، سُرٽڻ کي ڏنل رڙهندڙ ڪنڊ، جا تترن جي ڪنڊ ۾ قاسيءَ وانگر ڦاسي پوي). رلي يا سوڙ جو گهنج ـ ورڙ ـ وڪڙ. (اسم خاص). ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ لوڻيي ۽ لوڻيون: ث. ڪنڊ جو هڪ قسم ـ لوڻ.

● لوڻر: مصدر. ڪاٽڻ. (ل). لٽڻ ـ وڍڻ. (ت).

● لوڻ: مصدر. موڙڻ. (لوڏيو ـ لوڏيندو ـ لوڏيل).

● لوڻ: مصدر. (سن. لڻ = ڦرڻ) لٽڻ ـ ڦرڻ. ڪٽڻ ـ سڄو ٽڻ. خرچڻ ـ صرف ڪرڻ ـ بخش ڪرڻ. ٽوڪڻ ـ ٽڪ لعنت ڪرڻ ـ ڇينڪ ـ بي عزتو ڪرڻ ـ ڪوڙو ڪرڻ ـ ٻئي کي گالهين ۾ چالاڪيءَ سان ڪاڻي وڃڻ. ڳولڻ. پيٽڻ.

ـ لوهي وڃڻ (ڪ): منهن تي ڪوڙو ڪري وڃڻ ـ منهن تي مڃاڻڻ.

● لوهي: ث. پاڻياڻي يا آلي زمين ۾ ڏنل هر.

● لوجر: اسم خاص. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (ث. لوجيري ۽ لوجريون).

● لوجهه: خوارپون ـ جڻيون ڦڻيون

"بنده عملي چشي عشق اڙايس،
سُهمن ۾ سدائين آيس، لوجهن جون لاچار،
پاڻ پهلئه مون پاتيون پاتيون".

● لوڇ ۽ لوڇون (ڪ): ث. ڀانهي ـ نوڪرياڻي. جيئن: "مان ڇتو نم لوڇ ـ الخ" (شاهه)

● لوڇڙو ۽ لوڇڙا (ث): ذ. صفت. رلندڙ ـ رولاڪو. رولو ـ ڪندڙ ـ رولاڙ.

● لوڇڻ: ث. (سن. لوچن = اک) اک ـ ديد ـ چشم ـ ڏيٺ.

● لوڇڻ: مصدر. (سن. لوچ = ڏسڻ) نهارڻ ـ ڳولڻ ـ قولڻ ـ ڏيڻ ـ جانچڻ ـ سوجهڻ ـ وڙڻ ـ ڏسڻ ـ جاچڻ ـ وائيسڻ ـ وائسڻ ـ تلاشڻ ـ ڦولهڻ ـ ڳوجڻ ـ سوجڻ ـ ڳولا ڪرڻ ـ تلاش ڪرڻ

"لوڇي لعل لڪن ۾ لٿهه ڙي"
(شاهه).

اندر جهاتي پائڻ ـ پاڻ پسڻ. اڇا ڪرڻ ـ چاهڻ ـ منشا ڪرڻ ـ خواهش ڪرڻ. ڪم ڪرڻ ـ محنت ڪرڻ ـ پورهيو ڪرڻ ـ روزگار ڪرڻ ـ ڪرت ڪرڻ ـ نوڪري ڪرڻ. پريشان رهڻ ـ ماندو ٿيڻ ـ بي آرام رهڻ ـ بيقرار رهڻ.

ـ لوڇ ۽ لوڇون: ث. ڳولا ـ دوڙ ـ ڏونڊ ـ جانچ ـ سوجهه ـ ڦول ـ نهار ـ تلاش ـ ڳولا ڦولا ـ جاچ ـ دريافت. خواهش ـ سڌ ـ ڪامنا ـ اڇا. سڪ ـ طلب. بي چيني ـ بيقراري ـ بي تابي ـ بي آرامي. محنت ـ ڪم ـ پورهيو.

ـ لوڇي: محنت ڪري. پرڪاشت ڪري ـ خواهش ڪري.

ـ لوڇي لٿهڻ: ڪشالي سان ڳولي هٿ ڪرڻ ـ ڏڪ درد سهي مطلب حاصل ڪرڻ.

● لوڇ ۽ لوڇون: ث. لوچ پوچ ـ ڦڪو ـ آند ماند ـ درد يا سور ۾ ڦڪڻ واري حالت. بيقراري ـ بيچينيءُ. پريشاني ـ وياڪلتا. رنج ـ ڏک ـ درد ـ ايذاءُ ـ پيڙا ـ ڏنجُ.

● لوڇ پوڇ: ث. لوچ ـ ڦڪو ـ آڏل پڏل. بي آرامي ـ بي قراري ـ بيچينيءُ.

ـ لوڇ پوڇ ٿيڻ: آڏل پڏل ٿيڻ ـ هيٺ مٿي ٿيڻ ـ آند ماند ٿيڻ. بيقرار ٿيڻ ـ بي آرام ٿيڻ.

ـ لوڇ لڇڻ: گالهه نه وڻڻ ـ تڪليف پهچڻ.

ـ لوڇو ۽ لوڇا: ذ. آند ماند ـ ڦڪو ـ بي آرامي ـ بيقراري ـ لوچ پوچ. آڏ ڪو ـ ڪٽڪو ـ اوسيڙو ـ آلڪو.

● لوڇنبڙ ۽ لوڇنبڙو (ث): ذ. نوس نوس ـ گهٽتون ـ جهوتون.

Gul Hayat Institute

= لوچنبون ڏيڻ: جهوتون ڏيڻ - گهٽتون هڻڻ - نوس نوس ڪرڻ.

● لوح: ث. (ع. لوح = قرهي) لکڻ لاءِ ڪاٺ جي تختي - قرهي - پٽي. قسمت - نصيب - لوح قلم - پاڪ - لکيو.

= لوح قلم ۽ لوح قلمر: ذ. قدرت يا عرش جي تختي ۽ قلم - لکيو - انگ ازل - سرنوشت - قسمت - پاڪ. پاوي - پرالڻ - پيرالبتڙ - هونهار.

= لوح قلم ۾ لکيو هڻڻ: تقدير ۾ لکيو هڻڻ - اصل ڪان اهڙو نصيب هڻڻ - قسمت ۾ ائين هڻڻ - قدرت طرفان نصيب ۾ ائين لکيو هڻڻ.

= لوح محفوظ: ث. دنيا جي حساب ڪتاب جي قدرتي اڳ لکيل ۽ آسمان تي محفوظ رکيل تختي. لوح قلم. (ث. صفت). ڏاڍي پڪي - پختي.

● لوڏائي: اسم خاص. هلواڻي بلوچن جي هڪ قبيلي يا ذات جو نالو.

● لوڏي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (پاڙا: ١. اسد خيل ٢. احمد خيل ٣. دولت خيل ٤. عيسيٰ خيل ٥. اِشڪ زئي ٦. محمود خيل ٧. تور خيل).

● لوڏ ۽ لوڏون: ث. (من: لبڌڪ) شڪاري ڪٽڻ وغيره جو ميڙ - هلڻ (ڪٽڻ جي) - تولو يا ولر. تڙ - هڪل. هلڻ - ميڙ. لوڏڻ يا ڏڪارڻ واري حالت - ڏڪار - نفرت.

= لوڏ ڪهي جواب ڏيڻ: سخت لڇائي ڏيڪارڻ.

= لوڏو ۽ لوڏو: ذ. شڪار اڌارينڊڙ - مارينڊڙ - هڪلينڊڙ. سائريو - ٺاهيڙيو.

= لوڏي ۽ لوڏيون: ث. ڪٽڻ جو ڏڻ - ڪٽڻ جي ٽولي - لوڏ - ولر. لوپي. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

= لوڏين ڪي اڳوٽو ڏيڻ وارو هڻڻ: دغا باز هڻڻ. دوکيباز هڻڻ.

● لوڏڻ: مصدر. (من. لبڌ، هرا. لودڏو) لوڏي ڪيڻ - هڪالي ڪيڻ - ڏڪا ڏيئي باهر ڪيڻ - پچائڻ - هڪلڻ - تڙڻ - باهر ڪيڻ - ڏڪڻ - ڏڪارڻ - هڪالڻ.

= لوڏ ۽ لوڏ: ذ. لوڏڻ مان امر، تڙ. ڪٽڻ جو تعداد.

● لوڏي ۽ لوڏي: ذ. (من: لبڌ. پيرا = لڏ) آکنديو - سڪايل - مشتاق. شڪاري - صياد. لوڏيل - نڪاليل - هڪاليل.

= لوڏيڙو ۽ لوڏيڙا: ذ. سڪايل - لوڏي - مشتاق. پيارو - محبوب، جيئن ته:

"لبوڻيا لطيف چئي لڏيو لوڏيڙن"

(سر مومل راڻو - شاهه).

● لوڏامان: ناز - لاڏ

"اڳ غريب هو هاڻ لوڏامان پيو ڪري".

(ن - ب).

● لوڏڻ: مصدر. (من: لبڌ = لڏڻ) ڏڪائڻ - ڏوڻيڻ - هلائڻ - ڏوڻڏاڙڻ - لوڏو ڏيڻ - ڏڪائڻ - ڏرڻ - جهلڻ - چولڻ - ڏڌڻ - ڏوڻڻ - جهولڻ. (خيال يا ارادي تان) ڏارڻ - لاهڻ. گهمائڻ - ڦيرائڻ - (پکو وغيره) هلائڻ. لولي ڏيئي سڌهارڻ.

= لوڏ ۽ لوڏون: ث. هلڻ جو ڍڱ - ناز جو هلڻ - رفتار - هلڻي - نازڻ - ٽينڊ. گهمٽي - پيرو - پينگهه - لڏڻ - ڏڪو - لوڏو - لرزش - چول - ڏوڻ - ڍار - جهول - تڪليف - مشڪلات. ڏکو.

= لوڏ بتڙ: پينگهه ٻڌڻ. هلڻ وقت پانهن يا بٽ کي لوڏڻ.

= لوڏ ڏوڏ: لڇڪ سڇڪ - ورڪ.

= لوڏ لٽڪ لٽهڻ: بلڪل موعيندڙ هلت هلڻ - ناز سان هلڻ.

= لوڏ لوجهه: لوڏا لوڏي - چينگهه - پينگهه.

= لوڏو ۽ لوڏڻا: ذ. صفت. پينگهي لوڏڻ جي رسي.

● لوڏو ۽ لوڏا: ذ. ڏونڊاڙ - لوڏ - لٽهرو - ڏوڏو - تڙڪو - ڏڪو - لرزش - جنبٽ - جهولو - جهوٽو. اوچتي دهشت - ڏڪو. (واها وغيره ۾) اوچتو نقصان - ٽوٽو - ڇيڻهو يا ڏڪ. (تندرستيءَ جي اوچتي) ڪرڻ واري حالت.

Gul Hayat Institute

ـ لوڏا ڏيڻ: پينگھ تي لڏائڻ ـ لوڏڻ ـ تکليفون ڏيڻ ـ ڏونڊاڙڻ ـ ستائڻ.
ـ لوڏا کڌڻ: مانڈه ۾ چار چڪيون پڻڻ.
ـ لوڏا کائڻ يا لوڏن ۾ هڻڻ: جوکائي ۾ هڻڻ ـ سکڻو هڻڻ ـ ڏکا کائڻ ـ دربدر هڻڻ.
ـ لوڏا لوڏي: ث. لوڏ لوجهه ـ چينگھ ـ پينگھه.
ـ لوڏو آڇڻ: تکليف اچڻ ـ نقصان رسڻ ـ ڏکو اچڻ ـ سرير کي شڪست پهچڻ.
● لوڏي ع لوڏيون: (سن: لُبْ=لوڏو). ڏولي ـ مُحافو ـ چوڏول ـ پالکي ـ جهولو ـ هندورو.
● لوڏ ع لوڏون: ث. پسارکي وکر جو هڪ قسم ـ دوا سازي ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڇوڏو. ٺهکيل ڪوئر ـ مُهار. رنگاوت جي ڪم ايندڙ مسالي جو هڪ قسم. ماٹهوءَ جي رواجي آلت کان وڏي آلت. (بلبل).
● لوڏ ع لوڏ: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ، پسارکي وکر جو هڪ قسم. رڱاوت جي ڪم ايندڙ جهنگلي وڻ جي ڇوڏي جو هڪ قسم.
● لوڏا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڏا: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لوڏاڻو: اسم خاص. تعلقي گهوڙا پاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لوڏڪي: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۽ تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لوڏو ع لوڏا (ت): ذ، صفت. مُنْهنجن ڏکوئن ـ ڏکوئي وارو.
● لوڏي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڏ ع لوڏ (ت): ذ. بار ـ سامان. پوجهه. پوجو.
● لوڏا: اسم خاص. (هندن ۾) هڪ ذات جو نالو.
● لوڏي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڏيڙا: ڏائي جا رهاکو يا رهندڙ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● لوڙ ع لوڙ (ک ـ ل): ذ. ننڍو چاول قسم (گابو ـ چيلو وغيره). لار. (ن ـ ب).

ـ لوڙو ع لوڙا (ت): ذ. ننڍڙو چيلو يا ننڍو قسم.
ـ لوڙ قسم (ل): لار قسم ـ ننڍڙو قسم.
● لوڙ ع لوڙون: ث. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم. تمام سنهڙو ڪپڙو. (ت).
● لوڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڙالائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڙانڊو ع لوڙانڊا: ذ. ڪاري ۾ ڏوري جي ڪپ تي ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم.
● لوڙڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوڙ لوڙ: ظرف. وري وري ـ هڙ هڙ ـ گهڙي گهڙي.
ـ لوڙ لوڙ ڪرڻ: گهڙي گهڙي اچڻ بنان ڪوڪار جي وري وري اچڻ ـ پنهجي مطلب لاءِ ذري ذري اچڻ ـ نوس نوس ڪرڻ ـ پويان گهمڻ ـ هرهنڌ ساڻ هجڻ ـ ڪتي وانگر هلڻ ـ خوشامد طور ڪنهن جي پويان رُلڻ. (ت).
● لوڙو ع لوڙا: ذ. صفت. ڪميڻو ـ نيچ ـ اوچو ـ گهٽ ـ خسيس ـ ڪمذات ـ ڪنڊو ـ ناڪس ـ مهاڻو ـ ڪڙ توتن ڪنو ـ لچ. ڪاٻل جو پيڇو لهه چڏيندڙ ـ لنگهو ـ منگتو ـ پتنڊ ـ پٽ. بي غيرت ـ هلڪي طبيعت وارو. ٿر ۾ ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. (ث. لوري ع لوريون).
● لوڙي ع لوڙيون: ث. (سن. لولا+ نوڙي=لرزش ڪندڙ). تير ـ ڪان ـ ٻاڻ. تات ـ طلب ـ پچار ـ تانگهه ـ چڪ ـ آڪيڙ ـ جهوري ـ سارڻ ـ يادگيري ـ محبت ـ چاه ـ لئون ـ شوق ـ عشق ـ بيقراري. فڪر ـ چنتا ـ آلکو ـ آٽڻ ـ ڪٽني ـ هڙڪ ـ ويچار ـ وائي ـ ٻولي. سخت اچا ـ سخت ايلاشا. پيار کي سمهارڻ لاءِ چيل گيت ـ آلاپ ـ لولي. سنڊ کان ٻاهر ٽيندڙ پکيءَ جو هڪ قسم ـ جبل جو هڪ خوشبوءُ دار ٻوٽو، مال کائيس. (ن ـ ب). (ذ. صفت) لرزش ڪندڙ ـ لڏندڙ ـ ڦڙڦڙ ڪندڙ. (اسم خاص). تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

= لوُڑِيُ جھوُڑِيُ: ڳڻتي - فڪر - چنتا - اوڪيا پوڪيا - آدڪو - وسواس - انديشو - سانگو - اوڻ - سخت انتظار - بيچينيُ.
= لوُڑِيُ لائيُ: لوڑي نالي وارو تير هڻڻ. آزار ڏيڻ - ڪنهن ڪ يا ڳالهه لاءِ آرام ڦٽائڻ.
= لوُڑِيُ لڳڻُ: جھوڑي لڳڻ - تير لڳڻ - ڏک لڳڻ. آرام ڦٽڻ - ڪنهن ڪ پويان مسلسل ڪوشش ڪرڻ. ڳڻتي هجڻ - فڪر هجڻ - آلڪو هجڻ.
● لوُڑِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لوُڑِيا: ذ. ننڍن ٻارن ڪي ڪن ۾ پائڻ جهي زيور جو هڪ قسم.
● لوُڑِيڙَ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لوُڑَ ۽ لوُڑُونُ: ث. (سن: لڱ = اچاڪرڻ) گهُرج - ضرورت - احتياج - ڪتپ - طلب - ڪتي - ڪاڻ - حاجت. خواهش - اڇا - منشا - مرضي - ارادو. سبب - آڪير - هُرڪُر - ڪارڻ - لالانگهر - واسطو - سبب. مڃيءَ جو هڪ قسم.
= لوُڑائوُ ۽ لوڑائا: ذ. صفت. حاجتمند - گهُرجائو - ضرورتمند - طالبو.
= لوُڑَ پوڻ: گهرج پوڻ - ضرورت پوڻ - فساد ٿيڻ - گوڙ ٿيڻ. (ت).
● لوَڑَ ۽ لوَڑُونُ (ت): (ث). هٿ جيڏي ڏکهي ڪاني، جا چوريدي پاڻ سان ڪٽڻ ۾ سوڙهه جي وقت ڪم آڻين.
= لوَڑَانُ هڻڻ: چورن واريون ڪاڻيون هڻڻ - لڪي لڪي ڏک هڻڻ - مخفي طرح نقصان رسائڻ.
= لوَڑَ هڻڻُ: ڦري ڪان ٻهي ڪنهن ڪاني ۾ سان آڇلي ڏک هڻڻ - ڪوهاڙو آڇلي هڻڻ. ڪم ۾ رنڊڪ وجهڻ - مخالفت ڪرڻ. (ت).
● لوُڑُ ۽ لوُڑ: ذ. لڙُ - هڻُ - گوڙ - شور - ڏمچر - لوڑا.
● لوُڑائوُ ۽ لوڑائو: ذ. سُر سان ٻيت يا شعر چوڻ جو هڪ نمونو - ٻيت رستي ظاهر ڪيل درد جي داڻهن - راڳڻي. لوتو - ڦورو - ڏاڙيل - ڏاڙيوال - چور. لوڙهيندڙ - درياءُ.
● لوُڑُنُ: مصدر. (سن: لڱ) ٻئي جي هاڻيءَ ۾ اچڻ - ڪيتو اچڻ - ڪيتو ڏيڻ - پوڳڻ - ڪاٽڻ - سهڻ - ٻارڻ - پيڙ جڻ - گهڻ - ڳهڻ. محنت ڪرڻ - ڪم ڪرڻ - لوڙ يا گهرج ڏارڻ.
● لوڙو ۽ لوڙا: ذ. ٻڪ ٻڪ - ٽين ٽين - ٻڪوات - گڙٻڙ - مؤنجهارو - گهمسان - ٻاٽيتال - رولو - ٻکيڙو - لڙُ - گوڙ - گهمگوڙ - وائڙائي - هٻتس - هُل - شور - ماندڻاڻ - ماچانگ - هنگامو -

خسر خسو - هل حشر،
"دوهڙ ڏسن دريءَ ۾،
جت لهريون ڪن لوڙا."

هُلڙ - غلغلو - متمڻُ - حشر - ڏمچر - رڙڪا - آواز - راماڻو - جهيڙو جنگ. ڳاڻ جو آواز.
● لوڙوُ ۽ لوڙا: ذ. (سن: لڪُته =) مردانو مخصوص عضو - انساني آلت - عضوءِ تناسل - لينگ - لنگ.
= لوڙوُ پٽڻُ: ڪجهه نه ڪرڻ - آگوني ڪي چڪي ڏيڻ.
● لوُڑَهه ۽ لوُڑ هُونُ: ث. (سن: لوشتمُ) لوهه جي ڪڙين واري لٽ - آها لٽ جا لوهه جي پٽن سان ويڙهيل هجي - ڏنبو - ڏڪو - سونتو - مُدگرُ - مُدهرُ. قٽر - لٽ. مٽرن جو لاٻارو - مٽرن جي پوک - ڪي پٽهي گڏ ڪرڻ واري حالت فڪر - ڳڻتي. گهرج - ضرورت. پيٽ جي بيماريءَ جو هڪ قسم.
= لوُڑَهه اچڻُ: پيٽ ۾ سور پوڻ (ت).
= لوُڑَهيو پوڻُ: مٽرن ۾ لاٻارو پوڻ. پيٽ ۾ وائي بادي سبب گهمرا پوڻ. (ت).
= لوُڑَهيو جهلڻُ: جهيڙي ڪي منهن ڏيڻ يا ميڙ ڪي سامهون ٿيڻ. (ڪ).
= لوُڑهه ڪرڻُ: مٽرن جي ڇڻ تي وَٽَ ڦرين سميت پٽهي اچڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لوڙهه وارو (ک): ٻَل وارو ـ بُٽَ ۾ لهيل ـ رَتُ ۾ وَرهل ـ طاقت وارو.
ـ لوڙ هيئون هٿڻُ: ڏاڙا هڻڻ ـ قُرلاٽ ڪرڻ.
● لوڙهُ ۽ لوڙهه: ذ. مُڙدو ـ لاش ـ ميت ـ جنازو ـ قبر ـ لحد ـ تربت ـ گور.
"آئي لوڙهه لٽيڄُ جتي جهوپا جهانگيڙن جا" (شاهه).
قبر جي چوڌاري ناهيل ٽلهو. (ف. لورچڪ).
پاڻيءَ تي ٽيندڙ بوٽي جو هڪ قسم (جنهن جو ڦلُ ميوي ۽ پاڄيءَ طور ڪم اچي) ـ پڻ جي پاڙ. ول جي پاڙ جي اوائلي صورت ـ لوڙهي. (ن ـ ب).
مڇيءَ جو هڪ قسم.
ـ لوڙهه پَنِي: پَتلُ. لوڙهه جي ول. (ن ـ ب).
ـ لوڙهه لٽڻُ: ميت کي قبر ۾ ڏيڻ ـ پُورڻ ـ دفن ڪرڻ.
● لوڙهيُ ۽ لوڙهيئونُ: ث. پاڻيءَ جي ڦل جو هڪ قسم، جو ڪاڏي طور ڪتب اچي ـ لوڙهه ـ ڪوٽيءَ جي پاڙ واري ڳڏ.
● لوڙهاڏ جاگيرُ: اسم خاص. تعلقي گوٽيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لوڙهائو ۽ لوڙهائا: ذ. (سن. لٺ) ٽڪري ـ ٽڪر ـ جبل ـ ڏئو ـ ٽوڙهو ـ ٽاڪرَ ـ ڊبَ ـ ڊڙو ـ دڙو ـ چيپَ ـ ترنڊ شيءِ ـ ترهو. بيت جو قسم.
● لوڙهڻُ: مصدر. (سن. پُلّتو = لوڙهڻ). پاڻيءَ ۾ ريڙهڻ ـ درياءَ داخل ڪرڻ ـ ٻوڙڻ ـ پاڻيءَ ۾ آڇلائڻ ـ وَهائِڻ ـ اولڻُ. پاڙون پٽڻ ـ مٽڻ وغيره جي لوڙهه ڪرڻ.
● لوڙهو ۽ لوڙها: ذ. ٻيرن جي تارين جي پٽ ـ ڏنگرن جي آڏَ ـ جهنگلو ـ پناه ـ واڙ ـ پٽهير ـ پيهرُ ـ خاربند ـ حُرن لاءِ جيل. چيڀو ـ بلڪل چڀي جهٽ. (ت).
ـ لوڙهوُ آڇيُ وَڇڻُ: رستو بند ٽيڻ ـ رنڊڪ پڄي وڃڻ.
ـ لوڙهوُ ڏيڻُ: ڏنگهرن جي آڏ ڏيڻُ ـ واڙ ڏيڻ.
ـ لوڙهي ۾ يَوَنُ: سرڪاري طرح بند ٽيڻ يا ڪنهن خاص هنڌ ويهڻ ۽ پوليس ۾ حاضري پرائيندو رهڻ.
ـ لوڙهي مانُ اوڙانگهڻُ: قسم ڪائي وڃڻ ـ وَچنَ تي نه ٻيهڻ.
● لُوڙهوُ ۽ لوڙها (ت): ذ. صفت. ڏُٻرو ـ ضعيف ـ ڪمزور ـ هيڻو ـ لاغرُ.
● لوڙهي ۽ لوڙهيون: ث. چورن يا ڏاڙيوالن جي ٽولي.
● لوڙيُ: گاهه جو هڪ قسم (جو ڊور ڪائين). قُر ـ چوري. (اسم خاص). هڪ ذات (بلوچستان، مڪران ۾ رهندڙ "لورا") جو نالو.
● لوڙيوُ ۽ لوڙيا (ت): ذ. طوفان. گذاريو ـ سهو.
ـ لوڙيو گهُلٽڻ (ت): طوفان لڳڻ ـ چوهو گهُلٽڻ.
● لُوس: ث. ڪاهي اچڻ واري حالت. دشمني ـ وِروڌ ـ ناسازي.
● لُوسُ ۽ لُوسَ: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ وَبا.
● لُوسائٽڻُ: مصدر. سن. ساڙِڻ ـ ٻارڻ ـ جلائڻ ـ پَسم ڪرڻ ـ جَرائڻ ـ لُوهڻ ـ لٽهِسَ ڏيڻ ـ لٽهِسٽُ ـ ڪاسڻ ـ پچڻ. (لوسائيو ـ لوسائيندو ـ لوسائيل).
ـ لوساتَ ۽ لُوساتُونُ: ث. جَرَ ـ باهِ ـ باهه جو تَؤ ـ ڪاڙهو ـ تپٽ ـ لُساتَ ـ آڪِرسَ ـ ڪوسي هَوا ـ گَرِيرُ ـ لُوهڻ ـ لٽهِسَ ـ لُوساتَ سخت گرمي ـ ساڙ.
ـ لُوسائِجڻُ: آس يا پاري جي تيزي سبب سڙي وڃڻ ـ سُڪِيُ وڃڻ ـ رنگ ڦيرائڻ ـ لهسڻ.
● لُوسٽُ: مصدر. لُساتٽُ ـ جلائڻ ـ ٻارڻ ـ ساڙڻ ـ جرائڻ ـ ڪاسڻ ـ پچڻ ـ لٽهِسٽُ. چِينٽيٽُ ـ چُڙهون ڏيڻ. (ڪ). (لُوسيو ـ لوسيندو ـ لُوسيل).
● لُوسَ ۽ لُوسُونُ: ث. لٽهِسَ ـ ڪانسُ ـ ساڙو ـ سڙيل شيءِ. قُوس ـ خراب هوا. ٻاڪ. چِينٽيَ. (ت).
ـ لُوسِجٽُ: مصدر. لهسڻ ـ ڪاسڻ ـ پچڻ.
ـ لُوسائڻُ: مصدر. ساڙڻ ـ جلائڻ.
● لُوسٽُ: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم. بترسيمُ.
● لوُسوُ ۽ لوُسا: ذ. ٻُڪيو ـ لنگهيٽلُ ـ لنگهڻ ـ ٽپرائو ـ ٻُڪايل.

Gul Hayat Institute

● لُوسيءُ ۽ لُوسيءِ: ذ. صفت. گهر گهر ۾ لوهون ڏيندڙ- نُوس نُوس ڪندڙ- ناسون هڻندڙ. فتنہ انگيز- فساد پيدا ڪندڙ- جهيڑائي- ٽنٽائي. لوفر- پڙوو. ڪ همت- سست. چندو- نياگو. بي اثر- بي ڪار. پُڄي ڏاڙهيءَ وارو. بد شڪل. بدبخت. اڻ پرندو.

● لُوشُ ۽ لُوشَ: ذ. صفت. پُٽڻ اڳهاڙو- ڪپڙن ۾ اپالو.

● لوشِنگ ۽ لوشِنگ (ڪ): ذ. عورت جو مخصوص عضوو.

● لُوطُ ۽ لُوطَ: ذ. ماڻهو ڪان سواءِ ٻين پڪرين ڪي ٻه ڏاڙيندڙ پڪر جو هڪ قسم- دوا طور ڪم ايندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم. (اسم خاص). هڪ پيغمبر جو نالو. جو هاران جو پٽ ۽ حضرت ابراهيم عليہ السلام جو ڀائٽيو هو.

- لُوطيءُ ۽ لُوطيي: ذ. صفت. حضرت لوط پيغمبر جي قوم- قوم لوط واري. لونڊي بازي ڪندڙ- لونڊي باز- زناڪارُ- ڪودڪ باز- بدڪردار. ڏڪهو- لوط جهڙو. (ت).

- لُوطيءُ سُور (ت): مڻي ۾. اڪ ٽائين ٽيندڙ سور جو هڪ قسم.

● لوطائيءُ: اسم خاص. مزاري بلوچن جي هڪ قبيلي يا ذات جو نالو.

● لُوطِ لِباسُ (ت): ذ. پوشاڪ جو هڪ قسم. پالسي- چاپلوسي.

● لُوطيءُ (ت): ذ. سوئر جو هڪ قسم. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● لُوفُ ۽ لُوفَ: ذ. اڳهاڙو- لونيو- بي غيرت لوفر- نڪار

"اشراف لاءِ اڄ ڪلهه آزار آهڪ آهي.
تنرڙا ٽيلن ٿا لوليا لغور لُوفَ"
(فاضل شاهم).

- لُوفرُ ۽ لُوفرَ: ذ. بدمعاش- لُچ- بدخصلت- لُڏنگ- لونيو.

● لوڪُ ۽ لوڪَ: ذ. (سن. لوڪَ = ماڻهو) انسان- ماڻهو- ڏمي- آدم ذات- ڏمزادو- خلق- آدم. مخلوقات- خلقت- منش- بشر- شخص. جهان- عالم- دنيا- جڳت- سنسار- لوڪ- مُلڪ- ڏيهه- ديس- راشٽرُ- زمانو- جُڳ- ڪائنات- سرشٽي. پرتوِيءُ- پيرُٿيي- طبق.

"لاڻي و چان لوڪ. توکي ڪهڙي اکر آوڙي."
(شاهم)

هندي ڪتابن ۾ ست لوڪ (دنيائون) آهن (۱) پُور لوڪ: دنيا (۲) پور لوڪ: رشين جي رهڻ جو مڪان (۳) سُور لوڪ: اندر ديوتا جي رهڻ جي جاءِ (۴) مهر لوڪ: جنهن ۾ پوگي رشي وغيره رهن (۵) جن لوڪ: جتي برهما جو پٽ سنڪ- سترن- سناتن ۽ سنت رهن ٿا (۶) تپو لوڪ: جتي تپشي رهن (۷) ست لوڪ. برهم لوڪ ڪُل ۱۴ آهن، جن جا ست لوڪ پاتال جا ٻه آهن. ۱- اتل ۲- وِتل ۳- سُتل ۴- تلاتل ۵- مهاتل ۶- نتل ۷- رساتل. (آصفيہ).

- لوڪا چارُ (ت): ذ. صفت. عادل- انصاف پسند يا انصاف ڪندڙ. عدل- نياءُ- انصاف.

- لوڪاچاري: ث. (سن: لوڪ + آچار = هلت چلت) لوڪاڻي- لوڪ مرجاتُ- دنيا جا رسم رواج- ڍنگ- پترِ- طور طريقا.

- لوڪانُ: لوڪ ڪان.

= لوڪاڻو ۽ لوڪاڻا: ذ. صفت. لوڪ جو- ماڻهن جو. قومي- قوم جو- راشٽريہ- جاتيہ- ڏرماڻو- پٽنچاتي. وقف ٽيل.

- لوڪُپوڪُ: ذ. جهانُ- دنيا- سنسار.

- لوڪُپوڪُ هُئڻُ: ماڻهن ڪي جيڪي وٽي سو چئي ڏين.

- لوڪپالُ: ذ. صفت. (سن: لوڪ + پال = رکشا ڪندڙ) دنيا جو مالڪ- جهان جو سنپالينڊڙ- ملڪ جو والي- پروردگار- بادشاهه. راجا.

- لوڪَ جا لِياڪا لِنبتُ: لوڪ جي لهاڙ ڪي ريتي چڏڻ- لوڪاڻي لڄ لاهڻ.

- لوڪڪُ: ذ. صفت. (سن: لوڪڪ = لوڪ جو) لوڪ وارو- جهان جو- دُنيا جو- سنساري- غير ازدِيني- دُنيوي- گيرهستيُ.

Gul Hayat Institute

ـ لوڪَ لڄا (ت): ماڻهن کان لڄ ـ ماڻهن جو شرم.
ـ لوڪَ لڪا (ت): ماڻهن جي لڄ ـ شرم ـ خير ـ خواري.
ـ لوڪَ لڪا نہ پَوَنْ: کاڏ خير نہ ٿئي.
ـ لوڪَ لڪاءِ: لوڪ کي لڪائڻ يا ڇپائڻ ڪري.
ـ لوڪ لوڪائيتر (جمع): ذ. آسماني جسم (سج ـ چنڊ ـ تارا وغيره) ۽ سندن وچ ۾ رهيل خال. ساري سرشتي ـ ڪل ڪائنات.
ـ لوڪ متَ: ث. عام رعيتي رايو يا صلاح.
ـ لوڪَڻ متَنجهيہ لِڪَڻْ: اندر جو پيدہ ظاهر نہ ڪرڻ ـ معرفت جو راز مخفي رکڻ.
ـ لوڪَ مُنْهَنْ مُوڪَ (ت): ماڻهن جو مُنْهن موڪ واڪر وهندڙ آهي آن کي کوبہ بند ڪري نہ ٿو سگهي.
ـ لوڪَ مَٽيارَ: ث. ماڻهن جا ڏوراپا ـ طعنا.
ـ لوڪيِ (ت): ذ. لوڪ جو مٽيارو دنيا جي هلت ـ جهان جي رَوَش.
● لوڪاتْ: ذ. پيلي رنگ جي ميوي جو هڪ قسم. (گاجرا).
● لوڪَترْ ۽ لوڪَترَ (ڪ): ذ. پهير ۽ ڪوڏي جي وچوارو ڇنڪهه جو هڏو.
● لُوڪَڙْ ۽ لُوڪَڙَ: ذ. (سن. ڪَڪَڪَتَ). جهنگلي جانور جو قسم ـ لُومڙ ـ لونڙ. ڍڇڙو ـ سُڪل. ڏهرو (ت). ڍکهي ڇچي ـ ڍکهو ـ پڪتهو.
ـ لوڪڙِيْ ۽ لُوڪڙِيُون: ث. لومڙي ـ لونڙي.
● لوڪَلْ ۽ لوڪل: ذ. انگ. مڪاني ـ آستاني.
● لُوڪوْ ۽ لُوڪا (ل): ذ. پکريءَ جو هيڇي ڏاڙيندڙ قمر.
ـ لوڪوْ پَڪَرْ: آرازو ڪيل پکر جو هڪ قسم.
● لُوڪَٽ (ل): ث. گاهہ جو هڪ قسم (سنهڙو تازو جاول گاهہ).
● لوڪڙوْ ۽ لُوڪيڙا: ذ. جانور جو هڪ قسم.
● لوڪ ۽ لوڪ ذ. دُنيا ـ آدم ـ مخلوق ـ جهان ـ سنسار ـ جڳت ـ جڳ ـ زمانو ـ ڪائنات ـ عالم ـ خلق ـ خلقت ـ لوڪ ـ ستمو ـ سرشتي.
ڳوٺ جا رهاڪو. (ت). ڏاڙهي (ت). لوڪهو ـ سُوراخ.
● لُوڪيڙوْ ۽ لُوڪيڙا (ت): ذ. ڪپڙو ـ لٽڪُڙ.
● لوڪيِ: اسم خاص. تعلقي لُل ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● لوڪيڻ ۽ لوڪڻ (ت): ذ. سوراخ گهر جو ـ لوڪهو. ڏاڙهي.
● لُوڪيڙو ۽ لُوڪڙا: ذ. ڪپڙو ـ لٽو ـ لٽڪُڙ ـ ميرو پراٽو ـ ڦاٽو ٽٽو ـ اڻڄاڻ تڪيڙي.
● لوڪهو ۽ لوڪها: ذ. ڪنو حصو ـ ڪوٽ ـ مهڙ ـ آوٽائي.
● لُولْ ۽ لُولَ: ذ. (سن. لئو = بيوقوف ٽيڪ) متوالو ـ اَڻاڻ ـ بيوقوف. پلال جو ڳنڍو جو تور ۾ انگل ۾ مڙ ٽئي. (ت).
ـ لُولْ چگاري: ذ. (سن. لئو = چريو ٽيڪ + لَلْ = لُڏڻ) گپ ۾ ڳريل لڏندڙ پُڇ.
● لُولاتَ ۽ لُولاتُون: ث. منٽ ـ ميڙ ـ اِيلاز ـ آزي نيازي ـ ويٺي ـ آرداسَ ـ عاجزي ـ نيزاري ـ عرض ـ زاريْ ـ ليلڙات ـ لُولائي ـ لِلات. خوشامد. نياز ـ نيوڙت.
ـ لُولائيِ ۽ لُولائيُون: ث. منٽ ـ ميڙ ـ ايلاز ـ آزي نيازي ـ ويٺي ـ آرداسَ ـ عاجزي ـ نيزاري ـ عرض ـ زاريْ ـ ليلڙات ـ خوشامد ـ نياز ـ نيوڙت.
● لُولاکَ: (ع:) رسول مقبول صلعم جن جي تعريف ـ حديث قدسي ۾ سرور ڪائنات جي تعريف ۾ چيل هڪ ڪلمو. (جيڪڏهن تون نہ هجين ها تہ هي آسمان ۽ نہ خلقيان ها).
● لولائيِ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُولْ پَڃاڙوْ: بلا ـ آفت ـ جهنگلي جانور جو هڪ قسم.
● لُولُتَ ۽ لولتُون (ت): ث. منٽ ـ نيزاري عاجزي ـ آزي ـ ميڙ.
● لول پنو (ڪ): گاهہ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● لُولِيجا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُولُ چڪارِي: ث. جانور جو هڪ قسر.
● لُولِرَاتُ ۽ لُولِراتَ (ت)؛ ذ. زاري-نيزاري- لُولِڙاتُ - عاجزي - آزي - منٽ.
● لُولڙُ ڪرڻُ (ڪ): ڪر ۾ رندڪ وجهڻ يا انڪاءُ وجهڻ - اعتراض ونڊ.
● لُولِڙاتُ ۽ لُولِڙاتَ (ل): ذ. عاجزي - منٽ - نيزاري - عرض - هٽ جوڙَ - تمام گهٽو - ستاءُ - عاجزي - ليلڙات.
● لُولنگ: ذ. اسر خاص. جبل جي هڪ قسر جو پوتو، هار جو ڪاڪڙو لهي پوي تہ لهري ڪري مٽي تي پڏنس. (ن-ب).
● لُولُو ۽ لُوُلا: ذ. مانيءَ جو هڪ قسر - ننڍي مالي - مٽي ماني - ڪوڪيُ - تانبڙن تي پڪل ماني.
- لُولا ڏيڻ: مُنجهي پوڻُ. گهبراهٽ ۾ اچڻ.
- لولا ڪرڻ: معاملا منجهائي ڇڏڻ - گڙبڙ ڪري ڇڏڻ.
- لُوُلا لولا: فڪر - ڳڻتي - هاءِ گهوڙا.
- لُوُلا لولا ڏيڻُ: پريشان ڏيڻ - ڳڻتين ۾ هجڻ - ويچارن ۾ هجڻ - دليون هٽڻ - حيران ڏيڻ.
- لُوُلا ڪرڻُ: ڪاڏو ناهڻ - ڪانو تيار ڪرڻ.
- لولا مانيُونُ يا لُوُلا لُوُلا ڪرڻ: خراب ڪرڻ - بگاڙڻ.
لولو آگهاڻو: خيرات ڏنل ماني خدا جي درگاه ۾ قبول پيل.
- لولو وڃڻُ: جوکي ۽ وڃڻ - گهٽي دير ڏيڻ.
- لولهي جو لُوڻُ نہ ڏيڻُ: ڪجهہ نہ ڏيڻ.
● لُولوُ ۽ لُولا: ذ. صفت. (سن: لُوتَ: هٿن پانهن کان جدو) هٿن پانهن کان جدو - عضون ڪٽيلُ - هٿ پير سُڪل - ڏنڍو - لُولهو - لنگڙو - آو ٽو - رُوندو - جدو - منڍو - ڏو نڙو - رو نڙو. مرواريد (ت). ننڍي ڇوڪريءَ جو مخصوص عضو.

- لُولهات: ث. خوشامد - چاپلوسي.
- لُولهات ڪرڻ: خوشامد ڪرڻ.
● لُولهتُ ۽ لُولهتَ (ت): ذ. ڪُتي جو خوشامدي آواز.
- لولهتُ ڪرڻ: خوشامد ڪرڻ - ڪتي جو مالڪ کي ڏمي آواز ڪرڻ - ستائڻ - مُنت آزيون ڪرڻ.
- لوُلهر ۽ لوُلهر (ل): ذ. گاه جو هڪ قسر. جهيڙو - جهڳڙو.
● لوُلهر منجهائيڻُ (ڪ): ذ. دنگو فساد ڪرڻ - جهيڙو جهڳڙو ڪرڻ.
● لُولهڙاتُ ۽ لُولهڙاتَ: ث. منٽون - آزيون - ليلهڙائي.
● لوُلهيُ ۽ لوُلِيُونُ: ث. (سن: لولي = اوراڻو) راڳ جو هڪ قسر - گائڻ جو هڪ قسر - پار کي سمهارڻ لاءِ ماءُ جو گائيل گيتُ. ماتا جو راڳ - لوري - اوراڻو - اولاڻو - ستو راڳ. ننڍي ماني - مٽي ماني. (اسر خاص) تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- لوُلِيُ ڏِيڻُ: اوراڻو گهائڻ - اوراڻو چوڻ - راڳ گائڻ - گيت چوڻ.
- لوُلِيُون ڏيڻ: ڏاند جو تڪو وهڻ.
● لولِيازُ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُومڙُ ۽ لُومڙَ: ذ. (سن: لومشا =) جهنگلي جانورن جو هڪ قسر - لونڍ - لومڙ - لُوڪڙ. عيار - مڪار. (ث: لومڙن ۽ لومڙيون).
● لُومڙيا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُونُ: اسر خاص. سنگرمچيءَ جو هڪ قسر.
● لتونُ ۽ لُونَ: سوتي گاڙهي ڪپڙي جو هڪ قسر - حُلِيوانُ. تارَ - تند - ڏاڳو.
● لُونُ ۽ لُونَ: (سن: رومنُ = لومُ) رڳ - رو ۾ - تند - تار - لُونڻُ - وارن جي آمد - پُرُ - ريهَ - وارن جي ساوڪ - نرم وار - وار - ڏاڳو - تار - تند.
- لُونُ لُونُ ڪانڊار جتڻُ: وار ڪڙا ٿيڻ (جوش وغيره ۾).

Gul Hayat Institute

● لُونِ ع لُونَوْنْ: ث. ڏاهي (سُٹَ جي) ـ تندُ ـ ڏاهين ـ ذرو. پشم. رونق. (ت).
لُونارَ ع لُونارَ: ذ. لُوڻ واري زمين ـ لوڻ پيدا ڪندڙ زمين.
ـ لُونارِيْ: ث. لُوڻ جوڙيندڙ ـ لوڻ جو ڪم ڪندڙ.
● لُونبُوْ ع لُونبُوْ: ذ. جهنگلي جانور جو هڪ قسم ـ لوڪڙ ـ لُومڙ. (صفت). لُفسنگ.
بدمعاش ـ لُچو ـ ڪاوڙ. (ت). سنهو ـ ڏُهرو ـ بي ساهو. (ث. لُونبڙي ع لُونبڙيُون).
● لُونبَ ع لُونبُونْ (ت): ث. آٽ ڪي سونهن لاءِ ٻدل جهوڙا يا ٻيٽي ـ تنورُ.
ـ لُونباڙوْ ع لُونباڙا (ت): ذ. تنورن وارو.
● لُونبِيْ (ت): ث. سُڪل ڪدوءَ جو ڪوڪو.
● لُونيائيْ (ت): مصدر. ڪيرائڻ ـ وڪڻ ـ ڪيرڻ. (لُونياتيو ـ لُونيائيندو ـ لُونياتيل).
● لُونيَنْ (ل): مصدر. چيڻ ـ جُٹ ڪرڻ ـ ملامت ڪرڻ. چيني ڪرڻ ـ تڙي ڏيڻ ـ تڙڻ ـ ڏمڪي چاڙهڻ. (لُونيو ـ لُونيندو ـ لُونيل).
ـ لُونيْ ع لُونيُونْ: ذ. چيني ـ جُٹ ـ قيٽ ـ هيس. ڏمڪي ـ تڙي.
● لُونتَنْ: مصدر. قُرڻ ـ لُوڻ ـ لُٹڻ. (لُونتيو ـ لُونتيندو ـ لُونتيل).
● لُونتُوْ ع لُونتُا (ت): ذ. صفت. مضبوط ـ ڏاڍو ـ پڪو ـ پُختو.
● لُونجهَ ع لُونجهُونْ (ل): ث. ڪهڙو شوق ـ خفٹ ـ ونڊولو ـ خيال. لالچ ـ نوس. هوءَ ـ هانس. لوس. خبر.
ـ لُونجهانْ ڏِيَنْ: (ت): رُلڻ ـ خراب سنڪت ۾ رهڻ ـ ناسون هڻڻ.
ـ لُونجهَ تي ڪِرَنْ: لالچ ۾ ڦاسڻ ـ طمع تي مرڻ.
ـ لُونجهَ لڳَنْ: عشق لڳڻ ـ تار لڳڻ ـ محبت ٿي وڃڻ ـ پيار ۾ ڦاسڻ.
● لُوَنْدَ ع لُوَنْدَ: ذ. ڪهوڙي جي سيڪٹ لاءِ ـ لغام ڪان ڪم ٿي تائين ٻدل ٻڍو يا رسو.
● لُوَنْدِڙِيْ ع لُوَنْدِڙِيُونْ: ث. ڪَنَ جي ٻرسان مٿي يا منهن جو هڪ پاسو ـ مغز جو پاسو ـ اک ۽ ڪن جي وچ ۾ نازڪ چمڙي سان ڍڪيل خال ـ ڪن جي پاسن وارا اڳيان هنڌ ـ لٹوٽو ـ پاسو.
● لُوَنْدُلا: ذ. لِوَنْدُ ـ ڪهوڙي جي اڳين ڏنگن وچان لنگهائي ٻڌڻ جو پٽو ـ زيربند.
● لُوَنْدُ ع لُوَنْدَ (ل): ذ. لُهَنْبَ ـ نُهَنْبُ. نيٺ. ڪپ ـ ڪانهُ.
● لُوَنْدَكَ ع لُوَنْدَكُونْ (ڪ): ث. ڳالهه ۾ رنڊڪ ـ اٽڪ ـ اڙ ـ ڦيٽاڙو. ڊينگ ـ چغلي. ڪهوڙي جي ڏڪي رفتار ـ ڪهوڙي جي ٻڌڻ جو هڪ قسم.
ـ لُوَنْدَكَ وارو: لُوَنْدَكَ هٹندڙ (ڪهوڙو).
ـ لُوَنْدَكَ هَٹَنْ: اٽ وٽندڙ ڳالهه ڪرڻ ـ ڊينگ ڏيڻ.
● لُوَنْدُوْ ع لُوَنْدا: ذ. ڪُٹي ماراڻو ـ بدفعلي ڪرائيندڙ (چوڪر) ـ چُٹو ـ قسو ـ مفعول ـ ڪالدو. ڪيرو چوڪرو. لونڊو ـ پڙوو.
ـ لُوَنْدِيْ ع لُوَنْدِيُونْ: ث. بدچال عورت ـ ڪيچري ـ رنڊي ـ پڙوي. سَريت. نوڪرياڻي ـ پانهي ـ ڪولي.
ـ لُوَنْدِيباز ع لُوَنْدِيباز: ذ. صفت. چوڪريباز ـ چوڪرن سان بدفعل ڪندڙ ـ غير فطرتي ڪم ڪندڙ ـ زناڪار ـ لوطي ـ مُغتلم ـ اِغلام.
ـ لُوَنْدِيبازيْ ع لُوَنْدِيبازيُونْ: ث. صفت. چوڪرن ڪي ٻري ڪم ڪرڻ جو فعل ـ لواطت ـ چوڪري بازي ـ ڇوڪرن جي بازي ـ بدفعلي ـ لِواطه.
ـ لُوَنْدِيباز يْ ڪَرَنْ: ڇوڪري بازي ڪرڻ ـ چوڪرن سان برو فعل ڪرڻ.
● لُونڊَنْ (ڪ): مصدر. بانبڙا پائڻ ـ رهڙهيون پائڻ جو ڪم ـ ڪيسڙاڻي.
ـ لُونڊَپَ ع لُونڊَپُونْ: ث. رهڙه ـ ڪيسڙاڻي.
ـ لُونڊِلُونڊِنْ: آهستي آهستي هلڻ ـ آهستي آهستي ڪم ڪرڻ. (صفت). ڪم جو ڪوڙو ـ جِلهو ـ سست.

Gul Hayat Institute

● لُونَڪَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُونڪارَ ۽ لُونڪارُونْ: مالوا جو ٺهيل ڪتو- بلاڪيٽ- لوئي- لمڪار. عشق جي تار. (ن- ب).
● لُونڪڙَ (ڀ): ذ. لومڙ- جهنگلي جانور جو هڪ قسم- لُونڙ.
● لُونڪِ لُونڪِ: ث. ٽڪ ٽڪ- اجائي ٽڪي- ر ٻ- ياوه گوئي- بڪواٽ- لٻ لٻ.
- لُؤنڪو ۽ لُؤنڪا: ذ. لنڊُن. پريم. پڳتي- لڳاتار ڏيان. هڪ ڏاتوءَ جو ٻئي تي لڳڻ ڪري نڪتل آواز- گرگر- جهٽڪار.
- لُؤنڪو لائِڻ: جهٽڪار ڪرڻ- آواز ڪرڻ. جيڪي اڇي سو بڪي وڃڻ. بڪڻ- ٽڪي هڻڻ- بڪواٽ ڪرڻ- پُؤنڪڻ- ٽڪ ٽڪ ڪرڻ.
● لُونڪٽ (ڀ): ث. ٿر ۾ ٿيندڙ هڪ گاهه جو قسم.
- لُونڪِيو (ڀ): ذ. گاهه جو هڪ قسم (نديو مائو گاهه).
● لُونگ ۽ لُونگَ: ذ. (سن. لوَنگ = لونگ) وڻ جو هڪ قسم- خوشبوءِ دار وڻ جو هڪ شڪوفو يا ميڙي- مصالح جو هڪ قسم- مصالح طور ڪم ايندڙ وڪر جو هڪ قسم- ڪرم مصالحا جو هڪ وڪر، دواسازيءَ ۾ ڪم ايندڙ. ٽڪ يا ڪَنَ ۾ پائڻ جو هڪ زيور. سونو ڪوڪو- قُلي- هيرو. ڪَرَڦل- قرنفل. (آصفيه). خوشبوءِ دار گاهه جو هڪ قسم.
- لُونڪڙا: لونگ جي شڪل وانگر ڦل.
● لُونگِيو ۽ لُونگِي: ذ. صفت. لونگ جي خوشبوءِ وارو- لونگن وارو- لونگن ڀيل. گاڙهين مرچن جو هڪ قسم. ڦن جي پيڙي. (ل).
- لُونگِيو ميرچَ: ذ. نديون مرچن جو هڪ قسم- تيز مرچ.
● لُونگاڻِي ۽ لُونگاڻِيُونْ (ڀ): ث. شاديءَ رات ڪهوت جي پڪي ۾ پڌل نديءَ ڪوٽري.
● لُونگائِيْ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُونگائِي ڪَٽَنْهوڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُونگَٽَ (ڀ): ذ. پاڻجهريءَ جي اٽي مان بنان گيهه جي تيار ڪيل ڪاڏي جو هڪ قسم. مٽي يا چيلهه ۾ پڌڻ يا ڪُلهن ۾ پائڻ جي لاءِ پٽَ جي رنگين ڪپڙي جو هڪ قسم.
● لُونگِيو ۽ لُونگِيُونْ: ث. چيلهه بند- ڪمر بند- چيلهڪي- پيٽ- سندرو- پٽو- لانجُ- خُرد م. پٽڪو- پوچڙ.
- لُونگِيو پٿرائِڻ: انعام طور يا اُجوري طور يا تحفه طور ڪنهن کي لونگي ڏيڻ- تحسين جو گي خدمت جي عيوض اُجورو يا لونگي ڏيڻ.
● لُونگهَٽَ (ڀ): ذ. پاڻجهري يا ڪڪ جو اٽو پاڻيءَ ۾ رڌي، سيرپي وانگي ٺاهيل ليٽي يا پوڙ.
● لُونٽائِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُونٽُو ۽ لُونٽا: ذ. اک ۾ ڪن جي وڇ ۾ نازڪ چمڙيءَ مان ڏيکيل خال- لوندڙي.
- لُونٽا هَٽَنْ: هيڏانهن هوڏانهن منهن ڦيرائي ڏسڻ.
● لُونٽِيو ۽ لُونٽِيُونْ (ڀ): ث. چوٽي- ڪُٽَ- چُٽَ.
- لُونٽِيو پَٽَنْ: چوٽي پڙ سڪُٽَ پٽڻ.
● لُونهُونْ: ذ. آلو- شولو- شعلو.
● لُونهانڊُو ۽ لُونهانڊا (ڪ): ذ. نديڙا وڻ- پُوتا.
● لُونهَرُو ۽ لُونهَرا (ڪ): ذ. شڪل شبيهه- صورت- مُهانڊو.
● لُونهَڻ: (سن. روهن) وارن جي پاڙ- بدن تي ٻيهل ننڍا وار- لونءَ- روم- وگ.
● لُونِيو ۽ لُونِي: ذ. جسم تي ٻيهل ننڍا ۽ سنهڙا وار. (ث. صفت) لوڻائي- ڪلرائي- غيرآباد. (اسم خاص). آتر الهندي سرحدي علاقي ۾ هڪ ندي (جا برسات جي موسم ۾ وهي) جو نالو.
● لُوَنْ: مصدر. لات لتون- بولي ڪرڻ (پکين جو) بولڻ- آواز ڪرڻ. تڪو ڪالهائڻ- بڪڻ- ٽُن ٽُن ڪرڻ- ٽُؤنڪڻ- چٽهڪڻ- جڪڻ. جالاڪي

Gul Hayat Institute

ڪرڻ. حرفت ڪرڻ. تيل ۾ ڪي گرم شيون ڪڍي سرديءَ ڏينهن ۾ تڏيل ماٺهوءَ جي مٿي يا بت ڪي مالش ڪرڻ. (لَوِ يو - لَوَندو - لَويل).

● لُوڻُ ۽ لُوڻَ: ذ. (سن. لَوَنْ > لُون) سمنڊ جي پاڻيءَ مان پيدا ٿيندڙ سفيد ڪارو مصالحي جو هڪ قسم - نِمڪ - نيمڪ - لِيمْڪ - مِينْو - راءِ رَسْ - هٽ جو وڪر. ڪاراڻ.

- لُوڻُ آتارَڻُ: ساٺ يا ستَوَڻ جو هڪ قسم (جنهن ۾ گهوٽ جي پيٽ لوڻي ۾ لوڻ ڪٽيون وجهي گهوٽ جي پويان ڇڻ ڇڻ ڪندي آهي).

- لُوڻاتو ۽ لُوڻاتا: ذ. لوڻائيو - لوڻ وارو - لُوٽيل.

= لُوڻاتِجَڻُ: آداس ٿيڻ - بي دل ٿيڻ - مَروَٽيَلُ ٿيڻ - مُنْهُنُ لٽل ٿيڻ.

- لُوڻائو يا لُوڻائيو ۽ لُوڻانا: ذ. صفت. لوڻ وارو - لوڻيل - لوڻاتو.

- لُوڻ ٿيڻ: گِرڻ - داڻا داڻا ٿيڻ - گِري وڃڻ.

- لُوڻَ پاڻيءُ ٿي لڳڻُ: نہ ڦيڻ - فائدي بدران نقصان ٿيڻ.

- لُوڻُ پاڻي ٿيڻُ: ناس ٿي وڃڻ - گم ٿيڻ - گِري وڃڻ. معاف ٿي وڃڻ - مصيبت ٽري وڃڻ.

- لُوڻُ پاڻيءُ ڪرڻُ: تاري چڙڻ.

- لُوڻِجَڻُ: مصدر. لُوڻ وارو ٿيڻ - لوڻيائيو ٿيڻ. آداس ٿيڻ - مايوس ٿيڻ - بيدل ٿيڻ.

- لُوڻُ مائيرَ: ذ. لوڻ جو هڪ قسم، زمين ۾ پيدا ٿئي، خاصيت لاهوري لوڻ جهڙي ٿئيس.

- لُوڻُ ڪاڻُ: ث. لوڻ جي ڪاڻ - لوڻ ليڻ واري جاءِ. نونار جتي لوڻ جو ڪم هلي.

- لُوڻُ لڳڻُ: لوڻ لڳل ڪجيءَ جي ڏوڻڪَنُ جو ٽاڏو مان ڪيڏ بعد نرم ٿيڻ.

- لُوڻُ مٽيڻُ: شاديءَ جي موقعي تي لاڙن ڏيڻ وقت گهوٽ ۽ ڪنوار جو هڪ ٽالهي ۾ لوڻ وجهي هڪ ٻئي جي هٿن ۾ ڏيڻ واري رسم ادا ڪرڻ (تيرن مٽ واڱڻ).

- لُوڻُ و ِجهڻُ: رسيل (ڪجيءَ جا) ڏونڪا پٽي. لوڻ سان سهڻي ڪنهن ڏاڻءِ ۾ بند ڪري رکڻ.

- لُوڻُ و ِڪٽڻُ: ڪوڙ ڳالهائڻ. ڏکوئڻ - ايذائڻ - رنجائڻ.

- لُوڻُ هٽڻُ: رسيل ڏونڪا پٽي، لوڻ ۾ سٿهي رکڻ. ڏاڻءِ ۾ بند ڪري رکجن، بن تن ڏينهن کان پوءِ کڍجن.

- لُوڻِي ۽ لُوڻِيُونُ: ث. صفت. لُوڻ هٿي تيار ڪيل (ڪارڪ وغيره) - لوڻائيل - لوڻ ڏنل - لوڻ پُرکيل. بد دعا - پِتَ. بي همتي - سستي. (ت).

- لُوڻي ڇڏَڻُ: لُوڻ ڏيئي رکڻ. (کاڌ شيءِ) سانڍي رکڻ.

- لُوڻِيَلُ ۽ لُوڻِيلُ: ذ. صفت. لوڻ ڏنل - لوڻ لڳل شيءِ.

● لُوڻڪ ۽ لُوڻڪُونُ: ث. (سن. لاونِڪَ = لوڻڪ. ف. خرفہ) پاڇيءَ جو هڪ قسم. لوڻ واري - لوڻائي. لوڻيال. دوا جو هڪ قسم.

● لُوڻِڪِيُ (ت): اسر خاص. ٽر ۾ هڪ پِتَ جو نالو.

● لُوڻَ ڪاڻُ: اسر خاص. تعلقي بدين، تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● لُوڻڻُ: مصدر. (سن. لَوَنَ) لُوڻ ڏيئي - ڪنهن شيءِ ڪي ڪارو ڪرڻ - لوڻ وجهڻ - لوڻ پُرکڻ - لوڻ گڏڻ - لوڻ ملائڻ - لوڻ هٽڻُ. (لُوڻيو - لوڻيندو - لُوڻِيلُ).

● لُوڻُو ۽ لَوڻُو: ذ. (سن. لاوڻيہ) اک جي پاسي وارو خال يا ڪڍ - لوندڙي - مغز يا ڪن جو پاسو - نِراڙ جو پاسو - لَوڻون. لوندڙي جاوارَ.

- لوڻان هٽڻُ: هيڏانهن هوڏانهن نهارڻ - واهون ڏسڻ.

- لٹوٽو ڦيرائڻ: چمات هڻڻ - مُنهن ڪرڻ.

- لٹوٽي سر: لوندڙيءَ تي - لوڻي پٽر.

- لٹوٽي ڦير لٹپاٽَ: ث. چمات جنهن سان منهن ڦري وڃي. سخت چوٽ.

Gul Hayat Institute

● لُوٹِيُ ع لُوٹِيُون: ث. گشتي - آلکو - فکر. بيماري - جهوري. (ت). (اسم خاص) هک مکان جو نالو (ڈهر). تعلقي ميرپورماٹيلي ۾ هک ديهه جو نالو.

= لُوٹِيُ چُکَنُ: نراس ٿيڻ - نا اميد ٿيڻ - مرضي يا منشا ۾ ناڪامياب ٿيڻ - ارادن ۾ ناڪام ٿيڻ.

= لُوٹِيُ لڳَنُ: لور ي لڳڻ - ڳڻتي لڳڻ - فکر ٿيڻ - اداس هڻ - بيدل ٿيڻ - بيماري ٿيڻ - ضعيف ٿيڻ - گهرڻ - بُٽ ۾ گهرڻ.

● لُوٹِيا: اسم خاص. تعلقي ميرپوربٹوري ۾ هک ديهه جو نالو.

● لُوٹِيلو: اسم خاص. تعلقي ڪوني ۾ هک ديهه جو نالو.

● لُوٹِيهار: اسم خاص. تعلقي منيءَ ۾ هک ديهه جو نالو.

● لوھہ ع لوھَہ: ذ. (سن. لوهه = لوهه) ڌاتوءَ جو هک قسم - معدني جمادات - زمين مان پيدا ٿيندڙ ڌاتو - رُک. هٿيار. لوهي تير - پيڪان - لوهه جا ڪان. زنجير - ڪڙي - ڪڙا - ڪُلف. مضبوط - پڪو - پختو. قيد - بند - سزا. رت - خونُ.

= لوھارُ ع لوھارَ: ذ. (سن. لوهڪار) لوهه جون شيون ٺاهيندڙ. لوهه جو ڪم ڪندڙ - لوهه وارو ڪاريگر - آستو - هٿيار ٺاهيندڙ - ڪاريگر - اهنگر - حداد - لوهاڻو - لُهار - لُهترُ.

= لوھارُخانو ع لوھارَ خانا: ذ. صفت. لوهار جو دڪان - لُهترُخانو - لُهارڪو دُڪان.

= لوھاکوٹَ: سخت پابندي - حفاظت - پرهيز.

= لوھا لڳامَ وات ۾ ڏِيَنُ: انتظام ۾ رکڻ - دَبائڻ - قبضي ۾ رکڻ - قابو ڪرڻ.

= لوھا لِڳَ (ت): صحت - تندرستي - طاقت - چڱيلائي.

= لوھا لِڳَ هُجَنُ: صحت مند هجڻ - تندرست هجڻ - طاقت ور هجڻ.

= لوھانڈو ع لوھانڈا (ل): ذ. صفت. (مڇيءَ وغيره) تڙڻ لاءِ لوهه جو تنئو.

= لوھانٹُونُ: ذ. صفت. لوهه جو ٺهيل - لوهه وارو - لوهي.

= لوھانٹانُ کوٹَ پَچَنُ: مشڪل ۾ مشڪل ڪم ڪري ڏيکارڻ - هرگز نه ڏرڻ - سخت ۾ سخت مقابلو ڪرڻ.

= لوھاٹو ع لوھاٹا: ذ. لوهار - آهينگر - لوهر - لُهترُ.

= لوھاٹونُ: ذ. صفت. لوهه جو - لوهي - لوهه وارو.

= لوھہ ٹِيَنُ: ڏاڍو ٿيڻ - مضبوط ٿيڻ - بند ٿيڻ - قابو ٿيڻ - ڪاوڙجڻ - چِڙڻ - جوش ۾ اچڻ. دل جو سخت ٿيڻ.

= لوھہ ٹِيُ وِيهَنُ: بي پرواهه ٿي ويهڻ - خوش ٿي ويهڻ - ڪنهن جو پاڻ نه ڪرڻ - اطمينان سان وقت گذارڻ.

= لوھہ ٹِيوُ وِيوُ هُنَنُ: ستو ٿيو ويٺو هجڻ.

= لوھہ جا چَٹا چَباڙَنُ: تمام ڪٺن ۽ سخت ڪم ڪرڻ. مشڪل وقت گذارڻ.

= لوھہ جا ڪِلا: ڪاڻيءَ ۾ ڦاسائي جنڊيءَ قيرائڻ لاءِ ڪم ايندڙ.

= لوھہ چاڙَهَنُ: تير ڪمان ۾ وجهڻ - هٿ تيار ڪرڻ.

= لوھہ چَٹَنُ: صفا نابري وارڻ - آلي وڃڻ - انڪار ڪرڻ - جواب ڏيڻ.

= لوھہ ع لوھَرَ: ذ. صفت. لوهه جو ڪم ڪندڙ - لُوهارُ - لُهترُ.

= لوھرُکوُ: لوهن وارو - لوهارن جو.

= لوھہ کَرَنُ: قابو ڪرڻ - ڏاڍو ڪرڻ - مضبوط ڪرڻ.

= لوھہ لڳَنُ: هٿڪڙيون لڳڻ. قابو ٿيڻ.

= لوھہ مَروڑ ع لوھہ مَروڑَ: ذ. صفت. لوهه ڪي پيچندڙ - لوهه موڙيندڙ - ڏاڍو مڙس - سُورهيه - جوڌو - بهادر - پهلوان - بلوان - جانگو - مضبوط.

Gulshan-e-Hayat Institute

ـ لوهُ هُنڊُ: ڏاڍو هڻ ـ سوتُ ٽيڻ ـ لوهه وانگر مضبوط هڻ ـ لوهه وانگر سخت هڻ. قابو هڻ ـ سُکَ هڻ ـ سوکهو هڻ.

ـ لُوهڻُون لنڱهيل: آجهل ـ اڻ پليو.

ـ لوهيءُ ۽ لوهيءُ: ذ. لوهه جو ٺهيل ـ لوهه جهڙو ـ لوهه وارو ـ لوهه وکنڊڙ ـ لوهاڻون.

ـ لوهيڙو: ذ. ٽکرين جو لوهي کاڻ ـ لاکڙو.

ـ لوهيءُ قلمُ ۽ لوهي قلمَ: ذ. لوهه جو ٺهيل قلم ـ اِسٽيلَ.

ـ لوهيءُ ڪمانَ ڇڪڻُ: سخت ڏکيو ڪم ڪرڻ ـ مشڪل ڪم ڪرڻ.

● لُوهه ۽ لُوهُونُ: ث. اوچتي کاهه ـ گهيري ڪرڻ وارن تي جُليهُه ـ ٽپو ـ ٽپُ ـ چال ـ ڏمَ ـ گڙدي ـ حملو ـ چڙهائي ـ کاهُ ـ آڙُ. لُکَ ـ ڪوسي هنوا.

ـ لُوهڻُ ۾ اچڻُ: ڦيرين ۾ اچڻ ـ جهڙين ۾ اچڻ.

ـ لُوهي (ڪ): ذ. لُوهون ڏيندڙ. ڪوڙو ـ بناڪي ـ ڪشي باز ـ ڪوڙ ڳالهائيندڙ.

ـ لوهارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لوهاراڻيءُ: اسم خاص. مَري بلوچن جي هڪ قبيلي يا ذات جو نالو.

● لوهانيءُ: اسم خاص. هڪ ذات (افغانن جو هڪ قبيلو) جو نالو.

● لوهاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لُوهاڻڻُ: مصدر. ساڙڻ ـ ٻارڻ ـ جلائڻ ـ جَرائڻ ـ برڻ ـ جلڻ ـ سڙڻ ـ ڪاٽڻ.

● لوهرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لُوهِر ۽ لُوهِرُون: ث. لُونجِريءُ ـ ننڍي مڇيءَ جو هڪ قسم ـ لُوجهِريءُ.

● لوهِرڻي ۽ لوهِرِڻيُون (ڪ): ث. پٿر جا يادگار ـ قبرن تي هنيلَ پٿر.

● لوهِريو ۽ لوهِريا (ڪ): ذ. ننڍن چانديءَ جي تائٽن جو ڪُنڊلو.

ـ لوهڙُ ۽ لوهڙ: ذ. ٻني پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم.

● لوهڙا (ڪ): اسم خاص. برهمڻ جي هڪ ذات جو نالو.

● لوهِڙِي ۽ لوهِڙِيُون (ڪ): ث. نينگري ـ چوڪري ـ ڪنيا.

● لوهِڻيُون: ث. جبلن جي پاڙ ۾ ڏورين منجهان لنگهندڙ ڪُس يا ٻيڙا.

● لُوهڻُ: مصدر. ساڙڻ ـ لٽهڻ ـ جلائڻ ـ جرائڻ ـ لُوساڻيڻ ـ باهه ۾ پُرڙجڻُ ـ لهس ڏيڻ ـ ٻارڻ ـ جراڻڻ. آگهڙ ـ صفا ڪرڻ.

ـ لُوهه ۽ لُوهُونُ: ث. گرمي ساڙو ـ باهه ـ تَوءَ ـ ڪوسي هنوا ـ لُڪَ ـ لُڪَ ـ گرم واءُ ـ لُوءَ ـ ڪُهتون ـ گوئي ـ تکي هوا ـ ڪوسو واءُ ـ بيابان جو جهولو ـ بادسَمُومُ ـ ڪوسي چَرَ ـ آولڙ ـ سخت باهه ـ باهه جي جيڀيُ ـ باهه جو گرم جهولو ـ ٻاريءَ جي سَتَ.

ـ لُوهاتُ ۽ لُوهاتَ: ذ. صفت. ساڙو ـ لُڪَ ـ جهڙپ.

ـ لُوهاتِجيُ وڃڻ: سَڙي وَڃڻُ ـ جلي وڃڻ.

ـ لُوهاڻِيلُ: ڪوساڻيل ـ لوساڻيلُ.

ـ لُوها ڏيڻ: زباني تيرو نشتر هلائڻ. جملو: تو تہ لُوهي لُوهي منهنجو اندر ٿي ساڙي چڏيو آهي.

ـ لُوهه اچڻُ: ٻاريءَ ۾ سڙڻ.

ـ لُوهاڻِڪو ۽ لُوهاڻِڪا: ذ. صفت. ٻاريندڙ ـ جلائيندڙ ـ ساڙيندڙ ـ جَرائيندڙ ـ برندڙ ـ جلندڙ ـ سڙندڙ ـ باهه جهڙو ـ گرم.

ـ لُوهِجڻُ: ٻاريءَ جي ڇاڙ ۾ سڙي وڃڻ.

ـ لُوهِجِي ويل: تَوَ ۾ سڙي ڪاري تيل ـ ٿانڊي تي سڙي ويل ـ سڙِيُ تَوَ هيٺ اچي ڪارو ٿي ويلَ.

ـ لُوهِيُونُ: سڙڻ ـ عشق جي آگ ۾ سڙيل.

● لوهِيڻيُ: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم ـ پاڻيءَ جي جانور جو هڪ قسم.

● لوهُو ۽ لوهُو: ذ. (سن. لوهِتَ=رَتُ) رَتُ ـ خُون. اصل ـ بنياد ـ نسل ـ ماڻڪ ـ ميتُ.

ـ لوهُوڪوءُ ۽ لوهُوڪا: ذ. صفت. قاتل ـ خونريز.

Gulshayat Institute

● لوُهُوڪوُ: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم. جهنگلي جانور جو هڪ قسم. رَتُ پيشندڙ.

● لوُهِيُ ۽ لوُهِيُونُ: ث. نندن ٻاڙهن ڪنن واري ٻڪريءَ جو هڪ قسم. ڪتو-لوئي. جبل تي پٿرن جو قدرتي حوض. (اسم خاص). تعلقي ميرپورماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ لوُهِيُ ڪتيرِ: ث. رڍ جو هڪ قسم.

● لوُهِيڙوُ: وڻ جو هڪ قسم ـ ڪاٺ جو هڪ قسم، جو تمام ڏکهو ٿئي ۽ عمارتي ڪم ۾ اچي ـ آبنوس. روهيڙو ـ لولو لاکڙو (جبلن جو). ٽلهو ـ ڏندو. (اسم خاص). هڪ ماڻهوءَ جو نالو.

● لوُهُ ۽ لوُهُيُونُ: ث. رهڻ جو هنڌ ـ رهاڪت واري جاءِ ـ عاشق جو ماڳ ـ پرين جو ڳوٺ ـ رهائش ـ سڪونت ـ ساتر ٻومي ـ گهر ـ مڪان ـ ڇڳهه ـ وطن ـ ملڪ ـ ڳوٺ ـ شهر ـ ماڳ ـ جهان ـ دنيا. سڄي سنڌ ۾، آتر ۾، پريالوءِ ۽ سنجهوري تعلقي ۾ ٽهو ٻرلوءِ ۽ ڇپرلوءِ؛ ڏکڙيءَ ۾ ٽهو ڪاپڙلوءِ ۽ عمرڪوٽ ۾ ڏيرلوءِ. طرف. ڪافيءِ.

ـ لوُهُ بلوُهُ: ديهه بديهه ـ ڳوٺ ۽ ڳوٺ.

ـ لوُهُڙيارِيُ: لوئي ڏيکندڙ ـ لوءِ جي وينل.

ـ لوُهُ لڇڻُ: ڳوٺ جي لڇ لاهڻ ـ حملي وقت لڇون لڏڻ ـ پار پچا ڪرڻ.

● لوُهُ ۽ لوُهُ: ذ. آل اولاد ـ گهر ـ گهرپار ـ ڪٽنب ـ خاندانُ مانُ ـ ٽبهرُ ـ قبيلو ـ عيال ـ اڪه ـ خاندان ـ گهراڻو ـ وَنس ـ ڪُل ـ نسل ـ ذات ـ نيات ـ قوم.

● لُوءَ: ث. (هر شيءِ جو) ذرو ـ هوءَ ـ لغار (عشق جي). نرم وار. لوئِنُ.

● لُوءِ (ث): ث. لُڪَ ـ گرم هوا ـ جهولو ـ ڪوسي هوا.

● لوُڏانڊوُ ۽ لوُڏانڊا: ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● لُوڏرَ ۽ لُوڏرُونُ: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

● لُوڏرُ ۽ لُوڏرَ: ذ. ساڻو ـ ميرون. بي غيرت ـ ڪالائق ـ حرامي ـ بي شرم.

● لوُڙِيڻُ: مصدر. ٻاڦيءَ سان ڳوهڻ (اٽو وغيره) ڪير جانور لوڙڻ ـ ڪپڙا مٽيءَ ۾ خراب ڪرڻ ـ ڳوهڻ ـ ملڻ ـ گندڻ ـ خراب ڪرڻ ـ وڃائڻ ـ ميلائڻ. خوار ڪرڻ ـ روبرو بي عزتي ڪرڻ ـ بي آبرو ڪرڻ ـ بد ڳالهائڻ ـ لڄائڻ. (ت). ڪتڪ ڪرڻ ـ ٽڪائڻ. شاديءَ جي ساڻ جو هڪ قسم. ميارون ڏيڻ ـ مهٽا ڏيڻ ـ طعنه ڏيڻ. بيمار کي تيل ۽ وڏي ڦوٽي يا سنڌ جي مالش ڪرڻ. خوب پسائڻ ـ تتر ڪرڻ ـ پترڻ. ڦاسائڻ ـ اڙائڻ ـ لوڙڻ.

ـ لوُڙِيڻُ ڪرَڻُ (ل): تعدي ڪرڻ ـ جنڊ ڪرڻ.

ـ لوُڙِهي: مَٿهڻي ـ مٿاهي ـ پُساڻي.

● لُوئوُ ۽ لُوئا: ذ. ٻاهر ٻارڻ لاءِ گاهه جو پُوڙو ـ لُئو. ڏاريل تتر، جنهن جي ٻولڻ تي ٻيا تتر اچن.

● لوُئِيُ ۽ لوُئِيُونُ: ث. (من. لوسن = لوم + لاڪا) اوني ڪپڙي جي چادر ـ اوني ڪمبل ـ اوني ڪپڙو ـ ڪٽيءِ ـ شال ـ سال ـ اوني چُنيءِ ـ مٽي تي ڏکڻ جو گرم ڪپڙو. نئين جي پيٽ ۾ سخت پٽرائين سطح ۾ ڪڏهن جا برسات جي وقت ۾ ٻاڦيءَ سان پرجي ـ تڙاڙ ـ پٽر جو چيتر، وَتُ. ويڪرو پٽر. (ڪ). (اسم خاص). تعلقي ٽُل ۾ ديهه جو نالو.

ـ لوُئِيُ لڇائِڻُ: اخلاقن جي خلاف ڪم ڪرڻ ـ ڪهتائي يا بي عزتي ڪرڻ.

ـ لوُئِيُ ليڙَ ٽيڙَ: ليڙون ليڙون ٽيڻ ـ ڦاٽڻ.

● لوُئِيا: اسم خاص. ٽري هنڌن جي هڪ ذات جو نالو.

● لوُئِيچَ: اسم خاص. ڪوهستان ۾ هڪ مڪان جو نالو.

● لوُئِڙڻُ (ل): مصدر. ويڙهڻ ـ ڳوهڻ.

● لوُئِيو: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لوُئِيو ۽ لوُئِيا: ذ. اٽي جو چاڙو ـ ڳوهيل اٽو ـ پيڙو.

● لٿهڻ ۽ لٿهت: ذ. لٿيب ـ لاهِيُ ـ هيٺاهين. لاڙو ـ رغبت ـ چاهه ـ موهه ـ پيار ـ قُرب. درياءُ وغير ۾ ٻاڦي گهٽجڻ واري حالت. لٿهڻ ـ سالڪو ـ سنڌو.

Gul Hayat Institute

وجهه - اڪل. ڏسءُ - پارءُ - هدايت. ڏس - طرف. بندوبست - حيلو. پاڻ - طاقت. لاڳ.

= لُهانُجوءُ (ت): ذ. صفت. وجهه - پيچ - اڪل - تجويز.

= لُهڻ پُهڻ ٿيڻءُ: لاڙپاڙ ٿيڻ - لُٽ پُٽ ٿيڻ - هڪ ٻئي کي پورو عيوضو ڏيڻ - چُڪتو ٿيڻ.

= لُهڻ پُهڻ: وَرُ وَراکو - وَکَتُ سَکَتُ. لاڳاپو - ڳانڍاپو. وَجهه سَجهه - اڪل.

= لُهڻ چڙهڻ: ذ. هيٺ مٿاهين - هيٺ مٿي - لڳ لاڳاپو - لُهڻ وچڙءُ. پريت - قُرب - پيار - محبت. پريم - رغبت - لاڙو - موه - عشق. ڪنهن کي پسند وغيره پيار لاءِ مليل وقت يا موقعو. ڪنهن سان ٽيل اٿٻٽ.

= لُهڻ چڙهڻ ڪرڻ: لهڻ چڙهڻ - هيٺ مٿي ٿيڻ.

= لُهڻ چُهڻ (ت): ڪم - خفو - ڪٻٽي - فڪرءُ - پريشاني.

= لُهڻ چُوءُ لاهيڻءُ (ت) ڪٻٽيءَ مان جند ڇڏائڻ - چڪتاڻ ڪان ڇڏائڻ.

= لُهڻ رکڻءُ: ڪنهن سان عشق رکڻ - محبت ڪرڻ - پيار ڪرڻ - نينهن لڳڻ - ياراڻي يا دوستي رکڻ.

= لُهڻ ڳُهڻ: ذ. گهٽ وڌ - ٽوڙو گهٽو - هيڏانهن هوڏانهن. ڏڪو - اندازو.

= لُهڻ لڳڻءُ: لاڙي لڳڻ - محبت ٿيڻ.

= لُهڻ لُهڻ: مَچَ - يَتِيتَ - جيڀيءُ - پڙڪو.

= لُهڻوار ڏيڻءُ (ت): پڏائڻ - ٽيڙي ڪرڻ. ٽيڪڙ ڏيڻ - آڏر ڏيڻ.

= لُهڻ وِيڇڙءُ: ذ. لڙهءُ وچڙءُ - لُهڻ وچڙ - ڏيتي ليتي.

● لِهڻ ۽ لِهڙ: ذ. گاهه جو هڪ قسم - اوني ڪپڙو ٺڪيندڙ جيت جو هڪ قسم - رلي جي اندر سنهيون اڇڙيون يا ڪپهه وجهي ٺاهيل تهه. عشق - پريت - پيار. شڪل - شبيهه - بناوٽ - اڌاوٽ - لونڊو - مهانڊو - منهن - پُڇ: (ڪ).

= لِهڻ ڪيائيڻ (ت): وڻ ڪي ڪپي آن جي ڪائين مان اُٽ جا پاڳا تري ٺاهڻ.

= لِهڻ ڪيائيڻءُ تہ ڪتڑڻءُ: ٺلهو نہ ٽيڻ - بدن ۾ ڏُهرو رهڻ.

● لُهڻ ۽ لُهڙن: ث. لُوهَ (ڏسو).

● لِهاءِ: ذ. پُراڻي قائل پڪي جو هڪ قسم - ديلو اڏامندڙ ٻاڙ. ڪپڙن جا ٽڪراء

● لُهاچَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لِهڙا ۽ لِهڙا: ذ. (ع لِهڙا = انهين واسطي) آن واسطي - انهيءَ لاءِ - آن لاءِ - تنهنڪري - آن ڪري - هن ڪري. پوءِ - الحاصل. الغرض - قصو ڪوتاهه. قطع ڪلام.

● لُهارَ ۽ لُهارَ: ذ. لوهه جو ڪم ڪندڙ - لوهاڙو - لوهَر - لوهار - آهينگرءُ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● لُهاراڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لُهاراڻي لنڱهه يا لوهارکو لنڱهه: اسم خاص. حبّ ندي جي پرڀان پب جبل ۾ هڪ لڪ جو نالو.

● لُهارکو لنڱهه اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُهاري ۽ لُهاري: ذ. هڪ خوفناڪ ڏانگ يا بلا جو هڪ قسم - وڏو ڏانگ - آزدهاءُ.

● لُهانڊڙوءُ ۽ لُهانڊڙا: ذ. ننڍو ٽئو - ڪڙاهي - تيٽي - قرهيءُ پانءُ.

= لُهانڊو ۽ لُهانڊا: ذ. ٽئو - لُهانڊڙو.

= لُهاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو - لُهاڻان.

● لُهاڻوءُ ۽ لُهاڻا: جلاڏيندڙ - ساڙيندڙ - پار يندڙ

"آڻيو وجهي آڙ ۾ لُهاڻو لُوهيُون"
(سر سهڻي - شاه)

عشق - پيار. (اسم خاص) هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● لُهاڻون: اسم خاص. تعلقي شهداپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لُهڙير: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لُهڻءُ (ل): مصدر. وڪڻڻ - مهانگو سهانگو وڪڻڻ. مٽي تان بار لاهڻ. (اُهڻيتو - لُهڻيندو - لُهڻيل).

Gul Hayat Institute

● لتهپ ۽ لتهپون: ث. آڇل يا وارو (پتن جي راند ۾ پتي جي لهڻ جو) - ٽاپ.
● لتهجڻ ۽ لتهجتن: ذ. ضرورت - لحاظ - لياقت.
● لتهجو ۽ لتهجا: ذ. (ع. لهجة = آچار) زبان جو محاورو - آچار - تلفظ - لفظ جو آواز - وضع تڪلم - طرز ڪلام. قومي لغت - زبان. بول چال. مينهن آواز - لٽهي - سُر.
● لتهچهه ۽ لتهچهون: ث. د وڪالداري ۾ واپار وقت سنيال ڪرڻ - چڌ چوت - قناعت - صرفو. هوشياري - خبرداري - چالاڪي.
● لتهر ۽ لتهرون: ث. (سن. لهر) درياء جي موج - جُنبش آب - چولي - لوڏ. وڏي لهر - آچارو. تلاطم. موج - اُمنگ - ريچڪ - سن موج - اوسار - چٽل - آچنگ - جذبو - دل - شوق دل. جوش - جذبو - پاڻ - حال - وجد - ت ڪ - تاڻ - جوش طبع. ڏاڍي خوشي - ترنگ. تڙڦڙ - جوش و خروش - بي خودي - هوش - ضبط - مستي - وهم - ديوانگي - خيال - ولولو. لهرو - جهونو - غشي - جهٽڪو. مٿي جي جهول - لوڏو - گهمرو - پُورُ - ڦيرو - زماني جو واءُ.
- لتهر آچڻ (ت): ڏڪ لڳڻ - ستڻ اچڻ - ڦيرو اچڻ.
- لتهرائيتو ۽ لتهرائيتا: ذ. صفت. من موجي - لتهري - پُورالو - ريچڪي - ترنگي. خيالي - مڙي جهڙو. خمار خيال - وهمي - شڪي - دلوالو - خُشڪي - رَوائتو - سُٽتلتوڻ.
- لتهربتهر: ذ. آنند - سُک - ڪلياڻ - خوشي - منگل - سمت - سمپدا - برڪت - فترّخي ۽ - اقبال - چڙهتي - طالع - چڙهو - چڙهندي.
- لتهردار ۽ لتهردار: ذ. صفت. لهر وارو - پُورالو - موجي - ريچڪي - چولي وارو - لهرن جي نموني ناهيل يا پريل - پٽاپٽي - پرت تي پريل ڪپڙو - چُريل يا پريل لٽو - جهيرمير.
- لتهرڪ ۽ لتهرڪ (ت): ذ. صفت. پڪي يا وڃي جو هڻڻ.
- لتهرو ۽ لتهرا: ذ. صفت. لهرن ۾ لڏندڙ - اوڙاهه ۾ اولهيل (پيڙي يا ناڪتو).
- لتهررُوڪ ۽ لتهررُوڪ: ذ. لتهر ٿوڙ. ڪنڌ يا درياءُ جي ڪناري وارو بند (جنهن سان چوليون روڪجي پون) - بريڪ واٽر (انگ).
- لتهر هٽائيڻ: منجهائڻ - لاچار ڪرڻ.
- لتهري ۽ لتهري: ذ. صفت. من موجي - موجي - دل جو بادشاهه - روح جو راجا - لاآباليمزاج - ريچڪائي. پُورالو - لهرائتو - دلوالو - سُٽتلتوڻ. جوشيلو. بي پرواهه - خوش طبع - زنده دل - ظريف - بي غم - رنگين مزاج - خوش دل - عاشق مزاج.
- لتهر يائڻ: لهر وارو.
- لتهر يون لٽڪڻ: خيال ڪرڻ - چنتا ڪرڻ.
- لتهر يون هُٽڻ: نوان نوان ويچار اچڻ ٿيڻ.
● لُهر ۽ لُهر: ذ. هڪ ذات. لوهه ڪٽيندڙ - لهار - لوهاڻو - آهينگر.
● لُهرائي: اسم خاص. هڪ ذات. تعلقي ڪوٽ ڏيجي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لتهرائيڻ: مصدر. انڪار ڪرڻ - لاوهائڻ - ڪنڌ ڪيائڻ. هيٺ رکڻ - ڏرڻ - ٻار هلڪو ڪرڻ. سوج ڪرڻ - لڏڻ - جهولڻ - جهومڻ - نچڻ - ٽپڻ - ڪُدڻ - خوش ٿيڻ.
● لتهرو ۽ لتهرا: ذ. ساز جو هڪ قسم - وڄت جو قسم - وڄت جي ڪٽ - ساز جو آواز - سُرلي وڄائڻ جو نمونو - الڪوزو وڄائڻ جو نمونو - ساز جي هڪ لئي جو قسم - لهر وارو - ڪٽ - لرزش - سُرڪ - سُر - آواز - لئي - ڪنڪ - ترانو. ڏڪڻي - لوڏو - جوش - ڏوڏو - ڏوڻ - ڏانڊول - ٽُلڪو - رومانچ - سياڻو - جُنبش - ترٽلو - پُلڪ (ڊپ ۾) - ٽڙڪو. جهولو - پور - ريچڪ - جهجهڪي - بُدبُدو - ترنگ - وهم - بُدڪي - دُورُ - من موجي - لهر وارو - بُودڪي - جهونو - جهٽڪو - غشي.
- لتهرو ترڙو: ذ. لاڙو. ميل. محبت. (ڪاجرا).
- لتهرو وَجائيڻ: سرلي يا الڪوزو وڄائڻ.

GulHayat Institute

● لُهُرِيْ: ث. سياري ۾ ٿڏو واءُ لڳڻ. (اسم خاص). هڪ پکريءَ جو قسم.
— لُهُرِيْ پُڇِيْ: ث. صفت. پکريءَ جو هڪ قسم.
● لُهُرِيجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● لُهيڙُ: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● لُهيڙُو: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.
● لُهڙِي: اسم خاص. بلوچستان جي ڪچي علاقي ۾ هڪ شهر. هڪ ذات. (بروهي بلوچن جو هڪ قبيلو). تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لُهڙِي (ت): اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم. هڪ ذات (بلوچ).
● لُهڙِي ڊُومبِيڪِي: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لَهڻُ: مصدر. باهه جي سيڪ ۾ ڪارائجڻ- باهه. جي ڪري ڪاريڙو ٿيڻ- لهسجڻ- لهسائڻ- دونهائجڻ- لوسائڻ- لهس ڏيڻ- لوهڻ- تئجڻ- جرائجڻ- جرائڻ- ساڙڻ- جلائڻ.
— لَهڻُس ۽ لَهڻُسون: ث. باهه جي جهڙپ- باهه جي جر- باهه جو سيڪ- باهه جي ڇيڙ- باهه جو تاءُ- لاٽ- لوسات- تئپ- ڪوسائ- جر- تؤ.
— لَهس اچڻ: تؤ اچڻ.
— لَهسائڻ: باهه جي سيڪ ۾ ڪارائجڻ- لهسجڻ- تئجڻ- جرائجڻ.
— لَهسِجڻ: مصدر. ڪارائجڻ- سيڪجڻ- تئجڻ- لهسجڻ- سڙڻ- ٻرڻ- جلڻ- جرائجڻ- لوسائجڻ- دونهائجڻ.
● لَهسيا: لوسائيا- ڪانيا- باهه جي جريءَ سازِ يا.
● لَهڪُ: مصدر. پڙڪڻ- باهه لڳڻ- ٻرڻ- ٻارڻ- ڏڪائڻ- جلائڻ- سڃائڻ- هڪڻ- ڏهڪ- ڏڪ- سڃڻ- روشن ڪرڻ. ڏُهرو ٿيڻ. (ل).
— لَهڪَ ۽ لَهڪُونْ: ث. ڏهرائي.
— لَهڪارِجڻ: مصدر. (سن. لِسْ= نفيدو ٿيڻ) بت ۾ لهي وڃڻ. پيلو ٿيڻ- سائو ٿيڻ- او دو ٿيڻ.
— لَهڪائِجڻ. (ت): مصدر. ڏهرو ٿيڻ.
— لَهڪائِيلُ ۽ لَهڪائِيلَ (ت): ذ. صفت. ڏهرو ٿيل.

● لَهِلَڻڪ ۽ لَهِلَڻڪَڻ (ڪ): ذ. لاڪيڻو- اوڪيءَ تان آڪرڻ وارو- تمام ناهوڪو- بهادر- سُنو.
● لَهلُور ۽ لَهلُورَ (ل): سنهي داڻي واري ميوي جو ڇڪو- ٽانگرُ، خاص ڪري جارين (ڪڙين) جو قر.
● لَهلُهَ ۽ لَهلهُون: ث. پنيت- مَچُ- پڙڪو.
— لَهلهائڻُ: مصدر. ٻارڻ- دڪائڻ- مڃائڻ- پنيت ڪرڻ- پرڪڻ- پرڻ- ڇيي ڪيڻ.
● لَهڙ (ڪ): ذ. ضعيف ٿي وڃڻ- نستو ٿي وڃڻ.
— لَهنڈو ۽ لَهنڈا: ذ. لاهي- لاه- ليٽ- لاهو- لاڙ- نشيب. آدو پر (ڪرڻ جو).
— لَهنڈِيْ ۽ لَهنڈيونْ: ث. ليٽ- لاهي.
● لَهنڊُ ۽ لَهنڊَ (ل): ذ. اوزار جو هڪ قسم- ڪوبو اوزار- رڪ يا لوهه جو ٿهيل- وڏنڪ جو اوزار- هٿيار- اوزار (ڪپ، ڪهاڙي، ڪاتي وغيره).
● لَهنڊا: ث. هڪ پوليءَ جو نالو، جا آلهندي پنجاب ۽ بلوچستان جي اتر اوپر ۾ ڳالهائڻ ۾ اچي ٿي، ان کي "هندڪو" چون.
● لَهنڊُوارُ ۽ لَهنڊُوارَ (ت): ذ. خيال- عشق- محبت.
● لَهڻُ: مصدر. (سن. آودوهڻ= هيٺ لهڻ) هيٺ اچڻ (ڪوٺي، گاڏي، گهوڙي وغيره تان). هيٺ لهڻ- متاهين تان هيٺ اچڻ. ڪهن اولاهه تان هيٺ لهڻ- لهي وڃڻ- هيٺ ٿيڻ- آترڻ- ڏَرَڻ- غروب ٿيڻ. (سن. لپ= لڀڻ) (مسافرخاني يا هوٽل ۾) ٽِڪڻُ- ترسڻ- ٺهرڻ (سج جو لهڻ- غروب ٿيڻ. (نڙيءَ تان) هيٺ ٿيڻ. صفا ٿيڻ (حساب ڪتاب)- ڳرڻ (بُٽ ۾). (تاس راند ۾ پتو) هيٺ چڏڻ- آڇلڻ. لهپ (لاپ) لهڻ. (مرض) گهٽ ٿيڻ- (بيماري) چڏڻ. (ليڪو) ملڻ- جُڙڻ- حاصل ٿيڻ- ڪي ڪجهه پلي پوڻ- پوڻ- ليڻ- پرائڻ- هٿ ڪرڻ- ڳولي لهڻ- ڪٽڻ- پائڻ. اڳهه پڌڻ- ملهه ٺهرائڻ- قيمت ڪٽڻ- قدر ڪرڻ- غنيمت جاڻڻ- ليکڻ- لهڻ. لهڻ. ڏَرَڻ- آلهڻ-

Gul Hayat Institute

لٹھڻ. لاهڻ. (ليکو) چڪتو ٽيڻ- لٽ پٽ ٽيڻ- آجو ٽيڻ- جند ڇڏائڻ. ڇڏڻ- چونڪارو ملڻ. گهٽ ٽيڻ (پاڻي). مُڙڻ (تپ) سائو ٽيڻ- ڇڇڻ- جَڀامڻ- گهٽجڻ- جَهڇجڻ- ڪائو ڪائڻ- هٽڻ.

= لٹھيءُ آڇڻءُ: آماده ٽيڻ- راضي ٽيڻ- قبول ڪرڻ.

= لٹھيءِ پائڻ: ايندڙ جي سڌ پوڻ- اڳڪتي ڪرڻ.

= لٹھيءُ وڃڻ: ڏهرو ٽيڻ- لاغر يا سنهڙو ٽيڻ- ڪمزور ٽيڻ. غير موزون ٽيڻ- ڪا گهٽتائي پيدا ٽيڻ. مڃيءَ جو رڄ مان نڪري وڃڻ.

● لٹھڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● لٹھڻُ: مصدر. (ويدڪ سن. وسَنْبِتَرُ = ماهر) پي جي طرف پٺسن جي طلب هجڻ- قرض هڻڻ- لهڻو هڻڻ- واجب هڻڻ- طلب هڻڻ.

= لٹھڻو ۽ لٹھڻا: اوڏر وارا پٺسا- آڏارا ورتل ڏوڪڙ- قرض- طلب- گهُر- ڏيڻو- ميڙو- رڪت- اوڏر- آڏارا- لهڻو ليکو.

= لٹھڻو ڏيڻو نه هجڻ: نه قرض نه اوڏر- ليکو صاف هجڻ.

= لٹھڻو لهيکي: قرض يا آڏار جو حساب.

= لٹھڻِياتُ ۽ لٹھڻِياتَ: ذ. اهو جنهن کي پٽي کان لهڻو ملڻو هجي. لهڻيدار- قرض آڳاڙيندڙ- گهُرندڙ- طلبيندڙ- لهندڙ. گهوت جا مائٽ (جاکاڻ جو ڪين ڏاج ملڻو آهي).

= لٹھڻِيدارُ ۽ لٹھڻِيدارَ: ذ. صفت. لهڻو رکندڙ- طلب جو حق رکندڙ. لهڻيات- قرض خواه- قرض گهرندڙ- لهندڙ.

● لٹھڻُونُ سامِيتِيو: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لٹھيٽي: ث. مڃيءَ جو هڪ قسم- لوهڻي.

● لٹھوَ: ذ. (ع. لهوَ = کيل تماشو) اجايو ڪم- کيل- تماشو- بازي- راند روند. جماع- مجامعت. پوڳ- پلاس- صحبت واهيات.

= لٹھوَ لٹعبُ: ذ. کيل تماشو- راند روند- عيش و نشاط- عياشي. دل لڳي. تفريح- کل پوڳ- پوڳ چرچو.

● لٹھو: اسم خاص. جابلو وڻ جو هڪ قسم- لوهيڙو. (ن- ب).

● لِهيُ ۽ لِها: ذ. هڪ لغڙ يا باز جو قسم.

يارانو- دوستي- ياري- سَٻنڌُ- تعلق- آشنائي- ڊيٽ- اخلاص- ميڙُ تا- ٽهڪ- مُهاڪڙو- واقفيت- ڄاڻ پڇاڻ. داغ- چٽو- ڪلنڪُ- ٽيڪو- عيب- نشان- ڪارات- لانڇ. قائل ڪڍڻي جو ٽڪر- ريڙ- ليهُ- رلي جو اندر يون تهُ (ل). لٹنُو- محبت- رمز- عشق- واسطو- گانڊاپو. وسهلو. (ث).

= لِهُو سِهُو (ت): ذ. سهوليت- سَهِنجائي.

● لُهُوارُو ۽ لٹھوارَا: ذ. جنهن پاسي پاڻي جو وهڪرو هجي- درياء ۾ هلڻ- وهڪ جي پٽيرو ويندڙ. لڙهيل. (ث). لٹھوارِيُ ۽ لٹھوارِيُونُ).

● لٹھوارِيُونُ اُو پارِيون: (ث). هيٺايون متاڀون.

● لٹھوِيرَ: ذ. اهو اکر جنهن جو آواز تارونءَ تي زبان رکڻ سان نڪري، جيئن ت- ج- ي- تارونءَ جو.

● لُهِيءُ: ث. ٽڏو واءُ. (ت). (حرف جر). واسطي- لاءِ- ڪارڻ.

● لٹھيروُ: اسم خاص. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لٹھيوُ ۽ لٹھيا (ث): ذ. آڪ.

● لٹھِ: (سن. لٹه) مزو- لذت- فرحت- راڳ ۾ تار ۾ مزو يا لُٹِه- سُرن ۾ سازن جو ميل- سُر تار. موج- مستي.

● لٹھُ: پاسو- پاڳو- سطح.

● لٹھُ لٹکڻُ: عشق ٽيڻ.

● لِٹارُ ۽ لِٹار: لِٹارُونُ: ث. هڪ وڻ جو قسم- ميوي جو قسم.

= لِٹارِيُ: ذ. صفت. ٽورو پيلو ۽ ڳاڙهو. لٹار جي رنگ جهڙو- لِٹار جي رنگ تي رنگدار شيءِ- لٹاري رنگ جهڙي شيءِ.

● لُٹارُو ۽ لُٹارَا (ث): ذ. ڏڳيءِ جو کير پياڪ قر- نندڙو گاهو- گابو.

= لُٹارِيُ (ث): ث. ڏڳيءِ جي کير پياڪ مادي قر- گابي.

Gul Hayat Institute

● لِڙاڙُ (ت): مصدر. وڃائڻ - خراب ڪرڻ.
● لِڙاڪو ۽ لِڙاڪا (ت): ذ. منظر. جهاتي.
● لڙالڏو (ل): اسم خاص. ڪاهه جو هڪ قسم.
● لڻبتر ري: ث. (انگ). ڪتابن جي جاءِ - ڪتب خانو.
● لڻجڻ (ت): مصدر. ڪهت ٿيڻ.
● لِڙڙ ۽ لِڙڙَ: ذ. جهاتيون پائيندڙ - لِيڙو پائيندڙ - لياڪا پائيندڙ - جهاتيرُ.
● لڙڙ: اسم خاص. ساونديءَ مچيءَ جو هڪ قسم. سُوئر جو ڪير پياڪ ڦر. ڇوڪ - پاڇ - ڦرُ. ڪيڏُ.
● لِڙڙ ۽ لِڙڙَ: ذ. ليئو - جهاتي - لياڪو.
● لڻلِپُوري: اسم خاص. ڪڪڙ جو هڪ قسم.
● لڻ: اِنِي.
- لڻ هڻڻ: اِنِيءَ ڪي ٻڌڻ سان مٽي آماڻڻ.
● لڙِن ۽ لڙِنُون: ث. رستو - وات - پاسو - لائين.
- لڙِن و لڻ: لائين وڻڻ - رستو وڻڻ - پاسو وڻڻ - ساڳيو نمونو اختيار ڪرڻ.
● لڙُڻ: دل جي تار - عشق.
- لڙُڻُر (ل): ث. سنها وار.
● لڙُڻُرو ۽ لڙُڻُرا (ل): ذ. تڪليف.
- لڙُڻُ ڪانڊارِجڻ: وار ڪڙا ٿيڻ.
● لڙُڻ: مصدر. ڪهوڙي وغيره ڪي ٻڌڻ - ڪِلهي ۾ رَسيءَ سان ٻڌڻ. قابو ڪرڻ - ٻڌڻ. مال وڙڪائڻ - سال چارڻ. (ل). پڪيءَ جي لات ڪرڻ - پولڻ - چَوَڻُ.
● لڙُهُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم. تعلقي ٻدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- لِڙڙ: ذ. ليٽا پائيندڙ.
- لِڙڙَ: ذ. ننڍو ليئو - ٿوري جهاتي.
● لِڙهُ ۽ لِڙها: جهاتي پائڻ - منهن ڪيڏڻ - جهاتي - جهانڪو - لِيڙو - لياڪو. پيوءُ - ڏپُ - ديڇو. فڪر - ڳڻتي - خيال. لڄ - حياءُ - حجاب. سِيبل ڪپڙو. (ث). سنيال.
● لڙُهُ ۽ لڙُها: ذ. ٻه چار گڏ ٻريل ڪاٺا. ڪاڏي يا باهه ٻارڻ لاءِ ڪڪڻ وغيره جي سُٽ - آماڙي، باهه ٻارڻ لاءِ ذرا ذرا - چِٽڪون - آلارڻ.
- لڙُها لائِيڻُ: جهيڙو ڪرائڻ - ڦٽو مچائڻ - جهڳڙو لڳائڻ - جهيڙي لاءِ چيڙچاڙ ڪرڻ - چُرچ ڪرڻ - ڪٽونس ڪرڻ - جهيڙو آڌارڻ - ٻه گهر ٻارڻ.
● لڙُهُڙُو ۽ لڙُهُڙا: ذ. ماڻهوءَ جي آلت.
● لڙُهُنُ: عشق - محبت - پيار.
● لڙُهُڻُ (ڪ): مصدر. مالش ڪرڻ - آيڻ.
● لڻهي: حرف جر. جي واسطي - جي ڪري - لاءِ - ڪارڻ - واسطي - جي سبب - جيڪر. (ذ). ڪهات - خرابي - فنا - وِناس - ستياناس - تباهي - پائمالي - پرلئي - قيامت. (صفت). ڦٽايل - ابتر - ناس ٽيل - چٽ - برباد - غلطان - متحِيوُ - متڪنُ (عبادت ۾) - ريل - لينُ - غرق - گُم (خدائي خيالن ۾). لطف - مزو - رَسُ - مزيداري - چهڻو - راڪ جي لئي. رڇيل يا رتل. پيار - محبت - قرب. لاڙو - خواهش - شوق - آرزو - تمنا - اشتياق. موزون آواز - سُر - آهنگ - آواز يا ساز جي جهاڻ. لٽهجو. ڪن. ڏَڻ - خيال. رَٽ - سلسلو - تسلسل. لئي جي ڪائين جو جهنگُ.
- لڻهي ٽِيڻُ: رڇڻ يا رچي رهڻ. ناس ٽيڻ.
- لڻهي ڪترَڻُ: سُرن جو اثر ڪرڻ - ملائڻ - گڏائڻ.
- لڻهي لڳائِيڻُ: موزون سُرن جو اثر ٽيڻ. شوق ٽيڻ - ڏَڻ لڳڻ - مزو ٽيڻ.
- لڻهي مِڻِي ڪترڻُ: ڪوڪري چڏڻ - ظاهر نه ڪرڻ - لڪائڻ.
● لڻيءُ ۽ لڻِيُونُ: ث. زالن جو هڪٻئي کي سڏ ڪرڻ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ - عورت جي ساهيڙي - اڙِيءُ - ٻڙِيءُ. اڻي وغيره سان ناهيل لڻيءُ - (سن. لِپ = لِيڻ) چيڙهالو رڌل اڻو - ڪاغذن چنڊائڻ لاءِ اڻي مان ناهيل سِيرو - لِيئي - ڪٽونر. ڪڪ جي اڻي جي لٽهري. (اسم خاص). وڻ جو هڪ قسم - ننڍو لڻو.
- لڻيءُ جوءُ وَڻُ: ذ. وڻ جو هڪ قسم.
- لڻيءُ لڏندِيءُ ڏِسڻُ (ت): ٿوري خبر هجڻ.

ـ لٹيءُ مانُ لٹنِ پٹجڻُ (ت): تميز نہ ڪرڻ ـ نڪيڙ نہ ڪرڻ.
ـ لٹيءُ مانُ لٹنِ پٹجڻُ: بنا تڪليف ڪامياب ٿيڻ ـ اڇاڻ جو ڪنهن وڏي ڪر ۾ هٿ وجهڻ.
ـ لٹيءُ هيڻانُ لٹگهڻُ: ٿوري خرچ مان ڪم ڪڍڻ ـ وڏي خرچ کان پڇڻُ.
● لٹيءُ ۽ لٹيڙونُ: ث. (من. لٹوَن). لٹڻ ـ وڍڻ ـ ڦٹو ڪرڻ. (ن ـ بلوچ). صرف سهسرن ڪاسائڻ لاءِ رچ. (ڪ). چٹ جو ڪٹ ـ چٹ جو حصو ـ هڪ پاسو ـ هڪ پٹر ـ هڪ هاري ـ هڪ وارو. (ت).
● لٹهي وارو: اسم خاص. پڳي ٻوڙهي ڪان ملير ڏي نڙ ڪان اولهه طرف هڪ جبل جو نالو.
● لٹهي واري: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لٹيٌ: رچيل يا رتل ـ متحوَ ٿيل.
ـ لٹيٌ ٿيڻُ: ميلٹ ـ گم ٿيڻ. ناس ٿيڻ.
ـ لٹيٌ ڪٹرڻُ: ميلائي يا گڏي ڇڏڻ.
ـ لٹي ميٹيٌ ڪرڻُ: ڪم ڏنائي ڇڏڻ ـ قصو دانوا ڏول ڪري ڇڏڻ. لڪائي ڇڏڻ.
● لهي (ڪ): ذ. ڪاري جي ٻيڙيءَ جو حصو ـ مٹاـ ڪاري جي ٻيڙيءَ ۾ (سپون) مثل پاسي ڪان لڳل ڪٹوريون.
● ليٌ: (من ليمَ. پرا. ليٹَ = چنبڙڻ). مڇيءَ جي مٹان لڳ لڳ دار جهڙي ٿيندڙ وٹ. ڪڇي ڏاڻهُ ڪي مڻيءَ جو ڏنل لسو واڪو. (ن ـ ب).
● لٹيا: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم ـ لوا ـ آسرنهن لٹو "لٹيا ڏڻ لار سانيارا ساهڙ جا" (شاهه).
● لٹيانو (ل): ذ. طمع وارو.
● ليارُ: اسم خاص. وڻ جو قسم، ميوي جو قسم.
● ليارِ جاڳيرُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ليارُوٌ: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ليارِيٌ: اسم خاص. تعلقي ڏڪهڙي، تعلقي ڊيپلي، تعلقي ڪپري، تعلقي سامارِي، تعلقي سنجهوري، تعلقي ڪوٽ ڊيجيٌ، تعلقي ميرپور بٹوري، تعلقي شاهبندر ۾ ديهن جا نالا. هڪ ڪوٽ جو نالو (لس بيلي ۾). منگرمچ جو هڪ قسم. لياري ڪوارٹرس، ڪراچي جي هڪ بستيءَ جو نالو.
● ليـاقتَ ۽ ليـاقتـوٌنُ: ث. (ع) لياقت ـ قابليت ـ وصف ـ حيثيت ـ پربيـنٹتا ـ علميت ـ صلاحيت ـ عقل ـ درجو ـ حاصلات ـ جوگائي ـ سگهه ـ سمٹرتي ـ پٹجنڊيٌ ـ لائقي ـ يوگيتا ـ پاترتا ـ شرافت ـ لطافت ـ گٹ ـ صداقت ـ خاصيت ـ خوبي ـ متروت ـ ليحاظ. هٹر ـ جوهر. حوصلو ـ ظرف. شائيستگي ـ تهذيب. دانائي ـ هوشياري ـ چترائي. مقدور ـ مقدرت ـ استطاعت.
ـ ليـاقتَ پترُيو: ليحاظ وارو ـ خٹليقُ.
● ليـاڪوٌ ۽ ليـاڪا: ذ. جهاتي ـ ليکو ـ لياکو ـ نهار ـ ليـو ـ ليـٹو. عيب جي نظر ـ اوٹائي ـ عيب. ڪنهن لوڪهي مان نهارڻ جي حالت.
"وچ ۾ ٻوءِ وصال ۾ لڪ ٻوءِ ليـاڪو" (شاهه).
دوستي ـ سنگت ـ مائتي ـ عزيزن جو سڳ. (ن ـ ب).
● ليـانيٌ ۽ ليـانيـوٌنُ (ت): ث. ڍرَ ـ سستي ـ غفلت ـ ڪسر ـ ڪاهلي ـ بي پرواهي.
ـ ليـانيٌ ڪٹرڻُ (ت): سستي ڪرڻ ـ ڪسٹر ـ ڪهسٹر.
● ليـيٌ ۽ ليـيـٌ: ذ. نگ ـ ترياڪ ـ ڍيٹر ـ ڪٹاڻهو ـ نوڪي ـ اوباش ـ رولو ـ پينانگ ـ نيچ ـ ڪميٹو. (ث). اٹ جي ناڪيلي.
● ليـيـاڪوٌ ۽ ليـيـاڪا (ل): ذ. ارٹوڪو ـ بد شڪل.
● ليـيٹَ ۽ ليـيٹـوٌنُ (ڪ): ث. جيـبَ سان زور ڏيڻي، ٹڻُ ڏاڻ جي حالت ـ چڱڻو.
● ليـيٹوٌ ۽ ليـيٹوڙ (ڪ): ذ. آهو قٹر (جو ماڻ ڪان سواءِ ٻين ڪرين کي نہ ڏائي).
ـ ليـٹوڙوٌ ۽ ليـيٹوڙا (ڪ): ذ. ليٹوڙ.
● لهٹڙُ ڦهٹڑهُ (ت): چرچن بنا سانسياهان (سچ ٻچ) وڙهڻ ۾ هڪٻئي کي دٹسي ڪيرائي وجهڻ.

● لهتي ۽ لهتيئون: ث. ڏي وڻ ـ ڏيڻ وڻڻ ـ وڻڻ ـ ڳنهڻ ـ وڻ واري حالت ـ حاصل ڪرڻ جي حالت. (ضد. ڏيتي).

ـ لهتي ڏيتي: ث. حساب ڪتاب ـ ڏي وڻ ـ ڏيب ڏاڻ. ڏندو ـ واپار ـ لڙهه و چڙ ـ وهنوار ـ وهي وات ـ واهپو.

● لهٽ: اسر خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● لهٽڻ: مصدر. (سن. لٺ = لهڻ) ڪولائيون. ڪائڻ ـ زمين تي آٽلڻ پٽلڻ ـ آٽل پٽل ڪرڻ ـ لهڙيون پائڻ ـ ميتيءَ ۾ پيئوت ٽيڻ ـ ڪپ يا ميتيءَ ۾ لهڙيون پائڻ ـ ڦيڻ ـ زمين تي هيڏي هوڏي ٽيڻ ـ خراب ٽيڻ ـ لهت ڪبوتر ڪرڻ ـ ميتيءَ ۾ پرجڻ ـ ميتيءَ ۾ خراب ٽيڻ.

ـ لهٽڙ ۽ لهٽڙيون: ث. لهٽ پهٽ.

ـ لهٽڙائي: مصدر. لهٽ پهٽ ڪرڻ ـ ڪيرائڻ ـ ڪهلڻ ـ ڪيندائڻ ـ رسيڪائڻ ـ ريڑهي پري ڪرڻ ـ ويڑهڻ سيڑهڻ ـ گهمائڻ ـ ڦيرائڻ ـ لهڙيون پارائڻ (ڪپ يا ميتيءَ ۾).

ـ لهٽڙي ۽ لهٽڙيون: ث. صفت. لهٽ پهٽ ـ آٽل پٽل (ڏوڙ ۾) ـ ڪول مول ـ پٽ تي لهڻ ـ لهٽ ـ ڪهتاري ـ پٽ ۾ ڦيرو ـ هولائي ـ ڪلاهازي ـ لهڙ ـ لهڙڻ ـ چڙي هڻڻ.

ـ لهٽڙي پائي: زمين تي لهڻ ـ لهٽي پوڻ. چڙيون هڻڻ.

ـ لهٽڙيون پائي: ڏوڙ ۾ آٽل پٽل ڪرڻ ـ لهڻ پهڻ. ٻئي جي در تي انتظار ڪرڻ ـ پترائي در تي ڦٽڪ ـ انتظار ڪرڻ ـ آزي ليزاري ڪرڻ. ڪاوڙجي زمين تي يا ڏڏڙ ۾ لهڻ پهڻ ـ سور ڪان لهڻ پهڻ.

● لهٽو: ذ. پريس جو هڪ قسم.

● لهٽ ۽ لهٽون: ث. (انڪ. لهٽ = دير) وقت مقرر ڪان پوء ـ غير وقت يا غير موسم جو ـ دير ـ پوء ـ بعد ـ اوير. (اسر خاص). تعلقي موري ۽ تعلقي ميرپورساڪري ۾ ديهن جا نالا.

ـ لهٽ ڪٻوتر: اسر خاص. پاراٿي راند جو هڪ قسم. ڪبوتر جو هڪ قسم.

ـ لهٽ ڪٻوتر ڏوٽ ڪٻوتر: ڪبوترن جي راند جو هڪ قسم.

● لهٽ ۽ لهٽون (ث): ث. لهٽ.

● لهٽڻ ۽ لهٽٽون: ث. (سن. لپسر لٽ = لهڻ) سنهوڙ. چاڙهي ـ لاهي ـ لهندي ـ سلامي واري زمين. زمين جي هيٺ مٿاهين ـ تبرڪن. تشبيه ـ لسائي ـ ٽٽي جو ٽڪر ـ گول ڪائي، ۸ فوٽ ڪن ڏگهي، جنهن جي مدد سان ڪيڙيل زمين جا پتر پيڄجن. (ت). هر ڪان پوء زمين سٽين ڪرڻ جو اوزار ـ ارٽ يا چرخي جو پاڳو (گول ڪائي).

● لهٽڻ: مصدر. (سن. لٽي رني > لهٽي لٽ = لهڻ) ڏوڙ ۾ آٽلڻ پٽلڻ. سمهڻ ـ آرامي ٽيڻ ـ آرام ڪرڻ ـ پاسيرو ٽيڻ ـ ڏکوئو ٽيڻ ـ فرحت وڻڻ ـ سستو ٿي رهڻ ـ آهلٽ ـ لٽي پوڻ ـ لٽهٽ ـ ٽيڪ ڏيڻ ـ پاسو ڪوڙڻ ـ ڏهڻ ـ ڪيرڻ ـ پوڻ سلن جو زمين تي ڪرڻ ـ وڇائجڻ ـ لڙ ـ لاهو ڪرڻ. قدمن ۾ ڪرڻ ـ پيرين پوڻ. ميدان ۾ لهڙيون پائڻ ـ لاڙو رکڻ ـ مائل ٽيڻ ـ جهڪڻ. سفارش ڪرڻ. لسائي ـ سلامي ـ نشيبي. ٻاڦ جو چڙهاءُ ـ آٽل ـ چڙهه. ڪبوترن جو قسم، جن کي ڦيرائي ڪٽي زمين تي چڏجي ته لهڙيون ـ ڦيرڻ ـ ڦيري پائڻ. ڪهرڪڻ ـ ڪسڪڻ ـ ڦسڪڻ ـ ڪسيڙڻ. عجز ڪرڻ ـ نياز ڪرڻ. خوشامد ڪرڻ. هار مڃڻ ـ مغلوب ٽيڻ.

ـ لهٽ ۽ لهٽون: ث. ٻاڦ جي آٽل ـ چڙهه ـ و ير ـ درياء جو هڪڙي ڪپ ڪان ٻئي ڪپ ڏانهن لاڙو يا تيز ويندڙ وهڪرو ـ درياءَ جنهن پاسي ليتي پوي ـ وهڪ جو لاڙو ـ آٽل ـ پوڙ ـ سيلاب. ليٽ ـ لاڙو ـ هڪ پاسي تي ڪرڻ ـ رغبت ـ جهڪاءُ. رخ ـ لاهه ـ چاهه ـ چاڻي ـ خيال ـ ٻيٽ جو لاڙو ـ ديوار جي ليٽ ـ نيوڙيل ـ لاڙ. لاهي ـ لهندي. ديرـ گسير.

ـ لهٽارو ۽ لهٽارا (ث): ذ. صفت. پاسو وراڻڻ.

Gul Hayat Institute

ـ لپيٽائنُون ۽ لپيٽائان: ذ. صفت. سلامي- نشيبي- آڏ پرُ- لاهي وارو- لاهو.
ـ لپيٽاڻ (ث): اٽ يا ٻين جانورن جي ليٽ جي جاءِ.
ـ لپيٽائيڻ: مصدر. هيٺ ڪيرائڻ- سمهارڻ- پاسو ڪوڙائڻ- آٽلائڻ- ڏاهڻ- ڪيرڻ- آلٽائڻ- اوندو ڪرڻ- آلٽ پلٽ ڪرڻ.
ـ لپيٽائنُون: ليٽ وارو. ليٽ ڪندڙ.
ـ لپيٽَ پهيٽ: ث. آٽل پُٽل- ويڙهجڻ- ليٽڙي- آلٽ پلٽ- ليٽڻ- ڦيٽڻ- ليٽ. ڪنڊيل- وڙهڻ ۽ هيڻان مٽان ٽيڻ- گڏ وڇڙ ٽيڻ.
ـ لپيٽَ پهيٽ راند ڪترَنُ: باراڻي راند جو قسم- وڙهڻ.
ـ لپيٽَ پهيٽ گنڊ لوُ: راند جو هڪ قسم.
ـ لپيٽجڻ: دَسجڻ.
ـ لپيٽرَ (ث): ذ. ڦاٽل جُوتو- پراڻي جُتيِ. ڪِرَنڊرُ- دِهَنڊرُ.
ـ لپيٽڙِي پائيڻ: ميدان ۾ (ڏوڙ ۾). ليٽڙي پائڻ- ليٽڻ- آٽلڻ پلٽڻ.
ـ لپيٽَ ڪَبُوتر: ذ. راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ هڪ طرف جا ٻار پاڻ مان هڪ کي چادر ۾ ڏيکي سمهارينداَ آهن ۽ ٻيا چوڪر اڪل چوڪر جي نالي ٻڌائڻ جي ڪوشش ڪندا آهن).
ـ لپيٽَ ڦپيٽَ: آٽل پُٽل- هيٺ مٿي.
ـ لپيٽَ لَپيٽَ: ليٽ پليٽ ٽيڻ.
ـ لپيٽنِ ڪُرسِي: ث. آرام ڪُرسي.
ـ لپيٽڻِي ڪُرسِي: ٽيڪ واري ڪُرسي- آرام ڪرسي.
ـ لپيٽهڙو ۽ ليٽهڙا: ذ. صفت. ميدان ۾ گڏهه وغيره جو ليٽڻ- ليٽڙيون پائڻ- ليٽڙ- ليٽ پيٽ- آٽل پٽل- هيٺ مٿي.
ـ لپيٽَ هُنَنُ: هڪ طرف لاڙو هڻ. پاس هڻ- ڪشش پاتي ٽيڻ- فائدي ۾ هڻڻ.
● لِپٽُو ۽ لِپٽا: ذ. ليڪو- ليڪ- سَطرَ- سِتَ.
● لپيٽِي ۽ ليٽِيُونُ: ث. گاهه جو هڪ قسم (اٽ ڪائي). (سن. لِپ = لِپٽنُ). چوڙهالو.

اڏ رڏو اٽو. لپئي- رڏل آٽو- ڪاغذن کي گڏيڻ لاءِ رڏل پٽڙو آٽو- لٽي- ڪونر پُسيل- سَرس- ڪوهيل آٽو- اٽي جو خميرو- پيڙو- چاڙو. لاپسي- لپسٽي.
● لپپُ ۽ لپپَ: ذ. مرهم- ملهم- مرهم جهڙي شيءِ جا ڪنهن عضوي تي لائجي. دوا جو نالو- مڪڻ لاءِ دوا- طِلا- مالش لاءِ دوا- مَڪڻ- تهَ- مُلمسو- گِل حڪمت- پلستر- ضماد. ڪهڪل. ريختو. ميل.
ـ لپپُ ڇپپُ: لپپ- الائيش- پليتائي- ناپاڪي- پرشنِيا- ڪَسُ.
● لپپُو: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لپيٽنُ: مصدر. (سن. لِپ، لِيُپ = لپيڻ. پراڪ: لمپئي. هـ > لينا = ليپ). مٽيءَ ۽ چيڀي سان ليپو ڏيڻ. ليپو ڏيڻ- پوتو ڏيڻ- لِپٽنُ- راڪڻ- ڪچ ڪرڻ- ڪارو ڪرڻ- ملڻ- مٽي هڻڻ- راڪو ڏيڻ- پوچڻ- ٽيڻ- پلستر ڏيڻ يا هڻڻ. قلعي ڪرڻ. لِنب- پوچو- پوتو. ليپو. لِڪائڻ- ڇُپائڻ- ڳجهو رکڻ.
● لپپُ: مَڪُ- ليپو.
ـ لپيائيُ ۽ لپيائُون: ث. ليپي ڏيارڻ جو ڪم- لمبائي- راڪو- پوتو- پوچي- ليپي ڏيارڻ جي مزوري.
ـ لپپو ۽ لپپا: ذ. مٽيءَ ۽ چيڀي سان راڪڻ. پوچو- پوچي- لِنب- پوتو- ليپ- چِنٽِ- راڪو- مِٽيءَ جو چاپوڙو- لنبڻ لاءِ مٽيءَ جو پريل لٽپو- آسُتر- تهَ. چونڪو پائڻ. (ث).
ـ لپپو پوٽُو: ذ. مِٽيءَ جو ليپو ۽ مٽانهس سنهي ۽ لسي رهڙيءَ جو پوتو- پلستر- قلعي. ڪيو ڪرايو- پنيو بنايو.
ـ لپپو ڏِيَنُ: ڪارو يا گپ پيت کي هڻڻ.
● ليُجهڙ ۽ ليُجهُونُ (ث): ث. ڏکي چاڙهي تي چڙهڻ لاءِ پيچرو. پيٽ جي سنهي پوچڙي. (ن- ب).
● ليُجهڙ ۽ ليُجهڙ: ذ. صفت. مَهين- سنگين- نازڪ- لطيف- نفيس- سنهو- باريڪ.

Gurmayat Institute

● لِيچارَڻُ: مصدر. اوچتو جهلڻ (ٻيلا).
● لِيچوُ (ث): ذ. جماءِ جي ٻڌين تي تڏا رکي ڪڍڻ جي مٿي ڏيڻ- پُسيل واري.
● لِيچُوڙُ ۽ لِيچُوڙَ (ڪ): ذ. چنبڙندڙ- لڳندڙ.
● لِيڏَ (ث): ذ. آڻ ڀڃيل.
● لِيڏارُو ۽ لِيڏَارا (ث): ذ. کوڙي، ڪڏهن جي لڏ لاهڻ جي جاءِ. جتان ڇٽو ڪڍجي.
● لِيڏَاڻ (ث): مصدر. فصل ۾ ٻيٽل جهنگلي گاهه جي ڪڍڻ- پوک جي ڪڍڻ- نڌيءِ فصل ۾ اوڦتو گاهه. ڪڍ ڪرڻ.
- لِيڏَاڻ ڪِيڻُ: ڪڍ ڪرڻ- زمين مان گاهه ۽ ڪنڊ ڪچرو باهر ڪيڻ.
● لِيڏُوٽو ۽ لِيڏوٽا: ذ. (ف. پاچڪ) ڪڍ ۽ ڪوڙي جي لڏ مان هڪ چاٽي- لِڏ- ڇيٽو- ڪرفتي- ڪاڪوس- پاخانو.
● لِيڏَنُ (ڪ): مصدر. ڪاهه شيءِ چپتري پٿر تي ڪنهن پٿر، لوهه يا ڪاٺ جي ڪنڊ مان لڑهڻ- ملائيم ڪرڻ- چڀڻ.
● لِيرَ ۽ لِيرُونُ: ث. (سن. لِيٽا= لِيرَ، ليشا، ريٽا، ريشا=لِيرَ) ريڙ- چيمپ -لِيڙ- اڇڙ يُ - ڦٽِيلُ - ٽِڪڙي -- آندَ - پٽِيُ- ڏَڇِيُ. (صفت). ڏکهي اڇڙي. سگهه پيدا ٿيڻ جي شروعات. (ت).
- لِيرَڙَ (ت): ذ. پراڻي قائل ڪپڙي جو ٽڪر.
- لِيرَڙيوُ ۽ لِيرڙِيا (ث): ذ. صفت. ڪپڙا ڪائيندڙ.
- لِيرَ لِيرَ ٿيڻ: قائل- ٽڪرا ٽڪرا ٿيڻ- پُرزا پُرزا ٿيڻ.
- لِيرُوُ ۽ لِيرَا (ث): ذ. صفت. قائل اڇڙي.
● لِيرُ: اسر خاص تعلقي ساماري ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● لِيروُ: اسر خاص. ڏاڍ جو قسر (جنهن ڏاند جا ڪن وڏا هجن). (ت).
● لِيڙ: ذ. آڪ. (صفت). سوڳو.
● لِيڙ ۽ لِيڙُونُ: ث. (سن. چِيرُ=ڪپڙو) ڪپڙي جي ٽڪي- پراڻي اڇڙي- ٽِڪڙي- ريڙهه- چِيوَٽ - چِيٿُهُونُ چِيٿُهُون- پُرزا پُرزا.

"لوئي اياڻي ليڙ" (شاه)-
"ليڙا مُلڪ لڳَ ليڙن ڪي شل لڳ نه لڳي" (سر ديسي- گر- شاهه).
- لِيڙِرُ ۽ لِيڙِرَ: ذ. صفت. ڇيهون ڇيهون- ليڙون ليڙون- لينگهون لينگهون- ڏهيون ڏهيون- چنل قائل- تهبارُون نڪتل.
- لِيڙُ لَٽَڻُ: ث. ڪٽيل ۽ منجهيل ليڙُون يا اڇڙيون.
- لِيڙَ لهڻ: ڪنڊين ۾ سگهه جو ٽيڻ. (ويساک جي آخر ۾ ڪنڊيون پور جهليندڙيون آهن ۽ سارو جيٺ سگهه جهليندڙيون آهن. چاليهي سبب الهيءَ عرصي ۾ ڏهڻيون ڪيسر گهٽائي ويندڙيون آهن. جنهنڪري پاڪيا چولدا آهن ته ادا هاڻي ليڙ لٽي آهي. مال ۾ ڪير ڪٽي).
- لِيڙَ نه لهڻُ (ت): ڪپڙي جي قتيل ۾ نه هجڻ- سُڄو هجڻ.
- لِيڙُونُ ٽِيڻُ: ڇيهون ڇيهون ٽيڻ- ذرا ذرا ٽيڻ.
- لِيڙُونُ لڙڪائڻُ: پراڻا قائل ڪپڙا پائڻ.
- لِيڙُوُنُ لِيڙُوُنُ: ث. صفت. ڦٽيون ڦٽيون- قائل ڪپڙا- چنل ڪپڙا- لَڪوُ ٽِڪڙ- ڇيهون- ڇيهاڙيُون- ڇيهون ڇيهون- لينگهون لينگهون- ڏهيون ڏهيون- ذرا ذرا- پُرزا پُرزا- قائي چٽ ٽي ويل ذريون ذريون- اڇڙيون- لِيڙُونُ.
- لِيڙُوُنُ لِيڙُونُ ٽيڻ: اڇڙيون اڇڙيون ٽيڻ- ذرڙا ذرڙا ٽيڻ.
● لِيڙِپِيُ ۽ لِيڙِپِيءَ: صفت. (سنڌي ٻوليءَ ۾ ڳالهائڻ جو ڍنگ)- ڪنڊ ۾ ٻڌ- سُڪٽ ۾ ٻڌ- هڪ ڪار- لونيو- ويل- چٽُ. بدمعاش- لُچ- آنوري- چٽيسو- چُرٻو- مچو- گابدو- بي حيا- بي شرم.
- لِيڙِپِٽاڻُ ۽ لِيڙِپِٽاڻا: ذ. صفت، لونيو- مرُدُوُدُ- چٽُ- ويلُ. بدمعاش جو- لُچَ جو.
- لِيڙِپِٽائِيُ ۽ لِيڙِپِٽائِيُونُ: ث. صفت. لونيائي- بيهودائي- مَرُدُودائي- بيوقوفائي- جهالت- بدمعاشي- لُچائي.

● لهڙو ۽ لهڙا: ذ. آڪ - ڏاگهو - ڪرهو - گورو - توڏو - ڏاگهه. (صفت). ڊرڙو ماڻهو - سست - هيڏو - ڍيڏو - ڦيڙو - موڳو - ڊرو - آرسي - ٿوٿي. بيوقوف - ڪم ذهن - بي عقل - سورڪ - مت هيڏو - ڦهيلو - نڏو - پٽڪو - موڳو ميڙ - ڪنڊ - اڻاسو - آڏاپو - جاهل - مٿوڙهه ل - جڙ - ڪوانٽ - ڊاڪن ڊلو - عاري - سليو سات - ڪم ڪوس - ڪم چور - شومتي. نئڙا ڇيلا. آهو ڏاند وغيره جنهن جا ٻئي ڪن وڏا هجن. نرم - ڪنڙو. (ت).

● لهڙو ۽ لهڙا: ذ. اڳڙين جا ٽڪر جي ڀڪري وغيره جي ٽڻن ڪي ڍڪڻ جي ڍڪ جن. آن جي ڪنديءَ جي ٽنگ ڪي ات ڪيڊي اڳڙي ڏيڻ - ڏنو - ٻنجو - ٻوچ - ڪنديءَ جي سوراخ جنهن مان آن ڪيڊي - جنگهي جي وچ ۾ پيل وٽي يا خال. ٽنگ - سوراخ - منهن آڻڻ - لهڻ. (ت). جهاز. ٻيڙو.

- لهڙا لاهڻ: اڳڙين جا ٽڪر ڀڪريءَ جي ٽڻ ڪي ڍڪڻ.

- لهڙو لاهڻ (ڪ): پدرو ڪرڻ.

- لهڙو لٿڻ: بندش لهڻ - ڳالهائڻ وغيره جي اٽڪ لهڻ. گهٽو ڳالهائڻ - ڏڪري لهڻ - هلاند يا عزت لهڻ - ڳالهائڻ کان بس نه ڪرڻ - شرم و حيا وڃڻ - خوار ٿيڻ - گلا هار ٿيڻ. (ت). بي حيائي وڃڻ.

- لهڙو لٿي پوڻ: ڳجهو عيب پدرو ٿيڻ.

- لهڙو لٿي وڃڻ: آڻ نڪري وڃڻ - خوف نڪري وڃڻ - ڏاڍو فاحش ٿيڻ - تمام گهٽي ڳالهه ڪرڻ. (ت).

● لهڙي: اسم خاص. ڀڪريءَ جو هڪ قسم، ڏگهن ڪنن واري ڀڪري.

● لهڙم ۽ لهڙم: ث. صفت. (ف. ليزم = نرم ۽ لچڪيدار ڪمان) نرم ۽ لچڪيدار ڪمان. نرم. هڪو ٻڪو - شرمنده - لٿجي - لرزي - شرمسار - شڪي - شرم وارو. جٽ قبيلي جي لائق. ڏوهي - گنهگار. (ل).

- لهڙم ڪرڻ (ت): لجي ڪرڻ - شرمسار ڪرڻ.

- لهڙمي ڪتري وڃڻ (ت): مجرم بنائڻ - شرمندو ڪرڻ.

- لهڙي ۽ لهڙي: ث. شڪي - شرمسار.

● لهس: صفت. حاضر - تيار - سنپريل - رڪاب ۾ پير - هڪيو تڪيو - تڙت - موجود - تيم تيار - آيو رهيو.

● لهسَ ۽ لهسَ: ذ. (سن. شلهيشمن = گوبو) تند - زڪام - لهس - سردي - نيزلو (نڪ جو) - تند ڪان نڪ مان پاڻيءَ جو وهڻ - مغز جي بيماريءَ جو هڪ قسم. زالون نيموريون وغيره جو ليس مٽي ۾ وجهن - چيڙهه - چيڙ.

- لهساتُ ۽ لهساتَ: ليس - زڪام - تند يا گرمي لڳڻ ڪري نڪ وهڻ. لزلو هڻڻ.

- لهسيرُ ۽ لهسيرَ: ذ. صفت. ليسدار - چيڙهو - چيڙهالو - چڪنو - لڳلڳدار - چڪيو - پٽڙو - پاڻياڻو - سٽيو.

- لهسُ ڪڍي وڃڻ (ت): نقصان رسائڻ - دٻائڻ - هيسائڻ - ٽڪائڻ.

● لهسانو ۽ لهسانا (ل): ذ. ليڪو.

● لهسڪولي (ت): نوريڙو.

● لهسوڙو ۽ لهسوڙا: ذ. (ف. سگ پستان. سن. ليس + اول + ڪ = گيدوڙو. پرا. سيلوسوليا. هـ. لسوڙا = گيدوڙا) وڻ جو هڪ قسم - ميوي جو هڪ قسم - گيدوڙو - گيدوڙي جو ڦر (جو ليو جهڙي رس سان ڀريل هوندو آهي). سگ پستان - سپستان - مٽاخ - مٽخيڙ - ليڙو.

- لهسوڙي ۽ لهسوڙيون: ث. وڻ جو هڪ قسم - ميوي جو هڪ قسم - گيدوڙي. گيدوڙيءَ جو ڦر.

● لهش ۽ لهشون (ل): ذ. مٽي يا رنگ جو خراب ليڪو.

● لهشان (ت): ذ. ذرڙيون - پٽڙيون.

- لهشان ڏيڻ (ت): ذرڙيون ڏيڻ.

● لهف ۽ لهفَ (ڪ): ذ. وڏي ستوڙ - گاديلو - ستوڙ - رضائي.

● لِيڪَ (ڪ): ذ. لِيڪ - لِهسڻو.
● لِيڪَ ۽ لِيڪُنُ: ث. (سن. ايکاد لِيکا = لِيڪ ، پرا. ايلي = لِيکَ ، هم. لِيک = نشان) لِيکو - سِتَ - سٽر - ريکا - ريسک. نانگ جو لِيکو. ڏاگو - نوڙي - رَسي - ڏورو. نِشان. وات - سڙڪ - راهه - رستو - گاڏي جي ڦيٽي جو نشان - هر وهڻ جو نشان - وات جو نشان - اوڙ. سنڌو. قطار. ڏار - پڙي. رسم - رواج - ريت - دستور - قاعدو. مرجادا. داغ - عيب - ٽيڪو. (آصفيه). خط. پد - چرن. (پلٽيس).
- لِيڪَ پائِڻُ: سِتَ ڪِيڻ.
- لِيڪَ ڏِيڻُ: سِتَ ڪِيڻ - لِيڪ پائِڻ سان رد ڪرڻ - ترڪ - واري چڏڻ.
- لِيڪَ ڪَڍَڻُ: لِيڪ پائِڻ.
● لِيڪچَرُ ۽ لِيڪچَرَ: ذ. (انگ. ليڪچر = وعظ). وعظ - سبق - درس زباني. ويـاکاڻ. آپديش. زباني مضمون.
- لِيڪچَرارُ: ذ. واعظ - درس گو - سبق ڏيندڙ. مضمون سڻائِڻ وارو. آپديشڪ.
● لِيڪَسُ (ل): ظرف. آڙي - مارُ - عجب جي نشاني.
● لِيڪِنُ: حرف جملو. (ع. لِيڪِنُ = مگر). مگر - پر. ادا - اما. ولهي - ولِيڪن.
● لِيڪَڻُ: مصدر. (سن. ريکا = لِيڪ). لِيکون پائِڻ - لِيکا يا لِيکون ڪِيڻ - سِتون پائِڻ - خط ڪِيڻ - لِيکو پائِڻ - آنڪارڻ - خاڪو ڪِيڻ. (ڪپڙي وغيره تي) نشان ڪِيڻ. ڪنهن ڪپڙي وغيره تي پرت پرڻ کان اڳ پينسل سان نشان ڪِيڻ.
- لِيڪَ ۽ لِيڪُنُ: ث. بن ٽِڪن جي وچ ۾ ڪوبه مفاصلو - قطار - خط - ريک - ريکا - سٽر - سِتَ - ڏار - لائين - لِيکو - لائن - لين - صف - ڏاري - پَٽِي - پَٽو - لڪير - لار - سلسلو - نانگ جي هلڻ جو نشان.
- لِيڪا ڪَڍَڻُ (ت): بُجا ڏيڻ - شرمسار ڪرڻ.
- لِيڪانئُونُ ۽ لِيڪانئانُ: ذ. صفت. ٽِڪن وارو - ڪاوبدارُ.
- لِيڪائِيڻُ: مصدر. ليکا پارائِڻ - ليکون پئي ڪان ڪيائِڻ.
- لِيڪائُونُ: ذ. صفت. ليکن وارو.
- لِيڪدارُ ۽ لِيڪدارَ: ذ. صفت. ليکن وارو.
- لِيڪَ ڏِيڻُ: رقم واري چڏڻ - رد ڪرڻ.
- لِيڪُرُ: ذ. صفت. ليکن وارو. ليکا پائِيندڙ.
- لِيڪَڙ ڪِيڏائِيڻُ: ڳهيلي ڳهيلي مارڻ.
- لِيڪَڙ ڪِيڏَڻُ: ڪوڏين سان راند جنهن ۾ زمين تي ليکا ڪيڏجن.
- لِيڪِڙِيلُ: نسيدو جاول سوئر جو بچو، جنهن جي بدن تي نوريٽڙي وانگر ليکا ليکا هجن.
- لِيڪَ ڪِيڻُ: ليک پائِڻ - ليک ڪِيڻ.
- لِيڪَ ڪِيڻُ يا پائِيڻُ: خط ڪِيڻ - ليکو پائِڻ.
- لِيڪُو ۽ لِيڪا: ذ. نڪتل سِتَ - ليک - ليتو - پڙي - ڏاري - نشان - خط - ريڪ - ريکا - سِتَ. ڦيٽي جو گيساتو. اوڙ. گِيهو - گيساتو. رهڙ. رُهتُڏَ. نڪتل نشان - سنڌو.
- لِيڪو لتڪَهتُ (ت): صفا حيا چڏڻ - بلڪل خراب ٿيڻ - حد ٽپي وڃڻ - حد ٽپي ٿيڻ - زور ٿيڻ - وڏ ڪيدي ٻيهڻ.
- لِيڪو لتڪهي ٻيهڻ: بلڪل بي حيا ٿيڻ - بي نڪو ٿيڻ - لڄ ميار لاهي ٻيهڻ. بي شرم ٿيڻ - اڻ مڃ ٿيڻ - آڳيا ۾ نه رهڻ.
- لِيڪِيُ عتمَلُ: مذهبي حڪمن جي حد.
- لِيڪِيُ ڦهلاءُ: مذهبي حڪمن جو پرچار - تبليغ.
- لِيڪِي ڪان پِيرُ ٻاهَرُ نه ڪَيڻُ: پنهنجي اصول تي قائم رهڻ. پنهنجي فرض آدائي ۾ ڪاهه ڪوتاهي نه ڪرڻ - مذهب تي ثابت قدم رهڻ - ڪڏهن به گمراه نه ٿيڻ - هميشه حق تي هلڻ.
- لِيڪِيو (ت): ذ. ڪاڻ جي ڪنارن تي هڪ يا ٻه ڏوريون رکي ليکون ڪيڻ لاءِ اوزار.
● لِيڪوڙُ ۽ لِيڪوڙَ (ڪ): ذ. صفت. لڪندڙ. (ث. لِيڪوڙِ ۽ لِيڪوڙِيُون). جملو "چورو سڪول ڪان لِيڪوڙُ تي پيو آهي."
● لِيڪُ ۽ لِيڪ: ذ. (سن. ليکشا > لِيڪُ = لکيڻ) الهي انگ لکيل - قسمت -

Gul Hayat Institute

پاڳ - پاوي - نصيب - لکيو - تقدير - هَوَ و نهارُ - مر نوشت - پيرالبدُ - پيرالبدّه - پيرالتب. لکت - لکڻي - لکيل - لکيت - مضمون - اخبار ۾ خاص ڳالهه وجهڻ - اشاعت. اخبار ۾ ڪنهن بنسبت لکيل مضمون. انشا. مقالو.

- لیکارو ۽ لیکارا: ذ. لکندڙ - ڪاتب - منشي - حساب دان - ليکاري - عريضي نويس - نَويس - مُحَرِّر - ميتو - پٽسن تي لکندڙ - حسابي - حساب ڪتاب لکندڙ.

- لیکاري ۽ لیکاريُ: ث. لکندڙ - ڪاتب - منشي - حساب دان - ليکيار و - عريضي نَويس. وهيون لکندڙ - حساب ڪتاب رکندڙ - منشي.

- لیکڪ ۽ لیکَ: ذ. صفت. ليک لکندڙ - لکڻ وارو - لکندڙ - مضمون نويس - اديب - مصنف - مضمون نگار - نقل نويس - منشي. خزانچي. مُصَوِّر - چترڪار - نقاش ڪالڳر.

- لیک ۽ لیکُونُ: ث. (سن. لِکْشا > لِکْشا > لِيڪُچا = ليک. پرا. لِيْكْوا = لِيْک. هـ. لِيکت = ليک) جُونءَ جو آنو. جُونءَ جو هڪ قسم - جِؤ - هڏو - منهڑي جُونُ - جُونءَ جو بچو - بيضهَ - سُونش - بِتَئِي.

- لیکیرُ ۽ لیکیرَ: ذ. جنهن جو سچو متو ليکن سان پريل هجي - جُونيئر.

- لیکتن کاڏو (ت): بلڪل غريب - ڪم ذات - سُڇو - مسڪين - ڪنگال.

● لیکڻ ۽ لیکڻُونُ: ث. (سن. ليکني) ڪلڪ - قلم - لکڻي - اسٽيل - ڪاني.

● لیکڻُ: مصدر: (سن. لِيک = لِيکڻ) حساب ڪرڻ. ڳڻڻ. خيال ۾ آڻڻ. عزت ڪرڻ. پائڻ - قدر ڪرڻ - گهُرڻ - چاهڻ - پرواهه ساڻڻ. عزت ڪرڻ - مانُ ڏيڻ - جاڻڻ - آدر پاءُ ڏيڻ - سمجهڻ - ليکو ڪرڻ - ڳڻڻ - حساب ڪرڻ.

- لیکهي: ڳڻڻ - شمار ڪرڻ.

● لیکو ۽ لیکا: ذ. (سن. ليکا > ليک = لکڻ) هـ. ليکا = حساب) حساب ڪتاب - حساب - پاڻيتو - ڏي وٺ - وهنوار - ڪنڊو - پيتو - ڳٽ - انگي حساب - انتگ ودیا - شُمارُ - اڪائونٽ - لکيت. پکي وهي - ڪاتو. حال - حالت. احوال. ڪيفيت. عادت. برتاءُ - معاملو. خيال.

- لیکائِتو ۽ لیکائِتا: ذ. صفت. ليکي جوکو - حساب ڪتاب جهڙو - حساب ڪتاب سان - حساب ڪتاب جو درست هجڻ - پورو - دُرست - صحيح - برابر - نيڪ - برُصواب - وهنوار جو - شُڌ - مُناسِبُ آچتُ - وهنوار ڪو.

- لیکو پُورَنُ: حساب جا ٻئي پاسا پورا ڪرڻ - حساب لاهڻ - حساب چڪتو ڪرڻ - جمع واصل - پورو ڪرڻ - ليکو پورو ٿيڻ.

- لیکو پائڻ: وهين ۾ ڪنهن خاص ماڻهوءَ جو حساب داخل ڪرڻ.

- لیکو چوکو ۽ لیکا چوکا: ذ. حساب - ڳڻت - حساب ڪتاب - ڪنڊو - ڳڻت - لين دين - ڏي وٺ. شمار.

- لیکو ڏِيئَنُ: جوابداريءَ هيٺ اچڻ.

- لیکو ڪرنُ: حساب ڪرڻ - شمار ڪرڻ - حساب ڏسڻ - لين دين جي مطابقت ڪرڻ - ڏي وٺ ڪرڻ - باقي ساقي ڪيڏي هڪ رقم معلوم ڪرڻ.

- لیکو ڪُولنُ: ڪنهن ٻنڪ يا واپاري وٽ ٻئسا رکي حساب ڪتاب شروع ڪرڻ.

- لیکو لاهِنُ: حساب صاف ڪرڻ - ناسُ ڪرڻ - ماري ڇڏڻ - ڪٽائي ڇڏڻ - جهڳوٽي جهڻ ڪرڻ - ڏينگو ڏيري ڪرڻ.

- لیکو لیکائِتوُ: حسابي حساب.

- لیکو وِجهنُ: حساب ڪتاب سان هلڻ - پوست ۾ ڪاتو رکڻ - پوست ۾ حساب رکڻ.

- لیکهي ذ. ظرف: حساب ۾ - شمار ۾ - خيال ۾. ("جيئن" منهنجي ليکي ۾). پيٽ ۾.

- لیکهي باقيُ: حساب ۾ باقي بچت. حساب لاهڻ يا صاف ڪرڻ - باقي بچت.

- لیکهي پاڙُ ۽ لیکهي پاڙَ: لیکهي پاڙُونُ: ث. واپاريءَ جي حساب ڪتاب جو ڪتاب يا رجسٽر - واٽڪي حساب ڪتاب جي بندي. آها وهي جنهن ۾ جداجدا آدمين جا حساب داخل ٿيل هجن. ڪاتو. ڪاتي جي وهي.

Gul Hayat Institute

ـ لهڪي ڪهي ليڪ ڏيڻ: ليکو چڪتو ڪرڻ ـ حساب صاف ڪرڻ.
ـ لهڪي ۾ گهٽ ڪرڻ (ڪ): حساب يا وهنوار ۾ ڪوتائي ڪرڻ ـ ڪڙائي ڪرڻ ـ دغابازي ڪرڻ.
ـ لهڪي ۾ نه هجڻ: گڻ ۾ نه هجڻ ـ شمار ۾ نه هجڻ.
● ليکي: اسم خاص. هڪ ذات (تعلقي نوابشاهه ۾ رهندڙ).
● ليگهه: اوبتر.
● ليل ۽ ليلون، ليالي: ث. ع. رات ـ هڪ رات ـ شب ـ راتڙي ـ نس. ڪٽڪ جو هڪ قسم. اڻن.
ـ ليلة القدر: اسم خاص. رمضان المبارڪ جي ٢٧ تاريخ (جنهن تاريخ قرآن شريف نازل ٿيو هو). آخر قدر جي رات ـ سگوري رات ـ عزت واري رات ـ شب قدر.
ـ ليلة المعراج: اسم خاص. حضرت رسول مقبول صلعم جن جي معراج وڃڻ واري رات ـ شب معراج.
ـ ليل و نهار: اسم ظرف. رات ڏينهن ـ وڻ و شب ـ شب و روز ـ ڏينهن رات ـ نس دن.
● ليلا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ليلا ۽ ليلائون: ث. (سن. ليلا=راند) راند ـ روند ـ ڪيڏ ـ ڪڏ ـ وندر ـ ڪيل ـ تماشو ـ ناڪ ـ راڳ ـ رنگ ـ ڏينگ ٿپو ـ لهو لعب ـ نگ رس ـ پريم جون راندون. عشق جي چيڙچاڙ. ڪام جا انگل آرا. عجيب و غريب ڪم. سرشٽي يا پرڪرتي جون عجب ۾ وجهندڙ ڪيالهيون. ناڪ يا ڪيل ۾ ڪنهن جو نمونو ٿي ڏيکارڻ. عيش و نشاط. سير تماشو ـ ڪرتب ـ ناز نخرو ـ جلولائي. قدرتي علامت ـ حيراني ـ ڪرامت ـ عبرت ـ قدرت ـ نظارو ـ جنسار. ڪيڏاري ـ ويسڏاري ـ اداڪار. پيدائش.
ـ ليلا پرڪوتم: ذ. ڪرشن مهراج جو نالو (جاڪاڻ ته هن ڪيترائي عجيب ڪم ڏيکاريا آهن).
ـ ليلا ڌاري: ويس ڌاري ـ نقال ـ نٽ ـ ٻهتر روپي. ناڪ ۾ بهرو ونندڙ. اداڪار.
ـ ليلا ڪرن: ناڪ ڪرڻ ـ ناڪ ۾ ڪنهن جو نمونو ٿي ڪيل ڪرڻ. اداڪار ٿيڻ.
● ليلار (ڪ): ذ. نندڙو ڇوڪرو ـ ٻي سمجهه.
● ليلان: اسم خاص. عورت جو نالو ـ چنيسر جي ٻيبي يا گهر واري (شاهه جي هڪ سورمي، جنهن سان چنيسر جو واهه ٿيسو هو، جنهن ڪونروءَ جي هار تي هرڪي، چنيسر کي ڪونرو وٽ وڃڻ ڏنو ۽ اهڙيءَ ريت چنيسر جو پيار وڃايو).
● ليلان: اسم خاص. تعلقي ڪوڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ليلاوتي: ث. حسابن جي هڪ ڪتاب جو نالو (سنسڪرت ۾ ٿهيل پاسڪر آچاريه جو، پنهنجي ڌيءَ جي نالي).
● ليلائن: مصدر. (سن. ليڱ = چنبڙڻ) منٿ ڪرڻ ـ آزي ڪرڻ ـ نيزاري ڪرڻ ـ ايلاز ڪرڻ ـ جانا پرڻ ـ عاجزي ڪرڻ ـ وينتي ڪرڻ ـ هٿ جوڙ ڪرڻ ـ مڱڻ ـ پاند پائڻ ـ عرض ڪرڻ ـ ليلڙائڻ ـ ڪڇيءَ ۾ ٻلاؤ پائڻ. دانهون ڪرڻ.
ـ ليلاه: نماڻي آواز سان رڙ ـ جهيراه.
ـ ليلائيچ: آزيون ڪج ـ نيزاريون ڪج.
ـ ليلائيندي: دانهون ڪندي.
ـ ليلا ۽ ليلائون: ث. (ع. ليلا: ڪارو رنگ) ڪارو رنگ. شب رنگ. سانولي. مجنوءَ جي معشوق (عامر جي ڏيءَ جا واقع عرب جي رهندڙ خليفي بن امير جي عهد سن ٧٩ هـ ۾ موجود هئي). معشوق ـ پريتما. خوبصورت.
ـ ليلا مجنون هٿن: عاشق معشوق هٿ ـ گهٽي پريت هٿ.
● ليلڙ (ث): اسم خاص. هڪ ذات.
● ليلڙات ۽ ليلڙات: ذ. منٿ ـ ميڙ ـ آزي ـ نيزاري ـ وينتي ـ عاجزي ـ ليلڙي.
ـ ليلڙائو ۽ ليلڙانا: ذ. صفت. منٿائو ـ سوالي ـ نيازي ـ عرض ـ نيازمندي ـ عاجزي ـ منٿ ـ گهٽسي.

Gul Hayat Institute

ـ لِيلْڙائي ۽ لِيلْڙائيپُڻ: ث. صفت. لِيلڙي ـ منٽ ـ وينتي ـ عاجزي ـ آزي ـ ليلات ـ نيازي ـ هٿ جوڙ.

ـ لِيلْڙائيپُڻ: ث. ليلائڻ ـ عاجزي ڪرڻ ـ روئي عرض ڪرڻ.

ـ لِيلْڙائيپُڻ ڪرڻ: روئي عرض ڪرڻ ـ ليلائڻ ـ عاجزي ڪرڻ.

ـ لِيلْڙِي ۽ لِيلْڙِيپُڻ: ث. ليلات ـ وينتي ـ ارداس ـ عرض ـ منٽ ـ آزي ـ نيازي ـ هٿ جوڙ ـ پاڏائڻ ـ آزي نيزاري ڪرڻ.

● لِيلْڪُنگ: ذ. ورت پوري ڪرڻ وقت ڪنهن پير جي تربت تي وڏل پڙ.

● لِيلْڪُنڪهه ۽ لِيلْڪُنڪهڙ: ذ. پِيڙ جي تربت مٿان مڇتا جو وڏل ڪپڙو ـ پڙ.

● لِيلو ۽ لِيلا: ذ. (سن. ليلا = ڪهڙو). پڪريءَ جو نندو ٽرُ قرُ ـ چيلو. پڪر ـ پڪرو ـ پڪيءَ جو ٻالو.

● لِيلُو ۽ لِيلا (ث): ذ. ٻالو ـ سائو. (ث. ليلي ۽ ليليون).

ـ لِيلُوفرُ: ليلوفر جا سُڪل گُل.

● ليلهه: ذ. صفت. بيڪار ـ نڪمو ـ سُست ـ ڪاهل.

● ليلهار (ل): ذ. نندڙو قرُ ـ ليلهو.

ـ لِيلْهارِيو ۽ لِيلْهارِيا (ث): ذ. ٻلڪل نندڙو قرُ.

ـ لِيلْهارِي ۽ لِيلْهارِيُون (ث): ث. پڪريءَ جو مادي نندڙو قرُ.

● لِيلْهائِيڻ: مصدر. ليلائڻ ـ منٽ ڪرڻ ـ آزي ڪرڻ ـ وينتي ڪرڻ.

● ليلهرُ ۽ ليلهرَ (ت): ذ. صفت. موڪو ـ سُست ـ ڍِلو ـ ڪاهيرُ ـ بي ڪاريُو ـ نڪمو ـ ڍرڙو ـ ٽڏو. نالائق ـ جانور.

● ليلهڙ ۽ ليلهڙَ: ذ. صفت. بيڪار ـ نڪمو ـ سُست ـ ڪاهل ـ رولاڪ. جانور ـ ٿوٿي ـ هڏڪوس.

● ليلهو: اسر خاص. پڪيءَ جو هڪ قسر. ليلو ـ چيلو.

● ليلهوڙو ۽ ليلهوڙا (ت): موڪو ـ سُست ـ واڙو ـ ٽڏو.

● لِيمُر ۽ لِيمَر: ذ. لٽڪڻ ـ ڏاڪي ۾ پٽي لڙڪائيل پٽر يا جِنڀ.

● ليمپ: ث. (انگ. ليمپ = بتي) بتيِ ـ لالٽين.

● لِيمْتَڪ: نمڪ ـ لوڻ.

● لِيمُو ۽ لِيمْما: اسر خاص. وڻ جو هڪ قسر ـ ميوي جو هڪ قسر (ڪتو ٿئي) ـ نيبو ـ نيمبو.

ـ لِيمائِيُ ۽ لِيمْائِيُ: ذ. صفت. ليمي جي رنگ جهڙو ـ ليمي جي رنگ تي مائل ـ ليمائون ـ سائو.

● لِيمُون: اسر خاص. (سن. ليموئي = ليمون. پرا. نِيمُوڪَ = ليمون، ع. ف. ليمون). وڻ جو هڪ قسر ـ ميوي جو هڪ قسر (ڪتو ٿئي) ـ ترنج ـ لبو ـ نيمبُو. (اسرخاص). تعلقي ناري (خيرپورميرس ۾) هڪ ديهه جو نالو.

ـ لِيمانُشُون ۽ لِيمْانُشان: ذ. صفت. ليمي جي رنگ وارو ـ ليمائي ـ سائو.

● لِيُنْ ۽ لِيُنُون: ث. لائن جي بگڙيل صورت ـ سيٽ ـ ليڪ ـ ليڪو. دڳ ـ رستو.

● لِينَ: ث. ليتيِ.

ـ لِين دِين: ث. ليتي ڏيتي.

● لِيُنْ: صفت. (سن. لِيِنْ > لِيُ) متحو ـ مليل. غرق ـ مَسْتُ ـ غلطان ـ گُتل = واصل مگن ـ رَتلُ ـ زڏلُ.

● لِين پُراڻِي: اسر خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه.

● لِينْجهه ۽ لِينْجهُون (ث): ث. (سن. لِڪْشا = لِيڪَ). ڪچهه جو ذرو ـ خراب تندون ـ سنهڙي تند ـ تاڃيءَ جي خراب تند ـ سنهي سُٽ جي تند ـ ڪچهه جا ذرا

"لينجهه پڙِيُ ڪِيِ چني چاڻي"

(شاهه).

ذرا ڪڪڙ جا رهيل. ليڪٽ. لطيف ـ نازڪ ـ مهين ـ سنگين ـ سٽهو ـ نفيس ـ پتلو ـ سُوڪيڙُ ـ

Gul Hayat Institute

باريک ـ ڪاغذي ـ هلڪو. پت تي چڙهڻ لاءِ پاسيرو ملاميءَ وارو ڪَسُ ـ پِت تي پاسيري چاڑهي ـ پِيتَ.
● لِينْجهارَ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات.
● لِيُچِي: ث. هڪ ميوي جو نالو (جو صوفي پير جيترو ٿئي، باهرين کل ڳاڙهي ۽ سخت ٿئي، گر سفيد ۽ لذيذ ٿئي).
● لِينْڊاهُو: اسم خاص. تعلقي ڪوٽ ڈيجي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● لِينْڊرا: لِيڙُون. (بيلا).
لِينْڊو ۽ لِينْڊا: ذ. ٿوري جو خشڪ ڇاڻو ـ لِينڊُ. ڪرفتي ـ ڪونهُ ـ ڪاڪوس ـ ميلو ـ ٿورو ـ پاءِ خانو ـ هنگڻ. ڳاڏيءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ هڪ يا ٻه گهوڙا ٻڌجن، ننڍي وڪتوريا وانگر).
● لِينْڊِيُ ۽ لِينْڊِيُونُ: ث. پتڪي ـ ٿوري جي ذري.
● لِينْڊو ۽ لِينْڊا (ڪ): ذ. پڙو.
ـ لِينْڊِيُ ۽ لِينْڊِيُونُ (ل): ث. ننڍيڙو جهاڙو ـ ڪرفتي.
● لِينْڊَنُ (ڪ): مصدر. لڙهڻ ـ ڏڏري سنهو ڪرڻ.
● لِينْڊو ۽ لِينْڊا: ذ. رَب جو قسم ـ پاڻيءَ جهڙو. نارنگيءَ جو رَسُ ـ پِيچِي ـ پِيچِيُ. سنهي تار. شوروي جو هڪ قسم (جو نانڪيلي اناج مان ٺاهجي).
● لِينْگَ ۽ لِينْگُونُ (ڪ): ث. اڳڙي ـ ليڙ ـ ڦاٽل ڪپڙي ٽڪر ـ پراڻي ڪپڙي جي رِيڙَ ـ لينگهه.
● لِينْگَ بَلِينْگُونُ (ڪ): ليڙُون ليڙُون.
ـ لِينْگِڙِ يارو: ذ. صفت. ليڙن وارو ـ چنل ۽ ڦاٽل ڪپڙن وارو.
ـ لِينْگِڙِيارِيُ: ليڙن واري ـ چنل ڪپڙن واري.
● لِينْگهَ ۽ لِينْگهُونُ: ث. اڳڙي ـ ٽڪڙي ـ ٽُڪر ـ چيهون ـ لير ـ ليڙ ـ ريڙ ـ لينگ. (ڪ). سنهو ليڪو. (ت).
ـ لِينْگهُونُ چَتَنُ: پين مگ تي گذارڻ. (ڏ ـ ب).
ـ لِينْگهُونُ لِينْگهُونُ تِيتَنُ: ڦاڙي چيري چڏڻ ـ چيهون چيهون ڪري چڏڻ.
● لِينْگهُو ۽ لِينْگها: ذ. صفت. (سن. ريڪا = لِيڪ) ليڪو ـ نشان ـ اڪ جي هيٺان (هيئين چپر تي) نڪتل سُرمي جو ڪارو ليڪو. چٽو ـ سُرمي جو تلڪ ـ تيلوڪڙي. داغ. ٽِڪو ـ عيب ـ ڪلنڪ ـ ڏَڀ. ليٽ جو پاڻي جو ڪتان ڏورن سان وهي وڃي. (ت). نڪ وهڻ ـ سنگهه ـ نڪ جا گوبا ـ نڪ جون پِيچُون. اوبر طعام جي ـ لعنتاڻو. (ت).
ـ لِينْگها آگهَنُ: ڪم پاڻ ڪري، ٻوءِ اڳلي کي شرمندو ڪرڻ.
ـ لِينْگها چَتَنُ (ت): پي مانو ٽيڻ ـ ٻک مرڻ.
ـ لِينْگها ڪتِيڻُ: خراب ليکا ڪيڻ. رهڙي وڻڻ ـ رلدا رهڙڻ. لڄي ڪرڻ ـ شرمندو ٻنائڻ. (ت).
ـ لِينْگهائِيتُو ۽ لِينْگهائِيتا: ذ. صفت. لينگهن وارو ـ ليڪن وارو. داغيل. عيبدار. ڪلنڪدار ـ داغدار ـ ڦِٽل ـ لوئيل ـ خراب ٽيل ـ غليظ ـ غلاظت وارو.
ـ لِينْگهُو چَتَنُ: خيرات تي پلجڻ ـ ڏرسي امداد تي گذر ڪرڻ ـ نيڪ انديشي يا پيار ۽ محبت مان هڻ.
ـ لِينْگهُو لائِيُ: داغ لائڻ ـ عيب لائڻ ـ بدنام ٽيڻ ـ ٽِڪو لائڻ ـ لڄي ڪرڻ ـ خوار ڪرڻ.
● لِيمُ: ٽهي پٽڻ (عام). "ڇيلا ليم".
● لِيئَ: لياڪو ـ ليئو ـ لحاظ. (ل).
● لِيٽُو ۽ لِيٽا: ذ. چاهوڙو ـ چڪو.
● لِيوُ ۽ لِيا: ذ. جهاتي ـ لياڪو ـ ٿوري ڏيڪاري ڏيئي غائب ٿي وڃڻ ـ دل لڳائڻ ـ جهاتي پائڻ. (ل). ڪڙو. (ت).
ـ لِيوُ پائِيُ: جهاتي پائڻ.
● لِيوَ (ت): ذ. چيڙهه.
ـ لِيوا لائِيُ (ت): ريگاڙا لائڻ ـ تهمت رکڻ.
● لِيوارُ: ذ. صفت. خريدار (اهو لفظ خاص ڪري ستي دار واپاري ڪم آڻيندا آهن).
● لِيُوَلِ ۽ لِيُوَلُونُ، لِيُو لِيُونُ: ث. (انگ) رازي جو هڪ اوزار ـ اوزار جو هڪ قسم.

● لِيهَه ع لِيهُونُ: ث. (سن. ريکا=ليک). ليک - ليکو کيديل. شرم - لج - حيا - حجاب - مَرم - عار - شرمندگي - مُحابو - سَنِکوچ - سَنِکوچ - مرجات - مرجاتا - شرميلِتا. خراب بانس - خراب بُوءِ - رليءِ ۾ پراڻيون اڇڙيون گهٽيون وجهڻ (ٽلهي ڪرڻ لاءِ). ڪاڪ جي چير يا تختو. ڪَتهڪاءُ - رحم - دل ۾ ڪَتهڪاءُ. محبت - پيار. (ت).

= لِيهَائِيتُو ع لِيهَائِيتا: ذ. صفت. حياءِ وارو - حياءُ دار - مرجات وارو - سَنِکوچي - شرميلو - لج وارو - شرم وارو - شرمالُو - لڄائتو - شرمائتو - لَجُو نَٽِيُ - سِيلُوان - پاڪدامن.

= لِيهَه پائِنُ: ڪنهن ڳالهه ۾ سوچ پائڻ. ڪنهن اسر ڪي ليک پائي ڏاهڻ. تَرڪَنُ - وارَڻ. (شيءِ رقم).

= لِيهَه ڪَيڻُ: اڻ گهڙيل ڏيگهه واري ڪاٺي جي پاسي ڪان پَٽِيُ گهڙيل ڪَيڻ.

= لِيهَه وِجهَنُ: ڪنهن کي انهيءَ ڳالهه جي خبر ڏيڻ، جنهن جي هُن کي اڳ خبر نه هجي - نامعلوم ڳالهه جي خبر ٻوڙ.

● لِيهَه ع لِيهُه: ذ. صفت. نالائق - ڪَٻ هُيڻُ - وِيوانُدُ - نِڪارُ - نِڪمو - ناخلف - نامُراد - ڪَسِيئرڪُ - ڪين جهڙو. بي پرواه - لاغرض - مغرور - لاءِ پالِيُ. (اسر خاص). هڪ ٻوٽيءَ جو قسم - گاهه جو قسم. جنڊيءَ تي ٿهندڙ هڪ ڪل جو قسم.

● لِيهَاري: ث. لِيهارَ. سِندو يا سِندِيُ. (ل).

● لِيهَانُ: ث. جمع ۾ ڪم ايندڙ - ليکون. ايذاوَ - تڪليفون. قسمت جا انگ.

● لِيهڙي: اسر خاص. ڪاڇي جي جبلن وارين ماڻرين ۾ هڪ ڏوري جو نالو.

● لِيهڻُ (ث): مصدر. ڏائڻ.

● لِيهُو ع لِيهُا (ث - ل): ذ. صفت. ليکو.

● لِيءُ ع لِيءِ: ذ. (سن. لِيپ=لِيڀڻ). ٽانڻ جي ٻاهريان ليپ ڏيڻ جي حالت. ٽٽي وغيره کي پَهُرانُ لِيڀَنُ لاءِ متيءَ جي لِيڀ. بدنامي - ڪوڙو ڏوهه - ڪلنڪ. اِهانت - بُهتان - گلا - خواري - پَٺ نِندا - نِندا - لاڻ - غِيبَتَ. طوفان.

= لِيءِ لائِنُ: گلا ڪرڻ - نندا ڪرڻ - خواري ڪرڻ - بدي رکڻ - بدنام ڪرڻ - خوار ڪرڻ - ڪلنڪ لائڻ. ڏوهه پڄائڻ - ڪُوارڻ - طوفان آڻارڻ.

● لِيئِمِيتِيُ: ث: درگذر ڪرڻ - چشم پوشي ڪرڻ - پڙدو وجهڻ - تاري چڙهڻ - گم ڪرڻ. معاف ڪرڻ. (ت).

= لِيئِمِيتِيُ ڪَرڻُ: چشم پوشي ڪرڻ - ڪُس مُس ڪرڻ - لِڪائڻ - چٽپر ڪرڻ. ڪجهه خيال نه ڪرڻ.

● لِيئِرَ: اسر خاص. تعلقي ڏنڊي باڳي ۾ هڪ ديهه.

● لِيئِڪُو (ت): هروهي قوم جو هڪ دلپسند راڳ.

● لِيئِکو ڪائِنُ: ڏڪ ۾ روڻ - جدائيءَ ۾ دانهون ڪرڻ.

● لِيئُو: ذ. پاسخاطر - طرفداري.

● لِيئُو ع لِيئُا: ذ. نظر - دِيدَ - جهاتِيُ. رياءُ - پاس خاطري - وَٽُ - خاص شوق - ڏاڍي دل. عيبدار ٽيل. (ت). پاسو. چوري ٽيل مال وٺندڙ. وڪو - پوشاڪ. (ڪ).

= لِيئُو پائِنُ (ت): مخفي ڏسڻ - ڪنهن وٽ ملاقات لاءِ وڃڻ.

● لِيئِيُ ع لِيئِيُونُ: ث. رڌل چيڙهالو انو - لِيئِيُ - آنو - پٽڙو انو - انڊي مان ٽهيل وڪُدار رب - خميرو (ڪاغذ چنبڙائڻ لاءِ ڪم اچي) - لئي. پُسِيئِلَ ڪوئر - سترس.

= لِيئِيءِ ٻِيئِيءِ: ظرف. بيماري سيماريءَ ۾ - ڏڪ سڪ ۾ - تڪليف جي وقت ۾ - مماتيءَ جي حالت ۾.

● لِيئِيءِ: ث. گِلا - نِندا - بَدنامي - خُواري - ڪُوار - ڪُوڙو ڏوهه - بُهتان - عيب - تهمت - طوفان - لاڻ - اِهانت - پرنندا - غِيبَتَ - چِنبَڙ.

= لِيئِنائِيتُو ع لِيئِنائِيتا: ذ. صفت. خُوار ڪيل - بدنام ڪيل - گلاخور - بدنامي - ڪندڙ - غِيبَتِيُ.

● لِيئِنَرُ ع لِيئِنَرَ: ذ. صفت. گِلا خور - چغل خور - بدنام ڪندڙ. خوار ڪندڙ - ڪلنڪُ - عيب لائڻ - بيماني - دشمني - بيائِيُ. (ت).

=

Gul Hayat Institute

م

م: سنڌي الف ب جو چائيتالیهون اکر، عربي، جو چوويهون، فارسيءَ جو اڻاويهون، سنسڪرت جو پنجويهون اکر (سنڌس آچار ۾نهي چون ملائڻ سان نڪري). ابجد جي حساب موجب سنڌس عدد چاليهه. "محمّد" صلي الله عليه وسلم جو پهريون اکر "اوڏو ٿي الف کي، من مير سين گڏ" (شاهه).

معشوق جو وات، مُکڙِيُ - مُکرِيُ - کلي. (آصفيه). فارسي م ۾نهنجي پنهنجي موقعي تي "ب - پ - ت - ج - غ - گ - ل - ن - و - هـ - ي" سان بدلجندڙ اکر. (آصفيه).

● مُ: "اؤمُ" جو پهريون اکر (انهيءَ ۾ خدا جا ٽي نالا اچن ٿا: (١) ايشور - قادر - طاقت وارو (٢) آدِتيه = انباسي - لافاني (٣) پُراڪِيه = سڀ ڪجهه جاڻندڙ - عليم ڪل). (گاجرا).

● مَ: ظرف. انڪار جي معنيٰ ۾ ڪم ايندڙ اکر - نه - متان. "مَ ڪر" - "نه ڪر" وغيره. (ترڪي). مؤنث جي نشاني "بيگم، خانم، وغيره.

● مُ: ضمير متصل. متڪلم جي نشاني. "سندمُ، اٿمُ، پٽمُ وغيره."

● مٰا: ظرف. (ع) نه - متان. آ - آڻ - آڻ - نيرا - لا - بي. سواءِ - ڌاران - بنان. (ضمير استفهام). ڪير - ڪهڙو - ڇا. جو - جاجي لاءِ - ڇا لاءِ. ڪيئن - ڪهڙي طرح - (ضمير). جو ڪجهه - جيڪي - ڪجهه - هڙ - سڀ - هر ڇه.

= مابَعْد: صفت. جيڪي اڇي - جيڪي بعد ۾ اچي. پڻيان ايندڙ - ايندڙ - ٻويون - پڻيون.

= مَابَقَا: صفت. بچيل - باقي - بچت ٿيل - بقايا. جيڪي باقي رهيل هجي. (ث). اوبر - جوٽ - جوٽو.

= مَابَيْنَ: ظرف. وچ ۾ - درميان - وسط ۾. وچ - درميان - وسط. (صفت). درمياني - وچون - اندريون - وچولو - وچ وارو - وَسطي.

= مَاتَحْتَ: صفت. هيٺيون - هيٺاهون - نيچو. زير حڪم - زير فرمان. ڪم ۾ مدد ڪندڙ - مددگار - نائب.

= مَاتقدّم: صفت. پهريائين جو - اوائلي - شروعاتي - اڳيون.

= مَاحَصّل: صفت. جيڪي ڪجهه حاصل ٿئي - حاصل ٿيل. (ذ). نتيجو - حاصلات - حصول. ميوو - ثمره - ڦَلُ. فائده - نفعو - لاڀ - سُود. پيداوار - آپت.

= مَاحَضَرَ: صفت. حاضر ٿيل - جيڪي حاضر هجي - موجود.

= مَاسَبَقَ: صفت. جيڪو پهرين لنگهي ويو هجي - گذريل.

= مَاسِوَا: صفت. ان کان سواءِ جيڪي ٻيو هجي بجُز - علاوه - سواءِ. صوفين جي اصطلاح ۾ خدا تعالیٰ کان سواءِ (ٻيو سڀ ڪجهه).

= مَاشَاءَ اللّٰهُ: لدا. دعائيه ڪلمو - جيڪي خدا کي وٺي. جيڪڏهن خدا گهريو. خدا ڪري - شل! خدا جي مرضي سان.

= مَافَوْقَ: صفت. جيڪي مٿي هجي - مٿيون. اعليٰ - اڇو. برتر.

= مَافِيهَا: صفت. جيڪي آن ۾ هجي. "دنيا ومافيها = دنيا ۽ ان ۾ جيڪي ڪجهه آهي".

= مَاقَبْل: صفت. پهريون - اوائلي - اڳيون.

● متاج متائُون: ث. (پرا. مائيا: سن. مَاتِڪا) والده - آمڙ - آمِي - ماتا - آمانُ - ماد ر - مَدر - مُهتارِيُ - مَيا - جَنِيُ. پاڻ کان وڏي همار واري عورت کي خطاب ڪرڻ جو لفظ.

Gul Hayat Institute

= ما پيڻ ۽ مائٽ: پيٽ: ث. مائ ۽ پيڻ - والده ۽ همشيره.
= ما پيڻ ڪتر: پرائي جائيءَ کي پنهنجي مائ پيڻ جي برابر سمجهڻ.
= ما پيءُ: ذ. مائ ۽ پيءُ - والد ۽ والده - والدين.
= ما پيءُ جو لاڏلو: ذ. صفت. نازسان پاليل اولاد - لاڏلو.
= ما جاٽو ۽ ما جاوا: ذ. صفت. ابي امان جو جڻيل - برادر حقيقي - سڳو ڀاءُ.
● ماباڻ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه ۽ ٽپي جو نالو.
= ماتابي ۽ ماتابيٽ: ث. آتشبازيءَ جو قسم.
● ماتام ۽ ماتار: ذ. (ف. ماتم = رودن) غم - شوڪ - ڏک - ڪوندر - غمي - سوءِ - ارمان - سوز - درد - رنج - افسوس. روڄ - راڙو - بيت - بينڪو - اوسار - واءِ ويلا - رودن - راڙه - ماتم.
"لنهي ڏينهن ويو، ٻڌيءَ کي ماتام ۾"
(بيڪس).
= ماتام ڇڻ: روڄ راڙو ٿيڻ - هاءِ گهوڑا پئجي وڃڻ - ماتم شروع ٿيڻ. واءِ ويلا مچڻ - رودن شروع ٿيڻ. مائٽن مچڻ - پاڪر ڪٽو پئجي وڃڻ.
● ماتحت: صفت. (ع. ما: جو ڪجهه + تحت = هيٺاهون) جو هيٺان هجي - هٿ هيٺ - زيردست. تابعدار. محڪوم - زير حڪم - زير فرمان. ڪم ۾ مدد ڪندڙ - مددگار - معاون. نائب. منشي - بابو - محرر.
● ماتر: صفت. ظرف. (سن. ماتر = رڳو) رڳو - فقط - صرف - اڪيلو - واحد - ڇڙو. ڪجهه - ٿورو - ذرو. "نالي ماتر، تير ماتر وغيره". (ذ). وزن يا مقدار ڏيکارينڊڙ لفظ. ڏاڏر. صبر - ماڻ. (ل). (مهيري). مائٽ - عزيز - ميٽ. (ڪ - ک). ڪٽڻ، اٽي ۽ گيهه مان تيار ڪيل هڪ مٺائي. (ث).
● ماترا ۽ ماترائن: ث. (سن. ماترا = ماپ) ناپ - ماپ. پرماڻ - مقدار - انداز - وزن - پيمائش. (آصفيه). هندي پوليءَ ۾ حرف علت، زبرن، زيرن وغيره وارا آچار: "آ - آ - اِي - آ - اُو - اي - آي - اؤ - آؤ - انگ - اَهُ وغيره". (پرسانند). ڏن - دولت - مايا - زر - نانو. حصو - بخرو - پاگو. (آصفيه).
● مات: ث. (سن. ماتِڪا ماتر = ماءُ) ماتا جو مخفف - مائ - امان - آئي - ماتا - جنني - مادر - امڙ.
= مات پيتا: ذ. مائ پيءُ - ماتا پتا - ابو امڙ - والدين.
● مات: ث. (ع. مات = هو مري ويو) شڪست - هار - هزيمت. (صفت). ماريل - هاريل. جيتيل. شهه ڏنل (شطرنج راند ۾) تابع - تابيني - مطيع - تحت ۾ - هڪ هيٺ - وسيڪو - قبضي ڪيل. نابود - فنا - زبون. (گاجرا).
= مات ڏيڻ: هار ڏيڻ - شڪست ڏيڻ.
= مات ڪرڻ: هار ڏيڻ - شڪست ڏيڻ - مغلوب ڪرڻ - پست ڪرڻ. حريف کان بازي جيتڻ - گوءِ ڪٽي وڃڻ. شرمندو ڪرڻ - شرمسار ڪرڻ. ڪنهن ڪم ۾ سبقت ڪرڻ.
● ماتا ۽ ماتائن: ث. (سن. ماتر = مائ) امان - مائ - چنڊيني - آئي - مادر - امڙ - والده - امين - ما - جيجل. جسم تي قوقينڊن جي صورت ۾ نڪرندڙ بيماري - مائي - ميتلا - چيچڪ - ٽڏي.
= ماتا پيتا: ذ. مائ پيءُ - والدين - ابو امڙ - مات پتا.
● ماتاب ۽ ماتاب: ذ. (ف. ماه = چند + تافتن = چمڪڻ) آتشبازيءَ جو هڪ قسم - داروڻ جي وٽ - مهتاب.
● ماتيرائن (ڪ): مصدر. پرچائڻ - ڏاڏرائڻ - تاترائڻ. (ماتيرائيو - ماتيرائيندو - ماتيرائيل).
● ماتيلي ۽ مانيليون: ث. (سن. ماتُلي = قُقي يا پُنڪ) پيءُ جي پيڻ - پُقي - مامي جي زال - مامي. پُنڪ. (پليٽس). (اسم خاص). تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه ۽ ٽپي جو نالو.

Gul Hayat Institute

● ماتمُ ۽ ماتمَ: ذ. (ع. ماتم = مصيبت) - مصيبت - بپتا - آپدا. بلا - آفت. مرڻ جو غم - ڪنهن جي موت تي ڪيل روڄ - روڄ - راڙهو - رودن - ڪُهرام. آهه و بُڪا - ورلاپ - نالا. گريٽ. پيٽ - ڪُٽ - سينه زني - چاتيءَ ڪُٽ. غم - رنج - ملال - الم - اندوهه - ارمان - سوز - درد - ڏُک. سوگ - سُوءَ - سياپو.

= ماتمُ پُرسيُ ۽ ماتمُ پُرسيُون: ث. اعزا پُرسي - پُرسچاٽي - مُنهن ڪاڻ - غم خواري.

= ماتمُ پُرسيُ ڪرڻ: فوتيءَ جي عزيزن سان همدردي ڪرڻ - پرچاڻي ڏيڻ.

= ماتمُ خانو ۽ ماتمُ خانا: ذ. ماتم جو هنڌ - ماتم ڪرڻ جي جاءِ. غميءَ وارو گهر - ماتم ڪده.

= ماتمُ دارُ ۽ ماتمُ دارَ: ذ. صفت. ماتم ڪندڙ - ماتمي.

= ماتمُ داريُ: ث. ماتارُ - ماتمُ.

= ماتمُ سَرا ۽ ماتمُ سَرائُون: ث. ماتم جي جاءِ.

= ماتمُ ڪرڻ: روڄ ڪرڻ - رودن ڪرڻ - راڙو ڪرڻ - رُئڻ - پيٽڻ - مرثيه خواني ڪرڻ. گريو ڪرڻ. سينه زني ڪرڻ - چاتي يا مٿو پيٽڻ - غم ڪرڻ - رنج ڪرڻ - ڏک ڪرڻ - ارمان ڪرڻ - افسوس ڪرڻ - سُوگ ڪرڻ.

= ماتمي ۽ ماتميُ: صفت. ماتم جو - ماتامي - ماتم ڪندڙ - روئندڙ - پٽيندڙ. ماتم دارُ.

● ماتنگ ۽ ماتنگڪ: ذ. (سن). هاٿي - فيلُ - پيلُ.

● ماتنگيُ (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● ماتارَ (ل): (سن. مَسْتَكَ = مٿو) ڪنهن به جانور جي مٿي واري ڪتل - ماڻامو.

● ماڻامو ۽ ماڻاما: ذ. (سن. مَسْتَكَ = مٿو) سِرُ. گنجو مٿو. ڪوپري. گابي يا چيلي جي مٿي جي چمڙي - ماتار. (ل). (پرمانند).

● ماتر ۽ ماترِيُون: ث. (سن. ماتَهَ = رستو + سْتَلَ = جاءِ) ٽڪر يا جبل جي دامن وارو ميدان - ماتري - وادي. ٻن جبلن جي وچ وارو ميدان. ندي جي آسپاس واري هيٺاهين زمين (جنهن کي ندي جي اٿل جو پاڻي آباد ڪري). درياءُ جو ڪنارو. (ل - وفا).

= ماتِريُ ۽ ماتِريُون: ث. ماتر.

= ماتِريُ لڙهو ۽ ماتِريُ لڙها: ذ. خريف جي مند ۾ درياءَ جي پاڻيءَ جو اوائلي چاڙهه. (ن - ب).

● ماترُ ۽ ماترَ: ذ. (سن. مَتَمْتِيَ = ماڇي) مڇيءَ جو هڪ قسم. (پرمانند).

● ماتُورُ (ل): صفت. (ع. معذور جو بگڙيل) لاچار - محتاج - اپاهج - اڪاجُ - معذور. سست - ڍوتي. ڍلو (هلڻ ۾). ڍرو. (ن - ب).

= ماتُور زِوُ ۽ ماتُور زِا: ذ. صفت. ڍرو - مٺڍو - سست - ڍلو.

● ماٿيلو: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪي ۾ هڪ ٽپي ۽ ديهه جو نالو.

● ماتَ ۽ ماتُون: ث: (سن. مَتِهِكا = ماڪ) ماڪ - اوس - وِلهَ - شبنم. گهيرَ. (پرمانند). (سن. ماتُر = مائُ) دُعا - آشيرواد - آسيسَ. (پرمانند). پٽلائي - احسان - مهرباني - وَڏُ. (رام ڪلي). جند جو ٽارُ (ت - ث).

= ماتَ سَاتَ: ث. گهيرَ - ماڪ - وِلهَ - اوس.

● ماڻا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ماٽِڪو ۽ ماٽِڪا: ذ. صفت. (سن. مَرْتَكا = ميٽِي) ميٽيءَ وارو - ميٽيءَ جو.

● ماٽِڪيُ ۽ ماٽِڪيُون: ث. (سن. مَرْتَكا = ميٽِي) ميٽيءَ مان ٺهيل ٽانءُ جو هڪ قسم - مٽُ - مٽڪو - ماٽورو. (شاهه).

● ماٽِليُ ۽ ماٽِليُون (ث): ث. (سن. مَرْتَكا = ميٽِي) ويڪري منهن وارو ٽڪر جو پاڻيءَ جو دلو - ماٽورو. (راءِ).

● ماٽيُ ۽ ماڻا: ذ. (سن. مَرْتَكا = ميٽِي) ميٽِيءَ مان ٺهيل ٽانءُ جو هڪ قسم - ٽڪر جو وڏو برتن - مٽُ. وڏي چاڏي - چاڏو. وڏو مٽ. شراب جو مٽ. (ل - ق). مينگهواڙن جي اصطلاح ۾

چمڑي کي صاف ڪرڻ يا رڱڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڪر جو ڪُونار. (ث). (اسم خاص). تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

▬ مانُورو ۽ مانُورا: نڊو مَتُ - مَتِڪو.

● مانِيئرُ ۽ مانِيئرَ: ذ. صفت. (سن. مترُ نِڪا = مٽي) مٽيءَ مان ٺهيل ٽاڻُ وڪڻندڙ. مٽن وارو.

● مانِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ت). تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مانِيُ ۽ مانِيُون: ث. (پرا. مانِيسا: سن. مترُ نِڪا > مَتِيُڪا = مانِي) ڪر جو ويڪرو پَر موڙهي منهن مان ٽاڻُ - ڪير جمائڻ ۾ جهَنُ جهڳڻ جو ٽاڻُ - چاڙي. انبي وغيره رکڻ لاءِ ڪر جو نڊو تسُ يا لوڙو - ڪُنُو - ڪُنِي. مهاڻن جو درياءَ ۾ پيٽ هيٺان ڏيئي ترڻ جو وڏو ڪر يا ٽامي جو ڪُنو.

▬ مانِيارو ۽ مانِيارا: ذ. صفت. مانِيءَ تي مچي مارينڊ.

▬ مانِيُ جو پَلُ: ذ. مانِيءَ جي رستي درياءَ مان قاسايل پَلو.

▬ مانِيئرُ ۽ مانِيئرَ: ذ. صفت. مانِيءَ مان پلا مارينڊ - مُهاڻو.

▬ مانِيئڙو ۽ مانِيئڙا (ک): ذ. مانِيئرُ.

"تانگ نہ لڏين تارئين، مٽ نہ مانِيئڙن"

(شاهہ - سهڻي).

● مانِيئڙو ۽ مانِيئڙا (ک): ذ. جيت جو هڪ قسم - پاڻيءَ جي مڇيري تي ترندڙ هڪ ننڍڙو جيئت - شهر تارُو. (ت).

● مانِيتو ۽ مانِيتا: ذ. صفت. (سن. مانِر = مانُ) هڪ پيءَ ۾ ٻن مائن وارو ٻار - مانِيجو - مائتو. ويڳو - لڳو. (ث. مانِهتي ۽ مانِهتيون).

▬ مانِيجو ۽ مانِيجا: ذ. صفت. مانِيتو. (ث. مانِهجي ۽ مانِهجِيُون).

● مانِيلو ۽ مانِيلا: ذ. صفت. (سن. ماتُرَ = مانُ) مائيتو - مانِيجو - مانِيتو.

▬ مانِيلائِي ۽ مانِيلائِيُون: ث. مائيتائي.

▬ مانِهيلِي مانُ: ث. پيءُ جي پي زال - ويڳي مانُ - مانِيجي مانُ - مانِيتي مانُ.

▬ مانِهيو ۽ مانِهيا: ذ. صفت. مانِيلو.

● مانِ: ث. (سن. مَنُدَ هتہ = مانُ) چُپ - مانت - سُنُمات - سناٽو - صبر - نِيوائي - سُن - خاموشي - سُن سُنات - گُپ چُپ - گونگ ٻوڙ - چُپ چاپ - چُپ چُپات. آرام - ٽامپر - ٽام. سامت - قرار - ٽانهر - ساهي - سانتيڪائي. فرصت. آهستگي - ڏيرج. عجب - حيرت. سِڏائي - لٽسائي - سُڌوار - سُوڏائي (ڪنهن ڪاڻ وغيره جي). چِل.

▬ مانارَ ۽ مانارُون: ث. مانت - مانُ - مانُر - نِيوائي - مانِيڻائي - مانائي - سانتيڪائي. وهندڙ پاڻيءَ ۾ چُپ چُپات - ننديءَ جو مانِيڻو ٽُڪر. هَوا جي مانائي - ٽُڪرائي. آرام. گهٽتائي.

▬ مانِ ڏِيتَنُ: ڪاڻ وغيره ڪي رندي سان چِلَ ڏيڻ. ڪنهن اوزار ڪي تکي ڪرڻ لاءِ روهيءَ تي گسائڻ. موچين جي اصطلاح ۾ تيار ڪيل جُتيءَ کي ڪهيڙي سان گهڻي تجليدار ڪرڻ.

▬ مانُر: ث. مانُ - مانار. بي همٿي - سستي. (ت). (ل - وفا). ننديءَ جو اهو پاڳو، جتي پاڻيءَ جو چوهہ ڪهت هجي. (ڪاجرا).

▬ مانِ ڪَرَنُ: چپ ڪرڻ - خاموشي ڪرڻ - صبر ڪرڻ. وائڻ جي اصطلاح ۾ واهولي سان ڪاڻيءَ جا ڪجهہ چوڏا ونبي سنئين ڪرڻ.

▬ مانِ لڳڻُ: چُپ لڳڻ - خاموشي لڳڻ. حيرت زدو ٿيڻ - وائڙو ٿيڻ - وَسو ٿيڻ - نيسُو ٿيڻ - اچرج لڳڻ - عجب ڪائڻ - وسمئ ۾ پوڻ - ڏندين آڱريون اچڻ. سوگو ٿيڻ - وائڙو ٿيڻ - حيران ٿيڻ.

▬ مانِ ۾ پَتوَنُ: عجب ۾ پوڻ - اچرج ۾ پوڻ - حيرت لڳڻ.

▬ مانِ سِيڻُ: ث. چپ چاپ - چپ چپات. خاموشي - مانِ. آهستگي. صبر.

▬ مانُو ۽ مانا: ذ. صفت. مانِيتو - سانتيڪو - سُن ۾ - مانِ ۾ - چُپ ۾ - سانت - خاموش ڏيرو - آهستي - ڪهت - پيلو - جهڪو. بي ڪهُرجو - بي طلبو - ٽوڙ ڪهُرجو - ڪُڙَسو - ڪُجَسو.

بي زورو - بنا تيزيءَ وهڪري وارو، گهٽ تيزيءَ وارو حصو - مانوڙو. اڻ چُرندڙ (پاڻي) - آچلُ - ٺِرُ - ڏيرُ. نِواڻ (واءُ). صاف - ڪُرُو (آسمان). سُستَ - ڪاهِلُ - ٽوڻي - آرسي - ڍِلو - گَهرُ. زمين ۾ ٽوروويلُ (هَرُ). مَٽو - خراب. مَٽُ وارو - ڪوٽو. (ث. مائيُ ۽ مائِيُونُ).

■ مانوڙوُ ۽ مانوڙا: ذ. صفت. ساڻ وارو - سانتيڪو - مانو. (اسم). چُپ چُپاتُ - خاموشي - نِواڻي - سانت - ساڻ.

■ ساڻوُ لڳڻُ (ث): ڏکيو لڳڻ - خراب لڳڻ.

■ مانوُ مِينهُنُ: ذ. چپ چُپات وارو مِينهن. بنا گوڙ گهمسان جي مِينهن - ڪُنگو مِينهن.

■ مائِيُ ۽ مائِيُونُ: ث. ساڻو جو مونث. ڪتسي - گهٽ - ٿوري. مَٽِي.

■ مائِيٽائيُ ۽ مائِيٽائُونُ: ث. سانت - ساڻ - آرام. سانتيڪائي - صبر - چُپ - سَناڻو - چُپ چپات - خاموشي - گونگ بوڙ. نِهڻائي - ڏيرج. قرار - ٺانهَر.

■ مائِيٽوُ ۽ مائِيٽا: ذ. صفت. ساڻ وارو - سانتيڪو - صابر - مانو - ساڻ ۾ - سُن ۾ - چُپُ - سُنَ - خاموش - سانت. ساڀِتُ - ساڪتَ - ساڪِن - متعدُولتهه - ٿور گالهائو - ڪِرُ گو. صاف - ڪُرو (آسمان). جهڪو - ڍِرو - گهٽتُ - آهستو - ڏِيرو - آراهستو (واءُ).

● ماڻارَنُ: مصدر. (پ را. مَٽِي: سن. مٺ = سندرَنُ) سندرڻ - درست ڪرڻ - پکيڙڻ - ڪيندير ڻ. چِلڻُ - هموار ڪرڻ - هڪ جهڙي ڪرڻ (ڏرتي). ٺاهڻ - سَنسوارڻ - سُڌارڻ (زمين). مُترڪن سان لوهه جي ٽُڪر کي سَندرَنُ. (ماڻارِيوُ - ماڻاريندو - ماڻاريلُ).

● سانتَنُ: مصدر. لتسو ڪرڻ - لتسائڻ. تيزي گهٽائڻ - ڪُنڌَ ڪرڻ. (مائِيو - مائِيندو - مائيل).

● مائِيٽوُ ۽ مائِيٽا: ذ. حجامڪي ڪر جو اوزار - پاڪي تِکِي ڪرڻ لاءِ چامٽو - چامپيلو. مائِيٽي - مائِيُ. (برمائند).

● مائِيُ ۽ مائِيُونُ: ث. پاڪي تکي ڪرڻ لاءِ چاسٽو - چاميلو - مائِيٽي - مائِيٽو. ڪنيارکي ڪر ۾ ڏاڻون ٽپڻ لاءِ ڪاٺ جو اوزار - ٽپڻي.

● مانهيتوُ ۽ مانهيتا (ڪ): ذ. ڪاري ٽُنر جبل ۾ ٽيندڙ ٻُوٽي جو هڪ قسم.

● مانهيٽوُ ۽ مانهيٽا: ذ. واڌڪي ڪر جو هڪ اوزار - جنديءَ ٽيل ڪاڍ ڪي لسي ڪرڻ لاءِ اوزار.

● ساپارو: اسم خاص. تعلقي ڏکڻي ۾ هڪ ديهه. جو نالو.

● ماپَنُ: مصدر. (سن. ماپن = ماپڻ > ما = متَوَنُ) ماپ ڪرڻ - ڪَچَنُ - مَٽِنُ - ميچَنُ - ڪاڇوٽڻ - ماپ وٽڻ - ماپو وٽڻ. پيٽڻ - برابر ڪرڻ - برميچڻ. پمائش ڪرڻ - پمانو ڪرڻ. طول ۽ عرض جو انداز ڪرڻ - رقبو جانچڻ. تڪ ڪرڻ - اندازو ڪرڻ - تڪَنُ - تورڻ - پَرکَنُ - جانچڻ. حساب ڪرڻ - تخمينو ڪرڻ. سمائجي وڃڻ - (ڀر) سمائڻ - هُٽڻ - جاءِ ملڻ - جڳهه ملڻ. پورو ٿي اچڻ (ڪنهن جاءِ ۾) - ماپي اچڻ.

● ماپَ ۽ ماپُونُ: ث. پَرپَ - مَٽِپَ - تورَ. ڪَتَ - تڪَ. وڇ. جريب ڪَٽِي - رقبه بندي - طول ۽ عرض جو تخمينو - پمائش.

■ ساپُ ۽ ساپَ: ذ. ماپ جو اوزار. پرپ جو اوزار (جهڙوڪ: ٽوپو، پاڻي، چوٽائي، سير ۽ پاءُ وغيره) ماڻُ. ڪَچَ جو اوزار (جهڙوڪ: گزُ، فوٽ وغيره). ماپڪُ.

■ ماپَ ڪَرَنُ: ماپَنُ - ڪَچَنُ - مَٽِنُ.

■ ساپوُ ۽ ماپا: ذ. ماپ جو اوزار - ماپ - ماپڪ.

● ماجِدُ: ذ. صفت. (ع. مَجد = هن رتبي ۾ گوءِ ڪنئي) رتبي وارو. بزرگ - بزرگوار. عزت وارو - مان وارو - مانائتو - شانائتو - شاندار. (ث. ماجِده).

● ماجترا ۽ ماجترائُونُ: ث. (ع. ما = چا + جَريَ = گذريل وقت ٽيو) گذريل قصو - گذريل واقعو. گذريل زماني جو احوال. ڪهاڻي - قصو - آکاڻي - افسانو. روايت. زماني جو احوال - حال چال - حال احوال - خير خبر - ذڪر و اذڪار.

واقعو ـ قصو ـ حادثو ـ اتفاق . گالهه ـ حقيقت ـ سرگذشت ـ واردات ـ احوال . گت ـ حالت ـ کيفيت .

● ماجُوجُ: اسم خاص . (سُرُ ياني . ماغُوغُ = ماجوج) هڪ قوم جو نالو ـ حضرت يافث بن نوح عليه‌السلام جو اولاد . منگوليا جو رهاڪو ـ منگول . (آصفيه).

● ماجُوڻُو ۽ ماجُوڻا: ذ . صفت . (سن . منجشنا = سَچَ).

● ماجارُو ۽ ماجارا: ذ . ماناروـ چَتُ (ڏينهن يا ماکيءَ جي مکين جو).

● ماجِيُ: اسم خاص . تعلقي مڻيءَ هڪ ديهه جو نالو .

● ماجِنِيُ ۽ ماجِنِيُون: ث . صفت . (سن . منجِشنا = سَچَ) مڇ سان رڳيل .

● ماجِرَ: اسم خاص . (سَچر = وڻن ٽڻن جا ڪونج يا ٻُور ـ ماڻهن تارهون ـ ساوڻ) سرسبز ميدان وارو ملڪ . "ملڪ ٿي مڙئي ماجر لڳو پيو آهي" (جملو). ميرپورڻوري تعلقي جي ڏکڻ ۽ سجاول تعلقي جي اُتر ۾ نهايت سرسبز ۽ آباد ڏيڏن واري ايراضي . سرسبز ملڪ . (ن ـ ب). مُهاڻن جي هڪ ذات جو نالو . (هندن جي تاريخ).

● ماجِرَنُ: مصدر . (سن . ماجرن: سَرَجَ = صفا ڪرڻ) مانجَنُ ـ چمڪائڻ ـ آجارڻ ـ چلڪائڻ . (ٻَٽ يا باسڻ) مهڻي صاف ڪرڻ ـ مَلي صاف ڪرڻ ـ مَلَنُ ـ صاف ڪرڻ . (ماجيو ـ ماجيندو ـ ماجِيَلُ).

● ماجُوُ ۽ ماجُوُ: ذ . صفت . (چيو) مڃيندڙ ـ (چوڻ) قبول ڪندڙ . آگياوانُ ـ آگياڪاري ـ چئيوان ـ چَٻاڪَرُ ـ چئي ۾ ـ نيازمند ـ فرمانبردار ـ تابعدار .

● ماجُونا: اسم خاص . هڪ ذات جو نالو . (سڪايل).

● ماجُونُو ۽ ماجُونا: ذ صفت . (سن . مَنَجِشنا مَچَ) مڇ جو رنگ ڏ ئل ـ مڇ سان رنگيل . (پرمانند). (ذ). مڻائيءَ جو قسم ـ ڪُٽي ـ چُوري . (گاجرا).

● ماجِيُ ۽ ماجِيُ: ڪُنواريتا . شاديءَ ۾ ڪنوار جي طرف جا آيل دعوتي ماڻهو .

● ماجِيرڻِيُ ۽ ماجِيرڻِيُون (ڪ): ث . ڏڦِيڻِي ـ ڏِڦِيڻِي ـ وراڻِي .

● ماچَ: ث . (سن . مَچَ = مَچَنُ) ٽولهه ـ ٽلهات . ٽلهائي . بدن تي ماس جو چاڙهه . ٽوٽر ـ سوج ـ آماس .

ـ ماچِڙُو (ث): ذ . ماچُ .

ـ ماچُوڪَڙِ (ل): ذ . صفت . جهت پت ٽلهو ٽيندڙ ـ ماچ ڪائيندڙ .

● ماچُ ۽ ماچَ: ذ . صفت . فقير ـ بيڪاري ـ گداـ پيشو ـ پينار ـ پيناڪ ـ پينڙائِتُ ـ گداگر ـ منگتو . (پرمانند). راڳيندڙ ـ گَوَيو ـ ڳائڻو ـ گائڪُ ـ مطرب . (سورٺ ـ گُر). (ذ). لوهارن جي اصطلاح ۾ ڏ نوڻ مندڻ لاءِ ڪاٺ جو چوڻڪو . (ل). مستي ـ جوش ـ جذبو ـ لَهر ـ ٻُور ـ رِيچڪ . چريائپ . (ڪ).

● ماچانڊِيُ ۽ ماچانڊِيُون (ل): ث . ڪاوڙ ـ غصو ـ چِڙ ـ ناراضگي . (مهيري). (اسم خاص). تعلقي ٽنڈي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو . (لسٽ).

● ماچَڪُ ۽ ماچَڪَ (ث): ذ . (ڏاڪي) پيرُون ـ پيلهُون .

ـ ماچَڪَ مُورَنُ: پيرُون پَچَنُ .

● ماچَنگُ ۽ ماچَنگ (ت): ذ . گوهيل مڻيءَ جو وڏو چاڪو ـ پينوڙو . (امين).

● ماچَنُ: مصدر . (سن . ماپَنَ = ماپڻ) ماپَنُ ـ ماپي سگهڻ ـ ماپجي وڃڻ ـ پورو ٿي وڃڻ ـ پورو پُڄي سگهڻ ـ ٿڪي وڃڻ ـ ڦهڪي وڃڻ ـ پِڄي وڃڻ ـ ڦٽي وڃڻ . (ماچيو ـ ماچيندو ـ ماچِيَلُ).

● ماچُورِيُ جاگِيرُ: اسم خاص . تعلقي تنڈي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● ماچِيزُ ۽ ماچِيزَ: ذ . اسم خاص . ماچِيسُ . (پرمانند).

● ماچِيسُ ۽ ماچِيسَ: ذ . (انگ . Match Box) ٻارڻ جي تيلين جي ڊبي ـ باڪسُ .

● ماچِ ۽ ماچِ: ث . (سن . مَتسيَ = مڇي) مَچِي . (پرمانند).

Gul Hayat Institute

● ماچانبر (ک): ٹوري چانو لاءِ اڌيل ستنهن- چپرو- چٽو.

● ماچانڪ ۽ ماچانسگ: ذ. گوڙ- هل- لڙ- کهمسان- هائيتال- شور- غوغاءُ- ڏوم- ڪڙڪو- هٽبٽمُ- غلغلو- هلڙ- هنگامو- ٻکيڙو- ڏمچر- راماڻو- هل حشر- راماڻ- سٿهڻ- خرخسو- هائيدوس- ماندڻ- ماندڻاڻو- چير ٻيٽو- فساد. (ذ. صفت). پهلوان- بالڪو- جوڌو- دلير (ت). تمام ٽلهو- ڏوڻسو- سٽڪو. (ت). (ن- وفا).

● ماچرو (ڻ): ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم. (سينگهو).

● ماچڙو: ذ. جوئر جو هڪ قسم. (پرمانند).

● ماچڪ (ڻ): اسم. ڪچا يا اڌ پڪل پيرون (سينگهو)

● ماچڪو: (اسم خاص). تعلقي جوهي ۽ تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماچڪي: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماچو ۽ ماچوُ (ل): ڪچا پيرون- ساوا پيرون.

● ماچي ۽ ماچيءِ: ذ. صفت. (سن. ستسيّ = سچي). سچي مارينڊ- مهاڻو- سائي. (اسم خاص) مسلمانن ۾ هڪ گهٽ ذات جو نالو. تعلقي ڪنڊياري، تعلقي ڪشمور ۽ تعلقي ڏنڊي عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماچياڻي: اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان). ماچيءَ جو مونث.

● ماحصل: ذ. صفت. (ع) جو ڪجهه حاصل ٿئي- حاصل شده- حاصل ٿيل. (ذ). نتيجو- حصول- ڦل- ثمر- فائدو- نفعو- سود- منافع- لاڀ- پراپت. پيداوار- پيدائش- اپت.

● ماحوُل ۽ ماحولُ: ذ. (ع. ما = جو ڪجهه + حول = آطراف). چوڌاري- اِردگِرد- آسپاس.

● ماخذ: ذ. (ع. ماخذ = وٺڻ جي جاءِ). وٺڻ جي جاءِ- اخذ ڪرڻ جي جاءِ. ڪنهن شيءِ جي ٺاهڻ جو هنڌ- بنياد. بيخ- جڙ- پاڙ- مُنڊ. مادو- ڏاتو. (آصفيه).

● ماخوُذ: ذ. صفت. (ع). اخذ ڪيل- ورتل.

● ماخوليا ۽ ماخوليائون: ث. آداميٽو- اُباڪائي- ملولائي- غمگيني- سُنهن گهومات- اداسپڻ- ويڳاڻائي. چريائي- مستي- گيانائي- مالڻخوليا. (پرمانند)

● مادُ: (ف. ماده جو مخفف) مادي.

● مادُمهون ۽ مادُمهان: ذ. صفت. مادي ۽ منهون- زنانو- نامرد. ڍڇو- گيدي- بي همت.

● مادُ ۽ مادَ: ذ. (سن. ماد = نشو) نشو- خمار- گهيرتُ- متُ. خوشي- سرهائي- سوڄ- پرسنتا. وڏائي- هٽ- آڪڙ- تڪبر. (پليٽس). (ع. مات = مارڻ). ماريل- هلاڪ. شڪست ڏنل- هارايل. (ل- قليچ).

● مادُ ڪرڻُ: شهه ڏيڻ- شڪست ڏيڻ. مات ڪرڻ. تباهه ڪرڻ- برباد ڪرڻ- ڇت ڪرڻ- ناس ڪرڻ- پاڙ پٽي ڇڏڻ.

● مادُمهُرو ۽ مادَمهرا: ذ. صفت. هٺيلو- هوڏي- متڪبر. پاڻ زورو- خود سر- پاڻ هڙتڙيو. نيڙ- اٿونو- شدّتي- ڪندي- نرڇو- اهنڌ.

● مادام: ذ. (ف). همٿه- سدائين- روز مره- مدام- هرروز- هرهميشه- روزانو. (واصف).

● مادو ۽ مادا: ذ. (ع. ماده = ڏاتو). هرڇيز جو اصل- جٽاءُ مدارت- سوڪيم تت. لطيف عناصر (جن مان سنسار ٺهيو). ڏاتو- روت- ماخذ. اصل- جڙ- مول- مُنڊ. مصدر. بنياد- پاڙ. جوهر- تت. ڪُڻ- خاصيت. هرڇيز بنائڻ جو مصالحو. موجوده سالدات- مول- هيولا- موجودات. اها شيءِ جا محسوس ٿي سگهي- جسم- وجود- پدارت. طاقت- شڪتي. لياقت- حيثيت- قابليت- صلاحيت. ڪنهن ڳالهه جي سمجهڻ جي قوت- مغز- د ماغ- ٻُڌي- فهم- حوصلو- هوشياري- ذهني طاقت- عقل- تميز. مادّه.

= مادي ۽ مادِيءِ: صفت. اصلي- خلقتي- ذاتي- پراڪرت- سهج. طبعي- فطرتي- سُڀاويڪ. جسماني- ديهه ڌاري.

Gul Hayat Institute

● مادِيُ ۽ مادِيُون: ث. (ف. ماده = مادي) نرُ جو ضد- مؤنث- مادِ. زال- استري- عورت- ناري. دُهل جو سنهون آواز ڪيندڙ ساموتالي. (صفت). زنانو- زالاڻ.

= مادِيءَ ڪُٽَ (ت): صفت. مادِيءَ جو ڪُٽيل- زال جو هيسايل. ڍڇڙو- بزدل- گيدي.

= مادِيءَ ڪُڪِڙ جوُ ٻانگَ ڏِيڻُ: ضعيف ۽ بي ڇڇ ماڻهوءَ جو ڪنهن وڏي ڪم ڪرڻ جي هامر هڻڻ.

= مادِيءَ ڪانُ نرُ نہ سُڃاڻڻُ: دنيا جو ڪوبہ تجربو نہ هڻڻ- اڻ آزمودگار هڻڻ.

= مادِيءَ مُنْهُونُ ۽ مادِيءَ مُنْهان: ذ. صفت. زناني منهن وارو- بنا حشمت (منهن)- بي رعب. ڍڇڙو- گيدي- بزدل.

= مادِيءَ مُنْهُونُ هُڻڻُ: ڍڇڙو هڻڻ- بزدل هڻڻ- گيدي هڻڻ.

= مادِيُ وارُ ۽ مادِيُ وارَ: ذ. ڪُل جو مادِي وارُ- ڪَٻرُ- ڪَٽيسر- استري ڪَٽيسر- ڇُنڊِي. (پرمانند).

= مادِ يُتَرُو ۽ مادِ يُتَرا: ذ. صفت. مادِيءَ منهون- زنانو. بي غيرت- مَڇُو- ڪمزور- هيڻو. بزدل- گيدي.

● مادِ يوُ ۽ مادِ يا: ذ. ڪُڪڙ جو هڪ قسم.

● ماڏاڻوُ: سانوڻيءَ جي موسم ۾ ٿيندڙ گاهه جو هڪ قسم. (ن- ب).

● ماڏَ ۽ ماڏُونُ: ث. ٻاجهريءَ جي ڪاهن ڪان پوءِ ڪڍيل اَنُ ۽ ٻُوهِي. (ت). (سومار- راءِ). ڪاري جي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو- پوساڻ يا آڏ ڏيڪڻ لاءِ ڦنبتين سڄان تختو- ڦٽِيُ. (ڪ). (ن- ب).

● ماڏَرِيوُ ۽ ماڏَرِيا (ت): ڪڇيءَ ۾ پائڻ جي ٻَڌ جو هڪ قسم- تاڪيت- تعويذ.

● ماڏُو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ نواب شاهه ۾).

● ماڏوڙِيُ ۽ ماڏوڙِي: ذ. صفت. ٻيٽُ لٽ- سانين ٽوڙ- هيڇي- ٻيٽوڙي. (پرمانند).

● ماڏهوڙُ ۽ ماڏهوڙَ (ت): ذ. صفت. چيو نہ ڪندڙ- بي چيو- بي فرمان. (راءِ).

● مادَرِ: ث. (سن. ماتَرِ). (ف. مادَرُ. انگ. مَدَر = ماءُ) ماءُ- آسان- آئِي- ماتا- جَنَني- امڙ- جيجَل- سَيا- مدر- والده.

= مادَرِ چوُتُ ۽ مادَرِ چوُتَ: ذ. ماءُ سان بدفعلي ڪندڙ. گار طور ڪم ايندڙ لفظ- مادرچودُ.

= مادَرِ چودُ: ذ. مادرچوت.

= مادَرِ زادُ ۽ مادَرِ زادَ: صفت. ماءُ جو جڻيل. اصل جو- اصلي- جنم جو- پيدائشي.

= مادَرِ وَطَنُ: ماتر ڀُومِي- جنم ڀُومِي- پنهنجو وطن.

= مادِرِيُ ۽ مادِرِي: صفت. ماءُ جو- ماڻڪو. ماماڻو- ناناڻو- ناناڻڪو.

= مادِرِيُ زَبانُ: ث. ماءُ جي زبان- ماءُ پيءُ جي زبان- گهرَ جي زبان- ذاتي زبان- خاندااني زبان- پنهنجي ٻولي- وطن جي ٻولي.

● مادَرُ پِتُوُ ۽ مادَرُ پِتا: ذ. (سن. مَدُر = هڪ شهر جو نالو + پَٽَ = ڪپڙو) ڪپڙي جو هڪ قسم، جو بافتي جهڙو جهالائو ۽ ڪورو هوندو آهي، ڏوئڻ کان پوءِ رنگ ڇڏيندو آهي. (گاجرا). جگر ناٽي- سٽسڪي. (پرمانند).

● مادِرِيُ (ت): گهوڙي جي پنڊ جو هڪ قسم- ماديري.

● مادّهُ: ذ. (ع. مادّه = ذاتو) هر شيءِ جو اصل- مادو.

● مارِتِيُ: اسم خاص. تعلقي سيرپور رساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارِ پيچَ: اسم خاص. نادر شاهه جي هڪ تلوار جو نالو (اها راڄپور جي پيرن وٽ محفوظ آهي). (ن- ب).

● مارِچا (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مارِچوُ ڪَرُ ڻُ: هُنڊِي سڏائڻ- هُنڊِي بدلائڻ. (پرمانند).

● مارِڏَ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مارِ نوٗ ۽ مارِ نا (ت): ذ. وايڪي ڪم جو هڪ اوزار- سُونهڙ- روات.

● مارِڪو ۽ مارِڪا (ل- ڪ- ڪ): ذ. (ع. معرڪو جو هڪڙيل لفظ) سنڊپ- چاوٽي. مجلس- رهاڻ- ڪچهري- وندر- ريجهر رهاڻ- اوراڪو (ڪ). ڳائڻ وڄائڻ جي (زناني) مجلس. (انگ. Mark) نشان. جو ڳوٽين ۽ ڳڙين تي سڃاڻپ لاءِ لڳائيندا آهن.

● مارِڪيٽَ ۽ مارِڪيٽُنوٗ: ث. (انگ). واپار جي جاءِ- بازار- منڊي.

● مارِڪ ۽ مارِڪ (ت): ذ. (سن. مارگ = وڏو رستو- دڳ- سڙڪ- مارڳ. نشان- آهڃاڻ- پتو- پارُ. (ل- وفا).

● مادِهينوٗ (ث): ظرف. لاچار- ستس ستس- زوري. ماڳهين- ٻنهه- اصل- هرپرو.

● مارِ!: حرف ندا. عجب ڪائڻ جي حالت ۾ وات مان نڪتل لفظ- هڻ!- ٻلهي!- اوهه!- اوچ!.

● مارِ پيٽيوٗ!: حرف ندا. هڻ تہ سهي!- ٻلهي ٻلهي!

● مارِ مانڃهانوٗ: حرف ندا. مار پيٽي!.

● مارُ ۽ مارَ: ذ. چمڙي تان وار وغيره لاهي صاف ڪرڻ لاءِ ٻَٻرُ وغيره جي چوڏيءَ سان ڪڍيل مصالح. (پرمانند). (بندوق جو) زور- طاقت- ڏڪ- نشان. (شرت). شڪار. (ف) ٽانگ- سَٽ- ٻلا- اوڍها- اڇڪر. (آصفيه).

● مارُ جو پاٽي: ذ. اڏوڙيءَ وارو پاٽي.

● ماراڻيوٗ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماراڻيوٗ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مار تولُ ۽ مار تولَ: ذ. مترڪو- هٿوڙو. وڏو مترڪو- وڏاڻ- ڳهڻ.

● مارڪٽاڻيوٗ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مارِگ ۽ مارِگ: ذ. اسم. (سن. مارگ = رستو) رستو- سڙڪ- وات- ڪس- دڳ- مارڳ- راهه- سڌر- سيرو- سيڙَ- چارو- لنگهه- گذر- شارع- رَند. طريقو- طور- طوار- روش- دستورُ- ڍنگ- نمونو- طرح- چاول. تدبير- آهاڻ- چارو- علاج. (پليٽس).

● مارِگ ۽ مارِگ: ذ. (سن. مارگ = رستو) مارگ. ماڳ- جاءِ- هنڌ- ٺڪاڻو- ٺانوٗ- آستان- منزل. رستو- وات. مذهب.

● مارِگِيوٗ ۽ مارِگِيوٗ: صفت. رستي وارو- واٽهڙو- پانڌيئڙو. الله لوڪ. مشهور مذهب يا پنٿ تي هلڻ وارو. (گاجرا).

● مارسو (ڪ): ث. وَل جو هڪ قسم.

● مارَنگ ۽ مارنگ: ذ. چُلهه تي برتن رکڻ لاءِ عارضي طور ڪم آندل سِرنوٗ يا پٿرن مان هڪ سر يا پٽ (چلهه. جي لاءِ تي مارنگ ڪم ايندا آهن). "ڪهڙ جو پيرُ چلهه جو مارنگ".

● مارنڪيڙو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارِنڳوٗ ۽ مارِنڳا (ڪ): ذ. مارنگ. (ن- ب).

● مارڻُ: مصدر. (سن. مارنَ = مارڻ) مار ڏيڻ- مار ڪيڻ- ڏڪ هڻڻ- ڏڪ ٺهڪائڻ- ڪُٽڻ- سَٽڻ- زدوڪوب ڪرڻ- پيچ ڪيڻ. سزا ڏيڻ- سيکت ڏيڻ. ڏکوئڻ- آزارڻ- ستائڻ- ڪشٽ ڏيڻ. ماري وجهڻ- ساهه ڪيي ڇڏڻ- ڪهڻ- خون ڪرڻ- گهات ڪرڻ- ذبح ڪرڻ- قتل ڪرڻ- هلاڪ ڪرڻ. جيتڻ- فتح ڪرڻ- هٿ هيٺ قابو رکڻ- دٻائڻ- قبضي ۾ رکڻ- دٻاءُ ۾ رکڻ. جهلڻ- روڪڻ (ٻڪ). وس رکڻ- تابع ڪرڻ- دمڻ (دل). ڪمائڻ- رڳڻ (چمڙو). پيهي سنهو ڪرڻ (ڏاتو)- اٽلائڻ- ڪُٽو ڪرڻ. ڪٽڻ (مني). جهلڻ. جهڻ- پڪڙڻ- ڦاسائڻ (پکي يا مڇيون). لتسو ڪرڻ- چلڪائڻ (چمڙو وغيره).

= مارَ ۽ مارُونوٗ: ث. سَتَ- ڪُتَ- ڏاگور- سَٽيڪو- پيچَ- ڦيهه- چِلتهه- سَتَ ڪُتَ- چوتَ- ضَرب- گوشمالي- ڏينب. سيکت- تنبيهه- سزا. صدمو- ڏڪ- مصيبت. غضب- قهرُ- ڏڪ- عذاب- رنج- درد- تڪليف- وبال- آفت- بٽلا- شامتَ. غضب. حق تلفي- غارت- دست برد.

Gul Hayat Institute

ڏمڪيُ - ڊپ - ڊپَ - چينپ . لعنت - ڏڪار - ڦٽڪار - سراپ - بد دعا . تنگيُ - سُفليسيُ - لاچاريُ . عادت - هيرَ - عيلتَ . (جيئن چلر جي مارَ يا عقلُ جي مارَ).

■ مارُ ۽ مارَ: صفت . مارينڊڙ - ڏ ڪوئينڊڙ . ناس ڪندڙ . مرڪبات ۾ ڪر ايندڙ لفظ "جهڙوڪ موت مار، وغيره".

■ مارا مارَ ۽ مارا مارُونُ: ث . سوچڙا ڪُٽَ . نهايت ڪوشش - ڊوڙ ڊُڪ - ڪشاڪش - ڪشمڪش - جانفشانيُ - جفاڪشيُ - محنت - ڪشالو - ڏاڪيڙو - مغز ماريُ . مارا ماريُ .

■ ،ارو ڪٽڙ ۽ ساروُ ڪٽڙَ (ت): ذ . صفت . سڏائين ساروُنُ ڪائينڊڙ - سار جو عادتيُ - مارَ ڪائُو .

■ ماروُ مارَ: ث . سخت مار - مارَ ڪُٽ - ڏاڍي زور ڪاهه - حملو .

■ ماريُ ۽ ماريُ: ذ . مارينڊڙ - ماروُ - مارُ - ماروُ - ڪُهندڙ - خون ڪندڙ - ڪوسُ ڪندڙ - قاتلُ .

■ ماري پڄائڻُ: حملي ڪندڙ کي شڪست ڏيڻ - ڊوڙائي ڪڍڻ .

■ ماري چڏڻُ: قتل ڪرڻ - هلاڪ ڪرڻ - ماهه ڪڍيُ چڏڻ .

■ مار ويلُ ۽ ماريلَ: ذ . مارجي ويل - مريُ ويل - ماري چڏيل - ماهه ڪيو چڏيل . جيتيلُ - هار ويلُ . ڪُشتو ڪيل .

■ مارا ماريُ ۽ مارا ماريُونُ: ث . مار ڪُٽَ - ڦيهه ڦيهانُ - سٽَ سٽانُ - هڻَ هڻانُ - سٽَ ڪُٽَ .

■ مارائڻُ: مارَ جو ڪر ٻئي کان ڪرائڻ . (مارايو - مارائيندو - مارايل).

■ مار جڻُ: مار ڪائڻ . (ماربو - مارجندو - مارجي ويل).

■ مارَ پتوڻُ: سوچڙا پتوڻُ - ستيجنُ - ڪُٽيجنُ . سزا ملڻ . قتل ٿيڻ - ذبح ٿيڻ - ستڻُول ٿيڻ . مصيبت پوڻ . پٽ پوڻ .

■ مارَ ڪُٽَ ۽ مارُونُ ڪُٽُونُ: ث . ماراماريُ - ڏ ڪ مُٺ . مار - ڊينب - ڦيهه - چيلهه . سزا - سيڪت . لڙائيُ - جُڏَ - ويڙهه - جنگ - مقابلو - جهيڙو .

■ مارَ ڪائڻُ: ڊڙجڻ - ستيجڻ - ڪُٽيجڻُ - ڏاگو رجڻ - چيلهجڻ - ڊينب سيلڻُ - ڦيهجڻ . سزا ڪائڻ - سيڪت سهڻ .

■ مار مار: ث . تڪڙ پڪڙ - وَڻ ڦُڄ - تاهُوتَ - آتر ويلا - وَڻَ پڪڙُ - دَبَ قُسَ .

■ مارُ مارَنُ: سُراد ڪي پُهچڻُ - ڪاميابُ ٿيڻ - هٿيُ هٿ ڏ ڪرڻ - ميل مارڻ - رَسڻُ - سڏڙَنُ - پُڄڻ .

■ ماروُ ۽ مارا: ذ . مار ڪُٽَ - سٽَ ڪُٽَ - مارا ماريُ . ڪوسُ - خُونُ - گهاتُ - خونريزي - قتلُ - گاهه . مرڻو - موتُ - قتضيو - لاڏاڻو - چالاڻو . ڪاهه - جُلهه - حملو - آلتر . (ذ. صفت).

مارُ ڪندڙ - مارينڊڙ - مارُ - مارُو .

■ ساروُ ۽ ساروُ: ذ . صفت . مارينڊڙ - مارُ ستيندڙ . خون ڪندڙ - گهاتي - خوني - قاتل .

■ ماروُ ڪرَنُ: خُونُ ڪرڻ - مارڻ - ڪُهڻ - ڪوسُ ڪرڻ - قتل ڪرڻ - خونريزي ڪرڻ - گهاتُ ڪرڻ - گاهه ڪرڻ - رتوڇاڻ ڪرڻ - مارا ماريُ ڪرڻ - مارو مار ڪرڻ .

■ ماري وڃهنُ: ڪُهڻُ - خون ڪرڻ - گهاتُ ڪرڻ - ذبح ڪرڻ - هڇا ڪرڻ - مارَنُ - قتل ڪرڻ . تباهه ڪرڻ - برباد ڪرڻ - ستيا ناس ڪري چڏڻ .

● ماروُ ۽ مارا: ذ . (ف. مالہ > ماليدَن = سهڻ). رازڪي ڪَمُ جو هڪ اوزارُ - چُونالو - چُونارو - چُونارِيُ ڪُرُڪيُ - پِتَ مان گولين چوڙڻ لاءِ ڪيل سوراخ - شڪار ڪي قابو ۾ آڻڻ لاءِ ناهيل لوڙهو . (پرمانند).

● مارُو ۽ مارُو: ذ . هڪ راڳڻيءَ جو نالو - سريراگ جي ٽين راڳڻي (جا نومبر ۽ ڊسمبر مهيني جي ڏينهن جي آخري وقت ۾ گهائي ويندي آهي). (آصفيه). (ذ. صفت). عاشق - پرين - سپرين - ساجن -

Gul Hayat Institute

مُحب ـ لالن ـ محبوب ـ ديولئ. مال چارينڊڙ ـ مالدار. جهنگ جو رهاڪو ـ جهنگلي. مسڪين ـ غريب ـ نادارُ. (ذ). هڪ خوشبوءِ دار گاهه جو نالو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● مارَواڙُ: اسم خاص. جوڌپور جي هڪ علائقي جو نالو. راجپوتانا ۾ مُروج گيتن جو هڪ قسم.

● مارُوتُ: اسم خاص. (ع). هڪ ملائڪ يا نيڪ ماڻهوءَ جو نالو.

● ماروُتُ ۽ ماروُتَ: ذ. (سن. ماتُلَ) ماميٰ جو پُٽُ. (ث. ماروُتِ ۽ ماروُتُونُ).

● ماروُڙُ ۽ ماروُڙَ (ل): ذ. صفت. سُڄڙ (وَهيٽُ).

● ماروسُڌُلُ: اسم خاص. راجپوتانا ۽ سنڌ جي وڃ وارو وڏين پيٽن وارو واريءَ سلڪ ـ سوتُ جو ٺوڙُ ـ نوڪوٽي.

● ماروُ جنتُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارو والو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماروُ واءِ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارُوئِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۽ تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارُئِيُ: اسم خاص. سنڌ جي هڪ مشهور سيل ستُر واري عورت (جنهن کي سنڌ جي مشهور بادشاهه عمر سومري زبردستي پاڻ وٽ پارهن مهينن تائين قيد ۾ رکيو ۽ آخر ڪيس پٺهنجي پيڻ ڪري ملڪ روانو ڪيو).

● مارُئِيُ جو پٽُرُ: ذ. خوشبوءِ دار گاهه جو هڪ قسم.

● ماري ۽ ماريُ: ذ. صفت. (سن. ماريُ) ماريندڙ ـ مارو. شڪار ڪندڙ ـ شڪاري ـ صيّاد. گهاتڪُ. (اسم خاص). تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ ماريُئُڙُ ۽ ماريُئُوا: ذ. صفت. ساري ـ شڪاري ـ شڪار ڪندڙ.

● ماريجا (ٺ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ماريجا (ٺ): ذ. صفت. تُرِي ـ ٽريلي ـ ٽنو جو رهاڪُو. ماڙيچو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● ماريو ۽ ماريا: ذ. صفت. سار ڪاڍل ـ ماريل ـ هيسيل. سزا ڪاڍل. زناني اصطلاح ۾ مردن لاءِ استعمال ڪيل لفظ.

"جا مُڙسي مُڙسن ۾ سا ماريهي ۾ ناهه" (ڪلشڪر).

● ماريُ وَسايوُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماڙ: ث. (سن. مَڙ = خوش ڪرڻ ۽ سينگارڻ) مدد ـ حمايت ـ واهر ـ سهائتا. دستگيري ـ رهنمائي ـ سُونهپ ـ همراهي. اوٽ ـ پٺيرائي ـ آڏر ـ آڌار ـ ٽيڪ. مهرباني ـ احسان ـ وَڙُ ـ پلائي ـ ڪرپا. (سن. مَنڊ = منڊڻ) گهر جو مٿيون طبق ـ منزل ـ طبقو ـ ماڙي. (ڀ ماڙ، ٿ ماڙ وغيره).

ـ ماڙ تهي مِينهُنُ وَسائِيُ: خُدا ئي رحمت ٽيئ ـ وڏي مهرباني ڪرئ. ناممڪن ڳالهه ٽيئ ـ اڻ ٽيٽي ڳالهه ٽيئ.

ـ ماڙ ڪرڻُ: مدد ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ واهرَ ڪرڻ. مهرباني ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ ـ نيڪي ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ ڪرم ڪرڻ.

● ماڙوُ ۽ ماڙا: ذ. صفت. سنهو ـ پتلو ـ ٽنهيُ ـ سُوڪيتُرُ ـ باريڪ ـ ڪاغذي ـ هلڪو ـ ڏُهرو ـ آپَرو ـ پٽنگ ـ يڪتهو ـ پانديو ـ چينجهرو ـ لينجهه جهڙو ـ لينجهڙو ـ هيڻُ ـ لاغرُ ـ ڏانگ ـ رڳارو ـ ليزُ. پاڻيءَ جهڙو ـ چِڀو ـ پترو ـ چِٽيرو ـ چِٽڙو. خراب ـ ٻُهڙو ـ ٻَرو ـ متو ـ دُمُٽُ ـ ٻَدُ ـ خَبيثُ ـ شَريرُ ـ پاپي ـ پاپائتو ـ مَنڊو ـ پراڇتي. گهٽُ ـ ٽورو ـ ڪَسو. (ذ). مچرداني جي پڌن لاءِ ڪٿي. (ل). وڏو گهر ـ حويلي ـ بنگلو. (ت).

● ماڙَها ۽ ماوَهائُونُ (ٺ): ث. مالها ـ هار.

● ماڙهو ۽ ماڙِها (ٺ): ذ. جهار هلڻ لاءِ وڻ تي ٿهيل پيهو ـ پيهي. (راه).

● ماڙِهُوءُ ۽ ماڙِهُوءُ: ذ. (سن. منش = ماڻهو) انسان ـ ماڻهو ـ آدمي.

Gul Hayat Institute

= ماڙهُپائيءُ ۽ ماڙهپائِيُونُ: ث. انسانيت - ماڻهپو - آدميت - ماڻهپائي.
= ماڙهُپُو ۽ ماڙهپا: ذ. ماڻهپو - انسانيت - ماڙهپائي.
= ماڙهُڪُو ۽ ماڙهُڪا: ذ. صفت. ماڻهوءَ جو - ماڻهوءَ وارو - بشري - انساني.
= ماڙهُنائيءُ ۽ ماڙهُنائِيُونُ: ث. ماڙهپائي - ماڙهپو - ماڻهپو.
= ماڙهُ هُنُڌاڻُو ۽ ماڙهُ هُنُڌاڻا: ذ. صفت. ماڙهُڪو.
= ماڙهُ هُنُڌپُو ۽ ماڙهُ هُنُڌپا: ذ. ماڙهپو.
= ماڙهُ هُو چيڙهُوُنُ: ذ. ماڻهو چيٽون.
● ماڙِيءُ ۽ ماڙِيُونُ: ث. (سن. مَنْدِب = سينگارڻ) جاءِ - گهر - مڪان. گهر يا جاءِ جو مٿيون طبقو - جاءِ جي مٿان ٺهيل ٻي جاءِ - ماڙ. (اسر خاص). تعلقي خيرپور ميرس، تعلقي سکر، تعلقي روهڙي، تعلقي آباوڙي، تعلقي ڪنڪرُ ۽ تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيُ جانِ شاهُ: اسر خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيُ جَعْفَر خانُ: اسر خاص. تعلقي کنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيجيُ: اسر خاص. تعلقي ٽنڊو الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيچا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ماڙِيچُو ۽ ماڙِيچا: ذ. صفت. ماروارَ ملڪ جو رهاڪو - ماروارَي.
= ماڙِيچائيءُ ۽ ماڙِيچائِيُونُ: ث. صفت. ماروارَ ملڪ جي رهاڪو (عورت) - ماڙِيچُڻي - ماڙِيچڻ - ماروارُڻ.
= ماڙِيچڻَ ۽ ماڙِيچِيُونُ: ث. ماڙِيچائي.
= ماڙِيچِيءُ ۽ ماڙِيچِيُونُ: ث. ماڙِيچائي - ماڙِيچڻ.
● ماڙِينڪُ ۽ ماڙِينڪ (ث): ذ. مارِنگُ.
● مازادُ ۽ مازادَ: ذ. (ف. مادَرُ = مادءِ + زادن = جڻ) لنڊو ڪاڇ - ڪُڻرو - ڪُتنواتُ. جوان ڪاڇ. گهر ۾ جايلُ ۽ نپائي وڏو ڪيل ڪنهن ٻ جانور جو ٻچو. (پرمانند).
● ماڙِرانُ ۽ ماڙِرائُونُ: ث. (ع. مهاجرا = حادثو) بدنصيبي - ڪمبختي - نِپاڳ - شامت. مصيبت - آپدا - آفت - وبال - جنجال - آزار - زحمت - تڪليف. خرابي - بُرائي - ڇڙائي - ڪُٻڊ - آڪار - سڏائي. پِٽ - پاراتو - بددعا - آهَ. ڪنجوسائي - مَرچُونائي. (ت).
● ماسِ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ماسُ ۽ ماسَ: ذ. (وَيْدڪُ. ماشَ: پيرا. ماسَ: سن. مانْسَ = گوشت) گوشت - ماهُ - مانْسُ - لتحمُ - تيوَنُ. انسان - ماڻهو - بتشرُ. جسم - ديهه - بَدنُ - سَرِيرُ. لال ترڪاري. (پرمانند). ميوي وغيره جو اندريون حصو - گُودو - گِيرُ. رَسُ. (سن. ماسَ - مهنو) ماهُ - مهينو - چنڊُ.
= ماسُ آدارِيُ ۽ ماسَ آدارِيُ: ذ. صفت. گوشت ڪائيندڙ - گوشت خور - گوشت واپرائيندڙ - ماسُ خور.
= ماساروُ ۽ ماسارا: ذ. ماس وارو - گوشت وارو - متارو - تُلهو - ماسرو.
= ماسِروُ ۽ ماسِرا: ذ. صفت. ماسارو.
= ماسَڪُ ۽ ماسَڪَ (ت): ذ. صفت. ماسارو - ماسِرو. (وفا).
= ماسِڪُ ۽ ماسِڪَ: ذ. صفت. ماهيانو - ماهه وارو - درماهه - هر ماهه. هندن جو سري ويلن جي ياد ۾ ڪيل ماهيانو شراڌ وغيره - ماهواري. ختمو.
= ماسِڪُ ڏَرُمُ: زالين جي حيض جو وقت - رُتو ڪال - رُتو ڏرم - ماهواري.
● ماسَاتُ ۽ ماسَاتَ: ذ. (سن. ماتر شُوُسرِئيَ) ماسيءَ جو پٽ. (ث. ماساتِ ۽ ماساتِيُونُ).
● ماسَائيُ: اسر خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماسِتانُ ۽ ماسِتَانَ: ذ. برهمڻ پنچايت - برهمڻ گهراڻو - برهمڻ خاندان. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

● ماسُتر ۽ ماسِيتر: ذ. صفت. انگ. (Master) سيکارينڊڙ - سکيا ڏينڊڙ. استاد - معلم.

● ماسڙ ۽ ماسڙ: ذ. مامي جو مڙس.

● ماسو ۽ ماسا: ذ. (سن. ماش = دال جو هڪ قسم) - اڙد جو هڪ داڻو: ف. مَاشَهُ = ماسو) ماش جي دال جي هڪ ڏاڻي جيترو وزن. تور جو هڪ انداز - تولي جو ٻارهون حصو - اٺن رتين جو وزن. ڪجهه حصو - ٿورو ذرو.

● ماسُو (ڪ): ذ. اسم. ماسڙ - مامي جو مڙس.

● ماسُوڊِي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه.

● ماسُوڙِي: اسم خاص. ٻُڌي بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان).

● ماسِي ۽ ماسِيُون: ث. (پرا. مائوسِيتا = ماسِي: سن. مَاتڙ + اِت + كا = ماسي) ماءُ جي ڀيڻ - خالہ.

● ماش ۽ ماشَ: ذ. (سن. مَاشَ = مُگ) دال جو هڪ قسم - مُگ (ڪارو). اڙد - مانهن.

● ماشَاءَ اللّٰهُ: حرف ندا. (ع. ماشاءَ اللّٰه = جو خدا گهريو). جو خدا گهري - جيڪا اللّٰه جي مرضي - رب جي رضا. خدا ڪري - خدا جي مرضيءَ سان - خدا جي گهرپ سان.

● ماشو ۽ مَاشا: ذ. جامڪيدار بندوق جو هڪ حصو (جنهن ۾ جامڪي يا پٽليتو پچائجي). (پرمانند). بندوق چوڙڻ واري چاپي - لبلبي.

- ماشا پِيڙڻ: سوڙهو گهٽڻ - زور رکڻ. چپڻ - زور ڏيڻ - پيڙڻ - پِيڪيرڻ. داب ڏيڻ - د ٻڻ - چاپڻ. ڏاگورڻ - سڙهڻ - سڪائڻ - ڏاڍي مار ڏيڻ - پيچَ ڪيڻ.

- ماشا قِيرَنُ: حوصلا خطا ٿيڻ - وايون بتال ٿيڻ - حيران ٿيڻ - ششدر ٿيڻ - بتالجڻ.

- ماشو پِيڙَنُ: بندوق جو گهوڙو چاڙهڻ - لبلبو دٻائڻ.

● ماضِي: صفت. (ع. مَضَيٰ = هو لنگهي ويو). گذري ويل - گذريل - گذشته - اڳيون (وقت) - ٿي ويل. زمان جو هڪ قسم - گذريل وقت جي معنيٰ ڏيڪاريندڙ زمان.

- ماضِي اِستمراري: ذ. گذريل وقت ۾ هلندڙ ٿي هلندڙ ڪم بابت خبر ڏيڪاريندڙ زمان.

- ماضِي بَعِيدُ: بالڪل آڳاتو. گذريل وقت جي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي شَرطِيَهُ: ذ. گذريل وقت ۾ شرط سان ڪم ٿيڻ جي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي قَرِيبُ: ذ. ويجهي گذريل وقت ۾ ٿي ويل ڪم جي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي مُتَشَكِّيُ: گذريل وقت ۾ ٿيل ڪم بابت شڪي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي مُدَاسِيُ: گذريل وقت ۾ ڪم چالو رهڻ جي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي مُطلَقُ: ذ. گذريل وقت ۾ مڪمل طرح پوري ٿيل ڪم جي خبر ڏيندڙ زمان.

- ماضِي مُتعَطُوفِيُ: ذ. گذريل وقت ۾ فاعل جو هڪ ڪم ڪي پورو ڪري، ٻئي ڪم ڪي لڳو رهڻ جي معنيٰ ڏيڪاريندڙ زمان.

● مافو ۽ مَافا: ذ. (ع. مَحَافَه). ڏولي - مُحفو - محافو - محل. (قلاچ).

● ماڪَ ۽ ماڪُونُ: ث. (سن. مِيهِكا = ماڪ). اوس - ولهه - سات - گهم - شبنم.

- ماڪائِنُ: مصدر. ماڪ ۾ آلو ٿيڻ - پُسڻ - ماڪجڻ. (ماڪائيو - ماڪائيندو - ماڪائيل).

- ماڪائِيُ: ظرف. ماڪ ۾ - صبح جي وقت.

- ماڪايُو ۽ ماڪايا: ذ. صفت. ماڪ سان ڍڪيل - گهمجي ويل.

- ماڪَ تِي مورَنُ: سنهڙي ۽ ضعيف گاهه جو ماڪ تي ٿورڙي وقت لاءِ اٺ لڪي اوپڙ ۽ ساوڪ ڪرڻ. بنا ڪنهن بنيادي مضبوطيءَ جي ٻاهريون ڏيک ويڪ ڪرڻ.

- ماڪَ تِي مورَنُ: ڪوڙن آسرن تي راضي رهڻ - ٽلهن آسرن تي ريڍ و وتڻ - ڏڻن تي خوش رهڻ.

- ماڪِيجَنُ: مصدر. ماڪائڻ - گهمي وڃڻ. پيڃڻ - آلو ٿيڻ - پُسڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ماڪَ مان آڇَ لٿڻُ: ٿوري شيءِ سان ڏؤ ٿي وڃڻ ـ ٿوري تي راضي رهڻ.

ـ ماڪِيٽلُ ۽ ماڪِيٽلَ: ذ. صفت. ماڪ ۾ پسيل ـ گهميل. آلو ٽيل ـ پيڳٽلُ ـ آبوڪو ٽيل.

● ماڪا: ذ. اِرادو ـ منشا ـ نيت ـ منورٿ ـ مراد ـ مطلب ـ قصد ـ آرٽ ـ مقصد ـ غرض. (پرمانند). ڇٽنوءَ جو هڪ قسم. (پکي). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو (پني عاقل تعلقي ۾ رهندڙ). تعلقي گهوٽڪي ۽ تعلقي گڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ ماڪائيءُ: ظرف. جاڻي ٻجهي ـ رڃا موجب ـ ارادتاً ـ ڪَنڊ ڪري. (گاجرا).

● ماڪاڻيءُ: اسم خاص. ڏٽڻُ ۽ جبل جو نالو. (شاهه).

● ماڪاهيءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماڪائڻُ: مصدر. (سن. ڪامات). ڪَڏڪرڻ ـ آره زوراڪي ڪرڻ ـ زبردستي ڪرڻ. ڏسي وائسي ڪرڻ ـ جاڻي ٻجهي ڪرڻ ـ هروپرو ڪرڻ ـ ارادتاً ڪرڻ.

"ميڻي ماڪائي، وڏو وات وَلن ۾."
(ڪنيات ـ شاهه).

(مٿاڪٿائيو ـ مٿاڪٿائينڊو ـ مٿاڪائيٽلُ).

● ماڪِرُ ۽ ماڪِرَ: ذ. صفت. (ع. معقول جو بگڙيل). (سن. ماڪش = خواهش ڪرڻ) ـ دلپسند ـ وٺندڙ ـ پَرَوان. پسند ـ قبول ـ بحال ـ برصواب ـ ثاب ـ سجايو.

ـ ماڪُرُ پَوَنُ: قبول پوڻ ـ پسند پوڻ ـ وٺڻ. ثاب پوڻ ـ سجايو ٿيڻ.

● ماڪِرَيَاڙِيءُ ۽ ماڪِرَيَاڙِيُونُ: ث. سچيءَ ڪاڻ جي ڪَنڊي.

"جا تو گهيڙي گهت سا ماڪَرياڙيءُ سچڙا،
آن ڪنڊي ڪَڊي ڪيترائي پچاڙڻا پَٽ."
(شاهه ڪريم).

● ماڪَڙُ: ث. (سن. سَرڪٽ = باندر). مڪڙ جو ولر ـ اور ـ روهه ـ (مڪڙ جو) دَلُ. ماڪوڙين جو ميڙ.

● ماڪڙِيءُ ۽ ماڪڙِيُونُ: ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم.

● ماڪڙِياريءُ ۽ ماڪڙِياريُونُ: ث. سچي ڪاڻ جي ڪَنڊي ـ ماڪِرياڙيءُ. (پرمانند).

"ڏُورانِ پسي ڏور جي ويئين وهند ڪري،
ماڪڙياريءُ سچڙا هنن نه ويديون هوڙ."
(شاهه ڪريم)

● ماڪُوءُ ۽ ماڪُوُ: ذ. صفت. پاڙ ڪاڻيندڙ ـ پاڙيو ـ پڙوو ـ دَلو ـ بي غيرت ـ بي شرم ـ بي حيا. بيهودو ـ واهيات. ستجو.

"مٿاڪُوُ ڏِسن ٿا سُجرو ۽ جنگيون ڪن ٿا جيوَ."
(جام خان)

● ماڪوڙو ۽ ماڪوڙا: ذ. جيت جو هڪ قسم ـ وڏي ماڪوڙي. ٻُولي ڳهه جو هڪ سينگار. (ن ـ ب).

ـ ماڪوڙِيءُ ۽ ماڪوڙِيُونُ: ث. ڪِيلِي ـ ڪِيلِيءُ. وهنن جي پيرن ۾ ٽيندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم. ماٿهوءَ جي ڏندن ۾ ٽيندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم ـ ڏندن جي ڪاڌ.

● ماڪُ ۽ ماڪ (ل): ذ. تمام ڇڪيءَ طرح ۽ سنو ڦرندڙ لائٽون.

● ماڪائيءُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماڪِلِيءُ (ت): ذ. ٿري پرت جو هڪ قسم. (راء).

● ماڪَنبُءُ: اسم خاص. تعلقي ٽهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (ماڪَنبُءُ نمبر ١، ٢).

● ماڪو (ت): ذ. صفت. بي ڪَمو ـ بيڪار ـ نِڪمو ـ نِڪار. (سينگهو).

● ماڪوڙو: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماڪِيءُ ۽ ماڪِيُونُ: ث. (سن. مَڪْشِڪا = مڪ. (گاجرا). (ماڪشيڪَ = ماڪي) ماڪيءَ جي مڪين جو گلن تان گڏ ڪيل رس ـ مڌ ـ شهد ـ آنگبين ـ عَسَل ـ ميٺ ـ شيري ـ شيريني ـ مِناس.

"مڪڻ ماڪيون مڻيون مصريون،
چنگاليون چاشنيون حلوا." (سسڪين)

Gul Hayat Institute

▬ ماکيءَ جي ٻڪ: ث. شهد ٻکيي - مڌ ٻکي.

▬ ماکيءُ لائپي ماکوڙو چينبيڙَنُ (ت): هٿ وٽي سخت تڪليف ۾ آڻڻ - مشڪلات ۾ ڦاسائڻ.

▬ ماکيءَ واريءُ آرَ (ت): ث. لوڀ - لالچ - طمع - حرص - هوَس - تمنا.

● ماکيٿارُوءُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۽ ميرپورماکري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماکيٿارُوءُ جٽالُوءُ: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماکهيجا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ماڳُ ۽ ماڳ: ذ. اسم. (سن. مارگ = رستو. پرا. ماڳ) رستو - گنسُ - دَڳُ - سڙڪ - لنگهه - مارڳُ - مارگ. رهڻ جو هنڌ - جاءِ - جڳهه - هنڌ - مڪان - آستانُ - گهرُ - رهائش - اِستاڻو - مُقامُ - جُوءِ. منزل گاهه - ٽيڪ - اڈو - ٽيڪاڻو. وطن - ملڪ - ديسُ. گام - ڳوٺ - شهر. ٻُهاڻن جي اصطلاح ۾ پلي جو ٻُنهڻ - پلي جو گنسُ (درياءَ ۾ پلو اڪثر تانگهي پاڻيءَ مان ڪناري وٽان لنگهي).

▬ ماڳائيتوُ ۽ ماڳائيتا: ذ. صفت. جاءِ وارو - جايائتو - مڪاني. ٽانئيڪو - ٽاڻيڪو - هنڌائتو - ٽانئتو - ٽانيڪو. هڪ هنڌ ٻيٽل - ڪُتل - برقرار - ڪُپ ڪوڙ - آچلُ - قائم.

▬ ماڳُ ڊَهتُنُ: بي گهر ٽيڻ - ڏتڑجي وڃڻ - لاوطن ٽيڻ - دربدر ٽيڻ - ٻڪڻ. ملاحن جي اصطلاح ۾ پاڻيءَ جي اوچتي لهي وڃڻ سبب پلن جو گنسُ تان ٽڙي پکڙي وڃڻ.

● ماڳهينُ: ظرف. اڻهيءَ جاءِ تي - انهيءَ هنڌ تي. انهيءَ لاءِ ته - تانڪ - پجاءِ - بدران - عيوض - آڏلو. پاڻ - سوراهين - سُورڳو - اصل - بنهه - صفا - قطعاً - ڪڏهين به - بلڪل.

● ماگهُ: ذ. (سن). هڪ مهيني جو نالو - هندين سال جو يارهون مهينو (١٥ جنوريءَ کان ٢٠ فيبروري تائين وارو عرصو). مانگهُ.

● ماگترُ: اسم خاص. ٻُهاڻن جي هڪ ذات جو نالو (جي اڪثر ملبار جا رهاڪو آهن. "ڪاموڏ - گر") مانگترَ.

"پتسيُ راڻين رُوءِ متان مانگر متين" (شاهه).

● مال ۽ مالائنُ: ث. (سن. مالا = مالها) مالا - مالها - هارُ. ڳاڻي. مالهه. (ڪنيات - گُنر).

● مالُ ۽ مالَ: ذ. (ع. مالُ = ملڪيت) مالي - مالڪيات - ملڪ - املاڪ - ڏَنُ - خزانو - دنيا - دولت - ناڻو - مايا - متاع. پٺسو - ڏوکڙ - نقدي - روکڙ - رقم. پونجي - جمعيت - سمپت - سوڙي - راس. زر - زيور - ڳهٽا - مٽيا. ٽپڙ ٽاڙي. اسباب - ساسان - اثالو - ترڪو - مڈي - جائداد. جنس - چيز - وَکتُ - شيءِ - ٽوڪُ. سوداگريءَ جو مال. چوپايو مال - ڊور ڍڳا - مويشي - وهٽ. ڍَلَ. محصول - اکٽتُ.

▬ مالا مالُ: صفت. مال سان پرپور - ناڻي سان پريل - خزاني سان پُر. دولتمند - شاهوڪار - غني - دولتوند - مايا واڻُ.

▬ مالا مالُ ٿيُ وَڃڻُ: ناڻي سان ڀُنجي وڃڻ - ملڪيت سان چڪار ٿي وڃڻ. دولتمند ٿي وڃڻ - امير ٿي وڃڻ - شاهوڪار ٿي وڃڻ - رئيس ٿي وڃڻ.

▬ مالا مالُ ڪترَنُ: ملڪيت سان ڀُئي ڇڏڻ - امير يا دولتمند ڪري ڇڏڻ - تونگر ڪرڻ - ڏوڪرائڻ - پُر ڪرڻ. نهالُ ڪرڻ.

▬ مالُ تڪتنُ: پرائي مال ۾ اکُ وجهڻ - ملڪيت جاچڻ.

▬ مالُ تي سيناڻيُ هُجڻُ: شيءِ موجب قيمت هڻڻ - جهڙو مال تهڙو مُلهه هڻڻ. محنت جيترو آجورو هڻڻ.

▬ مالُ پتهرائينُ: چوپائي مال کي جهنگ ۾ چارڻ لاءِ وڃڻ.

▬ مالدارُ ۽ مالِدارَ: ذ. صفت. مال وارو - دنيادار - تونگر - شاهوڪار - دولتمند - ونهيون - هٿريو - پاڪيو - ساڻو - مالا مالُ - هُوند وارو - آسودو - ڏاڏندي - ڏن پرور - امير - ڏَنوَنت - ڏَن وانُ.

Gul Hayat Institute

= مالِدارِيُ ۽ مالِدارِيُون: ث. دولتمندي - ثروت - شاهوڪاري - ڏَن واڻي.
= مالِ غنيمتُ: ذ. لُٽَ جو مال - قُر جو مال. جهاد ڪندي هٿ آيل مال. لڙائيءَ جي ميدان مان هٿ آيل مال.
= مالَ ڪهي ماڇانڊِ ڪترَنُ (ڪ): مال تي ڇانو ڪرڻ - وهڻ جي مٿان ڇانولو ڪرڻ.
= مالُ مُبارَڪ ڏيئُ: مايا تي خوشي ڏيکارڻ - شاهوڪاريءَ تي قُنڍڻ.
= مالُ متاعُ ۽ مالَ متاعَ: ذ. اسباب ۽ ناڻو - سامان ۽ روڪڙ. ڏن دولت.
= مالُ مِهڙائيُ (ڪ): مال ڪي پاڻي پيارڻ.
= مالُ مهيڙُ ۽ مالُ مهيڙَ: ذ. صفت. مال ميڙيندڙ - پئسو گڏ ڪندڙ - بخيلُ - شُومُ - متڪي چُوس - مُوذي - ڪنجوس - چمچُوس.
= مالِيُ: ث. ملڪيت - مالِيات - ڏَنُ - دولت - ناڻو. مال اسباب. جائداد - املاڪ. (صفت). مال جو - اقتصادي - آرڙڪُ - پئسي ڏوکڙواري - مال جي - جائداد جي (حالت وغيره).
= مالِياتَ: ث. مالي.
= مالِيتَ ۽ مالِيتُونُ: ث. جمع - پُونجي - سرمايو. ڏَنُ - دولت - ملڪيت - ناڻو - پئسو ڏوکڙ. قسمت - مَلُ - نصيب - پاڳ. قدرُ - وقعت - فوقيت.
= مالِيسِريُ ۽ مالِيسِرِيُ (ت): ذ. صفت. دنيادار - دولتمند - ڏَنوانُ - شاهوڪار - ڏَن پتي. مالوَندُ.
● مالا ۽ مالائُونُ: ث. (من. سالا = تسبيح) تسبيح - سُمرڻي - مالها - جَپ مالها. لڙي - لڙهي - هارُ. سترَ. پُوتل ڏاڳو - ڏاڳو. حمائل جو ڳلوبند. گجرو. ڪنڌي - ڪنڌلو. ڪتاب. (پلهُس).
= مالاڪارُ ۽ مالاڪارَ: ذ. صفت. هار ٺاهيندڙ. مالهائون پوئيندڙ - تسبيحون ٺاهيندڙ.
● مالارُ ۽ مالارَ: ذ. منگر مچيءَ جو هڪ قسم. (ن - ب).
● مالارِيُ (ت): ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● مالاهُ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مالِتِيُ: ث. (من). گُلن جي وَل جو هڪ قسم.
● مالِتُوُ ۽ مالِتا: ذ. ميوي جو هڪ قسم (نارنگي سان مشابهت رکندڙ ميوو).
● مالِپاٽِيُ (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● مالِهڙُو ۽ مالِهڙا: ذ. خميري ۽ اڻي سان ٺاهيل ميٺو ۽ گهيه ۾ تريل ٽڪلو.
● مالِنڊِيوَ (ث): اسم خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.
● مالِسِرِيُ: ث. (من). هڪ راڳڻيءَ جو نالو. سري راڳ جي پنجين راڳڻي (جا نومبر ۽ ڊسمبر جي مهيني ۾ ڳائجي). (آصفيه).
● مالِشَ ۽ مالِشُونُ: ث. (ف. مالِيدن = مهڙڻ) مَهَتَ - سَهَتَ - مَلَ. ڪهڪو - ڪنهندي - مهڙو مهڙو. لتسائي. صيقل - ڪُرندُ - پالش - چلڪو - اوجر. چمڪو - صفائي. رڳڙ - ڪُرڙ - ڪُرڙو - رڳڙو.
= مالِشَ ڪترَنُ: مَلَنُ - سَهڙڻ - رڳڙڻ. مَهَت سَهَت ڪرڻ. بدن کي مهڙڻ. مانجَنُ - ماجَنُ - صاف ڪرڻ. ڪُرندُ هڻڻ - پالش ڪرڻ - چلڪو ڪرڻ - اوجر ڪرڻ.
● مالِکُ ۽ مالِکَ: ذ. صفت. (ع. مَلِک = هو غالب ٿيو). ڏاڻي - خاوند - سَرُوَرُ - گهر ڏاڻي - مڙس - پتيءِ - گهر وارو - وَرُ - پتارُ - شوهر - سائين - آقا - آغا. مختيار - افسر. سردار - عاملُ. ملڪيت وارو - پاڳيو. والي - وارث - حقدار. حاڪم - بادشاهه - تاجدار - سلطان - شاهه - پاتشاهه. (اسم خاص). خدا - ڏاڻي - صاحب - ربُ - ڪرتار - آڳو - داتا - اِيشور - پرميشور - الله - پيڳوان. حضرت يوسف عليه السلام کي خريد ڪندڙ هڪ سوداگر. دوزخ جي مَوَڪل فرشتي جو نالو - دوزخ جو دربان. چئن مشهور امامن مان ٽئين امام جو نالو.

● مارِ نوءُ ۽ مارِ فا (ث): ذ. وايڪي ڪم جو هڪ اوزار- سُونهڻ- روات.
● مارِڪو ۽ مارِڪا (ل- ک- ڪ): ذ. (ع. معرڪو جو بگڙيل لفظ) سنڊپ- چاوٽي. مجلس- رهاڻ- ڪچهري- وندر- ريجهه رهاڻ- اوراڪو (ڪ). ڳالهڻ وچالهڻ جي (زناني) مجلس. (انگ. Mark) نشان. جو ڳوٽين ۽ ڳنڍين تي سچاڻپ لاءِ لڳائيندا آهن.
● مارِڪيٽَ ۽ مارِڪيٽُنءُ: ث. (انگ). واپار جي جاءِ- بازار- منڊي.
● مارِڪُ ۽ مارِڪَ (ت): ذ. (سن. مارگ = وڏو رستو- دڳ- سڙڪ- مارڳ. نشان- آهيڃاڻ- پتو- پارُ. (ل- وفا).
● ماڏِهينءُ (ت): ظرف. لاچار- مَس مَس- زوري. ماڳهين- ٻنهه- اصل- هرپرو.
● مارِ!: حرف ندا. عجب ڪاڻ جي حالت ۾ وات مان نڪتل لفظ- هٽ!- ٻلي!- اوهه!- وڃ!.
● مارِ پيٽيءُ!: حرف ندا. هٽ تہ سهي!- ٻلي ٻلي!
● مارِ مانجهانءُ: حرف ندا. مار پيٽي!.
● مارُ ۽ مارَ: ذ. چمڙي تان وار وغيره لاهي صاف ڪرڻ لاءِ ٻَٽُر وغيره جي چوڙيءَ سان گڏيل مصالح. (پرمانند). (بندوق جو) زور- طاقت- ڏڪ- نشان. (شرت). شڪار. (ف) ٽانگ- سٽپ- ٻلا- اڙدها- اجگر. (آصفيه).
● مارُ جو پاڻي: ذ. اڏوڙيءَ وارو پاڻي.
● مارائيءُ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مارائيءُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مارتولُ ۽ مارتوڙ: ذ. مترڪو- هٿوڙو. وڏو مترڪو- وڏاڻ- گهڻ.
● مارڪنڈيءُ (ت) ؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مارگ ۽ مارڳ: ذ. اسم. (سن. مارگ = رستو) رستو- سڙڪ- وات- ڪس- دڳ- مارڳ- راهه- سڪر- سيرو- سيڌرَ- چارو- لنگهه- گذر- شارع- رَند. طريقو- طور- طوار- روش- دستورُ- ڍنگ- نمونو- طرح- چاول. تدبير- آپاءُ- چارو- علاج. (پليٽس).
● مارڳ ۽ مارڪ: ذ. (سن. مارگ = رستو) مارگ. ماڳ- جاءِ- هنڌ- ٺڪاڻو- ٺانءُ- آستان- منزل. رستو- وات. مذهب.
● مارڳيءُ ۽ مارڪيءُ: صفت. رستي وارو- واٽهڙو- پانڌيئڙو. الله لوڪ. مشهور مذهب يا پنٿ تي هلڻ وارو. (گاجرا).
● مارسو (ڪ): ث. وَل جو هڪ قسم.
● مارَنگ ۽ مارنگ: ذ. چُلهه تي برتن رکڻ لاءِ عارضي طور ڪم آندل سِرنءُ يا پٽڻ مان هڪ سر يا پٽر (چلهه جي لاءِ تي مارنگ ڪم ايندا آهن). "گهر جو پيرُ چلهه جو مارنگ".
● مارنڪيڙو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مارِنڪوءُ ۽ مارِنڪا (ڪ): ذ. مارنگ. (ن-ب).
● مارنءُ: مصدر. (سن. مارنَ = مارڻ) مار ڏيڻ- مار ڪيڻ- ڏک هڻڻ- ڏک ڏيکارڻ- ڪٽڻ- سٽڻ- زدوڪوب ڪرڻ- پيچ ڪيڻ. سزا ڏيڻ- سيکت ڏيڻ. ڏکوئڻ- آزارڻ- ستائڻ- ڪشٽ ڏيڻ. ماري وجهڻ- ساهه ڪڍي ڇڏڻ. کهڻ- خون ڪرڻ- گهات ڪرڻ- ذبح ڪرڻ- قتل ڪرڻ- هلاڪ ڪرڻ. جيتڻ- فتح ڪرڻ- هٿ هيٺ قابو رکڻ- دٻائڻ- قبضي ۾ رکڻ- دٻاءُ ۾ رکڻ. جهلڻ- روکڻ (هڪ). وس رکڻ- تابع ڪرڻ- دمڻ (دل). ڪمائڻ- رڳڻ (چمڙو). پيهي سنهو ڪرڻ (ڏاتو)- اٽلائڻ- ڪُٽشو ڪرڻ. ڪٽڻ (مٽي). جهلڻ. جهڻڻ- پڪڙڻ- قاسائڻ (پڪي يا مَڃيون). لتسو ڪرڻ- چلڪائڻ (چمڙو وغيره).
= مارَ ۽ مارُونءُ: ث. سَتَ- ڪُتَ- ڏاگور- سَٽيڪو- پيچَ- ڦيهَ- چِلهه- سَتَ ڪُتَ- چوتَ- ضَرب- گوشمالي- ڏينب. سيکت- تنبيهه- سزا. صدمو- ڏکُ- مصيبت. غضب- قهرُ- ڏُکَ- عذاب- رنج- درد- تڪليف- وبال- آفت- بتلا- شامتَ. غضب. حق تلفي- غارت- دست برد.

Gul Hayat Institute

ڏمڪيُ - ڊپ - ڊپَ - چينپ . لعنت - ڏڪار - ڦٽڪار - سراپ - بددعا . تنگيُ - مُفلسيُ - لاچاريُ . عادت - هيرَ - عِلتَ . (جيئن چلر جي مارَ يا عقلُ جي مارَ).

■ مارُ ۽ مارَ : صفت . مارينڌڙ - ڏ ڪوئينڌڙ . ناس ڪندڙ . مرڪبات ۾ ڪر اينڌڙ لفظ "جهڙوڪ موت مار وغيره".

■ مارا مارَ ۽ مارا مارُونُ : ث . موچڙا ڪُٽَ . نهايت ڪوشش - ڊوڙ ڊُڪ - ڪشاڪش - ڪشمڪش - جانفشانيُ - جفاڪشيُ - محنت - ڪشالو - ڏاڪيڙو - مغز ماريُ . مارا ماريُ .

■ مارُوڪٽڙ ۽ مارُوڪٽڙَ (ت): ذ . صفت . سڏائين مارُونُ ڪائينڌڙُ - مار جو عادَتيُ - مارَ ڪائُو .

■ مارُو مارَ : ث . سخت مار - مارَ ڪُٽ - ڏاڍي زور ڪاهڻ - حملو .

■ ماريُ ۽ ماريُ : ذ . مارينڌڙ - مارُو - مارُ - مارُوُ - ڪُهندڙ - خون ڪندڙ - ڪوسُ ڪندڙ - قاتلُ .

■ ماري پڄائينُ : حملي ڪندڙ کي شڪستَ ڏيڻ - ڊوڙائي ڪڍڻ .

■ ماري چڏڻُ : قتل ڪرڻ - هلاڪ ڪرڻ - ماهڻ ڪڍيُ چڏڻ .

■ مارِيَلُ ۽ مارِيَلَ : ذ . مارجي ويل - مَريُ ويل - ماري چڏيل - ماهه ڪيي چڏيل . جيئيَلُ - هارِيَلُ . ڪُشتو ڪيل .

■ مارا ماريُ ۽ مارا ماريُونُ : ث . مارڪُٽَ - ڏيهه ڏيهانُ - ستَ ستانُ - هڏَ هڏانُ - ستَ ڪُٽَ .

■ مارائينُ : مارَ جو ڪر ٻئي کان ڪرائڻ . (مارايو - مارائيندو - مارايل).

■ مارِجڻُ : مار ڪمائڻ . (ماربو - مارجندو - مارجي ويل).

■ مارَ پَتونُ : موچڙا پَتونُ - ستيجڻُ . ڪُٽيجڻُ . سزا ملڻ . قتل ٿيڻ - ذبح ٿيڻ - سَڏُتُول ٿيڻ . مصيبت پوڻ . پٽ پوڻ .

■ مارَ ڪُٽَ ۽ مارُونُ ڪُٽُونُ : ث . ماراماريُ - ڏ ڪ مُٺ . مار - ڏينب - ڏيهه - چلهه . سزا - سيڪت . لڙائيُ - جُڏَ - ويڙهه - جنگ - مقابلو - جهيڙو .

■ مارَ ڪمائڻُ : ڊَڙجڻ - ستيجڻ - ڪُٽيجڻُ - ڏاگورجڻ - چلهجڻ - ڏينب سهڻُ - ڏيهجڻ . سزا ڪاڻ - سيڪت ملڻ .

■ مار مار : ث . تڪڙ پڪڙ - وَڻ پُڇ - تاهُوتَ - آتر ويلا - وَڻَ پڪڙُ - دَبَ ڦُسَ .

■ مارُ مارَنُ : سُراد ڪي پُهچڻُ - ڪامياب ٿيڻ - هٿيُ هٿُ ڏ ڪرڻ - ميل مارڻ - رَسڻُ - سُهڙَڻ - پُڄڻ .

■ مارُو ۽ مارا : ذ . مارڪُٽَ - ستَ ڪُٽَ - مارا ماريُ . ڪوسُ - خُونُ - گهاتُ - خونريزي - قتلُ - ڪاهه . مرڻو - موتُ - قضيو - لاڏاڻو - چالاڻو . ڪاهَ - جُلهه - حملو - آلتر . (ذ. صفت).

مارُ ڪندڙ - مارينڌڙ - مارُ - مارُوُ .

■ مارُوُ ۽ مارُوُ : ذ . صفت . مارينڌڙ - مارُ . ستيندڙ . خون ڪندڙ - گهاتي - خوني - قاتل .

■ مارُو ڪرَنُ : خُونُ ڪرڻ - مارڻ - ڪُهڻ - ڪوسُ ڪرڻ - قتل ڪرڻ - خونريزي ڪرڻ - گهاتُ ڪرڻ - ڪاهه ڪرڻ - رتوڇاڻ ڪرڻ - مارا ماريُ ڪرڻ - مارو مارَ ڪرڻ .

■ ماري وڃهنُ : ڪُهڻُ - خون ڪرڻ - گهاتُ ڪرڻ - ذبح ڪرڻ - هڻڻا ڪرڻ - مارَڻ - قتل ڪرڻ . تباهه ڪرڻ - برباد ڪرڻ - ستيا ناس ڪري چڏڻ .

● مارُو ۽ مارا : ذ . (ف . مالہ > ماليدَن = مهڻ). رازڪي ڪمرُ جو هڪ اوزارُ - چُونالو - چُونارو - چُوناڙيُ ڪُمرُڪيُ - پيتَ مان گولين چوڙڻ لاءِ ڪيل سوراخ - شڪار کي قابو ۾ آڻڻ لاءِ ناهيل لوڙهو . (پرمانند).

● مارُو ۽ مارُو : ذ . هڪ راڳڻيءَ جو نالو - سريراڳ جي ٽين راڳڻي (جا نومبر ۽ ڊسمبر مهيني جي ڏينهن جي آخري وقت ۾ ڳائي ويندي آهي). (آصفيه). (ذ. صفت). عاشق - پرين - سپرين - ساجن -

Gul Hayat Institute

مُحب ـ لالن ـ محبوب ـ ديولن. مال چارينڊڙ ـ مالدار. جهنگ جو رهاڪو ـ جهنگلي. مسڪين ـ غريب ـ نادار. (ذ). هڪ خوشبوءِ دار گاهه جو نالو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● مارَواڙُ: اسم خاص. جوڌپور جي هڪ علائقي جو نالو. راجپوتانا ۾ مُروج گيتن جو هڪ قسم.

● مارُوتُ: اسم خاص. (ع). هڪ ملائڪ يا ديوتا جو نالو.

● مارُوتُ ۽ مارُوتَ: ذ. (سن. ماتُلَ) ماميو جو پُٽُ. (ث. مارُوتِ ۽ مارُوتُونُ).

● مارُوڙُ ۽ مارُوڙَ (ل): ذ. صفت. سُڄڻ (وَهيڙُ).

● مارُوسُتَلُ: اسم خاص. راجپوتانا ۽ سنڌ جي وچ وارو وڏين ريتن وارو واريائو ملڪ ـ موتُ جو ڏَرُ ـ نوڪوٽي.

● مارُوءُ جنتُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارو والو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارُوءُ واءِ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارُوئِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۽ تعلقي دادوءِ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مارُئِيُ: اسم خاص. سنڌ جي هڪ مشهور سيل ستُر واري عورت (جنهن کي سنڌ جي مشهور بادشاهه عمر سومري زبردستي پاڻ وٽ پارهن مهينن تائين قيد ۾ رکيو ۽ آخر ڪيس پنهنجي پيٽ ڪري ملڪ روانو ڪيو).

● مارُئِيُ جو پٽَرُ: ذ. خوشبوءِ دار گاهه جو هڪ قسم.

● مارِي ۽ مارِيُ: ذ. صفت. (سن. مارِيُ) ماربندڙ ـ مارو. شڪار ڪندڙ ـ شڪاري ـ صيّاد. گهاتڪُ. (اسم خاص). تعلقي سوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ مارِيُٽَوُ ۽ مارِيُٽَوُ: ذ. صفت. ماري ـ شڪاري ـ شڪار ڪندڙ.

● مارِيجا (ڀ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مارِيجا (ڀ): ذ. صفت. ڀَرِي ـ ڀريلي ـ ڀَر جو رهاڪُو. ماڙيچو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● مارِيوُ ۽ مارِيا: ذ. صفت. مار ڪاڌل ـ ماريل ـ هيسيل. سزا ڪاڌل. زناني اصطلاح ۾ مردن لاءِ استعمال ڪيل لفظ.

"جا مُڙسي مُڙسن ۾ سا ماريهي ۾ ناهه" (گُلشڪر).

● مارِيُ وَسايوُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماڙِ: ث. (سن. مَڙِ = خوش ڪرڻ ۽ سينگارڻ) مدد ـ حمايت ـ واهر ـ سهائتا. دستگيري ـ رهنمائي ـ سُونهپ ـ همراهي. اوت ـ پنيرائي ـ آدر ـ آڌار ـ ٽيڪ. مهرباني ـ احسان ـ وَڙُ ـ پلائي ـ ڪِرپا. (سن. مَنڊ = منڊڻ) گهر جو مٿيون طبق ـ منزل ـ طبقو ـ ماڙي. (پ ماڙ، ڦ ماڙ وغيره).

ـ ماڙِ تي مِينهُنُ وَسائِيُ: خُدا ڏي رحمت ٽيڻ ـ وڏي مهرباني ڪرڻ. ناممڪن ڳالهه ٽيڻ ـ اڻ ٽيڻي ڳالهه ٽيڻ.

ـ ماڙِ ڪَرَڻُ: مدد ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ واهرَ ڪرڻ. مهرباني ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ ـ نيڪي ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ ڪرم ڪرڻ.

● ماڙوُ ۽ ماڙا: ذ. صفت. سنهو ـ پتلو ـ مَهينُ ـ سُوڪِيتَوُ ـ باريڪ ـ ڪاغذي ـ هلڪو ـ ڏُهرو ـ آپَرو ـ پٽنگ ـ يڪتهو ـ پانديو ـ چِينجهرو ـ لينجهَ جهڙو ـ لينجهڙو ـ هيڻُ ـ لاغَرُ ـ ڏانگ ـ رڳارو ـ ليزُ. پاڻيءَ جهڙو ـ چِيڀو ـ پترو ـ چِيڀرو ـ چِيڙو. خراب ـ ٻُڇڙو ـ بُرو ـ مَندو ـ دُمُٽُ ـ بَدُ ـ خَبِيثُ ـ شَريرُ ـ پاپي ـ پاپائتو ـ مَنڊو ـ پراڇتي. گهٽتُ ـ ٿورو ـ ڪَسو. (ذ). مڇرداني جي پڌڻ لاءِ ڪٿي. (ل). وڏو گهر ـ حويلي ـ بنگلو. (ت).

● ماڙَها ۽ ماڙَهائُونُ (ت): ث. مالها ـ هار.

● ماڙهو ۽ ماڙِهما (ڀ): ذ. جهار هلڻ لاءِ وڻ تي ٿهيل ٻيهو ـ ٻيهي. (راءِ).

● ماڙِهُوءُ ۽ ماڙِهُوءُ: ذ. (سن. منش = ماڻهو) انسان ـ ماڻهو ـ آدمي.

Gul Hayat Institute

= ماڙهپائي ۽ ماڙهائيون: ث. انسانيت - ماڻهپو - آدميت - ماڻهپائي.
= ماڙهپو ۽ ماڙهپا: ذ. ماڻهپو - انسانيت - ماڙهپائي.
= ماڙهڪو ۽ ماڙهڪا: ذ. صفت. ماڻهوءَ جو - ماڻهوءَ وارو - بشري - انساني.
= ماڙهنائي ۽ ماڙهنائيون: ث. ماڙهپائي - ماڙهپو - ماڻهپو.
= ماڙهنڙاٽو ۽ ماڙهنڙاٽا: ذ. صفت. ماڙهڪو.
= ماڙهنڙپو ۽ ماڙهنڙپا: ذ. ماڙهپو.
= ماڙهو ڇيڙهون: ذ. ماڻهو ڇيڙون.
● ماڙِي ۽ ماڙِيون: ث. (سن. مَنْدِ = سينگارڻ) جاءِ - گهر - مڪان. گهر يا جاءِ جو مٽيون طبقو - جاءِ جي مٿان ٺهيل پي جاءِ - ماڙ. (اسم خاص). تعلقي خيرپور ميرس، تعلقي سکر، تعلقي روهڙي، تعلقي آباوڙي، تعلقي ڪنڊيڙو ۽ تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِي جانِ شاهه: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِي جعفر خان: اسم خاص. تعلقي ڪنڊيڙو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيجي: اسم خاص. تعلقي ٽنڈو الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڙِيچا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ماڙِيچو ۽ ماڙِيچا: ذ. صفت. ماروڙ ملڪ جو رهاڪو - ماروڙي.
= ماڙِيچائي ۽ ماڙِيچائيون: ث. صفت. ماروڙ ملڪ جي رهاڪو (عورت) - ماڙِيچڻ - ماڙِيچڻ - ماروڙڻ.
= ماڙِيچڻ ۽ ماڙِيچڻون: ث. ماڙِيچائي.
= ماڙِيچِيٽي ۽ ماڙِيچِيٽيون: ث. ماڙِيچائي - ماڙِيچڻ.
● ماڙِينڪ ۽ ماڙِينڪ (ث): ذ. مارِنگ.
● مازاد ۽ مازادَ: ذ. (ف. مادَرْ = مائ + زادن = جڻ) ڏنيڏو آڪ - ڪوئرو - ڪنوات.

جوان آڪ. گهر ۾ جايل ۽ نپائي وڏو ڪيل ڪنهن به جالور جو پچو. (پرمانند).
● مازِران ۽ مازِرائون: ث. (ع. مجازا = حادثو) بدنصيبي - ڪمبختي - نپاڳ - شامت. مصيبت - آپدا - آفت - وبال - جنجال - آزار - زحمت - تڪليف. خرابي - برائي - بڇڙائي - ڪٻڊ - آڪار - متدائي. پيتَ - پاراتو - بددعا - آهَ. ڪنجوسائي - مترچوسائي. (ت).
● ماس: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ماسْ ۽ ماسَ: ذ. (وَيدڪ. ماشَ: پيرا. ماسَ: سن. مانسَ = گوشت) گوشت - ماهه - مانسُ - لتحمُ - تيسوَنُ. انسان - ماڻهو - بتشرُ. جسم - ديهه - بدنُ - سَرِيرُ. لال ترڪاري. (پرمانند). ميوي وغيره جو اندريون حصو - گودو - گِرُ. رَسُ. (سن. ماسَ - مهنو) ماهه - مهينو - چنڊ.
= ماسْ آدارِي ۽ ماسَ آدارِي: ذ. صفت. گوشت ڪائيندڙ - گوشت خور - گوشت واپرائيندڙ - ماسْ خور.
= ماسارو ۽ ماسارا: ذ. ماس وارو - گوشت وارو - متارو - تُلهو - ماسرو.
= ماسِرو ۽ ماسِرا: ذ. صفت. ماسارو.
= ماسَڪ ۽ ماسْڪَ (ت): ذ. صفت. ماسارو - ماسِرو. (وفا).
= ماسِڪ ۽ ماسِڪَ: ذ. صفت. ماهيانو - ماهه وارو - درماهه - هر ماهه. هندن جو سري ويلن جي ياد ۾ ڪيل ماهيانو شراڌ وغيره - ماهواري. ختمو.
= ماسِڪ ڏَرْمُ: زالين جي حيض جو وقت - رُتو ڪال - رُتو ڏرم - ماهواري.
● ماسات ۽ ماساتَ: ذ. (سن. ماتر شُوْسرِ ئيتَ) ماسيءَ جو پٽ. (ث. ماسات ۽ ماساتِيون).
● ماساتِي: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماستان ۽ ماستانَ: ذ. برهمڻ پنچايت - برهمڻ گهراڻو - برهمڻ خاندان. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

● ماسٹرُ ۽ ماسٹرَ: ذ. صفت. انگ. (Master) سيکارينڊڙ - سکيا ڏينڊڙ. استاد - معلم.

● ماسڙُ ۽ ماسڙَ: ذ. ماسيءَ جو مڙس.

● ماسو ۽ ماسا: ذ. (سن. ماش = دال جو هڪ قسم) - اڙد جو هڪ داڻو: ف. مَاشَهُ = ماسو) ماش جي دال جي هڪ داڻي جيترو وزن. تور جو هڪ انداز- تولي جو پارهون حصو- اٺن رتين جو وزن. ڪجهه حصو- ٿورو ذرو.

● ماسُوُ (ث): ذ. اسم. ماسڙُ- ماسيءَ جو مڙس.

● ماسُوُدِي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه.

● ماسُوُرِي: اسم خاص. ٻُڌي بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان).

● ماسِيُ ۽ ماسِيُون: ث. (پرا. ماتُوسِيَا = ماسِيُ؛ سن. مَاتُرَ + إِتَ + كَا = ماسي) ماءُ جي پيڻ - خالہ.

● ماشُ ۽ ماشَ: ذ. (سن. مَاشَ = مُگ) . دال جو هڪ قسم - مُگ (ڪارو). اڙد- مانهن.

● ماشاءَ اللّٰهُ: حرف ندا. (ع. ماشاءَ اللّٰه = جو خدا گهريو). جو خدا گهري - جيڪا اللّٰه جي مرضي- رب جي رضا. خدا ڪري - خدا جي مرضيءَ سان - خدا جي گهرپ سان.

● ماشو ۽ مَاشا: ذ. جامڪيدار بندوق جو هڪ حصو (جنهن ۾ جامڪي يا پَٽليتو پچائجي). (پرمانند). بندوق چوڙڻ واري چاپي - لبلبي.

= ماشا پِيڙڻُ: سوڙهو گهٽڻ - زور رکڻ. چپڻ- زور ڏيڻ - پيڙڻ - پِڪيرڻ. داب ڏيڻ - د ٻڻ - چاپڻ. ڏاڙورڻ - سڙهڻ - سڪائڻ - ڏاڍي مار ڏيڻ - پيچَ ڪيڻ.

= ماشَا قِيرَنُ: حوصلا خطا ٿيڻ - وايون بتال ٿيڻ- حيران ٿيڻ - ششدر ٿيڻ - بتالجڻ.

= ماشو پِيڙُنُ: بندوق جو گهوڙو چاڙهڻ - لبلبو دٻائڻ.

● ماضِيُ: صفت. (ع. مَضَىٰ = هو لنگهي ويو). گذري ويل - گذريل - گذشته - اڳيون (وقت) - ٿي ويل. زمان جو هڪ قسم - گذريل وقت جي معنيٰ ڏيڪارينڊڙ زمان.

= ماضِيُ اِسْتِمرارِيُ: ذ. گذريل وقت ۾ هلندڙ ٿي هلندڙ ڪم بابت خبر ڏيڪارينڊڙ زمان.

= ماضِيُ بَعِيدُ: بالڪل آڳاٽو. گذريل وقت جي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ شَرْطِيَهُ: ذ. گذريل وقت ۾ شرط سان ڪم ٿيڻ جي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ قَرِيبُ: ذ. ويجهي گذريل وقت ۾ ٿي ويل ڪم جي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ مُتَشَكِّيُ: گذريل وقت ۾ ٿيل ڪم بابت شڪي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ مُدَاوِمِيُ: گذريل وقت ۾ ڪم چالو رهڻ جي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ مُطْلَقُ: ذ. گذريل وقت ۾ مڪمل طرح پوري ٿيل ڪم جي خبر ڏينڊڙ زمان.

= ماضِيُ مُتَعَطُوفِيُ: ذ. گذريل وقت ۾ فاعل جو هڪ ڪم ڪي پورو ڪري، ٻئي ڪم ڪي لڳو رهڻ جي معنيٰ ڏيڪارينڊڙ زمان.

● مافو ۽ مَافا: ذ. (ع. مَحَافَه). ڏولي- مُحفو - محافو - محل. (قلاچ).

● ماڪَ ۽ ماڪُونُ: ث. (سن. مِهِكا = ماڪ). اوس - وِلهه - مات - گهر - شبنم.

= ماڪائِنُ: مصدر. ماڪ ۾ آلو ٿيڻ - پُسڻ - ماڪجڻ. (ماڪائيو - ماڪائيندو - ماڪائيل).

= ماڪائِيُ: ظرف. ماڪ ۾ - صبح جي وقت.

= ماڪايُوُ ۽ ماڪايا: ذ. صفت. ماڪ سان ڍڪيل - گهمجي ويل.

= ماڪَ تِي مورِجنُ: سنهڙي ۽ ضعيف گاهه جو ماڪ تي ٿورڙي وقت لاءِ اڻ لکي اوپڙ ۽ ساوڪ ڪرڻ. بنا ڪنهن بنيادي مضبوطيءَ جي ٻاهريون ڏيک ويڪ ڪرڻ.

= ماڪَ تِي مورَنُ: ڪوڙن آسرن تي راضي رهڻ - ٽلهن آسرن تي ريڍ و وٽڻ - ڏٽن تي خوش رهڻ.

= ماڪِجنُ: مصدر. ماڪائڻ - گهمي وڃڻ. پيڃڻ - آلو ٿيڻ - پُسڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ماڪَ مان آڇَ لٿڻُ: ٿوري شيءِ سان ڏؤ ٿي وڃڻ- ٿوري تي راضي رهڻ.
ـ ماڪِيٽلُ ۽ ماڪِيٽلَ: ذ. صفت. ماڪ ۾ پسيل- گهميل. آلو ٽيل- پيڳٽلُ- آدوڪو ٽيل.
● ماڪا: ذ. اِرادو- منشا- نيت- منورٿ- مراد- مطلب- قَصد- آرٿ- مقصد- غرض. (پرمانند).
چٽنوءِ جو هڪ قسم. (پڪي). (اسم خاص).
هڪ ذات جو نالو (پني عاقل تعلقي ۾ رهندڙ). تعلقي گهوٽڪي ۽ تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
ـ ماڪائِيءُ: ظرف. جاڻي ٻجهي- رڃا موجب- ارادتاً- ڪَنڊ ڪري. (گاجرا).
● ماڪائِيءُ: اسم خاص. ڏٽڻُ ۽ جبل جو نالو. (شاهه).
● ماڪتاهِيءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڪائِنُ: مصدر. (سن. ڪامات). ڪَڏڪرڻ- آره زوراڪي ڪرڻ- زبردستي ڪرڻ. ڏسي واڌسي ڪرڻ- جاڻي ٻجهي ڪرڻ- هروپرو ڪرڻ- ارادتاً ڪرڻ.
"ميڙي ماڪائي، وڏو وات وَلن ۾."
(ڪنيات- شاهه).
(ماڪتائِيو- ماڪتائِينڊو- ماڪائِيٽلُ).
● ماڪِرُ ۽ ماڪِرَ: ذ. صفت. (ع. معقول جو بگڙيل). (سن. ماڪش = خواهش ڪرڻ)- دلپسند- وٺندڙ- پَرَوان. پسند- قبول- بحال- برصواب- ثاب- سجايو.
ـ ماڪُرُ پَوَنُ: قبول پوڻ- پسند پوڻ- وٺڻ. ثاب پوڻ- سجايو ٿيڻ.
● ماڪِرَيَاڙِيءُ ۽ ماڪِرَيَاڙِيُونُ: ث. مڇيءَ قسمائٽ جي ڪُنڊي.
"جا تو گهيڙي گهٽ سا ماڪتِرياڙِيءُ مڇڙا،
آن ڪنڊي ڪَڊي ڪيترائي پچاڙنا پَٽ."
(شاهه ڪريم).
● ماڪَڙُ: ث. (سن. سَرڪٽ = باندر). مڪڙن جو ولر- اور- روهه- (مڪڙن جو) دَلُ. ماڪوڙين جو ميڙ.
● ماڪُڙِيءُ ۽ ماڪُڙِيُونُ: ث. ڪِريءَ جو هڪ قسم.
● ماڪُڙِياريءُ ۽ ماڪُڙِيارِيُونُ: ث. مڇي قسمائٽ جي ڪُنڊي- ماڪِرِياڙِيءُ. (پرمانند).
"ڏُورانِ پسي ڏور جي ويئين وهند ڪري،
ماڪڙياريءُ سڃڙا هنن نہ وِڊيون هوڙ."
(شاهه ڪريم)
● ماڪُوءُ ۽ ماڪُوُ: ذ. صفت. پاڙ ڪائيندڙ- پاڙيو- پڙووَ- دَلو- بي غيرت- بي شرم- بي حيا. بيهودو- واهيات. متجو.
"ماڪُوُ ڏِسن ٿا سُجرو ۽ جنگيون ڪن ٿا جيوَ."
(جام خان)
● ماڪوڙو ۽ ماڪوڙا: ذ. جيت جو هڪ قسم- وڏي ماڪوڙي. ٻُولي ڳهه جو هڪ سينگار. (ن- ب).
ـ ماڪوڙِيءُ ۽ ماڪوڙِيُونُ: ث. ڪِيلُي- ڪِيلِيءُ. وهنن جي پيرن ۾ ٿيندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم. ماٿهوءَ جي ڏندن ۾ ٿيندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم- ڏندن جي ڪاڏ.
● ماڪُ ۽ ماڪ (ل): ذ. تمام ڇڪيءَ طرح ۽ سنو ڦرندڙ لائٽُون.
● ماڪائِيءُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڪِلِيءُ (ث): ذ. ٿري پرت جو هڪ قسم. (راءِ).
● ماڪنڊُ: اسم خاص. تعلقي سوري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (ماڪنڊُ نمبر ١، ٢).
● ماڪو (ث): ذ. صفت. بي ڪَمو- بيڪار- نِڪمو- نِڪار. (مينگهو).
● ماڪوڙو: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ماڪِيءُ ۽ ماڪِيُونُ: ث. (سن. مَڪْشِڪا = مڪ). (گاجرا). (ماڪشيڪَ = ماڪي) ماڪيءَ جي مکين جو ڪلن تان گڏ ڪيل رس- مڌ- شهد- آنگبين- عَسل- مهٻ- شيري- شيريني- مِٺاس.
"مڪڻ ماڪيون مڻيون مصريون،
چنگاليون چاشنيون حلوا." (سسڪين)

Gul Hayat Institute

ـ ماکيءَ جي مڪ: ث. شهد مڪي ـ مڌ مڪي.

ـ ماکيءُ لائهي ماکوڙو چنبيڙڻُ (ت) ؛ هٿ وڻي سخت تڪليف ۾ آڻڻ ـ مشڪلات ۾ ڦاسائڻ.

ـ ماکيءَ واريءُ آرَ (ت): ث. لوپ ـ لالچ ـ طمع ـ حرص ـ هوَس ـ تمنا.

● ماکيٽارُوءُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۽ ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماکيٽارُوءُ جٽالُوءُ: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ماکهيجا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ماگُ ۽ ماڳ: ذ. اسم. (سن. مارَگ = رستو. پرا. ماگّ) رستو ـ گنسُ ـ دَگُ ـ سڙڪ ـ لنگهه ـ مارڳُ ـ مارگ. رهڻ جو هنڌ ـ جاءِ ـ جڳهه ـ هنڌ ـ مڪان ـ آستانُ ـ گهرُ ـ رهائش ـ اِسٽاٽو ـ مُقامُ ـ جُوءِ. منزل گاهه ـ ٽيڪ ـ اڈو ـ ٽيڪاڻو. وطن ـ ملڪ ـ ديسُ. گام ـ ڳوٺ ـ شهر. سُهاڻن جي اصطلاح ۾ پلي جو مُنهُن ـ پلي جو گنسُ (درياءَ ۾ پلو اڪثر تانگهي پاڻيءَ مان ڪناري وٽان لنگهي).

ـ ماڳائيتوُ ۽ ماڳائيتا: ذ. صفت. جاءِ وارو ـ جايائتو ـ مڪاني. ٽانئيڪو ـ ٽاڻيڪو ـ هنڌائتو ـ ٽانئتو ـ ٽانيڪو. هڪ هنڌ ٻيٽل ـ ڪُتل ـ برقرار ـ ڪُپ ڪوڙ ـ آچلُ ـ قائم.

ـ ماڳُ ڏهتنُ: ٻي گهر ٽيڻ ـ ڏتڑجي وڃڻ ـ لاوطن ٽيڻ ـ دربدر ٽيڻ ـ پٽڪڻ. ملاحن جي اصطلاح ۾ پاڻيءَ جي اوچتي لهي وڃڻ سبب پلن جو گنسُ تان ٽڙي پڪڙي وڃڻ.

● ماگهينُ: ظرف. آنهيءَ جاءِ تي ـ انهيءَ هنڌ تي. انهيءَ لاءِ ته ـ تانڪ ـ بجاءِ ـ بدران ـ عيوض ـ آڏلو. پاڻ ـ سوراهين ـ سُورگو ـ اصل ـ بنهه ـ صفا ـ قطعاً ـ ڪڏهين به ـ بلڪل.

● ماگهُ: ذ. (سن). هڪ مهيني جو نالو ـ هندين سال جو يارهون مهينو (۱۵ جنوريءَ کان ڏ فيبروري تائين وارو عرصو). مانگهُ.

● ماگتُرُ: اسم خاص. سُهاڻن جي هڪ ذات جو نالو (جي اڪثر ملبار جا رهاڪو آهن. "ڪاموڊ ـ گر") مانگترَ.

"پتسيُ راڻين رُوءِ متان مانگر متئينُ" (شاهه).

● سال ۽ مالائونُ: ث. (سن. سالا = مالها) مالا ـ مالها ـ هارُ. ڳاڻي. مالتهه. (ڪنيات ـ گنُر).

● مالُ ۽ مالَ: ذ. (ع. مالُ = ملڪيت) مالي ـ مالِيات ـ مِلڪ ـ املاڪ ـ ڏَنُ ـ خزانو ـ دنيا ـ دولت ـ ناڻو ـ مايا ـ متاع. پئسو ـ ڏوکڙ ـ نقدي ـ روکڙ ـ رقم. پونجي ـ جمعيت ـ سمپت ـ سوڙي ـ راس. زر ـ زيور ـ ڳهٽا ـ سٽيا. ٽپڙ ٽاڙي. اسباب ـ ساسان ـ اثالو ـ ترڪو ـ مڈي ـ جائداد. جنس ـ چيز ـ وَکتُرُ ـ شيءِ ـ ٽوڪُ. سوداگريءَ جو مال. چوپايو مال ـ ڍور ڈڳا ـ مويشي ـ وهٽ. ڍَلَ. محصول ـ اکٽتُ.

ـ مالا مالُ: صفت. مال سان پرپور ـ ناڻي سان پريل ـ خزاني سان پُر. دولتمند ـ شاهُوڪار ـ غني ـ دولتوند ـ مايا وانُ.

ـ مالا مالُ ٿيُ وَڃڻُ: ناڻي سان ڀُڃي وڃڻ ـ ملڪيت سان چڪار ٿي وڃڻ. دولتمند ٿي وڃڻ ـ امير ٿي وڃڻ ـ شاهوڪار ٿي وڃڻ ـ رئيس ٿي وڃڻ.

ـ مالا مالُ ڪترَنُ: ناڻي سان ڀُڃي چڏڻ ـ امير يا دولتمند ڪري چڏڻ ـ تونگر ڪرڻ ـ ڏوڪرائڻ ـ پُر ڪرڻ. نهالُ ڪرڻ.

ـ مالُ تڪتنُ: پرائي مال ۾ اکُ وجهڻ ـ ملڪيت جاچڻ.

ـ مالُ تي سِنائيُ هُجنُ: شيءِ موجب قيمت هڻڻ ـ جهڙو مال تهڙو مُلهه هڻڻ. محنت جيترو آجورو هڻڻ.

ـ مالُ پتهرائينُ: چوپائي مال کي جهنگ ۾ چارڻ لاءِ وڃڻ.

ـ مالِدارُ ۽ مالِدارَ: ذ. صفت. مال وارو ـ دنيادار ـ تونگر ـ شاهوڪار ـ دولتمند ـ ونهيون ـ هٿريو ـ پاڪيو ـ سائو ـ مالا مالُ ـ هُوند وارو ـ آسودو ـ ڏاڍوندي ـ ڏن پرور ـ اميرُ ـ ڏَنوَنت ـ ڏَن وانُ.

Gul Hayat Institute

= مالِداريُ ۽ مالِدارِيُونُ: ث. دولتمندي- ثروت- شاهوڪاري- ڏَن واڻي.
= مالِ غَنِيمَتُ: ذ. لُٽَ جو مال- قُر جو مال. جهاد ڪندي هٿ آيل مال. لڙائيءَ جي ميدان مان هٿ آيل مال.
= مالَ ڪهي ماڃانڊِ ڪترَنُ (ڪ): مال تي ڇانو ڪرڻ- وهڻ جي مٿان ڇانولو ڪرڻ.
= مالُ مُبارَڪ ڏيڻُ: مايا تي خوشي ڏيکارڻ- شاهوڪاريءَ تي ڦُندڻ.
= مالُ مَتاعُ ۽ مالَ مَتاعَ: ذ. اسباب ۽ ناڻو- سامان ۽ روڪڙ. ڏڻ دولت.
= مالُ مِهْرائِڻُ (ڪ): مال کي پاڻي پيارڻ.
= مالُ مِيڙُ ۽ مالُ مِيڙَ: ذ. صفت. مال ميڙيندڙ- پُسو گڏ ڪندڙ- بَخِيلُ- شُومُ- مَکِي چُوس- مُوذي- ڪنجوس- چَمچُوس.
= مالِيُ: ث. ملڪيت- مالِيات- ڏَنُ- دولت- ناڻو. مال اسباب. جائداد- املاڪ. (صفت). مال جو- اقتصادي- آرڙُ- پُسي ڏوڪڙواري- مال جي- جائداد جي (حالت وغيره).
= مالِياتَ: ث. مالي.
= مالِيَتَ ۽ مالِيَتُونُ: ث. جمع- پُونجي- سرمايو. ڏَنُ- دولت- ملڪيت- ناڻو- پُسو ڏوڪڙ. قسمت- مَٽ- نصيب- پاڳُ. قدرُ- وقعت- فوقيت.
= مالِيسِرِيُ ۽ مالِيسِرِيُ (ت): ذ. صفت. دنياادار- دولتمند- ڏَنوانُ- شاهوڪار- ڏَن پتي. مالوَندُ.
● مالا ۽ مالائُونُ: ث. (سن. مالا = تسبيح) تسبيح- سُمرٽي- مالها- جَپ مالها. لڙي- لڙهي- هارُ. سَرَ. پُوتل ڏاڳو- ڏاڳو. حمائل جو گلوبند. گجرو. ڪنڌي- ڪنڌلو. ڪتاب. (پلهس).
= مالاڪارُ ۽ مالاڪارَ: ذ. صفت. هار ٺاهيندڙ. مالهائون پوئيندڙ- تسبيحون ٺاهيندڙ.
● مالارُ ۽ مالارَ: ذ. منگر مچيءَ جو هڪ قسم. (ن- ب).
● مالارِيُ (ث): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
● مالاهُ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مالِتِيُ: ث. (سن). گلن جي وَل جو هڪ قسم.
● مالِتُوُ ۽ مالِتا: ذ. ميوي جو هڪ قسم (نارنگي سان مشابهت رکندڙ ميوو).
● مالِياڻِيُ (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● مالِيڙُو ۽ مالِيڙا: ذ. خميري ۽ اٽي مان ٺاهيل ميٺو ۽ گهيه ۾ تريل ٽڪلو.
● مالِنْدِيوَ (ث): اسم خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.
● مالِيسِرِيُ: ث. (سن). هڪ راڳڻيءَ جو نالو. سري راڳ جي پنجين راڳڻي (جا نومبر ۽ ڊسمبر جي مهيني ۾ ٻين پهرن جي وقت گائجي). (آصفيه).
● مالِيشَ ۽ مالِيشُونُ: ث. (ف. مالِيدن = مهڻ) مَهَتَ- سَهَتَ- مَلَ. ڪهڪو- ڪنهندي- مهڻو مهڻو. لتسائي. صيقل- ڪُرنڊُ- پالش- چلڪو- اوجر. چمڪو- صفائي. رڳڙ- ڪُرڙ- ڪُرڙو- رڳڙو.
= مالِيشَ ڪترَنُ: مَلَڻُ- مَهڻ- رڳڙڻ. مَهت سَهت ڪرڻ. بدن کي مهڻ. مانجَڻُ- ماجَڻ- صاف ڪرڻ. ڪُرنڊ هڻڻ- پالش ڪرڻ- چلڪو ڪرڻ- اُومَر ڪرڻ.
● مالِکُ ۽ مالِکَ: ذ. صفت. (ع. مَلِک = هو غالب ٿيو) ڏاڻي- خاوند- سَرُوَرُ- گهر ڏاڻي- مڙس- پتي- گهر وارو- وَرُ- پتارُ- شوهر- سائين- آقا- آغا. مختيار- افسر. سردار- عامِلُ. ملڪيت وارو- پاڪيو. والي- وارث- حقدار. حاڪم- بادشاهه- تاجدار- سلطان- شاهه- پاتشاهه. (اسم خاص). خدا- ڏاڻي- صاحب- ربُ- ڪرتار- آڳو- داتا- اِيشور- پرميشور- الله- پگهوان. حضرت يوسف عليه السلام کي خريد ڪندڙ هڪ سوداگر. دوزخ جي مُوَڪل فرشتي جو نالو- دوزخ جو دربان. چئن مشهور امامن مان ٽئين امام جو نالو.

Gul Hayat Institute

● ماڻهوءُ ۽ ماڻهُوءُ: ذ. (سن. مانتو > مانُو = ماڻهو) انسان جي پُوڄَ - آدم. آدم جو اولاد - آدم زاد - آدم ذات - انسان ذات - بني آدم. (پرا. مانوشو: سن. مانُشَ + مَتُشيه = ماڻهو). آدمي - ماڻهُو - انسان - بشر - شخص - پُرش - نر - مُدَسُ. جٽو - وانگي پٿر - ڏر - فرد.

- ماڻهپائيءُ ۽ ماڻهائيءُ: ث. ماڻهپو - ماڻهائي - انسانيت - بشريت - شخصيت - آدميت - ماڻهنڻاڻو. پل مانسائي.

- ماڻهپو ۽ ماڻهپا: ذ. انسانيت - آدميت - پٽل مانسائي - بشريت. لياقت - مروَت - فضيلت - خَلق - آءُ ياءُ - خوش اخلاقي.

- ماڻهڪو ۽ ماڻهڪا: ذ. صفت. ماڻهوءَ جو - انساني - بشري - ماڻهنڻاڻو.

- ماڻهنڻاڻو ۽ ماڻهنڻائا: ذ. صفت. ماڻهڪو. ماڻهپو.

- ماڻهُو ڇيٽهُو: ذ. ماڻهو - کوبه انسان. بني آدم.

- ماڻهُو ماڻهُو سُڃاڻڻُ: چڱي مَنڊي جي پَرک ڪيڻ.

- ماڻهُوڻڙوءُ ۽ ماڻهُونڙا: ذ. ماڪي - وَڻي - پُتلي - مرد متڪ (اک جي).

- ماڻهُنائيءُ ۽ ماڻهُنائيپُونُ: ث. ماڻهپو - ماڻهپائي.

● ماڻيءُ ۽ ماڻيُونُ: ث. (سن. ما = مَتَنُ) پڙين شين جو ماڻ - پاڻي جهڙين شين جو ماپو.

● ماوَلَ ۽ ماوَلُونُ (ک): ث. رڇ جو هڪ قسم - نندي هر نندو رڇ.

● ماوڻُ (سرائيڪي): مصدر. ماپجڻ - سمائجڻ.

● ماووءُ ۽ ماوا: ذ. (سن. مائتَلُ. پرا. مايءَ > ماءُ > مائو).

● ماهُ ۽ ماهَ: ذ. (سن. مانسَ = گوشت) گوشت - ماسُ - مانسُ - لحم.

" ڏينديس ماهُ سُرن کي متان ڪُلن ڪوري "
(آبري - شاهه).

(سن. ماسَ. ف. ماهه = چنڊ) چنڊ - قمر - ماهتاب - چندرما - (چنڊ جي حساب موجب) مهينو - ماسُ.

- ماهتابُ: ذ. (ف. ماهه = چنڊ + تابُ. تافتن = چمڪڻ) چنڊ جي روشني - چانڊوڪي - چاندني - چانڊائي - سُهائي. چنڊ - قمر - چندرما.

- ماهتابيءُ ۽ ماهتابيُونُ: ث. آتشبازيءَ ۾ هارڻ جي هڪ سُوسڙي - چُوچڙي.

- ماهَ پارَهُ: ذ. چنڊ جو ٽُڪر. (صفت). تمام حَسين - خُوبرو - سُهڻو - جميل.

- ماهِ جَبينُ: صفت. چنڊ جي پيشانيءَ وارو. چنڊ جي صورت جهڙو - چنڊ مُکَ - ماهه رُو - ماهه لقا - سُهڻو - ملوڪُ - حَسين - خوبصورت - خُوبرُو.

- ماهِرُوءُ ۽ ماهِرُو: صفت. چنڊ جي صورت جهڙو - ماهه پاره - ماهه جبين - معشوق - محبوب.

- ماهِ شَمسيُ: ذ. آفتابي مهينو - سورجي مهينو.

- ماهِ صِيامُ: ذ. رمضان المبارڪ - روزن جو مهينو.

- ماهِ قَمَرِيُ: ذ. قمري مهينو - چنڊ جو مهينو.

- ماهِ ڪامِلُ: ذ. مڪمل چنڊ - پورو چنڊ - چوڏهين جو چنڊ - پورنماسي جو چنڊ.

- ماهِ ڪَنعانُ: ذ. ڪنعان جو چنڊ. حضرت يوسف عليه السلام جو لقب.

- ماهُ نڪيُ مَڇيُ ٽيَنُ: ڪنهن ڪم نه اچڻ - ڪنهن ڪم جو نه ٽيڻ - ڪو فائدو نه رسائڻ.

- ماهِوارُ ۽ ماهِوارَ: ذ. صفت. ظرف. ماسڪُ - ماهيانو - هر ماهه - ماهواري - مهيني سِرُ - هر مهيني - درماهه - ماهه بماهه - مهينان مهيني - في ماهه - درماهانه.

- ماهِواريُ ۽ ماهِواريُونُ: ث. صفت. مهيني جو - مهيني وارو - چنڊ جو - ماهوار. (ث). مهيني سر مهيني عورت کي ايندڙ رَتُ - ڪپڙا - حَيضُ - گندپون. ڦُلَ.

- ماهيُ ۽ ماهيءُ: ذ. صفت. ماهه وارو - ماهه جو. ماهه جهڙو - سهڻو - حسين. محبوب - معشوق - دلبر - جاني - پريتم - جانب - مُحب - سجڻ. (غريب اللغات).

= ماهِيانوُ ۽ ماهِيانا: ذ. هر مهيني مقرر ڪيل وظيفو - مهيني سر ليل پگهار - تنخواهه.

● ماهِرُ ۽ ماهِرَ: ذ. صفت. (ع. ماهر = قابل) ڪنهن ڪم جو تمام چاڙو - ڪامل فن - ڪاريگر اُستاد - قابل. هُنري - هنرمند - ڪُشلُ - حاذق - سُگهڙ - پَڙُ - واقفڪار - سَعِي - هوشيار - چالاڪ - گوهرُ - چَرب دست - تيز فهم - زِيرڪ. سليقه شعار. واقف - آگاهه چاڙو - تجربيڪار - گوهر.

● ماهِڙُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ماهِڙُ ۽ ماهِڙَ: ذ. صفت. (سن. مهشي = مينهن). ماهيو ڪندڙ - ڪير وڪندڙ - پاڳيو - ڏوڏي.

= ماهِڙپاڻِيُ ۽ ماهِڙَپاڻِيُونُ: ث. ڏڏ مڪڻ وڪڻندڙ عورت - ماهيو ڪندڙ عورت.

● ماهِلُ ۽ ماهِلَ: ذ. صفت. ڳنڍيل - مليل - ڪڍيل - رليل - گاڏڙ ساڏڙ - گڏيل سڏيل - مُرڪب - گڏجي ويل - ملاوت ٿيل - سَٽِيل ٿيل. (پرمانند).

● ماهِنڊُ ۽ ماهِنڊَ: ذ. اسم. (سن. مَشَ = ڪهڻ - ناس ڪرڻ). گهات - خون - ڪوس - قتل - ڪُس - گاهه - رتو چاڻ - خونريزي. (سن. مهشي = مهنهن). ماهيو مال - مينهون. مينهن جو گوشت. مهنهن جي بيماري جو هڪ قسم (ت). ڪانڙيو. (ت). چم جو رسو. پڙيءَ جو هڪ عضو - ڳَنُ ڪي پڌڻ جو رسو. مشهوري - شهرت - هاڪ - ڏاڪو - ناماچار.

= ماهو پَوَنُ (ت): خون ٿيڻ - قتل عام ٿيڻ - ڪوس پوڻ. مصيبت پوڻ. موت پوڻ. ماهي مال ۾ بيماري پوڻ - ڪانڙيو پوڻ.

● ماهُوٽُ ۽ ماهُوٽَ: ذ. گرم ڪپڙي جو هڪ قسم. بَنَات.

● ماهُوڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ماهوتو ۽ ماهوتا (ڪ): ذ. وڏي جبل جي پاسي کان ڦٽي نڪتل نندو جبل.

● ماهوجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (گلقند).

● ماهوئِيُ ۽ ماهوئِيُونُ (ڪ): ث. پوئيءَ جو هڪ قسم.

● ماهِيُ: ث. (ف. ماهي = مڇي) مڇي - حُوت - مين - جَل تُوري. (صفت). مينهون چارينڊڙ ميهار. (مڇل).

= ماهِيُ پُشُتُ ۽ ماهِيُ پُشتَ: ذ. صفت. مڇيءَ جي پٺ جهڙي پُٺن وارو - ڪُبو - گُڪو - اُپهيڻو. (پرمانند).

= ماهِيُ خورُ ۽ ماهِيُ خورَ: ذ. صفت. مڇي ڪائينڊڙ - مڇي ڪاياڪ. (ذ). پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم - بَگهه - بَگو - بَگهلو - وڏي سِلِي. (پرمانند).

= ماهِيُ فروشُ ۽ ماهِيُ فروشَ: ذ. صفت. مڇي وڪڻندڙ - ماڻِي - مهاڻو.

= ماهِيُ گِيرُ: ذ. صفت. مڇي پڪڙيندڙ - مڇي ماڙيندڙ - گهاتو - مهاڻو - ماڇي.

● ماهِيَتَ ۽ ماهِيَتُونُ: ث. (ع). حقيقت - ماهيت. اصلي مادو - حقيقي وجود - اصل. اصليت جي جاڻ - پروڙ - خبر - سُڌ - سماءُ - ڪَلَ - گَمُ - سُمڪ. ودياً - گيان - علم. جوهر - مغز - تتُ - سار - مول - مايو. حالت - ڪيفيت - صورت - روداد - دَشا. حال - حال جي حقيقت.

● ماهِيچو ۽ ماهِيچنا: ذ. قالب - ڪارَبُ - سانچو. (پرمانند). رٽ - تجويز. خاڪو - مسوَدو. (شرٽ). واڌ جي اوزار جو هڪ قسم. ڪاڻيءَ جي ڪنار تي بُن ليڪن ڪيڻ وارو رَندو.

● ماهِيڙُ ۽ ماهِيڙَ: ذ. صفت. (سن. مَهشي = مينهن) مينهن ڏيڻين وارو - پاڳيو. ڪير مڪڻ وغيره جو وڪرو ڪندڙ - ڪير وڪڻندڙ - ڏوڏي - گُوال - ماهِڙُ - ماهِيڙو. (صفت). موذي - شوم - ڪِرپڻ - ڪنجوس - بخيل - سوسو. (پرمانند).

= ماهِيڙو ۽ ماهِيڙا: ذ. ماهِيڙُ. ڪير ڏڌ جو واپار - ماهيو.

= ماهِيڙِپاڻِيُ ۽ ماهِيڙِپاڻِيُونُ: ث. ڪير واري - ڪير وڪڻندڙ عورت - ڏوڏڻ - ڏوڏياڻي - گوالڻ - پڇاڻي.

● ماهِيُ لَغاريُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ جو هڪ ديهه جو نالو.

● ماهين ۽ ماهيون: ث. (سن. مُشَ = ماس ڪرڻ - ڪُهڻ). خونريز مقابلي (ماهي) ۾ ماريل مڙس مٽان هڪ خاص قسم جي نَسل واري قبر (ڏيوري). (" گهاري لڳ ڀنيور جي پيڙي جي آتران ني ماهيون آهن." جن مان ۾ ڪرامتي بلوچن جون ۽ هڪ جوڪياڻي، جي جاڪرن سان وڙهندي مارجي ويا). (ن-ب).

● ماهينڊ ۽ ماهينڊَ (ل): ذ. چوپائي مال جي ڳچيءَ ۾ پٽل گهٽين ڳنڍين وارو رنگين ڏاڳو - ڳانو. (مهيري).

● ماهيو ۽ ماهيا: ذ. (سن. مَهُشي = مينهن) ماهو مال - مينهون. (صفت). مينهن جو - ماهي مال جو.

- ماهيلو ۽ ماهيلا: ذ. صفت. ڪير ڪنڊ وڪنڊڙ - ماهيڙ - ماهيڙو.

- ماهيو چمڙو: ذ. مينهن جي ڪَلَ - ماريل مينهن جو چمڙو - ماهو چمڙو.

● ماءِ: ث. (سن. مارگ = ماڳ) ماڳ - هنڌ - جاءِ - جڳهه - جُوءِ - منزل مقصود.

" ريءَ همراهي هاديءَ جي سُور نه ميڙي ماءِ "
(سريراڳ - شاهه).

بندر. (گاجرا).

● ماءُ: ذ. (ع). پاڻي - جَلُ - آبُ - نيرُ - جَرُ. رَسُ - عرقُ.

- ماءُاللَّحمُ: ذ. گوشت جو عرق - گوشت جو چڪابل عرق.

● ماءُ ۽ مائُونُ، مائُرَ: ث. (پرا. مائُو آ. سن. مائڪا > ماتر > ماتا > ما = ماءُ) آسي - آمان - آمڙ - ماتا - والده - مادر - جيڄل - جڻيندڙ - جنني - آئي. آيل.

" ماءُ سا ماءُ، ٻيو سڀ دنيا جو واءُ " (چوٽي).

- مائِتو ۽ مائِتا: ذ. صفت. ماءُ جو - ماءُ وارو. ٻيءَ ماءُ سان - مائيلو - مائيجو - ويڳو.

- مائِتو پِيئَڻتو: ذ. صفت. ماڳئي ماءُ ٻيءَ جو - سڳو - سڪو - سچو - پورو - ٺيڪ - حقيقي. مالڪن وارو - ڏاڻين وارو.

- ماءُ پيڙو ڪرَنُ (ڪ): قبر ۾ پُورڻ - دفن ڪرڻ.

● مائِتُ ۽ مائِتَ: ذ. (سن. مِتْر = مائٽ) مِتُ - عزيز - رشتيدار - خويش - سڪو - سڳيٽو - شريڪ - سيالُ - سڳو - قريب - ويجهو. (ث). (مائِتياڻي ۽ مائِتياڻيونُ).

- مائِتاٽو ۽ مائِتاٽا: ذ. صفت. عزيزاٽو - عزازت جو - شريڪت جو - رشتيداريءَ جو. ماءُ ٻيءَ وٽان ورثي ۾ مليل (مال وغيره).

- مائِتِيُ ۽ مائِتِيسُونُ: ث. مِتاچاري - سڳائي - عزيزي - عزازت - مِتِي - رشتيداري - قرابت - شريڪت - سڪائي - لاڳاپو - ناتو - ڳانڍاپو - سٻنڌ - تعلق - نسبت - واسطو. سڳ - شادي.

- مائِتِياڻبي ۽ مائِتِياڻِيونُ: ث. عزيزياڻي - رشتيدار - سڳي - سڪي - مِتَ - شريڪ.

- مائِتِيُ چَوائِيُ: ڪنهن ٻئي ماڻهوءَ جي پاوان سڳ بند جي ڳالهه ڪرڻ - وچ واري ماڻهوءَ جي هٿان شاديءَ جي ڳالهه هولهه ڪرڻ.

- مائِتِيُ چَونُ: سڳ گهرڻ رشتيداري ڳنڍڻ - مائٽي ڪرڻ - سڳ چڪائڻ - ٻانهن گهرڻ - سڳاوتي ڪرڻ.

- مائِتِيُ ڪَرَنُ: سڳ ڪرڻ - رشتو ڳنڍڻ.

- مائِتِيُ ڪنڊَڙ زالَ: وچ واري - سڳاوت ڪرائيندڙ زال - ڏوتي.

● مائِچوُ ۽ مائِچا (ل): ذ. وڏڪي اوزار جو هڪ قسم - ساهيچو. ماهيچي سان ڪيل ٻيٽي ليڪَ. (ن-ب).

● مائڙِيُ: اسم خاص. تعلقي ڳوٺ خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مائِڳنڙُ (ل): ذ. صفت. رنگ اڻ جو.

" مائڳڻ محبوب جا سينگار يا سونهن "
(شيخ ابراهيم).

● مائِلُ: صفت. (ع). لاڙو ڪيل - جهڪيل - لينڊل - نِميل. راغب - لاڙو. چاهه وارو - شائق - خواهشمند. متوجهه. ملتفت. عاشق.

Gul Hayat Institute

ـ مائيلُ ٿيڻُ: لاڙو ڪرڻ ـ جهڪڻ ـ لڙڻ. راغب ٿيڻ ـ متوجهه ٿيڻ ـ رجوع ٿيڻ ـ رغبت ڪرڻ. فدا ٿيڻ ـ مفتون ٿيڻ ـ فريفته ٿيڻ.

ـ مائيلُ ڪرڻُ: رُجوع ڪرڻ ـ راغب ڪرڻ ـ متوجهه ڪرڻ ـ توجهه ڏيارڻ. پنهنجي طرف ڪرڻ ـ لاڙڻ ـ لاڙو ڏيارڻ.

● مائيلوُ ع مائِلا: ذ. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (نانگ جهڙي) ـ مائيلو. (ن ـ ب).

● مائڻ: مصدر. مانجڻ ـ ماپجڻ ـ سمائجڻ ـ پورو اچڻ. (مائيو ـ مائيندو ـ مائيل). (پرمانند).

● مائو ع مائُو: ماوا: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم. ڪيرڪي ڪاڙهي گهاٽو ڪري اُن مان ٺاهيل مٺائي. (ف. مايه) مار ـ تت ـ ست ـ جوهر ـ مايو ـ مغز ـ ماهيت ـ مال. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم. رنگ جو هڪ قسم ـ نيلو رنگ. ساپ ـ انداز ـ وزن ـ مقدار. (ت). ٽولهه ـ ٽلهائي ـ ٽلهاڻ. (صفت). نيلو ـ نيرو ـ آسماني. ڪُنڌرو ـ نرم ـ پٽڙو.

ـ مائيدارُ ع مائِيدارَ: ذ. صفت. مائي جو ـ مائي وارو ـ مائو ڀيل. ڪردار. ستر و ڪر ـ جسم وارو ـ پينو ـ مضبوط ـ ٽهرو.

● مائيُ ع مايُونُ: ث. (سن. ماتر = ماءُ) ماءُ ـ امڙ ـ امان ـ ماتا ـ مادر ـ آئي. ڄڻائيندڙ عورت ـ نپائيندڙ عورت ـ دائي ـ آيا. ڪاڏه عورت. ڪنهن به عورت کي سڏ ڪرڻ لاءِ عزت وارو لفظ. ٻيماريءَ جو هڪ قسم ـ وڏي مائي ـ ماتا ـ ٽڏي ـ سيتلا ـ چيچڪ ـ وڏي ماتا.

ـ مائيُ ٻاپُ: ذ. ماءُ پيءُ ـ ماتا پتا ـ مادر پدر ـ والدين. پالڻهار ـ ان داتا. حاڪم.

ـ مائيتو ع مائِيتا: ذ. صفت. ماءُ جي طرفان. ماءُ جو. هڪڙي پيٽ جو.

● مائيتو پيئتو: ذ. صفت. هڪڙي ئي ماءُ پيءُ جو ـ سڳو.

ـ مائيءِ جو مٽبدل ڪٽڻ: مائي جي بيماري وقت مٽيءَ جو چاڙو پائيءِ مان پري ڪڍڻ.

● مائيءِ جو موت ڪائيڻُ: مائيءِ جي بيماريءَ جو هٿي وري شروع ٿيڻ.

ـ مائيءُ جي مِهيرَ ڪرڻُ: ماتا جي بيماري نڪرڻ.

ـ مائيءُ مٺائيڻُ: مائي جي بيمارڪي آرام ڏيڻ لاءِ ڪائڻ ۽ سگهن ساڻ ڪرڻ.

ـ مائيءُ نِڪرڻُ: ماتا نڪرڻ ـ چيچڪ جي بيماريءَ ۾ ونجڻ.

● مائيپُوتو ع مائِيپُوتا: ذ. صفت. سون جو ڪم ڪندڙ ـ سوناروـ سونارُ ـ سُنار.

● مائيءُ ڪاڙهيءُ: اسم خاص. ڪراچي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مائيپُونُ پُوجڻُ (ث): شاديءَ جي ٻئي ڏينهن تي ڪهوٽ طرفان پنهنجي ڪاڏي مان ست گيرهه نياڻين لاءِ ڏار ڪري رکڻ.

● مايا ع مايا: مايائُونُ: ث. (سن). قدرتي طاقت ـ عجيب طاقت. خدائي طاقت. ايشور شڪتي. قدرت. ظهور قدرت ـ نيچر ـ فطرت ـ خلقت ـ رچنا ـ بازي ـ کيل ـ هٿ ناٽ ـ هٿ جي چالاڪي ـ طلسم. ڪرشمو ـ ڪرامت. ٻاهرين شين جو ڪوڙو ڏيکاءُ (جو حقيقت ۾ ڪجهه نه آهي، پر رڳو وهم آهي) ـ نقلي روپ. جڙتو ٺاهه ـ ڪوڙو خيال ـ پيرت پاسَ ـ آو ديا واد. وهم ـ پرم. ٻاهريون نظارو ـ ڏيک ـ ويک ـ ڏيکاءُ. ٺڳي ـ دغا ـ دلبو ـ ڏُتار ـ مڪر ـ فريب ـ ڪپٽ ـ چَلُ. لوپ ـ موهه ـ لالچ ـ لالچائيندڙ شيءِ ـ پرم ـ جال. ناٽو ـ ڌن ـ دولت ـ مال ـ ملڪيت ـ زر ـ مايا ـ پئسو. وَجهه ـ وَسلو ـ ٽيڙ ٽاڙي ـ اسباب. ڪرپا ـ رحم ـ ڪرم ـ ديا ـ ٻاجهه. قرب ـ پيار. بازيگر جي زال. زال. عورت. رونق. روشني. بهار. ڪيفيت. لطف. روح ـ آتما ـ پران ـ جان.

ـ مايا آڏائيڻُ: اجايو خرچ ڪرڻ ـ پئسو ڦوڪڻ ـ ناڦو دُڦ ڪرڻ.

ـ مايا جو مُريدُ ٿيڻُ: ڪنجوس ٿيڻ ـ بخيل ٿيڻ.

ـ مايالُوُ ع مايالُو: ذ. صفت. مهربان ـ ٻاجهارو ـ ڪرپالو.

ـ مايا وي: ذ. صفت. مايا جو ـ مايا روپي ـ چالاڪ ـ ٺڳ. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

= مايَكُ يا مائِكُ: ذ. صفت. خدا جي مايا جو- قدرتي. (گاجرا).

● مايَتَ: ث. (ع. ماهيت جو بگڙيل). ماهيت- حقيقت - اصليت - بناوت.

● مايَرِ: ذ. صفت. جوپن کي پهتل - مايهي وارو- متارو - تُلهو - سٽيو. (ذ). پلهي جو هڪ قسم- آنيارو پلو- مادي مچي. (نر مڇيءَ کي آپڙو چوندا آهن).

● مايو ۽ مايا: ذ. (ف. مَايَهْ). اصلي ماد و- اَصل - حقيقي وجود. سار- تت - ست - جوهر- مغز- ماهيت - سال. مائو. سبب - جڙ - ماد و- پُهائي - کارڻ - بنياد. ذ خيرو- موجودات - موڙي. (شاهه).

= مايهيدارُ ۽ مايهيدارُ: ذ. صفت. تت وارو- سار پريو - پريل - وزنائتو.

● مايُوسُ ۽ مايُوسَ: صفت. (ع). نِراس- نا اُميد - ويڳاڻو - بي آس - نراسو- بي توقع - ناڪام- نامراد - دل شڪستو - بي اُميد.

= مايُوسُ ٿِيڻُ: نااميد ٿيڻ-نراس ٿيڻ- بي آس ٿيڻ- اميد ٽٽڻ - ناڪام ٿيڻ - دل ٽٽڻ - دل شڪستو ٿيڻ.

= مايُوسُ ڪرڻُ: نا اميد ڪرڻ - نراس ڪرڻ- بي آس ڪرڻ - ناڪام ڪرڻ - دل توڙڻ.

= مايُوسِيُ ۽ مايُوسِيُونُ: نِراسائي - نااُميدي - دل شڪستي - محرومي - نامرادي - ناڪامي.

● مايَ: ذ. (ف. مايه = هُوندَ) هُوند - پُونجي- سرمايه - جمع. راس المال. اصل. ماد و. مقدار. قدرت. سامان. بنياد. زر - دولت. مايو.

● مُبَاحُ ۽ مُبَاحَ: صفت. (ع). مناسب - رَوا - جائز - واجب - حقي - حقائتو - حَلال - حَلال جو- رِهندو - قانوني - شرعي - بِاقاعدي - درست - صحيح - برحق. پاڪ - صاف - شُڌ - پوِتر. (ظرف). بخش - مُعاف - چُوٽ.

= مُبَاحُ ڪرَنُ: جائز ڪرڻ - روا رکڻ - حلال جاڻڻ - درست سمجهڻ. بخش ڪرڻ - معاف ڪرڻ - بخشي ڇڏڻ.

● مُبَاحثو ۽ مُبَاحثا: ذ. (ع). بحث - مُناظرو - تڪرار - سوال جواب - رد بدل - وادُ وِادُ- واکَ ٻڌِ - مقابلو - حُجت.

● مُبادا: ظرف. (ف). متان - نه جاڻا - متجاڻ - متجڻِ - جيم - متان ٽي - الاجي - شال ائين هجي - خدا رکي وڻي - خدانخواسته - خدا نه ڪري - اتفاقاً - ڏسو ڪٽي - کهڙي خبر - جيڪر - ممڪن - هُوند - ٽي سگهي ٿو.

● مُبادلو ۽ مُبادَلا: ذ. (ع. مبادله) متا ماتا - بَدل سَدل - واري ڦيري - تبادله.

● مُبارَکَ ۽ مُبارَکُونُ: ث. (ع. مبارک = کِيرَ) واڌائي - کِيرَ - مبارکي - مبارکي. جسُ- شاباس - شابَس. دُعا - آشيرواد - آسيس - بندگي. (اسم خاص). تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= مُبارَکبادَ ۽ مُبارَکبادُونُ: ث. کِيرَ - واڌائي - مبارک - مبارکباد.

= مُبارَکبادِيُ ۽ مُبارَکبادِيُونُ: ث. کِيرَ - واڌائي - مبارک - مبارکباد.

● مُبارَکُ ۽ مُبارَکَ: ذ. صفت. (ع. برَک = دعا گو کيو ويو) برکت وارو - بابرکت - خوش نصيب - خوش قسمت - پلارو - پاڳ وارو - سڳورو - سپاگو - ڏنُ - شُبُ - سعيد - سَعِدُ. پوِترُ - پاک - مُقدس. سُٽو - چڱو - مُوافق - لائق - وٺندڙ - موچارو.

● مُبارَکُپُورُ: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ پني عاقل ۽ تعلقي ٽنڊ ۾ هڪ ٽپي ۾ ديهه جو نالو.

● مُبارَکُجاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُبارَکُ واهنُ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُبارَکِيُ ۽ مُبارَکِيُونُ: ث. مغز جي هڪ بيماري - مغز جي سوج - سرسام - بي هوشي. (گاجرا). خشڪي - وائنُ - هَذَرُ - هذيان - چريائي. وڻ - بَڪَ - ڳالهاءُ. (پرمانند).

● مُبارُو ۽ مُبارا: ذ. اسم. پڪيءَ جو هڪ قسم- چپري جو هڪ قسم- کهڪهه پکي. (پرمانند).

● مُبَاشَرَتَ: ث. (ع). همبستري - جماعُ - محبت واري - صحبت - خلوت - مُجامعت - پوڳ - رنگ رَسُ.

Gul Hayat Institute

= مُباشرَت ڪرڻ: جماع ڪرڻ - صحبت ڪرڻ - پوڳ ڪرڻ - مجامعت ڪرڻ - همبستري ڪرڻ - بَهَنُ. (آصفيه).

مُبالَغو ۽ مُبالَغا: ذ. (ع. بَلَغَ = هن کوشش ڪئي) اجائي ڏيکه - پَساڙ - آڻاءُ - وڌاءُ - زياده بياني - ڏکهي ڳالهه - حد کان زياده ڳالهائڻ.

= مُبالَغو ڪرڻ: وڌاءُ ڪرڻ - ڏيکه ڪرڻ - پَساڙ ڪرڻ - حد کان وڌيڪ ڳالهه هولهه ڪرڻ - اجايو و سِتارُ ڪرڻ.

● مُباهيُ ۽ مُباهيُ: صفت. تيجسي - تيجوانُ - پَرتاپي - مڙيار - مُنوّرُ. جَلِيل - بُزرگ - آوچو - مٿاهون - اعليٰ - عالي - وڏو - چِند ہو. عاليشان. (پرمانند).

● مُبْتَدا: ث. (ع). شروع - آوَلُ - مُنڊيه - مُهاڳ - ابتدا. علمِ نحو جي اصطلاح ۾، جملي ۾ ضروري لفظن مان آهو لفظ، جنهن بابت ڪجهه چيل هجي. مثلاً: "احمد عالمُ آهي". انهيءَ جملي ۾ احمد مبتدا آهي. (علمِ نحو).

= مُبْتَدِيُ: صفت. ظرف. شروع وارو - شروع جو - ابتدائي - شروعاتي - اوائلي. (پرمانند).

● مُبْتَلا: صفت. (ع). قائلُ - گرفتار - ورتل - مُنجهيل - اڙيل - گِيتَلُ. ڪنهن آفت ۾ قائل. بُدّل - غلطان - پيچانُ. وَرُ وَکَڙَ ۾ آيل - گهيريل - وکوڙيل. عاشق - فريفته - دلداده - گِرويده - موهتُ - چَڪَن - مست. مصروف - مشغول - رُڌل - لڳل - جُنبيل - چُهٽيل.

● مُبَدّلُ: صفت. (ع). بدليل - مُتغيّر - قَريل - مَتيل - بَدلايل. (آصفيه). قرندڙ گهرندڙ. (پرمانند).

● مُبْذولُ: (ع). خرچ ڪيل - خرچيل. قبول ڪيل - مڃيل - اقرار ڪيل. بخشيل (شيءِ).

● مُبَرّا: صفت. (ع). بيزار - ڪَڪُ - خَفِي - وِرچيل - تَنگ - عاجِزُ. آزاد - بَري - چُٽل. پاڪُ.

● مُبَرّائِيُ (ت): اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُبَرو ۽ مُبَرا: ذ. پڙين شين جي ماپڻ لاءِ هڪ وڏو ماپو - ڪرندي. (پرمانند). (ث. مُبري ۽ مُبريون).

= مُبَرُو مَتَنُ: ڪنهن ماپي يا برتن کي ٽمڻ پڻ - زور سان ڏبي پري وڃڻ.

● مُبَشِّرُ: صفت. (ع). بشارت ڏيندڙ - خوشخبري پهچائيندڙ.

● مُبَصِّرُ: صفت. (ع). ڏسندڙ - جاچيندڙ - نهارينڊڙ. سجاڳ - جاڳيل. پرکيندڙ - سڃاڻندڙ. جوهري - صراف. (آصفيه).

● مُبْلِغُ: ذ. (ع). مقدار - انداز - وزن - رقم جو تعداد.

● مُبَنّي: صفت. (ع). جنهن تي ڪنهن ڳالهه جو بنياءُ هجي - بنياد ڪيل - بنياد رکيل - بنيادي.

● مُبو ۽ مُبا (ث): ذ. چيڙو - پچاڙي - چيهه - ڏنگ. پُڇاڙي - حدّ.

● مُبْهَمُ: صفت. (ع). ڳُجهو - ليڪَلُ - پوشيده - مخفي. شڪي - مُشتبه - مَشڪُوڪ - پيه چِٽيو - گول مول. مُنجهيل - پَرميلو - اڻ چِٽو - جهڪو - مُڏبذب. آهو ڪلامُ، جنهن جو پن معنائن هجڻ سبب صحيح مطلب سمجهه ۾ نه اچي. گرامر جي اصطلاح ۾ ضمير جو هڪ قسم - نامعلوم اسم جي بدران ڪم آيل ضمير. مثلاً: "ڪو، ڪير، ڪهڙو وغيره".

● مُبَهُوتُ: صفت. (ع). حيران - وائڙو - حيرت زده.

● مُبيجا (ت): اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُبيجائِيُ: اسمِ خاص. تعلقي نوشهري ۾هڪ ديهه جو نالو.

● مُبِينُ: صفت. (ع). ظاهر - آشڪار - پڌري پٽ - صاف - صَريح - ڪُليل - پرگهٽ - روشن - ساڪيات - پڌرو - ظاهر ظهور - و بِڪَتَ - نشان بَرُ - صفا - چِٽو. سڃُٽر - تصويرن سان - صاف ڪيل - چِٽو ڪيل - سمجهايل - ڪولي ٻڌايل - ارٿ ڪيل - نِروار ڪيل - ظاهر ڪيل - پڌرو ڪيل - نِرمل - آڇو - آوجَلُ.

Gul Hayat Institute

● مَتَ ۽ مَتِيُون: ث. (من. مَتِ = سمجھ) سمجھ - بوجھ - پُڈي - هوش - فهم - ادراک - پُرجھ - پروڙ - وقوف - هوش - حوصلو - چيتو - عقل - زيرکي - خِرد. دانائي - سياڻپ - هوشياري. سوچ - ويچار - خيال - غور - قياس - خوض. گِڻت. ڏيان. اندیشو - کَتَ - هم تم - انسنو. ڏَس - صلاح - رت - راء - انکل. نصيحت - هدايت - آپديش - سمجھاڻي - سبق. عادت - علت - هير - ورد. سيکت - سزا - جٹ - مار - تنبيھ.

" جنھن مت موني جت ڙي اديون."

(فتح).

▬ مَتِ آچَنُ: عقل اچڻ - هوش اچڻ - سمجھ اچڻ. سبق سکڻ - نصيحت حاصل کرڻ. سيکت سکڻ - سزا ملڻ - جٹ ٿيڻ.

▬ مَتِ ڏِيَنُ: صلاح ڏيڻ - راء ڏيڻ - عقل ڏَسڻ - تدبير ٻڌائڻ - عقل جي گالھ ٻڌائڻ - مشوره ڏيڻ - نصيحت کرڻ - آپديش ڏيڻ - وات ڏَسڻ - رستو ٻڌائڻ - ترکيب ڳولي ڏيڻ. سزا ڏيڻ - تنبيھ کرڻ - جٹ ڦٽ کرڻ.

▬ مَتِ قِرَنُ: مت مارجڻ - هوش گم ٿي وڃڻ - عقل مارجي وڃڻ - مَت کسجي وڃڻ.

▬ مَتِ کَتَنُ (ت): عقل چڏائي وڃڻ - هوش حواس گم ٿي وڃڻ.

▬ مَتِ کُتو ۽ مَتَ کُتا (ت): ذ. صفت. بي سمجھ - کم عقل - کم ظرف - بيوقوف - چريٹ.

▬ مَتِ کَسِجَنُ: سمجھ وڃڻ - عقل چٹ ٿيڻ.

▬ مَتِ مَاجَنُ: سمجھ وڃڻ.

▬ مَتِ کَسَنُ: هوش وڃائڻ - حوصلو خطا کرڻ - عقل وڃائڻ - حواس گم کرڻ - بي خطا کرڻ.

▬ مَتَ کِيسَنُ: آلتي مت اچڻ - آبتي سمجھ ٿيڻ - پُڏي مارجي وڃڻ.

● مَتِيُ ۽ مَتِيُون (ت): ث. سزا - مار - سيکت - تنبيھ - هدايت.

▬ مَتِ هِيُنُ ۽ مَتِ هِيُنَ: ذ. صفت. سمجھ کان خالي - بي هوشو - بي وقوف - کم ذهن. بي عقل - مورک - کُهيلو - نَوڏ - پڪو - موگھمتر - آڳاسو - اڏايو - جاهل - موڙهل - کُنڊ - جڙ. آناچاري - آدرمي - بي دين - ڏرم هِيُنُ.

▬ مَتِيُون مُنجھَنُ: حواس خطا ٿي وڃڻ - وائڙو ٿي وڃڻ - حيران ٿي وڃڻ. موگھو ٿيڻ - مست ٿيڻ.

● مَتُ ۽ مَتَ: ذ. (من. مَتَ = رايو) مذهبي ٽولي - پنٿ - فرقو - کوفو. " مثلاً: ٻڌ مَت وغيره."

ڏرم - دين - مذهب - آمت - ملت. ويساھ - نشچو - پروسو - ايمان - عقيدو - اعتبار - يقين - نياءُ درشن - نياءُ شاستر - سِدانت - خاطري - پڪ. (پرمانند). جبل جي پُڄي - ماڻري - ماڻر. (ک).

▬ مَتَانِيُ يا مَتَئِيُ: ٻي جي مَتي تي هلندڙ.

▬ مَتُ مَتَانُتَرُ: ذ. ڏرمي عقيدو - مذهبي سڌانت. (پرمانند). جدا جدا اعتقاد - جدا جدا پنٿ. (گاجرا).

▬ مَتُ هِيُنُ ۽ مَتُ هِيُنَ: ذ. صفت. آناچاري - بي دين - آدرمي - ڏرم هيڻ.

● مِتِ: ث. (من. ما = مَتَنُ). شمار. مَپ - ماپ.

▬ مِتِ آهارِيُ ۽ مِتِ آهارِيُ: ذ. صفت. ٿورو کائيندڙ - واجبي کائيندڙ.

● مُتُ ۽ مُتَ (ت): ذ. صفت. ٽُلھو - دؤنسو - مُڪو - ڏِگُ. (وفا).

● مُتابَعَتَ: ث. (ع). تابعداري - فرمانبرداري - اِطاعت.

● مُتاثِرُ: صفت. (ع). اثر هيٺ آيل - اثر پذير - اثر قبول کندڙ - اثراڻتو - مؤثر. کارگر - کارآمد. دل تي اثر کندڙ - دل ۾ چُبندڙ - رقت انگيز. (آصفيه).

● مُتارا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُتارو ۽ مُتارا: ذ. صفت. (من. مَدَ = مستي) ٽلھو - موٽو - (بدن ۾) پير يل - دُنبو - ڏنو مُٽو - ستر و تر - چوپُڪو - ڏَمتالُ - جَبرو - جالنو - قوي - جُنگ - سڏَرُ - يَتو - جتو - زَنو - قوڻانگ - دَؤنسو - مُڪو - ڏِگُ - سَپتَرُ - رُڏُ. تندرست - چگو پلو - نيمرو - جوپُ. چَرپيءَ وارو (چوپاءِ مال) - چِڪنو - سڻپو - سَپيرو - سوڪو (پُڪتَرُ). چگي چال وارو. (گاجرا). ذ. (ع.

Gul Hayat Institute

مُطهرة = ساندارِي) مسافريءَ تي پاڻ سان گڏ پاڻي ڪڍي وڃڻ لاءِ چمڙي جي ٿيلهي - ڪتليءُ - نديو ساندارو - پکال - مشڪ. (پرمانند). (ث. متارِيءُ ۽ متار يُونُ).

= متارائيءُ ۽ متارائيُونُ: ث. ٽولهه - ٽُلهاڻ - ٽُلهائي - چوٻڪائي - موتائي - جاڏائي - ڏونسائي - جانائي. سٽاڻي - سٽي - چڪنائي - چرٻي.

= متارا مُجَ ڪترَنُ: زبردستن کي مات ڪرڻ.

● متارومانڈِ: اسر خاص. تعلقي ميڻيءَ مرهڪ ديهه جو نالو.

● مُتاسِفُ: صفت. (ع). افسوس ڪندڙ - ارمان ڪندڙ - ڏُک ڪندڙ. غمگين - ڏکارو - ڏکويل. آٽس - مايوس.

● متاعُ ۽ متاعَ: ذ. (ع). گهر جو سامان - اسباب - پدارٿ - مڈي - وسلا - تپتڙ. مالُ - ملڪيت - مالِي - مالِيات - ڌن - دولت - ناٽو - راس - تيت - اِملاڪ - هُونجي. سوداگريءَ جو مال اسباب - مال تجارت - واپار جو سامان. سودو سامان. و ستُو - چيزَ - شيءِ.

● متانُ: ظرف. نٽ - مرَ. بلڪل نه - اصل نه.

مُبادا - جيرَ - نه جاڻا - متچُنِ - جيڪس - الاجي - شايد - جيڪر - مڃاڻ.

● متانت: ث. (ع). مضبوطي - پُختگي - سوگهائي. استواري - استقامت.

● مُتائِيُ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.

● متاهُ ۽ متاهَ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم - ڏکي پُڇَ ۽ قسمين قسمين رنگن وارو پکي - متاءُ - ماتاهُ.

● متاءُ ۽ متاءِ: ذ. متاهُ - ماتاهُ.

● مُتبَدِّلُ: صفت. (ع). تبديل ٿيندڙ - بدلجندڙ - منجندڙ - آٻتو ٿيندڙ - اونڌو ٿيندڙ - مقلُوبُ. واري تي ڦرندڙ گهرندڙ - آٻتو سُٻتو ٿيندڙ. بدلي ٿيندڙ - بدل سدل ٿيندڙ. (پرمانند).

● مُتبَرِّكُ: صفت. (ع). برڪت وارو - پلارو - سگهورو. مقدس - پوٽو. پاڪ - صاف. ٻيڪ. قابل تعظيم - معزز - بزرگوار - بزرگ. فرشته خصلت - فرشته خود.

● مُتبَسِّمُ: صفت. (ع). ڪلندڙ - مرڪندڙ - مُشڪندڙ.

● مُتَّحِدُ: صفت. (ع). اتحاد ڪيل - هڪڙي ڪيل - سڀيل - متفق - شامل - گڏ - گڏيل - ڪٺيل - مخلوط - پيوسته - هڪ ٿيل.

● مُتحَرِّكُ = هُو چُريو) حرڪت ڪندڙ - حرڪت پذير - هلندڙ - چُرندڙ - چرندڙ ڦرندڙ - جنبان - رَوانُ - جاري. رمندڙ - رڙهندڙ - ڦِرندڙ گهرندڙ - ڦرٽو گهرٽو. لڏندڙ. ڏکندڙ. ڪنڌٽو - ڪنڌڻ جهڙو. علم لحو جي اصطلاح ۾ حرڪت وارو اکر - زبر، زبر يا پيش وارو اکر.

● مُتحَمِّلُ: صفت. (ع). تحمّل ڪندڙ - برداشت ڪندڙ - سهي ويندڙ - سهن شيل - سهن هارُ - سهندڙ. صبر ڪندڙ صبرائتو - صابر - ڪمندڙ - ڪنهير - گهير. مستقل مزاج.

● مُتحَيِّرُ: صفت. (ع). حيران - مُتعجب - حيرت زده - عجبائتو. حواس باخته - هڪو ٻڪو - واڙتو. (آصفيه).

● متَرَ (ث): اسر خاص. برهمڻ جي هڪ ذات جو نالو.

● مُتِيرُ ۽ مُتِيرَ: ذ. تماشو. (گاجرا).

● ميتُرُ ۽ ميتُرَ: ذ. (سن. ميتُرَ = ميتُ) مائِيتُ - ميتُ - عزيز - خويش - رشتيدار - قريب. سنگتي - ساٿي - دوست - يارُ - سجڻ. گهٽگهرو - مخلص - خيرخواهه - خيراندِيش. ياوَرُ - مددگار - همراهه - ساٿي. سُجب - حبيب - پيارو - دِل وارو. آشِنا - واقف - سُڌاکڙو - هيتُو - جاڻ سُجاڻ - ڏِنل واڪِنل - واقفڪار.

= ميتُرتا: ث. مائتي - رشتيداري - عزازت - قرابت - ميٽِي. دوستي - ياري - يارالي - اِخلاص. آساڻتُ - ٿڌ - آشنائي - واقفيت - سُجاڻپ - مُڌاکڙائي.

● مُتَيرائيڻ (ل): مصدر. لڳارڻ ـ لالچائڻ ـ دلبو ڏيڻ ـ رٻيڻ. (مُتَرائيو ـ مُتَرائيندو ـ مُتَرائيل).

● مُتَرجِم: ذ. (ع). ترجمو ڪندڙ ـ هڪ ٻوليءَ مان ٻيءَ ٻوليءَ ۾ بيان ڪندڙ ـ ترجما نويس ـ ترجمان.

● مُتَرڪو ۽ مُتَرڪا: ذ. (ع. مُطَرِّقَة: سن. مُدگر). هڪ اوزار جو نالو ـ (لوهه وغيره کي) ٽوڪڻ يا ٽپڻ جو لوهي اوزار ـ هٿوڙو. گهڻ ـ وڏاڻ ـ مارتول ـ ٻهوڙو. (ت). (سوناري جو چوڙسو ـ مُتَارڻي).

ـ مُتَرڪِي ۽ مُتَرڪِيُون: ث. نندو مترڪو ـ هٿوڙي.

● مُتَرَڻ (ث): مصدر. پيشاب ڪرڻ ـ مُتڻ. (مُتريو ـ مُتريندو ـ متريل). (راء).

ـ مُتَرَ: ذ. پيشاب ـ مُٽ. (راء).

ـ مُتَرانگو ۽ مُتَرانگا: ذ. پيشاب رهڻ وارو هنڌ ـ مثانو. گڙدو ـ گرده. (راء).

ـ مُتِيري ۽ مُتِيريُون: ث. پيشاب ڪرڻ جي جاءِ. (گاجرا).

● مُتَرُوڪ: صفت. (ع. تَرَكَ = هن ڇڏيو). تترڪ ڪيل ـ ڇڏيل ـ خارج ڪيل ـ نيڪالي ڏنل ـ نيڪال ڪيل. رَد ـ منسوخ ـ مخروج ـ باطل ـ معطل. (آصفيه).

● مُتَرِي ۽ مُتَرِيُون: ث. جدا جدا ماپن جي سوراخ ٿيل لوهه جي پٽي. (انهن سوراخن مان ڪو ڏاتو لنگهائي مختلف ماپ ۾ ٽوڙهه وارين تارون ٺاهيون ويندين آهن). (گاجرا).

● مُتِيري ۽ مُتِيريُون: ث. پيشاب جي رهڻ وارو هنڌ ـ مثانو. (پرمانند).

● مُتَڙَ (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. (راء).

● مُتَزَلزَل: صفت. (ع). لرزش ڪائيندڙ ـ ڏڪندڙ ـ ڦرڪندڙ ـ ڏَڏَندڙ ـ جهوپا ڪائيندڙ ـ ڏَڏَڪندڙ ـ لوڏا ڪائيندڙ ـ لڏندڙ ـ ٽوڦندڙ ـ ڪنڊندڙ. (آصفيه).

● مُتَشابِه: صفت. (ع). هڪ شڪل ـ هڪ جهڙو ـ هم شبيهه ـ هوبهو ـ ساڳيو ـ ايس پيس. (ع. ا. د).

● مُتَشَرِّع: صفت. (ع). شريعت جو پابند ـ پارسا ـ پرهيزگار ـ ديندار ـ متقي ـ نيڪ پانهو ـ رياضتي ـ الله لوڪ. (آصفيه).

● مُتَشَكِّي: صفت. (ع). شڪ وارو ـ شڪي ـ وهمي ـ وَسوسو. (ع. ا. د). گرامر موجب زمان جو هڪ قسم ـ شڪي حالت ظاهر ڪندڙ زمان (حال متشڪي، ماضي متشڪي).

● مُتَعَدِّي: صفت. (ع). برخلاف ويندڙ ـ سامهون ٽيندڙ ـ رَد ڏيندڙ ـ رَد قد ڏيندڙ ـ اعتراض ڪندڙ. (ع. ا. د). تياري ڪندڙ ـ سانباهو ڪندڙ ـ شروعات ڪندڙ ـ ڪوشش ڪندڙ ـ سعيو ڪندڙ. (ع. ا. د). منشي ـ محرر ـ ميتو ـ ليکاري ـ لکندڙ ـ لکن وارو ـ راقم ـ ڪاتب ـ ليکڪ ـ حسابي. (پرمانند).

● مُتَصَرِّف: صفت. (ع). قبضو ڪندڙ ـ تصرف ڪرڻ وارو ـ قابض. (آصفيه). مالڪي رکندڙ ـ مالڪ ـ ڏڻي. حقدار. (پرمانند).

ـ مُتَصَرِّف ٿيڻ: قبضي دار ٿيڻ ـ مالڪ ٿيڻ. قبضو حاصل ڪرڻ. (پرمانند).

ـ مُتَصَرِّفِي: ث. مالڪي ـ قبضيداري ـ قبضو ـ ملڪ ـ ملڪيت. (پرمانند).

● مُتَّصِل: صفت. (ع). اتصال رکندڙ ـ ويجهو ـ قريب ـ نزديڪ ـ پرسان. لڳل ـ گڏ ـ ڳنڍيل ـ ملحق ـ جڙيل ـ ميلميل. برابر. مُتواتر ـ لڳاتار ـ سلسلي وار. (آصفيه).

● مُتَضاد: صفت. مخالفت ڪندڙ ـ مخالف ـ منافي. برعڪس ـ اُلٽو ـ ناموافق ـ اُبتڙ ـ اونڌو. (آصفيه).

● مُتَعارِف: صفت. (ع). نالي وارو ـ نامياروـ مشهور ـ معروف ـ شهرت وارو. (ع. ا. د). سڃاتل ـ واقف ـ سڃاڻ جاڻ ـ واقفڪار ـ ڏٺل واڻل. (ع. ا. د).

● مُتَعَجِّب: صفت. (ع. عجب = هو اچرج ۾ پيو) اچرج ۾ پيل ـ تعجب ڪندڙ ـ حيرت ۾ پيل ـ حيران ـ حيرت زده ـ مُتَحَيِّر. (آصفيه).

Gul Hayat Institute

● مُتَعَدِّدٌ: صفت. (ع). شمار کیل - ګڼیل - ګاڼیو کیل. ټورا - ګڼ ګاڼیا - کیجهم. ګهڼا - جهجها - بي انداز - وڈي انداز هم - بیشمار - بیسیار - لا تعداد - ان ګڼیا - بي حساب (ذهن هزارن کان متي).

● مُتَعَدِّي: صفت. (ع). بئي ڈانهن ویندڑ - وچڑندڑ - ٻکڑندڑ - سانګیڑو - اتکندڑ - ڦاسندڑ (مرض وغیره هم). زهري - زهر وارو - زهرائتو. زهري بیماريء جو ورتل. (ع. ا. د). (ذ). فعل جو هک قسم - مفعول سان لاګاپو رکندڑ فعل.

● مُتَعَصِّبٌ: (ع. عَصَبَ = هن وکوڑیو) تعصب کندڑ - کٹر - تعصبي - بدګمان - پکڙ پاتي. حاسدي. دین جي طرفداري کندڑ - کٹر مذهبي - کٹو. هٹ ڈرم - مٹ ایماني - نارواداري. پاسه اکیو - ریائي - ریاکار - پاس کندڑ - پاس خاطر.

● مُتَعَلِّقٌ: صفت. (ع. عَلَقَ = هن چاهه رکیو) چاهه رکندڑ. تعلق رکندڑ - لاګاپو رکندڑ - واسطو رکندڑ - نسبتي - واپستہ. لاګاپیدار - واسطیدار. عزیز - مائٹ - رشتیدار - قریب - میٹ - عزازت وارو. شامل - ګڈ. منسلک - کٹنو. تابع - ماتحت - زیردست - هٹ هیٹ.

● مُتَعَلِّمٌ: صفت. (ع). تعلیم حاصل کندڑ - سکیا وٹندڑ - طالب علم - شاګرد - مُبتدي - تلمیذ. چیلو - پالکو - پوئلګ. (آصفیه).

● مُتَعَهِّدٌ: صفت. (ع). ګڈ کیل - کٹنو کیل - پیڑو کیل. سڈ کیل - سڈایل - کوئیل. (پرمانند).

● مُتَعَيِّنٌ: صفت. (ع). مقرر کیل - کنهن کم تي لڳایل - سونپیل - ٹاڪیل - سپرد کیل - لڳایل. (آصفیه).

● مُتَغَيِّرٌ: صفت. (ع). انقلاب هم آندل - ڦیرایل - متایل - بدلایل - تبدیل کیل - ڦیر ڦار کیل - بدل سدل کیل. تبدیل پذیر - متجن جهڙو - بدلجن جهڙو - بي جوڙو - ان میل - اسمیو - ان ٹهندڑ - ناموافق. (ع. ا. د). بیګاڙیل - ڦیٹایل - ابتر کیل - دربدر کیل. سڌاریل - درستي کیل - اصلاح کیل - سنواریل.

● مُتَفَرِّقٌ: صفت. (ع). فرق کیل - جدا جدا - الګ الګ - مختلف - پانت پانت - قسمین قسمین - طرحین طرحین - علحده - چڑوچڑ - فالتو - ګاڈ ڙساڈ ڙ - متفرقو. (ع. ا. د).

= مُتَفَرِّقُو & مُتَفَرِّقا: ذ. صفت. مُتفرّق.

● مُتَّفِقٌ: صفت. (ع). اتفاق کندڑ - ملیل - شامل - ګڈیل - گڈیل - متحد - ایکي هم - یک مشت. هک راء - هک زبان - هم زبان - هم صلاح - هم مشوره - هک ګالهه - یک راء - هک صلاحیو - هک مٹیو - بلا اختلاف - هک دلیو - متفق راء - سمت. لاګاپیل - واسطیدار - واسطو رکندڑ - نسبتي. راضي - رضامند - خواهان - موافق - خوش - سرهو.

= مُتَّفِقٌ ثَيِّنٌ: موافق ٹیٹ - یک راء ٹیٹ - راء هر شریک ٹیٹ - هر زبان ٹیٹ - یک دل ٹیٹ - اتفاق کرڻ - شامل راء ٹیٹ.

= مُتَّفِقُ راء: ظرف. یکراء - هک صلاحو - هک مٹیو - بلا اختلاف - یک زبان - شامل راء - هم صلاح - هم مشوره.

= مُتَّفِقي: ذ. صفت. متفق ٹیل - همراهه - ساڻي - ګڈیل - متحد - سلیل - سلیل جلیل - یک مشت - متفق راء.

● مُتَفَكِّرٌ: صفت. (ع. فَكَّرَ = هن مٹي خیال کیو) خیال کندڑ - فکر کندڑ - فکرمند. ڳڻتي وارو - ڳهاروٽو. مغموم - دلګیر - اداس - سست.

● مُتَقَدِّمٌ: صفت. (ع). پیش ٹیندڑ - اڳیان وڌندڑ - اڳوان - پیشوا - مهندار. (ع. ا. د). اڳرائي کندڑ - اڳرو.

● مُتَّقِي: صفت. (ع). ڪُڪي وارو - سونکي وارو. پرهیزګار - ګناهن کان بچندڑ. خلاف شرع کان پرهیز کندڑ - زاهد - عبادت ګذار - عابد - پارسا - خدا پرست - پکت - دیندار - ڈرمي.

Gul Hayat Institute

● مُتْكاڻِي: اسم خاص. پٺاڻي بلوچن ۽ هلواڻي بلوچن جو هڪ قبيلو. (ت. بلوچستان).

● مُتَكَبِّر: صفت. (ع). تڪبر ڪندڙ - تڪبري - مغرور - هٿيلو - آپسماني - ضدي - هوڏي. (آصفيه).

● مُتَكَلِّم: صفت. (ع). ڳالهائيندڙ - ڳالهه ڪندڙ - ڪلام ڪندڙ - سُرُ ٿو - آلاڻو - الائيندڙ. مخاطب ٿيندڙ. ضمير جو هڪ قسم - ڳالهائيندڙ جي پاران ڪم ايندڙ ضمير. (پرمانند).

● مُتَلاشِي: صفت. (ع). تلاش ڪندڙ - ڳولائيندڙ - ڳولائو - ڳولها ڦولها ڪندڙ - جانچ جونچ ڪندڙ - سرگردان - پريشان - حيران. (آصفيه).

● مُتَلاطِم: صفت. (ع). لهرين وارو - چولين وارو - چولِيرُ - موجزن. (ستڪو) لهرين جو - (ولوڙو) چولين جو.

● مُتَلَوِّن: صفت. (ع). مختلف رنگن وارو - رنگ برنگ - رنگا رنگي. قرندڙ گهرندڙ - ڦرٽو - سَترگرد - ڦرٽو - ڦيرائٽو. هڪ هٿ نه ٽڪندڙ - هلڪي طبيعت وارو - هڪ ڳالهه تي نه ٽڪندڙ. بيقرار. گهٽ متين.

● مُتَلَّمِيلو: اسم خاص. تعلقي سنجهوري هر هڪ ديهه جو نالو.

● مُتَمَنِّي: صفت. (ع). تمنا ڪندڙ - خواهشمند - آرزومند - مشتاق - خواهان - چاهر ڪندڙ - چاهت وارو. ارمان ڪندڙ - شوقين. (آصفيه).

● مُتَمَوِّل: صفت. (ع). دولتمند - مالدار - تونگر - آميرِ - شاهوڪار - ڏَنوان - ڏنونت - پاڳيو - غني - ڏني. (آصفيه).

● مُتَن ۽ مَتْن: ذ. (ع). وچ - درميان - وسط - درمياني حصو. (آصفيه). ڪتاب جي وچ واري عبارت. (آصفيه). ڪتاب جي آصل عبارت - وِڌان - وِشَيء - مضمون - پرڪرڻ - ڳالهه. (پرمانند). اهو اصل ڪتاب جو شرح ڪرڻ جي لائق هجي. (ع. ا. ذ).

● مُتَناهِي: صفت. (ع. مُتَنَاهِيٌ = حد تي پهتل). پڇاڙيءَ تي پهتل - حد تي پهتل - ڇيهه ڪيل - آخرت تي پهتل - چيڙي تي پهتل - پڇاڙي ڪيل - نبيرو ڪيل - خاتمو ڪيل - حد ڪيل - انت ڪيل. (ع. ا. ذ).

● مُتَنَبِّهُ: صفت. (ع. مُتَنَبِّهٌ = نند مان جاڳندڙ). تنبيهه ڪيل - واقف - آگاهه - خبردار. سجاڳ - سُرتو - سُچيت - بيدار.

● مُتَنَفِّر: صفت. (ع). نفرت ڪندڙ - ڪراهت ڪندڙ - ڇِڊو ونندڙ. (ل). ڏڪارينڊڙ. بيزار ٿيندڙ - پري ڇڪندڙ - ٻئي کي خراب ڄاڻندڙ.

● مُتَنَقِّس: صفت. (ع). اڪيلو - ڇڙهو - هيڪلو - هڪڙو - يڪي سِر - والدو. (ع. ا. ذ).

● مُتَنٌ (ڪ): ظرف. شايد - متان - هرگز - نه - متڃ.

● مٽو ۽ مَتا: ذ. (سن. مَتَمْ = اصول) مت - قاعدو - قانون - اصول - طريقو - پرمانُ. رايو - راءِ - خيال - ويچار - مقصد. وشواس - اعتبار - ويساهه - پَتِ. شرڌا - صِدق - ايمان - يقين - پڪ - نشچو. عقيدو. دستور - رواج - رسم - ريت - خوءِ - پَرِ - هلي چلي - مرجاتا - وتيرو - ليڪو. (سن مَنتر = ويچار ڪرڻ). ڪارخاني ڪيڏ وقت سيٺ ۽ پائيوارن جي وچ ۾ پئسن جي حساب ڪتاب بابت ٽيل ڪاغذي لکپڙهه - دستاويز - قبض. مجلس - سڀا - اجلاس - ميڙ. فرقو - ڪوفو - مت. (صفت). (سن. مدّ = مستي) مستيءَ وارو. مستالو - ٽلهو - موٽو. متڃ مصدر جو فعل ماضي. پريو - تار - چڪار. (اسم خاص). آڻ (خاص اهو جنهن تي مستي جا ڏيئر پنهون ڪٽي ويا). تعلقي ٽنڊي باگي هر هڪ ديهه جو نالو.

= مٽو مهيڙو چَڏَنُ: عزت سان هليو وڃڻ. ميلي جي ڪٽڻ ڪان اڳ نڪري وڃڻ. تڪليف پيدا ٿيڻ ڪان اڳ ميلاڙ ڇڏي وڃڻ.

● مٽُو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مٽُو ۽ مُتا: ذ. صفت. قد ۾ ڇوٽو پر بت ۾ پريل - ڏڻومٽو - دِميُ - ڪُهڪهڙي - ڊينبو - ڦوسو - ڊيمڪيڙو - ڊِيمڪو - ڊِميڪي - ڊِميڻي - ڇوٽو موٽو. بٽو - جٽو - زَلو - ٽلهو - ڦوڦانگ - سٽروٽر - ڏونسو -

Gul Hayat Institute

مُتکو - ڏگ - چوٻُکو - ٽلهو - سَير - دنبو.
(پرمانند). (ذ). روشنيءَ لاءِ ڏنڊي جي چوٽيءَ تي ويڙهيل اڳڙين جو مڇو (جنهن کي تيل ۾ ٻوڙي ٻاري سگهجي) - مشعل - ڏِيات. ساز جو هڪ قسم. هڪڙي ننڍي بندوق. (گاجرا).

● مُتواتِر: صفت. (ع). هڪ ٻئي پٺيان - لڳاتار - سلسليوار - مسلسل - لاڳيتو - جاري - روان. (آصفيه).

● مُتَوازِي: صفت. (ع). ٻاڻ ۾ برابر - هڪ جهڙا - هڪ پهلو - هم وزن. (ع ا. د).

● مَتِوال (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَتِوالو ≈ مَتِوالا: ذ. صفت. (سن. مَتّ < مَدّ = مستي) مستيءَ وارو - مَست - چريو - مستالو - اَنَمَتِ - پاڳل - ڪيو - ديوانو - آنان - مجنون - سودائي - خبطقاني - دماغ فريل - وائيسر فريل - جُنوني. پُوڪ - اَلُو - چِسو - چريٻت - نادان - جَتّ - بي عقل. نشي ۾ چُور - مخمور - خماري - مدهوش - نشي ۾ مؤجي. (پرمانند).

● مُتَوَجِّهُ: صفت. (ع). توجّه ڪندڙ - ڌيان ڏيندڙ - ساوِڌانُ. راغِبُ - مائِلُ - رجوع - مخاطب. هڪ متو - يڪ دِلو.

● مُتَوَسِّطُ: صفت. (ع). وچ جو - وچ وارو - وِچُون - درمياني - وِچولو - وچولي درجي جو - وچٿرو - عامُ - ساڌارڻ - رَواجي - اهڙو جهڙو - معمولي - پورو پُٽو - جهڙو تهڙو. (پرمانند).

● مُتَوَسِّيل: صفت. وسيلو ڳولينڊڙ - سهارو ڳولينڊڙ.

● مُتَوَفّي: صفت. (ع). فوت ٿيل - سري وِيَلُ - مُئل - فوتي - مرحوم.

● مُتَوَقِّعُ: صفت. (ع). آسِ رکندڙ - توقع رکندڙ - اميدوار - آسرو رکندڙ.

● مُتَوَقِّفُ: صفت. (ع). دير ڪندڙ - ديرينو - ڍِيلڪل ڪندڙ - ڍِلو - تاخير ڪندڙ.

● مُتَوَكِّلُ: صفت. (ع). خدا تي پروسو ڪندڙ - اللّٰه جي مرضيءَ تي هلندڙ - ربّ جي رضا تي رضامند هوندڙ - تَوَڪلي.

● مُتَوَلِّدُ: صفت. (ع). پيدا ٿيندڙ - چمندڙ.

● مُتَوَلّي: صفت. (ع). ڪم تي رهڻ وارو - مُهتمم - نگران ڪار - والي - سرپرست - نگهبان - رکپال - رکوالو. خانگاهه، مقام يا مسجد جو رکپال. (آصفيه).

● مِتُون ≈ مِتُون (ک): ذ. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (سنهڙن چارن سان، چمڪندڙ، قد ڏيڍ انچ يا ٻه انچ، رنگ اڇو).

● مُتَهَبُو ≈ مُتَهَبا: ذ. ڪوڙي تهمت - ڪوڙو الزام - بُهتان - ٽيڪر. (پرمانند).

● مُتَهَتِّرُ ≈ مُتَهَتِّرَ: ذ. (من. مُدگر = ڏنبو) مُهيلڙو - مُهري - دستو - مُتهرو. مؤنٽو - ڏنبو - ڏڪو - گهوپاٽو. پٽنگ وغيره گهوڙن جو سونٽو - ڏنبو.

- مُتَهَرُو ≈ مُتَهَرا: ذ. مُتَهَرُ.

● مُتَهَيِّئُ ≈ مُتَهَيِّي: ذ. صفت. (من. مَتِّ = پنڌ) پنهنجي پنڌ تي پڪو - پورو پروڪار - اُصولن جو پائبند. اهل بِدعت - سُونّت گيرهي. (پرمانند).

● مِتِي ≈ مِتِيُون: ث. (من. مِتِيكا = مهينو) ٽيهن ڏينهن جو عرصو. مقرر ڪيل وقت - تاريخ - تِتَ - ڏَنُ. مهيني جو ڏينهن - وارُ. (آصفيه. پرمانند). وياج - لاڀ - وَرتو - وَٽو. (پرمانند).

● مِتِهِرُو ≈ مِتِهِرا: ذ. چِيڙُ. (صفت). قد ۾ ننڍو - چوٽو - ڪوتاهه قد - مِندرو - جامڙو - بندرو - ڪٽ مِٽيڙيو - گرانٽ مُنڊيو. (پرمانند).

● مِتِهِلا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مِتِهِلا پس: ٻيڙيءَ جو هڪ اوزار - ڪوهي کي اڳيان ڇڪي آڻو ڪرڻ جو اوزار.

● مَتِيلُو ≈ مَتِيلا: ذ. درياءَ جي ٻيڙيءَ جو هڪ اوزار - ڪوهي کي جهلڻ جو اوزار. (ن - ب). ڇاڙهه - ٻَلُ. (پرمانند).

● مَتِهِيمَلائِي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● مَتِينُ: صفت. (ع). مُحڪم - استوار - مضبوط - پُختو - ثابت قدم - برجستو. (اسم خاص).

Gul Hayat Institute

حضرت محمد صلي الله عليه و سلم جي صفاتي نالن مان هڪ نالو.

● مٿَ: ث. (من. مٿ = ولوڙڻ). (ڪير جو) ولوڙو- جهڪ- چاچول. سوچ- غور- ويچار- خيال. سمجهه- دانست- چاڻ- پروڙ- سڌ. (پرمانند).

صلاح- مت- نصيحت- هدايت. (ظرف) جي نظر تي- جو خيال رکي- جو لحاظ رکي. (پرمانند).

● مٿ ۽ مٿُ: ذ. (من. مستک = ٿو). ٿو- سر. مٿاهون پاگو- سيرو. مٿيون حصو- مٿاچرو- سطح- رُوءُ- تَرُ- سطح.

- مٿُتي: ظرف. مٿين پاسي- مٿانهين ڏي- مٿي.

- مٿيچرو ۽ مٿيچرا: ذ. مٿيون پاگو- مٿيون حصو. مٿاچرو- سطح. مٿيون. (ث. مٿچري ۽ مٿچريون).

- مٿخرچ ۽ مٿخرچ: ذ. وڌيڪ خرچ. ٻاهريون خرچ- بالائي خرچ- مٿيون خرچ- رواجي خرچ. اهو خرچ جو ضرورت جي خرچ ۾ داخل نه هجي.

- مٿمٿهون ۽ مٿمٿهان: صفت. منهن يا وات مٿي ڪندڙ- مٿي وات وارو. خود پسند- ٽرڙو- ٻڏو. آپماني- هٿيلو. تمام مٿي- اڻلند- اوچو- مٿانهون.

● ميٿ ۽ ميٿَ (ل): صفت. ڇڄائي نه ڪندڙ- غريب. سانتيڪو- ٺاهريو.

● مٿاچرو ۽ مٿاچرا: ذ. (من. مستک = ٿو). مٿ- سطح- سٿان- تَرُ- رُوءُ. (صفت). چوٽيءَ جو- سطح وارو- مٿانهون- سطحي- بالائي. آچاتيرو- مٿچرو- ٻاهريون- آتردو- ٻاهران- مٿان مٿان- اڦونگرو. مجازاً- سجاڻي. بي پرواهي جو- بيڪار جو- اِدرڪيدر جو- لاغرضائي جو- بيخيالي جو- مٿينءَ دل سان- بي خيالو- بنا چاهه جي. ٽورو- ذرو- ٽوري قدر- ناڻي ماتر. (پرمانند).

- مٿاچرائي ۽ مٿاچرايون: ث. مٿ- سطح. آچاترائي- اڦونگلائي.

● مٿارَ ۽ مٿارون: ث. (من. مستک = ٿو). مٿانهون پاسو- مٿانهين. مٿاچرائي. ڪنارو- ڪپر (درياءَ جو). درياءَ جي ڪپ ڪان وٺي اونهي پاڻيءَ تائين. ڪپ جو حصو. هوا جي طرف وارو درياءَ جو پاسو- سڀائي واءُ وارو ڪپ. (پرمانند). مٿي جو سور- دردِ سر. (ک).

- مٿارَ پوڻ: (ک). مٿي ۾ سور پوڻ. مٿي ۾ عادتي (پوندڙ) سور جو پوڻ.

● مٿارُ ۽ مٿارَ: ذ. رسيءَ جو ٿهيل ٻيڙو.

● مٿاريُ ۽ مٿاريون (ث): ث. (من. مستک = ٿو) مٿيون حصو. پيٽ جو مٿيون حصو- چوٽي. پيٽَ جو سُهڙ وارو حصو (جنهن تي سج آپرڻ سان آس پوي). ٻن پيٽن جي ڳڏجڻ وارو هنڌ- ڳاٽ. رَڻپي يا چادر ڪرڻ جو مٿيون مٿي وارو پاسو.

● مٿاڙ ۽ مٿاڙَ (ث): ذ. مٿيون پاسو- مٿارَ. پنيءَ جو اڳيون (سُهڙ وارو) ۽ ڏنگ وارو حصو- سُنڊو.

● مٿاڙو ۽ مٿاڙا (ث): ذ. مٿاڙ (ث).

- مٿاڙا هٿڻ: هر ڏينهن بعد سُنڊن کي ٻيو دفعو هر ڏينهن.

● مٿاڪٽَ: ث. (من. مستک = ٿو + ڪٽَ ڪٽڻ) مٿي ڪٽڻ جي حالت- مٿا ڪٽي- مٿاماري. جفاڪشي- سخت محنت- درد سري- جد وجهد- جاکوڙو- ڪوشش- ڪشالو- محنت. پروڙ- سرجوشي. تڪليف.

● مٿاڪٽَ ڪرڻ: سخت ڪوشش ڪرڻ- سخت محنت ڪرڻ- جفاڪشي ڪرڻ- ڪشالو ڪيڻ.

- مٿاڪٽي: ث. مٿاڪٽ- مٿامار.

● مٿاڪيرو ۽ مٿاڪرا (ل): ذ. صفت. مٿو هٿندڙ- مٿاڪٽ ڪندڙ- محنتي.

● مٿامارَ: ث. مٿاڪٽ. (مهيري).

- مٿاماريُ ڪرڻ: مٿاڪٽ ڪرڻ.

● مٿامو ۽ مٿاما: ذ. (من. مستک = ٿو) ٿو- سر- ڪوپري- ڪيهراڻي- ڪيهرائي. گنجو مٿو.

● مٿانُ: ظرف. (من. مشتک = ٿو) مٿي ڪان- مٿ ڪان- سري ڪان- چوٽيءَ ڪان- شروعات ڪان- شروع ڪان. (صفت) مٿي- وڌيڪ- اوچو- مٿي جو. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

= متان پتوڑ: اچي متي کان ڏسڻ - روبرو ڏسڻ - اکين سان ڏسڻ - مشاهدو ڪرڻ. موقعي تي پهچڻ.
= متان کڇي وڃڻ: ٿڌ پٿ وڪامي وڃڻ.
= متان وهڻ: سنبال ڪرڻ - چوڪيداري ڪرڻ - رکوالي ڪرڻ - پهروڏيڻ - نگهباني ڪرڻ.
= متان ٿيو متان: ظرف. گهٽو متي - مقرر ٽيل لرخ کان متي، چالو سرشتي کان ٻي طرح يا وڌيڪ.
● متاندي (ث): ث. متي وارو پاسو - سيراندي.
● متانگرو ≈ متانگرا: ذ. صفت. (سن. مستڪ = متو) وڏي متي وارو. ٿها - اتم - اعظم - عالي - اعلي - بلند - اوچو - ڪبير - تسناهي. (پرمانند). راڪسي - دئيت جهڙو - دشٽ - ڪٽوال رپ - خبيثاڻو. هيبت وارو - هٽيتناڪ - ڀياڪ - خوفناڪ - دهشتناڪ.
● متانهون ≈ متانهان: ظوف. (سن. مستڪ = متو) متي - اوچو - بلند - آتاهون - آتم - اعلي - وڏو - عظيم - صدر - ڪان متي - ڪان زياده - متئي. اڳرو - اڳاهون - غالب. (ن - ب). (ث. متانهين ≈ متانهيون).
= متانهين ≈ متانهيون: ث. بلندي - آتاهين - چوٽ - آچائي. چاڙهه. وڏائي - بزرگي - عظمت - شان - مرتبو - بلندي - درجو - عهدو. مغروري - آچات - هٺ - تڪبر - غرور. (پرمانند).
● متاهر ≈ متاهرا: ذ. اڻ ڪيڙيل زمين جو مندو - متار.
● متاهون ≈ متاهان: ذ. صفت. متانهون. (ث متاهين ≈ متاهيون).
= متاهين ≈ متاهيون: ث. متانهين.
● متر ≈ متڙ (ل): ذ. صفت. (سن. مستڪ) اڳواڻ - مهندار. (مهيري).
● متڪي ≈ متڪيون: ث. (سن. مستڪ = متو) متانهين. واڌو رقم - وڌيڪ رقم - واڌي. اصل رقم تي ڪجهه وڌيڪ ڏنل رقم - محصول - چونگي - سير شماري. لاپو. جزيه. متگي. ضرورت - گهرج - لوڙ - طلب. (ت). (ل. وفا).
● متڪي ≈ متڪيون: ث. متڪي.
= متڪي جو پڪل: صفت. ڪوبه نه - ڪير به نه. لتلو ٻنجڻو. (پرمانند).
● متلج ≈ متلجون: ث. حياءَ - لڄ - مُحابو - سنڪوچ - حجاب - شرم - ترم - مرجاتا - شرميلتا. (پرمانند).
= متلج ≈ متلج: ذ. صفت. متلجو. سرڪش - مغرور - هٺيلو - ضدي - هوڏي. (وفا).
= متلاجو ≈ متلاجا: ذ. صفت. حجاب وارو - شرميلو - حياءَ وارو - لڄائتو - ڏوڻگي - چالباز - مڪريلو - مڪري - چندي - نقال - سانگ رچائيندڙ.
● متلو ≈ متلا: (ت). ذ. صفت. متيون - متانهون - متاهون.
● متن ≈ متنَ (ت): ذ. صفت. مست - ڪاهل - ڏوڻي. غافل - ڳهيلو. (ل - وفا).
● متنَ: ذ. (اسر). آسمان جي بارهن برجن مان ٽئين برج جو نالو - جوزا.
● متڻ: مصدر. (سن. متنَ = ولوڙڻ) (ڪير) ولوڙڻ - جهڳڙڻ - جهگورڻ. مانڊاڻي هڻڻ. خيال ڪرڻ - ويچار ڪرڻ - سوچڻ - رڙڻ - ٻهڻ - و ويچارڻ - ڏورڻ ٽمڻ - ڳڻڻ ڳوٽڻ - ڳڻ گوت ڪرڻ. جاڻڻ - سمجهڻ - پاڻڻ. (پرمانند). (متيو - متيندو - متيل).
● متو ≈ متا: ذ. (پرا. متيا. سن. مستڪ = متو) بدن جو هڪ حصو - سر - سري - سيسي - مٿيدي - مغز - ڪوپري. ڪوهري - ڪيراڻي - ڪوپراڻي. متانهون پاڳو - متانهين. ڪنهن به شيء جو متيون حصو - چوٽي - مٽ - چوٽ - سرو. مٿيو - مٿيدو - منهن. سيراندي. اڳياڙي. (اگر جي) چوٽي. (عضوي جو) متو - ڏل. ايڪائي (به متا = ساڳي شيء جون به ايڪايون). (گاجرا). چيڙو. پچاڙي - انت - توڙ - ڇيهه. (سن. مندَهه = جوش) عورتن ڪي ايندڙ ماهواري - حيض.
= متاڪٽ: ث. محنت - ڪوشش - متامار - ڪشالو - جُهد جفا - پورهيو - درد سري - جدوجهد - ٻوتوڙ - ڪُهه - جاکوڙ - حيلو - سعيو - سخت محنت. سرجوشي.

■ متاکئت کرئ: محنت کرئ - سخت کوشش کرئ - جفاکشي کرئ - جاکوڑ کرئ - پتوڑ کرئ.

■ متاکتا ڈيئ: منهن ڈيئ - تکليف برداشت کرئ - کوشش کرئ - جدوجهد کرئ - جفاکشي کرئ.

■ متامونا متارئ: متامونا هڻئ.

■ متامونا هڻئ: کوشش کرئ - جد وجهد کرئ - جفاکشي کرئ - درد سيري کرئ - کشالو کرئ.

■ متامهيڑ ۽ متامهيڑون: ث. متن ٽکرائڻ جي حالت - گهوت ۾ ڪنوار جا، شاديءَ جي هڪ رسم موجب پاڻ ۾ متا ٽکرائڻ جي حالت - لائون ڈيئ.

■ متامهيڑائيئ: شاديءَ جي رات گهوت ۾ ڪنوار کي لائون ڈيارئ - متامهيڑ کرائڻ.

■ متامهيل کرائيئ (ت): متامهيڑ کرائڻ.

■ متو ٻڌئ: خوشامد کرئ - پوئتان لڳئ - پُٺ ونئ. هٿ پير لهڻ - وهم کرئ. (ک).

■ متو ٻيڙ سان لڳئ: پشيمان ٿيئ - شرمسار ٿيئ - شرمندو ٿيئ - پڇتائڻ. سمجهه اچڻ - سانگائڻ.

■ متو ٻيڙ سان هڻئ: پاڻ کان ڏاڍي سان هٿ اٽکائڻ. ناممڪن جي پويان کاهي پوئ.

■ متو ٻيڙن سان ٽکرائيئ: تمام گهڻو پريشان ٿيئ - وائڙو ٿي هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙئ - مصيبت جي وقت هاءِ گهوڙا کرئ.

■ متو ٻيڇيئ: سخت سزا ڏيئ - مارکٽ کرئ - ٺيڪ کرئ - برابر کرئ - درست کرئ - صحيح کرئ. تنبيهه کرئ - هدايت کرئ. جُٽ کرئ.

■ متو تپائيئ: ڪنهن کي بيزار کرئ - ڪک کرئ - تنگ کرئ - لاچار کرئ - متو کپائڻ. چڑ ڏيارئ - کاوڑائڻ - ناراض کرئ. پريشان کرئ - تڪليف ڏيئ.

■ متو تپيئ: لاچار ٿي پوئ - مجبور ٿي پوئ. ڪنهن کي مجبوريءَ سبب ٻرائي کم ۾ پوئ. کمر کشئ.

■ متو ٽيڪئ: نياز کرئ - سلام کرئ - آداب کرئ. سجدو کرئ - بندگي کرئ. لِٽ کرئ - هيٺاهين ونئ.

■ متو ٽٽَ پوئ (ک): کيري پوئ - تباهه ٿي وڃڻ - سخت حالت کي رسڻ. ڏيوالو کيئ.

■ متو ٽٽَ سان لڳئ: سيکت پائڻ - ڏکائڻ. نامراد ٿيئ - ناڪامياب ٿيئ - شڪست کائڻ.

● متو ٽٽئ: افسوس کرئ - ساڻم کرئ - دانهون کرئ - فرياد کرئ - هاءِ گهوڙا کرئ. ڏاکڙا ڏسڻ - ڪشالا کيئ - جاکوڑا کرئ - محنت کرئ - درد سيري کرئ.

■ متو جَبل سان هڻئ: ڏاڍي سان هٿ اٽکائڻ - پاڻ کان زوراور سان مقابلو کرئ - نه پڇڻ جهڙو کم کرئ.

■ متو چٽ ٿيئ وَڃئ: قوت حافظه ناس ٿي وڃڻ - سمجهه موڪلائي وڃڻ. بالڪل ناس ٿي وڃڻ - تباهه ٿي وڃڻ.

■ متو چرخ ٽيئ: حيران ٿيئ - حيرت ۾ پوئ - اچرج ۾ پئجي وڃڻ - وائڙو ٿيئ - حيرت زده ٿيئ.

■ متو چيٽ سان هڻئ (ک): وت کان وڌيڪ زور ڏيکارئ - پڇندي کان ٻاهر کم کرئ. پاڻ کي وڏو سمجهڻ - هٿ ۾ پرجي وڃڻ - مغرور ٿي وڃڻ.

■ متو چپر سان هڻئ: وت کان وڌيڪ کم کرئ - زوراور سان هٿ اٽکائڻ - متو جبل سان هڻئ.

■ متو ڏڌئ: ڪنڌ لڏڻ - ضعيفي سبب ڪنڌ ڏهڻ. پوڙهو ٿيئ - پير مرد ٿيئ - ضعيف العمر ٿيئ.

■ متو ڏوٽئ: نفي ۾ جواب ڏيئ - انڪار کرئ - ناقبول کرئ - نه مڃڻ - ناڪار کرئ.

■ متو ڏوئيئ: وهنجڻ - غسل کرئ - سنان کرئ - تزء کرئ.

■ متو ڏارئ: متو چيرڻ - متو ڦاڙڻ. حد کان وڌيڪ محنت کرئ - سخت جفاکشي کرئ.

■ متو ڏاڙهي سُنائيئ: ڏاڙهي، متو ۽ مُڇون ڪوڙائڻ. آلو بنجي وڃڻ - بيوقوف ٿيئ - عقل ماريجي وڃڻ - چريٽ ٿي وڃڻ.

Gul Hayat Institute

= متو ڏونڪرَ سان هڻڻ: متو جبل سان هڻڻ.
= متو ڏيڻ: منهن ڏيڻ - سامهون ٿيڻ. شروع ڪرڻ - هٿ ڪنڊڻ. بار سهڻ - تڪليف هموار ڪرڻ. مدد ڪرڻ - واهر ڪرڻ - سهائتا ڪرڻ.
= متو ڌارڻ: سير جهڪائڻ - ڪنڌ نمائڻ. نياز ڪرڻ - تعظيم ڪرڻ - ادب سان پيش اچڻ.
= متو ڦيرڻ: مٿي ۾ ڦيري ٿيڻ - چڪر اچڻ. ڦٽواتي اچڻ. ڪيڪو وکو ٿيڻ - وچڙون ٿيڻ - ڦهڻيون منجهڻ. وائڙو ٿيڻ. ڦونڊ ۾ پرجي وڃڻ - ڄاڻ ۾ پرجي وڃڻ - مغرور ٿي وڃڻ - مغز ۾ هوا پرجي وڃڻ. چريو ٿيڻ - پاگل ٿيڻ - سودائي ٿيڻ - خفقان ٿيڻ. پلجي وڃڻ - بدلجي وڃڻ - بتال ٿي وڃڻ.
= متو ڦوڙائيڻ: هٿ سوڙي وڃائڻ - نقصان پرائڻ - ڇيهو پرائڻ.
= متو ڪترڻ: منهن ڪرڻ - ڪنهن پاسي روالو ٿيڻ - پڇي وڃڻ.
= متو ڪتڙهڻ (ڪ): اونو ڪرڻ - فڪر ڪرڻ - انديشو ڪرڻ - اوسيڙو ڪرڻ - انتظار ڪرڻ. ڪنهن ڳالهه جي ويچار ۾ رهڻ.
= متو ڪوڙائيڻ: وارن کي ڪوڙائڻ - نوڙهو ٿيڻ. پاڻ کي ڦرائڻ - ٽڳائڻ. نقصان پرائڻ - توٻو پرائڻ - هٿرجو پرائڻ.
= متو ڪوڙڻ: ٽڳڻ - ڦرڻ. دلبو ڏيڻ - ويساهه گهاتي ڪرڻ. ڪنهن کي نقصان وجهڻ.
= متو ڪائيڻ: اجائي بڪ ڪرڻ - بڪوات ڪرڻ - بڪ بڪ ڪرڻ - بڪي هڻڻ. ڪڪ ڪرڻ - بيزار ڪرڻ - تنگ ڪرڻ - ورچائڻ - خفي ڪرڻ.
= متو ڪتو ڏيڻ: لباهه - گذارڻ. جنب ۽ جوڳ ڏيڻ - حياتي گهارڻ.
= متو ڪپائيڻ: متو ڪائڻ. اجائي مغزخوري ڪرڻ. ڪاپارو ڪرڻ - ڪاسارو ڪرڻ - ڪيڙاڪ ڪرڻ - ڪپت ڪرڻ - هٿ هڻان ڪرڻ.
= متو ڪٽڻ: ڪنڌ ڪٽڻ. منهن مٽي ڪرڻ. (بيماريءَ مان) سنڀرڻ ٿيڻ - چاڪ ٿيڻ - چاق ٿيڻ - تندرست ٿيڻ.
= متو ڪوڙڻ: فوت ٿيڻ - مري وڃڻ.
= متو ڪوهين (ت): ناڪام ڪوشش ڪرڻ - اجائي پتوڙ ڪرڻ - اجائي مغزخوري ڪرڻ. ڪاپارو ڪرڻ - متو ڪپائڻ.
= متو گريبان سان ڏڪڻ: ڦڪو ٿيڻ - لڄي ٿيڻ - شرمندو ٿيڻ - ندامت محسوس ڪرڻ - پنهنجو قصور محسوس ڪرڻ - پنهنجو ڏوهه باسڻ - ڪناهن جو اعتراف ڪرڻ.
= متو گريبان ۾ آڻڻ: لڄي ٿيڻ - شرمنده ٿيڻ - ڪنڌ هيٺ ڪرڻ - پشيمان ٿيڻ - پڇتائڻ - ندامت ظاهر ڪرڻ. معافي گهرڻ - ڏوهه بخشائڻ - قصور معاف ڪرائڻ.
= متو گنجو ٿيهڻ: (ڪ): مٿي جا وار ڇڻي وڃڻ - نوڙهو ٿيڻ. سڄو سڪٽو ٿيڻ - پينگيو ٿيڻ - ڪٽي پوڻ - ڪنگال ٿي وڃڻ - تريءَ ۾ پوڻ.
= متو گونٽڻ (ت): ڏري زالن جو خاص نموني ۾ وار ڇٽڻ - متو ويڙهڻ. (راء).
= متو لڏڻ: ضعيفي يا پيرسڻيءَ سبب متو ڏڪڻ. پير مرد ٿيڻ - بڇيو ٿيڻ.
= متو لڪائيڻ: ڪنهن اڃهي هيٺ رهڻ - ڪنڌ لڪائڻ. رهائش اختيار ڪرڻ. پناهه وٺڻ - اڃهو وٺڻ.
= متو لوڏڻ: متو ڏوٽڻ - هائوڪار ڪرڻ - اقرار ڪرڻ - قبول ڪرڻ - مڃڻ.
= متو مارڻ: متو ڪپائڻ - اجائي ڪوشش ڪرڻ - متو هڻڻ. حد کان زياده محنت ڪرڻ - جفاڪشي ڪرڻ - سخت ڪوشش ڪرڻ - خيال ڪرڻ - سوچڻ - سڀاڻون سيڻ - ويچار ڪرڻ. سمجهائڻ - نصيحت ڪرڻ. ذهن نشين ڪرائڻ. اجايو ڳالهائڻ - گهٽو ڳالهائڻ. بحث ڪرڻ.
= متو ساڙيءَ سان لڳڻ (ڪ): قولبد ۾ پرجي وڃڻ - ڄاڻ ۾ پرجي وڃڻ - تڪبر ڪرڻ. وڏو ساڻهو ٿي وڃڻ - ڪنهن وڏي درجي تي پهچڻ.
= متو متڀڙڻ: رڌل رهڻ - هر وقت ڪم ڪرڻ - مدائين مشغول رهڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ڪتو ڪُنهڻُ پيڻ: هاءِ گهوڙا ڪرڻ ـ ماتم ڪرڻ ـ پيٽڪو ڪرڻ ـ رڙيون واڪا ڪرڻ ـ آهه و فغان ڪرڻ. ظلم ٿيڻ سبب دانهون ڪرڻ ـ گهوڙا گهوڙا ڪرڻ.

ـ ڪتو موٽائي ڪُنهڻُ تي هڻڻ (ڪ): فقير يا سوالي‌ءِ جو ناراض ٿي ملهل خيرات (خيرات ڪندڙ کي) موٽائي ڏيڻ. ناراض ٿيڻ ـ ڪاوڙجڻ.

ـ ڪتو مورَڻُ لڳڻُ (ڪ): ڪجهه رقم ڪٽي ڪرڻ ـ ٿورا پئسا گڏ ڪرڻ. پيتَ سان ڪتو لڳڻ ـ پشيمان ٿيڻ ـ شرمسار ٿيڻ.

ـ ڪتو ڪهرو ٿيڻُ: مجامعت ڪرڻ يا تڙ وغيره پوڻ سبب بدن پليت ٿيڻ. وارن ۾ ڪٽي پڄي وڃڻ. وارن ۾ نه وهنجڻ سبب چيڙه پوڻ.

"ڪتو منهنجو سومرا، ڪر سيروئي هوءِ."

ـ ڪتو نِماڻِڻُ: ڪنڌ نوائڻ ـ ڪنڌ هيٺ ڪرڻ. ڪتو جهڪائڻ. اڳيان جهڪڻ. سجدو ڪرڻ. عبادت ڪرڻ ـ بندگي ڪرڻ ـ نماز پڙهڻ. بيش پوڻ ـ آڻ مڃڻ ـ هار قبول ڪرڻ.

ـ ڪتو و جهائڻُ: سِرُ وڃائڻ. گُم ڪرڻ ـ لڪائي ڇڏڻ ـ چپائي ڇڏڻ ـ لاپته ڪرڻ (ڪا شيءِ). مصيبت ۾ مبتلا ڪرڻ ـ تڪليف ۾ وجهڻ ـ آزار ۾ قاسائڻ.

ـ ڪتو وَڃڻُ: سِر وڃڻ. گم ٿيڻ ـ لاپته ٿيڻ ـ لِڪي وڃڻ. تڪليف ۾ قاسڻ ـ آزار ۾ پوڻ ـ مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ. سري وڃڻ ـ خستم ٿيڻ ـ دفع ٿي وڃڻ.

ـ ڪتو و هاڻي رَکڻُ (ڪ): بستري داخل ٿيڻ ـ بيمار ٿيڻ ـ ناچاق ٿيڻ ـ لڳو ٿيڻ ـ آڳهو ٿيڻ ـ ناخوش هجڻ. بي اونو ٿيڻ ـ بناڪنهن فڪر جي هجڻ.

ـ ڪتو هڻڻُ: مغز هڻڻ ـ مغز خوري ڪرڻ ـ دردسري ڪرڻ. محنت ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ. ڪاپارو ڪرڻ ـ ڪيتراگ ڪرڻ ـ ڪاهارو ڪرڻ ـ خفو ڪرڻ ـ ڪيتَ ڪرڻ. آجايو ڳالهائڻ ـ بڪ ڪرڻ ـ بڪوات ڪرڻ ـ يخي هڻڻ ـ لباڙ هڻڻ. سمجهائڻ ـ نصيحت ڪرڻ ـ هدايت ڪرڻ.

ـ ڪتهي آڳهاڙو ۽ ڪتهي آڳهاڙا (ت): ذ. صفت. بي حياءُ ـ بي شرم ـ لِڙ لٿجو ـ بي لڄو ـ بي ديدو ـ لوفر ـ واهيات ـ اوباش ـ رولُو ـ نِڪار ـ بي ڪمو ـ نِڪمو.

ـ ڪتهي پَترِ هڻڻُ (ت): ڪنڌ پر هڻڻ. تڪليف ڏيڻ ـ سختي ڏيڻ.

ـ ڪتهي تائينُ غرقُ ٿيڻُ: پاڻي وغيره ۾ بلڪل ٻڏي وڃڻ. غرق ٿيڻ ـ ٻڏي وڃڻ (ڪنهن خيال ۾). سخت مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ ـ تڪليف ۾ قاسڻ. (پئسن ۾) پورجي وڃڻ ـ لڪن جو مالڪ ٿيڻ.

ـ ڪتهي تي ڏڙِيڻُ: خالي هٿين واپس ڪرڻ. ڪِدي ڇڏڻ ـ هڪالي ڇڏڻ ـ لوڏي ڪيڏ ـ تڙي ڪيڏ ـ بي عزتو ڪري روانو ڪرڻ.

ـ ڪتهي تي ڏِڪرُ ڦِٽڻُ: بهتان اڇڻ ـ ڪوڙي تهمت لڳڻ ـ اجائي بدناموسي ٿيڻ ـ بي گناهه الزام لڳڻ.

ـ ڪتهي تي ڏِڪرُ ٽوڪڻُ (ڪ): بهتان مڙهڻ ـ ڪوڙي تهمت لڳائڻ ـ الزام مڙهڻ. جهيڙو جهٽو ڪرڻ.

ـ ڪتهي تي ڏِڪرُ ڪٽڻُ (ڪ): بهتان ڪٽڻ ـ سِر تي ٻدنامي‌ءِ جو گهانگهو ڪٽڻ. گلا پرائڻ ـ گِلا جو گهانگهو ڳچي‌ءِ ۾ پوڻ. سچو ٿيڻ ـ وِلهو تي وڃڻ ـ ڪٽي وڃڻ.

ـ ڪتهي تي پڳ ٻڌائِڻُ: چگو مڙس ڪرڻ ـ پگدار ڪرڻ ـ وڏيرو ڪرڻ.

ـ ڪتهي تي چاڙَهڻُ: حد ڪان وڌيڪ پيار ڪري (ڪنهن کي) پاڻ سان حجتي ڪرڻ ـ آڪرو ڪرڻ. دادلو ڪرڻ ـ چاڪلو ڪرڻ ـ لاڏلو ڪرڻ ـ ڪنهن چاڙهه ڪرڻ ـ من وڌائڻ ـ گستاخ بنائڻ. رابو رکڻ ـ پاسخاطري ڪرڻ ـ لحاظ رکڻ ـ مروت ڪرڻ ـ خوشامد ڪرڻ ـ پاسو ڪرڻ ـ طرفداري ڪرڻ. ڪاري ڇڏڻ. مغرور ڪرڻ ـ هٿيلو ڪرڻ.

ـ ڪتهي تي چڙهڻُ: دادلو ٿيڻ ـ لاڏلو ٿيڻ ـ ڪنهن چاڙهه ٿيڻ ـ من وَڌڻ ـ چاڪلو ٿيڻ ـ ريجالو ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

مغرور ٿي وڃڻ - زور ونی وڃڻ - سن وڌي وڃڻ. وڏائيءَ ۾ ڀرجي وڃڻ.

■ منڌي تي رکڻ (ت): سهڻ - برداشت ڪرڻ. ڪٽڻ. خوشيءَ سان قبول ڪرڻ - رضامند ٿيڻ - اقرار ڪرڻ - هائوڪار ڪرڻ. پوڳڻ - لوڙڻ.

■ منڌي تي ڪارو پٽو پڌڻ (ڪ): موت جي سوءَ رکڻ - غمي ڪرڻ. افسوس ظاهر ڪرڻ. سوءَ ڪرڻ - ارمان ڪرڻ - ڏڪ ڪرڻ.

■ منڌي تي ڪلغنگي رکڻ: مٿي تي تاج رکڻ - چٽ پهرڻ - تاجدار ٿيڻ. سلطان ٿيڻ - بادشاهه ٿيڻ. وڏائيءَ وارو ٿيڻ.

■ منڌي تي ڪڍڻ: پنهنجي ذمي ڪرڻ - ذميداريءَ ۾ ڪڍڻ. قبول ڪرڻ - هائوڪار ڪرڻ. خوشيءَ سان سهڻ - برداشت ڪرڻ.

■ منڌي تي منڊڪ پڌڻ: شاديءَ جا سوڙ پڌڻ. گهوت ٿيڻ. شادي ڪرڻ - واهه ڪرڻ.

■ منڌي تي موچڑا وسڻ: هار رپوڻ - مار ڪٽ جهلڻ. لعنت ملامت وسڻ - جٽ ڦٽ جهلڻ.

■ منڌي تي مولهائي پڌڻ (ڪ): غربت جو اظهار ڪرڻ. غريب ٿي وڃڻ - مسڪين ٿي وڃڻ.

■ منڌي تي ويٺهڻ وسائڻ (ڪ): بي آجهي هجڻ - بنا ڪنهن پناهه جي هجڻ - ڪنهن به اوت ڪان سواءِ هجڻ - ڪوبه گهر تڙ نه هجڻ.

■ منڌي تي ويٺهڻ وسڻ (ڪ): سُست ٿيڻ - جيلهو ٿيڻ - آرسي ٿيڻ - ٿوٽي ٿيڻ.

■ منڌي تي هٿ پڄڻ: پڄندي وارو هجڻ - پهچ وارو هجڻ.

■ منڌي تي رکڻ: همدردي ڪرڻ - ڏڪ پائي ٿيڻ - مدد ڪرڻ - واهر ڪرڻ. سرپرستي ڪرڻ. دلاسو ڏيڻ. مهرباني ڪرڻ - وڙ ڪرڻ - احسان ڪرڻ - ٿورو ڪرڻ - لائق ڪرڻ - مهر ڪرڻ - اڇا ڪرڻ - عنايت ڪرڻ. ارمان ڪرڻ - افسوس ڪرڻ - ڏڪ ڪرڻ. ڳڻتي ڪرڻ - فڪر ڪرڻ. ڪٽجي پوڻ - واپار وغيره ۾ ٽوٽو پوڻ. ڪو نقصان جهڙو ڪم ٿيڻ - ڇيهو پوڻ. (ڪ).

■ منڌي تي هٿ قپرائيڻ: منڌي تي هٿ گهمائڻ.

■ منڌي تي هٿ گهمائيڻ: پيار ڪرڻ - محبت ڪرڻ - چاهڻ. آسيس ڪرڻ - دعا ڪرڻ - پيرارٽنا ڪرڻ - آشيرواد ڪرڻ. شاباس ڏيڻ - جس ڏيڻ - آفرين چوڻ. ريجهائڻ - ڏاڏ رائڻ. پرچائڻ. راضي ڪرڻ. ڀيٽو وجهڻ. (ڪ). سرپرستي ڪرڻ - سنڀالڻ - نگهباني ڪرڻ. آجهو ڏيڻ - پناهه ڏيڻ. نڳڻ - دلبو ڏيڻ - ويساهه گهاتي ڪرڻ. نگي ڪري ڦري وڃڻ.

■ منڌي تي هٿيڙو گهمائيڻ: مٿي تي هٿ گهمائڻ.

■ منڌي تي هٿڻ: زبرد ستي ڪو ڪم ڪرڻ لاءِ ڏيڻ. ذمه ڪرڻ - حوالي ڪرڻ. مجبور ڪرڻ.

■ منڌي تي ٻاڻي و جهڻ: وهنجڻ - غسل ڪرڻ - تڙ ڪرڻ. بيمار ماڻهوءَ جو چگو ٻلو ٽي وهنجڻ. ويائي عورت جو ويم مان تندرست ٿي تڙ ڪرڻ. غسل صحت ڪرڻ. ڪم ختم ڪرڻ - واندڪائي حاصل ڪرڻ. (ت).

■ منڌي جو ڏاڏو ٽيڻ (ڪ): جٽ ڦٽ جهڙو ڏاڏو ٽيڻ. بي شعور ٽيڻ - بي حيا ٽيڻ. سخت دل ٽيڻ. هٺيلو ٽيڻ - ضدي ٽيڻ.

■ منڌي جو سُور: ڏ. درد سر - مغز جو درد. (صفت). بڪواسي - بڪ بڪيو - بڪواتي - لٻاڙي. بي سمجهه. بيوقوف - مورک. جاهل. ڪند ذهن - موگهو.

■ منڌي جو سُور ٽيڻ: درد سر ٽيڻ. بيزار ڪندڙ ٽيڻ - ورچائيندڙ ٽيڻ. آزار پيدا ڪندڙ ٽيڻ. خفي ڪندڙ ٽيڻ. بي سمجهه ٽيڻ - مورک ٽيڻ.

■ منڌي جو سُور هُجڻ: بڪواتي هجڻ - بڪ بڪيو هجڻ. بي سمجهه هجڻ - ڪاڪ ڳالهه نه سمجهڻ - مورک هجڻ - چريت هجڻ - لاڀان هجڻ.

■ منڌي جو قيريل هُجڻ: چريو هجڻ. بي عقل هجڻ. بي پرواهه هجڻ. مغرور هجڻ - ضدي هجڻ. سرڪش هجڻ.

Gul Hayat Institute

= مٺي جوءَ موڙ: ذ. مٺي جو چٽ- سرتاج. (صفت). پياروءَ عزيز. دل وارو- دل گهرين. چگهو مڙس- سڪٽر. عزت دار- آبرو وارو- مان وارو- شان وارو- مانائتو- شانائتو.

= مٺي جوءَ موڙ هڻڻ: پيارو هجڻ- عزيز هجڻ- دل وارو هجڻ. عزت وارو هجڻ- مانائتو هجڻ- شانائتو هجڻ- سڪٽر هجڻ- راج جو چگهو مڙس هجڻ.

= مٺي جيءُ پٽريءُ: ث. حوالي ٿيل ڪم- ذميداريءَ جو ڪم- سونپيل ڪم- وڏو آواز- مصيبت- هٿچا.

= مٺي جيءُ چڪ وڃائڻ: مٺي جي وارن جي چڪ وڃائي پوئلڳ ٿيڻ- مريد ٿيڻ- چيلو ٿيڻ- شيش ٿيڻ.

= مٺي جيءُ ڦيريءُ: ث. ڦيواڻي- ڦيري- چرخ- چڪرُ- گهمري- پاڻ- پائٽي (مغز جي). ڏڪٽي- ٽڙڪٽي (گهوڙي جي). مغروري- گهمنڊ- شيخي- هٺ- دماغ- وڏنءُ- هوءَ- دم- اغماض- غرور- تڪبر- ٽاءِ- ٽنڊ.

= مٺي جيءُ ميرڪهيءُ لاهڻ (ڪ): دماغ مان واهيات خيال ڪيڻ- ماٺهي جي قطار ۾ ڪرڻ.

= مٺي چاڻو ڪرڻ: عارضي گهر ٺاهي مانجهاند و ڪرڻ- پناهه وٺڻ. آسرو ڪرڻ. (عورت جو) شادي ڪرڻ. مڙس ڪرڻ- نڪاح ڪرڻ.

= مٺيٽرُ ۽ مٺيٽرَ: ذ. صفت. مٺي وارو. وڏي مٺي وارو. پهلوان. سرڪش.

= مٺي ڦريلُ هڻڻ: بي پرواهه هجڻ- بي عقل هڻڻ. چريو هڻڻ. مٺي جو ڦريل هڻڻ.

= مٺي ڪرڻ: مٺاڻ ڪرڻ. بلند ڪرڻ- اوچو ڪرڻ. مٺي تي ڪرڻ- مٺي مٺاڻ ڏيڻ (ڪپڙو وغيره)- پهرڻ- اوڍڻ- پائڻ- چوڑڻ- هنڌائڻ.

= مٺي ڪائوءُ ۽ مٺي ڪپائوءُ: ذ. صفت. مٺو هٿندڙ- مٺو ڪائيندڙ- يخي هٿندڙ- جهڳير. بيزار ڪندڙ- ڪڪ ڪندڙ- ورڇائيندڙ- مٺي ڪپائو.

= مٺي ڪپائوءُ ۽ مٺي ڪپائوءُ: ذ. صفت. مٺي ڪائو. سير جو ڪاپارو- گهبي خور- جيجا. آزاريندڙ- پيڙيندڙ- سنتاپ- آزار. ڪڙاڪ ڪندڙ- ڪڙاڪي- جنجالي. بي سمجهه- نادان- ڪم عقل.

= مٺي ڪنهنءُ جي واند ڪائي نه هڻڻ: ڪم جي گهٽائيءَ سبب واند ڪائي نه ملڻ- فرصت نه هڻڻ- تمام مشغول رهڻ- ڪم ۾ غلطان رهڻ.

= مٺي ڪي وهاڻو ڏيڻيءُ وهڻ: بي اونو ٿي ويهڻ- بي فڪر ٿي ويهڻ- بنا ڪنهن اوسيڙي جي ويهڻ- فڪرات کان خالي هڻڻ.

= مٺي مان پهرُ ڪري ڏوڙڻ: پيار ۽ محبت وچان ڪنهن سان ملڻ لاءِ وڃڻ- اڪثر وچان وڃڻ- هڪٻئين سان هلڻ- اڪين سان اچڻ.

= مٺي مان پهر ڪري قيرڻ: سڪ مان اڳيان پويان ڦرڻ- طواف ڪرڻ- گهور وڃڻ- صدقي وڃڻ- ٻلهار وڃڻ.

= مٺي مان مُڇَ ڪيڏڻ (ڪ): ساري ماري ميڙالو ڪيڏي ڇڏڻ- ڏاڍي مار ڏيڻ- پيڇَ ڪيڏڻ.

= مٺي مان مهتُ نه لاهيڻ: بلڪل ديرنه ڪرڻ- جهٽ پٽ اچڻ- ٽهه ٽهه اچڻ- ترت اچڻ- هڪدم اچڻ- تڙي ڪڙي اچڻ.

= مٺي مان ميخُ ڪيڏڻ (ڪ): دماغ مان خراب خيال ڪيڏي ڇڏڻ.

= مٺي مان واءُ ڪيڏڻ: دماغ مان خراب خيال ڪيڏڻ- مستي چڙي ڏيڻ. ٽنڊ ڪيڏي ڇڏڻ- مغروري چڙي ڏيڻ.

= مٺي ۾ آڻ وهارڻ (ڪ): ڪوڙي ڳالهه تي پروسو ڪرڻ- ڪنهن به ڳالهه تي ڳنڍ ٻڌي ويهڻ- ضد ڪرڻ.

= مٺي ۾ آڻ وهڻ: دماغ ۾ خام خيال پيدا ٿيڻ- دل ۾ ڪوڙي ڳالهه جو ويهي رهڻ- نادانيءَ ڪي ڳنڍ ٻڌڻ- بي عقل ٿيڻ- هوڏ تان نه لهڻ.

= مٺي ۾ آڻ هڻجڻ: مغز ۾ خرابو هجڻ.

= مٺي ۾ پُوتُ وهارڻ (ڪ): ڪوڙي ڳالهه تي يقين ڪرڻ. پرم يا ستسو رکڻ- بي وقوف ٿيڻ- بي عقل ٿيڻ- جاهل ٿيڻ- چسو ٿيڻ- مورک ٿيڻ.

= مٺي ۾ ٽيڏ هڻڻ (ت): اڪڙ هڻڻ- سيٽ هڻڻ- ٽينڊ هڻڻ.

Gul Hayat Institute

= مٹي م ٹينڈ ڻ هڄڻ (ت): هڪ هنڌ سڪ نہ هڄڻ - ماڻ ڪري نہ ويهڻ - خاموشيءَ سان نہ ويهڻ. چر پر ڪرڻ - تير تير ڪرڻ - چرڻ پرڻ.

= مٹي م ڪيڙو و جهي و ڇڻ (ڪ): دماغ م خرابو ٿيڻ - دماغ خراب ٿيڻ.

= مٹي م ڪيئان پوڻ (ت): آڻ تڻ ٿيڻ - سوداءُ ٿيڻ - ڳٽي ٿيڻ - فڪرات ٿيڻ.

= مٹي م سر ڪهي اچڻ (ڪ): ڪهڙيءَ ڪهڙيءَ خيال اچڻ - پل پل م پور پوڻ. سودائي ٿيڻ. چريائپ جا خيال ڏيکارڻ.

= مٹي م واءُ هڻڻ: دماغ م خلل هڻڻ. چريائپ هڄڻ. سودائي هڄڻ - مغروري هڻڻ - هٿيلائي هڻڻ - بي پرواهي هڄڻ - وڌائي هڻڻ. مستي هڻڻ.

= مٹي م هوا پرجڻ: دماغ م خلل پيدا ٿيڻ. مغروري ٿيڻ. هٿ ٿيڻ. مستي پرجڻ.

= مٹي مهيرو ۽ مٹي مهيرا: ذ. صفت. مباشرت يا احتلام سبب ٿيل ناپاڪ - غسل ڪان سواءِ - تڙ پيل - شڪ وارو - شڪي - جُنبي - غليظ - ناپاڪ - پليت - اڻ پاڪ - اپوتر - پليد. (ث. مٹي ميري ۽ مٹي ميريون).

= مٹي مهيرو هڻڻ: غسل ڪان سواءِ هڻڻ - شڪ پيل هڻڻ - ناپاڪ هڻڻ - اپوتر هڻڻ.

= مٹي مهڙ ڪرائڻ: متا مڙ ڪرائڻ - لائون ڏيارڻ - پرڻائڻ - شادي ڪرائڻ - و واهه ڪرائڻ.

● مٹون (ت): ظرف. (سن. مٹسڻڪ = مٹو) مٹان. تان.

= مٹون ويهارڻ: مٹان ويهارڻ. نڪهان مقرر ڪرڻ.

= مٹون لٿهڻ: آسمان تان لهڻ. وڏي درجي وارو هڻڻ.

● مٹون: اسم خاص. تعلقي ڪپري م هڪ ديهه جو نالو.

● مٹوڻار (ت): ذ. وار.

● مٹي: ظرف. (سن. مٹسڻڪ = مٹو) مٽ تي - مٹيرو - آتي. (صفت). مٿي جو - مٿانهون - مٹيون - بالا - آوچو - آتم - اعليٰ - چوٽيارو - بلند - آتاهون. وڏو - صدر. وڏيڪ - زياده - گهڻو - بيش - سرس - آتر - بهتر - اڳ ڪ - اڳرو. عمدو - فائق - برتر - سجيهه - سرشٽ.

= مٹي پٽ ن: مٹان پوڻ. ڪنهن مٹان اوچتو اچي ويهڻ. شاهد ٿيڻ - شاهدي ڏيڻ - گواهي ڏيڻ. برخلاف ٿيڻ - ويرو وجهڻ.

= مٹي چڙهڻ: بلنديءَ تي وڃڻ - مٽ تي چڙهڻ. آتانهون وڃڻ. وڏو عهدو ملڻ - سرس ٿيڻ - بالا ٿيڻ. ڏولاد م پرجڻ. پڌ جڻ - پٽاڪ م پرجي وڃڻ.

= مٹي هلڻ: مٹيرو هلڻ - مٿي چلڻ. اڳتي هلڻ. وڏيڪ ڇوڻ.

● مٹيا: ذ. (سن). ڪوڙ - ڪوٽ - آستڙ - جوٽ - دروغ - خيالي ڳالهه - سن گهڙت ڳالهه. (صفت). ڪوڙو - ڪوٽو - جوٽو. جوڙتو - مصنوعي - نهيل - بناوتي. فاني.

= مٹيا دڙشٽ: ذ. صفت. ناستڪ متڙ - ناستڪي - نرايشور وادي - ملحد - ڪافر. بدعتي - پاکنڈي.

= مٹيا وادي: ذ. صفت. ڪوڙو - جوٽو - ڪساکيي. بي اعتبارو - بي ويساهو. (پرمانند).

= مٹيرو ۽ مٹيرڙ: ذ. صفت. (سن. مٹسڻڪ = مٹو) وڏي مٹي وارو - بهادر - پهلوان - سورهيه - هونهار - سور ويرو - سورمو - دلير - جوڌو. هٿيلو - سرڪش. (ل - وفا).

"مارَ پروڙي ڪو مرد مٹير"

(محمد فقير).

سردار - اڳوان. وڏي دماغ وارو - سياڻو - ڏاهو - قابل. وڏي مرتبي وارو - مٿانهون - اعليٰ - آتم - بلند.

= مٹيهرو ۽ مٹهيرا: ذ. صفت. بهادر - پهلوان - سردار - اڳوان.

● مٹيون ۽ مٹيان: صفت. ظرف. مٿي جو - مٿي وارو - مٿانهون - آتاهون - بلند - اوچو. بالا - صدر. سيان مٽي. وڏيڪ. آترندو.

Gul Hayat Institute

= مٽيئون پُڙ هڻڻ: ڪنهن ڳالهه ۾ نه هڻڻ- پڇا جهڙو نه هڻڻ.
= مٽيئن اکرين: ظرف. متاچرو- ايءِ دليو. جڳيءَ طرح نه.
● مٽَ: ث. (سن. مرتنَمْ = پڇڻ). جدائي- پاڇ. (گاجرا). مٽائڻ جي حالت- بدل- ڦيرَ. (اسم خاص). تعلقي ميرواهه (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٽُ مٽَ: ث. وارڦير- بدلي سدلي- بدل سدل- متا مٽا. ڏي وٺ- ڏيتي ليتي.
● مٽُ ۽ مٽَ: ذ. (پرا. مٽِيا: سن. مانِيڪَ = مٽُ) ٽڪر جو پاڻيءَ وجهڻ لاءِ وڏو ٽانءُ. وڏو گهڙو- مائُورو- متڪو. ٽامي جي ٽِڪر جي مائي (جنهن تي چڙهي ميرحر پلا مارين). جزا- ڪيتو- بدلو- عيوض- پاڙو جهاڙو- حساب ڪتاب. (پرمانند). (صفت). جيڏو- برابر- مثل- همسر- هڪ جيترو- سريلو- هڪ جهڙو- هڪ جيڏو- هموزن- تُلُ- سمان- مساوي- ميلُ- جيئُسُ- جوڙ- ثاني- سرتو- شريڪ. قابل- لائق.
= مٽِ پوئَ: پوري پوڻ- پڄڻ- پروبري ڪرڻ- برُ ميچڻ. ملائڻ ٽڪرائڻ- لڳائڻ. ملي اچڻ- ملڻ- ٺهي اچڻ- ٺهڻ- ڦهڪڻ- ٺهڪڻ- لڳڻ- ميل ڪائڻ- هڪ جهڙو ٻيهڻ- تُلُ ٿي اچڻ.
= مٽُ هُجڻُ: برابر هجڻ- ثاني هجڻ- شريڪ هجڻ- جوڙ هجڻ- ٺهڪي ٻيهڻ.
● مٽُ ۽ مٽُونُ: مٽَ: ث. ذ. منهن جو هڪ حصو- ڳِلو- ڳِل- رُخسارُ. ڳل جو اندريون پاسو.
= مٽِيرُ ۽ مٽِيرَ: ذ. صفت. ٽلهين مٽِنُ وارو- ڳٽرُ.
= مٽَ سُجاڻِيُ: متون ڦوڪڻ- ڦوڪجڻ- شوڪجڻ- ناراض ٿيڻ- چِڙڻ.
= مٽُونُ ڦوڪَنُ: ڳِل سُجاڻ- ڪاوڙجڻ- غصي ٿيڻ- ناراض ٿيڻ- چِڙڻ- خفي ٿيڻ.
● مٽُ ۽ مٽَ: ذ. (پرا. مٽُو: سن. مٽرَ = مائٽُ) مائٽ- خويش- سڳيٽو- شريڪ- عزيز- رشتيدار- سِٽال- مِترُ. سڳو- ڀنهنجو- پاڻهي وارو- برادري وارو. ويجهو دوست- يار- سڄڻ- گهٽگهرو. (ذ). وڏو گراهه- ڳنو- لهوڙو.
= مٽُ ڪرَنُ: عزيز بنائڻ- مائٽ ڪرڻ. پيارو ڪرڻ- دوست بنائڻ.
= مٽَ هڻڻُ (ت): وڏا گراهه هڻڻ- لهوڙا هڻڻ.
= مٽِياڻيُ ۽ مٽِياڻِيُونُ: ث. مائٽياڻي- عزيزياڻي- رشتيدارڻ.
● مٽُ ۽ مُٽَ: ذ. (پرا. مُوتّرَ: سن. مُوتْرَ = مُٽُ). پيشاب- ناڙا چوڙ- ريلو. ويڙهو (ڪاغذن جو)- مُٽو. ڳنڍيو. (ت).
= مُٽاڪو ۽ مُٽاڪا: ذ. چوپائي مال جو وٽاڻ تي پيل گاهه (جو پيشاب ۾ پسي خراب ٿي ويل هجي).
= مُٽاڪِرو ۽ مُٽاڪِرا: ذ. صفت. ذري ذري پيشاب ڪندڙ- ذري ذري مُٽندڙ- مُٽِيندو.
= مُٽِ مُٽِ: ث. هرهر مٽڻ جي حالت. ذري ذري اينڊ پيشاب. (پرمانند).
= مُٽِ مُٽِ ڪرَنُ: ذري ذري پيشاب ڪرڻ- ذري ذري مُٽڻ. (برسات جو) ٿوري ٿوري ديرڪان پوءِ وسڻ.
= مُٽِ مُٽُنُ: ڊڄڻ- ڊرڻ- ڪنبڻ- دهلجڻ- خوف ڪائڻ- ڪوڪرڻ- ڊڪڻ- ٽڙڪڻ.
= مُٽَ ۾ مائُڏاڻِيُ وِڇهنُ: بي فائدي ڳالهه تي بحث ڪرڻ. ڪم جي اڌ ۾ رَندڪ وجهڻ- ڪم بگاڙڻ. جهڳڙو ڪرائڻ- جهيڙو مچائڻ- فساد ڪرائڻ- چيٽو پورڻ. وچ ۾ نفاق وجهڻ- چِڊڪ وجهڻ- رخنو وجهڻ. آڙي ڪرڻ- چب وجهڻ- خواهه مخواهه رندڪ وجهڻ.
● مٽا ۽ مٽائُونُ: ث. مٽ- بدل- عيوض- ڦيرَ- گهير- آٽل. ڏي- وٺ. وٽو- لاٽ- ورتو. مجرائي.
= مٽا مٽا ۽ مٽا مٽائُونُ: ث. مٽَ مٽَ. آٽل پُٽل- وارڦير- ڏي وٺ- تبادلو. بدل سدل- ڦيرگهير.
= مٽالوُ ۽ مٽالا (ل): ذ. مٽا- مٽ. بدل. (مهيري).

Qur Hayat Institute

● مُتانگو ۽ مُتانگا: ذ. (سن. مُتُر = مت) مُٽ جي ٽيلهي - مٿانو.
- مُتائِيڻ: مصدر. هڪڙو ڏيئي ٻيو ونڻ - متا سٽا ڪرڻ - مُتَڻ - وَڻائڻ - وار قير ڪرڻ - بدلائڻ - ڦيرائڻ. (رپيو) ڇپائڻ - ريزو ڪرائڻ. خُردو ڪرڻ. (سزا) ڪهڻائڻ. (مٿائيو - مٿائيندو - مٿائِيل).
- مُتاءُ ۽ مُتاءَ: ذ. مٿائڻ جي حالت - مٿا - مُتَ.
- مُتاءُ مُتاءُ ۽ مُتاءَ مُتاءَ (ل): ذ. وار قير - بدل سدل - واري قيري - ڏي وٺ - مٿا مٿا.
- مُتاءُ مُتاءُ ڪرڻ: ڏي وٺ ڪرڻ (پيسي جي) - ڏيتي ليتي ڪرڻ.
● مِتائِيڻ: مصدر. (سن. مَرْجَ = صفا ڪرڻ) ڌاهيڻ - ڪُرڙڻ - لاهيڻ - ميسارڻ (اکر يا نقش وغيره). ناس ڪرڻ - نابود ڪرڻ - گُم ڪرڻ - دفع ڪرڻ. وِساڻڻ - اُجهائڻ - ماڻارڻ - ٽارڻ - جهپائڻ (ٻاهه وغيره). روڪڻ - دٻائڻ - بند ڪرڻ. (ترشنا) پوري ڪرڻ. (مِتائيو - مِتائيندو - مِتائيل).
- مُتائِيڻ: مصدر. (نئين ڏي ٻار کي) ٻيشاب ڪرائڻ. (مُتائيو - مُتائيندو - مُتائيل).
● مِتِيجَڻ: مصدر. بدلجڻ - قِيرڻ مِتَڻ - تبديل ٿيڻ - قِيري وڃڻ. ريزو ٿيڻ - خُرد بُرد ٿيڻ. ڪاوڙجڻ - رنج ٿيڻ - غصي ٿيڻ - ناراض ٿيڻ - چِڙڻ - بگڙجڻ. مچرجڻ. فساد ڪرڻ - دَنگو ڪرڻ - بغاوت ڪرڻ - بلوو ڪرڻ. فتنو ڪرڻ - قَدو ڪرڻ - قِري ٻيهڻ. ضد ڪرڻ - هٺ ڪرڻ - تيسو ڪرڻ - گهپي ڪرڻ - ڪيروڌ ڪرڻ. (مِتيو - مِتِبو - مِتِيل).
- مِتِيجِي ٻيهڻ: ڪاوڙجي ٻيهڻ - مچرجي ٻيهڻ. هوڏ ڪرڻ - زور ڪرڻ - اِتَ هٽي ٻيهڻ. مقابلو ڪرڻ - فساد ڪرڻ - دنگو ڪرڻ.
● مِتِيجَڻ: مصدر. مِٽڻ - ڍَهڻ - ميسارجڻ. لِتجي وڃڻ. قِيتي وڃڻ - نابود ٿي وڃڻ - برباد ٿي وڃڻ - تباهه ٿي وڃڻ. (مِتيو - مِتِبو - مِتِيل).
● مِتَرُ: اسم خاص. تعلقي ڏکهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِتَرُ ۽ مِتَرَ: ذ. (سن. مِتْكُشْتَ = مٽر) اناج جو هڪ قسم - دال جو هڪ قسم - ٻتاڻو. چوپائي جي ڪِچيءَ ۾ ٻڌڻ جو ميٽر - ٽلي - چڙي. (صفت). اڻ ٽر - اَڻل - ڪُپ ڪوڙ - اسڙ - ڪاهوڙو - پُختو - پڪو - مستحڪم. نيڙ - هوڏي - اٽوٽو - شِدتي - نجس - ڪندي - نِرجو - اهنڌ - اٽر - بُڪٽين بچڙو - وڻڪو - ڊنر - هوڏائتو - بحثي - ڪج بحث. بي سمجهه - موڪو. (گاجرا).
- مِتَرُ پُجَڻُ (ت): اوکو ڪم ٿيڻ. مشڪل ڪم ٿيڻ. سخت تڪليف ۾ اچڻ - مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ - آزار ۾ ڦاسڻ - مشڪلات ۾ پوڻ.
- مِتَرِيُ ۽ مِتَرِيُ: ث. سٽر. مٽرن جي پوک. مٽرن جون ڦريون.
● مِتَرُ ڪوتُ: اسم خاص. تعلقي آباوڙه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِتَرُو ۽ مِتَرا (ل): ذ. صفت. قِترَ تي نه ميڙندڙ چوپايو - ڪِترُ. (مهيري).
● مِتَرِيُ ۽ مِتَرِيُ: ث. ڪڪ جي پوک ڪرڻ سبب، ڪڪ ۾ تيل ڪارو آنڻ. ڪريل ڪڪ.
● مِتَكَ ۽ مِتَكَ (ل - ٿ): ذ. شيءِ - وٽ - ٽوڪ. شيءِ جو نندڙو ٽُڪر.
● مُتَكَ ۽ مُتَكَ: ذ. (سن. مُكُتُ = چِنتُ) شاديءَ ۾ گهوٽ کي پهرايل چٽ (اڪثر هندن ۾) - تاج - مُڪٽ. چوٽي - تُرو - ڪلغي - ڪُلغي.
● مِتِكَڻُ (ل): مصدر. لاز سان هلڻ - نخري سان هلڻ - لاڙ سان هلڻ. (مِتِكيو - مِتِكندو - مِتِكيل).
● مِتِكُو ۽ مِتِكا: ذ. (سن. ماتِيكَ = مَتُ) مَتُ.
● مِتِكُو (ٿ): ث. راند جو هڪ قسم. مانگ ڪرڻ.
● مُتُكو ۽ مُتُكا: ذ. صفت. ٽلهو - سهر - دنبو - رُڌ - جبرو - جانڙو - قوي - جُنگ - ڏاڍو - ڏڍو - پتو - جتو - زڙو - ٽلهو - قوڦانگ - سترو - ڏر - دؤنسو - ڏ گ - بُٽ ۾ پريل - چؤڪو - ڪُٽڪو - ڪُندلو - پرتو - گهڪڙو - متارو - برجستو - مضبوط. (پرماننڊ).

Gul Hayat Institute

سخت پٿر - پٿ. (ك). نئين پٿر. سالي ڪٽڻ جو پٿر. (ك).

● مٽيڻ: ث. لات - تخفيف (حساب ۾). انگي حساب موجب حسابن جو هڪ سلسلو (لهندڙ مٽيڻ ۽ چڙهندڙ مٽيڻ).

● مٽڻ: مصدر. بدلڻ - بدلجڻ - ڦيرڻ. ڦري ٻيو رنگ وٺڻ. مٽيجڻ. لنگهڻ - گذرڻ - متي وڃڻ - واهو ٿي وڃڻ. دور رهڻ جي خواهش ڪرڻ. ڪاوڙجڻ - چڙڪرڻ - غصي ٿيڻ - ناراض ٿيڻ - چڙڻ. (مٽيو - مٽبو - مٽيل).

= مٽي وڃڻ: گذرڻ - لنگهي وڃڻ - گذري وڃڻ.

● ميڙڻ: مصدر. ڍڪڻ - متجي وڃڻ - ميسارجي وڃڻ. لٽجي وڃڻ. ناس ٿي وڃڻ - برباد ٿي وڃڻ - قٽڻ - قٽي وڃڻ - چٽ ٿي وڃڻ. (مٽيو - مٽبو - مٽيل).

● مٽڻ: مصدر. (سن. مُوتْر = پيشاب) مٽ ڪرڻ - پيشاب ڪرڻ - ناڙا چوڙ ڪرڻ - رٻيلو ڪرڻ. (مٽيو - مٽندو - مٽيل).

= مٽيو ۽ مٽيا: صفت. ذري ذري پيشاب ڪندڙ - هر گهڙي پيشاب ڪندڙ. ڍڇو - سنگائتو - بزدل - گيدي - بي همت - ڪم همت. (ث. مٽيي ۽ مٽيون).

= مٽي ڏيڻ: پيشاب ڪرڻ - ناڙا چوڙ ڪرڻ - رٻيلو ڪرڻ. ڍڇي وڃڻ - گيدي ٿي وڃڻ - بزدل ٿيڻ - ڪم همت ٿيڻ. اِرادي تان ڪيري پوڻ.

= مٽيي: اسم خاص. تعلقي شاهبندر م هڪ ديهه جو نالو.

● ميڙو ۽ ميڙا: ذ. ميڙ - ڳٽل.

= ميڙا ڦوڪ ڪرڻ: ڪاوڙجڻ - ٽهون ڦوڪڻ. پاميرو رهڻ.

● مٽو ۽ مٽا: ذ. مقاطعو - ٺيڪو - هول. ڪنهن ڪم جي ڪرائڻ لاءِ مقرر ڪيل يڪي رقم. رقم جو مٽو - نالهي پٽي رقم. ملهه - قيمت - اڳهه (ل). لاڳ - لاپو - ورس - ياڦيت - بالائي آمت - دستوري. ڪاغذن جو ڪنڊو - پنن جو بنڊل - ٿهو - دستو - ڳٽو. ميڙائيءَ جو هڪ قسم. (پرمانند). ٽلهي ماني - ڊوڊو - روٽيلو. (ك).

"توئي جيڏي ٽيڪي، پائيءَ سندو مٽو." (چوٽي).

ٽلهي ٺيڪي - اندازاً - اٽڪل روءِ.

= مٽيدار ۽ مٽيدار: ذ. صفت. مقاطعدار - پٽيدار - اِجاريدار - ٺيڪيدار - سليدار.

● ميڙون: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

= مٽي ۽ مٽيون: ث. (سن. مٽيڪا = مٽ) مٽ جو مؤنث - نئين مٽ. ڪنهن درگاهه يا مزار تي رکيل پاڻي پيٽڻ جو مٽ.

= مٽي سائي ڪرڻ (ت): پاڻي پرڻ.

● ميڙي ۽ ميڙيون: ث. مٽر ٽڪا = زمين) زمين - ڌرتي - ڌرتي - ارض - پرٿوي - پرٿڻي. خاڪ - تراب. ڏوڙ - ڏڙ - ڏڙڙ - ڏس - لٽ - ٻسڙ - چائي - گرد - غبار - واري - پٽي - ڏڄ - ڪيهه - رڻ. پٽڙي ميڙي - گارو - گل - ڪهڪل - گٽ چڪ - چڪڻ - راڦو. (آصفيه). قبر جي مٽي. قبر - لوڙهه - تربت. ڪين - ڪچرو - ٻهر - گند. ميل - مَرُ. (پرمانند). (سن. مٽيتري = مائٽي) عزازت - رشتو - ميڙاچاري - سڳائي - عزيزي - رشتيداري - رستو - سڳاوت - سنڌ - لاڳاپو - ناتو - ڳانڍاپو - تعلق - نسبت - واسطو - راهه و رسم.

= ميڙي ٻُڇڙي ٽيڻ: مٽي پليت ٽيڻ - مٽي مردار ٽيڻ. خانو خراب ٽيڻ - جهڳو جهڻ ٽيڻ - تباهه ٽيڻ - برباد ٽيڻ - ستياناس ٽيڻ. ذليل ٽيڻ - رسوا ٽيڻ - بدنام ٽيڻ - خوار خراب ٽيڻ.

= ميڙي پيڙو ڪرڻ: قبر ۾ پوڻ - قبر داخل ڪرڻ.

= ميڙي پيڙو وڃڻ: قبر تائين وڃڻ - مقام تائين وڃڻ - ڪانڊي ٿي وڃڻ.

= ميڙي ٽيڻ: خاڪ ٿي وڃڻ - ڪينو ٽيڻ. بيڪار ٽيڻ - نيڪار ٽيڻ - ڪنهن ڪم جو نه ٽيڻ.

= ميڙي پٽليٽ ٽيڻ: تجهيز تڪفين يا ڪو ڪم چڪي نموني ادا نه ٽيڻ - مٽي مردار ٽيڻ - خراب ٽيڻ - خوار ٽيڻ - ڏٽيون پاٽيون وڃڻ - ڪروسرو ٽيڻ - ذليل و خوار ٽيڻ. ڪري خراب ٽيڻ.

Gul Hayat Institute

ڪرجڻ - ٻُهر ٿي وڃڻ - ذليل ٿيڻ - رُسوا ٿيڻ - بدنام ٿيڻ - بچڙو ٿيڻ - ڪِنو ٿيڻ - گندو ٿيڻ - گدلو ٿيڻ.

■ مٽيءِ پليدگيءَ ڪرڻ: مٽي مردار ڪرڻ. نہ دين جو نہ دنيا جو ڪرڻ. خستہ حال ڪرڻ. ڪارڻ - ٻُهر ڪرڻ - ذليل ڪرڻ - خوار ڪرڻ - رُسوا ڪرڻ - بدنام ڪرڻ - خراب ڪرڻ.

■ مٽيءِ ٻِنوڙو هُجڻ: خاڪ جو پتلو هجڻ - فاني هجڻ.

■ مٽيءِ جو ڏانءُ: ذ. ڪُمڪر جو ڏانءُ.

■ مٽيءِ جو پُتلو: ذ. (مٽيءِ جي) صورت - پُتلو - گڏو - بوتو. انسان - ماڻهو - آدم - بشر. (صفت). خاڪي - فاني - فنا ٿيندڙ.

■ مٽيءِ جو ماڏو: آهو نالي جو ماڻهو، جنهن جي هلندي چلندي نہ هجي - ٻي پهچ.

■ مٽيءِ جو ماڻهو: ذ. بيڪار ماڻهو - نڪمو ماڻهو. ڪِينَ جهڙو ماڻهو. سُست ماڻهو - ڍلو ماڻهو - ڳهلو ماڻهو - ڪاهل ماڻهو.

■ مٽيءِ جاڙهُ: ٽُلهو ٿيڻ - بدن جو ماس وڌائڻ. (گاجرا).

■ مٽيءِ خُوارُ ٿيڻ: مٽي پليت ٿيڻ - بدنام ٿيڻ.

■ مٽيءِ داغِسُتان: ث. دوا طور ڪم ايندڙ اڇي رنگ جي خوشبوءِ دار مٽي. (ن - ب).

■ مٽيءِ ڏيڻ: دفنائڻ - دفن ڪرڻ - پُورڻ - قبر داخل ڪرڻ.

■ مٽيءِ ڪَرَ ۽ مٽيءِ جو ڪم ڪندڙ - مٽيءِ جون جايون وغيره ٺاهيندڙ - ڪوندي - رازو - اوڏ.

■ مٽيءِ ڪَرڻ: سيرو ڪرڻ - لُڙاڻڻ - پِڪلاڻ - لوڻڻ - داغ ڪرڻ - گندو ڪرڻ. ڪِنو ڪرڻ - خراب ڪرڻ - بچڙو ڪرڻ. قِبضائڻ - بيگاڙڻ - وجائڻ - تباهہ ڪرڻ - برباد ڪرڻ - ناس ڪرڻ - چٽ ڪرڻ - آجاڙ ڪرڻ. زمين دوز ڪرڻ - ڍاهي پٽ ڪرڻ - ميدان ڪرڻ (جاءِ). ساڙي رک ڪرڻ - قُلهيار ڪرڻ - خاڪ ڪرڻ. چيلو پائڻ - سير وجهڻ - سير وهائڻ - تڪبير وجهڻ - ڪُهڻ. قتل ڪرڻ - خُون ڪرڻ - ماري چڏڻ. مائٽي ڪرڻ - سڳاوتي ڪرڻ - عزازت گنڊڻ.

■ مٽيءِ کيڙيءِ: ث. حجاز ملڪ جي گاڙهاڻ تي مائل مٽيءِ جو هڪ قسم (جا ميٽ وانگر ٻُسائي مٽي ۾ وجهجي تہ ڏُنڊ قُرڙيون سگهائي ۽ وار صفا ڪري). (ف. ج).

■ مٽيءِ مائٽيءِ ۽ مٽيءِ مائٽيءِ: ث. عزازت - رشتيداري - رشتو - سائٽي - نسبت. سڳ سڳاوتي.

■ مٽيءِ مٽيءِ سان مِلائڻ: لاش کي دفن ڪرڻ - مُڙدي کي قبر داخل ڪرڻ - مڙهہ کي پُورڻ.

■ مٽيءِ ۾ لهيڏڻ: ڏُوڙ ۾ لهيڏڻ.

■ مٽيءِ ۾ مِلائڻ: خاڪ ۾ ملائڻ. دفن ڪرڻ. ميٽائڻ - نابود ڪرڻ - ٻي لشان ڪرڻ - معدوم ڪرڻ - برباد ڪرڻ - تباهہ ڪرڻ.

● مٽيءِ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● مٽيءِ ڪٽ ۽ مٽيءِ ڪَٽَ: ذ. پٽسارکي وکر جو هڪ قسم - دوا طور ڪم ايندڙ مٽيءِ جو هڪ قسم - ڳاڙهي مٽي. (هيءِ مٽي ڪن وٽن جي رس مان ٺهي).

● مٽِ (ل): ث. ڏاڻري جي مٽان جايل ملائي. (ن - ب).

● مٽ ۽ مَٽَ: ذ. (سن). مڙهي - آشرم - ٽيڪاڻو - مندر. درگاهہ - خانقاهہ. مڪتب - پانشالا - درسگاهہ - مدرسو. (گاجرا). ڪنهن بہ آڇي ڏاتو (سون، چاندي) ۾ پيل ٽامو وغيره - ڪوٽ - قيمت ملاوتي ڏاتو - جوڙو - ڪَسُ - ميل - ڪچ. ڪوڙ - جُوٽ - ڪُٽ.

■ مٽ ڏاري ۽ مَٽَ ڏاري: ذ. مڙهي جي سنيال ڪندڙ - مَٺهيٽ - پائٽو. (ث. مَٽ ڏاري ۽ مَٽ ڏارئيون).

■ مَٽَ گهرائيءِ ۽ مٽ گهرائيون: ث. ث. بدخواهي - بدنيتي - بدظني - چاوت - دشمني - ويرُ - ڪونس - بدي - بچڙائي.

Gul Hayat Institute

■ مٹ گھرو ۽ مٹ گھرا: ذ. صفت. بدخواه - بدنيت - چاوتي - دشمن - ويري - بُرائي ڪندڙ.

● مِٹ ۽ مِٹُون: ث. مِناس - مِناڻ - مِٺائي - مِٺاج - شيريني - رُطب - لذت. (آصفيه). محصول جو هڪ قسم - (ميرن جي ڏينهن ۾) آڻن تان ورتل محصول (نومڙيا سردار ڪونڙيءَ کان ڪراچيءَ تائين ۽ ڪونڙيءَ کان سيوهڻ تائين ٻي آنا اڻ تي محصول وٺندا هئا).

■ مِٹ زِبانو ۽ مِٹ زِبانا: ذ. صفت. ڳالهائڻ ۾ منو - شيرين گفتار. ليباسي - چٽڙ - چٽ بڏندڙ - ڏاڏرائيندڙ.

■ مِٹ سُرو (ت): ذ. صفت. آرسيتل - ڊِرو - جهڪو - سست.

● مُٹ ۽ مُٹُون، مُٹِيُون: ث. (پرا مُٹيا > مُٹي. من. مُٹُٹِڪ > مُٹُٹِي > مُٹُٹ. ف. مُٹُٹ = مُٹ) آڱرين پويل هٿ - پِڪوڙيل هٿ - بند ڪيل هٿ - مُڪ - مُٹُٹ. ٽونڊو - ڪونسو. اَڌ جو پريل هڪ هٿ ۾ ڪنيل اَڌ جو مقدار - چُنگل - چُرون - لٽ. مُٺ ۾ ايندڙ گاهه وغيره جو مُچو. (ت). هٿيار جو ڪٻُ - هٿيو - مُٺيو - ڪَٻُ - (تلوار جو) قبضو - دَستو - (وِنجڻي جي) ڪُني - ڪُرڙيو - ڪڙو. ميربحرن جي اصطلاح ۾ بن کان وڌيڪ مڇين جو تعداد. (ڪ).

■ مُٹ پِتر: صفت. مُٺ جيترو - لٽ ڪُن. ٽورو. ڪجهه.

■ مُٹ پِيڙ: ث. ڪنجوسائي - مرچوٽائي - پڪائي. گهُٽ - ڪاڙهو - رُکهه - اَهِمو - اَهِم - اَٽس. سوڙهه - پيهه - ڳاهٽ - پيٻند - گوڙ - ڪٽاڪيهه. (پرمانند).

■ مُٹ پِيڙ ۽ مُٹ پِيڙ: ذ. صفت. پڪتشٽ - ڪنجوس - بخيل - شُوم - مُوذي - ڪِرپڻ - ڪدرچ - مرچُوٽ - چمچُوس - پڪو. (پرمانند).

■ مُٹ پِيڙ ٿِيڻ: ڪنجوس ٿيڻ - شُوم ٿيڻ - مُوذي ٿيڻ - بخيل ٿيڻ - مرچُوٽ ٿيڻ - چمچُوس ٿيڻ - پڪو ٿيڻ.

■ مُٹ پِيڙَڻ: ڪنجوسي ڪرڻ - شُومائي ڪرڻ مرچُوٽائي ڪرڻ - پڪائي ڪرڻ.

● مُٹ پِيڙُوڙ ڪرڻ (ت): مُٹ پِيڙڻ. خرچ ۾ ڪهٽائي آڻڻ - خرچ گهٽائڻ.

■ مُٹ چِڏائِڻ: شاديءَ جي وقت ڪهوٽ جو ڪُنوار جي هٿ ۾ جهليل ڪارڪ وغيره، ستو ڻ طور چڏائڻ - ڪارڪ چڏائڻ.

■ مُٹ ڏِيڻ (ت): اٻي ڪي چڱيءَ طرح ڪوهڻ - لَسارڻ. پٽجڻ - دُکڻ - دوڙڻ - دوڙ پائڻ.

■ مُٹ ڪهور: ث. راند جو هڪ قسم - اِڪي بڏي راند. (پرمانند).

■ مُٹ ۾ آڇڻ: قابو ۾ اچڻ - قبضي ۾ اچڻ - هٿ ۾ اچڻ - هٿ وس ٿيڻ. (آصفيه).

■ مُٹ ۾ هُٹڻ: قابو ۾ هجڻ - قبضي ۾ هجڻ - هٿ ۾ هجڻ - ضابطي هيٺ هجڻ.

■ مُٹ وِجهڻ: پوک ۾ بِيج جي لٽ لٽ وجهڻ - بِيج چٽڻ - پوکڻ.

■ مُٹ هٽڻ: مُٹ زَني ڪرڻ - هٿ رَس ڪرڻ - جلق ڪرڻ. اِتي ڏَڪر راند ۾ اِتيءَ کي مُٺ تي رکي، مٿي آچل ڏيئي ڏَڪر سان ڏَڪ هڻڻ.

■ مُٹيُون پِيڙُهي پِتجڻ: بنا سوچ ويچار جي ٽيڪو روانو ٽيڻ - آمالڪ پچڻ - هڪدم ڊوڙ پائڻ.

■ مُٹيُون مارڻ: ڏڪ کان اندر ئي اندر ۾ رُڻ. چاتيءَ تي ڏڪ هڻڻ. (گاجرا).

● مُٹ ۽ مُٹ: ذ. وڏي مٺ. ڊِڪ. (گاجرا).

● مُٹار: مصدر. (س. مرشٹ = مهڻ) ماڻو ڪرڻ - لسو ڪرڻ - نرم ڪرڻ (لوهه کي). لوهه کي مُٹرڪي سان سڌرڻ - ٽپڻ. (پرمانند). (مُٹاريو - مُٹاريندو - مُٹاريل).

● مُٹار ٹُو ۽ مُٹار ٹا: ذ. هٿين جي گولائي ڪرڻ جو اوزار. (ن - ب).

● مُٹار ٹِيُ ۽ مُٹار ٹِيُون: ث. نڍي مٽرڪي - چٽورسو. (پرمانند).

● مِناس ۽ مِناس: (س. مِشٹ = رَس). منو رس - مِناڻ - ميناج - مِٺائي - شيريني - مهٽ. سواد - لذت - مزو - ذائقو - لطف.

● مِنا کھتر: اسم خاص. تعلقي ٹٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَنڀاڻ: ث. (سن. مَنْثر = خراب) خرابي - مَنائي. کمي - گهٽتائي - ڪمس - ڪوٽ. طاقت جي گهٽتائي - ضعف - دُرهلتا - نبلائي - ضعيفائي - ڪمزوري - لانجهه.

● مِنڀاڻ ۽ مِنڀاڻ: (سن. مِشْتان = مناڻ). مِناس - مِناج - ميٺ - شيري - شيريني - مٺ رتا. رس - رَسنا. سواد - لذت - مزو - ذائقو - لطف - چش - ونڊ نا.

● مِنڀاڻ ۽ مِنڀاڻَ: ذ. (سن. مِشْتانَ = مناڻ). ڪاڻ مٺي شيءِ. مٺائي.

● مِنڀائِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (گورچاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو).

● مِنڀائِجڻ: مصدر. (سن. مِشْتَ = مٺ). مناڻ جو مزو ونڻ - سواد ونڻ - لذت ونڻ - ذائقو ونڻ - لطف ونڻ - چش ونڻ. مناڻ تي هِرڻ - هري پوڻ. (مِنائِيو - مِنائبو - مِنائل).

● مِنائِڻ: مصدر. (سن. مِشْتَ = مٺ) مٺو ٿيڻ - شيرين ٿيڻ. مِنائجڻ. مٺو لڳڻ - مٺيرو لڳڻ - شيرين لڳڻ. (مِنائيو - مِنائبو - مِنائيل).

● مِنائِي ۽ مِنائِيون: ث. (پرا. مِنْئِيمْنا. سن. مِيمْنكة + تا + ايڪتا > مِشْتان = مناڻ). مٺي شيءِ - مناڻ - مٺاس. ڪنڊ، گيهه وغيرهه مان تيار ڪيل مٺو مال - مليدو - مٺو ڪاڏو. ميٺ - شيري - شيريني - ميٺاج - مٺ رتا - رس.

● مِنڙا (ت): ذ. وَهت جي (سچاڻپ لاءِ). سگن جي هڪ خاص بيهڪ.

● مِنڙائُو: اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِنڙو ۽ مِنڙا: ذ. صفت. (سن. مِشْتَ = مِنو) مٺو - شيرين. لالڻ - ساجن - پيرين - محبوب - دولڻ - دلبر - عاشق - سهرين - محب - پيارو - جاني - سجڻ - لاڏلو - معشوق - دل وارو - دل گهريو - موهن. (ث. مِنڙي ۽ مِنڙيون). (ذ) زيور جو هڪ قسم.

● مِنڙِي ۽ مِنڙِيُون: ث. چُمي - چتسي - مِني - بوسو. جوئر جو هڪ قسم. (پرمانند). ڪجيءَ جو هڪ قسم. (حامي). (اسم خاص). تعلقي ڪشمور، تعلقي گهوٽڪي ۽ تعلقي ڪوٽ ڏيجي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُنڙِي ۽ مُنڙِيُون: ث. (سن. مُشْتَ = مُٺ). مُڪن سان آهستي آهستي ڪيل ٽڪ ٽڪ - مُڪڙي. نندي پار جي مُٺ. (گاجرا).

- مُنڙِيون هٽڻ: بدن تي آهستي آهستي مڪون هڻڻ - مڪڙيون هڻڻ.

● مُنڙِيو ۽ مُنڙِيا: ذ. (سن. مُشْتَ = مُٺ). ڪنهن به گوهيل شيءِ (ميٽي، آٽي يا چيٽي وغيره جو) هٿ سان ٺاهيل چاڻو - مڻيو. چاڻو - پيڙو - گوڙهو - ٽيرو.

● مِنڙِيو پِتِي: اسم خاص. تعلقي مٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِنڙِيُون: اسم خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۽ تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- مَنْس ڙي مُنْس!: حرف ندا. برا حال منهنجا! - گهوڙا ڙي گهوڙا!! - آلاڙي! - هاءِ هاءِ! - واءِ واءِ! (پرمانند).

● مُنِڪِي ۽ مُنِڪِيُون (ث): ث. نندي پار جي مُٺ. (راءِ).

● مِنڱ ۽ مِنڱَ: ذ. صفت. (سن. مِشْتَ = مِنو). مِنڱ - لُڏڻ - پتڻ - مٿدول - سڪيلڏو - بودلو - لاڏلو - چتچلو - طوق پُتلو - انگلي - ڪوڏنپنو - لالڻ - ساجن - پرين - پيارو - دلبر - جاني. (اسم خاص). هارڻ جي الهندي طرف هڪ جبل جو نالو.

● مِنڱ ۽ مِنڱَ: ذ. صفت. (سن. مُشْتَ = مِنو). مِنڱ - محبوب - پيارو - موهن - لالڻ - دولڻ - لاڏلو - معشوق - ساجن - پرين - دل وارو. دوست - يار - سجڻ - ساڻي - سنگتي - همراهه - رفيق - ميٽر.

● مَنڀو ۽ مَنڀا: ذ. صفت. (سن. مَنْثر = خراب) خراب - بڇڙو - بُرو - مَدو - بَدَ. ڪوڙو - ڪوڙو - جوڙو. ڦيٽ پيل (مون وغيره) - ملاوتي -

گاڏڙ - ناخالص - ڪتسو - ڪُوڙو (سيڪو). (پرا. مِٹائِي. سن. ميٽ + ڪَ = مانو) ڊِرو - قِلهو. مست - ٽوٽي. ضعيف - ڪمزور - هيڻو - نِستو - پوڙو - بي سگهو - بي ستو - بي قُوتو - نِهل - زچ - بَتل هِيڻ - د رهل - بيزو رو. مانو - گهٽَءُ - ڪتسو - لاتسيرو. ڪُنڊءُ - لتسو - مُڏو. ٽوريءَ ضرورت وارو - ٽور گهُرجو - ٽور ڪپو (واپار). ذ. (سن. مست = لتسي. ف. ماست = ڪٽوڪير) ڏُڌرو. ڏُڌري ءِ مصالح مان ٺاهيل ڪاڏي جو هڪ قسم. (پرمانند). ذ. صفت. اڻ وٽندڙ. ڪڙو. (قليچ).

- مٹائِيءُ ۽ مٹائِيُونءُ: ث. خرابي. طاقت جي گهٽتائي - هيٺائي - ڪمزوري - ڪم همتي. بَدي - گناهه. (گاجرا).

- مٹوءُ ٽِيٹَنءُ: ڪتسو ٽيڻ - گهٽ ٽيڻ - ڊِرو ٽيڻ. نقصان ٽيڻ - گهاٽو ٽيڻ.

- مٹوءُ گهُرَنءُ: گهٽ گهرڻ - نه پائڻ - نفرت ڪرڻ - ڏڪارڻ. بد نيت رکڻ - بَدي رکڻ. بدخواهي رکڻ (ڪنهن جي لاءِ).

● مٹوءُ ۽ مِٹاءِ: ذ. صفت. (پرا. مِٹِي. سن. مِٹڪ > مِشْٹَ = مِٹو) مٺاڻ وارو - مٺاس وارو - ميناڄ وارو - شيرين - لَٻِيب - جَلِيب - ڪنڊ جهڙو - ماکيءَ جهڙو. لذيذ - مزيدار - سوادي. مٺي زبان وارو. مٺي گهائل وارو - سُريلو. ڪُومل - نرم - ڪُنڌرو - مُلايم - نفيس. مست - ڪاهل. ڊِرو - ڊِيمون - آهسته. ڪُند ذِهن. آرسي - ٽوٽي - گهيلو. پياروءِ - عزيز - دل وارو - مِٹڻ - لُڏڻ - مٹل. (ظرف). ڪمزوري سان - نرپلائي سان - سستي سان - ڊيرج سان. (گاجرا). (ث. مِٹِي ۽ مِٹِيُون). (اسم). درياء - ندي. (گاجرا).

- مِٹوءُ ہُوَلَنءُ: مٺو گهالهائڻ - وٽندڙ گفتگو ڪرڻ. محبت سان گفتگو ڪرڻ. ڪُومل گهالهائڻ.

- مِٹوءُ تِهيلءُ: ذ. تيل جو هڪ قسم - سَرهَن جو تيل.

- مِٹوءُ چوڙءُ ڏِيَنءُ: جتاءُ ڪرڻ - گهٽو وقت هلڻ. هٽندڻ. (گاجرا).

- مِٹوءُ ڪتري پوءُ ڪَنءُ: صبر سان سهڻ - تحمل سان برداشت ڪرڻ (تڪليف وغيره).

- مِٹوءُ گهالِهائِنءُ: مٺو بولڻ - نرميءَ سان گهالهه هولهه ڪرڻ - مهربانيءَ ۽ شفقت سان گفتگو ڪرڻ.

- مِٹوءُ مُنْهُنءُ ڪَرائِنءُ: مٺائي کارائڻ - ڪو شيرين طعام کارائڻ. شڪرانو ڏيڻ - رشوت ڏيڻ - وَڌِي ڏيڻ. لَٻءُ ڏيڻ.

- مِٹيہر رُوءُ ۽ مِٹيہر رُاءِ: ذ. صفت. مٺاڻ تي مائل - ٽورو مٺو - مٺيرو.

- مِٹيہروءُ ۽ مِٹيہراءِ: ذ. صفت. مٺيرو.

● مِٹوءُ ۽ مِٹُوءُ: ذ. صفت. (سن. مِشْٹَ = مٺو) مٺو گهالهائيندڙ - مٺو بولينڊڙ - شيرين گفتار. دل وارو - پيارو - وٽندڙ - محبوب - معشوق - جاني - دلبر. (ذ) پڪيءَ جو هڪ قسم - طوطو - چَٹُوڻ - پيلو. (ل) پيار وارو. (گاجرا).

● مُٹوءُ ۽ مُٹاءِ: ذ. صفت. مُٹڻ يا مُنجهڻ مصدر جو اسم مفعول - اڙيو - ڦاٽو - جهليو. گرفتار ٿيل - ورتل. ڪَٽَءُ - بيزار - خفي - آتو - وِرتل. نقصان پهتل - ٽوٽي پر پيل. مصيبت پر پيل - مُٹَلءُ. گُوندريو - گُوندر پريل - غم پر پُڏل - غمگين - ڏُکارو - ڏکويل. (پرمانند). نِدورو - بدبخت - چَنڊو - نياڳو - نامراد. (شرت). (ث. مُٹِي ۽ مُٹيون).

- مُٹوءُ ڏِيَنءُ (ڪ): نقصان وجهڻ. اگر تگر ناس ڪرڻ.

● مِٹواٹِيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (ميرالي پاڙو).

● مِٹوءُ ٽِيرڙوءُ: اسم خاص. تعلقي نَلءُ پر هڪ ديهه جو نالو.

● مِٹوءُ دَہوءُ: اسم خاص. تعلقي ڪُوني پر هڪ ديهه جو نالو.

● مِٹوءُ دِيرُوءُ: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۽ تعلقي لاڙڪاڻي پر هڪ ديهه جو نالو.

● مِٹوءُ لُٹَنْدءُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيلي پر هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● ميٽيُ ۽ ميٽيُون: ث. صفت. (پرا. ميٽيٽا. سن. ميٽ + ايڪا = چُميي) مٽاڻ تي مائل - شيرين. پياري - دل واري - دل گهري. (ث). چُمي - چسيي - بوسو - سڪر - ميٽڙي. پٽلي زمين. (گاجرا). (اسم خاص). تعلقي ميٽيءَ ۾ هڪ ديهه ۽ شهر جو نالو. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= ميٽيُ چوڙَ ڏيتَنُ: چگيءَ طرح هنڌاڻڻ - جٽاءُ ڪرائڻ (ڪپڙي ڪي).

= ميٽيُ چُرِيُ: صفت. دوست نما دشمن - دوستيءَ جي لباس ۾ دشمني ڪندڙ - ظاهر دوست ۽ باطن ۾ دشمن.

= ميٽيُ زَبانَ: صفت. شيرين سُخن - خوش بيان - خوش گفتار.

= ميٽيُ ڪائيُ ۽ ميٽيُون ڪائيُونُ: ث. دوا طور ڪم ايندڙ ٻارکي وکر جو هڪ قسم - سُلينجي. (پرمانند).

● مُٽيُ: ث. اڳئين مُري ۽ سُنب جي وچ وارو پاڳو (وهت جي ٽنگ جو).

● مَٽيانُ: ث. ڪاوڙ - غُصو - ناراضگي - چِڙَ. خار. ناپسندي - ناموافقت. آگرائي - بُڇان - نفرت - ڪراهت - ڏڪار.

= مَٽيانُ پائيُ: ڪاوڙ لڳڻ - غُصو لڳڻ - ناراضگي ٿيڻ - چِڙَ لڳڻ. بُڇان اچڻ - ڪراهت اچڻ - ڏڪار اچڻ - نفرت لڳڻ.

= مَٽيانُ لڳَنُ: ڪاوڙ لڳڻ - غُصو اچڻ - ڪروڌ اچڻ - چِڙَ لڳڻ - ناراضگي ٿيڻ. ڪراهت لڳڻ - نفرت اچڻ - بُڇان لڳڻ - ڏڪار اچڻ.

● ميٽيائيُ: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ميٽيُ جيُ ڪاٽَ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُٽيوُ ۽ مُٽيبا: ذ. (سن. مُشْٽِ = مُٽ) ڪنهن اوزار جو مُٽ ۾ جهلڻ وارو حصو - هٿيو - مُٽ - ڪَنُ - دَستو - قبضو. جنڌ جي مٿين پُڙ کي قيرائڻ لاءِ ڪاٽ جو ڪِلو. هَترَ جو هٿيو - هترَ کي قيرائڻ لاءِ هروٽي يا ڪُڙهه ۾ لڳل ڪاٽ جي ڪِلِي (جنهن کي هٿ ۾ جهلي هترُ هيڏانهن هوڏانهن قيرائي سگهجي) - ڪَنُ. هني جو هڪ حصو - پيرڙو. (ت). ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو - سُڪان کي جهلي قيرائڻ جو ڪَنُ - وٽيو (سُڪان جو يا ٻيڙيءَ جو). مُٽ ۾ اڇل جيترو ڳوهيل اڻي جو ڳنڍو - (چٽي، ميٽي وغيره جو) ٻوڙو - مُڙيو. چٽنگل - چُرون - لَپَ - مُٽ (سنگن جي). مٽائيءَ جو هڪ قسم - لڏُون. گهوڙي جي سُنب کان مٿي وارو ڳنڍو (ماٺهوءَ جي مُري وانگر). ڳنڍ پڌڻ لاءِ چمڙيل ڪپڙو (ڪفن جو). (گاجرا).

● مِثالُ ۽ مِثالَ: ذ. (ع). نمونو - نظير - درشٽانت - ارٿاءُ - اوڪاڻ - مُشابهت - آهڙمان - هڪ جهڙائي - تشبيهه - تمثيل. برابري - پيٽ. رُوپُ - صورت - مُورت - تصوير - شڪل. پهاڪو - ڪٿت - چَوتَ - حڪايت - ڪهاڻي - آکاڻي - ڪهاوتَ - مثل - بيانُ - وارتا - چَوٽي. چٽائي - نيرواري.

= مِثالُ ڏيتَنُ: نظير ڏيڻ - تمثيل ڏيڻ. مشابهت ظاهر ڪرڻ. پهاڪو ڏيڻ.

● مَثانوُ ۽ مَثانا: ذ. (ع. مَثانهُ) بَدن جو هڪ عضوو - بدن ۾ پيشاب گڏ ٿيڻ جي ڪوٺري - مَثانگو.

● مُثْبَتُ: (ع). ثابت ڪيل - قائم ڪيل - قبول پيل. آڪاري - سٽاواڇڪ - سُڌيڪار - سُوچڪَ. (پرمانند).

= مُثْبِتُ نِشانيُ: ث. الجبرا جي اصطلاح ۾ واڌ (جوڙ +) جي نشاني.

● مِثْقالُ ۽ مِثْقالَ: ذ. (ع). عربستان جو هڪ سونو سِڪو. تور جو هڪ وَزن (مثقال طبي = سادا چار ماسا ڪن وٽ ٽي رتيون چهه ماسا. مثقال صوفي = هڪ سئو ويهه جَوَ يا چار ماسا. مثقال شرعي = سادا ٽي ماسا. مثقال مطلق = ٽي ماسا پوڻيون ٻه رتيون).

● مَثَلُ ۽ مَثَلَ: (ع). چَوٽي - مثالُ. تمثيل.

GulHayat Institute

● مِثْلُ: صفت. (ع). جهڙو - جيئن - وانگيان - وانگي - وانگر - مانند - طرح. جهڙس - اهڙو ئي. موافق - برابر. شڪل، صورت، ۽ سڀني صفتن ۾ هڪ جهڙو - مشابهه - همشڪل - هم جنس - هم رنگ.

● مِثِلُ: ذ. (ع). مشابهت - هڪجهڙائي - تمثيل - پيت - برابري. پهاڪو - چوڻي - کاڻي - مثل مشهور - ضرب مثل - نروچن - واکيه - مثال. قول - وچن - انجام - وعدو.

- مَثَلاً: ظرف. مثال لاءِ - مثال طور - فرضاً. ساکيات - جهڙو - وانگي - وانگر. يعني - گويا - جيئن ته - اهڙيءَ طرح.

● مُثَلَّثُ: صفت. (ع. ثلث = ٽي) ٽي، ٽن شين جو مجموعو. ٽيڪنڊو.

- مُثَلَّثُ آبِي: ذ. آسمان جي بارهن برجن مان ٽن برجن جو يڪمشت نالو (يعني سرطان، عقرب ۽ حوت).

- مُثَلَّثُ آتشِي: ذ. ٽن آتشي برجن جو يڪمشت نالو (يعني حمل، قوس ۽ اسد).

- مُثَلَّثُ بَادِي: ذ. ٽن بادي برجن جو يڪمشت نالو (يعني جوزا، ميزان ۽ دلو).

- مُثَلَّثُ خَاكِي: ذ. ٽن برجن جو يڪمشت نالو (يعني ثور، سُنْبُلَهُ ۽ جَدي).

● مُثَنَّنُ: (ع). اڻڪندو - هشت پهلو.

● مُثَنَّيٰ: صفت. (ع). ٻيٽو - ٻيتو - ٻه ڳڏ. لقل - ٻه فرد - آتارو - پائٽ. (پرمانند).

● مَثْنَوِيُ ۽ مَثْنَوِيُونُ: ث. (ع). شعر جو هڪ قسم (جنهن ۾ هن بن مصرعن جو قافيه هڪ جهڙو هجي). جدا جدا قافين وارو شعر. جلال الدين روميءَ جو مشهور صوفياني ڪتاب جو نالو. (گاجرا).

● مَپَ: ث. مَپُ - ماپو - ماپ. (گاجرا).

● مَپُ ۽ مَپَ: ذ. وجهه - وقت - وارُ - ول - اوسر - سمجهه - ساڃي - پيچ - داءُ - پڪُ - ٽيڪُ - موقعو - سڏو - سانگو - ڏتُ. فرصت جو وقت. تجويز - اڪل - رستو - چارو - ميلو - طريقو - ڊلنگ - نمونو.

"سو مگهارن مَپُ جو نه موتائي مگتا."
(پرياتي).

سبب - ڪارڻ. جاءِ. طاقت. (سن. ماپت) ماپ. آنت - خبر - سڌ - جاڻ - سماءُ - ڪتل - گم - پروڙ. (ن - ب).

"نکو سڌڻو سير جو مَپُ نه ملاحن."
(شاهه)

● مَتِيارَا (ت): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. (راءِ).

● مَتِجا (لس): ث. (ع. مجال جو مخفف). طاقت - مال.

"آڏون چت چاڻان ٿي ڪينکي، منهنجي ناهه مجا."
(شيخ صاحبڏنو - ٻيلاين جا ٻول).

● مُتِجَارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (سنڌ جو سيلاني).

● مَتِجازُ ۽ مَتِجازَ: ذ. (ع. جَازَ = هو سنيال سان لنگهيو) لنگهڻ جي جاءِ - واٽ - رستو. جا شيءِ حقيقت نه هجي - حقيقت جو ضد. ظاهر. مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٺ - دماغ - وڏنءَ - هوءِ - وڏائي - اغماض - غرور - سيت. (پرمانند). مَتِرڪ - ناز - نخرو - ماڻو. علم نحو جي اصطلاح ۾، پنهنجي اصل معنيٰ بدران پي ڪا معنيٰ ظاهر ڪندڙ لفظ - استعارو.

- مَتِجازاً: ظرف. ظاهري طرح - پڌري پٽ. ٻاهران - مٿان مٿان - آترڙو - آچاترو - مٿاچرو - مٿينءَ دل سان.

- مَتِجازَ جو چَهْبُڪُ لڳڻُ: عشق جي چوٽ لڳڻ - ڪنهن جي محبت جي دام ۾ گرفتار ٿيڻ - ڪنهن جو نشو چڙهڻ - هڪ جو بار مٿي تي کڻڻ.

● مَتِجازِي: صفت. غيرحقيقي - غير اصلي - فرضي - مصنوعي - جعلي - نقلي - جڙتو - کوڙو. تمثيلي - بناوتي. مٿاچرو - آچاترو - مٿچرو - ٻاهريون - ظاهري.

- مَتِجازِيُ عِشْقُ: صوفين جي مَتِي موجب حقيقي عشق جو ڏاکو آهي "اَلْمَتِجازُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ" صوفين جو قول آهي. هن عشق ۾ صانع جي ڪنهن سهڻي شيءِ جو ڏيان ڪري انسان صانع جي ڳولا ڪري ٿو.

Gul Hayat Institute

● مِجازُ ۽ مِجازَ: (ع). مزاج - خاصيت. رونق - تيزي. (گاجرا).

- مِجازِ ياڻِيُ ۽ مِجازِ ياڻِيُون: ث. صفت. مجازي محبت واري - ظاهري عشق واري - ڪچي. (مجازِ ياڻيون ۽: ظاهري محبت واريون. اڪيون). (گاجرا).

● مَجاسَٽِيُ ۽ مَجاسَٽِيُون (ث): ث. مَسُ ڪُٽِڻِي (مينگهو).

● مَجاڪُ ۽ مَجاڪَ: ذ. بن ۽ ٽن وڻهين جي چمار وارو آٽُ. (پرمانند).

● مَجالَ: ث. (ع. جَالَ = هو چوڌاري وڃي ٿو) پُڇندي - وَسُ - دسترسي - پهچ - طاقت - قدرت - قابُو - مقدور. همت - جرئت - سگهه - سَمرٿِي - بِلُ - اختياري - وسعت. لياقت - قابليت - حيثيت - پير ٻيهڻا - جوگائي. گهوڙي ڊوڙائڻ جو ميدان - جولانگاه - چوگان. (آصفيه).

● مُجامَعَتَ: ث. (ع). گڏجاڻي - ميلاپ - وصل - مُباشرت - جماع صحبتداري - همبستري - همخوابي - پوگهيلاس - ياهُ - صحبت.

● مُجاوِرُ ۽ مُجاوِرَ: ذ. صفت. (ع. جَارَ = هو ويجهو ٿيو) ويجهو رهندڙ - پاڙيسري - همسايه. گڏ رهندڙ. واڪو - رکپال - رکوالو - رکوالُ - نگهبان - سنيال ڪندڙ - چوڪيدار - پهريدار. (آصفيه). مسجد يا قبي جو سنياليندڙ - درگاهه جو رکوالو. قبرستان جي سنيال ڪندڙ - مُقامي.

- مُجاوِرِي ۽ مُجاوِرِيُون: ث. مجاور جو ڏنڏو - مجاور جو عهدو. (گاجرا).

● مُجاهِدُ ۽ مُجاهِدَ: ذ. صفت. (ع. جَهَدَ = هن ڪوشش ڪئي) ڪوشش ڪندڙ - جهد ڪندڙ - سعيو ڪندڙ. ڪافرن سان جنگ ڪندڙ - الله جي راهه ۾ لڙائي ڪندڙ - جهاد ڪندڙ - غازي مرد.

● مُجَبَّرُ ۽ مُجَبَّرَ: ذ. صفت. (ع). جَبَّرَ ڪيل. لاچار - ناچار - تنگ - دٻيل - بيوس. زوريءَ ڪرايل - زبردستيءَ جو - اڻ سُهائيندو. مُنجهيل - گهٽيل. عاجز - پريشان - خسته حال.

- مُجَبُورا: ظرف. جبراً - لاچاري سان - عاجزي ڪري - زوريءَ - زبردستيءَ - مجبوريءَ - لاچار.

- مُجَبُورُ ٿِيڻُ: لاچار ٿيڻ - تنگ ٿيڻ - بيوس ٿيڻ - عاجز ٿيڻ. ٽڪجڻ - هلاڪ ٿيڻ - وڇوڙجڻ - خفي ٿيڻ - بيزار ٿيڻ - ڪڪ ٿيڻ.

- مُجَبُورُ ڪَرَڻُ: لاچار ڪرڻ - ناچار ڪرڻ - بيوس ڪرڻ - تنگ ڪرڻ - ستائڻ - دٻائڻ - زبردستي ڪرڻ.

- مُجَبُورِيُ ۽ مُجَبُورِيُون: ث. لاچاري - بيوسي - زبردستي - زور - زور زبر - ڏاڍائي - دٻاءُ.

● مُجْتَبيٰ: صفت. (ع). برگزيده - پسند يده - چونڊيل.

● مُجْتَهِدُ: صفت. (ع). ڪوشش ڪندڙ - جدوجهد ڪندڙ - ثواب جي وات پيدا ڪندڙ - صحيح ۽ سٺو رستو پيدا ڪندڙ - امام - پيشوا - مذهبي رهبر - هادي. (خدا کان) انڪار ڪندڙ سان وڙهندڙ - مجاهد. (آصفيه).

● مُجَدَّدُ: صفت. (ع). نئون پيدا ڪيل - نئين سر پيدا ڪيل - ايجاد ڪيل.

● مَجْذُوبُ ۽ مَجْذُوبَ: صفت. (ع). جذب ڪيل - چڪيل - چڪايل. ياد الاهيءَ ۾ غرق. جذبو رکندڙ - ڪشش رکندڙ. مست - بيهوش - بي خبر. پاڳل - چريو. (آصفيه).

● مُجْرا: ث. (ع. فعل "اجري" "يجري" سان نڪتل). مُعاوضو. لاڀ - چُوٽ - چڏت. مُجرائي - جمع (وَهيءَ ۾). (گاجرا).

- مُجْرا ڏِيڻُ: حساب ۾ جمع ڪرڻ - رهيل رقم جو حساب ڪتاب ڪرڻ.

- مُجْرائِيُ ڏِيڻُ: ث. رهيل رقم جو حساب ڪتاب. (آصفيه). چُوٽ - آڇت - لاڀ. (پرمانند).

● مُجَرَّبُ: صفت. (ع). تجربو ڪيل - آزمايل - پرکيل - چڪاسيل - جاچيل - سُوڌيل - ثابت ڪيل - سِڌ ڪيل - تصديق ڪيل - ڪسيل. مُؤثر - اثرائتو - اثر وارو - تاثير وارو - مُنڊيءَ تي ٽِڪَ (هڪ ٽِڪَ) - ڪارگر. فائده مند - مُفيد.

Gulshayat Institute

● مُجَرَّدَ: صفت. (ع). هڪڙو - چڙهو - هيڪڙو - يڪو - هيڪو - هيڪو - مُفرد - يڪي سر - اڪيلو - نويڪلو - جريد و - تنها. اڻ پَرٽيل - ڪُنوارو - چڙهو چاند - وانيُ - زال ڪان سواءِ مڙس. آزاد - چُٽل - چڙواڳ. (ذ). علم نحو جي اصطلاح ۾ تحرير ۾ ٻئي ڪنهن اکر سان نه ڳنڍجندڙ اکر "مثلاً: داوٗ، رازق، وغيره." (علم نحو ص ١١).

● مُجَرِّمَ ≈ مُجْرِمَ: ذ. صفت. (ع). جرم ڪندڙ - ڏوهه ڪندڙ - ڪنهگار - قصور وارو - ڏوهاري - خطا وارو - خاطي - ملزم - ڏوهي - پاپي - عاصي - گناهي.

● مُجِرو ≈ مُجِرَا: ذ. جاري - هلندڙ (ڪو وهنوار يا ڪو ڪر). وڏي ماڻهو جي آڏو هنر حرڪت (راڳ، ناچ وغيره) جو تماشو. آداب - بندگي - ڪرنش - تسليمات - نياز. سلامي - نمسڪار. سلام. ديدار - زيارت - راڳ، ناچ يا ڪنهن حيرت انگيز ڪر تي ڪيل آفرين - شاباس. امير جي ملاقات. حساب ڪتاب جو وهنوار. (آصفيه).

- مُجِرو پَرَنُ: ڪنهن درگاهه تي وڏي ماڻهو اڳيان ناچ جو مظاهرو ڪرڻ - سلامي ڪرڻ - زيارت ڪرڻ - آداب بجا آڻڻ - نياز ڪرڻ.

- مُجِرو ڏِيَنُ: آفرين چوڻ - شاباس چوڻ. رهيل رقم حساب ۾ آڻڻ. رهيل حساب جو وهنوار ڏيڻ.

- مُجِرو ڪَرَنُ: ها ادب سلام ڪرڻ - ڪورنش ڪرڻ. ڪوٺ يا ڪنهن امير جي اڳيان نچڻ يا ڪو ٻيو تماشو ڏيکارڻ. حساب ڪرڻ - حساب ۾ لڳائڻ.

● مُجَرُوحَ: صفت. (ع). گهائل - زخمي - ڦٽيل - زخميل - واڍوڙيل.

● مُجَسِّرَ: ذ. صفت. (ع). جسر وارو - ساهه وارو - ساهدار - جانداز - جانوارو - ديهه ڌاري - جسماني - سَريرڪ - بدني. سُٿرو - حسين - صورتوند - رُوپونتُ - روپوان. (اسر). روپ - پتلو. اوتار. (ڪاجرا).

● مُجَلِّبِيُ (ت): اسر خاص. ڪتي جو هڪ قسر.

● مُجَلَّدَ: صفت. (ع). جُلد وارو - جُلد سان - جُلد بدل - پاڻو بدل - جُلدائي.

- مُجَلِّدِيُ: ذ. صفت. جُلد بدڻ ڏڻ - جُلد بند - جُلد ساز.

● مَجْلِسَ ≈ مَجْلِسُونَ: ث. (ع. جَلَسَ = هو ويٺو) ويهڻ جي جاءِ - بينڪ. ماڻهن جي گڏ ٿيڻ جو هنڌ - بزم - سڀا - انجمن - سوسائٽي - سماج - اجلاس - ڪونسل - ڪانفرنس - جلسو - مندلي - جماعت. ڪچهري - ڪاچهري - ريهاڻ - رَس. محفل - ٽولي - سڱر - سات - مجموعو - ميڙ. دعوت - ڪانو - جُڃُ - جُهڱل - ضيافت. (پرمانند).

- مَجْلِسَ جو سورُ: ذ. صفت. ڪچهريءَ جو سردار. مجلس ۾ ويهڻ جهڙو - قابل - هوشيار - داناءُ - ڏاهو - سياڻو - عاقل. (ڪنايتاً) بد تهذيب - بد افعال - بد لڇڻ.

- مَجْلِسِ ڪرَنُ: ميڙ ڪرڻ - جماعت ڪرڻ - جماعت ڪرڻ - سڀا ڪرڻ - مندلي ڪرڻ. رهاڻ ڪرڻ - ڪچهري ڪرڻ. ملاقات ڪرڻ. جلسو ڪرڻ - اجلاس ڪرڻ. دعوت ڪرڻ - ڪانو ڪرڻ - مهماني ڪرڻ - ماني ڪرڻ - محفل ڪرڻ.

- مَجْلِسَ سَجَنُ: محفل گرم ٿيڻ - محفل ۾ رونق پيدا ٿيڻ - رهاڻ ۾ رس ٿيڻ - ڪچهري جو پول ٿيڻ.

- مجلسيُ ≈ مَجْلِسِيُ: ذ. صفت. مجلس وارو - سماجڪ - پنڪتي - سماج سَبَنْدِيُ. ملاقاتي - رهاڻي. ڪچهري جو ڪوڏيو.

● مَجْمَعَ ≈ مَجْمَعَ: ذ. (ع). ماڻهن جي گڏ ٿيڻ جي حالت - اجتماع. هجوم - ميڙ - مجموعو. سڀا - مندلي - مجلس - جماعت - انجمن - اجلاس.

● مجْمُوعُ: ذ. (ع). ماڻهن جي گڏ ٿيڻ جي حالت - ميڙ - ڪَٺُ - پينڊُ - ڪوڙ - هشار - هُجوم - اجتماع - انبوهه - مجمع.

- مجْمُوعِ الْقَوانِيْن: ذ. قاعدن جو ميڙ. قاعدن جو ڪتاب - قانون ناسو - سَنْڄَتُ - دستورالعمل.

GulHayat Institute

= مَجْمُوعو ۽ مَجْمُوعَا (ل): ذ. سيڙ- هجوم - انبوهه - هنگامو - ڪنڊ - پينڊ - گوڙ - هشار - اجتماع - مجمع - مجلس - مندلي - انجمن - سڀا - ڪٺا. مائهن جي گڏ ٿيڻ جي جاءِ - آکاڙو.

= مَجْمُوعِيُّ: صفت. سيڙ ٿيل - گڏ ٿيل - مجمع ٿيل. سموري - پوري - جُملي - سڀ - ڪُل - سڄي. (آصفيه).

● مُجْمَلُ: صفت. (ع). گڏ ڪيل - شامل ڪيل - ڪٺو. (ذ). ڪنهن احوال جي جملي ڳالهين کي گڏي ڏيو ڪيل بيان. تارڃ - سار - خلاصو - انتخاب - اختصار.

● مَجْنُونُ ۽ مَجْنُونَ: ذ. صفت. (ع). چريو - ديوانو - پاگل - جُنوني - خبطي. (اسم خاص). آڪاڻي وقت ۾ عربستان جي هڪ مشهور عاشق "قيس عامري" جو لقب (جنهن کي ليلىٰ جي عشق ۾ چريو ڪڍيو ويو).

● مَجُوسُ ۽ مَجُوسَ: ذ. صفت. (ف). باهه جو پوجاري - آتش پرست. چنڊ ۽ سج جي پوجا ڪندڙ. زردشت جو پوئلڳ - مَگي - مَجُوسي - گبر. (پرمانند).

= مَجُوسِيُّ ۽ مَجُوسِيُّ: ذ. صفت. آتش پرست - باهه جو پوجاري. زردشت جو پوئلڳ - مجوس - مگي. چنڊ ۽ سج جو پوجاري.

● مَجُونِيُّ ۽ مَجُونِيُّ: ذ. صفت. شوخ - بيهودو. (گاجرا).

● مُجْتَهِدُ: اسم خاص. تعلقي گمٽ (خيرپور ميرس ۾) هڪ ديهه جو نالو.

● مَجْهُولُ: صفت. (ع). اڻ ڄاڻ - نامعلوم - غير معلوم - اڻ سڃاتو - اڻ واقف - اڻ ڄاتل - گمنام - اپرچت - اڪنڊ - غيباڻو. بيوقوف - پُوڪ - اڻوجهه - بي عقل. گرامر جي اصطلاح ۾ اهو فعل جنهن جو فاعل ڄاتل نه هجي. واءُ ۽ ي جي حرف علت مان نڪرندڙ آڇار "سير، خوف" وغيره. (علم نحو ص ٩).

● مُجِيبُ: صفت. (ع). جواب ڏيندڙ - قبول ڪندڙ - هائوڪار ڪندڙ - اقرار ڪندڙ. (آصفيه).

● مَجِيجَ (لس): ث. (سن. آجي = سڃاڻ) سڃاڻپ - واقفيت - شناسائي. ڄاڻ - پتروڙ - سڌاءُ - خبر - سُڌ. (ٻيلاين جا ٻول).

= مَجْهِيجِيُّ ۽ مَجْهِيجِيُّ: ذ. صفت. عين ٽوائين ڪان واقف - سڃاڻو - شناس - سيڌو - واقف. ڳهرو - گهاڻو - گهائل مائل - پڃتمت - ڪيرڪنڊ - دل وارو - پيدي - رازدار. محبتي. حال محرم.

● مَجِيدُ: ذ. صفت. (ع). بزرگ - بزرگوار - گيرامي - سڳورو. برڪت وارو. اُتم - رفيع - سڀاڳو - اعظم - اعليٰ - عالي.

● مَجِيدُاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُجَهِيرُو ۽ مُجَهِيرا: ذ. صفت. (ع. مُجِيرُ = محافظ) زمين جومالڪ. نارُ يا هُرلي جوڙڻي. مُجيري - رَئيسُ - مَنَهڙ - مُنسي - مُکي - پَرِيو مُڙس - چوڌري - سردار - مهندار - وڏيرو - پٽيل. (پرمانند).

= مُجَهِيرِيُّ ۽ مُجَهِيرِيُّ: ذ. صفت. مُجيرو - ڪارائتو - ڪمدار. (گاجرا).

● مِجِيزِيُّ ۽ مِجِيزِيُّ: ذ. صفت. مِجيجي.

● مِجِ (ت): ث. مغز - ميجالو - ٻيهجو. (وفا).

● مَجَابَتصَّرِيُّ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُجَارِيُّ جاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِجالُو ۽ مِجالا: ذ. (سن. مَجَّنَ = مغز) ميجالو - مغز - ٻيهجو - دماغ.

● مُجَتَ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَجَتَ: ث. (سن. مَنْجِشْٹا = مَجِشَ) پساركي وڪر جو هڪ قسم - ماجُني - مَجَتَ.

● مَجَو ۽ مَجُو: ذ. صفت. سُست - ڪاهل - آرسي - ٽوٽي - سُليو ساڻ - ڪاهلُ - ڏاڪن ڏيلو - عاري - ڪم ڪوس - ڪم چور - سوشي - نڪمو - ناڪارُ - نڪارُ - نڪارو - ڪين ٽيو - بيڪار - بيڪارو - ٽوٽو - اجايو - فضولُ - اڪيارٽو - ورٽو - رائيگان - وٽو. زال جي چئي تي هلندڙ. زال جو مريد. بي همٿ - بزدل - ڍڇٽو - گيدي - نامرد.

Gul Hayat Institute

● مَنجهانڈِرُو: ذ. وڻ جو هڪ قسم - سيبان - منجهاندلو. (پرمانند).

● مَنجهُوڙُو ۽ مَنجهُوڙا: ذ. صفت. منجهيل - ڪنڌ بل - ڦاٽل - آڙيل. حيران ٿيل - تال مول گم ٿيل - پريشان - جنجل ۾ ڦاٽل - متيون منجهيل - گهبرايل - سر گردان - حيران. موڙهل - مَنجهوروڙ - ور ۾ ور - پيچدار.

● مِيجُ ۽ مِيجَ: ذ. (سن. مَنجّنَ = ميڃالو). ميڪُ - پاهه - مغز - گود و - تَنڊُ مال. ميڃالو. چربي.

● مُنجُ ۽ مُجَ: ث. (پرا. مُنْجِي: سن. مُنْج = مُڇ). سَرَن جي ڪانن جون ڪُتيل ڪلون (جن مان نوڙيون ٺهن). گاهه جو هڪ قسم. مُجَ مان ٺهيل نوڙي. پلي يا مچيءَ جو هڪ حصو. ڪنهڙن جي پر وارو منهن ڪنڊن وارو حصو (ل). تير - ٻاڻ. (ظرف). پائمال - ناس.

- مُجَ ٽِيٽُ: پاهه ٿي وڃڻ - ذريون ذريون ٽِيڻ - پُڪا ٽِيڻ.

- مُجَ ڪَرَڻُ: ذريون ذريون ڪرڻ - پڪا ڪرڻ. ماريڻ - ختم ڪرڻ - ناس ڪرڻ - نابود ڪرڻ. پائمال ڪرڻ.

● مَنجَائِيُ: مصدر. (سن. مَنّ = مڃڻ). قبول ڪرائڻ. (گاجرا).

● مَنجَتَ ۽ مَنجَتُونُ: ث. (سن. مانِيُ = مڃڻ) مڃتا - چيو - تابعداري - فرمانبرداري - نيازمندي - آگياڪاري - قبوليت - هائوڪار - مچوتي - رضامندي. سُڪا - سَنڪلپ - پيرن - باس - نياز - ڪُڻ - مَنّت. وچن - انجام - پرتگيا - واچا - وعدو - عهد - ٻول - اقرار نامو.

- مَنجِتُوُ ۽ مَنجِتُوُ: ذ. صفت. چيو مچيندڙ - قبولينڊڙ - آگيا وان - تابعدار - فرمانبردار. اقراري. وچن ڏيندڙ - پوئلڳ - گڏيات - مريد - چيلو - شش. پاسو ڪندڙ - طرفدار.

● مَنجِتا ۽ مَنجِتائُونُ: ث. (سن. مانِيُ (نِيُ) = مڃڻ) مڃڻ جي حالت - چيو - تابعداري - فرمانبرداري - نيازمندي - وارثي - رکوٽي - قبوليت - بجا آوري - مچوتي - هائوڪار - رضامندي - رضا - رغبت - خوشنودي - مرضي - خوشي - آگياڪاري. پوئلڳي - مريدي - خادمي. سُڪا - سَنڪلپ - پيرن - مَنّت - ڪُڻ - مَنّت - باس - نياز. مراد - مقصد - ارادو - نيت. وچن - انجام - پرتگيا - وعدو - اقرار - ٻول. ڌيان - خيال - لحاظ - منهن لڳڻي - نهار - پرواهه - سانگو - رکڻي - ادب - هاءُ پاءُ - اورانهو - سنمان. عزت - مانارَتُ - مان - آبرو - جس - قدر. آداب - تسليمات - نمسکار - سلام.

● مَنجُتَ: ث. (سن. سَانْجِشْتُ > مَنْجِشْتَا = مَنجُتَ). پسارڪي وکر جو هڪ قسم - ڪاڻي جو هڪ قسم (جنهن سان گاڙهو رنگ ٺهي).

"مهارون ميي جون رتيون سوڪ مچ."
(شيخ ابراهيم).

گاهه جو هڪ قسم (جنهن سان نوڙيون ٺهن) - مَنجَ. (اسم خاص). نواب شاهه ضلعي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● مَنجَرُ ۽ مَنجَرَ: ذ. (سن. مِنجِرَ = مَنجَرُ). گل جو هڪ قسم - ڪنڊي (وڻ) جو پورُ يا گل.

"موڙي مَنجَرَ ٽاريون، چانگا ٽا چرو."
(شاهه).

پوٽي جو هڪ قسم (ث). گهه جو هڪ قسم (ڪن ۾ پائڻ جو دُر). (سن. مَنْج = صفا ڪرڻ) گاهڙ جي حالت. (اسم خاص). ڊنڊ جو نالو. (گاجرا).

● مَنجَرِي: ث. تُلسي پوٽي جو گل. (اسم خاص). تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَنجِرِيجتا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَنجَنُ: مصدر. (پرا. مان (اي): سن. مانِيُ (نِيُ): مَنّ = قبول ڪرڻ) قبول ڪرڻ - مڃي وڃڻ - منظور ڪرڻ - سئيڪار ڪرڻ. باسڻ - اقرار ڪرڻ - هامي ڪرڻ. سچي ڪرڻ. قبوليت ڏيڻ - منظوري ڏيڻ. چيو ڪرڻ - چوڻ مڃڻ - حڪم مڃڻ - آگيا مڃڻ. سچ سمجهڻ - وسهڻ - اعتبار ڪرڻ - ڳالهه تي لڳڻ - پرسو ڪرڻ. صدق رکڻ - يقين رکڻ - سچيءَ دل سان يقين ڪرڻ - ويساهه ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

عزت ڏيڻ ـ لحاظ رکڻ ـ ادب رکڻ ـ ادب ڪرڻ ـ بزرگ ڄاڻڻ ـ وڏو سمجهڻ ـ مان ڏيڻ . پيش پوڻ . (مچيو ـ مچيندو ـ مچيل) .

● مَچُ ۽ مَچَ : ذ. (سن. مَنچَ = مَنچڻُ) . گهٽي باهه . پٽيت ـ پٽيڙ ـ اولانيو (باهه جو) ـ آڑاهه . باهه جو شعلو ـ لات ـ ڇپي . باهه ـ آگ ـ آڳ ـ بارڻ . تائڙي ـ تابش ـ تپ .

ـ مَچُ لائِيُ (ت) : باهه بارڻ ـ دونهون ڪائڻ. ڪاوڙ ڏيڻ ـ جوش ڏيارڻ .

ـ مَچُ ڪَرَڻُ (ت) : آڑاهه ڪرڻ ـ باهه بارڻ .

ـ مَچُ لڳڻُ : ڪاوڙ اچڻ ـ جوش اچڻ .

ـ مَچُ مَچائِڻُ : باهه دکائڻ ـ باهه بارڻ . باهيون بچائڻ . ڪاوڙ ڏيارڻ ـ جوش ڏيارڻ . فساد وڌائڻ ـ جهيڙو لڳائڻ ـ وگوڙ پيدا ڪرڻ . دل ۾ درد پيدا ڪرڻ ـ عشق ۽ محبت ۾ گرفتار ڪرڻ .

ـ مَچُ ۾ پَوڻُ : باهه ۾ پوڻ ـ تڪليف ۾ پوڻ ـ تڪليف ۾ اچڻ .

● مُچَ ۽ مُچَ : ذ. (من. مُشْتَ = مُشْ) مُٺ ۾ آيل شيءِ جو انداز ـ مُٺو ـ مُچو ـ مُٺڪو ـ بغل . ٽُهو ـ ڊِڪُ ـ ڊِڪِي ـ مُٺي ـ مُٺو . ڊيڙ ـ ڪوڙِي . انبوهه ـ مهڙُ . ڀِنُ ـ ڀِنوڙو ـ ڳوڙهو ـ ڇاٽو ـ ڳنڍو ـ ڍيرو ـ دَڳل . (اسم خاص). تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو .

ـ مُچُ ٽِيٽُ (ڪ) : پاڪر پائڻ ـ بغلگير ٿيڻ . (ن ـ ب) .

● مُچانڊُ ۽ مُچانڊَ (ڪ) : ذ. صفت. مستانو ـ چريو ـ پاڳل ـ ديوانو . مست ـ ڪيو ـ جُنوني ـ خبطي . هالو پولو ـ سادو ـ پورڙو ـ پوڪهلو ـ ڪَٽِ فهم ـ نادان ـ چرپٽ ـ مورک . گهاٽي ڏاڙهيءِ وارو .

● مَچائِڻُ : مصدر . (سن. مَنچُ = وڏو ٿيڻ) ٽُلهو ڪرڻ ـ موٽو ڪرڻ ـ متارو ڪرڻ . چيڙڻ ـ جوش ڏيارڻ . باهه ڏيارڻ ـ پڙڪائڻ ـ دُکائڻ . چورڻ ـ تپائڻ ـ گرم ڪرڻ ـ ڀريرڻ ـ جوش ڪارائڻ . جذبو ڏيڻ ـ آڏمو ڏيارڻ ـ آپارڻ . وڌائڻ (اسڪول يا ڪارخانو) . هُشڪارڻ ـ چوڪ ڏيڻ ـ آٽارڻ ـ ترغيب ڏيڻ ـ آسرڪي ڏيڻ . وسائڻ ـ آباد ڪرڻ ـ سائو ڪرڻ ـ سوسبز ڪرڻ (ڪو هنڌ) . شروع ڪرڻ (دانهون وغيره) . جاڳائڻ ـ بنياد ڪٽڻ ـ شروعات ڪرڻ ـ ابتدا ڪرڻ (جهيڙو وغيره) . سٽياهڻ ـ تيار ڪرڻ (زمين وغيره) . (مَچائيو ـ مَچائيندو ـ مَچائيل) . (سن. مَنْدُ = جوش ڏيارڻ) آياماڻ . خوب گٽو ڪرڻ ـ شراب ٺاهڻ . (گاجرا) .

● مَچُرَ : اسم خاص . تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● مُچُرِڪو ۽ مُچُرِڪا : ذ. (ترڪي. مُچِلڪَهْ) سچاڻپ جي نشاني . قبض ـ دستاويز ـ قبوليت ـ اقرارنامو ـ گرمٽ ـ مُچُلڪو (ضمانت جو) . ميڙُ ـ انبوهه ـ ڀيهڙ ـ پينڊُ ـ ميڙاڪو ـ سَٽُ ـ مارڪو (مائهن جو) . (ڪ) .

● مِچِڪارَڻُ (ت) : مصدر . مِچڪائڻ . آهستي آهستي ڪائڻ . ڪائڻ وقت وات مان آواز نه ڪيڻ ـ مچڪو ڪرڻ . (مچڪاريو ـ مچڪارينده ـ مچڪاريل) .

● مُچِڪائِڻ : مصدر . (سن. مَچِچُ) چَپَ چورڻ ـ چَپ هلائڻ (جيئن ڪاڏي مهل) ـ منڪائڻ ـ مِچ مِچ ڪرڻ ـ مِچڪو ڪرڻ . پُچ پُچ ڪرڻ . زبان اندر باهر ڪرڻ ـ وات هلائڻ . اکيون چينيڻ ـ اکيون ٽپڻ ـ اکيون پورڻ ۽ پٽڻ ـ اکيون مرڪائڻ . (آصفيه) . (مِچڪائيو ـ مِچڪائيندو ـ مِچڪائيل) .

● مُچُڪو ۽ مُچُڪا : ذ. وات کي ڏنل موڙو ـ منهن کي ڏنل موڙو ـ موڙو ـ مُچڪو ـ (ڪراهت ظاهر ڪرڻ لاءِ منهن جي) موڙ ـ ميچ . چيو منهن ـ بچڙو منهن .

● مِچِلائِڻُ : مصدر . (سن. مَچُ = مَچڻُ) دادلائڻ ـ ڪوڏ نپائڻ ـ ريجالو ڪرڻ ـ مچلو ڪرڻ . گستاخ ڪرڻ ـ بي ادب ڪرڻ ـ زبان دراز ڪرڻ ـ ديڍ ڪرڻ . هيرڪائڻ ـ ريجهائڻ ـ هيرائڻ . ورچائڻ ـ سرڙائڻ ـ راضي ڪرڻ . (مَچِلائيو ـ مَچِلائيندو ـ مَچِلائيل) .

ـ مِچِلائِيُ ۽ مِچِلائِيُونُ : ث. چلولائي ـ دادلائي ـ ريجالپائي ـ البيلائي . شوخي ـ بي ادبي ـ گستاخي ـ نيرلجائي ـ بي حيائي ـ ڍٺائي .

Gul Hayat Institute

■ ميچيلائيشُونْ ڪرڻُ: چلولائيون ڪرڻ ـ زيجالپائي ڪرڻ ـ البيلائيون ڪرڻ ـ حرڪتون ڪرڻ. ناز نخرا ڪرڻ ـ ماٹا ڪرڻ.

■ مٺڙلوُ ۽ مٺڙلا: ذ. دادلو ـ ڪيدوڙو ـ انگلي ـ لاڏ گيدوڙو ـ شيڪرو ـ لاڏلو. ريجالو. پيارو ـ عزيز ـ مينن ـ لڏڻ ـ پٽڻ ـ ڪوڏ نيپنو. ڪهيچلو ـ چلولو. شوخ ـ بي ادب ـ نيرلجو ـ ڊيٺ. ڪستاخ ـ مُنهن چاڙهه ـ ڊڙ. حرڪتي ـ انٽرو ـ ڏنگو ـ اڙينگ. نخري وارو ـ نخريباز ـ چيچ ڪندڙ ـ لاڏ ڪندڙ ـ ماٹو ڪندڙ.

■ ميچلو ڪرڻُ: خراب ڪرڻ (بيار ڪي) ـ دادلو ڪرڻ. چلولو ڪرڻ. مچلائڻ. آزاد ڪرڻ ـ چڙوا ڳ ڪرڻ ـ بيهودو ڪرڻ.

● مُڇلُڪو ۽ مُڇلڪا: ذ. (تُرڪي). مُڇلڪهُ = مُڇلڪ). لڪيت ـ هڪ اکر. لڪي ڏنل ويساهه ـ لکيل انجام ـ عهد نامو ـ اقرارنامو ـ قبوليت ـ مچرڪو.

■ مُڇلُڪو هٽائڻُ: ضمانت وٺڻ ـ قبوليت وٺڻ ـ عهدنامو ڪرائڻ ـ مچرڪو هٽائڻ.

● مُڇڻُ: مصدر. (سن. مُچ = وڏو ٿيڻ). وڌڻ ـ اُهڙڻ ـ اڏڻ ـ چڙهڻ ـ ويجهڻ. ٽلهو ٿيڻ ـ ڏوري هڻڻ ـ متارو ٿيڻ ـ ماجَ ڪائڻ. طاقت وٺڻ ـ زور وٺڻ ـ سگهارو ٿيڻ. وسڻ ـ ساٹو ٿيڻ ـ آباد ٿيڻ ـ وڌڻ ويجهڻ ـ سرسبز ٿيڻ ـ شاداب ٿيڻ ـ قُرڻ قُلڻ ـ ٿوهه ۾ اچڻ. (سن. مد = جوش ڏيارڻ) مصدر. آڏڻ ـ پَڙڪڻُ ـ اُڏڪڻ ـ جوش ڪائڻ. چڙاُچڻ ـ گرم ٿيڻ ـ تپڻ ـ ڪروڌ ۾ آچڻ. پَرڻ ـ ٻاهه لڳڻ ـ دُکڻ ـ ڏهڪڻ ـ ڏڪڻ ـ ڏَڳڻ. ٻُڙڪڻ ـ ٿهڪڻ ـ آياسڻ ـ جوش ڪائڻ (پاڻيءَ جو). (جهيڙي جو) زور وٺڻ ـ (فساد) گهٽو ٿيڻ. بنياد پوڻ ـ ابتدا ٿيڻ ـ شروعات ٿيڻ (فساد جو). نوٺ ناهي مخالف جي ساري ماروُ ـ ٻَريو ڪرڻ. (ل). (مچيو ـ مچندو ـ مچيل).

■ مَچِي ڳوڙهو ٿي ٻوَڻُ: ٽلهو ٿيڻ ـ بُٽ ۾ پرجڻ ـ متارو ٿيڻ ـ سَهر ٿيڻ.

■ مَچِي مَڙسُ ٿيڻُ: جوان ٿيڻ ـ بالغ ٿيڻ ـ جواني ۾ ڪي رسڻ. دليرٿيڻ ـ بهادر ٿيڻ ـ هِمتوارو ٿيڻ.

■ مَچِي مَکوَ ٿيڻُ: ٽلهو ٿيڻ ـ بُٽ ۾ پرجڻ ـ متارو ٿيڻ ـ سَهر ٿيڻ.

● مَچُڻُ: ظرف. مبادا ـ متان. (گاجرا).

● مُچُو ۽ مُچا: ذ. (سن. مُنجَرَ = ڪمل جون پاڙون). جُڳو ـ جهُمڪو ـ جهُمڻو ـ مُڙو ـ موڙهه ـ مُڇ ـ مُڇڪو ـ مُوڙو (وارن يا گاهه جو). مُٺ پريل شين جو مقدار. ٽهو (سُٺ جو). ڍيرو ـ ڦورو. مجموعو ـ ڪٺ ـ ميڙ ـ ڍڳ. اڳڙين جو ويڙهو (ٻارڻ لاءِ) ـ مُشعلو. هوچ ـ ڏنو.

● مَچُوُ ٻارَ: اسم خاص. ٻُڌني بلوچن جو هڪ قبيلو. (ت ـ بلوچستان).

● مَچُوُڙو ۽ مَچُوُڙا (ل): ذ. ڍيرو ـ ٽهيرو ـ ويڙهو ـ ڦورو (سُٺ جو).

● مَچُوُلاَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۾).

● مُچِي ۽ مُچِيُونْ: ث. مهڙ (ماٹهن جو) ـ ٻلهاڙي راند ۾ ليکي وٺ راندين جو ٻيٽل مجموعو. (ت). مينهن يا ڍڳيءَ جي ڦر جي وات ڪي ٻدل نوڙي (ڏاڻ يا مٽي ڪائڻ ڪان روڪڻ لاءِ). (ت).

■ مُچِي ٻَڌَڻُ (ت): جدا جدا ٿيڻ ـ الڳ الڳ ٿيڻ ـ نا اتفاقي ٿيڻ ـ نفاق پوڻ ـ ايڪو ڍهڻ. زور ٽٽڻ.

● مَچُ ۽ مَچَ: ذ. (سن. سَتَسْيَ = مچي وڏي مچي.

■ مَچَ ڪنهاڙَڻُ: اجايو گوڙ ڪرڻ ـ گالهوڙو ڪرڻ ـ ڪتراگ ڪرڻ ـ دُودڙيون مچائڻ.

■ مَچُ مَتارَڻُ: وڏو فائدو هٿ ڪرڻ ـ وڏي گهراڻي جي چوڪري شاديءَ لاءِ هٿ ڪرڻ. (گاجرا).

● مُچ ۽ مُچُونْ: ث. (پرا: مَتس > مُوچ. سن. شَمشُرَ > سُوچ + ڪا = مُچ). چپن جي مٿان آيريل وار ـ شهپر.

■ مَچَ تي پَچيرُ رَکڻُ (ت): بي پرواهه هجڻ ـ ڪوبه اونو نه هجڻ.

■ مُچَ تي چانوَرُ رَکڻُ (ت): بي پرواهه هجڻ ـ بي اونو هجڻ.

GulHayatInstitute

■ سچ تي سهڻو ڏيڻ: هر هر ڏوراپو ڏيڻ - هر گهڙيءَ طعنو هڻڻ. (ن - ب).
■ سچ تي هٿ رکڻ: انجام ڪرڻ - اقرار ڪرڻ - وعدو ڪرڻ.
■ سچ جا وار چوٿين (ت): ڪنجوسي ڏيکارڻ - بخيل ٿيڻ - مرجوٽ ٿيڻ - شوم ٿيڻ - موڏي ٿيڻ.
■ سچ چوپ ≈ سچ چوپ: ذ. صفت. ڪنجوس - بخيل - موڏي - شوم - مرچوٽ.
■ سچ ڏيڻ: انجام ڪرڻ - اقرار ڪرڻ - وعدو ڪرڻ - ٻول ڪرڻ - وچن ڏيڻ - پورن ڪرڻ.
■ سچير ≈ سچيرو: ذ. صفت. سچن وارو - وڏين سچن وارو - ڏکهن سچن وارو - شهپتري - سچو.
■ سچ ستيي ڪتڻ: ماناڻتو ٿي رهڻ - شان مان رهڻ. (ن - ب).
■ سچ قربڪتڻ (ت): خوشي هجڻ - مسرت هجڻ - شادمانو هجڻ - پاڪ وارو هجڻ - نيڪبخت هجڻ - سدورو هجڻ.
■ سچ مروڙڻ: مغروري ڏيکارڻ - اڪڙ ڏيکارڻ - سيٽ ڏيکارڻ. ٽينڊ ڪرڻ - ڦوندڪرڻ.
■ سچ موڙڻ: اڪڙ ڪرڻ - ٽيگر ڏيکارڻ - اجائي وڏائي ڪرڻ - مغروري ڏيکارڻ - ڦوندڪرڻ.
■ سچ نه چنبڙڻ: پرواهه نه ڪرڻ - ڪنهن جي به ڪاڻ نه ڪيڻ - بي پرواهه هجڻ.
■ سچون ميرڪائيڻ: لالچ ڏيکارڻ. خوشي ظاهر ڪرڻ. سڏ ڪرڻ.
■ سچون مروڙڻ: اڪڙ ڪرڻ - ٽينڊ ڪرڻ - سيٽ ڪرڻ. مغروري ڏيکارڻ.
● سچالو: اسم خاص. تعلقي ميربورماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● سچائيڻ: مصدر. (سن. سچ = ٻيهڻ) وڏائڻ - ڪٻاٽڻ - ڪاڻائڻ. ڏار ڪرائڻ - جدا ڪرائڻ. (سچائيو - سچائيندو - سچائيل). (سر ڪيڏارو - ڪر).
● سچڏ ≈ سچڏو: ذ. صفت. نه چڏيندڙ - نه چڏو - سچڏو. پڪو - مضبوط - ثابت قدم - اٽل - ان ٽر.
■ سچڏو ≈ سچڏو: ذ. صفت. سچڏ.
● سچر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪمبٽ (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● سچر: ث. (سن. سنسي = سچي) نڊي مچي - سنهي مچي - دوءِ. نڊي مچيءَ جو هڪ قسم.
● سچر ≈ سچر: ذ. صفت. (سن. سنسي = مچي) مچي وڪندڙ. (ث). سچر ≈ مچرون.
● سچر ≈ سچر: ذ. (پرا. سچبري. سن. سچ + ر > سنسترا > سشڪ = سچر) پسو جو هڪ قسم جڙوڪ ڪٽ يا چارو يا ٻوهه - هڪ مشهور پسو (جنهن جي چڪ هڻڻ ڪري مليريا جو بخار ٿئي).
■ سچردانيي ≈ سچردانيون: ث. مچرن جي چڪ کان بچاءُ لاءِ مٿان اوڍيل چادر - مهاري.
■ سچر لڳڻ: مچرن جا چڪ لڳڻ. وهٽن کي مچرن جو ڏنگڻ ۽ بيمار ڪرڻ. (ن - ب).
● سچرڻ (ت - ل): مصدر. ڪاوڙڻ - ڪاوڙ ڪرڻ - چوڻ - چڙڻ. سخت ڪاوڙجڻ - مچرجڻ - ضد تي چڙهڻ. (مچريو - مچربو - مچريل).
■ سچرجڻ: مصدر. مچرڻ.
● سچڙو ≈ سچڙا: ذ. (پرا. سچ. سن. سنسي = مچي) سچي - ڪرڙي - سچلي.
■ سچڙي ≈ سچڙيون: ث. نڊي مچي - سچلي.
● سچڙيا (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو. (راءِ). اجايو گوڙ ڪرڻ - گالهوڙو ڪرڻ - ڪيڪاڻ ڪرڻ - ابو بتر ٻڪڻ - دود ڏيو مچائڻ.
● سچلي ≈ سچليون: ث. (سن. سنسي = سچي) - سيڻ. سنهي مچي - سچڙي. چمڪدوزي جي ڪم جو هڪ نمونو - زريءَ جي پرت جو هڪ قسم. ايرنگ جي هيٺان لڳل پتري. واڄ جو چڪر - ليور - ليرم. (ث. صفت). نچڻ جي ذريعي پنهنجو روزگار ڪمائيندڙ عورت - نچڻي - ناچو - رنديي - وٽشيا.
● سچندر ≈ سچندر: ذ. صفت. بيوقوف - مورک - اناڙي - چسو - يڏوبدو - احمق - ڪند -

Gul Hayat Institute

مِوگبو ـ موگشت. جعفر زٹلي ـ مِيَرُ مسخرو ـ مَروڙ خان. لُچ ـ حرڪتي ـ شرارتي. (ل). وڏين مُڇن وارو ـ مُڇيرُ. (وفا). (اسم خاص). هڪ مشهور جوگيءَ جو نالو.

ـ مَڇَنْدَرناتُ: اسم خاص. هڪ جوگيءَ جو مشهور نالو ـ گورکناٿ جو گُرُو.

● مَڇُنِ: حرف جر. ظرف. متان ـ جيرَ.

آيا ائين چُون مَڇُنِ پاند پُسائيهن!»

(شاهہ).

● مُڇَنُ: مصدر. وڻ جو مٿيون حصو وڍي صفا صاف ڪرڻ ـ چانگڙ (وڻ جون ٽاريون وغيره) ـ ٽرڙ ڪرڻ. ٻَڌَ ڪي ڪهاڙي وغيره سان چِلي سڌو ڪرڻ ـ ڪاڻيءَ ڪي سڌائيءَ ۾ چِلڻ ـ تَرڻ. مُڇو ڏيڻ ـ ٽُڪو ڏيڻ ـ وَڍ جو نشان ڏيڻ ـ ڪٽپو هڻڻ. وڍڻ ـ ڪپڻ. (مُڇيو ـ مُڇيندو ـ مُڇيل).

● مُڇوُ ۽ مُڇا: ذ. ڪنهن ڪاڻيءَ جو ردي ڪري وڍي چڏيل ٽڪرو. وڻ ۾ ڏنل وڍ جو نشان ـ ڪٽپو ـ ڪٽپُ ـ ٽُڪو.

ـ مُڇوُ ڏيڻُ: ٽُڪو ڏيڻ ـ وڍ جو نشان ڏيڻ ـ ڪٽپو هڻڻ ـ ڪٽپ ڪرڻ ـ مُڇڻ.

● مَڇُوُ ۽ مَڇُوا: ذ. پيڙيءَ جو هڪ قسم ـ نندي پيڙي (جنهن ۾ فقط ٻ ماڻهو ويهي سگهن) ـ ڊُونڊي.

● مَڇُوٽُو ۽ مَڇُوٽا: ذ. (سن. مَتْسَ = ڪٽ) درياءُ جي پيڙيءَ جو هڪ قسم ـ ڪاري جي هڏيو ۽ ڪوٽيو والگر پر ڪجهہ وڏي پيڙي. (ن ـ ب).

● مَڇُنُو ۽ مَڇُنا: ذ. (سن. مَتْسِيہ = مڇي) مڇيءَ جو هڪ قسم ـ مَڇُ. (سن. مَتْسَ = ڪٽ) پيڙيءَ جو هڪ قسم ـ مَڇُو.

● مَڇِيُ ۽ مَڇِيُون: ث. (پرا. مَڇِيسا < مَتْسِيا. سن. مَتْسْيہ = مڇي) پاڻيءَ جو هڪ مشهور ساهوارو ـ ساهِي ـ مِيِن ـ حوتُ ـ جَل ٽُوري ـ مَڇلي ـ مَڇڙي.

ـ مَڇِيُ بازارَ: ث. مڇي وڪامڻ جو هنڌ ـ گوڙ گهمسان وارو هنڌ. ڏمچر ـ ماستاڻو ـ گوڙ ـ گهمسان ـ شور ـ غوغاءُ.

ـ مَڇِيُ بازار لائِنُ: گوڙ گهمسان ڪرڻ ـ ڏمچر ڪرڻ ـ ڪچرڪلو مچائڻ ـ مانڊاڻ مچائڻ.

ـ مَڇِيءَ جوُ تيلُ: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ مڇيءَ جو تيل.

ـ مَڇِيءَ جهي واتَ ۾: جملو. مصيبت ۾ ـ آزار ۾ ـ تڪليف ۾.

ـ مَڇِيُ مارُ ۽ مَڇِيُ مارَ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم ـ مڇي مارينڊڙ پکي ـ بحري عُقاب.

ـ مَڇِيُ مارنُ: مڇي ڦاسائڻ (ڪُنڊيءَ سان).

ـ مَڇِيءَ مانُ ڪَنْڊا ڪَڍَنُ: باريڪ بيني ڪرڻ. عيب ڪڍڻ ـ وڍ ڪڍڻ ـ ڪهتائيون ڳولڻ ـ آوٽاپون ڪڍڻ ـ چُڪون ڪڍڻ. ويڪون ڪڍڻ ـ پوڙاپون ڪڍڻ.

ـ مَڇِيءَ مانِي وارو هُنَنُ: پُونجي وارو هڻڻ ـ مڪيو ستابو هجڻ ـ هُوندَ وارو هجڻ ـ آسود و هجڻ ـ خوشحال هجڻ.

● مَڇِيُ ۽ مَڇِيُونُ: ث. گهوڙي جو هڪ سنج ـ چَمڙُ جي وڍي يا سُٽَ جوڙورو جو لغام ۾ پڌجي ـ مُهرو ـ سَرواڳ ـ ٽُڪتو. ڏڳي جي سينگار لاءِ منهن تي پڌل ڪاري رنگ جو ڏورو. (ل). چڪ هٿندڙ آن جي مُنهن تي پڌل ڏاس جي ڪٽيل جاري. (ت).

● مَڇِيرُو ۽ مَڇِيرا: ذ. ڪاري جي پيڙيءَ جو هڪ پاسو. درياءُ جي پيڙيءَ جو هڪ حصو ـ چوٽُ ـ چوٽيو. (ن ـ ب).

● مَڇِيڪَنْدِرُو (ل): ذ. ٽوپيءَ جو هڪ قسم. (مهيري).

● مَڇِيهہ (ت): ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ پُٺن ۾ پوندڙ سُور ـ هاهو ـ هٿو. (ن ـ ب)

● مُحابوُ ۽ مُحابا: ذ. (ع. حِسَبَ = هن چڏيو) چڏڻ جي حالت ـ رعايت. مُروَت ـ لحاظ ـ پاسو ـ پاسخاطر ـ پاسخاطري ـ رِياءُ ـ ريا ڪاري ـ طرفداري. واسطو ـ لڙهہ ـ لاڙو. (ل. قليج). حياءُ ـ لَجَ ـ

Gul Hayat Institute

سَنْکوچ - حِجاب - مرجاتا - شرمیلتا - مانارَتہ - عزت - مان - آبرو - جَس - تعظیم. اعانت - مدد.

● مُحاسِبہ ع مُحاسِبَہ: ذ. (ع. حَسْب = هن لیکو کیو) حساب کندڑ - حِسابي - لیکاري. حساب جاڻندڑ. حساب تپاسیندڑ - حساب چکاسیندڑ.

= مُحاسَبو ع مُحاسَبا: ذ. لیکو - حساب - وهنوار. حساب کتاب جو نبیرو - لیکي جي صفائي.

● مُحاصَرہ: ذ. (ع. حَصْر = هن وکوڑیو) گهیرو - قِلعي بندي - ناکابندي.

● مُحافِظہ ع مُحافِظ: ذ. صفت. (ع. حفظ = هن سنیال کئي) حفاظت کندڑ - سنیال کندڑ - سنیالیندڑ - چونکیدار - چوکیدار - راکو - جاگو - واهي - کاڌائو - نگهبان - رکوالو - رکپال - نگران - پاسبان - دَرَهان - پیل وان - (بَرَ) دار - رکیک - کَرَلاهُو. سرپرست - کانڈي - کارٹي - وَصي - آمین - مُربي - والي وارث - ڏاڻي ڏاوٹي.

= مُحافِظي: ث. نگهباني - نظرداري - سنیال - نگهداشت - چوکیداري - رکپالي - حفاظت.

● مُحافو ع مُحافا: ذ. ڏولي - لوڏي - پالکي - چوڏول - کَتجاٹو (خاص زالن لاءِ).

● مُحال ع مُحالَ: ذ. صفت. ناممکن - اڻ ٿیڻي - اڻ ٿیٹو - اساڻ ۾ - اسمتیو - ناشُدني - بي امکان. دشوار - دقت طلب - مشکل - کٹڻ - کَنن - سخت - ڏکیو - اهنجو.

= مُحالُون مُقالُون سُڻڻ (ت): مهٹا طعنا سٹڻ - ڏک ڏوراپا پڌڻ - گِلا پڌڻ - شکایت سٹڻ.

= مُحالي: صفت. ناممکن - محال.

● مُحالِکارِي ع مُحالِکارِي: ذ. روینیو آفیسر، جنهن جي هٹ ۾ محل هجي. (گاجرا). مختیارکار - تعلقي جو عملدار.

● مُحاوِرو ع مُحاوِرا: ذ. (ع. حَوَرَ = هن وراڻي چیو) گفتگو - بول چال - گالهه ٻولهه - سوال جواب. علم نحو موجب اهو جملو، جنهن جي لفظي معنيٰ هڪڙي هجي ته کنایۃً معني ٻي هجي مثلاً: "اکیون پورڻ" ٻي شرم ٿیڻ، مرڻ" وغیره. اصطلاح - ورجیس. استعمال - آپیاس - ساڌنا - مشق - آزمودو - تجربو.

● مُحَبّ ع مُحِبّ: ذ. صفت. (ع. مُحِبّ > حُبّ = هن پیار کیو) حُب وارو - پیارو - پریتر. دوست - سنگتي - یار - سجڻ. لالن - ساجن - پرین - محبوب - ڏولڻ - دلبر - دل وارو - جانب - جاني - سُهرین - مِٹو - سَن - عاشق - سهیندو - یار - چَنگهہ.

● مَحَبّت ع مَحَبّتُون: ث. (ع. حُبّ = هن پیار کیو) پیار - پاءُ - پریت - حُب - پریم - دل - سَنیهہ - قرب - شوق - لٹون - نینهن - عشق - پریٹو - اُلفت - چاهه - چاهت - سوهه - لگن - رغبت. سنگت - دوستي - یاري - یارانو - میترتا. اخلاص - همدردي. سچائي. آسا بڌڻ - آشنائي.

= مَحَبّت جوڙ مَچ مَچڻ: تمام گهٹي محبت پیدا ٿیڻ - محبت جو جذبو حد کان زیاده وڌي وڃڻ - محبت ۾ لڇڻ ٽڪڻ - محبت ۾ بي تاب ۽ بیقرار رهڻ.

= مَحَبّت جي پاس رکڻ: محبت جي لائق هڻ - وفادار هڻ - محبت کري جاڻڻ - ناتو نباهي سکهڻ - لائق هڻ. توڙ نباهڻ. (هدایت‌الانشا ص ۱۸).

= مَحَبّت رکڻ: دوستي رکڻ - سنگت رکڻ - یارالي گهڻڻ. پیار کرڻ - چاهڻ - عشق کرڻ.

= مَحَبّت کرڻ: پیار کرڻ - عشق کرڻ - اُلفت رکڻ - چاهڻ.

= مُحَبّتِي ع مَحَبّتِي: ذ. صفت. دوستاٹو - اخلاص مند - دوست - قریدار - ملٹو - میلاپي - میلاڻتو - ملنسار - صُحبتي - آشنا مزاج - رلٹو ملٹو - صحبت پسند - قرب وَند - قربائتو. عاشق - ساجن - لالن - سُهرین - پریتر - پیارو - مُحب - محبوب - دل وارو - جاني.

● مَحْبُوبہ ع مَحْبُوبَ: ذ. (ع. حَبّ = هن پیار کیو) پیار کندڑ - پیار وارو - لالن - ساجن - پیرین - ڏولڻ - مُحب - دلبر - پریتر - جانب - جاني - پیارو - عاشق - سُهرین - معشوق - دلدار - دل پسند. سهیڻو - یار - چَنگهہ.

Gul Hayat Institute

= مَحبُوبِيٖ: ث. هردل عزيزي - ڪيل مُڪاڻي - سَهاجهائي - اخلاص - همدردي - غمگساري - صحبت - آشنا مزاجي. سُونهن - نزاڪت - دلبري - جمال ڪمال - سهڻائي - سُونهپ.

● مَحبُتَ ڊيروٖ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَحبُتَ ڊيروٖ جاگيِيرَ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَحبُتَ ڊيروٖ سَيالٖ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَحبُتَ فقيِيرٖ جاگيِيرَ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَبٖ شاهٖ (ت): ذ. ڪجيءَ جو هڪ قسم. (حامي).

● مُحَبٖ واهٖ: اسم خاص. تعلقي ٽُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحتاجٖ ۽ مُحتاجَ: ذ. صفت. (ع. حاجَ = هن گهر ڪئي) حاجتمند - ضرورتمند - گهرجائو - احتياجمند - ڪاڻياڻتو. خواهشمند - آرزومند - متمني - خواهان. تنگ حال - غريب - مسڪين - دريوزي - نِڌر - تهيي دست - لِرڏن - ڪنگل - بُڪيو - ڏُڪيو - ڪنگال - تنگدست. اپالو - اتايو - بي حال - اڌين - بي وس - بي پهچ. فقير - پينڙو - بيڪاري - منگتو - گداگر - پهنڙائت.

= مُحتاجٖ ٽِيِنٖ: حاجتمند ٽيڻ - مفلس ٽيڻ - ڪنگال ٽيڻ - تنگدست ٽيڻ - اپاهج ٽيڻ.

= مُحتاجِيٖ ۽ مُحتاجِيُونٖ: ث. لاچاري - لاچارگي - گهرج - ضرورت - اڻ سَرندي - حاجت - مجبوري - احتياجي - لوڙَ - لوڙهه - مانگ. اڻ هوند - تنگي - سُڪَ - گهٽتائي - غريبي - ڪنگالپڻ - ڪنگالپو - ڪُٽلائي - مُفلسي - تنگدستي - إفلاس - بي نوائي - مسڪيني. پرواهه - ڪاڻ.

● مُحتاطٖ: صفت. (ع. احتاط = هن احتياط ڪيو) احتياط ڪندڙ - سنيال رکندڙ - خبرداري ڪندڙ - خبردار. سُجاڳ - هوشيار.

● مُحتَرَمٖ ۽ مُحتَرَمَ: صفت. (ع. حرَمَ = هن عزت ڪئي) حرمت وارو - عزت وارو - مانَ وارو - معزز - شانائتو - بزرگ.

● مُحتَسِبٖ ۽ مُحتَسِبَ: ذ. صفت. (ع). حساب ونڊڙ - حسابي. نڪته چين. خلاف شرع گهالهين جي ممانعت ڪندڙ - حاڪم. (آصفيه). مُفتي - قاضي - نياءُ ڪار. (آصفيه). ڪوتوال.

● مَحجُوبٖ: صفت. (ع. حجَبَ = هن پردو ڪيو) حجاب وارو - حجابي. لِڪل - پوشيده. شرم وارو - لڄارو - مُنهان چڙو - سَنڪوچي - شرميلو. ڍڪيو - ڍڪو - ڍاهِڙٖ - چيرڪٽو.

● مُحَدّثٖ: ذ. صفت. (ع. حدّثَ) حديث بيان ڪندڙ - حديث گو. حديث شريف جو ڄاڻو. راوي - فقيه. (آصفيه).

● مَحدُودٖ: صفت. (ع. حدّ = دنگ ڪيو) حدَ ڪيل - حد بندي ڪيل - دنگ ڪيل - آخر ڪيل - پڇاڙي ٿيل. متحصُور - مُقيد. ڪاڻ ڪڍيو - ٽورو. واجبي - پُورو پُنو - پُورو.

● مَحذُوفٖ: صفت. (ع حذَفَ = هن حذف ڪيو) ڪيرايل. ڇانگيل. ڪيڍل - ڪيي ڇڏيل - جدا ڪيل - ڌار ڪيل - علحده ڪيل - الڳ ڪيل. علم نحو جي اصطلاح ۾ گهٽايل يا نسڍا ڪيل جملا يا لفظ، جي عبارت ۾ آڻجن ٿي نسڍا يا ظاهر ٿي ڪن آهن، تہ به انهن جي لڪل معني معلوم ٿي سگهي ٿي، جهڙوڪ ڪتاب جي سُنڊ ۾ "بِسمِ اللّٰهِ الرّحمٰنِ الرّحِيمِ" جي بدران ٧٨٦ "شروع تو ڪريان اللّٰه جي نالي سان" لڪل آهي.

● مِحرابٖ ۽ مِحرابَ: ذ. (ع). هٿيار جو هڪ قسم - ڪمان - ڏنش - ونڱ - ڪمان (دروازي جي). مسجد جي الهندي طرف ڪان ڏهيل ونڱدار جاءِ (جنهن ۾ پيش امام بيهي نماز پڙهائي). گول دروازو. گهٽي نماز پڙهڻ سبب پوشاڪ تي ٽيل ڪارو داغ.

= مِحرابِيٖ ۽ مِحرابِيُونٖ: ث. ونڱ - ڪمان. گولائي. تلوار جو هڪ قسم - خميدار تلوار. مسجد - متسيت - مِحرابگاهه.

Gul Hayat Institute

= مِحْرابُ گاهُ: ذ. مسجد - مَسيت. (ع. ا. د).
● مَحْرابِيُّور: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ياري، ڏوڪري، جيڪب آباد ۽ ٽنڊل ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● مِحْراب واهِ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● مِحْرابَ زَئِيُ: اسم خاص. ٻڪتي بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان ص ٢٩).
● مُحَرِّرُ ۽ مُحَرِّرَ: ذ. صفت. (ع). لِکندڙ - لِکڻوارو - تحرير ڪندڙ - ليکاري - ليکڪ - منشي - راقم - ڪاتب. خوشخط - خوشنويس.
= مُحَرِّرِي ۽ مُحَرِّرِيُونُ: ث. لِکائي - مُنشيگيري - ڪلارڪي.
● مُحَرَّفُ. صفت. (ع). رستي کان ڦيرايل - ڏنگو - ڦيڏو. ابتو. پنهنجي جاءِ تان هٽيل. (آصفيه). بگڙيل - ڦٽل.
● مُحَرَّكُ: صفت. (ع. حَرَّكَ). حرڪت ڏيندڙ - جنبش ڏيندڙ - لوڏيندڙ - ڏوڏيندڙ. (آصفيه).
● مُحَرَّمُ: ذ. صفت. (ع. حَرَّمَ = هو ناميد ٿيو). منع ڪيل - حرام ڪيل - حرام ٺهرايل - ويجهو عزيز - اهو ماڻهو جنهن سان نڪاح ڪرڻ جائز نه آهي، (مثلاً: پيءُ، ڀاءُ، چاچو، ماموُ، نانو ڏاڏو وغيره) واقف - واقفڪار - سهي - ڳهرو - ڳهائل ماڻل - جاڻ سڃاڻ - روشناس - آشنا. واقف اسرار - رازدار - همراز - دمساز - همدم - واقف حال - حال پائي - رازدان - پيدي. خاوند - مڙس - پتار - ٿوهر - پتي. مڙس جو پاءُ - پاءُ. حرمت ڪيل - تعظيم ڪيل - عزت ڪيل. (اسم خاص). هجري سال جي مهيني جو نالو (جنهن ۾ جهالت واري زماني ۾ جنگ ڪرڻ حرام هئي - عاشورن جو مهينو (هن مهيني ۾ واقعو ڪربلا ٿيو).
= مُحَرَّمُ ٿِيڻُ: واقف ٿيڻ - واقف حال ٿيڻ. پيدي ٿيڻ - رازدار ٿيڻ - حال پائي ٿيڻ.
= مُحَرَّمُ رازُ: ذ. صفت. راز ڪان واقف - واقف الحال - رازدار - پيدي - همراز - دلي دوست - جيگري دوست - ڪوڙهو يار.

● مُحَرَّمُومُ: صفت. (ع. حَرَّمَ = هو ناميد ٿيو). منع ڪيل - روڪيل - جهليل. حرام ڪيل. نراس - ناآميد - مايوس - خستو - شڪستو - ناڪام - نامراد. بي نصيب - بدبخت - آپاگي - ڪمبخت - ندورو - ڪَرم هيڻ - آدورو - ڪمنصيب.
= مُحَرَّمُومُ رَكُنُ: روڪڻ - رندڻ. ناڪامياب رکڻ - نامراد رکڻ - بدنصيب رکڻ - مايوس ڪرڻ - ناآميد ڪرڻ.
= مُحَرَّمُومُ رَهُنُ: ناڪامياب رهڻ - مايوس رهڻ - ناميد رهڻ. خالي رهڻ.
= مُحَرَّمُومِيُ: ث. نراسائي - دل شڪستائي - مايوسي - ناميدي. خستائي - بدبختي - نامرادي - نيپاگائي - برائي - ڪمبختي - ندوراڻي.
● مُحَزَّنُ: صفت. (ع. حَزَّنَ = هو غمگين ٿيو) غمگين - ملول - رنجيده - دلگير - مغموم - اداس - ڏکويل - ڏکارو - ڏکٿارو.
● مُحَسِّنُ: صفت. (ع). احسان ڪندڙ - احسان ڪرڻ وارو - مهربان - پلائي ڪندڙ - ٿورو ڪندڙ - وڙائتو. سلوڪ ڪندڙ - نيڪي ڪندڙ - مهرباني ڪندڙ - نوازش ڪندڙ - چڱائي ڪندڙ - داتا - اپڪاري - سخي - فياض - دَياوان - دَيالو. هٽڪاري - مُرَبِّي - سَهائِتا ڪندڙ - سرپرست - پُٺ پِرو - آن گِراهي. پشت پناهه - دستگير - حامي - مددگار.
● مُحَسِّنُ ڪُشُ: ذ. صفت. مهربان کي مارينڌڙ - چڱائي نه مڃيندڙ - احسان نه مڃيندڙ. ناشڪرو - گُٽڇور - ڪُٽڇور.
● مُحَسُّوسُ: صفت. (ع. حَسَّ = هن ڇاتو) ڇاتل - جاڻ ۾ آيل - پروڙيل - پروڙ ۾ آيل. ظاهر - پڌرو - معلوم - آشڪار - پرتڪش - قابل امتياز - سڃاڻ - معلوم ٿيڻ جهڙو.
● مُحَسُّوسُ ڪَرَنُ: اندرين سان جاڻڻ - حواسن سان معلوم ڪرڻ - سهي ڪرڻ - سمجهڻ. (گاجرا).
● مُحَشَّرُ ۽ مَحْشَرُ: ذ. (ع حَشَرَ = ڪٺو ٿيو) حشر - قيام - قيامت. قيامت جو ڏينهن - مسلمانن جي عقيدي موجب پُڇاڻي جو ڏينهن - حساب ڪتاب جو ڏينهن - جزا جو ڏينهن - روز جزا.

Gul Hayat Institute

● مُحْتَصِّلُ: ذ. صفت. (ع). حاصل كندڙ. (ٽيڪس وغيره) وصول كندڙ.
= مُحْتَصِلا ٿو: ذ. دلالي - چوٽ. ٻلاوٽي - هُنڊ ياڻو.
= مُحْتَصِيلُ ٿيڻُ: پڙهڻ - سمجهڻ - حاصل ٿيڻ - هٿ اچڻ - ميلڻ - وٽڻ - لهڻ - دستياب ٿيڻ.
● مُحْتَصُورُ: صفت. (ع). گهيريل - گهيري هيٺ آيل - محاصرو كيل - چوڌاري قاسايل - وكوڙيل.
● مُحْتَصُولُ ≈ مُحْتَصُولَ: ذ. صفت. (ع. حصل = حاصل كيو) حاصل كيل - هٿ كيل - قبضي كيل. (ذ). ديل - راڻُ - ٽَوْلُ - سُنگ - رَكب - خيراج. مَڊي - ناكو - آكٽ - سُونگ - چونگي - ٽيڪس. مسواڙ - پاڙو - كرايو - آجرت - جزيه.
● مُحْتَضْ: صفت. (ع). نِيڇ - نِيڇو - صاف - شُڌ - نِيار - ٽهيٽ - سڏو - آڇتو - نِرمل - خالص - اَصيل - چِنڊ - آڏ ميليل - آڏسو. قطعي - فقط - نِرو - نِيلو - رڳو - نسورو - سِڌو - باكل - سراسر - اَصل.
= مُحْتَظُوظُ: ذ. صفت. (ع. حظّ). خوش - پترمن - نِهال - سَرهو - راضي - سُهجو - بهار - سكي - لطف اندوز. آسود و - آڇڪ - سُكيو.
● مُحْتَفِلُ ≈ مُحْتَفَلُونُ: ث. (ع. حفل = مجلس). ماڻهن جي گڏ ٿيڻ جي جاءِ - مجلس - سڀا - جماعت - انجمن - سنڀلي - سماج - سوسائٽي. ميڙ - چوپاري. كچهري - رهاڻ. وندر.
= مُحْتَفِلُ كَرَنُ: مجلس كرڻ. كنهن خوشيءَ جي موقعي تي ماڻهو گڏ كري خوشي كرڻ. سڀا گڏ كرڻ. كچهري كرڻ - رهاڻ كرڻ - ناچ گانو وغيره كرائڻ.
● مُحْتَفُوظُ: صفت. (ع. حَفِظَ = هو بچاءُ هيٺ آيو) بچاءُ هيٺ آيل - حفاظت ۾ آندل - ركيا كيل - سنياليل. سوگهو - بلائتو - جوپ - سلامت - قابو - هٿيكو - صحيح سلامت - سانديل - سانبيل - آجوكو - بي جوكو.

● مُحْتَقِقُ: ذ. صفت. (ع. حقّ). تحقيق كندڙ - تصديق كندڙ - ثابت كندڙ - سچو كندڙ - چڪاس كندڙ. حڪيم - فيلسوف. دليل ڏيندڙ - دليلباز. كنهن منجهيل ڳالهه كي چئو كندڙ. قطعي (حقيقت يا ڳالهه) - تاكيدي - حقيقي - سچي. شافي - صاف - چٽو - ناطق. (پرمانند) - ثابت كيل - مستند - پڪو. (گاجرا).
● مُحْكَمُ: ذ. صفت. (ع حَكَمَ). مضبوط - پائدار - جٽادار - مستحكم - برقرار - كپ كوڙ - پختو - ڏاڍو - قابو - سوگهو - آچل - ٽيڙ - سخت. آڏل - آڻ ٽر - نيسچل.
● مُحْكِمو ≈ مُحْكِما: ذ. (ع. مُحْكِمه = حَكَمَ). عدالت گهر - عدالت خانو - نياءُ سڀا - كورٽ - كچهري - دربار. كاتو - ڊپارٽمينٽ.
● مُحْكُومُ: صفت. (ع. حكم). حڪم كيل - حڪم هيٺ - زير حڪم - تابع - تابيني - تاني - مطيع - تحت ۾ - تابعدار - وسيكو - ماتحت - تليدو - زيردست - بجگير - باجگير. هيٺان.
● مُحَلْ: اسم خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُحَلُ ≈ مُحَلَ: ذ. (ع). وڏي عمارت - شاهي مكان - محلات - قصر: محلسرا - حويلي - راج مندر - دولت خانو - دولت سرا - راج پون. بادشاهه يا امير جو گهر. گهر - جاءِ - جڳهه - آرام گاهه - آرام منزل. حرم - ڏيڍي - حرم سراءِ - زنانخانو. بيگم - راڻي - ملكه. (آصفيه).
= مُحَلاتُ ≈ مُحَلاتَ ≈ مُحَلاتُونُ: ذ. ث. (ع. محل جو جمع). محل - بادشاهي گهر - پكلو. (گاجرا).
= مُحَلَ سَرَاءِ: ث. حرم سرا - حرمُ - ڏيڍي - زنانخانو - حويلي.
= مُحَلْكاريُ ≈ مُحَلْكارِيُ: ث. صفت. محل جو سنياليندڙ - عملدار. (گاجرا).
● مُحَلاءِ: ث. سڪ ڪرڻ جي چيل واڌيءَ جو حصو. (هرهڪ گروه جي واڌيءَ كي عدد ڏنا ويا آهن. مثلاً: گرو نانڪ جي واڌيءَ كي محلا

Gul Hayat Institute

پھرين ۽ گرو تيغ بهادر جي واڻيءَ کي محلا ڪائين چوندا آهن). (گاجرا). گهر - محلو.

● مَحَلّو ۽ مَحَلاَ: ذ. (ع. مَحَلّه > محل = پاڙو). شهر جو ننڍو حصو - تڪ. پاڙو - ڪوچو. لهڻ جي جاءِ - ترسڻ جي جاءِ - منزل - منزل گاهه - ٽڪاڻو - آستانو - مسڪن. جاين کي ليپي ڏيڻ جو اوزار. (ت). مارو. (ت). انبن جي فصل کي نقصان پهچائيندڙ جيت - مالهو - مهلو. (ت).

● مُحَمَّدُ: صفت. (ع. حَمِدَ = هن ساراهيو) نهايت تعريف ڪيل - گهڻو ساراهيل - حَمْد ڪيل - واکاڻ ڪيل - واکاڻيل - ثناء ڪيل - صفت ڪيل. (اسم خاص). مذهب اسلام جي باني، پيغمبرِ آخرِ زمان جن جو اسم مبارڪ.

= مُحَمَّدي: صفت. ڪنهن جي پيروي ڪندڙ - حضرت محمد صلي‌الله عليه و سلم جو اُمتي.

● مُحَمَّدُ آباغ: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّداڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر آتر سرحد سنڌ ۽ حيدرآباد سنڌ ۾). بلوچ قوم جو هڪ قبيلو. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ پُور: اسم خاص. تعلقي ڪوهي خيري، تعلقي آباوڙي ۽ تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ حَسَنُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ حَسَنُ دَڪَنُ: اسم خاص. تعلقي ڪوهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ خانُ جَلْبَاڻي: اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ رَحِيمُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ عالمُ پَٽَيي: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدُ وارثُ ڪَپهَرُ: اسم خاص. تعلقي ڪوهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمَّدي ٽانڊو رِرِي: اسم خاص. تعلقي ميرو خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُحَمِّل: ذ. (ع. حَمَّلَ = هن هارڪيو) آڻ تي رکيل ڏولي - ڪجاوو - ڪتڙاڻو - ڪتجاوو - آڻ جي هٿياري. گهوت ڪُنوار جي سواريءَ لاءِ گاڏي. (ت).

● مُحَمُّود: صفت. (ع. حَمِدَ = هو ساراهيو وپو) ساراهيل - تعريف ڪيل - واکاڻ ڪيل - واکاڻيل - ثنا ڪيل. (اسم خاص). غزنيءَ جي بادشاهه سلطان ناصرالدين اِبن سبڪتگين جو نالو. (آصفيه).

● مَحْمُودَاڻي: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَحْمُودو: ذ. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم - دوا طور ڪم ايندڙ (ڪنهن ٻوٽيءَ جو) ڄميل، ڳوڙهن واري ڪير. (ف. ج). (اسم خاص). تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَحْمُودي: ث. (ع). سنهي هرڪ جو هڪ قسم. دوائن جي ڪم ايندڙ هڪ پسارڪو وَڪَرُ.

● مَحْمِيدو: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِحْنَتَ ۽ مِحْنَتُونُ: ث. (ع). رنج - ڏُک - ڪشٽ - زحمت - تڪليف - جفا. پٽوڙ - ڪُهٽ - جاکوڙ - مشقت - جانفشالي - سرجوش - ڪشالو - دردسري - جدوجهد. آدم - ڪوشش - مٽاڪُٽَ - مٿا مار. ڪم ڪار - مزوري - پورهيوڪارهيو - ڪرت ڪار - ڏنڊو - ڪاريگري - مزدوري - ڪاجُ. روز - روزينو - آجورو - آجرت ڪار.

= مِحْنَتَاتو ۽ مِحْنَتَائِتا: ذ. اصل لفظ مِحْنَتانتَه. مزدوريءَ جو مُلهه - محنت جو آجُورو - پورهيي جي قيمت - مُواجِبُ - مزوري - روزُ - پورهيو - عيوضو - آجُورو - لواڙمو - لاڀ - پگهار. (صفت). محنت وارو - محنت جو - محنت طلب - اٺ ڪائيو - ڏُڪيو - ڏوڪڙاڻون. محنتي - هڏُ پڳل - محنتاڻو.

= مِحْنَتَائِتو ۽ مِحْنَتَائِتا: ذ. صفت. محنت طلب - اٺ ڪائيو - ڏُڪيو - ڏوڪڙاڻون - محنتي - هڏُ پڳل - محنتاڻو.

Gul Hayat Institute

= مِيحنَتَ سَقْلِيُ ٿيڻ: محنت برصواب ٿيڻ - پورهيو پلئي پوڻ - حق حاصل ٿيڻ - ڪيل ڪم جو آجورو ملڻ - پورهيي جو لاڀ ملڻ.

= مِيحنَتَ ڪشُ: ذ. صفت. جفاڪش - محنتي - پورهيت. (گاجرا).

= مَتحنَتَ ڪرڻ: ڪوشش ڪرڻ - تندهي ڪرڻ - سرگرمي ڪرڻ - جدوجهد ڪرڻ - جفاڪشي ڪرڻ. پورهيو ڪرڻ - مزدوري ڪرڻ. پوڪ پوڪ - ڪيڙڻ - وَلڻ. (آصفيه).

= مَتحنَتَ وَنْبَنُ: ڪم ورهائي ڪٽڻ - پورهيو ورڇڻ.

= مَتحنَتِيُ ۽ مَتحنَتِيُ: صفت. محنت ڪندڙ - جفاڪش - زحمت ڪش - سختي برداشت ڪندڙ - ڪشٽ ڪيندڙ - آدمائتو - آجتمي - سٽياڻتو - هڏُ پڳل - محنائتو. پورهيت - مزدور - ڪمي - ڪُولي - بيگاري.

● مَتحُوُ: ظرف. صفت. (ع. مَتحُوَ = ڪُمُ) گُمُ - غائب - لاپتہ - وِيلُ. شيفتہ - فريفتہ - عاشق. حيران - متوغم - پريشان - وانڙو - غلطان - مگن. بي سُرت - بي خبر - بي هوش. فنا ٿي ويل - ميتجي ويل - زائل. دَنل. پُلِيل - پُلجي ويل - مُنجهيل.

= مَتحُوَ ٿيڻ: غرق ٿيڻ (ڪم يا خيال ۾) - بيخود ٿيڻ - غلطان ٿيڻ - مگن ٿيڻ - رَتل رهڻ - رُڌل رهڻ.

= مَتحُو ٿيُ وَڃڻ: زائل ٿي وڃڻ - آڏامي وڃڻ - گُم ٿي وڃڻ - غائب ٿي وڃڻ. عاشق ٿيڻ - مست ٿي وڃڻ - چريو ٿي وڃڻ - فريفتہ ٿي وڃڻ. غلطان ٿي وڃڻ - مگن ٿي وڃڻ.

= مَتحُوَ ڪَري چڏڻ: ميٽائي چڏڻ - زائل ڪري چڏڻ - گُم ڪري چڏڻ. مُتحير ڪري چڏڻ - بُت بنائي چڏڻ. موهي چڏڻ - عاشق بنائي چڏڻ - فريفتہ ڪري چڏڻ.

= مَتحُو بِتَ ۽ مَتحُو بِتُنُ: ث. گُمرشدگي - بي خبري - بي سُرتائي - اغراق. شيفتگي - فريفتگي.

● مِيحُوَرُ ۽ مِيحُوَرَ: ذ. (ع. حوَرَ = هن ڦيرايو) زمين ۾ ڪنهن به آسماني جسر هي وچ واري هڪ خيالي ليڪ (جنهن تي ڌرتي يا ڪوبہ آسماني جسر ڦري) - مَدارُ. گاڏي جي وچين لوهہ واري ڪاٺ - لوهہ جي ڏري (جنهن سان ڦيٽا ڦرن) - سَرائي - ڏري - ڏرو.

= مَتحُو رِيُ ۽ مَتحُوَ رِيُ: صفت. متحور وارو - گول ڦرندڙ - چڪر وارو.

● مُحِيطُ: صفت. (ع). گهيرندڙ - گهيرو ڪندڙ. قبضو ڪندڙ - قبضي ۾ آڻيندڙ - وکوڙي ويندڙ - وکوڙيندڙ. (آصفيه). گنجائش وارو - سمائيندڙ. گهيريل - وکوڙيل. وسيع - پکڙيل. ڪشادو - ويڪرو.

● مُتخادِمُ: ذ. صفت. (ع. خادم جو جمع) ڪم ڪار هلائيندڙ (خاص ماڻهو) - جملي ڪم ڪندڙ جا اڳواڻ - ڪارڪن. ديوان - ڪمدار - ڪارائو. خدمتگذار - پيلي - پانها - نوڪر. ڪاتيدار - ٻني جو مالڪ - اجاريدار - جو خدمتگار ڪان ٻني آباد ڪرائي. ان کي حصو ڏيندڙ. ڪُڙمي - هاري - ڪاشتگار - پَنِيرُ - ونڊيرُ.

= مُخادِمِيُ: ث. وُزارَتَ - ديوانگيري - ڪمداري. خادمي - نوڪري - بزگيري - هانيهٽپ - خدمتگذاري. مخادم جو ڪم - ڪاتيداري - اجاريداري - مخادم جا حق حقوق. ڪُڙميت - هارٽپ - ڪاشتگاري - ڪيتي.

● مُتخادِبُ: صفت. (ع). بُزرگ - پَلارا - سڳورا - سَعِيد - نيڪ - شريف.

● مُخاطِبُ: ذ. (ع. خطَبَ = هن سامهون ڳالهايو) روبرو ڳالهہ ڪندڙ - خطاب ڪندڙ - ڳالهائيندڙ - گفتگو ڪندڙ - هم ڪلام - سَروٽو - الاڻو. تقرير ڪندڙ - وياڪيائي. ڏوراهو ڏيندڙ - ڪاوڙجندڙ.

= مُخاطِبُ ٿيڻ: روبرو ڳالهائڻ - سامهون چوڻ. خطاب ڪرڻ - خاص آدميءَ جي طرف ڏيان ڏيئي ڳالهائڻ. (گاجرا) - چوَڻُ - اُڪَڻُ - وِيا گيان ڪرڻ - ليڪچر ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● مُخالِفُ ٤ مُخالِفَ: ذ. صفت. (ع. خلَفَ) هر ڳالهه ۾ آڏو ايندڙ- برخلاف- و رُڌُ- پرتي ڪول. خلاف ٿيندڙ- آهٽڙ ويندڙ- آڏو ايندڙ. دشمن- ويري- ڏُڇڻ. مدعي. اونڌو- آهٽو- ٻئيرو- آهٽڙ. اڻائو- آڏو- سامهون (واءُ).

▬ مُخالفَتَ ٤ مُخالفتُونُ: ث. برخلافي- وِرُهڻ- اختلاف- پيد- آلٽيڻو- ضِدُ- مُنهن موڙ. مقابلو- سامهڻائي. آونڌائي- آهٽائي- ناموافقت. پيائي- ڏُڇڻائي- وِيرُ- ڪُلفت- وِروڌ- عداوت- دشمني- خصومت.

▬ مُخالفَتَ ڪرَڻُ: اختلاف ڪرڻ- برخلافي ڪرڻ- وروڌ ڪرڻ- برخلاف وڃڻ- آهٽڙ وڃڻ. مقابلو ڪرڻ. آڏو ٿيڻ- سامهون ٿيڻ- دشمني ڪرڻ- وِيرُ وڃڻ- ضديت وڃڻ- ڪشيدگي ڪرڻ. اعتراض ڪرڻ.

● مُخْبِرُ: ذ. صفت. (ع. خبر) خبر ڏيندڙ- خاڙِرُو- قاصد- پيغامي. نِياپو ڏيندڙ. جاسُوس- ڏاهُ- چُغلُ- جُوڙِيتُ- چاري- سُونجهو- جاچُوس- چانچُوس. چاڙتو- نِياڪرُ- دَلال- وچ وارو.

▬ مُخْبِرِي ٤ مُخْبِرِيُونُ: جاسوسي.

● مُخْبُو ٤ مُخْبا: ذ. (ع. مخباء) ڪنهن شيءِ جي لڪائڻ جي جاءِ. ڀَڪَ واري ٿالهي- ڀاڪُوڻ. لنيو ڀاڪُوڻ. د ٻلو.

● مُخْتارُ ٤ مُخْتارَ: ذ. صفت. (ع. خير) چونڊيل- پسند ڪيل- اختيار وارو- آزاد- خود مختيار. (گاجرا).

● مُخْتَصَرُ: صفت. (ع. خَتصَرَ = هن ڪهڙيو يا ٿورو ڪيو) اختصار ڪيل- ڪهڙيل- ڪهٽ- ٿورو. ٿورا ڪرو- خُلاصو- سنڪشيپ- مُجمل. نندو- ڪوتاهه. رواجي- هلڪو- واجبي- پوروپُڻو- وِچولو- درسيانو- وچڑو. (ظرف). ٿوري ۾- جهٽ پٽ. (گاجرا).

▬ مُخْتَصَرُ نَوِيسِيُ: ث. ڪوتاهه قلمي- چوٽَ اکري- ٿور اکري- شارٽ هينڊ.

● مُخْتَلِفُ: صفت. (ع. خَلَفَ = ناموافق) اختلاف ڪندڙ- اڻ ميلُ- ناموافق- هڪ جهڙو نه- غير جنس- بي جوڙ. جُدا- ٻيو- ڏار- ٻيءَ طرح جو- ليارو- علحدو. ٻيانت پائت جو- قسمين قسمين- نموني نموني- طرحين طرحن.

● مُخْتِيارُ ٤ مُخْتِيارَ: صفت. (ع. مختار) چونڊيل- چانڊيل- پسند ڪيل. اختيار ڪيل. اختسياريءَ وارو- بااختيار- ڪُل مختيار- خود مختيار- سُوتنتر- سُواتِينُ- آزاد. پنهنجيءَ وارو- هُوند وارو- رضا جو راڻو- چُڙئي پلاند- پاڻ ٻيرو- رُوءِ سُوءِ- پنهنجي سر- پاڻ سُهاڙو- شُتر اي سُهارُ- مُطلق. مالڪ- ڏڻي- وارث. ايجنٽ- گماشتو- دلال. بِنا پرواني وڪيل- وڪيل. ڪارڪن. ناظر- خانسامان- پنداري- مودي. متولي.

▬ مُخْتِيارِ ڪارُ ٤ مُخْتِيار ڪارَ: ذ. صفت. ڪم وارو- ڪم ڪندڙ- ڪاردار. متولي- سنيال ڪندڙ- مهتمم- ڪارپرداز.

▬ مُخْتِيارِ ڪارِي ٤ مُخْتِيار ڪارِيُونُ: ث. ڪم ڪرڻ جي آزادي. ڪم جي سنيال- سربراهي- اهتمام.

▬ مُخْتِيار نامو ٤ مُخْتِيارِ نامها: ذ. لکيل اختيارنامو- لکيل دستاويز- مختياريءَ جي سند- وڪالت نامو.

▬ مُخْتِيارِي ٤ مُخْتِيارِيُونُ: ث. عام اجازت- موڪل- اختياري- اجازت. خود مختياري- سُوتنتَرتا- آزادي. بي محتاجي. حاڪمي- مَجاز- حڪومت- دِگو- اختياري. پرماڻ- هلندي- پُهچ. سند.

● مُخْتِيارُ ڪارُ ٤ مُخْتِيارَ ڪارَ: ذ. صفت. (ع. مختيار = آزاد + ف. ڪار = ڪم). پنهنجي مرضيءَ موجب ڪم ڪندڙ. روينيو ڪاتي جو هڪ عهديدار- تعلقي جو آفيسر- تحصيلدار.

▬ مُخْتِيارِ ڪارِي ٤ مُخْتِيارِ ڪارِيُونُ: ث. مختيارڪار جو ڪم. مختيارڪار جي آفيس- تعلقي آفيس- تحصيلداري.

Gul Hayat Institute

● مُخَدُّومُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر سڪر حيدرآباد ۾ لاڙڪاڻي ۾).
● مُخَدُّومُ ۽ مُخَدُّومُ: ذ. (ع). خدمت ڪيل- جنهن جي خدمت ڪجي. بزرگ. عزت وارو- مان وارو- مُعزز- سائين- آقا- آغا- آڪو- سوامي- مُربي. مذهبي رهبر- پيشوا- هادي- امام.
● مُخَدُّومُ پُورُ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُخَدُّومُ صاحِبُ: اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُخْرَجُ: ذ. (ع. خَرَجَ = هو نڪتو، وهيو). اڪرڻ جي جڳهه- نڪال- لنگهه. بنياد- اصل- پاڙ- مادو- رُوت- اکر ڏاتو. (آصفيه). علم نحو جي اصطلاح ۾ وات مان "الف، ب" جي اڪرن نڪرڻ جي جاءِ. آچار. وَت سٽ- وڪڙ مُڪڙ- وَرُوڪڙ. هيٺ متانهين. نازنخرو.
● مُخْرُوطُ: صفت. (ع. خَرَطَ = چِلِيو). پتائي گجر جي شڪل جهڙي ڪا گول شيءِ (جنهن جو مٿو ٽلهو ۽ هيٺ پوڙي سنهڙي ٿيندي وڃي)- گاوڏم- سُوچي- ڏاند پُڄ. ڏُول.
■ مُخْرُوطِيُّ ۽ مُخْرُوطِيُّ: ذ. صفت. پتائي گجر جي ڏُول جهڙي (ڪابه شيءِ)- گاوڏم- ڏاند پوچو- ڪاڻ پوچو- ڏُول شڪل.
● مَخْزَنُ: (ع. خَزَنَ). خزاني جي جڳهه، ڪڏ ڪرڻ جي جڳهه- گودام. گنج. ذخيرو. (آصفيه). گنجينو مضمون- رسالو. ڪوش- لُغت.
● مُخَصُّوصُ: ذ. صفت. (ع. خَصَّ = خاص ڪيو ويو). خاص ڪيل- خاص- وشيش- آساڌارڻ- نجو- خالص. چوندبل- ڏٽيل- ڏوچيل- جدا- علحدو.
● مُخَفَّفُ: صفت. (ع. خَفَّ = هو هلڪو هو). هلڪو ڪيل- گهٽ ڪيل- اختيار ڪيل- ٿورو ڪيل- چانگيل.
● مُخْفِيُّ: صفت. (ع. خَفَيَ). ڳجهو- پوشيدو- ليڪل- ڳجهڙ- خفيه- اولاڻيو- نامعلوم- رَهَسِيهُ- پيدي. (اسم خاص). شهزادي زيب النساء جو تخلص.
■ مَخْلُ: ذ. (ع). اندیشو- اونو- آلڪو- فڪر. ڊپ. (س- ش). (ن- ب).
● مخساب: ذ. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم- دوا طور ڪم ايندڙ هڪ وڻ جو ڇ. (ف- ج).
● مُخْلِصُ: ذ. صفت. (ع. خَلَصَ). خالص (دوست وغيره). سچو- سچائيتو- سچار- سرلو- صادق- راستباز- کرو. صاف دل- بي ڪپٽ- بسڪپٽ- بي ريا. همدرد- حال وندبندڙ- ڏک پائي- غمخوار- غمگسار. چٽل- آزاد. مُجرد- ڪنوارو- چڙهو- واندو.
■ مُخْلِصِيُّ ۽ مُخْلِصِيُّونُ: ث. سچائي- اخلاص. همدردي- غمگساري- وفاداري- غمخواري- چڙهائي- اڪيلائي- وانڍائي. موڪ- چونڪارو- رهائي.
● مُخْلُوطُ: صفت. (ع. خَلَطَ). ملايل- گڏيل- ڪاڍڻ. آميخته- ڪنڊ و چڙ.
● مَخْلُوقُ: صفت. (ع. خَلَقَ = هن پيدا ڪيو). پيدا ڪيل- پيدا ٿيل- ناهيل- جوڙيل- آهايل- خلقيل- رچايل. پيراڻي- جيءُ- ساهوارو- حيوان- جانور. (ث). خلق- دنيا- سنسار- سرشٽي- ڪائنات.
■ مَخْلُوقاتُ: ث. اهايل شيون- سرشٽي- رچنا- خلقت- آفريتي- جوڙ- دنيا- جهان- سنسار.
● مُخَمَّسُ: صفت. (ع. خَمَّسَ = پنج). پنجن ڪنڊن وارو- پنج ڪنڊو. (ذ). شعر جو هڪ قسم- پنجن مصرعن جو نظم. (آصفيه).
● مُخَمَّلُ ۽ مُخَمَّلَ، مَخْمَلُونُ: ذ. ث. (ع. خَمَلَ). ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم- نهايت نرم ۽ ريشمي ڪپڙو- بٽخمل.
● مُخَمُّورُ ۽ مُخَمُّورَ: ذ. صفت. (ع. خمر). شراب پيتل- پيتل. خمار چڙهيل- نشي ۾ چور- خمارين- مدهوش- نشئي- ڪيئو- آلوٽ- مڇ- مست- متوالو.
● مُخَنَّثُ ۽ مُخَنَّثَ: ذ. صفت. (ع. خَنَّثَ = ڪڍڻ ڪڍڻيو) ڪڍڻو- هيجڙو- زنانو. خُنثِيُّ- نرمادو-

Gul Hayat Institute

کسي، مڙسيءَ کان سواءِ. بي پهچ - بي زور و - بي وس - بي طاقت.

● مَخولُ ۽ مَخولَ: ذ. کيل - مسخري - ٺول - مذاق - چرچو - چيڙ خواني - چرچو گهٻو. (آصفيه). خوشطبعي. فخر - مرڪ - ناز. مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٽ - دماغ - وڏائي - هُوءَ - دَمُ - اغماض - غرور.

● مَخولِ بازيَ: ث. مسخري - ٽوڪ زلي - ٽوڪبازي - ٺولي - چرچو گهٻو - طعني بازي - مذاق.

- مَخولُ ڪرڻُ: کيل مسخري ڪرڻ - ٺول ڪرڻ - مذاق ڪرڻ - چرچو گهٻو ڪرڻ - ٽوڪبازي ڪرڻ.

- مَخوليُ: ذ. صفت. چرچائي گهٻائي - مذاقي - ٽوڪباز - مسخري ڪندڙ. مغرور - هٿيلو - آپماني - سڃازي - آڪريل - دماغي - هٿي - فخر وڻندڙ - فاخر - هٿيلو - تڪبري. عاليشان - نٽ وارو - آدمبر وارو - ڏهه پي وارو - شان وارو - طُومان وارو.

- مَخوليُ ۽ مَخوليُونُ: ث. مخول - مخول بازي.

● مَخيُ: اسم خاص. تعلقي ڪَڪڙ هڪ ڏيهه جو نالو.

● مُخَيَّرُ: صفت. (ع). خيرات ڪندڙ - فياض - داتا - ڏاتار - سخي. نهايت نيڪ.

● مدةَ ۽ مَدَ، مَدُونُ: ذ. ث. ڪوشش - چڪَ - تاڪَ. (آصفيه). ڏيکهه - ڏکهائي - لمبائي. عام نحو موجب ڪنهن به آچار کي چڪ ڏيندڙ نشاني - اکر جي آواز کي ڏکهو ڪندڙ علامت "آ". نشاني - علامت.

- مَدةُ شدةُ سانُ: ظرف. گهڻي ڏاڍ ٻاڻ سان - صفائيءَ سان - چٽائيءَ سان - ظاهريءَ طرح - پڌرائيءَ سان - ڪُلُ ڪُلا - ظاهري نموني ۾.

- مدِ نظرُ: ظرف. ڏسڻ جي حد تائين - حد نظر تائين. پيش نظر - مدِ نگاهه. (ذ). اها شيءِ جا نظر جي سامهون هجي. قصد - ارادو - مقصد - مراد - منورٿ - منشا.

- مدِ نگاهُ: ظرف. مد نظر.

● مدهُ ۽ مدَ: صفت. (سن. مدْيه = شراب) پيئڻ لاءِ نشيدار عرق - شراب - باده - دارُو - مئي - صُهبا - مديه سارُ. شراب طهورا - روحاني شراب.

"وَت وَت وڻيءَ ۾ مَتُ مَتُ مدهُ پيو"
(شاهه).

(مدهُ = مستي) نشو - مستي - خُمار - متوالاپڻ - سرشاري - مدهوشي - مد مستي - مخموري - ڪيف. چريائي - پاڳلپڻو - جُنون - سوداءُ. موهُ - عشق - محبت - پيار - قُرب - چاهه - لاڙو - چاهت. آنند - خوشي - لُطف - مزو - موج. مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٽ - دماغ - وڏائي - هُوءَ - دَمُ - اغماض - غرورُ - بانوَرُ - آڪڙ - هٽُ - اهنڪار - وڏائي - تڪبر - ڦوهه - ڦاند. (صفت). پيتلُ - خُماريل - مست - متوالو - مدهوش. خوش - سرهو - راضي - نهال - پرسن. ماڪي. (گاجرا).

- مدهُ مَستُ ۽ مدَ مَستَ: ذ. صفت. نشئي - خُماريل - مَٺ ۽ چڙهيل - نشي ۾ پُرُ - پيتل - ڪيئو.

- مدهُ مغزُ: ذ. صفت. مغروريءَ سان پريل - هٿيلو - هوڏي - ضدي. متي ڦريل.

● مُدَ ۽ مُدُونُ: ث. مُندَ - موسر - رُتَ.

● مُدا: ث. (ع. مُدّة = مُدو) وقت - سمو - عرصو. ٽيڪ وقت. مُدو.

- مُدا ڪترَنُ: ٽيڪ وقت ٽيڻ. پوروٽيڻ - ختم ٿيڻ.

"محشر ڪيو مُدا اڄ اچوڪي ڏينهڙي"
(خان زئي).

● مدّاحُ: صفت. (ع. مدّحَ = هن ساراهه ڪئي) مدح ڪندڙ - تعريف ڪندڙ - ثناخوان - صفت گائيندڙ. پيتُ. ڪتڪُ. (آصفيه).

● مدّاحَ ۽ مداحُونُ: ث. (ع. مدّحَ = هن ساراهه ڪئي) تعريف - ساراهه - واکاڻ - ثنا - صفت - مدح. شعر جو هڪ قسم - تعريفي بيت.

- مداحُونُ ٻڌائيڻُ: خوشامد ڪرڻ. هيٺيون ٿيون ڳالهيون ٻڌائي خوش ڪرڻ.

● مُداخلتُ ۽ مُداخلتُونُ: ث. (ع. دخل) دخل - درڪُ - دست اندازي - وچ ۾ اڪاءُ - مزاحمت. قبضو. تصرّف. قابو. تحت.

Gul Hayat Institute

= مُداخلتُ کترَنُ: دخل ڏيڻ - وچ ۾ ٽپي پوڻ - دست اندازي کرڻ - انکاءُ کرڻ.

● مُدارُ ۽ مَدارَ: ذ. (ع. دَور) گردش جي جاءِ - کنهن آسماني جسم جي دوري کرڻ جي جاءِ - ڦيري جو چکر - دائرو - گول - چکرو - حلقو. کنهن گرهه جو سج جي چوڌاري ڦرڻ جو رستو. ڦيرو - گهيرو. بنياد - پيڙهه - مُول. آڌار - ٽيڪ - پروسو - سهارو. تعلق - واسطو. ذمو - ذميواري - جوابداري. مقصد - ارادو. (گاجرا). (اسم خاص). هڪڙي مسلمان فقير جو نالو (جو مدارين يعني بازيگرن جو مرشد هو). (گاجرا).

= مدارُ المُهامِ: ذ. صفت. آهو ماڻهو، جنهن تي سلطنت جو دارومدار هجي - وزير اعظم - پرڌان منتري. حاڪم - ناظم. سلطنت جو رکن. اڳواڻ. فوج جو حاڪم - سالار - سپهه سالار.

= مدارُ النَّهار: ذ. سج جي اوج وارو وقت - منڌيان ڦاڪ (اها ڏکهائي ڦاڪ جا کنهن به خاص هنڌ مان لنگهي، جنهن جي مٿان جڏهن سج ايندو آهي ته پوري منجهند ٿيندي آهي) - ڳگول (آسماني گول) جي اها ڦاڪ، جنهن وٽ کنهن هنڌ جي مٿان سج جو يا کو تارو پوري آڪاشنبءَ تي پهچي ٿو. (گاجرا). ڏينهن جو وچ - منجهند - پهر - پهري - نصف النهار.

● مُدارَتَ ۽ مُدارَتُونُ: ث. (ع. مُدارت جو بگڙيل) خاطر تواضع - آدر پاءُ. پرجهلو - سهارو - ٽيڪ. آڌ - ڏيءُ - تسلي - دلداري. مدت - مَدد - واهرُ - سهائتا - مدد گاري.

= مُدارَتَ ڏيڻُ: تسلي ڏيڻ - دلداري ڏيڻ - آڌ ڏيڻ. مدد ڏيڻ - واهر کرڻ.

= مُدارَتَ ۽ مُدارَتُونُ: ث. ڏسو مُدارت.

● مُدارِيُ ۽ مُداريُ: ذ. صفت. (پرا. مُدارَ + اِي. سن. مُدار + اين + ڪَ = بازيگر). بازي وجهندڙ - ڪٽ. (گاجرا) - بازيگر - راند يگر - کيل تماشي وارو. هٿ جي چالاڪي وارو کيل ڏيکاريندڙ - هٿ نات کندڙ - کيڏ باز - الکلي.

پولڙو يا رچ نچائيندڙ. (ذ). فقيرن جو هڪ قسم. (اسم خاص). هڪ جبل جو نالو.

● مُدافعَتُ: ث. (ع). دفع کرڻ جي حالت. روڪ - جهٽل - پٽل - اٽڪ - رندڪ - وکهنُ - منع. شڪست - هار. (آصفيه).

● مُدامُ: ظرف. (ع. دوام = همیشه) همیشه - هاروهي - نيتُ - مدائين - سدا - دائمُ - دائما - روز - لڳاتار - بنا ناغي جي - مُدامي. پُراڻو - قديم - ڪُهنو - پُٽو - آڳاڻو - اڳيون - پَراچين - پيراتن - اڳوٽو.

= مُدامِيُ: ظرف. همیشه جو - هاروهي - نيتُ - سدائين جو - روزمرهه جو. قديمي - آڳاڻو - پراڻو - ڪُهنو - پراچين - جهونو.

● مُداوَمَتُ: ث. (ع). همیشگي. (گاجرا).

● مُدبِّرُ ۽ مُدَبِّرَ: ذ. صفت. (ع. دَبَّرَ) تدبير ڪندڙ. صلاح ڏيندڙ - صلاحڪار - مُشير - پَهي. انتظام ڪندڙ - ڪارپرداز - ڪم هلائيندڙ - سربراهه. وزير - ديوان - منتري - پَرڌان. عاقل - قابل - هوشيار - دانشمند - عقلمند - ڏاهو - سياڻو - سمجهو - دانشمند. سوچيندڙ - فيلسوف.

● مُدَّتَ ۽ مُدَّتُونُ: ث. (ع. مُدَّدَ جو بگڙيل). مدد - واهر - سهائتا - حمايت. همراهي - پٺيراڻي - مدارت - پرجهلو.

"مُدت تي، ميهار! يارا! ساهڙ! سائير سير هر."
(شاهه).

● مُدَّتَ ۽ مُدَّتُونُ: ث. (ع). مُدو - عرصو - معياد - مَٽمون - وقت - ٽائيم. ٽاڻو - مهل - دير. جُڪ - زمانو.

● مُدَّتَ جو: قديم - آڳاڻو - پراڻو. (گاجرا).

= مُدت خارجُ: ذ. صفت. وقت گذري ويل - مدي خارج - مدي پوري - رواج مان ڪري ويل.

● مُدحُ ۽ مَدحُونُ: ث. (ع). ساراهه - واکاڻ - تعريف - حمد - ثنا - صِفت - مَداح. آفرين - واهه واهه - آستت.

= مُدَحتَ ۽ مُدَحتُونُ (ت): ث. مدح - سارهه.

ـ مَدَحِيَہ: صفت. مدح جو ـ مدح وارو. ساراهه ڏيڪاريندڙ. واکاڻيندڙ.

● مَدَحُو ۽ مَدَحا: ذ. گهوڙي جي بيماريء جو قسم ـ اڳين ٽنگن جي مٿان ڦٽ. (مهيري).

● مَدَدَ ۽ مَدَدُون: ث. (ع). حمايت ـ سهائتا ـ ڪمڪ ـ امداد ـ واهر ـ همراهي ـ تائيد ـ دستگيري ـ معاونت ـ تعاون. (آصفيہ). آڌار ـ سهارو ـ ٽيڪ ـ ڏيڙ.

ـ مَدَدَ جو هٿ ڏڪهيرڻ: مدد ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ.

ـ مَدَدَ ڏهيُ: ث. مدد ڏيڻ جي حالت ـ امداد ـ همراهي ـ واهر ـ سهائتا. آڌار ـ پٺپرائي. دستگيري.

ـ مَدَدَ ڏيڻ: سهارو ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ دستگيري ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ.

● مَدَدَ ڪَرَڻ: سهارو ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ.

ـ مَدَدِ ڪارُ ۽ مَدَدُ ڪار: ذ. صفت. مدد ڪندڙ ـ حمايتي ـ حامي ـ معاون ـ ساٿي ـ واهر ـ سهائڪ.

ـ مَدَدُ ڪاريُ ۽ مَدَدُ ڪاريُون: ث. مدد ـ واهر ـ سهائتا ـ حمايت.

ـ مَدَد گهُرَڻ: ڪمڪ طلب ڪرڻ ـ سهارو گهرڻ ـ امداد گهرڻ.

ـ مَدَدُو ۽ مَدَدُو: ذ. صفت. مدد ڪندڙ.

ـ مَدَدِيُ ۽ مَدَدِي: ذ. صفت. مدد ڏيندڙ ـ همراهه. گناهه جهڙي ڪر ۾ همراهي ڪندڙ. (ڪاجرا).

● مَدَدِ ڪوسو: اسم خاص. تعلقي ٽُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَدَدُو: ذ. پساريڪي واڪر جو هڪ قسم ـ دوائن جي ڪر ايندڙ هڪ قسم جي گاهه جا سڪل ٻن. (ف ـ ج).

● مُدرُ ۽ مُدرَ: ذ. صفت. اَمڙُ ـ مٽر ـ آڏل ـ ڪاهوڙو ـ پُختو ـ پڪو. ليٽر ـ ضدي ـ هوڏي ـ آٽوٽو ـ شِدتي ـ نِجس ـ ڪَندي ـ نيرجو ـ آهنبر ـ هٺيلو.

● مُدرا: ذ. (سن. مُدْرا). مُنڊي. جوڪين جي ڪنن ۾ پائڻ جا ٽلها والا.

● مَدرا: ذ. (سن. مَدْيہ). شراب ـ مئي ـ مَدُ ـ مَدّ.

● مَدراسِي: ذ. زناني ڪپڙي جي سُٽڻ جو هڪ قسم.

● مُدَرِّس: ذ. صفت. (ع. دَرَسَ = هن پڙهيو). سبق ڏيندڙ ـ پڙهائيندڙ ـ مُعلم ـ اُستاد ـ سکيا ڏيندڙ ـ ماسٽر ـ پنڊت ـ آچاريہ.

● مَدرسو ۽ مَدرسا: ذ. (ع. مَدْرَسَہ > دَرَس = هن پڙهيو). پڙهڻ جي جڳهه (لفظي معنيٰ ۾ ڏنل آهي = مڪتب = لکڻ جي جاءِ) ـ وديا آليہ ـ تعليم گاهه ـ درسگاهه ـ پاٺشالا ـ دبستان ـ مڪتب ـ خُتّاب ـ ڪُتّاب ـ اسڪول.

ـ مَدرسائُو ۽ مَدرساٽا: ذ. صفت. مدرسي جو ـ مدرسي وارو. (گاجرا).

● مَدْري ۽ مَدْريُون: ث. (سن. مُدْرا = منڊي). ڪن جي ڪيوٽي. مُنڊي. (گاجرا).

● مَدْعا ۽ مَدْعاٽُون: ث. (دَعيٰ = هُن گهر ڪئي) گهر ـ طلب. مراد ـ مقصد ـ غرض ـ منشا ـ مطلب ـ تمنا ـ مَنورٿ ـ منورتيُ ـ اِرادو ـ خواهش ـ مرضي ـ اِڇا ـ ڪامنا ـ آرزو. گهرج ـ غرض. پروجن ـ ارٿ ـ مطلب.

"ماڻهو هيءَ من مَدْعا ٻيو سڀ ڪُنو ڪر ڪارکر." (قاسم).

ـ مَدْعا عَلَيہ: ذ. صفت. آهو ماڻهو جنهن تي دعويٰ ڪجي ـ جوابدار ـ گنهگار ـ ڏوهاري ـ جوابده ـ ڏوهي ـ تهمتي.

ـ مَدْعِيُ ۽ مَدْعِي: ذ. صفت. دعويٰ ڪندڙ ـ دعويدار ـ فرياديُ ـ دانهين ـ چيڪو ـ داد خواه ـ مستغيث. و روڏي ـ دشمن ـ ويري ـ مخالف ـ رقيب ـ حريف. (ث. مَدْعِيَہ).

● مَدْفَنَ: ذ. (ع. دَفَنَ = هن پوريو). دفن ڪرڻ جي جاءِ ـ مقام ـ قبرستان.

ـ مَدْفُون: صفت. دفن ڪيل ـ گم ڪيل ـ پوريل ـ لڪايل. لڪل ـ ڳجهو ـ مخفي ـ پوشيده.

● مَدْكِيُ ۽ مَدْكِيُون (ڪ): ث. مڃيءَ جو هڪ قسم (پٽي ڪاري، پيٽ اڇو، ڏيکه سوا فوت تائين). (ن ـ ب).

Gul Hayat Institute

● مُدِ کَرُ ۽ مُدِ کَرَ: ذ. (سن. مُدْ کَرُ > مُدْ کَ) کمرت کرڻ لاءِ کاڻ مان ٺهيل ڏندڙن جو هڪ قسم - مُگدر - مُگر - مُگرو - مُگري.

● مُدَل: ظرف. پٽيءِ - مُور - هڏ - اصل - بنهه - هرگز.

● مُدَلّل: صفت. (ع). دليل ڏنل - دليل سان ثابت ڪيل. معقول - ٺيڪ - درست - قرين قياس - پڄا - صحيح - برابر. (آصفيه).

● مُدَمّغ ۽ مُدَمّغَ: صفت. مغرور - هٿيلو - ايماني - مجازي - آقريل - هٿي - دماغي - مزاجي - گهمنڊي - فخرڪندڙ - فاخر - تڪبري - وڏائي خور. رُکو روح. ٺولي ڪندڙ - ٽوڪ ڪندڙ - طعن زن. عاليشان - نٽ وارو - اڊمبر وارو - دٻدٻي وارو - تجمل وارو - مان شان وارو.

● مُدَن ۽ مُدَنَ: ذ. (سن. منچ) جاءِ جي ڇڇري کي جهلي بيهندڙ ڪاٺي (جنهن جو هڪ ڇيڙو پٽ واري داسي سان هجي ۽ ٻيو پاسو مٽي ڇڇري کي جهلي). انگاس جي چونڪ کي جهلڻ لاءِ قرمين مان هڪ قرهي. ڪنهن شيءِ کي (جهڙوڪ بتي يا دڪي وغيره کي) ٽنگڻ جي ڪاٺي. ماٺهوءَ کي لڙڪائڻ جي ڪاٺي - ڦاهي - سُوري. پريم جو ديوتا - پريم - عشق. معشوق. (گاجرا).

● مُدَنِي: صفت. (ع. مَدِينَه = شهر) مديني شهر جو رهاڪو - مديني جو ويندل. (اسم خاص). حضور رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جو لقب.

● مُدو ۽ مُدا: ذ. صفت. (سن. مُتَنْدَ = مدو) خراب - بڇڙو - بُرو - ڪنو - لڏو - مَندو - بَدُ. مُدان مان پريل - مَٽَ گهُرو - ڏُجهن - ويري - دشمن - بدخواهه. (ث. مَدي ۽ مَديُون).

- مُدائِي ۽ مُدائِيُون: ث. بڇڙائي - بُرائي - ڪِنائي - خرابي - مدائي - لڏائي - بدي. عيب. ڏوهه. گهٽتائي - ڪچائي.

- مُدايُون مِيٽِڻُ: ڏوهه گناهه معاف ڪرڻ.

● مُدُو ۽ مُدُوءِ: ذ. چوپائي جانور جي بدن جو هڪ حصو - گهوڙي، گڏهه ۽ خچر جي اڳئين چونڪ کان ٿورو پٺتي وارو مٿي لڪل حصو (گردن). (اٽڪ جي) ڪنڊ ۽ ٽوهي جي وچ وارو مٿون پاسو. گهوڙي کي زين جي گسڻ کان ٽيل قرڙي. (گاجرا).

● مُدو ۽ مُدا: ذ. (ع. مُدّة = وقت) عرصو - مدت - ميعاد - وقت. مهل - ٽاڙو - ويرم. مهلت - فرصت - وِٽي - چيٽي - وچيٽي. انجام وارو وقت - ڪَٽ. (ع. مُدعا = گهُرَ) گهُر - طلب. مراد - مقصد - مطلب - مدعا. تقاضا. بحث - تڪرار - مناظرو - خرخسو - حجت - هوڏ - ضِد - گهپي. جهيڙو - جهڪڙو - ٽنٽو - رگڙو - فساد. دشمني - وِيرُ - بُغض - عداوت وِروڌ.

- مُدو پَرُجَنُ: ميعاد پورو ٿيڻ - وقت پرجي اچڻ - انجام وارو وقت پورو ٿي اچڻ.

- مُدو پائِڻُ: عرصو وجهڻ - ميعاد رکڻ - ويچي وجهڻ - وِٽي ڏيڻ - وچيٽي وجهڻ - انجام وجهڻ. بحث ڪرڻ - تڪرار ڪرڻ - مُناظرو ڪرڻ. حجت ڪرڻ - هوڏ ٻڌڻ. بحث مباحثو ڪرڻ. ويرُ وجهڻ - دشمني رکڻ - ضديت رکڻ - ضد ڪرڻ - بغض رکڻ - ٻيائي رکڻ. جهڪڙو ڪرڻ - جهيڙو ڪرڻ - رگڙو ڪرڻ - ٽنٽو ڪرڻ - فساد ڪرڻ.

- مُدي پُڄي: ظرف. (هٿبديءَ ۾) مُدي پوري ٿيڻ تي - مقرر وقت گذرڻ تي. (گاجرا).

● مُدُواڻِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُدَوَرُ ۽ مُدَوَرَ: ذ. صفت. (ع. دَوَر). محرابي - محرابدار - ڪماني - ونگ وارو - ڏِنگو - ور وارو - گول - گولائنون - چڪرائون.

● مُدُو ٽُماءِ: ذ. ث. (سن. مندورَم = ڪَتُ. مندري = آڏوهي). اچيون ماکوڙيون. ڪَتُ. ساکي - شَهد. (غريب اللغات). (ن - ب). (سرڪلياڻ - گُڙ).

● مَدُهوشُ ۽ مَدُهوشَ: صفت. (ع. دَهشَ = هو گمراهه ٿيو) گمراهه - حيران - پريشان - سرگردان - وائڙو. بيهوش - بي سُڌ. بدمست - مخمور - خمار ۾ پُر - مَسْگن - متوالو.

= مَدْهوشيءُ ۽ مَدْهوشِيُونُ: ث. بيهوشي - بد مستي - متوالائي - سخموري - خمار - نشو.

● مَدَنُوءُ: ذ. (من. مَنِيَا = گجي). گهوڙي جو هڪ قسم جو سُٹجُ. (شايد مَدُوءُ). گهوڙي جي گردن. زين جي گسڻ ڪري گهوڙي جي گردن تي زخم.

● مَدِيءُ ۽ مَدِيُونُ: ث. (من. مَنْدَ = مَدو) بُرائي - بُڇڙائي - خرابي - بَدي - مَندائي. دشمني - ويرُ - بدخواهي. بدوهُ - دغا - نگي - ڪُپت - فريب.

"مَدِي ڏيرن متن ۾ آئون ڪليو ڪينڪاريان" (شاهه).

● مَدِيانُ ۽ مَدِيانَ: ذ. (من. مِٹ = گِنڍڻ مَدَنُ.

● مَدِيجيءُ: اسر خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَدِيدُ: صفت. (ع. مَدّ) چڪيل - تاڻيل. ڊگهو - لَمبو - دراز - طويل - وڏو. (آصفيه).

● مَدِيرَ ۽ مَدِيرَ: ذ. صفت. (من. مَدْيَرَ = وچولو) وچوڻ - درمياني - وچڙو - وچولو - مديم - وچ واهو - منجهولو.

● مَدِينُوءُ: ذ. (ع. مدينه = شهر) شهر - نگر - نگري - بلده. (آصفيه). (اسر خاص). عربستان جي هڪ شهر جو نالو (جنهن ۾ جناب رسالت مآب صلي الله عليه و سلم جن جو مرقد مبارڪ آهي).

● مَدُ ۽ مَدّ: ذ. (من). ماکي - شهد - گلن جو رَسُ - شراب - مَدُ - مئي - دارُون. نشو. (گاجرا). بهار جي موسم. جواني. (صفت) وڏڙ. فرحتي. (مندياو). (من. مَدِيه = وچ) وِچ - مرڪز. (صفت). وچون - وچ وارو - وچولو.

= مَدُ آڪاسُ: ظرف. آڪاس جي وچ ۾ - ڪاپار تي - مٿان. ظاهر - چٹو. (سامي).

= مَدُ ماتوُ: ذ. صفت. شراب پيتل - خماريل - مست. (سامي).

= مَدُ مَچَنُ: شراب جو گهٹي وقت رکجڻ ڪري ڦڙ ڪري وڃڻ. بانس ڪرڻ - ڪِنو ٿيڻ - بدبوءِ ڪرڻ - ڏَپَ ڪرڻ - چَتَ ڪرڻ - عُفُونت ڪرڻ.

= مَدُ مَکِيءُ ۽ مَدُ مَکِيُونُ: ث. ماکيءَ جي مک - شهد مکي.

● مَدَ ۽ مَدُونُ: ث. زال - عورت - ناري - مَندُ. (ن - ب).

"مَدَ ۽ منجهه ويهه، آهي آوسڙ آس ۾"
(شاهه ڪريم).

● مَدُ ۽ مَدَ: ذ. صفت. (من. مَوڈ) بيوقوف - بي عقل - مُورک - احمق - بي سمجهه - الاڙي - چَسو - پوڙندو - ڪم ذهن - مَتَ هِيڻ - آڏايو - موکو مٹر - اٹاسو - جاهل - مُوڙهل - ڪُند - جَڙُ - گهيلو.

= مَدُو: ذ. صفت. ڏسو معنيِ مَدُ. (گاجرا).

● مَدُرُ ۽ مَدُرَ: ذ. صفت. ماکيءَ جهڙو - مِٹو - شيرين. مزيدار - رس وارو - رسيلو. سُرهو - سُگندبو - خوشبوءِ دار. مئي سُر وارو - سُريلو. موهڻو - موچارو - دلپسند - پياروُ - وٹندڙ - نزاڪت وارو - نفيس - نرم - مُلائم - نازڪ.

= مَدُرُتا ۽ مَدُرُتائُونُ: ث. ميناج - خوبي - لطافت. (گاجرا).

● مَدَرَ: صفت. (من. مَدْيَه = وچ) وچ وارو - وچولو - وچون - درميانو - وچڙو. ڏيمون - آهسته - هريءَ هريءَ - هوريان - ڍرو - ڏيري. جهيڙو - جهڪو. (ذ). سرگرم جو چوٹون سُر يا تال - ستن سُرن مان هڪڙي سُر جو نالو. چتارو - تنبورو. (گاجرا).

= مَدَرُ سُرُ: ذ. ڏيمون سُر - ڍرو سُر. راڳ جو چوٹون سُر.

● مَدُورُوءُ (ث): ذ. وات جي هڪ بيماري (نيزلو) جنهن ڪري وات مان خراب بانس اچي).

● مَدِيانُ ۽ مَدِيانَ: ذ. اسر. (من. مَدْيَه = وچ + آهَن = ڏينهن) وچ ڏينهن - منجهند - پهري - ٻه پهر - نصف النهار. (مِٹ = گِنڍڻ) ڇڇهري ڪي جهلڻ جي ڦرهي - مَدَن - مَدُيان. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

● مَڏِيان ڦاڪ ≈ مَڏِيان ڦاڪُونُ: ث. هڪڙي قطب کان ٻئي قطب تائين خيالي ليڪ (جا ڌرتيءَ کي بن حصن ۾ ورهائي) - زمين کي حصا ڪندڙ خيالي ليڪ. (گاجرا).

● مَڏِيرُ ≈ مڊِيرَ (ڪ): ذ. وڏو پٿڪو - ڍيڙهو - ڍينڊو - ڍهيڙ - ڍيڙاهه - دُنباري - پڳ - پاڳ.

● مَڏُ بَسْتُ ≈ مَڏُ يَسْتَ: ذ. (سن. مَڏْ يَتْ = وچ + سُٽنا = ٻڌڻ). وچ وارو - آمين - ثالث - ڪِياڪر - سَرُ پَنچُ.

● مَڏِيرَ: ذ. ساز جو هڪ قسم - ستار جو هڪ قسم - تنبورو. سرڪم جي چوٽين سر جو نالو. (گاجرا).

● مَڏَ: ظرف. مشڪل سان - مَس مَس - مَس - آجا - لاچار - ورلي.

● مَڏَ ≈ مَڏُونُ (ل - ث): ث. (سن. مَنْد = سينگارڻ). ڪنوار جي مائٽن کان ڪنوار کي ملهيل ڪپڙن جو جوڑو - وڳو. سامان. (گاجرا). (اسم خاص). تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَڏُ ≈ مَڏَ، مَڏُونُ: ث. ڪاڻ جو ٽُرهو - ٽلو - ترُ.

"ڪَڪ. ڪانڊيرا، ڪاڻيون، ميڙي ٻڌم مَڏُ."
(شاهه - سهڻي).

پاڻيءَ جي مٿان ڪکن ڪاڻين مان ٺهيل گهرڙو. رَچُ ڪي مٽي جهلڻ لاءِ ڪاڻ جو گڏو. ڊير - ڊڳُ - سٽو - گُدام - ٽنهو. ڪاڻين جي ٻيڙي. منجهن جو ڊير. ٻيهو. (ل). سامان جو ڊڳ - مَڏي. سامان - اسباب (لس). ملڪيت - موڙي.

"تيلاهون مون مَڏِ، آهي تنهنجو آسرو."
(خان زئي).

● مَڏُ: اسم خاص. تعلقي ڪمبٽ (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه ڪوٽ جو نالو.

● مَڏُ ≈ مَڏَ: ذ. صفت. مُڏو - لَمون. ڊيلو - مست - مودَنُ - موڳَشتَ - ڪَنڊ - موڳو مَٽر. ساد و سود و - ڪاٻلهائڻ جو ٽُلهو. پورڙو - ڪم عقل - ڪم فَهم.

● مَڏَ آبِيٽائِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَڏَارُ ≈ مَڏارَ: ذ. راڳ جو هڪ قسم - مَلار. ڏڙي هير. جهڙالو.

● مَڏاڙُ ≈ مَڏاڙ (ڪ - ڪ): ذ. زڪام - ليسُ - ٽَڏ جو اثر.

● مَڏالو ≈ مَڏالاَ (ل): ذ. ڊڳ. سامان - ٽپڙ - اسباب. بار.

● مَڏَبَاهُوُ: اسم خاص. تعلقي ڏوڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَڏَ عَلِّيمُ: اسم خاص. تعلقي لوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَڏُو ≈ مَڏا (ل): ذ. جنازو - لاش - لاشو - مُڙدو - مُردو.

● مَڏُو ≈ مَڏا: ذ. صفت. (پرا. سن. مَنْدُ = مَڏو). اهو اوزار جنهن جي ڏار تڪي نه هجي - لَمو - ڪُند - بي ڏار - ڏُوڏُ - ڪَنل. ڪُند فَهم - موڳو - موڳَشتُ - مودَنُ - مَڏ.

- مَڏائِپَ ≈ مَڏائِپُونُ: ث. اوزارجي اڻ تيزائي - ڪُندائي - مَڏائي - لَمائي.

● مَڏائِيُ ≈ مَڏائِيُونُ: ث. مڏائپ.

● مَڏاڙُ (ل): ذ. مڏاڙ.

● مَڏ هِيُن: ظرف. يقيناً - خاطريءَ سان - بيشڪ - تصديق سان - سچ پچ - بنا شڪ شبهي جي - بلاشڪ - آوَس - ضرور - يقيني.

● مَڏِيُ ≈ مَڏِ يُونُ: ث. (سن. مڏ = سينگارڻ). سامان - ٽپڙ - اسباب - مال. سامان سڙو - ٽپڙ ٽاڙي. لڏ پلاڻ جو ٽورو سامان.

"ميان جي مڏي، ۾ ڏڏن ٿي تَڏي."
(چوٽي).

مال - ملڪيت - دولت. محصول وٺڻ جي جاءِ - ناڪو. دريا جي ڪناري تي قاسبل ٻلن يا ڇيءَ جي ڪڏ ڪرڻ وارو هنڌ. اها جاءِ جتي عمارتي ڪاٺيون وڪرو يا سوداڙ لاءِ رکجن. (گاجرا). (مَڏ = خوشي) خوشي - آنند. (گاجرا).

- مَڏِيُ وارو ٽِيڻُ: ملڪيت وارو ٽيڻ - ڏنوان ٽيڻ - شاهوڪار ٽيڻ - پاڳيو ٽيڻ. سکيو ٽيڻ - آسودو ٽيڻ.

Gul Hayat Institute

= مَڈِي ڪيڻ (ت): مال ملڪيت ٻاهر ڪيڻ. ٽيڙ ٽاڙي ڪيڻ - ڪارخانو چالو ڪرڻ.

● مَڈِيٽُو ۽ مَڈِيٽُوَ: صفت. (ف. مرَ = ڏ + من. دا = ڏيڻ) ڪنهن ڪي شيء ڏيڻ جو ارادو نه ڪندڙ - ڪو - پَڪتَشَ - مَٽَ پيڙ - ڪنجوس - چَمچُوس - بخيل - مَڪي چُوس - شُومَ - مُوذِي - ڪِرپَڻ.

● مَڊا: (سن. مَدرا) جوگي فقيرن جي ڪنن ۾ پائڻ جا والا.

● مَڊِي ۽ مَڊِيُون (ڪ): ث. مندي - ڪن جي ڪيوٽي. (گاجرا). مڇيء جو هڪ قسم.

● مَڊِيَ ۽ مَڊِيَ (ث): ذ. صفت. ٿوريء سمجهه وارو - مُورڪ - بيوقوف - مَتَ هيڻ - ڪِهيلو - پورڙو - ڪم عقل - ساد و سودو.

● مَڊِيو ۽ مَڊِيا: ذ. ڳهوڙي جي پيرن جي بيماريء جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڳهوڙو منڊ ڪائي). لونڊ ڪ - مَنڊ ڪ. مڇيء جو هڪ قسم - شاڪُر.

● مَذاقَ ۽ مَذاقَ: ذ. (ع. ذوق) سواد - ذائقو - لذت - ساءُ - لاءُ - لُطف - مزو - سُڀاءُ - رَسُ - رسنا - چَٽَ - چَڪِي - چَشڪو - چَشُ - چَشِي - چَهرَ - ونڊيا. شوق - چاڻي - رغبت - لاڙو - ميلان - رُجحان. خوش طبعي - ظرافت - يوڳ - ڪِل چرچو - مسخري - مخول. حاضر جوابي - نُڪتو.

= مَذاقُ ڪرَڻُ: چرچو ڳهڻو ڪرڻ - يوڳ ڪرڻ - خوشطبعي ڪرڻ - مسخري ڪرڻ - ڪِلَ يوڳ ڪرڻ. ٺٺي ڪرڻ - ڪُٽت ڪرڻ - دغا ڪرڻ - دولابُ ڪرڻ. (ت).

= مَذاقُون ڪرَڻُ (ل): مسخري ڪرڻ. چرچا ڪرڻ.

= مَذاقِيَ: ذ. صفت. مسخري وارو - ڪلائيندڙ. چرچي بازي وارو (ڪلام).

● مَذَبذَبُ: صفت. (ع. ذَبذَبُ = غير مستقل مزاج) غير مستقل مزاج - ڦرٽو گهرٽو - سودائي. شڪي - الڏ ڏند ۾ - غير شفاف - ناصاف.

● مَذَڪَرُ ۽ مُذَڪَرَ: ذ. صفت. (ع. ذَڪَر = نرُ) نرُ - مرد - مڙس - پُلنگ - نروٽو - نربنو.

● مَذَڪُورُ ۽ مُذَڪُورَ: صفت. (ع. ذَڪَرَ = هن ياد ڪيو) ذڪر ڪيل - ذڪر ٿيل - موصوف. جنهن بنسبت ڳالهه ڪجي. (ذ). ڳالهه - ڳنڍڪو - ڳالهه ٻولهه - هڪلامي - ذڪر - حقيقت. چوپول - چرچا. آڪاٿي - ڪٿا. بيان - داستان. ڀاڪو - واڪِيَ - مثال - قول - وَچن - چَوٽِي. افواهه. شهرت. يادگيري - ياد - يادگيرو.

"موٽڻ جا مذڪُور، جان ڪِي چَيتس جيڏين" (شاهه).

= مَذَڪُورُ ٿِيَڻَ (ت): ڳالهه ٿيڻ - واقعو ٿيڻ - حادثو ٿيڻ - اتفاق ٿيڻ.

= مَذَڪُورِيَ: ذ. صفت. ذڪر ڪندڙ - بيان ڪندڙ. چوندڙ - ڳالهائيندڙ. ديواني ڪورٽ جو قاصد - ٽيلف - ڪارروائي پڪاريندڙ.

● مَذَلَ: ذ. صفت. (ع. ذَلَ = خوار ڪيو). خوار ڪندڙ. نالو خدا جو. (گاجرا).

= مَذَلَّتَ: ث. بي عزتي - بدنامي - خواري. (گاجرا).

● مَذَمَّتَ: ث. (ع. ذَمّ = هن ميار رکي) گِلا - نِندا - هيجَوَ - شڪايت. بدي - ٻُرائي. لعنت - ڦٽڪار - ملامت. (آصفيه).

● مَذمُومَ: صفت. (ع). بَدُ - خراب - ٻُڇڙو - ٻُرو - زِشت. لعنتي - ڦٽڪار ڪيل - ملامتي.

● مَذهَبَ ۽ مَذهَبَ: ذ. (ع. ذَهَبَ = ويو). وڃڻ جي جاءِ - رستو - لنگهه - گذر. (آصفيه). مذهب رستو - سلامتيء وارو رستو. طريقو. پنٿ. ڏرم - دِينُ - ملت - آمت. آئينُ. مت. ايمان - عقيدو - نشچو - يقين. فرقو - ڪُوفو.

= مَذهَبِيَ ۽ مَذهَبِيَ: صفت. مذهب جو - مذهب وارو - شرعي - ديني - ڏرمي - ڏارمڪ. ديندار - ديانتو - سُنّتي - ڏَرمشٽ - خُدا ترس - وِرِهڪي. پنٿي. ڪنهن جماعت سان ڇڇي ڏار ٽول - فرقه وار. ڪٽرپنٿي - ڪٽتو - تعصبي. (گاجرا).

= مذهَبِيَ سِکَ: سکن جي هڪڙي جماعت جا اڇوت سمجهي ويندي آهي. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

● مَرُ: ظرف. (ف). پَلُ - پَلِي - بي شڪ - بلاشڪ. شل - شال. هميشه - سدائين.
= مَرُجان: ظرف. پَلِي. (گاجرا).
● مَرُ ۽ مَرَ، مَرُونُ؛ (سن. مَلَ = مَرُ) مِيل - مِيرُ - مِيٽِي. بدن جي مَٽي - گَنُ. ڪَن مان نڪتل ڪچرو. ڪِنُ - ڪِچرو - گندُ - ٻُهر - گندگي. ميرائي - ميراڻ - گندائي. (ڪپڑي کي لڳل) گندگي - ڪَسُ. (ڪ). پاڻيءَ جهڙي شيءِ. (سڪي ۽ پيل) ڪوت - مَٽُ - ڦيٽ - جوڙو - غير. گهوڙي جي ڏندن تي ڪارو چِيڙو.
= مَرَيَڪُ ڪَرَنُ (ڪ): ڪنهن جانور جو وير ڪان پوءِ اور نه ڪيڏ ڪري ٻيمار ٿيڻ.
= مَرُ لاهِڻُ (ت): مِٽي لاهڻ - صفا ٿيڻ - آچو آجرو ٿيڻ. ٿورو لاهڻ - احسان لاهڻ.
● ميرُ ۽ ميرَ (ت): ذ. ڏاڪ چمي راند ۾ ڪو ايندڙ ڪائي - ڏاڪ. (ل). راند جي مقرر ٿيل جاءِ.
● مُرَ: ذ. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم - خوشبودار گاهه جو هڪ قسم. ڪوئر جو هڪ قسم (جو عربستان ۽ حبش ملڪ جي ڪن وٽن مان ملي ٿو. (گاجرا)).
" عاقل لهون انب ايلا چي - مُر موچاري کار. "
● مَراتِبُ: ذ. (ع. مرتبه جو جمع). درجا - رتبا - مرتبا - عهدا.
= مَراتِبو ۽ مَراتِبَا: ذ. (ع. مرتبه = عهدو). درجو - عهدو - رتبو - مرتبو - پَدوي. مان - شان - عزت.
= مُراجَعَتَ: ث. صفت. (ع. رَجَعَ = هو واپس ٿيو). واپسي - موت - اَٽل - ڦري واپس اچڻ جي حالت.
● مُرادَ ۽ مُرادُونُ: ث. (ع. اراد = هُن ڪُهڙيو هُن چاهيو). ڪُهڙ - طلب - چِيڪ. چاهه - چاهت - چاهنا. خواهش - اِچا - منشا - سَڌ - ڪامِنا - آشا - تمنا - دل جو لاڙو - آرزو - سنڪلپ - وامِنا - ارادو - نِيت - مقصد - مدعا - منورٿ. اميد - مرضي - آس. آرٿ - مطلب - غرض - آرزُوئي - عارضُو - پيروجَنُ. سَڄڻا - هاسُوٽِي - نذر - نياز - باس - سُڪا - سهيسا. (آصفيه).
= مُرادَ پُورِيُ ٿِيڻُ: دل جو مقصد پورو ٿيڻ. مطلب پورو ٿيڻ.
= مُرادَ پُورِيُ ڪَرَنُ: دل جو مقصد پورو ڪرڻ - مطلب پورو ڪرڻ - ڪم ڪيڻ - آس پوري ٿيڻ.
= مُرادَ حاصلُ ٿِيڻُ: مقصد پورو ٿيڻ - مطلب حاصل ٿيڻ - دلي خواهش بحال ٿيڻ.
= مُرادَ وَنُدُ ۽ مُرادَ و نُد: ذ. صفت. هر دلعزيز - پلمانس - سهاجهڙو - ڪِلمڪ - وٽندڙ - موهڻ - سٽي طبيعت وارو - سٽي سياڻ وارو - پيرڪاري - سُهاجهڙو. جيو مچيندڙ - چٽيوان - چتاڪر.
= مُرادَ وَنُدي ۽ مُرادَ وَنُدِيُون: ث. هر دلعزيزي - پلمانسي. (گاجرا).
= مُرادِيُ: ذ. صفت. ڪجهو - مراد وارو. (گاجرا).
= مُرادِيُ مَعنَيٰ: ٻي معنيٰ - اصطلاحي معنيٰ. (گاجرا).
● مُرادِ آنتُ: اسم خاص. تعلقي ڪڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُراداڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گهوڙا پاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرادپُورُ: اسم خاص. تعلقي سجاول ۽ تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرادُ شاهَ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرادَ عَلِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرادَ عَلِيُ وَنُدُ: اسم خاص. تعلقي سنجهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرادِفَ: ذ. صفت. (ع. رَدَفَ = هو پويان ويٺو) ڪنهن جي پٺيان سوار ٿيندڙ يا ويهندڙ. (هڪڙو لفظ ٻئي لفظ سان) هم معنيٰ ٿيندڙ.
● مُرادو: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● مُرادِيُ ۽ مُرادِيُون: ث. روڪڙ - نقد - رقم - نقدي. دڪاندار جي اڪثر ۾ سڄي ڏينهن

جي گڏ ٽيل رقم - موجودات - روزاني آوت - روزانو وکرو. اڳئين ڏينهن جي بقايا (ٻئي ڏينهن تي) - بقايا. کالهوکي آمدني. (ن - ب). (اسم خاص). تعلقي کنڊ ياري ۽ تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

= مُرادِيءُ سَنڀالڻُ: نقد جمع کرڻ - نقدي شمار کرڻ. سڄي ڏينهن جو وکرو وغيره جوڙ کرڻ. حساب کتاب سنڀالڻ.

● مُرارُ ~ مَرارَ: اَنُ جو ڏڳ - ڏير - کوڙ - کوڙو - انبار - گدام.

● مُرارِيءُ ~ مُرارِيُونُ: ث. جواهري جي تارازي - ٽڪڙي - کانٽو - نندي ماهِمي. (ج: مُرارِي). ذ. صفت. مُرهياڙ جو سامان وکٽندڙ - مُرهياڙي.

● مُرارِيءُ ~ مُرارِيُونُ (ث): ث. ٻونهي جو هڪ قسم. (ن - ب). "ٿُنا ڦوڳ مُراريُونُ." (پريل پيل).

● مُرارِيُ: ذ. (سن. مُرارِهِ > مُرهَ = نالو هڪ دئيت جو + آرِ هـ = دشمن) مُردئيت جو دشمن - کرشن (مُردئيت کي ماريندڙ) - وشنو. (گاجرا).

● مُراسِلوءُ ~ مُراسِلا: ذ. اسم. (ع. مُراسله > رَسَلَ = موکليو) خط - چٺِي - نامه - رُقعو - لکيل پيغام. نياپو - سنيهو - پيغام - سندڀش - پَيامُ.

● مِراسِيءُ ~ مِراسِيءُ: ذ. صفت. گهائيندڙ - گائڻو - گائِڪُ - راڳي - مُطرب - گَوَئِيو - قوال - کَلونت. (اسم خاص). مسلمانن ۾ راڳيندڙن جي هڪ ذات جو نالو - ميراثي.

● مُراقِبوءُ ~ مُراقِبا: ذ. (ع. مُراقبه = ڌيان) ڌِيان - سوچ - ويچار - ڏَنِ - غور - تصور. هڪ هٿ ويهي کنڊ جهڪائي کيل ٿيڪر. دل جي حضور سان خدا جو کيل ڌيان - خدا جو خوف - استغراق - تفڪرُ.

= مُراقِبوءُ کَيَنُ: عبادت جي وقت ڪنهن خاص نموني ۾ چادر ويڙهي مُنهن ڍڪڻ. ڪپڙي جو جهنڊ هٽي ويهي عبادت کرڻ.

= مُراقِبهِ ۾ وِهَنُ: هڪ دل سان ڏٺيءَ جي عبادت کرڻ.

● مُرامَتَ ~ مُرامَتُونُ: ث. (ع. مَرَمّة > رم = مرمت کرڻ) پڳل ٽٽل شيءِ کي جوڙڻ - گنڊ ٽوپُ - داغ دوزي - سنواڙ - دُرستي - ٽيڪائي. پڳل جاءِ وغيره کي لِنب چنب کرڻ جي حالت - مرمت.

= مُرامَتَ کَرَنُ: گنڊ توپ کرڻ - داغ دوزي کرڻ - مرمت کرڻ.

● مُرائِيُ: اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو (رستماڻين جي شاخ). (ت - بلوچستان).

● مُراهِيُونُ: زيور - جواهر. (گاجرا).

● مُرائِنُ: مصدر. (سن. مرد + گنهَنَ = هٽائڻ) هٽائڻ. بدفعلي کرائڻ - گَنڊي مارائڻ.

● مُرائِيُ ~ مُرائِيُونُ: ث. سارين جي ٻيجي جا ٻني تيلا - مَرهِي - مُوڙهي. (ل). (سُکي ۾ پيل) مَٽُ - کوت - قيٺ - ملاوتي ڏاتو - کَسُ - جوڙو - غٽير.

● مُرَبَّعُ: ذ. (ع. مُرَبَّع = چوکنڊو) چوکنڊو (جنهن جا چارئي پاسا هڪ جيترا هجن) - چورس - هَمِ چورس. چوڪنڊيارو - چوپاسو - چوڪنڊ - چوڪنڊو. گوني کنڊ چوڪنڊو.

● مُرَبّوءُ ~ مُرَبّا: ذ. (ع. مُرَبّه = چاشُ) ميوي ۽ کنڊ جي چاشِ مان تيار کيل ميٺو آچار. ميٺي چٽني.

● مُرَبُوطُ: صفت. (ع. ربط = ٺهکيو) قاعدي موجب ٻڌل - کرامر موجب رکيل. (گاجرا). بندوبست کيل - ٺاهي رکيل - ٺيڪ کيل - سنواريل - سُڌاريل.

● مُرَبِّيءُ ~ مُرَبِّيءُ: ذ. صفت. (ع. رَبّ = پالينڊڙ) پالينڊڙ - نپائيندڙ - پرورش کندڙ. تربيت کندڙ - سرپرست. سَنڀائتا کندڙ - پٺ پيرُو - انگراهي - پُشت پناهه - دستگير - حامي - مددگار. ٻُزرگ.

= مِيرُتِءُ: ث. (سن. مرت > مَر (ي) = مرڻ) موت. (گاجرا).

= مرڻ لوڪ: موت جي جاء - جهان - فاني دنيا - (هيءَ) ڌرتي. (گاجرا).

● مرتب ڇ صفت. (ع. رتب = درجي وار رکيو) ترتيب ۾ رکيل - درست کيل - ترتيب ڏنل - سنواريل - ٺهيل - ڍنگ سان لڳايل - قرينې سان ٺاهيل. باقاعده. درست - تيار. تاليف کيل - گڏ کيل (ڪنهن ڪتاب ۾ ڪي مضمون وغيره).

= مرتب ڪرڻ: تيار ڪرڻ - درست ڪرڻ. ترتيب ڏيڻ - تاليف ڪرڻ - بنائڻ - سنوارڻ - اصلاح ڪرڻ. تصنيف ڪرڻ. (آصفيه).

● مرتبان ڇ مرتبانو: ذ. (ف). ٽاڻيءَ جو هڪ قسم - ڪنهن ڌاتوءَ (جهڙوڪ، تانبي، پتل، چانديءَ وغيره) جو چتسالي ٽيل جنڪ (Jug)- ڪاشيءَ جو جگ - ڪوزو. شيشي جي برني. (ل).

● مرتبو ڇ مرتبا: ذ. (ع. مرتبه > رتب = درجي وارو ٿيو) رتبو - پدوي - منصب - عهدو - درجو. اوج - بلندي - اقبال. شان - مان - عزت - وڏائي - آب - تعظيم. دفعو - وارو - ڀيرڪو - ڀيرو - ڪهڙو - وار - دفعو - لڳو - ڀيرڪ - وارو.

● مرتيو: ذ. (سن. ميرتيو > مر (ي) = مرڻ) موت جي وقت جا رواج - ختما. (گاجرا).

● مرتد ڇ مرتدو: ذ. صفت. (ع). ڪافر. دين کان ڦريل. اسلام جو منڪر - منحرف. ملحد - بي دين - اذرمي. ملعون. مردود - ملحد. (آصفيه).

= مرتد ٿيڻ: دين کان ڦرڻ - ملحد ٿيڻ - ڪافر ٿيڻ.

● مرتضيٰ: ذ. صفت. (ع). پسند ڪيل - پسنديده - چونڊيل - ڏاڍيل - مقبول. برگزيده. (امر خاص). حضرت علي ڪرم الله وجه جن جو لقب. (آصفيه).

● ميرتڪا: ث. (سن. مرتڪا) ميٽي. (گاجرا).

● ميرتو: ذ. (سن. ميرتيو > مير (ي) = مرڻ) موت.

= ميرتيو: ذ. (سن). موت - قضيو - رحلت - اجل - مرڻو - فوت - وفات - وصال.

● مرت ۽ مرتڪ (ت): ذ. انديشو - اونو - فڪر - ڳڻتي - اوسيڙو - انتظار. حيا - شرم - مروت - لڄ - ليهه.

● مرتڪ ۽ مرتڪ (ت): ذ. گاهه جو هڪ قسم - ڏڻ جو هڪ قسم.

● مرتو ۽ مرتا: ذ. (سن. مرتوان = الدر ديوتا). مان - وڏائي - آب - شان. اقبال - مرتبو - وڏو عهدو - پدوي. حشمت - دبدبو - فلڪ - روب - رعب - تاب. ڪنهن شيءِ ڪي پڇي سنهو ڪيل - چورو - پور.

● مرتيو ۽ مرتيتا: ذ. (ع. مرتيه > رثيٰ = هن رنو ۽ پٽيو). مثل ماٺهوءَ بابت روئي ڪيل بيان (جنهن ڏڻ سان رحم اچي) - ميٽت جي صفت. پار - اوسار و - ماتم - سياپو - روج - رودن - گريه - زاري - پٽڪو. نظم جو هڪ قسم. (آصفيه). واقعي ڪربلا بابت دردناڪ نظم.

= مرتيو پڙهڻ: مرثيه خواني ڪرڻ - ماتم ڪرڻ - رئڻ پٽڻ.

= مرتيه خوان: ذ. صفت. مرثيا پڙهندڙ - پار ڪيندڙ - اوسارا ڪندڙ.

● مرجات ۽ ث. (سن. مريادا = حدڊ شرم). مرجاتا - مرجاد - مرجادا - حياءُ - لڄ - مٺاهو - عار - سنڪوچ - حجاب - شرميلتا - ليهه - مروت - شرم. نداامت - شرمندگي - شرمساري - پشيماني - ننگ. "مرجات ماريندي ان کي جو اصل انسان هوء." (چار خان).

ورتارو - ورتاءُ - هلت - دستور - رواج - وتيرو - پٽ - سيرشتو - هلي چلي - ريت - رسم - راهه ريت - پرويز - رسومات. ڪنهن ٻئي جي دوستن لاءِ عزت. احساس (ٻين لاءِ) - لحاظ - مروت. نيڪي - چڱائي. مان - عزت - شان - مرتبو - مانارت.

= مرجاتا ۽ ث. مرجات.

= مرجاتا گي مار هڻڻ: چڱائيءَ جو قدر نه هڻڻ. (ن - ب).

= مرجات وارو: ذ. صفت. حياءُ وارو - لڄائتو - شرميلو - لڄوندو - سنڪوچو - مرجاد ڪ. غريب -

Gul Hayat Institute

ڪم شان - نيهنو - راهه ريت وارو - رسم تي پورو - هلي چلي وارو - مرجاتي - رواجي - نيات سان پورو. لحاظي - مروتي.

= مَرْجاتيِ ۽ مَرْجاتيِ: ذ. صفت. حيادار - غريب - لياقت وارو - مرجات وارو. (ويشنوئن ۾) ڪاڏي ويتي جي رسمن جو سختي سان پابند. (گاجرا).

● مَرْجاد: ث. (سن. مَرْيادا). مرجات - مرجاتا - مرجادا.

= مَرْجادا: ث. مرجات - مرجاتا - مَرْجاد.

= مَرْجادَڪ ۽ مَرْجادِڪَ: ذ. صفت. مرجات وارو - مرجاتي. نيهنو - حيا وارو.

= مَرْجادَ وارو ۽ مَرْجادِ وارا: ذ. صفت. مرجات وارو - مرجاتي - مرجادَڪ.

● مَرْجان ۽ مَرْجانَ: ذ. (ع). پٿر جو هڪ قسم (گاڙهاڻ تي مائل) - حجرالبحر - ڪنوئي. سمنڊ سان لڳل گاڙهي مٽيءَ جهڙي سخت شيءِ (جا ڪن جبتن جو سڪل ڪوپو هوندي آهي). (گاجرا).

● مِرْچ ۽ مِرْچَ، مِرْچُون: ذ. ث. (سن. مَرِچ = مِرْچ). مصالحي جو هڪ قسم - مصالحي طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽي جو ڦل - ميري. (ساوا مرچ، گاڙها مرچ، ڪارا مرچ).

= مِرْچائيِ ۽ مِرْچائبي: ذ. صفت. مرچن وارو - مُسالو - ڪَوڙو - تيکو - ڪَڙو. مصالحي دار.

= مِرْچڙِي ۽ مِرْچڙِيُون: ث. نندو مرچ. (گاجرا).

= مِرْچَ لڳڻُ: مرچن کائڻ سان ڪوڙاڻ جو اثر ٿيڻ - ڪوڙائڻ - پوسيرڻ - چيڙڻ - مَڙڻ - جلڻ - ڪُونجائجڻ - پوسرات ڪرڻ - تيز لڳڻ. مٿيان لڳڻ - ڪاوڙ لڳڻ - دل ۾ ڪرڻ - ناراض ٿيڻ - ڪاوڙجڻ - غصو لڳڻ - خار لڳڻ. پوسَر ٿيڻ - پوسرائڻ. بغض لڳڻ - حَسد وڻڻ - ضد ڪرڻ - تيسو ڪرڻ.

= مِرْچَ مَصالِيحُ گَڏڻ: ڪاڏي ڪي سَوادي ڪرڻ - طعام کي لذيذ ڪرڻ - سلوٽو ڪرڻ. ڪوڙ سچ ملائي ڳالهه ۾ وڌاءُ ڪرڻ - آڻاءُ ڪرڻ - وڌائي ڳالهه ڪرڻ - اينگهه ڪرڻ - ڏيگهه ڪرڻ - آهٽار ڪرڻ.

= مِرْچِيِ ۽ مِرْچِيِ: ذ. صفت. مرچن وارو - مرچائي - مرچن ويل.

● مِرْچِڙُو ۽ مِرْچِڙا (ت): ذ. صفت. ٺڳ - دغاباز - فريبي - دولاهي - ڪُهتيو - ٺڳي خور - دغا خور.

● مِرْچِڙِيُون ۽ مِرْچِڙِيُون: ث. هڪ جي وچين ۽ ڏسڻي آڱر سان گڏي هٿيل هلڪو ڏڪ - چَپيٽ - ٽوڪر.

● مُرْچْتنگ ۽ مُرْچْتنگ: ذ. وات سان وڄائڻ جو چنگ. (گاجرا).

● مُرْچُو ۽ مُرْچا: ذ. صفت. ڪَتُ - زنگ - موربان - زنگار - ڪَتس. آتساهه - جوش - سرگرمي - سِڪ - شوق - چاهه - چاڪي. خواهش - اچا - منشا - ڪامنا - دل - رُچي - چاهه.

● مُرْچُون ۽ مُرْچُونَ: ذ. صفت. شُومُ - ڪنجُوس - چيچي مار - مُوڏي - ڪِرپٽ - ڪُدرچ - متکي چُوس - چمچوس - بخيل - سوسو - ڏوسو - چمچوس - سوسائتو - مرچوس - مرچوهه. (ت).

= مُرْچُوناڏُو ۽ مُرْچُوناڏا: ذ. صفت. شوميائو - ڪنجوسائو.

= مُرْچُوناڏِيِ ۽ مُرْچُوناڏِيُون: ث. شومائي - ڪنجُوسائي - بخيلائي - چمچُوسي - سوس - ڪسيائي - تيرُ تُڪلو.

● مُرْچُوسُ ۽ مُرْچُوسَ (ت): ذ. صفت. مرچُون.

● مُرْچُوهُ ۽ مُرْچُوهَ (ت): ذ. صفت. مرچوٽ - مرچوس.

● مِرْچُ ۽ مِرْچَ (ل): ذ. صفت. جهيڙاڪ - ڪاوڙيل - غصي وارو - ناراض - چيڙاڪ.

● مُرْحَ: ث. (ع). خوشبوءدار دوا جو هڪ قسم. (گاجرا).

● مَرْحبا ۽ مَرْحبائُون: ث. (ع. رَحَبَ) شاباس - آفرين - جَسُ - تحسين. پليڪار - جيڪار - آدر - آدر ياءُ - آدرسڪار - سواگت. خاطري - خدمت - خاطرداري - سنمانُ - تَنهل - چاڪري - تواضع. (حرف نداء) آفرين! - جَسُ! - واه واه! -

Gul Hayat Institute

شاباس! - چا چنجي! - سبحان الله! . پلي ڪري آيا - جيءُ ڪري آيا - خوش آمديد.

= مرحبا ڪرڻ: آدرياءُ ڪرڻ. نيچ چوڻ - خوش آمديد ڪرڻ - پٽيڪار چوڻ. واهه واهه ڪرڻ - شاباش چوڻ - آفرين ڏيڻ - جس ڏيڻ.

● مرحلو ۽ مرحلا: ذ. (ع. مرحله < رحل = روانو ٿيو) منزل جي جاءِ - ڪوچ جي جاءِ - ڏاپو - نڪاڻو - منزل - منزل گاهه. سفر - مسافري. ڪوچ - روانگي. هڪ ڏينهن جو سفر. درجو - مرتبو - عهدو - پدوي. (آصفيه).

= مرحلو طي ڪرڻ: منزل پوري ڪرڻ - مسافري ختم ڪرڻ. ڏاپو ڪرڻ - منزل گاهه ڪرڻ. معاملو ختم ڪرڻ - ڪم پورو ڪرڻ. (آصفيه).

● مرحمت: ث. (ع. رحم) رحم - قياس - دَيا - ٻاجهه. مهرباني - ڪرپا - پلائي. نوازش - عنايت. احسان - ٿورو - لائق. ايچپو - وڏ (آصفيه).

= مرحمت ڪرڻ: عطا فرمائڻ - عنايت ڪرڻ - بخشڻ - ڏيڻ. (آصفيه).

● مرحوم ۽ مرحومه: ذ. صفت. (ع. رحم) رحمت ٿيل - رحمت ڪيل - ٻاجهه ڪيل - بخشيل - مغفور - رحم ڪيل - رحمتي - نوازيل. مري ويل - فوتي - گذريل - مئل - وفات ٿيل - وفاتي. جنتي - سرگباشي - سرگواسي.

● مردہ ۽ مرده: ذ. (ف). نر (ماٿهو) - نرينو - مذڪر - نروٽو. (مادي جو ضد). ماٿهو - آدمي - آدمذات - انسان - بشر - آدم زاد - پرش - شخص - متش - مانس. گهر وارو - مڙس - خاوند - شوهر - پتار - پتي - سوامي - وَر. ڪوبه (ڏاريو) ماٿهو - مڙسالو. (ذ. صفت). پهلوان - شجاع - بهادر - سورهيه - ويرُ.

= مردا مردي ۽ مردا مردين: ث. زبردستي - زوري - ڏاڏائي. (گاجرا).

= مردانگي ۽ مردانگين: ث. مڙسي - مردي - مردانه - جوالمردي. بهادري - دليري - سورهائي - شجاعت - جرئت - ساهس - سٽيا - فلڪ - سنگهه - قوت - آسترگي - شهزوري.

= مردانو ۽ مردانا: ذ. صفت. مرد جو - مرد وارو. مڙسيءَ جو - مڙسيءَ وارو. همٿ پريو - چاتيءَ وارو - جرئت وارو - بهادر - بانڪو - دليرِ. مضبوط - جاڏو - جبرو - پٽيار - پٽلي - پترٻل - ڪراڙو - ڪڙاڪيڙي - سنگهو - سترو - سگهارو - سگهائتو - سهٽرُ - زورائتو - زور پريو - سڪٽو - قوتي - سڪتي - سٽائتو - قرارو - توانو - سٽاڻو - پٽلوان. تندرست - چگو پلو - نيرويو - جوپ - نيمرو - چاق چگو پلو - خوش ٻاش - جوڙ. (ث. مردانيِ ۽ مردانين).

= مردائو ۽ مردانا: ذ. صفت. معنيِ ڏسو "مردانو". (ث. مردائي ۽ مردائين).

= مردانيِ زال ۽ مردانين زالون: ث. دليرِ عورت - همٿ واري زال. آڏاهيگني.

= مردِ ڪو ۽ مردِ ڪا: ذ. صفت. مرد جو - ماٿهوءَ جو - ماٿهوءَ جهڙو.

= مردِ ماٿهو: ذ. صفت. مڙس ماٿهو - نرُ - نروٽو - مذڪر - ڪوبه آدمي - ماٿهو - انسان ذات - آدم ذات - آدمزاد - بشر - شخص.

= مردِ ميدان: ذ. صفت. ميدان جو مرد - لڙائيءَ جي ميدان ۾ مقابلو ڪندڙ - جنگي جوڌو. جوان مرد - دلاور - دليرِ - بهادر.

= مردي: ث. مڙسي - مردانگي - مردانيت - همٿ - بهادري - سورهائي - دليري - سورمائي. انسانيت - ماٿهپو - شرافت. قوت باهه جي طاقت - مڙسي - شهوت. ماده توليد - ذات.

● مردار ۽ مرداره: ذ. صفت. (ف. مردار = پنهنجي موت مئل) پنهنجي موت مئل - مئو - مُردهه. مري ويل - (ڪو حلال) جانور (جنهن کي تڪبير نه ٿئي هجي). مري ويل جانور - ڏونڌ. اهوتر - ناپاڪ - پليت - ناجائز - نجس - ارهندو - ناروا - غير شرعي - ناحقي - حرام - پرشٽ - ذرم دوشي - غير مباح. گندي ڳٽ مان ڪيڙل مانس. (گاجرا). مئست - ڪانٽ - آرسي - ٿوٿي - سٽيو ساٽ - ڏاڪن ڏلو - ڪاهل - عاري - ڪم ڪوس - شومتي - ڪم چور - نڪار - ڏلو -

بیکار - کُمرُ. بَد بخت - نیا گو - نامراد - نِیدورو - نگرو - نیا گو - کَم بخت - مَنو - نِیندک - ویتل - چَنڈو. کَمینٹو - بي شرم - بي حیا - نالائق.

= مُردارُ خورُ ع مُردارَ خورَ: ذ. صفت. مردار کائیدڑ - حرامخور.

= مُردارُ مارُ: ذ. صفت. مُردار خور.

= مُردارِي: ث. پنهنجي موت مئل جانور جي کَتل (جنهن جو چمڑو سئو نٿو ٿئي). (پیشہ وران ۲). (صفت). پَلیت - ناپاک - حرام - نِجس - پَرشت - اپوتر.

● مُردا سِنگهُ: ذ. دوائن جي کَم ایندڑ پسارکي وکر جو هک قسم - مُڙداسَنگ.

● مُردِ رَوانُ: ذ. پَلاویڑو - اولو - پِیڑ پَنسو - کمرکوٽ - پُٹ - پَنا هه - پُٹتي - پُستي - پُستي - جهلو.

● مُردُمُ: ذ. (ف). عام ماڻهو - مرد - آدمي - منش - انسان. مهذب ماڻهو. (مرد مک جو مخفف) اک جي ماڪي - پُتلي.

= مُردُمُ آزارُ: ذ. صفت. ماڻهن کي آزاریندڑ. ستائیندڑ - چیچلائیندڑ - پیڑیندڑ. ظالم - قهار - ستم گر - ستمي.

= مُردُمُ آزارِي: ث. عوام تي ظلم - غریبان مار - الرَتُ - انڌیر - ظلم.

= مُردُمُ کُشا: ذ. صفت. ماڻهو ماریندڑ - خوني - هچارو - وڻاهِي - گهاتي - قاتل.

= مُردُمُ کُشِي: ث. خون - هچا - هتیا - وڻاهه - قتل - گهات - کوس.

= مُردُمِي: ث. مردي.

● مُردَنُ ع مُردَنَ: ذ. سِجلائي - سُڌائي - صفائي - پوشیدائي - سهیونچ - سجاوَتَ - شَهُوتُ. اچائي - آجرائي - آجلائي - پاکائي.

● مِیرُد نُگ ع مِیرُدَنگ: ذ. ساز جو هک قسم - پکواز - مِیرد نگ.

● مُردو ع مُرَدا: ذ. (ف. مُردہ = مئل) مئل ماڻهو - لاش - لاشو - مُڙدو - مڙهه - مَتُ - مَیّتُ - لوتُ. مُردار گوشت - حرام گوشت - ڏونڪ.

= مُردَنُ جوُ مالُ: ذ. مري ویلن جي ملکیت. مُفت جو مال - سستو سؤدو.

● مُردُودُ ع مَردُودَ: ذ. صفت. (ع. رَدّ = هن منسوخ کیو) رَدُ کیل. نیکالي ڏنل - کڍي چڏیل - خارج. الگ کیل - باهر رکیل. نامنظور کیل - رَدُ ڏنل. رَدي - ناقبول - موٽایل - واپس کیل. لوڏیل - ڏِکاریل. بي عزت - ذلیل.

● مُردُوکُ ع مَردُوکَ (ت): ذ. صفت. کنجُوس - شُومَ - پکو - مَرچُوٹ - مرچُوس - بَخیل. سخت طبع - کنور. ظالم - قهار - ستمگر. لُچ - بد معاش. رولو - لوفر.

● مَردُوئِي: اسم خاص. بلوچ قوم جو هک قبیلو. (ت - بلوچستان).

● مِیرُدَنگُ ع مِیرُدَنگُون: ذ. ث. (سن. مرد نگ = پکواز) ساز جو هک قسم - دُهل جو هک نندو قسم - ڈونک - پکواز - پکواز.

● مِیرُڑِکُو ع مِیرُڑِکا (ت): ذ. موڑو - وَرُ - پُڇکو. (راه).

● مُرُڑُو ع مُرُڑا (ک): ذ. خیال - ویچار - اونو - گهٹتي - آدکو - آلکو - اندیشو - فکر. ڈپ - خوف - ڈَءُ.

"فلاڻي کي مُرُڑو ئي کونهي" (ن - ب).

= مُرُڑُو مُوڑَنُ: آدکو کرڻ - آلکو کرڻ - اونو کرڻ - اندیشو کرڻ - فکر کرڻ - اوسیڑو کرڻ. "سو محمد میهي ساڻهه جیئن، جو مُرُڑو نه موڑي". (ن - ب).

● مِیرُزا ع مِیرزا: ذ. صفت. (ف. مِیر = سردار + زا = زاده جو مخفف = پُٹ) امیر زاد و - سردار زاد و - شهزاد و - صاحبزاد و - کَنوَرُ - راجکمار - کُمار. (ذ). مغلن جو هک لقب.

● مِیرزانُ پُور: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي یاسین، تعلقي بدین ۽ تعلقي آباوڙي ۾ هک ڳوٺ جو نالو.

● مِیرزانپُور جا گِیرُ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۽ تعلقي سکرنڈ ۾ هک ڳوٺ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مِرزائِيُ: اسر خاص. بگٹي بلوچن جو هڪ قبيلو.
● مِرزا واهُ: اسر خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِرزائِي: اسر خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِرزو ۽ مِرزا (ل): ذ. ڳٻهُ جو هڪ قسر.
● مِرزَهُ لَغَارِيُ: اسر خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُرُسُ ۽ مُرُسَ: ذ. (سن. پُرُشَ = مڙس). نَر - نروٽو - مذڪر. ماڻهو - آدمي - آدم ذات - انسان - بشر. مَرد - پُرش. جَٽو - شخص. پِتار - مڙس - شوهر - وَرُ.
- مُرُسَاڙُو ۽ مُرُسَاڙُ: ذ. مُرُس - مڙس.
- مُرُسَاٽو ۽ مُرُسَاٽَا: ذ. صفت. مڙس جو - مرد جو - مڙساٽو. مڙسيءَ جو - مڙسيءَ وارو. مردانو - جانٻو - بهادر - طاقتمند. (ث. مرساڻي ۽ مرساڻيون).
- مُرُسَائِيُ ۽ مُرُسَائِيُونُ: ث. مڙسي - مَردي.
- مُرُسِپَائِيُ ۽ مُرُسِپَائِيُونُ: ث. مڙسي - مَردي. انسانيت. طاقت - جوانمردي - هِمٽ - دليري - بهادري.
- مُرُسِپَنُ: ذ. مڙسي - مڙسپائي - مردي.
- مُرُسِپٽو ۽ مُرُسِپَٽَا: ذ. مرسائي - مرسپائي - مڙسي.
- مُرُسِيُ ۽ مُرُسِيُونُ: ث. سُورمتا - بهادري - مڙسي - مردانگي - هِمٽ - جوانمردي - دليري - طاقت - بَل - ويرتا - هِمت. جُواني - جوبن. قوت باهه - مَردي.
- مُرُسِپَتِيُ ۽ مُرُسِپَتِيُونُ: ث. صفت. مڙس واري - پَتار واري - پَرٽيل - شادي ڪيل - سُهاڳڻ - وَر واري - وَريتي.
● مُرُسَلُ ۽ مُرُسَلَ: ذ. صفت. (ع. ارسَلَ = هن موڪليو). ارسال ڪيل - موڪليل. رسُولُ - پيغمبر - نبي. اهو نبي جنهن تي خدا جي طرفان ڪتاب لٿو هجي.
- مُرُسَلو ۽ مُرُسَلَا: ذ. (اصل لفظ مُرُسَلَهُ). خط - چٺي. (گاجرا).
● مُرُشِدُ ۽ مُرُشِدَ: ذ. صفت. (ع. رَشَدَ = هن هدايت ڪئي) هدايت ڪندڙ - هادي. چڱي واٽ ڏيکاريندڙ. الله جو رستو ڏيکاريندڙ - ڏرمي رهبر - مرشد - پيروهيت - گرو. رهنمائي ڪندڙ. اُستاد - چالاڪ - هوشيار. (آصفيه).
- مُرُشِدِيُ: ث. ديني هدايت - مرشد جو ڪر - رهنمائي.
● مُرُصَّعُ: صفت. (ع. رَصَّعَ = جڙيل) هيرن جواهرن سان جڙيل - جڙاءدار - جڙت ڪيل.
● مَرُضُ ۽ مَرُضَ: ذ. (ع. مَرَض = بيماري) بيماري - ڏُوار - آ گهائي - روگ - ناچڱائي - لڳائي - ڏوجُ - ڏُجهندو - ڪُنمرائي - آزار - بي مزائي - ناچاقي - ناچاقائي - پيڙا - عذاب - ڪشٽ - درد - تڪليف - علالت. (صفت). ڪُمر - ڏِلو - سُست - ڪاهل - آرسي - ٽوڻي - ڏِرو.
- مَرُضِيُ ۽ مَرُضِيُ: ذ. صفت. بيمار - مريض - روگي - مرضيل. (گاجرا).
- مَرُضِيلُ ۽ مَرُضِيلَ: ذ. صفت. مرض ورتل - روگي - بيمار - ڏُکيو - ڏُٺاري. جيءَ جڏو - ڏُجهارو - ناچڱو - اگهو - سڪالو - بي مزي - بي خوش - ناخوش. مرض پيدا ڪندڙ. صحت بِگاڙ - ناگوار - بُڇان جهڙو - ناموافق.
● مَرضِيُ ۽ مَرضِيُونُ: ث. (ع. رَضَيَ = هُو مهربان هو). خواهش - اِراده - آرزو - اِڇا - خوشي - سَڌ - آشا - تمنا - مراد. پَسند - پسندي - پسندگي - چاهه. قبوليت - مَڃتا - منظوري - رضا - رضامندو - اختيار. اجازت - پَروانگي - موڪل. (آصفيه).
- مَرضِيءَ تِي نَڇَائِيُ: پنهنجي مرضيءَ تي هلائڻ.
- مَرضِيُ رَکَنُ: ڪنهن جي خوشيءَ سبب ڇيو قبول ڪرڻ - دل رکڻ - دل وٺڻ.
- مَرضِيءَ سانُ: ظرف. رضا خوشي - خواهش موجب - مرضيءَ موجب. پاڻ مراد و - از خود. قصدا.
- مَرضِيءَ مُوجِبُ: ظرف. خاطر خواهه - پسنديءَ موجب - وٺڻ جهڙو - دل تي.

Gul Hayat Institute

● مُرْطُوبُ: صفت. (ع. رَطْب = پُسِيو) پُسيل - تَرُ - پِڳل - آلو. رطوبت واري (شيء). تُلهو - موتو - ڦوڦانگ.

● مُرْعُوبُ: صفت. (ع. رعب = رَعبُ هيٺ آيو) رعب هيٺ آيل - دِنل - خوفزده. حشمت پر آيل - هيسيل.

● مُرْغُ: ذ. (ع). سائو گاهه.

= مُرْغِزارُ ۽ مُرْغِزارَ: ذ. نرم گاهه جي جاء - سبزه زار - ساوَ ڪَ.

● مُرْغُ ۽ مُرْغَ: ذ. (ف). پکي - پَرندو - پَرندُ. پکيڙو - طير - پنڇي - پکشي. آڏامندڙ ماهوارو - اڏَندُ. (ڪارو). ڪُڪڙ - مُرغو - خروس. (آصفيه).

= مُرْغِ آبِي: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم - ڪرڙو پکي - چيڪلو - چيڪلو پکي.

= مُرْغُ سَحَرُ: ذ. ڪُڪڙ - مُرغو - مُرغ. بلبل - هَزِيل.

= مُرْغِ سُلَيْمانُ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم - هُد هُد - ڪاٺ ڪُٽو.

= مُرْغِ صُبْحُ: ذ. مرغ سحر.

= مُرْغِيُ ۽ مُرْغِيُونُ: ث. ڪُڪڙِ - ڪُڪڙي.

● مُرْغابِيُ ۽ مُرْغابِيُونُ: ث. (ف. مُرغ + آبِي = پاڻيءَ جو پکي) پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم - بَدڪ جو هڪ قسم - آڙي.

● مُرْغُوبُ: صفت. (ع. رَغَبَ = رَغبت ڪئي) رغبت ڪيل - دل لُڀائيندڙ - من ڪي وٺندڙ - دل پسند - پسنديده - وٺندڙ - دلچسپ - دلبر - دلرُبا - دلڪش - دلفريب - سُهائيندڙ - پياروهر دل عزيز - خوبصورت - سُهڻو - سُندر. مزيدار - لذيذ - سلوٽو. (آصفيه).

● مُرْغُولُ ۽ مُرْغُولَ: ذ. صفت. (ع). گهنديدار وارن وارو. پيچ و تاب وارو - وَر وڪڙ وارو. (ذ). وَر وڪڙ ڪائيندڙ ٽنپ. ٻن ٽنين جي وچ ۾ ڪنڊرن واري ڪمان. ٽنو آواز - راڳ جي آلاپ جو هڪ قسم (جنهن ۾ لفظ گڏجي ويندا آهن). (گاجرا).

● مُرْقَدُ: ذ. (ع. رَقَدَ = سمهڻ جي جاء) آرام گاهه - خواب گاهه. قبر - تُربت - مزار - گور. (آصفيه).

● مُرَقَّعُ: ذ. (ع). تصويرن جو ڪتاب - آلبم. (آصفيه).

● مُرْقُوُ ۽ مُرْقَا: ذ. (ع. مُرْقَعُ) عورتن جو ڍڪ يا پردو - گهونگهٽ - برقعو - نقاب. ڍڪ - پردو - پوش - پڙدو.

● مُرْكَ ۽ مُرْكُونُ (ڪ): ث. ٻڙيءَ جو هڪ عضو - سِڙهه ڪي اڏمان (واءُ جي جهل لاءِ) جهلي ٻيهندڙ رَسو.

● مُرْكُ: ظرف. لائق - واجب - مناسب - ٺهندڙ - جُڳاءِ - سُهائيندڙ - نيبائيندڙ - پوندڙ (ڪنهن تي) - شايانُ.

● مِرْكَ: ث. گِرهه - نِوالو - ڳُٽي - لُقمو. ڍڪ - سُرڪي - ڪِيت - لُڙڪي.

"مِهاران مِرڪَ ٻِيتائين پريم جي"
(شاهه - سهڻي).

لنپ - ٻُڪ. (گاجرا).

● مِرْكائِيُ: مصدر. آهسته آهسته وات هلائڻ - ڳُجهي طرح ڪائڻ وانگي چپَ چورڻ - چاباڏيڻ - مرمر ڪرڻ - پَٽِيون هلائڻ. (زبان ڪي) چورڻ - ڦيرائڻ. (مِرڪائيو - مِرڪائيندو - مِرڪائِيلُ).

● مُرَكَّبُ: ذ. صفت. (ع. رَكَبَ = گڏ ڪيو) ترڪيب ڏنل. گڏيل - ملهيل - رَليلُ - آميزش ڪيل - ملاوٽ ڪيل - گاڏڙ ساڏڙ - گڏيل سڏيل - مَخلُوطُ - آميخته. گهٽين شين ڪي ملائي ٺاهيل. (ذ). اهو جملو، جنهن ۾ ٻه يا زياده مُفرد جملا هجن. (علم نحو).

= مُرَكَّبُ غَيْرُ مُفِيدُ: ذ. اهڙا ٻه گڏيل لفظ يا مُرڪب جملا، جن مان پوري جملي جي معنيٰ نه نڪري سگهي.

= مُرَكَّبُ مُفِيدُ: ذ. اهڙن لفظن جو مجموعو يا ڪلام، جنهن جي صفا معنيٰ نڪري سگهي.

Gul Hayat Institute

= مُرَكَّبُ مُفِيدُ: ذ. اهو لفظ جو مجموعو يا ڪلامِ جنهن جي معنيٰ صاف نڪري سگهي.
● مَرَكَزُ ۽ مَرَكَزَ: ذ. (ع. رَكَزَ = هُو ڪُپي ويو). گول جو وچ - گول جي وچ وارو ٽِڪو. وچ - وسط - سينٽر. ڪِلي يا دري (جنهن جي چوڌاري ڪا شيءِ ڦري). مَدار. ڪنهن (ٺوس) گول شيءِ جو وچ. ڪنهن شيءِ جي منجهان مَنجهه - وچان وچ. ڪنهن اداري جي مکيه آفيس وارو هنڌ. صدر مقام - دارالسلطنت. بيهڻ جي جاءِ - مقام - جاءِ سِڪونت - جاءِ قرار. بحث جو مکيه نڪتو. "گاف ۽ ک" اکرن جو مٽيون ليکو. (گاجرا).
= مَرَكَزِ ثَقَلُ: ذ. وزن جو وچ. ڏرتيءَ جي وچ وارو اهو خيالي نقطو جنهن ڏانهن سڀ شيون ڇڪجن ٿيون. (گاجرا).
= مَرَكَزُ قائِمُ كَرڻُ: گول جو وچ ڳولي لهڻ. ڪنهن اداره جي بنياد تي آفيس قائم ڪرڻ.
= مَرَكَزِيُ ۽ مَرَكَزِيُ: ذ. صفت. وچ وارو - وچون - وسطي. بنيادي.
● مَرَكَبُ: مصدر. پڌڻ - پتاڪ هڻڻ - ڊاڙ هڻڻ - دم هڻڻ - لاف هڻڻ. ڦونڊ ۾ پرجي ڳالهه ڪرڻ. وڏائي ڪرڻ - فخر ڪرڻ. ڪِلڻ - خوش ٿيڻ. ڪڇيون هڻڻ - بغل ٿوڪڻ. (مرڪيو - مرڪندو - مرڪيل).
= مَرَكُ ۽ مَرَكَ: اسم. پتاڪ - لاف - ڊاڙ. آپمان - ٽاڻ - گهمنڊ - شيخي - مغروري - دماغ - وڏڻُ - هُوءِ - دم - اِغماض - غرور - فخر. خود ٽنا. ناز - لاڏ - ماڻو - آنگل - آرو - نخرو - چاڳلائي.
● مَرَكَبُ ۽ مَرَكَبَ: ذ. صفت. اهو جنهن کي پيا پڌائن - جانب - لڏڻ - دلدار.
= مَرَكَائِيُ: مصدر. پڌائڻ. عزت رکڻ (پٺي جي). منهن مٽي ڪرڻ. مشهور ڪرڻ - ملهائڻ - نالو ڪيڏڻ - نيڪي ڪيائڻ - ناماچار ڪيڏڻ. (مرڪائيو - مَرَكائيندو - مَرَكائيل).
= مَرَكَبُ ۽ مَرَكَبَ: ذ. صفت. لباڙي - ڊاڙي - پتاڪي. پاڻ پڌائيندڙ - مَرَكَبو.
= مَرَكَبو ۽ مَرَكَبَا: ذ. صفت. پڌندڙ - پتاڪ هڻندڙ - دم هڻندڙ. ڦونڊ ۾ پرجي ويندڙ - ٽاڻ رکندڙ.
● مَرَكَنُ: مصدر. (سن. سْمَتِ = اچرج + ڪر(ي) = ڪرڻ). چپن ۾ ڳِلڻ - مُشڪڻ - پاپوهڻ. ٺورو ڪِلڻ. سڄ جو ڪني ڪيڏ. (گاجرا). لهڻ - آلهڻ - لهي وڃڻ (سڄ جو). (مَرَكيو - مَرَكندو - مَرَكيل).
= مَرَكَ: ث. پاپوهه - مُشڪ. خوشي. راڳ ڳائڻ ۾ آواز کي ڏنل لوڏو - لهرو.
= مَرَكَائِنُ: مصدر. مُشڪائڻ - ڪِلائڻ - هسائڻ. (مَرَكائيو - مَرَكائيندو - مَرَكائيل).
= مَرَكَ مَاڻَنُ: خوشي ماڻڻ - مزو ماڻڻ.
= مَرَكِيو ۽ مَرَكِيڻا ذ. صفت. مشڪندڙ - مُشڪيو - پاپوهي. ڪِلمڪ - ڪِل منهون - ڪلاٽو - ڪِلندڙ.
● مَرَكُوزُ: ذ. صفت. (ع. رَكَزَ = پورو). هڪ جڳهه تي ڪُتل.
● مِرَكِيُ ۽ مِرَكِيُونُ (ل): ث. مٽڪڙي. سنهون ٽُنگ.
● مَرَكِيُ ۽ مَرَكِيُونُ: ث. ڳهه جو هڪ قسم - ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ زيور - دُر پَچُو - والي - مَرَكي - ڪِنوٽي - ڪَنوٽي - ڪيوٽي. مڇيءَ جو هڪ قسم (ڪ) (پٽي ڪاري، پيٽ اڇو) ڏيکهه هڪ ڪان سوا فوٽ تائين).
● مَرَكَانُ: اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَرَكَانُ جاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَرَكَپُورُ: اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَرَكَنبَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر اتر سرحد سنڌ ۾).
● مَرَكَنبُ: اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَرَكَبَ (ڪ): ث. مڇيءَ جو هڪ قسم. (نب).

Gul Hayat Institute

● مَرُ ڪ ۽ مَرَ ڪ: ذ. (ف). موت ـ ڪال ـ قضا ـ آجل ـ مَرتيو ـ قضيو ـ رحلت ـ مَرڻو ـ وصال لاڏاڻو ـ چالاڻو ـ وفات ـ شهادت.

● ميرُ ڪ ۽ ميرُ ڪَ: ذ. (سن. مر (ي) + ڪ = ميرڪ ـ هَرڻ.

ـ ميرُ ڪَ تيرشنا: ث. رڄ ـ مارو ڏل ـ ميرڪ تيرشنا.

ـ ميرُ ڪَ چالاَ: ث. هرڻ جي ڪل.

ـ ميرُ ڪَ لوچنيُ: ث. صفت. سهڻي ـ هرڻ جي اکين واري. (گاجرا).

ـ ميرُ ڪَ نتاپُ: ذ. هرڻ جو دڻ ـ اها ڏوڏي جا هرڻ جي دڻ مان نڪرندي آهي جنهن مرڪستوري ٿيندي آهي. (گاجرا).

ـ ميرُ ڪَ نئينيُ: ث. صفت. (سن. مر(ي) + نئن = اک). هرڻ جي اکين (جهڙي) واري ـ حسين ـ خوبصورت ـ سهڻي.

● مُرڪارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر ڪراچيءَ ۾).

● ميرُ ڪَل (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ميرُ گيُ ۽ ميرُ گيونُ: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ ميرُ گهيُ.

ـ ميرگيلُ ۽ ميرگيلَ: ذ. صفت. مرگهي وارو ـ ميرگهيل. بيمار ـ اگهو ـ مريض ـ روگي ـ ناچگو ـ لڏو ـ سڪالو ـ جيءَ جڏو. آرسي ـ مست ـ آرسائتو ـ ڪانتُ ـ وسائل ـ ٿوٿي ـ ڊرڪو ـ گم ـ ڪاهل. هيڻو ـ ضعيف ـ لاغر ـ نيستو ـ هڏ هيڻو ـ دُربل ـ الپ بل ـ ڪمزور ـ آپرو.

● مُرُ گو (ل ـ ڪ): ظرف. مورهين ـ مڙيئي ـ آصل ـ بنهه ـ ماڳهين ـ پڻي مور ـ ڪڏهن ب ـ هڏهين.

● ميرُ گهُ ۽ ميرُ گهَ: ذ. (سن. مر(ي) + گهَ = هَرڻ). جانور جو هڪ قسم ـ ميرگ ـ هرڻ ـ آهو ـ روجهه ـ هرا (ڪ) ـ چڪارو ـ چيڪارو (ل ـ ث). (آصفيه). ڪرنگ. جيت جو هڪ قسم (وڏي ٽيڏَ يا مڪڙ جيڏو، رنگ سائو، اڪثر پٽيءَ جي ڪنارن تي رهي، زهريُ). سرطان ـ برطان ـ چراڙو. چٽراڻو. (ن ـ ب).

ـ ميرُ گهَ تيرشنَا: ث. رڄ ۾ گرميءَ ۾ تپش سبب ڪوڙو پاڻيءَ جو ڏيکاءُ ـ رج ـ سراب ـ ڪوريڪي نئن ـ مارو ٿل ـ ميرگ ترشن.

ـ ميرُ گهَ چالا ۽ ميرُ گهَ چالا ئونُ: ث. هرڻ جي ڪل ـ ميرگ چالا.

ـ ميرُ گهَ ناپُ ۽ ميرُ گهَ ناپَ: ذ. هرڻ جو دن. مُشڪ جي ڪوٿري.

ـ ميرُ گهَ نئينيُ: ث. صفت. هرڻ جي اکين (جهڙي) واري ـ آهوچشم ـ ميرگهه لوچيني. حسين ـ سهڻي ـ خوبصورت.

● مَرُ گهتُ ۽ ميرگهتَ: ذ. (سن). مري ويل (هندوءَ ڪي) ساڙڻ جي جاءِ ـ مساڻ ـ شمشان.

● ميرگهه شيرُ: ذ. هڪ برج جو نالو. ٽيڙو.

● ميرگهيُ ۽ ميرُ گهيونُ: ث. (سن. ميرگي = ميرگهي). بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ ماڻهو بيهوش ٿي ويندو آهي ۽ هٿ پير ڏنگا ڏڏا ٿي ويندا اٿس ۽ منهن مان گجي اچي ويندي اٿس). ميرگهي ـ ميرگي ـ صرع.

ـ ميرُ گهيُ اچنُ: بيهوشيءَ جو غلبو ٿيڻ. جنون آچڻ ـ جوش اچڻ.

ـ ميرُ گهيلُ ۽ ميرُ گهيلَ: ذ. صفت. مرگيل ـ مرگهيءَ وارو.

● مُرليُ ۽ مُرليونُ: ث. (سن. مُرَلَ > مُرلي = مُرليُ). وات سان وڄائڻ جي ساز جو هڪ قسم ـ (جيئن بانسري ـ بين ـ بانسلي ـ وَنجلي ـ الغوزه ـ بنسري). تنبي، ڪدوءَ ۽ ڪنگور مان ناهيل ساز. (سن. مرد = شيوا ڪرڻ). ديوداسي ـ خاص ڪري ڪنبڌيا جي پوجارڻ ـ ويشيا جو هڪ قسم. (گاجرا).

ـ مُرُ ليندرُ: ذ. مرلي وڄائيندڙ (خاص طور ڪرشن جو نالو).

ـ مُرليُ وَجائيڻُ: ڪنهن کي ريجهائڻ جي ڪوشش ڪرڻ ـ چٽ پٽڻ ـ ريجهڻ.

ـ مُرليونُ وَجائيڻُ: ڪنهن کي ٽڏيون مڻيون ڳالهيون پڌائي ريجهائڻ ـ خوش ڪرڻ.

● ميرلهيتَ (ل): ث. هڪ قسم تان هتائي پئي قسم تي مهيڙيل چوپائي (مينهن ڏڳي وغيره).

▬ مُرلیو ۽ مُرلیَا: ذ. صفت. مرلي وڄائيندڙ.
● مَرُمَرُ ۽ مَرَمَرَ: ذ. (سن. مَرمر > مرمُنُ = ڪُجهي معنيٰ) ڪُجهڻ - راز - پيد - رهسيہ. لڪل اوڪٹ. شرم - لڄ - لِيهه - حياءُ - حجاب - مُحابو - سنڪوچ - شرمندگي - عارُ - ڪِڪائي - شرميلتا - ساڃهه. نِدامت - پشيماني - افسوس - پڇتاءُ.
▬ مَرَمَ ۾ مَرَ يُ وَڄَنُ: لڄ ۾ سُسي وڃڻ - ڏاڍو شرمسار ٿيڻ - حياءُ ۾ ٻُڏي وڃڻ - پنهنجي ڪيل ڪرتي گهٹو پڇتائڻ - نِدامت ۾ پرجي وڃڻ.
▬ مرُمِيُ ۽ مَرُمِيُ: ذ. صفت. حياءُ وارو - شرم وارو - حجاب وارو - سنڪوچي - لڄارو - شرميلو - شرمسار.
● مَرَمَّتَ ۽ مَرَمَّتُونُ: ث. (ع). درستي - سُڌارو - اصلاح - ڪنهن ڪٹل شيءِ جي سنوار - ترميم - ڳئيڙ ٽوپ - داغدوزي. گوشمالي - جُوتاڪاري - موچڑا ماري.
▬ مَرَمَّتَ طَلَبُ: ذ. صفت. پڇل - پڇل ڳُنڍل - مرمت لائق - داغدوزي لائق.
▬ مَرَمَّتَ كَرَائِنُ: درست ڪرائڻ - ڳئيڙ ٽوپو ڪرائڻ - درستي ڪرائڻ - نقص دور ڪرائڻ. (آصفيہ).
▬ مَرَمَّتَ كَرَنُ: سنوارڻ - سُڌارڻ - اصلاح ڪرڻ - درست ڪرڻ - نقص دور ڪرڻ. خُوب مارڻ - گوشمالي ڪرڻ - سزا ڏيڻ - موچڑا ڪُٹ ڪرڻ. (آصفيہ).
● مَرُمَرُ: ذ. (ف. مَرمَرُ = چمڪڻ. يوناني: مَرُمَرُ = پٿر جو هڪ قسم) پٿر جو هڪ قسم - سفيد ۽ قيمتي پٿر - جيپور ۽ جبل پور جي علائقن جي جبلن مان نڪرندڙ ملائم قيمتي پٿر - سنگ مرمر.
● مُرُمُرا: ذ. (سن. مُرمُرک) بيسٽ سان ٺهيل چهري شيءِ (سيسوين وانگر) مُرمُلا. واريءَ ۾ سوڪ پڇل آيون - پڇل چانور. سگر. (گاجرا).
● مَرمَنُ: مصدر. سن. مَرمَرَهَ. پرا. مُرمُرک) ٻڪڻ - ڏُونڪڻ - جهڪڻ - جڪڻ - جهڪ ڪرڻ - ٻڪ ٻڪ ڪرڻ - بڪواز ڪرڻ - بڪواد ڪرڻ - بڪوات ڪرڻ - اجايو ڪاڻاٽڻ. وڌلڻ. اجائي دانهن ڪرڻ. چرڙات ڪرڻ - چين چين ڪرڻ ڏند نڙڪو ڪرڻ. ٽِڪ ٽِڪ ڪرڻ. سستيءَ سان ڪاڻاٽڻ - هري هري ڪاڻاٽڻ - مِڻ مِڻ ڪرڻ - پُڻ پُڻ ڪرڻ - پُڻڪات ڪرڻ - چپن ۾ ڪاڻاٽڻ. پنهنجي ساراه ڪرڻ. (مرميو - مرميندو - مرميل).
● مَرَنُ: ذ. موت - قضا - قضيو - مَريتو - ميرگ - لاڏاٽو - چالاٽو - وفات. (آصفيہ).
● مَرَنُ: مصدر. (پرا. مَرَڻي. سن. مرنِ. مَرَنَ = مَرَنُ) وفات ڪرڻ - رحلت ڪرڻ - رضا ڪرڻ - چالاٽو ڪرڻ - علاڪ ٽيڻ - لاڏاٽو ڪرڻ - مري وڃڻ - فوت ٽيڻ - پران تيا ڳڻ - جانُ ڏيڻ - ساهه ڇڏڻ - دم نڪرڻ - دم ڏيڻ - گذاري وڃڻ - انتقال ڪرڻ - پساهه ڇڏڻ. تمام گهٹو چاهڻ - بيحد پيار ڪرڻ - ڏاڍو شوق رکڻ - گهٹو گهرڻ. عاشق ٽيڻ - فريفته ٽيڻ - شيدا ٽيڻ (بڪ ۾) پاهه ٽيڻ. نهايت گهٹي محنت ڪرڻ. جان جوکي ۾ وجهڻ - ڪشٽ ڪاٽڻ - ڏاڍو ڏُکڻ - تڪليف محسوس ڪرڻ - تنگي محسوس ڪرڻ - جيتجي وڃڻ. (گاجرا). ڪوشش ڪرڻ - سعيو ڪرڻ - آدم ڪرڻ. (مئو - مَرندو - مُئل) (سن. مرد = گهٹ) (آگرسان) مَٽلڻ - متهڻ - ڳوهڻ - مَٽلو ڏيڻ - مهڻو ڏيڻ (ميٽ وغيره کي).
▬ مَرَنُ تهي: ظرف. مرڻ کي ويجهو - مرڻينگ - مرڻ ڪلميءَ - سڪرات ۾ - پويين پساهن ۾ - هٽل هلان ۾.
▬ مَرَنُو ۽ مَرَڻا: ذ. موت - قضيو - مرتيو - ڪال - رحلت - وفات - مِرڻو - لاڏاٽو - چالاٽو - رضا. گهٹي تڪليف - ڏاڍو مونجهارو. (گاجرا). (صفت). فاني - فنا - مِٽڻو - ناپود ٽيٹو - نابقا. مرڻ لائق - مرڻ هار. (گاجرا).
▬ مَرَنُ وِهُ گيُ ۽ مَرَنُ وِهُ گهَا (ت): ذ. صفت. مرڻ جي قريب - مرڻ جي ويجهو - سڪرات ۾ - مرڻ تي.
▬ مَرَنُ وَهيٹو: ذ. صفت. مرڻ تي.

Gulshayat Institute

= مَرَنْ هارُ ≈ مَرَنْ هارَ: ذ. صفت. مرڻ جوڳ - مرڻ لائق - مرڻ وارو. (گاجرا).
= مَرَنْ هارو ≈ مَرَنْ هارا: ذ. صفت. ڏسو مرڻ هار.
= مَرْڻِينْگ ≈ مَرْڻِينْگ: ذ. صفت. مرڻ جي ويجهو - مرندڙ - مرڻ ڪِلي - مرڻ تي - سڪرات ۾ - پوين پساهن ۾ - هٿ هٿلان ۾ - قريب المرگ - آخري دم.
= مَرْڻِي وَسْتُو: صفت. مرڻ جهڙي. فاني - فنا - ختم ٿيڻ جهڙي - ناپا ئيدار - بي بقا - بي جتاءُ.
= مَرِي رَهَنْ: مري وڃڻ - جيئرو نه رهڻ - موت اچڻ. ويهي رهڻ - ديد لائڻ. (آصفيه).
= مَرِي جهڙِي: ظرف. ڪشالي سان - سخت پورهئي سان - تمام تڪليف سان - هڏِي هڏِي - ڪَهِي ڪَهِي - مَري مَري - جا ڪوڙي سان - محنت سان - پنوڑجي - پاڻرا پيڻ - مصيبتون سهي - ڏاڪڻ سان - جفاڪشي سان.
= مَرِي مَرِي: ظرف. مَري جهڙي.
● مَرِڻِي ≈ مَرِڻِيُون (ت): ث. لالچ - سَڌَ - اشتها - هَوَس - ڪامنا - چاهه - رغبت - لاڙو - اشتياق. سيڪت - سزا - جُٽ - گوشمالي.
= مَرِڻِي ڏِيڻُ (ت): سيڪت ڏيڻ - سزا ڏيڻ - جُٽ ڪرڻ.
● مَرُو ≈ مَرُو: صفت. (سن. مَلَ = مَرَ) مَرُ وارو. ڦيٽ پيل - ڪوڙو - مَٺو - ميلاوٽي - گاڏڙ - نيرس - نيرسو - ڪسيَلُ (ڏاتو).
= مَرائِي ≈ مَرائِيُون: ث. ميلاوٽي ڏاتو - مَٺ - جوڙو - ڪَسُ - غَٽِيرُ - ڦيٽ.
● مُرُو ≈ مُرا: ذ. (پير جو) ڳِريو - مُريو. مني پاڻيءَ جي ڇيءَ جو هڪ قسم (ڏيگهه ٦-٧ انچ، رنگ اڇو، پکرا چار، پنجون پکرو مٽان).
● مَرُوارِيدَ: ذ. (ف). سيپَ مان نڪرندڙ گول داڻو - موتي - گوهر - دُر - لُولُو.
● مَرُوانِي ≈ مَرُوانِي: ذ. صفت. مذهب ڪان ڦريل - ڏورِ ڪيل - مُرتد - پَتَت.

● مَروَتَ ≈ مَروَتُون: ث. رعايت - سهولت - سهنجائي - آساني. هيٺاهين - نياز - نمرتا - نوڙت - هٿ جوڙ. رعايت - لحاظ - پاسخاطر - پاسخاطري - طرفداري. ڏنبِ جي ٻُسن يا ڪنهن شيءِ جي قيمت ۾ رياءُ سان ڪيل لاٽ. تخفيف - ڇڏت. معافي. دَيا - ڀاجهه. مهرباني - پلائي - وَڏ - ٺورو - احسان - ڪِرپا. آدارتا - سخاوت - دريا دِلي - فراخ دلي. لياقت - خُلق - فضيلت - آءُ پاءُ - خوش اخلاقي - اخلاق - انسانيت - پَڪل مانسائي - پَل ماڻهپي. فياضي. عالي همتي - ڪُشاده دلي. (آصفيه).
= مَروَتَ ڪَرَنْ: رعايت ڪرڻ - لحاظ ڪرڻ - مُلاحظو ڪرڻ. تخفيف ڪرڻ - ڇڏ ڇوٽ ڪرڻ - لاٽ ڪرڻ. احسان ڪرڻ - ڀاجهه ڪرڻ - دَيا ڪرڻ. مهرباني ڪرڻ. (آصفيه).
= مَروَتَ وارو: صفت. بااخلاق - لحاظ وارو - ملاحظي وارو - لحاظي. رحمدل - دَيالو - دَيا وارو - ڀاجهارو. (آصفيه).
● مَروَتِي ≈ مُروَتِي: ذ. صفت. مَروَتَ وارو - سخي - مهربان. (گاجرا).
● مَروڙِيُنْ: مصدر. وَرائڻ - موڙڻ - وَرڊيڻ - پيچ ڏيڻ - وَراڪو ڏيڻ. مروڙو ڏيڻ - مروت ڪيڻ. مروڙڻ. آڪيڙو ڏيڻ - چڪي ڏيڻ - چڪڻ - چِيبِي ڏيڻ - تاٽڻ. ڪسي وٺڻ - قُري وٺڻ - جهپي وٺڻ - جهپٽ - زبردستي ڇيڻ - زوريءَ ڪسڻ. مارڻ - پنوڙڻ - پائمال ڪرڻ. (گاجرا). معنيٰ ڦيرائڻ - اُلٽو مطلب ڪيڻ - چڪي تاڻي مطلب جي اُبتڙ معنيٰ ڪيڻ. (مَروڙيو - مَروڙيندو - مَروڙِيل).
= مَروڙَتَ ≈ مَروڙَتُون: ث. مروڙ - وڪڙ (پيٽ جو) - مروڙو.
= مَروتَ مَروتَ ≈ مَروتُون مَروتُون: ث. وت ستَ - وروڪڙ - موڙ موڙ.
= مَروڙو ≈ مَروڙا: ذ. وتُ - ور - پيچ - مروڙ - مروڙ - وڪڙ - وراڪو - آڪيڙو - سُهٽ. چِيبِي -

Gul Hayat Institute

چڪي - ڪتش - چڪ - لانچ - سٽ - تاڻ. ڦيرو - ولو - ڦيرو سهيرو - گهمرو - گهمتاڙي.

● مُرَوّجُ: صفت. (ع. ترويج). رائج ڪرڻ - رواج ڏنل - هلايل - هلندڙ - جاري. رائج الوقت - هلندڙ وقت جو - رواج ۾ آندل - رواجي - ورتمانُ - عام - معمولي - ريتائتو - رسمي - مُستعمل. (آصفيه).

● مَروچَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَروڙُ ۽ مَروڙَ (ت)؛ ذ. آڪڙ - سيٽ - ٽينڊ - وڏائي.

■ مَروڙُ خانَ؛ ذ. صفت. آڪڙ باز - ٽين ڦون ڪندڙ - وڏائي ڪندڙ - آڪڙ خان - سيٽ باز - ٽينڊ ڪندڙ - وڏائي خور. (آصفيه).

● مَروڙڻُ: مصدر. وراڙڻ - موڙڻ - مَروڙڻ - وراڪو ڏيڻ - پيچ ڏيڻ - ور ڏيڻ. آڪيڙو ڏيڻ - ڏنگو ڪرڻ - چهو ڪرڻ - ڦيڙو ڪرڻ - وٽ ڏيڻ - ڦيرڻ - ڦيرو ڪيڻ. ٻيٽو ڪرڻ. پيچڻ. ٻوڙڻ - ٻوڙي مارڻ. (گاجرا). ڪتسي وڻڻ - ڦري وڻڻ - ڦرڻ - جهو هڻڻ - ڪتسڻ. وهنجڻ مهل وارن ڪي زور سان مهڙڻ. لُڇڻ - ڦٽڪڻ - تڙڦڻ. وٿجڻ سٿجڻ. (مَروڙيو - مروڙيندو - مَروڙيل).

■ مَروڙَ ۽ مَروڙُونُ؛ ث. وٽ - ور - پيچ - موڙ - ڦير - ڦيرو - مروتَ - مَروتو (پيٽ ۾) - گڙٻڙ (آنڊن جي) وٽ سٽ - (پيٽ ۾) گهمرو - مروڙو. پيچش - آنٽي. (ل) - سوري. (آصفيه).

■ مَروڙو ۽ مَروڙا؛ ذ. وٽ - ور - پيچ - مروڙو - وڪڙ - وراڪو. آڪيڙو - سٿ - مروت. موڙ - موڙو - گهمرو - ڦيرو - ولو. مروڙ - ڦٽڪو - تَرڦ - لوچ (آنڊن ۾). ڪنچاوت - پيڙ - چڪ - چڪ تاڻ - پٿوڙ - پٿوڙ.

● مَروڙو ۽ مَروڙا؛ ذ. وٽُ. ورُ - پيڙ (هٿ جي) - زور - مهڙو - مروت.

■ مَروڙا ڏيارَنُ: زور ڏيارڻ - پيڙون ڏيارڻ - مَروتا ڏيارڻ.

● مَروڙي ۽ مَروڙيُونُ: ث. (سن. مَل = مَرُ). ميل - مَرُ - مَرَ. آگرين تان لاٽل آنسو. وڪڙ - وٽ - پيچ. ڪنڊ - لينجهه - پيڙي. (آصفيه). اِسڪرو - ورُ.

● مَروڪُ: حرف جواب. (مَرَ + روڪ = بيماري نه هجڻي). ڪنهن جي مسلسل سڏن ڪان تنگ ٿي ڪاوڙ وچان جواب ۾ چوڻ - مهور. (ن - ب).

● مَروُلَ: ث. پيڙيءَ جو جهنڊو (جو ڪُوهي ۾ ٻڌجي).

● ميرُونُ ۽ ميرُونُ: ذ. (سن. ميرگ = جانور) جانور. جهنگلي جانور - حيوان - درندو. سُوئر - خنزيرُ.

■ ميرُونپڻُ: ميرونءَ جهڙي خاصيت - حيواني - حيوانپ - وحشت - ڪنورائي.

■ ميرُونپٽو ۽ ميرونپٽا؛ ذ. جهنگلي جانور جهڙي طبعيت - وحشت - درندائي - وحشيپڻو - جهنگلپڻو - حيوانپ - ڪنورائي.

■ ميرُنٽاڙو ۽ ميرُنٽاڙا؛ ذ. صفت. مرونءَ جو - ڪنهن به جهنگلي جانور جو - سوئر جو - حيواني. خنزير جو.

■ ميرُنٽپو ۽ ميرُنٽپا؛ ذ. حيوانيت - وحشت - ڪنورائي (گاجرا).

■ ميرُنٽيڪو ۽ ميرُنٽيڪا؛ ذ. صفت. مرونءَ جو - وحشي - جهنگلي - خونخوار - نردئي - بي رحم - ڪنور.

● مَروو ۽ مَروا (ل - ت - ڪَچُ)؛ ذ. (سن. مَرَوَكَ = نازبو). خوشبودار پوٽي جو هڪ قسم - نازبو - قَلُ پتي. (آصفيه).

● مَروهَ؛ ذ. (ع). مڪي معظمه جي هڪ ٽڪريءَ جو نالو (هي ٽڪري "صفا" ڪان چڪي مفاصلي تي آهي - جن جي درميان حاجين کي هلڻو ۽ ڊوڙڻو پوي ٿو).

● مَروِي: خوشبوءِ دار گاهه جو هڪ قسم.

● مَرَهُنَا؛ اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● مَرَهِتو ۽ مَرَهِتا؛ ذ. مرهٽا قوم جو هڪ ماڻهو. (ذ. صفت). مهاراشٽر جو رهاڪو.

■ مَرَهٽِي: ث. صفت. مرهٽن جي - مرهٽن واري - (ث). مرهٽن جي ٻولي - مرهٽن جي زبان. (آصفيه).

Gul Hayat Institute

● مَرْهَڏِيُ: اسم خاص. تعلقي ميرپوربنوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَرْهَمُ ۽ مَرْهَمَ: ذ. (ع). قَسَ تي لڳائڻ جي گهاڻي ۽ سٽيي دوا - مَلَم - طبي دوا - دارُون - علاج. (آصفيه).

= مَرْهَمُ پَرَڻُ: مَلَم لڳائڻ.

= مَرْهَمُ پٽِيُ ۽ مَرْهَمُ پٽِيُون: ث. قَسَ جو علاج - زخم جو علاج - زخم جي دوا - ملم پٽي. (آصفيه).

= مَرْهَمُ پٽِيُ كَرڻُ: زخم جو علاج معالجو كرڻ - زخم جي دوا درمل كرڻ. (آصفيه).

● مَرْهَڻُ: مصدر. (سن. مَرْهَنَ = معاف كرڻ). معافي ڏيڻ - معاف كرڻ - بخشڻ - كيميا كرڻ - چڏڻ - آبهَڻُ. رحمت كرڻ - مغفرت كرڻ. عنايت كرڻ - احسان كرڻ - وَڙ كرڻ.

"مولىٰ مرهين مون ڏٽي، سائين سباجها."

(مَرهيو - مَرهيندو - مَرهيل).

= مَرْهَتَ: ث. بخشش - معافي - مغفرت - رحمت - باجهه. مهر - وَڙ.

= مَرْهاتُ ۽ مَرْهاتَ: ذ. صفت. بخشيل - مرهيل. (گاجرا).

= مَرْهِياتُ ۽ مَرْهِياتَ: ذ. صفت. بخشيل - معاف كيل. مرحوم - مري ويل.

= مَرْهِياتو ۽ مَرْهِياتا (ث): ذ. صفت. مرهيات.

● مَرهوُ ۽ مَرها: ذ. دوا طور كم ايندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم. بن پيتَنَ جي وچ وارو سڏو ميدان - مرهو. (ت).

● مَرْهُوُن: صفت. (ع. رَهَنَ). گروي - گروي ركيل - وياج ۾ ركيل - گهپي ركيل.

= مَرْهُون مِنّت: صفت. مَمنون - احسان مند - شكرگذار - مشكور. (آصفيه).

● مَرَهِيُ ۽ مَرَهِيُون: ث. رونبي كرڻ لاءِ سارين جي ٻجي جو هڪ تيلو. (ل). ڏند جي ٻاڙ وارو گوشت - مَتهاري. (ل). مينهن جي ويامڻ وقت (ڏيپري كيڏ كان اڳ) رت پيت جا تاند ورا - مَريا (ل). ٻكريءَ جي ڏاس مان نڪيل خرزين - مَرئِي. (ل - ك).

● مَرْهِياڙِيُ ۽ مَرْهِياڙِيَ: ذ. صفت. بناوتي ۽ سستن زيورن جي ٺاهڻ ۽ وكڻڻ وارو - مَرهيو - قيريءَ وارو - مَچاري. (ذ) قيريءَ واري جا وكر وٽون.

● مَرَئِيُ ۽ مَرَئِيُون (ك): ث. مَرَهي.

● مَري: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم - وڇڙندڙ مرض جو هڪ قسم - وبائي مرض - آڏند مرض - مهاري. بيماري - مرض - روگ. آفت - مصيبت. پور - ويچار - گڏتي (ل). ٻكريءَ جي رنگ جو هڪ قسم (ك). (اسم خاص). بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (جنهن جا ٽي پاڙا آهن: ١- گزني، ٢- لهراڻي ۽ ٣- بيجاراڻي). هڪ عورت جو نالو - مُڪتر نالي بهادر مرد جي زال جو نالو (جنهن هڪ انيار (بكرار) تي عاشق ٿي پنهنجي مڙس كي مارايو). (ن - ب). تعلقي كنڊكوٽ ۽ تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِري ۽ مِريُون: ث. (پرا. مِرِيَ. سن. مِرِچ = مِرچَ) مِرچ. كاري مرچ جو داڻو.

● مُرِيُ ۽ مُرِيُون: ث. جبل يا ٽكريءَ جي مڙيل چوٽي يا سنهي چوٽي يا چيڙو - چُنڪ (ك). منهي جي مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان، موراكي جهڙي، قد ۾ ايدائي انچ). (ن - ب).

● مَريا (ت): ث. چوپائي جي پيٽ مان ويم وقت نڪتل گند پيت - مَرهي - مَرئِي. (ك).

● مَريڻُ: مصدر. (سن. مَرْڏَنَ). پيڙڻ - نپوڙڻ - مروڙڻ. (مَريو - مَريندو - مَريل).

● مَرِيخُ: ذ. (ع). هڪ گرهه جو نالو (جنهن جو رنگ ڳاڙهو هوندو آهي، هي سيارو ڏرتيءَ جي رستي كان ٻاهرئين طرف آهي. سندس قطر ڏرتيءَ جي قطر جي اڏكان ٽورو وڌيڪ. سج جي چوڌاري ٦٨٧ ڏينهن ۾ ڦيرو ٽو كري. هن جو ڏينهن ٢٤ ڪلاڪن، ساڍن ٣٧ منٽن جو ٿئي ٿو. سنسكرت ۾ هن كي "پومي پُتر" چون. (گاجرا). (هندن جي عقيدي موجب) جڏَ جو ديوتا - منگل - چنڇر - (ع). جلاد فلك. (آصفيه).

Gul Hayat Institute

● مُرِيدُ ۽ مُرِيدَ: صفت. (ع). اِرادتمند. پيروي ڪندڙ - پيرو - پوئلڳ - عقيدت مند - معتقد. مطيع - فرمانبردار. ديني شاگرد - چيلو - شِش - سِکُ - بالڪو. نوڪر - تابعدار - خادم - خدمتگار. (آصفيه). خدا جي صفت. (گاجرا).

= مُرِيداڻو ۽ مُرِيداڻا: (ت): ذ. صفت. مريدن جو. (ذ). مريدن کان مليل ڏَنُ وغيره - نذرانو.

= مُرِيدُ ڪَرَنُ: پوئلڳ ڪرڻ. چيلو بنائڻ - شِش ڪرڻ - بالڪو بنائڻ. تابع ڪرڻ - فرمانبردار ڪرڻ.

= مُرِيدِيُ ۽ مُرِيدِيُونُ: ث. پوئلڳي. شاگردي. اطاعت - فرمانبرداري.

● مُرِيدُ دِيرُو: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ هڪ ديهه جو نالو.

● مُرِيدُ سِيڻارُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور هڪ ديهه جو نالو.

● مُرِيدُ لاکيُرُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ هڪ ديهه جو نالو.

● مَرِيڙا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَرِيڙُو ۽ مَرِيڙا: ذ. (سن. مارِشَهـ) پاڇيءَ طور ڪم ايندڙ ڏَٽ جو هڪ قسم (جو اڪثر خريف جي هوڪن ۾ لُلر ۽ لُوڪ سان گڏ پاڻ مراد و آپري ۽ لُلر ۽ لُوڪ کان زياده ڪاڏي ۾ لذيذ ٿئي). "لپي لوڪ کين، مري ٿو مريڙي کي" (چوڻي). مليرڙو.

● مَرِيضُ ۽ مَرِيضُ: ذ. صفت. (ع. مرض) بيمار - اگهو - ناچڱو - لڏو - ناچاڪ - ناچاق - بي مزي - روگي - سُڪالو - عَليل - جَڏو - مرضيل.

● مَرَيُڪَتِ: ث. مُروَت - لحاظ - پاسخاطري - رِياءُ - پاسو - طرفداري. (گل قند). "شريڪت ۾ مريڪت چا جي". (پهاڪو).

● مَرْيَمُ: ث. صفت. (ع). ڪنواري - ڪَنيا - دوشيزه - باڪره. پارسا - پاڪدامن - باعصمت. (آصفيه). (اسم خاص). حضرت عيسيٰ عليه‌السلام جي ماءُ (جنهن کي بنا مڙس جي حضرت عيسيٰ عليه‌السلام پيدا ٿيو هو).

= مَرْيَمُ گُلُ: ذ. گُل جو هڪ قسم - هڪ خوشبوء دار گُل (جو عورت کي وِيَم وقت سولائيءَ سان هار پيدا ٿيڻ لاءِ پائيءَ ۾ ڦنڊڻ لاءِ رکبو آهي). (آصفيه).

● مَرِيُنُو: ذ. اوني ڪپڙي جو هڪ قسم (ڪابل جي ويجهو مرينا شهر ڏسڻ جي آن سبب مشهور آهي، آن ڪري آتي جي آن مان نهيل ڪپڙي کي مرينو چون). (پيشه وران ٢).

● مَرْيُو (ڪ): ذ. ٻيڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ رسو. سِڙهه جي زور جهلڻ لاءِ واڌ ۽ ويڙهه کي ٻدل واجهه.

● مِرْيُو ۽ مِرْيا: ذ. جيت جو هڪ قسم - نندڙو ڪارو پوپٽ (جو جيڏهن نندڙي هار تي وهي تہ هار کي چرڪ يا ڏڪڻي ٿي پوي). هار رُٹارٽي.

= مِرِيبِي جُو ڏَنُبُ: ذ. هار کي چرڪ جي بيماري لاهڻ لاءِ پوپٽ جي ٻنهي پَرن جي وچ واري ڏيڙ جو ڏنل ڏنب.

"ذريعا سپ زجاج ٿئا سيو ڏي ڏيار،
ساءِ نياڳو ڏيهه ۾ مَريو مبارڪا"
(گرهوڙي).

● مُرْيُو ۽ مُرْيا: ذ. پير ۽ ٽَنگ جي گڏجڻ وارو هنڌ - پيڈي - ڪريو.

● مِرِيُسُو ۽ مِرِيُسا (ت): ذ. آرسيءَ جو پرتوو - پاچولو - اولڙو. گيهه پرڻ لاءِ لوهه جو ٺهيل نندو ماهو - مُبري - ڪَرندي. جيت جو قسم (وچونءَ جهڙو). (راه).

● مَڙُ ۽ مَڙَ: ذ. مڙس - خاوند - پتار - سوامي. خُدا - پرماتما. گاهه جو هڪ قسم. (ڪ).

● مِڙِ: صفت. (سن. مِل = مِلڻ) سِٹي - مڙئي. (گاجرا).

= مِڙَئِيُ: صفت. سِٹي - سِپ - جملي.

= مِڙْيائِيُ: صفت. سِپ - سِٹي گڏ - مڙئي.

● مَڙِدُ ۽ مَڙْدُ: ذ. مرد - مڙس - مرس.

= مَڙْدانُو ۽ مَڙْدانا: ذ. صفت. پهلوان - جانڀو - بهادر.

= مڙدائو ۽ مڙداٽا: ذ. صفت. ڏسو مڙدانو.
● مڙداسينگهه: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ پساريڪي وڪر جو هڪ قسم. (ف. ج).
● مڙدو ۽ مڙدار: ذ. صفت. (ف. مُردہ) مئل - مُرده. (ذ). ميٽ - مڙهه - لاش - لاشو - مُردو.
● مڙس ۽ مڙسَ: ذ. (سن. پُرش = مڙس. ماڻهو = جوان چوڪرو) مَرس - مَرد - مڙد - پُرش. ماڻهو - بشر - انسان - آدمي. گهر وارو - گهر ڌڻي - خاوند - شوهر - پتار - وَر - پتي - ڪانڊ. (صفت). دلير - بهادر - سُورمو - هانڪو - جوڌو.
= مڙسالو ۽ مڙسالا (ل): ذ. مڙس - مَرد.
= مڙساڙو ۽ مڙساڙو: ذ. مڙس ماڻهو. مرد - خاوند - مالڪ. (گاجرا).
= مڙسالو: گهٽا ماڻهو.
= مڙسامڙسي: ظرف. مڙسيءَ سان - بهادريءَ سان - ڏاڍائيءَ سان. (ث). بهادري - پهلوانيءَ - ڏاڍ مڙسي - اَرهه زوراڻي - همٿ - جرئت - دليري - سڪهه - زور - بَل.
= مڙساٽو ۽ مڙساٽا: ذ. صفت. مڙس ماڻهوءَ جو. مردانو. (گاجرا).
= مڙسائي ۽ مڙسائيون: ث. مڙس جو ڪم - مڙسي - مردي - جوانمردي.
= مڙس ٿيڻ: همت ڏارڻ - مڙسي ڪرڻ.
= مڙسپائي ۽ مڙسپائيون: ث. مڙس جو يا خاوند جو ڪم - مڙسي.
= مڙسپڻ: ذ. ڏسو مڙسپائي.
= مڙسپڻو: ذ. ڏسو مڙسپڻ.
= مڙسي ۽ مڙسيون: ث. مردي - مُرسي. مڙس جي ٻنڊ - ٻيرج - وِرديه - مَتي. (گاجرا). سڪهه - زور - بَل - همٿ - طاقت - جرئت. بهادري - دليري.
= مڙسپتي ۽ مڙسپتيون: ث. صفت. مڙس واري - سُهاڳڻ. (گاجرا).
= مڙسيءَ دَرڪار هُجڻ: همٿ ضرور هجڻ. سورهيائي گهربل هجڻ.
● مڙڪٽ (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
● مڙڻ: مصدر. (ڏانهن) ويجهو ٿيڻ - قريب ٿيڻ - نزديڪ ٿيڻ. (ڪنهن ڏانهن) وڃڻ - (ڪنهن طرف) چُرڻ - ڪنهن ڏي منهن ڪرڻ - مُهَڙڪرڻ. (مَڙيو - مَڙند و - مَڙيل).
● ميڙڻ: مصدر. (سن. ميل = ميلَڻ) گڏ ڄڻ - ملڻ - ٽڙ - پيڙڻ - گڏ جي وڃڻ. مُڪا ميلو ڪرڻ - گڏجاڻي ڪرڻ - ملاقاتي ٿيڻ. ميڙ ٿيڻ - ڪٺ ٿيڻ - گڏ ٿيڻ - جملي ٿيڻ - ڪٺو ٿيڻ. مجلس ڪرڻ - ميڙاڪو ڪرڻ - جماعت ڪرڻ - سَٽ ڪرڻ. انبوهه ٿيڻ - گوڙ ڪرڻ - گهاٽ ڪرڻ - گهيرو ڪرڻ - هشام ڪرڻ - ٻيهر ڪرڻ. مقابلو ڪرڻ - سامهون ٿيڻ - روبرو ٿيڻ - آمهون سامهون ٿيڻ - دوبدو ٿيڻ - پٺيان پوڻ - ڪاهي پوڻ - ڪاهجي پوڻ - ڪاهڻ - تعاقب ڪرڻ. گهاڙو شوروو ڪرڻ - گهاڙو رس ڪرڻ (ٻوڙ ۾). مينهن يا ڏڪيءَ جو ڪير ڏيڻ لاءِ تيار ٿيڻ. ڏڪي يا مينهن جو ڪير ڏيڻ. قَٽَ جو ٻند ٿيڻ. (ميڙيو - ميڙند و - ميڙيل).
● مڙڻ: مصدر. وَرَڻ - ڏنگو ٿيڻ - ٻيٽو ٿيڻ - چپو ٿيڻ - قِدو ٿيڻ - ڪُٻائڻ. وَتَ ڪائڻ - پيچ ڪائڻ - ڦيرو ڪائڻ. ڦيرو ڪرڻ - ڦيرڻ - چڪر ڪائڻ. موت ڪائڻ. بباز اچڻ (ڪنهن ڪم ڪان) - دور رهڻ. پونتي سوٽڻ - هٽڻ. پيش پوڻ - آڙ ميڙڻ - تاتي ٿيڻ - هار ميڙڻ - سطيع ٿيڻ. "جو مڙيو، سو جڙيو". (چوٽي). (پاڻيءَ جو) ڇڄڻ - ڪهنجڻ - جهڇجڻ - ڪٽو ڪائڻ - لَهَڻ - لات ڪرڻ - هٽڻ - ڊرو ٿيڻ. (بخار جو) هٽڻ - ڊرو ٿيڻ. نئين رستي ڪان ڦيرڻ - لڙڻ - موج ٿيڻ - هڏيءَ جو مڙڻ - عضوي جو مروڙجڻ. ڪاوڙ چڙڻ - غصو نه ڪرڻ - معاف ڪرڻ - بنا ڪنهن سزا جي ڇڏي ڏيڻ. (آصفيه). (مڙيو - مڙند و - مڙيل).

Gul Hayat Institute

ـ مڙڻو ۽ مڙڻا: ذ. صفت. مڙي ويندڙ ـ مڙندڙ ـ جلد مڙندڙ ـ لچڪيدار ـ پچ خور ـ نرم ـ سڙاوندو ـ ملايم ـ ڪنڌرو ـ ڪومل ـ قبلهڙو. چيو ڪندڙ ـ مڃي ويندڙ ـ قبول ڪندڙ ـ مڃيندڙ ـ اقرار ڪندڙ.

ـ مڙڻو جڙڻو ۽ مڙڻا جڙڻا: ذ. صفت. نرم طبعيت وارو ـ نرم خور ـ هٺ نہ ڪندڙ. (گاجرا).

● مڙو ۽ مڙا (ث ـ ڪ): ذ. صفت. مڙهو.

● مڙهه ۽ مڙهه: ذ. (پرا. مڙڍ. سن. مڙ (ي) ت يا مر (ي) تڪم). لاشو ـ لاش ـ مردو ـ متڪ ـ لوٿ ـ جنازو ـ مڙدو ـ ميّت. سست ماڻهو. (سن. منڊ = ويڙهڻ). دهلي ـ ڊڪ ـ آسترڪاري (بندوق وغيره جو). ڪپ ـ ميان (ترار يا ڪاتيءَ جو). چمڙ جو پوش (ميان وغيره تي). (گاجرا). (سن. متڪ = گهر) رهڻ جي جاءِ ـ ماڳ ـ مڪان ـ مقام ـ آستانو ـ ٺڪاڻو ـ هنڌ ـ جڳهه.

ـ مڙهه مقام ۽ مڙهه مقام: ذ. جاءِ جڳهه ـ گهر گهاٽ ـ اڇڻ وڃڻ جي جاءِ ـ نام ٺڪاڻو.

ـ مڙهه مقام مان موڪلڻ: آڻ ٽيڪي ڳالهه ٽيڙ ـ ناممڪن ڪم جو ٽيڙ.

ـ مڙهه مقام نہ هڪلڻ: ڪوبہ ٺڪاڻو نہ هجڻ.

● مڙهڻ: مصدر. (سن. مڊڊ > مڊ = ويڙهڻ). جڙت (موتي) ـ جڙاوت ڪرڻ ـ مڙهت ڪرڻ ـ پوچ ڪرڻ ـ پوڻ. ڳٽڻ ـ ڳٽڊڻ (وارن کي). آٽ ڪرڻ ـ واڻ هڻڻ (ڪت ڪسي). ڏڪ وڻائڻ ـ سينگارڻ ـ سهڻو ڪرڻ. چمڙ جو پوش ڏيڻ ـ پوشڻ ـ ڊڪڻ ـ ڊڪ چاڙهڻ. نغاري يا دهل تي ڪل چاڙهڻ. (آصفيه). جاءِ پيرڻ ـ بند ڪرڻ. زوريءَ ڏيڻ ـ ذمي ڪرڻ. ٽيڪڻ ـ زور سان هڻڻ ـ مٿان لسڪائڻ ـ چاڙهڻ ـ رکڻ ـ زور سان چنبڙائڻ (ڪو ڏوهه وغيره). (مڙهيو ـ مڙهيندو ـ مڙهيل).

ـ مڙهائي ۽ مڙهاٽيون: ث. مڙهڻ جو آجورو ـ مڙهت ڪرڻ جو لوازمو ـ مڙهائي.

ـ مڙهائي: مصدر. مڙهڻ جوڪم هڪي ڪان ڪرائڻ. واڻائڻ (ڪت). مڙهت ڪرائڻ (موتين جي) ـ جڙائڻ.

ـ مڙهٽ ۽ مڙهٽون: ث. مڙهڻ جو ڪم ـ مڙهائي. جڙت ـ جڙاءِ.

ـ مڙهڻي ۽ مڙهاٽيون: ث. مڙهڻ جو ڪم. (گاجرا).

● مڙهيار ۽ مڙهيار: ذ. صفت. مڙهت ڪندڙ ـ مڙهائي ڪندڙ. ڍڪيل ـ لڪايل ـ پوشيده ڪيل ـ ڇپايل ـ پراجيل ـ سينگاريل ـ ناهه ٿوهه ڪيل ـ جڙيل ـ آرائش زده.

● مڙهو ۽ مڙها: ذ. (سن. مر (ي) ت. مر (ي) تڪم. پرا. مڙڍ = مڙهه). (ذ. صفت). پوڙهو ـ ڪمراڙو ـ ٻڍو ـ جهوڙ ـ عمر رسيده ـ پيرسن. هيٺو ـ ضعيف ـ نيستو ـ لاغر ـ هڏ هيڪو ـ ايرو ـ دربل ـ آلسپ ٻل ـ ڪمزور ـ بي زورو ـ بي پهچ ـ ناتوان. آلسي ـ مست ـ ڪاڪ ـ آرسي ـ ٽوٽي ـ سليوساٽ ـ ڏاڪن ڏيلو ـ شومتي ـ ڪم چور ـ ڪاهل. (ث. مڙهي ۽ مڙهيون). (سن. متڪ = جاءِ). بن پيٽن جي وچ واري هيٺاهين زمين (جا اڪثر وارياسي هجي ۽ ساهيءَ تي آباد ٿئي) ـ جهول. (ث). پوٽو ـ برپٽ ـ ميدان. (ڪ). (اسم خاص). تعلقي ڏڪڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ مڙهو ميدان: ذ. سڄ وارو ميدان ـ ڊڙهه. (ڪ) ـ برپٽ.

● مڙهو بولاڻ خان: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مڙهو راڄيجي: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مڙهو هوڏڪو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مڙهو ڪوڙڙي: اسم خاص. تعلقي گهوڙا باري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مڙهو هوڏ مارو وارو: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مڙهو ولهور گهور: اسم خاص. تعلقي گهوڙا باري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مڙهو ولهور جڳيئر: اسم خاص. تعلقي گهوڙا باري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

Gul Hayat Institute

● مڙهيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گهوڙا هارڻ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● مڙهيءُ ۽ مڙهيئونءُ: ث. (پرا. مڙيا = مڙهي. سن. مٺ + ايڪا = مڙهي). هندو فقيرن جي رهڻ جي جاءِ - جوڳي فقيرن جو آستان - سنياسين جو آستانو - مٺ - خانقاهه - درگاهه - مندر - ٽڪاڻو - ڏيوري. سماڌي. اوتارو - دائرو - مڪان. رهڻ جي جاءِ - گهر - جهوپڙي - پُنگي. جاءِ - هنڌ - ٽاڪ. مرير - جسم. (گاجرا).
● مڙهيءُ ۽ مڙهيئونءُ: ث. (پرا. موڙ. سن. مُشْٹ = مٺ > مُوٹَکَمُ > مُوءُ = پنڌڻ). رونبي لاءِ ڪيدل (جوئار هاڇهر). سارين جا ننڍا ٻلا - مڙهيءُ. ڪڪن جي موڙي (جا ڏيگهه يا مينهن جي سارمي نه مڙڻ جي حالت ۾ وڇهجي). موڙي - مٺ. (سن. مٺڀري). ماڪوڙيءَ جو هڪ قسم - ننڍي (اڇي) ماڪوڙي - آڏوهي. (گاجرا).
● مڙئيءُ: صفت. سپ - ڪُل - سڄوئي - مڙيئي - سارو - سڄو - سمورو - جملي - مڙيوئي.
- مڙئيءُ ڳالهيئونءُ ڪِڙ هُنَنءُ: تمام ڇڪو ٿيڻ. مڙئيءُ موچاريءُ ٿيڻ - تمام ڇڪو ٿيڻ - سيڪجهه ٿيڻ.
● مڙيءُ: ظرف. (مڙڻ مصدر مان). ميلي - ڪڏي - ڪڏجي - پيڙو ٿي - ڪنڌو. (آبيات سندي).
- مڙيءُ مڙيءُ: ظرف. ڪڏجي سڏجي - رلي ميلي - پيڙو ٿي - ڪنڌو ٿي.
● مڙيلءُ ۽ مڙيلَ: صفت. ڇهن سالن کان عمر وارو وهٽ. (جنهن کي سپ ڏند جاول هجن).
● مڙيوئيءُ: صفت. مڙئي مڙيئي.
- مڙيئيءُ: صفت. مڙئي - مڙيوئي.
● ميزاجُ ۽ ميزاجَ: ذ. (ع). طبيعت - خصلت - سڀاءُ - خوء - طبع - پرڪار - جسماني خاصيت - لاڙو - ڪيفيت - عادت - ڪُٽ - ڪُٽ - خاصيت. مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٺ - دماغ - وڏنءُ - هوء - دم - اغماض - غرور - دوُر - ڪبر. ڇٽن عناصرن جي ميلاپ مان پيدا ٿيل ڪيفيت. ملاوٽ - ميل - ملاپ - آميزش. ماده - ماهيت - اصليت - جوهر - تت - سار. (آصفيه).
- ميزاجُ ڪرڻُ: چڙ ڪرڻ - ڪروڌ ڪرڻ. مغرور ٿيڻ - هٺيلو ٿيڻ - دماغ ڪرڻ - ميجاز رکڻ.
- ميزاجيءُ ۽ ميزاجيَ: ذ. صفت. مزاج وارو. مغرور - هٺيلو - آيماني - مجازي - آڙيل - دماغي - هٺي. ذاتي - سياويڪ. سُوڪارو - ڏوراپو - وٽيڪ - وِڪوِڪيو - ڪيڇرو - وِسوِسيو - ڪِراهتي - نفرت آڻيندڙ.
● مُزاحَمُ: ذ. (ع. زحمَ). تنسگ ڪندڙ - رنج پهچائيندڙ - ڏکَ رسائيندڙ. اٽڪاءُ وجهندڙ. روڪيندڙ.
● مُزاحمَتَ: ث. تڪليف - مشڪلات - آهنج - زحمت - ڏکيائي - آڙڪائي - ڏک - ڪشٽ - ويڙن - پيڙا - درد - سور. روڪ - رندڪ - اٽڪاءُ. (ع سا - ڊ).
● مَزاخَ ۽ مَزاخونءُ: ث. (ع. مذاق). چرچو - ڪَهيو - مسخري - ڪل خوشي - چرچو ڪهيو - مزاح - مذاق - مشڪري - يوڳ.
- مَزاخيءُ ۽ مَزاخيءُ: ذ. صفت. مسخرو - بيدوشڪ - چرچائي - يوگائي - مذاقي - مزاحيه - مشڪرو.
● مَزارَ ۽ مَزارُونءُ: ث. (ع. زور). زيارت ڪرڻ جي جڳهه - زيارت گاهه. پير يا اولياءُ جو آستان. قبر - گور - تُربت - ٻُڌي - مرقد. (آصفيه).
● مَزارُ ۽ مَزارَ: ذ. جانورن جو هڪ قسم - شينهن - شير. (هيلا).
● مَزاراڻيءُ: امر خاص. ڪيترائن بلوچن جو هڪ قبيلو. (ت. بلوچستان). هڪ ٽئين جو ٽالو. (ڏ - ج - جو سير).
● مزادَنْبَ (ت): ذ. ڪاهه جو هڪ قسم. (ت - امين).
● مُزارِعُ: ذ. صفت. (ع. زَرَعَ) هاري - ٻني پوکيندڙ - ڪڙمي - هاري. (ع. ا. ڊ).
● مَزاريءُ: امر خاص. هڪ ذات جو ٽالو. بلوچ قوم جو هڪ قبيلو (ست پاڙا: ا. بلوچاڻي

Gul Hayat Institute

۲. گلاڻي ۳. جورکاڻي ۴. کورکاڻي ۵. خيرد ۶. مدواڻي ۷. سمبلاڻي).

● مزاکَ ۽ مزاکُنُ: ث. (ع. مضحک = چرچو) چرچو - کِلَ - مسخري - مذاق - مزاحُ - گهڻو - رَوَنشو - تماشو - کِلَ خوشي. ٺٺولي - ٺٺري - نقط چيني - ٺٺول.

"متان کا مُنڊ ڪري موٽئ جي مزاک" (شاهـ - آبري).

حرکت - چيترائي - لُڇائي - ڪاوڙسڻائي - کيچل.

● مزدُورُ ۽ مزدُورَ: ذ. صفت. (ف. مزدُد = پورهيو + وَر = وارو) مزوريءَ تي ڪم ڪندڙ - مزور - پورهيت. هار ڪٽندڙ - بار گير - قلي.

■ مزدُوري ۽ مزدُورِيُونُ: ث. مزوري - پورهيو - ڏنڊو - ڪم - ڪِرت - محنت - مشقت. روزگار - مزوريءَ جو بدلو - آجرت - آجورو - ٽوازمو. (آصفيه).

■ مزدُوري ڪَرَنُ: مزوري ڪرڻ - محنت ڪرڻ - پورهيو ڪرڻ - ڏنڊو ڪرڻ.

● مزَلُ لوديُ (ڪ): ث. بندوق جو هڪ قسم - منهن کان پرڻ واري بندوق.

● مزَلِيُ (لس): ذ. گاهـ جو هڪ قسم. (پيلا).

● ميزُمانُ ۽ ميزُمانَ: ذ. صفت. (ف. مهمان جو بگڙيل) مهمانُ - دعوتي.

■ ميزُمانيُ ۽ ميزُمانِيُونُ: ث. مهماني. دعوت. ڪانو - ڪاڏو - جُڙَ - جهڳل. مهمان نوازي. خدمت - خاطري - چاڪري - ٽهل.

■ ميزُمانِيُ ڏِيَنُ: مهماني ڏيڻ - دعوت ڏيڻ - ڪانو ڏيڻ - ڪاڏو ڏيڻ - مهمان نوازي ڪرڻ.

● مزو ۽ مزا: ذ. (ف. مزهُ = لذت) شيءِ جي چکڻ سان معلوم ڪيل ڪيفيت - سَوادُ - ذائقو - لذت - ساءُ - لاءُ - لُطف - سُٺاءُ - رَسُ - رَسنا. چتَ - چڪي - چَشڪو - چَشَ - چَهر - ونڊ نا - چاڻي - شوق. حظُ - آنند - ذوق. خوشي - سرهائي. موج. جوبن - شباب - جواني. عيش - عشرت. پوڳ - تماشو. سڳنڌ - حِس - ڏَپُ - لاءُ ساءُ - چُوش. ڏيڪ - نماءُ - لقاءُ - ڏيکاءُ - آڏمبر - پيڪو - ناڻُ - ناهـ نُوهـ. جوبن - جواني - شباب - اوج - عُروج. حالت - ڪيفيت - ڪَٽ. (آصفيه).

■ مزا ڪَرَنُ: عيش ڪرڻ - لذتون ونڻ. خوشيون ڪرڻ. تماشا ڪرڻ.

■ مزا ڪترائيُ: موج وڻائڻ. چرچا ڪرڻ. (گاجرا).

■ مزا ماڻَنُ: عيش ڪرڻ. مزا ڪرڻ.

■ مزوُ آچَنُ: لذت اچڻ - سواد اچڻ - لطف حاصل ٿيڻ - ذائقو اچڻ - چَشڪو اچڻ - چاڻي اچڻ - چَشُ اچڻ. خوشي حاصل ٿيڻ - راحت ملڻ - موج اچڻ.

■ مزوُ چَکَنُ: ذائقو وڻڻ - مزو وڻڻ - لطف وڻڻ - سواد وڻڻ - چَشڪو وڻڻ - لذت وڻڻ. مزا ڪائڻ - ڪيئي جو ڏُلُ پوڳڻ - تڪليف برداشت ڪرڻ - مصيبت پوڳڻ. (آصفيه).

■ مزوُ چڏِي وَڃَنُ: ذائقي کان نڪري وڃڻ - بي سواد ٿي وڃڻ - لذت چڏي ڏيڻ - لاءُ ساءُ نڪري وڃڻ. خراب ٿي وڃڻ.

■ مزوُ ڏِسَنُ: تماشو ڏسڻ - پوڳ ڏسڻ. مزو چکڻ.

■ مزوُ ڏِيَنُ: لذيذ لڳڻ - سوادي لڳڻ. (گاجرا).

■ مزوُ ڪَرائِنُ: چرچو ڪرائڻ - پوڳ ڪرائڻ - مسخري ڪرڻ - چيڙائڻ. تماشو ڪرائڻ. وندر ڪرائڻ.

■ مزوُ ڪَرَنُ: تماشو ڪرڻ - تماشو ڏيکارڻ - لطف ڏيکارڻ - کيل ڏيکارڻ. (آصفيه). عيش ڪرڻ - موج ڪرڻ.

■ مزوُ نِڪَريُ وَڃَنُ: مزو چڏي وڃڻ.

■ مزوُ نٽ هُجڻُ: بي سواد هجڻ - خراب هجڻ - بدمزي هجڻ - بي ذائقي هجڻ.

■ مزوُ وَٺَنُ: لذت وٺڻ - لطف وٺڻ. عيش ڪرڻ. (آصفيه).

■ مزي جهڙوُ: صفت. تماشي جهڙو - کِلَ جهڙو - کِلائيندڙ - وندرائيندڙ. عجب جهڙو - حيرت جهڙو - عجيب - انوکو. وٺندڙ - دلچسپ - مزيدار - دلپسند - سُهائيندڙ.

Gul Hayat Institute

= مَزِيدارُ ع مَزِيدارَ: ذ. صفت. مزي وارو- لُطف وارو- لذت وارو- لذيذ- باذائقه- پُر لطف- سَوادي- ذائقيدار- مزي جهڙو- نيڻ ٽارُ- دل قرار- چَشڪي وارو- رَس وارو- وٺندڙ. دلچسپ- عجب جهڙو- حيرت جهڙو- عجيب- انوکو.

= مَزِيدارِيُ ع مَزِيدارِيُونُ: لذت- لطف- ذوق. رونق- انوکائي.

= مَزِي مِ آچَنُ: ڏاڍي موج ڪرڻ- گهڻا سواد وٺڻ.

= مَزِي مِ پَٽَنگُ و جهَنُ: لطف مِ خلل وجهڻ- سُکُ ڦيٽائڻ- آرام خراب ڪرڻ- محفل مِ رنڊڪ وجهڻ- عيش عشرت مِ انڪاءُ وجهڻ. دل تي بار ٿيڻ- طبيعت ڪي ناگوار لڳڻ.

● مَزُورُ ع مَزُورَ: ذ. صفت. (ف. مزدور= پورهيت) مزدوري ڪندڙ- مزدور- پورهيت- ڪَمي. حَمال. پَريَتُ. باربردار. محنتي- جفاڪش- آو رڇ. (ث. مَزُورِ، مَزُورِنُ ع مَزُورِ ٽيُون).

= مَزُورِيُ ع مَزُورِيُونُ: ث. ڪِرَكار- پورهيو- پورهيو ڪارهيو- مزدوري. حَمالي- باربرداري. مزور جو آجورو- مُواجب- روز- پاڙو- ڪِرايو- لوازمو. پتوڙ- محنت- ڪشالو- جاکوڙو.

= مَزُورِياٽِيُ ع مَزُورِياٽِيُونُ: ث. پورهيو ڪندڙ زال. (گاجرا).

● مَزِيدُ: صفت. (ع. زيد= زياده ڪيو ويو) زياده- وڌيڪ- گهڻو- جهجهو- بيسيار- سرس.

● مُزَيَّنُ: صفت. (ع. زَيَّنَ) زينت ڏنل. آراسته- سينگاريل- تَتُ وٽايل.

● مِزُگانُ: ذ. (ف). پَنبٽي- چِنيِرُ- پينجر.

● مَسَ: ث. لَجَ- شرم. (گاجرا).

● مَسَ: ظرف. مشڪل سان- لاچار- اڃا. فقط. وِرلي- ٿورو.

● مَسانُ: ظرف. مُشڪلات سان- ورلي- ڪَڏهين ڪَڏهين. (گاجرا).

= مَسَ مَسَ: ظرف. مشڪل سان- تمام لاچارسان.

= مَسهِين مَسهِين: مشڪلات سان- ڏکيائيءَ سان- ورلي- ڪڏهن ڪڏهن. (گاجرا).

● مَسُ ع مَسُونُ: ث. (پرا. مَس. سن. مَسِي). اکرن لکڻ جي پاٽيءَ- سياهي- روشنائي. مس رکڻ جي شيشي- مَسڪُپري- ڪُپي- دوات.

= مَسُ چِتَ ع مَسُ چِتَ (ت): ذ. صفت. ڪنجوس- مکي چوس- بخيل.

= مَسَ چِٽو ع مَسَ چِٽا: ذ. مس ڪي چهندڙ ڪاغذ.

= مَسُ چِتو ٽِيَنُ: ڪنجوس ٽيڻ. (گل- ص ١٠٩).

● مِسِ: صفت. (سن. مِشرَ= ڪڏيل) ڪڏيل- ملايل- حَتل. ڪڏ وچڙ. جمع- ڪنو- ڪڏ. (ذ). ڪڏ وچڙ ڏاتو (جنهن کي ڪيميا سان ٿيرائي سون يا چاندي ڪرڻو ٿئي).

= مِسِ ٽِيَنُ: ڪنو ٽيڻ- ڪڏ ٽيڻ- ميڙ ٽيڻ- جمع ٽيڻ. ڪڏ جڙ- پرسان لنگهڻ ڪري پاڻ مِ گهِجڻ- گَسَنُ- لڳڻ.

● مِسُ: ذ. (ف). ڏاتوءِ جو هڪ قسم- ٽامو. مَٽي ڏاتو. (گاجرا). بهانو- عذر- مِهڻ. (ث).

= مِسَ ڪَرَنُ (ث): ڊوڙنگ ڪرڻ- مِڪرُ ڪرڻ- مَڪَرُ ڪرڻ- بهانو ڪرڻ.

● مَسا: ذ. (ع). شام جو وقت- شام- سنجهيا- سانجهه- سانجهي. (آصفيه).

● مَسافَتِ: ث. (ع). منزلن جو فاصلو- مسافري- سَفَرُ.

● مُسافِرُ ع مُسافِرَ: ذ. صفت. (ع. مسافر= سفر ڪندڙ) مسافري ڪندڙ- سفر ڪندڙ. واٽهڙو- راهي- ويندڙ- راهه گير. سَيّاحُ- ياتري- سئلاني- پانڌيڙو- رَمتُو- گهُمندڙ.

= مُسافِراٽو ع مُسافِراٽا: ذ. صفت. مسافر جو- سفر ڪندڙ جو. (گاجرا).

= مُسافِرُ خانو ع مُسافِرُ خانا: ذ. مسافرن جي رهڻ جي جاءِ- سراءِ- منزل گاهه- آستانو- ٽڪاڻو. اوطاق. اوتارو- داٽرو. مهمان سراءِ. ڏرمسال.

= مُسافِرِي ع مُسافِرِيُونُ: ث. سفر- سَيّاحي. ڪهه- آجهاڳو- آجهاڳ. سيلُ- سئر. ڪُوچ- روانگي- آسهه.

= مُسَاکہ ۽ مُسَاکَ: ذ. (ع. مِسْواکہ = مُسَاگ) مساڪ ڏندن کي صاف ڪرڻ ۽ چپن کي لائق لاءِ اکڙوت جو چوڏو. (گاجرا).

● مُسَاگ ۽ مُسَاگَ: ذ. (ع. مِسْواکہ = مُسَاگ). چپن کي گاڙهي ڪرڻ ۽ ڏندن کي صفا ڪرڻ ۽ چلڪائڻ جي ڪم ايندڙ هڪ وڻ جو چوڏو (هي وڻ اڪثر افغانستان ۽ ايران طرف ٿئي ٿو).

● مَسَالو ۽ مَسَالا: ذ. (سن. مَشَ = مهڻ). ڏاڍا مرچ وغيره - ويگر - ڪٽيل ڏاڍا مرچ - مصالح.

= مَسَالي دار ۽ مَسَالي دارَ: ذ. صفت. مسالي پيل (کاڌو) - مسالي وارو. ذائقي دار - سوادي. چهرو - سلوٽو.

● مَسَار ۽ مَسَارَ: ذ. مَسَارَ = وارَ جي پاڙ). چمڙيءَ ۾ ننڍو سلونگڙو (جنهن جي وسيلي پکهر باهر نڪري) - وار جي پاڙ وارو ٽُنگ - لُوڻ.

● مَسَان ۽ مَسَانَ: ذ. (سن. شَمْشانَ = جنگ جو ميدان، جتي ماڻهو مرن). هندن جي مُڙدن جلائڻ جي جاءِ - شمشان پوميءَ - سرڪهت - مڙدا گهاٽ - مَسَڻ. مساڻ جي رک - سڄ - پينگ - ڏڙيل جاءِ. فساد - جهڳڙو. (گاجرا).

= مَسَاڻِي ۽ مَسَاڻِيَ: مساڻ وارو - مساڻ جي رکپالي ڪنڊ - مڙدا ساڙيندڙ - شمشاني. ضدي ماڻهو. (گاجرا).

● مَسَاڻِيا (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● مُسَاوات: ث. (ع. سوي). برابري - همسري - هڪجهڙائي - سمتا - سمانتا - سَريکائي. مشابهت - هم سري - هڪجهڙائي. (الجبرا ۾ حسابي ڪم جو هڪ اصول جنهن ۾ ٻن طرفن رقمون برابر ڪري ملهه ڪيو جي). (گاجرا).

● مُسَاوِي: صفت. (ع). برابر - هڪ جيترو - يڪسان - هڪجهڙو - سَريکو. هم وزن - تل - سمان. هڪ جهڙو.

● مُسَائِڻ: مصدر. (سن. مُشْ = ڏکوئڻ). ڏُکائڻ - ڏاهڻ - پڪاڙڻ. تلف ڪرڻ - ناس ڪرڻ - ڪٽائڻ - اُجاڙ ڪرڻ - چٽ ڪرڻ - نابود ڪرڻ - ويران ڪرڻ. سخت تڪليف ڏيڻ. مارڻ (ل). مجرم ڪرڻ - ڏهاري ڪرڻ (ت). (مُسائيو - مُسائيندو - مُسائيل).

● مَسْتُ ۽ مَسْتَ: ذ. صفت. (سن. مَتَ = نشو. ف. مست = چريو). پيتل - ڪيئو. نشئي - خماريل - الوٽ - سڪ - مگهن. چريو - متوالو - مجنون - ديوانو - سرمست - پاڳل. بيوقوف - بي عقل - بي سمجهه - چريٽ. مجذوب. بي پرواهه - مغرور - ان ڪاڻيو. هٺيلو - آپماڻي - دماغي - ٽهپو ڪڏڻو - لنڇو ٽپڻو - البيلو - رونشائي - لهري - چنچل. خفي - چِتو - هُوتڙيو - خفتي - سودائي - هورالو - ريجهي - خفقاني. شهوتي - ڪامي - ڪام آرٿي.

= مَسْتَانائِي ۽ مَسْتَانائِيَ: ث. چريائي - مستي - نشو. شهوت جو غلبو. (گاجرا).

= مَسْتَانِكو ۽ مَسْتَانِكا: ذ. صفت. مست جو - چربي جو - پاڳل جو. شرابيءَ جو.

= مَسْتَانُو ۽ مَسْتَانا: ذ. صفت. (ف. مستانه) مَسْتُ - چريو - پاڳل - ديوانو متوالو. نشئي - نشو پيتل - خُمارِيل - سڪ - الوٽ. چريٽ - اُلمت - چرياڻو - بيوقوف - بي عقل. عاشق - موهت - اڪن چڪن. جُنوني - خفقاني - سودائي - سَوالو - لهري. شهوتي - ڪامي - ڪامَ ارٿي. فقير - بالله واصل - الله لوڪ - درويش.

= مَسْتَانِيُ ۽ مَسْتَانِيَوُنْ: ث. چريائي - ديوانگي - مستي - پاڳلپڻو. شرابخوري - ڪيف - نشو - مَ ءُ - خمار - شرابپڻو. بي وقوفي - بي عقلي - ڪم عقلي.

= مَسْتَانُو ۽ مَسْتَانا: ذ. صفت. نشئي جو - شرابيءَ جو - مستانکو.

= مَسْتِيجَنْ: مصدر. پاڳل ٿيڻ - ديوالو ٿيڻ - چريو ٿيڻ. خمار جڻ - مَ ءُ چڙهڻ - مڱ ٿيڻ - سڪجڻ - نشو چڙهڻ - مستي چڙهڻ - شهوت ٿيڻ - ڪام ۾ پرجڻ - موهجڻ.

= مَسْتِيكو ۽ مَسْتِيكا: ذ. صفت. مست جو - ديواني جو.

Gul Hayat Institute

= مَسْتِيُ ۽ مَسْتِيَوْنُ: ث. چرپائي - كيائي - ديوانگي - پاگلپڻو - متوالائي. كيپ - نشو - مستي - مرَهُ - خمار - شرابپڻو. حركت - چيترائي - لچائي - كوسڪائي - كچل - خرابي - نقصان - خلل - زيان - زيانخوري - سستائي - سواسي. چنچلائي - چاگلائي - بي ضابطگي - چٽخن - لاڙ - ماڻو - ناز - نخرو - انگل - آرو - البيلائي - ريجالائي. بي وقوفي - بي عقلي - كم عقلي. سوداءُ - خفو - خفقان - سوالائي - لهر - جُنون. مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٽ - دماغ - وڏنءَ - هوءِ - دم - اغماض - غرور - تكبر - وڏائي. شهوت - كام - ڏاجهه - حرص - موهه.

= مَسْتِيُ ٽِيٽُ: نشوٽيٽ - خمارٽيٽ - شهوت ٽيٽ.

= مَسْتِي چڙهنُ: نشو چڙهڻ. وڏائي ٽيڻ. چڙپائپ ۾ اچڻ. شهوت ٽيڻ. جوش اچڻ.

= مَسْتِيُ كَرَنُ: كيچل كرڻ - حركت كرڻ. چلولائي كرڻ.

● مَسْتَائِنُ: مصدر. (من. مَتَ = نشو) نشو بياري مدهوش كرڻ - نشي كرڻ - خمار ۾ آڻڻ - خمار چاڙهڻ. چرين جهڙي حالت كرڻ. (مستائيو - مستائيندو - مستائيل).

= مَسْتَائِيتو ۽ مَسْتَائِيتا: ذ. صفت. مست جو - نشي جو. (ظرف). شرابيءَ وانگر. چرپي وانگر.

= مَسْتَائِيُ ۽ مَسْتَائِيَوْنُ: ث. نشي جو جوش - شهوت جو جوش. من چلائي. مغروري - شوخي. (گاجرا).

● مُسْتَجَابُ: صفت. (ع. جوب = جواب ڏنل). جواب ڏنل - اقرار كيل - هاڻوكار كيل. مڃيل - قبول پيل - قبول كيل - آگهميل. (آصفيه).

● مُسْتَحَبُ: صفت. (ع) پسند كيل - پسنديده - وٽيل - چونڊيل. محبت كيل - پيار كيل - قرب كيل. (ذ). رسول الله صلي الله عليه وسلم جن جو كيل ۽ پسند كيل كوبه فعل. (آصفيه).

● مُسْتَحْكَمُ: صفت. (ع. حَكَمَ = مضبوط). مضبوط - پڪو - إستوار - مُحكم. (ع. ا. د).

● مُسْتَحِقُ: صفت. (ع. حَقُ). حق ركندڙ - حقدار - دعويدار. واسطيدار - لاڳاپيدار. مالڪ. لائق - قابل - جوڳو.

● مَسْتَرُ ۽ مَسْتَرَ، مَسْتَرُونُ: ذ. (ع. مسطر جو بگڙيل). ليكن كيڏ جي ٻني. رازكي كم جو هك اوزار - لپيي يا پٽ هموار كرڻ لاءِ كائيءَ جي چوڪنڊي دگهي لسي ٻني.

● مُسْتَرَدُ: صفت. (ع). رد كيل. روكيل. واپس كيل - ڏكيل. (آصفيه).

● مِسْتِرِيُ ۽ مِسْتِرِيُ: ذ. صفت. (انگ. ماستر = ماستر جاڻو. (پورچوگيز. مينسٽري). جاڻو. هنرمند - كاسبي - دستكار - كاريگر - هنري. اُستاد - ماهر - هوشيار - قابلكار - اُستو. داروغو. (سرويز جي هيٺان عملدار).

● مُسْتَزَادُ: ذ. صفت. (ع). زياده كيل - وڌايل. (ذ). اهو شعر جنهن جي هرمصرع يا بيت جي پنهان اهڙي تڪ لڳل هجي جو انهيءَ مصرع جي اول رُكن ۾ آخر رُكن جي برابر هجي. طُرو - تكرو. (آصفيه).

● مُسْتَطِيلُ: ۽ مُسْتَطِيلَ: ذ. (ع). كوني كنڊ چوكنڊو جنهن جا آهپان سامهان پاسا برابر هجن، پر ۽ پاسا نندا ۽ ٻه پاسا وڏا هجن.

● مُسْتَعِدُ: صفت. (ع. عَدَّ). تيار - موجود. لائق. (گاجرا).

● مُسْتَعْمَلُ: صفت. (ع). عمل ۾ آيل. كم ۾ آندل. مروج - رواج ۾ آندل - جاري - چالو - هلميل - هلندڙ. (آصفيه).

● مُسْتَغْرِقُ: صفت. (ع. غَرَقُ). غرق ٿيل - ٻڏل. غلطان - محو. لڳل (كم ۾) - رڌل - مشغول. (آصفيه).

● مُسْتَغْفِرُ: صفت. (ع. غَفَرَ). معافي گهرندڙ - استغفار كندڙ. (گاجرا).

● مُسْتَغْنِيُ: صفت. (ع. غنيٰ). بي پرواهه - مالدار - ڏنوان.

● مُسْتَفْسِرُ: صفت. (ع). استفسار كندڙ - پڇا گاڇا كري پڪ كندڙ. تحقيق كندڙ - محقق.

● مُسْتَفِيدُ: صفت. (ع. فَيْدَ = فائدو گهرندڙ) فائدو گهرندڙ - نفعو گهرندڙ. (آصفيه).

● مُسْتَفِيضُ: صفت. (ع. فَيْضُ = فيض خواهان) فيض خواهان - فيض گهرندڙ. (آصفيه).

● مُسْتَقْبِلُ: ذ. (ع. قبل = آئيندو) اڳيون ايندڙ وقت - آئيندو زمانو. (صفت). اڳ وارو - آئيندو - آئيندي جو - پَوَ شَڌ.

● مُسْتَقِرُّ: ذ. (ع. قرّ = ٹيڪاڻو) بيهڻ جو هنڌ - ترسڻ جي جاءِ - ٹيڪاڻو - ٹيڪاڻو - آستانو. اڈو. (آصفيه).

● مُسْتَقِلُّ: صفت. (ع). استقلال وارو - مضبوط - مستحكم - اٽلُ - اٽَرُ - برقرار - پائيدار - پڪو - استوار - قائم. دائم - هميشه. (آصفيه).

● مُسْتَقِيمُ مِزاجُ: صفت. پڪي ارادي وارو - محكم مزاج - ثابت قدم. گنبير - بردبار. (آصفيه).

● مُسْتَقِيمُ: صفت. (ع). سِڌو - سنئون - آپو - ڪڙو - سِڌو - ٻئل - عمود بيئل - سُوڌو. پڪو - پختو - ڏاڍو - مضبوط - قابو - سوگهو - اڇل - برقرار - ڪتبُ ڪوڙ. اِستر.

● مُسْتَكُّ ۽ مُسْتَكَّ: ذ. (سن. مُستَكَ) مٽو - سِرُ - سِري - سِسي - مُنڊي. پيشاني - نِراڙ (خاص ڪري هاٿيءَ جو).

● مُسْتَمَنْدُ: صفت. (ف. مُسْتَ = غم + مَندُ = وارو) غمگين - حاجتمند. (گاجرا).

● مُسْتَمَنْدُ: صفت. (ع. سَنَدَ = هن ٽيڪ ڏني) سَنَد يافته - سَنَد پاتل - تصديق ڪيل - ٽيڪ - برابر - اعتبار جوگو - پِرماڻِڪُ - معتبر. (آصفيه). نِجُ. (گاجرا).

● مُسْتُورات: ث. (ع). زالون - اِستريون - عورتون - ناريون. (صفت). سَتِر واريون - پردي واريون - اشراف (زالون). حرمسراء. (گاجرا).

● مُسْتُوئي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ميري خان ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مُسْتَوِي: صفت. برابر - سَرِيکو - موافق - سنئون - سِڌو سنئون - پُورو پُورو. هڪ جيترو - هموار - هَمِ وَزن. سَمسٹل. (گاجرا).

● مُسْتَيُ ۽ مُسْتَيُون: ث. (سن. مُشْت = مٿو > مُسْتِيڊي > مُسْتِيه = مڇي جو انڈو = بيضو) ميڻان. ڳٽڙ مان ناهيل ڳاڙهي ڪنڊ. ڳٽڙ جي پيو ر.

● مُسْتَيُ خانُ: اسم خاص تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مِسْتَرُ: ذ. صفت. (انگ). ميان - محترم - صاحب - جناب. مانَ وارو - معزز. (آصفيه).

● مَسْجِدُ ۽ مَسْجِدُونُ: ث. (ع. سَجَدَ) سجدي ڈيڻ جي جاءِ - نماز پڙهڻ جي جاءِ - عبادت گهر - عبادت خانو - مَسِيت.

= مَسْجُودُ: ذ. جنهن ڏي سجدو ڪيو وڃي. (گاجرا).

● مِسْجَنُ: مصدر. (سن. مَشْتَرَ = گڏيل) گڏجڻ - ميلڻ. ميلاوت ٹيڻ. جمع ٹيڻ - ميڙ ٽڻ. رِلي ميلي وڃڻ.

● مُسْجَنُ (ت): مصدر. (سن. مُشْ = ڏڪوڻ) عادت ٹي وڃڻ - هير ٹي وڃڻ. نقصان هيٺ اچڻ - ٽوٽي ۽ پوڻ - مشڪلات ۾ اچڻ - برباد ٽيڻ.

● مَسْحُ: ذ. وضو جو هڪ رُڪن - وضوءَ ۾ هٿ منهن ڈوڻ بعد متي، ڳچيءَ، هٿن ۽ ڪنن جي مٿان هاٿيءَ وارا هٿ گهمائڻ جي حالت.

= مَسْحُ ڪَرَنُ: سَترَ ڪيڻ. (ل). وضو ڪرڻ. طهارت ڪرڻ. (ل).

= مَسْحُوءُ: ذ. وضوءَ جو هڪ پاڪو (وضوءَ ۾ هٿ، منهن، مٿو ۽ ڳچيءَ جي مٿان هٿ گهمائڻ جي حالت). (گاجرا).

● مُسْخَرُ: صفت. (ع. مُسَخَّر = تابع ڪيل) فتح ڪيل. جيتيل - ڪٽيل. قبضي ڪيل - ماتحت ڪيل. (آصفيه).

● مَسْخِرُو ۽ مَسْخِرا: ذ. صفت. (ع. مَسخره = چرچائي) مسخري ڪندڙ - ڪيلَ وجهندڙ. چرچائي - بَدُ وشڪُ - پوڪائي - مشكرو. رڙنشائي - تماشائي. (ث. مَسْخِري ۽ مَسْخِريُون).

= مَسْخِرِيُ ۽ مَسْخِرِيُون: ث. ڪيلَ - چرچو - پوڪ - ڪهڙو - مذاق - مشكري - تماشو - مزو - رڙشو - ولدر. چٽر - ٽوڪ - ٽوليي - ٽوڪزني.

Gul Hayat Institute

= مُسْتَخِرِ يائِي ۽ مُسْتَخِرِ يائِيُون: ث. صفت. مسخري ڪندڙ (عورت). (گاجرا).

● مُسْتَدَسْ: صفت. (ع. چهن پاسن وارو) چهن پاسن وارو - شَشْ پهلُو. (ذ). چهن منهرعن وارو شعر.

● مِسِيرْ ۽ مِسِيرَ: ذ. (سن. مِشَرَ = پُوڄ) پانيڙ - برهمڻ. (گاجرا). برهمڻ جي هڪ فرقي جو نالو. (اسم خاص). برهمڻ جي هڪ ذات جو نالو. (ث). (ذ. صفت). ڪم ڪان نٽائيندڙ - گوسيڙو - نٽائو - ڪم ڪوس. بهانا ڪندڙ. (ث).

= مِسِيرائِي ۽ مِسِيرائِيُون: ث. پانيڙپاڻي - برهمڻ (زال).

● مَسَرَّتَ ۽ مَسَرَّتُون: ث. (ع. مَسَرَّةَ < سَرَّ = هو تمام خوش ٿيو) خوشي - سَرهائي - پرسنتا. راحت - فرحت - آنند - خُرسَندِي - خَرَّمي - شادماني. نشاط - آنند - سُک - ڪلياڻ - مَنڪَلُ. مؤج.

● مُسْرِفْ: ذ. صفت. (ع). فضول خرچ ڪندڙ - اسراف ڪندڙ - اجايو خرچ ڪندڙ. (گاجرا).

● مَسْرَنْ: مصدر. (سن. مر (ي) ج: مر (ي) د = مهڻ) مهڻ - ماڻ. (گاجرا).

● مَسْرُورْ ۽ مَسْرُورَ: ذ. صفت. (ع. سَرَّ = خوشي) سَرهو - خوش - نهال - شاد - پرسن - شادمان - مَنگهن - خُرسند - راضي.

● مِسْرِيْ ۽ مِسْرِيُونْ (ڪ): ث. (پيڙيءَ جي ڪَپيءَ ۾ وچ تي لڳل لوهي ڪلي. (ن. ب).

● مُسْڙِيْ ۽ مُسْڙِيُونْ (ل): ث. ڏاڙهي - سُونهاري - ريشَ. (ن. ب).

"مرد نڪرندي مُسْڙِيْ آميٽي آره سَتَ".

● مُسْڙِ ياروْ ۽ مُسْڙِ ياراْ: ذ. صفت. مصلحت وارو - ڏاهو - عاقل. (گاجرا).

● مُسْطَحْ: ذ. ڇت جو هڪڙو قسم، جنهن ۾ ڪهڪل ٽيل هجي، مگر ان جا شهتير ڏسڻ ۾ نه اچن. (گاجرا).

● مُسْطَرْ ۽ مُسْطَرَ: ذ. (ع). رازن جي سِرُن جي سِڌائي وٺڻ لاءِ ڪم آندل ڪاٺ جي پٽي - مُسْتَرَ - ليڪن پاڻ جو اوزار. (گاجرا).

● مَسْعُودْ: صفت. (ع. سعد = نيڪ) نيڪ - نيڪ بخت - سعيد بختاور - سعاد تمند - سڳورو - پاڳ وارو - خوش نصيب - پلارو. (آصفيه).

● مُسْقَطْ: اسم خاص. (ع. مسقط = ڪرڻ جي جڳهه) ايشيائي روم جي هڪ شهر جو نالو. (آصفيه).

● مَسْكَ ۽ مَسْكُونْ: ث. (سن. مَشْكَ = سانداري) سانداري - ڪَلبي - پخال - مشڪ - اوئي. پُئي - پُنا. (ڪ). مُئِيءَ ۾ پيل سُور. (ڪ).

● مَسْكِرات: ث. (ع. مُسْكِرَ) نشيدار شيون.

● مَسْكِنْ: ذ. (ع. سَكَنَ = رهڻ جي جاءِ) رهڻ جي جاءِ - جاءِ سڪونت - جاءِ قيام - قيام ڪاهه - گهرُ. مڪانُ - جاءِ - آستانو - خانو. (آصفيه).

● مَسْكُوْ ۽ مَسْكُا: ذ. (ف. مَسْكَه = مڪن) مڪنُ. (آصفيه). خوشامد. ڪاري پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم. (گاجرا).

= مَسْكُوْ لَڳائِنْ: خوشامد ڪرڻ. (گاجرا).

● مُسْكُوْ ۽ مُسْكَا: ذ. صفت. ٺلهو - ستارو - ڏمتال. (ذ). مڇيءَ جو هڪ قسم. (ڪ).

● مِسْكِيْنْ ۽ مِسْكِيْنَ: ذ. صفت. (ع. سَكَنَ = هو وينو) غريب - نِڌَرُ - تنهي دست - ڪَنگل - آتايو - مُفلس - نادار - ڪنگال - فاقه ڪش. عاجز - ويچارو - نماڻو - لاچار. لاتوان - اڌِمُ - بي وَس - بي پهچ - ڪم طاقت. بي حال - ضعيف. ڏُجهارو - ڏوڪي - دُکي. شامت زده - حَليمِ - بُردبار - نهڻو - نِرِ اپماني - نِرِ اهنڪاري - نماڻو - غريباڻو.

= مِسْكِيْنِي ۽ مِسْكِيْنِيُونْ: ث. اڻ هوند - ڪَٽلائي - محتاجي - غريبي - غُربت - ڪنگالپڻو - اِفلاس - وِلهائي - سُڃ - ناداري - حليمي - عاجزي - اِنڪساري.

● مُسَلَّحْ: صفت. (ع). هٿيار پنوهار پهريل - هٿياربند - شَسترڌاري - لُهتبدن سان تيار. (آصفيه).

● مُسَلْسَلْ: صفت. (ع). سلسلي بندي ڪيل - زنجير بند - لڙهي بند - مُتواتر - مُتصل - سلسليوار - هڪ پٺي پٺيان. (آصفيه) ترتيب وار.

● مُسَلَّطْ: صفت. (ع. مُسَلِّطَ) تسلط ڪندڙ - قبضو ڪندڙ - قابض - غالب. زورآور - طاقتور. (آصفيه).

● مُسَلَّمْ: ذ. صفت. (ع. مُسَلَّمَ) سالم رکيل - برقرار رکيل. پُورو - ڪامل - سلامت - سارو - سربستو - سمورو - سڄو - سالم - ثابت. سچ - ڪُل - سيوئي. سڄو سارو - سڄو ئي سڄو - صحيح سلامت. تسليم ڪيل - مڃيل - قبول ڪيل. مڃڻ جي لائق. ٺيڪ - پڪو - درست - اڪند پنهنجو - پُورو پُورو - معقول بين - بيشڪ - بلاشڪ - بجا. حوالي ڪيل - سپرد ڪيل - سونهيل.

● مُسْلِمْ: ذ. صفت. (ع. مُسْلِم) مسلمان - اسلام رکندڙ - محمدي - اهلِ اسلام.

● مُسْلِمانْ ≈ مُسْلِمان: ذ. صفت. (ع. مُسْلِمَ) اسلام قبول ڪيل - مذهب اسلام جو پيرو - دين احمد جو پيرو - مومن - مسلم. (آصفيه).

= مُسَلْمانْ ٹِيڻْ: اسلام آڻڻ - اسلام تي اچڻ - دين محمدي قبول ڪرڻ. (آصفيه).

= مُسَلْمانْ ڪَرَڻْ: اسلام ۾ آڻڻ - دين محمدي ۾ شامل ڪرڻ.

= مُسَلْمانِڪوْ: ذ. صفت. مسلمان جو - مسلمان وارو.

= مُسَلْمانِيْ ≈ مُسَلْمانِيُونْ: ث. صفت. مسلمان واري - مسلمان جي. (ت). اسلام - اسلاميت. سُنت - خَتنو - طُهرَ. (آصفيه).

= مُسَلْمانِياڻِيْ ≈ مُسَلْمانِياڻِيُونْ: ث. مسلم عورت. (گاجرا).

● مَسْلُوْ ≈ مَسْلا: ذ. (ع. مَسْئَله) مذهبي سوال - مسئلو. رِتَ - نُهراءُ - تجويز - راءِ.

● مُسَلْوْ ≈ مُسْلا: ذ. صفت. (ع. مسلم جو بگڙيل لفظ). مسلم - مسلمان.

● مَسْلُولْ: صفت. (ع). سِلهه جي بيماريءَ وارو - سِلهه جو مريض. (آصفيه).

● مُسَمَّاتَ: ث. (ع). عورتن جي نالي اڳيان لڳايل خطاب - عِلامت تانيث.

● مِسْمارْ: صفت. (ع). زبون - ناس - پائمال. (گاجرا).

= مِسْمارْ ڪَرَڻْ: ڌاهڻ. (گاجرا).

● مِسْ مِسْ: ث. آهستي ڳالهائڻ - پُڻ پُڻ - قُس قُس. ڪُجهو ڳالهائڻ.

= مِسْ مِسْ ڪَرَڻْ: آهستو ڳالهائڻ - مُس مُس ڪرڻ - قُس قُس ڪرڻ - پُڪار ڪرڻ - پُڪو ڪرڻ - پُڪات ڪرڻ. نَڙائڻ - گوهي ڪرڻ - گوڻڻات ڪرڻ - نَٽ نَٽاءُ ڪرڻ - ڪُس ڪُساءُ ڪرڻ - پاسو ڪرڻ.

= مِسْمِسْيو ≈ مِسْمِسْيا: ذ. صفت. پُڪات ڪندڙ - سَرَ پُر ڪندڙ - مُس قُس ڪندڙ - نڙائنو - گوهيَرُ - گوڻات ڪندڙ. نڙائيندڙ. بردبار - گنهيير - ديرينو - ڪانڊ وارو - تحمل مزاج - صبر وارو - صابرين - تحملي.

● مُسَنَّدْ ≈ مَسْنَدو: ث. (ع. سَنَدَ = وِهاڻو) وِهاڻو - ٽيڪيو. وِهاڻي واري جڳهه - وِهاڻو رکي ويهڻ واري جاءِ. ڪُندي - گادي - پُٽڪ. آسن - آسڻ - آستانو. تخت. ٽيلو - سنگهاسڻ - صندڙ.

● مُسْنَدَ: اسم خاص. سڪ گُرن جي گاديءَ تي ويهندڙن جي هڪ ذات جو نالو (اصل ۾ جاٽڙا ڪتري قوم ۾ سڪ گرن جي پاران ڏلون اڳاڙيندڙن جي سخت هلت ڪري، گرن جي ناراضپي سبب سند ۾ پناهگير ٿي انهن جو اولاد آيو ٿ مذهبي پرچار لاءِ درمشالائون فائم ڪيائون). (گاجرا). (ث. مُسْنَدياڻِيْ ≈ مُسْنَدياڻِيُونْ).

= مُسْنَدَ نَشِيْنْ: ذ. صفت. گاديءَ تي ويهندڙ - گادي نشين.

● مُسْنَدْ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (ڪراچي ۽ حيدرآباد ۾).

● مُسَنْبُ ≈ مُسْتَبْ (ڪ): ذ. چُهَنْڊڙِيْ - چُهَنْڊڙِيْ - چِمڙڪو. (جمع ۾) بدن تي فرحت لاءِ گهُمايل هٿڙا - ڏڙا - سُرڪار.

Gul Hayat Institute

ـ مُسْتَنْبَدَ ڏيڻُ: ٽنڊڑا ڪيڻُ. مٽي جي وارن مان جونئن ڪيڻ لاءِ مٽڑا گهمائڻ.

● مَسْتَنُ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو ڪالو.

● مَسْتَنُ ۽ مَسْتَنَ: ذ. (سن. شْمَشَانَ=جنگ جو ميدان، جتي ماڻهو مرن) هندن جي مُردن جلائڻ جي جاءِ. سج-پينگ.

● مِسْتَنُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مِسْتَنْ جاگِيرَ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مَسْتَنُ: مصدر. (سن. مُتْسُ=ڏڪوڻ). بدبخت ٿيڻ. ڪمبختي ۾ پَوَنُ-شامت آڻڻ-آپاڳ لڳڻ-بُرائيءَ جتڑهڻ. تباهي ٿيڻ-ڪُٽَنُ-آجاڙ ٿيڻ-ستيا ناس ٿيڻ-مُسْجَنُ. تڪليف ۾ اچڻ. برباد ٿيڻ. ويسر ۾ اچڻ-پُلجڻ. ڏکوٽجڻ. (مُسيو (مُنو)-مُسْتَنْدو-مُسيل (مُنل)).

● مِسُو ۽ مِسا: ذ. (سن. مِشْرَ=ڪَڏيَلُ) گهٽن قسمن جي گڏيل آن جو آڻو-ٻن ڇٽن جنسن جي اناجُ جي آڻي ڪي مِلائي آن مان پچايل مانيُ-روٽلو-ڦڪي ماني-ٻهي سوادي روٽي. (گاجرا). تيلي ٻج وارو فصل (ت). ڪَمُ نہ اچڻ جهڙو-بيڪارُ-نِڪارُ (ث).

ـ مِسو ٽِسو: صفت. آلُوٽو سلُوٽو. (گاجرا).

● مَسْواڑَ ۽ مَسْواڑُون: ث. (جڳهه جو) پاڙو-ڪيرايو.

ـ مَسْواڑي ۽ مَسْواڑِي: ذ. صفت. پاڙي تي ويڻلُ-ڪيرايي دارُ.

● مِسْواڪَ ۽ مِسْواڪَ: ذ. (ع. استاكَ=هن مکيو). ڏَنڊنُ. مُساڳُ. (ع. ا. د).

● مَسُوحَبِ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مُسْتَوْدو ۽ مُسْتَوْدا: صفت. (ع. مُسْتَوده>ستوڈ=هن ڪارو ڪيو) ڪارو. ڪاري مس مان لکيل-تحرير ڪيل. پهرئين دفعي سرسري طور لکيل تحرير (جا اڃا صاف نہ ڪئي ويئي هجي)-ٻهرين ڪاپيُ-رَف ڪاپيُ. ڪچو نهڑاءُ خاڪو.

● مَسُو دِيرو: اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۽ تعلقي جوهيُ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مَسُور: ث. (سن. مَسُرا). دال جو هڪ قسم-مُهريُ. (گاجرا).

ـ مَسُورَ جِيُ دالِ: ث. مُهري جي دال.

● مَسُو والو: اسم خاص. تعلقي ڪَشْمور ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مَسُوٽِيا (ت): اسم خاص. مينگهواڻ جي هڪ ذات جو نالو.

● مُسْهِيل: صفت. ع. قبضي ٽوڙ-قبض ڪُشا-جُلابُ.

● مَسْهُو ۽ مَسْهُو: صفت. نہ سهندڙ-حاسِدُ.

● مَسْهِيلو ۽ مَسْهِيلا: ذ. (ع. مَسْئَلَه). ڇڄ لائق گالهه-منجهيل سُوال. مشڪل گالهه. پِرْشْنُ. نهراءُ-رتُ.

● مِسِيُ ۽ مِسِيُون: ث. (پرا. مِسِيما. سن. مِيمْس+ايڪا=مِسِيُ. ف مِس=ٽامو). ڏندن کي مضبوط ڪرڻ جو ڪاري ۽ پُوري رنگ جو چُورو-سورهن سينگارن مان هڪ سينگار "موهيو مِسيُ ۽ پان، مٽس مرجان لڳي" (مفتون، مولوي همايون).

ڪاوڙي تيتر جي مادي. (ت)-ڪهڙي (ل). (نـب).

● مَسِيتِ ۽ مَسِيتُون: ث. (ع. مَسْجِدَ جو ٻگڙيل) مسجد.

● مَسِيتِڑِيُ (ل): ث. فراسينَ جي چيڻ جو هڪ قسم.

● مَسِيحُ: ذ. صفت. (ع. مسح). دوست. (اسم خاص). حضرت عيسىٰ عليه السلام جو لقبُ (فرشتن جي ٽيل مکڻ سبب حضرت عيسىٰ کي چيو ويو)-يسوعُ مسيحُ.

ـ مَسِيحِيُ ۽ مَسِيحِيُ: ذ. صفت. حضرت يسوع مسيحُ جو پوئلڳ-ڪرستي-ڪرستانُ.

Gul Hyat Institute

● مسيي ڏاڻي: اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو. (ت. بلوچستان).
● مُسْمِيو: ذ. گدڙهه جو هڪ قسم - ميڙائين رنگ جو گدڙهه. (ن. ب).
● مَسِيو ٿِسو: صفت. الوٽو ستلوٽو - چٽهرو.
● مُشابِهَه: ظرف. (ع. شَبَهَ = وانگر) وانگر - وانگيان - طرح - جيئن - جهڙس - مثل.
- مُشابَهَت ۽ مُشابَهتُون: ث. هڪجهڙائي - مطابقت - موافقت - شبيهه - تشبيهه. برابري. پيٽ. لاڳاپو. بانو - ويس. شڪل - رُوپ. (آصفيه).
● مَشاري: صفت. مشهور - نالبرو - نامياروهاڪارو. (سچل).
● مَشاطَ: ث. (ع). عورتن کي سينگار وغيره ڪرائيندڙ عورت - حجامِنُ. (آصفيه).
● مُشاعِرو ۽ مُشاعِرا: ذ. (ع. مُشاعره > شِعْرُ = هن موتي پُوتا) شاعرن جو اجتماع. بيت بازي. (آصفيه).
● مَشالُ ۽ مَشالَ: ذ. (ع. مُشعل جو بگڙيل) ڪنوگي - ڏياڻي - مُشعل.
- مَشالچي ۽ مَشالِچي: صفت. مشعل ڪندڙ - مُشعلچي.
● مَشامُ: ذ. (ع). وارَ جي پاڙ وارو سنهڙو سوراخ (جنهن مان پکهر نڪري) - مَسامَ. (تاريخ سند).
● مُشاهَدو ۽ مُشاهَدا: ذ. (ع. مُشاهَده > شَهِدَ = هن ڏٺو) نظارو - ڏيک - منظر - ڏيکارو - لِماءُ. ديدَ - ديدار - درشن. جاچنا - ڏسڻي - معائنو. تماشو. لقاءُ. نور إلاهيءَ جو نظارو. قدرت جو تماشو. عيني تجربو - عيني ثبوت - اکين ڏٺو دليل - چشم ديده ثبوت.
- مُشاهَدو مانڻُ: ديدار ڪرڻ - لقاءُ ڏسڻ.
● مُشاهَرَه: ذ. (ع. شَهَرَ) مهيني سير مقرر ڪيل رقم - تنخواهه - پگهار - وظيفو.
● مُشائِخ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَشائِخُ ۽ مَشائِخَ: ذ. صفت. (ع شيخُ جو جمع، پر واحد ۾ ڪم ايندڙ) پيرسن ماڻهو. بزرگ. درويش. وَلِي. معزز.
● مُشائِخَ اوڏا: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُشائِخُ هُوٽِي: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُشْتُ: ث. (ف. مُشْتِ. من. مُشْتِ) مُڪو - مُڪ. ٿونشو - ڪُوسو.
- مُشْتِ زَنُ ۽ مُشْتِ زَنَ: ذ. صفت. (ف). ٿونشو هڻندڙ - مُڪ هڻندڙ. مُڪ هڻندڙ - هٿُ رسُ ڪندڙ.
- مُشْتَ زَنِي ۽ مُشْتَ زَنِيُون: ث. مُڪ هڻڻ جي حالت - هٿُ رسُ.
● مُشْتاقُ ۽ مُشْتاقَ: ذ. صفت. (ع. شوق) اشتياق رکندڙ - شائق - چاهيندڙ - آرزومند - طالب - خواهشمند - گهورو - خواهان. مڪايل - آڪنديو. سوهيتلُ - وَسُ ڪيل - متنُ ليُايل - عاشق - موهت - اکن چڪن. مُستدعي - مُنتظر - انتظار ڪندڙ. (آصفيه).
● مُشْتَبِهَه: صفت. (ع. شُبْهه) شڪ وارو - شڪيل - شڪي.
● مُشْتَرَكُ: صفت. (ع. شَرَكَ) شريڪ ڪيل - ڪنديل - ملايل - ڪڏيل. پائيوار - حصيدار.
● مُشْتَرِي: صفت. (ع. شَرِيَ) خريدار. وڪندڙ. (ذ). هڪ گرهه جو نالو. (هي سياروسيني گرهن ۾ وڏو، ڏرتيءَ جي قطر کان يارهوٽو قطر ۾، قطبن وٽ چپڙو ۽ وچ ٿلهو، سندس سال ڏرتيءَ جي سال کان بارهوٽو). (گاجرا). وسپت.
● مُشْتَقُ: ذ. (ع. شَقَّ = چيرڻ) ڪنهن لفظ مان چيرجي نڪتل لفظ (جو انهيءَ لفظ جي مصدر يا اصل لفظ مان هجي) - بنيادي لفظ - اشتقاق ڏاڪو. ماڏ - اصل - بُنياد - مادو.
- مُشْتَقُ اصْلِي: ذ. اصل لفظ ۾ ڪجهه ڦير گهير ڪرڻ سان تيار ٿيل لفظ. (علم نحو).
- مُشْتَقُ إضافي: ذ. اصل مصدر جي اڳيان يا پٺيان ڪنهن نشاني ملائڻ سان تيار ٿيل لفظ. (علم نحو).

Gul Hayat Institute

● مُشْتَمِلُ: صفت. (ع. شَمَل = شامل ٹيو) شامل ٹيندڙ - جُٽَ ٹيندڙ - گڏ ٹيندڙ - گڏ شامل - ڪَٺو. (آصفيه).

● مُشْتَهِرُ: صفت. (ع. شَهَرَ) اشتهار ڏيندڙ. ڏيڏورو ڏيندڙ - مُنادي ڏيندڙ. شُهرت ڏيندڙ - مشهور ڪندڙ. (آصفيه).

● مُشْتُ: ث. ماڻَ - چُپَ - خاموشيُ - سُڪاتُ - سُن سُڪاتُ - پٽَ - گُپ چُپَ - گُونگ پوڻُ - چُپَ چاپَ - چُپُ چُپاءُ - سُناٽو - مائيٽائيُ - سانتَ - مالوڙو - آرام - ڏامَ - سامتَ.

● مُشْتَبِهُ ۽ مُشْتَبِهَا: ذ. صفت. سڪهو - سڪهارو - ٻَٽيُ - ٻَٽاوانُ - ٻَٽيارُ - پَرُٻَٽ - ڪَراڙو - ڪڙاڪڙيُ. سترُو - سڪهارو - سڪهائتو - سٻَرُ - زوائتو زور پَريو - سڪتوُ - ڏُڏتيُ - سڪتيُ - سڪائتو. قرارو - تڪوانو - مضبوط - جاڏو - جبرو - ٻ پريل - ڏنڍو - سڪاڻو - جانڻو - سترُ وَترُ - ڏُڏنسو - مضبوط - ڏَميتال.

● مُشْتَرُ ۽ مشترَ: ذ. صفت. مشهورُ - نامياروُ - ناليوارو - هاڪارو. (ن. ب).

● مِشْرُ ۽ مِشْرَ: ذ. برهمڻ جو لقب - برهمڻ ڪي آدرپاءُ جو لفظ. (گاجرا).

● مُشْرِقُ: ذ. (ع. شَرْقَ) ڏينهن واري روشني نڪرڻ وارو پاسوُ - آپرندو - اوپرُ - پُورَبُ. (آصفيه).

- مُشْرِقِيُ: ذ. صفت. آپرندي جو - اوپرجو - پوربي.

● مُشْرِكُ: صفت. (ع. شِرک = شِرکُ ڪندڙ) شريڪ ڪندڙ - خُدا سان ڪنهن ڪي شامِلُ ڪندڙ - شِرڪ ڪندڙ. بُتُ پرُستَ - قبرُ پرُستُ. (آصفيه).

● مُشِرُوُ: ذ. ڪڏيل سيٽيُ ۽ ڪٽڻهَ.

● مُشْرُوطُ: صفت. (ع. شرْط) شرط ڪيل - شرْطيُ. (ع. ا. د). علمِ نحو جي اصطلاح ۾ ڪنهن شرط ڪيل جملي جي نتيجي وارو جملو - جزا. (علمِ نحو ٦١).

● مشِرُوعُ: ذ. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسمُ - ڪڏيل سوتي ۽ ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم. (گاجرا).

● مُشْتَرِيُ: اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد سنڌ ۾).

● مُشْتَعَلُ ۽ مُشْتَعِلَ، مشعلونُ: ذ. ث. (ع. شَعَلَ). مُشالَ - مُشْعالُ - ڪَٽڪيُ - ڏِياتُ - ڏِياتيُ - مُٽوُ.

- مُشَعْلَچِيُ: ذ. صفت. مَشْعَل ڪڍندڙ - مُٽي وارو - ڏِياتُ ڪڍندڙ.

● مُشْغُولُ ۽ مُشْغُولَ: ذ. صفت. (ع). شُغل ۾ لڳل - ڪم ۾ لڳل - رُڌَلُ - مَصْرُوفُ - آپار يَلُ.

- مُشْغُولِيُ ۽ مُشْغُولِيُونُ: ث. مصروفيت - وڪندي. ڪِرت - حاجَ - ڪمُ - ڏَنڊو - ڪارُ.

● مُشْفِقُ: صفت. (ع. شفق = مهربانُ) شفقت ڪندڙ - مهربان - شَفِيقُ. نوازش ڪندڙ - احسان ڪندڙ - پلائيُ ڪندڙ. ترسُ ڪائيندڙ - رحمدل - دَيالُوُ - ٻاجهارو. دَرد مَنڊ - غمگسارُ. رَفِيقُ - دوستُ ٻيارو. (آصفيه).

● مَشْقَ ۽ مَشْقُونُ: ث. (ع). روزانو ڪنهن ڪم ڪي وري وري ڪرڻ جي حالت - استعمال - آپاسُ - مُحاوَرو - ساڌنا. عادَت - هيرَ - نِيمَ - وِرْتاءُ - عَمَلُ. لِکَڻُ جو ڪمُ (شاگرد ڪي) - نَقلُ - ٻيرو يُ آتارو.

- مَشْقَ ڪَرائِنَ: استعمال ڪرڻ - اپاس ڪرڻ - مُحاورو ڪرڻ. شاگرد جو صورتخطي ڪي پڪوُ ڪرڻ.

- مَشْقَ ڪَرَنُ: مَشْقَ ڪَرائِنَ.

● مَشَقَّتَ ۽ مَشَقَّتُونُ: ث. (ع. شَقَّ) تڪليف - اهنج - ڏُکائي - هلاڪي - دِقَّت - تصديع - زحمت. پَتوڙ - ڪَهَ - ڪشالو - درد سري - جاکوڙو - جانفشاني - جدوجهدُ. پورهيو - لايو لڳايو. ڪم ڪار - ڏنڍو - ڪِرت - مزوري.

● مَشْكَ ۽ مَشْكُونُ: ث. اسمِ. (من. مَشَكَ) پاڻيُ پيَرڻُ جي چمڙ جي ٿيلهيُ - پَکالَ - ساندارو - سانداريُ - اوڻي - ڪَلي.

- مَشْكِيُ: ذ. صفت. مشڪ ڪڍندڙ - (پاڻي جي) مَشڪ پريندڙ. (گاجرا).

● مُشْكَ ۽ مُشْكُونْ: ث. (ف. مُشْكَ) ڪستوري - ڪتوري - خستوري. بنا سڳن هرڻ جي ڏڻ مان نڪتل هڪ خوشبودار مادو (چيو وڃي ٿو ته هي هرڻ ماڪ نيپال ۽ ختن ۾ رهن ٿا). هٿن پيرن جو پٺو - ڏورو - گوشت جو مڇو.

- مُشْكَ بِلائِي: بلي جي آنڊن مان نڪتل گهاڻي چربيءَ جهڙي خوشبوءدار لِيز (آفريڪا ۽ عربستان جي هڪ بلي جي آنڊن جي هيٺين پاڳي مان ڪستوري جهڙي خوشبوءدار ليز). (گاجرا).

- مُشْكَ بِلو: بلي جو هڪ قسم (جنهن جي آنڊن مان خوشبوءدار ليز نڪري ٿي). (گاجرا).

- مُشْكُونْ بَتڻ: پانهون ورائي پنيءَ پٺيان بڌڻ (جيئن آدمي پڇي نه سگهي) - پانهن جا ڏوراڙا بڌڻ - چڱوڪُنيو بڌڻ - پڇوڙڪي بڌڻ - بُشڪين بڌڻ.

- مُشْكِي: ذ. ڪستوريءَ وارو - سُرهو - خوشبوءدار. ڪارو گهوڙو - سانورو - سانولو.

● مُشْكُونْ جمع: گهوڙي ۽ شينهن جي ڪچيءَ جا وار. (گاجرا).

● مُشْكِرو ۽ مُشْكِرا: ذ. صفت. (ع. مَسْخره = چرچائي) چرچائي - پوڪائي - مسخرو.

- مُشْكِرو لڳڻ: مزو اچڻ - دل ڪي وڻڻ - راحت اچڻ - وندر ٿيڻ.

- مُشْكِري ۽ مُشْكِريُون: ث. چرچو - پوڪ - خوش طبعي - ظرافت - ڪِل پوڪ - مسخري.

● مُشْكِل: ذ. صفت. (ع. شَكْل = سخت) ڏکيو - اهنجو - اوکو - اولو - آهندو - اِل ولو - ڪٺن - ڏُهلتنب - ڏهيلو - سخت - ڪٺن - دشوار. تڪليف وارو. (ث). مشڪلات - اهنجائي - اوڪائي - تڪليف - دقت - مصيبت - دشواري - سختي - ڪشٽ. سوڙهه - تنگي - لاچاري - ضرورت - گهرج. آفت - ويڌنا - بپتا - آپدا.

- مُشْكِلات ۽ مُشْكِلاتُون: ث. اهنجائي - اوڪائي - تڪليف - ڏکيائي. سوڙهه - تنگي - لاچاري.

- مُشْكِلاتَ حَلْ ڪَرڻْ: ڏکيائيءَ مان چڏائڻ - مشڪل پڇڻ - اهنج دور ڪرڻ. مصيبت کان نجات ڏيارڻ - آپدا ٽارڻ.

- مُشْكِلْ كُشا: ذ. صفت. مُشڪلاتون دور ڪندڙ - ڏک لاهيندڙ - اهنج دور ڪندڙ. مصيبتون دفع ڪندڙ.

● مُشْكَنْ: مصدر. ٽورو ڪِلڻ - چپن ۾ ڪِلڻ - مُرڪڻ - پاهوهڻ. ڪِلڻ. خوش ٿيڻ - سرهو ٿيڻ. (مَشڪيو - مَشڪندو - مُشڪيَلْ).

- مُشْكُ ۽ مُشْكُونْ: ث. ٽوري ڪِلَ - پاهوهه - مُرڪ.

- مُشْكَنْ ڪُشْكَنْ: مصدر. ڪِلڻ - مُرڪڻ - پاهوهڻ. خوش ٿيڻ - راضي ٿيڻ - ريجهڻ.

● مُشْكُو ۽ مُشْكا: ذ. نيڍو هيرو - لالڙي.

● مَشْكُور: ذ. صفت. (ع. شُكْر) شُڪرگذار - شُڪرمند - شاڪر - مَمنُون - احسان مند.

● مَشْكُوڪ: ذ. صفت. (ع. شَكّ = شڪي) شڪ ڪندڙ - شڪي - شڪائتو - وَهمي - گمانبر - سَنسَئي - پيرمي. لڄارو - سنڪوچي - شرميلو - حجابي.

● مَشْوَرَتَ: ث. (ع. مَشوره) مَشورَه - صلاح - صلاح مصلحت - پٺت - مَتَ - نصيحت - راءِ - اڪل - خيال - ويچار.

● مَشْوَرو ۽ مَشْوَرا: ذ. (ع. مَشوره = صلاح) صلاح - مصلحت - مشورت. (آصفيه).

- مَشْوَرو ڪرڻْ: صلاح ڪرڻ - صلاح مصلحت ڪرڻ - تجويز ڪرڻ. سازش ڪرڻ - منصوبو بڌڻ - سِتَ سِتڻ. (آصفيه).

- مَشْوَرو وَٽڻْ: صلاح وڻڻ - صلاح مصلحت وڻڻ - راءِ وڻڻ - تدبير پڇڻ (آصفيه).

● مَشْوَري: اسر خاص. هڪ ذات جو ڪالو (اڪثر لاڙڪاڻي ۾).

● مَشُونكِڑُو ۽ مَشُونكِڑا (ڪ): ذ. جانور جو هڪ قسم.

● مُشَهِدو ۞ مُشَهِدا: ذ. (ع. شَهِدَ). نظارو - نِماءُ - لقاءُ - ديدارُ - ڏيکاءُ - مُشاهدو. رَوْنشو - چرچو - تماشو - کيل خوشيءَ - مزو - گهمت - وِنڈرُ - وِيارُ - کتلول - بازيءَ - کيلُ - مسخريءَ - سانگُ.

● مُشَهِدي: ذ. سڪهي جو هڪ قسمُ (روپيو، پر رُپئي کان گهٽيءَ قيمت وارو).

● مَشْهُورُ ۞ مَشْهُورَ: ذ. صفت. (ع. شَهَرَ) شُهرت کيل - هاڪارو - نامَ ڪڍيو - نامياروـ پَڌرو - نالي وارو - نامييءَ - نامِيوءَ - نالِيرو - پرسيڌ - مَعْرُوفُ - نامِوَرُ.

■ مَشْهُورائِيءَ ۞ مَشْهُورائِيُونُ: ث. شُهرتَ - آگهيتَ - پَڌرَ - پرڪاشُ - نالوءَ - نامِوَريءَ - ڏاکوُ. هاڪ - ناموسَ - ساراهَ. شُهِيدَ.

■ مَشْهُورِيءَ ۞ مَشْهُورِيُونُ: ث. ناموري - هاڪ - ناموس - ساراهه.

● مَشِيّاتِ: ث. (ع). خواهش - ارادو. (گاجرا).

● مُشِيرُ ۞ مُشِيرُ: ذ. صفت. (ع). مَشْوَرو ڏيندڙ - صلاح ڏيندڙ - صلاحڪارُ. تدبير ٻڌائيندڙ.

مَنِيتريءَ - ڪارڪُنُ - وَزيرُ - ديوانُ - سيا سَڌُ - مَيمبرُ. چڱو مڙسُ - وَڏيرو - پنچُ - مُکيءَ.

■ مَشِيرِپَ نامو ۞ مَشِيرِپَ ناما (ت): ذ. صلاحڪار - جماعت جو تحريريءَ فيصلو. معتبر ماڻهن جو فيصلو.

■ مَشِيرِيءَ ۞ مَشِيرِيُونُ: ث. ميمبريءَ. وزيريءَ.

● مِشبيءَ مِشِيءَ (ڪ): ث. خوشامدَ - چاپلوسيءَ.

■ مِشيُونُ مِشِيُونُ ڪَرڻُ (ڪ): خوشامد ڪرڻ - چاپلوسيءَ ڪرڻ.

● مَشِينَ ۞ مَشِينُونُ: ث. (انگ. مِشْنِ = ڪَلَ) ڪَلَ - پُرزو هڏُ جوناهيل اوزارُ. (آصفيه).

■ مُصاحِبُ ۞ مُصاحِبَ: ذ. صفت. (ع. صُحبَ = سنگتي). سنگتي - ساٿيءَ - دوست - يارُ - سَجَنُ - ميتُ - گهٽگهرو - اخلاص مَندُ - همدردُ - غمگسارُ - آسا پَڪَندُ - رَفيقُ - صُحبتيءَ. چاوڙيءَ نائبُ.

■ مُصاحبتَ: ث. سنگتَ - دوستيءَ - يارِيءَ - سَجَڻپائيءَ. صُحبتَ. اخلاصَ - همدَرديءَ - سجڻپائيءَ - گهٽگهرائيءَ - همدرديءَ. رفاقتَ. (ع. ا. د).

● مُصافَحَهُ: ذ. (ع. صَفَحَ = هتُ ميلاءُ). ملاقات وقت هتَ ملائڻ جي حالت - هتُ ميلاءُ - خوش خوش - خوش خيرعافيت - دست بوسي ڪرڻ.

■ مُصافحو ڪَرڻُ: هت سان هت ملائڻ - خوش خوش ڪرڻ - خيرعافيت ڪرڻ - دست بوسي ڪرڻ.

● مَصالِحَ: ذ. (ع). مصالو - مسالو - ڪاڏي ڪي مزيدار ڪرڻ وارو وکر (مرچ، لوڻ وغيره) - ويڱڻُ. شئي شڪل - سامِگريءَ - ڪنهن به مرڪب ڪي ٺاهڻ لاءِ ڪچو سامان - جاءِ ٺهرائڻ جو سامان - سُرُسات. پسار - جڙيءَ ٻوٽيءَ. خوبيون - پلايون.

■ مَصالِحدارُ ۞ مَصالِحدارَ: ذ. صفت. مَصالِحُ وارو - ويڱڻُدارُ - چهرو - سلوٽو.

■ مَصالِحدانيءَ ۞ مَصالِحدانِيُونُ: ث. مَصالِح رکڻ جي ٻيتيءَ.

■ مَصالِح ڏِيڻُ (ت): چمڙيءَ کي پاڻي، چوني ۽ ڪاريءَ ڪار ۽ وڃيءَ رکڻ.

■ مَصالِح گَڏَڻُ (ت): ڪُوئر جو ٻَڌُ آلو آڪُ ۽ پاڻيءَ گڏڻ.

● مَصالحتُ: ث. (ع. صُلح). صُلح - ميل - ميلاپَ - ناهه - صُحبتَ. (آصفيه).

● مُصحَفُ: ذ. (ع. صَحَفَ). قرآن ڪريم - قرآن حميد - مسلمان جو خدا کان نازل مذهبي ڪتاب - ڪلام الله - چمن جي لائق ڪتاب. محبوب جو سُنهڙُ. (آصفيه).

● مِصداقُ: ذ. (ع). صِدقُ يا سچائيءَ جو هٿيار. صداقت جو ثبوتُ - سچائيءَ جي ثابتيءَ - گواهي - شاهدي - ثبوت. (آصفيه). (صفت). تصديق ڪيل - خاطريءَ ڪيل. موافقُ - برابر.

● مَصدَرُ ۞ مَصدَرَ، مَصدَرُون: ذ. ث. (ع). ڪرڻ جي جاءِ - صادر ڪيڻ جي جاءِ - جاه

Gul Hayat Institute

صدرُ. مُولُ - مُنْبَعُ - بُنْيادُ - أصلُ - مُنْهَنُ - ڏُر - مُهِڪُ قِيرِيُ اچڻ جي جاءِ - موڻي اچڻ جي جڳهه. اشتقاق - ڏاتُو (ڪنهن لفظ جو). فعل جي اها سادي صورت جا ڪنهن ڪر يا حالت جي معنيٰ ڏيڪاري - اسم مصدر - نمت ارث. (علم نحو).

■ مصدر تَرْڪِيبِيُ: ذ. ث. علم نحو جي اصطلاح ۾ اهو مصدر جنهن جي معنيٰ مصدر ۾ نه نڪري - حاصل بالمصدر. مثلاً: "ڪرڻي، پڙڻيُ، چوڻيُ وغيره". (علم نحو ٦٥).

■ مَصْدر جَعْلِيُ: ذ. ث. اهو مصدر جو ڪنهن پي هوليءَ جي لفظ پٺيان "ڻ" وڌڻ سان ٺهي. مثلاً: "طلبڻ = ڪَتَشڻُ وغيره". (علم نحو ٦٥).

■ مَصْدر حَقِيقِيُ: ذ. ث. فعل جو هڪ قسم. مثلاً: "ڪرڻ، چوڻ وغيره". (علم نحو ٦٥).

■ مَصْدَر وَضْعِيُ: ذ. ث. مصدر حقيقي. (علم نحو ٦٥).

● مُصَدَّقُ: ذ. صفت. (ع. صدّق) صدق جو - سچو - حقيقي - حقي. شاهد - گواهه. (ع. ا. د)

● مِصْرُ: ذ. (ع). شهر - بلده - نگر. هڪ شهر جو نالو (جنهن کي مِصْرُ پٽ نوح آباد ڪيو هو). آفريڪا کنڊ جو هڪ مشهور مُلڪ. (آصفيه). زالن جي مٿي جي وارن تي پَڌل ننڍو ڪنڊو ڪپڙي تُڪر - ڪَساهو. ڪيس آبو. (ڪ).

■ مِصْرِيُ ۽ مِصْرِيُ: ذ. صفت. مصر جو - مصر وارو. مصر جو ويڙل - مصر جو رهاڪو. (ث) مصر مُلڪ جي هولي.

● مُصِرُ: صفت. (ع. صرّ = اصرار ڪندڙ). امداد ڪندڙ - وري وري چوندڙ - (ڪنهن ڪر ڪرڻ لاءِ) زور پريندڙ.

● مِصْرِ جِيُ واءِ: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ڏيهه جو نالو. (لست).

● مِصْرَعَ ۽ مِصْرَعُونُ: ث. (ع). لغوي معنيٰ ۾ دروازي جا طاق. اصطلاحي معنيٰ ۾ شعر جو اڌ حصو. مثلاً:

"ويو اخلاص عالم مان عجب هي دؤر آيو آهه،
ڏجي هرڪو ٿو ظالم ڪان عجب هي دؤر آيو آهه".

مٿين شعر ۾ ٻه مصرعون آهن، جن مان پهرين ست ڪي مصرع اولهين ۽ ٻيءَ ڪي مصرع ثاني چئبو آهي - اڌ شعر. ڪافيءَ جو هڪ ٽڪرو.

● مَصْرُوفُ: ذ. صفت. (ع. صرف = مشغول) مشغول - رڌل - لڳل - جُتيل - قائل (ڪر ۾). صرف ڪيل - خرچ ڪيل. قربان - واپس آيل - موڻي آيل. (آصفيه).

● مِصْرِيُ ۽ مِصْرِيُونُ: ث. مٺاڻ جو هڪ قسم - ڪنڊ جي چاش مان ٺهيل بلورن مثل مٺاڻ. (ع). تمام تکي تلوار. شراب جو هڪ قسم - تمام تيز شراب. پيڙيءَ جو هڪ عضوو - رود (ڪپيءَ) جي وچ واري ڪلي يا سرائي. (اسم خاص). تعلقي موري ۾ هڪ ڏيهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو. (ت).

● مِصْرِيُ پُورُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو. (لست).

● مِصْرِيُ شَاهُ: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ڏيهه جو نالو. (لست).

● مُصْطَفىٰ: صفت. (ع. صفوَ = چونڊيل) پُهتل - برگزيده و. خراين ڪان پاڪ. مُجتبيٰ. چونڊيل - ڏاڍيل - پسند ڪيل - مقبول - منظور نظر. (اسم خاص). حضرت رسول مقبول احمد مُجتبيٰ صلي الله عليه وآله وسلم جن جو لقب.

● مُصْطَكِيُ: ث. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم (هيدي رنگ تي ڪنهن وڻ جو ڪوڙ).

■ مُصْطَكِيُ رُومِيُ: ث. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم.

● مُصَفّىٰ: صفت. (ع. صفوَ = پاڪ). صاف - صاف ڪيل - صفا - نرمل - اوجل. پاڪ (آصفيه).

● مُصْلِحُ: صفت. (ع. صلح). اصلاح ڪندڙ - درستي ڪندڙ - سڌارندڙ - سڌارڪ. (ع. ا. د).

● مَصْلَحَتَ ۽ مَصْلَحَتُونُ: ث. (ع. صلح). نيڪ صلاح - نيڪ مشوره - مناسب تجويز. صلاح - مت - مشورت - ڪٽ. آپاءُ - وجهه - تجويز - بيلو - اڪل - ٽنڊ. حڪمت علي - نيتي - تدبير - جترائي - سياڻپ - ڏاهپ. خوبي - چڱائي - پلائي - نيڪي - عمدگي. (آصفيه).

■ مَصْلَحتاً : ظرف. نيڪ صلاح سان. دلي پادلي- جاڻي واڻي- پاڻمرادو- پنهنجي خيال سان.

■ مَصْلَحتَان : ڏ. صفت. صلاح ڏيندڙ- صلاحڪار- نصيحت ڏيندڙ. صلاح مصلحت ڪندڙ. تجويز ڪيڙي ڏيندڙ- اڪل سڪل بتائيندڙ.

● مُصَلّو : ڏ. (ع. صَلي) نماز پڙهڻ جي جاءِ- عبادت گاهه- مسجد. نماز پڙهڻ جي لاءِ ڏيو ٿڏو يا غاليچو- نماز پڙهڻ وارو ڪپڙو- جاءِ نماز.

● مُصَلْصَلُوب : ڏ. صفت. (ع). سُوريءَ تي چاڙهيل- قاسي ڏنل. (گاجرا).

● مُصَمِّم : صفت. (ع). پڪو- پختو- مستقيم- آستوار- محڪم- اٽل- ان ڦر. (آصفيه).

■ مُصَمَّم اِرادو : پڪو ارادو- عزم بالجزم- پختو قصد- مُحڪم اِرادو- مضبوط خيال- اٽل فيصلو- پختو ويچار. (آصفيه).

● مُصَنِّف : ڏ. (ع. صَنَّفَ = هن ناهيو) تصنيف ڪندڙ- ڪتاب ناهيندڙ- مؤلف. ڪتاب لکندڙ- ليکڪ- ڪرنٽ ڪار- ليويس.

■ مُصَنِّفِي : ث. تحرير- ليکيت- تصنيف- مؤلفي.

■ مُصَنِّفِي جو حَقّ : ڏ. حق تصنيف.

● مَصْنُوعِي : ڏ. صفت. (ع. صنع) هٿراڏو- بٽايل- ناهيل. بناوٽي- جعلي- جوڙتو- نقلي- تقليدي.

● مُصَوِّر : ڏ. صفت. (ع). تصويرون ناهيندڙ- چترڪار. ڪمانگر- نقاش. رنگ ڏيندڙ- رنگ ساز. (آصفيه).

■ مُصَوِّرِي : ث. چترڪلا- تصويرڪشي- چترڪاري. ڪمانگري- نقاشي. چتسالي- نقش- چٽ. رنگسازي.

● مُصِيبَت : ڏ. (ع. صوب) ڏکيائي- دشواري تڪليف- اهنج- زحمت- ڪشٽ. درد- ڏک- رنج- الدوهه. ايذاءُ- اهنج- پيڙا- سور- آزار. آپدا- آفت- بلا. شامت- غضب- ويڌن. نحوست- ڪمبختي- نياڳ- برائي- بدبختي. صدمو- حادثو.

■ مُصِيبَت زَدَه : صفت. مصيبت جو ماريل- ڏکن جو ستايل- آفت زده. غمزده. ڪمبخت- نياڳو- بدبخت.

● مُضارِع : ڏ. (ع). ٽين جهڙو- ٽيٽو- سمڪن- سمياويه. الاجي- جيڪس- جيڪر- شايد. ڪجهو- لڪل. امڪاني- گماني- شڪي. علم نحو موجب هڪ زمان جو نالو.

● مُضاعَف : ڏ. صفت. (ع). ٻيڻو- ٻيتو. (اسم). اهو لفظ جنهن جي ڇاڙيءَ ۾ ساڳي قسم جو ٻيو لفظ اچي. (گاجرا).

● مُضاف : ڏ. (ع). ٻئي سان تعلق رکندڙ اسم.

● مُضاف اِلَيْه : اهو، جنهن سان ٻيو اسم لڳايو وڃي. مثلاً: "ڪاٺ جو گهوڙو"، "گهوڙو" مضاف آهي. "جو" حرف اضافت ۽ "ڪاٺ" مُضاف إليه آهي.

● مُضامِين : ڏ. (ع). مضمون جو جمع- مضمون- بيان.

● مَضْبُوط : صفت. (ع. ضَبْطَ) ضبط ڪيل- قبضي ڪيل. پڪو- پختو- ڏاڍو- سخت. قابو- موڪو. مستحڪم- محڪم- اٽل- اڇل- برقرار. نهرو- گهاٽو. پريل (پُٽ ۾) - مائيدار- ڳوڙهو- وزنائتو- سنگين. ڏڍو- ستو- دونسو- مُڪو- ڏڳ- يڪتو. جاڏو- سکهو- سترو- قوتي- قرارو- جانڙو- جُنگ. سورهيه- سورمو- بهادر- شهزور.

■ مَضْبُوطُ رهڻ : قوي دل رهڻ- قائم رهڻ- ثابت قدم رهڻ- اٽل رهڻ- برقرار رهڻ.

■ مَضْبُوطُ ڪرڻ : جمائڻ- پڪو ڪرڻ- آماده ڪرڻ- پختو ڪرڻ.

■ مَضْبُوطِي : ث. پڪائي- آچلتا- پختائي- ڏيرج- ثابت قدمي. جناءُ- پائداري- هندَ- ٽيڪاءُ- تائيد- پُشتي- پختگي. زور- بل- طاقت- سکهه- سکهيت- شڪتي- تيج- ست- توفيق- سامرٿي. نيهراني- گڙهائي- گهاڻائي- گهاڻاڻ- گهات.

Gul Hayat Institute

● مُضْحِكُ: ذ. صفت. (ع. ضَحِكَ) مسخرو - كِلائيندڙ - چرچائي - پوڪائي.
● مُضِرُّ: صفت. (ع) ضَرَرُ = ضَرر پهچائڻ وارو) ضرر پهچائڻ وارو - نقصان ڏيندڙ - نقصانڪار - غير مفيد.
"مُضِرُّ تان مون کي کِٽا حڪيمن هزار"
(آبري - شاهه).
زهريلو - زهردار - فاسد. ٽوپي جهڙو - ڇيهي جهڙو. اڳرائي ڪندڙ - چڙ ڏيارندڙ.
= مُضِرُّتُ: ث. ضَرَرُ - زِيانُ - هاڃوُ - ڇيهو - هَرَجُ - چوتَ - نقصان - ٽوٽُ - ٽوٽوُ. ايذاءُ - سُورُ - دَردُ - ڏُکُ - ڪشٽُ.
● مِضْراب: ع مِضْرابَ: (ع. مِضْراب = لوهي ڇلوُ). لوهي ڇلوُ. اڳريُ ۾ پائي ستار وڄائڻ جو لوهيُ ڇلوُ. ضَرْبَ (ل) - جَرَبُ (ڀ). (آصفيه).
● مُضْطَرُّ: صفت. (ع) ضرر پهتل - نقصان پهتل. تڪليف ۾ ڦاٿل. بيقرارُ - بي آرامُ - بي چينُ - بيتابُ - مُضْطَربُ - وِياڪُل - پريشان - ماندو. بي وس - ويچارو - لاچارُ. (آصفيه).
= مُضْطَرِبُ: صفت. بي چينُ - بي آرام - بي قرار - مُضْطَرُ.
● مُضْمَحِلُّ: صفت. (ع). محُو ٿيندڙ - ڪمزور - ٽڪل - ڏُهرو - لاغر - آپرو. مُسْتُ - ڍِلو - ڪاهِلُ. اداس - غمگين - دلگير - مغموم - فِڪرمند. (آصفيه).
● مُضْمَرُ: صفت. (ع. ضَمَرَ). پوشيده - ڍڪيل - ڇپايل - لڪايل - مخفي. دل ۾ رکيل - راز ۾ رکيل - ڳجهو - لڪل. (آصفيه).
● مَضْمَضُو: ع مَضْمَضا: ذ. ڪُرڙيُ.
● مَضْمُونُ: ع مَضْمُونَ: ذ. (ع ضَمَنَ) مطلب - بيان - عبارت. مقالو. تقرير - وِياکيان - ايڪجرُ. ليکُ - آرٽيڪل - انشا - ايڊيٽوريل. ڳالهه - معنيُ - مُدعا - هار دُئيُ - سارُ - تاتپرجُ. ڳالهه - سخنُ - وچن - قولُ. (آصفيه).
= مَضْمُونُ نِگارُ ع مَضْمُون نِگارَ: ذ. صفت. مضمونَ نويس - مضمون لکندڙ - مقالو لکندڙ - بيان لکندڙ مهتمر - سَمْپادِکُ - اخبار نويس - ايڊيٽرُ. ليکڪ - ليکاري.
= مَضْمُون نِگاريُ ع مَضْمُون نِگارِيُونُ: ث. مضمون نويسي. ايڊيٽري. (آصفيه).
= مَضْمُوُنُ نَوِيسُ ع مَضْمُوُنُ نَوِيس: ذ. صفت. مضمون لکندڙ - مضمون تيار ڪندڙ - سمهاڪ - ايڊيٽر. (گاجرا).
= مَضْمُوُنُ نَوِيسيُ ع مَضْمُوُنُ نَوِيسيون: ث. لکندڙ جو ڪر - لکندڙ جو ڏندو - لکڻ جو هنر. (گاجرا).
● مُطابِقُ: صفت. (ع. طَبَقَ). مُوافِقُ - برابر. يڪسانُ - هم رنگ - هم صورت. مانند - وانگر - جيان - طرح - جي برابر - مُشابهه - جهڙسُ - اُن جهڙو - ساڳيو - نيس پيس. (آصفيه).
= مُطابَقَتُ: ث. مُوافقت - برابري - يڪسانيُ مُشابهتَ - اُن جهڙائيُ.
● مُطالَبُو ع مُطالَبا: ذ. (ع. مطالَبهُ > طَلَبَ = هن گهر کي). طَلَبَ - گهُر - دعويٰ - نالش - مانگ - طلبيُ - تقاضا. حق جي ڪولها - حق جي گهُرَ. قرض. واجب الطلب رپيا. (آصفيه).
= مُطالَبُو ڪرڻُ: گهُرڻ - گهُر ڪرڻ - طلبڻ - طلب ڪرڻ - دَعويٰ ڪرڻ - تقاضا ڪرڻ - مانگ ڪرڻ - دعويدار ٿيڻ.
● مُطالَعُ: ذ. (ع. طَلَعَ). ڪِتاب بِينيُ - پڙهڻ - پڙهائي - پهاڻُ - دَرسُ - آپياسُ - پڙهيُ - تحصيل. ڪنهن شيءَ کي انهن جي واقفيت پيدا ڪرڻ لاءِ ڏسڻ جي حالت - غوُر - توجه - ڌيان - خيال - ويچار - خوُض - تامّل. (آصفيه). واقفيت - جاڻ - سُڌ - خبر - سَماءُ - پَرُوڙَ. (ع. ا. د).
= مُطالَعُ ڪرڻُ آپياس ڪرڻ - پڙهڻ - يادڪرڻ - پهاڻُ ڪرڻ - واچنُ - ڪتاب ڏسڻ - اڳتي سبق سکڻُ. غوُر ڪرڻ - ڌيان سان ڏسڻ - توجه ڪرڻ - خوُض ڪرڻ. واقفيت رکڻ - جاڻَ رکڻ - سُڌَ هجڻ - پَرُوڙ رکڻ.

Gul Hayat Institute

= مُطالَعو ۽ مُطالَعا: مُطالَعُ.
= مُطالَعو ڪرڻُ: مُطالَعُ ڪرڻ.
● مُطَبَّ ۽ مُطَبَّ: ذ. (ع). حڪيمن جي ويهڻ جي جاءِ - ويج گهر. دواخانو - حڪمت خانو - اسپتال - شفاخانو - شفا گهر - صحت گهر.
● مُطَبَّخُ: ذ. (ع) رڌپچاءُ جي جاءِ - بورچيخانو - رنڌڻ ٽو - رَسُوئي گهر.
● مُطَبَّعُ: ذ. (ع. ذ. (ع. طَبَعَ = هن ڇپيو) ڇاپڻ جي جاءِ - ڇاپخانو - پريس.
● مُطَبُّوعُ: صفت. (ع طَبَعَ = هن ڇپيو). طبع ٿيل - ڇاپيل - ڇپيل - پرنٽ ٿيل. (آصفيه). پسند ڪيل - دلپسند - مرغوب. (آصفيه).
● مُطْرِبُ ۽ مُطْرِبَ: ذ. صفت. (ع طَرَبَ = هو نچيو). گائيندڙ - گويو - ڪلاونت - ميراثي - قوال - راڳيندڙ - خوش ڪندڙ. (آصفيه).
● مَطْلَبُ ۽ مَطْلَبَ: ذ. (ع). مُراد - مَنورت - غرض - نيت - اِرادو - خواهش - مُدعا - منشا - دلي خواهش - چاهت. چاهه - دلچسپي - شوق - لاڙو - رغبت. سانگو - ضرورت - گهرج - ڪَپ - لوڙ - طلب. معني - مطلب - مقصد - آرٿ - پروجن. تاتپرج - سارُ - خُلاصو. سمجهاڻي - شرح.
● مَطْلَبِي ۽ مَطْلَبِيُّ: ذ. صفت. مطلب وارو - مطلب جو - خود غرض - مطلب جو يار - پاڻ پيرو - آپ سُوارٿي. خواهشمند - آروزمند - اِراد تمند - منشائي.
● مُطَّلِبُ: اسم خاص. (ع). حضرت محمّد صلي الله عليه وآله وسلم جن جي ڏاڏي جو نالو - عَبْدالمُطَّلِبُ.
● مُطَّلَعُ: ذ. (ع. طَلَعَ = هو اپريو). ستاري جي اُپرڻ جي جڳهه. قصيده جو پهريون بيت. غزل جو ٻن مصرعن ۾ قافيو. (ع. ا. د).
● مُطَّلَعُ: صفت. (ع). اطلاع ڏنل - خبر ڏنل - واقف - محرم.
● مُطْلَقُ ۽ مُطْلَقَ: ذ. صفت. (ع. مُطْلَقٌ). ڇُٽل (قيد مان) - آزاد - سؤڌنتر. سُوڌين - بيپرواهه - بي ڪاڻيو - لاغرض - ڪل مختيار - خود مختيار. ليجو - پورو - ڪامل - سڄو - سارو - سربستو.
= مُطْلَقاً: ظرف. آصل - بلڪل - سراسر - سڙيوڻي - نيهٺ - قطعي - اصلاً - سڄوئي - سموروئي - سڀ - سربستوئي.
● مَطْلُوبُ: صفت. (ع. طَلَبَ). طلب ڪيل - طلبيل - گهُرڪيل - گهُرايل. سڏيل - ڪوئيل. خواهش مطابق - دلپسند. محبوب - معشوق.
● مُطْمَئِنُ: صفت. (ع). اطمينان رکندڙ - بيفڪر - بي اوٿو - مانيٽو - سانتيڪو.
● مُطَهَّرُ: صفت. (ع. طَهَّرَ). پاڪ ڪيل - پاڪ - صاف - پوٽر - صفا - شُدّ - نيرمل - معصوم - نيردوش - بي گناهه - بي ڏوهو. (آصفيه).
● مُطِيعُ ۽ مُطِيعَ: صفت. (ع. طوع). اِطاعت ڪندڙ - فرمانبردار - تابعدار - حڪم مڃيندڙ - آگياوان - آگيا ڪاري. حڪم هيٺ - تابع - ماتحت - تلديو - تابعي - تانبي - تحت ۾ - جو ڳو - وسيڪو - خادم - ٻانهو - چئيوان - چيلو - شِش - پوٽلڳ - مريد - بالڪو.
= مُطِيعُ ڪرڻُ: تابعدار بنائڻ - زير ڪرڻ - زير فرمان ڪرڻ - هيٺ ڪرڻ - ماتحت بنائڻ - قابوءَ ۾ آڻڻ. سَر ڪرڻ - فتح ڪرڻ - تابع ڪرڻ - فرمانبردار ڪرڻ - مغلوب ڪرڻ - جو ڳو ڪرڻ. مريد ڪرڻ - چيلو بنائڻ - بالڪو ڪرڻ.
● مُظْرُفُ: ذ. علم نحو جي اصطلاح ۾ هڪ ظرف ۾ ٻئي ظرف جي هجڻ جي معنيٰ ڏيڪاريندڙ ظرف. "جيئن باغ ۾ بلبل، ڪيسي ۾ روپيا". وغيره.
● مُظَفَّرُ: صفت. (ع. ظَفَرَ). فتحمند - فتحياب - ظفرياب - ڪامياب - جيٽيل - ڪٽيل - ڪامران - غالب. (آصفيه).
● مُظْلُومُ ۽ مُظْلُومَ: ذ. صفت. (ع. ظُلْمٌ). ظلم ٿيل - ستايل - ستم زده - آزاربل. دُکي - ڏُکي - ڏکيو - ڏک وارو.
● مُظْهَرُ: صفت. (ع. ظَهَرَ = ظاهر ٿيڻ جي جاءِ). ظاهر ڪندڙ - پڌرو ڪندڙ. (ذ) ظاهر ٿيڻ

جي جاءِ - تماشگاهه - کيل ڏيکارڻ جي جاءِ - اسٽيج - آکاڙو. (آصفيه).

● مَتَعَ: ظرف. (ع). ساڻ - سان - سين - سڀاڙو - سميت - سوڌو - گڏ - شامل - جُٽ - سڳ.

● مَتَعاً: ظرف. (ع). فوراً - آن وقت - سکهو - جلدي - جهٽ پٽ - يڪدم. اوچتو - ناگهان.

● مُتَعاذٌ: ذ. (ع. عوذ). پناهه - آجهو - بچاءُ. (ع. ا. ذ).

= مُتَعاذُ اللّٰه: ذ. الله جي پناهه - خدا جو آجهو. (ع ا. ذ).

● مُتَعارِفٌ: صفت. (ع. عَرَفَ = هن سڃاتو). معرفت جو جمع. آهل علم - علم وارو - صاحب علم. خدا کي سڃاڻڻ - خدا شناس. نالي وارو - نالبرو - نامياروـ مشهور - معروف.

● مُتَعاشَ: ث. (ع. عَيْش) زندگي جي بقاءَ جي شيءِ - زندگيءَ جا وسيلا - کاڌي پيتي جو سامان - کاڌو - غذا - خوراڪ. پيدائش جا ذريعا - رزق - روزي - گُذران - گُذارو.

● مُعاشِرَتٌ: ث. (ع. عَشَرَ) خوشيءَ جي زندگي - عيش واري حياتي. رهٽي ڪهٽي - آٽي ويٽي.

● مُعاصِيٌ: ذ. (ع). گناهه - ڏوهه. (گاجرا).

● مُعافٌ = مُعافَ: صفت. (ع. مُعاف > عَفْوٌ) عَفْوَ ڪيل - بخشش ڪيل - ڪيما ڪيل - معافي ڏنل - مَرهيل. بي ڏوهو ٺهرايل - بَري - چَڏيل - چُٽل - آجو - آزاد. درگذر ڪيل. رخصت ڏنل - امر ٿيل - مامُور.

"سو موتي ڪيئن پانهُون جو محفوظان معاف ٿيو" (سر سهڻي - شاهه).

= مُعافُ کَرَنٌ: عَفْوَ ڪرڻ - بخشڻ - معافي ڏيڻ - مَرهَنٌ. ڪيما ڪرڻ - رحم ڪرڻ - پاڇهه ڪرڻ - دَيا ڪرڻ. بي ڏوهي ٺهرائڻ آزاد ڪرڻ - رهائي ڏيڻ. موڪل ڏيڻ - رخصت ڏيڻ - درگذر ڪرڻ. سزا وغيره کان هٿ جهلڻ. مهرباني ڪرڻ - رعايت ڪرڻ - احسان ڪرڻ - وَڏ ڪرڻ.

= مُعافِيٌ = مُعافِيُونٌ: ث. بخشش - آسرائ. ڪيما. رهائي - خلاصي - آزادي - چوٽڪارو - نجات - چوٽڪو - مغفرت. تخفيف - رعايت - چَڏَت - چُوٽ (مرڪاري ڏل وغيره م). (صفت). جو ڏل پرڻ کان چٽل هجي. (گاجرا).

= مُعافِيدارٌ = مُعافِيدارَ: ذ. صفت. معافي ڏنل - بخش ڪيل - آزادي ڏنل. جاگيردار.

● مُعالِيجٌ: ذ. صفت. (ع. عِلاج) علاج ڪندڙ - طبيب - ويد - ويج.

● مُعامِلاوٌ = مُعامِلا: ذ. (ع. معاملة > عَمَلٌ = ڪرڻ) ڪم - ڪار - ڪاج - عَمَلٌ - حاجَ. ڏنڊو - ڪاروبار - ڪم ڪار - ڏاڙي. تجارت - واپار. خريد فروخت - ڏي وٺ - وهنوار. بحث - تڪرار - ڦڏو - خرخسو - حُجت - جهگڙو - جهيڙو - رگڙو - ٽنٽو - دَنگو - فساد. ريڙهه ٻيڙهه - گهپي - ڪِروڌٌ - ڪِلڪِل - ڪِرڪِر. دعويٰ - فرياد - مقدمو - مقدمي بازي. سبب - ڪارڻ - باعث - وَجهه. ڳالهه - قِصو - واقعو - اصل حال.

= مُعامِلائيٌ = مُعامِلائيٌ: صفت. تڪراري - حُجتي - بحثي - جهگڙائي - جهگڙالو - ڦڏ ٻي - دلڪائي - رگڙائي.

● مُعاوِنٌ = مُعاوِنَ: ذ. صفت. (ع. عَوْنَ) مدد ڏيندڙ - مددگار - پُٺيرو - واهرو - ساڻي - حمايتي - ساڻي.

= مُعاوِنَتٌ: ث. مدد - حمايت - سهائتا - ساٿ - واهر - همراهي - پٺيراڻي.

= مُعاوِنَتِ کَرَنٌ: مدد ڏيڻ - حمايت ڪرڻ - واهر ڪرڻ - همراهي ڪرڻ. تائيد ڪرڻ. پرجهلو ڪرڻ - ساٿ ڏيڻ - سهارو ڏيڻ.

● مُعاهِدوٌ = مُعاهِدا: ذ. (ع. مُعاهِدَهْ > عَهْدَ) عهدهه - اقرار - انجام - قولٌ - قرار - وچن - پول - وعدو. سُنهُنٌ - سُخُنٌ - قسم. عهد نامو - ناهه - صُلح.

● مُعايَنَوٌ = مُعايَنا: ذ. (ع. معاينه > عَيْنَ اک) پنهنجي اکين سان ڏسڻ جي حالت - مشاهدو - چڪاس - جانچ - پڙتال. نگاهه - نظر - ڏيکارو. (آصفيه).

= مُعايَنو ڪرڻ: نظر وجهڻ - ملاحظو ڪرڻ - ڏسڻ واڻسڻ - مشاهدو ڪرڻ. جانچڻ - جانچ ڪرڻ - چڪاس ڪرڻ - امتحان ڪرڻ - آزمائش - پرکڻ - آزمائش ڪرڻ.

● مُعبُود ۽ مُعبُودَ: ذ. (ع. عَبْد) عبادت ڪيل - پوڄيل. عبادت لائق - بندگيءَ جوگو - پوڄا لائق. خُدا - اللّٰه تعالىٰ - ڏاڍي تعالي -

● مُعتاد ۽ مُعتادَ: ذ. صفت. هيريل - هيراڪ - عادتي - عِلتي. اڪثر ڏسندڙ - اڪثر ٿڌندڙ. معمولي - همیشه واري - رواجي - دائمي.

● مُعتبَر ۽ مُعتبَرَ: ذ. صفت. (ع. عِتبَر) اعتبار وارو - اعتبار ڪيل - پرومي وارو - ڪارپٽ وارو - ويساهه وارو - ويساهو - ايماني. آبرو وارو - مانائتو - شانائتو - مان وارو - شان وارو - اشراف - سڪترُ - موچارو - چڱو خاصو.

= مُعتبَرائي ۽ مُعتبَرائيءُن: ث. معتبري - ساک - ويساهه - اعتبار - ڪارپٽ - پترومو. عزت - آبرُو - مانُ شانُ - مانارتُ. اشرافت - سڪرائي - موچارائي - چڱ مڙسي - پلِ مانسائي.

= مُعتبَري ۽ مُعتبَريُون: ث. ڏسو معتبرائي.

● مُعتدِل: صفت. (ع. عَدَل). اعتدال وارو - مُتوسط - وچڑو - وچولو - درمیانو. پورو پنو - مُڌيم - موچارو - ڏيمون. آلپ - مائيٽو - غريب سياڻ - نرم سياڻ - حليم - ڪنڙو - سليم - ڪومل.

● مُعتَرِض: (ع. عَرَض). اعتراض ڪندڙ. (ع.ا.د).

● مُعتَرِف: صفت. مڃيندڙ. اعتراف ڪندڙ - اقرار ڪندڙ - قبول ڪندڙ - ڪائوڪار ڪندڙ - اقراري.

● مُعتَقِد ۽ مُعتَقِدَ: ذ. صفت. (ع. عَقَد). اعتقاد رکندڙ - پروسو رکندڙ - ويساهه رکندڙ - يقين رکندڙ. پيروي ڪندڙ - مريد - چيلو - پالڪو - شَرڌالو - ڀوڏيو - مڃيندڙ - پوئلڳ - شِش - ڪُڌيات. نوڪر - خادم - تابعدار - ٻانهو - غلام.

● مُعتَمَد: ذ. صفت. (ع. عَمَد). اعتماد وارو - پروسي وارو.

= مُعجِزو ۽ مُعجِزا: ذ. (ع. مُعجِزه = عَجَز). عاجز ڪندڙ ڪر. خلاف عادت ڪالهه - قدرتي قاعدي کان ٻيءَ طرح ٿيل ڪر. ڪرامت - اسرار - ٻيرتو - اچنبو - چمتڪار - عجائب الخلقت.

● مُعجُون ۽ مُعجُوٽ: مُعجُونُون: ذ. ث. (ع. عَجَن = گهوڻيل). گهوڻيل دوائن جو مُرڪب - گهوڻيل ۽ ٻيئل دوائن جو رابتو. خميرو.

● مُعدُن: ذ. ث. (ع). ڪاڻ (سون، چانديءَ وغيره جي).

= مُعدَنِي ۽ مُعدَنِيُ: صفت. ڪاڻ جو - ڪاڻ وارو. ڪاڻ مان نڪتل. ڪاڻ جي ذات واري.

= مُعدَنِيات: ث. کوٽيل شيون - ڪاڻ مان نڪتل شيون. (آصفيه).

= مُعدَنِي پيدائش: ث. ڪاڻ جي پيدائش (جهڙوڪ: سون، چانديءَ تامو، پٽر، ڏاتو وغيره).

● مُعدَن والو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مِعدو ۽ مِعدا: ذ. (ع. مِعدَه = مَعدَ). پيٽ ۾ ڪاڏي رهڻ ۽ هضم ٿيڻ جي جڳهه - اوجهري - ڪُنجي. شڪم - پيٽ - ڍيڊ.

● مُعذُور: صفت. (ع. عُذر = هن وجايو). عذر ڪيل - گم. فنا ڪيل - ميٽايل - نيست - نابود.

● مُعذُوناتي: اسم خاص. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مُعذِرَت ۽ مُعذِرَتُون: ث. (ع. عُذر) عذر - حيلو - بهانو - آڙ. (آصفيه). معافي - ڪيميا - بخشش.

● مُعذُور ۽ مُعذُورَ: ذ. صفت. (ع. عُذر = هن بهانو ڪيو). عذر وارو - حيلي وارو - بهاني وارو - مجبور - لاچار - بيوس - بي پهچ. نڪمو - بي ڪمو - بيڪار - ناڪام - ناڪار - ري ڪمو - ناڪارگر - ناڪارو - نڪمار. معافي ڏنل - معافي ڪيل - بخش ڪيل - ڪيميا ڪيل. انڊو - نابين - نابينا - سورداس.

Qul Hayat Institute

= مَعْذُورِ يا مَعْذُورِي ۽ مَعْذُورِيُونْ: ث. صفت. عذر واري - نماڻي - نڏر.
"ڪيڇان اوري ڪيترين معذورين سين." (شاهه).
الڏي. (اسم) لاچاري.

● مِعْرَاجْ ۽ مِعْرَاجَ: ذ. (ع. عَرَجَ) مٿي چڙهڻ جو رستو - چاڙهي - ڏاڪڻ - سيڙهي - چڙهائي. عُروج - بُلندي. حضور جن جو عرش عظيم ڏي سفر. اعليٰ رتبو.

● مَعْرِفَتَ ۽ مَعْرِفَتُونْ: ث. (ع. عَرَفَ = هن سُجاتو) سُجاڻ - جاڻ - پَرُوڙ - دانشت - شناخت. خدا شناسي. قدرتي شين جي سچائپ. (آصفيه). صوفي طريقي جو چوٿون درجو (شريعت، طريقت، حقيقت ۽ معرفت). ڪُل - ڪَرَ - سَماءُ - سُڌ - سَمَڪَ. وِدِيا - عِلمُ - گيان. (ظرف). دُوران - جي هٿان - هٿون - بذريعي - جي ڪري - وسيلي - آڌار تي.
= مَعْرِفَتِ جا مَزا مائٽْ: خدا ڪي سچاڻ - معرفت جو درجو حاصل ڪرڻ.
"معرفت جا مزا سين ساڻي،
"ما عَرَفْناكَ" جو ڪيئي إنكار"
(فاضل شاهه).

● مَعْرِڪُو ۽ مَعْرِڪا: ذ. (ع. عَرَكَ = سن. مارکو > مر (ي) = مرڻ) لڙائيءَ جو ميدان - ميدان جنگ - ميدان ڪار زار - رزمگاه - جُڌ پُوم - رڻپُوم. (آصفيه). جنگ - لڙائي - يُڌ - جُڌ - رَڻ. جهيڙو - جهگڙو - نِزاع. سڀا مَنڊلي - مجلس - جماعت - ميڙ - راجُ - ڪٺا - اجلاس. شاديءَ تي ڪائڻ پيئڻ جي ڪهل مجلس - گانو ٻجانو - ڪائڻ وڃائڻ - محفل - مجلس - رهاڻ - ڪچهري - مارکو. ڪنهن هندوءَ جي مرڻ تي ٽئين ڏينهن تي ادا ڪيل رسم - چائٽو - پگڙيون.
= مَعْرِڪَ آرائِي: ث. صفَ بندي - لامَ بندي - جنگ آرائي - لڙائي - جنگ آزمائي. جنگ - جُڌ - يُڌ. (آصفيه).

● مَعْرِڪِي ۽ مَعْرِڪِيُونْ (ڪ): ث. مچيءَ جو هڪ قسم (چلڻ سان پُٺي پيلسري، پيٽ اڇو، ڏيکهه هڪ فوٽ. (ن. ب).

● مَعْرُوفْ ۽ مَعْرُوفَ: ذ. صفت. (ع. عَرَفَ = هُن سڃاتو) سڃاتل - جاتل - معلوم. واقف. مشهور. (ذ). گرامر ۾ فاعل ڏانهن نسبت رکندڙ فعل. علم نحو جي اصطلاح ۾ "واو ۽ ي" تي پيش ۽ زير اچڻ ڪري نڪتل آواز (چاڪاڻ ته اهو آواز عربن ڪي معلوم هو، جيئن ميڙ مان ميري، ٿُور مان ٿُوري وغيره).

● مَعْرُوضْ: صفت. (ع. عَرَضَ) عَرضْ ڪيل. (ذ). عرض - درخواست - گذارش - إلتماس. (آصفيه).

● مُعَزَّزْ ۽ مُعَزَّزَ: ذ. صفت. (ع. عِزٌّ) عزت ڪيل. عزت وارو - عزت دار - مانَ وارو - آبرودار. شريف - سَڀُماڻيه - پُوجُ - اشراف - سنڪر - چڱو مڙس. بزرگ. ساک پَتَ وارو - اعتباروارو - ڪارڀت وارو - مُعتبر - ويساهه وارو - ايمانداز.

● مَعْزُولْ: صفت. (ع. عَزْل = هن موقوف ڪيو) بيڪار ڪيل - بيڪار - نِڪمو. نوڪريءَ تان لٿل - موقوف ڪيل - جواب ڏنل - برطرف ڪيل - مُعطل. نوڪريءَ تان رخصت ڏنل. (آصفيه).

● مَعْشُوقْ ۽ مَعْشُوقَ: ذ. صفت. (ع. عشق) عشق ڪيل. جنهن تي ڪو عاشق ٿئي - پريتم - محبوب. لالنُ - ساجن - پرين - دِلڙيُن - دلبر - پيارو - عزيز - مَن موهَن - دلدار - چِتچورُ - دلرُبا - جاني - صَنَم.

● مَعْصُومْ ۽ مَعْصُومَ: ذ. صفت. (ع. عَصَمَ = هن بچايو) بچيل - گناهه کان بچيل. بيڏوهي - بي قصور - بي ڏوهُ - بي گناهه - وڏو هوندي - اپاميڙو. صاف دل - نِهڪپَٽَ - سِڌو ساد و - ساد و سُودو - بالو پولو - نِرچِٽ - شُڌ متي - وِسُوڙَ - بي ڏوهو - سَرَلُ - ساده دل - پورڙو. سٽن آڻن سالن جي جمار وارو پار - صغير - اَبهَرُ.

= مَعْصُومِي ۽ مَعْصُومِيُون: ث. نندپڻ - ٻال اوستا - صغيرائي - ٻالڪپڻ. اڻوجهائي - بي قصوري. (گاجرا).
= مَعْصُومِيَت: ث. بي گناهي - معصومي - ڏوهي - نيرد وشي - بي قصوري. بودلائي - صاف دلي - سادائي - پورڙائي. نندپڻ - صغيرائي - ٻال اوستا - ٻالڪپڻ - ڪينگائي.
● مُعطرُ: ذ. صفت. (ع. عِطْرُ) خوشبوءدار - خوشبوءِ وارو - سُرهو - سُرهاڻ وارو - سُڱندیو. (ع. ا. د).
● مُعَطَّلُ: صفت. (ع). ڪم ڪان خالي - بي شُغل - نِڪار - نِڪمون - بيڪار. واندو. نوڪريءَ تان لٿل - هرطرف. بند رکيل - مُهمل ڪيل - مُلتوي. ڍِرو - سُست - ڪاهِل - ڍوڻي.
= مُعَطَّلِي: ث. اِلتوا - مُهملي.
● مَعْطُوفُ: صفت. (ع. عَطْفَ) ويڙهيل - لَپيٽيل. جَڪڙيل - ڪمايل. (ع. ا. د). علم نحو جي اصطلاح ۾ ٻئي لفظ سان ڳنڍيل لفظ. (علم نحو). ٻن لفظن يا ٽڪن مان پهريون لفظ يا ٽڪ ٻئي حرف علت سان ڳنڍيل (مثلاً: "مان هي ڪم ڪري ٿو هتان آڻندس". "مان هي ڪم ڪري" معطوف آهي ٻوئين ٽڪ معطوف عليه آهي). (گاجرا).
● مُعَظَّمُ: ذ. صفت. (ع. عَظَمَ) بزرگ - وڏو - عالي - اعليٰ - چنديو - مٿا - عظيم - آڏم - اعظم - ڪبير - شاهي. شريف. مان وارو - مانيءَ - عزت وارو.
● مَعْقُولُ: ذ. صفت. (ع. عقل) عقل ۾ آندل - عقل جو - عقل وارو - عقلائتو - عقلي. سمجهه پرهو. درست - نيڪ - بَجا - برابر. لائق - پُورو - واجب - راس - صحيح - حقي - واجبي. پُورو پُنو - چڪو - خاصو. پُورو - ڪافي - بَسُ - وافرُ - جوگو - ڪافي طور - پُوريءَ طرح - پُورو پُورو - پَلو - چڪو - سُنو - موچارو.
● مُعَلِّمُ ۽ مُعَلِّمَ: ذ. (ع. عَلَّمَ) تعليم ڏيندڙ - علم سيکارينڊڙ - مُدرسُ - پروفيسر - آستاد - اتاليق - پاڙهيندڙ - اوجهو - اڏياپڪُ - ماستر - آخوند - ميانجي - گُرُو - پنڊت - مولوي - مُلا - ٽيچر. ناکُئو - ڪپتان - سُڪاني - ناخدا - مَلاح.
= مُعَلِّمِي ۽ مُعَلِّمِيُون: ث. پروفيسري - آستادي - اتاليقي - ماستري.
● مَعْلُومَ: ث. (ع. علم) سُڌ - خبر - ڄاڻ - واقفيت - ڪل - ڪم.
"اها ڪاهي معلوم ملڪن ڪي،
سپ سُڌ ناهه نسيبن ڪي"
(منار).
● مَعْلُومُ: صفت. (ع. علم) ڄاتل - ڄاڻيل - علم ۾ آندل. سمجهيل. تميز ڪيل - پرک ڪيل - پرکيل. مشهور - عالم آشڪار - معروف. پيرسيڊ - ظاهر - نشانبر - پڌرو - پير گهٽ - روشن - واضح.
= مَعْلُومُ ٽِيَنُ: خبر پوڻ - سُڌ پوڻ - ڄاڻ پوڻ.
= مَعْلُومُ ڪَرَنُ: ڄاڻ ونڻ - ڄاڻڻ. سمجهڻ - پاڻئيُ - ٻُجهڻ - پَرُوڙڻ - پُرجهڻ - سُڌ ونڻ - واقف ٿيڻ. ڏسڻ - پَسڻ. سمهي ڪرڻ - محسوس ڪرڻ.
= مَعْلُومِيَت: ث. ڄاڻ - واقفيت - علم - خبر - سَڌاءَ - سُڌ - ڏاهه. ڳيان - خبر چار - پَرُوڙ.
● مُعَلَّيُ: صفت. (ع. مُعلّيٰ = بُلندُ) بُلندُ - برتر - اوچو - بزرگ - مٿاهون - اعليٰ. (ع. ا. د).
● مُعَلِّيمُ ۽ مُعَلِّيمَ (ت): ذ. وايڪي اوزار جو هڪ قسم.
● مُعَمَّا: ث. (ع). پهرولي - ڪُجهه - مشڪل ڪالهه. (گاجرا).
● مِعْمارُ ۽ مِعْمارَ: ذ. صفت. (ع). تعمير ڪندڙ - اڏيندڙ - ٺاهيندڙ - جاءِون ٺاهيندڙ - رازو - مستري.
● مِعْمارِي: ث. جاءِ جي ٺاهڻ جو ڪم - عمارت سازي - اڏاوت. رازڪو ڪم.
● مُعَمَّرُ ۽ مُعَمَّرَ: صفت. (ع. مُعَمَّرُ = آباد) آباد - وَسيلُ. پرهُور. عمر رسيده - سن رسيده - پوڙهو.

Gul Hayat Institute

● مَعْمُورُ: ذ. صفت. (ع. عَمَرَ) پريل - ڀرُ - پرتئو - چڪار - پرپُور - ڪنان تار. آباد - سرسبز - شاداب - سيرابُ - سائو - سَرسَبَزُ. اڏيل (عمارت). وسيل. واس. (ڪليان - ڪُر). ساڃو - سياڻو - بختاور - بخت وارو - سڻائو - فرخنده.

- مَعْمُورِيُ: ث. آباد ي - وستي - بستي. خوشي.

● مَعْمُولُ ۽ مَعْمُولَ: ذ. صفت. (ع. عَمَل) عمل ڪيل. (ذ). روزمره جي ڪيل ڳالهه - دستور - وَرتاءُ - ورد - نيم - رِيتَ - رَسَمُ - راهه ريت - پَرويز - پَرَ - هلي چلي - مرجاتا - عَمَلُ - ويترو - استعمال - عادت - هيرَ - غِذا - چال - رواج. آپياس - مُحاورو - ساڏا - مشق. قبضيداري - قبضو ڀڻو (زمين جو). مُدو - وقت - عُهدي جي ايامڪاري. (پرمانند).

- مَعْمُولِيُ ۽ مَعْمُولِي: صفت. روزمره جي - عادتي - استعمالي - دستوري. رسمي - رواجي. عامُ - سڀ جو - وڃ جو - سڀ لاءِ. ريل چيل - عام جام - ٻهُون - جهجهو - گهٽو. ساد و - ٿورَ خرچو - ڪفايتي.

● مَعْنَيٰ ۽ مَعْنائُونُ: ث. (ع). مطلب - آرتُ - مقصد - سمجهاڻي - مُراد - مُدعا - منشا.

- مَعْنِيُ وِيُ: صفت. معنيٰ وارو - مُراد وارو - سمجهاڻي وارو - مقصد وارو. ڪجهو - لڪل. (ڪاڃرا).

● مِعْيارُ ۽ مِعْيارَ: ذ. (ع). ڪسوٽي. انداز. قاعدو. پيمانو - مقدار - وزن - پرمان. پرک - جانچ. (آصفيه).

● مُعِينُ ۽ مُعِيِنَ: ذ. صفت. (ع). مدد ڪندڙ - مددگار - همراهه - ساڻي - واهِرُو - ٻيرُو. (ذ). آپو فاصلو. (فائيل).

● مَعْيُوبُ ۽ مَعْيُوبَ: صفت. (ع. عيب) عيب ڪيل - عيبدار - وِڏائتو. (ع. ا. پ).

● مُغُ: صفت. (ع). باهه جو پُوڃاري - ڪٽرُ - آتش پرست - مَجُوسي. (ع. ا. پ).

● مُغالَطُو ۽ مُغالَطا: ذ. (ع). غلطي - ٻُل - پولو - خطا - چُوڪ. ڪمراهي.

● مَغْرِبُ: ذ. (ع. غَرَبَ) سج لٿڻ جي جاءِ. سج غروب ٿيڻ وارو طرف - پَڇم - اولهه - آلهندو. سج لٿڻ جو وقت - شام - سنجها - سانجهي. آلهندي وارا ملڪ - يُورپ وغيره.

- مَغْرِبِيُ ۽ مَغْرِبِي: ذ. صفت. آلهندي جو - اولهه طرف جو - اولهيو. اولهه جو رهاڪو - يورپي - فرنگي.

● مَغْرُورُ ۽ مَغْرُورَ: ذ. صفت. غرور وارو - تڪبر وارو - تڪبر ڪندڙ - هٺيلو - اپماني - مجازي - اهنڪاري - دماغي - هٺيي - گهمنڊي. منڪندڙ - فاخِرُ - فخر ڪندڙ - اڳماضي - مُدمغ - ميزاجي.

- مَغْرُورائِيُ ۽ مَغْرُورائِيُونُ: ث. مغروري.

- مَغْرُورِيُ ۽ مَغْرُورِيُونُ: ث. گهمنڊ - شيخي - هٺُ - دماغ - وڏڻُ - هُوءِ - دَمُ - اڳماض - غُرور - تڪبر - اپمان - آڪڙ - سيٽ - ڪِبرب - ڪِراڙُ. فخر - سَرڪ - نازُ - ٻانوُر.

● مَغْزُ ۽ مَغْزَ: ذ. (ع). دماغ - ٻيجو - ميجالو. متو - سِرُ - ڪاهار. ڪوپري - ڪيپرائي. ڪنهن شيءِ جو اندريون حصو - ميڪُ - ميجُ - ٻاهُ - گُدو - تَنت - گُودو - گورو - تنت مالُ - ڪُپُ - ڪَرُ - قلب - ٻڇو. تَتُ - سارُ - نِچوڙُ - جوهر - مايو. عقل - سمجهه - فهم - گيان - ٻُدي - پَرُوڙ.

- مَغْزاتَ ۽ مَغْزاتُونُ: ث. نِچوڙ - مَغزُ - جوهر - تَنتُ - مايو - سارُ - سُولُ - تتُ. سُڪل ميوو.

- مَغْزَ جوُ رَتُ ڏيڻُ (ت): سخت محنت ڪرڻ - جفاڪشي ڪرڻ.

- مَغْزُ خُورِيُ: ث. مغز خوري - متي ماري - مغز ماري - متي هڻُ - خفو - ڪِڙاڪ.

- مَغْزُ خورُ ۽ مَغْزَ خورَ: ذ. صفت. مغز ماري ڪندڙ - خفو ڪندڙ - ڪِڙاڪي.

- مَغْزَ خورِيُ كرڻُ: دماغي ڪم ڪرڻ - خفو ڪرڻ - ڪِڙاڪ ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= مَغْرَزِ قَرِيوْ ۽ مَغْرَزِ قَرِيا (ت)؛ ذ. صفت. مؤدائي - خفقاني - جُنوني. متير - سورهيه.
= مغزُ كائِنْ؛ بَڪ بَڪ ڪرڻ - هَل ڪرڻ - بکيڙو ڪرڻ. دماغ پريشان ڪرڻ - گهپي ڪرڻ - خفو ڪرڻ - وِرچائڻ - هلاڪ ڪرڻ - بيزار ڪرڻ - دِقْ ڪرڻ.
= مَغْرَزَ ۾ واءُ هُنْتَنْ؛ همَڪ هڻڻ - مغروري هڻڻ - تڪبّر هڻڻ.
● مَغْرِبِيْ ۽ مَغْرِبِيُونْ: ث. ڪتبو - ڪتبُ - وَتِ - آندِي - ماشي - ڪِنارَ - پرت جو هڪ قسم.
= مَغْرِبِيْ ذِيتْ: چمڙي ڪي سنهي وٽ ڏيڻ.
● مَغْفِرِتْ ۽ مَغْفِرِ تُونْ: ث. (ع. غفرَ) بخشش - معافي - عفو. نجات - رهائي - چوٽڪارو. باجهه - دَيا - رحم - ڪرم. وَڙ - ٽورو.
● مَغْفُورْ؛ ذ. صفت. (ع. غفرَ = بخشيل - معاف ڪيل - معافي ڏنل - رهائيل - چڏيل.
● مُغَلْ: اسم خاص. تُرڪستان علائقي جي هڪ قوم. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواڻاهه، حيدرآباد ۽ لاڙڪاڻي ۾).
● مُغَلْبِيبْنَ؛ اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُغَلْ تِڪْ: اسم خاص. پرت جو هڪ قسم.
● مُغَلْ حَفِيظْ؛ اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَغْلُوبْ ۽ مَغْلُوبَ: ذ. صفت. (ع. غلَبَ = هن غلبو ڪيو) غلبو ڪيل - زيرُ - مفتوح - هارايل - جيتيل - فتح ڪيل. عاجز - غلبه ڪيل - هيسيل.
● مَغْمُومْ: صفت. (ع. غم) غمگين - دلگير - ملول - رنجيده - حزين - محزون - آزرده - دردمند - غمزده - ڏکارو - ڏکويل - اداس - پريشان - آفسرده - گوندريل.
● مُغْنِيْ: صفت. (ع). ڳائيندڙ - ڪَوَيو - ڪلاوَنت - ڳائڻو. (ع. ا. د).
● مُغَيْرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (نادري). مغيري.
● مُغَيْرِيْ (ت): اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. (اڪثر آثر سرحد ۽ حيدرآباد ۾). (بلبل).
● مُفَاصِيلْ: ذ. (ع. جمع آهي مفصل جو) هڏن، پيرن وغيره جي عضون جا جوڙ يا گنڍيڙ. (ڳاڇرا). سنڌ.
= مُفَاصِيل جوءُ سُورْ: سنڌن جو سور - جوڙن جو درد. (ڳاڇرا).
● مُفَاصَلَوْ ۽ مُفَاصَلا؛ ذ. (ع. مُفاصَلَهْ) دُوري - سنڌ - چيٽي - وِڇوٽي - ويڇو - وڇي. (آصفيه). اوڪاڻ - گنجائش - جاءِ. ناغو - فرق - وقفو - ديسر - وقت - عرصو - مُدت. ڪالانترُ - ويساهي. (پرمانند).
● مُفَارِقَتْ: ث. (ع. فرق = جُدائي) جدائي - فرق - وِڇوڙو - علحدگي - علحدائي - فراق.
● مُفْتْ: صفت. (ع). بِنا قيمت - بنا پئسي. بنا عوض - ناحق. بي فائدو - اجايو - بي سُودْ. خالي پيلي - بنا قصور - بي سبب - هَرُو پَرُو - نِسڦل - آهين ئي - بنا ڏوهه.
= مُفْتْ مَتُوْ هُنْتَنْ؛ فضول ڪالهائڻ - اجايو مغزماري ڪرڻ - اجائي بَڪ بَڪ ڪرڻ ۽ هنيلي ماڻهوءَ کي نصيحت ڪرڻ.
= مُفْتَ ۾: ظرف. بنا قيمت - مفت - بنا اُجرت - آهين ئي - ناحق - بنا سبب جي - بي سبب - بناڪارڻ. (آصفيه).
● مُفْتُوحْ: صفت. (ع. فتَحَ = هن کوليو) فتح ڪيل - جيتيل - کُنيل - زير ڪيل - مَغلوب - هارايل. (آصفيه). کوليل - ڪُشاد و ڪيل - ويڪرو ڪيل - آهو اکر جنهن تي زبر ڏنل هجي - زبر وارو اکر. (آصفيه).
● مُفْتُونْ: ذ. (ع. فتَنَ) موهيل - شيفته - عاشق - شيدا - شيدائي - فِدا - آڪن چڪن - موهت. قُربان - نثار.
● مُفْتِيْ ۽ مُفْتِيْ: ذ. صفت. (ع. فتو) فتوا ڏيندڙ - شرعي حاڪم. قانون مُحمّدي جو حاڪم - فقيه جو صاحب. (آصفيه). شارع - قاعدو جوڙيندڙ - قانون ساز. (پرمانند).

Gul Hayat Institute

● مُفَرَّحُ: ذ. صفت. (ع. فَرَحَ) فرحت ڏيندڙ - فرحت بخش - فرحتي - طبيعت کي فرحت بخشيندڙ - طراوتي - قرار ڏيندڙ - آرامده - آسائشي - قراري.

● مُفْرَدُ ۽ مُفْرَدَ: ذ. صفت. (ع. فرد) اڪيلو - ڇڙهو - نيرو - غير مرڪب - هڪڙو - هيڪڙو - يڪو - يڪانو - هيڪو - هيڪلو - مجرد.

= مُفْرَدُ آنڪ: ذ. علم رياضي جي اصطلاح ۾ اهو انڪ جو پاڻ ۾ ورهائجي نه سگهي يا جنهن جا جزا نه ٿي سگهن، جهڙوڪ: "۳، ۵، ۷، ۱۱، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۳، ۲۹، ۳۷، وغيره".

● مُفْسِدُ: ذ. صفت. (ع. فَسَدَ) فساد ڪندڙ - فسادي - جهيڙائي - فتنه انگيز - سرڪش - خرابي وجهندڙ - باغي - بغاوت ڪندڙ - وڙڪو - ياغي. خلليي - نقصانڪار - حرڪتي - لڇو - آئٽمرو - زيان خور. (پرمانند).

● مُفَسِّرُ: صفت. (ع). تفسير ڪندڙ - معنيٰ بيان ڪندڙ - شارح. (آصفيه). مترجم. تعبير ڪندڙ.

● مُفَصَّلُ: صفت. (ع. فَصَّلَ) تفصيل ڪيل - ڪولي بيان ڪيل - تفصيل وار - وچور وار - مشرح. واشگاف - ڪليل - پدرو - ظاهر. آڏلو - آڏلندو - هٿتون - ماڳهين - مرڪوئي. (ذ). ڪنهن به ملڪ جو ڪو مشهور شهر. پهراڙي - ديهات - ڳوٺ - قصبو - گام. (پرمانند).

● مُفْعُولُ ۽ مُفْعُولَ: ذ. صفت. (ع. فعل) فعل ڪيل - ڪم ڪيل. بدفعلي ڪرائيندڙ - خراب ڪم ڪرائيندڙ - چٽو - گانبدو - ڪٽيل مراثيندڙ. (ذ). علم نحو جي اصطلاح ۾ اهو اسم جنهن تي ڪجهه ڪم ٿيو هجي.

= مَفْعُولُ بِهِ: ذ. علم نحو جي اصطلاح ۾ سڌو پڇو مفعول. جيئن: "ڪتي بلي ماري".

= مَفْعُولُ فِيهِ: ذ. ظرف. جيئن ته: "پنهنجي مهل مائي ڪاڏ ٻري".

= مَفْعُولُ لَهُ: ذ. علم نحو جي اصطلاح ۾ ڪنهن شي حرف جر سان آيل لفظ. جيئن: چوڪر کي سيکت لاءِ ماريئم".

= مَفْعُولُ مُطْلَقٌ: ذ. سڌو پڇو مفعول.

= مَفْعُولُ مَعَهُ: ذ. علم نحو جي اصطلاح ۾ ڪنهن حرف سان به مفعول ڪيڏيل. جيئن: "عمر کي پٽ سوڏو ماريئم".

= مَفْعُولِيٌّ: ث. مراد - معنيٰ - مطلب. اسم جي پنجن حالتن مان هڪ حالت جو نالو.

● مَفْقُودُ: صفت. (ع. فَقَدَ) گهٽايل. وڃايل - گم. ڪل - ناهيد - گم - لاپته - غائب - آلوپ. (آصفيه).

● مُفَكِّرُ ۽ مُفَكِّرَ: ذ. صفت. (ع). فڪر ڪندڙ - سوچ ڪندڙ - ويچار وان - ڌياني.

● مُفْلِسُ ۽ مُفْلِسَ: ذ. صفت. (ع). ٻنا پئسي - محتاج - جهوڪو - سڇو - سڪٽو - ڪڙڪ - نادار - بي زر - تهيي دست - فاقه ڪش - غريب - مسڪين - فقير - بي نوا - ڪنگال - آتايو - بي پهچ - نرڏني - پينگيو.

= مُفْلِسِيٌّ ۽ مُفْلِسِيُّونُ: ث. ناداري - ڪنلائي - سڇائي - جهوڪائي - پينگ - افلاس - تنگ حالي - غريبي - محتاجي - فاقه ڪشي - تهيي دستي - ڪنگالپڻو - غربت.

● مَفْلُوكٌ: صفت. (ع). تباهه حال - نادار - مسڪين - مفلس - سڇو.

● مَفْهُومٌ: صفت. (ع. فَهِمَ = هن سمجهيو) سمجهيو ويو - سمجهه ۾ آيل - عقل ۾ آيل. (آصفيه). (ذ). منشا - مراد - مطلب - مقصد - آرٿ - اراده - مدعا. (آصفيه). سمجهه - عقل - فهم - راءِ - زيرڪ - ٻڌي. (آصفيه).

● مُفِيدُ ۽ مُفِيدٌ: صفت. (ع. فَيدٌ) فائدي وارو - فائدو ڏيندڙ - فائديمند - نفعي وارو - سڌل - سودمند. ڪمائتو - ڪارائتو - ڪتبائتو - سجايو - ڪم ونڊ - سڪياريتو - سڪتمو - سارٿڪ - ڪم جو - ڪار جو - واڌاري وارو - وڌاءُ وارو.

● مُقابِلُ: صفت. (ع. قَبَلَ) سامهون - روبرو - آمهون سامهون - دوبدو - منهن اڳيان. حريف - دشمن - مخالف - ويري. برابر - مساوي -

Gul Hayat Institute

مانند - مَتُ - جوڑ - شریک - ثانی - نظیر - مثل - مُوافق - جیس - جھڑو.

▬ مُقابِلُ ٹیِیںُ: سامھون ہونڑ - مقابلو کرڑ. گڈجڑ. (گاجرا).

● مُقابِلو ع مُقابِلا: صفت. (ع. مُقابلہ < قَبَلُ) مُنھن آڈائي - سامھٹائي - برخلافي - مخالفت. چٹاپیٹي - ویڑھ - جھیڑو - لڑائي - رُوکشي - ضِد - مورچو - جنگ. پیٹ - مشابھت. برابري - همسري - ھکجھڑائي. اوچتي ملاقات - گڈجائي.

▬ مُقابِلو کَرڑ: سامھون ٹیِیںُ - آڈو اچڑ. مخالفت کرڑ - ضِد کرڑ - ھَتُ کرڑ - تکرار کرڑ - جنگ کرڑ - جھیڑو کرڑ. چٹا پیٹي کائڑ. کُلھو ھلڑ - برابري کرڑ - پُڄڑ - برمیچڑ - ریسائڑ - مَتِ ہونڑ - پیٹڑ - ٹکرائڑ - ٹَکر کائڑ - پوروکرائڑ - لائي ڈسڑ - مِلائڑ - همسري کرڑ. چکاسڑ - تپاسڑ. روبرو چوڑ - سنمکھ ٹیڑ - ٹکرجڑ - مُنھن تي چوڑ - منھن تي کرڑ. جھلڑ - روکڑ - پَلَڑ - منع کرڑ.

▬ مُقابِلو کھُرڑُ: جُڈَ کرڑ - لڑائي کرڑ - لڑڑ - تَڈَڑ - سامھون ہونڑ - جُڈَ کھرڑ - جھیڑو کرڑ - وڑھڑ سامھون جواب ڈیڑ - شوخي ڈیکارڑ. ھوکارڑ - ونگارڑ - للکارڑ - چِڪڑ - (تون چا کندین؟) چوڑ.

● مُقاطِعو ع مُقاطِعا: ذ. ٹیِکو - ہول - ہولي - پٹو - اِجار پٹو. عرصو - میعاد - مقرر کیل وقت.

▬ مُقاطِعدارُ ع مُقاطِعدار: ذ. صفت. ٹیِکیدار - اِجارہ دار - پٹیدار (پرمانند).

● مُقال ع مُقالونُ: ث. (ع. مقالہ = چَیَلَ گالھہ) پھاکو - واکیہ - مثل - قَوُلُ - و چَنُ - چَوَٹي - سُٹیدِي - ڈند چرچو. گالھہ ہولھہ - گفتگو - گالھہ - تات - پَچَر - سُرسلو - وارتا - وائي - چوُوٹ - چوُپَچوء - چوُہواو - گوشیتُ - آلاء - گالھہ مُھاڑ.

● مُقالو ع مُقالا: ذ. (ع. مقالہ) چیل گالھہ - قول - مقولو. کتاب جو باب - فصل.

● مُقامُ ع مُقامَ: ذ. اسم. (ع. مُقام = جگھہ) ترسڑ جي جاء - مَسکن - آستانُ - ٹِکاڻو - آستانو - جگھہ - جاء - مکان - گھر - منزل - ڈاہو - ویساھي - منزل گاھہ - پاڻو - قیام - آتارو. لاش دفن کرڑ واري زمین - قبرستان - گورستان. (راگ م) سُرود جو پردو یا جاء. (گاجرا).

▬ مُقامِيُ ع مُقامِيُ: ذ. صفت. ھک ٹانئیکو - ھک ٹاڻیکو - ساگاڻتو - ھنڈاڻتو - ٹِرُ - قائر - آچَلُ - ھک ھنڈ ہیئل - برقرار - کُپَ کوڑ. قبرستان جو رکوال.

▬ مُقامِیاٹِيُ ع مُقامِیاٹِیُونُ: ث. صفت. مقام پائیاٹي - ھک مقام پر پوریل - گڈ دفن کیل. (مارئي).

● مُقامُ پوُلا: اسم خاص. تعلقي ساماري م ھک دیھہ جو نالو.

● مُقبَرو ع مُقبَرا: ذ. (ع. مُقبرہ < قَبَرُ) قَبَرُ - لوڑھہ - سماندَ - سَماڌِي - ہُئِي - تُربت - گور - قَبو - مزار. روضو. مرقد - درگاھہ.

● مقبُوض: ذ. صفت. (ع. قَبَض) قبضي م آیل. (ع. ا. ڊ).

● مَقبُولُ ع مقبُولَ: ذ. صفت. (ع قَبِل) قبول کیل - مچیل - منظور کیل. پسند کیل - چونڈیل - سرغُوبُ - پسند یدہ. وٹندڑ - پیارو - محبوب - دلربا.

▬ مَقبُولِیتَ ع مَقبُولِیتَونُ: ث. قبولیت - اجابت - منظوري - پسندي - اِقراري - رضا - رضامندو.

● مُقتَدا: ذ. صفت. (ع). مھندار - اگواڻ. (گاجرا)

● مُقتَدَرُ: ذ. صفت. (ع). طاقتور - زورآور - جبرو - طاقتوارو - ڈاڍو.

● مُقتَدِيُ: صفت. (ع). پیروي کندڑ - پیرُو. نقل کندڑ - مُقَلِّد - مُرید - چیلو. امام جي پٹیان بیھندڑ. امام جي پٹیان نماز پڑھندڑ. (آصفیہ).

● مُقتَضا: ذ. صفت. (ع. مُقتَضا = خواھش کیل) خواھش کیل - رضا کیل. (ع. ا. ڊ).

Gul Hayat Institute

گهربل. (ذ). مراد - مطلب.
"جا محبت مقتضا منجهه آدمين آهي الپ"
(ديوان قاسم).
● مقتل: ذ. (ع. قتل) قتل كرڻ يا ٿين هي جاء.
● مقتول ۽ مقتولَ: ذ. صفت. (ع. قتل) قتل كيل - ماربل - خون كيل - وڍيل. (آصفيه). كشل. قتيل - كشته - مذبوح. عاشق - فريفته - پروانو - مفتون. (آصفيه).
● مقدار ۽ مقدارَ: ذ. (ع. قدر) انداز - قدر - شمار - وزن - تور. تعداد - گاڻيتو - نمبر - انڪ - سنكيا - آنڪ. تڪ - قياس - اندازو - تخمينو - قدر - آكار - ڊيل. ماپ - كاڇو - پئماش - مٽپ - ماڻ - پئمانو - ايراضي - پكيڙ - پتر - ميچو. اوكاش - گنجائش - جاء - وٿي - چيٽي - ويچو. (پرمانند).
● مقدر ۽ مقدرَ: ذ. صفت. (ع. قدر) اندازو كيل. پهريائين لكيل. (ذ). حكم ازلي - مشيت ايزدي - لكيو - ڏٺيءَ جي كهڙ - قسمت جو لكيو. تقدير - پاڳ - نصيب.
● مقدس ۽ مقدسَ: ذ. صفت. (ع. قدس) پاڪ كيل - پوتر كيل - طهارت كيل. پاڪ - پوتر (ماڻهو يا جاه). پاڪ - سڳورو - پتلو ماڻهو - پارسا انسان - پلارو. بي ڏوهي - مطهر - معصوم - بي گناهه - نيردوش. (آصفيه).
● مقدم ۽ مقدمَ: ذ. صفت. (ع. قدم) اڳ كيل - اڳيون - پيشوا - پراكٿن - اڳيان - اڳ هر - متهندان - مهند. آپ دڙشتا - متڪ نظر ڪندڙ. رئيس - سردار - سروَر - وڏو - صدر - مهندار - ڏهرو. چوكيدار - راكو - جاڳو - واهپي - پهريدار - ركوالو - ركوال - ركپال. (پرمانند). گذريل - سابق - اڳوٽو - اڳيون - مهنديون - قبل.
● مقدم الجيش: ذ. صفت. سڀ سالار - لشكر جو سردار متهندار - سالار - فوج جو اڳوان. (ع. ا. ڊ). (ذ). فوج جي اڳيان موكليل ٽورو لشكر - هراول.

● مقدمو ۽ مقدماه: ذ. (ع. مقدمه < قدم) ڪنهن ڪتاب يا مضمون جي شروعات - آغاز - ابتدا - تمهيد - ديباچو - سرناسو - عبارت. ڪتاب شروع ڪرڻ كان اڳ لكيل ڪجهه عبارت. دانهن - ڪوڪ - فرياد - ڪپس - دعويٰ - معاملو.
● مقدور ۽ مقدورَ: ذ. (ع. قدر) طاقت - قوت - ٻل - سكهه - سمرٿي. قدر - پهچندي - وس - دسترسي - مجال - زور - وت - توفيق - وسيعت - اختياري. هلندي - رسائي. قابليت - لياقت - حيثيت - پيرهينتا - جوگائي. (پرمانند).
● مقراض: ث. (ع. ترڪي). ڪتر - ڪتچي - قينچي. (آصفيه).
● مقرب: صفت. (ع. قرب) لزديك كيل - ويجهو كيل - اوري كيل - قريب. ويجهو دوست - محرم راز - همراز. (آصفيه).
● مقرر ۽ مقررَ: ذ. صفت. (ع). قرار كيل - ترسايل - ٻيهاريل - ماڻ كرايل. (آصفيه). معمور كيل - عهدو ڏنل - ٺاهيل مقرر كيل - ركيل - ٻهاريل (نوكريءَ ۾). كتل - ٻڌل - اٽل - برقرار - ماڳائتو - ٺهرايل - كپ ڪوڙ - هٿڌائتو. (پرمانند).
■ مقرر كرڻ: قرار ڏيڻ - ترسائڻ - ٻيهارڻ. ڪنهن كم ۾ لڳائڻ - ٺاهڻ - معمور كرڻ - فائر كرڻ - جڳهه ڏيڻ - نوكر ركڻ - نوكري ڏيڻ - نوكريءَ ۾ ٻيهارڻ. ٻڌك كرائڻ - ڪپائڻ - جمائڻ - وٿيهارڻ - كوڙڻ. ٺهرائڻ - بنارائڻ. (پرمانند). قيمت كرڻ - ملهه كرڻ.
■ مقرري ۽ مقرريون: ث. تقرري - جڳهه - نوكري - معموري. ڏنڊو - روزگار. پگهار - تنخواهه - ماهيانو. (آصفيه) ٺهرايل وقت - ڏاڻي - سمن - ٽيڪ - تيٽ. (پرمانند).
● مقروض: ذ. صفت. (ع. قرض) جنهن تي قرض هجي - قرض ڏنل - قرضيو - قرضدار - قرضي.
● مقصد ۽ مقصدَ: ذ. (ع. قصد) قصد - ارادو - عزم. مطلب - مراد - مسورٿ - آرٿ -

Gul Hayat Institute

غرض - پروجن - نيت - متنشا - منصوبو - سيتَ - سيتا. (آصفيه).
= مقصد سيڌ ڪرڻ: دلي مراد پوري ڪرڻ - پنهنجو مطلب پورو ڪرڻ - دل جو ارادو بحال ڪرڻ.
● مقصود: ذ. صفت. (ع. قصد) مُراد - ليبت - منورٿ - آرٿ - مقصد - مطلب - غرض - پروجن - اِراد و - منشا. (پرمانند).
= مقصود جا هٿ هٿن: ڪاميابي حاصل ڪرڻ - مُراد پوري ٿيڻ - مقصد حاصل ٿيڻ.
● مقصود رنڊ: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● مقعد ۽ مقعدون: ث. (ع. قعدَ) وِيهڻ جي جاءِ - ڪُٽِي - گانڊ - ڪُدِيتا - دُبِرَ - دُنب. (آصفيه).
● مقلد: صفت. (ع. قلد = تقليد ڪندڙ) ڪنهن قول تي دَليل کان سواءِ عَمل ڪندڙ - تقليد ڪندڙ - نقال. پَيرو - مُريد - مُعتقد. (ذ) چئني اِمامن کي مڃيندڙ مسلمانن جو هڪ فرقو (آصفيه).
= مقناطيس حيواني: ذ. چمڪي پٿر جو هڪ قسم. (پرمانند).
= مقناطيسي: ذ. صفت. مقناطيس جي خصلت رکندڙ - مقناطيس جي. (گاجرا).
= مقناطيسي سُئي: ذ. قطب نما. (پرمانند).
● مقول (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مقتوي: ذ. صفت. (ع. قوي) قوت وارو - طاقت وارو - طاقت ڏيندڙ - قوت ڏيندڙ - سگهه ڏيندڙ - زور ڏيندڙ - بَل ڏيندڙ.
● مقياس: ذ. (ع. قوس) اندازي لڳائڻ جو اوزار - مِقدار جاچڻ جو اوزار. (ع. ا. ذ).
= مقياس الحرارت: گرميءَ ماپڻ جو هڪ اوزار - گرميءَ ماپ - ٿرمامِيٽر.
● مقيد: صفت. (ع. قيد = قيد ڪيل) قيد ڪيل - قيدي - باندي. (ع. ا. ذ).
● مقهيس ۽ مقهيس: ذ. (ع. مقيش) چاندي ۽ سون جي تارن جي مڙهت يا پرت. سونهري زري - ڪلابات. (پرمانند).
= مقيسي: ذ. صفت. ڪلابات پريل ڪپڙو - مقيس لڳل ڪپڙو - سونهريءَ زري لڳل ڪپڙو.
● مقيم: صفت. (ع). ترسندڙ - اقامت ڪندڙ - رهندڙ. گذارِيندڙ - رهاڪو - رهواسي - قيام پذير - منزل انداز.
● مڪ: ث. ڪچڙ (ون) يا جار جو ٻُور. ٻوٽي جو هڪ قسم. (ت). مٽي پاڻي جي لڌيءَ مڃيءَ جو هڪ قسم. (پرمانند). گهه جو هڪ قسم. (ل). (مهيري).
● مڪ ۽ مڪَ: ذ. ڪچڙ ون جو قِرُ - پيرون. (گاجرا).
● مڪَ ۽ مڪون: ث. (سن. مشٹ؛ ف. مشت = مُٺ) مشت - مُٺ. ٿونشو - گوشو - گوسو. گوشي سان هنيل ڏڪ. (پرمانند).
= مڪامڪي: ث. ٿونشي بازي - ڏڪ مُٺ - هٿين پڇين - گوسي بازي.
= مڪِرُ ۽ مڪِرَ: ذ. صفت. مڪن هٽڻ وارو - ٿونشي باز. (گاجرا).
= مڪَ هٽڻ: ٿونشو هٽڻ - گوسو هٽڻ.
● مڪ ۽ مڪَ (ڪ): ذ. جبل تي (يا جبل جي پاسي ۾) وڏو ٻنو (جو پري کان نشانبر ڏسجي) - ڪُنڊ و - ٽڪ.
● مڪا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سکر ۽ ٽرپارڪر ۾ نواب شاهه ۾).
● مڪار ۽ مڪاري: ذ. صفت. (ع. مڪر) مڪر ڪندڙ - مڪريل - فريبي - دلبي باز - ڍوهو - ٺڳ - لبيسي - ترياڪ - ڏَهُر - دوڪيباز - دغاباز - عيار - ڪوڙو - منافق.
= مڪاري ۽ مڪاريون: ث. مڪر - ڍونگ - ڇلبازي - ٺڳي.
● مڪشفات: ذ. (ع. متڪاشيفه جو جمع < ڪشف) پڌرائي. لِسان غيب - آڪاس وائي - الهام. وڏي خبر. ٽئين خبر. بشارت.

● مُكافاتُ: ث. (ع. كتفيَ) عيوضو - بدلو - آجُورو - عيوض. (ع. ا. ذ).
= مُكافاتُ كَرَنُ: عيوضو ڏيڻ - بدلو ڏيڻ - آجُورو ڏيڻ - عيوض ڏيڻ - احسان جي بدران احسان ڪرڻ.

● مَكالُ ۽ مَكالَ: ذ. (سن. مَنْكْلَتھ = ٻاھ) ڪُلُ - مَنڪلُ - سِگرِي - سِگڙي. ڪُٽ جو ٽهيل اوزار، جنهن ۾ لڻيا چُڪھ ٿين. (ت).

● مَكانُ ۽ مَكانَ: ذ. (ع). رهڻ جي جڳھ - جاءِ - جڳھ - هنڌ - آستانُ - ٽِڪاڻو - رهاڻ - مَسڪن - خانو - ٺاهو. اوتارو - ٻيڪ. فقيرن جي رهڻ جي جاءِ - دائرو. شهر - گامُ - نگر - مُلڪ - ديس - وطن. علائقو. (اسم خاص). تعلقي محال ڪوهستان ضلعي دادو ۾ ڪن ديهن جو نالو، جهڙوڪ: مكان آڻ پٽلاڻ، مكان ٻيلي ٽپُ، مكان ٻڌر ٻڌنڊُ، مكان ٻچاڻي، مكان پٽ ڪرچاڻ، مكان پوڪڻ، مكان ٺاهو عارب، مكان ٽڪُ، مكان ٽِيڪو بادڻُ، مكان ڏماچ ۽ مكان رني ڪوٽ.

= مَكانِيُ ۽ مَكانِيُ: صفت. آستاني. اوتاري جو مالڪ.

● مَكانُ آڻُ پٽلاڻُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانَ ٽِيلِيُ ٽپُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ٻَڌرُ ٻَڌنڊَ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ٻَچاڻِيُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ پَٽُ ڪَرِچاڻُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ پوڪَڻُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ٺاهُ عارَبُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ٽَكُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ٽِيڪو بادڻُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ ڏَماچُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكانُ رَنِيُ ڪوٽُ: اسم خاص. تعلقي محال ڪوهستان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَكائِنُ: ث. (سن. مَرْكَكِه) آنَ جو هڪ قسم - مكائي.

● مَكائِيُ ۽ مَكائِيُونُ: (سن. مَرْكَكِه) آن جو هڪ قسم - مكئي.

= مَكائِيُ ٻِيرُ ۽ مَكائِيُ ٻِيرَ: ذ. ٻيرن جو هڪ قسم (هي ٻير ٻيولد ذريعي پيدا ڪيا ويندا آهن. ٻيولد ۾ خوشبودار شيون وڄهي خاص خاصيتون پيدا ڪيون ويندين آهن) (گاجرا).

● مُكائِنُ: مصدر. (سن. مُچُ = موڪلڻ) (گاجرا). ڪهرائڻ - مڏائڻ - ڪوٽائڻ - مُنجَائِنُ. مُچُر ي) = چڏائڻ) فيصلو قطعي ڪرڻ - حساب ڪتاب صاف ڪرڻ - ختم ڪرڻ - بس ڪرڻ - پورو ڪرڻ - خاتمو ڪرڻ - لپائڻ (ت). (مكائيو - مكائيند و - مكائيل).

● مُكْتِ: ث. (سن. مُچُ = چڏڻ) آزادي - چوٽڪارو - نجات - رهائي - مكتي.

= مُكْتُ ۽ مُكْتَ: ذ. صفت. آزاد - آجو - خلاص - چڏيل - رهايل - نجات ڏنل - نجات چوٽڪارو ڏنل.

= مُكْتِيُ ۽ مُكْتِيُونُ: ث. آزادي - چوٽڪارو - آزادگي - رهائي - خلاصي - نجات - آجائي - موڪ. معافي - ڏوهه آسرائ. پرم پد - پرم آنند - ڪمال خوشي - نرورتي - آڌار - گت.

● مَكْتَبُ ۽ مَكْتَبَ: ذ. (ع. كتب) لکڻ جي جاءِ. لکڻ پڙهڻ جي جڳھ - مدرسو - پائشالا - اسكولي - دبستان - خط ب - ڪتاب - وديا آليه - تعليم گاهه - درسگاهه - تعليم گهر.

Gul Hayat Institute

● مُڪٽو ۽ مُڪٽا: ذ. صفت. (ع مُقْطَع جو ٻگڙيل) ستو - جهجهو - جار - وافر - ٻهون - ويلُ چيلُ - ڏيڏين ڏيرُ - ستيهو - گهٽو - گهل - چالُ - سرُ مُ - گاٽبو - ستيئل - بيشمار - بي انداز - هيکاندو. آجو - چُٽل - آزاد - رها. (ت) - جميعت. گُليل - ڪشادو - ويڪرو - موڪرو. (ت). ٻڌ نن ڪان آزاد - اهو اکر جنهن تي ڪا به لاڪٽا يا اعراب نه هجي (هندي، سنسڪرت ۽ سنڌ جي هندو سنڌيءَ (واڪا اکر) ۾ جنهن اکر تي آچار جي ڪا به نشاني نه هجي تہ ان کي زبر ڏنل سمجهيو وڃي ٿو. عربي سنڌيءَ ۾ چئبو آهي ڪ زبر ڪ هندو سنڌي ۾ چئبو ڪٽو مُڪٽو = ڪ). (گاجرا).

● مُڪٽوبُ: ذ. صفت. (ع. ڪَتَبَ) لکيل - تحرير ڪيل (ع. ا. د).

● مُڪٽوبيُ: صفت. علم نحو جي اصطلاح ۾ آهي اکر جن جا پهريان ۽ پويان اکر هڪجهڙا هجن (جيئن آٻتا - سٻتا هڪجهڙا هجن "جهڙوڪ: ميم، نون، واو، وغيره).

● مُڪٽ ۽ مُڪٽَ: ذ. (سن). هندن ۾ شاديءَ وقت گهوٽ جي ستي تي پاتل چٽ - مُڪهٽ - موڙ - چٽ - مُٽڪ - تاج. چوٽيُ - طرو - ڪلنگيُ - ڪلغيُ - هُولُ - منڊڪ - سيهرو. (گاجرا) واهه.

= مُڪٽ مڃاڻ (ت): رنگ لائي ڇڏڻ - تماشو ڪرڻ.

= مُڪٽ مڃڻ (ت): تماشو ٿيڻ - مزو ٿيڻ. آباد هجڻ - سرسبز هجڻ - شاداب هجڻ. (حاميُ).

● مُڪدّرُ: د. صفت (ع). گدلو - گندو - ڪينو - ميرو - غليظ - ميئيءَ وارو - خراب. (ع. ا. د).

● مُڪرُ: ث. (سن). سامونڊي جانور جو هڪ قسم (ٽنگون سميت ۽ مٿو هڙن جهڙو، بدن ۾ ونڊ مڇي جهڙو). علم نجوم موجب آسمان جي ٻارهن راسن مان ڏهين راس جو نالو - جدي.

= مُڪر گهيرو: ذ. خط جدي - جدي گهيرو.

● مُڪرُ ۽ مُڪرَ: ذ. (ع) فريب - دغا - ٺڳي - دولاب - مينهن - ڏوسنگ - ڪوڙو ڏيکاءُ - ڪيڏ - چل - هيلو بهانو. مڪير - گيگ - تيئتال. (ذ). مڇيءَ جو هڪ قسم (شاڪر مڇيءَ جي جنس، ڏيگهه فقط ٻه ٽي انچ).

= مُڪري ۽ مُڪَريُ: ذ. صفت. ٺڳ - ليبيسي - تريناڪ - ڏاڙ - تيئتالي - گيگر - دغاباز - دولابي - ريبي - مڪريلو - مڪريلو.

= مُڪريلي: صف. ٺڳباز - چورٽو - ٺڳيءَ جو - هرتالو - لُچڙو - مڪريلو - مڪريلي - ٺڳٽو - حرفتي - پرهُنڇي - آٽڪلي - حريف - چالاڪ - ڏوپائي - رهڙو - ڏوڪيباز - دولابي - ڦندي - ڦندباز - چندباز.

● مُڪرُ ۽ مُڪَرَ: ذ. وڏي مڇيءَ جو هڪ قسم - شهُڪرُ (ت) - شاڪر. (صفت) انڪاري - نابري واريندڙ - ناڪار ڪندڙ - آليندڙ.

= مڪران: اسم خاص. بلوچستان صوبي جي هڪ رياست جو نالو.

= مُڪرانيي: صفت. مڪران ملڪ جو رهاڪو. (ذ). آٽ جو هڪ قسم (قد جو ڊگهو، بدن ۾ گهاٽو، وار گهنديدار) (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو (اڪثر لاڙڪاڻو، حيدرآباد ۽ ڪراچي ۾).

● مُڪراهيه: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مُڪرّرُ: صف. (ع. ڪرّ) بار بار ڪيل - وري وري - هر بار - ورائي. ٻي گهمري ٻوليءَ جي رنگين ٻنائڻ جو هڪڙو نمونو (جهن ۾ ساڳيو لفظ جدا جدا معنائن سان لاڳيتو ڪم آڻڻ مثلاً: هزار هزار، هزار ٻليون، نگار نگار - سهڻو معشوق). (گاجرا).

● مُڪرّمُ: ذ. صفت. (ع. ڪرَمَ) ڪرم ڪندڙ - ٻاجهه ڪندڙ. بخشش ڪندڙ.

● مُڪرُنُ: مصدر. آلُ - انڪار ڪرڻ - نه مڃڻ - ناڪار ڪرڻ - قبول نه ڪرڻ - ڦري وڃڻ - ناڪاري ٿيڻ (مڪريو - مُڪرندو - مڪريل).

= مُڪرجيُ و جڻُ اليُ وڃڻ - انڪار ڪري ڇڏڻ - نابري واريڻ. ڪوڙ ڳالهائڻ.

Gul Hayat Institute

● مَکڙُوهڙ: ذ. صفت. (ع. کَرَهَ = کَراهت جهڙو) کراهت جهڙو - بُڇان جهڙو - نفرت جهڙو - سَوَ ک جهڙو - گندو - خراب - بيڪار جهڙو. ناپسند - اڻ وڻندڙ. ناجائز - نارَوا - مُردار.

● مَکڙِي ۽ مَکڙِيُون: ث. اسم. (سن. مَتڪُنڻي = ٻيڙي) ٻيڙي - ڪِشتي - ڊُونڊي - جَل تَرَني - ناؤ.

● مَکڙُ ۽ مَکڙَ: ذ. (سن. مَرُکَٽَ = مَکڙُ) آڏامندڙ جيت جو هڪ قسم (گهوڙي دونار جهڙو). (صفت). گهٽ ڪائو - ڪائي ڪٽائيندڙ.

● مَکڙُوءُ ۽ مَکڙُوا: ذ. (سن. مُکڙهـ) هُرلي يا گهاڻي جي مٿين ڪاٺيءَ ۾ اڪايل هڪ ننڍو ڪاٺيءَ ٽُکرُ (ڪاڇڻ ۾ ٻيل سَلُ نڪتل ڪاٺي، جنهن ۾ پُرجل جو مٿيون ڇيڙو پيل رهي). (مَلهڻ يا ڪُشتيءَ ۾) جانئو - ڦِڙتي - انگڙو - انگڙي. درياهي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو. (ن. ب). ٻيڙو - وڏي ٻيڙي. (سُرڪاموڊ - گُر). گهوڙي جو هڪ قسم (پُورو، سونهري رنگ جو گهوڙو (سمند) جنهن جون تريُون، مُشڪون، پُڇ ۽ ڪرنگهو ڪارا هجن).

● مَکڙِي ۽ مَکڙِيُون: ث. جيت جو هڪ قسم - تِڏ - تِڏو - پيندو. ننڍو مڪوڙ آڏاڻي يا چرخي جو هٿيو - مُٺيو. جند جي مٿين پُڙ جي وچ ۾ سَل ٽيل ڪاٺي. ٻيڙي - ڪِشتي - ڊُونڊي.

● مُکيڙي ۽ مُکيڙِيُون: ث. ٻيڙَ - مَنَ - چاپَ - مَتاڙ - زور.

- مُکيڙِيُونَ هٿُنَ: ٻيڙون ڏيڻ - زور ڏيڻ - مَنَنُ - چاپَنُ - مَتاڙُنُ.

● مَکَلَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾). (سينسز - ١٩٣١ع).

● مَکَلاڻِي: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَکِلِي: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي ۾ هڪ ديهه جو نالو. ٽنڊي شهر لڳ هڪ ٽڪريءَ جو نالو.

● مُکمَلُ: صفت. (ع. کَمَلَ) ڪامل، ڪيل - پُورو ڪيل. پُورو - تمام - ڪامِلُ - سمپُورڻ. ڪُلُ - ثابت. (آصفيه).

● مُکُنڊُ: صفت. نجات ڏيندڙ - ڇوٽڪارو ڏيندڙ - مُڪتي ڏيندڙ. (ذ). قيمتي پٿر. (اسم خاص). وٺنئو جو هڪ نالو - هندن جو هڪ ديوتا. "سي سامي سدا سَرها، مُکند جن جي من ۾". (دلپت).

● مَکنُو ۽ مَکنا: ذ. صفت. (سن. مگنَ = غرق) مست - چريو - متوالو - پاگل. بي پرواهه. چِرتو - هُڙڪيو.

- مَکِنُو هاڻِي: ذ. چريو هاڻي - مست هاڻي. (صف). پهلوان - سورهيه - طاقتور.

● مَکو: اسم خاص. (ع مَکَهُ) عرب ملڪ جو هڪ مشهور شهر - حضور محمد صلي الله عليه وسلم جن جي جنم جو شهر. (.). فائدو - نفعو - لاڀ - لاهو - ڪٽيو - پرنهت. چاڙهو - سواسو - سرسي - واڌارو. خوشي - لُطف - عيش - رَهسو - رَهَس - پوڪ - حِظُ - مزو - راحت - آنَنُدُ - جشن.

- مَکو پيتَنُ: زيارت لاءِ مڪي ڏانهن وڃڻ. نجات حاصل ڪرڻ جا وسيلا ڪم آڻڻ. ڪنهن مشڪلات حل ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ پر ان ۾ ناڪامياب ٿيڻ. (گاجرا).

- مَکو مَچڻ: ٿوري محنت سان گهڻو نفعو ٿيڻ - سَرسي ٿيڻ - وارو ورڻ - پاڻ لڳڻ - چاڙهو ٿيڻ - فائدو ٿيڻ. مزو لڳڻ - رونشو ٿيڻ - تماشو لڳڻ - پوڪ لڳڻ. وڃهه لڳڻ - وارو اچڻ - موقعو ملي وڃڻ.

"مُڙس اٽيو تہ مکو متو، پر پر ستل هوندس سَکو". (جام خان).

● مَکُو ۽ مَکُو: ذ. آڏاڻي جي يا لار جي هنهي پاسن واري چُهنبدار نوڪ. ٽوپي واري بندوق جو ٽوپي چاڙهڻ وارو پاسو. (ت).

● مُکُوُ: اسم مفعول مُڪجڻ مصدر مان.

● مُکيوا: ذ. دنتري - ڦڙڪو - پالو - مُڪوا.

Gulshan-e-Hayat Institute

● مُکِواٹا (ث): اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مُکوُل (ت): اسمِ خاص. هڪ ذات جو نالو. (بلبل).
● مُکوُلنُ (ل): مصدر. مَلڻ - مهڏڻ - لائڻ - لڳائڻ - پترڻ (هٿ وغيره).
" رات مُکوليا مُشڪ سين، ميڻي پنهنجا مودِ"؟ (خليفو نبي بخش).
(مکوليو - مکولندو - مکوليل).
● مُکِ ۽ مُکيُونُ: ث. (پرا. مُکِي. سن. مُکِڪا > مڪشکا = مُکڪ. ف. مگس = مڪ) آڏامندڙ جيت جو هڪ قسم - مُکِي - مگس - ذباب. ڪُتر. ماکيءَ جي مڪ - مکين جو ميڙ. بندوق جي ناليءَ تي لڳل هڪ ڪِلِي. بندوق جو ماڻو. نظر (بندوق جي).
= مُکِ تيرُ ڪنُ: سُڻائي هڻڻ - صفائي هڻڻ - ٻوشيدائي هڻڻ.
● مُکُ ۽ مُکڪ: ذ. (سن. مرکشڻ > مرکش = مَلڻ - مَکڻ) گهه تيل وغيره (مانيءَ يا هڻڻ کي) مَلڻ جي حالت - تاج پهرائڻ يا شاديءَ وقت پيشانيءَ تي سٽ لڳائڻ جي حالت - مَل - مَهٽ. گهَٽ. (ڪ). ڪوبه سٽ، جو (پاڻي سان چڪڙ ڪري) چرخين، (گاڏين جي) سراين يا ڪلف جي سهولت سان لاهڻ لاءِ لڳائجي. (گاجرا).
= مُکُ چنڪ: ذ. مهٽ سهٽ. بدن جي پوچار - ڳهه مهٽ - ٽارهوش. هار سينگار - زيب زينت.
● مِکُ ۽ مڪ: ذ. (ف. مُخ = مِکُ. سن. مجّن = مِکُ) هڏن جو طاقتور مادو - مِجُ - ڀاهُ - گورو - گُدو - گُودو. هڏن جي چربي.
● مُکُ ۽ مُکَ: ذ. (سن. مُکُر) واتُ - منهن - ٻُوٽ. دُوساڙُ - مُهانڊو - چهرو - شڪل - صُورت - مُهڙ - مُونهانڊو. پيشاني - متو - نِراڙُ - لِلاڙ - لِلاٽ دروازو - گهٽُ - گهڙُ - لانگهو - لنگهه - گذر. (پليٽس). (ذ. صفت). راڄ جو چڪو سمرس. پتيل - مُکي. مکيه ماڻهو - خاص ماڻهو. اگواڻ - صدر - پردان.
= مُکامُکيُ: ظرف. آمهون سامهون - مُنهن مقابل - مُنهان مُنهن - سنمُک - روبرو - مُهِندان - پيش. (ث). ملاقات - ديدوان ديد - مُڪا ميلو - گڏجاڻي - ميلاپ.
= مُکا مِيلوُ ۽ مُکا مِيلا: ذ. گڏجاڻي - ملاقات. وَصل - ميلاپ.
= مُکامِيلِيُ ۽ مُکامِيلِيُونُ: ث. ديدار - ملاقات. (گاجرا).
= مُکُپائِيُ ۽ مُکُپائِيُونُ: ث. مُکُپاٽو.
= مُکُپَنُ: ذ. مُکُپائي - صدارت - سروري - سيريشٽتا - مُکِيتا - پيشوائي - مهنداري - سرداري - سرڪردگي - مُکُپاٽو.
= مُکُپاٽوُ ۽ مُکُپاٽا: ذ. مُکُپَنُ.
● مُکائِنُ: مصدر. (سن. مرکشڻ = لڳائڻ) تيل وغيره جو هٿ هڻائڻ - مڪ ڪرائڻ. آءِ مڪ ڪرائڻ - ڪتائڻ - پراهت ڪرائڻ - ڪمارائڻ - حاصل ڪرائڻ. (مڪائيو - مڪائيندو - مڪائيل).
● مُکاڏُنُ (ت): مصدر. آزاد ڪرائڻ - ڇڏائڻ - ٻري ڪرائڻ. (ت - وفا). (مُکائيو - مُکائيندو - مُکاڏيل).
● مُکَتُو ۽ مُکَتُو: ذ. صفت. (سن. ما = لا + سُکَنيهه = جهلو) نه ڪتندڙ - نه ڪمائيندڙ - جو ڪنهن شيءَ مان فائدو نه ڪري سگهي - نِڪتُو - بيڪار - ڪم ڪوس - عاري.
= مُکَتَنُ: ث. وڏو درجو - مُکيءَ جو عهدو - مکيءَ جو ڪم. (گاجرا).
● مِکِيرُ ۽ مِکِيرَ: ذ. (ع. مُکَر جو بگڙيل). مَکرُ - بهانو مِنهُن - ڏُوسگ. تيتال - فريب - چَلُ - ڪَندُ - تِرڪتالُ - تالُ. انگل - حرفت - ڪيڏ - چالاڪي. (قليچ).
= مِکِرِيلُ ۽ مِکِرِيلَ: ذ. صفت. مِکِرُ ڪندڙ - مَکرِيل.
= مِکِرِيلِيُ ۽ مِکِرِيلِيُونُ: ث. صفت. مِکِر ڪندڙ (زال) - ڏونگي - ڪوڙو بهانوڪندڙ.
● مُکَراجُ: ذ. ڪاڪ جون ٻنيون (جن جي وچ ۾ تيڪو پرجي (گاجرا).
● مُکَراجُ: اسمِ خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● مڪيرانُ ۽ مڪيرانَ: ذ. گهوڙي جي منهن کي مڪين کان بچاءُ لاءِ بدل سُٽ جو موڙُ.
● مڪيرائيڻُ: مصدر. گيگائڻ - ٻهانو ڪرڻ - مينهن ڪرڻ - تيتال ڪرڻ - گيسگ ملائڻ - مينهائڻ - تيرڪتال ڪرڻ - مڪرُ ڪرڻ - ڏوسگ مچائڻ - مڪر ڪرڻ - ٻهالو ڪرڻ - ڪوڙو عُذر ڪرڻ. (مڪرائيو - مڪرائيندو - مڪرائيل).
● مڪرُو ۽ مڪرَا: ذ. پوڳڙيءَ جو هڪ اوزار. (پوڳڙيُ)
● مڪريُ ۽ مُڪريُونُ: ث. (سن. مُڪُلَ + ايڪا = مُڪڙي > مُڪرَهَ = مُڪري) گل ڪُلن کان اڳ گل جو جسم - ٻوچيل گل - اڻ آهٽيل گر - مُڪڙيُ - ڪَلِيُ - مُڪڙي. (ت). مالڪوس راڳ جي هڪ راڳڻي جو نالو.
● مڪڙيُ ۽ مُڪڙيُونُ: ث. مُڪري.
● مڪنڊَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۾). (سينسز ١٩٣١ع).
● مڪنُ: مصدر. (سن. مرُ ڪُشنُ = مڪن) لائڻ - لڳائڻ (تيل) - مهٽڻ مسلڻ. سٽي لڳائڻ - تيل لڳائڻ. مالش ڪرڻ - مهٽ مهٽ ڪرڻ - آڏ تهيلنُ هٽ ڪرڻ حاصل ڪرڻ. ڪٽڻ - ڪمائڻ - پر ٽڻ - وٽڻ - آڻڻ (فاندو). (مڪيو - مڪيندو - مڪيل).
● مڪنُ ۽ مڪنَ: ذ. (پرا. مڪنيا > مڪَوَنَ: سن مڪنيا > مڪن > سٽ = ولوڙڻ) ولوڙيل کير مان نڪتل سٽي - ڪچو گهيه - اڻ پگهاريل گهيه - دُڪو - آدلهُ - مسڪو - قُلِيُ.
= مڪنُ آڪَارُ (ت): مڪڻ کي رڙائي صاف ڪري گهيه ڪرڻ.
= مڪنُ ٻهي مٿوسڙُنُ: فائدي ٽيڻ تي ناراض ٽيڻ.
= مڪنُ هو گهڙو مُٽنُ: تمام نرم سياهه جو هٿن - رحمدل هجڻ رج چڪو مڙس هجڻ.
= مڪنُ جيءُ سيڃُ پڇاڻنُ: گهٽي تڪليف وڻڻ شدت مصيبت ڏسڻ - جفاڪشي ڪرڻ:
= مڪنُ جيءُ متاڙيُ آڏنُ: نه ٽيڻ جهڙي ڪر جي ڪوشش ڪرڻ. اچائي ڪوشش ڪرڻ. بي بنياد ڪر ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ. خيالي پلاءُ پچائڻ.
= مڪنُ متانُ وَارُ ڪَيڏنُ: چڱيءَ طرح تپاس ڪرڻ - سخت جاچ ڪرڻ.
● مڪنُ ٻُوٽيُ: ث. دوا طور ڪر ابندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم (چٽي جي ٻوٽي جهڙو، ڦر ڪارو، گل اڇا، بج سنهون).
● مڪنُ ٻيلو: اسم خاص. تعلقي جوهي ۽ تعلقي ڪشمور ۾ ديهه جو نالو.
● مڪنُو (ت): ذ. گاهه جو هڪ قسم.
● مڪنڻهارو ۽ مڪنَنهارَا: ذ. مڪين جي بچاءُ کان يا سونهن طور گهوڙي جي اکين تي بڌڻ لاءِ سُٽ جو ٺهيل موڙ - انڌارو. (ت).
= مڪنڻيارو ۽ مڪنڻيارَا (ت): ذ. مڪنهارو. (ت. حاسي). مڪڻ وارو.
● مڪنڻيُ: ث. گاهه جو هڪ قسم (تمام مٺي زمين تي ۽ سينهن جي ڀاڱي تي ٿئي، ڏاتوري جيڏو، سڄهس سنهڙ، ڳاڙهي ڪاري رنگ جا داڻا ٿين). ڏُڌ جو هڪ قسم مڇيءَ جو هڪ قسم. (ٿول رهڻي ڪان ٿوري وڏي، چوڏاري ڪنڌ).
● مڪو ۽ مڪَا: ذ. (سن مڪُشِڪَا = مڪو) جيت جو هڪ قسم - وڏي مڪ نرُ مڪو.
= مڪوراڙ: ث. مڪين جي گهٽائي - مڪين جو ميڙ - مڪين جي جُٽجهه - مڪين ج پينيا.
= مڪوراڙو ۽ مڪوراڙا: د. وڏي مڪ جو هڪ قسم (گجرا).
● مڪو ۽ مڪَا (ت): ذ. ڪاڻيءَ جو مٽو.
● مڪيُ ۽ مڪيُونُ: ث. (سن مَكُشِكَا = مڪ) مڪ مڪس. (اسم خاص). تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو هڪ مشهور ديه جو نالو.
= مڪيُونُ (ت): ث. پرت جو هڪ قسم.
= مڪيُونُ مَارُنُ: بيڪار وقت وڃائڻ - نڪمو رهڻ - نڪارُ ٽي ويهڻ ڪوبه ڪر ڪار نه هجڻ - خالي ڦيلي وقت ضايع ڪرڻ.
● مڪيُ ۽ مُڪيُ: د. صفت. (سن. مُڪ = وات، منهن. پرا. مُكَّ = مڪ) مڪيه ماڻهو - ٻرُڏان -

Gul Hayat Institute

شاهه- رئيس- صدر- سردار- سرور- وڏو- مُک- مُنهنجو مڻي- پَرهو مڙس- چوڏري- سَرُ پَنڇ- اڳواڻ- پٽيل- وڏيرو

● مڪياڻيءُ ع مُڪياڻيُونُ: ث. صفت. زالن ۾ مڪيه زال- زالن جي اڳواڻ. مڪيءَ جي زال. (گاهر)

● مُڪيارُ ع مُڪيارَ: ذ. صفت. (سن مُک= منهن، وات). گالهڙ جو حق رکندڙ- هاڪاري يا ناڪاري جواب جو مختيار. اختيار وارو- خود مختيار- وسوارو- رضا راڻو- مرضيءَ وارو.

● مُڪياريُ ع مُڪياريُ: ث. ڪاڄ شئي وٺڻ مهل گراهڪ ۽ دُڪاندار جي وچ ۾ موڻائي ڏيڻ جي حالت ۾ ڪيل اقرارنامو- شرط شروط. (صفت). مُڪيار.

● مڪيارڻو ع مڪيارڻا (ت): ذ. مڪٺهارو- مڪٺيارو. (ث).

● مُڪيچُوسُ ع مڪيچُوسَ: ذ. صفت. چمچوس سوڏي- شُوم- ڪَرُپڻُ- ڪنجوس- بخيل- ڪَدُرچُ- پڪو مُٺ ٻيڙُ- پَڪَشُٽُ.

● مڪيو چڪيو: ذ. صفت. ٺُڪو- ٺين وانگر سينگار ڪيل- ٺهڪو ٺهڪو ٽار پُوشيدو- چنڊ ڦوڪيو- سيٽائيتو- پوشيدو- صفائي وارو.

● مُڪيهُ ع مُڪيهَ: ذ. صفت. (سن. مُکُ= مُنهنُ، مُکيه) مُنهن وارو- مهندبون- اڳيون- اڳواڻ- مهندار- مُکُ. مُکي. صدر- پردان. سڀ کان مٿي- اعليٰ- اتم. شاهه. سرڪردو- سردار. وڏو- بزرگ. خاص. نرالو.

● مڪُ ع مڪُونُ: ث. (انگ). پشم مان ٺهيل نرم رضائي يا گاديلو.

● مُڪُ ع مُڪ (ث): ذ. صفت. موڪو- ڪُند ذهن- موڪشُٽُ. (جيسا).

● مُڪيرِ: ث. چوڪارو- مُڪت- مُڪتي.

● مُڪتُ ع مُڪتَ: ذ. (سن. مُڪتُ= موڙُ- چٽُ- تاجُ- ڪلغي- مُڪتَ- مُڪ. (ن- ب).

● مڪيجيُ ع مڪيجيُونُ (ت): ث. پوتي جي ڪناري جي پٽي- متغزي- ڪنارَ. (راه).

● مُڪڻُ ع مُڪڻَ: ذ. صفت. مُورڪ- آياڙو- بيوقوف- ڪٻيلو- بي عقل. (امولڪ پرارٿنا ۽ون).

● مُڪڻَرُ ع مُڪڻَرَ: ذ. (سن. مُدگرَ= مُگريو) جسماني ورزش ڪرڻ لاءِ ڪاٺ جو ٺهيل ڏنبدو- مُگدرو. مُگرو- ونوڙُ.

● مڪنرُ: حرف جملو. پرَ. فقط- رُڪو- رُڪڻو- جيڪر- لاڪَس.

● مڪنرِ (ت): ث. (ع. مغروري جي مخفف مغر جو بگڙيل) مغروري- غرور وڏائي- ٽاڻ.

● مڪنراڙيُ (ث): ث. صفت. ٽڪرائتي- جاهلو- ٻهڙياري- پٿرائين- بهاڙي- ڪڪريلو (زمين).

● مُڪنرُمانُ ع مُڪنرَمانَ: ذ. ساز جو هڪ قسم- شيدين جي وڄائڻ جو دَفَ جو هڪ قسم- مُغرمان. (آزاد).

● مڪيروُ ع مڪيرا: ذ. ڪليل زمين جو مٿرو ٽُڪر. (ث). (ذ. صفت). مغرور- هٿيلو- موڙ وارو. پهلوان- بهادر- جوڌو- سُورمو. (ت).

● مُڪيروُ ع مُڪيرا: ذ. گل جو هڪ قسم (موتئي جي گل کان ڪجهه وڏو، خوشبوءِ موتئي سان مشابهه، پُوٽو موتئي جي پُوٽي جهڙو، گلن جورنگ اڇو ڪجهه پيلاڻ تي مائل). ڪنڌين جي محاوري ۾ ڪهڙن ڪنڌن جو مُگرو. (ن. ب).

● مُڪيريُ ع مُڪيريُونُ (ت): ث. ڪاڄ جي مُترڪي- مُگري. مُوريءَ جي قسم.

● مُڪيريا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُڪسُ ع مُڪسَ: ذ. صفت. قُلقليو (گهوڙو). ڪُٽ جي ڪائڻ ڪري خاڪي بندن گهوڙن تي ٽيل چٽا. (گاجرا).

● مڪسيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو- بلوچ قوم جو هڪ قبيلو.

● مڪنُ ع مڪنَ: ذ. صفت. (سن. مڪنَ= غرقُ) مگهن- مست- غلطان- غرق- ٽُهيءَ ۾ پُڏل- موڙ ۾ پريل- ريڙل- پريشيل- خوش- پرسن- نهال- مسرور- سرهو- راضي. مشغول- رُڌل- (ڪم ۾) قائل.

● مَنگيءُ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر لاڙڪاڻي ۾).

● مَنگيا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. مَنگ ۽ مَنگَ: ذ. صفت. (سن. مَگْن = غرق) مغرور- هٿيلو- آپماڻي- مَتجازي- آقريل- دماغي- هَنَڌي. فاخر- فخر وٺندڙ. تڪبري. مست مؤ ۾ پريل برد بار- گنهير. (ت). ٽَپٽو ڪُڏڻو- لٽڇڻو- البيلو- رَوَنشائي- چنچل- لَهراڻي. خوش- بي غم- بي گوند ريو. بي پرواهه. سرڪش- قَدَڻي. متارو- هٿ وارو. موڙ. (ت). انداز ڪان پاهر- وڌيڪ- گهٽو- جهجهو. (اسم). آڪڙ- وڌائي. (گاجرا).

= مَنگ سَوالِيءُ ٽَيٽَ: مست ٽيڙ- مخمور ٽيڙ- سرشار ٽيڙ- مستانو ٽيڙ.

● مُنگ ۽ مُنگ (ت- ل): ذ. صفت. ڪُند فهم- ڏڍ- موگو.

● مُنگِتِيءُ ۽ مُنگِتِيئُونءُ: ث. (سن. مُڪتِي) چوٽڪارو- نجات- موڪ- رهائي- آزادي- مڪي. هندو تصوف موجب دنيا جي فاني شين کان مٿانهون درجو حاصل ڪرڻ جي حالت. وري نه جنم جي حالت.

● مَنگجَنءُ: مصدر. مغروري ۾ اچڻ- هٿ ۾ پرجڻ. مست ٽيڻ. (مَنگيو- مَنگيلءُ).

● مُنگڏَرءُ ۽ مُنگڏَرَ: ذ. (سن. مُدْگَر = مَنگڏر) ڪسرت ڪرڻ جو ڏنبو- مُٺارو- وَڻهوڙ- مُگدر.

● مُنگِليءُ ۽ مُنگِليئُونءُ (ل): ث. ڏُڪي- مؤنٿي- مَڳري- ڏونگري. مُستَرڪي- هٿوڙي.

● مَنگيءُ (ت): ث. مغروري- هٺ. مؤ- مستي. خوشي. بي پرواهي.

= مَنگيءُ ڪَرڻ: مستي ڪرڻ- لُڇائي ڪرڻ- حرڪت ڪرڻ- گيچل ڪرڻ. چُڙوا ٻڌ ٽيڻ- پاڻ پرو ٽيڻ- زوراور ٽيڻ- پاڻ زورو ٽيڻ.

● مَنگها (ڪ): د. گاهه ۽ ڏٺ جو هڪ قسم- مُنگها.

● مُنگهَنءُ ۽ مُنگهَتَ: ذ. (سن. مُڪتَ = چَتءُ) چٽ- تاج. ڪلنگي- سوڙ- مُڪَنءُ- مُنڪ. چوٽي- طُرو- چنگو.

● مَنگهنءُ ۽ مَگهَنَ: ذ. صفت. (سن. مَگْنَ- غرق) غلطان- غرق- ٽُهيءَ ۾ پيل- ٻُڏل- ويچار ۾ ويل- مَگن مَست- مؤ ۾ پريل- مخمور- سرشار. مشغول- رُڌل- ڪم ۾ قائل.

● مَنگهوءُ ۽ مَنگها (ت): ذ. جانور جو هڪ قسم. ٻلي جو نالو.

● مُنگهوءُ ۽ مُنگها: ذ. اسم. وَل جو هڪ قسم- مُنگهو (هيءَ و ل پٽ تي يا نندڻ وٽن تي پکڙجي، سندس قَمءُ چيڙ جيڏو ڳاڙهو ۽ مينءُ ٽئي) گولاڙي وَل جي گول.

● مَنگهوءُ ڪَنَرِيءُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (حيدرآباد ۾).

● مَنگ ۽ مَنگَونءُ: ث. (پرا. منگيشو. سن. منگيڪا = گهُرَ مر (ي) گ = مَنگَن) گهُرَ- طلب- ضرورت. پڇن- سَوال. (آذار سَڌار جي) گهُرَ.

" جا مَنگ منهنجي من، سا توکي معلوم سيکا"

مَنگ چڪيل عورت- مَگٽو ڪيل عورت- مَگيدي.

● مُنگ ۽ مُنگ: ذ. (پرا. مُڪ. سن. مُدْگر = مُنگ) اناج جو هڪ قسم. تور جو هڪ وزن- رتيءَ جو چوٿون حصو.

= مُنگ ٻانهي و هَنءُ: چُپ ڪري وهڻ- ڪجهه نه ڪهڻ.

" ڏي موڪل ملڪ وڃان، ميان مُنگ رَ ٻاڻ" (حمل).

= مُنگ ٻَوَنءُ: خاموشي ڪرڻ- ماڻ ڪرڻ- چُپ رهڻ.

= مُنگ چَڙَنءُ (ت): ڪجهه به هٿ نه اچڻ- اجايو محنت ڪرڻ. (سنديلو).

" اچليو ڪانڇ هٿانس تہ چٽي ٻيا مُنگ"

(پيرائو).

● ميڪ: ث. (سن. مجّا = ميجالو) ميڪ- مغز. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

● مڱڻائيڙ: مصدر. مائني ڪرائڻ - مڱڻو ڪرائڻ. گهرائڻ - سڏائڻ - چوائڻ. (مڱڻيو - مڱڻائيندو - مڱڻائيل).

● مڱڻيو ۽ مڱڻيا: ذ. صفت. سوالي - طالب - گدا - ڀياري - ڀيڻو - بيڪاري - مڱڻتو - فقير - گداگر

● مڱڻير (ڪ): اسم خاص. هڪ پهلوان مرد جو نالو (جنهن کي سندس زال نالي "مڙي" مارايو. ڏسو "مڙي") (ن - ب).

● مڱڻجڻ: مصدر. مڱڻو ٿيڻ - مڱ ٿيڻ. مڱيو - مڱيندو. (مڱيو - مڱيل).

● مڱڻر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مڱڻو ۽ مڱڻا: ذ. (پرا. مڱڻو يا مڱڻي. سن. مانڱ يا ماڱ > مڱڱ = رستو) رستو - گس - گهاڙو - وات - پيچرو - ماڳ - مارڳ - مڙڪ - راهه - لنگهه. پاڳو - حصو - پٽي - وڊي - ٽڪرو. هنڌ - جاءِ - پڊ - وٽان - ٽيڪاڻو. (سن. مڱيل = راهه). باهه - چيرو - آگ ٻارڻ - آتش.

● مڱڻيرو ل (ت): و ل جو هڪ قسم - جهنگلي مڱڻ جي و ل - مڱڻرال.

● مڱڻرو ۽ مڱڻرا: ذ. (سن. مُڊ گر) ڪاٺ جو هڪڙو اوزار (ڪٽي جي ڪپڙن کي ڪوڙڻ ۽ تهه ڪرڻ جو) ميخدار - مترڪي. آن چڙڻ لاءِ ڪاٺ جي مُهري - ڏچري. موچين جو هڪ اوزار. چمڙي لسي ڪرڻ لاءِ ڪاٺ جي مترڪي - ڪُوٽڻي. (ث. مڱڻي ۽ مڱڻيون).

● مڱڻير يا: اسم خاص. تعلقي تنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.

● مڱڻير ياڻي: اسم خاص. تعلقي سنجهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مڱڻ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مڱڻ: مصدر. (پرا. مڱڪ (اي). سن. مارڪ (ڏي) = گهرڻ، سر (ي) گ = مڱڻ). گهرڻ - گهُر ڪرڻ - طلب ڪرڻ. سوال ڪرڻ - وات وجهڻ - هٿ ٽنگڻ. ڀڻڻ. وٺڻ. عرض ڪرڻ - ليلائڻ - پاڻ پائڻ - مينٽ ڪرڻ - وينتي ڪرڻ - استدعا ڪرڻ - عاجزي ڪرڻ. (مڱيو - مڱيندو - مڱيل).

- مڱڻهار ۽ مڱڻهارو: ذ. صفت. گهُر ڪندڙ - گهرندڙ - سُوالي پينو - فقير.

- مڱڻيو ۽ مڱڻيا: ذ. صفت. گهر ڪندڙ - مڱڻتو - سُوالي - عرضدار. فقير - ڀينار - مڱڻهار - گدا - بيڪاري.

- مڱڻيو ۽ مڱڻيا: ذ. صفت. گهربل - اڌارو ورتل.

● مڱڻيو ۽ مڱڻيا: ذ. شاديءَ کان اڳ گهوٽ ۽ ڪنوار جي مڱاوتيءَ جي پڪائيءَ جي هڪ رسم.

● مڱڻهار: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مڱڻهار ۽ مڱڻهارو: ذ. صفت. (سن. مر (ي) گ = مڱڻ + هار = وارو) مڱڻو - مڱڻتو. دُهل وڄائي پيٽ ڀرڻ فقير - دُهلاري.

● مڱڻهي پوٽا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مڱڻيڻجا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مڱڻيو ۽ مڱڻيا: ذ. صفت. مڱڻو ڪيل - مڱيو - مڱيل - مڱڻ.

● مڱڻير ي ۽ مڱڻير يون: ث. لڏُونءِ وانگر ٽهيل مٽائيءِ جو هڪ قسم.

● مڱڻيندو ۽ مڱڻيندا: ذ. صفت مڱيل (مڙس) - گهر وارو (جنهن سان اڃا فقط مڱڻو ٽيل هجي). (ث. مڱيندي ۽ مڱڻيندون).

● مڱڻيو: اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مڙ ۽ مڙون: ث. (سن. مڙ = ملهه وڙهندڙ). ملهه. زنجير جي ڪڙين کي ڳنڍڻ لاءِ لوهي چڙو (مهراڻ). ميراثي - ناپاڪائي - پليتائي - گدلائي - ميران. (سامي).

● مڙ ۽ مڙ: ذ. (سن. مڙ = ملهه وڙهندڙ) ملهه وڙهندڙ - پهلوان. مالهي. بهادر - جوڌو. هندن جي نالي پٽيان لڳايل لقب، جيئن: هاسومل، بصرمل وغيره. ڪار - داسو. چوڻري جي چٽ جي

Gul Hayat Institute

چئن کائين مان هڪ کائي (اهي کائيون مٿي وڃي پاڻ ۾ ملي مخروطي شڪل ناهين ٿيون). مَرُ - مهيلُ - ڪِنُ.

● مَلُ ۽ مُلَ: ذ. (سن. مُولِيه = مُلهه) قيمت - بها - اڳهه - مُلهه. مُور - هتي - مرگو. حرف جر. (سن. مُول) وت - لڳ - پرُ - سان - گڏ - پيڙو.

"جا عُمر! تو مَلُ عيد،
سا اسان سُوءِ ورتي سُومرا!
(شاهه).

- مُلا: حرف جر. کان - وٽان. (گاجرا).

مُلاءُ: صفت. (ع). گهٽو لکندڙ - گهٽو إملا کندڙ. گهٽو پڙهيل - عالم - فاضل - فقيهه - شاستري - بزرگ. مسجد ۾ پانگ ڏيندڙ ۽ نماز پڙهائيندڙ.

● مُلاءُ جهڙوُ مُنهُنُ ڪَرَنُ: غمگين ٿيڻ - ڏُکارو ٿيڻ - ڏُکويل ٿيڻ.

● مَلاحَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَلّاحُ ۽ مَلّاحَ: ذ. صفت. (ع). پيڙائتو - ڪشتي هاڻُ - نا ڪئون - ناخدا. ميربحر - مُهاڻو - ڪارائي. لوٽائيو - لوڻ وارو - لهڪين - ملوٽو - سوادي. سهڻو. (سورٺ - گر).

- مَلاحَتُ: ث. مَلاحِي.

- مَلّاحِي: ث. جهاز راني - جهاز ڪُڌاري - مَلاحَت - مِيربحري. سُونهپ - مُعَنّميي.

● مُلاحظو ۽ مُلاحَظا: ذ. (ع). مٽاچرو ڏسڻ جي حالت - معائنو. لحاظ - پاسداري - طرفداري - مروّت - زير نظر - مُلحظو. حذرُ - خوف - ڊپ - پيڙ. (ن. ب). پاسو - دُوري - ڪِنارو - ڪناره ڪشي.

- مُلاحظو ڪَرَنُ: لحاظ ڪرڻ - طرفداري ڪرڻ - مروت ڪرڻ - پاسداري ڪرڻ. معائنو ڪرڻ - ڏسڻ - نظر وجهڻ - نگاهه ڪرڻ. مطالع ڪرڻ - غور سان پڙهڻ.

● مَلارُ ۽ مَلارَ: ذ. (سن. مَلارِي = مَلارُ) هڪ راڳ جو نالو - سانوڻ جي موسم ۾ گائڻ وارو راڳ - ملهارُ. جهڙُ - جهڙالو - مينهو ڪي - برسات. ڏُنڊُ - لڙات - چاتَ - لڙ - غبار.

- مَلاري ۽ مَلاريُونُ: ث. مَلار - مَلهار. جهڙالو ڏينهن. هڪ راڳڻي جو نالو.

● مُلازمُ ۽ مُلازمَ: ذ. صفت. (ع). نوڪر - چاڪر - خادم - ٽهليو - خدمتگار - خدمتي. گڏُ رهندڙ - سان رهندڙ. (آصفيه).

- مُلازمَتَ ۽ مُلازمَتُونُ: ث. نوڪري - چاڪري - خدمتگاري - خدمتگذاري - شيوا - ٽهل ٽڪور - خادمي - خدمت.

● مُلاقاتُ ۽ مُلاقاتُونُ: ث. (ع. لقي = هُو گڏ يو). ميلاپ - ميلو - گڏ جاڻي - ڏيٺ - درشن - ديدَ - ديدو ديد - مُڪا ميلو. هم نشيني. گاڙهه پولهه رهاڻ - ڪچهري گفتگو. صحبت وَصل - مباشرت - هم بستري - صحبت واري. جاڻ پڇاڻ - واقفيت - مها ڪڙو - سهيپو - پرچو - جاڻ سڃاڻ - سڃاڻپ - عليڪ سليڪ.

- مُلاقاتَ ڪَرَنُ: هڪ ٻئي سان ملڻ - گڏ جاڻي ڪرڻ - درشن ڪرڻ - مُڪا ميلو ڪرڻ - لاڳاپو پيدا ڪرڻ. مباشرت ڪرڻ - وَصل ڪرڻ - هم بستري ڪرڻ - پوڳ بلاس ڪرڻ. جاڻ پڇاڻ ڪرڻ - واقفيت ڪرڻ - جاڻ سڃاڻ ڪرڻ - سڃاڻپ ڪرڻ - عليڪ سليڪ ڪرڻ.

- مُلاقاتِي ۽ مُلاقاتيُ: ذ. صفت. ملاقات ڪندڙ - ملڻ وارو - گڏ جندڙ - ملنسار - مُلاقي. دوست - يار - سجڻ - ميتر. پرچيوانُ - واقفڪار - سٽهي - آشنا عليڪ سليڪ ڪندڙ. رهاڻ ڪندڙ - ڪچهري ڪندڙ - گاڙهه پولهه ڪندڙ. حال احوال پڇندڙ - خير خبر پڇندڙ.

- مُلاقِي ۽ مُلاقِيُ: ذ. صفت. ملاقاتي.

- مُلاقِيُ ٽُنبُڪو: ذ. خط ملاقي، گهيري جي گڏجڻ وارو هنڌ.

● مَلاکِڑو ۽ مَلاکِڑا: ذ. (سن. مَلَ = ملهه وڙهندڙ) مَلهه وڙهڻ جي جاءِ - آکاڙو. مَلهه جو دَنگل.

● مَلالُ ۽ مَلالَ: ذ. (ع. مَلّ) رنج - ڏک - درد - غَمُ - آلَمُ - اندوهه - غمگيني. اداسائي - پريشاني - فڪر - ڪٿي - اداسي.
- مَلالَتَ ۽ مَلالَتُونُ: ث. رنج - مَلالُ - غمگيني - ڏُکُ - مَلالُ.
● مَلالو ۽ مَلالا: ذ. (ع. مَلّ) رنج - ڏک - غم - مَلالُ. مصيبت - آپدا - جَزا. (ڪنهن ڪم ڪيڻ لاءِ واسطدار ماڻهوءَ کي ونڊي ويل) ماڻهن جو ميڙ. گهمسان - هائيتال - حشترُ - سانڌاٽو - هڪيءَ جو هڪ قسم. (ت). ملهالو. (ل). (صفت). ني سمجهه - موگو - ڪندُ - بيوقوف - آياٽو. (ت). جهيڙو ڪار - فسادي.
● مَلالِيُ ۽ مَلالِيُونُ (ت): ث. هڪيءَ جو هڪ قسم. (آمين).
● مَلامُ: ث. (ع). ڦِٽ - لعنت. ڏوهه. ميار.
"مٽس ناهِ مَلامُ، جيکي ڇڏين ڇڄ سو"
(شاهه).

مَلامَتَ.
- مَلامَتَ ۽ مَلامَتُونُ: ث. بَدڏُعا - پِٽَ - پاراتو - سراپُ - لعنت - ذِڪار. عتاب. وبنُ - مهڻو - ڏوراپو - ڏوڻ ڏوراپو - طعنو - وِيار. جُٽ ڦِٽ - ٽُڪَ ٻُجو.
- مَلامَتَ ڪَرَنُ: ڦِٽ لعنت ڪرڻ - ڦٽڪار ڪرڻ - ٽُڪ ٻُجو ڪرڻ. ذِڪار ڪرڻ.
● مُلانُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ جو هڪ ديهه جو نالو.
● مُلانُ رَتوُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد جو هڪ ديهه جو نالو.
● مُلانُ ڪَنڍوڙوُ: اسم خاص. تعلقي رتيديري جو هڪ ديهه جو نالو.
● مُلانُ مُوسيڙوُ: ذ. هڪيءَ جو هڪ قسم - مُلان مُوسو.
● مُلانا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَلاڻو ۽ مَلاڻا: ذ. ڪم ڪيڻ لاءِ ڪنهن ٻوٽ ويل ميڙ - ميلاڻو.

● مَلائِيُ ۽ مَلائِيُونُ: ث. (سن. مر (ي) ج = صفا ڪرڻ) ملڻ جي بها يا مزوري. (گاجرا). ڪنهن به شيءِ مَلڻُ جو مُعاوضو.
● مَلائِڪُ ۽ مَلائِڪَ: ذ. (ع. مَلڪ جو جمع پر سنڌيءَ ۾ واحد طور ڪم ايندڙ) فرشتو - ڪَنُ - ديودُوتُ - پارڪندُ - مَلَڪُ.
- مَلائِڪَ مَترَنُ: ڍڇي وڃڻ - ڪهرائجي وڃڻ.
● مِلائِنُ: مصدر. ملائي هڪ ڪرائڻ - ميلاپ ڪرائڻ - ڳڏائڻ - پڙائڻ. آميزش ڪرڻ - رلائڻ. گڏڻ. مڪولڻ - مخلوط ڪرڻ پيوستہ ڪرڻ. گڏجاڻي ڪرڻ - مُڪما ميلو ڪرائڻ - مُلاقات ڪرائڻ. هرڇائڻ - سرڇائڻ پتهائڻ - ناهي ڇڏڻ - صلح ڪرائڻ. پسرچاءُ ڪرڻ - سَلُوڪ ڪرڻ - جوڙ ڪرڻ - شامل ڪرڻ - ڳنڍڻ. ڇُهٽائڻ. پيوند ڪرڻ - چٽيون هڻڻ - ٽُڪر گڏڻ. لائي ڏسڻ - لڳائڻ - پينڻ - ٽڪرائڻ - مُقابلو ڪرڻ - پُورو ڪرائڻ - مشابهت ڏيڻ - ٺهڪائڻ - مُوافقت ڏيکارڻ - برابري ڪرائڻ. (سَرَ) گڏائڻ.
● مِلاوَت ۽ مِلاوَٽُونُ: ث. ملائڻ جي حالت - ميلاڻي - آميزش. ميلاپ - اتفاق. ڳنڍيَ - جوڙُ - يوگُ - ٻڌي - سَلُوڪ - ايڪوُ. پرچاءُ - ناهُ - سرچاءُ - راج - صلح - پسرچائي. سٽَ - جوڙو - ڪسُ - غير - ڦِٽُ.
- مِلاوَتِيُ ڏاتُو: ذ. گڏيل ڏاتو - سٽُ - جوڙو - ڪسُ - غير - ڦِٽُ.
- مِلاوُ يا مِلاءُ: ذ. ميل - ميلاپ - گاڏاپو. (گاجرا).
● مِلائِيُ ۽ مِلائِيُونُ: ث. (سن. مَترائي) ڪاڙهيل ڪير جي مٿان ظاهر ٿيل ٿَرُ - ڪريم - ٿَرَ - پڇي. (ل).
● مُلائِمُ: ذ. صفت. (ع. مُلاءَمَةٌ > لاءِمُ) نرم - ڪنڌرو - ڪُونڌرو - ڪُوسل - سُوڪيتو. نازڪ - ڏُڪڻو - ٽاڪُنُون. موم - حليم.
● مَلْبارِيُ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَلْبُوسُ: صفت. (ع). پهريل - (ڪپڙو) پاتل - اوڍيلُ - (پوشاڪ) ڍڪيل.

Gul Hayat Institute

● مِلّت: ث. (ع). دين - مذهب - شريعت - ڏرم - اُمت. مَتَ. گروهه - فرقو - قوم. ذات - وَرن. وشواس - اعتبار - ويساهه - پَت - عقيدو - سَڌرڻا - صِدق - إيمان.

● مِلَت ۽ مِلتون: ث. (من. مِل) ميلاپ - ميل جول - لاڳاپو - ڳانڍاپو. گڏجاڻي - وِصال. "مارئي ٿهنجي مِلت لاءِ" (جوڪيو). ڪمائي - نفعو - فائدو - لاپ. آپراسو - پراپت. پڌي - ايڪو - اتفاق - اتحاد - شراڪت.

● مِلتَ: ذ. صفت. گڏيل - گڏ وڃڻ - شامل. هر صلاحي - سازباز - صلاحڪار.

● مُلتان: اسم خاص. هڪ شهر جو نالو.

- مُلتاني: ذ. صفت. ملتان جو - ملتان وارو.

- مُلتاني پِيرُ: اسم خاص. ملتان جو پير - شيخ بهاؤالدين زڪريا.

- مُلتاني گهيتلو: ذ. صفت. سپ سان پورو - سپ جهڙو - سپ سان ٿهي هلندڙ. اصول ۽ ارادي جو ڪچو. (ڳاڙها).

- مُلتاني گهيتلو هَڇَ: سپ سان پورو هڇ - سپ جهڙو هڇ.

- مُلتاني ميٽي: مهيٽ (وهنجڻ جي ڪم ايندڙ جابلو نرم چاپوڙا). (ڳاڙها).

● مُلتَوي: صفت. (ع. لوي) إلتوا ڪندڙ - دير ڪندڙ - ايهندڙ. پيچ دَر پيچ ٿيندڙ. ٽاپُر - ڪجهه وقت لاءِ رڪل - مهمل.

- مُلتَوي ڪَرڻ: دير ڪرڻ - ديل ڪرڻ - هٿائڻ - گهل ڪرڻ. مهمل ڪرڻ - روڪڻ - بند ڪرڻ - ترسائڻ.

● مُلڻي: ث. (سن. مَدّيشٽ) پسارڪي وڪر جو هڪ قسم - سڻي ڪائي - مُلهيٽي.

● مُلحِد ۽ مُلحَدَ: ذ. (ع. لحد) حق جي رستي کان ڦريل - گمراهه. فاسق - فاجر - بي دين - ڪافر - ملڇ. لا مذهب.

● مُلتَحِظ ۽ مُلتَحَظ: ذ. (ع. مُلاحِظَه) پاسو - ٽارو. ڏَپ - پَڙو - خوف - ڏر - سنڪوچ - داب - انديشو - آڏڪو - ڏيا - دهشت - رَعب - روب. خيال - ويچار.

● مُلحَق: صفت. (ع. لَحَقَ) لڳل - ملايل. لاڳيتو. ڪَنڊيل - گڏيل. مُتصل - نزديڪ - ويجهو - اوري - اورپَرو. پرسان (آصفيه).

● مُلڪوڙو ۽ مُلڪوڙا: ذ. ڪهوڙي جي ٽنل جي هيٺان وڇايل ڪپڙو. (مهراڻ).

● مِلڊَسِي: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُلذّ ذ: صفت. (ع). لذت وارو - لذيذ - مزيدار - خوش ذائقه - مزي وارو - وٽندڙ ذائقيدار.

● مُلزَم ۽ مُلزِم: ذ. صفت. (ع. لزَمَ) جنهن تي الزام لڳايو وڃي - الزام لڳايل - ڏوهه ڏنل - ڪنهڪار قصوروار - مجرم - خطاوار - ڏوهي.

● مُلتزِم ۽ مُلتزَم: ذ. صفت. (ع. لتزم) لازم ڪيل - جُدا نه ٿيندڙ - سدائين ڳڏ. (آصفيه).

● مِلڻ: ث. آڻ جا وار.

● مُلعُون ۽ مُلعَون: ذ. صفت. (ع. لعَن) لعنت ڪيل - لعنتي - لعين - ڌڪارپيل. نفرت ڪيل - پري ڪيل - مردود - ڌڪاريل. شرابي - پاراتو ڏنل. رجيم - شيطان - ديوس - إبليس - خناس - عزازيل. ٻُڇڙو - خراب - بدَ - ڪنڊو.

● مُلفُوظ ۽ مُلفُوظات: ذ. (ع). بزرگن جو ڪلام. اولياڻن جي ڳالهين جو لکيل ڪتاب. اولياڻن جو ڪلام - مقالات اولياءَ. (آصفيه).

● مُلفُوف: ذ. صفت. (ع. لف = ويڙهڻ) ويڙهيل - لپيٽيل - بند ڪيل - ڍڪيل - پُوريل.

● مَلَڪ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَلَڪ ۽ مَلَڪ: ذ. (ع). ملائڪ - فرشتو - گڏ - ديودوت - پارڪڏ - هاتف - ديوتا. دُوت - دَيِت - ڏَيِت. (آصفيه).

- مَلَڪُ المَوت: ذ. موت جو فرشتو - يمراج - جَم راج - جَم دوت - عزرائيل.

● مَلِک ۽ مَلِک: ذ. صفت. (ع). بادشاهه - سُلطان - شاهه - راجا - داوُ - تاجدار - چٽ ڏئي -

Gul Hayat Institute

شهريار. راءُ - فرمانروا - واليءِ. حاڪر. ڪوهستان جي واليءَ جو لقب.

- مَلِكَهٗ: ث. بادشاهه جي زال - راڻي.

● مِلڪ ۽ مِلڪُونٗ: ث. (ع). ملڪيت. زمينداري. جاگيرداري. جائداد. مال - اسباب. ڏن - دولت. حق. قبضي واري شيءِ.

"مِلڪَ مارُوءَ جي آهيان، زور نہ ڏيان جوءِ" (شاهه).

- مِلڪِي: ذ. صفت. ملڪيت وارو. ملڪيت جو. (ڪاجرا).

● مُلْڪٗ ۽ مُلْڪَ: ذ. (ع). ديسٗ - ڏيسٗ - ڏيهه - راشٽر - وطن - ساڻيهه. پُورَ - پُرَ. ولايت - ڪِشوَرٗ - دَيار - آقليم. رياست - راج - سلطنت - بادشاهت - عِلاقو - عملداري - مملڪت - سرڪار - حڪمراني. صُوبو - پرڳڻو. شهر - نگر - نگري.

- مُلْڪانٗ مُلْڪٗ: ظرف ملڪن ۾ - ديسان ديس. هرهنڌ. جتي ڪٿي. سڄي دنيا ۾.

- مُلْڪٗ ٽهائڻٗ: ظلم ڪرڻ - انڌير ڪرڻ - باهه ٻاري ڏيڻ - ڏاڏايون ڏيکارڻ.

- مُلْڪٗ مالڪٗ: پنهنجي وطن وري اچڻ. وطن ۾ آچي رهڻ. بادشاهي ڪرڻ - راج ڪرڻ - حڪومت مالڻ.

- مُلْڪٗ مِثالٗ: ظرف. عام مثال - پڌري ٻڌٗ - ظاهر ظهور - ڪُليو ڪُلايو. (ابيات سندي).

- مُلْڪِيٗ ۽ مُلْڪِيٗ: ذ. صفت. ملڪ وارو - ملڪ جو - ڏيهي - وطني - ساڻهي - ديسي - قومي - راشٽريه - جاتِيهٗ. سياسي - سرڪاري - راج نيتڪ - راجڪوٽو.

● مُلْڪانٗ: اسم خاص. تعلقي ڇاڇري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُلْڪائِيٗ: اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. هندن جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي دادو ۽ تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلْڪوٗ ۽ مَلْڪا: ذ. صفت. (ع. مَلَكه) ڪنهن شيءِ جي حاصل ڪرڻ جي قوت - انسان ۾ علم يا هُنر حاصل ڪرڻ جي قوت. مهارت - ڪمال. لياقت. قابليت. اُستادي - هوشياري. عقل - زڪاوت - فهم - اِدراڪ - ٻُڌي - سمجهه. هُنر. تجربو. (اسم خاص). تعلقي ميرپور ساڪري ۽ تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُلْڪوٗ: اسم خاص. تعلقي ڪوٽ ڏيجي (خيرپور ميرس ۾) هڪ ديهه جو نالو.

● مَلْڪُوتٗ: ذ. (ع). سلطنت - بادشاهت - بادشاهي - حڪمراني. حڪومت - سلطاني - تاجداري. فرشتن جي رهڻ جو هنڌ - فرشتن جي دنيا - عالم ارواح - عالم معنيٰ - عالم الغيب. فرشتن جي عبادت جو مقام. فرشتا - ملائڪ - مَلَڪ. (آصفيه).

● مِلڪِي: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِلْڪِيَتَ ۽ مِلْڪِيَتُونٗ: ث. مِلڪ. زمينداري. جائداد. ڏَن - دولت - مالي - مالڪيات - ناڻو. مال - اسباب - اثاثو. مالڪي - متصرفي - قبضيداري. وارثي - ورثو. آڏڪار - حق.

● مِلڪِيَتِ سَرڪارٗ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مَلِيكُذارٗ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مَلِيكُورَ (ت): ذ. سارين (اناج) جو هڪ قسم (سڪداسي سنهڙا ۽ خوشبوءِ دار چانور).

● مَلِيكُورو ۽ مَلِكُورا (ل): ذ. صفت. هلڪي طبيعت وارو - هلڪڙو - ترڙو - ٽُوٽٗ.

● مَلَتَرٗ ۽ مَلَتَرَ: ذ. (ف. مترهَرٗ = مَلَتَرٗ) ڪٽڻ وغيره تي منڪڻ جي دوا - مَرهَرٗ - طيبو - ليپٗ - پلستر.

- مُلْتَمِعٗ: ذ. صفت. (ع. لَمَعَ = هو چمڪي ٿو) چمڪايل - روشن - آجاڪر. سونو پاڻي چاڙهيل - طِلا چاڙهيل. ڀهڪندڙ. (ع. ا. ب).

- مُلْمَتعوٗ ۽ مُلْمَعا: ذ. سونو پاڻي - گلٽٗ - دوڪ - طِلا - روغن. باهرپون ڏيک - چرب زباني - ظاهري ڏيکاءُ - بناوَتٗ - ڏيک ويک - ظاهريه ٽٽٗ.

Gul Hayat Institute

= مُلْمَعِيُ ۽ مُلْمَتعِيُ: ذ. سونو پاڻي چڙهيل - دوگهيلُ - طلا چڙهيل. ظاهري ڏيکاءُ وارو - پيڪيدار - نٽُ وارو.
= مُلمَعِي تهي هلڻُ: ظاهري ڏيک ڪرڻ - نٽُ ڪرڻ.
● مُلْمَلُ ۽ مَلْمَلُونُ: ث. (سن. مَلْمَلَ) سنهي ڪپڙي جو هڪ قسم - شَبنما - شَبنَم.
● مَلَنگ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (سڪايل).
● مَلَنگُ ۽ مَلنگَ: ذ. صفت. (ف). (سن. مَٿولنگ) ڏگهو ۽ بُٽ ۾ پريل (ماڻهو). بيخود - بيهوش - آپي کان باهر. مَرد مُجرد - سچوڙا گهاڙو - لانگو - ننگو. الله لوڪ. فقيرن جو هڪ قسم. فقير - طالب. صُوفي فقير. قلندر شهباز جو فقير. گودڙي پوش.
= مَلنگيُ: ث. فقيري - درويشي - قلندري.
● مَلنگهُ ۽ مَلَنگهَ: ذ. ڏانڊي پڪيءَ جو هڪ قسم (ڪناري تي رهي، مڇي کائي، ڪنگ جي قسم مان).
● مَلَنُ: مصدر. (سن. مر (ي) ج = مهڻ. ف. مالِيدَنُ = مهڻ) مَهڻ - گهَنُ - رگڙڻ - رهڙڻ. مالش ڪرڻ - ليپ ڪرڻ. مهڻي صاف ڪرڻ - ماڄڻ - مانجڻ صاف ڪرڻ - صفا ڪرڻ - اڇو ڪرڻ - ڏاڃائڻ - چلڪائڻ - چمڪائڻ - آجارڻ - سينگارڻ. ڏُرندِ هڻڻ. (ل). ڪُرڙڻ - ڪُرچڻ - رگڙڻ - رگڙو ڏيڻ - گِهڻڻ - گِسڪائڻ. لتسو ڪرڻ. (گهوڙي کي) مالش ڪرڻ. ڪر ۾ لڳڻ - شروع ٿيڻ. گوهڻ (انو). پيڙُون ڏيڻ - زور ڏيڻ. پرڻ.

"مسين سين سانتو، ملهه متارن مَلنو"
(خان زئي).

(مَلِيو - مَتلِيندو - مَلِيل).
● مِلَنَ: مصدر. (سن. ميلْنَ > مِلَنَ > مِلَ = ڪڏجڻ) ڪڏجڻ - مِڙڻُ - پيڙڻُ. گڏ ٿيڻ - پيڙو ٿيڻ. سمڪ ٿيڻ - روبرو ٿيڻ - مقابل ٿيڻ. گڏ جاڻي ٿيڻ - مُڪا ميلو ٿيڻ - ملاقات ٿيڻ. گڏ ٿڻ - مِسجڻ - رلڻ ملڻ. ملي وڃڻ - ميل ڪرڻ - ميل ٿيڻ. ملي اڇڻ - ٺهڪڻ - ڦهڪڻ - پڄڻ مهيل کائڻ - جوڙ کائڻ - ملي هڪ ٿيڻ - اتفاق ڪرڻ - هڏي ڪرڻ - ايڪو ڪرڻ. متحد ٿيڻ. واصل ٿيڻ (رقم وغيره). مُيسر ٿيڻ. فائدو ٿيڻ. مطابق ٿيڻ - موافق ٿيڻ. جيس ٿيڻ. شريڪ ٿيڻ - شامل ٿيڻ. هم صلاح ٿيڻ. هم بستر ٿيڻ - ميلاپ ٿيڻ - جماع ڪرڻ. آميخته ٿيڻ - آميز ٿيڻ - مخلوط ٿيڻ. مرڪب ٿيڻ. هڪ جان ٿيڻ. بغلگير ٿيڻ - گلهي لڳڻ. حاصل ٿيڻ - هٿ اڇڻ - پڙُپتڻُ پلهه پوڻ. دستياب ٿيڻ. هٿ وَسُ ٿيڻ - هٿيڪو ٿيڻ. پهچڻ - رسڻ - سهڙڻ. پُوري پوڻ - پُڄڻ - مُقابلو ڪرڻ - هَروهري ڪرڻ - هَرميچڻ. چهٽڻ چبڙڻ. گنڍ جڙ - لڳڻ. مائٽي ڪرڻ - سڳاوتي ڪرڻ. گهري وڃڻ (پاڻيءَ ۾ لوڻ، ڪنڊ وغيره) - تحليل ٿيڻ - حَل ٿيڻ. (مِليو - مِلندو - مِليل).
= مَلِيُ ۽ مَلِيٽِيُونُ: ث. مَلڻ جو ڪر - ماڄڻ جو ڪر - گوهڻي. (گاجرا).
= مِلٽائِيُ ۽ مِلٽائِيُونُ: ث. ملڻو سياڻ - ملڻي دوست جي حالت - ميلُ - ملنسازي - ميلاپ - گانڍاپو. جوڙ. موافقت.
= مِلٽُو ۽ مِلٽا: ذ. صفت. ميلاپي - ميلائتو - ملنسار - صحبتي - صحبت پسند - آشنا مزاج - دوستاڻو - اخلاص مند. رلڻو مِلڻو. خليق - ڪِلمُڪ - خوش جيڙو - خوش مزاج - مَن موجي. مانيڪو - ڪُومل - حليم - مُلائم - نرم سُياڻ. مُيسّر - ملڻ جهڙو - وٺڻو - دستياب.
● مَلُنُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾).
● مَلِيٽاس: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماتيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَلٽو ۽ مَلٽا: ذ. پرت جو هڪ قسم.
● مَلوُ ۽ مَلا: ذ. (سن. مَلَ = مَرُ) بيماريءَ جو هڪ قسم - جسم تي نڪتل ڦُنَ قسم جون - مَلهو - ڪوڙهاڙو.
= مَلو چلوُ: ذ. مَلو - ڦُ قسم جون. (گاجرا).

Gul Hayat Institute

= مٹلوءُ نِکرُنءُ: ڏٺ ڏرڙيون نکرڻ.
● مُلوءُ ۽ مُلا: ذ. صفت. (ع. مُلاءُ) عالم. بزرگ. مسلمانن جي اسقاط وارو. مُلون- آخوند- مولوي- مُلا- مُلان. (ث. مُلڻ. مُلياڻي ۽ مُلياڻيون).
= مُلاپائيءُ ۽ مُلاپائيونءُ: ث. مُلي جو ڪم- مُلپي- مُلپو.
= مُلاپيءُ ۽ مُلاپيا: ذ. مُلپي.
= مُلپيءُ ۽ مُلپائونءُ: ذ. مُلپائي.
= مُلڪوءُ ۽ مُلڪا: ذ. صفت. مُلي جو- مُلي وارو.
= مُلڪيءُ گجيءُ آڇڻءُ: معمولي چيڙ اڇڻ- ٿوري ڪاوڙ اڇڻ.
● مٹلواهٹءُ: اسم خاص. تعلقي سوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلوچا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (بلبل).
● مٹلوءُ چٹلوءُ: صفت. صاف- سٿرو- اڇو- آڇتو- پاڪ- هوٽر- اڇو آجرو- سٿرو ستڇتو صفا- اوجل. جهلڪندڙ- جهرڪندڙ- جهلڪٽو- روشن- چمڪٽو- چمڪندڙ- جهرڪٽو.
● مٹلوخاڻيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مٹلورءُ ۽ مٹلورَ: ذ. صفت. (ع. مٹلول جو بگڙيل) مٹلولءُ مايوس- دلگير- غمگين- اداس- ڏکويل- ڏکارو- ڏک پريو دردي- غمناڪ. ماندو- ساڙو- حيران- پريشان- سرگردان.
"متان ٽئين مٹلور... الخ؟" (شاهه).
● مٹلوڪءُ ۽ مٹلوڪَ: ذ. صفت. سندر- سهڻو- ٺاهوڪو- حسينءُ- خوبصورت- روپٽونتءُ- روپوان- موچارو- شڪيل- صورتوندَ- سوپياوان- سڏرشن- جميل- موهندڙ. (ع. مٹليڪءُ جو جمع) بادشاهه- راجا- سلطان. امير- سردار.
= مٹلوڪانءُ: ث. صفت. سهڻي- خوبصورت- حسين- موهندڙ- جميل. (اسم خاص). عورت جو هڪ نالو.
= مٹلوڪائيءُ ۽ مٹلوڪائيونءُ: ث. سونهن- سوپيا- زينت- سهڻائي- سڏرتا- مٹلوڪي- حسن. سٹائي. نزاڪت- ملوڪت- باريڪ بيني- نڪته داني- نازڪ دماغي.
= مٹلوڪتَ ۽ مٹلوڪتَتَ: ث. مٹلوڪائي- مٹلوڪي.
= مٹلوڪيڙوءُ ۽ مٹلوڪيٹا (ت): ذ. صفت. مٹلوڪءُ.
= مٹلوڪيءُ ۽ مٹلوڪيونءُ: ث. مٹلوڪائي- مٹلوڪت.
● مٹلوڪٹورجاگيرَ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلوڪ سينگ: اسم خاص. تعلقي ڏڪڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلوڪ والييءُ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلوڪ واهه: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلوڪءُ هالپوتوءُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مٹلولءُ ۽ مٹلولَ: ذ. صفت. (ع. مٹلَل) غمگين- ڏاجهارو- گوندريو- ڏک پريو- ڏکارو- ڏکويل- ارمانيل- ڪٹلپايلءُ- رنجيده- اندوهگينءُ. اداس- مايوس- دلگير- آپاڪو.
● مٹلولائيءُ ۽ مٹلولائيونءُ: ث. غمگيني- ڏک- ڏاجهو- گوندرءُ- اندوهه- ارمان. مايوسي- دلگيري- اداسي- آپاڪائي.
● مٹلوءُ مٹوسڙوءُ ۽ مُلا مٹوسڙا: ذ. (ف. مويچ) پکيءَ جو هڪ قسم- مُلا ڦوسڙو- مڙسيڙڙو.
● مٹلونءُ ۽ مُلانءُ (ک): ذ. سچيءَ جو هڪ قسم (چلون سان رنگ ڳاڙهيرو، سچي بٽ تي سائي رنگ جا ڏيڪا (دوٽر جهڙو) منهن سنهون، پٽ ويڪري، فوٽ ڪان ڏيڍ فوٽ تائين ڏيکهه).
● مٹلونءُ: ذ. صفت. (ع. لونَ) رنگ ڏنل- رنگا رنگي- رلڪ رنگي- رنگين. (ع. ا. ي).
● مٹلوئيءُ: اسم خاص. تعلقي نٹل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مَلْهَہ ۽ مَلْهُونْ: ث. اسر. (سن. مَلَ) راند جو هڪ قسر - سنڌي ڪُشتي.
= مَلْهَہ مارڻ: ملهه ۾ سوپارو ٿيڻ - ساري ڪٽڻ - سوپارو يا ڪامياب ٿيڻ. سرس ٿيڻ.
= مَلْهِي ۽ مَلْهِي: ذ. صفت. ملهه وڙهندڙ - همٿ وارو بهادر - پهلوان. مالهي.
● مَلْهُہ ۽ مَلْهَہ: ذ. صفت. (سن. مَلَ) ملهه وڙهندڙ - مالهي - پهلوان - جوڌو - بهادر - بانڪو - سورهيه. (ذ). ساپ يا تور جي ايڪائي (جنهن دوران ٻيئن شين کي ساڇجي). ڪسرت وقت پهلوانن جي ڪٽ لاءِ ڪاٺ يا پٿر جي وڏي سِرَ ٻيڙي. (گاجرا).
● مَلْهَہ: اسر خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُلْهَہ ۽ مُلْهَہ: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسر - لاڙو پڪي - مُلهيو پڪي.
● مُلْهَہ ۽ مُلْهَہ: د. (پرا. مُول. سن. مُولِيه = مُلهه) قيمت - اڳهه - ٻَهَا - درخ - لاڳت - گَرتْ. (ظرف) قيمت ساڻ - اڳهه ساڻ - مُلهه ساڻ - مُلهه تي. (اسر خاص). مرڪزي حڪومت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
= مُلْهَائِيتوْ ۽ مُلْهَائِيتا: ذ. صفت. ملهه وارو - قيمتي - امُلهه - بي بها. واجبي قيمت وارو. مُلهه ورتل - خريد ڪيل - ڳڌل.
= مُلْهَہ چُڪائِنْ: قيمت ڇڻ - ٻَهَا ڇڻ - ناڙو ڇڻ - اڳهه ڪرڻ.
= مُلْهَہ چَڏائِنْ: جُٽ ڪرڻ. بي عزتو ڪرڻ.
= مُلْهَہ ڪَرنْ: قيمت ٻڌائڻ - بها ٻڌائڻ - اڳهه ڪرڻ.
= مُلْهَہ ڪِنهَنْ: خريد ڪرڻ - وَٺڻ. ٽورو ڪرڻ - وڙ ڪرڻ.
= مُلْهَہ ڪِنهِي جهيڙوْ ڪَرَنْ: جاڻي واڻي وڙهن - رڙ ڪري وڙ ڻ - خواه مخواه وڙهن.
= مُلْهَہ ڪِنهِي موچڙا ڪائِنْ: جاڻي واڻي مار ڪاڻ - رڙ ڪري ڪُٽجڻ - زور ڪري هاڏر ڪائڻ.

● مَلْهَارَ (ت): اسر خاص. هڪ ذات جو نالو. (سنديلو).
● مَلْهَارَ ۽ مَلْهَارِيُونْ: ث. (سن. مَلَارَ) مَلَار. جهڙ - جهڙالو. بارش - مينهو گي ٽڏ ڪار. جهڙالي وارو ڏينهن.
● مَلْهَارْ: ذ. (سن. مَلَارَ) هڪ راڳ جو نالو. ميگهه راڳ جي چوٽين راڳڻي جو نالو (جا ساڻن ۽ بدي ۾ گهٽجي). برسات جي موسر ۾ گهايل هڪ گيت.
● مَلْهَارْ بارانِي: اسر خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَلْهَارو ۽ مَلْهَارا (ت): ذ. نار جو هڪ عضوو - نار جي ڏينگي تان مالهه جي گهرڪي وچ ڪان روڪيندڙ ڪاڻي - مالهارو.
● مَلْهَالوْ ۽ مَلْهَالا: ذ. مانڊاڻ - گوڙ - ڏمچر - حشر - هائيتال - هنگامو. جهيڙو - جهڪڙو - فساد. پڪيءَ جو هڪ قسر (نسيدي ڪيري جيڏو) جو جهرڪيون ۽ پيا نسيدا پڪي ماري کائي).
= مَلْهَالوْ مَچَنْ: جهيڙو مچڻ - فساد مچڻ - بغاوت مچڻ - جهڪڙو ٿيڻ - ڏڪير ٻوڻ - وڪوڙ ٻوڻ - بدامني ٿيڻ.
● مَلْهَاڻ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر مڪرِ نوابشاهه ۽ حيدرآباد ۾).
● مَلْهَائڻ: مصدر. ڀاڻ ڪي بهادر يا چالاڪ ڪري ڏيکارڻ. چڱين ڳالهين ۾ هٿرو ڪرائڻ. پٽلائڻ. نالو ڪيائڻ - ساراهه ڪيائڻ سرخرو ڪرڻ - خوش ڪرڻ. قدر وارو ڪرڻ. (ملهائيو - ملهائيندو - ملهائيل).
● مَلْهِيڻْ (ل) مصدر. ناز سان هلڻ - نخري سان هلڻ - ڌار سان هلڻ. (مِلهڻيو - مِلهڻيندو - مِلهڻل).
● مَلْهِيڙوْ ۽ مَلْهِيڙا (ل): ذ. صفت. مُنافق - دل جو ڪوڙو - اندر جو پليت - مائيٽن ۾ اندر ۾ خراب - اندر جو ڪنڊو ڪُجهڙو.
● مِلْهَنْ: اسر خاص. تعلقي ديري مٺجت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مَلْهُنْ: مصدر. سرمي يا بهادري ڏيکارڻ. سورهيائي ڏيکارڻ پڏرو يا مشهور ڪرڻ پنهنجي واکاڻ ڪرڻ - پاڻ کي پڏائڻ - مَرڪڻ - فخر ونڻ سرخرو ٿيڻ - خوش ٿيڻ. ڪوٺ جو نالو (ماتلي تعلقي ۾).
- مَلْهُنُو ۽ مَلْهُنَا: ذ. صفت. بهادر. مرڪندڙ. پڏندڙ. سرخرو.

● مَلْهُنِ سَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِهُو ۽ مَلْهَا: ذ. چار جي گهاڻيءَ جي گوڙيءَ وت بدل سُٽ جو ڏورو. آنُ گاهڻ وقت سنگن جي وچ ۾ ڪُتل مُنيءَ ۾ پيل لوهه جو چلو (جنهن سان ڏڳا پڏجن). چولي وغيره جو آڪو. (ت). مَلهالو. (ت).
- مَلِهُو لاهِڻُ: مَلهالو ڏرو ڪرڻ.

● مَلْهُو آبادُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِهِي ۽ مَلِهِيُون: ث. گلي جي بيماريءَ جو هڪ قسم - جاڙيءَ جي هيٺان نڪتل ڦرڙيون. ننڍيو مَلو. ڪپهه جي ڪنڙي. (ڪاجرا).

● مَلْهِيارُ: ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● مُلْهِي ٻُوڌا: اسم خاص. تعلقي ميرپورساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِهِيرُ: اسم خاص. تعلقي کهوڙڪي ۾ تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِهِيرُ ۽ مَلِهِيرَ (ت): ذ. درياءَ جي مچيءَ جو هڪ قسم.

● مُلِهِيو ۽ مُلِهِيا: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم - مُلهه.

● مَلِي: صفت. (سن. مَلَ = ڪندو) ڪندو - خراب. روگي - بيمار ڪندڙ. (ث). بيماريءَ جو هڪ قسم - ملهي. مچيءَ جو هڪ قسم - جرڪو - پوڪي. (اسم خاص). هندن جي هڪ ذات جو نالو. (اڪثر حيدرآباد ۽ ٽرپارڪر ۾).

● مُلْهِيونا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَلِيچُ ۽ مَلِيڇَ: ذ. صفت. (سن. مَلِمشت > ملچ = ڏاريون، ڪڙڻ ڪالهائڻ) اپوتر - اشُدّ - پرشٽ - پليت - ناپاڪ - پليدُ - نجسُ - نيچُ - غابظ - ڪندو - ڪنو. خراب - بُڇڙو. ڪدلو - ميرو - ڪنسو. ڏاريو. اڻ آريو - اڻ سڌريل - جهنگلي - غير مُهذب. وحشي - خونخوار - آدمخور - راڪيش - راڪاس. سرڪش. ناپاڪ قوم. آها ذات جا ڇڪي مڻي جي تميز نه رکي. حرام حلال جو ويچو نه رکندڙ. آهي ماڻهو، جن جي بولي سنسڪرت نه آهي. هندن جي شاسترن کي نه مڃيندڙ. بي ديڻ - ڪافر - ناستڪ. بي ايمان. گنهگار.

● مَلِيڇا (ت): ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم - مَلِيشا.

● مَلِيحُ: ذ. صفت. (ع. مَلَحَ) نمڪين - مَلُوٽو - ڇٽهرو - لُوٽائيو. (ع. ا. د). سانورو (رنگ) - سانولو. (ع. ا. د). وٽندڙ.

● مَلِيدُو ۽ مَلِيدا: ذ. (ف. مَلِيدَه = چُورمو) ڪنڊ، اٽي ۽ گيهه مان ٺاهيل ڪاڏو - چُورمون - چُوري - ڪُٽي - ماڇوٽو - مهٽيل مانيءَ. (آصفيه) پوڪاڙو - پوڪهڙو. ڪاچ ڪورما - ست رچي - ڪامڻ ڪور - مال مليدو - سٽو ڪاڏو - مزيدار طعام.

● مَلِيرُ: اسم خاص. هڪ ننڍ جو نالو هڪ ڪوٽ جو نالو (جنهن جي رهاڪو مارئي هئي).

● مَلِيرُ ۽ مَلِيرَ: ذ. مڻي جي مچيءَ جو هڪ قسم (ٻنا چيلر، وات وڏو، چار پَر، قد ٽي انچ ڪن). اجرڪ ڇڙو رنگيل ڪپڙو (جو مرد ماڻهو ڪلهن تي ڏيڪين). سر سبز ملڪ - آباد ملڪ.

● مَلِيرَاهِ: اسم خاص. تعلقي ڳوٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِيرُڙو ۽ مَلِيرُڙا: ذ. پاڇيءَ طور ڪم ايندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم - مَلِيرو.

● مَلِيرُڙي: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۽ تعلقي کهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَلِيرُ مِنڊِي (ت): ث. گاهه جو هڪ قسم. (ث - راء).

● مَلِيرُو ۽ مَلِيرُا (ت): ذ. صفت. آهو ڏاند جنهن جو رنگ ٻاڙهو، پر ڪوڙي اڇي هجي.

Gul Hayat Institute

● مِلِيَلُ: ذ. صفت. (سن. مِلت = گڈيل) گڈيل - شامل ٿيل. گڏيل. رليل - جوڙ ڪيل - ملاوت ڪيل - حل ٿيل - مڙيل ٿيل - پراوت ٿيل - آپراسو ڪيل.

● مُلِيمُرُ ۽ مُلِيمَرُ: ذ. ڪاڪ وغيره تي ڪديل چنسالي يا گلڪاري. ڪاڪ جو قالب - پوڙ.

● مِلِينُ ۽ مُلِيمُنُ: ذ. صفت. (سن). گندو - ميرو - ڪينو - لڙو - گدلو - ميرو - گچيرو - غليظ - ڏوڙ پڪليو. فاحش.

● مُلَيمُنُ: ذ. صفت. (ع. لَيمَنَ) نرم ڪندڙ - حليم ڪندڙ - پڙو ڪندڙ. دوا قبض ڪشا - جُلاب. (ع. ا. د).

● مَمَرَ ۽ مَمُونُ: ث. جانور جو هڪ قسم - ڪارو رڇ. (سن مر (ي) ڻَ = ڪُهن) بدشڪل پوڙهي عورت - ڀانءُ - ڊائڻ. پُوتڻي. هلاڪ ڪندڙ زبردست زال. مائيٽي يا اندر ڪُنڊي زال.

● مَمات: ث. (ع). مرڻو - موت - وفات.

● مَمَاتِي ۽ مَمَاتِيُونُ: ث. مَمات. موت آيل.

● مَمَالِكُ: ذ. (ع). ملڪ جو جمع - مُلڪَ.

● مُمَانَعَتُ: ث (ع. مَنَعَ) منع - روڪ - رَندڪ - بندش - آڏ - جهلَ - پلَ - بندي.

● مَمَتُ ۽ مَمَتَ: ذ. مَمتا. آر.

● مَمتا ۽ مَمتَائُونُ: ث. (سن). موهه - لالچ. دنيا جو موهُ - حرص. چڪَ - ڪشش. چاهه - چاهت. پيار - پريت - اڪنجهر - قرب - پاءُ - محبت - سنيهه. مائ جو اولاد واسطي قرب - مياتاپڻو. لاڙو. آداس - گهرج. آپو - پاڻيٽو - آپو آپڻي - خودي - خودپسندي. غرور - تڪبر - آهنڪار.

● مُمتَازُ: ذ. صفت. (ع. مازَ = هو جدا ٿيو) امتياز ڪيل - جدا ڪيل. چونڊيل - ڏٺيل - ڏار ڪيل. عزت ڏنل. شريف - ذي شان - قدر واري. نامور - مشهور. اعليٰ - افضل - برتر - برگزيده - عالي مرتبي - سرفراز - آسو. (آصفيه).

● مُمتَحِنُ: ذ. صفت. (ع). امتحان وٺندڙ - جانچ ڪندڙ - پرکيندڙ - آزمائيندڙ - پريکشڪ.

● مُمَدُّوحُ: صفت. (ع. مَدَحَ) تعريف ڪيل - ساراهه ڪيل - ساراهيل - واکاڻيل. (آصفيه).

● مُمَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪبر نواب شاهه ۽ حيدرآباد ۽).

● مُمَمَّرَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُمَمَّرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُمَيِّزُ ۽ مُمَيِّزا: ذ. جانور جو هڪ قسم - مَرَ جو مذڪر. (صفت). چهنڊڙ - چنڙندڙ. ڪيڪَ. (ث. مُمَزي ۽ مُمَزيُون).

● مُمسِكُ: ذ. صفت. (ع) نڪرڻ ڪان روڪيندڙ. خرچ ۾ ڪندڙ - ڪنجوس - شُومَ. تنگدل - بخيل. اِسهاڪ ڪندڙ - بندبج ڪيڏڙ - (ذات ڪي) نڪرڻ ڪان روڪيندڙ - جناءُ ڪندڙ (مباشرت م).

● مُمڪِنُ: صفت. (ع). ٿي سگهندڙ - ٿيڻ جي لائق - شُڊلي - ٿيڻٽي - ٿيڻٽو - سمپو - هُوڻهار - هٿ جهڙو. قابل امڪان - امڪاني صورت. سهل - سَولي - سؤڪو - آسان - سهنجو (آصفيه).

- مُمڪِنا: ظرف. ممڪن ڪان - امڪان ڪان - شايد - جيڪر - الاجي.

● مَمَلِكَتُ: ث. (ع. مُلڪ = بادشاهت) بادشاهت - سلطنت - حڪومت - راج. (ع. ا. د).

● مَمنُوعُ: صفت. (ع. منع) منع ڪيل - روڪيل - بندش پيل - رُڪاوٽ پيل - جهليل. خلاف قانون - ناجائز. ناروا - غير مباح.

● مَمنُونُ: ذ. صفت. (ع. مَنَّ) احسان ڪيل - نوازيل. ٿورو ڪيل. نعمت ڏنل - بخشش ڏنل. احسان مند. شُڪر گذار - ٿورائتو - مشڪور.

● مَمَنُ ۽ مَمَنَ: ذ. جهيڙو - جهيڙو - تڪرار - معاملو - ٽنٽو - فساد - فڏو - رگڙو. ڪيروڌ - گهپي.

- مَمَنُ مَجَنُ: جهيڙو جاڪي - جهيڙو ڪڙو ٿيڻ - تڪرار ٿيڻ - معاملو ٿيڻ - ٽنٽو مچڻ - فساد برپا ٿيڻ - فڏو جاڳڻ - رگڙو مچڻ - ڪيروڌ ٿيڻ - گهپي ٿيڻ - ويروڌ ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

● مِيٹو ۽ مِيٹاءِ ذ. صفت. بُردبار - گنبير. سائيٹو - مِيڊيٽو. اندر کارو - اندر ڪندو. حفظ ڪرڻ - ستابل - دُڪي. (ت).

= مِيٹو سَبُ هُئَنُ: ڏسُ جو سائيٹو، پر اندر جو پليت هجي.

● مَموُڪ ۽ مَموُڪَ: ذ. صفت. (سن. موڪش = مُڪتي) مُڪتي جي گهُر ڪندڙ - چوٽڪارو طلب ڪندڙ - نجات گهرندڙ.

● مَموُلو ۽ مَموُلا: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم - سرءُ جي جهرڪي - ڪٽيائي - گهٽلي (پڪي). ووهيءَ ۾ شين پيهڻ لاءِ پٽ جو مُهرلو.

● مَمُونُ: جوڻيجو: امر خاص. تعلقي رڻي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَميرُو ۽ مَميرُا: ذ. (ف. ماميران = مَهميرو) جهنگلي ٻوٽيءَ جو هڪ قسم - اکين جي دوا طور ڪم ايندڙ پساريڪي وڪر جو هڪ قسم - مهيرو.

● مَنَ: ظرف. شال - هُوندو - مانَ - جيڪر - خدا ڪري تہ - شايد - جيئن.

● مَنَ ۽ مَنُونُ: ث. (سن. مَنتَ = ولوڻ) ڪير ولوڻ جي مانيءَ جو ڪاڻُ جو ٽُنڊ سان گول ڏَڪُ (جنهن ۾ مَنڊي ڦري).

● مَنُ ۽ مَنَ: ذ. (پرا. مَنَسي = دل. سن. مَنَس = دل. مَنَ = ويچار ڪرڻ) مانهوءَ جو اهو عضوو، جنهن سان ويچار ڪري ٿو - ويچار يا خيال پيدا ٿئي جو عضوو. روح يا آتما تي باهرين شين جو اثر وجهندڙ عضوو. علم يا گيان پراپت ڪرڻ جي شڪتي - ويچار ڪرڻ جي سامرٿ. دل - هردو - هيئون - چِتُ - قلب - چيتو. الدر - ضمير - وويڪ. جيءَ - آتما - رُوحُ لاڙو - جهڪاءُ رغبت - چاهہ. خيال - ويچار غور - خوض. ڌيان. خواهش - مرضي. نيت - ارادو. (صفت). پيارو - دلبر - پريتم - پيارلُ. (ت).

= مَنُ پاوَنڊيُ: صفت. دل جي وٽندڙ - دل پسند - وٽندڙ - سُمائيندڙ - مَنُ گهُريو. روح رِيجهائيندڙ - سيبائيندڙ - محبوب.

= مَنُ پاوَنڊيُ مُرادَ سائنُ: دل گهُريا مطلب حاصل ڪرڻ.

= مَنُ پِيڄَنُ: همدردي ٿيڻ - رحم اچڻ - قياس اچڻ.

= مَنُ پرجيُ آڇَنُ: دل پرجي اچڻ. ڏک ۾ پنجي وڃڻ. رُٺلهارڪو ٿيڻ - غمگين ٿيڻ - دل ڏکوڻجڻ.

= مَنُ تَهَنُ: ڪاوڙ ۾ پرجي وڃڻ - غُصو ڪرڻ - ڪاوڙجڻ.

= مَنُ ٹارُ ۽ مَنُ ٹارَ: ذ. صفت. دل ٽاريندڙ - دل ڪي قرار ڏيندڙ - آرام ڏيندڙ - فرحتي.

= مَنُ ڇِڇَنُ: من پرجي اچڻ. رُٺڻ.

= مَنَ ڈيُرُ ۽ من ڈيُرَ: ذ. صفت. دل ڪي ڈيڍ ڏيندڙ - تسلي ڏيندڙ - قرار ڏيندڙ - دل جاءِ ڏيندڙ - آٽت ڏيندڙ. لالنُ - ساجن - پرين - محبوب - ديولن - دلبر.

= مَنُ رَکَنُ: دل لڳائڻ - دل ۾ رکڻ - مرضي رکڻ - رضا رکڻ.

= مَنُ سادَنُ: دل وس ڪرڻ. سَدُون پَلَنُ. نفس ڪي هٿ ڪرڻ - نفس مارڻ - نفس تي غالب ٿيڻ. ڪاوڙ، جذبي، حِرص ۽ جوش وغيره تي غالب ٿيڻ.

= مَنُ ڪاڍيوُ: ذ. دل جي ڪشش - چِڪَ. سِڪَ. (ڪاجرا).

= مَنَ گهُرِيوُ ۽ مَنَ گهُرِيا: ذ. صفت. دل گهريو - دل ڪي وٽندڙ - دل پسند. محبوب - ديولن - لالنُ - ساجن - پرين.

= مَنُ گهُڙَتُ: صفت. دل مان ناهيل - خيالي - بي بنياد - قياسي. هٿراڏو - هٿ جو ناهيل.

= مَنُ لَڳائينُ: دل لڳائڻ - خيال ڪرڻ - غور ڪرڻ - چيتو جاءِ ڪرڻ.

= مَنُ مانيُ ۽ مَنُ مالِيُونُ: ث. دل ڪي وٽندڙ ڪارروائي.

= مَنُ مازِيُونُ ڪَرَنُ: موجون ڪرڻ. منهنجي مرضيءَ موجب ڪم ڪرڻ.

= مَنُ مانهه: ذ. صفت. منهنجي دل جو. منهنجي دل ۽ ساهہ جو. جسر ۽ جان ۾. (ڪاجرا).

Gul Hayat Institute

= مَنُ مَتِي ۽ مَنُ مَتِيا ؛ ذ. صفت. خود ستر، خود راءِ - خود پسند. پنهنجي مت تي هلندڙ - پاڻ زوري - رُوءَ سُوءَ.

= مَنَ مَتِيو ۽ مَنُ مَتِيا ؛ ذ. صفت. مَنَ مَتي.

= مَنُ مَتسُتي ۽ مَنُ مَتسَتِيُون ؛ ث. اڪڙ - وڏائي - هٺ - سيت - دماغ - ڄاڻ.

= مَنُ مِلائُو ۽ مَنَ مِلائُو : ذ. صفت. دل ملائيندڙ - خليق - ملڻسار - ويلڙو - ڪِلمڪ.

= مَنُ مَنائي پُڇَنُ : ظاهر تي ٻيهڻ - پڌرو تي ٻيهڻ. خُواري ڪڍڻ - ذلت ڪڍڻ - رُسوائي ڪڍڻ.

= مَنُ مُنجهنُ ؛ دل ڪتي ٿيڻ. ٽڪجڻ. طبيعت متلُول ٿيڻ. حيران ٿيڻ - پريشان ٿيڻ - بيزار ٿيڻ - ڪَڪُ ٿيڻ.

= مَنُ موهنُ ۽ مَنُ موهَنَ : ذ. صفت. دل کي موهيندڙ - دل کسيندڙ - پيارو - مُحب - دل گهرو.

= مَنُ مَوُجِي ۽ مَنُ مَوُجِي ؛ ذ. صفت. ڪِل مُنهون - ڪيلڻو - خوش - سُهڻو - فرحتي ۽ ڪِلائيندڙ - خوش ويڙهو - خوش مزاج - خوشيءَ جو - مزي جو - ڪِلمُڪ. لهري - مؤڊائي - ٻُورالو - رِجهڪي - ڦيرڙو گهرڙو - لهري بازِ.

= مَنُ مِيلُو : صفت. مَن ميلائي - دليون ڳنڍيندڙ.

= مَنُ مِيلِي ؛ صفت. دل ڇِڪيندڙ - وڌندڙ.

= مَنُ مَهَنُ جهوڙو - سُهاڄو. دومت - يارُ - سجڻ - ميتر - گهٽگهرو - سنگتي - ساٿي. لالڻ - ساهن - پرين - محبوب - ديولڻ - دلبر - جاني - پيارو - مُحب - من گهريو - دل گهريو.

= مَنُ ۾ پَرُجَنُ : هٺ ۾ پوڄ - تڪبر ۾ اچڻ.

= مَنُ ۾ تُور ڏِڪَ ڪَرَنُ : دل ۾ سوچڻ. ڪُوڙهو ويچار ڪرڻ - ڇڪي، طرح خيال ڪرڻ - تمام گهڻي سوچ ڪرڻ.

= مَنُ ۾ چورُ هُنَنُ : دل ۾ ڪُٽ هڻڻ - اندر ۾ دغا هڻڻ - ڪوٽ هڻڻ - پائي هڻڻ.

= مَنُ ۾ مانڊاڻ مَچَنُ : دل ۾ هُرڪُو ٿيڻ - آتو ويلا ٿيڻ - آند مانڊ ٿيڻ.

= مَنُ وَڏائِيُ : دل وڏائڻ. مٿي تي چاڙهڻ - آڪيرو ڪرڻ - مغرور ڪرڻ. چِڙواڪ ڪرڻ - البيلو ڪرڻ - آزاد ڪرڻ - ريجالو ڪرڻ.

= مَنُ و ڏَنُ : مغرور ٿيڻ - ڦوڪنبو ۾ پرجڻ - مٿي تي چڙهڻ - آڪرو ٿيڻ - وڏائيءَ ۾ پرجڻ - اڪڙ ڪرڻ. البيلو ٿيڻ ريجالو ٿيڻ - چِڙواڪ ٿيڻ.

● مَنُ : ث. مٿي مُنَنُ جي حالت - سِرُ جي وارن جي صفائي - حجامت.

"مَنُ ۽ ڪَنُ ڪنهن سڄڻ کي سلجي".

● مَنُ ۽ مَنَ ؛ ذ. گهوڙي جي ٻنڊ جو هڪ قسم - وچون ۽ هيٺاهون ٻنڊ. (صفت). مَنو - (پ) ٽي پاڳي چار حصو.

● مِنا : اسم خاص. (ع). عربستان ملڪ جي هڪ شهر جو نالو (جتي حج واري وقت ۾ قربانيءَ کي ويندي آهي).

● مَنا (ت) : ذ. ٻانيءَ جي پڪين قاسائن لاءِ ويڇيءَ کي ڦاهو ڪرڻ لاءِ ڪاٺيءَ جا ناهيل پچر. (حاسي).

● مَنات : اسم خاص (ع) قديم عرب جي ٽن مشهور بُتن لات، منات ۽ عزا مان هڪ بُت جو نالو. (آصفيه).

● مُناجات ۽ مُناجاتُون : ث. (ع. لجو.) ڪَن جي ڪالهه - سرگوشي - مَس ڪَس. ڪهن کي پنهنجو ڏڪ ٻڌڻ - راز - ڳجهه : خدا کان حاجات جي لاءِ گهربل دعا (جا اڪثر گهري وڃي جيئن روبرو ويهي ڪالهائجي). خدا جي ساراهه ۾ چيل شعر. ساراهه - واکاڻ. (آصفيه).

● مُنادِي ۽ مُنادِيُون : ث. (ع. ندا)، پڙهو - ڏينهورو - مُنادُ - هوڪو - ٻُڌائيو - حاڪم جو حڪم ظاهر ڪرڻ واسطي آواز ۽ عام اشتهار - اعلان - پرچار. (صفت). سڏ ڪندڙ. پڙهو ڏيندڙ.

= مُنادِي ڦيرائِيُ : مُنادي ڪرڻ.

= مُنادِي ڪَرَنُ : پڙهو ڏيڻ - هوڪو ڏيڻ - ڏينهورو ڦيرائڻ : عام اشتهار ڪرڻ - اعلان ڪرڻ. حاڪم جو حڪم ٻڌائڻ.

● مُنارُ ۽ مُنارَ ؛ ذ. (ع). مُنارو.

"جيئن هت چونڪيون چمن چوڏار،
ٻيون مارُيون محل مُنارُ"
(ڪبير شاهه).

Gul Hayat Institute

● مُنارا: اسر خاص. تعلقي گهوڑا هاري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مُنارِ ڪِيْ: اسر خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مُنارو ۽ مُنارهْ: ذ. اسر. (ع. مُناره) سرن يا پڙن جو ڏڪو ٽڪيو - اوچو ٽڪيو مسجد جو ڏڪو وڏو پتين مٿان ٽڪنب. (آصفيه). گنبذ - قُبو قبي جي نيل. مُنار. ٿورچي جڳهه - لائيٽ هائوس - چراغدان.
● مُنازَنْ: مصدر. (سن. مرّ (ي) دَ = د ڀائڻ) هٿ سان زور ڏيڻ - مهٽڻ. منازڪرڻ. مالش ڪرڻ. مَٿڻْ. پيڙون ڏيڻ - زور ڏيڻ - چاپڻ - مُڪڙيون هڻڻ. هٿن ۾ لوڻِنْ (ڪپڙن کي). هيٺ مٿي ڪرڻ - چاچولڻ. گيندڙ ڪرڻ. هٿ لائڻ. هٿ لائي ڏسڻ (ٻڪر کي). قُولارڻ - قلهورڻ.
" ٻکي ٻهنجي وات، منازُو موتي چُٽي "
(گرهوڙي).
(منازيو - منازيندو - منازيل). (ن - ب).
● مُنازڻ ۽ مُنازُونْ: ث. مَنَ - چاپ - زور - مالش - مهٽ سهٽ. مُڪڙي - پيڙ. معلوميت - لياس آرائي - لمَسْ - حِسْ - ويدنا - جاڻ. آتلاڻ.
● مُنازُوْ ۽ مُنازا: ذ. وهٽ ٻڌڻ جو ڪِلو - مُنو. (ن - ب).
● مُنازِ يْ ۽ مُنازِ يُونْ (ڪ): ث. پيڙيءَ جي اڳ ۾ ٻڌڻ لاءِ ڪاٺ جو ڪوڙيل ڪِلو. (ن. ب).
● مُناسِبْ ۽ مُناسِبَ: ذ. صفت. (ع. نسب = هُو عزيز هو) نسبت رکندڙ. موزون - لائق - واجب مُوافق. شايان - ٺڪ. درست - معقول. لازم - روا - جائز. برابر - جوڪو - آڇت - بابت جو - ٿهندڙ - پُورو - جڳائيندڙ - سونهندڙ. وهنوارڪو - پاتْ. ليکائتو - ٽائيستو - جڳائتو - سُهائيندڙ.
= مُناسِبَتْ: ث. باهمي لڳاءُ - تعلق - واسطو - لاڳاپو. (آصفيه). هڪجهڙائي - برابري - مُوافقت - جوڳائي - موزُونيت.
● مُناظِرْ: ذ. (ع. منظر جو جمع > نظر = جن ڏنو) نظارا - ڏيکاءُ - لقاءَ - رُوپ - ديدار.
● مُنافِعو ۽ مُنافِعا: ذ. (ع. منافعه > نفع = فائدو - لاڀ. آڇت - آپراسو.
= مُنافِعدارْ ۽ مُنافِعدار: ذ. صفت. فائدي مند - فائدي وارو - مفيد. ونڊبندڙ - پائيوار - حصيدار - پتيارْ - پائيتو - پتيدار - پاگيرُو - پاگيدار. سرڪاري ڏَل مان حصو وٺندڙ.
● مُنافِقْ ۽ مُنافِقَ: ذ. (ع. نفق) نِفاق رکندڙ ظاهر ۾ باطن ۾ تفاوت رکندڙ. دل ۾ دغا رکندڙ - رياڪار - مڪار - پاکنڊي - ڪُپٽي - ٻهڑ رُوپي - دغاباز - دغاخور - دلبي - فريبي. بي ويساهو - اڻ ويساهو - بي اعتبار - اوشواسي. مُلحد - ڪافر - بي دين - ناستڪ.
● مَنّانْ: صفت. (ع). گهڻو احسان ڪندڙ - نيڪي ڪندڙ - چڱائي ڪندڙ. نوازش ڪندڙ - مهربان. (اسر خاص). الله تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو. (آصفيه).
● مَناڻَ ۽ مَناڻِ (ل): ث. قَرْ نه جهلينڊڙ چوپايو وهٽ (سينهن، ڳئون، ٻکري، رڍ وغيره) - مَناوڻ. (ت). آتلاڻ (ل). اڻ ڏڪي - سَڏ.
● مَناڻْ (ت): مصدر. مضبوط ڳالهه ڪرڻ - پڪي پيرائتي ڳالهه ڪرڻ. (مَناڻيو - مَناڻيندو - مناڻيل).
● مَناڻِيْ ۽ مَناڻِيُونْ (ت): ث. قبوليت - رضامندو - اِقرار - هائوڪار - مڃتا.
● مَناوڻْ (ت): ث. مَناڻ. (ل).
● مَناهِڪِيْ جا ڪِيُرَ: اسر خاص. تعلقي ڏڍي پاڪي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مَناهِيْ: اسر خاص. تعلقي هالا ۽ تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مَناهِيجا (ت): اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَنائِنْ: مصدر. راضي ڪرڻ - خوش ڪرڻ. پرچائڻ - پرپائڻ - رِجهائڻ - سرچائڻ ٺاهڻ - ٽَسائڻ - ٺارڻ چِٽ ڪرڻ - خوشامد ڪرڻ - آياماڻڻ - چِٽ ٻڌڻ - تاترائڻ ڏاڏرائڻ - ڦُسلائڻ - ڦاساڻڻ - قبول ڪرائڻ - اقرار ڪرائڻ - مڃائڻ - پاساريائڻ - مڃتا ڪرائڻ. (سن. مَنّ = پوڄا ڪرڻ)

Gul Hayat Institute

ملهائڻ - رکڻ - وارڻ (وڏو ڏينهن). وڏي ڏينهن جي ياد ۾ خوشيون ڪرڻ. دم دلاسو ڏيڻ. ڪاوڙ ڏيڻ ڪرڻ. پاڻ ڏانهن راغب ڪرڻ. (سن. مَر (ي) د = ڏيارڻ) پيڙون ڏيارڻ - مَناوڙ ڪرائڻ - چاپائڻ - مڪڙيون هڻائڻ - مالش ڪرائڻ. مهٽ سهٽ ڪرائڻ (ڪپڙن کي ڪارجي) پاڻي ۾ چاچولڻ ۽ مهٽڻ. پکارڻ - سڏڻ. (مَنائيو - مَنائيندو - مَنائيل).

● مِنائِنْ: مصدر. نڪ مان ڳالهائڻ - گهٽو ٽيڻ - گهٽو ڳالهائڻ - گهٽائڻ. مِڻ مِڻ ڪرڻ - پِڻ پِڻ ڪرڻ. (مِنائيو - مِنائيندو - مِنائيل).

● مُنَائِنْ: مصدر. ڪوڙائڻ (وار) - سيرب ڪرائڻ - پاڪي گهمارائڻ - مُنڊائڻ. (مُنائيو - مُنائيندو - مُنائيل).

● مَنَاهِيْ ۽ مَنَاهِيُونْ: ث. منع نامو. حڪر - تاڪيد - ٻرٻرٽا.

● مِنْبَرْ ۽ مِنْبَرَ: ذ. اوچي جاءِ - مٿاهين جاءِ. ڪاٺ يا سرن جي چاڑهين سان ٺهيل دڪي. مسجد ۾ خطبي پڙهڻ لاءِ ناهيل ننڍڙو ٽلهو - پرچار ٽلهو. (آصفيه). چبوترو.

● مَنْبَعْ: (ع. نَبَعَ) پاڻيءَ لڪڻ جي جاءِ - منڊ (ندي وغيره جو). چشمو. (ع. ا. د).

● مَنْبِلڪْ ۽ مَنْبِلڪُونْ (ل): ذ. تمار گهٽو - زياده - جهجهو. بيشمار بي انداز. ڳاڻيٽي کان ٻاهر. مثال: "هيترو پئسن جو منبلڪ (مبلغ) ڪير ڏيندو."

● مُنْبَئِيْ: ث. سرڪاري آن جو وڪرو.

- مُنْبَئِيدارْ ۽ مُنْبَئِيدارَ: ذ. صفت. سرڪاري اناج جو خريد ڪندڙ.

● مُنْبِيْ ۽ مُنْبِيُونْ: ث. پڙين شين جي ماپ جو اوزار - نندو سُبرو - سُبري - ٽوپري. (ڳاجرا).

● مَنَتْ: ث. (سن. مَنَ = قبول ڪرڻ) مڃت - مڃتا - پاس - سُڪا. نذرو - نياز - ارداس - پيتا - ڏڻ - ڏڻ نذرانو. وچن - اچار - ٻرتڪيا - وعدو - واچا - سُنهن - قسم.

- مَنَتِ مَنَائِنْ: سُڪڻ - سُڪا ڪرڻ - ڪيرڻ - ماسڻ - نذر ڪرڻ - نياز ڪرڻ - پيتا ڏيڻ - ڪُن ماسڻ.

● مِنَّتَ ۽ مِنَّتُونْ: ث. (ع). عاجزي - وينتي - مِنٽ - عَجز - آزي - ليلڙائي - نيزاري. خوشامد - چاپلوسي. التجا - عرض.

- مِنَّتَ ڪرڻ: عاجزي ڪرڻ - وينتي ڪرڻ - منٽ ڪرڻ. التجا ڪرڻ. انڪساري ڪرڻ - نيزاري ڪرڻ - آزي نيازي ڪرڻ.

● مُنْتَخَبْ: ذ. صفت. (ع. نَخَبَ = اختصار ٻيو ٽئي). انتخاب ڪيل - چونڊيل - پسند ڪيل - چانٽ ڪيل - ڏٺيل. گڏ ڪيل - پيڙو ڪيل - ميڙيل - ڪنو ڪيل. وڍيل - ٽُڪيل. چيدو. برگزيده - خلاصو ڪيل - گهڻن مان ڪجهه ڪنيل. (ذ) انتخاب ڪيل حصو - خلاصو. (آصفيه). تارج. (ڳاجرا)

● مَنْتَرْ ۽ مَنْتَرَ: ذ. (سن). وید جي رچا. وید جو ستوتر. وید جي باب جو هڪ شعر وارو حصو - وید جي آيت - شلوڪ. ڪنهن ٻوتر پشتڪ جو هڪ ٽڪر. شُبد - بول. بچن - گيت. ٻوتر پرارٿنا. چتوڪ - قيرات. ڪاڻ پُراثر چوٽي (جا ڪنهن جي ڪاوو ڪرڻ يا مارڻ واسطي پڙهائجي) - (آصفيه) ٽوٽو - ٽيٽو - ٽونڪو. جادو - سحر - افسون - منتر. جهاڙ چل. ڪجهه - راز - پيد - اندر.

- مَنْتَرْباز ۽ مَنْتَرَباز: د. صفت. منتر وغيره پڙهندڙ - جادوگر - ٽوٽائي - پوپو - ٽيٽائي. هنروارو. جوتش وديا جاڻندڙ.

- مَنْتَرْ پڙهڻ: جادو ڪرڻ - منتر پڙهڻ - منتر ڪرڻ. ٽيٽو وجهڻ - ٽوٽو ڪرڻ - جهاڙ وجهڻ.

- مَنْتَرْ جَنْتَرْ ۽ مَنْتَرَ جَنْتَرَ: ذ. جادو. ٽوٽو ٽيٽو. جهاڙ. منڊ. تعويذ ڦُل. پوت - جين - لڳت.

- مَنْتَرْ ڏيڻ: سکيا ڏيڻ - چونڪاروڇي ڏيڻ - ٽوٽو ليکي ڏيڻ. منتر ڏيڻي چيلو بنائڻ. شش بنائڻ.

- مَنْتَرْ ساڌَنْ: پکوان جو نالو وٺڻ - جپ ڪرڻ - تپشيا ڪرڻ.

- مَنْتَرْ وڻ: ڏٺيءَ وڻان ماڻهن ڏانهن نياهو آڻڻ - حق جو پيغام آڻڻ. چيلو ٿيڻ - مريد ٿيڻ.

- مَنْتَرْ هِنْنْ: ٽوٽو مٽڻ - جادو هٽڻ - جادوءَ رستي مغلوب ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● مُنْتَرُ جَنْتَرُ: ذ (سن. مَنْتَرَهَ + يَنْتَرَهَ = هٿيار، اوزار). آسماني ميارن کي ڏسڻ جي جاءِ - رصدگاهه. علم جوتش جو تجربه گاهه.

● مُنْتَرِي ۽ مَنْتَرِي: ذ. صفت. (سن. منتري = صلاحکار) صلاحکار - حکومت جو صلاحکار - وزير. ديوان. ڪنهن به جماعت جو هلائڻ ڪان پوءِ مکيه عهديدار.

● مُنْتَشِرُ: صفت. (ع. نَشَرَ = هن پکيڙيو). هيڏانهن هوڏانهن ٽيل - ڪيڏ ريل - پکڙيل - چڙوچڙ ٽيڙو ڪڙ. ڦهليل.

= مُنْتَشِرُ ڪَرَڻُ: هيڏانهن هوڏانهن ڪرڻ - جدا جدا ڪرڻ - چڙوچڙ ڪرڻ - ڪنديرڻ - پکيڙڻ.

● مُنْتَظِرُ ۽ مُنْتَظِر: ذ. صفت. (ع. نَظَرَ). انتظار ڪندڙ - واٽ ڏسندڙ - راهه تکيندڙ ۽ اوسيڙي وارو - آميدوار - آسائتو - اونائتو - فڪرمند - آدڪو رکندڙ - فڪرائتو. ڳٽي خور. (آصفيه).

● مُنْتَظِمُ: ذ. صفت. (ع. نَظْمُ). انتظام ڪندڙ. انتظام ڪندڙ. اهتمام ڪندڙ بندوبست ڪندڙ. جوڙجڪ ڪندڙ. پوئيندڙ - پلڌڻ ڏيندڙ. سڌ وڌ درست ڪندڙ. مدارالمهام. (آصفيه).

● مُنْتَقِلُ: صفت. (ع. نَقْلَ) هڪ هنڌان ٻئي هنڌ ڪيل - انتقال ڪيل - بدلايل - ڦيرايل. ٻيڪهه متبادل - جاءِ تبديل ڪيل. لڏي ويل.

= مُنْتَقِلُ ڪَرَڻُ: بدلائڻ - متائڻ - ڦيرائڻ - تبديل ڪرڻ. سودو ڪرڻ - ٻئي کي ڏيڻ - حوالي ڪرڻ - سونپڻ. (آصفيه).

● مُنْتَهِي: صف. (ع. انتهي) انتها ڪيل - اڪها کي پهتل - ڇيڙي کي پهتل - انجام کي پهتل - پڄاڙي ڪيل. پورو - ڪامل - تمام - مڪمل - سمايت. (ذ). پڄاڻي - آخرت - خاتمو. نتيجو - انجام. حاصلات. قسمت - قسمتُ قدرُ. (آصفيه).

● مِنْتَ ۽ مِنْتُونُ: ث. (ع. مِنَّة) نيازي - ويني - نيرتب - نماڻي - زاري - لِيلڙائي. عاجزي - نيازمندي - نياز. سوال - عرض - التجا - گذارش.

= مِنْتَ سَمَاجَتَ: ث. مِنت ميڙ - آزي نيازي - التجا - گذارش.

= مِنْتَ ڪَرَڻُ: عاجزي ڪرڻ - عرض ڪرڻ - سوال ڪرڻ.

● مَنْتُ ۽ مَنْتَ: ذ. (سن. مَنتر = مَنْدُ) مَنڊ - جادو - ٽوٽو - منتر.

● مِنْتُ ۽ مِنْتَ: ذ. (انگ). ڪلاڪ جو سيڻون حصو - سٺ سيڪنڊن جو عرصو. ٿوري دير - لمحو - پل - پلڪ - ڪن - ساعت.

● مَنْجَ (ڪ): ث. لُڙُ - لُڙاٽُ. غبار سان آسمان. (ن - ب).

● مَنْجَرَ (ث): ذ. پوني جو هڪ قسم.

● مُنْجَرُ ۽ مُنْجَرَ (ث): ذ. ڪنديءَ وٽ جو پُورُ - مُجَرُ.

● مُنَجِّمُ: ذ. صفت. (ع. نَجَّمَ = هن اڪيتي ڪئي) علم نجوم جاڻندڙ. ستارن جو علم جاڻندڙ - نجومي - جوتشي. اختر شناس - هيئت دان. جنتري ٺاهيندڙ. (آصفيه).

● مَنْجَنَ: ث. (سن. مَنْجِشَهَ) ڪٽل ڪنولو - ٻهي (جنهن تي هنڊ وغيره رکجن). ڪٽل ڪهڙامنجي - منجنَ. ٻارُ جي ڳاڏيءَ تي ڪٽل آيي پٽي (جنهن کي نار هڪليندڙ ٽيڪ ڏيڻ ويهندو آهي). (گاجرا).

● مَنْجَنُ ۽ مَنْجَنَ: ذ. (پرا. مَنجَنَ. سن. منجنَ > مَنْجَ = صاف ڪرڻ) ڏندن کي (صاف ڪرڻ لاءِ) ملڻ جي دوا - ڏندن جو پورو - منجهن - سفوف.

● مَنْجَنِيقُ ۽ مَنْجَنِيقُونُ: ث. (ع) پٿرن آڇلائڻ جي ڪل - وڏا وڏا پٿر هڻي قلعي جي ديوار کي ٽوڙڻ جي ڪل.

● مَنْجَنُ ۽ مَنْجَنُونُ: ث. (سن. مَنْجَ) ويهڻ جي ڪنولي - چارپائيءَ - منجي. جنن ڏنگن وارو ڪاٺ جو چوڪو. پائيءَ جي دلن ۽ مٽن رکڻ لاءِ ڪاٺ جي ٺهيل منجي - ڪهڙا منجي - پائيءَ ۽ سارين جو لاباروڪرڻ وقت ڏنگن رکڻ لاءِ ڪاٺ جو جنن ڏنگن وارو چوڪو. (ل). ٻاهي به

مچي وغيره جي پڇائن لاءِ لوهه جي ٺهيل نندي منجن. درياءَ جي ٻيڙيءَ جو هڪ حصو - آڳيل طرف ماڻهن جي ويهڻ يا سامان وغيره رکڻ وارو حصو. (ن - ب).

● مَنْجَنُ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مَنْجَنْ: مصدر. (سن. مَرْ (ي) ج. مَنْجَ = صاف ڪرڻ) صفا ڪرڻ. مَلَنْ (ڏاڻو وغيره) - ماجَنْ - مانجڻ. (منجيو - منجيندو - منجيل).

● مُنْجَنْ: مصدر (سن. مُنْجَ = آزاد ڪرڻ) موڪلڻ - روانو ڪرڻ - هلائڻ - اماڻڻ - پٺڻ.

"مُنجا منار مون غمخوار ڏي خط"

(فاضل شاهه).

● مَنْجِيٽِي قَلَ (ڪ): ذ. پرت جو هڪ قسم.

● مَنْجُو & مَنْجا: ذ. (سن. مَنْجَ = ڪٽڻ) وڏي ڪٽَ - ڪٽولو. سادي ڪٽ. ڪٽَ - چارپائي - چوڙهائي - انسلو. (ل). (ث. مَنْجِي & مَنْجِيُون). ٻيل گاڏيءَ جو ڍانڍو. (ت).

= مَنْجُو چَنْدَنْ: ڪٽ ڪي چڏڻ. جاءِ خالي ڪرڻ - هٽ چڏڻ.

● مَنْجِي & مَنْجِيُونْ: ث. (سن. مَنْجَ = ڪٽ) نندي ڪٽ - ڪٽولي. اٽ جي تري وارو تختو. ٻار جو هڪ حصو - ويهي ڏاند هڪلڻ وارو حصو - ڳاڏي - گادي. گوهه مان ماڻي ڪڍڻ جي ٻوڪي جي منهن ۾ لڳل ڪاٺ جو چوڪ. (ڪ). سکن جي هڪ پاڪ ڪتاب جو نالو.

● مَنْجِيٽَ (ت): ث. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم - ميٿ.

● مَنْجِير يْ: ث. ٻيڙيءَ جو هڪ قسم.

● مَنْجهہ: ث. (سن. مَيهَشه = مينهن) مينهن - مَنجهي.

● مَنْجهہ: صفت. ظرف. حرف جر. (پرا. منجهي. سن. منجهہ + ڪ > مَدْيَہ = وچ) وچ - وسط - درميان. (ظرف). ۾ - اندر - وچ ۾ - اندر.

= مَنْجهارا: حرف جر. منجهان. (ظرف) اندر مان - اندران.

= مَنْجهارو & مَنْجهارا: صفت. ظرف. مان - اندران - اندر ڪان - مَنجهان - مَنجهئون.

= مَنْجهارُون: حرف جر. منجهان - مان - ڪان.

= مَنْجهانْ: حرف جر. منجهارون - مان - ڪان - منجهاران.

= مَنْجهانهُونْ: ظرف ڪجهه اندر - ٿورو اندر.

= مَنْجهائِتو & مَنْجهائِتا: صفت. اندر وارو - اندريون.

= مَنْجهئُنْ: حرف جر. منجهارون - منجهان - مان - ڪان - منجهانهون.

= مَنْجهُونْ: حرف جر. مان - ڪان - ڪنان - منجهان - اندران - اندر مان.

= مَنْجهِي: صفت. منجهه ٿي - اندر ۾ ٿي - اندران ٿي - اندر مان. پنهنجي اندر ۾.

"لالن لاءِ لطيف چوي، منجهِي ٿي معذور"

(اُبري - شاهه).

= مَنْجهِيانْ: حرف جر. اندر مان - منجهان - منجهئون - اندران. اندريان.

● مَنْجهِہ (ت): ث. ڪوڏ جو ڪهڙو - ڪوڙ - لاڪ - منجهلو. (ت).

● مَنْجهيہ & مَنْجهہ: ذ. (پرا. مَنجهي. سن. مَنجهِي + ڪ > مَدْيَہ = وچ) وچ - اندر - درميان. ڪُجهہ - رازُ - پيد - انتُ - دلي راز - ڪجهو حال.

"ڪنهن ڪي منجهه (ڪڏا) ۾ ڏيج،
هن سڳوري سُور جو"

(خان زئي - ڪلياڻ).

= مَنْجهائِتو & مَنْجهائِتا: ذ. صفت. منجهه وارو - دل جو حال ڄاڻندڙ - همراز - رازدار - پيدي.

= مَنْجهہ ڏِيئُنْ: مخفي ڳالهه ٻڌائڻ - دل جو راز ڏيڻ - انتُ ڏيڻ پيد ڏيڻ.

= مَنْجهہ قِرَنْ: دل ۾ وَسڻ - دل ۾ رهڻ - اندر جي ڳالهه اندر ۾ رهڻ - راز راز ئي رهڻ.

"ڏيلَ جنهن جو ڏَنجهہ سو ماري ٿو منجهه قِري"

(ڪارايل).

Gul Hayat Institute

= مَنْجهُ ڪَنِڊَ: دل جو راز معلوم ڪرڻ- ڳُجهُ جاڻڻ- اندر جو انتُ لهڻ- پيد معلوم ڪرڻ.
= مَنْجهُ ڪَٽُو: صفت. پٺي جو راز وٺندڙ- ٻي جو راز معلوم ڪندڙ- پيد وٺندڙ- انتُ لهندڙ.
= مَنْجهُ لهَڻُ: دل جي ڳالهه معلوم ڪرڻ- دل جو راز هٿ ڪرڻ- انتُ وڃڻ- پيد ڪيڻ- منجهه ڪيڻ.
● مَنْجهَ (ڪ): ث. مُونجهه. آپت- اُپَسَ- رُ ڳهه. ڏُنڌُ- غُبار- لُڏات.
● مَنْجهارَ (ڪ): ث. ٻڙيءَ جي پرمان (آڏ) واري پاسي مٿاڙ سان لڳو لڳ سڙهه وٽ اندر سِيمينٽ واجهه. (ن- ب).
● مَنْجهانڊِرُ ۽ مَنْجهانڊِرَا: ذ. وڻ جو هڪ قسم- منجهانڊو.
● مَنْجهانڊُ ۽ مَنْجهانڊَا: ذ. مَنجهانڊِرو.
● مَنْجهائُ: مصدر ڪَنڊُ وڇڙ ڪرڻ- جهَڙ مڪڙ ڪرڻ- مُنجهائڻ- وَرُ وَڪڙو ڏيڻ- ٻيجدار بنائڻ. ڏاڳي جو سنهن ۽ ٻاڙي گر ڪرڻ. ڦاسائڻ انڪائڻ وات تان لاهڻ- غلط رستو ڏيڪارڻ آٻتو ڪَسُ ونائڻ- گمراهه ڪرڻ پُلائڻ. حيران ڪرائڻ بيهوش ڪرڻ. صحيح حقيقت نه ٻڌائڻ. (مُنجهائو- مُنجهائيندو- مُنجهيل).
● مَنْجهلُو ۽ مَنْجهيلا (ت): ذ. ڪوڏ جو ڪڙو- ٻوٽڙو ڪوڏ لاڪ- لاڪوڙو- منجهه. (ت).
● مَنْجهنْدَ ۽ مَنْجهنْدُونُ: ث. (سن. مَدْيه = وچ + اهنَ = ڏينهن) ڏينهن جو وچ- اڏ ڏينهن- ٻن پهرن جو وقت- ٻپهر- ٻپهري- مانجهاندو- ڏَوڻتي. ٻن پهرن جي ماني.
● مَنْجهنُ: مصدر. (سن. مُهه = بيهوش ٿيڻ) بيهوش ٿيڻ. صحيح رستو نه لهڻ- پُلجي وڃڻ- پُلجڻ- اوجهڙ وڃڻ- رستي کان ٽِڙڻ. حقيقت نه پروڙڻ- برابر جواب نه ڏيڻ- منجهي پوڻ- گمراهه ٿي وڃڻ- گمراهي ۾ وڃڻ. حيران ٿيڻ. مَنڊ ۽ ٻاڙي گر ٿيڻ (مت جيئن). (منجهيو- منجهندو- منجهيل).

● مَنْجِهٽِي قَلُ ۽ مَنْجِهٽِي قَلَ: ذ. اسم. ڪَڇ مي پَرت جو هڪ قسم- وِچيون قَلُ.
● مَنْجهو ۽ مَنْجهيا (ت): ذ. جُتيءَ ۾ پير جي پاسي ڏانهن پيل وڇوارو چمڙو.
● مَنْجهو ولو ۽ مَنْجهُولاَ: ذ. رازڪي اوڙار جو هڪ قسم- د رزن پرڻ جي ڪم ايندڙ نديڙو چونارو.
● مَنْجِهي ۽ مَنْجِهيُونُ ث. (سن. مِهشَ = مينهن) مينهن- منجهه.
● مَنْجُ: ث. (سن. مَنْجِشٰا = مَڇَ). پساريڪي وڪر جو هڪ قسم- مَڇُ.
● مَنْجَرَ: ذ. وڻ جو هڪ قسم. ڪنديءَ جي وڻ جو قَلُ- سِڪَر.
● مَنْجَرُ (ڪ): صفت. ٽورَ چُرو مال- ڏَچر.
● مَنْجو ۽ مَنْجا (ث). ذ. (سن. مَنْجِهَ = مَنْجو) منجو. (ث. مَنچي ۽ مَنچيون).
● مَنْجِيُ ۽ مَنْجِيُونُ (ث): ث. چوڻهائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ خاص نِشان ([ ]).
● مَنْجُرُ: اسم خاص. هڪ مشهور ديند جو نالو. هڪ بادشاهه جو نالو- مَنوچهر.
● مَنْجُرُ (سن. مَنَهَ شِلهَ = گاڙهو سنكيو). پساريڪي وڪر جو هڪ قسم- گاڙهو سنكيو. زهر جو هڪ قسم.
● مَنْجُورِي (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (سِڪابل).
● مُنْحَرِفُ: صفت. (ع). ڦريل- خَمر ڪاڌل- وريل- تِرڇو- ڏِڪو. ٽيڙو. سرڪش- باغي- بغاوت ڪندڙ- غدار. (آصفيه). انڪار ڪندڙ- ناڪاري- اِنڪاري.
● مُنْحَصِرُ: صفت. (ع). مدار رکندڙ- آڌار رکندڙ. ٻي جي آڌار.
● مُنْحُوسُ ۽ مَنْحُوسَ: ذ. صفت. (ع. نَحْسٌ). ڪمبخت- ٽيهاڪو- بدبخت- نادوزو- چَٽبدو- نَحس- نامراد- ڪمبخت- بدنصيب. نفرت انگيز. ڪاهي ٽِڪو. برو- بڇڙو- بد- خراب.
● مَنڊُ: صفت. (ف. مالِنْڈ جو مخفف). جهڙو- جيئن- وانگر. مثال- مثل. مَٽ- برابر.

ـ مَنْدائيِ ۽ مَنْدائيِيُونْ: ث. هلڪائي. گهٽتائي. مَنائي ـ خرابي ـ بچڙائي. بَدِي. منگهرائي ـ بدنيتي دشمني ـ ويرُ.

"ڪيڙي جـو ڏس نـه ڏيـو،
مون ڪي لڳندي ڏاڍي مندائي"

(غلام شاهہ).

ـ مَنْدُ خُواهہ ۽ مَنْدُ خواهَہ: ذ. صفت بَرائي چاهيندڙ ـ بئي لاءِ خرابي گهرندڙ. مَٽ گهرو ـ بدنيٽ ـ دشمن ـ ويري.

ـ مَنْدُ خُواهِي ۽ مَنْدُ خُواهِيُونْ: ث. منگهرائي ـ بدنيتي ـ دشمني ـ ويرُ. مدائي ـ بچڙائي.

ـ مَنْدَ مَنْدَ: ظرف آهستگي سان ـ ڏيمائي سان ـ نرمائي سان ـ هوريان ـ آهستي.

ـ مَنْدُو ۽ مَنْدا: ذ. صفت. خراب ـ بچڙو ـ بَدُ ـ مندُ سُست. ڍرو. جهڪو ـ گهٽ ـ هلڪو. (ث. مَندي ۽ مَندِيون).

ـ مَنْدُو گهُرَنْ: بچڙو گهرڻ. خراب گهرڻ. بئي لاءِ خرابي چاهڻ. بدخواهہ ٿيڻ.

ـ مَنْدُو مَنْڪَنْ: مندو گهرڻ.

● مَنْدُ: ذ. (سن. مَدَ = شراب) شراب ـ دارون ـ مَدّ ـ مَنَدّ ـ مَدُ.

● مُنْدَ ۽ مُنْدُونْ: ث. موسم ـ رُتِ ـ مُدِ. وقت ـ زمانو ـ سمو.

ـ مُنْدائِتو ۽ مُنْدائتا: ذ. صفت. موسم وارو ـ موسم جو ـ رُتائتو ـ موسمي ـ مُدائتو ـ وقتائتو ـ وقت وارو ـ وقت جو ـ مهلائتو.

ـ مُنْدَ جُونْ ٻُڌائِيڻ: تُرڻ جواب ڏيڻ. سخت لفظ ڳالهائڻ. گاريون ڏيڻ ـ بدشد ڪالهائڻ.

ـ مُنْدَ ڪَرڻ: ڪجهہ بہ حاصل نہ ٿيڻ. ڇهہ ماهي ۾ ڪي بہ نہ ڪمائڻ.

● مُنْدارُ ۽ مُنْدارَ: ذ. صفت. مُنهن دار. دلال. ڪنجوس.

● مَنْدارائي: اسم خاص. بروهي بلوچن جو هڪ قبيلو. (ت. بلوچستان).

● مُنْدَرُ ۽ مَنْدَرَ: ذ. (سن). جاءِ ـ گهر ـ حويلي. آستانو ـ تڪيو. عبادت جي جاءِ. پوڄا پاٺ جي جاءِ ـ ٺاڪر ڏاروَ ـ ٺڪاڻو ـ مڙهي. بُتن جو گهر ـ بُتخانو. جسم ـ بدن ـ ديهي. بن لکهو لڳهہ سوڙهيسين پِنَڻ جي وچ واري اوچي ۽ مٿانهين زمين. (ث)

● مَنْدَرَ (ل): ث. اڇي رنگ واري ڪپڙن ـ ڪنڌن جو هڪ ٺالو.

"سِڪر سائِي اٿر ساري، مندر ۽ مور موچاري، طلب تهيلي مندي تاري، بگي پُوري پٽاري جي"

(ملاح).

● مُنْدَرَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو ٺالو.

● مُنْدَرَ ۽ مُنْدَرَ: ذ. ڪاٺ جو واهاري ـ لڪڙي فروش ـ مودر. ڪيرواروَ ـ ڏوڏي (گاجرا).

● مَنْدِرا: اسم خاص. هڪ ذات جو ٺالو. (قادري).

● مَنْدِرا: ث. (سن. مُدرا = مَندي) والسي. ڪَنبل ـ مُدرا فقيرن ۽ جوگين جي ڪنن ۾ پائڻ جا وڏا گول والا. (سامي) مَندي چلو. مُهر ـ چاپو. نشان. سِڪو ناڇ ۾ آگريون ڪنهن خاص نموني هلائڻ جي حالت. هٿ يوگ ۾ بدن جي ڪي خاص لسڻ. وار مارگين جي ڏرم ۽ پوريون يا ڪچوريون وغيره ڪاڏي جون گول شيون. (گاجرا).

● مُنْدِراتِ (ث): ث. (سن. مُدرا = چٽلو) ڪُهاڙي يا ڪوڏر ۾ ڪٽنُ وجهڻ وارو ٽنگ ـ پاهو. (راهہ).

● مُنْدِرائيِ ۽ مُنْدِرائِيُونْ (ل): ث. ڪنهن وڻ يا ٻوٽي جو (زمين ۾ هنيل) قلم.

● مُنْدِراسِيِ (ث): ذ. پٽرت پٽرڻ جي سُٽ جو هڪ قسم.

● مَنْدِرائيِ: اسم خاص. ٻُڪتي بلوچن جو هڪ قبيلو ـ هڪ ذات جو ٺالو (اڪثر اتر سرحد سنڌ حيدرآباد ۽ سکر ۾).

● مُنْدِرائيِ پُورَ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهہ جو ٺالو.

● مُنْدَرِجْ: صفت. (ع. دَرَجَ) درج ڪيل. داخل ڪيل ـ لِکيل ـ چاڙهيل (حساب ۾). (اصفيہ).

Gul Hayat Institute

● مُنْدرَنْ (ث)؛ مصدر. جادوءَ رستي مُنڊڻ.
● مُنْدرو ۽ مُنْدرا؛ ذ. (سن. مُدرا = مڊبي). چلو. مُدرا - مُندرا.
● مُنْدريْ ۽ مَنْدَريونْ؛ ث. وڏيل رڪ جي ٽالهي - ٽُنگ ڪيل رڪ جي ٽالهي.
● مُنْدريْ ۽ مُنْدريُونْ (ت)؛ ث. سونارن جي هڪ اوزار جو نالو. روات جهڙو ٽاهيل چانديءَ جي تندن چڪڻ لاءِ ٽُنگن وارو هڪ اوزار.
● مُنْدلْ ۽ مَنْدلْ؛ ذ. وڃائڻ جو ساز - مندل
● مُنْدِيْ؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۽ خيرپور ميرس ۾).
● مُنْدياريْ؛ اسم خاص. لس ٻيلي طرف هڪ ڏيئن جو نالو
● مَنْدْ: ث. (سن مَدْءُ = ميناڄ) ميناڄ - ميڙ - ميڙاڻ - ميڙاس - شيريني. سواد - لذت. (ن - ب).
● مدْ ۽ مدِ؛ ذ. ث. (سن. مَدَ = شراب. مَدْ = ماڪي). شراب - مد. ماڪي - شهد. (سن. مَدَ = خراب) خراب ڀانس - بدبوءِ ڏَپ - چِتَ.
● مُنْدْ ۽ مُنْدْوُنْ: ث. (سن مُڪْتا) نندي نوجوان زال واسطي عزت پريو لفظ. سهڻي نوجوان زال. زال - ناري - عورت. پورڙي زال - وسوڙل زال - گهٽ عقل واري زال - سادي سڀاءُ واري زال.
● مُنْڈاڻو (ث)؛ اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم.
● مُنْڊاوا؛ اسم خاص. تعلقي ميڻيءَ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● مَنْدَرَ (ڪ)؛ ث. بگي ڪَنئُون جو هڪ نالو.
● مُنْدَرْ ۽ مُنْدَرَ (ت)؛ ذ. چندڙ - چندرما - ماهتاب.
● مِنْدرو ۽ مِنْدَرا؛ ذ. صفت. (پرا: مَنْدري. سن. مَنْدَ + ر + ڪ > مندر = بندرو). چوٽي قدواري - ڏيڏو - ڏمي - چوٽڙو - جامڙو - بيندرو - چوٽو - دودڙو - ڏمڪو - ڏمڙي.

"ڪنهن کي ڏکهو مڊرو نه چئي،
ڪنهن کي نه آزاري غريب."

- مَنْدَرائيْ ۽ مُنْدَرائيُونْ؛ ث. چوٽو قد - جامڙائي - بيندرائي.

● مِنْدرو ۽ مِنْڈرا (ت)؛ ذ. صفت. ڏرڙو - ڏرو - سست - ڪاهل - ٽوڙي - آرسي.
● مَنْڈريْ؛ اسم خاص. ڪاڇي جي جبلن ۾ هڪ ڏويءَ جو نالو. ڏاڙهيالي جوئر.
● مُنْڈَلْ ۽ مُنْڊَلْ؛ ذ. صفت. (منجهيل. مصدر مان) منجهيل - پريشان ڏيل - وانڙو - حيران.
● مَنْڊو ۽ مَنْڊا (ڪ)؛ ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم.
● مِنْڊو ۽ مِنْڊا؛ ذ. صفت. ڏرو - ڏلو - سست.
● مَنْڊو ڪلهوڙو: اسم خاص. تعلقي ڪڙهي ياسين ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● مَنْڊُنڙو ۽ مَنْڊِنڙا: ذ. (سن. مَتْ = ولوڙڻ). ڪير ولوڙڻ لاءِ ڪاٺ جو هڪ اوزار - مندي - جهرٽو. ڪورين جي تاڃيءَ ڪيڻ جو اوزار. نشان جو هڪ قسم - ضرب جو نشان. گاهه جو هڪ قسم. مندِ ٻڙو.
● مَنْڊُ يْ ۽ مَنْڊِ يُونْ: ث. (سن. مَتْ = ولوڙڻ). مندڙو. وڏو جهرٽو - مانڊاڻي.
- مَنْڊِ يا: ث وڏي مَندي - ٻيهي ولوڙڻ واري مانڊاڻي - وڏو مندڙو.
- مَنْڊِ يءَ سَاتْ ڪرڻ (ل). شاديءَ ۾ لائن بعد گهوٽ ۽ ڪنوار جي مٿي تي مندي ڇهي ڪائڻ سان سات جي هڪ رسم ادا ڪرڻ.
● مَنْڊِ يُنڙو ۽ مَنْڊِ يُنڙا: ذ. مندي - مانڊاڻي - مندڙو.
● مَنْڊِ يڙو ۽ مَنْڊِ يڙا؛ ذ. مندِيڙو.
● مَنْبَ: ث. (سن. مَنْبَ = سينگارڻ). اوساريءَ جو هڪ قسم) جنهن ۾ ڪاٺيون ڪڙيون ڪري انهن جي وچ ۾ سرون پريندا آهن، ماڙيءَ جي ديوار ۾ اٽين ٽاهيندا آهن، منب جي ٿولهه اٽڪل سوا ٽي انچ ٿئي، ۽ ڦيڦي ۾ ٿولهه ۾ انچ ٿئي، سير آيي رکجڻ ۾ اچي) اڏاوت. ٽاهڻ. ابتدا - شروعات. منڊاڻ (سن. مَنْبَ = پڇڻ) ٽنگ ڀڳل هڏ جي حال - منڊائي. منڊي ڪا شيءِ.
"اندو ونجي، منڊو ونجي، ڀر نندو ونجي." (چوٽي).
(ن). ٻاڻيءَ جي ٻڪريءَ جو هڪ قسم. پرت جو هڪ قسم. (ڪ).

Gul Hayat Institute

= مَنڈپَ : ث. اڏاوت ـ اڏپ. ٺوري وقت لاءِ ٺاهيل ڪچي جاءِ ـ مَنڈپ.

● مَنڈپُ ۽ مَنڈپَ : ذ. (سن. مَنڈَپ) جادو ـ منتر ـ سحر ـ ڪامڻ ـ افسون ـ ٽوٽو ـ طلسم ـ چايا. ٽوٽو ـ ٽيٽو ـ ٽوڪو. جهاڙ. چار ڦاهي. پڪين ڦاسائڻ جو چارُ. سِتاءُ ـ مانڊاڻ ـ ٽڪسات. انڪل بازي (سن. مَنڈَ = پيڇڻ) هڪ ٽنگ پڳل هڻڻ سبب هڪ پير ڪان لوڏو ڪائي هلڻ جي حالت ـ منڈائي ـ منڊ ڪاڻ. منڊي هڄڻ جو عارضو. (صفت). منڊڪ ـ لنگڙائي.

"انڊ هجي منڊ هجي، پر نڊ هجي" (چوٽي).

= مَنڈپُ مَنڈَنُ : جادو ڪرڻ. انڪل ڪرڻ. ٽڪسات ڪرڻ. چار پکيڙڻ.

● مَنڈ : ث (سن. مَنْدُرا = مَنڈي) هٽ ۾ يا ڪن ۾ پائڻ جو ڪنڪڻ ـ مَنڈوءُ مُهر ـ ٺهو. مٽل مائهوءَ جي چوٽين ڏينهن تي سندس عزيزن کي ڪارايل ڪاڏو.

● مَنڈُ ۽ مَنڈَ (ڪ) : ذ. ڪُهاڙيءَ جي ڳڻ وڃهن وارو حصو ـ پاهو.

● مَنڈا : ذ. (سن. مَنْدرا = مَنڈي) ڪاٺ جا والا يا چَلا (جي جوڳي فقير پانهن يا ڪنن ۾ پائين) ـ مُندرا. (رام ڪلي).

● مَنڈاڻُ ۽ مَنڈاڻ : ذ (سن. مَنڈَ = سينگارڻ) سينگار اڏپ ـ اڏاوت. شروعات. مَنڈَ.

= مَنڈاڻُ ۽ مَنڈاڻ : ذ. مَنڈاڻ ـ مانڊاڻو.

● مَنڈا هالا : اسم خاص. تعلقي ٽنڊي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● مَنڈائيءُ : مصدر. (سن. منڊ = پيڇڻ) هڪ ٽنگ سان ٺورو لوڏو ڪائي هلڻ ـ مَنڊ ڪاڻ. (مَنڈائيو ـ مَنڈائيندو ـ مَنڈائير).

● مَنڈَپُ ۽ مَنڈَپَ : ذ. (سن. مَنڈَپَهـ > مَنڈَ = سينگارڻ) اڏپ ـ اڏاوت. ٺاهپ. مائهن جي وهڻ لاءِ ٺوري وقت لاءِ ٺاهيل ڪچي جاءِ. سينگاريل جاءِ (جنهن ۾ جهنڊيون وغيره لڳل هجن) ـ پنڊال. شاميانو ـ تنبو ـ خيمو. ويڊي پڙهڻ لاءِ (سينگاريل) ٺهيل جاءِ. (ث).

● مَنڈَڪ : ث. (سن مَنڈَ = پيڇڻ) منڊائي. منڊ و ٽي هلڻ جي حالت.

= مَنڈَڪَ مَنڈَڪَ : ث. منڊائيءَ ۾ هلڻ جي حالت ـ ٽپڪ ٽپڪ.

ـ مَنڈَڪَ مَنڈَڪي : ث. راند جو هڪ قسم ـ هڪ پير تي هلي، ڪنهن مقرر دائري اندر راند رهندڙ مان ڪنهن ٻ هڪ کي ڪاهڻ جي راند.

= مَنڈُڪُ ۽ مَنڈُڪَ : ذ. (سن. مُڪُٽَ = تاج) مُڪُٽُ. (گاجرا).

● مَنڈَلُ ۽ مَنڈَل : ذ. (سن). سج يا چند جي گول ٽڪي. ڪوبه آسماني جسم ـ گرهه. سج يا چند جي چوڌاري گول ـ مالو ـ دائرو ـ ڀيڙ. ڪنهن به آسماني جسم جي چڪر هڻڻ جو رستو. گهيرو ـ گول ـ چڪر. گولائيءَ ۾ تارن جو مڙ ـ آسمان. گول گهر. ماڙي. ميڙ ـ جماعت ـ ٽولي. مجلس ـ محفل ـ ڪچهري (سن مَنڈَل = دُمَلُ) سَرمَنڈل جو ساز ـ ڏهل جو هڪ قسم ـ اڳرين سان وڄائڻ وارو دُهل. واڄت ـ واجو. مزو ـ تماشو ـ رهسو ـ وندر ـ پوڪ ـ ڪيل ـ ناٽڪ ڏيکڻ ويڪ ـ بناوت ـ بناسريون نمونو ـ رنگ رُوپ.

● مَنڈَلِيُ ۽ مَنڈَلِيونُ : ث. (پرا. منڊليڪا = مجلس) مجلس ـ سڀا ـ جماعت ـ ٽولي ـ ڪچهري ـ ميڙُ ـ جٿو ـ مجموعو ـ ساٿُ ـ و ڳڙُ. راڪيندڙن يا ساڏُو فقرن جي ٽولي.

● مَنڈَنُ : مصدر. (سن. مَنڈَنَ > مَنڈَ = سينگارڻ) ٺاهڻ ـ جوڙڻ ـ اڏڻ ـ تيار ڪرڻ بنائڻ ـ ترتيب ڏيڻ. سٽڻ (صلاح). پکيڙڻ (چار). بيهارڻ ـ کڙو ڪرڻ. سينگارڻ (سن. مَنڈَرهـ) جادو ڪرڻ ـ منتر هڻڻ. قبضي ۾ ڪرڻ ـ وس ڪرڻ ـ جوگو ڪرڻ. سنياڻڻ ـ هلائڻ ـ ڏيان ۾ رکڻ. (مَنڈيو ـ مَنڈيندو ـ مَنڈيل).

= مَنڈَنِيلُ ۽ مَنڈَنِيلَ : ذ. صفت. اڏيل ـ ٺاهيل ـ جوڙيل ـ تيار ڪيل ـ ترتيب ڏنل ـ بنايل ـ سڻيل. سينگاريل ـ سهڻو ڪيل ـ خوبصورت ڪيل. پکڙيل.

Gul Hayat Institute

● مَنْڈ نْ: مصدر. (پرا: مَنْد (إيْ). سن. مَنْدي (نيْ) = بند کرن) بند کرن - پورن - بندن. مُک کرن - سوکھو کرن. تالو ڈيئن. ڈَکن - روکنجن. قيد کرن - بند ہ وجھن. (سن. مَنترھ) جادو ٹٹن - منتر پڑھن - ٹوٹو ٹيٹو رکن - جھاڑ وغيرہ پڑھن - کامڻ کرن. منتر پڑھي کنھن کي ہ حرکت وجھن. آکا ٹٹي کنھن کي روکن. منتر سان نانگ وغيرھ کي هٹ کرن. کنھن کي دم ہ آٹن - قاسائن. (سن. مَنْدَ = کَوڙن). مُريد يا چيلي جو مٹو کوڙن - چک ويڻ وارلاھن - وارکوڙن. (سن. مُدرا = مُنْدي). مُهر (منديءَ واري) هڻن - ٹپو هڻن. لاک مهر سان بند کرن. (مُنْدِيو - مُنْدبند و - مُنْدبل).

- مُنْدْ ۽ مُنْدَ: ذ. بندش - پُورَ - قيد - روک. مڻ چپ - خاموشي - صبر.
- مُنْدْ جَنْ: مصدر. بند ٹيئن - پورجن - قيد ٹيئن - روکجن.

● مَنْڈو ۽ مَنْڈا: (سن. مَنْدَ = پَڇن). هک ٹنگ پگل - چنگھ پگو - هک پير کان لوڏو کائي هلندڙ - لنگڙو. لگو. (ث. منڈي ۽ مُنْدِيُون).

- مَنْڈ ئِي ۽ مَنْڈائِيُون: ث. منڈي هجڻ جي حالت - مَنْدَ.
- مَنْڈو کَرَنْ: هک پير کان جڏو کرن - بيکار کرن.

● مُنْڈو ۽ مُنْڈا: ذ. (سن. مُدْرا = مُنْدي) چلو. کنن يا هٿ ۾ پائڻ جو لوهي يا کاٽ جو وڏو چلو. والو. کنگڻ. ڏاڻن وارو کنگڻ. کڙو - کنڊو. مُنْدرا - مُدرا.

- مُنْڈا پائِيُنْ: کڙا چاڙهن - قابو کرن.

"مُنڈا پائج من کي، کن نہ کٹائهج."
(جان علي لغاري).

- مُنْڈا چاڙِهُنْ: مُنڈا پائڻ.

"مُنڈا ورهيج من کي، کن نہ ڏيارج چيرُ."
(جان علي لغاري).

● مُنْڈو ڈائِرو: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هک ديهہ جو نالو.

● مَنْڈهو ۽ مَنْڈها (ث). ذ. شاديءَ کان اڳ گهوٽيتن طرفان نيات کي کارايل ماني.

● مَنْڈ ي ۽ مَنْڈ يُون: ث. (سن. مَنْدَ = سينگارڻ). کچهي اڏاوت. بازار. مارکيٽ - مالکيت. واپار ۾ مکيہ شهر (خاص کري اناج لاءِ). وارن جي گهنڊي - لَٽ - چڪ.

● مَنْڈ ي (ک) اسم خاص. هک ذات جو نالو.

● مُنْڈ ي ۽ مُنْڈ يُون: ث. (سن. مُدير + کا > مُنْدرا = مُنْدي). زيورن جو هک قسم - آڱر ۾ پائڻ جو هک زيور - آڱوٹي.

- مُنْڈ ڀِءَ ۾ ٹِيڪ ٹِيئَنْ: کُپي وڃڻ - ٿهکي ٿهکي ٻهڻ.
- مُنْڈ يُونْ پَائِيُنْ: آڱرين ۾ آڱريون وجهي زور ڏيڻ. چنبا وجهن. قابو کرڻ. جهلڻ. هٿ ادب جا هڻڻ. آزيون نيزاريون کرڻ - ويتي کرڻ - منٽ کرڻ.
- مُنْڈ يُون ہُوَنْ: گيڙيون پوڻ. (گاجرا).

● مُنْڈيَ ۽ مُنْڈيَ: ذ. (پرا. مُنْڈيَ. سن. مُورڌا. پالي. مُدْڌا = مٹو) مٹو. منهن. اڳيون حصو - اڳياڙي - مُهڙ - مُهڻ. مٹيون حصو - مٹ - چوٽ - چوٽي - سِر. شروعات - آرنپ - ابتدا شروع ٹيڻ وارو هنڌ - آوائل - اڳاڙي (کتاب جو) ديباچو - مقدمہ - اپياس - پومکا - مها گ. بنياد - مول. پاڙ. پيدائش - ٻُهائي. ڈُر - کير. مٽو - سڏانت - مت. تنهن مان جدا کيل جٹو. پاهو کهاڙيءَ جو. مُڇو - کَپو - کَپ - گهٽ (کاٽ ۾). (صفت). مکيہ - وڏو - خاص - گرو - آوچو - هلکل خاص سٹو.

- مُنْڈيائِتو ۽ مُنْڈيائِتا: ذ. صفت. ظرف. شروع کان - اصل کان - ڈُر کان - ڈُران - ڈرانتو - آوائلي - ابتدائي - شروعاتي. اصلوکو - آصلي - آصل - پراکرت - پهربون. اصلائتو بنيادي - پيدائشي - موروثي. طبع زاد - جنسي. جهوني زماني جو - قديم - پراچين - اڻوٹو.

Gul Hayat Institute

= مُنڈيءُ ڪَرَڻُ: شروعات ڪرڻ - ابتدا ڪرڻ - جَوَ ڇڙڻ. ٽُهن مان جَوَ جدا ڪرڻ.

= مُنڈيائُونُ: ظرف. اصل ڪان - اوائلي - ابتدائي - اصلي.

● مِنڈُ ڻُ ۽ مِنڈُ ڻَ: ذ. صفت. سُستُ - ڍِلو - ڍِرو - مِنڊِيٽو. مائيٽو. نِسِڙو - نڪمچندڙ - بي جيو - نِٻر - ڍِڻر. اندر جو ڪوٽو، پر پاهران ساڏو ڏسجڻ ۾ ايندڙ - اندر ڪوٽو - ڪُنڊو.

= مِنڈِ ٽائي: ث. سُستي. ڍِرائي. ڪُنڊائي. اندر ڪوٽائي.

= مِنڈُ ٽو ۽ مِنڈِ ٽا: ذ. صفت. مائيٽو. ڍِلو - ڍِرو. سُست - ڪاهلُ.

● مُنڈِ نُ (ت): مصدر. ڳالهه بند ڪرڻ - بس ڪرڻ. ڪَٽَڻُ - ڪَٽَنُ - ڪاڻُ - وِڙُ. (مُنڊِ يو - مُنڊِ بندو - مُنڊِ يل)

= مُنڈِ جِي پُونُ (ت): بند جي پُوڻ - روڪجي بوڻ. هيسجي وڃڻ.

● مُنڈُ و ۽ مُنڈِيا: ذ. (سن. مُورڈَن = مٿو) مٿو - مُنهُن - سِرُ. چوڙو. (آصفيه). مستطيل جو نڊو پاسو - ويڪر. بَرُ. پويون پاسو. ڪُلهو. ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (ڪارڻ ڇِلڙن سان، ست پَر، ڊيگهه ۾ ڪان ايڏائي انچ). صفت. (سن. مندَ = ڍِلو) مُڊو - لمو. ڍِلو (گاجرا).

● مُنڈِ يُ ۽ مُنڈِ يُونُ: ث. (سن. مُورڈَن = مٿو) مٿو - سِرُ - سِر ي - سِسي. ڪُنڊُ. مرڇن جي ڏڙ. (ت) هڪ مڇيءَ جو قسم (ڪارن ڇِلڙن سان، سِسي گول، ڏڙ منهن هڪ جهڙو، ڊيگهه اڌ فوٽ ڪان ڏيڍ فوٽ تائين، اڪثر ساريال هوڪ جي ويل ٻاڦ ۾ ٽڻي).

= مُنڈِ ي ڇڻ: ڪنڊ ڇڻ - سِري مروڙڻ.

● مُنڈِ يِر ي ۽ مُنڈِ يِر يُونُ: ث. (سن). چاقلو هڻي پڪڙڻ ول جو هڪ قسم - دوا طور ڪم ايندڙ ول.

● مُنڊ هُ ۽ مُنڊَ هَا (ث): ذ. چَنو - ڪُڙهه - چَهر.

● مُنڊِ يُ ڪوڙ (ث): ث. شادي ۾ جي پڪي ڪرڻ لاءِ ڪهوڻين جي ڪنواريتن کي ڏنل موڪل. سانپانو.

● مُنَتَر ۽ مُنَتَر يُونُ: ث. ميڙ بحرن جي اصطلاح ۾ مڇيءَ مارڻ جي ڪُڙهيءَ جو هڪ حصو - مُنتَرَ (ن - ب).

● مُنتَرُ ۽ مُنتَرَ (ت): ذ. ڪڙهيءَ جو هڪ عضوو - پاڻ کي سُڪَ ڪرڻ لاءِ ڪاڻيءَ جو گول ڇلو - ڪوڙڪي جي ڳڻَ ۾ تار يا ڪاڻيءَ جو پل ٽڪرو (پکي سينگ ۽ مُنتَرُ جي وچ ۾ قاسندو آهي).

● مُنتَرُ ۽ مُنتَرَ: ذ. صفت. ٿوڙهو - ڪنجو - روڊو. "مُلو وڃي ڪَٽُڪَرَ، توں مُنَر ڪوڏ نهار" (شاهه ڪريم).

● مُنِرو ۽ مُنِرا: ذ. مِٽي يا ڪاڻيءَ جي تصوير - مُورت (ت).

● مُنَر ي ۽ مُنَر يُونُ (ل): ث. گول. ٻڙُ (چنبو جو).

● مُنڙُو (ڪ): ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● مُنڙ يُ ۽ مُنڙ يُونُ: ث. مٿلهه جو هڪ ڏاڙ - مُڊڙي. (ل). چالاڪي - حيرفت - ڪيڏ. مُنو ڪَنُ. (گاجرا)

= مُنڙِ يُونُ ڏ يڻُ: چالاڪي ڪرڻ - حرفت ڪيڏڻ - انڪل بازي ڪرڻ.

● مُنزِ لَ ۽ مُنزِ لُونُ: ث. (ع) جاءِ نزول - نازل ٿيڻ جي جاءِ - لهڻ يا ترسڻ جي جاءِ - مُسافريءَ ۾ ٽڪ پڄڻ جي جاءِ - ڀاڪي جي جاءِ - منزل گاهه - ڀاڪو - پاڙو. سرڪاري عملدارن ۽ سندن عملي جي رهڻ جي جاءِ. سَراءِ - مهمان سَراءِ - مسافرخانو - ٽڪاڻو - ٽيڪاڻو - گهرُ - خانو - جاءِ - مَسڪن - مَڪانُ - مُقام - رهائش گاهه - آستانو - جڳهه - هنڌُ. مسافريءَ جي رستي جا مقرر ٽيل نشان. هڪ ڏينهن جي مسافري درجو. حالت - اوسٿا - گت - ڪيفيت. ٻڙين، گاڏين يا ٻڌن جو انداز. نوڙيءَ جو هڪ قسم. (گاجرا).

= مُنزِ لُ بمُنزِ لُ: ظرف. آهستي آهستي - ڊيري ڊيري. درجي بدرجي. ڏاڪي ۾ ڏاڪي.

= مُنزِ لتُ: ث. درجو. ڏاڪو. طبقو. مٿانهون ڏاڪو. ودو. درجو. مرتبو.

Gul Hayat Institute

= مَنْزِل٘ کَٹَنْ٘: اڳتي هلڻ - قافلي جو هڪ هنڌان روانو ٿيڻ - منزل ٻڌڻ - ڪُوچ ڪرڻ.
= مَنْزِل٘ گاهَ ۽ مَنْزِل٘ گاهَ: مَنْزِل٘ ڪاهُون: ث. منزل ڪرڻ جو هنڌ - منزل. پاهو - آستانو.
= مَنْزِل مارڻ٘: مهم طئي ڪرڻ - پنڌ ويڙڻ. مشڪل حل ڪرڻ.
"منزل مارڻ، پوٽي نهارڻ، اهو عيب آهن" (ڪبير شاهه).
= مَنْزِلِ مَقْصُود٘: ذ. مرضيءَ واري جاءِ. ارادي جي تڪميل وارو هنڌ. حد - ڊيڄ - ٽڪاڻو - توڙ.
= مَنْزَاوُ: ذ. صفت. منزل وارو - درجي وارو - ڏاڪي وارو - طبقي وارو. ساڙيءَ وارو. مثلاً: "دو منزلو، ٽ منزلو وغيره"
= مَنْزِلِي ۽ مَنْزِلِي٘: ذ. صفت. ڪهڻو پنڌ ڪندڙ - منزلون هڻندڙ. اڻ ٽڪ - مسافريءَ جو ڏاڍو.
● مَنْسُ٘: ذ. (سن). گوشت - ماس - مانُس - ماهه.
● مَنِسا ۽ مَنَسائُون٘: ث. (سن. مانس. ع. مَنْشَا = اڇا) اڇا - خواهش - منشا - مطلب - مراد - مقصد - چاهه - آس - تمنا - آما - آشا. مرضي - ارادو - نيت. (آصفيه).
● مَنَسُکَ ۽ مَنَسُکَ (ل): ذ. صفت. (سن. مَنَسْکَ = دل وارو). دل ڪي سک ڏيندڙ. دل وارو - روح وارو - خيال وارو - وٺندڙ - محبوب - دلبر.
● مَنِسُکَائِي٘: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● مَنَسْلِکَ٘: ذ. صفت. (ع. مَسْلَکَ). لڙهي ۽ پوءِ٘ - پوتَن. ڪنڊيل. (ع. ا. د).
● مَنَ٘سَلْوَیٰ٘: اسم خاص. (ع). بني اسرائيل قوم جي لاءِ مڙان آسمان تان لڏل ڪاڏو.
● مَنَسُوب٘: صفت. (ع. نَسَبَ) نسبت ڪيل - متعلق. واسطو رکيل - لاڳاپو رکيل - تعلقيدار - لاڳاپيدار. (آصفيه). ڪنهن ڏانهن اشارو ڪيل.
● مَنَسُوخ٘: د. صفت. (ع. نَسَخَ = هن رد ڪيو). ڪيڏيل - پري ڪيل. نابود ڪيل. رد ڪيل - ميٽيل - ريٽيل - ڪاڍيل - ڪاڻا ڪيل - ڪڍيل - نُسخ ڪيل - روڪيل. متروڪ - ناجائز - بي قاعدي.
= مَنَسُوخ٘ ٿيڻ: رد ٿيڻ - موقوف ٿيڻ - ڪڍجڻ - ڪاڻا ٿيڻ - متروڪ ٿيڻ - نامنظور ٿيڻ - نابحال ٿيڻ.
= مَنَسُوخ٘ ڪَرَنَ٘: رد ڪرڻ - ڪاڻا ڪرڻ - ڪاڍڻ. نابحال ڪرڻ - بي قاعدي ٺهرائڻ. روڪڻ - بند ڪرڻ - ميٽائڻ.
= مَنَسُوخِيَ٘ ۽ مَنَسُوخِيُون٘: ث. نيورتي - ڪاڍَ - چانڊ - نابحالي - نامنظوري.
● مَنَشْ٘ ۽ مَنَشَ: ذ. (پرا. مانَسو > مَنَشْيَ = مائهو) مائهو - آدمي - انسان - ماڻس - بشر - مَنَسُکَ. مرد - مڙس - پُرش. گهر وارو - پِتار - پتي - خاوند - شوهر - ڪانڊ.
● مَنَشَا ۽ مَنَشَائُون٘: ث. (ع. مَنْشَا: سن. مانس = اڇا). خيال پيدا ٿيڻ جي جاءِ. ارادي پيدا ٿيڻ وارو هنڌ - دل. ارادو - اڇا - خواهش - مرضي - منڊ - ڪامنا - رُچي - لاڙو - رغبت. نيت - مقصد - مطلب - مراد. خيال - ارادو. معنيٰ - ارٿ. سبب - باعث - ڪارڻ.
● مَنِشِي٘ ۽ مَنِشِي٘: ذ. صفت. (ع). آغاز ڪندڙ. پيدا ڪندڙ. پنهنجي دل مان گهاڙهه ڪندڙ. (آصفيه). ڪاتب - محرر - ليکڪ. انشا پرداز. لکپڙهه ڪندڙ - ڪلارڪ. مضمون نگار - خوش تحرير - خوش قلم. (آصفيه).
= مَنِشْگِيرِي ۽ مَنِشْگِيرِيُون٘: ث. لکپڙهه جو ڪم - محرري - ڪلارڪي.
= مَنَشِيانُو ۽ مَنَشِيانَا: ذ. صفت. منشيءَ وارو - منشيءَ جو - منشيءَ جهڙو.
● مَنَشِيانِي٘: اسم خاص. آڏواڻي هندن جو هڪ ڀاڙو.
● مَنَصَبَ: ذ. (ع. نَصَبَ = هن ڪيو). قائم ٿيڻ جي جاءِ. رتبو - عهدو - پَدوي. خدمت - ڪم - ڊيوٽي. منصف جي ڪورٽ - ڪچهري. حڪومت. عاميلي. (آصفيه).

Gul Hayat Institute

● مُنْصِفُ & مُنْصِف: ذ. صفت. (ع. نِصْفُ = اڌ). انصاف كندڙ - نياءُ كندڙ - عادل - جج - ماجسٽريٽ - قاضي - مفتي - نياءُ كار. امين - نياكر - حَكَم - ثالث - سرپنچ. راءِ ڏيندڙ - وچ وارو.

▬ مُنْصِفانَهہ: صفت. انصاف جو - انصافا - انصاف روءِ - واجبي - حقي - جائز.

▬ مُنْصِفُ مِيزاجُ: ذ. صفت. انصاف پسند - نياكاري - عادل - حق گو.

▬ مُنْصِفِيُ: ث. انصاف - نِياءُ - نِياءُ كاري. نِياكَري - ثالثي - اميپنَ. سچائي - رِهنمائي - نِياكَرائي - امانت - نيبيرو - فيصلو.

● مَنْصُوبُ: صفت. (ع. نَصَبَ = هن كَٽَپايو) آپو كيل - كوڙيل - بهاريل - كَڙو كيل - قائم كيل. (آصفيه).

● مَنْصُوبهُ & مَنْصُوبا: ذ. (ع. مَنْصُوبَه < نَصَبَ = هن كڙو كو) برپا كيل شيءِ - بهاريل شيءِ. كنهن كم كي بهارڻ يا پوري كرڻ جي تدبير - حڪمت - دانائي. پَڇ گهڇ. سوچ - وچار. جُڳت - آپاءُ. قصد - ارادو - منشا - خواهش. رِتَ - ناهه - تجويز - سيڻا. صلاح. سازش - فتنو - ڏوڙ - بغاوت - ڦَڏو.

▬ مَنْصُوبهُ كَرَنُ: ارادو كرڻ - سيت سيڻ. تدبير كرڻ. كنهن جي خلاف كجهه رِتَ رچڻ. سازش كرڻ - فتنو كرڻ - ڦڏو جا گهاڙڻ.

● مَنْصُورُ: صفت. (ع. نَصَرَ = هن مدد كئي) ياري ڏنل - مدد ڏنل - همراهي كيل - سهائتا ڏنل. (آصفيه). نصرت ڏنل - مَظفر - فيروزمند - فتح مند - فتحياب - سو پيارو. (آصفيه) (اسم خاص). هڪ مشهور صوفي درويش حُسين بن منصور جنهن اناالحق جو نعرو هنيو. (آصفيه).

● مَنْضِيجُ: ذ. دوا طور كم ايندڙ پسارڪي وَكر جو هڪ قسم. كاڙهو - جوشاندو.

● مَنْطِقُ & مَنْطِقُ: ذ. (ع. نَطَقَ = هُن گالهايو) گالهائڻ. نَطقُ - گويائي. گالهه - گفتگو - سُخن - گُفتار. ڳالهه ٻولهه - بات چيت - ٻول چال. تلفظ - لهجو. (آصفيه). فصاحت. خوش كلامي - خوش بياني. هڪ علم جو نالو - صحيح دليل آڻڻ جو علم - علم منطق - تَرڪ تاستر - نيلي وديا قاعدي جو بحث.

▬ مَنْطَقِيُ: ذ. صفت. منطق جو - منطق وارو. تَرڪ تاستري.

● مَنْطَقُو & مَنْطَقا: ذ. (ع. منطقه < نُطق = ٻڌڻ) علم جاگرافي موجب ڌرتيءَ كي پنجن طبعي پٽن مان هرهڪ پٽو - كمر بند - پٽو.

▬ مَنْطَقَتَ الْبُرُوجِ: ذ. برجن جو گهيرو. راسچڪر - رَويو.

● مَنْظَرُ & مَنْظَر: ذ. (ع. نَظَرَ). جاءِ نظر - آڪ - چٽسر. نظر. نگاهه - ديد. اڪ جو ڪوپو. چهرو - رخ - صورت - شڪل. (آصفيه). نظر گاهه - سير گاهه جلوهه گاهه. تماسگاهه. نِظارو - ڏيک - ڏيکاءُ - لقاءُ. مطمح نظر - حد نگاهه - حد نظر - انتهاءِ نظر. (آصفيه).

● مَنْظُورُ: صفت. (ع. نَظَرَ). نظر كيل - ڏنل. پسند كيل. قبول كيل - مڃيل - تسليم كيل. اقرار كيل. اجازت ڏنل. بحال كيل. بجا آندل.

▬ مَنْظُورُ ثِيڻُ: بحال ٿيڻ - قبول ٿيڻ.

▬ مَنْظُورُ كَرَنُ: قبول كرڻ - بحال كرڻ. تسليم كرڻ. مڃڻ. اجازت ڏيڻ.

▬ مَنْظُورِ نَظَرُ: صفت. پسنديده نظر. اكين كي وٺندڙ. مقبول - پسند - قبول. پياروَ. معشوق.

▬ مَنْظُورِي & مَنْظُورِيُونُ: ث. پسندي - بحالي. اِقرار - قبوليت - اجابت. رضا - رضامندي - مرضي. موكل - اجازت. آ گيا - پروانگي - اختيار. (آصفيه).

● مَنْظُومُ: صفت. (ع. نَظَمَ). نظم كيل - پوتل. گنديل. شعر ۾ آندل - علم عروض جي بحر يا وزن ۾ آندل.

● مَنَعُ & مَنَعُونُ: ث. (ع). روڪ - پَل - جهل - اڙڪ - وِگهن - پَڌڪ - پَڌڪَ - پڇڪڙي - رندڪ - اڙڪو - انڪاءُ - چيڪ. ممانعت. انكار.

▬ مَنَعُ كَرَنُ: روڪڻ - جهلڻ - پلڻ - ممانعت كرڻ. انكار كرڻ.

Gul Hayat Institute

● مَنَعُ نامو ۽ مَنَعُ نامسا: روک جو اطلاع - جهل نامو.

● مُنعَقِدُ: صفت. (ع. عَقدَ). پَڌندڙ - ڳنڍيندڙ - ملائيندڙ - جوڙ ڪندڙ. (آصفيه). مقرر ٿيندڙ.

● مُنَعَّمُ آباد جاگيرُ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسن ۾ هڪ ديهه جو نالو (لسٽ).

● مُنَفَعَتُ: ث. (ع. نَفَعَ) فائدو - نفعو.

● مُنَفِي: صفت. (ع). ڪٽ ڪيل - گهٽ ڪيل - ڪائو.

- مُنَفِي نِشاني: ث. الجبرا جي اصطلاح ۾ ڪائو جي نشاني.

● مَنَ قُلِيا (ث): ڏڪ جو هڪ قسم.

● مُنَقَّش: صفت (ع. نَقش) نقس و نگار ڪيل - چِٽَ ڪيل - چِٽيل.

● مُنَقَطَعُ: صفت. (ع. قَطَعَ) قطع ڪيل - جدا ڪيل - ويڙيل.

● مَنَقُولُ: ذ. (ع. نَقلٌ) نقل - بيان. (صفت). نقل ڪيل.

● مَنَكَائِي: اسم خاص. گورچاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو.

● مُنكَرُ: ذ. صفت. (ع. انكَرَ) انڪار ڪيل. جنهن کي ڏسي سڀڪو انڪار ڪري. مڪروهه - خراب - ناشائستو. قبيح - ڪوڙو. معيوب. زبون.

● مُنكِرُ ۽ مُنكِرَ: ذ. صفت. انڪار ڪندڙ - ناڪار ڪندڙ - نابري واريندڙ - نه مڃيندڙ - انڪاري - رَدَ ڪندڙ - ناڪاري. شرع جي خلاف. خدا جي خدائيءَ کي نه مڃندڙ - ناستڪ - دَهريو - نيرايشوروادي. (اسم خاص). قبر ۾ پڇا ڪندڙ هڪ فرشتي جو نالو.

- مُنكِرُ ٽِيڻُ: انڪاري ٽيڻ - ڦيري وڃڻ. انڪار ڪرڻ - نه مڃڻ - ڪافر ٿيڻ.

- مُنكِرُ نَكِيرُ: اسم خاص. مسلمانن جي اعتقاد موجب مري ويل ڪنهن قبر ۾ پڇا ڪندڙ ٻن فرشتن جا نالا.

● مُنكَسِرُ: ذ. صفت. (ع). پَڳل - شڪسته - ٽٽل - زبون. (ع. ا. د).

- مُنكَسِرُ مِزاجُ: ذ. صفت. نوڙت ڪندڙ - نياز ڪندڙ - نياز وارو - نيهنو.

● مَنِكُوحُ: صفت. (ع). نِڪاح ۾ ايل - نڪاح ڪيل - نڪاحيل - اها عورت جنهن سان شرع موجب نڪاح ڪيو ويو هجي - زوجه - زال - استري. گهر واري. (آصفيه).

• مِنكي ۽ مِنكِيُونُ (ث): ث. چوڪري - ڇوڪري - ڇوڪري - پارڙي. (راه).

● مَنكَ ۽ مَنكُ: ذ. (سن. مَنكَشيَه = ماڻهو) ماڻهو - آدمي - انسان - بشر. مڙس - مَرد - پُرش.

● مَنكالو ۽ مَنكالا: ذ. (سن. مَنكِلَ = ٻاهه). ڪل - منگل.

● مَنكَائِنُ: مصدر. (سن. مَرُ (ي) گَ = مڱڻ). گهرائڻ - سڏائڻ. آڻائڻ. (مَنكَائِيو - مَنكَائِندو - منڪائيل).

● مُنكتا: اسم خاص. پنندڙ فقرن جو هڪ قسم.

● مَنكتو ۽ مُنكتا: ذ. صف. (پرا. منڪتيا. سن. مَرِ (ي گَ = مڱڻ). گهرندڙ - سوالي - ٻيهنو - فقير - ٻڪياري - مڱٺهار - پانڊ - گدا - گداگر - سائل - پينار.

● مُنكِتو ۽ مُنكِتا (ث): ذ. صف. ويڪرو - موڪرو - چوڙو.

● مُنكَتُ ۽ مُنكَتَ: ذ. (سن. مُكتَ = چِتُ). هندن جو شاديءَ وقت پاتل چِتُ - مُنڊڪَ - مُڪتُ.

● مَنكَنِي ۽ مُنكَنِيُونُ (ڪ): ث. ڏيڏري.

● مَنكَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُنكَرُ ۽ مَنكَرَ: ذ. (سن. مَكَرَه = مڇي). سامونڊي مڇيءَ جو هڪ قسم - مَنگرو - مانگر. (سن. مَنكِلَ = ٻاهه) ٻاهه - آگ. (سرحسني - گر).

- مَنگَرمَچُ ۽ مَنكَرمَچَ: ذ. وڏي مڇيءَ جو هڪ قسم - منگرُ.

Gul Hayat Institute

= منگرو ۽ منگرا: ذ. منگر - منگرمچ.
● منگر ۽ منگير (ت): ذ. وڏو - جمن.
● منگراڻي: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● منگرکي: اسم خاص. تعلقي ڏني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● منگڙا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● منگسي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ميڙ ۾ تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● منگل ۽ منگل: ذ. (سن. منگل = سياڪو) سياڪو ڪم - سڳورو ڪم - شڀ ڪم. سڀو ستون. آنند جي وارتا. خوشي - راحت. ڪلياڻ - سک - آنند. خوشيءَ جو گيت. راڳ. بهار جي سڀ جو جشن - جشن منڊل - ولاس. محفل. وندر. عيش. ميلو. مثلاً: جهنگل ۾ منگل لڳا پيا آهن. هڪ گرهه جو نالو (جو سورج جو ٻاهريون گرهه سڏجي، سج جي چوڌاري ۶۸۷ ڏينهن ۾ ڦيرو پورو ڪري، سندس ڏينهن ۲۷ ڪلاڪن ۾ ماڻيا ۳۷ منٽ جو ٿئي ٿو، منگل کي به چند آهن، سندس طبعي حالت ڏرتيءَ جهڙي ڏسڻ ۾ اچي ٿي، انهيءَ ڪري سنسڪرت ۾ ڪيس "پومي پتر" ڪري سڏيندا آهن) - مريخ - مارس. علم نجوم موجب سخت (نحوست) اثر وارو گرهه - جلاد فلڪ. جنگ جو ديوتا. هفتي جو ٽيو ڏينهن - اڱارو. منگل. گرهه جي اثر ڪارڻ لاءِ نامي جو ڪنڊو ڪرو. (سن منگل = ٻاهه) لوهي چلهه - ڪُل - سگري - ڪُولو - منگالو. ڪُورو - ٻڪي. "منگل منهنجي منَ ۾ ٻاريو هنوت هنگام" (شاهه).
= منگلا: صفت. منگل جيو - منگل وارو. سياڪو. (ث). صبح پرپات - فجر. (گاجرا).
= منگلا جا درشن ڪرڻ: ولپ آچارڻ. پنڌ وارن جو صبح جو مندر ۾ وڃڻ.
= منگلا چار: ذ. مجلس - جشن - محفل. خوشي - سُهڃ. ڪنهن به ڪم جي شروع ۾ ڪيل پرارٿنا - دعا. ڪنهن به ڪتاب جي مُنڊ واري پرارٿنا. مناجات. ثنا - حمد - صفت - سراهه - واکاڻ. مبارڪ. سُڻي خبر - خوشخبري. (ث). صبح - پرپات.
= منگلا چوٿ: ذ. قمري مهيني جي ڪرشن پکَ جي آٺين چوٿين تاريخ جا سوير ڏينهن تي ٿئي (هندن جي عقيدي موجب سياڪو ڏينهن آهي جنهن تي هندو ورت رکندا آهن).
= منگل سماچار: ذ. سُڻو سماچار - نيڪ احوال. خوش خبري - بشارت - اڃيل.
= منگليڪ: ذ. صفت. سڀي ستون وارو - منگل چوٽ جو ورت. سياڪو - شُڀ - سڳورو - نيڪ.
● منگلا: ث. (سن. منگل = سياڪو) صبح - فجر - پرپات.
● منگلاڻي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. (هندن جي تاريخ ص ۱۵۵).
● منگلي ۽ منگليون: ث (سن. منگل = سياڪو) ڪنهن جو هڪ قسم - چانديءَ جو ڪنگڻ - ڪڙو. ٻير تي اڇي پٽي واري ٻڪري.
● منگن: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر لاڙڪاڻي ۾). (سينسز ۱۹۳۱ع).
● منگڻ: مصدر. (سن مرْ (ي) گ = منگڻ) گهرڻ - مڱڻ. (منگيو - منگندو - منگيل).
● مينگڻ (ڪ): مصدر. رڌڻ (نديءَ پار جو). (مينگيو مينگندو - مينگينل)
● منگو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۾). تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● منگوالي ۽ منگوالين: ث. زيور جو هڪ قسم - والي.
● منگوان: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد سنڌ ۾). (سينسز ۱۹۳۱ع).
● منگواڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● منگواڻي: اسم خاص. تعلقي ميڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● منگوچا: ذ. جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. مڙا - تماشا - منگولا.

Gul Hyat Institute

= مَنگوچا ماڻڻ: مزا ڪرڻ - لطف وٺڻ - عيش عشرت ڪرڻ.
● مَنگولا: ذ. منگوچا.
= منگولا ماڻڻ: منگوچا ماڻڻ.
● مَنگي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَنگي لنڊ: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٹوري ۾ هڪ ديهه جو نالو - مگيلنڊو (ماٹھوءَ جو نالو).
● مَنگهه ۽ مَنگهيون (ل): ث. مکڻ گڏ ڪري رکڻ لاءِ ٺڪر جي وڏي ڏکي.
● مَنگهه ۽ مَنگهه: ذ. (پرا. مَکھَنگھہ = ٿهلائڻ. سن. مَنگھہ = وڃڻ). جاءِ جي مٿان هوا جي اچڻ لاءِ چت ۾ لنگهه - بادگير. پاڻي جي پکيءَ جو هڪ قسم (پيٽ اڇو، ٻئي سيرانجهڙي مٽائنس چنچ) - چڪئو. وڙ - احساس - لاڙ.
● مَنگهه ۽ مَنگهه: ذ. ٿورو - وڙ - احسان - مڱهه.
= مَنگهه ڪرڻ: ٿورو ڪرڻ - وڙ ڪرڻ - احسان ڪرڻ.
● مَنگهه (ل): ذ. جانورن جو هڪ قسم.
● مَنگهائي: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَنگهت ۽ مَنگهتَ: ذ. (پرا. مَنگھِتیا. سن. مُنڪَ = چنچ). موڙ - مُڪ. گهوٽ کي مٿي تي ٻڌل سهري جو هڪ قسم تاج - چنڊ. ٻانهن جي زيور جو هڪ قسم - مڪلي - چوڙو - ٻانهوٽو (ل) - دستي - ڪنگڻ - ڪنگڻ. ڪرائي يا مُرٻئي ۾ ٻاڌل جو هڪ زيور - هازيب. ڪرائي مُرهو - ڪُرهو.
● مَنگهت ۽ مَنگهتَ (ت): ذ. صفت. موڪو - مَنجِيل - ويڳاڻو - وِسائل - ڍِلو.
● مَنگهج: ت. مڃيءَ جو هڪ قسم.
● مَنگهيرَ: ذ. (سن. مَارگ شِوهَ). نالو هڪ مهيني جو - ناهري.
● مَنگهنَ ۽ مَنگهنَ: ذ. صفت. (سن. مَنگْنَ = محو). سرشار - ٻڌل - غرق - غلطان. خوشيءَ ۾ پريل - هَرسن - آنندي - خوش - شاد. مست - بيخود. (آصفيه). (ذ). پکيءَ جو هڪ قسم.
● مَنگهنَ واري: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَنگهنَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَنگهين ۽ مَنگهين: ذ. (سن. ميگھ = بادل + و رڻ = رنگ). ليري يا ڪاري رنگ جو ڪوٽ. وڏو ڪوٽ - چوغو. لباس - پوشاڪ. (سن. مَنڪ ڻ). جيٽ جو هڪ قسم (جو ڪنڻ ۾ رهي ۽ سهڻ واري جو رت چوسي).
= مَنگهنَ وارو ذ نگ هنڻن: چُپ چاپ ۽ نقصان رسائڻ.
● مَنگهو ۽ مَنگها: ذ. ٻسانگي ڪاٺي - ٻيلهنگ (جو وڙ جي در تي هٽجي). مُنهي - ٽوٽي. ٺڪر جي ٽانءُ جو هڪ قسم - ڪير يا ڏڪ جو وڏو ڪِنگِرُ (ت).
= مَنگهي ۽ مَنگهيون: ث. مَنگهه - لوٽي - دَکي - لاتَ (ل) ڪِنگر - لوٽو.
● مُنگهو ۽ مُنگها: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم. ڏٽ جو هڪ قسم.
● مَنگهي: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُنگهي ۽ مُنگهيون (ت): ث. چاندي ٽپائڻ لاءِ لوهه جو چورس ٽڪر.
● مَنگهير ۽ مَنگهيرون: ث. جهنگلي ڇٽو. ڏٽ جو هڪ قسم - مَنگهيري.
= مَنگهيري ۽ مَنگهيرون: ث. مڪهير.
● مَنگ ۽ مَنگ: ذ. آن جو هڪ قسم - مڱ.
● مَنگيري ۽ مَنگيرون (ل): ث. ڏڳري - ڏونگري - ڏڪي - ڏونگي.
● مَنگر يا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گڙهي ياسين، تعلقي روهڙي ۽ تعلقي ڏهري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَنگن: مصدر. مَنگڻ (منگيو - منگندو - منگيل).
= مَنگت ۽ مَنگتون: ث. گهر - طلب - سوال. مڱڻي ٽيل چوڪري - مڱيندي.
● مَنگايَل ۽ مَنگڻايَل: ذ. صفت. مڱڻو ڪرايل. گهرايل - طلب ڪيل - سوال ڪيل.

Gul Hayat Institute

● مَنڱڪَٽُهارُ ۽ مَنڱڪَٽُهارَ: ذ. صفت. گهرندڙ- طلب ڪندڙ- سوال ڪندڙ ڀيڻو - فقير- گداگر- ڀکياري.
= مَنڱڪِيڻدَڙُ ۽ مَنڱڪِيڻدَڙَ: ذ. صفت. گهرندڙ- طلب ڪندڙ- سوال ڪندڙ- فقير- ڀکياري- ڀيڻار- گدا- گداگر.
● مَنڱڪَٽُهارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَنُ مودي: ذ. پساريڪي وَ ڪَٽر جو هڪ قسم (ڀن سُڪل ميندي، جهڙا، بج ڪاري رنگ تي، گول داڻا).
● مَنُ مورِيو: ذ. دوائن جي ڪم ايندڙ پساريڪي وڪر جو هڪ قسم.
● مَنُ مُوميڙو (ت): اسم خاص. پکيءَ جو هڪ قسم.
● مَنُ موهيتو: ذ. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم.
● مَنَنُ: ث. خُودي- آهو- پاڻپو.
● مَنَنِ ۽ مَنَنُ: ث. (سن. مر (ي) ج = صاف ڪرڻ) ڪپڙن کي ڏوئڻ لاءِ مصالحي ۽ وجهي مهٽڻ واري حالت- مَنارُ. انهيءَ حالت وارن ڪپڙن جو ڍڳ.
● مَنَنُ: مصدر. (سن. مرُ (ي) جَ = صاف ڪرڻ) مَلڻُ- مانجڻ. صاف ڪرڻ. ڪيسيءَ ۾ ڪار ۾ مَلڻ (ڪپڙا)- ڏوئڻ کان اڳ ۾ ڪپڙن کي مصالح ۾ وجهي مهٽڻ- مَنارُ- مَنارُ ڪرڻ. مهٽ سهٽ ڪرڻ- مهٽڻ. (سن مر (ي) د = لِپوڙڻ) لِپوڙڻ. زور ڏيڻ- پيڙون ڏيڻ. (سن. مَنَ = مڃڻ) مڃڻ- قبول ڪرڻ. وڏو ڪري سمجهڻ- عزت ڪرڻ. يقين ڪرڻ. پروسو ڪرڻ. (منيو- مَنَندو- مَنِيلُ يا مڃيو- مڃيندو- مڃيل).
● مَنَنُ ۽ مَنَنَ (ل): ذ. ڏنڊ جو هڪ حصو (جنهن ۾ چڙيون، پارڙا وغيره هوڻ).
● مَنَنُ: مصدر. (سن مَنڊَ = ڪُوڙڻ) ڪُوڙڻ- (وار) لاهڻ. ڀار جا ڀيرائين دفعي مٽي جا وار ڪُوڙڻ- جهنڊ لاهڻ (سڳن ۽ سات سان). (مُنيو- مَنيندو- مُنيل).
● مُنَنُ ۽ مَنَنَ: ذ. (سن. مَنڊَ = ڪوڙڻ) ڀار جي ڀيرائين دفعي مٽي ڪُوڙڻ واري حالت. جهنڊ لهرائڻ واري حالت. (ل). ڀار جا چَرُ وارا- وار- جهنڊ. عقيقہ.
= مُنَنُ لَهرائيڻُ: جهنڊَ لاهرائڻ.
● مَنُو: صفت. (سن. مَنَ = سمجهڻ) ڏاهو- دانشمند. (ذ). ڀريون انسان. انسان ذات جو ابو (هندن جي خيال موجب هڪ پرلئي ۽ پي پرلئي جي وچ ۾ جيترو وقت دنيا رهندي تنهن کي "ڪلپ" چوندا آهن، هن ڪلپ جا چوڏهن حصا ٿين ٿا، جن مان هر هڪ کي منونتر چيو وڃي ٿو. هرهڪ منونتر جي شروعات ۾ ڀريون منو پيدا ٿيندو آهي، اهڙا ست منو هن وقت تائين ٿي گذريا آهن). (اسم خاص). هڪ رشيءَ جو نالو (جنهن شروع شروع ۾ قاعدا قانون ٺاهيا)- نوح عليه‌السلام.
● مِنو ۽ مِنا: ذ. صفت. وينل نڪ وارو- نندي نڪ وارو- بِنو. (ذ). ڀينگو. (ل). نندو چوڪرو. (ث).
● مُنو ۽ مُنا: ذ. اٽڪ جو هڪ عضوو- اٽڪ ۾ لڳل هڪ وڏو ڪِلو. اٽڪ جي اڳن يا پوئن آپي ڪاني- مونو. ڀيڙيءَ جي تَرُ ۽ پاسي کي ملائيندڙ ڪاني. بيل گاڏيءَ ۾ ڀانڪ ۽ چورسي جي وچ ۾ لڳل ڪاني. ڪنڌَ جو پاڻو. نار جو هڪ عضوو- وڏي چڪر ۾ وڏل آپي ڪاني. (صفت). ڪنهن به شيءِ جو ٽي ياڳي چار (¾) حصو- پوٽو. گهٽ- ٿورو. اٽپورو. لاڻو. مُڏو.
= مُنو پَڪانو: ذ. ٽوٽيءَ مٽان ٻن انگهن سان ٽلهي ٽوٽي (جنهن تي ڪاڇ جو هڪ پاسو رکجي).
= مُنو مُڙسُ ٽيڻُ: سن ڀلوڻت کي ويجهو ٽين- جوانيءَ کي ڀهڻ.
● مُنڍو: ذ. نندو چوڪرو. ڀارُ. (صفت). پيارو. لاڏلو- دُلارو.
● مَنوتِ: ث. مَنوتي.
● مَنوتَ: ث. (سن. مَنَ = سمجهڻ) سمجهڻ جي حالت (تہ ڏڻ، پت، استري وغيره سڀ منهنجا آهن) پنهنجائپ. (گاجرا).
● مَنوتي ۽ مَنوتيُون: ث. (سن. مانتَ > مَنَ = مڃڻ) مڃڻ جي حالت (نبيرو وغيره)-

Gurbhayat Institute

مَنجي - مَنجتا - منجوتي - قبوليت - اقرار. رضامند و. هائوڪار - هاڪار - اقرار. خاطر جمع. بأس - مڪا. نڏراڻ - پيتا (ت).

● مَنوَرُ ۽ مُنَوَّرُ: ذ. صفت. (ع. نُور). لوڻ ڏنل - روشني ڏسل - نوراني - لورانو - روشن چمڪندڙ - چاڪيدار - تابان. جهلڪا ڏيندڙ. مشهور - پڌرو.

● مَنَوَراج: ذ. (سن. مَنَسَ = مَنَ + راج = راج > راج = چمڪ يا مشهوريءَ). دل جا وسوسا - من جا خيال - وهم - ڪلپنائون - اجايا پهه. بيوقوفيءَ جا خيال.

● مَنوَرتُ ۽ مَنوَرَتَ: ذ. (سن. مَنَسَ > مَنَ + ارث = مطلب). من جي مراد - منو ڪامنا. ويچار - خيال. مطلب - مرضي - مراد. اڇا - خواهش. ارادو.

● مَنهَڪَاڻِي: اسم خاص. هوتواڻي بلوچن جو هڪ قبيلو (تاريخ بلوچستان).

● مَنوهَار ڪَرَنَ (ت): ڳڏجي آڻيم و تاڻڻ.

● مَنوهَرَ: ذ. صفت. (سن. مَنَ + هَرَ = ڪٿي وڃڻ). دل چور - دل کي خوش ڪندڙ. من موهڻو - سهڻو - حسين - پيارو - پرينءَ. (اسم خاص). پرميشور جو هڪ نالو.

● مَنوهيڙِي: اسم خاص. تعلقي ڪپريءَ هڪ ديهه جو نالو.

● مَنهَدَ: ظرف. اڳي - اڳيان - اڳتان (گاجرا).

● مَنهَدُ ۽ مَنهَتُ: ذ.ث. (سن مَنَسَبِ = اڏاوت) اڏيل ڪڪائين جاءِ - چڻو - منهن - شاميانو. اڏپ. پناهه - اجهو وسيلو (صفت) پناهه ڏيندڙ سنياليندڙ.

= مَنهَدُ مَنِي: ذ. صفت. مڪيه. ماڻهو.

= مَنهِي ۽ مَنهِيُون: ث. ٻيهي. پونگي. جهوپڙي.

● مِنهَ ۽ مِينهَ: ذ. (سن. مِيش). موسو. ڀهانو - عذر.

● مُنهُ: ذ. (سن. مُكَ = وات). منهن. (ضمير). مون - آءٌ - مان.

= مُنهَانَ: ظرف. مون ڪان (اڳ) - مونهان.

● مُنهَانڈُ: ذ. ث. (سن. مُكَ = منهن). گوٽريءَ جو منهن. جاءِ جو اڳيون حصو - اڳياڙي. ڪنهن به جاءِ جي اڳيان پيل زمين ٽڪر - مهاڙي.

● مُنهَانڈو ۽ مُنهَانڈا: ذ. (سن. مُكَ = منهن) منهن - شڪل - شبيهه. ٻهريون روپ - صورت.

● مِينهَائِيُ: مصدر. (سن. مِيشَ = مِينهن) موسو ڪرڻ - منهن ڪرڻ - ڀهانو ڪرڻ ميڪر ڪرڻ ٻهاني سان ٽهڪڻ. (مِنهَائِيو - مِينهَائِيندو - مِينهَائِيل).

● مَنهُنْ ۽ مَنهَنْ: ذ. (سن. مَنَبَ > مَنَبَ = اڏڻ. سينگارڻ). لانديءَ - چاهرو - چاڇو - مَنهه - چنو - چپر - چَن. ڏڪ. ڪڪن ڪان يا تيلن جي ڇت (جا فقط ٽوڙين تي ٻيڙل هجي). شاديءَ مرادي ۽ واري وقت ۾ اڏيل ڪڪائين جاءِ - منڊپ. ڪڪائين جاءِ - جهوپڙي - پَنگي - پونگڙي. شاميانو - تنبو. پناهه - اجهو. پوش - آڙ - بچاءُ. شاديءَ تي دعوتين ڪان ورتل پئسا - ٻُوٽو - پهت.

= مَنهَنْ ڪوڙ (ث): ث. شاديءَ جي تاريخ جي مقرري - ٽيپ - سانباهي. (ث).

= مَنهَنْ مُنِيُ: ذ. صفت. رئيس - مڪي - پريو مڙس - وڏيرو - پڙل.

= مَنهَنْ مُوكَ ۽ مَنهَنْ مُوكَدَ: ذ. صفت. مَنهن مُني.

= مَنهَنْ وَڏَنْ: هندوڪي اصطلاح ۾ چوڪريه جمن.

● مَنهَيُ ۽ مَنهَيُونْ: ث (سن. مَنَبَ = مَنهَنْ). ٻهيي - پونگي - جهوپڙي - لانديءَ - چاهرو - چاڇو.

= مَنهَنْ: مَنَهَنْ - اوتارو - اوطاق.

"جنهين سندي مَنهَن، تنهين جو آچارُ."
(ن - ب).

● مِنهُنْ ۽ مِنهُنْ: ذ. موسو - ڀهانو - عذر - ڏوڪ - ميڪر. گيگ - تيتال - مڪر - فريب - سبب - حرف - ڪيڏ بازي - ٽريڙ - چالو. ڏيکاءُ - دعويٰ.

= مِينهَائِيُ: مصدر. ڀهانو ڪرڻ - ميلو ڪرڻ - ڏوڪ ڪرڻ - گيگ ڪرڻ - مڪر ڪرڻ.

● مُنهُنْ ۽ مُنهَنْ: ذ. اسم (سن. مُكَ = مُنهَنْ. پرا. مُنهُنْ = مُهانڈو). مُكَ - مهانڈو - چهرو - شڪل - صورت - مُهڙ - روءِ.

Gul Hayat Institute

پيشاني - منهن جو ٻنو - نيرڙ - نيراڙ. وات - دهن - مُک - ٻوٽ - دوناڙ - دُون. مسول - مُنڊ - بنياد - اصل - ڏُر - مُهڪ - پيدائش - ٻُهائي - کير. شروعات - ابتدا - ٻهريائين. سوراخ - ڪِڙڪي - ٽُنڪ - ڇيد - سل. لنگهه - در - دروازو - داخلا. ڪنهن واهه يا درياءَ جي نڪرڻ جو هنڌ - منبع. پاسو - رخ - طرف. شان - ڏَيا - روب - رعب - حشمت - دٻدٻو - تاب - ڏاکو - جمت. نهار - خال - پرواهه - سانگو - لحاظ - رکڻي - ادب - عزت - ماڻ پاڻ - اورانهو - سنمان - قدر - تعظيم - مانُ - وقار. پاڻيءَ جي ٻچ (ڪپ جو) رهڻ - ڏار. قلم جو نيب. ڪِلڪ جي ڇنب. رُخ - طرف - پاسو.

= مُنْهانْجُ ڙو ۽ مُنْهانْجِڙا: ذ. صفت. ڊڇندڙ ٻار - ڊيڇو ٻار.

= مُنْهانْڪِڙو ۽ مُنْهانْڪِڙا: ذ. صفت. روبرو - آهون سامهون - مقابل.

= مُنْهن پَوُنْ: ناپسند - نه وڻڻ - نه گهرڻ. ڪراهت اچڻ - نفرت اچڻ.

= مُنْهانْدُ ۽ مُنْهانْدَ: ذ. ڪوڙ جو منهن - پوريءَ جو منهن.

= مُنْهانْڊو ۽ مُنْهانْڊا: مُنهن - شَبيهه - شڪل - شباهت. آرڪان - وصف.

= مُنْهان مُنْهنْ: ظرف. منهن ڏانئين (پريل) - چوڻيءَ ڏانئين. ڪَنان تار. روبرو - آهون سامهون - اڳيان - مُقابل - مَهندان.

= مُنْهنْ آچو ٿيڻ: خراب منهن ٿيڻ - ڪو ٻيجا ڪم ڪرڻ.

= مُنْهنْ آچو ڪَرَنْ: ڪو اجوڪ ڪم ڪرڻ. بدڪاري ڪرڻ. تعدي ڪرڻ - جُٽ ڪَرڻ.

= مُنْهنْ اچو هُڻڻ: ٻاڻ کي نالائق ثابت ڪرڻ.

= مُنْهن آکاڙِي ۽ مُنْهنْ آکاڙِيُونْ: ث. ٻرٽيل عورت. بي حيا - بي شرم (عورت).

= مُنْهنْ آوُنداهِي ۽ مُنْهنْ آوُنداهِيُونْ: ث. رات جي شروعات وارو وقت - سانجهي - نماشام - سيندياءَ. اونده - انڌوڪار.

= مُنْهنْ اولاڻِي ڪَرَنْ (ت): سبب ٻاهڻ - ٻهانو ڪرڻ - عذر ڪرڻ.

= مُنْهنْ ٻُچڙو ۽ مُنْهنْ ٻُچڙا: ذ. صفت. خراب منهن وارو - منهن منهن تي چڙهيل - سوڌ منهون - ڪاوڙيل.

= مُنْهنْ ٻُچڙو ڪَرَنْ: خراب منهن ڪرڻ. ڪاوڙ منهن ڪرڻ. منهن کي موڙو ڏيڻ ناراضگي ۽ ڪراهت جو اظهار ڪرڻ لاءِ منهن چيو ڪرڻ. نفرت ڏيکارڻ.

= مُنْهنْ ٻَگو ڪَرَنْ: خراب ڪم ڪرڻ - ڏڪار جهڙو ڪم ڪرڻ - اچو منهن ڪرڻ.

= مُنْهنْ ٻَگو ڪَرَنْ: ٻاڻ کي نالائق ثابت ڪرڻ - ڪين جهڙو ڪم ڪرڻ.

= مُنْهنْ ٻَنْڌُ ڪَرَنْ: وات بند ڪرڻ. خاموش ڪرائڻ - ماڻ ڪرائڻ. اعتراض ڪرڻ نه ڏيڻ. نڪته چيني کان روڪڻ - عيب جوئي کان ماڻ ڪرائڻ.

= مُنْهنْ ٻَرَنْ: منهن چمڪڻ (عبادت ڪرڻ) - منهن مان نور يا جوت نڪرڻ.

= مُنْهنْ پِيرَ سان لڳَنْ: لڄي ٿيڻ - شرمندو ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ. پشيمان ٿيڻ - پڇتاءُ ڪرڻ.

= مُنْهنْ پِيڇَنْ: نه وڻڻ - منهاں پوڻ.

= مُنْهنْ پِير: ظرف. آونڌي منهن - آونڌو.

= مُنْهنْ پِيرُ ڪِرَنْ: اونڌي منهن ڪرڻ - اونڌو ڊهڻ. سخت چوٽ لڳڻ. سخ - ڏوکو کائڻ - خوار خراب ٿيڻ - ذليل ٿيڻ.

= مُنْهنْ پِلِي طرف ڪَرَنْ: ڪعبة الله شريف ڏانهن منهن ڪرڻ. حج لاءِ روانو ٿيڻ - ڪعبت الله ڏانهن سفر ڪرڻ.

= مُنْهنْ پِلِي وِلايَت ڪَرَنْ: منهن پِلي طرف ڪرڻ.

= مُنْهنْ پوڪ: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم.

= مُنْهنْ پِيلو ٿيڻ: لڄي ٿيڻ - شرمندو ٿيڻ. پشيمان ٿيڻ.

= مُنْهنْ تَپِي وَجَنْ: چڙهه منهن ڪاڙهو ٿيڻ. ڪاوڙجڻ.

Gul Hayat Institute

= مُنْهنُ تڪڻ: منهن طرف نظر ڪرڻ ۽ صورت ڏسڻ - شڪل ڏسڻ - منهن ڏسڻ. منهن طرف گهور سان نهارڻ. ڪنهن شيءِ لاءِ واڇاڻ. جهاتيون پائڻ.

= مُنْهنُ تي: ظرف. سامهون - روبرو - بالمقابل - آمهون سامهون.

= مُنْهنُ تي تَرار يُونُ مَارڻُ (ڪ): عيب جوئي ڪرڻ - ڏوهه گناهه ڪولي پڌرا ڪرڻ. دل تراشڻ - آزارڻ - ڏکوئڻ.

= مُنْهنُ تي تلڪ ڏيڻُ (ڪ): منهن تي ليڪا ڪيڏڻ. عام اڳيان عيب جوئي ڪرڻ. راز فاش ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي تَوُ گهُمائڻُ: ڪارو منهن ڪرڻ. ڏوهه گناهه ظاهر ڪرڻ. عيب ڪولي پڌائڻ. راز فاش ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي تَنقمڙُونُ هڻڻُ (ڪ): روبرو طعنا مهٽا ڏيڻ - اورانهاڻ ڏيڻ. سچ چئي ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي ٽامِيٽِي ڪُهمائڻُ (ڪ): ڳالهين ۾ مَيَاري يا حرفي ڪرڻ - ڪاٽيارو ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي ٽانڊا ٻارَڻُ (ڪ): ٻارڻ ٻاري ڏيڻ - ستائڻ. ظلم ڪرڻ - ظلم مچائڻ.

= مُنْهنُ تي ٿوڪي ڏيڻُ (ڪ): روڪ ٿوڪ چئي ڏيڻ - روبرو سچ چئي ڏيڻ - منهن تي ڦهڪائي ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي ٻَتاؤ پائڻُ (ڪ): روڻ - روڄُ ڪرڻ - پار ڪيڏڻ - اوسارڻ. اوچنگارون ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي پَوُڻُ: جڳائڻ - سيبائڻ - سُونهن ٿڻ - ٿهي ٻيهن - ٿڪي ٻيهن - روبرو ٿيڻ - ڦهڪي اچڻ. شان وڏان هجڻ. پاڻ ۾ هوڻ - وڏڻ - پسند اچڻ.

= مُنْهنُ تي چاڙهڻُ (ڪ): روبرو ڪرڻ - منهن مقابل ڪرڻ - پيش ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي چِتَ ڪيڏڻُ (ڪ): عام اڳيان سچ چئي ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي چڙهڻُ: منهن مقابل ٿيڻ - روبرو ٿيڻ - مُنهان مُنهن ٿيڻ - سٽمڪ ٿيڻ - سامهون ٿيڻ - منهن ڏيڻ - مقابلو ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي چَوَڻُ: منهن تي ٿوڪي ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي رُکُ چاڙهَڻُ (ڪ): منهن ۾ گهُنڊ پائڻ - شُوڪجڻ. جُٽ جي پرواهه نه ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي گُلُ ڪيڏڻُ (ڪ): منهن تي چِتَ ڪيڏڻ.

= مُنْهنُ تي مارُونُ ڏيڻُ (ڪ): طعنا ڏيڻ - مهٽا ڏيڻ. اوپالا ڏيڻ.

= مُنْهنُ تي مِٽِي چاڙهَڻُ (ڪ): منهن ۾ ٽلهو ٿيڻ. ڦيڦو ٿيڻ - دُڪستو ٿيڻ.

= مُنْهنُ تي مِٽ مِٽ ڪرَڻُ: چاپلوسي ڪرڻ - خوشامد ڪرڻ - چمچاگيري ڪرڻ.

= مُنْهنُ تي و راڻِيُونُ و رائِڻُ: روبرو جواب ڏيڻ. سِڌيُون ٻڌائڻ. سامهون ٿيڻ.

= مُنْهنُ تي هَٿُ گهُمائڻُ: نسڪڻ - رهڻ. چِتَ ٻڌڻ - دلبو ڏيڻ. ڏاڙارڻ - ڏاڙارائڻ - تاترائڻ.

= مُنْهنُ تي هڻڻُ: سچ چئي ڏيڻ - رک رکائي نه ڪرڻ - منهن تي ڦهڪائڻ.

= مُنْهنُ ٽامِيٽِي ٽِي وَڃَڻُ: غُصي کان لال ٿي وڃڻ - تپي باهه ٿي وڃڻ.

= مُنْهنُ ٽامِيٽِي هڻڻُ: ڪاوڙ ۾ منهن ڳاڙهو ٿيڻ.

= مُنْهنُ ٽوڙ: صفت. منهن ڀڃندڙ - دندان شڪن. تمام سخت (جواب).

= مُنْهنُ ٽيڻُ (ث): (ڪنهن ڏي) ميار هجڻ. ڏوهه هجڻ.

= مُنْهنُ ٻاڦِي وَرائِڻُ: منهن ۾ پرجڻ. تندرست ٿيڻ. متارو ٿيڻ. سرهو ٿيڻ. عزت واروڪرڻ.

= مُنْهنُ ٻائِڻُ: ٻوٽ وجهڻ. وات وجهڻ. غور سان ڏسڻ - جاچڻ. جهاتي پائڻ. پرچاڻي ڪرڻ - اعزاز پُرسي ڪرڻ - غم خواري ڪرڻ. ڪنهن کي لحاظ پاڻي عرض ڪرڻ. ڪنهن کي پنهنجي طرفه جاڻڻ. (گاجرا).

= مُنْهنُ ٻَتائِي ۽ مُنْهنُ ٻَتائِيُونُ: ث. منهن ڏيکارڻي. شاديءَ ۾ منهن ڏيکارڻ جي رسم جي ادائگي. نئين پرڻيل ڪنوار کي منهن ڏسڻ جو ڏنل عيوضو - مُوڙو.

= مُنْهنُ پَکو ڪرڻ: رڪ مُنهون ٿيڻ- رڪ منهون ٿيڻ. دل جو سخت ٿيڻ. بي حجاب ٿيڻ.
= مُنْهنُ پَوڻ: روبرو ملڻ. پرده نه ڪرڻ- ڪوبه حجاب نه ڪرڻ.
= مُنْهنُ پيلو ٿيڻ: شرمساريءَ سبب منهن جو رونق چڏڻ- منهن ڦيڪو ٿيڻ.
= مُنْهنُ جاءِ تي هُجڻ: ٺاهوڪو هجڻ. لائق هجڻ- جوڳو هجڻ.
= مُنْهنُ پَکو ٿيڻ: بي حجاب ٿيڻ- بي شرم ٿيڻ. رڪ مُنهون ٿيڻ.
= مُنْهنُ جو پَنو لهڻ: مُنهن لٽهڻ- مُنهن هارجڻ. شرمنده ٿيڻ- شرمسار ٿيڻ- پشيمان ٿيڻ. ڏاڪارو ٿيڻ- رنجيده ٿيڻ. شڪي ٿيڻ.
= مُنْهنُ جو ڪَچو ٿيڻ: ڪاڇاهڻ جو خراب ٿيڻ. گاريون ڪڍ ڏيندڙ هڻڻ.
= مُنْهنُ جو ڪتجو هُڻڻ: وات ڪاڙهو هجڻ. شرم وارو هجڻ- حجاب وارو هڻڻ. شرميلو هڻڻ.
= مُنْهنُ جو ميٺو ٿيڻ: چتر زبان ٿيڻ. خوش گفتار ٿيڻ دغاباز ٿيڻ. دل جو پليت ٿيڻ.
= مُنْهنُ جُون ميائيون ڪائين (ڪ): دل ڪي خوش ڪرڻ. وات جا پُلاڻ ڪائڻ.
= مُنْهنُ جي مائيتي ڏيکارڻ (ڪ): ظاهري همدردي ڏيکارڻ. ڪُوڙا دلاسا ڏيڻ. نَلهو آسرن تي هلائڻ. دل ۾ دغا رکڻ. ويساهه ۾ مارڻ.
= مُنْهنُ چنڊ: ث. آلني- ڦني.
= مُنْهنُ خال: ث. ڦني- آلني.
= مُنْهنُ ڏيکارڻ: شڪل ڏيکارڻ- صورت ڏسائڻ. ديدار ڪرائڻ. ملاقات ڪرڻ.
= مُنْهنُ ڏي نهارڻ: لحاظ ڪرڻ- مُروَت ڪرڻ- سانگو ڪرڻ.
= مُنْهنُ ڏيڻ: سامهون ٿيڻ. دوبدو ٿيڻ. مقابلو ڪرڻ. (تڪليف کي) سامهون ٿيڻ. (خرچ جو) پورائو ڪرڻ. وات اٽڪائڻ. مُهاڏو اٽڪائڻ. زور آزمائڻ.
= مُنْهنُ رَکڻ (ت): وهنوار رکڻ- ڏيتي ليتي رکڻ.
= مُنْهنُ رکيڻي ۽ مُنْهنُ رکيڻيون: ث. نندي هار جي مُنهن مٽان وڏل ڪپڙي جي ڇڻي- مُنهن رکيي- دمدار.
= مُنْهنُ رَکي ۽ مُنْهنُ رکيهُون: ث. مُنهن رکڻي.
= مُنْهنُڙو ۽ مُنْهنُڙا: ذ. نندو منهن. پيارو يا ننڍو منهن.
= مُنْهنُ زورُ ۽ مُنْهنُ زورَ: ذ. صفت. جنهن کي ضابطي ۾ رکي نه سگهجي. آڇهلُ- بي لغامو- بي مُهارُ. بي ڇيو- بي فرمان. سرڪش- فسادي- بغاوتي. شوخ (گهوڙو)- ڇڙوا ڇ- آزاد ايڊلگو. وات ڦاٽوڙو- ٻڪبڪيو- ٻڪواديء.
= مُنْهنُ سُڃائيُ: ناراض ٿيڻ- ڪاوڙجڻ- ڦُوڪجڻ- سيٽون سُڃائڻ.
= مُنْهنُ سُوٽو ۽ مُنْهنُ سُوٽا: ذ. صفت. ناراض شُوڪيل- ڦُوڪل- ڪاوڙيل- سيٽيل.
= مُنْهنُ شُوڪَنُ: منهن سُڃائڻ.
= مُنْهنُ فَٽُ: ذ. صفت. ڦاٽل منهن وارو. صاف گو.
= مُنْهنُ قُٽُ ۽ مُنْهنُ قُٽَ: ذ. صفت. ليلي چيپي نه ڪندڙ- صاف گو- بي رياءِ.
= مُنْهنُ ڪُهو ٿيڻ: منهن هيبو ٿيڻ- منهن زرد ٿيڻ. منهن جو پنو لهي وڃڻ- مُونجهو ٿيڻ. مايُوس ٿيڻ- غمگين ٿيڻ- اداس ٿيڻ- حيران پريشان ٿيڻ. پشيمان ٿيڻ- شرمسار ٿيڻ- شرمنده ٿيڻ.
= مُنْهنُ ڪَلَ: ث. ڦني- آلني- اوڪ- ڪيڙ- اوچارو.
= مُنْهنُ ڪيرڻ: منهن ٻئي پاسي ڪرڻ. منهن موڙڻ. بي رُخي اختيار ڪرڻ. ناراضهو ڏيکارڻ- ناراضگي ڏيکارڻ.
= مُنْهنُ ڪارائيُ ڪَرڻ: ٻُرو ڪم ڪرڻ- ٻُڇڙو ڪم ڪرڻ. ناجائز ڪم ڪرڻ.
= مُنْهنُ ڪارو ۽ مُنْهنُ ڪارا: ذ. صفت. سياه رُو. بد افعال- بد ڪردار. بد نام- رُسوا- خوار- خراب- ذليل.

Gul Hayat Institute

= مُنھنُ کارو کرڻُ: منھن کي ڪاران لڳائڻ- منھن کي سياهي لڳائڻ. زنا ڪرڻ- حرام ڪرڻ- بدفعلي ڪرڻ. ناجائز ڪم ڪرڻ. بيڙائي ڪرڻ.

= مُنھ ٽِڪاڻ: ث. اعزاز پُرسي - پرچائي - غم خُواري - عذر خواهي.

= مُنھنُڪاڻ ڏيڻُ: پرچائي ڏيڻ - اعزاز پرسي ڪرڻ - غم خواري ڪرڻ.

= مُنھنُڪاڻ لاهيڻُ: اعزاز پرسي ڪرڻ - پرچائي ڪرڻ - غم خواري ڪرڻ - عذرخواهي ڪرڻ.

= مُنھنُ ڪيڏڻُ: ٻوٽ ڪيڏڻ. منھن ٻاهر ڪيڏڻ - ظاهر ٿيڻ - نروار ٿيڻ - ڏيکاري ڏيڻ - پترو ٿيڻ - نمودار ٿيڻ.

= مُنھنُ ڪرڻُ: رُخ ڪرڻ. وات (ڀ) وجهڻ. رُخ رکڻ - وڃڻ - روانو ٿيڻ (بنا ٻچا ڳاڇا جي). پڄي وڃڻ.

= مُنھنُ ڪُوڙُ ڪرو & مُنھن ڪُوڙُنڀرا: ذ. صفت. نرم منھن وارو. شرميلو. لحاظي. حضور شرم. ڳالهائڻ ۾ نرمي ڏيکاريندڙ. لِلي چِهي ڪندڙ. ٻني جي چوڻ تي لڳندڙ - پرمتڙيو.

= مُنھنُ ڪارُ: ث. منھن چنڊ - منھن خال - منھن ڪال.

= مُنھن ڪالُ: ث. قيءَ - اُلٽي.

= مُنھنُ ڪانُ وَاڻُ (ت)؛ سخت ڳالهائڻ. لڇي ڪرڻ - شرمندو ڪرڻ.

= مُنھنُ ڳاڙهو ٿيڻُ: ڪاوڙ سبب منھن سرخ ٿيڻ. ڪاوڙجڻ.

= مُنھنُ گهُنجائيندُ: منھن ۾ گهنڊ وجهڻ. لاڙ يا نفرت سبب منھن کي موڙو ڏيڻ - ڪاوڙجڻ - ناراض ٿيڻ - ڪراهت ڪرڻ - نفرت ڪرڻ.

= مُنھنُ لڪائيڻُ: منھن نہ ڏيکارڻ - پردو ڪرڻ. حجاب ڪرڻ. نٺائن. گسائڻ.

= مُنھنُ لڳڻُ: منھن ٻوڙ - پردو نہ ڪرڻ. حجاب نہ ڪرڻ - شرم نہ ڪرڻ.

= مُنھنُ لڳڻِي: ث. ڏيٺ ويٺ - ملاقات - سڃاڻپ - پڇاڻ - واقفيت. رستو. لحاظ.

= مُنھنُ لٺھنُ: منھن جو ٻنو لٺھڻ. منھن جو رنگ گهٽ ٿيڻ - رونق لٺھڻ. ڦيڪو ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ - لڇي ٿيڻ. پشيمان ٿيڻ.

= مُنھنُ مارِيُ ڪرڻُ: بڪواس ڪرڻ. مهاڏو اٽڪائڻ. جهيڙو ڪرڻ - جهڳڙو ڪرڻ. ٽنٽو مچائڻ - رَدقد ڏيڻ - حجت ڪرڻ.

= مُنھنُ مانُ جوتُ ظاهر ٿيڻُ: منھن مان نور وسڻ - منھن چمڪڻ.

= مُنھنُ سانُ رتُ ٽمڻُ: منھن ۾ رت جي گهٽائي هجڻ. حد درجي جي ڪاوڙ چڙهڻ.

= مُنھنُ مٽانُ سٽهيُ ڪرڻُ: چهري ڏسڻ سان دل جو حال چائڻ. قياڦو سڃاڻڻ - طبيعت منجهان واقف ٿيڻ.

= مُنھنُ مٺانُ مِٺو ٻولڻُ: وات مان سٺا الفاظ ڪيڏڻ. خوش اخلاقيءَ سان ڳالهائڻ. پيار وارو ڳالهائڻ.

= مُنھنُ مان مٽيتا ٻڪڻُ: منھن مان جوت ٻکڻ. عشق الهيءَ جا آثار منھن مان ظاهر ڏسجڻ ۾ اچڻ.

= مُنھنُ مٺانُ نورُ ٻکڻُ: منھن مان مٺيا ٻکڻ.

= مُنھنُ مٽائيڻُ: منھن ڦيرائڻ. رخ بدلائڻ. پيرو پڇڻ - اڇڻ وڃڻ ڇڏي ڏيڻ - اڇ وڇ بند ڪرڻ. ناراض ٿيڻ - ڪاوڙجڻ - غصو ڪرڻ.

= مُنھنُ مِٺو & مُنھنُ مِٺا (ک)؛ ذ. صفت. سهڻو - خوبصورت - سندر - حسين.

= مُنھنُ مِٺو ڪرائيڻُ: ڪاڻ مِٺي شيءَ ڪارائڻ. مٺائي ڪارائڻ.

= مُنھنُ مٽو ٻيٽڻُ: رڙيون ڪرڻ - دانهون ڪرڻ - آهه و زاري ڪرڻ. رُڻ - رڙ ڪرڻ. واويلا مچائڻ. فرياد ڪرڻ.

= مُنھنُ مٿي ڪرڻُ: عزت وارو ڪرڻ. عزت وڌائڻ - مانائتو ڪرڻ.

= مُنھنُ مٿي ڪري هلڻُ: قولاڻ ۾ پرجي هلڻ. ٽنڊ ڪرڻ - وڌائي ڪرڻ.

= مُنھنُ مُقابلُ & مُنھنُ مُقابِلُ: ذ. صفت. منھن سامهون - روبرو - آمهون سامهون - سنمک. اڳيان.

= مُنْهُنْ مُقابِلُ آچڻ: روبرو ٿيڻ - آمهون سامهون ٿيڻ.
= مُنْهُنْ مُقابِلُ ٿِيڻ: آمهون سامهون ٿيڻ - روبرو ٿيڻ - دوبدو ٿيڻ - مُنهان مُنهن ٿيڻ - سنمک ٿيڻ.
= مُنْهُنْ مُلاحظو: ذ. خيال - پرواهه - سانگو - لحاظ - رکڻي. ادب - عزت - هاءُ پاءُ - سَنمانُ.
= مُنْهُنْ موڙڻ: منهن ڦيرائڻ - رُخ ڦيرائڻ. پاسو ڪرڻ - موڙو ڪرڻ.
= مُنْهُنْ موڪَ: ث. جهجهائي - گهٽائي. مُڪَر - مَتبرُ سالي.
= مُنْهُنْ موڪ (ت): ذ. شادي ۽ جي هڪ رسم.
= مُنْهُنْ موڙڻ ۽ هٽڻ: ڪنڌ ڪوڙڻ ۽ هٽڻ. عبادت ۽ ويهڻ - مُراقبي ۽ ويهڻ. شرمندو ٿيڻ - لڄي ٿيڻ ڦِڪو ٿيڻ. (ک).
= مُنْهُنْ مِهرُ: ذ. منهن اونداهي - منهن ميرائي.
= مُنْهُنْ مِهرائِيُ: ث. منهن اونداهي - منهن ميرَ - نِماشار - سانجهي - آجهندو - الڌ پرو. بي لحاظي - بي مُروتي - بي شرمائي.
= مُنْهُنْ مِهيڙ (ل): ذ. صفت. رلٽو ميلڙو - ڪِلڪ. (ذ). سيڪنهن ڦَرُ تي ميڙندڙ آ.
= مُنْهُنْ مِهيل: ذ. ملاقات - گڏجاڻي.
= مُنْهُنْ مِهيل ڪرڻ: ملاقات ڪرڻ - ميلڙ - گڏجڻ - گڏجاڻي ڪرڻ.
= مُنْهُنْ ۽ پاڻِي آچڻ: سرهو ٿيڻ - خوش ٿيڻ - راضي ٿيڻ - آسوده ٿيڻ.
= مُنْهُنْ ۽ ڏوڙ پائِڻ: سُڃڙو ڪر ڪرڻ - خراب ڪر ڪرڻ - ناجائز ڪر ڪرڻ. لڄي وڃڻ - دلبو ڏيئي وڃڻ. بُڇڙو ۽ خراب خوار ٿيڻ. "آزمائي کي آزمائي، سو ڏوڙ منهن ۽ پائي" (چوٽي).
= مُنْهُنْ ۽ ڏوڙ وهڻ: منهن ۽ ڏوڙ پائڻ.
= مُنْهُنْ ۽ سر و جهڻُ: بيشاسي ۽ ڳُنجَ وجهڻ ناراضگي يا نفرت سبب منهن کي موڙو ڏيڻ.
= مُنْهُنْ ۽ ڳُهنڊُ پائِڻ: منهن ۽ سَرَ وجهڻ. ناراض ٿيڻ - ڪاوڙجڻ.

= مُنْهُنْ ۽ ڳُهنڊُ و جهڻُ: منهن ۽ سَرَ وجهڻ.
= مُنْهُنْ ۽ مانيٽُو ٿيڻُ: فقيري رُوپ اختيار ڪرڻ - درويش ٿيڻ - الله لوڪ ٿيڻ. ظاهري غريب ٿيڻ.
= مُنْهُنْ ۽ ميٽِي و جهڻُ: منهن ۽ ڏوڙ پائڻ. ڳالهين ۽ (پٺي ڪي) ڪوڙو ثابت ڪرڻ.
= مُنْهُنْ ۽ مٽِيا مُٽُ: منهن ۽ جوت هڻڻ. رعب وارو هجڻ - دٻدبي وارو هجڻ - همٿ وارو هجڻ.
= مُنْهُنْ ۽ نُورُ و سَنُ: منهن مان نُور ٽِڪڻ.
= مُنْهُنْ هُڻُ: ڏيتي ليتي هجڻ - وهنوار هجڻ - حساب ڪتاب هجڻ. مُهاڙي هجڻ.
= مُنْهُنْ هيٺ ڪَرَنُ: بي لحاظ ٿيڻ - بي مُروت ٿيڻ - بي مُحابو ٿيڻ - شرمنده ٿيڻ - شرمسار ٿيڻ - پشيمان ٿيڻ.
= مُنْهُنْ هيٺ ڪَري هلڻُ: نيوڙت سان هلڻ - نٿهائي سان هلڻ - نمائي سان هلڻ - تمام غريب ٿي هلڻ. سنيالي هلڻ - ڏسي وائسي هلڻ - جاچي جُوچي هلڻ.
= مُنْهِين: ث. صفت. منهن جي - منهن واري. (ث) مُهاڏو.
= مُنْهِينُ آڻڪائِڻُ: مُهاڏو اڻڪائڻ. مُنهن ڏيڻ. جهڙو ڪرڻ. واتُورڻ.
● مَنهنڈ (ل - ک): ظرف. اڳ - اوڙ - پهريائين. مُنڊ ۽ - اوائلي. اڳيان - اڳ ۽ - پيش. اڳتي - اڳيرو.
= مَنْهنڈارُ ≈ مَنْهنڈارَ: ذ. صفت. اڳواڻ - منهنديون - مهندار.
= مَنْهنڈان: ظرف. مَنهنڊ.
= مَنْهنڈاهُونُ ≈ مَنْهنڈاهانُ: ذ. صفت. اڳيون - اصلوڪو. پهريون - شروعاتي. اڳواڻ - سردار - مهندار.
= مَنْهنڈ پِروُ ≈ مَنْهنڈ پِرا: ذ. صفت. ٽورو اڳيرو - اڳتون - اڳيان - اڳ ۽.
"نہ مولڻ سوت ڪان مانجهي،
هلڻ مَنهنڈار مَنهنڈ پِرا"
(احمد ملاح).

Gul Hayat Institute

● مَنهنڈا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَنهنڈو ۽ مَنهنڈُ (ل): ذ. ڪوڻ جي منهن سڻ وارو ڏاڪو - پوريءَ جي منهن سڻ وارو ڏورو.
● مِينهن ۽ مِينهن: ث. پرت جو هڪ قسم - مينهن جي ڦڙين وانگي پريل پرت - پگڙي نموني پريل پرت.
● مَنهنگو ۽ مَنهنگا: ذ. صفت. (پرا. مَنهنگا + پنا: سن. مَنهنگا + پل ڪ = آڪرو). مهانگو - مهنگو.
= مَنهنگائي ۽ مَنهنگائپُون: ث. مهانگائي.
● مَنهن مَنڪڙي: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِينهن و ساڙو ۽ مِينهن و سَاڙا: ذ. جيت جو هڪ قسم ارسات بعد پيدا ٿيندڙ ڪاڙهو جيت. هيندو - هيندوو.
● مَنهن: مصدر. (من. مَس = وچوڙڻ، ڇڪڻ). نقصان پهچائڻ. تڪليف پهچائڻ - ايذائڻ. ناس ڪرڻ. (مَنهيو - مَنهيندو - مَنهيل).
● مَنهون ۽ مَنهان: ذ. (سن. مَشَكَ) جيت جو هڪ قسم (جو زمين جي آلاڻ تي پيدا ٿئي ۽ چڪ هٿي).
"جت مَنهَا. مڇ، ڪارڙا، ... الخ."
(نامعلوم).
● مَنهوڻگيڙو ۽ مَنهوڻگيڙا: ذ. چوڙري جو دروازو يا لنگهه.
● مَنهي ۽ مَنهيون: ث. (سن. مَنڊَ = سينگارڻ، اڏڻ) ڪڪائين اڏيل جيت - لنڊ و مَنهه. جهوپڙو. ڇنو. (گاجرا).
● مَنهيار ۽ مَنهيار: ذ. صفت. (سن. مَنڊ = جواهر + ڪار = ڪم ڪندڙ). ڪچ جو سامان وڪڻندڙ - سَوداگر - مروهياڙ.
● مَنيءُ ۽ مَنيون: ث. (ع). ذات - نطفو - ٻيرج - ويرو. ٻيندڙ. سن. (مسن = مڃي) مڃيءَ جو هڪ قسم.
● مِنيءُ ۽ مِنيپُون: ث. ٻيلي - قوسيٽي. نندي چوڪري. (ث). (صفت) وينل نڪ واري - ٻيني. (ل). "مِنيءَ ڪوپ ڪيني." (پهاڪو).

● مُنيءُ ۽ مُنبي: ذ. صفت. (سن). ڪهرو خيال ڪندڙ - ويچاروارو - مفڪر - ڏياني - فيلسوف - گيناني. تپ ڪندڙ - تپسوي زاهد - رشي - رکي - ولي. ساڌو - جوگي. سنياسي. لوڪ تياگي. پُراتن. (سن مورڌن = مڪيه) مڪيه ماٿهو - مکي. سردار.
● مُنيءُ ۽ مُنيون: ث. ٽوٽي - ٽُنبو - ٽُنب. ڪُتل ڪائي. مَنگهو - ڪائي. ڪاهڻ جي لاءِ رکيل ول جي وچ ۾ ڪتل ڪائي (جنهن ۾ ڏاند ٻڌجن) - مُنو. (ل) ڪورڪي ڪم جي اصطلاح ۾ تاجيءَ جي ٻچاڙيءَ ۾ زمين ۾ ڪتل ڪائي (جهن ۾ آڻاوت مهل تاجيءَ کي ٻڌي ڇڏبو آهي). هُرلي جو هڪ عضوو - چڪر وارو آرو. (ل). هندن ۾ ڪنهن چوڪر جي شاديءَ تي ٺاهيل ڪائي (جنهن جي مٿان ٻه ڪائيون مندٻڌي وانگر لڳل هجن، انهيءَ ڪائيءَ ۾ نوڙي ٻڌل هوندي آهي جا اهنر شاديءَ کان اڳ ڪيندو ويندو آهي). چوڪريءَ جي وهاڻ تي چوڪريءَ جي مائٽن کي ڏنل پئسا. ڪاردار يا اجاردار جي رهڻ جي جاءِ. ريڍن جي بند ڪرڻ جي جاءِ - واڙ - واڙو. (صفت). مُڈي - لَمسي - ڪُند. گهٽ - پوٽي. ٽي پائي چار حصي جيتري.
= مُنيائي: ث. مڏائي - لمائي.
= مُنيءُ ٻَانيءُ: هندڪي اصطلاح ۾ ڪنهن دوست يا عزيز جي ڏيءَ جي شاديءَ تي ڪجهه پئسا ڏيڻ لاءِ وڃڻ. (گاجرا).
= مُنيءُ ۾ ٻڏڻ (ت)؛ ٽُنب ۾ ٻڏڻ - سوگهو ڪرڻ. ضابطي ۾ رکڻ.
= مُنيون پَڇَڻ (ت)؛ حد ڪان لنگهي وڃڻ.
= مُنيءُ هَريڙ (ت): صفت. نندي قد واروه - ٻندرو.
● مُنيڇاڄي (ت): ذ. مئل پار بعد ڏهون جاول پار.
● مُنيب ۽ مُنيبَ: ذ. صفت. (ع). نائب. ڪارخاني جو مکيه ڪم هلائيندڙ ماٿهو - گماشتو - پلاوٽو. ڪم هلائيندڙ - ڪارپرداز - سرپراهه - سنڀ.
= مُنيم ۽ مُنيمَ: ذ. صفت. منيب.
● مَنيءُ پُوري: ث. مڃيءَ جو هڪ قسم. (ن. ب).

Gul Hayat Institute

● مَنِيرُ ۽ مُنِيرَ: ذ. صفت. (ع. نُور). نوروارو - نور. چمڪندڙ - جهاڪندڙ - جهلڪٽو - روشن - چاڪندڙ. چمڪيدار - تجليدار.

● مَنِيُون جاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي گوني ۽ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● مَنِيثَان (ث): ث. ڪپهه جو پوٽيون جن سان ڪَسَنبي (ڪاريل آفيم) چاڻجي. (ن-ب).

● مَنِ ۽ مَٹِيُون: ث. اسم. (سن). نانگ جو مُهرُ (جون ٿا ته واسينگ نانگ جي مٿي سان ٽنڊڙي لَسي ٽِڪي نڪرندي آهي، جا وري ڪنهن زهري نانگ جي ڏنگ تي رکجي ته اها مَنِ زهر چوسي ڪڍي وٺندي آهي). مٹيو - موتي - مَٹڪو. قيمتي پٿر - جواهر - رَتن - هيرو. ماڻهوءَ جو مٹڪو. مٹيا. تجلّو.

● مَنُ ۽ مَنَ: ذ. (ع. مَنٌ = وزن) چاليهن سير تور جو هڪ وزن. (هيءُ لفظ عربي ۽ پارسيءَ من "من = وزن" طور ڪم ايندو آهي، اهو لفظ ڏکڻ هندستان جي "ڪالديسن" ۽ "دراوڙ" بولين ۾ پڻ موجود آهي ۽ پڻ سنسڪرت ۾ "ما = وزن ڪرڻ" آهي. عبراني ۾ "مانيهه + ايمن" موجود آهي. رومن بولي ۾ "مين = مڻ" موجود آهي، انهيءَ ڪري اهو تعين ڪرڻ مشڪل آهي ته سنڌي بوليءَ ۾ اهو لفظ ڪٿان آيو).

■ مَنُڪَ ۽ مَنَڪَ: ذ. صفت. مڻ وزن جو - مَنُ وارو. مڻ جيڏو.

■ مَنُڪَتِي ۽ مَنُڪَتِيُون: ث. ڪنهن جنس (اناج) جي مڻ ۾ اندازي سان ڪڻڪ ڪرڻ جي حالت - مَنُ ڪَنُ. سير تي مُجرائي. مڻ ۾ تور.

■ مَنُ ڪَنُ ۽ مَنَ ڪَنُون (ت): ث. ڪَنِ - داڻا بندي.

● مَنَائِيُ: مصدر. (سن. مَنٌ = جاڻڻ، ڏسڻ) ڏيکارڻ. ظاهر ڪرڻ.

● مَنُڪِرُو (ڪ-ل): ذ. پٿرت جو هڪ قسم.

● مَٹِڪُو ۽ مَٹِڪا: ذ. (سن. مَنِ = موتي) مَٹيو - موتيي - داڻو. تسبيح جو داڻو. پٿر جو موتي. ڪچيءَ جي ٻَٹ جو هڏو. اک جي ماڻڪي. تارو - پُتلي.

■ مَٹِڪُو چُڙَنُ: بيهوش ٽيڻ - ڏَڪرجڻ. ڪنڌ ڇڏڻ.

■ مَٹِڪُو ڦيرنُ: مَٹِيو ڦيرڻ - تسبيح پڙهڻ.

● مَٹِڪِيُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِٹِ مِٹِ: ث. (سن. مَنَ = پُٹِڪو. ع. مِرُ مِرُ) چپن ۾ ڪالهاءُ - پُٹ پُٹ - مِرُ مِرُ - وِس وِس.

■ مِٹِ مِٹِ ڪَرَنُ: چپن ۾ ڪالهائڻ - پُٹ پُٹ ڪرڻ - مِرُ مِرُ ڪرڻ. پُٹڪات ڪرڻ - پُٹڪو ڪرڻ.

● مَٹَنُ: مصدر. (سن. مَنُ = جاڻڻ، ڏسڻ) ڏسڻ - نهارڻ. جاچڻ - پَسڻ. رُخ رکڻ. رُلڻ. والارڻ - پرڻ (جاءِ). (مَٹيو مَٹيدو - مَٹيل).

● مِٹَنُ: مصدر. (سن. مِلُ = ملڻ) گڏجڻ - مِلَنُ - پِرَنُ. گڏجي وڃڻ. لَهَنُ - حاصل ڪرڻ - هٿ ڪرڻ سهي ڪرڻ - سمجهڻ.

● مَٹُو ۽ مَٹا: ذ. صفت. (ع. ف. مَنُ = وزن) مڻ جو - مڻ وارو. مرڪبات ۾ اچي مڻ جو تعداد ظاهر ڪندڙ لفظ. مثلاً: "به مَٹو، ٽي مَٹو، چؤ مَٹو" وغيره. (ث. مَٹِيُ ۽ مَٹِيُون).

● مِٹُ ۽ مِٹا: ذ. صفت. نڪ مان ڳالهائيندڙ - گهُٽو. مِنو - بِنو.

● مَٹُهرَ (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● مٹي: حرف جر. ڏي - ڏانهن - پاسِ - طرف - وٽ - لڳ - ڀَٹر.

"هلندي هاڙو مٹي، ڪرڻ ڪوهه پيام" (شاهه).

"ٻچي مَسَ علاج، ساهڙ مٹي سُوهڻي" (سهڻي - شاهه).

● مَٹِيُ: ث. مَٹِيا. جوت - نُور. (گاجرا). موتي - مٹيو.

■ مَٹِيُ مالا: ث. مٹين يا رتنن جو ٺهيل هار - مالها.

Gul Hayat Institute

■ متڀيءُ هارُ: ذ. متڀي مالا.
■ متڀيءُ ڪنارُ: ذ صفت. متين جو ڪر ڪندڙ. سونارو.
● متڀيا ۽ متڀيائونُ: ث. (سن. متڀيءُ). نور - روشنائي. جوت. تيجُ - جلوو. سونهن - سوپيا. تجلو - پرڪاش. خاص خوبي - جوهر. هوشياري. چمتڪار - ڪراست. سگهه - طاقت.
■ متڀيادارُ ۽ متڀيادار: ذ. صفت. متيا وارو - متڀارُ نوروارو. سهڻو - حسين - خوبصورت - سندر. سگهه وارو - طاقت وارو - بلوان.
■ متڀيارُ ۽ متڀيارَ: ذ. صفت. متيادار.
■ متڀيارو ۽ متڀيارا: ذ. صفت. متڻ وارو. (ذ). ڪارو نانگ (جنهن جي متي ۾ متڻ ٿئي).
■ متڀيانُ: ث. متيا.
● متڀيءُ پُورُ: ث. (سن). هڪ يوگ موجب بدن مي اٽڻ چڪرن مان هڪ چڪر جو نالو (جو دن وت ٿئي). (گاجرا).
● متيو ۽ متيا: ذ. (سن. متڻَ = موتيءُ) موتي - مٽڪو - داڻو - پُهڙو. رتن - جواهر - هيرو. گهه - زيور. ڪوڙو موتي - ڪچ. پٿر جو مٽڪو. مٽڪو.
● متڀيهارَ: ذ. صفت. (سن. متڀيڪارُ = متڀيهارُ). متيهاري وارو - زريءَ وغيره جو سامان وڪندڙ - مرعياڙ - مجار.
■ متڀيهاريُ ۽ متڀيهاريونُ: ث. زري، ڪپڙا وغيره جو سامان - مرعياڙ جو سامان - مرعياڙي.
● موجَ مُوا: ذ. صفت. (سن مرت = مرڻ مصدر جو ماضي مطلق). مري ويل - مُردو - مُردو.
● مُوُ: ذ. (ف). وار - ڪيس - چٽا - گيسو - ڪاڪُل. (ضمير) مون - مان - آءٌ.
■ مُوُشيڪافيءُ: ث. باريڪ جاچ - باريڪ بيني. انتهائي غور و خوض.
■ مُوُشيڪافيءُ ڪرڻ: حد ڪان وڌيڪ خيال هلائڻ. باريڪ بيني ڪرڻ.
● مُوا: حرف ندا. او مري ويلَ! - مُٽا. ڪمبخت. (اسر خاص). هڪ ذات جو نالو.

● مُواجِبُ: ذ. (ع موجب جو جمع). محنتاڻو جو عيوض (جڪو واجب هجي). پگهار - تنخواهه - وظيفو - ماهيانو. مزوري - مزدوري - پورهيو - لوازمو.
● مُوا چورا: اسر خاص. تعلقي شهداد پُور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُواچَ: اسر خاص. ڪراچيءَ وٽ ماريپور ڪاڻ جي اصل ميدان جو اڳيون نالو. فيدر ايريا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُؤاخذو ڪرَنُ: و ثَ پڪڙ ڪرڻ - ڪيتو لوڙائڻ - بدلو وٺڻ - انتقام وٺڻ - عيوضو وٺڻ. ڪيل ڏوهه جي سخت سزا وٺڻ.
● مُوادُ ۽ مُوادَ: ذ. (ع. جمع ساده جو) هر شيءِ جو اصل - مادهه - جوهر - مايو. مال. مصالح مضمون.
● مُوادِي: ظرف. ڪڏهين - بعضي - ڪاهي ڪاهي ڪاهي - بعضي بعضي - اتفاقاً - اتفاق سان - قسمت سان.
● مُواڙُ ۽ مُواڙَ: ذ. صفت. متارو - تُلهو.
● مُواڙُ ٽيڻُ: متارو ٽيڻ - تلهو ٽيڻ.
● مُواڙِجڻُ: مصدر. تُلهو ٽيڻ - مغرور ٽيڻ - هٿيلو ٽيڻ - مجازي ٽيڻ - هٽ ۾ پرجڻ. پاڻ زورو ٽيڻ - خود سر ٽيڻ - هوڏي ٽيڻ - پاڻ عُرتڙيو ٽيڻ. خود غرض ٽيڻ. پنهنجي رُ ڪي هلڻ - بي پرواهه ٽيڻ. (مواڙيو - مواڙهو - مواڙيل).
● مُوازِيُ: (ف. مُبادا جو بگڙيل). شايد - متان - جيڪر - نڇاڻا - متڻ - جيڪر - الاهي.
● مُواسُ ۽ مُواسَ: ذ. صفت. فسادي - پتاڪي - باغي - قبريل. مغرور - هٿيلو - آپماني - مجازي - آفريل - دماغي - هٿي. بحثي - ڪج بحث ضابطي ۾ رهندڙ - بي لغام - آجهل. سرڪش. بيهرواهه - البيلو. رُڻشائي - لهري - چنچل. مست - مڱڻ. بي غيرت - بي عود و - بي شرم. ناشناس - بي ڏنگو - آن گهڙيو - آڏنگو.
■ مُواسيءُ ۽ مُواسيونُ: ث. مغروري - گهمنڊ - غرور - تڪبر - مجاز. ايمان. اهنڪار فخر - مرڪ - ناز - ماڻو - لاڏ - چاڪ. البيلائي. لاپرواهي.

= سواسيءُ ۽ مَواسيءُ: ذ. صفت. مَواس- هڻ.
● سواسِجڻُ: مغرور ٿيڻ. هٿيلو ٿيڻ. سڳجڻ- مَست ٿيڻ. ايمان جي ڪري جهلَ پَل ڪان ڪري وڃڻ. اهنڪار ڪري ٻيهودو هلڻ. البيلائي سان ورتڻ. (مواسيو- مواسيندو- مواسيل).
● مواشيءُ: ذ. (ف). چوپايو مال.
● مُوافِقُ: صفت. (ع. وَفَقَ) مُطابق- جهڙو- ساڳيو- موجب- پٽاڌر- سارُو. برابر- ٺيڪ- جوڳو. سهڻ جهڙو- سُهائيندڙ- وٺندڙ- پاءِ هوندڙ- سِياڻيندڙ. هوروپُنو- وچولو- معتدل. مناسب.
= مُوافقَتَ: ث. جهڙائي. برابري. سُٺائي. دلپسندي. ٺاهُ ميلاپ- ميل. لائقي.
● مَوالِيءُ ۽ مَوالِيءُ: ذ. صفت. (ع. مولىٰ جو جمع) خاوند- ڌڻي. دوست. غلام. نوڪر- چاڪر. (سن. مَد = مستي) مستيءَ وارو- مست. نشو واپرائيندڙ- نشئي. علتي فقير.
● مَواهِيرُ: ذ. (ع. مُهر جو جمع) مُهرون- ٽپا صحيحون. (گاجرا).
● مُوَبَدُ: ذ. (ف). پارسين جو پروهت- زردشتين جو پيرُ. معبد- مڙهي. (گاجرا).
● موٗبِيءُ ۽ موٗبِيءُ: ذ. صفت. (ع. مُرْبِي = وڏو) وڏو- مُربي. سڀ ڪان وڏو (ڀت يا پاءُ). مُکيُ. سردار. (گاجرا).
● مَوٗتُ ۽ مَوٗتَ: ذ. (ع. مَوْتُ. سڻ. مرُ (ي) تِيٺُهه > مَترِ (ي) = مرڻ) وفات- مرگ- فوتُ- انتقال- مرتيو- مرڻو- رضا- قضا- رحلت. ڪالُ- اجَلُ- آزلُ- عزرائيل- ڪُٽي. خرابي. شامت. مصيبت. فنا.
= مَوٗتُ آچَڻُ: وفات ٿيڻ- وفات ڪرڻ. ڪالُ اچڻ- آزَلُ اچڻ فنائي اچڻ مصيبت اچڻ.
= مَوٗتَ جوُ گهنيڊُ گُڙَڻُ: موت جو پڙلاءُ ڪٽڻ تي پوڻ. موت اچڻ جا پسڻ پوڻ.
= مَوٗتُ کي سَڏُ ڪرڻُ: ڪنيءَ کي سڏڻ. عزرائيل کي سڏڻ. خوفناڪ ڪر ڪرڻ. سِرُ وڃڻ جهڙا ڪر ڪرڻ.

= مَوٗتِيارُ ۽ مَوٗتِيمارَ: ذ. صفت. مارِيندڙ. قاتل- گهاتي- ڪاري- مارُو- خُونِي.
● موٗتَڙَ (ت): اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● موٗتِيڙُو: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم- ماتا جو هڪ قسم (جنهن ۾ داڻا موتيءَ جي داڻي جيڏا نڪرن).
● موٗتِيءُ ۽ موٗتِيءُ: ذ. (دراوڙي مُڪُٽَ. پرا. موتي سن. موتي پڪَ > مئو ڪتِڪَ > مُڪُٽا = موتي) مٽيو- هيرو- جواهر- رتنُ. چمڪندڙ رتن. سامونڊي سپ مان نڪتل داڻو- ٻِهڙو- مرواريد- لُؤلؤ- گوهر- دُر. مٽڪو. ڪوبہ شيشي وغيره مان ٺهيل موتي.
= موٗتِياڻُونُ: صفت. موتين وارو. موتين سان جُڙيل.
= موٗتِيءَ جوُ داڻوُ هُئڻُ: سوپينڪ هئڻ- سهڻو هئڻ- حَسين هئڻ.
= موٗتِيءُ وِنڊڻُ: موتين کي هار ٺاهڻ جي لاءِ ٽُنگ ڪرڻ.
= موٗتِيڻُڙوُ ۽ موٗتِيڻُڙا: اسر تصغير. ننڍو موتي.
● موٗتِيا: ذ. چانورن جو هڪ قسم- موتيا.
● موٗتِيا بَنڊُ ۽ موٗتِيا بَنڊ: ذ. اکين جي بيماريءَ جو هڪ قسم- اک جي ماڪيءَ کي (ڪنهن شيءَ آڏو اچڻ سبب) پردو اچي وڃڻ جي حالت (جنهن ۾ نظر نہ پوندي آهي)- موتيا پاڻي.
● موٗتيوُ ۽ موٗتِيا: ذ. ڪُل جو هڪ قسم.
"موتيو آتي مار جتي پاڻي هجي تار"
(گلشڪر).
بيماريءَ جو هڪ قسم- اکين مان هر وقت پاڻي وَهڻ جي بيماري. لڙڪ وهڻ.
= موٗتِيوُ پاڻِيُ: ذ. موتيا بِندُ.
● موٗتِيُ چُورا جوُ لڈُونُ: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم. سنهي سُوندي سان ٺهيل لڈون.
● موٗتِيُ چُوڙُ لتغارُ ۽ موٗتِيُ چُوڙَ لتغارُ: ذ. گهوڙي جي واڇن ۾ وجهن جو لوهي دهانو- ڏالو (جنهن تي لوهي داڻا داڻا ٿين).

Gul Hayat Institute

● موٚتيٹا: ذ. جانورن جو هڪ قسم - موتيا.
● موٚٽ ۽ موٚٽُون (ل): ث. (سن. نا گر مُستا) ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (جنهن جي ٻاڙ دوا طور ڪم اچي). ڪتل (گاهه) جي ٻاڙ - موٚٽ - موٚٽلو. (ڪ).
= موٚٽ ۽ موٽ (ڪ): ذ. موٽ.
= موٚٽالو ۽ موٚٽالا (ڪ): ذ. موٚٽ ٻوٽو.
● موٚٽاج ۽ موٚٽاجَ: ذ. صفت. (ع. مُحْتَاج = گهرجاڻو) گهرجاڻو - ضرورتمند - محتاج. هيٺو - ڪمزور - نهل. نماٽو - غريب - نڌر.
= موٚٽارو ۽ موٚٽارا (ل): ذ. ٻوائتو خواب - اوٽارو. (ن.ب).
● موٚتر: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُوٚتِري: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● موٚتو ۽ موٚٽا: ذ. صفت. (سن. مَتَ = سُسْت). آلسي - آرسي - ٽوڻي - ڪاهل - سست - ڪاهْتُ - گهرَ. آهو مائهو جو هٿ ٻيو هجي - ڏَهر. ٻي سمجهه.
● موٚٽا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. (هندو لهاڻن جو هڪ ٻاڙو).
● موٚٽانُڪو: ذ. (سن. مُوتْرَ = مُٺ). بدن ۾ مُٺ ڪڍ ٽيڻ جو هٿڌ - مٿاڻو.
● موٚتر ۽ موتر: ذ. (انگ). سواريءَ جي لاءِ استعمال ٿيندڙ مِشن تي هلندڙ هڪ لنڊو محفو.
= موٚتر ڊرائيوَر: ذ. صفت. موٽر هلائيندڙ - شوفر.
= موٚتر سائيڪل ۽ موٚتر سائيڪلون: ث. مِشن تي هلندڙ سائيڪل - ٽٽلڻي موٽر.
● مُوٚتِري ۽ مُوٚتِريُون: ث. هڏ - هڏڙي - پَروٽي - پَروڙي - موٽڙي.
● مُوٚتڙي ۽ مُوٚتڙِيُون: ث. موٽري.
● موٚٽڪو (ٽ): ذ. صفت. وڏي ۽ ٽُلهي دانهي وارو (آناج).
● موٚتيمَل: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهه ۾ رهندڙ).

● موٚتَڻُ: مصدر. موٽي اچڻ - موٽي وڃڻ - موٽ ڪاڻ - وَرڻ - واپس اچڻ. ٻوبان ٻيرَ ڪرڻ - پُٺتي هٽڻ. هٽڻ - پُٺ ڏيڻ. اصلوڪي حالت ۾ اچڻ. لهڻ (بدن ۾) - ڪهنجڻ. پڌارجڻ - روانو ٿيڻ - آسهڻ - موڪلاڻڻ. (موٚتيو - موٚتندو - موٚتيل).
= موٽ ۽ موٚتُون: ث. ٻوٽتي ورڻ جي حالت - ٻوبان ٻير - واپسي. پُٺ - پُٺتي - لاڙو - روانگي - آسهه. موٚتُن جو خرچ. ڏل يا محصول واپس ڪرڻ جي حالت. تيرورن جو ڪنهن جسم سان لڳي اڏل ڪاڻ جي حالت - ڪيرڻ جي موڙ.
= موٚتائِڻُ: مصدر. موٚتائي ڏيڻ - واپس ڪرڻ - موٽي ڏيڻ - ادا ڪرڻ - واپس ڏيڻ - ورائڻ. ٻوٽتي ورائڻ. رَد ڪرڻ - نامنظور ڪرڻ - ڏيڻ - نه قبولڻ. إنڪار ڪرڻ. نااميد ڪرڻ. (موٚتائيو - موٚتائيندو - موٚتائيل).
● موٽ ڪائِڻُ: هٽڻ - پُٺ ڏيڻ. واپس ورڻ - موٽي اچڻ. ٻوٽتي هٽڻ (ويرَ، لهر وغيره جو). ٻوبان ٻير ڪرڻ. جنگ جي ميدان مان هٽڻ. ڪهنجڻ - جهنجڻ - مُڙڻ - لهڻ - چِرڻ (پاڻيءَ جو).
= موٚتِيُ: ظرف. وري اچي - واپس ٿي - ٻوبان ٻير ڪري - گهرو ڪائي - ٿيرو ڪري. آئندي. وري - ٻيهر. ٻئي دفعي. آئنده.
● موٚتو ۽ موٚتا: ذ. صفت. (پرا. موتَ: سن. موٚتو + ڪ > موٽ = ٽُلهو). ٻت ۾ پريل - ٽُلهو - متارو - دنبو. گهاٽو - گوڙهو (ڪپڙو). دُهرو - ٻٽو. وڏو. سٽيو - چڪنو. ٻُسي وارو - شاهوڪار. (ث. موٚتِيُ ۽ موٚتِيُون).
= موٚتائِيُ ۽ موٚتائِيُون: ث. ٽلهائي - متارائي. گهاٽائي. دُهرائي.
= موٚتِيُ آسامِيُ ۽ موٚتِيُ آسامِيُون: ث. صفت. شاهوڪار مائهو.
= مُوٚتو ۽ مُوٚتا: ذ. گهوڙي جي بيماريءَ جو هڪ قسم - ٻوٽين کوڏي تي لڪتل هڏي (جنهن ۾ کوڏي جون نسون ڳنڍجي ٻون ۽ گهوڙو مندو ٿي ٻوي). آڻ جي بيماريءَ جو هڪ قسم - سيءُڪ. نڍڙي چاول هار يا ڦر جو ناڙو. (ن.ب).

Gal Hayat Institute

ـ مُونءُ چڏائِڻُ: ناڙو ڪڍڻ. (ن ـ ب).
ـ مُونءُ مُوڙِ هَڻُ: معاملو مُنجهڻ.
● مُونءُ مَٿِر: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● موءُنيارُ ۽ موءُنِيارَ (ڪ): ذ. صفت. رئيسُ ـ حسب نسب ۾ عزت وارو. (ن ـ ب).
● موءُنَ (ث): ث. ٿوپي جو هڪ قسم ـ اوني.
ـ موءُنُ ڏِيئُ: ڪپڙي ڪي اوني ڏيڻ.
● موءُنُ: ذ. (سن. مكُٺَ = موٺَ) دال جو هڪ قسم. گاهه جو هڪ قسم. (ت).
● مونِڙو ۽ مونِڙا: ذ. (پرا. مونڙ يُو). چٽن وارو ڪپڙو. زناني سٽڻ جي ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي سنهيون ليڪون زنجيرن وانگر هجن)
ـ مونڙانُئُونُ: ذ صفت. مونڙي سان لاڳاپو رکندڙ.
ـ مونِڙِ بو ۽ مونِڙِ يا: ذ. مونِڙو.
● مونڻُ (ل ـ ث) مصدر. ڪوهه مان هٿن سان ورت چڪي پاڻي ٻاهر ڪڍڻ. (مونِيو ـ مونِيندو ـ مونِيلُ).
● مَوْج ۽ مَوجُونُ: ث. (ع. موج = لَهر). لهر ـ ترنگ ـ چَل ـ چولي. طبيعت جي خوشي ـ ولولو. جذبات جو اُڀار ـ اُمنگ ـ اُڇنگ. جوش ـ جذبو. لهرو. پور ـ ريچڪ ـ ہُڏ ڪي. وهر ـ خيال ـ سوداءُ. مستي. خوشي زور ـ قوهه (درياءَ وغيره جو). مزو ـ رهسو ـ وندڙ ـ عيش ـ آرام. جهجهائي ـ ڪهٽائي. (اسم خاص). مير رستم خان اول جي مشهور تلوار جو نالو. (ن ب).
ـ مَوجُزَنُ: ذ. صفت. لهريون هڻندڙ ـ چوليون ڪندڙ.
ـ مَوجَ ڪرَڻُ: عيش ۽ عشرت ڪرڻ ـ مزو ڪرڻ.
ـ مَوج ۾ اچڻُ: لهر ۾ اچڻ ـ ترنگ ۾ اچڻ ـ ڏَڻ ۾ اچڻ ـ وجد ۾ اچڻ مزي ۾ اچڻ.
ـ مَوجُون ڪرڻُ: (سنڌ جو) آڻڻ ـ ورهه ڪرڻ ـ آچارو ڪرڻ ـ چاڙهه ڪرڻ.
ـ مَوجُونُ ڪَرڻُ: خوشي ڪرڻ ـ آنند ڪرڻ ـ مزا ڪرڻ ـ عيش عشرت ڪرڻ.
ـ مَوجُونُ مانڻُ: خوشيون مائڻ ـ موجون ڪرڻ.
ـ مَوجِي ۽ مَوجِيُ: صفت. لهري چاڙهه ڪيل ـ چڙهيل. پورالو ـ دلوالو ـ مَتوالو ـ مَتَلُوَن. ريچڪائي ـ گهوچائي. خيالي. مست.
● مُوجاڻِيُ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (جڪراڻي پاڙو).
● موجائُيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ت). تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُوجِبُ: ذ. (ع وَجَبَ). واجب ڪندڙ ـ لازم ڪندڙ ـ لازم فرض. سبب ـ باعث ـ وجهه ـ ڪارڻُ. (صفت). موافق ـ حسب ـ لائق ـ آن ڪول ـ ٻڌاندر ـ سارو.
● مُوجِبو ۽ مُوجِبتا: ذ. صفت. (ع. مُوجِبَه). هاڪاري. آڪاري ـ مَٿاواچڪُ. آڀاتي. بحال ـ قائم. (ذ). وڃ جي ڏارا جو هڪ پاسو (ٻئي پاسي کي 'سالبو' چئبو آهي). (ڪاهرا).
● مُوجِدُ: ذ. صفت. (ع وَجَدَ). پيدا ڪندڙ ـ نئين ڳالهه ايجاد ڪندڙ ـ نئين ڳالهه ڪيندڙ. باني ـ بنا ڪندڙ ـ اِبتدا ڪندڙ. (آصفيه).
● مُوجِڙِيُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٺوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● موجُنُ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُوجُو (ل ـ ڪ): ذ. ڪاري جي مڇي جو هڪ قسم ـ ہُونڦَاڙُ. (ن ب).
● مُوجِواهه: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَوجُودُ: صفت. (ع. وَجَدَ). وجود ڪيل ـ پيدا ڪيل. تيار. سئيريل. حاضر ٿيل لاهه ڪيو. حاضر ـ سامهون ـ روبرو ـ هڪيو. ميسر ـ حاصل ـ هٿ وسيڪو ـ دستياب. قائم ـ برقرار ـ ڪڙو.
ـ مَوجُودات: ث. موجوده جو جمع. پيدا ڪيل شيون ـ مخلوقات ـ خلق. هستي. دنيا ـ ڪائنات. الله تعالىٰ جون پيدا ڪيل سڀ شيون. فطرت. حاضري ـ موجودگي. حاضر مال. بقايا. پونجي ـ موڙي.

Gul Hayat Institute

= موجود ڪرڻ: حاضر ڪرڻ - پيدا ڪرڻ - مهيا ڪرڻ. پيش ڪرڻ - اڳيان آڻڻ. تيار رکڻ. پهچائڻ - رسائڻ - پچائڻ (مال، رسد وغيره). گهرائي ڏيڻ.

= موجودگي ع موجودگيون: ث. حاضري هڻڻ جي حالت. پيشي. روبرائي هستي - وجود.

= موجود: صفت. حاضر. هڪيو - اڳيان. هن وقت جو - هينئر جو. (آصفيه).

● موجڪو ع موجڪا: ذ. صفت. (سن. مُنْجَ = مُجَ) مڃ جو - موجيءَ جو. مُڃ جي مُڇن جو. مڃ جي رنگ جو. بادامي رنگ جو. ميٽائون. (گاجرا).

● موجي ع موجيي: ذ. صفت. (سن. مُنْجَ = مُجَ) مڃ جو ڪم ڪندڙ - مڃ جون نوڙيون ٺاهيندڙ. مڃ وڻيندڙ، ڪنون واڻيندڙ.

● موج ع موجود: ث. مُڙيي جي مُڙڻ جي حالت. ڪنهن به سنڌ جي مڙڻ جي حالت. مريي جي نسن جي سوج.

● موچار ع موچارَ: ذ. صفت. (سن. مُک + چهرو = موچارو) سهڻي منهن وارو - سهڻو - حسين - خوبصورت - موچارو. سونهارو. سڳورو.

"آڻهي ڏي عليل کي مجنوں موچارُ."
(آبري - شاهه)

● موچارو ع موچارا: ذ. صفت. (سن. مُک = منهن + چهرو = سُهڻو) سهڻو - حسين - سُندر - ٺاهوڪو - موچار. (سن. مَدْبَ = وچ). وچين خاصيت وارو. پوروپنو - وچولو - مڌيم. چڱو. سئو - پلو - اوگهو - آچو - عمدو - چوکو - شُڀ. اُوچو - آنر - خاصو. لائق - فائق - سُريشٽ - سئي پر سئو. پٽلارو - سڳورو. نيڪ.

= موچارائي ع موچارائيون: ث. سهڻائي - خوبصورتي - حُسن - سونهن. چڱائي - پلائي - پال - خوبي - آچائي. خاصيت - گُڻ - جوهر - ڪٽيبائي - اُتمتا - فضيلت - فوقيت - شرف. واکاڻ - ساراهه. پورپنائي - اعتدال - موافقت.

= موچاري منهن: ظرف. سهڻي منهن سان.

● موچر س: ذ. (سن. موچَهَ = ريشمي ڪپهه جو وڻ + رَسُ = تتُ). دوا طور ڪم ايندڙ ڪوئر جو هڪ قسم (جو سيٽي يا ووڻ جي ٻوٽي مان ٿئي).

● موچڑو ع موچڑا: ذ. جُتيءَ جو هڪ ٻهر - پادر - ڪنلو - ٽوگرو - جُتي - جوتو.

= موچڑا ڏيڻ: پادر سان مار ڏيڻ.

= موچڑا کائين: پادر سان مار کائڻ. پادر کائڻ - جُوتا کائڻ - ٽوگرا جهلڻ - ڪنلا کائڻ.

= موچڑا ماري: ث. موچڑن سان مارڻ جي حالت. موچڑي بازي.

= موچڑا ملڻ: پادر لڳڻ. سزا ملڻ. ڪجهه نه ٿي ملڻ.

= موچڑا هڻڻ: موچڑا ڏيڻ - ڪلا هڻڻ.

= موچڑو سنگهائي: سزا ڏيڻ. شرمائڻ. مرگهي واري ماڻهوءَ کي سجاڳ ڪرڻ لاءِ پراڻو موچڑو سنگهائڻ.

= موچڑي بازي (ت): ث. هڪ ٻٽي کي موچڑن هڻڻ جي حالت - موچڑن سان جهڳڙو - موچڑا ماري جهڙو. موچڑن واري راند. (ت).

= موچڑي جهڙو: مُنْهن ڪرڻ: خراب منهن ڪرڻ - ڪاوڙجڻ.

= موچڑي ڪنيو ع موچڑي ڪنيا: ذ. صفت. موچڑن سان ڪنيل - هيسايل - هيسيل. هٿ هيٺ.

● موچن: ث. هڪ جو هڪ قسم.

● موچي ع موچيَ: ذ. صفت. (پرا. موچ. سن. موچيکَ. پهاوي. موچڪ = موچي) چمڙو جو ڪم ڪندڙ - چرم دوز - موچي - سراز. جتيون ٺاهيندڙ. ڪفش دوز پوستين دوز. زين ساز. گهوڙي جو ساج ٺاهيندڙ. چمر رڱيندڙ. (ث. موچياڻي ع موچياٽيون). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

= موچڪو ع موچڪا: ذ. صفت. موچي جو - سرازڪو - موچيءَ جو - موچڪو.

= موچڪي رنبي: ذ. صفت. بد چال ماڻهو.

Gul Hayat Institute

ـ موچياڻو ۽ موچِياڻا: ذ. صفت. موچڪو ـ سوچڪو ـ سرازڪو ـ موچيءَ جو.

● موچَ ۽ موچُون (ل ـ ث ـ ک): ث. قَسر سري وڃڻ سبب ٻنا قسر جي ڪير ڏيندڙ ڪٻون، مينهن يا ٻکري. وهڪيل وهت (مينهن، ڪٻون، ٻکري وغيره)

● موچاڻِي ۽ موچاڻِيُون: ث. (سن. مُنْچ = آزاد ڪرڻ) هندن ۾ ڪنهن جو نائي يا نَنهن سري وڃي ته نوتيءَ جو پيءُ شاديءَ جي موڪا طور ڪي ٻنسا ان جي مائٽن ڪي جهوليءَ ۾ پائيندو آهي يا انهن ڪان هن ڪي ملندا آهن، اهڙن ٻڌن ڪي موچاڻي چئجي. ڪنهن مڙس جي مرڻ تي سندس زال ڪي ساهرن ۽ ڏٽئات سيڻن ڪان مليل ٻنسا. ڪنهن زال جي مرڻ تي سندس مڙس ڪي ساهرن ۽ ڏٽئات سيڻن ڪان مليل ٻنسا. ڪنهن ٻوڙهي ماڻهوءَ جي مرڻ تي سندس ڏيئن ڪي برادريءَ ڪان مليل ٻنسا.

● مَوحَدُ ۽ مُوَحِّد: ذ. (ع. وَحَّدَ) خدا ڪي هڪ ڪري ڄاڻندڙ ـ توحيد پرست ـ ايشور ايڪ وادي ـ ايڪائي ـ هڪو مسلمان.

● مُودَّبُ: ذ. صفت. (ع). ادب وارو ـ با ادب ـ اد ٻائتو مُهذب ـ شائستو ـ فضيلت وارو ـ خوش اخلاق ـ سُلجهڻو ـ سڌا تورو ـ خَليق ـ باتميز. آگياڪاري ـ چٽيوان.

● مودَكُ ۽ مودَكَ: ذ. صفت. (سن). مٽائيءَ جو هڪ قسم ـ چُورمي جو لڏون (جو هندو زالون ڪنهن سومر تي مهاديو جي نالي ٻرپ مٽائي ڪائين). لڏون. اڻي جو ٻوڙو (جو درياءُ لال جا سندي هندو پوجاري هر چنڊ تي ٺاهي درياءُ ۾ وڃي وجهندا آهن) ـ ڪوڙهو. ٻي ڍڻلو ـ ان گهڙيو. موڏَكُ. سرڪش ـ هوڏي ـ مغرور. نادان ـ بيوقوف.

● مودِي ۽ مودِيُ: ذ. صفت. (سن. مودڻ = مودِي) آنءُ جو واپاري. آنءُ پهچاڏندڙ. انو گيهه وغيره وڪڻندڙ (واپاري جنهن سان ڪنهن جو ڪندو هجي) ـ ڪنڊ ٽي. خانساسان ـ پٽنباري. سربراهه. ناظر. عام مختيار. رسائي ڪندڙ.

ـ مودِيخانو ۽ مودِيُخانو: ذ. آنءُ جو پاندو ـ پٽنبارو ـ پانبارو ـ گُدام. ڪاڏي ويتي جي سامان رکڻ جي ڪوٺي.

● موڏَكُ ۽ موڏَكَ: ذ. صفت. (پرا. موڏيو. سن. موڏ + ڪ = ٿوري سمجهه وارو) ٿوريءَ سمجهه وارو ـ ايڏو ـ بيوقوف ـ اڃاڻ ـ نادان ـ موڏن ـ موڪشت.

● موڏنُ ۽ موڏَنَ: ذ. صفت. موڪشتُ ـ موڪو ـ بيوقوف ـ ڪم عقل. بي همت. ري همت ـ ڪم همت. تيچ هيڻَ ـ ليلهڙ ـ لاجهو ـ نيستو ـ اپرو ـ ضعيف. آداس ـ ويڪاڏو.

● موڏو ۽ موڏُو: ذ. صفت. (پرا. مُدْدَ. سن. مُڏَّ) سادو ماڻهو ـ بيوقوف ـ هالو هولو ـ پورڙو ـ مُڏ ـ مُڏو. (گاجرا).

● موڏا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● موڏُريو ۽ موڏُرِيا (ث): ذ. نندو ساندارو ـ ساندارِي.

● موڏو ۽ موڏا: ذ. صفت. (سن. مُنْدَ = ڪوڙائڻ) مٽي ڪوڙيل ـ ٽوڙهو ڪنجو. وارن ڪوڙيل (ساڌو). مٽي خالي. ٻنا سيڻن (جانور) ـ ري سيڻو. (ذ). آنءُ ـ شُتر. (ث. موڏِي ۽ موڏيون). (اسم خاص). تعلقي جيمس‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوڏو ۽ مُوڏا: صفت. (سن. مهيدَ = چرٻي) چرٻيءَ وارو ـ ٽلهو ـ سٽيو.

● مُوڏِي جاڪِيُر: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوڏِيُ ۽ مُوڏِيَ: ذ. صفت. (سن. مُوڏِ هُ) مورڪ ـ بيوقوف ـ چِتسو. موڪشتُ ـ ڏڏُ ـ ٽُٽُ ـ مُڏ.

● مُؤذنُ: ذ. صفت. (ع. اذنُ) اذان ڏيڻ وارو ـ ٻانگو. (آصفيه).

● مُوذِي ۽ مُوذِيُ: ذ. صفت. (ع. آذي = ايذاءُ ڏيڻ وارو ـ ايذائيندڙ ـ ڏکوئيندڙ. رنجائيندڙ. ظالم ـ جابر. ماريندڙ. بدمعاش. ڪمبخت. شُور ـ ڪرپٽ ـ ڪٽنجوس ـ ڪندوچ ـ مَرچُوٽ ـ

بخيل - چيچي مار - چمچوس. (اسر خاص). تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موڙ ۽ موڙُونُ: ث. (پرا. مورَنَ = نئين اوپڙُ. سن. مُكولَنَ > مُكَلَ = نئين اوپڙ. سن. موڙ = مُكري) نئين اوپڙ - نئين ڦوٽ - ڦوٽاڙو - ڦونهڙو. بُورُ - انگورُ - گونچُ. تازا ڦٽل وڻ. قلم ڪرڻ کان پوء وڌيل وڻ. ليُون. ملي پاڻيء جي مڇيء جو هڪ قسم. (اسر خاص). تعلقي ڏنڊي ٻاگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موُرِ: ث. ٻڙيء جو هڪ عضوو - ڪُوهي جو ڇيڙو. جهاز جي ڪُهي جي ڇهنب.

● موُرُ ۽ موُرَ: ذ. (پرا. مورو. سن. مَيورَ = مورُ) پکيءَ جو هڪ قسم - طائوس - ڪارايل - مَجورُ - مُرلا. (ث. ڊِيل ۽ ڊِيلون). واڳُون - واڳهُو. (ڪ). "منڪهي جا تہ مور پلا". نٽ جو هڪ جزو. (ن-ب) چوٽي - مُڪُٽُ - تاج - ڪَلغي - ڪُلاهُ - موڙ. (اسر خاص). منگر مڇيء جو هڪ قسم. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- موُرچَلُ ۽ موُرَچَلَ: ذ. مور جي ڪنڌ مان ٺهيل وڇيڻو - چؤنرُ.

- موُرِنِي ۽ موُرِنِيُون: ث. مور جي مادي - مورٽي - ڊِيل.

- موُرِٽِي ۽ موُرِٽِيُون: ث. مورني.

- موُرُ هُجَنُ: سهڻو هجڻ - خوبصورت هجڻ.

● مُورُ: ث. (ف). ماکوڙي - ڪنلي - ڪِيڙي.

● مُور: اسر خاص. اهي مسلمان جن اسپين تي راج ڪيو هو (جن اهو نالو مُوراکو جي رستي اسپين وڃي ڪري پيو هو).

● مُورِ: ظرف. (سن. مُولُ = اصل) اصل - هرگز - مُورهين - مُوراهين - پهتيء - تمام - بلڪل - بِنهہ - هڏ - ڪڏهين ب - ماڳهين.

"مُور نہ وِسري تنهنجي چڱائي".

- مُوڙانُ (ڪ): ظرف. مُور.

- مُورهِينُ: ظرف. مُور - مُوران - مُوراهين.

● مُورُ ۽ مُوراسُو: اسر خاص. ڪچ ملڪ ۾ هڪ شهر جو نالو. (لطيفي سَير). تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوراکُو ۽ مُوراکا: ذ. مني پاڻيء جي مڇيء جو هڪ قسم (چلر نديا، چلرن جو رنگ ڪاڙهو، اڇي يا سُرمائي ڪارن چلرن سان، سڌ پَرَ، ڪرڙي کان سنهي منهن سان).

- موُراکِيُ ۽ موُراکِيُون: ث. موراکوجومونث.

● مُوراگِيُ ۽ مُوراگِيُون: ث. مڪيہ سيڙهہ (جهاز جو). (گاجرا).

● موُرانجهَرُ: اسر خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوراهِيُ: ث. (ف. مُور = ڪنلي) وڻڻ جي ٻاڙ کي لڳندڙ هڪ مرض (اڪثر ٻهرڻين پاڻي ڏيڻ بعد جڏهن وڻڻ وڏيرڙا ٿيندا، آن وقت ٻاڙ ۾ زمين اندر پراڻي ڇيڻ يا ڪاڻين سبب اذوهي لڳندي آهي، جنهن ڪري وڻ ڪومائجي سُڪي ويندو آهي).

● موُرائِنُ (ڪ): مصدر. پوڪائڻ - پوڪڻ. پوڻو لڳائڻ. (موراڻيو - موراڻيندو - موراڻيل).

● مُوُرتُ ۽ مُوُرتَنُونُ: ث. (سن). شڪل - شبهہ - صورت - روپ. ڪنهن ۾ شيء سمان ٺهيل ماٺوڻ جو ٻوتو - پتلي - بت - صنم. پتلو. پُوري - ڊلي. مورتي. تصوير - چِٽ - ڪلڪاري. فقير. انسان. جٽو. (ظرف). في ماٺهو.

● مُورُ ۽ مُورَ: ذ. (سن. مُولُ - مُورُ) ٻاڙ - جڙ - اصل - بيخ - بُنياد - بِناءُ. (اهي اصل رُپيا جن سان سوداگري ڪئي وڃي) - اصل رقم - مُوڙي - پُونجي - سَرمايو - بِشارت. وياج کان سواء رقم. موجُودات - ذخيرو - سامان - مال. ڪتاب جو مضمون. ڏاتُو - ماده - اشتقاق. (آصفيہ). نَسل - خاندان. اولاد. ڪُٽنب - قبيلو. (آصفيہ). پيٽ جي ٻاڙ (ث). (ن-ب).

- مُورانُو ۽ مُورانا: ذ. صفت. مور جو - مور وارو.

● موُرڙِيُ (ث): ذ. پوني جو هڪ قسم.

● موُراسُوُ: اسر خاص. ڪچ ملڪ ۾ هڪ شهر جو نالو. (لطيفي سَير). تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوراکُوُ ۽ مُوراکا: ذ. مني پاڻيء جي مڇيء جو هڪ قسم (چلر نديا، چلرن جو رنگ ڪاڙهو، اڇي يا سُرمائي ڪارن چلرن سان، سڌ پَرَ، ڪرڙي کان سنهي منهن سان).

- موُراکِيُ ۽ موُراکِيُونُ: ث. موراکوجومونث.

● مُوراگِيُ ۽ مُوراگِيُونُ: ث. مڪيہ سيڙهہ (جهاز جو). (گاجرا).

● موُرانجهَرُ: اسر خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوراهِيُ: ث. (ف. مُور = ڪنلي) وڻڻ جي ٻاڙ کي لڳندڙ هڪ مرض (اڪثر ٻهرڻين پاڻي ڏيڻ بعد جڏهن وڻڻ وڏيرڙا ٿيندا، آن وقت ٻاڙ ۾ زمين اندر پراڻي ڇيڻ يا ڪاڻين سبب اذوهي لڳندي آهي، جنهن ڪري وڻ ڪومائجي سُڪي ويندو آهي).

● موُرائِنُ (ڪ): مصدر. پوڪائڻ - پوڪڻ. پوڻو لڳائڻ. (موراڻيو - موراڻيندو - موراڻيل).

● مُوُرتُ ۽ مُوُرتَنُونُ: ث. (سن). شڪل - شبهہ - صورت - روپ. ڪنهن ۾ شيء سمان ٺهيل ماٺوڻ جو ٻوتو - پتلي - بت - صنم. پتلو. پُوري - ڊلي. مورتي. تصوير - چِٽ - ڪلڪاري. فقير. انسان. جٽو. (ظرف). في ماٺهو.

Gul Hayat Institute

= مُورتيءَ: ذ. صفت. مورت جو - مورت وارو.
= مُورتيءَ ۽ مُورتيُونءَ: ث. مورت. پٿر يا ڌاتو جو ٺهيل ڪنهن ديوتا جو بُت.
= مُورتيءَ آستاپتن ڪرڻءَ: هڪ مندر مان ڪا مورتي ڪٽي ٻئي مندر ۾ رکڻ جي رسم ادا ڪرڻ. (آصفيه).
= مُورتيءَ پُوجنءَ: ث. بتن جي پوڄا - بت پرستي. (آصفيه).
● مُورَتءَ ۽ مُورَتَءَ: ذ. (سن. مهورت). سڳورو وقت - شبِ گهڙي - مهورت.
● مَورَثيءَ: ذ. صفت. (ع). موروثي - اباڻو.
● مُورِجاڻيءَ: اسم خاص. خيرپور ميرس ۾ هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● مورجنءَ: مصدر. (وڻ جو) ڦٽڻ - انگورجڻ - دَس ڏيڻ. گوڻچ ڪيڻ - گوش ڪيڻ - گوشا ڪيڻ - گوها ڪيڻ - هورجڻ - جمڻ - آڪاڻ - ٽڙڻ - ڪلڻ. گاهه جو نڪرڻ. نون ڦن نڪرڻ. وڏيل وڻ جو ڦٽڻ. ٻيدا ٿيڻ. (موريو - مورهو - موريل).
● مور جنگوءَ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مورُجوءَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهه ۽ حيدرآباد ۾).
● مورَجهُرءَ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مور جهنگوءَ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مور چنگڪ ۽ مور چنگڪءَ: ذ. سازجو هڪ قسم - وات وارو چنگ.
● مور چو ۽ مور چاءَ: ذ. (ف. مورچه). جنگ ۾ لشڪر جي قطار. قلعي بندي. جنگ جو بنايل اڏو. وڙهه جو هنڌ. ڪاهي. آڙ - ڳڙڪي - مارو (قلعي جو). توبخانو. (ف. مورچانه). لنگ - ڪٽ - جنر - زنگار - ڪس. (آصفيه).
● مُورچاءَ: ث. (سن). غشي - بيهوشي - بيخودي - ڏنڊ پوڻ واري حالت - ڊڪر - مورڇائي. بي سُڌي - بي خبري.
= مُورچا ۽ مُورچاءَ: ذ. صفت. بي هوش - بي سُرتيو - مورڇت. بي خبر - بي سڌ.
= مُورچاڳتيءَ: ث. بيهوشي - مورڇائي.
= مُورچائيءَ ۽ مُورچائيُونءَ: ث. مورچا.
= مُورچتءَ ۽ مُورچتَءَ: ذ. صفت. بيهوش.
● مورچلءَ ۽ مورچلءَ: ذ. (سن. مورشل = وڇو). مور جي ڪنين جو ٺهيل وڇو - چؤنرو. وڇو - ٻڪو.
● مُورَڇنا: ث. (سن). ڳائڻ جو هڪ لمونو ڪاب راڳڻي اهڙي نموني سان ڪرڻ جو راڳڻي جي سموري چيڙ جي وقت ۾ فقط انهي هڪڙي راڳڻي جي ڇاءُ هجي). ايڪيهن راڳڻين مان هڪ راڳڻيءَ جو نالو. مورڇا.
● مُورڇڻ: مصدر. (سن). موهڻ - مست ڪرڻ - مفتون ڪرڻ. بيهوش ڪرڻ. (مورڇيو - مورڇيندو - مورڇيل). (ن. ب).
● مُورڙخءَ: ذ. صفت. (ع. آرَخَ = هن تاريخ لکي) تاريخ لکندڙ - وقايع نويس - تاريخ لکار. ناقل. (آصفيه). اهل سيَر.
= مُورڙختهءَ: صفت. لکيل. تاريخ وار - تاريخ ٻيل.
● مورڏاڻيءَ: اسم خاص. لاشاري بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان).
● مُورڏنيَءَ: صفت. (سن. مُورْدَنَ = ڪنڌ). جپ وارو (اڪر) - جپي (اڪر) - زباني. (مورڏني اڪر: ٽ، ٺ، ڙ، ڍ، ڏ، ڻ). (وي)، (پيش).
● مور ڙوءَ: ذ. نڙون ۽ تازو ٻن، سلو (ندي ۽ جي ڪناري تي آپريل). (گاجرا). (اسم خاص). آڪاڻي وقت جي هڪ مشهور مهاڻي جو نالو. (جنهن جو مقام اڄ تائين ڪراچيءَ جي ڀر ۾ آهي).
● مُورڙيءَ جاگيرُ: اسم خاص. تعلقي ٻدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مورڙيُنءَ: ث. پترت جو هڪ قسم. (ن. ب).
● مُورڪءَ ۽ مُورڪَءَ: ذ. صفت. (سن. مُورْكَ = بيوقوف) بيوقوف - بي عقل - بي سمجهه - مت هيڻ - ڪم عقل - ڪم فهم - نادان - احمق -

Gul Hayat Institute

پُوک. اناڑي - جاهل. چتسو. پورڑو - موڳو - ساد و سودو.

= مُوْرِ کَاٹو ۽ مُوْرِ کَاٹَا: ذ. صفت. مورک جو - مورک وارو - بي عقليءَ جو - بي وقوفاٽو - احمقاٽو.

= مُوْرِ کَاٹَائِي ۽ مُوْرِ کَاٹِيئُوْ: ث. بي عقلي - گهيلائي - اڏاهپ - بي وقوفي - آياٽپ - حماقت - مورکتا. جهالت.

= مُوْرِ کَتَا: ث. مورکائي.

= مُوْرَ کَتَائِي ۽ مُوْرِ کَتَائِيئُوْ: ث. مورکائي - بي وقوفي.

= مُوْرِ کَتِيٹو ۽ مُوْرِ کَتِيٹَا: ذ. مورکتا - مورکائي.

● مُوْرُ گو: صفت. ظرف (سن. مُول = مُور). وياج کان سواءِ - نفعي کان سواءِ. اصل قيمت تي. خريديءَ اڳهه تي. ماڳهين - ويتر - پاڻ - پٽ. اصل - جنهن پٽنيءَ - مُوْرُ - هٹڻ - بلڪ - بلڪل - بہ - نيگوٽو. گهنجندڙ - پوڙو پوندڙ - گهٽ ٿيندڙ.

● مورُلٹ: اسم خاص. ٹر ۾ هڪ پٽ جو نالو. (جتي عمر سومري جو مورنالي گهوڙو سري وبو هو) (لطيفي سير). ٹر ۾ پيو ٹرٽ حد بنديءَ لاءِ ڪوڙيل نشان.

● مورمُ ۽ مورَمَ: ذ. ڪڪري - سنهي - پهٽي - پٽڙي.

● مور مَنگَرُ: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم - لِيارُو. درياهي جانور جو هڪ قسم (جنهن جا پاسا ڪارائي جي ڏندن جيان ٿين).

● مورنُ (ل): مصدر. وٹن جو آپرن - هور جهلن - ڪوڇ جهلن. نندي گاهه جو ٹوڪرو ڪاٹڻ. (موريو - موريندو - موريل).

● مورِنِي ۽ مورِ ٹِيئُوْ (ٹ): ث. تنبوري ۾ تندوءَ ڪاهو ڪرڻ لاءِ ڪاٹ جي ڪيلي.

● مورو ۽ مورا: ذ. شعر جو هڪ قسم - سنبهڙو - لِيهڙو. وڻ وڍڻ کان پوءِ پاڙ مان ڦٽل ٻيو دفعو ڪونڇ. ڏڳي گاڏي جي نلنهن جي چوڌاري وريل سنهو لوهه جو پٽ. (اسم خاص). تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوْرُوْثَ: ذ. صفت. (ع. وَرَثٌ = من ڪي ورثو ملڻ). ورثي ۾ ڏنل - ترڪي ۾ ڏنل.

= مُوْرُوْثِي: صفت. ورثي جو - ورثي وارو - ورثي ۾ ملڻ. پيءَ ڏاڏي جو - آباٽو - ڏاڏاٽو - نسلي - خاندائي - پيڙهيانتو.

● مورْهَنْڈِي: اسم خاص. تعلقي ديري محبت يا تعلقي بدين ۽ تعلقي ڪهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= مورهَنْڈِي جَاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڈي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موري ۽ مور يُوْنُ: ث. (پرا. مُهُنديا = مُوْرِيُ. سن مُکٌ + رَ + ايکا = موري. ف. مور ي). پاڻيءَ جي نيڪال جي جاءِ. ڍڪيل موري - ڇڄهي ڪسي - الي. ڪاٹو - ويڙ. نندي ڪسي - موڙهو وکرو - پل (ل). موري جو دروازو. نندي پل. پل - ڦُڙ - ڦُڙدو. ڳهه جو هڪ قسم - پانهن ۾ پائڻ جو ڳهه. (گاجرا). هار جو هڪ قسم - ڪاري پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم (چارن سانءِ پُٹ ڪاري پيٹ اڇو، ڏکهي، گول (ڦرا) ويڪرو (ڦرا) لسو. ۲ انچن ڪان ٦ انچن تائين ٿئي). (اسم خاص). تعلقي جيمس آباد ۽ تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوْرِي ۽ مُور يُوْنُ: ث. (سن. مُولي = مُولڪ = موري) پاڇيءَ جو هڪ قسم - (ع) فجن - (ف) ترب. ڪاري جي ٻڙيءَ جي آڳيل ۾ مُهڙ ۾ آپي لڳل ڪاني (ن. ب) درياهي ٻڙيءَ جو مُهرو. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوْرِيَا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مُوْرِيَا فقِيرُ: اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مور يَانُ ۽ مور يَانَ: ذ. (ف. موريَان = ڪٽ) ڪٽ - مُرچو - زنگ - زنگار - ڪٽ.

"لاهيندا موريان ڪريندا رُڪ پڌرو."
(شاهه)

● موريَانِي: اسم خاص. تعلقي ٽنڈي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوْرِيجَا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

Gulshayat Institute

● مور يسرُ ۽ مور يسرَ: ذ. (اک م) ڪنڌ- سرُ٦ُ. اک جي هڪ بيماري - چاليون. (سن. مَنوڪَنڌڪ: موتي + سرَ = لڙهي). اک ۾ پيل ڦُلو (اکين ۾ ٻوندڙ ايا ڦُلا موتين جهڙا ٽين ٽاڻ ان ڪري سندي يا ٻين ٻولين ۾ انهيءَ کي موتيو چون) موتيو. (ن.ب).

● مور يو ۽ مور يا: ذ. ڪنهن به ڏاڍاوء جو گها گهر جهڙو ٿهيل برتن - گها گهر- چوڙرو. پٽڪو- پٽڪڙ- پٽڪ (ث). اسم خاص. ماڻهوء جو هڪ نالو. (ن.ب)

● مور يو لاءَ ڪو: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَوڙ (ل): ذ. آٽ جي ڦڦڙن جي هڪ بيماري.

● موڙ ۽ موڙ: ذ. (پرا. مودَ: سن. مُڪت = سِهرو) سهرو. ڪلنگيُ- ڪلاهه. ڪوٽ جو شاديءَ جي وقت متي تي ٻڌل تاج - مُڪٽ- مُنڪ- چٽ - مُنڪٽ. (ڪڙ جي) چوٽي- طرو- ڪلنگي- ڪلغي. چونر- ڏونر- ڦندڻ- جهنالو. چوڙو (عاج جو). جهاڀو. گلن جو هار.. نٽ جي ڦُلي (جا ويڙهي ۾ انڪائبي آهي). تي چڙهيل گول ٽُلهو سونو (سونهن لاءِ) داڻو.

= موڙ ٻَڌنُ: سِهرو ٻڌڻ.

● مُوڙ: ث. (سن. مُولَ = مُور. سن. مُولڪا = مُوڙي) مُوڙي.

● مُوڙ ● مُوڙ: ذ. (سن. مولِڪا = مُوڙي) هڏَ- ڪنڊ- ڪنڊي- ڪنڊو. ڪنهن شيءِ جو ڪجهه انداز. مُوڙ. (سن. مُول = مُور) اصل ناڻو- مُوڙي. وياج تي ڏنل ناڻو. سيڙپ. "مُوڙ ڪان وياج پيارو، پٽ ڪان پوٽو پيارو" (چوڻي)

● موڙنُ: مصدر. (پرا. موڙ + اِيُ = موڙنُ. سن. موتَ (ني) = موڙنُ) مروڙڻ - وَرائڻ- پيٽوڪرڻ - مَروڙڻ - مروڙڻ - وِڪوڙڻ - وراڪو ڏيڻ - ڦيچ ڏيڻ - وَرُ ڏيڻ - وَرُ وجهڻ - مَروٽ ڏيڻ. ڏنگو ڪرڻ. گهمائڻ - ڦيرائڻ - چڪر ڏيڻ - هلائڻ - بدلائڻ - متائڻ - رُخ بدلائڻ - (ڪمانُ) چاڙهڻ - (نوڙي) پيچڻ - و ڻڻ. هڪ طرف ڪرڻ. نيوائڻ - ليهائڻ - ليڙائڻ - جهڪائڻ - ختم ڏيڻ - ڇڏدار بڻائڻ - ڏنگو ڪرڻ - ٽيڙو ڪرڻ. آٽو ڪرڻ - آونڌو ڪرڻ - آلٽو ڪرڻ. واپس ڪرڻ - موٽائڻ - موٽائي ڏيڻ - وري ڏيڻ (ضد تان) لاڻ. معنيٰ ڦيرائڻ - آٽو مطلب ڪيڻ چڪي تاڻي ٻي مطلب جي معنيٰ ڪيڻ. (سن. مُڊ = هيٺ لهڻ) قيمت ۾ گهٽ ڪرڻ - موڙو ڪرڻ. (موڙيو- موڙيندو - موڙيل).

= موڙ ۽ موڙ، موڙوُنُ: ذ. ث. وَٽ- وَرُ- پيچ- مَروڙ- وَڪڙ- وَراڪو - آڪيڙو- ڏنگائي. سٽهٽ (وارن جي). اڪرن لڪن جو هڪ نمونو. ڪِرڻن جي واپسي - عڪسُ. پاسو- ڪوشو - موشو ٽارو - ڪِنارو. لٽل ٻها - گهيل اڳهه - سستائي - موڙي.

= موڙاڻِ: ث. موڙائي.

= موڙيتوُ ۽ موڙائيتا: ذ. صفت. موڙ وارو. ڏنگو - مڙيل - وَريل - ميڙ - ڏيڙو - ڦيڏو. ٻيجاءَ - اجايو - بي فائدو. آٽو - آلٽو - آونڌو. موڙي وارو - موڙي مڇي وارو.

= موڙائيڻ: مصدر. موڙڻ جو ڪم ٻي ڪان ڪرائڻ. ڏنگو ڪرائڻ. سستو ڪرائڻ. (موڙائيو- موڙائيندو - موڙائيل).

= موڙائيي ۽ موڙائيُونُ: ث. قيمت ۾ گهٽتائي- سستائي.

= موڙوُ ۽ موڙا: ذ. وَرُ- پيچ- موڙ- موڙ- ڏنگ. (منهن کي ڏنل) موڙو مُڇڪو - مڇ- اشارو. حجاب - شرم - حيا پاسو - ٽارو - ڪنارو- موشو. (ذ. صفت). اڳهه. لٽل - سستو - سهانگو.

= موڙوُ ڏيڻ: منهن کي چهو ڪري نفرت جو اظهار ڪرڻ. مڇڪو ڏيڻ. ڳاهه نه وڻڻ. انڪار ڪرڻ.

= موڙوُ مُڇڪوُ ۽ موڙا مُڇڪا: ذ. موڙو.

= موڙوُ هُنڌنُ: واپار جي اصطلاح ۾ اڳهه گهٽ ٽيڻ. وَٻا يا ماتا وغيره جو چڇڻ.

Gul Hayat Institute

= موڙيون موٽون ڏيڻ (ت): ملاکڙي ۾ ملهن جو هڪ ٻئي کي کيرائڻ لاءِ جاننا هٿ ڦيرائڻ گهمائڻ. (ميلو شهباز ١٧).

● موڙو ۽ موڙا: ذ. سنهن کي ڏنل ورڙ- موڙو مڇکو. انکهه- ڪوڻج- انکوڙ- ڪوشو- سلو. درياءَ جي پاڻيءَ جي چڏي ويل زمين تي جاول هڪ قسم جو ٻوٽو. بيماريءَ جو هڪ قسم (جو ميهن يا آڻن جي ڏڻ ۾ پوي). مال ۾ موڙو.

● سوڙو ۽ سوڙا: ذ (سن. سُشْتَ = سٺ) شاديءَ تي ڪنوار کي ڏنل سوغات وغيره. بيد- ڪنڙي- پري- هڙ- سوڙي- پروٽي. (سن. سُوتَكَرْ = ڪاري) ڪانن جي ٺهيل ڪرسي- سوڙهو. ڏڪيءَ جو ننڍڙو اوهڙ. (ل).

= سوڙو پاڻيڻ: لاڪ ڏيڻ. شاديءَ کان پوءِ گهوٽ مي عزيزن جو ڪنوار کي ڪجهه مٺائي وغيره يا روڪڙ سوڪڙي طور ڏيڻ.

= سوڙو جهلڻ: سوڙو وٺڻ.

= سوڙو ڏيڻ: سوڙو پاڻڻ.

= سوڙي جيءُ گوٽيءُ (ل): ث. گهوٽ جي پٽڪي ۾ هٻڪل سوپاريون وغيره ٻيل هڪ پرتَ پريل ننڍڙي گوٽري. (ن- ب).

● سوڙهه ۽ سوڙهڙ: ذ. (سن. سُوڍَ = سوڙهه) سُنجهه- ڪنڌ و. سنڌ- بنڌ. ڪنڌ- گوپ. سُنجهيل سٺ. عضوي جي سنڌَ تي ٽيل سوج. پيٽ ۾ ٽيل بادي گولو- بادي سور. درياءَ جو آهو پاڻو جنهن مان پاڻيءَ جو ليکال نه هجي. (ت). چوپائي مال جي بيماريءَ جو هڪ قسم- (وهت جي) آندي جو وڪڙ ۽ روڪ. (ذ. صفت). (سن. سُكْڏَ = موڪو) بيوقوف- نادان- چسو- بي عقل- سوڙهل.

= سوڙهه سوڙهڙ: صفت. ڏونڊيڙو- اونڌي ڪنڌ. ڪروندڙو. سسيل- ڪيڪو و ڪو.

= سوڙهو سوڙهو ۽ سوڙهاسوڙهاءُ: ذ. صفت. سوڙهه سوڙهڙ.

● سوڙهل ۽ سوڙهلَ: ذ. صفت. سُنجهيل- سُنڊل- الجهيل. سُنجهورو- ٻيچدار. (سن. سُهه = بيهوش ٿيڻ) حيران ٿيل. پريشان ٿيل. ڪيڪو و ڪو ٿيل- وائڙو- ششدر- گهبرايل. بيهوش. سُورڪ- بي سمجهه- بيوقوف- جاهل- نادان- بي عقل. موڪو. و سُوڙَل. گمراهه- پَلِيل- ڏيڪيل.

● سوڙهڻ: مصدر. (سن. سُهٌ = بيهوش ٿيڻ) بيهوش ٿيڻ- سُنجهڻ. (موڙهو- موڙهبو- سوڙهل).

= سوڙهه: صفت. سُنجهيل- سُنڊل. بيهوش. گمراهه. ويسو- حيران.

= سوڙهو: صفت. موڙهل.

= سوڙهو سوڙهو: صفت. ٻانهون ۾ جنگهون پيٽ ڏانهن سوڙهيون ڪري سمهيل. غمگين ٿي اونڌي ڪنڌ ٻيل- سوڙهه سوڙهه.

● سوڙهو ۽ سوڙهاءُ: ذ. (سن. سُوتكَرْ = ڪاري) ڪانن جي ٺهيل ڪرسي. ڪنڙي. هڙ. سوڙهو. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم.

● سوڙهو جبل: اسر خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● سوڙهيو ۽ سوڙهيا (ث): ذ. پٽڪو- مولهيو. (ل). ڳاڙهي حلواڻ جو ٽڪو.

● سوڙي ۽ سوڙيون: ث. صفت. (سن. سُدْ = هيٺ لهڻ) گهٽ- لاٿ واري. موڪي- سائي- ٽنڊي- ديلي- سندي (بازار).

● سوڙي ۽ سوڙيون: ث. (سن. سُولَ = اصل) ڪنهن واپار وغيره ۾ سيڙايل اصل رقم. اصل رقم- سُور. سيڙپ- پونجي- ملڪيت. راس- پدارٿ. (سن. سُولِڪا = سوڙي) نندي هڙ- نندي ڪنڙي- پروٽڙي. ٻچڪو- ٻيڙي. (سن. سُشت = سٺ) ڪانين جو ڪنڊو. ڪانن سٺ. پنجويهن ٻيڙين جو بنڊل- جهوڙي. ڪڪڻ مان نهيل سينهوڙي (جا مٽي تي رکي مٿانئس دلو يا ڪوٻه بار ڪڍجي) ويهڻ لاءِ ڪانن مان نهيل ننڍڙي ڪرسي- پيڙهو.

= سوڙي پٽڻ: گڏو ٻڌڻ. پروٽڙي ٻڌڻ.

= سوڙي ٽيڻ: لفعو ٽيڻ- فائدو حاصل ٽيڻ. هميشه لاءِ قرن ڪائن جي آميد رهڻ.

= سوڙي پٽڻ: ٻڌي ڇڏڻ- جدا ٽيڻ.

Gul Hayat Institute

= مُوڙِي ڪَڇَ ۾ هُنڌَ: هل هلان ۾ هجڻ. هلند و وتڻ.
"ساران سنپور کي، ڪڇ ۾ موڙي،
ڪڇ لڏي، ساران ڪُڏي"
(ن - ب).

● مُوزاتِيءُ (ڪ): ث. مڪران جي کجور جو هڪ قسم.

● مُوزَهَرُ: ذ. (ف. موزه = پير + پر = کنب) ڪبوتر جو هڪ قسم - اُهو ڪبوتر جنهن جي پير تي کنب هجن.

● موز نڈِ ڪاڻِيءُ: اسم خاص. سري بلوچن جو هڪ قبيلو.

● مُوزُوءُ ۽ مُوزا: ذ. (ف. موزه) چمڙي جو جوراب. جُتي - پيراز. ڪپڙي جو جوراب.

= مُوزِي بَنڊَ ۽ مُوزِي بَنڊَ: ذ. جوراب بڌڻ جو پٽو.

● مَوزُونُ: ذ. صفت. (ع. وَزَنَ) وَزَنُ ڪيل - توريل. ٺهڪندڙ - ٺهندڙ - لائق - جڳهائيندڙ - مُناسب - واجب - زيبا - سُهائيندڙ - ٺيڪ - دُرست. (آصفيه).

● مُوسا: اسم خاص. ٽَرُ ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوسا واهُ: اسم خاص. تعلقي ٽُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوستُ ۽ مُوستَ: ذ. (سن. مِشُ = بهانو) بهانو - عذر - پوزش - گيڪُ تالُ. هار سينگارُ - لاڏ ڪوڏ - نازنخرو - انگل آرو. (ن - ب). سستي. (گاجرا).

● مُوسِڙُو ۽ مُوسِڙا: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

● مُوسَلَ: ث. (سن). مُهرلو - مُهري. (گاجرا).

● مُوسَلُو ۽ مُوسَلا (ل): ذ. (پرا. موسَلَ. سن. مُوسَلَ = مُهرو) انَ چڙڻ جو ڪات جو وڏو مُهيرلو - مُهري - ڏَنڊو - ڏڪرو.

● مُوسِلِيءُ: ث. (سن. مُسَلي) دوا طور ڪم ايندڙ هڪ پُوڻيءَ جي ٻاڙ (قوت باهه ۽ ضعف دماغ لاءِ مفيد).

● مُوسَمَرَ ۽ مُوسَمُونُ: ث. (ع). مند - رُت - فصل - تڙ. ويل - وقت - مهل. ايام - زمانو - سمو. موقعو. گج جي پرت جو هڪ قسم. (ڪ).

= مُوسَمِ بهار: ث. رت بسنت - بهار جي مند - گلن جي کلڻ جي مند. ربيع. ڦگڻ. مارچ. جواني - جوپن.

= مُوسَمِ خِزانُ: ذ. ٻن چٽن جي موسم - خريف. زوال جو زمانو - زمانه تنزل. ضعيفي - پيري - پياپڻ. جوپن جي پڇاڙي. (آصفيه).

= مُوسَمِيءُ ۽ مُوسَمِيءُ: صفت. موسم جو. موسمِ وارو - مندائتو - ويلائتو - وقتائتو. ٽوري وقت لاءِ. ميوي جو قسم.

● مُوسَن: ذ. ٻوڙها - پيرمرد - پيدا. (ديوان سانگي).

● موسو ۽ موسا: ذ. حياءُ - لَڄ - حجاب - لِهه - شرم. شرم. ڪنڌ - غيرت. حَيف - بد نامي - شرم جي ڳالهه. سبب. بهانو - عذر - مينهه. (ڪ).
"جهوري جهڙ هي، موسو مڪڻ جو." (چوٽي).
منصوبو - ويرُ - سازش - نزاع - د شمني. (ن ب).
ميهڻو - طعنو - تنڪو - وين - ڏوراپو. (ث).

= موسو ڪَرَنُ (ڪ): بهانو ڪرڻ - عذر ڏيڻ.

= موسو مَارنُ (ث): ميهڻو ڏيڻ - طعنو ڏيڻ - وين ڏيڻ.

● مُوسو دِيرو: اسم خاص. تعلقي ڪنڀاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوسُومُ: ث. (ع). موسم. (گاجرا).

= مُوسُومِيءُ: صف. موسمي ميوو.

● مُوسىٰ: اسم خاص. هڪ نبيءَ جو نالو. (جو بني اسرائيل يعني يهودين ۾ پيدا ٿيو. جنهن تي توريت نازل ٿيو. ڪيس ڪليم الله جو لقب مليل آهي. سندس هٽ هميشه چمڪندڙ عصا ۽ سندس ٻڌ مشهور آهي. هو يهودين جو پيغمبر، قاعدو ٻڌائيندڙ ۽ اڳوڻ هو. طور جبل تي خدا جو ديدار ڪيائين).

● مُوسِيانِيءُ: اسم خاص. بلوچ قوم جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان).

● مُومِيءُ پُوتا (ث): اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مُوسِيٰ قَبْرِيٰ: اسم خاص. هڪ لڪ جو نالو.

● مُوسِيقِيٰ: ذ (ع). گائڻ جو علم ـ گاين وديا. سنگيت ـ گائڻ ـ ڪلا.

ـ مُوسِيقار ۽ مُوسِيقَارَ: ذ. صفت. گائڻو ـ گوئيو ـ ڪلاونت ـ مُطرب ـ سازيندڙ.

● مُوسِيٰ مَچِيٰ: ث. مڇي جو هڪ قسم ـ مَنگرَ ـ منگرو. انساني مانس کائيندڙ هڪ وڏي مڇي. (ڏيکھ الڪل چاليھ فوت. (گاجرا).

● مُوشُ: ذ. (آڻن ۾) ڦڙڻ جي هڪ بيماريء جو نالو.

● مُوشُ ۽ مُوشَ: ذ. (ف. مُوش: سن. مونڪ = ڪئو). ڪوئو ـ چوهو ـ ڪئو.

● مُوشِكافِيٰ ۽ مُوشِكافِيُونُ: ث. (ف). وار تان ڪَٽل لاهڻ جي حالت ـ باريڪ بيني. مڇيء مان ڪنڊا ڪڍڻ.

● موشو ۽ موشا: ذ. (سن. مُش = لڪائڻ ڍڪڻ). پاسو ـ ٽارو ـ ڪنارو ـ گوشو. علحدگي ـ جدائي. شرم ـ حياءُ ـ لڄ. منهن لڪائڻ جي حالت ـ پردو ـ لِڪ ـ پرهيز.

ـ موشو ڪرڻ: پرهيز ڪرڻ ـ پري رهڻ ـ گوشو ڪرڻ ـ ٽارو ڪرڻ. لحاظ ڪرڻ. شرم ڪرڻ ـ حيا ڪرڻ ـ لڄ ڪرڻ.

● مُوصِلِيٰ: ث. دوا طور ڪم ايندڙ پهاڙي ٻوٽيء جو هڪ قسم (جنهن جي پاڙ ڪتب اچي). مُوسِلي.

● مَوْصُوفُ: صفت. (ع. وَصْفَ) وصف ڪيل ـ ساراهه ڪيل ـ ساراهيل ـ واکاڻ ڪيل ـ واکاڻيل ـ ممدوح. بيان ڪيل. مذڪور. (ذ) علم نحو جي اصطلاح ۾ اهو لفظ جنهن جي صفت ڏيکاري ۾ اچي. (علم نحو ۶۰).

● مَوْصُولُ: ذ. صفت. (ع. وَصْل) وصل ڪيل ـ ملايل ـ ملايل ـ ڳنڍيل ـ لاڳاپيل. جڙيل ـ ٻڌل. (آصفيه). (ذ) گرامر موجب ضمير جو هڪ قسم. (جنهن جا به قسم آهن): ۱ـ ضمير موصول، ۲ـ ضمير جواب موصول).

● مَوْضُوعُ: ذ. (ع). وضع ڪيل. رکيل ـ ڪيل. بيان ڪيل. (ذ) مضمون جو مقصد. عنوان. علم نحو جي اصطلاح ۾ بامعنيٰ ڳالهائڻ. (علم نحو ۲).

● موغِلو ۽ موغِلاَ: ذ. صفت. مغل خاندان جو ـ مُغلِيو ـ مُغلي.

● مَوْقِعَ: ذ. (ع. وَقْع). وجهه ـ وار ـ سمجهه ـ ساجي ـ ٽڻ ـ داءُ ـ موقعو ـ سٽو. واقعي ٽيڻ جي جاءِ.

ـ موقِعو ۽ موقِعنا: ذ. موقع. واقع ٽيڻ جي جاءِ. (آصفيه).

ـ موقِعو ڏِيڻُ: مهلت ڏيڻ ـ مناسب وقت ڏيڻ. وجهه ڏيڻ.

ـ موقِعهِي تهي: ظرف. پوري وقت تي ـ مهل تي.

● مَوْقُوفُ: ذ صفت. (ع. وَقْف). بيهاريل ـ ڪڍو ڪيل. ٽاڙيرايل. ڪم ڪان روڪيل. نوڪريء ڪان برطرف ڪيل ـ برخواست ڪيل. ڪمي ڇڏيل. منسوخ ڪيل. مهمل رکيل ـ مهلت ڏنل. ترڪ ڪيل ـ ڇڏيل.

ـ مَوْقُوفُ ٽِيڻُ: نوڪريء ڪان جواب ڏيڻ ـ برطرف ٽيڻ ـ برخواست ٽيڻ.

ـ مَوْقُوفُ ڪَرَڻُ: برخواست ڪرڻ ـ برطرف ڪرڻ.

● مَوْقُوفِيٰ ۽ مَوْقُوفِيُونُ: ث. برطرفي ـ برخاستگي ـ معزولي ـ علحدگي. رد. اِلتوا ـ توقف.

● موڪَ ۽ موڪُونُ: ث. (سن. موڪْشَ = چونڪارو). هيٺانهين زمين (جنهن ۾ پاڻي آساني سان اچي سگهي). ٻنيء کي واهن رستي ڏنل پاڻي. وهڪ (پاڻيء جي). وهندڙ پاڻي. جلارو پاڻي ـ ڪهڻو پاڻي. پاڻي جي آڏل ـ پالوٽ. ڪهڻائي ـ جهجهائي ـ زيادتي. (صفت). ڪهڻو ـ جهجهو ـ جام ـ متو ـ وڌيڪ ـ زياده.

ـ موڪَنا: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موڪَرِ ۽ موڪَرُونُ: ث. (سن. موڪْشَ = چونڪارو). ويڪرائي ـ ويڪر ـ چوڙائي ـ ويڪراڻ ـ ڪشادائي ـ ڪشادگي ـ موڪراڻ. ٻوٽ ـ ٻيٽ.

ـ موڪَرَاڻِ: ث. موڪر.

■ موڪِرائيي ۽ موڪِرائيِيُون: ث. موڪراڻ- موڪَرَ- چوڙائي.

■ موڪِرو ۽ موڪِرا: ذ. صفت. ڪشادو- ويڪرو- خلاصو- وسيع- چوڙو. گنجائشي- آزاد- جڳهه وارو- ڪليل- ميڪيو. وڏو.

● موڪُڻ: ذ. (سن). چوڻڪارو- آزادي- آزاد گي- نجات- موڪا- ميڪتي.

● مُوڪِل: ذ. صفت. (ع). وڪيل ڪندڙ- اصيل.

● موُڪِلڻ: مصدر. (سن. مُنْجَ = آزاد ڪرڻ) مُنجڻ- پڻڻ- روانو ڪرڻ- (قاصد) ڊوڙائڻ- (لشڪر) چاڙهڻ- پيڇڻ. (موڪليو- موڪليندو- موڪليل).

● موُڪَلَ ۽ موُڪَلائُونُ: ث. رُخصت- چُوٽي- رضا- اجازت. اِذن. رِهائي- آزادي- چوڻڪارو- چوڻڪو. نوڪريءَ کان برطرفي- موقُوفي.

■ موُڪَلَ آڻيٽي: جملو. جيڪي وٺيئي سو ڪر.

■ موُڪِلائي ۽ موڪِلائِيُون: ث. موڪل- اجازت- رخصت- روانگي- سانباهو. الوداعي. موڪلائڻ وقت ڏنل موڙو يا پئسا (خرچي طور).

■ موُڪِلائِڻُ: مصدر. رخصت ونڻ- چُوٽي وڻ- اجازت وڻ- موڪل ونڻ- الوداع ڪرڻ- موڪلائي ڪرڻ- خدا حافظ ڪرڻ. اِذن ونڻ- آزادي ڏيڻ. (موڪلائيو- موڪلائيندو- موڪلائيل).

● موُڪوڙ ۽ موُڪاءِ: ذ. ڪُڌيا جي چپ ۾ پيدا ٿيندڙ ڳوڙهيءَ جو هڪ قسم. (جمع. موُڪا) بيماريءَ جو هڪ قسم. موڪن جي بيماريءَ جو جيت.

● موُڪا (ت): اسم خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● موُڪا ۽ موُڪائُونُ: ث. (سن. موُڪش = نجات) چوڻڪارو- رِهائي. نذر- نذرانو. ڏڪڻا.

● موُڪائي (ت): ث. ڪنهن شيءِ وڻڻ جي عيوض (ڪُنهر يا دڪاندار کي) ڏنل ڏڻا (اناج).

● موُڪِشُ: ث. (سن). موڪش- نجات.

● موُڪَلُ بَهَهُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موُڪَڻُ: مصدر. (سن. موڪشڻ = آزاد ڪرڻ). آزاد ڪرڻ- مُڪت ڪرڻ. مُڪتي ڏيڻ- نجات ڏيڻ. ڇڏائڻ- آزاد ڪرائڻ. عيوضو ڏيئي گروي مان ڇڏڻ. عيوضو ڏيڻ- بدلو ڏيڻ. محصول ڏيڻ سان ڪا شيءِ آزاد ڪرائڻ. عيوض وٺي ڪا شيءِ ڇڏڻ. پوريءَ قيمت ۾ ڪٽڻ. احسان جو بدلو ڏيڻ- احسان لاهڻ. ڪنهن عمل سان خود کي چڱو ثابت ڪرڻ- ملهائڻ- مرڪائڻ. ڪجهه ڪري ڏيکارڻ. مُنهن ڪم ڪرڻ. ڪنهن کي ڏُڻُ- منتخب ڪرڻ- چونڊڻ- پسند ڪرڻ. انعام ڏيڻ- ورسائڻ. عزت ڏيڻ. (موڪيو- موڪيندو- موڪيل).

■ موُڪَ ۽ موُڪُونُ: ث. آزادگي- رِهائي- خلاصي- اجائيي- چوڻڪارو- نيتارو- نجات- موڪِيرُ. پئسن يا محصول عيوض ڏيڻ سان ڪنهن شيءِ جي آزادي. (گاجرا).

■ موُڪُ ۽ موُڪَ: ذ. موڪ. چوڻڪارو. معافي. آخرين ۽ دائمي خوشي. ڏنل شيءِ جو عيوض. ڏرمي پستڪ جي قيمت- مٽائي (پاڪ ڪتاب جي قيمت). ڏرمي ڪريا ڪرم جو عيوض- پيٽا.

■ موُڪا ۽ موُڪائُونُ: ث. نذر- نياز- سيسا- مُڪا. موڪ- موڪائي.

■ موڪائيُ ۽ موڪائِيُون: ث. موڪڻ جي بها يا مزوري- موڪ- موڪا.

■ موڪائِڻُ: مصدر. آزاد ڪرائڻ- نجات ڏيڻ- چوڻڪارو ڏيارڻ. پاڻ ملهائڻ- مرڪائڻ- فخر ڪرڻ. (موڪائيو- موڪائيندو- موڪائيل).

■ موڪُ ٽِيِڻُ: ڪو بلو پيٽي ٽيڻ.

■ موڪِشُ: ذ. نجات- موڪ. (گاجرا).

■ موڪِيُ: صفت. موڪ ڪندڙ- آزاد ڪندڙ.

● موڪِيِيُ (ت): اسم خاص. ٽنڪر پارڪر ۾ لُڻ جي هڪ ڪاٺ جو نالو.

● موڪِيُ: صفت. (سن. مَدْيَ = شراب) شراب چڪائيندڙ. مَدو وڪڻندڙ- ڪَلالُ. (اسم خاص).

Gul Hayat Institute

هڪ عورت جو نالو (جا گواڙ پاسي شراب وڪڻڻ جو ڪم ڪندي هئي، هڪ لڳ سنڌس شراب جي ڪنهن مٽ ۾ نانگ وڃي ٻيو ۽ انهيءَ مٽَ جو شراب جن ٻيتو ٿي، سي مري ٿي ٻيا).

"موڪي سندي مٽ ۾ سُري سپ ٻيو،
اِيءُ قضا ڪم ڪيو، ڪونهي ڏوهه ڪلال جو"
(شاهه).

● موڪَرَ (ث): اسم خاص. ٻوٽي جو هڪ قسم. گاهه جو هڪ قسم.

● موڪَرو ۽ موڪِرا: ذ. خوشبوءِ دار گل جو هڪ قسم - مَڪِرو.

● موڪائِڻُ: مصدر. (سن. مُهُ = بيهوش ٿيڻ). موڪو ٿيڻ. هوش خطا ٿيڻ. (موڪائيو - موڪائيندو - موڪائيل).

● موڪشٽُ ۽ موڪشٽَ: ذ. صفت. (سن. مُهُ = بيهوش ٿيڻ). بي سمجهه - ڪنڌ نهر - موڪو.

● موڪو ۽ موڪا: ذ. صفت. (پرا. موڪو = موڪو. سن. موڪ > مُهُ = بيهوش ٿيڻ. منجهيل - موڙ مل. اڻ ڳالهائو. گونگو - مائيٽو. مسڪين - اباڻو. اپوجهه - ڪوپ - بي وقوف - ڪم ذهن - بي عقل - مورڪ - ڳهيلو - موڪوستر. جهڪو (رنگ). بيهوش - مورڇت - وسو. وسائل. سست - ڍيلو - آرسي - ٽوٽي - ڪاهل - ڳمر. ڪيڪو وڪو ٿيل - حيرت زدو - وائڙو - نيپو - حيران. (ث. موڪِيُ ۽ موڪِيُون). (ذ). هڪ ڏينهن جو نالو. جن - پُوت.

= موڪائيُ ۽ موڪائيُون: ث. ڳهيلائي - موڪاڻ. آپاڪائي. بيهوشي - غشي - وسامائي - مستي - ڳهر - نند. وائڙائي.

= موڪاڻ: ث. موڪائي.

= موڪوستَرُ ۽ موڪمتَرَ: ذ. صفت. موڏَن - وڳشتُ.

● موڪهڙ ۽ موڪهُون (ث): ث. برساتي ڪير.

● موڪهو ۽ موڪها (ت): ذ. صفت. بيهوش.

● موڪو ۽ موڪا: ذ. صفت. (سن. مُدُ ڪ = مُڪ) مڪ جو - مڪ وارو. مڪ جي رنگ تي - موڪي - هلڪو سائو - سائيڙو.

= موڪِيُ ۽ موڪِيُ: موڪو.

● مول (ڪ): اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

● مولُ ۽ مرلَ (ڪ): ذ. ٻڙيءَ جو هڪ عضو - ڪُوهي يا شيخلي جي چوٽي - مورُ. (اسم خاص). ڪوهستان ۾ هڪ مشهور شهر جو نالو. (ن - ب).

"ملير تيلاهه مَرڪي، جيلاهه مول ماس."

● مُولِ: ظرف. مُور.

● مُولُ ۽ مُولَ: ذ. (سن. مُولَ = اصلُ). اصل. پاڙ - جڙ - جڙهه - بيخ - بنياد - ڪيرَ - ٻڙهه - بناهه. ذاتو - شبديوني. مُهڇُ - مُنڊُ - ڏُرُ. پيدائش - ٻُهائي. ڪتاب جو اصل مضمون - متن. علم رياضيءَ ۾ سڳهه جو اصل عدد ("ٻيو مُول، ٽيو مُول" وغيره). هڪ نڪت جو نالو (جنهن ۾ يارهن نحس تارا آهن). (صفت). اصلي. بنيادي. مُنڊ وارو.

= مُولُ پاشا: ث. اصلي ٻولي. بنيادي زبان.

= مُولُ پاپُ: ذ. اصلوڪو گناهه. حضرت آدم عليه‌السلام ڪان ٿيل گناهه.

= مُولُ ساڏنِ شبدُ: ذ. اصل لڪل لفظ.

= مُولُ شبدُ: ذ. اهو لفظ جو ٻئي لفظ جو بنياد هجي - ذاتو - اشتقاق.

● مَوُلا: ذ. صفت. (ع). مولىٰ - مولو.

= مَوُلائيُ: ذ. صفت. مولىٰ جو طالب. مولىٰ وارو.

● موُلاڙُ ۽ موُلاڙا: ذ. مولهاڙو - پڳڙ.

● مولادادُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُلارِيُ: ث. ڪاڏي جي ڪم ايندڙ مُوريءَ جون ڏانڊيون ۽ پَنَ.

● مُولانُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مولانو ۽ مولانا: ذ. صفت. (ع). پڙهيل - وِدوان - عالم - فاضل - پَنڊت - مولوي. قابل - هوشيار - چاڙو - ماهر.

● مولاوَڙو: ذ. صفت. مُهاچڙو.

Gul Hayat Institute

● مولائيءُ: اسم خاص. هڪ قوم جو نالو (جنهن جي ڪيچ ضلعي ۾ اينڪ آهي).
● مؤلِفُ: ذ. صفت. (ع. لَفّ) ڪتاب جو تاليف ڪندڙ- ڪتاب جا مضمون گڏ ڪرڻ وارو- مُصَنِّفُ.
● مولگوءُ ۽ مولگا (ت): ذ. هٿي جو هڪ قسم- سڳن وارو هٿو. (حامي).
● مولِمرَ ۽ مولمرَ: ذ. (ع. مارُقَ = هوا) هوا- واءُ- باد- پون. اوپر جي هوا. (گاجرا).
● مولِمو ۽ مولِما: ذ. صفت. (ع. مُسْلِمَ) ڪنهن ڳهه تي چڙهيل پاڻي- مُسْلِمو- مُسلمو.
● مولو: ذ. (ع. مولىٰ) مولا- مولىٰ. (صفت). مُنڍهيل (سٽ وغيره) گانڊوڙيل. گهنڊيدار (وار).
● مولودُ ۽ مولودَ: ذ. صفت. (ع. وَلَدَ) آهو ٻار جو پيدا ٿيو هجي- جايلُ- جاميلُ- جَميلُ- زاده. (ذ). جنم جو ڏينهن- پيدائش جو ڏينهن. پيدا ٿيڻ جو زمانو. حضور رسول صلعم جن جي جنم جو بيان. (آصفيه). رسول الله جن جي صفت ۾ چيل نظم. جنازي جي اڳيان سُر سان پڙهڻ لاءِ نبي ڪريم صلعم جن جي ثنا جا شعر.
- مولودي: ذ. صفت. مولود پڙهندڙ- شُغل پڙهندڙ.
● مولوي ۽ مولوي: ذ. صفت. (ع). شرع جا احڪام ڄاڻندڙ- دين جو عالم- فقيهه. ڏرم شاستر ڄاڻڻ وارو- شاستري. شريعت جو پابند. مُعلم- مُدرس. راج پنڊت- سيا پنڊت.
● مولهه (ت): ث. سُوڙي جي وَٽ. تڏي يا ٽوٽي جي ڪنار.
- مولهه ورائن (ت): تڏي جون ڇڙيون ورائي سمهڻ.
● مولهاتو ۽ مولهاٽا: ذ. مٽي تي هٿ ڏڻ ۽ ڏري پڪڙي- پڪڙ- ڇڏڻ- مولهو- مولهو- پڪڙ- دستار. (ث. مولهائي ۽ مولهائيون).
● مولهاتو ۽ مولهائا: ذ. مولهاڻو.
● مولهڻ: اسم خاص. تعلقي نوشهري فيروز ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مولهو ۽ مولها: ذ. مولهاڻو- مولهيو. پڪيءَ جو هڪ قسم. وڏيءَ چمار وارو آڻ. (ث)- هوڙهو آڻ- ڪيٽ. (ٽ). (ث. مولهي ۽ مولهيون).
● مولهيو ۽ مولهيا: ذ. (سن. مَسُولي = ڪلنگي وارو) ڪلنگي دار پڳ يا پٽڪو. (گهاتو- گُٽر). مولهاتو- مولهائو- مولهو.
● مولي: ذ. صفت. (ع). ڏاڍي- مالڪ- والي- آقا- خاوند- سائين- صاحب. سردار- امير. پتي- سرتاج. بادشاهه- شاهه- پاتشاهه. سلطان- حاڪم. داتا. الله- ربّ- پريو- ايشور. خدا تعالىٰ.
● موليو ۽ موليا: ذ. مولهيو- مولهائو.
● مُوليو ۽ مُوليا: ذ. (سن). هڪ نڪٽ جو نالو. مُول لڪڙ ۾ چاٽايل ماٺهو. (صفت). سائو- هريو. زردو- هيدو. (گاجرا). خوش- آسودو.
● مولهيڙنو حاجيءُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مولهيڙنو شاهڙ: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● موليمُ ۽ موليمَ: ذ. وادڪي ڪم جي هڪ اوزار جو نالو- ماهيچيءَ جو هڪ قسم- گول ليکن ڪيڏ جو اوزار. (ن.ب).
● مومَ: ث. (ف. مومَ. سن. مَدّ تَتّمَ = ميڻ) ميڻ- آها شئي جنهن مان ماکيءَ جي مک پنهنجو مانارو ٺاهي.
- مومَ بتيءُ ۽ مومَ بتيونُ: ث. ميڻ بتي- موميتي- شمع.
- مومَ جامو: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي موم لڳل هوندي آهي).
- مومَ دل: صفت. نرم دل- دل ڪونئرو- حليم- نرم طبع- نرم مزاج.
- مومَ روغنُ: ذ. ميڻ ۽ ترن جي تيل ڪي گڏي ٺاهيل روغن.
- مومي ۽ موميُ: ذ. صفت. ميڻ جو- ميڻ وارو. ميڻ جهڙو- نرم. (گاجرا).
- مومهيتيءُ ۽ مومهيتيونُ: ث. ميڻ بتي- موم بتي- شمع.

Gul Hayat Institute

● مُوْمَرُ ۽ مُوْمَرَ (ث): ذ. صفت. بي سمجهه- مست- چريو.

● مُوْمِيڙائِي ۽ مُوْمِيڙائِيُون: ث. (ف. مومياڻي = مومڙائي). ڪاري رنگ جي هڪ سٽيي دوا (جا پڳل هڏ ڪي ڳنڍڻ جي ڪم اچي)- مومياڻي- مومير ي. (آصفيه).

● مُوْمَلَ ۽ مُوْمَلُون: ث. صفت. (سن. وِ = بِنان + مَلَ = مَٽر). پاڪ- پوٽر. آجري- آچي- آوجل. سهڻي- حسين. (سر مومل راڻو- ڪُر). (اسم خاص). مومل راڻي واري قصي جي هڪ مشهور عورت جو نالو.

● مومِنُ ۽ مومِن: ذ. صفت. (ع. آمَنَ). ايمان وارو- ايماندار- ايمان آڻيندڙ- سچو مسلمان- مسلمان. دين تي پڪو. (اسم خاص). قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو.

● مومِيائِي: ث. دوا طور ڪم ايندڙ پساريڪي وڪر جو هڪ قسم (جا پڳل هڏن ڪي ڳنڍڻ جي ڪم اچي)- مومڙائي. (مصر ملڪ ۾ پر ٽي زماني جا مصالح جي زور تي رکيل لاش)- ممي.

● مَوْنْ: حرف جر. منجهان- مان- ڪان- وٽان.

● مُوْنْ: ضمير متڪلم. (پرا. مَيْ. سن. مَيا = مُون). مان- آءُ- پاڻ- پنڊ. (هي ضمير فعل متعدي جي ماضيءَ وارن زمانن مان ايندو آهي، جيئن "مون لکيو، مون پڙهيو" وغيره).

▬ مُوْنْ جِيان: ظرف مون وانگر.

▬ مُوْ ڪَرِ: حرف جر. ماڻهپي (ت)- مون ڪي- پاڻ ڪي.

▬ مون ڪَرِ: حرف جر. مان- ڪَرِ- مون وٽ- مون تائين.

▬ مُوْنْ هَتان: حرف جر. مون ڪان- مون وَٽان- منهجي طرف ڪان.

● مُوْنْ: ذ (سن. مَوْنَ = ماڻ) ماڻ- چپ- خاموشي- سُڪاٽ- سانت- سانوڙو. آرام- نمار- سامت- ڏ برج.

▬ مُوْنْ ڌارڻ: ماڻ ٽيڻ- چُپ رهڻ- خاموشي اختيار ڪرڻ- گُپ چُپ رهڻ.

▬ مَوْنِي ۽ مَوْ لِي: صفت. مُڻ- خاموش. سامت- ساڪِت- ساڪَن. (اسم خاص). جوڳي فقيرن جو ماڻ ۾ گذاريندڙ هڪ فرقو.

● مُوْنِث: ث. (ع. مُؤَنِث). مادهه. مادي. عورت- زال. عورت جو مخصوص عضوو. (گاجرا). گرامر موجب جنس جو هڪ قسم- مادي لاءِ ڪم ايندڙ جنس.

● مُوْنْجهه ۽ مُوْنْجهُون: مُوْنْجهه: ذ. (سن مُه = بيهوش ٿيڻ). ساهه گهٽجڻ جي حالت- گهٽت- پوست. سخت گرمي. سخت گهٽ- سخت گرميءَ سبب بيهوش ٿي وڃڻ جي حالت. ساهه جي بي آرامي- آندماند. بي آرامي- بي قراري. بي چيني- ڪُٽي. فڪرات. هيانءُ تي بار- غُبار. حيراني- پريشاني- وانڍائي (ست وغيره جي) منجهن جي حالت- مونجهارو- ڪاوڙ. رولو- ڪوڙ- گهوٽالو. مونجهو.

▬ مُوْنْجهارو ۽ مُوْنْجهارا: ذ. مونجهه. رولو. ڪوڙ. مونجهو.

▬ مُوْنْجهو: ذ. مونجهه- مونجهارو.

● مُوْنْجهاري: ث. پوٽي جو هڪ قسم (ولائتي پير جهڙو، پن ڪهرا، گل هيڏو ڪيوڙي رنگ- تي مائل).

● مُوْنْدَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مَوْنْدَرَ: اسم خاص. تعلقي دادو، تعلقي ننگرپارڪر ۾ تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.

● مُوْنْدِراڻي (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (بڪٽي پاڙو).

● مُوْنْدُواڻ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوْنْڌاهِه: ث. ڪنهن به چوپائي مال جي سارَ يا فَرجُ.

● مُوْنْڊو ۽ مُوْنْڊا: ذ. اسم خاص. (ٻيءَ جو) ٻَرنر- جلاويو.

● مُوْنْڊيو ۽ مُوْنْڊيا: ذ. صفت. منڊ وارو يا گو- مُهڙ. مُهاڙو- اڳياڙي. (ذ). ڪُلهو. ٻيڙيءَ جي آڏ جي چوٽيءَ ۾ پڌل رَسو.

Gul Hayat Institute

● مُونڊ (ت)؛ ذ. مُنڊ - بنياد.
- مُونڊ و اڪٽائڻ (ت)؛ مهاڙو اڪائڻ. هروپرو جهيڙو ڪرڻ - فساد ڪرڻ.
● مُونڊڻ: ذ. گوڏو - مونو. پاڻيءَ تي پيدا ٿيندڙ ٻوٽيءَ جو هڪ قسم.
● مُونڊي ۽ مُونڊ ٻون؛ ث. ملهه يا ڪُشتيءَ راند ۾ هنيل ٽوريءَ گوڏي جي ٽوڪر.
- مُونڊي: ملهه راند ۾ گوڏي جي ٽوڪر ڏيڻ. انگڙو هڻڻ - ڦڙتي هڻڻ. رند ڪوجهڻ - اڪ وجهڻ - چيڏ ڪ وجهڻ - رڪاوٽ وجهڻ.
● مُوسگر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر حيدرآباد ۾). (سينسز ۱۹۳۱ع).
● مُونڪَ ڦَري (ت): ث. پيرت جو هڪ نمونو. ڪاڇو.
● مُونگهان (ڪ): ٻوٽي جو هڪ قسم (ٽارين ۽ ٽڻڻ جي ڪل تي ڪنبا ڪنبا ٽين، جن ۾ ڪير آهي، ذائقي ۾ لذيذ).
● مونو ۽ سونا: ذ. صفت. (سن. مُنڊ = ڪوڙو). ٺوڙهو. مٽي ڪوڙيل ماڻهو (خاص ڪري جيڪو سپ وار ڪوڙائي چڏي). سنياسي. (ذ). سانوڻ جي مند ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ گاهه جو قسم. (ل).
● مونو ۽ مُونا: ذ. گوڏو - گهٽنو. ڪورين جو هڪ اوزار - تُر جي ٻنهي پاسن ڪان زمين ۾ ڪُٽل ڪاٻيءَ ٽڪر (جن ۾ تُر ڦري سگهي). آڏاڻي ڪي جهلڻ لاءِ ڪاٺ جو ڪلو. ايٽ جي آڌي ڪاٽي - پانو.
- مُونا هڻڻ: گوڏا هڻڻ - اولڙ ڪرڻ. لتاڙڻ. (ڪنيات - گر).
- مُونڙين: ظرف. گوڏن سان.
- مُونن ۾ مُنهن ٻانهن: گوڏن ۾ منهن وجهڻ. مراقبي ۾ ويهڻ.
● مُونهڇي (ت): ث. پيٽ جي شروعات وارو هنڌ.
● مُونيي ۽ مُونيون: ث. (ڪنهن به جانور جو) ڪَريو - مُرو - مَريو. مُريهي جا وار. (ڪاجرا).
● مُوڻ ۽ موڻ؛ ذ. (پرا. مِيَنَ. سن. مَدَنَ > مِد = سٽيو ڪرڻ) ڪاڌي طعام (يا شيءِ وغيره) کي لذيذ يا نرم ڪرڻ لاءِ اني ۾ گڏيل مکڻ يا گهيه. (گاجرا).
● مُوَنُ: مصدر. (سن. ما = مَنِيُ) مَنِيُ - ساهڻ.
● موٽيُ ۽ موٽيَون: ث. (پرا. مِيَنَ. سن. مَدَنَ > مِد = سٽيو ڪرڻ) اني ۾ گهيه سان تيار ڪيل مٺائيءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ مٺاڻ گهٽو هوي). ڪهٽي گهيه واري ڪي. بسڪوٽ جو هڪ قسم.
- موٽيو: ذ. ڪهٽي گهيه ٻيل ٻُوريون يا ڪچوريون. (گاجرا).
● موهُ: ث. (ف. مُوي = وار) وار. (گاجرا).
● موهُ ۽ مُوهَ: ذ. اسم. (پرا. مُهَ. سن. مُکَ = مُنهن) مُنهن - مَکُ. مُهاڙ - مُوهڙ - مُهڙ. (مارئي - گر).
● مُوهڙ ۽ مُوهڙ (ڪ): ذ. مُنهن وارو پاسو - مُهڙ - مُهاڙ.
- مُوهينڪ ۽ مُوهنڪ (ث): ذ. موهڙ - مُهڙ - مُهاڙ.
- مُوهينڪڙو: ذ. منهن - لنگهه - دروازو.
● مُوهبَتُ؛ ث. (ع. وَهب) سخا. بخشش. (گاجرا).
● مُوهرُ: ذ. مُهراڻو جو مخفف. ٽنرُ جي هڪ حصي جو نالو - پڪي زمين ۾ ٽنرُ جي دنگ ملڻ ورو هنڌ - مُهراڻو - ڪ سُ.
"ٽنر ٽُوهر، مُلڪ مُوهر" (سانوڻ).
● مُوهروُ ۽ مُوهرا (ت): ذ. آڻ جي سنج جو هڪ قسم - مُونهن لاءِ منهن تي ڍڪڻ جو چادريءَ جي ڪڙڻين سان موڙ.
● موهيل: اسم خاص. تعلقي خيرپورميرس ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● موهيلا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● موهنڊاڻي: اسم خاص. سري بلوچن جو هڪ قبيلو.

Gul Hayat Institute

● موهڻ: مصدر. (سن. مُهْ = بيهوش ڪرڻ) بيهوش ڪرڻ - بي سُڌ ڪرڻ وَس ڪرڻ. چيت چريو ڪرڻ. موهتَ ڪرڻ - مَنُ لُڀائڻ - عاشق ڪرڻ - مفتون ڪرڻ - دل ڪسڻ - دل ونڻ - سومي چڏڻ. جادُو وجهڻ - سَندڻ - چَلَڻ. لالچائڻ - ڏاتارڻ - ريبڻ - ڏاڙ رائڻ - لوبَڻ - پرمائڻ. دَلبو ڏيڻ. پريائڻ - ريجهائڻ. لَبُ ڏيڻ - لَبَڻ. خوش ڪرڻ. (سن. مَدنَ > مِدُ = سٹيو ڪرڻ) الي پر موڻ (گيهه) وجهڻ. (شايد! سن. مَردن = مهڻ). جلائڻ - ٻارڻ - ساڙڻ. (شايد! سن. مَدِ = هلڻ) موڪلڻ - روانو ڪرڻ. (گاجرا). (موهيو - موهيندو - موهيل).

■ موهُه ۽ موهتہ: ذ. هوش گم ٿيڻ جي حالت - بيهوشي. اڃاڻائي - بي خبري. اڳيانتا - جهالت. پيار - پريت - محبت - سَنيهه - ارواحُ - لڳڻي - پيوندُ - مَهنا - حُبُ - پريم - قُرب - پريتو - عشق. جادُو - مَندُ - ٽوڻو. سحر. ڪشش - چڪَ. سَدَ - خواهش - چاهُ - چاهنا - چاهتَ. لوبُ - لالچ. ٻاجهه - مهرباني - دَيا - ڪرپا - پلائي. چريائي - مستي - جُنونُ سوداءُ.

■ موهِيتُ ۽ موهِيتَ: ذ. صفت. بيهوش - غش. اڻ جاڻ - بي خبر - بي سُڌ. موهيل - وس ڪيل. چيتُ چريو - اڪنُ چڪنُ - عاشق - مَفتُون - فِدا - مست - شيدا - شيفته - فريفته. لهايت گهڻو پيار ڪندڙ. جادُو سان سوميل. نظاري جو ماريل. (آصفيه).

■ موهِجَنُ: مصدر. بيهوش ٿيڻ. عاشق ٿيڻ. پيار ۾ ڦاسڻ. اوپجڻ.

■ موهِجِيُ پَونُ: عاشق ٿيڻ - پيارو گهرڻ - پائڻ - پسند ڪرڻ.

■ موهَه رُوپِيُ: ذ. صفت. نَڳڻو - خيالي - وهمي - ميٿيا.

■ موهڙ: ث. پيار - موهه - محبت. موهڙي. ث. موهڙ.

■ موهَنُ ۽ موهَنَ: ذ. صفت. چريو ڪندڙ. دل چڪيندڙ - موهيندڙ - مَنوهَرُ - لالَن - ساجن - پريئن - محبوب - دلربا. ڪشش ڪندڙ - سهڻو. (اسم خاص). ڪرشن مهراج جو هڪ صفاتي نالو. مَن موهَن.

■ موهَن مالا: ث. ڳٽيئين ۾ سونن دانڻن سان مالها. (گاجرا).

■ موهِنو ۽ موهِنا: ذ. صفت. موهن - موهڻو. (ث. موهِني ۽ موهِنيُون).

■ موهِنِيُ ۽ موهِنِيُونُ: ث. صفت. دل چڪيندڙ عورت - موهيندڙ زال - موهِيني. جادوگرڻ - ساحره. انگل آرو ڪندڙ عورت - بازاري عورت. (گاجرا). (ث). ٻي جي دل ونڊندڙ. منتر - وشي ڪرڻ - جادو - ساحري.

■ موهِنِيُ مَنتَرُ: ذ. ٻي کي موهيندڙ منتر.

■ موهِيُو ۽ موهِيا: ذ. صفت. دل چڪيندڙ. موهنو - موهيندڙ - پيارو (ث. موهڻي ۽ موهڻيون).

■ موهُو ۽ موهُوُ: ذ. صفت. موهيندڙ - موهنو - موهڻو.

■ موهِيُ: ذ. موهه. پيار. عشق. ممتا. (گاجرا).

● موهَنُ: اسم خاص. تعلقي ڏنڊي ٻاڳي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موهَنُ ٽالُ: ذ. (سن. موهَنُ = چڪيندڙ + سُتالَ = ٽالهه) سنائيءَ جو هڪ قسم - چاهه ۾ پڳل مڱڻ جو الو (جو ٽالهه ۾ پلنائي چڏيو آهي).

● موهنو ۽ موهِنا: ذ. ڪبوتر جو هڪ قسم - اڇي منهن وارو ڪارو ڪبوتر.

● سُوهَنُ: اسم خاص. رڻي ڪوٽ ڪان اوپر طرف هڪ جبل جو نالو. لئي جو نالو.

● سُوهو ۽ سُوها (ڪ): ذ. وڻ جو هڪ قسم.

● موهِيڙو ۽ موهِيڙا: ذ. جوانيءَ جي وقت منهن تي نڪتل چمڪندڙ داڻو (ڦُرڙيءَ وانگر).

● سُوءَ ۽ سُوءِ: ذ. (ف. سُو = وار) وارَ. چوٽا - جٽائون. آونداهه - ڪاراڻ (ڪ).

● موئيرا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● موئيرو ۽ موئيرا (ت): ذ. گل جو هڪ قسم (هيءَ گل اڪثر ٻهٻي پاسي ٿيندا آهن، جن مان شراب ڪڍندو آهي). (سنڌ جو سيلاني).

پُوڻي يا وڻ جي ٽارين کي مروڙي، ٽاڻو صاف ڪرڻ لاءِ ٺاهيل مُوٽو. ٻُڌڻ سان پريل جانور جي ڪَنَ. (ت). ٻُڌ- ٻوتو.

● موئڻ: مصدر. (سن. مَرْدنَ = مهڻ) ٻنهي هٿن سان مَسرڻ. مهڻ ملائڻ. لوئڻ (ڪپڙو) نيپُوڙڻ - مَروڙڻ. موڙڻ. وَٽڻ - ويڙهڻ. ورائڻ. (پرا. مَيَنْ. سن. مِدْ = سٽيو ڪرڻ) ڪنهن شيءِ کي سٽيو ڪرڻ ۽ ملائڻ. گهڻ سان اٽو گُوهڻ.

= موئڻ ڪرڻ (ت): ڪُروِي اٽي ۾ گيهه ميلائڻ.

● موئٽي ۽ موئيٽيون: ث. موٽي.

● موئيٽيو ۽ موئيٽيا: ذ. مُوٽيو.

● مُوئو ۽ مُوئا: ذ. مَرَڻ جو چڪو - مُوڙو. (ت). ڪَڪن يا اڇڙين مان ٺاهيل مُوئرو. (ل-ت). مُشعل - مُشال. وڻ جو هڪ قسم. (ڪ).

● مُوئيي: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

● مُوئيڏان: اسم خاص. تعلقي ڏنڊي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● موئيڏان: اسم خاص. مُول ڪان اُپرندي طرف هڪ جبل جو نالو. (ن - ب).

● موئيرو ۽ موئيرا (ت): ذ. آڻَ جي ٻَڌڻ جي گادين ۾ نرم ٽين لاءِ وڏل ڪانڌن جي سرن جا ٻَنڌ. (حامي).

● موئيلو ۽ موئيلا (ث): ذ. تيرن ۾ مُڪڻ جي فصل کي نقصان رسائيندڙ جيت جو هڪ قسم.

● موٽيا: ذ. (ع. ماء) پاڻي - آب. (ن - ب). (اسم خاص) تعلقي ڪُوٽيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مُوٽيشي: ذ. (ف). چوپايو مال - وهٽ وانو. چوپاڙي مال جي وڪري تي ورتل سرڪاري محصول.

● مَهڙ: ذ. (ف. ماهُ جو مخفف). چنڊ - قمر - ماهتاب - چندر - چندرما. (ع.ا.د).

● مَهڙ (ڪ): ذ. (سن. مَه = ماکي) ماکيءَ جي مسڪ - شهد مکي.

● مَهڙ ۽ مَهڙ: ذ. صفت. (سن. مِشْرَ = گڏيل) گڏيل - گڏاڙو - مُرڪب - ميلي رليل.

● مِهڙ: ذ. صفت. (ف). وڏو. بزرگ.

● مِهڙ ۽ مِهڙ (ل): ذ. (سن. مشْ = ٻاهڙ ڪرڻ). ٻاهڙ - مِنهن - عذر. چارو - علاج. (ديسي - گر).

● مَهَا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪڇ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَهَا ۽ مَهَا: صفت. ظرف. (سن). وڏو - شاهي - ڪبير. اُتر - عالي - بُلند - آڇو. ڏاڍو - سخت. زور وارو - قوي - گرو. مضبوط. تمام گهڻو - بي انت - اپار. زياده (ظرف) ڏاڍو - نهايت - تمام - بلڪل - زور - نيُور. (ذ). اڪثر مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ "مَهاپُرش، مَهاتما وغيره"

= مَهَا آدوگيي: ذ. صفت. وڏو متحنتيي - جفاڪش - آورچ.

= مَهَا بِراهِمَنْ: ذ. صفت. پِتَرن جو ڪريا ڪرم ڪرائيندڙ براهمڻ.

= مَهَا بَلِي: ذ. صفت. تمام گهڻي طاقت وارو - بَلوان پهلوان.

= مَهَا پارتْ: ث پارت يا هندستان جي وڏي لڙائي - عظيم جنگ (جا پانڊون ۽ ڪورون جي وچ ۾ لڳي هئي). مهاپاري جنگ جي احوال وارو ڪتاب.

= مَهاتَمَ ۽ مَهاتَمَرْ: ذ. صفت. وڏائي. سارا هم. ڪنهن به نيڪيءَ جي ڪم مان ملهل فائدو. ڪنهن ڏرمي پستڪ پڙهڻ مان ملهل لاڀ - ثواب.

= مَهاتِما ۽ مَهاتِماؤں: ذ. صفت مَهاآتما - پاڪ روح وارو ماڻهو. وڏو پهتل ماڻهو - خدا ترس - ولي - سَنت. نيڪ چلن - گنوان. پاڪ.

= مَهاتِما پُرشْ: صفت. وڏو ولي.

= مَهاپاپيْ ۽ مَهاپاپيْ: ذ. صفت. وڏو گنهگار.

= مَهاپرساد: د. ديوتائن کي نذرانو ڏنل کاڌو يا پل چاڙهيل - ديوتائن کي ڏنل کاڌي جي پيٽا. (خالصن جي چوٽي). ريڊو گوشت.

= مَهاپُرش: ذ. صفت. وڏو ماڻهو. مهاتما. وڏو سَنت.

Gul Hayat Institute

■ مَهاپَرلئي: ث. پورڻ لئي - قيامت.
■ مَهاپَرُوِيُنَ ۽ مَهاپَرُوِيُنَ: ذ. صفت. بلڪل هوشيار.
■ مَهاڻَنُ: ذ. صفت. وڏو ماڻهو- مشهور ماڻهو. چڱو يا ديندار ماڻهو. سوداگر. صراف. هندو واپارين جي پنچايت - مهاجَنُ. پنچات.
■ مَهاڇارُ: ذ. ث. مچيءَ مارڻ جو هڪ وڏو چار. رولو - مونجهارو - گوڙ. وڪوڙ. جنجال - زحمت - ڪشالو - جاکوڙ. مشڪلات - تڪليف.
■ مَهاڇَنُ ۽ مَهاڇَنَ: ذ. صفت. مشهور ماڻهو. پَريو مُڙس - چڱو مڙس - پَتيل - مُکي - سردار. ايماندار. پَڌي جو واپاري. واپاري - سوداگر. شاهوڪار - شراف - صراف. (هندن جو هڪ) فرقو- نيات - سماج پنگت. ٽولي - جماعت - سڳر - مهاجن.
■ مَهادِيو ۽ مَهَادِيو: ذ. صفت. چمڪندڙ ۽ نوراني چهري وارو. (اسر خاص). هندن جي شِيوُ مهراج جو ٻيو نالو.
■ مَهارات (ث): ث. وڏي رات. ڇڇ جي روانگي واري ڏينهن ڪان اڳين رات.
■ مَهاراجا ۽ مَهاراجانُونُ: ذ. صفت. وڏو راجا- شهنشاهه - سلطان - قيصر.
■ مَهاراڻو ۽ مَهاراڻا: ذ. صفت. مهاراجا.
■ مَهاراڻيُ ۽ مَهاراڻِيُونُ: ث. صفت. وڏي راڻي- بادشاهه بيگم - قيصريه - ملڪه.
■ مَهاساگَرَ ۽ مَهاساگَرَ: ذ. وڏو سمند- بَحر.
■ مَهاشيءُ: ذ. صفت. سڻو ماڻهو- آبرو وارو- مُعزز- مانوارو - مانائتو. جناب - مسٽر.
■ مَهاڪَرمُ: ذ. صفت. تمام گرم - سخت ڪوسو.
■ مَهامَري: ث. وڏو مرض - وڏي بيماري. تمام گهٽو موت آڻيندڙ ڪاب بيماري. پليگ.
● مُهابو ۽ مُهابا: ذ. (ع. حب). لا ڀاهو - واسطو. اثر. سچ ٽپ - ڏيٺ - صدقو.
■ مُهاڀي: ظرف. لا ڀاڀي سان. سچائپ سان. صدقي.
● مَهابهارَتَ: ذ. (سن). هندن جو وڏو ڏرمي ۽ تاريخي ڪتاب (جنهن ۾ آرين جي ٻن ڏرين ڪورون ۽ پانڊون جي لڙائي جو احوال درج آهي).
● مَهاتَمَ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر سنڌ ۾) (سينسز ۱۹۳۱ع).
● مِهاجَرِ (ت): اسر خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.
● مُهاجِرُ ۽ مُهاجِرَ: ذ. صفت. (ع. هَجَرَ) هجرت ڪندڙ - لڏيندڙ. هڪ هنڌان لڏي ٻئي هنڌ ويندڙ - ٻنهنجو اصلوڪو ملڪ ڇڏي، ٻئي ملڪ ۾ وڃي سڪونت اختيار ڪندڙ. مسافر. نرواسي. حضرت محمد صلعم جن سان گڏ مڪي شريف کان مدينه منور ڏي هجرت ڪندڙ.
■ مُهاجَرت: ث. وڇوڙو - لاڏاڻو. علحدگي - جدائي. وطن ڇڏي هليو وڃڻ جي حالت - هجرت.
● مُهاڇڙُ: ذ. صفت. (سن. مُکت = وات) ساڳيءَ ماءُ جو ٻهربون مَڙي ويل پارُ ڇڻ کان پوءِ ٻيو چاول (پار) نازڪ ۽ ڍڇڙو (پار). مُهاڇڙو - روڙهو - آبديده - روڙهارڪو.
■ مُهاڇڙُو ۽ مُهاڇِڙا: ذ. صفت. مُهاڇڙ.
● مَهادِيُ ۽ مَهادِيُونُ (ل): ث. وڪري لاءِ ڪٽيل وڏو جانور (ڍڳو - ڍڍو وغيره).
■ مَهادِيُ ڪَرڻُ: وڏو جانور ڪُهي وڪڻڻ.
● مُهاڏُو ۽ مُهاڏا: ذ. (سن. مُکت = وات. ع. محاذ) مُهڻ - اڳ - مُهاڳ - مُهاڏُ - اڳياڙي. جنگ وغيره ۾ اڳيان ٽيڻ يا آن جي منهن ۾ اچڻ جي حالت. فوج جو اڳيون پاسو.
■ مُهاڏا آڻڪائيُ: ڪنهن سان گالهه نه ڪرڻ لاءِ سمجهائڻ. حجت ڪرڻ.
■ مُهاڏُو آڻڪائيُ: منهن ڏيڻ. بحث ڪرڻ - ضد ٻڌڻ - هٺ ڪرڻ. رڳڙو ڪرڻ. جنگ جوڙڻ - جهيڙو ڪرڻ - سامهون ٽيڻ.
■ مُهاڏُو ڏِيَنُ: مُهاڏو آڻڪائڻ.
■ مُهاڏُو ڪَرڻُ: سامهون ٽيڻ - دوبدو ٽيڻ - منهن ڏيڻ - مُهاڏو آڻڪائڻ. مقابلو ڪرڻ - چٽاپيٽي ڪرڻ - وڙهه ڪائڻ. اوچتي ملاقات ڪرڻ. پاڻ ڏي مخاطب ڪرڻ. (ن - ب).

Gul Hayat Institute

● مُهاڏِيُ ۽ مُهاڏِيُونُ (ت): ث. شڪار ڪرڻ مهل آها ڪائي جنهن تي بندوق رکي هٿجي.
● مَهارَ ۽ مَهارُونُ: ث. (ف). آڻ جي ناڪهيلي - لاڙي. ناڪيليءَ ۾ پڌل رسو (جنهن سان آڻ کي هلائجي). ڏندن جي مٿان وارو گوشت - ڏندن جي پاڙ وارو گوشت - مَڙهي.
= مَهار مُوڙَنُ: سواريءَ واري جانور جي واگ ورائڻ. موڙڻ - موڙي اچڻ.
"تو لئي گهڙيون ڏکيون گهاريان،
موڙي آءُ محب مهارون."
(بيدل).
● مُهارُ ۽ مِهار: ذ. صفت. مينهون چاريندڙ - ميهار - ميهر.
● مُهار: ث (پرا. مُچّ): سن. مَادُيَـ > مَدُ = ميلاپ جي خواهش ڪرڻ) جانورن (چوپائي جو) پاڻ ۾ ميلاپ ڪرڻ جي خواهش - چاڙو - وهر - هوڪ.
● مَهارَتُ: ث. (ع. مَهَرَ). آستادي - هوشياري - قابليت.
● مُهار جَڻُ: مصدر. (پرا. مُچّ): سن. مَادُيَـ > مَدُ = ميلاپ جي خواهش ڪرڻ). مادييءَ جو نرُ سان ملڻ واسطي تيار ٿيڻ. (گهوڙيءَ جو) چاڙو ڪرڻ - (گاءِ جو) وهُرجڻ - (ٻڪريءَ جو) هوڪجڻ (مُهاريو - مهاريندو - مهاريل).
● مُهارُ: اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَهارو ۽ مَهارا: ذ. (ع. مِهادَ). پردو - پوش. ڪٽ جو پردو. ڊڪل ڪٽ - مهاري. چهرڪٽ. پلنگ. سيج هندورو. (اسم خاص). تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
= مَهاريُ ۽ مَهاريُونُ: ث. مَهارو. مچرداني.
● مَهارو ۽ مُهارا: ذ. (سن. مُکَ = منهن). گهوٽ ۽ ڪنوار جي ڏهريون پٽني راتيون ڪڏرڻ جو هنڌ. شاديءَ بعد گهوٽ ۽ ڪنوار جي ڪڏ سمهڻ جي جاءِ.
= مَهاريُ ۽ مَهاريُونُ: ث. مهارو.

● مَهاڙَ ۽ مَهاڙُونُ: ث. جڳهه جي مسواڙ - پاڙو - ڪرايو. سامان جو پاڙو.
● مُهاڙُ ۽ مُهاڙُ: مُهاڙُونُ: ذ. ث. (سن. مُکَ = وات). منهن - مُک - مهانڊو - مُهڙ - اڳيون حصو - مهاڳ - اڳر - اڳياڙي. آڳٽ. مُهاڙي. (اسم خاص) نٽي هارڻ جي آترئين پاسي هڪ جبل جو نالو. (ڪ).
= مُهاڙو ۽ مُهاڙا: ذ. مُهاڙ - مُهڙ. ڏاڙي جو منهن. (ظرف). منهن آڏو - اڳتو - نگاهه ۾ - نظر ۾ - سامهون.
"مڙ ماڻهو جيڪي منهنڊا مهاڙي ۾ رهيا."
(احمد ملاح).
(ذ). جانورن جي وات ۾ پيرن جي هڪ بيماري جو نالو. (ت). (اسم خاص). تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُهاڙِيُ ۽ مُهاڙِيُونُ: ث. مُهاڙ - مُهڙ - مُهاڙو. ڪنهن به جاءِ جو منهن يا مهاڳ. شڪار ڪرڻ ۾ جانورن کي هنڌ ڪرڻ لاءِ چوڌاري لوڙهو - جهنگلو - پنهير - لڪڻ ڪوٽ - لڪڙائين آڙ. پهرئين طرف کان در جو مٿيون پاڳو. (ذ. صفت). گهراهڪ - ڏيتي لينڊي وارو. (ل). (اسم خاص). تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُهاڪَ ۽ مُهاڪُونُ (ت): ث. ساندارِي پڌن جو ڏورو.
● مُهاڪڙو ۽ مُهاڪِڙا: ذ. (سن. مُکَ = وات). ڇاڻ پڇاڻ - واقفيت - سهپو - ڏيٺ. خبرچار. (ث. مُهاڪڙيُ ۽ مُهاڪِڙيونُ).
● مُهاڳ ۽ مُهاڳَ: ذ. (سن مُکَ = وات). ڪنهن به جاءِ جو اڳيون پاسو - مهاڳ - جاءِ جي اڳيان خالي پيل ميدان - پڌر - اڳر - اڳياڙي - مهاڙ - مهاڙي.
= مُهاڳو ۽ مُهاڳا: ذ. مهاڳ.
● مَهامَريُ: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم - ڪالرا. پليڪ. سهان. صفت. (سن). مها.
● مُهانْجِرو ۽ مُهانْجِرا: ذ. صفت. مهاڇڙو. (ل.ب).

Gul Hayat Institute

● مَهانڈِ: ظرف. (سن. مُکّ = وات) اڳ ۾ - شروع ۾ - اوائلي. پهرئين. مَهِنڊ. (گاجرا).
● مُهانڈُ ۽ مُهانڈ: ذ. اسم. (سن. مُکّ = وات) ڳُوڻ جو مُنهن.
● مَهانڈيُ ۽ مَهانڈِيُونُ (ث): ث. گهوٽ جي پيڙ - نِشان - نِشَندَ.
● مُهانڈَ: ث. (سن. مُکّ = مُنهن) مُنهن - شڪل - چهرو - رُوءِ - صورت - مُهانڈو.
- مُهانڈو ۽ مُهانڈا: ذ. مُنهن - شڪل - چهرو - مُهانڈَ. نمونو - حُليه - بناوٽ - ڍُڪ - شبيهه. پُوچُ - پُنجو - ڍُڪُ.
- مُهانڈو ٻُڌس (ت): ذ. صفت. ڏسڻ واڻسڻ - معتبر - چڱو مڙس - آبرُوءَ وارو.
● مَهانڳُ ۽ مَهانڳَتُ: ذ. ث. (سن. مَها = وڏو + ارُ گهه = اڳهه) گهرو اڳهه - مهانگائي - تيزي - گهراڻي - اڳهيڙ - آڪرائي. قحط - ڪال - ڏُڪار.
- مَهانڳائيُ ۽ مهانڳائِيُونُ: ث. مَهانڳُ.
- مَهانڳُ مَچِنُ: مهانگائي ٿيڻ - آڪرائي ٿيڻ. هر شيءِ جي اٽاڪ ٿيڻ - ڏُڪر پوڻ.
- مَهانڳو ۽ مهانگا: ذ. صفت. گهڻي بها وارو - گهراڻ - آڪيرو.
● مُهانڙُو ۽ مهانڙا: ذ. صفت. (سن. مُکّ = وات) منهن وارو - مڏو.
● مَهانڙِينُ: صفت. (سن. مُکّ = وات) مهابل - وڙيل - گهايل - قتيل زور وارو. شوخ - وحشي - درندو. سُورمو - سُورهيه - بهادر - بَلِي - بَلوان - جوڌو. آزمودگار. سَهائين.
● مُهاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مُهاڻُو ۽ مُهاڻا: ذ. صفت. مڇي مارندڙ - ماڇي. ميربحر - ملاح. (ث. مُهاڻي ۽ مُهاڻيُون).
- مُهاڻِڪو ۽ مُهاڻِڪا: ذ. صفت. مهاڻي جو - مُهاڻي وارو.
● مُهاڻيُ: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
● مَهاوتُ ۽ مَهاوَتَ: ذ. صفت. زور وارو - زبردست. هاٿي هلائيندڙ - فيلبان - پيلوان.
● مَهائِڻُ: مصدر. پاڻ کي وڏو پائڻ - آکاڻ. ٽورو مڙهڻ. "هڪڙو پڻ پيو مَهائڻ" (پهاڪو). (مَهائيو - مَهائيندو - مَهائيل).
● مهائيُ: صفت. مهمايل. وڙيل - ڪُنڊل. مُنڊل - قُريل. (ڪيڏارو - گر) زور وارو. وريام - سورهيه - پهلوان. آزمود گار. سردار. مَهائِين.
- مَهائِينُ: صفت. مَهائيُ.
● مِهِتِ: ث. (ع. مَسجِد) مسجد.
"مِهِتِ اڏايان ڪينُ مندر جوڙايان" (سليمان شاهه).
"جانسين ٻسين پاڻ، تانسين مِهِتِ مڙهي جو".
صفت. (سن. مَهِرَ = وڏو) گهٽسو. چڱو - مُنو. (گاجرا).
● مُهُتُ ۽ مُهُتَ: ذ. (سن. مَهتو = وڏائي) عزت - آبرُو - مانُ - آبُ. سوپ - فتح - جيت - ڪاميابي.
- مُهُتُ ٽِيڻُ: عزت ٽيڻ - مان ٽيڻ. شرف حاصل ٽيڻ.
- مُهُتدارُ ۽ مُهُتَندارَ: ذ. صفت. آبرو وارو. وڏائيءَ وارو. گُڻوان.
- مُهُتُ لهڻُ: عزت حاصل ڪرڻ - آبرُو وڃڻ - مانُ حاصل ڪرڻ.
- مُهُتُوُ ۽ مُهُتا: ذ. صفت. عزت وارو - مانائتو - شانائتو - آبرُو وارو - مُعتبر.
● مَهتابُ ۽ مَهتابَ: ذ. (ف). چَندُ - قمر - چندرما - ماهتاب. چند جي روشنائي - چاندوڪي. معشوق. معشوق جو مُنهن.
- مهتابيُ: ذ. صفت. چند سان مشابهت رکندڙ - چنبيلي جهڙو. سهڻو - حسين. (ث). آتشبازيءَ جو هڪ قسم. ماتامي.
● مهتابيُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جونالو.
● مَهتَدِيُ: صفت. (ع. هدىٰ) هدايت وارو. سياڻو. (گاجرا).
● مِهتَرُ ۽ مِهتَرَ: ذ. صفت. (ف). وڏو ماڻهو - معزز ماڻهو. سردار - بزرگ - مهدار - ڏَرو - اڳوان. چُهڙو - پنگي.
- مِهتِراڻِيُ ۽ مِهتِراڻِيُونُ: ث. پنگياڻي.

Gul Hayat Institute

● مُهتَمِرُ: ذ. صفت. (ع). ناظر. منتظم. اخبار نويس - سمپادڪ. مدير - ايڊيٽر.
■ مُهتَمِي: ث. مهتمر جو ڪم - سمپادڪي - ايڊيٽري.
● مَهتو ۽ مَهتا: ذ. صفت. (پرا. مَهتّرَ. سن. مهتّر = وڏو يا مٿاوَنِ = عقل وارو) وڏو ماڻهو - مکيه ماڻهو. لکپڙهه جو ڪم ڪندڙ هندو - ديوان - عاملِ. حساب رکندڙ - ليکاري. جاين وغيره جي سنيال ڪندڙ هندو. (ذ). هندو سيڻن جو هڪڙي ڪي ڏنل لقب. سنڌي هندوءَ ڪي سنڌي مسلمان جو ڏنل مانائتو نالو - واڻيو. هندو (صفت). گهورڙيو - ڦيريءَ وارو. (ث. مَهتي ۽ مَهتيُون).
● مَهتّنُ: مصدر. (سن. مَردَن. مَرج = صفا ڪرڻ) صفا ڪرڻ - اڇو ڪرڻ - چلڪائڻ. ڪَلَ لاهڻ. گهڪو ڏيڻ - گهنَ - مَلڻ. چِپَڻ - چوپاڻڻ. چِٽاڻڻ - چِٽڻ. نِهوڙڻ - مروڙڻ. نِچوڙڻ. هٿن ۾ لوڙڻ. گهوڙڻ. مٿي چُورو ڪرڻ. ميٽ وغيره پاڻيءَ ۾ ملائڻ. مالش ڪرڻ. دٻائڻ - چڙهڻ - دٻڙائڻ. چَمِيٽ ڏيڻ - اِيذاءُ پهچائڻ - ڏکوئڻ - تڪليف ڏيڻ. (مهتيو - مهتبندو - مهتيل).
■ مَهتَ ۽ مَهتُونُ: ث. صفائي. اچائي - آجرائي. چلڪو. گهڪو - مَهتو - گِسڪو - گهنڻو - رهڻو - رگڙو. مَلَ - مالش. چِپ - چِٽَ. نقصان - ٽوٽو - گاسَ - گهاٽو - تاوان. مصيبت - آپدا - آفت - سختي - مُشڪلات. ٽَڪَ - مَهڪي - ٽَڪاوَتَ - ٽاڪيڙو - ماندگي. اِيذاءُ - سُورُ. چوپائي مال ۾ پيل بيماريءَ جو هڪ قسم. خارش - ڪارس - گُرَ - ڪرنهن. (ڪ).
■ مَهتائِنُ: مصدر. مهتڻ جو ڪر ٻئي کان ڪرائڻ. صفا ڪرائڻ. چمڙائڻ.
■ مَهتَ مَهتَ ۽ مَهتُونُ مَهتُونُ: ث. مَلَ شَلَ. صفائي - اچائي - آجرائي. ٽاهه ٽُوهه - سينگار. چَنڊ ڦُوڪ.
■ مَهتَ مَهتَ ڪَرَنُ: مَل شَل ڪرڻ. صفائي ڪرڻ. چَنڊ ڦُوڪ ڪرڻ. سينگار ڪرڻ. ٽاهه ٽوهه ڪرڻ.
■ مَتهُنُو ۽ مَهتا: ذ. گهڪو. رهڻو. چِپَ. دٻاءُ. سختي. تڪليف. مَهتَ.
■ مَهتَيِلَ ۽ مَهتَيِتَلَ: ذ. صفت. مَلِيل - صاف ڪيل - صفا ڪيل. مَروڙيل - نِهوڙيل - چميائل چِپوڙيل.
● مَهڻارو: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مَهجَرَ ۽ مَهجَرَ: ذ. ڪنهن گالهه جو بيان. مباحثو - تڪرار - وادُ و وادُ - بحث - رَدِ قدح. مَهجر.
● مَهجُورُ ۽ مَهجُورَ: ذ. صفت. (ع. هجَر). رد وارو - دَدري - جدائي جو - صدمو رسيل.
● مَهجَرُ ۽ مَهجَرَ: ذ. مَهجر.
■ مَهجَرُ مَچائِنُ: لُڙ ڪرڻ - شور ڪرڻ - گوڙ مچائڻ.
● مَهدُ ۽ مَهدَ: ذ. (ع). هار جو پينگهو - جهولو. (سن. مَهتُ = پُوجَ). وڏو - مکيه - آتم - اعلىٰ. هنيلو - نيئر - ٻوڙي - اڻوٽو - شدتي - ضدي - بحثي. نِڪمو - ناڪام - نِڪارو - نِڪار - بيڪار - آجايو - اڪيارٽو - و رٽو - راڻيڪان.
■ مَهدائِيُ: ث. وڏائي. آتمتا.
■ مَهدُ جَنُ ۽ مَهدُ جَنَ: ذ. صفت. مَتهاپُرش - بزرگ - نيڪ - پلارو - سڳورو.
● مَهدو ۽ مَهدا: ذ. صفت. (پرا. مُهُ = مُکُ + اندو = وارو). اڳواڻ - سردار - مهندار - مٿندو. (مارئي - گر). (سن. مَکتَمَ = مُکتي) مَکتي - چوٽڪارو (قيامت ۾).
● مَهدِيُ: ذ. صفت. (ع). هدايت ڪندڙ - هادي. رهنما. (اسم خاص). نالو بارهين امام جو (جو اڃا تائين ظهور ۾ نه آيو آهي).
● مُهذَبَ: ذ. صفت. (ع). عيبن کان پاڪ - بي عيب. خوش اخلاق - نيڪ خصلت - فضيلت وارو - باادب.
● مُهبُ ۽ مُهبَ: ذ. (سن. مُکَ = وات). مُنڍ. (گاجرا).
● مَهڏو: اسم خاص. تعلقي ٽٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مَهْرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گھوڙا باريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مهرَ ۽ مَهْرُون: ث. ڏندن جي ساڙ وارو گوشت - مرڪي. مَهار (وات جي) - واڳ.
● مَهَرِ: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مهرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد سنڌ ۾).
● مَهْرُ ۽ مَهْرَ: ذ. زال کي مڙس جي طرفان نڪاح وقت ملهه يا ڏيڻ لاءِ مقرر ڪيل رقم. کابينو.
● مِهْرُ: ذ. (ف. مِهْرُ - زند - مَثر. سن. مثر = ڏينهن جو ديوتا. رومي. مِٿرا = سج - سورج - شمس - آفتاب. (ن.ب).
- مِهْرُو مَاهُ: ذ. سج ۽ چند.
● مِهِر: ث. (ف). پلائي - مهرباني. دَيا - رحم - ڪرپا - ڪهل - تِياس. پاجهه - مرحمت - بخشش - مغفرت. احسان - ٿورو - وڏ. قرب - محبت - پيار. (من. مهہ = مني ۽ جو جوڙ ڪرڻ). ڏاڇي يا گھوڙيءَ جي نر سان ملڻ جي خواهش. (گاجرا).
- مِهِران: ظرف. مهرمان - مِهِرسان - پاجهه سان. محبت يا پريم مڇجهان.
- مِهْرِبان: ذ. صفت. مِهِروارو. پاجهه وارو.
- مِهْرِ بانِي: ث. مَهِر.
- مِهِرَ كَرَنُ: پاجهه ڪرڻ - دَيا ڪرڻ - پلائي ڪرڻ.
- مِهِري ۽ مِهِرِي: ذ. صفت. پلو - مهربان. رحمي - پاجهارو - دَيالو - ڪرپالو - پِتڑ - رحمدل - دَيال - بخشيندڙ - ڪهلي. وڙائتو - رحيم. حبيب - دوست - ساڻي - همدرد - غمخوار. (ن.ب).
● مُهْرَ ۽ مُهْرُون: ث. (ف. مُهْرُ: سن. مُدرا). ڇاپ - ٽهپو - مُنڊ - سِيل - ڇاپو. مُهْر جي ٽڪ واري مُندي. سون جو سِڪو - گِني - اشرفي.
- مُهْرَ كَنُ ۽ مُهْرَ كَنِ: ذ. صفت. مُهرون ٺاهيندڙ - ڇاپون ٺاهيندڙ - ٽپا ٺاهيندڙ. اکر ٺاهيندڙ.
- مُهْرَ هَتَ ۾ كَرَنُ: فتويٰ جو مالڪ بنجڻ - مفتي ٿيڻ. شرعي مسئلن تي فتويٰ ڏيڻ.
- مُهْرَ هَٹَنُ: مُنڊڻ - ٽپڻ. ٻوهڻ - ڇاپ هڻڻ - ڇاپو هڻڻ - سِيل ڪرڻ - بند ڪرڻ. وڏو احسان ڪرڻ - وڏ ڪرڻ - ٿورو ڪرڻ - پلائي ڪرڻ.
● مَهَرا: اسم خاص. هندن جي ذات جو نالو.
● مَهَراجُ ۽ مَهَراجَ: ذ. صفت. (سن). مهاراج. ڀانيڻ لاءِ عزت پريو خطاب. ڀانيڻ - برهمڻ. بادشاهه - حاڪم - مهاراجا.
● مَهِراڙو: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِهِراڻُ: ذ. (سن. مها = وڏو + آرڻو = سمنڊ). وڏو سمنڊ - مَهاساگر - بحر - ساگر - ساڻِر - ڪارو. ندي - درياءُ. (اسم خاص). سنڌو نديءَ جو قديم نالو. (جو چيو وڃي ٿو ته آرين جو ڏنل آهي، پارسين جي قديم ڪتاب بُنْدَهِش (Bundahish) ۾ ڄاڻايل اصل نالو "مِهرا" آهي ڏسو ويسترگيئرڊ جو ڇاپيل "اوستا" ص ٥١). فيدر اديريا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مُهراڻو: اسم خاص. ميربحرن جي هڪ ذات.
● مَهَراڻِي: (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ٿر ۽ سنڌ جي دنگ وارو حصو.
● مِهِرْبانُ ۽ مِهِرَبانَ: ذ. صفت. (ف). مِهِر ڪندڙ - مِهِر وارو. پِتلو - پلائي ڪندڙ. دوستاڻو - اخلاص مند - رحم دل - پاجهارو - ڪرپالو - ڪرپامئ - دَيالو. دوست - يار - سجڻ - مِٽر - گھٽڪهرو - خيرخواهه - همدرد - غمخوار - هڏ ڏوکي. وٽندڙ - سوهيندڙ - سپاجهو.
- مِهِرْبانِي ۽ مِهِرَبانِيُون: ث. دَيا - پلائي - مِهِر وڙ - احسان - ٿورو ايڇپو - ڪرپا. عطيه - نوازش - عِنايت - پاجهه - رحم - ڪرم سڃڻائي - سڃڻاڻ - اخلاص مندي - اخلاص - همدردي - غمخواري - گھٽ پلائي - خيرخواهي - دوستي - ياري. پاسخاطري - لحاظ - رعايت - مروت - پاسو - خاطر.
● مِهِرجَنُ: مصدر. نر سان ملڻ جي خواهش. ٿيڻ (ڏاڇي يا گھوڙيءَ جي).

Gul Hayat Institute

● مَهَرَ عَلِيُ: اسم خاص. تعلقي ٹُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَهِرو ۽ مَهِرا: ذ. پردي واري ڪٽ- مَهارو. (گاجرا).

● مُهُرو ۽ مُهُرا: ذ. (پرا. مُهِلو = مُهِرو. سن. مُڪ + ل + ڪ = مُهِروُ). مُنهن- مُڪ- مُهانڊو- چهرو- شِڪل- صورت. ڪنهن به شيءِ جو اڳيون حصو. مُهڙ- مهاڏو. اڳ- اڳو- مُهاڳو- مهاڳ. اڳرُ- اڳيل سطح- مٿاچرو- مٿاڙي. اڳواڻ- بانيءِ- سردار- مهندار. پيش لشڪر- اڳواڻ لشڪر- قرءِ اول- پرڏان- سرور. هادي- رهبر- پيشوا- رئيس. شطرنج راند ۾ هڪ ساري. ڏڳي يا آٺ جي منهن تي چڙهيل مُڇيءَ جي نموليِ ڪاڻو- سرواڳ- نقطو. پاڻيءَ جي هرلي جو هڪ جزو. پيڙيءَ جو هڪ حصو- پڙيءَ جو اڳيون پاسو- اڳيل. مصالح وغيره جي ڪوٽ جو مهڙو- مهرلو.

- مُهُرو جهلڻُ: لڙائي جي ميدان ۾ سڀني کان اڳ ٽڻ.

● مَهِرَ وَڏا: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَهُرو ماڙِيُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَهَري: ذ. (ع. مَهْرِيه = مَهره قبيلي جو نپايل آٺ) آٺ جو هڪ قسم- سواريءَ جو تيز هلندڙ آٺ- تمام پلو آٺ. چڙهي جو آٺ. (اسم خاص). تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مِهِري ۽ مِهِريُونُ: ث. (پرا. سن. مهيلا = عورت). زال- عورت- استري- نار- ناري.

● مُهري ۽ مُهريُونُ: ث. (سن مُسِلمَ = ڏندو). (آنُ چڙن جو) مُهلڙو- ڏندو. (هندوق جي) ٻُندي. توف جي ناليءَ جو مُنهن. (گاجرا). دال جو هڪ قسم- ڳاڙهي رنگ جي دال- مسور. محصول وٺڻ جي جاءِ- ناڪو. محصول.

● مهرياڻيُ: اسم خاص. ڪنڊي بلوچن جو هڪ قبيلو- شمباڻي.

● مُهڙُ ۽ مُهڙِ، مُهڙُونُ: ث (سن. مُڪ = وات). اڳياڙي- اڳ- آڳو- مهاڳو- مهاڳ- آڳر. منهن. منڊ- شروعات- مُهڳ. پوٽ- مهاندرو- چهرو- شڪل- صورت. مول- بنياد- اصل- ڏر. سطح- مٿاچرو- سٻتو پاسو. نصور- سيار حرف

"مُهڙ سپ ميڌرا، اسان ڏي آهين"

(صاحبڏنو).

- مُهڙُ رَکڻُ: واپارين جي اصطلاح ۾ ڏيتي ليتي رکڻ- حساب ڪتاب رکڻ- ڪنڊ و رکڻ- ڏي وٺ رکڻ.

- مُهڙُ ڪَرَڻُ: منهن ڪرڻ. ڏوهه ثابت ڪرڻ- ڏوهي ڪرڻ- ڏوهاري ڪرڻ.

● مُهڙو ۽ مُهڙا: ذ. ڪنهن شيءِ جي حد- پڇاڙي- آخر- پڇاڻي- آنت- انتها- ٽوڙ- ڇيڙو. سِرو- چوٽي- مٿاڙي- مٿاڙُ. پيڙيءَ جو هڪ جزو- پاچيل.

● مهِڪ: صفت. (سن). خوشبوءِ- هِڪار- سُڳنڌ- ٻهڪ.

● مِهِڪيُ (ث): اسم خاص. هڪ پِٽ جو نالو. (راءِ).

● مُهَڪ ۽ مُهَڪَ: ذ. (سن. مُڪ = وات). اڳيون پاسو- مُهڙ- منڊ- مهاڏو. مول- بنياد- اصل- منهن- ڏر. ڪير. شروعات- اِبتدا.

● مَهَلَ ۽ مَهَلُونُ: ث. (ع. وقت- ٽاڻو- ويرم- عرصو- سمون- ويرَ ويل- ويلو- ساعت- گهڙي- پل. دير- ڊير- آهستي. مُنڊ- موسم- رُت. فُرجو- مهلت- فرصت- مُدو- مَعياد. نوٽ- صاحبي- ايار ڪاري. دفعو- پيڙڪو- وار- لڳا- پيڙڪ. وارو- گهمرو. موقعو- وجهه.

- مَهَلائِتا ۽ مَهَهلائِتا: ذ. صفت. پوري مهل تي- مَهل سِر- وقت تي. مندائتو- ويلائتو- وقتائتو- وجهانتو- سجهانتو- ساڃو. موسمي.

- مَهَلَ تَنڪَنُ: وجهه ڏسڻ- موقعو جانچڻ- ٽين ڏسڻ.

- مَهَلَ جوُ يارُ: ذ. صفت. وقت سِر ڪم ايندڙ- مهل تي ڪم ايندڙ- موقعي تي همراهي ڪندڙ.

Gul Hayat Institute

= مَهَل جي پُڌائِنْ: موقعي موجب گالهائڻ- مهل تي چَوڻ - وجهه ڏسي گالهه چَوڻ- مناسب گالهه ڪرڻ.
= مَهَل سِرَ آڇَنْ: پُوري وقت تي پهچڻ.
= مَهَلْ ڪَرَنْ: وقت تي مدد ڪرڻ.
= مَهَلَ گُسَنْ: موقعو هٿان وڃائڻ- وجهه وڃڻ.
= مَهَلَ ۾ پَڪَڙَنْ (ت): ڏڪيءَ ويل ۾ ڪم اچڻ.
= مَهَلُوءَ ۽ مَهَلا: ذ. صفت. مهلانتو.
● مِهْلَبْ: ذ. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم. (ن- ب)
● مُهْلَتَ ۽ مُهْلَتُونْ: ث. (ع. مَهَلَ) وقت- ٽائيم- ويلو- ويرم. آهستگي- ڍِر- ديرَ- چيرڪ- اويرَ. فُرجو- فُرصت- مُڊو. وجهه- موقعو- اوڪاسْ. آرام- ويساهين- ساهي. موڪل- تعطيل- ڇُوٽِي. وچ وارو وقت- خالي وقت- وقفو.
= مُهْلَتَ ڏِيَنْ: فرصت ڏيڻ- موقعو ڏيڻ- وجهه ڏيڻ- ڪُجهه ميعاد ڏيڻ.
● مُهْلَڏَ ۽ مُهْلَڏَ: ذ. (سن. مُسلم) نندي مُهري- مُهلڙو.
= مُهْلِڙُوءُ ۽ مُهْلِڙا: ذ. مُهلَڏَ. (ث. مُهلڙي ۽ مُهلڙيون).
● مُهْلَڪَ: صفت. (ع. هَلَكَ) ماريندڙ- هلاڪ ڪندڙ- موتمار- قاتل- مارُو.
● مُهْلُوءُ: ذ. (سن. مَشْكَ = مهو) جيت جو هڪ قسم. فصل کي نقصان پهچائيندڙ جيت (جو الين، ووٽن ۽ بين زراعت فواد ميوي جي فصل کي نقصان پهچائي) فصلن جو مرض- رتي.
= مُهْلُوءُ اڇَنْ: فصل کي مهلي جو مرض لڳڻ ۽ مرض سبب فصل جو مارجي وڃڻ.
● مُهِمَّ ۽ مُهِمُونْ: ث. (ع. هم) تڪليف ۽ ڏک ۾ وجهندڙ ڪم- ڏکيو ڪم- ڏاڪڙو وڏو ڪم- پاري ڪم- معرڪي جو ڪم. جان جوکي جو ڪم. ضروري ڪم. جوکائتو ڪم. پهلواني جو ڪم. وڏي کيپ- لشکر. جنگ جو ميدان. حملو- ڪاهه- چڙهي- چڙهائي. جنگ- يُڌ- جُڌ- لڙائي- ڪيڏارو- ويڙهه- مقابلو.
= مُهِمَ ڪي مَٿُوءُ ڏيَنْ: وڏو ڪم ڪرڻ- تڪليف وارو ڪم ڪرڻ.
= مُهِمَّ مارَنْ: وڏي ڪم ۾ ڪامياب ٿيڻ.
● مَهِما: ث (سن). وڏائي. بزرگي. مهرباني. مروت. نيڪي- تعريف- واکاڻ- آستتِي- حمد- ثنا- ستائش- ساراهه.
= مَهِمانْ: ث. مَهِمان.
● مَهِمانْ ۽ مَهِمان: ذ. صفت. (ف. مَهْ = وڏو + مان = وانگر) جنهن جي آئي وڏو مان ٿئي) گهر ۾ اچي لٿل ڏاريو ماڻهو- مِيزمانْ- دعوتي. مُسافر- پرديسي. معتبر- چڱو مڙس- مَڪَرْ. (آصفيه).
= مَهِمانْ خانوءُ ۽ مَهِمانَ خانا: ذ. مهمانن جي ترسڻ جي جاءِ. مسافرن جي لهڻ ۽ ٽڪڻ جي جاءِ.
= مَهْمانْدارُ ۽ مَهْماندارَ: ذ. صفت. مهماني ڪندڙ- مهمان نواز- ميزبان.
= مَهْمانْدارِيُ ۽ مَهْماندار يُونْ: ث. خاطرداري- مهماني. تواضع.
= مَهْمانْ سَراءِ: ث مهمان خانو.
= مَهْمان نَوازُ ۽ مَهْمانَ نَوازَ: ذ. صفت. مهمان جي خاطر تواضع ڪرڻ وارو. مسافرن کي ٽِڪائيندڙ ۽ کاڏو ڪارائيندڙ- مسافر نواز- مهماندار- ميزبان. فياض- غريب پرور- غريب نواز.
= مَهْمان نَوازِيُ ۽ مَهْمان نَواز يُونْ: ث. مسافر پروري- مهمان داري- مهماني (آصفيه).
= مَهْمانِيُ ۽ مَهْمانِيُونْ: ث. خاطرداري- تواضع. مهمانداري. دعوت- ڪانو- کاڏو- ضيافت. مجلس.
= مَهْمانِيُ ڪَرَنْ: مهمان گهرائڻ. دعوت ڪرڻ- ڪانو ڪرڻ- ضيافت ڪرڻ. کاڏو ڪارائڻ.
● مَهْماءَ: ث. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم- پڳل هڏيءَ کي ڳنڍڻ جي دوا- مهميرو- مومياڻي.

Gul Hayat Institute

● مُهِمّتَ ۽ مُهِمّتَ: ذ. صفت. بهادر - پهلوان - سُورمو - سُورهيه - جوڌو - بَلوان - دلير.
● مُهْمَلُ: صفت. (ع. همَلَ) ڇڏي ڏنل - ترڪ ڪيل. بيڪار - بي ڪَمو - نِڪارُ. زائد - وڌيڪ - زياده. بي معنيٰ. بي سُودُ. (آصفيه). بيهُودو - لَغْوُ - واهيات. (آصفيه). مَجهُولُ. سُست - ڪاهِلُ - آرسي. (آصفيه). (ذ). علمِ نحو جي اصطلاح ۾ وات مان نڪتل بي معنيٰ الفاظ. (علمِ نحو ۲).
- مُهْمَلُ رَکَڻُ: ترڪ ڪرڻ - ڇڏي ڏيڻ - مُلتوي ڪرڻ - ٺوري وقت لاءِ رکڻ - زير ويچار ڪرڻ. بيڪار ڪرڻ - بي ڪَمو ڪرڻ.
● مُهْمُوڪُ (لس): صفت. عام جام - تمام گهٽو - بي انداز - منهن موڪُ. (بيلا).
● مُهْمُودِي: ث. (ع. ف) ڪپڙي جو هڪ قسم - مهمُوندي. (ڪاجرا).
- مُهْمُونْدِي: ث. مَهمُودي. جڳرناٽي. ترُڪلي.
● مُهِمُونُ: اسم خاص. تعلقي ميروخان ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مُهْمِيرُ ۽ مُهْمِيرَ: ذ. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم - اڪين جي ايماريءَ لاءِ ڪم ايندڙ دوا جو هڪ قسم. (قليچ). (صف). بهادر - دِلير - شجاع. دانا چالاڪ - هوشيار. حرفني.
● مُهْمِيرُو: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ پسارڪي وڪر جو هڪ قسم (هڪ ننڍڙو وڻ آهي، جنهن جي ڇاڙ يا ڪاٺي اکين جي گرميءَ لاءِ مفيد آهي).
● مُهْمِيزُ ۽ مُهْمِزُونُ: ث. (ف). ڪندو - خار. گهوڙي کي تيز هڪان لاءِ سوار جي ڪُڙيءَ ۾ لڳل اوهه جي سيخ. ڏنگي گهوڙي کي ڏُکوئڻ لاءِ گهوڙي جي رڪيب ۾ لڳل لوهي سيخ. مڇي مارڻ جو سُوئو. (ل). اڙي - انگڙي. چوڪ - چُونڪ. چاٽڪَ. چيٽ. سختي. ڏَکُ. مار - سيکت - سزا - گوشمالي. مهاڻن جي اصطلاح ۾ مڇيءَ کي مٿي ۾ سُوئي هڻڻ جي حالت. (ل).
- مُهْمِيز ڏِيڻُ: چوٽ رسائڻ. سزا ڏيڻ - سيکت ڏيڻ. ڏُکوئڻ. تڪليف پهچائڻ.
- مُهْمِيزَ کَتَرَڻُ: اڙي هڻڻ - ڏَکُ هڻڻ. گهوڙو هڪلڻ. ڪُڙهي سان مڇي مارڻ وقت مڇيءَ جو مٿو ۽ ڪِلاڦُون رُکُ جي سُوئي سان پيچڻ. (آصفيه).
● مُهْتَالَ ۽ مُهْتَالُونُ: ث. تلوار جي ميان تي ٽيل جوٽ.
● مُهَنْتُ ۽ مُهَنْتَ: ذ. صفت. (سن). پوجاري. ٺاڪاڻي دار - مَنڊاري. ٻاڻو. گُرو. ڏرمي. مڪيه هندو فقير.
● مُهَنُ ٽالُ: ذ. مِٺائيءَ جو هڪ قسم - مونڊال.
● مُهَنْڊُ: ذ. (سن. مُکّ = منهن) مُنڊيه - شروعات. اڳُ. ديباچو - مُهڇُ. (ظرف). مُنڊ ۾ - شروع ۾ - اڳ ۾ - اڳتون - اڳتي - اڳيان - اڳيرو. (ظرف). مُهندان - روبرو - سَنمُک - آمهون سامهون - پيش - مُنهن مقابل - سامهون - منهن سامهون.
- مُهَنْڊا: ظرف. اڳيان - مهندان.
- مُهَنْڊارُ ۽ مُهَنْڊار: ذ. صفت. اڳ ۾ ٻڌل - اڳوانُ - پيشوا سُونهون - پَوميو - اڳرو - اڳٽو - پيشرُو. سردار. سالار.
- مُهَنْڊائيُ: ث. وڏائي. اڳواڻي.
- مُهَنْڊُوٽِڪُو: ۽ مُهَنْڊُوٽِڪا: ذ. صفت. مُتهند وٽو.
- مُهَنْڊُوٽُو ۽ مُهَنْڊُوٽا: ذ. صفت. اڳيون - مُهَنْدِيُون - گذريل (سال يا مَهينو) - ڏنو (مهنو يا چند) - پَرُ (سال) - پهريون - اڳون - اڳوٽڪو - اول - آڳاٽجهو - گذريل - سابق - پوين - آخرين - پڇاڙيءَ جو - چيڙي وارو.
- مُهَنْڊِيارُ ۽ مُهَنْڊِيارَ (ڪ): ذ. صفت. مهنديون - اڳيون - اڳوان - پيشوا - مهندار - سردار.
- مُهَنْڊِيرو ۽ مُهَنْڊِيرا: ذ. صفت. ٻئي کان ٽورو وقت اڳ - ڪجهه وقت پهرين. ڪنهن هنڌ کان ٽورو اڳيان - اڳيرو - ٽورو اڳ ۾ - آڳهون.
- مُهَنْڊِيُونُ ۽ مُهَنْڊِيانُ: ذ. صفت پهريون - اولاڻي. گذريل. سڀني کان مٿي (مهنو ورهيه وغيره). ايندڙ - آئيندو. مُتهند وٽو - مهدوٽڪو - اڳوٽو.

Gul Hayat Institute

● مهندا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مهندڙي ۽ مهندڻيون: ث. صفت. موهيندڙ- وٺندڙ- پياري. (رام ڪلي).
● مهندس: ذ. صفت. (ع). اندازو ڪندڙ- تخمينو ڪندڙ.
انگن وغيره جو ماهر- گنڻت گيائي- مهندسي- رياضي دان. تحرير اقليدس جو ڄاڻو- پوميٽ- جاميٽري ڄاڻندڙ. ڪنڊن ۽ جابن وغيره ٺاهڻ جو هنر ڄاڻندڙ انجنيئر.
= مهندسي: ذ. صفت. رياضي دان. حسابي. تحرير اقليدس جو ڄاڻو.
= مهندسيءَ: ذ. صفت. مهندسي.
● مهندي ۽ مهندين: ث. (سن). بزرگ زال- محترمه. سائن- ڏياڻي. مڙس جي ڀيڻ- ليڊان- ليڊي.
● مهنڪ: ذ. آسمان. (سنڌيلو).
"وچون منجهه مهنگ، ڪنبي ٻيئون ڪنڊيرين."
گهٽر.
● مهنگڙو ۽ مهنگڙا: (ث). ذ. دروازو.
● مهنگو ۽ مهنگا: ذ. صفت. (سن. مها= وڏو + اڳهه = اگهه). وڏي اگهه وارو- مهانگو- آڪرو.
= مهنگائي ۽ مهنگائيون: ث. آڪرائي- مهانگائي. قحط- ڪال- ڏڪار. اڻاٽ.
= مهنگڙيات ۽ مهنگڙيات: ذ. صفت. وڏي قيمت تي شيون وڪڻڻ- مهانگو- مهنگڙيو- مال لڪائي مهانگائي پيدا ڪرڻ- ڏڪاري.
= مهنگڙيو ۽ مهنگڙيا: ذ. صفت. مهنگڙيات.
● مهنو ۽ مهنا: ذ. (سن. مَاسَ. ف. ماهه= مهينو). ٽيهه ڏينهن جو عرصو- سال جو حصو- ماهه- ماس- مهينو.
= مهنيءَ ماس: ظرف. ڪڏهين ڪڏهين- وقتي- بعضي- تڪاڻي.
● مهڻ: مصدر. (سن. مُهْ= بيهوش ٿيڻ). پيار ۾ مست ڪرڻ- گرويده بنائڻ- فريفته ڪرڻ- مسحور ڪرڻ- جادو ڪرڻ- پاڻ ڏي متوجهه ڪرڻ- پاڻ ڏي ڇڪڻ- موهڻ- موهت ڪرڻ. خوش ڪرڻ- دل ڏيڻ- موهجڻ. (سن. مُشَ= مُستنُ). ڦرڻ- لٽڻ مُسائڻ. رنج ڏيڻ. عذاب ڏيڻ فنا ڪرڻ. ناس ڪرڻ. (مُهيو- مهندو- مُهيلُ).
● مهڻو ۽ مهڻا: ذ. عتاب- ويڻ- ڏوراپو- طعنو- ويار- اورانهو- آلاڻپو- اوپالو- ڇاڪ- سهمون.
= مهڻاگورُ: ذ. صفت. مهڻا ڏيندڙ- طعنا هڻندڙ- مهڻيگور.
= مهڻائيتو ۽ مهڻائيتا: ذ. صفت. مهڻي وارو. مهڻي هاب. (ظرف). مهڻي طور- طعني طور- ٽوڪ نموني.
= مهڻن جا مَنَ هُڻنُ: ڪيروڌ هڻڻ- ڪنراڳ هڻڻ- جهيڙو فساد هڻڻ.
= مهڻيگورُ ۽ مهڻيگور: ذ. صفت. مهڻاگور- ڏوراپو ڏيندڙ- مهڻيخور- ڇاڪڻون هڻندڙ- طعنا هڻندڙ.
= مهڻي هابُ ۽ مهڻي هابَ: ذ. صفت. مهڻي جهڙو- گلا جهڙو- خواري جهڙو- گلارو- خوار.
● مهڻو ۽ مُهڻا (ل): ذ. صفت. (سن). وٺندڙ- دل لپائيندڙ- موهيندڙ- موهڻو. هميشه "مَنَ" سان گڏ استعمال ٿيندڙ لفظ "مَنَ مُهڻو."
● مهو ۽ مها (ت- ل): ذ. جيت جو هڪ قسم- مچر.
● مهوءُ ۽ مهوءُ: ذ. وڻ جو هڪ قسم. (ٻيلا).
● مهو ۽ مها: ذ. پاڃيءَ جو هڪ قسم- ميهو.
● مهوال: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مهورتُ ۽ مهورتَ: ذ. سن. مُهُورْتُ= شروعات) شروعات- ابتدا. ڪَلُ- هَتَ (پنتنُ- ڪلڻ مصدر مان) ڪنهن به نئين ڪم جي شروعات- افتتاح- بسم الله. شروعات ڪرڻ جي رسم. وقت- گهڙي- ساعت- لمحظو. ۴۸ منٽن جو عرصو پتهرُ. وقت مسعود- سڳورو وقت- مبارڪ گهڙي- نيڪ ساعت. سڌوسَوَڻ- نيڪ سڳڻ. (آصفيه).
= مهورتَ ڪڍائڻ: ڪنهن به ڪم جي لاءِ نيڪ ساعت ڪڍائڻ. شاديءَ جي تاريخ پڪي مقرر ڪرائڻ.

Gul Hayat Institute

■ مُهُورتُ كَرَنُ: كنهن كر كي سگوريءَ گهڙيءَ ۾ هٿ ڪيڏڻ ـ آرنبُ ڪيڏڻ. ڪوءَ ڪر شروع ڪرڻ.
■ مُهُورَتُ كُلتَنُ: شروعات ٿيڻ (كنهن ڪر جي). بخت كلڻ ـ ياڳ كلڻ. وارو و رڻ.
● مُهُوَسُ ۽ مُهُوَسَ: ذ. صفت. (ف). لالچي ـ حريص ـ لوپي ـ طمعي. ڪيميا ڪر ـ رسايتي ـ ڪيميا ناهيندڙ. (آصفيه).
■ مُهُوسِيُ: ث. ڪيميا ـ ڪيميا ڪري ـ رسايتي. مُهُوسُ.
● مَهُوكِيُ ۽ مَهُوكِيُونُ (ڪ): ث. ماڪيءَ جي مڪ ـ شهد مڪي.
● مَهُونُ: ذ. متهون.
● مَهُونُ: ظرف. جلد ـ ٿهه ڦهه ـ ٿرت ـ جلدي ـ سيکهو. هڪدم.
● مَهُونُڙِيُ: اسر خاص. گاهه جو هڪ قسم.
● مَهِيُ ۽ مَهِيُونُ: ث. (پرا. مَهِيَّ. سن. مَتَّ = ولوڙڻ) اڌ ولوڙيل ڏُنرو (جنهن مان مکڻ لڪل نه هجي).
"مِهارا مَهِيُ، پيتائين پريم جي"
(شاهه).
ڏَڌُ ـ چاچ ـ لَسِي. زمين ـ ارضُ. مُلڪ ـ ولايت ـ ديس. (آصفيه).
■ مَهِيُ پالُ: ذ. صفت. زمين جو مالڪ ـ مالڪ مُلڪ. سُلطان ـ راجا.
■ مَهِيُ ولوڙُ ۽ مَهِيُ ولوڙَ: ذ. مانڌاڻ ـ ولوڙو. مصيبت. بيقراري ـ بي آرامي ـ لوڇ پوڇ ـ آنڌ مانڌ ـ پريشاني. تڪليف ـ ڏُکُ ـ اهنج ـ ايذاءُ.
■ مَهِيُ ولوڙُ و جهنُ: ڪيڙو ڪرڻ ـ گهوٽالو ڪرڻ ـ ڦيٽاڙو وجهڻ ـ گڙبڙ ڪرڻ ـ نفاق وجهڻ ـ پريشان ڪرڻ.
● مُهَيَّا: صفت. (ع). تيار ـ موجود ـ حاضر ـ فراهم ـ هڪيو. (آصفيه).
■ مُهَيَّا ڪَرَنُ: تيار ڪرڻ ـ موجوه ڪرڻ ـ حاضر ڪرڻ.
● مُهِيبُ: ذ. صفت. (ع. هَيب) ڊيڄاريندڙ ـ خوفناڪ ـ ڀيانڪ ـ ڀوائتو.
● مَهِيجُوَل (ڪ): ث. هوڻي ۽ ول جو هڪ قسم.
● مَهِيرُ: اسر خاص. هڪ جبل جو نالو.
● مِهِيرُ: ث. (ف. مِهر جو بگڙيل لفظ) مِهر ـ مهرباني.
● مَهِيرُ جَبَلُ: اسر خاص. تعلقي ٻڌي پرهڪ ديهه جو نالو.
● مَهِيرِي: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو. (آصفيه).
● مَهِيسُ: ذ. (سن. مهيش = مهيشو رَ > مَها = وڏو + ايش = إيشور = سمرٿي وارو) قادر مطلق ـ خدا تعالىٰ ـ مهادِيوُ ـ شِيوُ ـ مَهيش.
■ مَهِيسَرُ: ذ. شِيوُ مهراج جو صفاتي نالو.
پِيرُ مُرشِدُ ـ پيرم (جنهن جي گيتوال پوڄا ڪندا آهن ۽ ڪيس شراب جو ديوتا ڪري سمجهندا آهن). (ڪناية). پيرمغان. مرشد ڪامل. (ڪلياڻ ـ گر). مَهيشَرُ.
■ مَهِيسَرُ جوُ مَتُ: ذ. ايشور لاءِ پريم ـ روحاني مستي.
■ مَهِيسِرِيُ: ذ. صفت. مَهيسُ جو پوڄاري ـ شِيوُ مهراج جو پوئلڳ. فقيرن جو هڪ قسم. مَهيشري.
■ مَهِيسِيُ: ذ. صفت. مهيسر جو چيلو ـ مهيسري. جوگي فقيرن جو هڪ قسم. (رامڪلي) ـ مهيشي.
● مَهِيسَرَ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مَهِيسُ: ذ. صفت. (سن). مَهِيس.
■ مَهِيشَرُ: ذ. صفت. مهيسر.
■ مَهِيشِيُ: ذ. صفت. مهيسي.
● مَهِيشِوَرِيُ (ث): اسر خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● مَهِيلِيُ ۽ مَهِيلِيُونُ: ث. (سن. مَهِلا = زال) زال ـ نار ـ مِهر ي. سهڻي عورت ـ خوبصورت زال ـ حسين زال. (ل). ڪنوار. (ث).
● مَهِيمُ ۽ مَهِيمُونُ: ث. (ع. مُهِمّ > هُمّ) مُهِمّ.

Gul Hayat Institute

= مَهِينْءَ کي مَٽَوُ ڏِيَڻُ: وڏي ۽ تڪليف واري ڪم ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ. تڪليف سهڻ- سختيون سهڻ.

● مَهِينُ: ذ. صفت. سٽهو- هاريڪ. نرم- ڪُٽشرو- لطيف- نازڪ- سنگين- نفيس- ڪومل- سُوڪيءَ- پتلو- مُلائم. سُوڏو- سُهڻو- رُوڙو- سُٿرو- عُمدو. انوکو- انوکڙو- عجيب.

● مَهِينُو ۽ مَهِينَا: ذ. (ف. مَهِنو= مَهِينه. سن. مَاس= ماهه). سال جو بارهون حصو- مَهنو- ماهُ- وتي- ماس تنخواهه- پگهار- ماهيانو. (انگريزي مهيني ۾ ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ ڏينهن ۽ ٿين عربي ۽ هندي مهيني ۾ ۲۹، ۳۰ ڏينهن ٿين. انگريزي سال جا مهينا: جنوري، فيبروري، مارچ، اپريل، مئي، جون، جولاءِ، آگسٽ، سيپٽمبر، آڪٽوبر، نومبر ۽ ڊسمبر. عربي سال جا مهينا: محرم، صفر، ربيع الاول، ربيع الثاني، جمادي الاول، جماد الثاني، رجب، شعبان، رمضان، شوال، ذوالقعد ۽ ذوالحج. هندي سال جا مهينا: چيٽ، ويساک، جيٺ، آکاڙ، ساون، ڀدوءِ، اسو، ڪتي، ناهري، پوهه، مانگهه ۽ ڦگڻ). حيض- ڪپڙا- گنديون- خون- ماهواري. (آصفيه). رُتو- چُوت- رڳ.

= مَهِينَارِيُ: ث. حيض- ڪپڙا- ماهواري. (گاجرا).

= مَهِينَهِيدارُ ۽ مَهِينَهِيدارَ: ذ. صفت. مهني وارو- مهني جو- مهني تي ايندڙ نوڪر- پگهاردار.

= مَهِينَهِيُ سِرِ مَهِينَهِيُ: ظرف. ماهوار- هرماهه- هر مهيني- ماسڪ- ماهيانو.

= مهيني واري: ث. ماهواري- مهياري- حيض- ڪپڙا- گنديون- رڳ.

● مَهِينُڻُ (ل): ذ. ولوڙو. گهر جو التظام.

● مَهِيُو ۽ مَهِيا (ٿ): ذ. سواريءَ جو اُٺ- مهيري اُٺ.

● مَهِيُونُ: اسر خاص. تعلقي ڪمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَهِينْڻَ (ٿ): ڏوڻرو.

● مُٽا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو. (سڪاپل).

● مِيانو ۽ مِيانا: ذ. صفت. (ف. مِيانَه= وڇولو) وڇولو- ميانو.

● مِيانَ ۽ مِيانُونُ: ث. (ف). ڪيپ- مِيان- ميان- ٽيڪ.

● مِيائِيُ ۽ مِيائِيُونُ: ث. مڇي مارڻ جي جاءِ- ميائي.

● مَيِتُ ۽ مَيِتَ: ذ. (ع. مَيِّت= مُڙدو). مَيِّت- مُڙدو- جنازو- لاش- ميت- مڙهه.

● مَيِٽَ: ث. ڪاڙهي رنگ جي وڪر جو هڪ قسم- مَيٿ. (گاجرا).

● مَيِپُ ۽ مَيِپُونُ: ث. (سن. ما= مَيِڻُ). ماپ- ماڻ- پٿمانو- ڪَچ- ماپو- پَرَپ- تور.

● مَيُنْدَرْشُ: اسر خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● مَيِجَنُ: مصدر. (سن. مَدَ= مستي). مئي ۾ اچڻ- مستي ۾ اچڻ- نشي ۾ اچڻ. وڏائيءَ ۾ پرجڻ. (سن. ما= مَيِڻُ). ماپجڻ- ماپ ٿيڻ. (مئيو- مئيندو- مئيل).

● مَيِلُ: ذ. (سن. مَلَ= مَرُ) مَرُ. مئي. گندگي.

● مُئَلُ ۽ مُئَلَ: ذ. صفت. (سن. مَرَ= مرڻ). مري ويل- مئو- مردو. بي جان.

= مُئَل مُردي کي کونڊُ: ڪني ڳالهه ڪي وري وري دهرائڻ- ڪنهن جا خواهمخواه وڪيل عيب ظاهر ڪرڻ.

● مَيِڻُ: مصدر. (سن. ما= مئڻ). ماپ ڪرڻ- تورڻ- ماپڻ. ڪچڻ. آزمائڻ (ڪَچ سان). ڪٽڻ. سمائجڻ- ماپجڻ.

"مائين ڪين ميان ۾ ٻ- ني تراريون."
(شاهه).

(مئيو- مئيندو- مئيل).

● مَئو: ذ. (سن. مَدَ= مستي). نشو- مستي- خُمار- مَني- مَرَ. ٽانءُ- ڦوندڙ- ٽاڏَ- ٻَٽاڪ- ٻاڙ- خوشي- مزو- فرحت- لذت- ذوق- لطف- وندر-

موج - ڏڻ. چاڑهو. زور (مايا جو، جواني جو، شهوت وغيره جو).
● مَتُو ۽ مَتُوَ: صفت. (سن. مَتّ = مستي). جهجهو - جمار - وافر - گهڻو - زياده - ريل پيل - ٻَهون - جال - سرس. نشي ۾ چُور - مخمور. هٿيلو - ايماني.
● مَتُو ۽ مَتُا: ذ. صفت. (سن. مَتر = مرڻ) مري ويل - مردو - مئل - فوتي. بدبخت - نياڻو - چندو - ڪميڻو. (ذ). سکل گاهه جو ڇڻو (ٻاهر ڏيڻ لاءِ) - ڪکن وغيره جو پُنجو. ٿانون ملڻ جو گاهه جو موڙو - مَٽي - ڪُوڏي. (ث. مُتِيُ ۽ مُتِيُونُ).
- مٿا هٿَ هَتِيَ ۽ ٿوري گهڻي ڪوشش ڪرڻ.
- مُتهي جوءُ ڏِئو: ذ. هندن جي رسم مطابق مائيءَ جي مرڻ کان پوءِ ڏهين ڏينهن گيهه جو پاريل ڏيو.
● مَتُونُ: ذ. پڪ - دَمُ - مينهن - ڪڻ - گهڙي - ساعت - لمحو - اڪ چِنبَ. (ظرف). ايڏي ويرُ - اڇو - هينئر - هڻ گهڙي. (ن. ب).
● مَتهي: ذ. ث. (ف. مَتي = شراب. سن. مَتّ = مستي) شراب - دارون - صهبا - مَدُ - مدرا - باده. نشو - مستي - خمار. مٿو. هَتُ - تڪبر. (سن. مَتِ = وارو، جو ٿهيل) وارو - جوٿهيل. مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ صفاتي پڇاڙي "ديا مئي، ڪروٽا مئي وغيره".
- مَتِيخانو ۽ مَتِيخاناه: ذ. شراب رکڻ جي جاءِ. شراب جو دُڪان - شرابخانو - ڪتو - ڪَچُ.
- مَتهي خانوُ: ذ. مٿيخانو.
- مَتهي مارڻ: هَتُ ڦيٽو ڪرڻ - تڪبر چڏڻ - وڏائي چڏڻ.
● مَتِيُ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو ٿالو. (سڪايل).
● مُتِيُ ۽ مُتِيُونُ: ث. (ٿانون ملڻ لاءِ) گاهه جو مُڇو - ڪُوچي. ٻڌ جي ڪچي پاڙ (ل). پيٽڀي. ڪپڙي جو ٽُڪر (جو دوا مان ٻوڙي ڦڙو ڪڍڻ ۾ وجهجي). ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان رلڪ ڪارو، ڏيکهه اڏ فوٽ ڪان - ڏيڍ فوٽ تائين، ۽ قسم ٽين هڪ مئي ۽ ٻي - چپر مئي، جنهن جا چَپَ وڏا ۽ ٽُلها ٿين).
● مُتِيچُوتُ ۽ مُتِيچُوتَ: ذ. صفت. ڪار طور ڪم ايندڙ لفظ. مُوذي - شُومُ - ڪِرهه - ڪنجوس - ڪَنڊ ويچ - بتخيل - مڪيچُوسُ.
● مَتِي خُوشُ: ذ. صفت. ڪلميٽو - ڪَٽُو ۽ ميٽو.
● مَتِيڙُو (ث): ذ. پاڻي جو هڪ قسم - ٽَٽري مَرِ ٻرڙو.
● مَتيُ: ذ. (ف). شراب - مَٽهي. مٿو. (انگ). عيسوي سال جي هڪ مهيني جو نالو.
- مَتِيخانوُ ۽ مَتِيخاناه: ذ. شراب وڪڻ جي جاءِ - ڪُتو - ڪلال خانو - شرابخانو - مَٽيڪدَه.
- مَتِيفَروشُ ۽ مَتِيفَروشَ: ذ. صفت. شراب وڪڻڻ - ڪلالُ.
- مَتِيڪدَه: ذ. مَتِيخانو.
- مَتِيناب: ذ. خالص شراب. ڏيڍ شراب.
● مِيُ: ث. مٺاڻو - مٺاڻي. (گاجرا).
● مَيا: ث. (سن). پاڇو - ڪَهَل - رَحمُ - قياسُ - مرحمت - دَيا. پلائي - مهرباني - ڪِرپا - مَهرَ - وَڙُ - احسان - ٿورو.
"هيٺن جي حبيب، مَحبتي مَيا ڪري"
(شاهه. ڪليان - گر).
"پنهنجي ميهر مَيا سان، لونءَ لونءَ سپ نياري"
(سامي).
- مَيالُو ۽ مَيالُو: ذ. صفت. ميا وارو - نرم دل - دَيالو.
● مُيَاچُ ۽ مُيَاچ: ذ. منگر مڇيءَ جو قسم (پُٽي ڪاري، پيٽ اڇو، منهن سُٽيلو، پُڇ سنهون ۽ قد ۾ فوٽن تائين). مُتِيءَ جو ٻچو. (ن. ب).
● مَتيار ۽ مَتيارُونُ: ث. حرف - عتاب - ڏوهه - خطا - ملامت - ٽهڪو - طعنو - ڏوراپو.
- مَتيار ڏيڻُ: ڏوراپو ڏيڻ - ميهڻو ڏيڻ - طعنو ڏيڻ - عتاب ڏيڻ.

Gul Hayat Institute

= مَيارَ لاهڻ: ڏوهو لاهڻ - وات ٽڪائي ڪرڻ.
= مَيارِي ۽ مَيارِيُ: ذ. صفت. ميار وارو - جنهن کي ميار ڏجي - حرفي.
= مَيالُو: ذ. صفت. سالتيڪو - ڪُومل - حَليم - مُلايم - نرم - ڪُنرو. جهيڙو - ڍِرو - جهڪو - ٽڏو - آهستو.
● مَيانُ ۽ مِيانُ: ذ. (ف. ميران جو هڪوئل لفظ) مسلمانن لاءِ عزت وارو لقب. جناب. صاحب. سردار. مالڪ - ڏڻي. مڙس - پتي.
= مِيانجيُ: ذ. مُلي جو لقب - مُلان.
= مِيانُ مِيڙُو: ذ. طوطي جو لقب. (صفت). ڦنهنجي واڪاڻ ٻاڻ ڪندڙ.
= مِيانُ مِيڙُو ڇو وائِيڻ: ڦنهنجي ساراهه ٻاڌيهي ڪرڻ.
● مِيانُ ۽ مِيانَ: ذ. (ف). مَيانَ - ڪِيپُ (تلوار يا ڪاتي وغيره جو ڪوهو).
● مِيانُ جيُ ڪَنڊيُ: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● مِيانُ جيُ مَسجِدُ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● مِيانڊِيُ ۽ مِيانڊِيُونُ: ث. آڏاڻي جو هڪ جزو - آڏاڻي جي ٻنهي وڏين ڪائين کي قابو ڪندڙ ڪاٺي.
● مِيانُ صاحِبُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانُ ڪَنڊُو: اسم خاص. تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانو: صفت. (ف. مِيانتهُ = وچوارو) وچوارو - وچولو - مڌيم - وچڙو - پورو ٻڌو - رواجي - موافق. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. (اڪثر حيدرآباد ضلعي ۽ ڪراچي ۾).
● مِيانُ ۽ مِيانَ: مِيانُونُ: ذ. ث. (ف. مِيانُ). ڪِيپ - ٽِيڪ - نِيام - ميان (تلوار وغيره لاءِ ڪوهو).
● مِيانِ ۽ مِيانُونُ: ث. ٻلي يا ڇپي ماري گڏ ڪرڻ لاءِ ناهيل ميدان - ملاکڙ جي رهن جي جاءِ.
● مِيانُو: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۽ تعلقي خيرپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانُونُ ڪَڪِڙاڻ: اسم خاص. تعلقي ڪوٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانِيُ ۽ مِيانِيُونُ: ث. ڍنڍ يا سمنڊ جي ڪناري تي ڇپي ماريندڙن جي بستي - ميربحرن جي بستي. ڇپي يا ٻلا ماري آڻي گڏ ڪري رکڻ جو هنڌ - ميانُ. (ن.ب). (اسم خاص) تعلقي ڪشمور، تعلقي سکر، تعلقي گهوڙا ٻاري ۽ تعلقي ڪمبٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانِيُ باغاتِ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانِيُ رِپَ: اسم خاص. تعلقي ڪڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانِيُ نُور ملاحُ: اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانِيُ نِهالُ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مِيانُوُ: ذ. (آواز). ٻلي جو آواز.
= مِيانُوُ مِيانُوُ ڪَرڻُ: ٻلي وانگر آواز ڪرڻ.
● مَيتُ ۽ مَيّتَ: ذ. (ع. مَوْت). لاشو - مُڙدو - مَڙهه - لوتَ - ميِّي - جَنازو - نعشَ - مُردهه - مَيّتَ.
● مِيٽُ ۽ مِيٽُ: ذ. صفت. (سن. مِيتْرُ = دوست) دوست - يارُ - سَجڻ - ميتر - گهٽگهرو - اخلاص مند - همدرد - غمخوار.
● مِيٽڙا (ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مِيٽِلا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (حيدرآباد، سکر ۽ نواب شاهه ۾). (سينسز ١٩٣١ع).
● مَيّتُ ۽ مَيْتَ: ذ. (ع. مَيِّتُ). مَيت - لاش - لاشو.
● ميتَ: ث. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم (هي ڪنهن وڻ جي ٻاڙ آهي، جا ڳاڙهي ڪارائي رنگ تي مائل ٿئي، منجهانئس آڪائي وقت ۾ ڪپڙن رڱڻ جو ڪر ورتو ويندو هو). (ن.ب).

Gul Hayat Institute

● مينجي ۽ مينجيون: ث. (سن. مينڍڪا = ميڙي). پاڻي ۾ مصالحي طور ڪم ايندڙ هڪ خوشبوءِ دار ٻوٽو (جنهن جو بيج هڙپو آهي).
● مينجَ: ث. وڻ- وَرُ. ٻن ڏاڪڻ جي آميزي ڏئي يڪو ڪرڻ جي حالت. (گاجرا).
● مينجُ ۽ مينجَ: ذ (سن. مَرْڇِڪا = ميڙ). معدني پيدائش جو هڪ قسم - وهنجڻ جي ڪم ايندڙ پيلي رنگ جي جابلو مٽي (جا نرم چاهوڻ جي صورت ۾ جبل يا ٽڪر مان ڪوٽي هٿ ڪبي آهي).
= مينجا صفت. ميٽ ميلڻ.
= مينجائون: ذ. صفت. ميڙائون. (ث. مينجائين ۽ مينجائيون). ميٽ جهڙي رنگ تي.
= مينجائون ۽ مينجاڻان: ذ. صفت. ميٽ جي رنگ جهڙو - ميٽ رنگو - ميٽ جهڙو - ميڙائون. پيلو - زرد و - ميڙي. (ث مينجائين ۽ مينجائيون).
= مينجَ ڪاڻ ۽ مينجَ ڪاڻيون: ث. جبل ۾ ميٽ نڪرڻ وارو هنڌ.
= مينجُ مٽي ۾ هُونڊي آڻڻ: تمام تکڙو اڇڻ - جلدي اڇڻ.
= مينجو ۽ مينجا: ذ. صفت. ميڙائون - ميڙائون. (ث. مينجي ۽ مينجيون).
= مينجوڙي ۽ مينجوڙيون: ث. پٽن رڳن جي ڪم ايندڙ ميٽ جي رنگ تي مٽي. (صفت). ميڙائين - ميڙائٽين.
= مينجهوڙي ۽ مينجهوڙيون: ث. صفت. مينوڙي.
● مينجَ ۽ مينجون: ث. اک جي پوريٽ - پينٽ نظر - ديد - بصارت. (ل). سوڙهه - گهٽ. گهڙ - ليک. (ٻن يا گهڻن لوڙين يا ڏاڪڻ جي گڏي ڏنل) وٽ - سَٽ - وراکو.
= مينجَ ڏيڻ (ل): اک ڇڻ - اشارو ڪرڻ.
= مينجَ ڪرڻ (ل): نظر ڪرڻ - جاچ ڪرڻ.
● مڻاهڙ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مينجائي: مصدر. (سن. مَرْڇِڪا = ميٽ) ميٽ جهڙو رنگ ڏيارڻ. مينڍ جو ڪم ٻئي ڪان ڪرائڻ. ميڙائون ڪرائڻ. (سن. مَرْجَ = صاف ڪرڻ) ڌوئڻ - ڦٽارائڻ (اکر وغيره) ميسارائڻ (ليڪا يا اکر پٽيءِ تان). (ميڙائيو - ميڙائيندو - ميڙائيل).
● مينڍَ ۽ مينڍر: ذ. پکيءِ جو هڪ قسم - ميڙو.
● مينجَ ڪاڻ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مينجنگ ۽ مينجنگون: ث. (انگ). مجلس - انجمن - سڀا - جماعت - بزم - اجتماع - جلسو - ڪميٽي - ميڙ. (آصفيه). (اسم خاص). تعلقي ڪوٽڙيءِ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● مينجڻ: مصدر. (سن. مَرْجَ = صاف ڪرڻ) ڪُرڙڻ - ڌاهيڻ - لاهيڻ - ميسارڻ - ميٽي چڙڻ - صفا ڪرڻ - صاف ڪرڻ - ريتڻ - لٽهي چڙڻ - لٽڻ - رد ڪرڻ - ڪٽڻ. وسارڻ - يادداشت تان لاهڻ - پُلائي چڙڻ. (اکرن تي) قلم ڦيرائڻ. (دُکُ) لاهڻ - دفع ڪرڻ (ڪُرڙي، ڪُهڻ). (ڪَتَ) چٽائڻ ماري پُورو ڪري چڙڻ - ختم ڪرڻ. (آڻڻ ۾) ڪنڊي ڪرڻ. (سن. مَرْڇِڪا = ميٽ) ميٽ لائڻ - ميٽ هٿ (قرمي وغيره ڪپي). ميڙائون ڪرڻ. مٽان پوچو ڏيڻ. (ميڙيو - ميڙيندو - ميڙيل).
= مينجڻ هارُ ۽ مينجڻ هارَ: ذ. صفت. دڪ درد لاهيندڙ - اهنج ايذاءُ ٽاريندڙ. الله تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو.
● مينجڻ: مصدر. اکيون پُورڻ - پينڍڻ. مڪر ڪرڻ جي حالت ۾ اکيون پُورڻ ۽ پينڍڻ - اکين جي پُور پَتَ ڪرڻ. اڌ کولڻ اڌ بند ڪرڻ. (ميڙيو - ميڙيندو - ميڙيل).
● مينڍو: ذ. پکيءِ جو هڪ قسم - مينڍر.
● مينجِ: ث. (سن. مِشْٽَ = مِٺو) مِٺيون ڪالهيون. ڏاڏر. ٽڪي. (گاجرا).
● مينجُ ۽ مينجَ: د. (سن. مِشْٽَ = مِٺو) مِٺاڻ - مِٺاس - ميناج. شيريني - شيري. لذت - سواد.

= مهناجُ ۽ مهناجَ: ذ. مهتُ - شيري - شيريني.
= مهناسُ ۽ مهناسَ: ذ. مناج - مناڻ.
● مهنڙا: صفت. (سن. مِشْتَ = مٺو) مٺو. (گاجرا).
● مهنڙو: ذ. لُوڻ - نمڪ.
● مهنڪاڻُ: ذ. (ع. و ثق.) انجام ڏيڻ پڪائي - قول قرار جي سچائي - وعده وفائي. (آصفيه). انجام - قبول - پرتڪيا - وعدو - پرڻُ - وَچنُ - بول - اقرار - سُخن. (كناية) رُوحن جو خدا تعالىٰ سان ڪيل انجام (ته تون اسان جو رب آهين ۽ اسين تنهنجا فرمانبردار ٿيندا سين). (سهڻي - گر).
" گهيڙ لنگهئو گهاري، ميثاق مِهار سان."
(شاهه).
ازل - ابتدا. (آصفيه).
= مِيثاقا: ظرف. ميثاق كان وٺي - اَلَست كان - ازل كان. (ن. ب).
● مهجارو ۽ مهجارا: ذ. مهجالو.
● مهجالو ۽ مهجالا: ذ. (سن. مَجّنَ = مِيجُ). كوهڙي ۽ اندر ۾يل كود و - مَغز - پيجو - ميجارو.
● مِيجُ ۽ مِيڃُون: ث. (انگ). برابري - مقابلو - بازي - شرط - هوڙ - كيلَ. (آصفيه).
● مِيڃِڪو ڏيڻ (ڪ): نگاهه ڪرڻ - نظر ڪرڻ - سنيال ڪرڻ.
● مهڃڻ: مصدر. (سن. ما = مَنُ): ماپڻ - مَنڻ - ڪَڍڻ. اندازو ڪرڻ - تڪ ڪرڻ - زور آزمائي ڪرڻ - مقابلو ڪرڻ. ڳنڍڻ. ڳڏڻ. ملائڻ - جوڙڻ. (مهڃو - مهڃيدو - مهڃيل).
= مهڃ ۽ مهڃون: ث. ٻن زمين کي وڻ ڏيئي ڳنڍڻ جي حالت - ڳنڍاپ.
= مهڃو ۽ مهڃا: ذ. ماپو - ماپ - ناپ - ناپو - ڪاڇو. پتمودو - پئماش - ڪڇ. ڪڇڻ جوڙو.
= مهڃو ڪڍڻ: ماپو وٺڻ - ميڃڻ. ڄاڻي ڏسڻ. طاقت ڏسي ڇڏڻ.
● مِيڃو ۽ مِيڃا (ڪ): ذ. صفت. لنڊورو - ننڍو - ڇوٽو - ڪوتاهه.
● مهڃ ۽ مهڃون: ث. (سن. مِشْ = مِينهُ ڪرڻ). اِشارو (اک، زبان، مُنهن جي ڪنهن حصي يا ڪنڌ سان) - اَهڃ - غمزو - رَمز - ڏهنائي. ڪابه اک ٻڌي اشارو ڪرڻ جي حالت (جو خاص ڪري عشقيه طور ڪم اچي).
" ڪٿي ميڃون مار، ڪٿي ڪُهڻ ڇڏرو."
(گرهوڙي).
= مهڃ ڏيڻ: اشاروڏيڻ - ڏهنائي ڏيڻ - غمزوڏيڻ - اَهڃ ڏيڻ.
= مهڃِرُ ۽ مهڃِرَ: ذ. صفت. اِشارو ڏيندڙ - اَهڃ ڏيندڙ - ڏهنائيون ڏيندڙ.
● مهڃ ۽ مهڃُون: ث. (ف). لوهه جي ڪِلي - ڪوڪو - ڪِلو - ڪِيرو - ڪِيري.
= مهڃ سَنڈاڻ ۽ مهڃ سَنڈاڻون: ث. ڇهنباري منهن واري ڪوڪن ٽوڪن جي سَنڈاڻ - ايڪلوائي.
= مهڃ ڪوڪاري: ث. مهڃ سَنڈاڻ (علم).
= مهڃُمارُ ۽ مهڃُمار: ذ. ڪوڪن ٽوڪن جو مُترڪو - مُترڪي. مارتول. مُگري - ٽوڪٽو - ڪوپو.
= مهڃ مارڻُ: ميڃ سان بند ڪرڻ. لوهه جي ڪِلي جهاڻڻ - ڪوڪو هڻڻ. جوڙڻ - ڳنڍڻ - قابو ڪرڻ - سوگهو ڪرڻ. عشق ۾ ڦاسائڻ. لوري لائڻ - لغار لڳائڻ.
= مهڃي: صفت. جنهن کي ميڃ سان ڪنڊ ٽيل هجي. (گاجرا).
● مهڊ: اسم خاص. مڪران ۾ رهندڙ مهاڻ جي هڪ ذات جو نالو. (تاريخ بلوچستان).
● مِيڊا لِکڙِي: اسم خاص. پساركي وڪر جو هڪ قسم. ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جو ڇوڙو دوائن ۾ ڪم ايندو آهي).
● مَيڊانُ ۽ مِيڊانُ: ذ. (ف) ڪشادي زمين - صاف ۽ وَسيع زمين - ڪُليه زمين جو مٿاڇرو (جنهن تي وڻ ٽڻ وغيره نه هجي). هموار زمين - پڌرو - پَٽ - پڌر - پولو. آڪاڙو. (آصفيه). نظارو (علم، نظر ۽ راند وغيره جو). گهوڙي جي ٻڌ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

= ميدانُ چڏڻُ: جڪهه چڏڻ. ميدان خالي ڪرڻ- پڄي وڃڻ- پٺ ڏيڻ- هارائڻ.
= ميڏانُ ڏيڻُ: ڊوڙڻ- ڊُڪڻ- سٽ ڪرڻ- ڊوڙ پائڻ- پڄي وڃڻ- ناهي ڪڍڻ. گهوڙو ڊوڙائڻ. زور سان گهوڙو پچائڻ.
= ميدانُ ڪتڑڻُ: ڊاهي پٽ ڪرڻ. جاءِ ڪي ڪيرائي سنئين زمين ڪرڻ (زال ماڻهو جو) هنڪڻ لاءِ (باهر پرو پاسيرو ٿي وهڻ).
= ميڏانُ مٽهڻُ: ڪٽڻ- ساري ڪرڻ- سوپ ڪرڻ- فتح ڪرڻ.
= ميڏانُ ۾ اچڻُ: وڙهڻ لاءِ اچڻ- وڙهڻ لاءِ نڪرڻ. صف ٻڌندي جي لاءِ ڪشادي ميدان ۾ اچڻ. سامهون اچڻ- مقابلو ڪرڻ. (آصفيه).
● ميڏو ۽ ميڏا: ذ. (ف. ميڏهُ). تمام سنهو پيٽل اڻو- پيو دفعو چاڙيل اڻو. ڪاهه پيٽل شئي. سُفوف- چورو- پُورو.
= ميڏا ٻيڪ: ذ. (ڪڙي جي) اڻي چاڻي. تمام سنهي چاڻي (جنهن جي وسيلي ميدو جدا ڪجي).
= ميڏو ڪرڻ: تمام سُنهو پيهڻ. چورو ڪرڻ- سُفوف ڪرڻ- باريڪ ڪرڻ.
● ميڏهُ ۽ ميڏَ (ل): صفت. (سن). خيرات ڪندڙ- سخي- داتا. ڪوبه نيچ ماڻهو- گهٽ ذات ماڻهو. مهاڻو.
"مُفت معمور محض ميڏ مَ سار،
قلب ۾ ڪو قياس ڪري تہ نيهار."
(فاضل شاهه).
● ميڏرو: اسم خاص. (سن. مَنّهَا = وڏو + اندر = ڏي). مينڊرو. مومل جو عاشق- راڻو. (ن.ب).
● ميڏڻ: اسم خاص. فيدر ايريا ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميڏوڻو ۽ ميڏوڻا (ث): ذ. (ڏات). سُڪل چيڻ جو مٽان لتل ڏڪ.
● ميڙ: ث. (سن. مَلَ = مَرُ) مترُ. ميڙي. ميراڻ- ميرائي- ميرُ. گندگي- مهيلُ- غلاظت. گدلائي- ڪِنائي. ڪارڻ- ڪاراڻ. اونداهه. پسپ- گهور.

= ميرانجهڙو ۽ ميرانجهڙا: ذ. صفت. ٽورو ميرو- البت ميرو- ميرڙو.
= ميراڻ: ث. ميرء. گدلائي- ڪِنائي.
= ميرڙو: ذ. صفت. ميرو. گندو.
● ميرُ ۽ ميرَ: ذ. (سن. مَلَ = مَرُ). ميڙي- مَيل- ميرَ. غير- ڪِن- گند- اندر جي ڪوٽ- دغا.
"ساڻ سهائي سچ جي چا موافق ٿيندو ميرُ"
(روحل).
● ميرُ ۽ ميرَ: ذ. صفت. (ع. امير جو مخفف. سن. مهيوَرَ). امير- آفيسر- سردار. والي. سالار. امام. مُڪي. وئيس. وزير. وڏو ماڻهو. هادي. رهبر- پيشوا. (ذ). ڪنهن وڏي وئيس کي ڏنل خطاب. تاس راند ۾ بادشاهه. ٽالپر خاندان جو لقب. (ل).
= ميراڻو ۽ ميراڻا: ذ. صفت. ميرجو- ميروارو. ميرجهڙو.
= ميرُ بحرُ: ذ. صفت. سمنڊ جو بادشاهه- ناکٹو- ملاح.
= ميرُ ڏهو ۽ ميرُ ڏها: ذ. ملڪ ۾ اينڊڙ مال تي محصول وٺڻ جي جاچ ڪندڙ آفيسر. پيڙين جو سامان تپاس ڪندڙ آفيسر.
= ميرُ ڏهيُ: ميرڏهي جي ڪچهري- ميرڏهي جي آفيس. ميرڏهي جو ڪر.
= ميرُ لُ ۽ ميرُ لَ: ذ. صفت. ميير.
= ميرُ مارڻُ: ڪو وڏو ڏُرو هٽ ڪرڻ- ڪنهن وڏي سردار کي هٽ ڪرڻ.
= ميرُ مجلسُ: ذ. صفت. ڪنهن مجلس يا ڪيٽي جو مکيه ماڻهو- سنهن مرڪ- سيا پتي- ويرڙان.
= ميرُ منشيُ: ذ. صفت. وڏو منشي- وڏو ديوان- سر دفتر- هيڊ منشي.
= ميريُ ۽ ميرِ يُونُ: ث. اميري- سرداري- رئيسي- حڪومت- بادشاهي.
= ميراث ۽ ميراثون: ث. (ع. وَرَثَ). مثل ماڻهوءَ جي چڏيل ملڪيت. ترڪو- ورثو- اباڏو ورثو- آتر آذڪار (چڏيل) جائداد. ملڪيت- ناڻو. ميڙي چونڊي. حصو- پتي- ورهاست.

Gul Hayat Institute

= ميرائي: صفت. ورثي ۾ ملهل - موروثي.
● ميرثي: ذ. صفت ڪائيندڙ - ڪائڪ - راکي - مٽرب - ڪوٽيو - ڪلونت. قوال - لنڪهو. مڪٿهار. ميراثي. (ث. ميراثين ۽ ميراثڻ).
= ميرثي موڪلڻ (ت): شادي ۽ جي موقعي تي راڄ، مڻ مائٽن ۽ دوستن وغيره ڏانهن دعوتن ڏيڻ لاءِ ميراثيءَ کي موڪلڻ.
● ميراج ۽ ميراج: ذ. ريت - رسم - هنويز - پر - هلي چلي - هلت - دستور - رواج - سرشتو.
● ميراسي: ذ. صفت. (ع ميراثي). ميراثي. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● ميرامام بخش: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ميران: ذ. صفت ميرا - پير. مرشد. (اسم خاص). شيخ عبدالقادر جيلاني رحمة الله عليه جو لقب. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ميرپور: اسم خاص تعلقي سڄاول، تعلقي ميرپور بٺوري، تعلقي ڪڙهي خيري، تعلقي لوڻهري ۽ تعلقي ڪوٽيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ميرانپور کهوڙکي: اسم خاص. تعلقي کهوڙکيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرانپور سعيدکي: اسم خاص. تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميران جمن: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ميرانڪوري: اسم خاص. تعلقي سڄاول ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميران ڪوري: اسم خاص. تعلقي ڪنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾). ميرڙي.
● ميرائين: مصدر. (سن مَلَ = مَرَ). مٽيءَ وارو ٽين - ميل واري ٽين. ٿورو ميرو ٽين - البت ميرائي تي ڏسجي ۾ اچي. ميرو ٽين - ڪندو ٽين - گدلو ٽين - ڪينو ٽين - غليظ ٽين.

= ميرائي ۽ ميراثيون: ث. ڪندلائي - ميراڻ. ڪندگي - ڪندائي - ڪين - ڪچرو - ڪند - مٽيل. لڙات. ميرانجهڙائي.
● ميربحر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (١٦ پاڙا: آبراڻي، آدماڻي، اجايا، بکهڻي، بڪرا، چاچڙ، چغدا ميربحر، چٽا، ڏڻچر، ڏاکها، ڏيرا، گڏو، گجريا، گهوگهات، هالاڻي، جکريا).
● ميربحر ۽ ميربحر: ذ. صفت. (ع. مير مخفف امير جو = سردار + بحر = سمند). پاڻيءَ جو بادشاهه - درياءَ جو رکپال. جهازي سهه. سالار - امير البحر. درياءَ جي گهاڻن گهيڙن جو داروغو. ٻڙيءَ وارو - ٻڙياتو. مٿهاڻو.
● ميرپور: اسم خاص. تعلقي ٽل ۽ تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور ٻٺورو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ٻٺوري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور پاڙائي: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور خاص: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور ساڪرو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور شاهه: اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرپور ماٿيلو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرجت: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ميرخان ابڙو: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرختائن ۽ ميرختائيون: ث. بندوق جو هڪ قسم - جاميڪي دار بندوق.
● ميرڪن: اسم خاص. تعلقي سوري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● ميرل: اسم خاص. تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو. (ميرل پراڻو، ميرل نئون). (لسٽ).

Gul Hayat Institute

● ميرُ محمّدُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُ محمّد پٿوڙو: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُ محمّدُ جتوئيجو: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُ نُ جتوئي: اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُ نُ ماچي: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● مهيرو ۽ مهيرا: ذ. صفت. (سن. مَلَ = مَرَ) مرُ يا ميتيءَ هاڻو ـ گدلو ـ ڏوڙ پٽڪليو. گندو ـ ڪينو ـ خراب ـ سڙو ـ غليظ. لڙائيل. (ذ). جيت جو هڪ قسم (جيو ريڊ جي وارن ۾ پيدا ٿئي ۽ ڪل کي ٽڪي ٽنگ ٽنگ ڪري ڇڏيندو آهي). عيبدار. گنهگار. (ث. مهيري ۽ مهيريُون).

ـ مهيرو داڻو نہ چڏڻ: ذرو بہ نہ چڏڻ ـ هڙ مُوڙي ڪٽي وڃڻ.

ـ مهير ي آکِ: ث. بدنظر ـ بڇڙي نگاهہ.

ـ مهيرو: ذ. صفت. ميرانجهڙو.

● ميرُو: اسم خاص. (سن. سُميرُو) هندن جي پراڻن ۾ جاڏايل هڪ پربت جو نالو ـ ميرو پربت ـ سُميرُ پربت. يُونانين جو "ميروس" (Meros) نالي هڪ هندوستان جو پربت، جنهن تي سندن ديوتا "ڊايونيساس" (Dionysos) بن "زئيس" (Zeus) (سن. ديوس پِتَرُ = آڪاس جو ٻيءُ) جاڏو. مسلمان مرد جو "مير" مان (اسم تصغير) نالو. (ن ـ ب).

● ميرُ وار ي: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۽ تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُواهہ: اسم خاص. تعلقي گهوڙا باري، تعلقي ميرپورخاص ۽ تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُوجا: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُو خانُ: اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُو ڪَٻُهوڙُو: اسم خاص. تعلقي ڪنڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميرُ ئِيا (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● ميرُ ي ۽ ميرُ يُونُ (ت): ث. آنُ جي سنگن رکڻ لاءِ ڪاٺ جو ٺهيل ڪڏو.

● ميڑ ۽ ميڑُونُ، ميڑ يُونُ: ث. (سن. ميلَ = ميلَنُ) جماعت (ماڻهن جي). راجُ ـ سفارت (جا ڪنهن عملدار کي عرض ڪرڻ لاءِ وڃي يا ڪنهن ڪان معافي وٺڻ لاءِ گڏ ڪئي وڃي) چندو ڪري ڪيل مجلس. چندي مان ڪيل ڪانو يا دعوت. مجلس ڪرڻ لاءِ گڏ ڪيل چندو ـ اوگڙ ـ ڦوڙي.

ـ ميڑ آڻڻُ: چڱڻ مڙسن جي ٽولي وٽي اچڻ ـ ڪنهن ڪان معافي وٺڻ لاءِ کي شريف ماڻهو سڏي اچڻ ـ قرآن يا ٻي ڪنهن بزرگ هستي کي ٻنهنجي معافي جو وسيلو بنائڻ.

ـ ميڑ پائڻُ: ٽورو ٽورو چندو ڏيئي مجلس ڪرڻ. اوگڙ ڪرڻ ـ چندو ڪرڻ.

ـ ميڑ ڪَرڻُ: ميڙ ڪرڻ. قسم وجهڻ. معافي وٺڻ لاءِ چڱن مڙسن جي جماعت گڏ ڪرڻ.

ـ ميڑ ڪٽِيُ وَڃڻُ: ميڙ آڻڻ ـ ميڙ وٽي وڃڻ.

ـ ميڑ وَڻِيُ وَڃڻُ يا آڇڻُ: ميڙ آڻڻ.

● ميڑُ ۽ ميڑ: ذ. (سن. ميلَ = ميلَنُ) گڏ ٿيل ماڻهو ـ جماعت. انبوهہ ـ ڪَٽُ ـ پيڙهہ ـ هُجوم ـ خَلقُ ـ ميڙ ڪو ـ مجموعو. لشڪر. ملڻ جي حالت ـ گڏ جاڻي ـ وصال. پاڇيءَ جو ارتابُ ـ گهاڻاٽ ـ لِٽُوَ ـ ليبسُ (ڪاڏي ۾). ڪُنُ. گرداب. (صفت). گڏيل ـ ملڻ ـ ڪنو ٽيل.

ـ ميڑاڪو ۽ ميڑاڪا: ذ. ميڙ ۾ گڏ ٽيل ماڻهو ـ ميڙ ـ انبوه. مجلس ـ ڪچهري. ماڻهن جو گوڙ ـ هنگامو.

ـ ميڑ مُنجَنُ: مجلس برخواست ٿيڻ. ماڻهن جو ٽڙي پکڙي وڃڻ.

● ميڑاهو (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● مهيڙڻ: مصدر. (سن. ميل = ميلڻ) ميڙ ڪرڻ - گڏ ڪرڻ - جمع ڪرڻ. ڏيڙ ڪرڻ - سڏڻ. ملائڻ - ميلاپ ڪرڻ. گڏڻ. گهوڙيءَ تي گهوڙو چاڙهڻ - لڳ ڪرائڻ - ميڙائڻ. وصل ڪرڻ لاءِ ملائڻ. مڻيل ڪرڻ - دال ڪي ميل ڪرڻ لاءِ ٿهڪ ڪان پوءِ چگيءَ طرح ڏوئي هٽڻ - مهڙو ڏيڻ (دال کي). ڀهاري پائڻ - صفائي ڪرڻ. ڪچرو گڏ ڪرڻ - گند ميڙڻ. (ڪير) ڏڪڻ. (ميڙبو - ميڙيندو - ميڙيل).

■ مهيڙ: ث. ميڙڻ جي حالت. ميل - ميلاپ. وصال. لڳڻ. صفائي - ٻهاري.

■ مهيڙاپو ۽ مهيڙاپا (ث): ذ. گڏ جاڻي - ميلاپ - ميڙاءُ - ميڙائو - ميڙو - ميلو.

■ مهيڙاءُ: ذ. گڏ ٿيڻ جي حالت - گڏ جاڻي. ميلاپ. وصل - وصال. ميڙو - ميلو - ميڙ ۽ - ميڙائو.

■ مهيڙائڻ: مصدر. ميڙڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. گڏ ڪرائڻ. ڀهاري پارڻ - ڪن ڪچرو گڏ ڪرائڻ. صفائي ڪرائڻ. گهوڙيءَ تي گهوڙو چاڙهائڻ. (مهيڙنيو - مهيڙائيندو - مهيڙائيل).

■ مهيڙئو: ذ. ميڙاءُ. ميڙو - گوڙ.

■ مهيڙ چونڊ ڪرڻ: گڏ ڪرڻ - ميڙڻ - هيڪاندڪرڻ - جمع ڪرڻ. چونڊڻ - انتخاب ڪرڻ - چانڊ ڪرڻ.

■ مهيڙ مهيڙ: ث. ڀهاري سهاري - ميڙو ميڙو - صفن صفائي - ٻهر - ڪن ڇن - ڪچرو - گندو.

■ مهيڙ ڪرڻ: ڀهاري سهاري ڪرڻ - صفائي ڪرڻ. گڏ ڪرڻ.

■ ميڙهي پر مٽهن ۽ وڇهن: پٺن گڏ ڪرڻ پليان ڪاهي پوڻ. لوپ پر پوڻ. (ن.ب).

■ مهيڙي ۽ مهيڙيون: ث. ميڙيل رقم - گڏ ڪيل پئسا - پونجي.

■ مهيڙي چونڊيڙي: ث. گڏ ڪيل رقم - ٻاچي ٻچايل رقم - پونجي.

● مهيڙو ۽ مهيڙ: ذ. (سن. ميل = ملڻ). ميڙيل شيءِ. ملڻ جي حالت - ميل - ملاپ - ميلو - گڏ جاڻي. ماڻهن جو ميڙ - ميڙاڪو. گهٽن ماڻهن جي گڏ ٿيڻ جو هڌ (جتي کا درگاهه يا مزار وغيره هجي ۽ اتي ڪنهن خاص تاريخ تي گڏ ٿجي) - ميلو. ماڻهن جو گوڙ.

■ مهيڙائي ۽ مهيڙائي: ذ. صفت. ميڙڻ تي ويندڙ - ميڙا گهمندڙ - ميڙڻ جو شوقين.

■ مهيڙو ڪرڻ: مجموعو ڪرڻ - ميڙاڪو ڪرڻ. مجلس سڏائڻ - گوڙ ڪرڻ.

● مهيڙ هٽ: ث. آن جي گاهه ڪرڻ وقت آڌا ٽوٽي جنهن ۾ ڏڳا هڌجن، جي آن کائيءَ جي چوڌاري ڦري آن گاهين - پيڙ جي وچين سُني.

■ مهيڙهي ۽ مهيڙهيون (ل): ث. مهيڙهه.

■ مهيڙهي ۽ مهيڙهي: ذ. مهيڙهه جي پرسان قرندڙ ڏيگو. (صفت). پاڻاري وارو - تڏي وارو - (ٻيلا).

● ميز ۽ ميزون: ث. (ف) ڪاڏي ڪائڻ يا ڪتابن وغيره رکڻ لاءِ چئن پائين وارو تختو - ٽيبل.

■ ميزپوش ۽ ميزپوش: ذ. ميز تي ٻڌل وڇهڻ جو ڪپڙو.

● ميزان: (ع. وَزَنَ). ساهمي - ترازو - ڪانٽو - تارازي. (حساب م) جوڙ - جمع - جملو - ڪل جوڙ. هڪ برج جو نالو - تُلا.

■ ميزان و نٽ: وزن ڪرڻ - تور ڪرڻ. جوڙ ڪڍڻ - جملو ڏيڻ - جمع ڪرڻ.

● ميزبان ۽ ميزبان: ذ. صفت. (ف). ضيافت ڪندڙ - دعوت ڏيندڙ مهمان گهرائيندڙ - مهماندار - مهمانواز - ڪاڏو ڪرائيندڙ.

■ ميزباني ۽ ميزبانيون: ث. مهمانوازي - خدمت خاطري - مهمانداري. دعوت - ڪابو - ڪاڏو.

● متزل ۽ ميزلون: ث. (ع. منزل جو بگڙيل لفظ) منزل.

● مهس ۽ ميسون: ث. نفس. نفساني خواهش - شهوت - ڪام. سخت چاهه - سوهه - عشق. پيار - سيڪ - آڪير - آڪنڊ. اچا - منشا - ڪامنا. حرص - منووڪار. خواهش - سڌ.

Gul Hayat Institute

" تنهن آديسن جي عشق ۾ مور نه مئي هئي ميس."
(غلام حسين شاهه) .

● مهيساوا (ت)؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● مهيسٽ: ث. خواهش. شهوت. شوق. مهيس. (ڪاجرا).

● ميسر ۽ ميسرَ؛ ذ. صفت. (ع. يتسرّ). آسان ڪيل. آساڻيءَ سان هٿ لڳندڙ (شيءِ) - ممڪن الحصول - ملڻ جهڙو - لپندڙ. حاصل - حاضر - موجود - هٿ وَسيڪو. تيار.

- ميسرائي: ث. حاضري - موجودگي.

● ميسو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر آتر سرحد سنڌ ۾ حيدرآباد ضلعي ۾). (سينسز ١٩٣١ع).

● مهيسو: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم - ميسو پاڪ (جا چٽن جي اٽي ۽ گيهه مان ٺهي).

- ميسو پاڪ: ذ. مهيسو.

● ميسر هه: ذ. (ع) سڄي هٿ پاسي وارو لشڪر.

● مهش: ذ. (سن. ميشه). هڪ برج جو نالو. حمل - ميڪ.

- ميشي: ث. ريڙ جي رڳيل ڪل.

● ميشڪ (لس)؛ ذ. گاهه جو هڪ قسم. (بيلا).

● ميعاد ۽ ميعادَ: ذ. (ع) وعدي جو وقت - مقرر ڪيل وقت - مدت - مدو - عرصو - وقت. جڳ - زمانو.

- ميعادي: صفت. ميعاد وارو - نهرايل مدت وارو - مقرر وقت جو.

- ميس مارڻ: خواهش ڪي ختم ڪرڻ - نفس ڪي مارڻ.

● ميس ۽ ميس: ث. ماٺ - چپ - صبر - خاموشي - مائوڙو.

- ميسڙو ۽ ميسڙا؛ ذ. صفت. ماٺ وارو - مائيٽو - خاموش - چُپاتو - صابر. منهن جو مٺو - ليبيسي. ڪجهڙو - ڏمڻ جو غريب. مٺيون مٺيون ڳالهيون ڪري ڪم ڪيندڙ. هالو يولو ميسڙو.

- ميٺو ۽ ميٺڙا؛ ذ. صفت. ميسڙو.

- ميسوڙو ۽ ميسوڙا (ڪ): ذ. صفت. ميسڙو - ميسڙو.

- ميسوڙو ۽ ميسوٽا (ڪ)؛ ذ. صفت. ميسڙو. ميسڙو.

● ميساڏي: اسم خاص. تعلقي تنڍي ڀاڳي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).

● ميسارڻ: مصدر. (سن. مترْ (يْ) ج = صاف ڪرڻ). صفا ڪرڻ. اڳيون نقش يا اڳيان اکر ڏوئي صاف ڪري ڇڏڻ - ميٽڻ - ڌاهڻ - ڪرڙڻ - ڦاٽڻ. وساري ڇڏڻ - ياد گيري) لاهي ڇڏڻ - پُلائي ڇڏڻ - رينڊ. هوچو ڏيئ برتن جي سوراخ کي بند ڪرڻ. (مهسارڻ - مهساريندو - مهساريل).

- مهساري ۽ مهسارا؛ ذ. ڌاهڻ مان صفائي ٿيڻ.

● ميڪ؛ ذ. ث. (سن. ميشه). ريڍ. ڌارهن رامين مان هڪ راس جو نالو - حمل - ميش (ف) تفاوت.

● ميڪ ۽ ميڪون؛ ث. (ف. مهيخ = ڪلي). لوهه جي ڪلي - ميخ - ڪوڪو. ول جو هڪ قسم. ميڪا ول. (ن.ب).

● ميڪليُ ۽ ميڪليُون؛ ث. فقير جو زيور. (ڊلهٽ).

● ميڪو؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر سکر ۾). (سينسز ١٩٣١ع).

● ميگهه ۽ ميگهه؛ ذ. (پرا ميهو. سن. ميگهه. ع. ميغ = ڪڪر) ڪڪر - بادل - ابر - گهٽا - مينگهه - ميخ مينهن - برسات - بارش - وَسَ. وَسڪارو - وارڪا - باران - جهڙ - آگر. راڳ جي ڇهن راڳڻن مان ڇوٿين راڳ جو نالو - ملهار (هندستاني موسيقي ۾ تشبيهي تصوير مطابق: وارن ڪارو، وشاڪ پيلي، هٿ ۾ تلوار، ڪڪر تي سوار).

- ميگهاچَنُ: ڌارهن ميگهن مان پهرئين ميگهه جو نالو - جهڙ جهڙ - گهٽو جهڙ - گهٽا ڪڙ - گهٽا گهنگهور. (ن.ب).

- ميگهه ملار: ذ. ساوڻ جي موسم - جهڙ - آگر.

● ميگهواڙ ۽ ميگهواڙ: ذ. صفت. چمڙي جو ڪم ڪندڙ - موچي - مينگهواڙ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو - ميگهواڙ.

Gul Hayat Institute

● مهيگڻي ۽ مهيگڻيون (ل)؛ ث. قولڙي ـ قولهڙي ـ قوگڻي.

● مهيڳ: ذ. (ع. مهيغ. پرا. مهيه. سن. مهيگهه = ڪڪر) ڪڪر ـ ابر ـ بادل ـ ميگهه.

● ميڪائيل: اسم خاص. (ع). ڇٽن وڏن ملائڪن مان هڪ ملائڪ ـ مخلوقات کي رزق رسائيندڙ فرشتو.

● ميڪر ۽ ميڪرَ: ذ. (سن. مَکَرَ = مانگر مَچ) مانگر مَچ (سر گهاتو ـ گر).

● مهڪ سنڊاڻ ۽ مهڪ سنڊائون (ت): ث. سنداڻ جو هڪ قسم ـ ڪوڏر يا ڪهاڑيءَ جي پاڻ موڪرن ڪرڻ جي سنداڻ.

● ميڪنگل (اس): اسم خاص. بروهي قوم جو هڪ قبيلو. (ن. بلوچ). (پيلا).

● ميڪڻ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ميڪڻ: مصدر. دانهون ڪرڻ ـ رڙڻ ـ روئڻ ـ روئڻ ـ روڄ ڪرڻ ـ رودن مچائڻ ـ فرئڻ. ٻلي جو ميائو ميائو ڪرڻ. (مهيڪيو ـ مهيڪيندو ـ مهيڪيتل).

= ميڪ ۽ ميڪون: ث. رڙ ـ دانهن ـ ڪوڪ ـ ڪيڪ ـ رٻهه ـ ڪيڪاٽ. هوڪ ـ واڪو. روڄ ـ رودن. هاشي (هاز) پکيءَ جي دانهن.

= ميڪيٽي ۽ ميڪيٽيون: ث. صفت. دانهون ڪندڙ ـ ڪيڪون ڪندڙ ـ ڪيڪاٽ ڪندڙ. (ث). ڪري. ٻلي.

● ميلخورو ۽ ميلخورا: ذ. نڊيو ڪوٽ ـ واسڪوٽ. صدري.

● ميلَ دڪٽي: ذ. پساركي وڪر جو هڪ قسم ـ دواطور ڪرائيندڙ ڪوئر جو هڪ قسم (ن. ب).

● ميلڻ: مصدر. (پرا. مهيل (اي). سن ميلي (تي) > ميل = ميلڻ) ملائڻ ـ ڳڏائڻ ـ پيڙائڻ. سڪ ميلو ڪرائڻ ڳڏ ڪرائڻ. ڳڏ جاڻي ڪرائڻ. پيڻ. پرچائڻ. ناهي چڏڻ. (پڙيءَ جو سڙهه) هيٺ ڪرڻ. (مهيلو ـ مهيلينده ـ مهيليل).

● ميل ۽ ميل: ذ. (سن. ميل = ملڻ) مسلڻ جي حالت ـ ميلاپ ـ ملاقات ـ گڏ جاڻي ـ گاڏاپو ـ لاڳاپو ـ تعلق. ڳانڍاپو ـ رابطو. واسطو. سنهڙ. ملاوٽ ـ آميزش ـ ميلاوٽي. ملڻساري ـ اتفاق ـ پڌي ـ اتحاد ـ ايڪو. دوستي ـ سنگت ـ يارانو ـ مترتا ـ ياري ـ سنگ ـ محبت. ناهه ـ صلح. پرچاءُ. جوڙ ـ جيس ـ ٽاني. ميڙ (ماڻهن جو) ـ ٽولي ـ جماعت ـ ڏنب. هڪجهڙائي. نئين ڳوٽ ـ واهڻ. لاڙو. رغبت ـ چاهه. محبت. (سن. مَلَ = سَرُ) مٽي ـ گد ـ ڪچرو ـ ميل. ڏيهي حساب جي اصطلاح ۾ دڪان جي حساب ڪتاب جو ڪتاب ـ وهي.

= ميلاپ ۽ ميلاپ: ذ. ملڻ جي حالت ـ سنجوڳ.

= ميلاهو: ذ. ميلاپ ـ ميڙو.

= ميلائيتو ۽ ميلائيتا: ذ. صفت. ميل رکندڙ ـ ميل وارو ـ صحبتي ـ سنگتي. ناهه وارو. صحبت پسند ـ رلڻو ملڻو (ظرف). ناهه ۾ ـ ناهه سان.

= ميل جوڙ: ذ. لاڳ لاڳاپو ـ ڳنڍ ڳوپ. واسطو ـ تعلق. ناهه ـ صلح.

= ميل جُول: ذ. ميلاپ ـ گڏ جاڻي. لهه وچڙ. آٽ ويهه ـ آڏل پڏل.

= ميل سَنڀ لڻ: واپارين جي اصطلاح ۾ حساب ڪتاب جانچڻ.

= ميل ڪَيڻ: دڪان ۾ پيل سامان جو حساب ڪرڻ.

= ميل ڪرائڻ: مشابهت ڪرائڻ: ملائڻ. ڪپڙو سوڙهو ۽ پورو آڻڻ. (گاجرا).

= ميل ڪرڻ: ميڙ ڪرڻ ـ گڏ ٽيڻ ـ ڏنب ڪرڻ. ماڻهو گڏ ڪرڻ. ميلاپ ڪرڻ ـ وصل ڪرڻ. گڏ جاڻي ڪرڻ. ٽولو ولي ڪنهن وٽ وڃڻ. اتفاق ڪرڻ ـ پڌي ڪرڻ.

= ميل ڪاڏ: ذ. صفت. سوڙهو آڻيل (ڪپڙو).

= ميل مچ: ث (ت): فساد ٽيڻ. جهيڙو وڌڻ.

= ميل مُرادي جاچڻ: حساب ڪتاب (دڪان جو) جاچڻ ـ حساب ڪيڻ.

= ميلي ۽ ميلي: ذ. صفت. ملڻو ـ ميلاپي ـ ميلائتو ـ سجڻ ـ دوست. دوستي ـ واقفيت.

Gul Hayat Institute

● مَيْلُ ۽ مَيْلَ: ذ. (سن. مَلَ = مَٽر) مَٽر- مٽي- مَنڊل- مهير- گند- ڪنُ- ڪچرو. زنگ- ڪَٽَ. (اندر جو) ڪوٽُ- پيائي. ڏُکُ- ڏمر- تڪليف. مدي. ڪُدورت خرابي. حلّ- گڏيل شيءِ. رگڙيل (شيءِ). (انگ Mile = ميل) مفاصلي جو ڪجهہ انداز- اٽن فرلانگن جو مفاصلو- اڏ ڪوءُ.

■ مَيْلارو ۽ مَيْلارا (ث): ذ. ميل وارو- گند و.

■ مَيلُ خورُ (ت): ذ. گهوڙي جي ٻڍيءَ جي پگهر کان بچڻ لاءِ نيري رنگ جو ڪپڙو. جلدي ميرو نہ ٿيندڙ ڪپڙو.

■ مَيْلخورو: ذ. ميلخور.

■ مَيْل رَکو (ث): ذ. ميلخورُ.

■ مَيْل کَيَنُ: مِٽي مَٽر وغيره کيڻ. گَٽر کيڻ. ڏوئي صفا ڪرڻ. (سون) سُوڏنُ. (ڪنڊ) نڪيڙڻ.

■ مَيْلُو ۽ ميْلا: ذ. صفت. ميرو.

● مِيلُ: ث. ڪاري جي ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو. (ک- ن. ب). (اسم خاص). تعلقي ڪنڊي الهيار ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● مِيلُ: ذ. ڪاڻاٽي جو هڪ انداز (اربن ڪان مٽي). (گاجرا).

● مِيلاپ ۽ مِيلاپَ: ذ. (سن. مِيلَ = ملڻ) ملڻ جي حالت- مِيلُ. ملاوت. اتفاق- ٻڌي. ميل جول. گڏجاڻي. دوستي. واقفيت. ناهه- صلح. پرچاءُ رضامندي. موافقت- هڪجهڙائي.

■ مِيلاپو ۽ مِيلاپا: ذ. ميلاپ.

■ مِيلاپي ۽ مِيلاپيُ: ذ. صفت. ميلاپ وارو- ميلانتو. ملڻو. آشنا- واقف. (ث). دوستي.

● مِيلاڙُو ۽ مِيلاڙُوا: ذ. ڏيارو جي رات هرهڪ هندو مرد ڪاڻيءَ کي ڪهہ يا اڳڙي ويڙهي، ان کي تيل مکي، ان جي مٿان اڳڙي ٻڌي هاريندو آهي، اهڙو پرندڙ ڪانو. (گاجرا).

● مِيلادُ: ذ. (ع). ولادت جو وقت- پيدا ٿيڻ جو زمانو. (آصفيہ).

● مِيلان: ذ. صفت. (ع). رُجحانات- لاڙو- رغبت. طبيعت جو لاڙو. خواهش.

● مَيْلُ خورُ ۽ مَيْلُ خورَ: ذ. گهوڙيءَ جي ٻڍيءَ تي سنجن جي هيٺان رکڻ جو ڪپڙو- ميل رکو.

■ مِيلوُ پَرجَنُ: ميلي ۾ تمام گهٽا ماڻهو اچڻ- ميڙو پرهجوم ٿيڻ.

■ مِيلوُ ڪَرڻُ: ملڻ- ملاقات ڪرڻ- گڏجڻ- گڏجاڻي ڪرڻ.

■ مِيلِيُ: ذ. صفت. مِيلڻو- ميلاپي- ميلانتو. ملنسار- صحبتي- صحبت پسند.

● مَيْلُو ۽ مَيْلا: ذ. (سن. مِيلَ = ملڻ) ڪنُ- ڪچرو- ٻُهر- گندُ. مَٽيلُ- مَٽيلُ- مِٽي- مَٽرُ. ڪُونهہ- وشنا- ڪرفتي.

● مِيلهہ ۽ مِيلهِيُونُ: ث. ڪاهہ وقت ڏاندن جون ڪڇيون سوکهيون رکڻ جو نوڙ.

● مَيْلاي ۽ مَيْلائيُونُ: ث صفت. (ع مائِلُ. ف = آماده = هڪ پاسي لڙيل) آماده. نينهن لڳل عورت. آها اوڏڪي پيٽ جا پيڙهہ واري ويڪر بعد ٻنهي پاسن کان اندر تي مائل ٿيندي چوٽي وٽ پيڙهہ واري ويڪر جي اڌ جيتري ويڪري اچي ٻيهي (شهِلي جو ضد) (ن. ب).

● مِيمَ ۽ مِيمُونُ: ث. (انگ). وڏ گهراڻي عورت. بيبي- بانو. انگريز عورت. راڻي (پتن ۾).

● مِيمُرَ: ذ. (ع. مِيمُر = شراب) اکر "م" جو آچار. حضرت محمّد صلي الله عليه و سلم جن جي نالي مبارڪ جو پهريون اکر.

"اوڏي ٽي الف کي، متن گڏيائين ميم سين". رمز- ڪجهہ- راز. (علمِ نحو).

● مِيلْمَٽهار: اسم خاص. تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● مِيلوُ ۽ مِيلا: ذ. (ڦرا. مِيلو. سن. ميلڪ > ميل = مِيلَنُ) ملڻ جي حالت- ميل- ملاقات. ميلاپ- سڀا- ميڙ- منڊلي- ڪچهري- مجلس. عام جو مجموعو- البوهہ- هجوم. ڪنهن جاءِ تي گڏ ٿيل مائهن جو ميڙاڪو- مهيڙو. سالياڻو جلسو

Gul Hayat Institute

(جتي قسمين قسمين دڪان وغيره لڳل هجن).
اولياءَ تي مقرر ٽيل ڏينهن جو مجموعو.
= ميڙهه ۾ گهالهڻ ڪرڻ: ڪجهو گهالهائڻ- لڪ چپ ۾ گهالهائڻ.
● ميڙهبر ۽ ميڙهبر: ذ. صفت. (انگ). رڪن- مجلسي- جماعتي. هڪ ماٿو- ڇڙو. صاحب- آءل- حصيدار- شريڪ (آصفيه).
● ميڙهمنڊ: ث. (ع). ڪهي هٿ وارو لشڪر.
● ميمڻ: اسم خاص (سن. ممنّ = برڪت، سعادت). سعادتمند. مسلمانن ۾ هڪ ذات جو نالو (شيخ، نومسلم ڪڇ پڇ سان آيل. ۱۰ پاڙا، انجر، برهڻيا، ٻوترا، دائلائي، ڪلاڙ، هالائي، جورائي، سجهلائي، سيٺيا، زڪريا). (سينسز ۱۹۳۱ع)
● ميمڻي ۽ ميمڻيڻ: ث. ڪري جو قسر- چپلو- لپلو.
● ميمو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر حيدرآباد سنڌ ۾). (سينسز ۱۹۳۱ع).
● ميمي ۽ ميمپڻ (ل): ث. دولت- ناڻو- مايا. "مون وٽ ميمي ٿوري ناهي، جيڪي خرچ اوهان کي ڪرڻو هجي سو ڪريو" (جملو).
● ميمارڻ: مصدر. (ميڙهه) وبڑهڻ. (ميمارڻ- ميمارڻ ڀلو- ميمارڻ ڀل).
● مينگو ۽ مينگو: ذ. صفت. مينگون ڪندڙ- مينگائو. (ن.ب).
● مينڊ: ث. (سن. منڊ = منڊڻ). مڇ.
● مينڊڻ: (ث): مصدر. پورڻ- بند ڪرڻ. (مينڊيو- مينڊيندو- مينڊيل).
● مينديءَ ۽ مينديءُ: ث. (سن. منديڪا = مندي). ٻوٽي جو هڪ قسم. مندي جي ٻوٽي جا پن (جي سڪائي پيهي، پسائي هٿن پيرن کي هڻجي ته هٿ پير گوڙها ٿين)- حنا.
= مينديءَ لائڻ: شاديءَ جي رات گهوٽ ۽ ڪوار جي هٿن پيرن کي سوڻ طور مندي هڻڻ.
● مينڊا ڦل ۽ مينڊا ڦل: ذ. ڪنهه جو هڪ قسم (جو پيشانيءَ مٿان مينڊ جي ٻنهي پاسن تي لڳي).

● مينڊ ياريءُ: ڪراچي ضلعي ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لسٽ).
● مينڊڙ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مينڊڙ ۽ مينڊ (ت): ذ. وهٽ جي ڪچيءَ ۾ سونهن لاءِ هٿڙل رنگارنگي رسو- مهينبند. (صفت). بي عمت. ليلهڙ. اڌ س.
● ۾: حرف جر. (سن. مدْيَ). اندر- منجهه- ڏر- وچ ۾.
● ٻين: ذ. (آواز). ٻڪريءَ جو ڪيل آواز.
● ميڻ: ضمير. (سن. مٿيا). اڻون- مان- سون.
● ميڻ ۽ ميڻون: ث. (سن). مٽي- حوت. هڪ ٻرج جو نالو. وشنوءَ جي ٻهرين ڏهن جوٽن جو نالو.
= ميڻ ٻيڪ: ذ. ٻرج حوت ۽ حمل. شڪ ٿيهو.
= ميڻ ٻيڪ نه ڇاڻڻ: پل ڪپ نه ڇاڻڻ.
● ميڻ ۽ ميڻ: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ پسارڪي وڪر جو هڪ قسم- توتيو. ميناڪاري. چٽسالي.
● مينا ۽ مينائون: ث. مينو آواز پوليندڙ جاهلو ڪيءَ جو هڪ قسم (چيائي ڪنهن سان).
● مينا ۽ مينائون: ث. اسم. (ف). نيلي رنگ جو پٿر. نيلي پٿر جي چانديءَ تي ٽيل چٽسالي. مرصع ڪاري- ميناڪاري- مين. فيروز رنگ. (شراب جو) شيشو- ٻاٽلي.
= مينا ڪار ۽ مينا ڪار: ذ. صفت. سون چانديءَ تي رنگيني جو ڪم ڪندڙ- مينا چاڙهيندڙ. مرصع ساز.
= مينا ڪاري ۽ مينا ڪار ٻون: ث. سون چانديءَ تي چٽسالي ۽ جو ڪم- مينا- مين. چٽسالي- مرصع سازي.
● مينار ۽ مينار: ذ. (ف). مناروَ.
= مينديءُ ڳنڊائيڻ (ت): مٽي جا وار ڪيڙي سان ڳنڊائڻ- ويڙهائڻ.
● مينڪ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر اتر سرحد سنڌ ۽ حيدرآباد سنڌ ۾).

Gul Hayat Institute

● مِينڪ ۽ مِينگ (ک): ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان، رنگ اڇو، بدن مرڪول ۽ ڏکوئيندڙ ڏوڪ کان ٻن فوٽن تائين).
= مِينگاچو ۽ مِينگاچا: ذ. مينڪ جو نڍيو ٻچو. (ن.ب).
● مِينگتر ۽ مِينگترِيُون (ک)؛ ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (ڪڪي جهڙو، پڇ سينگاري مڇيءَ وانگر بناچلرن جي).
● مِينگڙِي ۽ مِينگڙِيُون (ٿ)؛ ث. پکريءَ جي ڦولهڙي - ڦوڪٻي - مينگڻي.
● مِينگل: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. بروهي بلوچن جو هڪ قبيلو.
● مِينگڻِي ۽ مِينگڻِيُون (ٿ): ث. مينگڙي.
● مِينگهه ۽ مِينگهه: ذ. (سن. مگھ. = برسات). ميگھ. مينهن جو مانڌاڻو - ملهار جو مندل. چنمر چانو. ڪار ڪوٽ. مينهن وسڻ جو سعيو. برسات جا بادل - مينگھ ملهار. برسات جي موسم. جهڙ.
" نڪا چوهه چمر جي نڪي مينگهين مينهن. "
چهن راڳن مان هڪ راڳ.
● مينگهلو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مِينڊرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● مِينڊرو: ذ. مينڊرا ذات جو هڪ ماڻهو. (ڪناية) مومل جي عاشق راڻي جو ٻيو نالو. (چاڪاڻ ته راڻو ذات جو مينڊرو هو).
● مِينڊَ ۽ مِينڊُون: ث. ورهيچ - ڪُڇ ڪوپ - و ڪڙ سڪڙ - وٽ سٽ. آواز. سُر. (ت). ڪائڻ جي هڪ اعليٰ مملوڪت.
= مِينڊَ بندَ (ت)؛ مِنڊو آواز يا سُر ڪيڻ.
= مِينڊَ ۾ مارِئِي ڪائِيُن: ڪجهي طرح ڪاهه ڪرڻ - ڪجهه ۾ ڪم ڪرڻ.
● مِينڊو ۽ مِينڊا: ذ. وار - زلف. وارن جي ڪُٽ - چوٽي.
● مِينڊِي ۽ مِينڊِيُون (ت): ث. (سن. وينِي). وارن جي ڪنديل چڪ - ڪُٽ - چوٽي.
= مِينڊِي چوڙُن: ونواهه ۾ ويهارڻ وقت ڪنوار جا وار چوڙڻ سنئرُ ٿوڙڻ - عصمت دري ڪرڻ.
= مِينڊِي فُلَ ۽ مِينڊِي فُلَ: ذ. چوٽيءَ ۾ وارن جي ٽاڪ چانديءَ جا لڳل گول بڪل - چوٽي فُل.
= مِينڌهَنَ وساڙو ۽ مِينڌهَنَ وَساڙا: ذ. هڪ قسم جو ڳاڙهي رنگ جو جيءَ - مينهن جو مامو (ٿ) - ميهن ماس. هيبدو ۽ عيندوا.
= مِينڌهَنَ وَسائِي ۽ مِينڌهَنَ وسائِيُون (ڪ): ث. مِينهن و ساڙو. مينهن وسندي چاول نياڻي.
= مِينڌهَنَ وَسَنڊِي: ظرف. اوڪيءَ مهل - آڏاوسو - ڏڪيءَ ويل - ضرورت مهل.
= مِينڌهَنَ وسَنڊِي ڪَمَ آڻڻَ: آڏڪيءَ مهل ڪم آڻڻ - ڏڪئي ويل ڪم آڻڻ - ضرورت جي وقت ڪم آڻڻ.
= مِينڌهوڪِي ۽ مِينڌهوڪِيُون: ث. مينهن جي موسم - برسات - بارش - ميهن.
● مِينڌهَنِ: ذ. ڪيءَ جو هڪ قسم (ڪاري رنگ جو، جهڙ يا مينهن جي موسم ۾ هوليون ڪندڙ).
● مِينڌهو ۽ مِينڌهِيا: ذ. ميڙو. (گاجرا).
● مِينڌَ ۽ مِينڌَ: ذ. (ف. موم = ميڻ). ماکيءَ جي مکين جو ڪڍ ڪيل سڏو مادو (جهن مان مانارو ٺاهين) - موم. (صفت). نرم - ڪُٽرو - ملايم.
= مِينڌَ بتِي ۽ مِينڌَ بتِيُون: ث. ميڻ جي ٺهيل بتي - موم بتي - شمع - شمع.
= مِينڌِيو ۽ مِينڌِيا: ذ. ميڻ جو ڪلف ڏنل ڪپڙي جو هڪ قسم (جو مينهن ۾ پائجي تہ مٽس پاڻي نہ پهچي سگهي). ميڙهو.
● مِينگهو ۽ مِينگها: اسم خاص. (مانگھ مهيني مان) هنڌڪو ۽ ماڙيچڪو نالو.
● مِينگهو ۽ مِينگها (ت): ذ. صفت. آهستي هلندڙ - ڍلو.
● مِينگهواڙ ۽ مِينگهواڙَ: ذ. اسم. ميگھواڙ.

Gul Hayat Institute

● مينُ مينُ: ث. (آواز). (هڪريءَ جي) ٻاڪار - ٻوڪ - ٻي ٻي.
● مينُو: ذ. مينا.
● مينهينُ ۽ مينهُونُ: ث. (سن. متهش = مينهين) چوپائي جو هڪ قسم - سانهه يا ٻاڏي جي مادي (صفت). تمام ٿلهو - موٽو - دُمد ستو - ڊينگ.
- مينهُونُ داغائيٽ (ت): نقصان رسائڻ - ٽوٽو وجهڻ - چيهو پهچائڻ.
- مينهُنُ سائيي ٽيٽ: مينهن جو ڏڪو ٽيٽ.
● مينهُنُ ۽ مينهُونُ: ذ. (سن. مينهه، ميگهه = برسات) برسات - بارش - وس - وسکارو - باران.
- مينهُنهانُنُون ۽ مينهانُنُان: ذ. صفت. مينهن جو - بارائي - بارشي - مينهو گيءَ جو.
- مينهُنهاڻو ۽ مينهُنهاڻا: ذ. صفت. مينهائڻون - مينهو گيءَ جو.
- مينهُنُ مَتاسُ: ذ. مينهن جي موسم ۾ ٻيدا ٿيندڙ جيت جو هڪ قسم - مينهن وساڙو. (گاجرا).
- مينهُنُ واءِ سَري آچنُ: تمام ٺڪاڙو اچڻ - تيز اچڻ.
- مَيُو مَتو ۽ مَتيا مَتا: ذ. صفت. ڏاڍو مَتو - مَيو مَتارو.
● مهيوات ۽ مهيواتُونُ: ث. (ف. ميوه جات). ميوو - ميوه - قل.
● مهيُوائيي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. چانگ ياوچن جو هڪ قبيلو.
● مهيُونُ ۽ مهيانُ: ذ. آقا - والي - وارث - خداوند. مالڪ - سرڪار - حاڪم - سردار. خاوند - شوهر - مڙس - پتي - سائين. (آصفيه). مولوي جو لقب (ل). ميان. ميانجي.
● مهيُوو ۽ مهيوا: ذ. (ف. ميوه = ميوو). ميوه - قَل - قَمر - ثَمر.
- مهيوجات: ث. ميوات.
- مهيُو يدار ۽ مهيُو يدارَ: ذ. صفت. قل وارو - قرواروَ - مُثمر - ڦلائتو.
● مهيُوو گهاڻگهيرو: اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).

● ميهُ ۽ ميهَه: ذ. (سن. ميگهَ = ڪڪر). مينهن - برسات - بارش.
"ڪاري رات ڪچو گهڙو - متان وسي ميهه."
(شاهه، سهڻي - گر).
ڪوڙهن جي ورڪا. (ديسي - گر).
- ميهُنُ ٽيٽنُ: نرم ٽيٽ - ڪنٽروٽيٽ - ڪومل ٽيٽ - ملائير ٽيٽ.
- ميهُنا (ت - ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ميهُنانُ: اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ، تعلقي ٽنڊي باگي ۽ تعلقي ڪمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو. (نست).
● ميهٽهو: ذ. ميٽ جي تهه وارو ڪپڙو (جو پاڻي ۾ پُسي نه سگهي) - ميٽو.
● ميٽهو (ث). اسم خاص. هڪ ڏهر جو نالو.
● ميٽقَلُ ۽ ميٽقَلَ: ذ. ٻارڪي وڪر جو هڪ قسم (اڪروٽ وانگر ڳاڙهاڻ تي مائل ۽ ميراڻ تي ذائقي ۾ ڪوڙو) - ٽوهه. (آصفيه).
● ميٽو: ذ. گاهه جو هڪ قسم (لوسن جهڙو، مٽرن ۽ ڪڪ ۾ پاڻهي آيري). (ن.ب).
● مَيو ۽ مَيا: ذ. (سن. مَيَهَ = آڻ). جانور جو هڪ قسم - آڻ - شُتر. ڪاري جي مچيءَ جو هڪ قسم بنا چلرن، رنگ اڇو، ڏيگهه چئن انچن تائين). (سن. مَيَهَ = پريل) پريل - پُر ٽيبل. ڏاول - متارو. مَڏُ وارو - مايا وارو - بي پرواهه. ٻياڪ. پَلوان - بلياروَ - قوي. جُنگ.
"مرد منجهه ميدان مانجهي مل ميا نه ٽيا"
(مهيري علي محمد)
"برهه بي رنگ بي حساب، ٿو مَيَن جي مت منجهائي"
(مصري شاهه)
- مَيو مَتارو ۽ مَيا مَتارا: ذ. صفت. جبرو - جانڙو - قوي - جُنگ - ڏاڍو سُڻو - ٽلهو متارو. چڱو پلو - تند رست - ٺيڪ ٺاڪ.
- ميهُ رو مامو (ث): ذ. مينهن وساڙو.
● ميهُارُ ۽ ميهُارَ: ذ. صفت. (سن. ميهش = مينهن). مينهون چاريندڙ - ميهرَ. (اسم خاص). سُهڻيءَ جو عاشق.

Gul Hayat Institute

● مِيهاڳُ: ذ. ث. مينهن جو ڏڻ.
— مِيهاڳُ بَڌڻُ (ت): مينهون چوري ڪرڻ.
● مِيهارڪِيُ: اسم خاص. تعلقي جيمس‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مِيهاڻِيُ: اسم خاص. گورچاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو. (تاريخ بلوچستان).
● مِيهَرُ ۽ مِيهَرَ: ذ. صفت. مينهون چارينڊڙ- ميهار. (ذ). ميهار جي هُونگ ڇڙو آواز ڪندڙ ڪِيءَ جو هڪ قسم. (ت).
● مِيهَرُ حاجِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مِيهَرُ شاهُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مِيهُڙُ ۽ مِيهُڙا: ذ. صفت. ميهڙو. عيب. طعنو- عتابُ. (ڪلياڻ- گر).
● مِيهُوُ ۽ مِيها: ذ. پاڃِيءَ جو هڪ قسم. (صفت). مينهن جو.
● مِيهُوئِيُ: اسم خاص. تعلقي ٻڍي عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو. (لست).
● مِيهُڻِيُ: اسم خاص. حب نديءَ جي اوپر طرف هڪ جبل جو نالو. (ن. ب).
● مِيءُ: اسم خاص. (سن. مَتْسِيه = مڇي) هڪ ذات جو نالو (جا ماڇيءَ ڪم ڪري). (ذ. صفت). مهاڻو.
— مِيهُڪُوُ ۽ مِيهُڪا: ذ. صفت. مهاڻي جو- ميربحر جو.
● مِيهُڪِيُ (ل): ذ. ٽوپهي يا سهيي جو هڪ قسم.

ن

ن: آچار نُونُ. عربيءَ جو پنجويهون، فارسيءَ جو اوڻيهون، سنسڪرت ۽ هنديءَ جو ويهون، اردوءَ جو ٻيهون ۽ سنڌيءَ جو ستيتاليهون اکر. ابجد موجب سندس عدد پنجاهه (٥٠).
● نَ: ظرف. (سن. نـ. ف. نه) انڪار جو لفظ- ناڪاري جواب- نفي- ڪونه- مَ- مڙان. جيئن تہ (نہ وَڃُ). عجب يا تاڪيد وارو لفظ. جيئن تہ "ڪهڙو نہ سنو ڪِڙو آهي".
— نَہ آڏَ سُڪَڻُ نَہ هارو پَرُجَڻُ: پورو سورو ڪم ٽِيڻ.
— نَہ آنڊِ نَہ هانڊ: نہ هي چيڙو نہ هو چيڙو.
— نَہ آنِيءَ د لوُ پَڄَڻُ: هارڻ مي راند جو هڪ قسم.
— نَہ پِنِينُ: نہ جاڻان- ڪوهہ جاڻان.
— نہ تَہ: ث. (سن. نوچيت. نَهِ + تَرُهِ) بي حالت ۾- بي طرح- اڳو- جيڪر.
— نَہ تِيرِ يءَ ۾ نَہ مِيرِ يءَ ۾ هُجَڻُ: ڪنهن جو طرفدار نہ هجڻ.
— نَہ تِيڻِ ۾ نَہ تِيرَهَنُ ۾: بي طرفدار- ڪنهن به پاسي نہ- نہ لفعي ۾ نہ نقصان ۾.
— نَہ ٽِيڻُوُ ۽ نَہ ٽِيڻَا: ذ. نہ ٽيڻ جوگو- ناممڪن- اسمتيوَ- ناشدني- محال- اساڌيہ. (ث. نہ ٽڻي ۽ نہ ٽڻيون).
— نَہ دادُ نَہ فَرُيادُ: انصاف نہ ٽيڻ واري حالت- ظلم- قهر- زور- بي دادي- انڌيري نگري- دانهن نہ ٻڌڻ يا فيصلي نہ ڪرڻ واري حالت.
— نَہ دادِي نَہ استادِي: نہ ڏُهِي نہ ٻيٽِي- ناحق- هرو پرو- ڪنهن به ڏوهہ ڪان سواءِ.
— نَہ ڏِيڻُو نَہ لهڻُو هُجَڻُ: قرض نہ هڻڻ.
— نَہ رائِي نَہ راڄِيُ هُجَڻُ: ڪوبہ عادل حاڪم نہ هجڻ- انصاف وارو نہ هجڻ.

Gul Hayat Institute

= نہ کا ہائي نہ کا ہُنّي هُجڻ: چڑو چانڊ هڻ - يڪي سر هڻ.
= نہ کا گهٽ گهوٽ م نہ کا ڪمي ڪُنوار م هُنڻ: وڏهندڙ ٻئي ڏ ريون هڪ جهڙيون هڻ - ڪوبه گهٽ وڌ نہ هجڻ.
= نہ کا هٿ نہ کا ٽنگ ڪڙڻ: بنا و چار جي ڪم ڪرڻ - نہ سوچڻ نہ سمجهڻ.
= نہ ڪَڻ نہ جَڻ هُڻڻ: ڪابہ خبر نہ هڻ - ڪو شڪ ئي نہ هڻ.
= نہ ڪُهڻ جو نہ ڏُهڻ جو هُڻڻ: ڪنهن ڪم جو نہ هڻ - بيڪار هجڻ.
= نہ گهر نہ ٽنڊو هُجڻ: بي گهر هجڻ - بي وارثو هجڻ. رول هجڻ. ري ملڪيت هجڻ.
= نہ لاءِ نہ ساءِ هُڻڻ: ڪوبہ مزو نہ هجڻ - ڪوبہ سواد نہ هڻ.
= نہ مُنجو نہ مُنهن: ڪنهن پڄت ڪان سواءِ - سُڄو - پينگيو.
= نہ مُنڊ نہ سال: ان مُنڊائتو - بي وقتو. اوچتو - آڪ - بي موقعي - بنا مهل - بي موسمو.
= نہ مُنهنجي نہ ٽوٽي: بنا ٽيڪ - بنا آڌار. سُڄو - پينگيو.
= نہ هُڻڻي م نہ ڪُڻڻي م هُڻڻ: بي طرفدار هڻ - ڪنهن بہ پاسي نہ هڻ - بلڪل الڳ هڻ.
● نہ: (سن. نير > نيس > نہہ. هڪڙو آسرگ ڪاري بنائڻ لاءِ اڳيان ڳنڍيل لفظ) - سواءِ - بي - گهٽ - باهر. جيئن ته: "نڪمو، نڪارو". نير - نيش. نِدان - نيٺ. نہ امڻ واري حالت - نيهر.
● نا: ظرف. (ف. نا. سن. نا = نہ، بي، سواءِ) حرف انڪار - ناڪاري جواب. ان - بي - سوا - ڪان سواءِ. نہ - انڪار - ناڪار - مٽان - مر. ڪي. جيئن ته: "رسالي ڪي گهٽي ڪم ڪري، هلائي نہ سگهياسين". (ث).
= نا اِتّفاقي: پاڻ م نہ نڀڻ واري حالت - ٻگاڙو - ناسازي - ان ناهه - ان پَوند - اڻبٽ - نفاق - بد ساوڪي - و نجوگ - ڦيٽاڙو - ڦوٽ - ڦيراڙو - ڪُرسي - روسامو - ڦِڪَت. تڪرار - عداوت - ويرُ - دشمني - خصوصت - وِرون. علحدگي - ڪشيدگي - شڪر رنجي.
= نا اُميدُ ۽ نا اُميدَ: ذ. صفت. اميد نہ پوري ٿيڻ واري حالت وارو - مايوس - نِراس - بي آس - ناڪام - بي آميد - محروم - خستو - شڪستو.
= نا اُميدُ ٿيڻ: مايوس ٿيڻ - نِراس ٿيڻ - ناڪام ٿيڻ. دل ٽٽڻ - آس ٽٽڻ.
= نا اُميدُ ڪرڻ: مايوس ڪرڻ - بي آس ڪرڻ - نِراس ڪرڻ - ناڪام ڪرڻ. دل ٽوڙڻ - آس ٽوڙڻ.
= نا اُميدي ۽ نا اُميدِيون: ث. مايوسي - نِراسائي - ناڪامي - دل شڪستي.
= نا اِنصاف ۽ نا اِنصاف: ذ. صفت. جنهن سان انصاف نہ هجي - بي انصاف - انصاف ڪان سواءِ - عدل ڪان سواءِ - نا منصف - حق ناشناس - انيائي - اڌرمي - هٽ ڌرمي.
= نا اِنصافي: ث. انصاف نہ هڻ واري حالت - ڪنيائي - بي انصافي - بيدادي - ظلم - اندير - انياءِ - اڌرم - هٽ ڌرم.
= نا اِنصافي ڪرڻ: بي انصافي ڪرڻ - ڪنيائي ڪرڻ - انصاف نہ ڪرڻ - حق تي نہ هلڻ - ناحق ڪرڻ - ظلم ڪرڻ.
= نا اَهلُ ۽ نا اَهلَ: ذ. صفت. ڪابہ اهليت نہ رکندڙ - ناشائسته - نالائق - نا هنجار - ناقابل - ناموزون. بي تهذيب - بد تميز - اڊنگو - ڪلچٽو - گنوار - ٽينگ - ڪُڌو - ڪم ذات - اوچو - نيچ - ڪمينو - ڪرتن ڪِنو - ڪُماڻهو - اکهو - سُڪالو - بيمار.
= نا بالِغ ۽ نا بالِغَ: ذ. صنت. بلوغت جي عمر کي نہ پهتل - ارڙهن ورهين کان گهٽ عمر وارو - ان پوري عمر جو ماڻهو - نا رسيدو - صغير سن - ڪمسن - نِڍو جوان - صغير. ٻار - ٻالڪ - نو عمر. نادان - نا سمجهه - ان سامايل.
= نابالِغي: ث. نابالغ واري حالت - نوعمري - ڪم سني - بالا پڻ - نڊپڻ - الڙهائي.

= نَابِرُ ☆ نَابِرَ: ذ. صفت. حکم نہ مچیندڑ- انکار کندڑ - ناہري کندڑ - نافرمان-مقابلو کندڑ- سامھون ٹیندڑ - ویري - وِروڈي - برخلاف.

= نَابِرِي: ث. نہ مچڻ یا چیو نہ کرڻ واري حالت - ناکار - انکار. مقابلو. برخلافي - مخالفت- وِروڈ - وِگھن. جواب - عَدول.

= نَابِرِي وارَنُ: انکار کرڻ - ناکار کرڻ. نہ مچڻ.

= نَابَکارُ ☆ نَابَکار: ذ. صفت. نالائق - نکمو.

= نَابُوتُ: ذ. نابود - فنا.

= نَابُودُ: ذ. صفت. نہ رهڻ واري حالت وارو- چٹ ٹیل- ناس ٹیل- ویران - برباد - نیست - معدوم- آپاؤ - سٹشٹ - چٹ - فنا. ختم - گم. (ذ). نیستي.

= نَابُودُ ٹِیَنُ: چٹ ٹي وڃڻ - برباد ٹیڻ - ناس ٹیڻ - نیست و نابود ٹي وڃڻ - پائمال ٹیڻ - معدوم ٹیڻ.

= نَابُودُ کَرَنُ: نیست کرڻ - معدوم کرڻ - چٹ کرڻ - مٹائڻ - فنا کرڻ - آجیڑڻ.

= نَابُودِي ☆ نَابُودِیُونُ: ث. بربادي - تباهي- عدم- آپاؤ- ناسیتي- پائمالي- وناس - فنائي- نیستي - سٹیاناس. خرابي - گھات. لیاز. نماڻائي.

= نَابِینُ ☆ نَابِینَ: ذ. صفت. ڈسي نہ سگھندڑ- اکین کان معذور - سورداس - نابینا - انڈو - اکین کان سجو - معدوم البصر - کور. حافظ.

= نَابِیٹَا: ذ. صفت. نابین - انڈو.

= نَات: ظرف. نہ تہ - پي حالت ہر.

= نَاتَازُو ☆ نَاتَازَا: ذ. صفت. تازي توانائي نہ هڻ واري حالت - بیمار - اگھو - ناچاق - ناچگو - لٹگو - علیل - ناخوش.

= نَاتَجرِبَکارُ ☆ نَاتَجرِبَکارَ: ذ. صفت. تجربو نہ رکندڑ - بناتجربي - نا آزمودگار - ناواقف - اڻ جاڻ - نوأمیز. کچو - اناڑي.

= نَاتَرَاشُ ☆ نَاتَرَاشَ: ذ. صفت. اڻ لٹگو - کمینو - بي ادب - ناهموار. سفل.

= نَاتَوَانُ ☆ نَاتَوَانَ: ذ. صفت. توانائي کان سواءِ - بي طاقت - اگھو - هیٹو - اڻ سکھو - پٹل هیڻ - ناطاقت - کمزور - اَپَل - نیہل - ضعیف - لاغر - نحیف. عاجز - مضمحل.

= نَاتَوَانَائِيُ ☆ نَاتَوَانَائِیُونُ: ث. ناتواني- بي طاقتي - کمزوري - ضعیفائي.

= نَاتَوَانِيُ ☆ نَاتَوَانِیُونُ: ث. توانائي یا طاقت نہ هجڻ واري حالت - بي طاقتي - کمزوري - نحافت - ضعیف - ضعیفائي - هیٹائي - ناتوانائي.

= نَاتِهِ: ظرف. نہ تہ - پي حالت - جیکر.

= نَائِي ☆ نَائِي: ذ. (من. نَهتُرِ نَهتا). نائي.

= نَاپَاکُ ☆ نَاپَاکَ: ذ. صفت. پاکائي نہ رکندڑ - پٹلیت - پلید - نجس - اَشُدّ - اَپوتر - خبیث- آلود و - واجب الغسل - گندو - کینو - پرشٹ - خراب - غلیظ. فاحش - اوٹو.

= نَاپَاکَائِيُ ☆ نَاپَاکَائِیُونُ: ث. (ف. ناپاکائي). پاک نہ هڻ واري حالت - پلیتائي - اَپوترتائي - پلیتي - پلیدي - نجاست - آلودگي. گندگي - کُدورت - آلائش.

= نَاپَاکَائِيُ لَاهِنُ: انزال ٹیڻ کان پوءِ وهنجڻ- تَرَ لاهڻ - صحبت بعد غسل کرڻ - حیض ۽ نفاس جو غسل کرڻ - غسل جنابت کرڻ - پاکائي کرڻ- پاک ٹیڻ - پلیدي لاهڻ - پوتر ٹیڻ.

= نَاپَاکُ ٹِیَنُ: پلیت ٹیڻ - اَپوتر ٹیڻ - نجس ٹیڻ- پلید ٹیڻ - واجب الغسل ٹیڻ.

= نَاپَاکُ کَرَنُ: پلیت کرڻ - پلید کرڻ - نجس کرڻ. گندو کرڻ - خراب کرڻ - واجب الغسل.

= نَاپَائِیدَارُ ☆ نَاپَائِیدَارَ: ذ. صفت. پائیدار نہ هجڻ وارو - گھٹو وقت جٹاءُ نہ کندڑ - گھٹو وقت نہ هلندڑ - نہ جهلیندڑ - غیرمستحکم - فنا ٹیندڑ- فاني - فنا - کیرسن - بي بقا - نقس برآب - کمزور. بي ثبات.

= نَاپَائِیدَارِيُ: ث. پائیدار نہ هڻ واري حالت- بي بقائي - بي استقلالي - بي استحکامي - بي ثباتي - کمزوري.

= نَاپَدِیدُ ☆ نَاپَدِیدَ: ذ. صفت. ڈسڻ ۾ نہ ایندڑ.

Gul Hayat Institute

= ناپسندہ ع ناپسندَہ: ذ. صفت. پسند نہ آیل- اٹ سھائیندڑ- نہ وٹندڑ - ناقبول - ناگوار - نامرغوب- نہ قبولیل - نظرانداز کیل - رد کیل.
= ناپسندہ کرنہ: پسند نہ کرڑ - نہ قبولڑ - نامنظور کرڑ.
= ناپسندي ع ناپسندیون: ث. پسند نہ اچڑ واري حالت - نامنظوري - نہ وٹڑ واري حالت.
کاوڑ - ڈمر - رنج - رنجیدگي - ناراضھو - رنجش.
= ناپیدہ ع ناپیدَہ: ذ. صفت. پیدا نہ ٹیندڑ- مشکل ھٹ ایندڑ - نامیسر - اٹ لبھ - دُرلبھ - کمیاب - عنقا - ورلو. چوندیل - ڈٹیل - چیدو - ہرگزیدو. آپر - بي مثال - لاثاني - اٹ جیس. نیست - معدوم - فنا.
= ناپیدہ ٹیڑ: نامیسر ٹیڑ. ڈکار پوڑ - گھنتائي ٹیڑ - اٹ لبھ ٹیڑ. آجڑڑ - معدوم ٹیڑ - تباھ ع برباد ٹیڑ - نابود ٹیڑ - دنیا مان غارت ٹي وچڑ- گم ٹیڑ.
= ناپیدہ کرڑ: فنا کرڑ - مٹائڑ - معدوم کرڑ- نابود کرڑ - نیست کرڑ- برباد کرڑ - تباھ کرڑ. ضایع کرڑ - الوپ کرڑ - گم کرڑ.
= ناجائیز ع ناجائیز: ذ. صفت. ناروا - ناد رست - غیر مباح - نامناسب - بیجا - آجوگ - خلاف شرع - قانون جي منع وارو - ناشائستو - بي وڑو.
= ناجوڑ ع ناجوڑ: ذ. جوڑ نہ ھئڑ وارو- غامت - ناثاني. ناموافق.
= ناجوڑي: ث. ناموافقي.
= ناچار ع ناچار: ذ. بناچاري - لاعلاج - ملابُد. عاجز- محتاج.
= ناچاق ع ناچاق: ذ. صفت. ناخوش - نا تندرست - بدمزي - مریض - بیمار - اگھو - علیل - سُکالو - لگو. ضعیف - ڈبرو - لاغر - ھیڑو. ماندو- ڈنو - بیزار.
= ناچاقي: ث. چاق یا تندرست نہ ھجڑ واري حالت - ناچاکي - ناچاکائي - اگھائي - بیماري - سُکالائي. بدسلوکي - اٹناھ - اٹ پنوند - اٹبٹ - ناسازي - روسامو - قُکت - کُرَسي - تکرار - غلط فھمي.
= ناچگو ع ناچگا: ذ. صفت. ناچاق - ناخوش - بي مزي - روگي - بیمار - علیل - اٹ کیڑل.
= ناچگائي: ث. چاق نہ ھجڑ واري حالت - ناچاقي - روگ - بیماري - ناچاکائي.
= ناچیڑ ع ناچیڑ: ذ. صفت. جو کجھ بہ نہ ھجي - معمولي - بي حقیقت - ھیچ - تیچ - نالائق - نکمو - گن ھیڑ - نکار - ذلیل - وٹواند - بُھر - ناخلف - نامراد - بي وقوف - نیچ - اوچو - کین جھڑو - کنسیرک - خوار.
= ناحفاظ ع ناحفاظ: ذ. صفت. بي شرم - بي حیا - فاسق - بي احتیاط.
= ناحق ع ناحق: ذ. صفت. بي گناھ - بي ڈوھي. ناجائز - فضول - اجایو - بیجا. (ذ). ظلم - انڈیر - انڈ ڈنڈ - بیداد - د وڈ - بغداد - فرعوني. (ظرف). بي انصافي ع سان - اَنرت سان - بي سبب - ناحق - ھرویرو - اجایو - بنا کارڑ - خوا مخواھ.
= ناحق کرڑ: حق جي خلاف کرڑ - نا انصافي کرڑ. بیجا ھلت کرڑ - نامناسب کم کرڑ - ناواجب حرکت وغیرہ کرڑ.
= ناحق نازل (ت): ھرویرو - خواہ مخواھ - اوچتو - اچانک.
= ناحقي ع ناحقي: ذ. بي انصافي - بي جاء - آنیائي - ناجائز - کُنیائي. ظلم.
= ناخلف ع ناخلف: ذ. صفت. فرمان نہ مجیڑ - کپاتر - نالائق - نافرمانبردار - بي چیو - نافرمان. کپوت.
= ناخوش ع ناخوش: ذ. صفت. خوش نہ ھجڑ وارو - راضي نہ رھندڑ - ناراض - رنج - کک - تنگ - نفرت کندڑ - متنفر - بیزار. ڈریل - کاوڑیل - بي مزي - ناچاک - علیل - بیمار - ناچاق - مریض.
= ناخوشي ع ناخوشیون: ث. بدبختي - ڈرم - دکک. ناراضھو - نفرت.

Gul Hayat Institute

ـ ناخَيْرُ ۴ ناخَيْرَ: ذ. صفت. خير نه گهرلدڙ. اجايبو بولينڊڙ ـ كُوَ چَنُ بولينڊڙ. (اسم). ناچگائي ـ نياگ ـ كتلائي.
ـ ناخَيْرِي ۴ ناخَيْرِيُ: ذ. صفت. خير نه كندڙ ـ تكليف رسائيندڙ. آشَتِيُ بولينڊڙ.
ـ نادارُ ۴ نادارَ: ذ. صفت. سُڇو ـ كُنڊل ـ مسكن ـ پينگيو ـ مفلس ـ كنگال ـ ڏيوالي. محتاج ـ مجبور ـ عاجز.
ـ نادارِي ۴ نادار يُونُ: ث. كجهه به نه هجڻ واري حالت ـ سچائي ـ ڏيوالپڻو ـ غريبي ـ مسكيني ـ مفلسي ـ محتاجي ـ مجبوري.
ـ ناداشْتُ ۴ اداشْتُ: ذ. صفت. نادار ـ كُنڊل ـ كنگال ـ سُڇو ـ مسكين ـ غريب. محتاج. ناواقف.
ـ ناداشْتِيُ: ث. مفلسي ـ غريبي ـ ناداري. ناواقفيت. بي شرمي.
ـ نادانُ ۴ نادانَ: ذ. صفت. نه جاڻندڙ ـ اڻ جاڻ ـ اڻ پڙهيل ـ ناسمجهه ـ اڻ سمجهه ـ نافهم ـ بي وقوف ـ بي عقل. احمق ـ گهيلو ـ آڏايو ـ ابوجهه ـ مورك ـ جاهل. ننڍي عمر وارو ـ صغير ـ كمسن ـ ننڍو ڇوڪرو.
ـ نادانِي ۴ نادانِيُونُ: ث. نه جاڻڻ واري حالت ـ ناسمجهي ـ حماقت ـ نافهمي ـ بي عقلي ـ بي وقوفي ـ جهالت ـ مورڪائي ـ چريائي.
ـ نادانِيسْتَهُ: ذ. صفت. نه جاڻندڙ ـ اڻ جاڻ ـ ناواقف.
ـ نادَرُ ۴ نادَرَ: ذ. صفت. نه ڏٺل نه ٻڌل ـ عجيب ـ حيرت انگيز ـ انوكو ـ اَپوميو ـ غيرواقف ـ اڳ نه ڏٺل. ڏاريو ـ ٻيگانو ـ نئون ـ اڻ سيندو.
ـ نادُرسْتُ ۴ نادُرسْتَ: ذ. صفت. اڻ صحيح ـ غلط ناجائز ـ بي جاءِ ـ نامناسب. ايڙارتُ ـ ڏڙ ـ آكاريو ـ پُلائتو.
ـ نادِيدَهُ: ذ. صفت. نه ڏٺل ـ اڻ ڏٺل. نئون. عجيب ـ نادر.
ـ ناراضُ ۴ ناراضَ: ذ. صفت. راضي نه رهندڙ ـ ناخوش. نفرت كندڙ ـ بيزار ـ كَكُ. رنج ـ كاوڙيل ـ ڏمريل.

ـ ناراضپو ۴ ناراضپا: ذ. ناراض رهڻ واري حالت ـ آرهائي ـ ناراضگي ـ رنجيدگي ـ رنج ـ ڏمتر ـ غصو ـ كاوڙ.
ـ ناراضِي ۴ ناراضِيُ: ذ. صفت. ناراض ـ رنج ـ ناخوش ـ بي دليو ـ ارهو ـ انمانو.
ـ نارَوا: ذ صفت. روا يا مناسب نه هجڻ وارو ـ ناجائز ـ غير شرع ـ نامناسب ـ ناواجب ـ بي جاءِ ـ اجايبو.
ـ نازورُ ۴ نازورَ: ذ. صفت. پَل هيڻ ـ بي زور ـ كمزور ـ بي پهچ ـ معذور.
ـ نازُ ۴ ناز: ذ. صفت. نه ڏهندڙ ـ مخالف ـ ناموافق ـ نامهربان ـ برخلاف ـ نازگار ـ برعكس ـ نارات ـ ناراس. بي پريتيو ـ اپريه ـ اڻ سيندو. بيمار ـ بي مزي ـ عليل. دشمن.
ـ نازِي ۴ نازِيُونُ: ث. نه ڏهڻ واري حالت ـ انبٽ ـ اڻ ٺاهه ـ كُرَسِي ـ روسامو ـ بدسلوكي ـ تكرار ـ ٽِكَ. دشمني.
ـ نامَتُ ۴ نامَتُونُ: ث. نه هڻ واري حالت ـ اڻ هوند ـ سُڃاڻي جيئن ته: "نامت كان آمت چگي" عدم ـ آپاوُ. ناستيه ـ نيستي.
ـ نامُنْتو ۴ نامُنْتا: ذ. صفت. بنا سوراخ ـ اڻ ٽنگو ـ بي ڏورو ـ اڻ ونڊيل (موتي وغيره). جيئن ته: "ڏُرُ" نامُنڊ وغيره".
ـ نامَنْجهُ ۴ نامَنْجهَ: ذ. صفت. نه سمجهندڙ ـ بي سمجهه ـ نادان ـ بي وقوف ـ كُند ذهن. احمق ـ مورك. گهٽ عمر وارو ـ ننڍو.
ـ نامَنْجهِي ۴ نامَنْجهِيُونُ: ث. نه سمجهڻ واري حالت ـ نادانِي ـ نافهمي ـ بيوقوفي. مورڪاپن.
ـ نامُودِي ۴ نامُودِيُ: ذ. صفت. بي شرم ـ بي حيا.
ـ ناشادُ ۴ ناشادَ: ذ. صفت. ناخوش ـ رنجيدو ـ غمزده ـ سُوگوار ـ دلگير ـ ناراض. نارضامند. مصيبت زده ـ انت هيٺ آيل. كمبخت ـ بدنصيب ـ بدبخت ـ بدقسمت. نامراد.
ـ ناشائِسْتو ۴ ناشائِسْتا: ذ. صفت. اڻ سهائيندو ـ اجوڳ ـ بي جاءِ ـ اجايو ـ ناجائز ـ نامناسب ـ اڻهتو.

Sindhi Hayat Institute

نالائق - بي ڈنگو - اڈنگو - کڈنگو - بي کيرو - بي ڈبو - بي لئلو - وللو - بد فضيلت - بي ادب - بي وڙو .

= ناشائستگي ۴ ناشائستگيون ث. نالائقي - بي وڙائي .

= ناشدني ذ. نه ٿيڻ جوڳو - ناممڪن - اڻ ٿيڻيو - استحيلو - اساڌ - محال .

= ناشناخت ۴ ناشناخت ذ. صفت. اڻ سڃاتل - نه ڏٺل - اڻ واقف - اجنبي - غير .

= ناشناس ۴ ناشناس ذ. صفت. اڻ واقف - اڻ سڃاتل - اجنبي .

= نافرجام ۴ نافرجام ذ. صفت. نالائق - اڻ سڌريل .

= نافرمان ۴ نافرمان ذ. صفت. حڪم نه مڃيندڙ - بي فرمان - حڪم عدولي ڪندڙ - منحرف - بي چيو - نيجس - عوڌي - ڪپاتر (پار). بي ادب - عاق سرڪش. (اسم) پست جي گل جو هڪ قسم .

= نافرمانيء ۴ نافرمانيون ث. حڪم نه مڃڻ واري حالت - حڪم عدولي - نافرمانبرداري - عدول حڪمي - انحرافي. سرڪشي.

= نافرمانيء ڪرڻ: حڪم عدولي ڪرڻ - انحرافي ڪرڻ - سرڪشي ڪرڻ .

= نافهم ۴ نافهم ذ. صفت. نادان - نه ڄاڻندڙ - بي سمجهه - ڪم فهم - ڪُند ذهن - بي عقل .

= ناڪار ث. مصدر. انڪار ڪرڻ - نه ڪرڻ - نه مڃڻ - نا ڪرڻ - نابري وارڻ - نه قبولڻ - نه وٺڻ - نه ڏيڻ - آلڻ - نما نَما ڪرڻ. موڙائڻ. (هندي) نه پرڻ - خامي نه ڪرڻ. (ناڪاريو - ناڪارينده - ناڪاريل).

= ناڪار ۴ ناڪارون ث. نه ڪرڻ وارو لفظ - ناڪاري جواب - انڪار - نڪار - ناٽار - نابري - عدول. (ڪم ڪان) جواب. اعتراض - ترڪ .

= ناڪار ۴ ناڪار ذ. صفت. نڪمو - نڪارو - ناڪارو - نڪار - بيڪارو - ناڪام. اجايو - فضول - آڪيارتو - وڻتو - رائيگان. ٽوٽتو - ڪين ٽيو - تيڄ .

= ناڪارائيء ۴ ناڪارائيون ث. ڪم ڪار نه هجڻ واري حالت - ناڪاري - بيڪاري. انڪاري جواب - انڪار - نه مڃڻ واري حالت.

= ناڪارو ۴ ناڪارا ذ. (هندي وغيره پرڻ ڪان يا قبول ڪرڻ ڪان) انڪار - نٿهڪر - نهڪارو - انڪار - نابري. (ذ. صفت). بيڪارو - نڪمو - نڪار. اجايو - واهيات .

= ناڪاره ذ. صفت. بيڪار - اجايو - نڪمو .

= ناڪاري ۴ ناڪاري ذ. صفت. ناڪار ڪندڙ - نه ڪندڙ - انڪار ڪندڙ - انڪاري - نهڪار ڪندڙ .

= ناڪاريو ۴ ناڪاريا ذ. صفت. انڪار يا ناڪار ڪندڙ - انڪاري - ناڪاري - نافي - منفي - سالبه. انڪار ٽيل (گالهه وغيره).

= ناڪر ۴ ناڪرون ث. ناڪار - انڪار - جواب - نٿهڪر - نافرماني - عدول .

= ناڪرڻ ذ. نه ڪرڻ - انڪار ڪرڻ - ناڪار ڪرڻ - جواب ڏيڻ - نابري وارڻ .

= ناڪاميتو ۴ ناڪاميتا ذ. غيرآباد زمين تي محصول .

= ناڪام ۴ ناڪام ذ. صفت. نڪمو - ناڪامو - بيڪار - ناڪار - نڪار - نڪارو - ناڪارو - بيڪارو - اجايو. ناڪامياب - ناآميد - نامراد - مايوس - شڪست ڪاڌل - محروم - نراس. ناچار - لاچار - مجبور ناگريز - لاعلاج .

= ناڪاميء ۴ ناڪاميون ث. ناڪام ٽيڻ واري حالت - ناڪامياپو - نامرادي - ناآميدي - نراسائي - مايوسي. محروميء - بد نصيبي .

= ناڪس ۴ ناڪس ذ. صفت. اڻ ٻوڙو .

= ناڪسيء ۴ ناڪسيون ث. شخصيت وڃائڻ واري حالت - انفرادي هستي ناس ڪرڻ واري حالت.

= ناڪلاس ۴ ناڪلاس ذ. اڻ سروي ٽيل زمين .

= ناگريز ۴ ناگريز ذ. صفت. ناچار - لاعلاج - مجبور. ضرور - لازم - واجب .

= ناگفتني ث. صفت. بي ڪٿي - بي وڻي - نه ڪٿڻ .

Gul Hayat Institute

ـ ناگُوارُ ع ناگُوارَ: ذ. صفت. معدي پر هضم نه ٹيندڙ کاڈو ـ خلاف طبع ـ بد هضم. مکروه ـ برده. ناوٹندڙ ـ بدمزه ـ بد ذائقه ـ خراب ـ ناپسند. ناخوش.

ـ ناگَهان: ظرف. اوچتو ـ اچانک ـ يکايک.

ـ نالائِقُ ع نالا ئِقَ: ذ. صفت. بي لائقو ـ ناقابل ـ ناخلف ـ ناشائسته ـ غير مهذب ـ گن هيڻ ـ نکار ـ نکمو ـ وٹواند ـ آهاتر ـ آجوگ. نامراد ـ کسيرک ـ کمينو. بي هنر. اڻ صحيح ـ اشد ـ غلط.

ـ نالائِقِيُ ع نالائِقِيُونُ: ث. نالائق نه هجڻ واري حالت ـ ناشائستگي ـ بي وڙائي ـ بي واجبي ـ ناشناسي.

ـ نامُبارَکُ ع نامُبارَکَ: ذ. صفت. اها شيء جا مبارک نه هجي منحوس. نبيهه نه ٹيندڙ.

ـ نامَحْدُودُ: ذ. صفت. بي حد ـ بي انتها.

ـ نامَحْرَمُ ع نامَحْرَمَ: ذ. صفت. ناواقف ـ ناآشنا ـ اڻڄاڻ ـ غير ـ اجنبي ـ اڻ واقف ـ پرهيزگار ـ ڈاريون ـ پردي سي ـ وديسي ـ پرگهارو ـ آريندو ـ وارو ـ اوپرو ـ ست ڈاريون ـ اوڀرو ـ غَيْرُ. اهو شخص جنهن کان عورت کي پردو واجب هجي ـ جنهن سان نڪاح ٿي سگهي.

ـ نامُرادُ ع نامُرادَ: ذ. صفت. مراد نه پاتل ـ بي مراد ـ ناڪام ـ بي آرزو ـ محروم. بي نصيب ـ بدبخت ـ بد نصيب ـ نياڳو ـ نندورو ـ کرم هيڻ ـ نَجس ـ چنڈو ـ نڪمرو ـ کانڈين موڑهو ـ مُڙدو ـ کرو ـ خر ـ نيڊڪ. بُرو ـ بدڪار ـ کمينو.

ـ نامُرادِيُ ع نامُرادِيُونُ: ث. بد نصيبي ـ ناڪاميابي ـ محروميءَ. ڪا مراد يا غرض دل ۾ نه رکڻ واري حالت.

ـ نامُرادِي چِڌائِيُ: بدبختي دور ڪرڻ ـ نحوست کان نجات ڏيارڻ ـ نصيب وارڻ ـ وڏي اوج ۽ اقبال تي رسائڻ.

ـ نامَرْدُ ع نامَرْدَ: ذ. صفت. عورت تي قادر نه ٹيندڙ ـ ڪڏو ـ هيجڙو ـ مُخنث ـ زنانو ـ بنامرسي ـ (مڑسيءَ ۾) ڪمزور ـ ضعيف. ڍڇو ـ بزدل ـ بي حوصلي ـ ڪاليرو ـ ڪماٹهو ـ آهرش ـ ڪيڙائي ـ گانڊو ـ نامرد ـ گيدي ـ ڪوردليو. چرپٽ ـ ڪٹڙبل ـ پُڈي هيڻ.

ـ نامَرْدُ ٹِيڻُ: بزدل ٹيڻ ـ ڍڇو ٹيڻ.

ـ نامَرْدُ ڪَرڻُ: ڪڏو ڪرڻ ـ خوجه ڪرڻ. مُخنث ڪرڻ ـ خصي ڪرڻ.

ـ نامَرْدِيُ ع نامَرْدِيُونُ: ث. طاقت نه هجڻ واري حالت ـ ڪمزوري ـ ضعيفائي. بزدلي ـ ڍپ.

ـ نامَرْدُ ع نامَرْدَ: ذ. صفت. ڏسو نامرد.

ـ نامَرْدُاڻو ع نامَرْدُاڻا: ذ. خوفزده ـ ڍڇو ـ ڍنڈڙ ـ نامرداڻو ـ ڪائير ـ ڪماٹهو ـ آهرش ـ گانڊواڻو.

● نامَرْدِيُ ع نامَرْدِيُونُ: ث. نامردي. ڪائرائي ـ گيديپڻو ـ بي جگري ـ ڪُڇراڻي.

ـ نامَعْدُودُ ع نامَعْدُودَ: ذ. صفت. بي شمار ـ گڻيڻي کان ٻاهر ـ لاتعداد ـ بي انداز.

ـ نامَعْقُولُ ع نامَعْقُولَ: ذ. صفت. بعيد العقل ـ عقل کان ٻاهر ـ واهيات ـ ڪيل جهڙو ـ بيهودو ـ اڻ وٹندڙ ـ عَبَث. جڙ ـ بي سمجهه ـ بي عقل ـ نالائق ـ نااهل. نامناسب ـ ناواجب ـ غيرواجب ـ بيهجا.

ـ نامَعْلُومُ ع نامَعْلُومَ: ذ. صفت. معلوم نه ٹيل ـ بنا جاڻ ـ اڻ جاڻ ـ ناواقف ـ غيرموقوف ـ اڻ واقف ـ اڻ سيڌو ـ اڻ ڄاتل ـ گمنام ـ اپرچيت ـ آڪٹل ـ غياڻو. غير مشهور.

ـ نامَمْڪُنُ: ذ. صفت. نه ٹيڻ جوگو ـ نامناسب ـ غيرواجب ـ بيجا ـ نامعقول ـ ناموزون ـ نازيبا ـ بيهوده.

ـ نامَنْظُورُ ع نامَنْظُورَ: ذ. صفت. منظور نه ڪيل ـ پسند نه ڪيل ـ ناپسند ـ انڪار ڪيل ـ نامعقول ـ نه قبوليل.

ـ نامَنْظُورُ ڪَرڻُ: منظور نه ڪيل ـ نه قبولڻ ـ نه مڃڻ. انڪار ڪرڻ.

ـ نامُوافِقُ ع نامُوافِقَ: ذ. صفت. اڻ لهندڙ ـ ناسازگار ـ ناگوار ـ خلاف ـ بيجوڙ ـ اڻ ميل ـ اسميو.

ـ نامُوافِقُ هَجَنُ: راس نه هجڻ ـ برابر نه هڻ ـ خلاف راءِ هجڻ.

ـ نانهنُ: ڪجهه به نه هڻ واري حالت ـ نه ـ نيستي ـ نابودي.

Gul Hayat Institute

= نانُهِنْ ٽِيَنْ: نابود ٿيڻ - ختم ٿيڻ.
= نانُهِنْ: انڪار - نہ.
= نـاواقِفْ ۽ نـاواقِفَ: ذ. صفت. اڻ ڄاڻ - اڻ واقف - نامحرم - اڻ سونهون.
= ناهـ: نہ هڻ واري حالت - نيستي (صوفين جو متو آهي تہ جڏهن نيست نابود ٿيو تڏهن سچي هستي ملندي).
"سموري سرڪار نيئي رکيج ناهـ ۾."
(شاهہ)
نفي - عدم.
= ناهـنْجارْ ۽ ناهـنْجارَ: ذ. صفت. بد ذات - ڪمذات.
= ناهِـيْ ۽ ناهِـيْ: ذ. صفت. ناهـ ڪندڙ - منع ڪندڙ.
= نـاياب ۽ نـاياب: ذ. صفت. نہ لهندڙ - هٿ نہ ايندڙ - اڻ لاڀ - دُرلاڀ - ڪمياب - ناپيد - عنقا. نادر - انوکو. ناموجود - معدوم.
= نـاياڀِـيْ ۽ نـاياڀِـيُونْ: ث. نہ لهڻ واري حالت - ڪمياڀي. اڻائي - اڻاٽ - قلت - ڪٽمي - ڪاهٽ - ڏکر. اڻ لاڀ شئي. سوڪڙي - تحفو.
● ناب ۽ نابُونْ: ث (سن. نَبْ = ايذاءُ رسائڻ). چهنب - نوڪ - شيخ. پالو. (ف. ناب = خالص) خالص - صاف - نيڇ.
● نـادارْ بَنْدوق: ث. قديم بندوق جو هڪ قسم (جهن کي نليءَ ۾ نَوَ ڦيرا هجن، هيءَ پهريائين ميرن جي صاحبيءَ ۾ حاجي ميرخان ناهي هئي، جهن کي ۱۲ ورهين جي عمر ۾ ايران جي طرف ڪم سکڻ لاءِ موڪليو هوائون، چون ٿا تہ ان جهڙي سئي بندوق کهن کانہ ناهي).
● نابِهْ: ث. خالص شراب.
● نابَ ۽ نابُونْ: ث. (سن. نَبَسْ > نَبْ = ايذاءُ رسائڻ). آسمان - آڪاس. صبح جو آسمان جو شفق. مينهن جون بوندون، سچ. ڦٽڻ ڪيءَ وغيره جا ڇنبا. ننهن. ڇنبون. نيزو - ڏار - تير - ڪَنْ - پالو. لانب - شاخ - ڦاڪ. گوڏ - ٽَنڊ - پاڙ - بنياد - ٻيڙهہ.
● لـابْ ۽ نـابَ: ذ. وچ وارو حصو - وچ - مرڪز - منجهہ - دَنْ - ناف. ڦيٽي يا چڪر جو وچون حصو - ناهين.
● ناتارِيْ ۽ ناتارِيُونْ: ث. جهاز يا ٻيڙيءَ کي هڪ هٿ ٻيهارڻ لاءِ اوزار جو هڪ قسم (تنور انگل ۷-۸ ٿ). لوهہ جي چنبن سان هڪ قسم جو اوزار - لنگر - ٻلي - لوهي ڳرو چنبو - ٻيڙي ٻڌڻ جو هڪ اوزار.
● ناتالْ ۽ ناتالَ: ذ. (انگ. نيتل = جمڻ جو) حضرت عيسيٰ جي جمڻ جي يادگيريءَ جو ڏينهن (۲۵- ڊسمبر).
● ناتاڙُ ۽ ناتاڙ: ذ. ٻهالو - ناتو - ناتانو - نالو.
● ناتَرِ ۽ ناتَرُونْ: ث. غلام عورت - ٻانهي - داسي - گولي - نوڪرياڻي - ڪنيزڪ. تازي توانيءَ (اسم خاص). موصل جي خاص ٻانهيءَ جو نالو.
● ناتِـڙُو ۽ ناتِـڙا: ذ. امل ڪارڻ جي ڪوٽري. ڪپڙي جي ٻيالي جا مٿي ٽنگي ڇڏجي، جهن مان آفيم جو ڪارو ڦُڙو ڦُڙو ٽپي ڪڍي. موالين جي مجلس. ڪرن جي مجلس.
● ناتو ۽ ناتا: ذ. (سن. ناتڪ > گِـيايتہ > گيا = جاڻ) رشتو قرابت - خويشي - رشتيداري - متاچاري - عزازت - مائٽي - سنهڙ - تعلق - پائيبندي - واسطو - لاڳاپو - ڳانڍاپو - نسبت - دوستي - واقفيت. عشق - اُلفت - پريت - پريسر. ڪٽنڪ - داغ - ٽيڪو - ڪارنهن. (ڪ).
= ناتو رَکڻْ: سنهڙ رکڻ - تعلق رکڻ. واقفيت رکڻ - دوستي رکڻ. پريت رکڻ.
● ناتْ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ناتْ ۽ ناتَ: ذ. (سن ناتْ) بچائيندڙ - پناهہ ڏيندڙ - رکپال. مالڪ - خاوند - ڌڻي - سَرَوَرْ - آقا - حاڪم - پريو مڙس پتي - شوهر - مڙس - گهر وارو. ماستر - اُستاد - معلم. سردار - سرشد - گُرو - سُوامي - جوگين جو لقب - پنڊت - آغا - پيشوا. (صفت). اڪابر - پَٽْ - هوشيار. چالاڪ - لُچو - بدمعاش. (اسم خاص). تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ناتُ ۽ نات ؛ ذ. (سن. نات = ناچ، کيل) ترڪت - تجو بمز - انکل - حرف - انکل بازي - فن فريب - فنڊ - هپر پنچ - ڪمن - مستي - هٿ ناتُ - چالاکي - چلتر - چلنت. چشم بندي - بازيگري. لڏکو چنڪو - ناچ - چاڪلائي - مسخري - ٽينگ ٽپو. نڱي - لڇائي - دغا - دولاب - ڪوٽ. نخرو - مکر - اکين جا اشارا - تال - نت - نازُ - ماڻو - انگل - لاڏ - ڪوڏ - غمزو - وار - پيچ - وکڙ - آڙل پڙل. نٽاءُ - انڪار - ڪساءُ. تاب - تماءُ.

- ناٽِرُ ۽ ناٽِر ؛ ذ. صفت. نات ڪندڙ - نخرا ڪندڙ - نخريل - ناز ڪندڙ - انگلي - ماڻائي - تال ڪندڙ تالِرُ. (ث. ناٽِر ۽ ناٽِر ٻُون).

- نات نٽَ ڪترَنُ: مڪر ڪرڻ - ٻهانا ڪرڻ. نٽائڻ - ڪسائڻ. انڪار ڪرڻ.

- ناٽِيُ ۽ ناٽِي: ذ. صفت. نات ڪندڙ - ناٽِرُ - تالِرُ - نخريل.

● ناڻار ڻُ ؛ مصدر. (سن. نٽُ = نڪجيءَ سان نقصان پهچائڻ) ناڻار ڪرڻ - نٽائڻ - ڪسائڻ - ڪوهي ڪرڻ - ڪوڙائڻ - ڪوڙنات ڪرڻ - ڪسڪي وجهڻ. ڻارڻ - ڪنڊ ڏيارڻ - پسرو ٽيڙ - ڏاڪائڻ - ڏاڪائڻ. (ناڻاربو - ناڻاريندو - ناڻاريل).

- ناڻار ۽ ناڻارُونُ: ث. ڪوڙنات - ڪسڪساءُ - نٽاءُ - ڪوهي - ڻار - آناڪاني - نٽکار.

- ناڻائُو ۽ ناڻائُو: ذ. صفت. ناڻار ڪندڙ - نٽائيندڙ - ڪوڙو - ڪسائيندڙ - ڪوهي ڪندڙ - ڏاڪائيندڙ - دڙو پير هٽندڙ - ڪوڙائو - ڪوڙنات ڪندڙ - ڪسڪائو.

● ناٽڪُ ۽ ناڻڪ ؛ ذ. (سن. نٽُ = نچڻ) نٽ جو تماشو - نٽ جو ڪر - نماءُ - نمائش - ڏيکاءُ - ناچ - راڳ رنگ - نقل - رُوپ. کيل - ڊرامو - تماشو - ليلا. جادو ڪرڻ واري حالت - ڪامڻ - ستحرُ - موهڻ. ڪوڙا نات. نخرا. جلسو. (ذ. صفت). نچڻو - ناچو - ڪيريدار.

- ناٽڪُ چيٽڪُ: ذ. ناڻڪ - تماشو - کيل. جادو. نڱي.

- ناٽڪُ گهرَ: ذ. کيل يا تماشي ٿيڻ واري جاءِ - ناڻڪ ٿيڻ وارو هنڌ - کيل گهر - ناڻڪ شالا - نٽ شالا - تماش گهر - نمائش گهر - ناچ گهر - رنگ پُومي.

- ناٽڪِيُ ۽ ناڻڪِي ؛ ذ. صفت. ناڻڪ جو - ناڻڪ سان تعلق رکندڙ. ناڻڪ ڪندڙ - کيل ڪندڙ. عجيب انسان. چرچائي - مسخرو. چالاک. تماشائي. بي جڳاءُ.

● ناٽڪوُ ۽ ناڻڪاءُ ذ. (ع. ناطق) نبض - ناڙ - نٽس. "ناٽڪو بند ٿيو ڏ مڙس مئو". (جملو).

● ناڻيُ ۽ ناڻي ؛ ذ. اپرا. نات. سن. نپٽر > نپتا = ڏاهڻو). ڏيءَ جو ڪهوڙ - ڏيءَ جو گهر وارو - دامادُ - جاڻو. آڻ جي ڪا ڏ مهار ٻڌڻ لاءِ وڏل نديءَ ڪاڻي - ناڪيلي - لاڻي.

- ناڻِيوُ: هدلي جي حالت ۾ جڏهن هڪ ڪهوڙ ڪنوار جوان ۽ ٻيو جوڙو نديو هوندو آهي ۽ پهرئين جوڙي جي شادي ٿيندي ته ٻئي جوڙي جي مڱيندي کي ڪڙا ڏيکائي مڱڻ جي گهر موڪليو ويندو آهي، جتي ڪيس ڪاڏو ڪاراڻي ناڻي قبول ڪيو ويندو آهي.

● ناڻِيرُ ۽ ناڻِير: ذ. صفت. نٽڻ لڪندڙ - مضمون نگار - اديب.

● ناڻِيٽَ ۽ ناڻِيٽَ ؛ ذ. نئون ڪوٽيل واهه يا ڪئنال - پراج - اهو واهه، جنهن جي ڪال پسال ڪاڻي ڪڇي - سخت زمين مان ڪوٽايل ڪڙيو.

● ناڻِر: اسر خاص. هڪ ذات جو ناڻو (اڪثر سکر ۾).

● ناڻِيوُ ۽ ناڻِيا: ذ. (ف. نرچلک) سارين جي اوڪ ۾ ٽيندڙ ول جي ڦر مان پيدا ٿيندڙ اڻ جو هڪ قسم هڪ پسارڪو وکر. ڪوٽيءَ يا نيلوفر جو بج. پٽلُ - نٽيتو. (ل). ماڻو - ماڻ.

● ناجِيُ ۽ ناجِي: ذ. صفت. نجات يا چوٽڪارو حاصل ڪيل - نجات ملهل - گناهه معاف ڪيل - مغفور.

● ناحِيُ ۽ ناحِي: ذ. صفت. قصد ڪندڙ. ڪنارو وڻندڙ.

Gul Hayat Institute

● ناجهوُ ≈ ناجها: ذ. صفت. ڈسي نہ سگهندڑ- اکين کان معذور- نابين- انڈو- نابينا.

● ناچَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● ناچُ ≈ ناچَ: ذ. (سن. نرْتيه > نرت = نچڻ) نچڻ واري حالت- نچڪو- رقص- چير ٻڌي پوري قدم ۽ تال تي اڳي ۽ پوءِ هلڻ جي حالت- جهُمر- ڦيرو- نِرتُ- نچ- سانگ- کيل- تماشو- وندر- طوائفو- هنيوچي. خوشي. (اسم خاص). ذات جو هڪ قسم.

- ناچِڪارُ ≈ ناچِڪارَ: ذ. نچڻ واري حالت- نچڪو- ناچُ.

- ناچُ ڪَرائِيُ: نچائڻ. سزا ڏيڻ.

- ناچُ ڪرڻُ: نچڻ- نچ ڪرڻ.

- ناچِڻِيُ ≈ ناچِيڙيُونُ: ث. نچندڙ عورت- ناچ ڪندڙ زال- نچڻي- رنڊي- طوائف- وٽشا.

- ناچُو ≈ ناچُوءِ: ذ. صفت. ناچ ڪندڙ- نچندڙ- رقاص.

● ناخُدا: ذ. صفت. (ف. نارخدا. نار = جهاز + خدا = ڏڻي، ماستر) ٻيڙي هلائيندڙ- ملاح.

● نادُ ≈ نادَ: (سن. نادَ > نَدْ = آواز ڪرڻ) شبد- گرج- آواز- صدا- صَوت- سُر- الحان- نِدا- گونج- نَوا- منتر جو آواز- آڪاسي آواز- گوڙ- دانهن- ڪُوڪَ- ڪيڪ. وڄائڻ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ساز- مينهن جو سِڪُ- سمنڊ جي سيپ- تُري يا نَرنائي جو ڪم ايندڙ ساز- سَنْکُ. ڀاڻي رکڻ لاءِ ڪرو وغيره جو وڏو برتن- نانڊِ- نادي. ڪن مي ڏيڊي. (سن. ناٽ) وڏو ماٿو. ڏنگو ماٿو. (ث. نادِي ≈ نادِيون).

● نادِرَهُ: ث. عجيب. تعجب.

● نادِرِيُ ≈ نادِرِيُ: ذ. صفت. نہ ڦرندڙ- پڪو- ڪتل- قطعي- تاڪيدي (حڪم).

- نادِرِيُ حُڪمُ ڪَيْدَنُ: سخت حڪم جاري ڪرڻ- لکڻ ۾ دپ ڪيڻ يا پيڙڻ.

- نادِرِيُ عَهْدُ: ذ. پڪو اقرار- قول- وعدو- انجام.

● نادِيُ ≈ نادِيُونُ: ث. (پرا. ٹَنْڈَرَ. سن) پاڻي رکڻ لاءِ هڪ قسم جو وڏو برتن- ٽامي يا پتل جي وڏي گهاگهر- شراب رکڻ لاءِ هڪ وڏو ٽانءُ- نادُ- نانڊِ. برف جو پڪو ٻلاڪ (ٻه مڻ تور). (سن. نند = آواز ڪرڻ) حصيدارن ۾ نيلام- سودو- واپار. (ذ. صفت). ناد وڃائيندڙ. چيلو- گود ۾ ورتل (چوکر). (گود ۾ ونڻ کان اڳ ڪن ۾ منتر پڙهيل).

- نادِيُ ڪَرَنُ: ڪا شيءِ حصيدارن ۾ نيلام ڪرڻ. ڪنهن شيءِ تي واڪ ڏيئي، ان کي نيڪال ڪرڻ. آخرين ڏي وٺ ڪري پائيواري ڇڏائڻ.

- نادِيُ لڳَنُ: سودو لڳڻ- واپار لڳڻ.

● نادِرُ ≈ نادِرَ: ذ. صفت. شرمسار- شرمندو.

● ناڏ ≈ ناڏُونُ: ث. گاهه يا ونڻ جون پاڙون.

● نادُرُ ڏِنا: (آواز) وڄت جو هڪ قسم- ناڏي ڏنا- وڄت جو هڪ تارُ.

- نادِيُ ڏِنا: وڄت جو هڪ قسم- نادُر ڏنا.

● ناڏُ ≈ ناڏُونُ: ث. روڄ راڙو- ڪَيَ ڪُون- دانهون.

● نادُ ≈ نادَ: ذ. (سن. نادهه) گوڙ- هُل- گهمسان- ڏورَ- ڪڙڪو- غوغاءُ- ڏمچر- وڏو آواز- گهڙو شور- ٻاڌيتالُ- لڙ- آڦواهه.

● ناڏورا: اسم خاص. ڏر ۾ رهندڙ راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● نار: اسم خاص. ڪنڊڪوٽ ۽ ڏنبي باگي تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِ ≈ نارُونُ، نارِيُونُ: ث. (ع). باهه- آتش- آڳ- آنچ- آگ- سَچُ- اوڙاهه- ڏاسنبو- زهه- رود و. توفَ- قوبَ- بندوق. (سن. ناري > نر = مڙس). عورت- مائي- زال- ناري- ضاعفان- استري- زن (سن. نار = پاڻي) پاڻيءَ جي نار- زمين اندر پاڻيءَ جو وهڪرو- ڪاري. ڪوهه اندر پاڻيءَ جو سهيمو. (سن. ناڙ = پوري نلي) نَس- نبض- رَڳ. ڪورين جو هڪ اوزار (انڪل ۱۰-۱۱ انچ ڪن چپڙي ڪاٻي، جنهن جي ٽيل خال ۾ نڙو وجهبو آهي، تاجيءَ مان اکرڻ ڪري

تند چڌيندي ويندي آهي) - ڪپڙي آڻڻ لاءِ ڪاٺ جو هڪ اوزار - آڌاڻي جو هڪ اوزار. (سن. نال) ڪو جو گولو يا ڪوندي - ناري. پاڻي گڏ ٿيڻ لاءِ اونهو ڪڌو. ڪوري جي هوا لاءِ مٽيءَ جي ٺهيل نالي. (اسم خاص). تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= نارَ جاميہ: جلائيندڙ باهه - دوزخ جي باهه.

= نارَ جحيمُ: دوزخ جي باهه.

= نارِيُ ۽ نارِيُون: ث. عورت - زال - نار - ضاعفان. باهه سان ٻيدا ٿيل - باهه جي - آتشي - باهه جهڙو - باهه وارو - جهنمي - دوزخي. جِنُ - پَري. حُقي ڇڪڻ جي نلي - نڙُ. بندوق جي نلي. ڏمڻ مان هوا ڪڍي باهه ٻاريندڙ نلي. نبض - نَس - نار - رڳ.

= نارِيُ آڇتُنُ: ديگ ۾ وڏل پاڻي ٺهڪي باهه تي ڪرڻ.

● نارُ ۽ نارَ: ذ. (سن. نار = پاڻي) ٻن پاڻيئن وارو يا گهري هُرلي جو هڪ قسم - رهتُ - مٿاهين زمين تي پاڻي پهچائيندڙ هٿلتُ - هُرلو - ڪوهه جو ڏينگو. ائٽ - چرخو. وهٽ کي ٻيرڻ ۾ هٿ جو لوهي ٽُڪر - نَعَلُ. ٻليءَ جو آندو. ڏنش جي ڏوري. (اسم خاص). تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= نارِيُ ۽ ناريُ: ذ. صفت. نار ۾ وهندڙ (آٽ يا ڏڪو) - نار وارو - نار هلائيندڙ. نعل بند. حقي جي ٽوٽي.

● نارا: اسم خاص. ذات جو هڪ قسم.

● نارا هڏُوُ: اسم خاص. تعلقي ڏڏي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارائِنُ: اسم خاص. (سن. نار = پاڻي، روح + اين = جاءِ) هندن جي وشنوءَ جي هڪ صفت يا صفاتي نالو. هڪ ماٺهوءَ جو نالو.

● نارائِنُ ٻَٽِيُ: ذ. صفت. هندن ۾ نارائن جي نالي تي ملهايل هڪ رسم (اتفاقي موت جي وقت).

● نارائِنُ: اسم خاص. خدا جو هڪ صفاتي نالو. سڄي دنيا کان اڳ پاڻيءَ تي ترندڙ ساهوارو.

= نارائِنُ سَرُ: اسم خاص. لکپت جي ويجهو هندن جو هڪ تيرٿ گاهه - هندن جو پاڪ شهر. ڪچ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● نارائِيُ ڪُتُوُ ۽ نارائِيُ ڪُتا: ذ. ڪتي جو هڪ قسم.

● نارِ جِيمُلُ ۽ نار جِيمُلَ: ذ. ڏَمل جو هڪ قسم - ناريل - ناريرو. ڪوپرو.

● نار چاٽِيُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِدُ ۽ نارِدَ: ذ. صفت. بحث مباحثو ڪندڙ - مباحث - وادي. لُڇائي ڪندڙ - لُڇُ - شرارتي - ٽنڊائي - جهڳڙائي. (اسم خاص). هندو مهاتما جو نالو - هڪ رشيءَ جو نالو - برهما جي چوٽين پُٽ جو نالو. وچين آگر.

= نارِدِيُ سُڀاءُ هُٽَنُ: جهڳڙائي طبيعت وارو هڻڻ - تيز طبيعت هڻڻ. چيٽاپور هڻڻ - گلاخور هڻڻ - وچ ويڙهائو هڻڻ.

● نارِڪِيُ جاڳِيُرَ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ڪاتيار تپي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِميُ ۽ نارِميُ: ذ. صفت. نرمي سان آڻيل يا ڦريل - زريءَ جي ڦرت جو هڪ قسم.

● نارنا (ڪ): ث. ناري - عورت - زال - مائي.

= نارِنانُ: ث. عورت - زال - ناري - نار نانءُ.

● نارَنجُ ۽ نارَنجَ: ذ. ميوي جو هڪ قسم - آرينج - نارنگيءَ جو رَسُ - نارنگي.

● نارنُ سَرُ: اسم خاص. هندن جي هڪ تيرٿ گاهه جو نالو. هڪ ملڪ جو نالو.

● نارَنگِيُ ۽ نارنگِيُونُ: ث. (سن. ناگرنگ) ميوي جو هڪ قسم - سنگترو - نارنج. نارنگيءَ جو وڻ. ترنج - ڪينو.

● نارنُ: مصدر. جاچڻ - ڏسڻ - ڳولڻ. (ناريو - نارينو - نارِيل).

● نارو ۽ نارا: ذ. (سن. نال) جڪهه جي ڇت وغيره تان برسات جي پاڻي نيڪال ڪرڻ لاءِ هڪ قسم جي لوهي يا ٽڪر جي نالي - نيسارو - نرو - نليو - ڪپرو. ڏمڻ جي نلي. ڪاري - ڏنڊ. واهه.

Gul Hayat Institute

جيئن "آپرندو نارو". هڪ وڏو ڦاٽ - سنڌ جو هڪ حصو. نارو ڊورو. رڇ - پڻ - ڄمار. نعرو، جيئن ته "نر هٿي نارو، ويا کاهيندا کاڪ ڏي". ويامڻ وقت پهريون گهاڻو کير - پس. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو (اڪثر سکر ۾).

- نارونڙو ٽيڻ: وڻڻ جهڙو نمونو اختيار ڪرڻ.

● نارو نار: ظرف. هڪ پٺي پٺيان - نمبروار.

● نارو هميٽر: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارَ هڏي: اسم خاص. ميرپور خاص ۽ عمرڪوٽ تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ٺٽي ۽ حيدرآباد تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِيجاڻي: تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نارِيٽر ۽ نارِيئر: ذ. ڦل جو هڪ قسم - ناريل.

- ناريڙي ۽ ناريڙيون: ث. ناريل جي کوپي جو اڌ (جو لسي وغيره ڪڍڻ جي ڪم اچي) - ڏونگهو. (اسم خاص). تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ناريل ۽ نارِيل: ذ. (سن. نار ڪيلهه = ناريل). ڦل جو هڪ قسم (ٻاهران سخت، اندر نرم ۽ لذيذ، اچو گوندو تئيس) - نارِيئر. ناريل جو وڻ. ٿر جي پرت جو هڪ قسم. ڊونڊي - پيڙي. لارون - نارجيل.

● نارِيل کوهه: ذ. جنهن جا نار جاري هجن.

● نارِ ۽ نارُون، نارِيون: ث. (سن. نارِ = پوري نلي). بض - رڳ - نس - تنڊ - نسون. سارين جي فصل لٽڻ بعد ٻيئل تيليون - پلهه - نارِي - هوڪ. مينهن وغيره جو ويامڻ کان اڳ کيڏيل رت جو تاندورو. ميراثون. آٽ يا گهوڙي جي انڊي.

- نارُون کيڏڻ: مينهن وغيره جو ويامڻ وقت پهريون رت پت ڇڏڻ.

- نارُون نهارڻ: نبضون ڏسڻ.

● نارُ ۽ نارَ: ذ. نارِ - نارِي - ڪٽي - سنيو - (هوڪ جي) - ڪٽ. پيلاڙيل پني - لٻيل پنيءَ ۾ هيل گاهه - ڪريل پوک - ڪانگڙ. ڪاڻ ۽ سٽين ڪٽل ڪانهوءَ چونڊيل سنگ - ڪيرُ. مونجهارو - لٻ - هودو - هولاندو - گوگيڙو. گاڏي جي پاڇاري پڌڻ لاءِ جڙ جو رسو - نارِو. دڻ واري نس يا نلي - نارِو.

- نارُ ڪرڻ: چٽ ڪرڻ - نابود ڪرڻ.

● نارَا ٽنر: اسم خاص. ڪراچي ڊيرل ايريا ۾ هڪ ٻٽي ۽ ٽن جي آس پاس واري جهنگ جو نالو.

● نارَانڊِي ۽ نارَانڊيون: ث. تاجيءَ جي سٽ ڪي ارت تي سلجهائي ويڙهڻ لاءِ سڙ نارِي وغيره جي سٽلدار پولي نلي يا نڙي - نڙانڊي - نڙو - نارَاڻي.

● نارَڻ: مصدر. مقرر ڪرڻ - ضد پڌڻ - ڪَدُ ڪرڻ. نارِيءَ ۾ ڊيگهه پڌڻ - هر ۾ ڊيگهه جوڙڻ. نارِيءَ نموني پوک ڪرڻ. (نارِيو - نارِينڊو - نارِيل).

● نارُو ۽ نارَا: ذ. شلوار وغيره پڌڻ جي ٻنارَ - آڳڻ - ازار بند - شلوار بند - پاجامي جو فيتو - اڳاڙ - آڳاڻ. (جمڻ وقت) دڻ جو نارُو. پاجاريُ پڌڻ لاءِ ڇڻ جو رسو يا وڊي. پاڻي جي ول يا هوڻي جو هڪ قسم (جنهن جا ٻن ڪاڏي طور ڪم اچن). سرنڊ. مرد جو مخصوص عضوو. (ل). سُرو هو وڻ. ڪڙين يا هنس کي گول ڪرڻ لاءِ هڪ ڇڪهدار لوهي اوزار. ٿري پرت جو هڪ قسم.

● نارُو: لاهوري گجرن جي ول.

- نارَا چوڙ: ذ. پيشاب - سٽ - ريلو.

- نارُودي: ث. هرسال هر ڏيهي آباد ٽيل زمين.

- نارُوڏي: ث. نارُو پيدا ڪندڙ زمين.

- نارُو موڙڻ: ٽئين جاول پار جو نارُو (دڻ وارو) ڪڍڻ.

- نارُو وَڏڻ: نارُو موڙڻ. بچڙو ڳالهائڻ - تعدي ڪرڻ.

- نارِي چوڙ ڪرڻ: پيشاب ڪرڻ - سٽ ڪرڻ - مُٽڻ.

- نارِي ڳل: نارِي جي نموني پرت جو هڪ قسم.

- نارِيوال: نارُو موڙيندڙ - دايو - ٻٽارو.

Gul Hayat Institute

ـ نازِي و يُ ۽ نازِي وَيُ: ذ. صفت. جاڻي جو ڪان واقف ـ سڃاڻو ـ ميڃيجي.

ـ نازِي وَيُو: ذ. نازُو ويندڙ ـ چڱي طرح جاڻندڙ ـ حال چال مان واقف. جاڻي جو ڪان سڃاڻو.

● نازِي يُونُ: ث. (سن نازِي = نبض). نَس ـ نبض ـ رَڳ ـ نسار ـ شريان. (سن. نازِ = پوري نلي) (ست جي) نازِي ـ پاندي. (هٿ ۽ پ) پيلازُ ٽيل گاهـ ـ لبيل فصل ڪان پوءِ باقي رهيل گاهـ. هوڪ جو هڪ قسم (نازِي هوڪ) لاءِ ڪم ايندڙ هڪ هاڪارو اوزار (ڪاٺ يا لوهـ جو توتاري جي شڪل تي). هوڪ جو هڪ قسم ـ نازِي هوڪ. جم جي رسي ـ ورت ـ پڳهـ ـ نازُو ڏيري ـ نازُانبي. ملڪ جي هڪ حصي جو نالو. رياست قلات مان وهندڙ هڪ ندي۽ جو نالو (ذ. صفت) نڙوڇائيندڙ.

ـ نازِي چٽَنُ: فصل ڪٽڻ. بج ڪٽڻ.

ـ نازِي ڪاهِڻ: نازِي ڪرڻ.

ـ نازِي ڪرڻ: نازِي ذريعي ڪٽڻ يا ونڊڻ ڪٽڻ.

● نازِياٽي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نازِي يُ لشاري: اسم خاص. تعلقي ڏوڪري جم هڪ ديهـ جو نالو.

● نازِيُوال: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ دايا ـ ٻنارا. گهڙي جو هڪ قسم.

● نازُ ۽ ناز: ذ. معشوقي حرڪت ـ ادا ـ انداز ـ عيشوه ـ غمزو ـ نخرو ـ ڪرشمو ـ ڪمال ـ نازنخرو ـ منيون ڪاڻهيون ـ چٽخن ـ لاڏ ـ ڪوڏ ـ ماٺو ـ چاڳ ـ چالو ـ چاڳلائي. ٿوڻ ڦٽل سرو ۽ صنوبر جو وڻ.

ـ نازانُ: ذ. صفت. خوش ـ سرهو. باورڪيل.

ـ ناز بردارُ: ذ. صفت. نازڪندڙ نازنين.

ـ نازُ پَروَر: ذ. صفت. نازهاليندڙ ـ نازنخري واروـ

ـ نازَ سَهَنُ: ڪنهن جي آڪڙ يا گهمنڊ برداشت ڪرڻ ـ آر انگل ڪٽڻ ـ نخرا سهڻ ـ حجت ڪٽڻ.

ـ نازَ ڪرڻُ: نخرو ڪرڻ ـ ادائون ڪرڻ ـ غرور ڪرڻ ـ فخر ڪرڻ.

ـ نازُ نَخرُو ۽ ناز نَخرا: نازـ آرـ ادا ـ انگل ـ نخرو. مڪر ـ ڏونگ ـ چالو. آڪڙ ـ غرور ـ گهمنڊ.

ـ نازنَيُنُ: ذ. صفت. نازدار ـ نازواروـ د لاويزـ دلفريب ـ خوش وضع ـ سُندر ـ خوبصورت ـ البيلو ـ نازڪ اندام ـ بانڪي ـ دلربا. سڄڻ ـ پرين ـ دلبرـ محبوب ـ ڏولڻ. ناز نخري واوو ـ نخريلو. (ث). ڪامڻي ـ گُجر ـ سُندري.

ـ نازاتِرُ: اسم خاص. فيڊرل ايريا جم هڪ ديهـ جو نالو.

● ناز بُٽَنُ: اسم خاص. خوشبوءِ دار ٻوٽي جو هڪ قسم ـ نازبوءِ.

● نازُ بُوءِ: اسم خاص. خوشبوءِ دار ٻوٽي جو هڪ قسم.

ـ نازُڪُ ۽ نازڪَ: ذ صفت. ڪومل ـ سوڪيم ـ پتلو ـ سنهو ـ چينجهڙو ـ و ترو ـ يڪ نهو. ڪونئرو ـ ملايم. ڪچو ـ پورو ـ پرندڙ ـ ٽاڪنئون. نفيس ـ لطيف ـ نزاڪت وارو ـ خوبصورت ـ جوپين وارو ـ نازپرور ـ سهڻو. نازڪ طبع ـ ڏکڻو.

ـ نازِڪُ بَدَنُ: ذ. صفت. نازڪ بدن وارو ـ خوبصورت ـ سهڻي بدن وارو ـ سنهڙي بدن جو.

ـ نازِڪُ ڏاڳا: ڪچي تند.

ـ نازڪُڙو ۽ نازِڪُڙا: ذ. صفت. نفيس ـ ڪُٽنرو.

ـ نازڪُ مِزاجُ ۽ نازڪُ مِزاجَ: ذ. صفت. نازڪ ـ نازڪ طبع. تنڪ مزاج ـ جلد چڙندڙ.

ـ نازِڪُ وَقتُ ۽ نازِڪُ وَقتَ: ذ. خراب وقت ـ خطري جو وقت ـ جوکي جو وقت ـ مقالي جو وقت ـ امتحان جو وقت ـ اندهناڪ وقت ـ اوڪي گهڙي ـ ڏکي سهل ـ اوسترُ ـ ٻُجرن.

ـ نازُڪُ هَنڊَ ۽ نازڪَ هَنڊَ: ذ. سُهلڪ هنڊ. بدن جو اهڙو عضوو جو جلد خراب ٿي سگهي ـ پراڻ استان ـ مرم استان ـ جيگرُ ـ روح جي رهڻ واري جاءِ.

● نازِلُ ۽ نازِلَ: ذ. صفت. مٽان هيٺ ايندڙ ـ لهندڙ ـ هيٺ لهندڙ ـ رو ٻرو ٿيندڙ ـ ڪرندڙ. مصيبت وغيره اچڻ يا ڪڙڪڻ واري حالت. لٿو.

ـ نازِلُ ٽيسّنُ: لهڻ ـ هيٺ اچڻ ـ آسمان تان اچڻ ـ ڪڙڪڻ.

Gul Hayat Institute

ـ نازِلُ هُڻڻُ: (تي آپدا) پوڻ ـ ڪڙڪڻ ـ نازل ٿيڻ.

● ناس ۽ ناسُونُ: ث. (سن. نش) نڪ جو هڪ سوراخ يا ٻُنڊ ـ نڪ جي چونڊي ـ تر ـ ناکوڙي. نڪ ۾ ڏيڻ لاءِ هڪ نشيدار شيءِ ـ تماڪ جو ٻُورو ـ نسيوار ـ پينل تماڪ. شرم ـ حيا ـ لڄ ـ مَرمُ. (ث). سونگهڻي ـ سُونڪڻي. منهن اونداهي. ناپ ـ شفقت.

ـ ناسَ ڏِيڻُ: نڪ يا وات ۾ ڏندن کي پيل تماڪ يا ناس ڏيڻ ـ نسوار ڏيڻ ـ عيلت پلڻ.

ـ ناسِرُ ۽ ناسِرَ: ذ. صفت. نڪ جي وڏين نامن يا چونڊين وارو. ناس ڏيندڙ.

ـ ناسِرو ۽ ناسِروُ: ذ. صفت. نڪ جي وڏين چونڊين وارو ـ ناسِرُ.

ـ ناسِڪو ۽ ناسِڪا: ذ. ناسَ ـ چونڊي (نڪ جي). نڪ مان ڪنيل وڏو ساهه ـ هوا سُنگهڻ واري حالت. نڪ ۾ ڏيڻ جي نشيدار شيءِ ـ ناس. رمل هڻڻ واري حالت.

ـ ناسِڪا هڻڻُ: احوال معلوم ڪرڻ ـ ناسڪا غيب جون ڳالهيون ٻڌائڻ ـ رمل هڻڻ.

ـ ناسِڪِي ۽ ناسِڪِيُ: ذ. صفت. نڪ مان نڪتل (اکر). ناسڪا هڻندڙ.

ـ ناسُنُ ڦاوڙُو: ذ. صفت. نڪ جي وڏين نامن وارو.

ـ ناسُونُ چِيڙُ: تڪليف ڏيڻ ـ سزا ڏيڻ.

ـ ناسُونُ ڦُنڀائِيڻُ: آڪڙ ڏيکارڻ ـ غرور ڪرڻ.

ـ ناسُونُ هڻڻُ: جاچ ڪرڻ ـ خبر وٺڻ.

ـ ناسِيُ ۽ ناسِيُ: ذ. صفت. ناس ڏيندڙ ـ ناس ڪندڙ ـ ناس وارو ـ نساس جو. ناس جي رنگ تي مائل ـ ناس جي رنگ جو نالو ـ ناس جهڙو.

● ناسُ: ذ. صفت. (سن. ناش > نَشُ = ناس ٿيڻ) ناهوت ٿيڻ ـ تباهه ـ برباد ـ چٽُ ـ ويران ـ آجڙُ ـ نيست و نابود ـ نشٽ ـ فنا ـ معدوم ـ خارج ـ مُنطفي. پورو ٿيل ـ ختم ٿيل. ڪاهل ـ بيڪار ـ مُئل ـ وِسائل ـ ڪوهيل ـ ڊائل. خراب ـ ڪينو. عدم ـ غارت ـ برباد ـ تباهي ـ ويراني ـ گهات ـ فنا ـ وِناس ـ ستياناس ـ پائمالي ـ ابتري ـ آجاڙ ـ خانه خرابي.

ـ ناسُ ٿِيڻ: خراب ٿيڻ ـ تباهه ٿيڻ ـ برباد ٿيڻ ـ بگڙي وڃڻ ـ آجڙڻ ـ فنا ٿيڻ ـ خاڪ ۾ ملي وڃڻ ـ مَلياميٽ ٿيڻ ـ خانو خراب ٿيڻ ـ ويران ٿيڻ.

ـ ناسِوَنُتُ ۽ ناسِوَنُٽ: ذ. صفت. ناپائدار ـ گهاتي ـ فاني ـ وِناشي.

ـ ناسِيُ ۽ ناسِيُ: ذ. صفت. ناس ڪندڙ ـ پائمال ڪندڙ. ناس ٿيل.

● ناسِيتَ ۽ ناسِيتَئُونُ: ث. اهاوُ ـ عَدَمُ ـ نيستي ـ ناستيءِ. گمراهي.

● ناسِيتِڪُ ۽ ناسِيتِڪ: ذ. صفت (سن. ناسِيتِک) ايمان نہ آڻيندڙ ـ نہ مڃندڙ ـ خدا يا ايشور کي نہ مڃيندڙ ـ مُلحِدُ ـ زنديق ـ بي دين ـ د هري ـ خدا جو مُنڪر ـ نِرايشوروادي ـ ڪافر ـ مُنڪر.

ـ ناسِتِڪائِيُ ۽ ناسِتِڪائِيَئُونُ: ث. ناستڪتا ـ ناستڪي ـ ناستڪمت ـ نِرايشورواد ـ اِلحاد.

ـ ناسِتِڪُتا ۽ ناسِتِڪُتائُونُ: ث. ناستڪي ـ ناستڪمت ـ ڪفر ـ بيدِيني ـ الحاد.

ـ ناسِتِڪِيُ ۽ ناسِتِڪِيُ: ذ. صفت. نہ مڃيندڙ ـ خدا تي ايمان نہ آڻيندڙ ـ منڪر خدا ـ د هري ـ ناستڪ. نياگو ـ ڪمبخت ـ چنڊال ـ بد نصيب ـ ڪم نصيب ـ بد بخت ـ چنڊو.

ـ ناسِپاتِيُ ۽ ناسِپاتِيَئُونُ: ث. ميوي جو هڪ قسم (دانا قندارِي صوف جيڏا، رنگ پيلو، سواد ڪٽمٺو) ـ نڪو. هڪ وڻ جو نالو ـ ناکو.

● ناسَ پِتو ۽ ناسَ پِتا: ذ. حياءُ ـ شرم ـ لڄ ـ غيرتِ نفس.

ـ ناسَ پِتو هُورڻ: حيا شرم ڇڏي ڏيڻ ـ بي غيرت ٿيڻ.

ـ ناس پِتو نہ ٻُڪُ هُڻڻُ: بي حيا هڻڻ ـ نِرلجو هڻڻ ـ بي غيرت هڻڻ.

ـ ناس پِتو نہ هُجڻُ: حيا شرم نہ هجڻ ـ بي غيرت بنجڻ.

Gul Hayat Institute

ـ ناسَ پيتو هُنڻ يا هُجڻ: حيا شرم هڻڻ- لڄ يا غيرت هڻڻ.

● ناسِخ ۽ ناسِخَ: ذ. صفت. (ع. نسخ). لکندڙ. رَدَ ڪندڙ- برباد ۽ نابود ڪندڙ.

● ناسَ: مصدر. (سن. نسَ = چمڪڻ). چنڊ جو اپرڻ- ڪنيءَ ڪيڏڻ- اپرڻ کان اڳ سج يا چنڊ جو خاڪي روشني پيدا ڪرڻ. (ناسيو- ناسيندو- ناسيل).

ـ ناسِجڻ: مصدر. چنڊ جو ٿورو ٿورو ٿي مٽي اپري اچڻ- چنڊ جو اپرڻ کان اڳ سهاڻو ڏيکارڻ. اپرڻ- ڪنيءَ ڪيڏڻ- ظاهر ٿيڻ- روشن ٿيڻ- ٻاهر نڪرڻ.

"ناسيندي نهارَ پهرين ڪڃ پرينءَ ڏي."
(شاهہ)

● ناسُوت: ذ. (ع). جسمن جي دنيا- عالمِ اجسام. دنيا- هي جهان تصوف جي ٽين منزل (جبروت، ملڪوت، ناسوت، لاهوت).

● ناسُودو ۽ ناسُودا: ذ. صفت. بدنام- سٽون سڏو- نه ٿيڻ جهڙو- لڪ ٻڌل- نيرلجو (ث. ناسودي ۽ ناسوديُون).

ـ ناسُودِيُ ۽ ناسُودِيُون: ذ. صفت. بي حيا- بي شرم- نيرلجو.

● ناسُورُ ۽ ناسُورَ: ذ. نه چٽندڙ ڦٽ يا زخم- هميشه ريشو وهائيندڙ ڦٽ- اڻ چٽندڙ- نواسير- وِر- پڪندر- چڪندڙ- چڪندڙ ڦٽ- ڪهرو ڪهاڻ- چهڪ- زخم.

ـ ناسُور ٿي ٻيهڻ: ڦٽ جو اصل نه چٽڻ. ڦٽ جاڳڻ. عشق جو ڪهرو اثر ٿيڻ- محبت پيدا ٿيڻ.

ـ ناسُورُ و جهڻ: وڏو ڦٽ وجهڻ- ڪهڙو زخم يا گهاءُ ڪرڻ.

ـ ناسُور هُجڻ: نه چٽائيندڙ گهاءُ هجڻ. ڏاڍو شوق هجڻ.

ـ ناسُورِيُ ۽ ناسُورِيُ: ذ. صفت. ناسور وارو- سخت گهايل- لُڇ- بدمعاش- لچو. (ذ. اسم). زخم- ڦٽ- ناسور.

● ناسُونُ (ج): ث. سج اپرڻ وقت آسمان تي خاڪي ليڪا.

● ناسِيُ (ج): ث. سياري ۾ اتر اولهہ ڪان لڳندڙ هوائون.

● ناسِيئُو ۽ ناسِيئُو (ث): ذ. صفت. وجايل مال جي ڪولا ڪندڙ- ڪولائو- ڪهورو.

● ناشُ: ذ. (سن). زوالِيت.

● ناشِتو ۽ ناشِتا: ذ. صبح جي مانيءَ- نيرن- نيراني- نهاري- صُبحو جڙي- سيراڻ (ڪچ). چاهہ پاڻي.

● ناشِرُ ۽ ناشِرَ: ذ. صفت. شوم نه هجڻ جي حالت وارو- سخي. معصوم پار- نديو پار.

● ناصِحُ ۽ ناصِحَ: ذ. صفت. نصيحت ڪندڙ- نصيحت ڏيندڙ- صلاحڪار- آهِد پشڪ- پندگو. واعظ.

● ناصِرُ ۽ ناصِرَ: ذ. صفت. نصرت ڪندڙ- مدد ڪندڙ- مددگار. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. افغانن جي هڪ قبيلي جو نالو. تعلقي مٿيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ناصِراڻِيُ: اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● ناطِقُ ۽ ناطِقَ: ذ. صفت. ڳالهائيندڙ- صاحب عقل- سُڌندڙ- سمجهہ پريو- ڪليات ۽ جزئيات سمجهندڙ. نهرايل- قطعي- چٽو- صاف- شافي- ڪٽو- پڪو- تاڪيدي- آخرين. تڪرار.

● ناظِرُ ۽ ناظِرَ: ذ. صفت. ڏسندڙ- نظر ڪندڙ- نگهبان- نظر ري ڪندڙ- سنياليندڙ- جاچ رکندڙ- محافظ. داروغو- جاسوس- سرپرست ڪار- ديواني ڪورٽ ۾ سيپ ڪان وڏو ٻئلف. ضلع جي ڪورٽ جو هڪ آفيسر- مڪيہ عملدار- هيڊ محرر. (ذ. اسم). خواجہ سراءِ. ڪدڙو- خوجو- نيپوسڪ- مخنث.

ـ ناظِرو ۽ ناظِرو: ذ. صفت. نظر هڻندڙ.

ـ ناظِرينُ ۽ ناظِرِينَ: ذ. نظر ڪندڙ- ڏسندڙ. پڙهندڙ. پڙندڙ.

ـ ناظِرات ۽ ناظِراتُونُ: ث. ناظر يا هيڊ محرر جي آفيس يا دفتر- ناظري آفيس.

Gul Hayat Institute

ـ ناظِري ع ناظِرِيُون: ث. ناظر جو ڪم. ناظر جو عهدو.

● ناظِمُ ع ناظِمَ: ذ. صفت. نظم ٺاهيندڙ يا لکندڙ- شعر چوندڙ- شاعر- ڪوي. انتظام يا نظام رکندڙ- منتظم- ڪارڪن. پردي وارو- انتظار ڪندڙ. پوئيندڙ.

● ناعِمُ ع ناعِمَ: ذ. صفت. نعم وارو- ناز و نعمت ۾ پليل- نرم- نازڪ. (اسم خاص). هڪ قلعي جو نالو.

● ناغو ع ناغا: ذ. ڦوٽ- پنڪ- خال- خالي جاءِ- سنڊو- روڪ- رندڪ- سنَ- پَچ- پيچ ٽوڙ- ڇڏڻ يا مروڻ واري حالت. غير حاضري- خالي- تعطيل- موڪل- ڇٽي.

ـ ناغو وِڇهڻ: ترڪ ڪرڻ- ڇڏي ڏيڻ- خالي ڇڏڻ- ترڪو هڻڻ.

● نافُ ع ناف: ذ. وچ- ناپ- سونڊي- دُنُ- نازو. مشڪ جو ٻيڙو.

● نافَتَ ع نافُتُون: ث. نه هٽ اچڻ واري حالت- اڻ هوند- نيافت- اڻ لپائي- ڪَميُ- گهٽتائي. قحط- ڏڪر. ظلم- پرلاءُ.

● نافِذُ ع نافِذ: ذ. صفت. چٽيل- مڃيل- نڪتل (ڳالهه)- جاري ٿيل (قانون)- عمل ڪيل- نازل ٿيل- نبريل (فيصلو)- پاس ڪيل (ڪو حڪم). اثر ٿيڻ واري حالت.

● نافِعُ ع نافِعَ: ذ. صفت. نفعو ڏيندڙ- نفعي وارو- فائديوارو. فائديمند- مُفيد- فائدهمند- سُودمند- قسلدائيڪ- ونڊائيندڙ- واڌاري وارو- ڪنجائشي- لاهيتو. سجايو- سڪيارٿو. گڻ ڪندڙ- گٽا ڪاري.

● نافو ع نافا: ذ. مشڪ يا ڪستوري جو ڳنڍو. هرڻ جو دُن.

● ناقَ ع ناقُون (ڪ): ث. دُنُ- نافُ.

ـ ناق پَوڻ: هڪ قسم جي ٻياري ٽيڻ- چيڪي پوڻ.

● نا قبُولِيُ (ت): ث. يڪ سالي تي ملهل زمين- خاص موڪل زمين.

● ناقِصُ ع ناقِصَ: ذ. صفت. اڻ پورو- نامڪمل- گهٽ- اڌورو- ڪسو- اونو- ڪميءَ وارو- گهٽتائي وارو- زائل- نرسو- ڪنڊل (پاڳو)- ڪم (عقل)- اڌو گاهرو- ڪچو (رڌل ڪاڌو). خاميءَ وارو- عيدارُ- ڪوڙو- ڪوڙو- خراب نڪمون.

ـ ناقِصائيُ ع ناقِصائِيُون: ث. گهٽتائي- نرسائي- ڪَميُ ڪوٽ- اوڻائي- ڪوتاهي- اڻاڻ- ڪاهت- ڪوتاهي- نقص- خرابي- عيبُ- اوڻ- هيٺتا- (عقل جي) مار- قلت.

ـ ناقِصِيُ: ث. (ع). ناقصائي- گهٽتائي- عيبُ- اوڻائي.

● ناقِلُ ع ناقِلَ: ذ. صفت. نقل ڪندڙ- نقل نظير ٻڌائيندڙ- نقالُ. ڪنهن ڳالهه جو بيان ڪندڙ- ڳالهيارُ- وارتائون ڪندڙ. پَتُ- پانُ.

● ناقُورَ ع ناقُورُون: ث. (ع. ناقه) ڏاڇي- آڻ.

"منڊ پياري پنڊ گهٽو نه مُون آڻ نه ناقُورَ"
(سر آبري- شاهه).

● ناقوسُ ع ناقُوسَ: ذ. هندن جي وڄائڻ جو هڪ وڏو ڪوڏُ- سنک. گرجا جو وڏو گهنڊُ.

● ناقه: ث. آڻ جي مادي- آڻٽيُ- آڻ- ڏاڇي.

ـ ناقي پانُيانُ نالُ: آڻن ۽ ڏاڇين جو ديدار مون لاءِ مانيءَ مثل آهي (سر حسيني- گر).

● ناڪَ ع ناڪُون (ث): پٽ مان لنگهڻ لاءِ سرڙهي جاءِ- ناڪو- لانگهو.

● ناڪارو ع ناڪارا: ذ. هنڌيءَ جو هڪ قسم (ڪجهه سيڪڙو- هنڌيءَ جي پرجڻ جي حالت ۾ هنڌي لڪائيندڙ، هنڌي لڪندڙ ڪان پراڻي ونندو آهي، هنڌيءَ جا نرخ هرهنڌ ساڳيا نه آهن، ڪراچيءَ ۾ في سيڪڙو ۴ آنا ۽ حيدرآباد ۾ ۸ آنا).

● ناڪَسُ ع ناڪَسَ: ذ. صفت. ڪميڻو- ڪُڌو- لوڙو- ناقصُ- گهٽ- نيچ- ڪمذات- اوچو- ڪُماٿو- نالائق- سفلو- پاجي- ڪِرتن ڪنو.

ـ ناڪَسِيُ: ث. نالائقي- ڪميڻائي. لاچاري.

Gul Hayat Institute

● ناڪَل ع ناڪَلِيُونُ، ناڪَلاُونُ: ڏنڊي هار جي پيشاب وارو عضوو - لُلِيُ - ڏُنِيُ - ٽُنِيُ.

● ناڪو ع ناڪا: ذ. (پرا. نَڪو. سن. نڪ + ڪو = ناڪو). داخل ٿيڻ جو رستو - گذرگاهه - رستو. (رستي وغيره جي) پچڑي - پوچڑي - پوچڑُ - چيڑو. ٽوائو رستي جو مُنڊ - مُهاڏُ - مهڑ - مها ڳ. شهر جو دريا دروازو (جتي محصول اڳڙي). لنگهه - لانگهو - نئين شهر ۾ داخل ٿيڻ جو رستو - سرحد - دروازو - گلي - در بند. سنڊو - حد. مال جي محصول لاءِ مقرر جاءِ - ڏڻ يا ڏاڻ وٺڻ جي جاءِ. نگهبان جي آفيس يا دفتر - چونڪيُ. سُئيُ جو پاڪو. ميوي جو هڪ قسم - نڪو - ناسپاتي.

= ناڪا بَنڊيُ ع ناڪا بَنڊِيُونُ: ث. رستي بند ڪرڻ واري حالت - رستي روڪ - گهيرو - محاصرو.

= ناڪائيُ ع ناڪائيُ: ذ. صفت. ناڪي تي ويهندڙ محصول اڳاڙيندڙ. نگهباني ڪندڙ.

= ناڪيدارُ ع ناڪيدارُ: ذ. ناڪي وارو - محصول وٺندڙ - چونگي يا چونگي وٺندڙ. محصول وٺندڙ - ڦاٽڪ - ناڪو.

= ناڪي سُنُشيُ: ذ. محصول وٺندڙ - چُنگي اڳاڙيندڙ.

● ناڪَ ع ناڪ: ذ. نڪ - ناسَ.

= ناڪُوٽوُ ع ناڪُوٽا: ذ. (سن. نتسُ = نڪ) نڪ جي وڏي چونڪي - تَرَ - ناسَ - ناڪوٽي. (ذ. صفت). وڏين چونڪين وارو. (سن. ڪنشُٽ = ڏنڊو. پرا. ڪنٽين) چوٽو - ڏنڊو - ڏنڊي. (ث. ناڪوٽي ع ناڪوٽيُون).

= ناڪيُ ع ناڪيُ: ذ. صفت. نڪ وار - نڪ گهٽو - ناسيڪي - غُنو (اسم). اڻ جي نڪ جي ناسَ يا چونڪي ۾ مهار ڏڻ لاءِ وڏل ڪاڻيءَ ٽُڪر - ناڪيل - ناڪيلو - ناڪيلي - لاڻي.

= ناڪيُر ع ناڪيرُونُ (ڪ): ث. نڪ مان رت وهڻ واري حالت - نڪهيرَ - ناڪيري - ناڪيلي - نڪسير.

= ناڪيرُ ي ع ناڪيرُ يُونُ: ث. نڪ مان رت وهڻ واري حالت - ناڪير - ناڪيلي - نڪهير - ناڪيل.

= ناڪيلَ ع ناڪيلُونُ: ث. اڻ جي نڪ جي چونڪيءَ ۾ مهار ڏڻ لاءِ وڏل ڪاڻيءَ جو ٽڪر - ناڪيلي. نڪ هيرَ - ناڪير.

= ناڪيلِيُ ع ناڪيلِيُونُ: ث. ناڪيل - لاڻي - لاڻي. نڪ هير - ناڪير - ناڪيري.

= ناڪيلِيءَ ۾ ٻيهَڻُ: حد اندر ٻيهڻ - لُڇائين ڪان روڪجڻ.

= ناڪيلِيُ هُڻَڻُ: ٽورو ڪرڻ - احسان ڪرڻ - مهرباني ڪرڻ.

● ناڪُونُ (ع): ث. نانڪُون - ناو ڪُون - تِيرَ.

● ناڪيلُو ع ناڪيلا: ذ. وڻ جو هڪ قسم (ڪاڙها ڪُل جهلي) ناگيلو.

● ناڪَ ع ناڪُونُ (ث): ث. اُچل - رَڪَ.

● ناڪرُ ع ناڪرَ (ت): ذ. صفت. سِڪيلڏو - دادِلو.

● ناڪَنُشُونُ ع ناڪَنُشانُ: ذ. ٻيڙي هلائيندڙ - ناڪُئو - ملاح - ڪپتان.

● ناڪوٽيروُ ع ناڪوٽيرا: ذ. نڪ جو سوراخ - ناس - چونڪي - تَرِ - ناڪوٽو.

= ناڪوٽوُ ع ناڪوٽا: ذ. نڪ جو هڪ عضوو - نڪ جي منهن وارو هڪ سوراخ - نڪ جي چونڪيءَ وارو اندريون حصو - پره بيني. (ذ. صفت) وڏين چونڪين وارو. (ث. ناڪوٽي ع ناڪوٽيُون).

● ناڪُوُ ع ناڪُوا: ذ. ٻيڙي هلائيندڙ - ناڪُئو - ملاح - ناڪَنُشونُ - ناوُڪو.

= ناڪُئوُ ع ناڪُئا: ذ. (سن. ناوَ ڪِ. ف. خُدا) ٻيڙي هلائيندڙ - ٻيڙيءَ وارو - ٻيڙياتو - خلاصي. ملاح - ناڪوو. ناڪَنُشون - مهاڻو - جهازران.

● ناڪ ع ناڪ: ذ. جانور جو هڪ قسم - هاڏي.

● ناگ (ث): ذ. نانگ جو هڪ قسم - ڪارو نانگ - واسينگ نانگ.

Gulfayat Institute

● ناگاهُ: ظرف. اوچتو - اتفاقاً - اچانڪ - يڪايڪ - اڀاڪي - اهس - اڻ سرت - اڻ چيت - آڇٽ - هرڀٽ - اڻ چتايو - اڀاڪُ - آماڪ.

● ناگدِيوُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ناگرِ (ت): اسم خاص. جهنگلي گاهه جو نالو.

● ناگرُ ۽ ناگرَ: ذ. لنگر جو رهاڪو - شهري ماڻهو.

● ناگِراڻِيُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● ناگرُموُتا: ذ. (ع. سعد كوفي. ف. مشڪ زمين) خوشبوءِ دار ٻوٽي جو هڪ قسم (گل خوشبوءِ دار، پاڙ ڊگهي ۽ سواد ۾ تکي ۽ ڪوڙي، طبيعت خشڪ ۽ گرم).

● ناگرموٽَ: ث. پساركي وڪر جو هڪ قسم.

● ناگرُنتَ ۽ ناگرُنتَ: ذ. صفت. چالاڪ.

● ناگِري ۽ ناگِرِيُ: ذ. صفت. لنگر هلائيندڙ - لنگر هلائيندڙ. ماني ورهائيندڙ. پارت جي قومي لکائي - هنديءَ جي صورتخطي يا اکر.

● ناگِليُ ۽ ناگِليُ: ذ. لاڙي اناج جو هڪ قسم. (شايد راڙه (دال) کي چوندا آهن).

- ناگِليُ گَجَرُ هُٽَنُ: سولائيءَ سان نڪجڻ.

● ناگِناهِ: اسم خاص. تعلقي ڏنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● ناگ والُ ۽ ناگ والَ: ذ. ريشم جي تاجي تائڻ وارو.

● ناگهڙ: ظرف. اوچتو - اچانڪ - اتفاقا - ناگاهُ.

● ناگهِيل ۽ ناگهِيلُونُ (ث): ث. راند جو هڪ قسم (پٿر يا سرن جا اڏڻ هڪ ٻئي مٿان رکي، ان کي هال سان کيرائڻ) - سيڙهه کينهوڙي راند - ناگهيل ڦوسهيل راند.

- ناگهيل ڦوسهيل: راند جو هڪ قسم - سيڙهه کينهوڙي راند - ناگهيل.

- ناگهيل ڦوسهيل ڪرَنُ: جيئن آيو تيئن ڦٽو ڪرڻ - ٽيڙي پڪيڙي ڇڏڻ (ڪاهه شيءِ).

● ناگهيلُ ۽ ناگهيلَ: ذ. پرت ۾ پربل هڪ قسم جو گل. ڏُول (چلهه جي ٽوپيءَ جو ڏ ڪ) سرن جي هڪ ٻئي مٿان رکيل سٽي. نانگ جي ڏنگ لاءِ هڪ قسم جي دوا - ترياق.

● ناگِل وَلِ (ث): ث. ول جو هڪ قسم.

● ناگيليُ: ذ. سنهي ان جو هڪ قسم.

● ناگيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۾).

● نالَ (ت): ذ. سڏ - آواز - واڪو. (اسم خاص). جهلاوان جي ويجهو بلوچستان ۾ جهونن دڙن جو نالو، جي ماهرن جي چوڻ موجب اٽ صديون قبل مسيح جي زماني جا آهن.

- نالَ ڪَرَنُ: سڏ ڪرڻ - سڏڻ.

● نالِ: حرف جر. سان - ساڻ - سميت - سوڏو - شامل - ڪڏ.

"آهي ارمان عجبين جو، مون کي نال نه نيائون" (شاهه).

واسطي - ڪاڻ - لاءِ.

● نالُ ۽ نالَ: ذ. (سن. نالَ = نلي) هڪ قسم جي نلي يا نري - بندوق جو هورو حصو جنهن مان ڪانُ نڪري - بندوق جي نلي. باهه ڦوڪڻ لاءِ ڪُٽ يا پتل جي ٺهل نلي. واهه - نهر. لوهه جو گول ٽڪرو، جو گهوڙي جي سُنبن هيٺان لڳي - نعلُ. ٽنب جي مٿان جهل لاءِ رکيل ڪاني. جُوا راند ۾ هر داءُ مان ٽڪريءَ جي مالڪ کي ڏنل آجورو - معاوضو - جُوا جو عيوض پڻ.

- نالبيڇوُ ۽ نالبيڇا: ذ. نڙو - مڌبان. جهلو (ڏنگين ليکن وانگر ڪاٺ ۽ لوهه وغيره جو).

● نالانُ ۽ نالان: ذ. صفت. روئندڙ - فرياد ڪندڙ رُئل.

● نالتَ ۽ نالتَونُ: ث. (لعنت جو بگڙيل لفظ). لعنت - جُٽ - ٽُڪ ٻُجو - پاراتو - پيتَ - سيراپُ.

- نالتيُ ۽ نالتيُ: ذ. صفت. لعنت وارو - لعنتي - نامراد. نفرت جوڳو.

● نالِداڻيُ ۽ نالِداڻيونُ (ل): ث. آڪ ڪاڻي کي مضبوط ٻارڻ لاءِ ٻدل لوڙيون.

Gul Hayat Institute

● نالِش ۽ نالِشُونُ: ث. (ف. نالِيدن = دانهن ڪرڻ). فرياد - دانهن. مقدمو.

● نالِڪِي ۽ نالِڪِيُونُ: ث. ڪنهن امير يا بادشاهه جي آڻ وغيره تي سواريءَ لاءِ ناهيل سيج وغيره - پالکي.

● نالو ۽ نالا: ذ. (سن. نامَنْ. ف. نامْ = نالو). ڪنهن ۾ ساهواري جو نالو - نانءُ - نام - اسم. لقب - خطاب - سرنامو - آل. ناموس - هاڪ - ساراهه - نيڪي - مشهوري - جسُ - ڏاکو - هڪل - ناماچار - شهرت.

- نالو بَدُ ڪَرڻُ: نالو خراب ڪرڻ - ٽِڪو لڳائڻ - عيب لڳائڻ - خوار ڪرڻ - تهمت ڏرڻ - رُسوا ڪرڻ - بدنام ڪرڻ - ڪنهن جو نالو خرابي سان مشهور ڪرڻ - بدناموس ڪرڻ.

- نالو ٻُڌائِڻُ: نالو ظاهر ڪرڻ - نالو ونڻ. واقفيت ڪرڻ.

- نالو ٻوڙَڻُ: خوار ڪرڻ - بدنام ڪرڻ - نيڪي وڃائڻ.

- نالو ٿيڻ: ناموري ٿيڻ - شهرت ٿيڻ - نيڪنامي ٿيڻ - واهه واهه ٿيڻ.

- نالو ٽَنَگِجَڻُ: ڪنڊي يا ڪٽ ۾ نالو ڦاسڻ - قرضي ٿيڻ. ڪيس يا معاملي ۾ ڦاسِجڻ.

- نالو خراب ڪرڻ: نالو بد ڪرڻ - بدنام ڪرڻ - رُسوا ڪرڻ - خوار ڪرڻ.

- نالو ڪِيائِڻُ: منتر يا علم نجوم سان چور جو نالو معلوم ڪرڻ. قرآن شريف يا ڪنهن مقدس ڪتاب ذريعي جاول ٻار جو نالو تجويز ڪرائڻ. مشهوري ڪرائڻ - ناموس ڪيائڻ - هاڪ ڪيائڻ - نيڪي ڪيائڻ - بدنامي ڪرائڻ.

- نالو ڪِيڻُ: مشهور ٿيڻ - نامي گرامي ٿيڻ - نامي ٿيڻ - نالير ٿيڻ - نام ڪنو ٿيڻ - نالي وارو ٿيڻ - نامياروٿيڻ.

- نالو ڪَرڻُ: نالي ڪيائڻ خاطر ڪو نيڪ ڪر ڪرڻ - نالي خاطر پوزيشن صاف ڪرڻ - ظاهر ڪرڻ - نامياروٿيڻ - نالي ماتر ڪو ڪر ڪرڻ. ٻئي طرف منسوب ڪرڻ - ٻئي تي چڏڻ - ڪنهن تي الزام لڳائڻ - پاڻ لڪائي ٻئي جو نالو ظاهر ڪرڻ.

- نالو ڪمائِڻُ: شاديءَ ۾ گهوٽ مٽان گهور گهوريندڙ جو نالو ونڻ. ڪيڻ ته: "احمد ڏيئي وهو ڙي سو من پانيان ڙي."

مشهور ڪرڻ - ساراهه.

- نالو نِڪرڻُ: نيڪي يا بديءَ ۾ مشهور ٿيڻ. بدنام ٿيڻ - رسوا ٿيڻ.

- نالو ونڻ: ڪنهن جي نالي سان ڪاڻه بيان ڪرڻ - نالو ڪڍڻ. (ڪنهن کي) ڇُهڻ - ڇيڙڻ - چراند ڪرڻ - حرڪت ڪرڻ.

- نالو وَڃڻو يا نانءُ سُٽائُو هُئڻُ: لڄائيءَ ۾ مشهور ٿيڻ - بدمعاشيءَ ۾ هاڪارو ٿيڻ.

- نالهي يا نالهي ۾: حرف جر. (جي) نالي - (جي) واسطي - (جي) نام تي - (جي) صدقي - (جيئن ته "خدا جي نالي") تي - حساب ۾.

- نالهي پائِيُ: ذ. صفت. ساڻِي نالي وارو - همنام.

- نالهي جو: نالي ماتر - نالي خاطر - فرضي - اسمي. معمولي.

- نالي جو هُئڻ: ڪر ڪرڻ جيتري لياقت نه هڻ.

- نالهي چڙهيو ۽ نالهي چڙهيا: ذ. صفت. نالي وارو - نالير - نامياروٿيڻ - نامي - نانءُ چڙهيو - نامِيو - نامي گرامي - مشهور - نامڪنيو - شهرت پترو - هاڪارو - چنگ چڙهيل - ڏالِيل. (اسم خاص). هڪ ماڻهوءَ جو نالو.

- نالهي چڪو ۽ نالهي چڪا: ذ. صفت. چڱي نالي وارو - هاڪارو - مشهور. (اسم خاص). هڪ ماڻهوءَ جو نالو.

- نالهيرو ۽ نالهيرا: ذ. صفت. وڏي نالي وارو - هاڪارو - نامياروٿيڻ - نامي - نامِيو - مشهور. مڪيه.

- نالهِيسِيُ ۽ نالهِيسِيُونُ (ث): ث. بدنامي - بدناموس - خواري. ذلت.

- نالهي کي پائِيُ ڏِيڻُ: نالي ڪي عزت يا شرف ڏيڻ - نالو قائم رکڻ - مثل ماڻهوءَ جي نقش قدم تي هلڻ - وڏن جي عزت ۽ ناموس برقرار رکڻ.

Gul Hayat Institute

= نالهي ماتر: ظرف. آچاتيرو - نالي ڪي - نالي خاطر - تمام ٿورو - تمام گهٽ.
= نالهي سٿو: اسم خاص. قرآن شريف - ڪلام الله هڪ ماڻهوء جو نالو.
● نالهه: ذ. سوز دل جو بلند آواز - فرياد. ڪسي - نالي.
● نالي ع نالين: ث. (پراڪ: نالِيا) سن. نالِيڪا = ناڙي) ري - سوراخيل شئي - ناڙي پوک لاء ڪم آندل ڪاٺ جي نلي - ناڙي. ڪنگدار شئي - ناڙا بندي - نڙو. بندوق جي نالي. پائپ جي ڪسي - آڏ - واهي - موري - نڪيو واهه. نبض - رڳ - نس - ناڙ. شهتير جي پاسن ڪي لڳل ڏاري ڪاٺي - ڪمر ڪي لڳل وچ ۾ ڪاٺيء جو ٽڪر.
● نام ع نامر: ذ. (ف). نالو (اڪثر خدا جو) - ڪنهن به ساهواري جو نالو - ناڻ - اسم - نالو. لقب - خطاب - سرنامو - آل - ناموس - سارا هٿ - هاڪ - نيڪي - شهرت - جس - ڏاکو - هڪل - ناماچار. پرم - ساک. آبرو - عزت. وڏو يا مڪيه - وڏيرو. (ذ. صفت). نا آميد - مايوس - بي آسيرو.
= ناماچار ع ناماچار: ذ. ناماچاري - ناموس - نالو - نام - جس - ڏاکو - هاڪ - هڪل - شهرت - مشهوري. هل - آفواهه. پرم - ساک - آبرو.
= ناماچاري: ث. ناماچار - نالو - نام - ناموس.
= نام هردار ع نام هردار: ذ. صفت. نالي وارو - نالير و - نامياروء - نامور - مشهور.
= نام جوگي ع نام جوگيون: ث. هندي جو هڪ قسم (اها هندي جا ڪنهن خاص آدميء ڪي پرٽي آهي). (ضد. "شاهه واپاري جوگي" - يعني اها هندي جا ڪنهن مشهور واپاري ڏي پري سڳهجي).
= نام چيت ڪرڻ: خدا ڪي ياد ڪرڻ - مرڻ - رضا ڪرڻ - چالاڻو ڪرڻ - (دنيا مان) لاڏاڻو ڪرڻ - رحلت ڪرڻ.
= نام خدا: خدا جي نالي - خدا جي واسطي. خدا جو قسم.

= نامدار ع نامدار: ذ. صفت. نام وارو - نالير و - نامي - نامير و - نامي گيرامي - نالي چڙهيو - مشهور - ناموَر. عزت وارو.
= نامداري ع نامداريون: ث. نالي هڻڻ واري حالت - نالو - نام - هاڪ - ناماچار - ناموس - ناماچاري - مشهوري - سارا هٿ.
= نامزد: ذ. صفت. مشهور. مقرر - ٺاهيل.
= نامر شرمون (ت): ذ. صفت. بي حيا - بي شرم - نرلجو. بد چال.
= نامر ڪٽو ع نامر ڪٽا: ذ. صفت. نالي وارو - نامور - نالير و - نامياروء - نام ڪڍيو - نالي چڙهيو - نامير و - نامي - نامدار - نامي گرامي - معروف - مشهور - هاڪارو - پرسيد - چنگ چڙهيل - نانو چڙهيو - شهر پڌرو - ڏانهيل - ضرب المثل. (ث. نامر ڪٽي ع نامر ڪٽيون).
= نام ڪڍيو ع نامر ڪڍيا: ذ. صفت. نامڪٽو - نالي وارو - نامير و - نامي گرامي - مشهور معروف - نامدار.
= نامر مالا ع نامر مالائون: ث. شبد پندار - فرهنگ - لغت - ڪوش - نام مالها - نگهٽو. تسبيح - مالها.
= نام نياڻي ع نامر نياڻيون: ث. طعني يا عتاب طور ڪم ايندڙ لفظ: وڏو مائهو - امير - وڏيرو.
= نامور ع نامير: ذ. صفت. نالي وارو - نالير و - ناموس - نامير و - نامياروء - نامي گرامي - هاڪارو - مشهور - معروف - نامدار - نالي چڙهيو - نام ڪڍيو.
= نامورِي ع نامورِيون: ث. نالي هڻڻ واري حالت - ناموس - شهرت - نالو - هاڪ - نامر آوري - نام - جس - ڏاکو - هڪل - ناماچار - مشهوري - نيڪي - نالو - نيڪنامي - واه واه. پرم - آبرو - ساک. هل - آفواهه.
= نامي ع نامي: ذ. صفت. ناموارو - نالي وارو - نامڪٽيو - نامياري - مشهور - نامي گرامي - نانء چڙهيو - معروف. مغرور.

Gul Hayat Institute

= نامي گرامي ۽ نامي گرامي: ذ. صفت. نامياروـ ناموَرـ نامزدـ هاڪاروـ ناماچاريـ نامي ـ نام ڪڍيوـ مشهور معروف. معتبرـ سگرـ مانائتوـ اشرافـ هٿيڪو.

= نامياڻ ۽ نامياڻَ: ذ. صفت. نالي واروـ نالي چڙهيل ـ نام ڪڍيوـ ناموَرـ نالياروـ ناماچاريـ مشهورـ نامي گرامي ـ ڏاڍيل ـ هاڪاروـ چنگ چڙهيل.

= نامياڻو ۽ نامياٻا: ذ. صفت. نالي واروـ نامياروـ نامي ـ هاڪاروـ مشهورـ نامياڻ ـ نامي گرامي ـ نامو ڻ.

= نامياڻو ڪي: حرف جر. (سن. نام > نالو + يڄ = ڪيڻ).

● نامو ۽ نامه: ذ. خطـ چٺي ـ نامه. لکيل ڪاڳهـ (جيئن: "اقرارنامو، نامه نگار وغيره").

= نامه برَ: ذ. صفت. خط ڪٽي ويندڙ ـ قاصد.

= نامه نگار ۽ نامه نگارَ: ذ. صفت. اخبارن ڪي خبر لکندڙ ـ خاطو.

● نامو ۽ ناما: ذ. حصو ـ پتي ـ پاڳو ـ ورڇ.

● نامُوس ۽ نامُوسُون: ث. نامچارـ هاڪ ـ ساراهـ ـ نالوـ مشهوري ـ ڏاڪو ـ هڪل ـ ناماچارـ شهرت ـ جسَ. ساڪ ـ پرمـ ـ آبروـ عزت ـ عصمت ـ عفتـ ـ ننگـ ـ نيڪنامي ـ حرمت. هُل ـ آفواهه. شريعت. تدبير. سياست. فرشتا. قاعدوـ دستور. صدا ـ پُلند آواز. قبيلو ـ هار ٻچا.

● نانَ ۽ نانَ: ذ. مانيءَ جو هڪ قسمـ خميرو وهي پچايل مانيـ ٽلهي ڪڪ جي اني جي مانيـ تنور جي مانيـ ڏوڏيـ روٽلوـ ڏوڏو. مانيـ ڦلڪو. آڦرائو.

= نانَ ٻُخارا ڪرڻ: بخاري جا نانَ ڪرڻـ مفت ۾ ڏڻ ڪرڻ ـ پيٽ پرڻ ـ نشا پتا ڪرڻ ـ مزا ڪرڻ. انڪل ڪرڻ.

= نانوائي ۽ نانوائيَ: ذ. صفت. نانن واروـ نان جوـ نانَ پچائيندڙ ـ مانيءَ واروـ نان پُختـ پُسن تي پوڙ ماني وڪڻندڙ.

● نانا: ذ. صفت. (سن. نانا) طرحين طرحينـ گهٽائيـ قسمين قسمينـ ٻيا ٻيا ـ ڪهڙيي ـ پانڇين پانڇينـ ڪيترا ـ ڏاڍيروـ رنگين رنگينـ مختلف قسمن جا ـ نانا پرڪار جا.

= نانا پيرڪار: قسمين قسمين رنگ. تماشا.

= نانا پرڪار جا: قسمين قسمينـ رنگين ـ گهڻن رنگن جا ـ نانا.

● نانپ ۽ نانپُون (ڪ): ث دڻ ـ نافَ. ڪنهن به وڻ جي زمين اندر ڪُتل پاڙ ـ گُندَ. رَسي ـ تند. لُهندڙ. مضبوط مُٺ ـ چنبو. جيئن ته "وڃي نانپون نينهن، هيڪر سلان هوت ڪي"

= نانپ پوڻ (ڪ): چڪي پوڻ.

● نانٽ ۽ نانٽُون: ث. پياڻي ـ ڪوڙائي ـ آهو ـ جدائي ـ ڪٽپ ـ دغا ـ دولاب ـ ٺڳي.

● نانجهو ۽ نانجها (ڪ): ذ. صفت. هڪي نظر واروـ گهٽ ڏسندڙ ـ چنجهو. ڪنڪال ـ ڪنل. لانجهوـ هيڻوـ ڪمزورـ ضعيف ـ نسٽ ـ ڏهرو ـ بي طاقت. (ث. نانجهي ۽ نانجهيون).

= نانجهائي ۽ نانجهائيون (ڪ): ث. نظر جي ڪمي ـ چنجهائي. ڪوٽ ـ ڪنڪالي ـ گهنتائي. ضعيفي ـ ڪمزوري ـ لانجهائي.

● نان خطائي ۽ نان خطائيون: ث. (ف. نان = روٽي + خطا = چين) مٺائيءَ جو هڪ قسمـ گول پسڪيٽ جو هڪ قسمـ نيڊو ٽڪيءَ جيترو سيڙو نان (ختن ملڪ جو).

● نانڊ ۽ نانڊُون: ث. (پرا. نندا. سن. نندا = نانڊَ) پاڻيءَ رکڻ لاءِ برتن جو هڪ قسمـ ڪليل منهن سان وڏو مٽ ـ پاڻيءَ لاءِ ويڪري مُهاڙ سان ٺڪر جو برتنـ ڏوٻين جي ڪپڙن ڏوئڻ جو ڪُونارـ ڪنوتر.

● نانڊ ۽ نانڊ يُون (ل): ث. ٺڪر جو هڪ وڏو برتنـ پاڻيءَ رکڻ لاءِ ٺڪر جو ڪُونارـ نادـ نانڊ.

● نانڊَ ۽ نانڊُون (ڪ): ث. ڏڪي، آٽ، سانَ وغيره جي آلت ـ چڄ ـ اِنڊي.

● نانڪ: اسم خاص. هڪ نيڪ، مشهور ۽ خدا پرست درويش جو نالوـ سکن جي فرقي جي اڳواڻ جو نالو ـ گرو نانڪ صاحب.

Gul Hayat Institute

ـ نانڪ پنٿي: ذ. صفت. نانڪ کي پوڄيندڙ ـ گرو نانڪ جا پوئلڳ.
ـ نانڪشاهي: اسم خاص. سک قوم جي گروءَ جو نالو ـ گرو نانڪ.
ـ نانڪ شاهي: ذ. سکن جي حڪومت ۾ هندستاني رُپيو (سورهن آنن جي برابر).
● نانڪ (ڪ): ذ. صفت. نفيس ـ نرم ـ ڪنڌرو ـ ڪولڙو.
● نانڪيڙي ۽ نانڪيڙپُڻ (ث): ث. ليڱري ـ چوڪري.
● نانگ ۽ نانڱ: ذ. (پرا. ناگو. سن. ناگ = لانگ) سرندڙ زهريلي جيت جو هڪ قسم ـ بلا ـ ڪاربهر ـ گبدو ـ سُرٽو ـ سَپ ـ سانپ ـ ڪارو ـ مارُ ـ ڦَنُ ـ سرپ ـ منڊلو. (صفت). خطرناڪ (آدمي) ـ بي رحم ـ ويرونندڙ. تانگي جو هڪ عضوو (هرهڪ ڪمان جي ڇيڙن ۾ وريل، ڪي سان لڳل ويڙهو). (اسم خاص). هڪڙي قوم جو نالو (جا پاتال، آمريڪا ۾ رهندي هئي).
ـ نانگ جيءُ متڻ: ث. نانگ يا وڇوءَ جي ڏنگ جي هڪ دوا (ڪاري واسينگ نانگ جي وات مان نڪري ٿي، رنگ ڪارو، زهر ڪچلي جي ٽڪيءَ کان ٿوري وڌي، ڏنگ تي رکڻ سان زهر چوسيو وڃي).
ـ نانگ ڦڙ: ث. نانگ جي ڏاڙ ـ ڦوڪيل ڪچي. ٿوهر جو هڪ قسم ـ نانگ جي ڦڙ وانگر ٿوهر (ٻن هٿن جي چنبي جيڏا گول پات، ڪنڌ سان) ـ لول ـ لول ون ـ نانگيل ـ چنهيل ـ ار ـ چيل ـ ستنبڙ ـ نانگ ڦڻي ٻوٽي جو هڪ قسم. ٽوپيءَ وارو ڪوڪو ـ نانگ ڦڻي.
ـ نانگ ڦڻو ٿوهر: جهنگلي وڻ جو هڪ قسم.
ـ نانگ ڪٽيءُ گهرَ ۾ وڃڻ (ت): جاڻي واڻي ڏڪ ۾ پوڻ ـ ڏسي واسي مصيبت ۾ هٿ وجهڻ. اوچتو ڦاسي وڃڻ.
ـ نانگ ۽ مور (ڪ): نانگ ۽ مور جي دشمني جهڙي دشمني ـ سخت عداوت.

ـ نانگڻ ۽ نانگڻيءُ: ث. نانگ جي مادي ـ ٻلا.
ـ نانگي ۽ نانگيءُ (ڪ): ذ. صفت. نانگ جي ڏنگ تي دم ڪندڙ ـ ڪڪيل ماٿهوءَ تي جهاڙ رکندڙ ـ پاڙهيٽو ـ ناگائي ـ جوگي.
● نانگا: اسم خاص. فقيرن جي هڪ ذات جو نالو.
● نانگپال: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● نانگراج: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نانگرموٽ: ث. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ پساريکو وکر ـ هڪ قسم جي ڀاڄ.
● نانگرموٽ: ث. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽي جو قسم.
● نانگر وَل ۽ نانگر وَليُونُ (ڀ): ث. ٽر ۾ ٽيندڙ ول جو هڪ قسم.
● نانگ ڪيسر: پساريکي وکر جو هڪ قسم ـ هيدي رنگ تي خوشبوءدار، دل ۽ دماغ کي طاقت ڏيندڙ هڪ ڪُل ـ ڪُل جو هڪ قسم.
● نانگلو ۽ نانگلا: ذ. زيور جو هڪ قسم ـ پانهن ۾ پائڻ جو هڪ زيور.
● نانگليءُ ۽ نانگليُونُ: ث. (ف. مندوهه) برسات جي موسم ۾ ٽيندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم (جوئر وانگي اڇي ڪاڙهي رنگ تي داڻا جهلي، جن جي ڪير ۾ رڌل ماني وائي بادي لاءِ مفيد آهي) ـ انَ جو هڪ قسم. مروهه.
● نانگڻ: اسم خاص. ضلعي ڪراچيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نانگين: اسم خاص. پرت جو هڪ قسم.
● نانگين ۽ نانگينُون: ث. لغڙ جو هڪ قسم. نانگ جي مادي. (اسم خاص). ڪراچيءَ ڪنڌ اتر ـ اوپر تي هڪ جهنگ جو ٽڪر (جتي نانگ گهٽا ٽين) جو نالو ـ تعلقي ٽل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نانگو ۽ نانگا: ذ. صفت. (پرا. ناگو. سن. نگن يا ناگ = ننگو) بنا ڪپڙي جي ـ بنا پردي ـ اگهاڙو ـ عُريان ـ ننگو ـ برهنه ـ لانگوٽيو. پينگيو ـ

Gul Hayat Institute

سڃو ـ ڪنڊل ـ مفلس ـ غريب. بي اولاد. نياڳو ـ بدبخت. بي غيرت ـ بي حيا. آٽ ـ ڪرهو.
"نڪتو نسنگ مان نروار ٿي نانگو"
(سرڪنيات ـ شاهه).
فقيرن جو هڪ فرقو ـ هندو فقيرن جي هڪ قوم ـ اگهاڙو فقير ـ جوگي ـ آدپسي ـ سنياسي ـ دنيا کان ڌار ـ الله لوڪ.
"جي ننگ چڏي نانگا ٿيا، تن نانگن کهڙو ننگ"
(سامي).
ـ نانگو ٿي ٻيهڻ: نگو ٿي ٻيهڻ ـ بي شرم ٿي ٻيهڻ ـ لاهي پاهي ٻيهڻ.
ـ نانگو ٿيڻ: نچڻ: اکيون ٻوري بي شرم ٿي جيڪي اچي سو چئي ڏيڻ ـ ڪري گذارڻ.
ـ نانگو ٿيڻ: وڏ ٽنڊائي کان نڪرڻ ـ بي حيا ٿيڻ ـ انسانيت ۽ شرافت جي حدَ لنگهي وڃڻ.
ـ نانگو نهٽو ۽ نانگا نهٽا: ذ. صفت. اولاد. ڪانسواءِ ـ بي اولاد.
● نانگواه: اسم خاص. تعلقي ميرهور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نانگورو: اسم خاص. تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نانگو شاهه جاگيرَ: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نانگڻ: ظرف. اوچتو ـ اچانڪ ـ اتفاقاً ـ آهاڪَ ـ ناگاه. عارضي.
● نانگهيلَ: ث. وَلَ جو هڪ قسم. پلي مينهن جو هڪ قسم. "مينهن تہ نانگهيلَ پلي" (چوٽي).
(ث. صفت). نانگن وانگر وَرَ وَرَ ڏيڻي هلندڙ ـ ناز سان هلندڙ. ڇڻڻ تہ
"عقل ندازي، اعليٰ اڳڙي، نينهن پري نانگهيلَ"
(ڪبير شاهه).
● نانگهيلِ قوسهيل (ث): ث. راند جو هڪ قسم ـ سهڙ هٿ ڪينهوڙي راند.
ـ نانگهيل قوسهيل ڪرڻ: (ڪوبہ ڪر) جيڻ آهو تيڻ ڪرڻ.
● نانگو ۽ نانا: ذ. (هرا. لانيو. سن. چان + راڪ). ماءُ جو ٻيءُ ـ ماءُ جو چاچو. (ث. نانيِ ۽ نانيِئون).
ـ نانا (ڪ) نانائا: ذ. ماءُ جامائٽ ـ نانيجي اڪهه.
نانائيڪو ۽ نانائيڪا: ذ. صفت. نانيِ جو ـ ماءُ جي مائٽن جو ـ نانائو ـ نانائي طرف جو.
ـ نانائٽن آڳيسانُ ڏاڏائا سارا هيڻ: اصل ڪان سڃاڻندڙن جي اڳيان ٻاڪون هڻن.
ـ نانائو ۽ نانائا: ذ: صفت. نانيِ جي گهر جو ـ ماءُ جي مائٽن جو.
ـ نانائيِ ڊورِيُ لٽڪهڻ: بي حيا ٿي ٻيهڻ ـ حيا شرم چڏي ڏيڻ.
ـ نانائيِ رَ ڪَ چڪڻ: بنيادي چڪَ ٽيڻ ـ تخم جو اثر ٽيڻ.
ـ نانيِ ۽ نانيِئون: ث. ماءُ جي ماءُ ـ نانهي جي زال ـ ٻيءُ جي سس ـ ماءُ جي ماسي. ٻاڻي وجهڻ لاءِ وڏي منهن سان ٽڪر جو هڪ برتن ـ نانڊ.
ـ نانيِ ڏوهڙو ٽيڻ: پنهنجو ٻاڻ ۾ رڙهائي ڪاڻ.
"نانيِ رڌڻ واري، ڏهتا ڪاڻ وارا" (چوٽي).
ـ نانيِ ڪورو (ث): شاديءَ ڪانهوءَ گهوٽيتن طرفان ڪُنوار جي جهوليءَ ۾ وڏل ڪارڪون، ناريل ۽ هڪ روپيو (اهو نانائٽن جو حق ٿئي).
ـ نانيءَ واريُونُ نتو جهڙونُ هجڻ (ت): گهٽيون ڪٽيون هجڻ ـ گهٽو فڪر هجڻ.
ـ نانيِءَ ويڙهو ناهيڻ: رڳو پنهنجي عزيزن ڪي فائدو پهچائڻ.
ـ نانيءَ ويڙهو ڪرڻ: ڪنهن مقصد لاءِ ڪنهن جي خلاف يڪمٺ ٿي سيٽون سيڌڻ.
● نانوائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نانيوئي: ذ. گاهه جو هڪ قسم (جنهن جو آن يا ٻيجُ ڏڪئي وقت ماڻهو ڪائين).
● نانهِ: (سن. نـ=نہ). انڪاري جواب ـ نہ ـ ناڪارُ ـ جوابُ. ڪجهه ٻہ نہ.
ـ نانهِ ڪرَڻُ: انڪار ڪرڻ ـ ناڪار ڪرڻ ـ چوٽ جواب ڏيڻ. برباد ڪرڻ ـ تباهه ڪرڻ ـ نيست وَ نابود ڪرڻ ـ ناس ڪرڻ.
ـ نانهڻُ: ث. نيستي ـ نابودي ـ تباهي ـ بربادي ـ عدم.

Gul Hayat Institute

● نانھنِ: ث. (سن. ناپَ=دُن) بيل گاڏيءَ جو هڪ جزو يا پرزو - چاڪ جي وچ واري ٽلهي ڪاٻي - وچ - ناپ - نانهين - نَڀ.
- نانھينِ: ث. (چڪري جو) نَڀ - وچ - ناپ.
● نانھيءُ: مصدر. (سن سنا = وهنجڻ) سنانُ ڪرڻ - غسل ڪرڻ - وهنجڻ.
● نانھينِ ۽ نانھيُونِ (ڪ): ث. (سن. ناپ = دُن) بدن جو هڪ عضوو - دُن ڪان هيٺ پيٺ جو پاڳو - نهائين. نانهين - نيستي - نابودي.
● نانھينِ: ذ. سُونهن ڳاهه جو بج (جو سيڪي ڪنڊ سان ڪائجي).
● نانءُ ۽ نانءَ: ذ. (سن. نامَن = نالو. ف. نامُ) نالو - نامُ - اسم - نانُو. لقب - خطاب. ناموسَ - هاڪ - ناماچار - مشهوري - ساراهه - شهرت - ساک. پرم - عزت - آبرو. اخلاق. بيل گاڏيءَ جي چاڪ جو دُنب (جنهن ۾ آرَنُ جو هڪ پاسو سَلي وڃجي). (ڪ).
- نانءُ ٺارءَ: ذ نالو - ناموس - نالو نشان. هستي.
- نانءُ جڙَ هَنُ: نامڪيو بنجڻ - مشهور ٿيڻ.
- نانءُ جڙهيوُ ۽ نانءَ جڙهيا: ذ. صفت. نالي جڙ ڏيو - نام ڪڍيو - نامياروَ - ناميسي - ناميسيو - نامي گرامي - هاڪارو - چنگ جڙهيو - مشهور. بدنام.
- نانڻُس: ذ. صفت. نالي وارو - نالبرو - نامياروَ.
- نانءُ گِنهَنُ: نالو وڻڻ - چرائڊ ڪرڻ - چهن - حرڪت ڪرڻ. نقصان رسائڻ.
- نانڻِنِ: ظرف. نالي - ڪاتي - حساب ۾.
- نانڻُنُ ۽ نانڻَنُ: ذ. نالو - نام - نانءُ - نانوُ - اسم. ساراهه - هاڪ - ڏاکو - ناماچار - ناموس - مشهوري - شهرت. هُل - آفواهه.
- نانءُ وڻڻ: نالو ڳنهڻ - نام وڻڻ - (جو) نالو وڻڻ - (جي) نالي سان سڏڻ.
- نانڻهينُ: جي نالي - جي واسطي - نام - (جي) نالي تي.
● نانڻِنُ ۽ نانڻَنُونُ: ث. صفت. قمري مهيني جي نائين (۹) تاريخ - نانڻون ڏينهن (اونڏاهي يا سهاڻي پک جو) - نوِي.
- نانڻُونِ ۽ نانڻُوڻُونُ: ث. نَوَ دفعا وڌيڪ.
● نانڻيڻُ: مصدر. هيٺ ڪرڻ - جهڪائڻ - ڪُهو ڪرڻ.
"چاڪي وجين چو، نائين ڪنڊ ٻين کي" نَمائڻ - جهڪائڻ - نِوائڻ - نڙائڻ.
● نانيُ ۽ نانيُونُ: ث. جيت جو هڪ قسم - تِڏِ (اسم خاص). هڪ زيارت گاهه جنو نالو (هاڙي جبل (بلوچستان) جي پاڙ وٽ هڪ غار ۾ رکيل ڪالي ڏويءَ جي مورت، جنهن کي عام طرح "هنگلاج" سڏين؛ مسلمانن مجاورن جي خيال موجب "هنگلاج" حضرت علي ڪرم الله وجهه جي دائي هئي، جنهن ڪري ڪيس نانيِ چون) - هندن جي تيرٿ گاهه جو نالو.
● ناٽاتُ ۽ ناٽاتَ: ذ. (سن. ننانندر = نيڻان) نڙان جو پُٽ - گهوٽ جي پيڻ جو پُٽ. (ث. ناٽائي ۽ ناٽائيون).
● نـاٽادِي ۽ ناٽادِئُونُ: ث. (سن. رَدُ = ولوڙڻ) ڪوربن جو نڙو - نڙ جي چرخي - نڙادي. لائون گيت. نڙان جي ڏيءَ - نيٽانَ جي ڏيءَ.
● ناٽُو ۽ ناٽا: ذ. (سن. ناٽِکَ) زَر - نقدي - ملڪيت - دنيا - رقم - پئسا - ڏنُ - پَدارت - دولت - مال متاع. قيمت - اڳهه - مُلهه - بها - ڪَرٽ - دامُ - نرخ - نول.
- ناٽوُ آڳر پِتَرَ ٽِيَنُ: ناٽو يا دولت اجايو و جائڻ.
- ناٽوُ چَپَنُ: گهٽي مهانگائي تي وڃڻ.
- ناٽُو نِيڻهَنُ ٽوڙُ هُنُ: (آڏاري) ملڪيت ڪري ٻن ڏرين ۾ جدائي پوڻ - ناٽي جي ڪري محبت ٽٽڻ.
● ناوُ: ث. ٻيڙي - ڪشتي - مچوو - بتهيلو.
- ناوُڪوُ ۽ ناوُڪا: ذ. صفت. ٻيڙي هلائيندڙ - ملاح - ناکئو - ناٽوڪو.
● ناواڻوُ ۽ ناواڻا (ت): ذ. صفت. نئين طرح ڪيل - نئون.
● ناواڑا: اسم خاص. سنڌ جي هڪ ذات جو نالو. هڪ ڳوٺ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● ناوڑا: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ناوڑو ۽ ناوڑا (ل): ذ. ذرا ـ ڪڏا ـ چوڙو ورڙ. گرميءَ سبب چوڙيل جهڻ تي مٽان چوڙو ورڙ جا ٻيئل ذوا.
● ناوڪ ۽ ناوڪُونُ: ث. تير ـ گنڍ ـ ٽڪو ـ سَرُ ـ پان ـ خڊ نگ.
● ناوَڪُ ۽ ناوَڪُونُ: ذ. ننڍي ٻيڙي.
● ناوُڪَ ۽ ناوُڪُونُ: ث. ذري ـ چهنب ـ چوٽ ـ اشارو.
● ناولَ ۽ ناوَلُونُ (ڪ): ث. سڏن پنهان سڏ ڪرڻ واري حالت ـ سڏو سڏ ـ بس نه ڪرڻ واري حالت. دانهن ـ ڪُوڪَ ـ رَڙ ـ واڪو. (ساڪرو). چوپائي مال کي ڪيل تفوار. (ل).
● ناولُ ۽ ناوَلَ: ذ. آڪاڻي ـ قصو ـ ڪهاڻي ـ ڳالهه.
● ناوِٽِيُ ۽ ناوِٽِيُونُ: ث. ڪاڻيءَ جو هڪ ٽڪر ـ وادڻ جي رنبيءَ ۾ ٻيل ڪاٺ جو ڪَنُ.
● ناووُ ۽ ناوا (ل): ذ. ڪٽي يا سوميءَ آڻڻ وقت چڊيل پهريون پلاند ـ ڏهي. جنڊ مان ٻيئل الهي ڪي چڳيءَ طرح ڪيڻ لاءِ ڪم آندل ڪپڙي جو اڳڙيءَ ٽڪر.
● ناهِ: ث. (من نسـ ف. نا = نه) نيستي ـ سُڃ ـ تباهي ـ برباد ي ـ فنا سرائيءَ تي ڦرن لاءِ يون جي وچ وارو ٽلهو يا گو. (ت).
ـ ناهِ ڪَرِي: نابود ڪري ـ تباه ڪري ـ ڦٽائي ـ و جائي.
● ناهرَ: اسم خاص. (اصل پنجاب ۾ آباد ٽيل) هڪ ذات جو نالو.
● ناهرُ ۽ ناهرَ: ذ. جانور جو هڪ قسم ـ واڪهه ـ باگ ـ شيهن. گرگ ـ بگهڙ ـ بگهيڙ ـ بگهياڙ. گيدڙ. هيراڙهو ڏور. (ت).
● ناهرُ (ت): ذ. ويڙهاڪ ـ ويڙهو.
● ناهَري: اسم خاص. هندن جي سال جي نائين مهيني جو نالو (جنهن ۾ سياري جا سيءَ ٻون). هڪ ذات جو نالو.
● ناهڙَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● ناهِڪِيُ: اسم خاص. تعلقي الهيار ۽ ميرپورساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ناهِلُ ۽ ناهِلَ: ذ. صفت. ناآهل ـ نالائق.
● ناهِنُ: مصدر. وهنجڻ ـ غسل ڪرڻ ـ تڙ ڪرڻ ـ اشنان ڪرڻ. (ناهيو ـ ناهيندو ـ ناهيل).
ـ ناهِٽِيُ ۽ ناهِٽِيُونُ: ث. وهنجن جي جاءِ ـ غسل خانو.
● ناهِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ناهِيُدُ: اسم خاص. ٽئي آسمان تي هڪ ستاري جو نالو ـ زهره.
● ناهِينُ ۽ ناهِيُونُ: ث. بدن جو هڪ عضوو ـ نهائين ـ ڏونگري. دُنُ ـ ناف.
● ناءُ ۽ ناءِ: ذ. (سن. نامَنُ = نالو) نالو ـ نام ـ نانءُ ـ اسم. ٻيڙي ـ ڪشتي.
● ناءِ: ث. ڏڪي گاڏيءَ جو هڪ پرزو ـ ڦيرن واسطي گاڏيءَ جي ڦيٽي جي وچ واري ٽلهي ڪاٺ جي دوگي يا دَنب، جنهن ۾ لوهه جي سرائي يا دُري ٻيل.
● نائِبُ ۽ نائِبَ: ذ. قائم مقام ـ ڏهتي ـ ايجنٽ ـ مددگار ـ منيم ـ ماتحت ـ اسسٽنٽ ـ واهرو ـ سهائڪ ـ همراهه ـ عيوضي. مختار. وڪيل. سفير.
ـ نائِبِيُ ۽ نائِبِيُونُ: ث. ڏهتي يا اسسٽنٽ جو عهدو.
● نائِسچُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نائِرُ ۽ نائِرَ: ذ. سُڪل ڦٽل جو هڪ قسم ـ ناريل ـ نايرُ.
● نائِڙِيُ ۽ نائِڙِيُونُ: ث. ڪاڪي ويڙهيل نڙاندي ـ ڦوري ـ آنٽي ـ ناڙاندي ـ نڙو.
● نائِڪُ ۽ نائِڪ: ذ. صفت. (سن. نايَڪُ) اڳواڻ ـ ٻوراڻو ـ مهند ڙيو ـ سردار ـ ڏرو ـ مکيه ماڻهو ـ مهندار ـ سروَرُ ـ پرڌان. هادي ـ رهبر ـ رئيس ـ پيشوا. پنيوالن جي مٽان مکيه پنيوالو ـ چپراسي. فوج يا پوليس ۾ هڪ ننڍي درجي وارو عملدار ـ جمعدار. نيندڙ. هوشيار ڪائٽو ـ راڪ

Gul Hayat Institute

ٺاهيندڙ- ڪلاڪار- ڪيل يا نائڪ جو مکيه پارٽنر- اداڪار.

● نائڪَ ۾ نائڪُونْ: ث. ڪمانگرن جي اوزار جو هڪ قسم- تير جي چهنب- نوڪ- اشارو- چوٽي (ڪنڊي يا سُئي وغيره جي)- تير- گنڙ- پان- ڪاني- ترڪش- نيزو- پالو. عشق جو تير- لوري. (سن. نِئتُو= ٻيڙي) ٻيڙيءَ جو هڪ قسم.

- نائڪَ هٿَنْ: ڪمان جي گنڙَ ڪي صاف ڪرڻ (رندو هڻڻ)- آڪَ جي پوري ڪاٺيءَ جي اڌڙ ۾ گنڙَ ٻڌهو رکي مٿان چاقوءَ سان چلي صاف ڪرڻ.

● نائڪو ۾ نائڪا: ذ. (سن. نيِ= نيِتَنْ). وائرڪورس (واهه) ڪان ٻني جي ٻاري تائين پاڻي ٻهچائڻ جو رستو- ڪسيِ- آڏ- نار- هرلي يا ڪنهن وڏي آڏَ مان نڪتل نالي.

● نائِن پاسو: وهيءَ ۾ اوڏر لڪڻ جي جاءِ (سامي).

● نائنْ جو ڪَرڙُو: ذ. اوڏر تي وڪيل مال جي يا ڪنڊي وارن ماڻهن جي نالن لکڻ واري وَهيِ.

● نائِنْ: مصدر. (سن. نَمرُ= نَمَنْ). نمائن- هيٺ ڪرڻ- جهڪائڻ- (سر) تسليم ڪرڻ. (نيِ= نيِتَنْ). وهائڻ- جام پاڻي ڏيڻ- (پاڻي) اونڻ- هارڻ- وجهڻ. نهاڻُ- وهنجڻ- اشنان ڪرڻ- غسل ڪرڻ- تڙ ڪرڻ- سمان ڪرڻ. (نائيو- نائيندو- نائِيتَل).

- نائِينْ: نيوائين- جهڪائين.

- نائِي وجهنْ: رتو رت ڪرڻ- خون مان پرڻ.

● نائو ۾ نائا (نائوا): ذ. جنڊ مان پينل آڏو چڪي طرح ڏيڻ لاءِ اڳڙيءَ ٽڪر- ناوو- پولو. (ت). پٽي تاڪئي جي پلاندي هٽي ويل ٽڪرو- ڪوڙي آڻڻ ۾ تاڃيءَ جو ان اڻيل ٽڪر چڌيل- ڏهيون- سُٽ جو ڦورو (ڪورين جو اصطلاح). مس ۾ وجهڻ لاءِ اڳڙي يا ڏاڳن جون سنهيون تندون (پٽ جي ڪوٽ). صوف- پنات- اولي ڪپڙو. نؤدُ- نَمَنْدُ- تل. (صفت). هڪ عدد (٩)- نمو.

- نائُونْ: صفت. (سن. نَمَنْوں) ٨ ڪان ٻوءِ ايندڙ نمبر- نمو نْ جي حالت وارو- درجي ۾ نائون.

- نائُونْ ۾ نائُوٽِيُونْ: ث. نون سان ڪيل ضرب آهٽ- نئوَ دفعا وڌيڪ.

- نائُونُو ۾ نائُونُوا: ذ. صفت. نئوَ نمبر مٽي وارو. نئوَ دفعا وڌيڪ حالت وارو.

● نائُوُ ۾ نائُوُ: ذ. واهه- ڪڙيو- نالي- دريا جي چاڙ- ڪاري (ڪچي ماڻهو عام طرح ڪاريءَ کي نائُو چون).

ويٺو تُن تُنيِس، مک ڏيهاڙي مڪڙي،
سنباهي سيڊ چوي، مٽي نائُوءَ نيِٺيس.
(شاهه)

ٻيڙي هلائيندڙ- ناکو- ملاحُ. (ڪ).

● نائِيُ ۾ نائِيُ: ذ. صفت. (سن نايتي> نايت). حجامت ڪندڙ- حجامُ- مُوِ تراش- بالبَرُ- وار ناهيندڙ- سٽنو پڪٽ- آستو. خليفو. نائون. نَمَنْدُ- نودُ- تَلُ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● نائِيڪُ ۾ نائِيڪَ: ذ. قافلي جو سردارُ- سالارُ- اڳوان- مهندار- مُرَبِيُ- سرتاجُ- نائِڪُ. موسيقي جي فن ۾ ڪامِلُ. (ث. نائيڪانُ ۾ نائيڪانئُونْ)

● نائِينُ ۾ نايُونُ، نائِيُونْ: ث. قسٽ ۾ وجهڻ لاءِ دوا مان پريل ڪپڙي جي وٽيل اڳڙي- وٽ.

- نايُونْ، نائِيُونْ وجهڻ: سخت ايذاءُ رسائڻ- ايذائيڻ.

● نايا (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نايَرُ ۾ نايرَ: ذ. سڪل ڏَل جو هڪ قسم- ناريل.

● نيبَ ۾ نيبَ، نيبُونْ: ث. ذ. لوهي قلم جو سِرو (لکڻ لاءِ). اسٽيل جو قط.

● نَبابُ ۾ نَبابَ: ذ. نوابُ- حاڪِمُ- مالڪ.

- نَبابيُ ۾ نَبابِيُونْ: ث. نوابي- حاڪمي. (ث. صفت). نوابجي. سنهي ساڪ جي ڪپڙي جو هڪ قسم.

● نيبات ۾ نيباتُونْ: ث. (ع. نبت). ڪنڊ مان ٺهيل هڪ ٽول- مِنائيءَ جو هڪ قسم. زوئداد گي. ترڪاري پاڄي- سبزي- نباتات- وَنس پتي- ساوڪ- ون ڏڻ.

Gul Hayat Institute

= نباتات (ع) نباتات: ث. زرعي پيداوار - سبزي - ڀاجي - ساوڪ - وڻ ٽڻ.

= نباتي ع نباتيّ: ذ. صفت. وڻس ڀتيءَ جو - ساوڪ جو.

= نباتي علم: علم نباتات - نباتات جو علم. وڻ سبزي وغيره جو علم - وڻسپتي شاستر.

● نبار ع نبارَ: ذ. صفت. (سن. نورت = چٽڻ). خالص - نيڃ - صاف - اصلي - نيجو - شُڌ - ٽيٽ - سُٿو - آڇتو - نرمل - چنڊ (سون وغيره). ڪَرو - تيکو - سچو - چوکو - ٽنگسالي - بنا ملاوٽ - اڻ ميل - تنڊ - نيڃات - آصيل - نسورو - پوتر - پاڪ.

"ڀلڻان ڀلڻو نه رهي - نرتون نيهه نبار."
(شاهه)

● نباض ع نبّاضَ: ذ. صفت. نبض سڃاڻندڙ - نبض شناس - حڪيم - طبيب.

= نباهڻ: مصدر. (سن. نِرواهَ = گذارو). نباهه ڪرڻ - بسر ڪرڻ - گذارڻ - لنگهائڻ - گهارڻ - ڪائڻ - سائڻ - (وقت) پاس ڪرڻ. راس ڪرڻ - پورو ڪرڻ - ختم ڪرڻ - توڙ ڪرڻ. پار ڻ (انجام) - پڄاڙي ڪرڻ - پڄاڙيءَ تائين سار ڏيڻ - پُڄائڻ - سڌ ڪرڻ - رسائڻ - ساڌڻ - ٽورڻ. وفا ڪرڻ - سچو رهڻ. بجا آڻڻ - ادا ڪرڻ.

= نباهه ع نباهتَ: ذ. گذران - رهڻي - رهائي - پيٽ توت - تنو ڻ. سماڻي - پڄاڻي - آخر - تمامي - سرانجامي - نبيرو - نچيرو. آڪلاءُ - چُڪت - صفائي. نباهو واري حالت - پاڻ مر نهي هلڻ واري حالت - ميل ملاپ.

= نباهُو ع نباهُو: ذ. صفت. نباهيندڙ - مضبوط - پڪو - آڇل - آسرُ - آئل - نبيڻي - نيبه - نيبهي - قائر - جٽاءُ - دائمي - نبائيندڙ.

= نبيتر ع نبيتَرَ: ذ. صفت. صفا چٽ - بيڪار - وِيَل - چٽ. گم ٽيل - ڪوهيل - هارايل - (ڪمائيءَ) ڪُٽ - وِلوَر - نريل - جلان - ونئيل. خراب - ڪِنو - ڦِٽل. ڪمزور - ڪاهل - ضعيف - هيڻو.

= نبتر ڪرڻ: هيڻو ڪرڻ.

"ناڇگائي نبتر ڪيو آدر جي عضون."

● نبيرَ ڻ: مصدر. (سن. نِورت = چٽڻ). ختم ٽيڻ - پورو ٽيڻ - فيصل ٽيڻ - مڪمل ٽيڻ - پوڳ وجهڻ پڄاڙي ٽيڻ - پڄاڻي ٽيڻ - آخر ٽيڻ - انت ٽيڻ - انتها ٽيڻ - توڙ رسڻ - چيڙو ڪرڻ - نتيجو نڪرڻ - سوت اچڻ. جدا ٽيڻ. (نيريو - نبرندو - نبريل).

= نبير يَل: ذ. صفت. ختم ٽيل - فيصل ٽيل - اڇو ٽيل - مڪمل ٽيل. خراب - ڦِٽل - ويل - جلاڻ - ونئيل - ڪِنو - وِلوَر - چٽ ٽيل - نپاڳو - ڪمبخت.

● نبُض ع نبِضُونْ: ث. نَسَ - رَڳ - ناڙ - تنت - تند - ناڙي. ڏڙڪو - لهر.

= نبُضَ ڏسڻ: ناڙ ڏسڻ - ناڙي جو ڏڙڪو محسوس ڪرڻ - جاچڻ - تپاسڻ - چڪاسڻ - خبر وٺڻ - بيماري سهي ڪرڻ.

= نبُضَ سَهِي ڪَرَڻ: ڪنهن جي سياڻ مان پورو واقف ٽيڻ - ڪنهن جي رَڳ سڃاڻڻ - ڪنهن جي هوتي ڪڍڻ.

● نبُو (ث)؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نبُوّت ع نبُوّتُونْ (ع. نَبَاءُ = خبر): ث خدا جي حڪمن پهچائڻ واري حالت - پيغمبري - خبررساني - رسالت - خبر رسائڻ واري حالت. پيش خبري - پوشيه - اڳڪٿي - پيشگوئي.

● نبُولِي ع نبُولِيُونْ: ث. ڪچيءَ مر پائڻ جي زيور جو هڪ قسر.

● نبهڻ: مصدر. (سن). پورو ٿي اچڻ - جٽاءُ ڪرڻ - توڙ ڪرڻ. گذارڻ - رهڻ - ترسڻ - ٽڪڻ. ڇڄڻ - پهچڻ. ڪائڻ - گهارڻ - گذارڻ - گذر ڪرڻ. حيات هڻڻ - جيئرو هڻڻ. نبرڻ.

● نبي ع نبِيّ: ذ. خبر پهچائيندڙ - رسول - قاصد إلاهي - پيغمبر - رهبر - رستو ڏيکاريندڙ - اڳڪٿي ڪندڙ - دور انديش - پوشيه وادي - خدا جي طرفان انسان کي نصيحت ڪندڙ - خدا جو دين آڻيندڙ انسان.

= نبيِ مُرسَلْ: ذ. اهو نبي يا پيغمبر جنهن ڪي ڪتاب لڌو هجي - صاحب ڪتاب نبي؛ جيئن

"حضرت داؤدءِ، حضرت موسيٰءِ، حضرت عيسيٰءِ، حضرت محمد صلي الله عليه وآله وسلم."

● نَبيءُ بَخشش ڍ: اسم خاص. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ ماٹهوءَ جو نالو.

● نِبيرڻُ: مصدر. (سن. نورت = چٽڻ) پورو ڪرڻ - ختم ڪرڻ - قصو چڏائڻ - معاملو ختم ڪرڻ - ٽوڙڻ - فيصل ڪرڻ - نيڇيڙڻ - آڪلائڻ - ڇاڻڻ - ٽوڙ ڪرڻ - تيار ڪرڻ - سميٽڻ - راس ڪرڻ - پڇاڙي ڪرڻ - آخر ڪرڻ - انت ڪرڻ - چيڙو يا چيهه ڪرڻ - خاتمو ڪرڻ - پوڳ وجهڻ. (حساب) لاهڻ - چُڪائڻ - جدا ڪرڻ. (نبيرو - نبيرپندو - نبيريل).

- نِبيرَ ڍ نِبيرُونُ: ث. نبيرو - نيڇيرو - آڪلاءُ - چُڪت - صفائي - آخر - سماپتي - پُڇاڙي - آخر - تمامي - سرانجامي - پورائي. ٺهراءُ - فيصلو - بند و بست.

- نِبيرائيڻُ: مصدر. فيصلو ڪرائڻ - آڪلائڻ - پورو ڪرڻ - ختم ڪرڻ.

- نِبيرائُو ڍ نِبيرائُو: ذ. صفت. نبيرو ڪندڙ - امين - ثالث - ٽياڪُر.

- نِبيرائيءُ ڍ نِبيرائيءُ: ذ. صفت. نبيرو ڪندڙ - نبيراڻو - فيصلو ڪندڙ.

- نِبيرَ نيڇيرَ: ث. نبيرو - فيصلو - نبيرو - نيڇيرو - چُڪت - خاتمو.

- نِبيرُو ڍ نِبيرا: ذ. پڇاڙي - آخر - پڇاڻي - انتُ - إتها - ٽوڙ - چيهه - ڪم جي روانيءَ - آڪلاءُ - فيصلو - نيڇيرو - چُڪت - صفائي - ٺهراءُ. نتيجو - مقصد. عدل - انصاف. اکهه - قيمت - قيمت جو فيصلو.

- نبيرو يانس نه نبيڙي: محبت جي بندڻ کي نيڇيرڻ جي گهٽي ئي کوٽهه ٿي ڪريان، پر اهو قابو آهي جو بنهه نٽو نچري.

● نَبيءُ سَرُ: اسم خاص. عمرڪوٽ ۽ ڏهلي تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نَبيءُ سَرُ ٹَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نيبا: اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ مسلمان، نڪرن ۽ راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● نِبالُو ڍ نِبالُو: ذ. صفت. بي طاقت - لِسترو - ڪم هين - ڪمزور - هيٺو - ڏُهرو - آپرو.

● نِبَرَ ڍ نِبَرَ: ذ. صفت. (سن. نِ = نه + بلَ = بَلُ) بي طاقت - بي زور - بي سگهو - ڪم طاقت - نِبَلُ - نِبَلُو - ضعيف - ڪمزور - هيٺو - نِستتو - پوڻو - بي ستو - بي قوتو - زچ - ڏُرپلُ - بل هين - اپرو - لاغرُ - هڏ هيڻو - الپ بَلُ. اکهو - بيمار. ٺوري ملهه وارو.

- نِبَرائيءُ ڍ نِبَرائيءُونُ: ث. بي طاقتي - ڪمزوري - ضعيفائي - بَل هيڻتا - ضعيف. غريبي.

- نِبَرُو ڍ نِبَرا: ذ. صفت. نِبلو - نِبَلُ - بي طاقت - ڪمزور - ضعيف.

● نِبَلُ ڍ نِبلَ: ذ. صفت. (پرا. نيلو. سن. نِ + بلَ = بَلُ) بي طاقت - ڪمزور - ڪم همت - هيٺو - بي نهج بي توفيق - نِربَلُ - اپرو - گهٽ. بيمار. مسڪين. نامرد.

- نِبَلائيءُ ڍ نِبَلائيءُونُ: ث. ڪمزوري - بي طاقتي - ضعوف - بَل هيڻتا - ضعيفائي - هيڻائي - نستائي - ڏُرپلتا - لانجهه. پتلائي - هلڪائي - عَيبُ - ڪُچُ.

- نِبَلُو ڍ نِبَلا: ذ. صفت. نِبَلُ - بي طاقت - ڪمزور - هيٺو - ضعيف.

● نَبَ ڍ نَبَ: ذ. (سن. نَبَس) آسمان - آڪاس - آپ. (د. صفت). صاف - اوجل - چر پي مان ڪيل گيهه. (ڪ).

● نِبَ ڍ نِبَ: ذ. لکڻ واري قلم جو لوهي قط - نِبُ.

● نِباڳ ڍ نِباڳ: ذ. (سن. نِر + پاکنه) پاڳ نه هڻ واري حالت - نِدورائي - ڪمبختي - بد نصيبي - شامت - ماجران.

- نِباڳائيءُ ڍ نِباڳائيءُونُ: ث. نِپاڳ - اپاڳ - ڪمبختي - بد قسمتي - نِدورائي. ڦيٽ - خرابي - قِلندي.

Gul Hayat Institute

= نيا گوُ ۽ نيا گا: ذ. صفت. بد بخت - بي ساءتو - ڪم نصيب - بدنصيب - ڪم بخت - ادورو - نحس - نيدورو - چنبدو - ايا گو - بد قسمت - نامراد - ڪم هيڻ - گهاتي - اشُبُ - بَد سُڳڻ. ڪهاتير (ہار) - هوڏي - بي چيو - نافرمان - بي ادب - عاق. (ث. نيا گي ۽ نيا گيُون).

● نيائينُ: مصدر. (پرا. نيايه. سن. نيواهڻ (ني) > نيرُواهَ = ٻوراڻي. گذارو) نباهڻ - پاس ڪرڻ. گهارڻ - گذارڻ - لنگهائڻ - پڄائڻ - توڙ ڪرڻ - انت ڪرڻ - پڄاڻي ڪرڻ - پورو ڪرڻ. سڃائي ڏيکارڻ - وفاداري ڪرڻ - انجام پارڻ - بجاءِ آڻڻ. (نيائيو - نيائيندو - نيائيل).

● نيائيو، نيايو ۽ نيائي، نيايا: ذ. صفت. (سن. نـ + پراتر = پاءُ). پاءُ ڪانسواءِ - بغير پاءُ - پائرن مُئل.

= نيائيُ ۽ نيائيُون: ث. اها عورت جنهن کي پاءُ نه هجي - پائرن مُئل - بغير پاءُ. ڏِڪاريل (پِتَ جو لفظ).

= نيائيُ نيپُتيُ: ث. پاءُ ۽ پُٽ ڪانسواءِ. پِٽ جو خطاب.

● نيئُو ۽ نيئُو: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (هن جا ٻن وعنجن ۽ ڪپڙا وغيره ڏوئڻ جي ڪم اچن) - نينيُو.

● نيئورُ: ظرف. تمام - صفا - بلڪل - نهايت - ڏاڍو - نپٽ (چريو) - آنان (اگهاڙو). (ذ. صفت). سچو پچو - پڪو (ننگ) - ساڳيو تڳو - آهوئي - ساڳيو - سُڌ پُڌ - عين آهو.

● نتُ ۽ نتُون: ث. (ع. نطع). آڻ جي سنج جو هڪ قسم - چمڙي يا ڪاڙهي جي کل مان ٺهيل پوش، خوبصورتي لاءِ آڻ جي گدي مٿان ٻڌل چادرُ - فرش - پاکڙي جي مٿان چمر وارو پردو.

● نتُ: ذ. صفت. (سن. نِر = نمڻ). نميل - جهڪيل. مثلاً ("نتُ مَستَڪُ = جهڪايل سير سان").

● نِتُ: ظرف. (پرا: نتو. سن. لِتي > نِتُنيَ = نِتُ). هلندڙ - ڪڍيل - ڪنديل - مسلسل - لاڳيتو - هڪ ٻئي پٺيان - واري واري سان. سدائين - همیشه - سدا - مدام - دائم - دائما - هر روز - ٻاروهي - سَرِودا - هر هر - ساندهه - هڪ ڏڙو - هردم - وري وري - آڙلي وَ آبدي - قائم - سڳاتُنُ - انادي - همیشه جو - جاودانُ - هر وقت.

"نت نهاري ڈيهه ڈي، ڪِرڙها ٻير ڪڙي."

= نيت ٻِرُت: ظرف. (سن. لِتيَ + ٻرُت = ڏانهن) نِتُ - سدا - همیشه - هر همیشه - هر هر - وري وري - روز روز.

= نِتُ ڪَرَمُ: روزانو ڪم - اهو مذهبي يا ڏرمي ڪم جو روزانو ڪرڻ گهرجي جهڙوڪ، سنڌيا، نماز، هوَن وغيره.

= نِتُ ڪَرَمُ ڪِتڪو: ذ. هڪ ننڍڙو ڪتاب (جنهن ۾ هر روز ڪرڻ جا ڪم ڏيکاريل هجن) ڊائري.

= نِتُ نِتُ: همیشه - سدائين - وري وري - سدا - روز روز.

= نِتُ نئُونُ: تازه بتازو - نوبنو. هر روز - مهيني مير مهيني.

= نِتيُتا: ث. همیشگي - حيات ابدي.

● نِتارَ ۽ نِتارُونُ (ث): ث. ڪاوڙ مٿان سڄ اچڻ واري حالت - وڏي سڄ ٽيڻ واري حالت - گهٽو وقت گذري وڃڻ واري حالت.

● نِتارَنُ: مصدر. (سن. نسُتر (ي) = چاڻڻ). ڏَتارڻ - آتارڻ. آنراڻ. (نِتارِيو - نِتاريندو - نِتار يل).

● نِتانتَ: ظرف. (سن. نِتانتَ = ڏاڍو گهٽو) هڪدم - بلڪل.

● نِتَرِ ۽ نِتَرُونُ (ل): ث. گهڻ گهٽائي. ٿورائي - سُڄَ.

● نِتِرُنُ: مصدرُ. صاف ٽيڻ - آجرو ٽيڻ - آڻڻ. آنرجڻ (نِترِيو - نِترِيندو - نِترِيل).

● نِتيانُ ۽ نِتيانَ: ذ. هنڌڪي هڪ رسم - پارهائي کان پوءِ ٻرن جو ڪاڏو (ڏاهو).

● نتيجو ۽ نتيجا: ذ. ٻاهران آندل - ٻاهر ڪڍيل - حاصل - حاصلات - ماحصل - چڏيل فرض - سڏانت - انجام - انتها - خاتمو - انت - قتلُ -

Gul Hayat Institute

مطلب ـ انوسان ـ نچيڑو ـ بچائي ـ پاچي ـ آخرت ـ ثمر. بارْ.

● نتهيرْنْ: مصدر. (بهائي) آنرائٹ ـ نِتارَنْ. (نتهيرپو ـ نتهيرندو ـ نتهيرِيلْ).

● نتَ & نتّونْ: ث. (پراٰ: نتا > نتيا. سن. نتا > نرتا > نسْتته = نتَ. نَسْتَكَمْ = جانورن جي نَكَ ۾ ٽنگ) عورت جي نَكَ ۾ پائڻ جو زيور ـ بَتنسَر ـ وڏو ٽلهو بولو. ڏڳي جي نڪ ۾ پيل نوڙي. ٻيل گاڏي جي ڦٽي جي باهران سرائيءَ مان ڦٽي کي باهر نڪرڻ کان روڪيندڙ ڪِيلي ـ چَپَرَ ـ چاپي. هرنهن ڇڪڙهـ کي سوگهي جهلڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ چَپَر ـ چِڇڙي ـ ڪَنبي. ڪتن وقت تندي جي وَرَ ڏيڻ لاءِ سنهي ڪاٺي ترار جي ڪرڙي جي چوڻيءَ ۾ چاندي جو نندڙو طوق يا ڦل. پالدي يا ڊينگي ۾ ڦرهين کي جهلڻ لاءِ ولگ.

ـ نتَرْ: ذ. صفت. نڪ ٽوپيل ـ نت سان. نتّو.

ـ نتّو: ذ. صفت. نڪ ٽوپيل ـ نتِيرْ. هڪ ماٺهوءَ جو نالو.

ـ نتَ و جهَنْ: ڏڳي جي نَكَ ۾ نوڙي وجهڻ.

ـ نتّاڻونْ: ذ. صفت. بي ٽانيڪو ـ بي ماڳو ـ اڻ هٿ دو ـ بي گهرو. رولاڪ.

● نتّرْ: اسم خاص. تعلقي قمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نتّرْ ڏيتو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نتّيرِيْ يا نتّيڙِيْ & نتّيرِيُونْ يا نتّيڙِيُونْ: ث. ترار ۾ ٻيل مندي يا چلو. نندي نت.

● نتّنْ: مصدر. ڏڳي يا آٽ کي نڪ ۾ رسي هڻڻ ـ نت هڻڻ.

● نتّو: اسم خاص. تعلقي محبت ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نتّورَ & نتّورُونْ: ث. نڪهن جي پاسي واري ڪنڌ يا نوڪ. ناڪو ـ نڪهنتر.

● نتَ & نتّ: ذ. (سن. نتّ). ناز ـ نخرو ـ لوڏ ـ لاڏ ـ ڪوڏ ـ انگل ـ ناز ـ ماڻو. ڪيل ـ تماشو. ناچ. گاني جو هڪ آلاپ. بهانو ـ حيلو. هڪ لوهي پرزو. چرچو ـ پوڳ. چٽند ـ ڦند ـ فِلانگ ـ چِل وِل ـ مڪر ـ ڏوهه ـ فريب ـ دغا ـ دوکو ـ ٺڳي ـ دولاب ـ ترڪتّ. (ذ. صفت). بازيگر ـ لٽ نخرا ڪندڙ ـ مداري ـ ڪيڏاري ـ ناٽ ڪندڙ ـ نائڪي ـ آهار ـ مسخرو ـ نقال ـ تالر ـ نخريباز ـ راندِيگرْ. ٺڳ ـ دوکيباز ـ دغاباز ـ ترڪتي ـ لبيبي ـ تريناڪ ـ ڊَهِشَرْ ـ لچو ـ هڙتالو ـ شودو ـ حرام زادو. (انگ. نتْ). ڀيڇن سان لوهي چورسٽي واري ڪول ڪِلِي. (اسم خاص). هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

ـ نت شتَ: ذ. ناز نخرا ـ فئشن.

ـ نتَ شتَ كتَرَنْ: نازنخرا ڪرڻ ـ اجايا تينتال ڪرڻ ـ چالبازي ڪرڻ. ڪوڙي خوشامد ڪرڻ ـ حرفت هلائڻ.

ـ نتّ كتّ: ذ. صفت. نازنخري وارو ـ نخريلو ـ حرڪت ڪندڙ.

ـ نتّڻ يا نتّڻِي: ث. صفت. نچندڙ زال ـ ناچڻي.

ـ نتّوڙ & نتّورَ: ذ. صفت. ناچ ڪندڙ ـ ناچو.

ـ نتّوو: ذ. صفت. نازنخرا ڪندڙ ـ نخريلو.

● نتّنائڻْ: مصدر. ناٽارڪرڻ ـ نتڪار ڪرڻ ـ گسائڻ ـ گوهي ڪرڻ ـ ٽانهائڻ ـ لٽهرائڻ ـ ٺارڻ ـ انڪار ڪرڻ ـ ڏيان نه ڏيڻ ـ ٻڌو اڻ ٻڌو ڪرڻ ـ لاتارڻ ـ نه ليکن ـ ڪن نه ڏيڻ ـ ڪن ٺار ڪرڻ. (نتّائيو، نتّايو ـ نتّائيندو ـ نتّائِيل).

ـ نتّاءُ & نتّاءْ: ذ. نتّائڻ واري حالت ـ گسڪاءُ ـ گسائڻ ـ لٽهراءُ ـ گوهي ـ ناڪار ـ گوٽنات ـ بهانو.

ـ نتّائو & نتّائُو: ذ. صفت. نتّائيندڙ ـ بهانائي ـ گسائو ـ ناٽهائو ـ گوسڙ ـ ناڙو ـ گوسڙو ـ گوهير ـ لاهرائو ـ ڪم چور.

ـ نتّوائِيْ & نتّوائِيُونْ: ث. ڪل ـ مسخري ـ خوشطبعي ـ چرچا.

ـ نتّو نتّونْ: ذ. صفت. هٺ وارو ـ هٺيلو ـ ضدي ـ هوڏي. بي ڊنگو.

● نِتْمهَنْ (ڪ): ث. (سن. نِشْٹرْ > نِهتّ = سخت + آوشَرَ = گرمي يا گرمي جي موسم). ٺاڪ منجهند ـ ٺاڪ آس ـ سخت گرمي ـ ڏرتتي ـ تيز آس ـ تتل ڏينهن ـ سخت گرميءَ واري آس.

Gul Hayat Institute

● نَٹنُو ۽ نَٹنُا: ذ. صفت. نَٹ وارو - لوڏ وارو - نازنخري وارو - نخريباز - نخرائي. مسخرو - چرچيباز - نَٹنھن نچنو - ديداري - نَٹنُون (اسم). نَٹنبڏي. ماکوڙي. (ث. نَٹنِئين ۽ نَٹنِھُونءُ).

- نَٹنُونءُ ۽ نَٹنُان: ذ. صفت. نچندڙ چوکرو. چنڊ ٿوڪ کندڙ - زلف سينگاريندڙ - وار چڏيندڙ - لُڇايون چائيندڙ - مسخرو.

- نَٹنِيءُ ۽ نَٹنِيءُ: ذ. صفت. ناز نخرو کندڙ - نخريلو (ث. نَٹنِيُونءُ) نديءِ - هلکي.

"آڏريءَ عقل چڏئو، نٹيءَ شرم ناهه"

(ا. س).

● نِہِيرءُ ۽ نِہِيرَ: ذ. صفت. (پرا. نِہُورو. سن. نِشْنُر > نئر = هوڏي) سخت - ڪنور - سنگدل - ڏاڍو - بي رحم. بي ڏيانو - بي چيو - ناخلَفءُ - بي ادب - بي حيا - فاسقءُ هوڏي - ضدي - آڪڙيل - اٿوٿو شيدتي - نِجَسءُ - آهَنبءُ - نِرجو - ڪَدي - شرير - بحثي - ماد ٿمھُرو - آنَرءُ - ستر - ٻُڪئين بچڙو - وونکر - ڏُنر - هوڏانٽو.

- نِہِيرائيءُ ۽ نِہِيرائِيُونءُ: ث. ڪَدءُ - ضِدءُ - شدت - هوڏ - ڏوڏ - ڏينائي - ڪج بحثي - ڏُشٹائي - ڏنگائي.

- نِہِيرَتا ۽ نِہِيرَتائِيُونءُ: هوڏَ - بحث - هَٹَ - ڪَدءُ - ضِد. سختي - بي رحمي.

- نِہِيرِ پائيءُ ۽ نِہِيرِ پائِيُونءُ: ث. نِہِيرائي - بي رحمي - ڪنور پائي. عتياري - مڪاري.

● نِہِنءُ: مصدر. (سن. نورت = چُٹڻ، چوٽڪارو) وڃڻ - ٻاهر نڪرڻ. (نِہِيو - نِہِيندو - نِہِيل).

● نِہارءُ ۽ نِہار: ذ. صفت. نڙ لکندڙ - نائِرءُ.

● نِہارءُ ۽ نِہارَ: ذ. قربان - ٻلدان - صدقو - ميڙ - فِدا - گھورڻ يا گھورَ - نچاور - صدقي - ٻلهار - قرباني. هرج - نقصان.

- نِہارءُ ڪَرڻءُ: قربان ڪرڻ - صدقي ڪرڻ - نِچاور ڪرڻ - گھورڻ.

● نِہُڑءُ ۽ نِہُڑ: د. پکڙيل - ڪِنڊريل - هاريل - هيٺ ٽِئي. ڪُڌيه - مضمون - آکاڻي. علم و ادب جو اهو پاڳو، جو صرف نحو جي قانون تي ٻڌل هجي، پر قافيه ۽ رديف جي قيد کان آجو هجي - نظم جو ضد.

● نِہُپءُ ۽ نِہُپ: ذ. ڳنڍيءُ (ڪنهن به ڏگهي ڪاڻيءَ جي پڳل پوڇڙ کي ڏاڙي ڪاٽ جو ٽڪر ڳنڍڻ). چُهنب - نوڪ - ڪُنڊ - مُنڊ - پاسو - ڪنارو.

- نِہُپءُ کَنِڊڻءُ: پوڇڙن جي منڊن کي گھڙڻ.

- نِہُپءُ کَٹَڻءُ: پوڇڙن جي منڊن کي ٽلائڻ. ٻن ڪاڻين ڪي ٻاڻ ۾ ڳنڍڻ - ڪاڻين ۾ ڪانچو ڪرڻ. پاڪر پائڻ - ڳري لڳڻ.

- نِہُپءُ ھَٹَنءُ: پڳل ڪاڻيءَ جي چيڙي کي ٻيو ٽڪر هٽي ڳنڍڻ.

● نِہاج ۽ نِہاج: ذ. (سن. پَدءُ = هلڻ، وڌڻ) نِہاجءُ - پالنا. پرورش - خدمت - سنڀال - نِہاءُ.

● نِہاج ۽ نِہاجَ: ذ. (سن. پَدءُ = هلڻ، وڌڻ) مُقوي - قوت ڏيندڙ. سانيه - نِہاجَ - پال پرورش - تربيت - ڪاڏو خوراڪ - اهار - خورش - عِذا - پالنا - آجيوڪا - پوڀرائي.

● نِہائِنءُ: مصدر. (سن. پَدءُ = هلڻ، وَدَنءُ) پالڻ - ڏاڙڻ - سانيڻ - پالڻا ڪرڻ - سنڀالڻ يا - پال ڪرڻ - پرورش ڪرڻ - سانيڻ - نِہائي وڌو ڪرڻ - چاڙهڻ - مٽي ڪرڻ - تاڏن - پالڻ پوسڻ. نوازڻ - حمايت ڪرڻ - زور وٺائڻ سارَ لهڻ. سهارو ڏيڻ - انگ پيٽ ڏيڻ - خدمت ڪرڻ. (نِہائيو - نِہائيندو - نِہائيل).

- نِہائِنھارءُ ۽ نِہائِنھارَ: ذ. صفت. نِہائيندڙ - پالڻهارءُ - پرورش ڪندڙ - سانيڻ ڀندڙ - پاليندڙ. نوازيندڙ - خدمت ڪندڙ - سنڀاليندڙ. (اسم خاص). خدا جو هڪ صفاتي نالو.

- نِہائيلءُ ۽ نِہائِيلَ: ذ. صفت. نِہائي وڌو ڪيل - سانيل - پاليل پوسيل - ڏاريل.

● نِہِتَرءُ ۽ نِہِيتَرَ (ت) ذ. صفت. چَتءُ - برباد - تباهه - ويران - نابود. خراب - ڪِنو. ڏهرو - لانجهو - ضعيف - ڪمزور.

● نِہِيتَنءُ (ل): ڏيندن سان ڪيل آندا ۽ ڳنڍءُ.

Gul Hayat Institute

● نِپٽُ: ظرف. (پرا. ٹِپّٹ. سن. نِشپيٹ> نِپٽُ = ڪرڻ، هيٺ ڪرڻ) محض - بلڪل - تمام - نِرو - سراسر - بِنڌهي - اصل - پَڪي. انسان (چريو). بِنڌهڻُ - سُورُ - هرگز - مِرڙموڙي - اصل ئي - تروتڙُ - خوب - نهايت.
"نيو نهوڙي چوڪ، چشمن نوڪ، نيڻن جي نِپٽ" (مخفي)

(ذ. صفت). بنا ڪپڙن - ننگو - اڪهاڙو - بي شرم - بي حيا. نياڳو - ڪمبخت - بد نصيب - چنبو. بي اولاد.
= نِپٽُ آنڊو: ذ. صفا انڊو - بلڪل انڊو.
● نِپُنو ۽ نِپُٽا: ذ. صفت. (پرا. نپوتيو. سن. نپوترڪ = ان پُٽيتو) بي اولاد - بنا اولاد - بنا پُٽ - لاولدُ - ننگو - نياڳو - چنبو - نحس - بدبخت - منحوس - منُهو - نالائق. (ث. نِپڻي ۽ نِپڻيُون).
● نِپنجَنُ: مصدر. پالجڻ - سانڍ جڻ - نهائجڻ - پرورش جڻ - وڏو ٿيڻ - سنيالجڻ.
● نِپنڊسَڪُ ۽ نِپنُسڪ: ذ. صفت. نپوسڪ - نه مؤنث نه مذڪر - بي جنس - خُنثي - مُخنثُ - ڪدڙو - نامرد - هيجڙو.
● نِپنَڻُ: مصدر. نپجڻ. جمڻ - پيدا ٿيڻ.
= نِپنڻُو ۽ نِپُنا: ذ. صفت. پَليو - وڏو ٿيو - پيدا ٿيو.
● نِپنِيُ (ڪ): ث. هوڪ جو هڪ قسم.
● نِپوٽُ ۽ نِپُوتَ (ل): ذ. صفت. نافرمان - بي چيو - ڪپوت.
● نِپوڙنُ: مصدر. (سن. نِپُوتَ). چيائڻ - نپوڙڻ - چِيڻ - چٽارڻ - پيڙو ڏيڻ. گهوٽڻ. (نِپوڙيو - نِپوڙيندو - نِپوڙيلُ).
= نِپُوتَ ۽ نِپُوڙُونُ: ث. (سن. نِپاتن = مارڻ). پيڙ - زور - چِپ - چِٽ - چيپاٽ - نِپوڙ - چيپٽ - دٻ.
● نِپوڙڻُ: مصدر. (سن نِپيد = پيڙڻ). نچوڙڻ - زور ڏيڻ - پيڙو ڏيڻ - پيڙڻ - چِپڻ - چيائڻ - چٽڻ - نپوڙي ڪڍڻ - چٽڻ. (نپوڙيو - نپوڙيندو - نِپوڙيل).

● نِپُوسَڪُ ۽ نِپُوسِڪَ: ذ. نامرد - مخنث - ڪدڙو - هيجڙو. بزدل - ڪائرُ.
= نِپُوسَنڪتا: ث. نامردي.
= نِپوسَنڪُ ۽ نِپُوسَنڪَ: ذ. نامرد - ڪدڙو - هيجڙو.
= نِپوسَنڪُ ۽ نِپُوسَنڪَ (ڪ): ذ. نامرد - ڪدڙو - هيجڙو - مخنث - نپوسڪ. سُکي چوس - بخيل - ڪنجوس. (ل).
● نِپَهرِيُ (ڪ): ث. نه + پهر = ماٺهو). سنسان هنڌ - جنهن هنڌ ڪا وسندي نه هجي. "هي واهه جي نِپَهري جُوءِ آهي." (جملو).
● نپيڙڻ: مصدر. (سن. نپيد = پيڙڻ). دٻڻ - زور ڏيڻ - زور ڏيئي پاڻي ڪڍڻ. (نپيڙيو - نپيڙيندو - نپيڙيلُ).
● نِپُ ۽ نِپَ: ذ. صفت. بناملاوٽ - خالص - صاف - نجو - نبار - شُڌ - صَفا - ٺيٽ - سُڌو - آڇتو - نرمل - پوتر - اصيل - چند - سچو - ڪَرو - چوڪو - ٽنگسالي - اڻ ميل - تنت - اڻ ملايل - گهرجو - اڇت - هٿراڏو - اصلي - ٽيڪو - سنورو - نجات. خاص - نيارو - ذاتي - وشيش وان - صافي (نفعو). خود - پاڻ. (ظرف). بورنسم - نت نيم - ڪٽائتو - نيمائتو - پتاڪرم.
= نِپُ بِپُ: ذ. صفت. نِپ - نِبار - خاص - صاف. ساڳيو - هوبهو.
= نِپُ بِپُ (ڪ): ظرف. هوبهو - ساڳيو - نِپ بِپ.
= نِپرانَ: ث. ظاهر - آشڪار - پڌرو - صاف.
● نِپاتَ ۽ نِپاتنُونُ: ث. آتمتا - خانداني - پلائي - نوابي - شرافت - اصليت - بزرگواري - بزرگي - (ذ. صفت). نجيب.
● نِپاتَ ۽ نِپاتُونُ: ث. آڏار - مڪتي - ڪت - موڪيه - نيتارو - چوڪارو - خلاصي - موڪڻ - رهائي - آزادي - معافي (گناهن جي) - بچاءُ - مخلصي - رُستڪاري.
● نِپات ۽ نِپات: ذ. صفت. بناملاوٽ - نِپ - نِپجو - نِبارُ - خالص - ٺيٽ - تنت - چوڪو - اڻ ميل -

Gul Hayat Institute

حاف شڌ - ساڌو - سُٹو - خاصو - اصل . چڑهو - مفرد . سولو - آسان - سليس - سهنجو .

● نِجاسَتَ ع نِجاسْتُونْ: ث. پليدي - ناپاڪائي - پليتي - اَپوترتا - آلائش - غليظائي - گندگي - غير - ڪدورت - مَلُ - غلاظت .

● نِجاهَتْ: وٹي وڃڻ - نِجاءَ .

● نِجْدْ: ذ. (ع). متاهين زمين . (اسم خاص). عرب جي هڪ مشهور شهر جو نالو .

● نِجرَنْ: مصدر. ڳرڻ - ڏهرو ٿيڻ - ڪمزور ٿيڻ - نِجهرڻ .

● نَجَسْ ع نَجَسَ: ذ. صفت. ميرو - گدلو - ڪِيڏو - خراب - گندو - ناپاڪ - پليت - پليد - اَڻڌ - اَپوتر - اونو - پرشت . ٻي ڇيو - هوڏي - ڪاتر - ٻي فرمان - ٻي ادب - عاق - نِنر - ضدي - اڻوٽو - شِدتي - ڪَندي - نرجو - اهنڌ - مادُمهرو . نياڳو - بدبخت - نامراد - نڌورو - نِڳرو - مُٹو - ڪَر - چنڊو - خَر .

● نَجَفْ ع نَجَفَ: ذ. اها جاءِ جتي پاڻي چڑهي نه سگهي . (اسم خاص). عرب جي هڪ مشهور شهر جو نالو (جتي حضرت علي ڪرم الله وجهه جن جي مزار شريف آهي).

● نَجْمْ ع نَجْمَ: ذ. ستارو - تارو .

● نِجَنْ: مصدر. وٹي وڃڻ - ڪچي وڃڻ .

● نِجو ع نِجا: ذ. صفت. نِيڃ - صاف - شُڌ - بناملاوٽ - نبار - ٺيٺ - خالص - تت - چوکو - سٹو - بهترين . سڏائتو - جدا - ڌار - الڳ - خلاصو - ٻي ضرر . پنهنجو - خود بخود .

= نِجائِيْ ع نِجائِيُونْ: ث. خالصيت - تنتپائي .

● نُجُومْ ع نُجُومَ: ذ. نجم جو جمع - ستارن جو جمع - تارا - سِتارا . تارن جو علم - علم نُجوم - علم هيئت - آڪاشي - نروار - جوتش .

● نُجُومِيْ ع نُجُومِيَ: ذ. صفت. علم نُجوم جو ڄاڻو - منترشناس - تارن جي اثر جو حساب لڳائيندڙ - جوتشي - فالچي - هيئت دان - جوتش - سِڌانتي . (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو .

● نجويو ع نِجويا: ذ. صفت. بنان زال جي - بنان جوءَ - ٻي جويو - ٻي گهرو . ڪنوارو - چڑهو . رنڈ - چڑوچانڊ نِروگو تندرست - چگوپلو .

● نِجُويو ع نِجُويا: ذ. صفت. ٻي جُوءَ (جنهن وٽ مال چارڻ لاءِ جُوءَ نه هجي) .

● نَجِيمْبْ ع نَجِيمْبَ: ذ. صفت. چڱي نسل وارو - خاندائي - ڪُلين - اصيل - بنيادي - پلو - اتر - رفيع - اميز - شريف - بزرگ - برگذيده - اشراف . (اسم). علاج - آوڪنڊ - دوا - دارون - ٻلو - آپاءُ - تدارڪ - چارو . اَٽ .

● نَجِيمْترو ع نَجِيمْترا (ت): ذ. صفت. ڪمزور - ضعيف - ڏهرو . لاچار - عاجز - ناچار . نڏو .

● نَجاڻانْ: مجاڻ - مون سمجهيو - شايد - مڃ - الاجي - جيڪس .

● نِجهرڻْ: مصدر. ڪٹڻ ۽ ڳرڻ - جهجڻ - جهوري ۽ جهرڻ - ضعيف ٿيڻ - ڏينهان ڏينهن ڪمزور ٿيندو وڃڻ . درد مند ٿيڻ . ڳهرت ڪاڻ - اوجهرڻ - جهوڻي ۽ ڪنڊ نماڻ - نماڻ - ڊلڪن - ڊرڪڻ - لڙڪڻ - هامڻ . (نجهريو - نِجهرندو - نِجهريل).

● نِجْهرو ع نِجْهرا: ذ. (ٻرا. نويس. سن. نويش + رو). جهوپڙي - پونگي - چنو - پُنگي - چن - جهڪو - گهر - ماڳ - امن جي جاءِ - مڪان - آجهو .

"مون نماڻي جي نجهري ٻيرو ڪج پتار."
(شاهه).

ٻستي - وسندي - وسنهن .

"پاءِ تيڏاهر ٻگ، ناهه جيڏاهر نجهرو."

● نجان: "نه جاڻا" جو مخفف .

"نه جان ڪنهن جي آهي قدرت - ظاهر انسان اڃاتي."
(منثار راجڙ).

● نِجاڻا: شايد - مجاڻ .

= نَچ ع نَچُونْ: ث (سن. نرتيه . ٻرا. نچڻ). نچڻ واري حالت - ناچ - نچڪو .

● نِچْ: ذ. (ٻرا. نِچْمْ. سن. نِشْيَ). پلي ڪري - چڱيا - چڱيءَ طرح - پليءَ پت - بخوبي - خوب - آدرياءُ - مرحبا - خوش ڪيڪار - سدا - پلي .

Gul Hayat Institute

= نيچ آئين: پلي ڪري آئين - خوش آمديد - جيءُ ڪري آئين.

= نيچ چئون: پلي ڪار ڪرڻ - جيءُ ڪار ڪرڻ.

● نچارا: اسم خاص. رياست قلات جي سراوان علائقي ۾ هڪ مشهور علائقي جو نالو.

● نچائيڻ: مصدر. ناچ ڪرائڻ - نچڪو ڪرائڻ - رقص ڪرائڻ - نچائڻ ٽپائڻ - ڪوڏائڻ - پَچ ڪرائڻ. (نچائيو - نچائيندو - نچائيل).

● نِچِڪيٽو ۽ نِچِڪيٽا: ذ. لوهي اوزار جو هڪ قسم - نڪ وغيره مان وارن ڪيڻ لاءِ حجامڪو اوزار - چمٽو. نڪ چٽو.

● نچِڪو ۽ نچِڪا: ذ. نچڻ واري حالت - ناچ - نچ.

= نچِڪو ٽپِڪو: ذ. نچڻ ٽپڻ واري حالت.

● نچانگ: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ پساريڪي وکر جو هڪ قسم - هڪ ٻوٽيءَ جي ڇاڙ (چار قسم: ۱. گاڙهي ۲. اڇي ۳. ڪاري ۴ زردي سنڌي وانگر زهردار، هن کي ماري دوا طور ڪم آڻجي ٿو).

● نچِينڪ: ظرف. آڇانڪ - اوچتو - آمالڪ.

● نچڻ: مصدر. (من. نرتڻ، پرا. نچئي = نچ) ناچ ڪرڻ - نچ ڪرڻ - رقص ڪرڻ - ڊانس ڪرڻ - نرت ڪرڻ - نچڻ ٽپڻ - ڪُڏڻ - خوش ٿيڻ. (نچيو - نچندو - نچيل).

= نچڻ پٽڻ: نچڻ ٽپڻ - ڪُڏڻ - ٽپ ڏيڻ.

= نچيڙي ۽ نچيڙيون: ث. نچندڙ عورت - ناچ ڪندڙ عورت - رنڊي - ڪچري - وٺشا - طوائف.

= نچڙي فقير: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

= نيچوڙن: مصدر. (پرا. نيچالو. سن. نيچاري). زور ڏيئي منجهانئس تت باهر ڪيڻ - نچوڙڻ - چيو ٿمڻ - پاڻي ڪيڻ - ڏهيڻ - چڱڻ - چپائڻ - پيڙو ڏيڻ (چوڙيو - نچوڙيندو - نچوڙيل).

● نِچوڙ ۽ نِچوڙ، نچوڙون: ذ. ث. تت - ڀُر - مال - قلب - مغز - پچو - ڪُنب - سار - تنت - جوهر - مول. روغن. پچاڙي - ٽورو "ڪوهه ۾ پاڻيءَ جو باقي نچوڙ رهيو آهي." (جملو). (ذ. صفت). نچ - خالص - نجو - ڪرو.

● نيچوئڻ: مصدر. ڏاڍو زور ڏيئي ڪيڻ - تت ڪيڻ - رَسُ ڪيڻ - ڏُهڻ - نچوڙڻ. چائڻ. لڙڪ آڳهڻ. (نچوئيو - نچوئيندو - نچوئيل).

● نيچِينڊ ۽ نيچِينڊ (ث): ذ. صفت. بي اونو - بي فڪرو - بنا ڳڻتيءَ.

● نيچ ۽ نيچون: ث. نڪ مان زور سان آيل آواز - چِڪ - آڇو. نسيل.

= نيچون ڏيارڻ: تنگ ڪرڻ - هيسائڻ - ڏاڍائڻ - هيسڻ.

● نيچارڻ: مصدر. نچوڙڻ - جدا ڪرڻ - صاف ڪرڻ.

"ذات ۾ تنهن جي ظاهر ٿئي، نالو ۾ نچاريو" (ڪبير شاهه).

● نِچانڊ ۽ نِچانڊ (ڪ): ذ. نروار - ظاهر - پڌرو - صاف.

● نِچُت (ڪ): ظرف. سنئون - سڌو - تڙ - ڏو. "اهڙو پٿر آڇلايائين جو نِچُت وڃي اڪ ۾ لڳس". (جملو).

= نِچُتو: ظرف. سڌو سنئون - پورو.

● نِچ تڙ ۽ نِچتڙ: ذ. آسماني تارن جو هڪ ميڙ - نڪٽ.

● نچندڙ ۽ نچندڙ: ذ. صفت. ڪجهه به نه چڏيندڙ - نه چڏو - نه ڏيندڙ - پڪو - سچڏو. محڪم - ثابت قدم.

● نِچڙڻ: مصدر. سامت ۾ اچڻ - نيڪ ٿيڻ - نهڻ - تيار ٿيڻ - (جو) بندوبست ٿيڻ - نبيرڻ - چڪتو ٿيڻ - پڇاڻي ٿيڻ. جدا ٿيڻ - الڳ ٿيڻ - ڌار ٿيڻ. (نِچڙيو - نِچڙندو - نِچڙيل).

● نِچوڙڻ: مصدر. نچوڙڻ - نبيرڻ - فيصل ڪرڻ - ٺهراءُ ڪرڻ - فيصلو ڀهارڻ. بندوبست ڪرڻ - نيڪ ڪرڻ - ناهي رکڻ. سمجهائڻ - ڪولي ٻڌائڻ - ارٿ ڪرڻ - نروار ڪرڻ - نِرَڻءُ ڪرڻ. جُدا ڪرڻ - ڌار ڪرڻ - الڳ ڪرڻ - علحده ڪرڻ. (نِچوڙيو - نِچوڙيندو - نِچوڙيل)

= نِچوڙو ۽ نِچوڙا: ذ. نِچوڙ - نچوڙ - نچوڙو - نبيرو - فيصلو - ٺهراءُ - صفائي - ناهه - نبيرڙ. ڇيهه -

Gul Hayat Institute

پڇاڻي - انت - پڇاڙي - پوڄو - انتها - آخر. آڪلاءُ - چُڪت - صفائي - ناهه - بند و بست - پربنڌ - سنوڻ - جوڙڪ.

● نيچهيڑڻُ: مصدر. فيصلو ڪرڻ - نچوڙو ڪرڻ - نبيرو ڪرڻ - نبيرڻ - فيصل ڪرڻ - صاف ڪرڻ. (نچهيڑيو - نچهيڑبنڌو - نچهيڑيل).

= نيچهيڑو ۽ نيچهيڙا: ذ. نبيرو - فيصلو - نچوڙو. انصاف.

● نَحسُ ۽ نَحْسَ: ذ. صفت. نامبارڪ - نامسعود - منحوس - نياڳو - ڪمبخت - بدنصيب - بددورو - چندو - بدبخت - بدقسمت - نامراد - ڪرم هيڻ - ادورو - بدسڳڻ - اشُبُ - بدسوَڻ - ٽيڪيارو - گهاتي. پَرو - بچڙو - خراب - مَدو. بي چيو - نافرمان - صلاح نه وڌندڙ. جڙ - اولو.

= نحسائيُ ۽ نحسائيُون: ث. نياڳ - بدبختي - ڪرم هيڻتا - نامرادي - ڪم نصيبي - نياڳائي.

● نَحلُ: ث. ماکيءَ جي مک. (اسم خاص). قرآن مجيد جي هڪ سورت جو نالو يا لقب.

● نَحوُ: ذ. جملن جي بناوت - اکرن جي بيهڪ - جملن جي ترڪيب وارو علم - علم گرامر - ويا ڪرڻ. (ظرف). طرح - طور - طريقو - ڍنگ - ريت - نمونو - راهه - رستو - واٽ - نوع - واکر چنا - قصد - ارادو.

= نَحوَ پيجو (ڪ): ذ. پڇ جي وچ واري اک (جنهن مان پڇ ڦٽي).

= نَحو صرف: ذ. ويا ڪرڻ - گرامر - علم تلفظ.

= نَحو گِرام: گالهه جو ذرو هرزو وچور وار پڇن واري حالت - نجي پڇي گالهه ڪري پڌائڻ واري حالت.

● نَحوسَت ۽ نَحوسَتُونُ: ث. ڪمبختي - نياڳ - شامت - ماجرا - بدنصيبي - بدطالعي - نياڳائي - بدسوٽي - نامبارڪي.

● نَحيفُ ۽ نَحيفَ: ذ. ڏهرو - ڪمزور - لاغر - مرد عاجز. پتلو - سنهڙو - نازڪ. حقير - ناتوان.

● نِخالِصُ ۽ نِخالَصَ: ذ. صفت. نيڃُ - سنو - صاف - شُدّ - خالص - نيڃو - نِيارَ - ليٽ - پُوتر - پاڪ - سچو - ڪرو - تيڪو.

● نُخْتُو ۽ نُخْتا: ذ. نقطو - سندي اکر جهڙوڪ: ب، پ وغيره کي ڏنل ٽُهڪو - پُڙي. آڻ جي سنج جو هڪ قسم - آڻ وغيره جي منهن تي سُونهن خاطر وڌل سوٽي رنگين ڏورو - سُڄي - پُوٽيڙو.

● نُختي ۽ نُختيون: ث. منائيءَ جو هڪ قسم.

● نخْچِيرُ ۽ نَخْچِيرَ: ذ. نشتر - نيبر. شڪار ڪيل جانور.

● نَخْرُو ۽ نَخْرا: ذ. ميڪيرُ - مَڪَرُ - ڍونگ - چالو - نازُ - چَخَنُ - لاڏُ - چاڪ - ماڻو - منيون گالهيون - تال - ناز نخرو - مَستي - لُڇائي - ترڪٽ - نَٽُ - ڦندُ - اٽڪل.

= نخْرِيلو ۽ نَخْرِيلا: ذ. صفت. نخرا ڪندڙ - ناز ڪندڙ - چاڪلو - دادلو - نخرائي - چلولو. حرڪت باز - اٽڪلي - چالاڪ - حرفتي - رَهڙو - ڏوڪيباز - حريفُ. ڏوهو - ٺڳُ - ڍونگي - نقلي. (ث. نَخرِيلي ۽ نَخرِيليُون).

● نَخِيسُ ۽ نَخِيس (ت): ذ. غيرت - حيا - لڄَ - شرم. دل.

● نَخْشَبُ: اسم خاص. ترڪستان ۾ هڪ شهر جو نالو (جتي حڪيم عطا بن مقنع هڪ هٿراڏو چند ڪوهه مان ڪيو هو).

● نَخْلُ ۽ نَخْلَ: ذ. ڪجور جو وڻ - چوهاري جو وڻ - ڪجيي. هڪ واڌ ڪو اوزار (ڪاڻ تي چٽ ڪيڻ لاءِ). اڻي چاڻ واري حالت.

= نَخْلو ۽ نَخْلا: ذ. واڌڪي اوزار جو هڪ قسم - جڏن ڪيڻ لاءِ گول منهن سان زنبيءَ جو هڪ قسم.

● نَخْلُوتَ: ث. (ع). بزرگي. تڪبر - غرور.

● نَدُ: ذ. بحر - درياءُ - ندي. جيئن: "پنج ند". بدبختي - نيڊ ورائي - نياڳائي.

Gul Hayat Institute

"او ۽ ڪميڻ ۽ ڪبير شاهه چئي،
نِندورو چِڏي نه نِنڊ".
ٻڌ ـ صفا. "هُو نِنڊ حرامي آهي". (ل).

● نِدِ (ت): ث. نسبت ـ نسل ـ اصل ـ بنياد. توڙ ـ ڇهه ـ آخر ـ پڇاڻي ـ پڇاڙي.

● نِدا ۽ نِدائِ نِدائُون: ث. ذ. آواز ـ شبد ـ پرلاءُ ـ آڇار ـ تتنوار ـ سڏ ـ دانهن ـ رڙ ـ ڪوڪ ـ ٻوڪار ـ صدا. گِلا. ٻانگ.

● نِدارَتُ ۽ نِدارَتَ: ذ. صفت. (ف. نه + دارد) نه هئڻ جهڙو ـ بي ڪمو ـ بي ڪار ـ ڪنهن نه ڪم جو. نياڳو.

● نِدارُ ۽ نِدارَ: ذ. (ف). ڪورو ـ اڇو ـ خالي ـ بنا نام (وڪاءُ) گهرج ـ ضرورت ـ ڪتب ـ حاج ـ ڪاڻ ـ اڻ هوند ـ ڪمي ـ گهٽتائي ـ اوڻائي. (ذ. صفت). نالائق ـ نڪمو ـ ڪن هيڻ ـ وِڻاند ـ نِڪار ـ ناخلف ـ نامراد ـ ڪسيرڪ ـ ڪين جهڙو ـ بيهودو.

ـ نِدارَ ۽ نِدارَ: ذ. نِدارت ـ بي چيو ـ نافرمان ـ نڪمو.

● نِدافُ: ذ. ڪهه پيڃيندڙ ـ پيڃارو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● نِداماڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو ـ نظاماڻي.

● نِدامَتَ ۽ نِدامَتُون: ث. شرمندگي ـ پشيماني ـ خجالت.

● نِدانُ: ظرف. نيٺ ـ پڇاڙي ـ پڻيان ٿيڻ ـ آخرڪار ـ نينان نيٺ ـ ٿيڻ ـ پڇاڻي ـ ڇيهه ـ انتها ـ حدَ ـ ڇيڙو ـ ڇوڙي ـ نِدان ـ نتيجو. مؤت ـ پڇاڙيءَ ۾ ـ انت ۾ ـ پس پيش.

ـ نِدانَ قِيمَتُ: ث. آخري قيمت ـ مقرر ٿيل اڳهه.

● نِدسُ ۽ نِدسَ (ت): ذ. صفت. پاڪ نه هئڻ واري حالت وارو ـ ناپاڪ ـ پليت ـ پليد.

● نِدمُ: خجالت ـ پشيماني ـ شرمندگي.

● نِدواڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نِدورو ۽ نِدورا: ذ. صفت. ڏکيو ـ کهيو ـ منحوس ـ دکي ـ پريشان ـ ڏجهارو ـ ڏوکي ـ بي حال ـ بد نصيب ـ بدقسمت ـ بي بختو ـ شامت زدو ـ ڪمبخت ـ نياڳو ـ چنڊو ـ نحس ـ نامبارڪ. خراب ـ بيڙو ـ ڪنهن نه ڪم جو ـ تڪ ـ هَرو ـ شرير ـ ڏنگو.

● نِدي ۽ نِديُون: ث. (پرا. نَدِيا. سن. ندِيکا = ندي) درياءُ ـ واهڙ ـ ٿين ـ ٿهر ـ جل ڌارا ـ وڏي نهر يا جُو ـ مينو درياءُ.

● نِدِيُمُ ۽ نِدِما: ذ. مصاحب ـ دوست. هَمنشين. پريشان.

● نِدِ: ث. خزانو ـ گنج ـ ذخيرو ـ لِڏي ـ ڏن ـ دولت ـ مايا ـ جميعت ـ سمپت. شجرو ـ پيڙهه ـ بنياد ـ آصل ـ نسل ـ منڊ ـ شروعات. ڇيهه ـ پڇاڻي ـ حد ـ آخر.

● نِدانُ: ظرف. آخرڪار ـ ٿيٺ ـ پڇاڙي ڏائين ـ آخرين ـ نينان نيٺ ـ پس وپيش ـ پڇاڙي ـ ندا ـ انت ـ پوڇڙي ـ حد ـ انتها ـ توڙ ـ ڇيڙو ـ ڇيهه ـ نتيجو. (ذ. اسم). حويلي ـ محل ـ قصر ـ مڪان ـ گهر ـ رهاڻ. ڪٽنب ـ خاندان ـ ذات. خزانو.

ـ نِدان ڪرڻ: صفائي ڪرڻ ـ ڪم ختم ڪرڻ ڪاڻ اڪ نه ڇڏڻ ـ پڇاڙي ڪرڻ ـ ڇيهه ڪرڻ ـ انتها ڪرڻ ـ حد ڪرڻ.

ـ نِدانِيُ ۽ نِدانِيُ: ذ. صفت. نِدان ڪندڙ ـ حد ڪندڙ.

● نِدانَ ۽ نِدانَ: ذ. ڪٽنب ـ خاندان ـ ذات.

"اصل آهي اهنجو نالير نِدانَ."
(شاهه)

دولت ـ ڏن ـ خزانو. گهر ـ جاءِ ـ مڪان.

"هتان هنڌ نه ڇڏيان سندو ليهه نِدانَ."
(شاهه).

آڌار ـ ڪوپ.

● نِدَرُ ۽ نِدَرُ: ذ. (سن. نِر = نه + آڌر). بنا ڪنهن آڌار جي ـ بي وسيلي ـ بي زور بيواهه ـ نڌورو ـ بي واهو ـ بي وس ـ بي پهچ ـ آوس ـ لاچار ـ عاجز ـ نِڌڻڪو ـ اٻالو ـ آڌين ـ ڪمزور ـ هيٺو ـ ضعيف ـ نستو ـ ٻوٽو ـ نهل ـ دربل ـ بل هيڻ ـ ڏکيو ـ کهيو. منحوس ـ نياڳو ـ چنڊو ـ نڌورو. نماٽو ـ ويچارو. اپرو ـ هروس ـ مسڪين ـ بي سهارو ـ يتيم.

Gul Hayat Institute

ـ نيڊرائيءُ ۽ نيڊرائيڻونءُ: ث. لاچاري ـ اڻ سرندي ـ ڪمبختي ـ خواري ـ شڪست حالي ـ جوکڙو ـ نياڳ. بي ٻچائي ـ بي رسائي.

● نيڊڙءُ ۽ نيڊڙ: ذ. صفت. نہ ڏڙڪندڙ ـ نہ ڊجندڙ ـ نڊڙڪ ـ نڊر ـ نہ ڊڇڙو ـ ٻهادر ـ همٿ پريو ـ دليو ـ بي پرواهه ـ جرئت وارو ـ بي ڊهو ـ نيرپوءُ ـ ڏنڊ ـ بالم ـ دليو.

● نيڊڪ ۽ نيڊڪڻونءُ ث. صفت. نڊڪي ـ بي واهي ـ بي وسيلي، جيئن ته

"پوري منڊ پتار ري، نڊ ڪ جئين ٽي نار"

● نيڊڪ ۽ نيڊڪ: ذ. صفت. (سن. لنڊڪ) بنا ڏڙڪي ـ بي خوف ـ بي ڊهو ـ نڊڙ ـ بي ڏڙڪ. مصيبت جو ماريل ـ ويچارو ـ ذليل بيڪس ـ نڊڪو. جنهن تي ڏکن جو اثر نہ ٿئي ـ سخت ـ ڏاڍو. (ڪ). بي چيو ـ نڙ ـ نيرجو ـ نڏ. نالائق ـ نادان خراب ـ ڦٽل (ٻار).

● نيڊ ٽڪو ۽ نيڊ ٽڪا: ذ. صفت. جنهن جو ڏڻي نہ هجي ـ بنا ڏڻي يا مالڪ جي ـ بي وارثو ـ بي مائٽو ـ لاوارث ـ يتيم ـ بنا رکيڪ ـ ري مالڪ. غٽباٽو ـ گيباٽو ـ رهيت ـ هيٺو ـ بي واهو ـ لاچار ـ عاجز ـ ڏڙيل ـ بي پهچ ـ ابتر حال ـ ذليل ـ نيڊڙ ـ ويڳاڻو ـ بي وس ـ بي وسيلي ـ اڏين. زچ ـ بي ڪڙهو. رولو ـ رولاڪ. (ث ـ نيڊ ٽڪي ۽ نيڊ ٽڪيون).

ـ نيڊ ٽڪائيءُ ۽ نيڊ ٽڪائيڻونءُ: ث. لاوارثي ـ يتيمائي. لاچاري ـ مجبوري ـ اڻ سرندي.

● نڊڙبيءُ ۽ نيڊ ڙيڻونءُ (ڪ): ث. ٻکريءَ جو هڪ قسم.

● نڊو ۽ نڊا: ذ. (سن. نڊ). نهٽ جو اسم مفعول ـ نڊو ـ ٻڊل ـ ڦاهو. جيئن ته:

"سا ڪئن نيام نهي، جهڪي نيه نڊو ڪٽي."
(شاهه).

● نڊو ۽ نيڊو: ذ. صفت. نڏوتل ـ ميرو ـ بلڪل گندو ـ غليظ ـ صفا گندلو ـ تمام ڪوجو ـ فاحش.

● نڊوڪ ۽ نڊوڪ (ڪ): ذ. ڪاٻ گهري شئي (جنهن سان سخت ڏڪ لڳي سگهي) ـ گهوپاٽو ـ ڏنڊو ـ ٻچر ـ ڏڪو.

● نيڊڙ ۽ نيڊڙ: ذ. صفت. ڏر يا ڊڙ نہ ڪندڙ ـ نہ ڊجندڙ ـ نيڊڙ ـ بي ڊهو ـ بي پوءُ ـ بي پرواهه ـ نرپوءُ ـ بهادر ـ ڏنڊم ـ بالم ـ سورهيه.

● نڊو: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه. جو نالو.

● نيڊڙ ۽ نيڊڙ: ذ. صفت. ڊڙ نہ ڪندڙ ـ نہ ڊجندڙ ـ ڊپ نہ ڪندڙ ـ بي ڊهو ـ نڏر ـ ڏنڊم ـ پهلوان ـ بي پوءُ ـ بالم ـ بي پرواهه ـ بهادر ـ سورهيه.

● نڊڙ ۽ نڊڙ: ذ. عهد ـ پيمان. خدا جي نالي تي باسيل صدقو ـ بزرگن جي نالي خدا جي راهه ۾ ڪيل ختمو ـ پيتا ـ نڊرانو ـ نڊراڻو ـ پٽ ـ گهور ـ نياز ـ سڪا ـ خيرات ـ ڏڻ ـ بخشش ـ ڏان. تحفو ـ سوڪڙي ـ سوغات ـ ڏالي ـ ڏونڍو.

● نڊڙ ۽ نڊار: امامن جي صدقي ـ امامن جي نالي (ڪيل خيرات).

● نڊڙرانو ۽ نڊڙرانا: ذ. تحفو ـ سوڪڙي ـ گهور ـ پيتا.

ـ نڊڙراڻو ۽ نڊڙراڻا: ذ. نڊر ـ نڊرانو ـ تحفو ـ سوغات ـ سوڪڙي ـ پيتا ـ گهور.

ـ نڊڙ ڇڻ: ميڙا ميڙ ـ سڪا پاسڻ ـ پيتا ڪرڻ ـ منٽت ميڙ.

● نر ۽ نر: ذ. (سن. نر) مڏ ڪر ـ مرد ـ مڙس مائهو (مادي جو ضد). هڪ عزت جو لقب ـ سخي. ڏهل يا نغاري جو ٽلهو آواز ڪندڙ ڍاڳو. ڪجيءَ جو قر نہ جهلينڊڙ ون. (ذ. صف) بهادر ـ ڏاڍو مڙس ـ پهلوان ـ جوڌو ـ مردانو ـ جانٽو ـ مڙسائو ـ پلنگ ـ پورهيه. (ڪ).

ـ نرءُ پڪيءُ هڪليجنءُ: پردي جي سخت پابندي هئن.

ـ نرءُ گهنٽوءُ ۽ نڙءُ گهنٽا: ذ. صفت. جبرو ـ جانٽو ـ قوي ـ جنگ ـ بهادر ـ پهلوان ـ همٿ پريو. ڏڻمنٽو ـ ينٽو ـ جنٽو ـ ٽلهو ـ ٽوٽانگ ـ وڙسنڊر ـ

د ڏونسو - ٻُٽ ۾ پريل - چوڪيو - ڏ ڳ - مُڪو.
سڏر - جهالو - جهلينڊ - پڪو - جاڏو. ڪاميي -
لانبارو - شهُو تيي.
= نرُ مادُ ۽ نرُ مادَ: ذ. مذڪر ۽ مونث -
نرُ ۽ مادي - نر ماد ڪُ - مجاڪرو - هينجيز.
= نرُ مادَڪَ ۽ نرُ مادَڪَ: ذ. مذڪر ۽
مونث - نرُ ۽ مادي - نر ۽ ماد.
= نرُ ماد ي: مذڪر ۽ مونث - نرُ ماد -
نرُ مادَڪُ.
= نرُ وارُ ۽ نرُ وارَ: ذ. پنڪيسر. ڪُل ۾
مادي وار جي پرسان نرُ وار ۾ ٿئي.
= نرُوڻُو ۽ نرُوڻا: ذ. نرُ - مُذڪر.
= نروڻيو ۽ نروڻيا: ذ. نرُ - مُذڪر.
= نرُ و جهڻُ: نر ڪجيءَ جون چوڙيون سندس
ٻُور واريون ٻئي لامون ڪپي، مادي ڪجيءَ جي
چوڙين ۾ وجهڻ.
● نِرُ: حرف جر. (سن). باهر - ڪان سواءِ - بغير -
ن - ري - بي - بنا.
= نِرُ اپاوُ ۽ نِرُ آپاوَ: ذ. صفت. بنا آپاوَ -
بنا علاج. وسويو. سوڌي هٿ نه اچڻ وارو.
ناقابل اصلاح.
= نِر اپرادَ ۽ نِر اپرادَ: ذ. صفت. بي گناهه -
بنا ڏوهه.
= نِراپرادِي: ذ. صفت. بي جرم - بي گناهه -
بي ڏوهو.
= نِرُ آدَرُ ۽ نِرُ آدَرَ: ذ. (سن. نِر = ڪان سواءِ
+ آدر = عزت) عزت ڪان سواءِ - بي عزتي -
بي مانائي - نِرآدري - بي ادبي - آنادرُ - هٿڪ
عزت - سُهُڻَ - ڪَنڇ - ڳارگند. (ذ. صفت).
بي عزتو - بي مانو.
= نِرُ آدَرُ ڪرَڻُ: بي عزتي ڪرڻ - نِر مانُ
ڪرڻ - بي مانو ڪرڻ.
= نِرُ آڌارُ ۽ نِرُ آڌارَ: ذ. صفت. آڌار ڪان سواءِ -
بنا آڌار - سواءِ ٽيڪ جي - پروس - ٻئي جي آسري -
لاچار - عاجز.

= نِرُ آسُ ۽ نِرُ آسَ: ذ. صفت. بي آسَ -
بي اميد - نا اميد - نِراڀا - مايوس.
= نِرُ آڪارُ ۽ نِرُ آڪارَ: ذ. صفت. شڪل يا
آڪار ڪان سواءِ. (اسم خاص). خدا جو هڪ صفاتي
نالو يا هڪ صفت.
= نِرُ آهارُ ۽ نِرُ آهارَ: ذ. صفت. بنا ڪاڌي -
بغير ڪائڻ جي - بکايل - نِيرانو.
= نِرادَرُ ۽ نِرادَرَ: ذ. بي عزتي - نِرادري -
بي ادبي - انادرُ - هٿڪ عزت - سُهُڻَ - ڪَنڇ -
گارگند. (ذ. صفت). بي عزتو - بي مانو - بي ادب.
= نِرادرُ ڪرڻ: بي عزتي ڪرڻ - نِر مانُ ڪرڻ -
بي مانو ڪرڻ.
= نِرادَرِيُ ۽ نِرادَرِيُونُ: ث. بي عزتي -
بي ادبي - نِرادر.
= نِراڌَرُ ۽ نِراڌر: ذ. صفت. بنا آڌار -
بي آسري - بي وسيلي - بنا سنيال - يتيم - لاوارث -
ڏليل - بي مائتو - بي سهارو - بي اجهو.
= نِراسُ ۽ نِراسَ: ذ. صفت. (سن. نِراشُ).
بنا اميد - بي آس. نا اميد - مايوس - محروم - دلگير -
آداس - نِر هه - نِراهُ. بي وس - لاچار. انگهن
ڪان سواءِ - بنا ڪنڌ جي (ڪاڻي). لسو - صاف.
= نِراسا ۽ نِراسائُونُ: ث. نا اميدي - مايوسي -
لاچاري.
= نِراسائِيُ ۽ نِراسائِيُونُ: ث. نا اميدي -
مايوسي - آداسائي - نِراسا.
= نِراڪارُ ۽ نِراڪارَ: ذ. صفت. بنا صورت -
بي شڪل. بي عيب. نهايت - عمدو - اُتم - افضل.
الاهي - خدائي - ديوتا سروپ - رحماني - ايشوري.
(اسم خاص). هندن جي خدا جو نالو -
پرميشور.
= نِرهانُ ۽ نِرهانُ: اها حالت جنهن ۾ سڀي
اڇائن ۽ دکن ڪان انسان آجو هجي آزادي - مڪتي -
موڪش - مڪتي - نجات - رستڪاري - چونڪارو.
نروان - پرم پد - پرم آنند - ڪمال خوشي. نرورتي -
سعادت.

Gul Hayat Institute

= نِرْبَلْ ع نِرْبَلَ: ذ. صفت. بي طاقت - کمزور - دُرْبل - هيڻو - ضعيف - بي زور - نستو.
= نِرْپَڙُ ع نِرْپَڙُ: ذ. صفت. پڙُ نه کندڙ - بي ڏپو - نڈر - نه ڊجندڙ - نڈر - بي پڙُ - بي پرواهه - بالڪ - ڏنڊم - دليـر - همٿ پريو - بهادر - پهلوان - بانڪو.
= نِرْپَڪي: ذ. صفت. ڏسو نرپڙُ.
= نِرْپَڪ ع نِرْپَڪ: ذ. صفت. پڪ يا رياءُ نه کندڙ - پاسخاطري نه کندڙ - بي رياءُ - بي طرفدار - سمدرسي - هڪ اکيو - نرپکش - انصافي - بنا پاسخاطري - بي پچو.
= نِرْمَتَنْ ع نِرْحَتَنْ: ذ. صفت. جتن نه کندڙ - حيلو نه کندڙ - کوشش نه کندڙ.
= نِرْجَل ع نِرْجَلُونْ: ث. روزُ - اپواس - لنگهن - فاقيو.
= نِرْجَلُ رَکڻُ: ورت رکڻ - فاقو کيڏڻ - نيرانو رهڻ.
= نِرْمَل ع نِرْجَلُ: ذ. صفت. پاڻي کان سواءِ - بنا پاڻيءَ جي - ري پاڻيو - سکل.
= نِرْجيءُ ع نِرْجيءُ: ذ. صفت. جيءَ يا جان کان سواءِ - بيجان - اچيتن - نرجيو - بي جيءَ - بي جوتيو - جڙ.
= نِرْجيو ع نِرْجيا: ذ. صفت. ڏسو نرجيءُ.
= نِرْدوشُ ع نِرْدوشَ: ذ. صفت. بغيردوش - بنا ڏوهه - بي گناهه - بي قصور - بي خطا - بي ڏوهي - ري معيار - وڏهو - ابهرو - اپامڙو - معصوم. سلامت. بي خوف. (ت)
= نِرْدَئِي ع نِرْدَئِيُ: ذ. صفت. (سن. نِرْدَيَ) دَيا کان سواءِ - بي رحم - بي کل - بي قياس - ڏانا سر - ظالم - نردييا - ڪنور - قهار - سنگدل - ڪٺيل - ڪسائي - سخت دل - اپاجهو - بي حس - بي درد - بي مهر.
= نِرْدَيا ع نِرْدَيا: ذ. صفت. ڏسو نردَئي.
= نِرْدَيائِي ع نِرْدَيائُونْ: ث. دَيا نه هڻڻ واري حالت - بي رحمي - سنگدلي - ڪنورپائي - بي دردي - ظلم.

= نِرْڈَکُ ع نِرْڈَکَ: ذ. جنهن تي ڏک جو اثر نه ٿئي - بي ڏپو - بي پڙُ - نرپئي - نرپي.
= نِرْڈَنْ ع نِرْڈَنَ: ذ. صفت. ڏن کان سواءِ - غريب - مسڪين - ڪنگال.
= نِرْڈوهِيُ ع نِرْڈوهِيُ: ذ. صفت. ڏوهه يا قصور کان سواءِ - بي ڏوهي - بي گناهه.
= نِرْگُڻُ ع نِرْگُڻَ: ذ. صفت. گڻ کان سواءِ - شڪل کان سواءِ - نراڪار - نرگڻ - بي گڻو - بي لڇ - بداخلاق - بدتميز - عيبدار.
= نِرْگُڻُ ع نِرْگُڻَ: ذ. صفت. نالائق - نڪمو - گڻ هيڻ - وڻواند - نڪار - ناخلف - نامراد - ڪسيرڪ - ڪين جهڙو - ٻُهر - بيهودو.
= نِرْلَجُ ع نِرْلَجَ: ذ. صفت. لج کان سواءِ - بي لڇو - بي حيا - بي شرم.
= نِرْلَڇو ع نِرْلَڇا: ذ. صفت. لج کان سواءِ - بغير خطا - بي حيا - بي شرم - بي لڇو - بي نڪو - بي ديدو - نرڇو - بي غيرت.
= نِرْلوڀِيُ ع نِرْلوڀِيُ: ذ. صفت. نرلوڀُ - ناخود غرض - آسوار ٿي - بين جو خيال رکندڙ - پرهپڪاري - نشڪار.
= نِرْلِيپُ ع نِرْلِيپَ: ذ. بغير ليپ - نرلپت - صاف - پاڪ - آڇتو - آپرشت - بي ڏوهي. نيارو.
= نِرْمَرُ ع نِرْمَرَ: ذ. صفت. سر يا ميرائي کان سواءِ - اوجل - صاف - پاڪ. موهه کان سواءِ.
= نِرْموهِيُ ع نِرْموهِيُ: ذ. صفت. بنا موهه - ري پيار وارو - بي دل. بي درد - بي ترس - ڪنور - بي قياس - سنگدل - بي رحم - رکو - نرموهيو.
= نِرْوارْ ع نِرْوارْ: ذ. صفت. (سن. نِرْ = بنا + وار = پردو). بنا پردي - ڪابل - ظاهرظهور - ٻڌرو - ڪليو ڪلايو. صاف - چٽو - صفا - نرسل - اوجل - اڇو - آجرو - اصل - نجو. ڌار - جدا. سنڌائتو. (اسم) ورنن - بيان - اظهار.
= نِرْوارْ کَرَنْ: ظاهر ڪرڻ. ڏسڻ - ڏيکارڻ - اشارو ڪرڻ - سڃڻ - سمجهائڻ - کولي ٻڌائڻ - آرٽ ڪرڻ - بيان ڪرڻ - لَرَڻُ ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= نِرْوانْ ع نِرْوانَ: ذ. نابودي - برباديِ - نيستي. پرم پد - پرم آنند - کمال خوشي - نرورتي - سعادت. چوٹکارو - نجات - آزادي.

= نِرْوانْ ع نِرْوانَ: ذ. صفت. وان بغير - آزاد - چڑواڳ. مٹاهين درجي وارو - اتر - ثابت. (ت).

= نِرْوانْ پَدْ پِراڀْ: چوٹکارو حاصل ڪرڻ - نجات حاصل ڪرڻ. مُڪتي حاصل ڪرڻ - دنيا جي دام کان آزاد رهڻ.

= نِرْوِرْتي ع نِرْوِرْتِيُونْ: ث. نجات - آزادي - چوٹکارو - آڌار - مڪتي - گت - موڪيه - نستارو - نيتارو - آزادگي.

= نِرْوَڪَلْپْ ع نِرْوِڪَلْپَ: ذ. صفت. وهم، سنسهي ۽ پولهي کان آزاد.

= نِرْوِيرْ ع نِرْوِير: ذ. صفت. ويرِ يا بغض نه رکندڙ.

● نِرْ ع نِرَ: ذ. پاڻ جي پٺن يا بندن وغيرهه کي ٽيل ٽنگ - سوراخ جنهن ماڻ پاڻي ڪڍڻ ڪري وڃي - پٺيءَ مان پاڻيءَ وهڻ جو ٽنگ - گارچو - رونڊ.

● نَرْ ع نر: ذ. نار جي پڙ هيٺان سنهي ڪسي.

● نَرا (ث): اسم خاص. راجپوتن ۽ ٺڪرن جي هڪ ذات جو نالو.

● نِراڍْڙي ع نراڍِڙِيُونْ: ث. اک جي مٽان ٻاهر پيرن (وارن) جي گولائي واري جاءِ - پروٹنو.

● نِرادِيهي ع نِرادِيهِيُونْ: ث. سيني ۽ هيٺين (مردن) جي ڏاسي وقت دعوت ڏيڻي گهرائڻ واري حالت.

● نِراڙْ ع نِراڙ: ذ. (سن. لِلاٽ. پرا. نڈال) اکين ۽ مٿي جي وارن جي وچ ۾ منهن وارو مٿانهون حصو - پيشاني - نِرڙْ - نِراڙي. تالهه - طالع - نلاٽ - تارڪ. (ڪ).

● نِراڙُو ع نِراڙا (ڪ): ذ. پنهن جي منهن - اڪيلو روءِ سوءِ - علحده - جُدا - نِرالو. (ث. نِراڙي ع نراڙ يُودْ).

= نِراڙائِيي ع نراڙائِيُونْ: ث. اڪيلائي - علحدگي - گوڙ گهمسان کان الڳ جڳهه - سنسائي.

● نِرالو ع نِرالا: ذ. صفت. (پرا. نِرالِي. سن. نِرالي) الڳ - جُدا - اڪيلو - هيڪلو. ٻي نموني جو - عجب - ڏاريسون - عجب جهڙو - نيارو - انوکو - عجيب و غريب - نئون - خاص - نجو - ذاتي - و شِيشْ وانْ - نادرُ - غير رواجي - آساڌارڻ - نه ڏٺل نه ٻڌل - ناشنيده. سڪلو - نلهو - مُجرّد. آزاد. (ث. نِرالي ع نِرالِيُونْ).

= نِرالائِيي ع نِرالائِيُونْ: ث. خصوصيت - وشيشتا - نِرالپڻ.

= نِرالِيي حالت: ث. نرالي ڳالهه - نيارَپَ - اِستثنا - وِيڪَشْ.

= نِرالِيي طَبِيعَت: ث. خاص مزاج - انوکي چال - فطرت.

● نِرانَ ع نِرانُونْ: ث. گهوٽ جي پيٽ - مڙس جي پيٽ - نِڙان - نِڻان.

● نِرانو ع نِرانا: ذ. صفت. ٻنا ناشتي ڪيل. ٻُڪايل.

● نِراهَ ع نِراهَ: ذ. صفت. بي راهه - ناآميد - نِرهه - مايُوس - نِراسْ - محروم - خستو - شڪستو. اُداسْ. رَدْ. (ت).

● نِرائِيي ع نِرائِيُونْ: ث. نِلائي - هاڪائي - ٻُڌ ترتا - سڻائي - آڇتائي - نِرملتا - سُڌ چتا.

● نِرْتِ ع نِرْتُونْ: ث. (سن. نيتر يا نِرتي) نظر - نگاهه - ڏسڻي - بَصارت - درشت - جوت - ديد - نيهار - اک جي روشني - ڏيٺ. ڏيانْ - ويچار - خيال - سمجهه - فهم - پوجهه - هوش - حوصلو. نِاچْ - نِماڻ - لڇڻ - تماشو - ڏيکارو - ڏيکاءُ - نظارو - شڪل - روئداد - ديدار. هيڇ - ذوق - شوق. پيار. حياءُ - لَڄَ - شرم.

= نِرْتائِيتو ع نِرْتائِتا: ذ. صفت. نرت جو يا نرت وارو - سُڄاڻ - سمجهو - تيز فهم - زيرڪ - چتر - سُٹوپرو - متمان - هوشيار - عاقل - عقلمند.

= نِرْتَنْ: مصدر. نهارڻ - جاچڻ - چتائڻ. (نِرتيو - نِرتيندو - نِرتيل).

= نِرْتَنُونْ: ظرف. نرت سان - نرت کان. نظر. ڏيان.

Gul Hayat Institute

"پليان پتليو نہ رهي، نِرتون نِيہہ نِيار" (شاهہ).

ـ نِرْتَنُونْ: ظرف. نِرت کسان ـ نظر کان ـ نظر جي کري.

ـ نِر تَيُونْ: ظرف. نِرت سان ـ ڏيان سان ـ حِيدق سان.

ـ نِرْتو (ک): ظرف. نظر کي سامهون ـ سنئون ـ سِڌو ـ ڏو. (ع. نِرتا). تيز نظر واري آڻ جو هڪ قسم. (ک).

● نِرْجوْ ع نِرْجا: ذ. صفت. نِرجو ـ بي حيا ـ بي شرم ـ بي لڄو ـ بي نڪو ـ بي ديدو ـ ڏيون پاڻيون ويل. نِڊر ـ بي چيو ـ نافرمان ـ هٺيلو ـ ضِدي ـ ڏڍ ـ نِيريَلْ. سخت ـ ڏاڍو. اڻ ٽڪ ـ اَوِرچْ. منحوس. (ث. نِرجِي ع نِرجيون).

● نِرْجوْ ع نِرْجا: ذ. صفت. بي شرم ـ بي حيا ـ بي لڄو ـ نِرجو ـ بي غيرت ـ بي ديدو ـ بي نڪو. ڪَڪَ نہ ٽيندڙ ـ اورچ. هٺيلو ـ ضدي ـ نِڊر. بي اثر ـ سخت ـ ڏاڍو ـ مضبوط. بهادر ـ دلير. (ث. نِرجِي ع نرجيون).

ـ نِرْجائِي ع نِرْجائِيوْنْ: ث. بي حيائي ـ بي شرمائي ـ بي غيرتي. هٺ ـ ضديت ـ نِڊرپائي.

● نَرْچْ: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● نَرْخْ ع نَرْخَ: ذ. قيمت ـ مارکيٽ جو اڳهہ ـ محصول جي اڳهوتري ـ نَرخ نامو ـ ٻڌا ـ ٻيٽ ـ دام ـ ڪِيرو ـ شرح. نمونو ـ رواج ـ چال ـ هلت چلت. "موجوده زمانو ئين نَرخ سان هلي رهيو آهي." (جملو).

ـ نَرْخ بَنْدِي ع نَرْخ بَنْدِيوْنْ: ث. مقرر ڪيل اڳهن جي لسٽ.

ـ نَرْخْ نامو ع نَرْخَ ناما: ذ. محصول جي اڳهوتري جي ياددائشت ـ اڳهن جي لسٽ ـ نَرخ بندي.

● نَرْدْ ع نَرْدَ: ذ. ڀٽڪو ـ مُهره ـ پيش ٻڌا تحفو.

● نَرْدْبانْ ع نَرْدْبانوْنْ: ث. چوڏسي ـ ڏاڪڻ.

● نَرْدَنْ ع نَرْدَنَ: ذ. پاڻي جي ڀڪي جو هڪ قسم (ڪنهن گهٽ ۽ ڪناري تي ڪَنڊ جي گاهہ ۾ گُذاري).

● نَرْدُورْ (ک): ذ. نادر. ظالم.

● نَرْ ڏِپساوَرْ ع نَرْ ڏِپساوَرَ: ذ. بازار ـ دڪان ـ مَنڊي ـ مارکيٽ.

● نَرَرْ ع نَرَرْ (ک): ذ. صفت. افلاطون ـ چالاڪ ـ هوشيار. ڏاڍو ـ پهلوان ـ بهادر.

ـ نَرْڙائِيپ ع نَرْڙائِيوْنْ (ک): ث. ڏاڍ جواني ـ ڏاڍ مڙسي.

ـ نَرْڙائِي ع نَرْڙائِيوْنْ: ث. ڏاڍ جواني ـ ڏاڍ مڙسي ـ پهلواني ـ بهادري.

ـ نَرِرْ پُوزْ ع نَرِرْ پُوزَ (ت): ذ. صفت. بهادر ـ مضبوط. طاقتور ـ سڪيمو.

● نِرْرْ ع نِرَرْ: ذ. (پرا. نِبال. سن. لات) بدن جو هڪ عضوو ـ نِراڙ ـ پيشاني ـ جبين.

● نَرْڙو ع نَرَڙُوْ: ذ. ڏڪو ـ دَهڪو ـ ڏهڪاءُ ـ خوف ـ ڊپ. ٻاسن کان وڏو. (ث).

ـ نَرْڙوڪِيڙَنْ (ت): ڏاڍيان ڪاڙهائڻ ـ جهيڙو ڪرڻ.

● نَرْسَ ع نَرْسُونْ: ث. (انگ) ڊاڪٽرياڻي. دائي. مَنڊير ـ مدوائيف ـ مسٽر.

● نِرْسْ ع نِرْسَ: ذ. صفت. نِرسو ـ وَزَن ـ هلندي ـ زور ـ بوجو ـ بار ـ ميزان ـ بوجهہ. مَٽو ـ ميلاوتي ـ گاڏڙ. گهٽ ـ اوٽو ـ ڪَسو ـ ڪَمْ ـ اڻ پورو ـ زائل ـ ڪنل پاڳو ـ اَنْٽالو ـ لانيرو.

ـ نِرْسائِيْ ع نِرْسائِيوْنْ: ث. گهٽتائي ـ ساتيحتي ـ ڪتمي ـ ڪوٽ ـ اوٽائي ـ ڪمتري ـ زبردستي.

● نَرْسَنْگوْ ع نَرْسَنْگا: ذ. وڇائڻ جو توتاڙو ـ وڇندڙ سِڱ ـ سِنگڙي.

● نِرسِنْگهہ: اسم خاص. وشنو جي اڏ ماڻهو ۽ اڏ شينهن واري ٻت جو پُتلو.

● نَرْغوْ ع نَرْغا: ذ. گهيرو ـ حلقو. انبوهہ ـ هجوم ـ هنگامو. مشڪل وقت ـ دشواري.

● نَرْ ڦوٽو ع نَرْ ڦوٽا: ذ. پساريکي وکر جو هڪ قسم ـ وڏي ايلاچي.

Gul Hayat Institute

● نرڪ ۽ نرڪ: ذ. نرڳ - جهنم - دوزخ - پاتال - عالم ارواح - اعراف - ميرتيو لنوڪ. ٻڪري - جڏا خانو. (ذ. صف). ڪينو - ميرو - گندو - غليظ - خراب - فاحش.

- نرڪ گامي: ذ. صفت. دوزخ جو رهاڪو - جهنمي - نيرگي.

- نرڪي ۽ نرڪيي: ذ. صفت. دوزخي - جهنمي - شيطان. شرير.

● نرڪڻ: مصدر. چمڪڻ - چلڪڻ.

● نرڪو ۽ نرڪا (ل): ذ. ڪسيءَ مان پائيءَ جي وهڻ لاءِ سنهون سوراخ (ذ. صفت). لڇو - آمڙ. بي جيو - نافرمان.

● نيرڪڻ (ڪ): مصدر. نهارڻ - چڪاسڻ - جاچڻ - تڪڻ - ڏسڻ - پرکڻ - آزمودو ونڻ - ڏيان مان چتائي ڏسڻ.

"رکي نيڻ نيڻن ۾ نرکي نمائي." (سائي).

(نيرڪيو - نرڪيندو - نيرڪيڻل).

● نيرڪ ۽ نيرڪڻ: ث. جاچ - چڪاس - تڪ. آزمودو - پرک.

- نيرڪ پرک ڪرڻ: جاچ ٽوڻ - آزمائش - پرکڻ.

● نرڳ ۽ نرڳ: ذ. نرڪ - دوزخ - جهنم.

● نرگس: گل جو هڪ قسم (اندران ڪارو، باهران پيلو). (اسم خاص). هڪ فلم ائڪٽريس جو نالو.

● نرڳ ۽ نرڳ: ذ. دوزخ - جهنم - هاوي - پاڻين جي وهڻ جي جاءِ - پاتال - تحت الثريٰ - سجين - سقر - اسفل السافلين. (ذ. صفت) ڪينو - خراب - گندو - بدفضيلت.

- نرڳيي ۽ نرڳي: ذ. صفت. دوزخي - جهنمي - نرڪي - نرڳ جو. ڪينو - ميرو گندو - گندو - غليظ - گدلو - فاحش.

● نيرگهٽ ۽ نيرگهٽ: ذ. نڙيءَ جي اندران هوا لاءِ هڪ چلائيين نلي - نڙگهٽ - نڙگهوٽو - نڙي - گلو - شاهه رڳ - گهٽ - گهات - ڪنڊ - هجي - ڪنڙن - هڪي - ڪُورن - ڪاڏي جي نلي - هوا چونڙو.

- نيرگهٽ نيڻن (ڪ): نهوڙي وڃڻ - قابو ڪرڻ. ناهوڊ ڪرڻ.

● نرگهول ۽ نرگهولَ (ل): ذ. صفت. تمام ڏگهو - قداور - لنبو.

● نرلي: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نرلي: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نرم ۽ نرمَ: ذ. صفت. سولو - ملڻسار - لچڪيدار - انگهندڙ. ڪونڊرو - ملايم - ڪومل - ڪچو - سوکيو - حليم - ڪنڊرو - ملائم. نازڪ - ڦلهڙو رحمدل. سانتيڪو - سليم - لوچدار - خليق - متحمل - بردبار. ڍيرو - ڏيمون - جهيٽو پسيل - پينل - آلو ٽيل. لسو - خوشنما. ڪاهل - مست.

- نرمائش ۽ نرمائيشون: ث. نرمي - نرمائي - ڪوملتا - جهيڙائي - حليمت - ملايمي - سليمي - طبعي - ڪنڊرائي. ڦلهڙائي. نهنائي - خلق. نامردي.

- نرمائي ۽ نرمائيون: ث. ڏسو ارمائش - نرمي.

- نرمَ پائي: هلڪو پائي - صاف پائي.

- نرمَ دل ۽ نرمَ دل: ذ. صفت. نرم دل وارو - رحمدل - موم دل - قياس وند.

- نرمَ ڪرڻ: ملايم ڪرڻ - ڪنڊرو ڪرڻ. نارڻ - ڍيرو ڪرڻ. دل ونڻ.

- نرمي ۽ نرميون: ث. فرمائش - نرمائي - ڪوملتا - جهيڙائي - ملايمي - ڪنڊرائي - ڍيرائي - ڪوملائي - ڏيمائي - ڪوٽڙائي. خلق - شيريني - ڦلهڙائي. شفقت - مهرباني - رحمدلي. آهستگي. سهولت - آساني - سولائي. بردباري - تحمل. نامردي.

● نرمل ۽ نرمَل: ذ. صفت. اڻ ميرو - ٻڌا ڪدورت - پاڪ - پوتر - صاف - نيچ - ڪومل - شفاف - چمڪندڙ - ڏاڍا وارو - اوجل - سنو - اڇو - اجرو - اڇتو - نجو - خاص - نبار - خالص - اصل - ٽيٽ - چند - ڪرو - سچو - بيداغ - شڌ - نيڪ دل - صاف دل - سرل - نسکپٽ - سوڌو - صاف گو - بي رياءِ.

Sindhi Hayat Institute

= نرمتلائي ۽ نرمتلائيون: ث. نرملتا - صفائي - اجلائي - پاکائي - پوترتا - سفائي - آچتائي - سڻ چتا - پوشيدائي.

● نرمو ۽ نرمو: ذ. ڪپهه جو هڪ قسم - نرم يا سنهي ڪتيل ڪپهه.

= نرما: ث. آمريڪا جي ڪپهه سان مشابهت رکندڙ نرم ۽ ڏگهي تندن واري ڪپهه جو هڪ قسم (بنگال ۾ ٿئي).

● نرن ۽ نرنون: ث. گهوٽ جي پيٽ - نڙ - نران - نڙان.

● نرنا ۽ نرنا: ذ. نر - مرد - مذڪر - مڙد - مڙس ماڻهو هڪ عزت جو لقب. (ث. ناري نانءُ ۽ ناري نانن).

= نرنانءُ ۽ نرنانء: ذ. مرد - مڙس - مذڪر.

● نرناهه ۽ نرناهه (ڪ): ذ. صفت. ظرف. پڌرو - ڪليو - ظاهر ظهور - عيان.

● نرنجن ۽ نرنجن: ذ. صفت. بي عيب - بي عيبو - لڳت يا موهه کان آزاد. خدا جو طالب (ظرف). بنا جذبي - بنا حرص و هوس.

● نرنڊ ۽ نرنڊون (ل): ث. پڙڪ - گپير. "ڪري مر ڪٽو ٻيو، نيئر ۾ نرنڊ".

● نرنڊو ۽ نرنڊا: ذ. صفت. بي حيا - بي شرم - نرلڄ.

● نرنڻ (ڪ): مصدر. نرنء ڪرڻ - ڪولڻ - ظاهر ڪرڻ - پڌرو ڪرڻ. (نرنيو - نرنندو - نرنيل).

= نرن (ڪ): ث. صفت. پڌرو - ڪليل - عيان - صاف - ظاهر - چٽو.

= نرنءَ ڪرڻ: صاف ڪرڻ - ظاهر ڪرڻ. فيصلو يا نبيرو ڪري ڇڏڻ.

= نرنهي: ڪولي - نروار ڪري - ظاهر ڪري.

● نرنو ۽ نرنا: ذ. صفت. صبح جي ماني کائڻ کان سواءِ - ڪائڻ بنا - نيراني - بنا ناشتي ڪيل - نيرانو.

= نرنهي: صفت. بنا ڪاڏي پيتي - نيراني - نيراڻي - لٽنگهڻ.

● نرنيءُ ۽ نرنيون: ث. صبح جي ماني - ناشتو - نيرن - نيرانپ - چاندو پاڻي.

● نرنيه: ذ. (سن. نيرڻ) نرنئي - فيصلو - چنڊ چاڻ - نبيرو - سڌائت - نتيجو - انومان. راءِ - راهو - صلاح - مصلحت.

= نرنيه ڪرڻ: فيصلو ڪرڻ - نبيرو ڪرڻ - صاف ڪرڻ. سهي ڪرڻ. پڃاڻ - امتياز ڪرڻ - سڃاڻ - تفاوت سمجهڻ.

● نرٽو ۽ نرٽا: ذ. (سن. نيرڻيه) تحقيقات - فيصلو - نياءُ - نبيرو.

= نرٽي: نياڪاري - امين.

● نرو ۽ نرا: بدن جي عضوي جو هڪ قسم - نهاڻين جي پر وارو بدن جو آندو. سٽر جو هڏي سان ويڙهيل. چمڙن جي وچ وارو حصو. مٿاڇري نلي - مردانو ٻيلو - آنورو - خصيه - خصيو. (ڪ) چاڪ. (ث). ڪتي، ٻڪريءَ وغيره جي اڳيون ٽنگون ڪٽي ٻڌڻ واري حالت - ڳاٽ. آنشبازيءَ جو هڪ قسم. نيسارو - نسارو - نسليو. ڪپرو - چيت جي سير. ٻوٽي جو هڪ قسم - ڪوتمير - جهنڪ ڪٽوري. (اسم خاص) تعلقي ميرپورماٽيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= نرا پرجتن: شهوت پيدا ٿيڻ - انگيز ٿيڻ.

= نرا چٻ ڪرڻ: هيسائڻ - دٻائڻ - نڙي ڪيڏ.

= نرا چٻتن: هيسائڻ - ديڇارڻ - وس ڪرڻ.

= نرا ڏيڻ: مٽي ٿيڻ مغرور ٿيڻ - هٺ ڪرڻ. جهيڙو ڪرڻ - تڪرار ڪرڻ.

= نرا ڦاٽن: شهوت جو زور وڻڻ.

= نرا ڪٽن: اڳيون ٽنگون مٽي ڪٽي سامهون ٿيڻ - پوين ٽنگن تي ٻڌڻ.

= نرا لهڻ: ٻيلا لهي پوڻ - آنورا سڄي پوڻ - ٽٽ ٿيڻ. هرنيا ٿيڻ.

= نروڙيڻ: منهن سامهون ٿيڻ - وڙهڻ لاءِ آماده ٿيڻ - تڪرار ڪرڻ. غرور ڪرڻ. ڪنڌ مٽي ڪٽڻ - آپو گاٽ ڏيڻ. ضد ڪري ٻڌڻ. دٻائڻ - هيسائڻ.

= نرو لهي ڇوڙ: ٻيلو لهي پوڻ - آنورو لهي پوڻ. هرنيا ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

● نِرو ع نِرا؛ ذ. صفت. چڑو - اڪيلو - تنها - محض - جدا - ڌار - علحده - الڳ. وائڪو - واسرو. خالص - نجو - نج - نيار - اصل. فقط - رڳو. نسورو. پورو. چڳوپلو.

● نِرُوارَ ع نِروارُونْ: ث. تقرير - ڳالهڪو - بيان.

● نروارُ ع نِروارَ: ذ. ظاهر - ڪليو - پڌرو - عيان.

= نِروارُ ٿيڻ؛ ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ - عيان ٿيڻ.

= نِرُوارُ ڪرڻ؛ ظاهر ڪرڻ - پڌرو ڪرڻ - عيان ڪرڻ.

● نِرواهه (ت): پورائي.

● نِرو ڏَنْ: مصدر. نچوڙڻ - نچوڙ - نچوڙڻ - پيڙو ڏيڻ - زور ڏيئي چڀڻ - چپيائڻ - چُڻ - ڪشڻ - نچوڙي ڪڍڻ - مهڙو ڏيڻ - مروڙڻ - موڙڻ. ولوڙڻ - جهڳڻ - جهڳوڙڻ. (نِروڙيو - نِروڙيندو - نروڙيل).

● نَرُوَرُ ع نَرُوَرَ: ذ. راجا - شاهه - بادشاهه. (ذ. صفت). راجا جو - راجائون.

= نَرُور سهري: راجائي يا شاهي ڳهٽي.

● نِروڙِيْ ع نِروڙِيُونْ (ڪ)؛ ث. پوڻي جو هڪ قسم.

● نِروگو ع نروگا؛ ذ. صفت. روگ ڪان سوا - بنا روگ - بنا مرض - با جميعت - نرويو - نِروگي - تندرست - چڳو پلو - صحت ياب - هٽ سڄو - جوپ - نمرو - صحت بخش - اروگ - صحيح سلامت - صحت وارو - صحتمند - طاقتور. (ث. نِروگي ع نِروگيون).

= نِروگائِيْ ع نِروگائِيونْ: ث. روگ يا مرض نه هجڻ واري حالت - صحت - چڳلائي - هٽ سڄائي - نروائي - خيريت - سلامتي - صحتيابي - بيماريءَ کان آزادي - تندرستي. (ذ. صفت). بنا روگ - چڳو پلو - تندرست.

= نِروگِيْ ع نِروگِيُونْ: ث. تندرستي - نروگائي. (ذ. صفت). تندرست - چڳوپلو - هٽ سڄو - نرويو - جوپ - نمرو - صحت ياب - صحت بخش.

= نِرُولْ ع نِرُولَ (ل)؛ ذ. صفت. تمام ڏکهو - لمبو.

● نِروئو ع نِروئا؛ ذ. صفت. نويو - بنا مرض - اروگ - تندرست - صحتمند. مفيد. (ث. نِروئِيْ ع نِروئِيونْ).

= نرو ٽائِيْ ع نِرو ٽائِيُونْ: ث. صحت يابي - چڳلائي - تندرستي - خيرت - سلامتي - نرويائي - نروگائي.

● نِروئِيْ ع نِروئِيْ: ذ. صفت. نرويو - نروگ - بنا روگ - چڳوپلو - تندرست - صحتمند - خوش.

● نِرو يو ع نِرو يا؛ ذ. صفت. بيماري پيدا نه ڪندڙ - صاف - سٿرو - صحت بخش - معتدل - هاضم - موافق - چڳوپلو - تندرست - صحتمند - گوارا - نروگي - خوش گوار - نروگو - صحت ياب - هٽ سڄو - جوپ - نمرو - اروگ - سلامت - تازو توانو - طاقتمند - اروگ - خوش (نِرو ئِيْ ع نِرو ئِيُونْ).

● نِرهُ ع نِرهَ: ذ. صفت. نرهه - نراس - مايوس - اداس - نااميد - بي آسرو. رَدُّ. سڄو ڏينهن لنگهن ڪيئن - بکيو. (ذ. اسم). زهر. (ت). (ظرف). ٻنهه - مورهين - اصل - صفا - سورگو - ٻنهين. (ڪ).

= ذرَهُ ٿيڻ؛ نراس ٿيڻ - ناراض ٿيڻ - نا اميد ٿيڻ.

= نِرهُ ڪرڻ: نراس ڪرڻ - ناراض ڪرڻ - نا اميد ڪرڻ.

● نِري ع نَرِيُونْ: ث. (پرا: نليا. سن. نل + ايڪا). پوري نلي (لوهه يا ڪاٺ وغيرهه جي) - نلي - تاڃيءَ جي ٻيٽي جي سٺ ويڙهڻ لاءِ هڪ پوري ڪائي (اڌرٽي جي). نلڪي نل - تڙ ۾ ايندڙ سنهي موڪ. (ڪاڇو) - تڙ جي ٻاڦ جي نلي - ڪسي. بدن جي هڪ پوري ڏکهي هڏيءَ جو قسم - ٻانهن ۽ ٽنگن جو وڏو ڏکهو پورو هڏو - ويڙي - نلي. ماپ جو هڪ قسم - هٽ جي وچين آڱر ڪان ٿوڻڪ تائين ڏيکهه جي ماپ - ڏيڍ هٽ. ڪڙ جي نري. نال. بندوق جي نلي. ڪڍڻي اڳيان ڦنيل سوٽر جي بچاءَ لاءِ نالي. تاروءَ جو

هڪ قسم. (اسم خاص). تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
= نَرِيُبو ۽ نَرِيُبا (ث)؛ ذ. سرن وجهڻ لاءِ لوهه جو هڪ اوزار.
= نَرِيُبَ ۽ نَرِيُبُونُ (ث): ث. اٽڻ وقت تاڃيءَ مان ڏاڳي لنگهائڻ جو هڪ ڪورڪو اوزار.
= نَرِيو ۽ نَرِيا؛ ذ. صفت. نريءَ وارو- ٽنگن وارو؛ جيئن "ڪارَنريو" (گهوڙو).
= نَرِيُ واهُ: ذ. پينڊي جي تندن وجهڻ لاءِ ڪ ۾ ايندڙ هڪ ڪورڪو اوزار.
● نَرُ يا؛ ذ. منيءَ جا نارا (جي ڪنير ناهين ۽ جاين جي مٽان پاڻيءَ جي نيڪال لاءِ ٿين).
● نَرِيڙو: اسم خاص. نٿي پارڻ ڪان آتر طرف هڪ لڪ ۽ جبل جو نالو.
● نَرِيڙِي: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَرِيلُ ۽ نَرِيلَ؛ ذ. سڪل ڦلَ جو هڪ قسم- ناريل.
= نَرِيلُو ۽ نَرِيلا: ذ. نَريل- ناريل.
● نَرِيُمانُ: اسم خاص. رستم پهلوان جي ڏاڏي جو نالو.
● نَرِيُو ۽ نَرِيُنا (ڪ): ذ. نَرُ- مذڪر.
= نَرِيُنُو اولادُ: ذ. نَرُ اولاد- پُٽَ.
● نَرِيو ۽ نَرِيا؛ ذ. ناري جو هڪ قسم- ٽِڪر جو نيسارو. گل جو هڪ قسم.
● نڑُ ۽ نڑَ: ذ. (پرا. نندو. سن. نٽ) گاهه جو هڪ قسم- ڪرين واري ڪانيءَ وارو گاهه. ساريسن وغيره جي پوک ۾ ڪانهي مثل ٽيندڙ هڪ گاهه (پاڻيءَ ۾ ٽيندڙ)- ڪانو- سَرُ ڪاني جو هڪ قسم (ڏکهو، اندران پورو)- حقي چڪن جو نڑُ- حقي چڪن لاءِ پوري ڪاٺ جي نلي- پوپلي. وڄائڻ جي ساز جو هڪ قسم- بانسري- مُرلي. نڑانديڪاني. لڪڻ جو هڪ قسم.
= نڑُ سائوُ ڪرَنُ؛ نڑ ڇڄائڻ يا پُسائڻ- نڑ تازو ڪرڻ.
= نڑُ گوهه مانُ ڪڍَنُ: نيات يا برادريءَ مان نيڪالي ڏيڻ.
= نڑُ مانُ ڪڍَنُ؛ پائهيءَ مان ڪيڻ- پاڻ نه ڪرڻ.
● نِڑُ ۽ نِڑَ: ذ. نِڑي- نڑڪهٽ- ڪڇي.
= نِڑُ ڦاڑِي ڪالهائڻُ: وڏي آواز سان ڪالهائڻ. جهيڙو ڪرڻ.
● نڑانَ ۽ نِڑانُونُ: ث. مڙس جي پيڙ- نِڍانَ- نِرانَ.
● نڑانڊِيُ ۽ نڑانڊِيُونُ: ث. سٽ وغيره وڻڻ لاءِ پوري سنهي نلي- نڑو- نالهانڊي- نڍانڊي- خالي نڑو- ڪوٽَ- نالڑانڊي- ڏانڊي. نندو نڑ (وڄائڻ جو). (ڪ). ڪاني جي نلي (جنهن سان ڪينڍان وغيره ڪيڻ).
● نڑاوَلِ: ث. ڏنڊن ۽ سيرَ جي پاڻيءَ تي ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم.
● نڑُ بَتُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نڑُدُولُ ۽ نڑُدُولَ (ل): ذ. صفت. لٽيبو- تمام ڏکهو.
● نِڑُ ڪهٽُ ۽ نِڑُ ڪهٽَ: ذ. نڑيءَ ۾ ڪچين چلراين هڏين جي اسپرنگ وانگر نلي- نِڑُ ڪهوٽو- نڑ ڪهوٽ.
= نڑِ ڪهوٽُ ۽ نڑِ ڪهوٽَ: ذ. نِڑُ ڪهٽُ- نِڑُ ڪهوٽو- ڪنلو.
= نڑُ ڪهوٽوُ ۽ نڑُ ڪهوٽا: ذ. نڑُ ڪهٽ- نڑي.
● نڑوُ ۽ نڑا: ذ. ڪورين جي اوزار جو هڪ قسم- سٽ وڻڻ لاءِ ڪاٺ جي پوري نلي- نڑ نڊي- نڍانڊي- ڪوٽو- ٻهڙي- سٽ سان پريل ريلُ ڪهڻ دستن ٽيڻ واري حالت. ٻج ڇڻ لاءِ ڪاٺ جي پوري نلي- نالڑي. رستي وغيره مان پاڻي آڪارڻ لاءِ لوهه جي پوري نلي- پائپ- نل. مڇي مارڻ جي رڇ جو هڪ قسم. پريل ۽ بند ٽيل ڪرڻين سان آن ڪيڻ تپاسڻ لاءِ لوهي اوزار جو هڪ قسم- حقي يا چلم جو نڑُ. وڄائڻ جو ساز- نڑُ- نڑانڊي.

Gul Hayat Institute

= نڑا پترڻ: نڑن تي ڏاڪا ويڙهڻ - نڑاندي ۽ تي اڀت جي ٽڪ رستي سٽ ويڙهڻ.
= نڑا رڏڻ: نڑن تي آهر چاڙهڻ لاءِ ديڪڙي ۽ پائي، انو ۽ نڑا وجهڻ.
= نڑا سڪڻ: نقصان ٿيڻ. ٽڪجي ٿيڻ. دير ٿي وڃڻ.
= نڑائي ۽ نڑائيءَ: ذ. صفت. نڑن وارو - نڑو وڪڙڻ. نڑ وڃائيندڙ.
= نڑو پترڻ: ٻوري کائيءَ يا نڑاندي تي سٽ ويڙهڻ.
= نڑو چاڙهڻ: هڪ نڑي ختم ٿيڻ تي ٻيو نڑو ان جي جاءِ تي نار ۾ وجهڻ.
● نڑو تر: ث. (سن. نَوَ) ۽ نَوَ (۹) واڌو (+) نَوَ (۹) جيئن ته "۹+۹" وغيره.
● نڑوئو ۽ نيڑوئا (ڪ): ذ. نڑ گهٽ - ڪلو - نڑي.
● نڑوچڑو ۽ نڑاچڑا (ڪ): ذ. ٻاڻيءَ جهڑو ٻڑو دست.
● نڑي ۽ نڑ يُون: ث. (سن. نادَ = نار). بدن جي عضوي جو هڪ قسم - پاڻي، ڪاڏو وغيره وات مان پيٽ ڏي نيندڙ نلي - نڑ گهٽ - نڑ گهوٽو - گلو - ڪچي - هوا جي نلي - شاهه نلي - هڪي - ڪڙڻ - ڪاڏي جي نلي - گهٽ - ڪاٽ - ڪنڊ.
= نيڑيءَ تي لٽ اچڻ: لاچار ٿيڻ - مجبور ٿيڻ - بيوس ٿيڻ - عاجز ٿيڻ.
= نڑيءَ تي نڪهڻ ڏيڻ: مسڪين مار ڪرڻ - هرو پرو ظلم ڪرڻ - تنگ ڪرڻ.
= نيڑي ۽ پَون: گهٽي گالهائڻ ڪري آواز گهڪهو ٿيڻ - آواز ٽڪجي يا دٻجي وڃڻ.
= نڑي ڪڍڻ: ڏاڍيان گالهائڻ - زور سان گالهائڻ. ڪهڻ - ذبح ڪرڻ.
= نڑي ڪرڻ: گهٽو گالهائڻ. (جانور وغيره ڪي). حلال ڪرڻ - ڪهڻ - سير وجهڻ.

= نيڑيءَ لهس ۽ نيڑيءَ لهس: ذ. نڑي يا چاڻي وغيره کي لڳل ٽنڊ - زڪام - لهس - سردي.
= نيڑيءَ سان ۽ پاڻيءَ ۾ ڪنڊ: تمام سهڻو هڻڻ - لزاڪت وارو هڻڻ - تمام نازڪ - ڪوري ۽ حسين ماڻهو لاءِ تشبيهه.
= نيڑيءَ ۾ ساکيءَ هڻڻ: آواز ٻڌو هڻڻ - سريلو هڻڻ.
● نيزار: ذ. صفت. لاغر - سنهڙو. مفلس.
● نيزارت ۽ نيزار تون: ث. هيڻائي. نهٽائي.
● نيزاع ۽ نزاع: ذ. (ع). جهڳڙو - تڪرار - رد بدل - ويڙ - تنازعو - دشمني - عداوت - خصومت - قضيو - ٽنٽو - فساد - رڳڙو - حجت - هوڏ - چٽاپيٽي - بحث - عڪسو - مناظرو - ڪشماڪش - اختلاف. آرزومندي - آميد - آسرو.
● نيزاڪت ۽ نيزاڪتون: ث. نازڪپائي - ڪوملتا - ملائمي - خوش اسلوبي - خوبي - نازونداز - نازڪ مزاجي - سونهن سوڀيا - حسن - ڏيک ويک - هراجمان - خوبصورتي - سينگار - زينت - زيب - سهڻائي سندرتا - لطافت - نازڪپڻ ناهه ٻوهه - ملوڪت - نفاست - نفيسائي - ملوڪائي.
= نيزاڪتدار ۽ نيزاڪتدارَ: ذ. صفت. نزاڪت وارو - عمدو - حسين - سندر - نيڪو - هُوڪارو - موچارو سهڻو - سوڀيا وان - صورتوند - سدرشن خوبصورت ٿاهوڪو.
● نزدِ: ظرف. نزديڪ جو مخفف.
● نزديڪ: ظرف. ويجهو ويجهڙو - وٽ - پرسان - اوڏڙو - اوري - اورتي - اوڏي - اوڏو - قريب. جي محلي ۾ - جي پاڙي ۾.
= نزديڪي: ث. ويجهڙائي - قربي - اوڏڙائي - ويجهائي.
= نزع: ذ. دم ٽوڙڻ.
● نزلو ۽ نزلا: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم - تارونءَ مان نڪ رستي پاڻي ڪرڻ واري حالت - ريزش - سردي - زڪام - ٽنڊ - ليس.
= نزلو کيرڻ: نزول جي پاڻيءَ جو سيني تي ڪرڻ - نزول ٿيڻ - ريزش لهڻ. نقصان پهچڻ -

Gul Hayat Institute

نقصان پهچڻ - بار ٿيڻ - تڪليف پهچڻ - آفت اچڻ - شامت اچڻ - غضب نازل ٿيڻ .

● نزولُ ع نُزولَ : ذ. لهڻ، هيٺ اچڻ، ڪرڻ واري حالت . ڏوري وقت لاءِ ترسڻ واري حالت - منزل هڻڻ واري حالت . الهام جي لهڻ واري حالت . جماع وقت مرد جي منيءَ نڪرڻ واري حالت . اک جي بيماريءَ جو هڪ قسم (اکين مان پاڻي وغيره و هڻ) . نُزلو - زڪام .

● نزُهتُ : ث. صفت . بي عيب . پاڪيزگي . خوشحالي .

● نزُهتُ‌گاهِ : ذ. گهمڻ گهڻ جي جاءِ .

● نيزِيتُ ع نيزِيتَ (ڪ) : ذ. صفت . ڪمزور - بي طاقت - نِربَلُ - ضعيف . ٻوڙهو .

● نزِيڪُ ع نزِيڪَ : ذ. صفت . زِيڪ ڪان سواءِ - بل ڪان سواءِ - نِربَلَ - ڪمزور - ڪرهيڻ - بي طاقت . نحيف - ڪمزور - لاغرُ - ضعيف - نِزار . (نزديڪ جو بگڙيل لفظ).

● نسَ ع نسُونُ : ث. (پرا نُسا. سن. نسا = نسَ) نبض - ناڙِ - رَڳ - نتوڻَ . دمني - خراب رت جي نلي - ڦٽو - ڏورو - تاندورو - گنڊ. آت . تند - تندو . (اڪ جو) آڪارو - (ناريل جو) ڪاپار.

- نسائيلُ ع نسائيلَ (ڪ) : ذ. صفت . نسن وديل - نياڳو . ڪوڙو - ناڪار.

- نسِيرُ ع نسَرَ : ذ. صفت . نسن وارو - رڳن وارو - رَگِيڙُ - گنڊِرُ . ٽلهو - متارو . سُڀاءَ وارو - طبيعت وارو .

- نس جهلڻُ (ڪ) : سهي ڪرڻ . قابو ڪرڻ - سوڙهو گهڻ .

- نسَ سهي ڪرَڻُ : بيماري سمجهڻ . ڪنهن ۾ ماٺهوءَ جي طبيعت يا عيب پروڙي وڃڻ .

- نسُنُ جهڙِيلُ (ڪ) : ذ. صفت . بي حيا - بي شرم - نِرلجُ .

- نسُنُ وَڌِيوُ ع نسُنُ وَڌِيا : ذ. صفت . عاري - سُست - هڏ رک - ڪرڪوسُ - ڪاڪُ - آلسي - نسُن ٽُنو - سُڌن سُڪو - سيتُ - فيسجل (هڪ پيتَ يا بَد دُعا) .

● نِسُ : ث. (سن. نِشا) رات - رَڻُ - راتوڙي - رَيڻَ - شبُ - ليل .

● نِسِ : ظرف. (سن. نِسُ = هڪڙو آهسرڪ) حرف تقيي - نڌ - بغير - بنان - ڪان سواءِ - سواءِ - جي بنان . گهٽَ .

- نِسڦَلُ ع نِسڦَلَ : ذ. صفت . بي ڦليو - نِڦَلُ - نِهڦَل - ڦل ڪان سواءِ - اجايو - بي سُودُ - بيڪار - فضول - خارج .

- نِسُڪام ع نِسُڪامَ : ذ. صفت . بنا مرضيءَ - مرضيءَ ڪان سواءِ - بناچاهت - بي موهيو - بنا اڇاجي - بي طمع - طمع ڪان سواءِ .

● نِسُڪُپَتُ : ذ. صفت . ڪُپت ڪان سواءِ - سچارُ - سچانتو - سچو - صادق - راسخ - صاف دل - چل ول ڪان پري - سَرُلو .

- نِسُڪَلَنڪُ ع نِسُڪَلَنڪَ : ذ. صفت . ڪَلَنڪ ڪان سواءِ - بنا داغ - بنا ٽيڪي - بي داغ - نرمل - صاف - پاڪُ - پوتَرُ - نِشڪلنڪ - نِراپراڌ .

● نِسات (ڪ) : ظرف . اِنهيءَ ساعت ۾ - اِجهو - هينئر - هاڻي .

● نِساءُ : زال - عورت - مائي - ٻيبي - ٻيگم - اِستري - نار - ضاعفان .

● نَسائنُ (ل) : مصدر . گُسائڻ - نٽائڻ . (نسائيو - نَسائيندو - نَسائيَلُ).

● نَسَبُ ع نَسَبَ : ذ. (ع . نَسَبَ) خاندائي سلسلو - بُنياد - خاندان . گهراڻو - شجرو - نسب نامو - وڻساولي - حَسَبُ نسبُ - ڪُلُ - وَنس - ڪُٽنب - ڪوت - اصل نسل - اِڌ - بُنُ . ٻئي جي طرفان نسبت .

- نَسَبُ نامُو ع نَسَبَ نامَا : ذ. خاندائي سلسلو - شجرو - و نڻساولي - اصل نسل - بُنُ - بنياد - ڪُلُ .

- نَسَبِيُ ع نَسَبِيُ : ذ. صفت . نسب جو - اصلي - نسلي - بنيادي - اباڻو - خاندائي - مؤروثي .

- نِسُبَتِيُ ع نِسُبَتِيُ : ذ. صفت . نسبت وارو - لاڳاپي وارو - عزازت وارو - عزيز - مائٽ - سَنُبَنڌِي .

Gul Hayat Institute

= نسبتي ياڳا؛
= نسبتي چوڻ رڪڻ؛
= نسبتي ڪنڌ وڻ:
= نسبتي محور: هم وزني محور - سر ماترا جو محور.
= نسبتي وچ؛
● نسبي ۽ نسبيون: ث. زناني زيور جو هڪ قسم - ڪن ۾ پائڻ جو هڪ گهر - ڪڙڪ. بدن جو هڪ عضوو. (ث).
= نسٽ ۽ نسٽ: ذ. صفت. (سن. نه = نٿ + ستو = ستٽ). ست ڪان سواءِ - بي زور - نبل - بي ست - ڪمزور - طاقت - ضعيف - ڪمزور - درهل - هل هين - الپ هل - بي طاقت - هيٺو - لاغر - نستو - اپرو - بي پهچ - زچ. ڪومل. ڍڇو. آجڙيل - ويران - تباهه - برباد.
= نستائي ۽ نستائيون: ث. ست نه هڻڻ واري حالت - ڪمزوري - درهلتا - ضعوف - ضعيفي - هيٺائي - لانجهه - ضعيفائي. پتلائي. هلڪائي. ڪمهڻي - ڍيڄڙو.
= نستپائي ۽ نستپائيون (ڪ): ث. ڍڄ - ڍپ - ڍيڄڙو - خوف.
= نستو ۽ نستا: ذ. صفت. ست بغير - طاقت ڪان سواءِ - بنا زور ڪمزور - بي طاقت - درهل - درهل - هل هين ضعيف - هيٺو - نبل.
= نستارو ۽ نستارا (ث)؛ ذ. (سن. نستارَ). نيتارو - چوڪارو - موڪ - نجات - موڪيه - گت - مڪتي - آڌار. چوڪو.
● نسٽر ۽ نسٽرون: ث. نشتر - نهشتر. (فصد يا سير چوڑڻ لاءِ هڪ ننڍڙي ونگڙي چاقوءَ جو قسم).
● نسٽرن؛ ذ. گل جو هڪ قسم - خوشبودار، سفيد، گلاب جو گل. ستيوتي. ڪوجا.
● نستعليق: فارسي زبان ۾ خط جو هڪ قسم. انشا ۽ املا لکڻ. فصيح ۽ بليغ گفتگوءِ.
● نستڪائي: اسم خاص. مزاري بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (بلوچائين جي شاخ).

● نستوڪ ۽ نستوڪ: ذ. صفت. (سن. نشٽنڪ. نس = سواءِ + ترڪ = دليل. ڳالهه بولهه). نستونگ پڪ ڪيل حقيقي - جاچيل - صاف - ظاهر - پڌرو - عيان - نشانبر - صريح - آشڪار. پرسڌ.
= نستونڪ ۽ نستونڪ: ذ. صفت. ڏسو نستوڪ.
= نستونگي ۽ نستونگي: ذ. صفت. ڏسو نستوڪ.
● نس پس: ظرف. محض - بلڪل - سراسر - سڄوئي - نپٽ - هوبهو - ساڳيو.
● نسڄڻ: مصدر. سُسڻ - سوس ڪائڻ. (ڦٽ وغيره جو) چٽي وڃڻ. پلجي وڃڻ - منجهڻ. (ڪ). (نسيو - نسبو - نسيل).
● نسڄي وڃڻ: سوس ڪائي وڃڻ. چٽي وڃڻ. پلجي وڃڻ - منجهي وڃڻ.
● نسڇو ۽ نسڇا: ذ. (سن. نشڇيَ). پروسو - پڪ - يقين پرتيت ويساهه - اعتبار - ويسه - وشواش - ايمان - عقيدو.
● نسڇي ۽ نسڇيون: ث. صفت. ظرف. پڪ - يقين - پڪو قطعي - تاڪيدي - ضرور - جائي - يقينا - تاڪيداً - بلاشڪ - تحقيق - البت.
● نسخو ۽ نسخا؛ ذ. (ع. نسخ) لکل - مرقوم - رقم ڪيل. منقول ڪابي. ڪتاب ٿيل. ڪتاب - مجلد - رسالو - پوٿي - پستڪ. دوائن جي ترڪيب لکيل پرچو - ترڪيب - ٽوٽڪو - رسيد.
= نسخو لکڻ؛ ترڪيب سان دوائون لکڻ.
● نسڏو ۽ نسڏا: ذ. صفت. سڌ نه ڏيندڙ - چيو نه مڃيندڙ - بي چيو - نافرمان. متڏو - بي حيا - بي شرم.
● نسرڻ: مصدر. (سن. نشڪرشڻ > ڪوشَ ڪيڻ). (سنگ جو) باهر نڪرڻ - ٻاهر اچڻ - سنهن ڪيڻ - آسرڻ - آپڙڻ - ڦٽڻ - آپرڻ - سرجڻ - وڌڻ - وڏو ٿيڻ - سنگ ٻڌڻ - (آڻ) جهلڻ - مورجڻ - انگورجڻ. جدا ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ - نموداو ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

خوار ٿيڻ ـ خواري ڪڻ. (نِسِريو ـ نِسرندو ـ نِسريل).

ـ نِسِرِيٌ بِيِمْهَرٌ: ظاهر ٿي ٻيهڻ. مستي ڏيکارڻ.

ـ نِسِرِيٌ پِتُونٌ: ڇڙائي ۽ نروار ٿيڻ ـ ننگو ٿيڻ.

ـ نِسِرِيَلٌ ع نِسِرِيل: ذ. صفت. سنگ ڪيڏيل. ضدي ـ هوڏي ـ هٺيلو.

ـ نِسِرِي نہ سَگهَنٌ: ڪنهن جي اڳيان پنهنجي خيال يا راءِ کي ظاهري ڪري نہ سگهڻ.

ـ نِسِرِيٌ وِجڻ (ت): سنگ ڪيڏ ـ انگوڙجڻ. حد لنگهڻ.

● نَسْتَروانٌ (ف. نوشيروان): اسم خاص. ايران جي حڪمران جو نالو.

● نَسْرِينٌ: ث. گل جو هڪ قسم ـ جهنگلي اڇو گلاب جو گل ـ سهيوتي ـ ڪُوجا.

● نَسَقٌ: ذ. روشن ـ دستور ـ ترتيب ـ بندوبست ـ انتظام جيئن ته "نظم و نسق."

● نَسْكو ع نَسْكا (ت): ذ. لالچ ـ حرص ـ لوپ. ڳولا ـ تلاش ـ ڍونڍَ.

● نَسْلٌ ع نَسْلٌ: ذ. ذات ـ قوم ـ جاتي ـ ونس ـ ڪُل ـ شجرو ـ ونساولي ـ حسب نسب ـ ڳوٽ ـ نسب نامو ـ بنياد ـ خاندان ـ گهراڻو ـ ڪتب ـ آل اولاد ـ ٻارڇا ـ قبيلو ـ پشت ـ انس ـ تخم. ڪڙي ـ ڪنڊ.

● نَسْلائِتو ع نَسْلائِتا: ذ. صفت. چڱي نسل وارو ـ سٺي ٻُڌ مان.

● نِسَنْگ ع نِسَنْگ: ذ. صفت. (سن. نہ = نہ + شَنْكا = شڪ ڪيه). نہ ڊڄندڙ ـ بي ڊهو ـ نيڍرُ ـ بي خوف ـ بي ڊيڄو ـ نڈر ـ بي اونو ـ بي آڏکو ـ نرپو ـ بي پرواهه ـ بي فڪر ـ بي غرض ـ الغرض. ڏنڈر ـ بالم ـ البيلو ـ بهادر ـ سورميه ـ پهلوان. (سن. نہ = سواء + سنگ = سنگ).

نروار ـ ظاهر ـ جدا ـ اڪيلو. اڻ ڳڏيل. دنيوي ڏندن کان آجو ـ ڪمن کارن کان چٽل ـ دنيا ۽ گانڊ مائل نہ ٿيل ـ تارڪ الدنيا. بي طمع. غير لحاظ.

● نَسَنٌ (ڪ): مصدر. ڇڄڻ ـ پاسو ڪري وڃڻ ـ اڻوا ٿيڻ. (نَسِيو ـ نَسِيندو ـ نَسِيل).

● نِسَنٌ: مصدر. سُڻڻ ـ ڪنجڻ. (نِسِيو ـ نِسِبو ـ نِسِيل).

● نَسِوارَ ع نَسِوارونٌ: ث. نشيدار شئي جو هڪ قسم ـ ڪُنيل تماڪ ۽ چُڻ ـ ناس (سائي رنگ جي).

● نَسوتٌ ع نَسوتَ (ڪ): ذ. صفت. نسن وڌيل. نياڳو ـ چندو ـ ڪم نصيب. تهه جو ڪريل.

● نِسورو ع نِسورا: ذ. (سن. نِس = سواء + شليه = غير، ڏاريو، مٽ). بلڪل ـ صفا ـ محض ـ سراسر ـ نج ـ خالص ـ صفا ـ ٻنهه ـ نيٺ ـ سچوئي ـ تمام ـ سرسبتو ـ سمورو. اڃاڪو. نرو ـ فقط ـ نِلو ـ رڳو.

"قصو ڪربلا جو، نسورو ئي نازِ
رند پروڙين راز قضيو ڪربلا جو."
(شاهه).

ـ نِسورو ڪوڙٌ: نج ڪوڙ ـ صفا ڪوڙ ـ بلڪل ڪوڙ ـ محض ڪوڙ ـ بلڪل غلط.

● نَشْكٌ ع نَشْكَ (ڪ): ذ. چهڪ ـ ويڄ. لشان.

ـ نِسورِيائِيٌ: رڳيائي. نبار. محض.

● نَسوسو ع نَسوسا (ث): ذ. صفت. ٻنا آسري ـ بي آسري ـ نا اميد ـ مايوس.

● نِسُوكٌ ع نِسُوكَ (ث): ذ. صفت. بي عزتي ٿيڻ بعد به ٻڌ نہ ڇڏيندڙ ـ بي ٻتو ـ اناسو.

● نِسُونْگٌ ع نِسُونْگ: (ث). ذ. صفت. چيو نہ مڃيندڙ ـ بي چيو ـ نافرمان.

● نَسُوئو: اسم خاص. روايتن موجب هڪ ڪافر جو ٻُڌن جا ڪفن لاهيندو هو. (صفت). ڪفن چور. نود. بي مروت.

● نَسَئِيٌ ع نَہ سَئِيونٌ: ث. نہ سَئِيلَ ـ نہ ٻُڌل ـ اڻ سَئِيٌ ـ ان ٻُڌل.

"نصيب ڪر نَسَئِيٌ ڪي پهونءِ آءَ وَڻانْ"
(شاهه).

● نَسَئِيْن نہ: ظرف. نہ سائين نہ ـ نہ سيڻن نہ ـ بلڪل نہ ـ نيٺ نہ ـ صفا نہ. يٽئِيٌ ڪونهي ـ فڪر ڪونهي.

Gul Hayat Institute

● نَسُڏي واري توبھ: ث. (ع توبةُ النَّصُوحُ) نصوح نالي ھڪ شخص جي توبه (ھو مُردن جا ڪفن لاھيندو ھو).
● نِسيانُ ٻ ث. (ع. نَسْيَ) پُلَ - چُوڪَ - چُڪَ - خطا ، ويسر - فراموشي (ذ. صفت) غافل - و ٻسر ڪاڏو - ويسريو - اي پرواه - اي فڪر - گينوار.
= نِسيانِي ٻ ڪ نِسيانِيُونُ: ث. ويسر - و سوڙائي غفلت.
● نَسِيمُ ڪ نَسِيمُونُ: ث. نرم ھوا - ٻنل ھوا - ڏڏي ھوا - خوشبودار ھوا - ھيُرَ. تنوار - تڪرار - چوپولو.
= نَسِيمُ بُحُري ٻ سمنڊ تان لڳندڙ ھوائون.
= نَسِيمُ بري: ٻر يا رڻ پٽ (زمين) تان لڳندڙ ھوائون.
● نَسِيمُنڪَنُ (ث): مصدر. نَڪُ صاف ڪرڻ.
● نِش: ث. (سن ، نِشا = رات) رات - شب - ليل - ريُنَ.
= نِشُ دِنُ: ظرف. رات ڏينھن - ھر وقت.
● نِشاسَرَ ڪ نِشابَرَ: ذ. چٽو - صاف - ظاھر ، نشان ولندڙ.
نِشارَ ڪ نِشارُونُ (بلوچي): ث. پياچائي.
" نماڻي نِشار سين ، جيڏي ڪي جتن "
(محمد شيخ).
● نِشاسِتو ڪ نِشاستا: ذ.: (ف. نِشاسْتَه) ھڪ ٻساركو وڪر ، ڀاڻيءَ ۽ پسيل ڪڪ جو مغز. ڪَلف - ڪانجي - ليج.
● نِشاطُ: ث. خوشي - شادماني - خورمي - آنند - فرحت. شادي ، خورسندي - حِظ - مزو - عيش - آرام ، طرب بشاشت.
● نِشانُ ڪ نِشانَ: ذ. جھنڊو - بانٽو - ڏَجا - نيشان - بيرق - نشاني اشارو - پتو - آھيڙ - ڏس - لڇڻ - چُھ - پارُ - پيرا. بادشاھي يا خاندائي نشان. بادشاه جو فرمان. آچار - نشانو - ھدف - چنڊ.
= نِشانبَرُ ڪ نِشانبَرَ: ذ. صفت. پدرو - ظاھر - صريح - آشڪار - عيان - ھُليل - ڪليل - زبان زد - نروار.
= نِشانبَرُ ٿيڻ: ظاھر ٿيڻ - پدرو ٿيڻ - نروار ٿيڻ.
= نِشانُ پتو: پار - ڏس - عبارت.
= نِشان ڪرڻ: نشاني ڪرڻ - داغ ڏيڻ - ڏنب ڏيڻ - علامت ڪرڻ - ڪڪر وجھڻ - نمبر وجھڻ - مارڪو وجھڻ - ٽپو ھڻڻ - سُھر ھڻڻ ، اثر ڪرڻ - ذھن نشين ڪرڻ.
= نِشانُو ڪ نِشانا: ذ. نشان - چنڊ - ھدف - آچار - نشاني - چنھ.
= نِشاني ڪ نِشانيون: ث. يادگار طور ڇڏيل ڪا شئي - يادگار - شناخت - آھيڙ - آڇاڻ - پتو - پار - نشان - آرڪان - آثار مرض - روڳ - چنھ - علامت - النڪارُ.
● نَشَتَرَ ڪ نَشْتَرُونُ: ث. سِير وجھڻ يا چھڪ ڏيڻ جو ھڪ اوزار - ڦٽ چيرڻ جو ھڪ ننڍي چاقوءَ وانگر اوزار - نَشْتَرَ.
● نِشُتُ ڪ نِشْتَ: ذ. صفت. بدسگھن - آشُبُ - ڪھاڻي - ناموافق - نياڳو - ڪم نصيب - بدبخت.
● نِشُنا ٻ ذ. ويساھ - يقين - پروسو.
● نِشُپاپُ: ذ. صفت. (سن. نِشْ = نه + پاپ) پاپ ڪانسواءِ.
● نِشُپِرانُ: (سن. نش = نه + پراڻ) ساھ ڪان سواءِ - بي ساھ.
● نِشُپروجَڻ: مصدر. (سن. نِشْ = نه + پَروجن). بي مطلب - بي غرض.
● نِشُچو ڪ نِشُجا: ذ. (سن. نِشْچيَ) نسچو - پروسو - اعتبار - ويساھ - پرتيت - وشواسُ - ويساھ - اعتقادُ - يقين ، دليري. گستاخي. رازُ. (ذ. صفت) سچو.
● نِشُچِي ٻ ڪ نِشُچِيُونُ: ث ڪ - يقين - اعتماد.
● نِشُچَلُ: ذ. صفت. (سن. نِشْ = نه + چل = چلڻ) نه چُرندڙ - ڪو - قائم.
● نِشِدُ: منع ڪيل - ممنوع.
● نَشُرُ: ذ. صفت. پدرو - ظاھر - نروار - مشھور - فاش - ڪليل. (ذ. اسم). خوشبوءِ. گاھ جي وري سائي ٿيڻ واري حالت. و ڇاڻ - ڦھلاڻ. زندگي.

Gul Hayat Institute

● نِشَسْتَ ۽ نِشَسْتُونُ: ث. (ف. نِشُستن = ويهڻ) ويهڻ واري حالت - وِهڪَ - ويهڻ جي جاءِ - بَيٺڪ - آسَنُ.

■ نِشَسْتَ بَرْخُواستُ: ث. ظاهري تعظيم ۽ تڪريم - آڌ ويهه - مهيل جول - دستور - ادب انداز - سَرجادا - سِيشٽاچارُ - اخلاق - لڇڻ - فضيلت.

■ نِشْقَلُ ۽ نِشْقَلَ: ذ. صفت. (من. نِش = لا + قَلُ = قَرُ) قل ڪان سواءِ - بنا قل - بي قلو - نِسقَلُ.

● نِشْكَ ۽ نِشْكَ: ذ. سونا سِڪا.

■ نِشْكَ ڏِيَنُ (لفص ڏ ين): دشمنيءَ سبب ڪنهن ماڻهوءَ جو ڪنُ، چنبُ يا ٻيو ڪو عضوو وڍڻ (جنهن جو نشان همهشه لاءِ رهي).

● نِشْكا: اسم خاص. آسوڪا جي زمالي ۾ ستڌ ۾ رائج سولي سڪي جو نالو.

● نِشْكامُ ۽ نِشْكام: ذ. صفت. سواءِ چاهنا جي - بغير شهوت - نِسڪام.

● نِشْكَپَتُ ۽ نِشْكَپَتَ: ذ. صفت. ڪپت ڪان سواءِ - نِسڪپت.

● نَشوُ ۽ نَشا: ذ. خُمار - ڪيف - شراب - ايهوشي - مدهوشي - ڪيپ - شراب خوري - مؤ - مستي - متوالاپڻ. گهمنڊ - غرور - تڪبر - هَتُ. جوش - وِلولو - ترنگ - لهر. ٻيدا ٿيڻ واري حالت. اوگارڻ ۽ وڌڻ واري حالت.

■ نَشا ٽوڙَنُ: هوشيار ڪرڻ - خبردار ڪرڻ. مار ڪيڻ.

■ نَشا نَشا كَرَنُ: نشائي يا نشيدار شيون واپرائڻ.

■ نَشا پَتا كَري چَڏَنُ: فضول خرچ ڪرڻ - اجايو وڃائڻ.

■ نَشوُ ٿيَنُ: سُرور ٿيڻ - خُمار ٿيڻ - مدهوشي ٿيڻ.

■ نَشوُ پَتوُ ۽ نَشا پَتا: ذ. ڪيف جو سامان - سُرور جو سامان.

■ نَشوُ چَڙهَنُ: ڪيف ٿيڻ - خُمار ٿيڻ. ايهوشي ٿيڻ - مستي ٿيڻ.

■ نَشوُ لَهَنُ: سُرور گهٽ ٿيڻ - ڪيف ٽوريو ٿيڻ - هوش ۾ اچڻ - غفلت مان بيدار ٿيڻ - اڳ پَٺَڻ.

■ نَشَئِيُ ۽ نَشَئِبُ: ذ. صفت. نشو ڪندڙ - نشو واپرائيندڙ - شرابي - نشائي - ڪيفي - خُماري - منڇُ - مَست.

● نَشوُ و نَما: ذ. پيدا ٿيڻ واري حالت. اوگارڻ واري حالت.

● نِشوَ وَ نُما: ظاهر ظهور. وٺندڙ ڏيکاءُ - سهڻو نظارو.

● نَشيب: ث. لاهيءَ واري زمين - هيٺاهين زمين - هيٺانُ - لهندي - لاهي - پَستي.

■ نَشيبُ وَ فِرازُ: ذ. هيٺاهن مٿاهين - لاهي چاڙهي - لاهو چاڙهو. زندگيءَ جو رنج و خوشي - ڏُکَ سُکَ - نفعو نقصان.

● نِشيذُ: ظرف. انڪار - ناڪار - نَهين - نَفي - سلبُ. (ذ. اسم).

■ نِشيذِيُ ۽ نِشيذِيُ: ذ. صفت. انڪاري - ناڪاري - نافي - مُنڪفي - سالبَهَ - خراب - بَدُ - بُڇڙو.

● نَشيمَنُ: ذ. (ف). خيلوت گاهه - آرام گاهه. پکين جو آکيرو.

● نَشيمَنُ ۽ نَشيمَنَ: ذ. صفت. (ف. نِشستن = ويهڻ. سن. آپَوِشٽ = ويهڻ) نشيسُتَ وارو - ويڙل - ويهندڙ. جيئن ته: "گادي نَشين".

● نَصُ: قرآن شريف جي اها آيت يا ستندَ جنهن ۾ امرونهي جو ٽيڪ ۽ صاف بيان هجي.

● نِصابُ ۽ نِصابَ: ذ. مال متاع، جنهن تي زڪوات واجب ٿئي - مال - زَر - سرمايو - ملڪيت - هوڻجي. پاڙ - بنياد. اصل. پڙهائيءَ جو ڪورس - تعليم جو گنجينو. جاچ - جاچ - پرک. تور - معيار - ڪسوٽي. ترازيءَ جي مُٺ.

● نَصارو ۽ نَصارا: ذ. حضرت عيسىٰ عليه السلام جا پوئلڳ. عيسائي - ڪرستان - نصراني - مسيحي. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

● نَصَبُ ۽ نَصَبَ: ذ. هوڄا لاءِ قائم ڪيل شيءِ - بُت - بوتو. برقراري.

Gul Hayat Institute

ـ نَصْبُ الْعَيْنْ: مدنظر- منظور خاطر.
● نَصْحُو ۽ نَصُحُو (ت): ذ. صفت. سچيءَ دل سان توبه ڪندڙ- نصوح.
● نَصْرُ اللهِ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَصْرانيُ ۽ نَصْرانيُ: ذ. صفت. عيسائي مذهب جا پوئلڳ- عيسائي- نصارو- ڪرستاني. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● نُصْرتَ ۽ نُصْرتَون: ث. مدد- ياري- ڪمڪ- حمايت- پٺيراڻي. سوپ- ڪٽ- فتح- جيت- جئ- ظفر- جئڪار.
● نصرپُور: اسم خاص. تعلقي ٽنڈو الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو. هڪ شهر جو نالو.
● نَصَفُ ۽ نَصَفَ: ذ. صفت. اڌ- ليڀ.
ـ نَصَفُ قَطْرُ: ذ. (جاميٽري ۾) گول ڪي ٻن برابر حصن ۾ ورهائيندڙ ليڪ جو اڌ- نيم قطر.
● نَصُوحُ ۽ نَصُوحا: ذ. صفت. سچيءَ دل سان توبه ڪندڙ. (اسم خاص). هڪ وهميءَ جو نالو (جو "توبةالنصوح" جي ڪاڻ ۾ اخذ ڪيل آهي).
ـ نَصُوحي واري توبهه ڪرڻ: هميشه لاءِ سچي توبهه ڪرڻ.
● نَصِيبُ ۽ نَصِيبَ: ذ. پاڪ- قسمت- مقدر- پاڻ ي- لکيو- بخت- حصو- تقدير- ڪرم- طالع. ممڪن- هوو نهار- پرالبدِ. حاصل- ميسر. مقرر- مشيت.
ـ نَصِيبُ ٽِينْ: پاڪ ٽيڻ- پاڪ ورڻ- نصيب ڪلڻ.
ـ نَصِيبُ جاڳَنْ: ستل بخت جو بيدار ٿيڻ- قسمت ڪلڻ- اقبال وڌڻ.
ـ نَصِيبَ سَتَنُوانْ هُڻْ: سياڪو هڻ- بخت وارو هڻ- قسمت زور هڻ.
ـ نَصِيبُ ڦِٽَنْ: بدبخت ٿيڻ- برباد ٿيڻ.
ـ نَصِيبُ ڦِٽُو ۽ نَصِيبُ ڦِٽا: ذ. صفت. بدبخت- نياڪو.
ـ نَصِيبُ ڪُلَنْ: قسمت ڦرڻ- طالع جاڳڻ- بختاور ٿيڻ. پاڪوان ٿيڻ. اقبال بلند ٿيڻ- مان شان وڌڻ.
ـ نَصِيبُن ۾ اچَنْ: قسمت جي حصي يا ورهاڱي ۾ اچڻ- پاڻ موجب ملڻ.
● نَصِيحَتَ ۽ نَصِيحَتُونْ: ث. مت- نيڪ مشورو- پند- آپديش- صلاح- سمجهاڻي- سبق- هدايت. سٽا- سيک- گوشمالي- سزا- تنبيهه- تاڪهرج- مدعا- فهمائش. عبرت- عجب. سڌ- سماچار- خبر.
ـ نَصِيحَتَ آمُوزُ ۽ نَصِيحَتَ آمُوزَ: ذ. صفت. نصيحت وارو- نصيحت ڏيندڙ- سبق آموز- نصيحت آميز- چتائيندڙ- فهمائشي. عبرتناڪ. فائد يمند.
● نَصِيرُ ۽ نَصِيرَ: ذ. صفت. مددگار- يار- ساٿي. (اسم خاص). هڪ يهودي قبيلي جو نالو.
● نَصِيرآباد: اسم خاص. تعلقي سکر ۽ وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَصِيرُ هُرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نَصِيرُ جانڊيو: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَصِيرُ ڏُونڊو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَصِيرُ واهُ: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ڪهوني واهه ۽ ڳوٺ جو نالو.
● نَطْفو ۽ نُطْفا: ذ. صفا ٿي. مڙس جو ٿاڻي- منيءَ. منيءَ جو ڦڙو- مڙسيءَ جو بيج- ويريه- روشن- شفاف- نُطفه. مُٽ- پيشاب.
● نُطْقُ: ذ. (ع). ڳالهائڻ جي طاقت- تقرير- ڪلام.
● نِظارو ۽ نِظارا: ڏسڻ واري حالت- نگاهه- نظربازي- ديدار باري- درشن- ديدار- اک ڏيٺ. درشني- نماءُ- ڏيساندر- ڏيک- منظر- لقاءُ- سهڻيري- ڏيکاءُ. تيج- رونق- جلوو- ڪرانتي- جهلڪو- پڙڪي- پرتاب- ڏماڪ- پراج- تجلي- ٽڪ- ڏانڊس- پيڪو. سونهن- سوپيا- حسن. غور-

Gul Hayat Institute

جاچ . (ذ. صفت). ڏسندڙ - نظر ڪندڙ. ظاهر - پڌرو.

= نِظاري نِرُوارُ: پڌري پَتُ - ظاهر ظهور - ميدان تي.

● نِظام ۽ نِظامَ: ذ. موتين جي تند - ڏاڳي ۾ پوءِ جواهرات. پاڙ - بنياد - اصل. سلسلو - ترتيب. انتظام - بندوبست - آراستگي - ناهڻ - پر بڌڻ - ستو - جوڙجڪ - سجاوٽ.

= نِظامُ الشَّمْسُ: ذ. سورج مڊل - سج جو نظام - نظام الشمسي - سولر سسٽم.

= نِظامُ شَمْسِيُ: سج ۽ چند ۽ تارن جو سڙ - سورج مڊل. ستارن ۽ گرهن جي چڙهه جو علم.

● نِظامُ آباد: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِظاماڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. رستمڻين جي شاخ سان سزاري بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. تعلقي خيرپورميرس ۽ تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِظَرُ ۽ نِظَرَ ، نَظَرُونُ: ث. (سن. نَجَ) اکين جي روشني - ڏسڻ جي طاقت - نُورُ - نگاهه - ليرت - ڏسڻي - بصارت - جوت - دِيدُ - درشُنُ. ڏيک - ڏيکاءُ - نظارو - لقاءُ - تماشو. ديدار. درشن. ملاحظ - نظر باز - چشم بد. جهلڪو - چمڪو. غور سان ڏسڻ واري حالت - ڌيان - خيال - ويچار - قياس - سمجهه. رايو - راءِ. سرسري نظر - سنيال. اک - چشم.

= نَظَرُ اچَنُ: ڏيکاءُ ڏيڻ - ڏسڻ ۾ اچڻ - معلوم ٿيڻ. حاضر ٿيڻ - پيدا ٿيڻ. ميلڻ - حاصل ٿيڻ.

= نَظَرُ اچي وڃڻ: ڏسڻ ۾ اچڻ - ديد ۾ اچڻ - اک تي چڙهڻ - ڏسجڻ.

= نظرانداز ڪرڻ: نظر نه ڪرڻ - نظر تان لاهي ڇڏڻ - ڇڏي ڏيڻ. ناپسند ڪرڻ - نا منظور ڪرڻ توبه ڪرڻ.

= نَظَرائِنُ: مصدر. خواب نظر هيڻان آڻڻ. (نظرائيو - نظرائيندو - نظرائين).

= نَظَرَ باز ۽ نَظَرُ باز: ذ. صفت. نظر جو مزو وٺندڙ - ديدار باز - ڏسڻ جو شوقين.

= نَظَر بَچاءُ: لڪڻ - پاسو ڪرڻ - غائب ٿيڻ.

= نَظَر بَنْدُ ۽ نَظَرَ بَنْدَ: ذ. صفت. نظرهٽ - پهري هيٺ - نگراني هيٺ - حراست ۾ - باندي - بندش هيٺ - قيدي - رياستي قيدي. ڪن ساعت - ٽورو عرصو - پَل ڪَن. جادو - منتر - منڊ. قيد خانو - (ث. نظربَندياڻي ۽ نظربَندياڻيون).

= نَظَرَ بَنْدُ رَ ڪَنُ: حراست ۾ رکڻ - نگراني ۾ رکڻ. نظر کان غائب نه رکڻ.

= نَظَرُ بَنْدُ ڪَرڻ: حراست ۾ وٺڻ - نگراني ۾ رکڻ - اک ۾ رکڻ - ڪڙي نظر ۾ رکڻ. قيدي بڻائڻ.

= نَظَرَ بَنْدِيُ ۽ نَظَرَ بَنْدِيُونُ: ث. حراست - نگهباني - چوڪسي - حوالات. روڪ - بندش - گرفتاري. چشم بندي - جادو - هٿ ناٽ. (ذ. صفت). قيدي.

= نَظَرُ تَنْگُ ۽ نَظَرُ تَنْگَ: ذ. صفت. گهٽ نظر رکندڙ - ڪنجوس - مکي چوس - چنجوس.

= نَظَرَ تي چڙهڻ: ڏسڻ ۾ اچڻ - نظر اچڻ. اک ۾ ٽيڻ. ڪنهن جي نظر ۾ ممتاز هجڻ - منظور نظر ٽيڻ. پسند اچڻ. رتبو پائڻ. حقير ٽيڻ - ذليل ٽيڻ.

= نَظَرُ ثاني ڪرڻ: دوبارهه ڏسڻ - وري جاچڻ - پڙتال ڪرڻ. متاچري نظر ڪرڻ.

= نَظَر پَوڻ: اک پوڻ - ڏسڻ ۾ اچڻ - ڏسڻ جو اتفاق ٽيڻ - ڏسي سکهڻ - اکين جي روشني هٽڻ - ڏيکائي ڏيڻ - ڏسي وڃڻ. معلوم ٽيڻ.

= نَظَر چڙهڻ: ڏسڻ ۾ اچڻ - ڏسي وڃڻ. ملي وڃڻ - هٿ اچڻ. خيال ۾ هٽڻ - خاطر ۾ اچڻ - ڌيان ۾ اچڻ - سمجهڻ.

= نَظَرُ داريُ ۽ نَظَرُدارِيُونُ: ث. سرسري نظر - سنيال - پوئواري - سربراهي - داروغهٽ - مٽ نظر - سهو - آپ درشني. نظر چوڪ - غلطي.

= نَظَر دِيدُ: ث. جاچ - تپاس - چڪاس - پَريکشا.

Gul Hayat Institute

= نظر ڏنڻائي: ث. نظر هڻندڙ ماڻهوء کي نظر واپس وٺڻ لاء ڏنل آجورو. صدقو - خيرات.
= نظر ڏيڻ: بد نظر دور ڪرڻ لاء ڪاڏي وغيره مان ڪجهه ڏيڻ. دان ڏيڻ - خيرات ڏيڻ. ٿورو ڏرو ڏيڻ.
= نظر رکڻ: سنيال ڪرڻ - خبر لٿڻ - سنيال لهڻ - ٽهوڙڻ.
= نظر ڪرڻ: ڏسڻ - نظر وجهڻ - اشارو ڪرڻ. نگهباني ڪرڻ - خيال ۾ رکڻ - جانچڻ.
= نظر لڳڻ: بد نظر جو اثر ٿيڻ - نظر جڻ. آکيڙ هڻڻ.
= نظر مان ڪيڏن: جاچي چڏڻ - ڏسي چڏڻ - اک مان ڪيڏن - جاچڻ - ڏسڻ.
= نظر نه آچڻ: ڏسڻ ۾ نه اچڻ - ڏيکائي نه ڏيڻ. خبر نه پوڻ - پتو نه لڳڻ.
= نظر نانجهو ٿيڻ (ڪ): نظر ڪان معذور ٿيڻ - نظر گهٽ ٿيڻ.
= نظرڻ: مصدر. نظر هڻڻ. تڪي ويهڻ. (نظر يو - نظر يندو - نظر يندل).
= نظر وجڙائڻ: اک اڙائڻ. اک چمڪائڻ.
= نظر هڻڻ: بد نظر ڪرڻ - خراب نظر ڪرڻ.
● نظر ترڙي: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نظرپور: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نظرپور جاگير: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نظر ڏيڙو: اسم خاص. تعلقي رتهي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نظر گهانگهرو: اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نظر ۽ نظير: ذ. ڏاڪي ۾ هوتل موتي، لڙي - سر - ڏورو - ڏاڳو. انتظام - بندوبست - آرائستگي موزون ڪلام - شعر - شبد - چيد - ڪوتا - بيت - غزل.
= نظر و نسق: انتظام - بندوبست - آرائش - آرائستگي.
● نظير ۽ نظيرَ: ذ. وانگر - مثل - مانند. مثال - تمثيل - نمونو - حوالو - آرٿاءُ - اوڪاڻ - دڙڪنائت - مثله. باعث عبرت - ٽاني - مٽ - شريڪ - هڪ جهڙو، من گهڙت قصو - ڪوڙي ڳالهه - آڪاڻي - افسانو - چوٽي - حڪايت.
= نظير هڻڻ (ڪ): بناڪون هڻڻ - لاڻون هڻڻ - ڪوڙ هڻڻ.
● نعت ۽ نعتون: ث. صفت - ٽڪا - ساراه - تعريف - توصيف - تحسين - واکاڻ، حضرت جن جي ساراه ۾ ڳايل راڳ - مدح.
● نعرو ۽ نعرا: ذ. زور وارو آواز - واکو - رڙ - للڪار - شور - غوغاءُ - شور جنگ - نارو.
= نعرو هڻڻ: هوڪارو هڻڻ - وڏو واکو ڪرڻ.
● نعش ۽ نعشَ: ذ. جنازو - مردو - لاش - آسمان تي آتر طرف ستن تارن جو ميڙ - ڪتيون.
● نعل ۽ نعلَ: ذ. گهوڙي جي پيرن ۾ لڳل لوهه جو گول ڇڪرو نال. جتي - ڪنڊش - پاپوش - جوتو - جتت - جوڙو. آمدني.
= نعل بندھ ۽ نعلَ بندَ: ذ. صفت. نعل هڻندڙ (گهوڙي وغيره کي) نال هڻندڙ - سلوتري - لوهار.
= نعل بندي: ث. (گهوڙن کي) نعلتن هڻڻ جو ڏندو.
● نعل بندَ: اسم خاص، هڪ ذات جو نالو.
● نعيم: ذ. صفت. نيڪ - آتر - سٺو.
= نعم البدل: نيڪ عيوض - بهتر بدلو.
● نعمان: اسم خاص. عرب جي هڪ بادشاهه جو نالو - نعمان بن منذر. امام ابوحنيفه جو نالو
● نعمت ۽ نعمتون: ث. دسترس مال - دولت - ثروت - هولجي - موڙي - ملڪيت - پدارت - هٿ - هونڊ - بخشش - ذات - عطا. رحمت - برڪت - مهرباني - رحم، سليو - ڪم - ٽورو - لاپ - فائدو، جميعت - آسودگي - وڻهيائي - آسائش - آرام - سک - آسيس - دعا. روزي - روزگار. نماز - لاڏ.

● نعوذ: ذ. امين پناھ گھرون ٹا.
— نعوذ باالله: امين خدا کان پناھ گھرون ٹا.
● نعيم ۽ نعيمَ: ذ. بھشت- جنت. نعمت- رحمت. نيکي- ثنا. مال- ملکيت. نازُ- لاڈ.
● نغارو ۽ نغارا: ذ. (ع. نقاره) واڄي يا وڏي ڈھل جو ھک قسم- وڄندڙ ڈمُ- پيڙ- طبل- نوبتَ. کوسُ. نمکَ- سکندر اعظم جو ناھيل ھک سازُ.
— نغار چي ۽ نغارچيُ: ذ. صفت. نغارو وڄائيندڙ- پيڙ تي ڈونڪو ھڻندڙ- نوبتي.
● نغدي ۽ نغدي (ل): ذ. فراسيءَ جي چٽن جو ھک قسم.
● نغمُ: ذ. مينو آواز- سُر يلو آواز- راڳ- غزلُ. مترنم آواز.
● نغمون ۽ نغمانُ: ذ. راڳ- گيتُ- ترانو. مينو آوازُ- سُر يلو آوازُ. سُرود. ھولي.
— نغمي دارُ ۽ نغمي دار: ذ. صفت. سُرَواري- مٹيُ- وٹندڙ.
— نغمي سرائيُ ۽ نغمي سَرائيونُ: ث. تعريف- ثنا- گائڻ واري حالت.
● نغنَ ۽ نغنَ: ذ. ڪنڪ جي مانيءَ جو ھلڪو ڦلڪو- ڍڳڙ- ڍڳڙ.
● نفاد ۽ نفاد: ذ. گذري وڃڻ يعني تير جي نشاني کي ٹوڙي پار وڃڻ واري حالت. فرمان. خطُ.
● نفاس ۽ نفاسَ: ذ. تازي ڄڻل (ويم کيل) عورت جي عضوي مخصوص مان چاليھن ڏينھن تاءِ وھندڙ ڪنڪھو پاڻي.
● نفاست ۽ نفاستونُ: ث. لطافت- نفيسائي- صفائي پاڪيزگي- خوبي- پسنديدگي. حسدُ- ساڙو- بخيليُ.
● نفاق ۽ نفاقَ: ذ. اٹڪٻٽ- اڻ ناھ- بدسلوکي- اڻ پوند- تکرار- ڪُرسيُ- روسامو- قيڪٽ- و نجوڳ- ڪينو- ڪپٽ- دُوئي- دغا- بُغضُ- عداوت. دشمني- ھگاڙ.
— نفاق پونُ: ڦوٽ پون- ھگاڙ پون- دشمني ٹيڻ.
— نفاقُ و جھڻُ: ڦوٽ وجھڻ- ھگيڙو وجھڻ- دشمني پيدا ڪرڻ.
● نفٹُ ۽ نفٹَ: ذ. زمين مان نڪرندڙ ڪاري روغن جو ھک قسم- نفطُ. پيٽرول.
● نف جو تيلُ: ذ. تيل جو ھک قسم- نفطُ- حُمَرُ.
● نفرُ ۽ نفرَ: ذ. ڏن ڪان ڏاڍ تاءِ ماڻھن جو گروہُ. نوڪر- دربان- ھورچيُ ھانھو- ڪولو- چاڪر- ملازم. قُلي- مزدورُ- ھک ماڻھو. (ت. نفر پاٹي ۽ نفرياٹيونُ)
— نفريُ ۽ نفريونُ: ث. نوڪري- غلامي- ھانھپ.
● نفرت ۽ نفرتونُ: ث. بيزاري- ڪراھت- حقارت- ڇڄان- ڏڪار- لعنت- ان رس- ڪرپ- سُوڳ- گيلاني- ناپسنديدگي. (ضد. رغبت).
— نفرت ڪرڻ: ڪراھت ڪرڻ- حقارت ڪرڻ- حقارت جي نگاھ سان ڏسڻ.
● نفس ۽ نفسونُ: ذ. ث. جان- روح- آتما- دمُ- ساھُ- ھساھ- ھراڻ- نتنفس ذات- ھستيُ- وُجُود- عين. حقيقت- اصليت- اصل. جوھر- ستُ- مغز- لُب لُباب. (عورت وغيره جو) جسم- سريرُ- جثو- تن- ٻت- بدن. خود- آتم- پاڻ. عضوو تناسل- مرد جو مخصوص عضو- انساني آلُ. حيواني خواھشون- نفسانيت- جسماني خواھشات- و سيونُ.
— نفس امارهُ: ذ. انسان کي حيواني خواھش ڏانھن راغب ڪندڙ نفس- ٻُرن ڪن ذي لاڙو ڪندڙ انساني خواھش سا انسان جي شيطاني صفت.
— نفسانفسيُ: ث. ڦھنجو- ڦھنجي سير جو- ڦھنجي جند جو خيال- ذاتي مفاد ۽ مطلب.
— نفسا نفسيُ لڳڻُ: ھر ڪنھن کي ڦھنجي سير جو خيال ٹيڻ.
— نفساني ۽ نفسانيُ: ذ. صفت. نفس جو- نفس وارو- جسماني- دُنيوي- سريرُ ڪُ.

Sindhi Hayat Institute

نَفْسانِيَتَ ۽ نَفْسانِيتُوُن : ث. خود غرضي- آپو- پاڻپڻو - آپو- آپڻي - آپمان- خود ثنائي - مان- آڳ، نفس پروري - نفس پرستي - شهوت پرستي - رنگ رس - عيش عشرت - هوا هوس - آو باشي- عياشي. ضد هٺ- غرور - گهمنڊ- مغروري - درم. ناز. ڪاوڙ - ڏمر - غصو.

- نَفْسَ پِيتو نَه هُئَنُ: بي غيرت بنجڻ - بي شرم يا بي حيا ٿيڻ.

- نَفْسُ پَرَسْتُ ۽ نَفْسُ پَرَسْتَ : ذ. صفت. نَفْسُ پَرور- شهوت پرست، عياش، خود غرض- خود پرست.

نَفْسُ پَرَسْتِي ۽ نَفْسَ پَرَسْتِيُونُ : ذ. شهوت پرستي - عياشي - خود غرضي - خود پرستي.

- نَفْسُ پَرْوَرَ ۽ نَفْسَ پَرْوَرَ : ذ. صفت. نَفْسُ پَرَسْتُ.

- نَفْسُ جو: ذ. پنهنجو- خودجو- ذاتي- وَجُود جو.

- نَفْسُ جِيءُ مارِ ڏيُون (ت): ڪنو لوڙڻ- ڪيل ڏوهن جي سزا پوڳڻ.

- نَفْسُ ڪُشُ : ذ. صفت. پنهنجي نفساني خواهشون ماريندڙ، زاهد - پرهيزگار.

- نَفْسَ ڪُشِيءُ : ث. نفساني خواهش روڪڻ واري حالت، زهد - تقويٰ - پرهيزگاري.

- نَفْسَ کي نَفيءِ جو چوڪو ڏنگ يا ڏنڀ چڪاڻ: ذ. نَفْيُ جي لفظن يعني لا إلٰهَ (ڪا به شيءِ پوڄا جي لائق نه آهي) چوڻ وقت پنهنجي وجود کي به وساري ڇڏڻ.

- نَفْسُ لَوّامه: ذ. صفت. پاڻ کي ملامت ڪندڙ، دل جي هدايت تي گناهه ڪندڙ.

- نَفْسُ مارڻُ: خواهش کي روڪڻ - مَنُ مارڻ- طبيعت مارڻ. پارسا ۽ پاڪدامن رهڻ، تقويٰ ۽ زهد اختيار ڪرڻ.

- نَفْسُ نِباتِيُ: ذ. روئيدگي ۽ وڻن ٽڻن وارو روحُ.

- نَفْسِيُ ۽ نَفْسِيُ : ذ. صفت. نفس جو- ساهه جو - پنهنجو - خود جو - ذاتي. روحاني. شهوتي.

- نَفْسَيُنُ (ع): ذ. ب. نَفْسَ- ۱- نَفْس آماره ۲- نَفْسُ مُطْمَئِنه.

- نَفْسِيُ نَفْسِيُ : ث. پنهنجي پنهنجي نفس جي، پنهنجي پنهنجي ذات جي، پنهنجي پنهنجي حال جي گرفتاري، ٻئي جي خبرگيريءَ کان بيپرواهي.

● نِفْطُ ۽ نَفْطُ : ذ. شيروان جي ملڪ ايران ۾ زمين مان نڪرندڙ هڪ سياه روغن - باروتُ. پٽرول.

● نَفْعُو ۽ نَفْعا: ذ. فائدو - لاب - آءُت - اپراسو- پراپت - ڪٽيو - لاهو - سوپاسو - و ٽاءُ، سود - وياج- منافعو - منفعت. حاصل - حاصلات - ڦٽل - نتيجو - ثمرُ.

- نَفْعائتو ۽ نَفْعائِتا: ذ. صفت. نفعي وارو- فائدي مند - سود مند - فائدي وارو - وَٽاءُ وارو- واڌاري وا و- لاهائيتو- ڪنجائشي- آءُت وارو- آپتائتو- لاپائتو - ڦلدائڪ - ڪٽا ڪاري - حاصل - مُثْمِرُ.

- نَفْعائُو : ذ. صفت. نَفْعائتو - فائدي وارو- واڌاري وارو - سود مند - لاپائتو - ڦلدائڪ - ڪٽا ڪاريُ.

- نَفْعو ڪرڻ: فائدو ڪرڻ - نفعو ڪمائڻ - ڪٽيو ڪمائڻ.

- نَفْعو ڪٽڻ: فائدو حاصل ڪرڻ - لاپ حاصل ڪرڻ.

- نَفْعو نُقْصانُ: ذ. فائدو ٽوٽو - هار جيت. پرائي پلائي - نيڪي بدي.

● نَفَقَهُ ۽ نَفَقاتُ: ذ. زندگيءَ جو گهرجوڻ.

● نَفْلُ ۽ نَفْلَ: ذ. اڻ واجب عبادت - فرض کانسواءِ ٻي وڌيڪ عبادت - وڌيڪ عطيه.

● نَفِيُ: ظرف. انڪار - ناڪار - نَهِينُ - ساب- نَ - آيائو - عدمُ - نيستي - ناستيءَ. اخراج - دوري، لا إلٰهَ چوڻ. (ذ. صفت). ناڪار ڪندڙ - انڪاري.

- نَفِيُ ڪرڻ: ناهود ڪرڻ - ناسُ ڪرڻ. انڪار ڪرڻ - ناڪارَ ڪرڻ.

● نَفِيرُ ۽ نَفِيرَ: ذ. فرياد - دانهن - نالو - آواز وڏي ٻانسريءَ جو هڪ قسم. (ذ. صفت). نفرت ڪندڙ.

Gul Hayat Institute

● نَفِيسُ ۽ نَفِيسَ: ذ. صفت. نرم - لطيف - ملايم - پتلو - سوکيم - کومل - نازک - آتر - نادر - عمدو - چوکو - چونڊ - چتايل - چيدو - وٹندڙ - انوکو. قيمتي - بيش بها. پاکيزو - صاف - پاک - نرمل - سُٹرو.

● نَفِيلَ ۽ نَفِيلُون: ث. فقيرن جي وڃائن جو سيٽ - توتارو - نفيري - نادو. (ذ. صفت). تمار ڏکهو - لنبو.

● نِيڦَ ۽ نِيڦُون: کهٹي پنڊ ڪرڻ يا سوڙهي جُتي پائڻ ڪري پير ۾ ٽيل گاٹ - ڦلڻو - لِيڦ - ڦوڦيندو - نک.

● نَڦَرُ ۽ نَڦَرَ: ذ. صفت. نفر - نوکر - غلام. (نَڦَراٹي ۽ نَڦَراٹِيُون).

= نَڦِرَڻُ (ل) ۽ مصدر. چانهين يا گدري جون ڏندن سان ڪلون لاهڻ يا چلڻ. (نَڦِريو - نَڦِريندو - نَڦِرِيتل).

● نَڦِرو ۽ نَڦِرا: ذ. صفت. ڦر ڪان سواءِ - بي ڦر - نِڦلو - اجايو - آڪيارٿو - بي سود - مفت - ناحق - خالي پيلي - بي فائدو - آجاڙ. ڪوڙو. عبث - تُڇ - خسيس - بيهودو - مايارو پي. بنا اولاد - لُنب.

● نِڦَلُ ۽ لِڦَلَ: ذ. صفت. بنا ڦل - ڦر - ڦل ڪان سواءِ - اجايو - بي سود - فضول - نِهڦل.

= نِڦلو ۽ نِڦلا: ذ. صفت. نڦل - اجايو - فضول - رائيگان.

● نِڦوسَڪُ ۽ نِڦُوسَڪَ: ذ. صفت. نپسڪ - ڪدڙو - مخنث - نامرد - خنثي - بي جنس.

● نِقابُ ۽ نِقابَ: ذ. منهن تي رکيل پردو - روه هنڊ - برقعو - چهري پوش - منهن ڍڪ - گهونگهٽ - مُرقو - پٽل.

● نِقابو ۽ نِقابا: ذ. مسلمان عورتن جو نماز وقت مُنهن جي چوگرد ڦيري پڌل ڪپڙي جو طريقو - ڍڪ - نقاب - پردو - برقعو.

= نِقابو ڪڍڻ: نماز وقت عورتن جو ڪپڙو مٿي کان پڌڻ - نقاب ڪرڻ.

● نَقادُ ۽ نَقادَ: ذ. صفت. سچ ڪوڙ الڳ ڪندڙ - تنقيد ڪندڙ. نڪتچيني ڪندڙ - سيکي ڪي پرکيندڙ - چڪمق.

● نَقارو ۽ نَقارا: ذ. وڃائن جي ساز يا ڍهل جو هڪ قسم - نغارو - پيڙ - نوبت - ڍول.

= نَقارچِيُ ۽ نَقارچِيَ: ذ. صفت. نقارو يا نغارو وڃائيندڙ.

= نقارو وَڄائي وڃڻ: شهرت حاصل ڪري وڃڻ - دنيا ۾ نالو ڪڍي وڃڻ (وفات ڪرڻ) - نهايت عيش جي زندگي بسر ڪري مرڻ.

● نَقّاشُ ۽ نَقّاشَ: ذ. صفت. نقش ڪيندڙ - چٽ ٺاهيندڙ - رنگ ساز - نقش ونگار بنائيندڙ - گلڪاري ٺاهيندڙ - نقشہ نويس - تصوير نما عيندڙ - مصوّر - ڪمانگر - پينٽر - چترڪار - سنگتراش - چٽيندڙ.

= نَقاشِي ۽ نَقاشِيُون: ث. نقش ڪيڻ واري حالت - چٽن يا گلڪاري ڪيڻ جو هنر - تصوير ڪيڻ جو ڏنڊو - نقشہ نويسي - مصوّري - ڪمانگري - چترڪلا - چٽسالي.

● نَقالُ ۽ نَقالَ: ذ. صفت. نقل ڪندڙ - ويس ڌاري - ايڪٽر - نٽ - پٽنڊ - مسخرو. بهروپي. لانڊارو - ٽرڙو.

= نَقالِيُ ۽ نَقالِيُون: ث. نقل ڪرڻ واري حالت - نقل و حرڪت - نٽ - نخرو.

● نَقاهَتَ ۽ نَقاهَتُون: ث. ڪمزوري - ضعف - ناتواني - ناطاقتي - دُرٻلتا.

● نَقبُ ۽ نَقبَ: ذ. سوراخ يا ٽنگ ڪرڻ واري حالت. سُرنگ ڪرڻ واري حالت.

● نَقدُ ۽ نَقدَ: ذ. روکڙ - روکڙا پئسا - وجه - نقدي - ناڻو - مال - ملڪيت. حاضر وقت - حال - هاڻي. (ضد. نسيه = اوڌر).

= نَقدُ نارُو ۽ نَقدَ نارا: ذ. روکڙ پئسا - نقدي - ملڪيت.

● نَقدِيُ ۽ نَقدِيُون: ث. روکڙ - روکڙا پئسا.

● نَقَرَ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● نُقرَہ ۽ نُقرَ: ذ. ڌهل جو هڪ قسم.
● نُقرَجِي: اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نُقرَ جِي جاگِيرَ: اسم خاص، تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نُقرو ۽ نُقرا: ذ. (ع. ناقور) تُري - توتاري - ڪرناءَ.
● نُقرو ۽ نُقرا: ذ. اڇي رنگ جو گهوڙو - چاندي جي رنگ جهڙو گهوڙو (جنهن جون ماڻڪيون شيريون ۽ گرميءَ ۾ نظر گهٽ ٿيون) - سفيد. ساز جو هڪ قسم.
- نُقرَہ: ذ. ڪريل چاندي.
● نُقرَئِي ۽ نُقرَئِيون: ث. چانديءَ سان ٺهيل شئي.
● نَقشُ ۽ نَقشَ: ذ. چِتُ - چيتِ - گلڪاري - چتسالي. اڪبر - قلم ڪاري. چاپو - نشان - ٽپو - چاپ - چُر - پُور - مُهر، شبيهه - مورتي - تصوير.
- نَقشبَنَدُ ۽ نَقشبَنَدَ: ذ. صفت. نقش ڪندڙ. خالق ۽ صانع.
- نَقشُ پَوڙڻ: مانُ وڃائڻ - عزت وڃائڻ.
- نَقشُ ٽِيڻ: (دل تي) چَميِ وڃڻ - چتجي وڃڻ - اڪري ٻيهڻ - ڪُپي ٻيهڻ - چڱيءَ طرح ياد ٿي وڃڻ.
- نَقشُ ڪرڻ: چاهڻ، ول هوڻا ناهڻ.
- نَقشُ وارو هُئڻ: مانائتو هُئڻ - باعزت هُئڻ.
- نَقشو ۽ نَقشا: ذ. (ع. نَقش) صورت حال - چارت - خاڪو، ڪنهن شيءِ جو نمونو - ٻيهڪ - روپ - شڪل - تصوير - شبيهه - مورت. چترام - فوٽو - عڪس. حاضريءَ جو ڪتاب - رجسٽر - داخلا جو ڪتاب.
● نَقصُ ۽ نَقصَ: ذ. ڪمي - ڪوتاهي - گهٽتائي - اوڻائي - ڪوٽ - اڻپورائي - آوڙ رهائي. وِيڪَ - سُڪر - ٻِيءَ - وَڏ - خامي - آلَ - عيب. اوگڻ - داغ - ڪلنڪ - ٽيڪو. برائي.
● نُقصانُ ۽ نُقصان: ذ. ڪمي - ڪوتاهي - گهٽتائي - سوس - ضرر - ٽوٽو - زيان - حَرَج - چيهو - آهوچي - تاوَڻ - چٽِيُ - گاسَ - گهاٽو. ضايع. خلل - فِتورُ - تباهي - اجهاد ي، ڏک - تڪليف - چوتَ - قباحت.
- نُقصان ڪرڻ: ڪم بگاڙڻ - ٽوٽو ڏيڻ. تڪليف ڏيڻ. اوگڻ ڪرڻ.
● نُقطو ۽ نُقطا: ذ. ٽِڪو - ٻُڙي - جملي بند ڪرڻ جو نشان - پورو دم، ڏُهو - شوشو. اِشارو. خيال - ويچار.
- نقطو ٽي ٻيهڻ: خيال ٽي ٻيهڻ - ويچارو ٽي ٻيهڻ.
● نَقلُ ۽ نَقلَ: ذ. آتارو - مشق. آهل - ويچارو - لاڏ - نخرو - تال - قصو - ڪهاڻي - افسانو - فسانو. هڪ مذهبي ڪتاب - روايت. شراب وغيره ڪانپوءَ ڪاڏل ميوي يا مٺائي جو هڪ قسم.
- نَقلائِيُ ۽ نَقلا ئِيُونُ: ث. نقل ڪرڻ جي في يا آجورو - آتاري جو عيوضو.
- نَقلُ ڪرڻ: ڪاپي ڪرڻ - آتارو ڪرڻ - مشق ڪرڻ. آهل ڪرڻ - نت يا ناٽ ڪرڻ - نخرو ڪرڻ - تال ڪرڻ.
- نَقلُ نَويسُ ۽ نَقلُ نَويسَ: ذ. نقل ڪندڙ - آتارو ڪندڙ - نقال - عدالت جي فيصلن جا نقل ڪندڙ - منشي - ڪلارڪ - مُحرِّرُ.
- نَقلُ نَويسِي: نقل ڪرڻواري حالت - آتارو - نقل.
- نَقلُ هڻڻ: ڏَپَ ڪيڻ - چنڊ ڪيڻ - ڪالهائڻ - ڏمڪي چاڙهڻ. گهوڙي جو مستي ڪرڻ، ٽوڪ هڻڻ - چڙ ڪرڻ.
- نَقلِيُ ۽ نَقلِي: ذ. صفت. ڪوڙو - هٿرادو - جڙتو - ڪوٽو - جعلي - تقليدي - مصنوعي. روايتي. (ضد. اصلي). نقل ڪندڙ - آتارو ڪندڙ - آهليرُ - مسخرو - تاليرُ - نقال. افسانه لکندڙ.
● نَقلُ ۽ نَقلَ: ذ. مٺائيءَ جو هڪ قسم (پستن، بادامين وغيره سڪل ميوات کي چاشني ۾ ٻوڙي ٺاهيل).
● نُقُوش: ذ. نقش جو جمع. چٽ - گل. نقشا.
● نَقِيبُ ۽ نَقِيبَ: ذ. صفت. ماڻهن جي اصل نسل کان واقفڪارُ بزرگ. سردارُ - اڳواڻ. راجدوتُ - پشراه - مُنادُ.

Gul Hayat Institute

● نڪ ۽ نڪَ : ذ. (پرا. نڪا. ف. الف. من. نڪر > ناسِڪا > نڪُ = ناس) بدن ۾ ساهه ڪڍڻ جو هڪ عضوو - بدن جي پنجن حواسن مان هڪ حواس - ناسڪو - ٻيڻي - آڻف - ناس. شرم - پرتو - حيا - لڄ - مَرَ - مَرُ جاتا. (ذ. صفت).
- سڀني ۾ سهڻو.
- نڪان ساهه ڪڍڻ : تمام ڪمزور هڻڻ - ضعيف هڻڻ. غريب هڻڻ.
- نڪُ هوڙَ : حيا شرم چڏڻ - بي حيا ٿيڻ - نيرلجو ٿيڻ. گيلا ڪڍڻ.
- نڪ تان مر لاهڻ : ڪنهن جي ميار لاهڻ.
- نڪَ تائين پيٽ پَرَ : گهڻو ڪائڻ - پيٽ ڏکهڻ - پيٽ پرڻ.
- نڪَ توبهَه ۽ نڪَ توبهُون : ث. تمام گهڻو پڇتاءُ.
- نڪَ تي مَرُ ستهَڻ : گيلا سهڻ - نيندا ڪڍڻ.
- نڪَ تي مَرُ لڳڻ (ت). ٽيڪو لڳڻ - ڪنڌ ڪ لڳڻ.
- نڪ تي مر نه سهڻ : ميار گلا نه ڪڍڻ.
- نڪ ٽوورو ڪرڻ : لهرائڻ - منهن موڙڻ. وڏائي ڏيکارڻ.
- نڪَتو ۽ نڪتا : ذ. صفت. نڪَ ڪٽيو - ڪ وڍيو. نيرلڄ - بي شرم. (ث. نڪَتِي ۽ نڪتِيُون).
- نڪ ٽوپائڻ : بولو يا نٽ وجهڻ.
- نڪ جو ڏاڍو : بي حيا - بي شرم.
- نڪ جو نرڇو هڻڻ : بيپرواهه هڻڻ.
- نڪَ جي مَرُ نه ڪڍڻ : ٽورو نه سهڻ - احسان نه ڪڍڻ.
- نڪ جهلڻ : ساهه بند ڪرڻ.
- نڪُ چپ نه هڻڻ : حيا شرم نه هڻڻ - بي حيا ٿيڻ - نيرلجو ٿيڻ.
- نڪُ چپ وڍڻ : جُٽ ڪرڻ - تعدي ڪرڻ.
- نڪچيڙو ۽ نڪچيڙا : نڪ وغيره جي وارن ڇڻ جو اوزار - نڪچيڙو.
- نڪ چٽَ ڪرڻ : نڪ وڍڻ (اوزار سان).
- نڪ چڪائڻ : هوشياري ڪرڻ.
- نڪَ چڪڻي ۽ نڪَ چڪڻيُون : ث. ڏڍ يا زڪام ٽوڙڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ دوا جي دَبلي - وِڪُس. تڪي ناس.
- نڪُ ڏِيڻُ : بي غيرت ٿيڻ.
- نڪُر ۽ نڪُرَ : ذ. صفت. ڏکهي يا وڏي نڪ وارو. سنگهڻ جو تيکو - نڪ جو تکو.
- نڪَ ڪٽيو ۽ نڪَ ڪٽيا : ذ. صفت. نڪ وڍيو - نڪ ڪپيل. بي شرم - بي حيا - نيرلجو - بي غيرت.
- نڪ ڪپائڻ : خوار ٿيڻ - بدنام ٿيڻ.
- نڪُ ڪَپِجڻُ : بي عزتي ٿيڻ - بي مانو ٿيڻ.
- نڪ ڪَرَ ٿيڻ : نڪ تائين ڪائي پرجڻ.
- نڪَ کي مَرُ لائڻُ : پاڻ لڄائڻ - پاڻ کي گيلارو ڪرڻ.
- نڪُ ڪَسائڻُ : توبهه ڪرڻ - آزي ڪرڻ - نيزاري ڪرڻ. هٿ ٻڌڻ - منٿ ڪرڻ - سماجت ڪرڻ.
- نڪُ گهٽرڻُ : توبهه ڪرڻ - آزي ڪرڻ - ليزاري ڪرڻ.
- نڪَ گِيسِي ۽ نڪَ گِيسِيُون : ث. توبهه يا پڇتاءُ ڪرڻ لاءِ زمين تي نڪ رگڙڻ واري حالت - بلڪل توبه.
- نڪَ گِيسِي ڪرڻ : گناهن کان بلڪل توبه ڪرڻ.
- نڪُ ڪِرو ٿيڻ : زڪام ٿيڻ.
- نڪُ گهُنجَ ڪَرڻُ : ڪاوڙجڻ.
- نڪُ لهِي پتوَڻُ : شرمسار ٿيڻ - شرمنده ٿيڻ - لڄي ٿيڻ - ڪو ٿيڻ.
- نڪ مان ڳالهائڻ : گهٽو ڳالهائڻ.
- نڪ مٽي ڪرڻ : سرخرو ٿيڻ.
- نڪ ۾ دم آڻڻ : متيون منجهائڻ.
- نڪَ ۾ دَمُ ڪَرَڻُ : ستائڻ - تنگ ڪرڻ - مجبور ڪرڻ. حيران ڪرڻ - پريشان ڪرڻ.
- نڪَ مَرِ : ث. گيلا - نيندا.
- نڪَ ۾ نوڙي : احسان - ٽورو - لائق - مهرباني.

Gul Hayat Institute

= نڪَ ۾ نوڙِيُ پَوَنُ: لج ٿيڻ- شرمساري يا شرم ٿيڻ.
= نڪَ ۾ نوڙِيَ وِڇهَنُ: گهٽي ڪوشش ڪرڻ- وس ڪرڻ.
= نڪَ ۾ نوڙِيُ هُئڻ (ت): احسانمند هئڻ- ٿورائتو هئڻ. لحاظ رکڻ.
= نڪَ ۾ وَرُ ۽ نڪَ ۾ وَرَ: ذ. سُونڊ- سيڙڪو. وڏائي- ٽاڻ. هٺ.
= نڪ ۾ ور وجهڻ: نہ وٺڻ.
= نڪُ موڙَڻُ: ڪنهن طرف يا شيءِ ڏانهن منهن ڪرڻ- نهارڻ. موڙو ڏيڻ- جهلڪو ڏيڻ- ٽقل هلڻ- مُٽهبو هلڻ- سيڙڪو ڏيڻ. ٽوڪ هڻڻ.
= نڪ ناس ڪرڻ: ناس ڏڻي نڪ پرڻ.
= نڪَ نِرجو ۽ نڪَ نِرَجا: ذ. صفت. بي شرم- بي لڄو.
= نڪَ نيرجو ٿيڻُ: شرم و حيا وڃائڻ.
= نڪَ نِرجو ۽ نڪَ نِرجا: ذ. صفت. بي شرم- بي لڄو.
= نڪَ نرجو ٿيڻُ: شرم و حياءَ وڃائڻ.
= نڪ نوائي ڏڻ: جڪهڻ.
= نڪ نہ هڻڻ: جٽ ڦٽ جو ڏاڍو هجڻ.
= نڪُو ۽ نڪُوُ: ذ. صفت. ٽلهي نڪ وارو- نڪِر بدنام- خوار. ساهميءَ جي ڪشي واروٽونگ.
= نڪَ وڍائِنُ: لج هوڻ- حيا چڏڻ. گِلا ڪڍڻ- خواري ڪڍڻ- نِندا سهڻ. خوار ٿيڻ- بدنام ٿيڻ- رسوا ٿيڻ.
= نڪُ وَڍَنُ: نڪ ڪپڻ. لج لاهڻ- بي غيرت ٿيڻ- بي عزتي ڪرڻ. اڇائڻ. تنبيهه ڪرڻ- جُٽ ڦيٽ ڪرڻ. شرمندو ڪرڻ- شرمسار ڪرڻ- پشيمان ڪرڻ- بدنام ڪرڻ- رسوا ڪرڻ- خوار ڪرڻ.
= نڪ وَڍيو ۽ نڪَ وَڍيا: ذ. صفت. نڪ وڍيل- بي شرم- بي حيا- نرلڄو- بي غيرت.
= نڪَ وَڍيو ٿيڻ: اناسو ٿيڻ.
= نڪَ وڍيو ڪرڻ: بي پيتو ٿيڻ.
= نڪَ وَڍيو هُئڻ: بي شرم ٿيڻ- نرلڄو هئڻ- بي حيا ٿيڻ.

= نڪُونُ تار ٿيڻ: بي وس ٿيڻ- لاچار ٿيڻ.
= نڪُونُ ساهَ ڪٽڻ: عزت پياري هئڻ.
= نڪَ وَهَنُ: نڪ مان ريزش وهڻ- نڪ مان ريزش وهڻ- نڪ مان مسلسل رطوبت اچڻ- نڪ مان پاڻي ٽمڻ.
= نڪَ هڻڻُ: نوس نوس ڪرڻ.
= نڪُ هُڻڻُ: حياءُ دار هئڻ- مڪيه يا ڪارائتو راڇوارو هئڻ. سهڻو هئڻ.
= نڪ هيڻُر ۽ نڪهيڻُروُنُ: ث. (ع. رعاف). بيماريءَ جو هڪ قسم- نڪ مان ايندڙ رت- نڪسير- ناڪيري- نڪيري- ناڪيلي.
= نڪهيڻُرَ آڻڻ: ناڪيري اچڻ- نڪ مان رت اچڻ. نہ وٺڻ (ت). پاڪ نہ پڙائڻ- قسمت کوٽي هئڻ.
= نڪهيڻُري ۽ نڪهيڻُريُنُ: ث. نڪ مان ايندڙ رت.
= نڪيڻُري ۽ نڪيڻُريُنُ: ث. نڪ مان ايندڙ رت- نڪ هير.
● نِڪَ ۽ نِڪُونُ (ت): ث. (سن. نيڪا). پاڻيءَ جي سنهي وهڪ- ڪسي- اڏ- نالي- نِڪ- نديءَ نالي يا نهر (ڪاڻي يا سرن جي ٽهيل)- واهي- نلي. پاڻيءَ واري ڪڏ. (ڪ). ڪوهه جي منهن وٽ پٽل ڏکي. (ل). سنجي مارڻ لاءِ ڏور پٽل ڏکهي ڪاڻي. (ل). (صفت). ميرو- ڪنڊو- تمام ڏورو- غليظ- لڏو- گدلو- ميرو ڪچيرو- فاحش- بدبوءدار.
= نِڪَ جاري ٿيڻُ: گذران ڪلڻ- روزگار ملڻ.
= نِڪَ وَهَنُ (ت): گهٽي پيدائش ٿيڻ.
● نُڪ ۽ نُڪُونُ (ڪ): ث. ٽوڪ- چهنب- چونڪ- چوٽي- آڻي.
= نُڪ هَڻَنُ (ل): ساڻ ڪري ويهڻ رهڻ- چپ چاپ وهڻ.
● نُڪُ ۽ نُڪَ (ل): ذ. ڪاڙهي جو اوتار.
● نڪا ۽ نڪانُونُ: ث. راند جو هڪ قسم- نڪاڏوئي راند ۾ پهرئين نمبر جو نشان.
= نڪاڏُوئيُ: ث. ڪوڏين جي راند جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● نِڪاحُ ۽ نِڪاح: ذ. (ع. نَكْحَ). زال ۽ مڙس جي وچ ۾ شرعي عقد - قبوليت - ويڌي - مجامعت. وهاڻ - شادي - عقد - واهڻ - پرڻو - وِهانوُ - وبهان. صحبت داري. همبستر گي.

- نِڪاحِتو ۽ نِڪاحِتا: ذ. صفت. شاديءَ جو - پرڻي جو - وهاڻ جو.

- نڪاحُ پڙهائِڻُ: عقد ڪرڻ - نڪاح خواني ڪرڻ - شادي ڪرڻ.

- نِڪاحي ۽ نڪاهي: ث. صفت نڪاح جي - نڪاح واري. شادي شده عورت.

● نِڪارَ ۽ نڪارَ: ذ. صفت. ڪنهن نه ڪم جو - بي ڪار - بي ڪمون - نِڪمو - ناڪام - نِڪارو - ڪين ٽيو - بيڪارو - وِ تو - اڪاج. آجايو - فضول. اڪيارتو - ورتو - ٽُو ٽُو - رائيگان. عيبن وارو - عيبدارُ.

"تون سمون سردار سدرُ. آڃ تو ري آهيان نِڪارُ.

- نِڪارائيُ ۽ نِڪارائِيُونُ: ث. بيڪاري - فُضولي - نڪاري - با الفضولي.

- نِڪارو ۽ نڪارا: ذ. صفت. بي ڪاريو - نِڪمو - نڪارُ. مُسْتُ - ٿوٻي - ڪانڊُ - هيڻو.

● نِڪارڻُ: مصدر. آلڻ - انڪار ڪرڻ - نه مڃڻ - ناڪار ڪرڻ - بجا نه آڻڻ. (بل) پاس نه ڪرڻ نڪرائڻ - ڪيائڻ. ڪيڻ. (نڪاريو - نڪاريندو - نڪاريل).

● نڪاريلُ ۽ نڪاريل: ذ صفت. ڏڪاريلُ - ڪيديل.

● نڪاس ! ذ. (سن. نشكاش) نيڪال.

● نِڪالڻُ: مصدر. سن. نِش = باهر + ڪري = ڪرڻ) نيڪالي ڏيڻ - باهر ڪيڻ - ٽڙڻ - ڪيڊي چڏڻ - لوڏڻ ڏڪارڻ - هڪالڻ. (نِڪاليو - لڪاليندو - نڪاليل).

- نڪاليُ ۽ نڪاليونُ: ث. نِيڪالي - شهر بدري - جلا وطني.

● نڪانگريُ ۽ نڪانگريُونُ (ت): ث. جهڙ وغيره ڪان هوء نڪتل سج يا سيڄ جو ٻاڇو - تِڙڪو - آس - ڪاڙهو.

● نڪبت ۽ نڪبتُونُ (ڪ-ب): ث. مصيبت - آپدا. رنجُ - ڏکُ. سکي و غنيُ.

● نڪتُرُ: ذ. آٽ ڪي نڪ ۾ هڻڻ جو ڏاڪو يا هڪ چمچي پتيُ - هڏ ٽُر.

● نِڪتُلُ ۽ نِڪتُل: ذ. صفت. نيڪالي ڏنل - نِڪاليلُ - باهر ڪيديل - تڙيل - ڏڪاريلُ - لوڏيل. غير محسوس ڪيل - چوري ڪيديل.

● نُڪتو ۽ نُڪتا: ذ. پرزو - ذرو - رتيُ - هوَ - لِڪ - پڇڪرو - ڏر ماڏرو - لغار - جزو. ٻُڙي - ٽپڪو - نختو - نقطو - نقطه يا نڪته. باريڪي - سنهڙائي. نازڪ ڳالهه - ڏکي ڳالهه. نصيحت - چوٽي - عقده - قولُ - گفتگوءَ. پوشيده ڳالهه - رازُ - پهيد - عزت - آبرو - ننگ - ناموس - غيرت. حاضر جوابي - مذاق - خوش طبعي. مزو - لطف. ڪهوڙي يا ڏڪي وغيره جي سرواڻ ۾ نڪ مٿان آيل سونهن لاءِ چمڙ جو ٽپو - مُهرو. (ت) بدڪ جي ڪانگي.

- نُڪتُه: ذ. نڪتو.

- نُڪتُه چينُ ۽ نُڪته چينَ: ذ. صفت. نڪته چيني ڪندڙ - لوچنا ڪندڙ - تنقيد ڪندڙ ٽوڪباز - مذاقي. عيب ڳولينڊڙ.

- نُڪته چيني: ث. عيب جوئي - قطع و بريد - ٽيڪا ٽپڻي - تنقيد ٽوڪبازي - ٺٺولي - مذاق. راه زني - ويڪ. ڪٽڻ - وڪو. (ڪ).

- نُڪتهچيني ڪرڻُ: عيب جوئي ڪرڻ.

- نُڪته دان ۽ نڪته دانَ: ذ. صفت. باريڪ ڳالهه جاڻندڙ - وڏو عقلمند - عاقلُ.

- نُڪتُه مهومُ: ذ. وهمي نڪتو.

● نِڪتُ ۽ نڪتَ: ذ. (سن. نكتر > نه = ل + ڪٽ = ڏيڪ) نيڙي - ويجهو - نزديڪ.

● نڪرُ ۽ نڪرونُ (ت): ث. ٽوري ڏري - هوَ - لغار.

● نِڪر ۽ نڪر: ذ. صفت. نڪون.

- نِڪرو ۽ نِڪرا: ذ. صفت. نڪون.

- نڪرڙي ۽ نڪرڙيون: ث. بلڪل ٽوري ڏري - ذرڙي.

● نڪرائو ۽ نڪرائا: ذ. زڪام - ليس - ٽڏ - نڪرائو. (نڪرائي ۽ نڪرائيون).
- نيڪرُتو ۽ نيڪرُتا: ذ. صفت. ميرو - ڪينو. فاحش - ناپاڪ - غليظ - گدلو. وڻو نه ڪندڙ. پورهيو يا ڪرت نه ڪندڙ. (اسم خاص). هندن جي هڪ ذات جو نالو.
- نيڪرُتائي ۽ نيڪرُتائيون: ڪاڇائي - ڪنداڻي.
● نڪرَڻ: مصدر. نيڪرڻ. (نڪرِيو - نڪرندو - نڪرِيل).
● نيڪرَڻ: مصدر. (سن. نِشْكَرَنْ > نِش = باهر + ڪري = ڪرڻ). باهر ٽيڻ يا اچڻ - ظاهر ٽيڻ - نتيجو نڪرڻ. (اخبار وغيره) جاري ٽيڻ - (سج) آٿرڻ - آوَ ٽيڻ - پر ڦهٽجڻ. نڪرڻ - پورو ٽيڻ. ڦيدا ٽيڻ - آهٽ - سرجڻ. روانو ٽيڻ - راهي ٽيڻ. وهڻ (رت وغيره). ڏِڪارجڻ - تڙجڻ - لوڏ جڻ - (نوڪري وغيره مان) خارج ٽيڻ. بستري مان اٿڻ - (نِڪريو، نيڪتو - نِڪرندو - نِڪريل، نيڪتل).
- نِڪرائڻ: مصدر. باهر ڪيائڻ - لوڏائڻ - ڪيائي ڇڏڻ - تڙائڻ - نيڪالي ڏيارڻ. نتيجو ڪيائڻ - (تت) ڪيائڻ. (نئون ملڪ يا ڳالهه) ڳولائڻ - ڳولي ڪيائڻ.
- نِڪرِي ڇُهڻ: باهر ٽي ڇهڻ - آڏي ڇهڻ.
- نِڪرِي وڃڻ: اڳ ۾ ٽي وڃڻ - وڏي وڃڻ. گوءَ ڪٽي وڃڻ.
● نڪرَهه: نه سڃاتل. اڻ مقرر ڪيل. گهڻين شين مان لاڳو ٿيندڙ. اسم جامد جو هڪ قسم.
● نڪرِي ۽ نڪرُي: ث. گهوڙي جو هڪ قسم (جنهن جون اکيون پيدائشي سفيد ۽ سُٽ ۽ ڀر رهن).
● نِڪرِڙي ۽ نِڪرِڙيون (ل): ث. ننڍڙي چوڪري.
● نڪسيارَ ۽ نڪسيارِيون (ث): ث. جيت جو هڪ قسم - سؤهيري.
● نڪُشْتَرَ ۽ نڪُشْتَرْ: ذ. آسماني تارن جي جهڳٽي جو هڪ نالو - جنڊ جي منزل - تارا منڊل - نڪٽ.
● نڪُلْبانْ ۽ نڪُلْبانَ: ذ. پڪين جي راند جو هڪ قسم.
● نِڪُمْتِي: سچ پچ - حقيقت. خاص طرح.
● نِڪمو ۽ نِڪما: ذ. صفت. ڪنهن نه ڪم جو - نيڪارو - ڪين ٽيو - بي ڪارو - ناڪار - ناڪام - وِتو - ري ڪتمو - فضول - نڪمڻو - بي ڪمون - نِڪار. اجايو - ٿوٿو - وِرتو - اڪيارٿو - پالهو - فارغ - خالي - فالتو - نِوِڙو - والدو - ويڪل - رائيگان. بي روزگار. (ث. نِڪمي ۽ نِڪمِيون).
- نِڪمائي ۽ نِڪمائِيون: ث. نڪمي ٽيڻ واري حالت - ناڪامي - بيڪاري.
● نِڪن: ڪاري ڪپ. (ن زلدگي جولاءِ ٥٠ ع ص٣٦).
- نِڪُنُون: ث. (سن. نڪل). بلڪل - پورو - نسورو - پورو پورو. تمام گهڻو.
- نِڪِڻي: ظرف. بلڪل - بنهه - نڪٽين - سراسر - مڙيوئي - لٻٽ - سڄوئي - اصل. (ث. اسم). اڪيلي. "ٽيس نماڻي نِڪڻي، چڏِيو هوت حُجت".
- نِڪِڻيان: ظرف. خبرداري سان - هوشياري سان - سنڀال سان.
● نڪو: ظرف. (سن. نڪُرَ). حرف نفي - انڪاري لفظ - نه - ڪير به نه.
- نڪِي: ضمير. حرف جملو. هڪ به نه - نه هي نه هو - نه - ۽ نه - نه تہ. (ظرف). پڪ سان - ٺڪ - پورو.
- نڪِي ڪرڻ: ثابت ڪرڻ - پڪ ڪرڻ. فيصلو ڪرڻ. (ث).
● نڪو ۽ نڪا: ذ. سئي وغيره جو سوراخ - ڪاکو. ساهمي جهلڻ جو مٿيون ڏاڪو - ساهمي جي ڳن جي پاسي وارو سوراخ.
● نِيڪو ۽ نِيڪا: ذ. صفت. (پرا. ٽِيڪ. سن. نِشْكَهْ = نِهْكْ). چڱو - خوب - پلو. نِيڻ - صاف. (سن. نِڪرشْٽ = گهٽ). ننڍو - چوٽو. (اسم). ننڍو هار - ڪو. ڪسي - آڏ.
- نِيڪو گهُرڻ: چڱائي چاهڻ.
● نِيڪُو ۽ نِيڪُو: ذ. صفت. (پرا. ٽِيڪَ. سن. نِشْكَهْ = نِهْكْ). خالص - نبار - نيڻ -

Gul Hayat Institute

نیٹ - نیجو - پوتر - اصل - خالص - خوب - پلو - آتر - پاک - آچو - سُنو - چوکسو - کرو - اوگھو - آچو - موچارو - عمدو - شُبھ - ستھِرو.

● نُکو ع نُکا: ذ. جُتي وغیره جي پٹيءَ مٿان ڏنل چمڙي جو ٽکر يا چھنپ. پانجاريءَ ۾ ناڑي انکائڻ لاءِ کاٽ جو لڳل کِلو. لغڙ جي ڪنڌ. چمڙي جي چڙھيءَ جا نُڪَ يا سوراخ.

= نُکو آنکائِنُ (ت). جھيڙو ڪرڻ - فساد ڪرڻ - رگڙو ڪرڻ.

= نُکو ڏِيَنُ: انڪل سان ڇڻ - وِڇُ لھڻ - راز ڇڻ - خبرچار لھڻ - جاچ جونچ ڪرڻ. نُکو ڏيڻ. راز ٻڌائڻ. (ت). منھن پائڻ - جھاتي وجھڻ. (ل).

= نُکو کارائِنُ: لغڙ کي مٿان کان ھيٺ آڻڻ - گوئي ڏيارڻ.

● نُکوٽِيُ ع نَکوٽِيُونُ (ک): ث. نڪ مان ايندڙ رت - نڪ ھيري - ناکيري. نڪ جو ھڪ سوراخ - چونڪي. (ک).

● نِيکوٽِيُ ع نِيکوٽِيُ: ذ. صفت. نکو - جلد.

● نِيکورُ ع نِيکورَ: ذ. ھلڪل لٹين شيءِ - اڻ ھنڌايل.

● نِيکُونجُ ع نِيکُونجَ، نِيکُونجُون: ذ. ث. (سن. نِيکُنْجَ) ولين وغيره سان ڊيکل ھنڌ - چوڌاري وٽن ٽٽن وارو چشمو وغيره - مَٿھ - کُنج - چونرو - گوشو - جوھو - گھاٽي وڻراھ - ويڑھ - جھُمَٽُ. لاحَدُ - تمام پري. اونھاڙ - کُنُ - گرداب. (ت).

= نِيکُونجھُ ع نِيکُونجھَ (ل): ذ. اونھو پاٽي - عميق - اوڙاھ - اڳھورُ.

● نِيکُونچُ ع نِيکُونچَ: ذ. نِيکُونجھُ - کُنُ - ميڙ - ڦيرُ.

● نِيکُونجُو ع نِيکُونجا (ل): ذ. لوھ جو کُنڊو (ڪڙي پائڻ لاءِ).

● نُکُونڈَرُ ع نَکُونڈَرَ (ک): ذ. ھلڪل ننڍي نڪ واروڻينگر.

● نَکھِہ (ل): ت. ھروٽي جي ھٿين پاسي واري چپر - چپڙي - لٽ - چيچڙي.

● نَکَھَتَ ع نَکَھَتُون: ث. خوشبوءِ - سُرھاڻ - سُگَنڌ.

● نَکِيرُ: اسر خاص. (ع). ھڪ ملائڪ جو نالو (جو قبر ۾ مئل کان سوال جواب ڪري).

● لَکِيرَنُ: مصدر. نِيکرائڻ - نِيکارڻ - ڪيڻ - نِکيڙڻ (نَکيرِيو - نَکيرِيندو - نکيريل).

● نَکِيرِيُ ع نَکِيرِيُونُ: ث. نڪ مان رت اچڻ واري حالت - نڪ ۾ ايندڙ رت - ناکيلي - نکھير - ناکيري.

= نَکِيسَرَ ع نَکِيسَرُون (ت): ث. ناکيلي - نکيري.

● نِيکِيلَندو ع نِيکِيلَندا (ت): ذ. صفت. اڻ وڻندڙ - مَنو - ناپسند.

● نَکِيلِيُ ع نَکِيلِيُونُ: ث. آٽ جي نڪ ۾ مھار پَٽڻ لاءِ وڏل کاڌيءَ جو ٽڪر - ناکيلي. نکھير - نڪ مان ايندڙ رت.

● نِيکِيٽِيُ ع نِيکِيٽِيُونُ: ث. صفت. (سن. نِـ=نہ+کِٹُو) اھا زال جنھن کي آن جو داڻو نہ ھجي - سُڄي - سکڻي - بي ثمر.

● نُکَتَ ع نُکُونُ: ث. ڏکھي ۽ وڏي تڏي جو ھڪ قسم - وڏي تونري - چِترُ ھ - چتائي. ذات - فرقو - قوم - گھراڻو - آکھ - خاندان - اصل - نسل - ڪتب - ٻيڙھي - بنياد - پُري - آيَ. (ل). ڪوفو. (ت). ٿوري مائٽي - عزازت. (ک). وراڻ - وراکو. (ک). جاڻ - نشان - ھتو. نَتھُنُ نشان (ت).

= نُکائِيُ ع نُکائِيُ: ذ. صفت. نُکون ۽ تڏا وغيره ٺاھيندڙ. ھڪ گھراڻي جو - ڪتبي - خانداني.

● نِکادُ ع نِکادَ: ذ. (سن. نِشادَ) راڪٽيءَ جو ھڪ پَتُ - سرڪمر جو پچاڙي وارو ستون ٻڌ.

● نِيکارَنُ: مصدر. (سن. نِشُ+کُشارَ=کارُ) صفا ڪرڻ - ڪنڌ جي چاش ۽ ڪير ذرو وجھي ان کي صاف ڪرڻ. (نِکاريو - نِکاريندو - نِکاريل).

● نِيکتَرُ ع نِيکتَرَ: ذ. (سن. نَکُشتَرَ) تارن جو ميڙ (تارن جا اھي ميڙ جي چند جي

Gul Hayat Institute

رستي ۾ اچڻ ٽا)- ٽيڙو- تارا منڊل- لڪٽ- ٻُرجُ- تارو- ستارو- چار ڦٽليءِ. چنڊ جي منزل.

● نيڪتو ۽ نيڪتا: ذ. نڪرڻ مان زمان ماضي- نيڪو.

● نُڪتو ۽ نُڪتا: ذ. ڏاس جي ٽهيل مُڇي- نقطو- نختو.

● نُڪتيءُ ۽ نُڪتيُونُ: ث. مٽائيءَ جو هڪ قسم- نُڪتيءُ- ٻُوندي.

● نڪتَ ۽ نيڪتَ: ذ. (سن. نڪْشَتْرَ) آسماني تارن جو هڪ ميڙ- ڪتيون- ٻُرجُ- تڪشتر- راس- تارو. آڳر- جهڙ- رڙ (ڪ). برجن جو اثر- وسيوسو "ڪاڻي جي شادي ۾ نڪت ڪهنا" (چوٽي). ارڪان- افعال- لڇڻ- عادت. فضيلت- فهم. ناز- نخرو. مڻ جي ثواب خاطر ڪيل ختمُو. لڳي- دولاب- وَلُ چڙهُ- ڪُهٽُ. (ڪ).

● نڪتُو ۽ نڪتَنُونُ: ذ. صفت. نڪتندڙ- مڪتو- ڪين ٽيو- غير مُستمير- نيسڦلُ. بي فائدو- اجايو- آڪيارڙو- ليکمو. ڪمزور- ضعيف.

● ليڪتُو ۽ نيڪتَا: ذ. صفت. نه ڪٽيل جهڙو. نياڳو- بدبخت- چنڊو- ڪم بخت. مُفْلِس- مسڪين.

● نيڪتر ۽ نيڪترَ: ذ. صفت. اڏوڻو- نشيدو- گهٽُ گهٽ ذات- ڪمينو- نيچُ- خسيس. غار پو- ڪُشيل- ريجالو. جهنگلي. اڻ پڙهيل. (ضد. سگر).

● نيڪرُبُ ۽ نيڪرَبَ: ذ. صفت. (سن) ڪاڻيڻي جو هڪ انگ- هڪ عدد- هڪ ميڙ ارب- ڏهه هزار ڪروڙ.

● نڪيرو ۽ نڪيرا: ذ. ناز- نخرو- انگل- مسخري.

● نيڪرَنُ: مصدر. (سن) صاف ٽيڻ- صفا ٽيڻ.

● نيڪڙائڻ: مصدر. (سن. نِ+ڪْشَرْ= هلائڻ) پورو ڪرڻ- اڪلائڻ.

● نيڪڙُنُ (ت): مصدر. ڌار ٽيڻ- جُدا ٽيڻ- الڳ ٽيڻ- علحده ٽيڻ. (نيڪڙيو- نيڪڙ نڊو- نيڪڙيلُ).

● نڪشتري: ث. (سن. نڪْشَتْرَ) هڪ ٻيڙ يا مقرر ٽيل آسماني تارو.

● نڪلو ۽ نڪلا: ذ. تنبوري جي آواز چٽي ڪرڻ لاءِ آڳر تي چاڙهيل لوهه جي سنهين تندن جو موڙو- ڪلپ. (ت).

● نيڪمڻو ۽ نيڪمڻا: ذ. صفت. بي ڪار- بي ڪمو- بي روزگار- بيڪارو- ري ڪمو- نڪمو- ويڙل- خالي- پالهو- فارغ- فالتو- واندو. خراب- بيڪار. (ڪ).

- نيڪمڻائيُ: ث. بيڪاري- بي روزگاري- نڪمائي- آلس- سُستيُ- ڪاهلي. فرصت- واندڪائي- نِسڇيمڻا فرجو- وارڪائي- ڏَتُ- وارَ- فراغت- نويڪلائي. ساڪينا.

● نيڪمُبُ ۽ نيڪنبَ: ذ. (سن. نه+ڪنبْ= ڪُٽر ڪرڻ) برابر اڏ- آڏي- پورو اڏ.

- نيڪنبُ آڏيُ رات: ث. ٻيڪ اڏ رات- پوري آڏي رات.

● نيڪوبَ ۽ نيڪوبُونُ: ث. ڪنهن شيءِ کي خراب ڪرڻ يا بنياد ۾ ڇڏڻ واري حالت.

● نيڪوتُ ۽ نيڪوتَ: ذ. ٻُڌ- بُنياد- بيهڪُ.

- نيڪوترُ ۽ نيڪوترَ (ل): ذ. ٻڌ- بنياد- بيهڪُ- پاڙَ.

● نيڪيترَ: ذ. (سن. نڪْشَتْرَ) آسماني تارن جو هڪ ميڙ- تارن جو نڪٽ- هڪ ٻُرجُ.

● نيڪيترو ۽ نيڪيترا (ت): ذ. فيصلو- نبيرو.

● نيڪپتيءُ ۽ نيڪپتيُونُ (ڪ): ث. ڪنوار يا ونيءِ. ستاوڙي تي ڪنوار جي مائٽن ۾ موڻي اچڻ واري حالت- نيڪپتي.

● نيڪپتيءُ ۽ نيڪپتيُونُ: ث. (سن. لشڪري) مسلمانن جي هڪ رسم (نڪاح ٻڌڻ کانپوءِ گهوٽ ڪنوارپتي گهر ترسي ٻوندو آهي، شام جو گهوٽ جي پيءُ يا مائٽ گهوٽ جي لونگيءِ جو پلاند يا ڪنبيءُ ڪنوار جي چُنيءِ ۾ پلاند سان ڳنڍي ڪنوار کي پهڪين گهران نيڪڙائي، گهوٽ سان گڏ پنهنجي گهر وٽي ايندي آهي) جيئن ته

Gul Hayat Institute

"پرٹائي ڏنهون کي نکيڙيءَ نيڪڙايو"
(شاهه).
ستواڙو ـ ستاڙو. (ل).
ـ نيکهيڙيُ ڪرڻ: گهوٽ جو شادي ڪري ساهرن وٽان ڪنوار کي ڏنهنجي گهر وٽي اچڻ.
● نيکيدڻُ: مصدر. (نشڈ = منع ٿيل) بي عزتو ڪرڻ ـ بي مانو ڪرڻ ـ بي آبرو ڪرڻ ـ آهان ڪرڻ ـ اڇس ڪرڻ. (سن. نـ = چڱي ريت + ڪشرُ = هلائڻ) وچور بيان ڪرڻ. نکيرڻ ـ صاف ڪرڻ.
● نيکهيدهٗ ۽ نکهيدَ: ذ. صفت. بي مانو ـ بي آبرو ـ بي آبرو. ڪميڻو ـ تُڇ ـ هوڇو ـ اوڇو ـ مُئو ـ دُون ـ خسيسُ ـ ڪمذات ـ ڪرتن ڪنو ـ گهٽ قسم جو ـ نالائقي جهڙو ـ بي شرميءَ جو ـ ڪماڏهو ـ ڪُڌ ـ منع ڪيل. (ث).
● نيکهيرڻُ (ت): مصدر. فيصلہ ڪرڻ. پڪيڙڻ. صاف ڪرڻ. (نيکهير يو ـ نکير يندو ـ نکر يل).
● نيکهيڙڻُ: مصدر. فيصلو ڪرڻ ـ نهيرو ڪرڻ ـ آڪلائڻ ـ هو رو ڪرڻ ـ پوڪ وجهڻ ـ ختم ڪرڻ. ٽارڻ ـ جدا ڪرڻ ـ الڳ ڪرڻ. (نکهيڙيو ـ نکڙيندو ـ نکيڙيل).
ـ نيکهيڙ ۽ نکيڙونُ (ت): ث. جدا ڪرڻ واري حالت ـ جدائي ـ علحدگي ـ ورهاست. مال (ڪرين وغيره) جي ڏڻ مان ڪيه.
ـ نيکهيڙو ۽ نکيڙا (ل): ذ. نهيرو ـ فيصلو ـ نچوڙو. وچوڙو ـ جُدائي.
ـ نيکهيڙيُ ۽ نکيڙيونُ (ڪ): ث. مسلمانن جي شاديءَ ۾ هڪ رسم ـ نڪهتي ـ نهيکيتي.
● نيگارُ: ذ. (ف. نگاشتنُ) نقشُ ـ چٽ. تصوير ـ فوٽو ـ بُت. معشوق ـ محبوبُ ـ دلبر.
ـ نيگارُ خانہ: ذ. تصوير گهر.
● نگارو ۽ نگارا: ذ. وڏي ڍهل جو هڪ قسم نقارو ـ نغارو.
● نيگاه ۽ نگاهونُ: ث. نهار ـ اک ٽهيتَ ـ سرسري نظر ـ ڏسٽي ـ نرت. نظر ـ بصارت ـ جوت ـ ديدُ ـ درشٽ ـ چيتوَڻ. تيور. جاچ ـ سنڀال ـ سار ـ سنيار. خيال ـ راءِ ـ و بچار ـ جاچنا. جاڻ ـ شناخت. تهيجُ ـ تجلو ـ ڪرانتيُ ـ مٽيا. پرڪاشُ ـ رؤنق ـ ڏمانُ ـ جلو و ـ سو ڀيا ـ پڙڪي ـ پرتاب ـ تجمل ـ ڏمڪُ ـ جهلڪي.
ـ نيگاه ڪرڻُ: نظر ڪرڻ ـ نرت ڪرڻ ـ ڏسڻ. پرکڻ. نظر تي چڙهي وڃڻ ـ ڏسي وڃڻ.
ـ نيگاهداشتِ ۽ نيگاهداشتونُ: ث. نظر داري ـ سار سنيال ـ سنيار. حفاظت. هوشياري ـ خبرداري.
ـ نيگاه ڪرڻُ: ڏسڻُ ـ ملاحظ. ڪرڻ ـ نظر ڪرڻ ـ اک ـ وجهڻ. جاچ ڪرڻ ـ سنيال ڪرڻ ـ سنيالڻ ـ پالنا ڪرڻ ـ حفاظت ڪرڻ.
● نگرَ ۽ نگرَ: ذ. (سن. نگرَ) شهر ـ بستي ـ ڳوٺ ـ نڱرُ. (۱ـ سري نگر ۲ـ انو نگر ۳ـ بهاول نگر. ۴ـ لنگر هارکر.
ـ نگرُ واميُ ۽ نگرَ واميُ: ذ. صفت. شهر جو ويڙل ـ شهري ـ شهر واسي.
ـ نگريُ ۽ نگريونُ: ث. نگرُ ـ شهرُ. گاديءَ جو هنڌ ـ آستانو.
● نگرانُ ۽ نگرانَ: ذ. صفت. ڏسندڙ ـ نهار يندڙ. سنياليندڙ ـ نگهبان.
ـ نگرانيُ ۽ نگرانيونُ: ث. سنيال ـ سار ـ خبرداري ـ محافظت ـ ديک ـ ڀال ـ حفاظت ـ نگهباني ـ خبر گيري ـ اهتمام ـ انتظام.
● نگراڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نيگراڻيُ ۽ نيگرڻيونُ (ت): ث. ڪم ـ خفو ـ ڏڪ.
● نگرو ۽ نگرا (ث): ذ. ماکوڙين جو ٻيرُ. ناسُور ـ ڪينسر.
● نيگرو ۽ نيگرا: ذ. صفت. گروءِ ڪانسواءِ ـ بي پيرُ ـ بي مرشد. ناستڪ ـ ڪافر. ضدي ـ هٺيلو. خالي ـ سکڻو ـ بي واه ـ لاچار ـ آٻالو ـ نيدورو ـ لا مُراد ـ چنڊو ـ نياڳو ـ بد بخت ـ ڪاڏين موڙهو. مَٽ ـ گَرُ ـ خَرُ ـ نيچسُ ـ نينڊڪُ. وهَلُ ـ خرابُ. پليدُ. ڪمينو ـ بي نڪسو ـ بي حيا. (ذ. اسم) نگرو مرض ـ خراب مرض. (ث. نيگريُ ۽ نيگريونُ).
● نيگليُ ۽ نگليون (ث): ث. ان ڇڻڻ جي آکري.

● نيگهرُ ۽ نيگهرَ (ت): ذ. (سن. نيگرُ). هندن جا ويد - ڏرمي ڪتاب. غشي - بيهوشي - ماندگي.
- نيگهڻو ۽ نيگهنا: ذ. صفت. ٻنا گڻ جي - نالائق - نيڪمو - گڻ هيڻ - وڻواند - نيڪار - ناخلف - نامراد - ڪسيرڪ - ڪين جهڙو. (ث. نيگهڻيُ ۽ نيگهڻيون).
● نيگهوسارُ ۽ نيگهوسار (ل): ذ. اونهاڙ - اوڙاهه - ڪنڊ.
● نيگهونُ: ذ. صفت. ختر شده. ڪٻو. اونڌو.
● نيگهَ: ث. (ف). نيگاهه - نظر.
- نگهبانُ ۽ نگهبانَ: ذ. صفت. نگاهه رکندڙ - راکو - رکيڪ - سنياليندڙ - ڪرلاهو - وصي - سرپرست - ڪانڈي ڪارڻي - آمين - والي - وارث - چوڪيدار - جاڳو - محافظ - پاسبان - پهريدار - سنتري - (بني جو) واهي - (ان جو) ڪارائو - ڪمدار.
- نيگهبانُ فرشتو: ذ. رکيڪ يا سنياليندڙ ملائڪ.
- نيگهبانيُ ۽ نيگهبانيونُ: ث. نگاهه رکڻ واري حالت - سنيال - نظرداري - جاچ - رک - تڪ - چونڪي - محافظت - حفاظت - پاسباني - نگراني. نهار - واهپ - سجاڳي.
● نيگهيرتو ۽ نيگهيرتا: ذ. صفت. ڪهڙو ڪائيندڙ - ٻيتوڙي.
● نگينُو ۽ نگينا: ذ. منڊيءَ جو پٿر - قيمتي پٿر - جواهر. منڊي.
● نيگو ۽ نيگا (ت): ذ. لڳو - آڳو - مائيجو.
● نيگوٽو ۽ نيگوٽا: ذ. صفت. فقط - ٽلهو - ٽيلو - رکو. سڄوڻي - سراسر - نيٽ - اصل - خالص. بي فائده - اجايو. (ت). (حرف جملو). پڻ - ا.
● نيگهڻو: (نڪرڻ مصدر جو اسر مفعول يا ماضي مطلق). نيڪتو.
● نيگهه ۽ نگهونُ: ث. ان چڙڻ لاءِ زمين ۾ ٿهيل پٿر وغيره جي آکري.

● نيگهارَنُ: مصدر. صاف ڪرڻ - پاڪ ڪرڻ - اڇو ڪرڻ - پوتر ڪرڻ - نج ڪري رکڻ. (نيگهاريو - نيگهارينڊو - نيگهاريل).
● نيگهرو ۽ نيگهرا (ڪ): ذ. صفت. بي گهرو - گهر ٻگو - رنڊ. رولاڪ - دربدر.
● نيگهو ۽ نيگها: ذ. صفت. ڊگهو - لنبو - لمبو.
● نيگهوسارُ ۽ نيگهوسارَ: ذ. صفت. (ف. نيگونسار - جنهن ڪنڌ شرم ڪان هيٺ هجي يا لڙڪيل هجي). اوڙاهه - عميق - اونهو. گم - غرق - فنا. برباد - چٽ - ناس - تباهه.
- نيگهوسارُ ٿيڻُ: غرق ٿيڻ. تباهه ٿيڻ - برباد ٿيڻ.
- نيگهوسارُ ڪرَنُ: تباهه و برباد ڪرڻ. اهتو لڙڪائڻ. گهوگهو ڏيئي مارڻ - گهٽو ڏيئي ساهه ڪيڻ.
● نيگهيرَنُ (ل): مصدر. ڪائي پورو ڪرڻ - هڙپ ڪرڻ. (نيگهيريو - نيگهيريندو - نيگهيريل).
● نيگهياريُ: اسر خاص. تعلقي گهوڙا ياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نيگائيُ ۽ نيگائيونُ: ث. لڳائي - ملائي - متائي - برائي - بدي.
● نگجڻُ: مصدر. نڪرڻ - ٻاهر ٿيڻ.
● نيگڻُ: مصدر. (سن. نيرگهنَ). نڪرڻ - آزاد ٿيڻ. لنگهڻ. ٻيدا ٿيڻ - آپجڻ - آپڻ - نروار ٿيڻ. (نيگيو - نيگندو - نيگيل).
- نيگيٽا (ج): ذ. نيڪتا - نيڪريو.
"جي تجريدا نيگيٽا ٻيٽا ۾ تفريد." (شاهه ڪريم)
- نيگيُ: ث. نڪري - لنگهي.
- نيگيو ۽ نيگيا: ذ. نڪتو - نڪريو.
● نلُ ۽ نلَ: ذ. (سن. نالَ). لوهه جي خالي نري - پوري نري - (پائپ لاءِ) نلي - پائيپ - پمپ - لوهي نڙو - نلڪو - نالي. (صفت) ڪوڙو - بناڪي. بدمعاش - لچو. ڦڪو - ڪرو.
- نلُ پاڙيُ: ذ. صفت. تمام لچو - وڏو بدمعاش - هورو ٽنگ - ڪمينو.

Gul Hayat Institute

= نَلِڪو ۽ نَلِڪا: ذ. ٻاڦيءَ جي لوهي نلي- نَل.
● نِلامُ ۽ نِلامَ: ذ. عام وڪرو- نيلام- ليلام.
● نِلاهِينُ: ث. گِلا.
= نِلاهِينُ ڪَرَڻُ: گِلا ڪرڻ.
● نِلائِيُ ۽ نِلائِيُونُ: ث. ڪهتائي- گِلا. (ت). بي عزتي- هتڪ عزت- بي مانائي. (سن. نِر= باهر) نرملتا- نجيڻ- نجائي.
● نِلو ۽ نِلا: ذ. صفت. سواءِ- بغير. نِيڇُ- نجو- خالص- نِيار- نيڪ- صاف- پاڪ- پوتر- اصل- ڪَرو- چِند- اڻ ملايل- بنا ملاوٽ. ڪُلهو- چِڙو- اڪيلو- جدا- ڌار- الڳ- نِرو. (ظرف). فقط- صرف- رڳو.
● نِلِتهائِيُ ۽ نِلِهائِيُونُ: ث. ڪهتائي- گِلا- نِلائي.
● نَلِيُ ۽ نَلِيُونُ: ث. لوهه جي پوري سيخ- پائيپ- نَرو- برمسو- تُري- نالي- نڙانڊي (لوهه جي). نڊي ڪَسِي- اڏَ. (اسر خاص). تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نِلِيُ ۽ نِلِيُونُ: ث. صفت. ڪهت ڪير ڏيندڙ- ديلي. (ضد. پَلِي).
● نَمُ: ذ. (ف). ماڪ- ڪِهر- پاڻي- آلاڻ- ريج. "نَمُ گهرجي نِينهن جو، آهيان آڻون آريجي" (شاهه).
(ذ. صفت). پِڇَل- پُسِيتل- آلو.
= نَمُ ڏِيڻُ: ڏوتل ڪپڙن کي استريءَ وقت پاڻيءَ جا ڇنڊا ڇٽي آلو ڪرڻ. مَنُ ڏيڻ.
= نَمُناڪُ ۽ نَمُناڪَ: ذ. پاڻيءَ سان پريل.
= نَمِيُ ۽ نَمِيُونُ: ث. آلاڻ- هوسل يا هوساڻ- هوساڙو.
● نِمَ ۽ نِمُونُ (ل): ث. تَمَندي ڪَنڊَ.
● نِمُ ۽ نِمَ: ذ. (پرا. نِمُبُو. سن. لمب. ف. پَنب) وڻ جو هڪ قسم- نِم جو وڻ (جنهن جا پن ۽ نمورين وغيره دوا طور ڪم اچن). (اسر خاص). لسبيلي جي هڪ مشهور شاعر جو نالو- نِمُ مڱٿهار. تعلقي ڪِڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نَماءِ: ذ. صفت. (ف. نَمُودَن = ڏيکارڻ) ڏيکاريندڙ، جيئن ته: "بادِ نما، قطب نما" وغيره.
● نِمارَتَ ۽ نِمارَتُونُ: ث. نيت- مراد- مطلب- ارادو- منشا- مرضي- اڇا- خواهش- طلب.
نِمارَتُ ۽ نِمارَتَ (ت): ذ. نشان- پتو. بيان- اظهار.
● نِمازَ ۽ نِمازُونُ: ث. (سن. تَمَسُ= نِمڻ) نياز- عاجزي- انڪساري- پرستش. ٽهل- شيوا- خدمتگاري- خدمت. بندگي- عبادت- پُوڄا- ڏٺيءَ جي يادگيري. سجدو- صلوات.
= نِمازَ پَڙهُڻُ: صلوات ادا ڪرڻ. فرض پڙهڻ. خدا جي بندگي ڪرڻ. پرستش ڪرڻ.
= نِمازِيُ ۽ نِمازِيءُ: ذ. صفت. نماز ادا ڪندڙ- نماز پڙهندڙ- عبادتي- پوجاري- مُصلّي- مُتّقِي، پارسا- ديندار- تقي- عارف- پڳٽ. پرهيزگار- پاڪ- صاف- پوتر (ڪپڙا وغيره).
● نَماشا: ث. (سن. تَمَسُ= نَمڻ + سايم= سانجهي) سج لهڻ وارو وقت- عصر جي مهل- نِماشام- سانجهي- سنجها. سَندَ يا- ٽِڪار.
= نَماشامَ ۽ نَماشامُونُ: ث. شام يا سج لهڻ جو وقت- عصر جو وقت- سانجهي- سنجها- شام- ٽِڪَر- اَلَڏو- سَندَيا- منهن اونداهه.
● نَمانُ نَمانُ (ت): ظرف. نه ڪرڻ واري حالت- انڪار- ناڪار- جواب.
= نَمانُ نَمانُ ڪَرَڻُ: نه ڪرڻ- انڪار ڪرڻ- ناڪار ڪرڻ- جواب ڏيڻ.
● نِمائُو ۽ نِمائا: ذ. صفت. نِهنو- ايماني- نِراهنڪاري- غَريب- مسڪين حياءُ وارو- اڏِيُن- مايوس- نا اميد. ويڳاڻو- غمگين.
= نِمائائِيُ ۽ نِمائائِيُونُ: ث. نِمرتا- نهنائي- نياز- نڙت- هيڻاهين- عِجز- غَريبت.
= نِمائِيُ ٻُوڙِيُ ۽ نِمائِيُونُ ٻُوڙِيُونُ: ث. ٻوڙي جو هڪ قسم- هڪ نشيدار ٻوٽو- پنگ- سائي.

Gul Hayat Institute

● نُماءَ ع نُماء: ذ. انعامي جلسو - نمائش - ڏيک - نظارو - لقاءَ - ڏيکاءَ - چهچتو. ڏيک ويک - ادَمُبَرُ - پيڪو - ناڪُ - ناس.

= نُمائش ع نُمائِشُيونُ: ث. ڏيکاءَ - صورت - شڪل - ظاهري ڏيکاءَ. ظهورُ - نُموداري - درشن. تماشو - مزو - لقاءَ - نماءَ. ميڙو - ميلو.

= نُمايان: صفت. نمودار ٿيندڙ - ظاهر - پڌرو - فاشُ - عَيانُ - کُليو - علانيه - ڏاگهن - آشڪارُ. مشهور - ماورُ - معروف. گهٽو - جهجهو.

● نِمائڻُ: مصدر. (سن. نمْ = نمڻ) ڪنڌ هيٺ ڪرڻ - نِئُوائِڻ. (نِمائيو - نِمائيندو - نِمائيلُ).

● نِمايا: ذ. صفت. (ف. نمايانُ) چِڪايَل - ڪشيد ڪيل.

= نِمايا ڪرڻ: چڪائڻ.

● نَمْبَرُ ع نُمْبَرَ: ذ. تعداد - ڳاڻيٽو - شمار. هوڪ لاءِ زمين جي ماپيل ايراضي.

= نَمْبَرُ شُماريُ ع نَمْبَرَ شُماريُونُ: ث. زمين جي سروي نمبرن جي جاچ پڙتال. تفصيل موجب آباد زمين جي نمبرن جو تپيدار وٽان آيل احوال.

● نِمِتَ ع نِمِتَ، نِمِتُونُ: ذ. ث. (سن. نَمِتَ = سُبَبُ) هيٺاهين - وَتَ. نيازمندي - نياز - نڙت - يَدسُبَتِيُ - هانهن ٻَڌَ - مڃتا - مڃتي، آزي - نيزاري - عاجزي. حڪر جي ٻجا آوريُ. (حرف جر) سَبَبُ - صدقي - جي سبب - جيڪري - جي لاءِ - ڪارڻ - واسطي.

= نِمِت ڪارنُ: ناهيندڙ - جوڙيندڙ - علت فاعلي (هيا ڪارڻ هي آهن، اباداڻ ڪارڻ = علت مادي يعني جنهن سان شيءِ ناهجي، ٽيون سادار ڪارڻ = علت آلي يعني اهي اوزار ۽ وسيلا جن جي ذريعي شيءِ ناهجي).

= نِمِتَ وڃڻ (ڪ): هيٺاهين وات وڃڻ - نڙت سان هلڻ.

● نِمِجَ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نِمِرُتا ع نِمَرُتاڻونُ: ث. (سن. نَمرتا < نمر = نِمڻ) نهٺائي - نرابماني - نِرِاهنڪاري - نِماڻائي - نياز - نڙت - عِجز - هيٺاهين - غربت.

● نِمَرُتا ياءُ ع نِمَرُتا ياءِ: ذ. (سن. نَمَرتا < نمرُ + ياوَهـ) ڏسو نيمو ياءُ.

● نِمرو ع نِمَرا: ذ. صفت. تندرست - چڱو پلو - چاڪُ - خوش ٻاش - تنومند - صحت مند - نيڪ - پرسَنُ - هٽ سٿو. (اسر خاص) هڪ مائهوءَ جو نالو. (ث. نِمِري ع نِمِريُون).

= نِمَرائيُ ع نِمَرائِيُون: ث. تندرستي - چڱيلائي - صحت مندي - چاقائي - هٽ سٿائي - صحت نروائي. خيريت - سلامتي.

= نِمرو ٿي اچڻ (ڪ): ڪاڪوس ڪرڻ.

● نِمِيرو: اسر خاص. تعلقي ٽنڈي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِمُرُودُ: اسر خاص. هڪ ظالم بادشاهه جو نالو.

= نِمُرُودِيُ ناتو: ذ. نمرود جهڙي ظالم ۽ ڪافر سان واسطو يعني شيطان سان محبت.

● نِمِيرِيو ع نِمِيرِيا: ذ. خوش - تندرست - چڱو پلو.

● نَمَسُتي: ذ. (سن. نَمرُ = نِمڻ) هٽ ٻڌي سلام ڪرڻ واري حالت - نياز - نڙت - سلام.

● نَمَسُڪارُ: ث. (سن. نَمرُ = نمڻ) پرنام - تسليم - بندگي - سلام - نمستي - رام رام - السلام عليڪم - سلامتيءَ جو ڪلمو - هندن جو سلام. آشيرواد، آسيس - دعا. ڏنڊوت - ڪورنش.

● نَمَڪُ ع نَمَكَ: ذ. لوڻ. ڪارُ. سُڳندُ - سواد - جَسُ - ذائقو - لذت - ڏَپُ - رَسُ - مزو - چَهرُ - ساءُ - چهرائي - لاءُ ساءُ - سلوڻائي - لطف - سُسارائي. تجلو - نورُ. روزي - ماني - ڪاڏو ٻيتو. ڪهارَ. فتح - سوپ. صلح - راضي، برڪت.

= نَمَڪ جي مار ٻوڻ: ڪيتو لوڻ - ڪيل ڪر جو نتيجو پوڳڻ.

= نَمَڪُحَرامُ ع نَمَكَحَرامَ: ذ. صفت. ناشڪرگذار - ناشڪرو. ڏنيءَ جوبدخواهه. حق ناشناسُ.

Gul Hayat Institute

بيوفا - راجب وهنو - د غاباز - باغي کلال - بي ايمانه - بي ګټو - ګټ چور - کير تګهن - بي قدر - احسان فراموش - اڅامو - يار مار. سرکش - محسن کش.
- نمکحرام هڅ: ګټ چور هڅ - کلال هڅ - د غاباز هڅ.
- نمکحرامي ع نمکحراميون: ث. بي وفائي. بي ايمالي - يار ماري - ويسا هم ګهاتي - ګټ چور - بي شکري - کلالي - (ذ. صفت) نمکحرام - ګټ چور.
- نمکحلال ع نمکحلال: ذ. صفت. حلال کائيندڙ. ڏڻيء جو طرفدار - ممنون - احسانمند - شکرګذار - حق شناس - شاکر - مشکور - خيرخواه (مالک جو) راج پڪت - سچو - ايماندار - سچار - وفادار - هک دل - پر وسهي جهڙو - سڙالو.
- نمک حلال هڅ: اشراف هڅ - ايماندار هڅ. ٿورو ياد کرڻ.
- نمک حلالي ع نمک حلاليون: ث. سچائي - وفاداري - صداقت - راج پڪتي - اخلاص - شکرګذاري - احسان مندي.
- نمکدان ع نمکدان: ذ. نمڪ يا لوڻ رکڻ جو خاص ٽانءُ. ٻٽائي (ث. نمکداني ع نمکدانيون).
- نمک ساز ع نمکساز: ذ. صفت. لوڻ ٺاهيندڙ يا کڻي صاف کندڙ. لُونار.
- نمک کائڻ: ٿوري يا احسان هيٺ اچڻ. نوکري کرڻ.
● نمک ساز: اسم خاص. هک ذات جو نالو.
● نمک: ث. کين - پل - ساعت. (ذ. صفت) لائيرو - ٿورو نڀيرو - لاڻو - چوڻو.
● نمکڻو ع نمکڻا (ت): ذ. صفت. نڪمو - بيڪار.
● نمل: ذ. (غ) مور. ماکوڙي. قرآن مجيد جي سورهٔ.
● نمند ع نمنديو (ک): ث. هيٺاهين - لاهي.
● نمند ع نمند: ذ. نوڌ. تل.
● نمندو ع نمندا: ذ. صفت. نميل - آپکهرو - آپو - نشيداو. اوڪو - نشيد.
● نمڻ: مصدر. (سن. نمر = نمڻ) نڏڻ - جهڪڻ - جهمڻ - نوڙڻ - نوڙت ڪرڻ - ادب بجا آڻڻ - نڙڻ - مٿو ٽيڪڻ - سلام ڪرڻ - نيمسکار ڪرڻ. پوڄڻ - آڏ مڃڻ - پيش پوڻ. منٽ ڪرڻ - عاجزي ڪرڻ. لينڊ - لڙڻ - اهلڻ. رخ رکڻ - مائل ٿيڻ.
- نيمي هلڻ ع ڪمي ڪائڻ: نياز سان هلڻ ع خوش ٿي کائڻ.
● نيمڻ ع نمڻ: ذ. لهندي - هيٺاهين - ترائي - نوڻ.
● نمود ع نمود: ذ. ڏيکاءُ - نُماءُ - منظر - شو - ڏيکڙ - ڏانيس - ٽاڪ - د يکڙ و يک - شان و شوڪت - خوبي - نشاني - علامت. ظاهر - ظهور - عيان.
- نمودار ع نمودار: ذ. صفت. ڏيکڙ وارو - ظاهر - صاف - چٽو - عيان - پڌرو - ظاهر ظهور.
- نمود داري: ث. نموداري.
- نمود ڪرڻ: ڏيکڙ ڪرڻ. ڏيکارڻ - ظاهر ڪرڻ - پڌرو ڪرڻ.
● نمودار ع نمودار: ذ. صفت. ظاهر - عيان - پرڳٽ - پڌرو - آشڪار.
- نمودار ٿيڻ: ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ - پرڳٽ ٿيڻ - سامهون اچڻ - ٻاهر اچڻ - ظهور ٿيڻ - طلوع ٿيڻ.
- نمودار ع نمودارون: ث. ڏيکاءُ - نماءُ - لڪاءُ. ڏيکڙ - آدمبر - پيڪو - ڏان - ڏيکڙ و يکڙ - ناس - پرڪاش - پڌر - آڳهٽ - شنيد - شهرت - مشهوري - ناموس.
● نمورو: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هک ديهه جو نالو.
● نيموري ع نيموريون: ث. (هرا: نمبولينا. قيمب + آول + ايڪا) نيم جي وڻ جو ڦر - نمولي - دوا طور ڪم ايندڙ نم جو ڇڻ. زيورن ۾ دهري وغيره جي مانگهه جي هيڻان پيل نديو مانگهڙو - دهري يا نٽ جي ستر ۾ پيل ڪارڪ يا لعل.

Gul Hayat Institute

● نَمُوزوُ ع نَمُوزا؛ ذ. نالو - نام - هاڪ - ساراهه - نيڪي - ناموس - ناماچار - ڳالهه.
● نَمُولِيُ ع نَمُولِيُونُ؛ ث. نيم جي وڻ جو قَمَرُ - نَموري.
● نَمُونو ع نَمُونا: ذ. (ف. نمونه) قسم - جنس - آدرش - نظير - وَنَڪَ - نَوع - پانت - پُهائي - وَه - وَسيش - دول - مادل - هوتو - آپما - مثال - تمثيل. نقشو - نقل - شڪل - قالب - سانچو - ڊانچو - ڊَيَل. قطع. وانگر - وانگي. ڏيکاءُ ڏيندڙ شيءِ.
- نَمُونو اَدلائيُ (ت): هڪ ڊزائين ٻنيان ٻي ڊزائين تي ڳنڍڻ.
- نَمُونو پَڇَنُ: ڪپڙي وغيره جي هڪ نموني ڪي ڪيرائي ٻئي نموني تي ڪرڻ.
● نَمِيتَ ع نَمِيتُونُ: ث. چغلي هڻڻ واري حالت - چغلخوري - ٻچاپڙائي.
● نَمِيقوُ ع نَمِيقا؛ ذ. (ع. نميقة) حرف - اکر - شَبَدُ. خَطُ - چٽي - رُقعو - ليٽر. نوازش نامو.
● نِنَّ (ل): ث. بيمار جي ڪنجهه - ڪُنڪ. ننڍڙي شيءِ. ڪائي، جنهن تي چَڪُ ڦري. نَڪَ جي سينگهه - ليم.
● نِنائُنُ (ت): ذ. صفت. ٻنا نالي جي - نه نالي وارو - ٻُڇڙو - خراب - ڪَراهت ڏيندڙ.
● نَنَبُ ع نَنَبَ (ڪ)؛ ذ. وَهُه يا چرپيءَ ڪي هٿ تي ڪاڙهي منجهائيس ڪيبل سٽي. ماڪَ - گهيرَ - آلاڻ - سِڪُ.
● نِنِيُو ع نِنِيُو؛ ذ. هڪ قسم جي ٻوٽيءَ جا پَنَ (وهنجڻ لاءِ ڪم اچن).
● نِنُتوُ ع نِنُتا: ذ. (سن. نندتَ) طعنو - مهڻو - عِتاب - ميار - ڏوهه - حرف. نِندا - گِلا. چَنڊ - ملامت - تَڙي. (صفت). ڏِڪاريل.
● نِنُجارَ: اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙ مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
● نِنُدَ ع نِنُدُون (ل): ث. ڇاڻي - ڇاڙي - چيهه.
● نِنُدُ ع نِنُدَ: ذ. (سن. نِندِتَ) ڪميڻو - ڪڏو - نيچ - انڊيو - چوڏهيو - ڪُجَتُ. شور - ڪنجُوس. ڪِرپڻ - مرچوٽ - مُوڏي - ڪدرچ - مرچونائو.
- نِنُدَتُ ع نِنُدَتَ؛ ذ. صفت. اهو جنهن جي گلا ٿئي. گلا ڪندڙ - گلاخور.
- نِنُدَكُ ع نِنُدَكَ (ت): ذ. صفت. شڪايت ڪندڙ - بدنام ڪندڙ - چغل خور. گلا ڪندڙ - گِلارو - نِندا ڪندڙ - نڪاد. ڪاريال - قُنڪار ڪندڙ - ترسڪاري - قُنڪاري. بيڪس.
● نِنُدا ع نِنُدائُونُ: ث. (سن. نِندا) گلا - غيبت - شڪايت - بدناموس - قُنڪار - ترسڪار - هَجوَ - بدگوئي - بدي - گيبت - ٻچر - دانهن - ڪُوڪ. چغلي - گهٽتائي. دوش - عيب - برائي.
- نِنُدا ڪَرَنُ: بدگوئي ڪرڻ - گلا ڪرڻ - غيبت ڪرڻ - چغلي هڻڻ - غمازي ڪرڻ. هَجوَ ڪرڻ.
● نِنُدا پُور: اسم خاص. تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● نِنُدِرَ ع نِنُدِرُونُ (ت): ث. نِندِ.
- نِنُدِرا (ت): ث. نِندِ.
- نِنُدِرا دِيوِيُ: ث. نِندِ - نِندر.
● نَنَدَرَ ع نَنَدَرُونُ (ت)؛ ث. نظر - بدنظر.
- نَنَدَرَ لَڳَنُ (ت): نظر لڳڻ.
● نَنَدُكوٽُ: اسم خاص. مغليين ڪان ايائي ڪوهه ٻري آتر - آپرندي طرف هڪ ڳوٺ جو نالو (جتي ڪنهن زماني ۾ راجا نند راج ڪندو هو).
● نِنُدَنُ: مصدر. (سن. نِنُدُ) بدنام ڪرڻ - بدناموس ڪرڻ - گلا ڪرڻ. ڏِڪارڻ - قُنڪار ڪرڻ - ترسڪار ڪرڻ - گاريون ڏيڻ - حقارت سان ڏسڻ - نفرت ڪرڻ. گهٽ ڀائڻ. تنبيهه ڪرڻ - جُٽ ڪرڻ. هيسڻ. ڳالهائڻ - لهي لائڻ - بَدي رکڻ - ڪُوارڻ. طوفان آڻارڻ. ڪلنڪ لائڻ - داغ لڳائڻ. ردي ڪرڻ. (نِنديو - نِنديندو - نِنديَلُ).

Gul Hayat Institute

ـ نِنڊِ جِيءُ: گهٽ پانڌجي. ڏڪارجي ـ پري ڪجي.
"فتريدا ڪڪ ٻ نه لنڊجي، ڪڪ ٻ وڏي وڻ جي آڏي ٻوي اک ٻ، تہ گهٽو نہ ڏيئي ڏڪ".
ـ نِنڊِيءُ: صفت. بدنام.
ـ نِنڊِيَلُ ۽ نِنڊِيَلَ: ذ. صفت. بدنام ـ خوار خراب ـ ڏڪاريل ـ نالائق.
● نِنڊو ۽ نِنڊا: گاهہ جو هڪ قسم ـ نِندو. ول جو هڪ قسم.
● نِدوريءُ ۽ نِدورِيُونءُ: ث. صفت. ڪمبخت ـ نيسا گِي.
"نِنڊَ نِنڊوري لاچار ڪيس."
(پيڪس).
● نَنڊِيءُ ۽ نَنڊِيُونءُ: ث. (سن. نَدِيءُ) نَدِي ـ نَهرَ ـ درياءُ.
● نَنڊِيرو: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ٻ هڪ ديهہ جو نالو.
● نِنڊيرو: اسم خاص. تعلقي هالا ٻ هڪ ديهہ جو نالو.
● نِنڊُ: ظرف. پڇاڙي ـ ٻاڙي ـ توڙ ـ آخر.
● نِنڊ ۽ نِنڊُونءُ: (ڪ): ث. ٻيڙهي ـ اصل ـ بنياد ـ اصل نسل ـ گهراڻو ـ خاندان، گهر ـ جاءِ.
● نِنڊُ ۽ نِنڊَ (ڪ): ذ. صفت. نياڳو ـ ٻيئل ـ بدبخت. ضدي ـ نيٺر ـ هوڏي ـ هٺيلو.
ـ نِنڊَر ۽ نِنڊَرُونءُ: ث. ضدي ـ خراب.
ـ نِنڊو ۽ نِنڊا: ذ. صفت. حرامزادو ـ لچو ـ شهدو ـ لُڦنگُ.
ـ نِنڊِيَلُ ۽ نِنڊِيَلَ: ذ. صفت. خراب ـ خوار ـ بدنام.
● نندا: (سن. نَنْدَ) بَنْدا=نَنْدا بار="سفر لاءِ سامان بَندل."
ـ نَنْڊاهُ: توهين بند جي ويا ـ لندا.
● نِنڊَڪُ ۽ نِنڊَڪَ: ذ. صفت. گلا خور. ڏڪيو ـ ڪُهيو ـ منحوس ـ ڪمينو ـ حقير ـ نندت ـ ڦٽڪاريو ـ ڪين جهڙو. صفا چٽ ـ خراب، نياڳو ـ ڪَمبخت ـ چندو (ت). شوم ـ ڪنجوس ـ مکيچوس. ڏَڪَ مُڪَ جو ڏاڍو ـ لِرجو ـ ڏاڍو. (ڪ). بدنام.
● نَنڊَنُ: مصدر. پترَنُ ـ ڪٽڻ.
● نَنڊو ۽ نَنڊا (ڪ): ذ. ٻيرُن جي وڻن جو وڏو گهاڻو جهڪتو.
● نِنڊوڪُ ۽ نِنڊوڪَ (ڪ): ذ. گهوهاڻو ـ ڏندو ـ نِدوڪُ.
● نندِيرو: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ٻ هڪ ديهہ ۽ گوٺ جو نالو.
● نِنڊَ ۽ نِنڊُونءُ: ث. (سن. نِدُرا=نِنڊَ. ٻرا. نِدا). سمهڻ واري حالت ـ گهيرَ ـ نِنڊاڪڙائي ـ ڪَمَ ـ آونگهہ. گهينوار. فرحت ـ نوم ـ نندرا. بخيبري. (پيٽ جي اندر واري) هڪ عضوي جو نالو. (ڪ).
ـ نِنڊا: ظرف. نِنڊان ـ نندَ ڪان ـ نِنڊَ جي ڪري.
ـ نِنڊَ اچڻ: نند لڳڻ ـ گهير ٽيڻ ـ جهوٽا ڪائڻ ـ اکيون پورجڻ ـ اونگهہ اچڻ ـ سمهڻ جي تانگهہ ٽيڻ.
ـ نِنڊارِ ڪو ٽيڻ (ت): نِنڊَ جو اچڻ ـ ڪيپ چڙهڻ.
ـ نِنڊارو ۽ نِنڊارا: ذ. صفت. نِنڊ وارو ـ نندَ ٻ ـ نِنڊاڻتو ـ نِنڊاڪڙو ـ نِنڊرُ ـ گهيرِيو ـ مُخَدِّرُ ـ نِنڊَ آڻيندڙ.
ـ نِنڊا ڪڙو ۽ نِنڊا ڪُڙا: ذ. صفت. نندا ڪيڙو ـ نِنڊاڪو ـ نِنڊارو ـ نِنڊاڻتو ـ نِنڊرِ ـ نند ڪندڙ.
نِنڊاڪُرُ ۽ نِنڊاڪُرَ (ڪ): ذ. صفت. ڪچيءَ نند مان آتاريل (ماڻهو). گهٽي وقت جو اوجاڳيل.
ـ نِنڊاڪِرو ۽ نِنڊاڪِرا: ذ. نند جو تانگهاڻو ـ جنهن کي نند ايندي هجي. اکين ٻ نند جي شروعات ـ نند جو غلبو.
ـ نِنڊا ڪِڙو ۽ نِنڊاڪِڙا (ڪ): ذ. نند ٻ ورتل ـ گهيريل.
ـ نِنڊاڪڙائِيءُ ۽ نِنڊاڪڙائِيُونءُ: ث. نِنڊَ ـ گهيرَ ـ آونگهہ.

Gul Hayat Institute

= نِنڈبائِتو ع نِنڈبائِيتا: ذ. صفت: نند کندڑ- نند ۾ پريل- ستل- نندباکڙو- نندارو- نندر.
= نِنڈبائِجَنْ: مصدر. نندائتو ٿيڻ- نند لڳڻ- نند ۾ اکيون پورجڻ- جهوتا کائڻ- پکيون کائڻ- نندا کڙو ٿيڻ.
= نِنڈبَ حرام ٿيڻ: نند نه اچڻ. اوجاگو کرڻ.
= نِنڈبَ حرامَ کرڻ: نند نه کرڻ ڏيڻ- جاگائڻ- اوجاگو کرائڻ.
= نِنڈبَ ڈِيَنْ: ماري وجهڻ.
= نِنڈبِرَ ع نِنڈبِرَ: ذ. صفت. گهٽي نند کندڑ- نندارو. مست- ٿوٿي- کاهل.
= نِنڈبَ قِيَنْ: نند نه اچڻ- نند خراب ٿيڻ- نند مان آئي پوڻ. نند ۾ خلل پوڻ. بي چين ٿيڻ- بي قرار ٿيڻ- گهٽي چنتا ٿيڻ- بي آرام ٿيڻ.
= نِنڈبَ کَشَنْ: ڏاڍي نند کرڻ- گهٽي نند کرڻ.
= نِنڈبَ نه اچڻ: اک نه لڳڻ- پلک نه چنبڻ. بي قرار ٿيڻ.
= نِنڈبَ هُشَنْ: گينواري هڻڻ.
● نِنڈبِ: اسم خاص. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نِنڈيَ: ث. نندي هجڻ واري حالت- نندائي- نندپائي: جيئن ته "انڊ وٺ، منڊ وٺ، پر نند وٺ." (چوٽي).
= نَنڈيَ بَرو ع نَنڈيَ بَرا: ذ. صفت. نندي بر وارو (ڪپڙو وغيره)- سوڙهو- تنگ- نندبرو. چست.
= نَنڈيَ پائي ع نَنڈيَ پائِيُونْ: ث. نندي ٿيڻ واري حالت- نند پائي- نندپڻو- جواني- ڪيرو پڻ- لاساري- جواڻي- جوپڻ- نند پڻ وارو زمانو.
= نَنڈيَ پڻ: نندي هجڻ جي حالت- بالا پڻ- چوڪراڻي وهي. جواني.
= نَنڈيَ دِلِيو ع نَنڈيَ دِلِيا: ذ. صفت. بي همت- ڪمزور دل- نندي ۽ دل وارو- تنگ دل- سوڙهه دليو. تعصبي. شوم- ڪنجوس- چنجوس- موذي- مکي چوس.

= نَنڈيڑو ع نَنڈيڑا: ذ. صفت. نندو- نندپرڙو- لانبرو- چوٽو- لانو- الپ- لنبو (ڪپڙو). باڪل نندڙو- تمام نندو. نندي عمر جو- ڪيرو- لاسيار- لاسڙيات- ڪُمار- ڪشور- صغير- معصوم- بالڪ.
= نَنڈيَ قُڑو ع نَنڈيَ قُڑا: ذ. نندين ڦڙين وار مينهن- بوندون- سنهي برسات.
= نَنڈيِڪو ع نَنڈيِڪا (ک): ذ. نندو- معصوم- صغير.
= نَنڈيَ وڏائي: ث. ڪهٽ وڏائي- هيٺ مٿاهين- نابرابري- اڻ سوڌائي.
= نَنڈيِپڑو: ذ. صفت. تمام نندو- ٿورو نندو.
= نَنڈيِپرڙو: ذ. صفت. نندپڑو.
● نِنڈيارو ع نِنڈيارا: ذ. صفت. نند ۾ پريل- نندائتو- نندا کڙو.
● نَنڈيو ع نَنڈيا: ذ. صفت. الپ- چوٽو- لانو- ٿورو- قليل- لنبو (ڪپڙو)- تنگ- سوڙهو- کوتاهه (قد)- لانبو- سنڊرو. ڪهٽ (تور)- مختصر- ٿورو- لانبرو. صغير. بنڊرو. تنگ- (آواز) هلڪو- جهيڻو- جهڪو. سهيل (ڪم)- ناضروري- خسيس- خفيف. هيٺ- ڪهٽ. (ث. نَنڈيِيُ ع نَنڈيِيُونْ). (س. نَڈيونْ: سن. بَشلَڪنَنْ). ابياريءَ جو هڪ قسم- نَنڈيي مائي. (ذ). مرد- جوان. جوان مڙس.
= نَنڈيائِيُ ع نَنڈيائِيُونْ: ث. ٿورائي- ڪمي- چوٽائي- لانائي- کوتاهي. نندپڻ- ڪيرو پڻ- جواني- جواڻي- جوپڻ- لاساري- ٻچپڻ- چوڪراڻپ. ٻندرائي.
= نَنڈيو آبرو ع نَنڈيا آبرا (ت): ذ. کوريين جو هڪ اوزار- سُٽ جي ٿورن ٽاهڻ جو اوزار.
= نندو ٿيڻ: ڪهٽ ٿيڻ- مانُ ڪهڻ.
= نَنڈيو پِنتِرو ع نَنڈيو پِنتِرا: ذ. صفت. نندي عمر وارو- جوان- ڪيرو- لاسيار.
= نَنڈيو نهيٹو ع نَنڈيا نهيٹا: ذ. صفت. نندي عمر جو نندو- جوان- مڙس. (ت. نندي نهيٹي ع نندِيُونْ نهيٹِيُونْ).

Gul Hayat Institute

= ننڈيپائيءُ ۽ ننڈيپائيئونءُ: ث. عمر جي پهرين منزل - بالاپڻ - نندي هڻ واري حالت - نندپڻ - بچپڻ. گهروپڻ - جواني.
ننڈيرڙو ۽ ننڈيرڙا: ذ. صفت. ٿورو نڍو - البت گهٽ - چوٽو - لاڀيرو. نندي عمر جو.
= ننڈيرو ۽ ننڈيرا: ذ. صفت. البت ننڍيو - ٿورو چوٽو - لنڈو (ڪپڙو) - تنگ سوڙهو.
= ننڈيءُ ۽ ننڈيونءُ: ث. "نڍيو" جو مؤنث - نندي - ٿوري.
= ننڈي پوش (ت): پارَ - هاٿوڪو تور.
= ننڈيءُ چڪريءُ: ث. وڏي چڪر ڦيرائڻ لاءِ نار جو هڪ عضوو.
= ننڈيءُ عام پيچ آپت: ث. اهو نندي ۾ نڍيو عدد جنهن کي سندس جزن سان ونڊي ڳهجي.
= ننڈيءُ مائيءُ: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم - آرڙي - آوريءُ - آورڙي - نندي ماتا.
● ننڈي نوٽي ۽ نڍيونءُ نوٽيون (ت): ث. نندي عمر جي چوڪري - نوجوان عورت.
= ننڈي هوندي: ظرف. نندپڻ ۾ - بالاپڻ ۾.
● ننڍو شهر: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ننڈيءُ ڍوريءُ: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● ننڪو ۽ نڪا (ڪ): ذ. صفت. نڍيو - نندڙو. (ث. ننڪيءُ ۽ ننڪيونءُ).
● ننگءُ ۽ ننگڻ: ذ. (ف) حياءُ - شرم - غيرت - لاج - پَرم. عزت - آبرو - مان - شان "الله تي ننگ آهي" (چوٽي). ڪاريت - لج - پت - ناموس - لحاظ - جميعت - عيب - ڪلنڪ - رسوائي - ذلت - بدنامي. ريت - رسم. لاڄاپو - واسطو - اهو جنهن جي ننگ جو بچاءُ ڪرڻ ضروري هجي - ڪهر جون زالون. مٽ مائٽ. تعلق. عزازت - مائٽي. زال - مڙس. "هي منهنجو ننگ آهي." توبه - جانو. عاجزي - منٽ. پڇتاءُ. عدد - تعداد، (سن. نڳهه)) وڙ. داڳينو "هڪ ننگ يا به ننگ" وڙ - لائق، (ڪ). (سن. ننگ < نگهه = پهاڙ (ن = نہ + گمءُ = هلڻ) + پتو = پيدا ٿيڻ جي جاءِ) جبل مان پيدا ٿيندڙ شيءِ. قيمتي پٿر. زيور. عاج جي ڪٽي. ننڍيءَ جو ٽڪرو - پٿرو - پڙو - هيرو - ٽڪ - جڙاءُ جو نڪر. (صفت) (سن. نگن) اگهاڙو - ننگو. صاف - چٽو.
= ننگ آجارنءُ: ننگ سڃاڻي ڪم ڪرڻ - جهوني رشتي کي مان ڏيڻ.
"ننگ پريا ننگ نيٺ آجارج."
(سهري شاهه).
= ننگائيءُ ۽ ننگائيونءُ: ث. عزت يا مان ڏيڻ واري حالت.
= ننگائتو ۽ ننگائتا: ذ. صفت. ننگ يا وڙ ڪرڻ وارو - نڱي - ننگ ڪندڙ - وڙائتو. عزت وارو - مان وارو - شانائتو - معزز - لائق. "فلاڻو ماڻهو ننگائتو وڙائتو آهي" (جملو). (ث). (ننگائتيءُ ۽ ننگائتيون).
= ننگائيءُ ۽ ننگائي: ذ. صفت. ننگ وارو. ننگ جي پرواهه ڪندڙ.
= ننگڻ پرنءُ: راج رسم موجب مقرر ڪيل ڏيڻ - گهور ڏيڻ. وڙ ڪرڻ. پنهنجو حصو ڏيڻ.
= ننگڻ پريو ۽ ننگ پرياءُ: ذ. صفت. پاڻ پلائيندڙ. وڙائتو. قربائتو. ڳٽواروءُ.
= ننگ پريءُ ۽ ننگ پريونءُ: ث. صفت. پاڻ پلائيندڙ - پسوڙي - وڙائتي.
"نبي سرءُ جون نام ڪيون ٿيون ننگ پريون ڪن نات" (سانوڻ).
= ننگپالءُ ۽ ننگپالنءُ: ذ. صفت. ننگ رکندڙ - نڀ پال - عزت بچائيندڙ - ڏيکهار. سار سنڀال لهندڙ. (اسم خاص). الله تعالىٰ جي هڪ صفت جو نالو.
= ننگ پالڻءُ: زال سنڀالڻ - سڪي رکڻ - عيال پالڻ - سار سنڀال لهڻ.
= ننگڻ پروريءُ: ذ. صفت. ننڍن مائٽن جي سنڀال ڪندڙ.
= ننگڻ پتروريءُ: ث. ننگ پرور جو ڪم.
= ننگ پوڻءُ: ننگ (عزازت، مائٽي، نياڻين) جو خيال پوڻ - ڳالهه مڃڻ. لج اچڻ - حيا پوڻ.

Gul Hayat Institute

- ننگڪ چٽ: ذ. صفت. ننگ ناموس، عزت، شرم مان نڪتل.
- ننگڪدار ۽ ننگڪدار: ذ. صفت. شرم وارو- لڄ ڏيندڙ- ڏکٻهار. (اسم خاص). ڏٺي تعالي جي هڪ صفت جو نالو.
- ننگ ڏڙنگ: ذ. صفت. بي شرم- بلڪل بي حيا- نرلڄو. آگهاڙو.
- ننگ ناموس: ث. عزت. شرم.
- ننگ نباهي ڏيڻ: امانت سلامتيء سان پهچائڻ.
- ننگڻون نڪرڻ: عزازت جو رشتو ترڪ ڪرڻ- عزازت ۽ شراڪت جي ريتن رسمن جي برخلاف ويڄ.

"ننگڻون نڪري نستنگ،
نانگ- و ٿيڻ نروار مشڪل آ"

(پير حسن بخش).

- ننگيل ۽ ننگيل: ذ. صفت. لڄ بچائڻ وارو- ننگ ڪندڙ- حياءُ دار- غيرتمند. جيئن ته:

"ننگي پاڙ ننگ، مهڻي هاب مٽان ٿيڻان".

ونڊ ڪندڙ- لائق ڪندڙ. (ڪ).

- ننگا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
- ننگر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- ننگر ۽ ننگر: ذ. (سن. نگر) شهر- بستي- راجڌاني- گهاڻي آبادي- تڙ- ننگري- ڳوٺ. لنگر- فقيرن جو ڪاڏو- ماني وغيره. لنگر- جهازن بهارڻ لاءِ هڪ وڏو لوهي چنبو. (اسم خاص). هڪ ماڻهوءَ جو نالو.
- ننگر وڃڻ: ڳوٺ وڃڻ- پنهنجيءَ جاءِ تي پهچڻ.
- ننگر هلڻ: مهمان ۽ مسافرن جي چڱيءَ طرح مهمان نوازي ڪرڻ- اڻيت پوڄا ڪرڻ.
- ننگر پارڪر: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو. ٽر ۾ هڪ شهر جو نالو.
- ننگر سانگي: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- ننگر ڪيٽ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- ننگر موٺ ۽ ننگر مونڻ: ث. هڪ قسم جي گاهه جي خوشبوءِ دار ڦاڙ.
- ننگرو ۽ ننگرا: ذ. ماڪوڙيءَ جو ٻيرڙ- ماڪوڙين جي قطار. (ل). مڇيءَ جو هڪ قسم. جهامرو.
- ننگرو وڃڻ: ماڪوڙين جي قطار وڃڻ. "ڪو بندوبست ڪريو، متان آن ڪي ننگرو ڪٽي وڃي". (جملو).
- ننگر هڪڙو: اسم خاص. تعلقي قمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- ننگري ۽ ننگريون (ڪ): ث. (ٻاري) ۽ (ٻڙد) جي مثل ڪهڙيل ٿهيل ٻڙد ڪاڪرو (ٽٻ يا ٽيهه سير) ٻڌڻ (جنهن ۾ ٻه ننگ، هڪ وچ ۾ قلعو (ڪلو) ۽ ٻيو پاسي سان جنهن ۾ رسو، ننگري آڇلبي ته تر ۾ ويندي ۽ قلعو (ڪلو) زمين ۾ ڪُهي ويندو ۽ رڄ ڪي جهلي بهندو. ننگريون سياري ۾ مهاڻا سيءَ سبب ڪر آڻين جو رڄ ٻيهاري پاڻ هليا وڃن).
- ننگر ويجا: اسم خاص. تعلقي ڪوٽ ڏيجي (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- ننگڙڻ (ڻ): مصدر. هيٺ ڏيڻ.
- ننگڙائي ۽ ننگڙائيون (ڻ): ث. هيناهين- نڙائي. نڙائي- نوڙائي.
- ننگڙايو (ڻ): نمايو- هيٺ ڪيو.
- ننگو ۽ ننگا: ذ. صفت. (سن. نگن = آگهاڙو) ٻنسا ڪپڙن جي- ٻنسا ڏڪ- لوروآگهاڙو- نانگو- عريان- ڪليل- صاف صاف. خالي. (ث. ننگي ۽ ننگيون).
- ننگائي ۽ ننگائيون: ث. آگهاڙ- اگهاڙپ- اوگهڙ- ننگاڻ. بي شرمائي- بي لڄائي- بي حيائي.
- ننگو ٿي ٻيهڻ: آگهاڙو ٿي ٻهڻ. بي شرم ٿيڻ- بي حيا ٿيڻ.
- ننگي ۽ ننگيون: ث. صفت. آگهاڙي. بي شرمي. لچال.

Gul Hayat Institute

● نِنڍهه ۽ نِنڍهُون: ث. (سن. نِرْ+ ڍَرْ = ملڻ). ان وغيره جڙڻ لاءِ زمين ۾ ڪٽل ڍُڙ جي آڪري - ڪوٽيل پکو ڏرڙ. سنهڙو سوراخ - هاريڪ ٽونگڙو. (ت). ٽاڻه نه هڻڻ جي حالت ۾ ڪپڙي جي پلاند ۾ انسي گوهڻ واري حالت - ماني پچائڻ جو هڪ نمونو - ٽئي يا دانگي نه هڻڻ جي حالت ۾ ٽاندن تي ماني سيکڻ واري حالت. (ڪ).

● نِنڍهُوسارُ ۽ نِنڍهُوسارَ: ذ. صفت. (سن. نِرْڍهات = نراس). سجوڻي ويل. چٽ - فنا - برباد - تباهه - قِنايل - گم ڪيل - ناپود - ويران.

● نِنڍهائِڻُ (ت): مصدر. آسرائڻ. ظاهر ڪرڻ. (نڍهائيو - نڍهائيندو - نڍهائيل).

● نِنڍهُ: مصدر. (سن. نِنڍادُ = آواز ڪرڻ). رڙڻ - ٻڌڻ - رڙڻ - روڻ. رڙيون ڪرڻ - دانهون ڪرڻ - جهجڻ - چنگهڻ - ڪوڙها ڪاڙڻ - لڙڪ وهائڻ - هنجون هارڻ - سيڪڻ. (نِنيو - نِنندو - نِنيل). (ذ. اسم). وڻ جو هڪ قسم - پارس پيپر - ننڍ جو ڏينو. (اسم خاص). هڪ هار جو نالو.

● نڍو ۽ نڍا: ذ. "ن" حرف جو نالو. ڪجهه نه. ناڪار - انڪار - ناهي - ناڪارو - جواب - عدول. (صفت). هڪ عدد - اڻ (٨) ڪان پوءِ وارو عدد - نَوَ (٩).

- نڍو اڪر وارڻ: صاف انڪار ڪرڻ - صفا ناهي وارڻ - جواب ڏيڻ.

● نڍو ۽ نڍا (ڪ): ذ. صفت. نديڙو - ڏڪو. (ت. نُنِيڙ ۽ نُنِيُون).

- نِنڍواڻ (ت): ث. هيناهين - نوڙ - ڏلير.

● نِنڍوائِڻُ: مصدر. (سن. نمْ = نمڻ). نمائڻ - نوائڻ - جهڪائڻ - نڙائڻ. هيٺ ڪرڻ - ڪهت ڪرڻ - هٺ ڇڏڻ - شرمندو ڪرڻ - (مان) گهٽائڻ. مٺو ڪيڪائڻ. ڪنڌ هيٺ ڪرائڻ. نماڻو ڪرائڻ - حقير يا غريب ڪرڻ. (نِنڍوائيو - نِنڍوائيندو - نِنڍوائيل).

- نِنڍوائي ڏيڻ: نمائي ڏيڻ - هيٺ ڪري ڏيڻ.

● نِنڍوَڻِ ۽ نِنڍوَڻيُون: ث. راند جو هڪ قسم.

● نَنڍُون: صفت. (سن. نَوُنْ). هڪ ڪهت ڏهه هڪ ۾ اڻ.

- نَنڍُون ڪِرَهيِ: نئين ڪرهن جي ٻوڙا. شاديءَ ڪان اڳ نون ڪرهن جي ٻوڙا ڪرڻ ۽ ننڍون برهمڻن ڪي ڪارائڻ ۽ انهيءَ ڏينهن تي مٽن مائٽن ڪي ڪارائڻ.

- نَنڍُوَنْ دوارْ: ذ. نوَن دروازا. انسان جي جسم جا نَو دروازا (ٻه اکيون، ٻه ڪن، ٻه ناسون، هڪ وات، هڪ پيشاب رستو، هڪ پائخاني جو رستو).

- نَنڍُوَنْ نِڌِ: ذ. ديوتائن جي خزانچي ڪُبير جا نَو خزانا.

- نَنڍُونْ نِڌِ هارَهَنْ سِڌِ ٿيَنْ: دل جي مراد پوري ٿيڻ - پورو ڪامياب ٿيڻ.

● نِنڍُوَنْ: مصدر. (سن. نَمْ = نمڻ). ڪنڌ هيٺ ڪرڻ. نمڻ - نياز ڪرڻ - سلام ڪرڻ - نمسڪار ڪرڻ. هيٺ ٽيڪڻ. مٿو ٽيڪڻ. ڪُهوٽيڻ. پيش پوڻ. (نِنڍُويو - نِنڍُوَندو - نِنڍُويل).

● نِنڍهائِينْ ۽ نِنڍهائِيُونْ: ث. ٽانوڻ پچائڻ جي ڪوري - نهائين - آوي. (سن. ناپ = دَن). دَن ڪان هيٺ پيٽ جو حصو - مٿانهه.

● نَنڍُهِڙو ۽ نَنڍُهِڙا (ت): ذ. چٽن ڪيڙن لاءِ لوهه جي اوزار جو هڪ قسم.

● نَنڍُهَنْ (ت): ظرف. ناڪار - انڪار - نه.

- نَنڍُهَنْ ڪرڻ: انڪار ڪرڻ - ناڪار ڪرڻ - نه ڪرڻ - جواب ڏيڻ.

- نَنڍُهَنْ مَنع ڪرڻ (ت): نه ڏيڻ - نه قبول ڪرڻ - انڪار ڪرڻ.

● نَنڍُهَنْ ۽ نَنڍُهُونْ، نَنڍُهَنْرونْ: ث. ٻُٽ جي زال.

● نَنڍُهُنْ ۽ نَنڍُهَنْ: ذ. (سن. نَڪْتَ). هٽن ٻيرن جي آڱرين جي چوڻين مٿان سخت ڪل - ناخون - سونڊ.

- نَنڍُهَنْ آنڱرْ: ذ. ننڍهن جي ويجهو آڱر جو سڄي ۽ ڇڄي پوڻ - آڱر ويڙهه - نَنڍهنڱرْ. جهامرو.

- نَنڍُهُنْ آنڪَنْ: دشمن ڪي وڃهه ڏيڻ. واسطو پوڻ - پلاند انڪڻ.

Gul Hayat Institute

ـ نَنڍهَنَ تي نانگ نچائڻ: تڪليف ڏيڻ.
● نَنڍهَن تهي نچائڻ: تڪليف ڏيڻ.
ـ نَنڍهَنَ تهي نچڻ: پنهنجي مرضيءَ موجب هلڻ. ڏاڍو ڪاوڙجڻ.
ـ نَنڍهَنَتوَ ۽ نَنڍهَنَتڙَ: ذ. اڳر ويڙهه. نَنڍهَنَ اَتڙ.
ـ نَنڍهَنَتَرو ۽ نَنڍهَنَتَرا: ذ. اڳرين جي زبور جو هڪ قسم.
ـ نَنڍهَنَ چڙهه (ث): ث. سوڙهي جُتي.
ـ نَنڍهَنَ چوٽِي نَرَنَ: بيحد خوش ٿيڻ ـ ازحد خوش ٿيڻ.
ـ نَنڍهَنَ چوٽِي ڏَڪَنَ: سچو ٻت ڏڪڻ ـ ڊَپَ وڻڻ ـ ڊڄڻ ـ سِيءُ وڻڻ.
نَنڍهَنَ چوٽِي ڏَڪَنَ: خوف ٿيڻ ـ سچو بدن ڏڪڻ.
ـ نَنڍهَنَڊَنَ: ننهن سان ايذاءُ ڏيڻ جي حالت ـ رهڙ ـ اَهنڊ.
ـ نَنڍهَنڊ: ذ. ننهنڊ.
ـ نَنڍهَنَ ڏيڻ: ملهه وڙهڻ وقت ٻئي ملهه کي هيٺ وٺ آڳوٺو ڏيئي تنگ ڪرڻ.
ـ نَنڍهَنَ سوسِڙائِيَ: ث. هوري ٻني هڻڻ واري حالت ـ شير گرم جي حالت ـ نه گرم نه ٺڏي هڻڻ واري حالت. ٺڏائي ـ بيرواهي.
ـ نَنڍهَنَ سوسِڙو: ذ. ٺورو ڪوسو ـ پورو ٻُنو ـ نه گرم نه ٺڏو ـ سَهندو ـ شير گرم. ٺڏو ـ بيرواه.
ـ نَنڍهَنَ سُڪسو: ذ. نَنڍهَنَ سوسِڙو ـ ٺورو ڪوسو.
ـ نَنڍهَنَ سِيءُ نيڻ نَرَنَ: گهڻو خوش ٿيڻ ـ بيحد خوش ٿيڻ.
ـ نَنڍهَنڊ ڪارو هڻڻ: ٻاڻيهي ٻاڻ کي نالائق ثابت ڪرڻ.
ـ نَنڍهَنَ ڪان چوٽِي تائين ٻاهه لڳڻ: گهڻو ڪاوڙجڻ ـ يڪدم گرم ٿيڻ ـ ڪنهن ڳالهه تان هڪدم بخيلي وڃي وڃڻ.
ـ نَنڍهَنَ ڪان ماس جدا ٿيڻ: پيارن کان وڇڙڻ ـ دل گهرين کان جدا ٿيڻ.
ـ نَنڍهَنَ لاهيڻ: نَنڍهَن جا وڏيل چلر ڪپي پورا ڪرڻ.
ـ نَنڍهَنَ نچيڙو ۽ نَنڍهَنَ نچيڙا: ذ. جلدي چڙندڙ ـ ڏاڍو چيڙاڪ. ننهن تي نچندڙ. (ث. ننهن لچڙي ۽ ننهن نچڙيون).
ـ نَنڍهَنَ نُورَ (ڪ): ننهن جو ڪڙهڻ يا پچڻ ـ ننهن ۾ ڏڪ لڳڻ يا زخم ٿيڻ.
● نَنڍهَنَڊَنَ: مصدر. ننهن سان ايذائڻ. رهنڊن ـ رهنڊون پسائڻ ـ رهڙڻ ـ ڪرڙڻ ـ ڪنڍڻ (ننهن سان) ـ نَنڍهَنڊون پائڻ. (ننهنڊيو ـ نهنڊيندو ـ ننهنڊيل).
ـ نَنڍهَنَڊَ ۽ نَنڍهَنَڊَ: ذ. نَنڍهَنَڊو ـ رهنڊ ـ رهڙ ـ رانبوٽو ـ رهڙڻ واري حالت.
ـ نَنڍهَنَڊ اَنڪائِيَ (ت): ٺورو حصو ڳنڍڻ. زور سان حصو ڳنڍڻ.
ـ نَنڍهَنَڊَ ڏيڻ: اڳر جي ننهن سان ڪل وغيره چيرڻ.
● نَنڍهَنَورَ ۽ نَنڍهَنَورِيُونَ: ث. گول سوراخ واري ڪاڻي (جنهن جي چڪر ۾ وڏل مُنيءَ جي چوٽي اَنڪائبي آهي). گهڻن ڏينءَ لاهن واري ٻيل زمين.
ـ نَنڍهَنَورِيُونَ ڦيرائڻ: متي تي سخت ڏڪ لڳڻ يا هڻڻ ـ بدهوشي واري حالت ٿيڻ.
● نِنهَهَنَ (ل): مصدر. نِنڍَنَ ـ روئڻ ـ رڙيون ڪرڻ ـ دانهون ڪرڻ ـ هَنجون هارڻ ـ لڙڪ وهائڻ. (نِنهِيو ـ نِنهِنَدو ـ نِنهِيَلَ).
● نَنڍهو ۽ نَنڍها: ذ. گهنڊ وڃائڻ لاءِ ڏاتوءَ جي ٽالهي ـ گهڙيال.
● نَنڍهُونَ: ذ. جَنڊي جي اوزار جو هڪ قسم ـ سُنبو.
● نَنڍُنَ: ذ. (سن. نَدي) نديءَ جي وهڻ سان ڪڍ ٽيل مٽي ـ ريٽ.
● نَنڍُنِ: ث. (سن. نَدي) مينهن وسڻ بعد جاهلو وهڪرو (جو نديءَ وانگر وهي).
● نَنڍُنُونَ: ذ. صفت. نائون.
● نَنِيَ ۽ نَنِيُونَ: ث. نندي ٻار جي ننڍي ـ لَلِيَ ـ ٻيلي.

● نِٹانَ ع نِٹاڻُونْ: ث. (سن. نتنَنْدا > نتناندر) هڪ قسم جي مائٽي يا سُٻنڌُ- مڙس جي پيٽ- لِٹَنَ- نِڙانَ- نِرانَ- گهوٽ جي پيٽ.
● نُٹِنَ ع نُٹِنُونْ: ث. مڙس جي پيٽ- نڑانَ.
● نِٹندَ ع لُٹَنْدُونْ (ت): ث. مڙس جي پيٽ- لِٹانَ.
● نؤ. ذ. صفت. (ف. نوْ؛ سن. نتو) نئون- تازو- ڪورو- صاف.
- ڏَؤ آبادَ ع نؤ آبادَ: ذ. صفت. نؤن آباد ڪيل (گهر، شهر)- تازو آباد ٿيل.
- نَؤ آموزْ ع نؤ آموزَ: ذ. صفت. نئون آيل- نئين طرح سکندڙ- نولوْ- نولو- سيکڙاتُ- آلڙُ- ڪچو- نا آزمودگار.
- نَؤ آميزَ ع نؤ آميزَ: ذ. صفت. نئون سِکيلُ- مُبتدي.
- نَتو ٻنوْ ع نؤٻنا: ذ. صفت. تازه ۽ تازه- ترت جو- هاڻي جو- نؤن- تازو. تازو توانو- خوش آبُ- بلڪل خوش- سر سبز- تندرست- با جميعت- خوش- ٽيڪ- سدا آبادُ.
- نَتو بهارْ: صفت. خوش.
- نَوْ جوانْ ع نوجوانَ: ذ. جواني ۽ جي ڏوهه ۾ چوڪر. نندي عمر وارو- نَؤ خيز- ڪيرو- ڪُمارُ- لاسيارَ- ڪِشورُ.
- نَتوْ جَواني ع نَوْ جوانيُونْ: ث. حياتيءَ جو شروعاتي جو پن- جواني ۽ جي ڏوهه. شباب- بلوغت- عالمِ شبابُ- لطفي زندگيءَ جو مُنڊُ- جواني ۽ جي ڏوهه.
- نَتوْ خيزْ ع نَوخيزَ: ذ. صفت. نؤن آٽيل- ڪيرو- لاسيارُ- نوجوان.
- نَؤروزْ: ذ. نؤن ڏينهن- سال جيو پهريون ڏينهن.
- نَؤ روزو: ذ. نوروزا. پارسين جو وڏو ڏينهن.
- نَؤمُريدْ ع نَو مريدَ: ذ. صفت. نئين ۽ مان ٽيل مريدُ- تازو يا نئون چيلو (ٽيل ماڻهو)ه
- نَوْ مُسْلِمْ ذ. صفت. تازو مسلمان ٿيل- نئون مسلمان- شهيخُ.

- نَتو نهالْ: ذ. صفت. نوجوان. تازو نڪتل وڻ.
- نَتوْ ورنيْ ع نَتوْ ورنيونْ: ذ. صفت. نئين ورَ واري- نئين پرٽيل- تازي شادي ڪيل- نئين ڪُنوار.
- نَتوْ هولڙو ع نَتوْ هولڙا (ت): ذ. صفت. نئون- پهريون- مُنڊ وارو- شروعاتي.
● نَوَ: صفت. هڪ عدد- ڪاڻيٽي جو هڪ انگ (۹).
- نَوَ انچو ڪاربْ: ذ. نو انچ ڊيگهه سادا چار انچ ويڪر ۽ ٿي انچ ٿولهه وارو سرن ناهڻ جو ڪاربُ يا سانچو. (ان سان ٽهيل سرون ريلوي ڪاتي جي مورين ۽ پليٽ فارم جي فرش ۾ لڳن).
- نَوَ ٽڻْ: ث. راند جو هڪ قسم- نون ٽڻ ۽ سارين واري راند. نوَ ڪُٽي.
- نَوَ رتنَ: ذ. نَو (نو) جواهرَ- نون قسمن جا جواهر يا هيرا: جيئن ته (۱- هيرو ۲- پنو ۳- نيلمُ ۴- لهسٽيون ۵- لعل ۶- گوهر ۷- مرجان ۸- زمرد ۹- فيروزو). نسرَ عقلمند- (نونْ) عقلمندن جي مجلس: جيئن ته "اڪبر بادشاهه جا نَوَ رتن". (۱- ابو الفضل ۲- فيضي ۳- ڪوڪلتاش ۴- حڪيم همام ۵- حڪيم ابوالفتي ۶- ويرمل ۷- توڊرمل ۸- بهرام خان ۹- راجا مانسنگ).
- نَوَ ڪُنْدون: ذ. نَوَنْ ڪندن واري شڪل.
- نَوَ گرهيْ: ث. نئون گرهي.
- نَوَ لکو ع نَو لکا: ذ. نَوْنْ (۹) لکن جي قيمت وارو: جيئن ته "نوَ لکو هارَ".
- نَوَ ندبونْ ٽيڻْ: گهٽو فائدو ٽيڻ- گهٽو نفعو ٽيڻ.
- نَوَ ندبونْ ڪري ڏيڻ (ت): گهٽو مال ملڪيت ڏيڻ- ڏئي ڇڏڻ.
- نَوا: ث. (ف). مطلق آواز. سامان- اسبابُ. فوج. پوٽو. نذرانو- پيشڪس- موافقت- خوراڪ

Gul Hayat Institute

غذا. گرفتار ٹيل ـ قيد. مغلن جو هڪ گروهه. بَنڌي ـ سمجهه ـ عقل ـ سُڌ ـ فهم ـ مَت ـ شعُور ـ بُڌِ.

● نَوابَ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نَوابُ ۽ نَوابَ: ذ. (ع. نائب جو جمع) قائم مقام ـ نائب ـ نائب السلطان. صوبيدار ـ صوبو ـ حاڪم ـ سردار. عامل ـ ناظم ـ فرمان روا. امير ـ راءُ ـ ٹاڪر ـ راجا ـ والي. جاگيردار ـ شاهوڪار ـ رئيس. عزت جو لقب.

ـ نَوابِي ۽ نَوابِيُون: ث. نظامت ـ بادشاهي ـ حڪمراني ـ فرمانروائي ـ حڪومت ـ رياست ـ اميري ـ دولت مندي. فضول خرچي ـ بد نظمي. ريشمي ڪپڑي جو هڪ قسم. (ذ. صفت). نوابن جي ـ نوابن واري.

ـ نَوابِي ۽ نَٽ ۽ نَوابِي ۽ نَٽ: ذ. اميراڻو نَٽ ـ رئيساڻو ساز و سامان. طمطراق.

● نَوابُ دوستُ عَلِيُ: اسر خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نَوابُ ڪَنڍوڙُو: اسر خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نَواحَ: ذ. طرف ـ پاسو.

● نَوارَ ۽ نَوارُونُ: ث. (ف). ڪَٽَ وغيره واڻڻ لاءِ ڪپڑي وانگر سُٽ جي آڻيل پٽي ـ نَوارَ.

● نِوارَنُ: مصدر. (من. وارڻ) بند ڪرڻ. منع ڪرڻ. روڪڻ ـ جهلڻ ـ پڪڙ ـ باز رکڻ ـ ٽارڻ ـ هٽائڻ ـ نيوڙت ڪرڻ. (درد يا سُور وغيره) لاهڻ ـ دفع ڪرڻ ـ ريڙهڻ. (جي) بدران رکڻ. رد ڪرڻ ـ منسوخ ڪرڻ. صاف ڪرڻ ـ صفا ڪرڻ. (نِوارِيو ـ نِوارِيندو ـ نِواريل).

● نَوارَ ۽ نَوارُونُ: ث. (ف. نوار) سُٽ جو آڻيل پٽو ـ ڪَٽَ يا پلنگ واڻڻ لاءِ سوٽي پٽو ـ نَوارَ.

ـ نَوارَ بافُ ۽ نَوارَ بافَ: ذ. صفت. نوار ٺاهيندڙ ـ نوار آڻيندڙ ـ ڪوري.

● نَوارُو ۽ نَوارَا: ذ. جنگي جهازن جو ميڙ ـ بحر ـ هوڙ ـ دَسُ ـ آرماڙ. ٻيڙين جو دَسُ. ٻيڙيءَ جو هڪ قسم. هنجور. (ل). ٻکي. (ت). لوڙهي ۾ نه ساهيندڙ مال ـ بي شمار ـ گهڻو. (ڪ). هڪ تاري جو نالو، جو ٻرپات جو آهري. (چون ٿا ته ٻه تارا آهن، جي هڪ ٻئي هويان آهرن، باقي هڪ ٻهر رات جو هوندو ته ٻهريون آهرندو ۽ ٻيو ٻرپات جو اهرلدو). (ن ـ ب).

"نِوارُو تنهن نرمل ڪي، پُوجي تو ٻرپات"
(ڪبير شاهه).

● نَوازُ ۽ نَوازَ: ذ. صفت. (ف). نوازيندڙ ـ نوازڪندڙ ـ نوازيل ـ سرفراز. سانڍيندڙ ـ سنڀاليندڙ ـ مهربان. جيئن: "غريب نواز" وغيره.

● نَوازِشَ ۽ نَوازَشُونُ: ث. (ف). بخشيش ـ عنايت ـ مهرباني ـ لُطف ـ ڪرم ـ دَيا ـ رحم ـ شفقت ـ مَروَت ـ ڪِرپا ـ پلائي ـ عطيه. رعايت ـ لحاظ.

ـ نَوازَشُ ڪَرَنُ: عنايت ڪرڻ ـ مهرباني ڪرڻ. مدد ڪرڻ ـ معاونت ڪرڻ ـ پرورش ڪرڻ ـ پالنا ڪرڻ.

ـ نَوازَشَ نامُو ۽ نَوازَشَ ناما: ذ. مهرباني يا پلائيءَ وارو خط ـ احسان مندي جي چٺي ـ شفقت نامو.

● نَوازَنُ: مصدر. (ف. نوازيدَنُ) انعام ڏيڻ. فائدو ڏيڻ ـ بخشش ـ نذرانو ڏيڻ ـ تحفو ڏيڻ ـ ڏات ڏيڻ ـ بخشش ڪرڻ. مدد ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ ـ هٿ رکڻ ـ پالڻ ـ پرورش ڪرڻ ـ نوازش ڪرڻ. ورسائڻ ـ نهال ڪرڻ. سرفراز ڪرڻ ـ اوج تي رسائڻ ـ سربلند ڪرڻ ـ چوٽ چاڙهڻ ـ عزت بخشڻ ـ مالا مال ڪرڻ ـ مهرباني ڪرڻ ـ ٽمورو ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ لائق ڪرڻ. (نوازيو ـ نوازيندو ـ نوازيلُ).

ـ نَوازَ ۽ نَوازُونُ: ث. نوازش ـ مهرباني ـ احسان ـ ٽورو ـ لائق ـ وڏائي ـ ان ڪري ـ پَلائي ـ دَيا ـ رحم.

ـ نَوازِيلُ: ذ. صفت. جنهن تي نوازش ٿئي.

● نَوازِيوُ: اسر خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● نِواسُ ۽ نِواسَ: ذ. (سن. نِواسَن = رهڻ جي جاءِ) محل - مڪان - رهاڪشت - گهر - خانو - حويلي - مسڪن - مقام - ٺڪاڻو - سڪونت گاهه - واسو - بينڪ - ويهڻ جي جاءِ. نبيرو - فيصلو. (ت).
= نِواسِي: صفت. رهندس - رهاڪو.
● نِواسو ۽ نَواسا: ذ. (ف. نواسه) ڏيءِ جو پُٽ - ڏوهٽو - نواسه. پوٽو.
● نِواسِيرُ ۽ نِواسِيرَ: ذ. بيماريءِ جو هڪ قسم - بواسير جو هڪ قسم - پِڪَنڊَرُ (گديا). ناسُور.
● نِوالو ۽ نِوالا: ذ. (ف. نِوالَه) گرهه - ڪٽو - لقمو - گِراهه - ڪٽِيُ. مانيُ - پوچڻ - ڪانو.
● نَوانَويُ: ذ. صفت. سؤ مان هڪ انگ ڪهڻ وارو عدد (۹۹) - وَڏا نَوِي.
● نَوانُ: ث. نئين هڻڻ واري حالت - نئين شيءِ يا ڪالهه - جدّت. (ضد. پُرانُ).
● نِواؤ (ت): ذ. فرصت - واندڪائي - فرجو - خلاصگي - نوبهڪِلائي.
● نِوائِنُ: مصدر. (سن. نَمْ = نمڻ) نِمائڻ - جهڪائڻ - لاڙڻ - هيٺ ڪرڻ - نڙائڻ. نوانڻ. قبول ڪرائڻ. مڃو ٿيڪائڻ. مطيع ڪرڻ. نياز ڪرائڻ - سلام ڪرڻ. ڪهڻ ڪرڻ - بي عزتو ڪرڻ - بي مانو ڪرڻ - بدنام ڪرڻ. بيمار ڪي وهنجارڻ.
● نِوائو: ذ. (سن. نِرْ - نہ + وايُ = وات، واءُ) بنا واءُ جي - مائيٽو.
● نَوائِيُ ۽ نَوائِيونُ: ث. پسڪردائي - ويجهڙائي (ل).
"نيو نوائي پر ٿو نعرا هڻي نير"
(خان زئي).
نئين شيءِ جي حالت - ڪورائي. تازائي.
● نِوائِيُ ۽ نِوائِيونُ: ث. وائي نہ هڻڻ واري حالت - مات - چِپُ - چُهاتُ - خاموشي - سُنسان - سُڃَ - سانت - صبر. مهاڻن جي اصطلاح ۾ "واءُ" بند ٿيڻ. صاف صفائي - ڪرائي - چٽائي. "ميهن بعد اڄ نِوائي ٿي آهي." ڪهڻ - ڪاڙهو.

● نِوائو ۽ نِوائا: نَوانُ - نَوائي - تازگي. حُدوثُ - نئي شيءِ. (ذ. صفت) نئون - تازو، درپريل - سهڪيءِ ۾. سانٽيڪو - مائو. صاف - ڪُنڪرو.
● نَوائِنُ: مصدر. (سن. نَمْ = نمڻ) تسليم ڪرڻ - سلام ڪرڻ. هيڏاهين وڃڻ - نياز ڪرڻ - نڙوت ڪرڻ.
● نوبَ ۽ نوبُونُ (ت): ث. لاباري پوڻ يا فصل ڪاڇڻ واري حالت - لاباروُ - لوبُ.
● نوبَتَ ۽ نوبَتُونُ: ث. (ع. نوبَ = ويجهو هجڻ) وارو - گهمرو - وارو - مقرر وقت - پيرو - چڪر - گهيرو - وَرُ. حال - دشا. درجو. وڏو نغارو - پيڙ - نقاره - ڏونس. نغاري جي وڄت جو هڪ قسم - واڄو - ڏمامو - طبل. دهلن وغيره جي وڄڻ جي حالت. مصيبت. خيمون. حالت - ڪيفيت. درجو - عالم. طور - گَتِ.
= نَوبَتَ اڇڻ: وارو اڇڻ - محل اڇڻ - پيڻهي تي اڇڻ.
= نوبَت ۽ نوبَتَ: واري وڻيءِ سان.
= نَوبَت خانو ۽ نَوبَت خانا: ذ. نغارچي خانو.
= نُوبَتَ رَسڻ: وارو اڇڻ - گهمرو اڇڻ.
= نوبَتَ وڄائڻ: نغارو وڄائڻ - نقاره وڄائڻ.
= نوبَتَ وڄڻ: نغارو وڄڻ - نقارو يا واڄو وڄڻ.
= نوبَتِيُ ۽ نوبَتِيُ: ذ. صفت. نغارو وڄائڻ وارو - نقارو وڄائيندڙ. پاسبان - چوڪيدار. وڏو خيمو يا تنبو. ساهي ۾ يا واري ۾ چڏيل (زمين).
● نِوَتَ ۽ نِوَتُونُ: ث. (سن. نَمْ = نمڻ) هيڏاهين - نيڙت - نهڻائي - نياز - نمرتا - غربت - عِجزُ. تواضع.
● نوتائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نوتِرو ۽ نوتِرا: ذ. (سن. نِمَنْتَرَ) دعوت - سڏُ - ڪوٽَ - نوتو - دامو.
● نوتڪائي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نوتو ۽ نوتا: ذ. (سن. نِمَنْتَرَ) سڏُ - دعوت - پيغام - نياهو - نوتِرو. سنهي منهن وارو.
= نوتو ڏيڻ: سڏُ ڏيڻ - ڪوڻ - دعوت ڏيڻ.

Gul Hayat Institute

● نُوتهيرهي ع نُوتهيرهي: ث. ڏاري راند جو هڪ قسم.
● نَوَتهيريءُ (ت)؛ ث. ۹ ع ۱۳ نسبت ۾ آمهان سامهان پاسن واري ڪوه ٻڌڻ جي سيرَ جو هڪ قسم.
● نوٽائي؛ اسم خاص. اڪثي بلوچن جي هڪ قبيلي جونالو.
= نوٽَرُ ع نوٽَرَ (ت): ذ. آگوڻي جو سٽندُ.
● نوٽُ ع لوٽَ؛ ذ. سرڪاري ڪاغذي سڪو. هنڊي- پرامزري نوٽ. رمارڪ- تشريح.
● نوٽ بُڪُ ع نوٽ بُڪَ: ذ. نوٽ ڪرڻ يا ياد داشت وغيره لکڻ جو ننڍو ڪتاب - ڪاپي - ڪتابچو - ٻنڊي - چوپڙي.
= نوٽُ ڪرڻ؛ ياد داشت ۾ لکڻ- لکي ڇڏڻ. ياد ڪري ڇڏڻ.
● نوٽِڙِيءُ ع نوٽِڙِيُونُ (ت)؛ ث. نوجوان- خوبصورت - حسين - سهڻي.
● نوٽنِ ع نوٽنِيُونُ: ث. راند جو هڪ قسم. نوٽن سارين واري راند.
● نوٽِيرَ (ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نوٽِيسُ ع نوٽِيسَ: ذ. (انگ- Notice). ڪنهن ۾ ڪاڏهن جي ڇتاءُ ڏيڻ جو ڪاغذ.
● نوپِ (ل)؛ مضبوط جهلڻ واري حالت.
● نَوچنُ ع نُوچنَ: ذ. (پرا. إنُو واوٽيا. سن. (اي) نَوي + تا = ايڪا). ڏڳي، مينهن وغيره ڪي ڏهڻ وقت ان کي ٽنگن ۾ ٻڌڻ لاءِ ڪ ايندڙ رسو - ڏَنگ - وَنگ.
● نُوچُ: ذ. (سن. لُنُچنُ). شڪار تي اڪيون ڪوڙڻ جي حالت.
● نوچائِيءُ ع نوچائِيُونُ: ث. ڪنجوسائي - بخيلي.
● نوچڙِيءُ: ث. بدچال عورت - ڪچري - وڻشا.
● نوچنُ: مصدر. هڪ هٿ اک ٽنيي وهڻ. (نوچيو - نوچيندو - نوچيل).
= نُوچَ ع نُوچُونُ: ث. هڪ هٿ اکين ٽنيڻ واري حالت. سڏ سماءُ - جانچ.
= نوچَ ڪرڻ؛ جاچ ڪرڻ - سڏ سماءُ لهڻ.

● نوچو ع نوچا (ڪ)؛ ذ. ڪمينو - پڙوو.
= نُوچِيءُ ع نوچِيُونُ (ڪ - ت)؛ ث. (سن. نِرُتَ = نچڻ). خريد ڪيل لونڊي يا ٻانهي - ڏوتيءَ يا پڙويءَ وت وهاريل جوان بدپيشي عورت - فاحش عورت - نيچ عورت - رنڊي - ڪچري - ڪسبياڻي.
● نوچِ ع نوچُونُ ث. نوڙت - نڙت - نياز - نماڻائي.
● نُوحُ ع نُوحَ؛ ذ. صفت. (ع). توبه ڪندڙ - روئندڙ. (اسم خاص). هڪ بزرگ يا پيغمبر جو نالو - حضرت نوح عليه السلام.
= نُوحَ جو طوفانُ: ذ. حضرت نوح (ع) جي ٻڌَ سان آيل خطرناڪ طوفان.
= نُوحَ جي ٻيڙِيءُ: ث. حضرت نوح (ع) جي طوفان کان بچائڻ لاءِ تيار ڪرايل ٻيڙي.
● نُوحاڻِيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
ڊگهڙي ع گوني تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نوحڪِيءُ: اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نوحو ع نوحا؛ ذ. (ع. نُوحَهُ). ماتم - روڄ - راڙهو - ٻڪو - سڏڪو.
= نُوحَهُ ڪَرُ: ذ. صفت. ماتم يا زاري ڪندڙ - روئندڙ. رڙندڙ.
● نوخُ ع نوخَ؛ ذ. صفت. سٺون - سڏو - راستباز - سُٻتيو - سڌو پرو - بلڪل سچو - پورو - سولو - ايماندار. ماهر - پڌڙ. استاد - ڪاريگر - گوهر.
● نوڏُ ع نَوُدَ: ذ. (ف. نَمَد > نَمْدا). گرم ڪپڙي جو هڪ قسم (جو هڪ ٻئي تي رکي ٿهه تي ٿهه چاڙهي ٺاهجي). بي وقوف - ڪم ذهن - بي عقل - مورک - مت هيڻ - ڪهيلو - پڪو - موگو - مٺر - اڻاسو - جاهل - موڙهل - ٻڏو - هٿيلو - مغرور - ٽرڙو - نيٺر - هوڏي - نه سڃيندڙ. بي چيو - نافرمان (ت). بي غيرت - ڪميڻو - تُڇ - تَل (ت). آن. ٽٽڻ وارو ٺهڙ - گهوڙي جي تل جو ٽڪر. تنمند - بي اثر - سخت. هوند - نوء.
= نودائِيءُ ع نودائِيُونُ: ذ. صفت. نود وڪندڙ يا ٺاهيندڙ - گهوڙن جي تل جي هيڻان وارو آٿر ٺاهيندڙ. نود جي حالت. بي وقوفي.

Gul Hayat Institute

= نئوُدُ ٹي وڃڻ: هٿيلو ٹي وڃڻ - هوڏي ٹيڻ- پي چيو ٹيڻ - نافرمان ٹيڻ.
= نئوديرُ ۽ نئودِيرَ: ذ. نود جو هڪ قسم - نتنند جو هڪ قسم. آن جو وڇاڻو.
= نئوڏي: ذ. نودائي.
● نوداڻيُ: اسم خاص. تعلقي ٹنڊي الهيار پر هڪ ديهه جو نالو.
● نودنه نالا: ذ. نوانوي نالا: عربي پولي پر اللّٰه تعالىٰ جا نوانوي نالا آهن، جن کي "اسماءُ الحسنىٰ" (سهڻا نالا) به چئبو آهي.
● نوذَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نوُذو ۽ نوڏا (ڪ): ذ. سِسي لڏل ڏَڙُ. نيزو.
● نورُ ۽ نورَ: ذ. (سن. نڪلُ. ف. راسوُ) جهنگلي جانور جو هڪ قسم - ڪُتي جي شڪل جهڙو هڪ نديو پشمدارُ جانورُ. تمام پوڙهو (ث).
= نورَ مُنهُونُ: نورَ جي منهن جهڙو. بي حيا- بي شرم - نِرلڄو.
● نُورُ ۽ نورَ: ذ. (ع). روشنائي - سوجهرو - شعاع - پرڪاش - تيج - تجلو - ڪرانتي - مٽيا - چمڪَ - تابُ - درخشاني - چانڊاڻ. آجارو - سُونهن. جلوو. چڊُ. اکين جي روشني - جوت - ديد - نظر - نِگاه - ڏسٽي. اکـ اکيون. (اسم خاص) قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو.
= نُورانيُ ۽ نُورانيُ: ذ. صفت. آهو جنهن پر نور هجي - نور وارو، نُور مان پاس ٹيل. تيکو - اوجل - نوري - چمڪاٽو - چمڪندڙ - تابان. جهرڪندڙ - مُنورُ - روشنُ - روهدارُ. روحاني - آسماني - ملڪوتي - نهايت - مُريشت - آتمُ. معزز - هوچُ - بزرگ - مانائتو - آدر جوگ - قربائتو. مُقدسُ - پاڪ - پوتر - صاف. نُورُ وارو يا واري.
= نُورُ البَصرِ: ذ. نور چشم.
= نُورِ چِشمِ ۽ نُورچشمِ: ذ. اکـ جي روشنائي - اکـ جو نورُ - اکـ جي جوت - پُٽ - فرزند - پيارو اولاد.
= نُورسين: ظرف. نور سان - اکين سان - چشمن سان. وڏي خوشيءَ سان.
= نُورمَحَلُ ۽ نورُ مَتحلَ: ذ. صفا ۽ اوجل - روشنائيءَ جو گهرُ.
= نُورُ نِچوڙِيُ: اکين کي ايذاءُ ڏيئي ڪنن پورهيو ڪرڻ. رات ڏينهن ڪري ڪم ڪرڻ - سخت پورهيو ڪرڻ - گهٽو ڪم ڪرڻ. محنت ڪرڻ - گهڻي جفاڪشيُ ڪرڻ - مٽا ڪُٽَ ڪرڻ.
= نُورُ وسُ: روشني ظاهر ٹيڻ - سوجهرو ٹيڻ - جهلڪو ٹيڻ.
= نُوري ۽ نوري: ذ. صفت. نور سان پيدا ٹيل. نُور وارو - نور جو - روشنُ - اوجلُ - آبدار چهرو.
= نُوريُ ۽ ناريُ: صفت. حليم ۽ باهه جهڙو.
● نُورا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُوراهو ۽ نوراها (ڪ): ذ. گهيٽو - گيدو.
● نُوراپيُ ۽ نوراپيونُ: ث. نديڻي گهٽي.
● نوراتو ۽ نوراتا: ذ. (سن. نَوَ + راتري = رات) نئونُ (٩) (هندڪا وڏا) ڏينهن جن تي ايڪمٽا رکندا آهن جيٺ جي ايڪر کان وٺي نوميءَ تاءِ هلندڙ هڪڙو ڏڻ، اسوهِ جي ايڪر کان وٺي نوميءَ تاءِ هلندڙ ٹئي. چيٽ پر پوئين ڏينهن تي رام نومي يعني رام جي جنم جو ڏينهن ٹيندو آهي ۽ اسُو پر دسهڙو ٹيندو آهي يعني اهو ڏينهن رام راوڻ کي مارڻ هو، هي ڏڻ خاص ڏيوي پنڌ وارن جو آهي، انهي ڏينهن پر هو ڪٽ تي نه سمهندا آهن ۽ نه وار کوڙائيندا آهن. نئونُ (٩) ڏينهن جو خالي ورت (خلوت) (جو سال پر هڪ دفعو اختيار ڪن) - ڪنهن پير تي ڪنهن سوال لاءِ نوَ راتيون جاڳڻ واري حالت.
= نوراتِروُ: ذ. نوراتو.
= نوراتو وِهڻُ: ڪو سوال ڪٽي ڪنهن اولياءَ تي (٩) نَوَ راتيون جاڳڻ.
● نوراهوُ ۽ نوراها: ذ: "ڇهه ڪ ڪلان شده" (ميون). يعني قبل وڌهڙو ٹيل. ريڍارن جي اصطلاح پر ماڻ جو ڪير ڏائيندڙ نديو ٿر.

Gul Hayat Institute

"پائرن ڏنيون پنيون نيسنّن نوراہن"
(سر مارئي - شاھ).

● نُوراجا پُراڻا: اسم خاص. تعلقي ڪنهن عاقل سان ھڪ ڏيھ جو نالو.

● نُوراجا نَوان: اسم خاص. تعلقي ڪنهن عاقل سان ھڪ ڏيھ جو نالو.

● نُورانِي: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نُوراڻِي: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نُورائِي: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نِورْتِ ۽ نِورْتَنُ: ث. (سن. نِ+ورت = ھلڻ). (دُک) دور ڪرڻ يا مٽائڻ واري حالت. دفع ڪرڻ واري حالت.

- نِورْتِ ڪَرَنُ: (آزار) لاھڻ - نيوارَنُ. (دُک، درد) مٽائڻ - ميٽڻ - (تڪليف) دفع ڪرڻ - (سورَ مان) جند آزاد ڪرائڻ.

● نِورْتِيُ ۽ نِورْتِيونُ: ث. (سن. نِورت) آرام - قرار - سُک - سَمپَدا - وِسرام - آسائش. چوٽڪارو - نجات - موڪ.

- نِورْتِيُ مارگ: ذ. دليا جي جنجالن کان پري رھڻ جي حالت. فقيرن ۽ سادن جو رستو ۽ طريقو.

● نُورَپُور: اسم خاص. روھڙي، شھداد ڪوٽ، اوشھري، ڏوڪري، رتو ديرو ۽ ڪوٽڙي تعلقن ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورَپُور ٻَڪو: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورپُور ڪَچو: اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورجا: اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورجَھان: اسم خاص. شھنشاھ جھانگير جي زال جو نالو.

● نُوردائِي: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نُورشاھ: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورکِيتِي: اسم خاص. تعلقي ھالا ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورَ گھٹ آنتَرُ: اسم خاص. تعلقي ڳڙھي ياسين ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورمحمّد: اسم خاص. تعلقي موري ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نُورمحمّد شَجُراھُ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

● نورَنگ: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نورَنگ ۽ نورَنگ: ذ. صفت. نَوَن (۹) رنگن وارو.

● نُورَنگ ہوتا: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.

● نُورُ (ث): مصدر. ھاڻ جي ھماريءَ لاءِ چار جي ڪائين جي رکڻ، گرم پاڻيءَ ۾ وجھي آڻ ڪي وھنجارڻ.

● نُورُو ۽ نُورا: ذ. اڳڙيءَ جو ھڏن يا ھڙَ (چيلھ ۾ ھڏن لاءِ) - اڳڙيءَ جي ڳوڙي - ھيسن جي ھڙَ - ھيسن رکڻ لاءِ ڪپڙي جي ھانسي - ڳوڙو. ھاھُ - سُوبَرُ - وارن ڪُسائڻو. ناخوش. ھمّھائي. (ث).

- نُورُو ڪَرَنُ (ت): آھستي ھارڻ - گھٽو ھارڻ.

● نِورِوُ ۽ نِورا: ذ. صفت. واندو - ھيڪار - خالي - بنا ڪم - ھيڪارو. (ث. نِورِي ۽ نِوريونُ).

- نِورائِيُ ۽ نِورائِيونُ: ث. واندڪائي - وارڪائي - فرصت - فرجو - وانداڻي.

- نِورُو ٹِيُ اچَنُ: واندو ٽي اچڻ - ڪاڪوس وغيره ڪري اچڻ.

● نُوروُ ۽ نُورا: ذ. (سن. نُوتَر. ھرا. نَيٹرم) پيرن ۾ پائڻ جي زيور جو ھڪ قسم - پيرن ۾ پائڻ جو ڪڙو (پازيب) - پايل - جھانجھر. ھاھ - سُوبَرُ - وارن ڪُسائڻو. (اسم خاص). سکر ۽ جوھي تعلقن ۾ ھڪ ديھ جو نالو.

- نُورا مھيرا ٹِيَنُ: تڪليف اچڻ - ھرج پوڻ - ٽوٽو پوڻ.

● نوروزُ ۽ نوروزَ: ذ. پارسي سال جو پھريون ڏينھن.

● نُورُ وَلَ ۽ نُورُ وَلَونُ: ث. ٽر ۾ ٽيندڙ ول جو ھڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● نِوَرِيُ ۽ نِوَرِيُونُ: ث. مڙس مري ويل عورت - بنا وَر جي - رَنُ زال - قُلانتي - ڏاڪڻ - چَڙي - وانديءِ.

● نُورِيُ ۽ نُورِيُ: ذ. چتوءَ جو هڪ قسم. ڪاڙهو طوطو. ڪجيءِ جي هڪ ذات (ڏونڪو بندرو ۽ ڪردار). (اسم خاص). شاهه جي هڪ مشهور سورميءَ جو نالو.

● نُورِياڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ڪُنڊي بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

● نورِيو ۽ نورِيا (ت)؛ ذ. نور.

● نورِيُنڙو ۽ نورِيُڙا؛ ذ. (سن. نَڪُلَ). ننڍڙي جانور جو هڪ قسم (اڪثر وٽن ۾ رهندڙ) - لوڪڙو - موشڪبان - نورُنڙو - ڪِلهڙ - ڪلوري.

● نوڙُ ۽ نوڙَ: ذ. (سن. ناڙي). ٽلهو وڻيل رسو - ٽلهو واڄهه. ڪاءُ ڪندڙ رسو - ڪُنڍ. لاشو - سَيِّتُ. (ڪ).

● نِوَڙُ ۽ نِوَڙَ (ڪ)؛ ذ. صفت. وڙ نه ڪندڙ - بي وڙو.

● نِوڙَنُ: مصدر. (سن. نَمْ = نمڻ) نمڻ - جهڪڻ - هيٺ ٿيڻ - نياز ڪرڻ - سلام ڪرڻ - نڙت ڪرڻ. ڪنڌ هيٺ ڪرڻ. تواضع ڪرڻ. (نِوڙِيو - نِوڙِندو - نِوڙِيل).

- نِوَڙَ ۽ نِوَڙَونُ: ث. نوڙت - نڙت - نياز - هيناهين - نوڙت - تواضع.

- نِوڙَتَ ۽ نِوڙَتُونُ: ث. نياز - نشڙت - هيناهين - حليمائي - نهنائي. خدمت.

● نُوڙَنُ: مصدر. نوڙڻ - نمڻ - جهڪڻ - نڙڻ - سلام ڪرڻ - نمسڪار ڪرڻ.

● نوڙو ۽ نوڙا: ذ. (سن. نَوْن = نَو). ڪهوت ڪي ڏنل نَوُنُ (۹) جوڙن يا ڪڍڻ جي وڻ جو ڏاڄ.

● نِوڙو ۽ نِوڙا؛ ذ. صفت. بيڪار - بيڪارو - نڪمو - واندو - بي روزگار - خالي - ويهل - بنا ڪم - ري ڪمو - نڪمٽو. پالهو - فارغ - فالتو.

● نوڙِيُ ۽ نوڙِيُونُ: ث. (سن. ناڙي). واڻ جي وڻيل رسي - ڏور - وڏي. (اسم خاص). تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

- نوڙِيُ ٽِي ڇَونُ: بي ساهه ٽي ڇوڻ - لڳڙ ٽي ڇوڻ.

- نوڙِيءَ ڪي نانگ ٻَنائِڻُ؛ پولي ۾ اچڻ. وڌاءُ ڪرڻ.

● نوزڪاڻِيُ: اسم خاص. مزاري بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

● نوزڪاڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نُوزمانُ؛ اسم خاص. تعلقي قمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نوسادَرُ ۽ نوسادَرَ: ذ. پساريڪي وڪڙ جو هڪ قسم - نوشادر.

● نُوسارِيو ڏَهَرُ: اسم خاص. ٺر ۾ هڪ ڏهر جو نالو.

● نوسانِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نُوساءُ ۽ نُوساءَ (ل): ذ. ايذاءُ - ڏڪ - تڪليف.

● نُوسَرُ ۽ نُوسَرَ؛ ذ. صفت. چالاڪ - ناسوري.

● نُوسَنُ: مصدر. ناسون هڻڻ - سُنگهڻ - سُنگهي ڪولڻ - ڪولينڊو رهڻ. پٽڪڻ - رلڻ. بددعا ڏيڻ - لوسڻ - پيڙڻ (ڪ). پليءِ وانگر سنگهڻ. ڪا شيءِ سنگهڻ سان معلوم ڪرڻ. شيءِ جي ڪولا ۾ سنگهندو رهڻ. (نُوسِيو - نُوسِيندو - نُوسِيل).

- نُوسَ ۽ نُوسُونُ؛ ث. جانور وغيره جي نڪ رستي ڪا شيءِ سونگهڻ واري حالت - جاچ - ڪولا - ڏومو (ت). ڪنهن وٽ ري ڪمو وڃڻ واري حالت - پيٽ - پاراتو - بددعا - سراپ (ڪ).

- نُوسَپَ ۽ نُوسَپُونُ: ث. پيڙڻ واري حالت - نُوس.

- نُوسِنُوسِ؛ ث. نوسڻ واري حالت - (ڪنهن شيءِ جي ڪولا ۾) ناسون هڻڻ واري حالت - ڪولا ڦولها - لور لور.

- نُوسِنُوسِ ڪَرُنُ: ڪُٽي وانگر نوسڻ - درد ر پٽڪڻ - ڪڇهو ڪولڻ - رُلڻ - خراب ٿيڻ - بدنام ٿيڻ.

- نُوسُون (نُوسانُ) هَڻڻُ: اجايو رلڻ - ڏوما هڻڻ - جاچ ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= نُوسِيءُ ۽ نُوسِيءُ: ذ. صفت. نُوسُ نُوسُ کندڙ- در در نوسيندڙ- هيڪي.
= نوهي کيڏڻ: ڳولي کيڏڻ- تلاش ڪري هٿ ڪرڻ.
● نُوشُ: ذ. (ف) آب حيات. زندگي. شهر. معشوق. (صفت) سفيد. شيرين.
● نوش: ذ. (ف. نوشيدن=پيئڻ) ڏڪ. امبرت. مٺائي. ماکي. مِيٺو- مٺاڻ- ميناج.
= نوشُجانُ فرمائڻ: کاڌو کائڻ- کاڌو واپرائڻ.
= نوشُجانُ ڪرڻ: مزي مان کائڻ- کاڌو واپرائڻ.
● نَوُشُ (ت): ذ. مرد جو مخصوص عضوو- آلت.
● نَوشادَرُ: ذ. (ف. نوشادر: سن. نَوُسارَ) پسارڪي وڪر جو هڪ قسم- نوسادر (سواد، تکو ۽ چهرو)- زهردار لوڻ.
● نوشاهِيءُ: ذ. دُهل جي وچ جو هڪ قسم.
● نَوشتِ: ث. (ف. نوشتن=لکڻ) تحرير ڪيل- لکيل- نَوشتو- دستاويز- لکيت- نَوشتُ.
= نِوشتِ خوانڊِ: لکڻ پڙهڻ- لکپڙهه- لکاوت.
= نوشتو: ذ. لکيو. خط.
● نوشڪي: اسم خاص. بلوچستان ۾ هڪ مشهور شهر جو نالو.
● نوشَهُ: ذ. (ف) تازو پرڻيل مڙس- ڪهوٽ- وَنسو.
● نوشَهُرو. اسم خاص. جوهي ۽ نوشهري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو. شڪارپور ۾ هڪ دَرَ جو نالو.
● نوشَهُرو آبڙو: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَوشيروانُ! اسم خاص. ايران جي هڪ مشهور عادل بادشاهه جو نالو.
● نوعُ ۽ نوعَ يا انُواعَ: ذ. (ع) جنس- نمونو- پائنِ- قِسم- جاتي- ذات- وضع- طرح- طور- طريقو- ڍڪُ- پيرڪارُ- ريت- ڍنگ- چال- هلت چلت- شڪل- صورت- هيئت.
= نوعِيءُ ۽ نوعِيءُ: ذ. صفت. خاص- وشيش وان- مخصوص- آساڌارڻ- اڳسُ (دوا)- اڻ گسُ. ذات جو- قِسم جو.
● لَوُڪَ ۽ نَوُڪَونُ: ث. (ف) آڏي- چُهنب- چَتَ- چونڊي. ڏَڪُ- اِيذاءُ. ڪُنڊي (ل). نيشُ- ڏنگُ. هاسُ. چيڙچاڙ- شرارت- شوخي. وڏي اڏَ مان ڦندڙ نديءِ اڏَ (ت). قلم جي زبان- قطُ. ڪنارو. راس.
= نوڪِدارُ ۽ نوڪِدارَ: ذ. صفت. نوڪ وارو- چهنبدارُ- چهنبيارو.
● نوڪُ ۽ نوڪَ: ذ. ٻڙي- ڪِشتِيءُ.
● نوڪائِيءُ: اسم خاص. مزاري، ڏَرڪائي ۽ ٻگتي بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.
● نوڪَرُ ۽ نوڪَرَ: ذ. (ف) نوڪري ڪندڙ- ملازم- چاڪر- خدمتگار- شيوَڪُ- خادم- خدمت گذار- نمَڪَرُ- ٽهليو- ٻيلي- داسُ- بندو.
= نوڪَراڻو ۽ نوڪَراڻا: ذ. صفت. نوڪر جو- نوڪرڪو- نوڪر وارو.
= نَوڪَرَ چاڪَرَ: ذ. صفت. خدمتگار. نفر.
= نَوڪَرُ سَرڪاريءُ: ذ. سرڪار جي نوڪري ڪندڙ.
= نَوڪَر شاهِيءُ: ذ. راڄ جو اهو قسم (جنهن ۾ رعيت جا نوڪر پاڻ کي مالڪ سمجهن).
= نَوڪَرُهو ۽ نَوڪَرُهاءُ: ذ. نوڪري ڪرڻ واري حالت- نوڪري- نفري- ملازمت- خدمت- ٽهل- چاڪِري- ٻيلپو.
= نوڪِرِيءُ ۽ نوڪِرِيُونُ: ث. خدمت- ٽهل- خدمتگاري- ملازمت- شيوا- چاڪِريءُ- ڪم- ڪار- ڏندو ڏاري. شغل. ڀگهار- تنخواه.
= نوڪِرِياڻِيءُ ۽ نوڪِرِياڻِيُونُ: ث. خدمت ڪندڙ زال يا چوڪري- نفرياڻي- گولي- ٻانهي- ملازمه- پورهيت- خادمه.
= نوڪِري ڏيڻ: ملازمت ڪرڻ. ملازمت جو فرض ادا ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= نوڪريءَ سان لڳڻ: ڏنڊي ڏاڙيءَ سان لڳڻ.
= نوڪِرِيُ ڪرڻ: ملازمت ڪرڻ. مقرر پگهار تي روزگار ڪرڻ.
= نوڪِريون ڪرڻ: ڏنڊو ڪرڻ.
● نَوْڪَنَزيُن ۽ نَوْڪَنَزيُونُ: ث. (ف. نَوْ خيز) نئين جوان ۽ مضبوط گهوڙي - ٻيهاڻ گهوڙي.
● نوڪا (ڪ): ظِرف. ڏار - جدا - الڳ - ٻري.
● نَوْڪائڻ (ت): مصدر. نہ جاوڻُ.
● نَوَڪڙيُ ۽ نَوَڪڙيونُ: ث. نَوَنَ (۹) ڪڙين يا ساربن سان رهڻ واري راند - نَوَڪڙي - نَوَڪٽيُ.
● نَوَڪَٽيُ ۽ نَوَڪَٽيُونُ: ث. ٽر ۾ ٽيندڙ راند جو هڪ قسم. ٽري پرت جو هڪ قسم.
● نوگِرَهيُ: هندن جي شاديءَ جي هڪ رسم.
● نَوگِريُ: ث. (سن. نَوَ + گِرهـ = گِرهـ = گنڍ) نون گِرهن جي پوجا (جا ڪن هندن ماڻهن ۾ شاديءَ جي وقت ٽيندي آهي).
● نَوَلَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نَوْلُ (ت): ڏيڻيءَ کي سڏ ڪرڻ جو آواز.
● نَوَلُ ۽ نَوَلَ: ذ. صفت. (پرا: نَوَلو؛ سن. نَوَ + ل؛ ف. نَوْ = نئون). نئون - تازو - جوان. عجيب - سهڻو - پنهنجو مٽ پاڻ. اڻ هيرُو - اڻ هِريَلُ - ناآزمودگار - اڻ واقف - بي خبرو. بي آزمودگار. جنهن کي سکيا ڏنل نہ هجي. نئون سکيل ماڻهو. سيکڙات - نَوِلو - لولو - نوپل - آلَنَوْ - نو آموزُ - ناآزمودگار. ڍڇو - ڏهڙو - ناهڙ - چرڪٽو. ڪچو.
= نَوِلو ۽ نَوِلا: ذ. صفت. ڏسو نَوَلُ. ٻئي ڪوڙ جو - غَيرُ - ڏاريون - اوپرو - پرائو.
= نَوِلِيُ ۽ نَوِلِيُونُ: ث. لٽين شيءِ - اڻ آزمودگار (جنهن جو اڃا آنس نہ ٿيو هجي).
= نَوِلِيُ هُجَنُ: ڏاري يا اجنبي هجڻ.
● نَوُلَ ۽ نَوُلَ: ذ. واهارين جي اصطلاح موجب ربلوي جو پاڙو - ڪِرايو. ٻيڙيءَ جو پاڙو - پَتَنُ - مسواڙ - اگهه. (الگ. رُولُ Rule) قاعدو - قانون (ڪ). نورُ - هڪ جانور (ل).
● نول ڪول: ذ. ميوي جو هڪ قسم.
● نولڪو: اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَوِلو ۽ نَوِلا: ذ. تاسَ جو هڪ پتو - نئولو - نون (۹) داڻن وارو پتو. (ذ. صفت) دَلو - لچو - بدمعاش.
● نَوُلو ۽ نَوُلا: ذ. ذبح ڪرڻ واري اوزار، چاقو وغيره جو مٺڪو يا مهيخَ. عورتن جي وارن ۾ هڻڻ جو بَڪَلُ يا ڪِلِيُ.
● نولُو ۽ نولُو: ذ. لور پٽڙو.
● نَوُمُ: ث. ذ. (ع) نِيندَ - نِيندِرا - گهپيرَ - ڪَسَرَ.
● نُومِرِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُومِڙِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نومِيُ ۽ نوميُ: ذ. (سن. نَوَنَ = نَوَ) سنڌي مهيني جي نائين تاريخ وارو ڏينهن (اونداهي يا سُهاڻي پک جو).
= نومِيُونُ، نوميُونُ تَلِسيُون: ث. ڪتي مهيني جي پهرين پک ۾ نوين ڪاڻ وڻي يارهين تائين ڏينهن (جنهن تي) هندو ماڻهو ورت رکندا آهن ۽ تلسيءَ ٻوٽي جي پوجا ڪندا آهن انهيءَ لاءِ ته سَرءُ جا تپ نہ ٿين.
● نُونَ: اسم خاص. ٽر ۾ رهندڙ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. (ذ) مڇي. مس ڪپڙي. وڻ جو ٽُڙُ. ڏن.
● نُونِ: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نُونارِ ۽ نُونارِيُونُ: ث. (سن. لَوَنَ = لُوڻ) لوڻ جي ڪڍ - لوڻ ڏهڻ وارو هنڌ - لوڻ ڪاڻ.
= نُونارِپَ ۽ نُونارِپُونُ: (ڪ): ث. لوڻ ڪاهڻ جو ڪمَ.
= نُونارِيُ ۽ نُونارِيُ: ذ. صفت. لوڻ ڪاهيندڙ - لوڻ وڪڻندڙ - نمڪسازُ - لوڻ جو ڪم ڪندڙ - نونارِي. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● نُونارَنْ (ل)؛ مصدر. سارڻ ـ موچڑا هڻڻ. (نُونارِ يو ـ نُونارِيندو ـ نُونارِيل).
ـ نَوَنْتِيْ: ث. (سن. نَنْتُوَنْ + نَرِ = نَي) راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ ٽي چورس ٽاهي ارڙهن سارين سان ٻه جڻا راند ڪن).
● نِوَنْدِ ۽ نِوَنْدُونْ (ڪ)؛ ث. هيٺاهين ـ لاهي ـ نشيب ـ نمندـ نوڙ ـ جهڪاڻ. گهٽتائي.
● نُونْدُ ۽ نُونْدَ: ذ. جبل جو نڪو ـ وريل چوٽي. رقم.
● نُونْدِڑا؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُونْدَنْ: مصدر. نوندڻ ـ نقل ڪرڻ ـ مشق ڪرڻ. حساب ۾ ڪجهه داخل ڪرڻ.
● نُونْدُ ۽ نُونْدَ: ذ. صفت. پهلوان ـ ڪوندر. سهڻو (ل). بناسِر ڏڙ ـ ڏيڏر (ت). آخر ـ نيٺ ـ پڄاڙي ۾ ـ نينان نيٺ ـ ڇهاڻ ڇيهه. شادي وغيره وقت چوڻري وغيره ڪوڙڻ لاءِ خاص نريمن واريون ڪانيون يا سايون ٽاريون.
ـ نُونْدِيْ: نوندو. (سن. نَوَنُوِدِ). وڻ جي ٽاري يا شاخ "نُونْدَ تي چڙهڻ". ڪهوڙ ٿيڻ.
● نُونْدا ۽ نُونْدا (ل): ذ. ساهراڻو قبيلو ـ ساهرا. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● نُونْدَنْ (ڪ): مصدر. (سن. آنْدْ = سوراخ ڪرڻ). ڪاغذ فائيل ۾ هوڻ. لکڻ ـ اتارڻ ـ نقل ڪرڻ ـ نُونْدَنْ. (نُونْدِيو ـ نُونْدِيندو ـ نُونْدِيل).
ـ نُونْدَ ۽ نُونْدُونْ: ث. هوڻ واري حالت ـ هوچ. ڪتابن ۾ داخل ڪرڻ واري حالت ـ داخلا. حساب. ڪنڊو. بندي ـ دفتر.
ـ نُونْدُ آمدنِيْ: ث. باهر موڪليل مال جي تفصيل لکڻ لاءِ هڪ ڪاپي ـ داخلا جو ڪتاب.
ـ نُونْدَ نُونْدَنْ: ڪاغذ هوڻ.
ـ نُونْدِي ۽ نُونْدِيُونْ: ث. نوندڻ.
● نُونْدُو ۽ نُونْدا؛ ذ: پالو ـ نيزو ـ ٻڪي ـ سانگ ـ ڏڦو.
● نُونْدِيُونْ: ث. نَوَ (۹) خزانا.
● نُونَرَ ۽ نُونَرْ: ذ. ڪوڙ ـ ڏڪ ـ انبار ـ تمار گهٽو ـ ڍير ـ ڍهر ـ تودو (ت). نونار ـ لوڻ جي ڪاڻ. قائل ڪپڙا. (ڻ).
● نونسو؛ ذ. (۰۰۹) نَوَن سَتون ڏاڪڻ وارو. نَوَ سَؤ ڏاڪڻ مان ٺهيل ڪپڙي جو هڪ قسم.
● نَوَنْ ڪَنَا؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُونَنْ ۽ نُونَنَ (ڻ). ذ. ڍڪي وغيره ڪي ڍهڻ وقت ڪيس وڏل ٽنگڻ ۾ رسي ٽڪر ـ ولنگ ـ ڏنگ.
● نَونِهالْ: ذ. صفت. (ف). نوجوان. تازو نڪتل وڻ.
● نُونْهَنْ ۽ نُونْهَنْ: هٿ پيرڻ جي آڱرين جي چوٽيءَ مٿان سخت چمڙ جو ٽڪر ـ نَڪْهَن ـ ناخن ـ ناخون. (سن. سْنشا). پٽ جي زال ـ نُنهن.
ـ نُونْهِيْ (ت)؛ ث. آٽ جو نُنهن.
● نُونْهِيو ۽ نُونْهِيا: ذ. جنديءَ تي چمڙن ڪيڻ جو هڪ اوزار.
ـ نُونِيْ ۽ نُونِيُونْ: ث. جاءِ جي پتين مٿان جميل ڪلر.
ـ نُونِيو ۽ نُونِيا: ذ. صفت. نمڪ آميز ـ لوڻ جهڙو ـ لوڻ وارو.
ـ نُوْنَ (ڻ): ث. ڏکهو مڙهو.
● نِوِنْ: مصدر. (سن. نَمْ = نمڻ) نمڻ ـ جهڪڻ ـ نوڙڻ ـ ڪهو ٽيڻ. پيش پهوڻ ـ آڻ مڃڻ. نياز ڪرڻ ـ نمرتا ڪرڻ. (نِويو ـ نِيونْدو ـ نِويتْل).
ـ نَتوٽِيْ ۽ نِوِٽِيُونْ: ث. نوڙ يا نمڻ واري حالت ـ نڙت نياز. هيٺاهين زمين.
● نُوڻ ۽ نُوڻُونْ: ث. هيٺاهين ـ لٿهندي ـ نشيبي ـ لاهي. جهِرَ. نِهنائي ـ نڙت ـ نياز ـ نِماڻائي.
● نُونْ ۽ نُوڻَ: ذ. لَنَوَنْ.
● لُوٽِيْ: ث. (سن. لَمْ = لمڻ). لوڙت ـ نياز.
● نتووتر: ذ. ۹ ۽ سؤ ـ هڪ سؤ سان نَوَ (۹) ملائڻ واري حالت ـ هڪ سؤ تي (۹) لَوَ.

Gul Hayat Institute

● نَوَهارَ ع نَوَهارُونْ: ث. کنڊ يا ٻلنگ وغيره واڌ لاءِ سُٽ جي آڻيل ٻئي - نتوارَ - نَواڙَ.
● نوهانيُ: اسم خاص. ايراني مڪران ۾ رهندڙ هڪ قوم جو نالو.
● نُوهاڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُوهَٽُ (ث): ث. ٻاڻي نہ ملڻ واري جاءِ - جتي ٻاڻيءَ جي ٻُوءِ به نہ هجي.
● نوهرُ ع نوهرُونْ: ث. پوک لاءِ تيار ڪيل ٽئين زمين - نَهُوَرَ - تازي ٽهيل زمين - آلي يا ريج واري زمين.
● نوهريا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُوهڙو ع نُوهڙا: ذ. سيڙن وقت آگر ۾ وجهڻ جو چلو. ٻير جي آگر ۾ ٻاڻ جو نورو - چپر.
● نِيوَهَنْڊِ ع نِوَهَنْڊِيُونْ: ث. نئون - هياهين - لاهيي - نِيشِيبِي - لَهَندي.
● نوهِنْڊِراڙَ (ث): ث. رهڙ - رَهنبر.
● نُوهَنُ ع نُوهَنُ (ث): ذ. جنبي ۾ دِلا ٻڌڻ جي رسي.
● نوهيُ ع نوهيُونْ: ث. ڪاٺ تي جنبي چاڙهڻ جو هڪ قسم.
● نوهيرَنُ (ث): ذ. ٽَري پرت جو هڪ قسم.
● نوءِ نوع: ث. صفت. نَوي (۹۰). تڏهن. سنهي ٻُوند (مينهن جي). (ن - ب).
● نوٽيونْ: ذ. صفت. نو ٻُونْ - هڪ نمبر - (۹۰) نمبر.
● نُوٽالُ (ث): ڏڪي وغيره کي سڌ ڪرڻ واري حالت.
● نوٽيُ ع نوٽيُ: ذ. صفت. نئون مريد - ٻهريون ٻيرو ويندڙ. نوڙي.
● نوٽيروُ ع نوٽيرا: ذ. صفت. نويڪلو - خلاصو - واندو.
● نَوِي: ذ. صفت. هڪ عدد - (۹۰) - نوءِ.
● نَوِيُونْ: ث. نَوي جي ضرب آهت.
● نَوِيُ ع نَوِيُونْ: ث. نئين - تازي.

● نِيوِيُدَنْ: ث. (سن). وينتي - آرداس - عرض.
= نِيوِيُدَنْ كَرَنُ: وينتي ڪرڻ - عرض ڪرڻ.
● نِيوَيڙو ع نِيوَيڙا (ل): ذ. گدام - انبار.
● نَوِيُسُ ع نَوِيُسْ: ذ. صفت. (ف. نَوِ شُٽَن = لکڻ) مرکب لفظ بمعنيٰ لکڻ وارو - تحرير ڪندڙ - لکندڙ - لکڻ وارو: جيئن ته: "عريضي نَوِيس" وغيره.
= نَوِيُسِيُ ع نَوِيُسِيُونْ: ث. لکڻ واري حالت - لکڻي - تحرير. "عريضي نويسي."
● نِيوِيڪِلوُ ع نِيوِيڪِلا: ذ. (سن. نَوَ لا = نئون، عجيب + ايڪلا = اڪيلو) اڪيلو - تنها - خلاصو - هڪڙو ڇڏو - ڌار - جُدا - عليحدو - ايڪانت ۾. گوشانتو.
= نِيوِيڪِلائِيُ ع نِيوِيڪِلائِيُونْ: ث. اڪيلائي - تنهائي - عليحدگي - جُدائي - ايڪانت. واندڪائي - فرصت. خلوت. مينهوڳيءَ بعد ڪليل هوا.
= نِيوِيڪِلِيُ ع نِيوِيڪِلِيُونْ: ث. اڪيلي - تنها - آراڌي.
= نِيوِيڪِلوُ ع نِيوِيڪِلا: ذ. صفت. اڪيلو - نِيوِيڪلو - تنها - جُدا - ڌار - هيڪلو - ڇڏو - عليحده.
● نَوِيلُ ع نَوِيلَ (ت): ذ. نئون آيل - تازو آيل - نوآموز.
● نَوِيلوُ ع نَوِيلا: ذ. صفت. جدا - ڌار - اڪيلو - هيڪلو - نيولو - نيرو.
● نَوِيلِيُ ع نَوِيلِيُونْ: ث. (پرا. نويليا. سن. نويلِيڪا) نوجوان ۽ حسين زال - ڪُنوار - وَنِي. نئين.
● نَهَهُ ع نَهَهَ: ذ. (پرا. نَهَهَ. سن. نسک) نُنْهُنُ - ناخُنُ - ناخُونْ.
● نَهَهَ ع نَهُونُ (ت): ث. (سن. سُنُشا = نُهنُنْ). هم عمر - سَٽ - برابر. ٻُٽ جي زال.
● نَهارُ ع نَهارَ: ذ. ڏينهن - روز - يوم - صبح ڪان شام وارو عرصو. جهنگلي جانور جو هڪ قسم - بگهڙ - گدڙ - گُرگ - ميرُو.

Gul Hayat Institute

= نهارٹيءُ ۽ نهارٹيونءُ: ٿ. بکڙ جي مؤنث - بکاڙي - بکڙي.
= نهاريءُ: ٿ. نيرن - ناشتو.
● نهارڻُ: مصدر. (سن. نيپالِيه > نيه + پَل) نهار ڪرڻ - نيڪاهه ڪرڻ - ڏسڻ - نظر ڪرڻ. تاڪڻ - سنڀال ڪرڻ - نظرداري ڪرڻ - نهوڙڻ - خبر لهڻ. ڳولڻ - جاچڻ. ٽيڻ - تاڙڻ - تاڻڻ - ٿوڻ وجهي ويهڻ - اک ۾ رکڻ - چڪاسڻ - هٿ ڪَنڻ - ڳولا ڪرڻ. لحاظ ڪرڻ. خوب جاچ ڪرڻ. جوءِ وجهڻ. (نهاريو - نهاريندو - نهاريل) منهن تڪڻ. منهن ورائڻ. انتظار ڪرڻ.
= اِهارَ ۽ نهارُونءُ: ٿ. نهارڻ واري حالت - نگاهه - نظر - نظرداري - جاچ - تلاش - ڳولا - چوڪسي - نگهباني - سجاڳي - تڪَ. گهُور.
= نهارُو ۽ نهاروءُ: ذ. صفت. نهاريندڙ - جاچيندڙ - تلاش ڪندڙ - ڳولائو - طالب - خواهان - گهورُو - طالبُو.
= نهاريوءُ ۽ نهاريا: ٿ. جاچيندڙ - ڳوليندڙ. (ن - ب).
= نهاريءُ ۽ نهاريُونءُ: ٿ. صبح جي مانيءَ - نيرن - ناشتو - نيرڻ. خريف جي آبادي ۽ لاءِ زمين مان ڪڪ پَٽن صاف ڪرڻ واري حالت. گهوڙي جي ڪائڻ لاءِ دوائن ۽ اُنسي جو ڪوهيل چاڙو. راتب - ڳوٽ.
● نهالَ ۽ نهالَ: ذ. صفت. (ف. نهالَ = تازو رکيل يا نئين وڻ) خوش - سرهو. گهڻو - جامر - سرس. ڦَلدار - ميوي دار. تازو. سرفراز - نوازيل. چنديو - راضي - خوش - مزي ۾ - پَرسن - سُکي - آسود و - آچڪ - گُدگُد - هَرشت - ممون - ڪامياب - بامراد - مالامال - خوش حال - فراغ ٻال - ڪامران - خوش خورم - سرسبز - شاداب - بهار بهار - سرهو. ٿورو - لائق - احسان - مهرباني. بي فڪر. سائو - تازو - نئون نڪرندڙ ٻوٽو. (ذ). تازو رکيل وڻ - ٽڏو - چڪيءَ وارو سلو - گونج دار ٻوٽو.
= نهالُ ٽيڻءُ: سُکي ٽيڻ - آسود و ٽيڻ - خوش ٽيڻ - سرهو ٽيڻ - خوشحال ٽيڻ.
= نهالُ ڪَرڻُ: مالا مال ڪرڻ - ڏئي ڇڏڻ - امير بنائڻ - غني بنائڻ - بي پرواهه بنائڻ - سرفرازي بخشڻ - ممتاز بنائڻ - نوازڻ.
● نهالاٽيءُ: اسم خاص. لاشاري بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.
● نهالِيءُ ۽ نهاليُونءُ: ٿ. چادر - پٽراڻي - نندي سوڙ - رضائي.
● نهانءُ ۽ نهانءُ: ذ. جَندي ۽ تي ڪاٺ پورڻ جو هڪ اوزار. (ت). (ذ. صفت). هوشيده - لڪل - پنهان.
● نهانءِ ۽ نهانڻيُونءُ (ڪ): ٿ. پڌرائي - معلوميت - سُڌ - ڄاڻ - اطلاع.
● نهانڻ ۽ نهانءِ: ذ. گرميءَ جي مُنڊ - اونهرو - آرهڙ.
● نهاڻ ڏيڻُ: ڪير و لوڙڻ واري ٽانءِ هيڻان سياري ۾ ڪوسي ڪير ڏيڻ. (ت).
● نهاڻيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نهائيءُ ۽ نهائيُونءُ: ٿ. ڪُنيءَ جي ٽانون پڇائڻ جي ڪوري يا ٻَڌي - ڪُورو - ٻَڌو (سرن وغيره جو) - اوِيءُ. بدن جو هڪ عضوو - ڊونگري.
= نهائين ڪانءُ نينهڙنءُ سيکڻءُ: ان لئڪو ۽ پڪو پريم سکڻ.
● نهايَتَ: ظرف. صفت. (ع). انتها - پڇاڙي - آخر - حد - پڇاڻي - ڇيهه - انت - ٽوڙ - ڇيڙو - انجام - غايت - پڇي. تمام - بي اِنتها - تمام گهڻو - خوب - ڏاڍو - اتينت.
● نهڻوءُ: اسم خاص. تعلقي ميڻيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نهڻوءُ ۽ نهڻنا: ذ. صفت. (سن. نيه = نه + هٺَ) هٺ نه ڪندڙ - ٻنا هٺَ - وڏائي نه ڪندڙ - ٻنا تڪبر - غريب - نيماڻو - ادب - حَياءُ دار. مائيٽو - صبر وارو - حَليم - ٻُرد بار - نهڻني - نيرا هنڪاري - نيرا اپماني - مسڪين. هيٺو - اپرو،

Gul Hayat Institute

ـ نِهَنَائِيُ ع نِهَنَائِيُونُ: ث. هيئ ڪرڻ واري حالت ـ هيڻا هين ـ نياز ـ نِمرَتَ ـ حليمائي ـ غريبي ـ غربت ـ نماڻائي ـ نِمرتا ـ عِجزُ.

ـ نِهَنَڙِيُ ع نِهَنَڙِيُ: ذ. صفت. ٻنسا هڻ ـ نِراهنڪاري ـ مائيڙو ـ صاهر ـ هرد بار ـ نماڻو ـ نهنو ـ (ث). هيڻا هين ـ نمرتا ـ نڙوت ـ عجز ـ نهڻائي.

● نِهَنَڙِيو: ذ. صفت. (سن. نِرُ + هَسَتَ = هٿ). ٻنا هٿن جي. ٻنا هٿيار جي ـ ٽلهين هٿين.

● نِهِچَلُ: ذ. صفت. (سن. نِش = نہ + چَلُ = چلڻ). نہ چُرندڙ ـ پڪو.

● نِهِچو ع نِهِچا: ذ. (سن. نِشچِيَہ). نهچي ـ نِسچو ـ نِشچو ـ پڪ يقين ـ اعتبار ـ وشواس. چوٽي. دليري ـ گستاخي.

ـ نِهِچِيُ ع نِهِچِيُونُ: ث. پڪ ـ يقين ـ اعتبار ـ وشواس. (ذ. صفت). پڪو ـ نسچي.

● نَهَرَ ع نَهَرُونُ: ث. (ع). درياءَ جي شاخ. وهڪرو ـ شاخ ـ ندي ـ درياهه ـ آبجو ـ نالي ـ واهه ـ وهه ـ ڪٽ ـ ڏارا ـ ڏار ـ ريلو ـ ويڙ ـ وڏي ڪسي ـ نالو ـ واهو ـ نياڻ ـ نارو. (اسم خاص). تعلقي ڪهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِهَرَ ع نِهَرُونُ: ث. (سن. نِيالِيَہ). نهارڻ واري حالت ـ نهار ـ نگاهه ـ نظر ـ نظرداري ـ سنيال ـ جاچ.

" توٽي قيد نفي توٽي نقلي نِهر نصيب ڪرين مولا. "
(گل شڪر)

● نَهَراجُ ع نَهَراجَ: ذ. قبر ۾ داخل ڪرڻ واروقت.

● نهراٽيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نِهرڻُ: ث: (ف. ناخن گير). نڪنهن لاهڻ جو اوزار ـ ٽهيرڻ.

● نُهَرَنُ: مصدر. (مڙدو) دفن ڪرڻ ـ دفنڻ ـ ڍڪڻ ـ پورڻ ـ (قبر ۾) رکڻ. جکڙڻ ـ بند ڪرڻ. (نهريو ـ نهريو ـ نهريل).

ـ نِهَرَ ع نِهِرُونُ: ث. بند ڪرڻ يا پورڻ جي حالت.

ـ نِهراجُ: ذ. قبر ۾ داخل ڪرڻ يا بند ڪرڻ (تابوت) جو وقت.

ـ نِهِيرَ ڪَرَنُ: تابوت کي حشر جي ڏينهن ۾ ڪهائي آڻي مقرر جاءِ ۾ بند ڪرڻ.

● نَهَرُو ع نَهَرا: ذ. ڏکڻ سڳن وارو (ڏاند، ڦاڙهو وغيره) ـ آڻين سڳن وارو جانور ـ وڏو ڏکو ـ ڏکي جو هڪ قسم. وڙهندڙ ـ ويڙهاڪ ـ فسادي. لچو ـ بدمعاش. ڪٽيب واري سخت شيءِ (ضد. پورو).

ـ نَهَرو پَنَجَنُ: بداخلاق ٻڌڻ ـ سرڪش ٽيڙ ـ لچو ٽيڙ ـ بدمعاش ٽيڙ.

ـ نَهَرِيُ ع نَهَرِيُونُ: ث. وڏن سڳن واري ڏکي وغيره. (ذ). وڏن سڳن وارو ڦاڙهو. سياري مينهن. ڪٽيب پريل شيءِ (ڪاڻي وغيره). (ضد. پوري).

ـ نَهَرِيوارُ ع نَهَرِيوارَ: ذ. صفت. ڪوس ڪڍڻ. ڪاسائي ـ ڪاسائڪو ڏنڊ ڪڍڻ ـ نهريوان.

ـ نَهَرِيُوانُ ع نَهَرِيُوانَ: ذ. صفت. نهريوار ـ ڪاسائي.

● نَهَرُو ع نَهَرا: ذ. زمين ۾ ڪتل شاخن واري ڪاڻي ـ ڏانون وغيره ننگي لاءِ ڦانگڙار ڪاڻي. نَرُ. سَروان ـ نَرهرڻ. (ذ. صفت). سخت ـ ڏاڍو ـ مضبوط ـ وزندار ـ ڪورو ـ بار وارو ـ پهلوان ـ زور وارو. پينو. گهاٽو. مائيدار.

ـ نَرِي وِٽ: ڏکاڻي، ويڪراڻي، ٽلهاڻي واري شيءِ.

● نَهَرُو ع نَهَرا: ذ. صفت. گهاٽو ـ ڪوڙهو ـ ڪٽيل ـ پڪو ـ سخت ـ ڏاڍو ـ مضبوط ـ وزندار ـ مائيدار ـ تنت. (مال).

ـ نُهَرائِيُ ع نُهَرائِيُونُ: ث. گهاٽائي ـ گهاٽاڻ ـ ڪوڙهاڻ ـ گهات ـ مضبوطي ـ پڪائي ـ پختائي.

● نَهَرِيُ ع نَهَرِيُونُ: ث. نڪنهن سان ڪري مٽي جي وارن پٽڻ واري حالت. (اسم خاص). هندڪي سال جي هڪ مهيني جو نالو ـ نٿهاري.

ـ نَهَرِيُ پَتَائِنُ (ت): ناس ڪرڻ ـ چت ڪرڻ ـ ناهود ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● نَهريا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نَهڙِي: اسر خاص. ٿر ۾ رهندڙ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.
● نُهڙِيا: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● نُهڙَڻ: مصدر. نِهوڙڻ - نهوڙي نيڻ - چٽ ڪرڻ. (نُهڙِيو - نُهڙِيندو - نُهڙِيَلَ).
- نِهڙُ ڪَرڻ: پورو ڪرڻ - ختم ڪرڻ - چٽ ڪرڻ. وهر ڪرڻ.
● نِهڦَلَ ۽ نِهڦَلَ: ذ. صفت. ڦَلَ ڪان سواءِ - نِڦَل - نسڦل - اجايو - بي سود - فضول - بيڪار - اڪيارٿو.
● نَهڪارَ ۽ نَهڪارُون: ث. نه ڪرڻ واري حالت - نَهڪار - اِنڪار - ناڪار - نابري - جواب - عدول.
● نِهڪام ۽ نِهڪامَ: ذ. صفت. (سن. نِشْڪام، نهـ = نه + ڪام = چاهنا). شهوت ڪان آجو - دنيائي خيالن ڪان آزاد - دنيا جي لوڀ، لالچ ۽ حرص ڪان پري. نرلوڀي. سواءِ چاهنا جي. نِسوارٿي - بي غرض.
● نِهڪَپَتَ ۽ نِهڪَپَتَ: ذ. صفت. (سن. نِشْڪَپَتَ). ڪَپت ڪان سواءِ (جنهن جي دل ۾ ڪپت نه هجي). صاف دل - سِڌو ساڌو - هالو پولو - نِرچل - شڌمتي - ري ڏائي ڏنبيءَ - ري ڏِنگ - بي ڊوهو - وسوڙل - سچو - سَرل - نِسڪپَتَ - صاف گو - بي ريا - راست باز.
● نَهڪَر ۽ نَهڪَرُون: ث. ناڪار - انڪار - ناهري - نهڪار.
● نَهڪَرم ۽ نَهڪَرمَ: ذ. صفت. ڪامنا يا چاهنا ڪان چٽل - نهڪام - دنيائي خواهش ڪان آزاد.
- نَهڪَرمِي ۽ نَهڪَرمِي: ذ. صفت. دنيائي خواهش ڪان آجو - نهڪرم - نهڪام - لاطمع.
● نِهڪَلَنڪ ۽ نِهڪَلَنڪَ: ذ. صفت. (سن. نِهـ = سواءِ + ڪَلَنڪَ = ڏوهه). بي داغ - بي عيب - بنا داغ - نِرمل - پاڪ - پوتر.
● نِهڪَ ڪَهڙو (ڪ): اسر خاص. هڪ نئين جو نالو.
● نِهڪَل ۽ نِهڪَلَ: ذ. صفت. چيو مڃيندڙ - چٽيوان - فرمانبردار - سدورو - حيا ۽ ادب وارو.
● نِهڪلو ۽ نِهڪلا: ذ. ٽاس جي پتن ۾ نون (٩) داڻن وارو پتو - نَوِلو - نوَلو. ٽانون ڏنگڻ لاءِ ڏانڪدار ڪاني - نهرو. (ت).
● نَهڻ ۽ نَهڻ: ذ. (پرا. نَهَ: سن. نڌ). هٿن پيرن جي آڱرين جي چوٽيءَ مٿان ٿيندڙ سخت ڪل - نَڪهڻ - ناخون - ناخن.
- نُهڻ ديون پرين جا: ذ. ننهن جي شڪل تي سمنڊ ۾ پيدا ٿيندڙ خوشبودار ڪاڙهاڻ تيل ماڻل هڪ شيءِ.
● نُهڻ ۽ نُهڻ، نُهڻَر، نُهڻَرُون، نَهڻَرُون: ث. (سن. سْنُشا). پٽ جي زال - نوُهن.
● نِهڻبَ ۽ نِهڻبُون: ث. شادي يا مجلس وغيره ۾ شرڪت لاءِ ڪوٽ - دعوت - سڏ - نيٽ.
● نُهڻبڻ: مصدر. (سن. نڌڪ = نُهڻ). ننهن سان رهڙون پائڻ - رهڙڻ - رَهنڊڻ - رهندون پائڻ - رهڙون پائڻ - رهندا پائڻ - زخمڻ.
- نُهڻبَ ۽ نُهڻبُون: ث. رهڙ - رهنڊ - چيرن رواجي ننهن ڪان وڌيل نڪهن.
- نُهڻبَ آڪاڻُ: حصا رکڻ - شراڪت ڪرڻ - پائيواري ڇاڻڻ. ڪنهن ۾ نموني شامل ٿيڻ.
- نُهڻبَ پائڻ: ننهن سان رهڙ پائڻ.
- نُهڻبِراڙَ ۽ نُهڻبِراڙُون: ث. رهڙ نُهنڊ.
- نُهڻبو ۽ نُهڻبا: ذ. نُهنڊ - رهنڊ - رهڙ. غير رواجي وڌيل ننهن.
● نَهڻبُي: اسر خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نِهڻڪ ۽ نِهڻڪ: ذ. (سن. نِهـ دنِشْ = نه + سَنڪَڪ). بنا سنگ جي - اڪيلو. تارڪ الدنيا - بي خوف. لاغرض. درياءِ جانور. جانور جو هڪ قسم - گهوڙيال - واگو - مانگر مڇ. شينهن. سٽ ۽ اڇڻ وجهڻ واري جاءِ - آهڙاٽو. (اسر خاص). خالصن جي هڪ فرقي جو ماڻهو (اهي خالصا سنسار جا

Gul Hayat Institute

لاءِ گهاپا لاهي گرو جي حڪم پنهان سير ڏيڻ لاءِ همیشه تیار رهندا آهن). (ذ. صفت). هي ڏهو- هي خوف - هي ڏوڻ - هي خوفو. لاغرض - نِسنگ - هي پرواهه.

● نَهڻُ: مصدر. بَدڻ. قابو ڪرڻ.

= نهي: (سن. نَدّ). نهڻ جو اسم مفعول. بدل - قابو.

● نِهڻُ: مصدر. نِيڻُ - ڪشي وڃڻ - نِيڻ - چورائي ڪڍي وڃڻ - ڪِسڪائي وڃڻ - هري ڪرڻ. دفع ڪرڻ. غالب ٿيڻ. ڇڏڻ. جيڻ - جوهه - غلبو ڪرڻ - مات ڪرڻ - دَمن ڪرڻ (اِندريون) - (تي) قابض ٿيڻ - ماري مات ڪرڻ. (نَهيو - نَهندو - نَهِيَل).

● نِهوُ ۽ نِهاءِ: ذ. ڳنڍ - جوڙ - ميل - ڳانڍاپو - لاڳاپو - ناتو - لڳ لاڳاپو - عزازت - دوستي - متي مائتي - سَڪُ - رشتو - پيچ - سَنهِنڊُ - ربط - تعلق - بُڻ - بنياد - اصل. لڇڪ - شرم. خزانو - دولت - مايا - ملڪيت. ڪوهه جي تري ۾ زمين مان نڪرندڙ ڌاڻيءَ جي نسار جو منهن - هيناهين. وسيلو.

= نِهوُ نِهارَڻُ: اصليت سڃاڻڻ - سڪت سڃاڻڻ - پنهنجن وڏن ڏي ڏسڻ.

● نَهُوَرَ ۽ نَهُوَرُونُ: ث. (سن. نتو = نئون) نئين زمين (جا اڳي آباد نه ٿي هجي). آها زمين جا آباديءَ لائق هجي، مگر اُن ۾ نه هر ڪاهيو وڃي ۽ نه پٽر پوريا وڃن. غيرآباد ٻيل زمين - آباديءَ لاءِ نئين سر تيار ڪيل زمين - نئين زمين - پلي زمين - سائي زمين - وٽ واري زمين - تازي ڪيڙيل زمين - نَوَهَرَ. گاهه جو ميدان - وِيءُ - چراگاهه - ريلَ. نار جي هڪ ڪاڻي (جنهن تي لٽ ٻيهي ۽ پانڊي ڦيري). نئين پرٽيل زال.

● نِهوُڻُ: مصدر. (سن. نِـ = نَـ + هَتْ = زبردستي ڪرڻ) زور سان جهلڻ. دٻڻ. غالب ٿيڻ. ڦيڙڻ. قابو ڪرڻ. بيهوش ڪرڻ. ضعيف ڪرڻ. مارڻ. ناس ڪرڻ - ناهود ڪرڻ - ذري گهٽ ختم ڪرڻ - فنا ڪرڻ - چٽ ڪرڻ - تباهه ڪرڻ - ماريڻ - خاتمو ڪرڻ - غرق ڪرڻ - ٻوڙڻ - هيرت ڪرڻ - (بيماريءَ جو) پڇاڙي ڇڏڻ - وڃي وجهڻ - وکوڙي وڃڻ - نيٺوڙڻ. تاهوت اندر رکي ٻڙَ بند ڪرڻ. (نِهوڙيو - نِهوڙيندو - نِهوڙيل).

= نِهوڙُ ۽ نِهوڙَ (ت): ذ. نهوڙجڻ يا قابل واري حالت. عشق.

= نِهوڙ جَنُ: مصدر. عاشق ٿيڻ - موهت ٿيڻ - چڪن ٿيڻ. گرفتار ٿيڻ - قابجڻ.

= نِهوڙِي نِيتَنُ: خاتمو ڪرڻ - ختم ڪرڻ - چٽ ڪرڻ - ناهود ڪرڻ - پورو ڪرڻ - ذري گهٽ مارڻ - فنا ڪرڻ.

● نِهوُنُ ۽ نِهُونُ: ذ. ڪاڻيءَ جي جنبيءَ تي گول ڪرڻ جي اوزار جو هڪ قسم.

● نَهِيُ: ث. (ع). منع. خراب ڪمن کان روڪ - ٻڌڻ يا قابو ڪرڻ واري حالت.

● نِهِيُ ۽ نِهِيُ: ث. ناتو - نهو - لاڳاپو - سَنهِنڊ - عزازت - ڳانڍاپو - واسطو - تعلق - متي مائتي.

● نَهِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● نَهِيتَرَنِ ۽ نَهِيتَرَنُونُ (ت): ث. نَنهن لاهڻ جو هڪ اوزار - نهيرڻ.

● نَهِيتَنِ ۽ نَهِيتَنُونُ: ث. نَنهن ڪتڻ جو هڪ اوزار - نهيترڻ - نهيرڻ.

● نَهِيرَنِ ۽ نَهِيرَنُونُ: ث. (سن. نَكَ = نَنهن) ننهن ڪپڻ جو اوزار - نهيترڻ - نهيتڻ.

● نِهِيرَنُ (ت): مصدر. ميت کي قبر ۾ رکڻ. (نهيريو - نهيريندو - نهيريل).

● نَهِيرو ۽ نَهِيرا: ذ. ٿانون وغيره ٽنگڻ لاءِ زمين ۾ ڪٽيل ڦانگدار ڪاٺي (جنهن ۾ ڏَڏَ ولوڙڻ وقت مانڊاڻيءَ ۾ رسيون برانڪائجن). نهيرو.

= نَهِيلو ۽ نَهِيلا: ذ. نهيرو - نَهِيرو.

● نَهِيڻڪ: اسم خاص. مرڪزي حڪومت ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● نِيٽَ ۽ نِيٽاڻُونُ: ث. ذات - نيات - قوم - فرقو - ڪوٽو - قبيلو - ڪهراڙو - نسل. پائيچاري - برادر. پنچائت.

Gulhayat Institute

ـ نِيَاتِيُ ع نِيَاتِيُ: ذ. صفت. نيات جو ـ نِيَاتيرو ـ قومي ـ خاندائي ـ ساڳئي خاندان جو.
● نِيَاپُ ع نِيَاءُ: ذ. نياهو ـ پيغام ـ سنيهو ـ سند يس ـ پاراهو.
ـ نِيَاپَائِيُ ع نِيَاپَائِيُ: ذ. صفت. نياپي وارو ـ نياهو يا پيغام آڻيندڙ ـ قاصد ـ ريباري ـ پاراپو. پيغمبر.
● نِيَارُ ع نِيَارَا: ذ. صفت. نيارو ـ ڏار ـ جُدا ـ الڳ ـ نجو ـ پرني ـ دُورُ ـ پِنُ ـ وِڪرو ـ آراڏو ـ خلاصو ـ علحده ـ وٽيرڪو ـ ڏارون ڏار ـ سنڌائتو ـ (جي) طرفدار. نرپڪش ـ نِس پڪش ـ نه هيڏانهن نه هوڏانهن ـ وچ واهو. آساڏارڻ ـ ناهڻ ـ آڇو ـ غير معمولي ـ اشتشائي. بي قاعدي ـ بي سرشتي ـ بي دستور ـ خلاف قياس. عجيب ـ نِرالو ـ نئون ـ ٻئي نموني جو.
● نِيَازَ (ج)؛ ذ. سلام ـ عزتون ـ نِياز.
● نِيَازُ ع نِيَازَ: ذ. نياز ـ وينتي ـ سوال ـ التجا ـ مِنٽ ـ ليلڙائي ـ ايلاز ـ زاري ـ نيزاري. عرض ـ عاجزي ـ درخواست ـ ارداس ـ نيازمندي ـ نهٺائي ـ نماٺائي ـ نڙت ـ نيازُ ـ عجز ـ هيٺاهين ـ نِيمرتا ـ غربت. (ڪا شيءَ) وقف ڪيل ـ ڪلپيل، ارپيل ـ پَلُ يا نذرانه لاءِ. قرباني ـ نذرانو ـ پينا ـ ڪوور.
ـ نِيَازُمَنْدُ ع نِيَازُمَنْدَ: ذ. صفت. (نوڪر وغيره) آگيان وان ـ چٽيوان ـ فرمانبردار ـ چئي ۾ ـ حڪم ۾ ـ چَياڪُر ـ آگياڪاري.
● نِيَاڻُو ع نِيَاڻَا: ذ. نِياڻيءَ جو مڙس ـ ڏيءَ جو ڪهوٽ ـ نائي.
● نِيَاڻِيُ ع نِيَاڻِيُونُ: ث. ڪُنواري چوڪري يا ڏيءَ ـ ڪنيا ـ چوڪري ـ نِياڻي ـ ڏِيءَ.
ـ نِيَاڻِيُ سِيَاڻِيُ ع نِيَاڻِيُونُ سِيَاڻِيُونُ: ث. ڪنوار ۽ون چوڪريون. برادر جون چوڪريون ـ مايون نياڻيون.
● نِيَاءُ ع نِيَاءَ: ذ. نياءُ ـ انصاف ـ عدل ـ دادُ ـ آچار ـ سچائي ـ رهنمائي. نبلي ود يا ـ ترڪ شاستر ـ علم منطق.
ـ نِيَائِيُ ع نِيَائِيُ: ذ. صفت. نِياءُ وارو ـ نياءُ ڪندڙ ـ انصاف ڪندڙ ـ عادل ـ سچار ـ پورو. انصاف روءِ ـ واجبي ـ نيڪ ـ پرثواب ـ برابر. (ذ. صفت. ظرف). جهڙو ـ وانگر ـ طرح ـ وانگي ـ (تو) پارو ـ جان ـ جنسي ـ جيهو ـ ڪاهُ ـ ڪهاءُ ـ ساڳيو ـ موافق ـ هو ٻهو.
● نِيَّتَ ع نِيَّتُونُ: ث. نيت ـ ارادو ـ منشا ـ اڇا ـ مرضي ـ خواهش ـ منورٿ ـ مراد ـ آرزو ـ تمنا ـ رضا ـ دِل. ايمان ـ پروسو ـ وِساهُ ـ نِسچو ـ عقيدو ـ يقين ـ اعتبار.
● نِيَتُنُ: مصدر. نيتڻ ـ نيت ڪرڻ ـ ارادو ڪرڻ ـ منشا ڪرڻ. نپائڻ ـ ڪرڻ ـ پڇائڻ ـ بجاءِ آڻڻ ـ ادا ڪرڻ ـ پورو ڪرڻ ـ پارڻ. (نِيتو ـ نِيتيندو ـ نِيتيل).
● نِيَرُ ع نِيَرَ: ذ. لوهي ڪڙين سان مسلسل پُوتل قطار ـ نِيَرُ ـ زنجير ـ ٻيڙ ـ نِيَلُ. ٻيڙيون ـ ٻَڪڙو.
● نِيَڑَتَ ع نِيَڑَتُونُ: ث. هيناهين ـ نِيڙت ـ نِيمرتا ـ نياز ـ عجز ـ نهٺائي ـ غربت ـ غريبي ـ حليمائي. بندگي ـ شيوا. غلامي.
● نِيَڑُنُ: مصدر. نِيڙڻ ـ نِيمڻ ـ نُوڙڻ ـ جهڪڻ ـ لڙڻ ـ (مٿو) جهڪائڻ ـ نِيوَنُ. سلام ڪرڻ.
● نِيَڑُوُ ع نِيَڑَاءُ: ذ. جهاز جو اڳيون حصو ـ آگيل.
● نِيَلُ ع نِيَلَ: ذ. نِيَرُ ـ نِيَرُ ـ ٻيڙ ـ زنجير.
● نَئِينُ ع نَئِيُونُ: ث. (سن. نَدي) برسات وغيره جي پاڻيءَ تي وهندڙ جاٻلو ڪَٽ ـ وڏو واهه ـ ندي ـ نئين ـ دريائ ـ نهر ـ ڪَٽ ـ ڏار ـ ريلو ـ حدُ جو نڙُ.
● نَئِينُ ع نَئِينَ: ذ. (سن). اڪ ـ چشمو.
● نَئُنُ: ذ. (سن. نِدي. پِرا. نَئي) نديءَ جي وهڪري ڌرڻ ڪري پري رهجي ويل زمين. نرم زمين.
● نَئِينِ سُڪِيُ: ث. (سن. نين + سُڪ) سوني ڪپڙي جو هڪ قسم ـ آچي ململ.
● نَئِنُ: مصدر. (سن. لَمْ = نمڻ) لمڻ ـ نڙڻ ـ نُوڙڻ. ڪنڌ جهڪائڻ. لهڻ ـ لڙڻ. (نَئيو ـ نَئندو ـ نئيل).

Gul Hayat Institute

● نئڻ: مصدر. (سن. نيتہ = ڪٽي وڃڻ) ڪٽي وڃڻ - ڏيوڻ.
= نئيءُ ۽ نئيءُ: ث. نئيءُ - هيٺ ٿي.
= نئيءُ ٿيڻ: هيٺ ٿي ٿيڻ - نمي ٿيڻ.
= نئيءُ وڃڻ: هيٺ ٿي وڃڻ - هڏي وڃڻ - تترُ وڃي وڻڻ.
● نئو ۽ نئا: ذ. ڪپڙا ڏنڊڙ - ڏوبي - ڪٽي - ڪٽيري.
● نئوآباد: اسر خاص. تعلقي ڪنڊ ياري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● نئون: ذ. صفت. (سن. نو) ڇڻ ۽ پنجن جو جوڙ - اٺن (٨) ڪان ٻوءِ ايندڙ نمبر - نوَ (٩).
= نئونءُ ڪئنڊ: ذ. پرٿوي جا نوَ (٩) پاڳا - زمين جا نوَ حصا.
= نئون گيره: نوَ سيارَ (جيئن تہ: ١ - سورج ٢ - چند ٣ - منگل ۴ - ٻڌ ۵ - ورهسپت ۶ - شڪر ٧ - چنچر ٨ - راهو ٩ - ڪيت).
= نئونءُ لکو ۽ نئون لکا: ذ. نون لکن رهين جي قيمت وارو.
= نئونءُ لکو هارُ: ذ. نون لکن رهين جي قيمت وارو هار.
= نئونڻ: ث. نون جي ضرب اهت.
= نئونڻو: ذ. نوَ دفعا وڌيڪ حالت وارو.
● نئونءُ ۽ نئانءُ > نوانءُ: ذ. صفت. (سن. نوَنْ: ف. نو) تازو - تهدَلُ - ڪورو - جديد - نڪور - هاڻي جو. ترُ - عجيب. نندي عمر جو - نندو - نئون جوان. اوڍو - ڏار ٻون - غير - پرائو - ٻيگانو - اڻ سيندو - اڻ ڄاڻ - ڏڻل. ظرف. نئين سر - سرِ نئو. (ضد. پراڻو، جهونو). بي آزمودگار. سيکوات. نئولُ - نئولو - سيکواتُ. عجيب. نئين انّ جو پهريون دفعو ڪائڻ جي حالت.
= نئونءُ آپرندڙ: ذ. سرجندڙ - نو خيز.
= نئون پراڻو ٿيڻ: رلي ملي وڃڻ - گهاڻل مائل ٿي وڃڻ - استعمال ٿيڻ - واپرجڻ.
= نئونءُ جنمُ: سخت بيماريءَ مان اٺڻ - مشڪل مان آزاد ٿيڻ.
= نئونءُ چنڊُ: ذ. نئون سهيڙو.
= نئونءُ ستڻئونءُ: لاڙ ڀاڙ - ليکو صاف. هڪجهڙو - برابر. نئين مان.
= نئون ڪرڻ: نئين وت ڪرڻ - تازو ڪل ان ڀا ميوو ڪائڻ.
= نئونءُ نڪورُ ۽ نئان يا نتوانءُ نڪورَ: ذ. بلڪل نئون. صفا هاڻوڪو - نئون نڪورو - تهتل نئون - بلڪل تازو.
= نئونءُ نڪورو ۽ نوان، نئانءُ نڪورا: ذ. ڏسو نئون نڪورُ.
= نئونءُ نيمرو ۽ نئانءُ > نتوانءُ نيمرا: ذ. صفت. سخت بيماريءَ مان اٺيل - بدن ۾ خوش - تازو توانو.
= نئين سرِ جُ: هر ڪنهن ڏينهن - هر روز - روزانو.
= نئين سرِ نڪارا وڃائڻ: ڏاڪَ پوڻ - برڪ ليکجڻ - ڏينهون ڏينهن مشهور ٿيڻ - شهرت وڌندي رهڻ.
= نئين سر: شروعات ڪان - منڍ ڪان - وري شروع ڪان - نئين نموني - سرِ نو - مٿان ڪان وڃي - وري - ٻيهر.
= نئين سر جنم وٺڻ: خطرناڪ بيماريءَ مان آزاد ٿيڻ - نئون جنم.
= نئينءُ ۽ نئينڊُنءُ > نئينءُ: ث. نئي - تازي - ڪوري.
= نئينءُ ستڻئينءُ: حساب چڪتو - ليکو صاف - برابري - هڪجهڙائي. ستڻئين سڌي.
= نئينڊُنءُ مان: ظرف. نئين سر - سرِ نو - وري - مٿان ڪان وڃي - نئين نموني.
= نئينءُ نوڙيءُ ڪرڻ: سودو ڪرڻ - واپار ڪرڻ - ڪاروبار ڪرڻ.
= نئينءُ وهاڻيءُ: ث. رات جي پڇاڙي - فجر پرڀات - آسرُ.
● نئونءُ آباد: اسر خاص. لاڙڪاڻي، بدين، ڪڙهي ياسين تعلقن ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
● نئونءُ د يهرو: اسر خاص. تعلقي رتهي د يهري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● نَئون٘ کوٹ٘: اسم خاص. تعلقي مِئي٘ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
— نَئون٘ کيرٿو: اسم خاص. تعلقي مئي٘ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَئُون٘ کپرو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَئُون٘ کوٹ: اسم خاص. تعلقي ميهڑ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَئُون لوء: اسم خاص. تعلقي ڀني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نَئُون٘ واهڙ: اسم خاص. سکر، ٹَل٘ ۽ گڙهي خيري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نئي تَکِي٘: اسم خاص. تعلقي جوهي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نئين: ث. نَئِين — ندي — ڏارا — ميل.
— نئينَور٘: هر هڪ نهئي يا نديء جي ورڪڙ ۾.
● نئين بارَن٘: اسم خاص. تعلقي ٹڪي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نِي٘ (ت): حرف تاڪيد — ها نہ.
"منهن جي گهر ايندين نِي٘." (جملو).
● نَيَ: ث. رات.
"پرين ته ٻڌان نَيَ وهائي نڙ رسين."
(شاهه)
● نِي٘: ث. ڏوهياڻي — ڪٽياڻي — ڏوهڙ.
"پلئه لائي ٻاهجي نِي٘ کي آت نِيندا."
(شاهه)
● نِياب٘ ۽ نِيابَ: ذ. (ف. نا + ياب = يافتن = حاصل ڪرڻ). (جيڪي) نہ ملیو هجي: (جيڪي) هٿ نہ ڪري سگهجي. بنا فائدي — بغير لوڀ — طمع يا لالچ کان سواء.
● نِيابَت: ث. (ع). نائبي. خلافت. عوض گيري.
● نِيات ۽ نِياتَون٘: ث. (سن. گڻيا = جاڻڻ). ذات — قوم — راج — ڪوڙو — فرڙو — گهراڙو — قبيلو — خاندان. نسل. پائيچاري — برادر — پنچائت — جماعت — برادري.

● نِياتِي٘ ۽ نِياتي٘: ذ. صفت. نيات وارو — ساڳي قوم جو — ذات پائي. ذاتي.
— نِياتِيرو ۽ نِياتِيرا: ذ. صفت. نيات جو — قوم جو — سماج جو — سماجي — پنگتي.
● نِياپو ۽ نِياها: ذ. (سن. گڻيا = جاڻڻ). نڀاڻو — پيغام — سنيهو — پاراڻو — سنديس٘.
— نِياپائِي٘: ذ. صفت. نياپو پهچائيندڙ — نياپو نيندڙ يا آڻيندڙ — قاصد.
● نِيارو ۽ نِيارا: ذ. (سن. آنْيَنْتر > آنْيَنْتَر = نيارو). جدا — ڌار — الڳ — علحده — ڌارون ڌار — پري — دور — آهي خاني. نرالو — نئون — عجيب. قاعدي يا قانون کان باهر. سون يا چانديء جي هوري گڏيل رک.
— نِيارِي٘ ۽ نِيارِي٘: ذ. صفت. الڳ — جدا — ڌار — علحده. (ذ. اسم). جدائي — دوري.
"هجي حُبّ٘ جنهن کي حبيبن سَندي،
انهن سان نِسوري نياري غلط."
(فاضل شاهه)
(اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.
● نِياز٘ ۽ نِيازَ: ذ. (ف). نڙ — وينتي — سؤال — التجا — منٿ — ليلڑائي — زاري — عرض — درخواست. عاجزي — نيازمندي — (اللّٰه ڈي) صلوات — ارداس — اڪساري — عاجزي. نئڙت — لهڻائي — نمرتا — هيڻاهين — عجز — غرات. حاجت — احتياج — آرزو — تمنا — خواهش — اظهار محبت. ڪنهن اولياء جي نالي تي ڪيل خيرات. درويش جو تحفو.
— نِيازَ جي چوڻيء کي فلڪ جي اوڄ تائين رسائڻ: من گهريون مراد ون پوريون ڪرڻ — عرض قبول ڪرڻ — غريب پروريء کان ڪم وٺڻ.
— نِيازَ ڪَرڻ٘: ڪنهن ولي يا امام جي نالي خيرات ڪرڻ.
— نِيازمَنْد٘ ۽ نِيازمَنْدَ: ذ. صفت. نياز يا نڙت ڪندڙ — منت ڪندڙ. حاجتمند — خواهشمند — محتاج — آرزومند — مشتاق. مطيع — تابع — حڪم بردار. عاجز — مسڪين. فرمانبردار. خاڪسار.

Gul Hayat Institute

= نِيازمَنْدِي ع نِيازمَنْدِيُون: ث. حاجت - حاجتمندي. محتاجي - مفلسي. اطاعت - فرمانبرداري. عاجزي - مسكيني. تواضع - غلامي.
= نِيازنامو ع نِيازنامان: ذ. درخواست. لكيل گذارش - لكيت ۾ عاجزي - عرض.
= نِيازِي ع نِيازِيُون: ث. نيازمندي - عاجزي - اِنكساري - نڙت - نوڙت - نياز. (اسم خاص). افغانن جي هڪ قبيلي جو نالو.
● نِيافتَ ع نِيافتَنُون: ث. (ف. نا + يافتن = لهڻ). هڏ نه اچڻ واري حالت - اوٽائي - اڻاٽ - كمي - قلت - اڻ لپائي - اڻ هوند - كمتي - كميابي - كاهتَ - ٽورڙائي - گهٽتائي. ڏڪار.
● نِياكَ ع نِياكَ (ل): ذ. صفت. صاف ٽيل پاڻي - فلٽر ٽيل پاڻي.
● نِيامَ ع نِيامون: ث. تلوار رکڻ جي ميان - ڪپ.
● نِيان: ذ. بشارت - غيبي جواب. آڪاش واڻي. الهام. اڳ ڪٿي. جيئن تہ:
"آخر مون کي درگاهہ مان غيبي نِيان مليو."
(جملو)
● نِيان: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● نِيانُ ع نِيانَ: ذ. (سن. نِيانَ). تلاءُ - ڪنڊ - پاڻيءَ جي جاءِ - ڍورو - ماٺهن، جانورن وغيره جي پاڻي پيئڻ لاءِ حوض - چشمو - تڙ - ڪسي - واهہ - تانگهي پاڻيءَ جي نندي ترائي.
"وسيو ميگهہ مهر جو پريا نينهن نيان."
دُهو. (صفت). اونهون - هيٺ.
= نِيان ڪُنيان ٽيئ: چڪا هرا ٽيئ - آسودا ٻگيا ٽيئ - نيڪ بدڪار ٽيئ. (ن - ب).
● نِياڻو ع نِياڻا: ذ. ننهن جي ذات نيات مان پرٽيل ماڻهو. ڏيءَ جو مڙس - نائي - نِياڻو.
● نِياڻِيُ ع نِياڻِيُون: ث. برادر جي ڪنواري چوڪري - ڪنيا - ڪيا - نينگر - چُهر - ڏيءَ - نياڻي.
= نِياڻِيُ آڪلائِيُ: نياڻيءَ جي شادي ڪرڻ - ڏيءَ پرڻائڻ.

● نِياءُ ع نِياءِ: ذ. (سن. نِيايَ) انصاف - عدل - حق جو فيصلو - درپاڪت - آچار - تورو - عقل روءِ انصاف - نِياءُ. ويچار. تڪرار. سچائي. علمِ منطق - ترڪ شاستر - نيلي ودِيا. خاصيت - ڪُڻ - رستو.
= نِياءُ اچڻُ: ولي وٽان ورندي ملڻ - فيصلو ملڻ.
= نِياءُ دَرشَنُ: ذ. هندن جي فيلسوفيءَ جي ڇهن متن مان هڪ (جنهن موجب دنيا اَڻُسڻ (ذرڙن) مان پيدا ٿي آهي ۽ الهيءَ فلسفي جو بانيڪار گوتم رشي آهي).
= نِيائدِيشُ ع نِيائدِيشَ: ذ. صفت. نياءُ ڪندڙ - انصاف ڪندڙ - عادل - سچار.
= نِيائُڪُ ع نِيائُڪَ: ذ. صفت. ويچاروان. علمِ منطق جو ڄاڻندڙ. قاعدو جوڙيندڙ. نياءُ درشن جو ڄاڻندڙ ۽ سڃيندڙ.
= نِياءُ كارُ ع نِياءُ كارَ: ذ. صفت. فيصلو ڪندڙ.
= نِياءُ كَرَڻُ: انصاف ڪرڻ - فيصلو ڪرڻ - جهگڙو ٽارڻ.
= نِياءُ گُرُو: ذ. صفت. انصاف ڪندڙ.
= نِيائِيُ ع نِيائِيُ: ذ. صفت. انصاف ڪندڙ - عادل - سچار. انصاف روءِ - حقي - واجبي.
● نِيباهہ ع نِيباهہ: ذ. (سن. نِرواهہ = پورائي) پورائي. ڪامياب. وعدو وفائي. قائمي. دائمي. نياڻ واري حالت - نياءُ - نباهہ - توڙ - ڇاڻي.
= نِيباهُو ع نِيباها: ذ. نيباهي - استرتا - استقامت - پائداري - انڪاءُ - ٽِرُ - قائمي - جٽاءُ - استادگي - قرار - ڏيرج - هٺبُ - ٽڪاءُ. گذران.
= نِيباهُو ع نِيباهُو: ذ. صفت. نباهُو - جٽائدار - نياڻيندڙ - پورو ڪندڙ - جهالُو - هٺبڏو - هنبائو - ٽڪائو. گل جو هڪ قسم.
= نِيباهِيُ ع نِيباهِيُ: ذ. نياڻيندڙ - نيبهہ - نِيهڙي - جٽائو - جهالو - جهلائو - هنبائو - ڇهايندڙ - هنبڏو - ٽڪائو - قائم - پڪو - سچو - ثابت قدم - اچلُ. گهڻي وقت تائين هلندڙ. هميشه جو.

Gul Hayat Institute

● نيبرَ ۽ نيبرَ: ذ. پير ۾ پائڻ جي زيور جو هڪ قسم.
● نيبهُ: ذ. جناءُ - همیشگي - ٽوڙ تائين هلڻ واري حالت - قائم - مُباهُ - رَوا - جائز - چهيه - وفا - بقا. (صفت). گهٽي وقت تائين هلندڙ. جناءُ ڪندڙ. هميشه جو.
● نيبُ ۽ نيبَ: ذ. نير جو وڻ - نيرُ.
- نيبُورِيُ ۽ نيبُور يُونُ: ث. نير جو ڏر - ليمُوريُ.
● نيبُوڙِيُ ۽ نيبُوڙِ يُونُ: ث. ٽر ملڪ ۾ ٿيندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم.
● نيبَلوُ: اسم خاص. تعلقي چاڻري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● نيبُو ۽ نيبُو (ث): ذ. ڪٽي ميوات جو هڪ قسم - ليمُون.
● نيبُوجهرَ ۽ ليبوجهرَ: ذ. ٽر ۾ ٿيندڙ وڻ جو هڪ قسم. نير جو ٻُور. گُل جو هڪ قسم.
● نيبائيڻُ: مصدر. (من. نيرواهڻ = پورائي) پُورائيءَ سان هلڻ. پورو ڪرڻ. نيبائڻ - پار ڪرڻ - توڙ نيبائڻ - پوڄاڙي ڪرڻ. پار پوڄائڻ. (نيبائيو - نيبائيندو - نيبائيل).
● نيبُو ٻُوٽو: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.
● نيبهُ: صفت. گهٽي وقت تائين هلندڙ. جناءُ ڪندڙ. هميشه جو.
● نيبَئيُ ۽ نيبَئيُ: ذ. صفت. نيبائيندڙ - جهالو - جهتائو - جهلينڊڙ.
● نيبيوُ: راڳو ڏيڻ.
● نيبُتَ ۽ نيبُتُونُ: ث. (سن). چال - چلڪت - هلت - آچرڻ - لڇڻ - لَڇُ - ڪيرُ - عادت - افعال - چيهڙ - اٺڻ ويهڻ - نشست برخواست - ادب انداز - شهُور. ريت - رسم - راهه ريت - پرويز - پير - پَر - هلي چلي - دستور - رواج. مرجاتا - وَڻيرو. مارو - اوٽر - ڳاهه. نيت شاستر - علم اخلاق - راج ڏنگ - انتظام ملڪ. راجنيتي - نيتي - تدبير - مصلحت - رمز. قسمت - پاڪ - لڪيو - تقدير - مقدر - نصيب - پاوي. جهڳڙي جوآچار. نياءُ. لبيرو.
- ليبُتارو ۽ نيبُتارا: ذ. نيتارو.
- نيبُتائِتو ۽ نيبُتائِتا: ذ. صفت. رواجي قاعدي موجب. نيت سان - پوري طرح - سانگ صرفي سان - پيدا آهر خرچ - حسب معمول - رواجي - هير موجب - استعمالي - انساني قياس موجب. نيت وارو - فضيلت وارو.
- نيبُتِ پَتهِتِ (ڪ): ث. دستور - رواج.
- نيبُتِ شاسيتَرُ: ذ. آچار شاستر - اهو شاستر جنهن ۾ اعليٰ اخلاق جي تعليم هجي. علم اخلاق.
- نيبُتِ ڪرڻ: قناعت ڪرڻ - سانگ صرفو ڪرڻ.
- نيبُتيِ: ث. ريت - رسم. نيت. طريقو. رستو. آچار.
- ليتي شاستر: ذ. نيت شاستر.
● ليبُتَ ۽ نيبُتُونُ: ث. ارادو - منشا - نيٺ - منورٿ - مراد - خواهش - آرزو - تمنا - مرضي - اچا - خوشي - انچا - رضا - عزم - قصد - مطلب - مقصد - غرض. (سن. نيتي). نصيب - پاڪ. ڪرمن جو ڦل.
- نيبَتَ بدلجڻ: ارادو ڦرڻ.
- نيبُتَ ڪرڻ: ارادو ڪرڻ - عزم ڪرڻ.
- نيبَتَ لوڙڻ: ڪيل ارادن جي سزا پوڳڻ. ڪمن جو ڦل پوڳڻ. (خاص ڪري). خراب ارادن جو نتيجو ڏسڻ.
- نيبَتَ ۾ خَلَلُ هُئڻ: دل ۾ بي ايماني ٿيڻ. بي ايمان ٿيڻ.
● نيبُتِ: صفت. هڪ عدد - ڪٿي جو هڪ انگ - دهه لک (١٠٠٠٠٠).
● نيبا ۽ نيتا: ذ. صفت. اڳواڻ - ليدر - رهبر.
● نيتارو ۽ نيتارا: ذ. چوڪيدارو - نيستارو.
● نيتاري: اسم خاص. ٽر ۾ هڪ ڀٽ جو نالو.
● نيتَرِ (ث): ث. (من). اک - چشم - ايڻ - لٽ.
● نيبتَرُ ۽ نيتَرَ (ث): ذ. نيبهُ. لڪ.
● نيتيرو ۽ ليترا: ذ. ڏاڍ ولوڙڻ جي رسي يا وَڌي - ليڙو.
● ليبتنُ: مصدر. نيت ڪرڻ - ارادو ڪرڻ - (ليبتيبو - ليبتيبنڊو - ليبتيبلُ).

Gul Hayat Institute

● نهيتي: ظرف. (سن. نه = نه + إت = امين). اهڙو نه آهي - ائين نه آهي - ڪڙ ڪان ٻاهر آهي. (ايشور جي بيان ڪرڻ بعد ڪر ايندڙ لفظ).
● نهيتَ ۽ نهيتون: ث. (سن. ويتر). بيت جي ويڙهيل مضبوط رسي - نوڙ.
● نهيتُ ۽ نهيتَ: ذ. (انگ. نيت = جاري). رسو - نوڙ - وڏي - چمڙي جو رسو. ون جو هڪ قسم. ٻيدُ - (نيت جو) لڪڻ - ڪين - ٻانڌو - لچڪيدار لڪڻ. (انگ - Rattan).
● نهيتائون: ذ. نيت جو نهيل. ٻيد جو نهيل.
● نيتو ۽ نيتا: ذ. ڪير ولوڙڻ واسطي چمر وغيره جي رسي يا وڏي - سائيڪو.
● نهيٺ: ظرف. (سن. نِيدِشتَ = تمام ويجهو). آخر - انت مر - نِيدانُ - اوڙڪ - پڇاڙيءَ مر. نيٺ ندان. ڪارو تهه. (ت). تصو ڪوتاهه.
- نهيٺان نهيٺ: ظرف. آخرڪار - نيٺ ندان - پويان پوءِ - پڇاڙي مر - آخري.
- نهيٺ نِدان: ظرف. نيٺانيٺ - آخرڪار.
● نهيٺائي ۽ نهيٺائِيُون (ت). ث. نهٺائي - عاجزي - عجز - غربت - نياز - نڙت.
● نيپَ ۽ نيپُون (ڪ): ث. چپيٽ - پيڙ - زور. ڪنهن ڳريءَ شيءِ جو ڏَڪ.
● نهيباجُ ۽ نهيباجَ: ذ. پرورش - پالنا - ترتيب - خورش - پشئي - ڪاڏو - غذا - خوراڪ - ڪاڏو. (صفت). پالِيل - نهايل - پوسيل.
● نيهالُ: اسر خاص. اتر هندستان جي هڪ آزاد رياست جو نالو.
● نيهچُونُ: اسر خاص. (انگ). هڪ آسماني گرهه يا سيار جو نالو.
● نيجُ ۽ نيجَ: ذ. ساوڻ مهيني جي ستين تاريخ هندن جي وڏي ڏينهن تي ڇاپل ميڙي مانيءَ - نيرجُ. نجهي هٿ واري حالت - نجو. نِيهوَجُ.
● نهيچُ: ذ. پاڻيءَ جي شاخ. درياهُ.
● نهيچُ ۽ نيچُ: ذ. صفت. هيٺاهون - هيٺيون - نشيبي. ڪهٽ - نڊو. خسيس - ڪمينو - ڪمذات - ڪوچو - ڪرتن ڪينو - اونو - ڪڏو - ڪملهڙو - خراب - ابتر - هلڪو - تچ - حقير - لذت - نندَڪ - ڦٽڪاريو - ادنيٰ - اسفل - رذيل - ذليل - ٻاجي - اي عزت - بد ڪار - ٻڙوو - نالائق. سُست. ڪنجوس. (ضد. آتر).
- نِيچائِيُ ۽ نِيچائِيون: ث. هيٺاهيسن - لهندي - نشيب. ڪميٽائي - ڪڏائي. نياز - نڙت. ڪهٽتائي - اي عزتي. اپلائي. هلڪائي. عاجزي.
- نيچ نِوائِنُ: توبهه ڪرڻ - ڪيدي ڪهڻ.
● نيچاريُ: اسر خاص. بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو.
● نيچو ۽ نِيچا: ذ. (ف. نِيچَهُ). ٻت جي ڏاڪي يا ڪلاڀات سان حقي جي گوه (ويڙهيل ڏنگي نڙ سان). ڏنگي نڙُ تي ٻَڌ ۽ زريءَ جو ڪر. حقي جو گوه، ناري ۽ نڙ. ڏورو ٻاڌي - ريڪڙو.
- نِيچائِيُ ۽ نِيچائِيُ: ذ. صفت. نيچا ناهيندڙ - حقي جو نڙ ۽ گوه وغيره ناهيندڙ - نڙائي.
● نيچيدارُ ۽ نِيچِيدارَ: ذ. ريشمي اڳڙيءَ ۽ سونهري ڏاڪي سان جڙيل حقي جو نڙ.
● نِيمچُ ۽ نِيمَچَ: ذ. سيٺهه. گهڙو - دلو.
"نِيمَچُ نِهاري نه گهڙي، تنه پُس تَن." (شاهه)
ندي جي شاخ.
● نيڏُو ۽ نيڏُو: ذ. اونهو سمنڊ.
● نِيرُ ۽ نِيرَ: ذ. (سن. آرنه = هيٺ + اپرا = وهڻ). پاڻي - جَل - آب - ما - رس. پاڻيات - پاڻيٽ. اڪين مان ايندڙ پاڻي - لڙڪ - اشڪ - ڪوڙها. نڊيو پاڻي. تانڪهو پاڻي. درياءُ. سمنڊ. (ف. نِيلُ: سن. نِيلَ). رنگ جو هڪ قسم - آسماني رنگ. ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن مان رنگ ٺهي). هٿرادو ٺهيل نِيرُ - ڪُلي. ڪپڙن کي ڏنل هلڪو رنگ. زرعي پيداڻش مان نڪتل هڪ رنگ - نيل. جبل. دُڪ - ڏڪ - غم - مصيبت.
- نير پتونُ: سخت مار سبب بدن جو رنگ نير جهڙو ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

= نيڑ جو ٽيڪو: ذ. داغ - ڪلنڪ - حرف - لڇڪاءُ - چاپ - نشان - ٽيڪو - چٽو. دوش - الزام.
= نيڑ وَرتا (ڪ)؛ ظرف. بنا ويرَ پاوَ جي.
● نيڑ ۽ نيڙ: ذ. (سن. نِگَڙ). نيڙ - زنجير. هٿ ڪڙي - بند - قيد - قاهو. ڇيڙي. ڏاوڻ.
● نيرائت: ث. سک - آرام - فرحت - سک ساڻ - فراغت.
= نيرانت ٽيڻ؛ دلجاءِ ٽيڻ.
● نهران ۽ نهرانُون؛ ث. (سن. نير = سواءِ + آن؛) ناشتو - نيرن - صبح جي ماني.
= نهرانو ۽ نهرانا؛ ذ. صفت. ناشتو نه ڪيل - نيرن ڪان سواءِ - بنا ڪاڏي پيتي - ٻُڪيو - لنگهڻ. دنيا جي لذت ڪان سواءِ.
= نهراني؛ ذ. صفت. نيرانو - بنا ڪاڏي پيتي جي.
= نهراني ۽ نهرانيُون؛ ث. صبح جي ماني. نيرن - ناشتو.
= نهراٽو ۽ نهراٽا؛ ذ. ڪائڻ ڪان سواءِ - نيرن ڪان سواءِ - نيرانو.
● نيرائيُ: مصدر. نيرو ڏسڻ ۾ اچڻ. نيري رنگ تي مائل ٽيڻ.
= نيرائنُون: ذ. صفت. نيرجو - نيري رنگ جو.
= نيرانُ: ث. نيري رنگ - نيري رنگ جو اثر.
= نيرُ جي ڪُنهي ۾ ٻوڙڻ؛ ڏاڍو بدنام ڪرڻ. رسوا ڪرڻ.
= نيرُ ۾ ٻوڙڻ: داغ لڳائڻ. بدنام ڪرڻ.
● نيرو ۽ نيرُو؛ ذ. صفت. نير جو - نير وارو. نير جي رنگ تي - آسماني.
= نيرُوڻي: ذ. صفت. نير ۾ ڪپڙا ٻوڙيندڙ - نيرولي. نير جي رنگ جو ڪم ڪندڙ.
= نيرُوليُ: ذ. صفت. نيروڻي.
● نيرُ ڪيڪر: اسم خاص. هڪ ڏين جو نالو.
● نيرگ ۽ نيرگ: آپي ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم - نيرگي.
● نيرگي ۽ نيرگيُون: ث. پاڻيءَ جي پڪيءَ جو هڪ قسم - نيرگي - نيرگ.
● نيرُمُ ۽ نيرُمَ: ذ. ٻيڙيءَ يا جهاز کي سڌي ٻيهارڻ جو ٻارُ. ڪڪيري. (جهاز لاءِ) نيرمُ. استقامت.
● نهيرن ۽ نهيرنُون: ث. (سن. نهاري) صبح جي ماني - نيراني - ناشتو - نيرڻ.
= نهيرن تهي پادرَ ڪائينُ: پي مانو هجڻ - پي حيا هجڻ.
● نيرن ڪوتُ: اسم خاص. حيدرآباد سنڌ جو قديم نالو.
● نيرنگ ۽ نيرنگ: ذ. (ف). رنگ. جادو - فريب - طلسم - سحر - منتر - مڪرُ. تصوير جو خاڪو. عجائب.
= نيرنگ بازُ ۽ نيرنگ باز: ذ. صفت. مڪار - فريبي.
● نيرُو ۽ نيرُا؛ ذ. گهوڙو. رنگ جو هڪ قسم - (صفت). نيري رنگ وارو - نيلو - آسماني - نيلو. سفيد يا ٽورو خاڪي (گهوڙو). پورو يا ڪو گهوڙو. پاڻيءَ جي ڪنڊ. ڪجور جي وڻ جو رَسُ - تاڙي.
● نيرُائيُ: مصدر. نير واري رنگ مان (ڪپڙو وغيره) ٻوڙائڻ - نيرو رنگ ڏيارڻ - رنگائڻ - نير جهڙو ڏسڻ ۾ اچڻ - ٽورو آسماني يا نيلاڻ تي مائل ڏسڻ ۾ اچڻ.
● نهيرو: ذ. سارين جي ٻوڪ جي بند جو ڪامو. (ن - ب).
= نيرُائنُون: ذ. صفت. نير جي رنگ جهڙو - آسماني.
= نيروڻو ۽ نيروٽا: ذ. نير ۾ ٻڏل يا رنگيل ڪپڙو.
= نيرُوڻيُ ۽ نيرُوٽيُ: ذ. صفت. (ف. نيلگر). نير جو ڪم ڪندڙ - رنگ جو ڪم ڪندڙ - رنگريز - ڪٽيي - ڪُهنباڻي - نيرولي - نيلگر.
= نيرُوليُ ۽ نيرُوليُ: ذ. صفت. نير جو ڪم ڪندڙ - رنگ ڏيندڙ - نيروڻي - رنگريز.

Gul Hayat Institute

= نيرولپيءَ جي ڪُن ڪَرَڻُ: ڪوڙو هُل ٻڌڻ- انواهه.

= نيرُ ري ٽ نيرُ ريون: ث. "نيرو" جو مؤنث. نيري رنگ جي.

= نيرُ ري ٽيهَر ري ث. سانجهيءَ ڪان ٿورو اڳ وارو وقت.

= نيرُ يرڙو ٽ نير يرڙا: ذ. نيري رنگ تي مائل- نيريڙو.

● نيرُ ءَ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ هڪ ديهه جو نالو.

● نيرُ ري ٽ نيرُ ري: ذ. ڪنڊ يا ڪهه وغيره جي هوڪ جو پهريون لڙ فصل - ٿوڻ- طاقت وارو. (هوڏيڙيءَ جي چاول ڪهوت ڪنوار جي شاديءَ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ). ٻڪريءَ جي رنگ جو هڪ قسم- چانهي. جُوان. وَنُ.

= نيرُ ري هَڏُ: جوان مڙس جو هڏ. (ن - ب).

● نيرُ ٽ ليڙ ، نيڙُون: ذ. ث. نديڙي نهر- ڪَسي- آڏ- ڏارا- نديءَ نهر- واهي- واهه- درياهه جو ڪهارو- ڪَٽ- نَهر- ڊوري- لانڪهو- ٻيلاڻي- پاياب.

● ليڙ ٽ نيڙُون (ل): ث. ظلم- قهر- سُڄ.

● نيڙو ٽ نيڙا: ذ. صفت. ظرف. سن. ليڪَٽ = ويجهو) نزديڪ- ويجهو- قريب- پرسان.

= نيڙي: ظرف. ويجهي يا ويجهو- نزديڪ- اوري- اوڏي.

● نيڙو (ڪ): ذ. ڪاري جي ٻڙين جو ماٿهن جي ويهڻ يا سامان وغيره رکڻ لاءِ آڪيل يا پاچيل دار تختو- ڦنيو.

● نيڙ ري ٽ نيڙ يُون (ث): ث. منڊي جي رسي انڪاڻ واسطي ڪوڙيل ڪاني- ليرو- نهيرو- نيهرو.

● نيڙُ: حرف جملو. (ف). ۽- پڻ- به.

● نيڙا: سڪل ميوي جو هڪ قسم.

● نيڙارو ٽ نيڙارا: ذ. (ف. ايزو + آور) نديو نيڙو- ٻڍي.

● نيڙار ري ٽ نيڙار يُون: ث. (ف. ليڙاري = ڏيرائي) وينتي- سوال- منٿ- آزي- إلتجا- ٽيلاڻي- زاري- عرض- عجز- عاجزي- نيازمندي.

● نيڙُزاءُ ٽ نيڙُزاءَ: ذ. (ع. نِزاعٌ) جهيڙو- فساد- جهڳڙو.

● نيڙو ٽ نيڙا: ذ. (ف. نيزه) هٿيار جو هڪ قسم- پالو- ٻڍي- بڙڇي- سانگ- ڏڦو. جهنڊي جي مٿان لڳل لوهه جي چُهنب. جهنڊو- انڪاس- علم. سُڪل ميوي جو هڪ قسم- لوڪ- سنان.

= نيڙي باز ٽ نيڙي باز: ذ. صفت. نيزي وارو- نيزي سان وڙهندڙ.

= نيڙي باز ري ٽ نيڙي باز يُون: ث. پالن سان رهيل راند جو هڪ قسم.

= نيڙي بَردارُ ٽ نيڙي بَردارَ: ذ. صفت. نيزو کڻندڙ- نيزي وارو- ليزي باز.

= نيڙي پانڊ: ظرف. تير ڏانهن

= نيڙي نظاري: ظرف. تير جي سامهون.

● نيس ٽ نيس: ذ. سٽلو. پُورُ- آڏمو. وهر. زيب- سينگار. ڪَهڻ- زيور- مٽيو. سونهن- سوڀيا.

● ليس (ڪ): ث. تڙ- ڪوهه.

● نيسُ ٽ نيسَ (ڪ): ذ. آڳر- جهنڊ- ڪرن مان وسندڙ سنهون مينهن- پُوند- ڏارا- مينهن جي ڦوهار- ڏندلو.

● نيسارَ (ث): ث. جَج جي موڪلائي رواني ٽيڻ واري حالت.

= نيسارَ ڪَرَڻُ: ڏيءَ کي ساهرن ڏانهن پهريون دفعو روانو ڪرڻ.

● نيسارَنُ (ڪ): مصدر. ڪٽڻ- حساب ڪرڻ. (نيسارِيو- نيسارِيندو- نيسارِيل).

= نيسارُ ٽ نيسارَ (ڪ): ذ. ڪَٽَپ- شمار. حساب- ليکو. يادگيري.

= نيسارُپَ ٽ نيسارُپُونُ (ڪ): ث. ڪَٽَپ- شمار. حساب- ليکو. يادگيري.

● نيسارو ٽ نيسارا: ذ. چت وغيره تان پاڻيءَ جي نيڪال جو نارو- نار جي لونڻ جو پاڻي اڏ ۾ پهچائڻ جو نالو يا نالي- نيسر- ڪَسي- جهرٽو- موري. نيسرڻ مصدر مان اسم- نيسرڻ واري حالت- هوڪ جي سنگن ڪيڻ واري حالت.

Gul Hayat Institute

● نيساسو ع نيساسا: ذ. اندر جي دانهن - ٽڏو شوڪارو.
= نيساڪو ع نيساڪا: ذ. ٽڏو شوڪارو - آپو ماهه.
● نيسائيجڻ: مصدر. گهٽ ٽيڻ. گهرڻ. جهڪي وڃڻ. اندرون ٿي اندرون گم ٿي وڃڻ.
● نيسائڻ: مصدر. گهٽ ڪرڻ. گهارڻ. اندران ٿي اندران گم ڪرڻ. (قرڙي) نيسائڻ - حل ڪرڻ.
● نيست: صفت. ظرف. (ف. ن. + است = آهي). نابود - آپاءُ - عدم - نابود - معدوم - فنا. خالي - اجايو - مڪٽو. رد - باطل.
= نيست نابود ڪرڻ: بلڪل ناس ڪرڻ - تباهه ڪرڻ - برباد ڪرڻ - ويران ڪرڻ - معدوم ڪرڻ - ڇت ڪرڻ فنا ڪرڻ - آجاڙڻ - پاڻان اکوڙڻ.
= نيستيءُ ع نيستيون: ث. ناس - آپاءُ - عدم. وجود. غريبي - غربت. ڪٽي وڃڻ واري حالت. آلس - سستي - ڪاهلي - نوٽپڻ. گهٽي لنڊ.
● نيسٽر ع نيسٽرون: ث. هڙلي يا نار ۾ لڳل ڪاٺ جي ڪٽسي (جنهن ۾ لوڻن جو پاڻي ڪري ۽ وهي اڏ ۾ هوي) - پاڻيءَ جي نيڪال جو نارو - لوهه يا ڪاٺ جي نالي - پاڙچو - نيسارو. اٽ جو هڪ اوزار. هوڪ جي نسرڻ واري حالت.
● نيسرائو ع نيسرائا: ذ. (سن. نيسارڻ). مڃتا ڪيل گهيه ۽ ڪڪ فقيرن ۾ ورهائڻ واري حالت.
● نيسوتڻ (ٿ): ث. ٻاجهريءَ جي رَب ڏيئي ليسهي ڪرڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڪر.
● نيش ع نيش: ذ. (ف. نيش). چرڻ جي ڇنب. سوئو. نوڪ - اڻي. وڇونءَ وغيره جو ڏنگ. ڏند (خاص ڪري ڇنب وارو جو ڏاريندڙ جانورن ۾ ٿئي). اٽ وغيره جو جوانيءَ وارو وڏو ۽ تيکو ڏند - ڏنگ - ڏاڙهه. ميرونءَ جا اڳيان وڏا ڏند. نوڪ - آڻي. جوانيءَ ۾ آيل آٽ - نئون مڙيل آٽ (جنهن جا سڀ ڏند نڪري آيا هجن) - وڏيءَ عمر وارو. اڻن ورهن جي جمار جو آٽ. (جانور) - ڍوڙهو - جهونو. (ذ. صفت).
پهلوان - ڏاڍو - زوروارو. مٿيون - هالا - اعليٰ - چالاڪ - هوشيار. مضبوط.
= نيشاتُ ع نيشات: ذ. صفت. ٻڌو - ٻوڙهو - جهونو - جهور - ڪراڙو. (نيشات ع نيشاتون).
= نيشجڻ: مصدر. (آٽ وغيره کي) سيني ڏندن جو نڪرڻ - جوان ٿيڻ.
= نيش زَني: ث. نيشن يا نيش هڻڻ واري حالت - ڏنگ هڻڻ واري حالت - ڏاڙهن واري حالت.
= نيشُ زَنيُ ڪرڻ: ڏنگ هڻڻ - چڪ هڻڻ - ڏند وجهڻ - ڏنگڻ - ڪاٽڻ - ڪاٽ - ڏاڙهڻ.
= نيش واهه ع نيش واهه: ذ. وڏيءَ ندي ۾ مان لڪل واهه - ڪٽال - پراج.
= نيشُ هڻڻ: ڏنگ هڻڻ. مهٽا ڏيڻ - طعنا هڻڻ. غيرت ڏيارڻ.
= نيشي: ذ. صفت. ڇهن ورهين جو آٽ - وڏو آٽ.
= نيشيُ ٻڌجڻ: زور ۾ اچڻ - طاقت ڏيکارڻ.
● نيڀُ: ث. (سن. نيڀڪ = پڪو، مضبوط). پڪائي - مضبوطي. (صفت). پڪو - مضبوط. سنڌو آڇو. (سن. نيڀا). ڏاڍو ڪارو.
● نيشانُ ع نيشان: ذ. (ف. نيشان). آثار - علامت - چنه - نشاني - هدف - آچار - چنڊ - ڪڪر. ڦٽو - سراغ. نقش - ٽهپو - ڇاپو - ڇٽو - داغ - ڪلنڪ. نام و نشان - يادگار. جهنڊو - بانيتيُ - بانيٽو - عَلَم - ليزو - ايرق. ائڊريس - سرنامو - پارٽو - ڪاڇو - مقام.
= نيشانبرَ ع نيشانبر: ذ. صفت. نشان وارو - نشان چٽيندڙ.
= نيشانيُ ع نيشانيون: ث. نشاني - چنه - ڪڪر - داغ - ڇٽو - نشان - علامت - مار - آريڪن - آهما - لڇ. پار - ڦٽو - آرڪان - آثار - اهچان ڇ آهج - النڪار.
● نيشنا ع نيشنائون: ث. ايمان.
= نيشاوانُ ع نيشاوان: ذ. صفت. ايماندار - ايمان وارو.
● نيشڪرَ ع نيشڪر: ذ. ڪنڊ - ڪنڊو - ڪماند.
● نيشواهه: ذ. ندي ۾ مان نڪرندڙ واهه.

Gul Hayat Institute

● نيفو ع نيفا (ك-ت)؛ ذ. ستڻ ۾ اڳيئڻ وجهڻ واري جاءِ - آٻاڙو - آٻاٽو - نينهنگ.

● نيڪ ع نيڪَ: ذ. صفت. (ف). نيڪ اعمالن وارو - پلو - سُٺو - خُوب - سلجهيو - موچارو - چڱو - عمدو - سعد - سعاد تمند - سعيد - مسعود. سخي - دياڙو - ٻاجهارو - هتيشي - سيلوان - ڏرم شيل - مد آچاري - پَرآڪاري - ثواٻي - پُڇِي - پارسا - پرهيزگار - عابد - دينڌار - پاڪ دامن. ڏرمشٽ. خيرخواه. رحم دل - خدا ترس - دَياوان. شريف - مهذب - سڄي چال وارو. ڪن فارسي الفاظن جي مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ اڳيون لفظ "نيڪ بخت، نيڪ نام وغيره".

- نيڪ بَخٽُ ع نيڪ بَخٽَ: ذ. صفت. خوش نصيب - سڀاڳو - بختاور - وَڏَ ڀاڳي - لاڪيٽو - ڀاڳن پريو - خوش قسمت - ڀاڳوان - نصيب دار - اقبال مند. پارسا سيرت - پرهيزگار. سيلوان - سعادت مند - سعيد - سُڀُٽُ - سُڀاقِرُ - سَراونڊ. چنيوان - فرمانبردار - آڳياوان - سراونڊو.

- نيڪ بَخٽِي: ث. خوش قسمتي - سڀاڳائي. خوشحالي.

- نيڪ روُشَنُ ع نيڪ روُشَن: ذ. صفت. چڱيءَ طرح معلوم - چڱيءَ طرح ڄاتل - هاڪارو - مشهور - نامياروَ - نامڪنيو - پڌرو.

- نيڪ فالُ ع نيڪ فالَ: ذ. صفت. سُٺو سُڄاڻ - چڱو سوڻ.

- نيڪ قَدَمُ ع نيڪ قَدَمَ: ذ. سهڻو قدم - مبارڪ قدم - چڱي چال. (ذ. صفت). چڱي چال چلڻ وارو.

- نيڪ مَرُدُ ع نيڪ مَرُدَ: ذ. صفت. پَلو ماڻهو - عابد - پرهيزگار - پارسا - نيڪ.

- نيڪ نامُ ع نيڪ نامَ: ذ. صفت. چڱي ناليواري - نالبرو - مشهور. ناموس وارو.

- نيڪ نامي: ث. چڱو نالو - ناموس - ناماچار - نالو - جَسُ. عزت. آبرو.

- نيڪ نِيَتُ ع نيڪ نِيَتَ: ذ. صفت. نيڪ ارادي واروَ - سڄي نيت وارو - نيڪ خيال - نيڪ انديش. خيرخواه.

- نيڪ نِيَتِي ع نيڪ نِيَتِيُونُ: ث. خوش نيتي - چڱي نيت - سلو ارادو - نيڪ خيال.

- نيڪ وَ بَدُ: ذ. صفت. چڱو سٽو - پَلو ٻُرو. سڄڻ دشمن - پنهنجو پرائو.

- نيڪوڪارُ ع نيڪوڪارَ: ذ. سٺا ڪرڪنڊ - نيڪ اعمال - خوش اطوار.

- نيڪي ع نيڪِيُونُ: ث. چڱائي - پلائي - خوبي - عمدگي - سٺائي. پالُ - دعا - مَٿر - مهرباني - ان گردُ - وَڙُ. ناموس - ناماچار - ساراهه - هاڪ - تعريف - واکاڻ. نالو - ڳڻ - ڳڻ. خاصيت. پاڪائي - پارسائي. پَرآڪار.

- نيڪي بَدِي: ث. پلائي ٻُرائي - چڱائي مٺائي. نفعو نقصان.

● نيڪارُ ع نيڪارَ: ذ. صفت. (سن. نيڪار) نيڪمو - بيڪار - نِڪارُ - نِڪارو - بي ڪارو. بي عزتو - ڪمينو - تُڇُ - نيچُ.

● نيڪاسُ ع نيڪاسَ: ذ. (سن. نشڪاش) روانگي. روانگي جو مال. پاڻيءَ جي وڃڻ لاءِ واٽ يا رستو. ٻاهر نڪرڻ جو رستو - نيڪال - نيڪالُ - نيڪت - روانگي - (هُنديءَ جو) نيڪال يا صفائي - نيڪت.

● نيڪالُ ع نيڪالَ: ذ. (سن. نشڪاش) نڪرڻ جو رستو - نيڪاسُ - دروازو - اخراج. نيڪرَ - روانگي. نيڪاسُ.

- نيڪالُ ڪرَنُ: ٻاهر ڪڍڻ - روانو ڪرڻ - آڪلاءُ ڪرڻ - ٻاهر ڪڍڻ - وکرو ڪرڻ. ڪنهن به شيءِ کي وڪڻي ڇڏڻ. ڪنهن شيءِ جي وڪري لاءِ ناهه ڪرڻ.

- نيڪالِيُ ع نيڪالِيُونُ: ث. نڪرڻ يا ڪڍڻ واري حالت - نيڪرَ - روانگي - نيڪال - اخراج. لوڏ - هنواسُ - پَرواسُ - جلاوطني.

● نيڪامُ ع نيڪامَ (ل): ذ. صفت. نيڪار - بيڪار - نِڪارُ. بَدُ - خراب.

● نيڪاهوءُ ع نيڪاهو: ذ. پاڻيءَ تي ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● نهڪرُ ۽ نهڪرَ: ذ. ث. ڪيڏ واري حالت - نڪال - نيڪالي.
- نيڪرُ وهائڻ: سارهن جني لاهاري ڪان اڳ هوڪ مان چڙيو پاڻي ڪيڏ يا وهائي ڪيڏ.
● نيڪارڻُ: مصدر. (سن. ڀڪشالن). ڏوئي صاف ڪرڻ - پوتر ڪرڻ؛ جيئن ته
"نيهه نيڪاري نِت ملاح گڏ معلم سين."
(نيڪار ٻو - نيڪاريندو - نيڪاريل).
● نيڪارَ ۽ نيڪامَ: ذ. (سن. نشڪاشَ = نيڪال. نيڪال > نيڪار). دڳ - ڪس - واٽ - پيچرو - رستو. هلت چلت - چال چلگت. ڪر - ڪارنامو - افعال.
- نيڪامُون (ڪ)؛ ث. پائڻ جي وهڪ.
● نيڪتِ ۽ نيڪتُونُ: ث. (سن. نشڪاش). نڪرڻ يا ڪيڏ واري حالت - نيڪر - نيڪال - روانگي - نيڪاس. روانگيءَ جو مال. نيڪٻت. (ذ. صفت). گوهر - استاد - ڪاردان - ڪاريگر - پَڙ - ماهر.
● نهڪتَ ڪرڻ (ث): پراڻي ڪري ڪائي ڪهڻ.
● نيڪپٽيُ ۽ نهڪپٽيُونُ: ث. (سن. نڪيتر = تارا). گهوٽ ڪنوار جو (چند جواري ڪان پوه). ڪنواريتن جي گهر ملاقات. ڪنواريتن جي گهر ڪيل ملاقات. ڏوايي. ڪنوار جو ساهري گهر ۾ پرڻجي گهوٽ جي گهر اچڻ جي حالت. شاديءَ ڪان پوه ٽيندڙ هڪ رسم (جنهن ۾ شاديءَ ڪان پوه گهوٽ ۽ ڪنوار پنهنجي عزيزن ۾ اچڻ، جتي ٻئي ڏينهن وري لائسون ڏيئي، مارڪو ۽ جشن وغيرهه ڪري پوه گهوٽ ۽ ڪنوار پنهنجي گهر اچن) - زفاف.
- نهڪالُ ۽ نيڪالَ: ذ. اڏ يا ڪسي يا واٽر ڪورس وغيره ۾ ٻيئل يا رهيل پاڻي. آڏ ۾ آخري پاڻيءَ جي وهڪ.
● نهڪٽِ: ث. نيڪٽِ.
● نيڪهارڻ؛ مصدر. نڪاهه ڪرڻ واري حالت. نهارڻ - نظر ڪرڻ - ڏسڻ - واٽسڻ - پسڻ - جاچڻ.
● نيلَ ۽ نيلُونُ: ذ. ڪپي جي چوٽيءَ تي چاڙهيل ڪنلس - ڪلنگي - (ٽڪر وغيرهه جو جنهن تي گهٽو ڪري نيرو رنگ چڙهيل هوندو آهي). مناري - گنبذ - قبسي - چوٽي - ڪلس. گاڏيءَ جو هڪ انداز. ڪروڙن ۽ اربن ڪان ٻ. مٿي. بدر. بي حد - بي شمار. ڪبيرو جي نون خزانن مان هڪڙو خزانو. نيلر - نيرو رنگ - آسماني رنگ. پاڻي - جل - نير. (اسر خاص). مصر جي هڪ مشهور نديءَ جو نالو.
- نيلاڪَ ۽ نيلڪُونُ: ث. مسجد وغيره جي مناري جي سينگاريل چوٽي - ڪلنگي - ڪنلس - ليل.
● نهيلُ ۽ نهيلَ: ذ. ٻوٽ وغيره ڪي گسڻ جي ٻڌڻ لاءِ لوهه جو ٽڪر - نالي - نسال. (سن. لنگڙ = نجير). نير - نيئر - نيئر - زنجير - هٿ ڪڙي - ٻيڙيون - ڪڙا. جادو.
"پاتا تنهن ڪي پرت جا، ڪي نوريءَ وڏا نيل."
(راڄن شاهه).
- نهيلُ وجهڻُ: نيئر وجهڻ. سوڳهو ڪرڻ - قابو ڪرڻ.
● نيلُ ۽ نيلَ: ذ. (سن. نيرَ = پاڻي) پاڻي - پاڻيات - آب - نير. رنگ جو هڪ قسم - نيئر - نيل. جانور نربنه. گاڏيءَ جو هڪ وڏو عدد - (اسر خاص). هڪ درياهه جو نالو.
- نيلانِ ۽ نيلانُ: ث. نيلي رنگ هڻڻ واري حالت - نيران - نيرو رنگ.
- نيلُ ڪنٺُ: اسر خاص. پکيءَ جو هڪ قسم - چانهه پکي - ٻڪبکيو.
- نيلڪترُ ۽ نيلڪترَ: ذ. صفت. نيل يا نير جو ڪر ڪندڙ - نيروئي - ڪَٽ ٻوڙيندڙ - ڪٽي - رنگريز.
- نيلڪُونُ: ث. نيرو رنگ.
- نيلو ۽ نيلاَ: ذ. صفت. نيلي رنگ جو - نيلي رنگ وارو - آسماني - نيرو - ٻلو. (ث. نيلي ۽ نيليُونُ).
- نيلوئيُ ۽ نيلوئيُ: ذ. صفت. نيل يا نير جو ڪر ڪندڙ - ڪَٽ ٻوڙيندڙ - نيروئي - نيلگر - ڪٽي - رنگريزُ.

Gul Hayat Institute

● نِيلامُ ۽ نِيلامَ: ذ. (پورچوگيز. ليلام). ڪا شيءِ دلي هادلي واڪ ڏيڻ سان وڪڻ جي حالت. ٿي دفعا پڪارڻ سان سامان جو وڪرو. واڪ سان وڪرو- فروخت- هلاءُ- ڪاهو- اڪلاءُ- نيڪال- نيلام. هراج- آڪشن.

- نِيلامُ ٿيڻ: واڪ سان وڪرو ٿيڻ- نيلام ٿيڻ.
- نِيلامِيءُ: ذ. صفت. نيلام جو- نيلام وارو.
- نِيلامُ ڪَرَڻُ: واڪ ڏيئي وڪڻڻ- نيلام ڪرڻ.

● نِيلَ ڪَنٺُ: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم- نيري ڪڇيءَ وارو پکي- چانهه. مَهاديوَ جو هڪ نالو (تر صورتيءَ ۾ ٽيو نمبر، سندس ڪچي نيري رنگ جي آهي، چاڪاڻ تہ سمنڊ ولوڙڻ وقت جيڪو زهر نڪتو هو، سو هو پي ويو). لشڪر جو سپهه سالار.

● نِيلَ ڪانئِيءُ: ث. اڇن پيرن واري روجهه يا چوٽ سڳو هرڻ.

● نِيلَڪِيءُ ۽ نِيلَڪِيئُونُ: ث. پکيءَ جو هڪ قسم- نيرگي (بدڪ جهڙو).

● نِيلَمُ ۽ نِيلَمَ: ذ. نيري يا نيلي رنگ جو هڪ قيمتي پٿر- جواهر- ياقوت- اِندر نِيلَ. ڪپڙي جو هڪ قسم.

● نِيلُوفَرُ ۽ نِيلُوفَرَ: ذ. (ف. نيلوفر. سن. نيل = نيرو + فَل = گل) گل جو هڪ قسم- ڪَنول گل- مِنولَ جي ٻوٽي يا ڪُوٽيءَ جو گل. پدم- پدما- ڪَنوڊَڻي.

- نِيلُوفَرِيءُ: ث. پاڻيءَ ۾ ٿيندڙ هڪ ٻُوٽي جو ٿر- ڪوٽي- نيلوفر گل جي ڏاڍي ٻاڙ. (اسم خاص). تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِيلُوفِرِيءُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● نِيلُوفَرُ ۽ نِيلُوفَرَ: ذ. گل جو هڪ قسم.

● نِيلِيءُ ۽ نِيلِيئُونُ: ث. پکيءَ جو هڪ قسم. (صفت). نيري.

● نِيمُ: صفت. (ف). اڌ- نيمف. طرف- جالب.

- نِيمُ تَنوُ ۽ نِيمُ تَنا: ذ. ننڍين پانهن يا اڌ پانهن سان ڪڙتو- نندو ڪوٽ- وامڪوت.
- نِيمُ جوشُ ۽ نِيمُ جوشَ: ذ. ٽورو ٽهڪايل- اڌ ڳاهرو گرم ڪيل. ڪوڏِ نِهايل- شيشو ٻاشو ڪري هيرايل.
- نِيمُ جوشُ: صفت. اڌ اوٻاريل.
- نِيمُ چَڪُ ۽ نِيمُ چَڪَ: ذ. ڪوهه جو ٽهيل ڪاٺ جو گول بنياد. شاهنگ. چَڪُ.
- نِيمُ حَڪِيمُ ۽ نِيمُ حَڪِيمَ: ذ. صفت. اڻ ڄاڻ طبيب- جڙتو حڪيم- ٽوٽڪائي.
- نِيمُ خُنواب: ذ. اڌو ڳاهڙي نند.
- نِيمُ روزُ: ذ. اڌ روز- اڌ ڏينهن.
- نِيمُ شَبُ: ث. اڌ رات- آڌي.
- نِيمُ طَبِيبُ: ذ. صفت. اڌ حڪيم. ڪنهن تجربيڪار حڪيم.
- نِيمُ قَطرُ: ذ. اڌ قطر. گول جي ڪهيري ڪان مرڪز تائين ويندڙ سڌين ليڪ- اڌ گول ڪندڙ ليڪ.
- نِيمُ مُلا: ذ. اڌ پڙهيل مُلو- جڙتو ملو. اڌ پڙهيو. ڪچو عالم.
- نِيمُ نانُ: ذ. اڌ روٽي. ٽورو روزگار. "نيم نان صحت جان".
- نِيمُ نَڪُ ڪٽَنُ: شرم وچان ڪنڌ مٽي ڏ. ڪٽڻ- ارو ڪرڻ ڪرڻ- نَڪُ وڃائڻ- بدنام ٿيڻ.

● نِيمُ ۽ نِيمَ: ذ. (سن. نِيمَّ) ڏرم. مذهبي پابندي. قاعدو- قانون- رُولُ- اُصول- ريت- سرشتو- رسم- دستور- رواج. انتظام- بندوبست. وقت. ڪِري- جهلو- رَڪَ- پرهيز. ڪنٽيت. يقين- پڪ- نِسنچِي. قرب لائق. ٽهيڪ. يوگ جي اٺن انگن مان ٻيو (صفائي، صبر، رياضت، بندگي).

- نِيمائِيتوُ ۽ نِيمائِيتا: ذ. صفت. نيم يا قانون جو- قانون وارو- باقاعدي- ڪنٽائتو- ٺهرايل- ڪنٽ بڌو- پوري نيم تي- قاعدي بڌو- سنئون- پورو- سڌو- نيت نيم- باترتيب- سِڌائتو- اُسلوب دار- سِڌلائتو.

Gul Hayat Institute

= نيمر ڏرمُ: ذ. نيمر ۽ ڏرم تي هلڻ جي حالت - مذهبي پابندي - ورت يا روزو رکڻ جي حالت. پرهيزگاري.

= نيمُر شاسْتَرُ ≈ نيمُر شاسْتَرَ: ذ. قاعدن قانونن جو ڪتاب - ڪتاب مقدس - شاستر.

= نيمِيءُ ≈ نيمِيُ: ذ. صفت. نيمر وارو - قانون تي هلندڙ - نيمائتو - ڪمائتو - قاعدن جو پابند - قاعدي بڌو - باقاعدي - سنئون سڌو - پورو - نت نيمر.

= نيمِيُ ڪريا: ث. باقاعدي - قاعدي موجب. قاعدي وارو فعل (جنهن جو امر واحد، امر مفعول وغيره قاعدي موجب ٿهن).

● نيمُچو ≈ نيمُچا: ذ. (ف. نيمچه). تلوار يا خنجر جو هڪ قسم - خنجر سڪناري - وڏو چاقو.

● نيمُڪُ ≈ نيمُڪَ (ڪ): ذ. (ف. نَمَڪ). لوڻ - نمڪ. پاڻي - جوهر - نمڪ.

● نيمُو پاءُ ≈ نيما پاءِ: ذ. (سن. نَرُ = نمڻ + پاوَ = حالت). غريبي. نوڙت. پلمانسي. انسانيت - درد وندي - ماڻهو - آدميت - پلمانسائي.

● نيمُميچَ (ث): ذ. ماتا جي بيماري پر ڪجهه ڪيڙيل سوڪڙي.

● نَيَنَ ≈ نَيْنَ: ذ. (سن. نَيْنَ). اک - چشم. چر - اک جو تارو - عين - نيتر - ديد - لوچن - لِيڻ. نظر - نگاهه - درشت.

● نيمُنبِ ≈ نيمُنبُونُ (ث): ث. نر جو وڻ - نر.

● نيمُنبَ ≈ نيمُنبُونُ: ث. نر جو وڻ - نر - نيمب.

= نيمُهِڙِيُ ≈ نيمُهِڙِيُونُ: ث. نر جو ڪچو وڻ.

= نيمُوجَهرُ ≈ نيمُوجَهرَ (ث): ذ. نر جو پور.

= نيمُپوري ≈ نيمُپُورِيونُ (ث): ث. نر جي وڻ جو ڦل - لموري.

● نيمُهَا (ث): ث. دستن اچڻ وقت ذري ذري ٿوري جو خيال ۽ پيٽ پر وٽ هوڻ واري حالت.

● نيمِيازَنُ: مصدر. مارڻ - لتاڙڻ هيسائڻ - دٻائڻ. (نيمُيازيو - نيمُيازيندو - نيمِيازِيلُ).

● نيمُتارَ ≈ نيمُتارُونُ (ث): ث. ڪنهن چيز مان پاڻي يا نچوڙ باڪل ڪيڏي وڻ واري حالت.

● نيمُتَرَ ≈ نيمُتَرُونُ (ث): ث. نقد.

● نيمُهَنُ (ث): مصدر. راکو ڏيڻ - راکڻ - لِيڻ. (نيمُهيون - نيمُهيندو - نيمُهيلُ).

● نيمُجَنُ ≈ نيمُجَنَ (ث): ذ. ڏکيءَ وغيره جي پيرن وغيره ٻڌڻ جو رسو - ونگ.

● نيمُچو ≈ نيمُچا: ذ. هيٺ.

● نيمُڏائِنُ (ث): مصدر. نندائڻ - گلارو ڪرڻ - حرفدار ڪرڻ. (نيمُڏائيو - نيمُڏائيندو - نيمڏائيل).

● نيمُبَ ≈ نيمُبُونُ: ث. (سن. نَيَڳ‌ڙَ = ڪوڻ). دعوت - ڪوٽ - سڌ - ڏاسو - نوتو. موڪل (ت). مجلس يا شاديءَ جو سڌ.

= نيمُبُو ≈ نيمُبُوُ: ذ. صفت. دعوت ڏيندڙ - ڪوٽ وارو - سڌ سڏيندڙ. دعوت ڪندڙ - مجلس ڪندڙ.

● نيمُبُو: ذ. اونهو پاڻي. درياهه.

● نيمُبَ ≈ نيمُبُونُ (ڪ - ت): ث. (سن. نَيَڳ‌ڙَ = ڪوڻ). نيمُبَ - دعوت - ڪوٽ - نوتو - سڌ - ڏاسو - ڪاليد. رسمي گهور - هوٿو - هَوَتَ.

= نيمُيائو ≈ نيمُيائُو: ذ. صفت. دعوت ڏيئي گهرائيندڙ - ڪوٽ ڪندڙ - سڌ ڏيندڙ.

= نيمُيائِيُ ≈ نيمُيائِيُ (ڪ): ذ. صفت. ڪوٽ يا سڌ ڏيئي گهرايل دعوتي.

= نيمُيَ ڏيڻُ (ت): دعوت ڏيڻ - ڪاليد ڏيڻ - ڪوٽ ڪرڻ - سڌ ڏيڻ.

= نيمُيُو ≈ نيمُيا: ذ. صفت. دعوت جو سڌ ڏيندڙ - دعوتو - ڪوٽو.

● نيمُيو ≈ نيمُيا: ذ. اونهو پاڻي. وڏو درياءُ. وچ سير.

● نيمُتَرُ ≈ نيمُتَرَ (ث): ذ. ڪنڊي جي سگرين جو پڇ - ٽڏڙا - چيچڪا.

● نيمُزهيو ≈ نيمُزهيا (ث): ذ. نينر - چيچڪا.

● نينسُکُ: ذ. اکين کي آرام ڏيڻ جي جاءِ - آرام گاهه. ڪپڙي جو هڪ قسم.

● نَيَنُ سُکيءُ: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم - اڇو سوتي ڪپڙو - ٽلهي ململ.

Gul Hayat Institute

● نِينگرُ ۽ نِينگرَ: ذ. (سن. نگنَ = اگهاڙو). ننڍو هار - چوکر - ننگرو - چوکرو - ڪيرو - لاسيار. ث. (ث. نِينگري ۽ نِينگرپونُ).
- نِينگراڻو ۽ نِينگراٽا: ذ. صفت. ننگر جو يا چوکر وارو - چوکراڻو - هاراڻو - هارجو (عقل).
- نِينگرپائيُ ۽ نِينگرپائِيونُ: ث. هاراڻي (عمل چلت) - چوکراڻي - معصوميت جو (ضد سا عقل).
- نِينگرو ۽ نِينگرا: ذ. ننڍو هار - چوکر - چوکرو - هي سمجهه - هالڪ - ننگر.
- نِينگريُ ۽ نِينگريُونُ: ث. چوکري - ڪِڪي - نِينگر.
- نِينگريائو ۽ نِينگريائا: ذ. صفت. چوکريءَ جو - چوکر ياڻو - هاراڻو. چوکريءَ جهڙو.
● نِينگهه ۽ نِينگهُونُ: ث. زال - ضاعفا - عورت - مائي. بدن يا ڪپڙي وغيره کي ڪائيءَ وغيره جو ڪنهڪو اچڻ واري حالت - رَهڙ - چُرچ. (ت).
- نِينگهڙِيَنُ: چيرڊيڻ. چيرائڻ - ڦٽدائڻ. (ت).
● نِينگهارِڻُ ۽ نِينگهارِٽا (ٿ): ذ. جنڊ مان اڃي صاف ڪرڻ لاءِ ڪپڙي جو ٽڪر - نائو - ناؤ.
● نِينگهوُ ۽ نِينگهوا: ذ. چوکرو - هار - چوکر - نينگرُ - ڪيرو - لاسيارُ. وڏو سوراخ - گول ٽنگ - ٽڪر وغيره جي برتن ۾ ٽيل چيد يا ٽنگ. (ت).
● نِينڊُ ۽ نِينڊَ: ذ. هوڻي جو هڪ قسم (سندس بن ۽ ڏانڊيون دوا طور ڪم اچن).
● نِينهاڻ: ث. گرميءَ جي موسم - اولهارو - آرهڙ.
● نِينهاڻيُ ۽ نِينهاڻِيونُ: ث. ڪُنير جي ڪچن ٽانوڻ پڇاڻ جي ڪوري - نِهائين - آوِيُ.
● نِينهتَرَ ۽ نِينهتَروُنُ (ٿ): ث. دعوت - ڪوٽ - سڏ - نوتو - نينهت - نيندِ.
● نِينهَرُ ۽ نِينهرَ (ٿ): ذ. ڪنڊيءَ جي ڏن جو بيجُ.

● نِينهڙِيلُ ۽ نِينهڙِيلُونُ (ٿ): ث. ٻيڪر جي ڪم آندل ڏ ڪي.
● نِينهِنُ (ت): ث. ڪپاهه وغيره ڪپاهڻ وقت وچ ۾ ڪوڙيل ڪاڻي - سُنيي.
● نِينهُنُ ۽ نِينهُنُ: ذ. (سن. سنهيه) پيار - پاءُ - چاهه - موهه - الفت - محبت - پريم - پريت - عشق - اَنڍُون. خواهش - اِچا - مرضي - رغبت - لاڙو - دِل - پرِيتو. حُبَ - سِڪَ - چيڪَ - تانگهه.
- نِينهُنُ لڳڻُ: عشق ٿيڻ - محبت ٿيڻ.
- نِينهُنُ ناب: ث. نينهن جون چهنبون - نينهن جون پاڙون - عشق جو آرو - الفت جو آزار.
- نِينهُنُ نِيسائِنُ: محبت کي توڙ تائين رسائڻ.
● نِينهِيُ ۽ نِينهُيُ: ذ. صفت. نينهن جو ناتو رکندڙ - نياڻيندڙ.
● نِينهُنڪُ ۽ نِينهُنڪَ: ذ. سلوار ۾ اڳ وجهڻ واري جاءِ - چڻي - آبداڻو - آٻاڻو.
● نِينهُونُ: ث. نُنهن مثل جنبيءَ جي اوزار جو هڪ قسم.
● نِينهُوَ (ت): ث. دنيا - دولت - مايا - ملڪيت.
● نِينهُوا (ت): پڪا نِشانَ.
● نِيڻِ ۽ نِيڻِيونُ (ڪ): ث. ڪتَ جو وڻ - نوڙِي.
● نِيهنُ ۽ نِيهنَ: ذ. (سن. نَيُنَ، لَيَنَ. پرا. نتَنَ) اک - چشم - عين - نَيُنُ. شناخت - رايو - قياس - خيال. نظر - نگاهه. چرڪسي - اک ٽيڪ.
- نِيهاڻ: هُنن جا نيڻ - هُنن جون اکيون.
- نِيهَ نارُ ۽ نِيهَ نارَ: ذ. صفت. نيڻ کي نارينڊڙ - هلڪل ٽڏو - دل کي فرحت ڏيندڙ - وٽندڙ - پياروَ.
- نِيهَ نارَنُ: فرحت ڏيڻ - آسيس ڏيڻ - خوش ڪرڻ. وڇوڙيل سان ملائڻ يا ملڻ.
- نِيهَ نَرَنُ: خوش ٿيڻ - سرهو ٿيڻ - بهاريءَ ۾ اچڻ - بهار ٿيڻ. خوشي حاصل ٿيڻ - باغ بهار ٿيڻ - اکيون ٺرڻ.

Gul Hayat Institute

- نيڻَ جهڙَڻُ: اکين مان پاڻي وهڻ - لڙڪ وهڻ.
- نيڻداسيُ ۽ نيڻداسيُ: ذ. ڪنهن جي نيٽن يا اکين جو غلام - عاشق. انڌو.
- نيڻَ نائيڻُ: اکيون هيٺ ڪرڻ - ڪنڌ نمائڻ.
- نيڻَ نيڇوڻُ: اکيون اگهڙ - رڙڻ - هنجون هارڻ - لڙڪ وهائڻ. پرت يا لڪت جو ڪم ڪرڻ. مشڪل ڪم ڪرڻ - ڪهڙو ڪم ڪرڻ.
- نيڻُن مانُ نهسارا وسائڻ: تمام گهڻو رڙڻ - هنجون هارڻ - ڪوڙهن جو مينهن وسائڻ - زار زار روئڻ.
● نيتڻُ: مصدر. (من. نيءُ). ڪٽي وڃڻ - نيٺ - وڻڻ. وڻي وڃڻ. ڏوئڻ. ساڻ ڪري وڃڻ. (نيو - نينڊو - نيل).
● نيڻات: ث. لماڻائي - نهنائي - نمرتا - صبر - برد باري.
● نيڊاسيُ ۽ نيڊاسيُ: ذ. اعليٰ درجي جي جانورن جو هڪ قسم.
● نيٽو ۽ نيٽسا (ڪ): ذ. ٽاهٽو - ٽهٽو - ٽهٽي. ڪپڙن ڏوئڻ جي سونٽي - ڏونڪري - ڏنگري. گاهه جو هڪ قسم.
● نيٽهي: حرف جر. ويجهو - نزديڪ - نيڙي - اورتي - اوپرو - پاسي ۾ - پرسان.
- نيٽي لڳڻُ: ويجهو ٿيڻ - منزل مقصود تي پهچڻ.
● نيَو: ذ. چاهه - جڳهه - هنڌ - ماڳ.
● نيوا (ڪ): ظرف. هيٺاهون - هيٺ - نشيب.
● نيوارو ۽ نيوارا: ذ. آن پرڻ وقت پيو آن گڏجڻ جي روڪ لاءِ جدا ٻڌل آن (ساهمي ۽ ر).
● نيوالو ۽ نيوالا: ذ. (ف. نواله). عمدو ڪاڏو - پٽوري. لذيذ ڪاڏي جو هڪ قسم - ملير و. گرهه - لقمو - گرانهه - نوالو.
● نيُوجُ ۽ نيُوجَ: ذ. ڏوتل ڪڪ جي ميدي جي پوري (جا ساوڻ جي اونداهي پڪ جي ساڻ تي ٽڏو رکي ڪري ڪائجي). ساوڻ مهيني جي ستين تاريخ هندن جي وڏي ڏينهن تي هندن جي ٽاهيل مني ماني يا لوالو.
● ليورَ ۽ نيورَ: ذ. سٽ يا چم مان ٽاهيل پيرن ۾ پائڻ جا گول ڪڙا.
● نيولو: صفت. رڳو - فقط - نيرو - صرف. اڪيلو - چڙو - يڪو - نويلڪو. رشن. (ت).
● نيُونُ ۽ نيُونُ: ذ. صفت. (سن. نُيُونُ = گهٽ) گهٽ. اٿورو. ڏڪار جهڙو - ڪميڻو - نيچ - حقير - نندس - نندڪ - ڦٽڪارجو. ڪسو - اوٽو - گهٽ - اٿورو - ڪم - ڪمتي - ٿورو. (اسم). ڏوهي. (ت).
- نيونتا: ث. گهٽتائي. لچائي. ڏنگائي. اڇڙائي - ڪميٽائي - ڪميڻپ - خواري - نيچپڻ. اوٽائي - ڪمي - ڪوٽ - درڪار - گهٽتائي - سوس - قلت - ڪٽس - هٿڻي - اٽاڻ.
● نيُونُ نيُونُ واڌيُونُ ڪرڻ: نئون وٽ ڪرڻ - خوراڪ بدلائڻ. نوان نوان طعام تيار ڪري کائڻ.
● نيُونُ: ث. جنڊيءَ جي اوزار جو هڪ قسم.
● نيهَ ۽ نيهُونُ: ث. پيڙي - ڪشتي.
● نيهُ ۽ نيهُه: ذ. (سن. سنيهُ). نينهن - پيار - محبت - پريم - الفت - پريت - دل - موهه - چاهه - عشق - لٽو - لٽوُن. حب - سڪ - تانگهه - چڪ.
- نيها: ظرف. نينهان - نينهن مان - محبت مان - عشق مان.
- نيهَ ۾ هوءِ نهارُ: مون کي سيهار وٽ مٺي هاب ٽيٽو هوندو ۽ هو مون کي عيب جي نظر مان ڏسندو.
"وهان تہ ويسر ٽئي، نيهَ ۾ هوءِ نهارَ."
(سر سهڻي - شاهه)
● نيهبيُ ۽ نيهيُ: ذ. صفت. نيهن وارو - عاشق - پريم وارو - محبتي - پيار ڪندڙ - پريمي - چاهيندڙ - سنيهي - ٽوڙ نياڻيندڙ. دوست - يارُ - نگهي. پيارو - وٽندڙ - شائق - ڪوڏيو - نازبردار. واصل - لاڳاپو.
● نيهار: ث. پارو - برف.
● نيهاڪ ۽ نيهاڪُونُ: ث. جهت پت گير لاهيندڙ. ديگي يا مينهن.
● نيڻهان: ث. گرميءَ جي موسم - اونهارو - آرهڙ - نهان.

Gul Hayat Institute

● نِيهائِيءُ ع نِيهاڻِيُونءُ: ث. ڪنيار جي ٽانوَن پچائڻ جي ڪوري - ناهين - نِيهائين - آوِي.
= نِيهائِين ع نِيهائِيُونءُ: ث. نهائين - آوِي.
● نِيهَرءُ ع نِيهَرَ: ذ. لوهه جو نِيئر - نِيئر. زنجير. قفل - جندو - تالو.
● نِيهَرَڻُ (ڪ): مصدر. دفن ڪرڻ - ميتِيءَ ۾ ڏيڪ - زمين يا قبر ۾ پورڻ. (ليهر يو - نيهريندو - نيهريل).
● نِيهَروءُ ع نِيهَرا (ڪ): ذ. مانڌاڻي جي رسي قاسائڻ لاءِ زمين ۾ ڪُٽل ڪاٺي - ڪاني - نَهِرو. (ث. نِيهَري ع نِيهَرِيون).
● نِيهُڙُوءُ: ذ. (سن. سُنِيه = نينهن) نياهو - پيغام - سنيهو.
● نِيهُڙِيءُ ع نِيهُڙِيُونءُ (ث): ذ. ڏَڏَ واوڙڻ لاءِ ڪُٽل ڪاني - نِيهرو - نَهيرو.
● نِيهُلاڻِيءُ: اسم خاص. درڪاڻي بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.
● نِيهِينءُ: ث. ڳاهڻ وقت ول جي وچ ۾ ڪوڙيل ڪاني يا مني يا ٽُوٽي.
● نِيهُنءُ ع نِيهُنَ: ذ. نِينهُن - عشق - پيار - پريت - اُلفت - پريم - موهه - چاهه - چاهت - محبت - لٽون - تار.
● نِيهُنبَ ع نِيهُنبُونءُ: ث. نِينبَ - دعوت - ڪوٺ - سڏ - ڏامو.
= نِيهُنبائُو ع نِيهُنبائُو: ذ. صفت. سڏيندڙ - ڪوٺيندڙ - دعوتي - دعوت وارو.
● نِيهُنڪُ ع نِيهُنڪَ: ذ. شلوار ۾ اڳ وجهڻ واري جاءِ - اُبهاڻو - آٻاٽو.
● نِيهو ع نِيهاءِ: ذ. بُن - بنياد - اصل. تڏو - ڪچهري. محبت. ريت - رسم - راهه ريت - پرويز - پَر - هلي چلي - مرجاتا.
= نِيهِيءُ ع نِيهِيءُ: ذ. صفت. بنياد وارو - بنيادي - اصل. لائق - باوقار. تڏي وارو. وَڏ ڪُردو. مضبوط. توڙ نباهيندڙ.
● نِيهُونءُ: ذ. واڍڻ جي اوزار جو هڪ قسم.
● نِيهِيءُ ع نِيهِيءُ (ت): ذ. نيهين سان لاڳيتو وهندڙ ڏاند - مڪيه. ڪامل.
● نِيهِيرُوءُ ع نِيهِيرُا (ل): ذ. سنڌي جي نوڙي قاسائڻ لاءِ ڪوڙيل ڪاني - نيهرو.
● نِيئَرءُ ع نِيئَرَ: ذ. لوهه جي زنجير - لِيئَرءُ - نِيرَ. (اسم خاص). جوڌپور جو قديم نالو.
● نِيئُڙَتءُ: ث. (سن. نَر = نمڻ) نوڙت - نيزاري - تواضع.
● نِيئُنبَ ع نِيئُنبُونءُ (ث): ث. نِيهنبَ - دعوت - ڪوٺ - سڏ - نوتو - ڏامو.

Gul Hayat Institute

ڻ

ڻ: ث. سنڌي الف ب جو اٺيتاليهون اکر، سنڌ ۾ آچار جيپ کي مٿين تارون۽ سان ملائي ڪيو وڃي.
● ڻاڏِيُونءُ: ث. هند و سنڌي اکرن ۾ 'ڻ' جو نالو.
● ڻَڏُوءُ: ذ. ڪنهن به دال ۾ سخت داڻو - ڪَڏَرَ.
● ڻُونءُ: ذ. آچار ڪرڻ ۾ 'ڻ' جو نالو.

و

● و: ذ. (ع.ف). سندي الف ب جو اوٽونجاهون اکثر. پارسي ۽ جو ٽيهون عربي ۽ جو چوڏهون اکثر. حرف علت ۽ حرف صحيح ٿي ڪم اچي. ابجد موجب سندس عدد (٦) ڇهه آهي.

● وَ: ذ. (ف). جملي ۾ هن اسمن ڳنڍڻ جو ڪم ڪندڙ اکر. ۽ "آدم وَ حوا." (جمع، ضمير حاضر جي پڇاڙي). اوهان جو: "ہتوَ سنڌ وَ" وغيره."

● وِ: ظرف. (سن). جدا ـ الڳ ـ ڌار ـ ڪٿ. جيئن ونجوڳ ـ وِڪار وغيره."

● وَا ۽ وَاءُ: ذ. (پرا. وا. سن. وا = هوا). هوا ـ واءُ ـ واڄ ـ طوفان. وايو ـ پَوَن.

● وابَسْتَہ: ذ. بدل. تعلق رکندڙ ـ واسطو رکندڙ ـ گنڍيل ـ جڙيل. رشتيدار ـ عزيز ـ قريب.

● وايَتُ (ڪ): مصدر. ڪا ڳالهه ڪولڻ ـ ڳالهائڻ ـ راز فاهش ڪرڻ ـ ڳجهون ڳالهيون ظاهر ڪرڻ ـ آکاڙو ڪرڻ. ڳڻون جو خاص نالو وٺي سڏ ڪرڻ.

● واتُ ۽ واتَ: ذ. (سن. وَدَ = ڳالهائڻ). ڳالهائڻ جو عضوو ـ دهن ـ مُکُ ـ مُنهن. هوٺ. گفتگو ـ ڳالهائڻ. ڪيڙي ـ هرهيز. گج جي هيڻين پتي واري حصي جا پرتاوان ڏر.

ـ واتُ آپُهار جڻُ: گرم شين کائڻ ڪري وات ۾ ڦٽلا ٿي پوڻ ـ وات آٽڻ ـ ايذاءُ ٿيڻ. وات ڦلهارجڻ.

ـ واتُ آٽڻُ: وات جو آپهارجڻ ـ وات ۾ سنهڙيون ڦرڙيون ٿيڻ ـ وات ۾ ڦٽلا ٿيڻ ـ وات پچي پوڻ ـ وات جو اندريون حصو رنگ ۾ ڳاڙهو ٿي وڃڻ. وات ۾ ايذاءُ ٿيڻ.

ـ واتَ آچڻ: ٽڪ ٽڪ ٿيڻ ـ وات مان پاڻي اچڻ ـ وات مان گند اچڻ ـ قيءَ اچڻ ـ آلڻي اچڻ ـ خراب هاڻي اچڻ ـ گِڪ گهٽي وهڻ.

● واتارَ ۽ واتارُونُ (ڪ): ث. ڪ ٻڪ ـ آواز. "جهنگ مان ٻڪريءَ جو واتار جو آواز پئي آيو."

● واتارَنُ: جهگي هڻڻ.

ـ واتانُ: ظرف. وات مان ـ وات کان ـ وات سان.

ـ واتان اوجهه اوتَنُ: گهٽ وڌ ڳالهائڻ.

ـ وات ڪيڻ: گاريون ڏيڻ.

ـ واتُ ہتندُ ڪرڻُ: ساڻ ڪرڻ ـ ڳالهائڻ نه ڏيڻ ـ ڪاڪ ڪرڻ کان روڪڻ.

ـ واتُ ہتندُ: ڳالهائڻ کان منع ڪرڻ ـ آواز نه ڪيڻ ـ ڪونڪو ٽي ويهڻ.

ـ واتُ ٽهي آڻڻ: چوڻ ـ ڳالهائڻ ـ ڪُچڻ ـ پچاڙڻ ـ هول هوڻ ـ آکڻ. ہڏائڻ.

ـ واتَ ٺُڪاڻِيُ ڪرڻُ: مٺاچري صلاح ڪرڻ ـ ڪجهه ڳالهائڻ. هرڇاڻي ڪرڻ ـ موڪل ونڻ ـ اجازت ونڻ. ٽورو ڪهڙو حال پائي ٿيڻ ـ ڪنهن ڳالهه ۾ شريڪ ٿيڻ ـ ٽوري همدردي ڏيکارڻ. ڏک جي وقت شموليت ڪرڻ ـ ڏک پائي ٿيڻ ـ اهنج ۾ گڏجاڻي ڪرڻ.

ـ واتَ ٽهيڙڻُ: ناموزون ڪيلڻ ـ اجايو ڪلڻ ـ بي وقتو ڳالهائڻ ـ بي مهلو ڪلڻ.

ـ واتُ ڀاڻِيُ ٽِيڻُ: پڪ سان وات جو پرجي وڃڻ. سڏ ٿيڻ ـ ريس ٿيڻ ـ ڪنهن شيءِ لاءِ دل جو للچائڻ ـ دلي خواهش ڏيکارڻ ـ ڪنهن شيءِ لاءِ رضامند و ڏيکارڻ.

ـ واتُ ڀاڻِيُ ڀاڻِيُ ٽِيڻُ: ڪنهن سوادي شيءِ لاءِ خواهش ڏيکارڻ ـ مرضي ڪرڻ ـ اچا ڪرڻ ـ گدگدائيندڙ ـ خواهش ظاهر ڪرڻ.

ـ واتُ ہتندُ: حيران ٿيڻ. وات ڪولڻ.

ـ واتُ ہتيو: ذ. بيوقوف ـ نادان ـ آلڙ ـ بي عقل ـ سمجهه ۾ نه سالم.

Gul Hayat Institute

= وات ٻڪا جتو ڪهڙ: ٿڌ ڏڪ ۾ ڪهڙ- ٻنا تڪليف جي ڪنهن شيء جي ڪهڙ ڪرڻ- جلدائي ڏيڪارڻ. گهر ويڻي مطلب سڌ ڪرائڻ، ٻنا حيلي خواهش پوري ڪرائڻ.

= وات ٻڪو: ذ. ڪڙو. مٺگهڻ. جيت جو هڪ قسم.

= وات ٻڌڻ: سامهون جواب ڏيڻ- بد شد ڪالهائڻ- ڏاڙهڻ- چپ ٿيڻ- ضد ٿيڻ- تڪرار جڻ- هوڏ جڻ- ڪاوڙجڻ. ادنگي هلت هلڻ.

= وات جا ٻلاءُ ڪائيڻ: اجايا ٻڌ ٻچائڻ- ڪوڙا خيال ڪرڻ- خيالي مزا وٺڻ- اجايون سڏون ڪرڻ- بي هُودين خواهشون ڏيڪارڻ- ٻڌاڪون هڻڻ- ڏاڙون هڻڻ. ڪوڙيون وڏايون ڏيڪارڻ- ڪوڙا ناهه ناهڻ.

= وات جا وَرا ٻچائڻ: بيهودين يا اجايون گالهيون ڪرڻ- زت شت ٻڌڻ- خيالي ٻڌاڪون هڻڻ- ڪوڙي وڏائي ڏيڪارڻ- بي بنياد گالهيون ڪرڻ. هَرو ٻرو دل کي خوش ڪرڻ. اجايا ٻڌ ٻچائڻ.

= وات جو چُوٽ ٽيڻ: بي حيا ٿيڻ- اجايو گالهائڻ.

= وات جو ڪٽيو ڪائيڻ: چالاڪي ڪرڻ- حرفت بازي ڪرڻ- انڪلون ڪرڻ.

= وات چٻاڙڻ: خار ڪائڻ- چڙ لڳڻ.

= وات چُٽو ٽيڻ: سڌ ٿيڻ.

= وات چوڙڻ: پرهيز نه ڪرڻ- بيماريءَ وقت اجائي شيءِ ڪائڻ. ٻڪ شڪ ڪرڻ- بد شڪ گالهائڻ- بي ڊنگو هلڻ.

= وات خرچ ٽيڻ: مفت ۾ ڪر لڪري اچڻ- ڪو ڪم بنا نقصان جي ٽيڻ. سفارش ڪرڻ- ٻئي جي ڀاران ڪجهه آڻي چوڻ.

= وات ڏيڻ: گالهائڻ- بڪ شڪ ڪرڻ- جهيڙو ڪرڻ- تڪرار ڪرڻ- گارگند ڪرڻ- ڪنهن سان هوپرو لڙ ڪرڻ.

= وات ڏاڙو: ڪهڙو گالهائيندڙ- زبان دراز- ٻڪ ڪندڙ- ڪهڙو ڪوڙ ڪندڙ- لڙ مچائيندڙ- ڪهڙ گالهير- اجائي بڪواتي. بي عزتو گالهائيندڙ.

= وات ڏاري: بڪوات ڪندڙ عورت- ڪهڙو گالهائيندڙ عورت- ويڙهاڪ عورت- جهڪڙالو عورت- چينال عورت.

= واتيرُ ۽ واتيرَ: ذ. وات ڪندڙ- ڪهڙو گالهائيندڙ- ٻڪ ڪندڙ- ٻد شد گالهائيندڙ- گارگند ڪندڙ- ٻناڪون هڻندڙ- تيز گالهائيندڙ- تيکو گالهائيندڙ.

= واتيراڏو ۽ واتيراڏا: ذ. وات ڪندڙ- ڪهڙو گالهائيندڙ- ٻڪ ڪندڙ- ٻد شد گالهائيندڙ. آهو جو ڪنهن کي بي عزتو گالهائي. بڪواتي- وات ڏارو- بيهودو. جڙتو گالهير- بناوتي قصا ڪندڙ- نسورو ڪوڙ ٺاهيندڙ- بهتان ٻڌندڙ.

= وات رَسَ: ٽڪَ- ٻڪَ- وات جو پاڻي- آها ٻڙي شيء جا وات ۾ چاڙيل ڪاڌي سان ڳڌجي وڃي. ميٺو گالهائڻ- نرم نموني گالهائڻ- نهميدو گالهاءُ- ٻئي کي وٺندڙ گالهاءُ.

= وات رَکَڻ: ڪائڻ پيٺ ۾ پرهيز ڪرڻ- ڪِرِي ڪرڻ- اجايو سجايو نه گالهائڻ- بنا ضرورت گفتگو نه ڪرڻ. خبرداري ڪرڻ (گالهائڻ ۾).

= واتيرو ۽ واتيرا: ذ. صفت. وات راڏو.

= واتڙيو ۽ واتڙيا: ذ. گهڻو گالهائيندڙ- ٻڪبڪيو- لٻاڙي- ڏاڙي- ٻناڪي. واهيات- ڪيڙيل.

= وات زباني: منهان منهن- روبرو. هڪدم چئي ڏيڻ- بنا لحاظ جي چوڻ.

= وات سانُ وارا ڪرڻ: رڙيون ڪرڻ- واڪا ڪرڻ- سڏ ڪرڻ- فرياد ڪرڻ- تمام گهڻو گالهائڻ.

= وات سيٺَ: صبر ۾ رهڻ- مان ۾ رهڻ- سالت ۾ رهڻ- ڪجهه نه گالهائڻ- حرف به نه گالهائڻ.

= وات سٽيو ڪترَنَ: رشوت ڏيڻ- لالچ ڏيڻ- ڪنهن شيء جي آڇ ڪرڻ.

= وات ڦاڙڻ: عجب ۾ پوڻ- حيران ٿيڻ- پريشان ٿيڻ- حيرت ۾ پوڻ.

Gul Hayat Institute

= وات ڦاڙو: ذ. بڪبکيو - کهڙو ڳالهائيندڙ - سب کجهه چئي ڏيندڙ. ڦلهڙو - فضلو. بتاکي - داڙي - لباڙي.
= وات ڦاڙو ٽيڻ: بڪ ڪرڻ - يخ هڻڻ.
= وات ڦاڙوڙو: ذ. کهڙو ڳالهائيندڙ - بڪواتي - بڪ ڪندڙ - هلڪڙو - ڦلهڙو - فضلهڙيرو - داڙي - بتاکي - لباڙي.
= وات ڦاڙڻ: آهاسي ڏيڻ لاءِ وات کولڻ. حيرت ۾ پوڻ - عجب ۾ پوڻ - وائڙو ٿيڻ - موڪو ٿيڻ. دانهن ڪرڻ - رڙ ڪرڻ - وڏي سير ڳالهائڻ - واکا ڪرڻ. رشوت وٺڻ. مرضي رکڻ. چاهڻ.
= وات ڦاڙي وڃڻ: رشوتي هجڻ - لالچ ۾ منهن وجهڻ - لالچ وٺڻ لاءِ تيار رهڻ.
= وات ڦاڙي هلڻ: اڌ نگي ريت هلڻ - موڪو ٿي هلڻ - وائڙو ٿي هلڻ - حيرت ۾ هلڻ.
= وات ڦيڪو ٿيڻ: مڊ ٿيڻ - چشڪو چاهڻ.
= وات ڪارو: ذ. صفت. آهو ماڻهو جنهن جي ٻڌ يا پاراتو اٿر ڪري.
= وات ڪارو هڻڻ: ناظرو هڻڻ - منڪهرو هڻڻ - ٻي جي ڀلائي نه گهرندڙ - بدخواه هڻڻ - خيرخواهي نه ڪرڻ.
= وات ڪيڏڻ: ڏاڍو ڳالهائڻ. بدشد ڳالهائڻ.
= وات ڪرڻ: بڪ ڪرڻ - کهڙو ڳالهائڻ - بدشد ڳالهائڻ - کارڪند ڳالهائڻ. گهٽ وڌ ڳالهائڻ. جهيڙو ڪرڻ - ڦڏو ڪرڻ - فساد ڪرڻ - تڪرار ڪرڻ. دانهن ڪرڻ.
= وات ڪري کهمرڻ: گاريون ڏئي وري ٿري وڃڻ.
= وات ڪمائڻ (ڪ): گاريون ڪند ڏيڻ - واهيات ڳالهائڻ - اجائي بڪ شڪ ڪرڻ.
= وات ڪينو: ڪند و ڳالهائيندڙ - خراب ڳالهائيندڙ - کارڪند ڪندڙ.
= وات ڪينور ڪرڻ: گاريون ڏيڻ - بدشد ڳالهائڻ - ٻرا الفاظ ڪيڻ.
= وات ڪوسو ڪرڻ: چلم چڪڻ. چمي ڏيڻ.
= وات ڪينبيڙڻ: لجي ٿيڻ - ڪڪ ٿيڻ - بيزار ٿيڻ.
= وات ڪارو ڪرڻ: لوڻ چکڻ.
= وات ڪوري ڪرڻ: وات خوري - اجايو ڳالهائڻ.
● وات ڪولڻ: هرهيز نه ڪرڻ - ڪري نه ڪرڻ - رک نه رکڻ - جهيڙو ڪرڻ - هل ڪرڻ - ڏاڍو ڳالهائڻ.
= وات ڪهي هٿ ڏيڻ: نه ڳالهائڻ - سانت ڪرڻ - صبر ڪرڻ.
= وات ڳاڙهو: آڻ آزمودگار - نئون - الهڙ - جڏ. هلڪو - ڦلهڙو - فضلو.
= وات ڳاڙهو هڻڻ: نندي عمر جو ڇوڪر - ناتجربيڪار هڻڻ - آڻ آزمودگار هڻڻ. نندو هڻڻ - نابالغ هڻڻ.
= وات لٽو ڪرڻ: ڏند نه هجڻ.
= وات لٽو هڻڻ: وات بند هجڻ.
= وات مارڻ: لباڙ هڻڻ - داڙ هڻڻ - بتاک هڻڻ.
= وات مان ڪير جي ٻوءِ آڇڻ: پورو عقل نه هجڻ - سمجهه سالم نه هڻڻ - ناداني ۽ ڪاڻ ڪم وٺڻ - بي وقوفي ڏيکارڻ. پاراڻي اوستا. نندڻ - ٻچڻ.
= وات مان ڪير جي ٻانس اچڻ: عقل گهٽ هجڻ.
= وات مان نڪري وڃڻ: بي اختيار ڳالهائڻ.
= وات مان وري اچڻ: دهرائڻ - ورجائڻ.
= وات مينو ڪرائڻ: رشوت ڏيڻ - لالچ ڏيڻ - پٽسا ڏيڻ - راضي ڪرڻ. شادي وغيره جي خوشيءَ واري موقعي تي مٺائي ڪارائڻ يا ورهائڻ.
= وات مٺو ڪرڻ: مٺائي ڪارائڻ - دعوت ڏيڻ.
= وات ۾ اچڻ: پسڻ - مسجهي پوڻ.
= وات ۾ اچي وڃڻ: بي اختيار ڳالهائڻ.
= وات ۾ زبان نه هڻڻ: صابر هجڻ - تحمل وارو هجڻ - بردبار هجڻ - مانيٽو هجڻ.
= وات ميٺڙو: سنو ڳائيندڙ - خوشامند ڪندڙ - چاپلوس. خوشامدي - چاپلوسي.
= وات ۾ گاهه ڪرڻ: نيزاري ڪرڻ - منت ڪرڻ.
= وات ۾ گلاب هڻڻ: تمام سٺي ڳالهه ڪرڻ - سهڻي صلاح ڏيڻ. ڏنجي ڳالهه ڪرڻ لاءِ ٻڌي ڪي ڳالهائڻ جي وچ ۾ روڪڻ.

Gul Hayat Institute

= وات ۾ ماڪيءَ هٿ ۾ پاڪيءَ: ڪالهائڻ ۾ ميڻاج مگر اندر ۾ ڪوٽ. منافقي ڪندڙ- ٻيڇاڙائي ڪندڙ - ٻه گهر ٻاريندڙ.

= واتَ ۾ مُکَ وجهڻ: ساڻ ڪري ويهڻ- صبر ۾ ويهڻ- چپ ڪرڻ- ڏجي ٻس ڪرڻ.

= واتَوارو ۽ واتوارا: ذ. قَ ءَ آوَرَ- آلتي ڪيندڙ. ڪامڻ ڪيندڙ- ٻوٻو.

= واتَ واکارو: ڏاڍو ڪالهائيندڙ- بدڪلام- خراب ڪالهاءَ- ڪنو ڪالهائيندڙ- ڪهرو ڪالهائيندڙ- بدتميز- بي حيا- ڪمينو- بي ادب- ايڏنگو. بدلفظ ڪالهائيندڙ.

= واتَ واکاريءَ: خراب ۽ ڪهڙو ڪالهائيندڙ- ڪنو ڪالهائيندڙ- بدهلت وارو- بدتميز- بي حيا- بي ادب- ڪمينو- ايڏنگو.

= واتُ واکاڙو: ذ. صفت. واتُ واکارو.

= واتُ وِڳاڙڻُ: برهيز خراب ڪرڻ- ڪِريُ خراب ڪرڻ- بيماريءَ ۾ اجايون شيون کائي وڌيڪ جان خراب ڪرڻ.

= واتُ وِڇيهڻُ: (ڪاڏي ۾) ڇڪُ هڻڻ (جيئن ڪو جانور ڪنڌو آهي). سوال ڪرڻ- عرض ڪرڻ- استدعا ڪرڻ- التجا ڪرڻ- التماس ڪرڻ. چَرَڪ- چرپو ٿيڻ- ٻڪو ٿيڻ- سمجهه چڙڻ- ٻُڌي چڙڻ. ٻنا سمجهه ڪالهائڻ. اڪي ٿيڻ- سُنهن ڏيڻ- فساد ڪرڻ- ڦڏو ڪرڻ. لالچ رکڻ- طمع رکڻ. جادو ڪامڻ ڪيائڻ.

= واتُ وِڃائيڻُ: ڪنڌو ڪالهائڻ- خراب ڪالهائڻ- بدڏُنڊُ ڪالهائڻ- بچڑو ٿيڻ- بتڪ ڪرڻ. ڦڪو ٿيڻ- بي شرم ٿيڻ- بي حيا ٿيڻ- بي ادب ٿيڻ.

= واتُ وڏو: ڪهڻ ڪالهائڻو- ٻڪ ڪندڙ- بي ڏنگو ڪالهائيندڙ- بدصورت.

= واتُ وَڏو هڻڻ: ڪهڻ ڪالهائو هڻڻ- ٻڪيو هڻڻ.

= واتَ وِرانڊيَ ٽيهَڻُ (ڪ): حيرت ۾ ٿيڻ- عجب ۾ پجي وڃڻ- وات ڦاڙي ٻهي ڏسڻ- موڪو ٿي ٿيڻ- وائڙو ٿي وڃڻ.

= واتُ وِراهيڻُ (ڪ): هڪو ٻڪو ٿيڻ- وائڙو ٿيڻ- موڪو ٿيڻ- حيرت ۾ ٿيڻ- عجب ۾ ٿيڻ.

= واتُورڻ: اجايو سجايو ڪالهائڻ.

= واتُ وَرَڻُ: ڪائڻ. مال جو اوڪاريڻ- وات هلائڻ.

= وات ورهائجي وڃڻ: منافقي ڪرڻ.

= واتُ وَکيڻُ: ذ. پنهنجي مرضيءَ موجب ڪالهائيندڙ. پنهنجي ٻڌاءُ ۾ پاڻ ڪالهائيندڙ.

= واتَ وڪيل ٿيڻ: پنهنجو فيصلو پاڻ ڪرڻ- آزاد ٿيڻ.

= واتُ وڪيل هڻڻ: پنهنجي سر سُنهن ڏيڻ جهڙو هجڻ- پنهنجي سر ڪالهائڻ جهڙو هڻڻ- پنهنجيءَ مرضيءَ تي هلندڙ. بالغ- عمر رسيده.

= واتَوَنُ: ظرف. وات ڪان- وات سان.

= واتَوَنُ و جائڻُ: اجايو خراب ڪالهائڻ- بڪواتي ڪرڻ- بي مهلو ڪالهائڻ.

= واتوٽو: وات مان نڪتل- زباني- لساني- وات جو- هَرُ زبان- تقريراً- واتي ويڙي. واتي- ايڪ وچن- پُوڇَن- واچُڪُ- وڪتا- واتراڏو.

= واتَ وِهٽيُ: ظرف. زباني. زباني ڪالهائڻ سان.

= وات هڻڻ: جهڪڻ هڻڻ.

= واتُ هُٽَنُ: ٻڪ ڪرڻ- اجايو ڪالهائڻ- ڪاريون ڪندڙ ڏيڻ، ڏاڙون هڻڻ- ٻتاکوڻ هڻڻ- لاڙون هڻڻ.

= واتِيُ: صفت. وات جو- زباني. ڪهڙو ڪالهائيندڙ- بکواتي، وچ ۾ ڪائيندڙ. بحثي، تکراري.

= واتِيُ وِٿهنُ: ظرف. ياد- زباني- هر زبان. وات زباني- حفظ.

● واتارَ ۽ واتارُونُ: (ڪ): ث. ٻڪ ٻڪ- ڪهڙو ڪالهائڻ. نظر- هُوسَ " ٻار کي ڪنهن جي واتارَ لڳي آهي." جوٽ- اوبر. آواز. وات پڄڻ جي بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ چپن تي ڦرڙهون ۽ ڦوڪٽا ٿي هوندا).

= واتارِڻُ: مصدر. نظرن سان زخم پهچائڻ.

= واتاڙِجڻُ: مصدر. هوسجڻ- نظر اچڻ- اک چڙهڻ.

= واتَراسَ (ڪ): ث. نظر- هوس.

= واتَراسائيُ (ڪ): ث. نظر- هوس.

Gul Hayat Institute

= واتراسيو ۽ واتَراسِيا (ک): ذ. نظريندڙ- ناظرو- هوسيندڙ.

● واتيٽيُ: اسر خاص. ذات جو هڪ نالو.

● واتوارا: ڪاڪ جا ٽڪر، جي پيهڻيءَ ڪي سُٹُهن ۾ پڌجن.

= واتُورِيُ ۽ واتُورِيُونُ: ث. پسانگي ڪائي.

● واتُورِجَنُ: مصدر. گاريون ڪڍڻ- ساهون ٽيڻ- وات ڏيڻ- بي حيا ٽيڻ- بي ادب ٽيڻ. تڪرار ڪرڻ- فساد ڪرڻ- جهيڙو ڪرڻ- تڪو مٹو ڪالهائڻ. (واتُورِ يو - واتُورِ ٻُڌو - واتُورِ يَلُ).

= واتُورو ۽ واتُورا: ذ. گهٽو ڳالهائيندڙ- تيکو ڳالهائيندر. بڪ ڪندڙ.

= واتُوڙِيُ ۽ واتُوڙِيُونُ: ث. گهٽي بڪ ڪندڙ- گهٽو ڳالهائيندڙ- اجايو وات هڻندڙ- بڪبکيو.

= واتُوڙِيو ۽ واتُوڙِيا: ذ. گهٽو ڳالهائيندڙ- بڪبکيو- لٻاڙي- بڪاڪي- ڏاڙي.

● واتَ ۽ واتُونُ: (سن. وات = رستو) رستو- گهاڙو رستو- سڙڪ- پيچرو- ڏَڪ- ڪَس- راهه. طريقو- نمونو. سمجهاڻي- فصيل. ڊنگ- طريقو. لنگهه- گذر. دستور- رواج. الهندو. (طرف ۽ واءُ). (ک).

= واتا: ظرف. واتان. وات ڪان- طريقت ڪان.

= واتارُنُ: واڻهڙن- وات وارن.

= واتاڙُو ۽ واتاڙَا: ذ. لانگهائو- گذرڪندڙ- مسافر- سٹلاني- ڀانڊيڙو- راهي- واڻهڙو- واٽاهو.

= واتاڙُئِن: واتاڙن- واڻهڙن- مسافرن.

= واٽاهو ۽ واٽاها: ذ. صفت. واتاڙو- واٽاهو

● واٽاهُو ۽ واٽاهُو: ذ. صفت. مسافر- سٹلاني- ڀانڊيڙو- راهي- واڻهڙو. واتاڙو.

= واٽاهُوڪَڙُ: ساهي ڪٹڻ- ٽڪ پچڻ- ساهه پٽڻ- دم پٽڻ.

= واتائيتو ۽ واتائيتا: ذ. رستي وارو- طريقي وارو- نموني وارو. رستي موجب. رستي لاءِ.

= واتائُو ۽ واتائُو: ذ. صفت. مسافر- سٹلاني- ڀانڊيڙو- پيغامي- راهي- واڻهڙو- وات ويندڙ- رستي وارو. ساڻي. واتاڙو- واٽاهو.

= واتَ تي وهَنُ (ک): ٽڪو ٽيڻ- ڪم ڪان نڪري وڃڻ.

= واتَ ٽِيَنُ: ڪس لڳڻ- راهه لڳڻ- دڪ لڳڻ- رستو ملڻ. پنڌ پوڻ- هلڻ.

= واتَ ڀُڃَنُ: ڳولا ڪرڻ- تلاش ڪرڻ- جاچنا ڪرڻ- جاچ ڪرڻ- ڏونڊڻ- ڳولڻ.

= واتِ ڀَنڊُ: رستي سان- اوجتو.

= واتَ ڏِيَنُ: حساب ڪتاب ڏيڻ- رستو ڏيڻ- راهه سمجهائڻ- طريقو سمجهائڻ.

= واڙِيُ ۽ واڙِيُونُ: ث. وات. (تصغير).

= واتَ ڪَٹِيءِ: رستي سان- رستي پنڌ.

= واتَ سٹائِيُ هُنَنُ: منزل آسان هڻڻ- رستي ۾ تڪليف نه هڻڻ- تمام سولو ڪم هڻڻ- ڪاميابيءَ جو آسان طريقو نظر اچڻ.

= واتَ لاڻِنُ: رستي تي چاڙهڻ- دڪ لائڻ- ڪَس ڏيڪارڻ- طرف ڏيکارڻ- رستو ٻڌائڻ- رستو ڏيکارڻ. سونهون ڪرڻ.

= واتَ مارُو: ذ. صفت. اهو مائهو جيکو مائهن کي رستي تي ماري ۽ انهن کان مال ڦري وڃي. رهزن- لوٽو.

= واتَ نَہ وارَنُ: انڪار ڪرڻ- ناڪار ڪرڻ- ڪنهن ڪم ڪرڻ کان جواب ڏيڻ.

= واتَ نِهارَنُ: اوسيڙو ڪيڻ- انتظار ڪرڻ- منتظر ٿيڻ.

= واتَ نَہ وارَنُ: بلڪل انڪار ڪرڻ. گسائڻ. منهن نه ڏيڻ.

= واتَنُ وِيهٽِيُ: لوفر عورت- چنال عورت- بدپيشه عورت.

= واتُو: وات ڏيندڙ- راهرو- مسافر- واڻهڙو.

= واتواهُو ۽ واتواهُو: ذ. صفت. وات تان ويندڙ- دڪ وڃي ويندڙ- رهگذر- راهي- مسافر- سٹلاني- ڀانڊيڙو- واڻهڙو- وات وهو.

= واتُ وٹَنُ: رستو وڃي هليو وڃڻ. رستو وڃڻ- نمونو وڃڻ- طريقو وڃڻ- پيروي ڪرڻ- عمل ڪرڻ. حساب ڪتاب وڃڻ.

= واتُوڙِيَنُ (ل): واڻهڙن- رستي وارن.

Gul Hayat Institute

ـ واٹوَن: ظرف. وات کان ـ رستي کان.
ـ واٹُونْ واسَنْ: واٹون ڈسڻ ـ انتظار کرڻ.
ـ واٹُونْ وَنَنْ: لنگھڻ جي جاين تي بيھڻ ـ رستي تي ويھي انتظار کرڻ ـ اچڻ لاءِ آتو ٿيڻ ـ ملاقات لاءِ منتظر رھڻ.
ـ واٹُونْ وَھائپي چَڈَنْ: ڪنھن کي مسلسل تکليفون ڏيڻ ـ نقصان ڏيڻ ـ اھنج پھچائڻ ـ ايذاءُ ڏيڻ. دربدر کرڻ ـ ظلم ڪرڻ ـ ستم کرڻ.
ـ واتَ وَھُو ۽ واٹ وَھُو: ذ. رستي ويندڙ ـ راھ گذر ـ مسافر ـ پرديسي ـ اجنبي.
ـ واتَ وِينْدِي: رستي لنگھندي ـ راھ ويندي. اوچتو ـ بي خبر ـ مڃاڻ ـ اڻ ڄاڻ. خواھ مخواھ. بي گناھ ـ بنا سبب. بنا خاص تکليف وڻڻ جي.
ـ واٹَھڑُ ۽ واٹَھڑَ: ذ. صفت. وات وارو ـ مسافر ـ سئلاني ـ پانڌيڙو ـ راھي ـ واٹھڑو ـ وات واھُو.
ـ واٹَھڑُو ۽ واٹَھڑُو: ذ. صفت. لانگھاٹُو ـ مسافر ـ وات واھُو.
● واٹَرُ ۽ واٹَرَ: ذ. (انگ). نديو واھ ـ واھڙ ـ ڪَسِي ـ نَھَرَ.
ـ واٹَرُ ڪورَسُ ۽ واٹَرَ ڪورسَ: ذ. نديون شاخون ـ واھ ـ ڪَسِي ـ نالِيون ـ نھرون.
● واٹِڪ (ڇ): ذ. پرت جو ھڪ قسم.
● واٹِڪُ ۽ واٹِڪا (ڇ): ذ. وڻو ـ ڪتورو.
● واٹَنْ: مصدر. (سن. وَنْد > وَنْٽ = ورھاڻ) حصا ڪرڻ ـ ونڊڻ ـ تقسيم کرڻ. ڪَپَڻ ـ وکرائڻ ـ ورھاست کرڻ. (واٹيو ـ واٹيندو ـ واٹيل).
ـ واٹو ۽ واٹا: ذ. حصو ـ پاڳو ـ پتي ـ بخرو ـ وَنڊي ـ وانٽ. تڪَ ـ پُڪو ـ ڦاند ـ چاند ـ ڦاندڻي ـ ورچ ـ تقسيم ـ ونڊ ـ ڦوڙ.
ـ واٹيندَڙُ ۽ واٹيندَڙَ: ذ. ورھائيندڙ ـ واٹڻ ـ ونڊڻ ـ ورھائڻ.
● واٹُو ۽ واٹُو: ذ. پَتھي (پيسَ ڪوٽُ) راند ۾ لاڳيتو ستن ھٿن ڪٽڻ جو وارو.
ـ واٹُو آڇَنْ يا لڳَنْ: جيڪا ڏَر پيس ڪري تنھن جو لاڳيتا ست ھٿ ڪٽي وڃڻ ـ ٻي جي ھار ٿيڻ.
ـ واٹُو ٻاوَن: نقصان ـ دَھاءُ ـ صدمو.
ـ واٹُو ٻاوَن ڏيَنْ: سخت تکليف پھچائڻ. لاڳيتا نہ رکو ست ھٿ ڪٽي وڃڻ، پر تاس راند ۾ تيرھن ئي ھٿ ڪٽڻ.
ـ واٹُو ٻاوَن ھُٽَنْ: ساندھ سپ ھٿ ڪٽڻ.
ـ واٹُو ڏِيَنْ: تاس راند ۾ اول ئي ساندھ ست ھٿ ڪٽي وڃڻ. قِيري وڃڻ ـ تکليف ڏيڻ.
ـ واٹُو ڪوٽُ ۽ واٹُو ڪوٽَ: ذ. پَتَن راند ۾ جنھن پارٽيءَ حڪم يا تُرپُ ڪيوھجي، تنھن جا يڪا يا لاڳيتو ست ھٿ ڪٽي وڃڻ واري حالت.
ـ واٹُو نالوُ رَکائِيَنْ: پڇي وڃڻ ـ لکي وڃڻ.
ـ واٹُو ھُٽَنْ: پيسَ کيڏڻ ڏَر جي ساندھ ست ھٿ ڪٽي وڃڻ واري حالت.
● واٹُوانْ ۽ واٹُوانَ: ذ. صفت. وريل (سڳ). (پرمانند).
● واٹُوھَڙُ ۽ واٹُوھَڙَ: ذ. پترڻ پڇڻ لاءِ ڪاٺ جو ٿھيل اوزار، جو ھاري ڪتب آڻين ـ وڻوڙ.
● واٹوئِن: ملھ وڙھڻ جو ھڪ انگ.
● واٹِيُ ۽ واٹِيُونْ: ث. ٻہ يا ٻن ڪان وڏيڪ ڪپڙا ڪڍڻ ناھي سٽي رکڻ واري حالت.
● واٹِيا: اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.
● واٹَنُ: مصدر. آگر سان ڏيکارڻ. ڏسڻ. جھندي ڏيکارڻ.
● واٹُو ۽ واٹُو: ذ. مرون ڪي وڻندڙ ـ جھليندڙ (ڪُتو).
● واٹِقُ: (ع. وثق) مضبوط ـ طاقتور ـ جانٻو ـ بانڪو ـ پھلوان ـ جوڌو ـ جنگ ـ بھادر.
● واپارُ ۽ واپارَ: ذ. (سن. ويَاپارَ) وڻج ـ سوداگري ـ سود و ـ تجارت ـ ڏنڌو ـ ڪر ـ پيشو ـ ڪِرت ـ ڪار ـ دوڪانداري. وھنوار ـ لڙھ وڇڙ. مال. دوستي.
ـ واپارِکو: ذ. صفت. واپار جو ـ ڏنڌي جو ـ سوداگريءَ جو ـ سودي جو ـ تجارت جو ـ شاھوڪاري.

Gul Hayat Institute

ـ واپاري ع واپاري: ذ. صفت. وٹجارو ـ سوداگر ـ تاجر ـ تجار ـ ڏنڊي وارو ـ پيشي وارو. دڪاندار. واپاري دستور. قاعدي يا رسم موجب.
● واپرائڻ: مصدر. ڪم ۾ آڻڻ. ڪتب لڳڻ. ڪم آڻڻ ـ استعمال ۾ آڻڻ (ڪابه شيءَ) ڪائڻ. (ڪپڑا) هنڌائڻ ـ پهرڻ. خرچ ٿيڻ. گذرڻ. واپرجڻ. کپي وڃڻ. (واپرايو ـ واپرائيندو ـ واپريل).
ـ واپرائڻ: مصدر. ڪم ۾ آڻڻ ـ استعمال ۾ آڻڻ. ڪتب آڻڻ. خرچ ڪرڻ. ڪائڻ.
ـ واپرجڻ: مصدر. واپرڻ.
ـ واپرايل ع واپرايل: ذ. ڪم آندل ـ ڪتب آيل ـ پراٹو ـ جهونو ـ ڪُهنو.
● واپس: ظرف. (ف). پٺيان ـ هوءَ ـ پوئتي ـ ورائي. موٽي ـ وري.
ـ واپس اچڻ: موٽي اچڻ ـ وري اچڻ ـ ڦيرو ڪري اچڻ.
ـ واپس ٿيڻ: موٽي اچڻ ـ موٽڻ ـ وري اچڻ ـ ڦري اچڻ.
ـ واپس ڪرڻ: موٽائڻ ـ ڦيرڻ ـ سترو ڪرڻ ـ موٽائي ڏيڻ ـ وري حاجت ۾ موڪلڻ ـ ورائي ڏيڻ ـ ورائڻ ـ موٽائي موڪلڻ.
ـ واپس ملڻ: وري ملڻ ـ موٽي ملڻ.
ـ واپس وڃڻ: موٽائي وڃڻ ـ ورائي وڃڻ ـ ڦري پوڻ.
ـ واپسي ع واپسيون: ث. موٽ ـ ڦيرو ـ واپسي (ڪيت). موٽندڙ (ٽپال). مهلت (محصول جي).
● واپٽبا: ت. پساريڪي وڪڙ جو هڪ قسم (جا ڏوڏي جهڙي ٽٽي ۽ زنانين ٻيمارين ۾ ڪتب اچي).
● واجب ع واجب: ذ. صفت. (ع. وجب = اهو ضروري هو). جائز ـ ٺيڪ ـ مناسب ـ ضروري ـ لازم. پورو پنو. سچو ـ راستو ـ سٽ ـ برحق ـ بتارت ـ برحال ـ ساڻپيان ـ پورو ـ ٺيڪ ـ صحيح ـ درست ـ حق ـ رَءُ ـ ڪرو ـ ٽڪسالي ـ چوڪو ـ صادق ـ دائر ـ هميشه سزا وار ٿيندڙ. خدا تعالىٰ جو پنهنجي وجود ۾ ڪنهن جو محتاج نه هجڻ.
ـ واجب القتل: ذ. صفت. قتل ڪرڻ جي لائق ـ خون لائق ـ وڍڻ لائق ـ ماري وجهڻ جي لائق.
ـ واجب الوجود: ذ. صفت. حقيقي هستي خدا تعالىٰ (ضد. ممڪن الوجود).
ـ واجب ڄاڻڻ: فرض سمجهڻ ـ لازم سمجهڻ ـ برابر سمجهڻ ـ صحيح سمجهڻ ـ درست سمجهڻ.
● واجبي: صفت. جائز ـ ٺيڪ ـ مناسب ـ ضروري ـ لازم. رواجي. پورو پنو. ٺهندڙ ـ ٺهندڙ ـ سهائيندو. برابر ـ جوگو ـ آڇت ـ مناسب ـ لائق ـ شايان ـ پورو ـ ٺيڪ ٺاڪ ـ رَءُ ـ ڪرو ـ چوڪو ـ صادق.
● واجٻو (ل): ذ. لوهارن جي اوزار جو هڪ قسم ـ مترڪيءَ جو هڪ قسم.
● واجت ع واجت: ذ. (سن. واد تر > و د = وڄڻ). وڄائڻ جو ساز. ٽغارن، دهلن ۽ ٻين سازن جو آواز ـ واجو. ٽمار وڏو آواز. واجو ـ باجو ـ سازَ. واجا ـ سازَ ـ باجا ـ ٽغارا. (سُرندو ـ دنبورو ـ سارنگي وغيره).
ـ واجت وڄائڻ: ساز وڄائڻ. متيون منجهائڻ ـ حواس باخته ڪرڻ ـ حيران ڪرڻ ـ پريشان ڪرڻ ـ
ـ واجت واجائي: چڌن: دهائي چڌڻ ـ هيسائي چڌڻ ـ ڊپ ڏيئي چڌڻ. ساراهه جوگو ڪم ڪرڻ ـ آفرين ناموڪٽڻ ـ جس ڪٽڻ.
ـ واجو ع واجا: ذ. (سن. وادِيتر > وَدْ = وڄڻ). وڄائڻ جو ساز. دهلن، ٽغارن وغيره جو آواز ـ دَسُ. واجت. گوڙ ـ آواز. گاج. ساز جو هڪ قسم. باجو ـ ٽغارو.
ـ واجاڻو ع واجائو (ڪ): ذ. صفت. وڄڻو ـ وڄندڙ ـ سريلو ـ لئي وارو.
ـ واجوٽي ع واجوٽيون: ث. ڪاڻيءَ جو ٽڪر جنهن ۾ تنبوري جي تار ٻڌل هوندي آهي. ڊينگي ڪي گنڊيندڙ ڪائي (ڪُهرو).
ـ واجيرَ: ذ. صفت. واجو وڄائيندڙ. واجوڪندڙ.
ـ واجيرو ع واجيرا: ذ. ساز تي جهمر وجهندڙ ـ ساز تي نچندڙ.
واجي وَت: باجي وانگر.
● واجورو: گاهه جو هڪ قسم.

● واجهڙ ع واجهڙ: ذ. وڏو رسو. رسو- ڏکهو رسو- ٽلهو رسو- ڪاپار مان نهيل نوڙ. (سن. واڄ = چاهڻ). موقعو- وجهڙ. تجويز- رٽ- آڌاءُ. خبر- سُڌ. ٽڪ- گهور.

"آڻيو آڏيءَ رات ۾ ٿي وڃي جا واجهه وجهي."
(سهڻي- شاهه)

- واجهڙ وجهڻ: پنجوڙ وجهڻ- دام اڏڻ- ڦاسائڻ لاءِ سيٽون سيٽڻ- ڪوشش ڪرڻ. انڪلون ڪرڻ. وجهه نهارڻ- منٿون ڪرڻ. حيلا ڪرڻ. انتظار ڪرڻ. مناسب رستو اختيار ڪرڻ سيکڻ- نهارڻ. واجهائڻ.

● واجهائڻ: مصدر. (سن. واڄ = نهارڻ) وجهه وجهڻ- تجويزون ڪرڻ آڻڻ. آڌاءُ ڳولڻ. سيکڻ. ڪشش ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ. ٽڪڻ- نهارڻ. انتظار ڪرڻ- جهاتيون وجهڻ. (واجهايو- واجهائيندو- واجهايل).

- واجهائيان: واجهائڻ ڪان- نهارڻ ڪان- سڪ ڪان- انتظار ڪان- طلب ڪرڻ ڪان- غرض يا بندگي ڪرڻ ڪان.

- واجهائيس: واجهائي ٿي- نهاري ٿي- انتظار ٿي ڪيم.

- واجهاءِ: واجهائي. سڪي سڪي.

● واجهڻ: مصدر. (سن. واڄ = چاهڻ) سيکڻ. ٻاجهه رکڻ. خواهش ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ. نهارڻ- ڏسڻ- ديکڻ.

● واجهو ع واجها: ذ. (سن. آڌايڪ) آستاد- اوجهو.

● واجاڻي ع واجاڻيون: ث. هندو عورت- هندواڻي- واڻيائي.

● واڄڻ (ڪ): مصدر. واڻڻ- سڙهڻ (ڪتن وغيره ڪي). (واڄيو- واڄيندو- واڄيل).

● واڄ ع واڄون: ث. (سن. واڻيا = هوا) تُند هوا (جا ڪلاڪ ۾ پنڌ رهن ڪان ويهن ڪوهن تائين مفاصلو ڪري)- طوفان. هوا- واءُ- جهڪڙ- واجوڙو- اينڊوڪار. (انگ). وقت ڏيکارڻ جو اوزار- ڪيسي يا ٻانهن جي واڄ- ٽائيم ڏيکارڻ واري گهڙي. (سن. واڄ = چاهڻ) سيکڻ.

"متيون سيڙي ڪان، واڄا ڪجي وڃ پوءِ"
(شاهه ڪريم).

(سن. وَڄ = ڳالهائڻ) پڙهڻ جي حالت- پڙهڻي.

- واڄڙ ع واڄڙ: ذ. واڄ وارو- طوفاني. طوفان جو زور- آڪرو (سنڌ).

- واڄ سيڪر ع واڄ سيڪر: ذ. صفت. گهڙي ساز- گهڙيال ٺاهيندڙ.

● واڄا ع واڄائون (ل): ث. (سن. واڄا > وڄ = ڳالهائڻ) انجام- قول. ڏت پت- پرتگيا- وعدو- وچن- ٻول- ڳالهه- وائي. ساک- قسم- ڏوهي- آڻ- سُنهڻ. نذر. واڌائي.

● واڄڻ: مصدر. (سن. واڄن > وڄيڻ). پڙهڻ. جاچڻ- ڏسڻ. (واڄيو- واڄيندو- واڄيل).

- واڄ ع واڄ: ث. مطالبو- ٻاڻ- گذارش. پڙهڻي- پڙهه. سيکَ.

- واڄائي: ث. واڄ جي قيمت يا ٻاها- پڙهاڻي.

- واڄائڻ: مصدر. پڙهائڻ.

- واڄائي: ذ. صفت. واڄيندڙ.

- واڄ ڏيڻ: ڏوهي ڏيڻ- ٻول ۾ پنڌ- ڏول ۾ آڻڻ.

- واڄڪ: ذ. صفت. زباني. پڙهندڙ- ڏسندڙ- جاچيندڙ.

- واڄڪ ٻولي: ث. زباني ٻولي. آها ٻولي جا رواجي طرح ڳالهه ٻولهه ۾ ڪم آڻي عام ٻولي. (لکڻ جي ٻولي ٻي قسم جي ٿيندي آهي).

- واڄيءُ ع واڄيڙون: ث. پڙهڻ جو ڪم- پڙهڻي- چيڙي- خط.

- واڄيندڙ: پڙهندڙ- ڏسندڙ- جاچيندڙ.

● واڄوڙو ع واڄوڙا: ذ. (سن. واڻيا = هوا) واءُ يا واڄ جي گهمري- واءُ جو گهيرو (جنهن ۾ مٽي، ڪنڪ ۽ ڪانا گهمرو ڪري مٿي چڙهي وڃن). تيکو واءُ- گهمري وارو واءُ- ڦرندڙ واءُ. طوفان. گرد باد- واڄولو.

- واڄولو ع واڄولا: ذ. واجوڙو- واءُ- هوا. طوفان.

● واڄيءُ (ل): ث. مٽي پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم (سنهڙا چلر، ڊيگهه ۳-۶ انچ).

Gul Hayat Institute

● واڇ ۽ واڇون: ث. (سن. وَ ڪَ = وات) وات جي ڪنڊ- وات جي ٻنهي طرفن جون ڇاڙيون- ڳلاڦون- ڇپن جون ڪنڊون.
= واڇان ۽ واڇائون: ذ. چريو- بيڪار- بي متيو- بي سمجهه- نڪمو- وسلو- واهيات. بيوقوف عورت- بيڪار عورت- بي سمجهه عورت. "چريون ڏيئي چار، واڇان ونجي هڪڙي".
= واڇان جَري: مورک زال.
= واڇ ٽڙڻ: اڌرنگ يا لڦوي جي بيماريء سبب واڇ ڦرڻ- واڙڻ ٽيڻ. عجب ۾ پئجي وڃڻ.
= واڇر ۽ واڇرَ: ذ. صفت. وڏين واڇن وارو- واڇرو ڪتو.
= واڇري: وڏي وات واري- ڪهڙ ڪالهائيو- بڪواتڻ- واهيات.
= واڇ ڦرڻ: واڇ ٽڙڻ.
= واڇڙه: هڪ ساريکو واڻ- چوٽ لڳندڙ واڻ.
= واڇڻيان: ظرف. واڇن سان- وات سان- ڇپن جي ڪنڊن سان.
= واڇون ٿيڙڻ: ڪيلڻ- مُشڪڻ.
= واڇون ڦرڻ: هڪ بکو ٽي وڃڻ- حيران ٿيڻ- عجب ۾ پوڻ.
= واڇون ڪٽڻ سان: لڳاتار: تمام گهڻو ڪيلڻ- وڏي وات وارو هجڻ.
● واڇر ۽ واڇرَ (ت): ث. هلا جو هڪ قسم، سندس وات وڏو ٽڻي، متي تي منڊيڙي جو نشان ٽڻيس.
● واڇولي (ت): ث. ننڍي ڪائي ڦر جي ڪل.
● واڇي ۽ واڇيون (ڪ): ث. ڇيءَ- آلتي.
● واحِد: ذ. (ع). الله سائين جو نالو. (صفت). هڪڙو- هڪ- ڇڙو- اڪيلو.
= واحِد شاهِد: ذ. خدا شاهد (آهي).
● واحِد پُور: اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● واد ۽ وادَ: ذ. (سن. وَدَ = ڪالهائڻ) تڪرار- بحث- چيٽ- هوڏ. ثابت مناظرو. ڪنهن به ويچار ڌارا جو ورنن- ڪنهن اصول يا عقيدي جو بيان: "وِ ڪاس واد = اصول ارتقا، ادويت واد = هم اوست، وغيره".
= وادِ وِوادَ: ذ. بحث مباحثو- تڪرار. شاسترارٿ.
= وادي ۽ وادِي: ذ. تڪراري- هوڏي- بحثي- حجتي- جهگڙائي. گهڻ ڪالهائو. مُرڪي.
= وادِي ۽ وادِيُون: ث. (ع). هرٻٽ- رڻ- بيابان- صحرا- سڃ- ٿر پر- ميدان- هوڻو- پٽ- چوڳان. جهنگل. پاڻيءَ جي نالي. زمين نشيب ۽ هموار- هيٺاهين زمين- ماٽري.
"وحدت جي وادِيءَ ۾ ڪوڙيئون ڪي قليل"
(سهڻي- شاهه).
= وادِيءِ اَيمَن: ذ. (ع). جبل طُور جي ساڄي پاسي وارو جنگل، جتي حضرت موسيٰ عليه السلام کي معراج ٿيو هو.
● واڏ ۽ واڏون: ث. (سن. ورڌ = وڌڻ) جهجهائي- گهٽائي- آسرڻ- آپرڻ- آهڙڻ- وراڻ- واڌارو- چاڙهو- ترقي. گهٽائي. سرسي- پلٽ- وڌيڪائي- فاضل- زياد تي- سرسائي- افراط. آڻها جاري جا جار جي چِنبڙ جي مٿان هٽجي، آن ۾ تُنبِيُون ٻڌجن ۽ تار ۾ لوهي ڪُنڪا وجهجن.
= واڌاپو: ذ. جوڙ ڪرڻ- گڏڻ- نشاني. ترقي. زياد تي. نفعو- فائدو. سڌارو- واڌارو.
= واڌارو ۽ واڌارا: ذ. نفعو- فائدو- لاڀ- آڇت- پراپت- لاهو- ڪٽيو- آهراسو- سوٻاسو- وَڻاءُ- وڻب- ڪفايت. گُڻ- ٿورو- سڌارو- ترقي- واڌارو- اطلاع.
= واڌاري: ظرف. وڌيڪ- زياده- وڏڪ- گهڻو- جهجهو.
= واڌِهو ۽ واڌِها: ذ. واڌارو- وڌيل- جهجهو- گهڻو.
= واڏو ۽ واڏو: ذ. پراپت- فائدو- لاڀ- نفعو- لاهو- ڪٽيو- آهراسو- واڌ- واڌار- آڇت- ترقي. واڌارو. نفعو. فائدو. سوٻاسو- وڻاءُ- وڻب. تمام گهڻا- بيحد زياده- فاضل- سرس- وڌيڪ- فضول- واڌاري- اجايو- زائد- اڻ ميو-

Gul Hayat Institute

چڱيءَ طرح ـ سان ڪڍ ـ زور ـ غالب ـ آڳاڻجهو ـ پر پل ـ فائق ـ مروج . بي هرهيز ـ سخت ـ واڌو ـ فالتو . حسابن ۾ جوڙ (+) جي نشاني .

● واڌاڻو ع واڌاڻا: ذ . مبارڪبادي ـ ڪيرون ـ واڌائي . خوشخبري . مڱڻي جو ڏينهن . شادي . هندن ۾ شاديءَ جي پهرين رسم ، جنهن ۾ دوستن ۽ عزيزن ۾ جليبيون يا بي ڪا مٺائي ورهائين . ڪاٺ جي ڏوئي يا ڏوئلو ـ رڌو . ماڦو . واڌائو .

ـ واڌاڻو ع واڌاڻا: ذ ، (سن . ورڌ نه) . واڌائو ـ واڌائي ـ شادي مبارڪ . ويجهه ـ وراڻ .

"پهري ڪيڻا پتن ۾ وجيڙيتن واڌاڻا ."

(مارئي ـ شاهه)

● واڌائيُ ع واڌايُونْ: ث . مبارڪون ـ ڪيرون . خوشخبري . مڱڻي جي هڪ . شاديءَ جو پهريون سڳن (جڏهن متن مائٽن ۾ جليبيون وراهجن) . ٿورو ـ ٿورو ٽڪرو . پاڳو . خوشخبري . جنب جي ٻڪي . ڏوئي .

ـ واڌائيُ ڏيتنْ: مبارڪ ڏيڻ . خوشخبري ڏيڻ . مڱڻي جي هڪ ڏيڻ . (هاڻ تي وڪيل تئي جوچمڪات) ڏسجڻ ۾ اچڻ . تئي جو هاڻ تي وڪيل هاڻي ڏاڻهن اوچتو چمڪات ڏيڻ .

ـ واڌايُونْ مِلڻْ: مبارڪون ملڻ ـ خوشخبريون مِلڻْ .

ـ واڌايُونْ و رَنْ: خوشيون ٿيڻ ـ مبارڪون ملڻ .

● واڌوُ: صفت . تمام گهڻو . وڌيڪ ـ جهجهو . زياده . بيوبه . الهيءَ ڪان سواءِ . سرس . حدڪان وڌيڪ . الجبرا ۽ انڪي حساب ۾ جوڙ جي نشاني .

● واڌِواڻِيُ: اسم خاص . هندن جي هڪ ذات جو نالو .

● واڌَ ع واڌُونْ (ڻ): ث . (سن . واد > وَدْ = ڳالهائڻ) . هوڏ ـ ضد ـ بحث ـ تڪرار ـ جهيڙو ـ حجت ـ وادُ .

ـ واڌَ ڪرڻْ (ڻ): ذ . ضد ڪرڻ ـ هوڏ ڪرڻ ـ بحث ڪرڻ ـ حجت ڪرڻ ـ تڪرار ڪرڻ .

ـ واڌِيُ ع واڌِيُ: ذ . صفت . ضدي ـ هوڏي ـ بحثي ـ حجتي .

● واڌاڻُ ع واڌاڻِيُونْ: ث . (سن . آڌ = هيٺ + وِي = واڻڻ) . ڪٽ جي پيراندي ۽ ڪان واڻ ڇڪڻ لاءِ وڏل رسي ـ واڌڻ ـ تانگهه ـ هالٽي .

● واڌاڻو ع واڌاڻا: ث . واڌاڻو ـ شاديءَ جڙڻ مبارڪون ـ خوشخبريون ـ ڪيرون .

● واڌَر (ڻ): ذ . بادل ـ ڪڪر ـ گهٽا .

ـ واڌَرو ع واڌَرا (ڻ): ذ . جهڙالو ـ آگر . ميرانجهڙي پوري رنگ جا پيرون .

● واڌَڪُ ع واڌَڪَ: ذ: (سن . بَدْ = بڌڻ) . دروازي جو ڏڪ . قطر ـ وتر . ڪاٺائين دروازي کي مضبوطي لاءِ پٺئين پاسي کان ڪاٺ جڙن لڳل پٽيون ـ جهل ـ آرٽ ـ ڏيڪ .

● واڌَنْ ع واڌَنُونْ: ث . (سن . آدْ = هيٺ + وِي = واڻڻ) . ڪٽ جي پيراندي ۽ واري مڙهيل نوڙي ، جا ڪٽ جي واڻيل واڻ کي ڇڪي ٻيهي ـ ڪٽ جو واڻ ڇڪي ۽ سيٽائي ٻيهارينڊ نوڙي ـ رسو . واجهه ـ واڌ ـ تانگهه ـ هالٽي .

● واڌِهُ (ت): ذ . ڊگهو رسو ـ واجهه ـ نوڙ ـ اهو رسو جنهن سان ڪوهه مان پاڻي ڪڍ جي يا گاڏيءَ جي ڊڳن ڇڪڻ لاءِ ڪم آڻجي .

● واڌِ ع واڌُونْ: ث . (سن . وَرْدْرْ = وِدِي . وَرْدْ = وِدِڻ) . چمڙي جو رسو ـ نيتو ـ وڏو ڊگهو رسو ـ واجهه ـ نوڙ ـ تانگهه ـ واڌڻ . ڪوهه مان پاڻيءَ ڪڍڻ جو رسو ـ ورت . ڪهيءَ رسوسلي ۾ وجهي ٻڌيءَ جي آڏ ۽ سيڙهه نه جهڻ واسطي ٻڌڻ . ڪاٺين جي وڏي ـ چير .

ـ واڌائي: ڪاٺين جي وڏائي ۽ چيرائي .

● واڌاڻ: اسم خاص . هڪ ذات جو نالو .

ـ واڌامو ع واڌاڻا: ذ . رنبي وغيره جي چيڙي جي چوڌاري ويڙهيل چم جو چلو . ماڻامو .

ـ واڌَنْ جا اوزارَ: واڌامو .

● واڌِڙُ ع واڌِڙْ: ذ . سڪل بصر جي پاڙ . ٿوڙهو (وڻ) ـ ٿڙ (وڻ) .

● واڌُڙُ ع واڌُڙْ: ذ . بصر جو هڪ قسم . بصر جي وڏيل ڳنڍ . ظالم ـ وڏيندڙ ـ وڏيل .

● واڌَنْ: مصدر . پاڌَ ـ ڊگهي رسي سان بڌڻ . (واڌ يو ـ واڌيندو ـ واڌيل) .

Gul Hayat Institute

● وايوُ ۽ وايا: ذ. (سن. وَرْد = وَيَنُ) ڪاڻ ڪي وڌڻ جو ڪم. ڪندڙ - وڌيندڙ. ڪاريگر - سُوتار - سُونهڙ - ڏکڻ. درودگر - نجار.

- وايو پائيي: ث. وايي جو ڪم. وايي جو آجورو.

- وايوڪوَ ۽ وايوڪا: ذ. صفت. وايڻ جو ڪم. وايي جو - ڏکڻ جو.

● وايوڙڻُ: مصدر. (سن. وَرْد = وَيڻ) ترار سان ڪٽڻ. گهائڻ. وڌ ڪرڻ. ڏارڻ - ڦاڙڻ - چيرڻ. ڪٽڻ - زخمڻ - چاڪ ڪرڻ - ڦڇ ڪرڻ - ضرر ڇڻ - رنج ڪرڻ - داغ ڪرڻ - فراقجڻ. (وايوڙيو - وايوڙيندو - وايوڙيل).

- وايوڙَ ۽ وايوڙُونُ: ث. زخم. ترار جو گهاءُ. وڌيندڙ. ڪٽيل - گهايل - زخمي - ڦاڙيل - وڌيل - وايوڙيل.

- وايوڙُ: ذ. صفت. زخميل - گهايل.

- وايوڙ جَنُ: ڪٽجڻ - زخمجڻ - گهائجڻ - ڦاڙجڻ - وڌجڻ.

- وايوڙو ۽ وايوڙا: ذ. ترار جو گهاءُ - زخم - ڪٽ. زخميل - گهايل - وڌيل - ڦاڙيل. عاشق - پريتوان - پريتم.

- وايوڙ ٿا: ذ. وڌيا - زخميا - ڦاڙيا - چاڪ ٿيا.

- وايوڙ يا: ذ. اي وڌيل - اي ڪٽيل. اي زخميل عاشق - اي وايوڙيل.

- وايوڙ يَلُ ۽ وايوڙ يَلَ: ذ. زخمي - گهايل - ڪٽيل - وڌيل. وڌيو - ڪٽيو - مئو - دام ۾ قائل. پڇاڙ سُوئر، جنهن کي ڪٽن جا چڪ لڳل هجن - ڪٽن جو ستايل.

● وايواوُ ۽ وايولا: ذ. واڪيل ڪٽ جي پيراندي، واري پاسي واڌڻ واري نوڙي، جو مُنهن، جنهن ۾ واڌڻ وجهجي - واڻ جو ويڙهو. زيور جو هڪ قسم - عورت جي ڪرائي، جو ڪَنهن. گدامڙي، جي وڻ جو ڪَڇو ٻلڙو. (ل).

- وايوليا ۽ وايوڻيا: ٻانهن جي ڪرائي ۾ منڪلي جي جاءِ تي پائڻ جو زيور، (چاندي وغيره جو ٿئي. منڪلي، جو گول حلقو لسو ٿئي، هن جي گول حلقي ۾ وَرَ وَڪَڙ ٿين).

● وايو يوُ ۽ وايو يا: اسم خاص. ذات جو هڪ قسم.

● وارُ ۽ وارُونُ: ث. (سن. وارَ = ڦيرو) وارو - گهمرو - ڦيرو. وير - ويل - وقت - ٽاڪو - مهل - ديئر - وارو - پيرو. پل - ساعت - فرصت - مهلت - ديَر - غفلت - سستي. واندڪائي - وارڪائي. آلتر - حملو - ڪاهه - وار. گهور - قربانيءَ يا مڃتا جي آڇ. مڃتا مڃڻ واري حالت. پئي جي جاءِ حاصل ڪرڻ واري حالت. گهمرو - ڪنهن جي سارهه جو گيت، ڪنهن جي واکاڻ جو ڪيرتن (خماص ڪري سکن ۾ پائي گورواس جي وار). صدقو - گهور. (صفت). ڪن فارسي لفظن جي پڇاڙي (جا معنيٰ ڏيکاري ٿي) - جهڙو - لائق. طوز - دستور. اکر نسبت: جيئن "اميدوار، سزاوار وغيره".

- وارڪائيُ ۽ وارڪائيونُ (ل): ث. فرصت - واندڪائي. آجائي - چوٽي.

● وار: ث. (سن. وارڻ = هندڪرڻ) لوڙهو.

● وارُ ۽ وارَ: ذ. (سن. بال) مٿي يا بدن جا وار - زلف - لوم - ڪيس. ڇٽا. رڇ جي بدن جا وار (ساڙي رڪب ڪري، زيتون جي تيل ۾ ملائي سرهر ناهين. (ف - ج). آلتر - ڪاهه. پيرو - گهمرو. ڏينهن - تيڪ - چنبه جو ڏينهن - تاريخ. هفتي جو ڪو ڏينهن (جيئن: سنگل وار، وسوت وار).

- وارآڇا ڪيا آتسُ: ڪهڙو زمانو ڏٺو اٿس - وڏيءَ عمر جو آهي. آزمود ڪار - تجربيڪار. عقلمند - ڏاهو - سياڻو.

- وارُ ٻڌنُ: شادي ڪرڻ لاءِ ڪو ڏينهن مقرر ڪرڻ. حملي لاءِ تجويز رڌڻ. فرصت جو وقت مقرر ڪرڻ.

- وار ناهينُ: واڻن ڪي سينگارڻ - وارن ڪي نهنجي سرضي، موجب ڦٽي ڏيئي ٻيهارڻ. زلف ٻيهارڻ - ڇٽا ناهڻ - وار ڪُندڙ.

Gul Hayat Institute

= وارَ پٽڻ: نچڪڻي سان وار چونڊڻ - چٽڻ
کوهڻ - ٻنهل کوهڻ.
= وارَ جو ٽالو نہ ڪِنهڻ: ڪجهه ٻڌ نہ چوڻ -
خاموش رهڻ - معاف ڪري ڇڏڻ.
= وارَ جو ٽالو وڃڻ: ٿورو ايذاءُ ڏيڻ - ٿورو
رنج پهچائڻ - ٿوري تڪليف ۾ وجهڻ.
= وارَ جو وِنڪ نہ هٻڻ: ذرو تفاوت به نہ هٻڻ -
ڪجهه فيرقار نہ هٻڻ - ذرو به گهٽ وڌ نہ ٿيڻ.
= وارَ چَرُو ۽ وارَ چِرا: ذ. وارن ڪِرڻ واري
حالت - ڪنجاهٽ - وارن ڪي ڪاٽيندڙ وار جنو ٽالو ۽
چَرندوار.
= وارِ ڏيڻ: (هندن) جي رسم ورواج موجب
ويجهي مائٽ جي موت وقت ٻنهنجو منڊ ڪوڙائڻ -
وار لهرائڻ - مٿي تان وار صاف ڪرائڻ - ڪنجو ٿيڻ.
= وارِڙيو ۽ وارِڙيا: ذ. واري تي ايندڙ
وار وجهلائيندڙ - وارو وٺندڙ - واري پٽيان واري وارو -
لاڳيتو - مسلسل. وارا ڪٽندڙ ملهه - ملهه ۾ واري
جو انگ جاڻندڙ - تڪا وارا ڪٽندڙ.
= وارِ سَمجهاڻِيُ: وارن کي ڏوئي ڦٽي ڏيڻ -
تيل مکي ڦٽي ڏيڻ.
= وارِ سَنوارَڻُ: وارن کي ڦٽي ڏيڻ - وارسڌاسنوان
ڪرڻ - موڙهل وارن کي سنئون ڪرڻ.
= وارَ ڪَتِرڻُ: مشيين يا قينچيءَ سان وار
ڪترڻ.
= وارُ ڪرڻ: حملو ڪرڻ - آلرڪرڻ - ڪاهه ڪرڻ -
جُلهه ڪرڻ. ڪهرو ڪرڻ - پيرو ڪرڻ - دفعو ڪرڻ.
= وارِ نَليُونُ: بدن اندر تمام ننهيون وار
جهڙيون نسون - رڳون - تنتون.
= وارَن ۾ ور وجهڻ: چوٽي ڪرڻ - وار ٺاهڻ -
وار سنوارڻ - وار ويڙهڻ - وار ٻڌڻ.
= وارڻي وارڻ: پاڳين جو وارو ڪرڻ. (ن - ب).
= وارِ وار: ث. ٻار ٻار - گهڙي گهڙي - ساعت
به ساعت - هرهر - پل پل. وري وري.
"صدقو توتان آڳ وار وار." (ڀيڪس).
= وار وارِ ڦيرا ڪَرڻُ: جڏهن تڏهن اچڻ -
گهڙي گهڙي اچڻ - هرهر اچڻ.

= وارَ وارَڻُ: تاريخ مقرر ڪرڻ - ڏينهن مقرر ڪرڻ -
فيصلو رکڻ. انجام ڏيڻ - قول ڏيڻ - وعدو ڏيڻ -
ٽيٽ ڏيڻ. مقرر ڏينهن تي ڪم نہ ڪرڻ - وارو ٽارڻ.
= وارَ وٺڻُ: وار ڪوڙڻ - ٻاڪيءَ سان منڊو
صفا ڪرائڻ.
= وارَ وِجهڻُ: پنهنجو حق اڳ ۾ ڏيڪارڻ -
پنهنجي اڳرائي ڏيڪارڻ. ٻهريون حق هجڻ جي
دعويٰ ڪرڻ.
= وارِوچو ۽ وارِوچا (ڪ): ذ. وارن وارو برش -
گهوڙي جي پڇ جي وارن مان ٺهيل برش، جنهن
سان فرش صاف ڪجي.
= وارِ وِڇائِڻُ: نياڻيءَجو سڳ ڏيڻ - مائٽي ڪڍڻ -
نياڻيءَ جي شادي ڪرڻ - سڳاٻندي ڪرڻ.
قربان وڃڻ - ٻلهار ٽيڻ - نياز نڊر ڪرڻ - عزت
آجيان ڪرڻ - خدمت چاڪري ڪرڻ - مرحبا ڪرڻ -
ڪمي ٻيشي باقي نہ ڇڏڻ.
= وارُ وِنڪو نہ قِيمَڻُ: ذرو به نقصان نہ ٿيڻ -
ذرو به جوکو نہ رسڻ - صدمو نہ اچڻ - تڪليف
نہ اچڻ - رنج نہ ٿيڻ.
● وارِياڻِيُ ۽ وارِياڻِيُونُ: ث. نذر ڪندڙ -
پيٽا رکندڙ.
● واراکو ۽ واراکا: ذ. (سن. ورت = ڦرڻ).
ڦيرو - ورُ - وٽ - وڪڙ - ڦيچ - محبت جو ڦيچ -
محبت جو ڳانڍاپو.
"وينين ناهه واراکو سُٽين کونهي سنگ."
(آبري - شاهه)
● وارائِيُ: اسم خاص. تعلقي ڏني ۾ هڪ ديهه
جو ٽالو.
● وارائِيُ: مصدر. (سن. وايَ = واڳ). سکائڻ -
وائکائڻ - هوا ڏيڻ - هوا ۾ رکڻ - واڳ ڪرڻ.
چنڊڻ. وائڙائڻ. وارڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ.
رقم ڏيئي ان جي ڇڄ بنديءَ ۾ لکائڻ. (واريو -
واريندو - واريل).
● وراڻِيُ: اسم خاص. تعلقي ڏني ۾ هڪ ديهه
جو ٽالو.

Gul Hayat Institute

● وارتا ۽ وارتائون: ث. (سن). آکاڻي - کهاڻي - قصو - افسانو - ڳالهه - بيان. خبرچار - خبر - سڌ - خوشخبري - منگل - نثر - سماچار. پچر. بشارت - ماجرا. گفتگو - نقل.

- وارتائون وجهڻ (ک): ث. وڏا قصا يا کهاڻيون ٻڌائڻ - پچڑيون وجهڻ - رندڪون وجهڻ.

● وارث ۽ وارث: ذ. (ع. ورث = وارث ٿيڻ). ورثو ونڊ وارو - ميراث ونڊ وارو - ملڪيت ونڊڻ - ترڪو ونڊڻ - حقدار - مستحق - مُردي جي ملڪيت مان حصو ونڊڻ. مالڪ. خانوند - ڏٽي - ميان. سنپالينڊڙ - رکيڪ - راکو - نگهبان - ڪرلاهو - سرپرست. وصي - ڪانڊ. ڪانڊي. عزيز - لاڳاپو رکندڙ - اولاد - اباڏاڏا - مائٽ.

"نه وارث نه ولهو نه سڳ نه سياکو."
(مومل راڻو - شاهه)

- وارث نامو ۽ وارث نامو: ذ. مرت ليک - وصيت نامو. خواهش - مرضي - منشا - اڇا - وصعت.

- وارثي ۽ وارثيون: ث. ورثي جو حق. موروثي حق - مائٽاڻو حق - مائٽاڻي ملڪيت ۾ پيداواري - ملڪيت جو حصو - پاڳو.

- وارث ڏنو ماڇي: اسم خاص. تعلقي زتيداري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وارد ۽ وارد: ذ. (ع). اچڻ وارو - پهچڻ وارو - لهڻ وارو. نازل - آمد - حاضر - ڪڙڪڻ واري حالت. ايندڙ - قاصد.

- وارد ٿيڻ: پهچڻ - حاضر ٿيڻ - نازل ٿيڻ - اچي وڃڻ - مٿان اچي ڪڙڪڻ.

● وارادات ۽ وارداتون: ث. (ع. وارد جو جمع) آهو حال جو ڪنهن ماڻهوءَ سان ٿي گذريو هجي - آها حالت جا انسان جي سر مٿان گذري. سرگذشت - حال احوال. حالت. تازيون پيدا ٿيل حالتون. واقعو - حادثو - ساڃرا. اتفاق - ڏوهه - گناهه - هنگامو. سر زمين.

- وارادات جيي جاءِ: ڏوهه جي جاءِ - گناهه ٿيڻ واري زمين - سر زمين (جنهن جاءِ تي گناهه ٿئي).

● وارسو: ذ. ٽر ۾ رهندڙ ميگهواڙن جي ذات جو نالو.

● وارڪيي ۽ وارڪيون: ث. پيتل يا چانديءَ جو ڪن ۾ وجهڻ لاءِ گول چلو. (اسم خاص). تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وارڪا ڪرڻ (ک): منٽ ميڙ - پاس پاسڻ - ميڙتا ميڙ - سڪان پاسڻ - پڙ پاسڻ. نچاور ڪرڻ - مٽي مٽان گهوري اڇلڻ.

- وارڪا وارڻ (ک): منٽ ميڙ - پاس پاسڻ - ميڙتا ميڙ - سڪان پاسڻ - پڙ پاسڻ.

● وارلو ۽ وارلا (ک): ذ. زيور جو هڪ قسم - هَس - هسي.

- وارلا هٿڙي: ڪچيءَ جي پهرين هٿڙي - هنجي.

● وارنٽ ۽ وارنٽ: ذ. (انگ) ڪنهن ماڻهوءَ جي گرفتاريءَ جو ڪاغذ - وارنڊ.

● وارنڊ ۽ وارنڊ: ذ. (انگ = وارنٽ) گرفتاريءَ جو حڪم نامو.

● وارنهن (ث): ذ. ڏکهو رسو - نوڙ - واجهه.

● وارن ۽ وارن: ذ. (سن. وهس) هاڻي.

● وارڻ: مصدر. (سن. واد = ڏيڻ ۽ ميڙائڻ) ليکائڻ. (رقم) وارڻ - بند ڪرڻ - چڪتو ڪرڻ - رد ڪرڻ. موڙائڻ. ليک پائڻ - ترڪڻ - سنڊا ڪيڻ - ليکا پائڻ. روڪڻ - ٻڌڻ - جهلڻ - هٽائڻ - الڪار ڪرڻ. (سن. وَرْت = گول) وراڻ - وري ڪٽي وڃڻ. لهڻ. منع ڪرڻ - ٽارڻ. (پرا. واهترءِ = شردا مان چوڻ. سن. و ياهر) ڪيي چڏڻ. نيوٽ ڪرڻ - هار رکڻ - نوارڻ. (ميڙتا ۾) ڪا شيءِ مٽي تا گهوري ڏيئن قربان ڪرڻ - صدقي ڪرڻ - ٻلهار ڪرڻ. ميڙتا ڏيئن (پاس پاسڻ سان). لڳائڻ - ارهن ڪرڻ - والارڻ. گهر جي پرسان ٻيل زمين هٿ ڪري پنهنجون حدون وڌائڻ. فدا ڪرڻ. پنهنجي عزت وڌائڻ - وراڻ - واپس موڙائڻ. قبول ڪرڻ - (ڏينهن مقرر ٿيل) ملهائڻ. ارادو ڪرڻ - تيار ٿيڻ (سن. وري = چونڊڻ) پسند ڪرڻ. چونڊڻ. پنهنجو ڪرڻ. نشان ڪرڻ. وسارڻ - آتلائڻ. (سن. واي = واءُ). هوا ڏيڻ - وائرڻ - چنڊڻ (اناج). (واريو - واريندو - واريل).

Gal Hayat Institute

- وارڻ پارڻ: ڪارائڻ پياريڻ.
- وار ٽي: ث. ڪن هنڌ و زالن جي پٽ جهڻ تي ڪير پيڻ ڪان ايستائين بندش رکڻ (سات سگهڻ سبب) جيستائين ڪنهن مقرر ڏرمي جاءِ تي وڃي اجازت ونڻ. ڪنهن سان مقرر ٽيل وقت تائين، ڪنهن سان ڪاڏي پيتي يا ڪم ڪان باز رهڻ. ڪنهن ٻ شاستر جو يڪي سر پُورو پاٺ ڪرڻ.
- وارُو: ويل - ويندڙ - وري ورڻ واروء - موٽندڙ.
- وارِي: ورائپ - ڦيرائي - وري - موٽائي - گهرائي. ڦيهر - دوباره.
- وارِي ڇڏڻ: ورائي ڇڏ - هٽائي ڇڏ - دل تان لاهي ڇڏ.
- وارِي وِجهڻ (ڪ): ذ. پرهيز ڪرڻ.
- وارِيو ۽ وارِيا: موٽايو - هٽايو - ڦيرايو. ماڻهوءَ جو نالو.
- وارِين: ورائين - شال موٽائي آڻين.

"واريين سي والسي، هينڊو جنين هٿ ڪيو"
(سهڻي - شاهه).

- وارِٽيو ۽ وارِٽيون: ث. برهمڻ جو شاستر پڙهي ختم ڪرڻ واري حالت. هندن ۾ ٻار جهڻ ڪان پوءِ ڪير وغيره ورهائڻ. ڪُرپي - ٽِڪٽي. آٽلاڻي.
- وارو ۽ واراڻ: ذ. (سن. وار) وقت - ٽاڻو - ويلو - فرجو - پرڪو - ويرم - سمون - ايام - ڪجهه وقت وات سان ڳائڻ بند ٿيڻ ۾ رڳو سازن جو وڄڻ. تپ جو هڪ قسم (جو هڪ ڏينهن چڙي ٻئي ڏينهن ايندو آهي). عرصو - زمانو - ويهر - پيرو - ويل - نوبت - صاحبي - وارو - ايام ڪاري.

"واري ولو راءِ جي مڙ ٿون حقيقت هيءَ".

ڪُشتيءَ جو هڪ داءُ. (ظرف). البت. عمل. موقعو - وجهه - اوڪاش - مُند - مهل - موسم. فرصت - گهمرو - دفعو - لڳو - پرڪ - مدو - ميعاد. ملهه جو هڪ انگ. بخت - قسمت - نصيب - پاڳ. ڪوس پرچي ڦرهڙيءَ تي اچي تہ چٽبو وارو. سوئر جي اچڻ وڃڻ جا ڦيرا. (حرف اضافت) جو - سَنڊو ڊڪ - پناهه - واهر - مدد - واهر لاءِ دانهن - فرياد - گهوڑا گهوڑا - هاءِ هاءِ.

"دوا آهين دل جي، وارو واقف ڪار"
(آبري - شاهه).

(ذ). ڪيڻين جو هڪ قسم.
- وارا جتسارا: ڪڏهين ڪهڙو وقت ڪڏهين ڪهڙو. وقت - ويل. (گذريل عمر ۾) لاها چاڙها - گرميون سرد يون - ڏڪ سڪ - اهنج سهنج.
- وارا ڦيرا: وجهه - موقعا - مهلت.
- وارا ڪرڻ: حملا ڪرڻ - آلرون ڪرڻ - مٿا هُون ڪرڻ - وري وري اچي سرتي ڪوڪ - هرد ۾ ڏک ڏيڻ - هر وقت مصيبت ۾ مبتلا ڪرڻ. آفت آڻارڻ.
- وارا ڪِيو وِيَن: شل واري واري تي ويامن ۽ نہ سڀ هڪ موسم ۾؛ تہ سڀاري وٽ ڪير موجود رهي! (سهڻي - شاهه).

"ڪاريون ڪَڪيون ڪنديون وارا ڪيو وِيَن"
(سهڻي - شاهه).

- وارا ڳٽڻ: سوئر جي اچڻ وڃڻ جا ڦيرا ڳڻڻ.
- وارا وَڃائڻ: حڪومت ڪرڻ - بادشاهي ڪرڻ - موجون مائڻ - مزا ونڻ.
- وارائِتو ۽ وارائِتا: واري وارو - واري تي - پوري وقت تي - ٺيڪ دفعي. ٿوٻتي (تپ) - واري جو (تپ) واري ۾ يا ساهيءَ ۾ چڙيل زمين (جنهن کي هڪ سال يا وڌيڪ عرصو چڏيو ويندو هجي). مقرر وقت جو - مقرر ڦيري جو. گهمرن يا ڦيرن سان. هڪ ڏينهن چڙي ٻئي ڏينهن تي ايندڙ (تپ).
- وارو اچڻ: وجهه لڳڻ - موقعو اچڻ. ڪجهه هٿ لڳڻ - فائدو حاصل ٿيڻ - لاڀ پوڻ - نفعو ٿيڻ.
- وارو ڏِيَڻ: وجهه ڏيڻ - فائدو ملڻ. راند ۾ وارو ڏيڻ. ٻيڙيءَ کي ورائڻ. ٻئي کي زور لڳائڻ لاءِ وجهه ڏيڻ.
- وارو ڪرڻ: ملهه ۾ داءُ ڪرڻ. سعيو ڪرڻ - ڪوشش ڪرڻ. جهٽ ڪرڻ - پنهنجو هنر هلائڻ.
- وارو لڳڻ: نصيب کُلڻ. پاڳ ڦِرڻ. وڏو فائدو ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

= وارو وار: هار هار- وري وري - پيري پيري سان - وَر وَر ڪري.
= وارو وارڻ: چڙهي يا هوڪو ڪوهه ۾ وڃڻ.
= وارو وار مڇائڻ: تنگ ڪرڻ - عاجز ڪرڻ - پريشان ڪرڻ. خراب ڪرڻ - بدنام ڪرڻ - رسوا ڪرڻ.
= وارو وَٽي ڪَرڻ: ڪم ۾ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ.
= وارو وَڻڻ: همراهي ڪرائڻ.
= وارو وَڄائڻ: دٻدبي سان وقت گذارڻ. حڪم هلائڻ. ڏاڪو وڃڻ. عمر جا ڏينهن پورا ڪرڻ - پنهنجي فرض ادائي ختم ڪرڻ.
= وارو وَرڻ: بخت ڪُلڻ - قسمت ڪُلڻ - نصيب ڪلڻ - پاڻ ڀڙائڻ. اوج ۽ اقبال کي رسڻ - ستارو چمڪڻ - ورق ورڻ - بُلند درجي تي پهچڻ.
= واري: ظرف. گهمري - پيري - موڻي - وري - ورائي.
= واري: ث. گهمرو - وقت - وارو - وڃه (ظرف). موڻي - وري.
= واري واريون: ث. پيري - دفعي - گهمري. حق ۾.
"مومل جي واري، ڪنهن ڄاڻان ڪٿه ٿيو"
(مومل راڻو - شاهه).
وري - ٻيو پيرو - ورائي. ورو ڪڙ ڏيڻي - پيچ ڏيڻي. جڳائي - مناسب.
= واري آڇڻ: پيٽ ۾ پورو اچڻ - ننهي نڪي اچڻ - مشابهت ۾ پورو اچڻ - حساب ڪتاب ۾ پورو اچڻ.
= واريلو: واري سان تپ اچڻ - هڪ نه ٻئي ڏينهن تي تپ اچڻ.
= واري ۾ آڇڻ: وڃه ۾ اچڻ - موقعي ۾ اچڻ.
= واري وَٽي: واري سان - نمبر سان - نمبروار - هڪٻئي جي ٻيهر. قاعدي موجب. حق ورهاست سان.
= واري وَٽيڙي: پهاڻ - سهيلي - چنال - فاحشه - بدراهه. (طعني جو لفظ).
= واري وَڄائڻ: همت ڏيڪارڻ - حڪومت ڪرڻ.
= واريون وارڻ: ڏينهن مقرر ڪري ڇڏڻ - وارا ٻڌي ڇڏڻ.
● وارو ۽ وارو (ڪ): ذ. (ف. واهه + رو) سار لهندڙ - سنڀال ڪندڙ - وڙ ڪندڙ. مددگار - واهرو. ورائيندڙ. شڪار کي ٽاهڻ. مڇي ڦاسائڻ لاءِ رڄ جو هڪ قسم. موٽندڙ.
● وارو وچو: ذ. وارن صاف ڪرڻ جو برش - وارو وچو.
= وارو وچو: ذ. وارو وچو.
● وارهه: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● واري ۽ واريون: ث. (سن. بالڪني = واري) ريگ - ريتي - ڪَڪري - سنهي ڪڪري - ڪَنڪيري. واري. اڇي، ڳاڙهي رنگ جي ٽيندڙ - چمڪندڙ واري. گهمرو - ڦيرو. موج - مزو - لطف. قربان - صدقي - ٻلهار.
= واريا سو ۽ واريا سا: ذ. واري واروريگ واروريتي واروڪنڪيري واروسنهي پٽڙي واروواري سان مليل.
= واري جو ڪوٽ آڏن: بي فائدي گالهه بات خيال ڪرڻ - اجايا پَهه پچائڻ - نه ٽيڻ جهڙيون گالهيون ڪرڻ - پنهنجا ناهه ناهن - من گهڙت افسانه ٻڌائڻ.
= واري جي مُٺ هُٽن: گهٽو جتاءُ نه ڪرڻ - گهٽو وقت نه هلڻ.
= واري ڪُٽن: بخت وڃڻ - نصيب ڦٽڻ - پاڻ ڦٽڻ - مصيبتن ۾ اچڻ - مشڪلاتن ۾ پوڻ.
= واري وَڄن (ڪ): بخت ڦٽڻ - قسمت رُسڻ - ڏکن ڏومن ۾ اچڻ - ڏکن ڏاکڻن ۾ پوڻ.
= واري وَرڻ: بخت ڪُلڻ - پاڻ ڪُلڻ - نصيب ڪُلڻ - قسمت جو ساٿ ڏيڻ. دٻجي وڃڻ.
= واري وَسائڻ: هاءِ گهوڙا مچائڻ - شور غُل مچائڻ - رڙيون ڪرڻ - ٻيٽون پاراتا ڪيڻ.
= واري ويڑ وري وڃڻ: ڪجهه به ٿي ٻوي هرگز نه مڃڻ - پنهنجي ضد تان نه لهڻ.

Gul Hayat Institute

● وار ياروِ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه. جو نالو.

● وار ياسو: اسم خاص. تعلقي سوري، تعلقي نوابشاهه، تعلقي دادو، تعلقي جيمس آباد، تعلقي شاهبندر، تعلقي ٽنڊي الهيار، تعلقي ڪڙهي ياسين، تعلقي ميهڙ ۽ تعلقي قمبر ۾ ديهن جا نالا.

● وار يانُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واڙ ۽ واڙُونُ: ث. (سن. وات = واڙو). ڪرين يا رڍن جي ڏکڻ جي جاءِ. لوڙهو. پَنيهر. مُهاڙي. ڪڪائين جاءِ جي چوڌاري ڪَنڊن ۽ ڏنگرن جي پناهه چوڌاري ٻڌڻ. رکب. بچاءُ. جناڪ.

"وهُسن واڙي قسل جڏهن محبتي مچ لاءِ."
(يمن ڪليان - شاهه)

- واڙو ۽ واڙا: ذ. (ف. بارہ = ديوار، شهر پناهه). مينهن ڏڪين جو وٽاڻ. لوڙهو - بند - ڏَڪ. ديوار. شهر پناهه. ڪهه جو ٻوٽو. گار جو هڪ قسم (ڏيد واڙو).

● واڙُلُ ۽ واڙَلَ: ذ. هوا سان پريل ڪوڙهو جو ڪچيءَ ۽ بدن جي مٿين حصي تي ٽٽي ۽ سور نه ڪري.

● واڙَلو ۽ واڙلاَ: ذ. زيور جو هڪ قسم - ڪڙولو - هَسُ.

● واڙَنُ: مصدر. گڏڻ - گڏ ڪرڻ - ڪني ڪرڻ - ميڙڻ - وٽورڻ. (واڙيو - واڙيندو - واڙيل).

- واڙو ۽ واڙا: ذ. (سن. وات = واڙو. ف. باره = ديوار، شهر پناهه). وٽاڻ - جاءِ - لوڙهو - ڏَڪ. ڪاري جي ٻيڙيءَ جي حصي جو هڪ قسم، ٻاڦيءَ واري طرف. پاسن ڪان جانبار ڪان هيٺ وچ وارا ٥-٦ باسا (ڪ - ل). (اسم خاص). پرت جو هڪ قسم، (قسم: طوطائون، گلهايون - ٽِڪُن ۽ منڊ جو واڙو).

- واڙي واڙي (ڪ): ڪرين ڪي وٽاڻ ۾ وڃڻ لاءِ ڪرار جي هل - نالا.

- واڙِي واڙِيُونُ: ث. پاڇين وغيره جي ٻوڪ - گدرن ۽ چانهين جي ٻوڪيل زمين جي حصي کي ۽ چون. باغ - اولاد - آنس - ٻچو - ٻُڌاڙ - آڏ - ڪير - جٽي - جڙ - سنتان.

● واڙِيُ: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واڙِ ياروِ: اسم خاص. ڏوري جو هڪ قسم.

● واڙِيري (ڪ): وڏي ڦر واري ٻير.

● واڙِيُ ڦُلَ: ولين جا گل جي اڪثر ڪري زرد رنگ جا ٿين ۽ خصوص صبح جي وقت چڱو نماءُ ڪن.

● واڙِيلَ (ڪ): اسم خاص. ٻير جي وڻ جو هڪ قسم، صوفي ٻير جو وڻ. ٻڌيءَ واري ٻير.

● وازُ ۽ وازَ: ذ. ڪليل - ظاهر.

- وازَ تهي ورائِينُ: سڌي رستي تي ورائڻ - ڏنگهي ڪي سڌو ڪرڻ.

● واساڙو ۽ واساڙا: ذ. ڪاڪوصاحب - نڪته چين. ڏوپ ٻارڻ جو ٿانوُ. واس ڪرڻ جو ٿانوُ.

● واسامو ۽ واسامسا: ذ. (سن. ڀاسَنڪت > وَسُ = رهڻ). آرام - راحت - ساهي - ڏاهو - قرار - سُک - وسرام - آسائش - سانت - ٿانهر - سامت - ڏيرج. جمعيت. فرحت - ڳڻتي - فڪر - ارمان - افسوس - گهنگهور - مونجهارو - آڏمو. گهٽ.

- واسامسا ڳائِينُ: ڳڻتيون ڪرڻ - خيال پچائڻ - دليل ڏوڙائڻ - پهه پچائڻ. ڪنهن جي وات نهارڻ - ڪنهن جي اونهي يا اوسيڙي ۾ ويهڻ.

● واسانُگو ۽ واسانُگا: ذ. وقت - وجهه - وارو - موقعو - ويل - مهل - ويرو - عرصو.

- واسانُگا ڳائِينُ: شڪ ۾ ويهڻ - اوني ۾ ويهڻ - اوسيڙو ڪيڻ - انتظار ڪرڻ. منتظر ٿيڻ.

● واسِتُو ۽ واسِتُو: ذ. سچ - صحيح - ڪرو - ٺيڪ. حقيقت - آتما.

- واسِتِيُنَ ۽ واسِتِيُنُونُ: ث. واستني - اونداهي رنگ ڪپڙي يا ستر، جنهن مان قلم ٺهن.

- واستيني: واستين - ڪانهه - سر.

Gul Hayat Institute

● واسِدُ يُو: اسم خاص. هندن ۾ هڪ ماڻهوءَ جو نالو.

● واسُ: ذ. (ف. باش، سن. وَسْ = رهڻ يا وسڻ). رهڻ جي جاءِ - مقام - ويهڪ - بينڪ - خلوت جي رهائش - ايڪانتي - بينڪ.

● واسِي: ذ. صفت. رهاڪو - رهندڙ - بينڪي.

● واسِرائِيڻُ: مصدر. انتظار ۾ ترسڻ - اوسيڙڻ - اون ڪرڻ - ٻيڇيءَ سان انتظار ڪرڻ - اوسيڙو ڪرڻ. لاپ پهچائڻ. ڪنهن تي ايڇپو رکي ڪجهه ڪرائڻ. لاپ هٽ ڪرڻ - ڪنهن مان وٺڻ ڪڻڻ. (واسرايو - واسرائيندو - واسرايل).

▬ واسِرو ع واسِرا: ذ. آس پاس جو ڦهلاءُ (ٻُوءِ يا مرض وانگي) - غلبو - زور - رواج - ڦهلاءُ. امڪان - پکڙيل - اندیشو. ڪليل - ظاهر - واڪو. هوادار - هوادارو. ڪليل هوا وارو هنڌ - ڏڪار. هوا. ٻُونءِ واسرو - پواسرو.

▬ واسِرِي ع واسِرِيُونُ: ث. چيلهه سان ٻڌل ٻيسن جي ڪوٽري.

● واسِطو ع واسِطا: ذ. ع. وسط = وچوارو). سبب - ڪارڻ - باعث - وجه. مراد - نيت - منورٿ - آرٿ - مطلب - مقصد - غرض - هارد وٽي - ڏنڊو - ڪر - ڪرت. درميان - وچوارو - پورو پنو. لاڳاپو - نسبت - تعلق.

▬ واسِطي: جي لاءِ - جي ڪري - سبب ڪري. براءِ - خاطر.

▬ واسِطي خُدا جِي: خدا ڪارڻ - وات خدا جي - الله جي لاءِ.

▬ واسِطيدارُ ع واسِطيدارَ: ذ. لاڳاپو رکندڙ - واسطو رکندڙ - تعلق رکندڙ. مطلبي - غرضائو - آلڪائتو.

▬ واسِعُ: (ع. وسع). خدا تعالىٰ جو صفاتي نالو. پکيڙيندڙ - وسيع - وڏو - ڪشادو.

▬ واسِڪارڻ: مصدر. دانهن ڪندڙ - رڙ ڪرڻ. ڪوڪ ڪرڻ - رڙڻ - ٻاڪارڻ.

▬ واسِڪارَ ع واسِڪارُونُ (ڪ): ث. ٻڪريءَ جو آواز - ٻيڪاٽ.

▬ واسِڪاري ع واسِڪاريُونُ (ت): ث. ڪورين جي اوزار جو هڪ قسم، پ. سنهيون ڪاٽيون جي رڇ جي ٻنيان ٻيهن ۾ تانيءَ وارن ڏاڱن کي سُنجهڻ ڪان بچائن ۾ تندن کي نمبروار رکن.

● واسِڪوتُ ع واسِڪوتَ: ذ. (انسگ). نندو ڪوٽ - صدري. ڪوٽ جو هڪ قسم، چيڪو چيلهه تائين اچي. (ويست ڪوٽ).

▬ واسِڪوٽِي ع واسِڪوٽِيُونُ: ث. نندي ڪوٽ جو هڪ قسم.

● واسِنا ع واسِنائُونُ: ث. (سن. وَسْ = اڇا ڪرڻ). خواهش - مرضي - اڇا - منشا - پاونا - سڌ - ڪامنا - چاهه - دل - رُچي - آرزو - سنڪلپ - ارادو - نيت.

▬ واسِنِي: پتل جو ٿهيل برتن، جنهن ۾ گهه وغيره رکجي.

● واسُنُ: مصدر. (سن. واس = خوشبوءِ ڪرڻ). واس ڏيڻ - دونهون ڏيڻ - (لاش کي) سرهائيون مکڻ - واسڻ - سڳنڌ ڪرڻ - خوشبوءِ ڪرڻ. سرهو تيل وجهڻ. لوبان ڏوپ ٻارڻ - ڪُڪڙ ٻارڻ. ٻڪريءَ جي رڙ - دانهن - ٻيڪار. (ڪ). (واسيو - واسيندو - واسيل).

▬ واسَ ع واسُونُ (ڪ): ث. واسڻ جو آواز - (ٻڪريءَ جي) ٻيڪار - رڙ - دانهن.

▬ واسُ ع واسَ: ذ. خوشبوءِ دار يا ٻين شين ساڙڻ کان دونهون - خوشبوءِ - سُڳنڌ - سرهاڻ - ڏوپ - لوبان - ڪُڪڙ - عطر. بوءِ - هانس. دونهون. واءُ سواءُ. هوا وڻڻ. ڪني هوا - سماچار - وهڪ - ٻينڪ. راءِ - پتڙائي - مشهوري. نيڪي. ڪنهن مورتي اڳيان ڏوپ ساڙي پوڄا ڪرڻ.

▬ واسارو: ذ. پٿر جو ٽاڻ جنهن ۾ واس ڏوپ ڪبو آهي.

▬ واسائِنُ: (ڪٽين جو اصطلاح). ڪپڙن کي مصالح ۾ سنڻ بعد سُڪائي آڏوڪو ڪرڻ - وٽ ڪڍڻ.

▬ واسِجِي وُ وِڻ: خوشبوءِ سان پُر ٽين - سڳنڌ سان ڀرجڻ - تيل سُرهو مکڻ - عطر مکڻ. مشهور ٽي وڻ - پڌرو ٽي وڻ.

Gul Hayat Institute

▬ واسُ ڏُوپُ: ذ. واس ـ خوشبوءِ ـ دونهون، عطر ـ سرهو تيل ـ لوبان. ڏوپ وغيره خوشبوءِ دار شيون ملائي پوڄا ڪرڻ.

▬ واسَڻُ ڏُوپڻُ: واس ڏيڻ ـ واسڻ ـ دونهون ڏيڻ ـ لوبان ڏيڻ ـ اگربتي بارڻ. خوشبوءِ دار شيون جلائي، ڪنهن مورتيءَ جي پوڄا ڪرڻ.

▬ واسيٽيُ: واس ڏوپ جي شين رکڻ جي ڪوٺري. هوءَ ڪرڻ ـ خوشبوءِ ڪرڻ.

▬ واسُ وَسَڻُ: مزو وٺڻ ـ چس وٺڻ ـ لطف وٺڻ ـ خوشبوءِ وٺڻ ـ سڱڌ وٺڻ.

▬ واسَ وَرَنِيُونُ: واس سان ورتل ـ خوشبوءِ سان رتل ـ سڱڌ سان پريل ـ سرهاڻ سان پريل.

▬ واسَ وَسائيُ (ت): پتڻ. مار ڏيڻ ـ ڏڪوئڻ ـ آزارڻ ـ اهنجائڻ.

▬ واسَ نَہ وَسَڻُ (ث): پريم نہ رکڻ ـ محبت نہ ڪرڻ ـ پيار نہ ڪرڻ ـ عشق نہ ڪرڻ.

▬ واسُ وَسَڻُ: ڏاڍو پاڳوسڻ ـ رحمت جونزول ٿيڻ.

▬ واسيُو ۽ واسيا: سرهاڻ سان پريل ـ خوشبوءِ سان پُر ٿيل ـ واس وٺندڙ.

● واسَڻُ ۽ واسَ (ث): ذ. ڀاسڻ ـ ٽانو ـ برتن.

● واسيٽيُ ۽ واسيٽيُونُ (ڪ): ث. چيلهه تي پٽڻ ٻڌڻ جي ڪوٺري ـ پٽڻ ـ ٽيلهي ـ هميائي ـ گولڪ. ڪيڪ ـ خزانو.

● واسوُ ۽ واسا: ذ. (سن. وَسُ = رهڻ) رهڻ جي جاءِ ـ مڪان ـ هنڌ ـ آڪاڙو ـ گهر ـ جاءِ. بينڪ. جِنَّ جي لڳت. قائم ـ پائدار ـ جتاءُ ڪندڙ. ملڪيُ. ٿر ۾ رهندڙ هندن جي ذات جو نالو. روپ. آبادي ـ بستي. ڀهاري جو هڪ قسم، جا سارين جي ڊيرن تان تهن تارڻ جي ڪم اچي. گولائو. (ڪ).

● واسُواڻيُ: اسم خاص. هندن جو هڪ پاڙو.

● واسُوڙوُ ۽ واسُوڙا: ذ. واساڙو ـ ڪائڪو صاحب ـ ڪتو چين.

● واسُو ڪُڏهوڙوُ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ ديهه جو نالو.

● واسُونُ: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم.

● واسيُ: صفت. (سن. پاسَ ـ پُوءِ) گهٽو وقت رکيل ـ ڪنديُ ٽيل ـ باسي ـ پُوءِ واري.

● واسيپسُو ۽ واسيپا: ذ. واقفيت ـ واسطو ـ لاڳاپو ـ تعلقات ـ رستو ـ ناتو (دوستيءَ جو).

● واسينگُ: ذ. (سن. واسڪَ) ڪاريُ نانگ جو هڪ قسم ـ ڪاڏهر ـ بشهر ـ وسهر. زهري سپ. ڪارو ڪٽو.

▬ واسينگ وانگرُ وِيرُ پائڻُ: جاني دشمن ٻنجڻ ـ انتقام وٺڻ ڪان نہ ٽرڻ ـ رت جو پياسي هڻ ـ هر وقت نقصان پهچائڻ جي تاڙ ۾ رهڻ.

▬ واسينگَن سانُ وِيرُ رَکَڻُ: خراب ماڻهوءَ سان دشمني وڌائڻ ـ واهيات ماڻهن سان دشمني وجهڻ.

● واسيندوُ ۽ واسيندا (ث): ذ. ڀُهاري ـ ڀُهارو ـ قريو.

▬ واسيندِيُ ۽ واسيندِيُونُ: ث. ڀُهاري ـ ڀُهارو ـ قريو.

● واسيُ ۽ واسيُ: ذ. گاهه جو هڪ قسم. مينهن جي موسم. سانوڻ جي وقت پوڻ تي ماڻ ڪاهي وڃي رهندڙ ماڻهو. پاروٽي ـ رات واري رکيل شيءِ. (ث). واس ڏيندڙ. مسافر. هردوسي ـ راهرُو. رهاڪو ـ رهندڙ ـ ساڪن.

● واشِنا ۽ واشِنائُونُ ث. (سن. واسنا) خواهش ـ خيال ـ مرضي ـ اِڇا ـ نيت ـ مراد ـ پاونا ـ سنڪلپ ـ سڌ ـ آرزو ـ تمنا.

● واشِنائِيُ ۽ واشِنائِيُونُ: ث. ٻُوءِ ـ ڏپ ـ باس ـ واسُ.

● واصِلُ: ذ. (ع). ملڻ وارو ـ پهچڻ وارو ـ ملڻ. آها رقم جا خرچ ٿئي ـ خرچ جي آڏار وارو پاڳو ـ ملندڙ ـ ملڻ وارو ـ شامل ٿيندڙ ـ حاصل ٿيڻ وارو ـ هٿ لڳڻ وارو ـ هٿ ايندڙ. وصول ٽيل ـ وصول ٿيندڙ ـ ملاقات ڪندڙ. (ذ). وَهيءَ (بنديءَ ۾) ۾ روڪڙ ملڻ وارو پاسو.

▬ واصِلاتَ ۽ واصِلاتُونُ: ث. ميلاپ ـ گڏجاڻي ـ شموليت. حاصلات ـ وصولي. ڪنهن جاگير جي پيدائش. وڃ جو نفعو.

= واصِلُ ٹِيڻُ: ميلڻ ـ گڏجڻ ـ ملاقات ٿيڻ ـ حاصل ٿيڻ.

= واصِلُ كَرَڻُ: ڪاتي لکڻ ـ ڪندي لکڻ ـ آڏار ڏيڻ.

● واصِفُ: ذ. (ع. وصف) تعريف ڪندڙ ـ سنڌ جو مشهور شاعر محمد بخش جو تخلص.

● واضِحُ: ذ. (ع). صاف ـ ظاهر ـ روشن ـ ڪُليل ـ پڌرو ـ معلوم ٿيل ـ عام معلوم ـ چٽو ـ ساڪيات ـ ظاهر ظهور ـ صاف صاف ـ ونڪت ـ نشانبر ـ آشڪار.

● واطِئِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● واعِدو ۽ واعِدا: ذ. (ع. وعده) انجام ـ ٿوڻ ـ اقرار ـ ٻول ـ سُخن ـ وعدو ـ ٻرن ـ ٻرتگيا ـ وَچن ـ ڏَتُ ٻَتُ ـ ڪَٽ ـ عهد. دلاسو ـ اُميد ـ قبوليت.

= واعِدو ڏِيَڻُ: اقرار ڏيڻ ـ ٿوڻ ڏيڻ ـ پرن ڏيڻ ـ وچن ڏيڻ ـ زبان ڏيڻ.

= واعِدو كَرَڻُ: اقرار ڪرڻ ـ ٻوڻ ڪرڻ ـ قول ڪرڻ ـ انجام ڪرڻ ـ سخن ڏيڻ ـ پرن ڪرڻ ـ وچن ڪرڻ ـ زبان ڪرڻ.

= واعِدي خِلافُ: انجام شڪني ـ انجام جي برخلاف ـ ڪوڙو انجام ـ ڪوڙو ٻوڻ ـ ڪوڙو سُخن. ڪوڙو ٽيڪو.

= واعِدي خِلافِيُ: عهد شڪني ـ ڪوڙو انجام ـ ڪوڙو واعدو. بي وفائي ـ انجام شڪني.

= واعِدي شِڪَنُ: انجام ٻيڍندڙ ـ انجام پورو نه ڪندڙ ـ سخن تي نه هلندڙ ـ زبان تي نه هلندڙ ـ قيرگهير ڪندڙ.

= واعِدي شِڪَنِيُ: انجام جي ٻيڪڙي ـ اقرار نه ٻاڙڻ واري حالت ـ سخن ٽوڙيندڙ ـ ٿوڻ ٽوڙيندڙ ـ زبان تي برابر نه هلڻ واري حالت.

● واعِظُ ۽ واعِظ: ذ. (ع. وعظ = هن نصيحت ڪئي) وعظ ڪرڻ وارو ـ ناصح ـ نصيحت ڪندڙ ـ دين جي تلقين ڪندڙ. ڪٽڪ ـ پرچارڪ ـ منادُ ـ آهِ يشڪ.

● وافِرِ: ث. صفت. (ع. وفر) گهڻو ـ ڪثير ـ ڏنڊين ڏير ـ سيهو ڪجهه ـ جهجهو. وڏيڪ ـ سرس. گهرج کان زياده. ڪار وارو سال ـ مئو ـ جام ـ ٻَهُون ـ ريل چيل.

● وافِيُ ۽ وافِيُ: ذ. صفت. (ع. وفي) پورو ـ تمام ـ ڪامل. ڪافي ـ لائق ـ ٽيڪ ـ جوگي (سزا) ـ بس ـ گهڻو سارو ـ جهجهو.

● واقِلِيَڻُ: مصدر. و ڦلڻ.

● واقِيَڻُ: مصدر. ڊاڙ هڻڻ ـ ٻڌاڪ هڻڻ ـ لٽهاڙ هڻڻ ـ پنهنجي ٻاڻ سارهه ڪرڻ ـ مشهوري ڪرڻ ـ پڌرائي ڪرڻ ـ ظاهر ڪرڻ ـ ڪولڻ. و ڦلڻ (ننڊ ۾) ـ ڪ بڪ ڪرڻ ـ وڻ وڻ ڪرڻ ـ گهٽ وڌ ڳالهائڻ ـ بد فضيلتو ڳالهائڻ ـ بي ڊنگو ڳالهائڻ. (واڦيو ـ واڦيندو ـ واڦيل).

● واقِعُ: (ع. وقع) ٽيڻ وارو ـ ٽيندڙ ـ موجود ـ وقت تي ٽيڻ وارو ـ پيش ٽيڻ وارو ـ پيش اچڻ ـ ظاهر ٽيڻ ـ نمودار ٽيڻ. اصل. ڏاڻهن.

= واقِعُ ٽِيڻُ: جاءِ ٽيڻ.

● واقِعو ۽ واقِعا: ذ. (ع. وقع) واردات ـ ماجرا ـ حادثو ـ روئداد حال ـ سرگذشت. ڳالهه ـ قصو. اتفاق ـ آپدا ـ آفت ـ مصيبت ـ حال. سختي. قيامت. موت. غضب ـ دک درد جو سبب. خبر ـ سماچار. لڙائي ـ جنگ. قتل ـ وفات. سختي.

= واقِعَهُ ۽ واقِعات: ذ. خواب. جنگ ـ حادثو ـ موت. سختي ـ قيامت جو زمانو.

= واقِعو ٽِيُ وَڃَڻُ: جنگ ٿي وڃڻ ـ حادثو ٿي وڃڻ.

= واقِعي ۽ واقِعهي: ذ. في الحقيقت ـ درحقيقت. درست ـ سچ پچ ـ صحيح ـ برابر ـ پورو ـ ٽيڪ. اصل ۾.

● واقِفُ ۽ واقِفَ: ذ. (ع. وقف) ڄاڻو ـ ڄاڻندڙ ـ سڃاڻو ـ سڃاڻندڙ ـ آگاهه ـ مانجهيڙو ـ پيدي ـ محرم راز. ڄاڻ پڇاڻ ـ ماهر ـ واقفيت ـ مهاڪرڙو ـ سهيو ـ ڏيٺ ـ پرچو ـ راز ڄاڻندڙ ـ پرچيوان. تجربيڪار ـ حالياڻي.

Gul Hayat Institute

ـ واقفڪارُ ۽ واقفڪارَ: ذ. ڄاڻو ـ سڃاڻو ـ آگاهه ـ سڃيت ـ هوشيار ـ سڃاڻ ـ خبردار ـ آزمودگار ـ تجربيڪار. جهان ديدو. ڄاڻو ڦاڻو.

ـ واقفڪاريُ ۽ واقفڪاريَونُ: ت. ڄاڻپ ـ سڃاڻپ ـ شناخت ـ آشنائي ـ جانچ. ڄاڻ سڃاڻ. تجربو. هوشياري. آگاهي. علميت.

ـ واقفيُ ۽ واقفيَونُ: ث. سڃاڻپ ـ ڄاڻپ ـ ڄاڻ ڦاڻ ـ مهاڪڙائي ـ ڏينءويڙ ـ شناس.

ـ واقفيتَ ۽ واقفيتونُ: ث. واقفي ـ ڦاڻ ـ ڄاڻ سڃاڻ ـ ڄاڻپ ـ پروڙ ـ خبر ـ معلوميت ـ شناسائي ـ مهاڪڙائي ـ آگاهي ـ اطلاع. علم.

● واڪ: ظرف. بلڪل ـ پٽيءَ ـ ڏاڍو ـ گهڻو ـ ٻنهه.

● واڪُ ۽ واڪَ: ذ. (سن. واڪيَ). لفظ. جملو. شبد. ٻولي. چوٽي ـ وچن ـ ڪلام. ٻول ـ گفتگو ـ انجام ـ قوُل اقرار ـ وعدو. ٻُڌندي ـ سگهه ـ طاقت ـ سمرٿي ـ وَسُ ـ پهچ ـ ٻَل ـ زور ـ وزن ـ توفيق. دسترسي ـ هلندي ـ ڦڌندي ـ وسعت ـ اختياري ـ چوڻ ـ ٻولڻ. ڦاڪو. مثل ـ آلاءُ ـ واڪيه. سراسر ـ مڙيوئي ـ بلڪل ـ نٽ ـ سڀڪجهه ـ مڙئي ـ سڀئي ڪڏ. آواز. (سن. ونَڪَ). ور وڪڙ ـ پيچ ـ وٽ ـ وَر. ٻنهه ـ بلڪل.

ـ واڪُ ٿيڻُ: (ڪر ڪرڻ لاءِ) مائل ٿيڻ ـ راغب ٿيڻ ـ متوجه ٿيڻ. نيلام ٿيڻ ـ نيڪال ٿيڻ.

ـ واڪُ ڇيدُ: (گرامر ۾) ڇيد ڪرڻ واري حالت ـ جملي کي ٽُڪر ٽُڪر ڪري فاعل، مفعول وغيره ۾ ان جا لاڳاپا رکندڙ ڳالهيون ظاهر ڪرڻ. صرف و نحو جو اهو پاڳو جو ڏيکاري ٿو تہ جملا ۽ جملن جا پاڳا ۽ لفظ ڪهڙن قسمن جا آهن ۽ انهن جو ٻاڻ ۾ ڪهڙو لاڳاپو آهي.

ـ واڪُ رَچنا: ث. واڪن يا جملن جوڙڻ جو هنر.

ـ واڪُ ڏيڻُ: آواز ڪرڻ ـ ٻول ڏيڻ ـ (ليلام وقت) چوٽ ڏيڻ يا وڌيڪ پيسن جو آواز ڏيڻ.

ـ واڪُ نہ ٿيڻَ (ت): نہ آڇهڻ.

ـ واڪيرُ ۽ واڪيرَ: ذ. واڪ ڏيندڙ ـ ڳالهائيندڙ ـ واڪا ڪندڙ ـ رڙيون ڪندڙ ـ چڪيءَ سان يا وڏي واڪي ڳالهائيندڙ ـ ڪيهون ڪندڙ ـ زور سان آواز ڪندڙ.

ـ واڪڙِ واڪڙ: ذ. شاڪو شاڪڙ ـ ريل جوآواز ـ انجڻ هلڻ جو سوسات ـ زون زات. ٽڪڙ ـ ٽيڪ ـ جلدائي ـ ٽڪڙائي ـ تيزائي ـ تيز رفتار ـ تڪي چال ـ تڪي هلڻي.

ـ واڪيہ: ذ. مثل ـ ٽوڙ ـ جملو ـ فقرو ـ قلم.

ـ واڪيُ ۽ واڪيِ: ذ. جملو.

ـ واڪيو ڪيِ حرف جملو.

● واڪڙيُ ۽ واڪيڙيَونُ: ث. سوهاريءَ جو جو هڪ قسم.

● واڪَنُ: مصدر. (سن. واڪيہُ). ڳالهائڻ ـ واڪا ڪرڻ ـ ٻڪڻ ـ ڳالهه ٻولهه ڪرڻ. رڙيون ڪرڻ ـ دانهون ڪرڻ ـ ڪوڪون ڪرڻ. بلند آواز سان ڳائڻ. ٽِڪو هڻڻ. ڦيرائڻ. (واڪيو ـ واڪيندو ـ واڪيل).

ـ واڪُ ۽ واڪَ: ذ. سڏ ـ پڪارڻ ـ واڪو ڪرڻ ـ ٻول ـ واڪ ـ آواز ـ هوڪو ـ واڪو ـ رڙ ـ ڪُوڪ ـ دانهن.

ـ واڪِرُ ۽ واڪِرَ: ذ. گهٽو ڳالهائيندڙ ـ ٻڪ ڪندڙ ـ گهڻ ڳالهائو ـ آواز ڪندڙ ـ رڙيون ڪندڙ ـ دانهون ڪندڙ ـ ڪوڪون ڪندڙ.

ـ واڪو ۽ واڪا: ذ. (سن. واڪ > وَچ = ڳالهائڻ). وڏو آواز ـ رڙ ـ دانهن ـ ڪوڪ ـ آواز ـ هوڪو ـ ڪيڪ ـ ڪيڪاٽ. رڙو رڙ ـ گوڙ ـ شور ـ ٻاڪرڪٽو ـ ٻاڪر ـ ٻاڪار ـ ڪيهه ـ ريهه ـ ووهه ـ واويلا ـ ٻوڪ ـ ريهاڙ ـ راڙهه ـ ڪجگوڙ ـ وڏي سڏ پڪار ـ نعرو ـ هيلو ـ سعيو ـ ڪوشش. صفت.

ـ واڪو واڪارَنُ: دانهن ـ ڪوڪ ـ ڪيهه ـ ريهه ـ ريهاڙ ـ وائويلا ـ رڙورڙ ـ ٻاڪرڪٽ ـ ٻاڪار ـ ڪيڪ.

ـ واڪو واڪاڻ: دانهون دانهن. رڙ لائي ڏيڻ ـ دانهون ڪرڻ ـ رڙورڙ مچائڻ ـ گوڙ شور ڪرڻ ـ هُل ڪرڻ.

ـ واڪوڙو ۽ واڪوڙا: ذ. حلقو ـ آڏو ـ نعرو. قورو ـ ڪچي پٽ جو قورو.

Gul Hayat Institute

ـ واکو واکاڻ ٻوڙ يا ٽيڻ: دانهن سڃڻ ـ رڙ سڃڻ ـ ٻاڪار سڃڻ ـ گوڙ سڃڻ ـ هل سڃڻ ـ هوکو سڃڻ ـ رڙوڙ سڃڻ.

● واکيءُ: ث. (سن. وَچ = ڳالهائڻ). جملو ـ فقرو.

● واکيٽو: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم.

● واڪُ ۽ واکَ (ڪ): ذ. واندڪائي ـ فرصت ـ نوبڪلائي. ڪم جو سعيو ـ آدم. ڪوشش. واکاڻ ـ تعريف ـ ساراهه ـ صفت.

ـ واکارو ۽ واکاڙا: ذ. صفت. ٻکواسي ـ بڪيو ـ ڳهڻ ڳالهائو ـ بد زبان ـ واتراڙو ـ واتير ـ زبان دراز ـ گوڙائتو ـ شورائتو. ڪم جو چٽڪو ـ ڪم ڪرڻ جو تيز ـ جلدائي وارو.

ـ واکاريءُ ۽ واکار يءُونءُ: ث. جهيڙاڪڻ ـ واتيري ـ واترادي ـ وڌ واتي ـ گوڙ واري.

● واکاڻَ: مصدر. (سن. ويا کيان > کيا = بيان ڪرڻ) بيان ڪرڻ. واکاڻ ڪرڻ ـ ساراهه ـ تعريف ڪرڻ ـ صفت ڪرڻ ـ چَس ڳائڻ ـ وڏائي ڳائڻ ـ واهه واهه ڪرڻ ـ آفرين ڏيڻ ـ تحسين ڪرڻ ـ ثنا ڪرڻ ـ حمد ڳائڻ. (واکاڻيو ـ واکاڻيندو ـ واکاڻيل).

ـ واکاڻ ۽ واکاڻونءُ: ث. (سن. ويا کيان > کيا = بيان ڪرڻ). ساراهه ـ صفت ـ تعريف ـ ثنا ـ ناموس ـ مشهوري ـ وڏائي ـ هاڪ. واهه واهه ـ ساک ـ آفرين ـ تحسين. خوشامد. ويد جي واکاڻ. وعظ.

● واڪُبُ ۽ واکَبَ (ث): ذ. (ع. واقف جو بگڙيل). واقف ـ سونهون ـ جاڻو. آزمودڪار ـ تجربيڪار ـ سمجهو ـ ڏاهو ـ سياڻو.

● واکيڻُ ۽ واکيڻَ: ذ. مڪر مڇيءَ جو هڪ قسم. هن کان ايڏائي فوت ڏکهي، ٽاڦاري سونڊ جنهن جي ٻنهي پاسي ڪنڌا رهن، رنگ هيدو ميرانجهڙو.

● واڳ ۽ واڳونءُ: (سن. واگا). اٺ جي مهار ـ لغام ـ مهار ـ واڳ ـ ڊور ـ رسي. ٻنڌاڻ ـ نوڙي ـ چر جي ٿڌي جيڪا لغام ۾ لڳي. ڊور واڳ. قسمت ـ نصيب ـ پاڳ ـ بخت. اختيارين واڻ ـ قاعدا قانون هلائڻ. دعا جو وڻيل ڏاڳو. جٽيو ـ زنار.

ـ واڳيڄڻ: مصدر. واڳ سان ٻڌڻ. سلسڻ ـ ڳنڍ جڻ ـ ٻڌ جڻ ـ وصال جي حالت ۾ هڻڻ. ڳڏيل ـ ملهيل ـ ڳنڍيل. قابو ٽيڻ ـ محڪم ٽيڻ ـ دوستي رکڻ ـ پائيوار ٽيڻ.

ـ واڳيجيءُ وهيڻ: ڳنڍ جي ويهڻ ـ ڳڏ جي ويهڻ ـ ڪلهوڪلهي ۾ ڏيئي ويهڻ ـ هڪ ٽي وڃڻ. روانو ٿي وڃڻ ـ سهي سنيري وڃڻ ـ تيار ٿي وڃڻ.

ـ واڳ ڇيڪڻ: گهوڙو سنجي روانو ٽيڻ ـ ٻردیس ڏانهن رخ رکڻ ـ مسافريءَ تي وڃڻ ـ وطن کان ٻاهر نڪرڻ ـ سهي سنيري روانو ٽيڻ ـ وڃڻ جي وائي کڻڻ.

ـ واڳ ۾ هٿ هڻڻ: ڪشش ڪرڻ ـ چڪ ڪرڻ ـ ڳهلي آڻڻ. دلين تي قبول ڪرڻ. حڪومت جو انتظام باقاعدي رکڻ ـ ملهيل اختيارين تي عمل ڪرڻ.

ـ واڳڻِ ۽ واڳيڻونءُ (ڪ): ث. لغام ـ مهار ـ مهر ـ رسي ـ نوڙي.

ـ واڳڻءُ وڇهڻءُ: مهار وڇهڻ ـ لغام وڇهڻ ـ رسو وڇهڻ.

ـ واڳ وارڻءُ ۽ واڳونءُ وارڻءُ: رخ رکڻ ـ منهن رکڻ ـ وطن ڏانهن ورڻ ـ اچڻ جو ارادو ڪرڻ ـ سهي سنيري نڪرڻ ـ گهوڙي تي سوار ٿي واپس ورڻ ـ (نصيب) واپس موڙڻ ـ موٽي ملڻ ـ هوٽني موڙڻ.

ـ واڳونءُ وارڻءُ: هوٽني موڙڻ.

ـ واڳ هٿءُ ۾ رکڻءُ يا وڃڻءُ: اختياري پنهنجي وس رکڻ ـ اختياري پنهنجي هٿ هلائڻ.

ـ واڳيءُ: واڳ ـ ڊور ـ رسي ـ لغام ـ ٿڌي. نصيب ـ پاڳ ـ قسمت ـ بخت. نوڙيءَ جو ٽڪر جنهن جي پنهي ڇيڙين ۾ سرڪڻ ڦاهي ٿئي.

● واڳُ: ذ. (سن. وٗيا گٗهرَ). شينهن. چيتو. واگهه.

● واڳڻءُ واريءُ: اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه. جو نالو.

● واڳيڻءُ: مصدر. (سن. واگا). واڳ ٻڌڻ ـ واڳ وڻڻ ـ واڳ وڇهڻ ـ سلهاڙڻ ـ لغام وڇهڻ ـ

ٻڌڻ ـ قبضي ۾ ڪرڻ ـ ڏاوڻ وجهڻ. ڳنڍڻ ـ اٽڪائڻ ـ رسي سان ٻڌڻ ـ بند ڪرڻ . ٻيڙيءَ کي ڪناري سان ٻڌڻ . گهوڙي وغيره کي ٻڌڻ ـ لئڻ ـ هڪٻئي سان ڳنڍڻ ـ پاڻ ٻڌڻ .

ـ واڳيوُ ع واڳيا (ڪ): ذ. مشغول ـ وندريل ـ مصروف ـ رُڌل . ڳنڍيل ـ گڏيل . واڳيل .

ـ واڳيٽيلُ: رُڌل ـ مشغول ـ مصروف . قائل ـ ورتل .

● واڳيڙوُ: اسم خاص . شڪارپور جي پراڻي قلعي جي اٽن دروازن مان هڪ دروازي جو نالو.

● واڳيڙيُ: اسم خاص . تعلقي گهوٽڪي ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳُو ع واڳُوءِ: ذ. (سن . وياگهر . ف . نهنگ) درياهي جانور جو هڪ قسم ـ واگهُو ـ نهنگ ، هيءُ جانور گوهه جي شڪل جهڙو ، پر اُن کان ڏگهو ۽ زوردار . ڀاٽيءَ ۾ رهندو آهي ، هن جي چربي ۽ گوشت دوائن جي ڪم اچي .

● واڳُورِجَنُ: مصدر . وڙهڻ ـ وات پوڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ ڏڦو ڪرڻ . (واڳورِيو ـ واڳورِيندو ـ واڳُوريل).

● واڳهيِ: اسم خاص . تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳِيُ ع واڳِيئونُ: ث. رسي ـ نوڙي ـ نوڙيءَ جو ٽڪر ، جنهن جي هنهي پڇاڙين ۾ سرڪڻ ڦاهي ٽئي . (در بند ڪرڻ لاءِ) نئيي ڪاٺي يا ڪِلو ، جنهن ۾ ٻڪريءَ جو ڦر ٻڌجي). (ٻيڙي جي ڳن ڪي هڪ جاءِ تي جهلڻ وارو) رسو . ايرينگ وغيره زبور کي جهلڻ لاءِ مُنهن وريل (ڪُنڊو). سُڪان کي جهل ڏيڻ لاءِ رسي (جا آڏ طرح ڪم اچي). پَٽ يا سُٽ جي تندن مان ٿهيل ڏورو ، جو ٽيڪ يا جهل لاءِ هيٺان ٻن جهامڻين يا ٻڌن مان لنگهائي ، ڪن مٿان ورائي ، وري اچي هيٺين ڪڙيءَ ۾ ڦاسائجي .

ـ واڳِيُ وِيهارَنُ: مال جي ڦرن جو ٻُوٽ ٻڌي چڏڻ واري حالت . ڦرن جو رسيءَ سان ٻوٽ ٻڌڻ .

● واڳهُ ع واڳهَ: ذ. (سن . وُياگهرَ) شينهن ـ چيتو ـ واگهه ـ ببرُ. درياهي جانور جو هڪ قسم . ٻڙبون ـ اشڪول ـ آفت ـ آهدا ـ مصيبت . (صفت). مهابلي ـ شهه زور ـ جُنگ ـ پهلوان ـ ڏهيسر ـ ارڏو ـ پاري ـ گرو ـ طاقتور ـ زورآور ـ سگهارو ـ سگهائتو ـ ستاڻو ـ زوردار ـ زور پريو ـ ڪرارو ـ زبردست ـ پلوان ـ پراڪرمي ـ جبرو ـ پڇيات ـ پهچ وارو . (اسم خاص). ذات جو نالو .

● واڳها: اسم خاص . ذات جو نالو.

● واڳهڙهيُ: اسم خاص . تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهيريوُ: اسم خاص . هڪ ذات جو نالو .

● واڳهيريجيُ: اسم خاص . تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهڙِ ع واڳهڙِ: ذ. (تترن جي) وَلَر ـ پَرو .

● واڳهڙجيُ جاڳيِرُ: اسم خاص . تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهُو ع واڳهُوءِ: ذ. (سن. وُياگهرَ) پاڻيءَ جي جانور جو هڪ قسم (جو پٽ پَر سُرندڙن ۾ شمار ڪيو ويو آهي ، اڪثر درياهه جي ڪپ تي ٻيو هوندو آهي ، آنا لاهي واريءَ ۾ ڏڪي) . واڳو . واگهه . ببر ـ چيتو .

ـ واڳهُوءَ جي واتَ ۾ هُٿُنُ: بندش هيٺ هٿڻ ـ قبضي هيٺ هٿڻ ـ زبردست ماڻهوءَ جي هٿ هيٺ هٿڻ . زور ظلم ۾ اچڻ ـ جبر ۾ اچڻ ـ مصيبت هيٺ اچڻ ـ نقصان ۾ ٻوڙ ـ جوکي هيٺ اچڻ .

● واڳهُوءَ ڏَرِ: اسم خاص . تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهُو ڏَهوُ: اسم خاص . تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهُوڙِيُ جاڳيِرُ: اسم خاص . تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو .

● واڳهيرا: اسم خاص . هڪ ذات جو نالو .

● واڳهيئونُ: اسم خاص . تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو .

Gul Hayat Institute

● واگڻ ۽ واگڻ: ذ. (سن. وَنْگَنَ. ف. ساد نجان). پاڇي‌ء جو هڪ قسم، ٻوٽي جو هڪ قسم، رنگ سوسنو ٿئي، اندر ٻج، اهي ڪاڙها ۽ اڇا گول ٿين.

= واگِٽائيِ: ذ. واگڻ جي رنگ جو- ڪاري پوري رنگ جو- رنگ جو هڪ قسم.

= واگڻ ڏيڻ هٿ ۾: ڪجهه بہ نہ ڏيڻ- انڪار ڪرڻ- ناهري وارڻ. ننون اکر وارڻ.

= واگِيِيِ: ذ. صفت. واگڻ جو- واگڻ وارو. واگڻ جهڙو.

● وال ۽ والَ: ذ. ماپ ڪرڻ جي اوزار جو هڪ قسم- هڪ گز- ٽي فوٽ ٽڪر- ڪپڙي ڪٽڻ لاء ماپ.

ء والا: ذ. هاريڪ ريشم جو هڪ قسم. صفت. (ف. بالي. ع. عالا) اوچو- متي- اعليٰ- وڏو- بزرگ- بلند مرتبہ.

= والاجاهِ: ذ. صفت. بلند مرتبي وارو- اوچي شان وارو- مان مرتبي وارو.

= والا شانِ: ذ. صفت. وڏي شان وارو- دٻدٻي وارو.

● والارَڻ: مصدر. (سن. وَرَ = وڙڻ) قبضو هٿ ڪرڻ. چونڊڻ. پنهنجو ڪرڻ. حد پڪيڙڻ. هٿ ۾ هڻڻ- مالڪي- متصرفي- قبضيداري. والارڻ- اڳ ۾ روڪي ويهڻ- قبضو ڪرڻ. چونڊڻ- چانڊڻ- چونڊ ڪرڻ. (والاريو- والاريندو- والاريل).

= والارَ ۽ والارُونِ: قبضو. چونڊ- چانڊ.

= والارَ ڪَرَڻِ: قبضو ڪرڻ- والارڻ- هٿ ۾ ڪرڻ. چونڊ ڪرڻ- چانڊ ڪرڻ.

= والارَ و ڇهڻِ: قبضي ۾ ڪرڻ- هٿ ۾ ڪرڻ- خريد ڪرڻ لاء اڪوات ڪوشش ڪرڻ.

= والارو ۽ والارا: ذ. ڪاهه. وَڇهڻ. لامارو. والارڻ جي حالت- ڪوڙڻات- ڪسڪساڻ- نٽاڻ- ڪوهِي- تار- آناڪاني. وَڇهڻ- وقت- وارُ- وَلُ- اوسر- سَڇهه- ساڇي- ڏڻ- موقعو- سڏو- سانگو- ڏَتُ. (پڪيء جو) جهٽ- لامارو.

= والارِيَلُ ۽ والارِيَلَ: ذ. نالي ٽيل- قبضي ٽيل- هٿ ۾ آيل.

● والِيٹُ ۽ والِيٹَ: ذ. (ع. وارِثُ جو اگڙيل) وارث- مالڪ- ڏٽي- مائٽ- عزيز- حقي حقدار. ورثي جو حقدار- آتراڌڪاري.

= والِيٹِيُ ۽ والِيٹِيُونِ: ث. مائٽي- وارثي. عزازت- قرابت- رشتيداري- لاڳاپو- تعلق- واسطو.

● وال ٻاڙِيُ: اسر خاص. گاهه جو هڪ قسم- والور.

● والِڇَتِيُ ۽ والِڇَتِيُونِ: ث. ٻازن وغيره پڪڙڻ لاء سنهن وارن سان جار يا جاري يا گيندو جو هڪ قسم.

● والِدُ ۽ والِدَ: ذ. (ع). ٻيءُ- ٻيتا- ٻاپ- پيدر- ٻاوو- ابو- قبلہ گاه.

= والِدَهُ ۽ والِدَهِ: ث. ماءُ- مان- امان- امي- جيجل ماءُ- مادر- امڙ.

= والِدَيُنِ: ذ. ٻيءُ ماءُ- ماتا ٻيتا. عزيز- اقربا- ميتُ مائٽ.

● والرِّ ٻيا: اسر خاص. ٽر ۾ رهندڙ ميکهواڙڻ جي ذات جو نالو.

● والَسِ آبادُ: اسر خاص. تعلقي ڪڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● والِڪِيُ ۽ والِڪِيُونِ: ث. ڪنن ۾ پائڻ جو سون وغيره مان ٺهيل ڪُهه جو هڪ قسم.

● والَمَ ۽ والَمَ (ث): ذ. مڙس- خاوند- ورُ- پتي- ڪانڊ- پٽار- گهر وارو- مالڪ- ڏٽي- ٻالم.

● والَنَبُ ۽ والَنَبَ: ذ. ٻالم- پياروَ- محبوب- دوست. آرام- فرحت. آزاد.

● والَڻُ: وارڻ- ميڙڻ- وڃائڻ. وسارڻ.

● والوُ ۽ والا: ذ. (پرا. والهيٹه. سن. وَلُ) ڪنن ۾ پائڻ جو گهه جو هڪ قسم- وڏي والي. سينگار- سونهن. (ث). مڙس- ور- پٽار- خاوند- مالڪ- ڏٽي. اضافت جي معنيٰ ڏيڪارينڊڙ ڇاڙي- جيئن: "الله والو وغيره".

Gul Hayat Institute

ـ والِيءُ ۽ والِيئُونُ: ث. ڪهڙ جو هڪ قسم.
● والُوٽُو: اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● والوڙَ ۽ والوڙُنُ: ث. والار ڪرڻ.
● والِهاڻو ۽ والِهاڻا: ذ. ائٽ جو وٽو يا ٽڪ جنهن تي نڙو ڦيرائي ڏاڪو ويڙهجي.
● والهوٽا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● والِيءُ ۽ والِيُ: ذ. (ع. ولي). سنياليندڙ. ڏاڻي ـ مالڪ ـ خاوند ـ آقا ـ سرتاج ـ حاڪم ـ بادشاهه. دوست ـ دَمرهٽ ـ گهر ڏاڻي ـ پاڪيو ـ وارث ـ مددگار ـ حمايتي ـ محافظ ـ نگهبان. (اسم خاص). خدا تعالىٰ جو هڪ صفاتي نالو. (ث). ڪهڙ جو هڪ قسم ـ ڪنڊ ۾ ٿيندڙ جو ڪهڙ.
● والِيشاهُ: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وامَ ۽ وامُونُ (ڪ): ث. وڪ ـ قدم ـ ٽور ـ چال ـ هلڻي ـ چلت.
● وامُ ۽ وامَ: ذ. (سن. وامَه = ڪپو) ڪپو ـ ڪاهو ـ اڻ ٻوورو ـ التو. ڪميڻو ـ تيچ ـ هوڇو ـ اوڇو ـ مٺو ـ دُون ـ ڪمين ـ حقير. پُرهه. جهڻ فوٽن جي ماپ جو ڪاڇو. ڪاري جي ناڪڻ جي اوزار سان سمنڊ جي ٿاڻيءَ جي ڪچڻ جي ماپ.
. واما: ث. (سن. واما = اها نهر جيڪا ڪابي پاسي وهي). زال ـ جوءِ.
ـ واما چارُ ۽ واما چارَ: ذ. تنترن جو مَتو. وام مارڪ. وڇت جو هڪ قسم. هندڪي رسم جنهن ۾ گوشت ۽ شراب وغيره ڪم آڻيجي. بيهودگي ـ بي شرمائي ـ آڪاڙ وارو (ناچ). بدفعل ـ بي شرم ـ بي حيا ـ زناڪار. حرامخور.
● واما چارِيُ: ذ. تنترن ڪي ميڙيندڙ ـ وام مارگي. بيهودو ـ بي شرم ـ بي حيا ـ زناڪار. حرامخور ـ شرابي.
● وام مارَڪ (سن): هڪڙو مَتو جنهن موجب پنج وڪار (مانس = گوشت، مڌ = شراب، مِينُ = مڇي، مدرا = پوري ڪچوري، مٿن = جماع) جي وسيلي مڪتي يا نجات ملندي آهي، انهي متي وارا وري انهن لفظن جون ڳڇيون معنائون ٻڌائيندا آهن) ـ تنترن جو مَتُ ـ چولي مارگ.
ـ وامُ سارگِيُ: ذ. صفت. تنترن ڪي ميڙيندڙ ـ واما چاري ـ چولي مارگ.
ـ وامُ سارگِيُ ٿِيئَنُ: خراب ڪم ڪرڻ ـ ڪُڌا ڪم ڪرڻ ـ گندا ڪم ڪرڻ ـ ڏوهه جهڙا ڪم ڪرڻ ـ فاحش ڪم ڪرڻ ـ اجوگا ڪم ڪرڻ ـ بي ڍنگا هلڻ ـ بيهودگيون ڪرڻ ـ بي شرمايون ڪرڻ. زناڪاريون ڪرڻ ـ حرامخوريون ڪرڻ ـ بدفعليون ڪرڻ.
● وامِقُ ۽ وامِقَ: ذ. (ع). عاشق جو نالو ـ عاشق ـ پريمي ـ محبتي ـ شيدائي.
● وامَنُ: (سن). پراڻن جي ڪٿا موجب هڪ اوتار (جنهن راجا بَلِيءَ سان ٺڳي ڪري ڪائنس سارو راڄ رات ۾ وٺي ڇڏيو).
● وامَنُ: مصدر. طوفان وغيره ۾ ٻيڙيءَ تان مال ڪيرڻ. ٻاهران سامان خريد ڪرڻ. درياءَ ۾ ڪيرڻ ـ سمنڊ ۾ ڪيرڻ. (وامِيو ـ وامِندو ـ وامِيل).
ـ وامِيُ ۽ وامِيئُونُ: ث. طوفان وقت ٻيڙيءَ تان ٻار هلڪي ڪرڻ لاءِ مال گهي سمنڊ ۾ اڇلائڻ. سامان خريد ڪرڻ ـ وڪر وهائڻ.
ـ وامِيُ ڪرڻ: وامڻ ـ طوفان ۾ ٻيڙيءَ تان سامان لاهي پاڻيءَ ۾ اڇلائڻ.
● وامِيو ۽ وامِيا (ڀ): ذ. بندرو ـ قد جو ڇوٽو ـ ٽنگيو ـ نديو ـ گهٽڪو ـ ڊمي.
● وانُ: (امر) ـ وڃ ـ ونڻ.
● وانُ ۽ وانَ: ذ. وارو ـ جهڙن "ڏَنِيوانُ". ڏنوارو ـ شاهوڪار ـ مالدار ـ دولتمند ـ سرمائيدار. رنگ ـ نمونو. (ڀ).
ـ وانٽُ ۽ وانٽَ: ذ. طرف ـ پاسو ـ ڏس.
● وانٽِرو ۽ وانٽِرا (ل): ذ. جنهن جون ٽنگون ڏڪيون هجن.
● وانٽُور (ڀ): ذ. طوفان ـ واءُ ـ واڇ ـ هوا.
ـ وانٽُورِيُو ۽ وانٽُورِيا (ڀ): ذ. واڇوڙو ـ زور واءُ ـ ڏاڍي هوا ـ طوفان ـ ڪهوڪهاڻي واڇ.

Gul Hayat Institute

● وانڊڻ: مصدر. (سن. وَنْڊَ) وَنڊڻ - ورهائڻ - حصا ڪرڻ - پتيون ڪرڻ - پاڳا ڪرڻ - ورچ ڪرڻ - ٽڪر ٽڪر ڪرڻ. بخرا ڪرڻ. (وانڊيو - وانڊيندو - وانڊيل).

= وانڊو ۽ وانڊا: ذ. پاڳو - حصو - پتي - ورچ - ونڊ. وراهه - پتيدار - ورچ وار - ورهاست. (سن. ونڊ) قسمت - پاڳ - نصيب - بخت.

= وانڊو سَرَڻُ: حصو ملڻ - پتي ملڻ - پاڳو ملڻ - ونڊ ملڻ - بخرو ملڻ - ٽڪرو ملڻ - پيرو ملڻ.

= وانڊو وڌڻ: حصو وڌڻ - ونڊ وڌڻ - پاڳو چڌائڻ - ٽڪرو چڌائڻ - بخرو چڌائڻ. بهرو وڌڻ - ڪوشش وڌڻ.

● وانڊو ۽ وانڊا (ڪ): ذ. پراءُ - واڙو. ڏڪڻ جو چارو. (ث).

● وانڊيو: ذ. صفت. وشنو ولپ آچاريه پنٿ جو اهو نوڪر جو پرساد وڃي ورهائيندو آهي - پيٽيو.

● وان پَرَسْتُ ۽ وان پَرَسِتَ: ذ. (سن. وان پرست) آرين هندن جو ٽيون نمبر آشرم، جنهن ۾ هو گهر ڇڏي جهنگل ۾ وڃي رهن، اهو عمر جو پنجاهه کان پنجهتر سال وارو عرصو ٿئي.

● وانڊڻُ: مصدر. ڇڏڻ. ڌار ڪرڻ. جدا ڪرڻ. نظرانداز ڪرڻ. گذارڻ - لنگهائڻ. (ڪاڪيم) پاس ڪرڻ - (سن. وَرْجْ = تياڳڻ > وُجْ = تياڳڻ) ڇڏي وڃڻ - الڳ ڪرڻ - علحده ڪرڻ - جُدا ڪرڻ - پري ڪرڻ. ڇڏي ڏيڻ. لِڪائڻ - گُم ڪرڻ - غائب ڪرڻ. ديسر ڪرڻ - وسارڻ - بچت ڪرڻ - بچائڻ - ڪوڻڻ. وارڻ - نه ڏيڻ. محروم ڪرڻ.

= وانڊَجَ ۽ وانڊُجُونْ: ث. نظرانداز ڪرڻ - خيال ۾ نه آڻڻ جي حالت - ڇڏي ڏيڻ جي حالت. گذر - لنگهه - پاس ڪرڻ - گذارڻ.

= وانڊيجڻُ: نظرانداز ڪرڻ - خيال ۾ نه آڻڻ - حق ملڻ کان سواءِ رهجي وڃڻ. ڪنهن مال ملڪيت ملڻ کان رهجي وڃڻ. محروم رهڻ - رهجي وڃڻ - نه حاصل ٿيڻ - نه ماڻڻ.

= وانڊيو ۽ وانڊيا: ذ. دُور - پري - ڪمراهه - نراس - نااُميد. ڇڏي ڏنل - ڇڏيل. ڌار - جدا - الڳ - علحده. رهت - رهيل.

= وانڊيتل: ذ. صفت. نظرانداز ڪيل. رهجي ويل. جنهن کي حق هلڻ نه ڏيو هجي.

● وانجهه ۽ وانجهون: ث. (سن. بَنْڌ يا) اها زال جيڪا هار ڇوڪر نه ڄڻي - سٽيد. سند زال - قَنْبُ - قَنْبي. سڪٽي.

● وانجهار: ذ. شڪار جو هڪ قسم.

= وانجهو ۽ وانجها: ذ. ڇڙهو چانڊ - ننڍا اولاد - سنيد. ضعيف - ڏهرو - سڪٽو - سچو - ويران - نلهو. مسڪين - غريب.

= وانجهيءُ پُٽُرُ: ذ. سنيد جو پٽ. امڪان کان ٻاهر - اسنپو.

= وانجهيٽيلَ ۽ وانجهيٽيلَ: ذ. نااُميد ڪيل - نراس ڪيل. ڇڏي ڏنل - ڇڏيل - ڌار - الڳ - علحده.

= وانجهيو ۽ وانجهيا: ذ. ٻنا اولاد - اولاد کان سواءِ. سَنْيُو.

● وانجهه ۽ وانجهه (ڪ): ذ. ڏکهو ڪاٺ. ٻيڙي وارڻ وٽ ڪم ايندڙ ڪاٺي.

● وانجهه وَٽِي: ث. راند جو هڪ قسم - ونجهه وٽي. وات روڪڻ.

= وانجهيُ ۽ وانجهيُون: ث. ڏکهي ڪاٺي - وڏي ڪاٺي. ٻيڙيءَ جي هلائڻ لاءِ هڪ ڪاٺي.

● وانجهيءُ ۽ وانجهيءُ: ذ. (سن. سَنْدَيَ = وچ) وانجهه وٽي راند ۾ وچ ۾ والا رهندڙ يا وچ تي ٻيهندڙ هاري. ونجهوٽي راند ۾ وچ يا ونجهه سنيالينڊڙ. ونجهه هلائيندڙ - ونجهه هٽندڙ - ٻيڙي هلائيندڙ. هارين راند ۾ ٽهيل وچين ڪهوڙي يا ليڪ هارين راند ۾ ونجهه تي ٻيهل پڇي - وانجهي وِيرُ - جوان مرد. هاڙهي - نگهبان.

= وانجهيڻ ۽ وانجهيڻُون: ذ. لڪائي رکڻ - گم ڪري ڇڏڻ - غائب ڪرڻ. ڇڏي ڏيڻ - وساري ڇڏڻ.

Gul Hayat Institute

● وانڇ ۽ وانڇُونءُ: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم. سخت هوا سان گڏ لٽ ـ طوفان ـ ڏاڍو واءُ ـ هوا ـ واڇوڙو.
ـ وانڇا ۽ وانڇا (ڪ): ذ. (سن. واچا) بول ـ واڪ. سُنهن ـ قسم ـ ڏوهي. ڪوڙو. ليکڻي جو هڪ قسم، جو فقير نانڪ جهلڻ لاءِ ڪيڏن.
● وانڇڻُ: مصدر. (سن. وَچْيَ) پڙهڻ ـ مطالع ڪرڻ ـ آپياس ڪرڻ.
● وانڊو ۽ وانڊا: ذ. آجو. آزاد. خالي ـ سکڻو ـ ٺلهو ـ پالهو ـ بيڪار ـ نڪمو ـ فارغ. نڪمو ـ نيوڙو ـ بنان ڪم ـ ڪم ڪان سواءِ ـ بي روزگار ـ بي ڪارو ـ ري ڪمو ـ اي ڪمو ـ فالتو ـ نسچنت. (سن. وَدْ = ڳالهائڻ) جهڳڙو ـ ٽنٽو ـ اٽڪاءُ ـ اعتراض.
ـ وانڊاڻ (ث): ث. وانڊڪائي ـ نويڪلائي ـ نڪمائي ـ سکڻائي. بي روزگار ـ بي ڪاري ـ فرصت ـ اڪيلائي.
ـ وانڊائيڻُ: خالي ڪرڻ ـ پالهو ڪرڻ ـ سکڻو ڪرڻ ـ واندو ڪرڻ. چڏي ڏيڻ ـ وساري چڏڻ. گم ڪرڻ ـ غائب ڪرڻ.
ـ وانڊائيُ ۽ وانڊائِيَونُ: ث. وانڊڪائي ـ واندڪي ـ واندگائي ـ واندگي ـ فرصت ـ فراغت ـ نسچنتا ـ فرجو ـ وارڪائي ـ ڏَتُ ـ وارُ ـ نويڪلائي. بي شغل ـ بيڪار ـ بي روزگار.
ـ وانڊِڪائيُ ۽ وانڊِڪائِيَونُ: ث. وانڊائي ـ واندڪي ـ فرصت ـ واندگي ـ نسچنتا ـ واندگائي ـ فراغت ـ وارڪائي ـ فرجو ـ وقت ـ وار ـ وارو ـ ڪم ڪان چٽل رهڻ.
ـ وانڊِڪِيُ ۽ وانڊِڪِيَونُ: ث. وانڊائي ـ فرصت ـ واندڪائي ـ فراغت ـ وار ـ نسچنتا ـ واندگائي ـ واندگي ـ ڏت ـ نويڪلائي ـ اڪيلائي.
ـ وانڊِڪائِيُ ۽ وانڊِڪائِيَونُ: ث. واندڪائي ـ نويڪلائي ـ واندگي ـ وارڪائي ـ اڪيلائي. فرصت ـ فراغت ـ نسچنت ـ ڏت ـ وار ـ وقت ـ فرجو.
ـ وانڊِڪِيُ ۽ وانڊِڪِيَونُ: ث. فرصت ـ فراغت ـ نسچنت ـ ڏت ـ وار ـ وقت ـ فرجو. اڪيلائي ـ وارڪائي ـ واندگائي ـ نويڪلائي.

ـ وانڊوُ مَلُ: ذ. بيڪار ـ بي روزگار ـ اڪيلو ـ نويڪلو ـ وارڪو ـ نسچنت ـ ڪم ڪان سواءِ ويڪل.
● وانڊو ۽ وانڊا: ذ. (سن. وَدْ = ڳالهائڻ) دانهن ـ رڙ ـ ڪوڪ ـ ڪيهه ـ ڪيڪ ـ رِهه ـ فرياد ـ پُڪار. بحث ـ تڪرار ـ خرخسو ـ مناظرو ـ معاملو ـ غوغاءُ ـ هُل ـ ڪرڪل ـ غلغلو ـ ٽنٽو ـ فساد ـ رگڙو ـ جهگڙو. وچوٽي ـ فرق ـ دشمني ـ ويـر ـ بغض ـ حسد ـ خلل.
● وانڊِ ۽ وانڊُونُ (ڪ): ذ. آٽ جي ڪچ يا پئي هنڊ ڪڏهين ڪڏهين ڳوڙهيون ڪرندڙ. ڳونڙو ـ پياڻ ـ واهڻ ـ بستي. (سن. وند) ورهاست ـ ورچ ـ ورهاڳو ـ وَنڊ.
● وانڊَنُ: مصدر. ورهائڻ ـ وندڻ ـ ورچڻ.
● وانڊِيُ: صفت. (سن. وند) شاديءَ مهل وند ورهائيندڙ.
● وانڊيَ ۽ وانڊيُونُ: ث. لانديءَ ـ مَنهُنُ ـ منهُ ـ چَنو ـ ڪڪائون گهر ـ جاءِ. ٻن ـ ٽن گهرن جي بستي ـ ڳوٺ ـ واهڻ. جهوپڙي ـ جهونگي ـ پونگي ـ اڪيلي جاءِ ـ ويران جاءِ ـ آباڻڪو هنڊ ـ هيڪل جڳهه ـ جهنگ جو وڻاڻ. ڏورو. وسوڙو هنڊ يا جاءِ. ٻوٽن ۽ ويران ٻاسن تي چنا اڏي رهندڙ ماڻهن جو ٽولو. مال جي سانگي ڪچيون جايون اڏي رهندڙ ماڻهو. پاڻيءَ جو ڏورو. (ث).
ـ وانڊيَ تي ويهَنُ: مسافريءَ وقت مسافرن لاءِ ٽهيل چنن يا ڪچين لانديين ۾ ويهڻ ـ سفر ۾ هجڻ.
ـ وانڊِيَتُ: آهو ماڻهو جو ڪچي لانديءَ ۾ ڪنهن سانگي ڪري وڃي ويهي. ٻوٽن تي چنا ۽ مَنهَن اڏي رهندڙ ماڻهو.
● وانڊيُ ۽ وانڊيَ: ذ. ڪاريگر ـ مزور. (سن. وَنْتَ = ڪنوارو) ڪنٽارو ـ چڙو چانڊ. اڻ پرٽيل. رَنڙ ـ اڪيلو. پهلوان ـ جوڌو ـ جنگ ـ ڪوهو ـ بهادر ـ گهرو ـ وانڊو.
ـ وانڊيا وهائِنءُ: بدپيشو ڪرڻ ـ بدفعل ٿيڻ ـ گناهن جهوڻن ڪمن تي ڪمر ڪشڻ.

Gul Hayat Institute

ـ وانڊو ۽ وانڊيا: ذ. اڻ پرڻيل ـ ڪنوارو ـ ڇڙهو ـ ڇالب ـ رنڊڙ ـ رنوڙ ـ اڪيلو. مزوريءَ تي ڪپڙا آڻيندڙ.

ـ وانڊيءُ ۽ وانڊيئون: ث. رنڊ زال ـ مڙس مري ويل زال ـ اڻ پرڻيل زال ـ آها زال جنهن جو مڙس نہ هجي. عيد جي ڏينهن ڪاڏو وغيره ورهائيندڙ زال. ڇڙهي ڇانب ـ اڪيلي. مينهن ـ ڏيکي، پهراڙي جو ڪوٺ، جاءِ هنڌ، مٿن ـ ڇتنو ـ لانبيدي ـ جهوپڙي ـ جهونگي ـ جهوپيءُ ـ جهڪي.

● وانڊيئون: ث. (سن. وَتسرو=هار جهڙو) مينهون ڪشون ۽ ٻيو مال. اهي زالون جيڪي مجلس وقت ڪاڏو ورهائين.

● وانر ۽ وانرَ: ذ. (سن. وانرَ=ٻاندر) ٻاندر ـ پولڙو ـ پولو (ث). پولڙي ـ ٻاندري.

● وانسو ۽ وانسات (ث): ذ. ڪهاڙيءَ جو ڳن ـ ڪوڏر جو ڳن.

ـ وانسولو ۽ وانسولا (ث): ذ. واهولو ـ ڪاڻي ڪهڙن جو اوزار. وڻڻ جي ڪر جو اوزار.

● وانڪ ۽ وانڪَ: ذ. ٻهادر ـ جنگ ـ جوڌو ـ ڪوٻو ـ پهلوان.

● وانڪڻ: مصدر. (سن. وَنڪ=ڏنگو هڻڻ) ڳمندو هڻڻ ـ لڏندو هڻڻ ـ ڏڪندو هڻڻ ـ ٽرڙائيندو هڻڻ ـ ڏوڏا ڪائيندو هڻڻ. لڏڻ لمڻ. ڳهمندڙ هيڏانهن هوڏانهن ٽيڻ. (وانڪيو ـ وانڪيندو ـ وانڪيل).

ـ وانڪَ ۽ وانڪَون: ث. هلڻ ـ ٽور ـ قدم ـ وڪ ـ چال.

● وانڪَ ۽ وانڪَونڊ (ث): ث. مڪڻ يا تيل جو ذرو ٻوٽ ۽ اوراڪ کي مکي ڇڏجي، جئن ٻوٽ آواز نہ ڪري. (حرف جر). وانگي.

● وانڪارَ ۽ وانڪارَون: ث. هارپ جي ڪر ۾ مدد جو سڏ ـ سوال تي ڪر ڪرائڻ ـ مانو ڪرائڻ ڪر ۾ مدد ونڻ ـ مفت ـ ٻيگر ـ ڇڙ.

ـ وانڪارَ وَهنَ: ڇڙ وهڻ ـ ٻيگر وهڻ ـ مفت وهڻ ـ ٻنا آجوري جي ڪر ڪرڻ ـ ري عيوض ڪر ڪرڻ ـ سوال تي ٻرائو ڪر ڪرڻ. مفت مانو ڪائي ڪر ڪرڻ.

ـ وانڪارو ۽ وانڪاراڻ: ذ. مفت ڪر ڪندڙ ـ ڇڙ وهندڙ ـ ٻنا آجوري ڪر ڪندڙ ـ سوال تي ٻرائو ڪر ڪندڙ. مانيءَ تي ڪر ڪندڙ.

● وانڪُرُ: ذ. وانگو ـ وانگي ـ وانگيان ـ (آنهيءَ) جهڙو ـ طرح ـ (تو) ٻارو ـ جنسي ـ ساڳيو ـ سَرَ ـ ساڳئي قسر جو ـ سرڪو. نمونو. تو جهڙو ـ آن جهڙو ـ وانگي ـ وانگيان. انهي دستور موافق.

ـ وانڪو: پسند ڪرڻ ـ چونڊڻ ـ ڏاڻ ـ لائق سمجهڻ ـ مرضي ڏيڪارڻ ـ دل ڪي وڻڻ.

ـ وانڪيءُ: پسند ڪرڻ ـ چونڊڻ ـ ڏاڻ ـ لائق سمجهڻ ـ مرضي ڏيڪارڻ ـ دل ڪي وڻڻ ـ خواهش ڏيڪارڻ ـ اڇا ڏيڪارڻ.

ـ وانڪهي: ظرف. وانگر.

ـ وانڪيانءُ: آن جهڙو ـ تو جهڙو ـ تو وانگر ـ تهڙيطرح ـ تو جيان.

● وانڪوڙو ۽ وانڪوڙا: ذ. (سن. وِيٽيءُ ٻروٽي) ڪٽيل وارن جو طُرو. وارن جو ويڙهو ـ وارن جو مُڇو ـ وار ناهي ڳڏي هڪ هنڌ ٻڌين پاسي مُڇو ڪري ٻڌڻ واري حالت ـ چوٽيءَ واري ڳنڍ. ونگ ـ ٻيچ ـ وَرَ ـ وَڪڙ ـ ڦيرا ـ ڳهيرا. چوتو ـ چوٽي.

● وانڪيءُ: ساهه وارو ـ آدمي. انسان ـ پَهيرَ ـ قاصد ـ پيغامي ـ نياپو پهچائيندڙ ـ سنيهو ڏيندڙ ـ خابرو ـ خبر ڏيندڙ. وارث ـ وسيلو ـ واهرو ـ مددگار ـ همراهه ـ پانڌي. هڪڙو. جهنگ ۾ رهندڙ ـ جهانگي. ڳاڙهو لانبون ـ لانبون ـ راند يکي جو هڪ قسر.

ـ وانڪيءُ لانبونءُ: راند يکي جو هڪ قسر ـ آواز ڪري ڦرندڙ لانبون ـ تيز ۽ تکو ڦرندڙ لانبون.

ـ وانڪيءُ ئيءُ لہ هُجڻ: ڪو انسان نہ هڻڻ ـ ڪا ٻهر نہ هجڻ ـ ڪو ماڻهو نہ هجڻ واري حالت، مددگار نہ هڻڻ ـ واهرو نہ هڻڻ ـ پيغامي نہ هڻڻ ـ خبر نہ پهچائيندڙ ـ نياپو نہ رسائيندڙ.

Gul Hayat Institute

● وانڱهائيءُ ۽ وانڱهائيءُنءُ: ث. تڪبي ۾ بدل نوڙيءَ جو ٽڪر.
● وانڱڻ ۽ وانڱڻَ: ذ. (سن. ونگن) پاڇيءَ جو هڪ قسم - بادرنج - ڪر جو هڪ قسم.
● وانڱڻو ۽ وانڱڻا: ذ. آهو سئور جنهن جو قد وڏو، گردن موڪرو ۽ خصيا وڏا هجن.
● واناڻيءُ (ڪ): اسم خاص. جبل جو نالو.
● وانو دو ۽ وانو دا: ذ. (سن. وائيو = واءُ) واءُ - هوا - پوَن - واهوندو - وانهوندو - چوهيڪار. دم - بادي - ماه - مولر.
- وانو دا وَريا: هوا بدلي آهي. بدليل هوائون - اونهاري جي شروعات - گرم موسم جي شروعات - واهن ۽ نهرن ۾ پاڻيءَ جو اچڻ.
● وانو ڙَنِ (ث): مصدر. گهوت ڪي عزيزن جو ماني ڪارائڻ. (وانوڙيو - وانوڙيندو - وانوڙيل).
● وانهه ۽ وانهوءُنءُ: ث. ڪوهه. واهه - نهر - ندي.
- وانهيڪوءُ ۽ وانهيڪا: ذ. پاڻيءَ جو نديو وهڪرو - شاخ - نهر.
- وانهينءُ ۽ وانهيءُنءُ: ث. وانءِ - نهرون - واهه - شاخون - ڪوهيون.
● وانهاڻءُ: اسم خاص. هندن ۾ هڪ ذات (سري رام چندر جي ٻٽ "ڪشن" جو اولاد). حلوائي - ڪوڙائي.
● وانهڻءُ ۽ وانهڻَ: ذ. (سن. واس = رهڻ جي جاءِ) ڳوٺ - واهڻ - ڳام - ديهه - ڳوٺڙو - وسي - واهڻ - بستي - وسندي - نديو ڳوٺ - پهراڙي.
● وانهونءُنءُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. (سن. وَنهيءُ) پوڳڙي.
● وانهونڊوءُ ۽ وانهونڊا: ذ. واءُ - هوا - پوَن - واهوندو - چوهيڪارو. دم - بادي - ساهه - مولر.
- واهونڊا وَريا: هوائون ڦري ويئون - هوائن جي ڦيرگهير - گرم موسم جي شروعات. واهن ۾ پاڻي جو اچڻ شروع ٿيڻ.

● واڻ ۽ واڻونءُ (ڪ): ث. ساپ جو هڪ نمونو. (جهوني زماني جو) پنهي پانهن جي ڏيکهه وارو مفاصلو.
- واڻ ۽ واڻيونءُ: ث. زمين ۾ ڪوئيل ڪوهه وانگر ڪنڊ جنهن سان هوڪ ڪي پاڻي ڏجي. واهه - وانهن. ڪوهه. نهر - شاخ.
● وانئتيروءُ ۽ وانئتيرا: ذ. (سن. وايو = هوا) هوا جهڙو - تيڪو - تيز - چست - چالاڪ - ڦرٽ - ڪڙو تڙو - جلد ڦٽاڪو - تيز فهم - جوگند - سڌو پرو - پڪو - چوڪس - تڪڙ - جهانجهرو - چڙڪ - ارجستو - ڦڙتيدار.
● وانئتنءُ: مصدر. (سن. وايو = واءُ) جهنبو ڏيڪارڻ.
● وانئتوءُ: ذ. جهنبو - ٻيرق. (ث. وانئتي).
● وانئتيءُ ۽ وانئتيونءُ: ث. نديڙو وانئتو - ڏاڇا - نشان - جهنبي - جهنبو - پائنتو.
● وانئهيءُ: ث. ميڇيءَ جو هڪ قسم.
● وانئوتا: ٿوري ٿوري دير بعد اڪ آڻڻ وقت سئور جون سونئون ٽيڻ.
● وانئڇءُ: اسم خاص. ميڇيءَ جو هڪ قسم، چلرن کان سواءِ ست پر ۽ قد ۾ انڇ.
- وانڇيءُ: ث. ميڇيءَ جو هڪ قسم.
● وانئورَ ۽ وانئورَ (ڪ): ذ. سخت واڇ - تيز طوفان.
● وانيءُ ۽ وانيونءُ: ث. رڪ - خاڪ - ڦٽهير - ڦٽهيار - واري - چار - ڪيري.
● وانيستريءُ: ٻنهنجو ڪهڙ گهرو - مددگار - عزيز کان سواءِ.
● وانِ ۽ واڻيونءُ: نديو ڳوٺ - نديءِ بستي. ڪوهستان.
● واڻءُ ۽ واڻَ: ذ. (سن. واڻ) مڇ جي نوڙي - پس مان وڻيل نوڙي - مڇَ. لڇ - ورت - وڏي - سٽَ - تندَ. رسو - نوڙ. ڪٽ جو واڻ. (سن. واڻَ > وهڻ = وهڻ، هلڻ) پيڙي (خاص ڪري آها جيڪا سمنڊ جي ڪناري تي هلندي آهي). سمنڊ جو وڏي ۾ وڏو ٻيڙو - پيڙي - جهاز - دنگي. (ث).

Gul Hayat Institute

● واٹيڻ ۽ واٹيڙ: ذ. سوداگر - واپاري - مال وڪڻندڙ.

● واڻ ڪائيي ۽ واڌڻ ڪهي لڳڻ: پيرسن ٽيڊ - عمر ڪان مٿي چڙهڻ - جهونو ٽيڊ - بزرگيء ڪي پهچڻ. ڏاڍو سڄو ٽيڊ - غريب ٽيڊ - پٺهارڪو ٽيڊ.

- واڻ وٽائيڻ: تڪليف ڏيڻ (ڪچي جو اصطلاح). پري آماڻڻ - ڏکيو رستو ڏيڻ - دور ڪيڻ - اهنج پهچائڻ.

● واٺاهيء: مادي آڻ جي ٽٽن تي ڪوٽري چاڙهڻ جيئن قرنڊائهي. جالنگ.

● واڻ ڪنڊ: اسم خاص. تعلقي ٽٽي هڪ ديهه جو نالو.

● واڻ چٽي: ث. جاريء جو هڪ قسم (بازن ڪي قاسائڻ لاء).

● واٽائيڻ: مصدر. واٽڻ جو ڪم پئي ڪان ڪرائڻ.

- واٽائي: ث. واٽڻ جي قيمت يا اجورو.

● واٽيڪو ۽ واٽڪاء: ذ. (سن. وٽج = واپاري) واپاري ماڻهوء جو- واٽين جو- هندن جو- واٽين وارو- هندن وارو.

- واٽيڪو ساهڻ: دڃڻو- گيدي - بزدل - بي همت- ڪم همٽ.

- واٽيڪو ڪٽو: سست - ڪاهل - بي همت - ڪم همت - دڃڻو - گيدي - بزدل.

- واٽڪي: ث. واٽڪو ڏرم.

- واٽيڪهي: واٽين جو - واٽين وارو.

● واٽڻ: مصدر. (سن. وِي = آڻڻ). واڻ سان مڙهڻ - آڻڻ - پٽڻ - جوڙڻ - ناهڻ - تيار ڪرڻ. (سن. وانَ). ملائڻ - جڙڻ - ناهڻ - گنڍڻ. منا ڪچي سان لڳائڻ - جهاري وڻڻ. (واٽيو - واٽيندو - واٽيل).

- واٽائي ۽ واٽيئون: ث. ڪٽ واٽائڻ يا مڙهائڻ جي مزوري - واڻ جي مڙهائيء جي قيمت - مڙهڻ جو عيوضو - آجورو.

- واٽائي ۽ واٽائيئون: ث. ڪوريء جو اوزار.

- واٽيندڙ: گڏيندڙ - جوڙيندڙ - مڙهيندڙ.

● واٽو ۽ واٽا: ذ. (پرا. وَڻ): سن. ورڻ). تختن جي چادر جي چٽ ۾ پيل تربز. (چٽ ۾). پٽي - واٽو.

● واٽي ۽ واٽيون: ث. (سن. واٽي). ٻاڙي - پومي. ٻولي - وچن - زبان - ڪٽا - لپي - ڳالهه ٻولهه - شعر - بيت. غيب جو آواز. هدايت - راهه. هڪر جي آها ٻهرين اوڙ چيڪا ٻج چٽڻ لاء نشان طور ڏني وجي.

● واٽيا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات. (ٿر ۾ رهندڙ ميگهواڙن جي ذات).

● واٽيان: اسم خاص. تعلقي مٽيء ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واٽياڙي: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واٽيچا: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واٽيو ۽ واٽيا: ذ. (سن. وٽج = واپاري). واپاري هندو - هندو دڪاندار. مهتو - هندو. دڪاندار - واپاري - سوداگر - هندو تاجر. (ث. واٽياڻي ۽ واٽياڻيون).

- واٽيو وَڪيل: ذ. (ع. بقال = بنيو). ڪرار - هندو - بنيو - مهتو.

- واٽياڻي ۽ واٽياڻيون: ث. هندو عورت جو نالو - هندواڻي - واجاڻي.

● واوا ۽ واوا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات ۽ وانهان.

● واوٽ ۽ واوٽ: ذ. خبر رکندڙ - سڌ لهندڙ - سماچار رکندڙ - خبر گيري - سماچاري.

● واورَڻ (ڪ): مصدر. خرچڻ - وڃائڻ - واٽڻ. (واوريو - واورينده - واوريل).

- واورِجي وڃڻ: هوا لڳڻ - واءُ لڳڻ. خالي ٽيڊ. صاف ٽيڊ. چٽ ڏيڻ. واڪو ٽيڊ.

● واوڑاهٽ: اسم خاص. ٻساركي وڪر جو هڪ قسم.

● واوڑنگڻ ۽ واوڑنگٽ: ذ. ٻساركي وڪر جو هڪ قسم. هڪ ٻوٽو، جنهن جا ٻير دوا طور

Gul Hayat Institute

ڪم اچڻ، ڪارين مرچين وانگي داڻا ٿيڻ، رنگ ڪارو، ذائقو ڪوڙو، تيز، جلاب ۽ ڪم اچڻ.

● واوڑ ينڈ: اسم خاص. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم.

= واوڑ ينڊڪ: اسم خاص. پساريڪي وڪر جو هڪ قسم.

● واوَڪَر ۽ واوَڪَرِ (ڪ): ذ. هارايل - ڪريل - هيٺ ٻيل. اجايو - فضول - بي قاعدي.

● واو نا ۽ واوَنائُونُ: ث. ٻڌي مهيني جي وڏي پارس - ٻڌي مهيني ۾ ۱۲ تاريخ تي رکيل روزو.

● واوَنڈو ۽ واونڈا: ذ. (سن. وايُو = واءُ). اونهاري جي موسم جي شروعات - ٻاڦ جي چڙهڻ جا ڏينهن - ٻهاريءَ جي موسم - هوائن جي تبديل - ٿڌيون هوائون لڳڻ - واهوندا. واهه وهڻ - لهرون وهڻ - شاخون وهڻ.

● واوَٽِيُ ۽ واٽِيُونُ (ت): ث. پوکڻ - ڪيت - ٻني.

● واوو ۽ واوا (ڪ): ذ. ٻنائي ناهيندڙ - حلوائي.

● واويلا ۽ واويلا: ذ. (ع. والويلا). هاءِ - افسوس - گهوڑا. دانهون - رڙيون - فرياد - آهون - ورلاپ - رودن - روج راڙو - غم - افسوس - هاءِ هاءِ - گهوڙا گهوڙا.

= واويلا ڪرڻ: آهون دانهون ڪرڻ - ورلاپ ڪرڻ. افسوس ڪرڻ - هاءِ هاءِ ڪرڻ - گهوڙا گهوڙا ڪرڻ.

= واويلا ڪرڻ: آهون دانهون ڪرڻ - ورلاپ ڪرڻ - روج راڙو ڪرڻ - رودن ڪرڻ. افسوس ڪرڻ - هاءِ هاءِ ڪرڻ - گهوڙا گهوڙا ڪرڻ.

= واويلا مچائڻ: شور ڪرڻ - رڙيون ڪرڻ - غلغلو ڪرڻ - غوغاءُ ڪرڻ - دانهون ڪرڻ - گوڙ ڪرڻ - هاءِ هاءِ ڪرڻ - گهوڙا گهوڙا ڪرڻ. جلدي ڪرڻ - تڪڙ ڪرڻ - تيزي ڪرڻ - ڏم مچائڻ.

● واويلِڙِيُ (ڀ): اسم خاص. ول جو هڪ قسم.

● واهُ ۽ واهَ: ذ. پلارو - آچو - چوڪو - آتر - آتَرُ - فائق - نهايت - عمدو - سهڻو - سريشٽ.

جس - آفرين - واکاڻ - ساراهه - تحسين. ناموس. خوب. مدد. وات. واهه واهه - شاباس - آفرين. واهه جي، خاصي روءِ رڳي.

● واهُ (ف): نِدا. واکاڻ ۽ آفرين جو لفظ - شاباس. ڇِي. زه زه.

● واهَ ۽ واهُون: ث. (سن. وهُ = حاصل ڪرڻ). آڌار - رستو - بچاءُ.

= واهه واهه: آفرين - شاباس - جس. افسوس.

= واهه واهه پَوڻ: ساراهه ٿيڻ - هاڪ ٿيڻ - ناموس ٿيڻ - واکاڻ ٿيڻ - گهٽي هاڪ. شاباس ٿيڻ - تحسين ٿيڻ.

= واهه واهه پُڇجي وڃڻ: گهٽي ساراهه - گهٽي ناموس ٿيڻ - گهٽي واکاڻ - گهٽي هاڪ. شاباس ٿيڻ. انعام ملڻ - شرط کٽڻ.

= واهه واهه ڪَرڻ: آفرين چوڻ - جس چوڻ - شاباس چوڻ. خوش ٿيڻ - راضي ٿيڻ - پسند اچڻ - دل کي وڻڻ.

● واهَ ۽ واهُونُ: ث. رستو - وات - گس - پنڌ - پيچرو - دڳ. پاسو - طرف - سگرُ - سِير. اوٽ - بچاءُ - رکيا - حفاظت - سَرَن - سام - اجهو - آسرو - آڌار - پرجهلو. آڙ - پناهه - پناهو - حمايت - مدد - وسيلو. وجهه - موقعو - ڏات - سانگو - سنڌ - ٽِڻ - سمجهه. وَل - وار - اوسر. آڌار - رستا - بچاءُ.

= واهَ پُڇڻ: مدد ڪولڻ - سهائتا ڏيڻ - آسرو ڏيڻ - مدد ڪرڻ - وجهه ڏيڻ - آڌار ڏيڻ - پرجهلو ٿيڻ - بچاءُ ڪرڻ - پناهه ڏيڻ - حمايت ڪرڻ. موقعو ڏيڻ - ڏات ڏيڻ - ٽِڻ ڏيڻ. رستا پچڻ - واٽون وڃائڻ - حيلا وسيلا بند ڪرڻ - نقصان پهچائڻ - ضرر پهچائڻ - بنياد کيڏي چڏڻ - ناس ڪري چڏڻ - تباهه ڪري چڏڻ.

= واهُنِ ڪُٽو: رستا بند ٿيل - حيلا وسيلا بند ٿيل. نپاڳو - ڪم بخت - چنڊو - اپاڳو - بدقسمت. لاچار - محتاج - ضعيف. رولو - لوفر - بدمعاش - اوباش - چڙواڳ. لاوارث.

Gul Hayat Institute

ـ واهڻ ڪٽي: نياڳي ـ چنڊي ـ بدبخت ـ اپاڳ ـ نامراد ـ ڪم بخت. رولاڪ ـ بدمعاش ـ اوباش ـ چنال. بهي ٺهري ـ بهي پهچ ـ بهي وارث.

ـ واهڻ ونڻ: پاسو ونڻ ـ طرف ونڻ ـ پرجهلو ٽيڻ ـ مددگار ٽيڻ ـ آڏار ٽيڻ ـ آڙ ٽيڻ.

ـ واهڻ وجائيڻ: رستا بندائڻ ـ حيلا وسيلا رد ڪرائڻ ـ نااميد ڪرائڻ ـ نراس ڪرائڻ ـ دڪدائڪ ڪرائڻ. دوستن کي ڦيرائي دشمن ڪرائڻ.

ـ واهڻ ڏيڻ: جهوتون ڏيڻ ـ هيڏانهن هوڏانهن نهارڻ ـ جهاتيون وجهڻ. ڪوششون ڪرڻ ـ حيلا وسيلا چانچڻ ـ رتون رتڻ. جاچ جونچ ڪرڻ ـ پڇاڳاڇا ڪرڻ. خيال ڪرڻ ـ ڦيرا ڏيڻ ـ گهمرا ڏيڻ.

ـ واهڻ ڳولڻ: رستا جانچڻ ـ انڪلون سوچڻ ـ تجويزون ڪرڻ ـ ڪوششون ڪرڻ ـ مٽا مونا هٽڻ ـ پهه پڇائڻ.

ـ واهڻ وجائيڻ: رستا بند ڪرڻ ـ گهٽ گهيڙ بند ڪرڻ ـ پنڌ پيچرا چڏائڻ ـ نقصان پهچائڻ ـ ضرر پهچائڻ. امداد نه ڏيڻ ـ مددگار نه ٽيڻ. نابود ڪرڻ ـ تباهه ڪرڻ ـ فنا ڪرڻ ـ چٽ ڪرڻ.

● واهه ۽ واهيون (ڪ): ث. وڏو ڪوهه ـ واء. ڇڙڻي پاڻيءَ جو ڪوهه ـ وانءِ ـ وانهن ـ واهيون (قلندر جون) سيوهڻ اسٽيشن جي پرسان ڪن خاص ڪنڊن جو نالو.

● واهه ۽ واهه: ذ. (سن. وهه). ڪڙيو ـ ڪنال ـ واهه ـ شاخ ـ واهڙ ـ نهر ـ هٿراڏو ڪنهن ندي‌ءَ مان ڪوڙايل شاخ. نارو. درياءَ جو ڦاٽ.

ـ واهه پٽڻ: وڏي ڪم ۾ نه اٽڪڻ ـ ڪنهن ڏکئي ڪم کان نه ڇڄڻ. بهادر ٿي بيهڻ ـ همت ڪرڻ ـ گيدي نه ٽيڻ.

ـ واهڙ ۽ واهڙ: ذ. واهه ـ ڪسي ـ ڪڙيو ـ شاخ ـ نهر ـ واٽر ڪورس. درياهه مان نڪتل ڦاٽ نديو وهڪرو ـ ڦاٽ جو پاڻي، جو پاڻيءَ جي چاڙهه وقت نهايت تڪو هلندو آهي.

ـ واهڙ وهائيڻ: غريبن جي مدد ڪرڻ ـ ڪنگالن جي امداد ڪرڻ ـ وڙ ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ مهرباني ڪرڻ ـ ٿورو ڪرڻ.

ـ واهو ۽ واها: ذ. نديو واهه ـ ڪڙيو ـ ڪسي ـ نهر ـ شاخ ـ واهڙ ـ ڪنال ـ واٽر ڪورس ـ هٿراڏو ڪوتيل شاخ.

ـ واهه وهائيڻ: سخاوت ڪرڻ. خوش ڪرڻ ـ خلق جي خدمت چاڪري ڪرڻ.

ـ واهه وهڻ: واهن ۾ پاڻي پرجي اچڻ ـ نهرن ۾ پاڻي اچڻ ـ واهڙن ۾ پاڻي اچڻ ـ شاخن ۾ پاڻي اچڻ. تمام گهڻي سخا ڪرڻ ـ فيض عام ٽيڻ ـ جهجهي خيرات ڪرڻ ـ دان ڪرڻ ـ داني پرش ٽيڻ.

ـ واهارو ۽ واهارا: ذ. واهرڪندڙ ـ مدد ڪندڙ ـ مددگار ـ حامي ـ همراهه.

"وارٽا واهارو هاڻون سپ هيڻان ٽيا."
(مارئي ـ شاهه)

● وهب: ذ. (ع. وهب = هن بخشيو). بخشش ڏيندڙ ـ عطا ڪندڙ ـ روزي پهچائيندڙ ـ رزاق. مالڪ ـ والي ـ ڏڻي ـ الله ـ خدا.

● واهپاڙو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهت ۽ واهتون (ت): ث. سنيال ڪندڙ ـ راکو ـ نگهبان ـ ڪارائو ـ واهي ـ مدد ڪندڙ ـ رکپالي ڪندڙ.

ـ واهتي ۽ واهتي (ت): ث. سنيالينڊڙ ـ راکو ـ نگهبان ـ ڪارائو ـ واهي ـ مدد ڪندڙ.

● واهتي ۽ واهتيون (ڪ): ث. بيل گاڏي وهائيندڙ ـ گاڏي هلائڻ وارو. گاڏير.

● واهپ ۽ واهپ: ث. (سن. وَهْ = وڻي هلڻ، سنيالڻ). واهپو ـ واهپي ـ واهپي ڪرڻ ـ جاچ ڪرڻ ـ سنيال ڪرڻ ـ نگهباني ڪرڻ واري حالت ـ رکپالي. نظرداري ـ چوڪسي ـ پهرو ـ سجاڳي ـ چوڪيداري. ڪاپو ـ رواج ـ استعمال ـ وهنوار ـ ڏيتي ليتي ـ لهه وچڙ.

ـ واهپو: ذ. پهريداري ـ سنيال.

ـ واهپي: ث. واهپ.

● واهپو: ذ. هڪ پئي سان هلت چلت ـ هڪ پئي وٽ اچ وڃ جو قاعدو ـ راهه رسم. ڏيتي ليتي ـ استعمال. ڪاپو.

Gul Hayat Institute

● واهتَرَ ۽ واهترُونُ: ث. (سن. وَهْ = کوشش کرڻ) مدد - سهائتا - حمايت. آسيد - آسرو - آڌار - سهارو - ڏَيءُ - پرجهلو - حفاظت - اوٽ - بچاءُ - رکيا - سَرَڻ - نهارو - پناهه - آڙ. راهداري. همراهي - کمک - سموٽ. چال - چلگت جي پروڙ. واهرو - حامي - همراهه. سنيال.

- واهتَرَ ٿيڻُ: مدد ڪرڻ - پٺ پرائڻ - همت افزائي ڪرڻ - ٻانهن ٻيلي ٿي ٻيهڻ - همراهي ڪرائڻ. حمايت ڪرڻ.

- واهترَپائيُ: ث. حمايتي - مدد گاري - آڌار - پرجهلائي - آڏ - اوٽ - بچاءُ - حفاظت - رکپالي. چوڪيداري - چوڪسي - نگهباني.

- واهتر ٻَلَڻُ: چورن جو، ٻويان ايندڙ پاڻين کي ٻوٽي موڙڻ - ناڪام ڪرڻ. چوري ڪرڻ وقت ٻئي ساڻيءَ جو مالڪن تي نظرداري ڪرڻ.

- واهتَرَ ڪَرَڻُ: مدد ڪرڻ - اوڪي ويل مدد ڪرڻ - همراهي ڪرڻ. راهه ڏيڪارڻ - رستو سمجهائڻ - تجويز ٻڌائڻ - رٽ ٻڌائڻ. مشڪل ڪم مان ٻئي کي پار ڀهچائڻ.

- واهتَرَ وَسيلُوُ: حامي - مددگار - آجهو - آڌار - پشت پناهه - آسرو - سهارو. معاون - مدد ڪندڙ - ٽيڪو ڏيندڙ.

- واهتُروُ ۽ واهتُروُ: ڏ. مددي - همراهه - ساڻي - رڪيڪ - سرپرست هڻڻ.

- واهتُرو ٻَنِجَڻُ: مددگار ٿيڻ - ساڻي ٿيڻ - همراهه ٿيڻ - راکو ٿيڻ - سرپرست.

● واهَڙُ: ذ. (سن. وهْ = وهڻ) واهڻ. ڊورو. ڊنڊ. نهر. ندي‌ءَ جي آها شاخ جا ندي‌ءَ مان نڪري وري اڇي ان ۾ شامل ٿئي.

- واهڙُوُ: ذ. واهڙُ.

● واهَڙ ڳاهيُ: اسم خاص. تعلقي ميڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهتَ ڪُروُ: (سن. وهْ = وڃي هلڻ + ترو) سکن ۾ ڪُروَ کي ياد ڪرڻ جو ڏينو. واڻين جو ڏڻي تعاليٰ لاءِ پاڪ نالو - هندو قوم جو پڳوان لاءِ پاڪ نالو. سک قوم جي گُرو يا مرشد جو هڪ لقب - خطاب. پرميشر.

● واهِلُ ۽ واهِلَ (ث): ذ. اک جي مٿين پردي (چمڙي) اندران ڳوڙهو ٻيدا ٿيل.

● واهلُوُ ۽ واهلا (ث): ذ. ٻيهارو - لاڏلو - الڪلي - ناز ٻليو - سڪيلڏو.

● واهلُوُ ۽ واهلا: ذ. وادڪي اوزار جو هڪ قسم.

● واهَ ميسٽيريُ: اسم خاص. تعلقي ٽُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِمَهُ: (ع. وهم) وهم يا شڪ جي قوت - گمان - سنسو - ڀرم.

- واهِميُ: صفت. وهمواروَ - ڳٻتي‌خور. شڪ ڪندڙ.

● واهَ نَبيُ بَخشُ: اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهُنڈوُ ۽ واهُنڈا (ڪ): ذ. (سن. وايُ = واءُ) واءُ لڳڻ جي موسم. آتر - آلهندي جو واءُ. موسم بهار. گرم موسم جي شروعات - هوائن لڳڻ جي مُنڊ - آلهندي واري هوا. ٿورو مينهن - برسات پوڻ جي شروعات. پاڻيءَ وهڻ جي شروعات. سياري جي پڄاڻي ۽ خاتمي وقت، ڏکڻ ۽ ڏکڻ اولهه جي هوا. (ث). واهنديون. (ل)

- واهُنڈوُ نِڪُرَڻُ: ٻيڙيءَ جو پاڻي نڪرڻ.

● واهتُ ۽ واهَڻُ: ذ. (سن. ووهت. وَهَنُ = ٻيڙو) ٻيڙو - غوراب - وڏي ٻيڙي - بار ڪندڙ ٻيڙي - ڪشتي. پاڻيءَ تي ترندڙ ٻيڙيءَ جهڙي ڪا به شيءَ. (سن. وَسُ = رهڻ) ڳوٺ - ڳونڍو - بستي - وسيي - وسين - پهراڙي - وسندي - واڌيڙ - ننگر - ديهه. (سن. وهْ = وهڻ) واهه - شاخ - ڪڙيو - نهر - واٽرڪورس - آڏ. وڏو واهه - ڪئنال - ندي - درياءُ. گاڏي - ٻگي. (اسم خاص). هندن جي هڪ ذات جو نالو.

- واهِڻائيُ ۽ واهِڻائِيُونُ: ث. واهڻي - ڳونائي - ڳوٺاڻو - دهقاني - گامريو - پهراڙيءَ جو - واهڻ جو - ڪنوار - ويڙهيچو - اناڙي.

- واهِيءُ و لوڙَڻُ: چڱيءَ طرح ڳولا ڪرڻ - جانچ جونچ ڪرڻ - جستجوءَ ڪرڻ - ڪوشش

Gul Hayat Institute

ڪرڻ - محنت ڪرڻ - آدم ڪرڻ - حيلا هلائڻ. طاقت هلائڻ - زور هلائڻ - ٻلواڻي ڪرڻ.

- واهڻ ووڙڻ: ڳوٺ ڳولڻ - هستي ڳولڻ - واند ڳولڻ - پهراڙي ڳولڻ - وسين ڳولڻ.

- واهٽي ۽ واهٽيون: ث. دهقاني - ڳوٺاڻو - پهراڙيءَ وارو - وسينءَ وارو - واهڻائي.

- واهٽيار ي ۽ واهٽيار يون (ڪ): ث. ڳوٺائي - پهراڙيءَ واري - وسينءَ واري.

● واهڻ: مصدر. (سن. وَهْ = ڏيڻ) هلائڻ - ڪاهڻ - ڪم وٺڻ - محنت ڪرائڻ. ڳهڻو ڪم ڪرائڻ - سخت ڪم ڪرڻ - ڇڪيءَ طرح ڪم وٺڻ - ڳهڻو پورهيو وٺڻ. (وهاپو - وهائيندو - وهائيل).

● واهو: اسم خاص. (سن. وَٽيئون) آڻن جو چارو. ول جو هڪ قسم، هيءُ ڪاهه سائي رنڱ جو ٿئي، زمين تي پکڙيل ٿئي، پن لوٽڪ جي پن جهڙا ٽين ۽ هن ڪاهه ڪي آڪ ۽ پکريون ڪائين. ٻسارڪي وڪر جو هڪ قسم، جو دوائن جي ڪم اچي. (سن. وَهْ = وهڻ) وڏي واهي - واهه.

- واهو پيارن: ذ. پڇڙي حالت ڪرڻ - حد ڪان وڌيڪ لاچار ڪرڻ - عقوبت ڪرڻ - بي عزت ڪرڻ - عزت وٺڻ (ٻئي جي سامهون). دولاب ۾ آڻڻ - ڪندي ۾ قاسائڻ - ٻئي ڪي درٻدر ڪرڻ - ٻئي ڪي هلاڪ ڪرڻ - ٻئي ڪي تڪليف ۾ وجهڻ. زهر پيئڻ.

- واهو پيئن: زهر پيئڻ - لاچار ماڻ ڪرڻ - اڻ سرنديءَ ڪان ماڻ ڪرڻ - نقصان ڪائڻ - ٽوٽو ٻرائڻ.

- واهو ڏين: ڏاڪ ڪيڏڻ - چيهو ڏيڻ - نقصان ڏيڻ - ٽوٽو وجهڻ. اميد ڏيڪاري ناآميد ڪرڻ - ويساهه ڏيئي ٺڳي ڪرڻ - دولاب ڪرڻ.

● واهو ۽ واهو (ڪ): ذ. رستي تان ويندڙ ماڻهو - لنگهي ويل ماڻهو. واهر ڪندڙ - مدد ڪندڙ - عوام جو همدرد - غريب جو هڏ ڏوکي - سخي - رحم دل - ٻاجهه وارو - قياس وارو. سائي - پانهن ٻيلي. وهندڙ - جاري - هلندڙ.

- واهو ٽيٽن: لنگهڻ. پڇڻ - روانو ٽيڻ - هلڻ.

- واهو ٽي وَڃن: پڇي وڃڻ - گم ٽي وڃڻ - غائب ٽي وڃڻ - الوپ ٽي وڃڻ - روانو ٽي وڃڻ - هليو وڃڻ - اوجتو وڃڻ.

● واهوڪ ۽ واهوڪَ (ڪ): ذ. ٽيهو ٽيهو ٽي وهندڙ - ڦڙو ڦڙو ٽي وهندڙ - قطرو قطرو ٽي وهندڙ - سيمو ڪندڙ - ٽمندڙ - ڳڙندڙ - سولائيءَ سان ڳڙندڙ.

● واهو گاهو هڻن: ڳالهه مچيندڙ - ڪس ڪائيندڙ - ٽوٽ سهندڙ - نقصان سهندڙ - ڪنهن ڳالهه تي اڇڻ - امڙا تمڙا ڪرڻ - قبوليت ڪرڻ - حمايي ٻرڻ - هائوڪار ڪرڻ.

● واهوچو ۽ واهوچا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهولو ۽ واهولا: ذ. (سن. واسه) وادڪي ڪم جي اوزار جو هڪ قسم. ڪاٺ گهڙڻ ۽ چلڻ جو هڪ اوزار - ٻسولا - منڪو.

- واهولي ۽ واهوليون: ث. وادن جي ڪم جو اوزار.

● واهونڊو ۽ واهونڊا: ذ. (سن. وايُ = واءُ) وانوندو - اونهاري جي موسم جي شروعات - پاڻيءَ جو واهن ۾ اڇڻ - واهن جي تبديل (ڏکڻ، اولهه واريون) هوائون لڳڻ - برسات جي شروعات جي موسم.

● واهونگا ۽ واهونگا (ث): ذ. برسات جي وقت پاڻيءَ جا سنها وهڪرا.

● واهي ۽ واهيون: ث. (سن. وَهْ = وهڻ) ڪسي - شاخ - نندي نالي - پاڻيءَ جي آڏ - نندڙو چشمو - پاڻيءَ جو نندو حوض. (ث - ل). چوڪيدار - راکو - رکيڪ - جاگر - ڪارائو. نگهبان - حفاظت ڪندڙ - سنياليندڙ - واهپ ڪندڙ - پهرو ڏيندڙ. مست - ضعيف - ڏهرو - ڪمزور - بي همت. پوڳڙي - پڳڙن پڇڻ وارو. شڪاريءَ جو دام (سهي وغيره کي ٽپن ڏانهن آماڻڻ لاءِ واهي ٽي ويهڻ).

"واهي جو ٽاهيل آهين يا اوٽي جو"؟

Gurmayat Institute

ـ واهِيارو ۽ واهِيارا (ڪ): ذ. راکو ـ رکوال ـ رکپال ـ نگهبان ـ چوڪيدار ـ ڪارائو ـ پهريدار ـ سنياليندڙ ـ حفاظت ڪندڙ ـ واهپ ڪندڙ ـ واهي.

ـ واهِيتُ ۽ واهِيتَ (ڪ): ذ. جاسوسي ـ چوڪسي ـ چارهو ـ نگهباني ـ واهپو ـ راکو ـ رکوال ـ نگهبان.

ـ واهِي تلاهِي ٽِيءُ: مدد ڪرڻ ـ همراهي ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ. دلداري ڏيڻ ـ غمخواري ڪرڻ ـ ڏک سک پائي ٽيڻ.

ـ واهِيرُ ۽ واهِيرَ: ذ. راکو ـ رکوال ـ رکپال ـ نگهبان ـ چوڪيدار ـ پهريدار ـ جاگر ـ رکيڪ.

● واهِياتِ ۽ واهِيات: ذ. (ع. واهي = بي بنياد). بيهودائي ـ بيهودگي ـ بڪواتي ـ بيهودو ـ بڪوات.

ـ واهِيات ثابت ڪرڻ: بيهودو ظاهر ڪرڻ.

ـ واهِياتي ۽ واهِياتِي: ذ. بي بنياد ـ بيهودو ـ پوراڻو ـ خشڪي ـ روائتو ـ ريچڪي ـ لهري ـ ترنگي ـ وهمي ـ من مؤجي ـ خام خيالاتي. عبث ـ ڪل جهڙو ـ بعيد العقل ـ آڻپٿي.

ـ واهِيتَ ۽ واهِيتَئُون: ث. واهپو ـ رواج ـ رستو ـ دستور ـ رسم ـ ڏيتي ليتي ـ لهـ وچڙ ـ واهيپو.

● واهِيڙُو ۽ واهِيڙا: ذ. واسطو ـ تعلق ـ لاڳاپو ـ ڳانڍاپو ـ ميل.

● واهِيو ۽ واهِيا (ڪ): ذ. ٻوڪيو.

● واهِيرو ۽ واهِيرا: ذ. (سن. واس + رو > وس = رهڻ). آڪيري ۾ پکين جي ويهڻ جو وقت. آرام جي جاءِ ـ آڪيرو ـ پکين جي رهڻ جي جاءِ. آهيرو ـ آڏو. لاڳاپو ـ تعلقات ـ ڳانڍاپو ـ استعمال. رواج ـ رسم. دوستي.

ـ واهِيرو ڪرڻ: رات جو ويهڻ لاءِ اچڻ ـ رهڻ جي جاءِ ٺاهڻ ـ رات جو ترڻ جو آرامي ٽيڻ.

ـ واهِيري جِي وِيرَ: (پکين جو) آرام گاهه يا آهيري ۾ وڃڻ جو وقت ـ سانجهي ـ شام ـ سنجها ـ نماشام. آرام ڪرڻ جو وقت.

ـ واهِيري جِيءُ وِيلُ: سانجهيءَ جو وقت ـ نماشام ـ سنجها ـ ٻتي ٻارڻ جو وقت ـ پکين جو آرامي ٽيڻ جو وقت.

● واهِيءُ ٻانڊِيءُ: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِيءُ ڏَنو: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِيءُ ڪُلُ خانُ: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِيءُ مُبارڪُ: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِيءُ گهوٽو: اسم خاص تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واهِيءُ مُجِيدُ: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● واءِ ۽ وايُونُ: ذ. (سن. واب). کوهه ـ نندي کوهي. ڪاڻ سان بدل کوهه جو قسم. ڊورو جنهن ۾ هميشه پاڻي ٻيڙل هجي (ع). هاءِ ـ افسوس ـ ڏک ـ غم ـ سور ۾ افسوس ـ هاءِ هاءِ ـ توبه ـ ٽُوٽُو ـ چِي چِي. چِيٽ ـ حيف. (ف. واهـ). چڪو ـ واهـ. (سن). واڻي ـ ٻولي.

ـ واءِ واءِ ۽ واءِ واءِ: ث. هاءِ هاءِ ـ افسوس ـ ڏک ـ غم ـ رنج ـ سور ـ دک جو آواز.

ـ واءِ واءِ ٽيڻ: گهوڙا گهوڙا ٽيڻ ـ افسوس ٽيڻ ـ هاءِ هاءِ ٽيڻ ـ هُل هلجي وڃڻ ـ ڪُلي ٻوڙ ـ ظاهر ٽيڻ ـ پڌرو ٽيڻ.

ـ واءُ ٻلا ۽ واءُ ويلائُونُ: ث. واويلا ـ دانهون ـ آهون ـ ورلاپ ـ رونڊن ـ روج راڙو ـ ماتم ـ افسوس ـ هاءِ گهوڙا ـ هاءِ هاءِ ـ ڏک ـ رنج ـ سور ـ غم.

● واءُ ۽ واءِ: ذ. (سن وايُ = واءُ). هلندڙ هوا ـ پوَڻ ـ هوا ـ واهوندو ـ ٻاد. تيز هوا ـ هير. سخت هوا ـ ڏاڍي هوا ـ واچ ـ طوفان. وڏاءُ ـ هٽ. ٻادي ـ ٽٽ. وهم ـ سنسو ـ خيال. (سن. وايُ). واڻي سور ـ سنڊن جو سُڪڻ. چوپائي مال جي هڪ ٻيماريءَ جو قسم. هن ٻيماريءَ ۾ ٻڪريءَ جون ٽنگون سُڪنديون آهن، آٽ جون ۽ ٽنگون ۽ ڪنڌ

Gul Hayat Institute

سکي پوي. (وڃڻ جو امر). وئون - وڃ. (ف. واهه). چگو - واهه واهه.

- واءِ پَرَ کَٹَڻِي: هوا جي رُخ ڏيکارڻ لاءِ لوهي چادر مان ٺهيل پکي (جو ڪنهن مناري تي ڪٽل هجي). باد نما - مرغ باد نما - واءِ پرکڻو ڪُڪڙ.

● وائِيجَنُ: مصدر. واءِ لڳڻ - هوا لڳڻ - واچ لڳڻ - طوفان لڳڻ. صاف ٿيڻ - چنڊ جڻ - چڙڻ، پڌرو ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ - چٽو ٿيڻ.

● واءِ جِيُ ٽَڪورَ: ڪنهن کي بادي گيس ٿيڻ. بيماريءَ جو هڪ قسم، جو مال وغيره کي ٿئي.

- واءِ چِڙَنُ: ڪجهه ڏرڻ - ڪا شيءِ ڦاڙڻ - (پيٽ ۾) ٽوٽ پوڻ - خال پوڻ. ڪنڊر پوڻ. ريُحَ خارج ٿيڻ - ٽيٽ اچڻ - قُوس اچڻ.

- واءِ سُٽاءُ: خبر چار - سُڌ سماءُ - ڳالهه ٻولهه - گفتگو.

- واءِ سُٽاءُ لٺهنُ: خبر چار وٺڻ - سُڌ سماچار وٺڻ - حال احوال وٺڻ - تازي خبر چار هٿ ڪرڻ.

- واءِ شِگافُ ٿيڻ: ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ. رعيت يا عام ماڻهو ٿيڻ - ماڻهن سان ملي وڃڻ.

- واءِ ڪَمارو: بيماريءَ جو هڪ قسم، اڪثر چوپائي مال کي ٿئي، هن ۾ ٽڙڪڻي، ڏڪڻي ٿئي، علاج: ڪن وٽان سير چوڙڻ يا نڪ وٽان سير چوڙڻ آهي.

- واءِ ڪَيِڙَ: مانيءَ کي ٿيڻ تي ڇڻ سان واءِ پرجڻ ڪري ڦڦيءَ سان ڏورو آڦلائڻ. اجايا ڊيڪ چڙڻ - واهيات ڳالهائڻ - ڪنن مان ڪهه ڪيڙي چڙڻ - بي فضيلتو ڳالهائڻ - ايڏلگو ڳالهائڻ - متوجه ڪرڻ - سنئين نموني تي آڻڻ - سڌي راه تي آڻڻ - سنواري جڏڻ.

- واءِ کي پُٺِ ڏِيڻُ: وقت کي سلام ڪرڻ - حال پٽاندر هلت ڪرڻ - زماني ساز ٿيڻ - هڪجهڙو ٿي وڃڻ.

- واءِ لڳڻَنُ: ٻئي سان برابري ڪرڻ - ريس ڪرڻ - ٻئي جهڙو پاڻ کي سمجهڻ. خراب سنگت ۾ اچڻ - ڇڙين عادتون ڪرڻ - بدراهه ٿيڻ - بدپيشو ڪرڻ.

- واءِ مِيهُنهنُ ڪَنڊُو اچڻ: تيز اچڻ - تکڙو اچڻ - جلدائي ڪرڻ - تکڙائي ڪرڻ - تکائي ڏيکارڻ - تيزائي ڏيکارڻ - چُوهائي ڏيکارڻ - هوشياري ڏيکارڻ - قابليت ڏيکارڻ.

- واءِ وِکِرِ: صفت. پکڙيل. رُلندڙ. نااميد. نقصان ڏ ڪندڙ.

- وائِيمُنڊِي: آڏامندڙ - وائيندي خبر.

- وائِيمُنڊِي تي چِڙَ ڏيڻ: ڪنهن جي مرضي يا راءِ موجب گفتگو ڪرڻ.

- وائِيمُنڊِيُونُ وايُونُ: ٻين جي واتان ٻڌل ڳالهيون - ان تصديق ٿيل ڳالهيون - آفواهه - ڪوڙيون خبرون - مٿاڇريون خبرون - زت شت - ڏاڙون - ٻٽاڪون - ڳالهه جو اجايو واڌارو - ڪوڙو ڦهلاءُ - مبالغ آميز خبرون.

- واءِ نِڪرَنُ: ڳالهه پڌري ٿي پوڻ - ظاهر ٿي پوڻ - کُلي پوڻ - عالم آشڪار ٿي پوڻ.

- واءِ وَڃَنُ: هٿ چڙي وڃڻ - مٽو پٽ سان لڳڻ - پشيمان ٿيڻ - پڇتائڻ. "گهاءُ پيس واءُ ويس."

- واءِ وَرَنُ: ڦهلَنُ (بيماريءَ وغيره) - پکڙجڻ - وکوڙجڻ - وَرتَنُ - چالو هڻڻ - هلڻ - مند جو واءُ لڳڻ - ڦيرو اچڻ - نوان خيال پيدا ٿيڻ. عام ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ - چٽو ٿيڻ. عام جام ٿيڻ.

- وائِيڙو ۽ وائِيڙا (ث): ذ. جهيڙو واءُ - ڏورو واءُ - هلڪو واءُ.

● وائُنَنُ: مصدر. جاچڻ - ڳولڻ - ڪوجڻ - دريافت ڪرڻ - پُڇڻ - ڏورڻ. ڦولڻ - ٽٽولڻ - ڍونڍڻ - تلاش ڪرڻ - جاچنا ڪرڻ. (وائنيو - وائِيمُنڊو - وائنيل).

- وائُنَ ۽ وائُنُ (ل): ث. جاچ - خبر - ڪوج - پُڇا - دريافت - ڦول - ڍونڍ - تلاش - ڳول.

● وائُنَنُ: مصدر: ڪوجڻ - پڇڻ - ڏورڻ - جاچڻ - جاچ ڪرڻ - دريافت ڪرڻ - پڇا ڳاڇا ڪرڻ - تلاش ڪرڻ - ڍونڍڻ - ڦولڻ - ٽٽولڻ - ڳولڻ - ڳولا ڪرڻ.

- وائُنُ ۽ وائُنَ: ذ. گپ شپ - پت شت - هَوَرُ - لباڙ - ڏاڙ - خبر چار - ڳولا - تلاش - جاچ - ڍونڍ - ٽٽول - ڪوج - ڦول - جستجو.

ـ واءُ پَٹُبہ؛ ذ. هي کهه جي گوڙڻ وانگي، چوڏا ڪاري رنگ جا ٿين. ٻارڪي وکر جو هڪ قسم، دوائن جي ڪم اچي.

● وائِرءُ ۽ وائِرَ (ک)؛ ذ. موڳو ـ بي سمجهه ـ بي وقوف ـ نادان ـ ناسمجهه ـ ناتوان. بي طاقت ـ ڪمزور ـ ڏُهرو ـ هيڻو ـ ضعيف ـ لاچار ـ بي حال.

● وائِرَنءُ: مصدر. (سن. وايـ = واءُ) هوا ڏيڻ ـ هوا ۾ رکڻ ـ آنَ صاف ڪرڻ ـ هوا تي آنَ صاف ڪرڻ ـ واءُ ڪرڻ ـ آڏ ڪرڻ ـ رانڙن کي اچو ڪرڻ ـ آهٽڻ ـ چاٽڻ ـ چانٽ ڪرڻ ـ کوڙ کي سچ کان جدا ڪرڻ يا الڳ ڪرڻ. چنڊڻ.

ـ وائِرَ ۽ وائِرُونءُ؛ ذ. هوا سان آنَ صاف ڪرڻ جي حالت ـ آڏڻ ـ چانٽ ـ چنڊ ـ آهَٽ ـ صاف.

ـ وائِرائِيءُ: مصدر. هوا ڏيارڻ ـ هوا ۾ رکائڻ ـ چنڊائڻ ـ ٻي کان هوا تي آنَ صاف ڪرائڻ ـ آهٽائڻ ـ چاٽائڻ ـ چانٽائڻ ـ آڏائڻ.

ـ وائِرَ ڪَرَنءُ: چج ڏيڻ ـ صاف ڪرڻ ـ چنڊ ڪرڻ ـ چانٽ ڪرڻ ـ الڳ ڪرڻ.

ـ وائِروءُ ۽ وائِرا: ذ. اک جو عارضي مرض ـ آئيل اک کي واءُ لڳڻ سبب اک ۾ ٿوري اڇاڻ ٿيڻ ـ اک آٽڻ وقت اک ۾ اچو نڊو داغ ٿي پوڻ ـ اک ۾ ڦُلو ٿيڻ.

● وائِڑوءُ ۽ وائِڑا؛ ذ. (سن. وايـ = وائي) موڳو ـ منجهيل ـ موڑهل ـ بي وقوف ـ ڪم ذهين ـ بي عقل ـ مسورک ـ مت هيڻ ـ گهيلو ـ پُڪو ـ پُوڪ ـ نئوڊ ـ موڳو منڊ ـ آڏاسو ـ آڏايو ـ جاهل ـ ڪُنڊءُ ـ جڙُ. حيرت زدو ـ حيران ـ پريشان ـ وسو. توائِي. بي طاقت ـ هيڻو ـ ڏُهرو ـ ڪمزور ـ ضعيف ـ نستو.

ـ وائِڑائِيءُ ۽ وائِيڑايُونءُ: ذ. موڳائي ـ گهيلائي ـ مورڪائي ـ پُوڪائي ـ ڪُنداڻي ـ جاهلي ـ آباڪائي ـ بُسَ ـ بُست.

ـ وائِڑوءُ ٿِيءُ وَڃَنءُ: منجهي پوڻ ـ حيرت ۾ پنجي وڃڻ. موڳو ٿي پوڻ ـ موڑهل پنجڻ.

● وائِيسَرءُ ۽ وائِيسَرَ؛ ذ. مشين جو پُرزو. عقل ـ هوش ـ سمجهه ـ ذهن. حوصلا ـ ماشا ـ حواس.

ـ وائِيسَرَ ڦِرِيءُ وَڃَنءُ: ڪنهن مشين جا پُرزا ڊِرا ٿي پوڻ واري حالت ـ گهِرگهيلو ٿي پوڻ ـ ويڪرو ٿي پوڻ ـ ڪُشادو ٿي پوڻ. حوصلا ڦري وڃڻ ـ هوش گم ٿي وڃڻ ـ عقل چٽ ٿي وڃڻ ـ حواس خطا ٿي وڃڻ.

ـ وائِيسِروءُ ۽ وائِيسِرا؛ ذ. واءُ چي مٽ سٽ ـ چڙوايو ـ واءُ جي ڦيرگهير. ٻاماري ٻيدا ڪندڙ واءُ جي ڦيرگهير. هوادار ـ ڪشادو ـ ويڪرو ـ وڏو.

● وائِڪءُ ۽ وائِڪَ (ث): ذ. خط ـ رقعو ـ نوتو. ڪوٺ جو سڏ ـ دعوت نامو ـ نيندڻ.

● وائِڪَٽ ۽ وائِڪَونءُ: ث. هوا ـ واءُ ـ هيبر. پاسي کان لنگهندڙ شيءِ جي هوا لڳڻ.

● وائِڪائِنءُ: مصدر. وائکو ڪرڻ ـ سُڪائڻ ـ هوا تي رکڻ ـ وائسلو ڪرڻ. خلاصگي ـ ڪشادگي ـ ويڪرائي. (وائڪايو ـ وائڪائيندو ـ وائڪايل).

ـ وائِڪائِيءُ ۽ وائِڪايُونءُ: ث. هوا ۾ رهڻ جي حالت ـ خلاصگي. عمدي هوا ـ ڪليل هوا ـ هوا واري جاءِ ـ تازي هوا ـ سٿي هوا. ڪشادگي ـ خلاصگي. وائڪگي.

ـ وائِڪِجَنءُ: واءُ ۾ رکجڻ. وائکو ٿيڻ ـ هوادار ٿيڻ ـ سُڪڻ.

ـ وائِڪوءُ ۽ وائِڪا: ذ. هوا ڏنل ـ هوا وارو ـ واءُ تي رکيل ـ واءُ وارو ـ هوادار ـ ڪُليو ـ ڪُليل. ٿورو سُڪل. وڏو ـ خلاصو ـ ڪشادو ـ ويڪرو ـ سوڪرو ڪري رکڻ. چِيڀو ـ هلڪو. ٻرپرو. اهو گهر، جنهن ۾ هوا ۽ سج جي روشنائي جام هجي.

ـ وائِڪوءُ ٿِيَنءُ: هوا کائڻ. هوا ۾ وڃڻ. ڪُليل هٽڻ ـ سُڪڻ ـ صاف ٿيڻ ـ هوادار ٿيڻ. جنجل جهڳڙي کان دور ٿيڻ. دور ويهڻ. هليو وڃڻ.

ـ وائِڪوءُ ڪَرَنءُ: هوا ۾ رکڻ ـ واءُ ۾ رکڻ ـ هوا کائڻ. هوا ۾ وڃڻ. ظاهر ڪرڻ ـ پتو ڪرڻ ـ ڪولي چڏڻ ـ ڪليل رکڻ.

Gul Hayat Institute

= وائڪو گھمڻ: بيڪار گھمڻ - نڪمو گھمڻ - بي ڪمو هلڻ - چڀو گھمڻ - ٽورو گھمڻ - ڪڏهن ڪڏهن هلڻ.

= وائڪيءَ ۽ وائڪيون: ث. چڀي - ٻڪري - ڦڪيري - خلاصي - ويڪري - وڏي.

= وائڪيرو ۽ وائڪيرا: ذ. ٽورو ڦري - ڦرڦرو - خلاصو - هلڪو - ويڪرو - ڪشادو.

= وائڪيءَ ڪنديءَ: ث. مٽي ڪان مٽيرا ورهل سڳ.

● وائيل: ذ. (انگ). ڪپڙي جو هڪ قسم.

● وائل ۽ وائلون: ث. (سن. وايہ = واءُ). هوا جي ڪري فصل جي سنگن جي ڪيري ٿيڻ واري حالت: مخالف واءُ لڳڻ ڪري سنگ جو خالي ٿي وڃڻ. واءُ جو اثر. فصل جو سڙڻ - رتيءَ - مهلو. ڦاروٽائي. بي حسي - بي هوشي - ڪنٽرائي - خشڪي - هذر - هذيان سرسام. ڪهوڙي جي ڪوڏي واري سنڊ ۾ ٽينڊڙ بيماريءَ جو هڪ قسم. (ذ). ڪپڙي جو هڪ قسم.

● وائليجڻ: مصدر. واءُ جي جهٽڪي ۾ اچڻ - هوا ڪان لڪايل شيءِ جو ڪلي ٻوڙ. وڏلجڻ - وائڪجڻ - جڪڻ - گجڻ - رڙڻ - ڦاٽڻ. وهسڻ - گد گد ٿيڻ. بيمار ٿيڻ - (ڪهوڙي جي ڪوڏن جو خراب ٿيڻ) - بي هوش ٿيڻ. سرسام جي اثر هيٺ اچڻ. فصل جو هوا جي ڪري خراب ٿيڻ. فصل جو سڙي وڃڻ. ڦاروٽو ٿيڻ. ڪاڏي جو ڦاروٽو ٿي وڃڻ ڪري هوا پيدا ڪرڻ. (ڦرڙيءَ جو) هوا لڳڻ ڪري زهريلو ٿيڻ. هوا لڳڻ ڪري بيماريءَ تي خراب اثر ٻوڙ. واءُ شڪاف ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ. (وائليو - وائليندو - وائليل).

= وائليجيءَ وجڻ: ڳالهه پڌري ٿي پوڻ - ظاهر ٿي پوڻ - ڪلي پوڻ.

● وائلڻ: مصدر. (سن. وايہ = واءُ). هوا لڳڻ - واءُ لڳڻ. ڪلڻ - پڌرو ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ. بيمار ڪرڻ. (وائليو - وائليندو - وائليل).

● وائلو ۽ وائلا: ذ. وڏي ڪم جي اوزار - جو هڪ قسم - واهلو - ڪاٺ ڪوڙڻ جي اوزار جو هڪ قسم.

● وائنٽ ۽ وائنٽيون: ث. خبر - سڌ - سماچار.

● وائڻ: مصدر. (سن. وايہ = واءُ). هوا ڏيڻ - واءُ هڻڻ - واءُ ڪرڻ. وجهڻو هڻڻ - تنوارڻ. آواز ڪرڻ. وڄائڻ. ڪڍڻ. (وائيو - وائيندو - وائيل).

= وائو ۽ وائا: ذ. (سن. واڪ. هرا = وايا). ذڪر - بيان - ڳالهه. هولهه - چوپول - گفتگو. حالت - حال (عمومي حال جو سڄي ملڪ وارن ماڻهن تي اثر انداز ٿئي).

● وائور ۽ وائورَ (ث): ذ. طوفان - هوا - واءُ - واڄ - ڏاڍو واءُ - تيز واءُ.

● وائوريءَ (ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وائوڙ ۽ وائوڙَ (ث): ذ. طوفان - واڄ - هوا - تيز هوا - ڏاڍو واءُ.

● واءُ وڙنگ: اسم خاص. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم.

● وائوڙيا (ث): اسم خاص. ميگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● واءُ وِکِر ۽ واءُ وِکِرَ: ذ. پڪڙيل - چڙو ڪڙ - ڪٿو ڪٽو - تتروتر - است وست. اجايو - واهيات - توائي - آوارو - رمتو - رلندڙ - نا اميد - مايوس.

= واءُ وِکِرَ ڪرڻ: چڙوچڙ ڪرڻ - پڪيڙي چڏڻ - است وست ڪرڻ - تتر وتر ڪرڻ - ڪٿو ڪٽو ڪرڻ - وکيرڻ. اجايو وڃائڻ - ضايع ڪرڻ - ڦوڪي چڏڻ.

= وائوڪو ۽ وائوڪا: سڪايل - چڀو - هوادار - خلاصو - ڪشادو.

● وائوڻ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● واءُ وِلا: ث. (ف). واويلا. ماتم.

● وائيءَ ۽ وائيون: ث. (هرا. وٹا. سن. وايہ > واجا = واءُ). بادِ - وائي بادي. بادي جي وڏن ڪري بيهوشي - سنڊن جو سور. بادي - واءُ - ريح. وائي سور. عادت - پهر - حال - چال - هير - ورد - خصلت - روش - خراب عادت. (سن. واڻي). ڳالهه - ٻاهڪو - ڪهڻي - چوٽي - چوڻ - سخن - عادت. خراب عادت - علت. ڪلام. ڪافي - راڳ - وائي.

(جنهن جو شاهه عبداللطيف مَوجد آهي، جن کي هرهڪ فصل يا مضمون جي پچاڑيءَ ۾ ڏجي).
سُرسلو - وارتا - تقرير. چوُوت - چوُپچو - چوُپول - سُڌيدي - گهالهه - ذکر. آواز - بولي - پُٽڪو. آچار - پچار.
" رُڻان راتو ڏينهن، جڻ ان جي وائِي ۾ ور گهٽا"
(کليان - شاهه).
(صفت). وائي جو اثر ڪندڙ - وائي پيدا ڪندڙ - بادي.
= وائِيءُ آنوءُ ۽ وائِيءُ آناءُ: ث. بيڪار شيءِ - بي بنياد گالهه - اجائي ڪوات. ڪُڪڙ جي ٻُڪ کان سواءِ ٻي مادي ڪُڪڑ آنا لاهي.
= وائِيءُ آنوءُ ڏِيڻُ: ڪوڙ هڻڻ - بي بنياد گالهه ڪرڻ. واهيات ٻڪ - اجايو ڪشو ٻڌڻ.
= وائِيءُ بادِيءُ: وائِيءَ جي بيماري - اجايو گالهاءُ - بي مطلب ٻَڪَ. خراب گالهه - اجائي ٻڪوات - ٻڪاڪ - داڙ - لٻاڙ - بي بنياد ڪشو. ناڪاميابي. (ل).
= وائِيءُ بادِيءُ گالِهِيُونءُ: اجايون سجايون گالهيون - بيهودون گالهيون - بيڪار گالهيون - بنا اعتبار واريون گالهيون. مڪربازيءَ واريون گالهيون.
= وائِيءُ بادِيءُ گالِهِيُونءُ ڪَرَڻُ: اجائي سجائي بَڪَ ڪرڻ - بي بنياد گالهه ڪرڻ - اعتبار کان سواءِ گالهه ڪرڻ - اجائي ڊنگ هازي ڪرڻ.
= وائِيءُ بَنڊُ ٽِيڻُ: زبان گالهائڻ کان بند ٿي وڃڻ - گالهائڻ جي طاقت نه هڻڻ - انسان جي آخري منزل - گهٽَ گهٽَجي وڃڻ - آواز نه نڪرڻ - ٽوروٽ پُٽڪو نه نڪرڻ - سڪرات جو وقت.
= وائِيءُ چِٽَرُ هُڻَڻُ: سوڪو ٿيڻ - بي سمجهه ٿيڻ - بي عقل ٿيڻ - ڪُنڊ ٿيڻ - ڪُند ذهن ٿيڻ.
= وائِيءُ هَوَڻُ (ڪ): ڏند ڏيڻ - (زباني) جهيڙو ڪرڻ - وڙهڻ - تون تا تون چا ڪرڻ - هڪٻئي کي گهٽ وڌ گالهائڻ - تکرار ڪرڻ. آواز بلند ٿي وڃڻ - گهٽَ گهٽَجي ٿوڻ. زبان درازي ڪرڻ.
= وائِيءُ پِيا: وات پيا - سخن گالهايائون - تکرار ڪيائون - زباني جهڪڙا.
" ويجن سان وائي پِيا ڪِري نه ڪيائون "
(يمن کليان - شاهه).
= وائِيءُ جوءُ وَرُ لَهَڻُ: گالهه جو ڪُنُ سمجهڻ - گالهه جو وَرُ يا وَتُ سمجهڻ - گالهه جو ڳُجهه معلوم ڪرڻ - راز پروڙڻ - گفتگو جي رمز سمجهڻ.
= وائِيءُ سَنَوائِيءُ: چڱي گالهه - چڱو قول - چڱو بول - سُڻي گفتگو - سهڻي وائي.
= وائِيءُ سُورُ: بيماريءَ جو هڪ قسم. سَندن جو سُور.
= وائِيءُ كَنِ وِجهَڻُ: ڪنهن گالهه لاءِ اڳواٽ چتائي ڇڏڻ - ڪنهن سڳيل منصوبي کان خبردار ڪرڻ.
= وائِيءُ كَهي وَكَڙُ وِجهَڻُ: اجايا ناهه ناهڻ - ڪوڙا هُل هلائڻ - اجايون ٻتاڪون هڻڻ - لٻاڙون هڻڻ - داڙون هڻڻ. هَرُ وپَرُ و ڏائڻ - هيسائڻ - ڊيڄارڻ.
= وائِيءُ گولوءُ: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم - ٻيٽ جو سُور. آندي جو سُور.
= وائِيءُ گالهه: ث. اجائي ٻَڪَ.
= وائِيءُ نَه وَجَڻُ: ٻيزار ٿيڻ - ڪَڪ ٽيڻ - عاجز ٿيڻ - هلاڪ ٽيڻ - تڪليف ۾ اچڻ.
= وائِيءُ نَه وَرَڻُ: گالهه نه ڪري سگهڻ - ڪُجي نه سگهڻ - بول نه بولي سگهڻ - آواز نه ڪرڻ - پُٽڪو نه ڪرڻ.
= وائِيءُ نَه وَڻَڻُ: گالهه پسند نه اچڻ - نفرت اچڻ - ڏکار اچڻ - ڪراهت اچڻ.
= وائِيءُ وارَڻُ: گالهه ڪرڻ - ويچار ڪرڻ - خيال ڪرڻ - ارادو ڏيکارڻ - هاڪار پرڻ - آماده ٿيڻ - مائل ٿيڻ.
= وائِيءُ وَجَڻُ: گالهه بولهه وڃڻ - ڪئي ڪمائي ڪَٽ ٿيڻ - پورهيو چٽ ٿيڻ - محنت گم ڪرڻ - نشان پتو ناس ٿيڻ.
= وائِيءُ وَرَڻُ: گالهائڻ - گالهه بولهه ڪرڻ - گفتگو ڪرڻ - ڪلام ڪرڻ - سخن ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

- وايُونْ بتّالْ: گهالهائڻ ۾ منجهڻ - وانڍو ٿيڻ - پريشان ٿيڻ - عجب ۾ پوڻ - متيون منجهڻ.
- وايُونْ بتّالجَنْ: حواس باخته ٿيڻ - هوش گم ٿي وڃڻ - سمجهه وڃڻ - عقل هيڪ متي ٿيڻ - متيون منجهڻ - دماغ ڦرڻ.
- وايُونْ بتّالْ ٿيڻْ: حوصلا خطا ٿيڻ - سمجهه چٽ ٿي وڃڻ - عقل هيڪ مٽي ٿيڻ - هوش ڦري وڃڻ.
- وايُون ولڙيُونْ ٿيڻْ: حوصلا خطا ٿيڻ - سمجهه گم ٿيڻ. حواس باخته ٿيڻ - عجب ۾ پوڻ - وانڍو ٿي پوڻ.
- وايُونْ ولڙيُونْ ڪَرڻْ: دهائڻ - هيسائڻ - ڊيڄارڻ - وانڍو ڪرڻ - پريشان ڪرڻ - منجهائڻ.
- وايائِيْ ۽ وايائِيُونْ: ث. (سن. بشچ). هندواڻي - واجاڻي.
- وايائِيْ: اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- وايُون ۽ وايا: (سن. وايو = هوا > واءُ). واءُ - هوا - پَون. اونهاري جي موسم ۾ الهندي ڪان لڳندڙ هوا.
- وايُو چڪَرْ: ذ. هوا جو گولو جو ڏرتيءَ جي چوڌاري موجود آهي. اهو هوا جو گولو جيڪو ڪنهن ٻ گرهه يا آپ گرهه جي چوڌاري موجود هجي. آڪاس منڊل - وايو منڊل.
- وايُو ماپْ: اسم خاص. هوا ماپڻ جي اوزار جو هڪ قسم - هوا ماپ.
- وايُو مانْ: ذ. هوا جي دٻاءُ سَنُڌْ جو اوزار - بئرامينٽر.
- وايُو مَنڈَلْ: ذ. ماحول - فضا - حالت.
- وبا ۽ وبا: ث. (ع). بيماريءَ جو هڪ قسم (وڏندڙ مرض آهي هن بيماريءَ ۾ الٽيون ٿين ۽ دست ٿين) - مهاري.
- وبالْ ۽ وبالَ: ذ. (ع). بيماري - مرض - ڏورا - اکاهائي - ناچگائي - روڳ - ڏوج - ڏهجهندو - لڳائي - ڪمزورائي - آزار - بي سزائي - ناچاقائي. آفت - سزا - سختي - گراڻي - ماجران. بوجو - بار - گرائي - عذاب - قهر - مصيبت. شامت - پت. جنجال - رنج - تڪليف.
- وِپَ ۽ وِپُونْ (ت): ث. سُڃ - پينگ - ڪُرهه.
- وِپاڳْ ۽ وِپاڳَ: ذ. (سن. وِپچار). زنا - حرام. عيش - عشرت - بد چلني - بد پيشو - بد لڇڻ - بد چال.
- وِپچارْ ۽ وِپچارَ: ذ. (سن). زناڪاري - زنا - حرام. عيش - عشرت - بد چلني - بد پيشو - بد لڇڻ - بد چال.
- وِپچاريْ ۽ وِپچاريْ: ذ. صفت. زناڪار - حرامخور - شهوتي - عشرتي - عيشي - رنڊ باز - بد چلڻ - بهبود و - بي غيرت - بي شرم - بي حيا.
- وِپڪَتِ ۽ وِپڪَتُونْ: ث. ڏنگو - ڏاونجرو - تيڏو - آرسي. اسم جو ڦيرو - گردان.
- وِپَڪْتِيْ: (سن). حالت. وِپوت. ث. (سن). ڪرامت - معجزو - شڪتي وان - چمتڪار - شاندار - رعبدار - رونقدار - حشمت وارو. ڪا خاص طاقت. د بدبي وارو - هلندي وارو - پڄت وارو.
- وِپُوتِيْ: ث. وِپوت ڪندڙ.
- وتِ (ڪ): چاش - تمام گهاڻي رس (آزاد) گهر. وري - موڻي - پهر (سچل). (ل) - پَيو.
- وتْ گُهمَنْدو: امر. رُلندو رهه.
- وتِي گُهمَنْدو: ذ. رلندو ٿو رهي.
- وتُ پِ: ڪنهن ۾ قيمت تي - ڪنهن ۾ حالت ۾. لٽي پٽي. (جينن: "وتْ ۾ تو ڪان ڇڪو آهي.")
- وِتْ ۽ وتَ: ذ. (سن. وِتْ). طاقت - پهچ - پڄت - پهندي - سمرٿي - وس - دسترسي - پَل - سڪهه - زور - توفيق - وسعت - اختياري - ملڪيت - مال - خزانو - ڌن - دولت - پڌارٿ - پسو - ڏوکڙ.
- وِتُونْ وَجَنْ: چٽي ڪان ٻاهر ٿيڻ - وَس ڪان ٻاهر - طاقت ڪان ٻاهر - پهندي ڪاڻ ٻاهر.
- وَتائِتِيْ (ڪ): آلي - پينٽل - پسيٽل.
- وِتاڙَنْ (ڪ): مصدر. پاڙون پٽي ڇڏڻ - آچلائي ڦٽي ڪرڻ. (وتاڙيو - وتاڙيندو - وتاڙيل).
- وَتافتَرَ ۽ وَ تافتَرَ: ث. وِڇُ - ڪِنُوڻ - برق - بجلي.

Gul Hayat Institute

● وَتاکَ ۽ وَتاکُونُ (ک): ث. جاءِ - مڪان - ماڳ - ماءُ - هنڌ. اوطاق - ٻيڪ. بنياد - ٻُڌ. جان - جند - حياتي. واهه - وسيلو - اجهو - آسرو - آڌار. آڏ. ڏرو - پرزو - ٿورو.

- وَتاکَ نِڪرَڻُ: ٻيسڻ نڪرڻ - هڏي پوڻ - ٽڪجي ٻوڻ - ٽُٽي پوڻ.

- وَتاکَ وِجَڻُ: اجهو نه رهڻ - آسرو نه رهڻ - واهه نه رهڻ - وسيلو نه رهڻ - آڌار نه رهڻ - آڏ نه رهڻ.

● وَتاگَ ۽ وَتاگُونُ: ث. ڳالهه ٻولهه - چوڻ ٻچو - چور ٻچار - چوڙ ٻول. هٿ چرانڊ. نشان - پتو - پيرو - ڪُرو.

- وَتاگَ نَہ هُجَڻُ: ڳالهه ٻولهه نه هجڻ - يادگيري نه هجڻ - چور ٻچور نه ٿيڻ.

● وَتائِڻُ: مصدر. آڇلڻ - آڇلائڻ - ڪيرائڻ. هارڻ. ڦيرائڻ - گهمائڻ. (ڪچي). ڏيکارڻ. تنگ ڪرڻ.

- وِتائِي يا ڦِڳائِي چِڏَڻُ: آڇلائڻ - هارڻ - آڇلڻ.

● وِتاءُ ۽ وِتايا (ک): ذ. آڇلايو - ڦٽو ڪيو. هاريو.

● وَتايو: اسم خاص. سنڌ جي مشهور درويش جو نالو.

- وَتائِي وارو اڳ جهلڻُ: ڪنهن ڳالهه لاءِ سڀ کان آخري تدبير ڪرڻ (وتايو نالي هڪ درويش چورن جي پڪڙ لاءِ قبرستان ۾ وڃي وينو، چي اڳ ٽو ونان، تنهن تان اها چوٽي مشهور ٿي آهي).

● وَتائِيُ ۽ وَتائِي: ذ. ٻيو فقرن جي ذات جو هڪ نالو.

* وِتِهو ۽ وِتِهِا: ذ. ڳٽتي - خيال - آلڪو. وهم - پيرم - سنسو - ڪُتڪو. تکڙ - آڀرائي - جلدائي.

- وِتِهو لڳڻُ: تکڙو ٿيڻ - آڀرائي ڪرڻ - جلد ٿيڻ.

● وتند: علم عروض جي اصطلاح موجب ٽ حرفي ڪلمه کي وتند چئيو آهي، اِهو ٽن اکرن جو ٺهيل آهي، جئن ته چمن، گلن، ڪلن، وڃن ۽ لال، مال، حال - ڪير وغيره ۽ ارڪان ۾ ٿيندو؛ فعو - علن - مفا - علا - لات :- وتد ٻن قسمن جا آهن (۱) وتد مجموع (۲) وتد مفروق. وتد مجموع ۾ ٽن حرفن مان پهريون متحرڪ آهن ۽ ٻيون ساڪن جئن ته چمن - گلن - ڪلن - وڃن - يا فعو - علن - مفا. وتد مفروق ٽن حرفن جو ٺهيل آهي جنهن ۾ پهريون ۽ ٻيون متحرڪ ۽ ٽيون حرف ساڪن آهي. جئن ته لال - حال - مال - ڪير - يا لات، جو مفعو لات ۾ آهي.

● وَتَرُ ۽ وَتَرَ (ث): ذ. گهوڙي جو مٽ - گڏهه جو مٽ - پيشاب.

- وَتيرو: مڪائيءَ جي گاهه جي ڪٽير.

● وِتيرو ۽ وِتِرا: ظرف. (سن. ٻتهوتَرُ) تمار وڌيڪ. وڌيڪ بهتر. گهٽو - ٻهڙون - جهجهو - ڪپل - جال - سرس - گائبو - سپيل. سنوالو - زياده - وڌيڪ. بهتر - سڄيه - سڀهي. تيڪو. (ث. وَتيرُ).

- وِتيرائِيُ ۽ وِتيرايُونُ (ک): ث. چلولائي - ڪشڪ - گهٽو ڳالهائڻ. چترائي - چالاڪي.

● وَتَسَلُ: ذ. صفت. (سن. وَتَسَ = ٻَٽ) هارن کي پيار ڪندڙ - اهو جنهن کي پيار گهٽو وٺندا آهن - مهربان - دياوان.

● وَتَکَ ۽ وَتَکَ: ذ. وڌيڪ - زياده - جهجهو - گهڻو - ٻهڙون - ڪپل - جال - سرس - گائبو - سنوالو - سُپيل.

● وِتِکِتِ ڪرڻ (ت): گهٽي حرڪت ڪرڻ - آجائي ڪينچل ڪرڻ - اجائي ڦير ڦار ڪرڻ.

● وَتَنُ: مصدر. (سن. وَرتَنَ > وَرُتُ = هلڻ) گهمڻ - ڦرڻ - رُلڻ - ٽپڻ - رمڻ - چڪر هڻڻ - هلڻ - ٽپڪڻ - ٽپڻ - ٽپوڻ - لٽڪڻ - پرمڻ - ٽُلڪڻ.

● وَتو ۽ وَتا: ذ. ودو - وڻ جو ماضي. ورتو.

- وَتو کَرائِڻُ: (ث). حجامت ڪرائڻ - سنوارت ڪرائڻ - سيرب ڪرائڻ.

Gul Hayat Institute

● وِتو ۽ وِتا: ذ. (سن. ورتا) نڪمو- ناڪام- لاڪار- نڪارو- بيڪار- بيڪارو- اڪيارتو- رائيگان- اجايو- فضول- ضايع- وِيڪل. سڪٽو- خالي- تڇ- خسيس- بيهودو. بيوقوف.

● وِتِ وِتِ ۽ وِتِ وِتِ: ث. تڪڙ- جلدي- سرعت- هي قراري- ڦٽڪو- لوڇ- آندماندت. تيزي- تڪائي- ڦڙتائي- جلدائي. تيزائي.

- وِتِ وِتِ ٿيڻ: تڪڙ ٿيڻ- جلدي ٿيڻ- ڦڙتي ٿيڻ- تيزي ٿيڻ- منت ٿيڻ.

- وِتِ وِتِ ڪرڻ: تڪڙ ڪرڻ- جلدي ڪرڻ- ڦڙتي ڪرڻ- تيزي ڪرڻ- تڪائي ڪرڻ.

- وِتِ وِتِ ڪَتَري هلڻ: ٺرڙائيءَ سان هلڻ- ناز نخرو ڏيکاري هلڻ- قونبڙ سان هلڻ- نخري هازيءَ سان هلڻ- ناز و ادا سان هلڻ.

- وِتِ وِتِ ڪنڊو وَتڻ: رُلندو وتڻ- گهمندو وتڻ- پڪندو وتڻ- پنندو وتڻ- پنوندو وتڻ. چڪر هٽندو وتڻ- ٽلڪندو وتڻ- ڏڪا ڪائيندو وتڻ.

- وِتِوتِيو ۽ وِتِوتِيا: ذ. تڪڙو- آهرو- تڪو. طبيعت جو هلڪو- ٺرڙو- ٽُوٽ- سفلو. فصلپڻيرو.

● وَتِيرو ۽ وَتِيرا: ذ. رواج- دستور. ريت- رسم- رواج- راه ريت- پَرَ- پرويز- هلي چلي- مرجاتا- ورتاءَ- ورتارو- سرشتو- ليکو. رُخ. وِرو- غِذا. نمونو. وِردُ- وظيفو. (ن- ب).

● وِتِيو (ث): ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم.

● وَٽُ ۽ وَٽُون: ذ. (سن. وستُ) شيءِ- چيز- ٽول. جنس- ٽوڪ. وستو- پدارت- ڏراوت- امانت. سُوڙي. (ڪ). ث. (ڪنايتاً) (مجازاً- اشارتاً) زال- ناري- عورت.

- وَٽُ سيٽُ: ذ. سامان سڙو- اگر تگر- ٽپڙسڙ- ٽڙو ٽپڙ- اڳڙي ٽڳڙي- گهرو سامان.

● وِٽِ ۽ وِٽُون، وِٽِيُون: ث. ويونڊ- چَٽِيءِ. فرصت- فاصلو. چيٽي- ناغو- فرجو- ڪٽو- ساهي- ويجهو. تفاوت- فرق- وچوڻي- خال. ڦير- وچاندر. وَجهه- موقعو. وِٽِيءِ. ڪاهِيءِ جو وچون سهيبو. (ث).

۽ وِٽاڻ: مصدر. وقت وڃائڻ- آرس ڪرڻ- آلِس ڪرڻ- دير ڪرڻ- سست ٿيڻ.

● وِٽاڻُ ۽ وَٽاڻ: ذ. (سن. آوَسٽان) چوپائي مال جي بهارڻ جي جاءِ- هنڌ- لوڙهو- واڙو- ڪَڙه. آستان مال بڌڻ لاءِ. پاڻ- واڙو.

"ووڙيم سپ وَٽاڻ ميهر جي ملڻ لئي" (شاهه).

- وَٽاڻِي ۽ وِٽاڻِي (ڪ): ذ. صفت. وَٽاڻ ڪري ويندل- ٽانيڪو- هَٽُڏائتو- ماڳپائيتو.

● وِٽِرَڻُ: مصدر. (سن. وِ = چڱيءِ طرح + سُٽڻ = ڏيڻ) چڙوچڙ ٿيڻ- ٽڙي پکڙي وڃڻ- پکڙڻ- پکڙجڻ. ڦهلڻ. (وِٽِرهو- وِٽِرندو- وِٽِريل).

- وِٽِرجَڻُ: مصدر. خراب ٿيڻ- ڪِنو ٿيڻ- گندو ٿيڻ.

- وِٽِيءِ ۽ وِٽِيُونُ: ث. (سن. وِ = هري + سُٽڻ = قائم ڪرڻ) فرق- تفاوت. ديرِ. جدائي. ويجهو- وچوڻي، خال- دَري- گهڙڪي- وچوڻي- مفاصلو- وِٽ- جاءِ. سوراخ- تنگ. ديرِ- مدد. مهلت. تفاوت.

- وِٽِيرڪو ۽ وِٽِيرڪا: ذ. وِٽِيءِ وارو- وچوڻيءِ وارو- مفاصلي وارو- ٽوري مفاصلي تي. جدا- الڳ- علحده.

- وِٽِيءِ ڏِيڻُ: وچوڻي ڏيڻ- مفاصلو ڇڏڻ- مهلت ڏيڻ- ميعاد وڌائڻ. اڳ وات ڇڏڻ.

- وِٽِيرو: ذ. وٽِيءِ وارو- تفاوت رکندڙ.

- وِٽِيءِ وِجهڻُ: جُدائي ڪرڻ- گهٽي عرصي تائين نه ملڻ- عليحده ڪرڻ- الڳ ڪرڻ- سنڌو ڪرڻ.

- وِٽِيُونُ ڪَرڻُ: تاني، جامُنيءِ تائين ڏگهي ٽيل هوندي آهي، تنهن جا ع يا ۶ حصا ڪرڻ.

● وَتُ ۽ وَٽُون: ث. (سن. و رَشُ = آلو ڪرڻ) آلاڻ- پوسل- وَتَ- آهڪائي- رُطوبت- گهِمَ- رِيجُ. (سن. وَتُ = ورهائڻ) پهريون آيل ميوو ۽ پيون کاڌي جون شيون ورهايل (نئين مند ۾). نئون ميوو- نئين شيءِ. سوڪڙي- سوغات- پاڪر. منڊي شيءِ. نذرانو- نياز. حصو- ورچ- ٽانبڙ. پاسو- ڪنارو. ڪن فقيرن جي

ڪرامتي طاقت - چمتڪار. عيوض - بدلي. برڪ. قسمت - ڀرو. (وفا). (سن. وَنْتَ = پاڳو، حصو) قسم - جدا جدا سَواد. پورو وقت - ٽيڪ ٽائيم - نئون سواد. (سن. وَرْتُ = وڻڻ) وَڪَڙُ - وَرُ. موڙُ. ٻچ سان سُور. پيشاب ڪرڻ بعد پتر سان آلت سُڪائڻ جي حالت.

= وَٽِ ڪرڻُ: چڪڻ - ڪائڻ - ڪنهن به شيءِ مان ڪجهه ڪائڻ. موسم جون ليون شيون ڪائڻ. موسمي ميوو ڀريون دفعو ڪائڻ. خوب ڪائڻ. موج ڪرڻ.

= وَٽِ وَنڻُ: دل خوش ڪرڻ - هر طرح جا مزا ماڻڻ.

= وٽَ وَراڻُ ڪرڻُ: تائيد ڪرڻ - سمرٿن ڪرڻ - پٺپرائي ڪرڻ. ٽيڪو ڏيڻ.

= وٽائيتوُ ۽ وَٽائِتا: ذ. آلو - هريو - تريو - پاٽيائو - پاٽيارو - پُسيل - پِڳل - ڪهيل - آڏوڪو.

= وَٽائِتِيُ ۽ وَٽائِتِيُونُ: ث. اڏسُڪل ڪاڻي.

= وَٽِ ٽِيڻُ: ونڊ جڻ - ورهائجڻ - ورڇجڻ - پاڳو پتي ڏيڻ.

= وٽَ آچڻُ: زمين کي ريج ڪرڻ ڪان پوءِ آن جي ڪَٽَ سُڪي وڃي ۽ ٽوري آلاڻ باقي هجيس تہ پوءِ آن ۾ بج ڇڏجي ۽ هَرُ ڏجي.

= وٽَ ڇِتَ: ڏينڊن جي ٻڏن ۾ سيلاب اچڻ وقت سارين جي بج جي ڇِتَ - ڪڙڀي.

= وٽَ ڏِيَنُ: ٽاڏل ڏيڻ - سُڪو ورهائن.

= وَٽَرُ: آها زمين جنهن ۾ ريج سنو هجي ۽ هَرَ چڪو هليل هجي.

= وٽَ ڪرائِيُ: نئون سُنڊ جو ميوو ڪارائڻ. ڪپڙن کي منڻ بعد سُڪائي آڏوڪو ڪرڻ.

= وٽَ ڪَرَنُ: سوڻ ڪرڻ - سُڄڻ ڪرڻ - سُنڊ جو ڀريون ميوو وغيره ڪارائڻ - چڪڻ. نڏراني طور ڪائڻ - حصو ڪرڻ. زمين جي ٻيدا ٽيل تازي ڪائڻ جهڙي شيءِ، سُنڊ ۾ ڀريون پيرو ڪائڻ.

= وَٽَ و راهِيُ: پڪل ميوو وڪڻڻ ڪان اڳ خيرات ڪرڻ.

= وَٽَ و رِڇَنُ: هرڪت جهڙي ورڇ ورڇڻ - ونڊ ونڊڻ - ورها ڳو ڪرڻ.

= وَٽَ و ٽِسَ: سوڪڙي ٻاڪڙي - نڏرانو - سوغات - پاڪر. نئين شيءِ.

= وَٽَ هَٽَنُ: آلاڻ هٽ. "اڄا ڪائي ۽ پروٽ آهي."

● وَٽِ ۽ وَڻُونُ: ث. (سن. وَرتُ = وڻڻ) ڏُهي يا ٻڌيءَ جي وَٽِ. ڪپڙي تي لڳل پرت واري پٽي يا ڪناري - ڪنڊي. ڪور - ڪنڍو - ڪنارو. ڏس - طرف. پَٽر - پاسي - وَٽِ - پرسان - لڳ - ڳڏ - ويجهو. لاڳو - لڳو لڳ - نزديڪ - تو وٽ.

= وَٽانُ: ڪان - مان - منجهان - پرسان.

= وَٽِ ٻَڌَنُ: لغڙ جا پاسا ڏاڪي سان مضبوط ڪرڻ.

= وَٽِ پاءِ ڪَرَنُ: پاسخاطري ڪرڻ. بي انصافي ڪرڻ.

= وَٽِ پِڇَنُ: ڳاهه ٽيل آنَ کي گڏ ڪرڻ.

= وَٽِ ڏِيَنُ: جُٽيءَ جي تري جي مٽان چوڏاري چمڙي جي وَٽِ ڏيئ يا چيپ ڏيڻ.

= وَٽِ سِرُ: صفت. سِرُ جي عيوض. سِرُ جي بدران.

= وَٽِ سوُرَنُ: ڏيئي جي وٽ مٽي ڪرڻ. هر هر چوڻ - يادگيري ڏيارڻ - ياد ڏيارڻ.

= وَٽِيرُ: پاسي ۾ - پر ۾. مون وٽ.

= وَٽ وَنڻُ: (ڪنهن ماڻهوءَ کي) ويجهو وڃڻ - پاڏائڻ - ستائڻ - ليلائڻ - عاجزي ڪرڻ. همدرد ٿيڻ - همراهه ٿيڻ - ٽيڪو ڏيڻ. شرڻ پوڻ.

= وَٽِ وَراڻِ (ڪ): پٺ پٺرائي - مدد ڪاري - حمايت ڪرڻ.

= وٽِ وراڻُ ڪَرَنُ: سُر وڌائڻ - تائيد ڪرڻ - پٺپرائي ڪرڻ - همت افزائي ڪرڻ. مدد ڪرڻ - ٽيڪو ڏيڻ.

= وٽِ ورائِيُ: پاسو ڪٽڻ - طرف وڃڻ. آڌلائڻ - ختم ڪرڻ - بس ڪرڻ.

● وٽُ ۽ وٽَ: ذ. تورڻ جو ماپو - تورو. پاڪيزگيءَ لاءِ پيشاب ڪرڻ بعد مرد جي آگهڙ کي پيٽر

وغيره سان سُڪائڻ واري حالت. وَر- رکڻ- مروڙ مروٽ- وراکو- آکيڙو. پيٽ جي سور جو وٽ آنتي- ٻيچ. وزن- ڇيپ- تورُ. ڳاڻي جو وٽ ۾ ور- رسي يا لوڙيءَ جو وٽ- وروٽ ڪرڻ- وٽ ڇينڊ.

■ وٽ ۾ تي رَسو ٻَڌڻ: هڪ طرفي ڳالهه ڏيکارڻ- ڪنهن جي مرضيءَ موجب مرعوب ٿي ناجائز طرح ڳالهائڻ.

■ وٽ ۾ تي وُڃائِي ڏِيڻ: جواب ڏيڻ. يڪدم نه ڏيڻ- ڏيڻ کان انڪار ڪرڻ.

■ وٽ ۾ تي هَلڻُ: مرضيءَ موجب هلت هلڻ.

■ وٽ ۾ چاڙهڻُ: ڳاهه وقت ٻاهر ٽيل سنگ- ڏاندن جي پيرن هيٺان ڏيڻ.

■ وٽ ۾ چِيڙَڻُ: پيشاب ڪرڻ کان ٻوءِ مرداني عضوي کي پٽر سان سڪائڻ.

■ وٽ ۾ ذيڻُ: ڳالهه کي ڦيري ڦاسائڻ جي ڪرڻ- ڳالهه کي ڦيرائڻ- اصليت کي ڦيرائڻ يا لڪائي کوڙ ڳالهائڻ. پوگڙي جو چٽن کي آٽلائڻ پٽلائڻ.

■ وٽ ۾ رَکڻُ: ڳجهه رکڻ- لڪ رکڻ- مخفي رکڻ. وير رکڻ. تيسو رکڻ- بغض رکڻ- ڪينو رکڻ- ڪُپت رکڻ.

■ وٽ ۾ سارَڻُ: وٽ ڪرڻ- وٽ ڇڻڻ. مسلمانن جو پيشاب ڪرڻ کان پوءِ باقي رهيل قُرڻ کي پٽر سان آلت جي منهن تان سڪائڻ.

■ وٽ ۾ ڪَرڻُ: پٽر سان پيشاب ڪيل عضوي تان قُڙا سڪائڻ.

■ وٽ ۾ ڪٽيوڪائِڻُ: تور يا ماپ جي ڳڻي ڪرڻ. ڪوڙا تورا رکڻ.

"اڳهه ڪٽيو ڪاڻجي، وٽ ڪٽيو نه ڪاڻجي."

■ وٽ ۾ نه وجهڻُ: سئو هلڻ- چڱو هلڻ- بهتر روش وٺڻ. ٻئي سان ڪپت نه ڪرڻ- بغض نه رکڻ.

■ وٽ ۾ وٺاءُ: ذ. نفعو- فائدو.

■ وٽ ۾ وجهڻُ: حساب ڪرڻ- مهرباني نه ڪرڻ. رنڀڪ وجهڻ- روڪ وجهڻ- آڪ وجهڻ- ڏڏو وجهڻ.

● وِڙارَڻُ: مصدر. (سن. وِشٹنا. پرا. وِڙان). ڪنهن جانور جو ڪاڏي ۽ وات وجهي ناپاڪ ڪرڻ. ڦٽائڻ- وات وجهي خراب ڪرڻ- ڪاڏي جي شيءِ ۾ ڪنهن جانور جو منهن پوڻ- طعام جوٺو ڪرڻ- پليت ۽ پرشٽ ۽ ميرو ڪرڻ- اوبارڻ. (وڙاريو- وڙاريندو- وڙاريل).

■ وِڙارَ ۽ وِڙارُونُ: ث. اوبر ڪرڻ- جوٺو ڪرڻ- پليت ڪرڻ- خراب ڪرڻ- ميرو ڪرڻ. ڦٽائڻ.

■ وِڙارِيلُ ۽ وِڙارِيلَ: ذ. اوباريل- اوبارو- لُٻيل- ڪائي بچايل- هٿ وڇهي خراب ڪيل- ڦٽايل- وڇايل- اوبر ڪيل- جوٺو ڪيل.

■ وِڙارِي وَڃڻُ. خراب ڪري وڃڻ- لُٻي وڃڻ- اوبر ڪري وڃڻ- ڦٽائي وڃڻ- هٿ وڇهي خراب ڪري ڇڏڻ- لُٻڻ.

● وِڙاڙَ ۽ وِڙاڙُونُ ث. جوٺ- اوبر- پليت- خراب- پرشٽ- ميرو ڪيل.

● وڙاڻُ ۽ وڙاڻَ (ڪ): ث. جوٺ- اوبر- پليت- خراب.

● وڙاڻُ ۽ وڙاڻَ (ڪ): ث. سنباڻ- ڪٽاڻ. پاڇيءَ جو هڪ قسم. ٻنيءَ جي ڪيڙن پيڇ لاءِ ڪاٺ جو سترڪو- وڙهڙُ.

■ وڙاءُ ۽ وڙاءِ: ذ. (سن. وتُ= حصو وڙ). نفعو- فائدو- لاڀ- سوڀاسو- پراپت- ڪٽيو- آپت.

■ وڙاءُ ڪَرڻُ: نفعو ڪرڻ- لاڀ ڏيارڻ- سوڀاسو ڏيارڻ- فائدو ڏيارڻ- ڪٽيو ڏيارڻ- آپت ڏيارڻ.

■ وڙاءُ وارو: ذ. فائدي وارو- فائديمند- سودمند- پراپت وارو- آپت وارو- ڪٽئي وارو- لاڀ وارو- سوڀاسي وارو.

● وڙائِڻُ: مصدر. (سن. وَرْتُ= وڙڻ) وڙڻ جو ڪرم ٻني کان ڪرائڻ- (ڏاڪو دعا جو) پڙهائڻ. وٽ ڏيارڻ- موڙائڻ- (ڏوڙي) پيڇائڻ. لنگهائڻ- گذارڻ- حاصل ڪرائڻ- بدلائڻ. ڦيرائڻ. هلائڻ- وڇڻ. وڙڻ- پرسان لنگهڻ- وکوڙڻ- مروڙڻ. ڦري اچڻ. متائڻ. نم ڏيڻ وقت جيڪي ڪپڙا استري نه ڪيا هوندا تن کي تهه ٻڌڻ. (وڙائيو- وڙائيندو- وڙائيل).

■ وٽيپ ۾ ۽ وٽيپَ: ذ. فائدي ۾ ڳالهائڻ- پاسخاطري- رڀاڻ- پاسي پڪ پات- طرفداري حمايت- مدد- واهر.

Gul Hayat Institute

= وَٽيڻ ۽ وَٽهڻ: ذ. پاسو - طرف - پر - رياءُ - پاسيخاطر. مدد - حمايت - واهر.

= وَٽيڻ ڪَرَڻُ: پاسو وٺڻ - طرف ڪٽڻ - طرفداري ڪرڻ - حمايت ڪرڻ - مدد ڪرڻ - واهر ڪرڻ.

= وَٽيڻِي ۽ وَٽيڻِيُ: ذ. صفت. پڪ پاتي - پ اکيو - رياءِ - پاس ڪندڙ. قدري - ڪڇ قدر - ڏورو - اڻ پورو.

● وَٽيجَڻُ: مصدر. وَتُ اچڻ. وکوڙجڻ - ورائڻ - وکوڙڻ - موڙڻ - سروڻ - پيچڻ - وراکو ڏيڻ - پيچ ڏيڻ - وَرُ ڏيڻ - آکيڙو ڏيڻ - مُڙڻ. (وڙي) پيچڻ. حاصل ٿيڻ.

● وِٽِرَڻُ: مصدر. ڪير جو خراب ٿيڻ - قِٽڻ.

= وِٽِرجَڻُ: مصدر. آئُٽو ٿيڻ - چُٽو ٿيڻ - آنو ٿيڻ - پليت ٿيڻ - آلودو ٿيڻ. آلو ٿيڻ - نمناڪ ٿيڻ - بدبُوءِ ڪرڻ - خراب ٿيڻ - ميلو ٿيڻ. (هندوءِ جو) ذات نيات وڃائڻ.

= وِٽِرو ۽ وِٽِرا: ذ. وٽارو - جوئو - اوهارو (ڪ). آهي ٽانو يا برتن جي ڪائڻ ڪان پوءِ ٻنان ڏوئڻ يا آڇلائڻ جي رڪي ڇڏجن.

● وِٽڙَڻُ: مصدر. چرڙ ورڙ ٿيڻ - (ڪير) ڪٽو ٿيڻ. ڦاٽڻ - خراب ٿيڻ. ڦسڻ - اڌڙڻ - چُٽڪڻ. پکوڙڻ - ڳرڻ. جوش ڪائڻ. خراب ٿيڻ. سُڇو ٿيڻ - گم ڪرڻ. (وڙيو - وڙندو - وڙيل).

= وِٽڙِجَڻُ: مصدر. ڪير جو خراب ٿيڻ - ڦٽڻ - ڦاڻي پوڻ.

● وٽڪَ ۽ وٽڪُوڻُ: ث. هُنڊيءَ جو هڪ قسم. آهو ڪاغذ جنهن تي پلاوٽي ڪي لکي موڪلجي ته منجيل مال مان چا آمدني ٿي آهي.

● وِٽِرِي (ڪ): اسم خاص. پرت جو هڪ قسم.

● وَٽَڻُ: مصدر. (سن. وَرْتُ = وٽڻ) وکڙ ڏيڻ. پيچ ڏيڻ. ڪمائڻ - فائدو حاصل ڪرڻ - لاپ - آپراسو. آپائڻ - ڪٽڻ - پرائڻ - وت ڏين (نوڙي) پوڻ - موڙڻ - چڙڻ - ڳڏيڻ. ڪُٽڻ. نوڙڻ. حاصل ڪرڻ. مهٽو ڏيڻ - سروڙڻ. منارڻ - ويڙهڻ - پُسائڻ - آلو ڪرڻ - هريو ڪرڻ. ونڊڻ - ورهائڻ - حصا ڪرڻ. ڏيڻ. (وڻيو - وڻيندو - وڻيل).

= وَٽيڻُ ۽ وَٽيڻِ: ذ. هڪ گهڙيل ڪاٺي، جنهن سان ڏاڪو وڻجي. نندي پار ڪي ڏانئن جو اڇڻ. ميسّر - حاصل ڪرڻ جهڙو - ماڻ وارو - دستياب - فائدي وارو - لاپ وارو. ڏاڳي وڻڻ جو اوزار - ڪُٽڪُلي. نفعو - آپت - ڪٽيو - پراپت - لاپ - آپراسو - ڪٽڻ - ڪمائڻ - پرائڻ. (صفت). وٽڻ جهڙو. گيت جو هڪ قسم (جو گهٽو ڪري هوليءَ ۾ ڳائيندا آهن).

= وَٽيڻِيُ: ث. وٽڻ جو ڪم.

● وَٽوُ ۽ وَٽا: ذ. (سن. وَتُ = ورهائڻ) ڪَنجهي ۽ ڪُٽ مان ڪهيل ٽانو جو هڪ قسم - ڪٽورو - پيالو. وٽيل ڏاڳي جو ٽُڪر، جو ڪَن يا نڪ ۾ ٽوپڙ وقت وجهجي. (پرا. واتّ: سن. وارتّ) هنڊيءَ جي لاٽ - ويساج. مٺا سٽا ڪرڻ وقت ڏنل عيوض. (واهاري واڌاري جو لفظ) تفاوت - فرق - اڻڪل - لاٽ. (هنڊيءَ تان) ويساج جو قسم. حساب جو قير. قيش مان ڪاهيل چلو (جو آڻ جي نڪجي چونٽيءَ ۾ سوگهو ڪري پوءِ ان ۾ مهار پڏجي). داغ - الزام - ٽڪو. وزن ڪرڻ جو ماڻ - وَتّ - تورو.

= وَٽهي ڪاٽهي: ظرف. نقصان ۾ - ٻنا مطلب جي. نڪمو - ناڪام - نڪارو - نڪارُ - ڪين ٿيو - ٿُوٽُو - بيڪارو - اجايو - فضول - اڪيارٿو - ورٿو - وِرتو - رائيگان.

= وَٽهي وارو ماڻهُو: ذ. جيڪو واپاري بازار جي نرخ ڪان مٿي ڪَسُ ڪائي، اڌار پُسا وٺي يا هُنڊيءَ ۾ مال جي فروخت ڪري.

● وَٽورَڻُ: مصدر. ڪٽي ڪرڻ - گڏ ڪرڻ - ميڙڻ - گڏي رکڻ - ميڙي چونڊي رکڻ - سَٽَ ڪرڻ. ڪاٽ ڪي واهواسي سان صاف ڪرڻ - گوڙڻ - ڪاٽ ڪي لَسو ڪرڻ.

= وِٽورَ ۽ وِٽورُونُ: ث. ميڙ - ڪَٽِ - ڍوڙي - اوڪڙا - اوڳاڙي - چنڊو.

= وِٽورِيُ وِجهَڻُ: غرق ڪرڻ - هڙپ ڪرڻ - گهيهڻ - هضم ڪرڻ - (پيٽ ۾) لنگهائي وجهڻ.

● وٹوڑ ع و ٹوڑ: ذ. پترن پیچ لاء کاٹ جي دکھي گھن سان کاٹ جو مترکو - پترن پیچ لاء کاٹ جو اوزار - وٹوھڑ.

● و ٹون: کان - وٹان تان - پاسي مان - پرسان - تو وٹان - ان کان - ھن کان. نزدیک - ویجھو.

● وٹوھیڑ ع وٹوھڑ: ذ. کٹڑن یا پترن پورڻ لاء کاٹ جو اوزار. وٹار - وڏاڻ - ھٹوڑو - کاٹ جو مترکو.

● وٹوٹو ع وٹوٹا (ث): ذ. رگیل ریشمي کپڑي جو ٹکڑو جنھن ۾ سوپاریون ڦوڻا وغیره وجھي سالي پیٹوٹي کي ڏئي.

● وٹھڑ ع وٹھڑ: ذ. کاٹ جو ٹھیل وڏو گھرو مترکو - وڏاڻ - گھن - وٹوھیر. مال تورڻ لاء تورن بدران وڏل بار. آھن.

● وٹي ع وٹیون: ث. ٹامي یا کنجھي مان ٹھیل ننڍي ٽانڊو جو ھک قسم - پیالي - تاسري - کٹوري - ننڍڙو وٹو. (سن. وَرْتي). انڊي - کني - کنار - وٹ - ننڍڙو وَٹ - وزن کڻڻ جو ننڍڙو تورو.

= وٹي وجھڻ: کوڙو وٹ وجھي ٹڪي ڪرڻ. برخلاف ٹیڻ - خلاف وڃڻ. ویري ٹیڻ - دشمن ٹیڻ - دشمني ڪرڻ. کوڙو وٹ ڪر آڻڻ - کوڙي تور ڪرڻ. چیھو پھچائڻ - نقصان ڪرڻ - ضرر رسائڻ. رندڪ وجھڻ - اَڪ وجھڻ - ڦڏو وجھڻ. (ک).

● وٹیو: ذ. (سن. وَٹ = حصو وڻڻ) فائدو - نفعو.

● وٹیجي: اسر خاص. ضلعي ٺٽي ۾ ھک ڳوٺ جو نالو.

● وٹ ع و ٹون: ث. جھڻ یا کڻڻ واري حالت - (سن. آٹ = ڏک ھڻڻ) مصیبت - تکلیف - ضرب - ڏک - پیڙ - بد دعا - آپدا - مار - آفت. گرفتاري - ضبطي. جھڙپ. قھر - ظلم - کوپ. پکڙ پچاڙ - جھل.

= وٹ ٻیگر: وٹ پڄان. وٹ پڄ - ھر ٻلڻ - ھٹر ھٹر - اُبھرائي - تکڙ - تعجیل - اچائي ھٽنگ تیرکان. اچائي تکڙ. آترویلا.

= وٹو ع وٹا: ذ. ورتو - خرید کیو - ڳڏو. پکڙیو - جھلیو - ڳاٹو - ڳاھو ٽیو.

= وٹیي ع وٹیون: ث. ورتي - خرید کئي - گڏي. جھلي - پکڙي - ڳاھو کئي.

= وٹ ٻاجا کٹرڻ: سختي کرڻ - ڏاڍ کرڻ - زور کرڻ - زبردستي کرڻ - تکلیف ڏیڻ - اھنج ڏیڻ - دب دٻاءُ رکڻ.

= وٹپڄ ع وٹپڄ: ث. اچائي تکڙ - ھرھلڻ - ھنگ ترکان - سیکھ - جلدائي - تڙ تکڙ.

= وٹ پڄان: ظرف. تمام جلد - تکڙو - پڄ پچان.

= وٹ پڄان کرڻ: تڙ تکڙ کرڻ - جلدي کرڻ - ھٹ وٹ کرڻ - سیکھ کرڻ - پڄ پچان کرڻ.

= وٹ پویس: مصیبت پویس - آفت کا اچیس - بد دعا کا لگیس - ظلم ۾ پویس - چٹي پویس - نقصان پویس - چیھو رسیس.

= وٹ جو نہ ھٹئي: ھٹ ۾ پرجڻ - تکبر ۾ پوڻ - آکڙ ۾ پوڻ - وڏائي ۾ پوڻ - قولڊ ۾ اچڻ - مگر ۾ پوڻ.

= وٹ کرڻ: پکڙڻ - جھلڻ - دبائڻ - ھیسائڻ - تنگ کرڻ جُلھ کرڻ - حملو کرڻ - آچل کرڻ.

= وٹ وڻان: تکڙ ۾ - تمام جلد.

= وٹ وٹ کرڻ: یکدم کر ۾ جُنبي وڃڻ - ھمت کرڻ - مدد کرڻ - پڄ پچا کرڻ - جھٹ پٹ کرڻ - اٹورچ ٽي لڳڻ - پوئتي نہ موڙڻ.

= وٹ وٹ لڳڻ: تکڙ کرڻ - سیکھ کرڻ - جلد کرڻ - جھٹ پٹ کرڻ - پڄ پچان کرڻ - ھٹ وٹ کرڻ.

● وٹ ع و ٹون: ث. (سن. وِشْتا) پکيءَ جو گونھن. پکین جي کرفتي - پکيءَ جو گند - پکيءَ جو ٹسورو - پکيءَ جو پائخانو - پکيءَ جو چیٹو.

= وٹ کٹیڻ: سزا ڏیڻ - تکلیف ڏیڻ - سیکٹ ڏیڻ - اھنج ڏیڻ - ایذاءُ ڏیڻ - لوڙائڻ. ھلاک کرڻ - محنت وڻڻ - سخت پورھیو کرائڻ - سجو ڏینھن کر ۾ پیڙھ.

Gul Hayat Institute

● وٺائڻ: مصدر. (سن. وِتّه لاپ > وِدْ = حاصل ڪرڻ) وٺارائڻ - جهلائڻ - پڪڙائڻ - قابو ڪرائڻ - نظر بند ڪرائڻ - ضابطي ۾ آڻائڻ. زور وٺائڻ - طاقت وٺائڻ. (وٺايو - وٺائيندو - وٺائيل).

● وٺائيتُ ۽ وٺائِتَ: ذ. واپاري - دلال.

● وٺهاڻ: ذ. همراهي - مدد ڪاري - هٿ هٽي.

● وٺيجڻ: مصدر. پڪڙجڻ - جهلجڻ - گرهجڻ.

● وٺڙَ (ث): اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● وٺڻ: مصدر. (سن. وِتّه = لاپ > وَدْ = حاصل ڪرڻ). جهلڻ - پڪڙڻ - قابو ڪرڻ - هٿ ڪرڻ - نسيڻ. گهنهڻ - خريدڻ. حاصل ڪرڻ. (دعوت) مڃڻ - قبول ڪرڻ (عرض) - ٻڌڻ. (داخل ڪرڻ) اسڪوڙهه. (مزو) ماڻڻ - حاصل ڪرڻ - پائڻ - وڻڻ - لهڻ. ڪٽڻ - جيتڻ - فتح ٿيڻ. جهلڻ. پڪڙڻ. جهٽڻ.

- وٺڻو ۽ وٺڻا: ذ. ڪاڏ وٺڻ جهڙي شيءِ ضروري - لاچاري شيءِ. قرض - اودر - طلب - لهڻو - لازم - واجب - حقي واجبي - دستوري - لاڪُو - محصول.

- وٺڻِي: اودر - قرض - طلب - لهڻو - لازم - واجب.

- وٺيٺيُ ڪَرڻُ: تنگ ڪرڻ - عاجز ڪرڻ - پريشان ڪرڻ - تڪليف ڏيڻ - ايذاءُ ڏيڻ - اهنج ڏيڻ - ڏک ڏيڻ - ڏنجهه ڏيڻ.

● وِڻَڻُ (ڪ): مصدر. وڻ هڻڻ - وٽ لاهڻ. ڦسڻ - وجهڻ (ڪڪڙَ جو مادي ۽ ڪي). پکين جو ميلاپ ڪرڻ (لڳ ڪرڻ). (وِڻيو - وِڻيندو - وڻيل).

* وُڻو ۽ وُڻا: ذ. وسيو - آڏو (منهن هيو).

- وُڻيُونُ: آنيون - وسيون.

● وڻيُونُ: اسم خاص. تعلقي گهوڙا پاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وڻُوق: ذ. (ع). مضبوطي - آستواري. اعتبار - اعتماد - پروسو - يقين - ويساهه. طاقت - زور - بَل.

● وپَ ۽ وپَ (ڪ): ذ. وجهه - موقعو - وقت - داءُ.

- وپاتو ۽ وپاتا: (ڪ): ذ. وجهائتو - پورو - سڌو - ٺيڪ - برابر - صحيح - درست - تڙَ.

- وپائِتو ۽ وپائِتا: ذ. وجهائتو - سجهائتو - پورو - ٺيڪ - تڙَ - برابر - صحيح - درست - سڌو - سنئون.

● وپارُ ۽ وپارَ: ذ. (سن. ويپار). واپار - ڏنڊو - ڪر - وڻج - سودو - ڪرت - پيشو - تجارت.

- وپارِيُ ۽ وپارِي: ث. واپاري - ڏنڊائي - سودي وارو - ڪرت وارو - پيشي وارو - ڪر وارو.

● وِپَتِ ۽ وِپَتُونُ: ث. (سن. وَپَتْ). آپدا - مصيبت - آفت - غضب - ڪمبختي - نياڪ - شامت - ماجرا - ڏک - ڪر نصيبي - آوسَر. سخت تڪليف.

- وِپتا ۽ وِپتائُونُ ث. آپدا - تڪليف - مصيبت - غضب - نياڪ - شامت - ڏک - ڪر نصيبي - اوسَر. دنيا جون خواهشون - مرضيون - اِڇائون - هَوَسون - حرص هَوسون.

- وِپتِيُ ۽ وِپتِيُونُ: ث. آفت - مصيبت - آپدا - تڪليف - ڏک - اهنج - ايذاءُ.

● وِپَرُ ۽ وِپَرَ (لس): ذ. (سن. وِپَرَ = ساراهه ڪندڙ) ساراهه ڪندڙ - ثنا خوان - گن گائيندڙ - پٽ - پان - پاند - ڀارت. شاعر - ڪٽڪ - درويش - برهمڻ. مذهبي پهشوا - اڳواڻ. ڏاهوماڻهو - سالڪ. برهمڻ جو پاڪ پير - برهمڻ جو خون.

● وجاهَتَ: ث. (ع. وجه). عزت - مان - شان - مرتبو. خوبصورتي - سهڻائي - حَسين. روشنائي - چهرو روشن هجڻ.

● وجَبُ: ذ. (ع). آگوئي جي چوڻيءَ کان وڌي هٿ جي ڇيڇ جي چوڻيءَ تائين پکڙيل هٿ جي ماپ - ڪرانٽ - چاڙڪي - باڙو - ٻاچو - ڳاٽ - گوڪون.

● وجُدُ ۽ وجُدَ: ذ. (ع. وجد = سرچايو). غمگين ٿيڻ. عاشق ٿيڻ - ذوق شوق واري حالت (اڪثر صوفين جي ڪلام ٻڌڻ ۾ ٿئي) حال. جذبو - حالت - بيخودي - سرمستي - جوش. ويراڳ - ترنگ - لهر. موج. مذهبي جذبو - مذهبي جوش.

- وجُدُ ۾ اچڻُ: حال ۾ اچڻ - بيخودي ۾ اچڻ - مستيءَ ۾ اچڻ - جوش ۾ اچڻ - جذبي ۾ اچڻ.

Gul Hayat Institute

● وجُدانُ: ڪنهن وجايل شيءِ جو ليڻ - ڇاڻ ڇاڻ پوڻ - دريافت ڪرڻ.

● وجَرُ ۽ وجَرَ (ث)؛ ذ. ناس - تماڪ - لشيدار شيءِ.

● وجِيلُ؛ ذ. صفت. (ع). ڏڍندڙ - ڏيڇائو - هراسيل.

● وِجَلَ ۽ وِجَلُونُ (لس)؛ ث. و نجهل - سِڪ - حُب - يادگيري - تات - آڻ تڻ - ڳٽتي - فڪر - اُداس. تانگهه - تاڪ - تنوار.

● وجُوبَ: واجب الوجوب - الله پاڪ.

● وُجُودُ ۽ وُجُودَ: ذ. (ع). بدن - تن - بُت - جُثو - سربر - ديهه. پَهر - جُثو - شخص - پُرش - آدمي. راج - جماعت. هستي - زندگي - موجودگي. زور - بل - شڪتي - طاقت - سگهه - سمرٿي - وس - دسترسي. وِت - توفيق - وسعت - قوت. دِگو - اختياري - پرمان - موڪل - اجازت. وڏي دل.

- وُجُودُ جو وَرُقُ ڏُنڊُ: پنهنجي هستيءَ جو خيال ميساري ڇڏڻ - هستي وڃائي ڇڏڻ - دنيا جون خواهشون وساري ڇڏڻ - نفس ماري ڇڏڻ.

- وُجُودُ ونڊُ: ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ - نڪري نروار ٿيڻ - منظر عام تي اچڻ.

- وُجُودُ وڃائِڻُ: پنهنجي هستي وڃائڻ - نيستي ۾ اچڻ - من مارڻ - نفساني خواهشون فنا ڪرڻ.

● وُجُوهاتُ ۽ وُجُوهاتِ؛ ذ. (ع. وَجهُ جو جمع). سبب. پيدائش. آپت. پيدا ڪرڻ - آپائڻ - سرجڻ - ڏيڻ - حاضر ڪرڻ. پيدائش - پراپت - واصلات ڪمائي - آمد.

● وجِيهُ ۽ وجِيهَ: ذ. (ع). مقرر ٿيل روزي. پگهار. عيوضو - بدلو - (فلاڻي جي) نوڪريءَ (۾) پگهار - تنخواهه - مجرائي - مزوري - پورهيو - روز - پينشن - وظيفو.

سبب - ڪارڻ. شڪل - سُڃهن - آڪار - ڍُول - صورت - روپ. روش - مهانڊو - چهرو - چهرو - آرڪڻ. ريت - ڍار - هلت - پَر - دستور - زيب. وتيرو - طرح - هار - ڍب - طرز - پت - ڍنگ - راهه - نمونو - ونگ - وٽنگ - رهت - آچارڻ - روش.

روڪڙ - پئسا - (جيڪي هڪ هنڌان ٻئي هنڌ موڪلي سگهجن).

- وجهُ شبهُ يا وجهُ تشبيهي: ان لفظن جي ڀاڙ ۾ مشابهت يا هڪجهڙائي وقت، جا معنيٰ، مشابهت جو سبب ڏيکاري، جيئن ته "پهلوان مان پهلواني ۽ چمڪندڙ مان چمڪات."

● وجهو (ث)؛ رقم - روڪڙ - پئسا - ڌن - مال - ملڪيت - موڙي - سمرٿي - پدارٿ.

- وجهو هُئڻُ (ث): پنهنجي موڙي وارو هئڻ - ڌن وارو هئڻ - مال وارو هئڻ - رقم وارو - هوند وارو - سمرٿيءَ وارو - پدارٿ وارو.

● وِجِئِهِ: (سن. وِجَيَ). فتح - سوپ - ڪاميابي - فتحيابي.

● وجِيرُ ۽ وجِيرَ (ث): ذ. هندو راجپوتن وٽ خدمت لاءِ رکيل غلام.

● وجيءِ: (هـ - و - ذ) بلوچستان ۾ هڪ ننڍڙي جبل جو نالو، جو هاڙهي جبل جي شاخ آهي، هن "جيءِ" جبل جي وچ ۾ آگهور ندي وهي ٿي.

● وجِيهُ ۽ وجِيهَا: ذ. (ع). مرد روشناس. خوبصورت - سهڻو - حسين. صاحب جاهه - عزتوارو - مان وارو - شان وارو. دولتمند - ڌنوان - مال وارو - ملڪيت وارو - پئسن وارو. خوشنمائشي.

● وچُ ۽ وچَ: ذ. سوٽر جا ڏند - مرونءِ جا ٻاهر لڪندڙ ڏند. شاديءَ ۾ ورهائڻ لاءِ سوپارين جون تڙون، ڏاڪ، سوپاريون ۽ ڦوڻن جي سوڪڙي. ڇٽيءَ جي تند ۽ ان جي ڪپيءَ جهڙي پوڻين حصي جي وچ ۾ ٽيڪ جي لاءِ ڪاٺل چم جو ٽڪر، جو ٽند ڪي سري کان جدا ڪرڻ لاءِ ٻڌجي، جيئن تند جي آواز ۾ رندڪ نه پوي.

- وجَرُ ۽ وجَرَ: ذ. وڏن ڏندن وارو - نيش وارو - ڏندرو.

- وچ ڪڍڻُ (ڪ): ڏو ڪرڻ - چڙهه ڪرڻ - پٽ پرڻ.

- وچَ وڃائِڻُ: ڏند ڪڍڪائڻ - ڏمڪيون ڏيڻ - حشمت ڏيکارڻ - ضابطي هيٺ آڻڻ - قبضي ۾ رکڻ.

Gul Hayat Institute

تکلیف ڈیٹ - صدمو رسائٹ - چیھو یھچائٹ - نقصان رسائٹ. نالو کیدائٹ - مشھوري کرائٹ. سوپ کرٹ - فتح کرٹ - کامیابي کرٹ.

● وِجْ ۴ وِجُونْ: ث. (اب. وِجّ. سن. ودبن > وِدْیُت. پرا. بِجلٹا. کنوٹ - تجلو - آسماني چمکات. بجلي - وِجلي - برق - بجر - دامني.

= وِجِڑِي ۴ وِجِڑِیُونْ: ث. وج جو اسم تصغیر - ٹورڑي وج - ٹوري کنوٹ - ٹورو چمکات - ٹورو تجلو.

= وِجْ شکتِي: ث. برق - بجلي. کھرہائي.

= وِجُلِي ۴ وِجُلِیُونْ: ث. بجلي - وِجْ - کِنوٹ - برق - تجلو.

= وِجُوانْ ۴ وِجُوانَ: ذ. برتي - بجلیء جو.

= وِجُورو ۴ وِجُورا (ک): ذ. وجڑي کان ٹوري وڈیک وج - کِنوٹ - چمکات - آسمان پر پري کان ٹوري ٹوري وج جو نظر اچٹ.

● وِجا ۴ وِجائُونْ: ث. (سن. وِدْیا = علم) علم - ودیا - سمجھ - جاڑ - عقل - ہروڑ - کَلَ - گُتھ - گیان - سُدّ - سمک - بُدّي - ھوش - فھم - ذھن. ھنر - کاریگري. دانائي - قابلیت - علمیت - چاٹپ. کاریگر - ھنرمند - حرفتي - سیاٹو - ڈاھو. پھچ - پھچت - ھلندي - پُجندي - طاقت. (ک). علاج - پُکي.

= وِجاوانْ ۴ وِجاوانَ: ذ. پڑھیل - وِدوان - عالم - فاضل - عاقل - وگیانک - سیاٹو - سمجھو - ھوشیار - ماھر - عالماٹو. (کتاب) حکمت جو.

= وِجائِیتو ۴ وِجائِیتا: ذ. ودیا وارو - ودوان - علمائتو - وگیانک. وِجاسان - تجویز سان.

● وَجائِنْ: مصدر. (سن. وادْیَہ = واجو) آواز کیدائٹ. ڈک ھٹ یا ھوا ڈیٹ سان کو راڳ جو اوزار ھلائٹ. دُھل یا کوبہ ساز وجائٹ - آواز کرائٹ - ھٹ - ٹڑکائٹ. (ترار) گھمائٹ - ٹیرائٹ - ھلائٹ. ڈک ھٹ. ترار ھلائٹ. گفتگو پر اثرائتو گالھائٹ. (وجایو - وجائیندو - وجایل).

= وَجارائِنْ: مصدر. ٻي کان ساز وجارائٹ.

= وَجائِیِ: ث. وجائٹ جو عیوض - مزوري - آجورو.

= وَجائِي چَڈَنْ: ٻري وجائٹ - زور سان آواز کرائٹ. خوب اثرائتي نموني پر گالھائٹ. سربراھي کرٹ - ناماچاريء جھڑو کر کرٹ - مشھوريء جھڑو کر کرٹ - ناموس جھڑو کر کرٹ. سیکت ڈیٹ - سزا ڈیٹ - تکلیف ڈیٹ - اھنج ڈیٹ - ایذاءُ ڈیٹ - ڈک ڈیٹ - سُور ڈیٹ. فائدي پر لکٹ - خلاف وجٹ - مخالف وجٹ.

= وَجائِیندَڑُ ۴ وَجائِینْڈَڑَ: ذ. ساز وجائٹ وارو - سازینده.

● وجَتِ وَجَتُونْ: ث. آواز (ساز جو). وجائٹ جو نمونو - ڈینگ - طرز - طرح.

= وَجَتا: سازن وجائٹ وارو.

= وَجَتِ کَرَنْ: گائٹ تي ساز وجائٹ.

● وَجَرَ (ک): سویل - سویر.

● وِجِرَنْ: مصدر. پچرٹ - ڈگڻ - ہرٹ. کامٹ - پوسرٹ - ساڑي پر سڑٹ - حسد پر ھجٹ. منجھٹ - انکٹ. سُوڑھجٹ. خفي ٹیٹ. ھیزار ٹیٹ. (وِجِریو - وِجرلدو - وِجریل).

● وِجُڳَ: اسم خاص. مچيء جو ھک قسم.

● وِجُلا: اسم خاص. ھک ذات جو نالو.

● وَجَنْ: مصدر. (سن. وادْیَہ = واجو > وَدْ = گالھائٹ) آواز کرٹ. باجي جو آواز. لگڻ - ٹیٹ. ٹکاءُ ٹیٹ (گھڑیال جا). وقت ڈیکارٹ. شَبْدُ - تنوار - پرلاءُ - آچار. ھولٹ. مشھور ٹیٹ. (وجیو - وجندو - وجیل).

= وَجَٹو: ذ. صفت. وجندڑ - وجٹ جھڑو. آھو ماٹھو، جو گھٹو ۽ اثرائتو گالھائي.

= وَجِٹِي: وجٹ جو آواز. وجٹ جو کر. وجٹ جي حالت.

● وَجو: ذ. (سن. وادْیَہ = واجو) وگھو - ھجو.

● وِجُو ۴ وِجا: ذ. پکيء جو ھک قسم، نندڑو گھورٹ. گدڑ. (ک).

● وِجُوٗتو: اسم خاص. تعلقي سنڌيء پر ھک ديھہ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● وِجُونْ: اسمِ خاص. یکیءِ جو ھک قسمِ.
● وجھہٗ ع وجھہ؛ ذ. موقعو۔ ٹیٹْ۔ وقت۔ وارْ۔ ول۔ سنجھ۔ چکّي گھڑي. ساچي۔ سئو۔ سانگو. ڈتْ۔ آھاءُ۔ ہیلو۔ تجویز۔ ڈینگ۔ انکل۔ طرز۔ طرح۔ نَل۔ حیلو۔ سبب۔ ہُل. رِتْ۔ تجویز. متو کتو۔ یُکتِيْ۔ انکل سنکل۔ فن فریب. قسمِ۔ جنس۔ ذات۔ نمونو۔ ھلت۔ چلت۔ دستور۔ رواج۔ وجہہٗ. رسو۔ لوڑ۔ واجھہ. (ث).
= وجھائیتو ع وجھائیتا؛ ذ. موقعي یا وجھہٗ وارو. سولو۔ سھنجائتو۔ سھنجو۔ وقتائتو۔ مھلائتو۔ وارائتو۔ وڑائتو. (ظرف). وجھہٗ یا موقعي تي.
= وجھہٗ ہیچْ: ذ. یوري سوري. وُروکڑْ۔ وت ست.
● وِجھڑو جاگیرْ: اسمِ خاص. تعلقي میرہور ساکري ۾ ڈبھہ جو نالو.
● وِجھکنْ (ث)؛ نند ۾ وِڇلن.
● وِجھلنْ؛ مصدر. (پرا. وِجُھہ. سن. وِدْیتي. سن. وکشرن). وِڇلن۔ ڈکي ٹیڻ۔ ڈک ۾ جھیجنْ۔ گوڑھا گاڑڻ۔ لڑک وھائڻ۔ ھنجون ھارڻ۔ رڙڻ۔ ننڊ. کرکڻ۔ کنجھڻ۔ سُس ہُس کرڻ. ڈک کرڻ. گڏتيءِ ۾ ہوڻ. رڙڻ. پریشان ٹیڻ. ارمان کرڻ. (وجھلیو۔ وجھلینڈو۔ وِجھلیل).
= وِجھلَ ع وِجھلُونْ: ث. جھجڻ۔ ڈک ۾ گھرڻ واري حالت۔ رڙڻ. ڈک۔ وِماس۔ گڏتي۔ فکر۔ روچ راڙو۔ گاروَ. سک۔ حب۔ یادگیري۔ پیاس۔ وِنڊ۔ وِڇل۔ ٻکْ ٻکْ.
● وِجھنْ؛ مصدر. داخل ٹیڻ۔ اوتڻ۔ پائڻ۔ لیتائي وجھڻ۔ ھارڻ. داخل کرڻ. کھیرڻ. وھائڻ. رکڻ. پیش کرڻ. لڳائڻ. پھرڻ. کیڻ جو ضد. اندر کرڻ. ۾ رکڻ۔ الدر قتو کرڻ۔ کوئيءِ ۾ بند رکڻ یا ہوڻ. سُئیِ ھڻڻ. اخبار ۾ وجھڻ۔ داخل کرڻ۔ قلمبند کرڻ۔ درج کرڻ. ٹیکڻ۔ میاڻ ۾ کرڻ۔ میاڻ ۾ تلوار رکڻ. (وڏو۔ وجھندو۔ وِڏل).
= وِجھٹیِ ع وِجھٹیُونْ: ث. وجھڻ جو ڏونو۔ وجھڻ جي حالت۔ ٻڌڻ۔ اوت. وِجیٹیِ. (ث).
● وِجائیڻْ: مصدر. گُم کرڻ. خراب کرڻ. ھارائڻ۔ (ہئسو) ضایع کرڻ۔ گنوائڻ۔ کوھڻ۔ اڏائڻ۔ برباد کرڻ۔ تباھ کرڻ۔ ناھود کرڻ. بگاڑڻ۔ مُنجھڻ۔ قتائڻ۔ خراب کرڻ۔ ڏاڻیون پاڙڻیون کرڻ۔ ڏاھڻ۔ پاڙ پٹڻ۔ ناس کرڻ۔ چٹ کرڻ۔ دفع کرڻ. رنجائڻ۔ ایذائڻ۔ جھورائڻ. (وِجایو۔ وجائیندو۔ وجایل).
= وِجائُو ع وَجائا؛ ذ. صفت. گم کندڙ۔ وجائیندڙ۔ پاڙ پٹیندڙ۔ کوھیندڙ۔ برباد کندڙ۔ چٹ کندڙ۔ ناس کندڙ۔ تباھ کندڙ. وجائُو۔ چتائُو۔ پائُو۔ اڏاءُ۔ ھٹ قاڙ۔ لک لٹائو۔ بالفضول۔ زیانکار۔ نقصان کار.
= وِجائي وِجھنْ: ڈاڏو مارڻ۔ سیکت ڈیڻ۔ سزا ڈیڻ۔ ھلاک کرڻ۔ پریشان کرڻ۔ تنگ کرڻ. دنیا پائیان کیڻ۔ حال حوالہ وجائڻ۔ ناس کرڻ۔ چٹ کرڻ۔ تباھ کرڻ۔ ناھود کرڻ.
● وِجنْ: مصدر. (سن. وَجْا وج = ھلڻ) ھلڻ۔ اَسھنْ۔ روانو ٹیڻ۔ پڌارجڻ۔ لڏڻ۔ ٽُرڻ. ٹھلڻ. گم ٹیڻ۔ غائب ٹیڻ۔ الوپ ٹیڻ. خراب ٹیڻ. لنگھڻ. گذرڻ. (ویو۔ ویندو۔ ویل).
= وِجنْ کھي وِجنْ: مري وڃڻ۔ گذرتي وڃڻ۔ اصل کي وڃڻ۔ پتيءِ نہ اچڻ۔ مور نہ موڻ۔ وري نہ اچڻ.
= وِجنْیِ ع وِجنْیُونْ: ث. وڃڻ جي حالت۔ وڃڻ جو نمونو۔ ھلڻي۔ پنڌ۔ رفتار۔ ٽور۔ چال۔ چاڻي.
● وِجھُو ع وِجھا. ذ. (سن. ویجنَ). ھوا کرڻ جو ھٿ۔ پنکو۔ وجھو۔ جھلیِ.
= وِجھائُونْ؛ ذ. صفت. وِجھي جو.
= وِجھو کنڊْ: پکیءِ جو واءُ جھلڻ.
= وِجھو ھٿْ؛ ھوا ھڻڻ۔ پنکو ھڻڻ۔ وِجھو کرڻ. گالھہ کي وڌائڻ۔ گالھہ کي وائکو کرڻ۔ مخفي راز کولڻ۔ گجھو حال ظاھر کرڻ.
= وِجھٹیِ ع وِجھٹیُونْ: ث. نندو پنکو۔ ھوا ھڻڻ جو پکو.

Gul Hayat Institute

= وِچِٹِي ۽ وِچِٹِيُون: ث. نڌيو پنڪو - هوا هٽڻ جو پڪو.

● وَچِٹو: اسم خاص. تعلقي آباوڑي ۾ هڪ ديهه جو نالو. پکيءَ جو هڪ قسم. زرهٿ جي پرت جو هڪ قسم. انب جو هڪ قسم.

● وِچِٹِيانُئُون: اسم خاص. پرت جو هڪ قسم، زريءَ جي پرت جو هڪ قسم.

● وَچ ۽ وَچ (ک): ذ. واهه - راهه - رستو - دڳ - وات - پيچرو. اوهي واهي - اجهو آسرو - پرجهلو - آڌار - آڏ. ڏينهن - حياتي. نصيب - قسمت - بخت - پاڳ - تقدير - مقدر.

= وَچَ ڪُنڊُ: ڪُنڊي ڪٽڻ - مصيبت اچڻ - اهنج اچڻ - ڏک اچڻ - نصيب ڦٽڻ - بخت وڃڻ - قسمت اونڌي ٿيڻ - پاڳ خراب ٿيڻ. واهون بند ٿيڻ - راهون رد ٿيڻ.

= وچ لَٽَنُ (ک): واهون لٽڻ - راهون بندڻ - رستا بندڻ - پيچرا رد ڪرڻ. ڏينهن پورا ٿيڻ - حياتي ڪٽڻ - عمر وڃڻ.

● وِچ ۽ وِچَ: ذ. (سن. بيچ = الڳ ڪرڻ) مرڪز - دُن - ڪَمَر - وِچُون - درمياني - درمياني نقطو - مرڪز. وچڑو - وچ وارو - وچون پاڳو. وِڇي - چيڙي - وبچو - رندڪ - اٽڪ - ناغو. طاقت - سگهه - پَلُ - فرق - فراق. جدائي. زور - سمرٿي - وِت - توفيق - وسعت. قوت - طاقت. ڪُجهه. سگهه - شڪتي - تيج - ست - سامرٿي. راز - پيد - لڪ - پڙدو - هوش. فرق - تفاوت. دبر. فراق - جُدائي - ٽوڙائو. ڏِڇوڙ - ڦڏو - جهيڙو. مُڻي - مدار - هڪ هٿ. اندر ۾ - منجهه. وچ ۾ (جي). (ظرف). ۾ - اندر.

= وِچاتو ۽ وِچاتا: وچ وارو - وبچوئو - ثياڪر - ثالث - امين. قاصد - مخبر - پانڊي. ڳجهي خبر آڻيندڙ.

= وِچاتِي ۽ وِچاتِيُون: ث. وچ واري - اڇاڙي - ڪلاخور - منافق - وبچوئي. قاصد - مخبر - پانڊي - پيغامي - نياهو پهچائيندڙ.

= وِچاڪِرو ۽ وِچاڪِرا: ذ. وچ وارو - وِچون - درميانو. وچين پاڳي.

= وِچاهُون: ظرف. وِچائين.

= وِچاڑِين: ظرف. وچ منجهان - هڪ جو ٻيو.

= وِچِتِرِي: وِچِتَرو - وچ ۾ - آلَسَ - موچارو - مڌير - معتدل - پورو پُڻو - واجبي. ڏو وارو. جهپڙ - جهپائڻ.

= وِچِتَر ۽ وِچِتَرَ: ذ. وچولو - درميانو - پورو پُڻو. موچارو - مڌير - معتدل - واجبي.

= وِچِتَرو ۽ وِچِتَرا: وچولو - درميانو - پورو پُڻو - مؤزون - واجبي. مڌير - موچارو.

= وِچِتَرِي: وچ واري - وچولي. سٽيئن - مڌي - صراط المستقيم.

= وِچِتَرِياڻو: ذ. وچولو - درميانو - پورو پُڻو - وچ وارو - مؤزون - موچارو - مڌير. سٽيئن - مڌو.

= وِچِتُ ۽ وِچَتَ: ذ. وچ وارو - درميانو - پورو پُڻو - واجبي - مڌير - موچارو.

= وچ ٽِپِڻو: ذ. وچ وارو - درميانو - پورو پُڻو. ٻن جي وچ ۾ ڳالهائيندڙ - وچ ۾ ٽپو ڏيندڙ - منافق - پچاڙو - گلاخور - لائي چائي ڪندڙ. ٻن جي ڪن ۾ دست اندازي ڪندڙ.

= وِچُ ڏِيُنُ: راز سان واقف ڪرڻ - مخفي ڳالهه پڌائڻ - پيد پڌائڻ - ڳجهه ظاهر ڪرڻ - راز ظاهر ڪرڻ.

= وِچ رَهُنُ: راز ۾ رهڻ - ڳجهه ۾ رهڻ - ڳالهه دل ۾ سانڊڻ - راز فاش نه ڪرڻ. هردم هار ٿيڻ - ليکو رهڻ. روءِ پوش رهڻ.

= وِچَسِيرُ: وهندڙ واهه جو پورو وچ - وهندڙ واهه جو وچ وارو وهڪرو.

= وِچُ ڪُنو ۽ وچَ ڪُنا: ذ. آمين - ثالث - وچون - ثياڪر. دخل ڏيندڙ - ٻن جي وچ ۾ ڳالهائيندڙ. منافق - پچاڙو - گلاخور - دلال - پيڙوو - ڪمينو. هٽ ڪرڻ - ملن - ستياناس ڪرائڻ.

= وِچ ڪُنڊيو ۽ وِچ ڪُنڊيا: ذ. دلال - پيڙوو - ڏوتو - منافق - پچاڙو - پاڙيو - پيٽو.

Gul Hayat Institute

= وچ ڪيڏن: راز پروڙڻ - دل جو ڳجهه ٽٽواڻ- امتحان وٺڻ - ڳجهه معلوم ڪرڻ - احوال معلوم ڪرڻ. سوجهڻ - پرکڻ - جاچڻ - چڪاسڻ - پرکڻ. منجهه لهڻ - گلا رو ڪرڻ - سماءُ وٺڻ. اتفاق ٽوڙڻ. نقصان پهچائڻ - چيهو رسائڻ - درهدر ڪرڻ - تباهه ڪرڻ - ناس ڪرڻ - چٽ ڪرڻ.

= وچ ڪٽرڻ: اڏ ڪرڻ - حصو ڪرڻ - واڻو ڪرڻ - پتي ڪرڻ - پاگو ڪرڻ.

= وچ ڪولڻ: راز ظاهر ڪرڻ - پت پڌار ڪرڻ - ڳجهه ڪوڙ - پاند پڌرا ڪرڻ - وکا ظاهر ڪرڻ - پڙ پڌرا ڪرڻ.

= وچ گهٽورو ٽي وهڻ: اڳواڻ - مُک - وڏيرو - پٽيل - چوڌري - پريو مڙس. بنا دعوت جي وڃڻ - ري ڪوٽ حاضر ٽيڻ - هروپرو مهمان چوائڻ.

= وچ لٽهڻ: آنت لهڻ - ڳجهه معلوم ڪرڻ - راز پروڙڻ - سماءُ وٺڻ - راز پرکڻ - ڳجهه جاچڻ.

= وچ مان گرهه ڪٽڻ: پاڻ کي ٻئي وٽ لاڻ - پاڻ کي اڳرو ڪرڻ. سرخرو ٽيڻ - چاپلوسي ڪرڻ - خوشامد ڪرڻ.

= وچ ۾ پوڻ: مدد ڪرڻ - واهر ڪرڻ - همٿ ڪرڻ. فيصلو ڪرڻ - ناهه ڪرڻ - اتفاق ڪرڻ - ٻڌي ڪرڻ - اتحاد ڪرڻ - ميلاپ ڪرڻ.

= وچ ۾ هڻجڻ: ضامن هجڻ - ڳالهين جي خبرهجڻ.

= وچ وارو ۽ وچ وارا: ذ. وچ وارو حصو- وچون پاگو. هن جي ڳالهين ۾ خوامخواهه ٽپي پوندڙ - وچ ۾ پوندڙ- شفيع- پالڪ- پڪش - ويچو- ثالث - ٽياڪر - وچ وارو. پڙوو- دلو.

= وچ وٺڻ: ڪنهن جو پاسو نه وٺڻ - الڳ رهڻ - عليحده رهڻ - جدا رهڻ. فيصلو ناهڻ جي ڳالهه ڪرڻ - وچڑي ڳالهه جو امانتي فيصلو ڪرڻ. ناهه جي ڳالهه ڪرڻ - اتفاق جي ڳالهه ڪرڻ.

= وچ واڙي: وچڑا - ڪڏيل - چڳا ۽ سوچارا ڪڏيل درميان - وچولا.

= وچولو: ذ. صفت. وچولي نموني جو - وچين قد جو. سوچارو.

= وچو وچ: وچ - پورو وچ - اندر - درميان - وچون حصو.

= وچ وچالي وهڻ: پياروپنجڻ - پاڻ وٽائڻ - سرخرو ٽيڻ - مقبول ٽيڻ - پسند ٽيڻ. اڳرائي ڪرڻ.

= وچون: ظرف. وچ وارو - وچ جو.

= وچ وهي: آهرو پاڻ - مان پاڻ - عزت حاصل ڪرڻ - مرتبو حاصل ڪرڻ.

= وچ وهو (ڪ): ذ. وچولو - درميانو - پور مارو.

= وچ هٽڻ: درميانو - وچون - وچ وارو. سؤدي ۾ (رُنڪت).

= وچ هٽيڪو ۽ وچ هٽيڪا: ذ. هن هٽ جي وچ جو - امانتي.

= وچ هُٽڻ: طاقت هٽڻ - سمرٿي هٽڻ - قوت هٽڻ - زور هٽڻ - ٻل هٽڻ. پڌارٿ هٽڻ - ڏاڍو هٽڻ - مال هٽڻ - زر هٽڻ.

= وچين: ث. صفت. وچ واري. وچينءَ جو وقت - عصر.

= وچين آڳر: ث. وچ واري آڱر. بدمعاش - جهگڙالو. جهيڙا وجهائيندڙ.

● وچارڻ: مصدر. چيڙائڻ - ويچارڻ - ويچارا ڏيڻ.

● وچارڻ: مصدر. خيال ڪرڻ - ويچارڻ - سوچڻ - خيال ڊوڙائڻ - سمجهڻ - پسروڙڻ - پرکڻ - پائڻ - ارادو ڪرڻ. (وچاريو - وچاريندو - وچاريل).

= وچار ۽ وچارَ: ذ. ويچار - شڪتي - ڏيان - خيال - سوچ - سمجهه - غور - خوض - ڳٽ. عيب - اوڻائي - ڪمي - ڪهتائي.

= وچارو ۽ وچارا: ذ. ويچارو.

● وچان: ظرف. وچ مان.

= وچان پٺتن: ملهه جو وارو - ملهه جو انگ - ڪُشتي وڙهڻ جو انگ. چڪي پٽڻ.

= وِچانُ پَردا کڍڻُ: دوئي دور ٿيڻ - شڪ شبها هليا وڃڻ - ٻيائي نڪري وڃڻ - غير نڪري وڃڻ. دوستي پڪي ٿيڻ - محبت جو يقين ٿي وڃڻ.

= وِچانُ ٻوڙُ: ہن ڏرين جي وچ ۾ ٻوڙ. ملهه جو وارو ڪرڻ.

= وِچانُ ڏيڻُ: ملهه جو وارو - چڪي ڪٽڻ.

= وِچانُ ڪَيڏُ: چڪي ڪٽڻ - پٿي ڪٽڻ - زمين تان ڪشي ڪٽڻ - زور ڏيڻ.

= وِچانُ وَرڻُ: ملهه جو انگ، اڳيان اچڻ، گوڏن تي آڏ ڏيڻ.

= وِچانُ وِهڻُ: وچ ۾ ويهڻ.

= وِچانھُونُ: وچولو - وچائين - وچ مان - وچان لنگهي وڃڻ. رستو - راهه - واٽ - دڳ - ٻيچرو - مارڪ - سڳُرُ - سيرو - سيرُ - ڊَهُ. دستور - رواج - رسم - وجه - وٽينگ - ونگ - طرح - طرز - طرف - پاسو. پنڌ - دوري - سفر - پهار - ڪت - چال چلڻ - اطوار - روش.

= وِچانڊَرُ ۽ وِچانڊَرَ: ذ. وِڇانڊرُ. فرق - تفاوت.

= وِچا واهُو: آمين - ٽياڪر - ثالث - فيصلو ڪندڙ.

● وِچِتِرُ ۽ وِچِتِرَ: ذ. (سن. وِچِتِرَ) عجيب - حيرت انگيز - حيرت ۾ وجهندڙ. نرالو - نيارو.

● وِچِتّرالُ: ذ. گهوڙي جي پنڊ جو هڪ قسم (قدم ۾ راڻو ڪڍيل).

● وِچِرَڻُ: مصدر. (سن. وِچَلَنَ = ٽئين وات تان ڪسڪي وڃڻ) گهبرائڻ. بي صبر ٿيڻ. حيران ٿيڻ - پريشان ٿيڻ - خفي ٿيڻ - سُڃجهڻ - خفا ٿيڻ - ناراض ٿيڻ - ڪاوڙجڻ - ڏمرجڻ - رنج ٿيڻ. منهان لڳڻ - چڙ ڏيارڻ.

" چڌ چئين حق، جي وڙهين جي وچرين "
(شاهه).

(وچريو - وچرندو - وچريل).

= وِچِرائِيڻُ: مصدر. ڪاوڙائڻ - رنجائڻ - ڏکوئڻ - ناراض ڪرڻ - ڏمرائڻ - ڏنجهائڻ.

● وِچُڙُ ۽ وِچُڙَ (ڪ): ذ. وچون رسو - وچين نوڙي. جيئن هڪپي جي جندن تي وري جا ٻئي چيڙا رکي، وري کي وچ ۾ مضبوطيءَ سان هڏل رسو، جيئن واڇ يا مينهن ۾ ڪيري نه ٻوي، ڪوهستاني زالون طوفاني ارسات ۾ آن رسي جي خاص خبر رکن.

● وِچُڙُ ۽ وِچُڙَ: ذ. وَکَڙُ - وَرُ - ٻيچ - مروڙ - وراکو.

● وَچُڙّالُ ۽ وَچُڙّالَ: ذ. آڻُ - ميو - چانگو - توڙو. رلو - رَهُ هلندڙ جانور.

● وَچُڙڻُ: مصدر. (سن. چَنْڊُ = چڙڻ). چڙڻُ - ڪاوڙ ڪرڻ. ويڙهي وڃڻ. چنبڙڻ - جهڙڻ - لڳڻ - جهلڻ - جهڙڻ - پڪڙڻ. ونڻ. ويڙهڻ - لپيٽڻ - وراکڻ. لِپلائڻ - عاجزي ڪرڻ - منٿ ڪرڻ. پڪڙڻ - (مرض) ڦهلجڻ. (وچڙيو - وچڙندو - وچڙيل).

= وِچُڙُ ۽ وَچُڙُونُ: ذ. چنبڙ - چُهٽ - جهٽ - پڪڙ - لپيٽ - وراک - ڪيڪوٽ - منٿ. پڪڙ - ڦهل. لڳڻ واري حالت.

= وِچُڙَندڙُ مَرَضُ: ذ. پڪڙلندڙ بيماري - وچڙندڙ بيماري.

= وِچِڙِيُ هَوَنُ: وڙهي ٻوڙ - جهيڙو ڪرڻ - ڦڙو ڪرڻ - اٽڪي ٻوڙ - ڳنڍجي ٻوڙ.

● وَچَنُ ۽ وَچَنَ: ذ. (سن. وَچُنَ > وَچُ = ڳالهائڻ) لفظ. ٻولي. گفتگو. ٻول - انجام - وعدو - سُخن - قَوْل - اقرار - پرتگيا - ٻرڻ - ڪلام - ڳالهه. سُنهڻُ - وِيساهه - قسم - ساک. ٻَت - ڏَتُ ٻَتُ.

= وَچَنُ ڏيڻُ: انجام ڏيڻ - ٻول ڏيڻ - قَوْل ڏيڻ - اقرار ڏيڻ - سُنهڻ ڏيڻ - ساک ڏيڻ - وِيساهه ڏيڻ.

= وچنُ ڪرڻُ: انجام ڪرڻ - وعدو ڪرڻ - ٻول ڪرڻ - سخن ڪرڻ - ڪلام ڪرڻ - زبان ڪرڻ - اقرار ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= وچنّ وڻڻ: بول وڻ - وعدو وڻ - انجام وڻ - اقرار وڻ - زبان وڻ - قسم وڻ - سُنهن وڻ - ساک وڻ - ويساه. وڻ. ڪنهن ۾ ڏرمي ڪتاب مان ۾ لفظ پڙهڻ.

= وچنّيي: ذ. صفت. وچن جو - وچن وارو - بول ڏيندڙ - انجام ڏيندڙ - وعدو ڪندڙ - اقرار ڪندڙ - زبان ڪندڙ - سُنهن ڪندڙ.

● وِچو ۽ وِچا: ذ. ٽيڪ - آڌار - آڌ - آسرو - جهلڻ. ڪارو سڪو جو لانديون جي وچ ۾ پڌ جي. (ڪ).

● وِچُورَنّ: مصدر. (سن. وَچ = ڳالهائڻ). وچور ڏيڻ - تفصيل ڏيڻ - سرهستو احوال ڏيڻ - ڪيفيت بيان ڪرڻ - تفصيلوار نروار ڪرڻ - نروار ڪري ڏيکارڻ - ظاهر ڪرڻ. تفصيلوار بيان ڪرڻ. (وچوريو - وچورپندو - وچوريل).

= وِچُورُ ۽ وِچُورَ: ذ. وِڌيت - وچوڙ - تفصيل - پرچون - سلسليوار - مفصل - سمجهاڻي. ڪن به اسمن جي تفصيل کي چئجي.

= وِچُورُ وِجهنّ: مصدر. ليکو ڪرڻ - حساب ڪرڻ - تفصيل وجهڻ - سلسلو ڏيڻ.

● وِچُوڙَنّ: مصدر. تفصيل ڪيڻ - سلسلووجهڻ - حساب ڪيڻ - ليکو صاف ڪرڻ.

= وِچُوڙِيُ ۽ وِچُوڙِيُونّ: ث. ڪڪائين گهر جي وچ ۾ جهاڻ ۽ ٿوڻن مان پڌل ڏاڪو - لانديءَ جي وچين ڪاٺيءَ ۾ پڌل ڏاڪو - ڏاس جو ٿهيل ڏاڪو - نوڙي.

● وِچولو ۽ وِچولا: ذ. وچون - درمياني - وچڙو. ذ. سنڌ مُلڪ جو وچون حصو.

● وِچُولو: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِچُونّ ۽ وِچانّ: ذ. وچوارو - پورو پنو - درمياني - وچڙو.

= وِچُونّ ڪُڇو ٽِيڻ: خوشامدي ٽيڻ - چاپلوس ٽيڻ. راز محرم ٽيڻ - ڳجهي حال ۾ شريڪ ٽيڻ - ڳجهو سماءُ لهڻ.

= وِچُونڙو: وچوارو - پوروپنو - درمياني - وچڙو.

وچولي ماپ جو - پوري پني ماپ جو - اڌرو جهڙو - واجبي. آلپ - موچارو - مڌيم - معتدل.

● وِچُونّ ڏَهَرُ (ث): ذ. تعلقي چاچري ۾ ڏهر يا پِٽڻ جي وچواري آباد ميدان جو نالو.

● وِچُونُو ۽ وِچُونُا: ذ. وچ ۾ هلندڙ - بن جي وچ ۾ ٿيندڙ. دلال - ٽياڪر. ثالث - امين - مشير.

● وِچُويو ۽ وِچُويا (ل): ذ. وچ ۾ ٿيندڙ - بن رڻلن کي پرچائيندڙ. دلال - ٽياڪر - منصف - ثالث - امين - مشير.

● وِچِينّ ۽ وِچِيُونّ: ث. بن پهرن ۾ سانجهيءَ جي وچواري وقت - ٽهپري - مسلمانن جي نماز جو هڪ وقت - نماز مغرب کان سج غروب ٿيڻ کان ڪجهه اڳ واري وقت. ملهه ۾ ٽنگن جي وچان هنيل انگڙو - جانڌو. چيچ کان ٿيون نمبر آگر جو نالو.

= وِچِينّ آگُرُ: ث. هٿ ۾ وچواري ڏکهي آگر. شود و - بدمعاش - اوباش - ڪالينگهو - ٻچاڙو - وچڪتيو - گلا خور - چيٽا پور. منافق - دلال - پڙوو - ٻهڙو - ڪمينو - لچو - لفنگو.

● وِچِينّ آگُرُ بَٽُجَنّ: مقبول ٽيڻ - معزز ٽيڻ - معتبر ٻڌجڻ - شريف ٽيڻ - قبول ٿيڻ. ڪهي ٽڪي رئيس ٽي ٿيڻ - وڏيرو ٽي ٿيڻ - ٻچاڙو ٽي ٿيڻ. بدمعاش ٽي ٿيڻ - ٻڌيل ٽي ٿيڻ - چوڏري ٽي ٿيڻ - پريو مڙس ٽي ٿيڻ - اوباش ٽي ٿيڻ - منافق ٽي ٿيڻ. دلال ٻڌجڻ - وچڪتيو ٻڌجڻ - چيٽا پور ٻڌجڻ.

= وِچِينّ جو وقتُ: ٽهپريءَ جو وقت - نماز جو ٽيون وقت.

= وِچِينّ ڪاٺَ: ٽيڙهي ڪٺَرَ - آڏي ويڙ - آريبي ويڙ.

= وِچِينّ هَٿُنّ: ڳجهي وچ - ڪُٽ ڪرڻ - فريب ڪرڻ - دغا ڪرڻ - ڪهيبي ڪرڻ - ڪوٽ ڪرڻ.

● وِچَ ۽ وِچُونّ: ث. (سن. وتس = ٻار) مهينهنّ جو مونٽ ڦر - نئين مهينهنّ. نئين ۽ سادي ڦر مهينهنّ جو - ٻاڙي - ڏيهاڙ.

Gul Hayat Institute

= وَچارُ ۴ وَچارَ: ذ. وچڻ وارو ۽ انهن جو چاريندڙ. وَچون ڏاريندڙ- مينهن جا ساديءَ ڪر پاليندڙ- وچڻ وارو- ميهار.

"تـار تـرنـدس، لُـڙ لـنـگهـنـديس،
وينديس وت وچارَ ساهر سائر سِيڙ ۾."
(سهڻي شاهه)

● وچاتُ ۴ وچاتَ: ذ. (سن. ويُوَسايـ = واپار) ڀهراڙيءَ جو واپاري. سوداگر- واپاري- وٽجارو. پلاوٽو- مُنيب. ڪلن جو ڏو خريدار. مزمان. ڀهراڙيءَ جو رهاڪو. ڳوٺاڻو- جتُ.

= وچاتِپڻو ۴ وچاتِپڻا: ذ. صفت. دلالي- ڇاپڙائي- منافقي- ڏوتپائي- ڏوت.

= وچاتِڪو ۴ وچاتِڪا: ذ. صفت. واپارڪو- وٽجارڪو- سوداگراڻو- تجارتي- واپار ساٿ- واپارڪو.

= وچاتيءَ ۴ وچاتيُ: ذ. سودو واپار- تجارت- وٽج- وچائتي- سوداگري. ڏنڊو- پيشو- ڪِرتُ.

● وچتُ ۴ وچتَ (ل- ڪ): ذ. صفت. چار آڳر ماپ- چاڙڪي. وچائتو- ٽورو ڦري- ڦريرو.

● وچاڻو ۴ وچاڻا (ڪ): ذ. سُڌريل- زمين جو ٽڪر. سنوار يل زمين جو ٽڪر- ڪڙَ ڪڙ نڪتل زمين جو ٽڪر.

● وچاڙَ ورڻُ: تمام طاقت هڻڻ. جسم تي گوشت هڻڻ. ٽلهو. متارو- سڪمو- طاقتور.

● وچاڻُ ۴ وچاڻَ (ٿ): ذ. هنڊ- بسترو- ٽپڙ- گلم- غاليچو. ڪيس. پٽراڻي.

● وچاڻو ۴ وچاڻا: ذ. (سن. وِ سُتَرَ = بسترو) بسترو- هنڊ.

● وچاڻيُ: مصدر. پڪيڙڻ- وچائڻ- ڦهلائڻ- پٽارڻ- وِ ڪيرڻ. پٽيرڻ- ڪولڻ. (وچايو- وچائيندو- وچايل).

● وچاڻيُ ۴ وچاڻَ: ذ. صفت. دلالي- واپاري- وٽجارو- سوداگر. خريداري. ڇاپڙو- منافق- ڏوتو.

= وَچاڻِتپائيُ: ڇاپڙائي- ڏوتپائي- لائي چائي- منافقي.

● وچائيُ: مصدر. (سن. وِسُتَرَ = بسترو) ويڪرو ڪرڻ. پٽيرڻ- پکيڙڻ- ڦهلائڻ- وِ ڪيرڻ- ڪولڻ. (وچايو- وچائيندو- وچايل).

= وِچارائيُ: مصدر. پٽارائڻ- ڪولارائڻ- ڦٽلارائڻ- پکڙائڻ.

= وِچائيِ چڏڻُ: پٽارڻ- ڪولڻ- وِ ڪيرڻ- ڦهلائڻ. ڏاڍو مارڻ- سيڪت ڏيڻ- سزا ڏيڻ- بيهوش ڪري چڏڻ- ليتائي رکڻ- وچائي وڃهڻ- حال احوال کان ڪيڙي چڏڻ- ڪنهن کي جو نه رکڻ. ضايع ڪرڻ- ناس ڪرڻ- تباهه ڪرڻ.

= وِچايانُ وارَ: متي مائتي ڪرڻ- سڳاهندي ڳنڍڻ- نئون ناتو جوڙڻ- نئون رستو ٺاهڻ- عزازت پيدا ڪرڻ.

● وِچِرَڻُ (ٿ): مصدر. ٽورو پاڻي وجهي لوڏڻ سان ٽانوَ ڏوئڻ- آگهارڻ- چاچولڻ- جهنجهورڻ. (وچريو- وچريندو- وچريل).

= وِچِر: ڏوئپ- وِ چور.

● وَچُرُ ۴ وَچُرا (ت): ذ. وات جو ويڪرو- وات جو گندو- وات جو هلڪو- سفلو. ٽرڙو- ڪمينو. خراب- ڪِنو- واهيات- بدفضيلتو.

● وِچِڙَڻُ: مصدر. (سن. وِ چِيدَ > وِ چِدر = جدا ڪرڻ) جدا ٿيڻ- الڳ ٿيڻ- علحدو ٿيڻ- ڌار ٿيڻ. پري ٿيڻ- هٿي وڃڻ. وڇڙي وڃڻ. (وِچُڙيو- وِچُڙندو- وِچُڙيل).

● وَچُڙُ ۴ وَچُڙا: ذ. (سن. وَتسُ = وَچُو) پاڏو- وڇ. ڪاهو- لنڊ و ڪاڻ جو ڦر. پاڏو. (ث. وچڙي ۴ وَچڙيُون).

● وِچُنڌڙُ ۴ وِچُنڌڙا: ذ. پيرن جي آڱرين ۾ پائڻ جي زيور جو هڪ قسم.

● وِچِڙِ ۴ وِچِڙِيُون (ڪ): ث. جاريءَ کي ڪائي، رَچوَ کي نقصان پهچائيندڙ مُنگِريُون (رچ جي جاريءَ کي پاڻيءَ ۾ سڪڙجي وڃڻ کان روڪڻ لاءِ لوهي چلا).

● وِچِيڙيُ (ٿ): ث. پيرن جو سنهون سُور.

● وَچُو ۴ وَچا: ذ. (سن. وَتسَ) مينهين جو پاڏو- ڪونهُون. سانهه.

Gal Hayat Institute

ـ وڇيءُ ۽ وڇيءَڻُ: ث. سينهن جو مادي قر- وڇ - پاڏي - ڪولهين.

● وِڇوڻيءُ ۽ وِڇوڻيڻُ: ث. (سن. و = پري + ڇُتْ = ڇُڏڻُ). مفاصلو. تفاوت - وِڇوو. مُهلت. وڇوڻي - مدو - ڪڻ - عرصو - ڇيڻي - ناغو- فرجو - ڪٽو - ساهي. وٿي.

● وِڇوڙڻُ: مصدر. (سن. وِ + ڇِدْر = جدا ڪرڻ). وڇوڙووڇوڙ - جدائي وڇوڙ - الڳ ڪرڻ- جدا ڪرڻ - ڌار ڪرڻ - پري ڪرڻ - دور ڪرڻ. پين ڪرڻ - وِڪر ڪرڻ - آراڌو ڪرڻ - خلاصو ڪرڻ - نيارو ڪرڻ. (وڇوڙيو - وڇوڙيندو - وڇوڙيل).

ـ وِڇوڙُ ۽ وِڇوڙ: ذ. وڇوڙو- جدائي - دوري- ڦوڙائو - فراق - هرهـ - آڇات - آراڌي. وِڪرائي - ڇڙوڇڙ.

ـ وِڇوڙو ۽ وِڇوڙا: ذ. وڇوڙائي - جدائي - دوري - ڦوڙائو - فراق - هرهـ - آڇات - آراڌي. وِڪرائي - ڇڙوڇڙ- الڳائي - الڳ.

ـ وِڇوڙيو ۽ وِڇوڙ يا: ذ. جدا ٿيو - الڳ ٿيو- ڌار ٿيو - نيارو ٿيو - علحدو ٿيو.

ـ وِڇوڙِيُ ۽ وِڇوڙِيُونُ: ث. سُٽهن جي وچ ۾ ڪارو ڏاڳو، جو اڪثر زالون سونهن خاطر پڏن.

● وِڇُونُ ۽ وِڇُونُ: (سن. وِ + رُشْچِكَ. پرا. وِڇُوڻ). پٽڻون - ڏکهي پڇ سان ڏنگيندڙ زهري جيت جو هڪ قسم (اُن کي ساڙي خاڪ ڪري پين دوائن سان ڳڏي معجون ٺاهي ڪارائجي تہ مٿاڻي جي پٽري ۾ ڪنگهہ لاءِ مفيد آهي). چاندي جي زيور جو هڪ قسم، جو پيرن ۾ پائجي. آتشبازيءَ جو هڪ قسم. پرت جو هڪ قسم.

ـ وِڇُونُ ۽ جِيانُ ڏَنڪيڻُ: ستائڻ - اهنجائڻ - آزارڻ - ڏکوئڻ - تڪليف ڏيڻ - نقصان پهچائڻ - چيهو پهچائڻ.

ـ وِڇُونُ ۽ جِيءُ نانِيءُ: ث. ننڍي جيت جو هڪ قسم.

ـ وِڇُونُ وِڙهُ: سُٽڻ جي وڻڻ جو هڪ قسم.

ـ وِڇُونُ وڻُ: ذ. ڳڙنڊَ - (بچ). آڪنڊ.

ـ وِڇُونُ ۽ وارا ڏنڪ هڻڻُ: عذاب ڏيڻ - ايذاءُ ڏيڻ - ڏک ڏيڻ - ستائڻ - چيڇلائڻ - رنجائڻ.

ـ وِڇُونُ ۽ واري عادَتَ رَکڻُ: دل آزاري ڪرڻ جو شيوو ڌارڻ - (سيڪنهن کي) رنجائڻ - ستائڻ - پِتسائڻ - ڏکوئڻ - نقصان پهچائڻ - چيهو رسائڻ - جوکم ڏيڻ.

ـ وِڇُونُ جهـوڙُ: لاک رتي آنَ مان ٺهيل وڏو ڏٻوسر جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڪچ ڪوڏيون وغيره ڳٽي زالون ڳهرن جي چت جي وچ ۾ سونهن، نزاڪت لاءِ ٽنگجين). جهوڙو.

ـ وِڇُونُ هڻڻُ: آزاربندڙ هڻڻ - ڏکوئيندڙ هڻڻ- رنجائيندڙ هڻڻ - ستائيندڙ هڻڻ - پِتائيندڙ هڻڻ.

ـ وِڇونڻڙو ۽ وِڇُونڻڙا: ذ. پٽڻون - زهري جيت جو هڪ قسم. آتشبازيءَ جو هڪ قسم. پيرن ۾ پائڻ جي زيور جو هڪ قسم.

● وِڇوئانُ: سُٽڻين جو هڪ قسم.

● وِڇوڻ: ث. جيت جو هڪ قسم.

● وڇيرَ ۽ وڇيروُنُ: ث. (سن. وتْسَ). سينهن جو مادي قر- نديءَ وچ - پاڏي.

● وڇيرُ ۽ وڇيرَ: ذ. ڳاهو - وهڙو.

● وِڇيرڻُ (ل): مصدر. ڏاڙڻ - صاف ڪرڻ- آڳهارڻ - چاڇولڻ. ڇڇولڻ. (وِڇيريو - وِڇيريندو- وِڇيريل).

● وڇيرو ۽ وڇيرا: ذ. (سن. وتْسَ = وڇو). گهوڙيءَ جو نر قر - گهوڙيءَ جو ننڍو بچو. ڀهاڻ. (اسم خاص). تعنقي ڪوڙيءَ ۾ ديهہ جو نالو.

ـ وِڇيرِيُ ۽ وِڇيرِيُونُ: ث. گهوڙيءَ جو مادي قر. (اسم خاص). ٿر ملڪ ۾ هڪ ڏهر جو نالو.

● وِڇيڙو ۽ وِڇيڙا: ذ. (سن. وتْسَ). گهوڙيءَ جو قر - بچو - تازو چاول قر.

● وِڇِيڻُ: ث. ڇڇي - ڪِرڙي.

● وحدانِيءُ: گفتگو - ڳالهاڻ - وظيفو - ورد. هرڪنهن ڳالهہ جو ذر ذر ڇوڻ. عادت- فطرت. ضد.

Gul Hayat Institute

ـ وحدانيءُ لڪڻُ: وظيفه پڙهڻ لاءِ ڪنهن گاله کي وري وري وڃائڻ ـ دهرائڻ.
● وحدانيتُ: (ع). هيڪڙائي ـ اڪيلائي ـ يڪتائي. يڪانگي. هڪ هڻ ـ هڪڙو هڻ. هڪ ڏڻي تعالي. (اهو عقيدو جنهن موجب خدا جي ذات هڪ آهي، ديوي ديوتائون ڪوڙ سچا آهن، عبادت رڳو خدا تعالي جي ڪبي آهي، اهو عقيدو جنهن موجب واجب الوجود رڳو هڪ ئي آهي).
● وحدتَ ۽ وحدتُونُ: ث. (ع). هيڪڙائي ـ يڪ وجودي ـ ايڪتا ـ ايڪائي ـ فرديت ـ تنهاهي ـ اڪيلائي. توحيد. ميلاپ ـ ايڪو ـ اتفاق ـ يڪاني ـ (ٻڌي يا ڪثرت جو ضد). مقرر عادت.
ـ وحدت الوجود: ذ. سموري موجودات ڪي خدا تعالي جو وجود ڪري مڃڻ ـ ڪائنات جي هرذري ذري ڪي خدا تعالي جو وجود سمجهڻ. قدرت جي ٻيدا ڪيل شين ڪي خدا تعالي جو وجود سمجهڻ.
● وحدت تانُ: هيڪڙائي مان ـ اڪيلائي مان ـ يڪ وجودي مان ـ تنهائي مان.
ـ وحدتَ ٿيءُ وڃڻ: عادت ٿي وڃڻ ـ ورد ٿي وڃڻ ـ وظيفو ٿي وڃڻ. مقرر هير ٻڌجي وڃڻ.
ـ وحدت وِيا: وحدت ۾ ويا.
● وحدتِ پڻُ: شوخ ٿيڻ ـ بي ادب ٿيڻ ـ نرلجو ٿيڻ ـ حال احوال ڪان نڪرڻ ـ وجد ۾ ٻوڙ ـ گهڻ ۾ ٻوڙ ـ ٻي ڪنهن جو خيال نه ڪرڻ.
● وحدهُ: هُو (الله تعالي) هڪ آهي ـ هو هڪڙوئي آهي.
ـ وحدهُ لاشريڪ له: هو هڪڙو (آهي). ناهي ڪو شريڪ هن جو يا هن سان.
● وحشُ: ذ. صفت. (ع). وحشي يا جهنگلي جانور. مرون. ڍور. جهنگلي جانور ـ خراب ـ بد ـ زشت. ڇڏو ڪنو.
"رسنو سو ريشان ڪي وجوش وٽاءِ."
(آهري ـ شاهه)
ـ وحشتَ ۽ وحشتُونُ: ث. جهنگليڻ ـ جانورن جهڙي حالت. جانورن وانگر انسان کان نفرت. ظلم. ڏوڪ. خوف. سودا ـ خفقان ـ گهبراهٽ. جنون ـ چريائي ـ ديوانگي. حيوانيت. جهالت. آداسي ـ مايوسي ـ بيچيني.
ـ وحشتَ زدهُ: خوف ۾ ورتل ـ ڊپ ۾ ورتل ـ خوفائتو ـ ڊپاڻتو ـ گهبرايل.
ـ وحشيُ ۽ وحشِيُ: ذ. صفت. جهنگلي ـ ان گهڙيو. ظالم ـ خوفائتو. سنگدل ـ ڪٺور ـ بي رحم ـ نردئي ـ قهار ـ ڪٽيل. جانورن جهڙي هات ڪندڙ. چريو ـ جنوني.
● وحُوشُ: ذ. جمع وحشُ جو. جهنگلي جانور ـ مرون. ڍور.
● وحيُ ۽ وحيِ: ذ. (ع). خدا جي طرفان آيل حڪم (ڪنهن ملائڪ جي هٿان) ـ ڄڻائي ـ لسانِ غيب ـ هشارت آڪاس ـ واڻي ـ الهام. نڀين خبر. دل ۾ ڪا گاله وجهڻ. الله جو ڪنهن ماڻهوءَ کي پيغام پهچائڻ. لکي گاله چوڻ ـ ڪجهه ۾ گالهائڻ. اشارو ڪرڻ. خدا جو پيغام ـ ڏکيل گاله ـ نرم سخن.
● وحِيدُ: ذ. صفت. (ع. وحد). اڪيلو ـ هڪڙو ـ يڪانو ـ تنها. الڳ.
● وعدُ ۽ وعدَ (ڪ): ذ. عهد ـ وعدو ـ انجام ـ اقرار ـ قوڙ ـ ٻول ـ وچن ـ پرن ـ ساک ـ دوئي.
● وِداعُ ۽ وِداعَ: ذ. (ع). سوڪلائي ـ رخصت ـ ڇوٽي ـ الوداع ـ خدا حافظي ـ آسرو الله جو ـ الله تُهار.
● وِداڻيُ: ذ. هلواڻي ٻاوچن جو هڪ قبيلو.
● وِدمانُ: صفت. (سن وِدْيَمان). حاضر ـ موجود ـ هڪيو.
● ودڻُ (ڀ): مصدر. ٻهڻ ـ ڪڙو رهڻ ـ ايو رهڻ. وڻڻ. جهلڻ ـ ڀڪڙڻ. (وديو ـ وديندو ـ وديل).
● وِدْوا ۽ وِدْوانُونُ: ث. بيوه ـ رن زال ـ رن ـ ڏنيل ـ ڏني ـ ڦلانونتي ـ ڏڪا ڳڻ ـ رنڙي ـ وڏوا.
● وِدْوانُ ۽ وِدِوانُ: ذ. صفت. وِدْيا + وان). وديا وان ـ عالم ـ جاڻو ـ ماهر ـ عاقل ـ فاضل. هوشيار ـ علم وارو ـ جاڻ وارو ـ پروڙ وارو ـ سمجهه وارو. هوشوان ـ هوش وارو ـ هوشمند. تعليم يافته ـ پڙهيل ـ پنڊت.

Gul Hayat Institute

● وِدِيا ۽ وِدِيائُونُ: ث. (سن). علم- سائينس- جاڻ- پروڙ- ٻُڌي- عقل- هوش- فهم- ذهن- گيان- ٻُوجهه- سمجهه. گن- فن- ٻُڌ- دانش- واقفيت. حقيقت. هندن ويدن کي چوڏهن قسمن ۾ ورهايو آهي. چار وید- ويدن جا ڇهه انگ، يعني، صرف، نحو، عروض، بيان، هئيت. پراڻ يعني آرهيات.

= وِدِيا دِيُنُ ڪَرَڻُ: سکيا ونڻ- علم پرائڻ- تعليم حاصل ڪرڻ- گيان حاصل ڪرڻ.

= وِدِيارٿِيُ: ذ. صفت. شاگرد- سيکڙات- طالب العلم- سکندڙ- پڙهندڙ.

= وِدِيالُو: ذ. وِدِيالَيَ- وديا ونڻ جي جاءِ.

= وِدِيالَيَ: ذ. مڪتب- علم جي جاءِ- مدرسو- درسگاهه- سُڪول- ڪاليج- مڪتب- پانشالا.

= وِدِياوانُ ۽ وِدِياوانَ: ذ. صفت. ودوان- عالم- فاضل- عاقل- چاڻو- پڙهيل- علمي- هوشيار- وگيانڪ- قابل- ڏاهو- سياڻو- سمجهو- ذهين- هوشمند- هوشوان.

● وِدِيُسُ ۽ وِدِيُسَ: ذ. (سن. وِدِيش) پرديس- پرائو ملڪ- پرائو ڏيهه- ڏاريو ملڪ- ڏاري جاءِ- ڏاريو ماڳ- ڏورانهون ملڪ- غيروطن- ولايت.

● وِدِيُشُ ۽ وِدِيُشَ: ذ. صفت. (سن. وديش < وِ=پري+دِيشُ=ملڪ) ڏاريو ملڪ- غير وطن- پرائو ڏيهه- ڏاريو ملڪ- ڏاريو ماڳ- ڏاريو ملڪ- پرڏيهه- غير ملڪ- پرديس.

= وِدِيشِيُ ۽ وِدِيشِيُ: ذ. صفت. غيرملڪي- پرڏيهي. غير- ڏاريو- پرديسي- ٻئي ملڪ جو- ڏاڻي ڏيهه جو- غير وطني. راهي- مسافر- پرائو- پرڏيهي.

● وَڌِ: ث. (سن. وَرُ (ي) ڌِ=واڌارو) واڌو- واڌارو. ترقي- زيادتي. وڌيڪ- زيادهه- گهٽو- ٻهون- جهجهو- ڪُهل- جال- سرس- گائبو- سبيل- گهٽي ٽي- گهٽيءَ وارو- سکيو- ستابو- آسود و- سُکيي.

= وَڌِ پَوَڻُ: گهٽتائي ٽيڻ- ڪا مصيبت اچڻ- بدسوڻ ٽيڻ- آفت. ڪنهن حادثي سبب ماڻهو مرڻ.

● وَڌِ ٽِيڻُ: ندا. شال وڌ هُجڻ- شال سکيو هجڻ- شال آسود و هجڻ- شال سلامت هجڻ- شال زنده رهڻ- دعا جو هڪ قسم.

= وَڌِ واڌِيرُو: گهٽو زياده- گهٽو وڌيڪ- تمام جهجهو- تمام ٻهون- جال- سرس.

= وَڌِ وِڌِيرِيُ (ث): ٻئي ڪان وڌيڪ چڙهت. چاڙهو- زيادتي. چڙهي لهڻ- وڌي ڪا شيءِ هٿ.

= وَڌَ وَڌِيرُو (ث): زبردست ماڻهو- خراب ماڻهو- بدلڇڻ انسان- بدنام- خوار.

● وَڌُ ۽ وَڌَ (ڪ): ذ. پٽ وغيره جي وند- گهرجي ماڻي- گهر جي لاءِ پٽ.

= وَڌَ ۽ وَڌَپُونُ: ث. وڌڻ جو ڪم- وند ڪرڻ- ورڇ ڪرڻ- تقسيم ڪرڻ- ورهاست.

● وَڌَ: شاستر جو حڪم- پوريءَ ريت.

= وَڌَ نِکِيدِ ڪَرَڻُ: ويچار سان لکيڙ ڪرڻ- جوڳ اجوڳ ڏسڻ.

● وِڌِ: ث. (سن). هندن ۾ آها ناپاڪائيءَ جي حالت (جنهن ۾ فوتيءَ کي سنان سرب هٿ نه اچي). ٻڌيءَ کي مارڻ ڪري ٽيل ناپاڪائي. رسم جو هڪ قسم، جو هندن ۾ ٿئي، جيڪو ماڻهو گناهه ڪري مري وڃي تہ پوءِ آنهيءَ سُنهي ماڻهوءَ جا گناهه پاپ سڀ گهر جا پاڻي پاڻ تي کڻي، ۽ انهيءَ پاپ لاهڻ لاءِ خيراتون دان پُڃ ڪن. حقيقت- سڌ- پروڙ- سماچار- خبر چار.

= وِڌِ پَوَڻُ: بنا سنان سرب جي موت ٽيڻ ڪري، چوت جو لهڻ يا پاپ جو لهڻ.

= وِڌِڙِيوُ ۽ وِڌِڙِيا: ذ. صفت. وِڌِ لهڻ- گنهگار- پاپي- ظالم- ڏوهي. خراب ماڻهو.

= وِڌِ لهڻ: وِڌِ پوڻ.

= وِڌِ ڪَرُمُ: وِڌِ لهرائڻ جي ڪري. معاف ٽيڻ جهڙو ڪم، جو ڪنهن پاپي ماڻهوءَ کان ڪرائڻ واري حالت.

= وِڌِ لهرائيڻُ: وِڌِ پوڻ جي پاپ جو پراچت ڪرڻ. گناهه جهڙي ڪم کان چوٽڪارو.

Gul Hayat Institute

حاصل ڪرڻ - ڪيتو لوڙڻ - پوري ڏيڻ - پراسچت ڪرڻ - ڪنارو ڏيڻ.

● وَڈا: وڏائ - زيادتي. (اسم خاص). تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِڈاتا ۽ وِڈاتائُنْ: ذ. (سن. وِڌاتَرْ) قسمت جي ديوي. چٽي - پاڪ - نصيب - قسمت.

● وِڈاپ: سونءُ ۾ورو صاف ٽيل نه هجي - سون صاف ڪرڻ وقت سون جي ڦٽي ٿوڻ جي حالت.

● وَڈاري اچڻُ: ان ڪيي اچڻ.

● وَڈانَوِي: صفت. نوانوي - هڪ سؤ مان هڪ انگ گهٽ وارو عدد.

● وَڈاڻُ: ذ. (سن. وَرْدْ = وڌڻ) واڌائي - مبارڪ - واڌاڻو. شادمانو - خوشيءَ جو وقت.

● وَڈائيُ (ت): اسم خاص. ذات جو نالو.

● وَڈاوِڙُ ۽ وَڈاوِڙا: ذ. پيٽ ڪان ٻاهر نڪتل حصو (چت جي ڪاڙ جو). ڪنهن به جاءِ جي ماڙيءَ جو ٻاهر نڪتل ٽُڪر - ٽنڊُ - بَڻاءُ - ٺاهڻ - سينگار (جاءِ ۾) - ٺاهه ٺُوهه - زينت - ٻيهڪ. سونهن - زيب.

● وَڈائِنْ: مصدر. سرمائڻ - زور وڌائڻ - اضافو ڏيڻ - چاڙهڻ. واڌ ڏيڻ - وڏو ڪرڻ - ڪشادو ڪرڻ - زياده ڪرڻ - ڦهلائڻ - پسارڻ - پکيڙڻ. لاهڻ. لٽڻ. آڻاءُ ڪرڻ - وڏائي ڀالهه ڪرڻ. وستار ڪرڻ - شرح ڪرڻ. هارائڻ - لاهڻ - ديگڙي مان ڪيڻ. وڌهڻ. (وڏايو - وڏائيندو - وڏايل).

= وَڈاءُ ۽ وَڈاءَ: ذ. زيادتي - وڏاءُ. واڌ - ليسو - راسوڙو - وستارُ - ڊيگهه - پسارو - ڪهت - ڪوات - ڪاڍ - واڌارو - وراڻ - چاڙهو - سرسي - مالداڻو - پکيڙو - وڏائو - آڻاءُ - مبالغو - زياده بياني.

= وَڈائِي رکڻُ: لاهي رکڻ - ورچي رکڻ - ونڊي رکڻ - تقسيم ڪري رکڻ.

● وَڈائِيُ ۽ وَڈائِيُونْ: ث. مبارڪون - ڪيرون - مبارڪباد - واڌائي - خوشخبري. جَسُ.

● وِڈِڙَ ۽ وِڈِڙَڪُونْ (ت): ث. چنگهه يا پانهن ۾ ڪنهن ڦٽ جي آڪيڙ سبان ڪوڙهي. نري ۾ نڪتل ڪوڙهي. ڪُنهر - ويلڙ.

= وِڈِڙَ ڪَ ٽِيڻُ: نري ۾ رڳ جو سُڄڻ - ويلڙ نڪرڻ - نري ۾ ڪوڙهي پيدا ٿيڻ - ڪُنهر آڻي ٿوڻ.

● وِڈِڙِيا: اسم خاص. (ڪاري ۾ رهندڙ) هڪ ذات جو نالو.

● وِڈِڙِيوُ ۽ وِڈِڙِيا: ذ. صفت. (سن. وَڏيتِ يسيَ) چريو - چرپٽ - سودائي.

● وَڈُڪُ ۽ وَڈُڪَ: ذ. صفت. زياده - وڏيڪ - سڃيه - اجايو - سرس - گهڻو - جهجهو - هيڪاري. زياد تي - وڏيڪائي - گهڻ - فرط - فاضل - واڌو - فالتو - زائد. ڪثرت - اضافو - واڌارو. (ث). زياد تي - وڏيڪائي - جهجهائي - گهڻائي.

= وَڈُڪ جو ٻاڪوُ: وڏندڙ ۾ حصو - نفعي واري شيءِ.

= وَڈُڪَ رَکڻُ: فوقيت رکڻ - مان رکڻ - عزت رکڻ - آبرو رکڻ. وڏائي رکڻ - وڏاءُ رکڻ - برتر هڻڻ - زور رکڻ. طاقت رکڻ - ڪنهن ڪان اعليٰ يا آتر هڻڻ.

● وَڈَنْتُ ۽ وَڈَنْتَ: ذ. صفت. وڏندڙ - وڏندو - سائو - آباد - سرسير - ساڇو - سڀاڳو - سڄاڻو - فرخنده - وڏَندُ.

● وَڈَنْدُ ۽ وَڈَنْدَ: ذ. صفت. سائو - آباد - سرسبزُ - ساڇو - وڏَنْتُ.

● وَڈَنْدُو ۽ وَڈَنْڈا: ذ. ارٿ - سنپاڻ - سنيڻ - بنائڻ - وڏندو. ڪير ۾ ڪتائي وڌهڻ - ڪير جو ڇمڻ.

● وَڈَنانا: طرحين طرحين ريتن سان - جدا جدا نمونن سان - الڳ الڳ رسمن سان. نيارا نمونا.

● وَڈَنُ: مصدر. (سن. وَرْدْ) آسرڻ - آپرڻ - زياده ٿيڻ. جهجهو ٿيڻ - گهڻو ٿيڻ - ڪشادو ٿيڻ - مٽو ٿيڻ - وڏڻ - ويجهڻ - ڪيچ ٿيڻ - ڪيت ٿيڻ - آڏڻ - چڙهڻ - سائوٽيڻ - سرسبز - سڄڻ مورڻ - پکڙڻ - ڦهلجڻ. پرچڻ - پروسڻ - پهائڻ - وڌهڻ. ونڊڻ - ورهڻ - تقسيم ڪرڻ - ورچ ڪرڻ - پائڻ - ورهائڻ. اوسراڻ - هلڻ. جلد پنڌ ڪرڻ. اوپڙ - اوپر. (وَڈيو - وڏندو - وڏيل).

Gul Hayat Institute

■ وَڏندي وڪ: وڏي ٽڪڙي وڪ - وڏو قدم - برانگهه.

■ وَڏيل وڏيل: جوڙ ڏنل.

■ وَڏي وَڏن: اڳتي وڃڻ - ٽڪو هڻڻ - وڌيڪ يا گهڻو ٿيڻ. وڏان لنگهڻ - وانجڻ - اڳتي نڪري وڃڻ - گوءِ ڪڍڻ - شه ڏيڻ - بازي ڪڍڻ.

■ وَڏي وڏ ٿيڻ: زورونڊ - طاقت وارو ٿيڻ - پلوان ٿيڻ - جوان ٿيڻ. ظلم ڪرڻ. چالاڪ ٿيڻ - حرفت باز ٿيڻ - هوشيار ٿيڻ - سياڻو ٿيڻ - سمجهو ٿيڻ. پيڙه پختي ٿيڻ - بنياد پڪو ٿيڻ - پيرن تي بيهڻ - پنهنجو پاڻ تي مدار رکڻ - پاڻ پرو ٿيڻ.

● وَڏَڻ ۽ وَڏڻ: ذ. ڏاتڻوئي برتن جو هڪ قسم، جنهن ۾ ڪساڙو وغيره ترجي - ڪٽيڻ. واڙ - ورڊي - وڏاءِ - زيادتي.

● وَڏٽڪَ ۽ وَڏٽڪُون: ث. ڪوڙهو - ڪنهر - ويماڻ. جيڪڏهن هير ۾ قرڙي ٽڻي تہ آن جي سُور جي ڪري ستر جي چڏي وڃ ٽيل ڪوڙهو.

● وَڏٽِي: ث. ڏاتوءَ جو هڪ قسم - چمچي جو هڪ قسم - ڏوئي - ڪٽيڻ - ڪفگير. هڏڪوئي.

● وَڏو وَڏ: ذ. جلد وڌندڙ ٻار. ڏيئون - ڏيئر.

● وِڏوا ۽ وِڏوائُون: ث. (سن). وِدوا - رَن - ڏَنيل - رنڙي - ٻيوه - ڏني - ڦلاونتي - ڏُهاڳڻ. جنهن جو مڙس مري ويل هجي.

■ وِڏوا آشرَم: رنن زالن جي رهڻ جي جاءِ.

● وَڏي: ويساڻ - سودو. نفعو (آسوڪا راجا جي زماني ۾ مروج).

● وڏِي ۽ وِڏِيُون: ث. (سن. وِڏِ) شاستر يا ڏرم جي آگيا. امر. ڏوهي. رستو - طريقو - ڍنگ. ويدانت جو هڪ قانون يا اصول. حڪم - آگيا. ريت - رسم - رواج.

● وَڏِيا: اسم خاص. ذات جو نالو.

● وَڏِيجا: اسم خاص. ذات جو نالو.

● وَڏِيرڙو ۽ وَڏِيرڙا: ذ. ڪجهه وڏو - ڪجهه زياده - البت - سنوالو - وڏيرڙو.

● وَڏِيڪَ ۽ وَڏِيڪ: ذ. صفت. (سن. اڌِڪ) وڏڪ - زياده - گهڻو - جهجهو - اجايو - بيجاءِ - حد ڪان ٻاهر - واڌو - بيحد - اتينت - اپار. پيو ٻه - سرس - اجايو - سڄيه - فضول - زائد - ٻَهُون - فاضل - ريل چيل - اڻ ميو. اڌڪ (هندن جي مهيني جو نالو، جو هندو ماڻهو ٽين ٽين سالن ڪان پوءِ سال ۾ وڌائين).

■ وَڏِيڪائي ۽ وَڏِيڪائِيُون: ث. وڏيڪي - اجهلائي - گهٽائي - گهڻ - فرط - اڌنڪائي - بالفضولي. نهايت - بسياري - بدپرهيز.

■ وَڏِيڪِي: وڏيڪ - گهٽائي - فرط - گهڻ - نهايت - بسياري - بدپرهيز - اجهلائي - فاضلي - (ظلم جي حد) ٻاچي - باقي.

● وَڏُ ۽ وَڏَ: ث. وڏي هجڻ جي حالت - بزرگي - ڏيرمردي. وڏائي - سن رسيده. (صفت). وڏو.

■ وَڏَ پاڪِي ۽ وَڏَ پاڪِيُون: ذ. صفت. وڏي پاڪ وارو - بخت وارو - پاڪن واري - خوش نصيب - خوش قسمت - بختاور - نصيب واري - سپاڪي - بخت واري.

■ وَڏَڻِ: ث. وڏپڻ - جهوني عمر - وڏپڻو - ڏيري - ٻڍاپو - بزرگي - ٻڍاپڻ - سن رسيده. عزت سان هلڻ - مان داري - مان سان هلت ڪرڻ - پاڻ ڪان وڏي ڪي عزت ڏيڻ. ضعيفي.

■ وَڏَپ ۽ وَڏَپُون: ث. وَڏَ - وڏي عمر - وڏپڻو - بزرگي - ٻُڍاپڻ. وڏائي.

■ وَڏَپڻ: ٻڍاپڻ - بزرگي - وڏي عمر - عمرد راز - سن رسيده.

■ وَڏَ پيٽو ۽ وَڏَ پيٽا (ڪ): ذ. صفت. ڳجهه يا راز ظاهر نہ ڪندڙ. وڏ ڳڙدو - برد بار - وڏي دل وارو - راز پوشيده رکندڙ. (ث. وَڏَ پيٽِي ۽ وَڏَ پيٽِيُون).

■ وَڏَ جِگرائِي ۽ وَڏَ جِگرائِيُون: ث. دل جي ڪشادگي. دليري - بهادري - همٿ - ڪشاده دلي. ادارتا.

ـ وڏو جگرو ۽ وڏو جگرا: ذ. صفت. وڏي دل وارو ـ کشادي دل وارو. پهلوان ـ بهادر ـ سورهيه ـ سورمو ـ دلير ـ بي ڊپو ـ همٿ پريو ـ اعليٰ همٿ ـ اعليٰ دماغ. پڪي ارادي وارو.

ـ وڏو جهولي: ث. صفت. وڏي جهولي واري ـ گرپ واري ـ وڏي جهولي نار.

ـ وڏو خرچو: ذ. گهڻي خرچ وارو ـ گهڻن خرچن وارو ـ مهانگو ـ هٿ ڦاڙ ـ گهڻ خرچائو ـ ڦني چرگند ـ خرچ طلب. وڏو عيالي ـ وڏي ڪٽنب وارو.

ـ وڏو ڏيي (ڪ): ذ. صفت. وڏيرو ـ پٽيل ـ مکي ـ چوڌري. اڳوان ـ سردار ـ حاڪم.

ـ وڏو: ڪل وڏو ـ اعليٰ ـ آئٽم.

ـ وڏو ڦوتو: ذ. صفت. وڏي عيال وارو ـ پيٽوڙي.

ـ وڏو ڦڙو ۽ وڏو ڦڙا: ذ. وڏن ڦڙن وارو (مينهن) ـ وڏن قطرن وارو (مينهن) ـ زوردار (مينهن) ـ سخت (برسات).

ـ وڏو ڦڙو وسڻ: ڏاڍي مار ڏيڻ ـ سخت سزا ڏيڻ. ويڙهه ڪرڻ ـ جدوجهد ڪرڻ ـ ڏڍو ڪرڻ ـ تڪرار ڪرڻ.

ـ وڏو ڪ ۽ وڏو ڪ: ذ. صفت. وڏيرڙو ـ ڪجهه وڏو ـ البت وڏو.

ـ وڏو ڪو: وڏيرو ـ وچولو ـ ڪجهه وڏو ـ البت وڏو ـ ٽورو وڏو ـ ڏاڏو. پڙڏاڏو. سردار. مکي.

ـ وڏو ڦوتو ۽ وڏو ڦوتا: ذ. گهڻو ڪائيندڙ ـ پيٽير ـ پيٽو. پيٽ لٽ ـ مانين ٽوڙ ـ هيچي ـ پيٽوڙ. گهڻي ڪٽنب وارو يا جنهن جا ڪائٽ وارا گهڻا هجن.

ـ وڏو ڪاسائي: ذ. ڳائو گوشت وڪيندڙ ـ وڏو (ماهو) گوشت وڪيندڙ.

ـ وڏو ڪڪ: وڏ جڪ ـ وڏي عمر واري چوڪري.

ـ وڏو ڪائو: ذ. صفت. گهڻو ڪائيندڙ ـ پيٽو ـ پيٽوڙو ـ پيٽير ـ وڏ ڦوتو.

ـ وڏو ڪر دائي ۽ وڏو ڪر دائي: ث. وڏ جگرائي ـ ڪشادگي ـ برد باري ـ وڏ دلي. آدارچتي ـ گهري خيالات.

ـ وڏو ڪڙدو ۽ وڏو ڪڙدا: ذ. صفت. آدارچت. اونهي خيال وارو. ڳجهه سانڍيندڙ. گنبير ـ برد بار ـ اعليٰ دماغ ـ اعليٰ همٿ ـ وڏو جگر ـ همٿ پريو ـ بهادر ـ پهلوان ـ سورهيه ـ ويرُ.

ـ وڏو ڪڙدو ٽيڻ: صابر ٽيڻ ـ صبر وارو ـ حليم سياڻ. هر ڪا ڳالهه دل ۾ سانڍڻ ـ دل جو پختو ۽ مضبوط. ڪشاده دليو. راز فاش نه ڪرڻ ـ ڳجهه ظاهر نه ڪرڻ ـ برد بار ٽيڻ.

ـ وڏو ڪڙدو ٽيڻ: صابر ٽيڻ ـ برد بار ٽيڻ ـ صبر وارو ٽيڻ ـ هر ڪا ڳالهه دل ۾ سانڍڻ ـ دل جو پختو هڻڻ ـ مضبوط دل هڻڻ ـ راز فاش نه ڪرڻ ـ پڙدو رکڻ ـ ڳجهه ظاهر نه ڪرڻ.

ـ وڏو گهرا (ڪ): ذ. صفت. وڏي گهر وارو ـ خاندائي گهر جو اولاد ـ اصل نسل وارو ـ حسب نسب وارو ـ وڏ عيالي. سرداڻو گهر ـ پٽيلاڻو گهر ـ پرئي مڙس جو گهر.

ـ وڏو گهيراڻو ۽ وڏو گهيراڻا: ذ. خاندائي ـ اصيل ـ اعليٰ ـ وڏي ڪٽنب وارو ـ وڏي قبيلي وارو. ٻيل ـ آسودو ـ ساڻو ـ سکيو ـ ستاهو ـ مالدار.

ـ وڏو ل ۽ وڏو ل (ڪ): ذ. صفت. وڏو ـ وڏيرڙو ـ ڪجهه وڏو ـ البت وڏو. بزرگ ـ ٻڍو ـ عمر جو وڏو ـ دراز عمر ـ سن رسيده.

ـ وڏو ماٿهپائي: ث. وڏ ماٿهپي ـ آکڙ بازي.

ـ وڏو ماٿهپيو ۽ وڏو ماٿهپيون: ث. وڏو درجو. وڏائي. عظمت ـ شان ـ مرتبو ـ عزت. وڏائي ـ هٿ ـ ايمان ـ تڪبر ـ آکڙ ـ سيت ـ ٿوت پائي. ترڙائي ـ ڦوندڙ. اشرافت.

ـ وڏو نٽيائي ۽ وڏو نٽيائيون: ث. نندي وڏي جي وچ ۾ تفاوت. فضيلت. ادب انداز ـ نياز نڙت ـ مروت ـ مهرباني ـ لحاظ.

ـ وڏو نٽيائي رکڻ: نندي ۽ وڏي جي وچ ۾ تفاوت ـ ادب جو انداز رکڻ ـ مروت مهرباني رکڻ ـ نياز نڙت رکڻ ـ لحاظ لياقت رکڻ.

ـ وڏو واتو: وڏي وات وارو ـ آهو ماٿهو جنهن جو وات وڏو هجي ـ واترادو ـ واتورو ـ وات ڦاڙ ـ وات

هٿندڙ- يخي هٿندڙ- وات ڦاٽوڙو دهل - گهڻ ڳالهائو- بڪبکيو.

= وَڏ واتيو: ذ. وڏ واتو - وات ڦاڙ.

= وَڏَ وانيُر (ک): ث. وڏي چوڪري - جوان ڏيءَ - دوشيزه. وڏ وَر.

= وَڏَ وَرُ: ث. شاديءَ لائق چوڪري.

= وڏَهٿو ۽ وڏَهٿا (ت): ذ. گهڻو ڪائيندڙ- پيٽوڙو - پيٽيرُ - وڏ قوتو. وڏ سگهو.

● وِڏَ ۽ وِڏُن: ث. عيب - اوٽائي - ويڪ - سقم - بيءُ - وِنگ - گهٽتائي - ڪهٽ - ڏيٺ - آڻ تُڻ - آل - خامي.

● وڏا: ذ. جمع م. بابا ڏاڏا. بزرگ.

● وڏاڙ (ث): ذ. بس ڪرڻ - ناڪارو ڪرڻ. انڪار ڪرڻ.

● وڏائڊَرو ۽ وڏائڊَرا: ذ. (سن. وِرُڌ = وڏڻ). وڏو - آتم - اعليٰ - مها - اعظم - وڏيرو - گهٽيرو - وڏيڪ - وڏو ماڻهو - وڏا - مکيه - ٻيلي - چوڌري - پريو مڙس. عمدو. وڏائيءَ م پريل - هٿ م پريل - ايمان م پريل. زوروارو. مضبوط - ڏاڍو - سخت. (ث. وڏائڊَري). طويل - طول - لنبي - ڊگهي. وڏيون ٻيڙيون - وڏي ڪشتي - وڏي ڊونڊي.

● وڏائِ: ث. وڏائي.

● وڏائُ ۽ وڏائَ: ذ. وٽوهڙ - هٿوڙو - وٽاڙُ - مترڪو - ڪهن - مارتول - لوهارن جو لوهه ڪٽڻ لاءِ هڪ ڳرو لوهه جو اوزار. وڏي نظر. قدءِ قامت. وڏائي. وچن - انجام - اقرار - ٻول - وعدو - ڪاهارو. اڳ ڪيل سؤدو. آئنده سؤدو يا اهو سؤدو جنهن جو مال حاضر نه هجي يعني فصل لهڻ جي اميد تي اهو سؤدو اڳيئي ڪرڻ م اچي وڃاڻ. (سن. واد). وڃائڻ - واڇو - چنڪ - ساز.

= وِڏائو: صفت. ڪاوڙيل. وڏوڙيل.

= وڏائيُ: وڏائ هٿندڙ - مترڪو هٿندڙ- گهنتري - گهڻن هٿندڙ. وٽوهڙ هٿندڙ. ٽاڻارن وت وڏائ هٿندڙ مزور.

= وڏائ هٿندڙ (ت): چوليون ٻانهيءَ جون - ڪناري سان پاڻيءَ جون چوليون لڳڻ - ڪنڊيءَ سان پاڻيءَ جون لهريون لڳڻ.

= وِڏائِڻُ: مصدر. وڏائي ڪرڻ - واڪاڻ. عيبدار ڪرڻ - گلاگير ڪرڻ. (وِڏايو - وڏائيندو - وِڏايل).

● وڏائيُ ۽ وڏائِيُون: ث. بزرگي - عظمت - مرتبو - شان. آڪارُ. قدوقامت. عزت. واڪاڻ. قد. خوبي - خاصيت - اڇائي - ڳٽڻائي - آتمتا - ڳڻ - جوهر - فضيلت - آتر - فوقيت - شرف - قدامت - ڏاڙ - لاف - ٻڙاڪ - مغروري - گهمنڊ - شيخي - هٺ - دماغ - وڏنءَ - هوءَ - دم - اغماض - تڪبر - قونڊ - آڪڙ - هٺ. ايمان - اهنڪار.

= وڏائِتو ۽ وڏائِتا: ذ. صفت. عيب جوئي ڪندڙ - گهٽتائي ڪندڙ - خامي ڪيندڙ - هٺ ڪندڙ - ايمان ڪندڙ - قونڊ ڪندڙ - آڪڙ ڪندڙ - فخر ڪندڙ - تڪبر ڪندڙ. برابر - جوڳو - آڇت - مناسب - لائق - شايان - ٺيڪ - صحيح - جڳهائتو - شائستو - واجب - باب جو - ڪم جو - ڏانو جو - وٽندڙ - پاوند - باب - پلارو - آڇو - چوڪو - اتر - آتر - خاصو - فائق - عمدو - مهربان - رحمدل - آڪاري - وڏائتو - ڪٽائتو - ڏِسڻو.

= وڏائيُ خور: وڏائي ڪندڙ - هٺ ڪندڙ - ايمان ڪندڙ - تڪبر ڪندڙ - قونڊ ڪندڙ - گهمنڊ ڪندڙ - آڪڙ باز - آڇت باز.

= وڏائيُ مٺو: آڪڙ باز - متڪبر - گهمنڊ باز - قونڊ باز - آڇت باز - ايماني. اهنڪاري.

= وڏائيُ يا ٽاڻُ م پرجڻُ يا جِڇڻُ: هٿ م پرجڻ - آڪڙ م پرجڻ - قونڊ م پرجڻ - گمنڊ م اچڻ - تڪبر م ٻوڙ.

● وڏ ٻاڳيا: اسم خاص. تعلقي موري، تعلقي گهوٽڪيءَ م ديهن جا نالا.

● وڏ ٻڳيا: اسم خاص. ذات جو نالو (ڪلهوڙن جي ٻاڙي وارا). وڏي ٻڳ ٻڌندڙ.

● وِڏُر ۽ وِڏَر: ذ. جهڙ - ڪڪر - بادل - مينگهه - ابر. مينهن جا نديا ڦر. (ک). تمام پلي - اوچي مينهن (ث).

● وَڏڑو ۽ وَڏڑا: ذ. وڏو - بزرگ - ٻڈو - عمر دراز - سن رسيده - وڏڙا - عزيز. فوت ٿيل عزيز. وڏڙو ويلو. صبح جو وقت.

- وَڏڑن: پوڙهن - بزرگن - ٻڈن - پڈڙن - وڏي عمر وارن.

- وَڏڑن پيڑو ٿيڻ؛ وڏن کي ويجهو ٿيڻ - مرڻ کي سڏاتو ٿيڻ - عمر کائي چڙهڻ - موت ويجهو اچڻ - مرڻ - فوت ٿيڻ.

● وِڏَسّ (ت): ذ. ڪنهنجي وطن مان وڇڙڻ سبب سڪ نه ڏسڻ - دربدر ٿيڻ - آواره ٿيڻ - خانه بدوش ٿيڻ - جلاوطن ٿيڻ - وڇڙي وڃڻ - پرڏيهي ٿيڻ - پرديسي ٿيڻ.

● وَڏَف ۽ وَڏَفَ: ذ. (ف. بادیان) هڪ قسم، سؤنف - بادیان. ٻوٽي جو هڪ قسم، جنهن جي گل مان داڻا خوشبوء دار ٿين ٿا، جيڪي کائڻ ۾ ميٺا ۽ ڪجهه کتساروٿ ٿئي، داڻا ڏکها زرداڻ تي مائل ٿين، دوائن جي ڪم اچي (هاضمي لاء).

● وَڏَفَ: ذ. (ف. بادیان) هڪ قسم، دوا طور ڪم اچي - سؤنف - بادیان.

● وَڏَ ڪَپَلَ ۽ وَڏَ ڪَپَلُون: ث. راند جو هڪ قسم، وڏي گول چڪر ۾ راند، اڪثر ڇوڪرين ۾ ٿئي. ڪوڏي - ڪبڈي.

● وَڏَل: صفت. وڏو - بزرگ.

● وَڏَڻَ: ذ. مغروري - گهمنڊ. شوخي - هٺ - دماغ - هوءِ - دم - اغماض - غرور - فخر - سرڪ - ناز.

- وَڏائِيَن: ساراهه ڪرڻ - ناموس ڪرڻ - ٿنا ڪرڻ - پڌائڻ - واکاڻ ڪرڻ. وڏو ڪرڻ.

● وَڏَنُ ۽ وَڏَنَ (ت): ذ. مٽ واري ٿئي. لڳلڳو. نه ميڙ - نه قبول ڪرڻ - نه منظور ڪرڻ.

● وَڏو ۽ وَڏا: ذ. (سن. وَڏ) قداور - ابا ڏاڏا - بزرگ - مٽي - پريو مڙس - پٽيل - چوڌري. مها - اتم - اعليٰ - اعظم - شاهي - بيحد - وڏيو - پاري - تمام وڏو - ڏکهو - اوچو - هوڪرو - گهرو - ٻاڪل وڏو. جنگ - جاڏو - اپار - نهايت گهرو - شاندار - پيڪيدار - مڪيه. عاليشان - خاندانی - ڪلين - اصيل - پلو - رفيع. مشهور - نالیرو - نامور - مشهور. سَر - سپ ڪان مٿي - اتم سرشٽ - پرم - صدر - سرپرست. شاهه - گهر جو مکيه پاتي. شاهوڪار - دولتمند - ونهيو - هريو - پاڪيو - سائو - ڏنائٽ. (عمر يا درجي ۾) مٿي - وڏو - بالغ. ٻڈو - پوڙهو - ڪراڙو - جهوٻو. سردار - مٽکي - پردان - مهندار - اڳواڻ - پيشوا - اسام. سنگين جُرم - گهرو - پاري - خطرناڪ - خوفائتو - پوائتو. ضروري - وزنائتو.

- وَڏا پيرَ ڪترَنَ: ڪنهن وٽ قسمت سانگي اچڻ - پڌارجڻ. قدم ڪٽي اچڻ - قسمت سان اچڻ - نصيب سان اوچتو اچڻ. مهرباني ڪري اچڻ. تحفا يا سوڪڙيون ڏيئي نوازڻ - ٻاکرون بخشڻ. سوپارو ڪرڻ.

- وَڏاڪَ: پريو مڙس - پير مرد - ٻڈو - پڈڙو - جهوٻو.

- وَڏائُ ۽ وَڏائُون: وڏي هجڻ جي حالت - وڏپ - وڏائي - وڏ پرائي - ديگهه - قد - آڪار - مقدار - ڏيل. ساٿو - سٿو.

- وَڏائِيُ ۽ وڏائِي: ث. صفت. نظري - خيالي - قياسي.

- وَڏائِپَ ۽ وَڏائِپُون: ث. وڏ - وڏائي.

- وَڏائِڻ: مصدر. ساراهڻ - واکاڻڻ - ناموس ڪرڻ.

- وَڏائِتو: وڏو. ٻڌياتو.

- وَڏو آنڊو: ذ. آنڊي جو ٻويون ٽڪر (جنهن جي ويڪر ننڍي آنڊي کان وڏي ٿيندي آهي، جو کاڌي ۾ ٻاڦ جي آش ٿاهي، باقي ڦوڪ هيٺ ڏکيندو آهي). وڏي آنڊي.

- وَڏو اوبترو ۽ وَڏا اوبترا: ڪورين جي اوزار جو هڪ قسم، جنهن تي سٽ چاڙهي، چرخي ۾ ڀاري اوڻ جو ڪم يا نڙن پرڻ جو ڪم ڪري سگهجي.

- وَڏو تَپ: ذ. تپ جو هڪ قسم - سڌي جو ٻُخار - مقرر ٽيل ڏينهن جو هڪ بخار. سلهه تپ.

Gul Hayat Institute

ـ وَڏو پَسارو: وڏو پنڊ ـ وڏو مشڪل ڪر ـ نهايت ڏکيو رستو ـ ڪمال درجو ـ وڏو معيار. انتها ـ پڇاڙي ـ حد.

ـ وَڏو چَڪ و جهَڻ: وڏو وات ڦاڙڻ ـ گهٽو گهرڻ ـ رشوت وٺڻ ـ پئسا وٺڻ ـ لالچ وٺڻ.

ـ وَڏو چَتوائِيڻ: پاڻ کي ساراهڻ ـ پنهنجي ثنا ڪرڻ ـ پاڻ کي پڌرو ڪرائڻ ـ پاڻ کي ظاهر ڪرائڻ ـ مغروريءَ ۾ پرجڻ ـ هٿ ۾ پرجڻ ـ تڪبر ڪرڻ ـ گهمنڊ ۾ اچڻ ـ ڦوندڪ ۾ پوڻ ـ ٻڙاڪي ڏيڪارڻ.

ـ وَڏو ڏينهُن: ذ. عيد ـ ڏِڻ ـ پرب ـ تهاڙو ـ جشن ـ ڪاج. تهوار.

ـ وَڏو سَڏ: وڏي واڪي سان رڙ يا سڏ ـ دانهن ـ ڪوڪ ـ آواز. آذان ـ بانگ ـ نماز جو سڏ.

ـ وَڏو سَڏ ٿِيڻ: بانگ جو آواز ٻڌڻ ۾ اچڻ.

ـ وَڏو عامر ونڊِينڊڙ: وڏو ڪڏهل جزو، جيڪو مقرر ڪيل سيني انگن ۾ آيل هجي.

ـ وَڏو ڪَرڻ: ڏيئو وسائڻ ـ گل ڪرڻ. پريو مڙس ڪرڻ ـ مهندار ڪرڻ ـ پيشوا ڪرڻ ـ امام ڪرڻ ـ سردار ڪرڻ. نڌي پار کي سمهارڻ.

ـ وَڏو ڪَنو (ث): ٿر ملڪ ۾ چوپائي مال کي سڃاڻڻ جي لاءِ نشان جو هڪ قسم.

ـ وَڏو گوشِت: ڳائو يا ماهو وڏو گوشت.

ـ وَڏو گالهائِيڻ: اجائي هڪ ڪرڻ ـ گهٽو گالهائڻ ـ رڙيون ڪرڻ.

ـ وَڏو ماڻهو: ذ. شاهوڪار ـ آمير ـ ونهيون ـ سائو ـ آباد ـ هريو ـ پاڪيو.

ـ وَڏو وات ڪَرڻ: خراب گالهائڻ ـ گندو گالهائڻ ـ بچڙو گالهائڻ.

ـ وَڏو وِيلو: ذ. صبح جو سوير ـ صبح ساجهر ـ فجر ـ پرهه ڦٽيءَ جو وقت ـ پاڪ ڦٽيءَ جو وقت.

ـ وَڏو هِڙِيو (ل): ذ. پريو مڙس. اڳواڻ ـ پيشوا ـ مهندار ـ ٻيلي ـ چودري ـ مُکي. (ث. وَڏي ۽ وڏيُون). پيشوائي ـ مهندار ـ سردار ـ راجڊجاڻي.

ـ وَڏي ہُڙِي هُنَڻ: ڪاڏه خوبي نه هُئڻ ـ هي هنر ۽ هيڪار هُئڻ ـ ٻُوڪ هُئڻ.

ـ وَڏي ہُوءَ ۽ وَڏي ہا: ذ. وڏپڻ ـ هيري ـ هيڏاپڻ ـ جهونائي ـ هيڏاهو.

ـ وَڏي دل ڪَرڻ: سخي ٿيڻ ـ فراخ دل ٿيڻ ـ ڪشاده دلي ڏيکارڻ.

ـ وَڏي ڪِرڙو: ڪجهه وڏو ـ ٿورو وڏو ـ البت وڏو. قدري وڏو.

ـ وَڏي سَڏ: وڏي آواز سان ـ وڏي واڪي ـ چيڪاهي. ڪشي.

ـ وَڏي ڪانڊِيرِي: هي ہوتو ڪنڊن سان ٿئي، گل ہيدا ٿيڻ، ڪير جو رنگ سونهري ٿيڻ، قل ۽ ڪنڊن سان ٿئي، بج ڪاري رنگ جو ٿئي جنهن سان تيل وغيره نڪري، جو باد فرنگ جي مرض کي وڃائيندڙ آهي، هن جو ڪير توتئي کي اڇو ڪندڙ آهي. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم، جو دوائن جي ڪر اچي.

ـ وَڏي ڪَنڱهه: بيماريءَ جو هڪ قسم ـ گهٽي وقت تائين هلندڙ تڪليف ڏيندڙ ڪنگهه (جنهن ۾ ڪِيتون ڪيون ڏيون آهن ۽ منهن ڪاڙهوتي ہوند و آهي ۽ گهٽو ڪري هارن ۾ ٿيندي آهي). ڪِري ڪنگهه ـ خطرناڪ ڪنگهه. ڪِرڙيو ـ ڪاري ڪنگهه.

ـ وَڏي مانِي رَسَڻ: اعليٰ درجي تي رسڻ ـ وڏي عهدي تي رسڻ.

ـ وَڏي مانِيءَ کي رَسَڻ: بخت بلند ٿيڻ ـ پاڪ ڪُلڻ ـ نصيب سٿو ٿيڻ.

ـ وَڏي نَسَ: وڏي ہٿسر (هن ۾ سور ڪوند ٿئي، سور، لعل، هارڙا، موتي، جوڪيون، ڳڻي هي سڀ شيون نڪ ۾ موجود رهن). ويند و ـ شورخي نڪ.

ـ وَڏي نَڏِيءِ کي سُڃاڻَڻ: شاهوڪار غريب ڪي هڪجهڙي عزت ڏيڻ ـ غريب غُرباءِ جي مدد ڪرڻ.

ـ وَڏي واڪي: وڏي آواز سان ـ وڏي رڙ سان ـ وڏي دانهن سان.

ـ وَڏي واڪ چَوَڻ: پڌري ٻت چوڻ ـ ڪُلي طرح چوڻ ـ ظاهر ڪرڻ.

ـ وَڏي وِيلي: ظرف. ڏاڍو سويرو ـ اسر جو.

Gul Hayat Institute

● وَڈو دَڑو: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ ديهه جو نالو.

● وَڈَوَرَ ۽ وَڈَوَرُونُ: ث. شاديءَ جي لائق يا سامايل چوڪري - هالڻ چوڪري - جوان ڏي - ڪُنواري ڏي - وڏي ڏي - هالڻ لياٽي - سامايل نياٽي.

● وِڌُورجَنُ: مصدر. ڪاوڙجڻ - ڏمرجڻ - ناراض ٿيڻ - غصي ۾ اچڻ. (وڏورپو - وڏورندو - وڏوريل).

= وِڌُوڙُ ۽ وِڌُوڙُونُ (ڪ): ث. رنجيدگي - ڪاوڙ - غصو - ڏمر - ڏنجهه.

= وِڌُوڙَپَ ۽ وِڌُوڙَپُونُ: ث. رنج - ڪاوڙ - غصو - ڏمر - ڏنجهه.

= وِڌُوڙجَنُ: مصدر. ڪاوڙجڻ - غصي ٿيڻ - ڏمرجڻ - ناراض ٿيڻ. رسڻ. ورچڻ. ٻڪرڻ. خراب ٿيڻ.

= وِڌُوڙُلُ ۽ وِڌُوڙَلَ (ڪ): ذ. ڪاوڙيل - رنجيل - ڏمريل.

= وِڌُوڙو ۽ وِڌُوڙا: ذ. وڏو ٽاڪ - ڪاوڙيا - غصي ۾ ٽيا. ڦٽا. ارها - آنهرا - انڪيا - ناراض ٿيا. (ث. وِڌُوڙُيُ ۽ وِڌُوڙُيُونُ) - ڪاوڙي.

● وڏو سڏارو: ٽسر ۾ ڪاري جاتي جي پرسان هڪ وڏي پيٽ جو نالو. ڪاري جاتي جي پرسان ٽر ۾ سرڪاري ناڪو.

● وِڌوٽنُ: مصدر. (سن. وڏوتنا). جوش ۾ اچڻ - غصي ۾ ٽيڻ - ڪاوڙ ۾ پرجڻ.

"خبر ٽي ڪيت ڏٽيءَ ڪي وڏوٽا واهي."

"ور وڏوٽو اينهين جَنُ جَنُ پاڻ پسڻ."

(ڪنيات - شاهه)

= وِڌوٽنِ ۽ وِڌوٽُونُ: ث. ڪاوڙ - غصو - ڏمر.

= وِڌوٽو ۽ وِڌوٽا: ذ. ڪاوڙيل - ڏمريل - غصي. رڌل - ناراض. دشمن.

● وِڌوهَڙ ۽ وِڌوهَرَ: ذ. نردوش - بي گناهه - معصوميت - وڏوهائي.

= وِڌوهِيُ ۽ وِڌوهِيونُ: ذ. صفت. بي گناهه - بي ڏوهه - وڏوهو - نردوش - معصوم - ابهڙ - اياڻڙو.

● وِڌو هِيجَنُ: مصدر. ڪاوڙجڻ - غصي ٿيڻ - ڏمرجڻ - ناراض ٿيڻ - اڪڻ.

● وَڌهَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَڌهَرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وڌهِريُونُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَڌهَلُ: اسم خاص. تعلقي ڪهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَڌهَنُسُ ۽ وَڌهَنُسَ: راڳ جي ٽيهن سُرن مان هڪ سر.

● وَڌُئَنُ: ٽيڪر - بي جا خوشامد - چاپلوسي.

= وَڌُئَنُ ڏِئَنُ: ڪوڙي تعريف ڪرڻ - خوشامد ڪرڻ - چاپلوسي ڪرڻ. عزت ڏيڻ - آبرو ڏيڻ - مانُ ڏيڻ.

● وِڌِيُ (ث): اونداهو پڪ مهيني جو.

● وِڌِيتُ ۽ وِڌِيتَ: ذ. سبب - تفصيل - وچور - نرواري - سمجهاڻي - سمجهوتو - ٽيڪا - شرح - واد - ارٿ. ذات جي خبرچار.

● وَڌِيرو ۽ وَڌِيرا: ذ. (سن. وَرِّدَ). بزرگ - مسلمانن ۾ ڪوٽ جو چڪو مڙس. قوم جو وڏو. زميندار لاءِ عزت جو لفظ. پريسو مڙس - سُڪي - سڪر ماٺهو - چوڌري - ٻيل - سردار - مهندار - پيشوا - پردان. (زال لاءِ) وڏيريءَ جو لقب. ڪجهه ٿورو وڏو - وڏيرڙو - البت وڏو. شاهوڪار.

= وَڌِيرپَ ۽ وَڌِيرهُونُ: ث. پڪداري - پر مڙسائي - سُڪي پڻ - مهندار پڻ - پيشوائي.

= وَڌِيرِيُ ۽ وَڌِيرِيُونُ: سائٽ - مالڪڻ - ڏاڻي.

● وَدُ ۽ وَدَ (ڪ): ذ. چمڙيءَ جو ٻڌو - ويڙي.

= وَدِيُ ۽ وَدِيُونُ: ث. چمڙي جي سنهي پٽي.

● وَدَ ۽ وَدُونُ: ث. وٽن کي ويڙڻ. ٽاريون ڇانگڻ.

= وَدَ ٽُڪَ: گهڙپ - چڀڙ - چڀڙ ڇاڻ.

= وَدَ ڪُٽَ: ث. ويڙڻ جي حالت - ويڙ. ڪاٽ ڪوٽ. چيڙچاڙ. جراحي.

= وَدَ ڪَرڻُ: ٽاريءَ کي ويڙڻ - وٽن کي ويڙڻ - ڇانگڻ - ڇاڻڻ - چڀڙڻ. چيرڻ.

Gul Hayat Institute

= وَيَ كَرِيُ: وڏي چڙڻ. ڪماند وڌڻ.
= وَيَ وِجهَنُ: ڏنگر وڌڻ - ٽارين وڌڻ - وڌڻ چانگڻ.
● وَيَ ۽ وَيَ: ذ. چير - گهاءُ - قاڙ - قات - ڇڪ - جهير. زخم - قٽ. غم - ڏک. درد - ايذاءُ. نشان - داغ. وچوڙو - پٽنگ. پيتُ جو لڪُ. پيچ - وَٽ. سبق جو نشان. پڙهڻ جو هنڌ (ڪتاب ۾). ورت پٽڪل. چوپائي مال گهي ذات وار سڃاڻڻ لاءِ ڪن ۾ پٽُ وجهڻ، نشان ڪرڻ. ڪنهن ڪاڻ ۽ وڌ ڏيڻ. ڪريل سنگ چوندڻ. (اسم خاص). بلوچستان جي جهالاوان علائقي ۾ ضلعو ۽ مشهور شهر جو نالو.
= وَيَ چُونڊَنُ (ڪ): ڪاڻن ڪپڻ ڪري ڪريل سنگن جو چوندو ڪرڻ. ڪٽڻ يا چٽن جي ول لٽڻ ڪان پوءِ رهيل سنگ يا ٿوڙا گڏ ڪرڻ - ڪِرُ چُونڊڻ.
= وَيَ ڏيَنُ: ڪپڻ - چيرڻ - گهائڻ - تڪليف پهچائڻ - ايذائڻ - رنجائڻ. بد گهالهائڻ - اندر سارڻ. طعنا تنڪا هڻڻ - ٽوڪون ڪرڻ. نشان ڪرڻ.
= وَيَ وجهَنُ: چڙ ڏيارڻ - تپائڻ - پڙڪائڻ - ڪاوڙائڻ - رنجائڻ - ڪلپائڻ - چيڙائڻ - چڙڻ - چيرڻ - قاڙڻ - گهائڻ - زخمڻ - طعنا تنڪا ڏيڻ - دل چيريندڙ اوپالا ڏيڻ. ٽُڪڻ - ڪترڻ - گهٽ وڌ ڪرڻ - خراب ڪرڻ. (پيٽ ۾) پيچ ٿوڻ - وٽ ٿوڻ - وڪڙ ٿوڻ. مال کي پٽُ وجهڻ.
= وَيَ وِيَنُ: خراب گهالهائڻ - بد شد گهالهائڻ - گند و گهالهائڻ. حق پريو چوڻ - صاف چوڻ - ظاهر چوڻ.
● وَيَاٽُ ۽ وَيَاٽا (ڪ): ذ. سُنت - طُهر - ختنو.
● وَيَائِنُ: مصدر. (سن. وَرْدَ) وڌڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. کپائڻ - چيرڻ - قاڙڻ - ڪترڻ - گهائڻ. چانگڻ - چنڊڻ. (وياڻيو - وياڻيندو - وياڻيل).
= وَيَاڻِيُ ۽ وَيَاڻِيُونُ: ث. ڪاٽ وغيره وڌڻ جي مزوري يا خرچ.
= وَيِ جَنُ: ڪچڻ - چيرجڻ - قاڙجڻ - قاڻجڻ - ڪترجڻ.
● وِيِرَ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ ڏيهه جو نالو.
● وِيِرِيُ: اسم خاص. تعلقي ٻدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَيَنُ: مصدر. (سن. وَرْدَ) ڪپڻ - ڪترڻ - ڪاٽڻ. (ڏُنهن) لاهڻ - ڪپڙا (ويڙڻ). گهائڻ - چيرڻ - قاڙڻ - وڏي رکڻ - چهڪ ڏيڻ - چاڪ ڪرڻ - قطع ڪرڻ. فيصل ڪرڻ. ٽُڪر ٽُڪر ڪرڻ. (ڪن) ڏڻا ڪرڻ. (ڏندي ۾ ڪنهن کي) اڇائڻ. (وڏيو - وڏيندو - وڏيل).
= وَيِڙِيُ (ڪ): چُري - ڪَپُ - چاڪو - ڪاتي.
= وَيِيَلُ ۽ وَيِيَلَ: وڻ جي ٽاري يا نڙ جو پنهنجي اصلوڪي هنڌ کان جدا ڪيو ويو آهي.
= وَيِنِ ۽ وَيِنِ (ل): ذ. تمام گهڻو سُور - پيٽ ۾ اهنج - پيٽ ۾ وِيُ - پيٽ ۾ وڪڙ پيٽ ۾ وَٽ.
● وَيُوُ ۽ وَيَا: ذ. نشان - داغ - چِٽو - ڏَهبو.
● وَيُهوُ ۽ وِيهَا: ذ. چير - چهڪ - جهير. نشان - داغ - چِٽو - ڏهبو. همياڻي.
● وَيُولا: ذ. زناني زيور جو هڪ قسم.
● وِيُهَڙ: اسم خاص. تعلقي گهوڙا هاريءَ ۽ تعلقي ٻدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وِيهِ جاگِيرُ: اسم خاص. تعلقي ٻدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَيِيُ ۽ وَيِيُونُ: ث. چمڙي جي پٽي - چمڙ مان ٺهيل ڪشو يا نوڙي. ڏڌ وڙڻ لاءِ منڊي ڪي قرائيندڙ چمڙ جو ٽڪو. چمڙي جي ڏوري. رشوت - لسا - ڪِڦو. وڏيل يا ڪٽيل سَسِي.
= وَيِيءَ آگَر تهي نه سگهَنُ: نيرد پائي - مدد نه ڪرڻ.
= وَيِيُخورُ ۽ وَيِيُخورَ: ذ. صفت. رشوتي - رشوت خور - رشوت وٺندڙ - لَبِي - لُبهَرُ - وِدر - ڪِڦر - وِيخور - هٿسي جو پٽ.
= وَيِيُونُ وِجهَنُ: ور وڪڙ وجهڻ - وَٽ وجهڻ - پيچ وجهڻ. طعنا هڻڻ - اولانبا ڏيڻ - ڏوراپا ڏيڻ. سور اهنج ڏيڻ - ڏک ڏيڻ - ايذاءُ رسائڻ.

Gul Hayat Institute

ـ وَيِي هٽڻ: رشوت ڏيڻ ـ لوپ ڏيڻ ـ ڦڦو ڏيڻ ـ پئسو آڇڻ.

● وَيَيار: ڀڪرين جي جنسن جو هڪ قسم، سنڌي ۾ ٿري نسل جو ميلاپ.

● وِيڑو: اٻا ڪاڻي جا ڀڪرين جي ڦر ڪي وات ۾ ڏاڙن ڪان روڪڻ لاءِ ڏجي.

● وَرُ: اسم خاص. تعلقي جاتي ۽ تعلقي ميرپور خاص ۾ ديهن جا نالا.

● وَر: مدد ـ حمايت ـ همراهي ـ همٿ ـ مددگاري.

● وَرُ ۽ وَرَ: ذ. (سن. وَرُ = مڙس چونڊڻ) مڙس ـ خاوند ـ گهوٽ ـ پتار ـ وردان. پتي ـ ڪانڊ. گهر وارو ـ مالڪ ـ والي. (سن. ورُتَ = ڦيرڻ) ڏنڪ ڦيڙ ـ وڪڙوٽ ـ ايچ ـ ڦير ـ ڦندُ. وات ـ راهه. ونڪ ـ وراڪو ـ وٽُ ـ مَروٽ ـ مَروڙ ـ سَهٽُ ـ جهڪ ـ ولو ـ گهمتاري ـ چڪر ـ گردش. گيڙو ـ ڦيراڻي ـ وراڙو ـ ويڙهو ـ (تلاءُ جو) ٽارو ـ گهنڊي ـ ڪاڪُلُ (وارن جي). (سن. وَرَ) مهرباڻي. ڪنهن ديوتا يا مهاتما جي آشيرواد سان حاصل ڪيل ڪا خاص طاقت يا ڪامياڻي. بخشش ـ دان ـ آشيرواد ـ آسيس ـ تبعت. (ڪپڙن جو) نمبر ـ انگ اکر. اڳهندي ـ هاڙي ـ دلبو ـ دوهه ـ ڏڳي. (سلوار جو) وَرُ ـ گهُنج ـ ور ڪڍڻ ـ سٽڻ جو ڪُنجڙ. وات جو ور. واڌ جو ور ـ واڌ جو ور ـ درياءَ جو ور ـ ڪاڻيءَ جو ور ـ پٽڪي جو ڦيريل ور ـ ڏنگو ور. انجام ـ قول ـ بول ـ وچن ـ عُهد. شڪاري ماڻهو شڪار کي چوڌاري ڦري اچڻ. نصيب ـ ياڳ ـ قسمت ـ بخت. مَرُ ـ پلي ـ چڪي. شل اڻن ٽڻي. چڳو پيلا. (سن. وَرُ = چونڊڻ) ڪپڙي يا ٻئي ڪنهن وڪر جو خاص قسم (جو خلقت کي پسند هجي). (سن. وَرَس = بهتر) بهتر ـ چڳو ـ آتر ـ سرس ـ نهايت ـ چڳو ـ سنو ـ اوڪهو ـ اوچو ـ موچارو ـ عمدو ـ مڙو ـ چوڪسو ـ شپ ـ آتر ـ اعليٰ. مالڪي واري ڀڃاڙي ڏيڪاريندڙ لفظ: "ناسُوَرُ، هوشوَرُ" وغيره.

ـ وَرُ پَڇڻُ: ٺڪر وڍڻ. رستو ڪاڻڻ ـ راهه جو ڦيرو ڪڍڻ ـ رستي جو وڪڙ پڇڻ. ٽوڙو وَيُ ڏيڻ.

ـ وَرُ پَتُوڻُ: ڏنگ پوڻ ـ وڪڙ پوڻ ـ ڦير پوڻ ـ پيچ پوڻ ـ وٽ پوڻ ـ ونگ پوڻ. ڪنڌ ۾ سُور پوڻ ـ اهنج پوڻ. ڏڪيڙ پوڻ ـ ڀڳاڙو پوڻ ـ ڦڏو پوڻ. هٿ اچڻ ـ حاصل ٿيڻ ـ قبضي ۾ اچڻ ـ قابو ۾ اچڻ. قابل. آگاهه.

ـ وَرُ چڙهَڻُ: قابو ۾ اچڻ ـ هٿ چڙهڻ ـ هٿ اچڻ. هٿ ۾ اچي وڃڻ ـ مُٺيءَ ۾ اچڻ ـ قبضي ۾ اچڻ ـ طاقت هيٺ اچڻ.

ـ وَرُ چَوائڻُ: ور ڪڍڻ يا ور ڪُنجڙ ـ جڏهن تڪڙو پنڌ ڪجي تہ سهولت لاءِ ڪانچ (سٽڻ) جا ور ڪُنجيجن. (هندن) ۾ سويمبر جي رسم موجب مڙس چونڊڻ.

ـ وَرُ ڏاڍڻُ: سمجهائڻ ـ هوشيار ڪرڻ ـ سجاڳ ڪرڻ ـ خبردار ڪرڻ ـ آگاهه ڪرڻ.

ـ وَرُ ڏيَڻُ: آسيس ڏيڻ ـ آشيرواد ڏيڻ ـ وعدو ڏيڻ ـ انجام ڏيڻ ـ وچن ڏيڻ ـ بول ڏيڻ ـ قول ڏيڻ ـ سُخن ڏيڻ.

"ويچارِي ڏِي وَرُ، ناهي پير پُنهون جو"
(آهري ـ شاهه).

ـ وَرائِيتوُ ۽ وَرائِيتا: ذ. صفت. ورن وڪڙن وارو ـ ڏنگو ـ ڦڏو. نانگ جهڙو. ور ڪندڙ ـ پلائي ڪندڙ ـ لائق.

ـ وَرائِيتِيُ ۽ وَرائِيتِيُونُ: ث. شادي ڪيل زال ـ پرڻيل زال.

ـ وَرُ ڪَرَڻُ: ڪنهن (زال جو) مڙس ڪرڻ ـ گهوٽ ڪرڻ ـ ڪانڊ ڪرڻ ـ پتار ڪرڻ. شادي ڪرڻ. گهيرو ڪرڻ ـ ڦيرو ڪرڻ (رستي ۾). گهمڻ يا ملاقات ڪرڻ. مهرباڻي ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ.

ـ وَرَ ڪَنڊُ: ڏوهو ٿڙو ڏيڻ. سٽڻ جا پانچا مٽي ڪرڻ ـ سلوار ڪُنجڻ. جهيڙي لاءِ تيار ٿي اچڻ ـ ڦڏي ٻاڙي ڪرڻ. رڳڙي ٻاڙي ڪرڻ.

ـ وَرُ گهرَڻُ: مراد چاهڻ ـ دعا گهرڻ ـ تمنا ڪرڻ. سڪا ٻاڌڻ.

Gul Hayat Institute

ـ وَرُ گھوڑو (ث): گھوٽ جي اعزاز ۾ سازيندڙ طرفان ملهايل رسم.
ـ وَرُ لاهڻ: سڏو ڪرڻ ـ سنئون ڪرڻ ـ ڏنگ ڪيڻ ـ وِنگ ڪيڻ ـ قيرقار ڪيڻ ـ ڇڏڻ.
ـ وَرَ ۾ آڇڻ: قندي ۾ اڇڻ ـ قبضي ۾ اڇڻ ـ هٿ چڙهڻ ـ قابو ۾ اڇڻ.
● وِرِ ع وِرَ: ذ. زخم ـ ڦٽ ـ گهاءُ. چتر ـ ڪنڊ (ماس ۾) ـ اهو ڦٽ جو ماس جي اندر ڪان ڪائيندو وڃي. بعض ـ ڪوٽ. جبل جو سڃو پاڳو (جنهن ۾ پٿر ڪارا ۽ سنهيون سنهيون ڪانئيون هجن، آتي آٿ جي لهه چڙهه لاءِ سخت ڏکيائي ٿئي).
● وِراٽ: جڳت جو مالڪ. هندستان ۾ تجليدار هڪ ضلعو.
● وِراٽَ ع وِراٽَتُونُ: ث. (ع. ورث)، وراهيل ملڪيت ـ وراهيل مال ـ وراهيل سوڙي ـ ملڪيت پائڻ.
● وراڇڊِ آپيرنٽس: ڪڙيل يا ردي ٻولي. سنڌي ٻوليءَ جو قديم نالو.
● وِراڊ: ث. زخم ـ ڦٽ ـ گهاءُ ـ ناسور.
● وِراڊجڻ: مصدر. ڪاوڙجڻ ـ وِروڊجڻ ـ ڪِروڌ ۾ اڇڻ. ڪاوڙ ۾ اڇڻ ـ غصي ۾ اڇڻ ـ ڏمرجڻ ـ تکرارجڻ. (وراڊيو ـ وراڊيندو ـ وراڊيل).
ـ وِراڊَلُ ع وِراڊَلَ (ت)؛ ذ. ڏاڍو ڪاوڙيل ـ ڪڙيل ـ ڪِتل ـ رُنل ـ آڪڙيل.
ـ وِراڊو ع وِراڊا: ذ. صفت. ڪاوڙيل ـ ڏمريل ـ چيڙيل ـ شوخ ـ تتل ـ سخت. گهُوريل.
● وَراڙو ع وَراڙا: ذ. ورڻ وارو ـ وراڻتو ـ نانگ ور. سَپ جهڙو ـ انگڙونگڙ ـ ورُ ور ـ وراڙو ـ ويڇدار ـ وَڪڙو ـ ويڇيدو ـ ڏنگو.
● وِراڙ ع وِراڙُونُ (ڪ)؛ ث. جُوءِ ـ جاءِ ـ هنڌ ـ ماڳ. مال جي چاري واري جڳهه ـ سيمهه ـ سير.
ـ وِراڙو ع وِراڙا (ڪ): ذ. صفت. جوئياتو ـ ٽانيڪو ـ هنڌائتو ـ ماڳائتو ـ وانڍو.
ـ وِراڙِيُ ع وِراڙِيُونُ: (ڪ)؛ ث. جُوءِ ـ جاءِ ـ ماڳ ـ هنڌ ـ وِراڙ. آس پاس ـ پسگردائي ـ چوگرد. (ڪ).

● وَراڙو ع وَراڙا: ذ. اوراڙو ـ ولاڙو ـ واهرو. ٽولو ـ گروهه ـ جماعت.
● وَراڪَڻُ: مصدر. وراڻ ـ وکوڙڻ ـ موڙڻ ـ مروڙڻ ـ وڻڻ ـ وراکو ڏيڻ ـ وٽ ڏيڻ ـ (لوڙي) ويڙ ـ ور ور ڪرڻ. ڇلا ڪُنڊيا ڪرڻ. ويڙهڻ. (ٻاڻ ڪي) ويڙهڻ ـ سيڙهڻ ـ لپيٽڻ. (وراکو ـ وراکيندو ـ وراکيل).
ـ وَراڪَ ع وَراڪُونُ (ڪ)؛ ث. ورُ ـ وکڙ ـ وٽ سٽ ـ موڙ ـ سوڙ ـ مروٽ ـ پيچ ـ ويڙهه ـ لپيٽ.
● وَراڪو ع وَراڪا: ذ. وٽ ـ ورُ ـ پيچ ـ مروٽ ـ مروڙ ـ وکڙ ـ آکيڙو ـ مهٽ ـ ڦيرو ـ ولو ـ گهمتاري ـ چڪر ـ گردش ـ گيڙو ـ ڦيراڻي ـ وراڻو. رستي جا ڏنگ يا وکڙ ـ ٻيچرا. جهمکو ـ تجلو ـ چمڪو. لاڳاپو ـ واسطو. ڊڪ ـ پناهه. (غريب ماڻهو سيءَ ڪسان پاڻ کي بچائڻ لاءِ ڊنگر گڏ ڪري انهن تي ڪک وجهن تہ چون تہ سيءَ جو وراکو ناهيو اٿئون). ويڙهو ـ هجوم جنگل ـ وڻ جو جهڳٽو.
● وِرانگهتَ ع وِرانگهُونُ: ث. ٻرانگهه ـ قدم ـ وک.
● وَرالَ ع وَرالَونُ: ث. ڪولا ـ ڪولا ـ ڊونڊ ـ ڪولهه.
● وِرانڊَ ع وِرانڊُونُ: ث. (سن. آهرهڻ). صبح ـ سويل ـ ساجهر ـ پرهه ڦٽي ـ ڪاڪ ڦٽڻ جو وقت. فجر جو وقت. منجهند ـ ٻيهر. ٻيرانبه ـ سانجهي. اڳين جو وقت. ٽهر. مرض ـ بيماري.
ـ وِرانڊو ع وِرانڊا: ذ. آڳڻ ـ آڱڻ ـ آڳر.
ـ وِرانڊو ٿِيُ وَڃڻُ: ٽهريءَ جو وقت ٿي وڃڻ ـ منجهند جو وقت ـ اڳينءَ جو وقت.
ـ وِرانڊِيُ: ٽهريءَ جي ماني.
● وِرانڊِيَ ع وِرانڊِيُونُ: ث. ٻهر ـ منجهند ـ آڏ ڏينهن ـ ٻنهرن جو وقت ـ سڏيهان. ورانبي ـ مانجهاند و ـ پوجاڙي ـ شام جو وقت. (ل ـ ڪ).
ـ وِرانڊِيَ ٿِيُ وڃڻ: ماڻ ٿيڻ ـ چپ ٿيڻ.
● وِرانگٽ ع وِرانگٽُونُ: (ڪ): ذ. ٻرانگ ـ قدم ـ وک چال ـ ٽپو ـ ٻِڏُ.

Gul Hayat Institute

● وَرانُوَنِ (ت): ذ. مهر - پاڇهه - رحمت - فضل. مِينهن پاڻي ڏيڻ - سک سلامتي ڏيڻ. سيلاب ڏيڻ.

● وَرانِ ع وَرائِيشُونْ: ث. (سن. آرْوَرَ تَرْ) واڌ - واڌارو - چاڙهو - سرسي - سُڪار - وسندي. سمپدا - سمپت - فراخي - برڪت - مهربهر. اقبال - طالع - وڏهتي - سڌائي - ڪيرپُٽ. سستائي - ويجهه - آسودگي. سُک. سُڪارُ. وسندي. آکهه - ڪتب - نُسک - ويڙهي - مائتي - پاڙو - قبيلو. موت. آتل - واپسي - ورندي - جواب - وراکو. ڪوهستان ۾ پرت جو هڪ قسم. ڪيڙ جو دنگ جنان هاري جوڙو ورائيندو آهي. (ل). ڪتائن - ڪتائي - ترشي - تلخائي. ويجهه - آسودگي - خوشحالي.

"آئي ٽي وران ڪيئن واڌائيون آئيون"

(مارئي - شاهه).

- وَراڙُ ع وَراڙا: ذ. ڪنهن ڳالهه کي دوباره ڪرڻ - ٻيو ڦيرو ڪرڻ - ڦيرو ڪرڻ. آها جاءِ جتان هڙ ۾ ٻدل ڏاندن کي ورائجي يا موٽائجي.

- وَراڙُ ڪَرڻُ: جهجهائيءَ ۾ اچڻ - ستو ۾ اچڻ - گهٽائيءَ يا واڌ ۾ اچڻ. برڪت پوڻ.

- وَراڙِي ع وَراڙِيشُونْ: ث. (سن. وَرْت = ڦرڻ) جواب - ورندي. آتر. (مهيني جي) يارهين (تِٿ)، جنهن تي پاڻيا نڪي ڪير ولوڙين ۽ نڪي وڪڻن. يارهين جي ڏينهن جهڪ نه جهڪڻ - ڏڪڻ نه ولوڙڻ. مانيءَ آٽلائڻ جو اوزار - ڊڦڻي - ڦڦڙي.

- وَراڙِي وَراڙِيْ: ورندي ڏيڻ - جواب ڏيڻ - آتر ڏيڻ.

- وَراڙِيشُونْ ڏِيڻُ: جواب ڏيڻ - ورندي ڏيڻ.

- وَراوَنِ (ت): موت - واپسي. فائدو. بيماريءَ جو آهستي آهستي چڏڻ - بيماريءَ جو ڏيرو ٿيڻ. شروعات.

● وِراهِيڻُ: مصدر. وکرائڻ - وائڻ - ونڊڻ - ورڇڻ - تقسيم ڪرڻ - ڦاندڻ - پتي ڪرڻ - حصو ڪرڻ - پاڳا ڪرڻ - ورهاست ڪرڻ. (وراهيو - وراهيندو - وراهيل).

● وَرائِتو ع وَرائِتا: ذ. صفت. ورارو - وراڙو - انگڙ ونگڙ - ورن وارو - وڻائتو - ٻيچ وارو - وت وارو - ڏنگ - وارو - ڦير وارو. ڏانگ ور - ڪاڪُل. واري ۾ يا ساهيءَ ۾ چڏيل (زمين). گاڏڙ ساڏڙ - متفرقو - چوڻڪو - واريءَ تي - ڦيري تي - چڪر تي - گردش ۾.

- وَرائِتِي ع وَرائِتِيشُونْ: ث. ورواري - ڪاندواري - پتارواري - مڙس واري - ٻنيءَ واري - پرڻيل عورت - آها زال، جنهن جو مڙس جيئرو هجي - سها ڪئ.

● وَرائِنْ: مصدر. (سن. وَرْتَ = ڦرڻ) ڦيرائڻ - گهيرائڻ - ڏنگائڻ - وڻائڻ. پوئتي موٽائڻ ۽ واپس ورائڻ - واپس ڪرڻ. (دروازو) آٽلائڻ - پٽلائڻ - بند ڪرڻ. چڪتو ڪرڻ - حساب ڪتاب لاهڻ - صحيح ڪرڻ - برابر ڪرڻ. نه. قبولڻ - ڏيلڻ. نظرانداز ڪرڻ - نامنظور ڪرڻ - رد ڪرڻ. لپيٽڻ - ويڙهڻ. ڏيڪ - ٻيٽو ڪرڻ (ڪپڙو وغيره). وکوڙڻ - گهيرڻ - گهيري ۾ آڻڻ - جهلجڻ. موٽائڻ. چوڌاري ويهڻ (ڪنهن ماڻهوءَ جي لاءِ).

"آڻ آريءَ چار جا وٺي آڻون وراياں"

(شاهه).

(ورايو - ورائيندو - ورائيل).

- وَرائِيُو: ڦيرو - گهمرو - گول ڦيرو.

- وَرائُوڪُتو (ت): چالاڪ - هوشيار - سياڻو - ڏاهو.

- وَراوا ڪُتا: تڪا پڇندڙ شڪاري ڪتا، جي سُئر کي ورائين.

- وَرائِي: ظرف. واپس - موٽائي - موٽي - وري. (حرف جر) سواءِ.

- وَرائِي وَنڻُ: واپس وڻڻ - موٽائي وڻڻ - آٽلائي وڻڻ. وري وڻڻ.

- وَرائِي وارُ وِجهڻُ: دوباره ڪوشش ڪرڻ - ٻيهر سعيو ڪرڻ - وري آنهيءَ ڪر کي ڪرڻ جو سعيو ڪرڻ يا موٽي آنهيءَ ڪر تي اچڻ.

● وَرائِي: سواءِ - بنا.

● وَرْتَ ع وَرْتَ: ذ. (سن. وَرَتْرا) نوڙي - رسي - وايُ - واجهه - رسو - نوڙ. چمڙي وٽيل رسي

Gul Hayat Institute

جنهن سان ڪوهه مان پاڻي ڇڪي ڪيڻ. ڇ جو ڊگهو رسو- نيتو- سيت.
= وَرْتَوُ ۽ وَرْتَڙا: ذ. ٽلهو رسو- نوڙ- واجهه- واد. (ث. وَرْتَڙِيُ ۽ وَرْتَڙِيُونُ) سنهي رسي.
● وِرِتُ ۽ وِرِتَ: ذ. (سن. وِرِتَ) ڪنهن به ڏرمي ڪر لاءِ (آرادو). سنڪلپ ڪرڻ. روزو- لنگهڻ- اُپواس.
● وِرِتِ: ث. (سن. وَر (ي) ت = جيئن، يا باقاعده هلڻ). ڪن ماڻهن جو مجموعو جن وٽان ڪنهن برهمڻ ڪي مقرر ٽيل لوازما وٺڻ جو حق هجي). پرهيز- آلپ هار. (هندن ۾) برهمڻن جو ڏڻ پٽ. برهمڻن جو لاڳ. وظيفو. وڏي ڏيڻ. شادي يا غمي جي ماني وقت پٽ وغيره وڏي ٿانو ۾ وجهن، پوءِ گهر ڪٽي وڃن.
= وِرْتُ رَکَڻُ: روزو رکڻ- اُپواس رکڻ- لنگهڻ ڪيڻ- پرهالي رکڻ.
= وِرْتِيُ روزائتو- اُپواسي. وِرت. متن جو لاڙو. دل جو جهڪاءُ.
= ورتِيسْتَرُ: ذ. صفت. وِرت وارو. ورت جو مالڪ. اهو برهمڻ جنهن ڪي باقاعدي لاڳ ملندا هجن.
● وَرْتا: ث. گفتار- ڳالهائڻ.
= وَرْتارو ۽ وَرْتارا: ذ. (سن. وَرْتَن). هلت- ڍنگ- چال- چلت- ورتاءُ. نمونو- طرز- طرح. گذارو.
● وِرْتانتِ ۽ وِرْتانتَوُنُ: ث. (سن. ور (ي) تانت). خبر. بيان. آکاڻي. تاريخ- ڪيفيت- اِتهاس- داستان- (شاهه) نامو- جيون چرتر- سوانح عمري- جنم ساکي.
● وَرْتائِڻُ: مصدر. (سن. وَرْت = هلڻ). ڪر آڻڻ. ورهائڻ- ورڇڻ- تقسيم ڪرڻ- ونڊڻ- پکرو ڪرڻ- حصو ڪرڻ- پتي ڪرڻ- پاڻ ڪرڻ. ونڊ ڏيڻ. جيئارڻ- جيئرو رهڻ. ڪر آڻڻ- ڪتب اچڻ- ڪر اچڻ- آڏ واچڻ استعمال ڪرڻ- واپرائڻ- پيئڻ. ڪر سڌائڻ. (ورتايو- ورتائيندو- ورتايل).
● وَرْتا: ڪر- مشغولي.
● وِرْتائِڻُ: مصدر. ڪاوڙائڻ- رنجهائڻ- غصو ڏيارڻ.
● وَرْتيتا (ث): چنچر يا زحل جو گرهه.
● وَرْنِجَنُ: مصدر. ورهائجڻ- ونڊجڻ- ورڇجڻ- ڀانڊجڻ (ڪاڏي وغيره جي). مدد ملڻ. ظاهر ڪرڻ.
● وِرْتَلُ (ڪ): ڪڪ ٽيل- ٻيزار ٽيل.
● وَرْتِمانُ ۽ وَرْتِمانَ: صفت. (سن. ورَتُ = هلڻ). چالو- هلندڙ. ورتمان ڪال (گراسر). زمان حال- هلندڙ وقت- موجود- حاضر- هلندڙ.
= وَرْتِمانُ ڪال: زمان حال- هلندڙ وقت. زمان مضارع. جيئن، "مان اچان".
= وَرْتِمانُ ڪردنت: اسم حاليه.
● وَرْتَنُ: مصدر. (سن. ورْت = هلڻ). ورڻ. ملڻ. استعمال ۾ اچڻ. موڪي اچڻ. گذرڻ- لذت اچڻ. گذر ڪرڻ- گذارو ڪرڻ- وقت پاس ڪرڻ. جيئڻ، گهارڻ- ڪاڻ- جيئرو رهڻ. (ورتو- ورتندو- ورتل).
● وَرْتَنِ: ث. ڪر. وندر. گذارو.
= وَرْتَنِيُ: ث. ڪر- استعمال.
● وَرْتو ۽ وَرْتا: ذ. لاڙ. ويساج جو قسم (سون چاندي وغيره تي). هرهڪ واپاري جو ڌار حساب آهي جو خريدار ڪي ڪن شين تي پئسو رهيو ڪٽ سُجرا ڏيئي ٿو، آن جي لاڙ ۾ چون، هر ڪنهن ملڪ ۾ ورتي جا اڳهه جنس جنس لاءِ جدا جدا آهن.
● وِرتو ۽ وِرتا: ذ. ٻيزار- ڪک. ڪاوڙ- رنج- غصو. واهپس ايندڙ- موڪي ايندڙ. نجومي- هوڏيدار.
● وَرْتِيا: اسم خاص. ڌر ۾ رهندڙ هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● وِرْتَنُونُ ويَلُ: بد افعال- گندلو- غليظ- ميرو- خراب لڇڻ وارو.
● وَرْتِيُ (ث): ڳالهه جو جواب.
● وِرْتِيُ ۽ وِرْتِيُ: ذ. صفت. برهمڻ جنهن ڪي ڏڻ پٽ ڏيندڙ چيلن جو ڪجهه تعداد هجي. پرهيزگار- پري رهندڙ.

Gul Hayat Institute

= وِرْتيمُسْتَرُ ۽ وِرْتيمُسْتَرَ: ذ. ڏن پٽ ونندڙ برهمڻ.

● وَرْتيو ۽ وَرْتيا: ذ. عالم - سياڻو - داناءُ - عقلمند. فالگو - فالچي - فال وجهندڙ. نجومي - جوتشي. ودوان.

● وَرْتَ وَرْتَوُنْ: ث. جاڙي - چاڙڪي. اجايو - بي سود.

= وَرْتو: بيڪار - بي سود - اجايو - ضايع.

● وِرْتْ: ث. وِرڇ - ورهاست.

● وِرِتَ ۽ وِرْتَوُنْ (ڪ): ث. وڪڙ - پيچ - وِرُ - وَنڱ - ڏنگ - وتُ. (پيٽ ۾) درد - اهنج - ايذاءُ. آنتيءُ.

= وِرِتَ پَتَوُنْ: پيٽ ۾ وڪڙ پوڻ - پيچ پوڻ - پيچش ٿيڻ - آنتي پوڻ - سُوري ٿيڻ.

= وِرِتُيءُ: پيٽ جو سُور - سُوري - پيٽ ۾ وٽ - وڪڙ - پيچ پوڻ.

● وِرِتَنْ: مصدر. عيبدار ٿيڻ - ڪِلارو ٿيڻ - سقم وارو ٿيڻ. (وِرِتيو - وِرِتيندو - وِرِتيل).

● وِرْتائيءُ: مصدر. وِرتو ڏيارڻ - نفع پهچائڻ.

= وِرْتو ۽ وِرْتا: ذ. (ع. وِرْثه) ميراث - آتر - آڏڪار - آهاٽو وِرتو. لاڳ - لاهو - ورس - هميشه ملندڙ.

= وِرْتو ڪَرڻُ: پاسو وٺڻ - مالڪاڻو ڪرڻ - پنهنجو مال بنائڻ. سفارش ڪرڻ.

● وِرْجَ ۽ وِرْجَوُنْ: ث. (سن. وِرْت = ڦرڻ) رسم - رواج - دستور - هلت. رهٽي ڪهٽي. ريت - رسم و رِواج - پَرَ - هلي چلي - مرجاتا - وتيرو - حال - عادت - هير - ورد - محاورو - اصطلاح. شائستگي - مرجاتا - سُڀيتي - وَڙ - جوگائي - ٺاهوڪائي. ڪفايت - صرفو - جُڱت.

● وِرجائِتو ۽ وِرجائتا: ذ. صفت. عادت يا هير موجب - رسمن موجب. رواجي - معمولي - حسب معمولي.

● وِرجان: حاصل - موجود - مُيسّر.

= وِرجان ٿيڻُ: حاصل ٿيڻ - موجود ٿيڻ - مُيسر ٿيڻ.

● وِرجائِڻُ: مصدر. (سن. وِرْت = ڦرڻ). ثابت ڪرڻ - ظاهر ڪرڻ - ثابتي ڏيڻ - سِڌ ڪرڻ لاءِ پڪا دليل ڏيڻ. (ڪنهن کي) جواب ڏيڻي واپس موٽائڻ. موٽائي چوڻ. سمجهائي چوڻ - وري وري ٻُڌڻ. وري پڌائڻ - بيان ڪرڻ. ڏوراپو ڏيڻ. (وِرجايو - وِرجائيندو - وِرجايل).

= وِرجاءِ: آڪلاءُ - پورو ڪَر. واپس - موٽائي. ثابت. بيان. وري وري - دوباره.

= وِرجاءِ ڪَرڻُ: ڪنهن کي نيرڻ - نيڪال ڪرڻ - آڪلاءُ ڪرڻ - نباهڻ.

= وِرجائپي: ظرف. وري وري - تاڪيد سان.

● وِرجَسْ: ث. وِرجَ - محاورو: جئن اک لڳڻ، اک پوڻ وغيره.

● وِرجَنُ (ڪ): مصدر. ٽوپيل ڪن يا نڪ جو سوراخ بند ٿي وڃڻ - وروڙجڻ. (وِرجيو - وِرجيندو - وِرجيل).

● وِرْجيسُ ۽ وِرْجيسُوُنْ: ث. رسم - رواج - دستور - پَرَ - هلي چلي. عادت. تهذيب. خيال - فڪر - الڪو - انتظار. هارسينگار جو شوق - ٺاهڻ جو شوق. سنڀال - حفاظت. جاچ. صرفو. مرجاتا. اصطلاح (جنهن جي لفظي معنيٰ هڪڙي آهي ۽ رواج موجب ٻي) - جُڱت.

● وِرجَنُ مصدر. (سن. اُرَجُ = هلڻ، چُرڻ) ڇڄڻ. چُرڻ. ڦٽڪڻ. آٽلڻ پٽلڻ. ٻي آرام ٿيڻ. وهَنُ. ڪچي وڃڻ - اولجڻ - لڙهندو وڃڻ - آجهَنُ. وِرجرڻ - وِ ڳهرڻ - پسرڻ - ڇرڻ. سڙڻ. هارڻ.

● وِرجيءُ: وِهڻيءُ. ويهي.

● وِرجهائِڻُ: مصدر. وري وري ڇڄڻ - چڱي طرح ڇڄا ڪرڻ. جاچ ڪرڻ - ڳولا ڪرڻ - ڏونڍ ڪرڻ. (وِرجهايو - وِرجهائيندو - وِرجهايل).

● وِرْچَنُ: (سن. وِ = گهٽ + رُچْ = وڌڻ) ڪک ٿيڻ - ٻيزار ٿيڻ - ٽڪجڻ - ٽڪڻ - خفا ٿيڻ - ڏمرجڻ - چڙڻ - رنج ٿيڻ - ڪلپڻ. (وِرچيو - وِرچندو - وِرچيل).

= وِرْچَ ۽ وِرْچُوُنْ: ث. ٻيزار ٿيڻ - ٽڪاڻ - خفو - ڏمر - رنج - چڙ - ڪلپ.

= وِرْچاڻيءُ: ڪاوڙ - غصو - چڙ - رنج - ڏمر.

● وِرْچائِڻُ: مصدر. ڪاڪِ ڪرڻ - خفي ڪرڻ - خفا ڪرڻ - ٽڪائڻ - بيزار ڪرڻ - دق ڪرڻ - هلاڪ ڪرڻ. برُ ڪرڻ - اولڻ. چُور ڪرڻ.

- وِرْچائُو ۽ وِرْچائُوُ: ذ. صفت. ٽڪائُو - ٽڪائيندو - ٽڪائيندو - ٽڪائيندو - ڪَنهُ - ڏوڪڙالشون - اهنجو.

● وِرِچَنُ: مصدر. (سن. وِرهَ). ونڊڻ - ورهائڻ - حصا ڪرڻ - وڪرائڻ - بانڊڻ - تقسيم ڪرڻ. وائڻ - ورچي ڏيڻ - ونڊي ڏيڻ - ڦاندڻ. (آڻڻ ۾) چونڊڻ. (وِرچيو - وِرچيندو - وِرچيل).

- وِرْچِيُ: ث. گِري وچڻ - پيڇڻ - پُسڻ.

- وِرِچَ ۽ وِرْچُونُ: ث. ورهاست - تقسيم - ونڊ - وره - ڦاندڙي - حصو - پاگو - پتي - وائو - بخرو - ونڊي - وانڊ - تڪ - پُڪو - ڦاندو - چاندو - قور - ورهاگو.

- وِرِچيڙِيُ: ورچڻ جو ڪم - ورهاست - تقسيم - ونڊ - ورچ (آڻڻ ۾). چونڊ (ڪرڻ).

● وَرْدُ: ذ. (ع). گل. گلابي گل.

● وِرْدُ ۽ وِرْدَ: ذ. (ع). ٺهرايل ڪم. دائمي ڪم - هرروز جو ڪم - هرروز بنا ناغي وارو ڪم. نيم - معمول - وظيفو.

- وِرْدُ ڪَرڻُ: عادت ڪرڻ - نيتم ڪرڻ - معمول ڪرڻ - وظيفو ڪرڻ.

● وِرْدُسِيتُ ۽ وِرْدُسِيتَ (ڪ): ڊنگ - ڏاڻُ - طرز - نمونو - اڻڪل - ريت.

● وَرْدَلِيُ: مڪران ۾ ڏڪاڻو ڪم ڪندڙ هڪ قوم. جا اصل سنڌ ڪان ويل هئي.

● وَرْدُو: جواب - ورندي - وراڻي - سوت - واپسي. ورتو.

● وِرْدِيُ ۽ وَرْدِيُونُ: ث. (مال لاء) لڪاوت - وردي. سِتم وَستر. دريش. سرڪاري ڪپڙا (ملازم جا) - سرڪاري پوشاڪ - سرڪاري ڪپڙن جو هڪ نمونو - ملازمن جي ڊڪ لاء ڏنل ڪپڙا.

● وِرِڏَ: ث. ناسور - زخم - ڦٽ.

● وِرُڏَ: صفت. (سن. وِرُدْ = مخالف). وروڌ ڪندڙ - ويرڪندڙ - مخالف. برخلاف.

● وِرُڏ ۽ وِرْڏَ: ذ. صفت. جهونو - جهور - ٻوڙهو - ٻيو - وڏيءَ عمر وارو.

● وِرْڏاتا: اسم خاص. (سن. وَڏاتر). نالو برهم جو (جنهن لاءِ چوندا آهن ته ماڻهوءَ جي نراڙ تي قسمت جا انگ لکندو آهي) - وڏاتا. قسمت جي ديوي.

- وِرْڏاتا جو آنگُ: نصيب جو لکيو - قسمت جو انگ - تقدير جو انگ.

● وَرَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَرَڙَ (ل): اسم خاص. سمائِڪِيُ ذات جو نالو.

● وَرِڙَاتَ: ڪوشش - جدوجهد - سعيو - دانهون - منٽون - ايلاز.

- وَرِڙَاتَ ڪَرڻُ: دانهون ڪرڻ - ايلاز ڪرڻ - عرض ڪرڻ - منٽون ڪرڻ - عاجزيون ڪرڻ.

● وِرْڙائِڻُ: مصدر. ڪوٽ ڪرڻ - دغا ڪرڻ - ٺڳڻ - ويساهن - قسلائڻ - ٻلائڻ - پٽيلائڻ - پُلائڻ - ڏوهڻ - فريبن - دوڪو ڏيڻ - گمراهه ڪرڻ. (ورڙايو - ورڙائيندو - ورڙايل).

● وَرِڙو ۽ وَرِڙا (ڪ): ذ. صفت. وڏڙو - جهُور - جهونو - بزرگ. وجهه - موقعو. قبضو - قابو. هٿ. ضابطو. هار جي ٻير جي ڪَڙي يا پانهن جو ڪنگڻ.

● وَرِڙا وِجهَنُ: ڦيريون پائڻ - گهمرا پائڻ - ڦيرا پائڻ - آڪڙ جي هلڻ. ناز نخري سان گهمڻ.

● وَرِڙُكِيُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَرِڙِيُ ۽ وَرِڙِيُونُ: ث. لوڙين ڪي پڌڻ جي نوڙي - رسي - ڪاري.

● وَرِڙِيو لاهنُ (ڪ): ڪوءِ جي ڪن کي ڪيرڻ ڪان بچائڻ لاءِ لڙين جي ڦارين جو ڪارو لاهڻ. ورو لاهڻ. هار جي ٻير جي ڪڙي يا پانهن جو ڪنگڻ لاهڻ.

● وِرْزِشِ ۽ وَرْزِشُونُ: ث. (ف) استعمال - مشق. ڪسرت - (بدن جي) چور قور. ڏنڊ پيرڻ - مگدر هلائڻ. جسماني آڏل پڏل.

Gul Hayat Institute

= وَرْزَشَ كَرڻُ: كسرت كرڻ - ڊنبل پرڻ - مُگدر ڦيرڻ - جساني چورقور كرڻ. بازوئين پائڻ.

● ورس ع ورس: ذ. (سن. وَرْس). ورهيه - سال - هارنهن مهينا.

● وِرْس ع وِرْسُون: ث. پُل - چُڪ - غلطي - سهوَ - پرانتي. مَٽ پرم - پرانت. مُنجهه - ويسر - گمراهي. ايمان - يقين - اعتقاد.

● وَرْساج ع وَرْساجَ: ذ. سور ويڑ - ٽايٽ - ويڑ - سورهيه - پهلوان - بهادر. سورمو - هانڪو - ڪوهو - جُنگ - جوڌو.

= وَرْسارو ع وَرْسارا: ذ. مينهوگي واري موسم - وسڪارو - برساتي موسم. سال ۾ سال. سالها.

= وَرْساڙو ع وَرْساڙا: ذ. وسڪارو - مينهوگي.

= وَرْسائِيڻُ: مصدر. خوش كرڻ - نوازڻ - هٿ ركڻ - حمايت كرڻ - مدد كرڻ - همراهي كرڻ. پُلائڻ. گمراه كرڻ.

● وِرْسپَتَ ع وِرْسپَتَئُونُ: ث. ورهسپتي گيره - هڪ سيّارو - مشتري گره يا سيارو - خميس جو ڏينهن - وِسپت.

● وَرْسَٽُ: مصدر. (سن. ورش=ورسڻ) وسڻ - ورکا كرڻ - ورسڻ (مينهن گي وانگي) پوڻ - گيڙڻ. برسات پوڻ. (سن. وِ=بنا+رس=لذت) رس كان نكري وڃڻ - بي سواد ٿيڻ - ڦڪو ٿيڻ. پشيمان ٿيڻ - نااُميد ٿيڻ - ڪوماڄڻ - منهن جو پنو لهي وڃڻ. لاڳ حاصل كرڻ.

"پيائي كي پڪ جن وڏو سي ورسنا"
(كلياڻ - شاهه).

وسرڻ جي تلقين - پلجڻ - گمراه ٿيڻ - پرمجڻ - پڪڻ.

"ورتيون ساڻ وڻن ٽيون ورسن ع وَهسن"
(كلياڻ - شاهه).

سُجهڻ - ياد پوڻ - دل تي خيال تري اچڻ.

"كوهه كهاڙو جن چو وانان سي ورسنا"
(گرهوڙي).

= وَرَسِيلَ ع وَرَسِيلَ: ذ. گمراهه ٿيل - رستي كان منجهيل - پليل - پرميل - پڪيل.

= وَرَسايَسُ: پلايس - گمراهه كيس - پرسايس - پڪايس.

"وهر ورسايس نه ته ذات پنهون آءٌ پاڻ هُٽي"
(آهري - شاهه).

● وِرْسَٽُ: مصدر. جدا ٿيڻ - ڌار ٿيڻ - الڳ ٿيڻ - پري ٿيڻ - ناتا ترجڻ. منجهڻ - پلجڻ - گمراهه ٿيڻ - پڪڻ.

● وَرْسِي: ث. (سن. وَرْش=ورهيه). ڪنهن جي موت جو سالياڻو ڏينهن. لاڳ.

● وَرِش ع وَرَش: ذ. (سن). ورهيه - سال - هارهن مهينا. ورش ڏِل.

= وَرْشُ ڏِلُ: ذ. ڪنهن خاص ورهيه لاءِ جوڙيل موجب ٽينڊر گالهين ۽ ڪمن جي لکيل اڳڪٿي.

● وِرْشُ ع وَرْشَ: ذ. ٽُوئر - وِرَڪٽ. هڪ وڻ.

● وَرْشا: (سن. ورشا) گهور - قربان - صدقو - كهول كهولڻ.

● وِرشك: (ورشچك). وڇون - پٽون - عقرب.

● وَرْغِلائِيڻُ: مصدر. برغلائڻ - ڏ تارڻ - ڦڪڻ. بتال كرڻ - ڦسلائڻ - پنيلائڻ - بهلائڻ. (ورغلايو - ورغلائيندو - ورغلايل).

● وَرَقُ ع وَرْقَ: ذ. (ع). ڪتاب جو ورق يا صفحو - پنو - پني. وڻ جو پن. ڪاغذ جو ٽڪر - ڪتيل ڪاغذ. چانديءَ جو سِڪو روپو وغيره. سون ۽ چانديءَ جا ٽاهيل ورق.

● وَرَقُ ڏوئِيڻُ: ميٽي صاف كرڻ - فرق متائڻ - امتياز كيڻ - چڏڻ - ديسن ۽ ڪفر جو ورق ڏوئيڻ - دوئيءَ وارو ورق ڏوئيڻ - پائي متائي چڏڻ. فرق نابود كري چڏڻ.

= وَرَقُ وَرَڻُ: وارو ورڻ - پاڳ لڳڻ - نصيب جاڳڻ - بخت كلي پوڻ - اوج ۽ اقبال گي رسڻ - ستارو چمڪڻ - بخت هالا ٿيڻ - وڏي درجي گي پهچڻ - عزت برقرار ٿيڻ - وصال جي حالت اچڻ.

● وِرِكيتِ: ذ. صفت. (سن. وِرَكْت=جدا ٿيل، بنا محبت جي) دنيا كان تارڪ ٿيل.

Gul Hayat Institute

آزُرد و ـ آتو ـ عاجز ـ ڏُکي ـ ڏڏو ـ نفي ـ خسستو ـ رنج ـ هلاکت . نيارو ـ بي طرفدار .

● وَرَکْتليبو (ث): ڪنواريتن طرفان چاچين ڪي ڪارايل پهريون وِيلو .

● وَرُکَنُ: مصدر . هوا سان آڏامڻ .

● وَرِک: اسم خاص . هڪ ذات جو نالو .

● وِرُکْ ۽ وِرُکْتَ: ذ . (سن . ور (ي) ڪْشَ = وڻ) وڻ . آساني بُرج جو نالو ـ سياره جو نالو . ورش ـ ٽَوئر . هڪ وڻ . نيدو وڻ . داناءُ ـ عاقل ـ سمجهو ـ ڏاهو .

● وَرُکا ۽ وَرُکائُون: ث . (سن . ورشا > ور (ي) ش = وسڻ) . ورکا ـ وسکارو ـ مينهن ـ برسات ـ هونداڀوند ـ ڇڇڪو ـ اوهيڙو . گهوَر ـ قربان ـ صدقي ـ نثار ٿيڻ . مهرباني . پالوت .

ـ وَرُکا ڪَرڻُ: گهورڻ ـ قربان ڪرڻ ـ صدقي ڪرڻ ـ نثار ڪرڻ ـ ٻلهار ڪرڻ .

ـ وَرُکت ڇَنڇَرُ . مري ويل هندو جي ٻارهي تي برهمڻ کي ڪاڏي ڪارائڻ جي هڪ رسم .

● وِرُکو ۽ وِرُکا: ذ . "و" جو پهريون اکر (و) جو آچار . جيئن "(الف = انب) ـ (ب = ٻلا) ـ (و = وڻ)" .

● وِرُگَنُ: مصدر . ڦهلڻ ـ ڪڙڻ (مرض) ـ پسرڻ ـ ڦهرڻ ـ وگهرڻ . (ورگهيو ـ ورگندو ـ ورگيل) .

● وِرُگيٽو ۽ وِرُگٽا: ذ . (سن . لگڊ) . ڪپڙن ڌوئڻ لاءِ ڇڪي ٻڌل نوڙي .

● وِرُلاپُ ۽ وِرُلاپَ: ذ . (سن . ورلاپ) . دانهن ـ ڪوڪ ـ رڙ ـ آواز . رودن ـ روج ـ راڙو ـ ٻڌڻ . پڪار ـ ٻاڌ ـ ٻاڪار .

ـ وِرُلاپ ڪَرڻُ: دانهون ڪرڻ ـ ڪُوڪون ڪرڻ ـ رڙيون ڪرڻ ـ آواز ڪرڻ ـ راڙه ڪرڻ ـ رودن ڪرڻ ـ روئڻ ـ ٻڌڻ ـ ٻاڪار ڪرڻ ـ پڪار ڪرڻ .

● وِرُلو ۽ وِرُلا: ذ . (وِرَل = وِرُلو) . ٽورو ـ ڪَمياب ـ آئلپ ـ آسمالي ـ نرالو ـ عنقاب . قايل ـ دُرلپ . ڪوڪو ـ ٻاقي ڪو ـ اتفاقاً . ڪڏهن ڪڏهن . مشڪل ـ ڏکيو . ٽورو ـ چڊو ـ گهٽ . قسمتي .

ـ وِرلِي: ظرف . ڪڏهن ڪڏهن .

● وَرُمُ: ذ . ضروري ڪم .

● وَرَمُ ۽ وَرَمَ: ذ . لهر ـ موج ـ ترنگ ـ اوسار ـ چَل (سمنڊ جي) . جسم جي سوج . دل جي تسڪين . سوڊو ـ واپار .

● وِرمَنُ: مصدر . (سن . وِرم = ختم ڪرڻ) . ويرم ڪرڻ ـ دير ڪرڻ ـ ٻيهر ـ ٽيڪ ـ ترسڻ ـ ٺهرڻ ـ سهيڙڻ ـ دم ٻڌڻ . سيڙجڻ . (ورميو ـ ورمندو ـ ورميل) .

● وَرمَتَ: (سن . وِرم) . ترسڻ ـ روڪجڻ ـ جهلجڻ ـ دير ڪرڻ .

ـ وِرمَتا: روڪيا ـ جهليا ـ ترسيا .

"ڪين ورميا ڪٿهين ڇُليا ڇڏِ هٽِيُ ."
(آهري ـ شاهه)

ـ وِرُهِيُ: ظرف . آهستو .

● وَرُنَ ۽ وَرُنَ: ذ . (سن . وَرُڻ = رنگ) . ذات . ليات ـ قوم ـ فرقو . (هندن ۾ ۴ ذاتون) . ۱ـ برهمڻ ۲ـ شودر ۳ـ ويش ۴ـ ڪتري . حصو ـ پاڻو ـ ٻاتي ـ ونڊ ـ ٻکرو ـ واٽو .

ـ وَرُنُ هِيڻُ: نيسات مان نڪتل ـ قوم مان خارج ٿيل ـ ٽالهي مان نڪتل . مسجد جو ٽُڪو .

● وَرَنُ ۽ وَرَنَ: ذ . (سن . وَرُڻ = رنگ) رنگ . قسم ـ نمونو . روپ ـ صورت ـ شڪل ـ شبيه . حالت . ذات . چمڪاٽ . عيش . مزو .

ـ وَرنَ وَرَنَ: ذ . جدا جدا رنگن وارو ـ پانت پانت شڪلين وارو ـ رنگا رنگي ـ گونا گوڻ ـ چٽڪمرو ـ وچتر ـ چيٽ چيٽ ـ قلقليو .

ـ وَرَن وَرَن ٿِيڻُ: منهن جو رنگ بدلائڻ يا ٻيو ٿيڻ . شڪل بدلجي وڃڻ ـ صورت ڦري وڃڻ ـ نمونو ڏهي ٻوڻ .

ـ وَرَن وَرَن ڪَرڻُ: منهن جو رنگ بدلائڻ ـ رنگ بدلائڻ ـ ٻيو رنگ ڏيڻ ـ حالت ڦرڻ . شڪل بدلائڻ ـ صورت ڦيرڻ .

● وَرَنو ۽ وَرَنا: ذ . رنگ وارو ـ رنگ ڪي مائل ـ رنگ جهڙو ـ جيئن رت ورتو ـ رت جي رنگ جهڙو ـ رنگا رنگي . سهڻو .

Gul Hayat Institute

● وَرُناٹيُ ۽ وَرُناٹيُون: ث. سونارِي جو مُنڊبن يا ڪنڊين ٺاهڻ جو اوزار.

● وَرُنائِڻُ: مصدر. (سن. وَرْ = سارا هڻ). سمجهائڻ - ڪولي ٻڌائڻ - ظاهر ڪرڻ. قبول ڪرڻ - مڃڻ. ارٿ ڪرڻ - نروار ڪرڻ. ورنائڻ - چوڻ - بيان ڪرڻ. سلام موڪلڻ - ڪن ڏيڻ - ٻڌڻ - اونائڻ - آنائڻ. غور ڪرڻ - ڌيان ڏيڻ - توجهه ڇڪائڻ. انصاف ڪرڻ. مڃڻ. (ورنايو - ورنائيندو - ورنايل).

- وَرنڈ (ڪ): ث. ورڻ جي حالت - وري اچڻ جي حالت - موت - واپسي.

● وِرنڈ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَرنڈڑِيُ ۽ وَرنڈڑِيُ: (ڪ): ث. منجهند ڪان پوءِ جو وقت - سج جو اولهه طرف ورڻ جو وقت - پاڇولي ڦرڻ واري حالت - چانو ورڻ يا ڦرڻ جو وقت.

● وَرَنْدو ۽ وَرَنْدا: ذ. صفت. (سن. وَرْڻ = موٽڻ). آئيندو - ايندڙ - ڏسندو - پيو - مئيون (مهينو).

- وَرَنْدي وارُ: انهيءَ ڏينهن - ايندڙ ساڳئي ڏينهن تي - هفتي تي وري آيل ڏينهن - ٻئي هفتي تي. جيئن "سومر ڪان ٻئي سومر تي."

۽ وَرنْديُ ۽ وَرَنْديُون: ث. (سن. ورت = ڦرڻ). جواب - وراڻي. سوال جو جواب.

● وَرَنْڊيُ (ث): ڇت جي مٿان پاسي وارو ڪنارو - جاءِ جي مٿين ڪناري - سِرَ جي چوڌاري ڪناري.

● وَرَنْڪُ: آسمان - آپ - فلڪ. جاءِ.

● وَرَنْتَنُ: (سن. ورڻ). بيان - وستار - آکاڻي - ڪهاڻي. سارهه.

- وِرَنْتَنُ ڪَرَنُ: چوڻ - بيان ڪرڻ - آکاڻي ڪڻ - ٻڌائڻ - وستار ڪرڻ - نروار ڪرڻ - طول طويل ڪرڻ - ڏيکهه ڪرڻ. سارهه ڪرڻ.

● وَرنو ۽ وَرَنا: ذ. سون يا چانديءَ مان ٺاهيل چَلو جو ڏسڻي آڏر ۾ هجي. مڙيءَ جو هڪ قسم. دِلو - پيرڻي.

● وَرْنَ: ڏ ته پوءِ - ٻي صورت ۾ - ٻي حالت ۾. ٻئي پاسي - ٻئي طرف.

● وَرِنْتهَ: (سن. ورُ = مڙس + نتهه = نَه). رن زال - نڏڪي - ورهنا - ٻنا وارث - ٻنا مائٽ مٽ. (سن. وَرْ = سڀ ۾ سڏو). بهادر - طاقتور - زورائتو - زوراور. سورويو - ويرُ - نايڪُ - سورهيه - سورمو - ڪُوهو - جُنگ - جوڌو - پهلوان - بهادر. ڪيرو جوان. چڱا ماڻهو - سڪر. گهوٽ.

● وَرُنْهَنُ: ٽوپي يا سهيبي جو هڪ قسم.

● وِرِنْهَ واري: اسم خاص. "پوڪڻ." نئين جي پرسان ڏکري.

● وَرُنِيُ ۽ وَرُنِيُون (ڪ): ث. (سن. ورُ = مڙس). مڙس واري. ڪنوار - ونهي - نئين شادي ٿيل عورت - سهاڳڻ - پاڳڻ. ور واري - وريتي - پتار واري - مڙس واري. (سن. ورڻ). رنگ يا ورن واري - رونق واري.

● وَرَنُ: اسم خاص. ٽن هندن راجپوتن جي ذات جو نالو.

● وَرَنُ مصدر. (سن. وت). ڦرڻ - موٽڻ - واپس اچڻ. گهمڻ - چڪر هڻڻ - آٽلڻ - پنتي هڻڻ - لڙڻ - پويان پير ڪرڻ. مڙڻ (نوڙيءَ جو) وڌڻ - وڪڙ ڪائڻ. ڏاڪو ٻيٽو ڪري وڌڻ. ڪڇي سُٽ ڪي وت ڏيڻ (سن. ورُ = مڙس چونڊڻ). مڙس چونڊڻ - پرڻجڻ - شادي ڪرڻ. پُڇڻ - خبر وٺڻ - سوال ڪرڻ - هنڊ ڪرڻ - پورڻ. ٻاهر اچڻ - ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ. (فائدي ۾) ٿيڻ. (نديءَ جو) ڦيرو - ور - وڪڙ. (وريو - ورندو - وريل).

- وَرَنُ واريُ ڪَرَنُ: واپس موٽڻ جي تياري ڪرڻ. جلد واپس اچڻ - موٽڻ واري ڪرڻ.

● وَرُنُ ۽ وَرُنَ: ذ. (سن. وَرُنَ). سپني ڪان آڏو. ايشور. پاڻيءَ جو ديوتا. اڏيرو لعل.

● وَرْنُ: (سن. وَرْنَ = ذات) ذات. رنگ - ورنُ.

- وَرْنُ آشِرمَ: هندن جي ذاتين جا درجا.

● وَرُنُ ۽ وَرْنُ: ذ. گهٽن ورن وڪڙن واري چَلي جو هڪ قسم.

● وَرڻ : (سن. ورڻ = سارا هڻ). ساراهه ڪرڻ - تعريف ڪرڻ - واکاڻ ڪرڻ. بيان ڪرڻ - ٻڌائڻ.

● وَرڻو ۽ وَرڻا : ذ. (سن. ورت = حاصل ڪرڻ). فائدي ۾ آيل شيء - حاصلات - فائدو. پيرن يا هٿن جي آڱرين ۾ پائڻ جي ڪُهه جو هڪ قسم - والو - آهو چلو جو شاديءَ ۾ ڪنوار گهوٽ ڪي ڏجي.

- وَرڻِيُ وارا ڪُڏا : ٻار جي چوٽيءَ تائين ٻڌڻ لاءِ ڪڏن مان ٺاهيل ڦيري دار ڏاڪڻ.

● وَرو ۽ وَرا : ذ. (سن. وَرت = قرڻ). ڦيرو. پٽِيُ (ڪاٺ جي). پَٽِرُ. ڪاٺ جو ڏگهو لڪڑو - ٻُنڊُ - منگهو - ڪام. ڪچي ۽ ڪڪائين جهوپڙي جي وچ ۾ رکيل ڪاٺ جي ڏگهي ڪاڻي. ٽلهي ڪاڻي جا شهتير جي بدران جاءِ ۾ رکجي، جنهن جي مٿان پَٽِرُ رکبا آهن. هيءُ ڪاٺ جو لڪڑو پَٽِي جي پوري وچ تي هوندو آهي، هڪ ڇيڙو هڪ جنڊي تي ۽ ٻيو ڇيڙو ٻي جنڊي تي قابو بدل هوندو آهي.

- وَرو ڏِيڻُ (ڪ) : ٻيڙيءَ جو ٻاسن تي آڻل ڪرڻ (اڪثر تڏهن جڏهن واءُ پوياڻ هجيس). عيوضي.

- وَرو وَهڻُ : هڪ ٻئي جي مدد ڪرڻ.

● وِرو ۽ وِرا : ذ. حصو - پتي - پاڳو - وند - ورچ - واڙو - ٻانڊو - ٻڪرو. آهو آڻ، جو هاري زميندار ڪان قرض طور وٺي. ڪاڏو يا ٿمر، جو ٻئي ڪان ڪائڻ لاءِ ملي. ڪائي ۽ ماهي مال ڪي ٽيندڙ تپ - جانورن جي ٻيماريءَ جو هڪ قسم. ٻئي جو - پرايو - ڏاريون - غير - پرڏيهي - وِديشي - پرديسي.

- وِروڙِيجِيُ پُٽونُ : ڳٽڻ يا مينهن ڪي تپ اچڻ.

- وِروِيو : مال جي ٻيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ جانور جو ٻچ سڪي ٿي ويو).

● وَرَ وارو : اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ ڏيهه جو نالو.

● وَرُ والو : اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● وَرو وِنِيُ (ث) : آها ماڻي جا چڄ وڃڻ کان پوءِ ڪنواريتا نيات وارن ڪي ڪارائين.

● وَروڙنُ (ڪ) : مصدر. وڪوڙڻ - ويڙهڻ - پڪڙڻ - جهلڻ. گهيرڻ. (وروڙيو - وروڙيندو - وروڙيل).

- وَروڙَ ۽ وَروڙُونُ (ڪ) : ث. ويڙهڻ جي حالت - ويڙهه - لپيٽ. جهل - پڪڙ.

- وَروڙِيجَڻُ (ل) : مصدر. مروڙجڻ - وڪوڙجڻ - ولارجڻ. قابو ٿيڻ. ڪرونڊڙو ٿيڻ.

● وَرڙَڻُ (ڪ) : مصدر. مروڙڻ - موڙڻ - وڙڻ. (وِرُوڙيو - وِرُوڙيندو - وِرُوڙيل).

- وِرُوڙَ ۽ وِرُوڙَونُ (ڪ) : ث. وَرُ - وتُ - پيچ - وَڪڙ.

- وِرُوڙِيجَڻُ : جانورن جي بيماريءَ جو هڪ قسم، جنهن ۾ ٻت سڪي ٿي ويو.

● وُرُودُ ۽ وُرُودَ : ث. (ع. ورد). ڪنهن جڳهه ۾ اندر اچڻ - داخل ٿيڻ - نازل ٿيڻ. اچي پهچڻ - واردٿيڻ. آمد - پهچ - تشريف آوري - اچي لهڻ - آترڻ.

- وُرُودُ ڪَرڻُ : وارد ٿيڻ - پهچڻ - داخل ٿيڻ - داخل ڪرڻ.

● وِروڏُ ۽ وِرُوڏَ : ذ. (سن). ڪلفت - ويرَ - عداوت - دشمني. خصومت. خلل - ڪروڌ - ڪُرڪو - گهپي - ڪِل ڪِل - ڏندوري - اٿٻٽ - ٻيڪيڙو - ٻگاڙو - ڦيٽاڙو.

● وِروڏِجَڻُ : مصدر. (سن. وروڌ = دشمني). جهڳڙي لاءِ آماده ٿيڻ - دشمني ڪرڻ - ويرَ رکڻ. (وِروڏيو - وِروڏيندو - وروڏيل).

- وِرُوڏيُ ۽ وِرُوڏِيُ : ذ. صفت. وروڌ يا دشمني رکندڙ - برخلاف - ويرياڻو - دشمناڻو. مخالف.

● وَرِ وَرِ : هرهر - وري وري.

● وَروڙڻُ : مصدر. وارڻ - آڏو اچڻ - موتائڻ - ٻُڌي ڪرڻ. (وَروڙيو - وَروڙيندو - وَروڙيل).

- وَروڙ ۽ وَروڙونُ (ڪ) : ث. گولا - ڏونڊ - ڦولها. لپيٽ - وروٽ.

● وِرُوڙڻُ (ڪ) : مصدر. (پيٽ ۾) وڪڙ ٿيڻ - وٽ ٿيڻ. آنتي ٻوٽ - مروڙ ٻوٽ. (وِروڙيو - وِروڙيندو - وِروڙيل).

Gul Hayat Institute

= وِروڑ ۽ وِروڑون (ڪ): ث. وٽ - لڇ - وکڙ - مروڙ. ورَ - پيچ - وَنگ - ڏنگ.
= وِروڑائِي ۽ وِروڑائِيَون: ث. وروڑ - وروڑپ.
= وِروڑپَ ۽ وِروڑپُون: ث. ور - وکڙ - وٽ - مروڙ - آنٽي.
● وِروڑڻُ: مصدر. ٽوپيل ڪن يا نڪ جو سوراخ بند ٿي وڃڻ. ورجڻ. آندي ۾ پيچ پوڻ - آنٽي پوڻ.
● وِروُنجڻُ: مصدر. ورونهجڻ - قٽ ٽيڻ.
● وِرُونُ: قٽ - زخم - گهاءُ - چير - چڪ.
= وِرُون ڪَرڻُ: قٽ ڪرڻ - گهاءُ ڪرڻ - چير ڏيڻ - ايذاءُ ڏيڻ - ڏکوئڻ.
● وِرُونهڻُ: مصدر. (سن. وهرت). وندرڻ. فڪر ۽ ڪٽيءَ ۾ گذارڻ. پنهنجي منهن گذارڻ. اورڻ - ياد ڪرڻ - وندر ڪرڻ - حال وندڻ - ڏک وندڻ - درد ٻڌائڻ.
= وِرُونهَ ۽ وِرُونهُون: ث. صحبت - رهاڻ. حال اورڻ. وندر. خوشي. آنس. وائي - ڇار - دل خوش - محبت - سڪ - چڪ - ڪشش - جذبو - ياد گيري. پرياڻ - دل لڳي. مشغولي. قرب وندڻ. ڳجهه - راز. وچوڙو - جدائي - فرقت.
= وِرُونهَنُ ويرَ: وندر جي مهل - دل خوش ڪرڻ جو وقت - دل لڳيءَ جو وقت.
● وِرُونُ: ث. اکيون انڌيون ٽيڻ.
● وِرُونُڻُ: مصدر. (سن. وِرُوكشَنُ). سُڪي وڃڻ. هٻ ٽيڻ - پڌ جڻ - ڇهڻ. وروڻ.
● وَروهيڙيو ۽ وَروهيڙيا (ل): ذ. نوريڙو.
● وِروهَنُ: مصدر. (سن وهرت). وندر ڪرڻ - خوش ڪرڻ - ريجهه رهاڻ ڪرڻ - وندرائڻ. زوروهيو - وروهيندو - وروهيل).
● وَرَهُ: رڄ جو هڪ قسم. ڪهائي جو مٽيون پاسو جنهن ۾ تنبو پڌل هجي. ٽلهو واجهه.
● وَرهو ۽ وَرها: ذ. رسيءَ جو قسم، هي رڄ سان گڏ پڌيو آهي، جنهن ۾ پلاءِ مچيون مرن. رسو - نوڙ - ننڍي ڪوهي مان پاڻي ڪيڏ لاءِ رسو.
● وَرهَ ۽ وَرهَ: ذ. (سن. وَرْش). سال - ورهيه - هارهن مهينا - ورش. هارهو.
= وَرهَ پَتيري: ث. ورش ڦل.
= وَرهَ چنڇر: هندو ماڻهو جو هارهين مهيني ڏينهن ڪرڻ.
● وِرهُ ۽ وِرهَ: ذ. (سن. ورهه). جدائي - فراق - وچوڙو - هجر - فرقت. دوستن يا عاشق معشوق جي وچ ۾ جدائيءَ جو غم - سور - درد - دک - تڪليف. برهه - نينهن - عشق - محبت. سڪ - ياد گيري. حصو - پاڳو.
= وِرهه ۾ وَهِلُو ٽيڻُ: هجر ۾ حيران ٽيڻ - برهه ۾ بيقرار ٽيڻ - وڇوڙي ۾ واه ويلا ڪرڻ - جدائيءَ ۾ آهه زاري ڪرڻ - فراق ۾ فرياد ڪرڻ.
= وِرهُ وٽان: اکير - آداس - ياد گيري.
= وِرهُ وٽڻُ: محبت وندڻ - حال اورڻ - عشق وندڻ يا پرائڻ.
= وِرهُ وٽهُنُ: عشق وندين - محبت وندين يا پرائين.
= وِرهُ وسائِڻُ: وڇوڙي جي برسات وسائڻ - زار زار روئڻ. محبت ۾ سور سهڻ - درد ڪاڻڻ. روئڻ - ماءِ دوس ڪرڻ.
● وَرَهَ ۽ وِرَهُون: ورڇ - ونڊ - قسمن - ورهاست.
● وِرهاسَتُ: ث. (سن. وِرهه). جدائي. ڇڏي. پاڳو.
= وِرهاسَتَ ۽ وِرهاسَتُون: ث. ورهاست - ورڇ - ورهاڳو - قسمن - قسور - چاندو - تڪ - وانٽ - ٻچرو - وندي - ڇڏي - قسمن - ٻڪو - وِرهَ.
= وِرهاگوَ ۽ وِرهاگا: ذ. ورهاست - قسمن - ورڇ - قسور - چاندو - وانٽ.
● وِرهانبَ ۽ وِرهانبُون (ل): ث. شام - سانجهي - وچينءَ جو وقت - ٽپهريءَ جو وقت - ڏينهن لڙڻي جي مهل.
● وِرهائِنُ: مصدر. حصا ڪرڻ. وندڻ.
● وِرهَسپَتِ: ث. ورسپت - مشتري ڪرهه - خميس جو ڏينهن - وسپت. ڪرهه جو نالو.
● وِرهوُ: وَرُ - مڙس - پتار - پتي - ڪانڊ.

● وَرْهِيڙ ۽ وَرْهِيڙ: ذ. (سن. وَرْش) ورهه - سال - هارهن مهينا.
● وَرْهَڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
= وَرْهِيارو: هر سال - سال بسال - سالياڻو - سال وارو.
= وَرْهِيوڪو: سال جو - سالڪو - سال وارو - سالياڻو.
= وَرْهِيو وَرْهه: سال سال ۾ - هر سال - سال بسال.
● وِرَءُ ۽ وِرَءِ: ذ. ورو - ڪاڏي لاءِ مقرر ڪيل رقم - پٽو - رسي - راتب - هڪ ويلي جو آن - ڪائن لاءِ گذران - قوت - خوراڪ - ڪاڏو. روزي. روزينو - گذر - گذران.
= وِرَءُ جو آن: تمام ٿورو - مهانگو - ڏڪر جي نشاني.
● وَرِئل: اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَرِئُو ۽ وَرِئا: ذ. ڏنب.
= وَرِئِيا: ذ. ستت ۽ ڏاس جا ٻيل، آٽ جي ڪيچيءَ ۾ وجهجن.
● وَرِي: (سن. ورت = ڦرڻ) واپس - موٽي - پيو دفعو - ٻيهر. عيوضو.
= وَرِي آڻڻ: واپس اڻڻ - موٽي اڻڻ - موڙڻ. وڃڻ ڪرڻ - مري وڃڻ (ٻار جو).
= وَرِي وَرِي: موٽي موٽي. هر هر - هردم - همیشه - هرهميشه - نيت - سدا - ساڌهه - هڪجهڙو - اڪثر - گهڻو ڪري - ٻار ٻار - ٻيري ٻيري - وَر وَر ڪري.
● وِرِي ۽ وِرِيُون: (ڪ): ث. وارن سان جُڙيل يا ليڪ چونڊائل. وٽي - خال. وِرّ. پيٽ - ٽونگڙو.
= وِرِي ڏِيڻ: (ت): مٽي مان جُون ڪڍڻ - ليڪ ڪڍڻ.
= وِرِي ڏِيارڻ: مٽي جي وارن مان جُونءَ يا ليڪ گولائل.
● وَرْيامُ ۽ وَرْيامَ: ذ. (سن. ويروان) سُور ويرنايڪ - ويس - سورهيه - پهلوان - غازي - سورمو - جوڌو - ڪوهيو - گوڏو - ٻانڪو. ڦري آنيم - آڏو آنيم - ورليم.
● وريامُ آباد: اسم خاص. تعلقي جيڪب‌آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَرِياڻِي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● وَرْياهَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَرِيٽِي ۽ وَرِيٽِيُون: ث. (سن. ور = مڙس چونڊڻ) ور واري - مڙس واري - خاوند واري - سهاڳڻ - پرڻيل.
● وَرِيڙِيرو: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَرِيٽرو ۽ وَرِيٽرا: اسم خاص. ڪيچيءَ جو هڪ قسم.
● وَرِيڙو ۽ وَرِيڙا (ڪ): ذ. ور ڏنل چلو - ڪهڙ جو هڪ قسم. ڪڪ جي سڪل تيلين مان ٺاهيل ڪنڪٽي جو هڪ قسم.
● وَرِيلِي: آگرين ۾ پائڻ جو ڪهڙ جو هڪ قسم.
● وَرِينڪڙ ۽ وَرِينڪڙ: ذ. پوٽي جوهڪ قسم - ٿورڙا ڪنبا ٽينڊا اٽس، هرڻ هن جا ٻن ڪائينڊا آهن.
● وِرِينگهڻ (ڪ): اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● وَرِيو ۽ وَرِيا (ل): ذ. وريو - ڪچي ڪوهه ڪي لئي جي ٽارن سان ٻڌڻ. لئي جا ٽارا گڏ ڪري نوڙيءَ سان ٻڌي هڪ ڪاٺ جو نوڙ ٺاهين، جنهن کي ويڙهي ڪوهه جي ترڪان رکن. گهوڙي جي سنجهه جو هڪ حصو يا ساز. (سن. ورت = ڦرڻ). موٽي - وري.
● وَرِيُون ڪَرڻ: وانگار وهڻ - ميل ملک ۾ ڪاهه ڪي هڪ ٻئي کي همراهي ڏيڻ يا لاباري ۾ واري وٽيءَ تي مدد ڪرڻ.
● وَرِيٽڙو ۽ وَرِيٽڙا: ذ. ڪن ٻارن کي مٽي جي وارن ۾ گهنج، جنهن لاءِ زالن ۾ سنسو هوندو آهي ته اها پاڻ جي نشاني آهي.
= وَرِيٽا: ذ. ڪنهن ڏاڪي ۾ مٽڪا ۽ ڪوڏ يون ٻڌي ڏڳي وغيره جي ڪچيءَ ۾ ٻڌجن.

Gul Hayat Institute

● وَڙُ ۽ وَڙَ: ذ. (سن. وَرَ = مهرباني) لڇڻ - افعال - عادت. لَلُ - ڪِرُ. شائستگي - مرجاتا - سُنيتي - سياڻپ - جوڳائي - ڏاهوڪائي. ٺوروڪو - لائق - احسان - مهرباني - عنايت - نوازش - پلائي - ايڇپو. برابر - ٺيڪ. سلوڪ - هلت. رستو. درست - صحيح. مهرباني - چڱائي - احسان - قرب. ٺورو. ننگ - عزت - آبرو - لياقت. اصيلي - شرافت. نمونو - ورن - قسم - جنس. نشان - پارُ - پتو. (صفت). لائق - جوڳ - ٺهندڙ. وڻ جو هڪ قسم. گهوڙا پاري تعلقي ۾ هڪ ڳوٺ، جتي ڪمند جي هوڪ گهٽي ٿئي. جانور جي لڳ تي مرضي - جانور جو لڳڻ. (سن. وَڙَدَ = گهوڙي) گهوڙيءَ جي ميڙڻ جي خواهش - چاڙو.

- وَڙائيتو ۽ وَڙائِتا: ذ. صفت. وڙ وارو - ننگ ڪندڙ - احسان ڪندڙ - قرب ڪندڙ - مرجاتا ڪندڙ - مهرباني وارو - ننگي - احساني - قردار - ٺورائتو - شرافت پريو.

- وَڙُ ڪَرَڻُ: مهرباني ڪرڻ - احسان ڪرڻ - ٺورو ڪرڻ - لائق ڪرڻ - لطف ڪرڻ - پلائي ڪرڻ جو مٿيون اعليٰ درجو. ڪنهن کي بنا آجوري سنگ ڏيڻ. بنا لالچ جي نياڻيءَ جي مائٽي ڪرڻ.

- وَڙَن: وڻڻ.

- وَڙُ وَجهُ: ريت - نمونو - ڍنگ - طرح - طرز. خيال - پارپتو - نشان پاسو.

- وَڙُون ڪونڊُ: ڪ سان سڌ ڪرڻ - پيار سان پڪارڻ - مهر ۽ محبت منجهان گهرائڻ - دل گهري کي دعوت ڏيڻ.

- وَڙُونُ يا هَڙُونُ: پنهنجي گنڍ يا پنهنجي اثر وسيلي. پنهنجي پاران يا ڪيسي سان ڏيڻ.

● وِڙُ ۽ وِڙَ: ذ. صفت. (سن. وِٺ. سن. اَوَ = خراب + وات = رستو) بي حيا - بي شرم - ڪمينو. بدبخت. لنڪهو - جڙتوراٽو.

● وِڙا: وڙيون، ڇڻ جو انو ڳوهي، تن ۾ مصالح وجهي، آن جي ياهي ٺاهڻ.

● وِڙاڪو: وٽ پوڻ - هيٺ ۾ گهمرا پوڻ.

● وَڙَال ۽ وَڙالُون: ذ. (سن. وِلودن) گولا - ڏولا - ڏس پتو - جتن - وڙول. سمجهه - فهم - بُڌ - ذهن - چترائي - سٽو پيرائي. وڙول.

● وِڙانگ ۽ وِڙانگُون: ث. وڙواند - بي شرم - بي حيا - ڪميڻي - لُچِي. ننگ ناموس کان ويل - افعالن ۾ ڇڪي - عادت خراب - گندي - ڪِنِي.

● وِڙاهه ۽ وِڙاهَ: ذ. (سن. وِناش) نقصان - ڇيهو - جوکو - خطرو - ڏپ.

● وَڙاءُ ۽ وَڙاءَ: ذ. (سن. وَرُڻ) ورن يا رنگ وارو - نموني وارو - ڍنگ وارو.

"پتنگن جئن پيدا ٿيو سامي سچ وَڙاءُ"
(مومل راڻو - شاهه).

لياقت - لائقي - جوگائي - ڏاهوڪائي.

● وَڙَتِيُ ۽ وَڙَتِيُون (ث): ث. جواب - ورندي.

● وَڙُجَڻُ: مصدر. گرم ٿيڻ - تپڻ. چاڙو ٿيڻ (گهوڙيءَ، گاڏي) - وَهُرڻ - چاٽو ڪرڻ - وَهُڙ ٿيڻ - شهوت ٿيڻ. (وڙجيو - وڙجيندو - وڙجيل).

● وَڙِڪَڻُ: مصدر. هيڏانهن هوڏانهن ڦرڻ - ٽُلڪڻ - گهمڻ - هلڻ - چلڻ - ٽهلڻ. سير ڪرڻ - اجايو رُلڻ. جبل جو نالو. (وڙڪيو - وڙڪندو - وڙڪيل).

- وَڙَكَ ۽ وَڙِكُون: ث. چارو. گهوم - ٽهلو - سير.

- وَڙُڪائِيُ: مال کي جهنگ مان ڪيرو ڏياري اچڻ - مال کي جهنگ مان گهور ڏيارڻ. نظر رکڻ.

- وَڙُڪا ۽ وَڙُڪا (ث): ذ. گاهه ۾ ڏور کي تورو وقت چرڻ لاءِ ڇڏڻ.

- وَڙُڪائِي: مال کي جهنگ مان چاري اچڻ.

- وَڙُڪِيُ آڇَڻُ: چري اچڻ - گهمتاري ڪيي اچڻ - ٺورو ٽهلي اچڻ.

● وَڙُڳَڻُ: گهمڻ - ٽنگون سهائڻ - آڇ لاهڻ.

● وِڙِنڊُ ۽ وِڙِنڊَ (ل): ذ. ننگ - سوراخ.

● وَڙَڻُ: مصدر. (سن. وِشُ = داخل ٿيڻ) گهڙڻ - اندر وجهڻ - پيهڻ - هٽڻ - هيٺ وجهڻ - ليڪڻ. (وڙيو - وڙيندو - وڙيل).

Gul Hayat Institute

● وَڙو ۽ وَڙا: ذ. (سن. بٹک). مٹائيءَ جو هڪ قسم (جا مصريءَ جي چاش ٺاهي ان ۾ ڏاڻن جو مغز، خس خس ۽ سڪو ميوو وجهي ٺاهيندا آهن، ڪائڻ ۾ ڏاڍو لذيذ ۽ دماغ کي طاقت ڏيندڙ آهي). دال جو ٺاهيل طعام. پڄن وغيره جي مٹائي.

● وڙُوانڊُ ۽ وڙُوانڊَ: ذ. واهيات لفظ ڳالهائيندڙ- گاريون ڏيندڙ- وات جو گندو- اجائي ٻڪ ڪندڙ- بي فائدي ٻڪ ڪندڙ. جهڳڙالو- جهيڑا ڪار- بدڪار. ڪمينو. ويڙهاڪو زال- اڻبسٽ ڪندڙ زال. اوڙي زال. ڪمينو- بي شرم- بي حيا- لُچو.

- وڙولَڻُ: مصدر. ٻڇا ڪرڻ- ڏونڊڻ- تلاش ڪرڻ- جاچ ڪرڻ- نهارڻ. (وڙوليو- وڙولينڊو- وڙوليل).

● وَڙولَ ۽ وَڙولُون: ث. ذهن- وڙال- فهم- چترائي. ٻڇا ڳاڇا- ڳولا ڦولا- جاچ- پڙتال. (ڪ). مناڊي- ڏندورو- پڙهو.

- وَڙولِهائي ۽ وَڙولِهائِيُون: ث. وڙول وجهڻ جو ڪم- ڳولا- ڦولا- جاچ جونچ- ڏونڊ- تلاش.

- وَڙولَ ڏيڻُ: ٻڇا ڳاڇا ڪرڻ- تلاش ڪرڻ.

- وَڙولَ رکڻُ: ٻڇا ڳاڇا جو هار رکڻ- ڪنهن ماڻهوءَ تي جاچ پڙتال جو ڪم وجهڻ.

● وَڙهَلَ ۽ وَڙهَلَ: ذ. آماهيل- ڪم آندل- وهايل.

● وڙهَڻُ: مصدر. (سن. ولهَ = کهڻ يا زخمڻ). چينڻ- ڏوراپو ڏيڻ. جهيڙو ڪرڻ- لڙڻ- جُٹڻ- مقابلو ڪرڻ- لڙڻ- جهونڊڻ- جهڳڙڻ- ڏڻڻ- دب ڪيڻ- چند ڪيڻ- ڳالهائڻ- ڏمڪي ڏيڻ- لڙائي ڪرڻ. (وڙهيو- وڙهندو- وڙهيل).

- وڙهيُ ڏانڊگو ٹيڻُ: سخت جهيڙو ڪرڻ- چڪري ڪاڻڻ- وڙهي فنا ٹيڻ- سخت مقابلو ڪرڻ- ڏاڍو جهيڙو ڪرڻ- فساد ڪرڻ- وڏو تڪرار ڪرڻ. خراب خوار ٹيڻ- بدنام ٹيڻ- پنهنجو نقصان ڪرائڻ. ڪجهه به حاصل نه ٹيڻ.

- وڙهيُ مَرڻُ: جنگ ڪري ساهه ڪيڻ- فساد ۾ مري وڃڻ- جنگ جوڻ- لڙائي ۾ تباهه ٿي وڃڻ.

● وُڙهَڻُ: مصدر. وڃڻ- چُرڻ- هڻڻ- روانو ٿيڻ. (وڙهيو- وڙهندو- وڙهيل).

- وُڙهيُون وڃڻُ: ڪنهن شيءِ جو بلڪل گم ٿي وڃڻ.

● وُڙهيُ ۽ وَڙهِيُونُ: ث. نشان- پتو.

● وُڙَڻُ: مصدر. ڪهڙڻ- لهڻ.

● وَڙِيَ ۽ وِڙِيُونُ: ث. ڪهوٽيل دال جو سڪل ننڍڙو ڳنڍيو (جو پاڇيءَ طور ڪم آچي). دال جو ٺاهيل طعام جو هڪ قسم. پاڇيءَ جا ٽڪرا- ڪچريون. مٹائيءَ جو هڪ قسم. ڪاهه مان ونيل نوڙي.

آڏارو هَڙ. (سن. وش). حيلو- زور- ڪوشش.

- وَزارت ۽ وَزارتُونُ: ث. وزارت- وزيري- وزير اعظم يا هُرڏان منتريءَ جو عهدو يا آفيسر- وزير هڻڻ. وزير جو عهدو سنياڻڻ- وزير جو ڪم- صدارت- رياست جي وزير جو دفتر.

● وِزُرُ ۽ وِزرَ: ذ. (ع). بار- بوجو- گناهه.

● وَزمُ ۽ وَزمَ: ذ. حقي يا سُلفي وغيره جو دم- چڪڻ واري حالت- سُوٽو- تماڪ جو هڪ وقت لاءِ وزن- حقي جي ڦوڪ- حقي جو سُوٽو- تماڪ چڪڻ جو يڪساهي سوٽو.

- وَزمُ پَرڻُ: سوٽو هڻڻ- پيڙي چڪڻ- نشي واري شيءِ ڪم آڻڻ- چلم چڪڻ- پيڙي پيئڻ.

- وَزمُ ڪَرڻُ: حقو چڪڻ- پيڙي پيئڻ- درلسگائڻ (نشيدار شيءِ جو).

- وَزمُ واڙِيُ ڪَرڻُ: حقو ڀاڪي پيئڻ- ساهه ٽڪ ٽڪ پيڻ- دم ڪڍڻ.

- وَزمُ هڻڻُ: چلم چڪڻ- حقو چڪڻ- سلفي چڪڻ.

- وَزمِيُ: حقو چڪيندڙ- چلم چڪيندڙ- سلفي چڪيندڙ.

● وَزنُ ۽ وَزنَ: ذ. (ع). تور- تورو. بار- بوج. انداز. جاچ- پيمانو- مقدار. امتحان- آزمائش. عزت. قدر. لغت ۾ ڪنهن شيءِ جي تورڻ کي وزن چئجي. علم عروض جي اصطلاح ۾ هن يا وڌيڪ لفظن جي حرڪت هڪجهڙي هڻڻ جي حالت. جيئن "اج ۽ لڄ يا بار ۽ خار وغيره."

Gul Hayat Institute

= وَزنائِتوُ ۽ وَزنائِتا: ذ. صفت. وزن وارو- تور وارو- بار وارو- بوج وارو. ٻيهڪ وارو- ڏاڻ وارو- وضع وارو- انداز وارو.

= وَزنْدارَ ۽ وَزنْدارَ: ذ. صفت. گهڻو بار- گهڻو بوجو. پورو- برابر- ٺيڪ- درست- صحيح. ٻيهڪ وارو.

= وَزن وارو ۽ وَزن وارا: ذ. صفت. وزنائتو- گرو- پاري- گران.

= وَزنِيَ ۽ وَزنِي: ث. وزنائتي- گري- پاري- گران. قوي- طاقتور- قوت وارو- اثرائتو.

● وَزِيرُ ۽ وَزِيرَ: ذ. (ع). بادشاهه جو صلاحڪار- منتري- ديوان- پرڌان- مدارالمهام- ڪارفرما. ندير- وڏو وزير.

= وَزِيرِي: ث. وزير جو عهدو يا ڪم.

● وزِيرآبادَ: اسم خاص. تعلقي سڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَزِيرائِيَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَزِيرَ رَنْدَ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَسَ ۽ وَسُونُ: ث. (سن. وَرْشا = مينهن) بارش- برسات- مينهن. ساوڪ- سبزي- سبزو- هريال- هرياڻ- هرياڻي- سرسبزي- آبادي- پوڪ. (سن. وَسْ = رهڻ) وسنهن. بستي- آبادي- ڳوٺ- وسڻون- وسيل ٻڌ يعني ٽر ٻارڪر جو مينهن ڪان ٻوءِ آباد ۽ سرسبز ٿيڻ. خيال- ڪوششون. بارش ڪان ٻوءِ جڏهن گاهه ٻڌا ٿين اُن حالت کي چئجي وَسَ.

= وَسَ ٿِيڻَ: مينهن جو وسڻ ٿيڻ- برسات پوڻ- گهٽي بارش پوڻ. ڪنهن جي وس ٿيڻ- برو س ٿيڻ- ڪنهن جي حڪم جو تابع ٿيڻ.

= وَس جهڙُو: ذ. خاصو- عمدو- جس پريو- سٺو- لذيذ- سناڪرو- وسن جهڙو- سڪيرو- وٽندڙ- سٺو ستاهو- فرحتي.

= وَسَ چَرَنُ: مال ڪاهي وسڪاري تي وڃي مال کي چارڻ.

= وَسَ واهِنْدو ٿِيَنُ: مينهن وسڻ- بارش پوڻ- برسات پوڻ.

= وَسَ وَڃَنُ: مال ڪاهي، مينهن پيل سائي ملڪ تي وڃڻ.

● وَسِ: ظرف. صفت. (سن. وَش = طاقت) وس ۾- قبضي ۾- هٿ هيٺ- تابع- تليد و- تربيت- پذير- چڱي وان- حليم- سراوندو. قابو ۾- هٿ ۾.

= وَس ڪَرَنُ: زيردست ڪرڻ- هٿ هيٺ ڪرڻ- تابع ڪرڻ. موهڻ- من لُڀائڻ- دل هيرڻ- چت چريو ڪرڻ.

● وَسُ ۽ وَسَ: ذ. (سن. وش = طاقت) زور- طاقت- بل- پچندي- سگهه- قوت- سگهت- تيج- شڪتي- ست- توفيق- سامرٿي- دسترسي- مجال- پهچ- سمرٿي. مرضي- اختيار- پسندي- خوشي. سعيو- آدم- ڪوشش. حيلو- وسيلو. ميڙائڻ. ٽر ۾ ڳوٺ جو هڪ نالو.

= وَسائِيَ: بروس- پين جي وس.

= وَسائِتوُ ۽ وَسائِتا: ذ. صفت. زور وارو- وس وارو- پچت وارو- زوردار- من مانو- مرضيءَ تي چڏيل- طاقتور. اختياريءَ وارو.

= وَسُ پُڄَنُ: ٿي سگهڻ يا ڪري سگهڻ- پچندي هڻڻ- زور هڻڻ. اثر ڪرڻ- اثر وجهڻ.

= وَسَ جهڙُو: ذ. صفت. چڱو- سهڻو- عمدو.

= وَسَ ڪَرَنُ: سمورو زور هلائڻ- حيلا ڪرڻ. طاقت آهر ڪرڻ- پچنديءَ سارو ڪرڻ.

= وَسُ ڪانُ وَڃَنُ: پي اختيار ٿيڻ- پي وس ٿيڻ- وس ڪان ڪري وڃڻ- طاقت کان ٻاهر نڪري وڃڻ.

= وَسَنُونُ: ظرف. وس ڪان- پچنديءَ مان- وس مان.

= وَسَنُونُ نہ گھٹائِڻ: ڏاڍي ڪوشش ڪرڻ. سڀ حيلا هلائڻ.

= وَسَنُونُ نہ وِڃائِڻ: طاقت کان نہ گهٽائڻ- پچنديءَ کان نہ گهٽائڻ- پچت کان نہ وڃڻ.

= وَسُ وارو ۽ وَسُ وارا: ذ. مرضيءَ جو مالڪ- پسنديءَ جو مالڪ- مڪمل مختار.

= وَسُونُ نہ گھٹائِڻ: تمام گهڻي ڪوشش ڪرڻ- زور آهر گهڻو ڪجهه ڪرڻ- طاقت آهر زور هلائڻ- پچنديءَ سارو مدد ڪرڻ.

Gulbenyat Institute

● وِسِ ع وِسُونُ: ث. (سن. وِسْمَيَ = اچرج). حيراني - عبرت - اچرج - تعجب - تپرس - عجب. ڪٿي - فڪر - اونو - خيال. ڪهراهٽ. زهر - وهم - وڪ. (ث).

= وِسَ ڏڏو: خراب ذائقي وارو - زهردار - ڪوڙي ذائقي وارو - گندي سواد وارو.

● وِسِهَرُ ع وِسِهَرَ: ذ. زهري - وِکر. ڪوڙو.

● وِسُ: ذ. (سن. وِشِوَ). جهان - دنيا. جهان جا ماڻهو - خلق.

● وِسارَنُ: مصدر. (سن. وِسِرڻ. سن. وِ = پري + سمر = ياد ڪرڻ). پلجڻ - پلائڻ - دل تان لاهڻ. چُڪڻ. غلط جاءِ تي رکي ويهڻ. ڇڏي ويڃ. ياد نه ڪرڻ - سارڻ جو ضد. (وساريو - وساريندو - وساريل).

● وساڙو: اسم خاص. جيت جو هڪ قسم.

● وَساطَتُ: ث. (ع. وسط). وسيلو هڻڻ. درميان هڻڻ - وچ ۾ هڻڻ.

● وِسالُ ع وِسالَ: ذ. ساز جي سُر جو نالو.

● وِسامَنُ: مصدر. (سن. وِشْرامَ = ٽڪ). آجهامڻ - (ڏيئو) گل ٽيڻ. ماندو ٽيڻ - بيهوش ٽيڻ - غش ٽيڻ. ٽڪجڻ - ڍرو ٽيڻ. ڪمزور ٽيڻ - دم ٽيڻ. ساهي پٽڻ. (وِسامیو - وسامندو - وساميل).

= وِسامَ ع وِسامَنُ: ث. ٽڪ. بيهوشي - ماندگائي - غشي - مورچاگتي. آرام - فرحت. مستي - هيٺائي - ڪمزوري - غم ڪان فرصت.

= وِسامِيُ وجَنُ: بلڪل ٽڪجي ٽنجي پوڻ. هٿجڻ. بيهوش ٽيڻ - غش ٽيڻ. وائڙو ٽيڻ. حيرت ۾ پڻجي وڃڻ.

= وِساموريُ ع وِساموريُونُ (ل): ث. ڪٿي - فڪر - اون - خيال.

= وِسامو ٽِيَنُ: وائڙو ٽيڻ - حيرت ۾ پوڻ - پريشان ٽيڻ - تعجب ۾ پوڻ - اچرج ۾ اچڻ.

● وساندِ: ظرف. وس - هٿ.

● وِسانُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي خيرپور ميرس ۽ تعلقي ميرپور خاص ۾ ڏيهن جا نالا. مڇيءَ جو هڪ قسم.

● وَسانُ جاگيرُ: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

= وَسائِڪِيُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

● وِسائِلَ ع وِسائِلِ: ذ. صفت. جهڪو - هلڪو - ٽڏو (رنگ).

● وِسائو: (سن. وِشْرام). سست - آرسي - ماندو - ٽڪل.

● وَسائِيُ: ث. (سن. وَسُ = ان" لڻ بعد گڏ ڪرڻ). وسڻ يا آن" ڪرڻ جي محنت. (صفت). ٻين جي وس - پروس.

● وَساوڙُ ع وَساوڙَ: ذ. جيت جو قسم، رنگ گاڙهو ٽئيس.

● وَسائِيڻُ: مصدر. (سن. وَسُ = رهڻ) رهڻ - وسائڻ - آباد ڪرڻ (ڪو ڳوٺ يا ملڪ وغيره). اچلڻ (ڪنهن جي مٿان گند وغيره). ڏيڻ (گاريون). ٻين تي گند ڪي اڇلائڻ. رهڻ - گذارڻ - آباد ڪرڻ. (سن. وَسْمَيَ). وائڙو ڪرڻ - منجهائي ڇڏڻ. اصطلاح. ڪيسر جمائڻ. (وَسايو - وَسائيندو - وَسايل).

ع وِسائِيڻُ: مصدر. آجهائڻ - (بتي) گل ٽيڻ - (ڏيئو) وڏو ڪرڻ. بند ڪرڻ - ٽارڻ - ماري مڃائڻ. فيصل ڪرڻ (جهيڙو وغيره). ڪيسا ٽڪڻ - وِسائڻ - نهوڙڻ. ماري بيهوش ڪرڻ. (وِسايو - وِسائيندو - وَسايل).

= وِسائِجِيُ وجَنُ (ت): ڍرو ٽي وڃڻ - ڍجي وڃڻ - هراسجي وڃڻ.

= وِسائِڪو: ڪوساڻيل - جنهن ۾ چارُ جي ڏَپ هجي.

= وِسائو ع وِساڻا: ذ. صفت. سست - ڪاهٽ - آرسي - آلسي - ٽوٽي - سليو ساٽ - عاري - ڪاهل - ڍاڪُڻ ڍيلو - شومتي - ڪم ڪوس - سِٽل - نسن ٽُٽو - ڪمر - ڍرڪو. ساهيءَ ۾ چڊيل زمين.

= وِسائِيُ: وِسايل - آجهائل.

= وِسائِيُ: ث. موڪائي.

● وَسائِي: اسم خاص. تعلقي ڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَسائِي پوڻا: اسم خاص. ڏر ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

● وَسائِي پوڻو: اسم خاص. تعلقي ميڻيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِسايو: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۽ تعلقي ڪڙهي خيري ۾ ديهن جا نالا.

● وَسايو پُٽو: اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَسايو چاچڙ: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَسُ ٻَڌيرو (ث): اسم خاص. پکيءَ جو هڪ قسم.

● وَسْتُ ۽ وَسْتَ: ذ. (سن. وست) وستو- چيز- شيءِ- ٽول- وٽ- شيءِ شڪل. امانت.

— وَسْتَ وانو (ث): شيءِ شڪل- ڏڙو ٽپڙ- چيز- ٽول.

— وَسْتُو ۽ وَسْتُ: ذ. وست- چيز- شيءِ- ٽول- وٽ. وَسْتَن- آباد ي- بستي.

● وِسْتارُ ۽ وِسْتار: ذ. (سن. وستار = طول) آپتار- پسارو- ڦهلاءُ- پرڪاش- پکيڙ- وڌاءُ- ماندائو. ديڳهه- ليسو- راساڙو- ڪهات- ڪاڍ- ڪهت. بيان- احوال- پڌرائي- ظاهر.

— وِسْتارُ ڪَرَڻُ: آپتار ڪرڻ- پرڪاش ڪرڻ- وڌاءُ ڪرڻ- ديڳهه ڪرڻ- ڪاڍ ڪرڻ. ڪهات ڪرڻ- بيان ڪرڻ- احوال ڪرڻ- تفصيل بيان ڪرڻ.

— وِسْتارُو ۽ وِسْتارا: ذ. بيان- ڪهات- ڪاڍ- احوال. وڌاءُ- آپتار.

— وِسْتارِيُ: ث. وستار جو- ديڳهه جو. بيان ڪندڙ- ڪهات ڪندڙ- ڪاڍ ڪندڙ.

● وَسْتَرُ ۽ وَسْتَرَ: ذ. (سن. وستر) ويس- وڳا- ڪپڙا- پوشاڪ- پهراءُ- پهرڻ. ڪتل.

● وَسْتِيُ: ث. (سن. وس = رهڻ) وسي- ڳوٺ- واهڻ.

● وَسْرائِيڻُ: مصدر. ورسائڻ. (وسرايو- وسرائيندو- وسرايل).

● وِسْپَتِ: ث. هڪ ڏينهن جو نالو. خميس.

● وِسْرامُ: ذ. (سن. وِشْرام) آرام- وشرام- (پڙهڻ ۾) ساهي- ٻيهڪ.

● وِسْرامُ: ذ. (سن. وشرام > وِ = نه + شرم = تڪجڻ) آرام- فرحت- ساهي- آسايش. قرار- نند جو جهٽڪو. ٻيهڪ (پڙهڻ ۾).

— وِسْرامُ ڪَرَڻُ وَڏڻُ: ٽڪ پَڄڻ- دم پٽڻ- ساهي کڻڻ- آرام ڪرڻ.

— وِسْرامِيُ ۽ وِسْرامِيُ: ذ. صفت. وسرامي- آرامي- نندائتو.

● وِسْرُڪُ: (سن. وِ = پري + سُرُڪ = آچل) پري آچل. اهو اکر جنهن ۾ "هـ" جو آچار سمايل آهي، آنهن اکرن جي آچار ڪرڻ مهل وات مان هوا آچلجي وڃي پري ٿي پوي.

● وِسَرَڻُ: مصدر. (سن. وِ = پري + سمر = پري ڪرڻ) پلجي وڃڻ- ياد نه اچڻ- دل تان لهڻ- پُلجڻ- وسري وڃڻ- چيت تان لهي وڃڻ- (ڪا ڳالهه وغيره) ڌيان تان لهي وڃڻ. (وسريو- وسرندو- وسريل).

● وُسِيرُ ٿَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِسِيرُڪُو ۽ وِسِيرُڪا (ث): ذ. پرم- وهم- گمان- سنسو.

● وَسْڻِيتَ: اسم خاص. (سن). نالو هڪڙي رشي جو (جو شري رام چندر جو گرو هو). نالو هڪ تاري جو (جو قطب تاري پرسان هوندو آهي). نالو هڪ ويدانت جي ڪتاب جو.

● وَسَطُ: ذ. (ع). وچ واري شيءِ.

● وُسعَتَ ۽ وُسعَتُونُ: ث. (ع). بل- طاقت- وِتُ- توفيق- وسيعت- پهچ- قوت- پچندي- سگهه- سگهت- سمرٿي- فوقيت. هُوندد. جميعت. شاهي- وسيعت مندي- بيسٿلائي- شاهوڪاري. فراخي- ڪشادگي- ويڪرائي- ويڪراڻ- موتاڻ.

Gul Hayat Institute

— وُسْعَتْمَنْدُ: ذ. صفت. وسعت وارو.
— وُسْعَتَ واروءَ وَسِعَتَ وارا: ذ. وسعت وارو- بهنديءَ وارو- وسيعت مند- شاهه- شاهوكار.
● وَسْكارو ءَ وَسْكارا: ذ. (سن. وَرْشا= برسات). مينهن جو وسكو. ورکا- اوهيڙو- چُلڪي. برسات- مينهن جي وسڻ جي حالت. برسات جا ڏينهن. سالون. جوهو. پالوٽ. ڪاڻ جون ٻه سنهيون لٽيون ايڪائي فوت ڊيگهه هڪ انچ گولائي واريون جي آڻڻ جي لاءِ تاجيءَ جي وچان نڪتل ٽين.
● وَسِيكَنُ: مصدر. وسڻ- وسکارڪرڻ.
● وَسِكَنُ: ذ. حرص- لالچ- دل سرڪڻ- هرڪڻ.
— وَسِكَنُو ءَ وَسِكَنَا: ذ. سڀ شيءِ تي دل هرڪائيندڙ- هر شيءِ تي مرضي ڪندڙ- لالچ ڪندڙ.
● وَسِكو ءَ وَسِكا: ذ. مينهن جو وسکارو.
● وَسِكو: بي سمجهه- مرمنڙيو- مورک- بيوقوف- ناسمجهه- نادان- اناڙي- ڇڙ.
● وَسْلَنُ: مصدر. ڪير جو ڦٽڻ يا هانس ڪري وڃڻ. وڙڻ.
● وَسِلَنُ (ل): مصدر. خراب ٿيڻ- (ڪير جو) ٽٽڻ. مخالف ٿيڻ- گارگند ڏيڻ- گهٽ وڌ ڳالهائڻ- تهذيب کان نڪرڻ- ڪنهن شيءِ جو ٻگڙي پوڻ- ڪير ۾ موري وجهڻ، (موري ڪير جي ويرپائي آهي جا ڪير ۾ پوي ته وسلي وڃي). مرڪب شيءِ جي جزن جو ڌنڌجي جاءِ کان اکڙي پوڻ- علحده ٿيڻ. (وسلو- وسندو- وسليل).
— وَسِلِئَلُ ءَ وَسِلِئَلَ: ذ. صفت. ٽڪرا ٽڪرا ٽيل- جدا ٽيل- علحده ٽيل- حصا ٽيل- پاڳا ٽيل.
— وَسِلِيُ وڃڻ: ڪاوڙجي وڃڻ- خراب ٿي وڃڻ.
● وَسْلو ءَ وَسْلا: ذ. (سن. وَسْت). شيءِ- چيز. مڌي ءَ مال- ڏور ءَ ڏيکو. مال متاع- سامان سڙو- ٽڙوٽڦڙ- مال اسباب- ڪريٽر- ملڪيت- مالڪيات- راس. آتت. جائداد- املاڪ. قدر- هير. ٿانءُ- برتن- گهر جا وکر واري. اوزار.
— وَسْلو واڙِيُ: ذ. سامان سڙو.
— وَسْلو وانو: ذ. سامان سڙو.
● وَسَمُ: ذ. واسامو- ليپو- جهاتي.
● وَسمو: ذ. ميندي لڳائڻ ۾ ان بعد ڪيس لاڻڻ يا رکو ڪيس لاڻڻ. رنگ لاڻڻ. (ن- ب).
● وَسْمَئي ءَ وَسْمَئي: ث. (سن. وِسْمَيَ= حيران). حيراني- تعجب- آچنبو- عجب- اچرج- حيرت- وسڻ- عبرت.
● وَسَنَانُ: ذ. گيهه صاف ڪرڻ لاءِ سکڻ ۾ آنَ جو ڏارو رجهڻ ۾ رڌڻ.
● وَسَنْتُ: ذ. (سن). بسنت- بهار.
● وَسَنْدُ جيهو: اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۾ ديهه جو نالو.
● وَسَنْدِيُ ءَ وَسَنْدِيُون: ث. (سن. وسَتِيُ > وَسُ= رهڻ). ڪوٽ- وسي- واهڻ- ڪونڙو- بستي- واهڻ- بهراڙي- جتي آباد ۾ ڏاڏو وغيره ڇڪو هجي. پَل- زرخيزي- سڪلتا- آبادي.
— وَسَنْدِيُ ڪرڻ: آباد ٿيڻ. رهڻ. گذارڻ.
● وَسْنو: آبادي- بستي- واهڻ. ديڳ هيٺان هاريل باهه.
— وَسْنو لٽڪَنُ (ت): باهه لڳڻ- سڙڻ- باهه جو ساڙڻ.
— وَسَنْهُنُ ءَ وَسَنْهَنُ: ذ. آباد ٿيل جاءِ- سرسبز يا زرخيز هنڌ.
— وَسَنءِ: آبادي- وسندي. باهه.
— وَسنئِن ڏيڻ: سارين جي ٻيجي جي زمين تيار ڪري مٽان پاڻي ڏيئي پوءِ ان ڪي تيلي ڏيڻ. ڪنيار جو مٽي ڪي تيلي ڏيڻ. (ن- ب).
— وَسِنهَرُ: وسي- آبادي.
● وَسَنُ: مصدر. (سن. وَرْشا= مينهن). مينهن پوڻ- برسات پوڻ- پاڻي پوڻ- وسڻ- ورسڻ. آباد ٿيڻ- سائو ٿيڻ- وڌڻ ويجهڻ- سرسبز ٿيڻ- قرڻ قلڻ- سرسبز ٿيڻ. (جهنڊي) ڦرڪڻ- لهرائجڻ. (سن. وَسُ). ٻڌائي لاءِ ان هڪ جاءِ گڏ ڪرڻ. (اسم خاص). تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو. (وسيو- وسندو- وسيل).
— وسيُ وساڻيُون: روئي روئي ساڻيون ٿي ٻيون.

Gul Hayat Institute

● وَسوُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِسوُ: تڪليف - ڏکيائي - اهنج - اولاڻ.
- وِسوُ وارُ نہ هُنڌُ: وار ۽ ونگو نہ ٽيڻ - ڪوبہ اهنج ايذاءُ نہ رسڻ - ڏکن ڏاکڻن کان محفوظ رهڻ.
● وَسوُ ۽ وَسوُ: هاڻي.
● وِسوُ ۽ وِسا: ذ. صفت. (سن. وِسْمِيتَہ) حيران - سوگهو - بي هوش - خطا - مورڇا - (ڊپ وغيره ۾) حيرت زدو. وائڙو - ٻانهو. بي خبر - بي خيال - حيران - پريشان. خوف - هڪوپڪو. وسواس وارو - منجهيل.
- وِسوُ ٿيُ وَڃڻُ: حيران ٿي وڃڻ - عجب ۾ پنجي وڃڻ - عبرت ۾ ٻوڙ - وائڙو ٿيڻ - پريشان ٿيڻ.
● وِسُواسُ ۽ وِسُواسَ: ذ. (ع). ارمان - غم - فڪر - ڳڻتي - چنتا - انتظار - اوڪيا ٻوڪيا - آدڪو - انديشو - سانگو - اون - اوسيڙو - اونسو - ڏوجرو - چوڻرا ڪوڻرا. بي آرامي - لوڇ - پيڙهہ - ڊپ - گمان. پرم - سنسو - وهم - غيرت - سند يهہ. (سن. وشْواش) ويساهہ - اعتقاد - اعتبار - پروسو - پرتيت - اميد - آسرو - توڪل.
- وِسواسِيُ ۽ وِسواسِيُ: ذ. صفت. وسواسو - شڪي - سنسئِيُ - پرمي - وهمي - گماني - شڪائتو - بي ويساهو - اڻ وسهو.
- وِيسُاهہ رَکڻڏڙُ: اعتقاد وارو - وشواش وارو - سادو سُودو.
- وِسواسِيو: ذ. وسواسي.
- وِسُورِيُ ۽ وِسُورِيُونُ: ث. سوگهي - پليل - وِيسري.
● وِسُوڙڻُ: مصدر. (سن. وِ = گهٽ + سُمَر = ياد ڪرڻ) پُاڄڻ - هٿالجڻ - پنهلجڻ - ڪمراهہ ٽيڻ. برغلائڻ. (وسَوڙيو - وسُوڙيندو - وسُوڙهل).
- وِسُوڙائِيُ ۽ وِسُوڙائِيُونُ: ث. وِيسر - پُل - پنهل - ڪمراهي. صاف دلي.
- وِسُوڙجڻُ: مصدر. پلجڻ - برغلائڻ - هٿالجڻ - ڪمراهجڻ. اعتبار ڪرڻ.
- وِسُوڙلُ ۽ وِسُوڙلَ: ذ. صفت. وسوڙو - صاف دل - نهڪپٽ - سڌو سادو - هالو پولو - نرچل - شڏمتي - بي ڊوهو - پورڙو - ويسريو - ويسرڪاڏو - موگو - نادان - مورک - منجهيل - بي عقل. آڇاڻ - مت موڙهل.
- وِسُوڙُوُ ۽ وِسُوڙا: ذ. صفت. وِسُوڙل.
- وِسُوڙهائِيُ: ث. وسوڙائي.
● وِسُوڙهُوُ: ذ. صفت. وسُوڙو.
- وِسُوڙِيُ ۽ وِسُوڙِيُونُ: ث. ويسري - موگي - پليل.
- وِسُوڙِيوُ ۽ وِسُوڙِيا: ذ. اعتبار ڪندڙ - مت موڙهل.
● وِسُوِسُ: ث. شَڪُ - شُبهو - وهم - ٻَوُ. بي اعتباري.
- وِسوِسُ ڪَرڻُ: وسوسا ڪرڻ - سنسا ڪرڻ. هار ڪي هنگائڻ لاءِ مائرون وس وس جو آواز ڪن تہ جيئن هار ڪي ڦيڦي اچي. ڳڻتيون ڪائڻ - وهم ڪائڻ - گمان ٻوڙ.
- وِسُوسوُ ۽ وِسُوسا: ذ. وسوس - شَڪُ - گمان - پرم - سنسو - وسواس - غيرت - سند يهہ - ڊپ - ٻَوُ - بدگماني - اپرتيت - بي اعتباري. ڳڻتي - فڪر - اونو - خيال - انديشو. هري آزمائش. زيور جو آواز. برائي - بدي.
- وِسوِسِيوُ ۽ وِسوِسِيا: ذ. صفت. وسواسي - وسواسيون - شڪي - سنسئي - پرمي - گماني - بي ويساهو - شڪائون - شڪائتو. ڏڪيو. ٽاهڙو - ڊڇو - ٿهڙو. ڪنبندي ڏڪندي. اصول جي پابندي ڪندڙ. سوگهارو - ڏوراڇو - وِنَڪُ - وِڪوِڪيو - ڪاڇرو - تيز - مزاج - نازڪ مزاج - تنڪ مزاج.
● وِسُوڪڻُ (ث): مصدر. وِهڪڻ. ڪير ڏينڊڙ ڏيڻي ڪير نہ ڏي وهڪي وڃي. (وِسُوڪيو - وِسُوڪيندو - وِسُوڪيل).
● وِسِهَرُ: ذ. صفت. (سن. وِشِدرد > وشد = زهر + ڏر = رکندڙ). زهريلو.

Gul Hayat Institute

● وِسَهَنُ: مصدر. (سن. وِشْوَسْ = اعتبار كرڻ). يقين كرڻ - اعتبار كرڻ - ويساهه ركڻ - (تي) منحصر هوڻ - تكيو ركڻ - پاڙي ويهڻ - مڃڻ - ڀالهه تي لڳڻ - صدق هوڻ - پروسو هوڻ - يقين هوڻ.

- وِسَهُ: ويساهه كر - اعتبار كر - يقين كر.

- وِسَهِيانُ: اعتبار كريان - يقين كريان - ويساهه كريان.

- وِسَهِيس: اعتبار كيم - پروسو كيم - يقين كيم.

● وَسُنَنُ: (سن. وس = رهڻ). وسندي - آباد جاءِ. خلقت جي موجودگي. سارين جي ڀيڙي پوڻ كان اڳ زمين ۾ ساڙيل ككڙ كانا.

● وَسَنُونُ: بستي - آبادي. وسايل هنڌ - باهر - آڱڻ.

- وَسَنُونُ لڳڻ: گهر ۾ باهر لڳڻ.

● وَسَيَ ۽ وَسِيُونُ: ث. (سن. وَسُ = رهڻ). ڳوٺ - وسندي - ڳوٺڙو - بستي - واهڻ - بهراڙي - ٽئون ٻدل ڳوٺ - آبادي.

- وَسِينْهَ ۽ وَسِينْهُونُ: ث. آبادي - بستي - وسڻ - وستي.

- وِسِينْهَنُ (ث): پاڻ سان تيار كيل هاريون جن ۾ هوءَ بچ هوكجي.

- وَسِينْهِي: ث. آبادي - ڳوٺ - بستي - وستي.

● وِسِيئُرُ ۽ وِسِيرُ: ذ. وَسيهر - بَشيهر - آليهر - تليهر - ميهر - كارو نانگ - سيهه - سڀ.

● وَسِيُ ساجن جاگير: اسم خاص. تعلقي بديس ۾ هڪ ديهه جو نالو.

وَسِيُ عادل: اسم خاص. تعلقي بديس ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَسِيعُ ۽ وَسايع: ذ. صفت. (ع). ويڪرو - كشادو - موكرو - خلاصو - فراخ - چوڙو - فراغ. گنجائشي.

● وَسِيكو ۽ وَسِيكا: ذ. صفت. (سن. وش = وَس). هٿ هيٺ - تابع - تابيني - تماتي - مطيع - تحت ۾ - حكم هيٺ - دسترس - هكيوتكيو - هٿ ۾ - زيردست - ٻئي جو آڌار - محتاج - عاجز. مچتا ۾.

● وِسِيكُ ۽ وِسِيكَ: ذ. (سن. وِشِيش). خاص - مكيه. چگو - نيڪ.

- وِسِيكِيُ ۽ وِسِيكِيُ: ث. خاص - مكيه.

● وَسِيَلُ: صفت. (سن. وَسُ = رهڻ). آباد. سائو. وسندڙ. رحم كندڙ - مهربان.

● وَسِيلُ ۽ وَسِيلَ: ذ. (ع. وسيله). آهاڻ - آڌار. وسيلو. وچ - اعتدال - اوسط - شفاعت - ثالثي - فائدو. دست اندازي - وچ ۾ پوڻ واري حالت - مدد - حمايت - سرپرستي - مربي گيري. آجهو - آڌار. ذريعو. حيلو.

- وِسِيلو ۽ وَسِيلا: ذ. ذريعو - واسطو. شفاعت - دستگيري - حمايت - پشت پناهه - آسرو. ترهو. قرآن شريف. آڌار - رستو.

- وَسِيلِيُ سان: (جي) وسيلي - رستي - حيلي - (جي) نموني - طرح. معرفت - ذريعي.

- وَسِيلِيُ سَنْهَنُ: قرآن جو قسم.

● وَسِيندو وارڪائيُ: فراغت - واندكائي - نوڪلائي - اڪيلائي. فرصت.

● وِسِيونِيُ (ث): اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم.

● وِسِيهُرُ ۽ وِسِيهَرَ: ذ. (سن. وِش = زهر). نانگ جو هڪ قسم - واسينگ - كاريهر - بشيهر - اليهر - تليهر. زهري - زهردار.

● وِسِيئَرُ ۽ وِسِيئَرَ: ذ. زهري نانگ جو هڪ قسم.

● وَسِيعَتُ ۽ وَسِيعَتَ: ث. (ع. وسعت). طاقت - سكهه - توفيق - قوت - بل - زور.

* وَشُ: ذ. صفت. خوب - خوش - خالص - لظير. تركستان ۾ هڪ شهر جو نالو. دستار. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم.

● وِشُ ۽ وِشَ: ذ. صفت. (سن). وهه - وك - زهر - ڪڙو.

● وِشْتا ۽ وِشْتا: ذ. (سن. وِشتا). ماڻهوءَ جي ڪرفتي - تورو - گونهه - پائخانو.

- وِشذَرُ: نانگ.

Gul Hayat Institute

● وِشڪونَڙُ: مصدر. وِکرڻ - ڪِنبڙڻ - پکيڙڻ - ڦولهڻ - ڳولڻ - ٽوليڻ - سامان هيٺ متي ڪرڻ.

= وِشڪوتَ ۽ وِشڪونَڙُون (ڪ): ث. ڪنبيڙ - پکيڙ - ڦولهه - ڳول - ٽنول.

● وِشنُ: اسم خاص. (سن. وِشنُ > وِشيلري = وياپڪ ٽيڻ) آهو جو هر چيز، ٻيڙ يا هلندڙ ۾ موجود آهي. ايشور. خدا تعاليٰ. هندن جي ٽمورتي مان ٻيو (جنهن جو ڪم آهي) دنيا جي سار سنڀال ڪرڻ، ۽ سڀني کي روزي رسائڻ - رزاق - وشڻ - وشنو - وشٽو. (هندو) ديوتا جو نالو.

● وِشنُو: رکيا ڪندڙ - سنڀال ڪندڙ - حفاظت ڪندڙ.

= وِشنُوئِي: خود خيال - لاغرض - بي غرض - خود مطلبي.

● وِشنُوَهُو: وشنوءَ جو مچيندڙ يا پوئلڳ. مچي، گوشت وغيره کان پرهيز ڪندڙ. هندو برهمڻ جي ذات جو نالو.

● وِشوَ: (سن). سارو جهان - عالمگير - سارو لوڪ - سَرو پُوميڪ - سرب ورَءِ - سروَ ديسي - سَروَ ساڌارڻ - سروَ گت. ڪائنات - عالم - وِس - ترلوڪ - سرشٽي - جڳت - برهماند. (سن. وِشنُ = ٻن هڪ جيترن حصن ۾) وچ - اعتدال.

= وِشوَبَدَ ۽ وِشوَبَدَ: ذ. جن ڏينهن تي يا جنهن هنڌ رات ڏينهن هڪ جيڏا ٽيڻ - سَرءِ جي موسم ۾ ڏينهن رات هڪ جيڏا ٽيڻ جو وقت.

● وِشواسُ ۽ وِشواسَ: ذ. (سن). ويساهه - نِسچو - پروسو - ايمان - عقيدو - يقين - اعتماد - اعتبار - خاطري - پڪ - اطمينان.

= وِشواسِيُ ۽ وِشواسِيُ: ذ. معتقد - پروسو رکندڙ - ويساهي - سَرل سُڀاءَ وارو. سچو - وفادار - ايماندار - سرڌالو.

● وِشتِي: ث. (سن. وشيه = عيش) آهي ارٿ جن ٻڌيان انسان جون اِندريون پَڃندي يون آهن، آهي مرادون، جي حواس طلبيندا آهن. (روپ = شڪل، رَسُ = سواد، گنڌ = بُوءِ، سپرش = ڇُهڻ، شبد = آواز. پنج وڪار: ۱. ڪام ۲. ڪروڌ ۳ لوڀ ۴ موهه ۵. اهنڪار). ڪام - شهوت. گهالهه. ٻولهه. مضمون. گفتگو جو نڪتو. هوش - حوصلا - حواس - سمجهه - اوسان. شهوت پرستي - نفس پرستي - عياشي - اوباشي. نفسيانيت - هواهتوَس - رنگ رس. پساوارتُ. ڪامي - شهوت پرست - اِندري پوڄ - عياش - نفس پرست. (صفت). آهو جيڪو وشيئن جي ڪيڏَ هجي - حريص. خدا جو طالب. نجات چاهيندڙ - موڪش جو ڪانڪي.

= وِشنُون: دنيوي لذتون - حرص - شوق.

= وَشنِيُ واسينا: ث. وشين جو چاهه. شهوت جو غلبو.

= وِشنِيُ ۾: جي ياد ۾ - جي عزت ۾ - جي لاءِ.

● وِشيش: صفت. (سن). خاص - ساڌارڻ نه - عام نه - ڇڪو.

● وِشيشُ نامُ: صفت. اسم صفت.

= وِشيشتا: ذ. خاصيت - ڪڻ.

● وِشيو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِصالُ ۽ وِصالَ: ذ. (ع. وصل) ڳڏجڻ - ملڻ - مُنهن ڏسڻ - ميلاپ - ملاقات - وَصُل - پريتين جو ميلاپ. موت - مرڻ جي حالت. همبستري - عاشق معشوق جي صحبت.

= وِصال جُونُ واڳُونُ وَيَنُ: ڳڏجڻ جو آسرو ٽٽڻ - ملاقات کان هميشه لاءِ محروم رهڻ - ديدار جي ڪا اميد باقي نه رهڻ.

= وِصال ڪَرَنُ: مرڻ - فوت ٽيڻ - وفات ٽيڻ - ڏٽيءَ سان ملڻ.

= وِصالُ ڪيو آتَسِ: مري ويو آهي - فوت ٿي ويو آهي. معشوق سان ملي ويو آهي.

= وِصالِيُ: وصال جو طالبو.

● وَصْفَ ۽ وَصْفُونُ: ث. (ع). تعريف - صفت - خوبي - عمدگي - پلائي. ڪڻ - خاصيت - خُوءِ. خصلت - عادت - لڇڻ. هنر - ڪمال. سليقو. نشاني - اڃاڻ - پارکتو. موصوف - اوصاف - توصيف. بيان.

Gul Hayat Institute

= وَصَفَ ڏيڻ: نشاني ڏيڻ - سمجهاڻي ڏيڻ. صفت بيان ڪرڻ - خوبي بيان ڪرڻ.

= وَصفيه: (علم نحو جو اصطلاح) اهو جملو، جنهن ۾ مبتدا هجت کا صفت ڏيکاريل هجي.

● وَصْل ۽ وَصْل: ذ. (ع). لاڳاپو - گانڍاپو - ملڻ - ميلاپ - ملاقات - جوڙ - وِصال - سنجوڳ - صورت. مجامعت - همبستري - پسوڳ - جماع - مباشرت.

= وَصْلت: ث. وصال - ميلاپ.

= وَصْل جو واءُ وارڻ: ملڻ جو ارادو ڪرڻ - ميلاپ جو خيال ڏيکارڻ - ديدار ڪرائڻ لاءِ راضي ٿيڻ.

= وَصْلي: ڳنڍيندڙ - ملائيندڙ.

● وَصْلو ۽ وَصْلا: ذ. ملندڙ - ملاقاتي.

● وُصُول ۽ وُصُول: ث. (ع). اوڳڙ - واصلات - وصولي. پهچي وڃڻ يا ميڙڻ واري حالت. پهچ. آمد. سنجوڳ - ميل - ڳنڍ - ميلاپ.

= وُصُول ڪرڻ: حاصل ڪرڻ - هٿ ڪرڻ - وڃڻ - اڳاڙڻ - ميڙڻ - گڏ ڪرڻ.

= وُصُولي ۽ وُصُوليون: ث. چندو - ڦوري - واصلات. اوڳڙ - حاصلات. آمت. پراپتي.

● وَصِي ۽ وَصِي: ذ. (ع). اهو ماڻهو جنهن لاءِ وصيت ڪيل هجي - وارث.

● وصيت ۽ وصيتون: (ع). مرڻ وقت يا سفر ڪرڻ وقت ملڪيت جي نيڪال لاءِ هدايتون.

= وَصِيعَت ۽ وَصِيعَتون: ث. وصيت مان بدليل. مرڻ وقت يا سفر وقت ملڪيت جي نيڪال لاءِ هدايتون. مرڻ وقت مرندڙ جو ٻڌايل (مليڪت وغيره بابت) نصيحت يا آخري مرضي - واتي ويٺي - ڪل حڪم. (مرڻ وقت) اڇا - منشا.

= وَصِيت ڪرڻ: اڇا ظاهر ڪرڻ - خواهش ظاهر ڪرڻ - مرضي بيان ڪرڻ. ورثي ۾ ڇڏڻ. مرڻ وقت ملڪيت جي نيڪال لاءِ هدايت ڪرڻ.

= وَصِيت نامو: ذ. وصيت جو لکيل ڪاغذ. آخري اڇا - مرڻ وقت آخري آرزو ظاهر ڪرڻ.

= وَضَع ۽ وَضَعون: ث. (ع). حالت - دستور - طور - طرز - شڪل - ڍول. تشريح - معني. ڪٽ - ڪاٽ - ڪات ڪوٽ. رکڻ - ترتيب ڏيڻ. بناوٽ - ناهڻ. بناوٽ. روش - طريقو - ڍنگ - چال - چلن. صورت. حالت - ڍڄ.

= وَضَع باقي: ڪٽ وڍ - وڍ ڪٽ.

= وَضَع قَطَع: نمونو - هڏني ٻيهڪ - پوشاڪ جو نمونو - شڪل شباهت - ناهه ٽوهه.

= وَضَع ڪَرڻ: ڪٽ ڪرڻ - گهٽ ڪرڻ. ڪٽڻ - گهٽائڻ - لاهڻ - لاهي ڏيڻ.

● وَضُو ۽ وُضُو: ذ. (ع). نماز کان اڳ پاڪ ٿيڻ جو هڪ طريقو - آب دست - پنج اشنائي - هٿ منهن ڌوئڻ.

= وُضُو سارڻ: وضو ڪرڻ.

= وُضُو ڪَرڻ: وضو سارڻ - پنج اشنائي ڪرڻ - هٿ منهن ڌوئڻ (نماز کان اڳ پاڪيزگي لاءِ). آب دست ڪرڻ.

● وَطَن ۽ وطَن: ذ. (ع. وطن = هن گذاريو). ڏيهه - ديس - ملڪ - ديش - اصلي ڳوٺ - جمڻ جو هنڌ - جنم پومي.

= وَطَن دوسِت: ذ. ديش ميتر - ديش پڪت - وطن پائي - ملڪ واسي.

= وَطَن دوسِت هُڻڻ: حب الوطن هڻڻ.

= وَطَنِي ۽ وَطَنِي: ذ. ديسي - ملڪي - هم شهري - هڪ ڳوٺ جا - ڏيهي.

● وَظِيفو ۽ وَظِيفا: ذ. (ع. وظيفه). روزاني عبادت - ياد گيري - پوڄا - تسبيح - بندگي - شيوا. محنتاڻو - پگهار - مواجب - علوفو - پنڌيسان - پينشن. روزينو. آجورو. ڪنهن ماڻهوءَ کي پڙهڻ لاءِ يا سندس عالم ٿيڻ جي ڪري مقرر ٿيل لوازمو - روزي.

= وَظِيفو پڙهڻ: روزانو ڪا دعا پڙهڻ - روزانو ورد ڪرڻ - روزانو نيم.

● وَعدو ۽ وَعدا: ذ. (ع. وعده). انجام - اقرار - پرڻ - ٻول - قول - پرتڪيا. آخرت جو وعدو. جنهن ۾ دوستن جو ديدار نصيب ٿئي.

Gul Hayat Institute

▬ وَعْدهٔ شِکَنْ ۽ وَعْدهٔ شِکَنَ: ذ. انجام نٿوڙيندڙ - ٻول پڇندڙ - قول نہ پاڙيندڙ.

● وَعْظ ۽ وَعْظَ: ذ. (ع). آهديش - پرهوڏ - ڪٿا - نصيحت - پند - سِکشا. تلقين - تبليغ. پرچار.

▬ وَعْظ ڪَرڻ: نصيحت ڏيڻ. هدايت ڪرڻ. پرچار ڪرڻ - آهديش ڪرڻ - ڪٿا ڪرڻ - پرهوڏ ڪرڻ - سِکشا ڪرڻ.

▬ وَعْظ ڪَرَنْ: نصيحت ڏيڻ. هدايت ڪرڻ. پرچار ڪرڻ - آهديش ڪرڻ - ڪٿا ڪرڻ - پرهوڏ ڪرڻ - سِکشا ڪرڻ.

● وِغا: ث. (ع). جنگ - لڙائي.

● وَغَيْرَه: (ع). وڌيڪ - ۽ ٻيا - اِنيادي - ۽ ٻيو ڪجهه - ۽ سواءِ هُن جي.

● وَفا ۽ وَفائُنْ: ث. (ع). انجام جي پورائي - وفائي - وفاداري - سچائي - نمڪ حلالي - صداقت. ايمانداري. قول و قرار پورو ڪرڻ - عهد و پيمان پورو ڪرڻ - ڀڃاوري - تعميل - تڪميل. نباهه - ساٿ. ديانتداري - خيرخواهي. دوستيءَ جي حق جي ادائگي.

▬ وَفادارُ ۽ وَفادارَ: ذ. صفت. سچو - ايمالدار - پروسي جهڙو - ايمان وارو - سرڏالو - وچن تي پورو - نمڪ حلال - راج پڪت - ديانتدار. هڪ دل - راست - ستّ - برحق - يڌارٿ. پڪو دوست - سچائي سان هلندڙ. وفا ڪرڻ وارو - ساموروت - سائي. نباهيندڙ - سچو - صادق. صاف - پروسي وارو.

▬ وَفاداري: ث. نمڪ حلالي - ايمانداري - سچائي. دوستيءَ جي حق جي ادائگي.

▬ وَفا ڪَرَنْ: سچو ٿيڻ. يڌارٿ ٿيڻ - وفائي ڪرڻ - وفاداري ڪرڻ - نباهڻ - ساٿ ڏيڻ - ساموروت ڪرڻ - خيرخواهي ڪرڻ.

▬ وفائي: ث. سچائي - پورائي. نمڪ حلالي.

● وَفات ۽ وَفاتُنْ: ث. (ع). قدرتي موت - مرڻو - رحلت - مرڻ - انتقال - مَرَڪ - اجل - قضيو.

▬ وَفاتِي جوڙ لِباسُ يَڪتَنْ: وفات ڪرڻ - مري لاڏاڻو ڪرڻ - جامو مٽائڻ.

● وِفاقْ: (ع. وفق) واقفيت ڪرڻ - سازگاري ڪرڻ - محبت - اتفاق - ٻڌي - ايڪو.

● وَفْد ۽ وَفَدَ: ذ. (ع). بطور ايلچي يا قاعدي موجب ڪنهن وٽ وڃڻ.

● وَقْتَ (ت): اسم خاص. ول جو هڪ قسم.

● وِقْلَنْ: مصدر. نسبد ۾ ڳالهائڻ. بيهود و ڳالهائڻ - گندي نموني ڳالهائڻ - اجائي ٻڪ ڪرڻ. اي هوشيءَ ۾ ڳالهائڻ - ٽيڙيو ڳالهائڻ - ٻنهنجي ليکي ڳالهائڻ. د ٻِرڻ. (ت).

▬ وِقِيلَ ۽ وِقْلُونْ: ث. اجايو سجايو ڳالهائڻ - نند ۾ ٻڪ ٻڪ ڪرڻ - گندو ڳالهائڻ - اوٽارو. دَٻِرَ.

▬ وِقِلَجَنْ: مصدر. قِنجڻ - خراب ٿيڻ - ٻڪ ٻڪ ڪرڻ.

● وَقارُ ۽ وَقارَ: ذ. (ع. وقر) آرام - سڪون - قرار. حلم - برداري - استقلال. ثابت قدمي - همت - جاه و جلال.

● وَقْتُ ۽ وَقْتَ: ذ. (ع). مدو - ميعاد - ڪٽ - عرصو - ٽاڻو - ويلو - ويرم - سمون ساعت - ايار - زمانو - ويرَ - وِيل - مُنڊ - هوسم - وجهه - موقعو. وار - وال - اوسترُ - سَجهه - ساڃي - ٽيڙ - سَٽو - سانگو - ڏتُ. دُک - مصيبت - آپدا - آفت - وِپتَ - ڪم نصيبي - شامت.

▬ وَقْتُ آڏامَنْدُو وَڄَنْ: وقت ختم ٿيندو وڃڻ - ڪم کان فرصت نہ ملڻ - وقت اندر ڪم پورو ڪري نہ سگهڻ جي حالت.

▬ وَقْتاوَتُ ۽ وَقْتاوَتا: ذ. صفت. مهلاڻتو - وجهاڻتو - موقاتو - ٽيڪ ٽائم تي - پوري وقت تي.

▬ وَقْتُ ٻِي وَقْتُ: ڪڏهين ڪڏهين - ڪنهن وقت - منداڻتو يا اڻ منداڻتو.

▬ وَقْتَ تي: پوري ٽائيم تي - گهرج مهل - مهل سر - خاص موقعي تي - ضرورت تي - حسب ضرورت. موقعي مهل - وجهه تي.

▬ وَقْتَ تي ڪَمُ آڇَنْ: ضرورت وقت ڪم اچڻ - مهل سر ڪم اچڻ - موقعي تي ڪم اچڻ - گهرج جي وقت ڪم اچڻ.

Gul Hayat Institute

▬ وَقْتُ ٹِپائِڻُ: دفع الوقت ڪرڻ - گذارو ڪرڻ - گذر ڪي اڳتي ڏيڻ - ڏکيو سکيو وقت گذارڻ. مشڪلات مان نڪرڻ لاءِ ڪا تجويز ڪرڻ. گهٽ وڌ ڪري ڪم جي پورائي ڪرڻ.

▬ وَقْتُ ٹِپائُو: ذ. صفت. اهو، جيڪو وقت ٽپائي ڇڏائي. اهو، جيڪو مشڪلات کي منهن ڏيئي سگهي - ڪم ٽِپائُو.

▬ وَقْتُ ٹِپڻُ: وقت گذارڻ - ڪم ٽيڻ - مشڪلات مان في الحال گذرڻ.

▬ وَقْتَ جو يارُ: زماني ساز - هان ۾ هان ملائيندڙ - مطلب جو يار. مطلبي. موقعي جو فائدو وٺندڙ.

▬ وَقْتُ ڪي سَلام ڪَرڻ: حالتن موافق ڪم ڪرڻ - حال ۾ ڪاندر هلڻ - ڏکيو سکيو گذران ڪرڻ.

▬ وَقْتُ ڪي گيڙڻُ: آمٿ موجب خرچ ڪرڻ. ڏکئي وقت کي منهن ڏيڻ.

▬ وَقْتُ وارڻ: مري ويل لاءِ هڪ رسم.

▬ وَقْتِي: ظرف. شايد - مبادا - مواذي. وقتاً - وقت تي.

▬ وَقْتِي ڪم تتحْلِيلِي: ڪچي ڪوراڻ - عارضي ڪوراڻ.

● وَقْعَتُ ۽ وَقْعَتُون: ث. سختي - آسيب - زور - هل - طاقت - لمبائي. بلندي - اوچائي. (مجازاً) ڏول جي مضبوطي - انجام جي پڪائي - وعدي جي پوڻواري. عزت - اعتبار - ساک.

● وَقْفُ ۽ وَقْفَ: ذ. (ع. وقف = هو ٻيٺو). ڪنهن جڳهه تي ٻيهڻ. خبردار هڻ - جاڻڻ. اها شيءِ جا ڪنهن جي ملڪيت نه هجي - خدا جي راهه ۾ ڏنل ملڪيت - دان - ڏيڻ - بخشيل ملڪيت - اها ملڪيت جا ڪنهن ماڻهو خيراتي ڪمن ۾ لڳائڻ لاءِ مقرر ڪئي هجي.

▬ وَقْفُ ڪَرڻ: خدا جي نالي ڪرڻ. بخشش ڪرڻ - دان ڪرڻ - پُڄ ڪرڻ - خيرات ڪرڻ. عطا ڪرڻ.

▬ وَقْفو ۽ وَقْفا: ذ. ٿوري دير ٻيهڻ - ٿوري ساعت ترسڻ - ٿوري ويرم ترسڻ. ويساهين. ٿوري ويرم آرام.

● وَقوعُ: ذ. (ع. وقع). واقع هڻ. ڪرڻ. هر شيءِ جو ظاهر ڪرڻ.

● وُقُوف ۽ وُقُوفَ: ذ. (ع). واقفيت - تجويز - هنر. شناخت - عقل - پنج گهڙ. چيتو - سمجهه - قهم - پرجهه - پروڙ - ادراڪ. حوصلو - هوش - دماغ - ڪوپري.

● وَڪَ ۽ وَڪَ (ڪ): ذ. وَر - وِنگ - ڏِنگ - ڦِڏ. چِيڙ - ميلاپ - چيڙهه. ڪنهن ۾ پاڻي وجهڻ ته ڪنهن وَڪ ڪنديون آهن. گهاٽو - ڪنهن شيءِ جو ليسدار ٿيڻ.

● وَڪا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِڪاڏِي: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِڪارُ ۽ وِڪارَ: (سن. وِ = خراب + كار > ڪر(ي) = ڪرڻ). روڳ - مرض - بيماري - ڏُرا = آڳهائي) ڏوج - ناچگائي - لڳائي. ڏجهندو - ڪمهرائي - آزار - بي مزائي - ناچاقائي - (قَتَ جو) رُجهڻ - پوسرڻ - پچڻ. نقص - عيب - ڪمي - گهٽتائي - سقم. پريشاني. ارمان. فڪر - ويچار.

▬ وِڪارِي ۽ وِڪارِي: ذ. وِڪار وارو - ڪرم هيڻ - بد ڪرم ڪندڙ - خراب ڪم ڪندڙ.

● وِڪارِ ۽ وَڪارِ (ل): ث. (سن. وِ = خراب + اڙ = جدا). ويڇو. ويڇڙو.

● وِڪاس:

● وَڪالَتَ ۽ وَڪالَتُون: ث. (ع). وڪيل جو ڏندو. وڪيل جو ڪم. سفارت - ايلچگيري - وسيلو - ذريعو - محبت - سپردگي. پيغام گيري - گماشتگيري.

▬ وَڪالَتَ ڪَرڻ: مختياريڪاري ڪرڻ - ايلچگيري ڪرڻ - ٻئي جي پاران ڪالهائڻ.

▬ وَڪالَت نامو: ذ. مختيارنامو - سفارت نامو. وڪيل مقرر ڪرڻ جو ڪاغذ - مختارنامو.

● وِڪامَڻُ: مصدر. (سن. ڪْرِيَ = خريد ڪرڻ). وڪڻڻ - وڪرو ٿيڻ - فروخت ٿيڻ. (وِڪيو - وِڪامندو - وِڪيل).

Gul Hayat Institute

● وِکاءُ ۽ وِکاھ: ذ. هندي ۽ جو حق (ڏيڻ). وکرو. هُندي پرڻ جي حالت - ناٽي جي چڻي واري ڏاي موجب.
- وِکاءُ پائِڻُ: هُندي ۽ جي پُٺ پرڻ - ناٽي جي چڻي ۽ جي پٺ پرڻ. هُندي ۽ جي اڳاڙڻ جو حق وکڻ.
● وَکائِڻُ (ث): مصدر. کيڏائڻ. کِڏڻ. لِکڻ - شمار ڪرڻ. (وِکايو - وکائيندو - وکايل).
● وِکائو: ذ. صفت. وکامڻ وارو - وکائو.
● وَکُتا: (سن. وچ = ڳالهائڻ). واچيندڙ - ڳالهائيندڙ.
● وَکَتَ ۽ وَکتَ (ل): ذ. اِنسي ڏکر راند ۾ پهرين ڏکر پرڻ کي چنجي. (مدراسي ٻولي ۾ هڪ جو انگ).
● وِکُجڻُ: مصدر. ڪَڪ ٽيڻ - ٻيزار ٽيڻ - ٽکجي ٻوڻ - ڪِٽ ٽيڻ. وکرو ٽيڻ - وِکامڻ. (وکجيو - وکجندو - وکجيل).
- وِکُجِيُ: ث. ٻيزار ٽي - ڪڪ ٽي - ٽکجي - ڪِٽ ٽي.
- وِکُجِيُ ٻوڻُ: ٻيزار ٽيڻ - ٽکجي ٻوڻ - ڪڪ ٽيڻ - خفا ٽيڻ.
● وِکِيجڻُ (ڪ): مصدر. وِکجڻ - وِکامڻ.
● وِکِيچَرَ: بدافعالو - پي هُئودو.
● وَکَرُ ۽ وَکَرَ: ذ. (سن. وَک) وَتُ - وَرُ - وراکو - ڦيرو - موڙو.
- وَکَرَ پاڻِيُ: ڪوهن جو پاڻيُ.
- وَکَرِيُ: ڏنگو - ڏڏو - وَرُ وارو - وِنگو.
● وَکَرُ: اسر خاص. تعلقي گهوڙاباريءَ ۾ ديهه جو نالو.
● وِکُرُ ۽ وِکُرَ: ذ. (ع. وَکر) فکر - ڳڻتي - اونو - اوسيڙو - ويچار. پريشاني - ارمان.
- وِکُرَ ٽِيڻُ: ويچار ٽيڻ - اونو ٽيڻ - ڳڻتي ٽيڻ - پريشاني ٽيڻ - اوسيڙو ٽيڻ.
- وِکُرَ ٻوڻُ: فکر ۾ ٻوڻ - ڳڻتيءَ ۾ ٻوڻ - پريشانيءَ ۾ ٻوڻ.

● وِکِيرُ ۽ وِکِيرَ: ذ. سمنڊ جي پاڻيءَ کي ٻچاءُ لاءِ ڏنل واريءَ جي پِٽ - بريڪ واٽر. لَسَ - آڇ.
● وِکُرُ: گهوڙا هاري تعلقي جو اصل نالو. هي هندر سنه ۱۸۶۶ع ۾ ٻڌايو ويو.
- وِکُرُ ٽِيُ وِيهڻُ: ٻاتاري مٽي وِيهڻ - موکرو ٽي وِيهڻ - ڪشادو ٽي وِيهڻ.
● وِکُرَسُ ۽ وِکُرَسَ: ذ. هيڄ - هڪٻي سان محبت.
● وِکرم: ث. (سن. وِکُرَمَ > وِکَ) دليري - بهادري - ٻهلواني - شجاعت. (اسر خاص). هندوستان جو مشهور آڳاٽو راجا وکرماجيت (جنهن جي گادي جو هنڌ اُجين ۾ هو).
● وِکرماجيتُ: اسر خاص. (سن. وِکُرَماديتيَہ = بهادري جو سج) اُجين جو راجا جنهن جي نالي سان هندن جو سنبت (سال) شروع ٿئي ٿو، جو عيسوي سن کان ۵۸ سال اڳي آهي.
● وِکِيرُ جِيرَرُ: اسر خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ ديهه جو نالو.
● وِکِرو ۽ وِکِرا: ذ. (سن. کُرِيَ = وکرو ٽيڻ) وکري - ٻيچواري - فروخت - ڪاپو - اڪلاءُ - نيڪال.
- وِکرِيُ: ث. فروخت - وکرو.
● وَکُڙُ: مصدر. (سن. وکُڙ = ڏنگو) وڙڻ - منجهڻ - ڳنڍ جڻ - ويڙهجڻ. وکڙ وجهڻ - لپيٽجڻ - ورکائڻ - وکڙ ڪائڻ - وکڙ ڏيڻ. ور وجهڻ. وکوڙڻ. وراڻ. (وکڙيو - وکڙندو - وکڙيل).
- وَکَڙُ ۽ وَکَڙَ: ذ. ورُ - ڦيرو - چڪر - درياهه جو ڦيرو - نانگ جو ور يا ويڙهو. ڏنگ - موڙ - ڦير. ٻيچ - مروڙ - آنتي - وت. ولو - ڦيرو - وَڏو. اٽڪل - زور - دٻاءُ - چالاڪيُ.
- وَکَڙَ وجهڻُ: دٻائڻ - زور سان مچائڻ. گهيرو ڪرڻ - محاصرو ڪرڻ. ڏندي ۾ ڦاسائڻ - وَٽَ ۾ آڻڻ - ٻيچ ۾ جهلڻ.
- وَکُڙو ۽ وَکُڙا: ذ. وکُڙيُ - وکوڙيل.

Gul Hayat Institute

● وَکيڙو: ٹوري وقت لاءِ ٽهيل ڏنگو بند- وکيڙي. ٻڌو. آباد ٿيل زمين جو حصو.
● وِکيڙو: اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ، تعلقي ڏوکري، تعلقي ڏنبر ۾ ڏيهن جا نالا.
● وِکيڙو جا گيٺ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد، تعلقي شڪارپور ۾ ڏيهن جا نالا.
● وَکيڙي ۽ وَکيڙيون: ث. ٻنڊ جي ڇڻ ڪري ڦيري تي ڏنل ٻيو بند. ڪنهن گرهه جو چڪر پورو ڪري موٽڻ جي حالت.
- وَکيڙيءَ جي سير (ڪ): جبل جي چوٽيءَ کان هيٺ لهندڙ ڏورو يا ڪانڊو، جنهن ۾ ور وڪڙ گهٽا هجن.
● وَکَسڻ ۽ وَکَسَڻَ (ڪ): ذ. سارڻ- ياد ڪرڻ- انتظار ڪرڻ. سڌ ڪرڻ- خواهش ڪرڻ. زهير ڪرڻ- بيزار ڪرڻ- پريشان ٿيڻ- ڪڪ ٿيڻ.
● وَکَن: ذ. اسم خاص. هڪ پساريکو وڪر.
● وِکڻو ۽ وِکَڻا: ذ. (سن. وِ = پري+ کَلَ = هاڻ) بيزار- عاجز- هيڏو- هي وس. اڻ سهڻ- جو نه سهي (ث. وِکَڻي) بيزار ڪَڪ- ٽڪل.
● وِکَڻ: مصدر. وڪرو ڪرڻ- وڪرو ٿيڻ. فروخت ڪرڻ يا ٿيڻ.
● وِکڻڻ: مصدر. (سن. وِکْرِيـ = خريد ڪرڻ) فروخت ڪرڻ- وڪرو ڪرڻ- ڪاڏه شيءِ ٻئسن تي ڏيڻ- مُلهه تي شيءِ ڏيڻ. ٻئسا واڻي حق واسطا ٻئي کي ڏيڻ.
- وِکڻڻ جوڳي: ناڻي جي ڇڻي، جا وڪري هيٺ اچي.
● وَکو ۽ وَکا (ڪ): ذ. صفت. ور وارو- ڏنگ وارو- ڏنگو- ونگو.
● وَکوڙڻ: مصدر. (سن. وَکْرَ = ڏنگو) وڙڻ- ورائڻ- اپيڻ- ويڙهڻ- سيڙهڻ- وکڙ وڇڻ- مروڙڻ- موڙڻ. گهيرڻ- وکوڙڻ. ويڙهي وڇڻ- گهيرو ڪرڻ- منجهڻ. ڦاسائڻ- ڦري اچڻ. ورائي وڇڻ. (وکوڙيو- وکوڙيندو- وکوڙيل).
- وَکوڙَ: ث. ويڙهي وڇڻ جي حالت- وَکڙ.
● وِکوڙڻ: مصدر. جهلڻ- قابو ڪرڻ- پڪڙڻ- مروڙ- مروڙ- وراکو- آکيڙو. گهيرو- محاصرو- ولو- گهمرو.
● وِکِ وِکِ ۽ وِکِ وِکُونَ: (آواز) ٻُڻ ٻُڻ- ٻُڻ ٻُڻ. جهڻ جهڻ- ريڑهه ريڑهه- ڪُر ڪُر. ٽُر ٽُر. جهڪڙو.
- وِکِ وِکِ ڪَرَڻ: ڪِر ڪِر ڪرڻ- ڪيت ڦيٽ ڪرڻ- منجهڻ- گهرائجڻ- اجايون رڙيون ۽ واڪا ڪرڻ.
- وِکِوِکِيو ۽ وِکِوِکِيا: ذ. ٻُڻ ٻُڻ ڪندڙ- ڇُون ڇُون ڪندڙ. ڪُر ڪُر ڪندڙ- رنگڙو- ڪُرڪٽو- شاڪي- سوگارو- ڏور اچو- وِڻڪ- ڪِڇرو- وِسوسيو- تند مزاج. جهڪڙو ڪندڙ.
● وَکوڻڻ: مصدر. عيب ڪيڻ- وِيڪ ڪيڻ.
● وَکِي ۽ وَکِيءَ: ث. اجازت- منظوري- موڪل- رخصت- چوٽي.
- وَکِي ڏيڻ: اجازت ڏيڻ- موڪل ڏيڻ- منظوري ڏيڻ- چوٽي ڏيڻ- رخصت ڏيڻ.
● وِکِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي سڄاول ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● وِکِيو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِکِيا سانگِي: اسم خاص. تعلقي لاڑڪاڻي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● وَکِيل ۽ وَکِيلَ: ذ. (ع). آهو، جنهن تي توڪل رکجي. خدا جو نالو. ٻئي جي پاران گهالهائيندڙ- نائب- ڪماشتو- ايلچي- سفير- سندهسي- عيوضي. مسلمانن جي شاديءَ ۾ نڪاح جو شاهد. قائم مقام- ڪارندو- مختار- قانولدان. خاص ڪري اهو ماڻهو، جو پنهنجي اصيل جي پاران ڪورٽ ۾ وڃي انصاف ملڻ لاءِ گهالهائي.
- وَکِيلپٽو ۽ وَکِيلپٽا: ذ. وڪيلي- وڪالت- نائبي- گماشتگيري. وڪيل جو ڏنڊو.

Gul Hayat Institute

= وَكِيلُ كَنَرُ: پنهنجو عيوضي ڪرڻ - پنهنجي پاران ڀالهائيندڙ - پنهنجو قرار ڏيڻ - قانوني طور تي پنهنجو نائب مقرر ڪرڻ.
● وَكِيلَنُ سارَ نَ هُئَنُ: وچ وارن تي ڏوهه نه مڙهڻ.
= وَكِيلِي ع وَكِيلِيُونُ: ث. وڪالت - وڪيلپڻو.
● وِكَ ع وِكَنُ: ث. (سن. ڪُرَ = هلڻ يا قدم). قدم - چال - گام - رفتار - (گهوڙي جو) پنڌ - ٽوڙ. درجو - پلانگهه - پرانگهه. هلڻ وقت ٻن پيرن جي وچ وارو ويڇو يا مفاصلو.
= وِكَ پيرَنُ: قدم ڪٽڻ - پلائي ڪرڻ - مهرباني ڪرڻ - احسان ڪرڻ. مدد ڪرڻ - حمايت ڪرڻ - پرجهلو ٿيڻ.
= وِكَ تي ڇُڇَنُ يا مِلَنُ: اوچتو پورو جوڙ ٿيڻ.
= وِكِيرُ: ذ. صفت. وڌيون وڪون پريندڙ.
= وِكِڙِي ع وِكِڙِيُونُ: ث. هڪڙي وڪ - هڪڙو قدم - ٽورو پنڌ - ٽورو فاصلو - ٽورو ويڇو.
= وِكَ كَٽَنُ: قدم ڪٽڻ. وڪ پرڻ - پير پرڻ - پير ڪٽڻ - پير پير ۾ هلڻ. مدد ڪرڻ - سهائتا ڪرڻ - حمايت ڪرڻ. جڪرڻ - ونائڻ. دوستي رکڻ - ناتو ڳنڍڻ - تعلق رکڻ - واسطو ڳنڍڻ - منٿي مائٹي ڪرڻ.
= وِكَ وِڃاڻُ: وڪ وڃائڻ - مهل ۾ گسڻ.
= وِكَ وِڌائِنُ: پير پرڻ - وڌيڪ پائڃاريءَ جو قدم پرڻ - برادريءَ ۾ وڌي هلڻ.
= وِكَ وِكَ تي واهه ڪُرو: ذري ذري تي ويڙهه - ٽوري ٽوري تي ڪروڙ. رِنجهه ڪنجهه.
= وِكُونُ ڪَٽَنُ: قدم ڪٽڻ - پير پرڻ - پال پاڙڻ - احسان ڪرڻ. مدد ڪرڻ. نمونو اختيار ڪرڻ. هلت هلڻ.
● وِكَ ع وِكَ: ذ. (سن. وِش). زهر - وهه - ڪڙو. ڪارو - تمام ڪارو. گود و (ث). وِكِيڙ - زهريلو.
= وِكِيرُ ع وِكِيرَ: وڪ وارو - وهه وارو - زهريلو - زهر وارو - زهردار. اهو ماٹهو، جيڪو ڪنهن کي زهر ڏي.

= وِكو ع وِكا: ذ. ڪڙو - وهه جهڙو - زهريلو - زهردار. ڪِپ جهڙو ٻوٹو، اهڙو جو پاڪر مس ٻويس، سوج وارن هنڌن تي گرم ڪري ٻڌجي.
● وِكاءُ ع وِكاءَ: ذ. (سن. وِشادُ = دُک). رولو - خلل. فساد - هنگامو - فتنو - گوڙ - فتور - گندگوڙ - ابتري - سونجهارو - گڙبڙ.
● وَكَارَ ع وَكَارُونُ (ڪ): ث. (پرا. وِكْكارجَمْ. سن. اپُسْكَرَ). گدام - ڪوٹي - پانڊو - مال رکڻ جي جاءِ - پاٹلو - انبار خانو - مال گدام.
= وَكَارپَ ع وِكارپُونُ: ث. سامان جي پکيڙ.
● وَكَاري ع وَكَاريُونُ: (ل): ث. دڪان - ڪوٹي - پالڊو.
● وِكارُنُ: مصدر. هلڻ - تڪڙو هلڻ - تڪو پنڌ ڪرڻ. (وِكارِيو - وِكارِيندو - وِكاريل).
= وَكارو ٿِيَنُ: تڪڙو پنڌ ڪرڻ - تڪو پنڌ ڪرڻ - جلدي هلڻ.
= وَكارِي وِڃَنُ: تڪڙو پنڌ ڪري وڃڻ - تڪو پنڌ ڪري وڃڻ.
● وِكالَنُ: مصدر. ڏيکارڻ. (وِكالِيو - وِكالِيندو - وِكايل).
● وِكاڻ ع وِكاڻ: ث. تعريف - ساراهه - ثنا.
● وَكَرَ ع وَكَرَ: ذ. سؤدي جو سامان - مال. نندن ريزڪي دڪانن تي رکيل سامان. جنس جا روزمره استعمال ٿئي. واپار جي ڪاب سوڪڙي - هڪي - سود و - سامان - وٹج.
= وَكَرُ ونڊَنُ: حال احوال ڪرڻ - روح ريهاڻ ڪرڻ.
= وَكَرُ وَٽِجَنُ: ثواب جا ڪم ڪرڻ - خير جا ڪم ڪرڻ.
= وَكَرُ وهائِنُ: ڪا شيءِ ڳنهڻ - وَٽُ خريد ڪرڻ - وڃ واپار ڪرڻ.
= وَكِرِي ع وَكِرِيُونُ: ث. وڪري لاءِ سنهون سامان. پاچيون (سايون). (زال) ٽرڙي - لُڇي - بدمعاش - لفنگي.
● وِكِيرُ ظرف: جدا جدا - ڌار - علحدو.

Gul Hayat Institute

● وِکَرائِيڙُ: مصدر. پکيڙڻ - ڌار ڪرڻ - الڳ ڪرڻ - جدا جدا ڪرڻ - حصا ڪرڻ - پاڻ ڪرڻ - پتي ڪرڻ - بخرا ڪرڻ - ورچڻ. (وِکرايو - وِکرائيندو - وِکرايل).

▬ وِکرائيُ ۽ وِکرائيُون: ث. جدائي - آزادي - آڇات - چڙوچڙ - ٽڙي پکڙي وڃڻ واري حالت.

● وِکيرِجڻُ (ڪ): مصدر. جدا جدا ٿيڻ - ڌار ڌار ٿيڻ - الڳ ٿيڻ - علحده ٿيڻ. وِکُرجڻ.

● وِکيرَڻُ (ڪ): مصدر. ٽڙڻ پکڙڻ - ڪنبرڻ - ڦهلجڻ. (وِکريو - وِکرندو - وِکريل).

● وَکِروُ ۽ وَکِرا: ذ. حصو - پتي - پاڳو - وندي - واٽو - بخرو - وانٽ - ٽڪ - پُڪو - ڦاندو. الڳ - جدا - ڌار - آراڌو - ٻڻُ - خلاصو - علحدو - وٿيرڪو - نيارو - نجو - خالص - ڌار.

● وِکيڙڻُ: مصدر. (پرا. وِڪِڪرء. سن. ڪر (ي) = پري ڪرڻ) پکيڙڻ - ڦهلائڻ.

● وَکڙوُ ۽ وَکڙا: ذ. چينو - ڪنڊيل - صاف. آجرو.

● وِکيڻُ: مصدر. (سن. آت = مٿي + ڪنلُ = آڇاڻ = ويڙهيل شيء ڪي آڪولڻ) مونجهه. لاهڻ - منجهيل سُٽ ڪي سمجهائڻ. ڦلهيورڻ - ڪونڊڻ - سلجهائڻ - (سٽ) سمجهائڻ. آڻڪي هٿ سان صاف ڪرڻ.

● وَکوُ ۽ وَکا: ذ. گوشت مٿان جڙهيل هاريڪ ۽ شفاف پرد و - گوشت جو چيڇڙو. چَڏا - ستر. راز - گجهه - لِڪُ - پيد. تڪليف.

▬ وَکا پَڏُرا ٿيڻ: گجهه ظاهر ٿيڻ - راز ظاهر ٿيڻ - پيتَ پڌرا ٿيڻ - پيد ظاهر ٿيڻ.

▬ وَکا پَڏُرا ڪرڻ: راز ڪولڻ - گجهه فاش ڪرڻ - حال ظاهر ڪرڻ.

▬ وَکهي ۽ سينگُ ڏيڻُ (ت): اجايو ضد ڪرڻ - هرو پرو هيسائڻ - زبردستي ڪرڻ - دٻائڻ.

● وِکيڙڻُ: مصدر. چَٽڻ - هارڻ - چٽارڻ - وِکيڙڻ - پکيڙڻ - ويڙڻ - وڇڻ - وندڻ - ڪنبرڻ - چڙوچڙ ڪرڻ.

▬ وِکيرَ ۽ وِکيرُون: ث. جدا جدا ڪرڻ - ڌار ڌار ڪرڻ - الڳ ڪرڻ - علحده ڪرڻ. زهر ڪارائڻ.

▬ وِکيرَپ ۽ وِکيرَپُونُ: ث. سامان جي پکيڙ - ٽيڙپ (ٽيڙيل پکڙيل).

● وِکيڙُ: مصدر. وِکيڙڻ - پکيڙڻ - ڦهلائڻ.

● وَکيڙُ: ذ. ڏسو وشئي.

● وَڳ ۽ وَڳ (ت): ذ. وَلَر - ڪٽار - تولو مال جو.

● وَڳيرُ ۽ وَڳيرَ (ت): ذ. ڏاند جو هڪ قسم.

● وِگسَڻُ: مصدر. خوش ٿيڻ - راضي ٿيڻ.

● وِگوڙڻُ (ت): مصدر. خوار ڪرڻ.

● وِگيانُ ۽ وِگيانَ: ذ. (سن. جُڃا = جاڻڻ) علم. ڏاهپ. جاڻ - معلوميت. معرفت. برهم گيان. ڪنهن خاص مضمون جي پوري جاڻ. ڪو خاص شاستر. قابليت - ودپا - علميت - ڪَل - گر - سماڌ - سُڌ. سموڪ - پروڙ - سياڻپ - ڏاهپ - عقل - چترائي - زيرڪي - دانائي - بُڌ - هوش - وگيتا - علم ماده شين جو.

● وَکُ ۽ وَکَ: ذ. (سن. وَرُک = مجموعو) ولر - ڳلو - قطار - ٽولو - ڍڻ. ميڙ - مجموعو. وڃڻ - ڊوڙڻ. آڻن جوگلو. مينهن جي ميهاڳ ۽ ڏڪڻ جي ڪٿوهر. ڊڙڪو - ڏمڪي - تڙي - چڑپ. (ت).

▬ وَڳ ٿيڻُ (ت): ڊڙڪو هلڻ - ڏمڪي اچڻ - چڑپ اچڻ.

▬ وَڳ ڪرَڻُ (ت): ڊڙڪو ڏيڻ - ڏمڪي ڏيڻ - تڙي ڏيڻ - چڑپ ڏيڻ. ڊاهه ڪرڻ - ڊيڄارڻ - هيسائڻ - ڪنبائڻ.

▬ وَڳ ڪانُ ٽُٽَڻُ: مائٽن ڪان جدا ٿيڻ - وَلَر ڪان ٽُٽڻ - ڍڻ ڪان ڌار ٿيڻ - قافلي ڪان جدا ٿيڻ.

▬ وَڳ وارَڻُ: آڻن جو وگهر ڪاهڻ - ڍڻ ڪاهڻ - قطار ڪاهڻ.

Gul Hayat Institute

● وِگڙ ۽ وِگَڙ (ت)؛ ذ. شور ـ غُل ـ گوڙ ـ فساد.
ـ وِگڙ ڪَيَڻُ (ت): ويڙهه لاءِ تيار ٿيڻ ـ فساد لاءِ تيار ٿيڻ ـ شور لاءِ تيار ٿيڻ ـ هنگامو ڪرڻ ـ ڏڏو ڪرڻ.
● وِگا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِگاڙو ۽ وِگاڙا (ت): ذ. جهيڙو ـ فساد ـ گوڙ ـ ڏڏو ـ هل ـ غوغاءُ.
● وَگاڻُ: مصدر. ويڙهائڻ. فساد ڪرڻ ـ تڪرار ڪرڻ. ڳنيڻ. (وگايو ـ وگائيندو ـ وگايل).
● وِگِتَ ۽ وِگِتُونُ (ل)؛ ث. جهيڙو ـ تڪرار ـ فساد ـ ويڙهه.
ـ وِگِتا ۽ وِگِتائُونُ (ل)؛ ث. جهيڙو ـ تڪرار ـ فساد ـ ويڙهه.
ـ وِگِتِجَڻُ (ل)؛ مصدر. ٻن جڻن جو پاڻ ۾ واتورجو ـ پاڻ ۾ وڙهڻ ـ پاڻ ۾ فساد ڪرڻ.
ـ وِگِجَڻُ: ڏيکاءُ جنهن وقت وڙهڻ جو سعيو ڪن.
● وَگَرُ ۽ وَگَرَ: ذ. (سن. وَرْگ = مجموعو). ڏڻ ـ گلو ـ سگر ـ وڳ ـ وَلر. پکين جو ميڙ ـ جانورن جر ميڙ. سٽ ـ جماعت ـ ٽهي ـ مجموعو. اولاد ـ ڪٽنب ـ قبيلو ـ گهراٽو ـ ڪُٽُم ـ آڪهه ـ عزيز ـ مٽ مائٽ. انيڪ ـ گهڻا.
ـ وَگَرُ ڪان نَرڻُ: ڪٽنب ڪان جدا ٿيڻ ـ ڪٽم ڪان ڌار ٿيڻ. جماعت ڪان نڪري وڃڻ.
ـ وَگَرُ ۽ وِگَرُونُ: ث. سٽ جو ٽوڙهو ـ سٽ جو ڦوڙو.
● وِگِرڻُ: مصدر. (سن. گَلْ = گَرڻ). وگهرڻ ـ پسرڻ. پکڙڻ. گهٽو ٿيڻ.
● وِگِڙڻُ: مصدر. (سن. گَلْ = گَرڻُ). ڪاوڙجڻ ـ ڏمرجڻ ـ غصي ٿيڻ. چنبڙڻ ـ چڪ وجهڻ. (وِگِڙيو ـ وِگِڙندو ـ وِگِڙيل).
● وَگِڙُو ۽ وَگِڙا؛ ذ. (رات جو) وقت ـ ٽاڻو ـ مهل. اوندهه ـ انڌوڪار ـ اونداهي ـ ڪاراڻ ـ ڪارٽ. ڪوٽ جي ٻَرُ.
● وَگَنْدي: ث. ڪر ـ مشغولي.
● وَگَنْڊُ ۽ وَگَنْڊَ: ث. (سن. وِگَنْدَ = بدبو). بدبوءِ ـ ڏپ ـ عفونت ـ چِتَ ـ ڏمڪ ـ دُرگند ـ اوچو يا ڪميڻو ماڻهو. (صفت). ڪمينو ـ گندو.
وِگَنْڊُ ۽ وِگَنْڊَ: ذ. بي وقوف ـ اڏ چريو ـ پاگل ـ نادان. شاهه جي هڪ مريد جو نالو. گندو ـ ڪمينو. ورو فقير.
● وِگَنْدي: ۽ وَگَنْدِيُونُ: ث. ڪر ـ ڪرڪار ـ پورهيو ـ آدرم ـ محنت ـ شغل ـ مشغولي ـ ڪرت ـ ڪار ـ حاج ـ نوڪري.
● وِگَنَ: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو. لاڙڪاڻي ضلعي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو. هڪ ذات جو نالو.
● وَگَڻُ: مصدر. (سن. وادْيَ). وڄڻ ـ ڪڙڪڻ ـ (ٻجا) لڳڻ. آواز ڪرڻ. هُل ڪرڻ. ٽڪ ٻڪڻ. وڙهڻ ـ جنگ ڪرڻ ـ جهيڙو ڪرڻ. ڪر ڪرڻ ـ پورهيو ڪرڻ ـ حاج ڪرڻ. گذارڻ. هلڻ ـ ڦرڻ. ڏکوئڻ. دباءُ ڪرڻ ـ هيسائڻ ـ ڏيچارڻ. وندرڻ ـ ڪچهري ڪرڻ. رُلڻ ـ تنگڻ. آڪڙجڻ ـ ٿوڪجڻ ـ ڪاوڙجڻ (ڪ). (وگيو ـ وگندو ـ وگيل).
ـ وَگِيو وِهَڻُ (ڪ): ڪاوڙ ۾ ويهڻ ـ خار ۾ ويهڻ ـ غصي ۾ ويهڻ ـ ڏمر ۾ ويهڻ. آپاسجي ويهڻ.
● وَگَڻُ: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وِگُڻو؛ ذ. (سن. وِ = ٻري + گُڻَ = گُڻُ). اي گُڻو ـ ٻُجهڻي سڳڻ وارو. نياڳو.
● وَگو ۽ وَگا؛ ذ. (سن. وادِيُ = واڇو). گهڙيال جو ڏڪ ـ ٻجو ـ ڪلاڪ ـ لڳو ـ وڄيو. آواز. ڪپڙن جو جوڙو ـ پوشاڪ ـ ڪپڙا ـ وستر. لباس.
ـ وَگو ڏيڪائِڻُ: ڪپڙا پهرائڻ. حسن وارو بنائڻ ـ زينت وارو بنائڻ ـ خوبي بخشڻ ـ حسن پيدا ڪرڻ.
● وِگوڙ ۽ وِگوڙ: ذ. ڪڙڪو ـ گوڙ ـ هُل ـ ڏمر ـ غوغاءُ ـ لڙ ـ گهمسان ـ شور. ٻکيڙو ـ مونجهارو. رولو ـ ٻاڌيتال ـ وگوڙ ـ گڙٻڙ ـ انڌ واندر ـ انڌ ڏُنڌ ـ باد شاهه گردي ـ ڏڦيڙ ـ جهڳوڙ ـ ٻکيڙو ـ

Gul Hayat Institute

خلل - رولو - ڦيٽاڙو - بي آرامي. مجموعو - جهجها ماٺهو. آنتشار.

● وِ ڳوٽي ۽ وِ ڳُوٽِيُ: ث. وڳ کان ڏار ٽيل - عزيزن کان پري ٽيل - جماعت کان ڏار ٽيل. وڇڙيل - جدا ڪيل - الڳ ٽيل - عليحده ٽيل - ويڳاڻي.

● وَڳَهُ ۽ وِ ڳَهَ: ذ. ڏک - ارمان - رنج. ڏمر - ڪاوڙ.

● وِ ڳِهُ ۽ وِ ڳِهَ: ذ. حقيقت. واسطو - سبب. ڏک - رنج - مصيبت - آپدا - تڪليف - آفت.

● وِ ڳَهڻ ڪوٺ: اسم خاص. ڪچ جي رڻ ۾ راحڪي بازار کان ٽي ڪوهه پري، ڦٽل شهر جو سومرن جي ڏاڏي سومري جي ياد ۾ ويڳهي چوڙايو. پراڻو ڦٽل تخت گاهه، جو سن جي صاحبيءَ ۾ ڪجهه وقت سنڌ جي گاديءَ جو هنڌ.

● وِ ڳِيتَ: ذ. (سن. وِ ڳِيتهَ = ڦٽڪار). وچور سان بيان. گهٽي ڏيکهه. اجائي ٻڪ. سمجهاڻي - رواري - سمجهوتو - ٽيڪا - شرح - واد - وِڌيت - وچور - ارٿ - تفصيل.

● وَڳِيجيُ: اسم خاص. تعلقي جوهي ۾ هڪ ديهه جو نالو:

● وَڳِيسَر: ذ. واڳ ڏڻي - سردار - منهندار.

● وِ ڳهُ: اسم خاص. پڪيءَ جو هڪ قسم.

● وِ ڳهُ ۽ وِ ڳهَ (ث - ل): ذ. مهل - ٽاڪو - وقت. احسان - ٿورو - مهرباني - لائق.

= وِ ڳهو: ذ. ويرِ - ديرِ. (ن - ب).

● وِ ڳهارُ: مصدر. پڪهارڻ - پسرڻ - رجڻ. ڪهائڻ. (وِ ڳهريو - وِ ڳهرلدو - وِ ڳهريل).

= وِ ڳهارُ ۽ وِ ڳهارَ: ذ. ڪاڏي جي شين کي پچائڻ وقت ڪنهن سٽي يا چربي يا گيهه جو داغ ڏيڻ جي حالت.

● وِ ڳهامل: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِ ڳِهڙُ: مصدر. (سن. وِ ڳرهه = جدا جدا ڪرڻ). پکڙڻ. هليو وڃڻ. ڏار ڏار ٽيڻ. پکهرجڻ - ڳرڻ. دلگير ٽيڻ - غمگين ٽيڻ - ڏکي ٽيڻ - ملول ٽيڻ - غمناڪ ٽيڻ. پکهرڻ - رجڻ - جهجڻ - جهرڻ - رُڻ - ننڍ - ورڳڻ - انگهڻ - پکڙڻ. پنرو ٽيڻ - هلڪائي ڏيکارڻ. (وِ ڳهريو - وِ ڳهرلدو - وِ ڳهريل).

● وِ ڳِهرو ۽ وِ ڳِهرا: ذ. ڪوهه ڪوڻ وقت جيڪا ڪوٽيل مٽي ٽڪري سا وري ڪنهن ڪڏ ۾ وجهجي.

● وَڳهِڙَ ۽ وَڳهڙُونُ (ل): ذ. ڇڻ جي ڳهٽل - وڳهوڙ. ٽولو - وڳر.

● وِ ڳهِنُ ۽ وِ ڳهِنَ: ذ. (سن. وِ + هنَ = هٽڻ). رڪاوٽ - اٽڪاءُ - حرڪت. روڪ - رنڊڪ - اٽڪ - هنڌ ڻ - جهل - چيڙڪ - پڪي - پيچڙي - اڙيڪو. چير - ڦوٽ. سونجهارو - مشڪلات.

وِ ڳهِنُ وِ ناشَڪُ: ذ. صفت. مشڪلات حل ڪرڻ وارو - مشڪل ڪشا - ڪٽيش.

= وِ ڳهِنِيُ ۽ وِ ڳهِنِيُ: ذ. صفت. حرڪتي - اٽڪاءُ وجهندڙ - رخنو ڪندڙ. ڦوٽ پيدا ڪندڙ - بغاوت وجهندڙ - ڏڦيڙو وجهندڙ - حرڪت ڪندڙ - فساد جاڳائيندڙ.

● وَڳهُوڙَ ۽ وَڳهوڙُونُ (ڪ): ث. ڪڏهن ۽ ڪهوڙن جا ڏڻ - جانورن جو ڪڏوچڙ مجموعو - ميڙ - ڏڻ - ڪٽن جو ڪلر - لوڏ.

● وِ ڳهي: ظرف. جي ڪري - جي سبب - ڪارڻ - جي بهاني سان - سببونُ - صرف - جي اثر ڪري - جي اثر نسبت - بيماريءَ جي ويڳهي - بيماريءَ جي سبب يا اثر ڪري.

● وِ ڳِهيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِ ڳِهيڙَ ۽ وَڳِهيڙَ: ذ. سوئر جي سادي جنهن کي ڇڻا هجن.

● وِ ڳرُ ۽ وَڳرَ: ذ. آهو ڏاند جنهن جا جيتوڻيڪ خصيا ڪٽيل هجن، تڏهن ۽ منجهس قوت شهواني موجود هجي - ٽلهو متارو ڏور - آن ڪٽيل ڏور. وهڙو.

= وَڳِرائِپَ ۽ وَڳِرائِپُونُ (ت): ث. لڇائي - حوقت - ڪميڻائي. شهوتي - زاني - زناڪار - لچو.

= وَڳرُ ٽيڻُ: زاني ٽيڻ - شهوتي ٽيڻ - ڪمينو ٽيڻ - لچو ٽيڻ - لفنگو ٽيڻ - بدفضيلتو هڻڻ.

Gul Hayat Institute

= وگڙ سگڙ: ٿلهو متارو - موٽو - ڊيهو - ڊي- طاقتور - وڏو سڏو. جوڏو - پهلوان - جُنگ - کوهو.
= وگڙ وهڙو: تمام ٿلهو - تمام متارو - زياده موٽو.
● وَلِ ع وَلِيُونْ: ث. (سن. ول. من. بيلي) کوبه هوڻو جيکو ڪڙو ٿي بيهي نه سگهي يا ڏرتيءَ تي جيت جيان سيرندو ۽ وڌندو رهي يا ڪنهن پيٽ يا ڪنهن وڻ يا ڪنهن ڪائيءَ جي آڌار تي ڪڙو ٿئي. وڻ ويڑهي - گدرن ۽ ڇانهين جي ول. آها نباتات جنهن کي هاڙ نه هجي ۽ بيءَ شيءَ کي ويڑهجي مٿي چڙهي. زمين تي پکڙندڙ هوڻو. (سرائڪي). وري - موڻي - ٻيهر. مدد - سهائتا - سهارو - همراهي - حمايت - واهڙ. پٺيرائي. ڪائي. فرامين جي ٻڌن جو هڪ قسم. ڪوهستان جي پرت جو هڪ قسم - ڪڙي جي ٻاهرين ڪهير.
● وَلَ ع وَلُونْ: ث. ڪيڙ - ڪيڙپ - ڏرتيءَ جي ڪُنڊ يا اڀلائي. گاهه يا ٻوٽي جي ول.
= وَلَ ڏِيڻُ: پوک ماڻ لاءِ ياري وقت ڪجهه ڏيڻ - رشوت ڏيڻ - وڏي ڏيڻ.
= وَلِ ڏيوڻُ: آنَ جي ول کي لاهاري ماڻ ڪٽي ٻار ۾ رکڻ.
● وَلِ ساڙَنُ: گهٽو ڏڪ ڏيڻ - گهٽو رنج ڏيڻ - گهٽو اهنج ڏيڻ - ايذائڻ - تڪليف پهچائڻ. هلاڪ ڪرڻ.
= وَلِ ڪَنڊُ ڪَرڻُ: سنگ ڪري ۾ گڏ ڪرڻ.
= وَلِ وَڃڻُ: صفا ناس ٿيڻ - برباد ٿيڻ - تباهه ڪرڻ - ڪُڙم قبيلو درهدر ٿيڻ.
= وَلَ واڪيريُ: سنگ ڪولي رکڻ - ڪاڻ کي وائکو ڪرڻ.
= وَلَ وَلڻَ: وجهه ڳولڻ - وسيلا ڳولڻ - رستا جاچڻ - موقعا ڳولڻ. ڳالهه ڪرڻ - بيان ڪرڻ. (ڪ).
● وَلُ ع وَلَ (ڪ): ذ. (سن. ولُ = قُربُ، موڻڻ) چڱُ. وَرُ. وڪڙُ. قصور. سبب. فريب - ٺڳي - دغا - مڪر - ڪوٽ. وجهه - موقعو - ٽيڻُ - وقت - وار - اوسر - ستجهڻ - ساڃي - سٽو - سانگو. ڪيڏبازي - حرڪت بازي - چالو - ٽرپسر. انڪل - تال - رمز - هنر - ڍنگ. تربوت. عيب - سقم - گهٽتائي. پيچ - وَتُ - ڏنگ. خريف ۾ ٿيندڙ دال جي اَنَ جو هڪ قسم.
= وَلُ چڱُ: ذ. تال تروڙ - مڪر - فريب - ٺڳي - چند - ڇند - انڪل - سنڪل - حرفت - چالاڪي - ٻهانا ڪرڻ.
= وَلَ چڱَ ڪَرڻُ: انڪلون ڪيڏڻ - چالاڪي ڪرڻ. حرفت ڪرڻ - مڪر سڪر ڪرڻ - ٻهانا ڪرڻ.
= وَلُ رَکَڻُ: انڪل ڪرڻ - حرفت ڪرڻ - چالاڪي ڪرڻ - مڪر ڪرڻ - ٻهانا ڪرڻ.
= وَلَ شَلَ: عياري - مڪاري - چالاڪي - حرفت - ٻهاني بازي.
● وَلُ: واهه. (ع. ٻلهه) ماڪ - ڏڏ - سِيءُ.
● وِلاتَ: ث. (ع). ولايت.
= وِلاتِيُ: ذ. صفت. ولايتي.
● وِلاپُ: ذ. (سن. ولاپَهَ > وَلِپُ = دانهن ڪرڻ) دانهن - ورلاپ - روئي ڏڪ ظاهر ڪرڻ جي حالت.
● وِلاسُ ع وِلاسَ: ث. (سن. وِ = چڱيءَ طرح + لَسُ = خوشي ڪرڻ) خوشي. موج. ناز نخرو.
= وِلاسِيُ: ذ. صفت. عياش. موجي.
● وِلاسُو: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وِلاسِ ع وِلاسُونْ (ت): ث. خوشي.
● وِلاڳِڙُو: هري - ڏڪيو - آهو زمين جو ٽڪر جو پورو آبادي هيٺ نه هجي.
● وِلالُ ع وِلالَ (ت): ذ. حيلا - وسيلا - رستا - موقعا.
= وِلالُ ڪَرڻُ (ت): ڪنهن کي تڪليف پهچائڻ لاءِ انتهائي ڪوشش ڪرڻ. انڪلون يا حرفتون ڪرڻ - حيلا وسيلا هلائڻ.
● وِلائِيُ ع وِلائِيُونْ: ث. وندي - وراڻي - جواب.
● وِلائِتِيُ ٿُوهَڙُ: اسم خاص. ڍڙوال - جهنگلي وڻ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● وِلائِتِيءُ كَنُوڑو: اسم خاص. پرت جو هڪ قسم. سڻ جي پانڇن جو پرت.
● وِلايَتَ ۽ وِلايَتُونُ: ث. پرڏيهه - پرديس - پرائو ملڪ - پرائو وطن - پرائي هستي.
ـ وِلايَت پَتَنڊَ هُجَڻَ: گهٽو پنڊ هجڻ - گهٽو مفاصلو هجڻ - گهٽو مشڪل هجڻ.
● وِلائِتِيءُ پَهِريوُ (ث): اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● وِلائِتِيءُ پَهُرُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم - حاجيڻڙو.
ـ وِلائِتِيءُ پِيَانُ: يُوريا پاڻ.
● وِلائِتِيءُ تَمالِيءُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● وِلائِتِيءُ نِيمُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● وِلاس ۽ وِلاسَ: ث. خوشي - آنند - سک - راحت - آرام.
● وِلاڪِڙوُ: ذ. آبادي ۽ کان پري.
● وِلادَتُ: ث. (ع) جڻ جي حالت - جَنمُ - جنم. پيدائش (پار جي).
● وِلاڙَ: ث. کاهه - ڊوڙ - سَتَ.
● وِلاڙُ: مصدر. (سن. وِ = چڱي ۽ طرح + رَڻ = جهنگ) کاهڻ. ڊوڙڻ. کاوڙجڻ.
● وِلاڙيوُ: ظرف. هڪ سان. ڊپ کان سواءِ.
● وِلائِتَ: ث. (ع) غير ملڪ - باهريون ملڪ: ڏيساور.
● وِلايَت: ث. (ع) ولي ۽ جو درجو - ولي ۽ جو عهدو. اولياڻپ. بزرگي.
ـ وِلائِتِيءُ: ذ. صفت. باهرئين ملڪ جو - ڏاريو - ڏيساوري. ودیشي.
● وِلاڙَ ۽ وِلاڙُونُ: ث. رَڙ - گولڻ - گولا - جستجو - ڊونڊ - قولهه - جاچ.
● وِلانُ وِيڙهِيءُ (ڪ): اسم خاص. ول جو هڪ قسم.
● وَلاڻُ: مصدر. گهولڻ. ڊوڙڻ. جاءِ تاهبو ڪرڻ. (شيءِ) هٽ ڪرڻ - خال پرڻ. (وَلاريو - ولاريندو - وِلاريل).
ـ وِلارُ ۽ وِلارُون: ث. زور سان ڊوڙ - تيڪ.
● وِلاڙَ ۽ وِلاڙُونُ: ث. گهولها - قولها - جاچ جوچ. آوارگي.
● وِلاڙَڻُ: مصدر. گهولڻ - جاچڻ. (وِلاڙيو - ولاڙيندو - ولاڙيل).
● وِلا: ث. محبت. دوستي. لڳاتار ڪم ڪرڻ.
● وِلادَتَ ۽ ولادتون: ث. ٻار جڻڻ - ڦر جڻڻ - تولد - پيدائش.
● وِلايَتَ ۽ ولايتُونُ يا ولايا: ث. ولي ٿيڻ. حاڪم ٿيڻ. دوست هڻڻ - ياري. حڪومت. اميري.
ـ وِلايَتِيءُ: ولايت جو رهواسي - پرديسي - ڏاريون.
● وِلايَتِيءُ پَهُرُ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.
● وِلال: اجايا خيال - اجايا حيلا.
● وِلائِتَڻُ: مصدر. ڪجيءَ جو هڪ قسم.
● وِلاڙُ: چال - لهپ. پرانگهه - ورانگ - ڀڙانگ.
● وِلائِتِيءُ ڪيڪڙ: اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم - ٻير.
● وِلائِتَ ۽ ولائتُونُ: ث. ولايت - پرديس - باهريون ملڪ.
● وَلَبُ ۽ وَلَبَ: ذ. (سن. ولپ = پيارو) پيارو - محبوب - دوست - يار - پريمي.
● وِلتو ۽ وَلتا: ذ. هڪ واڌڪو اوزار.
● وَلُتُ: هڪ قسم جي بيماري، جا هوڪن کي ٿئي.
ـ وِلِتُ ۽ وِلِتَ: ذ. ڪاوڙ - غصو - ڏمر - رنج - ڏک - درد.
● وَلِيَڻُ: مصدر. (سن. لُٺُ = ڏرتيءَ تي ليٽڻ. سن. لوٺَنتر = ڦرڻ) ڪبوتر جو هڪ قسم (جو اڏامندي هيٺ مٿي ڦيريون پائيندو آهي) بازيلهون ڪيلڻ - ليٽڻ - اونڌو آهستو ٽپڻ. (سن. آهَرُت. سن. ول = موڙڻ) ڦرڻ - ٽاپو ڪائڻ - آلٽو - پوئتي وڃڻ - پٺتي موڙڻ - ڦِرڻ - ڦري وڃڻ - پٺ ڏيڻ.
● وِلَسَ ۽ وِلَهُونُ (ڪ): ث. ولڙون - ولُل. بڪ - بڪوات - اجائي گفتگو.
● وِلِجانُ: ث. (سن. يوانڪا. ف. اجمود) جاڙ جو هڪ قسم. جاڙ جي ول - هڪ پسارڪو وڪر. هي سنهون ڇڻ ساواڻ ۽ ڪاراڻ تي، پوري رنگ جو ٽيندو آهي. پسارڪي دوا جو قسم.

Gulhayat Institute

● وَلِ چونٹرا: ث. هي ہيڄَ چونڊن جي دائن کان وڏا ٽيندا آهن- هڪ ٻيارکو وکر، جو دوائن جي ڪم اچي.

● وَلَدءُ ۽ وَلَدَ: ذ. (ع). جاءِ - جڏيل - پُٽ - ٻيٽو - پسر - فرزند.

- وَلَدءُالزِّنا: حرامي ٻارءُ - حرامي پُٽءُ - زنا جو جاول - بي نڪاحيو - حرامزادو - ناجائز.

- وَلَدِ زِناهِيءُ: گارڊيڻ جوهڪ قسم- حرامي.

● وَلِداتُورو ۽ وَلِداتُورا: ذ. هڪ قسم جي وَلِ جو قَرءُ جنهن ۾ سخت نشو ٿيندو آهي.

● وَلَرءُ ۽ وَلَرَ: ذ. (سن. يَشِيتِ=لٽڻ، قطار) رڌن جو ڏڻ - ڏورن وغيره جو ڏڻ - وَڪَرءُ - وڳ - ڪَلو - ڪهل. مجموعو - ٽولو - ميڙ - ڪهڙو مال - جماعت. پڪين جو ميڙ.

● وَلِراهِ: اسم خاص. تعلقي ڪهوڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِلِرَنءُ (ل): مصدر. قَٽ جو پاسن کان مڙڻ - پوسڻ. وڳهڻ - پکڙڻ. (ولريو - ولرندو - ولريل).

● وِلِڙَنءُ: مصدر. (سن. وِ = چڱيءَ طرح + لڙ = ڳالهائڻ ۽ چپارا ڏيڻ. سن. وِلَڪ = ڳالهائڻ) ڪهڙو ڳالهائڻ - ٻڪ ڪرڻ. وِ ڦلڻ. ذري ذري ڳالهائڻ. وِلِڙَنءُ.

● وِلِڙوءُ ۽ وِلِڙا: ذ. واڙڙو - پريشان - عجب ۾.

- وِلِڙوءُ ڦِلِڙوءُ ٽيءُ وَڄَنءُ: ٻنهنجي هوش ۾ نه رهڻ. عقل سالم نه رهڻ. هوش حواس ختم ٿي وڃڻ.

● وَلَڪَ ۽ وَلُڪَونءُ: ث. گهٽتائي - اڻ پورائي. ڪمي.

- وِلِڪُلءُ: آڳاٽا آريا ماڻهو تازن چوڏن جا تاندورا وٽي، آنهن سان پوشاڪ آڏندا هٿ، جي واڪل سڏيا هٿا.

● وِلِڪِنءُ: اسم خاص. هڪ ٽئون ڳولپل آسماني گرهه، جو سج ڪنهي تمام ويجهو آهي. (جاگرافي دنيا جي).

- وَلَڪِيءُ: ث. ول جو اسم تصغير- ولڙي.

● وِلَڪَنءُ: نظر - نگاهه. ڏسندڙ.

"وسي سپ وجود ۾ سپ تي هئي ولڪڻ"
(دلپت).

● وَلِلَنءُ: مصدر. وڦلڻ - گڪلڻ - پُڻ پڻ ڪرڻ - وات هڻڻ - گهٽو ڳالهائڻ - اجائي ٻڪ ڪرڻ. وِلڙڻ.

- وِلَلَ ۽ وِلَلُونءُ (ڪ): ث. وڦل- ٻکواز- ٻکوات - ٻکواس - بيهوشيءَ جي حالت ۾ ڳالهائه - اجائي ٻڪ. شوق - ذوق - عشق - جُنون.

- وِلَلَ ڪَرَنءُ: بيماريءَ ۾ گهٽو ٻڪڻ. اجايو ڳالهائڻ - وڦلڻ.

● وِلِلَوءُ ۽ وِلِلا: ذ. صفت. ڪُڌنگو - ٻي ڏنگو - بي لَلَو - بي ڪِرو - آڏنگو - بي حيا - بد فضيلتو - بي ادب.

● وِلِلَنبءُ: ذ. (سن). ديرِ - ويرم.

- وِلِلائِيءُ ۽ وِلِلائِيَونءُ: ث. بد افعالي - اڏنگائي - بي ادبي - بد فضيلتائي. بدمزاجي.

● وَلَنءُ: مصدر. (سن. ولَنءُ = ڦوڙڻ، ڇڄڻ) آبادي لاءِ زمين ٺاهڻ. جهنگل شگافي ڪرڻ. زمين مان ڪنڊ ڪانڊيرا وغيره ڪڍي، صاف ڪري، پوک جي لائق ڪرڻ - پوک ڪرڻ - زمين پوکڻ. هَرُ ڪاهڻ. پوکڻ. (سن. وَلءُ = موڙڻ) موڙڻ - واهه اڇڻ - ڪوڙڻ. ڏرتي ڪُڌڻ يا اُٿلائڻ. ٻَٽڻ - چِيڙڻ - آڪيڙڻ. صاف ڪرڻ (مهيني پوري ٽيڻ تي ڏيڻي ليڻي) - ليکو لاهڻ. (وليو - وليندو - وليل).

- وَلِيءُ: (سن. ولَن) ورڻ - ٻُڌڻي موڙڻ.

"پسي دوُر درياهه جو وڇاهين ولي"
(سر سهڻي - شاهه).

● وَلوءُ ۽ وَلا: ذ. (سن. وَل) عمارتي ڪاٺ جو ڏکهو چورس منهن وارو لکڙو (جو ٻيو جو چوڻون حصو ۽ سليپر جو اڏ ٿئي). ڇت جي ٻڌي. ولهو. ڪاٻو - ٻَڇَرَ - ويڙي. ڳهمرو - ڦيرو - ڦيرو. وکڙ. موڙ - موت. هڪ وڻ جو قسم.

- وَلوءُ پَوَنءُ: تڪليف ٻوڻ - ڳهمرو ٻوڻ - ڦيرو ٻوڻ. ڦيرو.

Gul Hayat Institute

= وَلوُ ڏِيڻُ: وَرُ ڏيڻ - گهمرو ڏيڻ - پيرو ڏيڻ. جهٽڪو ڏيڻ - سٽ ڏيڻ. جهت هڻڻ. ڳولا ڪرڻ - جاچ ڪرڻ - تلاش ڪرڻ. قبضو رکڻ. محبت ڪيڏڻ. نقصان ڏيڻ - چيهو پهچائڻ - جوکو ڏيڻ.

= ولو وِجهَڻُ: گهيرو وجهڻ - ڦيرو وجهڻ - ورائي وڃڻ - موٽائي وڃڻ - واپس وڃڻ. جهنگ ۾ ٻڪرين کي ٻُڇڪار تي ٻيهارڻ.

● وَلْواڙيُ: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَلواٽِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِلُو ٻاتَ ڪَرڻُ: ٻُسي ڪمائڻ لاءِ هرقسم جا ايمانداريءَ سان ٻي ايماني جا رستا اختيار ڪرڻ. بداخلاقيءَ کان ڪم وٺڻ - ناجائز طريقي ٻُسو پيدا ڪرڻ. حرام خوري جا طريقا اختيار ڪرڻ.

● وَلُوحُ: ذ. (ع). هيٽ (لهڻ).

● وَلُووَرُ: ذ. اڀر سنڌ جي پٺاڻ قبيلن جي هڪ رسم. اها لقد رقم، جا گهوٽيتن طرفان ڪنواريتن کي ڏني ويندي آهي.

● وِلُوَرُ ۽ وِلُوَرَ: ذ. صفت. (سن. وِ=ٻري+ اَسَنْڪَلُ= خراب). خراب ٿيل - نڪمو - ويل - نبريل - جلان - و نٽِيَل - ڪريل - ٻگڙيل - انگلي (ٻت) - نالائق - گٽ هيٺ - وَٿوالدُ - نڪار - ناخلف - نامراد - ڪسيرڪ.

● وِلوڙُ: مصدر. (سن. وولَنُ > وِلُوُ = ولوڙ). ڪير يا ڏهي يا مانڊاڻي هٽي آن مان مکڻ جدا ڪرڻ. جهڳڙ - جهڳوڙ - منڊيءَ مان ڏولري کي ملائڻ - مٽڻ - مانڊاڻي ڦيرائڻ. (ولوڙيو - ولوڙيندو - ولوڙيل).

= وِلوڙ ۽ وِلوڙونُ: ث. ٻيچ - ورُ - وڪڙ - آنتي. ٻيٽ ۾ سور جي سُوٽ. جهڳڙ.

● وِلُوڙائِڻُ: مصدر. ولوڙڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. جهڳائڻ - جهڳوڙائڻ. ٻوڙهائڻ - تڪليف ڏيڻ. (ولوڙايو - ولوڙائيندو - ولوڙايل).

= وِلوڙ وِلوڙڻ (ڪ): ڪير جهڳڙ - جهڳ جهڳڙ - سنڊيڙڻ.

= وِلوڙو ۽ وِلوڙا: ذ. وِلولو - اَلڙڦڙ. جهڳ - وِلوڙ. ولوڙڻ جي حالت - مٽ. ٻيٽ جو وڪڙ - ٻيچ. دل جو دڪ.

● وَل وَل: وري وري.

● وِلُوَلو ۽ وَلُوَلا: ذ. (ع. وَلْوَلَه). جوش - هُل - هنگامو. شوق - ذوق - آتساهه. گوڙ - شوڙ - گهمسان - غوغاءُ - واويلا - ٻڪار. آواز - نعرو - فرياد.

● وِلُوِلو: ذ. ولوڙو. زلزلو.

● وَلُو مَٽهِر: اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِلوئِيُ ۽ وِلوئِيونُ: ث. اها ٻڪري جنهن جو ڪير ولوڙڻ جي ڪم اچي.

● وِلهِ ۽ وِلُهون: ث. (سن. آدُ، آلُد = آلو ڪرڻ. پرا. اوسل = وِلَهُ). ماٽَ - ماڪ - سات - اوس. آلاڻ - ٽڏ - ڪلي هوا. سردي - گهميل هوا - گهرَ. ڏاڍي ٽڏ. ٽڏ. سياري ۾ باهر سمهڻ جي حالت. مال جي لاءِ ٺهيل ڪڪائون گهر.

● وَلْهاڳ: اسم خاص. ٿر ۾ مسلمانن ۾ مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

● وَلِهار: اسم خاص. تعلقي سجاول، گوني، بدين ۾ ديهن جا نالا. تعلقي ساماري، ضلعي ٿرپارڪر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو، جتان جو مشهور بزرگ مولوي عبيدالله ولهاري، سنڌ جي مشهور صاحب ديوان سيد فاضل شاهه جو استاد هو.

● وَلهارُ ۽ وَلهارَ: ذ. گاهه جو ميدان. گاهه ۾ وڪار واري زمين. چراگاهه. گهٽون وليون ۾ گاهه جي ساوڪ. سرٽا جيٽ. ڏڻ - ولر. هڪ مڪان جو نالو.

● وَلهار جاگير: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَلِهاريُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

= وَلهاڳو: ٻري - وڏيرڪو - ڏڪهو.

"ڏونگر ڏاري نه سگهان ٻيرين ٻيادي،
وات ولهاڳو پنڌ ٻري، وَر وڏا وادين."
(سسئي - خانه زئي)

Gul Hayat Institute

— وِلهاگيرو: صفت. پرپرو — ٿورو پري.
● وِلهامَڻُ (ک): مصدر. پيڙجڻ — سڄي پوڻ — ڏوکجڻ — ٽلهو ٽيڻ. آيامجڻ. ڪنهن جالور جو ڦرجڻ تان آرو لهي وڃڻ.
"ڊونيد ولهامي ولهامي دهل ٽي پيو آهي."
(ولهاميو — ولهامندو — ولهاميل).
● وَلَهو ۽ وَلَها: ذ. (سن. ولپ=پيارو) گشت — دورو — چڪر — مڙس — خاوند — پتار — ڪانڊ — پتي — وَرُ — شوهر — ڪهوٽ — گهر وارو. پيارو — ولپ — وٽسندڙ — محبوب. نڊ ٽڪو — سُڄو — سڪٽو. (سن. ول) عمارتي ڪاٺ جو ڏڪهو چورس منهن وارو لڪڙو (جو اسم جو چوٽون حصو ۽ سليپر جو اڏ ٿيندو آهي، ساڳئي نموني جو گول لڪڙو) چت جو داسو.
● وِلِهو ۽ وِلِها: ذ. (سن. ورهت) ڪنجوس — مکي چوس. غريب — ڪنگال — مست — جَلهو. سُڄو. خالي. تمام غريب. غافل. بيڪيو — مسڪين — بي وارث — چڙو چاند — جنهن ڪي گهر ٻار نه هجي. ضرورتمند — محتاج — سڄو سڪٽو — نڊ ٽڪو — غيباٽو — مفلس — رس ڪان سواءِ — بي جسو — بي رونق — خالي.
"ـري رَ ميهار تان وڃاڻ ولهو رَ ٽئي"
(سر سهڻي — شاهه)
— وِلهائِي ۽ وِلهائِيُون: ث. سُڄائي — سڪائي — غربت — سخت غريبي — مفلسي. آڏهوند — ڪٽلائي — محتاجي — غريبي — ڪنگالپڻ — افلاس — مرچونائي — بيوس. ڪنجوسائي — ٽڪ ٽيڻ.
— وِلهَڻ واهر: اڙين جي اوٽ — هيٺ جي حمايت — بي وسيلن جو وسيلو — اڙين جو آڌار — ٽڪن ٽاهر.
— وِلهو ويس: غريباڻن ڪهڙن ۾ — ظاهري ۽ نماڻو ۽ ضعيف.
● وِلِهي ۽ وِلِهيُون: ث. (سن. و=بنا+رس=ارس) رنڊ زال — بي وارث عورت — ڏلهي — سڪٽي — سُڄي. بي جُسي — بي رونق — خالي — ولهي.
"سڪيا سانگي وڃي ٽر ٽيا ولهي ڪيئن وساري وبا"
— وَلُهوتُ ۽ وَلُهوتَ: ذ. دل تي زهر جو غلبو — هيٺ ۾ سور جا وڪڙ — هيانو ۾ سور جا وٽ.
— وِلُهوتُ پَوڻُ: هيٺ ۾ سور پوڻ. وٽ پوڻ — وڪڙ پوڻ.
— وَلِهوتو ۽ وَلُهَتوئا (ل): ذ. چوتو (زالون وارن کي ويڙهي پٺيان چوتو چڏيندڙون آهن، تنهن کي ولهوتو چئبو آهي). وانگوڙو.
● وَلُهيٽُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَلِيُ: ث. نفيدو ولو (ولي گهڙو ڪري گول ۽ ولو اڪثر چورس ٿيندو آهي).
● وَلِيُ ۽ وِلِيُ: ذ. (ع). شهزادو ۽ مالڪ — دوست — خدا جو خاص بندو. سَفَتُ — مُقدس — مهاتما — اولياءَ — پاڪ انسان — رڪيڪ — راڪسو — سنياليندڙ — نگهبان. ڪرلاهو — سرپرست — ڪانڊي — ڪارڻي. وصي — امين — والي — وارث — آقا — خاوند. مالڪ — حاڪم — خداوند. صاحب — مخدوم — سردار — سوامي — پرپرو — مربي — محافظ — دوست — يار — مددگار — ساڏو — بزرگ — پرهيزگار — عارف — خدا رسيدو — صابر — شاڪر.
— وَلِيُ اللّٰه: ذ. خدا ڪي ويجهو — خدا رسيدو — نيڪ بندو — عابد — زاهد — سالڪ — مجذوب — عارف باللّٰه.
— وِلِيُ عَهدُ ۽ وَلِيُ عَهدُ: ذ. وقت جو حاڪم. بادشاهه جو سندس موت ڪان پوءِ تخت تي ويهڻ لاءِ چونڊيل ماڻهو — جاءِ نشين — ملڪ جو وارث. ڪنورُ. يوراج.
— وَلِيُ عَهدُ فَرضِيُ: نااميل.
— وِلِيُ نَعمَتَ: ذ. صفت. پرورش ڪندڙ — مربّي.
— وَلِيُ ڏِيارَنُ: جونءَ ڪيائن.
● وِلِهيٽَنُ: مصدر. (سن. ول=موٽڻ) لپيٽڻ — ويڙهڻ — تهه ڪرڻ. (وليٽهو — وليٽيندو — وليٽيول).
● وَلِهيجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَلِهيچا: هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● وليدان: اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَلِي داد پلي: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● وَاللّيل: قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو.
● وَرُ ۽ وَرَ: ذ. درياءُ- نديءَ- سمنڊ- سموند- بحر. (ن- بلوچ).
"رَنڊِيُن رچ امين چئي وَيُن وَرُ وَڏي" (سن؛ ورر=عضوو) ڪوءِ رئيس عضوو جهڙوڪ دل، جيرو، ڦڦڙ وغيره. (ن- بلوچ). (پرا. ورر= زره) لوهه جي پوشاڪ- زرهه. وجهه- سمجهه- داءُ- موقعو- ٽِڪُ. حملي ۾ ڏڪ جو وار- جهپو- جهت- چنبو. قدر- قياس- ويچار- خيال- قياس آرائي- فهم.
= وَمائِيتو ۽ وَمائِيتا (ڪ)؛ ذ. صفت. وجهائتو- سمجهائتو- موقعي وارو- ٽِڪ وارو- ساڳهائتو- هنڌائتو- پورو- تُڙُ- سڌو.
● وِماسڻُ: مصدر. (پرا. وِماسَڻُ= غور ڪرڻ. سن. وِمرَشَن= غور ڪرڻ. سن. وِمُعَيَة= حيران) ڳڻتي ڪرڻ- فڪر ڪرڻ- ويچار ڪرڻ- سوچڻ- غور ڪرڻ- تورڻ تڪڻ- سوچ ڪرڻ- چپ چيٽ. سرگردان پريشان ٿيڻ- فڪر ۾ ٻوڙ. (ن- بلوچ). ساهي ٻڌڻ- دم ڪٽڻ- وسامڻ- ويسانهين ڪرڻ.
= وِماسُ ۽ وِماسَ: ذ. (سن. وِسُمِيَة= حيراني) ڳڻتي- فڪر- چنتا- اون- اونو- انتظار- اوسيڙو- اوڪيا هو ڪيا- آڏ ڪو- وسواس- انديشو- سانگو- ويچار- غور- سوچ. غم- شوڪ- ڏک- گوندر- وياڪُلتا- پريشاني- حيراني. هلاڪي- اهنج- ايذاءُ- ڏنجهو- ڪاڪاهو- ڪهاڙ- دقت- تڪليف. ڳڻ ڳوت- عقل- فهم- زيرڪ- ٻُڌي.
= وِماسِجَنُ: مصدر. منتظر ٿيڻ- فڪرمند ٿيڻ- آڏيڪ ٿيڻ- اونائتو ٿيڻ- ڳڻتي ڪرڻ- انديشو ڪرڻ. دُکي ٿيڻ- غمگين ٿيڻ- ڏکوئجڻ- وياڪُل ٿيڻ. ڪومائجڻ- شرمندو ٿيڻ- شرمسار ٿيڻ- پشيمان ٿيڻ- نِدامت ۾ پرجڻ- ارمان ڪرڻ- افسوس ڪرڻ.
= وِماسِي ۽ وِماسِيُونُ (ڪ)؛ ث. ساهي- ڏاهو- ويساهِي- ويسانهين- آرام- قرار.
● وِمانَ ۽ وِمانُونُ: ث. اسر. وِمان.
= وِمانَ ۽ وِمانُونُ: ث. اسر. (سن. وِمان =آڏند ڪٽولي) ديوتائن جو رٿ. آڏند ڪٽولي- آڏام ڪٽولي- وِمانَ. هوا ۾ آڏمندڙ گولو. آڏمندڙ ڇٽي. بَلُون. چڪيا (جنهن تي مئل آدمي کي رکندا آهن)- ڪائي. هوائي جهاز- طياره.
● وَماهوُ ۽ وَماها (ڦ): ذ. شاديءَ جي وقت گهوٽ جي گهران عزيزن جي ورتل مٺائي- ٿر ۾ شاديءَ جي هڪ رسم.
● وَمَلُ ۽ وِمَلَ: ذ. صفت. (سن. وِ=هري +مَلّ= گند) نِرمَل- پاڪ- پوتر- صاف- اوجل- شُدّ- اجرو- اڇو- صفا.
● وَنَ ۽ وَنُونُ: اسر. (سن. واهڻ> دوان) نديءَ جيڏي. تُرهو- ڪَناو- مَڊُ- تَرُ. (ڦ). جهنگ- ٻيلو. بَنُ.
● وَنُ: صفت. ذ. (سن. وَرُنَ = رنگ) رنگ. شڪل. (انگ. وَنُ= هِڪُ) هِڪُ- هڪڙو- ڇڙو- اڪيلو- هڪيلو- هيڪلو- يَڪُ- واحد- يڪانو.
= وَنُ نَمبَرُ؛ پهريون نمبر. بدمعاش- لُچو- حريف.
= وَنُ ٽُو ٽِري ڪَرَنُ (ڦ)؛ (انگ). چالاڪيون ڪرڻ- حرفتون هلائڻ- ڪيڏ ڪرڻ- اڻڪل بازي ڪرڻ.
● وِنارَنُ (ڦ): مصدر. وِدَنُ- ڪَپَنُ- ڪاڻ- ڪَنَنُ.
● وِناسُ؛ ذ. (سن. ونـاش> نـاس = زوالِيت زوالِيت- برهادي. (صفت). ناس ٿيل- برباد ٿيل. ڦٽايل- فنا- چٽُ- ناس- برباد- تباهه- ويران- اجاڙ.
● وَناكَ ۽ وَناكَ (ڦ)؛ ذ. صفت. چَندو- نَحس- لڻاگو- ڪمبخت- شامت زده.
● وِنانَ ۽ وِنانُونُ (ڦ): ث. بي فائدي ڪوشش- اجائي حرفت- اجايو سَعيو.
= وِنانَ ڪَرَنُ؛ بي فائدي ڪوشش ڪرڻ- اجائي حرفت ڪرڻ- ٽلها هٿ پير هلائڻ.

Gul Hayat Institute

= وِنانْ ۽ وِنانَ (ڪ)؛ ذ. ڪوڙ وڃائڻ جو ساز- ساز- باجو- سرندو- تنبورو- وڏاڻ. (ن- ب).
● وَناهِيڻْ: مصدر. (سن. وَرْ = مڙس چوندڙ). وناهه ٻڌڻ- وناهه ۾ ويهارڻ. شاديءَ لاءِ سنيڙڻ.
● وَناهَڙ ۽ وَناهَ؛ ذ. شاديءَ ڪان اڳ جي هڪ رسم (جنهن ۾ ڪنوار کي ڏينهن ڪان ستن ڏينهن تائين اکيو ٻڌي ڪنڊ ۾ ويهارجي)- ونواهه.
= وَناهِيُو ۽ وَناهِيا: ذ. وناهه- ونواهه.
● وَناهِيجڻْ: ونواهه ۾ ويهڻ. وناهه ٻڌڻ واري رسم ادا ڪرڻ.
= وَناهِيوْ ۽ وِناهِيا؛ ذ. صفت. وَناهه ۾ ويهڻ (مرد)- ونواهه واريْ (زال).
● وَنٽَ ۽ وَنٽَوڻْ (ث)؛ ث. حصو- پتي- پاڳو- ٽڪرو.
● وِنٽڙ ۽ وِنٽڙوڻْ (ث)؛ ث. وندر.
● وِنڌِيجڻْ: مصدر. (سن. وِ شُنا). خراب ٿيڻ- ڪنو ٿيڻ- گندو ٿيڻ- بچڙو ٿيڻ.
= وِنڌِيلْ: وِنڌِيلَ: ذ. صفت. ڪينو- خراب- ويل- گندو- وِلور- نيريل- بُرو.
● وَنِيچْ: ذ. گمان- ڪوٽ.
● وَنجاسَرَ: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَنِجڻْ: ذ. (سن. وِيَنْجَن > وِيَنْجْ = صاف ڪرڻ). حرف صحيح- آهي اکر جن جو حرف علت جي مدد کان سواءِ اُچار ڪري سگهجي.
● وَنْجڻْ: مصدر. (سن. وَٽِيجْيَم = واپار). وڪاڻ. خريد ڪرڻ. سؤدو ڪرڻ.
= وِنْجِيڙو ۽ وِنْجِيڙا؛ ذ. اسم. هوا هڻڻ جو پکو- وِجڻو- پنکو- پکو. ڪاٺ ۾ سٽ ڪيڻ لاءِ وايي جو هڪ اوزار. (ن- بلوچ).
= وِنْجِيڙِيْ ساڻْ: شاديءَ جي وقت هڪ رسم. ڪهوٽ ۾ ڪنوار کي واءُ ڪرائڻ.
● وِنْجوڪ ۽ وِنْجوڪَ؛ ذ. (سن. وِيوڪ = جُدائي) جدائي- وڇوڙو. بدسلوڪي- اڻ ناهه- آڻ پوند- اٽڪت- تڪرار- جهيڙو جهٽو- ڪُرسي- روسامو- ڦڪت- گهپي- ڪلڪل- وروڌ.

= وِنْجوڳِيْ: ذ. صفت. جدائي وجهندڙ- ڦٽاڙو وجهندڙ- جهيڙائي- نفاقي- وڇوڙو وجهندڙ- اٽڪت پيدا ڪندڙ.
● وَنْجِيْ ۽ وَنْجِيُونْ (ت): اسم. ڪنهن ڀاڻيءَ جي شاخ ڪي هند ڏيئي پاسي مان ڪڍيل ٻي ڪنسي- نالي- ونجهي. (اسم خاص). تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه. جو نالو.
● وَنْجهَڙ ۽ وَنجهَ؛ ذ. اسم. (سن. وَنْش). ٻيڙيءَ جي هلائڻ جو هڪ هٿ. هانس جي چڙهه- هانس جي لٽ- لڙهو- چڙهُو. (صفت) ڊگهو- لمبو.
= وَنْجهڙ ڏيَنْ: ٻيڙيءَ کي هلائڻ. ضد ڪرڻ- تيسو ڪرڻ. نڪاح جي وقت مُلان جو مات ڪرڻ ۽ ڪُڙ جي مَٽ وٺي ڀوءِ ڳالهائڻ.
= وِنْجهڙ وِرْتْ. (ل)؛ وانجهيءَ راند.
= وَنْجهڙ هٿَنْ: (ت): خيالات جاچڻ- خيالن جو اندازو لڳائڻ.
● وِنْجهارْ ۽ وِنْجهارَ: ذ. (سن. وِ ڌ = سوراخ ڪرڻ). هيرن ۽لعل ڪي سوراخ ڪيلڻ- موتين کي ٽنگ ڪندڙ. (ن- ب). وينجهار. هيرن ۽ موتين کي پرکيندڙ. قابل- هوشيار- داناءُ- ڏاهو. (ن-ب).
● وَنْجهَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِنجِهرْ ۽ وَنْجِهرْ: ذ. ڏانڊي ڪين ڦاسائڻ جي واسطي ڀاڻيءَ ۾ آڏيل هڪ رَچ- گهومو.
● وِنْجهلْ: سور- درد- ايذاءُ- تڪليف- ڏکيائي.
● وِنجهُلْ (ڦ)؛ ذ. گاهه جو هڪ قسم (سدائين سائي، مال کائيس). (ن- ب).
● وِنْجِلائِنْ (ل)؛ مصدر. ٻيڪار ڪرڻ- نڪمو ڪرڻ- نڪارو ڪرڻ.
● وَنْجِهلِيْ ۽ وَنْجِهلِيُونْ؛ ث. اسم. مرلي- بَنسري- بين- شرنائي- سُندري.
● وَنْجهَنْ: مصدر. ونجهه هڻڻ- ٻيڙي هلائڻ وقت پتيوار هڻڻ.
● وِنْجِهِيڙِيْ ۽ وِنْجِهِيڙِيُونْ؛ ث. (سن. وِ ڌِيه = سوراخ ڪرڻ) ڪوٽڻ جو هڪ اوزار- پتاسي- زنبي.

Gul Hayat Institute

● وَنْجهوْ ع وَنْجها (ک) : ذ. هک جبل جو ٻئي جبل کي ڳنڍي - جبل جي سيڙ - ڪَر.
● وَنْجهوْرت : ث. راند جو هک قسم. ونجهوَٽي.
● وَنْجهوْٽِيُ ع ونجهوْٽِيُون : ث. هک قسم جي راند (هن ۾ ٻارهون دربون ۽ ونجهورت ٽئي).
● وَنْجهڙ. وِيڙهڙ : اسم خاص. ونجهن جي پيدائش وارو ملڪ - گهاٽو جهنگ - گجگاهه ٻيلو. (زنجبار ملڪ).
● وَنْجِهِي ع وَنْجِهِيُون : ث. اسم. وڏي واهه مان ٻنيءَ ڏي نڪتل واهي - ڪَسِي - نالِي. ڪنهن ٻنيءَ کي واهه مان لڪ ۾ ڏنل پاڻي - زمين جي اندران پاڻيءَ جي لاهه نڪتل ڪسي. بانس جي سنهي چڙهي.
- وَنْجِهِيُ ڪَيَنْ : واهيءَ مان لڪ ۾ ڪيڙل نالي ڪولڻ.
● وِنْجِيڙُو ع وِنْجِيڙا : ذ. اسم. هوا هٽڻ لاءِ نند و ڦنڪو - ونجڙو - پکو. وايڻ جو هک اوزار - ڪاٺ ۾ ٽنگ ڪيڻ جو هک اوزار.
● وِنْدُرُ : اسم خاص. لس ٻيلي ۾ هک جبل ۽ ٽئين جو نالو.
- وِنْدُرُ وُوڙَنْ : جبل جهاڳڻ - ڪشالا ڪيڻ - ڏاکڙا ڏسڻ - ڳولڻ - ڏونڍيڻ - تلاش ڪرڻ - نهارڻ.
● وِنْدرَنْ : مصدر. وندر ڪرڻ - ريجهه رهاڻ ڪرڻ - دل وندرائڻ - طبيعت کي خوش ڪرڻ. ورونهن ۾ رهڻ. مشغولي ڪرڻ - ڪار ڪرت ڪرڻ.
- وِنْدَرَ ع وِنْدِرُون : ث. ورونهه - ريجهه رهاڻ - تفريح. خوشيءَ جو شغل. مشغولي - ڪرت ڪار - ڏندو - ڪم.
- وِنْدرائِنْ : ورونهن - خوش ڪرڻ - ٻرپائڻ - وندر ڪرائڻ - ريجهه رهاڻ ڪرائڻ. ورونهن ۾ رکڻ. مشغول رکڻ. مشغول ڪرڻ - ڏندي ۾ ڦاسائڻ - ڪم ۾ لڳائڻ.
- وِنْدَرُ وِسُو ٽِيَنْ : ڏاڍو پريشان ٽيڻ - مصيبت ۾ گرفتار ٽيڻ.

● وِنْدَنا ع وِنْدَنائُونْ : ث. (سن. وند = سارهه ڪرڻ) ساراهه. نمڻ جي حالت - نرمتا - آدر پياءُ. نماڻائي. نمسکار. آداب - نڙت - نيواز - سجدو - جهڪ - تسليم.
● وَنْدَنْ : مصدر. (سن. وند = نمڻ) نمڻ. ساراهه ڪرڻ.
● وِنْدَنْ : مصدر. (سن. ويدَ = ڏک هٽڻ) ٽنگ ڪرڻ - سوراخ ڪرڻ - چيد ڪرڻ (موتين کي). (سن. وڌ) ٽنڻ - رفو ڪرڻ (ڪپڙن کي). (ڪنهن هار ۾) ٻوٽڻ (موتين کي). جواهرن جو وهنوار ڪرڻ. سٽ. پرڻ. (سن. ود = ڳالهائڻ) اجائي بڪ ڪرڻ. گهٽو ڳالهائڻ. ساڳي ڳالهه هرهر چوڻ. ونڊ ڪرڻ - بڪ ڪرڻ - بڪوات ڪرڻ - اجايو گوڙ ڪرڻ - لڙُ ڪرڻ - يڪي هٽڻ - رِبَ ڪرڻ - بڪ بڪ ڪرڻ - لٻاڙ هٽڻ.
- وِنْدَ ع وِنْدُون : ث. ونڊڻ جي حالت. ٽنگ - سوراخ - چيد. پُوچ (موتين جي). بڪ بڪ - يڪي - ٽرٽر - لٻاڙ - بڪوات - هرڪر - چنتا - انتظار.
- وِنْدابَنْ ع وِنْدابَنُون : ث. ونڊ.
- وِنْدائِي : ث. ونڊڻ جي محنت يا مزوري.
- وِنْدائِنْ : ونڊڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. ٽوپائڻ (ڪَنَ) - سوراخ ڪيائڻ (مٽيءَ ۾). (ن - بلوچ).
- وِنْدابُو ع وِنْدَبا (ت) : ذ. ونڊ.
- وِنْدَلَ ع وِنْدَلُون : ث. ڳٻتي - هرڪر - ويچار - چنتا - آٽ ٽنڻ - اوسيڙو.
● وَنْبُ ع وَنْبَ : ذ. اسم. خيرات طور ملايا مجاور کي ملهل ماني - فاقَر.
● وَنْبُرَ : اسم خاص. هک ذات جو نالو.
● وَنْبَنْ : مصدر. (سن. ونبَ = ورهائڻ) ونبڻ - وراهڻ - تقسيم ڪرڻ - ونبڻ ڪرڻ - ورڇ ڪرڻ - حصا ڪرڻ - ورڇڻ - پتيون ڪرڻ - وانڊڻ - ورڇي ڏيڻ - ڦانڊڻ - ڦانڊي ڪرڻ - ضرب جي ابتڙ حساب جو نمونو.
- وَنْبَ ع وَنْبُون : ث. اسم. حمو - پتي - پاڳو - واڙو - ٻخرو - ونڊي - وانٽ. تڪ - ٻڪو -

Gul Hayat Institute

ڤانڊ - ڤانڊ ٹي - چاندو - ورچ - ڦوڙي - ورهاگو - ورهاست - تقسيم.

= وَنڈبَ آهَتَ ؛ ث. ورهاست کيل هَتِي - ورهاڱي جو حصو. آها رقم جا کنهن انگ ڪي ٻي انگ سان ونڊ ڪرڻ سان ٻيدا ٿئي.

= وَنڈبَپَ ۽ وَنڈبَهُونُ (ڪ) ؛ ث. ورهائڻ جو ڪم - ورچ - ورهاست - ورهاگو.

= وَنڈبِجنُ ؛ ورهاست ٿيڻ - پاڳا ٿيڻ - پتيون ٿيڻ - حصا ٿيڻ. ونڊ ٿيڻ.

= وَنڈبِٽِي ۽ وَنڈبِٽِيُونُ: ث. ورهائڻ واري رقم، جنهن جا حصا ڪجن. آها رقم، جنهن تي ٻي رقم ونڊ ٿي سگهي.

= وَنڈبِٽَرَ ۽ وَنڈبِٽَرَ ؛ ذ. صفت. ونڊ يندڙ - حصا ونڊڻ - پائيوار - هَتِيدارُ. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

= وَنڈبِي ۽ وَنڈبِيُونُ ؛ ث. حصو - هتي - پاڳو - ورهاست - پائيواري - هتيداري. (ل). پرائي چوپائي مال ڪي نار ۾ وهائڻ جي مزوري.

= وَنڈبِيندڙُ ۽ وَنڈبِيندَڙ: ذ. صفت. ورهائيندڙ - پاڳا ڪندڙ - ونڊي ڪندڙ - پتيون ڪندڙ. آها رقم، جنهن سان ٻيءَ رقم ڪي ونڊ ڪجي.

= وَنڈبِي و جهَڙ ؛ پاڳا ڪرڻ - حصا ڪرڻ - پتيون ڪرڻ.

● وَنڈبارُ ؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَنڈبَرَ ؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

۽ وَنڈبِيَرَ: اسم. هاري - ڪڙمي - کيتي ڪندڙ - ٻني ڪندڙ.

● وِنڈيو ۽ وِنڈيا: ذ. اسم. (سن. وِيشَنتَ) سُٽ يا ڏاڪڻ جو ڏيرو. وارن جو منجهيل جهڳٽو - سُچو.

● وَنِرَ ۽ وَنِرَ (ت): ذ. صفت. سودائي - هُورالو - رِيڇڪي - کوچائي - خفقاني.

● وَنِڙو ۽ وَنِڙا: ذ. اسم. ننڍڙو کوٽ. سُڙس - پِتارُ - هتي - شوهر. وَنو - ٻَنڙو - ٻَنرو.

● وَنسُ ۽ وَنسَ ؛ ذ. (سن. وَنشَ = اولاد) اولاد - آنسُ - ٻچو - ٻڍاڙُ - آڏ - ڪِيسر - جَٽ - نَسلان - نسل - ڪُلُ - ٻَڻُ - ڪنب - ڪٽنب - حسب نسب - شجرو - اصل نسل - آکيٽ - قبيلو - ڪُٽنب - خاندان - ٻيڑهي - وَنڀُ.

= وَنسَاوَلِي: اسم. شجرو - نسب نامو - سلسلو - حسب نسب.

● وَنسپتِي ؛ اسم. (سن. ونسپتِي = سبزيات) آهو ٻوٽو، جنهن ۾ ٻنا گان جي ڦَلُ ٿيندو هجي. سبزيات - هَريالي - ٻوڪ.

● وَنَکَ ۽ وَنَکُونُ: ث. (سن. وَرْڻکا. پرا. وَنّ٘کا، وَنِڀا) سون جي ٽُڪري جا انهيءَ ڪري ڪٽي رکيبي آهي ته سوناري کان ڪنهن واپس ملڻ تي انهيءَ کي جاچي، لائي ڏسجي - هانڪي. چڪاسڻ جي لاءِ سون وغيره جو ٽُڪر.

● وَنِکَ ۽ وَنِکُونُ: ث. (سن. وَرْڻ = رنگ + ڪ) نمونو - قسم - جنس - پيانت - ذات - ڏول - ٻيهڪ. پرڪار. (سن. وَرْڻ = رنگ). رنگ - وَرْنُ. چهرو - منهن. منهن جو تجلو - رونق - ڏيا.

● وَنکُو ۽ وَنکا ؛ ذ. صفت. (گ. وانکو. سن. وَکْرَ) بهادر - بانکو - سورهيو - سُورمو - پهلوان - دلير - جوڌو - قتوي - پلوان - سُور ويِر - جرئت وارو - ڏيا وارو. (صفت). ڏنگو - ٽيڙو - مُڙيل - وَريل - ڦِڏو.

= وَنکِي ۽ وَنکِيُونُ (ڪ): ث. اسم. ننڍڙي ڪُنڊار - ڪُنڊارڻي. (سن وَرْ = وڻ) وڻندڙ.

● وَنگ ۽ وَنگُونُ ؛ ث. اسم. نيڙي - نِرڪهت - ڪِچِي - ڪنلو - نِرڪهوتو. چيلهه - ڪمر. (سن. وَکْرَ = ڏنگو - ڪمان - محراب - ڌات. دروازي مٿان سرن جو ٺهيل اڌ گول. ٻُل - موري. ستر وارو هڏو - ستر. (سن. واجَهْ = طاقت > واجَنْ = کهوڙو > واجي ڪرڻتم = شهوت وڌائيندڙ) قلعيءَ يا ٻئي ڪنهن ڏاتوءَ جو ٺهيل ڪشتو - ڪک، جو توت ياهه وڌائي.

● وَنگ ۽ وَنگ ؛ ذ. (سن. وڪر = ڏنگو) ڏنگ - پيچ - وڪڙ. (سن. ونڪ = ور) ور - وڪڙ - وراکو - ڏاوڻ - ڏنگ - ڏاڻ. وهت ڪي ڏهڻ

Gul Hayat Institute

وقت هوئين ننگن ۾ هڏڻ جي رسي. (سن. جنگها = ننگ) گوشت جي ران جا ننگ کان جدا ڪئي ويئي هجي. سٽر جي هڏي. ملهه وڙهڻ جو هڪ ڏنگ - جانگو - اڙي. (سن. وکر = ڏنگو) ڪوهه جي تري ۾ رکيل گول رکيل چکر - (جنهن چڪ مٽان گول ديوار ٺهندي آهي) کنهن به ڦيٽي جو ٻاهريون گول ڪنارو جيڪو ٽُر سان ارن وسيلي گهيريل هجي. ڪوهه جي ديوار ٻهارڻ لاءِ ڪاٺ جو ٺهيل گول چکر - چکرو - (ت). چڪ. نار جي پانڊيءَ جي پٽيءَ جو نالو. (صفت) ميلاپ - گهاڻيلاهو - لاڳاهو - تعلقات.

= وَنگ آڏڻ (ٿ): ساهو خراب ٿيڻ.

= وَنگ وَڻ: وکڙ - ويچ - دار - ور.

= وَنگ وِڇڻ: وکڙ وڇڻ - ويچ هڻڻ - انگڙو هڻڻ.

● وِنگ: ث، عيب - کهٽائي.

● وِنگ ۽ وِنڱ: ذ. (سن. وکر = ڏنگو) ڏنگ - ور - وکڙ - ويچ - جهڪ. عيب - سقم - اوگڻ - نقص - وِيڪ - آوٽائي - ٻوٽائي - گهٽائي - وِڏ - حرڪت - اڙائي - ڪوڙ نسڻائي.

= وِنگڻ وِنگ: ڪمان وانگر ڏنگو - ڪماني - محرابي - محرابدار.

= وِنگِرو ۽ وِنگِرا: ذ. صفت. ونگڙو.

= وِنگِڑو ۽ وِنگِڑا: ذ. صفت. ڏنگو - ٽيڙو - ڏڪو - ڇوٽ - ڏنگڙو - وڙ وکڙ وارو.

= وِنگ وِڪ: ذ. ڏنگائي - ٽيڙائي - ونگ ونگ - جهڪ - ور - ڏنگ - وکڙ. ور وکڙ. ڏنگائي.

● وَنگا (ت): صفت. وهڻ جي سچاٽ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ.

● وَنگارڻ: مصدر. هوڪارڻ - تڏڻ - للڪارڻ - چڪڻ - بيڪار لاءِ سڏ ڪرڻ - آپت لاءِ سڏ ڪرڻ - چيڙ ڪرڻ - ونگار ڪرڻ.

= وَنگار ۽ وَنگارون: ث. اسم. آپت - چيڙ - بيگار.

= وَنگاري: ذ. آپت لاءِ سڏيل ماڻهو - بيگاري - چيڙ لاءِ سڏيل.

● وَنگارُو: اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وَنگاسَڻ: مصدر. اڀاڙڻ - سينگارڻ - آرائش - ناهه نوهه ڪرڻ.

● وَنگائي بَري: اسم خاص. هري پکريءَ جو هڪ قسم.

● وَنگائِتي جَٽاڻِ: اسم خاص. پکريءَ جو هڪ قسم.

● وَنگَرُ: اسم خاص. ڪڇ ملڪ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● وَنگِڑا: اسم خاص. مهاڻن جي هڪ ذات جو نالو، جي ڪارين تي مڇي مارين.

● وَنگڑُو ۽ وَنگڑا: ذ. اسم. انب وغيره ميوي ڇنڻ لاءِ ڪاڻيءَ ۾ لڳل انگڙو - ڪنڊو.

● وِنگڑُو ۽ وِنگڑا: ذ. صفت. (سن. وکر = ڏنگو) ڏنگو. ورن وکڙن وارو. نپاڳو. ڇڙو.

● وَنگِڑِي ۽ وَنگِڑِيُون: ث. اسم. نار يا هرلي جي ونگ - نار جو هڪ جزو. پانڊيءَ ۾ ڏنگي ڪاڻي، جا ڦرهين کي ٻاڻ ۾ ملائي. (ل). ٽوپي جو هڪ قسم.

= وَنگِڑِي ٽِيُ پُٽُ (ت): کنهن ڏکي سبيان سمهي پوڻ.

● وِنگَسُ ۽ وِنگَسَ: ذ. صفت. وينگس - سياڻو - عقل وارو - وينجهر - عاقل.

● وِنگَسَڻ: مصدر. (سن. ونڪ) هڏڻ - جوڙڻ - ٻڌڻ - قاهو ڪرڻ - سوگهو ڪرڻ.

● وَنگَڻ: مصدر. (سن. وکڙ، وکر = ڏنگو) ڏور کي ڏهن لاءِ پوئين ننگن ۾ ڏنگ وڇڻ - ونگ وڇڻ - جکڙڻ - هڏڻ - قاهو ڪرڻ. ڏاوڻ وڇڻ. ويچ وڇڻ - وکڙ وڇڻ - جانگو هڻڻ - اڙي هڻڻ.

"ونگيئي نه وارن سين تن ڪوڙن جا ڪوڙا"
(شاهه)

= وَنگ ۽ وَنگَ (ت): ذ. پابند - قيد - قاتل - جکڙ بل.

● وِنگ ۽ وَنگ: ذ. درياءَ جو ڏورو - واهڙ. (ن - ب).

"ڪاري جئن ڪرن، ونگ مڙيئي واسيا"
(سگهڙ)

● وَنگيٽيءُ ع وَنگيٽِيُونَ (ل): ث. اسم شيشي جي ننڍي چوڙي.

● وَنگو ع وَنگا: ذ. اسم خاص. (ف. ماشوره) هڪ ميوي جو قسم ـ ڪڙي. هڪ ماٺوءَ جو نالو. ڏر ۾ هڪ پاڳي جو نالو. ڦرن جي ڏاڙن ڪان ڪاڻ جا ۾ آنگها ملائي ٺاهيل ٻوٽاڙي ـ ٻوٽاڙو ـ ٻيڙ (ل). مٿو درياءُ.

"اِيسڙا اوڏ ٿي، وِجهه وَنگهي ڪي ور"
(فقير احسان ڪڙياڻي شيخ)

نئين ڪوٽ ڪان ڏکڻ طرف ڏيهي ۽ ٻدين تعلقن جا حصا. (ن ـ ب).

● وِنگو ع وِنگا: ذ. صفت. (سن. وَڪرَ = ڏنگو) ڏِلگو ـ ٽيڙو ـ ڦِڏو ـ مڙيل ـ آڏو ـ چهو. خراب ـ ڏکيو ـ تڪليف وارو.

ـ وِنگائي ع وِنگائِيُونَ: ث. اسم. ڏِنگائي ـ ڏِنگ ـ ٽيڙائي ـ ڦيرُ ـ ڦِڏائي ـ چِهائي ـ ڏِنگاڻ.

ـ وِنگيءُ ع وِنگِيُون: ث. صفت. آڏي ـ ڏِنگي ـ ڦِڏي ـ ٽيڙي ـ چِبي ـ ڪهنب واري ـ وڪڙ واري.

● وَنگوڙِيءُ ع وَنگوڙِيُونَ: ث. اٽ جو هڪ پرزو ـ چرخي جو هڪ پاڳو ـ اٽ جو ڏنگو پاڳو.

ـ وَنگوڙِيءُ ٽِيءُ وَڄَنُ (ت): ڏِنگو ٽي وڄن ـ ڦِڏو ٽين.

● وَنگ وَلهارَ: اسم خاص. ننڍي ٻاڪي وٽ هڪ اڪوڙي ديهه جو نالو، جتي شاهه عبداللطيف رحه جا ماڻ رهندا هئا.

● وَنگِيءُ ع وَنگِيُونَ: ث. اسم. بيل گاڏيءَ جي ڦيٽي جو ٻاهريون گول حصو. ٻاڦيءَ جي سنهڙي ڪَسِي ـ ڊوري ـ ننڍڙي واهِي ـ نالي. ونگهي جو هڪ قسم. هڪڙو لانئونءَ جو قسم. ٻانهن ۾ ٻاڌن جو هڪ زيور. (ن. بلوچ). (اسم خاص). تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِنگِيءُ: اسم خاص. تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ـ وَنگِيائيءُ: اسم خاص. ٻڪريءَ جو هڪ قسم ـ ڏکهي ڪچي ۽ وريل ڪَنن واري ٻڪري. (ن. ب).

● وِنگِيٽُو: وِينگِيٽُسُ.

● وَنگُڙُ ع وَنگُرَ: ذ. اسم. خصيه ڪُنيل ڍڳو. ٽُلهو متارو ـ ڏَنو مُنڍو ـ ڏِينگُ.

● وَنوءُ ع وَنا: ذ. اسم. گهوٽ ـ مڙس ـ خاوند ـ پِتار ـ پتي ـ شوهر ـ وَنون.

ـ وَنُونُ: ذ. اسم. ونو. ٻَنو ـ ٻنرو.

● وَنَواهُ ع وَنَواهَ: ذ. اسم. (سن. وَرُ = مڙس چوندڙ) شاديءَ جي تياري ـ وَناهُ ـ وَنهُ.

● وَنڍُ: ظرف. ٻري ـ دُور ـ ڏُورُ ـ وَنڍُن.

ـ وَنڍُ وَڄَنُ: ٻري رهڻ ـ دور رهڻ ـ ٻري پَڄَنُ ـ ڏُور رهڻ.

● وَنَهُ ع وَنَهَ: ذ. اسم. (سن. وَرُ = مڙس چوندڙ) ڪنوار جو لِڪي ويهڻ. وَناهُ ـ وَنواهُ.

ـ وَنَهڙُو: ذ. ڪنوار جي لڪي ويهڻ جي جاءِ.

ـ وَنَهَنُ ع وَنَهَنُ: ذ. اسم. وَنهُ ـ وناهُ ـ وَنِواهُ.

● وِنهُرِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وَنَهڙُو ع وَنهڙا: ذ. اسم. گهوٽ ـ لاڙو ـ وَرُ ـ ٻَنو ـ مڙس ـ شوهر.

● وِنهلو ع وَنهلا (ث): ذ. صفت. تڪڙو ـ جلد ـ سِگهو ـ جهٽ پٽ ـ هڪدم ـ نهه پهه.

● وَنِهيو ع وَنِهِيا: ذ. صفت. شاهوڪار ـ ڪيروڙپتي ـ لکاپتي ـ دولتمند ـ هَريو ـ آسودو ـ پاڪيو ـ سائو ـ ڏَناڻُ ـ تَونگر ـ دنيا دار ـ جوپُ ـ مايا وَنڍُ. سَرندِيات ـ ڀاول ـ ڏَوندي ـ خوشحال.

ـ وَنهِيائيءُ ع وَنهِيائِيُونَ: ث. اسم. شاهوڪاري ـ آسودگي ـ دنيا داري ـ تَونگري ـ دولتمندي.

● وَنڙُوءُ ع وَنڙُرا: ذ. اسم. ڪِلُ ـ ڪِير ـ ٻَندِي ـ ڪُندري ـ ڪُندي (لَڪُڻ جي). (اسم خاص). هوري مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

Gul Hayat Institute

● وَنُنُ: اسم. وچ. (صفت). هڑي.
— وَنُنُ وَچَڻُ: هڑي پڇڻ.
● وَنُنُ ۽ وَنُنَ: ذ. اسم. (ف. پنبہ) ڪپھ جو ٻوٽو.
● وَنُنُو ۽ وَنُنُٽا (ت): ذ. صفت. ٻندرو- دِميڪو- دِميٽو- دِيُميتي- چوٽو- ٻستو. ٽيگڙو.
● وَنِي ۽ وَنِيُونُ: ث. اسم. ڪنوار- لاڏي- بَڪِي. (اڪ جي) ماڻڪي- پتلي- مرد مڪ- اڪ جو تارو.
● وَنُ ۽ وَنَ: ذ. (سن. وَن = جهنگ) درخت- ورک- ٻوٽو. (ڪ). (سن. ويٹو) ٻين- نڙ.
— وَڻاچو ۽ وَڻاچا (ڪ): ذ. وڻ- درخت- ورک- ٻوٽو. ننڍڙن وڻن وارو جهنگ. وڻڪار. "ڪرڪو وڻاجو ويڑھ ۾ ويا سڀ ورڪ-"
— وَڻاھَ ۽ وَڻاھَہ: ذ. وڻڪار- وڻاءُ- وڻراھ- گھٽا وڻ- وڻن جا جهنگ. وِيُ وڻ.
— وَڻاءُ ۽ وڻاھ: ذ. وڻاھ.
— وَڻ ٽِيڻَ ۽ وڻَ ٽِيڻَ: ذ. وڻن جو ميڙ- وڻ- ٻوٽا- وڻراھ- وڻڪار. ٻوٽا ٻوٽيون.
— وَڻُ ٽِيڻُ: ڪارڪن جو پڇي راس ٽيڻ.
— وَڻُ جهٽَڻُ: تڪڙو وڃڻ- ملڪ نيڪالي ملڻ. تڙجي وڃڻ. جلاوطن ٽيڻ.
— وَڻَ جهرَ: وڏي واڇ جا ۱۹۰۲ع ڏاري آئي هئي.
— وَڻَ ڇَانُوَ ڪَرَڻُ (ڪ): ڏنگهرن جي ڇانو هيٺ اجهو ڪرڻ- ڏنگهرن ۾ گهر اڏي ٻناھ ۾ رهڻ- وڻن جي هيٺ ڇڏي ۾ رهڻ. مڙس ڪرڻ- پٽار ڪرڻ- پتي ڪرڻ.
— وَڻَ ڇَانُوَ وِهَڻُ: ڪنهن جي اجهي ۾ ويهڻ- ڪِٽي ٻناھ وڻڻ. ڪٽي گذران ڪرڻ.
— وَڻِراھِ ۽ وڻِراھَ: ذ. (سن. ون=وڻ+ راهي=قطار) وڻن جي قطار. واڻن جي پاسن کان وڻ- وڻراء- وڻڪار- وڻاھ. جهنگل- ٻيلو. ڪينجهر ڏنڊ جي آسپاس ٻيلا لڳا پيا آهن.
— وَڻِراءِ: (سن. ون=وڻ) جهنگل- جتي گھٽا وڻ هجن.
— وَڻِڪارَ ۽ وَڻِڪارُونُ: ث. وڻن جي چانو- ٺڏڪار- وڻن جو جهڳٽو. وڻراھ- لس ٻيلي ۾ هڪ جبل جو نالو، جتان سسئي ڪي ٻنهون جي ڳولا ۾ لنگهڻو پيو هو.
"جڪس ياد ڪٽاس، ور وڃي وڻڪار ۾"
(سُر آبري- شاھ)
— وَڻُ ڳھوڙُو نہ بَڏَنُ: شڌ ر ٽيڻ- سخت تڪليف ٽيڻ. اڇائي ڪٽڻ- تپائي ڪٽڻ- آزارڻ- ڏکائڻ- رنجائڻ. بلڪل ظاهري ڪم ٻاهر نڪري وڃڻ. تمام گھڻي تڪليف ڏيڻ. ايذائڻ. ستائڻ.
— وَڻَنِ ۾ وَاتُ وِجهَنُ (ڪ): چستو ٽيڻ- چريو ٽيڻ- چڪ پائڻ.
— وَڻَ وَجَائِيڻُ: تڪليف ڏيڻ. پريشان ڪرڻ. ناڪامياب ڪرڻ- مٽي مان هوا ڪيڻ. انتظار ڪرڻ. جواب ڪان ٻي جواب ڪري ڇڏڻ- لاجواب ڪري ڇڏڻ.
— وَڻَ وَجَنُ: ڏاڍو نقصان رسڻ- ڇهو پوڻ.
— وَڻَ وَدَائِيڻُ: نيٺ پاڙ پٽڻ- بنياد ڪيڻ ڇڏڻ- دربدر ڪري ڇڏڻ- ناس ڪري ڇڏڻ- رلائي ڇڏڻ- ناٻود ڪري ڇڏڻ- اصليت گم ڪري ڇڏڻ.
= وَڻَ وِلهَا كَرَڻُ: سڄ ڪرڻ- ڏک ڏيئي وڃڻ- ويران ڪري وڃڻ- دربدر ڪرڻ. (زال جو) مڙس مري وڃڻ- وڏوا ٿي وڃڻ. ٻياھ ٽيڻ.
— وَڻَ وَڻَ جِيُ كَائِيُ: پيانت پيانت جا ماڻهو- نموني نموني جا ماڻهو- فرقي فرقي جا ماڻهو. جدا جدا ذاتيون، قومن، شهرن ۽ ديسن جا ماڻهو. جدا جدا ماڻهو. نموني نموني جا رهاڪو.
= وَڻَ وِيڑهِيُ: هڪ ول جو قسم، جو وڻن ڪي ويڑهي ويندي آهي- (هي مشهور ول آهي، شاخون ان جون نوڙي وانگي وڻن ڪي ويڑهي ويندیون آهن، ان سنها ڪپڙ جي پنن جهڙا، گل زرد ڪندي آهي) پي پاڙي.
— وَڻَ هُرِيُو ۽ وَڻَ هُرِيَا: ذ. ڪالهڙ- نورنڙو.
= وَڻَ هَٽَائِيڻُ (ڪ): ڪوڙا وعدا ڏيڻ- ڏوهو ڏيڻ- دغا ڪرڻ- گمراھ ڪرڻ- بتال ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= وَنَ هَٽِڻُ (ڪ)؛ ٻَنيءَ جو جهنگ ڪَٽِڻ- ڪَرڻ ڪَنبو وڍي ڇڏڻ. وڻ وڍي صاف ڪرڻ. ميدان صاف ڪرڻ.

= وَٽِيُ ۽ وَٽِيُونُ؛ ث. جهُمَتُ - ويڑهه - گهاڻي وٽي - جوهو - جڳهتو.

● وِڙاڻُو ۽ وِڙاڻا؛ ذ. چپارو - وِچارو - اهِلَ - وات تي ٻَڌڻ - ساڳي ريت ڪرڻ - نقل ڪرڻ.

● وِڙاڇڻُ (ڪ)؛ مصدر. ڏکوئڻ - رنج ٿيڻ - ڪاوڙجڻ - غصي ۾ اچڻ - ڏمرجڻ - لاراض ٿيڻ. ايذائجڻ. (وڙاچيو - وڙاچندو - وڙاچيل).

● وِڙاچُو ۽ وِڙاچا (ڪ)؛ ذ. ڪاوڙيل - رلج ٽيل - ناراض ٽيل - ڏکوئيل - ايذائيل.

● وِڙاسَ ۽ وِڙاسُونُ (ڪ)؛ ث. رِيس - حسد - هَوَس - دل ڳرائي. پِيتَ - بد دعا. اڻ سَهُو - مَ سَهُو. (ت). پاڳو - پتي - حصو - وند - ڀاند - ورچ - بخرو.

● وِڙاسُ؛ ذ. (سن. وِ نَاش) وِڙاءُ - وِڙاهه. خون خرابي. جهڳڙو.

= وِڙاسُ ڪَرَنُ؛ جهڳڙو ڪرڻ. ڪاڇهه جو ڪاڇوڙو ڪرڻ. اجايو وڙاءُ ڪرڻ.

● وَڙاڪَ ۽ وَڙاڪُونُ (ڻ)؛ ث. تاڻيءَ ڪي اوري پري ڪرڻ لاءِ رسي مان ٻڌڻ واري ڪاٺي.

● وِڙانڊِ ۽ وِڙانڊُونُ (ڪ)؛ ذ. ڏڪيسر - ڪينارُو - اٽڪٻت - بد سلوڪي. جهيڑو - ڏڙو. منافقي - ٻِچاپڙائي. ڏوتپائي. ناسازي.

= وِنڊانڊُونُ (ڪ)؛ ذ. ڪينارُو - ڏڪيڙ - ٻگاڙو - اٽڪٻت - ناسازي. رندڪ - روڪ - آڏ.

= وِڙاءُ ۽ وِڙاهه؛ ذ. (سن. وِ نَاشَ) خون خونريزي. هاڃي - نقصان. جهڳڙو - لڙائي. خوف - خطرو. ڇيهو - جوکو. دشمني - ويسر - وروڌ. ناسازي - بد سلوڪي - اٽڪٻت. وڙاهه.

= وِڙاءُ ڪَرَنُ؛ حرڪت بازي ڪرڻ - جهڳڙو ڪرڻ. نديءَ ڪاڇهه کي وڍو ڪرڻ. شرارت ڪرڻ. ڏڪيڙ وجهڻ - ٻگاڙو وجهڻ. رندڪ وجهڻ - روڪ وجهڻ - آڏ وجهڻ - ڪينارُو ڪرڻ. برباد ڪرڻ - ناس ڪرڻ - ناهود ڪرڻ.

= وِڙائُو ۽ وِڙائا (ڪ)؛ ذ. ڏڪيڙ - ڪينارُو - ٻگاڙو. رندڪ - روڪ - آڪاءُ.

● وَڙائِنُ؛ مصدر. (سن. وَرُ = چونڊڻ) پسند ڪرائڻ. سنڊ ملائڻ. (وڙايو - وڙائيندو - وڙايل).

● وِڙاهَ ۽ وِڙاهَتِ؛ ذ. وڙاءُ - ڪيسُ - جيوَ هَڃا - خون. هَڃا - مردم ڪشي. ضرر ناڪ. هڪ وڏي ويڑهه. ضرر - زيان - هاڃو - نقصان - ڇيهو - جوکو. گناهه - ڏوهه - پاپ - ظلم. فسادي - فتنه انگيز.

= وِڙاهَ ڪَرَنُ؛ وڙاءُ ڪرڻ. گناهه ڪرڻ - پاپ ڪرڻ - ڏوهه ڪرڻ - جيوَ هڃا ڪرڻ.

= وِڙاهُ وِجهَنُ؛ دشمني وجهڻ - ويرُ وجهڻ. ناسازي ڪرڻ - اٽڪٻت ڪرڻ. ڏڪيڙ وجهڻ.

= وِڙاهِجَنُ؛ (سن. وناش) ناس ٿيڻ - ڇٽ ٿيڻ - برباد ٿيڻ - ناهود ٿيڻ.

= وِڙاهِيُ ۽ وِڙاهِيُ؛ ذ. خوني - قاتل - هٿيارو - هڃارو - ڪاري ڪهاتي - موتمار - بي رحم - ڪاسائي.

● وِڙتَ ۽ وِڙتَونُ؛ ث. پسندي. پيار - محبت - اُلفت - چاهه - موهه - پاؤ - پريت - پريم - ارواح - سنيهه - اڪُنجهر - ناهه - ايڪتا - هَٽ. پسندي - پسندگي - مرضي - خيال. آڪند.

= وِڙِتَلُ؛ خراب ٽيل - ڪريل - ڪِنو ٽيل - گندو ٽيل. نڪارُ.

● وِڙِتَ ۽ وِڙِتَونُ؛ ث. چال - چلڪت - هلڻي - چلڻي - روش.

● وِڙتَ ۽ وِڙتَونُ؛ ث. خراب ٽيل - ڪِنو ٽيل - گندو ٽيل - ڪريل. وڙاريل.

● وَڙَپ ۽ وَڙَپونُ؛ ث. وَڙتَ - پسندي - مرضي - خواهش - اِڇا.

● وِڙتَ؛ ث. ڪارڻ جي حالت. ڪِنو ڪرڻ جي حالت - ٻگاڙ.

● وَڙيجُ ۽ وَڙيجَ؛ ذ. (سن. وَڻِجَ = واپاري) واپار - ڏنڊو - ڪِرت - تجارت - سود و - سوداگري - جنس - وکري. وکرُ - مالُ. (وڙجارو لفظ آنهيءَ مان نڪتل آهي، جو وري ٻڪڙي "واڻيو" تي ٻڌي ٿو.)

Gul Hayat Institute

= وَٽيجارَڪو ۽ وَٽيجارڪا: ذ. واپارڪو- وچائتڪو- واپارجو- وڻج وارو- تجارڪو. واپاري جو. واپار سان لاڳاپو رکندڙ.

= وَٽيجارو ۽ وَٽجارا: ذ. (سن. ٻڌج = واپاري). واپاري - سوداگر- وچات- تاجر. وکسر وارو- واپار وارو. واپاري. (ک). گلن وارو.

= وَٽيجائيڻ: (سن. ٻڌج = واپاري). مال خريد فروخت ڪرائڻ - واپار ڪرائڻ - وهائڻ - تجارت ڪرائڻ:

● وَٽيجڻ: مصدر. (سن. ٻڌج = واپار). مال خريدڻ- واپار ڪرڻ. خريد ڪرڻ - ڪنهن - ملهه وڻڻ. وڪامڻ. واپار ۾ ڪجهي وڃڻ.

● وَٽيجو: واپاري - خريدار - سؤدي وارو - تجارتي.

= وَٽيجَ و هائيڻ: خريد ڪرڻ - گهري وڻڻ - سودڻ.

● وَٽجهه ۽ وٽجهه: ذ. (سن. وانڇيٖ = واپار). واپار- تجارت - بزنس.

= وَٽيدت: پاڻوڏي - پنهنجي مرضيءَ واري - پنهنجي مرضيءَ موجب.

● وَٽيراهه: ث. (سن. وَن = وڻ). اها جاءِ جت گهڻا وڻ هجن. وڻڪار.

= وَٽس ٻتي: وڻ ٽڻ.

● وٽيستڻ (ک): مصدر. غمگين ٿيڻ - جهڪڻ - ڏک ڪرڻ. "جيئن":

"جيئن ماڻهو ڏينس مهٽا تيئن وٽسهي وبچاري." (وٽيسو - وٽسندو - وٽسيل).

وٽيسن: خوش ٿين.

● وٽيس ۽ وٽيسون: ث. گمراهي - پڇاڙ - ويسر. (ک) کيجڻو - کوٽ. جهوري - جهج.

● وٽيسائيڻ: مصدر. گمراهه ڪرڻ - پلائڻ - بتالڻ - قسلائڻ - پرمائڻ. (وٽسيو - وٽسندو - وٽسيل).

= وَٽيسائي ۽ وٽسائيون (ک): ث. جهوري - ڏک - ڳڻتي - فڪر - غم.

= وٽيسيجڻ: خراب ٿيڻ - گندو ٿيڻ - ڪنو ٿيڻ.

= وٽيسيل ۽ وٽسيتل (ک): ذ. بدليل شڪل وارو - بدشڪلو - اڌ پورو - چنڊ گرهيو.

● وَٽيڪ ۽ وَٽيڪون (ک): ث. خبر - سڌ - سُراغ - ڪِڙڪ. ڪنڪ. (ک). (سن. ونڊ = رنگ) ونڪ - رنگ - نمونو - قسم. وقت.

● وَٽيڪار ۽ وَٽيڪارون: ث. هيءُ لسپيلي جي آتر - آپرندي طرف، ڪيرٽر جبل جي قطار سان گڏ هڪ ڳوٺ آهي، جتان نئن باران نڪري ٿي.

● وَٽيڪار: ذ. وٽن جو جهڪتو. وٽن جي چانوَ.

= وَٽيڪرَ ۽ وَٽيڪرَ (ث): ذ. ڪوري (ڪپڙي اڻڻ واري ڪي چٻو آهي.)

● وَٽيڪ ۽ وَٽيڪون (ک): ث. ٽورو ڏس - پتو - خبر - سڌ - سراغ - ڪِڙڪ.

● وَٽنائيڻ: مصدر. ورنائڻ. ڏيان ڏيڻ. ڏيان سان ٻڌڻ. جيڪو عزت ڪري، سوت ۾ اُن جي عزت ڪرڻ. سمجهائڻ - ڪولي ٻڌائڻ - نروار ڪرڻ - ٻڌرو ڪرڻ - ارٿ ڪرڻ - بيان ڪرڻ - ورنن ڪرڻ - چئڻ.

= وِٽنڊ ۽ وِٽنڊيون: ث. ڪرت جي ڏندن ڪي ورائڻ جو هڪ اوزار - ڪارائيءَ جي ڏندن سڌي ڪرڻ جو هڪ اوزار.

= وِٽنڊ وَراڻي: ڏند وراڻي. ڪارائيءَ جا ڏندا سڌا ڪرڻ.

= وَٽنڊڙ ۽ وَٽنڊڙ: ذ. سپاجهو - وَسَن جهڙو - هرد لعزيز - سپاجهڙو - ڪِل مُک - موهن. پسند پوندڙ - پاڻءَ پوندڙ.

= وَٽنڊي ۽ تهي هُجڻ: پسنديءَ تي هجڻ - رضامنديءَ تي هجڻ - مڪياري هجڻ.

● وَٽڻ: مصدر. (سن. وَرُ = چونڊڻ) خوش لڳڻ - خوش ڪرڻ - پسند ڪرڻ - پسند پوڻ. مرضيءَ تي ڪرڻ. راضي ٿيڻ. سنو ڏسڻ ۾ اچڻ. پائڻ - (ک). چنبڙڻ - چهٽڻ. لڳڻ. "وچون ٻير ۾ وٽي ويو."

= وَٽيِ ڪائيڻ: پاڻ ۾ فيصلو ڪرڻ - ٻن جڻن جو پاڻ ۾ نبيرو ٿيڻ - هڪ ٻئي سان ناهه ۾ اچڻ. راضي نامو ڪرڻ.

● وَٽو ۽ وَٽا: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جو بيج. جبلن ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ وڻ جو

قسم (جنهن جو ميوو ڪاري رنگ جو مٽر جيڏو ٿئي، گهٽو ڪري پڪڻ سان گڏي ڪائجي ٿو).

● وِڙو ۽ وِڙا: ذ. (پرا. وڻ؛ سن. وَرَڻ = زخم) زخم - چير - گهاءُ. زخم جو نشان. دل جو ڏک. ڪارگند - بڪوات - اجائي ڳالهه - ڪَوَچَنَ. گندي گفتگو. (ت). طعنو - مهڻو - ڏوراهو. (ڪ). ويڑ - دشمني - عداوت.

= وِڙون (ڪ): ذ. قَدَو ڪري عيوض ڪرڻ جي حالت. بدلو پاڻ جي حالت. ويساهه ڏيئي بدلي وٺڻ جي حالت (ڪنهن ساڻهوءَ وٽ ڪا رقم رهيل هجي ۽ هو ڏيڻ کان نٽائي، پوءِ ان جي مائٽ يا ذات واري کي ويساهه ڏيئي انڪان مال وٺي، پوءِ جواب ڏيئي ڇڏڻ واري حالت).

= وِڙو وِجهَنُ: زخم ڪرڻ. گاريون ڏيڻ - گندي گفتگو ڪرڻ - گندو ٻولڻ. بد شد ڳالهائڻ.

= وِڙوانڊَ ۽ وِڙوانڊَ: ذ. صفت. (سن. وچن + وان) خراب ڳالهائيندڙ - گندو ڳالهائيندڙ. نالائق - نڪمو - بي افعالو - خراب لڇ وارو - نيچ - ڪمينو - ڪوڙو - لُڦنگو - بدمعاش - لُچو - گٽ هيڻ - ناخلف - نامراد - ڪسيرڪ - هڇڙو. (ل). هڇاري - نياڳو - ڪمبخت - مهٽي هاز - طعني هاز. هتال - بي ڍنگو - بدهلت. نقصان. اجايو - ضايع.

= وِڙوانڊَ ٿِيو وَڃَنَ: خراب خوار ٿيڻ - لُڦنگو ٿيڻ - بدمعاش ٿيڻ - مهٽي هاب ٿيڻ.

= وَڙُون (ت)؛ ڏ. جهنگلي قَلَ آهي، جو ڪانبو آهي. هڪ وڻ جو نالو.

● وِڙِيو ٿِيڻَ، وِڙِيو ٿِيو وَڃَنَ: ڏاڇيءَ جو سڪوڙجڻ بعد ڪير ڪٽي وڃڻ. (ن - ب).

= وِڙِيچَ ۽ وَڙِيچَ (ت): ذ. ٽر ۾ لنب جهڙي نموني جو، پر ڏکو گاهه جنهن سان ٻُهاريون ٺاهجن ٿيون.

● وو: حرف ندا. بي معنيٰ لفظ جو آواز متي ڪٽڻ ۾ مدد ڪري - او - اڙي - ڙي. ڳائڻ ڪي پوري سُر وڻائڻ لاءِ هڪ واڌو لفظ.

● وِواد: (سن. وَد = ڳالهائڻ) ڳالهائڻ - ڪوات. بحث.

● وِواڻ: (سن. ديون جي ڪاڏي - ديوتائن جو رٿ. اڏندڪتولي - وماڻ.

● وِواهَ ۽ وِواهَ؛ ذ. (سن. و = وشيش يا چڱيءَ ريت + وهـ = ملائڻ). وٺي اچڻ - ڪهوٽ ۾ ڪنوار کي چڱيءَ ريت ملائڻ - ڪهوٽ جو ڪنوار کي چڱيءَ ريت وٺي اچڻ. وهاڻو - شادي - ڪهوٽ ڪنوار ٻرٽائڻ.

● وَوُتَ ۽ وَوُتَ: ذ. (انگ). راءِ - خيال - مرضي. شمار.

= وَوُتَرَ ۽ وَوُڙَ: ذ. راءِ وارو - خيال وارو - مرضي وارو - ووٽ وارو.

= ووجهو ٿيڻ (ٿ)؛ جهڙي نموني جو ماڻهو هجي اهڙي آن سان ڪار ٿئي.

● وَورا: (نو مسلم). ذات - ڀاڙا. (۱) برمل، (۲) ڪهيبي، (۳) هالائي، (۴) ڪيري، (۵) راتيا، (۶) هڪرا.

● وورو؛ اسم خاص. هڪ ذات جو نالو - وڻرو.

= وُوُرجِيُ وجَنَ: بدچال ٿيڻ - بي ڍنگو ٿيڻ - گندو يا خراب ٿيڻ - ڪمينو ٿيڻ - لچو ٿيڻ - لفنگو ٿيڻ.

● وَوُرَنَ: مصدر. (پرا. واواد). وقت گذارڻ - هر حال تي شاڪر رهڻ. وقت ڪاڻڻ.

● وَوُرَنَ: ذ. (سن. وِورڻ). حال احوال - ڪيفيت - وچور.

● وَوُڙَنَ: مصدر. (ل). (سن. آنُويشَنَ). گولڻ - قولڻ - پڇائڻ - جاچ ڪرڻ - تپاس ڪرڻ. وڃايل شيءِ لاءِ اوري پري جاچ ڪرڻ. (ووڙيو - ووڙيندو - ووڙيل).

● وَوُڙَ ۽ وَوُڙُونَ: ث. گولا - جاچ - قولها - وڙول.

= وَوُڙَپَ ۽ وَوُڙهُونَ: گولا - قولها - جاچ - وڙول - تپاس.

= وَوُڙيُنَ: گولين - جاچين - قولهين.

= ووڙيو: گوليو - قولهو - جاچيو - تپاسيو.

● ووڪڙي: ث. ٽوري وقت لاءِ ٿهيل هنڌ - وڪڙو.

Gulzayat Institute

● ووڪڻ: مصدر. (سن. آتُ=متي+گر(ي) =آواز ڪرڻ) رڙ ڪرڻ - دانهن ڪرڻ - ڪيڪاٽ ڪرڻ - ڪوڪون ڪرڻ - رانيات ڪرڻ - راڙهون ڪرڻ. (ووڪيو - ووڪيندو - ووڪيل).

= ووڪ ۽ ووڪڻ: ث. واکو - دانهن - رڙ - ڪوڪ - ڪيڪاٽ - رانيات - راڙهه.

● وونڊڻ: مصدر. (جهنڊي جو) لهرائڻ - ڦڙڪڻ. (وونڊيو - وونڊيندو - وونڊيل).

= وونڊو (ڪ): ٻٽي - حصو - پاڳو.

= وونڊي ۽ وونڊيو: ث. جهنڊي - نندو جهنڊو. ٻانڊي.

= وونڊو ۽ وونڊا: ذ. مغرور - هٺيلو - ايماني - مجازي - آڪڙيل - دماغي - هٺي - اراوندو - عدول حڪم. عاق - سرڪش - شتر بي مهار. بهادر - سورمو - سورهيه - سور ويڙ - جوڌو - جنگ - ڪوهو.

● وون ۽ وونَ: ذ. ڪپهه پيدا ڪندڙ ڏڪهو هوندو - سنڌ ۾ خريف جو خاص فصل.

= وونڊائي ۽ وونڊائيون: ث. وونڊڻ جي سڪل ڪائي.

= ووڙاڻا: ونڊڻ جون ڪاڻيون.

● ووهڻ رڄ (ث): تاجيءَ جي تندن کي هيٺ مٿي ڪرڻ لاءِ هڪ اوزار. رڄ.

= ووهڻ جو ڪڙو (ث): تاجيءَ جي هڪ حصي جون تندون هن ۾ پيل هونديون آهن.

● ووءِ: ث. ندا. هاءِ - گهوڙا - افسوس. واهه - اڙي. ڏک جي ٻولي.

= ووءِ ووءِ: رونڊ ۾ راڙو - آزي ٽيزاري - هاءِ هاءِ - گهوڙا گهوڙا - افسوس افسوس - واءِ واءِ.

● ووڻ: مصدر. ڦاڻڻ - ڪوڪڻ - ٻاڪارڻ - ڪوڪارڻ - رڙڻ - ٻرڻ - ٻڙڪڻ.

= وُوءِ: رڙ - دانهن - ڪوڪ - ڪيڪ - ڪيهه - ڪوڪاٽ - رانيات - ريهات - ٻوڪ - راڙهه.

● وِوِيڪَ: ذ. (سن). ويچار. سُتُ ۽ آستُ جو پسيد جائندڙ. ضمير - اندر وارو - امتياز - ساڃاهه - پڃاڻ - ووپڻا - پرک - سمجهه - شناس.

= وِوِيڪي ۽ وِوِيڪِي: ذ. ووڪ جو - ووڪ وارو - ايماندار - خدا ترس - ڏورمتي هلڻ وارو. آگاهه - واقف.

● وَهُ: حرف ندا. (ث). واه! - شاباش - شاباس - (شاد باش) تعريف - خوشي.

= وَهُ وَهُ: خوشيءَ جو اظهار - شاباش - تمام چڱو - پلي. وَڃُ! - هڻُ!.

= وَهڻ واهڻ ٿِيُ وَڃڻُ: ساراهه ٿيڻ - تعريف ٿيڻ - واکاڻ ٿيڻ - شاباس ٿيڻ - جئُ ملڻ - آفرين ناما ملڻ - خوشي ٿيڻ.

● وَهڻ ۽ وِهُون: ث. (سن. وَسا = چرپي، ڪاهه سٽيل شيءِ) ڪاهه سٽيل شيءِ. سيڪو (مڇيءَ جي) چرپي - مڇيءَ جو تيل - وهوءِ - سٽيب.

= وَهڻ ٻوَڻ: وڙهڻ - نه سڃاڻڻ - بي حيا ٿيڻ. (ڪرن سان ڪلهه پيو وَهه ورن سين).

= وَهڻ چاڙهڻ: چرپي چاڙهڻ - مست ٿيڻ - جوان ٿيڻ - ٽلهو ٿيڻ - متارو ٿيڻ. بي پرواهه ٿيڻ - لاغرض ٿيڻ.

= وَهڻ چڙهڻ (ڪ): چرپي چڙهڻ - ٽولهه چڙهڻ - متارو ٿيڻ. مستي چڙهڻ - شهه ۾ پوڻ.

= وَهڻ لهڻ: غريب ٿي وڃڻ - ڪنگال ٿي وڃڻ - مفلس ٿي وڃڻ - سچو ٿي وڃڻ. ناتوان ٿي وڃڻ - پَرَ ڪُسي وڃڻ.

● وَهُ: ث. (سن. وَسا = چرپي) ڪاهه سٽيل شيءِ. چرپي. طاقت. ٻَلُ. (سن. وَهُ = وهڻ: واهَ = ڪوشش ڪرڻ) رستو - ڍنگ - طريقو - قسم.

● وَهُ ۽ وَهَ: ذ. (سن. وَهڻ = وَهڻُ) وهڪرو - وَهَڪَ (پاڻيءَ جي). درياءَ جي سير. قسم - نمونو - پرڪار - طاقت - زور - پيڙ - محبت جو مَڃُ. (ڪ). تيز سمنڊ. محبت - نيڻهن. ڪاوو. دوستي. جوش - تِڪُ (ل). حالت. عادت - خيال. (سن. وَش) اشتياق - آڪير - عشق جي مستي - جوش يا جذبو.

"راول رَتو رُڻين ڪو وَهُ لڳو واسُڻين"

(سر مومل - شاهه).

Gul Hayat Institute

● وَهِہ: وهکرو - تيز رفتار - جوش - زور - تِکُ - عشق جي تِکَ. شوق - کاڏو. وات - رستو - واهَہ. طاقت. حالت - نمونو. مباحثہ - بحث - ضد.

"ساوڻ سيارو پانڌيان وَهہ پريان جي وِي"
(سر سهڻي - شاهہ).

= وَهِہ ۾ پَئِي: جنبش ۾ ٿيڻ - جوش ۾ ٿيڻ - شوق ۾ ٿيڻ - عشق ۾ ٿيڻ.

● وِهہ ۽ وِهَہ: ذ. (سن. وِش) زهر - وِک. موت آڻيندڙ دوا. رمز - زور. (سر ڪليان - ق د ل).

= وِهہ ٿيَنُ (ڪ): ٿِڻ پوڻ. زهر ٿيڻ - وِک پوڻ. ضد پوڻ - بحث پوڻ - خار پوڻ - بيزار ٿيڻ - ڪاڪ ٿيڻ - پريشان ٿيڻ.

= وِهہ پَوَنُ: ٿِڻ پوڻ - زهر پوڻ - وِک پوڻ. ضد پوڻ - بحث پوڻ.

= وِهہ پِيَنُ: نقصان سهڻ - ڇيهو سهڻ - ٽوٽ سهڻ - خسارو سهڻ.

= وِهہ جا ڏِڪَ پَرَنُ (ڪ): تڪليفون سهڻ - ڏک سهڻ - ڏاڪڙا سهڻ - ڏک ڪاڻڻ. اهنج ڪاڻڻ - دک پوڳڻ - ڪيتو لوڙڻ.

= وِهِرُ ۽ وِهِرَ: ذ. زهري - زهريلو - زهردار - وک وارو.

= وِهہ ساءُ ۽ وِهَہ ساءِ: ذ. زهر جي سواد جهڙو - زهر يلو - نهايت ڪوڙو - تمام ڪوڙو.

= وِهہ سِينُ وَهاڻَنُ: زهر ڏيئي مارڻ - وِهہ ڏيئي پورو ڪرڻ. مهڻ سان مارڻ - طعنن سان تپائڻ - اعتراض ڪرڻ - نڪته چيني ڪرڻ - ٽوڪون هڻڻ.

= وِهَہ ڪِيَنُ: زهر ٻاهر ڪيڏڻ - ٿِڻ واريون زهريليون آنيون ڪرڻ - وِک ٻاهر ڪيڏڻ.

= وِهہ ڪائِنُ (ڪ): نقصان سَهَڻ - ڇيهو سَهَڻ - ڪوٽ سَهَڻ.

= وِهہ گاڏُنُون: ذ. زهر ملميل - زهر گڏيل.

= وِهہ گاڏِيُونُ: زهر گڏيل - وِک گڏيل. قاتل.

= وِهہ ماکِيُ ڪَرَنُ: زهر کي ماکيءَ جهڙو مٺو سمجهڻ - ڏک کي سک ڪري پوڳڻ - ڏک ڏولائو خوشيءَ سان سهڻ.

● وَهّاب: ذ. (ع). ڪهڙو بخشيندڙ - خدا تعالىٰ جو هڪ صفاتي نالو - خدا تعالىٰ.

= وَهاب شاهِيُ آنَ: ث. ڪرمانَ جي ريڊن جي هڪ شهر، اصطلاحا وهاب شاهي آنَ سڏبي آهي ۽ آن منجهان آڻيل شالون تمام اعليٰ درجي جون ٿيندهون آهن.

● وِهانَنُ: مصدر. (سن. وِهَتَ = زور سان هنيل = مارڻ) بيمار ڪرڻ - زهر ڏيڻ - زهر وجهڻ - وهائي مارڻ. پَرُ ڪري مارڻ - پَرُ ڪري هڻڻ - اورائڻ - منجهائڻ - پوسائڻ. موگو ڪرڻ. بيمار ڪرڻ. نهوڙڻ - غش ڪرڻ - بيهوش ڪرڻ - بيهوش ٿيڻ. مُنجهائڻ - موگو ڪرڻ - گهر ۾ وجهڻ. هٿي پورو ڪرڻ. گهُٽڻ. تمام گهڻو نشو ڪرڻ. (شاهہ صاحب جي ڪوهياري ۳ - ۶ ۾ پهرين معنيٰ سان لفظ ڪِ آندل آهي). (سر ڪليان). (وهائيو - وهائيندو - وهائيل).

● وِهانِجَنُ (ڪ): مصدر. زهر جو اثر ٿيڻ - ٿِڻ پوڻ - وِک ٿيڻ.

= وِهانُو ۽ وِهانِيتَلُ: زهر جو ماريل.

"سِسُئي لٽن سانگ، ٽٽا وِهانو وِهہ جا"
(خانزئي جمن).

= وِهانِيُ: ڦهڪائي - زور سان هڻڻ.
(ڏسو يمن ڪليان ۶ - ۱۰، سر ڪوهياري).

● وَهارُ ۽ وَهارَ: ذ. واهر ڪندڙ - واهرو - مددگار - وهر والي.

"وهار ڪِيم وِسار، سان سا نير رهي سڪار سنيار"
(فاضل شاهہ).

● وِهارُ ۽ وِهارَ: ذ. (سن. وِهار = ٻُڌ جو مندر) گوتم ٻُڌ جو مندر. مزي جي لاءِ گهمڻ ڦرڻ - هوا خوري ڪرڻ. هڪ هنڌ ٻڌي هنڌ وڃڻ. جين ڏرم وارن جو مندر. ڪاهہ جڳهہ يا جاءِ. ڪلهو. سارين جو رولبو.

Gul Hayat Institute

● وِهارڻ: مصدر. (سن. وِش = ويهڻ). ويهڻ جو ڪم ٻڌي ڪان ڪرائڻ. ڪنهن کي ويهڻ لاءِ چوڻ. جاءِ ڏيڻ. مقرر ڪرڻ - ٽڪائڻ. هوڪڻ - ڪهائڻ. ڏرتيءَ کي ڏک هڻي منڊي جمائڻ. سينڊي رکڻ. پوريءَ طرح پچائڻ. (سريت يا آپسي) رکڻ - (دل تي) ويهارڻ - جمائڻ. آڻ کي ڏاڇيءَ ٽي چاڙهڻ. جڙڻ. پورو ڪرڻ. عورت يا ڏيءَ کي گهر ۾ ويهارڻ. پهرو لڳائڻ. مدرسي ۾ داخل ڪرائڻ. (ويهاريو - ويهارينڊو - ويهاريل).

● وِهارُ ۽ وِهارا: ذ. ويهاروڪن - انڪل ويهه. ڏهن جي ٻيڙ.

- وَهارُ ۽ وَهارُ: ذ. واهر ڪندڙ - واهرو. مدد ڏيندڙ. واپاري - وڻجارو - سوداگر - تاجر - وڃات.

● وِهاڪُ ۽ وِهاڪ: ذ. (سن. وِهاڪ = آسمان ڏي ويندڙ) پکي، ڪڪر، تير يا ڪوبه گرهه). ديپڪ راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو. پرياتي. وهاڪڙو - فراق - درد - غم - وڇوڙو. هڪ راڳڻيءَ جو نالو - صبح جي راڳڻي - پرياتي (هن ۾ سينگار - رس گهڻو آهي ۽ ڏاڍو). پچاڙي - آخرتڪ. صبح تائين - گذرڻ تائين. پرياتي - گجري.

● وِهامڻُ: مصدر. گذري وڃڻ - لنگهي وڃڻ - پوري ٽي وڃڻ. (رات) ختم ٿيڻ. (وهاميو - وهامندو - وهاميل).

- وِهانڊَ ۽ وِهانڊُون: ث. صبح جو وقت - پهرهه ڦٽي وقت - ٻاڪ ڦٽڻ جو وقت.

- وِهانوءُ ۽ وِهانوَ: ذ. (سن. وواهه. و = چڱي طرح + وهه = وٺي وڃڻ). شادي - پرڻو - وهانهَ.

- وِهانهَ ۽ وِهاڻهَ: ذ. (سن. وواهه. و = چڱي طرح + وهه = وٺي وڃڻ). شادي - پرڻو. وِصال. نڪاح. ونواهه.

- وِهانٽو ۽ وِهانٽا: ذ. وهانهَ وارو - شادي وارو - نڪاح وارو - پرڻي وارو. وهانهَ لائق - شاديءَ لائق.

- وِهانجَنُ: وهانهَ لاءِ تيار - شاديءَ لاءِ تيار - پرڻجڻ لاءِ تيار.

- وِهانوءُ وڏانُ: شادي يا پٽ جمڻ جي خوشي. شاديءَ جون مبارڪون.

- وِهانٽيتو ۽ وِهانٽيتا: ذ. شاديءَ جوڳو - شاديءَ جو - وهانوَ جو.

● وِهاڻو ۽ وِهاڻا: ذ. (سن. وش = وهاڻو). گادي - گدي - سراڻو - تڪيو. بستري تي ڪنڌ رکڻ لاءِ سراڻو. گاڏيءَ جي ڏريءَ هيٺان ڪاٺ جو ٽڪر مضبوط رکڻ لاءِ.

- وِهاڻُ ڏيئُ: بي پرواهه ٿيڻ - بالم ٽي ويهي رهڻ - بنا اون جي ويهي ڪائڻ.

- وِهاڻيُ ۽ وِهاڻيُون: ث. ننڍڙو وهاڻو - تڪيي. بيل گاڏي جي سرائي ۽ منجي جي وچ ۾ پيل ڪاٺ جو ڪهٽڪو.

● وِهاڻيُ ۽ وِهاڻيُون: ث. (سن. وِپانهِ = پرپات). پرهه ڦٽي - پرپات - فجر. صبوح ٿيڻ تي. جهت ۾ - ڪنِ ۾ - گذرڻ بعد - پوري ٿيڻ بعد. گذري - لنگهي ويئي.

● وِهائِنُ: مصدر. (سن. وهه = ڏوئڻ). هلائڻ - وهائي چڏڻ - ڪاڙڻ - ڏوڙائڻ - اوتڻ - ڪيڏڻ - پلٽڻ. ڪمارائڻ - واهڻ. (وهائيو - وهائيندو - وهايل).

- وَهائيُ چڏنُ: ڪم ۾ آڻي چڏڻ.

● وِهائِنُ: مصدر. (سن. وِذان). گذارڻ - لنگهائڻ - ڪاڻڻ - گهارڻ - (وقت) پورو ڪرڻ. خريد ڪرڻ - ملهه ڪنهڻ - خريدڻ - وڪڻ - سودڻ - وڻجڻ. قرض ڪڍڻ - ڪڍت ڪشڻ. اختيار ڪرڻ - استعمال ڪرڻ. جهلڻ. (وِهائيو - وِهائيندو - وِهائيل).

- وِهاڻو ۽ وِهائو: ذ. خريدار - خريد ڪندڙ - وڪندڙ - سوداگر. هڪ تاري جو نالو - صبح واروتارو - پٽڊ - عطارد - وهائو تارو. ٻاڪ - پرهه ڦٽي.

- وِهائيُ ۽ وِهائيُون: ث. اوڌر تي ورتل آن - قرض جي ڪڍت - اوڌر. ڪائڻ جيترو خريد ڪيل روزانو آنُ.

- وِهائيُ پهلڙ پائڻُ: اوڌر تي ورتل آن پوتيءَ جي پلاندن ۾ پڏڻ - غريب هڻڻ - مسڪين هڻڻ.

Gul Hayat Institute

ـ وِهائِيءِ جو کِيلائِيڻُ: چربي نموني ۾ گالهائڻ. نند ۾ مُرڪڻ (پار جو).
ـ وِهائِيُ اکيهه پُڇَنُ: ٽيل ڪر واسطي جاچ ڪرڻ ـ اجائي حالت ڏسڻ ۾ اچڻ.
● وِهتو ع وِهتا: ذ. وهنجڻ مصدر جو زمان ماضي.
● وَهِيتُ ع وَهِيتَ: ذ. (سن. وهَ = ڏيڻ). چوپايو مال ـ ڍور. سواريءِ ۾ ڪتب ايندڙ جانور. (صفت). پهٽير ـ گهٽو ڪائيندڙ. ڪم ڪوس.
ـ وَهِيتُ ڏِسُ راکو هُئَنُ: چوراٽو مال هڻڻ.
ـ وَهِيتُ وانو ع وَهِيتُ وانا: ذ. سامان يا سواري وغيره کڻڻ لاءِ چوپايو جانور يا گاڏي.
ـ وِهِيتِيُ ع وَهِيتِيُ: ذ. وهڻ مان ڄاڻندڙ ـ مال وارو.
● وَهِيتِڑِيُ ع وَهِيتِڑِيُون (ت): ث. ويهاريل عورت. يارڙي ـ محبوبه.
● وَهِيڻَنُ: مصدر. ماپ ڪرڻ ـ وٺڻ ـ (ڪپڙي وغيره جي). ويڙ ـ ڪترڻ (ڪپڙي وغيره کي). (وِهِيتيو ـ وِهِيتيندو ـ وِهِيتيل).
● وِهِيتَ ع وِهِيڻُون: ث. ڪپڙي جي ماپ ـ وٺت. تجويز ـ اتڪل. بندوبست.
● وِهِيچائِيڻُ: مصدر. وينجهارڻ ـ ويچارڻ ـ مطلب پروڙڻ ـ معنيٰ پرکڻ. (وِهِيچائِيو ـ وِهِيچائِيندو ـ وهِيچائِيل).
● وَهِدانِيُ ع وَهِدانِيُون: ث. يادگيري.
● وَهَر ع وَهَرُون: ث. واهر ـ مدد ـ سهائتا ـ پٺيراڻي.
ـ وَهُراڙو ع وَهُراڙا (ل): ذ. مدد ـ مددگار.
ـ وَهُرُو ع وَهُرُو: ذ. صفت. مدد ڪندڙ ـ واهرُو.
● وِهُرَ ع وِهُرُون: ث. سمجهاڻي ـ تشريح.
ـ وِهُرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَهُراڙيُون: اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَهُرڻُ (ڪ): مصدر. چوپائي مال جي ڦرجڻ جو وقت هيڄڻ ـ ڦرجڻ لاءِ پهرين لاڙ ڪرڻ ـ وَهورجڻ. (وَهريو ـ وَهرِيو ـ وَهريل).

ـ وَهُرُ ع وَهُرُون: ث. چوپائي مادي وغيره جي ڦرجڻ لاءِ پيدا ٿيل چِڪَ ـ لڳ جو خيال ـ چاٽو ـ شهوت ـ وڙُ ـ مُهڙ ـ ڪُٽ ـ لاڙو ـ (جانورن جو) جوش.
ـ وَهُرُ ٽِيڻُ: شهوت ٽيڻ ـ چاٽو ٽيڻ ـ وهرجڻ.
ـ وَهُرِجَنُ: مصدر. ڦرجڻ لاءِ تيار ٽيڻ ـ چڪ ٽيڻ.
ـ وَهُرُ ڪَٽَنُ: شهوت ٽيڻ ـ چاٽو ٽيڻ ـ جانور کي لڳ جو خيال ٽيڻ. عورت جو هري ڪر تي لاهي پاهي ويهڻ.
ـ وَهرون ڪرڻ: زور ڪرڻ. مٿان هڻڻ. زور سان وهڻ. آرام ڪرڻ.
ـ وَهُرِيَلُ ع وَهُرِيَل: ذ. وَهر وارو ـ لڳ جو خيال ڪندڙ. (صفت). خوشامدي ـ چاپلوس.
● وِهِرڻُ: مصدر. وِهراج ڪرڻ ـ ويجارو ٿيڻ ـ ويراج ڪرڻ ـ رونبو ڪرڻ ـ وِيهر ڪرڻ ـ سلا هڻڻ.
ـ وِهِيرِ ع وِهِيرُون: ث. سارين جو ويجو ـ زمين ۾ لڳائڻ واري حالت ـ روٽبو ـ وٽراج ـ وهراج ـ ويجو ـ روت.
ـ وِهراجُ ع وِهِراجَ: ذ. وِهِير ـ رونبو ـ وٽراج ـ روت.
= وِهِراجُ ع وِهِراجَ (ڪ): ذ. وِهِير ـ وهراج ـ ويٽراج ـ رونبو.
● وِهُرَنُ: مصدر. ڪاوڙجڻ ـ ڏسرجڻ. (وِهِريو ـ وِهِيرِيو ـ وِهِيريل).
ـ وِهِيرِجَنُ: مصدر. ڪاوڙجڻ ـ غصو ڪرڻ ـ شور ڪرڻ.
ـ وِهِيرُ ڪَيَنُ: فساد ڪرڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ ڪاوڙجڻ.
ـ وِهِيرِيَلُ ع وِهِيرِيَل: ذ. صفت. ڦِٽل. ڪاوڙيل.
● وِهُرُو ع وِهُرا: ذ. آرام ڪرڻ جي جاءِ. ساهي ـ فرصت ـ آرام. تڪڙو ـ جلد ـ زور.
"ڏورا پسي ڏور جي وٺين وِهرو ڪري" (شاهه ڪريم).

Gul Hayat Institute

● وَهُرِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَهُڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (غالبا وَهُريا).
● وَهُڙُو ۽ وَهُڙا: ذ. (هيم = وَهڙو) نندي عمر جو ڏاند - نوجوان گاهو - ڏندیل گاهو - سانڊ. (صفت). شاهوڪار - تونگر - امير - لکپتي. (ث. وَهڙي ۽ وَهُڙيُون).
= وَهُڙُو ٽِيَنُ: جوان ٽيڻ - ٽلهو ٽيڻ.
● وَهُڙيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِهِسَنُ: مصدر. (سن. و = تمام + هَسَن = کلڻ) تمام گهٽو کلڻ. خوش ٽيڻ - سرهو ٽيڻ - گد گد ٽيڻ - مُرڪڻ - چاتي ڦرڻ. جشن ڪرڻ - ٽيڙڻ. (وهسيو - وهندو - وهسيل).
● وَهُڪَ ۽ وَهُڪُونُ: ث. (سن. وَهَ = وهڪرو) وهڪرو - دورو - وهڪري جي ٽِڪ - سير - ڏار - وَه - پرواهه. ڪتو - ڪَپُ - وَتُ. ڏاند وغيره جي نار وغيره ۾ وَهڻي.
= وَهُڪُرُو ۽ وَهُڪُرا: ذ. پاڻيءَ جي وَهڪ - پاڻيءَ جي تيزي - وَهُ - پاڻيءَ جو ريلو.
= وَهَڪ وِجهڻُ: ڪم ڪرڻ ۾ هيرائڻ - وهڻ ۾ هيرائڻ.
● وِهَڪَ ۽ وِهَڪُونُ: ث. (سن. وِنْشَتَ = وِهُڻِيُ) ويهڻ واري حالت - ٻيڪ - ويهڻي - نشست.
= وِهَڪَ جِيُ جاءِ: ٻُندڙ - ٽنڍو - ڏڍو - ٻُنڊ - سَقْعَدُ.
● وِهِڪَنُ: مصدر. (سن. ويهتُ = وِهڪڻ) (چوپائي جو) کير گهٽ ڏيڻ - سُڪائي ويڻ (کير) - کير ڏيڻ کان بس ڪرڻ - ٻڌي هڻڻ - وهڪي ويڻ. (وهڪي - وهڪندي - وهڪيل).
= وِهِڪِجَنُ: مصدر. وِهڪڻ.
= وِهُڪوڙَ ۽ وِهُڪوڙُونُ: ث. کير نه ڏيندڙ - گهٽ کير ڏيندڙ - وِهِڪِيَل.
● وِهُلَنُ: مصدر. ويڪرو ٽيڻ - ٽلهو متارو ٽيڻ - پکڙجڻ - وڏڻ و ينجهڻ. (وهليو - وهلبو - وهليل).

= وِهُلِجَنُ: مصدر. تمام ٽُلهو متاروٽيڻ - پکڙجڻ.
● وَهُلُو: ظرف. تکڙو - تکڙو ۾ - جلد - جهٽ پٽ - ٽهه پٽهه - ترت - چِنِيَتُ - سيکهو - هڪدم - تمام تکو - ته طلبيو - پٽ - چوهو - سُٽت - وقت سان. (ث. وهلي ۽ وهلِيُون).
= وَهِلُو وَرَنُ: جلد اچي پهچڻ - سيکهه ۾ رسڻ - هڪدم امداد ڪرڻ.
● وَهُلُورُ ۽ وَهُلُورَ: ذ. صفت. (سن. وِهْوَل + آور) حيران - پريشان - عاجز - بيقرار - ويڪاٽو - منهن لٽل - بي دل - پروٽيل - نِڊَرُ - آداس - تنگ - بيزار - آفت زدو - ڪنڪاءُ - دُکي - ڪَڪ. خوش. (ت). اجايو - بهورُ. ڦري. (ت). تکڙو - جلد - ٽهه پٽهه - تهه طلبيو - تکڙ ۾ - مونجهه ۾ - تڙ تکڙ ۾.
= وَهُلُورُ وِجَنُ: بيزار ٽيڻ - ورچڻ - ڪک ٽيڻ - ڦري پچڻ - پاسو ڪرڻ. صبر نه ڪرڻ. هيٽو ٽيڻ. ڏاڍو خوش ٽيڻ.
● وَهُلِيرُ: اسم خاص. تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو ٽالو.
● وَهُمُ ۽ وَهُمَ: ذ. (ع): اجايو خيال - خيال - ترنگ - لهرو - بدڪي - ريجهڪ - ٻُڌبدو - جهجهڪي - هور - فِڪر. سنسو - پرم - وسواس - ماها - اوديا - اڳيان - شڪ - انديشو.
= وَهَمُ لَڳَنُ: خيال ٽيڻ. ٻُڪ لڳڻ.
= وَهُمِيُ ۽ وَهُمِيُ: ذ. صفت. پورالو - خشڪي - روائتو - ريجهڪي - لهري - ترنگي - وسواسي - پرمي - گماني - سنسائي.
● وَهنت (ڪ): منٽ - عاجزي - ايلاز.
● وِهِنْجارَنُ: مصدر. غسل ڪرائڻ - سَنانُ ڪرائڻ - تڙُ ڪرائڻ - ڏُڻارڻ يا ڏُڻڻ.
● وِهِنْجارِيُ ۽ وِهِنْجارِيُونُ: ث. مُردي وغيره کي غسل ڪرائڻ جو خرچ يا مزوري.
● وِهِنْجَنُ: مصدر. تڙُ ڪرڻ - سنان ڪرڻ - غُسل ڪرڻ - اشنان ڪرڻ. (وهنجيو - وهنتو - وهجندو - وهنجيل - وهنتَلُ).

Gul Hayat Institute

● وِهِنْجَنُ (ل): مصدر. وهنجڻ.
● وَهَنَنْدَڙُ ۽ وَهَنَنْدَڙَ: ذ. (سن. وَهَ) وَهڻ وارو ـ هلندڙ ـ چالُو ـ رَوان ـ وَهَو.
ـ وَهَنَنْدَڙُ پاڻِي: ڪُشاده دل ـ سخي.
ـ وَهَنَنْدَڙُو ۽ وَهَنَنْدِڙا: ذ. صفت. وهندري ـ وهندو ـ وهندي (ظرف). تکڙو ـ جلد ـ ڦُهه پهه ـ تڙت ـ تهه طبيعو ـ جلدائي سان ـ ڦُڙتائي سان. (ث. وَهَنَنْدڙِيُ ۽ وَهَنَنْدڙِيُون).
● وَهَنَنْدُو ۽ وَهَنَنْدا: ذ. (سن. وَهَ). هلندو ـ واهوندو ـ وانودو. (ث. وَهَنَنْدِيُ ۽ وَهَنَنْدِيُون).
ـ وَهَنَنْدِيُ ۽ وَهَنَنْدِيُون (ڪ): ث. تراڙ ـ تلوار ـ شمشير.
● وِهِنْبارنُ (ل): مصدر. سانديور ڪرڻ ـ سانيڻ ـ تاتڻ. (وِهنباريو ـ وِهنبارينڊو ـ وِهنباريل).
ـ وَهَنُوانڊ ۽ وَهَنُوانڊيُون (ت): ث. مزي جهڙي ڳالهه. تماشو. مشهوري. عادت.
● وَهِنُوارُ ۽ وَهِنُوارَ: ذ. (سن. ونوهار = ڏيتي ليتي) ڏيتي ليتي ـ هلت چلت ـ واهپو ـ آڏت ـ وهي وات ـ اهه وڇڙ. دستور ـ ڏندو. رستو ـ واسطو ـ وات. (هندي جو). نيڪال ـ حساب ڪتاب ـ ڪاروبار. (صفت). سچ ـ حقيقت ـ برابر ـ ٺيڪ ـ درست ـ صحيح. (حساب ۾) لاڙپاڙ ـ لٽ پٽ ـ صاف ـ هڪجهڙو.
● وَهِنُوارُ ٿيُ: برابر ٿيڻ ـ صاف ٿيڻ ـ هڪجهڙو ٿيڻ ـ لاٽ پاٽ ٿيڻ.
ـ وَهِنُوارُ جو ڪِيُ ۽ وَهِنُوارُ جو ڪِيُون: ث. صفت. برابر ٿيڻ جهڙي. وڪاءَ جو ڪي.
ـ وَهِنُوارُ ڪَرڻُ: برابر ڪرڻ ـ ليکو صاف ڪرڻ.
● وَهِنوارڪو ۽ وِهِنُوارڪا: ذ. صفت. حساب ڪتاب موجب ـ برابر ـ صحيح ـ درست ـ ٺيڪ.
ـ وَهِنُواريُ: ڏيتيءَ ليتيءَ ۾ ـ ٺيڪ طرح ـ وهنوار وارو ـ ليکي جي ڳالهه. عام طرح ـ روزمره جو. سڌو مائهو ـ سڌريل ـ غريب نواز. (ت).
ـ وَهِنُوارِيُو ۽ وَهِنُواريا: ذ. صفت. وهنوار وارو.
ـ وَهِنُواريُ وَهِنُوارُ: ليکي چوکي ۾ برابر ـ ڏيتي ليتي صاف.
● وَهَنُ: مصدر. (سن. وَهَن = وَهَنُ). پاڻي وغيره جو روان هجڻ ـ هلڻ ـ پنڌ ڪرڻ. هارجڻ ـ نڪرڻ. ڪم ڪرڻ ـ ڪَهڻ ـ سخت پورهيو ڪرڻ ـ پاڻ پتوڙڻ ـ محنت ڪرڻ. سمجهڻ ـ سيمون ڪرڻ. ڪپ جو ڪنهن شيءِ تي وَهڻ يا هلڻ. وڃڻ. (ث). پيڙي. ندي. (ذ). ڪونڙو ـ وسي ـ واهڻ ـ بستي. (وهيو ـ وهندو ـ وهيل). (رستي جو وهڻ: رستي تي برابر آمدرفت هڻڻ).
ـ وَهَٹِيُ ۽ وَهَٹِيُون: ث. ويهڻ جو نمولو ـ وَهڪ.
ـ وَهِيُ آچَنُ: لنگهي اچڻ ـ هلي اچڻ.
ـ وَهِيُ وات: وهندڙ وات ـ عام رستو ـ آڏت.
ـ وَهِيُ وِڃَنُ: ترڪي وڃڻ ـ ڇڏائي وڃڻ ـ ٻاهر نڪري پوڻ يا وڃڻ ـ هليو وڃڻ ـ (وات مان ڪو لفظ) نڪري وڃڻ.
ـ وَهِيُ وِيل ڪَرڻُ: مدد ڪرڻ ـ لاتو نياڻڻ ـ ڪم پورو ڪرڻ ـ راضي رکڻ.
● وَهَنُ ۽ وَهَنَ: ذ. (سن. وَس = وَهَنُ). پاڻيءَ جي وهڪ ـ وهٽي ـ وهڪرو. واهڙ ـ درياءَ ـ درياءَ جو پيٽ. مجراءِ. واهڻ ـ ڪوٽ ـ بستي ـ وستي.
ـ وَهَٹائِيُ: ذ. واهڻائي ـ پهراڙيءَ جو ـ دهقاني ـ ڪوناڻو ـ واهٽي.
ـ وَهَنِ وِلوڙنُ: ڪنهن شيءِ جي ڳولا ۾ پنهنجو پاڻ پتوڙڻ ـ ڳهٽا ڪشالا ڪڍڻ.
ـ وَهِٹِيُ ۽ وَهِٹِيُون: ث. ڪوٽ ـ بستي ـ وستي.
● وِهِنُ: مصدر. (سن. وِش. ف. نِشَسْتَنَ = وِهِنُ). ويهڻ ـ ڪُٽي ڪوڙڻ ـ تشريف رکڻ ـ رهڻ ـ ٽکڻ ـ سهڙڻ ـ سَهڻ ـ جناءُ ڪرڻ ـ ترسڻ. (ضد. آڻڻ). (ويڻو ـ وهندو ـ ويڻل).
ـ وِهِنُ (مڪتب ۾): سکول ۾ داخل ٿيڻ ـ حاضر ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

● وِهَڻ وِجَڻُ: عذر خواهي ڪرڻ يا ڪنهن ڪم لاءِ اڇڻ ۽ وِجڻ.
= وِهَڻِيُ ۽ وِهَڻِيُونُ: ث. ويهڻ جو نمونو- وهڪ- هڪ هنڌ ويهڻ واري حالت. ويهڻ جي جاءِ (ڪرسي وغيره). (اسم خاص). تعلقي ڪڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه.
● وَهُوءِ: ذ. نار جي هڪ ڪاڻي (جنهن تي چٽ ڪڙو ڪجي).
● وَهُو ۽ وَهُونُ: ث. (ٻرا. وهو. سن. وڌو). گهر جي ڄاتين ۾ جوان يا ننڍي عمر واري زال- زال. ٻٽ جي زال- ننهن- زال. (سن. واهه= وهندڙ). ٻار ڏوئندڙ يا ڪم ڪندڙ جانور- وهندڙ- وهيل- هريل. وَهڻ لائق. محنتي. چِٽو. (ت).
= وَهُو ڏَڪُو: ذ. نَفر- نوڪر. هريل ڏڪو.
= وهُو ڪتِڻ: آڻ يا ڏيڻ وغيره ڪي وهائڻ لاءِ اڳ ۾ ڪهڙ ڏيڻ- ڪم ڪِڻ. ڪهڙڻ.
● وَهُوارُ ۽ وَهوارَ: ذ. ڏسو وهنوار.
● وِهُوانڊ (ت): ذ. چوڻ جو اثر- ارادو- خيال.
= وَهُوانڊ وَهَڻُ: چوڻ جو اثر ظاهر ٿيڻ.
● وَهُو داڻو (ت): ذ. اک جي بيماري جو هڪ قسم- ڦلو.
● وَهوڙڻُ: مصدر. (سن. وهرڻ= ڪولڻ). رلڻ- ڪولڻ- ووڙڻ. وقت ڪاٽڻ- ڪهاڙڻ- گذارڻ- فرحت وڻڻ. (وهوڙيو- وهوڙيندو- وهوڙيل).
● وَهَوَلَ ۽ وَهَولُونُ: ث. ڏهل جي وچت جو هڪ قسم- شاديءَ جي ناچ لاءِ ڏهل جي وچت.
= وَهول ڀَائِڻُ: بيڪار وڃورهڻ- نڪمو ويهڻ. واول وڃائڻ.
= وِهُو نُٽائِيُ: صفت. سن. وِنشت). ويهه ڀيرا.
● وِهُونُ: ذ. صفت. ويهه ڀيرا- ويهوٽ.
= وِهُونُڻو ۽ وِهُونُٽا: ذ. ويهه ڀيرا وڌيڪ- ويهوٽو.
● وَهِيُ ۽ وَهِيُونُ: ث. (سن. وَيس= عمر). عمر- جوبن- جواني- اوسٽا- جمار- وقت- عرصو- ٽهي. هندن جي حساب جو ڪتاب- ٻندي. ڦوٽ.
= وَهِيائِيتو ۽ وَهِيائِيتا: ذ. وهي وارو- جوان- جوبن وارو.
= وَهِيُ جا ڈارَ: موهيڙا- جوانيءَ جا آثار.
= وَهِيُ جانُڇِڻُ: ليکي چوکي ڏسڻ لاءِ ٻندي يا ڪتاب اٽلائڻ- وانڇڻ- ڪوڻ- ڏسڻ.
= وَهِيُ وِجائِي وِهَڻُ: جواني خلاص ٿيڻ- پوڙهو ٿيڻ.
= وَهِياتِيرو ۽ وَهِياتِيرا: ذ. صفت. وات ڳاڙهو- ڪير ڀياڪ- ننڍو- ۸ يا ۹ مهينن جي عمر جو ٻار.
● وَهِيُلَ ۽ وَهِيُلونُ (ڪ): ث. مڇيءَ جو هڪ قسم- وِيل مڇي.
● وَهِيلِيُ (ڪ): ظرف. سگهو- جلد- تهتا- جهٽ پٽ.
● وَهِيٹو ۽ وَهِيٹا: ذ. صفت. (سن. وَش). تابع- اختيار- محتاج- هٽ وس- قابو ۾- آڌين- ماتحت- تلبد و- ڪانيارو- پٽدل- وس ۾- ٻلهي. نيازمند. ٻئي جي آڌار يا آسري تي- ٽيڪ تي. (ت). (ث. وَهِيٹي ۽ وَهِيٹِيونُ).
● وَهِيو ۽ وَهِيا: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم. ٻنين مان پڪين ڪي پڇائڻ لاءِ هڪ قسم جي هڪل. (سن. ويشيس= شاهوڪار). تمام شاهوڪار- دولت مند- ڏنوارو- سائو- آسودو- سکيو- ونهيون- وهيون- وارث. سينگاريل- برسيل- ٺهيل.
● وِئِتَنُ: مصدر. (ڪپڙا) ڪٽڻ- ڪترڻ- وهٽڻ. ماپ ڪرڻ- ويٽ ڪرڻ.
= وِئِتَ ۽ وِئِتُونُ: ث. وهت- ماپ. ڪٽ. بيهڪ.
● وِئِجِيُ: اسم خاص. تعلقي ڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وَئِدُ ۽ وَئِدَ: ذ. (سن. وئيديه= وَئِيدُ). حڪيم- طبيب- ڊاڪٽر.
= وَئِدِڪ: ذ. علم طب- آيرويد- وئيدڪ.
● وَئِرُ ۽ وَئِرَ (ت): ذ. ڏڻ. عيش- موج. ڪپڙي جو هڪ قسم (ت). وائل.

Gul Hayat Institute

= وَٹيرُ ڪرَڻُ: شيءِ جو سَٽي ڪائڻ - وقتي ڪائڻ.
= وٹهيرُ ڪرَڻُ: ڪاڌو ٺڪائڻ. خوشي وچان ڪائڻ.
● وَٹيرَتُ ۽ وَٹيرَتَ: ذ. (سن). اجايو - بيڪار - نڪمو - ناڪام - بي فائدو - ٻڌا مطلب - فضول - رائيگان - ناڪارو - ناڪارُ - برباد - بيسودو - بيسود - ويران.
= وَٹيرَتُ وَجَڻُ: بيسود وڃڻ - بيڪار ثابت ٿيڻ.
● وَٹراجُ ۽ وٹراجَ: ذ. سارين جو رونبو - وهراج - وهر - رونبو.
● وَٹيراڳُ ۽ وَٹيراڳَ: ذ. ويراڳ - فراق - وڇوڙو - جدائي. پريشالي. عشق - محبت - الفت. (ت).
= وٹيراڳِيُ: ذ. محبتي - عاشق.
● وَٹيرَڻُ: مصدر. ڦٽ جو پاسن کان سڙڻ يا ڏکڻ. (وٹريو - وٹريندو - وٹريل).
● وَٹڑَڻُ: مصدر. جاچڻ - ڏسڻ - سنياڻڻ - ڳولڻ - خبر وٺڻ - ڏونڍڻ - تلاش ڪرڻ - ووڑڻ. (وٹوڑيو - وٹوڑيندو - وٹوڑيل).
= وَٹڑَ ۽ وَٹڑَوُنُ: ث. ڳولا ٽولا - ڏونڍ - تلاش - جاچ جوچ - لڌڻائي - سنيار.
● وٹڑِيُ ۽ وٹڑِيُونُ: ث. نڍيو ڪوهه - ڪوهي.
● وِٹِنسَ ۽ وِٹِنسُ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَٹِشُ ۽ وَٹِشَ: ذ. (سن. وٹيشيه) آريسن جي چئن ورڻن مان ٽيون نمبر واپاري طبقو - آباد ڪار - ڪاسبي (رگ ويد ڪ واري زماني ۾ هزار يا وڌيڪ ڳوٺن جو ميڙ "وش" ڪوٽبو هو ۽ خود اتي جا رهاڪو ۽ "وش" سڏبا هٿا. جنهنڪري "وش" جي معنيٰ ٿي عام ماڻهو. ٻيءِ جڏهن "چار ورڻ" ٿيا تہ انهيءِ وش لفظ مان "وٹش" لفظ ٿيو). (هندن جي تاريخ ١٩).
● وَٹِشا، وَٹِشيا ۽ وَٹِشائُنُ، وَٹِشِيائُونُ: ث. (سن. وٹيشيا) چڪلي جي عورت - بد پيشي عورت - بيهوده عورت - ڪسبياڻي - رنڊي - ڪچري - مچلي.
= وٹِشالِيه: ذ. بدپيشه عورتن جي رهڻ جي جاءِ - رنڊين جو اڈو - چڪلو - لال بازار.
● وَٹِڪَنڈَ: ذ. جنت.
= وَٹِڪَنڈَ واسِيُ ٹِيَنُ: خلد نشين ٿيڻ - رحلت ڪرڻ - لاڏاڻو ڪرڻ - وفات ڪرڻ - ڏڪي ڏانهن وڃڻ - برقعو ٽنائڻ - مري وڃڻ - اڳئين جهان جا ڻ وسائڻ.
● وَٹِڪَڙَ ۽ وَٹِڪَڙُونُ (ت): ث. بدچال عورت.
● وِٹَلُ ۽ وِٹَلَ: ذ. صفت. چٽُ ٽيل - نابود - نيست - برباد - گم ٽيل - هٿان نڪتل (شيءِ).
● وِٹَمُ ۽ وِٹِمَ: هار جڻ واري حالت - ويم.
● وَٹَنُ: ذ. بيزار - تنگ.
= وٹَنُ وَجَڻُ: بيزار ٿيڻ - ڪڪ ٿيڻ.
● وَٹِنڈِيُ وائِبيُ ۽ وَٹِنڈِيُونُ وائِبِيُونُ: ث. واهيات گفتگو - عام افواهه.
● وٹِنسُ، وَٹِسُ: اسر خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وَٹِنسُ ۽ وَٹِنسَ: ذ. لوهار جي اوزار جو هڪ قسم - سُوگهرو - سُونگارو. (ن - بلوچ).
● وَٹُنُ ۽ وَٹُنَ: ذ. ڪپهه جي پوک جو هڪ قسم - ونڻ - ڪتي جي پوک.
● وَٹوڑَڻُ: مصدر. ڳولڻ - وِرَنهڻُ ڪرڻ - وينچائڻ - ووڑڻ - وهوڑڻ. (وٹوڑيو - وٹوڑيندو - وٹوڑيل).
= وَٹوڑَ ۽ وٹوڑَونُ: ث. ڳولا - جاچ جوچ.
● وَٹُونُ: ظرف. هرڪنهن ڪم ۾ ڪوٽناڻي ڪرڻ واري حالت - ويجهو نہ اچڻ واري حالت - پري.
= وَٹُونُ وَجَڻُ: پري پوڻ - ٿهڻ.
● وَٹُونڙا: اسر خاص. هڪ ذات هو نالو.
● وِٹُوٹَنُ (ت) ۽ مصدر. (ڏڏُ) وِلوڙڻ - جهڪڻ. (وٹوٹيو - وٹوٹيندو - وٹوٹيل).
● وَٹِي بَهادُرُ: اسر خاص. تعلقي ٽنڊي ماڪي ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● وَٹهيدُ ۽ وَٹهيدَ: ذ. (سن. وٹيديه > وٹيد) حڪيم - طبيب - ڊاڪٽر.
= وَٹهيدَڪَ: ذ. وٹدڪ - علم طب - آيرويد.
● وِيءُ ۽ وِيءَ: مال چرڻ جي جاءِ - چراگاهه - سٽي زمين - ساوڪ - سائو ميدان - چمن - سائو باغ.

Gulshan Iqbal Institute

وَس ـ موڪ. عمل ـ طريقو. سڌو. قاعدو ـ قانون. ڏنڊو. گهٽو. وڪر. ليکي. هنر. علم. (سر ڪلياڻ ـ گر).

ـ وِيءُ وَسائِنُ: وڌ ڪرڻ.

ـ وِيءُ وِهائِنُ: دستور العمل ڪرڻ. وڌ يا سڌو ڪرڻ. (سنڌي اصطلاح).

ـ وُيِ: اسم خاص. ضلعي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِياڻُو ع وِياڻُو: ذ. صفت. وياڻل (ڪٻون وغيره) ـ پيدائش جو وياڻو (گهوڙي وغيره).

ـ وِياڻو ع وياڻا: سڀانجو ـ عورت جي ويم جي علالت وارو وقت.

● وِياپَڪُ ع وِياپَڪَ: ذ. صفت. پسريل ـ پڪڙيل ـ هرڄاءِ حاضر ناظر: سرو وياپَڪُ.

ـ وَياپِيُ: (سن. آپ = حاصل ڪرڻ). محيط ـ گهيرو ڪندڙ.

● وِياجُ ع وِياجَ: ذ. (سن. وياج = نڪي). اُڌاري ورتل رقم تي ڏنل وڌيڪ پئسا ـ سُود ـ فائدو ـ منافعو ـ ميتي. نڪي ـ دولاب ـ فريب.

ـ وِياجَ جو اکهه: گهاڻي واڌي.

ـ وِياجُ خور ع وِياجَ خور: ذ. لاپخور ـ وياج خور. گهرو وياج ڪاڻو. لاپر.

ـ وِياجُخوريُ ع وِياجُخوريُونُ: ث. لاپخوري ـ سود خوري.

ـ وِياجيرو ع وِياجيروُ: ذ. صفت. وياج تي ورتل يا ڏنل.

● وِياچَنُ: مصدر. ڪنهن جي ڪن جو ذڪر ڪرڻ.

ـ وِياجُ ع وِياجَ: ذ. ورونهه ڪرڻ.

ـ وِياچَنُ: (سن. واچڻ). واچڻ ـ چوڻ ـ اورڻ ـ

"وچن سين وينِي سُور وياچي سهڻي."
(سر سهڻي ـ گر)

ـ وِيارُ ع وِيارَ: ذ. اسم خاص. ورزش ـ ڪسرت ـ راند ـ کيل ـ کيڏ. طعنو ـ ڏوڻ. ڏوراپو ـ مِهڻو. ويڙ ـ عتاب.

● وِيارُنُ: مصدر. ڦوهاڙ ـ سيرون ڏيڻ. جدا ڪرڻ ـ (وات سان يا هٿن سان) منجهيل شيءِ کي سلجهائڻ يا جدا ڪرڻ.

"رات و ياري ولڙيون هِر ڪيائين پاس."

ـ وِيارُوُ ع وِيارا: ذ. اسم. نيرن ـ نيرڻ ـ ناشتو ـ صبح جي ماني. ڪاڏو پيتو.

ـ وِياس: ڏر ۾ رهندڙ برهمڻ جي هڪ ذات جو نالو.

ـ وِياسِڙا: ڏر ۾ رهندڙ هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● وِيا ڪَرنُ: (سن.) بولي ـ زبان جو علم ـ گرامر ـ بوليءَ جو صرف ۽ نحو ـ بوليءَ جو قاعدو. سمجهائڻ ـ ڪولي ٻڌائڻ ـ بيان ڪرڻ.

ـ وِيا ڪَرڻِي: ث. اسم. صرف نحوي.

● وِياڪُلُ ع وِياڪُلَ: ذ. صفت. هلاڪ ـ هلاڪ ـ پريشان ـ حيران ـ ششدر ـ ويڇون ـ بتليل ـ ڏکي ـ مصيبت زده ـ آزاريل ـ سست ـ غمگين ـ منجهيل ـ بيحال ـ تڪليف هيٺ ـ بي آرام ـ آسڪ.

ـ وِياڪُلتا ع وِياڪُلتائُونُ: ث. رولو ـ جنجل ـ مونجهارو ـ پريشاني.

ـ وِياڪُلُ ڪرنُ: مصدر. ڪاوڙائڻ. تڪليف ڏيڻ. ڏُهڻ. ٻاڻي ڪٽڻ ـ ڪلپائڻ ـ دِق ڪرڻ ـ رنجائڻ ـ چيڙائڻ ـ پريشان ڪرڻ ـ ڏکي ڪرڻ ـ آزار ڪرڻ ـ ڏکوئڻ ـ ايذائڻ.

ـ وِياڪاڻُ: مصدر. (سن. وياڪيان = سمجهائڻ). سمجهائڻ ـ بيان ڪرڻ ـ ٻڌائڻ ـ هدايت ڪرڻ.

ـ وِياڪِيانُ ع وِياڪِيانَ: تقرير ـ گفتگو ـ ڳالهه ـ ليڪچر ـ وعظ.

● وِيامَنُ: مصدر. ڪنهن ٻار کي جنم ڏيڻ ـ ٻار جمڻ ـ ڄڻڻ ـ ٻير لهڻ.

● وِيانُهنُ ع وِيانُهنَ: ذ: شادي ـ وهاڻ.

● وِياهُ ع وِياهِ: (سن. وي = جنم) اولاد ـ ٻارُ ـ صغير ـ ڪڪو ـ ٻالڪ ـ معصوم ـ ڪينگو ـ ٻچو ـ ٻڌ ـ بنياد ـ نسل ـ وِيارا ـ پُريون ـ پيڙهيون ـ خاندان ـ ڪُٽم ـ قبيلا ـ ڪٽنب ـ آکهه ـ ڪهول ـ ڪل ـ ڪر ـ سکي جو جمڻ. ٻچا.

Gul Hayat Institute

"سَنْها پاڻ مَ سپ وياءِ واسينگن جا، جنهين جي جهڙپ هاڻي منڊان ٿي نه چري."

= وِ يابَلَ ۽ وِ يابَلُونُ: ث. ويائيل - ويامل - (عورت يا مادي) - چُنڀل.

● وِ يٹ (ڪ): ث. ٺلولي - مسخري - "چورن وِيت مچائي ڏني آهي."

= وِ يٹ وِ يٹ: وَت وَت: اسم. (ع. وطواط). هڪڙو جهرڪيءَ کان ٻه ننڍڙو پکي.

= وِ يٹُ پتَيِ: (سن. وٹيتپت). اشتقاق وارو.

● وِ يتَر ۽ وِ يتَر: ذ. ظرف. اڃان ٻه وڌيڪ - تمام گهڻو - حد زياده - تمام جهجهو - وري. وڌيڪ ۽ اجايو وڌيڪ - زيادتي. (حرف جملو). پر - ليڪن - مگر.

= وِ يتَروُ ۽ وِ يتَرا: اسم. سُڌير. وڏ. افضل.

● وِ يتَرِيُ: اسم خاص. دوزخ جي هڪ وادي. (لدي).

● وِ يتَرِڙو ۽ وِ يتَرڙا (ڻ): ذ. (قسم سندي جُتي). ويتَرڙو. جوتهي جي تر جو. زناني سليپر جو ترو.

● وِ يتَرِڙوُ ۽ وِ يتَرِڙا (ل): ذ. واهيات.

"تون ته ڪو وِيتَرِڙو آهين."

= وِ يتَرِڙيُ ۽ وِ يتَرِڙيُونُ (ل): ث. واهيات. وٺوالد.

"وِ يتَرِڙي زال نه اوڙي چگي نه ڀاڙي."

● وِ يتَ، وِ يتَ: ث. [وهتَ > وهتَ = ويتَ]. هاريءَ جي پوک جي ڪم لاءِ رٽا.

= ويت ڪرڻ: هاري جي پوک جي ڪم لاءِ رٽا ڪرڻ.

● وِ يتَ ۽ وِ يتَ: ث. رٽ - منصوبو - تجويز - پَتِنت.

● وِ يتَرُ ۽ وِ يتَرَ: ذ. اسم. ڪتهي جي چٽ

● وِ يتَنُ: مصدر. ڏارڻ - هارڻ - پکيڙڻ - ڪنديرڻ - ڪنڊائڻ - چڙوچڙ ڪرڻ - وکيڙڻ - چتارڻ - چَٽڻ. ڦيرائڻ.

= وِ يتُو ۽ وِ يتُا: ذ. اسم. (انگ). هڏ - ڳڙي. ويڙهو. ويڙهيل بستري جو گول ڳٽو.

● وِ يتَ ۽ وِ يتَونُ: ث. اسم. ويهٽي - ويهڪ - ويهڻ جو نمونو - رهائش - گهر - مڪان. ٻيڪ.

"سرهيون سهي سرتيون وطن جنهين ويٺ."

= وِ يتَڪَ ۽ وِ يتَڪُونُ: ث. ٻيل گاڏيءَ جو هڪ حصو. (جنهن تي گاڏير گاڏي هلڻ وقت ويهندو آهي).

= وِ يتَلُ ۽ وِ يتَلَ: ذ. اسم. رهندڙ - رهاڪو - باشندو - رهواسي. (صفت). ٻڌل پيٽ - جهڪيل پٽ.

= وِ يتَنُ ۽ وِ يتَنَ: ذ. سامان. هنڌ هٽرو. پوش - ڇهه. ويڙهڻو. بجکو. اوڍڻ. مٽان ويڙهڻ جو ڪپڙو - اوڍڻ.

= وِ ينُو ۽ وِ يڻا (ڪ): ويهڻ مان زمان ماضي. هڏ - ڳڙي - موڙي. هڏل سامان سڙو.

= وِ يتُوڙوُ ۽ وِ يتُوڙا: ذ. صفت. (سن. وش). پيتَلُ.

= وِ يڻي ٻُڪي ٻاڻ: ٻاهران اچڻ کان پوءِ مٽ پيڙي آن ۾ ڦوڪڻ جو دستور. (سر ديسي - گر).

= وِ يٹهي ماڻهُن: سومهياڻي - عشا جي وقت - سنجهي.

● وِ يتَهرُ (ل): غير - ڏک.

● وِ يجاڙوُ ۽ وِ يجاڙا (ڻ): لنڊ وپار.

● وِ يجَ ۽ وِ يجَ: ذ. اسم. (سن. وِد = ڄاڻڻ، وِيدِيَه - ويج. پرا. ويجو). ڊاڪٽر - حڪيم - طبيب - ڄاڻو. ڏاهو - ويجو - مرض شناس. دوا دارو - علاج.

= وِ يجاڙو ۽ وِ يجاڙا: صفت. (سن. وَدْيَه). طبيباڻو - ويجڪو - طبي - طبيب جو - حڪيم جو.

= وِ يجُون: ويجن يا طبيبن کان.

= وِ يجُونُ وجَنُ: ڪالهه ويجن هٽان نڪري وڃڻ. طبيبن جو اي وس ۽ لاچار ٿيڻ.

● وِ يجَنُ (ڪ): مصدر. وڪڻ - ويچڻ.

● وِ يجهَ ۽ وِ يجهَونُ (ل): ث. اسم. جَمَ م زيادتي - اولاد جي گهٽائي. واڌ. پکيڙ. فَراخي - برڪت. لَهربهر. اقبال. چڙهتي. طالع. سڌائي. سُکائي. سُک. سمپرا - سمپت. ٽُنگ.

= وِ يجهائيُ ۽ وِ يجهاڏيُونُ: وڌائي - اِنگهائي.

= وِ يجهَ وِ جهَنُ: (مشاورو) واڌارو ڪرڻ - اضافو ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

= وِ بجهڙ: عزازت. شراکت - لاڳاپيل.
● وِ بجهڻ: ويجهڙائي مر.
● وِ بجهو ع وِ بجها: ذ. صفت. اوڏڙو - نزديڪ - ويجهڙو. ڏاندن کي آتي جو آتي ورائڻ.
= وِ بجهائيِ ع وِ بجهائيون ث. اسم. قرابت - اوڏڙائي - نزديڪي.
= وِ بجهو ڪوجهو ٿيڻ: دوستي رکي دشمني ڪرڻ.
= وِ بجهو نه وڃڻ: اهو ڪم صفا چڏي ڏيڻ.
= وِ بجهيِ چڪ (ل): ويجهڙائي. ٿورڙا ڏينهن. "آءٌ ويجهي چڪ مر اوهان وٽ ڪونه ايندس".
● وِ بجهيار: اسم خاص. ضلع ٿر ننگر پارڪر مر هڪ ديهه جو نالو.
● وِ ٻُجهاڻ ع وِ بجهاڻا: ذ. اسم. ويجهڻو - تاويل - (خواب جي) تعبير - سمجهاڻي - معبّري.
= وِ ٻُجهاڻو ع وِ ٻُجهاڻا (ت): ذ. پڇاڻو ڪري اڇڻ. خيال ڪرڻ - ڳالهه جو مطلب سمجهڻ. فال. "سون اڄ ويجهاڻو وجهايو هو جنهن مان اهڙا خبر ملي".
= وِ ٻُجهاڻي: غور سان جاچڻ "آياڻو چوي سياڻو ويجهاڻي".
● وِ ٻُجهارَڻ: مصدر. (سن. چر = هلڻ) خيال ڪرڻ - سوچڻ - جاچڻ - غور ڪرڻ - فڪر ڪرڻ - تصور ڪرڻ - تامل ڪرڻ - عقل لڙائڻ - تميز ڪرڻ - هنڌائڻ - تورڻ تکڻ. (خيال مر) ڦهڻ - آراڌڻ - جِتَوڻ. قياس ڪرڻ. ستارن جي چال ڏسڻ.
= وِ ٻُجهارُ ع وِ ٻُجهارَ: ذ. اسم. (سن. چر = هلڻ) (وچار) - خيال - راءِ - سوچ - غور - خوض - ڏيان - فڪر. ارادو.
= وِ ٻُجهارِ وانُ ع وِ ٻُجهارِ وان: ويچاري - سياڻو - ڳاڻو - مَتمانُ - ڏکي نظر رکندڙ - دوراندیش - عاقبت انديش - متفڪر - دور بين لڳاه رکندڙ. قياسي.
= وِ ٻُجهارُ وِ جهنڊڙ: فيصلو ڪرندڙ.
= وِ ٻُجهاري: خيال ڪندڙ.
= وِ ٻُجهارِ يلَ: (سن. وچارت) سوچيل - خيال ڪيل - وچار - ارادو ڪيل.
= وِ ٻُجهارِ ينڊڙ ع ويچارِ ينڊڙ: (سن. وچارڪ) خيال ڪندڙ - سوچيندڙ - ڏياني - خيالي - سوچ ويچار مر پيل - تشويش وارو.
● وِ ٻُجهارُو ع وِ ٻُجهارا: ذ. صفت. بيوس - اي حيلي - اي وسيلي - بي واهو - بيڪس - نڊڪو - بي پهچ - بيچاره - آوس - لاچار - عاجز - نِڊرو - آهالو - آڌين. ڪمبخت - نياڳو - بدبخت - ڪرم هيڻ - ناسراد - نِدورو - آدورو - ڪم نصيب - غريب - مسڪين - محتاج. آهلير - مسخرو - لاترو - نقال - ٺولي ڪندڙ. خوش طبع - مزاحي. اهل - چِبَ.
= وِ ٻُجهارا ڏِيڻ: اهل ڪرڻ - نقل ڪرڻ - ويچارڻ - چهرائڻ.
= وِ ٻُجهارا ڪِيڏَڻ: اهل ڪرڻ - چهارا ڪيڏڻ - چب ڪيڏڻ.
= وِ ٻُجهارائيِ: ث. اسم. لاچاري - اڻ سرندي. گهرج - ضرورت - حاجت.
● وِ ٻُجهاڙ ع وِ ٻُجهاڙَ: ذ. اسم. هڪ جانور جو نالو.
● وِ ٻُجهانڊرُ ع وِ ٻُجهانڊرَ: ذ. اسم. وِ ٻُجهو - وٽي - وِ ٻُجهو - سنڊو - وِ ٻُجهوٽي - ڇِٽي - ناڻو.
ع وِ ٻُجهانڊرَ: فرق - وِ ٻُجهو - وِ ٻُجهو - تفاوت.
● وِ ٻُجهڻ (ڪ): مصدر. (هم. بِجنا = وڪٹڻ) وڪٹڻ (وِ ٻُجهيو - وِ ٻُجهيندو - وِ ٻُجهيل).
= وِ ٻُجهو ع وِ ٻُجها: ذ. اسم. وِ ٻُجهون - وِ ٻُجهون. شفيع. پڪشش پالڪ - ثالث - ٽياڪڙ. مائٽي ڪندڙ. وچ مر پوندڙ. دست اندازي. گول وڙهيل ڪپڙو وغيره (جو ٻئي ۽ وقت ان جي ٻن ڏڪين جي وچ مر انهن کي گڏجڻ کان روڪ لاءِ ڏجي).
= وِ ٻُجهُوهوُ ع وِ ٻُجهُوها: وچ وارو رسو.
= وِ ٻُجهُوها پِتَڻُ (جاءِ): وچ وارا اٿهه پٽڻ.
= وِ ٻُجهُوٽُو ع وِ ٻُجهُوٽا: ذ. اهڙا نشاني جا تندِ جي وچ يا ٽئين حصي مر وجهجي. لائي ۽ نائڪي يا ٻن نائڪن جي وچ مر جيڪو ننڍو ٻن چورس يا مستطيل پاريُ ناهڻ لاءِ ڪيڏجي.
● وِ ٻُجهُون ع وِ ٻُجهُونُ: اسم. (سن. و = بلڪل + جد = پرزا، ٻُجهڻ) چِٽڻ - ٽُڪر ٽيڻ - پرزا پرزا - ذرا ذرا. جدا. فراقي - وچوڙيل - غمگين - دکي -

Gul Hayat Institute

پريشان ـ کٹکاد ـ تنگ ـ آفت زدو .

"حوصلو حيرت ۾ ويچون ٿي ويو".

ـ ويچُونْ ٹيڻ: هٿان نڪري وڃڻ. پگهرجي پاڻي ٽپڻ. تمام گهڻو ڏک محسوس ٿيڻ.

ـ وِيچُونْ ڪَرڻ: جدا ڪرڻ ـ علحدو ڪرڻ.

● ويچارُ ۽ ويچارَ: ٻي عقل .

ـ وِيچاهڙِ ۽ وِيچاهڙُونْ (ل): ث. جهيڙاڪ. رولاڪ . نياڳي .

ـ وِيچوءُ ۽ وِيچا (ڪ): ذ. فرق ـ تفاوت ـ سنڌ و ـ وٿي ـ علحدگي ـ مفاصلو ـ وچوٿي ـ دوري . پريشاني .

ـ وِيچِيءُ ۽ وِيچِيئُونْ: واندڪائي .

ـ وِيچارڪَتَنْ (ڪ): پري پري رهڻ ـ لاڳاپو نه رکڻ.

ـ وِيچاوجهَنْ (ڪ): دشمني ڦهلائڻ ـ هيرا وجهڻ ـ آٻيون سُٻيون ڳالهيون ڪرڻ ـ بهانا يا رندڪون وجهڻ. اجايو بحث ڪرڻ ـ ڪوڙا سبب پيش ڪرڻ.

ـ وِيچاوِسارڻُ (ڪ): معاف ڪرڻ ـ ڪٿي کي وساري ڇڏڻ . دل مان ڪڍي ڏيڻ.

ـ وِيچِوائِيتوءُ ۽ وِيچِوائِيٽا (ڪ): ذ. صفت. فرقائتو. ٽوڙو پنڊ پري. ويچو يا وٿي ڏيڻ .

ـ وِيچوءُ ڪَرڻ: جدائي ڪرڻ .

ـ وِيچوءُ وجهَنْ: جدائي ڪرڻ .

● وِيچهڙُ: ث. بدافعالي ـ گدلي ـ غليظ ـ ميري ـ خراب لڇڻ واري .

ـ وِيچهڙوءُ ۽ وِيچهڙا: اسم. ويچو ـ فاصلو ـ ويڇي ـ چيٿي ـ وچوٿي ـ ناغو. پٽ جو پڙدو .

● ويڊُ ۽ وَيدَ: ذ. ڄاڻ ـ پروڙ ـ سمجهه ـ عقل . علم . بحثه راز . سوز . حڪيم ـ طبيب ـ ويدراج ـ طبابت ڪندڙ ـ ويدي . هندن جو هڪ مذهبي پوتر پستڪ ـ ڏرمي ڪتاب .

ـ ويداٽو ۽ ويداٽا: ذ. صفت. ويدڪو ـ ويدجو ـ طبيب جو ـ طبيباٽو ـ طبي ـ ويڇڪو .

ـ وِيدڪُ ۽ وِيدڪَ: ذ. صفت. ويدچو ـ ويدڪو ـ يوناني طور دوا ڪندڙ ـ حڪيم ـ طبيب. حڪمت ـ علم طب .

ـ وِيدي ۽ وِيدِي: صفت. وهامن ڏيوجي جو اناهل شاستر ـ توحيد جو علم ـ هيڪڙائي جو علم . هندن جو ڏرمي پستڪ .

● وِيدانْتَ: ث. (سن. وِيدانْتَ (اڪري معني) = ڄاڻ يا گيان، جنهن کان پوءِ ٻيو ڪو وڌيڪ گيان ڪونهي). هندو تصوف. ٻيدانت .

ـ وِيدانْتِيءُ ۽ وِيدانْتِيِ: ذ. صفت. ٻيدانتي. ويدانت وارو ـ ويدانت جو مڃيندڙ يا پوئلڳ ـ ويدانت متي وارو ـ ايڪائي .

● وِيدَنَ ۽ وِيدنُونْ: ث. درد ـ ڏک ـ تڪليف ـ اهنج ـ آزار . دشمني. (ت) .

● ويڌَ ۽ ويڌَ: ذ. خلل ـ رخنو ـ ڇيهو ـ زيان ـ هاڃو ـ نقصان . ڏک ـ تڪليف ـ ڪٽنين جو گهاءُ . ظلم ـ قهر . ڏکيائي ـ سختي . ويڙهه ـ دشمني . آزار ـ احوال. (ت) . نالي ـ نالو ـ ڪسي ـ ڪترُ . گهارو ـ پنڊ . سَٽ ـ ٽُنڊ ـ ٽونڊ ـ ٻيرُ ـ ڏَرُ سوراخ ـ ڇيد ـ ٻير ڪهل .

ـ وِيڌوهَنْ: مشڪلات اچڻ ـ تڪليف ٽپڻ ـ سختي ٽپڻ .

● وِيڌَ ۽ وِيڌَ (ڪ): ذ. مَست ـ جوان ـ وڏو . ٽلهو ـ طاقتور ـ زور وارو ـ سڪهو .

ـ وِيڌَپَ ۽ وِيڌَپُونْ: ث. مَستي ـ بيپرواهي. وڏائي .

ـ وِيڌَپائِيءُ ۽ وِيڌَپائِيئُونْ ڪ): ث. مستي ـ ويڌپ .

ـ وِيڌَپِيڻُ ۽ وِيڌَپِيڻا (ڪ): ذ. ويڌپ ـ مستي ـ وڏائي ـ بي پرواهي .

● وِيڌَرُ ۽ وِيڌَرَ (ت): ذ. آڻ جاول ڏرتي.

● وِيڌَنُ ۽ وِيڌَنَ: ذ. ث. ظلم ـ ويل ـ قهر ـ ڏک ـ تڪليف ـ زهر ـ آهنج ـ ايذاءُ ـ آزار ـ دکَ ـ غم ـ مصيبت ـ آفت ـ آپدا . افسوس ـ بي انصافي ـ ناحق ـ ٻيڙا . زور ـ جبر ـ ڏاڍ ـ جٽ . حقيقت ـ ڳالهه ـ بيان ـ حالت .

● وِيڌَنْ: مصدر. وِنڊڻ ـ سٽڻ ـ سل ڪرڻ ـ ٽُنڊ ڪرڻ . (وِيڌِيو ـ وِيڌِينڊو ـ وِيڌِيل).

Gul Hayat Institute

● ويڏو چونڙو: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيڏِيءُ ع وِيڏِيُونُ: ذ. هندن جي شاديءَ ۾ برهمڻ جا ڌرايل لفظ- برهمڻ جو ڌرايل جملو- هندن جو نڪاح. مٽائڻ- ڦيرائڻ.

● وِيڏُو ع وِيڏا: ذ. وڏو- ٻيو جي آڳوڻي ۽ ڀائڻ جو هڪ زيور جو قسم.

● وَيُرُ ع وَيُرَ: ذ. مزو- لطف- چسهر- حظ.

● وِيرَ ع وِيرُونُ: ث. وقت- وهل- ڀاڙو- مهل- موقعو- کجهه وقت- پَلُ- ساعت- کِڻ- دم- گهڙي. فُرصت- واندڪائي- وارڪائي. (ڪ). چاڙو- ڳڙو (مڪڙ جو).

- وِيرا: ظرف. يڪدم- هڪدم. (سر مومل راڙو- گر).

- وِيرانُ وِيرِ: گهڙيءَ گهڙيءَ ۾- جيئن ٻوءَ تيئن (وڌيڪ وغيره).

- وِيرانُ وِيرِ وَڌِ: گهڙي گهڙي ڪڌڻ سان زياده.

- وِيرا وِيرِ: ظرف. جيئن ٻوءَ تيئن- وقت بوقت. وڌيڪ- چڱيءَ طرح- اڳ ڪان زياده.

● وِيرُ وَتارَ: ث. سدائين- هميشه- هر وقت- دم بدم- ڪنهن ۽ وقت- هردم- هَرهَر.

- وِيرُونُ وَتارُ: هر گهڙيءَ- پَل پَل- هر پلڪ.

- وِيرُونُ وِرائِڻُ (ڪ): ختما ڪرائڻ- ختما ڏيارڻ.

- وِيرِ وِيرِ: وري وري- هرهر- بارٻار- موڻي.

● وِيرَ ع وِيرُونُ: ث. (ع. مدّ) سچ يا چنڊ جي ڪشش سبب سمنڊ جي ڀاڻيءَ جو چاڙهو- وڏي لَهَرَ.

- وِيرَ وَهِيٹُونُ: ث. وِيرَ جي وَسَ ۾. (سر سهڻي- گر).

● وِيرُ ع وِيرَ: ذ. دشمني- بغض- ساڙو- ساڙ- حسد- ڪينو- وَنجوڳ- عداوت- ناسازي- نااتفاقي- وروڌ. بدلو- عيوض.

- وِيرپُو ع وِيرپا: ذ. ويرٿپائي- ويرٿهٽو- ويرٿهو- دشمني- ڪينو- ساڙ- بغض- ويڙ.

- وِيرَ جيءُ واتَ وَهَڻُ: عداوت قائم رکڻ- دشمني هلي اچڻ.

- وِيرڪوُ ع وِيرڪا: ذ. صفت. ويس جو- وِيريءَ جو- دشمن جو- دشمنڪو- ويريائو- برخلاف.

- وِيرُو ع وِيرُو: ذ. صفت. ويرِ وارو يا ويرِ وندڙ- ويروَنُو- ڪاري- خاري- ڪُنڊو- ڪيڏي وارو- بُغضي- وِير جو (ڪر)- دشمن.

- وِيرُ وَنڻُ: بدلو وٺڻ- عيوض وٺڻ- گُسير ڪيڻ.

- وِيرَ وَنُو ع وِيرَ وَنُو: ذ. صفت. وِيرُ- دشمني.

- وِيرُ وِهائِڻُ: ضد رکڻ- دشمني ڏارڻ- ڪينو رکڻ.

- وِيرُ وِيهائِڻُ: دشمني پيدا ڪرڻ. وِروڌُ پائڻ.

- وِيرِيُ ع وِيرِيُ: ذ. ويرِ رکندڙ- ويرِ وارو- دشمن- ويرُو- بدخواه- مخالف. ويل- مَهل. پاڻيءَ جي ڪونهري- ڪُوهي. (سر ڪليان).

- وِيرِيءَ گهَرَ وِهانءُ ٿِيڻُ: ڏاڍو خوش ٿيڻ- دلي تمنا يا آرزو پوري ٿيڻ.

- وِيرِيُونُ جوُ واهَرُو ٿِيڻُ: دشمن سان ۽ پلائي ڪرڻ.

- وِيرِيُ وَيَجَنَٹِيُ: ٻار ڪي ڏنل ٻاراتو.

● وِيرُ ع وِيرَ: ذ. صفت. بهادر- پهلوان- جوڌ و جوان- سُورمو- سگهارو- بلوان- ڪوندرا- طاقتور- مضبوط- جانٹو- سور ويڑ- سورهيه- پلو- پلارو. سياڻو- عاقل- داناءُ. ڀاءُ- برادر- ابي امان جاڻو. جِنُ- پوت- ديو- راکاس.

- وِيرُاٹو ع وِيرُاٹا: ذ. صفت. سورهيه جو- پهلوان جو- سُورمي جهو- بهادرانه. جوڌو- ٻانڪو.

- وِيرُتا ع وِيرُتائُونُ: ث. سُورهيائي- پهلواني- بهادري.

- وِيرُ پَوَنُ: ويرڪيل- جِنُ پوٹ- پوت اچڻ.

- وِيرُ چَرِيٹَرن: ذ. رَزُم جو بيان.

Gul Hayat Institute

ـ وِيرُ کهيلڻُ: ذ. جِنَ پيل وانگي کيل يا نٽ ڪرڻ.

● ويراتو: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيراجُ ۽ وِيراجَ: ذ. پوک پوکڻ - روٽيو هڻڻ - ٻني ۾ ٻيجو هڻڻ. (ت).

● ويراجو ۽ ويراجا: ذ. درد - غم - دُکُ - ڏُک. (ت).

● وِيرُاسَرُ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيراڳُ ۽ وِيراڳَ: ذ. ويراڳ - قطع تعلق - تياڳ - سنياس - دنيا ترڪ ڪرڻ يا تارڪالدليا ٿيڻ واري حالت - دليوي خواهش کان نفرت - دنيا کان ڪناره ڪشي. بي آراسي. عشق. فراق - وڇوڙو - غم - درد. روڳُ.

ـ وِيراڳِڻ ۽ وِيراڳِڻُون: ث. ويراڳي - فقيرياڻي.

ـ وِيراڳِيُ ۽ وِيراڳِي: ذ. دنيائي خواهشن کان پري - ويراڳ وارو - ويراگي - سنياسي - فقير - تارڪالدنيا. عابد. زاهد. جوگي. عاشق.

● وِيرانُ ۽ وِيرانَ: ذ. سُڃو - برباد - آجڙ - غيرآباد - ويران - آرڻ - آجاڙ - آجڙيل - ناهود - تباه. پامال - قتل - خراب. ڪنڊر - ڊڙا - غار - اداس - پريشان.

ـ وِيرانُ ٿِيڻَ: آجڙڻ - تباهه ٿيڻ - برباد ٿيڻ - غيرآباد ٿيڻ - پامال ٿيڻ.

ـ وِيرانُ ڪَرڻَ: برباد ڪرڻ - آجاڙڻ - پامال ڪرڻ - تباهه ڪرڻ.

ـ وِيرانو ۽ وِيرانا: ذ. جهنگل - آجاڙ - اوجهڙ. غيرآباد جاءِ - ويرانو - پَٽُ - پيڙو.

ـ وِيرانيُ ۽ وِيرانِيُون: ث. سڃائي - تباهي - برباديءَ - آجاڙ.

● وِيرا واهڙُ: اسم خاص. ٽر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● وِيراهِبَ (ڪ): اسم خاص. هڪ ڻن جو نالو.

● وِيراهڙُ واهڙُ: اسم خاص. تعلقي لنگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيرُجُ: ث. (سن. وِيرُ يه = منيِ) منيِ - ڏات - نطفو - مڙدي - بيرج.

● ويرڙو ۽ ويرڙا (ت): ذ. اسم خاص. پڪيءَ جي هڪ قسم جو نالو.

● وِيرُوسِيُ (ڻ): اسم خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو.

● وِيرَمَ ۽ وِيرَمَسُونُ: ث. (سن. وِ لنڤَبَ = وِ ير) وقت - مهل - ويل - ٽورو وقت - گهڙي. چرڪ - سِل وِل - ديرِ - اوير - ڪيسو - سيڙپ - اِلتُو - ليت و لعل - ناغو. "آڏيندي ڏينهن لڳڻ ڏاهيندي ويرم نه لڳي" (چوٽي).

ـ وِيرَمَ وِسارِي نَ وِهَنُ: ڪڏهن به دل تان نه وسارڻ - هر وقت ياد ڪندو رهڻ - هڪ پل به ياد کان غافل نه رهڻ - سدائين سڪ ۾ گذارڻ.

● وِيرَمَسُ ۽ وِيرَمَسِيُونُ: ث. ماڻهوءَ کي رت ڳاڙو ڪري مارينڊ جادو يا زهر.

ـ وِيرَمَسُ هَڻَڻُ: جادوءَ يا منتر سان هڪدم مارڻ (ماڻهو يا حيوان کي).

● وِيروُ ۽ وِيرا: ذ. (سن. وِيلا > وِ لنڤَب = وقت) وقت - ويل - ويلا - ٽائو - مهل - ويلو. ديرِ - اويرِ. وڇهه - داءُ - وَکَڙُ - وارو - ڦيرو - موقعو. (ت). پيرو - دفعو - گهمرو. (ڪ). سانگو - خيال. (ت). واندڪائي - فراغت. (ت). پاسو - ڪنارو - ڪنار - ڪَپُ. (ت). (صفت). واندو - آزاد - چُٽل. (ڪ) (ث. وِيرِي ۽ وِيرِيُونُ).

ـ وِيرانَ هُجَڻُ (ت): واندڪائي نه هجڻ.

ـ وِيرِسانُ (ت): ظرف. سانگي سان - اتفاق سان - موقعي سان.

● وِيرِي ۽ وِيرِيُونُ: ث. وِيڙ - ڪوهه. نديءَ ڪوهي. حصو - پاڳو. حد واري پٽ يا ديوار - حاطو. حجاب - پردو. جهنگ - ويڑهو. رڻ پٽ - سج.

● وِيرِي تي هَلَڻُ (ڪ): ڪاڪوس لاءِ وڃڻ - جهنگ ڏانهن وڃڻ.

ـ وِيرِي ڏِي وَڃڻُ (ڪ): سُڃَ ڏي وڃڻ. جهنگ ڏي وڃڻ. واهيات ٻڪڻ. اجايو ٻڪڻ.

Gul Hayat Institute

● وِيُرِيَہُ: ث. (سن. ويريہ=مني)مني-منڊي- وِيُرج.

● وِيرِيُچَلُ ۽ وِيرِيُچَلَ: ذ. صفت. ويڑھيچل. دوست-محبوب.

"ويجهو آهي ونين کون، ويڑيچل وٽان".

● وِيڑھُ ۽ وِيڑَ: ذ. (سن. ويشٹ = جهنگ) جهنگ- جهنگل. وڻ جو جهڳٽو- ويڑھ. جُوءِ- کوچو- کُنجو- ٻيلهاڙو- پَنِ. ويڑھُ- ويڑھو- ٻاڙو. مارن جو ملک. (مارئي- کُر).

- وِيڑِيُچَلُ ۽ وِيڑِيُچَلَ: ذ. صفت. ويڑھ يا جهنگ ۾ رهندڙ- جهانگي- مارو. محبوب.

"ويڑھيچل وطن ڏانهن واڳون وارينداٰ".

- وِيڑِيُچوُ ۽ وِيڑِيُچا: ذ. صفت. ويڑيچل.

● وِيڑِهُ ۽ وِيڑِهِيُونُ، وِيڑِهُونُ: ث. لڑائي- جنگ- يُدّ- جُدّ- رَڑُ. جهيرو- ٽنٽو- رڳڑو. گهاڻو جهنگ- کُتيل جهنگ. (ک). گهاڻو وڻ- جهُمٽ- جُوهو- جُهو. (اسر خاص). ول جو هڪ قسر- وڻن تي ٽيندڙ هڪ وَل.

- وِيڑهاتُ ۽ وِيڑهاتَ (ک): ذ. صفت. ويڑهاڪ.

- وِيڑَهاڪُ ۽ وِيڑَهاڪَ: ذ. صفت. جنگ کنڊڙ- وڙهندڙ- لڙاکو. جهيڑائي- جهڳڑائي- ٽنٽائي- رڳڑائي- معاملائي.

- وِيڑهاکُو: ذ. صفت. وڙهندڙ- لڙاکُ. سورهہ- پهلوان. (ک).

- وِيڑَهانڈِ (ت): ث. ويڑهہ- لڑائي. جهيڑو- جهڳڑو.

- وِيڑُهُو ۽ وِيڑُهُوَ: ذ. صفت. ويڑهاڪ- لڙاکو- لڙاڪ- جنگجو. جهيڑائي- رڳڑائي- ٽنٽائي- معاملائي.

- وِيڑُهُو کهٽوُ ۽ وِيڑُهُو کهٽا: ذ. ويڑهو ڏنبو- وڙهندڙ کهيتو. جهڳڑائي ماڻهو.

- وِيڑُهُو کهٽو هُٹَنُ: جهيڑاکار هٽ.

● وِيڑهُ ۽ وِيڑَهُ: ذ. (سن. وِيشٹ = جهٽنگ) جهنگ- جنگل- ٻيلو- کهاڻا وڻ- وڻن جو جهڳٽو- ويڑهو. کُهہ جو هڪ قسر- سُندي ۽ جو هڪ قسر- ويڑهي واري سُندي (جا خاص شاديءَ ۾ ڪر اچي). کورين جي اصطلاح ۾ آئيل ڪپڑي مان تاکيو ڦاڙڻ بعد باقي تَرَ تي ويڑهيل کجهہ ڪپڑي ٽُکر. (ت). ڏوهين جي اصطلاح ۾ ڪُنب تي چڑهيل ڪپڑن مٿان ويڑهيل ڪپڑو. (ت). درياءَ جي ٻيڑيءَ جي سڙهہ جي ٻاهرين ڪنارن سان ٻَڌل نوڙي. (ن-بلوچ). (ذ. صفت). ويڑهيل- گول سول- پيچدار- وکڙيل.

- وِيڑُهہُ قَلَمِيءِ جوُ: ذ. سڙهہ جي چوڏاري وٽ سان رسو. (ن-بلوچ).

- وِيڑَهاکُو ۽ وِيڑَهاکا: ذ. صفت. وڻن جو جهڳٽو- جهُمٽ- ويڑهو.

- وِيڑِهِيُچوُ ۽ وِيڑِهِيُچا: ذ. صفت. جهنگ ۾ رهندڙ- جهانگي- سانگي. مارو ماڻهو- ڏوٽي- ويريچو. ڪنوار- اناڙي.

● وِيڑَهارَ: اسر خاص. تعلقي ڏيلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● وِيڑَهائِنُ: مصدر. لڑائي ڪرائڻ- لڙائڻ. جهيڑو ڪرائڻ- جهڳڑو ڪرائڻ. لينائڻ- ويڑهہ ڪرائڻ. (ويڑهائيو- ويڑهائيندو- ويڑهائيل).

● وِيڑَهُنُ: مصدر. (سن. اورڻ) چوڏاري وکوڙڻ- لپيٽڻ- وکوڙڻ- ٻَڌڻ- سميٽڻ. وِيٽو ڪرڻ. ڍڪڻ- لِڪائڻ- گهيرڻ- بند ڪرڻ.

- وِيڑِهِجِيُ سِيڑِهِجِيُ وَجَنُ: گول سول ٿي وڃڻ.

- وِيڑَهُ سِيڑَهُ: ث. ٽڪڙو ڪر- تڙ تڪڙ. مختصر نمونو- نهايت گهٽ.

- وِيڑِهونِيُ ۽ وِيڑِهونِيُونُ (ت): ث. ويڑهو- ويڑهيل. ڏلڪو.

● وِيڑُهُوَ ۽ وِيڑَهَا: ذ. چوطرف لوڙهي جي اندر آيل ايراضي- ٻاڙو- محلو- ڪُٹنب- خاندان. حويليءَ جو اڳڻ. جاءِ- مڪان- ماڳ. چوڏاري ڏنل ويڑهو- واڙ- لوڙهو- واڙو. لوڙهي سان بند ٽيل ڪاکوس- پُٹيي- پاڻخانو. غسل خانو. سُٽ وغيره جو ويڑهيل ڍيرو- ٿورو- ڍيسري. (واڇ

GulHayat Institute

وغيره جو) اسپرنگ. ٻهير جو گهاڻو وڻ. ڦرڙيءَ جو هڪ قسم. سيڙهه ۾ بدل رسا - ٻيڙيءَ جو هڪ اوزار.

= وِيڑهاڻو ع وِيڑهاڻو (ک): ذ. ويڙهي وارو - لوڙهي وارو.

= وِيڑهوءُ ڪري وهڻُ: چونڪي لڳائي ويهڻ - وبهي ڪچهري ڪرڻ - گڏ ٿي ويهڻ - ميڙ ڪري ويهڻ.

= وِيڑهوءُ وِيڪڙوءُ ٿيڻُ: آزادي ملڻ - جهلَ پلَ نه ٿيڻ.

= وِيڑهي ٿهي وهلَڻُ: ڪاڪوس ڪرڻ لاءِ وڃڻ.

= وِيڑهي ٿهي وهڻُ: ڪاڪوس لاءِ وڃڻ - ويڙهي تي هلڻ.

= وِيڑهي ۾ وهڻُ: ويڙهي تي هلڻ يا وڃڻ - ڪاڪوس ڪرڻ وڃڻ.

● وِيڑهوءُ جهڙپُ: اسم خاص. ٽر ۾ ڏيهلي جي اُتر - اُهندي طرف ٽن ڪوهن تي هڪ ڳوٺ جو نالو.

● وِيڑهيءُ ع وِيڑهيُونُ: ث. (ڏاس وغيره جي) ڏورن جو ننڍو ويڙهو - ڏيري - سُٽ جو ڦورو - وِيٽو - گونچڙي. (تار وغيره جو) وَرُ - ويڙُ - وَڪڙُ.

= وِيڑهيءُ ڪرَڻُ: ڏاس، اَن يا ملس وغيره کي صاف ڪري ڪٽڻ لاءِ خاص نموني ويڙهي ڏيرو ڪرڻ.

● وِيڑهيءُ: اسم خاص. ٽر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

● وِيڑهيُچوُ ع وِيڑهيُچا: ذ. ساڪي ويڙهه يا جُوءِ جو رهاڪو - ڳوٺائي - هم وطن. (اسم خاص). جوڙيجن جي هڪ پاڙي جو نالو. (ن - ب).

● وِيسُ ع وِيسَ: ذ. وَڳو - (ڪپڙن جو) جوڙو - پوشاڪ - ڪپڙا - لباس. رنگ - ڍنگ - نمونو. فقيرن جي ڪنِ مرشد وٽان ملهل ٻڌڻ. ڇوڙا پوش.

= وِيسُ ڏارِيُ ع وِيسُ ڏارِيُ: ذ. نئين نموني جا وڳا ڍڪيندڙ - ناٽڪ ۾ حصو ونڊڻ - نَٽَ - اداڪار - نخريلو - ايڪٽر - نقال - مسخرو.

= وِيسُ ڦٽائِيُ: ٻيا ڪپڑا پائڻ - پوشاڪ بدلائڻ.

= وِيسَرانُ ع وِيسَرانَ: ذ. صفت. ويسَ وارن جو. ظاهري لباس.

"اوڍي ويسُ ويسران جا ڏيهه ڪي نه ڏيکار".

= وِيسيُ ع وِيسِيُ: ذ. ري سيبي.

= وِيسا ع وِيسا: ذ. مخفف ويساهُ.

= وِيساکاتِيُ ع وِيساکاتِيُونُ: ث. ٺڳي - ويساهه گهاتي - دغا - دوکو - ڪوٽ - دولاب - فريب.

= وِيسا گهاتِيُ: ذ. ويسا ڪاتي.

= وِيسا سُوڙُ: ذ. هي سمجهه - موڪو - وائڙو.

= وِيسا وِجائِيُ: ويساهه وڃائڻ - پت وڃائڻ - بڇڙائي ظاهر ڪرڻ - اعتبار گهٽ ڪرڻ - ڏوٽيڻ. هي فائدي ڪوشش ڪرڻ.

= وِيسا وِسُوڙُ ع وِيسا وِسُوڙُ: ذ. سچو - ايماندار - وفادار - ايمان وارو - سُٻتيو. وچن تي پورو.

● وِيسارُ ع وِيسارا: وسري وڃڻ واري حالت - ويسر - نسيان - پُلَ. (ذ. صفت). ويسر جو يا ويسر وارو - وساريندڙ - ياد نه رکندڙ - ويسريو - ويسر ڪاڏو - گهيئوار - غافل - هي پرواهه.

● وِيساسُ ع وِيساسَ: ذ. وفاداري - عقيدت - سچائي - ويساهه - نسچو - پروسو - ايمان - اعتبار - يقين - اعتقاد - اعتماد.

= وِيساسِيُ ع وِيساسِيُ: ذ. ويساهه وارو - اعتباري - اعتقاد وارو - ايمان وارو - سچو. وفادار - سَرڏالُو.

● وِيساکُ: اسم خاص. هندڪي سنبت جي ستين مهيني جو نالو - ويساخ (اپريل - مئي جي برابر).

= وِيساکِيُ: اسم خاص. (سن. وِشاکا). ويساک مهيني جي سورهين تاريخ. ويساک جو. ويساک جي مهيني ۾ هندن جو وڏو ڏينهن (جنهن تي ڪيترن هندن تي درياهه تي ميلو ملهابو ويندو آهي).

Gul Hayat Institute

● وِيسانڈِ ع وِيسانڈُونْ: ث. آرام - قرار - فرحت. صبر - سانت - ماٹ - ساهي - ويساندي - ڈاهو - دمر - ويساهي - واند کائي - فرصت.
= وِيسانڈِيْ ع وِيسانڈِيُونْ: ث. فرصت - واند کائي.
= وِيسانڈُهُونْ: ذ. ويسانئي - ويسانهين - ڈاهو - منزل - ويساهي. وندر - فرحت. ورونهن. گَمت - کنڈو - تعطيل - چوٽي.
● وِيسانْ وِيسانَ: ذ. ساسونبدي مڇيءَ جو هڪ قسم. جرکو - ڏوئو.
● وِيساهِنْ: مصدر. يقين ڏيارڻ - مڃائڻ - ويسهڪرڻ - ويساهه ڏيڻ - برغلائڻ - ويساهه ڏيئي ڏوکو ڏيڻ - ڀلائڻ - کوڙو دلاسو ڏيڻ - ڏَڻارڻ. (ويساهيو - ويساهيندو - ويساهيل).
= وِيساهُ ع وِيساهَ: ذ. اعتبار - يقين - پروَسو - پرتيت - ويسه - وشواس - پَت - عقيدو - سرڌو - ايمان - صدق - اعتقاد - ڀڪ.
= وِيساهُ آڙائِنْ: (نفعي جي اميد تي) نقصان پرائڻ.
= وِيساهُ گهاتِيْ ع وِيساگهاتِيونْ: ث. ٺڳي - دولاب - دغا - کوٽ - ترکت - بي ايماني - کپت - نمڪ حرامي - يارماري. اعتبار کي دوکي ڏيڻ واري حالت. (ذ. صفت). بي ايمان - نمڪ حرام - يارمار - دوکيباز - دغاباز - ٺڳ - دولابي - کپتيو.
= وِيساهُوْ وِيساهُوْ: ذ. صفت. ويساهه وارو - ويساهي - ايماندار - سچو - سپتيو - پروسي جهڙو - معتبر - ايماني.
= وِيساهُ وِجائِنْ: آڃايو ڀاڻ کي اڃي ڪرڻ - پاڻ کي هڏرو ڪرڻ.
= وِيساهُ وِسَهَنْ: اعتبار ڪرڻ - يقين ڪرڻ - وشواس ڪرڻ.
= وِيساهُ هُجَنْ: اعتبار هجڻ - پت هجڻ.
وِيساهِي: ويساهه ڏيئي - دُلبو ڏيئي.
= وِيساهِي وِڙهَنْ: دغا ڏيئي: دولاب ڪرڻ - آسرو ڏيئي فريب ڪرڻ - دوکو ڏيڻ.
● وِيساهِيْ ع وِيساهِيُونْ: ث. آرام - فرحت - دَمر - ڏاهو - ويساندي - ويسانهون - ساهي - فرصت.
= وِيساهِين: ث. فرصت - واند کائي - ويساهي - ساعت - دمر - آرام - ڏاهو - ويساندي. خوشي - فرحت. ساهه پٽڻ يا ساهه کڻڻ جي جاءِ - آرام گاهه.
● وِيسائونْ: ذ. ڀاجاريءَ کي هرلي سان ڪنڊيندڙ ڪاٺ جو هڪ ٽڪر.
● وِيسَرِ ع وِيسَرُونْ: ث. وسري وڃڻ واري حالت - نسيان - ويسارو - وسوڙائي - غفلت - فراموشي - پَل - ڇڪ يا چوڪ - غلطي (ت).
= وِيسرال ع وِيسرالُونْ (ڪ): ث. ويسر - وسوڙائي.
= وِيسَرِ پُولائُو ع وِيسَرِ پُولاَ: ذ. ويسر سبب ٿيل غلطي - پَل چوڪ.
= وِيسَرِ پولي ڀرِ: چوڪ کان - پولي ڀر - پل ڀر - غلطي سان - سهُواً.
= وِيسَرُوْ ع وِيسَرا: ذ. صفت. ويسرڪاڏو - ويسريو - وسوڙل - غافل - گنوار - بي‌خبر - وساريندڙ - وِيسيلو.
= وِيسَرِيْ ع وِيسَرِيْ: ذ. صفت. ويسر ڪندڙ. سست - غافل.
● وِيسَرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِيسَرُ ع وِيسَرَ: ذ. هڪ دريائي جانور جو نالو.
● وِيسَرا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● وِيسَرُڪِيْ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت، تعلقي بدين ۽ تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ ديهن جا نالا.
● وِيسَرُوْ: اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● وِيسروڙِيْ: اسم خاص. ٽر ۾ هڪ پِٽ جو نالو.
● وِيسِلُوْ ع وِيسِلا: ذ. صفت. (سن. سُمر = ياد ڪرڻ) غافل - ويسارو - ويسرو - وسوڙو. ڪهيلو. بي خبر.
● وِيسَنْڈَ ع وِيسَنْڈِيُونْ: ث. واند کائي - فرصت - فراغت - وارکائي - ويساهين - ساهي. ويرم. وارو. وقفو. (ن - بلوچ).

Gul Hayat Institute

● وِيسُوءَ ۽ وِيسا (ث): ذ. صفت. برداشت - متحمل - گنهيڙ - گنهيڙ.

● وِيسُورو ۽ وِيسُورا (ت): ذ. حيرت - عجب - اچنبو. خيال - ويچار. ارمان - ڏک - غم - فڪر.

● وِيسُونڊِي (ت): ث. گاهه جو هڪ قسم.

● وِيسُونِي (ت): ث. ٻوٽي جو هڪ قسم. (ذ. صفت). گل جو هڪ قسم.

● وِيسُوهو ۽ وِيسُوها (ت): ذ. ٣٣ فوٽ + ٣٣ فوٽ ماپ جو زمين جو ٽڪرو - ايڪڙ جو ويهون حصو - وِيسو - وِيسُو.

● وِيسَهَ ۽ وِيسَهَ: ذ. (سن). پروسو - اعتبار - اعتقاد - اعتماد - ويساهه - يقين - پَت - نشچو.

- وِيسَهَ وِجائِڻ: اعتبار وڃائڻ - پروسو ڇڏڻ - پَت وڃائڻ.

● وِيسُوءَ ۽ وِيسُٽا: ذ. ٣٣+٣٣ ڪعب فوٽ ماپ جو زمين ٽڪرو - وِيسو.

● وِيسِيءَ ۽ وِيسِيئُون: ث. ڪاڏو - خوراڪ. هڪ ويلي جي ڪاڏي جي رقم يا راشن - ڪاڏي خوراڪ جو خرچ. وِيلو. حساب. خرچ. ڏيڙي.

"ائين ڪنهن نه آڏوءِ
ڪريءِ امرَ وِيسِي چلي".

- وِيسِيءَ پائِي ۽ وِيسِيءَ پائِي: ذ. صفت. ڪاڏ خوراڪ ۾ حصو پرينڊڙ.

- وِيسِيءَ خورُ: ذ. صفت. ڪنجوس. وِيسي ماريندڙ.

- وِيسِيئُون ڪَٽَڻُ: ويلي تي ڪاڏي جو حساب لڳائڻ. ڪنجوسائي ڪرڻ.

● وَيشُ: ذ. (سن). هندن جو هڪ فرقو - ٽئين طبقي جو هندو (برهمڻ - ڪتري - وَيشُ - سُودر). واڻيو - مهاجن. واپاري - سوداگر - وڻجارو.

● وِيشْڪارَ ۽ وِيشْڪارَ (ڪ): ذ. صفت. هٿ چراند ڪندڙ - ائنسٽرو - مستي خور - زيان ڪار.

● وِيشِنوءَ ۽ وِيشِنا: ذ. (سن). هندن جي هڪ فرقي جو ماڻهو (جو ماسُ ڪونه ڪائي).

- وِيشِنوءَ ٽِيئَنُ: گوشت مڇي نه ڪائڻ. هندو ٽئين. ڪِرپائتو ٽئين.

● وِيشِيا ۽ وِيشِيائُون: ث. (سن). رنڊي - ويشوا - ڪچري - ڪسبياڻي - رَنَ - رنگيلي.

● وِيڪَ ۽ وِيڪُون: ث. ويڪر - ٻَرُ - جوڙائي - پکيڙ - وُسعت - ڪُشادگي - خُلاصگي - موڪرائي.

● وِيڪَ ۽ وِيڪُون: ث. گهٽتائي - عيب - وِڏَ - خامي - نقصُ - آوٽائي - ڪَمي - سُڪُ - جِيءَ - وِنڪت. ڏيڻ. گِلا - غِيبت. غلطي - چوڪ خطا - پُل.

- وِيڪارو ۽ وِيڪارا: ذ. وِيڪ وارو - ويڪائتو - اڻ سالِر - وِڏائي - وِڏائتو - عيبدار.

● وِيڪِرُ ۽ وِيڪِرَ: ذ. صفت. وِڏائي - وِڏائتو - وِيڪارو. ٻين جا عيب ڪيندڙ.

- وِيڪَ ڪيڻُ: گهٽتائي ظاهر ڪرڻ - عيب ڪيڻ - عيب آڳاڙڻ. چوڪ يا پُل لهڻ.

● وِيڪاجَ ۽ وِيڪاجَ: ذ. وِڪاءُ - وِڪرو - ويڪاءُ.

- وِيڪاءُ ۽ وِيڪاءَ: ذ. ويڪاجُ - وڪرو - وِڪاءُ - ويڪاج.

- وِيڪائُو ۽ وِيڪائُو: ذ. وڪٽڻ جو - وڪري جو - وڪيل - ويڪُو.

● وِيڪَرَ ۽ وِيڪَرُون: ث. ماپ جو هڪ قسم - ويڪ - ڪشادگي - موڪرائي - چوڙائي - خلاصگي - وسعت.

- وِيڪَراڻِ ۽ وِيڪِراڻُون: ث. ويڪر - ويڪرائي - وِيڪَ - چوڙائي - ڪشادگي - خلاصگي - وسعت. ويرائي. مهل. وجهه - موقعو. گنجائش.

- وِيڪرائي ڦاڪَ: ث. جاگرافي ۾ ويڪر جي هڪ خيالي ليڪ.

- وِيڪرائي ڳهيرا: خط استوا سان ساڳي وچوٽيءَ تي قطبن ڏانهن ويندڙ ڳهيرا يا خيالي ليڪا:

Gul Hayat Institute

= وِيڪروُ ۽ وِيڪرا: اِ. صفت. ڪشادو- خلاصو- مئو- جھجھو- گھٽو. ڊيرو- سست- ڊيلو. ڏار- الڳ- علحدو- علحده- جدا. نجو. ڪنجائشي.

= وِيڪرو ٽيِ وِيهڻُ (ت): ڪشادو ٽي ويهڻ- خوش ٽي ويهڻ. دشمن جو ٽري وڃڻ.

= وِيڪِريِ ڪُنڊَ: ث. ڪوني ڪنڊ ڪان وڏي ۱۸۰ درجن ڪان گھٽ ڪُنڊ.

= وِيڪِري ڪُنڊَ ٽِڪُنڊو: ذ. هڪ ويڪري ڪُنڊ وارو ٽڪنڊو.

● ويڪَر: ث. ٽر ۾ ٽيندڙ ڏٺ، گاھ ۾ ٻوٽي جو هڪ قسم (جنھن جا ڏاٽا مارو ماٺھو ڏڪار ۾ ڪائين). گل جو هڪ قسم. (ن- ب).

● وِيڪراجُ ۽ وِيڪِراجَ (ڪ): ذ. ويڪاج- ويڪاءُ- وڪرو- وڪاءُ.

= وِيڪراجُ ۽ ويڪراجَ: ذ. ويڪراج- وڪرو.

● وِيڪَڻُ: مصدر. غيبت ڪرڻ- ڳلا ڪرڻ- لندا ڪرڻ.

● وِيڪُو۽ وِيڪُو: ذ. وڪڻ جو- وڪري جو- وڪيل- ويڪاءُ- وڪائو- وِيڪائو.

● ويڪَيءَ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ڏيھ جو نالو.

● وِيڪَڻُ: مصدر. ڏسڻ- پسڻ. پکيڙڻ- ڪنڊ رڻ- ڪِڙوڪڙ ڪرڻ- چڙوچڙ ڪرڻ. (ويڪيو- ويڪيندو- ويڪيل).

● وِيڪو ۽ وِيڪا: ذ. وڻ جو هڪ قسم- جبل جو ٻوٽو، ان پلاءُ جيري جھڙا، گل ڪاڙھا، بخار لاءِ ڪم اچي، پسارڪو وڪر. (ن- ب).

● ويگَ ۽ ويگَڻُ: ث. سير- ڏارا- ڏارَ- وھڪرو- وھڪ- وھ- پيرواھ.

● ويگُ ۽ ويگَ: ذ. پيٽ جو سور- آھنج- ايذاءُ- درد- ڏُک- تڪليف.

● وينگسُ: بھار جي مند.

● وِيگُ ۽ وِيگَ: ذ. مٺي جو سور- گھوماٽ- درد. خمار. زھر جي اثر جو نشو.

● ويگاڙُ ۽ ويگاڙَ: ذ. ڪار. خار.

● وِيگاڻو ۽ وِيگاڻا: ذ. ٻَر- ويگيو- اوڻو- غير- پرائو- ڏاريو- وِديشي- پرديسي- ٻديھي- مسافر. ٻيگانو- نڊڏڪو- ڏُليل. نادار. نادر- عجيب. موڪو- ڏُکويل- اُداس. غافل- مونجھو- پريشان- دردمند- نماٽو- ڪوماٽو. بيھوش- بي حال.

● ويڳَتِ (ت): ث. حال- حقيقت.

● وِيگرُ ۽ وِيگِترَ: ذ. وَڪرُ- مرچ مصالح- مثالو- مشالو. غريب عورتن جو مٽي ۾ وجھڻ جو ميندي ۽ آنورا وغيره وارو ويگر. ليس.

= وِيگِترُ وَڪترُ: ذ. سامان- وڪر. وڪري- جنس- وٽج- واپار- سؤدو.

● ويگو ۽ نگو (پاڻ): ساڻيو نہ ته ويگو ڏور. (ن- ب).

● وِيگَوُ: ذ. بي شيءِ- بدليل شيءِ- ڏاري شيءِ- ٻاھران آيل. عيوض- بدليل. تڪڙو.

● وِيگِيُ ۽ وِيگِيَوُنُ: ث. ڏاري- ڏارين- پرائي- اوپري.

= وِيگيوُ ۽ وِيگِيا: ذ. صفت. وِديشي- ڏاريون- پرديسي- غير- ٻيگانو- ويگاڻو- غيرملڪي- بديھي- ڏاريو.

● وِيلَ ۽ وِيلَوُنُ: ث. (سن. وِيلا = وقت). مھل- وقت- ٽائيم- گھڙي- ٽاڻو. موقعو- وڇھ. وات جو ٻاسو- واڇ (ڪ- ل). ٻاسو- ڪنڊ (ت). مڪٽھار کي گھور (ڪ- ت). وَل (ث). شاديءَ ۾ زالن جو آن وغيره ڪٽي وڃڻ (جنھن جي عيوض مٺائي ملي). خيرات. (ن- ب). لنگر- ناتاري- ھلي.

= وِيلَ ڪرڻُ: مھل ڪرڻ- ڏکئي وقت ۾ مدد. ڪرڻ. ڊيروٽيڻ. (ت). گھور ڪرڻ. ٻاسو ھٽڻ. (ت).

= وِيلَ نہ وِڃائِڻُ: ضرورت وقت ڪم اچڻ- وڇھ تي مدد ڪرڻ.

= وِيلَ نہ لَھڻُ: وقت ھٿ نہ اچڻ. بي خبريءَ ۾ ڦاسي وڃڻ.

= وِيلَ وِڃائِڻُ: وڇھ گسائڻ- وقت يامھل وڃائڻ.

= وِيلِيُ ۽ وِيلِيَ: ذ. صفت. واڇ ڦريل.

● وِيلُ ۽ وِيلَ (ڪ): ذ. ويڪر- ويڪرائي- ٻر. "ھيرڪ جو ويلُ ڪيترو آھي؟". (جملو).

● وَيْلُ ع وَيْلَ: ذ. صفت. مصيبت - شامت - ماجران - مازران - ظلم - قهر - زوراوري - ڏاڍ - زبردستي - بيداد - ناحق. تكليف. كمبختي - نياڳ. ڏک - سور - غم - ايذاءُ.

- وَيْلُ كَرَنُ: ظلم كرڻ - ڏک ڏيڻ - تكليف ڏيڻ.

- وَيْلُ وِهائِنُ: ظلم كرڻ - ڏک ڏيڻ - تكليف ڏيڻ.

● وِيَلُ ع وِيَلُ: ذ. صفت. (سن. وِكَت) هليو ويل - روانو ٿيل. گم ٿيل - وڃايل. چٽ - ناس - برباد. ناكار - بي كار. كيريل - گهٽ.

● وِيلَنُ (پاڙ): پاڙ ويلڻ - پاڙ ناهڻ. هر مصيبت كي منهن ڏيڻ. سختي پوڳڻ.

● وِيلَنُ ع وِيلَنُ: ذ. (سن. وِيلَنَ) سانيءَ وغيره كي گول كرڻ لاءِ كاٺ جو گول هٿيو.

● وِيلِيُ ع وِيلِيُون: ث. (سن. وِيلَنَ) كپهه مان ككڙا كيڏڻ جو اوزار. ارتي.

● وِيلُو ع وِيلا: ذ. (سن. وِيلا = وقت) وقت - وِيلَ - منهنجو ڪال. گهڙي - ساعت. مانيءَ جو هڪ وقت - مانيءَ جو ٿائيم. (ظرف). جلد - جلدي - سويرو. (ك). جهٽ - تكڙو. (ك) - وهلو. (ث).

- وِيلا ٽارَنُ: وقت ٽپائڻ.

- وِيلا پَتِيُ وَجَنُ (ك): كي ڏينهن كاڏو نه ملڻ.

- وِيلا كَتِيَنُ (ك): ٻكون كيڏڻ - فاقا كاٽڻ.

- وِيلا كَرَنُ: وقت وجهڻ - وقت گذارڻ.

- وِيلائِيُ ع وِيلائِيُون: ث. تكڙ - جلدي. بي صبري - بي قراري.

- وِيلُو پَوَنُ: وقت پوڻ. هڪ وقت كاڏو نه ملڻ.

- وِيلُو كاتَنُ: هڪ وقت جي ٻک كيڏڻ.

- وِيلُو كَرَنُ: گذارو كرڻ (وقت وانگر) - گذر كرڻ - وقت پاس كرڻ.

- وِيلُو وِجهَنُ (ت): كهڙو وقت پري رهڻ - جدائي كرڻ. ٻڪن ۾ مارڻ.

- وِيلُو وِچُ پَوَنُ (ث): ٽوري به دير نه كرڻ. جدا رهڻ.

- وِيلُو وِيلُ: ظرف. دفعي دفعي - وقت ٻوقت - وقتاً فوقتاً.

● وِيلُو ع وِيلا: ذ. ٻانڊ - ڏالٽ - هٿيار - هائو هائو. آندن جي هڪ قسم جو سور - ٻيٽ جو سخت سور. سور - إيذاءُ - عذاب. (ل). سور جو وَٽُ - مَروڙ. (ك). گهوڙي جي هڪ ايماري (جنهن ۾ ڏاڪ ٻويس) - شيمڪ. (ن - ب).

- وِيلُو پَوَنُ: سور ٻوڙ.

- وِيلُو كَرَنُ: كاٽڻ - ڪڙڪائڻ - هائو هائو كرڻ - هضم كرڻ.

● ويلهِ: ذ. وِيلو - ٻک - فاقو. وِلهائي. وَلَ. (ث).

● وِيلهُو ع وِيلها: ذ. صفت. وِلهو - خالي - واندو - بيكار - نِكمو - نِكمٽو - بي كارو - بي كمو. فارغ. فالتو. ٽلهو - پالهو. بي روزگار. ويڙل.

- وِيلهائِيُ ع وِيلهائِيُون: ث. واندكائي - فرصت - فُرجو - وارڪائي - ڏَتُ - وارَ - فراغت. نِسچنتا - آلس - سُستي. سكائي - ٽلهائي.

● وِيمَاسُ ع وِيمَاسَ: ذ. وِماسُ.

- وِيمَاسُ ۾ پَتِيجِيُ وَجَنُ: ارمان كرڻ - غم كائڻ - كُٽني كرڻ.

● وِيمُو ع وِيما: ذ. (سن. وِ مِيَ = متاسنا) متاسنا - وڃ واهار.

"وِتُ وِيمهي جو جي لهين،
تہ ٻي كار نہ كريان كا"
(سريراگ - شاهه).

(ع. بِيمَہ) جان ۽ مال جي حفاظت جو ذمو - ذمه داري - جوابداري - جوكم - ضمانت. (ف. بيمه = ڊپ) نقصان جو ڊپ (جنهن كري ضمانت جي ذمه واري كنجي). مال جي ضايع ٿيڻ جو خوف - خوف.

- وِيمُو آتارَنُ: ويمو كرائڻ - ويمو ٿيڻ.

- وِيمائِيُ ع وِيمائِيُ: ذ. صفت. ويموكندڙ.

GulHayat Institute

● وِنُن: (سن. وِي = وِيامن). ويامن - ڦرجڻين (سرسهٽي - گر).
كاريون ڪَڪيون ڪُنديون وارا كيو وين." (سرسهٽي - شاهه).

● وِنَتَ ۽ وِنَتَوُنَ (ث)؛ ث. ٻنهنجي خرچ لاءِ كجهه پچت - كفايت.

● وِنَتِي ۽ وِنَتِيُونَ: ث. سوال - التجا - ليلڙائي - عرض - گذارش - نيزاري - عاجزي - منت.

● وِنَتِي آنائِنَ: عرض اگهائڻ - سوال سُٽڻ - التجا قبول ڪرڻ.

● وِنَنَّ (ث)؛ مصدر. ويڑهڻ.

= وِنَنهي رَكڻ: گڏ ڪري رکڻ. "ڪت واريون رليون وِنَنهي رک." (جملو).

= وِنَنَّ ۽ وِنَنَّ (ث)؛ ذ. ڪپڙن رکڻ جو ڪوٺرو - ڪپڙي وجهڻ جي ڪوٺري - بڇڪي. رلين جو ويڑهو.

= وِنَنُو ۽ وِنَنا (ث)؛ ذ. بدل ۽ ويڑهيل بسترو. نٽ.

= وِنَنِي ۽ وِنَنِيُونَ (ث)؛ ث. سُنڊي.

● وِنجهه ۽ وِنجهوُنَ (ث)؛ ث. ٽنگ - سوراخ - ڪُڙڪ.

● وِنجهارَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِنجهارَ ۽ وِنجهار: ذ. صفت. وينجهر - اڪريندڙ - حڪاڪ - سُنديون - ٻيڙا وغيره ٺاهيندڙ - قلم ڪار - ڪنده ڪار - هيرا وغيره پالش ڪندڙ - جوهر تراش - هيرن ۽ ڪچ جو ڪم ڪندڙ. هوشيار - سمجهو - ڏاهو - سياڻو - چالاڪ.

● وِنجهاڻُو ۽ وِنجهاڻا؛ ذ. فال.

● وِنجهرَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● وِنجهرَ ۽ وِنجهر: ذ. صفت. (سن. وِڊ + ڪار = موتي + پوئيندڙ). موتي ونڌيندڙ - وينجهار - حڪاڪ - ڪُهن تي ٽڪون يا نگينه چاڙهيندڙ. هوشيار - سمجهو - ڏاهو - چالاڪ - سياڻو - داناءُ. (اسم). ٻاڻيءَ جي پڪين ڪي ڪاسائڻ لاءِ سُٽ جي ٺهيل چار.

● وِنجهڪو: اسم خاص. تعلقي روهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِنجهل (ث)؛ اسم خاص. ٿر ۾ گاهه جو هڪ قسم.

● وِنجهڻ: مصدر. وڌڻ - آهڙڻ - آڏڻ - سائو ٽيڻ - سرسبز ٽيڻ - وڌڻ ويجهڻ - مچڻ مورڻ - ڦرڻ ڦُلڻ.

● وِنجِهِٽِي ۽ وِنجِهِٽُونَ: ث. آهو اوزار جنهن جي وسيلي ڪاٺ ڪي ٽڪي منجهس سَل ڪيو سگهجي - ٽنگ ڪيڻ واري رنبي. (ث). هوا جو پنڪو - وِنجڻي - وِجڻي.

● وِنجهول (ث): اسم خاص. ٿر ۾ گاهه جو هڪ قسم - ڇيهي گاهه جو هڪ قسم (جو جنهن ٻنيءَ ۾ آيري، آتي آنهيءَ ٽڪر ۾ گاهه ٻي ٻيدائش نه ٽيندي آهي).

● وِنڈو؛ (محاوره)؛ ذ. خرچ.

● وِنڈولي ۽ وِنڈوليُونَ (ث)؛ ث. گهوٽ لاءِ ٺهيل جُتي.

● وِنڈو ۽ وِنڈا (ث)؛ ذ. زالن جي نڪ ۾ پائڻ جو هڪ زيور - لٽ.

● وِنڈو ۽ وِنڈا: ذ. وينڊو - زيور جو هڪ قسم - لٽ - نڪ جو آهو پائڻ جو گهه جو سنهي گول ڪمان وانگر هوندو آهي، جنهن ۾ هڪ پاسي پارڙن سان نڊ و گول ڇڪو ٻيل هوندو آهي - لٽ جو هڪ قسم (جو سمات قوم ۾ هندو استعمال ڪندا آهن). اگر جي سُنڊي جو هڪ قسم. سڳيءَ جي چوٽيءَ ۾ ٻيل گهنگهريون. ڪُتي جو هڪ قسم - اهو ڪتو جو اڪثر پُڇ (ويندي وانگر) گول ڪري هلي - ڪتي جو اهو قسم جنهن جو پُڇ ڪُنڊ وهجي - لانبومي ڪتو - ردي نڪمو ڪُتو. جنڊ ڪُتي.

● وِنڊو ۽ وِنڊا؛ ذ. صفت. آهو ڪُتو، جنهن جو پڇ ڏڪو ۽ وريل هجي.

● وِنڊارَنُ: مصدر. نهاڻ - سانڊڻ - پالڻ (ڪچي محاورو).

● وِنڊو ۽ وِنڊيا؛ ذ. زالن جي ڪن ۾ پائڻ جي زيور جو هڪ قسم. لٽ. سُنبدي. چلو -

Gul Hayat Institute

جي آگرين ۾ هائڊ جو چلو (ڪ). دنبي جي دُنب کان هيٺ لٽڪندڙ ڇپ جي چوٽي يا چيڙهو(ڪ). (صفت). گول - ڊنگو.

- وِينْدَ وَرَنْ: (شڪار جو محاورو). سوئر جي وڃن (ڏندن) جو ڦيري وڃڻ.

- وِينْڊِيَ ۽ وِينْڊِيُونْ: آگر جي منڊي جو هڪ قسم - چپچ ۾ ايل چلو. ايرينگ جو هڪ قسم.

● وِينْسُ: آسماني گرهه يا سيار جو نالو- شُڪر.

● وِينْڪَسُ ۽ وِينْڪَسَ: ذ. صفت. عمدو- حسين - سُندر - نڪو - ٺاهوڪو - موچارو- سهڻو- سوڀياوان - صورتوند - سُڊرشن - خوبصورت - دولائتو- اوگهو - زيبائتو- شڪيل- پريمان. جوان- بهادر. هُرلي جي ونگ. (وِينْڪَسَ: اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

- وِينْڪَسِ ۽ وِينْڪَسُونْ: ث. صفت. نازنين- خوبصورت - سهڻي - سُهڻي (مورت).

● وِينْڪَنْ ۽ وِينْڪَنَ (ت): ذ. واڱڻ.

● وِينْڪهو (ڪ-ڪ): اسم خاص. وڻ جو هڪ قسم.

● وِيڻُ ۽ وِيڻَ: ذ. (پرا. وَيَن. سن. وَچَنَ = ويڻ). وچن - سخن - عتاب - حرف. طعنو - تنڪو - مهڻو - ڏوراپو - اوپالو - ٽوڪ. بدسخن - گار. خراب هلت. پاراتو - پيت - اورانهو. (ن - ز ٤١ - ص ١٠).

- وِيڻانِ: ضمير. هنن جا ويڻ - هنن جا ڏوراپا - هنن جا طعنا. (رپ - شاهم).

- وِيڻَنْڻُونْ: ويڻن يا سخنن مان.

- وِيڻَ آچَنْ: مهڻا ڏيڻ - ويڻ وجهڻ.

- وِيڻَ وِجهَنْ: مهڻا ڏيڻ - طعنا ڏيڻ - ٽوڪ هڻڻ. خراب هلت ڪرڻ. بدسخن ڳالهائڻ - گاريون ڏيڻ.

- وِيڻُ وَرائِيڻُ: ويڻن - پاراتو ڏيڻ. مهڻا ڏيڻ.

● وِيڻُ ۽ وِيڻَ: ذ. وِلورُ - ٽڙي ٽيمٽي - نڪار - بيڪار - نڪمو - نالائق. خراب ڪپهه. (ت).

● وِيڻَتَ ۽ وِيڻَتُونْ: ث. ويڻتي - عاجزي - عرض - انڪساري. (ل).

- وِيڻِتِيُ ۽ وِيڻِتِيُونْ (ت): ث. عرض - منٽ - عاجزي - انڪساري.

- وِيڻِتِيُونْ كَرَنْ: منٽون ڪرڻ - ڏڪ ڏيڻ.

- وِيڻُو ۽ وِيڻا: ذ. ٻيڙي جي هڪ حصي جو نالو - ٻيڙيءَ جو سڪان.

- وِيڻا دُورَ: ويڻي جا سڪان ڪي جهلڻ جا ٻه رسا.

● وِيڻِيُ ۽ وِيڻِيُونْ: ث. ٻالهن جي ڪرائي يا ڏري.

● وِيوْ ۽ وِيا: ذ. (سن. وَيَ). روانو ٿيو- هليو - ويو هليو - گم ٿي ويو.

● وِيوَسَتا (ت): ث. شريعت. (ل - وفا).

● وِيهَ ۽ وِيهُونْ: ث. صفت. (سن. وِنشتَ). ڪاڻيٽي جو هڪ تعداد - ويهن جي مجموعي صورت (ڳڻپ ۾ آساني پيدا ڪندڙ انگ. جيئن: ٻه ويهون ٽي ويهون). ڪوڙي. (منڇر جو اصطلاح). پڪين جون ويهه جوڙيون. "فلاڻي جي ويهه هيتري وڪاڻي."

- وِيهارو: ذ. صفت. اڌ ڪل روءِ ويهه - ويهه ڪن.

- وِيهَ آگَرو: ويهن سالن جي عمر جو سوئر.

- وِيهَ كَرَنْ: انصاف ڪرڻ.

● وِيهَنْ نهن جو زور ڏيڻ: سڀ وس هلائڻ- حيلا ڪرڻ - گهڻي ڪوشش ڪرڻ.

- وِيهُو ۽ وِيهَا: ذ. ويهن جو تعداد. ويهن ارن وارو چڪر. (ن - ب). چوويهي ڪان ٿورو ٽلهو ست. (ت).

- وِيهُو آتارَنْ: پنهنجو مطلب ڪرڻ.

● وِيهَتَ ۽ وِيهَتُونْ: ث. ساپ - ڪچ. رڙا - سِتا - تجويز - اندازو - اڌڪل - سجاوت - هناوت. ڪر جي شروعات.

- وِيهَتَ وِيهَتَنْ (ڪ): سِتا سِيڻ - رڙا رڙڻ - سوچ سوچڻ.

● وِيهَڙِ: اسم خاص. تعلقي ڏوڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيهَڙَ ۽ وِيهَڙُونْ (ت): ث. حد - نشان. ناموس.

Gulshan Institute

= وِيْهَڙَ وَجائِيْ: حد كرڻ - نشان قائم كرڻ. عالیشان كم كرڻ - ناموس كيڏڻ. ضد ركڻ.

● وِيْهَڪَ ۽ وِيْهَڪُوْنُ (ل): ث. وِهڪ - بينڪ. مقاعد - ڪُٽِي - دَبِر. ڪارڙي تستر جو رات لاءِ واهيرو.

= وِيْهَڪَ جِيْ جاءِ: ث. ڪُٽِي - مقعد - دَبر - چُوت.

= وِيْهَڪَ ڪَرَڻُ (ت): سال جو وِيهارڻ. ٽورو ڪرڻ.

● وِيْهَڪَڻُ: مصدر. ڏسو وِهڪَڻُ.

= وِيْهَڪِيْ وَجَڻُ: وِهڪِيْ وَجَڻُ.

● وِيْهَلُوْ (ت): ذ. صبح سويرَ - جهت پت - سوير. جلدي - ترت.

● وِيْهَڻُ: مصدر. وِيهي رهڻ.

= وِيْهُوْنُ: ذ. صفت. درجي ۾ ويهون - عدد قطاري. تمام گهڻو - ويهن جي تعداد ۾.

= وِيْهُوْنُ چَڙَهَڻُ (ڪ): گهڻن ماڻهن جو حملو ڪرڻ - لشكر چڙهي وڃڻ - ماڻهن جا ڏنب وري وڃڻ.

= وِيْهُوْنُ ڪَرَڻُ: حد ڪرڻ - چيهه ڪرڻ.

= وِيْهُوْنُ وَجائِيْ: هوريون كري چڏڻ. تمام سٽو ڪرڻ.

= وِيْهُوْنُ وَجائِيْ چڏڻُ: ڪمال كري چڏڻ - منڊل مچائي چڏڻ - ڪنهن وڏي ڪم كي نهايت ڪاميابيءَ سان پورو ڪرڻ. (ن - ب).

= وِيْهُوْنُ وَرَڻُ (ڪ): ماڻهن جا ڏنب اچڻ - تمام گهڻن ماڻهن جو اچڻ. لشكر جو حملو ڪرڻ.

= وِيْهُوْنُ هُڻڻُ: چيهه ڪرڻ - حد ڪرڻ.

● وِيْهُهُ ۽ وِيْهَهُ: ذ. وِهُ - زهر.

"سهسين سُڪ سرير جا، ويراڳين لڳن وِيهُ".

● وِيْها (ل): ذ. ويساک جو مهينو.

● وِيْهارُ: مصدر. سوئر كي شكار ڪرڻ لاءِ ڪنهن جهنگ (ٽُمر) ۾ وِيهارڻ. (وِيهاريو - وِيهارينڊو - وِيهاريل).

● وِيْهَٽَڻُ: مصدر. ماپڻ - ڪچڻ. ماپڻ يا ڪچڻ جي رٽا رڻڻ. (وِيهٽيو - وِيهٽيندو - وِيهٽيل).

= وِيْهِجِيْ وَجَڻُ: نامرد ٿيڻ. پوڙهو ٿيڻ.

= وِيْهِيْ وَجَڻُ: (ڪوهه جو) گهٽجي وڃڻ - جهپاڻ. پراڻو ٿيڻ - ڪُهنو ٿيڻ - جهُورُ ٿيڻ. ڪم ڪرڻ ڪان رهت ٿيڻ.

● وِيْهِيُو ۽ وِيْهِيٽا (ث): ذ. لوهه ٽامي وغيره تي چنن كيڏڻ جو هڪ اوزار - چِٽِيِي. لوهه جي پٽِي ۾ ٽُنڪ ڪرڻ لاءِ لوهه جو اوزار. (ث).

● وِيْيءُ ۽ وِيْيء: ذ. مال چاري جو ميدان - چراگاه - رڪ كيل زمين جو ٽُڪر - چراهو.

= وِيْئِيْ: ذ. وِيْءُ جو مالڪ.

= وِيْءُ ٻَڌَلُ هُڻڻُ: ڪاڏي لاءِ سيڪي ملي سگهڻ.

= وِيْءُ وِهائِيْ: وڻج يا سودو ڪرڻ - واپار ڪرڻ - سوداگري ڪرڻ - ڇُڪاڻ - هولڻ.

● وِيْءُ: اسم خاص. تعلقي ميري خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيْئَ ۽ وِيْئَوْنُ: ث. ماپ - پيمايش - وِئت - ويٽ.

● وِيْئَرَ ۽ وِيْئَرُوْنُ: ث. ننڍي ڪوهي - ڪوهير - ڪوهي.

● وِيْئَرُ ۽ وِيْئَرَ (ث): ذ. مڙهو.

● وِيْئَرُوْ: ڀهه جي اوائلي صورت. (ن - ب).

● وِيْئِيْ: ث. اِئِي ڏَڪر راند ۾ ڇهون نمبر ڏاڪو (١- وڪٽ ٢- ليئُنُ ٣- مَوْنُ ٤- نارُ ٥- آر ٦- وِيْئِي ٧- يڪو يا يگ).

● وِيْئِيْ: اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● وِيْيَتُ ۽ وِيْيَتَ: ذ. صفت. (سن. وِڪتَ = وَڻلَ). ويل - گم - وجايل - ڪوهيل - هارايل - ڪُٽ. غرق - پڌل - غلطان. ٻنا - سواءِ.

"وِيْيَتَ واهر ترن هينڙا جن هجي ويا."

(سر سهڻي - شاهه)

= وِيْيَتَ واهَرَ: ٻنا مدد - سواءِ واهر جي.

Gul Hayat Institute

هـ م

هم : ث. (سن. ع. ف) سنڌي الف ب جو پنجاهون اکر، عربيءَ جو ستاويهون ۽ فارسيءَ جو ايڪتيهون اکر. ابجد جي حساب موجب عدد پنج. علم جنتري موجب لاڳاپو ڏيکاري ٿو ڪنواري راس يا گرهه ڏانهن ۽ پن سياره وينس ڏانهن، جو چنڊ وانگر چمڪي.

● ها: ظرف. هائو - اڃين - برابر - ٺيڪ - صحيح - درست - ٻجا. (حرف ندا). آها - ها ها. (حرف جملو). خواه - يا ڪيه. (فعل). هڻا جو مخفف. موجود هجڻ جو جمع ۾ ڪم ايندڙ فعل. مثلاً: "فلاڻا ٻيٺا ها" وغيره. فارسيءَ ۾ اي جان شين جي جمع ٺاهڻ لاءِ مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ مثلاً: "سنگ ۾ سنگها".

= ها ڪَرَڻُ: هائوڪار ڪرڻ - هائو ڪرڻ. قبول ڪرڻ - منظور ڪرڻ - اقرار ڪرڻ. (آواز) راڳ جي شروعات ڪرڻ.

= ها ۾ ها مِلائِڻُ: شامل راءِ ٺيڻ - تائيد ڪرڻ. شريڪ راءِ ٺيڻ. خوشامد ڪرڻ.

● هابِ: صفت. جهڙو - مطابق - وانگر. لائق - واجب. مثلاً: "ڪتن هاب. مٺي هاب" وغيره. (ذ) نصيب - ياڳ - بخت. (ث).

● هاءُ ۽ هاها: ذ. هڻ - هنگامو - گوڙ - شور - ڏمچر - ٻڙڪو - هاهو.

● هابِيلُ: اسم خاص. (ع). حضرت آدم عليه‌السلام جي هڪ پٽ جو نالو (جنهن کي سندس ڀاءُ قابيل خون ڪيو هو).

● هابَڙُ ۽ هابَڙَ (ڪ): ذ. صفت. آهرو - جلد باز - تکڙو. اڌ پَڪَلُ - اڌ رڌو - آڌڪُ.

● هاءُ ۽ هاها (ل - ٺ): ذ. ماٺهن جو گوڙ. هڻ - شور - غُل - گهمسان - هاهو.

"راڙيون رچن جون ٽيون هاها هڻ حَشر" (حفيظ).

ڪتي جي پونڪ - هاهوڙ. (ل).

= هاهو"ڙو" ۽ هاهو"ڙا (لس): ذ. گوڙ - شور - هڻ - هاهو.

● هاهو"ڙ ِجَڻُ (ل): مصدر. ڪنهن ميوي وغيره جو پچڻ تي ورڻ - ڪورجڻ. مثلاً: گِدرا هاڻي هاهوڙجي ويا آهن" (جملو). (هاهوڙيو - هاهوڙيندو - هاهوڙيل).

● هاپَڙَ ۽ هاپَڙَ (ت): ذ. صفت. بدچال - بدڪردار - اوباش.

● هاتارَ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هاتارُ ۽ هاتارَ (ڪ): ذ. جانور جو هڪ قسم - چراخ - هاتَرُ. (لس). (ذ. صفت). ٺڳو ڪم ڪندڙ - جلد باز - چالاڪ - هوشيار. ڳالهائڻو - واتراڙو. (ل).

● هاتَرُ ۽ هاتَرَ (لس): ذ. چراخ - هاتار. (ڪ).

● هاتِفُ: ذ. صفت. (ع). غيبي آواز ڏيندڙ. (ذ). آسماني آواز - غيبي آواز - آڪاش واڻي - الهام. (اسم خاص). عالم‌الغيب ڪان آواز ڏيندڙ هڪ فرشتي جو نالو.

● هاتِڪُ ۽ هاتِڪَ: ذ. صفت. (ع. حاذق جو بگڙيل) حڪيم. داناءُ - ڏاهو - سُڌڙ - سمجهو - فهيم - هوشيار - قابل.

"ٻڌ ندي ٻوڙن ڪي ڪي هاتِڪَ هٽ وجهن" (سهڻي - شاهه).

Gul Hayat Institute

چالاک. حريف. پهلوان - جوڌو - سُورهيه. تعجب خيز - عجيب. چور - هاڙه چور.

● هاڻُ ۽ هاڻَ: ذ. هڪ عضوي جو نالو - هٿُ - دست - يدُ.

- هاڻڙُ پاڻڙُ: صفت. بنا هٿن جي. هٿن کان سواءِ. بنا ٽيڪ جي - آڙُ پاڙُ.

- هاڻُ ڪَرَڻُ: هٿ ڪرڻ.

● هاڻِنڪُ ۽ هاڻِنڪَ: ذ. صفت. هاڻيءَ جهڙو - ٽوٽانگ. (ل). پهلوان - سُورهيه.

● هاڻِنِيُ ڏَهَرُ: اسم خاص. تعلقي منيءَ ۾ هڪ ڏَهَرُ جو نالو.

● هاڻِنِيُ لَڪُ: اسم خاص. تعلقي مٺيءَ ۾ حد بنديءَ لاءِ ڪوڙيل نشان.

● هاڻِيُ ۽ هاڻِيُ: ذ. (پرا. هاڻِيوَ. سن. هاڻِيڪ. هَسْتِي. هَسْتَن = هاڻِي) جانور جو هڪ قسم - فِيل - هيل - هستي - گَجُ - گِينُوَرُ - ڪُنجَلُ - ڪُنجَرُ - ڪُنچنُ. (ث. هاڻِنُ. هاڻِيِي ۽ هاڻِيِيُون). شطرنج راند ۾ هڪ ساريءَ جو نالو. شڪارپور شهر ۾ هڪ (قديم) دَر جو نالو. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

- هاڻِياڙِيُ ۽ هاڻِياڙِيُونُ: ث. هاڻيءَ جي مادي - هاڻُ - هاڻِي.

- هاڻِيُ پَڪُ ۽ هاڻِيُ پَڪَ: ذ. هاڻيءَ کي ٽيندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم - هاڻي پڪو - فليپائو.

- هاڻِيُ ڏَنڊُ ۽ هاڻِيُ ڏَنڊَ: ذ. هاڻيءَ جي وات وارو ظاهري ڏند (جنهن مان عاج جو سامان ٺهي).

- هاڻِيءَ کي هِندوستانُ ڏِيڪارَڻُ: ظالم کي ظلم ڪرڻ جو موقعو ڏيڻ.

● هاڻِيُ پوٽا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هاڻِيُ چَڪَ: ث. پاڇيءَ جو هڪ قسم.

● هاڻِهلوُ ۽ هاڻِهلا: ذ. صفت. هٿ وارو - هٿ جو - بازاري. بازاري (مال). هٽڪو (مال). هالُو چالُو. خراب عادتن وارو - بي لڇڻو. (ڪ).

● هاڻَ ۽ هاڻُونُ (ت): ث. هوڏَ - ضد - بحث - هٿُ.

- هاڻُ بَڏَڻُ: ضد ڪرڻ - بحث ڪرڻ - هوڏ ڪرڻ. دشمني ڪرڻ.

- هاڻُ ڪَرَڻُ: هاڻَ بَڏَڻُ.

- هاڻُ گاڻَ ڪَرَڻُ: برباد ڪرڻ - ضايع ڪرڻ. وڃائڻ. ناس ڪرڻ. فضول خرچي.

● هاڻِيُ ۽ هاڻِيُون: ث. (سن. اَسْتِ. پرا. آڻِي) بدني بناوٽ - قد ڪٺ - ڏيل - جسم - بدني بيهڪ. همت - طاقت - سگهه. تندرستي - چڱيلائي. هندن جي مڙدي جي سڙيل لاش جا باقي بچيل هڏا ۽ خاڪ - رک.

- هاڻِيُ مِيڙَڻُ: سڙيل لاش جي خاڪ گڏ ڪرڻ.

● هاپُو ۽ هاپُ: صفت. هڙپ - هضم.

- هاپُو ڪَرَڻُ: هڙپ ڪرڻ - هضم ڪرڻ - کائي وڃڻ.

● هاجَ ۽ هاجُونُ: ث. ڪم - پورهيو - ڏندو - ڪِرت - ڪسب - پيشو - عمل.

- هاجَ خاشِيُ: ث. چڱو ڪم - نيڪ ڪم - پاڻ ڪم.

- هاجَ لاهِڻُ: ڪم لاهڻ - ضرورت پوري ڪرڻ. ڪاڪوس ڪرڻ. سزا ڏيڻ - سيڪت ڏيڻ.

- هاجَ لَهرائِڻُ: جُٽ ڪرائڻ. ڪم لهرائڻ. "اول ڪُٽائي پاڻ پوءِ لاهرائي هاج همراه جي".

● هاجاڻا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هاجِتَ ۽ هاجَتُونُ: ث. ڪم - ڪار - عمل - هاج. پڇت - پڇندي - پڇ.

- هاجَتَ لاهِڻُ: ڪم لاهڻ - پائخاني جو خيال لاهڻ.

- هاجَتَ هُجَڻُ: پُڇت هجڻ - پڇ هجڻ.

● هاجِرُ: ذ. صفت. (ع. هَجَرَ) هجرت ڪرڻ وارو - لڏيندڙ. مڪي شريف ۽ مدينه منوره ڏي حضور جن جي معيّت ۾ لڏي ويندڙ عرب - مهاجر. (ذ). گيت جو هڪ قسم. (ڏ).

● هاجِرانُ: اسم خاص. (ع. هاجره) عورتن جو هڪ نالو.

● هاجِيُ: ذ. صفت. (ع. هَجّوَ) هَجوَ ڪندڙ - گلا ڪندڙ. ٽوڪ زن.

Gul Hayat Institute

● هاجارو ۾ هاجارا (ت)؛ ذ. تمام گهٽو ڪر. خفو - ڪاهارو - ڪاسارو - مغز خوري.

● هاجَ ۾ هاجُونَ: ث. (سن. هانَ = نقصان) ٽوٽو - نقصان - ڇيهو - گهاتو - هاجو - زيان - هرج - هرجو. مصيبت - آفت. آپدا - تڪليف. ظلم - ڏاڍ - ڏاڍائي - جبر - قهر - ناحق - وڌل.

"قضا آلدي ڪوت ۾ هٽي هاج حمير"
(نواب جان علي).

چُر - حرڪت. زخم - قتَ.

= هاجُو ۾ هاجُو: ذ. صفت. نقصان پهچائيندڙ. زخم رسائيندڙ - قتَ ڪندڙ - لڇو - حرڪتي.

● هاجُو ۾ هاجا؛ ظلم - ڏاڍ.

= هاجا ڪرَنَ؛ ظلم ڪرڻ - ڏاڍ ڪرڻ. وَڙِلُ و هائڻ.

= هاجِيُ ۾ هاجِيُونَ: ث. نقصان - ڇيهو. تڪليف - ايذاءُ - اهنج. هاج.

= هاجِي هَٽِيا: ذ. صفت. ظلم هيٺ آيل - مظلوم.

● هادِي ۾ هادِيُ؛ ذ. صفت. هدايت ڪندڙ. رهبر. اڳواڻ - پيشوا - منهندار. مرشد. رستو ڏيکاريندڙ - سونهون. امام. (ذ). هار جي چوڌاري ليڪو. (ت).

● هاڏارِيُ: اسم خاص. تر ۾ هڪ پٽ جو نالو.

● هاڏرُ ۾ هاڏرَ (ت)؛ ذ. چوپائي مال جو جاري ڪائڻ لاءِ ٽڪر يا سرن جو ٺهيل حوض - آڏورو. (ت) - ڪونڊرُ - ڪُونار - آهرُو.

● هاڏو ۾ هاڏا (ت): ذ. ڪهيءَ جو هڪ قسم - ڪانءُ - ڪانگ - هڏو - ڪيانٽو. (ث. هاڏِي ۾ هاڏِيُونَ).

● هاڏُو: اسم خاص. تعلقي ڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هاڏِيُرُو: اسم خاص. تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هاڏِيرِيُ آڪيراڙ (ت)؛ ذ. گاهه جو هڪ قسم.

● هاڏِيئُو ۾ هاڏِيئَا (ت)؛ ذ. ڪانءُ - هاڏو. (ت). ڪانءُ جو ٻچو - آلُ.

● هارَ ۾ هارَ: ذ. (سن. ف) ڪهه جو هڪ قسم - ڪچيءَ ۾ ٻائڻ جو ڪٺهه - ڪنڊو - مسالا - مالها. ڪنديءِ - ڪنڊي. سون، چاندي يا موتين جاڻ ٺهيل هارُ.

= هارُ سِينڱارُ ۾ هارَ سِينڱارَ؛ ذ. بدن جي ناهه ٽوهه - جنسار - سينگار - ڦٽي ڦوڪارو. ڪهن ۽ ڪپڙن وغيره پائڻ جي حالت. ڪٻهه ڪڍو. دوا طور ڪم ايندڙ پسارڪي وڪر جو هڪ قسم.

● هاراڙُو ۾ هاراڙا: ذ. ڪهيءَ جو هڪ قسم.

● هارِ تو ۾ هارِ تا (ت)؛ ذ. نقصان - ٽوٽو - هرجو - ڇيهو - هاجو.

● هارپَ: ث. هاريءَ جو ڪم - هارپو. ڪيتي - هوڪ.

= هارِ پائِيُ ۾ هارِ پائِيُونُ؛ ث. هارپ - هارپو.

= هارِ پَٽُ: ذ. هارپ - هارپو.

= هارِ پُو ۾ هارِ پا؛ ذ. هارپ - ڪڙمت. آهاڙي - ڪيتي. هاريءَ کي ملهه آجورو - هاريءَ جو حصو.

● هارَ پانُ ۾ هارَ پانَ: ذ. ڪبوتر جنهن کي ڪچيءَ ۾ چلو ٻيل هجي.

● هارِ جُ؛ ذ. صفت. (ع). هٿرجي وارو - نقصانڪار.

● هارَ دَيُ: ذ. لُبِ لُبابُ - روح - تتَ. مقصد - مطلب - ارٿ.

● هارَنُ: مصدر. (سن. هار) ٻڌڻ شيءِ، جهڙوڪ پاڻي ۽ تيل وغيره هيٺ ڪهرائڻ - وهائڻ. اوتڻ. وجائڻ - زيان ڪرڻ. راند ۾ شڪست کائڻ - هارائڻ. (هاريو - هارينده - هاريل).

= هارَ ۾ هارُونُ: ث. شهه - شڪست - پاڄ - مات. هارڻ جي حالت - وِيُتَ - اوتَ. زيان. نقصان - ڇيهو.

= هارائِنُ؛ مصدر. شهه ڪائڻ - شڪست کائڻ - مات ٽيڻ - جيتجڻ.

= هارِ جَنُ: مصدر. هارجي وڃڻ - اوتجڻ - پلتجڻ. آٽلڻ - گهٽجڻ - ٿورو ٽيڻ. شڪست کائڻ. (منهن جو پهنو) لهي وڃڻ. شرمسارڻيڻ. هي همٽ ٽيڻ.

= هارَ جُوارِيُ: ذ. صفت. هارائيندڙ جواري - هارائيل جواري. نياڳو جواري.

= هارَ جِيتَ: ث. هارَ ڪَتَ - فتح شڪست.

Gul Hayat Institute

ـ هارَجِيءُ وَجَنُ: بيـساريءَ ۾ گهري وڃڻ. نِست ۽ نبل ٿيڻ - ڪمزور ٿيڻ. شرمسار ٿيڻ - ڦڪو ٿيڻ.

ـ هارَوِيٹَ: ث. اوت هوتَ - لاهه پاهه - هارويرِ.

ـ هارَوِيٹَ ڪَرڻُ: پاڻيءَ جي اچائي لاهه پاهه ڪرڻ - پاڻي هارڻ. هارويرِ ڪرڻ.

ـ هارَوِيرُ: ث. هارويٹ.

ـ هارَڻُ هُورَڻُ: هارويٹ ڪرڻ. اچايو وڃائڻ.

ـ هارِئو ۽ هارَئا (ل): ذ. صفت. هارايل - هاريل.

ـ هارِيءُ ۽ هارِيُونُ: ث. هارڪاڏل - هارايل - هارت. بي عقل - پوري - موڪي.

"پرهه ڦٽي پريات، هاريون هٽئن هٽڙا."
(خانزئي - مسئي)

ـ هارِيو ۽ هارِيا: ذ. صفت. هارڪاڏل - جيتيل - مغلوب. بيوقوف - نادان - مورک.

ـ هارِيو ويرُ يو پَلهي پَوُنُ: ٽيل خرچ يا نقصان جو موڙي ملڻ.

● هارمونيم: ذ. (انگ). ساز جو هڪ قسم - باجو.

● هارَوارو: اسم خاص. هارڻ ڏئي جي اوپر طرف هڪ لڪ جو نالو.

● هارُوتُ: اسم خاص. (ع). هڪ فرشتي جو نالو (جنهن لاءِ ڪٿا آهي تہ زهره جو عاشق آهي ۽ زهره کي اسم اعظم بتائڻ ۽ پين گناهن جي عيوض چاهه بابل ۾ اونڌو لٽڪايو ويو آهي).

● هارُولا (ث): ذ. چيٽي جي گول ڦيڻڙين وارو هار (جو هوليءَ جي ڏينهن رسم طور هندو عورتون پنهنجي پائرن تان گهورينديون آهن).

● هارُونُ: اسم خاص. (ع). هڪ نبيءَ جو نالو (جو حضرت موسيٰ عليہ السلام جو وڏو پاءُ هو).

● هارُونُ الرَشيدُ: اسم خاص. (ع). بغداد جي هڪ نامور عباسي خليفي جو نالو.

● هارُوئيءُ: اسم خاص. بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو.

● هارِ هارو ۽ هارِ هارا (ت): ذ. صفت. ڏنگو - چبو. (ث. هَارِ هارِي ۽ هَارِ هَارِيُونُ).

● هارِيُ ۽ هارِيءُ: ذ. صفت. (سن. هَل = هَرُ). هَر وارو - هر ڪا هيندڙ - گيڙيندڙ. پوک ڪندڙ. ڪاشتڪار - ڪُڙمي. رانڌ ۾ مڪيہ ۽ ڪاوڙن مان هڪ اڳواڻ. (ذ). پلن جو جوڙو (هڪ بلو ڪيرو، پيو آنيارو). ڪُندي يا چلهه ڪي ميڙيءَ جو ڏنل ليپو. راڳو. اوڏ جو پت وجهڻ وقت ڳنيل هڪڙو دؤر. (حرف ندا). زالن جو هڪ پئي ڪي سڏ ڪرڻ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ - اڙي! ڀوري!

ـ هارِيُ ڏيڻ: اوڏ ڪي ڳنيل پت جي هڪڙي دؤر مٽان پيو دؤر ڏيڻ. (ن - ب).

ـ هارِڪو ۽ هَارِڪا: ذ. صفت. هاري جو - هاري وارو.

ـ هارِيُ ڪيڻ (ت): لانڊيءَ جي چت تي ڪٽڪ وجهڻ.

ـ هارِيُ وِجهڻُ (ت): هاري ڪيڻ.

● هاڙ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هاڙُ ۽ هاڙَ: ذ. صفت. هوشيار - پر. وڏو (چور) - ڪاڪو - اٽاهه - آڙاهُ. (ل). (ذ) گرميءَ جي موسم - آرهڙ - اونهارو.

ـ هاڙَبُ ۽ هاڙَبَ: ذ. گذريل سال واري چٽيل ٻج مان زمين ۾ جمڻ ميل تيلا. (ن - ب).

ـ هاڙِبُو ۽ هاڙِبا (ت): ذ. ٻاڻ مراد و چاول سلو - خود رو ٻوٽو. بدڪاريءَ مان پيدا ٿيل هار - ولد الزنا - حرامي.

ـ هاڙِبُو ٽانگو (ت): خود رو ٻوٽو.

ـ هاڙِبِيُ (ت): ث. مٽرن جو هڪ قسم. ڪچي جي اصطلاح ۾ خود رو چاول مٽر.

● هاڙو: اسم خاص. لس بيلي جي اولهه طرف جبلن جي هڪ قطار جو نالو.

"وهُڻ مَ مُنڊ پنيور ۾ هاڙي هڏ مَ هَل."
(آهري - شاهه)

● هاڙَهَ ۽ هَاڙَهُونُ (ت): ث. سٽ - چبڻ - چبي - چڪ. پيڙو - آڪيڙو.

Gul Hayat Institute

ـ هاڙهه پيڇ ڪرڻ (ت): راند لاءِ تيار ٿيڻ. راندیگر چونڊڻ.

ـ هاڙهه جهلڻ (ت): ست جهلڻ ـ زور جهلڻ ـ دٻ جهلڻ.

ـ هاڙهه ٿيڻ نه جهلڻ: ست ٿي نه جهلڻ. مقابلو ٿي نه ڪرڻ.

● هاڙهه ۽ هاڙهه: ذ. موسم جو نالو ـ گرميءَ جي موسم ـ اونهارو ـ آڙهه. (ذ. صفت). وڏو چور ـ ڪانڪو ـ آڙاهه.

● هاڙهو: اسم خاص. لس ٻيلي جي اولهه طرف جبل جي هڪ قطار جو نالو ـ هاڙو. تعلقي لنگر پارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو. (صفت). ڳرو چور ـ ڪانڪو ـ هاڙهه.

ـ هاڙهه ٿيڻ: هم صلاح ٿيڻ ـ هڪ صلاح ٿيڻ.

ـ هاڙهه هٿ (ت): ظرف. يڪدم ـ اوچتو ـ ازغيبي ـ آمالڪ.

ـ هاڙهو ٿيڻ: وڏو چور ٿيڻ ـ آڙاهه چور ٿيڻ.

ـ هاڙهو حب: صفت. ويران ـ سڃو ـ غيرآباد. (ذ) رڻ ـ رڻ پٽ ـ بيابان.

ـ هاڙهي ۽ هاڙهي: ذ. صفت. راند ۾ مڪيه ماٺو ـ هاري ـ ڏوڙي ـ اڳواڻ.

ـ هاڙهي پيڇي: ذ. صفت. هڪٻئي جي برابر ـ مٽ سٽ.

● هاڙهياري ۽ هاڙهياريون (ت): ث. ٿاڻ مينهن يا ڪڻون.

● هاڙهيالو ۽ هاڙهيالا (ت): ذ. پوکن ۾ زوريءَ ٿهي پوندڙ جانور ـ پوک پيلندڙ جانور ـ رولو جانور. (ث. هاڙهيالي ۽ هاڙهيالين).

● هاڙي ۽ هاڙيون (ڪ): ث. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم ـ آڙي.

● هاسٽيل ۽ هاسٽيلون: ث. (انگ). اسڪول جي پرديسي شاگردن جي رهائش گاهه.

● هاسڙ (ث): ث. ڪيل ـ ٺوڪ ـ ٺٺول ـ مسخري.

ـ هاسڙ پوڻ: ڪيل پوڻ ـ خنده ٿيڻ ـ گيلاٽيڻ.

● هاسيڪار: ظرف. بي سبب ـ ڇاٽي واٽي ـ هرو پرو ـ خواه مخواه. ارادي سان.

● هاسيڪاري: ظرف. صفت. ٻڌا سبب جي. ارادتاً.

● هاسو (ث): ذ. ڪيل ـ مسخري ـ چرچو ـ مذاق ـ ٺٺول. گوڙ ـ فساد. شور ـ ڏمچر.

"پر ڀانڪو ڪريو ٻاڙي، آن هاسي ۾ هيکر" (حفيظ).

(ث. هاسيي ۽ هاسيون).

● هاسهي سر: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هاسيڪار: ظرف. هاسيڪار. ڇاٽي واٽي. ڄاڻ‌ارادو. خاص ڪري. ارادتاً.

● هاشا ٻاشا (ڪ): ث. دم دلاسو. آٽت ـ دلداري ـ اچي مچي. همت افزائي.

ـ هاشا ٻاشا ڪرڻ: دم دلاسو ڏيڻ. دلداري ڏيڻ. همت افزائيءَ لاءِ همٿائڻ.

● هاشماڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هاش هاش (ت): ث. تمام ڪوشش. سعيو ـ جلدائي ـ تڪڙ ـ آڇرائي.

ـ هاش هاش ڪرڻ: آڇرائي ڪرڻ. تڪڙ ڪرڻ ـ جلدائي ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ.

● هاضمو ۽ هاضما: ذ. (ع. هاضمه > هَضْمَ). کاڌي جو پيٽ ۾ پوريءَ طرح گهري وڃڻ جي حالت ـ گهارو (کاڌي جو) ـ تحليل.

● هاڪ ۽ هاڪون (ت): ث. لاف ـ ٻڙاڪ ـ ڍاڙ. يخي ـ جهڪي.

● هاڪ: ظرف. سدائين ـ سدا ـ هميشه. زور سان ـ تکو ـ چوهو.

"هاڪ وهندو هاڪڙو ... الخ"

(ماموئي).

● هاڪ ۽ هاڪون: ث. ناموس ـ ساراهه ـ تعريف ـ ٿنا ـ نالو. ڏاکو ـ دٻدٻو. هُل ـ آواز.

"حُسن تنهنجي جون هاڪون ... الخ"

(عرس).

ـ هاڪار ۽ هاڪارون: ث. هاڪ.

Gul Hayat Institute

= هاڪارو ۽ هاڪارا: ذ. صفت. هاڪ وارو- نالي وارو- نامياروـ ڏاڪي وارو.
= هاڪاريو ۽ هاڪاريا: ذ. صفت. هاڪارو.
= هاڪ هڻڻ (هڻي هاڪو): جرأت ڪرڻ.
● هاڪارڻ: مصدر. پيڙيءَ کي ڏکي هلائڻ- پيڙي ڪاهڻ. ڀڳهه ڪولڻ- لنگر چوڙڻ. وڙهڻ لاءِ سڏڻ- هوڪارڻ- ڏوڪارڻ (ت). ڀڪارڻ- للڪارڻ- ڏوڪڻ - ڏوڪي وڃڻ. قبول ڪرڻ - هائوڪار ڪرڻ. (هاڪاريو- هاڪاريندو- هاڪاريل).
● هاڪٽ: ث. پليءَ جي گهور- خوفائتي لڳاهه.
● هاڪڙ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هاڪڙو: اسم خاص. قديم سنڌو درياءَ جي هڪ شاخ جو نالو.
● هاڪو ۽ هاڪا (ت): هڪڙ جو آواز- هوڪريو- هوڪرو. شڪار جي اصطلاح ۾ جهنگ ۾ لڪل جانورن کي ٻاهر ڪڍڻ لاءِ گهٽن ڇڻن جو ڪڍجي ڪيل آواز- شڪار تي آواز ڪرڻ لاءِ گهٽن ماڻهن جو هجوم.
= هاڪو ڪرڻ: شڪار لاءِ جهنگ مان تترن کي آڌارڻ لاءِ هوڪرو ڪرڻ.
● هاڪو ڏاڪو ۽ هاڪا ڏاڪا (ث): ذ. ڇمائي ويهڻ واري حالت- ڏرنو- ڏرڻو.
● هامڙگام: ذ. (ف. هنگامن جو بگڙيل). هڙ- گوڙ- گهمسان- شور- هنگامو. فساد- جهڳڙو- جهيڙو. مجموعو- انبوه- هجوم- ميڙ.
= هاڪامو ۽ هاڪاما: ذ. هاڪاڙ- هنگامو.
= هاڪامو ڪرڻ: هنگامو ڪرڻ.
● هاڪم (ت): ذ. جهڙ- ميڙ- آڪڙ.
● هاڪ ۽ هاڪ (ت): ذ. گوڙ- گهمسان- هنگامو. جهيڙو- جهڳڙو- فساد- بکيڙو.
● هاڪامو ۽ هاڪاما (ت): ذ. هنگامو.
= هاڪامو ٿيڻ: هنگامو ٿيڻ.
● هالا: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ تعلقي ۽ شهر جو نالو. (هالا پراڻا ۽ هالا نوان). هڪ ذات جو نالو. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو. ٻلوچستان ۾ هڪ جبل جو نالو.
● هالاتي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالا پراڻا: اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالار: اسم خاص. سنڌ جي الهندي طرف واري جبلن جي قطار جو نالو (جنهن ۾ مکيه ڏي جبل اچي وڃن ٿا، ڪرو جبل، ڪيرٿر جبل ۽ پب جبل).
● هالارو ۽ هالارا (ڪ): ذ. مينهن جو وسڪارو- ڏهڪارو (ڪ). (اسم خاص). تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالاري: صفت. هالا جو- هالن وارو. هالا جو رڳيل (ڪپڙو) - سٽي رنگ وارو. تمام هڪي رنگ وارو (جو ڪپڙو ڦاٽي وڃي ٻئي رنگ ۾ ڦٽي، اڳئين وقت ۾ فقط هالا جو رڳيل ڪپڙو اهڙي هڪي رنگ وارو هوندو هو).
● هالا ڪنڊي: اسم خاص. هالا شهر جو قديم نالو (قريبا ۱۱ صديءَ هجريءَ جو).
● هالان: اسم خاص. تعلقي ڏني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالاڻو ۽ هالا ڻا (ڪ): ذ. (سن. هَل= هلڻ). هلڻ جي حالت. چالاڻو- لاڏاڻو- مرڻو- مرتيو.
= هالا ڏيڻ ۾ هُجَڻ: سڪرات ۾ هجڻ. پوين پساهن ۾ هجڻ.
● هالاڻي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر ڪراچي، حيدرآباد ۽ سکر ۾). تعلقي ڪنڊيارو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالا وَلهَرَ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالِڪي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالِڪي (نَنڍي وڏي): اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هالو ۽ هالا: ذ. (ع). چند جي چوڌاري گول چڪر- پيڙ- منڊل- دائرو. ڏاند جو هڪ قسم- هڪ سڱ مٽي ۽ هڪ سڱ هيٺ وارو ڏاند-

Gul Hayat Institute

اڳيان وريل سگڻ وارو ڏاند. (ت). داغ - چٽو - ڏهو. (صفت). بدتر - خراب - بڇڙو. (ت). چندو - نياڳو - لدورو. (ت). ابي چپو. (ت).

= هالو: بي همت، ڪنهن ڪم تي وڃڻ بعد نا اميد ٿي موٽي اچڻ وارو (شڪارپور ۾ مروج آهي).

= هالوُ مَنُهنَ تِيئَ: داغدار منهن ٿيڻ. ڪارو منهن ٿيڻ. بڇڙو ٿيڻ. بدتر ٿيڻ.

● هالُو ۽ هالُو: ذ. صفت. هلندڙ - چالُو - رائج - مروّج.

= هالُو چالُو: صفت. جهڙو تهڙو - رواجي - معمولي. رواج ۾ آيل - هلندڙ. سستو - سادو.

● هالُورو ۽ هالُورا: ذ. صفت. لوڏي وارو - لُڏندڙ - جهالُورو. (ذ). جهلڪو - چمڪاٽ.

● هالِيُ ۽ هالِيُون (ڪ): ث. صفت. مينهن جو هڪ قسم - آها مينهن، جنهن جو هڪ سگ مٽي ۾ ٻيو هيٺ هجي - لڙيل سگڻ واري مينهن - ڏهِي.

● هالِپوتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي حيدرآباد ۾ تعلقي فيض گنج ۾ ڪن ديهن جا نالا.

● هالِپوتاڻيُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هالِپوٽيُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي ۾ تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هالِپوچوُ: اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هالِيسُو ۽ هالِيسا: ذ. وَنجهه - اولو.

● هالِيوُ: ذ. گاهه جو هڪ قسم. پسارڪي وڪر جو هڪ قسم - اسفرج - مارچوبهه.

● هامَ ۽ هامُونُ: ث. (سن. آم = هائو) هائوڪار - اقرار - قبوليت. دَمُ - دعويٰ. ڀاڙ - ٻڌاڪ - لافَ.

" هڻين لائي هامَ...الخ"

(معذوري - شاهه).

= هامَ پَرَنُ: هائوڪار ڪرڻ - اقرار ڪرڻ. قبول ڪرڻ. ذمو ڪڍڻ. ٻڌاڪ هڻڻ.

= هامَ هڻَنُ: هام پرڻ.

● هامانُ: اسم خاص. (ع). فرعون جي هڪ وزير جو نالو.

● هامِدِيُ (ت): صفت. بنا سبب - هروپرو - خواهمخواه - بي ڏوهي - بي گناهه.

● هانُ: ظرف. آهيان جو مخفف. (ت). هائو. برابر - ائين - ٺيڪ. سوال ڪرڻ جو لفظ - چا! - ڪُجا!. (ذ). هِنيُون - دل - جگر - مَنُ.

= هانُ ڪار: ث. هاڪار - هائوڪار - قبوليت.

= هانُ ۾ هانُ مِلائِنُ: ڪُوڙي سچي ڳالهه جي تصديق ڪرڻ. ٻڌي جي چوڻ موجب چوڻ. خوشامد ڪرڻ. سمجهي سوچي جواب نه ڏيڻ. مٺاچرو چوڻ. ڪنهن ڳالهه تي اتفاق ڪرڻ.

= هانُ هُونُ ڪَرَنُ: هامِ نه ڪرڻ - اقرار، انڪار ڪرڻ - هيڏانهن هوڏانهن ڪرڻ - نٽائڻ - ڪوٽنات ڪرڻ.

● هانُبارو ۽ هانُبارا: ذ. تڪڙو تڪڙو ساهه ڪڍڻ جي حالت - سهڪ - سهڪي. سهڪڻ جو آواز. هانڀارو.

= هانُبارو هڻَنُ: تڪڙو تڪڙو ساهه ڪڍڻ - هانڀارو هڻڻ.

● هانُڀارو ۽ هانُڀارا: ذ. هانُبارو.

● هانُڀِيُ: اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ تعلقي ڪُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هانُڀِيُ (ت): ث. شادي يا ڪنهن مجلس ۾ غير حاضر دعوتيءَ جي گهر موڪليل کاڌو.

● هانُڇوُ ۽ هانُڇا: ذ. هاڇو.

● هانُڊاڻو ۽ هانُڊاڻا: ذ. صفت. ٻَدُ - ڪِنو - گندو - غليظ - خراب - بڇڙو. شريسر - بدمعاش. لُچو - حرڪتي.

● هانُڊِيُ (ت): ث. ڏڪڻ ۾ اولهه جي ڪُنڊ واري هوا (جا برسات جي اچڻ جو پيش خيمو آهي). "واءُ لڳي هانڊي، تون پُتو ڪَيون ڪاڊي".

● هانُڊاهُو ۽ هانُڊاها (ت): ذ. هائي - ڏيل.

● هانُڊو ۽ هانُڊا (ت): ذ. راڳ جي محل - راڳ رنگ - گاني بجاني جي محفل. سازسرود جي مجلس.

Gul Hayat Institute

● هانڊيو ۽ هانڊيا (ک): ذ. آٽ - ڪٿرهو - توڙو.

● هانڊيَ ۽ هانڊيون (ڇ): ث. مادي آٽ - آنٽ.

- هانڊيا ۽ هانڊيائون: ث. آنڊ - هانڊي.

● هانڊيءِ (ک): ذ. صفت. پنهنجو ڏئ ڇڏي ويندڙ (ڪرو) - رولو ڪرو.

● هانڪٽ (ث): مصدر. آواز ڪرڻ - گوڙ ڪرڻ - شور ڪرڻ. ٽڪا ٽوڪي ڪرڻ. ڪٽَ ڪائٽ. (هانڪيو - هانڪيندو - هانڪيل).

- هانڪَ ۽ هانڪون: ث. ڪن ڪائڻ وارو آواز - هَل - شور - گوڙ. ڏمچر - ڏماڪڙو - ٻائيتالاه

● هانءُ مشڪا ۽ هانءُ مشڪائون: ث. ميلاپ - گڏجاڻي - ملاقات. آدرپاءَ - ڪينڪر بازي - خوش خيروعافيت. سهائتا - واهر - مدد - هٿ هٽ.

● هانوُ ۽ هانوَ: ذ. هنيو - دل - قلب - جگر - ڪليجو - من - هيانءَ.

● هانهُرَ ۽ هانهُرُون (ل): گهوڙي جي هڪار. "هانهُرَ ڪندو هل تہ گجايو گرن ڪي." (شاهہ)

● هانءُ ۽ هانءَ ذ. هنيون - دل - هانوُ. جگر - قلب - ڪليجو.

- هانءُ تي تور ٿيڻ (ت): ذ. صفت. ساڙ اچڻ - حسد ٿيڻ. دل تي طوق ٿيڻ - دل تي هار ٿيڻ. نہ وٺڻ (ڪا ڳالهہ) - پسند نہ اچڻ.

- هانءُ تي ڪُڇا جَمَنءُ (ت): ڪم عقل ٿيڻ. بلڪل خراب ٿيڻ.

- هانءُ ٺارَڻ: دل جي مراد حاصل ڪرڻ - دل جي ٻاهہ مارڻ - بدلو وٺڻ - ويرَ پاڻ - هيانءَ ٺڏو ڪرڻ.

- هانءُ جٻَنءُ (ت): اندر نرڻ - خوش ٿيڻ. دل وٺڻ - دلجوئي ڪرڻ - همدردي ڪرڻ. راضي ٿيڻ - سرهو ٿيڻ.

- هانءُ ساڙڻ: ساڙ ڏيارَڻ. خار ڏيارڻ (ڪنهن ٻالهہ تي). خراب هلت ڪرڻ.

- هانءُ ڪَچو ٿيڻ: دل خراب ٿيڻ - آلتي اچڻ جو خيال ٿيڻ - قيءِ اچڻ. نہ وٺڻ. پسند نہ اچڻ.

- هانءَ ڪي قُربَ جو ڪَڙو هٽڻ: عشق ۾ پنهنجي جان مضبوط رکڻ. الٰهي محبت دل ۾ ڏارڻ.

- هانءُ لاهڻ: دل لاهڻ - همت چڏڻ. ڏک ٿيڻ. ارمان ٿيڻ. ڪُٽي ٿيڻ - فکر ٿيڻ.

- هانٽِي: ث. دل - هينئون - هانءَ - هنيون - قلب.

● هانِيءِ: (سن. هان = نقصان) نقصان - ڇيهو - ٽوٽ - ٽوٽو - زيان - تاوان - هٿرجو - هَرج.

● هانِ ۽ هاڻون: ث. زخم - ڦٽ - چيرُ - وَڍ. نقصان - ڇيهو - ٽوٽ. (ظرف). هاڻي - هن وقت.

● هاڻو ۽ هاڻا: صفت. وارو - جو - سان پريل - لڳل. جيئن "مڃي هاڻو ڪَپ هاڻو ڪند هاڻو." ڏاڙيوال - ڦورُو - لٽيرو.

● هاڻو: آلو - ٻَسيل. ڦر - لُٽ - ڏاڙو. چور - ڦورو - مال هٽڻ وارو.

● هاڻوڪو ۽ هاڻوڪا: ذ. صفت. هن وقت وارو - هن زماني جو - تازو - نئون. هن وقت جو - موجوده وقت وارو - موجوده - هينئر جو.

- هاڻي: ظرف. هن وقت - هينئر - جلدي - تازو.

- هاڻي جو: هن وقت جو - هاڻوڪو - تازو.

"ڏسي نيرا لشان ان جي ڳلن تي مون پچيو هڪدم
اِهي آهن ڪڏهن جا چئي ڏنائين يار هاڻي جا."
(دائم)

● هاڻو ماڻو ٿيڻ (ل): هرڻ مرڻ - رلي ملي وڃڻ - واقف ٿيڻ - ڪهائل مائل ٿيڻ - ڪَهرو ٿيڻ.

● هاڻون ۽ هاڻان: ذ. صفت. (سن. هاتڪ). هاجو مڃائيندڙ - هتياچاري. ظالم - قهار - ظلمي - ستمگر. ڦورو - چور - ڏاڙيل - ڊاڪو - هاڙ.

- هاوَرِجَڻ: مصدر. شهوت دار - ڪامي ٿيڻ. (هاورِ يو - هاورِ ٻو - هاورِيل).

● هاوَڑِ ۽ هاوَڑَ: ث. ٻوءِ - ٻاس - ڇَٽ - ڇَپ - هَبَ. اثر - گرمي - ٽوڙ - سيڪ - تاوڙي - تاٻڙ.

- هاوَڑِ اچڻ (ت): ٻوءِ اچڻ - هب اچڻ. اثر لڳڻ - سيڪ اچڻ - ٽوڙ اچڻ - ڪاوڙ لڳڻ - طيش اچڻ.

- هاوَڑِ مارَڻ (ت): ٽَوَ مارڻ. ٻوءِ مارڻ. اثر مارڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هاوڙ ۾ اچڻ (ت) : گرميءَ ۾ اچڻ ـ تؤ ۾ اچڻ ـ جوش ۾ پرجي وڃڻ. منهن ۾ اچي وڃڻ. ڪاوڙ وقت سامهون اچي وڃڻ.

● هاوَنُ : (ف). آڪري ـ ڪٽڻ ـ ڪوندو ـ هٿام ـ آڪرو.

ـ هاوَنُ دَسْتَهُ : ذ. (ف). آڪري ڏنڊو ـ آڪري مُٺي ـ هٿام دَستو. آڪرو مُهيلڙو.

● هاوانوُ ≈ هاوانا : ذ. اسم. (سن. هُوانُ = هُلُ) هَوانو ـ هُلُ ـ بغاغو ـ آفواهه ـ شڪي خبر ـ هاواٽو ـ ڪوڙي خبر چار. انجام ـ وعدو ـ وچن ـ ڪَنُ ـ تِٽُ.

ـ هاواٽوُ ≈ هاواٽا : ذ. (سن. هَوان) هوانو ـ هاوانو. مقرر ڪيل وقت ـ وعدو ـ ڪَٽ ـ انجام ـ ڏس ـ تٽ. افواهه. ڊڄ ـ ڊپ. (ن ـ ب).

● هاوِيُ : اسم. (ع. هاوِيَهْ) دوزخ جو آخري ستون طبقو ـ پاتال ـ نرڪ ـ نَرَڪُ ـ تحت‌الثرا ـ جهنم. باهه ـ چيرو ـ آگ. ڪنيارن جو ٽانون پچائڻ جو ڪورو ـ آوي ـ نهائين.

ـ هاوِيُ ۾ هَجڻُ : حسد جي باهه ۾ سڙڻ. مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ. چڪ چڪان ۾ اچڻ ـ مشڪلن ۾ قاسڻ. بدنام ٿيڻ ـ خوار ٿيڻ. خراب ٿيڻ. ذليل ٿيڻ.

● هاها : ظرف. هائوهائو ـ برابر ـ ائين ائين ـ ٺيڪ ـ بجا ـ دُرست ـ صحيح ـ واجب. منظور ـ قبول. واهه واهه ـ آفرين ـ مرحبا ـ جَسُ. ڏاڍي سان ڪِلَ جو آواز ـ تَهِڪُ.

"هـ زار بـن هَٽ ڪنيو هٿي هٿي،
وڃن پيا هـو لـه ڪن هـا هـا"

(ملاح).

ـ هاها پاجا ڪَرَڻُ (ت) : سمجهائڻ ـ هدايت ڪرڻ ـ نصيحت ڏيڻ. گوشمالي ڪرڻ ـ قدري سزا ڏيڻ ـ چينبه ڪيڏڻ. تنبيهه ڪرڻ ـ جُٽ ڪرڻ ـ تعدي ڪرڻ ـ تعزير ڏيڻ.

ـ هاهاڪارَ : رودن ـ ماتم ـ پِٽڪو ـ روج ـ راڙو ـ آهه و زاري. ٻائيتال ـ راڙو ـ افسوس ـ ڏک ـ سُوءِ.

ـ هاها ڪَرَڻُ : هائو ڪرڻ ـ حامي پرڻ. ڏڪو ڏيڻ ـ سزا ڏيڻ ـ تنبيهه ڪرڻ.

ـ هاها هُوهَڙَ : جُٽ ڦِٽ ـ چينبه ـ لعنت ملامت. دَهِمان ـ جمت. وٽ ٻَڪڙ ـ ٻَچ ـ چيڙ.

ـ هاها هُوئَڙِ ڪَرَڻُ : وٽ پڪڙ ڪرڻ ـ ٻَچ ڪرڻ ـ هٿ هٽ ڪرڻ. دَهِمان ٻَڌڻ. ڊيڄارڻ ـ ڊهائڻ. ڊڙڪا ڏيڻ. سيڪت ڏيڻ.

ـ هاهڙِ هُوهَڙِ ڪَرَڻُ : ڊهاءُ رکڻ ـ جمت ڪرڻ ـ دَهِمان ٻَڌڻ ـ واڙهه ٻَڌڻ.

ـ هاهڙِ هُوئَڙِ ڪَرَڻُ : ڊهمان ٻڌڻ ـ ڊيڄارڻ ـ ڊڙڪا ڏيڻ.

ـ هاهُو ڪَرَڻُ : پنهنجي موجودگي ظاهر ڪرڻ ـ پين کي ڊپ ڏيارڻ ـ ڊهڙ هو ڪرڻ ـ ڊهمان رکڻ ـ جَمت رکڻ.

● هاهُرَ ≈ هاهُرُونُ : ث. جتن جو آڻن کي هڪلڻ جو آواز. آڻن جي هونگار ـ هونگر.

"هاهُرَ ڪندو هَلُ تہ ڪجايون ڪرن ڪي"

(سر ڪنيات ـ شاهه).

● هاهُوتَ : صوفين جي هڪ منزل. لاهوت ڪان مٿي سلوڪ جي پنجين منزل.

● هاهُوٽاڙِ ≈ هاهُوٽاڙُونُ (ت) : ث. صفت. ڪُٽي جي پونڪ ـ پونڪاتُ ـ پونڪار.

● هاهِيارُو ≈ هاهِيارا (ت) : ذ. صفت. بداخلاق. بي لڇڻ ـ بدلڇڻ ـ بد افعالو ـ واهيات ـ بدعادت ـ ان پليو ـ ڏنگو ـ لُڇو ـ حرڪتي ـ شرير ـ بدمعاش ـ لفنگو ـ اڻٽرو.

ـ هاهِيارُو ٿِيڻُ (ت) : لُڇو ٿيڻ ـ بدعادت ٿيڻ ـ لفنگو ٿيڻ ـ ڏنگو ٿيڻ ـ اڻٽرو ٿيڻ.

● هاهِ : حرف ندا. (سن. هاءِ هاني) افسوس ـ هاءِ هاءِ ـ گهوڙا گهوڙا ـ الاڙي ـ ڏک يا افسوس ظاهر ڪرڻ جو لفظ. (سن. هاني) هاجو ـ نقصان ـ زيان ـ ٽوٽو ـ تاوان ـ هَرجو ـ چِيهو ـ هٿچا.

"هيي جا ڪَيَ هاهِ سا مهندا ايندي هُنهڙن هِ"

(سر مارئي ـ شاهه).

ـ هاهِ هِ وَجڻُ ڏَهُوءِ هِ وَجڻُ (ت) : سڀ ڪجهه وڃڻ ـ هڙَ موڙي ناس ٿي وڃڻ.

Gul Hayat Institute

= هاءِ گھوڙا مَچائِڻُ: دانهون ڪرڻ - رڙيون ڪرڻ - واڪا ڪرڻ - هاڪر ڪٽو هارڻ. فرياد ڪرڻ.

= هاءِ نه هُوءِ هُٽَڻُ (ت): سانت هڻڻ - صبر هڻڻ - خاموش هجڻ. هٽ وڌائي نه هڻڻ.

= هاءِ هاءِ: حرف ندا. افسوس - ارمان - ڏک هاءِ گھوڙا.

● هاءُ: ذ. صفت. ماڻو - لاڏ - ناز - نخرو - تال - چٽن - چاڪ - انگل.

= هاءُ ياءُ: تال تسول - ناز نخرو - لاڏ ڪوڏ - انگل آرو - ماڻو شاڻو - چاڪ چٽن. منيون ڪالهيون. دوستي.

● هائِـسُ ۽ هائِـسَ: ذ. حيرت - اچرج - عجب. افسوس - ارمان.

● هائِـڪو: اسم خاص. تعلقي آباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هائـو: ظرف. ٺيڪ - برابر - ائين - چڱو - هاءِ - بجاءِ - درست - حق - صحيح - سچ. قبول.

● هائُـو: ذ. حرف ندا. ٻارن کي ڊيڄارڻ جي لاءِ استعمال ڪيل هڪ فرضي لفظ - ٻائو.

= هائُـو جَـرڪو ۽ هائُـو جَـرڪا: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم. سپ ڪجهه ڪائي ويندڙ هڪ فرضي آفت. (صفت). لالچي - لوڀي - ڳڙڪائو - حريص - غصب ڪندڙ - هضم ڪندڙ - غاصب.

= هائُـوءِ جي وات ۾ هڻڻ: هرويلي ڊپ هيٺ رهڻ - سدائين آفت جي منهن ۾ هجڻ.

● هائُـو ڪري وڃڻ (ت): ڪائي وڃڻ - ڳڙڪائي وڃڻ.

= هائُـو هائو ڪري ڪائِـڻُ: ڏاڙهڻ - چڪ وجهڻ - وڙهڻ - جهيڙڻ - ڳڙڪائي ڇڏڻ.

= هائُـو هائُـو ڪري وڃڻ (ت): جَـمَـت رکڻ - دهاءُ رکڻ - تڙيون ڏيڻ.

● هائُـوسُ ۽ هائُـوسَ: ذ. (انگ). گھر - چاءِ - ڄڳهه - مڪان.

= هائِـي: حرف ندا. (ع). ڏک يا ڪاوڙ ڪاڻ ڪيل آواز - گھوڙا گھوڙا - هاءِ هاءِ - افسوس - غضب - واويلا - بيداد - سڃ - انديز - آنياءُ.

= هائِـي هائِـي ڪَـرڻ: دانهون ڪرڻ - رڙيون ڪرڻ - واويلا ڪرڻ - گھوڙا گھوڙا ڪرڻ. شور مچائڻ. محنت ڪرڻ.

● هائِـيُ ۽ هائِـيُـونُ: ث. (ع. هاويه). هاوي - دوزخ - جهنم - نرڪ - نَرڪ. باهه - آگ. مصيبت - تڪليف - آپدا - آفت. آونهاڙ - اوڙاهه. پڇاڙي - نڏان - خاتمو - ڇيڙو. هار سان ڪيڏڻ وقت پيار جو آواز.

= هائِـيُ دُوسُ: ث. صفت. رَڙ - دانهن - گھوڙا گھوڙا - هُـل هَـنبس - مانڊاڻو - ٻائيتال - ڏَمچر - هندوس.

= هائِـيُ دُوسُ مَـچائِـڻُ: هاءِ گھوڙا مچائڻ - آپ ڦاڙڻ - رڙيون ڪرڻ - گھر مٿي تي کڻڻ - ٻائيتال مچائي ڏيڻ - گھوڙا گھوڙا ڪرڻ.

= هائِـيُ ۽ هَـجَـنُ: مري ڪپي وڃڻ - دوزخ ۾ پوڻ. مصيبت ۾ پيسجڻ - جنجال ۾ پوڻ - آفت ۾ آڙجڻ.

● هائِـيُ ڈائِـيُ: ظرف. فقط - رڳو - چڙهو - صرف. جيڪي ٿ - موڙي سوڙي - سپ ڪجهه. رهي کهي - پڇت سڇت. هر حالت ۾ - ڪيئن ٿ ڪري - ڪهڙي ٿ طرح.

● هائِـيُ رانُـدِ: ث. راند جو هڪ قسم. ڇڙڪو - ڏماچرو.

= هائِـيُ رانُـدِ هاري ڏِـيَـنُ: راند جو ڇڙڪو هاري ڏيڻ - راند مچائڻ لاءِ گوڙ ڪرڻ - غوغاءُ مچائڻ. اجايا خرچ ڪرڻ.

● هُـبَ ۽ هُـبُـونُ (ت): ث. ٻڇڙي ٻوه - ڪڻي هوا - خراب هانس - هواڙ. هُـڪاءُ - ڏپ - ڪِـڻي چِـٽ - هُـبَ - ڏَپ. ڪِـڻي هنواڙ.

● هَـبَـيلو هَـبَـيلا (ت): ذ. چريو - پاگل - جنوني - سودائي - مست. (اسم خاص). هڪ مرد جو نالو.

● هَـبُـوبُ ۽ هَـبُـوبَ: ذ. (ع). خراب - ڇڇرو - بَد - ڪِـنو. اَڪاڻي - خوف ڏياڙ يندڙ اَڪاڻيون. ڪوڙو افواهه - بَدبدو - طوفان. تهمت - الزام - بُهِـتان.

● هَـبُـوبُ: ذ. تهمت - الزام - ڏوهه.

Gul Hayat Institute

● هَنهِير يُ: اسم خاص. تعلقي موري پر هڪ ديهه جو نالو.

● هَنهي تنهي (ت)؛ ذ. صفت. بي عزت - جهڪ - رسوائي - ذلالت - بي مانائي.

= هَنهي تنهي كَرَنُ (ت)؛ اهڙو تهڙو كرڻ - بي عزت كرڻ - جهڪ ڏيڻ - گهٽ وڌ گالهائڻ - ذليل كرڻ - بي مانو كرڻ - هاها كرڻ - كاوڙ كرڻ. تڙائڻ - هاسي كرڻ - لوڏائڻ. پريشان كرڻ - منجهائڻ.

● هُنهاڙَ ۽ هُنهاڙُونُ (ت)؛ هانس - ڏَپ - گند مان نكتل گرم هاڻ - گرم هوا. گرمي - آكِرس - آهَسَ - آهمائي. بوءِ - بدبوءِ - خراب گندي هوا - چِتَ - هُنب. (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو.

= هُنهِڙَسَ ۽ هُنهِڙَسُونُ (ت)؛ ث. آكرس - گرمي - آهس - آهمائي.

● هَنهَچَ ۽ هَنهَچُونُ؛ ث. صفت. (ف. هَوَسَ) لوپ - هَوَسَ. موهَ - لالچ - ڏَنُ ترشنا. (اسم خاص). تعلقي بدين پر هڪ ديهه جو نالو.

= هَنهِچي؛ صفت. لوپي - لالچي - ڏَنُ ترشنا ركندڙ.

● هَنهِڙات ۽ هَنهِڙانُونُ (ك)؛ ذ. كتي جو ماٹهوءِ جي لنگهڻ وقت وات ڦاڙي اوچتو آواز كرڻ. پُڙك - پُڙكار - پُڙكات - ڏاڙهه.

● هُنهِڙِ تُوُ (ت)؛ گوڙ - هكواس - فساد - شور - ڏَمچر - هَلُ - هنگامو - پائيتال - هڙدَكو.

● هُنهِڙِ دُمُو ۽ هُنهِڙِ دُما (ت)؛ گوڙ - فساد - هڙتو.

● هَنهَسُ؛ ذ. (ع. حَبْسُ = گهٽ) جيل - قيد خانو - بند يخانو - تُرمر.

● هُنهَسَ ۽ هُنهَسُونُ؛ ذ. گهٽَ - ٻُوساٽ - مُونجهه - گرمي - آهمائي - آكرس. سوڙهه سنگوڙ - گاهَتُ - ٻيهه.

● هُنهِكارَ ۽ هُنهِكارُونُ؛ ث. سرهي هانس - خوشبوءِ - هڳاءُ - سُرهاٽ - سُڳنڌ. گهڻي خوشبوءِ - وٹندڙ هوا.

= هُنهِكارُ ۽ هُنهِكارُونُ؛ ذ. خوشبوءِ جو او هارو - دل كي وٹندڙ جهوتو. سُرهاٽ - سُرهاٽ واري هوا.

= هُنهِكارِيُ ۽ هُنهِكارِيُونُ؛ ذ. صفت. خوشبوءِ دار - سُڳنڌي - هڳاءِ واري. سُرهي - سُرهاٽ واري.

● هَنهَكَنُ؛ مصدر. گالهائڻ پر اٽكڻ - منجهڻ - رنڌجڻ - گالهائڻ پر هڪ ٹيڻ - رنڌ كجڻ - هٹكڻ - اٽكاءُ ٹيڻ. ٹوري وقت لاءِ بيهڻ - لحظي لاءِ ترسڻ - ديرو ٹيڻ - آهستي ٹيڻ. گالهائڻ پر هاتائڻ - ٻت ٻت كرڻ.

= هَنهَكَ ۽ هَنهَكُونُ؛ ث. گالهائڻ پر اٽك - رنڌك - اٽكاءُ - هٹك - گالهائڻ پر گهُٽ - آڙ - مولجهه - گهبراهٽ - موكائي.

● هَنهَكُوُ ۽ هَنهَكا (ك)؛ ذ. تيكائيءَ سان گالهائڻ جو نمونو - ڏاڙهه - پُڙك - تاڙي. ڏاڏيان گالهاءُ - هَلُ - گوڙ - شور - كڙكو.

= هَنهِلاسوُ ۽ هَنهِلاسا (ت)؛ ذ. صفت. هيڇي - لالچي - گهڻو كائيندڙ - ٻيٽ چٽيو - ٻيٽو - ٻيٽوڙي - چَيُو - ٻيٽير - ٻيٽي.

= هَنهِلاسيُ ۽ هَنهِلاسِيُ (ت)؛ هيڇ كندڙ - لالچي - حريص - هيلاسو.

● هَنهِلاكوُ ۽ هَنهِلاكا (ت)؛ ذ. صفت. حرص. گوڙ - فساد - شور - ڏمچر - هنگاو.

● هَنهوُ ۽ هَنا؛ ذ. صفت. كَنهن كَنهِر يل - هَرَ كائيل - كَنهِ وَ ديل - هُنو.

● هَنهوچِيُ ۽ هَنهوچِيُونُ؛ ث. صفت. ناچ جو هڪ قسم - تاڙيون وڄائي هٿ چنڊ ڻ - نچڻ جو هڪ قسم - هنهوچي - انبوچي.

● هِتِ؛ ظرف. (سن. إت) هتي - هِن هَنڌ تي - هن جڳهه - هن هَنڌ - هِتڙي - هِن جاءِ.

● هِتانُ؛ ظرف. هتانهون - هَتَنهنُن - هِتُون - هِتَونُ - هِن هنڌ كان - هن هنڌان.

= هِتانُهُونُ؛ ظرف. هِتان - هِتنئن - هِن هَنڌ كان - هِن هنڌان - هِتَون - هِتُون.

= هِتانُهِينُ؛ ظرف. هتان - هن هنڌان - هتئين.

Gul Hayat Institute

= هِتَنَئُن: ظرف. هتان - هتانهون - هِتون - هن هنڌان - هن هنڌ کان.
= هِتَوُن: ظرف. هتان - هن هنڌان.
= هِتُوُن: ظرف. هتان - هن هنڌان.
= هِيتِ هَتَ: ظرف. اوسي پاسي - اوري پري - هن جهان ۾ آخرت ۾ - دنيا ۾ قيامت - دارفنا ۾ بقا - سفر ۾ حضر.
= هِيتَئِين: ظرف. هِتانهين - هِن هنڌان - هن هنڌ کان.
= هِتي: ظرف. اِتي - انهيءَ هنڌ - هن هنڌ - هن جاءِ تي.
● هِيتَ ۽ هِتَ: ذ. صفت. پيار - محبت - قرب. سک - مهرباني - پلائي - مدد - چڱائي - نيکي - فائدو - لاب.
= هِتَكارِي: ذ. صفت. پلو ڪندڙ - مهربان. مُراڀي.
= هِتيچُو (ث): ذ. صفت. پلو چاهيندڙ - خيرخواهه - مهربان - وڙائتو.
● هَتِ هَتَ: ظرف. (سن. اِت). هتي - آت - انهيءَ - هنڌ - تنهن هنڌ - آتي - هن جاءِ تي - هتڙي.
= هَتان: ظرف. هن هنڌ کان - آتان - انهيءَ کان - هتانهون - هتون - هتُون - هتَئون.
= هَتانهون: ظرف. هتان - هن هنڌان - آتان - هتَون - هتُون - هتَئون.
= هَتَڙِي: ظرف. هن جاءِ تي - آتي - هتي.
= هَتُون: ظرف. هتان - هتانهون - هتئون - آتان - انهيءَ هنڌان - آن طرف کان.
= هَتَئُون: ظرف. هتان - هتانهون - هتَون - هتون - آتان - انهيءَ هنڌ کان. آن هنڌ وٽان.
= هَتَهي: ظرف. هتن هنڌ - هن جاءِ تي.
● هَتار: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَتر: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر نوابشاهه ۽ حيدرآباد ۾).
● هَتَرُ ۽ هَتَرَ: ذ. صفت. ڊپ - ڊاءُ - خوف - پؤ - خطره. سنڪوچ. ڏڪ - وَڍ - چير - زخم - فڪر - اڏڪو - الڪو - خيال. حياءُ - شرم - مرم - حجاب - هرد و.
"سنهن جي سونچي کان لڳو هوتن کي هتر".
(نائو)
● هَتِرائِنْ (ت): مصدر. ڊيڄارڻ - خوف ڏيارڻ - پؤ ڏيارڻ. (هترايو - هترائيندو - هترايل).
= هَتر کَتَرُ: ڊپ ڪرڻ - پاسو ڪرڻ - پؤ ڪرڻ - خوف ڪرڻ.
● هِتَرَ ۽ هِتَرُ (ت): ث. ڏڪن جي ڪاهه.
● هِتِرانْكِي (ک): صفت. اوچتو - قضائي - اتفاق سان. ناگهاني - اچانڪ.
● هَتَكَ: ث. (پرا). بي عزتي - توهين - رسوائي - اڏڪ - رندڪ - وِڪهن - چيڙڪ - اڏڪاءُ. هلڪائي - ترڙائي - سفلائي.
= هَتَكَ كَتَرُ (ت): رسوائي ڪرڻ - بي عزتي ڪرڻ - رندڪ وجهڻ - آڏو اچڻ - اڏڪاءُ وجهڻ.
● هَتو تَتو (ت): ڪم تان موڪيل - ڏينهن تتي جو آيل. ٽڪل ٽئل - ورهيل - خفي ٽيل.
● هَتيا ۽ هَتِيا: ث. صفت. هچا - مصيبت - آفت - آهدا - چٽي - غضب - قهر.
= هَتيارو ۽ هَتِيارا: ذ. صفت. هچارو.
● هَتيار: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَتيمُوئُو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر نوابشاهه ۾).
● هَتِي جَتِي: ث. صفت. ستي جتي - پاڪ - شريف - پوتر - معصوم - بي گناهه.
● هَتُ ۽ هَتَ: ذ. (سن. هَسْت > هَتْ. پرا. هَتو. هَتُ). بدن جو هڪ خاص عضوو - دست - چنبو - يدُ. (هائيءَ جي) سونبه. ڪپڙي وغيره ڪٽڻ جو هڪ ماپو - چٽن چاڙڪين جي ڏيکهه. (صفت). واسطو - لاڳاپو - تعلق. (جيئن چوريءَ ۾ زميندار جو هٿ آهي). مدد - واهر - سهائتا - همراهي. قابو - اختياري - قبضو.
● هَتَ آتَلائِنْ: ڪم ۾ جلدائي ڪرڻ - سيگهه ڪرڻ - چڙ چوت ڪرڻ - جلدائي ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هتُ آٹکائيڻ: وڑهڻ ـ هٿ چرائڻ ڪرڻ ـ جهيڑو ڪرڻ ـ جهڳڙو ڪرڻ. واسطو رکڻ ـ لاڳاپو رکڻ ـ تعلق رکڻ.

ـ هتُ آڇڻ: قبضي ۾ اچڻ ـ وس ۾ اچڻ ـ هٿ لڳڻ ـ ملڻ ـ ليڻ ـ حاضر ٿيڻ ـ حاصل ٿيڻ ـ دستياب ٿيڻ ـ ميسر ٿيڻ. جاڻڻ ـ معلوم ڪرڻ.

ـ هتُ آڌار: پنهنجن هٿن سان ڏنل قرض. هٿوهٿ ڏنل قرض ـ اعتبار تي ڏنل قرض ـ بنا گروي رکڻ جي ڏنل قرض. قرض حسنه.

ـ هتُ آڌار ڏيڻ: پنهنجي هٿ سان قرض ڏيڻ ـ اعتبار تي قرض ڏيڻ. بنا گروي رکڻ جي قرض ڏيڻ ـ قرض حسنه ڏيڻ ـ هٿوهٿ قرض ڏيڻ.

ـ هٿاڙي ۽ هٿاڙيُون (ث): ث. هٿ جي تري.

ـ هتُ آکرُ: ذ. هٿ جا لکيل اکر ـ خود جا اکر ـ تحرير ـ لکت ـ لکڻي ـ دستخط ـ لکيت.

ـ هتُ آگهٽ (ت): تسلي ڪرڻ. ٺڏو ٺورو ڪرڻ ـ مهرباني ڪرڻ. بس ڪرڻ.

● هٿانُ پوُنُ: پاڻ کان ڪاهه ٿيڻ ـ خود کان خطا ٿيڻ ـ ڏوهه ٿي پوڻ ـ قصور ٿيڻ.

"هٿان تو پئي ٿيي کٽجو کيچين کي کرين."
(شاهه)

ـ هٿاوڙو ۽ هٿاوڙا (ت): ذ. صفت. ننڍي هوندي کان پيار جو پاليل ـ هٿ تي کير سان پاليل جانور ـ نپايل ـ سانڍيل ـ نيهاج.

ـ هٿائو ۽ هٿائو: ذ. صفت. گهر جو پاليل ـ هٿ جو نپايل ـ هٿ هيرو ـ دادلو ـ هٿ جو سانڍيل ـ هٿاوڙو ـ هٿايو.

ـ هٿايو ۽ هٿايا (ل): ذ. صفت. هٿاوڙو ـ هٿائو.

ـ هتُ پيڙ ڻُ: خرچ نه ڪرڻ ـ ڪنجوس هڻڻ ـ شومائي ڪرڻ ـ مرچونائي ڪرڻ.

ـ هتُ تُريلُ هُڻڻُ: تور جي اٽڪل پوري هڻڻ ـ هٿ ۾ ڪٿي تور جو اٽڪل روءِ صحيح اندازو لڳائڻ ـ اندازاً وزن جي خبر پوڻ.

ـ هتُ تنگ هُڻڻُ: پئسي جي ڪمي هڻڻ ـ پئسي جي سوڙهه هڻڻ ـ جُو ڪائي هڻڻ ـ سوسائي هڻڻ ـ ڪوت هڻڻ ـ ڪنگال ٿي وڃڻ ـ مسڪيني گهر ڪري وڃڻ.

ـ هتُ تَنگڻ: ٻڌڻ ـ سوال ڪرڻ ـ خيرات گهرڻ ـ ٻيڪ ٻڌڻ ـ منگڻ ـ ٻڪيا وڻڻ ـ محتاج ٿيڻ. اڌارو وڻڻ. عرض ڪرڻ ـ التجا ڪرڻ.

ـ هتُ ٽارڻُ: ڏيڻ ڪرڻ ـ رڄ ڪرڻ ـ منشا مطابق ڪم ڪرڻ ـ اميد پوري ڪرڻ ـ دل جو خيال پورو ڪرڻ ـ من جي مراد پوري ڪرڻ ـ ڏوَ تي ڪم ڪرڻ ـ گهٽو ڪم ڪرڻ. دل جي ٻاهه ڪيڻ ـ خار ڪيڻ ـ ضد پورو ڪرڻ ـ مار ڏيڻ ـ غصو ڪيڻ ـ دل ٺارڻ ـ ٻاهه چنبڻ.

ـ هتُ ٽوڪڻُ: هٿين خالي هڻڻ ـ سڄي جو سڄو هڻڻ ـ مسڪين هڻڻ ـ ڪنگال هڻڻ. تاڙيءَ ٽوڪ. مسخري ـ چرچو (ڪنهن جي برئي حال تي مذاقيه طور) چرچا ڪرڻ.

ـ هتُ پالُ: ذ. صفت. هٿن جو پاليل (ٻڪي وغيره) ـ پالتو ـ گهرو ـ نپايل ـ سانڍيل.

ـ هتُ پانڊيُ ڪرائڻُ. همراهي ڪرڻ ـ مدد ڪرڻ ـ ڪم ڪار ۾ شريڪ ٿيڻ ـ واهر ڪرڻ ـ آڏي ويڙي ۾ ساهتا ڪرڻ.

ـ هتُ پُڄنڊيُ ۽ هتُ پُڄنڊيُونُ: ث. صفت. هٿ پُهچ ـ سگهه ـ طاقت ـ زور ـ پڄت ـ رسائي ـ توفيق ـ وسعت ـ وت آهر ـ پهچ.

ـ هتُ پُڄڻُ يا پهچڻ: وس هلڻ ـ زور هلڻ ـ پُڄندي ٿيڻ ـ پڄت ٿيڻ ـ رسائي ٿيڻ.

ـ هتُ پرشاديُ ڏيئُ (ت): ٺورو هٿ ۾ ڪائُ لاءِ ڏيڻ ـ نالي ماتر گرهه ڏيڻ. تِل قُل.

ـ هتُ پهچ: طاقت ـ زور ـ هل. رسائي ـ هلندي ـ دسترس ـ پُڄت.

ـ هتُ پهچ ٽيئُ: طاقت حاصل ٿيڻ ـ زور وارو ٿيڻ ـ پڄت وارو ٿيڻ ـ هلندي وارو ٿيڻ ـ رسائيءَ وارو ٿيڻ. سڪيو ٿيڻ ـ آسود و ٿيڻ ـ پئسي وارو ٿيڻ ـ شاهوڪار ٿيڻ.

ـ هتُ پهچڻُ: دسترس ٿيڻ ـ رسائي ٿيڻ ـ پهچ ٿيڻ ـ پڄندي ٿيڻ ـ هلندي ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

- هٿ پيڇ ۽ هٿ پيڇ : ذ. بخيل - ڪنجوس - موذي - شوم - مرچوٽ - چمچوس.
- هٿ پير ٿرڻ: بيهوش ٿيڻ - غش ٿيڻ - خطا ٿيڻ. عجب ۾ پوڻ - حيرت زده ٿيڻ - وائڙو ٿيڻ. پاروَ لڳڻ - سردي لڳڻ. خوفزده ٿيڻ - دپ ۾ پرجي وڃڻ - پوڻي وڃڻ.
- هٿ پير ٿري وڃڻ: سخت پاروَ لڳڻ. بي هوش ٿيڻ - ٽپ ٿرڻ - ڪا ڳالهه پڌي حيران ٿيڻ. هٿ پير ٿرڻ.
- هٿ پير چيو ڪرڻ: پورهئي يا ڪم ڪرڻ جي طاقت هڻڻ - ڪم ڪرڻ جي همت پڌڻ - ڏندي ڏاڙيءَ لاءِ دل جو چيو ڪرڻ - ڪم ڪرڻ تي ارواح وڙڻ.
- هٿ پير لڳڻ: وَجهه ماڻ. رسائي ٿيڻ - پهچ ٿيڻ.
- هٿ پير لٿڻ: (ت). زال جو ويم ڪرڻ - ويامڻ - هار چڙڻ.
- هٿ پير نٿ گسڻ: هرج يا چيهو نه پوڻ - ڪنهن به قسم جو ٽوٽو نه پوڻ - ڪابه تڪليف نه اچڻ - ڪابه ڏکيائي نه ٿيڻ - ٻنا جاکوڙي جي قبضو ڪرڻ (ڪنهن شيءِ تي).
- هٿ پيرَ هلائڻ: پڄندي آهر ڪوشش ڪرڻ - وَتَ آهر سعيو ڪرڻ - توفيق آهر همت ڪرڻ. پورهيو ڪري ڪائڻ - محنت ڪري ڪمائڻ.
- هٿ پير هڻڻ: هٿ پير هلائڻ - ڪجهه نه ڪجهه ڪرڻ - محنت ڪرڻ - روزگار لاءِ حيلو ڪرڻ - مزوري ڪرڻ - جفاڪشي ڪرڻ - ڪوشش ڪرڻ - سعيو ڪرڻ - آدم ڪرڻ - ٻاڻ پٽوڙڻ - رزق ڪمائڻ. ڦڪڻ. ڊوڙ ڊڪ ڪرڻ - پورهيو ڪرڻ - ڏندو ڏاڙي ڪرڻ.
- هٿ جس: فتحمندي - فتحيابي. فائدو - نفعو - لاڀ. جيت - ڪٽ - فتح - نصرت - ڪامياب - ڪامراني - هٿ شفا - هٿ جو فائدو.
- هٿ جس هڻڻ: هٿ ۾ شفا هڻڻ - هٿ ۾ فائدو هڻڻ. ڪيل ڪم لاءِ ناموس يا قدر هڻڻ. ڪامياب هڻڻ - فتحياب هڻڻ.
- هٿ جوڙو ڪرڻ: هٿ ڪي ڪنهن طعام سان چڪڻ.
- هٿ جوڙ ۽ هٿ جوڙون: ث. نيازمندي - انڪساري - التجا - عرض - وينتي - استدعا - التماس - منٿ - عاجزي. نرمائي - نهنائي - هيٺائين. توبهه - گيسي - الاهلا.
- هٿ جوڙ ڪرڻ: ميڙ منٿ ڪرڻ - عرض ڪرڻ - وينتي ڪرڻ - التجا ڪرڻ - عاجزي ڪرڻ - نيازمندي ڪرڻ. توبهه ڪرڻ - گيسي ڪرڻ - اِلائون ٻلائون ڪرڻ.
- هٿ جوڙون: آزي ڪرڻ - عرض ڪرڻ - مهرباني لاءِ عرض ڪرڻ. نيزاري ڪرڻ - ميڙ منٿ ڪرڻ - گيسي ڪرڻ - عاجزي ڏيکارڻ - توبهه ڪرڻ.
- هٿ جو سچو: هنرمند - ڪاريگر - جاڻو - هنري - قابل - هوشيار.
- هٿ جو مهيرو هڻجڻ: چور هجڻ - بي اعتبارو هجڻ.
- هٿ جيءُ ٻڪيءُ ڏيڻ: ٻئي کي نقصان پهچائڻ - ٻئي کي چيهو رسائڻ - هٿ جي ڪهاڙي ڪهڻ - پنهنجي هٿن سان ٻئي کي جوکو رسائڻ - چوري ڪرڻ - لماڻي وڃڻ.
- هٿ جيءُ پٽ : ناهري - انڪار - ناڪار - ڪورو جواب.
- هٿ جيءُ پڙيءُ ڏيڻ: نقصان ۾ وجهڻ - چيهي ۾ وجهڻ - هٿ جي ٻڪي ڏيڻ.
- هٿ جيءُ وڃي: پنهنجي هٿان ڪيل نقصان - پنهنجي نادانيءَ سبب ڪيل خرابي - پاڻهي پاڻ کي رسايل نقصان - پنهنجي بيوقوفيءَ سبب پاڻ کي رسايل ٽوٽو - پنهنجو ڏوهه.
- هٿ جيءُ هڻڻ: ڪوڙ ڳالهائڻ. چالاکي ڪرڻ - ڪيڏ پکيڙڻ - انڪل بازي ڪرڻ.
- هٿ جهلڻ: ڏيڻ بند ڪرڻ (ڪاهه شيءِ). بس ڪرڻ. اڳتي ڏيڻ کان انڪار ڪرڻ - وڌيڪ ڪرڻ کان بس ڪرڻ. اطاعت قبول ڪرڻ - بيعت ڪرڻ - چيلو ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هَتَ چَنَنُ: تمام سنو کاڏ و کائي هڏ چُوسڻ ـ کاڏي جو مزو وڃڻ. لطف وڃڻ ـ مزيدار کاڏ و کائڻ. کائڻ لاءِ گهڻي سڪ ڏيکارڻ ـ وڌيڪ کاڏي جي خواهش هجڻ.

ـ هَتَ چُرانڊَ ۽ هَتَ چُرانڊُون: ث. گستاخي ـ حرڪت ـ کيچل ـ مستي ـ اڻٽرائي ـ چُرچ ـ چيڙچاڙ. چورپ.

ـ هَتَ چُرانڊَ ڪَرڻُ: حرڪت ڪرڻ ـ چيڙچاڙ ڪرڻ ـ ڪاوڙسڪائي ڪرڻ. پرائي عورت جي آبرو ۾ خلل وجهڻ. چورپ ڪرڻ.

ـ هَتُ چڙَهَنُ: هٿ لڳڻ ـ ميلڻ ـ دستياب ٿيڻ ـ قبضي ۾ اچڻ ـ آوَرَ ۾ اچڻ ـ قبري ۾ اچڻ ـ لَهڻ ـ لَهَنُ.

ـ هَتَ چُمَنُ: هٿن کي چُميون ڏيڻ ـ عزت ڏيڻ ـ ادب ڪرڻ ـ مان ڏيڻ. بيعت ڪرڻ ـ مريد ٿيڻ ـ معتقد ٿيڻ ـ آڏ ڪرڻ ـ چيلو ٿيڻ. تحسين ڏيڻ ـ تعريف ڪرڻ ـ آفرين ڏيڻ ـ جَسُ ڏيڻ.

ـ هَتَ چَيو نَہ ڪَرَنُ: ڏسي خرچڻ تي دل نہ هڻڻ ـ سخت ڪنجوس هڻڻ. ڪنهن ۾ ڪم تي ارواح نہ هڻڻ.

ـ هَتَ چَنڊِي رُکَ چَنَنُ: آسان ڪم ڇڏي مشڪل جي پٺيان پوڻ ـ خواه مخواه ڏاکڙن جي پٺيان پوڻ.

ـ هَتَ چَنڊِي آڏَنُ: سڀ ڪائي وڃڻ. کاوڙجي آڏڻ ـ ناراض ٿي آڏڻ.

ـ هَتَ چُوتُ ۽ هَتَ چُوت: ذ. صفت. سخي ـ ڏاتار. تِکو ـ تيز ـ چوهو ـ جلد.

ـ هَتَ چُوهائِي: ٽڪڙ ـ جلدائي ـ سيکهه ـ تيزي.

ـ هَتَ چُوهو: ذ. صفت. هٿ جو چُوتُ ـ سخي ـ داتا ـ ڏاتار. هٿ چُهو ـ تيز ـ تکو ـ جلد ـ ڦرت ـ جهانجهرو ـ چالاڪ.

ـ هَتَ چُوهِي: ث. حرڪت بازي ـ کيچل ـ اڻٽرائي ـ مستي.

ـ هَتَ چُهائِي ۽ هَتَ چُهائِيُون (ت): ث. صفت. هلڪائي ـ ٺرڙائي. چوري.

ـ هَتَ چُهو: ذ. صفت. چوري ڪندڙ. تيز ـ تِکو ـ هٿ چُوهو.

ـ هَتَ دَرازُ ڪَرَنُ: هٿ ڊگهو ڪرڻ ـ تمام گهڻي سخا ڪرڻ ـ سخاوت ڪرڻ. ظلم ڪرڻ ـ ڏاڙهي ٻڌڻ ـ تعدي ڪرڻ. جُٹ ڪرڻ.

ـ هَتَ دَرازِي ۽ هَتَ دَرازِيُون: ث. صفت. هٿن جي چُرپُر. کيچل ـ مستي ـ اڻٽرائي. چوري.

ـ هَتَ ڏونارَنُ: راضي ڪرڻ ـ خوش ڪرڻ ـ سرهو ڪرڻ. خدمت چاڪري ڪرڻ ـ ٽهل ڪرڻ ـ شيوا ڪرڻ.

ـ هَتَ ڏوئِيڻُ: بس ڪرڻ (ڪاڏي وغيره ڪاڻ). درگذر ڪرڻ. ڪن لائار ڪري ڇڏڻ. مايوس ٿيڻ ـ نااميد ٿيڻ ـ نراس ٿيڻ ـ اميد نہ رکڻ. ڪنهن ۾ڇڙائيءَ ڪان قسم ڪٽڻ ـ هاز اچڻ ـ تارو ڪرڻ.

ـ هَتَ ڏوئِي پُٹِيانُ لڳَنُ: سڀ ڪم ڇڏي فقط هڪ ئي ڪم ڪرڻ ـ لاهي پاهي پوڻ. ڪنهن سان خاص دشمني رکڻ ـ خار رکڻ.

ـ هَتَ ڏوئِي ڪَيَ لڳَنُ (ت): ڪنهن سان خاص طرح دشمني رکڻ ـ ويڙ رکڻ ـ ضديت رکڻ ـ خار رکڻ. لاهي پاهي پوڻ.

ـ هَتَ ڏوئِي لڳَنُ: چڱيءَ طرح پٺيان پوڻ ـ لاهي پائي دشمني ڪرڻ ـ ڪنهن اهم ڪم کي لڳڻ.

ـ هَتَ ڏوئِي وهَنُ: آسرو لاهي ويهڻ. نااميد ٿيڻ ـ نراس ٿيڻ ـ سڀ آسرا ڇڏي ڏيڻ. نہ ليکڻ ـ ڪين جهڙو سمجهڻ.

ـ هَتَ ڏُنارَنُ: خدمت چاڪري ڪرڻ.

ـ هَتَ ڏُڻَنُ: نراس ٿيڻ ـ اميد لاهڻ ـ هٿ ڏوئي ويهڻ.

ـ هَتَ ڏَس: ث. ڏسيل ڪم (چوري وغيره). چيل ڪم ـ سمجهايل ڪم ـ اشارو ڪيل. هٿ جو اشارو ـ آهيچُ.

ـ هَتَ ڏَس تي هلنُ: اشاري تي هلڻ ـ هر دم حڪم هيٺ رهڻ ـ ٻڌهنجي سمجهه نہ هجڻ ـ پرائي مت تي هجڻ ـ پرمتڙيو هجڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هٿ ڏس ڪرڻ: ٻڌائڻ ـ سمجهائڻ ـ هدايت ڪرڻ ـ سمجهائي ڏيڻ.
ـ هٿ ڏيڻ: نصيب ڏسڻ ـ قسمت ٻڌائڻ.
ـ هٿ ڏيکارڻ: حڪيم يا طبيب کي نبض ڏيکارڻ ـ ناڙ ڏيکارڻ. قسمت پڇڻ ـ نجوميءَ کي هٿ ڏيکاري حقيقت پڇڻ ـ بخت جو پڇڻ.
ـ هٿ ڏي نهارڻ: آسرو رکڻ ـ اميد رکڻ. لالچائڻ ـ حرص جي نگاهه سان ڏسڻ.
ـ هٿ ڏيڻ: ملڻ ـ مصافحو ڪرڻ ـ گينڪارڻ ـ خوش خيروعافيت ڪرڻ ـ آدرياءُ ڪرڻ ـ ڪيڪرازي ڪرڻ ـ آءُ ڀڳت ڪرڻ. سهائتا ڪرڻ ـ مدد ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ. قول ڏيڻ ـ وچن ڏيڻ ـ اقرار ڪرڻ ـ انجام ڪرڻ ـ سنهن ڏيڻ ـ ٻول ڏيڻ. ضامن ٿيڻ. سودي جي ڳالهين ۾ پڪائي ڪرڻ ـ رضامندي ڪرڻ. موچين جي اصطلاح ۾ چمڙي کي اٽلائڻ پٽلائڻ.
ـ هٿ ڏکا هڻڻ: ڇهڻ هڻڻ ـ سمرڻي هڻڻ ـ ڇت هڻڻ ـ هلندي هڻڻ ـ رسائي هڻڻ.
ـ هٿ ڏکو ۽ هٿ ڏکا: وڏيءَ ڇڄ وارو ـ ڇنديءَ وارو ـ رسائيءَ وارو ـ سمرڻي وارو.
ـ هٿ ڏکو ڪرڻ: ڪجهه مال ڏيڻ. اڏارو يا خيرات گهرڻ ـ ٻيڪ ڳڻڻ. مدد ڏيڻ ـ واهر ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ.
ـ هٿ ڏکيرڻ: سوال ڪرڻ ـ گهرڻ ـ ونڊڻ ـ صدا هڻڻ ـ ڳڻڻ ـ ٻيڪ گهرڻ ـ منگڻ ـ مدد ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ.
ـ هٿراد و: صفت. ظرف. هٿ سان ڪيل ـ هٿ جو ٺاهيل ـ نقلي ـ جڙتو ـ بناوتي ـ تقليدي ـ جعلي ـ مصنوعي.
ـ هٿرادُو: ذ. صفت. هٿرادو.
ـ هٿ رس ۽ هٿ رسَ: ذ. صفت. مشت زني ـ جلق زني ـ هٺ. پڇاڙ ـ پڇڙ ـ د سترسي.
ـ هٿ رسڻ: هٿ پهچڻ ـ واهر ملڻ ـ سهائتا ملڻ.
ـ هٿروڪرڻ (ت): هٿن تي هيرائڻ ـ هالتو ڪرائڻ.
ـ هٿ رکڻ: سنڀال ڪرڻ ـ پرگهور لهڻ ـ سنڀالڻ ـ حفاظت ڪرڻ ـ نگهباني ڪرڻ ـ نگهدار ٿيڻ. همدردي ڪرڻ ـ سهارو ڏيڻ ـ مدد ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ. پناهه ڏيڻ ـ اجهو ڏيڻ ـ مهرباني ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ وڙ ڪرڻ ـ ٿورو ڪرڻ. پنهنجو ڪرڻ ـ عزت ۾ داخل ڪرڻ ـ رشتيداريءَ ۾ ڳنڍڻ. ٻئي جي مال ۾ دعويٰ رکڻ ـ حق جمائڻ.
ـ هٿ رکڻ: مار ڏيڻ ـ ڦيهه ڪيڻ ـ ڊينب ڪيڻ ـ سزا ڏيڻ ـ موچڙا هڻڻ. ناجائز يا جائز طريقي سان وڏو فائدو حاصل ڪرڻ ـ مالا مال ٿيڻ. ٻئسي وارو ٿيڻ. قبضو جمائڻ. ڪنهن جي ڏوهه ۾ شامل ٿيڻ.
ـ هٿڙو ۽ هٿيرا (ت): حرڪتي ـ لچو ـ اٽنڊرو ـ ليچڙو ـ مستيخور.
ـ هٿ روڪڻ: ٿورو خرچائو ٿيڻ ـ هٿ قاڙ نه ٿيڻ ـ ڪم خرچ ڪرڻ ـ مٺ پيڙڻ.
ـ هٿڙو ۽ هٿيڙا: ذ. صفت. هٿ ـ ٻد ـ د ست ـ ڪٻر.
ـ هٿيڙي ۽ هٿيڙيون: ث. ڳنڍيچوڙي ـ جيب ڪتري ـ ڪيسي مان چوري ـ سهارو ـ مدد ـ آڙ ـ دلداري. گهوڙي کي ٽنگ ۾ ٻڌل چمڙي جي پٽي. هٿڪڙي ـ ٻيڙي.
"هٿڙيون هٿن، جنگهون هانهون ڪاٽ ۾."
(سرمارئي ـ شاهه)
ـ هٿيڙي ڏيڻ: ٿوري گهٽي مدد ڪرڻ ـ سهارو ڏيڻ.
ـ هٿيڙي هڻڻ: چوري ڪرڻ ـ ڪا شيءِ لڪائي وڃڻ ـ ڳنڍي چوڙي ڪرڻ ـ ڪيسو ڪترڻ ـ ڳنڍ ڪپڻ. تور ۾ گهوبي هڻڻ. رندڪ وجهڻ ـ انڪاءُ وجهڻ. گهوڙي جو پاڇ ۾ اڳيان سنب هڪ ٻئي سان هڻڻ. زنا ڪرڻ ـ جماع ڪرڻ. (ت).
ـ هٿ سڄ ڪرڻ: هٿ ڏکو ڪري ڪجهه ڏيڻ. مدد ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ.
ـ هٿ سمهڻ: هٿ ٻي حس ٿيڻ ـ رت سڪي وڃڻ ـ هٿ لڳڙو ٿيڻ. هٿ جو ست ڇڏي ڏيڻ ـ هٿ ڪمزور ٿي وڃڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هٿ ۾ سٽڻون ڪرڻ: خيرات ڪرڻ ـ دان ڪرڻ. سامهون ٿيڻ ـ منهن سامهون جواب ڏيڻ.
ـ هٿ سهيڪڻ (ت): ڪجهه فائدو حاصل ڪرڻ ـ نفعو پرائڻ ـ آهراسو ٿيڻ.
ـ هٿ شفا هوڻ: هٿ ۾ جس هوڻ ـ هٿ ۾ فائدو هوڻ ـ هٿ ۾ برڪت هوڻ.
ـ هٿ صاف ڪرڻ: پاڻ ڪي بي ڏوهي ثابت ڪرڻ ـ بي گناهيءَ جي ثابتي ڏيڻ. هٿڙي هڻڻ ـ ڪا شيءِ ڪائي وڃڻ.
ـ هٿ ڦاٽڻ: هٿن ۾ ليڦون پوڻ ـ سخت محنت ڪري، هٿن ۾ ڦوڪينبا پوڻ.
ـ هٿ ڦاڙ: هٿ ڦاڙ: ذ. صفت. اجايو خرچ ڪندڙ ـ گهڻ خرچائو ـ آڏائو ـ بالفضول ـ لاپڙ چٽيو.
ـ هٿ ڦاڙ هوڻ: گهڻ خرچائو هوڻ ـ فضول خرچائو هوڻ ـ لاپڙ چٽيو هوڻ.
ـ هٿ ڦٽڻ: جسم ۾ بيماريءَ سبب هٿن ۾ خشڪي ٿيڻ ـ هٿن جو ڦاٽڻ.
ـ هٿ ڦيرڻ: مهرباني ڏيکارڻ ـ مٺ ڪرڻ ـ ٽڏو ٽورو ڪرڻ ـ پلائي ڪرڻ ـ چگائي ڪرڻ ـ وڙ ڪرڻ ـ احسان ڪرڻ ـ نيڪي ڪرڻ ـ هٿ گهمائڻ ـ دلاسو ڏيڻ ـ همدردي ڪرڻ ـ شفقت ڏيکارڻ ـ سيني سان لڳائڻ. چٽ چٽاڻ ڪرڻ ـ قرب ڏيکارڻ ـ پيار ڪرڻ. پچکارڻ. دعا ڪرڻ ـ آسيس ڪرڻ ـ آشيرواد ڪرڻ ـ ڀيٽو وجهڻ.
ـ هٿ ڦٽڙ ڪاڻ ۽ هوڙ هوڄڻ: ذليل هوڻ ـ رسوا هوڻ ـ بدنام هوڻ.
ـ هٿ ڪٽجڻ: واسطو ٽٽڻ ـ بي تعلق ٿيڻ ـ لاتعلق ٿيڻ ـ لاڳاپو ٽٽڻ ـ ناتو ٽٽڻ ـ رشتو ختم ٿيڻ.
ـ هٿ ڪٽڙي ۾ ٻجهڻ (ت): تنگ ٿيڻ ـ پريشان ٿيڻ ـ تڪليف ۾ هوڻ ـ سوڙهو ٿيڻ. همت هارڻ. بزدل هوڻ. ڪنڙو هوڻ ـ نرم ٿيڻ.
ـ هٿ ڪٽڙي ۾ هوڻ (ت): ششدر ٿيڻ ـ پريشان ٿيڻ ـ بي حال ٿيڻ ـ بيزار ٿيڻ ـ حيران ٿيڻ ـ بتال ٿيڻ.

ـ هٿ ڪٽڻ: دستبردار ڪرڻ ـ حق ٽوڙڻ ـ لاڳاپو ختم ڪرڻ ـ قطع تعلقات ڪرڻ ـ ناتو ختم ڪرڻ.
ـ هٿ ڪٽي ڏيڻ: حق واسطو لڪي ڏيڻ. اختياري ڏيئي ڇڏڻ ـ دست بردار ٿيڻ ـ ناتو ٽوڙي ڇڏڻ.
ـ هٿ ڪيڏڻ: واسطو ٽوڙڻ ـ لاڳاپو بند ڪرڻ ـ قطع تعلقات ڪرڻ ـ ناتو ٽوڙڻ ـ مدد کان انکار ڪرڻ ـ مدد نہ ڏيڻ ـ امداد ڏري ڪرڻ. ڪم کان بيزاري ڏيکارڻ ـ دست بردار ٿيڻ. سلهن جو سندري مان هٿ ڪيڏڻ.
ـ هٿ ڪرسن تي هڻڻ: هٿ مٿي تي هڻڻ ـ ويڻڻ ـ ڪنهن ٿيل نقصان جي ڪري هاءِ گهوڑا مچائڻ.
ـ هٿ ڪرڻ: لهڻ ـ لٿيڻ ـ قبضي ۾ آڻڻ ـ حاصل ڪرڻ ـ دستياب ٿيڻ. ميسر ڪرڻ ـ ڪولڻ ـ ڏونڊڻ. ونڻ ـ موجود ڪرڻ ـ حاضر ڪرڻ. تاس راند ۾ داءُ جا پتا ڪٽڻ ـ هٿ گڏ ڪرڻ.
ـ هٿ ڪڙول ۽ هٿ ڪڙول: ذ. ٻانهن جي ڪرائيءَ ۾ وجهڻ لاءِ لوهه جو تالي سان ڪڙو ـ هٿڪڙي ـ هٿوڙي.
ـ هٿڪڙي ۽ هٿڪڙيون: ث. هٿ ڪڙول.
ـ هٿ ڪسبي: صفت. هنر وارو ـ آستو ـ ڪاريگر ـ هنري ـ هنرمند ـ ڪشل.
ـ هٿ ڪوسو ڪرڻ: لاڀاري يا ڪجهه روڪڙا پئسا ملڻ ـ فائدو حاصل ڪرڻ ـ واپار مان نفعو پرائڻ. مار ڪيڻ ـ ڪنهن کي سيکت ڏيڻ ـ موچڑا ڪٽ ڪرڻ.
ـ هٿ ڪس ۽ هٿ ڪسڻ: ث. صفت. چوري ـ هٿڙي ـ جيب ڪتري ـ ڪنڌ ڇوڙي. ڦر ـ زوري ـ ڏاڙو ـ راهزني ـ لٽ. مسخري ـ مذاق.
ـ هٿ ڪس ڪرڻ: چوري ڪرڻ ـ هٿڙي هڻڻ. ڦر ڪرڻ ـ لٽ ڪرڻ ـ ڏاڙو هڻڻ. مسخري ڪرڻ ـ مذاق ڪرڻ.
ـ هٿ ڪس هوڻ: هٿ ڪس هڻڻ.
ـ هٿ ڪس هڻڻ: هٿن سان ڦر هوڻ ـ تمام زوري هڻڻ ـ بي واجبي هڻڻ ـ نامناسبي هڻڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هٿ ڪليل هڻڻ: سخي هڻڻ ـ داتا هجڻ ـ سخاوت جو صاحب هجڻ.
ـ هٿ ڪٽڻ: لاڳاپو توڙڻ ـ واسطو ختم ڪرڻ ـ دستبردار ٿيڻ ـ ترڪ ڪرڻ ـ قطع تعلقات ڪرڻ ـ ناتو توڙڻ ـ رستو ڇڏي ڏيڻ ـ ڪجهه تعلق نه رکڻ ـ پڇر ڇڏڻ. مايوس ٿيڻ ـ نراس ٿيڻ ـ نا اميد ٿيڻ. اشارو ڪرڻ. دعا گهرڻ ـ فاتح پڙهڻ. پٺتڻ ـ بددعا ڪرڻ ـ پاراتو ڏيڻ.
ـ هٿ ڪولڻ: دان ڏيڻ ـ سخا ڪرڻ ـ خيرات ڪرڻ ـ سخي ٿيڻ.
ـ هٿ ڪي هٿ نه ڏسڻ: تمام انڌيري هڻڻ ـ انڌوڪار هڻڻ ـ گهڻگهڙ انڌيرو هڻڻ ـ سخت اوندهه هجڻ.
● هٿ ڪاڌي ۽ هٿ ڪاڌيون: ث. هٿ سان ڪاهڻ واري ڪاڌي ـ ٽيلهو ـ چڪڙو ـ ڪاڌو.
● هٿ ڪنجري ۽ هٿ ڪنجريون: ث. عورتن جو ڪرائيءَ ۾ هڻڻ جو هڪ قسم جو زيور ـ منڱلي.
ـ هٿ ڪنڊڻ: وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ جهڪڙو ڪرڻ ـ لڙڻ ـ لڙائي ڪرڻ. ڪنهن ڪم ۾ مشغول ٿيڻ ـ رڌيجڻ.
ـ هٿ ڪٽ ڪٽڻ: اجايو پورهيو ڪرڻ ـ بي فائدو محنت ڪرڻ ـ خواهمخواهه جفاڪشي ڪرڻ.
ـ هٿ ڪنڊيڻ: هٿ ڪڍڻ.
ـ هٿ ڪنڊيڙي ۽ هٿ ڪنڊيڙيون: ث. ٽهال جي رستي موڪليل ڪا نندڙي ڪنڊ ـ مٽوڙي ـ ٻڍ ـ هڙ ـ ٻڍ ڪي ـ (انگ). پارسل.
ـ هٿ گهمائڻ: پرچائڻ ـ پيار ڪرڻ ـ پنيلائڻ ـ ڏاڏلائڻ ـ ريبڻ ـ نبڻ ـ دلبو ڏيڻ.
ـ هٿ لائڻ: استعمال ۾ آڻڻ. ڇهڻ. ڪم شروع ڪرڻ. ڏڪ ڏيڻ. ڪورڪو اصطلاح تاجي سمجهائڻ.
ـ هٿ لڳڻ: هٿ اچڻ ـ قبضي ۾ اچڻ ـ واري ۾ اچڻ. ملي وڃڻ ـ دستياب ٿيڻ. ميسر ٿيڻ ـ ٽپي وڃڻ. ڪنهن جي هٿان نقصان پهچائڻ ـ چهپيٽ لڳڻ ـ ٽوٽو پوڻ ـ ڏڪ لڳڻ. خبر پوڻ ـ سڌ ملڻ.
ـ هٿ لوڏيندو اچڻ: خالي هٿين اچڻ ـ ڪجهه به نه ڪمائي اچڻ ـ هٿين ٽلهو اچڻ. بيڪار اچڻ ـ نڪمو اچڻ.
ـ هٿ مان ڪيڏڻ: پاڻيهي وڃائڻ ـ بي فرمان ٿيڻ ـ چيو نه ڪرڻ.
ـ هٿ مان نڪرڻ: وڃائي ويهڻ ـ بي فرمان ٿيڻ ـ چيو نه ڪرڻ.
ـ هٿ مان نڪري وڃڻ: قبضي مان نڪري وڃڻ ـ وس ۾ نه رهڻ ـ وس کان ٻاهر ويڻ ـ بي فرمان ٿيڻ ـ بي چيو ٿيڻ.
ـ هٿ مٿي کڻڻ: هٿ آيا ڪرڻ ـ هٿ سڌا ڪرڻ. دعا واسطي يا پاراتي واسطي هٿ کڻڻ. اقرار ڪرڻ ـ هائوڪار ڪرڻ.
ـ هٿ ملائڻ: ڪينڪار ڪرڻ ـ خوش خيروعافيت ڪرڻ ـ آدرياءُ ڪرڻ ـ ڪينڪربازي ڪرڻ. ها ۾ ها ملائڻ ـ دوست عزيز جو سات ڏيڻ.
ـ هٿ منجهه ٿيڻ: هٿ تنگ ٿيڻ ـ تنگدست ٿيڻ ـ مفلس ٿيڻ ـ غريب ٿيڻ ـ افلاس گهر ڪري وڃڻ ـ ڪنڊ ٿيڻ ـ ڪٽي پوڻ ـ ٻئسو ڪٽي پوڻ ـ نادار ٿيڻ. ڪوبه ڪم نه ٿيڻ ـ نا اميد ٿيڻ.
ـ هٿ منجهڻ: گهرج ۾ پوڻ ـ تنگدستي ٿيڻ ـ مفلسي ٿيڻ.
ـ هٿ منڊڻ (ث): هٿ ٽنگڻ ـ گهرڻ ـ ٻنڌڻ ـ منگڻ ـ سوال ڪرڻ ـ ڀيڪ وٺڻ.
ـ هٿ مهٽڻ: پڇتائڻ ـ افسوس ڪرڻ ـ ارمان ڪرڻ ـ پشيمان ٿيڻ ـ ندامت جا آنسو وهائڻ.
ـ هٿ ۾ اچڻ: قبضي ۾ اچڻ ـ حاصل ٿيڻ ـ ملڻ ـ وس ۾ اچڻ ـ دستياب ٿيڻ ـ هٿ لڳڻ.
ـ هٿ ۾ ڏيڻ: روڪ ٻئسا ڏيڻ ـ بروقت ڏيڻ. دغا ڪرڻ ـ دولاب ڪرڻ ـ ٽنگي ڪرڻ ـ فريب ڏيڻ. ڏيڻ کان انڪار ڪرڻ ـ جواب ڏيڻ ـ نابري وارڻ.
ـ هٿ ۾ سر هو ٿيڻ: هٿن ۾ دم ڏيڻ.
ـ هٿن ۾ هير ويڻ هڻڻ (ت): هار ويڙ يا پيچ داهه ڪرڻ ـ زيان ڪرڻ ـ نقصان ڪرڻ.

ـ هٿ ۾ هُٿُ: وس ۾ هڻ ـ اختيار ۾ هڻ ـ قبضي ۾ هڻ. پئسي جي تنگي نه ڏسڻ.

ـ هٿيناتُ هٿيناتَ: ذ. صفت. هٿ جو ڪيل ـ چالاڪي ـ عياري ـ حرفت ـ چالبازي.

ـ هٿَ لائِيءُ: ٺڳ ـ اڪل باز ـ هٿ جي صفائي ڏيکارينڌڙ ـ چالاڪ ـ عيار ـ حرفتي ـ چالباز.

ـ هٿُ نه اچڻُ: قبضي ۾ نه اچڻ ـ هٿ نه لڳڻ ـ دستياب نه ٿيڻ ـ نه ملڻ.

ـ هٿُڻ ٿهي پيرتا: آتي جو آتي ـ جهٽ پٽ ـ ڏي تي ـ بروقت ـ يڪدم ـ آمالڪ ـ ٿهه پهه.

ـ هٿُڻِ ٿهي پيرتا ڪرڻُ: اتي جو اتي ڪري ڏيکارڻ ـ بروقت ڪري ڏيکارڻ.

ـ هٿُڻِ پيسرَن ڪي سيندِيءُ لائي وَهڻُ: بيڪار ٿي ويهڻ ـ ڪوبه ڪم ڪار نه ڪرڻ ـ سست ٿي ويهڻ ـ ڏوني ٿي ويهڻ ـ نڪار ٿي ويهڻ ـ ڪم چور ٿيڻ.

ـ هٿُڻ جا ليڪا ڌاهِڻُ: ويجهي عزازت چڄڻ ـ اصل نسل ڪم ٿيڻ ـ عزازت مان نڪري وڃڻ.

ـ هٿُڻِ جسو ٻارُ: نندي عمر جـو ماڻهو ـ هٿن جو نپايل ـ ٻاڻ کان نندو.

ـ هٿُڻِ جو ڇاوَلُ هُٿُڻُ: عمر جو نندو هڻڻ ـ ٻاڻ کان نندو هڄڻ.

ـ هٿُڻِ جيءُ ٻازيءُ: هٿن جي ڪيڏ ـ اڪل چالاڪي ـ حرفت ـ عياري ـ هٿ ناٽ.

ـ هٿُڻِ جيءُ پِرتا: ٻيحد چالاڪي ـ هٿن جي بازي ـ جلد بازي ـ هٿن تي پرتا.

ـ هٿُڻن جي چانو ڪَرڻُ: نهايت حفاظت سان رکڻ ـ سک ڏيڻ ـ آسودو رکڻ. مدد ڏيڻ ـ واهر ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ. دک سک ۾ پائيوار ٿيڻ.

ـ هٿُڻن جيءُ صَفائِيءُ: هٿن جي ڪيڏ ـ اڪل ـ چالاڪي ـ ڦڙتائي ـ جهٽ پٽ ـ حرفت ـ هٿ ناٽ.

ـ هٿُڻن جي صفائي ڪَرڻُ: زور ـ وت ـ قوت ـ سگهه. زور آزمائڻ ـ مقابلو ڪرڻ ـ هڪ ٻئي سان وڙهڻ. دوبدو مقابلو ڪرڻ.

ـ هٿُڻن ڏِيڻُ: قبضي مان ڪڍڻ ـ وڃائڻ ـ ضايع ڪرڻ.

ـ هٿُڻن سان سُرهي ڪرڻ: مرد جو پنهنجي زال کي غسل ڪفن وغيره ڏياري دفن ڪرڻ.

ـ هٿَ نَصِيبُ ٿِيڻُ: واهر ملڻ ـ مدد ملڻ ـ سهائتا ٿيڻ ـ پٽيرائي ٿيڻ.

ـ هٿُ نه لائِيءُ: هٿ سان نه ڇهڻ ـ ڪنهن کي ڪجهه نه چوڻ ـ ڪجهه به نه ڪرڻ ـ ڪاهه چرائڊ نه ڪرڻ.

ـ هٿُڻن مانُ نِڪرِيءُ وَڃڻُ: قبضي مان نڪري وڃڻ ـ وس ۾ نه رهڻ ـ اختياريءَ مان نڪري وڃڻ. گم ٿي وڃڻ ـ وڃائجي وڃڻ.

ـ هٿُڻِ مانُ وڃڻُ: ڪنهن شيءِ جو يڪدم گم ٿيڻ. ڏاڍو ڪاوڙجڻ ـ آپي کان نڪري وڃڻ.

ـ هٿُ نه سُنڀجهڻُ: پئسي جي تنگي نه ڏسڻ ـ ڪاهه مشڪلات نه ڏسڻ ـ ڪاهه مشڪلات درپيش نه اچڻ.

ـ هٿُڻ ۾ جيڪي هو سو ڪِري پَوڻُ: عجب ۾ پوڻ ـ عبرت ۾ پنجي وڃڻ.

ـ هٿُڻن ۾ هِريُونُ هُٿُڻُ: آگرين هلڪيون ٿيڻ.

ـ هٿُو ۽ هٿا: ذ. صفت. (سن. هٿ ڪن).

هٿ ـ مُٺ. ڪَن ـ ڪاٽ جو ڪَن. آڏاڻي جو مُٺيو ـ اٽ جو مٽيو ـ جند جـو مٽيو ـ ڪاري جي پيڙيءَ جو هڪ جزو. ڪاٽ جو ٿهيل اوزار ـ جنهن سان آلي ڪچي جنديءَ کي ڏند ڏيڻ.

ـ هٿُو ٻارائِيءُ ۽ هٿُو ٻارايُونُ (ل): ث. صفت. مدد ـ همراهي.

ـ هٿُ وَٽڻُ: دستگيري ڪرڻ ـ مدد ڪرڻ ـ سهارو ڏيڻ ـ سهائتا ڪرڻ ـ همراهي ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ ـ پناهه ڏيڻ ـ ڏکئي وقت ڪم اچڻ ـ حامي ٿيڻ ـ حمايت ڪرڻ ـ رهبري ڪرڻ ـ دک درد دفع ڪرڻ.

ـ هٿُ وَڻِيءُ جهيڙوُ ڪَرڻُ: سواء ڪنهن سبب جي وڙهڻ ـ رَوُ ڪڍائي وڙهڻ.

ـ هٿُوپائِيءُ ۽ هٿُوپائِيُونُ: ث. صفت. هٿن پيرن سان ويڙهه ـ هٿ ڪينس ـ هٿ چُرائڊ ـ هٿ ڪتس ـ ڏڪ ڏوڻ ـ چڪتائي. ڪل مسخري.

Gul Hayat Institute

ـ هٿوپائيءُ ڪرڻ: هٿ ڪينس ڪرڻ ـ هٿ چُرائڻ ڪرڻ ـ هٿ ڪَسَ ڪرڻ ـ ويڙهه يا جهيڙو ڪرڻ ـ ڏڪ ڏوڻ ڪرڻ ـ چڪتاڻ ڪرڻ.

ـ هٿَ وِجهرائيڻُ: بن ملهن ڪي ستندن ۾ هٿ وجهرائڻ. ڪم ۾ مشغول ڪرائڻ ـ رونيائڻ.

ـ هٿَ وِجهڻُ: ڪو ڪم پنهنجي ذمي ڪرڻ ـ ڪم ڪرڻ ـ شروع ڪرڻ ـ ڪم هٿ ۾ کڻڻ. مداخلت ڪرڻ. دخل ڏيڻ ـ دست اندازي ڪرڻ. زبردستي ڪرڻ ـ عصمت دري ڪرڻ ـ زوريءَ زنا ڪرڻ ـ غير عورت جي عزت وڻ بار ڪٽائڻ ـ مدد ڪرڻ. ملهن جو سندري ۾ هٿ وجهڻ.

ـ هٿُ وَڌرائيڻُ: هٿ قلم ڪرائڻ. لکيت ۾ ڏيڻ ـ دستاويز لکي ڏيڻ ـ تحريري اقرار ڪرڻ ـ حق توڙي ڇڏڻ ـ لاڳاپو توڙڻ ـ قطع تعلقات ڪرڻ.

ـ هٿُ وِيائيڻُ: هٿ قلم ڪرائڻ. لکيت ۾ ڏيڻ ـ دستاويز لکي ڏيڻ ـ تحريري اقرار ڪرڻ.

ـ هٿوراڙِيَ ۽ هٿوراڙِيَوڻُ: ث. صفت. اونداهه ۾ ڪنهن شيءِ لاءِ هٿن سان ڪيل ڳولا ـ آخري ڪوشش ـ جهوٽ ـ مناڙ ـ سوجهه. (ل).

ـ هٿوراڙِيُ ڏِيڻُ: اونداهه ۾ هٿن ڪي هيڏانهن هوڏانهن هلائي ڪا شيءِ ڳولڻ ـ جهوٽ ڏيڻ ـ سولجهو ڪرڻ ـ سناڙڻ. انڌو ٽيڻ ـ وائڙو ٿي وڃڻ.

ـ هٿَ وَسَ: پنهنجي هٿ ۾ ـ پنهنجي طاقت ۾ ـ پنهنجي قبضي ۾ ـ حڪم هيٺ ـ فرمانبردار ـ مطيع ـ تحت ـ ماتحت ـ زيردست.

ـ هٿَ وَسيلُ: وَسَ ۾ ـ قابو ۾ ـ قبضي ۾ ـ سوگهو ـ مضبوط ـ جوگو ـ تحت ـ ماتحت ـ زيردست ـ هٿ وس. محتاج ـ ويچارو.

ـ هٿَ وَسيلوُ ۽ هٿَ وَسيلڪو: ذ. هٿ وَسيلڪ.

ـ هٿَڻُون: ذ. صفت. پاڻون. مرگوئي. هٿن سان ـ پنهنجي هٿ سان. خود ـ پنهنجي سِر.

" هٿَڻُون تو ٻيءِ ٿي ڪچين ڪي کرين " (شاهه).

ـ هٿَڻُون ڏيئِي دوزَخ وِهائيڻُ: پلائي ڪري دشمني پرائڻ ـ نيڪي ڪري ضد پرائڻ ـ چڱائي جي عيوض برائي حاصل ڪرڻ.

ـ هٿَڻُون هٿَڻُ: ذ. صفت. پنهنجي هٿ سان ـ خود ـ پنهنجي سر ـ دستي. روبرو ـ آمهون سامهون. ماٿهو هٿان. يڪدم ـ سٽ ـ بروقت ـ هڪدم.

ـ هٿوُهٿَڻُ ۽ هٿوُهٿَڻُ: ذ. صفت. پنهنجي هٿن سان ـ آمهون سامهون ـ روبرو ـ هڪئي جي هٿن ۾. فورا ـ جلدي جلدي.

ـ هٿَڻُ هٿَ ڪهي نَہ ڏِسَڻُ: اونداهه هجڻ ـ انڌوڪار هجڻ.

ـ هٿَڻُ هٿَ ۾: وٽ ـ ويجهو ـ اوري ـ قريب ـ نزديڪ.

ـ هٿَڻُ هِرَڻُ: نيٺَ ٿي وڃڻ ـ عادت ٿي وڃڻ ـ هير ٿيڻ ـ عادت پوڻ.

ـ هٿَڻُ هٽلائيڻُ: ڪم ڪرڻ ـ ڪا ڪرت ڪار ڪرڻ ـ ڪاندو ڪرڻ. مارڻ لاءِ هٿ وڌائڻ ـ دست درازي ڪرڻ. چوري ڪرڻ ـ چورائڻ. جلدي ڪرڻ ـ سيکهه ڪرڻ ـ ڦڙتائي ڪرڻ.

ـ هٿَڻُ هٽَڻُ: پڇتائڻ ـ افسوس ڪرڻ ـ ارمان ڪرڻ ـ ڏک ظاهر ڪرڻ ـ پشيمان ٿيڻ. هٽڻا هٽڻ.

" ٻڌندي ٿي پوڙن کي ڪي هاتِڪ هٿ وجهن " (شاهه).

ڇڪيءِ جو هٿ هٽڻ ـ آيڻ ـ مَلڻ ـ مَلَ ڏيڻ ـ پيٽ کي آيڻ ـ سُوت ڏيڻ ـ آيَ مَٽَ ڪرڻ.

ـ هٿَ هيٺ رَکَڻُ: زيردست بنائڻ ـ ماتحت ڪرڻ ـ محڪوم بنائڻ ـ تحت ۾ رکڻ.

ـ هٿَ هيڻُمَڻُ هُٽَڻُ (ت): پئسو جام خرچڻ ـ خرچائو هڻڻ. هٿ قاڙ هجڻ ـ چٽر هجڻ.

ـ هٿَٿَرَ ۽ هٿَٿَرُ: ذ. صفت. هٿ وارو.

ـ هٿَٿَڻُون پَوَڻَ (ت): پنهنجي هٿان ٽيڻ ـ پاڻ کان ٽپڻ پاڻ کان کو خطا جهڙو ڪر ٽيڻ.

ـ هٿَٿَڻُونَ هٿَٿ: ڏڏي تي ـ دست بدست ـ آڏي جو آڏي بروقت ـ انهيءِ جڳهه. سنيال سان. حفاظت سان.

ـ هٿيڪائيءُ ۽ هٿيڪائيڻُ: ث. سلامتي ـ سوگهائي ـ امن ـ حفاظت ـ سنيال ـ نگهباني.

Gul Hayat Institute

ـ هٿيُڪو ۽ هٿيُڪا: ذ. صفت. سلامت ـ امن پر ـ محفوظ ـ حفاظت سان ـ خاطريءَ سان ـ قابو ـ سوکهو ـ مضبوط. هڪ هنڌ ٻئل ـ هڪ هنڌ رهندڙ.

ـ هٿيُڪو ڪرڻ: قابو ڪرڻ ـ سوکهو ڪرڻ ـ چڱيءَ طرح سانڍڻ ـ محفوظ رکڻ.

ـ هٿيلو ۽ هٿيلا: ذ. صفت. هٿ وارو ـ ذاريل ـ گهريلو ـ پالتو ـ پالیل ـ نپايل ـ سانڍيل.

ـ هٿيلِيُ ۽ هٿيلِيُونُ: ث. هٿ تي چاڙهي گهوڙي کي صفا ڪرڻ جي ڪوٺري. هٿ جي تري.

ـ هٿهِنُ: ظرف. هٿن سان ـ هٿن تي ـ هٿن پر.

ـ هٿهِنُ پَوُنُ: وڙهڻ ـ جهيڙڻ ـ رانبونجڻ ـ جهيڙو ڪرڻ ـ وڙهڻ لاءِ تيار رهڻ ـ وڙهڻ جو خيال ڊيڪارڻ ـ ڪچيءَ ٻوڙ. هٿوپائي ڪرڻ ـ هٿ چراند ڪرڻ. زوري زنا ڪرڻ ـ ڇڙائي جي خيال کان جهاڻ.

ـ هٿهِنُ پهرين پَوُنُ: عرض معروض ڪرڻ ـ ٻاڌائڻ ـ منٿ ڪرڻ ـ عرض نيزاري ڪرڻ ـ التجا ڪرڻ. معافي وٺڻ ـ بخشائڻ ـ معاف ڪرائڻ.

ـ هٿهِنُ خالِيُ: ذ. خالي هٿن سان ـ واندن هٿن سان. تهيدست ـ بي زر ـ ڪنگال ـ مفلس ـ بنا پئسي ـ ڪَنگل ـ نادار ـ مسڪين ـ جُوڪو ـ ٻکيو.

ـ هٿهِنُ خالِيُ هٿَنُ: پئسو نہ هڻڻ ـ سڇو هڻڻ ـ بنا پئسي هجڻ ـ مسڪين هجڻ ـ سُڇو هجڻ.

● هٿهَٻاڙو (ث): ذ. شاديءَ ڪان پوءِ ساهرن جي گهر ڪنوار جي لاءِ ٽيل پهرين ماني.

● هٿِيرِيُ (ل): رڙڻ ڪي هلڪي جو آواز ـ هُش هُش.

● هٿيڙ ۽ هٿيڙُونُ (ث): ذ. بنا قَر جي مڙندڙ ڏڳي.

ـ هٿيڙَ ٻيڙَ (ت): ذ. صفت. بي حجاب ـ ننڍون ڏو ـ بنا حيا جي ـ آدنگو ـ واهيات.

ـ هٿيڙِ ٻيڙِ ڪالهائِنُ (ت): بي حجاب ڪالهائڻ ـ گستاخانہ گفتگو ڪرڻ ـ نہ وٽندڙ ڪالهائڻ ـ بي مروتي جو ڪالهائڻ ـ بي حيائيءَ سان ڪالهائڻ ـ بي شرمائيءَ جو ڪالهائڻ ـ ڪاوڙ آڻيندڙ ڪالهائڻ.

● هٿيُ ۽ هٿيُونُ: ث. مدد ـ سهارو ـ پٺيراڻي ـ حمايت ـ واهر ـ سهائتا ـ همراهي ـ پرجهلو ـ ٽابتي ـ ثبوت ـ واڻ جي وٽيل ويڙهي ـ ڏين جي بدل نندي ستري ـ سُڄ جي سوڙي ـ ڪاهه. جو لٽيو ڪڏو. سارين جو ڪُراڙو.

ـ هٿيُ ڏِيڻُ: مدد ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ ـ ٽيڪر ڏيڻ ـ سهارو ڏيڻ ـ واهر ڪرڻ.

● هٿِيارَ: ذ. لڙائي ڪرڻ جو تيز اوزار ـ سلاح ـ شَسَتر ـ رڄ ـ لهنبر. (ل). آسلح.

ـ هٿِيارَ بَڌڻُ: لڙائيءَ لاءِ تيار ٿيڻ ـ هٿيار ٻنوار جسم سان بڌڻ ـ اوزار بڌڻ ـ مسلح ٿيڻ.

ـ هٿِيارَ بَنُوهارَ: ذ. لڙائيءَ جا اوزار ـ لهنبر ـ شَسَتر ـ اسلح.

ـ هٿِيارَ بَنُوهارَ چوڙَنُ: لڙائيءَ مان موٽڻ ـ بي همت ٿيڻ ـ سست ٿيڻ ـ بزدل ٿيڻ ـ ڊڄي وڃڻ ـ ڊرپوڪ ٿيڻ.

● هٿِيارِيُ ۽ هٿِيارِيُونُ: ث. هٿ چي تيري. مُٺ پريل (ان وغيره جي) ـ مُٺ ـ چنبو ـ مُٺ ڪن ـ مُٺ جي مقدار جيتري. ڪاڙيل آفيم جي پريل تيري. (ث).

● هٿيُ ۽ هٿَنُ: ذ. عيوضي ـ بدلو. سلامتي. ملڪيت ـ مال ـ پونجي ـ سرمايو. ناٽو ـ ڏڻ ـ مايا.

● هٿوڙو ۽ هٿوڙا: ذ. (پرا: هٿوڙيو. سن. هٿ + ڪ اول + ڪ). لوهارڪي ۽ سونارڪي ۽ ٽانارڪي ڪر جو هڪ اوزار. لوهه جو مترڪو ـ گهڻُ ـ وڏاڻ ـ سارتسول. (ث. هٿوڙي).

ـ هٿوڙِيُ ۽ هٿوڙِيُونُ: ث. نندو مترڪو ـ مترڪي ـ ٻهوڙي. قيدين کي هٿن پر پائڻ جي ڪڙي ـ هٿ ڪڙي. تالو ـ ڪرف ـ قلف ـ قفل.

● هٿوڙِ يا (ث): هارن جي آگرين پر وجهڻ لاءِ منگلين وانگر اڳرين مان ٽاهيل چلا.

● هٿونُگو: اسم خاص. تعلقي ڪهري پر هڪ ديهه جو نالو.

● هٿونُگيُ اسم خاص. تعلقي ڪهري پر هڪ ڳوٺ جو نالو.

● هٿِيُ ۽ هٿِيُونُ: ث. مدد ـ سهارو ـ پٺيراڻي ـ حمايت ـ واهر ـ سهائتا ـ همراهي ـ پرجهلو ـ ثابتي ـ ثبوت ـ واڻ جي وٽيل ويڙهي ـ ڏين جي بدل نندي ستري ـ سُڄ جي سوڙي ـ ڪاهه. جو لٽيو ڪڏو. سارين جو ڪُراڙو.

ـ هٿِيُ ڏِيڻُ: مدد ڪرڻ ـ حمايت ڪرڻ ـ ٽيڪر ڏيڻ ـ سهارو ڏيڻ ـ واهر ڪرڻ.

● هٿِيارَ: ذ. لڙائي ڪرڻ جو تيز اوزار ـ سلاح ـ شَسَتر ـ رڄ ـ لهنبر. (ل). آسلح.

ـ هٿِيارَ بَڌڻُ: لڙائيءَ لاءِ تيار ٿيڻ ـ هٿيار ٻنوار جسم سان بڌڻ ـ اوزار بڌڻ ـ مسلح ٿيڻ.

ـ هٿِيارَ بَنُوهارَ: ذ. لڙائيءَ جا اوزار ـ لهنبر ـ شَسَتر ـ اسلح.

ـ هٿِيارَ بَنُوهارَ چوڙَنُ: لڙائيءَ مان موٽڻ ـ بي همت ٿيڻ ـ سست ٿيڻ ـ بزدل ٿيڻ ـ ڊڄي وڃڻ ـ ڊرپوڪ ٿيڻ.

● هٿِيارِيُ ۽ هٿِيارِيُونُ: ث. هٿ چي تيري. مُٺ پريل (ان وغيره جي) ـ مُٺ ـ چنبو ـ مُٺ ڪن ـ مُٺ جي مقدار جيتري. ڪاڙيل آفيم جي پريل تيري. (ث).

Gul Hayat Institute

● هتيالو ۽ هتيالا: ذ. گهوت ۽ ڪنوار جي پلاندن کي ملائڻ واري رسم.
— هتيالو ٻڌڻ: عقد ڪرڻ ـ نڪاح ڪرڻ ـ پلاند ٻڌڻ ـ ميڙ ڪرڻ ـ شادي ڪرڻ.
● هتيڙ ۽ هتيڙ: ذ. چرخي جو هٿيو ـ ڳڻ ـ سُٽيو.
● هتيئو ۽ هتيئا (ث): هٿ جي شڪل وانگر هڪ ڪپهه جو ٽسر ـ چنبي وانگر ٽهيل هڪ زيور ـ آلي.
— هتيو ۽ هتيا: ذ. ڳڻ ـ سُٽيو ـ سُهرو ـ دستو ـ هٿو ـ ڏندو ـ (انگ) هٿندل. لڪيل ٿانوي ـ تصديق ـ هتڻ. ٻهانو ـ عذر ـ سرءُ جي موسم ۾ اُترـ آپرندي جي ڪُنڊ کان لڳندڙ هوا.
— هتيو هٿ آڇڻ: سبب هٿ اڇڻ ـ ٻهانو هٿ اڇڻ ـ عذر ملڻ.
● هتيليو ۽ هتيليا (ث): ذ. شاديءَ جي وقت گهوٽ ۽ ڪنوار جو پاڻ ۾ ملايل هٿ ۽ هٿ.
● هٽ: ظرف. وٽ ـ اڳيان ـ نزديڪ ـ ويجهو ـ پرسان ـ سان ـ ساڻ ـ لڳ ـ پيڙو.
● هٽ ۽ هٽ: ذ. (سن. هٽ = دُڪان) اها جاءِ جتي ويهي مال وڪڻجي يا واپار ڪجي ـ دڪان ـ ڪوٺي ـ (انگ) شاپ ـ چاپ. پڙي.
— هٽار ۽ هٽار (ڪ): ذ. صفت. آهو دڪاندار جنهن وٽ ڪنڊو هجي ـ ڪندائي ـ هٽائي.
— هٽائي ۽ هٽائي: ذ. صفت. هٽ وارو ـ دوڪاندار ـ واپاري ـ وڻجارو ـ هٽار ـ ڪندائي.
— هٽ تاڙ ۽ هٽ تاڙون: ث. صفت. هڪ ئي وقت بازار يا شهر جي سڀني هٽن جي بند ڪرڻ واري حالت ـ هٽ پُور ـ هٽن کي تالا ـ سڀ دڪان بند ـ سڄو ڪاروبار بند.
— هٽ تاڙ ٿيڻ: بازار بند ٿي وڃڻ ـ دڪان پورجي وڃڻ.
— هٽ تاڙ ڪرڻ: دڪانن کي تالا هڻڻ ـ ڪاروبار بند ڪرڻ. بازار بند ڪرڻ ـ هٽ پور ڪرڻ.
— هٽ پرڇائڻ: رات جو هٽ بند ڪرڻ ـ هٽ سراهڻ ـ هٽ ڪٽڻ.
— هٽ جو واڻيو هُجڻ: هيڏو يا غريب هجڻ ـ ڏاڍن سان پهچي نه سگهڻ. ڪو هجڻ ـ ٻُڌتو هجڻ ـ ڪنجوس هجڻ ـ شومر هجڻ.
— هٽ سارهيڻ: رات جو هٽ بند ڪرڻ ـ هٽ پرچائڻ ـ هٽ ڪٽڻ.
— هٽ سراهڻ: هٽ سارهڻ ـ هٽ ڪٽڻ ـ هٽ پرچائڻ.
— هٽ سر هٽ: هٽ ڪٽڻ ـ هٽ پرچائڻ.
— هٽ ڪيڻ: واپار چالو ڪرڻ ـ دڪان شروع ڪرڻ. سامان پکيڙڻ. سامان رکڻ ـ اسباب چڙوچڙ ڪري ڇڏڻ. قرض وغيره ڪمان ناري وارڻ.
— هٽ ڪٽائي حلڻوا ڪائيڻ (ت): ڪنديءَ کان وڌيڪ قرض ڪٽي خرچ ڪرڻ ـ هٽ ڪاڙ ٿيڻ.
— هٽ ڪٽڻ: دڪان بند ڪرڻ ـ رات جو هٽ بند ڪرڻ ـ هٽ پرچائڻ ـ هٽ سيرهڻ.
— هٽ وارو ۽ هٽ وارا: ذ. صفت. هٽائي ـ دڪاندار ـ هٽار ـ دڪان وارو.
— هٽ واڻيو ۽ هٽ واڻيا: ذ: واڻيو ـ هندو دڪاندار ـ هندو هٽائي ـ ڏڇڙو ـ هزدل ـ ڪانئر ـ گيدي ـ ڏرپوڪ.
— هٽ هلائيڻ: ڪارخانو هلائڻ ـ ڪم جاري رکڻ ـ ڏندي سان لڳو رهڻ.
— هٽي ۽ هٽيون: ث. صفت. ننڍو دڪان ـ ننڍو هٽ ـ هٽڙو ـ دڪانڙو.
— هٽي سارُو هوڪو ڏيڻ: ڪچي ڪاڙڻ ـ وٽ آهر خرچ ڪرڻ ـ ڪمائي سارو خرچ ڪرڻ ـ آمت سارو ڪهت ڪرڻ ـ وٽ آهر ملڻ.
— هٽيلو ۽ هٽيلا: ذ. صفت. هٽ جو ـ هٽ وارو ـ هالو چالو ـ رواجي ـ عام ـ ساڏارڻ ـ معمولي.
— هٽين پٽين سُوجهرو ٿيڻ: هر هنڌ روشني ٿيڻ ـ جاجا نور چمڪڻ. هنڌين ماڳين هاڪ ٿيڻ ـ هرجا ناموس ٿيڻ ـ جتي ڪٽي ڏاڪو جمڻ. هرجا فيض عام ٿيڻ ـ جتي ڪٽي فرمان جاري ٿيڻ.
● هٽ ۽ هٽون (ل): ث. پاڇ.

Gul Hayat Institute

● هنّارُ ۽ هتّارَ (ث): ڪم ڪار لاءِ سالياني مقرر ڪيل لوازمي تي ڪاسبي. آهيتي - پهيلي.

● هٽائيڻُ: مصدر. موٽائڻ - پٺتي موڙڻ - واپس ڪرڻ - لوٽائڻ - واپس روانو ڪرڻ - پٺتي ڪرڻ - ڏيڻ. (هٽايو - هٽائيندو - هٽايل).

- هٽيجڻُ: مصدر. پٺتي موٽڻ - واپس ٿيڻ - واپس روانو ٿيڻ - ڏيجڻ - هٽڻ.

● هٽائيڻُ: مصدر. ڪٽائڻ. ڀس ڪرائڻ - ڪٽڪ ڪرڻ - ٽڪائڻ - خفي ڪرڻ.

● هٽيجڻُ: مصدر. ٽڪڻ - ڪڪ ٿيڻ - ٽڪجڻ - خفي ٿيڻ - بيزار ٿيڻ - چڙ ٿيڻ.

● هٽّرُ ۽ هٽّرَ (ڪ): ذ. وهڻ جي بيماريءَ جو هڪ قسم - سُوڏو.

- هٽّرَ ڪيڏُ (ڪ): موٽو ڪيڏ (اڳين يا پوئين ٽنگ ۾ هٽّرُ نڪري اچي ڏيجي).

- هٽيڙيُ ۽ هٽيڙيُونُ: ث. (سن. آتّ = اوچو ڪرڻ) نديو هٽُ. ڏياريءَ ۾ هندن جو ٽاهيل هڪ نديڙي گهر مثل رانديڪو - هٽي. (اسم خاص). تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هٽيڪائيڻُ (ل - ت): مصدر. هٽائڻ - پري پري ڪرڻ - پڃائڻ - ڏ ڪي ڇڏڻ. ڏ يجارڻ - خوف ڏيارڻ - ڊ ٻائڻ. (هٽڪايو - هٽڪائيندو - هٽڪايل).

● هٽيڪٽُ: مصدر. دل هٽڻ - ڪهوتا ڪائڻ - ٻڏڻ ترڻ - غوطا ڪائڻ (خيالات ۾) - هيڪاڻ - ڊ ڇڻ - دل من هٽڻ - ٻڏ ٻڏان ڪرڻ - سوچ ويچار ڪرڻ. ويرم ڪرڻ - دير ڪرڻ.

- هٽڪ ۽ هٽڪاُونُ: ث. دل هٽڻ - ٻڏ تر - ڪهوتو - غوطو - سوچ ويچار - ٻڏ ٻڏان. اڪاءُ - جهل - روڪ - منع - پل.

● هٽيڪٽوُ ۽ هٽيڪٽا: ذ. صفت. ڪٽندي - ويچار - ڪٽڪو - اڪو - هڙ ڪڙ - اڻ تڻ - اونو - فڪر - انديشو - انتظار - اوسيڙو - فڪراڻ - پريشاني.

● هٽڻُ: مصدر. پٺتي موٽڻ - پوئتي ورڻ - سڙي وڃڻ - واپس ورڻ. پٺ ڏيکارڻ - ڊ ڇڻ - پڇي وڃڻ - ميدان ڇڏڻ - ميدان خالي ڪرڻ. جيتجڻ - شڪست کائڻ - هارائڻ - هار کائڻ. سرڪڻ - کسڪڻ - رڙهڻ - پري ٽيڻ - جڳهه خالي ڪرڻ - هٽي وڃڻ. تور ۾ لهي وڃڻ - آپرو ٽيڻ - هيٺو ٽيڻ - ڪمزور ٽيڻ. پوڙهو ٽيڻ - پيريءَ ڏي ورڻ. (هٽيو - هٽندو - هٽيل).

- هٽيڙوُ ۽ هٽيڙا: ذ. صفت. پٺتي مرندڙ - هٽي ويندڙ - پوئتي ورندڙ. ڊ ڇو - ڪائر - بزدل - گيدي.

● هٽيڙيُ ۽ هٽيڙيُونُ: ث. هٽڙي.

● هٽّ ۽ هٽّ: ذ. (سن. هٽّ = غرور) مغروري - وڏائي - آڪڙ - تڪبّر - ادمبرو - اهنڪار - جُهيل - گهمنڊ - شيخي - سيتَ - ٽينڊ - خود سري - ايمان - ضد - اصرار - مخالفت - سرڪشي. (پرا. آڻ. سن. امتي = هاڻي) هائي - ٻٽ - سربر - تن - جسر - ديهي.

"پير ۾ چڱج پرتهي، هي هٽ آسارا"
(شاهه).

مرداني مخصوص عضوي جي ٽيڙڻ يا اڀڻ واري حالت - ٽيڙ. گهوڙي جي شهوت.

- هٽاهٽيُ: پنهنجي ٻلي - جند جان تي - پنهنجي فائدي لاءِ - پنهنجي لاءِ.

● هٽائيتوُ ۽ هٽائيتا: ذ. صفت. ظرف. هٽ وارو - هٽ جو - تڪبر وارو - متڪبر. ضدي - سرڪش - مغرور - گهمنڊي - آڪڙباز - تڪبري - وڏائي خور.

- هٽ ڏرمُ ۽ هٽ ڏرمَ: ذ. ڪٽو - مذهبي - مت ايماني.

- هٽ ڏرميُ: ذ. مت ايماني - تعصبي - متعصب. تعصب. بغض - ساڙو - ڪينو - اندر ڪوٽائي

- هٽيرُ ۽ هٽيرَ: ضدي - متڪبر - مت ايماني - مغرور - هٺيلو - آڪڙباز.

- هٽ سڃائيُ ۽ هٽ سڃائيُونُ: ث. صفت. تندرستي - چڱيلائي - ايمارين کان آجائي - چاقائي - صحتيابي - شفايابي.

- هٽ سچوُ ۽ هٽ سچا: ذ. صفت. تندرست - بيمارين کان آجو - صحتمند - چڱو پلو - نئو نڪو - صحتياب - شفايابي - چاقُ.

Gul Hayat Institute

= هٺ ڪرڻ: ضد ڪرڻ - وڏائي ڪرڻ - اڊمبر ڪرڻ - مغروري ڪرڻ - تڪبر ڪرڻ - سرڪشي ڪرڻ - گهمنڊ ڪرڻ - اڪڙ ڏيکارڻ.
= هٺ ڪان هيٺ نه لهڻ: ڪنهن ڳالهه کان باز نه اچڻ - نه مڙڻ - پنهنجي ضد تان نه لهڻ.
= هٺ نه چڏڻ: ضد نه چڏڻ - ڳالهه کان نه مڙڻ - پنهنجو ضد پورو ڪرڻ.
= هٺيل ۽ هٺيو: ذ. صفت. هٺيلو - هٺ وارو - ايماني - اهنڪاري - مغرور - تڪبري - سرڪش - گهمنڊي - ضدي.
= هٺيائڻ: مصدر. وڏائي ڪرڻ - تڪبر ڪرڻ - هٺ ڪرڻ - مغروري ڏيکارڻ - اڪڙ ڪرڻ - گهمنڊ ڏيکارڻ. (هٺيائيو - هٺيائيندو - هيٺائيل).
= هٺيلائي ۽ هٺيلائون: ث. صفت. وڏائي - تڪبر - ايمان - اهنڪار - سرڪشي - گهمنڊ - شيخي - مغروري - اڊمبر - هوڏ - ضد.
= هٺيلو ۽ هٺيلا: ذ. صفت. ضدي - وڏائي خور - ايماني - مغرور - هٺ وارو - تڪبر - هني - تڪبر ڪندڙ - نڙ - اڊمبر وارو - پنهنجي ڳالهه تان نه لهندڙ - سرڪش - گهمنڊي - هوڏ ڪندڙ. سامهون چوندڙ - نافرمان.
● هٻ ۽ هٻ: ث. ڪنهن به شيء ڇڙڪائڻ جو آواز - ڇيت - ڇڙڪو. مات - چپ - خاموشي - مانت. جهپو - جهٽ - لامارو.
= هٻ ڪرڻ: ڇڙڪائڻ - ڪائڻ - نڪلڻ - گراهه نڙيءَ مان لنگهائڻ. مات ڪرڻ - خاموش ڪرڻ - جهپو هڻڻ - جهٽ هڻڻ - لامارو هڻڻ.
● هٻ ۽ هٻ: ذ. مات - چپ - خاموشي.
= هٻ ڪرڻ: ڪاوڙجي چپ ڪري ويهڻ - ڦوڪجي ويهڻ - شوڪجي ويهڻ. (انگ). متي.
● هٻامڻ: مصدر. جهڪو ڪرڻ - هيٺ ٽيڻ - ڇڙڪ ٽيڻ - ڏرو ٽيڻ - مائو ٽيڻ - هيڪاندو ٽيڻ - دهڪجي وڃڻ - ڪهنجڻ (سور، سوچ وغيره). (هٻاميو - هٻامندو - هٻاميل).
= هٻائيجڻ: مصدر. هٻامڻ - جهڪو ٽيڻ - هيٺ ٽيڻ - ڇڙڪ ٽيڻ - ڏرو ٽيڻ - مائو ٽيڻ - هيڪاندو ٽيڻ - دهڪجي وڃڻ - ڪهنجڻ (سور، سوچ وغيره). (هٻائيو - هٻائيندو - هٻائيل).
● هٻائيڻ: مصدر. گهٽ ڪرڻ - جهڪو ڪرڻ - ٽوروڪرڻ - گهٽائي چڏڻ - هٻائي چڏڻ - مائوڪرڻ - ڏرو ڪرڻ (سور وغيره). (هٻايو - هٻائيندو - هٻايل).
= هٻيجڻ: مصدر. هٻامڻ - هٻائيجڻ - جهڪو ٽيڻ - هيٺ ٽيڻ - گهٽ ٽيڻ - مائو ٽيڻ - ڏرو ٽيڻ - دهڪجي وڃڻ - گهنجڻ. (هٻيو - هٻيندو - هٻيل).
● هٻڻ: مصدر. هٻامڻ - هٻائيجڻ - جهڪو ٽيڻ - هيٺ ٽيڻ - گهٽ ٽيڻ - ڏرو ٽيڻ - لانجهو ٽيڻ - گهنجڻ (سور، سوچ وغيره). "هينئر ته سور هٻي ويو آهي." هوش چڏائي وڃڻ - وائڙو ٽيڻ - خطا ٽيڻ - پريشان ٽيڻ - حيران ٽيڻ. "فلاڻي جو هوش هٻي ويو آهي." هيسجڻ - دهڪي وڃڻ - ڪوڪائي وڃڻ.
= هٻيءُ پئون: اٿورو ٽيڻ - ڪٽي پوڻ - گهنجي پوڻ - پوڙو ٿي پوڻ.
● هٻوءُ ۽ هٻيوءُ: ذ. ڪا شيء ڇڙڪائڻ جي حالت - ڇيت.
= هٻوءُ ڪرڻ: ڇڙڪائي وڃڻ - ڇيت ڏيئي چڏڻ.
● هٻيءُ ۽ هٻيئون: ث. مٽي - چُمي - ٻي.
● هُجَ ۽ هُجُون: ث. حجت - ڪهرائي - گهائلي مائلي. اميد - آسرو - پروسو.
● هُجائيتو ۽ هُجائيتا: ذ. صفت. حجتي - ڪنهرو - گهائل مائل. اميدوارو - آسري وارو - ڏڪ نه رکڻ وارو - پروسو رکندڙ. (دوستن جي مهرباني ۾).
= هُجَ ۾ پائي اچڻ: اميد رکي اچڻ - آسرو رکي اچڻ - فائدي حاصل ڪرڻ جي ارادي سان ڪنهن وٽ وڃڻ - پروسي سان وڃڻ.
● هيجرُ: ذ. (ع. هَجَرَ = هو لڏي ويو). جدائي - وڇوڙو - فراق - آزادي - وڪرائي - ڦوڙائو.
● هيجرَتَ ۽ هيجرَتُون: ث. (ع. هجرت = لاڏاڻو). وطن کي هميشه جڏي ڏيڻ واري حالت - ترڪ وطن - تياڳ وطن - لاڏاڻو - ڪوچ - وطن کان روانگي. جدائي - وڇوڙو - فراق - هجر.

Gul Hayat Institute

= هِجْرِيْ: ذ. حضور صلي الله عليه و سلم جن جي مڪي مان لڏي مدينيٰ ڏي وڃڻ وارو سال - هجرت جي ڏينهن کان شروع ٿيل سال - ١٥- جولاءِ ٦٢٢ع کان شروع ٿيل اسلامي سن.

● هَجَڻُ: مصدر. موجود رهڻ - موجود گيءَ جو ظاهر ٿيڻ - هئڻ - حاضر هئڻ. (هو - هوندو - هُئڻ).

● هَجُوَ: ث. (ف. هَجُوَ = گلا) گلا - غيبت - چغلي - نندا - شڪايت - لائي چائي - بدگوئي. ٽٽولي - خَندهه - گل - چٽر - ٽوڪ.

= هَجُوَ ڪَرَڻُ: گِلا ڪرڻ - غيبت ڪرڻ - نندا ڪرڻ. لائي چائي ڪرڻ - چغلي هڻڻ. ٽٽولي ڪرڻ - خندا ڪرڻ - چٽر ڪرڻ.

● هُجُومُ ۽ هُجُومَ: ذ. (ع. هَجَمَ = هن گوڙ ڪيو) انبوهه - ميڙ - مجموعو - ميڙو - سڀا - مندلي - گهٽائي. ڪَٽ - سَٽ - هشار - پينڊ - معرڪو - ٻيهه ٻيهان.

● هِجِيُ ۽ هِجِيٰئُونُ: ث. (ع). اکر کي اکر سان اعرابن جي وسيلي ملائي لفظ ٺاهڻ واري حالت - اکرن کي شد مد ڏيئي پڙهڻ واري حالت - اکرن تي لاڪنائون يا ماترائون ڏيئي پڙهڻ واري حالت.

= هِجِي ڪَرَڻُ: اکرن جي اعرابن کي آچاري پڙهڻ - اکرن تي ماترائون ڏيئي پڙهڻ - اکرن کي ڳنڍڻ - موڙڻ - ٺاهڻ - ملائڻ - ڪٿي ڳوڀي پڙهڻ - سوچي سمجهي پڙهڻ - شد مد سان پڙهڻ - زبرون زبرون ڏيئي پڙهڻ.

● هَجَڻُ: مصدر. ڪهڻي ڪرڻ جي حالت ۽ ٽڪجي پوڻ - چُورُ ٿي پوڻ. ٽڪجڻ - ساٿو ٽيڻ - ماندو ٽيڻ - ورڇجي پوڻ - خفي ٽيڻ. سخت پورهيو ڪرڻ - ڪَٽهڻ - عذاب سهڻ - تڪليفون سهڻ - ڪشالا ڪيڏن - مصيبتون سهڻ. جُڪڻ - نِوڙڻ. دٻجڻ - وزن هيٺ اچڻ. دٻجڻ - دٻجي وڃڻ. مارجڻ - پيسجڻ. جهڪو ٽيڻ - ڪهت ٽيڻ.

= هَجِيٰئِيُ ۽ هَجِيٰئِيُونُ: ث. سخت پورهيو - ڪشالو - ڪَٽهُ - پتوڙ - جاکوڙ - درد سَري. عذاب - تڪليف - مصيبت. ڪاندو - ڪاهي - ڪندو.

● هَچُ ۽ هَچَ: ذ. صفت. ڪَڪُ - ايزار - خفي - دِق. ٽڪل - هچيل - ساٿو - ماندو.

= هَچُ ٽِيُ پَوَڻُ (ت): ڪَڪ ٽي پوڻ - ٽڪجي پوڻ - ايزار ٽي پوڻ - خفي ٽيڻ - ورڇجڻ - ساٿو ٽيڻ - ماندو ٽيڻ.

● هَچا ۽ هَچائُونُ: ث. (سن. هَتيا = خون) قتل - خون - هتيا - ڪوسُ - ڪهاتُ. چٽي - آفت - مصيبت - آپدا - شامت. ڪناهه - ڏوهه - عيب - پاپ.

= هَچا پَوَڻُ: چٽي پوڻ - آفت پوڻ - مصيبت پوڻ - شامت پوڻ. ڪناهه پوڻ.

= هَچارُ: ث. هَچاري.

= هَچارُو ۽ هَچاراُ: ذ. صفت. قاتل - خوني - ڪهاتڪ - ظالم - ڪهار. وحشي - درندو - خونخوار - راڪشس - دئيت. پاپي - ڏوهي - ڪنهگار - لعنتي - عيبدار. ذليل - بدنام - خوار.

= هَچارُو ڪَرَڻُ: ڪَڪ ڪرڻ - شڪي ڪرڻ - لجي ڪرڻ - شرمندو ڪرڻ.

= هَچا ڪَرَڻُ: قتل ڪرڻ - خون ڪرڻ. خطا ڪرڻ - ڪناهه ڪرڻ - ڏوهه ڪرڻ - پاپ ڪرڻ.

= هَچا ڪِرَڻُ: مصيبت مٿان ڪِرڻ - چٽي پوڻ - آفت ڪِرڻ - شامت پوڻ.

= هَچَرُ ۽ هَچَرُ: ذ. صفت. هتيارو - هچارو.

● هِچِڪائِيُ: مصدر. (ث). لوڏڻ - لوڏو ڏيارڻ - ڏوڏڻ. سُڏڪا پرائڻ - رُڙائڻ.

● هِچِڪَڻُ: مصدر. لُڏڻ - هِلڻ - ڏُڏڻ - لوڏو ڪائڻ - ڏوڏو ڪائڻ - جهوبو ڪائڻ. (ل). گهچڪڻ. ڏچڪڻ - سُڏڪڻ - سُڏڪا پرڻ - ڏُسڪڻ - ڪوڙها ڪاڙڻ - هنجون هارڻ. هِڏڪ هڏڪ پرڻ - هِڏڪڻ.

= هِچِڪَ ۽ هِچَڪُونُ: ث. صفت. لوڏو - ڏوڏو - جهوبو. سڏڪو - ڏسڪو. هڏڪي - هِڏڪوئي.

= هِچِڪو ۽ هِچِڪا: ذ. صفت. ڏچڪو - سڏڪو. لوڏو - ڏوڏو - جهوبو. ساهه ڪرڻ وقت نڙيءَ مان نڪتل آواز - هِڏڪي - هِڏڪوئي.

= هِچِڪِيُ ۽ هِچِڪِيُونُ: ث. صفت. لوڏو - ڏوڏو. آهٽو ساهه - هِڏڪي - ڏچڪي - هڏڪوئي. چڪي - چهي.

Gul Hayat Institute

● هيڄڻ: مصدر. منظور ٿيڻ - پسند اچڻ - دل کي وڻڻ - راضي ٿيڻ - دل سان لڳڻ - هڙڻ - دل تي اچڻ. خوش ٿيڻ. ايمان ٿيڻ - اعتقاد ٿيڻ - پروسو ٿيڻ. ٿڪي اچڻ - ٿڪي اچڻ - ڪپ تي اچڻ - پورو ٿي اچڻ - ماپجي وڃڻ.

= هيڄي اچڻ: دل سان لڳڻ - پوريءَ طرح ياد ٿيڻ.

● هُڇ هُڇ (ت): ذ. ساڳي ڳالهه وري وري چوڻ واري حالت.

● هُڇ هُڇ ڪرڻ: ساڳي ڳالهه وري وري چوڻ - ورجائڻ.

● هڇي مڇي: زور ڏيڻ وقت هڪ ٻئي کي همت ڏيارڻ جو آواز.

● هدايتَ ۽ هِدايتُون: ث. (ع. هدي = هن رهبري ڪئي). رهنمائي - سونهپ - سڌين وات - ٻيشوائي - رهبري - سڌون رستو - صحيح راهه - اڳواڻي. نصيحت - فهمائش - سمجهائي - تاڪيد. ڏس - پتو - نشان - پار. حڪم - امر - آگيان - فرمان.

= هدايتَ ڪرڻ: رهبري ڪرڻ - سڌون رستو ڏيکارڻ - سڌين وات ڏيکارڻ - رستو بتائڻ. ڏس ڏيڻ - پار ڏيڻ - پتو ٻڌائڻ. نصيحت ڪرڻ. سمجهائي ڏيڻ. فهمائشون ڏيڻ - تاڪيد ڪرڻ. حڪم ڏيڻ - فرمان ڏيڻ - آگيا ڏيڻ.

= هدايتَ نامو: ذ. هدايت جو ڪتاب - سونهپ نامو - رستي ڏيکارڻ جو ڪتاب - پند نامو - نصيحت نامو - سمجهائين جو ڪتاب.

● هُڏُ ۽ هُڏُ (ت): ذ. مهڻو - ڏوراهو - طعنو - معيار.

= هُڏُ سُڏُ ڏيڻ (ت): ميار ڏيڻ - ڏوراهو ڏيڻ.

● هُڏُ يُون: ث. ٻارن جي راند جو هڪ قسم - ٻال سان ڪڏيل راند - ڏڙهي راند. ٻال - ڏڙهو - ڪينهو - گيند.

● هَڏَس: (ع). ساڙ - ڪينو - دشمني - ويس - حسد - ضد - بغض - جلن. پنجر - ساڙو - خصومت.

● هَڏَف ۽ هَدَف: ذ. (ع. جمع آهداف. هَدَف = ڪُنڊ) ڪُنڊ - سُڏو پاسو - لمو - اڻ وهو. ٽونو - ٽڪر - ڏيهه. (چنڊ جو) نشان.

● هَڏَڻ: مصدر. هڪلڻ - هري ڪرڻ - لوڏڻ - ٽڏڻ - تڙڻ - هڪالڻ - ڏڪڻ. چوپائي ڏهن وقت سندس اڳ ڪي هڪلڻ يا هري ڪرڻ.

● هُڏو ۽ هُڏا: ذ. وظيفو يا جهاڙ پڙهڻ جي ڏنل اجازت - ڪنهن ٽوٽي ڦٽي پڙهڻ لاءِ مرشد وٽان ڏنل موڪل - اِذن. اجازت - اختياري - موڪل. ڪشن ڪاهڻ جو آواز - گاين ڪي هڪلڻ جو آواز.

● هُڏُود ۽ هُڏُودَ: اسم خاص. (ع. هُدُهُدُ). پکيءَ جو هڪ قسم - مشهور رنگين ۽ ڪلنگي - وارو پکي - روايتن موجب حضرت سليمان عليه السلام جو قاصد پکي - مرغ سليمان. ڪانڪٽو - ڪاڪ ٽڪيندڙ پکي - سُونارو.

● هُڏُهُڏُ: اسم خاص. هُڏُود.

● هُڏِي ۽ هُڏِيُون (ل): پاڻين جو مال کي هڪلڻ جو آواز. آگر سان ٻيٽ يا ڪڪ کي چوڪ - چونڪ.

= هُڏِيُون ڏيڻ: آگر سان ٻيٽ يا ڪڪ تي چوڪون ڏيڻ.

● هڏيرو (ڪ): اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

● هَدِيَهُ: ذ. (ع. هديه = سوغات). بخشش - سوغات - سوڪڙي - تحفو.

● هڏِ: ظرف. مور - ٻڌيءَ - ڪڏهين نه - اصل - هرگز - بلڪل - نيٺ - صفا - مرڳو - قطعي - موراهين - ٻنهه. ذمي - پروسي - آسري.

= هڏ هيرُ: هڏ - هڏهين (هاڻ) - اصل - بلڪل - ٻنهه.

"سڏو ڏم ڏهڪارُ هڏِ هر ڪوڻ هن کي."
(سر سهڻي - شاهه).

= هڏهين: سدائين - هميشه - دائمي.

● هڏُ ۽ هڏَ: ذ. (سن. هڏ = هڏُ). جسم جو ڪنڊو - هڏو. لڳ - عضو. (صفت). عادت - هير - علت. عزيز - پيارو - محبوب.

Gul Hayat Institute

ـ هڏ ٻڌڻ ۽ هڏ ٻڌڻ: ذ. هڏا ٻڌڻ ڏ ـ پڳل هڏا ٻڌڻ ڏ ـ هڏن کي ڳنڍيندڙ.
ـ هڏ پڳل: ذ. صفت. محنتي ـ جفاڪش ـ پورهيت ـ آورچ ـ ڪمائو.
ـ هڏ پڳل هڻڻ: ڪم ڪرڻ تي هريل هجڻ ـ پورهئي تي هريل هڻڻ.
ـ هڏ پورو هڻڻ: سقيم حال هڻڻ ـ ٻئسي جو زور نه هڻڻ ـ غريب هجڻ ـ مسڪين هجڻ.
ـ هڏ پوڻ: هري وڃڻ ـ عادت ڪري وڃڻ ـ نسڻ ۾ پڄي وڃڻ ـ پيٽ پوڻ ـ هير ٿي وڃڻ ـ عادت پڄي وڃڻ. ڳل پوڻ ـ هار پوڻ ـ تاوڻ پوڻ ـ ڳڇيءَ پوڻ ـ چٽي پوڻ ـ مصيبت پوڻ.
ـ هڏ پيڙ: ستائڻ ـ آزارڻ ـ تڪليف ڏيڻ ـ ڏکائڻ.
ـ هڏ پيڙ: هڏ پيڙ.
ـ هڏ جي مار: ث. صفت. ڪجهي مار ـ ٻئسي جو نقصان هڻڻ ـ ڪجهو نقصان پوڻ.
ـ هڏ چٽ نه هڻڻ: دل صاف هڻڻ ـ خيال خواب ۾ نه هڻڻ.
ـ هڏ ڏاڍو ۽ هڏ ڏاڍا: ذ. صفت. سخت ـ ڏاڍو. محنتي ـ جفاڪش ـ پورهيت ـ تڪليف جو ڏاڍو. هورا نه پڪل (چانور).
ـ هڏ ڏوکيو ۽ هڏ ڏوکيو: ذ. صفت. سياڻو ـ محنتي ـ جفاڪش ـ آڇمي. ٻئي جو خيال رکندڙ ـ گهٽگهرو ـ همدرد ـ خيرخواهه ـ سار سنيال لهندڙ. سڃڻ.
ـ هڏ ر ۽ هڏ ر: اڏ رڏو ساڪ ـ اڏ پڪل شيءِ اڏ ڪچو اڏ پڪو ـ هڏ ڏاڍو.
ـ هڏ رت: گوشت ۽ رت. برادري ـ پائيچاري ـ عزيز ـ رشتيدار ـ ميٽ ـ سهيڙ ـ مائٽ ـ قريب.
ـ هڏ رڪ (ت)! مست ـ آرسي ـ آلسي ـ ڏرو ـ ٿوٿي ـ ڪم چور ـ ڪاهل ـ ناڪاڻو.
ـ هڏ رڪ ٿيڻ (ت): مست يا آلسي ٿيڻ ـ ڪم چور ٿيڻ ـ ناڪاڻو ٿيڻ.
ـ هڏ رکو (ث)! ڪم ڪان نڪائيندڙ ـ ناڪاڻو ـ ڪم چور ـ هڏ رڪ.

ـ هڏ ڪار نه ڪسڻ! ڪجهه به تڪليف نه اچڻ ـ ڪاهه محنت نه ٿيڻ ـ ٻنا پورهئي جي هٿ اچڻ.
ـ هڏ ڪپور (ت): وڏو ويري ـ وڏو دشمن ـ هڏا ڪپيندڙ.
ـ هڏ ڪرڪٽ: ڪهل پوڻ ـ ديا اچڻ ـ ٻاجهه پوڻ ـ رحم پوڻ. ڪنهن جي لاءِ همدردي ڪرڻ ـ درد وندي ڪرڻ ـ غمخواري ڪرڻ ـ غمگساري ڪرڻ.
ـ هڏ ڳنڍ هڻڻ: پورهيت هجڻ ـ محنتي هڻڻ ـ اورچ هجڻ ـ جفاڪش هجڻ.
ـ هڏ ڳڏ پڄڻ: تمام گهڻي مار ڪيڻ ـ گهڻي مارڪٽ ڪرڻ ـ سخت مار ڏيڻ ـ ڏاڍي ديئب ڪيڻ ـ هيڻ ـ جاڪوڙ ـ سڙهه ـ سٽڪ.
ـ هڏ ڪسائين! تمام سخت پورهيو ڪرڻ ـ گهڻو ڪم ڪرڻ ـ سخت محنت ڪرڻ ـ اورچائي ڪرڻ.
ـ هڏ ڳريل: ذ. صفت. نرم ـ ڪنڌرو ـ ملايم ـ براهر (رڌل چانور).
ـ هڏ مار: ذ. هڏ هلائيندڙ ـ بازن جو پورهيو ڪندڙ ـ محنتي ـ اورچ ـ جفاڪش ـ پورهيت.
ـ هڏ نه ڪار ڪسڻ: ڪجهه به خرچ نه ٿيڻ ـ ڪجهه به تڪليف نه ٿيڻ ـ ڪاهه هلاڪي پيش نه اچڻ ـ ڪاهه دقت نه ٿيڻ.
ـ هڏ هيرن! ڏکئي ڪم ڪي ڏکيو نه سمجهڻ ـ تڪليف سان نهي وڃڻ ـ ڏکن سان مالوس ٿيڻ.
ـ هڏ هڻڻ: محنت ڪرڻ ـ پورهيو ڪرڻ ـ هڏ گسائڻ ـ جفاڪشي ڪرڻ ـ ڏنڊ وڏاري ڪرڻ ـ بازو هڻڻ.
ـ هڏ هورڙو ۽ هڏ هورڙا (ت)! محنتي ـ جفاڪش ـ پورهيت ـ اورچ ـ هڏ هلائيندڙ.
ـ هڏ ۽ هڏون: ث. هوڏ ـ هڏي. جهڳڙو ـ جهيڙو جهٽو ـ فساد. تڙي ـ ڏمڪي. ڪاوڙ جلهه.
ـ هڏ هوڻ: جهيڙو ڪرڻ ـ جهڳڙو ڪرڻ ـ وڙهڻ ـ لڙائي ڪرڻ ـ ڏڙو ڪرڻ ـ رڳوو ڪرڻ.
ـ هڏ ر ۽ هڏ ر: ذ. صفت. هڏي ڏيندڙ ـ هڏي وارو ـ درڪو ڏيندڙ ـ جُلهه ڪندڙ ـ زور سان ڳالهائيندڙ.

Gul Hayat Institute

● هڏَ ۽ هڏَ؛ ذ. مُڏَ - ٿُنُ - ڏَڏُ - لهسون. چَسو - اناڙي - بيوقوف - پوڏو - جاهل - ڪم عقل.
● هڏا (ث): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هڏاڪُٽيانُ: (اسم خاص). هڪ مڪان جونالو.
● هڏَ تَرِيُ ۽ هڏَ تَرِيُونُ؛ ث. مست آٽ جي نڪ ۾ سَهار وجهڻ لاءِ گهڙيل ڪاٺي.
● هڏ جَنُ؛ مصدر. ڪِري پوڻ - ڏَهي پوڻ - ڪِرڻ - هيٺ ٽپڻ.
● هڏِرِيُ ۽ هڏِرِيُونُ؛ ث. ڏڪڻ ۽ گهوڙن جي ٽيندڙ هڪ بيماريءَ جو قسم.
● هڏُڪُ ۽ هڏِڪَ (ڪ)؛ ذ. مضبوط هڏ وارو - هڏ جو پينون - چيڪٽو - سخت هڏ وارو. هڏي جهڙو سخت.
● هِڏَڪُ ۽ هِڏَڪُونُ؛ ث. ساروٽي - يادگيري - يادگيرو - آڏيڪ - سِڪ - دل جي ڪشش - چِڪ - تمانگهه - آڪير - آڏيڪ. اميد - آسَ - اوسيڙو - انتظار. هيبر - عادت - علت. نِڙيءَ مان اوچتو نڪرندڙ هڪ هيڪ جو آواز - هِڏڪي - هِڏڪوئي. وڏڻي.
"وڏڻي وَڏي ڪير پَٽ لاءِ،
ٻار وڏي ماءُ ٻيءُ لاءِ".
- هِڏِڪُ ۽ هِڏِڪا؛ ذ. صفت. هِڏڪ - هِڏڪي. خيال - ويچار.
- هِڏِڪُوئيُ ۽ هِڏِڪُوئِيُونُ؛ ث. صفت. هِڏڪي - ڏچڪي - ڪهنڪو.
- هِڏِڪَ هُجَنُ (ت): سڪ هجڻ - عادت هجڻ.
- هِڏِڪِيُ ۽ هِڏِڪِيُونُ: ث. صفت. نِڙيءَ مان نڪرندڙ آواز جو اوچتو نڪرڻ شروع ٽپڻ - هِڏڪوئي - هِڇڪ. (اسم خاص). بيماريءَ جو هڪ قسم. چاڙي. (ث).
- هِڏِڪِيُ ٽِيَنُ؛ ساروٽي ٽين - ڪنهن جو ياد ڪرڻ.
● هڏِڪارَ (ت): مصدر. سوئر جو آواز ڪرڻ.
- هڏِڪارُ ۽ هڏِڪارُونُ: ذ. صفت. سوئر جو آواز. روئڻ جو آواز. هٽڪل - هولڪار.
- هڏِڪارَ ڪرَنُ: سوئر جو آواز ڪرڻ - هڏِڪارَ.
- هڏِڪارُ ۽ هڏِڪارا؛ ذ. صفت. مرونءَ جو زور سان ڪيل آواز - هڏِڪار. ڪُرڪڻ - ڪنجهڻ - رينگهڻ - ڪنجهڪار ڪرڻ.
● هڏِڪَنُ؛ مصدر. هڏي ڏيڻ - تڙي ڏيڻ. روئڻ - دانهون ڪرڻ - رڙيون ڪرڻ. (هڏڪيو - هڏڪندو - هڏڪيل).
- هڏِڪُ ۽ هڏِڪا: ذ. صفت. ڪرڪ - ڪُرڪو - ڪِنجهڪو - چِنڪهه - چِنگهڪار - رينگو. هڏي - تڙي - جهيڪ - دڙڪو.
● هڏُ ۽ هڏا؛ ذ. (سن. هڏ + ڪ = هڏو) جسم جي اندر پٿر جهڙا سخت ٽُڪر. جسم جو ڪنڊو - هڏُ - هڏِڙي - هڏِڙي - استخوان. جونءَ جو آنو - جونءَ جي ليڪ. هوڏ - ضد - بحث. جهيڙو - جهٽو - جهڳڙو. هڏَ - هڏي. آويءَ جو منڊو. (ت). (ث. هڏي ۽ هڏيون).
- هڏا ۽ چَمڙِي هُنَنُ: تمام جسم ۾ لاغرتيڻ - تمام ضعيف هجڻ - ڪِري ڪَنڊا ٿي ويو هجڻ. تمام غريب هڻڻ - سُڪو سڪٽو هڻڻ - مسڪين هُجڻ.
- هڏُ ڪُڏو ۽ هڏا ڪُڏا: ذ. صفت. هڏُ وغيره. ڪِنُ ٽِٽُ - گند ڪچرو - ايرُ وغيره.
- هڏَ ئُونُ هُنجهٽُونُ: ظرف. ڦنهنجي ذاتي ملڪيت مان ڪيل سخا.
- هڏِيُ ۽ هڏِيُونُ: (سن. آسٿِ. پرا. آئي = هائي) هڏي جي مادي - نندو هڏو - هڏڙي - هڏي جو ٽُڪر. هائي - ديهه.
- هڏِي ٿي هوڏ ٻڌَنُ: مال تي تڪرار ڪرڻ - ملڪيت تي معاملو ڪرڻ - خسيس ڪاڇه تي تڪرار ڪرڻ.
- هڏِي ٿي هوڏَ هُجَنُ: مال تي ميڙو هجڻ - ملڪيت تي معاملو هجڻ.
- هڏِي ٽُٽَنُ: هڏي پجڻ.
- هڏِيُ خُورُ: پکيءَ جو هڪ قسم - ڪُنگ - لقلق.

Gul Hayat Institute

ـ هَڏِيءُ ڪَيڏَنُ: گهوڙي کي هڪ قسم جي بيماري ٿيڻ ـ هڏڑيءَ جي بيماري ٿيڻ.
ـ هَڏِي نِڪرَنُ: گهوڙي جي بيماريءَ جو هڪ قسم (ٽنگ جي نريءَ ۾ ڳوڙهي ٿي، پوءِ هڏيءَ جو وڌي وڃڻ). (ن ـ ب).
ـ هَڏِي وارِيءُ هوڏَ رَکَنُ: اجايو ضد رکڻ ـ خواه مخواه بحث ڪرڻ.
ـ هَڏِيُونُ نَرَمُ ڪَرَنُ (ت): گهٽي مار ڏيڻ ـ دل تي مار ڏيڻ ـ سخت ڪَٽڻ.
ـ هَڏِيُون وَڃَنُ: نالو نشان گم ٿي وڃڻ. مڙهه مقام رُلي وڃڻ.
ـ هَڏِيءُ هَڏِيءُ چُورُ ٿِيَنُ: لڳ لڳ ۾ درد هڻڻ ـ تمام گهٽو بيمار ٿيڻ ـ سَڏ سَڏ سانڍو ٿيڻ ـ انگ انگ ۾ سُور هجڻ ـ عضوا پيڙجڻ ـ تمام گهٽو ٽَڪُ هجڻ.
● هَڏُ وارُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَڏِيءُ ۽ هَڏِيُونُ: ث. جهٽڪ ـ چِڙ ـ ڏڪو ـ زور سان گَالهائڻ ـ ڏاڍ ـ ڏمڪي ـ چيني ـ هَڪل ـ تڙي ـ ڪاوڙ جو آواز. آڏو جواب ـ شوخ جواب ـ تندي جو جواب. انڪار ـ نانري ـ ناڪار. ڪاوڙ ـ غصو ـ چِڙ.
ـ هَڏِيءُ ڏيَنُ: منهن سامهون شوخ جواب ڏيڻ ـ تڙي ڏيڻ ـ ڏڪو ڏيڻ. آهتو جواب ڏيڻ.
● هَڏِي يارِيءُ ۽ هَڏِي يارِيونُ (ڪ): ث. وچولي ـ پوري پني ـ درمياني ـ وچڙي. موچاري ـ هالو چالو.
● هَڏِي يا ڪوُ (ث): ذ. ٿوري چربيءَ وارو گوشت ـ اٽيو گوشت.
● هِيڏَ ۽ هِيڏِ ڪُونُ (ل): ث. آڪنبڙ ـ اکير ـ سِڪَ ـ چِڪَ ـ ڪشش ـ تانگهه ـ ڪاوڙ ـ لاڙو.
● هَرُ: ذ. صفت. (ف. هَرُ) سڀڪو ـ هرڪو ـ هر هڪ ـ سڀ.
ـ هَرُ بابُ: ذ. (ف). هر هڪ حصو ـ هر هڪ فصل ـ هر هڪ اڌياءُ ـ هر هڪ پاڳو ـ هر هڪ ٽڪر.
ـ هَرُ ٻار: ظرف. (ف). هر وقت ـ گهڙي گهڙي ـ ذري ذري ـ وقت بوقت ـ لت لت ـ سدائين ـ سدا ـ سدار ـ هميشه ـ هر مهل ـ هر دفعي ـ هر گهمري ـ هَر واري.
ـ هَرُ هولِيوُ: ذ. صفت. هر هڪ هولي جائندڙ ـ سڀ هولي جائندڙ.
ـ هَرُ جاءِ: ذ. (ف. هَرُ جا = هر جڳهه) هرهنڌ ـ سڀ جڳهه ـ هرجائي ـ جيڏانهن ڪيڏانهن ـ هرهنڌ حاضر ـ جت ڪٽ ـ هرهنڌ هُجندڙ.
ـ هَرُ جائِيُ: ظرف. هرهنڌ حاضر ـ هر هنڌ هجڻ وارو ـ هرجا ـ جتي ڪٽي ـ جيڏانهن ڪيڏانهن. (صفت). هڪ هنڌ قرار نه وٺندڙ ـ ڦرندڙ گهرندڙ ـ آواره گرد ـ خانه بدوش ـ رولو ـ گهومو ـ رلڻو.

"بازي يار هٿائي آ هرج ٻئي هرجائي آ"
(محمد ڪٽيان).

ـ هَرُ جِنسَ: ث. سڀ نمونو ـ هر قسم ـ هر رنگ ـ سڀ ذات ـ هر وَرڻ ـ پيالت پيانت ـ جنس جنس ـ نموني نموني ـ ان جو هر قسم.
ـ هَرُ چَنڊُ: ذ. هر مهيني ـ هر ماهه ـ مهيني ا مهيني.
ـ هَرُ دِلعَزِيزُ ۽ هَرُ دِلعَزِيزَ: سڀ جو پيارو ـ عام پسند ـ زماني جو محبوب ـ مقبول عام ـ سڀ ڪنهن کي وٺندڙ ـ هر پسند.
ـ هَرُ دَمُ: ظرف. (ف). هر وقت ـ هر گهڙي ـ هر ساعت ـ هر لمحه ـ هر لحظي ـ هر آن ـ هر دفعي ـ هميشه ـ هر هر ـ سدائين ـ گهڙي گهڙي ـ لڳاتار ـ متواتر.
ـ هَرُ دو: ذ. ٻئي ـ ٻه ـ ٻئي ڏڦ ـ هر دوئي.
ـ هَرُ دوئِيُ: صفت. هر دو ـ ٻئي.
ـ هَرُ دوُسِيرِيُ: ظرف. هنهين مٽن ـ ٻنهي پاسن ـ زميندار ۽ هاريءَ جو ڪڍيل آن ـ ٻئي پاسا.

"هاريءَ جو آن هر دوسري ڇهه هزار ٿيو."

ـ هَرُ ديڳِيءُ چمچو: ذ. صفت. رلڻو ملڻو ـ سڀ ڪنهن سان ٿهي ويندڙ ـ ٺهڪڻو ٺهڪڻو. ڇاپڙو ـ پيائي وارو. ٻن هٿن جو چَرُون.

"ساڌ سان سنمکھ، پنڇن سان پورو"

Gul Hayat Institute

● هَرُ ذاتي: ذ. سڀ سان مايل - سڀ سان محبت كندڙ - رلٽو ملٽو - ٺهكٽو ڦهكٽو - هر ديڳي چمچو.
= هَرُ روز: ظرف. سڀكنهن ڏينهن - روزان روز - روزانو - روزمرهه - دائما - سدا - نيت - بنا ناغي - هرهك ڏينهن - روز روز - سدائين - هميشه.
= هَرُ زمان: ظرف. سڀكنهن سال - سالان سال - سال سال - هر ورهيه.
= هَرُ سُوءِ: هر طرف.
= هَرُ صُورَتُ: ذ. (ف). هركنهن نموني - هر حالت ۾ - هر قسم ۾ - هر طرح - هرطريقي - كنهن به نموني - كهڙيءَ به طرح.
= هَرُ طَرَحَ: ظرف. هرهك نموني - هر ڍنگ - هر رنگ - هرصورت - هرطريقي - هرنوع.
= هَرُ طَرَف: ظرف. سڀ طرف - هرجانب - هرسمت - هرسوءِ - هر پاسي - چئني پاسن - هَردِس.
= هَرُ كارِ يو: سڀ كم كندڙ - تمام سياڻو - هنرمند - پلو - هوشيار. هركم ۾ پورو.
= هَرُ كو: سڀكو - هرهك - هركوئي.
= هرُ كَيس: هَر رنگ جا.
= هَرُ گاهُ: ذ. ظرف. رف. هرگاهه. سڀ هنڌ - هركنهن هنڌ - هرجڳهه - هرجاءِ - هرهنڌ - حاضرناظر - "هوش ركيسين هرگاهه."
(سچل)
= هَرُ كَهڙِي: ظرف. هروقت - هرپلك - هرساعت - هرد ۾ - هرلحظي - هرمهل - هرلمحي - هرمهل.
= هَرُ هِيكُ: ذ. هركو - هركوئي.
= هَرِ: ذ. اسم خاص. هندن جي هك خدا جو نالو - هري - ڀڳوان. وشنو مهراج جو هك نالو.
= هَرِ دَنُ: ذ. هريءَ جو خزانو - وشنوءَ جو خزانو.
= هَرِ نامُ: ذ. هريءَ جو نالو - ڏڻيءَ جو نالو - هندن جو خدا كي ياد كرڻ جو هك لفظ - هري نام.
= هَرُ ۽ هَرَ: ذ. (پرا = هَلُ: سن. هَلُ. هَرُ). پنيءَ كيڙڻ جو هٿ - كيتيءَ كرڻ لاءِ زمين كي اٽلائڻ جو هك اوزار. هَل. هَرڻ. (ك). نگار (بلوچي). شينهن (ت).

"هركنون سَرهن ور وينكس دي، ٻپ هُداور حمام."
(عالم خان)
= هَرُ ٻَڌَنُ: پنيءَ كيڙڻ لاءِ هر ٻڌڻ - كيتيءَ لاءِ تيار كرڻ - هر جوڙڻ. خراب ڳالهائڻ - كك كرڻ - بيزار كرڻ. پردو اڳهاڙڻ - راز فاش كرڻ. (ت).
= هَرَ جو ٿُوتُ: هر جو ڍنگ جنهن ۾ چوني هوي.
= هَرُ ڏِيئُ: زمين كي كيڙڻ - زمين كي اٽلائڻ.
● هِيرِ (ك): كنهن چوپائي وهت يا جانوركي هكلڻ لاءِ كم آندل لفظ - هيش - هُش هُش. ٻه ڏاند كڏ ٻڌل - ٻيلهڙ. آڻ جو نسيو ٻچو - گولئرو - توڙو.
= هُرُ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هك ديهه جو نالو. (صفت). پكين جي آڏامڻ جو آواز.
● هُرَ ۽ هُرُونُ (ل): ث. يادگيري - كنهن گالهه جو دل تي تري اچڻ واري حالت - خيال - يادگيرو - ساروڻي - كُنڌ - سار - انتظار - اوسيڙو - فكر - ڪٿي - كُنكو.
"مون كي ماري منجهه ٿي سندي هوتن هُرَ."
"كَچو لايان كُر كيچان اوري جي وارن."
(شاهه - سسئي)
= هُرَ كُر ۽ هُرَ كُرُونُ: ث. صفت. فكر - ڪٿي - الكو - انتظار - اوسيڙو.
● هُرٌ ۽ هُرٌ: ذ. صفت. (ع. حُرٌ) ٻير سائين پاڪاري وارن جي مريدن جو لقب. ٿر ۾ مسلمانن جي هك ذات.
● هُرُ كُنُدُرُ ۽ هُرُ كُنُدُرَ (ك): ذ. بي آرامي - بي چيني بي قراري. خيال - ڪٿي - فكر - اونو - اوسيڙو - هُرُ كر - هَنڌ كُنڌ - كُنڌ - ساروڻي.
= هُرُ كُنُبَنُ ۽ هُرُ كُنُبَنُ (ك): ث. تكڙو - جلدي - سيكهه. هَر كُر - ڪٿي - اٽ تڻ - اونو - اوسيڙو - فكر - انتظار.
= هُرِ كُنُبُ ۽ هُرُ كُنُبَ (ك): ذ. كُنكو - اونو - هُٽ كُٽ - هُرُ كر - اوسيڙو - ڪٿي.
● هِيرات: اسم خاص. خراسان ملك جي گاديءَ جو هنڌ. (ف). چكو نصيب.

Gul Hayat Institute

ـ هِراسانُ؛ ذ. صفت. خوفائتو ـ ڊپ وارو ـ دهشت زده ـ ڊيڄرو ـ ڊجندڙ ـ ڈهکايل ـ ڊ ڄارڀل.

● هِراسَتَ ≈ هراسَتَ: ث. صفت. چنڊ ـ چتل. حرفت ـ ٺڳي ـ مڪر ـ فريب ـ دغا ـ اٽکل بازي ـ ويساهه گهاتي. چيڙ ـ چاڙ ـ چُرَ ـ حرڪت.

ـ هِراسَتَ ڪَرڻُ؛ چيڙ چاڙ ڪرڻ ـ چُر ڪرڻ ـ حرڪت ڪرڻ ـ ڪيچل ڪرڻ.

● هَرائِيُ ≈ هَرائِيُونُ: ث. (سن. لڳهتا) هاڪاڙائي ـ هيڄاڙائي ـ چِلو لائي ـ سفلائي.

● هَرْبابُ (ڪ): اسم خاص. ڪوهستان ۾ هڪ ڪ جو نالو.

● هِرْبَنْدَ ≈ هِرْبَنْدُونُ (ل)؛ ث. ڏَرَ لاءِ رڙندڙ آٿ.

ـ هَرْبَنْدَ هَٽَڻُ (ڪ)؛ سلهاڙي ٻڌڻ ـ سلهائڻ ـ ٻيلهه هڻڻ ـ سلهاڙڻ.

● هَرْبُوئِدِ: اسم خاص. بلوچستان جي جهلاوان علائقي ۾ هڪ جبل جو نالو.

● هَرْبارِيُ؛ اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ ديهه جو نالو.

● هَرْبَتَرَ ≈ هَرَبَتَرُونُ: ث. هَرَبَڙ ـ تکڙ ـ اُپهرائي ـ جلدائي ـ سهيڪه.

ـ هَرْبَتَرِيوُ ≈ هَرْبَتَرِيا ذ. صفت. تکڙو ـ اُپهرو ـ جلد ـ سکهو ـ جلد باز ـ هڙبڙيو.

● هَرِبَتَرِ؛ ث. افسوس ـ ماتمداري. ڪوڙ گهمسان ـ هُل.

● هُرْبُرُ ≈ هُرْبُرُونُ: ث. هُرڪُر ـ خيال ـ ويچار ـ آدڪو.

● هَرْبُوُ ≈ هَرْبا: ذ. (ع. هَرب = چال) هَربُ ـ ٽپو ـ چال. ٻِڏُ ـ چلانگ ـ ٽَپُ ـ ڊُڪَ ـ ٻِڏُ.

"جي تارُو هٿا توڙي تن هر ٻو پانيو هيڪڙو" (شاهه).

● هُرْبُوُ ≈ هُرْبا؛ ذ. پاڇيءَ ۾ ڪم ايندڙ ٻوٽي جو ٻج ـ پسارڪي وڪر طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽي جو ٻج ـ ميٿيءَ جو ٻج.

● هَرَبُ ≈ هَرَبَ؛ ذ. ٽهو ـ چال ـ ٽَپُ ـ ٻِڏَ ـ هر ٻو. ڊوڙ ـ ڊُڪ.

● هُرْبُ ≈ هُرْبُونُ: ث. گاه واري زمين ـ چراگاه. "ڪري هربُون ڪري ٻاڻان پير ڏکويا پکڙين" (ڏهر).

● هِرْتُ ≈ هِرْتَ: ذ. صفت. گُم ـ غائب ـ الوپُ ـ لاپته ـ گم ٿيل ـ وڃايل.

ـ هِرْتُ ٿِيَڻُ؛ گم ٿيڻ ـ غائب ٿيڻ ـ غائب ٿي وڃڻ ـ وڃائجي وڃڻ ـ لاپته ٿي وڃڻ.

ـ هِرْتُ ڪَرڻُ؛ غائب ڪرڻ ـ گُم ڪرڻ ـ وڃائڻ ـ لاپته ڪرڻ.

● هَرْتا؛ ذ. ناسُ ڪندڙ ـ چٽ ڪندڙ ـ تباهه ڪندڙ ـ برباد ڪندڙ.

ـ هَرْتا ڪَرْتا (ت): ماريندڙ ۽ جياريندڙ ـ ناس ڪندڙ ۽ آهائيندڙ ـ مالڪ ـ اختيار وارو.

● هَرْتالُ ≈ هَرْتالَ: ذ. هڪ قسم جو جبل مان لهندڙ زهريلو ڏاتو ـ زهر جو هڪ قسم ـ ڪي رنگ وارو سنکيو ـ هڪ قسم جو دوائن ۾ ڪم ايندڙ پسارڪو وڪر.

● هَرْتالُ ≈ هَرْتالا: صفت. هر فن مان واقف ـ هر تال ۾ پورو ـ سڀ تال ڄاڻندڙ ـ هر فن مولي ـ هر تالي ـ هوشيار ـ چالاڪ ـ فريبي ـ حرفت باز ـ ٺڳ ـ بدمعاش ـ تالير ـ حرفتي ـ اٽکل باز ـ ترڪتي ـ مڪار ـ چار سئو ويهه ـ چنڊ باز. (ث. هرتالي ≈ هرتاليون).

ـ هَرْتالِيُ ≈ هَرْتالِيُونُ: ث. صفت. لُچي ـ چالاڪ ۽ عيار عورت ـ حرفت باز ـ اٽکل باز ـ فريبي ـ ترڪتي ـ چالاڪ ـ هوشيار عورت.

● هَرْتَڙِيوُ ≈ هَرْتَڙِيا؛ ذ. هُوڙهو ـ هوڙهه ـ هوڏي ـ ضدي ـ پنهنجي مت وارو ـ بحثي ـ هٺيلو ـ ڪج بحث.

ـ هَرَتَمانُ ≈ هَرَتَمانَ؛ ذ. ان جو هڪ قسم ـ هرطمان ـ جَوَ.

● هَرْتِيرَ ≈ هَرْتِيرَ؛ ذ. چمڙي، ستُ يا ڪپڙي جو ٺهيل ننڍو ڪڙهو. ننڍي خرزين ـ خرجين ـ هڙتيل.

Ghulam Hayat Institute

● هرُ ٹولِيُ: پورت جو هڪ قسم.
● هرُ ڦاڙڻِيُ (ل)؛ ذ. فراسيءَ جي چٽن جو هڪ قسم.
● هرُ ڦٽُ ۽ هرُ ڦٽَ: ذ. صفت. بسنتي- ربيع جو- بهار جو- بهاري. ڏينهن رات جي برابري.
● هرُ ڄُ ۽ هرُ جَ: ذ. (ع. هرُج= نقصان). نقصان- هرجو- ڇيهو- ٽوٽ- گهاٽو- زيان- چٽي- تاوان- خلل- ٽوٽو- خسارو- خاسارو- تڪليف- آزار- مصيبت- دقت.
- هرُ ڄاٽو ۽ هرُ جاٽا: ذ. نقصان- گهاٽو- هرجو- هرج- ڇيهو- ٽوٽو. ريلوي رستي گهرايل مال جو ميعاد کان وڌيڪ عرصي جو پيل جرمانو- ڏنڊ- پون پاڙو.
- هرُ ڄُ ٽِيڻُ: نقصان ٽيڻ- ڇيهو ٽيڻ- ٽوٽو هوڻ.
- هرُ ڄُ پَوَڻُ: نقصان هوڻ. هرجو هوڻ- گهاٽو هوڻ- ٽوٽ هوڻ- ڇيهو رسڻ.
● هرُ جَنُ ۽ هرُ جَنَ: اسم خاص. ايشور جو پوجاري- ايشور جو پڄاڻ.
● هرُ ڇَ ۽ هرُ ڇُونُ: ث. انتظاري- بيقراري- خيال- سوڌاءُ- ڳڻتي- ويچار- فڪر- اونو- انديشو- پريشاني.
● هرُ ڇَنُ (ت)؛ مصدر. جانور جو ٿوني هٽڻ لاءِ اڳتي وڌڻ- ڊيهه هٽڻ- ڊيهاڙ ڪرڻ.
● هرُ دَ ۽ هرُ دُونُ: ث. دال جو هڪ قسم- اڙد جي دال.
● هرَ دَ رَ (ت)؛ ذ. هيڊ- هلدي. ٻوڙڪي هيڊي ڪرڻ جو مصالح.
● هِرِ دو ۽ هِرِ دا؛ ذ. (سن. هرد يا هِرِ دَ. متن). خيال ڪرڻ جي جاءِ. متن- چِت- دل. هنيون- قلب- ضمير- چيتو- جگر- هيانءُ. عام- پروڙ- جاڻ- سمجهه- گيان- فهم- زيرڪي- هُڏي.
- هِرِ دو جاءِ ٽِيڻ؛ دل قرار ٽيڻ- من هڪ هنڌ ٽيڻ- چيتو جاءِ ڪرڻ.
● هِرِ دو ڪُلَنُ: دل ڪلي هوڻ- ڪشف ڪرامات حاصل ڪرڻ- غيب جاڻڻ- ضمير روشن ٽيڻ- صاف ٽيڻ.
- هرِ دي ۾ پَل پَل هرِ گهٽ ٽيڻ؛ هروقت دل ۾ ياد اچڻ- سدائين ڪنهن خيال ۾ رهڻ- ڪڏهن ۽ نه وسارڻ- هرهر دل تي هُرڻ.
● هرُ دَيالُ ۽ هرُ دَيالَ؛ ذ. صفت. (سن. هرَ دَيالو= ہاجهارو) ہاجهارو- رحمدل- مهربان- نرم دل- ڪومل- رحمي. (اسم خاص). هڪ هندو نالو.
- هرُ دَيالُو: ذ. صفت. ہاجهارو- مهربان- نرم دل- ڪومل دل وارو- هرديال.
● هرُ ڊو ۽ هرُ ڊار (ڪ)؛ ذ. صفت. آرڊو. شدتي- ضدي.
● هرُ ڏائِيُ ۽ هرُ ڏايُونُ: ث. صفت. هلڪائي- ترڙائي- هلڪڙائي- ترڙهائي- ٽوٽ هائي- سفلائي- خسيسپائي.
● هرُ ڙو ۽ هرُ ڙا (ث)؛ ذ. زبردستي ڪيل ڪم جو پورائو.
● هرَ سُ ۽ هرَ سَ (ت)؛ ذ. زور- دٻاءُ- تاب- دڙڪو- تاءُ- رعب. لالچ- حرص.
● هرُ سَ ۽ هرُ سَونُ (ث)؛ ث. مغز ماري- ڪاهاپو- خاسارو.
● هِرِ ڦِر ۽ هِرِ ڦُرونُ (ث)؛ ث. صفت. جلدي ۾ اڇ وچ- ڦِر ڦِر- تِر تِر.
● هرَ ڪارو ۽ هرَ ڪارا (ت)؛ ذ. ڪاشيءَ جي آڪر لاءِ تيار ڪيل ٽپو- ڪاوب- قالب.
● هِرِ ڪَنُ: مصدر. (ڪنهن شيءِ ڏي) دل ڪرڻ- سڌ ڪرڻ- لالچائڻ- حرص ڪرڻ- دل ڪيڏ- آڪائڻ- آڪنڊ جڻ- چڪي اچڻ- تاند گهائڻ- چاهڻ- سڪڻ- هرڪڻ. (هرڪيو- هِرِ ڪندو- هِرِ ڪيل).
- هِرِ ڪائِيڻُ: مصدر. سڌ ڪرائڻ- سڌ ڏيارڻ- حرص وڌائڻ- آڪنڊ ڏيارڻ.
● هرُ ڪَنُ (ت)؛ جانور جو ڪاڏي يا ڦر لاءِ سڪ ظاهر ڪرڻ- مينهن يا ڳڻون وغيره جو سڪ مان پنهنجي ڦر لاءِ رڻين.
● هِرِ ڪٽ ۽ هِرِ ڪَتَ: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم- ٽڪيو- لڙو.

Gul Hayat Institute

— هِرکيو ۽ هِرکيا (ل)؛ ذ. هرڪ جي رنگ جهڙو — اڇو — سفيد.

● هُرڪُرَ ۽ هُرڪُرُونُ؛ ث. انتظاري — چنتا — فڪر — ڳڻتي — يادگيري — آدڪو — آلڪو — اوسيڙو — بيقراري — پريشاني — اڻ تڻ — چورا ڦورا — هوراکورا — انتظار — خيال — آندماند — سار — ساروڻي — وَسوَسو — اٽ ويهه — اٽل پٽل — ڪُنڪو — وسواس — اوڻ — الديشو.

— هُرڪُرُ ٿيڻُ: چورا کورا ٿيڻ — اڻ تڻ ٿيڻ — چنتا ٿيڻ — اوسيڙو ٿيڻ.

● هِرڪَڻُ؛ مصدر. (سن. هَرْش = خوشي) دل سرڪي وڃڻ — موهجڻ — دل کيڏڻ — آسڪڻ — اڪنبجڻ — موهجڻ — چڪي اچڻ — دل ٽي وڃڻ — سيڪڻ — تانگهڻ — آڪير ٿيڻ. خوش ٿيڻ — راضي ٿيڻ — سرهو ٿيڻ.

● هِرڪائيڻُ؛ مصدر. لالچائڻ — لالچ ڏيارڻ — متوجه ڪرڻ — موهت ڪرڻ — راضي ڪرڻ — آڪير ڏيڻ — تانگهه ڏيارڻ. (هِرکائيو — هِرکائيندو — هرکائيل).

— هِرڪِجَنُ؛ مصدر. ٻيبلجڻ — هِرکڻ — دل کيڏڻ — آسڪڻ — اڪنبجڻ — چڪي اچڻ — دل ٽي وڃڻ — سيڪڻ — تانگهائڻ — سوهجڻ — راضي ٿيڻ — خوش ٿيڻ.

— هِرڪَڪَ ڪوڏَ ڪَرَنُ (ث)؛ خوشي ڪرڻ.

— هِرڪَڪ هارَنُ: تمنا رکڻ — اڇا ٿيڻ — آڪير ٿيڻ — هرکڻ — موهجڻ.

● هَرڪَڻُ ۽ هَرڪَڻَ (ث)؛ ذ. حيرت — عجب — عبرت — تعجب.

● هَرڪَ سوڪَ؛ ڏڪ سڪ — ڏڪ سڪ.

● هَرگِزُ ۽ هَرگِزْ؛ ظرف. (ف. هرگز = ڪڏهين به) هر حيلهي — ڪنهن به نموليءَ — ڪنهن به حالت ۾ — ڪڏهين به — مُورُ — ٻئي ۾ — ٻنهه — ڪنهن به صورت ۾ — اصل — صفا.

● هُرگِڙُو ۽ هُرگِڙا (ڪ)؛ ذ. صفت. ٻُٽ ۾ وريل — بدن ۾ ساڇو — سڇرائو — سبرائو — ڏلو مٽو — توانو — سکهو — متارو — سنگهارو — جالنو — سنهڙو.

● هُرلُو ۽ هُرلا؛ ذ. نار جو هڪ قسم — چرخو — آرلو — نندو نارو — ڪاٽ جو ٽهيل ڏينگو. اٽ — چرخي.

● هَرماهَ ۽ هَرماهَ؛ ذ. صفت. (ف. همراه جو محرف) همراهه — ساڻي — رفيق — سنگتي — يار — همدرد.

● هُرمُجِيُ ۽ هُرمُجِيُ (ل)؛ ذ. پرت جو هڪ قسم — هُرمُچُ.

● هُرمُچُ ۽ هُرمُچَ؛ ذ. پرت جو هڪ قسم — هرمز — هرمج — هرمجي.

● هُرمُچِي؛ ذ. ڪپڙن رنگڻ جي ڪم ايندڙ هڪ قسم جو رنگ — داڇڻون — گيرو — پڳڻون. هڪ پسارڪو وڪر، جو دوائن جي ڪم اچي.

● هُرمَرُو ۽ هُرمَرا؛ ذ. (ع. حُرمَلَ. ف. سپند) واس وغيره جي ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽي جو بج — هَرمَڙو — اسپند.

● هَرمَڙو ۽ هَرمُڙا؛ ذ. هَرمَرو.

● هُرمُڙُ (ڪ)؛ ذ. پرت جو هڪ قسم — هُرمُچ — هُرمُچي. سنڌس هيٺيان قسم آهن: ٻه ٽهو هرمز، ٽه ٽهو هرمز، چئو ٽهو هرمز، پنج ٽهو هرمز، ڇهو ٽهو هرمز، پُڳڙو هرمز، ڪنڊڙو هرمز، ڦوڳ هرمز، اڏ ڪوٽ هرمز، وڏا ٻُٽلا هرمز، دوگي هرمز، ڪوهڙي هرمز، چڪو هرمز، ڪارڪ هرمز ۽ پوٽ هرمز.

● هَرمَلُ ۽ هَرمَلَ (ت)؛ اسم خاص. ٻوٽي جو هڪ قسم.

● هُرمُنجِيُ (ت)؛ ٽري پرت جو هڪ لمونو.

● هُرمُنجهُ (ت)؛ اسم خاص. پرت جو هڪ قسم.

● هَرناڙُو ۽ هَرناوا (ت)؛ ذ. چمڙي جو ٽهيل رَسو — وَڍي.

● هَرنَبُ ۽ هَرنَبَ (ت)؛ ڪڏو — وڏي چيت — چوڏو.

● هِرنُدِ: ذ. اسم خاص. ديره غازي خان (پنجاب) ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

Gul Hayat Institute

● هَرُنِ ڪٽري: اسم خاص. ضلعي ٺٽهارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هُرنڪهڻ (ل): مصدر. چوپائي مال جو پنهنجي ڦر تي هيج سبب آواز ڪرڻ - ڏيڪ ڪرڻ - ڏيڪڻ. (هرلڪهيو - هرنڪهندو - هرنڪهيل).

● هُرنڪهه ۽ هَرنڪهوُنُ: ث. چوپائي مال جو پنهنجي ڦر تي هيج سبب ڪيل آواز - ڏيڪ.

● هَرنو ۽ هَرنا (ت): ذ. (ڏهسنامي جو لفظ). هاٿي - هاٿيءَ جو ننڍو بچو. (ن - ب).

● هَرنُهِنُ ۽ هَرنُهُونُ (ت): ث. هر جي وچ واري ڏگهي ڪاٺي جنهن جو هڪ ڇيڙو ڪُڙهه ۾ ڦيرل ٽئي ٽنو ۽ ٻيو ٻاجاريءَ ۾ اڪيل ٽئي - ٻاجاريءَ سان ڪنديل ڪاٺي.

● هَرَنُ ۽ هَرَنَ: ذ. (پرا. هرينو = هَرَڻ سن. هَرِن = هرڻ). هڪ مشهور حلال جهنگلي جانور - مرگهه - هَرَ - غزال - آهو - چيڪارو. (ل-ث). ڪُرنگ. فرامين جي چٽن جو هڪ قسم. (ث. هرٽي ۽ هرڻيون). (مصدر). چورائڻ - چوري ڪرڻ - ڪٽڻ - هٽ ڪرڻ - تڪجائڻ - لماڻڻ. لٽ ڪرڻ - ڦر ڪرڻ. دک دور ڪرڻ - آزار لاهڻ - مصيبت دفع ڪرڻ.

- هَرَنُ آکيي: هرڻ جهڙين اکين واري عورت - مرگهه نٽني - آهو چشم - غزالي اکين واري.

- هَرَنُ جهڙَنُ: طاقت وٺڻ - هورو تندرست هئڻ - چاق هجڻ - تازو توانو ٻنجڻ - بالڪل خوش هئڻ.

● هَرَنُ جهلَنُ: بلڪل خوش ۽ تندرست هئڻ.

● هيرَنُ: مصدر. هاڻو ماڻو ٽيڻ - ٿهي وڃڻ - هري ميري وڃڻ - ڪهائل مائل ٽيڻ - مانوس ٽيڻ. ڏارجي وڃڻ - پالجي وڃڻ - پالتو ٽيڻ (پکي يا جانور). عادت پوڻ - عادت ٽيڻ - هيراڪ ٽيڻ - علتي ٽيڻ. (ڪم). چوري ڪرڻ. مغلوب ٽيڻ - ڪائنر ٽيڻ - غلام ٻنجڻ. (يمن ڪلياڻ - شاهه).

● هُرَنُ: مصدر. ڪنهن ڳالهه جو دل تي تري اچڻ - يادگيري ٽيڻ - ياد اچڻ - چڪڻ - دل تي ڇڻ - ڪنهن واقعي جو گاهي ٻگاهي احساس ٽيڻ - ڪُڪڻ - سمجهڻ - ڪُڪڻ. (ڪ). آڏامندڙ ڪک يا ڪَڪيري جو اک ۾ پوڻ. (هُريو - هولندو - هُريل).

- هَرَنُ چَپيڙي: ذ. اسم خاص. ٿر ۾ ٽيندڙ گاهه جو هڪ قسم.

● هَرَنَ ڪنڊيُونُ (ث): ٿري زالن ۾ متي جي وارن ويڙهڻ يا ڪُٽ ڪرڻ جو نمونو.

● هَرُنو ۽ هَرُنا (ت): آهو ڏاند وغيره جنهن جا سڱ سدا هجن ۽ هرڻ جهڙو رنگ هجي - هرڻ رنگو.

● هَرو ۽ هَرا: ذ. صفت. آلو - پُسيل - پاڻي وارو - وٽائتو - گهميل - آدوڪو (ڪڙو وغيره) - تازو (ميوو وغيره) - چيڪيل (قٽ).

"لکن سندي ليڪ هيران هري پانيان."
(سسئي - خانزئي)

سؤکو - سولو - هلڪو - آسان - سهنجو.

● هَرُواڻِي ۽ هَرُواڻِيُونُ (ت): ث. هَر جو رُڪ جو ڦار - چوني. (اسم خاص). اتر سرحد سنڌ ۾ هڪ ذات جو نالو.

● هَرُوپرو ۽ هَروپَرو: خواه مخواه - بنا سبب - اي وجهه - آجايو - مفت - خالي ٻيلي - راهه گناهه - ايڏا - نه ڏنهي نه ورتهي.

● هَروٽو ۽ هَروٽا: ذ. هَر جي آها آڻي ڪائي جنهن جي هينئين پاسي چوني ٻوي ۽ متئين پاسي جهلڻ جو متيو هجي - هر ۽ هرهه.

● هَروج: ظرف. هرروز - ڏاڙي.

"هيرڊي منجهه هروج درسن ڪري دوس جو."
(سامي)

● هَرورو ۽ هَرورا (ث): ذ. پَرَوٽ - پَرَڻ - اڻي چاڻڻون - ٽامي جو وڏو ورڻ - چاڻي - ورڻي - کهيڙڻ.

● هَرُولو ۽ هَرُولا (ڪ): ذ. اسم خاص. جانور جو هڪ قسم - جهنگهراڙُ ٻلو - جهنگلي ٻلو (جو گدڙ جيڏو ٿئي).

- هَرُولي وارو (ڪ): اسم خاص. هول کان اپرندي طرف هڪ جبل جو نالو.

● هَرُوندو ۽ هَروندا: اسم خاص. منگر مڇيءَ جو هڪ قسم.

Gul Hayat Institute

● هَرِ هَہ ۽ هَرِ هُونُ: ث. هَر جو هڪ پاڳو- هر ۾ پيل ڪاڻ جي هڪ ڏکي لٽ. (ل). هر جي آها ڏکي ڪائي جنهن جو هڪ پاسو هروٽي ۾ ڦاٽل هجي ۽ ٻيو پاسو پاجاريءَ ۾ - سُڄيل آٿ جو مٽو جنهن مان گند وهي.

= هَرِ هَنُ (ت): هر جو پاڳو جنهن ۾ ناڙيءَ سان پاجاري وجهجي. بيل گاڏيءَ جي ڏکي ڪائي. هول.

= هَرِ هَہ ۽ هَرِ هُونُ: ث. فتح - سوپ - نصرت - ڪامرالي - جيت - ڪٽ.

● هَرُ هَرُ: ظرف. وقت ٻوقت - مسلسل - جلد جلد- سگهو سگهو- وري وري - ذري ذري- لڳاتار- متواتر- هرمهل - ٿوري ٿوري دير بعد - گهڙي گهڙي - هر سمي - هر گهڙي - هرڀاڪ - هر لحظي.

● هَرِ هِرِ (ت): رڙن ڪي مونائٽ لاءِ ريڊار جو ڪيل آواز.

● هَرِ: ظرف آهستي آهستي- ڊيمي - فرصت سان - ڏيري - آرام سان - ڏيرج سان - ڏيرو.

= هَرِ هَرِ: ظرف - آهستي آهستي - ڊيمي ڊيمي- ڏيري ڏيري.

● هَرِ يُ: ذ. (سن). اسم خاص. هندن جي هڪ اوتار جو نالو - وشنوءَ جو نالو - ڪرشن. مهاديو - شِوَ. پرميشر - برهما - پڳوان - ايشور. سَپ. ڏيڏر. شينهن. گهوڙو. شمس - سج. چنڊ- طوطو. ٻاندر. هوا. آتش. (ث). بج چٽڻ لاءِ هر ۾ ٻڌل هڪ ٻوري نالي - ناڙي. سائوگاهه. گيڙي. "توکي هٽن ۾ کهڙيون اڇي هريون ٻيون آهن." (اسم خاص). تعلقي فيض گنج (خيرپور ميرس ۾) هڪ قسم جو نالو. رڙن جي ايماريءَ جو هڪ قسم. (ن - ب).

= هَرِ يُهَرَ: ذ. هندن فقيرن جي سلام جو هڪ قسم - سلام ۾ ورتل هريءَ جو نالو.

● هُرِ يُ ۽ هَرِ يُونُ (ت): ث. نشيبي ۽ سوڙهي جاءِ - کوپ. (ث). وٽن جو گهاڻو جهڳٽو- مڙي. (اسم خاص). پکيءَ جو هڪ قسم.

● هَرِ يائِي: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● هرياهه: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هَرِ ياءِ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هَرِ يائِي ۽ هَرِ يائِيُونُ: ث. بي ڌياني - لاپرواهي - بي توجهي - بي خيالي - سفلائي. ترڙائي- هلڪائي - چلولائي.

● هَرِ يرِ ي ۽ هَرِ يرِ يُونُ: ث. (ع. هَرِيري = ٻلي) ٻلي - هڪ گهرو پالتو جانور.

● هَرِ يُڙَ ۽ هَرِ يُڙُونُ: ث. (ع. هليله. سن. هَرَ. ف. هليله). دوائن جي ڪم ايندڙ هڪ ٻارکو وکر. (ٻ نمونا: ۱- وڏي، ۲-ننڍي). اڳ جي ٻچاڙيءَ ۾ ڏنل ڪنڊ.

= هَرِ يُڙَ بَتَڙُ (ت): چمڙي جي تندن جي ڪنڊ ناهڻ - اڳ جي ٻچاڙيءَ ۾ ڪنڊ ٻڌڻ.

= هَرِ يُڙَ ناهِڻُ (ت): چمڙي جي تندن جي ڪنڊ ناهڻ - اڳ جي ٻچاڙي ۾ ڪنڊ ٻڌڻ.

= هَرِ يڙَ ڪابُلِي: هريڙ جو هڪ قسم - هريڙ وڏي - هريڙ ڪابلي.

= هَرِ يُڙَ ڪَسَيِ: هريڙ جو هڪ قسم - ننڍي هريڙ.

= هَرِ يُڙَ ننڍي: ننڍي قد واري هريڙ.

هَرِ يُڙَ وڏِي: ٽلهي هريڙ - ڪاهولي هريڙ.

● هَرِ يُنهَہ ۽ هَرِ يُنهُونُ (ت): هر جو اهو پاڳو جنهن ۾ پاجاري وڏي وڄي. ناس - سُڄ - برباد - ڇت - تباهه - ويران - آجاڙ.

= هَرِ يُنهَہ ڪَرَڻُ (ت): ناس ڪرڻ - برباد ڪرڻ - تباهه ڪرڻ - آجاڙ ڪرڻ.

= هَرِ يُنهَہ ڪَري چڏَڻُ (ت): ناس ڪري چڏڻ - تباهه ڪري چڏڻ - آجاڙ ڪري چڏڻ - برباد ڪري چڏڻ.

● هَرِ يو ۽ هَرِ يا: ذ. صفت. (سن. هرت = سائو) سائو - سبز - ساوڪ وارو - سرسبز - شاداب. آلو - پُسيل - پِٽل - پُڳل - آبوڪو. تازو - سڪيو - آسودو - خوشحال.

● هَرِ يالُ ۽ هَرِ يالُونُ: ث. صفت. ساوڪ - سبزي - ساواڻ - هريالي. ٻوسل - آلاڻ - آلائي - ڪهم. آسودائي - خوشحالي.

Gul Hayat Institute

ـ هَرِيالِيءُ ۽ هَرِيالِيئُونُ: ث. صفت. ساوڪ ـ سبزي ـ هريال ـ ساوان.
ـ هَرِياڻَ ۽ هَرِياڻِيئُونُ: ث. صفت. ساوڪ ـ سبزي ـ هريال ـ هريائي.
ـ هَرِيائِيءُ ۽ هَرِيائِيئُونُ: ث. صفت. ساوڪ ـ سبزي ـ هريال ـ هرياڻ ـ هريالي.
ـ هَرِيوُ پَرِيوُ ۽ هَرِيا پَرِيا: ذ. صفت. سائو ستابو ـ آباد ـ سکيو سپاتو ـ سکيو سهنجو ـ آسودو ـ خوشحال.
● هَرِيوُ ۽ هَرِيا (ث): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
● هَرِيوُ هَرِيوُ كَرَڻُ: قِنڪار وجهڻ ـ لعنت ملامت ڪرڻ ـ حيف ڪرڻ.
● هَرِيهَ ۽ هَرِيهُونُ: ث. هَرَ جو هڪ پاڳو ـ هَرُ ۾ پيل ڏکي لٽ. هريهه.
● هِرِيهَ: تشنگي. (هلوچڪي). (ن ـ ب).
● هَڙِيهُڙُ ۽ هَرِيهُڙُونُ (ت): ث. پٿرن واري زمين ـ پٿريلي زمين ـ ڪرائتي زمين ـ جاهلو زمين ـ پٿياري زمين ـ پٿرائين زمين.
● هَڙَ ۽ هَڙُونُ: ث. ڪپڙي وغيره جي هڏل ڪنڊ ـ ڪنڍي ـ ڪنڊ ـ ٻڌ ڪي ـ ٻَڌَ ـ ٻڌ ڙي ـ ڪنڊ ڙي ـ پروٽي ـ پروڙي ـ ٻُجڪو ـ ٻُجڪي ـ ٽيلهو ـ ننڍڙي هَڙَ ـ پَري. پونجي ـ ملڪيت ـ سرمايو ـ موڙي ـ دَنُ ـ ناڻو. سَتُ ـ ڪُلُ ـ مڙيئي.
ـ هَڙَ پَلَٽِيءِ پَوَنُ: حاصل ٿيڻ ـ ڪجهه ملڻ ـ نفعو پوڻ ـ فائدو پوڻ ـ لاڀ پوڻ ـ موڙي پراپت ٿيڻ.
ـ هَڙَ پَلَٽِيءِ نَهِ هُٿَنُ: ڪجهه به حاصل نه هڻڻ ـ ڪجهه به نه ملڻ ـ موڙي وڃائڻ ـ ٽوٽ ۾ وڃڻ ـ محنت رائگان وڃڻ.
ـ هَڙَ كُوسِيُ: ڪيسي ۾ پئسا هجڻ واري حالت ـ ناڻو ـ رقم ـ پئسا. نفعو ـ لاڀ ـ فائدو.
ـ هَڙَ كُوسِيُ كَرَائِيڻُ: پئسا ڏيڻ ـ ناڻو ڏيڻ ـ رقم ڏيڻ. فائدو ونائي ڏيڻ.
ـ هَڙَ كُوسِيُ كَرَڻُ: روپيا هٿ ڪرڻ ـ ڪيسو پُر ڪرڻ ـ مال هٿ لڳڻ ـ رقم ملڻ ـ ڪيسو گرم ٿيڻ ـ فائدو ملڻ ـ نفعو حاصل ٿيڻ.
ـ هَڙَوُنُ ۽ وَڙَوُنَ نَهِ گهٽائِيڻُ: ڪجهه ناڻون مدد ڪرڻ ۽ ڪجهه ئي ڪان مدد وڻي ڏيڻ.
ـ هَڙَئِيُ: سب ـ سيئي ـ ڪُلُ ـ سمورو ـ هَڙ سُوڙي ـ سيڪجهه ـ سيوئي.
ـ هَڙَيئِيُ: سيئي ـ سمورو ـ هَڙَئِي.
● هَڙَ: (ڪ). هيڇ ـ لالچ ـ طمع ـ لوپ ـ تمنا ـ حرص.
● هُڙُ ۽ هُڙَ (ڪ): ذ. صفت. رڍ وغيره ڪي هڪلڻ لاءِ ڪيل آواز ـ هُش.
"هِشِ ڇِنجي ٻَڪري، رڍ ڇِنجي هُڙ،
ڪڪڙ ڪهڙي ان ۾، تنهن ڪي ڇِنجي ڪُڙ"
ٺاهڙ ڏيڳو. (ل). نادان ـ بي سمجهه ـ جَتُ ـ اناڙي ـ پُوڪ. لُڇ ـ شرير ـ لُڇو ـ بي ادب ـ گستاخ.
● هُڙُهِكُو (ت): شڪار ڪرڻ جي ارادي سان سهي ڪي جهنگ مان هڪلڻ جو آواز ـ جهنگ مان شڪار لاءِ جانورن کي هڪلڻ جو آواز. ڏمچر ـ حشر ـ گوڙ.
● هَڙَبَ ۽ هَڙَبُونَ (ڪ): ث. وات ۾ هڻڻين ۽ مٽيءَ جاڙيءَ جو پچاڙيءَ پاڻ ۾ گڏجڻ جو هنڌ. ڏاڻ ـ هوڙ.
● هُڙَبَ ۽ هُڙَبُونُ (ت): ث. سور جي ڏاڻ ـ سور جي سوٽ. هوڙ جو درد ـ ڏند جو سور ـ ڏاڻ جو سور.
ـ هُڙَبَ لَڳَڻَ: ايذاءُ اڇڻ ـ تڪليف پهچڻ ـ سور جي سوٽ اپرڻ ـ درد جي لهر آپرڻ.
ـ هَڙَ هَاتَ ۽ هَڙَهاتُونُ: ث. صفت. ڏلدڻ ڪي جهلڻ وارو عضوو ـ جاڙي ـ هرهات ـ مهار.
ـ هَڙَ هَاتِيُونُ نِڪَرَڻُ: بدن ۾ ڪري وڃڻ ـ منهن تان ماس لهي وڃڻ ـ ڪري ڪنڍا ٿي وڃڻ ـ هڏا ٿي وڃڻ.
● هَڙَ ٻَڙَائِيڻُ: مصدر. جلدي ڪرڻ ـ تڪڙ ڪرڻ ـ تعجيل ڪرڻ ـ عجلت ڪرڻ ـ سيکهه ڪرڻ ـ وٽ پڪڙ ڪرڻ ـ تيزي ڪرڻ.
ـ هَڙَڙُ ۽ هَڙَڙُونُ: ث. تڪڙ ڪڙ ـ جلدائي ـ سيکهه ـ وٽ پڪڙ ـ تيزي ـ چوهائي.

Gul Hayat Institute

● هڑ ہو ۽ هڑ ہا (ت) ؛ ذ. حماو - ڪاهه - جُلهه - رومڙ - رامڙ .

● هڑ ہو ۽ هڑ ہا ؛ ذ. ٻاٽيءَ ۾ هنيل ٽپي - گهت - ڊهڪي - غوطو - گهوتو .

● هڑ ٽڙ ہو ۽ هڑ ٽڙ ہا ؛ ذ. صفت. ترڙو - هلڪي طبيعت وارو - سفلو - هلڪو. جلد باز - سڳهو - اتاولو - آبهرو . بيڪار - چٽ - جتان ڪٽان تڙيل - ڏڪاريل - نڪمو - نڪار .

● هڑ ٽڪڙ (ت) ؛ جلدائي - سيگهه - يڪدم - فوراً - تيزي - روائي - چوهائي .

● هڑ تير ؛ وڏو ڪڙيو . (ن - ب) .

● هڑ پ : نوالي جي ڳڙڪائي وڃڻ واري حالت - هڪ ڪيت سان گڏ نڙيءَ مان هيٺ ڪرڻ واري حالت - هنا چباڙڻ جي گراهه ٻيٽ ۾ ڪرڻ واري حالت .

- هڑ پ ۽ هڑ پ : ذ. صفت. سڀ ڪجهه ڳڙڪائي ويندڙ - سڀ شيءِ هضم ڪري ويندڙ . پرائو مال ڦهائيندڙ - لالچي - حريص - تاڪائو - طاماعو - لوپي . ناجائز طريقي پٽسو وٺندڙ - رشوتي - رشوتخور .

- هڑ پ ڪرڻ : زور سان ڦهائڻ - ڪائي وڃڻ - ڳڙڪائي وڃڻ - هضم ڪري وڃڻ - دٻائي وڃڻ - گم ڪري وڃڻ (پرائو مال) .

- هڑ پ ڪري وڃڻ ؛ گهٽ - نگلڻ - ڳڙڪائڻ - نڙيءَ مان هيٺ لنگهائڻ - ڪائڻ . غبن ڪرڻ - پرائو مال ڦهائڻ - پٽسا ڪائي وڃڻ - غصب ڪرڻ . (آصفيه) .

- هڑ ٻون (ت) ؛ هڑ پ .

- هڑ پ هپ ڪرڻ ؛ هضم ڪرڻ - سفت ۾ ڪائي وڃڻ - ڦهائي وڃڻ - ڦهائڻ . (مهراڻ) .

- هڑ ٻيل ۽ هڑ ٻيل (ت) ؛ ذ. صفت. سڀ ڪائي ويندڙ - امانت ۾ خيانت ڪندڙ - ڦهائي ويندڙ - مفت مال ڪائي ويندڙ - هڙپي - غبن ڪندڙ .

● هڑ ٻي ۽ هڑ ٻيون : ث. صفت. چمڙي يا ڪپڙي جي خرزين ڪڙي ڪلف سان - هڙتير - ڪڙيو .

● هڑ ڇ ۽ هڑ ڇون : ث. سڏ - هڪل - آواز - بدشد - ڪارڪند .

- هڑ ڇڙ (ت - ث) ؛ آٽ ويهه - بي آرامي - ڦڪ - لوڇ - ڦڪو - لوڇ پوڇ - آڻ تڻ . بدآسني بدانتظامي - جهيڙو - گڙٻڙ - فساد - وکوڙ - فتنو - رکڙو . سعيو - ڪوشش - آدرم .

● هڑ ڇو ڇو ڪرڻ : مصدر. شڪار ڪرڻ - آپاڙڻ - آماده ڪرڻ - متوجهه ڪرڻ - جوش ڏيارڻ - جذبو ڏيارڻ - تاءُ ڏيارڻ .

● هڑ دو ۽ هڑ دا (ل) ؛ ذ. صفت. زبردستي - ڏاڍ - جبر - زوراوري - سينه زوري - ڏاڍائي . بدافعالو - خراب - شرير - بدمعاش - لچ - لچو .

- هڑ ڏ ي ۽ هڑ ڏ يون : ث. فريم جو هڪ قسم .

● هڑ سجو ۽ هڑ سجا (ت) ؛ آٽ سجو جو هڪڙيل لفظ - خوشي - صحت - تندرستي - چڱيلائي - چاقائي - صحتياپي .

● هڑ ڪ هڑ ڪ : ث. چرڪ - ٽاهه - ڏيهاڙو .
" ويڙو جُوڊان نڪري سوهر هڑ ڪ ."
(سهڻي - خانزني)

● هڑ ڪارو ۽ هڑ ڪارا (ت) : ڪوس جهلڻ وقت ڪيلئي ڪي سڏ - ڪوهه . مان ٻاڻيءَ جو ٻوڪو ڏيڻ وقت ڪيلئي ڪي ڪيل سڏ .

● هڑ ڪت ۽ هڑ ڪتون : ث.

- هڑ ڪڻ : مصدر. ڏڪڻ - ٽڙڪڻ - هڙڪڻ . چريو ٿيڻ - مست ٿيڻ - متوالو ٿيڻ - پاگل ٿيڻ - ديوانو ٿيڻ - ڪيو ٿيڻ . چڙيون ڏيڻ - شوخ ٿيڻ - چڙڪڻ . چرڪجڻ - ٽاهه ڪائڻ .

● هڑ ڪڻ : مصدر. ڏڪڻ - ٽڙڪڻ - ڏڪڻي ٿيڻ - لڏڻ - لرزش ۾ اچڻ - تڙڦڻ - ڪنبڻ - ڏڪي وڃڻ - ڪنڪڻ - چنگهڪار ڪرڻ - رنگڻ - لرزڻ - سيءِ ۾ هُءَ هُءَ ڪرڻ . بيمار جو آواز ڪرڻ - ڪنجهڪڻ - ڪنجهڪار ڪرڻ - چنگهڻ - ڏڃڻ - ڏپ ڪرڻ - خوف ۾ پرجي وڃڻ - ڏپ ڪري بدن ۾ سياڻو پوڻ . شوخ ٿيڻ - چيٽ پوڻ . چريو

Gul Hayat Institute

ٹیڑ ـ مست ٹیڑ ـ متوالو ٹیڑ ـ پاگل ٹیڑ. (هُڑکیو ـ هُڑکندو ـ هُڑکیل).

ـ هُڑِکَ ۽ هُڑْکُنْ: ث. صفت. ڏکڻي ـ ڏهڻي ـ ٽوڪڻي ـ تڙڦڻي ـ لوڏ ـ لرزش ـ ڏوهو ـ کنبڻي ـ ڏڙکي ـ ٽڙکي.

ـ هُڑْکُوْ ۽ هُڑِکا: ذ. صفت. چيتو ـ کاوڙيل ـ خاري ـ جوش ۾ ـ جوشيلو.

● هُڑْکِيْ ۽ هُڑْکِيُونْ (ت): ث. اُها کائي، جا دَرَ اندران بند ڪرڻ لاءِ دَرَ ۾ کاڻ جي واکي ـ تاڙي ـ ڪُنديءِ.

● هُڑِڪُ (ت): ذ. صفت. داناءُ ـ ڏاهو ـ عقلمند ـ سياڻو ـ عاقل ـ هوشيار.

● هُڑْڻُ (ل): مصدر. هڪلڻ ـ تڙڻ ـ لوڏڻ ـ هڪالڻ ـ ڏِڪڻ.

● هَڑْهَ (ت): ذ. دَبّ ـ ڪاوڙ ـ ضرب.

● هَڑْهُ ۽ هَڑْهَ: ذ. مينهن جو پاڻي ـ ملهار.

ـ هَڑْهُ ٹُنِيْ پَوَنْ (ت): ڏاڍو مينهن وسڻ ـ سخت برسات هوڻ.

● هِڑَهَ ۽ هِڑَهُونْ (ت): ث. ٻڙڪ ـ واڻي.

ـ هِڑَهَ نَہ ڪَرَنْ (ت): ڪجهہ نہ چوڻ ـ اکر نہ ڪالهائڻ ـ ٻڙڪ نہ ڪڍڻ ـ وات مان واڻي نہ ڪيڏڻ.

● هُڑْهَڑِ (ت): جهيڑو ـ فساد ـ مانڌاڻو ـ رڳڑو ـ جهڳڑو. بي فائدي ٻڪ ـ لٽاڙ ـ يڪي ـ هڪوات ـ لڙ لڙ.

ـ هُڑِ هَڑِ ڪَرَنْ (ت): اجائي يڪي هڻڻ ـ ٻڪ ڪرڻ ـ لٽاڙ هڻڻ.

● هُڑِ هُڑِ (ت): ڏِکين مونائڻ وقت ڪُنوار جو کيل آواز.

● هُڑْهُوْ ۽ هُڑْها (ث): ذ. ٻڙيءِ جو هڪ قسم ـ نڊڙي ٻڙي ـ ٻيلو ـ ڪشتي ـ ڏوليءِ ـ ناؤ. دَرَ جي اندران اڪ لاءِ ڏنل ڪاٺي ـ تاڙي ـ تاکي.

● هُڑِ هِيْ ۽ هُڑِ هِيُونْ: ث. هٿراڏو وڻن جو رکيل جهڳڙو ـ نڊو ٻيلو ـ وڻن جو جهمٽو ـ وڻن جو وڍ ـ وڍهہ ـ وڻڪار ـ هُڑِي.

● هُڑِ يْ ۽ هُڑِ يُونْ: ث. وڻن جو جهڳڙو ـ هُڑهي ـ نڊڙي ٻڙي ـ ڏونڊي. زمين مان ڪيبل ڪڪڻ، ڪانڊ ۽ ڏنگرن وغيره جو ڏِکُ. ڏوڙ. (ث).

ـ هُڑِ يْ ڪَرَنْ (ت): جلدي ڪرڻ ـ ڏوڙ پائڻ ـ ڪڙي ڪرڻ.

● هُڑِ يُوْ ۽ هُڑِ يا: ذ. ٻڪيءِ جو هڪ قسم ـ هڪ مشهور ڪائينڊ نڊڙو پکي ـ چنڊول. هڪ قسم جو نڊڙو ٻيلو ـ اُهو ٻڙي، جنهن تي فقط هڪ ماڻهو ٻيهي سگهي ـ ڪوئنٽيو ـ ڏونڊي ـ ناؤ.

● هِزْ ايڪسيلنسيْ: ذ. (انگ). هڪ قسم جو خطاب. عمدة الملڪ ـ حضور اقدس ـ حضور اعليٰ ـ مهاراج ـ جناب مستطاب. نواب ـ ليفٽيننٽ ـ گورنر بهادر.

● هِزْ هائينيس ۽ هِزْ هائينيسَ: ذ. (انگ). هڪ قسم جو خطاب ـ حضور انور ـ تقدس مآب ـ حضور والا ـ خداوند نعمت ـ جناب اقدس ـ سري مهراج.

● هَزارْ ۽ هَزارَ: ذ. (سن. سهسين) ڪائيٽي جو هڪ انگ ـ ڪٽ جو انگ ـ ڏهہ سئو ـ (۱۰۰۰).

ـ هَزارْ بارْ: ذ. صفت. ظرف. هزار دفعا ـ گهٽا گهمرا ـ انيڪ دفعا ـ ڪيئن ڀيرا ـ ڪيترائي گهمرا.

ـ هَزارِ پا: ذ. صفت. (ف). هڪ سرندڙ جيت جو قسم ـ ڪَنَ سوپاري ـ سؤپيري.

ـ هَزارَ چَشِيمْ: ذ. صفت. (ف). هڪ سرندڙ جيت جو قسم ـ ڪيڪڙو ـ سرطان.

ـ هَزار داڻيْ: ث. اسم خاص. جبل جهي هڪ جيڏي ٻوٽي، سائڻين جيڏڙا بج، بخار کان استعمال ڪجن. (ن ـ ب).

ـ هَزارَنْ سُنْهَنْ (ت): ذ. صفت. تمام گهڻي انداز ۾ ـ بي شمار ـ لاتعداد.

ـ هَزارُونْ: ذ. ظرف. هزارن جي تعداد ۾ ـ هزارين ـ بي شمار ـ هزارن سُنهن ـ لاتعداد ـ بسيار.

Gul Hayat Institute

ـ هزاريُ: صفت. هزار جي قيمت وارو ـ هزار جي ماهه وارو ـ تمام قيمتي. مغلن جي وقت جو هڪ فوجي اعزاز ـ فوج ۾ هڪ هزار سپاهين جي مٿان وارو عهديدار. (اسم خاص). شڪارپور ۾ هڪ دَر جو نالو.

ـ هزارين: صفت. ظرف. هزارون ـ هزارن جي تعداد ۾ تمام گهڻا ـ بيشمار ـ انيڪ ـ لاتعداد ـ انداز کان باهر.

ـ هزارين حيلا ڪرڻ: تمام گهڻيون ڪوششون ڪرڻ ـ مٿو موڻو هڻڻ ـ هٿ پير هڻڻ ـ ڊ ڪ ڊوڙ ڪرڻ ـ پنهنجي وسون نه گهٽائڻ ـ سرتوڙ ڪوشش ڪرڻ.

ـ هزارَ داڻيُ (ث): هڪ قسم جي ول جيڪا نندن داڻن سان پريل هجي.

● هزارسِتانُ: اسم خاص. افغانستان جو هڪ علائقو.

● هزارو ۽ هزارا: ذ. کل جو هڪ قسم ـ پست جي ٻوٽي جو گل ـ ريشم جي تمام گهڻين سنهين تسندن منجهان ونيل ٽلهو ڏاڳو. (جو حد بندي جي ڪم لاءِ تيار ڪيو وڃي).

● هزار واهُ: اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين، تعلقي ڳڙهي خيرو ۽ تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ ديهن جا نالا.

● هزائِنُ (ل): مصدر. ڊيڄاوڻ ـ ڊپ ڊيارڻ ـ خوف ۾ پرڻ ـ ڀؤ ڊيارڻ. (هزائيو ـ هزائيندو ـ هزائيل).

● هزَرَنُ (ل): جانچڻ ـ جونچڻ ـ ڳولهڻ ـ ڦولهڻ ـ نهارڻ ـ تلاش ڪرڻ ـ جستجو ڪرڻ. (هزرِيو ـ هزرندو ـ هزريل).

● هسَ ۽ هسَ: ذ. (ڪ. هاسلي). زيور جو هڪ قسم ـ ڀراڙي جي زالن جو ڳچيءَ ۾ پائڻ جو ڳهه يا زيور ـ ڳچيءَ ۾ پائڻ جو چانديءَ جو وڏو ڪڙو ـ ڪڙولو ـ وارلو.

● هِسِ: ث. وڏائي ـ تڪبر ـ هٺ ـ مغروري ـ غرور ـ هوش ـ عقل.

● هستُ ۽ هستَ: ذ. (سن). هاٿي ـ فيل ـ ايل.

ـ هستنيُ ۽ هستنيونُ: ث. هاٿڻ ـ هاٿي. زالن جي چئن قسمن مان آخري قسم. (پدمٽي ـ چترٽي ـ سنکٽي ۽ هستني).

ـ هستاپوزيُ (ت): صفت. زبردستي ـ ڏاڍائي ـ جبر ـ زوراوري.

ـ هستَ رَنگيُ ۽ هستَ رَنگيونُ (ت): ث. صفت. بدچال عورت ـ بدمعاش عورت ـ تيرنهن تالي ـ چالاڪ.

● هستيُ ۽ هستيونُ: ث. (ف. سن. هستن). هاٿي ـ گنج ـ فيل ـ ايل ـ هست. هٽڻ ـ هجڻ ـ وجود ـ قيام ـ ٽڪاءُ ـ ٽڪاڻو ـ بود وباش ـ موجودگي ـ حاضري ـ موجودات. جيوَت ـ حياتي ـ زندگي. طاقت ـ زور ـ بل ـ وتُ ـ سگهه ـ پهلواني ـ قوت. دنيا ـ ڪائنات ـ عالم ـ جهان ـ خلاقت ـ رچنا ـ مخلوقات ـ جڳ. جمال ـ تاب ـ تجهل ـ وڏائي ـ دولت ـ مايا ـ ناڻو ـ ملڪيت ـ ڌن. آڻ تي وجهڻ جو نندو پلاڻ.

● هسُجَڻُ (ت): مصدر. ٽڪجڻ ـ خفي ٽيڻ ـ چور ٽيڻ ـ بيزار ٽيڻ.

ـ هسُجيُ پوڻ (ت): ٽڪجي پوڻ ـ گهٽي تڪليف ڪرڻ ـ بيزار ٽيڻ.

● هسراج ملاڻيُ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● هسُرو ۽ هسُرا (ل): ذ. خوشي ـ سرهائي ـ راحت.

● هستَرُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هسُڪَڻُ: مصدر. سهڪڻ ـ گهٽي ڏوڙ يا ڪم جي ڪري سهڪو ٽيڻ. تڪڙا ساهه کڻڻ.

● هسُڪِريُ ۽ هسُڪِريونُ (ڪ): ث. ڳهه جو هڪ قسم.

● هسُلِيُ ۽ هسُلِيونُ: ث. (سن. آنسِلِيُ). پارن يا زالن جي ڳچيءَ ۾ پائڻ جي ڪڙي ـ ڪڙولو ـ هس ـ هسي. (ت). گهوڙي جي ڳچيءَ ۾ سونهن لاءِ ڪڙن لڳل نرم چمڙي جي پٽي.

● هسَنُ (ت): مصدر. کلڻ ـ ٺهڪ ڏيڻ ـ خوش ٽيڻ ـ ٺهڪڙو ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

● هَسوُ ع هَسا: ذ. جسم تي پيدا ٿيندڙ مٽي ايريل گوشت جو ڪارو ٿڪرو - ٻٽ تي ٿيل ٻي حس داغ - آسو - ڪدا ٻوٽي.

● هَسوارُ ع هَسوارَ: ذ. گهوڙي سوار - گهوڙي تي چڙهيل - سوار.

- هَسوارِيُ ع هَسوارِيُونُ: ث. وهٽ جي چڙهي - سواري.

● هَسولا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هَسونبِرُو ع هَسونبِرا (ل): اسم خاص. بيماريءَ جو هڪ قسم - بيماريءَ سبب بدن تي لڪل داڻو - هنبسڙو.

● هُسُ هُسُ (ث): ٻڪرين ۽ ريڍن کي هڪلڻ جو آواز - هُش هُش - هُشڪار.

● هَسيُ ع هَسيُونُ: ث. زالن جو ڪڇيءَ ۾ پائڻ جو هڪ قسم جو زيور - هَسُ - هسلي. (ث).

ڪٽلي - سانداري - مشق - پخال.

● هِشُ: ٻلي يا ٻڪريءَ وغيره کي هڪلڻ جو آواز - هُش.

- هِشُ هِشُ: ٻلين يا ٻڪرين کي ورائڻ يا هڪلڻ وغيره جو آواز - هُش هُش.

- هِشِ هِشِ ڪَرَنُ: ٻلي وغيره کي هڪلڻ - هُش هُش ڪرڻ.

● هُشِڪارَنُ: مصدر. آٽ کي ويهارڻ جو آواز ڪرڻ - هُشائڻ - آٽ کي جهُڪائڻ - هشڪارڻ - اوڪامجڻ. مجبور ڪرڻ - لاچار ڪرڻ - ٻي وس ڪرڻ. هُشي ڏيڻ - وڙهڻ لاءِ آماده ڪرڻ - پڙڪائڻ - آيارڻ. (هشڪاريندو - هشڪاريل).

- هُشِڪارَ ع هُشِڪارُونُ: ث. آٽ کي ويهارڻ جو آواز - هُش. هَچَ - پڙڪو - آيار - هُشي.

- هُشُڪارَ ڪَرَنُ: آٽ کي ويهارڻ لاءِ آواز ڪرڻ - تازي ڪتي کي ڪنڊ مان ٻاهر ڪڍي، شڪار لاءِ ٻيان ڀڄڻ. ڪاهه ڪرڻ جو حڪم ڏيڻ - آيارڻ - پڙڪائڻ - جهيڙي لاءِ آماده ڪرڻ.

- هُشُنُ: مصدر. آٽ جو ويهڻ - جهڪڻ - ڪوڙا ڪوڙڻ. (هُشيو - هُشندو - هُشيل).

- هُشِ ع هُشُونُ: ث. آٽ وغيره کي ويهارڻ جو آواز. ڪڪڙ يا ٻلي کي هڪلڻ جو آواز - ٽيڪر - خوشامد.

● هُشائِڻُ: مصدر. آٽ کي ويهارڻ - جهڪائڻ - هُش هُش ڪرڻ. زور سان قبضي ۾ آڻڻ - مطيع ڪرڻ.

- هُشِ تي خوشُ ٿيڻُ يا هُشُ: ڏوري شيءِ يا خوشامد تي راضي ٿيڻ - ٽيڪر تي نهرڻ - خود ڏنائيءَ تي خوش ٿيڻ - ڪوڙي ساراهه تي سرهو ٿيڻ - ڪوڙي دلاسي تي خوش ٿيڻ.

● هَشارُ ع هَشارَ: ذ. صفت. انبوهه - خَلِق - هُجوم - ميڙ - ڪٺا - پيڙ - ڪوڙ - جهجهائي.

● هَشِڪو ع هَشِڪا (ڪ): ذ. صفت. اجايو ڪالهاءُ - پخي - ٻَڪ بَڪ - لٻاڙ - ٻڪواس - ڏر ڏر.

● هُشُناڪَ ع هُشُناڪَ: ذ. صفت. خبردار - ڏڪڻ - چالاڪ - هوشيار - جلد - سڳهو - سُرت - سجاڪ.

- هُشُناڪِيُ ع هُشُناڪِيُونُ: ث. صفت. خبرداري - سنيال - ڏڪائي - چالاڪي - جلدائي - ڏڪڻي - جهاجهرائي. ڪنهيءَ طرح سان ڪائڻ ۽ هنڌائڻ واري حالت.

● هَشَنڪَ ع هَشَنڪُونُ (ڪ): ث. سانداري - ڪٽلي - پخال - مشق. (اسم خاص). هڪ قسم جو گاهه، جنهن کي آٽ نه ڪائي.

- هَشَنڪَ هَتَ ۾ ڏِيَنُ (ڪ): سچو ڪارخالو يا سچو ڪاروبار ڏيڻ وٺڻ - گهر جو سارو ڪاروبار هٿ ۾ ڏيڻ.

● هِشُورُڪ (ڪ): جبل ۾ ٿيندڙ هڪ قسم جي ٻوٽيءَ جي نهايت ڪڙي ٻاڙ، جا دوا طور ڪم اچي.

● هُشِيُ ع هُشِيُونُ: ث. صفت. چُرچ - چورت - هَچَ - پڙڪي - ٻٽ پرائي - ٽيڪو - ٽهيڪو. مدد - واهر - همراهي.

- هُشِيُ آچَنُ: ٽيڪو اچڻ - مدد اچڻ - ٻٽ پرائي ٿيڻ - چُرچ ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

= هُشِيءَ تي لڳڻُ: ٻئي جي ڏنل تي هلڻ - ٻئي جي چوڻ تي هلڻ - برغلائجي وڃڻ - ٻئي جي چُرچ تي لڳڻ - ڪنهن جي پڙڪيءَ تي لڳڻ.

= هُشِي ڏِيڻُ: چُرچ ڏيڻ - لاڪ ڏيڻ - چورت ڪرڻ - ٻئي کي پڙڪائڻ - چورڻ - آپسارڻ - اُڪسائڻ - همٿائڻ - همت ٻڌائڻ - مَن وڌائڻ - ٽيڪو ڏيڻ - لاڳو ڏيڻ - بچ ڪرڻ - پڙڪو ڪارائڻ - برغلائڻ - ٻيرائي ڪرڻ.

● هُشِيار ۽ هُشِيارَ: ذ. صفت. عقل وارو - سياڻو - ڏاهو - سمجهُو - هوشمند - گياني - عاقل - دانائ - سمجهدار - سڃاڻ - خبردار - آگاهه - ٻيدار - سجاڳ - چوڪس - هوش وارو - سُرت وارو. لائق - قابل.

= هُشِيارُ ٿِيڻُ: خبردار ٿيڻ - آگاهه ٿيڻ - جاڳڻ - ٻيدار ٿيڻ - هوش سنيالڻ. سياڻو ٿيڻ.

= هُشِيارُ ڪَرڻُ: خبردار ڪرڻ - جاڳائڻ - ٻيدار ڪرڻ - سجاڳ ڪرڻ - آگاهه ڪرڻ - چِتائڻ - سڃاڻ ڪرڻ. هدايت ڪرڻ - تنبيهه ڪرڻ. ڏاهو ڪرڻ - سياڻو ڪرڻ - لائق ڪرڻ - قابل ڪرڻ.

= هُشِيارِيُ ۽ هُشِيارِيُونُ: ث. صفت. (ف). سياڻپ - ڏاهپ - عقلمندي - قابليت - دانائي - چالاڪي. سرت - سرتائي - خبرداري - ٻيداري - سجاڳي.

● هَضَمُ: ذ. صفت. پيٽ ۾ ڪاڏي جي ڳري وڃڻ واري حالت - هاضمو - تحليل - ڳارو.

= هَضَمُ ٿِيڻُ: پيٽ ۾ ڪاڏي جو ڳرڻ - هاضمو ٿيڻ - هڄڻ - تحليل ٿيڻ. (پراڻو مال) قبي وڃڻ - قبضي ۾ اچڻ - هٿ ۾ اچڻ.

= هضمُ ڪَرَڻُ: پيٽ ۾ ڪاڏو ڳارڻ - ڪاڏو پچائڻ - پيٽ ۾ تحليل ڪرڻ - معدي ۾ پچائڻ. پَسمُ ڪرڻ - غبن ڪرڻ - پرايو مال هضم ڪرڻ - ڦائڻ.

= هَضِمِيُ: ذ. صفت. هاضمي وارو - هاضمو وڌائيندڙ.

● هُفُ ۽ هُفَ (ت): ذ. صفت. ناس - چٽ - ڪُهر - تباهه - برباد - ختم - اُجاڙ - دُفُ.

= هُفُ ڪَري چَڏَڻُ: ناس ڪري چڏڻ - ڪپائي چڏڻ - دُف ڪري چڏڻ - ختم ڪري چڏڻ - تباهه ڪري چڏڻ.

● هَفْتُ: ذ. صفت. (ف). ڳائيتي ۾ سَت. (ع).

= هَفْتَ اَقْلِيمُ: ذ. صفت. سَتَ ئي کنڊ - دنيا - ڪُلُ ڪائنات - روءِ زمين - سڄو جهان. سَت ڪمربند - ٻَنَا.

= هَفْتَ رَنگِيُ ۽ هَفْتَ رَنگِيُون: ث. صفت. چالاڪ عورت - چالباز عورت. ڪچري - رنڊي - بيسوا - وٿيا.

= هَفْتُوُ ۽ هَفْتا: ذ. صفت. سَتَ ڏينهن. مهني جو چوٿون حصو. ست واڙو.

= هَفْتِهِوارُ ۽ هَفْتِهِوارَ: ذ. صفت. ظرف. هفتي هفتي - هفتان هفتي - هر هفتي.

● هَفِيسُ ۽ هَفِيسُونُ: ث. (انگ. آفيس). آفيس جو ٻگڙيل لفظ - آفيس - دفتر.

= هَفِيسَرُ ۽ هَفِيسَرَ: ذ. (انگ. آفيسر). آفيسر جو ٻگڙيل لفظ - آفيس جو عملدار - دفتردار.

● هُفْوائِيُ ۽ هُفْوايُونُ: ث. آفوائي. بي بنياد خبر - ٻُڌل خبر - ٻي ٻاڙي ٻُڌل خبر. (ل).

● هُڦَڻُ: مصدر. هڻي ٻوٽ - هُلڻ - هُڦَڻ - هُڦجڻ - سهڪڻ - ساهه ٽَنڻ - دم چڇڻ - ڏڪ ڏيڻ - سهڪي ۾ پرجڻ - سهڪو ٿيڻ - سهڪي ٿيڻ - هڙڪڻ - تڙڦڻ. ٽَڪڻ - چور ٿيڻ - ساڻو ٿيڻ - ٽڪجڻ - ماندو ٿيڻ - بيزار ٿيڻ. (هُڦيو - هُڦندو - هُڦيل).

= هُڦُ ۽ هُڦُونُ: ث. سهڪ - سهڪو - سهڪي - هڙڪ - ڏَڪ - دَمَ. (ت). گرمي - هياءُ - آهس - هُڦس.

= هُڦجَڻُ: مصدر. هُڦڻ - هڻي ٻوٽ - هُلڻ - سهڪڻ - ساهه ٽَنڻ - دَم چڇڻ - پرجڻ - ڏڪ ڏيڻ - سهڪي ۾ پرجڻ. ٽڪجڻ. ڪرم ٿيڻ.

● هُڪِيُ ۽ هُڪِيُونُ: ث. هُڦ - سهڪ - سهڪي - هڙڪو - تڙڦ - سهڪو.

Gul Hayat Institute

● هڪوسي آنب: اسم خاص. ڀنڀڻي جي انبن مان هڪ جنس جو نالو - ڀنڀڻي جو مشهور انب.

● هڪ ۽ هڪون (ک)؛ ث. هنڪ - آنڪ - انڪاءُ - منع - پڇڙي - ڇيڏڪ - رندڪ - روڪ - پَل. شڪ. ڪنڌ.

"حميرن هڪون جاڙ جسي ڪي ڀاتيون."

● هڪ ۽ هُڪ: ذ. ميخ - ڪوڪو - ڪلي - ڪِل - ڪِلو - ڪيري.

- هڪ ڪرڻ: جهانتڻ. مضبوط ڪرڻ - ڪوڪن سان ڳابو ڪرڻ - ڪلين سان سوڪهو ڪرڻ.

● هِڪ ۽ هِڪون: ث. خواهش - مڏ - سڪ - تمنا - تانگهه - چاهه - لاڙو - چاهت - مرضي - ڇڪ - ارادو - نيت. (ل). آداسائي - ملولائي - آپاڻڪائي. اتفاق راءِ - ٻڌي - ايڪو - ميلاپ. اخوت. آساڻ - اڇ - اياس.

- هِڪَ ٻلجي وڃڻ (ک): مڏ ٻلجي وڃڻ - ڪ يا خيال لهي وڃڻ - هانءُ جو ارادو هٽي وڃڻ - تمنا ختم ٿي وڃڻ - خواهش ٻلجي وڃڻ - مرضي ختم ٿيڻ.

- هِڪَ نہ پڄڻ (ث)؛ ڏوڻ ٿيڻ - سڪ نه لهڻ - مڏ نه سرڻ.

● هڪ: صفت. (سن. ايڪ). هڪ جو انگ - هڪڙو - ڪاڻيٽي جو عدد - ايڪو - (اصل سنسڪرت لفظ "ايڪن" آهي. اي معنيٰ اڇڻ ۽ ڪَڻ معنيٰ وڃڻ. ايڪن معنيٰ ڳاڻيهي اڇي ڳاڻيهي وڃي. يعني اڪيلو - ڇڙهو. ايڪن جو آچار ڪيرائي ايڪ، هيڪ ۽ هڪڙو ٿي ٿو).

- هڪ آڏ ۾ ٻيو ٻڌڻ ۽ هُجڻ؛ هڪ ڪم اڏوڪاهرو ٿي وري ٻيو شروع ڪرڻ - اڏورو ڪم ڇڏي وري ٻيو شروع ڪرڻ.

- هِڪَ اکِ سان ڏسڻ؛ دوڻي نه رکڻ - سيني سان هڪ جهڙي هلت ڪرڻ - هڪ جهڙائي رکڻ - سڀ اکيون برابر ڪرڻ.

- هِڪَ اکِ ڪِلڻ ۽ اکِ رُنڻ؛ خوشي يا رنج سان قبول ڪرڻ - طوعاً ڪرهاً قبول ڪرڻ.

- هِڪ اللّٰه ڪري ٻيهڻ: محڪم ارادو رکڻ - دل پڪي رکڻ - يقين محڪم ڪرڻ - هڪ من ڪري ٻيهڻ - ڪنهن ڪم ۾ هڪ چتو ٿي لڳڻ.

- هِڪاهِڪي: نهايت - آخرين فيصلو - نيٺ - آخر ۾ - هيڪاهيڪ.

- هِڪَ ٻڌي ڪرڻ: ايڪو ڪرڻ - اتفاق ۽ اتحاد ڪرڻ - ڳاڻ ۾ ملي وڃڻ - يڪمشت ٿيڻ - ايڪو ميلاپ ڪرڻ - اتفاق راءِ ٿيڻ.

- هڪ ٻي ۾ ڳاڻ ۾ - گڏ - يڪمشت.

- هِڪَ ڏاڏيڪو ۽ هِڪَ ڏاڏيڪا: ذ. صفت. هڪ هنڌ - هڪجاءِ تي - هڪ هنڌ رهندڙ - ڏاڏيڪو - ماڳاڻتو - هنڌاڻتو - محڪم.

- هِڪَ ڏاڏيڪو ۽ هِڪَ ڏاڏيڪا؛ ذ. صفت. هڪ هنڌ - هڪ جاءِ تي - هڪجاءِ تي رهندڙ - ڏاڏيڪو.

- هِڪَ ڏيڻ: هڪڙي ڳالهه ۾ ڏيڻ - ٻڌي ڪرڻ - ڳاڻ ۾ ٻهڻ - ڳاڻ ۾ نهڻ - ميلاپ ڪرڻ - ايڪو ڪرڻ - يڪمشت ٿيڻ - ورڇڻ - ناهه ڪرڻ - اتحاد ڪرڻ.

- هِڪُ ڏِڪُ: ظرف. هڪڙيءَ جاءِ تي گهوري نهارڻ واري حالت - گهور سان. لٿڙ جي هڪ جاءِ تي ڏِڪ ٻڌڻ واري حالت. مضبوط - مستقل - مستحڪم. هڪ جهڙي - برابر. (صفت). موزون ترين - مجرب - قابل اعتبار - فائد يمند - مفيد - ڪارگر.

- هِڪَ ڏِنگَ (ت): هڪ ٻُٽ - فقط اولاد ۾ هڪ ٻُٽ.

- هِڪَ ڏِنگو ۽ هِڪَ ڏِنگا: ذ. صفت. لنگڙو - سنڊ - هڪ ذات جو نالو.

- هِڪَ نالهو: ظرف. هڪدم - جهٽ پٽ - ترت - جلدي - سيگهه سان - سيگهو - يڪدم - فوراً.

- هِڪَ پاسيرو هُجڻ: هڪ طرف هجڻ - هڪ پاسي هجڻ - گوشائتو هجڻ.

- هِڪَ ٻيرَ ٿي نڀڻ: ضد ڪرڻ - هوڏ ڪرڻ. جهيڙو ڪرڻ - جهڳڙو ڪرڻ.

- هِڪجهڙائي ۽ هِڪجهڙائيون: ث. صفت. ساڳيائي - مشابهت - جهڙائي - برابري - مقابلو - جوڙ - جيس - اروپري.

Gul Hayat Institute

= هڪ جهڙو ۽ هڪ جهڙا: ذ. صفت. ساڳئي قسم جو - ساڳئي نموني جو - مشابهت رکندڙ - جهڙائي رکندڙ - مطابق - موافق - برابر - ساڳيو - هوبهو - نيس پيس.

= هڪ جيءُ ٻيءُ: ث. اجائي گالهه - هڪ نه پي گالهه - آٻتي گالهه - هڪڙي گالهه جي بدران ٻڌايل ٻي گالهه - آٻتو جواب - اونڌي ورندي.

= هڪ جهڙائي ۽ هڪ جهڙائيون: ث. صفت. هم عمري - برابري - سرڻائي.

= هڪ جيڏو ۽ هڪ جيڏا: ذ. صفت. هم عمر - ساڳئي عمر وارو - برابر - جيڏو - سرتو - جوڙ - جيس.

= هڪ چتائي: ث. صفت. ايڪ ٻڌائي - هڪ ڏياڻي - هڪ خيالي. خبرداري - هوشياري - سڃتائي - سجاڳي - بيداري.

= هڪ چتو ۽ هڪ چيتا: ذ. صفت. هڪ متو - هڪ ڪٽو - هڪ ڏياڻو - هوشيار - خبردار - سڃيت - سجاڳ.

= هڪ چوراس: جنديء تي گل جو هڪ قسم.

= هڪ دل: صفت. يڪ دليو - هڪ چيتو - يڪمنو. پوري خيال سان - سموري ڏيان سان - خبرداريء سان - هوشياريء سان.

= هڪدم: ظرف. هينئر - هينئر جو هيئر - يڪدم - جهٽ پٽ - جلدي - تڙت - سڪو.

= هڪ ڏاڙو: ظرف. لاڳيتو - مسلسل - لڳاتار.

= هڪ رت: صفت. ساڳيو رت - ساڳيو خون. عزيز - مائٽ - ميٽ - ميٽيء وارو - مائٽيء وارو - رشتيدار - قريب.

= هڪ رقمي: حسابن جو هڪ قسم.

= هڪ زباني: ث. صفت. هڪ لفظ - هڪ گالهه - هڪ بات - هڪ قول - هڪ وچن - انجام - پول - سخن.

= هڪ سار: صفت. ظرف. يڪ ساهي - لاڳيتو - لڳاتار - هڪٻئي پويان - مسلسل - هڪ ڏاڙو.

= هڪ سخنو: صفت. هڪ گالهه وارو - يڪ سخنو - هڪ گالهيو - هڪ زبان - هڪ قول وارو - انجام جو سچو.

= هڪ سري: ظرف. هڪ قسم جو - هڪ نموني جو - هڪڙي ئي طرز جو. (صفت). هڪڙي سر وارو.

= هڪ ڪڙهو ۽ هڪ ڪڙها: (ڪ): اپرو - ڏڪرو - ڪمزور - نهٽل - بي طاقت - ضعيف - ناتوان - نيستن - بي ڇڇ - هيٺو - لاغر.

= هڪ ڪاريو ۽ هڪ ڪاريا: هڪڙو ڪم ڪندڙ - هڪڙو واپار ڪندڙ - هڪڙي ڪرت وارو.

= هڪ ڪڙڻ: برابر ڪرڻ - مٽ ڪرڻ - مساوي ڪرڻ - جوڙ ڪرڻ - جيس ڪرڻ - شريڪ ڪرڻ - ثاني ڪرڻ.

= هڪ ڪترو ۽ هڪ ڪترا: ذ. صفت. هميشه هڪ جهڙو - سدائين هڪ جهڙو.

= هڪ ڪلهي تان لهي ٻئي تي چڙهڻ: ڏيتي ليتي ۾ پورو رهڻ - ڏين ونڻ ۾ پورو رهڻ.

= هڪ ڪن ڪان آڻڻ ٻئي ڪن ڪان وڃڻ: ٻڌو ان ٻڌو ڪري ڇڏڻ - بي پرواهي ڏيکارڻ - ڪا پرواهه نه ڪرڻ - لاغرضائي ڏيکارڻ - ڪان نه ڪيڻ.

= هڪ ڪنو ٽيڻ: هڪ خيالو ٽيڻ - هڪ طرف ڏيان ڏيڻ - خيال سان ٻڌڻ - دل لائي ٻڌڻ - دل سان ٻڌائڻ.

= هڪ ڪڙي ۽ تي نڇڻ (ت): ڏاڍو ڪاوڙجڻ - سخت ناراض ٿيڻ - جوش ۾ اچڻ - ڪروڌ ۾ اچڻ.

= هڪ گالهه ڪرڻ: هڪڙي گالهه ڪرڻ - سخن ڪرڻ - هڪڙو قول ڪرڻ - گالهه جي صفائي ڪرڻ.

= هڪ گالهيو: صفت. هڪ سخنو - هڪ گالهه ڪندڙ - انجام جو پورو - وعدو وفا.

= هڪ لس: ظرف. هڪ لوهه - هڪ جهڙو - سڌو - ٻنا ترسن جي - ٻنا هٿ ڪ جي - ٻنا رندڪ جي.

= هڪ متو: صفت. ظرف. هڪ دليو - يڪ متو - هڪ خيال وارو - هڪ چيتو.

= هڪ متيو: صفت. پوري خيال وارو - ڏيان وارو - يڪ متو.

Gul Hayat Institute

ـ هِکَ مَتّو کَرڻُ: هڪ منهن ڪرڻ ـ هڪڙي ٻاسي ڪرڻ ـ گوشائتو ڪرڻ ـ ٻاسيرو ڪرڻ.
ـ هِکَ مُٺ: ذ. صفت. هِڪ مُٺ جيترو ـ يڪ مشت ـ گنڍ ـ ٻڌي پر ـ ايڪي پر ـ اتحادي ـ مليل.
ـ هِکَ مَهِلو: ظرف. هڪڙي ٽائيم تي ـ هڪ ٽائي ـ هڪ وقتو.
ـ هِکَ واهَ (ت): هڪ پاسو ـ هڪ طرف ـ هڪ واٽ ـ هڪ رستو.
ـ هِکَ وَهُ (ت): هڪجهڙو ـ هڪ جيڏو ـ هڪ نموني ـ جوڙ ـ جيس ـ برابر ـ هم شڪل ـ مشابهه.
ـ هِکَ هَٿِي: ث. هڪڙي ئي هٿ ڪيل وڪرو ـ حق فروخت ـ حق ٻها ـ هڪڙو اڳهه.
ـ هُڪ ۽ هَڪُون: ث. حسد ـ ساڙ ـ بد نظر ـ ساڙو ـ بغض ـ ڪينو ـ جلن ـ بَجر ـ خار.
● هَڪارَ ۽ هَڪارُون: ث. ڪهڪهي آواز واري جانور جي رڙ ـ گهگهو آواز ـ گُرو آواز.
● هَڪالَڻُ: مصدر. (سن. هَنْڪار). هڪلڻ ـ لوڏڻ ـ ڊڪائڻ ـ ڪيڏي ڇڏڻ ـ ڪيڏڻ ـ ڏڪا ڏيڻي ڪيڏڻ ـ ڊيڪائڻ ـ ٽاپي ڪٽائڻ. نفرت ڪرڻ ـ ڏڪارڻ. (هڪاليو ـ هڪاليندو ـ هڪاليل).
ـ هَڪاوَٽِيُ ۽ هَڪاوَٽِيُون: ٻاهرلو ماڻهن جي ٻاڻ سان ڪٽڻ جي پخال ـ سانداري ـ ڪَلي.
● هَڪاهوءِ (ت): عالم آشڪار ـ ڏورو ـ عام طرح ـ مشهور ـ ظاهر ـ واشگاف.
● هُڪُرُ ۽ هُڪَرَ (ت): ذ. حجت ـ دليل ـ برهان ـ رد قد ـ دليل بازي ـ سوال جواب.
● هَڪڙُ ۽ هَڪڙَ: ذ. (ع. هاكَرَهَ). گالهائڻ ۾ هڪندڙ ـ هڪي گالهائڻ ۾ انڪاءُ ڪندڙ ـ ٻاتو ـ ٻڙبڙيو ـ زبان وچڙائيندڙ ـ گالهائڻ ۾ هيڪندڙ.
ـ هَڪڙاڻِ: ث. صفت. هَڪڙ ـ هَڪڙائي ـ هيڪائي ـ هڪ ـ ٻڙبڙائي ـ ٻڙبڙاٽ ـ ٻاتائي ـ گالهائڻ ۾ هٺ ـ انڪاءُ.
ـ هَڪڙائِيُ: مصدر. ٻڙبڙ ڪرڻ ـ گالهائڻ ۾ هٺ ڪڻ ـ هڪڙجڻ ـ ٻاتائي سان گالهائڻ ـ هيڪڻ. (هڪڙائِيو ـ هڪڙائيندو ـ هڪڙائِيل).
ـ هَڪڙائِيُ ۽ هَڪڙائِيُون: ث. صفت. هِڪڙ ـ هَڪڙاڻ ـ هَيڪاڻ ـ هڪ ـ ٻڙبڙ ـ ٻڙبڙائي ـ ٻڙبڙاٽ ـ لٽڪت.
ـ هَڪڙَجَڻُ: مصدر. هڪڙائڻ ـ ٻڙبڙ ڪرڻ ـ گالهائڻ ۾ هٺڪڻ ـ هيڪڻ ـ ٻاتسائڻ ـ ٻڙبڙ ڪرڻ. (هڪڙيو ـ هڪڙندو ـ هڪڙيل).
● هَڪِڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَڪِڙو ۽ هَڪِڙا (ت): ذ. صفت. گهوڙي جو هڪ قسم.
● هِڪڙو: ذ. صفت. (سن. ايڪ = هِڪُ). هڪ ـ واحد ـ چڙو ـ اڪيلو ـ نجو ـ يڪو.
ـ هِڪِڙائِيُ ۽ هِڪِڙائِيُون: ظرف. اڪيلائي ـ هيڪڙائي ـ چڙائي. بَڌي ـ گهرائي ـ ايڪو ـ ميلاپ.
ـ هِڪِڙِ وَٽِيُ ۽ هِڪِڙِ وَٽِيُون (ت): ث. اڪلوتي ـ اڪيلي ـ هيڪلي ـ ڏيءَ جا ٻيءُ ڀاءُ ڪي هڪڙي هجي.
ـ هِڪِڙِيُ اڪيڙ ماڻُ ستينِي ڪهي ڏِسَڻُ: ٻي رياءُ ٽيڻ. هڪجهڙو رهڻ.
ـ هِڪِڙِيُ تَنْڊَ: ث. فقط هڪ ٻُٽُ ـ هڪ ٻُٽُ ـ اڪلوتو ٻُٽُ.
هِڪِڙي گونڊي جا (ت): جيڏا ـ سرتا ـ هم عمر ـ هڪ جيڏا.
● هَڪَلَ ۽ هَڪَلُون: ث. سڏ ـ رڙ ـ ڪوڪ ـ آواز ـ دانهن ـ نامچارو. مڃيءَ کي هڪلڻ جو آواز.
ـ هَڪَلَ آڇڻ: بلند آواز اڇڻ ـ وڏي رڙ ٽيڻ ـ آن تان پڪين کي هڪلڻ ـ هوهو ڪرڻ ـ جهار هڪلڻ.
ـ هَڪَلَ ڪرائِنُ (ت): تڙڪرائڻ ـ جهنگ مان (شڪار لاءِ) جانورن کي تڙي باهر ڪيائڻ، پوڪ تان جهار هڪلائڻ.
ـ هَڪَلَ کَرڻُ: ڄاڻ ڪرڻ ـ خبر ڏيڻ ـ هشيار ڪرڻ ـ چتائڻ ـ سڌ ڏيڻ ـ نياپو رسائڻ. فرياد ڪرڻ ـ دانهن ڪرڻ ـ پڪارڻ. تڙي ڪيڻ ـ ڊاهڻ ـ هيسائڻ.
ـ هَڪَلَ هورَ (ت): همدردي. پوڪ مان هڪليل جهار. ڊاهه.

ـ هَڪَلَڻَ: مصدر. ڪاهڻ ـ ڇاڻڻ ـ ڊ ڪاڻڻ ـ ڊوڙاڻڻ ـ ڊهڪاڻڻ. ٻاهر ڪيڻ ـ گهوڙا يا ڏاند ڊوڙائي حملو ڪرڻ ـ هلي ڪيڻ ـ تڙڻ ـ لوڏڻ ـ هڪالڻ ـ نيڪالي ڏيڻ.

● هَڪَرُ: ذ. ڪاري جي مڇي جوهڪ قسم ـ سُڪل سانو ـ سُڪل ڪانگٽ ـ سُڪل جهينگو.

● هَڪَڻَ: مصدر. ڪنهن ڏانهن حسد جي نگاهه سان ڏسڻ ـ پوسيرڻ.

● هُڪَڻُ: اسم خاص. هڪ پکيءَ جو نالو.

● هُڪَڻُ: مصدر. ٻُري نظر ڏ َرَڻ ـ نظر هڻڻ. ٻيڻ ـ پاراتو ڏيڻ. ڪُرڪڻ.

● هِڪو: ذ. صفت. هڪڙو ـ هڪ ـ اڪيلو ـ واحد ـ چڙو ـ هيڪلو ـ يڪي سر.

ـ هِڪائي ۽ هِڪائِيُون: ث. اڪيلائي ـ هيڪلائي ـ هيڪلپائي ـ چڙائي ـ چنڊائي.

ـ هِڪِي: ث. صفت. هڪڙي ـ هِڪ ـ چڙي ـ اڪيلي ـ هيڪلي.

● هَڪو ٻَڪو ۽ هَڪا ٻَڪا: ذ. واڙو ـ حيران ـ پريشان ـ مونجهو ـ ڊپ ۾ ـ بي حواس ـ و ِسُوڙ َل ـ موگو ـ ڪِڪو وَڪو ـ ويچون ويل. بيهوش ـ بي خبر ـ خطا.

ـ هَڪو ٻَڪو ٿِيڻ: حيران ٿيڻ ـ واڙو ٿيڻ ـ حوصلو خطا ٿيڻ ـ موگو ٿي وڃڻ ـ ڪِڪو و ِڪو ٿيڻ ـ ڊپ ۾ پرجي وڃڻ ـ تشويش ۾ پرجي پوڻ ـ ويڇُون وڃڻ ـ عجب ۾ پوڻ.

● هَڪِيو ۽ هَڪِيا: ذ. صفت. ظرف. حاضر ـ موجود ـ مُيسر ـ اڳيان ـ مُهيا ـ هٿ ۾ ـ مهل ۽ موقعي تي لازمي طور موجود ـ تيار ـ نهيو نڪيو ـ اڳ ۾ تيار ـ حاضر ناظر ـ هٿ وَس. آهرو ـ تڪڙو ـ تنهطلبو. (ث. هَڪِي تَڪِي).

● هِڪِي ۽ هِڪِيُون: ث. نڙگهت ـ لُڪي ـ نِڙي. مثلاً: "هِڪِيءَ ۾ وڃي ساهه رهيو آهي". ڪَلو ـ ڪِچِي.

"هلکو هار هِڪِيءَ تي، طوقن جي تلکار".
(موسو لاشاري).

چاتي ـ سينو.

ـ هِڪِيُون پَٽهي وَڃڻ (ت): تنگ طلبي ڪرڻ ـ سوڙهو ونڻ ـ گهُٽڻ ـ تمام ڏکيو پوڻ ـ مجبور ڪرڻ.

● هَڪِيڙُ ۽ هَڪِيڙَ (ڪ): ذ. صفت. وڏو. قداوَر ـ چانڍو ـ ڊگهو ـ لمبو. ٽلهو ـ متارو ـ جاڏو ـ سيرو ـ برجستو ـ سَپَرُ ـ دَ ڏُنسو.

● هُڪاءُ ۽ هُڪاءَ (ل): ذ. گوڙ ـ شور ـ غُل ـ غوغاءُ.

"آيُن منجهان آئيو، هئي هئي جو هُڪاءُ".

● هَڪِدائِي ۽ هَڪِيدائِي: ذ. صفت. ستمگر ـ قهار ـ ظالم ـ ناحق ڪندڙ ـ ظلم ڪندڙ ـ ظلمي.

● هَڪِدو ۽ هَڪِيدا (ت): ذ. ڊوهه ـ ٺڳي ـ دغا ـ غبن ـ بيماني.

ـ هَڪِدو هَڻَڻُ: غبن ڪرڻ ـ ڊوهه ڪرڻ ـ ٺڳي ڪرڻ ـ دغا ڪرڻ ـ بيماني ڪرڻ.

● هُڪا (ڪ): ذ. سُرهي ڀانس ـ خوشبوءِ ـ هُڪاءُ ـ سُڳنڌ ـ سُرهاڻ.

● هُڪامو ۽ هُڪاما: ذ. (ف. هنگامه) گوڙ ـ گهمسان ـ ڏ َمچر ـ شور ـ هُل ـ غوغاءُ ـ هَنبس ـ هاڪامو ـ هاڪار ـ هنگامو.

● هُڪاهه ۽ هُڪاهَ: ذ. سُڳنڌ ـ سُرهاڻ ـ خوشبوءِ ـ هُڪاءُ ـ سُرهي ڀانس ـ هُڪا.

● هُڪاءُ ۽ هُڪاءَ: ذ. سُڳنڌ ـ سرهاڻ ـ خوشبوءِ. آواز ـ ٻڙلاءُ.

"ايُن منجهان آئيو، هئي هئي جو هُڪاءُ"
(شاهه).

● هَڪَ ڏ َڪو ۽ هَڪَ ڏ َڪا (ت): ذ. گوڙ ـ فساد ـ جهيڙو ـ رڳڙو ـ هائيتال.

● هِڪَڙ ۽ هِڪَڙ: ذ. (من. هنگ. ع. هَلِيَت. ف. انگوزه) دوا طور ڪم ايندڙ هڪ پسارکو وکر ـ هڪ وڻ جو ڪوٺر.

ـ هنگ هيرا: ذ. هڳ جو هڪ قسم.

● هِڪُورُو ۽ هِڪُرا: ذ. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ پسارکو وکر.

● هِنگُورِجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گمبٽ (خيرپور ميرس) ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هنگورُو: رنگ (هگوريون رليون). (ن ـ ب).

● هَلَ: ث. کتي کي هکلڻ جو آواز- هَر جو هک پاڳو يا اوزار- هَر هِيءَ. کاهه- جُلهه- روڙ. روڪ- منع- پَلَ- جهلَ- انڪ. (ت).
- هَلَ ڪَرَڻُ (ت): روڪڻ- جهلڻ- منع ڪرڻ- انڪ ڪرڻ. تڙَ ڪرڻ.
● هَلَ" (ل): ندا. ڪنهن عجيب ڳالهه تي وات مان نڪتل آواز- هَلَ. "هَلَ! هلا ڪيڏي نه دڳهي آهي" هلڻ مصدر جو آمر.
● هِيلَ ۽ هِيلُونْ (ل): ث. پوسل- گهيرو- آلاڻ. سيرو- ريڙهو. جِند- جان. پکيءَ جو هک قسم- لغڙ- باز.
● هُلُ ۽ هُلَ: ذ. شور- لڙ- گوڙ- ڏمچر- ٻائيتال- غوغاءُ- گهمسان. دانهن- رڙ- ڪوڪ- واڪو. ظاهر ٿيڻ واري حالت- شهرت- پڌرائي- مشهوري- نيڪ نامي. فرياد- رهورٽ.
- هُلاچو ۽ هُلاچا: ذ. هُل- گوڙ- شور- غوغاءُ- آواز.
"دهشت دم درياهه هِ جِت هيبت هُلاچو."
(شاهه)
ٿاهه.
- هُلِچارو ۽ هُلِچارا (ت): ذ. هُل- هنگامو- شور- گوڙ- ڏمچر.
- هُلِچو ۽ هُلِچا (ت): ذ. گوڙ- لڙ- ڏمچر- ڏمچر- هُلچارو.
- هُلُ حَشَرُ: ذ. هَنبس- گوڙ- لڙ- ڏمچر- مانڊاڻ- ٻائيتال.
- هُلُ ڪَرڻُ: گوڙ ڪرڻ- لڙ ڪرڻ- غوغاءُ ڪرڻ- ڏمچر ڪرڻ. ٻائيتال مچائڻ.
- هُلُ هُلاچو: ذ. گوڙ گهمسان- ڏمچر ڏچو.
● هُلاسُ ۽ هُلاسَ: ذ. خوشي- فرحت- مزو- لُطف.
● هَلاڪُ ۽ هَلاڪَ: ذ. صفت. (ع. هَلَكَ = هو هلاڪ ٿيو- ف. هَلاڪ = مُئل). قتل ڪيل- مُئل- خون ڪيل- ڪُٽل. تڪليف ۾- تنگ- ڪَ- ٽڪل- آزاريل- ايذار- خفي- پريشان- دِق- ٻير.
- هَلاڪَتَ ۽ هَلاڪتُونْ: ث. خفو- هلاڪي- هَلاڪي- دِقت- چِڙ- بيزاري- ورڇ.
- هلاڪُ ڪَرڻُ: مارڻ- قتل ڪرڻ- پائمال ڪرڻ. ڪَ- تنگ ڪرڻ- تڪليف ڏيڻ- هلاڪ ڪرڻ- دِق ڪرڻ- بيزار ڪرڻ- پريشان ڪرڻ.
- هَلاڪي ۽ هَلاڪِيُونْ: ث. هلاڪت- خفو- دقت- چڙ.
● هَلاڪُ ۽ هَلاڪَتْ: ذ. صفت. تنگ- ڪَ- ٽڪل- آزاريل- ايذار- ٻيرَ- خفي- دق- هلاڪ.
- هَلاڪُ ٿِيڻ: ڪَ ٿيڻ- ايذار ٿيڻ- هلاڪ ٿيڻ- خفي ٿيڻ- ٻير ٿيڻ.
- هَلاڪُ ڪَرڻُ: ڪَ ڪرڻ- ايذار ڪرڻ- آزارڻ- دِق ڪرڻ- خفي ڪرڻ- تڪليف ڏيڻ- هلاڪ ڪرڻ. ٽڪائڻ.
- هَلاڪِيُ ۽ هَلاڪِيُونْ: ث. هلاڪي- تڪليف- هلاڪت- خفو- دقت- بيزاري.
● هِلالُ: ذ. (ع. هلال = پهرين تاريخ جو چنڊ). نئون چنڊ- پهرين تاريخ جو چنڊ.
- هِلالِيُ: پهرين تاريخ جي چنڊ جهڙو.
● هَلانُ ۽ هَلائُونْ: ث. اوچتو حملو- ڪاهه- جُلهه- چڙهائي- روڙ- ڏوڪِ ڏوڪان.
- هَلانُ ڪَرڻُ: ڪاهه ڪرڻ- حملو ڪرڻ- چڙهائي ڪرڻ.
● هَلاڻو ۽ هَلاڻا: ذ. وصال جو وقت- هل هلان- مرڻ جي مهل- چالاڻو- لاڏاڻو- سڪرات.
● هَلاوَتَ ۽ هَلاوَتُونْ: ث. تڪليف- دقت- هلاڪت- خفو- بيزاري- لاچاري- ورڇ.
● هَلاهَلُ: ذ. صفت. کهاتي- جاني (دشمن)- ڪاري (ڏَڪ)- زهر (قاتل).
● هَلاءُ ۽ هَلاءَ (ت): ذ. رواج- ريت- رسم.
● هَلاءُ ۽ هُلاءُ: ذ. وکرو- فروخت- واپار- سؤدو.
● هَلائِنْ: مصدر. (سن. هَوَل). کاهڻ- هکلڻ- چورڻ- چلائڻ- ٽورڻ- حرڪت ۾ آڻڻ- تحرڪ ڏيڻ. شروع ڪرڻ. ٽهيرڻ. بند وست ڪرڻ. واپار ڪرڻ. حڪومت هلائڻ. (هلائِيو- هلائِيندو- هلائِيل).

Gul Hayat Institute

ـ هَلايو هَلَڻُ: گروهَ جي چوڻ موجب هلڻ ـ مرشد جي حڪم موجب هلڻ.

● هَلائِڻُ: مصدر. ظاهر ڪرڻ ـ پڌرو ڪرڻ ـ مشهور ڪرڻ ـ عالم آشڪار ڪرڻ ـ پڌائڻ. (هَلائِيو. هَلائِيندو ـ هَلائِيل).

● هَلَتُ ۽ هَلَتُونُ: ث. (سن. هَسُوَل). چلت ـ رواج ـ ريت ـ رسم ـ رويو ـ برتاءُ ـ روش ـ اٿي ويهي ـ نمونو ـ ورتاءُ ـ چال.

ـ هَلَتِ چَلَتِ: برتاءُ ـ رسم رواج ـ آٿي ويهي.

ـ هَلَتَ ڪَرَڻُ: جُٽ ڪرڻ ـ اجايو قدم ڪٹڻ ـ تعدي ڪرڻ.

ـ هَلَتو هَلَڻو (ث): هلندي هلندي.

● هَلَتُ ۽ هَلَتَ: ذ. نار يا هرلي جو جملي سامان ـ هرلو. گهر وغيره جو سڄو سامان. ڏاندن يا ان جو جوڙو. (ث). چوپايو مال.

ـ هَلَتُ هَلَڻُ: ڪم ڪار هلڻ ـ ڏنڊو هلڻ ـ ڪاروبار ٽيڻ ـ واپار ٽيڻ. گهر جو سَنڀَٽ هلڻ. هُرلو هلڻ.

ـ هَلَتُ وارو: ذ. صفت. آسودو ـ سکيو ـ سناهو ـ مالدار ـ ڀئسي وارو.

● هَلَڇَلُ: ث. اڇ وڇ. تحريڪ ـ ڪوشش ـ سعيو ـ آدم ـ اورچائي ـ ڊوڙ ڊُڪ. محنت ـ جفاڪشي.

ـ هَلَڏُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● هَلَرَ ۽ هَلَرُونُ: ث. اڇ وڇ ـ اوت موت ـ گهٽي هل چل. سنگن مان ان ڪڍڻ لاءِ انهن تي ڏاندن هلائڻ واري حالت ـ ڪاهه ـ لتاڙ ـ مَناڙ. ان جي ڪاهه ڪاهڻ لاءِ ڏاندن جي قطار.

ـ هَلَرَ پَلَرَ: گهٽي اڇ وڇ ڪرڻ ـ گهٽي ـ اوت موت ڪرڻ ـ هل چل ڪرڻ. سنگن تي ڏاندن کي هَلرهلائڻ لاءِ پڌڻ يا جوڙڻ ـ ڪاهه ڪاهڻ ـ لتاڙ ڪرڻ ـ مناڙ ڪرڻ. جهيڙو جوڙڻ ـ لڙائي لاءِ سندرو پڌڻ.

ـ هَلَرَ هُلو ڪَرَڻُ: مدد ڪرڻ ـ واهر ڪرڻ ـ سهائتا ڪرڻ. همت پڌائڻ ـ جوش چا ڪائڻ ـ پڙڪائڻ ـ سندرو پڌائڻ.

● هَلِرُ ۽ هَلِرَ: ذ. صفت. هل وارو ـ گوڙ وارو ـ گوڙ ڪندڙ ـ شور مچائيندڙ ـ گوڙُو ـ هل ڪندڙ ـ گهمسائي.

ـ هَلِرِيُ ذ. صفت. هَلر ـ هل ڪندڙ ـ گوڙ ڪندڙ ـ شور ڪندڙ ـ گهمساني.

● هَلِري د وٽَرو: اسم خاص. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان، بدن تي ڪارا ٽڪا ڏيکهه ايڏائي فوٽن تائين).

● هِلِڙو ۽ هِلِڙا: ذ. صفت. ڍيرو ـ ڦلهڙو ـ ڦِلهو ـ سست ـ ڦَسو ـ ڪِلهو ـ لِلهو ـ ليلهر ـ ليڙو.

ـ هِلِڙائِيُ ۽ هِلِڙائِيُونُ: ث. ڍرائي ـ ليڙائي ـ ليلهرپائي ـ ڦسائي.

● هَلَڪَ ۽ هَلَڪَ: ث. هلڪائي ـ هلڪڙائي ـ سُڀلائي ـ ٿرڙائي ـ ٿوٽپائي.

ـ هَلَڪَ هورائِيُ: ث. هلڪائي ـ هلڪڙائي ـ سُڀلائي.

● هَلَڪارَ ۽ هَلَڪارُونُ ث. هونڪار ـ آواز ـ هڪل ـ هوڪرو ـ هوڪر ـ رڙ.

ـ هَلَڪارو ۽ هَلَڪارا: ذ. آواز ـ هڪل ـ هَلڪار. چوڪيدار ـ نگهبان ـ راکو ـ رکوال ـ پهريدار ـ چوبدار ـ دربان. ڪوهه مان ڪوس جي پرجي نڪرڻ وقت ماڻهن جو ڪيل آواز ـ هوڪرو: (ث).

● هَلَڪائِيُ: اسم خاص. ڪاهي ايريا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هَلَڪو ۽ هَلَڪا: ذ. صفت. (پرا. هَلوڪو. سن. هلو + ڪ = ٿوري بار وارو). گهٽ وزن وارو ـ ٿوري بار وارو ـ ڪم وزن ـ ٿوري تورو وارو ـ سوڪيڙ ـ هلڪڙو. ٽرڙو ـ ٽوٽ ـ هلڪي طبيعت وارو. بي وقوف ـ ڪم عقل ـ جاهل. گهٽ ملهه وارو ـ مستو ـ ڊِلو ـ درميانو ـ وچولو. سولو ـ آسان (ڪم).

ـ هَلَڪائِيُ ۽ هَلَڪائِيُونُ: ث. ڪم وزني ـ ان ڪرائي ـ هلڪڙائي. سوڪائي ـ آساني. بي خيالي ـ ٿوٽپائي ـ ٽرڙائي ـ سڀلائي ـ بيهودگي ـ بي معنيٰ ٿي. تڪڙ ـ اڇهرائي ـ جلدائي. بي وقوفي ـ بي عملائي.

Gul Hayat Institute

= هَلِڪِڙائيُ ۽ هَلِڪِڙائِيُونُ: ث. تڪڙ- اپهرائي. ترڙائي - هلڪائي.
= هَلِڪِڙو ٿِيڻُ: ترڙو ٿيڻ - ايهود و ٽيڻ. تڪڙو ٿيڻ - آپهرو ٿيڻ - اتڙو ٿيڻ.
= هَلِڪِڙيُ طَبِيعَتَ: ث. ترڙي طبيعت - سفلائي - ايهودگي - ترڙائي. بي عقلائي - بي وقوفي.
= هَلِڪوُ ٿيِ آچَنُ: ڪاڪوس ڪري اچڻ - جهنگ جو خيال لاهي اچڻ. ڪم پورو ڪري اچڻ.
= هَلِڪوُ ٿِيڻُ: گهٽ وزن ٿيڻ. بي عزت ٿيڻ. پاڻ کي فرحت ڏيڻ - آرام ڪرڻ - قرار وڻڻ.
= هَلِڪوُ جُلابُ: ٿورا دست ڪندڙ جلاب - تکليف نه ڏيندڙ جلاب.
= هَلِڪوُ ڪَرَنُ: بار گهٽ ڪرڻ - بار لاهڻ - وزن گهٽ ڪرڻ - تور ۾ ڪم ڪرڻ.
= هَلِڪِيُ چوُرِيُ: لنڊي چوري - ٽوري چوري - ٽوري مُلهه واري شيءِ جي چوري.
● هَلِڪِيُ ۽ هَلِڪِيُ (ڪ): ث. سهڪي - دَمُ - هانپارو - سهڪ - سهڪو.
● هَلِڪِيُ هَڻَنُ (ڪ): سهڪڻ - وڏو دَم پرڻ - ڏکيو ساهه کڻڻ - هانپارو هڻڻ.
● هَلَنَڊِيُ ۽ هَلَنَڊِيُونُ: ث. پهچ - پهندي - سنگهه - طاقت - وَسُ - زور - وِتُ - رسائي - دست رسي - پهُچ.
● هَلَنُ: مصدر. (سن. هُوَل) چلڻ - چُرڻ - رڙهڻ - سرڪڻ - ٽُرڻ - سُرڻ - اڳتي وڌڻ - وڃڻ - روانو ٿيڻ - آسهڻ - روانگي ڪرڻ - پَڌارڻ - سِرڻ - ريڙهو ڪائڻ. لنڊڻ - لاڏاڻو ڪرڻ. چالاڻو ڪرڻ - هِن دنيا مان ڪُوچ ڪرڻ - رحلت ڪرڻ - جهان ڇڏڻ - مرڻ. ڪالهه جو شروع ٿيڻ. استدعا ڪرڻ - عرض ڪرڻ. (هَلِيو - هَلَندو - هَلِيلُ).
= هَلِڻوُ ۽ هَلِڻا: ذ. صفت. تيکو - تيز - جلد - تڪڙو - تيز رفتار - چُوهو.
= هَلِڻِيُ ۽ هَلِڻِيُونُ: ث. هلڻ جو ڏاڻو - هلڻ جو ڍنگ - هلڻ جو نمونو - هلڻ جو طريقو. پند ڪندڙ ننڍي ۾ار جي لاءِ تن ڏينهن واري هٽ سان جهلي هلائڻ واري گاڏي.
● هِلَنُ (ت): مصدر. لنڊڻ - لڇڪڻ - ڏُڌ - ٽُڪڻ - هيڇڪڻ. آلو ٿيڻ. پُسڻ. سست ٿيڻ - آرسي ٿيڻ. (هِليو - هِلندو - هِليل).
● هَلَنُ: مصدر. مشهور ٿيڻ - ظاهر ٿيڻ - پڌرو ٿيڻ - عالم آشڪار ٿيڻ - واشگاف ٿيڻ - پڌري پَٽ ٿيڻ - ڪليو ڪلايو ٿيڻ - پکڙجي وڃڻ. (هَليو - هَلندو - هَليل).
● هَلوُ ۽ هَلا: ذ. ڪاهه - لُوسڙ - جُلهه - حملو.
● هَلوُتائِيُ (ت): ڪم جي گهٽائي. تڪليف - دقت - هلاڪي - مصيبت.
● هَلوُ مَلهوُ: ڪنهن کي همٿائڻ جي لاءِ استعمال ڪيل لفظ. مدد - همراهي - واهِر - پنيرائي - سهائتا ڪرڻ - پنيرائي ڪرڻ.
= هَلهي مَلهي: هَلو مَلهو.
= هَلهي مَلهي ڪَرَنُ: شروع ڪرڻ - وقت نباهڻ - وقت گذارڻ. مدد ڪرڻ - همراهي ڪرڻ - هَلو مَلهو ڪرڻ.
= هَلهي مَلهي ڪَرِي مارَنُ: ملهه ۾ زبردستي دَسُ يا ڪيرائڻ.
● هَلوُ ۽ هُلا: ذ. سخت گرميءَ جي وقت ڪنهن ۾ جاندار جو ڪنبل ٽڪڙو ساهه - ستهيڪي - هُڻُ - هڙڪي - هانپارو.
= هَلوُ لڳَنُ: سخت گرميءَ سبب گهٽي آڇ لڳڻ - هانپارو لڳڻ.
= هَلوُ هَڻائِيُ: سهڪائڻ - هُڻي هڻائڻ - هڻائڻ - هڙڪائڻ - تڙڦائڻ - هانپارو لڳائڻ.
● هَلُواڻُ ۽ هَلُواڻَ: ذ. ڳاڙهي رنگ جي ڪپڙي جو هڪ قسم - ريتو. ننڍو چيلو - ننڍي چيلي جو گوشت - تمام ڪچڙو پهرو.
● هَلُواڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. بلوچ قوم جو هڪ قبيلو.
● هَلوُهَڙَ: اسم خاص. مڇيءَ جو هڪ قسم - ڳاڙهي رنگ تي ڏنگ هٿندڙ مڇي.

Gul Hayat Institute

● هَلِوِيُونْ: ث. (ع. حليه) اڻن جي سينگار جا ڪپڙا يا ساز.
"تَلِيُون ٿُونر هَلِوِيُون مَيَن سر موچارا" (شاهه).
● هَلْهَلْ: ث. جُنبش - چُر - چور ہو - چرہر - تحرڪ - لرزش - ڏوڏو - لوڏو. هَل هَلان.
● هَلِي: اسم خاص هڪ ذات جو نالو.
● هَلِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَلِي چَلِي: ث. رواج - رسم - دستور - ريت - مرجاتا - چال - چالو - ڍنگ - سرشتو - هالو چالو.
● هَلْهِيلو ۽ هَلْهِيلا: ذ. ميوي جو هڪ قسم - تازي ڪڇي - ڏونڪو - ڪارڪ - ڪڇي - چوهارو.
● هَلِيمْلِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَلَيْهِهِ ۽ هَلَيْهُونْ (ل): ث. هَرَ جي هڪ حصي جو نالو - آڌا ڪائي جنهن ۾ هر ڪنديل هجي - هر يهَ - هَرَهِي - هَرنهن.
● هَمَ: ذ. (ف. هَمْ = ساڳيو) ساڳيو - ساڳيءَ طرح - مُشابهه - مشابهت رکندڙ - برابر - ڪنڊ - هڪ جهڙو - جهڙس - اُن جهڙو - هُوبهو - نِس پِس.
- هَمَ انداز: ذ. صفت. ماپ لائق - ساڳي مساپ وارو - ساڳئي وزن وارو.
- هَمَ آواز: ذ. ساڳيو آواز - ساڳيو ڍنگ.
- هَمَ باز ۽ هَمَ بازَ: ذ. صفت. شريڪ - سنگتي - صحبتي - يار - مددگار - دوست - همراهه - ساٿي - رفيق.
- هَمَ بِسْتَرْ: ذ. صفت. ڪنڊ سمهڻ وارو.
- هَمَ بِسْتَرْ ٿِيڻْ: زال سان سمهڻ - عورت سان ڪنڊ جڙڻ - جماع ڪرڻ - ميلاپ ڪرڻ - زنا ڪرڻ.
- هَمَ بِسْتَرِي: عورت سان ڪنڊ سمهڻ واري حالت - جماع - زنا.
- هَمَ پُشْتْ ۽ هَمَ پُشْتَ: ذ. صفت. ساٿي - سنگتي - يار - مددگار - همراهه. ساڳيو نسب - ساڳيو نسل - ساڳيو ڪُنبو.
- هَمَ پَهْلُو: ذ. صفت. مددگار - واهرو - سهائڪ - ساٿي - همراهه - رفيق.
- هَمَ پِيالَه: ذ. صفت. ڪڏ پيئندڙ - پيالي پائي. يار - دوست - سنگتي - رفيق.
- هَمَ جِنْسَ: ذ. صفت. ساڳي جنس وارو - ساڳي جنس جو - هڪ ئي جنس جهڙا - مشابهت رکندڙ - برابر - ساڳيا.
- هَمَ جِنْسَ هَرْمانَ: (آلجبرا اصطلاح) ساڳي صورت وارا برمان (توڙي ڪ جدا جدا مقادير ۾ ڪر آيل هجي).
- هَمَ جَنْگْ: ذ. صفت. سپاهي - سولجر - فوجي - ساٿي سپاهي - هڪ ئي پيڙي وارا.
- هَمَ جُوارْ ۽ هَمَ جُوارَ: ذ. صفت. پاڙيسري - پاڙي وارو - محلي وارو - پاڙي ۾ رهندڙ.
- هَمَ چُورَسْ ۽ هَمَ چُورَسَ: ذ. صفت. چئني هڪ جهڙن پاسن وارو - چوپاسو.
- هَمَ حالْ: ذ. صفت. ساڳئي حال وارو - دوست - حال پائي - ساٿي - يار - سنگتي - رازدار - غمخوار.
- هَمَ خِدْمَتْ: ذ. صفت. هڪ جهڙي عزت - هڪ جهڙو ورتاءُ - هڪ جهڙي آبرو - ساڳيو مانُ.
- هَمَ خُوءِ: ذ. صفت. ساڳئي سڀاءُ وارو - ساڳيءَ طبيعت وارو - هم طبيعت. ڏرمي سرشتو - لاڙو - رغبت - انتظام - ترتيب.
- هَمَ داسِتانْ: ذ. صفت. هم راز - رازدار - پيدي - حال محرم - حال پائي - ڪَنَ وزير - ڳجهه پائي - غمخوار.
- هَمْدَرْدَ ۽ هَمْدَرْدَ: ذ. صفت. ساڳئي درد وارو - درد ۾ پائيوار - ڏک درد جو ساٿي - ڏک پائي - مصيبت پائي - تڪليف پائي - حال پائي - همدم - شريڪ درد - غمخوار - درد وند. يار - سنگتي - دوست - ساٿي - رفيق.
- هَمْدَرْدِيْ ۽ هَمْدَرْدِيُونْ: ث. صفت. غمخواري - درد وندي - درد شريڪي.
- هَمْدِلْ ۽ هَمْدِلَ: ذ. صفت. ساڳي دل رکندڙ - دوست - دلبر - جاني - دل وارو - سٽار - پيارو - سڄڻ.

Gul Hayat Institute

= هَمْدَمُ: ذ. صفت. هردم جو ساڻي - هروقت گڏ رهندڙ - رفيق - دوست - ڪٽهرو - ڪهاڙو - ميلاپي.
= هَمْذات: ذ. صفت. ساڳيءَ ذات وارو - ساڳئي ڪٽنب جو - ساڳئي قبيلي جو - ذات پائي - ساڳئي نسب يا نسل جو - همقوم - پنهنجي ذات جو.
= هَمْدِيهي: ذ. صفت. وطني - ملڪي - شهري - ڏيهي - ديسي - هموطني.
= هَمْراز ۽ هَمْرازَ: ذ. صفت. رازوارو - حال پائي - حال محرم - هم خيال - پيدي - محرم اسرار - ڳجهه جو ڄاڻو - دل جو واقفڪار - رازدان - ڪهرو دوست - راز جو واقف - دلي دوست - شامل راء.
= هَمْراهُ ۽ هَمْراهَ: ذ. صفت. همسفر - گڏ مسافري ڪندڙ - حياتي تائين شامل رهندڙ - ڏاڪ سڪ پائي. دوست - مددگار - حامي - واهرو - ساڻي - سنگتي.
= هَمْراهِيُ ۽ هَمْراهِيُون: ث. مددگاري - دوستي - سنگت - ساٿ - حمايت - مدد - واهر - ٻيراڻي.
= هَمْرَقاصُ: ذ. صفت. گڏ نچندڙ - گڏجي ناچ ڪندڙ.
= هَمْرَنگ ۽ هَمْرَنگَ: ذ. صفت. ساڳئي رنگ وارو - ساڳئي قسم وارو - ساڳئي نموني وارو - ساڳئي خيال وارو - هم خيال. هم جماعت.
= هَمْزَبان: ذ. صفت. ساڳي ٻولي ڪندڙ. ساڳي ڳالهه ڪندڙ - تيڪائو - تائيد ڪندڙ.
= هَمْساز ۽ هَمْسازَ: ذ. صفت. يڪراء - هڪ صلاحو - هڪ متيو - متفق راء - ٻلا اختلاف - شامل راء - هم صلاح - يڪ زبان.
= هَمْسالُ: ذ. صفت. هڪ جيڏو - سانڍي - هم عمر - همعصر - سرتو - سنوسن.
= هَمْسايگيُ: ذ. هڪ ئي محلي ۾ رهڻ واري حالت - پڙوسي.
= هَمْسايُهْ: ذ. صفت. هڪ محلي ۾ رهندڙ - پاڙي وارو - پرسان رهندڙ - پڙوسي.
= هَمْسَرَ ستَرُ ۽ هَمْسُ ستَرَ: ذ. صفت. هڪ جيڏو - هم عمر - همعصر - سرتو - سنوسن. جوڙ - جيس - مٽ - پيڇي - هڪ عمر وارو.
= هَمْسَرِيُ: ث. هڪجهڙائي - برابري - سرتائي - هڪ جيڏائي - هم عمري.
= هَمْسَفَرُ ۽ هَمْسَفَرَ: ذ. صفت. گڏ مسافري ڪندڙ - همراهه.
= هَمْشِيرُ ۽ هَمْشِيرَ: ذ. صفت. هڪ ئي ماءُ جو ڪير پيٽل - ساڳيو ڪير پيٽل. ٽڇ شريڪ ڀاءُ.
= هَمْشِيرَهْ: ث. صفت. ساڳيو ڪير پيٽل - هڪ ماءُ جو اولاد - ڀيڻ.
= هَمْعَصَرَ: ذ. صفت. ساڳئي وقت وارو - ساڳئي وقت جو - هروقت - ساڳئي زماني جو - همعهد.
= هَمْعَهْدُ ۽ هَمْعَهْدَ: ذ. صفت. همعصر - ساڳئي وقت جو - هڪ ئي زماني جو - هڪڙي ئي سمي جو. هم وقت.
= هَمْقَدَمُ ۽ هَمْقَدَمَ: ذ. صفت. شامل - لاڳو - شريڪ - ساٿ - سنگ - هم رڪاب.
= هَمْمَذْهَبُ ۽ هَمْمَذْهَبَ: ذ. صفت. ساڳئي مذهب وارو - ساڳئي طريقي وارو - ساڳئي فرقي وارو - ساڳئي عقيدي وارو - ساڳين خيالن وارو.
= هَمْمُتَزِيُ سِلْسِلو: متقارب سلسلو - گڏيل سلسلو.
= هَمْنار ۽ هَمْنارَ: ذ. صفت. ساڳئي نالي وارو - هڪ جهڙي نالي وارو.
= هَمْنَوا: ذ. صفت. گڏ ڪائيندڙ - ساڻ ڪائيندڙ.
= هَمْنَوالَه: گڏجي ڪائيندڙ - ساڳئي دسترخوان تي ڪائيندڙ - همنوا.
= هَمْوارُ ۽ هَمْوارَ: صفت. برابر - يڪسان - سنئون سڌو - لَسو - هڪ جهڙو - پٽريل.
= هَمْوارُ ڪَرَنُ: ليول ڪرڻ - برابر ڪرڻ - هڪ جهڙو ڪرڻ - سنئون سڌو ڪرڻ - لَسو ڪرڻ - سَنَداراهُ ڪرڻ. (ل). ٻاڻ تي اوڍڻ - ڏميوار ٿيڻ.
= هَمْوارَهْ: ذ. هميشه - سدائين - هر روز - ڏاڙي - روزالو - روزاروز.

Gul Hayat Institute

ـ هَمرُ وَزنُ: ذ. صفت. برابر وزن وارو ـ ساڳئي وزن وارو ـ ساڳئي تور وارو.
ـ هَمرُ وطَنُ: ذ. صفت. ساڳئي ملڪ وارو ـ ملڪي ـ وطني ـ ڳوٺائي.
● هَمرَ: (ف). سَبُ. اوسيڙو ـ انتظار ـ ڳڻتي ـ فڪر. وهم ـ گمان ـ شڪ. اٽ ڪي هڪلڻ جو آواز. (ل).
ـ هَمرُ پُسَ: ث. ڪوڏين جي راند جو هڪ قسم.
ـ هَمرُ نہ تَمرَ کترَنُ: ٻُڌا ڳاڌا نہ ڪرڻ ـ ڀي ڏوڪ ڪرڻ ـ ٻنا ڪٽڪي ڪرڻ ـ بنا هڪ جي ڪرڻ. آمالڪ ڪرڻ ـ بکدم ڪرڻ ـ جهٽ پٽ ڪرڻ.
● هَمرُ: (ع). غم ـ ڏُک ـ رنج ـ درد ـ دُک ـ ارمان. اوسيڙو ـ ڳڻتي ـ فڪر ـ انديشو.
ـ هَمرَ هوُرِي: غم ـ فڪر ڏُک.
● هِمرُ: ث. (سن). برف ـ يَخ.
● هِمرُ (ل): ث. همت ـ بهادري ـ دليري ـ سورهيائي. وِجُ ـ ڪِنوڙ ـ بجلي ـ برق.
● هُمَرُ: اسر خاص. سنگسر سڃيءَ جو هڪ قسم.
● هُما: اسر خاص. پکيءَ جو هڪ قسم. هڏيون کائيندڙ پکي (ماڻهن جي عقيدي موجب هڪ سياڻو پکي، جنهن تي به سندس پاڇو پوي سو بادشاهه ٿئي).
● هَمارَ (ت): سپ ـ ڪُل ـ هوڙي ـ مڙهي ـ سمورو ـ جملي.
● هَمالِيُ ۽ هَمالِيُونُ (ت): ث. ملڪيت ـ هِمياڻي ـ ناڻو ـ دَنُ ـ مايا ـ ڌنُ ڏوڪڙ ـ خزانو ـ دولت.
● هِمالِيَہ: اسر خاص. برف جو گهر. دنيا ۾ تمام وڏي ۽ وڏي جبل جو نالو ـ هندستان جي هڪ جبل جو نالو ـ هِمالِيہ پربت.
● هَمارِ دَسُتُ ۽ هَمارِ دَسُتا: ذ. (ف. هاوَن وَ دسته) مصالح يا دوائن ڪٽڻ لاءِ پٿل يا لوهه جو آکرو مهرو.
● هُمارُ ۽ هُمارَ: ذ. پالڻهار ـ قومي سردار ـ مذهبي اڳواڻ ـ پيشوا ـ هادي ـ رهبر ـ مرشد ـ گرو.
● هَمانُ: ث. امان جي. "اڄ هَمان سيان تما" (چوٽي).
ـ هَمانُ دَسُتِيُ: زوران زوري ـ ڏاڍائي ـ جبر ـ ڏاڍ ـ زور زبر.
● هَماءُ: اسر خاص. پکيءَ جو هڪ قسم ـ هُما.
● هُمايُونُ: ذ. صفت. (ف. هُما = سيمرغ پکي) مبارڪ ـ بابرڪت ـ بختاور ـ سڳورو ـ پاڪ وارو ـ سدورو ـ نيڪ بخت ـ خوش قسمت. ڪاميابـ فتح مند ـ ڪامران ـ فاتح. (اسر خاص). مغل گهراڻي جي هڪ مشهور بادشاهه جو نالو. ضلعي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هِمّتَ ۽ هِمّتُونُ: ث. مردانگي ـ دليري ـ شجاعت ـ بهادري ـ مڙسي ـ قوت ـ سگهه ـ بَلُ ـ بلواني ـ پهلواني ـ سورهيائي ـ جرأت ـ طاقت ـ توفيق. ارادو ـ عزم ـ عالي حوصلو ـ قصد ـ دل جو مضبوط خيال.
ـ هِمّتائِيتو ۽ هِمّتائِيتا: ذ. صفت. طاقت وارو ـ جرات وارو ـ بهادر ـ دلير ـ قوي.
ـ هِمّتَ پَرِيو ۽ هِمّتَ پَرِيا: ذ. صفت. جرئت پريو ـ طاقتور ـ هِمتائتو ـ دلير ـ همت وان ـ همتي.
ـ هِمّتَ جِيُ واڪَ هتان نہ چِڏَنُ: همت ڪرڻ ـ لاڪيتي ڪوشش ڪرڻ ـ هٻدل نہ ٿيڻ ـ همت ٻڌڻ.
ـ هِمّتَ سارَنُ: دل ٻڌڻ ـ مڙسي ڏيکارڻ ـ مردانگي ڪرڻ ـ مڙسي ڪرڻ ـ بهادري ڪرڻ ـ پهلواني ڪرڻ. فڪر ڪرڻ ـ حوصلو ڪرڻ.
ـ هِمّتَ هارَنُ: گهيدي ٿيڻ ـ بي دليو ٿيڻ ـ بي مڙسيو ٿيڻ ـ ڪور دليو ٿيڻ ـ بزدل ٿيڻ ـ ڊڄڻو ٿيڻ ـ سندرو چوڙڻ ـ همت چڏي ڏيڻ.

Gul Hiyat Institute

— هِمّتُوانُ ۽ هِمّتُوانَ: ذ. صفت. همت وارو — همت پريو — طاقت وارو — بهادر — دلير — جرئتي.
— هِمّتي: ذ. صفت. همت پريو — همتوان — همتوارو — طاقت وارو.
— هِمّتائِنُ: مصدر. همت ڏيارڻ — جرئت ڏيارڻ — زور ونائڻ — مڙسي ڏيارڻ — دل ٻڌائڻ. (همتائيو — همتائيندو — همتائيل).
● هَمَرَ تَمَرَ: ث. خيال — ويچار — ڏيان.
● هَمّتَئِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَمزو ۽ هَمزا: ذ. سنڌي الف ٻي جو ايڪونجاهون اکر — الف همزو — همزڙو. (ء). (اسم خاص). هڪ ماڻهوءَ جو نالو — امير حمزو.
● هَمزو باگيرائِيُ: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَمزَهُ: علم نحو جو اصطلاح — متحرڪ الف — الف همزو.
● هَمڪِيرَ ۽ هَمڪِيرُونُ (ل): ڪري ۽ مضبوط ڪائي.
● هَمڪِيڪُ (ڪ): اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.
● هَمَڻِ جاگِيرُ: تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَمَڻِ لوءِ: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَمو: وچ ۾ شيهي پريل پڳل ڪوڏي.
● هَمُوُ پوتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَمَڻُ (ڪ): ظرف. هميشه — سدائين — اڪثر ڪري — عموماً — گهڻو ڪري — ضرور — بلاشڪ — اصلي.
● هَمَتَ: صفت. (ف). سڀ — ڪل — مڙيوئي — مڙيئي — جملي.
● هَمَتهاڙُ (ت): مڙيئي — سڀي — جملي — ڪل — سڀ — سمورو.
● هَمِيئَتِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَمِيا ۽ هَمِيائُونُ: ث. مهرباني — ٻاجهه — وڙُ — احسان — پلائي — ڪرها.
● هَمِيائِيُ ۽ هَمِيائِيُونُ: ث. دنيا — دولت — ملڪيت — ناڻو — ڏَنُ — مايا. چيلهه سان ٻڌل ٻٽسن جي ڪوٽڙي — ڳنڍ — نورو.
● هَمِيرُ ۽ هَمِيرَ: ذ. صفت. امير — سردار. بهادر — پهلوان. (اسم خاص). ڏيڪ راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو. عمرڪوٽ جي بادشاهه عمر سومري جي هڪ دوست جو نالو.
— هَمِيرُ مانجهياڻِيُ ڪَتَرُ (ث): زوري ڪم وٺڻ — زبردستي ڪرڻ — ڏاڍائي ڪرڻ.
● هَمِيرُاڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَمِيرُاهُ: اسم خاص. تعلقي ٽنڈي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَمِيرُ پوتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَمِيشَهَ: ظرف. سدائين — دائما — مدام — لڳاتار — هرروز — روز هروز — سدا — نِت — روز — روزانو.
— هَمِيشگِيُ: ث. حيات ابدي — نَنِيتا — هرلوڪ — آزليت وابديت.
● هِنُ: ضمير. انهيءَ — هِيُ — هِيءُ.
— هِنَ جيئڻ کي جواب ڏِيڻ: زندگيءَ جي ڪا پرواهه نه ڪرڻ — فقط خدا تعاليٰ جي عشق ۽ قرب ۾ جيئرو رهڻ — موت جي ڪا پرواهه نه ڪرڻ.
— هِنَ کَتَنَ مانُ ٻُڌي هُنَ کَتَنَ مانُ ڪَيِي چِڏَنُ: ٻڌو ان ٻڌو ڪري چڏڻ — لاغرضائي ڏيکارڻ — اسي پرواهي ڏيکارڻ — ڏيان نه ڏيڻ.
● هُنَ: ضمير. هو — آهو.
● هُنَبُ ۽ هُنَبَ (ت): ذ. گوڙ — لڙ — شور — هُنَبس. نئين ڳالهه. نمونو — ريت — ڍنگ.
● هُنَبُ ڏِيارَنُ (ت): نئين ڳالهه ٻڌائڻ. نمونو ٻڌائڻ.
● هُنَبُ ڪَڙو ڪَتَرُ (ت): نئين ڳالهه جاڳائڻ — شور ڪرڻ — گوڙ ڪرڻ — لڙ ڪرڻ — ڏمچر مچائڻ.
● هُنَباچو ۽ هُنَباچا: ذ. هارود جي رکڻ لاءِ چم يا سڪي جو ٺهيل ڪوٽرو.
● هَنَبارَ: اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● هَنْبارُ ۽ هَنْبارَ: ذ. ڍڳ - ميڙ - ڪوڙ - انبار - گدام - ستو - دَن - آڏُ.
- هَنْباريُ ۽ هَنْباريُونُ: ث. هاٿيءَ تي رکيل چٽ - هالکي - ڪجاڻو (هاٿيءَ جو) - هاٿيءَ تي رکيل ڏولي.
- هَنْباريُ رَسَنُ: وڏي درجي گلي ڇڇڻ - وڏو ماڻهو ٿيڻ - اختياريءَ وارو ٿيڻ.
- هَنْباريُ لَڪَنُ: وڏو درجو حاصل ٿيڻ - عزت وارو ٿيڻ - مان مرتبي ڪي رسڻ - سرداريءَ ڪي پهچڻ.
● هَنْبائِڻُ (ل): مصدر. لوڏڻ - هٽ سان جهلي هيٺ مٽي ڪرڻ - ڏوڏڻ - چاچولڻ - ڏونڊاڙڻ - ڏوڻ ڏيڻ. آچلائڻ - ڦٽو ڪرڻ - آچل ڏيڻ. (هَنبائيو - هَنبائيندو - هَنبائيل).
- هَنْبِڙائِڻُ: مصدر. آچلائڻ.
● هَنْبَڙُ هَنْبِڙِيُ: اسم خاص. ٻارن جي راند جو هڪ قسم.
● هَنْبُسَ ۽ هَنْبَسَ: ذ. هُلُ - گوڙ - غوغاءُ - گوگيا - ڏمچر - شور - ٻائيتال - مانڊاڪو. ڪروڌ - ڪيت پيت - ڪيرڪير - ڪاهي. (اسم خاص). تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- هَنْبَسَ ڦُوسِڙُ (ت): ذ. صفت. ٽوريءَ مَٽ وارو - ٻي عقل - چرپٽ - اي وقوف. جهٽ پٽ چڙي ويندڙ - ٽوريءَ ڳالهه تان رسندڙ. تڪليف نه ونندڙ.
- هَنْبَسَ ڦُوسِڙِيُ (ت): ذ. صفت. هلڪڙو - اجائي بڪ ڪندڙ - ٽرڙو - سِفِلو.
- هَنْبَسَ ڦُوسِڙِيوُ: ذ. صفت. آبهرو - اتڙو - ٽرڙو - هلڪڙو - تِرتِريو.
- هَنْبَسَ هَنْڊَنُ: گوڙ ڪرڻ - فساد ڪرڻ - شور ڪرڻ - ڏمچر ڪرڻ - مانڊاڻ مچائڻ.
● هَنْبَسَڙُو ۽ هَنْبَسَڙا: ذ. ٻيماريءَ جو هڪ قسم - اَٽ تي هڪ قسم جي ٻيماريءَ سبب نڪتل ڦوڪڙو - هسونبڙو.
● هَنْبُوشِيُ ۽ هَنْبُوشِيُونُ: ث. ناچ جو هڪ قسم - ڏهل جي تار تي نچڻ جو هڪ نمونو - تاڙيون وڄائي، هٿ چندي نچڻ جو هڪ قسم - نچڪارو - هنبوچي - تڪڙو ڪنيل ماهر - هانبارو - سهڪو.
● هَنْبُوچِيُ ۽ هَنْبُوچِيُونُ: ث. ڏسو هنبوشي.
- هَنْبُوچِيُ وِجهَنُ: هَنبوشي راند ڪرڻ - هنبوچي ناچ نچڻ - هنبوچي هڻڻ. تمام گهڻو خوش ٿيڻ - خوشي ملهائڻ - خوشيءَ ۾ ٽپا ڏيڻ.
- هَنْبُوچِيُ هَنْڊَنُ: خوشيءَ ۾ نه ماپڻ - خوشيءَ مان نچڻ - تمام گهڻي خوشي ڪرڻ.
● هَنْبُوهَنْبُوُ: ذ. گوڙ - گوگاءُ - ڏمچر - غوغاءُ - وڏو آواز - هُل - شور.
● هَنْبِيڙَهُ (ت): دٻاءُ - رعبُ - جمت. مارَ - ڀِڄَ - سَٽَ سَڪُتَ.
● هَنْبَڙُ هَنْبِيُ: اسم خاص. ٻارن جي راند جو هڪ قسم.
● هَنْبِيُ ۽ هَنْبِيا: ذ. ڪاٺ وغيره جي تِکِي نوڪ. پياس - آڇ. ڪاڏي جي طلب - اشتها. (ڪ).
● هَنْبِيُ ۽ هَنْبِيُونُ: ث. ديگين رڌڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڪاٺ جي وڏي ڏوئي. جهنگ وڻ لاءِ ڪوڏارو يا واهولي جهڙو اوزار - کهيڙو.
● هَنْجَ ۽ هَنْجُونُ: ث. گود. جهولي - آغوش - ڪَنَ. (برا. آسُو) اڪين مان وهيل ٻاڦ - لڙڪ - ڳوڙهو - آنسُونُ.
- هَنْجَ ڪَٽَنُ: ڪَنَ تي ڪٽڻ - جهوليءَ ۾ ويهارڻ - گود ۾ ويهارڻ.
- هَنْجَ وِهارَنُ: گود ۾ ويهارڻ - ڪَنَ تي ڪٽڻ - هَنج ڪٽڻ.
- هَنْجُونُ هارَنُ: رونڻ - لڙڪ وهائڻ - ڳوڙها ڳاڙڻ - اڪين مان آب وهائڻ - جهڇَنُ.
● هَنْجُ ۽ هَنْجَ: ذ. (سن. هَنْسُ = هَنْجُ) ٻاڦ جي سهڻي ٻکيءَ جو هڪ قسم - هَنْسُ.
- هَنْجُ پَکِيُ: ٻاڦ جي سهڻي ٻکيءَ جو هڪ قسم - هَنسُ ٻکي.
- هَنْجَ نِيانُ: اسم خاص. هَنج جو هڪ قسم.
● هَنْجارَ: ذ. (ف). خفو - هلاکي - ڏک - چِڙ - هلاکي - بيزاري - ناراضگي - دقت - هلاکت - پريشاني.

● هَنڌجاري: ث. صفت. ڏڪيءَ جو پيار سان رکيل نالو.
● هَنڌجيتل: اسم خاص. ضلعي ٽرپاڪر ۾ ضلعي ڏني ۾ هڪ ڏيهہ جو نالو.
● هَنڌجَرَ ۽ هَنڌجَرُون: ث. ڏينڌ جي پکيءَ جو هڪ قسم. هڪ وڻ جو نالو. (صفت). سهڻي- خوبصورت- حسين. (اسم خاص). ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ڏيهہ جو نالو.
● هَنڌجَرَ ڀيرو ۽ هَنڌجَرَ ڀيرا: ذ. صفت. آڻ جي ڀير وانگر لسو ۽ تراکڙو سُنبُ.
● هَنڌجيرو ۽ هَنڌجيرا: ذ. صفت. ڏاند جو هڪ قسم (جنهن جو پيٽ وڏو هجي).
● هَنڌجَرَ هَڏِي: اسم خاص. حيدرآباد ۽ ٽرپاڪر ضلعن ۾ هڪ ڏيهہ جو نالو.
● هَنڌجيڙو: اسم خاص. هڪ پساريڪو وڪر.
● هَنڌجو ۽ هَنڌجا: ذ. پساريڪي وکر ۾ ڪم ايندڙ پوڻيءَ جو هڪ قسم. پيڙيءَ جي سڙهہ جو ڪپڙو.
● هَنڌجي ۽ هَنڌجِيُون: ث. ڪلهي جي ٻئي- ڪلهي واري هڏي- هَنجهي. (ل).
● هَنڌجهَ ۽ هَنڌجهُون: ث. ڪود- جهولي- هَنج- آغوش.
- هَنڌجهَ تهي گهمائڻ: ڪچ تي ڪٽي گهمائڻ- گود ۾ ڪٽڻ- آغوش ۾ ڪرڻ.
● هَنڌجهَ ۽ هَنڌجهَ: ذ. (سن. هَنسُ = هَنج. ف. تذرو) ڏينڌ جي پکيءَ جو هڪ قسم- هَنج- هَنسُ.
● هَنڌجهاڻي ۽ هَنڌجهاڻِيُون: ث. پيڙيءَ جي مهري جي پوئين پاسي لڳل ڪاٺي.
● هَنڌجهَرَ ۽ هَنڌجهَرَ: ذ. (سن. هنس) ڪاٺيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم- ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم.
● هَنڌجهَرَ ٻيڙ: ث. ڪاٺيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم.
● هَنڌجهِرِي ۽ هَنڌجهِرِيُون: ث. ڪاٺيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم.
● هَنڌجهو ۽ هَنڌجها (ڪ): ذ. برسات ڪي ڪوهي تي متي چاڙهڻ ۽ هيٺ لاهڻ لاءِ رسي جو هڪ ٻُڌيون ٽُڪر. درياءَ جي پيڙيءَ جي گهير- درياڻي پيڙيءَ جو هڪ جزو. جبل جو ٻوٽو، ڏکا ڪُلڙا، ضاعفان ڪي گهوڙي ٻارين ٿا. هار ٽڻي ۽ ماهواري اچي. (ن- ب).
- هَنڌجهو آرپا ڪَرَڻُ: پيڙي ايهاڙڻ واسطي هنجهو ڪي چڪي برمائڻ ڪي لاهڻ.
● هَنڌجهُون: ث. اڪين سان وهيل ڪاٺي- گوڙها- لڙڪ- هَنجُون- آنسوڻ.
- هَنڌجهُون هارَڻُ: گوڙها گهاڙڻ- روئڻ- راڙو ڪرڻ- لڙڪ وهائڻ- جهيڙڻ.
● هَنڌجهيُ ۽ هَنڌجهيُون: ث. جُٽيءَ جو پويون چَرُ. ٽُوٽي ڪوڙڻ لاءِ ڪوئيل ڪڍ- چَر.
● هَنڌجهيُ ۽ هَنڌجهيُون: ث. رَڇَ جو هڪ حصو. درياءَ جي پيڙي ايهاڙڻ واسطي گهاڻي جي چيڙي ۾ پيل رسو.
● هَنڌچَ ۽ هَنڌچُون (ڀ): ث. هَنجَ- جهولي- ڪود.
● هَنڌچَرُ ۽ هَنڌچَرَ (ڀ): ذ. جانور جو ٽڻ.
● هِنڊُ: اسم خاص. حامَ جي وڏي پٽ ۽ نوح نبي جي پوٽي جو نالو. ايشيا ڪنڊ جو هڪ ملڪ- هندستان- پارت.
- هِنڊُستانُ: اسم خاص. ايشيا ڪنڊ جو هڪ ملڪ- هندن جوملڪ- هِندُ- پارت- (انگ). انڊيا.
- هِنڊُستانِي: ذ. صفت. هندستان جو رهاڪو- هندستان جو.
● هِنڊُستَڪار: ذ. هندستان جي حڪومت- پارت سرڪار.
● هِنڊُي: صفت. هندستان جو رهاڪو- پارتي- هندستاني. هڪ پوليءَ جو نالو.
● هِنڊُانُ: اسم خاص. بلوچستان ۾ هڪ ڪوٽ جو نالو.
● هِنڊُاٽو ۽ هِنڊُاٽا: ذ. (ف. هِنڊُوانہ) خريف جي منڊ ۾ پيدا ٿيندڙ ميوي جو هڪ قسم- چانهن- تربوزو- چانهون.
- هِنڊُاٽِي: ث. لنڊي چانهين- ڪرينگ.
● هِنڊُسَہ: ذ. انسڪ. جياميٽري.

Gul Hayat Institute

— هِنڊَسَهُ دانُ: ذ. صفت. جاميٽري جو ڄاڻو — انگن جو ماهر — رياضي دانُ.

● هِنڊُو: ذ. صفت. (ف). هندستان جو رهاڪو. هِندي. (هندو — اِندو — هندو. سندو نديءَ جي ڪناري تي رهندڙ. پارسين جي پاڪ ڪتاب "زندا وستا" ۾ سنڌ جي قديم نالي "سپت سندو" جو اُچار ٿيل آهي. "هپت هندو" يعني "س" کي متي "هـ" ڪيو اٿن، مطلب ته قديم ايراني اوڪڻ "سِندو" جو اُچار ڦيرائي ڪيو "هندو" جنهن جي اصل معنيٰ هئي سندو نديءَ جي ڪناري تي يا "سندو ماڻهو" ۽ رهندڙ، پوءِ پيون قومون (مسلمان وغيره) آيون ته "هندو" معنيٰ ٿي "براهمڻي ڌرم" کي ڇيندڙ. سندو (هندو) نالي مشهور هڻڻ سبب سڄي هندو قوم ۽ هندستان تي "سندو" (هندو) ٽمان نالو پيو). ڪاري رنگ جو ماڻهو — ڪارو — سانولو — سانورو. حبشي — شيدي — زنگي. غلام — ٻانهون. چور — دُزدُ — رهزن — ڏاڪو — ڏاڙيل. منهن تي ڪارو تِرُ (جو سونهن جي نشاني).

"ويو هٿي هِندو ڪٿي، ڪعبہ اندر ڪافر ڏٺمر" (مصري شاهه).

(اسم خاص). هڪ ذات جو نالو — هندو ڌرم جو پوئلڳ — هندڪي مذهب جو پيرُو.

— هِنڊُڪار: ث. هندو هڻڻ واري حالت — هندو ڌرم.

— هِنڊِڪوُ ۽ هِنڊِڪا: ذ. صفت. هندن جو — هندن وارو.

— هِنڊِنُ ۽ هِنڊِڻُونُ: ث. هندو عورت — هندواڻي — هندو ٽائي — هندو زال — هندڻي.

— هِنڊِواڻِيُ ۽ هِنڊِواڻِيُونُ: ث. هندوءَ جو مونث. هندڻائي — هندو زال — هندڻ.

— هِنڊُوڪار: هندن جو ملڪ — ڪفرستان. رهزنن جو مڪان.

"مِهر نہ هئي ماڙهن، هو سي هِندوڪار" (سر آهري — شاهه).

— هِنڊِڻائِيُ ۽ هِنڊِڻائِيُونُ: ث. هندو جو مونث — هِندڻ — هندو عورت — هِندواڻي.

● هِنڊُوجا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

● هِنڊُورُ ۽ هِنڊُورا: ذ. (سن. هِندولڪ يا هِندول) ٻينگهي جو هڪ قسم — جهُولو — لُڏاڻو — جهولڻو — پينگهو.

— هِنڊُورَنُ ۽ لُڏَنُ: عيش ڪرڻ — مزا ڪرڻ — آرام ڪرڻ — فرحت ڪرڻ.

● هِنڊُوڪُشُ: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

● هِنڊُولُ: اسم خاص. هڪ راڳ جو نالو.

● هِنڊِيءِ وارُو: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

● هَنڊُ ۽ هَنڊَ: ذ. آستانو — ٽيڪاڻو — ماڳ — مڪان — جاءِ — جڳهه — گهرُ — ٻيڪ — آستان. ڪنڌَ تي وڇائڻ لاءِ ٿوڙ — بستر.

— هَنڊائِتوُ ۽ هَنڊائِتا: ذ. صفت. پوري جاءِ تي — پوري جاءِ وارو — ماڳائتو — قرارو — سنڌائتو. نازڪ عضوي وارو (ڏ ڪ وغيره).

— هَنڊُڻيُنهِينُ: بروقت — ڏي تي — شروعات ۾ — موقعي تي.

— هَنڊُنِ ماڳِينُ: هر هنڌ — جتي ڪٿي — هرجڳهه.

● هُنڊِ ۽ هُنڊُونُ (ل): ث. چونگ — چوڪ.

● هَنڊُڙُ ۽ هَنڊُڙا (ڪ): ذ. هنڌائتو.

● هِنڊِيُ ۽ هِنڊِيُونُ (ڻ): ث. مِٽيءَ جو ڪُنو — هَنڊي.

● هِنڊِيُ ۽ هِنڊِيَ (ڻ): ذ. شمعدان — قنديل — جهاڙُ — فانوس. آڻ تي پاڪڙي جي عيوض هٿراڏو ناهيل نقلي ويهڪ — ڇڙهو.

● هِنڊِڙُوُ ۽ هِنڊِڙُو: ذ. صفت. قد جو هندرو ۽ ٽلهو آدمي — ڊسڻو — ڊِسِي — ڊ ڊسبو — چُڪهٽي — رُڪهٽي.

● هِنڊِڪوُ ۽ هِنڊِڪا: ذ. لاڏُ — انگل — ماڻو — چاڪ — ناز — نخرو.

● هَنڊُبَنُ: مصدر. هَنڊبائڻ — ٻاڌڻ — ڪتب آڻڻ. (هَنڊبو — هنڊبندو — هنڊبيل).

Gul Hayat Institute

= هَنڊبَ ۽ هَنڊبُونُ: ث. هنڊ ٽي - لڳاءُ - جڙاءُ - هنڊاءُ - چوڙ - ماڻ - پهرٽي (ڪپڙي وغيره جي).
= هَنڊبَاپَ: هنڊائٽي.
= هَنڊبَائِتو ۽ هَنڊبَائِتا: ذ. صفت. وڻندڙ - سڀائتو - پائڻ جهڙو - هنڊائڻ جهڙو - پهرڻ جهڙو.
= هَنڊبَائِڻُ: مصدر. چوڙڻ ماڻڻ - استعمال ڪرڻ - ڪر ۾ آڻڻ - پهرڻ - پائڻ. (هنڊايو - هنڊائيندو - هنڊائيل).
= هَنڊبِڙُو ۽ هَنڊبِڙا: ذ. صفت. جهالو - جهليندڙ - جهلائو - جاڙو - جڙائو - جڙيندڙ - مضبوط - جاڏو - ٽڪائو - ٽڪيندڙ.
= هَنڊبِڙِيُ ۽ هَنڊبِڙِيُونُ: ث. ٽڪاءُ - هنڊ - جڙاءُ - هنڊاءُ - پائيداري.
● هِنڊبُو ۽ هِنڊبا: ذ. پاڪڙي جي بجاءِ اٺ جي پٺيءَ تي وڌل يا پڌل رلي وغيره - پڙهو.
● هِنڊبُولُ ۽ هِنڊبُولَ: ذ. (سن. هندول = جهول). جهولو - پينگهو - لوڏو. هڪ مشهور راڳ جو نالو - هنڊول. پکيءَ جو هڪ قسم.
= هِنڊبُولو ۽ هِنڊبُولا: ذ. چوڏول. پينگهو - هندورو.
● هِنڊبُوو ۽ هِنڊبُوا: ذ. مينهن جي موسم ۾ گاڙهي رنگ تي پيدا ٿيندڙ جيت جو هڪ قسم - مينهن وساڙو - ڪرم مخمل.
● هَنڊبِيُ ۽ هَنڊبِيُونُ: ث. رڌڻ لاءِ ڪر ايندڙ وڏي مُنهن سان ديگڙي جو هڪ قسم. پٺيءَ جو هڪ قسم جنهن ۾ سيڻ پتي پتري - قنديل.
● هُنڊبِيُ ۽ هُنڊبِيُونُ: ث. ناڻي جي مٽاسٽا جو ڪاغذ - مٽاسٽا جو آردر - چيڪ - مني آردر جو هڪ قسم - ڪئش آردر.
= هُنڊبِيائُو ۽ هُنڊبِيائا: ذ. هُنڊبي مٽائڻ جو اکر - ڪهت يا وڌ اکر.
= هُنڊبِيُ جي نَولَنڊِ: هتڀين جي آمدني روانگي داخلا جو ڪتاب.
= هُنڊبِيُ دَرسِيِي: اهڙا هُنڊبي جنهن جي ڏيکارڻ سان يڪدم پئسا ملن.
= هُنڊبِيُ مُدي واري: اهڙا هنڊبي جيڪا مدي پوري ٿيڻ کان پوءِ سنجي.
= هُنڊبِيُ هتلائِنُ: پئسن ڏيڻ لاءِ واپاري چٽي چالو ڪرڻ يا استعمال ڪرڻ.
● هِنڊبِياريُ: اسم خاص. خيرپورميرس ۾ هڪ ديهه جو نالو.
= هَنڊيَ ۽ هَنڊيُونُ: ث. مڇي مارڻ لاءِ ڏنڊ يا ٿلاءَ ۾ وڌل جاري.
= هَنڊيَ وجهڻُ: مڇي مارڻ لاءِ ڏنڊ يا ٿلاءَ ۾ جاري وجهڻ.
= هِنڊيُ ۽ هِنڊيَ: ذ. ڏسو هِنڊ.
● هَنڊيائِنُ: مصدر. ڪر ۾ آڻڻ - استعمال ڪرڻ - پائڻ - چوڙڻ - ماڻڻ - پهرڻ. تورڻ - ٽڪڻ - خيال ڪرڻ - ويچارڻ - تپاس ڪرڻ (دل ۾). (هنڊايو - هَنڊيائيندو - هنڊائيل).
● هِنڊيڙُو ۽ هِنڊيڙا: ذ. صفت. لڏين ڇنڪهين وارو - چوٽي قد وارو - جامڙو - بندرو.
● هَنڊيِي ۽ هَنڊيِيُونُ: ث. ڏسو هَنڊبِي.
= هَنڊيِيُ ٻات ڏار ڪرڻ: ٽهڙ ڏار ڪرڻ - جدا ڪرڻ - پنهنجو ڪاڏو ڏار ڪائڻ - الڳ ٽيڻ - ڪُني ماني جدا ڪرڻ.
● هُنڊيِيُ ۽ هُنڊيِيُونُ: ث. (سن. هنڊيڪا = هنڊي). مٽاسٽا جي لکيل چٽي - چيڪ - هنڊي - ناڻي جي مٽاسٽا جو ڪاغذ.
● هُنَرَ ۽ هُنَرَ: ذ. (ف). فن - چاڻپ - ڪر - ڪاريگري - چترائي - مهارت - ڪُنُ - ڪُڻ - ڪُڻ - دستڪاري - حرفت - ڪمال - جوهر. صنعت - حڪمت - دانائي - سياڻپ - ڏاهپ - هوشياري - ڪرتب - وصف - خوبي. انداز - سليقو - طور - طرز - نمونو - ڍنگ - الڪل. ڏندو - پيشو - ڪرت - ڪر. ڪجهارت جو هڪ قسم.
= هُنَرائِتو ۽ هُنَرائِتا: ذ. صفت. هنروارو - هنر جو چاڻو - هنري - هنرمند - ڪشل.
= هُنَرمَنڊُ ۽ هُنَرمَنڊَ: ذ. صفت. فنڪار - ڪاريگر - هُنري - هنرائتو - هنر جو چاڻو.

Gul Hayat Institute

= هُنَرِي: ذ. صفت. هنر وارو - هنر جو جاڻو - هنرمند - هنري.

= هُنَرِيلو ≈ هُنَرِيلا: ذ. صفت. هنر وارو - هنر جو جاڻو - هنري - هنرمند.

● هَنِيرُ وَتُ ≈ هَنِيرُ وَتَ: ذ. (الگ). تور جو هڪ ماپو - هنڌ ويٺ.

● هَنَسُ ≈ هَنَسَ: ذ. (سن). ٻانيءَ جي ٻڪيءَ جو هڪ قسم - هَنَجُ - هَنجهُ.

= هَنَسِيِي ≈ هَنَسِيِيُون: ث. هَنجهه جي مادي - هَنجهڙ.

● هَنَسا ≈ هَنَسا: ذ. (سن. هَنِسا = إيذاءُ) ظلم - زوري - ڏاڍ - جفا - جبر - ڏاڍائي - زبردستي. خونريزي - قتل - ساڙ اماري - ويڑهه - کوس - تشدد. ڏوهه - گناهه - خطا.

● هَنَسِپَدُ ≈ هَنَسِپَدَ: ذ. هَنَسِپادُ - ليشالي.

● هَنَسَڻُ: مصدر. کلڻ - هَسَڻُ - خوش ٿيڻ - ٽهڪ ڏيڻ - وَهسڻ - مُرڪڻ.

● هَنَسُو ≈ هَنَسا: ذ. کوهه کوڙڻ لاءِ رُکَ جو اوزار - ٻيل.

● هَنَسِلِيُ ≈ هَنَسِلِيُون: ث. چالڻي يا سون جو ڪچيءَ ۾ پائڻ جو زناني گهه جو هڪ قسم - هَسِلي - هَسلي.

● هَنَسِيُ ≈ هَنَسِيُون: ث. هڪ هڏيءَ جو نالو. سِسِيءَ گردن جي وچ واري گول هڏي. ڪچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ زيور - هَنسلي - هَسي.

● هَنَقَنُ: مصدر. دم ٻرجڻ - سهڪڻ - ڪڙو ساهه کڻڻ - هانپارو لڳڻ - سهڪو ٿيڻ.

= هَنَقِيِي ≈ ٿِيَنُ: ڊپ واري حالت ۾ سهڪڻ يا ڪنڪڻ - ساهه جو هيٺ مٿي ٿيڻ.

● هَنَڪ: ذ. آواز - هَل - شور.

● هَنُڪ: ذ. ٻڙو (ڪپڙن جو).

● هَنَڪارَ ≈ هَنَڪارُون: ذ. تڪڙ - آهرائي - هَٻهر هَٻهر - وَڻپُجَ - جلدائي - آتر ويلا - آندماندَ - لوچ پوچ.

● هَنَڪارَنُ: مصدر. ڪاهي هلڻ - ڪاهڻ - هڪاڻ - وڻي وڃڻ.

● هَنگامُ ≈ هَنگامَ: ذ. (ف. هنگامه) هنگامون - گوڙ - فساد - ڏمچر - شور - لڙ - هاگامو - هنگامه.

= هَنگامَكِيِرُ ≈ هَنگامَكِيِرَ: ذ. صفت. بکيڙائي - هُل مچائيندڙ - گوڙ وارو - فسادي.

● هَنگامُون ≈ هَنگامان: ذ. (ف. هنگامه) هاگامون - هُل - گوڙ - فساد - جهيڙو - رگڙو - جهڪڙو - گوگيا - ڏمچر - هنگامه - شور - ڪڙڪو.

● هَنگامَهُ ≈ هَنگامَه: ذ. جماعت - منڊلي - سڀا - انجمن. جهڪڙو - ڏڦير - سونجهارو - وڪوڙ - گهمسان - ٻي آرامي - گڙٻڙ - رولو.

= هَنگامَهُ كَرَنُ: جهڪڙو ڪرڻ - سونجهارو ڪرڻ - ڏڦيڙ وجهڻ - گهمسان ڪرڻ - وڪوڙ وجهڻ - فساد برپا ڪرڻ - شور ڪرڻ.

= هَنگامِيُ: ذ. صفت. فسادي - جهڪڙائي - جهڪڙالو - جهيڙائي - هُل مچائيندڙ - بکيڙو ڪندڙ.

● هِنگِلاجُ: اسم خاص. (سن. هِنگُلَ = ڳاڙهو رنگ) ڳاڙهي روشنيءَ وارو هنڌ. بلوچستان جي جبل ۾ هڪ مڪان جو نالو - سامي فقيرن جي زيارت گاهه.

● هِنگِلوُ: ذ. (سن. هِنگُلَ = ڳاڙهو) ڳاڙهي رنگ جي ٻوري جو هڪ قسم - سيندر - سِندر. شنگرف.

● هِنگِلورُ: اسم خاص. هِنگلاج.

● هَنَڪَنُ: مصدر. (سن. هڊ) ٽورو ڪرڻ - ڪاکوس ڪرڻ - ٻاڻڪاڻو ڪرڻ - جاءِ ضرور جو خيال لاهڻ - جهنگ جو خيال ٿيڻ.

= هَنَڪائِيُ ڪَتِيءِ جَهڙوُ مُنهُنُ ڪَرَنُ: خراب منهن ڪرڻ - ٻڇڙو مُنهن ڪرڻ. غصو ڏيکارڻ.

● هَنَڪَتِرُكانُ: ث. تڙتڪڙ - پچ ڊڪ - ٻي آرامي - آهرائي - لوچ پوچ.

= هَنَڪَتِرُكانُ لڳڻ يا ٿيڻ: ٻي آرامي ٿيڻ - صبر نه ڪرڻ - آهرو اچڻ وڃڻ - لوچ پوچ ٿيڻ - آندماند ٿيڻ.

= هَنَڪ تِرکَنُ: هرهر هنگ - اجائي تڪڙ ڪرڻ - اجائي جلدائي ڪرڻ - آهرائي ڪرڻ - آندماند ڪرڻ.

Sindhi Hayat Institute

ـ هَنڪَنڙُ تان ٺاهڻ: ڪنهن جي ڪم ۾ رنڊڪ وجهڻ ـ مشڪلات پيدا ڪرڻ ـ اٽڪاءُ وجهڻ.
ـ هَنڪَنڙُ مَٿِيُل وت سارڻُ: عين وقت تي ڳالهه ياد ڪرڻ ـ بي موقعي ڳالهه پيدا ڪرڻ.
ـ هَنڪَڻِيو ۽ هَنڪَڻِيا: جلد جلد ٽوڙو ڪندڙ ـ زري زري ڪاڪوس ڪندڙ. ڊڇڙو ـ پاڙي ـ بي مڙسيو ـ ڊرپوڪ ـ بزدل ـ گيدي.
ـ هَنڪَڻِي ڪُونهَنُ تانُ نه آڻڻُ: خراب عادتن کي چڏيو رهڻ ـ اڇڙيون علتون نه چڏڻ.
ـ هَنڪَيِيُ تڏا پَرڻ: انجام ڪار ڦري وڃڻ ـ ڀانا ڪرڻ. بزدل ٿيڻ ـ ڊڄي وڃڻ.
ـ هَنڪَيِيُ پوئتهي ڏيَڻُ: احسان ڪري ٻوڌ ان کي هار هار پچارڻ ـ ٽوڙو ڪري وري ورجائڻ.
ـ هَنڪَيِيُ ڏِيڻُ: ڊرو ٿيڻ ـ گيدي ٿيڻ ـ ڊڄڻ ـ ڊپ ڪرڻ ـ خوف ڪرڻ ـ بزدل ٿيڻ ـ ڊرپوڪ ٿيڻ.
ـ هَنڪَيِيُ وِهَڻُ: ڪامياب نه ٿيڻ ـ هارائي اچڻ.
● هِنڪُولُ: اسم خاص. بلوچستان جي مشهور وڏي نديءَ جو نالو.
● هَنڪُهي پوتا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هِنڪُ: ث. (سن. هِنڪَ). پسارڪي وڪر جو نالو.
● هِنڪُورا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ضلعي نوابشاهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هِنڪُوراڻِيُ: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● هِنڪُورجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هِنڪُورجاڻِيُ: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هِنڪُورنو: اسم خاص. ضلعي ٺرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هِنڪُورو: اسم خاص. ضلعي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَنُو ۽ هَنسا: ذ. (ع. حَنَشٌ). گهوڙي جي سنج جو هڪ قسم ـ گهوڙي جي پنج سنجي مان هڪ سنج ـ گهوڙي تي سواري ڪرڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ ڪاٺ جو ٿهيل هڪ چونڪو ـ ڪاٺو.

ـ هَنائِيُ: ذ. صفت. هنو ٺاهيندڙ ـ هني وارو. گهوڙي جو سوار.
ـ هَنُونُ پَنُونُ ۽ هَنانُ پَنانُ (ڪ): ذ. لڇڪ ڪولا ڳاهو ـ واسطو ڪو وهنوار ـ ڏيتي ڪاليتي.
● هَنُودُ ۽ هَنُودَ: ذ. صفت. بي حيا ـ بي شرم.
ـ هَنُودَ جي ڪَنڊَ: اسم خاص. سيوهڻ ۾ هڪ ڪڍ جو نالو.
ـ هَنُودَ ڪاسائِيُ: اسم خاص. سيوهڻ ۾ قلندر شهباز جي وقت ۾ هڪ ڪاسائي جو نالو. (چون ٿا ته هودلهي ٻهار ڪي هَنود ڪاسائي ڪُنو هو).
● هَنُوَنُ: مصدر. پڙڪائڻ ـ ڦوڪڻ.
● هَنُومانُ: اسم خاص. (سن. هَنو + مان = فنا وارو). نيست نابود ڪندڙ ـ بندرن جو سردار.
● هِنُهانُ ٻوءِ: اِنها ٻوءِ ـ انهيءَ ڪان ٻوءِ.
● هُنُهِيرُ: آهينئي.
"هُنُهِيرُ هُنُدَ مُئِي، پَر ڏيءِ جا ٻيٽا ڏيا." (شاهه)
● هُنُهِينُ: اوهينئي ـ خالي ٻيلي ـ اجايو ـ بي فائدي.
● هِنُءَ ۽ هِنءَ (ڪ): ذ. هنيون ـ هردو ـ دل.
● هِنُءَ ڪَتَرائِيُ: دل جو ناراضپو.
● هِنُءَ ڪَتَراڙُ: دلجاءَ ـ خاطري ـ تسلي.
ـ هِنُئِينُ ڪَتَراڙُ ٿِيَڻُ: دل جاءَ ٿيڻ ـ خاطري ٿيڻ ـ تسلي ٿيڻ.
ـ هِنُئِينُ ۾ هُرَڻُ: دل تي ڦرڻ ـ ياد ٻوڙ ـ يادگيرو ٿيڻ.
● هِنُئاءُ ۽ هِنُئاءَ: ذ. هِيئُون ـ هِيانوَ ـ دل ـ مَن ـ هرد و.
● هِنُئاچُو ۽ هِنُئاچا: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم ـ تِلِيءَ جي بيماري ـ وڏيل تِلِي ـ پَرهال ـ طحال.
● هِنُئارَ: ظرف. هينئر ـ هن وقت ـ هيڏ.
● هِنُئيارَ: ظرف. هيل ـ هن سال. هڪل.
● هِنُئارِيُ ۽ هِنُئارِيُونُ: ث. دم دلاسو ـ خاطري ـ تسلي ـ دلجاءَ ـ ٻڌ.

Gul Hayat Institute

● هَنڌُنُ هَنڌُنُ: ذ. صفت. ڪُر ڪُر ڪاڏو - وِڪوڪيو.

● هِنڌُونُ ۽ هِنڌُسانُ: ذ. (سن. هَتَ. هِرا. هدو) هِنڌاءُ - هِينڌڙو - هِنيُون - دل - مَنُ - هِردو.

- هِنڌُونُ لاهِڻُ: دل لاهڻ - بي دليو ٿيڻ - همت هارڻ - ڪمزور دل ٿيڻ.

- هِنڌُنِ تي هَتُ رَکڻُ: ٻاڻ تي آزمائڻ - ٻاڻ تي آزمائي ٻوهه ٻئي ڪي چوڻ.

- هِنڌُهين ڏاڍو: ذ. صفت. طاقتور - پهلوان - دل جو قوي - مضبوط - دل وارو - بهادر - شجاع.

● هَنڌُنِي ۽ هَنڌُيُونُ (ڪ): ث. ڏاڙو - قُر - مصيبت - ڏکيو وقت.

"سو هنڌي ڪي حامي ٿئي، ٻانڪو ٻور سوارُ"

(اسم مفعول). ماريل - قريل - ستايل.

"ڪهوڙن هنيون ڪهڻيون، آنس هنڌي آئون"

(ابراهيم لنگهو).

- هَنڌُنِين هَرڪنڌُنِين هَرِ: ڪنهن جي ۽ واسطي هر - ڪنهن جي هٿ هر.

- هَنڌُنِين ڪنڌُنِين هَرِ لٽ هُنڌُنُ: ڪنهن جي ۽ گالهين يا ڪمن سان واسطو نه رکڻ.

● هِنِيُ: اسم خاص. ضلعي لاڙڪاڻي هر هڪ ديهه جو نالو.

● هِنڌُيارو: ذ. شوق - چاهه - دل.

● هِنڌُيانُ (ڪ - ث): هيڏانهن.

● هِنڌُيءُ ۽ هِنڌُياءُ: ذ. دل - من - تن - هنيون - هردو. ساهه.

- هِنڌُيارو ۽ هِنڌُيارا: ذ. صفت. مايوس دل - رنجور. غم زده - نراس. (ث. هِنڌُياري ۽ هِنڌُياريُون).

- هِنڌُيارِيُ ۽ هِنڌُيارِيُونُ: ث. صفت. هنڌين واري - هنڌين هر - دل هر. پياري.

- هِنڌُيءُ آلڌو هُنڌُنُ: ويسر هڻ - يادگيري نه ٿيڻ - نسياڻي هڻڻ.

- هِنڌُيءُ پَرجِيُ اچَنُ: رڻ هارڪو ٿيڻ - دل ڀڄي اچڻ - دل گهريه لاءِ آماده ٿيڻ.

- هِنڌُيءُ تانُ هارُ لهَنُ: آرام ملڻ - سانت اچڻ - هار لهڻ. فڪرات کان آجو ٿيڻ.

- هِنڌُيءُ تي تَسَلِيُ هُنڌُنُ: پڪيءَ طرح ياد هجڻ.

- هِنڌُيءُ تي چَنڌُو پَوَنُ: دل جاءِ ٿيڻ. ها لهڻ - آرام ملڻ.

- هِنڌُيءُ تي لِکيَلُ هُنڌُنُ: پڪيءَ طرح ياد هڻڻ.

- هِنڌُيءُ تي هَتُ رَکَنُ: اها تڪليف ٻاڻ ڏي محسوس ڪرڻ.

- هِنڌُيءُ ڪُرُکَنُ: هڏ ڪرڪڻ - دل ڪيڃڻ - ڪنهن جي لاءِ گهڻو خيال ٿيڻ. ٻئي لاءِ همدردي پيدا ڪرڻ يا ٿيڻ.

● هِنڌُيُونُ ۽ هِنڌُيانُ: ذ. هانءُ - دل - مَن - هِردو.

- هِنڌُيُونُ پَرُجِيُ اچَنُ: رڻ هارڪو ٿيڻ - ڏک هر پرجي وڃڻ. اوچتو صدمو رسڻ.

- هِنڌُيُونُ حقِيقَتَ گڏَنُ: حقيقت سان دل ملائڻ - حقيقت جي درجي تي پهچڻ جي ڪوشش ڪرڻ.

- هِنڌُيُونُ ڏاڍوُ ڪَرَنُ: همت ڪرڻ - دل جهلڻ.

- هِنڌُيُونُ ڦانَنُ: تمام گهڻو ڏڪڻ.

- هِنڌُيُونُ قِسَنُ: دلگير ٿيڻ - مايوس ٿيڻ. رڻ هارڪو ٿيڻ.

- هِنڌُيُونُ قُولَنُ: دل خوش ٿيڻ.

- هِنڌُيُونُ لاهِڻُ: بي همت ٿيڻ - مڙسي ڇڏڻ.

- هِنڌُيُونُ لوڙهَنُ: بي همت ٿيڻ - هِنيون لاهڻ.

- هِنڌُيُون لُوڻ ٽِيَنُ: بي همت ٿيڻ.

- هِنڌُيُون هَٿِ ڪو ڪَرَنُ: دل گرفتار ڪرڻ - دل قابو ڪرڻ - ٻاڻ کي عاشق ڪرڻ. ٻاڻ کي محبت هر مستانو بنائڻ - دل ڪسڻ.

- هِڻانُ: حرف تشبيه. هڙا - اهڙا.

● هَڻُ تَڻُ: ث. ڪوشش. عضوا هڻڻ واري حالت - چلولائي.

● هَڻُ پيٽِيءُ: حرف ندا. عجب جي ڏانهن - عجب جي رڙ.

Sindhi Adabi Board Institute

● هٽيو ۽ هٽيا: ذ. ڏک. چير. ڪاڻ جو ٽڪر.
— هٽائي ۽ هٽائيون: ث. ٽڏو - لاهه.
● هٽ پٽار ۽ هٽ پٽارون: ث. بي آرامي - چورا ڪورا - لوڇ ويچ.
● هٽ ڏک: ث. تڪليف - ڏک - سور.
● هٽڪ: مصدر. هٽڪار ڪرڻ - گهوڙي جي دانهن ڪرڻ - گهوڙي جو آواز ڪرڻ - گهوڙي جو رڙڻ. (هٽڪيو - هٽڪندو - هٽڪيل).
— هٽڪ ۽ هٽڪون: ث. گهوڙي جي هٽڪار - گهوڙي جو آواز.
— هٽڪار ۽ هٽڪارون: ث. گهوڙي جو آواز - هٽڪ - گهوڙي جي دانهن.
— هٽڪارڻ: مصدر. هٽڪڻ - هٽڪار ڪرڻ - گهوڙي جو رڙڻ - گهوڙي جي دانهن ڪرڻ. (هٽڪاريو - هٽڪارينڊو - هٽڪاريل).
● هٽ ڪٽ: صفت. ناظرو - نظر هٽندڙ ۽ ڪٽندڙ (ماڻهو). (ذ). نانگ جو هڪ قسم - ٻلا جو هڪ قسم - ڪٽ.
— هٽ ڪٽ لڳي: ٻيءِ هٽڻ: ٽڪڙو موت ٿيڻ -
● هٽ مار جو زمانو: ڪرڪار جو وقت.
● هٽ متي ۽ هٽ متا: اصل نسل - ٻڌي نه - هٽ متي.
● هٽڪٻ ۽ هٽڪٻ: ذ. اوچتو چرڪ - اوچتو ٽپو - اوچتو آپرڻ يا چال ڏيڻ.
● هٽڪنڊ مار ۽ هٽڪنڊ مار: ذ. صفت. پهلوان - پلوان - جوڌو - جنگ - جوان.
— هٽڪڻ: مصدر. (سن. هٽ. هرا. هٽڊو = هٽڪيون). لڳائڻ - ڀڻو ڪرڻ - ٽڪاءُ ڪرائڻ (ڏڪ وغيره). ڪٽهڻ - ڪساڻ - اڇلڻ. ڪوڙڻ (تنبو وغيره). ٽڏو هڻڻ - لڳائڻ - پوڪڻ. اڇلائڻ. وجهڻ - اندر ڪرڻ (ڪوڪو وغيره). فڪر ڪرڻ - سمجهڻ. (هنيو - هٽندو - هنيل).
— هٽڪنڊي ماريندي: وڏي تڪليف سان - ڏاڍي ڪوشش سان. نهايت تعدي سان.
— هٽڻ ٻوڙن: اجايو ڳالهائڻ.
— هٽڻ ڪٽڻ: روڪڻ - دفع ڪرڻ - ڏڪ ٽارڻ.
— هٽڻ ۽ ڪٽڻ: هرج وجهڻ ۽ ان کان بچائڻ جي سگهه هڻڻ.
— هٽين مارڻ: گهٽو ڪم ڪار هڻڻ.
— هٽي وجڻ: ڪٽي وڃڻ. ولي وڃڻ.
— هٽي هٽندو ڪرڻ: نيٽ مطلب حاصل ڪرڻ - جاکوڙو ڪري مطلب ماڻڻ - تڪليف ولي آخر مراد کي پهچڻ - گهٽي ڪوشش کان پوءِ سوپارو ٿيڻ - ڪوشش ۾ ڪامياب ٿيڻ - مقصد کي پهچڻ.
— هٽي هٽيءِ ٻيهڻ: تمام گهٽي ڪوشش ڪرڻ - نهايت گهٽي تڪليف وٺڻ.
● هٽ هٽ: ث. تمام گهٽي تڪليف - جاکوڙو - محنت - ڪوشش.
— هٽ هٽان: محنت - تڪليف - ڪوشش - ڪم.
— هٽ هٽان ڪرڻ: تمام گهٽي محنت ڪرڻ - گهٽي ڪوشش ڪرڻ - جاکوڙ ڪرڻ - تڪليف ڪرڻ.
— هٽ هٽ ڪرڻ: اجائي تڪليف ڪرڻ - سخت محنت ڪرڻ - جاکوڙو ڪرڻ.
● هٽ هٽ: ث. هٽڪار.
— هٽ هٽ ڪرڻ: هٽڪار ڪرڻ.
● هوءَ: ث. ذرو - ٻڪ - ٿورو ذرو - ذرڙو.
"احمد هوءَ ساعت ترس تي آءٌ اچهو ٿو اچان." (جملو).
— هواڙ: ذري - ٽڪري - پور - ٻٽون.
● هو: ضمير. (ع. هو = خداتعالي. لا اله الا هو). هو - حق. آهو - آوهو. ها. آها. (سن. هو = هي). اهو.
— هو هوا (ل): ث. رڙيي - گهٽ - وٺ ٻڪڙ.
"احمد ته ڪوڙن جي هو هوا ۾ آهي" (جملو).
— هو هوا ۾ هوجن: ٻهنجي فخر، وڏائي ۽ تڪبر ۾ رهڻ.
● هوا ۽ هوائون: ث. (ع). واءُ - وايو - باد. ساهه - دم. ڦوڪ - ريح. نفس. هٽ - وڏائي - ڦوندي - آڪڙ - سيٽ. مستي. خواهش نفساني - حرص - هوس - لالچ - طمع - لوب -

Gul Hayat Institute

شهوت. کام آرزو - ارمان - اشتیاق - تمنا - چاهنا - چاهه - شوق. ڈاجهه. موهه. هلکي (شيء).
- هَوابازُ ۽ هَوابازَ: ذ. صفت. جذباتي - کروڌي - غصي - خفو. پيڙا - دُک. عشق - موهه - هوا ۾ اڏامندڙ.
- هَوا بَدلائِڻُ: هوا جي بدل يا ست ست ڪرڻ.
- هَوا پَرَستُ ۽ هَوا پَرَستَ: ذ. صفت. نفس پرست - اندري پوڳ - عياش.
- هَوا جوُ داپُ: هوا جو زور - پريشر.
- هَوا جهٽَڻُ: هوا کائڻ - کُلي هوا کائڻ.
- هَوا خواهه ۽ هَوا خَواهَ: ذ. صفت - پنهنجي مطلب وارو - خود غرض - خود مطلبي.
- هوادارُ ۽ هوادارَ: ذ. صفت. کُليل هوا وارو - هوا جو - کُليل مڪان - وائڪو. عياشي - حرصي - موهي. لالچي. جهڪ وارو.
- هَوا کائِڻُ: کُليل ميدان ۾ گهمڻ - چهل قدمي ڪرڻ - ٽهلڻ - ڦرڻ - هوا خوري ڪرڻ - باهر لکري وڃڻ - طبيعت تازي ڪرڻ.
- هَوا لَڳَڻُ: حالتن ۾ ٽيرو اچڻ - زماني ۾ انقلاب اچڻ.
- هَوا ماپُ ۽ هَوا ماپَ: ذ. هوا جي ماپڻ جو اوزار - ٻاڙا ميٽر.
- هَوا وَ هَوَسُ: ذ. گوشت ۽ شهوت جي خواهش - خواهش - موهه - حرص - هَوَس - لالچ. سڪائي - ايهودگي - ايمان - ٽاڻ - سڪو هڻڻ - کوڙو ڏيڪ.
- هَوائِيُ ۽ هَوائِيوُنُ: ث. هوا وارو - هوادار - هوا جو - هوا جهڙي. هلڪي - هلڪائي - مٽاچرو - هولائي - وائڙو. تيز - تيکي. آتش بازي جو هڪ قٽاکو (جو هوا ۾ اڏامي). ٻُڌل جهاز جو هٿ آيل سامان. گِلا. شڪايت - تهمت - الزام.
● هَوائِي جَهازُ ۽ هَوائِيُ جَهازَ: ذ. هوا ۾ اڏامندڙ جهاز جو هڪ قسم - زوڪٽ.
- هَوائِيُ خَبَرَ ۽ هَوائِيُ خَبَرُونُ: ث. هوا جي رستي آيل احوال - ريڊيو ۾ ٻُڌل خبر. ڪپ شپ - ڪَنَ - بي ٻاڙي خبر - اڇواهه.
- هَوائِيُ ڏاڇِيُ ۽ هَوائِيُ ڏاڇِيُ: ذ. صفت. موگو - بي ڏهاڙو - بي خيال - اَلَڙُ.
- هَوائِيُ گهوڙِي تهي چڙهَڻُ: تمام تکڙو اڇڻ.
- هَوائِيُ وانگُر وَڃَڻُ: هوا جهڙو تيز رفتار ٿيڻ - تيکو ٿيڻ - تيز ٿيڻ. فنا ٿيڻ - لاهود ٿيڻ. غائب ٿيڻ.
● هَوارَ: ث. تمام ٽورو ذرو - هَوارَ.
● هَوارُ: ث. اڻ لسکو ذرو - ٽورو ذرو - هَوَر - پِتِکي - ذ رڙي.
● هَوارِ ۽ هَوارُونُ (ل): ث. ڏَپَ - ٽوري هڌ ٻوء. ٻاڦ.
● هَوانُو ۽ هَوانا: ذ. هُل - اڇواهه - هَوائو - خبر. رپورٽ. انجام.
● هُوبَهُو: ظرف. صفت. عين ٻين - سُوڌُ ٻُوڌُ - انهيءَ جهڙو - هر شڪل - هر صورت - ساڳيو - آهڙو.
- هُوبَهُو هُئَڻُ: ساڳي يا جنسي ڳالهه يا شيء هڻڻ - هر جنس يا شڪل هڻڻ - هڪ جهڙو هڻڻ.
● هوُبوُ ۽ هوُبا: ذ. هَنبَسُ - هُل - حشر - ڏمچر - گوڙ - گوگيا - غوغاءُ - وڏو گوڙ.
● هَوُتُ ۽ هَوُتَ: ذ. صفت. محبوب - معشوق - دوست - عاشق - مڙس - وَرُ - پِتارُ. سخي. سهڻو. بهادر. (اسر خاص). بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو - آري ۽ پُنهون جي قبيلي جو نالو.
- هوُتائِيُ: ذ. صفت. هوت جو اولاد - هوت قبيلي مان.
"هوتائي حمل چئي اٽانگا آٽنل"
- هَوُتَ جِي هَڏُ هُئَڻُ: دوست جي بلي هڻڻ - محبوب سان گڏ هڻڻ.
- هوُتَنِ هاڻِيُ: هوتن جي هنيل - محبوب جي ماريل - محبوب جي عشق ۾ گرفتار ٿيل.
"هُيس هوتن هاڻي نه ته ڪيچي گڏ ۾ ڪهه ۾"
(سر آڏي - شاهه).
● هَوُتُ ۽ هُوُتَ: ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (حوت).
● هوتاس ۽ هوتاسَ: ذ. ٻاهه جو سپيڪ.

Gul Hayat Institute

● هُوٗتُ خان جَلَبانڍيُ: اسم خاص. ضلعي نوابشاهہ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هُوٗتُ چانڈِيو: اسم خاص. ضلعي ٺرپارڪر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوتَرُ: صفت. هن جيترو.
● هوتِڪاڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هوتِڪِيُ: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوتمانُ: اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.
● هوتَنِ واريُ: اسم خاص. ضلعي ٺرپارڪر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوتِواڻيُ: اسم خاص. بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو.
● هُوٗتِواهہ: اسم خاص. ضلعي اپر سنڌ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوتُ وَساڻِ: اسم خاص. ضلعي نوابشاهہ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوتو: اسم خاص. ستسئي جي ڏير ۾ ٻنهون جي هڪ ڀاءُ جو نالو.
● هوتِيرُ ۽ هوتِيرَ: ذ. خرزبن.
● هوٽِرو ۽ هوٽِرا: ذ. صفت. حرڪتي بار- ڪيندائي. بي خيالو- بي ڌيانو- اونترو.
- هوٽِرائِيُ ۽ هوٽِرائِيونُ: ث. اونترائي- بي خيالي- حرڪت- مسخري.
● هوٽِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ضلعي سکر ۾ ديهہ جو نالو.
● هوٽِياڻو: اسم خاص. بارڻ جي اوپر طرف هڪ جبل جو نالو.
● هوٽِيونا: اسم خاص. ضلعي نوابشاهہ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوٽِيرَ: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● هوٽهي: آسري. سبب.
● هوٽَ ۽ هوٽُونُ: ث. ڏندن جو مٽيون يا گو. چپُ.
● هوٽهي هُنڌُ: حاضر جوابي.
● هُوٗچِرو ۽ هُوٗچِرا: ذ. هُل- گوڙ- غل- غوغاءُ- گوگيا- گوڙ گهمسان.
- هُوٗچِروٽِيَنُ: بارن جون دانهون ڪوڪون ٻڌڻ ۾ اچڻ- گوڙ فساد ٿيڻ.
● هوچِڪَنُ (ث): مصدر. هيٺ ٽٽو ڪرڻ- آڇلڻ- ڪيرائڻ. (هوچِڪِيو- هوچِڪِيندو- هوچِڪِيل).
- هوچِڪائِنُ: ڏاڍيان هيٺ اڇلائڻ.
● هُوٗچانڊو ۽ هُوٗچانڊا: ذ. صفت. تيز رفتار- ٽِڪو.
● هُوٗچَنُ: مصدر. دڙڪا ڏيڻ. ٽُڏي ٻيهارڻ. (هوچِيو- هوچِيندو- هوچِيل).
● هَوٗدُ ۽ هَوٗدَ: ذ. حوض- اونهي ڪنڊ.
● هُوٗدُ: ذ. پڪيءَ جو هڪ قسم.
● هودارَنُ: مصدر. ٻڙيءَ جي رسي ڇڪڻ. (هودارِيو- هودارِيندو- هودارِيل).
● هودو ۽ هودا: ذ. بناڇيت جي پالکي. آڏاڻي جو ٿهيل ڪاٺ جو خانو.
● هودِيُ ۽ هودِيُونُ: ث. ٻاڦ جي نندي ڪڍ. ٻاڦ جو حوض- آواڙو.
● هوڏَ ۽ هوڏُونُ: ث. تڪبر- هٺ- وڏائي- واڌ- ضد. شرط- بازي. حجت- هلندي- هٺ ٻجندي.
"هُئي جنين سين هوڏ سي هنجڙا سپ هلي ويا."
- هوڏاءُ ۽ هوڏاءُ: ذ. صفت. بحث ڪندڙ- هوڏ ڪندڙ- ضد ڪندڙ.
- هوڏائِيتو ۽ هوڏائِيتا: ذ. صفت. هوڏ وارو- ضد ڪندڙ- بحثي- هوڏ جو.
- هوڏائِيُ: ذ. ڪَنڊ- نيڙائي- هوڏ.
- هوڏ ٻَڌَنُ: هوڏ هٺڻ- شرط رکڻ- بازي رکڻ. ضد ڪرڻ- جهڳڙو ڪرڻ.
● هوڏ هٺَنُ: شرط هٺڻ- بازي رکڻ- ضد ڪرڻ.
- هوڏِيُ ۽ هوڏِيُ: ذ. صفت. هوڏ رکندڙ- شرط ٻڌندڙ يا هٺندڙ- ضد ڪندڙ- ضدي- نيڙ- نافرمان. هٺيلو- مغرور.

Gul Hayat Institute

● هوڏانهن: ظرف. هوڏنهون - هوڏانهين - هوڏنهن - هوڏهون - هوڏهين - هوڏي.
- هوڏانهون: ظرف. هوڏانهن - هوڏنهين - هوڏنهن - هوڏهن - هوڏهون - هوڏهين - هوڏي.
- هوڏ پرو: ظرف. ٿورو پرو - ٿورو اڳيان.
- هوڏ تانهون: ظرف. ٿورو پرو - ٿورو اڳيان - هوڏ پرو - هوڏ تي.
- هوڏ تي: ظرف. هوڏ پرو - هوڏ تانهون - ٿورو اڳيرو - ٿورو اڳيان - اڳيرو.
- هوڏنهن: ظرف. هوڏانهن - هوڏانهون - هوڏانهين - هوڏهن - هوڏهون - هوڏهين - هوڏي.
- هوڏهون: ظرف. هوڏهن - هوڏانهن - هوڏانهون - هوڏانهين - هوڏهن - هوڏهون - هوڏهين - هوڏي.
- هوڏهين: ظرف. هوڏهون - هوڏهن - هوڏانهن - هوڏانهين - هوڏهون - هوڏانهون - هوڏانهين - هوڏهن - هوڏي.
- هوڏي: ظرف. هوڏانهن - هوڏهون - هوڏهن - هوڏهين - هوڏانهون - هوڏانهين - هوڏنهن - هوڏنهين - هوڏي.
هوڏڙو ۽ هوڏڙا: ذ. صفت. هن جيڏو - هن جيترو - هوڏو. اوڏو نڊو.
● هوڏڻ: مصدر. شرط هڻڻ - شرط رکڻ - بازي رکڻ. (هوڏيو - هوڏبو - هوڏيل).
● هوڏو ۽ هوڏا: ذ. صفت. هن جيڏو - هن جيترو. اوڏو ڏکو.
● هور: ث. هلڪڙائي - هلڪائي.
● هور: ث. فال.
- هور کهڻڻ: فالون وجهڻ.
● هورُ، هور ۽ هورَ، هورون: ذ. (ع. هول) هورو - هُرڪُر - ڪُٽڪي - ڏڙڪو - ڏپ - خوف - خطرو. و نڊ - وسوسو - خيال - چرڪ - ويچار - وهم - آدڪو - فڪر. گوندر - غم. مينهن - ارمان. پٽ. (لس).

"هٽي کهوٽيسين گڏ ڪيو،
ٽيون هوريان منجهه هڻن"

(ن - ب).
● هوَرُ ۽ هوَرَ: ذ. لاف - ٻڪ - آڦواهه - ڪوڙي خبر.
- هوَرُ هڻڻ: ٻڪ هڻڻ - ڏينگ ڏيڻ - ڏيڪ ڏيڻ - لٻاڙون هڻڻ.
- هوَري ۽ هوَريُ: ذ. صفت. ٻڪي - ڏيکي - لٻاڙي - ڪوڙيون ڳالهيون ٻڌائيندڙ.
● هورا: ث. هورَ - فڪر - ڪُٽي. لوچ پوچ.
- هورا ڪورا: ث. لوچ پوچ. فڪر - ڪُٽي.
● هورائيو: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم - باز.
● هورڻ هٽڪڻ: مصدر. جهلڻ - منع ڪرڻ - باز آڻڻ.
● هورو ۽ هورا: ذ. ڪُٽي - ويچار - خيال - ڳاراڻو. ياد گيرو - وطن جي سِڪَ - آڪٽنڊ - دل جي آدامس - سار. هلڪو.
● هورِ والا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هورُ والو ۽ هورُ والا: ذ. صفت. ٽرڙو - ڦسلائيندڙ - فصل ٻيرو - هلڪي دل وارو. هر واتو. ڪوڙ ڪندڙ - اجايو ڳالهائيندڙ. حرڪتي. مسخرو - لاندارو.
● هورِ هورِ: ث. جهار يا ٻڪين کي فصل وغيره تان آڌار يا هلڻ.
● هورِ هيو: ذ. باز پکيءَ جو هڪ قسم.
● هوري: ظرف. آهستي - آهستگيءَ سان - هري - هوريان - ڊيرو - مزي سان - فرحت سان.
- هوريان هوريان: ظرف. آهستي آهستي - بتدريج.
- هوري هوري: آهستگيءَ سان - تمام ڊيرو.
● هوريُ ۽ هوريُون: ث. هندن جو هڪ مشهور ڏڻ - هولي. فڪر - ڪُٽي - يادگيري. هيڪي - سُڪِبارُ - لوڪ جي لاڪاپي کان آجي.

"مال کهڙو هار؟ هنيون هورنائون"

(گرهوڙي).

محبت - سِڪ - حُب. (ت).
● هوڙ ۽ هوڙون: ث. وات ۾ چيڙي وار ڏاڙ جو نالو - جنڊ ڏند - ڏاڙ - ڏند ڏڙ.
- هوڙ ڪوسيي ڪرڻ: ڪجهه ڪائڻ - نيرن ڪرڻ. لالچ ملڻ.
- هوڙ هلائڻ: ڪجهه ڪائڻ - ڳائڻ شروع ڪرڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هوڙَ هيڻُ ڏيڻُ: ڪائي ڇڏڻ ـ ڇوڪائي ڇڏڻ. ڪنهن جو مال هضم ڪري ڇڏڻ.
● هُوءُڙ ۽ هُوءُڙَ: ذ. صفت. تڪڙو ـ آهرو ـ بي صبرو ـ هوڙهه. (ل). هوڏ ـ هٺ ـ غرور ـ تڪبر ـ آڪڙ ـ ٽاڪ ـ اونبر. چٽڪو ـ لحظو ـ ٽورو ـ معمولي.
ـ هُوڙائيءُ ۽ هُوڙائيپُونُ: ث. تڪڙائي ـ آهرائي ـ هوڙهائي ـ بي صبرائي. (ل)ه
● هُوڙِپَ ۽ هُوڙِپَڻُ: ث. آهرائي ـ اڪرائي ـ پيشقدمي.
ـ هوڙو ۽ هوڙا: ذ. صفت. آهرو ـ هوڙهه ـ ضدي ـ هوڏي. شرط پچائيندڙ. هن جهڙو.
● هوڙاڪَ ۽ هوڙاڪُونُ: ث. (سن. هوڏَڪ). هوڙو. ترهو ـ پيڙي. "خوراڪ."
● هوڙامُ: ذ. ڪهوڙي جي ايماريءَ جو هڪ قسم ـ سرڪير جو هڪ قسم. (ن ـ ب).
● هوڙَڻُ: مصدر. هڪلڻ. (ن ـ ب).
● هَوڙو ۽ هَوڙا: ذ. ننڍي پيڙي.
● هُوڙُهه ۽ هُوڙُهَ: ذ. صفت. تڪڙو ـ جلد باز ـ آهرو ـ بي صبر. تڪڙو ڪم ڪندڙ. جهيڙاڪو ڏنگو. شوخ ـ بي تامل ـ بي وقوف.
ـ هُوڙهائيءُ ۽ هُوڙهائيپُونُ: ث. آهرائي ـ تڪڙائي ـ جلدائي. سيڀلائي ـ ڏڙڙائي ـ هلڪائي. بي خيالائي.
ـ هُوڙهيائيءُ ۽ هُوڙهائيپُونُ: ث. تڪڙ ـ آهرائي. ڏڙڙائي.
● هُوڙَهَڻُ: مصدر. هُڙائڻ ـ هڪلڻ ـ ڏڪائڻ. (هُوڙِهيون ـ هُوڙِهيو ـ هوڙهيل).
● هُوڙهو ۽ هُوڙها: ذ. ڪاٺ جو ننڍو ٻيلو.
ـ هُوڙِهو ايڪاڻُ: ذ. پيڙيءَ جو هڪ قسم.
● هُوڙِيءُ ۽ هُوڙِيُونُ (ڪ): ث. پيڙيءَ جو هڪ قسم.
● هوڙيڪو: اسم خاص. ضلعي ڏهاڪر ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● هَوَسُ ۽ هَوَسَ: ذ. لوپ ـ لالچ ـ سڌ ـ حرص ـ موهه ـ خواهش. شهوت. آرزو ـ شوق ـ اشتياق ـ تمنا ـ چاهه ـ ارادو. بدهوءَ ـ خراب ڏ پ.
سڪائي. نانهءَ ـ هٺ. خود غرضي ـ خود مطلبي. هڪ قسم جي چريائي ـ جنون. خبط ـ مالیخوليا ـ ديوانگي.
ـ هَوَسُ ناڪُ ۽ هَوَسُ ناڪَ: ذ. صفت. حريص ـ هوسي ـ ٻهنجي مرضيءَ وارو ـ وڏ خيالو.
ـ هَوَسِي ۽ هَوَسِيءُ: ذ. صفت. هوس وارو ـ حريص ـ سڌڙيو ـ لالچي ـ لوپي. شهوت پرست.
● هوسِڙِي: اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.
● هُوسَڻُ: مصدر. ٿڪڻ ـ نه سهڻ ـ بيڙين اکين سان ڏسڻ. ريس ڪرڻ. حسد ڪرڻ ـ سڙڻ ـ ڪامڻ ـ ٻچڻ ـ اهرڪا ڪرڻ. سڌ ڪرڻ. (هُوسِيو ـ هُوسِيندو ـ هُوسِيل).
ـ هُوسَ ۽ هُوسُونُ: ث. نه سهڻ واري حالت ـ بد نظر ـ ٿڪ ـ هيس. حسد ـ ڪام ـ ساڙو ـ ايرکا ـ ٻچ. ريس. سڌ. طمع. واتراس ـ هٿيچ. دشمني.
ـ هُوسَ ٿيڻُ: حسد ٿيڻ. ساڙ ٿيڻ. بد نظر لڳڻ.
ـ هُوسَ ڪرڻُ: بد نظر ڪرڻ. حسد ڪرڻ ـ ساڙ ڪرڻ.
ـ هُوسَ لڳڻُ: بد نظر لڳڻ ـ ساڙ لڳڻ ـ حسد لڳڻ.
● هوسينُ: ظرف. هُن تائين ـ هُن هنڌ تائين
ـ هوسين تائيُ: هُن هنڌ تائين ـ هوسين تائين.
ـ هوسِينُ تائِينُ: هُن هنڌ تائين ـ هوسين تائي.
ـ هوسِينُ توڙِيُ: هُن هنڌ تائين. هوسين تائين.
ـ هوسِينُ توڙِيُ: هن هنڌ تائين.
● هوشُ ۽ هوشَ: ذ. ڄاڻ ـ پروڙ ـ ڄاڻپ. عقل ـ سمجهه ـ ذهن ـ فهم ـ پڌي ـ دانش ـ سُرت ـ گيان ـ سڌ. علم ـ معلومات ـ واقفيت ـ آگاهي. هوشياري ـ دانائي.
ـ هوشُ اڇڻَ: سُرت اچڻ ـ حواس ڄاڻ ٿيڻ ـ هوشيار ٿيڻ ـ سنياڻو. بيهوشي دور ٿيڻ ـ غنودگي رفع ٿيڻ.
ـ هوشُ آڏامڻُ: بي عقل ٿيڻ ـ مت وڃڻ.
ـ هوشائيتو ۽ هوشائتا: ذ. صفت. هوش وارو ـ سُرتيو ـ عقلمند ـ ڄاڻو ـ هوشيار.

Gul Hayat Institute

ـ هوش جاءِ آچڻ: ڏيان برابر ٿيڻ ـ حواس پوري جاءِ تي اچڻ.
ـ هوشُ حَيْرانُ ٿيڻُ: وائڙو ٿيڻ ـ تعجب ۾ پيجي وڃڻ ـ عجب کائڻ ـ عبرت حاصل ٿيڻ ـ حيرت ۾ اچڻ. وجد ۾ اچي وڃڻ ـ کيفيت طاري ٿيڻ.
ـ هوشَ ۾ آچڻ: سمجهه وارو ٿيڻ ـ هوشيار ٿيڻ.
ـ هوشمَنْدُ ~ هوشمَنْدَ: ذ. صفت. هوشور ـ هوش وارو ـ سُرت وارو ـ عقلمند ـ ذهين ـ سمجهو ـ سياڻو ـ ڏاهو.
ـ هوشمَنْدِي ~ هوشمَنْدِيُونُ: ث. چالاکي ـ ڏاهپ ـ سياڻپ ـ عقلمندي.
ـ هوشناکُ ~ هوشناکَ: ذ. صفت. هوشور ـ هوشيار ـ هوش وارو ـ سمجهو ـ عقلمند ـ ڏاهو ـ سياڻو.
ـ هوشناکِي ~ هوشناکِيُونُ: ث. هوشياري ـ سمجهه ـ دانائي ـ سُرتائي ـ عقلمندي. چالاکي ـ ڏاهپ. ڏيان ڏرڻ واري حالت.
ـ هوشُورُ ~ هوشُورَ: ذ. صفت. هوش وارو ـ سُرت وارو ـ هوشمند ـ سمجهو.
ـ هوشِيارُ ~ هوشِيارَ: ذ. صفت. هوشمند ـ هوش وارو ـ هوشورُ. سجاڳ.
ـ هوشِيارِيُ ~ هوشِيارِيُونُ: ث. سُرتائي ـ دانائي ـ هُشياري. چالاکي. سجاڳي.
● هُوکَ ~ هُوکُونُ: ث. جانور جي رڙ ـ ڪڪوڙ ـ دانهن ـ ڪُوڪ. گهورڙيي جو هوکو ـ اوچتي دانهن. حملي جو آواز. سُورُ ـ درد ـ سُوڄ ـ غلبو. حسد. مشهوري ـ هاڪ ـ نالو. گوڙ گهمسان.
● هُوکَ ~ هُوکُونُ: ث. حسد ـ بغض.
● هُوکارَنُ: مصدر. ديده دانسته ـ سيکارڻ ـ ڪاهڻ ـ اڪٽي وڃڻ ـ مال ڪاهي اڪٽي وڃڻ ـ ڏاڏيان هلڻ (مال ڪي). سوڙ ڪي سڏ ڪرڻ ـ وڏو آواز ڪرڻ ـ نعرو هڻڻ ـ ٻولائڻ ـ چٽلينج ڏيڻ. (هوڪاريو ـ هوڪاريندو ـ هوڪاريل).
ـ هوڪاراهِينُ: خوشين ۾ ـ مزي ۾.
ـ هوڪارَنُ ۾ هُشَنُ: هلڪل خوش ـ تندرست هڻڻ. مزي ۾ هڻڻ. ڏوڻ ۾ هڻڻ.

ـ هوڪارو ~ هوڪارا: ذ. رڙ ـ دانهن ـ ڪُوڪ. وڏي سڏ آواز. ڪاهه. فرصت. مزو.
ـ هوڪاري هلَنُ: ٻولائي هلڻ ـ لعرو هڻي هلڻ ـ همت سان هلڻ جو عزم ڪرڻ. ڪاهي هلڻ.
ـ هوڪِرو ~ هوڪِرا: ذ. وڏو آواز ـ رڙ ـ هُل ـ هنگامو ـ وڏو گوڙ. مشهوري. ذڪر ڪرڻ واري حالت.
● هوڪو ~ هوڪا: ذ. ڀڙهو ـ منادي. آواز ـ دانهن ـ رڙ. "هٿيءَ سارو هوڪو ڏيئ" (چوٽي).
ـ هوڪائِيُ ~ هوڪائِيُ: ذ. صفت. هوڪو ڏيندڙ ـ رڙ ڪندڙ.
ـ هوڪوَ ٻَڌِجِيُ وَڃَنُ: نالو ٿيڻ ـ شهرت ٿيڻ ـ هرجا مشهور ٿيڻ. سڪو چمڻ.
ـ هوڪوُ ڏِيَنُ: ڀڙهو ڏيڻ ـ منادي ڪرائڻ ـ ٻڌاڙو ڪرڻ.
● هوگِيا (ل): ذ. گوڙ ـ هُل ـ شور ـ گهمسان.
● هَوَلُ ~ هولَ: ذ. (ع). خوف ـ ڊپ ـ هراس ـ ڏهڪاءُ ـ ڏرُ ـ دهشت ـ هيبت ـ پڙ ـ خطرو ـ انديشو.
"اچي عمرڪوٽ ۾ هنڙي ٿيئر هولُ"
(منندار).
سوداءُ ـ اضطراب ـ اضطرار ـ گهبراهٽ. موت ـ ڪالُ ـ اجلُ. ٽوپ ـ لوهه يا رُڪ جي ٽوپي (جا جنگ مهل پائجي). پريشاني ـ فڪر. حرص.
"توکي تہ ڪاڏي جو هول لڳو پيو آهي" (جملو).
ـ هولُ آچَنُ: خوف معلوم ٿيڻ ـ پڙ لڳڻ ـ ڊپ ٿيڻ ـ دهشت اچڻ. ڪٽني ٿيڻ ـ ڪاراڙو ٿيڻ. مونجهه ٿيڻ.
ـ هَوَلُ ٿِيَنُ: سوداءُ ٿيڻ ـ ڪٽني ٿيڻ ـ فڪر ٿيڻ.
ـ هَوَلِناکُ ~ هَوَلِناکَ: ذ. صفت. خوفائتو ـ خوفناک ـ ڊپ جهڙو ـ خطرناک ـ دهشت وارو ـ هيبتناک ـ ڊيڄاريندڙ.
● هَوَلِ ~ هَوَلُونُ (ل): ث. ڪاهه ـ حملو ـ جُلهه ـ رومڙ.
"ڪهڙي هيسيل ڪندو هَوَلِ
ڏاوڙن تي ڏيرو ڏول"
(جام خان).

Gulshayat Institute

● هُولَرُ ۽ هُولَرَ: ذ. خطري جي گهنڊي. رڙ - دانهن.

● هولِڑُو ۽ هولِڑا: ذ. صفت. بلڪل تازو - لَٽُون.

● هُولِڪا: اسم خاص. هولي جي ديوي - هولِي ديوي.

● هولو ۽ هولا (ک - ث): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. گيرو. ڪبوتر. بيماريءَ جو هڪ قسم (سهڪي ٿيڻ گهوڙي يا ڍڳيءَ کي). (ن - ب).

● هولِيُ ۽ هولِيُون: ث. هندن جو هڪ مشهور ڏڻ. تماشو - رؤنشو. عيش عشرت.

"شيشي شوق شراب جي ان هولِيءَ ۾ هوندين."
(سگهڙ)

خوشي. گوڙ گهمسان. ڪٿيءَ جو ڪاهت.

"ائٽي پهر اندر ۾ هيڏڙي ۾ هولي."
(بيدل)

رانگ چٽڪار - اجائي خون هار - خونريزي - هوري. هاڪار. ڪاڪي. اها مينهن جنهن جو هڪ سڳ هيٺ ۽ هڪ متي هجي. گيري.

- هولِيءَ جو پڙُوو: ذ. صفت. هولي جي ڏينهن ڪايل مسخرو.

- هولِيءَ جو نارِيلُ ٽِيٽَنُ: آتاولو ٽيڻ.

- هولِيُ ڪري هٽَنُ: همت سان تيز تکڙو هلڻ.

"هولي ڪري هٽل، ڪمرون موڙ ۾ ڪرها."
(ڪنيات - خانزئي)

- هولِيُ لائِنُ: ڪُلي دل سان خيرات ڏيڻ.

- هولِيرو: گوڙ گهمسان - هٽل - شور - غوغاءُ.

- هولِيڙُو: ذ. شور - گوڙ - هُل. ڦيڪاري - خواري - بدنامي.

- هولِيُ هولِيُ: آڪ جي ڇيڙڻ ۽ وهڻ جو لفظ.

● هُومُ: ث. (سن. هوم). باهه ۾ گيهه پارڻ جي هندڪي هڪ رسم - هَوَنُ. يڳ - جڳ. گرم چار ۾ ڪا شيءِ ڇاڻڻ واري حالت.

● هومِڪِيُ: اسم خاص. ضلعي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● هومَنُ: مصدر. ڪاهه شيءِ پارڻ.

● هُومِينُ: اهنڪار - خودي - پاڻپڻو - آڱ.

"هي نه رتي جيترو هومين ريک رال."
(سامي)

● هَوَنُ ۽ هَوَنَ: باهه ۾ گيهه پارڻ جي هڪ هندڪي رسم - هوم.

● هُونُ: حرف ندا. (سن. آهَمْ). هونڪ - اٽ کي هڪلڻ جو آواز. آڱ - مان. مغروريءَ مان ڪنڌ ڦيرائڻ تہ "هون" - ها - هائو - هراهر. جي ها - ايهين. طعني يا ٺولي طور هون ڪرڻ واري حالت.

- هُونُ هُونُ: آڪ کي هڪلڻ جو آواز.

● هُونِ: هُنجِ.

"هونڈن متي هُونِ لاگاها لطيف چئي."
(شاهه)

● هُونچَنُ: مصدر. ڀڻڻ. (هونچيو - هونچيندو - هونچيل).

● هونچو ڪَرَنُ: مانيءَ نه ڪائڻ فقط ميوات کائڻ.

● هُونڈَ ۽ هُونڈُونُ: ث. هڻڻ واري حالت - ملڪيت - هٿسو - دولت. (ضد. اٽ هوند). طاقت - زور. ذريعو - وسيلو. (حرف جملو). جيڪر - شايد.

● هُونڈِ ۽ هُونڈُونُ: ث. ملڪيت - سايا - ناڻو - دولت. ڪهرج.

- هُونڈِ تي هُونڪَرَ ڏِيَنُ: پڇندي سارو هلڻ.

- هُونڈِ سارو هلَنُ: پڇندي سارو هلڻ - طاقت آهر هلڻ.

- هُونڈِ نه شُڪُرُ: نه هڙ نه حاصل - نه پلئه نه پاند - بي ڪارو - بي فائدو. ڪجهه به حاصل نه ٿيڻ واري حالت.

- هُونڈِ نه شُڪُرُ هُنَنُ: ڪجهه به فائدو نه ملڻ - لکي هڙ نڪي حاصل ٿيڻ.

- هُونڈو ۽ هُونڈُوءُ: ذ. هڻڻ واري حالت - هوند - موجودات - شاهوڪاري - اميري - دنيا - دولت - ملڪيت.

- هُونڈِ وارو ۽ هُونڈَ وارا: ذ. صفت. هٿسي وارو - ملڪيت وارو - دولتمند - شاهوڪار - مُتَمَوِّل.

- هُونڈِ وارو هُنڌَنُ: هلندي وارو هڻڻ - شاهوڪار هڻڻ.

Gul Hayat Institute

ـ هُونڊِڻا: هوندڪان. هستي ڪان ـ وجود ڪان.
ـ هُونڊِي سُونڊِي: مال ملڪيت، اسباب، ٽپڙ ٽاڙي، موجود هوندي ـ حاضر هوندي.
ـ هُونڊِي راتِ: رات جي هوندي.
ـ هُونڊِي وارو: ذ. صفت. ملڪيت وارو ـ هوند وارو.
● هُونڊَر ۽ هُونڊَرون: ث. ڪُٽي جو هڪ قسم (آنڊِيُ ڪُٽي).
● هُونسِ ۽ هُونسُونُ: ث. خوشي.
● هُونسِيجَنُ: مصدر. ٽڪجڻ. آپَ ساهيءَ ۾ پرجڻ.
ـ هُونسِيجِيُ پَوَنُ: ٽڪجي پوڻ. آپ ساهيءَ ۾ پرجي وڃڻ.
● هُونسِروُ ۽ هُونسِرا: ذ. شوق ـ چاهه ـ ذوق. سمجهه ـ خيال.
● هُونڪَنُ: مصدر. ستهڪڻ. جانور جو ڪنگهڻ. (هُونڪيو ـ هُوڪيندو ـ هُونڪيل).
● هُونڪَ ۽ هُونڪُونُ: ث. هونڪار ـ هونڪارو ـ هون جو آواز ـ ٻنا ڪالهائڻ جي آواز. هوشياريءَ سان ٻڌڻ جي نيشاني. گهٽو گوڙ. هاڻ جي ڳالهه. برسات ۾ ڏٺن جي وهڪري جي هونڪ. ڪُنيڪو.
ـ هُونڪا يا هُونڪُونُ ڏِيَنُ: هُونڪارُون ڪرڻ ـ وهت ڪي تِکي هڪلڻ لاءِ آواز ڪرڻ ـ تڙيون ڏيئي هلائڻ.
● هُونڪارَنُ: مصدر. آڻن يا مال کي هڪلڻ لاءِ آواز ڪرڻ ـ هُون هُون ڪرڻ ـ هونڪر ڏيڻ. ها يا هاڻو چوڻ. (هونڪاريو ـ هونڪاريندو ـ هونڪاريل).
ـ هُونڪارَ ۽ هُونڪارُونُ: ث. هُونڪ ـ هونڪارو ـ هُونڪر ـ هُون جو آواز. هوش سان ٻڌڻ جي نيشاني. مال ڪاهڻ جو آواز.
ـ هُونڪارُو ۽ هُونڪارا: ذ. هُونڪ ـ هونڪار ـ هونڪر ـ هُون جو آواز. هوشياريءَ سان ٻڌڻ جي نيشاني. ڳائڻ جي اصطلاح موجب، هيٺين آواز ۾ جهونگار.
ـ هُونڪارُو جهلائيُ: بيت ڏيندڙ جي پچاڙي يا شروعات "ها" سان ڏکهي "ها" ملائي سُر جهلائڻ.
ـ هُونڪارُو هَٽَنُ: بيهوشيءَ ۾ ساهه کڻڻ. گهري نيند ۾ ساهه کڻڻ.
ـ هُونڪارِيُ پائِيُ ٽِيَنُ: مدد ڪرڻ. سُر جهلائو ٽيڻ.
ـ هُونڪَرَ ۽ هُونڪَرُونُ: ث. هُون جو آواز ـ هُونڪ ـ هُونڪارو ـ هُونڪار. هڪل. مال کي هڪلڻ جو آواز.
ـ هُونڪَرَ پائِيُ ٽِيَنُ: فساد وڌائڻ ۾ مدد ڪرڻ.
● هُونڪِرانُ، هُونڪِرُونُ ڏِيَنُ: ايُ هوشيءَ ۾ آواز ڪرڻ ـ گهري نيند ۾ آواز ڪرڻ. مال کي هڪلڻ.
● هُونڪَرُ: ذ. هڪ قسم جو ٻڪي ـ فصليٽيري جو قسم. (ڊاڪٽر دائود پوٽو).
● هُونڪِڙِيُ ۽ هُونڪِڙِيُونُ: ث. ايُ سمجهه نندڙي ٻار جو آواز ـ ٻار جي ڳالهائڻ جي ابتدائي ڪوشش.
ـ هُونڪِڙِيُون ڏِيَنُ: نندڙي ٻار جو آواز ڪرڻ ـ نندڙي ٻار جو ڪِلڻ لڳڻ ـ نندڙي ٻار جون هڪلون ڏيڻ.
● هُونُ هُونُ: جيءُ جيءُ ـ هاڻو هاڻو.
● هُونهَٽِينُ: ظرف. هُونهِين ـ ايُ حالت ۾ ـ اوهيئين.
ـ هُونهِينُ: اِهڙين ـ مفت. اجايو.
"هاري ڪَن هونهين رءِ سَهَر سَڏون ڪريون" (سر آبري ـ شاهه).
● هُونَ: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
● هُونُ: ذ. هوونهار ـ تقدير ـ قسمت ـ پاڳ ـ لکيو ـ پاوي ـ الڳ.
● هوونهارُ: ذ. تقدير ـ قسمت ـ هُونُ. پاوي.
● هوونِيُ: اسم خاص. ضلعي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هوهَه موهَه (ث): ث. سڪ ساڻ ـ پيار پري.

= هوهَ موهَ ٿيڻ: سڪ سانت ٿيڻ.
● هوءِ: (نِدا). حيرت جو آواز - هاءِ - هاءِ هاءِ - افسوس. هاڪار. تعريف. هُجي - هُجي هتا - هُئي.
= هوءِ هوءِ ڪرَڻُ: روئڻ پيٽڻ. افسوس ڪرڻ - ارمان ڪرڻ.
= هوئِي: رڙيون - دانهون. هُو.
= هوئِي هٽَڻُ: رڙيون ڪرڻ - دانهون ڪرڻ.
● هُوءِ: ضمير. هُوءِ - پَرِيان واري.
● هُوءِ: ث. سُونهن - سوپيا. هٽ - وڏائي - فخر. يادگيري. لڳو لڳ آواز - هُل - غوغاءُ.
"هدايت جي هوءِ ۾ چٽيو ٿون چانگار".
(ف. هوءِ) خوشبوءِ - سُڳنڌ.
● هوئِيڙَ ۽ هوئِيڙُونُ: ث. بدنامي - ڪارنهن جو ٽيڪو.
= هوئِيڙَ هوئِيڙَ ڪَرڻُ: بدنام ڪرڻ.
● هَويدا: ظرف. ظاهر - پڌرو.
● هُها: اسم خاص. ڏوڀين جي هڪ ذات جو نالو. هڪ ذات جو نالو.
"هُها موجي مون چيو هو پرت لنگهي ٽيا پار."
● هَهِڙو: ضمير. هِن جهڙو - اِهڙو.
= هَهِڙو ٽَهِڙو: ذ. صفت. غصي ۾ آزادگيءَ جي موقعي تي ڪنهن جي حق ۾ بجاءِ گار جي استعمال ٿيندڙ لفظ - سِفلو - ڪمينو - پاجي.
● هُهڙو: ضمير. هُن جهڙو - اُنهين جهڙو.
● هَهو ۽ هُها: ذ. ڪلهي جي ڦٽي ۾ پيل سور. بدن جو هڪ عضوو.
● هِتا: ظرف. هِتان - هِتانُ.
= هِتا: ظرف. هِتان - هِتا.
= هِتائين: ظرف. هتائين.
● هِتان: ظرف. انهي هنڌ - انهي جڳهه - انهي هنڌ ڪان.
= هَتِيتَ ۽ هَتِيتونُ: ث. خوف - ڊڄ - ڊر - ڊهڪاءُ - ڊيڄڙو - ڊپ.
= هتياڪَ ۽ هَتِيتناڪَ: ذ. صفت. خوفائتو - ڊيڄاريندڙ - خون جهڙو - خوفناڪ - ڊپائتو.
● هَتِيتَ پڪو: اسم خاص. ضلعي اپر سنڌ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَتِيتَ ڪَتِڇو: اسم خاص. ضلعي اپر سنڌ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَتِيتاڻِيَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَتِيجَهاڻِيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَتِيدو: اسم خاص. ضلعي ٺٽهارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هَتِيدوسُ ۽ هَتِيدوسَ: ذ. هائي دوس - دانهن - رڙ - ڪوڪ - ڪوڙا ڪوڙا - هاءِ ڪوڙا - هُل - هَنبسُ. ظلم - استبداد.
● هَتِيدِيُ: ث. آڻ جي پاڪڙي جو هڪ قسم.
● هَتِيدَ ۽ هَتِيدونُ: ث. (سن. هردار = هَتِيدَ). پسارڪي وڪر جو هڪ قسم (پاڻيءَ ۾ ڪم ايندڙ) - هَلدي - زرد چوبُ - ويڱر.
= هَتِيدائُونُ: ذ. صفت. هيڊ جي رنگ جهڙو - هتيدو.
= هَتِيدو ۽ هَتِيدا: ذ. صفت. هيڊ جي رنگ جهڙو - پيلو - زرد و - هَتِيدائون - پيلاڻ تي (ث. هَتِيدِي ۽ هَتِيديُونُ).
● هَتِيدِيُ: اسم خاص. ضلعي ٺٽهارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هُتڙو ۽ هُتڙا: ذ. هُتو - هيڙو - هيو - هو.
● هَتِسِ ڪَتِسِ: ذ. گوڙ - گهمسان - لُڙ - هُل - شور.
● هِيڻُ: ظرف. اينهين - انهي نموني. هِيڻن ها - هجن ها.
● هُتَنُ: ظرف. انهي نموني. هوءِ.
● هُتَنُ: مصدر. (پرا. هوئيو. سن. پُو = (تي). هُڻ). ٿيڻ. رهڻ. جمڻ - پيدا ٿيڻ. ويجهو ٿيڻ. ٿاڻ ٿيڻ. جيئڻ. (هو - هوندو - هُئل). (ث). هُوڻ - هوونهار - تقدير - قسمت. هٽ - خودي - اهنڪار. وجود - هستي - اود. "هيڪر هُڻ چَڏ."
= هَتِيَيُ ۽ هُتَتِيونُ: ث. ٿيڻي. قسمت - پاڳ - بخت - تقدير - نصيب.

Gul Hayat Institute

— هٹيءُ سَمَن پُوري سوهيٹيءُ: وعدي جي وفائي. (سهڻي — شاهه)

● هٹوءِ: ذ. ٻيءِ جي ڀٽ — هٿهو.

● هٹُوءُ مٹُوءُ: ماٺو چيٽو — ٻکي ٻکڻ. خاموشي — آمدورفت بند ٿيڻ واري حالت.

— هٹوءُ مٹوءُ ٿَرَڻُ: آمد ورفت بند ٿيڻ — خاموشي هڻڻ — ماٺو چيٽو ٿيڻ — هلجي جاءِ يڪُجاءِ ٿيڻ — هازر بند ٿيڻ. لڙ بند ٿيڻ. اڪيلائي ٿيڻ. سنجهو لنگهڻ. پهريون پهر رات جو گذرڻ.

● هيءُنُ ~ هيءَان: ذ. (پرا. هيءَتَم. سن. هِرد يَم = هيءُيَون) هيءُيون — هيءُياءُ — دل — هَرد و — مَنُ.

— هيءُين جوءُ آلَدُوءُ: دل جو اندو — ٻي سمجهه — ڪُند ذهن — ٻي عقل — جاهل.

— هيءُين سانءُ هلَڻُ: ڏسي وائسي هلڻ — سوچي سمجهي هلڻ. خوشيءَ سان هٿ ڪرڻ.

● هيءُٻي: نِدا. هاءِ — گهوڙا — هاءِ هاءِ.

— هيءُٻي هيءُٻي: ندا. هاءِ هاءِ — گهوڙا گهوڙا.

● هيءُيءُ: ث. ڊپ — خوف — ڏهڪار. "هيءُي هڏ".

— هيءُيءُ ٿي تيءُيءُ: يڪدم — آمالڪ — بنا دير — هڪدم.

— هيءُيءُ مٹيءُيءُ: گوڙ — آواز — شور — گهمسان.

● هيءُي: نِدا. (سن. هئي) ڏڪار سان ڪيل سڏ — اڙي — اي.

● هيءُ: نِدا. افسوس — هاءِ.

● هيءُ: ث. ضمير. ويجهڙائيءَ واري — نزديڪ.

● هيا: جلدي.

" هيتان هليو ويندين تون هيا هيڪلو".

ڪنڪايل. هلّيا — هيڏانهن آءُ.

— هيا هيا: (حيا حيا) جلد. (ڪ). هلّيا هلّيا.

● هيار (ل): ذ. هيلُ — هن سال. "هيار فصل نه ٿيو آهي" (جملو).

● هيءُوَ: توهان وٽ هئي.

● هيءُانچو ~ هيءُانڇا: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم — پيٽ ۾ وڏي ويل تيليءَ — پرهالُ.

● هيءُانءُ ~ هيءُانوءُ: ذ. دل — مَنُ — هيءُيون.

— هيءُانءُ تي ڪُڇا هٿجَنُ: حافظو نه هجڻ — يادگيري نه رهڻ.

— هيءُانءُ تي مُڪَ ڏَرَنُ: تڪليف پهچائڻ — ايذاءُ رسائڻ — ساڙ ڏيڻ — ڏنجها ڏيڻ.

— هيءُانءُ جوءُ ڪَروءُ ٽيءَنُ: هردهار ٿيڻ — گاله تي ڏڪ ڪرڻ.

— هيءُانءُ جهلّ ڪَرَنُ: نيرڻ ڪرڻ — ٽوڙو ڪائڻ — ٻي لُقمان ڪائڻ.

— هيءُانءُ سڙَنُ: ڏڪ ٿيڻ — ارمان ٿيڻ — غم ٿيڻ.

— هيءُانءُ ڪُهيلِجَنُ: صدمون پهچڻ — تڪليف محسوس ڪرڻ — ڪهاءُ اچڻ.

— هيءُانءُ ۾ چُهيڻُبِيءُ پَوَنُ: تڪليف محسوس ڪرڻ — درد رسڻ.

— هيءُانءُ ۾ ڪَنڈَ وِجهَنُ: آلڪو ٿي ٻهڻ — نڪر ٿيڻ — انديشو ٿيڻ.

— هيءُانءُ ~ هيءُانءَ: ذ. هيءُيون — دل — جگر — هَردو.

— هيءُانءَ تي مُڪَ ڏَرَنُ: ساڙ ڏيارڻ.

— هيءُانتوءُ ~ هيءُانتا: ذ. صفت. بهادر — پهلوان — طاقت ور.

— هيءُانٹُ ~ هيءُانٹِيَ: ذ. صفت. سورهيه — بهادر — دلير — سورمو — وڏي چاتيءَ وارو — وڏي هيانءَ وارو.

● هيءُانُ ~ هيءُانَ: ذ. انومان — سک — دليل.

● هيءُبَتَ ~ هيءُبَتُونُ: ث. (ع). خوف — دهشت — پيڙ — ڊپ — ڏر — خطرو — ڏهڪاءُ — رُعب — ڏاڪو — ڏاڪ.

— هيءُبَتناڪُ ~ هيءُبَتناڪَ: ذ. صفت — خوفناڪ — ڊپ وارو — دهشتناڪ — پيوائتو — ڏهڪاءُ وارو — پيانڪ.

— هيءُبَتُ هلُ: ڏهڪار — تمام گهٽو گوڙ — غوغاءُ — قيامت جو ڏينهن.

— هيءُبَتيءُ: ذ. صفت. هيبتناڪ — خوفناڪ.

● هيءُبَرَ ~ هيءُبَرُونُ: ث. هڙبڙ — تڪڙ ڦڪڙ — وٽ پڪڙ — جلدي — سيکهه — جلدائي — تعجيل.

Gul Hayat Institute

● هَيْبِرائِنْ: مصدر. ٽڪرڻ ـ جهٽ ڪرڻ ـ سيکهه ڪرڻ. (هَيْبِرائِيو ـ هَيْبِرائِيندو ـ هَيْبِرائيل).

ـ هَيْبِرائِيْ ۽ هَيْبِرائِيُونْ: ث. ٽڪڙ ـ جلدي ـ هيبر.

● هيْبِيڙو ۽ هيْبِيڙا: ذ. گوڙ ـ هل ـ فساد.

● هَيْبِيڙو ۽ هَيْبِيڙتا: ذ. گوڙ ـ هل ـ فساد. جهيڙو ـ جهڳڙو.

● هيْبُو ۽ هيْبا: ذ. گوڙ ـ جهيڙو ـ فساد.

ـ هيْبُو هُنڻ: گوڙ مچائڻ.

● هَئَتْ: ذ. آڪاسي نروار ـ تارن جو علم ـ علم النجوم.

ـ هَيْئَتْدانْ ۽ هَيْئَتْدانَ: ذ. صفت. آسمانن ۽ تارن جو علم ڄاڻندڙ ـ علم النجوم جو واقف.

● هيْتْ ۽ هيْتَ: ذ. صفت. واقف ـ ڄاڻو. (ذ). پريم ـ پيار ـ قرب. (ث).

ـ هِيتو ۽ هيْتا: ذ. صفت. سڃاڻو ـ ڄاڻو ـ واقفڪار.

● هيْتِرو ۽ هيْتِرا: ذ. ضمير. هن جيترو ـ هن جيترو مقدار.

ـ هيترو سارو ۽ هيترا سارا: ذ. حد ڪان وڌيڪ ـ گهڻو ـ مقرر وزن ڪان زياده.

● هَيْتِيْ ۽ هَيْتِيُونْ: ث. هڪ ماڻهو جي ويهڻ لاءِ ڪاٺ جو ٿهيل اوٿي پاڪڙو. پلان.

● هيْٺ: ظرف. تري پر ـ هيلان ـ زير ـ هيٺيون (پاڳو) ـ تحت ـ پست ـ هٺ تي. نيڊو ـ سفلو ـ ڪمينو ـ گهٽ ـ پوئتي.

ـ هيْنارْ ۽ هيْنارُونْ: ث. هيناڻ ـ هيناهين.

ـ هيْنانْ: ظرف. هيٺ ڪان ـ تري ڪان ـ تران.

ـ هيْنانْ پَوَڻْ: زير ٿيڻ.

ـ هيْنان پَڻِيْ ڏَڪَ هَئَتْ: نرسي ڏيکاري وير وڻڻ.

ـ هيْنانْ پِيَلْ: ذ. صفت. زير ٿيل ـ ڪمايل ـ ڪاڏل.

ـ هيْنانْهُونْ ۽ هيْنانْهانْ: ذ. صفت. هيناڻون ـ هيٺيون ـ هيٺ تي ـ هيٺ وارو.

ـ هيْنانْ ۽ هيْنائُونْ: ث. هيناهين ـ هيٺار ـ هيٺواري ـ هيٺائين.

ـ هيْناهِينْ ۽ هيْناهِيُونْ: ث. هيناڻين ـ هيناڻ ـ هيٺ وارو ميدان ـ آٿت ـ نشيب ـ لاهي ـ جهڪائي. لٿڻ ـ نياز ـ جهڪ.

● هيْناهِينْ وِنڻْ: لٿڻ ڪرڻ ـ نياز ڪرڻ.

ـ هيْنائُونْ ۽ هيْنائانْ: ذ. صفت. هيناهون ـ هيٺيون ـ هيٺ وارو ـ تري وارو. (ظرف). هيٺ پرو ـ هيٺ تي ـ هيناڻ.

ـ هيْنائُونْ سْتائُونْ: ذ. صفت. اڻ سنڌ ريل ـ ناهموار ـ هيٺ متي ٽيل.

ـ هيْنائِينْ ۽ هيْنائِيُونْ: ث. هيناهين ـ هيناڻ ـ هيٺ واري.

ـ هيْنائِينْ سْتائِينْ: ث. هيناڻ مٽاڻ. جهڪاڻ.

ـ هيٺ پَرو: ظرف. هيٺ تي ـ هيناڻون ـ هيناڻين وارو ـ ٻورو هيٺ. اڳيرو.

ـ هيْنْتانْهُونْ: ظرف. هيٺ پرو ـ هيناڻون ـ هيٺ تي.

ـ هيٺ تي: ظرف. هيٺ پرو ـ هيناهون ـ هيناڻون ـ هيٺيون ـ هيٺيان. هيٺين پاسي ڏانهن ـ ڏڙ تي ـ هدن جي هيٺين پاسي تي.

ـ هيٺ جو ڪَهڙو: سٽ يا گوڏ وغيره.

ـ هيٺ لَهَنْ: هيٺ اچڻ. پوئتي اچڻ.

ـ هيٺ سْتانْهِينْ گَڙبَڙ: ناهموار ـ اڻ سنڌ ريل.

ـ هيٺ سْتَ جي خبر نَہ هُئَنْ: اڪهور لنڊ ڦر هڻڻ ـ تمام غافل هڻڻ. لاهي ڇاڙهي جي خبر نہ هڻڻ.

ـ هيٺ سْتَ ڪَٽَنْ: ٻنهي طرفن جو خرچ ڪڍڻ ـ طرفين جو هار ڪڍڻ.

ـ هيٺ سْتَهي: ذ. صفت. اڻ سند ريل ـ ناهموار ـ هڪ جهڙي نہ ٽيل. هيناهين مٽاهين. گهٽ وڌ.

ـ هيٺ سْتَهي ٽِيَلْ: هري ڪيل ـ دورڪيل ـ ٽڙيل پکيڙيل.

ـ هيٺ سْتَهي ٽِيَنْ: گڏ جڻ. وڃائجي وڃڻ.

ـ هيٺ سْتَهي ٽِي وَڃَنْ: گڏ جي وڃڻ ـ وڃائجي وڃڻ.

ـ هيٺ سْتَهي جي خَبَر پَوَنْ: چڱي مٽي جي خبر پوڻ.

Sindh Hayat Institute

ـ هيٺ متي ڇوڙ: گاريون ڏيڻ. بڪوات ڪرڻ.
ـ هيٺ متي ڪرڻ: زبردار ڪرڻ. چيڪ ڪيڻ ـ تنبيهه ڪرڻ.
ـ هيٺ ميرو: هيٺو. سڀ جو سلامي.
ـ هيٺ ميرو ٿيڻ: تابعدار ٿيڻ.
ـ هيٺ مُهُونْ: صفت. مٺيون ڳالهه هيٺ ٿيل.
ـ هيٺو (ث): ظرف. هيٺ.
ـ هيٺ وَڙُو: گهٽ ـ نيچ. هيٺان ٻيل.
ـ هيٺُونْ: ظرف. هيٺان ـ هيٺانهون ـ هيٺائون ـ تري ڪان.
ـ هيٺوڙُو ۽ هيٺُوٽا: ذ. صفت. هيٺ وارو ـ هيٺ جو. ترو ـ هيٺاڻ.
ـ هيٺيِيُونْ ۽ هيٺيِيانْ: ذ. صفت. تري وارو ـ هيٺ وارو.
ـ هيٺيِيُونْ پُڙ هُڻڻ: ڪنواريتو يا ڏيڻات هڻڻ.
ـ هيٺيِيُونْ مَٽِيِيُونْ: دليل ـ نتيجه. سمجهاڻيون.
ـ هيٺيِيُونْ مَٽِيِيُونْ ڏِيڻْ: سچ ڪوڙ ملائي هت ڏيارڻ. سمجهائڻ ـ دليل ڏيارڻ.
ـ هيٺيِينْ پَر وَڻڻ: نياز ڪرڻ ـ نشڙت ڪرڻ. منت ڪرڻ ـ ستائڻ.
ـ هيٺيِينْ وَٽ وَڻڻْ: نياز نڙت ڪرڻ.
● هيٺِ ۽ هيٺُونْ: ث. ڦِٽ ـ لعنت ـ ملامت ـ حيف ـ ڦٽڪار ـ ڪنهن کي گهٽ ڪرڻ جو لفظ.
ـ هيٺِ ڦِيٽ: ڦٽڪار ـ لعنت ـ بي‌عزتي. ڪن مروڙ ـ ٽڪ لعنت.
● هيٺارَ (ڪ): ث. سيڙهه جي هيٺين ڪناري وارو رسو ـ رڄ جي هيٺين ڪِنار وارو رسو.
● هيجْ ۽ هيجَ: ذ. (سن. هَرديه). ذوق ـ دلچسپي ـ جارُ ـ شوق ـ محبت ـ پيار ـ قرب.
"هوتن سان هيجُ مانَ هڪ وار پَرُچُ."
چاهه ـ ڪاوِ. خوشي. آر ـ لاڙ. ماڻو ـ انگل.
ـ هيجا: هيجان ـ هيج سان ـ پيار سان ـ محبت ۽ قرب سان.
ـ هيجارِ ۽ هيجارُونْ (ل): ث. صفت. هيج رکندڙ ـ قرب ڏيندڙ ـ پائيندڙ.
ـ هيجاوَ ۽ هيجاوُونْ: ث. پيار رکندڙ.
ـ هيجانْ: خوشي سان ـ هيج سان ـ شوق سان.
ـ هيجُونْ: هيج سان ـ خوشيءَ سان. چاهه سان.
ـ هيجوٽار: ث. هيج رکندڙ ـ قرب ڏيندڙ (ڪر وغيره کي).
ـ هيچ هيرائڻ: دالو ڪرڻ.
● هيڊجانْ: ذ. (ف). سختي. تيزي ـ تندي ـ وڏو زور ـ زور. سرگرمي ـ جذبو.
● هيڊياڻيُ: اسم خاص. بلوچن جي هڪ ذات جو نالو.
● هيڊَنهُ: ظرف. هتي ـ هن طرف ـ هيڏهن ـ هيڏهون ـ هيڏهين.
ـ هيڏانهُنْ: ظرف. ڏسو هيڏنهُ ـ هتي.
ـ هيڏانهُنْ ۽ هُٽڻ هوڏانهن ۽ هُٽڻ: طرفدار ٿيڻ ـ پنهي پاسن ڏانهن وَهڻ ـ منافق ٿيڻ ـ ۽ چاپلوسي ڪرڻ.
ـ هيڏانهَنْ جو هوڏانهَنْ هُنَنْ: چڙوچڙ ٿيڻ ـ ٽڙي ٻڪڙي وڃڻ. انقلاب اچڻ ـ قير قار ٿيڻ.
ـ هيڏانهُونْ: ظرف. هيڏانهن ـ هيڏانهين. انهيءَ طرف ڪان ـ اِتهي ـ اِتيئينْ.
ـ هيڏانهُنْ هوڏانهُنْ: ظرف. هِتي هُتهي ـ اوري پري. چؤطرف.
ـ هيڏانهِيِنْ: ظرف. هيڏانهئن ـ هيڏانهون. انهي طرف ـ اتي ـ انهي طرف ڪان ـ اِتيئينْ.
ـ هيڏَتانهُونْ: ظرف. ٽورڙو هن طرف ـ ٽورو هن پاسي ـ ٽورو اورِي.
ـ هيڏَتهِي: ظرف. هيڏتانهون ـ ٽورڙو هن طرف ـ ٽورو هن پاسي ـ ٽورڙو اورتي.
ـ هيڏَپَرو ۽ هيڏَپَرا: ظرف. ٽورو ويجهو ـ ٽورو هن طرف.
ـ هيڏَهُنْ: ظرف. هيڏانهُن ـ هيڏهُن ـ هيڏهين ـ هتي ـ هن طرف.
ـ هيڏهُونْ: ظرف. هيڏانهن ـ هيڏهُن ـ هيڏهين ـ هتي ـ هن طرف.
ـ هيڏهِينْ: ظرف. هيڏانهن ـ هيڏهُن ـ هيڏهُونْ ـ هتي ـ هن طرف.
ـ هيڏِي: ظرف. هين طرف ـ هين پاسي ـ هتي ـ هتڙي.

Gul Hayat Institute

● هيڏڙو ۽ هيڏڙا؛ ذ. صفت. هيڏو نيڏو- ايڏو نيڏو- هن جيترو نيڏو.
- هيڏڙو سُڻهن ٽيي وڃڻ. منهن لهي وڃڻ- شرمنده ٿيڻ. سٽ چڏائي وڃڻ- تمام گهٽو ڏيڻ.
● هيڏو ۽ هيڏا؛ ذ. صفت. هِن جيترو- هِن جيڏو- هِن جي مقدار جو.
● هيڏو سارو ۽ هيڏا سارا؛ ذ. صفت. ايڏو وڏو- تمام گهٽو وڏو.
● هيڏِي ۽ هيڏِيون؛ ث. صفت. هيتري- هن جيڏي. ايڏي- وڏي- ايڏي ساري.
- هيڏِي ساري؛ ايڏي وڏي- ايڏي ساري.
- هيڏِي ڪَرَڻُ؛ ايڏي ساري جٽ يا جاڙ ڪرڻ. ايترو سارو ستائڻ.
● هَيڏَ ۽ هيڏون؛ ث. (سن. هلدر > هـ. هلدي = ف. زرد چوب). پسارکي وڪڙ جو هڪ قسم- هلدي- هَڏي.
- هَيڏاڻ؛ ث. هڏاڻ- پيلاڻ- زرداڻ.
- هَيڏاڻون ۽ هَيڏاڻان؛ ذ. صفت. هيڏ جهڙو- هيڏو- هيڏ جي رنگ وارو- ڦِڪي رنگ وارو- ڦِڪو.
- هَيڏو ۽ هَيڏا؛ ذ. صفت. هيڏي رنگ وارو- هيڏاڻون- ڦِڪي رنگ وارو- ڦِڪي رنگ جو.
- هَيڏَ ڪَڍو؛ ذ. صفت. هَيڏ ڪڍيندڙ.
- هَيڏَڙِي ۽ هَيڏَڙِيون؛ ث. پوٽيءَ جو هڪ قسم.
- هَيڏَ هَٽِڪَڻُ؛ هيسجي وڃڻ- دهڪي وڃڻ.
- هَيڏِي بَرِي؛ اري ڪري جو هڪ قسم.
● هَيرَ (ڪ)؛ ظرف. هِينڪَر- هِن وقت- هاڻ- هاڻي.
- هيروڪِي؛ ث. هينڪي- هن مهل واري.
● هيرَ ۽ هيرُون؛ ث. (ع). ٽڏي هوا- وٽندڙ هوا- ٽڏڙي هوا. سج اپرڻ کان اڳ واري هوا- مينهن کان پوءِ لڳندڙ هوا. ڏکڻ جي ٽڏي هوا- تر جي ٽڏي هوا. (صفت). سهڻي- حسين- خوبصورت- وٽندڙ.
● هيرَ ڳُهاڻُ؛ ٽڏي هوا لڳڻ.

● هيرآباد؛ اسم خاص. حيدرآباد سنڌ شهر ۾ هڪ محلي جو نالو.
● هيرا پوڙ؛ ذ. دوا طور ڪم ايندڙ ڪوئر جو هڪ قسم.
● هيرار؛ اسم خاص. ضلعي ٺٽهارکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هيراڪَسُ ۽ هيراڪَسون؛ ث. (سن. هيراڪاسين). دوا طور ڪم ايندڙ پسارکي وکر هڪ قسم- پورو پٽر. رلڪ جو هڪ قسم.
● هيراڪَٽِي؛ ذ. سِلڪ جي ڪپڙي جو هڪ قسم.
● هيرانُ؛ ذ. سامونڊي ٻندر جو هڪ قسم.
● هيرانُ پُورُ؛ اسم خاص. ضلعي اپر سنڌ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هيرُٽو ۽ هيرُڙا؛ ذ. صفت. سُٽو- ملوڪ- ناهوڪو.
● هيرڦير؛ ذ. ڦيرگير- مٽ سٽ- مٽا سٽا. گردش- دؤرو.
● هيرَڻُ؛ مصدر. هيرائڻ- سيکارڻ- ناهڻ- پڙُ ڪرڻ- هوشيار ڪرڻ- پالڻ. عادت وجهڻ. (هيرِ يو- هيرِيندو- هيرِيَل).
- هيرَ ۽ هيرُون؛ ث. عادت- رَهَ- ڪَٽ- عِلت. چشڪو. اڪيون دستور. استعمال.
- هيراڪُ ۽ هيراڪَ؛ ذ. صفت. هيرَڪ- هيراڪَڙُ- عادتي. هيريل- هالِيل- ڏاريل- هيرايل.
- هيراڪَڙُ ۽ هيراڪَڙَ؛ ذ. صفت. هيراڪ- عادتي.
- هيرائيتو ۽ هيرائيتا؛ ذ. صفت. هير وارو- هيريل- عادتي.
- هيرَ هَوَڻُ؛ عادت پوڻ.
- هير جي آڇَڻُ؛ سَنهڑي اچڻ- ڪي ارادي سان اچڻ.
- هير جي وَڃَڻُ؛ هري وڃي. خاص ان لاءِ وڃڻ.
- هيرَ ڏيڻُ؛ عادت ڏيڻ- ڪَٽ وجهڻ. (هارکي) سُٽي ڦِڪي جي عادت وجهڻ. ڏڪو ڪارائڻ- مڪئ ڪارائڻ.

Gul Hayat Institute

= هيرَ ڪَ ۽ هيرَ ڪَ: ذ. صفت. هريل مريل - رلٽو ملٽو.
= هيرَ ڪَرَڻُ: عادت ڪرڻ. مشق ڪرڻ - استعمال ڪرڻ.
= هيرَ ڪُ ۽ هيرَ ڪا: صفت. هيريل - عادتي.
= هيرُونُ پَيجَڻُ: عادتون بدلائڻ - روش بدلائڻ - دستور بدلڻ.
= هيرَ مَتَڻُ: عادت بدلائڻ.
= هيرُو: ذ. صفت. هير وارو - هيريل - هيرئون.
= هيرُ ٽُونُ: ذ. صفت. هيرُو - هير وارو - هريل - پالپل.
= هيرِ يُ ڪَرَڻُ (ڪ): هيرائڻ - ڏارڻ - پالڻ. هٿ هيرو ڪرڻ. وارِي وڃڻ.
● هيرَڻُ: (ٿ): ذ. هَرَڻُ.
● هيرَڻُ ۽ هيرَڙُ: ذ. وڻ جو هڪ قسم - ٻوٽي جو هڪ قسم - ارنڊي - ايرنڊ - ٻيدانجير - چنسار.
= هيرَڻُ جُو تيلُ: هيرڻين (هيرڻ جو ٻج) مان لڪندڙ تيل - ڪسٽر آئل.
= هيرَڻُ وَلِ: ٿ. ٻوٽي جو هڪ قسم - هيرڻ.
= هيرٽِيُ ۽ هيرَٽِيُونُ: ٿ. هيرڻ جو ٻج.
● هيرَڻَ جاگِيرُ: اسم خاص. ضلع حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هيرُو ۽ هيرا: ذ. ڪنوارين جو شاديءَ وقت لاڏ ڪوڏمان گهوٽين کي ڪچا ڳالهڙ ڏيڻ - ڦوتاڻو. گيت جو هڪ قسم - چرچي جو گيت - سوهيلو - ستڻيو. انبوهه. ڪاهه - حملو - لڳاتار ٿيندڙ ٻوٽ واري حالت.
= هيرا وِ جهڻُ: سوال جواب ڪرڻ - اجايو بحث ڪرڻ - ڪوڙا بهانا ڪرڻ (ڪنهن ڳالهه يا ڪم کان).
● هيرُوُ ۽ هيرا: ذ. (سن. هيرَ) قيمتي پٿر جو هڪ قسم - قيمتي رتن - جواهر جو هڪ قسم - الماس - ستيو. اڇي رنگ جي ڪبوتر جو هڪ قسم. ملکي اڳواڻ يا بهادر. فلم ۾ هارت ادا ڪندڙ. ڇڻيءَ جو هڪ قسم. ڪڪڙ جو هڪ قسم.
= هيرُوُ ڏَڪِيِي: ذ. دوائن ۾ ڪم اينڊڙ پٿر جو هڪ قسم.
= هيرِي جيِي ڪَٽِيِ ۽ هيرِي جُونُ ڪَٽِيونُ: ث. قيمتي پٿر جو ڏرو. هيري جي ڪٽيءَ جو ٿهيل هرمون. (صفت). سهڻين خاصيتن وارو انسان - چڱن اخلاقن وارو.
● هيرُوُ خانُ: اسم خاص. ضلعي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● هيڑُ ۽ هيڙَ: ذ. صفت. بيهودو - بڪواس ڪندڙ - ڪمينو.
● هيڑاهوُ: اسم خاص. ٽنر ۾ رهندڙ هڪ ذات جو نالو.
● هيڑوُ ۽ هيڑا: ذ. ڪميءَ جو هڪ قسم - هيڙهو - وهيو.
● هُيڑوُ ۽ هُيڑا: ذ. هُيو - هُئو - هوُ هُئڙو.
● هيڑَهه: ذ. ڏڪڻ جو ٽولو.
● هيڑِ هوُ ۽ هيڑِ هاُ: ذ. جهنگلي ڪميءَ جو هڪ قسم. آڻن جي بيماريءَ جو هڪ قسم. (صفت). جهيڙي ۾ لڙ ٻڪيڙو ڪندڙ. (ضمير). اهڙو - هيڙو - هن جهڙو - هڙو.
= هيڑُهوُ ڏانئِڊيُ: جهنگلي ڪميءَ جو هڪ قسم - لهيلهو.
= هيڑُهوُ لَٽونگِيُ: ذ. جهنگلي ڪميءَ جو هڪ قسم.
= هيڑُهوُ ڪَرَڻُ: اهو اهو ڪرڻ - ورائي وڃڻ - جُٽ ڪرڻ.
= هيڑِ هوُ هيڑِ هوُ ڪَرَڻُ: چيڙائڻ - تعدي ڪرڻ.
● هيڑِ هِيانُ هيڑَهه (ڪ): ظرف. الهي متلهي - متي ٽي متي. آمالڪ - اڇين ڪڇين.
= هيڑِ هِيانُ هيڑَهه ڪَرَڻُ: الهو ملهو ڪرڻ. آمالڪ ڪٽي دسڻ - اڇين ڪڇين ڪيرائڻ (ملهه ۾).
● هيڙِي: ذ. هيڻين ۾ - دل ۾.
= هيڙِي ۾ هُرَڻُ: ياد پوڻ.
● هيڻسباڻيُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● هَيئسِ ڪَيئسِ: ث. ڪڙ - آٻهرائي - چلداڻي.

Gul Hayat Institute

● هيڻسڻ: مصدر. دٻائڻ - سختي ڪرڻ - ڊيڄارڻ - مرعوب ڪرڻ. (هيسيو - هيسيندو - هيسيئل).

- هيڻس ۽ هيڻسڻ: ث. دڙڪو داب - سختي - چينپ - دٻاءُ. مارڪٽ. نہ سهڻ واري حالت - حسد - بُغض.
- هيڻسائڻ: ڊيڄارڻ - مرعوب ڪرڻ - خوفزده ڪرڻ.
- هيڻسيجڻ: مصدر. هٿڻ: گهٽ ٽيڻ - سهمجي وڃڻ - دٻاءُ هيٺ اچڻ.
- هيڻس رکڻ: دٻاءُ رکڻ - دٻائڻ.
- هيڻس ڪرڻ: دٻائڻ - هيسائڻ. تنگ ڪرڻ - تڪليف ڏيڻ.
- هيڻسي ٽيڻ: دشمني ڏيڪارڻ.

● هيسين: ظرف. هن وقت تائين - اڄا تائين - هيسين تائين. هاڻي.

- هيسين توڙي: ظرف. هيسين تائين - اڄا تائين.
- هيسين ٿوڻي: ظرف. هيسين تائين - هن وقت تائين.
- هيسين سوڏان: ظرف. هن وقت تائين - اڄا تائين.
- هيسين سوڏو: ظرف. هن وقت تائين - هيسين تائين.

● هٿضم: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم - ڪالرا - وَبا - دستن جي هڪ بيماريءَ جو نالو.

● هيڪ ۽ هيڪا: ذ. صفت. هڪ - هڪڙو - هڪ جڙو - هڪ عدد - جڙو.

- هيڪاڏڪا: هڪ اڏ. ڪو نہ ڪو.
- هيڪار: ظرف. هڪ پيرو - هڪ مرتبو - هيڪر - هيڪوار.
- هيڪان (ڪ): ظرف. هڪ پيرو - هڪ دفعو - هڪ وار - هيڪار.
- هيڪائي: هڪ دفعو - هڪ پيرو.
- هيڪاهٽ: هڪڙي آهي.
- هيڪائي ۽ هيڪائيون: ث. هيڪڙائي - هڪڙائي - اڪيلائي - چڙائي - وحدانيت.
- هيڪائي هيڪ ٽيڻ: هڪ پئي سان ملي هڪ ٽيڻ - ملي وڃڻ.
- هيڪ ٽيڻ: سرچي وڃڻ - ورچڻ.
- هيڪر: ظرف. هڪ دفعو - هڪ وار - هڪ واري - هيڪار - هڪ پيرو. گهمرو.
- هيڪڙ: صفت. هڪڙو.
- هيڪڙانڊ: صفت. اڪيلو - چڙو - هڪڙو.
- هيڪڙائي ۽ هيڪڙائيون: ث. وحدانيت - وحدت - اڪيلائي. هڏي - ايڪو - يڪمشتي.
- هيڪڙائي جو پلو هٿ و رجهڻ: خدا تعاليٰ جي وحدانيت ۾ ويساهه رکڻ.
- هيڪڙو: صفت. هڪ - هڪڙو - چڙو - اڪيلو.
- هيڪلاڻ ۽ هيڪلاڻون: ث. هيڪلائي - اڪيلائي - اڪيلاڻپ.
- هيڪلائي ۽ هيڪلائيون: ث. هيڪلاڻ - اڪيلائي - اڪيلاڻپ.
- هيڪلو ۽ هيڪلا: ذ. صفت. چڙو - اڪيلو - هيڪلو - هڪ جڙو - پنهنجي سر.
- هيڪلو سوڙو: ذ. صفت. اڪيلو - هيڪلو - بي يارو مددگار.
- هيڪليي: اڪيلي.
- هيڪليي ونڻ هيڻان آڻڻ: مايوس ٽيڻ - آهاڪو ٽيڻ - بخيل ٽيڻ.
- هيڪمتائي ۽ هيڪمتائيون: ث. واندڪائي - بي اونائي.
- هيڪمتو: صفت. هڪ چيتو - بي اونو - واندو - پنهنجي مرضيءَ وارو. فارغ.
- هيڪو ۽ هيڪا: ذ. هڪ واري - هڪ پيري. هڪڙو. هيڪڙائي.
- هيڪوٽو ۽ هيڪوٽا: ذ. هڪ - چڙو - هيڪوٽو.
- هيڪونبو ۽ هيڪونبا: هيڪوٽو - هيڪوٽو.
- هيڪون: ث. هڪ هٽ واري حالت. هيڪائي. هڪ پيرو ڏيڪاريندڙ انگ.

Gulshayat Institute

ـ هيڪوٽائيءُ: ث. چڙائي ـ هڪائي ـ هڪڙي هٿ واري حالت.
ـ هيڪوڻو: صفت. اڪيلو ـ هڪڙو ـ هيڪوتو ـ هيڪوندو.
ـ هيڪ هيڪاٻيءُ ڪرڻ: فيصلو ڪرڻ ـ هڪ پيري سان ڳالهه جو واسطو توڙڻ ـ هڪڙوئي پيرو ڪرڻ.
ـ هيڪ هيڪو: هرهڪ.
ـ هيڪاريءُ: ظرف. اڃا وڌيڪ ـ مورڳو وڌيڪ. يڪو ـ اڳوپوءِ ـ هينئر ئي.
● هيڪانڊ: ث. (سن. ايڪ). ڪڏ جاڻي ـ ميل ـ ميلاپ ـ هڪ ٻئي سان ملڻ واري حالت ـ موافقت ـ اعتدال. (سن. ايڪانت). هيڪڙائي ـ هڪڙي سان وفاداري.
ـ هيڪانڊو ۽ هيڪانڊا: ذ. صفت. ڪڏيل ـ هرموڙي ڪڏيل ـ يڪو ـ ڪٺوڪيل ـ سڀ ميلاپ ـ پيڙو ڪيل. ڪڏ ـ سٽيل.
ـ هيڪانڊو ٿيڻ: سڀ وچان ملڻ ـ سڪايل ڪي ملائڻ. وچوڙي بعد ڪڏجڻ.
ـ هيڪانڊو حيف: گهٽي ڇڏ ڦ ـ گهٽي ڦٽڪار.
ـ هيڪانڊو ڪرڻ: وچوڙي بعد ڪڏجڻ. گهٽو ڪرڻ. زياده ڪرڻ.
● هيڪ پٽرد: اسم خاص. هارڻ ڪان ڏکڻ طرف هڪ جبل جو نالو.
● هيڪڙ ٻيڪڙ: ذ. صفت. هلڪل ٿورا ـ ڪوڪو. ڪڏهن ڪڏهن. ڏيمي ڏيمي ـ ورلي ورلي.
● هيڪلَ ۽ هيڪلَ: ذ. (ع). يهودن جي پوڄا جي جاءِ ـ مندر ـ ٽڪاٽو. روپ ـ رُخ ـ ڏسا.
● هيڪلَ ڪوريءُ: اسم خاص. ڏر ۾ هڪ ڏهر جو نالو.
● هيڪولاٽيءُ ۽ هيڪولائيونُ: ث. لوهارڪو اوزار ـ سنداڻ. موچڪي ڪم جو هڪ اوزار.
● هيڪلُ (ت): صفت. (سن. ايڪ = هڪ). اڪيلو ـ اڪياڻي سير.
ـ هيڪلِ وَسُوُرو (ت): ذ. صفت. اڪيلو ـ هيڪلو ـ هيڪلو ـ چڙو ـ تنها. فقط.

ـ هيڪلِو ۽ هيڪلا: صفت. اڪيلو ـ چڙو ـ تنها.
● هيلَ ۽ هيلُونُ: ث. ورُ ـ گهمرو ـ ڦيرو ـ لينگ (ل): (ظرف). هينئر ـ هن وقت ۾ ـ هن گهڙيءَ ۾ ـ جلد ئي ـ يڪدم.
"هيڪلياڻي هيل، هوريندين ٻهون ڏي."
(شاهه)
هڪ ٻئي مٿان رکيل ٻه دلا (ث) ـ ٻيلهه ـ ٻيلهڙو. (ل).
● هيلُ: ظرف. هن سال ـ هن سال ۾ ـ هلندڙ سال ۾. هن موسم ۾.
● هيلوڪو ۽ هيلوڪا: ذ. هن سال وارو ـ هن موسم وارو ـ هاڻوڪو.
ـ هيلَهه (ت): ظرف. هيل.
● هيَلُ ۽ هيَلَ (ل): صفت. ٽڪل ـ ساڻو ـ ماندو ـ وساڻل. ڊنل ـ هيسيل.
ـ هيَلِ ٿيڻ: ڊڇڻ ـ هيسجڻ. ٽڪجڻ.
● هيلاڻو ۽ هيلاڻا (ث): ذ. هار ڪي سمهارڻ لاءِ لولي ـ لوري ـ اوراڻو.
● هيلايا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ٽنڊي ۾ هڪ ديهه ۽ هڪ ٽڪريءَ جو نالو.
● هيلِمنڊُ: اسم خاص. بلوچستان جي سيستان علاقي ۾ هڪ ڊنڊ ۽ ندي ۽ جو نالو.
● هيلو ۽ هيلا (ث): ذ. آواز. سڏ. لولي ـ هيلاڻو. (ث).
ـ هيلو ڪرَنُ: (ث): آواز ڪري سڏ ڪرڻ.
ـ هيلو ڪائڻُ: هار ڪي لولي ڏيڻ ـ لوري ڏيڻ.
● هيلو (ث): ذ. ڇٽي يا متيءَ سان پرهل تغاري.
● هيمَ: ذ. سون ـ ڪنڪ ـ طلاءِ ـ زر. (ضمير). مون ـ آڱ ـ مان ـ هنڌ. (ث).
ـ هيمڊانِ (ث): ث. سونن زيورن رکڻ جي ڪوٽري.
ـ هيمَ وَرنو: ذ. صفت. سوني رنگ وارو ـ سونهري ـ طلائي.
● هيمُ (ت): ذ. ماڪ (ل).
● هيمُمارُ (ث): ذ. صفت. ڪٺو ٽريل ـ تمام ٿڌو.
ـ هيمانِ: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

Gul Hayat Institute

● هيمائو ≈ هيمانا (ک ـ ک): ذ. صفت. (ع. مُهيِمّ + آئن > مُهيمّرَ آئن = هيمّر آئن. اسم فاعل. هيمّر آئو). چڑهائي ڪندڙ ـ حملو ڪندڙ. اڳرائي ڪندڙ.

"جيڙي جنگي خان تي ڪو هوند نه هيمائو."

● هيمائي ≈ هيمائيون (ل): ث. هيمائي. نورو.

● هيمن واري (ت): ث. ڪجيءَ جو هڪ قسم.

● هيمن (ڪ): مصدر. هيرڻ ـ هري مري وڃڻ. (هيميو ـ هيمينڊو ـ هيمينل).

● هين: صفت: (سن. هنَت). مُئل! مُئل!

● هين: ظرف. ساڳيوٽو ـ ساڳيو ـ اهوئي سچوپچو ـ سودهود ـ عين بين ساڳيو. (سن. هي). گهوڙي جي هڪار جو آواز.

ـ هين هين: گهوڙي جي هڪار جو آواز.

● هينُ: صفت. (سن). گهٽ ـ ڪم ـ ٿورو ـ هيڻو.

● هينڊ ≈ هينڊون (ث). ث. ڪنهن وڻ ۾ رسي ٻڌي ٺاهيل لوڏ ـ جهولو ـ پينگهه.

● هينڈو ≈ هينڈا: ذ. پينگهه جي آڇل ـ لوڏو.

● هينديوڻي ≈ هينديوڻيون (ت): ث. هار ڪٽڻ يا دلي ڪٽڻ وقت متي تي رکيل اڳڙين يا نوڙين جو ويڙهو ـ سيڙهوڙي ـ سينهي.

ـ هينس ڪس (ت): ث. گوڙ ـ گڙدي ـ رهس ـ ٻيهر ـ ڪلهي ڪس. سوڙهه ـ تنگي. گهٽ.

● هينسڻ (ت): ذ. گهوڙي جي هڪار.

● هينگڑا (ت): اسم خاص. مينگهواڻن جي هڪ ذات جو نالو.

● هينگڻ: مصدر. (ع. هيقَ. نهيقَ). گڏهه جو آواز ڪڍڻ ـ هينگ ڏيڻ. دانهون ڪرڻ ـ رڙيون ڪرڻ. ٻڪوات ڪرڻ. گوڙ ڪرڻ. (هينگيو ـ هينگندو ـ هينگيل).

ـ هينگ ≈ هينگون: ث. گڏهه جو آواز ـ گڏهه جي رڙ. خراب ڪالهاءُ. ڏيڪ. ٻڪوات.

ـ هينگڻ ونئي: ث. گڏهه.

ـ هينگڻ ونئي هرڻائين: گڏهه جهڙي عورت سان شادي ڪرائڻ.

ـ هينگڻ ڏيڻ: بدالفاظ ڪالهائڻ. ڏيڪ ڏيڻ.

ـ هينگون ڪرڻ: گڏهه جو آواز ڪرڻ. دانهون ڪرڻ ـ رڙيون ڪرڻ.

● هينگاري ≈ هينگاريون: ث. دل ـ سن. محبت. چيڪ ـ لاڙو ـ ڪاڍو. تسلي ـ ڏيڍ ـ دلداري ـ آٿت.

● هينئر: ظرف. هن وقت ـ هن ويل ـ هاڻي ـ هن گهڙيءِ ـ هيرَ.

ـ هينئرڪو: صفت. هن وقت وارو ـ هن وقت جو ـ هير جو.

● هينئو ≈ هينئا: ذ. (سن. هرديه = دل). دل ـ من ـ هيرو.

ـ هينئا هور: ث. ڪٻٽي ـ هڙڪڙ ـ وساس ـ اٽ ٽڻ ـ ويچار.

ـ هينئا هور ≈ هينئا هورَ: ذ. صفت. ڪٻٽي ڪندڙ ـ ڪٻٽي خورَ ـ ويچار ڪندڙ ـ هڙڪريو.

ـ هينئڙو ≈ هينئڙا: اسم تصغير. "هينئو." جو اسم تصغير ـ هينئاءُ ـ دل ـ من.

ـ هينئو هيٺو ڪرڻ (ت): خاطري ڪرڻ ـ پڪ ڪرڻ ـ تسلي ڪرڻ.

ـ هينئين تي چَهَرُ جمَڻ: (ت): ويسر جي عادت پوڻ ـ ويسارو ٿيڻ.

ـ هينئين تي ڪچا جمَڻ: ويسر جي عادت پوڻ ـ ويسارو ٿيڻ.

ـ هينئين تي مُڪ ڏرَڻ: زور سان ڪم وٺڻ. هيسائڻ ـ دٻائڻ. دشمن کي جلائڻ لاءِ ڪو نمايان ڪم ڪرڻ.

ـ هينئين ۾ ايهَ آڇڻ (ت): فرحت اچڻ ـ آرام اچڻ.

ـ هينڊ: صفت. (سن. هينڊ = گهٽ) اٽ ٻورو ـ گهٽ ـ اوڻو ـ ڪسو. گنڀل. هڇيل ـ ٽنڪل. چنل ـ ٽنل. واندو.

● هينڊا (ت): ظرف. هاڻي ـ هينئر ـ هن وقت.

● هينڊو ≈ هينڊا: ذ. صفت. (سن. هينڊ = گهٽ) ڪمزور ـ ليبل ـ نيست ـ ڏهرو ـ ايرو ـ

Gul Hayat Institute

ڪ٘ طاقت – اي طاقت – اسي زور – ضعيف . (ث . هيڻي ۽ هيڻيون).
– هيڻائي ۽ هيڻائيون : ث . ڪمزوري – ضعف – اپرائي – نهرائي – لستائي – ڪ٘ طاقتي – اي طاقتي – نهلائي .
– هيڻو ٿي وڃڻ : ضعيف ٿي وڃڻ – ڏهرو ٿي وڃڻ . پوين پساهن ۾ هجڻ – سڪرات ۾ هجڻ .
– هيڻو حال ڪرڻ (ت) : ڏک ظاهر ڪرڻ . منٽ ڪرڻ .
– هيڻو هڏ : ذ . صفت . غريب – اسي اهڃ – پازي – نڌر – نماڻو – بي وسيلو .
– هيڻي ديوري (ت) : ث . صفت . غريب ماڻهو – اپرو ماڻهو .
– هيڻي وهي (ل) : ث . اپري حالت – ضعيف حالت – پيري . زبون حالت – بدحالي .
– هيڻي ۽ هيڻيون (ل) : ث . ڪنواري چوڪري .

"حق ستوا ٿيون هيڻيون حاصل،
ڪونہ سڃهي ڪو قرباني ڪامل"
(چار خان).

● هتيو ۽ هتيا : ذ . صفت . ڏڪاريل – بدبخت . ڪميڻو .
● هتيور ۽ هتيورو : ذ . عمدو گهوڙو . جنگي گهوڙو – هاڻي .
● هتيولي : ذ . (ع . هول) شيءِ . ڀالهه . ڏيک – نظارو .
● هتيون ۽ هتيان : ذ . (سن . هرڊيه = دل) هيئون – دل . (ل).
– هتيون ڪڙهڻ : دل ڏڙڪڻ . ٻاهه پڙڪڻ . پريشان ٿيڻ . ڏاڍو ڏک ۽ ارمان ٿيڻ .
– هتيون هٽڻ : دل هٽڻ . ڪٽني ڪرڻ .
– هتيهن ۾ ڪل ٿيڻ : دل سان لڳڻ – هٿين سان هنڊجڻ . چڱيءَ طرح محسوس ڪرڻ . پتليءَ پت پروڙڻ .
● هتيهات : حرف ندا . (ع). افسوس! – هاءِ هاءِ – واءِ واءِ – هتي هتي! – واءِ ويلا! .

"هلي ويئي خوب ۾، ڪري هتيهات"
(فاضل شاهه).

"راتيان ڏينهان روح ڪي، هوت بنا هتيهات".

● هتي هتي (ت) : آڻن ڪي هڪڙ جو (جتن جو) آواز .
● هتي هتي : آڻن ڪي هڪڙ جو آواز .
● هتي هتي : حرف ندا . (ف . هاءِ هاءِ، واءِ واءِ جو مخفف) افسوس! – هاءِ هاءِ! .
– هتي هتي ڪرڻ : هاءِ هاءِ ڪرڻ – ماتر ڪرڻ – افسوس ڪرڻ – روئڻ – پيٽڻ .
● هتي هتي نه ڪتي ڪتي : جملو . نه جهيڙو نه جهڳڙو – نه دنگو نه فساد .
● هٿيتي ۽ هٿيتيون (ت) : ث . آڻ جي سنجن مان هڪ سٽ جو نالو – (ڪيپ يا ٽهپي جو ٿهيل بار ڪٽڻ لاءِ) پلٽ – پلاٽ .
● هيئو (ت) : ذ . لالچ – لوب . خيال . حرص .
● هيئي (ت) : ضمير . اهو – اهوئي .
● هيبار : ظرف . هن سال – هن ورهيه . هن موسم ۾ – هن مند ۾ . هاڻي – هينئر .

Gul Hayat Institute

ء ۽ ي

ء: ذ. الف همزو. سنڌي ٻوليءَ جو "۵۱" ايڪونجاهون اکر.

۽: حرف جملو. (سن. اِيوَمْ، آنْيَتَ. پرا. اٽو) ٻيو - وڌيڪ.

ي: ث. (ع. ف. سن.) عربيءَ جو اٺاويهون ۽ پنجٽيهون ۽ ابجد موجب عدد ڏهه. ٻار جي ٻڌڻ کان پوءِ ٽئن هٿ ٻاڦي ڇيل ڪير.

● يا: حرف جملو. (سن. يـ) پٺ مان ڪوبه هڪ. مثلاً: "هي يا هُو، مُحَمَّد يا احمد"- لـ تـ. (ع. يا حرف ندا) سڏ ڪرڻ جو حرف- اي، او- آي- اڙي. مثلاً: يا اللّٰه، يا رَبّ.

= يانَصِيبُ: حرف ندا. جيڏن قسمت هٿ هوندو تيڏن ٽيندو - جڏهن قسمت بدلجي.

● يابِنْدَهْ: اسم فاعل. (ف. يافتن = لهڻ - وٺڻ) ڪولينڊڙ- ونندڙ- هٽ ڪندڙ- جهلينڊڙ- جاچينڊڙ.

● يابِسْ: ذ. صفت. (ع. يَبِس = هو خشڪ ٿيو) سُڪل - خشڪ.

● يابُو ۽ ياهُو: ذ. بَدُو - تَتُون - بنا پنڊ وارو گهوڙو.

● يابُولْ (ت): ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم - سرسام.

● يابَڙ ۽ يابَڙُونْ: ث. صفت. ياهوڪڙ عورت - رنڊي - ڪسبياڻي - چڪلائٽ - چنال - ٻڙوي - لُڇي - بدمعاش (عورت).

= يابَڙ خانُو ۽ يابَڙ خانا: ذ. يَبَڙخانو - يَبَڙخالو - چڪلو - بُرائيءَ جو اڈو - ٻڙي ڪم جو اڈو.

● ياترا ۽ ياتِرائُونْ: ث. (سن). زيارت - درشن - تيرٿ.

= ياتِرا ڪَرَڻْ: زيارت ڪرڻ - تيرٿ ڪرڻ- تيرٿ واسي ٿيڻ - مندر ۾ وڃڻ - درشن ڪرڻ.

● ياجُوجْ: اسم خاص. (ع. ياجُوجْ) يافث بن نوح جو پٽ - ماجوج جو ڀاءُ. فسادي- فساد انگيز- اوباش - بدمعاش.

= ياجُوجْ ماجُوجْ: يافث بن نوح جي بن ٻنن جا نالا. بدمعاشن جو جوڙو - فسادي - اوباش.

● يادِ ۽ يادُونْ: ث. (ف). يادگيري - حافظو - وري خيال تي اچڻ واري حالت - يادداشت - چيتو - ويسر جو ضد - ازبسر - حفظ - ڪنڌ. سڌ - سرت. دل - هردو - خاطر - قلب.

= يادِ آوُرِيْ ۽ يادِ آوُرِيُونْ: ث. (ف. يـاد آوردن = يـاد آڻـڻ). يـاد ڏيارڻ جي حالت - پيغام - سنيهو - خبر. مزاج پرسي - خيريت طلبي - خبرگيري. دل تي ڪنهن ڳالهه جي ياد اچڻ جي حالت - حافظي تي تري اچڻ واري حالت - ياد ڪرڻ جي حالت.

= يادِ آچَنْ: يادِ هوڻ - دل تي اچڻ - يادگيري ٿيڻ- خيال اچڻ - خيال پيدا ٿيڻ - ذهن ۾ اچڻ - يادداشت اچڻ - چيتي ۾ اچڻ - ڏيان ۾ اچڻ. محبت يا محبوب جي يادگيري اچڻ. حقيقت کلڻ - خبر پوڻ. جوش ۾ اچڻ.

= يادِ اشْتَ ۽ يادِ اشْتُونْ: ث. يادگيريءَ جو ڪاغذ - چينو- لسٽ - تفصيل - ذڪر- تذڪرو- فهرست. اهو ڪتاب جنهن ۾ يـاد رهڻ لاءِ ڪجهه لکجي.

= يادِ هُونْ: يادِ اچڻ - يادِ هُجڻ - خيال ۾ اچڻ - دل تي هُرڻ - عقل ۾ اچڻ - حافظي تي تري اچڻ - دل تي آکرڻ.

= يادِ داشْتَ ۽ يادِ داشْتُونْ: ث. يـاد رکڻ جو نشان - يـاد - حافظو - ٻيو ڪيرو ڏيان تي اچڻ

Gul Hayat Institute

جي حالت - چيتو - يادگيري لاءِ لکيل روزنامچو - نوٽبڪ. تاکيدي خط.

= يادِ ڏيارڻ: چتائڻ - خبردار ڪرڻ. هوشيار ڪرڻ - آگاهه ڪرڻ - تاکيد ڪرڻ - اطلاع ڏيڻ.

= يادِ رکڻ: خيال رکڻ - فراموش نه ڪرڻ - پلجي نه وڃڻ - حافظي ۾ رکڻ - چيتي ۾ آڻڻ - سمجهه ۾ وياڻڻ - دل تان نه لاهڻ - وسري نه وڃڻ.

= يادِ رهڻ: ڌيان رهڻ - خيال رکڻ - دل تان نه ڇڏڻ - فراموش نه ٿيڻ - دل تي رکڻ - ذهن ۾ رهڻ - حافظي ۾ رکڻ - سمجهه ۾ رکڻ - خيال ۾ رکڻ.

= يادِ ڪرڻ: ذري ذري ڳالهه وٺڻ - وري وري چوڻ - حفظ ڪرڻ - ازبر ڪرڻ - سارڻ - سنياڻڻ - اکيڙڻ - دل تي آڻڻ. چوڻ - رٽڻ.

= يادگار ۽ يادگارُ: ذ. بنايل نشان - نشاني مثلاً، مينارو، مڪان، مقبرو، ڪوهه، عمارت، فرزند وغيره - علامت - آثار - سماد - سمائد.

= يادِ گاريُ ۽ يادِ گارِيُون: يادگيري - اکيڙ - اڪنبو.

= يادِ گيِيرو ۽ يادِ گيِيرا: ذ. خيال - ڌيان - ذهن - چيتو.

= يادِ گيِيرِيُ ۽ يادِ گيِيرِيُون: سار - سنڀال - سنياڻ - ياد ڪرڻ جي حالت - خيال - ڌيان - وري وري دل تي ڳالهه ياد اچڻ جي حالت - ذهن ۾ رکڻ جي حالت.

● يارُ ۽ يار: (ف. سن. يار. جار). دوست - مددگار - سنگتي - رفيق - همراه - ساٿي - مدد ڪندڙ - آشنا - حمايتي - دستگير - همدم. محب - دلبر - معشوق - دلدار - سڄڻ - پيارو. عورت جو دوست، جنهن سان مجامعت ڪري - شادي ڪيل زال جو پنهنجي مڙس کان سواءِ ٻيو مهربان مڙس، جنهن سان هوءَ لڳل هجي. (ث). ساهيلي - ساهيڙي - سنگتياڻي.

= يارانِ ڪُهڻ: جهونا دوست - پراڻا يار - ڪُهنا دوست - گهرا دوست - گهاڻا دوست - راز وارا سنگتي.

= يارانُو ۽ يارانا: ذ. دوستي - سنگت - ياري - گانڌاپو - لاڳاپو - پيار - اخلاص - محبت - ربط - ضبط - آشنائي - اُلفت. (صفت). دوستانو - محبانو - مشفقانو. (ظرف). دوستيءَ جي طريقي - دوستيءَ جي نموني - مشفقانه ريت.

= يارانيُ ۽ يارانيُون: ث. دوستي - سنگت - ياري - اُلفت - محبت.

= يارائُو ۽ يارائا: ذ. ڏسو يارانُو.

= يارائيُ ۽ يارائيُون: ث. ڏسو يارانيُ.

= يارائيُ ٻائيُ: دوستي ڳنڍيڻ - دوستيءَ جي وات رکڻ - تعلق ڳنڍڻ - واسطو رکڻ - محبت ڪرڻ - الفت رکڻ.

= يارائيُ ڦٽائيُ: دوستي ٽوڙڻ - قطع تعلقات ڪرڻ - ناسازي ڪرڻ - محبت وڃائڻ.

= يارُ جانيُ: ذ. صفت. نهايت پياروُ دوست - دلي دوست - محبوب - دلبر - دل وارو.

= يارُ غارُ: ذ. صفت. سچو دوست - سچائتو ساٿي - سچار - سنڪٽ - همدرد ساٿي - غمگسار رفيق.

= يارُ ڪَرڻ: دوست بنائڻ - يار ٿاهڻ - آشنائي ڪرڻ. اک لڳائڻ - (ڪنهن سان) ڇٽڻ.

= يارَنُ ڪان يارِيُ پِنڌُ: دوستن کي پنهنجي دوستيءَ جو يقين ڏيارڻ - دوستن کي پاڻ تي مهربان ڪرڻ لاءِ التجا ڪرڻ - دوستن کان مدد گهرڻ - حبيبن جي حمايت حاصل ڪرڻ. سچيءَ دل سان محبت جو سوال ڪرڻ.

= يارَوُن پيارَوُن (ل): ظرف. هر حالت ۾ - هروپرو - بالضرور - لازمي - اشد.

= يارِيُ ۽ يارِيُون: ث. دوستي - سنگت - ياراني - ياراڻي - آشناني - اُنس - الفت - سڪ - اکيڙ - اڪنبو - پياس - پيار. ميلاپ - اتحاد - تعلق - گانڌاپو - سنهڙ. مددگاري - معاونت - مدد - سهائتا - همراهي - دستگيري - تائيد - حمايت - تقويت.

= يارِيءَ ۾ گهارِيُ پوڻ: دوستيءَ ۾ خلل پوڻ - دوستيءَ ۾ رخنو يا نفاق يا پٽنگ پوڻ - دشمني پيدا ٿيڻ.

Gul Hayat Institute

● يارُوءُ پِتافِيءُ: اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● يارُوءُ ڊيرو: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● يارُو ڏاهِرِيءُ: اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● يارُوءُ لاکِيئُ: اسم خاص. تعلقي ڏوکريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
● يارُوءُ هنگورو: اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

يارَهُنْ: صفت. (سن. ايڪادشن. اڪادشن. پرا. ايڪادهن). گڻڻ جو انگ - ۱۱ - هڪ + ڏهه - ڪارَهن - گيارس. هڪ ايڪي ۽ هڪ ڏهاڪي وارو انگ.
● يارُهُو: ذ. صفت. يارهن ڏينهن يا يارهن مهينن جو.
- يارُهُونُ: ذ. صفت. عدد شماري. ڏهن ڪان پوءِ ايندڙ نمبر وارو - يارهن نمبر وارو.
- يارهُوئُ: ث. يارهن پيرا - يارهن ڪهڙا ورتل ڪاهه شيءِ.
- يارهُوئُو ۽ يارهُوئا: ذ. صفت. يارهن ڪهڙا - يارهن دفعا.
● يارهِيئُن ۽ يارهِيئُونُ: ث. هجري سن جو چوٿون مهينو - ربيع الاخر - پير عبدالقادر جيلانيءَ جي شان ۾ چنڊ جي يارهين تاريخ ڪيل جشن.
● يازُدَهُ: صفت. (ف). يارهن - هڪ ايڪي ۽ هڪ ڏهاڪي وارو نمبر - ۱۱.
● ياسُ: ذ. نااميدي - نراسائي - حرمان - مايوسي - ڪٿي - فڪر - ارمان. ڊپ - ڊڄ.
"هن سنيهي سٺئ سان ٿي ٿي دفع ياس." (جملو).
● ياسمِينُ: ذ. (ف). خوشبوءِ دار گل جو هڪ قسم (گل جو رنگ سفيد ۽ پيلهي رنگ ڏانهن مائل هوندو آهي). جاءِ جو گل - چنبيلي.
● ياسُوسِيءُ ۽ ياسُوسِيئُونُ: ث. جاسوسي - ڳجهه معلوم ڪرڻ جو ڪم - راز ڳولڻ جو ڪم.
● ياسِينُ: ث. (ع). قرآن مجيد جي هڪ سورت جو نالو.

● يافتُ: ث. (ف. يافتَنَ = حاصل ڪرڻ). آمدني - ڪمائي. لاڀ - رسائي - رشوت.
● يافتَبانُ يافتَبانُ: مسلن موراڻن کي ختمي جي دعوت ۾ پڙهڻ وقت عام ماڻهن جي طعني طور ٽوڪ جا لفظ.
- يافتَبان پَڙهڻُ: بنا تڪليف نفعي ٽيڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ. دغا ڪرڻ لاءِ گهات گهڙڻ - فريب بازي ڪرڻ - دولاب يا ڏنگي ڪرڻ. ڊونگ ڪرڻ - ميڪر ڪرڻ.
● ياقُوتُ ۽ ياقُوتَ: ذ. (ع). جواهر جو هڪ قسم - قيمتي پٿر جو هڪ قسم - چمڪندڙ گاڙهي رنگ جو هڪ جواهر - لعل (نٽن ۾ هوندڙ) - ياقوت - موتي - ماڻڪ.
- ياقُوتُ اَحمَرُ: ذ. گاڙهي رنگ جو جواهر - قيمتي لعل پٿر.
- ياقُوتِيءُ ۽ ياقُوتِيئُونُ: ث. صفت. ياقوت واري - ياقوت جي - ياقوت مان ٺهيل. (اسم). معجون جو هڪ قسم - ياقوت مان ٺهيل معجون. طاقت ڏيندڙ دوا - مفرح معجون.
● ياقُودُ ۽ ياقُودَ: ذ. قيمتي پٿر جو هڪ قسم - جواهر - لعل - موتي - ماڻڪ.
● ياقِيلائِيءُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● ياڪِيءُ ۽ ياڪِيءُ: ذ. صفت. باغي - ڦريل - فسادي - بغاوتي - ڦڏائي. نافرمان - بي چيو - متواس. جدا رهندڙ - اڪيلو - هڪڙو - اڪيلي سر. بيزار. منتظر. لاآهالي - بي پرواهه. سچو - وفادار - پيارو.
"يارَ ياڪِيءُ ٿيءَ اوطاقي." (شعر).
- ياڪِيءُ بَنِيجَنُ (ت): بيزار ٽيڻ - ڪک ٽيڻ. آزادي گهرڻ - انتظار نه ڪرڻ.
- ياڪِيءُ ٽِيئُ: سڪي سر ٽيڻ - پنهنجي متي ڪٽي ٽيئ - آزاد - اڪيلوئي ڪم ڪرڻ - ڪنهن جي ڪاڻ نه ڪيڻ - ڪنهن جي زير رهي ڪم نه ڪرڻ.
● ياڪِيئُنارو ۽ ياڪِيئُنارا: ذ. ٽيڙ ڪاڻي، جنهن تي ڪاساڻي گوشت ٽنگين.

Gul Hayat Institute

● ياڪڙ ۽ ياڪڙ: ذ. صفت. ڪواڙي - ڪهڙو ڳالهائيندڙ - وات هلندڙ. جهيڙو ڪندڙ - جهيڙائي - جهيڙاڪ. چالاڪ - چپلاڪ - انگلي - ديونگي - مڪر باز - ٻئي کي گمراهه ڪندڙ.

- ياڪڙ ياڪڙ ڪرڻ: ڪوات ڪرڻ - گوڙ مچائڻ - شور پيدا ڪرڻ - واکڙ واکڙ ڪرڻ. تيز هلڻ - تڪو پنڌ ڪرڻ. چالاڪي ڪرڻ - ديونگ بازي ڪرڻ.

● يال: ذ. (ف). هڪ گهوڙي جو نالو. گردن. گهوڙي جي ڪچيءَ جا وار - ٻڪون.

● يان ۽ يانَ: ذ. نقصان - زيان - چيهو - ڪوت - ٽوٽ - خسارو - چٽي.

● يانڪٽ (ل): اسم مصدر. وڏي آواز سان ڳالهائڻ.

- يانڪٽِ (ل): گهوڙي جي هڪار.

- يانڪڻ ۽ يانڪڻ: ث. وڏي آواز سان هڪار. "گهوڙي جي يانڪڻ ٻڌي ٻوي" (جملو).

● يانهن ۽ يانهنَ (ڪ): ذ. وهانءَ - شادي - ڪاڄ.

● ياور ۽ ياورَ: ذ. صفت. (ف). دوست. يار - مددگار - مٿاون - نائب - يارغار - ساٿي - دستگير - حمايتي - حامي. لهندڙ - لينڊڙ - ڳولينڊڙ - جاچيندڙ.

- ياورِي ۽ ياورِيون: ث. دوستي. فتحيابي - ڪاميابي - ملڻ واري حالت - فتح - سوب. مدد - معاونت - دستگيري - حمايت - سهائتا - سهارو - آسرو - پرجهلو - ڪمڪ - امداد - تائيد. نباهڻ جي حالت - توڙ رسائڻ جي حالت - زندگيءَ تائين لاڪاءُ رکڻ جي حالت - حياتيءَ تائين سڃائي ڏيکارڻ جي حالت.

● ياوهَ: ذ. صفت. (ف). بيهودو - اجايو - سفلو - ڪرڙو - هلڪو - بد - خراب - بي ڪمون - ڪار - تيڄ - خسيس. سورڪ - ڪاهلو - بيوقوف. لئسر - تيسر. سڪو - خالي.

- ياوهَ گو: ذ. صفت. بدڪلامي ڪندڙ - بدشد ڳالهائيندڙ - گارگند ڪندڙ - اجائي گفتگو ڪندڙ - ڪواڙي. بي ڊيگو هلندڙ.

- ياوهَ گوئي: بڪ - ايڊنگي گفتگو - بدشد ڳالهاڻ.

● ياهيڙ: اسم مصدر. بدفعلي ڪرائڻ - ايرو ڪر ڪرائڻ - چٻوت مارائڻ - چوڌاهڻ.

- ياهڙ ۽ ياهڙ: ذ. جماع - لڇڻ - پوڪ - همبستري - (جماع لاءِ) گڏجڻ جي حالت - سوار ٿيڻ جي حالت. بدانتظامي - وگاڙ - فساد - اي ڊنگائي - بيهودائي - خرابي - قدو. گندگي - ڪنائي - غليظائي.

- ياهُو ۽ ياهُو: ذ. صفت. يهندڙ - سنجوڪ ڪندڙ. فسادي - وگوڙي - قدائي. غليظ - ڪنو - گندو.

- ياهُو ڪهتوَ: ذ. صفت. ياهُو - گهٽو يهندڙ - سنجوگي. بيهودو - ايڊنگو. خراب - ڪنو - ڪلهڻو.

● يتِ ۽ يتِ: ذ. بدفعلي - جماع - ياهڙ - لڇ - سنجوڪ - ميلاپ - همبستري.

- يتِ خانو ۽ يتِ خانو: ذ. ياڙخانو - چڪلو - (هري ڪر جي) منڊي - فاحش ڪر لاءِ جاءِ.

- يتِيوانو ۽ يتِيوانو: ذ. يب خانو - ياڙخالو - چڪلو - هري ڪر جي جاءِ.

● يتِيڻ: اسم مصدر. ييجڻ - ياهڻ واري حالت ۽ هئڻ. (ييو يا يڏو - ييندو - ييل يا يڏل).

● يتِ ۽ يتڻ: ث. صلاح سولي - مشورو.

- يتڻ: ذ. ڪوشش - سعيو - آدر - آياڻ - علاج - سنڀال - حفاظت.

● يتوورو: ذ. اسم خاص. (ف. صيقلگر). (ن - ب).

● يتِيمَ ۽ يتِيمَ: ذ. صفت. (ع). اهو ٻار جنهن جا ماءُ ٻيءُ نه هجن - مائٽن يا سڀالينڊڙ کان سواءِ ٻار - لاوارث - چورو.

- يتِيماڻو ۽ يتِيماڻا: ذ. صفت. يتيم جو - يتيم وارو - يتيمڪو. چوراٽو - جنهن جو ڪو وارث نه هجي. مفت جو - اي خرچو.

- يتِيمخانو ۽ يتِيمخانا: ذ. يتيمن جو گهر - يتيمن جو پرورش گاهه - لاوارثن جو ٺڪاڻو.

- يتِيمڪو ۽ يتِيمڪا: ذ. صفت. يتيماڻو - يتيم جو - لاوارث جو - چوراٽو.

Gul Hayat Institute

ـ يَتِيمِيءُ: ث. يتيم هجڻ واري حالت ـ چو رڙائي.
● يَتَا: حرف جر. (سن). جهڙو ـ برابر ـ موافق ـ پٽاندر.
ـ يَتَارَتِ: ظرف. پورو پورو ـ بلكل اهو.
ـ يَتَا شَكْتِ: ظرف. (ڪنهن جي) طاقت پٽاندر ـ حالتن مطابق ـ حالتن موجب.
ـ يَتَا شَكْتِيءُ: ظرف. طاقت آهر ـ حالتن مطابق ـ وس آهر.
● يَتُ ع يَتَ: ذ. ڪوڙ ـ داڙ ـ پٽاڪ ـ زٽ.
ـ يَتَائِيءُ ع يَتَائِيءُ: ذ. صفت. ڪوڙو ـ پٽاڪي ـ زٽائي ـ داڙي ـ لغڙباز ـ آٽائي گير.
ـ يَتُ شَتُ: ڏسو شتو ـ داڙ لباڙ ـ ڪشو پٽي.
ـ يَتِلِيءُ: ذ. صفت. ڪوڙو ـ پٽاڪي ـ زٽائي ـ داڙي ـ لغڙباز.
● يَتُوءُ ع يَتَا: ذ. صفت. ٽلهو ـ مضبوط ـ متارو ـ ڏونسو ـ گنڊلو ـ ڳٽڪو ـ پترٽو ـ گهنڪو.
● يَثْرِبُ: ذ. عربستان جو هڪ مشهور شهر ـ مدينہ منور ـ رسول مقبول صلعم جن جي آخري آرام گاهه وارو شهر.
● يَجَرْوِيدُ: ذ. سن. چئن ويدن مان ٻيو لمبر ويد ـ (هندن جو) ڏرمي پستڪ ـ مذهبي ڪتاب.
● يُحَرِّقُ مَا سِوِيَ اللّٰهِ: صوفيائو قول "اَلْعِشْقُ نَارٌ يُحَرِّقُ مَا سِوِيَ اللّٰهُ" يعني عشق خدا تعالي جي ٻيدا ڪيل هاڪ آهي، جا خدا تعالي جي ذات کان سواءِ ٻي هر چيز ساڙي ٿي.
● يَحْيٰى: اسم خاص. هڪ پيغمبر جو نالو.
● يَخْ: ذ. (ف). برف ـ پارو ـ ٽڏ.
● يَخْتِيَارْ خَانْ: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● يَخْنِيءُ ع يَخْنِيءُونْ: ث. طعام جو هڪ قسم، جنهن ۾ چانور ۽ گوشت گڏ رڌل هوندا آهن ـ پُلاءُ.
ـ يَخْنِيءُ دَارْ پُلَاءُ: پُلاءُ جو هڪ قسم.
ـ يَخُورُو ع يَخُورَا: ذ. صفت. سليدو ـ ڪامڻ گور ـ لڏيڏ. (اسم). جهٽ ـ وجهہ ـ موقعو. "جيڪڏهن ڪو يَخورو لڳي ويو تہ پوء مؤج لڳندي" (جملو).
● يَخِيءُ ع يَخِيءُونْ: ث. ڏاڍو ڳالهاءُ ـ وڏي آواز واڪو ـ پوڪ ـ اجايو ڳالهاءُ ـ ڪوات ـ بڙبڙ ـ بڪ ـ لٻاڙ ـ پٽاڪ.
ـ يَخِيءُ هَٽَنْ: لٻاڙ هڻڻ ـ داڙ هڻڻ ـ پٽاڪ هڻڻ.
ـ يَخِيءُونْ ڏِيَنْ: چڑڻ ـ تڑي ڏيڻ. (ت). تڑيون ڏيڻ ـ چڑ ٻون ڏيڻ.
● يَخْ يَخْ: ث. ڪوات ـ اجائي گفتگو.
● يَدْ: ذ. (ع. يَدٌ = هٿ) هٿ. سهائتا ـ مدد. طاقت ـ زور.
ـ يَدِ بَيْضَاءُ: روشن هٿ ـ سفيد هٿ (جو حضرت موسيٰ عليه‌السلام معجزي ڏيکارڻ ۾ پنهنجو هٿ بغل وجهي ظاهر ڪيو تہ اهو روشن ڏسڻ ۾ آيو).
● يُدِ ع يُدُونْ: ث. (سن). جنگ ـ لڙائي ـ جُڌ.
● يَدُو ع يَدُوءُ: ذ. صفت. يَدَل. قَسو ـ ٻي همت ـ ڪمر همت. ٻي مڙسيو ـ مخنث ـ ڪڍڙو.
● يَرَ: ذ. حرف نِدا. (اي) دوست ـ (اي) يار.
● يَرْغِمَالْ: ذ. (ف). ضامني ـ ڪولالدري ـ ضمانت.
● يَرْقَانْ ع يَرْقَانَ: ذ. (ع). بيماريءَ جو هڪ قسم ـ اها بيماري، جنهن ۾ پيتو وڏو ٿي پوندو آهي ۽ بدن جو رنگ پيلو ٿي پوندو آهي ـ سائي ـ تيلي ـ برهال ـ پيلاٽ ـ ساواٽ.
● يَرْمُو ع يَرْمَا: ذ. وادن جو هڪ اوزار ـ سيرائي ـ برمو.
● يَزْ ڏُولْ: ذ. صفت. بلكل پوڙهو ـ جهونو ـ ڪهنو. ڏهرو ـ ضعيف ـ ڪمزور.
● يَزْدَانْ: (ف). الله تعالي جي صفاتي نالن مان هڪ نالو.
● يَزِيدُ: اسم خاص. بني اميہ خاندان مان ٻيو خليفو ـ حضرت معاويہ بن ابو سفيان جو پٽ.

Gul Hayat Institute

● يَزِيْدِيْ: ذ. گهوڙي جو هڪ قسم - (سَمَنڊ) جنهن جي پُر ۽ پُڇ اڇو، سُنب اڇا، اکيون شيريون، پنبڻ اڇا ٿيندا آهن.
- يَزِيْدِيْ سَمَنڊ: گهوڙي جو هڪ قسم - گرو، گهوڙو (يزيد جو گهوڙو ان رنگ جو هو).
● يٰسٓ: قرآن مجيد جي هڪ سورت جو نالو.
● يَسِيْرُ: ذ. صفت. (ع). سولو - آسان. ٿورو - نندو.
● يَشْمُبُ: ذ. قيمتي پٿر جو هڪ قسم - اڇي رنگ جو چمڪندڙ پٿر، جنهن کي پيهي الو ڪري ڪم آڻبو آهي - زبرجد - سنگ يشب - بادشاهڻ مصري.
● يَشِيْ: ث. (ڪتي جي) پوڪ - ڪتن جو مُنهن ڏيڻ جو ڏيڪ - ڏند ٽيڙي ٿي ڪتي کي ڏيچارڻ جي حالت. ڪتي جو مالڪ کي پيار مان چُوندڙ يا چنبڙڻ جي حالت.
- يَشِيْ ڏِيَڻُ: ڪُتن جو ٻاڻ ۾ وڙهڻ - ڏاڙهڻ - منهن ڏيڻ. ماڻهن جو پاڻ ۾ ڪهرو ڪاليائڻ.
- يَشِيُوْنُ ڏِيَڻ: منهن مقابل ٿي پُونڪڻ - يَڏون يَڏون ڪرڻ. تِکو ڪاليائڻ - تيز ٿيڻ.
● يَعْقُوْبُ: اسم خاص. (ع). هڪڙي نبيءَ جو نالو، حضرت اسحاق عليه السلام جو پٽ، حضرت ابراهيم عليه السلام جو پوٽو ۽ حضرت يوسف عليه السلام جو پيءُ.
● يَعْنِيْ: حرف جملو. (ع). معنيٰ ته - مطلب ته - ارٿ - مثال - مراد - مطلب.
● يَغْدِ يُلَ ۽ يَغْدِ يُلُوْنُ (ل) ؛ ث. تمام وڏي - "هيءَ يَغْدِ يُلَ ڪوڏر سون ڪان سواءِ ڪير هٿندو." (جملو).
● يَفَ ۽ يَفَ: ذ. صفت. تمام پوڙهو - هيڏو - جهور - ڪراڙو - جهوارو. ضعيف - ڪمزور - ڏهرو - بي طاقت.
- يَفْتَلُ ۽ يَفْتَلَ: ذ. صفت. پوڙهو - يَف - جهونو - ڪراڙو - هيڏو. ضعيف - ڏهرو - ڪمزور.
- يَفُوْنُ: ذ. صفت. تمام ڪراڙو - ضعيف - هيٺو - ڪمزور - لاچار - جو اڻي ويهي مشڪل سگهي. (ت).
● يَقَ ۽ يَقَ (ل): ذ. صفت. ڏسو يَف.
- يَقَوْتَالُ (ل) ؛ ذ. صفت. تمام پوڙهو. تمام وڏو. ڪشادو - سوڪرو - ويڪرو.
- يَقُوْزُ ۽ يَقُوْزُ (ت) ؛ ذ. صفت. بلڪل پوڙهو - جهونو - ڪراڙو - هيڏو. ضعيف - ڪمزور.
● يَقِيْنُ ۽ يَقِيْنَ: ذ. (ع). اعتبار - پروسو - ويساهه - ايمان - نشچو - اطمينان - دلجاءِ - اعتماد.
- يَقِيْنُ آڻَڻُ: اعتبار ڪرڻ - سچ ڄاڻڻ - مڃڻ - قبول ڪرڻ - شڪ نه آڻڻ.
- يَقِيْناً: ظرف. يقين سان - اعتبار سان - ضرور - بالضرور - ڪنهن به حيلي - هر صورت - بلاشڪ - بي شبهه - ٺيڪ - تحقيق.
- يَقِيْنُ آڻَڻ: اعتبار اچڻ - پروسو اچڻ - دلجاءِ ٿيڻ - اطمينان ٿيڻ - پروسو ٿيڻ.
- يَقِيْنُ ڄاڻَڻُ: سچ ڄاڻڻ - سچ مڃڻ - اعتبار ڪرڻ.
- يَقِيْنَ ڪَرَڻُ: اعتبار ڪرڻ - سچ مڃڻ - پروسو رکڻ - اعتماد رکڻ.
- يَقِيْنُوُ ۽ يَقِيْنَا: ذ. يقين - پروسو - اعتبار - اطمينان - دلجاءِ.
- يَقِيْنِيْ ۽ يَقِيْنِيْ: ذ. صفت. پڪو - حقيقي - ٺهڪ وارو - ضرور ٿيڻ وارو. (ظرف). يقين سان - پروسي سان - تحقيق - حقيقت موجب.
● يَڪُ: ذ. صفت. (ف). هڪ - ايڪ - واحد. اڪيلو - تنها - نرو - فرد.
- يَڪُ انداز: ظرف. هڪ درجي - هڪ معيار - هڪجهڙائيءَ ۾ - هورو - ٺيڪ.
- يَڪُ بارُ: ظرف. هڪ دفعي - هڪ ڀيري - هڪ وقت.
- يَڪُ بارَگِيْ: ظرف. هڪدم - يڪدم - سجوڻي - بلڪل - محض - سراسر.
- يَڪُ بَرُگِ: ذ. صفت. سٺو - عمدو - بهتر - تمام سٺو.
- يَڪُ بَ يَڪُ: صفت. هر هڪ - هڪ هڪ - نمبروار - مسلسل.
- يَڪْتارو ۽ يَڪْتارا: ذ. هڪ تار وارو ساز.

Gul Hayat Institute

= يَڪُ تَهُو ۽ يَڪُ تَها: ذ. صفت. هڪ تَهه وارو - هڪ تهو - هيڪوتو.
= يُڪُ ٽونگو: ذ. هڪ ٽونگ وارو.
= يَڪُ جاءِ: ظرف. هڪ جاءِ تي - هڪ هنڌ.
= يَڪُ جِهَت: ذ. ٽاهه - ميل - ميلاپ. (ظرف)، پاڻ مراد و - پاڻيهي - ازخود.
= يَڪُ جِهَتِي: ث. هڪجهڙائي - يَڪ راءِ - اتفاق راءِ - يَڏي - ايڪو - ايڪتا.
= يَڪُ چِشمُ: ذ. صفت. هڪ اک وارو - ڪاڻو.
= يَڪُ چُولهُ ۽ يَڪُ چُولها: ذ. هڪ ٽوٽيءَ وارو (تنبو) - يَڪ سُرخو (تنبو).
= يَڪُ دِلُ: ظرف. هڪ صلاحو - يڪ زبانو - هڪ هٿيو - متفق راءِ.
= يَڪُ دِڪتُر ۽ يَڪُ دِيڪتُر: ظرف. هڪ ٻئي پٺيان مسلسل.
= يَڪُدَمُ: ظرف. هڪدم - جلد - هينئر - هن وقت - بروقت - ترت.
= يَڪُ راءِ: ظرف. هم آواز - هڪ صلاح - اتفاق راءِ - ٻڌي - ايڪو - هڪڙائي - يڪمشت.
= يَڪُ رَنگُ: ظرف. هڪ جهڙو - هڪ لمونڊ - هڪ جهڙائيءَ ۾ - هڪ رنگ.
= يَڪُ رَنگُو ۽ يَڪ رَنگا: ذ. صفت. هڪڙي رنگ وارو - هڪ رنگو. هڪ خيالو - هميشه هڪ جهڙائي رکندڙ.
= يَڪُ زُبانُ: ذ. صفت. هڪ خيال رکندڙ - هڪ هٿيو - هڪ دليو - اتفاق راءِ رکندڙ - متفق راءِ وارو. سچو - پختو - پنهنجي خيال تي قائم رهندڙ.
= يَڪُ زُبانُ ٽِيَنُ: هڪ راءِ ٽيڻ - ٻڌيءَ ۾ اچڻ.
= يَڪُ سالُو ۽ يَڪُ سالا: ذ. صفت. هڪ سال وارو - ساڪٻئي سال وارو - ساڪي عمر وارو - ساڪٻئي وقت وارو.
= يَڪسانُ: ذ. صفت. هڪ جهڙو - برابر - ساڪيو. (ظرف). وانگر - مطابق.
= يَڪسانِيتَ ۽ يَڪسانِيتُونُ: ث. برابري - هڪجهڙائي - مطابقت - موافقت.
= يَڪُ سُخُنُ: ذ. صفت. الجام جو پڪو - وعدي جو پابند. پُختو (پنهنجي خيال يا ڳالهه تي).
= يَڪُ سَرُ: ظرف. هڪ پاسي - هڪ طرف. يڪدم - هڪدم. گهڻو ڪري - اڪثر. لاڳيتو - برابر - مسلسل.
= يَڪُ سُوٽِي ۽ يَڪُ سُوٽِيُونُ: ث. اڪيلائي - خلوت - اوپڪلائي - هڪ خيالي - ايڪانت.
= يَڪُ طَرَفُ: ظرف. گڏوگڏ - سڀ هڪ وقت.
= يَڪُلانگو ۽ يَڪُلانگا: ذ. صفت. ظرف. گهوڙي تي ٻئي ٽنگون هڪ پاسي ڪري ويهڻ جو نمونو.
= يَڪُمُ: ذ. صفت. هڪ - هڪڙو - واحد - بهريون.
= يَڪُ مُشتُ ٽِيَنُ: گڏجي هڪ ٿيڻ - ٻڌي ڪرڻ - اتحاد ڪرڻ - اتفاق ڪرڻ - هڪ ٿي وڃڻ.
= يَڪُ مَتُو ۽ يَڪُ مَتا: ذ. صفت. ظرف. اڪيلو - والدو - هڪ خيالو - يڪدل.
= يَڪا يَڪُ: ظرف. يڪدم - هڪدم - جهٽ پٽ - فوراً - هڪ ئي دفعي - جلد - اوچتوئي اوچتو.
= يَڪَڻا: ذ. صفت. فرد واحد - يڪو - اڪيلو - يگانو - تنها - پنهنجو مٽ پاڻ.
● يُڪَڻِي ۽ يُڪَڻِيُونُ: ث. (سن). انڪل - رمز - تجويز.
● يَڪُلو ۽ يَڪُلا: ٻڌن جي رالهه ۾ ڪن ٻڌن جي جڙي اچڻ واري حالت.
● يَڪو ۽ يَڪا: ذ. صفت. (سن. ايڪ. ف. يَڪُ). هڪڙو - واحد (فرد) - تنها - اڪيلو - نرو - نويڪلو - آزاد و - سچو سارو - سموروَ. بي نظير - بي مثل - لاثاني. (اسم). تاس جو تيرهون ٻتو جنهن کي هڪ ٿيڪو هجي. (هي ٻتو ٻڌن جي راند ۾ سڀني تي غالب هوندو آهي). وڃت جو هڪ قسم.
= يَڪَهُ: ذ. صفت. (ف). واحد - هڪ.
= يَڪِي اوتَ: لاڳيتو پاڻي ڪيڻ جي حالت - لاڳيتو پاڻي پيئڻ جي حالت. مال کي پاهه وجهڻ جو نمونو (ڪ).

Gul Hayat Institute

- يَڪِي سِرُ: ذ. صفت. اڪيلو - ايءُ يارو مددگار - هڪڙوئي.
- يَڪِي سِرُ ڪَرڻُ: اڪيلوئي اڪيلو ڪرڻ - ٻئي جي مدد ڪان سواءِ (ڪ) ڪرڻ.
● يَڪُوْ ۽ يَڪُوْ: ذ. صفت. هڪ اڪ وارو - ڪاڻو. ايڪي ڏڪر رالهه جو ستون ڏڪر.
● يَڪو سَنَدِ يِلو: اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ جو نالو هڪ ديهه.
● يَڪَڙُ ۽ يَڪَڙَ (ت): ذ. صفت. گهٽو ڳالهائيندڙ - يڪي هٽندڙ - ٻڪواس ڪندڙ - اجائي گفتگو ڪندڙ.
● يَڪْ ۽ يَڪَ: ذ. (سن). خيرات - جڳ.
● يَڪَانُ: ذ. (ف. يَڪْ + ڪانُ). اڪيلو - واحد - هڪڙوئي.
- يَڪَانُو ۽ يَڪَانا: ذ. ذ. صفت. نرالو - علحدو. پنهنجي هنر ۾ قابل - ماهر - هوشيار.
- يَڪَانَهْ: ذ. صفت. ڏسو يڪانو.
- يَڪَانَڪِيُ ۽ يَڪَانَڪِيُونُ: ث. اڪانت - اڪيلائي - هڪڙائي. اتحاد - اتفاق - ٻڌي.
● يَلَ (ت): چوٽ - آزاد - چيڪ - چڙواڳ - عام - گور. (ن - ب).
- يَلَ چَرَنُ (ت): وهت جو چوٽ چرڻ. (ن - ب).
- يَلانُ (ت): ذ. صفت. اجايو ويندڙ - بيڪار ويندڙ - ايڏنگو هلندڙ - ايءُ ڏنگو - ايءُ ترتيبو (ڪ).
- يَلانُ قَلانُ: ث. اجائي گفتگو - ٻڪ ٻڪ - يڏون يڏون ڪرڻ جي حالت.
- يَلُوانُ (ت): ذ. صفت. ايءُ وقوف - مورک - نادان - ڪهيلو - ايءُ سمجهه - بي عقل. جلوان.
● يَلْدا: ث. (ف). سياري جي ڊگهي رات.
● يَلْغارَ ۽ يَلْغارون: ث. حملو - ڪاهه - دشمن جي فوج تي جوش سان وڃڻ واري ڪاهه. ڪست - جُلِهه.
● يَمَ ۽ يَمْ: ذ. (سن). موت - موت جو فرشتو - ملڪ الموت - عزرائيل - جمراج - جم دوت - قابض الارواح. درياءُ - ندي - ساگر - بحر.
● يَمَ راجا: ملڪ الموت - جمراج.
● يَمَنُ: اسم خاص. عربستان جي هڪ علائقي جو نالو - هڪ ملڪ جو نالو. راڳڻيءَ جو نالو. ڪليان سر جو هڪ قسم.
● يَنْبُو ۽ يَنْبا: ذ. وڏو گرهه - ڳنو - لڳو.
● يَنْيَرُ ۽ يَنْيَرَ (ڪ): ذ. صفت. هاري - هوڪ ڪندڙ - ڪاشتڪار - پنيير.
● يُوْراجُ ۽ يُوْراجَ: ذ. صفت. وارث - وصي - (ٻيءُ ڪان پوءِ) مالڪ - ولي عهد.
● يُوْرَپُ: اسم خاص. دنيا جي پنجن ڪنڊن مان هڪ ڪنڊ جو نالو - مغرب وارو ڪنڊ.
- يُورَپي: اسم خاص. يورپ ڪنڊ جا رهاڪو.
● يُوْرِشُ ۽ يُورَشُونُ: ث. حملو - ڪاهه - هلان - جلهه - چڙهائي - دشمن جي فوج تي چڙهائي. طوفان - واڇ.
● يُوْرِيُنَسُ: اسم خاص. هڪ آسماني گرهه يا سيار جو نالو.
● يُوْسُفُ: اسم خاص. هڪ پيغمبر جو نالو. حضرت يعقوب عليه السلام جي پٽ جو نالو.
● يُوگُ ۽ يُوگَ: ذ. (هندن ۾) خاص عبادت جو هڪ قسم. ميلاپ.
- يوگ آسَنُ: عبادت لاءِ (هندن ۾) ويهڻ جو هڪ نمونو - عبادت جو هڪ طريقو.
- يوگيشَرُ ۽ يوگيشَرَ: ذ. صفت. ڏاهو - عقلمند. رشي - درويش - گيان - مها پُرش.
● يَوْمُ ۽ يَوْمَ: ذ. (ع). ڏينهن - روز - نهار - صبح ڪان شام تائين وارو عرصو - تٿ - تاريخ. جنگ - جُدّ - لڙائي.
- يَوْمُ الاثْنَيْنِ: هڪ ڏينهن جو نالو - سومر.
- يَوْمُ الاحَدِ: هڪ ڏينهن جو نالو - آرتوار - آچر.
- يَوْمُ الجُمُعَةِ: هڪ ڏينهن جو نالو - جمعو.
- يَوْمُ الحِسابِ: حساب جو ڏينهن - روز قيامت - روز جزا - روز محشر.
- يَوْمُ الخَمِيسِ: هڪ ڏينهن جو نالو - خميس - وسپت.
- يَوْمُ العاشُورَهْ: مهيني جو ڏهون ڏينهن - ماهه محرم جو ڏهون ڏينهن. حشر جو ڏينهن.

Gul Hayat Institute

= يَومُ القِيامَتِ: اڇي ٻيهڙ وارو ڏينهن - قيامت جو ڏينهن - حساب ڪتاب جو ڏينهن. ٻيهي رهڻ وارو ڏينهن. (ان ڏينهن ڪان ٻوءِ رات نه ٿيندي).

= يَومًا فَيَومًا: ظرف. هڪ ڏينهن ڪان ٻئي ڏينهن تائين - هرروز.

● يُونَانُ: اسم خاص. يورپ جي هڪ مشهور ملڪ جو نالو - يُونان پٽ يافث بن نوح جو آباد ڪيل ملڪ.

= يُونَانِيُّ ۽ يُونَانِيُّ: ذ. صفت. يونان جو رهاڪو. يونان وارو - يونان جو.

= يُونَانِيُّ طِبُّ: يونانين جي طريقي وارو طب - حڪمت - طبابت.

● يُونُسُ: اسم خاص. (عبراني). هڪ پيغمبر جو نالو. قرآن مجيد جي هڪ سورت جو نالو. (اسم). رُڪن - ٽنب - سِتُون - ٽوٽي.

● يُونِيُورَسِتِيُّ ۽ يُونِيُورَسِتِيُونُ ث. (انگ). وڏو مدرسو - مدرسة العلوم - دارالعلوم - سيني علمن جي سبق ڏيڻ ۽ فضيلت جي خطابن ڏيڻ وارو مدرسو - راج پالشالا - ڪاليج.

● يُهَنُكِيمُ (ل): ذ. صفت. تمام وڏو.

● يَهُودُ: (عبراني). عبراني قوم.

= يَهُودا: يهودين جي زمين. (اسم خاص). حضرت يعقوب عليه السلام جي هڪ پٽ جو نالو.

= يَهُوداٹُو ۽ يَهُوداٹا: پٿر جو هڪ قسم - يهودي پٿر، جو صوفي پيسر جي ڪڪڙيءَ جهڙ ڏکڙو ۽ رنگ جو ميرو ٿيندو آهي.

= يَهُودِيُّ: هڪ ذات جو نالو - يهودين جي قوم جو هڪ ماڻهو - حضرت موسيٰ عليه السلام جو پوئلڳ - موسائي - عبران جو اولاد.

● يَيَ يَيَ: ث. ٻاراڻو ويچارو (ٻارهاڻ ۽ ٽوڪ طرح هڪ ٻئي کي ويچارا ڏيئي مخاطب ٿين) - اهل جو هڪ نمونو.

= يَيَ يَيَ كَتَرَنُ: چپرا ڪيڏ - اي عقليءَ جو جواب ڏيڻ - غلط ڳالهائڻ.

Gul Hayat Institute

A COMPREHENSIVE

SINDHI DICTIONARY

OF CLASSICAL & CURRENT SINDHI

Vol. V (ک-ي)

COMPILED

UNDER THE SINDHI ADABI BOARD'S DICTIONARY PROJECT

DIRECTED BY

Dr. N.A.BALOCH

EDITED BY

Dr. N.A. BALOCH

M.A.,L.L.B.(Alig.),

M.A.,Ed.D (Columbia)

Gul Hayat Institute

SINDHI ADABI BOARD

JAMSHORO/HYDERABAD SIND

1988